SACRORUM CONCILIORUM NOVA, ET AMPLISSIMA COLLECTIO.

TOMUS VICESIMUS QUINTUS.

REPRODUCTION

EN FAC-SIMILÉ

TIRÉE A 250 EXENPLAIRES SEULEMENT

PAR LES PROCÉDÉS ANASTATIQUES

DE

BIELEFELDT & Cº

A BERLIN

POUR

H. WELTER, ÉDITEUR

RUE BERNARD-PALISSY, Nº 4, PARIS

ET A LEIPZIG, SALOMONSTRASSE, 16

1903

SACRORUM CONCILIORUM
NOVA, ET AMPLISSIMA COLLECTIO,

IN QUA PRÆTER EA, QUÆ

PHIL. LABBEUS, ET GABR. COSSARTIUS,

Et noviſſime NICOLAUS COLETI *in lucem edidere,*

EA OMNIA INSUPER IN SUIS LOCIS OPTIME DISPOSITA EXHIBENTUR, QUÆ

JOANNES DOMINICUS MANSI

ARCHIEPISCOPUS LUCENSIS EVULGAVIT.

EDITIO NOVISSIMA

AB EODEM OPTIME MERITO PRÆSULE,

POTISSIMUM FAVOREM ETIAM ET OPEM PRÆSTANTE

EM.MO CARDINALI DOMINICO PASSIONEO

SANCTÆ SEDIS APOSTOLICÆ BIBLIOTHECARIO,

ALIISQUE ITEM ERUDITISSIMIS VIRIS MANUS AUXILIATRICES FERENTIBUS CURATA,

Novorum Conciliorum, novorumque Documentorum Additionibus locupletata,

Ad MS. Codices Vaticanos, Lucenſes, alioſque recenſita, & perfecta.

ACCEDUNT ETIAM NOTÆ, ET DISSERTATIONES QUAMPLURIMÆ, QUÆ IN CETERIS EDITIONIBUS DESIDERANTUR.

TOMUS VICESIMUS QUINTUS.

Ab anno MCCC. uſque ad ann. MCCCXLIV.

ALMA COLLEGE
263.1
LIBRARY
M318
Alma, California

VENETIIS MDCCLXXXII.

APUD ANTONIUM ZATTA.

SUPERIORUM PERMISSU, AC EXCEL. SENATUS PRIVILEGIO.

(Editio iterata ad Editionis principis exemplum ab Huberto Welter, Bibliopola, Via dicta Bernard Palissy 4, Pariſiis M.D.CCCCIII.)

f
BX
825
S3
1901
v.25

SYLLABUS

EORUM, QUÆ TOMO XXV. CONTINENTUR.

Quæ hoc Indice ☞ notata ſunt, huic noſtræ Editioni noviter acceſſere.

ANNO CHRISTI		
1300	Melodunenſe Concilium.	Pag. 1
	Mertonenſe.	5
	Conſtitutiones Provinciales Domini de VVinchelſe Cantuarienſis Archiepiſcopi, apud Merton editæ.	*ibid.*
	Ejuſdem aliæ duo Conſtitutiones.	9
1303 1305	☞ Ad Mertonenſe in Anglia Concilium.	11
1300	*Colonienſis Synodus.*	15
	Conſtantienſis Eccleſiæ Præcepta Synodalia.	25
	Alterius Synodi initium.	29
	Bajocenſis Synodus.	57
	Auſcitanum Concilium.	81
	☞ *Cantuarienſis Provincialis Synodus.*	87
1301	Compendienſe Concilium.	*ibid.*
	☞ Remenſe Concilium Provinciale.	91
1302	☞ Remenſis Concilii Epiſtola ad Bonifacium P. VIII.	*ibid.*
1303	☞ Remenſis Provinciæ Concilium.	93
1302	*Pariſienſis Conventus.*	95
1303	☞ Ad Pariſienſem Conventum.	97
1302	Romanum Concilium.	*ibid.*
	Apud Pennam Fidelem Concilium.	99
	VITA BENEDICTI PAPÆ X. vulgo XI.	109
1303	Nugarolienſe Concilium.	111
1304	☞ Apud Pintarvillam Concilium.	117
	Compendienſe Concilium.	*ibid.*
	Apud Pintarvillam Concilium Provinciale.	121
1303	☞ Excerpta ex Conſtitutionibus Franciſci Epiſcopi Eugubini.	*ibid.*
1305	VITA CLEMENTIS PAPÆ V.	123
	Electio ejuſdem.	*ibid.*
	Diploma ejuſdem in gratiam Regum Francorum, quo declaratur caput, Unam ſanctam.	127
	Apud Pontem Audomari Concilium Provinciale.	127
1307	Siſenſis Armeni Concilii Acta.	133
	☞ Ad Siſenſe Armeniorum Concilium Additio.	139
	☞ Aquilejenſe Concilium.	147
	Ravennenſe Concilium.	149
1308	☞ Conſtitutiones pro Eccleſia, & Regno Hungariæ.	151
	☞ *Aliæ Conſtitutiones de ſtatu Regis.*	155
	☞ Piſtorienſe Concilium Diœceſanum.	169
	☞ Lucana Synodus.	173
	Auſcitanum Concilium.	197
1309	Londinenſe Concilium.	201
	Epiſtola Clementis Pap. V. ad Epiſcopos Angliæ.	207
	Certificatorium Londinenſis Epiſcopi ſuper citatione Concilii.	211
	☞ Udvardenſe Concilium Provinciale.	213
	Poſonienſe Concilium.	*ibid.*
	Ejuſdem Concilii Confirmatio.	223
1310	Saltzburgenſe Concilium I.	225
	Colonienſe Concilium.	229
	Trevirenſe Concilium.	247
	Ravennenſia Concilia duo.	293
	Salmanticenſe Concilium.	297
	Pariſienſe Concilium.	*ibid.*
	Moguntinum Concilium.	*ibid.*
	☞ Utinenſe Concilium.	349
	☞ Concilia in Gallia plura.	353
	☞ Eboracenſe Concilium.	*ibid.*
	☞ Cantuarienſe Concilium.	355
	Biterrenſe Concilium Provinciale.	359
1311	Viennenſe Generale Concilium.	367
	Hiſtoria ejuſdem Conc.	*ibid.*
	Clementis Pap. V. Epiſtolæ ſuper ejuſdem Concilii convocatione.	369. & *ſeq.*
	Sententia de extinctione Templariorum.	389
	Notæ Severini Binii.	402
	Ad Conc. Viennenſe Additio.	413
	☞ Ad Viennenſe Generale Conc. Additio.	413
	☞ *Apologia pro Orthodoxia Bonifacii VIII.*	415
	☞ *Tractatus ſuper Hæreſi, & aliis.*	417
	☞ Londinenſe Concilium.	425
	☞ Cantaurienſe Concilium.	435
	☞ Eboracenſe Concilium II.	437
	☞ Aquilejenſe Concilium.	449
	Ravennate II. Concilium.	*ibid.*
	Pergamena Synodus Provincialis.	475
	In Synodum eamdem Ludovici Antonii Muratorii Præfatio.	*ibid.*
1312	Tarraconenſe Concilium.	515
	☞ Londinenſe Concilium.	517
	☞ Londinenſe aliud.	521
	Salmanticenſe Conc.	*ibid.*
1313	☞ Magdeburgenſe Concilium.	523

Apud

ANNO CHRISTI

Apud B. Mariam de Prato Conc. 525
Sedes Vacans annis duobus, mens. iv. et Amplius 527
1314 Pariſienſe Conc. 529
☞ *Ejuſdem Concilii Canones alii.* 531
Ravennate III. Conc. 535
Additio ad idem Concilium. *ibid.*
1315 ☞ Bituricenſis Provinciæ Conc. 551
☞ Senonenſis Provinciæ Conc. *ibid.*
Salmurienſe Conc. 553
Nugarolienſe Conc. 557
1316 Silvanectenſe Conc. 559
Articuli oblati Edvvardo II. a prælatis Angliæ, una cum regis reſponſionibus. 561

Vita Joannis Papæ XX. vulgo XXII. 567
Ejuſdem Epiſtolæ. 568 & *ſeq.*
Ejuſdem Diviſio Regiſtri. 587
1317 Ravennate IV. Concilium. 599
☞ Tarraconenſe Conc. 627
Silvanectenſe Conc. 629
1318 ☞ *Proteſtatio Abbatum Monaſteriorum exhibita in hoc Concilio.* 632
☞ Moguntinum Conc. 635
Cæſarauguſtanum Conc. 637
Tarraconenſe Conc. *ibid.*
1319 Toloſanum Conc. 639
Decretum contra libros Talmudicos. *ibid.*
1320 ☞ Peruſina Synodus. *ibid.*
Senonenſe Conc. 647
1321 ☞ Gradenſe Concilium. 651
1320 Adanenſis Armeni Concilii Acta. 655
1321 Londinenſe Concilium. 669
☞ Ad Londinenſe Provinciale Concilium Additio. 679
☞ Apud Perthum in Scotia Conc. 683
Rotomagenſe Concilium Prov. *ibid.*
1322 ☞ Magdeburgenſe Conc. 685
☞ Pragenſis Synodus. 687
Borgolii Concilium, 689
Palentinum apud Vallemoleti Concilium. 695
Colonienſe Conc. 723
1323 ☞ Tarraconenſe Concilium. 727
Pariſienſe Conc. *ibid.*
1324 ☞ Senonenſe Conc. in Scotia. 729
Toletanum Conc. *ibid.*
☞ Colonienſis Eccleſiæ ſingulare ſtatutum. 735
1326 Avenionenſe Conc. 739
Marciacenſe Conc. 775
Silvanectenſe Conc. 799
Complutenſe Conc. 801
1327 Roffiacenſe Conc. 805
Toloſanum Conc. 807
Avenionenſe Conc. *ibid.*
☞ *Conventus Epiſcoporum, & Præſulum Avenioni habitus.* *ibid.*

ANNO CHRISTI

☞ *Sententiæ Epiſcoporum Hungariæ.* 809
☞ *Conſtitutiones Provinciales per Hetruria.* 819
☞ *In Conſtitutiones Superiores Jo: Dominici Manſi Notæ.* 827
1328 Londinenſe Concilium. 827
☞ Ad Londinenſe Conc. Additio. 833
☞ Aſchafenburgenſe Conc. 835
1329 Terraconenſe Concilium. 837
Compendienſe Concilium. 877
1330 ☞ Gradenſe Concilium. 881
1329 *Pariſienſis Conventus.* 883
Marciacenſe Concilium. 887
1330 Lamethenſe Conc. 891
1331 Terraconenſe II. Conc. 897
1332 ☞ *Ferrarienſis Eccleſiæ Conſtitutianes.* 901
☞ Additiones ad hoc Concilium. 933
. . . . . Terraconenſe III. Conc. *ibid.*
1331 Beneventanum Conc. 939
1332 Maghfeldenſe Concilium. 975
1333 Complutenſe Conc. 981
☞ *Pariſienſis Conventus.* *ibid.*

Vita et Epistolæ Benedicti P. XI. vulgo XII. 985 & *ſeq.*
Ejuſdem Conſtitutiones. 991 & *ſeq.*
1335 Rotomagenſe Concilium. 1037
Salmanticenſe Conc. 1047
1336 Bituricenſe Concilium. 1059
☞ Ad Bituricenſe Concilium. 1007
Apud Caſtrum Gonterii Conc. 1069
Terraconenſe IV. Conc. 1077
Dubia, & eorum Reſponſiones &c. 1079
1337 ☞ Trevirenſe Provinciale Conc. 1081
Avenionenſe Concilium. 1085
1338 ☞ *Francfordienſis Conventus.* 1107
1339 Aquilejenſes Provinciales Conſtitutiones. 1109
Notæ Anonymi Utinenſis. 1127
☞ Paduanæ Conſtitutiones. 1131
Toletanum Concilium. 1143
Barcinonenſe Concilium. 1147
1341 Conſtantinopolitanum Conciliabulum G. L. *ibid.*
Idem ex Nili Synopſi Gr. L. *ibid.*
Anglicanæ Provinciæ Cantuarienſis Concilium. 1149

1342 Vita et Epistolæ Clementis P. VI. 1151

Londinenſe Concilium. 1157
Londinenſe Conc. aliud. 1167
☞ *Archiepiſcopi Cantuarienſis ordinatio etc.* 1181
☞ Armenorum Concilium. 1185
☞ Rothomagenſe Conc. Provinc. 1269
1344 ☞ Ludovici IV. Bavari Imp. ſubmiſſio &c. 1273

ANNO CHRISTI 1300.

CONCILIUM MELEDUNENSE,

ANNO CHRISTI 1300.

Pro reformanda eccleſiaſtica diſciplina celebratum a Stephano Senonenſi archiepiſcopo & ſuffraganeis, XII. Kal. Febr. anno Dom. MCCC. celebratum.

Nunc primum prodit ex apographo R. P. Jac. Sirm. S. J.

IN nomine Domini, amen. Nos Stephanus miſeratione Divina Senonenſis archiepiſcopus, una cum ſuffraganeis noſtræ Senonenſis provinciæ, in provinciali concilio apud Meledunum celebrato, anno Domini MCCC. die Jovis ante feſtum B. Vincentii, continuata de die in diem a die Lunæ præcedenti, congregatis, una cum aliis perſonis eccleſiaſticis dictæ provinciæ, ad ordinandum, ſtatuendum, & reformandum ea quæ fuerint ordinanda & reformanda: eodem approbante concilio ordinamus & præcipimus, quod quædam conſtitutiones domini Boniſacii VIII. papæ, in præſenti concilio, ac noſtris & ſuffraganeorum noſtrorum ſynodis publicentur, & cuilibet presbytero parochiali copia liberetur, & quilibet eorum habere & commendare debite memoriæ de cetero teneatur.

dhuc nuerabatur Gallia nus 1299. m initium ni a Paſare ducetur. *H.*

Primo ſequitur conſtitutio in titulo de reſcriptis. Statutum quod circa judices a ſede apoſtolica deputandos &c.

Sancimus igitur, ut nullis, niſi dignitate præditis, aut perſonatum obtinentibus, ſeu eccleſiarum cathedralium canonicis, cauſæ, auctoritate litterarum ſedis apoſtolicæ, vel legatorum ejuſdem, de cetero committantur, nec audiantur alibi quam in civitatibus vel locis inſignibus, ubi poſſit commode copia peritorum haberi. Cum A vero ejuſdem civitatis ſeu diœceſis fuerint actor & reus: extra ipſos cauſa non committatur, nec conveniatur aliquis eorum; niſi ab epiſcopo contra aliquem de ſua diœceſi, vel ab aliquo contra eum, aut ejus capitulum, ſeu contra univerſitatem civitatis, villæ, vel caſtri, fuerit actio dirigenda: vel niſi actor eamdem civitatem, ſeu diœceſim intrare non audens, aut ſul adverſarii merito potentiam perhorreſcens, eum infra ipſas nequeat convenire ſecure. In his quippe caſibus, B extra dictas civitatem & diœceſim poſſit contra prædictos cauſa committi. Nullus tamen eorum ultra unam dietam a fine ſuæ diœceſis valeat conveniri. Sed & in duobus ultimis caſibus niſi impetrans de dicta perhorreſcentia (quam in litteris apoſtolicis exprimere teneatur) primo fidem judici faciat, ſaltem per proprium juramentum: judex ipſe nullatenus in cauſa procedat, ſed partes a ſua juriſdictione dimittens, impetrantem eumdem in expenſis legitimis alteri parti con- C demnet. Cum autem actor & reus civitatis & diœceſis fuerint diverſarum: ſi actor in civitate vel diœceſi rei judicem habere recuſet, ipſum non in ſua ſcilicet actoris, ſed in alia civitate vel diœceſi habere impetrare valeat, reumque trahere ad eamdem: dummodo

ANNO CHRISTI circiter 1300.

dent decimas de ſtipendiis, niſi ipſi ſtipendiarii aliquid certum velint dare ad opus, vel ad lumen eccleſiæ; & hoc, ſi hujuſmodi placuerit rectori. In penſione autem principalis legati, alias mortuarii, volumus, quod conſuetudo provinciæ cum poſſeſſione eccleſiæ obſervetur; ita quod rector eccleſiæ in petitione ſua, ſive vicarius, vel cappellanus, Dominum habeat præ oculis. Sed quoniam multi inveniuntur ſponte decimas dare nolentes; ſtatuimus, quod parochiani moneantur primo, ſecundo, & tertio, ut decimas Deo & eccleſiæ fideliter ſolvant: & ſi ſe non emendaverint, primo ab eccleſia ſuſpendantur, ſcilicet ab ingreſſu eccleſiæ; & ſic demum, ad ſolutionem decimarum, per cenſuram eccleſiaſticam, ſi neceſſe fuerit, compellantur. Si tamen ſuſpenſionis relaxationem vel abſolutionem petierint, ad ordinarium loci mittantur abſolvendi, vel debito modo puniendi. Rectores vero eccleſiarum, ſeu vicarii, vel cappellani, qui prædictas decimas annuas dicto modo, propter formidinem hominum, ſeu favorem, Dei timore poſtpoſito, officium ſuum non fecerint, decimas, ut prædictum eſt, non petendo: pœna ſuſpenſionis innodentur, donec dimidiam marcam argenti archidiacono loci perſolverint.

II. *De decimis, & nutrimentis animalium.*

Quoniam, ut audivimus, ſuper decimis & nutrimentis animalium, inter eccleſiarum rectores, propter amotiones pecorum ad diverſas parochiarum paſturas, diverſis anni temporibus, contentiones multimodæ oriuntur: nos viam pacis præparare volentes, ſtatuendo diffinimus, & diffiniendo ſtatuimus, quod ad eccleſias, in quarum parochia oves, a tempore tonſionis, uſque ad feſtum S. Martini, continue paſcuntur & cubant, decima lanæ, & caſei, & lactis, ejuſdem temporibus, licet poſtmodum amoti fuerint a parochia illa, & alibi tondeantur, integre perſolvatur. Et, ne fraus fiat in caſu præmiſſo: præcipimus, quod antequam oves amoveantur a paſturis, vel etiam diſtrahantur, eccleſiarum rectoribus ſufficienter de ſolvenda decima caveatur. Quod ſi, infra prædictum, ad diverſarum parochiarum paſcua & paſturas transferantur: quælibet eccleſia, pro rata temporis portione, decimam percipiet earumdem minori xxx. dierum ſpatio, in rata temporis portione, minime computando. Si vero, per totum tempus prædictum cubant in una parochia, continue depaſcantur in alia: rector, in cujus parochia cubant, licet ibidem caſeus fiat, decimam caſei vel lactis dumtaxat percipiet, cum aliam non modicam meliorationem ſentiet, & percipiet utilitatem. Quod ſi poſt feſtum S. Martini ducantur ad paſcua aliena, & uſque ad tonſionem, in una vel in diverſis parochiis, ſive in propriis paſcuis dominorum ſuorum, ſive alterius cujuſcumque paſcantur habitatione: ad numerum ovium paſcua æſtimentur, ut ſecundum æſtimationem paſcuorum, ab eorum dominis exigatur decima caſei & lactis.

De vaccis & capris decima proveniens, ubi cubant & paſcuntur, ibidem ſolvatur: alioquin, ſi cubant in una parochia, & paſcantur in alia, decima inter rectores dividatur omnino. Agni vero, vituli, & pulli, & alii fœtus decimales, habita ratione ad diverſa, ubi gignuntur, oriuntur, & nutriuntur, & ad moram quam traxerint in eiſdem, particulariter decimentur. Item præcipimus, quod ſi quis, poſt feſtum S. Martini, oves occiderit, vel ſi oves quovis caſu moriantur fortuito, decimam inde legitimam parochiali eccleſiæ ſolvere non poſtponat. Et ſi oves extraneæ in alicujus parochia tondeantur, decima lanæ ibidem tradetur rectori eccleſiæ, pro ſe fideliter conſervanda; niſi ſufficienter doceri poſſit, quod pro decima ſit alibi ſatisfactum, ut ſolutionem ibidem faciendam modo legitimo valeat impedire.

III. *De Mortuariis.*

Quia inter rectores eccleſiarum & parochianos ſuos, lites cupimus extinguere, quæ frequenter oriuntur; ſtatuimus, quod decedens tria ad minus habens, vel plura, cujuſcumque generis in bonis ſuis animalia, optimo, cui de jure fuerit debitum, reſervato, eccleſiæ ſuæ, a qua recipit ſacramenta dum viveret, ſine dolo, & fraude, & contradictione qualibet, pro decimarum, tam temporalium, quam perſonalium, necnon oblationis, ſubtractionis compenſatione, ad deliberationem animæ ſuæ, melius poſt optimum eccleſiæ reſervatur.

IV. *Quæ debent parochiani invenire, & quæ rector.*

Ut ſciant parochiani defectus eccleſiarum ipſos contingentes, præſentium tenore, innoteſcimus univerſis parochianis, per totam noſtram Cantuarienſem provinciam conſtitutis, compelli, res & ornamenta omnia infraſcripta invenire; ſcilicet miſſale, calicem, veſtimentum principale, caſulam, albam, amictum, ſtolam, manipulum, zonam, cum duabus tuellis benedictis, & omnibus ſuis appendiciis. Item crucem proceſſionalem, & aliam crucem pro mortuis, thuribulum cum navi & thure, lucernam cum tintinnabulo, velum quadrageſimale, vexilla, campanas manuales pro mortuis, feretrum, vas ad aquam benedictam, tabulas pacis, candelabrum ad cereum Paſchalem, campanile cum campanis & chordis, fontem cum ſeruris, reparationem navis eccleſiæ interius & exterius, tam de jure, quam de conſuetudine, tam in imaginibus, & præcipue in imagine principali in cancello, quam in altaribus & feneſtris vitreis. Item clauſuram cœmeterii, tam de jure, quam de conſuetudine. Volumus etiam in poſterum ad eoſdem parochianos prædicta ſingula pertinere. Item, compellendi ſunt parochiani ad inveniendum iſta ſubſcripta: videlicet legendam, antiphonare', graduale, pſalterium, troparium, ordinale, manuale, cappam pro choro, cum omnibus ſuis appendiciis, frontale ad magnum altare, tria ſuperpellicia, unum rochetum, pyxidem pro corpore Chriſti honeſtam, reparationem librorum & veſtimentorum, quandocumque contigerit eadem reparatione indigere. Cetera autem, tam in reparatione cancelli interius & exterius, quam hic non expreſſis, juxta conſtitutiones & ordinationes approbatas, rectoribus, vel vicariis incumbit reparare. *Quare iſtam conſtitutionem in meliori forma poſterius in conſtitutione Vvynchels.*

CON-

ANNO CHRISTI circiter 1300.

CONSTITUTIO DOMINI

Roberti de Wynchelſe & W. Archiepiſc. Cantuar. Quid parochiani invenire debent, & quid rectores.

Ex eadem Anglicana collectione.

UT parochiani eccleſiarum ſingulorum archidiaconatuum Cantuarienſis provinciæ ſint de cetero certiores de defectibus ipſos contingentibus, ac inter rectores & ipſos ambiguitas pro temporibus ſucceſſivis...: volumus de cetero & præcipimus, quod parochiani teneantur invenire omnia inferius annotata: videlicet legendam, antiphonare, graduale, pſalterinm, troparium, ordinale, miſſale, manuale, calicem, veſtimentum principale, cum caſula, dalmatica, tunica, & cum cappa de choro, cum omnibus ſuis appendiciis; frontale ad magnum altare, cum tribus tuellis, tria ſuperpellicia, unum rochetum, crucem proceſſionalem, crucem pro mortuis, thuribulum, lucernam, tintinnabulum ad deferendum coram corpore Chriſti in viſitatione infirmorum, pyxidem pro corpore Chriſti, honeſtum velum Quadrageſimale, vexilla pro Rogationibus, campanas cum chordis, feretrum pro defunctis, vas pro aqua benedicta, oſculatorium, candelabrum pro cereo Paſchali, fontem cum ſerura, imagines in eccleſia, imaginem principalem in cancello, clauſuram cœmeterii, reparationem navis eccleſiæ interius & exterius tam in imaginibus quam in feneſtris; reparationem librorum & veſtimentorum, quandocumque contigerit eadem reparationibus indigere. Cetera autem omnia, tam in reparatione cancelli, quam in aliis, hic, ſecundum diverſas ordinationes & conſuetudines approbatas, a locorum rectoribus & vicariis debent in omnibus reparari, ſumptibus eorum.

DE ORNAMENTIS ECCLESIÆ,

Quæ pertinent rectoribus, & quæ parochianis, in provincia Cantuarienſi.

Ex eadem Anglicana collectione.

DEcretum venerabilis magiſtri Roberti de Wynchelſe, miſeratione divina Cantuarienſis archiepiſcopi, ſuam provinciam viſitando, ſuper variis defectibus inter rectores, vicarios, & eorum parochianos ſæpius, de diverſis rebus ad eccleſiam pertinentibus, & eorum ornamentis, ſic datum eſt, ut patet inferius, ad doctrinam præſentium, & memoriam futurorum.

Cum plerumque altercatio fuerit inter rectores eccleſiarum, in provincia Cantuarienſi conſtitutos, & eorum parochianos, ſuper variis ornamentis, rebuſque eccleſiaſticis; quæ, quanta, & quomodo ad rectores pertineant infraſcripta, quæ autem ad eorum parochianos, quæ ſequuntur teneas pro doctrina. Ut autem parochiani in ſingulis ſubſequentibus certiores fiant, intelligant ſinguli, & obſervent univerſi, quod calix, miſſale, principale veſtimentum eccleſiæ; videlicet caſula, alba, amicta, ſtola, manipulum, cum duabus towellis altaris, crux proceſſionalis, & alia crux minor pro mortuis, thuribulum, lucerna, cum tintinnabulis; velum quadrageſimale, vexillum, campanæ manuales, feretrum pro mortuis, vas ad aquam benedictam, oſculare, candelabrum ad cereum Paſchale, magnæ campanæ, campanile, & chordæ ad eaſdem, fons ſacer cum ſerura & apparatu ad eumdem, reparatio eccleſiæ interius & exterius tam altaris quam in imaginibus, feneſtris vitreis; pyxis ad hoſtiam conſervandam, chriſmatorium, clauſura cœmeterii circumquaque: ad parochianos pertinent ſupradicta. Cetera omnia autem, tam in reparationibus cancelli interius & exterius, quam in libris & ceteris ornamentis ejuſdem, ſecundum diverſas ordinationes & conſtitutiones approbatas, habeant a locorum rectoribus ſeu vicariis reparari.

ANNO CHRISTI circiter 1300.

ALIA CONSTITUTIO

Rob. de Winchelſe, archiepiſc. Cantuar. pro bono regimine curiæ ſuæ Cantuarienſis: ſcilicet ſuper duobus ſtatutis, quæ inter ſe contraria videbantur.

Ex eadem Anglicana collectione.

RObertus permiſſione Divina Cantuarienſis archiepiſcopus, totius Angliæ primas, dilectis filiis, officiali curiæ Cantuarienſis, & decano eccleſiæ beatæ Mariæ de Arcubus London. ejuſdem officialis commiſſario generali, ſalutem, gratiam, & benedictionem. Veſtra nos olim duxit diſcretio conſulendos, an ſtatutum quod in eadem curia invenimur edidiſſe, quo cavetur, ut ſi quando juſtificationem directe contrariam intentioni, vel replicationem directe contrariam exceptioni, aut duplicationem replicationi, ſeu deinceps, proponi contigerit, ſtatim hoc fiat, quoad juſtificationem:... & poſt exceptiones vel replicationes, & deinceps, quarum probationes de jure concurrere debent, propoſitas, aut ſaltem infra triduum, a tempore propoſitionis & admiſſionis canonicæ earumdem, ut ſic probationes concurrere valeant, ſuper eis in cauſis & negotiis extra eamdem curiam inchoatis, in quibus uſque ad litis conteſtationem & ulterius eſt proceſſum, ſibi locum valeat vendicare, conſultationi veſtræ, prout alias fecimus, reſpondemus: quod cum propter curſum probationum hinc & inde, ut ſic dilationum materia amputetur, ſtatutum ediderimus ſupradictum, & in litibus ac negotiis extra eamdem curiam inchoatis, quibus uſque ad litis conteſtationem & ultra, citra tamen publicationem teſtium eſt proceſſum, ſi in ipſis idem ſtatutum minime ſervaretur, poſſent eædem lites & negotia contra noſtram intentionem nimium protelari, propter ſimilitudinem & identitatem expreſſam, prælibatum ſtatutum noſtrum de univerſis litibus & negotiis, ad eamdem curiam devolutis, in quibus circa publicationem teſtium in principali negotio eſt proceſſum, poſt reſumptionem negotii principalis intelligendum fore & ſervandum, cum idem judicium de ſimilibus ſit habendum, auctoritate metropolitica declaramus, reſponſiones noſtras ad quaſcumque conſultationes ſuper antea vobis factas totaliter revocantes: mandantes, declarationem & interpretationem eamdem, & quicquid ſecundum eam eſt in eadem curia

in

ANNO CHRISTI circiter 1300.

in quibuslibet negotiis hactenus attentatum, futuris temporibus firmiter obſervari, & ſubiſto tenore vel alio ad perpetuam rei memoriam inter ſtatuta ejuſdem curiæ regiſtrari.

A Datæ apud Wrotam xvi. Kalendas Julii, anno Domini MCCC. & conſecrationis noſtræ decimoquinto.

ANNO CHRISTI circiter 1300.

☞ BENEDICTUS PAPA XI.

Sedit ab anno 1303. *uſque ad* 1304.

CLEMENS PAPA V.

Sedit ab anno 1305. *uſque ad* 1314.

AD MERTONENSE IN ANGLIA CONCILIUM,

In quo conſtitutiones provinciales D. Roberti de Wichelſey Cantuarie iſis archiepiſcopi editæ ſunt,

ANNO CHRISTI 1303 1305.

Anno 1305. habitum

ANNO CHRISTI 1303. 1305.

ADDITAMENTA.

An. 1305. Ex Sup. Manſi tom. III. p. 265.

„ SPelmannus & ex illo Labbeus concilium hoc in Mertonenſi prioratu comitatus „ Surriæ habitum ad annum 1300. produ„ xit: Integrius eſt apud Wilkins ad annum „ 1305. quo reipſa ſynodus convenit; ex eo „ additiones hic ex me, ut haberent, erudi„ ti expectabant.

Habeant igitur §. *in primis &c.* ad illa verba *ſive in magnis ſive in parvis* additur *ſive in chiminis* (alias in communibus viis) *exigantur, & prout decet & expedit eccleſiæ perſolvant*. §. *Statuimus quod decimæ &c.*, poſt illa verba *loci perſolverit*, additur. De iſta materia tangitur. *Extra de officio ord. c. cum ab eccleſiarum*; & quod hic dicitur, dicit canon. XVII. q. VII. *Omnes*. Et hoc verum eſt, quod prælati inferiores auctoritate propria poſſunt excommunicare, niſi conſuetudo ſit in contrarium, vel niſi inhibeatur per ſuperiorem, & hoc manifeſte, ut c. XVI. q. VIII. *Omnes*. Hoc melius notatur per Jo. II. q. I. *Nemo epiſcopus*., Et *Extra. de celebratione miſſarum*. c. I verſ. *exercere pertineat &c.* per W. in Clement. Et quia tangitur ſupra de decimis perſonalibus dic ſecundum Hoſt. quod decimæ perſonales non debent integre ſolvi. Hoc tenet Hoſt. *de tranſact.* c. *Statuimus vero eccleſiaſticum de decimis*: c. *in aliquibus* per eumdem XVI. q. VII. c. *Item quicumque*; verſ. *pridie per archidiaconum*, ibi & dicas, aliis omiſſis. Contrarium tenet Innoc. de parochiis c. I. in fine, *Vel erit* ſuper rubrica *de decimis*. Dicit tamen Jo. Inno. de reg. jur. c. *qui prior*, in quarta parte quæſtionis verſ. *Innocent.* quod ratio Innocent. eſt media.

In §. *Quoniam &c.* poſt illud *caſei & lactis* additum eſt: *ſi vero poſt totum illud tempus cubant in una parochia & paſcuntur in alia, continue inter eccleſias decima dividatur*.

De vaccis & capris decima proveniens; ubi cubant & paſcuntur, ibidem ſolvatur; alioquin, ſi cubant in una parochia, & paſcuntur in alia, decima inter rectores dividatur omnino. Et habita ratione ad domeſtica nutrimenta, duximus ſtatuendum, ut agni, vituli, & alii fœtus decimales, ubi edunt & nutriuntur, decimentur. Agni vero, vituli, & pulli equini, & alii fœtus decimales, habita ratione ad diverſa, ubi edunt & nutriuntur, & ad moram, quam traxerint in eiſdem, particulariter decimentur.

Item præcipimus, quod ſi poſt feſtum S. Martini oves occiderint, vel ſi oves quovis caſu fortuito moriantur, decimam inde legitimam parochiali eccleſiæ ſolvere non poſtponant. Quod ſi oves extraneæ in alicujus parochia tondeantur, decima lanæ ibidem tradetur rectori eccleſiæ, pro ſe fideliter conſervanda, niſi ſufficienter docere poſſit pro decima facta alibi ſolutionem ibidem faciendam, modo legitimo valeat impedire. Quid vero pro decima dari debeat, ubi lac propter parvitatem vaccarum vel ovium ad caſeum faciendum non ſufficit, & pro agnis & pullis equinis, velleribus, aucis, aut aliis hujuſmodi, de quibus propter modicitatem eorum decima certa dari non poteſt, conſuetudini locorum duximus relinquendum.

Ad hoc, quia audivimus, quod quidam juſtitiæ contemptores decimas vicariorum ſuorum, quidam in proprias, in quorum poſſeſſione hactenus non fuerunt, manu laicali & armata invadere non formidant, nos, ut periculis prædictis obviemus futuris temporibus, auctoritate Dei Patris omnipotentis, & approbatione ſynodi ſacroſanctæ excommunicamus omnes illos, qui de cætero talia perpetrare præſumpſerint, ac eorum fautores.

Statuimus etiam, quod prædiales decimæ ibi ſolvantur, ubi ſunt; perſonales vero, ubi ſacramenta recipientur; decimæ pecudum ſolvantur, ubi paſcuntur & aluntur: ad lites & contentiones inter rectores eccleſiarum quietandas firmiter ſtatuendo præcipimus, quod, quando oves diverſis temporibus anni in diverſis locis demorantur, ut eſt de ovibus, quæ poſt feſtum S. Michaelis, & ante feſtum S. Martini ab una parochia ad aliam tranſmittuntur, & in quinden. vel menſ. poſt paſcha revertuntur, decima agnorum dividatur inter eccleſias parochiales, etiam lana

pro

pro rata temporis utrique ecclesiæ persolvatur. Si vero post festum S. Martini trasmittantur, & in prædicto rempore viz. quindena, vel mense post pascha revertantur, medietas decimæ agnorum cum tota decima lanæ, ad ecclesiam, de cujus parochia existunt oves, revertatur, quam constitutionem sub pœna excommunicationis in nostra provincia præcipimus observari. ANNO CHRISTI 1305.

Alia constitutio domini Roberti de Winchelsey, Cantuariensis archiepiscopi, de juramento & obedientia sacerdotum, rectoribus & vicariis, in eorum ecclesiis celebrantium, faciendis; facta & edita in eodem concilio Mertonensi, Anno Domini MCCCV.

Item statuimus & ordinamus quod presbyteri stipendiarii, necnon & alii sacerdotes, propriis sumptibus, vel per amicos (*a*) sustentati, divina celebrantes in archiepiscopatu nostro Cantuariensi non recipiant oblationes, portiones, obventiones, denarios pro requisitis, tricennalia, vel aliquam certam quotam (*b*) oblationum pro corporibus mortuorum præsentibus, vel alias, sine licentia a rectoribus, vel vicariis ecclesiarum, in quibus celebraverint, petita & obtenta ullo modo; nec sic recepta asportent in præjudicium rectorum, vel vicariorum prædictorum, vel eorum vices gerentium, ne majoris excommunicationis sententiam, in hac parte latam, & (*c*) irregularitatem incurrant, miscendo se, ut prius, in divinis.

(*a*) Cod. al. *alios*,

(*b*) *partem*

(*c*) Deest *irregularitatem* in uno cod.

Item statuimus & volumus, quod prædicti presbyteri die dominica, vel festivali post admissionem suam, ad celebrandum in aliqua ecclesia, vel cappella coram rectoribus, vel vicariis, seu eorum vices gerentibus; alioquin coram ipsis rectoribus, vel eorum cappellanis parochialibus intra missarum solemnia jurent, factis & apertis coram ipsis sacrosanctis evangeliis; quod ecclesiis parochialibus, vel eorum cappellis, in quibus divina celebrant, eorumque rectoribus, seu vicariis, vel ipsorum loca tenentibus, nullum omnino inferent præjudicium circa oblationes, portiones, obventiones, denarios pro requisitis tricennalia, vel alia jura, quocunque nomine censeantur: immo, quatenus in eis est, eosdem observabunt indemnes in præmissis, & singulis præmissorum.

Jurabunt etiam specialiter dicti sacerdotes, quod odia, scandala, rixas, aut contentiones inter rectores & vicarios aut eorum parochiales presbyteros & parochianos nullo modo suscitabunt, neque sustineant, aut aliquo modo foveant; sed, quatenus in eis est, concordiam nutriant, & fervent inter eosdem. Et quod in dicto archiepiscopatu nostro non celebrent divina; sed eis hoc expresse interdicatur, donec præmissa præstiterint juramenta; (*d*) & si celebrent sic in loco interdicto, irregularitatem incurrant, præter alias pœnas, quas canones inducunt contrarium facientibus; & si fuerint convicti coram archidiacono loci, vel officiali suo, se infirmasse prædictum juramentum; vel si fuerint super hoc defamati, & se purgare nequeant, amoveantur omnino, & tanquam perjuris interdicatur eis divina celebratio in dicto archidiaconatu, (*e*) donec fuerit super hoc cum eis canonice dispensatum.

(*d*) Cod. al. *vel saltem non fiet per ipsos quominus præstent.*

(*e*) Cod. al. *archiepisc. nostro.*

Item, quod non audiant confessiones parochianorum ecclesiarum, vel cappellarum, in quibus divina celebraverint, nisi in casu a jure permisso, nec oblationes hujusmodi ecclesiæ sibi appropriabunt; quod si contrarium fecerint, crimen sacrilegii incurrant, nisi de licentia rectoris, seu vicarii, aut aliorum præsidentium, petita primitus & obtenta. ANNO CHRISTI 1305.

Item jurent prædicti presbyteri, quod debeant interesse cancello matutinis, vesperis, & aliis divinis officiis, horis debitis, induti superpelliciis, de quibus propriis expensis sibi providebunt; non enim stabunt aut sedebunt in navi ecclesiæ, vel in cœmeterio, nec in campis erunt, (*f*) præsertim horis prædictis.

(*f*) Cod. al. ad. *sive privatis cappellis.*

Et licet fuerint super his per rectores, vicarios, aut alios præsidentes commoniti, non reddant se elatos, nec ob hoc erigant cervices contra præsidentes prædictos; nec propterea excitabunt aliquos, qui foveant vel protegant eosdem.

Item ad interessendum prædictis horis & magnis missis, debet eis injungi in virtute obedientiæ, & sub debito juramenti præstiti (*g*) canentes, legentes, & psalmodizantes, prout eis Deus scientiam dederit. Dicti vero presbyteri diebus dominicis & festivis; vel si corpus alicujus defuncti affuerit, suas missas post offertorium (*h*) majoris missæ dictum seu decantatum, incipiant & compleant & non prius, nisi de licentia rectoris vel vicarii petita specialiter & obtenta.

(*g*) Cod. al. ad. *quod si. ve præsentes*

(*h*) Cod. al. *lectum evangel.*

Item, si oporteat tres vel duas missas die aliquo in ecclesia parochiali celebrari; unam viz. de die, aliam de Trinitate pro benedictione nubentium, & tertiam pro defunctis; volumus & statuimus, quod presbyteri ibidem celebrantes, juxta assignationem rectoris seu vicarii, aut eorum parochialis presbyteri, unam vel duas ex missis eisdem celebrent die illa, sine contradictione quacumque.

Item presbyteri non detrahant rectoribus, vel vicariis ecclesiarum, vel cappellarum, ubi celebraverint; sed humiliter se habeant erga eosdem, & faciant eis debitam reverentiam.

Item non exercebunt tabernas, nec spectacula, nec cellas mœretricum, nec ludos noxios, vel prohibitos.

Item volumus & statuimus, quod rectores vel vicarii, seu eorum loca tenentes, a presbyteris prædictis hujusmodi recipiant juramentum; & quod habeant copiam in suis ecclesiis parochialibus de præmissis.

FORMA JURAMENTI EXTRACTA E PRÆMISSIS.

Tu jurabis, quod tu eris obediens nobis, & nostro locum tenenti, seu deputato in ecclesia nostra parochiali, in licitis & canonicis mandatis, sicut te Deus adjuvet, & hæc sancta Dei evangelia; viz quandiu in ipsa ecclesia nostra celebraveris. Respondeat *Ero*.

Item, quod ecclesiæ nostræ prædictæ, seu nobis, aut nostro ibidem locum tenenti, nullum omnino inferes præjudicium, vel gravamen circa portiones, oblationes, obventiones, defiarios perquisitos, tricennalia, vel alia jura ecclesiastica, quocumque nomine censeantur; immo, quatenus necesse est, nos, & locum tenemem nostrum ibidem, servabis indemnes in præmissis, & singulis præmissorum.

Ju-

Jurabis etiam ſpecialiter, quod odia, ſcandala, rixas, & contentiones inter nos, aut locum tenentem noſtrum hujuſmodi, & parochianos noſtros nullo modo ſuſcitabis, nec ſuſtinebis, aut aliquo modo fovebis; ſed, quatenus in te eſt, concordiam inter nos & parochianos noſtros nutries & ſervabis.

ANNO CHRISTI 1305.

Item jurabis, quod non audies confeſſiones parochianorum noſtrorum, niſi in caſu à jure permiſſo, nec oblationes dictæ eccleſiæ noſtræ tibi appropriabis ſine licentia noſtra, vel præſidentis noſtri ibidem petita primitus & obtenta.

Item jurabis, quod cancello matutinis, veſperis, & aliis divinis officiis horis debitis præſens eris, indutus ſuperpellicio, de quo tibi expenſis propriis providebis. Non enim ſtabis vel ſedebis in navi eccleſiæ, vel cœmeterio, nec eris in campis præſertim horis prædictis. Et licet fueris ſuper his per nos vel præſidentem noſtrum commonitus, non reddes te elatum, nec ob hoc eriges cervicem contra nos, vel præſidentem noſtrum quemcumque; nec propter ea excitabis aliquos, qui te foveant, vel contra nos protegant in præmiſſis.

Item quod non detrahes nobis, neque noſtro præſidenti cuicumque, ſed erga nos, & præſidentem noſtrum quemcumque, ibidem, quamdiu in ipſa eccleſia celebraveris, tam in dictis, quam in factis humiliter te habebis, & reverentiam debitam adhibebis.

Reſpondeat: *Admitto, juro, & promitto me omnia & ſingula præmiſſa obſervaturum & impleturum, ſicut me Deus adjuvet, & hæc ſancta Dei evangelia infraſcripta.*

ANNO CHRISTI 1305.

Quibus peractis, dicatur ſacerdoti: in virtute obedientiæ nobis factæ, & ſub debito juramenti per te præſtiti, tibi injungimus, teque monemus, quatenus interſis horis prædictis, & magnis miſſis, canens, legens, & pſalmonizans, prout ſcientiam dederit tibi Deus, niſi infirmitatis, vel alia cauſa legitima id impediat implendum. Etiam tibi, ſicut ſupra, injungimus, quod diebus dominicis, vel feſtivis aut ſi corpus alicujus defuncti affuerit, poſt offertorium, & preces majoris miſſæ dictas vel decantatas, miſſam tuam incipias & compleas, & non prius, niſi de licentia noſtra, vel noſtri ibidem præſidentis, petita ſpecialiter & obtenta.

Item, quod ſi oporteat duas vel tres miſſas die aliquo in dicta noſtra eccleſia celebrari; unam, viz. de die, aliam de Trinitate pro benedictione nubentium, & tertiam pro defunctis; tu, juxta aſſignationem noſtram, aut noſtri præſidentis ibidem, unam vel duas ex eiſdem miſſis celebres illo die ſine contradictione quacumque: & hoc tibi injungimus, ſicut prius, ac etiam ſub pœna canonum & conſtitutionis in hac parte latarum, promulgatarum, & debite publicatarum.

SYNODUS COLONIENSIS

ANNO CHRISTI circiter 1300.

A Wichboldo archiepiſcopo celebrata, circa ann. Dom. MCCC.

ANNO CHRISTI circiter 1300.

Ex collectione ſtatutorum, ſive Decretorum provincialium &c. Eccleſiæ Coloniensis, edita anno 1554. H.

TITULI CAPITULORUM.

1. *De ætate & qualitate præficiendorum eccleſiis parochialibus.*
2. *De nominibus paſtorum non reſidentium & non ordinatorum tradendis per decanos.*
3. *De apoſtatis, diſcurſoribus, & vagis clericis.*
4. *De illis qui plura beneficia acceptant, & habent in una eademque eccleſia.*
5. *De teſtamentis clericorum.*
6. *De teſtamentis laicorum, & quorum debeant admoneri per ſacerdotes.*
7. *De legatis fabricæ eccleſiæ Colonienſis, & de pœna celantium legata.*
8. *Quod quilibet poteſt in lecto infirmitatis condere teſtamentum, & legare proprietatem, retento uſufructu, non obſtante quocumque ſtatuto.*
9. *Pœna contra contrarium ſtatuentes.*
10. *De inventario faciendo per manuſideles, & quando liceat apprehendere bona, inventario non confecto.*
11. *De bonis clericorum decedentium, & de hujuſmodi bonis ſe intromittentibus.*
12. *De manifeſtis uſurariis.*
13. *Ne quæſtus fiat in eccleſia, vel via publica per concionatores quæſtuarios.*
14. *Ne aliquis detineat legata fabricæ majoris eccleſiæ Colonienſis.*
15. *Ut unuſquiſque promoveat fabricam majoris eccleſiæ Colonienſis.*
16. *De laicis proviſoribus ſtructurarum eccleſiaſticarum.*
17. *Ne campanarii ſint illitterati.*
18. *Contra falſarios monetarum, & eorum receptores.*
19. *Ne aliquis exequatur mandata indebite, ſeu de reſcriptis.*
20. *Contra ſuſpendentes tedas vel litteras comminatorias ad portas ſeu fores.*
21. *Contra detentores cerocenſus.*
22. *Quibus horum ſtatutorum copia neceſſariæ habenda.*

STATUTA DOM. WICHBOLDI

ARCHIEPISCOPI COLONIENSIS.

WIchboldus Dei gratia ſanctæ Colonienſis eccleſiæ archiepiſcopus, ſacri imperii per Italiam archicancellarius univerſis prælatis, capitulis, conventibus, collegiis, eccleſiarum rectoribus, totique univerſitati cleri & populi ſuæ civitatis & diœceſis, ſalutem, & infra ſcriptorum memoriam perpetuam obſervandam.

I. *De ætate & qualitate præficiendorum eccleſiis parochialibus.*

Licet ſacris canonibus ſit inſtitutum, ne aliquis ad regimen parochialis eccleſiæ aſſumatur, niſi qui jam xxv. annum ætatis attigerit, & ſcientia & moribus commendatus exiſtat; plures tamen hujus ſalubris ſtatuti invenimus trangreſſores. Volentes igitur periculis animarum proſpicere, inhibemus univerſis archidia-

diaconis, ac aliis qui de consuetudine investire habere dinoscuntur, ne deinceps aliquem puerum vel aliquem alium, qui vicesimum quintum ætatis annum non attigerit, sibi præsentatum, de hujusmodi parochialibus ecclesiis investiant vel admittant. Contrarium facientes, non solum ab ingressu ecclesiæ suspendimus in his scriptis, verum etiam ipsam investituram decernimus non tenere.

II. *De nominibus pastorum non residentium & non ordinatorum, tradendis per decanos.*

Item cum secundum jus quilibet, qui ad curam animarum regendarum assumitur, ut gregis sibi crediti diligentius gerere curam possit in parochiali ecclesia, cujus rector extiterit, residere personaliter, & ad eam promoveri teneatur; alioqui, etiam nulla monitione præmissa, ipsa ecclesia sit privatus: vobis decanis Christianitatum committimus & mandamus, quatenus nomina illorum qui in vestris decanatibus hujusmodi ecclesias, utpote minores annis, occupant, & nomina pastorum non residentium personaliter, in his scriptis nobis intra mensem post præsentem diem tradatis, ut hujumodi negligentiam & defectum de prælatorum nostrorum consilio reformemus. Alioqui in vos extunc sententiam excommunicationis ferimus in his scriptis, & id ipsum in qualibet synodo volumus observari in forma supradicta.

III. *De apostatis, discursoribus, & vagis clericis.*

Quia vero, ut intelleximus, aliqui clerici, utpote apostatæ, discursores, & vagi de aliis provinciis & diœcesibus ad diœcesim nostram Colonienſem venientes, regimen animarum & officiationem ecclesiarum sibi assumunt, qui ab aliis diœcesibus tanquam irregulares & indigni, pro eorum culpis & excessibus sunt remoti: statuimus, ut nullus deinceps presbyter alienus ad regimen & ad curam animarum, loco coadjutoris vel vicarii aut socii, per pastores ecclesiarum, vel cappellarum, aut altarium rectores, assumatur absque litteris testimonialibus proprii episcopi, profitentis talem rite secundum claves ecclesiæ ordinatum esse, & executionem sui officii habere: ita quod per decanos Christianitatum, in quorum decanatibus assumi desiderant, examinati tunc demum admittantur tales, cum in his inventi fuerint idonei, ut dictum est. Pastores vero & cappellani, ac altarium rectores nostræ diœcesis, qui his spretis, aliquem clericum ignotum, dicentem se presbyterum, assumpserint, excommunicationis sententiam, nisi intra sex dies a se talem amoverint, se extunc hoc ipso facto noverint incursuros, & alias pro modo culpæ, canonice puniendos.

IV. *De illis qui plura beneficia acceptant & habent in una eademque ecclesia.*

Cum item sanctissimus pater dominus Bonifacius octavus summus pontifex, inter cetera statuerit, ne aliquis deinceps, nisi unicum personatum, dignitatem, præposituram, administrationem, vel officia perpetua, quocumque nomine censeatur, cum præbenda insimul, absque dispensatione sedis apostolicæ in eadem ecclesia obtinere, vel jam obtenta tenere valeat: & si a quocumque secus præsumptum fuerit, illud irritum sit omnino: nos quia nonnulli in observatione hujusmodi statuti se exhibent negligentes, in ipsorum negligentiam supplere cupientes, mandamus vobis universis, ad quos talium ordinatio seu collatio spectare dinoscitur, ne deinceps talia faciant & attententent, sed ea personis intra tempus legitimum habilibus conferant. Alioqui nos eadem conferemus.

V. *De testamentis clericorum.*

Præcipimus ut sacerdotes denuncient suis subditis, quod omnes quibus a jure inhibitum non est, liberam testamenti condendi habeant facultatem. Et clerici bona, maxime immobilia, & quæ per ecclesiam sunt adepti, sive per modum testamenti, sive alias, non transferant ad filios vel nepotes, aut ad alios suos consanguineos, sed relinquant ea ecclesiæ, a qua sunt profecta. Sed intuitu eleemosynæ, pauperibus, religiosis & piis locis, & illis qui ipsis servierunt, sive consanguinei sint, sive alii, aliqua juxta servitii meritum de mobilibus dare possunt. De aliis vero bonis, quæ ex hæreditate, artificio, vel doctrina, vel alias non ex bonis ecclesiasticis ad clericos pervenerint, clerici possunt disponere pro suo arbitrio. Excommunicamus & excommunicatos denunciamus omnes clericos, qui bona mobilia ecclesiarum, filiis suis, nepotibus, vel consanguineis, seu aliis conferunt, vel in ipsos transferunt, & ab ecclesia alienant sua propria voluntate, & sine consensu nostro.

VI. *De testamentis laicorum, & quorum debeant admoneri per sacerdotes.*

Præcipimus & monemus ut laici in præsentia sui sacerdotis testamenta sua faciant, nisi improvisa necessitas emerserit. Item omnibus sacerdotibus præcipimus, quod hortentur omnes clericos & laicos testamenta se facere, & quod non differant usque ad angustiam mortis, sed ea faciant, dum adhuc compotes sunt suæ mentis & corporis. Et in testamentis faciendis consulant sacerdotes suis subditis, quod declarent sua debita & forefacta, & quod ex primo restitui faciant seu præcipiant de bonis suis: & quod postmodum legent aliqua fabricæ ecclesiæ totius civitatis & diœcesis Colonienſis, & suæ parochiali ecclesiæ: & etiam religiosis & piis locis, & pauperibus aliis secundum arbitrium testantis.

VII. *De legatis fabricæ ecclesiæ Colonienſis, & de pœna celantium legata.*

Si quis vero fabricæ ecclesiæ S. Petri, & parochiali ecclesiæ suæ aliquid legaverit in suo testamento, eidem viginti dies de injuncta sibi pœnitentia relaxamus. Et fiant testamenta parochianorum publice & coram discretis personis. Et cum aliqua ecclesiæ S. Petri legantur, hoc presbyter significet Coloniæ procuratori fabricæ, & nomina eorum qui prædictæ fabricæ legata fecerint, intra mensem. Suspendimus autem, & suspensos denunciamus omnes presbyteros, qui celant legata fabricæ prædictæ, nisi ea procuratori ejus denuncient intra duos menses a tempore scientiæ:

ANNO CHRISTI circiter 1300.

XVII. *Ne campanarii ſint illitterati.*

Prohibemus item ne deinceps campanarii in villis & eccleſiis parochialibus ibidem aſſumantur, niſi litterati, qui in defectu reſpondentis ad altare, cum camiſiis lineis aſſiſtant, in miſſis deſervientes presbytero, ne miniſtrator careat ſocio ſibi reſpondente.

XVIII. *Contra falſarios monetarum, & eorum receptores.*

Quia nonnulli in diverſis partibus noſtræ diæceſis falſas ſeu adulterinas moneras cudunt, & cudi faciunt, propter quod reſpublica læditur, & damna plurima ſubjectis noſtris & toti provinciæ inferunt: unde in hac noſtra ſynodo ſtatuimus, & ſub pœna excommunicationis præcipimus, ut ubicumque tales falſarii reperti fuerint, tam ipſi falſarii, quam receptores eorumdem, cujuſcumque ſint ſtatus, vel gradus, aut dignitatis, per plebanos locorum moneantur, ut a talibus prorſus deſiſtant, & indilate. Ipſique qui in ſuis diſtrictibus eoſdem falſarios recipiunt, & * tuentur, eos falſarios removeant, nullatenus reverſuros: alioqui ipſi falſarii & eorumdem receptores, quos poſt triduum ab hujuſmodi monitione numerandum, in his ſcriptis excommunicamus, excommunicati publice nuncientur: & ceſſari in locis, ubi talia committuntur, quamdiu falſarii ibi ſteterint, præcipimus a Divinis.

al. tenent

XIX. *Ne aliquis exequatur mandata indebite: ſeu de reſcriptis.*

Quamvis reſcripta ſtricti juris ſint, nec ad alias perſonas, quam quæ eiſdem continentur expreſſe, aliquatenus extendantur: nonnulli tamen hujuſmodi reſcriptis in caſibus a jure non conceſſis, abutuntur, & ſua mandata dirigunt, & ſententias de facto fulminant contra aliquos, ad quos eorumdem juriſdictio nullatenus ſe extendit. Volentes igitur talibus nefandis auſibus obviare, ſtatuimus, & ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ in his ſcriptis firmiter prohibemus, ne aliquis deinceps ſubditorum noſtrorum, cujuſcumque ſtatus ſeu conditionis, aliqua mandata alicujus judicis delegati contra perſonas in authentico non expreſſas, recipiat, aut executioni demandet, etiamſi narretur in mandato caſus a jure conceſſus, niſi ſuper hoc prius a nobis, vel officiali noſtro, habita & obtenta licentia ſpeciali: cum talia mandata contra alias perſonas plerumque ex malitia & odii fomite procedere videantur. Illum autem, quod hujuſmodi mandata contra alias perſonas emiſerit in caſu a jure non conceſſo, aut per nos non admiſſo, vel per officialem noſtrum non approbato, propter hoc excommunicationis ſententiæ, quam in his ſcriptis ferimus, decernimus ſubjacere.

XX. *Contra ſuſpendentes tedas vel litteras comminatorias ad portas ſeu fores.*

Quia vero nonnulli, ut intelleximus, tedas & litteras annexas ante portas, & januas aliquorum religioſorum, & granges eorum, ſuſpendere non formidant, in quibus incendia, homicidia, & alia damna & maleficia ſe illaturos eis ante quorum ædificia dictas litteras & tedas ſuſpendunt, inferre publice comminantur, niſi intra certum terminum eiſdem malefactoribus aliqua pecuniæ ſumma pro ipſorum arbitrio perſolyatur: nos talibus maleficiis, quantum poſſumus, obviare volentes, præcipimus univerſis eccleſiarum rectoribus, quod ſingulis diebus Dominicis & feſtivis, hujuſmodi malefactores & dictarum litterarum ſcriptores, fautoreſque, opem & operam dictis malefactoribus præſtantes, & omnes, qui præmiſſa ſciverint, vel conſcii fuerint (niſi nobis vel pœnitentiario noſtro revelent intra octo dies, poſtquam talia intellexerint) quos in his ſcriptis excommunicamus, excommunicatos publice denuncient, & præcipiant ab omnibus arctius evitari & revelari eoſdem.

XXI. *Contra detentores cerocenſus.*

Item præcipimus ut univerſi eccleſiarum rectores moneant omnes cerocenſuales eccleſiarum & eccleſiaſticarum perſonarum, quocumque nomine cenſeantur, qui cerocenſum debitum ſubtrahunt & non ſolvunt, & qui dictum cerocenſum hactenus non ſolverunt: quod de ſubtractis ſatisfaciant intra menſem; & deinceps debitis temporibus & ſtatutis perſolvant dictum cerocenſum, ut tenentur. Alioqui dictos ſubtrahentes & non ſolventes, quos excommunicamus in his ſcriptis, excommunicatos publice nuncient ſingulis diebus Dominicis & feſtivis.

XXII. *Quibus horum ſtatutorum copia neceſſario habenda.*

Præcipimus etiam omnibus decanis Chriſtianitatum & plebanis locorum, ut præmiſſorum omnium copiam a ſigillifero curæ noſtræ Colonienſis intra quindenam recipiant, & ſibi fieri procurent ſub correctione debita: alioqui contrarium facientes, quos ex nunc prout ex tunc excommunicamus in his ſcriptis, excommunicationis ſententiæ volumus ſubjacere. Item decani Chriſtianitatum, nomina plebanorum ſui decanatus ad præſens abſentium, nobis vel officiali noſtro dent in ſcriptis ſub pœna prædicta.

ANNO CHRISTI 1300. Beſſin cil. Ro- ag.

ANNO CHRISTI 1300.

SYNODALIA PRÆCEPTA

CONSTANTIENSIS ECCLESIÆ,

A Reverendiſſimis Epiſcopis ejuſdem Eccleſiæ variis Synodis in lucem emiſſa; Sacerdotibus honeſte vivere deſiderantibus apprime utilia,

Et a Vicariis prædictorum Epiſcoporum ſumma deligentia caſtigata atque emendata, recenter excuſa anno 1538.

ADMONITIO PRÆVIA.

Horumce Statutorum priorem partem edidit Collect. nov. pag. 151. D. Edm. *Martene*, ex apographo amici, qui ea deſcripſerat ex codice Eccleſiæ B. M. de Guencampo Trecorenſis Diœceſis in inferiore Armorica, ipſorum uſibus jam diu aptata. Nos vero ſincera, nec aucta, nec detruncata, ex genuino codice Conſtantienſi, modo repræſentamus, pluribus inſuper ſubſequentibus Synodis adaucta, ab anno videlicet 294. & deinceps.

Vix aliud ſupereſt obſervandum, præterquam pro Concilio anni 1231. cui cap. 4. inſigne teſtimonium, etiam ex codice Guencampenſi, perhibetur: illuſtrius vero Præceptis antiquis, e quibus multo plura, velut ex nativo & provinciali penu, deflorata paſſim cernuntur.

INCIPIUNT PRÆCEPTA SYNODALIA DIOECESIS CONSTANTIENSIS,

I. *De Presbyteris qualiter ſe debent habere venientes ad Synodum & redeuntes ab ea.*

QUoniam propter indevotiones, ut non dicamus deriſiones quorumdam ad Synodum venientium, novimus in populo retroactis ſæpe temporibus ſcandala ſuborta fuiſſe: ut propter caſus conſimiles miniſterium noſtrum, qui quaſi ſignum ad ſagittam poſiti ſumus, inter laicos non vileſcat: jubemus ut Sacerdotes & Clerici eundo & redeundo, cum devotione & humilitate, in geſtu & habitu exhibeant ſe modeſtos. Jejuni, ſtatim poſt pulſationem groſſæ campanæ, intrent Synodum, in ſuperliciis * Presbyteri & Beneficiati; Abbates autem & Priores cum cappis ſericeis, juxta ſuum ordinem incedendo, ſint induti.

* *Edit. cum ris.*

II. *Ne Clerici, vel Monachi recedant a Diœceſi noſtra ſine licentia.*

Præcipimus diſtricte, ne aliqui recedant a noſtra Diœceſi cauſa commorandi vel peregrinandi, ſine noſtra licentia, ſive ſint Abbates, ſive Priores, ſive alii. Et ſi majores eos ad ſe vocaverint, non recedant ſine auctoritate noſtra, alioquin revertentes non admittemus.

III. *Ut bona Prioratuum ibidem, & in pios uſus expendantur.*

Quoniam vero Prioratibus quidam deputati, non eis quæ Dei ſunt intendentes, nec bona Prioratuum prout debent expendentes; ſed avaritiæ & cupiditati potius intendunt. Præcipimus diſtricte ſub pœna excommunicationis, ut bona Prioratibus collata, in ipſis Prioratibus expendant; hoſpitalitatem, prout facultates locorum poterunt facientes, & in pias eleemoſynas erogantes, ut devotio populorum erga domos Religioſas augeatur: alioquin ipſos ab adminiſtrationibus ſibi collatis expoliabimus.

IV. *Vicario quoquo modo conſtituto XV. libræ aſſignentur.*

Vicarias ſufficientes, jamdudum eſt, præcipimus aſſignari, videlicet quindecim libr. Turon. Licet aut perpetui Vicarii non conſtituantur poſt Concilium, * ſed pro tempore conſtituantur; videl. quia Rectoribus damus licentiam in ſcholis morandi, vel peregrinandi, vel impotentes ſunt ad ſerviendum. Volumus tamen ut Vicariis Vicaria quindecim librarum Turon. aſſignetur: & hoc noſtra auctoritate, ne Eccleſiæ fiant quaſi venales. Ita quod ſi reverſus de ſcholis, vel peregrinatione ſua, voluerit in propria perſona deſervire, pro tempore ſubſtituto ſatisfaciat competenter.

* *ſcil. anni* 1231.

V. *De Vicariis aſſignatis.*

Vicarias vero a nobis aſſignatas nullus auctoritate ſua audeat diminuere: & qui ſine auctoritate noſtra eas diminuunt, vel inſtitutos a nobis, in fraudem noſtræ aſſignationis, vel inſtitutionis Concilii, auctoritate quarumcumque litterarum eos moleſtaverint; alios excommunicabimus, & excommunicatos denunciabimus, etiam occaſione penſionis antiquitus ibi perceptæ.

VI. *De Eccleſiis & Locis Religioſis, qualiter debentur appropriatis.*

Quia vero obtentu libertatis a nobis, vel ab Eccleſia noſtra, Abbatiis, vel locis religioſis factæ, non debent Eccleſiæ, vel Cappellæ ſine ſervitio remanere: præcipimus, ut abſque moleſtia & contradictione ſuper Eccleſiis, vel Cappellis, victum Presbyteris ſecundum formam prætaxatam aſſignent. Nec nos, nec ipſos auctoritate D. Papæ, vel alterius permittant moleſtari: alioquin, propter ingratitudinem de bonis ſibi collatis, meritis ſuis exigentibus, eos privabimus; non obſtante ſi dicant quod omnes redditus ad Eccleſias ſibi pertinentes vel cappellas, ſint eis ab antiquo appropriati.

VII. *De non appropriandis Eccleſiis, ſive Cappellis.*

In Concilio * fuit ſtatutum ut nullus Epiſcopus Eccleſiam de cetero appropriet loco religio-

* *I. Claromont.*

ligioſo ſine conſilio ſui Capituli, & aſſenſu; & quicquid ſuper hoc factum fuerit aliter, decrevit Concilium non tenere. Proinde jubemus, ut qui Eccleſias ſine conſilio & aſſenſu Capituli Conſtantienſis in ipſa Diœceſi ut appropriatas tenent vel decimas, nobis perſonas idoneas ad eas repræſentent; vel inſtrumenta, ſi quæ habeant, ſuper his nobis ſtudeant exhibere: alioquin nos, tam noſtra auctoritate ordinaria, quam Apoſtolica, dictas Eccleſias, vel decimas perſonis idoneis conferemus.

ANNO CHRISTI 1300.

VIII. *De juramento, vel pactione non exigendis a Præſentato vel Præſentando.*

Diſtricte præcipimus, ne Abbates, vel Perſonæ juramenta exigant a Clericis, antequam eos præſentent, nec de augmentando penſionibus, nec quod contenti erunt eo ad quod præſentat eos. Similiter nec Clerici eis juramenta faciant ad * præſentationem ſub anathemate prohibemus, & qui exegerint, & qui præſtiterint, excommunicatos reputamus.

al. ante

Item præcipimus, ne reſignent in manibus Patronorum, vel perſonarum privatarum.

IX. *De Monachis & Canon. Regul.*

Item prohibemus, ut Monachi non pauciores tribus alicubi morentur: & ad Regulares hoc extendi Canonicos declaramus, ubi ſufficiunt facultates.

X. *De eleemoſynis Eccleſiarum.*

Similiter prohibemus, ne aliqui eleemoſynas Eccleſiarum auctoritate ſua occupent; aut eas ad laicalem feudum extra jus Eccleſiæ convertant; vel eleemoſynas Eccleſiæ, quæ dicuntur ad unum uſum collatæ, ſcilicet ad luminare, vel Presbyterum, ſine auctoritate noſtra non audeant ad alium uſum convertere. Si quis autem Presbyter cupiditate ductus, ſcilicet pro pecunia, vel pro filiis, vel nepotibus, ut inde feodentur, illud facere auſus fuerit, beneficio ſe noverit cariturum.

XI. *De Leproſis, Religioſis, & Infirmis.*

Præcipimus ut quælibet Abbatia intra muros ſuos domum habeat ad Leproſum ibi ponendum, ſi forte ita contigerit; non extra, niſi in loco religioſo: quia etiam domus inde vileſcit, & per hoc mutua fraternitas amittitur erga ipſum. Præterea circa curam infirmantium & debilium, operam debitam adhibeant diligenter; ita quod ſecundum loci facultatem, juxta cujuslibet debilitatem vel infirmitatem omnia eis neceſſaria miniſtrentur.

XII. *De penſionibus injuſte non percipiendis.*

Quoniam vero *omne quod non eſt ex fide, peccatum eſt*, & tempus non minuit peccatum, ſed auget: excommunicamus omnes Religioſos, qui ſcienter ſine auctoritate hujus Eccleſiæ penſiones in Eccleſiis percipiunt, licet eas perceperint ab antiquo.

XIII. *Ne Clerici, vel Monachi placita laicorum ſectentur.*

Item diſtricte præcipimus, ne Presbyteri, vel Clerici, vel Monachi, placita laicorum pertractent, vel firmas illorum teneant; nec in rebus eorum procuratores exiſtant: & ne aſſiſias ſectentur, niſi propter domorum ſuarum emergentes neceſſitates: Sacris enim Dei Sacerdotes oportet vacare aſſidue. Quod ſi contra fecerint, & propter hoc moleſtiam perpeſſi fuerint, ſive de patrimonio, ſive de rebus ſuis, ab Eccleſia non ſubvenietur: cum ſit indignum eis ab Eccleſia ſubveniri, per quos conſtat in Eccleſia ſcandalum generari.

ANNO CHRISTI 1300.

XIV. *Ne Patronis decimæ ad firmam tradantur.*

Prohibemus diſtricte, ne Abbates, vel Monachi, vel Canonici Regulares, accipiant ad firmam decimas, quarum ſunt Patroni, ſive ad unum annum, ſive ad duos annos, ſive ad vitam illius qui decimas habet.

Prohibemus ſub pœna excommunicationis ne decimæ laicis Patronis, vel alicui de eorum familia tradantur; vel eis qui impoſterum Eccleſiam poſſint moleſtare occaſione hujuſmodi. Similiter nec præpoſitis eorum, vel aliquibus extra juriſdictionem noſtram commorantibus. Similiter nec laicis, maxime balliviam habentibus.

XV. *De oneribus Eccleſiarum.*

Item ſtatuimus, ut Religioſi, & alii, qui in Eccleſiis aliquid percipiunt, pro rata quam ibi percipiunt, onera Epiſcopalia & Archidiaconalia ſuſtineant, & ad ædificationem Eccleſiarum ſecundum ordinationem noſtram & Archidiaconorum ſubminiſtrent; non obſtante ſi dicant, quod nunquam aliquid ad hoc poſuerunt.

XVI. *De compoto domorum Religioſarum reddendo.*

Quia vero utilitatibus & neceſſitatibus domorum Religioſarum providere cupimus & debemus; & ne bona earum prodige, & in pravos uſus expendantur; & murmurationes de clauſtris removere. Statuimus ut in qualibet Abbatia Abbas, & Ballivus quater in anno compotum de redditibus & expenſis eorum Conventui terminis aſſignatis reddant: ita quod ſumma reddituum & expenſarum in ſcriptis redigatur, & in quolibet termino ſcriptum de expenſis anni habeat tam Abbas, quam Conventus, ſigillo Abbatis & ſigillo Conventus ſigillatum, ac nobis in fine anni, vel atornatis a nobis, tam de expenſis quam de redditibus reſpondeat competenter. Idem dicimus de Prioratibus, qui de redditibus ſibi deputatis & de expenſis quater in anno coram fratribus, ſi ibi fuerint, & coram atornato a nobis computent, & in fine anni coram nobis reſpondeant: maxime ubi timetur de dilapidatione, vel quod Priores bona non in bonos uſus, vel non in ipſis locis expendant.

ANNO CHRISTI 1300.

XVII. *Ne in Prioratibus numerus deficiat.*

Item cum temporibus noſtris divinus cultus non debeat diminui, ſed potius augeri: prohibemus, ne in Prioratibus numerus Monachorum, qui ibi deſervire debent, diminuatur, nec annihiletur, cum facultates Eccleſiæ non ſint diminutæ: alioquin bona Prioratuum in manu noſtra retinemus. Et inſuper præcipimus Archidiaconis quod in his curam adhibeat diligentem.

Similiter præcipimus quod Abbates Prioribus ſuis ſocios dent competentes, qui ſint bonæ vitæ, & converſationis honeſtæ; & per quos divinum Officium celebrari poſſit. Et licet omnes Sacerdotes ad Horas Canonicas decantandas ſingulis diebus teneantur; præcipue tamen Monachi, & alii Regulares, qui arctiori Regulæ & Voto tenentur aſtricti. Provide jubemus ut Monachi, ſeu alii Regulares in Eccleſiis parochialibus commorantes, ſingulis diebus divinum Officium decantent in eis, aut parochialis interſint Officio Sacerdotis. Quod ſi non fecerint, per Sacerdotem loci vel Decanum nobis præcipimus intimari.

XVIII. *De Confeſſoribus Abbatum, Priorum, & Sacerdotum.*

Præcipimus ut Abbates & Priores a nobis conſtituti, nobis confiteantur, vel de licentia noſtra ſibi virum providum & diſcretum eligant Confeſſorem: ita Dominus Papa conſtituit. Similiter Presbyteri Confeſſoribus a nobis atornatis, ſaltem ſemel in anno confiteantur.

HIC STATUENDUM VIDETUR

Initium alterius Synodi.

I. *Quomodo Presbyteri debent ad Synodum venire.*

QUando vos Presbyteri ad Synodum venire debetis, die Dominica præcedenti publice inquiratis in parochia veſtra ſi qui ſint infirmi, & eos eodem die, vel ſequenti feria, vel antequam iter arripiatis, etiam non requiſiti viſitetis, & quicquid fuerit neceſſarium ad ſalutem animæ faciatis, dummodo prius confeſſi fuerint: non tamen omittentes proviſionem, quam per vicinos Sacerdotes facere conſueviſtis, in vicinis parochiis remanentes. Et hoc dicimus de illis qui ſecum non habent Presbyteros, cum nullus poſſit alicui curam animarum committere, niſi Epiſcopus vel qui fungitur vice ejus: unde non poſſunt abſolvere, nec pœnitentiam injungere. Concedimus & damus poteſtatem eis Presbyteris, qui ſunt cum aliis qui curam animarum habent, dummodo ſint bonæ vitæ & converſationis honeſtæ, & notum ſit de ordinatione ipſorum, quod loco ipſorum, cum neceſſitas fuerit, parochianos abſolvant, & eis injungant pœnitentiam, ne poſſit dici de illis: *Curabant contritionem populi mei dicentes, Pax, pax, pax; & non erat pax:* & inde poſſint culpabiles inveniri. Præcipimus, ut eos quos ſecum habent, vel habebunt, loco, vel tempore competenti nobis manifeſtare procurent.

II. *De habitu Presbyterorum.*

ANNO CHRISTI 1300.

Præcipimus vobis, ut eundo, morando, & parochias circumeundo, habitum tam in Tonſura quam veſte habeatis, ne ſtatus veſter vertatur in opprobrium populo, prout de veſtimentorum habitu in Concilio Lateranenſi determinatur: videlicet ut clauſa deſuper habeatis indumenta, nimia brevitate, vel nimia longitudine non notanda, & maxime coram nobis, ne de hoc reprehendi poſſitis. Unde reprehendemus Presbyteros qui per parochias ſuas vadunt in ſupertunicalibus apertis nimia brevitate notandis, & in hergandis, & in tali habitu venire coram nobis non formidant: in quo habitu videntur potius pugiles, quam Clerici, vel Presbyteri. Si tamen oporteat eos equitare, poſſunt ſupertunicalia ſub cappa clauſa habere aperta, ſed in aperto clauſa deferant. Qui autem de cetero tranſgreſſor erit hujuſmodi conſtitutionibus; veſtis aperta publice pauperibus erogetur: & hoc præcipimus executioni mandari. Idem de hergandis præcipimus.

III. *De habitu Leproſorum.*

Præcipimus de Leproſis ut cappas clauſas deſuper deferant, ut a ſanis poſſint diſcerni, ne ſe commiſceant ſanorum communioni, & ut omnis occaſio commorandi diutius inter ſanos Leproſis tollatur. Moneat Sacerdos quilibet parochianos ſuos, & ſi neceſſe fuerit, per ſuperiorem compelli faciat, ut ipſis, ſecundum quod conſuetum eſt, in neceſſariis provideant, ut non habeant victus quærendi neceſſitatem; mercata, vel loca populoſa ingredi, vel fœdare non audeant: quæ ſi poſtea intraverint, ipſis quicquid habent in ſua parochia ſubtrahatur. Porcos vero, quos in ſuis Leproſariis nutriunt, ſanis vendere non præſumant & ſi contra fecerint, vendentes & ementes ad boni viri arbitrium puniantur.

IV. *De Clericis tabernariis.*

Præcipimus ut abſtineatis a tabernariis. Et omnes Clerici ſcituri, quod ſi in taberna eis facta fuerit injuria, eos ſuper hoc non audiemus.

V. *De Sanctis Sacramentis.*

Vobis præcipimus in virtute ſanctæ obedientiæ, ut debitam reverentiam ſingulis Sacramentis Sanctæ Eccleſiæ exhibeatis; ut laici ad exhibendum ſimiliter ex veſtra devotione excitentur. Quæ ſunt Baptiſmus, Confirmatio, Euchariſtia, Matrimonium, Ordo, Pœnitentia, & Extrema unctio.

VI. *De forma baptizandi.*

Baptiſmus cum omni reverentia & honore celebretur, & cum magna cautela, maxime in diſtinctione verborum & in prolatione, in quibus tota virtus conſiſtit, ſcilicet, *Ego baptizo te in nomine Patris & Filii, & Spiritus Sancti, amen.* Et in Prono doceant laicos ſub hac forma debere baptizare pueros, etiam patrem & matrem in ſumma neceſſitate. Cum autem puer in neceſſitate baptizatus fuerit a laico, & cum inveneritis diſcreto modo & debito

ba-

ANNO CHRISTI 1300.

baptizaſſe; ſi ſupervixerit puer, afferatur ad Eccleſiam, & quod deeſt, ſuppleatur, non quantum ad ſalutem, ſed quoad augmentum virtutum: ſcilicet ad fores Eccleſiæ pabulum ſalis, quod eſt primum donum in Baptiſmo; aurium, & narium de ſputo linitio, quod eſt ſecundum; ſed exorciſmi non dicantur; & ſuper fontes omnia fiant ſine intermiſſione; ſanctæ Crucis ſignatio; in pectore, & inter ſcapulas olei ſacti in prædictis inunctio; in vertice, Chriſmatis inunctio. Et quia tota virtus Baptiſmi in diſtinctione & prolatione verborum conſiſtit; ab eo qui baptizat integrè & ordinarie ſine intermiſſione aliquali proferantur. Si autem dubium fuerit ſub qua forma puer baptizatus fuerit a laico; tunc Sacerdos omnia B faciat. Et ſimiliter de pueris qui inveniuntur expoſiti, de quibus dubium eſt utrum ſint baptizati. Et immergens dicat, *Si tu non es baptizatus, ego te baptizo, &c.* Ad levandum puerum de ſacro fonte, unus ſit aut duo ad plus, niſi fuerit vir & uxor ſua, qui pro uno reputantur; vel niſi fuerint de proxima cognatione ejus. Tres tantum recipiantur pro charitate ſervanda.

Sacerdos qui baptizat puerum, ſit ejus pater ſpiritualis: unde filius ejuſdem Presbyteri naturalis non debet, nec poteſt matrimonium contrahere cum fœmina, quam idem Presbyter baptizabit; nec ſimiliter filia naturalis Presbyteri cum filio ſpirituali. Et ſi forte fuerint matri- C monialiter perſonæ hujuſmodi copulatæ, debent ab invicem ſaparari.

Jubemus propter ſcandala, immo fortilegia, ut ſint fontes firmati, & Oleum, Chriſma, & Euchariſtia ſub ſera ponantur, ne temeraria manus ad ea poſſit extendi. Qui verò ea incaute non firmata reliquerit, tribus menſibus ab officio ſuſpendatur: & ſi per ejus incuriam aliquid nefandum contigerit, gravius puniatur.

Item præcipimus ut fontes mundos cuſtodiant, & ne aquam ibi diutius remanere patiantur.

VII. *De Confirmatione.*

Sacerdos frequenter moneat populum ad Confirmationrm, quæ ab Epiſcopo eſt tantum facienda. Poſt Baptiſmum enim debet ſuſcipi Sacramentum Confitmationis: quod Sacramentum præſtat augmentum ad gratiam; per quod Spiritus Sanctus infunditur in baptiſato; quo Sacramento armatur Chriſtianus, & inſtruitur ad agones hujus mundi, & contra diabolum. D

Quod ſi confirmandus adultus fuerit, ſcilicet XIV. annorum vel plurium, confiteatur prius, & poſtea confirmetur. Et jejuni veniant ad Confirmationem qui ſunt perfectæ ætatis: latos bendellos & mumlos gerentes in manibus. Cum autem puer iuungitur Chriſmate ab Epiſcopo, pater vel mater ipſum non teneat ne- E que liget.

VIII. *De officio Sacerdotum.*

Præcipimus, ſicut præceptum eſt in Concilio Lateranenſi, ut Sacerdotum Officium tam diurnum quam nocturnum, diſtincte & aperte, & non ſincopando, quantum Deus dederit, celebrent, & devote; & hoc in Eccleſiis ad hoc deputatis, niſi propter neceſſitatem.

Nullus etiam audeat aliquo caſu celebrare, donec Matutinas Canonicas, & Primam cantaverit, & quolibet die horas Canonicas dicant. A

ANNO CHRISTI 1300.

IX. *De Corporalibus.*

Corporalia munda cuſtodiantur, & abluat ea ſæpe Sacerdos, ſive Diaconus ſuperpellicio indutus, & in vaſe ſpecialiter ad hoc deputato, & ablutiones in piſcina ponantur. Similiter linteamina Altaris, & indumenta Sacerdotalia, quando opus fuerit, ab honeſta perſona abluantur ſine appoſitione aliorum pannorum, ita ut munda & nitida conſerventur: quia nimis eſt abſurdum ſordes negligere in ſacris, quæ dedecent in profanis.

X. *De Cœmeteriis.*

Et Cœmeteria munda cuſtodiant; & quæ poterunt claudi claudantur, propter reverentiam fidelium ibidem jacentium. Et ne choreas in Cœmeteriis duci permittant, jubemus. Et ne ſinant venditiones ibidem fieri donec Miſſa celebretur.

Nullus in Cœmeterio ſine noſtra licentia ædificare permittatur. Aliter ſi quis ædificaverit, juris eſſe Eccleſiæ cenſemus ædificium, quod in Cœmeterio illius conſtitutum eſt. Nec Abbates, nec alii, qui ibi ædificaverint, in illis audeant aliquid reclamare.

XI. *Ne res Presbyteri ponantur in eccleſiis.*

In Concilio firmiter inhibetur, ne ſuppellectilia Sacerdotis propria, ſeu aliena, in Eccleſiis admittantur, niſi propter incurſus hoſtiles, aut incendia repentina, ſeu alias neceſſitates urgentes, ut ad eas oporteat habere refugium; ſic tamen ut neceſſitate ceſſante, in loco priſtino reportentur.

XII. *De Sacramentis renovandis*

Sacerdotes die octavo ſemper renovent Sacramenta, ut Euchariſtiam, & fontem benedictum; ne ſui vetuſtate aliqui ad indevotionem moveri valeant aut errorem.

XIII. *Ne Curati recipiant ignotos Presbyteros.*

Præcipimus diſtricte ut non recipiant Sacerdotes in Eccleſiis ſuis ad celebrandum, niſi notum ſit de Ordinatione eorum.

Librum habeant, qui dicitur Manuale, ſinguli parochiales; ubi continetur ordo Servitii, Extremæ unctionis, Cathecumeni, Baptiſmi, & hujuſmodi.

XIV. *De redditibus & poſſeſſionibus Eccleſiarum.*

Præcipimus diſtricte Sacerdotibus, ut omnes redditus Eccleſiæ & poſſeſſiones ſcribant in Miſſalibus ſuis. Et prohibemus penitus Presbyteris & parochianis, ne de his quæ ſunt Eccleſiæ, ipſi aut Presbyteri alienenr ab Eccleſia, niſi de conſilio Epiſcopi, aut Archidiaconi. Si quis autem contra hoc fecerit, præcipimus u emendet: & irritum decernimus & inane.

Præcipimus ut Perſonæ & Vicarli, qui grangias, & alias domos in eleemoſynis ſuis con-

ſtru-

ANNO CHRISTI 1300.

ſtructas habent, eaſdem devaſtare non permit- A tantur; vel ſi de eleemoſynis ſuis abſtulerint, eas reædificent, & dictis eleemoſynis reponant: & ſuper his Archidiaconus diligenter curam adhibeat. Quia vero de bonis eccleſiaſticis in privato ædificare, alienationes rerum eccleſiaſticarum, quæ ſacris Canonibus ſunt interdictæ, cum ædificium cadat ſub ſoli ſpecie, non eſt dubium continere. Prohibemus ne Rectores Eccleſiarum, vel aliæ perſonæ Eccleſiaſticæ, ſi ſolum eleemoſynatum habeant ad Eccleſiam, de bonis eccleſiaſticis ædificent in privato.

XV. *De excommunicatis.*

Nullus excommunicatus a Superiore, pro ab B ſoluto habeatur, niſi conſtet de ipſius ſpeciali mandato.

Præcipimus, ut nullus Presbyter excommunicatos a Nobis, vel Archidiacono, vel Decano, pro abſolutis habeat, vel in Eccleſia recipiat, etiamſi de ſe conquerenti ſatisfecerit, & ei conſtiterit, donec a Nobis, vel ejus excommunicatore, de ejus abſolutione ei conſtiterit evidenter.

Ut autem excommunicationis vitetur periculum, & excommunicati rubore ſuffuſi ad reconciliationis gratiam citius redire compellantur, jubemus, ſub pœna excommunicationis injungentes, ut quilibet Sacerdos ſchedulam habeat vel chartam ubi nomina excommunicato- C rum parochiæ ſuæ ſcribat, & ex quibus cauſis, & quot, & ad quorum inſtantiam, necnon cujus auctoritate ſinguli ſint excommunicati; & ſingulis diebus ſic eos excommunicatos denunciet, licet a nemine requiſitus.

Qui ſic per viginti dies in excommunicatione permanſerint, aggraventur: & ſi nec ſic abſolutionem impetraverint, Sacerdos hoc excommunicatori denunciet, ut poſſint coerceri per brachium ſæculare, ut quos Dei timor non revocat a malo, ſaltem ſeveritas eccleſiaſticæ coerceat diſciplinæ.

Similiter inhibemus, ne aliquis pro debito eorum, coram eis recognito, excommunicare D audeat, nec pro debitis ſuis, niſi in generali pro jure ſuo, niſi parochianus jus Presbytero debitum publice fateatur. Licet enim de malefactore vel raptore Sacerdoti conſtiterit per confeſſionem, & conquerens juſtitiam eccleſiaſticam poſtulet exhiberi; Presbyter indubitanter juſtitiam exerceat, licet in conſpectu ſuo eum videat, & certus ſit de ejus reatu: quia ea quæ per confeſſionem novit, neſcit ut homo, ſed ut Deus.

XVI. *De eleemoſynis Eccleſiarum.*

Præcipimus, ut Presbyteris eleemoſynas non habentibus, in quibus poſſint manere, eleemo- E ſynæ a Perſonis Eccleſiæ, vel a Patronis, ſi eas habuerint, eis aſſignentur, in quibus domos ædificent, ne bona Eccleſiæ in alios uſus convertantur.

XVII. *De filiis Presbyterorum.*

Prohibemus etiam ne Sacerdotes habeant filios ſuos ſecum illegitime natos, propter ſcandalum: & ne eis miniſtrent in Altari, cum ſit indecorum ut in Altaris officio illegitimus filius impudico patri miniſtret, in quo unigenitus Dei Filius pro ſalute humani generis æterno Patri victimatur.

XVIII. *De Quæſtoribus.*

ANNO CHRISTI 1300.

Præcipimus, ut nullus in Eccleſia recipiatur ad quærendas elcemoſynas ſine noſtris litteris, niſi parochianus Eccleſiæ vel de vicinia notus ſit. Nec ad prædicandum, niſi fuerit perſona a nobis deſtinata: cum nulli liceat tranſgredi fines a ſanctis Patribus conſtitutos, nec honorem aſſumere, niſi fuerit canonice evocatus. Jubemus ne aliquis extraneus ad prædicandum, vel audiendum, * cum non poſſit ſolvere vel ligare, in Eccleſia alterius admittatur, niſi fuerit a nobis ſpecialiter deſtinatus, vel ab ipſo Presbytero parochiali vocatus, ſi viderit utile, vel neceſſe. Quæſtores quoque eleemoſynarum ea dicant populo tantum, quæ in litteris Domini Papæ, vel in noſtris continentur.

* *ſuppl. confeſſiones,*

XIX. *De reliquiis.*

Præcipimus, ut Statutum in Concilio Lateranenſi, quod antiquæ Reliquiæ amodo extra capſam nullatenus oſtendantur, nec venales exponantur. Inventas autem de novo nemo publice venerari præſumat, niſi prius auctoritate Domini Papæ fuerint approbatæ. Similiter prohibemus ne laici Reliquias tractent, nec de Eccleſiis auctoritate ſua auferant; nec Altaria, vel ſimile Altaris, occaſione Reliquiarum ſuarum erigant in Eccleſiis, ut inde oblationes recipiant ad opus Eccleſiæ ſuæ. Qui contra hoc fecerit, excommunicetur.

XX. *De bonis Eccleſiarum.*

Præcipimus, ut bona Eccleſiarum in bonos uſus convertantur; non luxurioſe vivendo, vel prodige: ſcientes quod ſi inde culpabiles inventi fuerint, eos beneficiis ſpoliabimus; cum per abuſionem talium ſacrilegium incurrant, & judicium ſibi manducent & bibant. Inhoneſtas vero negotiationes, ſive ſuo nomine ſive alieno, non exerceant. Negotiationem vero inhoneſtam Clericis dicimus; ſi emant ultra victum & veſtitum, vinum, bladum, & carnes, ut carius vendant; vel in æſtate, ſi minus juſto pretio emant ea quæ debent ſequenti Septembri recipere; vel ſi tradant uſque ad nundinas Montis Martini ſupra mare, vel blada, vel res ſuas, ut tunc exigant ex conventione majus pretium quam habuerint ante terminum.

XXI. *De his qui circa Altare debent eſſe.*

Nullus permittatur deſervire Altari, vel Epiſtolam legere, niſi in ſuperpellicio, vel cappa clauſa. Item quilibet Presbyter habeat Clericum.

XXII. *De Altari.*

Præcipitur etiam, quod ſi in Altari mota tabula fuerit, vel enormiter fracta, ſacerdos non celebret, donec Altare conſolidetur, & iterum conſecretur. Et ne ſuper lapidem ſine capſa celebretur. Et ampullæ vini & aquæ in miniſterio Altaris ſint mundæ & integræ, vitreæ, ſeu ſtanneæ: ad ablutionem vero manuum, vas grandius deputetur.

ANNO CHRISTI 1300.

XXIII. *De Euchariſtia.*

Sacerdotes miniſtrantes diligenter attendant, quod hoſtia ſit integra, alba, de frumento cum manu electo, & quod integrum habeat circulum; & quod vinum non ſit acetoſum; & aquam non omittant.

XXIV. *Ne quis in die bis celebret.*

Præcipimus, ut nullus audeat bis in die celebrare Miſſam, aut cum duplici Introitu, niſi in magna neceſſitate, ſcilicet humano corpore præſente; vel in die ſolemni, vel quadrageſimali, quando non poteſt Divinum Officium omitti, & in die Paſchæ & Nativitatis Domini. Quando celebraturus eſt ſecundam Miſſam & ternam, vinum ſuperfuſionis ſuper digitos non ſumat, ſed miniſtro habenti bonam conſcientiam conferat.

XXV. *De Præfationibus.*

Quoniam in pleriſque libris plures Præfationes inveniuntur, quæ ſunt ſuperfluæ: tantum decem invenimus in ſacro catalogo recipiendas. Scilicet unam in Paſcha, quæ incipit, *Te quidem omni tempore*. Secundam in Aſcenſione Domini, *Qui poſt reſurrectionem*. Tertiam in Pentecoſte, *Qui aſcendens ſuper omnes cælos*. Quartam de Sancta Trinitate, *Qui cum unigenito*. Quintam de S. Maria, *Et te in veneratione*. Sextam in feſtis S. Crucis, *Qui ſalutem humani generis*. Septimam de Apoſtolis, *Te Domine ſuppliciter exorare*. Octavam de Nativitate Domini. *Quia per incarnati Verbi*. Nonam de Epiphania, *Quia cum unigenitus*. Decimam in Quadrageſima, *Qui corporali jejunio*.

XXVI. *De ornamentis Eccleſiaſticis.*

Præcipimus, quod Sacerdotes piſcinas juxta Altaria habeant decentes, mundas, ablutionibus liberum curſum exhibentes, nec ſine tegmine relinquant. Juxta Altare tria manutergia ad minus habeantur: unum ad primam ablutionem; ſecundum poſt Evangelium; tertium poſt Sacramenti perceptionem. Aliud ſit pendens juxta Miſſale, ad tergendum os & nares Sacerdotis, ſi opus ſit.

Diſtricte inhibemus, ne ornamenta Eccleſiæ pignori obligentur, niſi pro neceſſitate Eccleſiæ, & cum conſilio parochianorum. Quia vero terreni negotii nihil Divino Officio debet anteponi: prohibeant Sacerdotes in villis mediocribus, dum Miſſa celebratur diebus Dominicis ac Feſtivis, in Cœmeteriis Eccleſiarum panes, piſces, vel etiam carnes vendi; ne forte occaſione prædicta quidam minus devoti non exauditis divinis præceptis & eloquiis, majoris indevotionis occaſionem ſumant, & devotorum fidelium foris Eccleſiam vendentibus adſtantium ex longa conſuetudine charitas refrigeſcat.

XXVII. *De Clericis Beneficiatis.*

Præcipimus omnibus Clericis habentibus Eccleſias, ut ad ſingula tempora Ordinum ſe offerant ordinandos: & qui ordinati ſunt, in Eccleſiis reſideant; niſi aliter de licentia noſtra facere permittantur.

XXVIII. *De effuſione vini conſecrati.*

ANNO CHRISTI 1300.

Si quid ceciderit de Sanguine Chriſti, id eſt, de Sacramento Sanguinis ſuper corporalia: illa pars eſt fugenda, & ipſum corporale de panno aliquo mundiſſimo involvendum, pro reliquiis eſt ſervandum. Vel Sacerdos abluat illud tribus vicibus in calice ſubterpoſito, & aqua ablutionis ab ipſo Sacerdote ſumatur, vel ſaltem primæ duæ ablutiones; & tertia in ſacrario reponatur.

Si autem ſuper pallam Altaris, vel aliud ſacrum indumentum ceciderit: de parte intincta ſimiliter Sacerdos faciat. Si ſuper aliud Eccleſiæ veſtimentum ceciderit: pars intincta fugatur, & poſt ſcindatur, & comburatur, & cinis in ſacrario ponatur. Si autem ſuper lapidem, vel terram, aut lignum ceciderit; lingendus, radendus, & tergendus eſt locus, & pulvis in ſacrario reponendus. Si autem per negligentiam Sacerdotis illud evenerit, ad Epiſcopum debet mitti.

Calix poſt Miſſam mundiſſime panno involvatur; nec miniſtri eo intus tergant calicem, ſed alio ad hoc deputato; qui dum ſatis decens non fuerit, vel vetuſtate attritus, in ſacrario comburatur.

Corporalia vetuſtate attrita, vel non ſatis decentia, quæ non poſſunt fieri decentia, in ſacrario comburantur, ne manus laica ad ea poſſit extendi. Et de illis poteſt ſumi pannus de quo calix intus tergatur; prohibentes ne laici ad illum manus extendant, ſed a ſacerdote tantum tractetur.

XXIX. *De vetuſtate Imaginum.*

Imagines vetuſtate deformatæ, & linteamina ſacra vetuſtate attrita, ſacris uſibus inutilia, comburantur, & mundo loco intra parietem Eccleſiæ pulvis in ſacrario reponatur; quia poſſent intuentes inducere in errorem.

XXX. *De communione infirmorum.*

Item ſinguli ſacerdotes habeant ſingulos calices, in quibus communicentur infirmi, qui decori ſint & mundi, ut in eis devotio infirmorum excitetur.

Nec permittant, Diaconos deferre infirmis ſanctum Corpus Chriſti, niſi in neceſſitate, quando Presbyter fuerit abſens. Sed ſemper cum magna reverentia & maturitate illud deferant in pixide idonea: & ſit bene clauſa propter caſum in eundo ad infirmum & redeundo. Si tanta fuerit via, Pſalmos pœnitentiales dicant cum Letania.

Cum autem ſacerdos ad infirmum venerit, & ei Corpus Chriſti dederit; ſi quid de Corpore Chriſti in ore infirmi remanſerit, vel inde exierit quod ab eo non poſſit recipi, aliquam formam habens; ab ipſo ſacerdote convenienter debet ſumi, vel commixtum in calice cum modico vini, vel aqua benedicta, alicui habenti bonam conſcientiam dari.

Si autem infirmus adeo fuerit arctatus, quod ſub magna forma Corpus Chriſti recipere non poſſit; ſub minima debet ei dari in calice commixtum, & cum modico vino, ſeu aqua benedicta, in ore infirmi inſtilletur: & maxime ſi ſine ſcandalo aliter fieri non poſſit, ne infirmus ſine viatico obire videatur.

XXXI.

ANNO CHRISTI 1300.

XXXI. *De Confessione infirmorum.*

Ab infirmis in periculo mortis constitutis, ex Theodoro Cantuar. pura est inquirenda peccatorum confessio. Non pœnitentia injungenda est, sed tamen eis intimandum ut doleant, & conterantur de peccatis suis universis & singulis; non tamen timore pœnæ, quam peccando meruerunt, sed qui Deum Patrem suum & Creatorem & Redemptorem suum offendere præsumpserunt, acerbitates ægritudinis quasi flagella patris quamdiu ei placuerit, cum gaudio sustinentes. Si autem convaluerint; statim ad sacerdotem accedere debent, & tunc pœnitentia competens eis injungatur.

XXXII. *Quilibet Sacerdos potest absolvere in articulo mortis.*

Potest autem sacerdos absolvere in articulo mortis quemlibet excommunicatum a quolibet, etiam a Domino Papa; prius juramento ab eo recepto, si inciderit in canone latæ sententiæ, quod sanitate recuperata, & opportunitate concessa, Romanam Ecclesiam visitabit, vel eum adibit qui super hoc potestatem a sede Apostolica habeat.

Si autem pro re judicata fuerit excommunicatus: primo satisfaciet, si super hoc habuerit facultatem: & sic cum absolvat, receptus juramento quod quam cito potuerit, excommunicatoris sui præsentiam adibit, mandatum ipsius prius petiturus. Idem faciat, si per * offensam manifestam fuerit excommunicatus infirmus; videlicet quod prius emendet.

propter

Si autem emendandi, vel solvendi non habuerit facultatem: juret quod posse suum faciet, cum ad fortunam venerit pinguiorem. Si autem in tali articulo decesserit, hæres suus ad hoc faciendum teneatur pro ipso; & hoc debet Sacerdos ei intimare; nec tamen per ipsum est compellendus.

Cum autem infirmitas corporalis nonnunquam ex peccato proveniat, dicente Domino languido quem sanaverat: *Vade, & noli amplius peccare, ne deterius tibi contingat*, præsenti scripto statuimus, &

Districte præcipimus medicis corporum, ut cum eos ad infirmos vocari contigerit, ipsos ante omnia, id est, antequam ægrotum recipiant in curam, moneant, & indicant quod medicos advocent animarum: ut postquam ægro fuerit de spirituali salute provisum, ad corporalis medicinæ remedium salubrius procedatur; cum, causa cessante, cesset effectus. Hoc inter alia causam dedit edicto, quod quidam in ægritudinis lecto jacentes, cum eis a medicis suadetur, postquam eos in curam sumserunt, ut de animarum salute disponant, in desperationis articulum incidunt, unde facilius mortis periculum incurrunt credunt enim ægri, quod medicus de eorum salute desperet. Ceterum cum anima multo sit pretiosior corpore; sub intimatione anathematis prohibemus, ne quis medicorum pro corporali salute aliquid ægroto suadeat, quod in periculum animæ convertatur.

XXXIII. *Quod omnes debent confiteri semel in anno.*

Doceatur a Sacerdotibus, maxime ante Quadrageſimam, quod omnes fideles utriusque sexus, postquam ad annos discretionis pervenerint, omnia peccata sua confiteantur, saltem semel in anno proprio Sacerdoti, & injunctam sibi pœnitentiam studeant pro viribus suis adimplere. Suscipientes ad minus in Pascha reverenter Eucharistiæ Sacramentum: nisi de consilio proprii Sacerdotis, ob aliquam rationabilem causam, ad tempus ab ejus perceptione duxerint abstinendum. Alioquin & viventes ab ingressu Ecclesiæ arceantur, & morientes Christiana careant sepultura. Unde hoc salutare Statutum frequenter in Ecclesiis publicetur, ne quisquam ex ignorantiæ cœcitate velamen excusationis assumat.

ANNO CHRISTI 1300.

Si quis alieno Sacerdoti justa de causa voluerit confiteri peccata sua, licentiam prius postulet & obtineat a proprio sacerdote; cum aliter non possit absolvere vel ligare. Sacerdos autem sit discretus & cautus: ut more periti medici superinfundat oleum & vinum vulneribus sauciati; diligenter inquirens & peccatoris circumstantias & peccati, per quas prudenter intelligat quale illi debeat Presbyter præbere consilium, & cujusmodi remedium adhibere, diversis experimentis utendo ad sanandum ægrum.

XXXIV. *De Confessione.*

Caveat autem omnino, ne verbo, signo, aut quovis alio modo, prodat aliquatenus peccatorem: sed si prudentiori indigeat consilio, illud absque expressione personæ caute requirat: quoniam qui peccatum in pœnitentiali judicio sibi detectum præsumserit revelare, non solum a sacerdotis officio deponendum esse decrevimus; verum etiam ad agendam perpetuam pœnitentiam in aliquo Monasterio detrudendum.

Ad audiendam confessionem, eminentem sibi locum eligant Sacerdotes, ut communiter possint videri; & in locis abditis extra Ecclesiam nullus recipiat confessionem, nisi in necessitate.

In confessione habeat sacerdos vultum humilem, & oculos in terram, ne indiscrete & frequentius faciem respiciat confitentis, & maxime mulieris, & patienter voluntatem ejus inquirat: qui enim operam medicantis expectat; oportet ut vulnus detegat. *

* *Fusius apud Martenne pag. 270. 271. novæ Collect.*

XXXV. *De effectu confessionis.*

Debet etiam Sacerdos peccatori cum accedit ad confessionem effectum confessionis declarare: videlicet quod sine illa non est salus & in confessione omnia mundantur, & per confessionem peccator Deo reconciliatur, & ad Deum reducitur, ut Deus in ipso habitet, & de possessione diaboli ad Dei possessionem convertatur; & confessio hominem sanctificat, sicut scriptum est: *In exitu Israel de Ægypto*, id est de peccato, *Facta est Judæa*, id est confessio, *sanctificatio ejus*. Et Deus nullum approbat, nisi illum confessio custodiat; & magnam partem tollit erubescentia habita in confessione: vult enim Deus ut homo confiteatur, ut habeat justam causam ignoscendi, quia scriptum est: *Confitemini Domino, quoniam bonus*. Non dicit: quoniam justus. In quantum enim est bonus, absolvit peccatorem; in quantum justus, condemnat.

ANNO CHRISTI 1300.

XXXVI. *De circumſtantiis inquirendis a Sacerdotibus.*

In confeſſione caveat Sacerdos ne inquirat nomina perſonarnm cum quibus peccaverunt confitentes, ſed circumſtantias ſecundum quantitatem criminis. Primo inquirat, vid. de loco, de tempore, de perſeverantia, de varietate perſonæ, & qualiter hoc fecit, de tentationis tempore, & de ipſius vitii multiplici executione, & modo operis, ut in fornicante, vel adulterante poteſt perpendi. Debet inquirere Sacerdos a fornicante ſi ſit Clericus, vel laicus: utrum ſolutus, vel gingatus, quando turpitudinem ſuam peregit. Et ſimiliter cum qua: utrum cum conjugata, vel cum ſoluta; cum mœretrice publica, vel alia; ſi cum virgine; ſi cum ſanctimoniali, vel voto aſtricta; ſi cum affini, vel conſanguinea; ſi cum filia Domini ſui, vel cum ancilla; cujus ætatis; & ſi ſapiens fuerit. Si Clericus: utrum in ſacris Ordinibus conſtitutus; vel in quibus; & qualiter turpitudinem ſuam peregit; utrum ordinarie, vel inordinarie. Verumtamen ſi quærat confitens, quomodo extraordinarie? non reſpondeat Sacerdos. Si in loco ſacro, aut in loco cui debuit reverentiam, ut ſunt domus Dominorum, & aliorum multorum. Si in tempore orationis conſtituto; ut ſunt feſtivitates Sanctorum, & tempora jejunii. Inquirat autem quantum perſeveraverit: nam perſeverantia auget delictum. Et quando tentationem ſuſtinuit: ſunt enim quidam qui non expectant tentationem, ſed præveniunt, & ultro ſe peccato offerunt. Inquirat etiam de multiplici executione vitii. Hæc enim tenetur pœnitens omnia confiteri, quando præſumitur; & judicat Eccleſia peccatum majus, vel minus ratione harum circumſtantiarum. Inquirat etiam, utrum publice peccaverit, vel occulte; ut ſic extiterit exemplum mali aliis. Similiter circa alia vitia capitalia debet Sacerdos inquirere.

XXXVII. *De ſeptem vitiis capitalibus.*

Sunt autem ſeptem principalia vitia; quorum duo ſunt carnalia, ſcil. guloſitas, & luxuria: & quinque ſpiritualia, ſcil. avaritia, triſtitia ſive accidia, ira ſive odium, invidia, & inanis gloria ſive ſuperbia.

XXXVIII. *De Guloſitate.*

Conſiſtit autem vitium guloſitatis in crapula & ebrietate, id eſt in exceſſu contra potum & cibum. A crapula & ebrietate omnes diligenter abſtineant, maxime Clerici, vinumque ſibi temperent, & ſe vino. Nec ad bibendum quiſpiam incitetur, cum ebrietas & mentis exilium inducat, & libidinis provocet incentivum. Si quis autem ſuper his ſe culpabilem exhibuerit, niſi commonitus a Superiore ſatisfecerit competenter, puniatur, & ab officio & beneficio ſuſpendatur.

Inquirat etiam, cum debuit jejunare, utrum nimio ardore comedendi cibum ſumpſerit, utrum immoderate, & alia quæ notantur his verſibus.

Quinque gulæ vitia rumpunt jejunia pura.
Hora, libido, modus, pretioſa cibaria, cura.

Si quis vero ea die qua Euchariſtiam ſumpſerit, per voracitatem vel ebrietatem vomuerit, graviter eſt puniendus.

A Si quis autem alium ſcienter inebriat, & hoc ex conſuetudine fecerit: gravior eſt pœnitentia injungenda.

ANNO CHRISTI 1300.

XXXIX. *Qualiter pœnitentia ſit injungenda.*

Quoniam defectus noſtri corporis tantam cenſuram manere non patitur, quantam canones præcipiunt: in injungendis pœnitentiarum ſummis ſibi caveant Sacerdotes; quia ſecundum quantitatem culpæ, & poſſibilitatem pœnitentis, debet eſſe quantitas pœnitentiæ. In arbitrio enim Sacerdotum eſt pœnitentiam debitam temperare; in orationibus, eleemoſynis, & aliis ſatisfactionibus prout noverit expedire, & maB xime contra peccatum luxuriæ: & ſecundum quod ſæpius & negligentius pœnitens commiſerit tale peccatum, & tempus addatur & modus pœnitentiæ.

Notandum quod Confeſſores quædam injungunt confitentibus ad fundamentum confeſſionis, ut abſtinere a peccato, & reſtituere ablatum; ſine quibus non poteſt eſſe ſatisfactio: quædam ad impedimentum; ut ſunt vitare loca ſuſpecta, juxta illud.

Loca ſola nocent, loca ſola caveto.
Mala conſortia: quia
Corrumpunt mores bonos conſortia prava.

Et Loth præcipit, *Noli reſpicere poſt tergum tuum, nec ſtes in omni circa regione.* Quædam C ad præſervationem; ut alium abſtinere a carnibus, a forti vino. Quædam ad exemplum proximorum. Quædam ad ſubſtantiam ſatisfactionis; ut ſunt jejunium, oratio, eleemoſyna: his enim tribus deponitur triplex modus peccati. Jejunium contra luxuriam injungatur; eleemoſynarum largitio contra avaritiam: orationis humilitas contra pondus ſuperbiæ. Hæc enim tria detinent hominem ligatum, & faciunt manere in terra: quia *quicquid eſt in mundo, aut eſt concupiſcentia carnis; aut eſt concupiſcentia oculorum; aut ſuperbia vitæ*: ſicut dicit Johannes in Canonica ſua.

Valet autem ſatisfactio ad conſervationem, & augmentum gratiæ; & tollit pœnam peccaD ti; & debilitat fomitem peccati, id eſt, pravitatem peccati: quia *omnis ætas ab adoleſcentia ſua prona eſt ad malum.* Item conſervat a recidivando. Quæ notantur his verſibus.

Servatur per opus; accreſcit gratia pœna;
Solvitur atque fomes, languet, fugitur recidivum.

In hoc etiam debet Sacerdos eſſe ſollicitus, ut pœnitenti pondus importabile non imponat, licet recipere ſit paratus: ſed ſic pœnitentiam temperet injungendam, ut a ſtudio non cogatur ceſſare ſcholaris, vel ab officio ſuo faber, vel agricola, vel alius laborioſus, ut domui ſuæ providere non poſſit. Et ne pro peccato E occulto pœnitentiam publicam injungat. Provideat autem diligenter ut peccantes publice faciat in aliquo publice pœnitere. Si quis autem ad proſtantes acceſſerit, maxime ignotas; quaſi pro adulterio ei pœnitentia injungatur.

Si quis autem conjugatus ſolutam cognoverit, ſeptem annos ſecundum rigorem canonum debet penitere ſcil. ſecunda feria, quarta, & ſexta, in pane & aqua jejunando, quia fœdus conjugii violavit: ſed ſecundum quod Sacerdos viderit expedire, poterit pœnitentiam temperare.

XL. *De*

ANNO CHRISTI 1300.

XL. *De luxuria.*

Defloratores virginum, & inceſtuoſi, qui cum ſanctimonialibus peccaverunt, vel cum voto aſtrictis; & qui contra naturam; homicidæ; perjurus; ſacrilegus; incendiarius; ſunt mittendi ad Epiſcopum. Verſus.

Qui facit inceſtum, deflorans, aut homicida,
Sacrilegus, patrum percuſſor, vel ſodomita,
Fractor votorum, perjurus, ſortileguſque,
Pontificem quærant, necnon qui miſerit ignem,
Si percuſſiſti Clerum, Simonve fuiſti,
Si male de Bulla Papæ tractaveris ulla.

Si autem in ſolemnitatibus præcipuis fornicatus fuerit, vel adulterium commiſerit: non inhoneſtum videretur ut in vigiliis Feſtorum quæ violavit in pane & aqua jejunaret, vel competenter redimeret.

Contra omnia peccata carnis ſolent ſic pœnitentes muniri: cavere malam ſocietatem, & opportunitatem peccandi; & debet vitare loca & perſonas cum quibus, vel per quas peccare poteſt.

XLI. *De nocturna pollutione.*

Quæratur utrum ei dormiendo contigerit aliquando pollutio. Quod ſi ex ebrietate, vel præcedenti cogitatione hoc evenerit, magis eſt timendum. Quæratur utrum ei aliter contigerit quam dormiendo. Quæratur utrum intus munditiam ſervaverit caſtitatis, quia, *qui viderit mulierem ad concupiſcendam eam, &c.* Et utrum mulierem alienam ſollicitaverit, laſcive aſpexerit, concupierit, & eam oſculatus fuerit; quia licet ad actum non pervenerit, forſitan illa conſenſit, & ille nihilominus mortaliter peccavit, dommodo curioſitatem & operam quam potuit exhibuit, & in animo ſuo affectum retinuit. Similiter inquiret de illis qui conſilia & auxilia pro talibus criminibus perpetrandis, & curam impendunt & imponunt.

Audita confeſſione ſemper Sacerdos interroget confitentem ſi velit a peccatis abſtinere. Si enim dixerit ſe non poſſe abſtinere, vel non velle; dicat quod pœnitentia nihil ei valet quantum ad vitam æternam. Et tamen ei declaret quantam pœnitentiam debet ſuſtinere, & eum admoneat ut iterum agat quicquid boni operis potuerit, ut Deus cor illius illuſtret ad pœnitentiam; quia valent ad multa, bona facta in mortali peccato.

XLII. *Ad quid valent bona facta in peccato mortali.*

Valent enim ad temporalium bonorum multiplicationem: unde Eſaias: *Si volueritis & audieritis me, bona terræ comedetis.* Sicut legitur alibi: *Quia timuerunt obſtetrices Deum, ædificavit eis domos.* Item ad pœnæ temporalis dilationem, vel diminutionem; ſicut legitur: *Quia humiliatus eſt populus, non inducam malum in diebus ejus.* Item ad gratiæ habitationem: unde ſalvata eſt Raab, quia recepit nuncios Joſue. Unde Joſue: *Ingredimini in domum mœretricis, & producite eam, & omnia quæ ejus ſunt.* Item ad aſſuefactionem bene operandi, quia: *Bonum eſt homini cum portaverit jugum Domini ab adoleſcentia ſua.* Facile enim eſt ei quod aliis difficile videtur. Item: *Adoleſcens juxta viam ſuam vadit; & cum ſenuerit, non recedet ab ea.*

Item ad reſiſtendum aliis peccatis: quia peccatum unum pondere ſuo hominem ad aliud trahit, ficut dicit Gregorius. Sed per bona quæ facit, multotiens cuſtoditur. Et: *Sicut aqua extinguit ignem ardentem, ita eleemoſyna reſiſtit peccatis.* Et licet bona facta extra charitatem nullius ſint præmii meritoria; ea tamen Dominus ex ſua liberalitate remunerat: in tantum enim diligit bonum, & odit malum, quod nullum bonum irremuneratum, & nullum malum impunitum eſſe patitur. Item ſi decederet in tali ſtatu, non tantum puniretur in inferno, quantum ſi non feciſſet iſta opera; quia ſi iſta non feciſſet bona, magis puniretur.

Debet etiam Sacerdos docere, & ipſum monere ut de omnibus peccatis confiteatur: quia falſa eſt pœnitentia, cum ſpretis pluribus criminibus, de uno ſolo agitur pœnitentia; & cum ſic agitur de uno, ut non diſcedatur ab alio. Unde ſcriptum eſt: *Qui totam legem ſervaverit, offendat autem in uno, factus eſt omnium reus.* Scilicet quantum ad vitam æternam, id eſt, nullum meritorie adimplet. Quid enim * prodeſt ſi tota civitas cuſtodiatur, & unum foramen, per quod hoſtes intrent, relinquatur. Qui enim operam medicantis expectat, oportet ut vulnus detegat.

* *f. etiam.*

Similiter falſa eſt pœnitentia, cum pœnitens, forte verecundia ductus, apud ſe dividit confeſſionem, ut quædam crimina uni Presbytero dicat, & ei alia celet, & alii Sacerdoti ea revelet; quod eſt ſemper carere venia. In dubiis autem conſulet ſemper Sacerdos Epiſcopum, aut viros ſapientes, quorum conſilio certificatus, ſolvat ſecurus, & liget.

XLIII. *De avaritia & cupiditate.*

Quæratur utrum confitens habuerit rem alienam injuſte, ſcilicet per fraudem, uſuram, rapinam, & furtum. In furto, uſura, rapina, & fraude valde ſibi caveant Sacerdotes, ne alias pœnitentias injungant, ſcilicet Miſſarum, eleemoſynarum, & hujuſmodi, priuſquam reddiderint: non enim dimittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum. Non ſufficit tantum ſola reſtitutio; ſed cum reſtitutione debet condigna pœnitentia injungi pro peccato.

XLIV. *Cui ſit reſtitutio facienda.*

Eſt autem reſtitutio ei facienda a quo habuit, ſi poſſit inveniri, illo autem mortuo, vel non invento, reſtituendum eſt proximioribus perſonis, & uxori ejus quod juſtum fuerit pro parte ſua. Si autem incertum eſt a quo habuit, vel non poſſit ille inveniri; tunc ad conſilium eccleſiæ debet pauperibus erogando fieri reſtitutio. Injungendum eſt læſori, ut ei quem læſit, vel a quo rem alienam habuit injuſte, ſi poteſt ſatisfaciat immediate, ſi velit & audeat ſeſe revelare; ſin autem, mediante Sacerdote, vel alio bono viro, nemine nominato, compenſet læſor per ſervitia quæ poterit animo reſtituendi.

Si vero grave damnum eſt, & læſor non poſſit ſolvere; debet petere veniam perſonaliter a damnificato, ſi audeat revelare: alioquin hoc faciat alicui bono viro, nemine nominato, medianti, & ipſe ſatisfaciat jejuniis, orationibus, & corporalibus diſciplinis, habens in propoſito ſuo quod omnia reſtituet, ſi ad fortunam ve-

ne-

ANNO CHRISTI 1300.

nerit meliorem. Quæratur, utrum aliquando pro cupiditate rei alienæ se perjuraverit, vel fidem violaverit, vel Ecclesiam, vel cœmeterium; & tales debent mitti ad Episcopum.

XLV. *Qui ad episcopum sunt mittendi.*

Sacerdotes in confessione majora majoribus reservent; & mittant ad Episcopum homicidas, perjuros, injectores manuum in parentes vel Clericos & in quoscumque Religiosos; incendiarios, simoniacos, falsarios, hæreticos, schismaticos, sortilegos, & qui de Sacramento Ecclesiæ sortilegium commiserunt, vel ad hoc auxilium præstiterunt; & qui abortivum facere præsumpserunt, & qui ad hoc auxilium vel consilium impenderunt. Item Clerici qui furtum commiserunt; & qui irregulares facti sunt quoquomodo; & qui bis permittunt se baptizari, & qui sine prima tonsura aliquem Ordinem susceperint; & qui in susceptis Ordinibus saltum fecerint; qui per se, vel per alium homicidium perpetraverint, vel judicio sanguinis interfuerint. Item qui auctoritatem, vel consilium, sive auxilium vel consensum in aliquo impenderint, unde mors hominis, vel mutilatio membrorum est secuta; vel si causa fuerit, vel occasio; vel si litteras dictaverit, vel scripserit, vel legerit; vel si aliquod adminiculum ad hoc præstiterit, ut aliquis mutiletur vel occidatur; & qui in suspensione vel excommunicatione promoti sunt, vel divina celebrarunt, ad Episcopum sunt mittendi.

XLVI. *De restitutione rerum.*

Diligenter attendat Sacerdos cujus officii, vel cujus ordinis sint confitentes. Nam si mercator est, emens vel vendens ad mensuram; prohibendum est ne habeat falsum pondus vel mensuram falsam. Si habuerit falsam mensuram, vel falso mensuraverit, tenetur restituere, si sciat quibus, satisfaciat Ecclesiæ vel Ecclesiis, quarum credit illos parochianos esse, vel pauperibus, tamen ad consilium Ecclesiæ.

Item quæratur utrum causa stupri aliquid habuerit a gingata *: si hoc; marito suo reddat. Si autem ab ancilla vel a filia de rebus Domini sui; ipsi Domino est reddendum, vel patri. Similiter si a Religiosa persona, Ecclesiæ suæ reddat.

* i. conjugata.

XLVII. *De damnis & furtis.*

Quæratur etiam utrum quis alieno damno consenserit. Quod si fecerit, manifestandum est ei, quod si consenserit de simplicitate, vel negligentia, non impediens læsorem cum posset, vel lædendum non præmuniens: non videtur ipse solum teneri ad restitutionem damni, sed ad satisfactionem pœnitentiæ pro negligentia: inducat tamen læsorem ad satisfaciendum læso. Si vero præbuit consilium, vel auxilium, vel favorem in damnum alterius, vel partem habuerit damni, tenetur in solidum, nisi inquantum noverit ab aliis esse solutio.

Injungendum etiam hæredibus raptorum & læsorum quod debent reddere damnificatis, prout possunt, damna illis a parentibus suis illata, vel ab illis quorum habent hæreditates, etiam de proprio suo, inquantum ad eos pervenerit hæreditas.

XLVIII. *De ira & odio.*

ANNO CHRISTI 1300.

Item quæratur utrum pœnitens ex ira alicui conviciatus fuerit, vel enormiter Deum juraverit, vel sanctam Mariam; vel aliquem occiderit; vel causam alicui fecerit; vel in tristitiam mentis inciderit, quæ mortem operatur æternam; vel aliquem odio habuerit. Quod si fecerit, moneat eum Sacerdos diligenter ut deponat iram, rancorem, & odium omnino: sed emendam non tenetur remittere, sed placato animo potest coram judice petere.

XLIX. *Contra invidiam.*

Quæratur utrum per invidiam doleat vel doluerit de utilitate proximi, vel de ejus infortunio lætus fuerit. Item quæratur utrum per invidiam alicui detraxerit, & maxime ei qui præest. De quo Basilius. *Si quis detraxerit illi qui præest, septem dies pœnitere debet.* Est enim invidia dolor ex alterius felicitate nascens & animum torquens: invidus enim dicitur qui ex alterius felicitate torquetur. Et inde provenit detractio, quod est alicujus bonum denigrare: *Detractores Deo sunt odibiles.* Et inde provenit susurratio; ex qua discordia inter comites seminatur. Et inde depravatio; quod est bona ejus evertere, vel mala memorari. Et exinde etiam provenit ingratitudo, quod est pro bonis perceptis grattas non referre. Et inde compressio boni; quod est alterius bonum tacere. Et inventio mali; quod est ei cui invidet novum genus peccati imponere.

Ei vero qui invidus fuerit injungatur quod de cetero gaudeat de utilitate proximi sui, de qua doluit, & bonum quod in eo novit publice extollat, ac in gemitibus & orationibus culpam deflere studeat.

L. *Contra superbiam.*

Quæratur utrum per superbiam super alios mente & corpore se levaverit, cum dicat Evangelium: *Qui major est vestrum, fiat minor:* &, *quanto major es, humilia te in omnibus.* Versus.

Quanto dignior es, aut per genus, aut per honores;
Tanto sunt in te vitiosæ res graviores.

Quatuor autem modis dignoscitur tumor arrogantium seu superborum. Prima species est cum quis bonum quod habet, a se æstimat habere: quia similis est Nabuchodonosor, de quo in Daniele quia bonum quod habuit sibi attribuens ait: *Nonne hæc est Babylon magna quam ædificavi in robore fortitudinis meæ & in gloria decoris mei? Et cum adhuc sermo esset ex ore regis, ecce vox clamavit, dicens: Cum feris & bestiis erit habitatio tua: fœnum quasi bos comedes.* Bruto enim similis efficitur, qui ex alieno suum credit esse & decipitur.

Secunda cum quis quod habet, a Deo se habere credit, sed pro meritis suis. Contra quod dicit Apostolus: *Gratia Dei sum id quod sum.*

Tertia cum quis se jactat habere quod non habet; quod est vitium hypocritarum. Et hæc jactantia est rapina. Unde Job. 26. *Quæ est enim species hypocrita si quis avare rapiat.* Qui enim est avidus opinionem sibi rapit sanctitatis.

Quarta est, cum despectis ceteris, appetit quis

quis singulariter videri habere quod habet; sicut dictum est de Pharisæo in Evangelio: *Domine, tibi gratias ago, quia non sum sicut ceteri hominum*. Qui autem superbus fuerit, de cetero sit humilis, & recolat unde venerit, quid sit, & quid futurus sit, & qualiter dies sui transeunt; quia *vita hominis vapor est ad modicum parens*, ut dicit Jacobus Apostolus

ANNO CHRISTI 1300.

LI. *De accidia.*

Quæratur utrum accidiosus fuerit in his quæ pertinent ad salutem, id est, negligens & indevotus. Et talis timeat: quia *Maledictus homo qui facit opus Dei negligenter*. Est autem accidia torpor animi, quo quis aut bona negligit inchoare, aut inchoata fastidit perficere. Ex qua surgit desidia, pusillanimitas, negligentia, & alia multa.

Qui autem sic accidiosus fuerit, injungat quod sit assiduus in Psalmis & Psalteriis, & sacris lectionibus: quia per horum assiduitatem ab homine diabolus elongatur.

Sciendum est autem quod omnibus qui ex justa causa videntur non posse sine magno gravamine frequenter in aliqua die jejunare, possunt in redemtiones, recompensationes adhiberi competentes; scilicet per orationes, eleemosynas, per abstinentiam a carnibus, vel a piscibus, vel hujusmodi secundum statum personarum, vel a vino, in quadragesimalibus cibis. Propter autem viam peregrinationis facilius est quam propter aliud relaxatio indulgenda, vel commutatio. Similiter etiam propter societatem, non quamlibet, sed si accedat ad mensam alienam, vel alius ad suam, cui se debeat conformare, & hæc si sine gravi damno vel scandalo nequiverit evitare; vel etiam pro solemnitate, si interfuerit divinis.

LII. *De Feriis.*

Intimandum est laicis ut sciant tempora feriandi per annum, id est, omnem Dominicam a Vespera usque ad Vesperam. Feriandi vero per annum sunt isti dies. In Nativitate Domini; S. Stephani, & ejus Inventionis; S. Joannis Evangelistæ; Innocentium; S. Thomæ Martyris; S. Silvestri; Octava Domini; Epiphania; Nativitas B. Mariæ; Assumptio; Purificatio; Annunciatio; Conceptio in partibus istis; Inventio S. Crucis, & Exaltatio; Sanctum Pascha cum tribus diebus sequentibus ad minus; Ascensio Domini; Sancti dies Pentecostes; Nativitas, & Decollatio S. Johannis Baptistæ; duodecim Apostolorum; & maxime Petri & Pauli, Andreæ, Jacobi, Thomæ, Philippi, & Jacobi, Bartholomæi, Matthæi, Simonis & Judæ, qui sua prædicatione illuminaverunt mundum; S. Marci; Lucæ Evangelistæ; S. Laurentii; Vincentii; Clementis; Dionysii mart. Michaelis Archangeli; & Dedicationis Oratorii; Omnium Sanctorum; S. Martini; S. Nicolai; S. Mariæ Magdalenæ; S. Catharinæ; & illæ Festivitates quas singuli Presbyteri in suis parochiis ab antiquo collaudaverunt cum populo, quæ vicinis tantum circum morantibus indicendæ sunt, non generaliter omnibus. Festum vero Reliquiarum matris Ecclesiæ Constantiensis omnes celebrent in crastino S. Michaelis in Monte Gargano. Reliquas vero Festivitates per annum monendi sunt ut juxta morem antiquum observent. Quoniam vero, ut dicit Augustinus, *Melius est die-*

bus Dominicis & Festivis arare vel fodere, quam choreas ducere, jubemus ut Sacerdotes choreas, præcipue in Cœmeteriis Ecclesiarum omnino duci prohibeant, & ne ducant eas etiam alibi. Et ut ab omni peccato mortali, præcipue diebus Festivis abstineant, subditos suos juxta datam sibi a Domino prudentiam moneant diligenter.

ANNO CHRISTI 1300.

LIII. *De Jejuniis observandis.*

Sacerdotes præcipiant omnibus, ætatem habentibus adultam, instituta jejunia observare; ut jejunium Quadragesimale, Quatuor Temporum, Vigiliarum, scilicet Natalis Domini, Assumptionis B. Mariæ, S. Johannis Baptistæ, Apostolorum Petri & Pauli, Matthæi, Simonis & Judæ, Andreæ, Laurentii mart. Omnium Sanctorum, jejunium in Festo S. Marci Evangel. quando major Letania cantatur, & in tribus diebus Rogationum. Si qua autem de Vigiliis prætactis die Dominica evenerit, indicendum est jejunium die Sabbati præcedenti.

LIV. *De pœnitentiis contra vitia spiritualia.*

Contra eum qui super alios se levavit mente & corpore, injungat Presbyter quod frequenter in Ecclesia vel alias suo Domino multotiens genua flectat, pectus sæpius tangendo, & orationem dicat; pauperum manus abluat, pedes lavet. Injungatur enim * ei ne malum de proximo suo dicat; ne bonum alterius diminuat; sed si scit bonum in altero, pro posse suo extollat.

* *f. etiam*

Si superbus fuerit in vestibus, pauperibus elargiatur. Si superbus, quia multos ad sui gloriam ad prandia vocabat, multos pauperes recipiat, vel in elargitione eleemosynarum sit largus.

Ei autem qui in superbiæ vitium inciderit, quia credit aliquod bonum quod habet, a se habere, vel meritis suis accepisse; injungenda est pœnitentia in maceratione carnis, videlicet in disciplinis, & recordatione fragilitatis suæ, ut discat quia *omnis caro fœnum, & sicut flos agri decidet*.

Eis vero qui super alios per superbiam se extulerunt, injungat ut alios pro posse suo promovere procurent, ut in bono promoveantur, & super posse * habuerint, & consilium & auxilium impendant ad alterius bonum promovendum: nihilominus tamen doleat de eo quod egit, & de eo pœnitentiam agat.

* *f. & si super hoc posse.*

Ei vero qui accidiosus fuerit, injungatur quod sit assiduus in psalmis, & psalteriis, & sacris lectionibus, quia per assiduitatem elongatur diabolus ab homine.

Ei vero qui invidus fuerit, injungatur quod de cetero gaudeat de utilitate proximi sui, de qua doluit aliquando; quod in eo publicet bonum & extollat; gemitibus & orationibus culpam defleat.

Ei autem qui iracundus fuit, vel odio habuit aliquem, injungatur quod de cetero pœnitens sit, & salutem illius quem odio habuit exoptet; & ei, quem propter iram vel odium in aliquo læserit in dicto vel in facto, satisfaciat competenter

ANNO CHRISTI 1300.

LV. *De ſponſalibus & matrimoniis.*

Inſinuent frequenter laicis Sacerdotes ne dent ſibi mutuo fidem de contrahendo, niſi coram Sacerdote, vel coram pluribus fide dignis, & non ſuſpectis, per quos fides data poſſit probari: alioquin eos ſuper fide data, niſi utique coram nobis voluerint confiteri, non audiemus. Sunt autem perſonæ ſuſpectæ, pater, mater, ſoror, & frater: quia tales videntur diligere & affectare incrementum filii vel filiæ, fratris vel ſororis,

Non fiant ſponſalia vel firmalia cum repen-
* *id eſt, in dicta multa pecuniaria nolenti poſtmodum exequi.* talitiis; * quia libera debent eſſe matrimonia nec pœna aſtringi.

Fiant autem firmalia per verba de futuro; ita quod unus dicat alteri, *Ego te accipiam in meam*; & illa illi; *Ego te accipiam in meum*, ſi Eccleſia poterit ſuſtinere. Et poteſt juramentum apponi, vel fides ex utraque parte præſtari.

Inhibeatur etiam ne ſeſe carnaliter cognoſcant, donec inter eos ſit matrimonium celebratum: quia ſi inde convicti fuerint, graviter punientur.

Doceant autem illos Presbyteri, qui matrimonialiter conſentiunt, quod tali conſenſu continentur quatuor; ſcilicet conſenſus ad cohabitandum, conſenſus ad carnalem copulam, conſenſus ad mutuum obſequium, & conſenſus ad mutuam proprii corporis poteſtatem: ſed tamen quis quandoque peccat exigendo ultra debitum. Verſus.

Feſta, locus facer, jejunia, menſtrua, partus.
Si petis his, peccas; reddis quandoque licenter.

Eos autem qui fidem de matrimonio contrahendo dederunt invicem, & poſtea confitentur in jure carnalem copulam interveniſſe, ad matrimonium in facie Eccleſiæ ſolemnizandum ſunt compellendi, niſi canonicum impedimentum apponatur; ſive fides data fuerit coram pluribus, ſive clam: non obſtante ſi dicat quod non habuit animum conſentiendi in illam, & hoc etiam velit jurare: quia in hoc caſu præſumit Eccleſia matrimonium contractum; contra quam præſumtionem non admittatur probatio.

Ab illis enim qui dant fidem in occulto de
* *ſ. datam* contrahendo, & poſt dictam * carnalis copula ſequitur, ſed in jure negant, & poſtea cum a-
* *ſ. add. ſi.* liis contrahunt: * ad confeſſionem veniunt, & de fide quam dederunt confitentur in foro pœnitentiali. Quærendum eſt utrum quando fidem dederunt, animum habuerunt conſentiendi matrimonialiter, vel tantum extorquendi carnaliter copulam. In primo caſu dicatur eis quod non eſt matrimonium cum illis cum quibus contraxerunt poſtea, nec cum eis poſſunt ſine adulterio commiſceri. In ſecundo autem, ſcilicet quando fidem ſolum dedit ut carnalem copulam extorqueret, non animo conſentiendi, injungenda eſt ei pœnitentia de fide mentita, & ſecure cum uxore, quam poſtea deſponſavit, poteſt carnaliter commiſceri.

In hoc autem caſu ſolum ex parte ſua affuit fraus, & defuit omnis conſenſus facti, ſine quo cetera fœdus non poſſunt perficere conjugale; quoniam conſenſus ex utraque parte neceſſarius eſt: aliter non eſt matrimonium judicandum.

Antequam matrimonium celebretur, per tres dies Dominicos fiant denunciationes in Eccleſia: in qua Presbyter a populo perquirat, ſub pœna excommunicationis, de lateritate ſponſi & ſponſæ qui debent conjungi; utrum valens impedimentum obſiſtat; utrum inter eos ſit conſanguinitas vel affinitas, quorum prohibitio quartum gradum conſanguinitatis & affinitatis non excedit. Utrum conſanguineam illius quam vult accipere, in terno vel in quarto gradu ante deſponſaverit per verba de futuro: ſponſam enim alterius nullus conſanguineorum ſibi aliquando matrimonio copulare poteſt; & hoc propter honeſtatem Eccleſiæ, ſive publicæ honeſtatis juſtitiam, quod idem eſt: quia ipſa quam primo deſponſavit, conjux ipſius fuiſſe dicitur. Et utrum ſint in ætate legitima; utrum alter eorum ſit voto aſtrictus; vel Ordo impediat. Utrum ſit inter eos cognatio ſpiritualis ſive compaternitas; quæ contrahitur per ſuſceptionem alicujus de Baptiſmo, vel de ſacro fonte: ex qua ſuſceptione ſpiritualitas triplex ſurgit. Una, quæ eſt inter illum qui ſuſcipit puerum, & matrem pueri, quæ mater * ejus eſt, * *ſ. quia commater.* vel patrem carnalem pueri, quia compatres ſunt. Et hoc impedit matrimonium contrahendum inter compatrem & commatrem, & dirimit contractum.

Alia ſurgit ſpiritualitas inter illum qui ſuſcipit & illum qui ſuſcipitur, ſcilicet filiolum vel filiolam.

Et hoc ſimiliter impedit matrimonium inter illos, quia patrinus non poteſt habere filiolam ſuam in uxorem.

Tertia ſurgit ſpiritualiter inter ſuſceptam ab aliquo de ſacro fonte, & filium ejus carnalem; & ſimiliter impedit matrimonium inter illos: quia filius meus carnalis nullo modo poteſt copulari matrimonialiter cum ipſa quam de ſacro fonte ſuſcepi.

Filii autem duorum compatrum, ſive ante compaternitatem ſint geniti, ſive poſt, legitime poſſunt copulari, excepta illa perſona, qua mediante contracta eſt compaternitas. Inter alias perſonas non impedit ſpiritualis cognatio ſive compaternitas; unde compater alicujus licite poteſt accipere in uxorem filiam ſui compatris vel commatris, dummodo non ſit illa, per quam contracta eſt compaternitas.

Nullus Sacerdos audeat in caſu dubio matrimonium celebrare: nec Decani purgationes recipiant ſuper matrimoniis; nec de cauſis matrimonialibus cognoſcant; ſed omnes matrimonii dubitationes ad Nos referant.

LVI. *De Decanis.*

Quoniam autem breviores lites, in quibus moderatorem Provinciæ expectare non oportet, ſine ſcripturæ ſolemnitate debent procedere: ſtatuimus ut Decani Rurales, qui negotia diſceptant humiliora, ſine ſcriptura cognoſcant; & citationes eorum & mandata eorum per ſe, vel per nuncium ſub impreſſione ſigillorum ſuorum exequantur, & executioni demandent. Ut autem ſollicitudo ipſorum & cura plurimum reſcindatur in cauſis arduis, & gens ſub majori judice conſtituta providentiam ſentiat grandiorem; duximus ſtatuendum Decanis ut de cauſis ſummam decem ſolidorum Turonenſium excedentibus non cognoſcant, nec pœnas ultra prænominatam exigant quantitatem. Si vero coram ipſis pœnam ulterioris quantitatis imponi contigerit, quam committi poſtmodum credide-

ANNO CHRISTI 1300

diderint, ſuperiori denuncient, ut per ipſum quod juſtum fuerit inde ſtatuatur: ſed nec emendas percipiendi pecuniarias ultra duos ſolidos Turonenſes de cetero habeant poteſtatem.

Præcipimus etiam, quod Presbyteri parochiales, qui legitimam excuſationem non habuerint, ad loca & dies pro audiendis cauſis ſtatutos a Decanis ſuis conveniant, & ea quæ in parochiis ſuis emandanda fuerint, eis inſinuent, ut in eorum præſentia prout juſtum fuerit habeatur contractus. Et ea quæ in conſiſtorio Decanorum fient, juxta ipſorum teſtimonium obtineant firmitatem.

Semper in nuptiis prohibeantur ſortilega fieri. Celebretur autem matrimonium cum reverentia & honore, & in facie Eccleſiæ, non cum riſu, ne contemnatur.

Si autem mulier quæ deſponſatur, alium virum habuerit, ſuper eam non debet dici benedictio vel oratio, ſcilicet, *Propitiare Domine*, quæ dici debet ſuper eas quæ non habuerunt virum, antequam pax detur. Et hoc eſt quod dicitur quod ſecundæ nuptiæ non debent benedici; & hoc ad exhortationem continentiæ.

Sciat autem Presbyter qui hujuſmodi benedictionem fecerit ſupra mulierem ad ſecunda vota ſeu nuptias convolantem, cum alias benedicta fuerit; & iterum non debeat benedici; ſe ipſo facto & beneficio ſuſpenſum, & ad Apoſtolicam ſedem mittendum eſſe, ut in cap. 1. E. *De ſecundis nuptiis*.

Nubentes caveas iterato ne benedicas,
Ne ſis ſuſpenſus per Papam reſtituendus.

LVII. *De Extrema-unctione.*

Ad Sacramentum Extremæ unctionis moneant ſæpe Sacerdores populum non tantum divites, ſed etiam pauperes, maxime a quatuordecim annis & ſupra: ut omnes communiter, cum fuerit neceſſe, exhibeant ſe paratos ſuſcipere Sacerdotes Sanctum Oleum ad eos cum magna reverentia deferentes & honore.

Doceant Sacerdotes ſæpe populum hoc Sacramentum licite poſſe iterari, & ſæpe in qualibet infirmitate magna recipi, unde mortis eſt metus: quia per eam, ſicut dicit B. Jacobus, venialia dimittuntur; & quandoque alleviatur infirmus; & quandoque ad veram contritionem, & æterni gaudii conſiderationem per eam incitatur.

LVIII. *Sacramenta gratis conferantur.*

Pro prædictis autem Sacramentis conferendis, videlicet pro Baptiſmo, & benedictionibus nubentium, pro exequiis defunctorum, & aliis Sacramentis, nihil exigant, ſed gratis Sacramenta eccleſiaſtica conferantur.

Unde nullus ante collationem Sacramentorum pecuniam extorquere præſumat, aut plegios exigat, aut propter hoc impedimenta ficta fraudulenter opponat, ſicut ſtatutum eſt in Concilio Lateranenſi.

Debent tamen a parochianis, quibus expenſa ſunt Sacramenta, piæ conſuetudines obſervari: & ſunt per Epiſcopum compellendi qui nituntur laudabilem conſuetudinem immutare. Et ideo inhibemus ne Sacerdos aliquis in hujuſmodi caſibus audeat jus dicere, ſed apud ſuperiorem querelam deponat.

LIX. *De Sacramento Ordinis.*

ANNO CHRISTI 1300.

Quia vero Sacerdotes ex ſuſceptione Ordinis poteſtatem conficiendi, ligandi, atque ſolvendi, & ſupradicta Sacramenta miniſtrandi ſuſcipiunt: reſtat videre quomodo ſe debeant in ſuſceptione Ordinis habere, & alii Clerici; & quando in ſuſceptione executionem Ordinis ſuſcipiunt; & quomodo Ordinem ſuſceptum debent obſervare; & quando poſt executionem Ordinis ſuſceptam, eam amittant.

Item quod accedentes ad Sacros Ordines promovendi habeant Breviarium proprium, non accomodatum, una cum libro qui dicitur Manipulus Curatorum.

Item quod ipſi ſic promovendi habeant beneficium, ſeu patrimonium, vel titulum verum, & non fictum, a parentibus & propinquis, aut aliis ſuis amicis ſine fraude ſeu quittancia de non aliquid petendo, præcedente ſeu ſubſecuta.

LX. *Qui ſunt irregulares.*

In primis igitur inhibemus, ne Clerici vel Presbyteri irregulariter ordinentur: & antequam ordinentur, confiteantur diſcretis Pœnitentiariis.

Sunt autem irregulares, qui non debent ad ſacros Ordines promoveri; bigami ſcilicet, viduarum mariti, vel corruptarum; qui caſtitatem vovit, & qui promiſſum violavit, matrimonialiter contrahendo; qui duas uxores ſimul, vel diverſis temporibus habuit; qui cognovit uxorem ſuam poſtquam ſcivit eam adulteram; qui de jure unam uxorem habuit, & aliam de facto, quæ in veritate uxor non fuit. Item qui homicidæ: qui aut facto, aut præcepto, aut auxilio, vel conſilio, aut adminiculum aliquod præſtando, homicidii conſcii fuerint: & qui ſe defendendo, vel aliter, homicidium fecerit. Si tales ordinantur, executionem Ordinis non recipiunt, nec cum talibus diſpenſatur.

Item excommunicati vel ſuſpenſi, irregulariter ordinantur: & tales cum ordinantur, aut ſciunt ſe excommunicatos; & hi in perpetuum debent abſque diſpenſatione aliqua deponi: vel non recolunt factum propter quod ſunt excommunicati, ſed juris ignari non ſe credunt excommunicatos propter tale factum: & iſti irregulariter ordinantur, nec cum talibus, ſi ſunt excommunicati qui inciderunt in canone latæ ſententiæ, vel alio modo, poteſt diſpenſari, niſi de mandato ſedis Apoſtolicæ ſpeciali.

Item qui contra prohibitionem ſub excommunicatione factam ad Ordinem ſe ingerunt, irregulariter ordinantur; nec cum eis, niſi per ſedem Apoſtolicam poterit diſpenſari.

Item qui furtive ſuſcipit Ordinem, etiam ſine prohibitione excommunicationis, executionem non recipit; quia tenetur renunciare Ordini: quia *non dimittitur peccatum*, &c. Et fur eſt ſemper in mora reddendi.

Item illegitime nati, ſine diſpenſatione Domini Papæ, irregulariter ordinantur. Et qui indignus quantum ad Ordinem reputatur, quantum ad beneficium etiam eccleſiaſticum debet indignus reputari: unde beneficia quæ ſuſpenſi, vel in excommunicatione poſiti ſunt adepti, non poſſunt aliquatenus retinere.

Item, qui ſaltum fecerit in promotione, ſuſpenſus eſt quantum ad executionem Ordinis quem ſuſcepit, donec Ordinem quem prætermiſit fuerit aſſecutus.

ANNO CHRISTI 1300.

Item, qui sunt in enormibus peccatis, sive illa peccata sint occulta, sive manifesta, ad Ordines non debent accedere, nec in susceptis Ordinibus ministrare: ut sunt peccantes contra naturam, incestuosi, perjuri, fures, & consimiles.

Item qui sortilegia de Sacramentis ecclesiasticis fecerint, irregulariter ordinantur: quia in eo debet quis puniri quo deliquit.

Item qui simoniace ordinantur, irregulariter ordinantur: quorum distinctio est tripartita. Alii sunt simoniace, & a simoniacis ordinati; & isti in perpetuum debent deponi. Alii simoniace ordinantur, sed non a simoniacis: ut illi qui collateralibus Episcoporum dant munera pro Ordinibus habendis, vel aliis quos credunt pro se posse intercedere: & isti executionem non habent, sed debent deponi. Alii simoniace ordinantur, sed ipsis ignorantibus: ut illi quorum parentes dant munera Episcopis, vel collateralibus Episcoporum pro Ordinibus suis habendis, ipsis ignorantibus. Illi autem in suis Ordinibus ex dispensatione possunt remanere, quia simoniaci non sunt. Et cum talibus videtur quod Episcopus possit dispensare ut executionem Ordinum suorum possint habere: & similiter qui per talem simoniam, de qua non fuerunt conscii, beneficium obtinent, ex dispensatione Episcopi illud possunt retinere.

Item qui promissionem vel juramentum faciunt Ordinatoribus, vel præsentatoribus eorum antequam ordinentur, quod eos super provisione sua non inquietabunt, irregulares sunt & suspensi, donec dispensationem super hoc per sedem Apostolicam meruerint obtinere.

Item beneficiati Clerici, vel in sacris Ordinibus constituti, si post sententiam Galonis, scilicet post admonitionem eis factam a Prælatis suis, concubinas in domibus suis tenuerint, vel alias unde scandalum ortum fuerit habuerint, sententias excommunicationis incurrunt: & tales sunt excommunicati, nec debent ordinari, nec executionem Ordinis recipiunt, nisi prius fuerint absoluti. Et si in Ordinibus ante receptis in hoc casu ministraverint; antequam ad superiores promoveantur, oportet quod cum eis super irregularitate primitus fuerit dispensatum. Quod est observandum in Presbyteris jam promotis; videlicet quod non debent celebrare, nisi prius fuerint absoluti super residentia: & si ante celebraverint, irregularitatem incurrunt, nec possunt dispensationem habere nisi a Domino Papa; sed ab Episcopo non possunt absolvi, nisi Episcopus speciale privilegium habuerit. Tales enim quod sic in fornicatione prolapsi sunt, suspensi sunt quoad se, & quod alios, dummodo peccatum eorum notum fuerit per sententiam, vel per confessionem in jure factam, vel evidentiam rei, quæ nulla tergiversatione possit celari. Unde nec talium est officium audiendum; cum sit statutum sub excommunicatione ut nullus audiat Missam Sacerdotis quem sciat concubinam indubitanter habere.

LXI. *De Ordinatis.*

Restat videre quomodo debeant Ordinem susceptum observare; & qualiter ratione beneficii quod adepti sunt se debeant custodire & alios ratione Ordinis, ut mundi & sancti sint: quia scriptum est, *Sancti estote, quia ego sanctus sum*. Et, *Mundamini qui fertis vasa Domini*. Ut videlicet castitatem servent coram Domino in corde, & coram hominibus in corpore: nihil enim valet incorruptio corporis, nisi sit integritas mentis: nihil valet esse mundum in corpore, qui pollutus est in mente. Maxime enim Sacerdotes a parochianis suis, & eis quæ peccata sua confessæ fuerint, vel quas baptizaverint, vel de sacro fonte levaverint, abstineant. Dicit enim Canon: *Si quis Sacerdos cum filia spirituali fornicatus fuerit, sciat se grave adulterium commisisse: & quia malum exemplum dedit omnibus, ab omni officio deponatur, & peregrinando quindecim annis pœniteat: postea vero ad Monasterium vadat, & ibidem cunctis diebus vitæ suæ Deo serviat.*

Item in ratione Ordinis præbeant se exemplum fidelibus in conversatione sancta: ut sobrietatem in seipsis custodiant; Deo pietatem, & proximis justitiam exhibeant, & exemplum præbeant fidelibus conversatione, & etiam in sermone: ut sermo eorum non sit fatuus, sed sale conditus; ut attendant quid dicant, & quando, & cui, & qualiter.

Item in charitate, ut Deum tota mente diligant, & proximum sicut seipsos. Hoc est quod dicit Apostolus ad Timotheum: *Exemplum esto fidelium in verbo, & in conversatione, in fide, & charitate, & castitate*. Et ad Titum: *In omnibus præbe exemplum bonorum operum in doctrina recta*, scilicet, in integritate vitæ, in corporis gravitate, ne levis sis, sed fidem rectam custodias apud Deum & homines.

Item ut Divinum Officium, tam diurnum quam nocturnum, Deo sine intermissione persolvant, licet non habeant curam animarum. Ratione autem beneficii quod adepti sunt, cui est cura animarum annexa, attendant quid susceperint; quia curam subditorum suorum: & cui rationem reddituri sunt; quia Deo in die judicii: timentes ne perditione ipsorum, si negligentes & incurioſi extiterint, incuria ipsorum possit accusari, & iidem condemnari. Et attendant quia pastores sunt eorum: undes eos debent pascere, sicut dicit Apostolus in Actibus Apost. *Attendite vobis & universo gregi vobis commisso, in quo posuit Christus vos regere Ecclesiam, quam acquisivit sanguine suo*. Et Petrus: *Pascite eum qui in vobis est gregem Domini: providentes non coacte sed spontanee; secundum Deum, neque turpis lucri gratia; neque ut dominantes in Clero, sed forma gregis facti ex animo*: ut scilicet per vos grex Domini invitetur ad humilitatem, memores ejus quod scriptum est: *Rectorem te posuit? Esto in illis quasi unus ex illis*. Quod dicit autem, *Non turpis lucri gratia*: quia non debet primo & principaliter officium exequi propter pecuniam, vel propter lucrum temporale: sed principaliter spe æternorum. Si tamen postea & secundario pro sustentatione sua aliquid expectat, non peccat, quia *dignus est operarius mercede sua*, &, *qui Altari servit, de Altario vivat*. Caveant autem omnes qui divina celebrant, vel psalteria legunt propter pecuniam, ne finem suum in spe pecuniæ habendæ ponant, sed tantum spe æternorum hæc faciant: secundario tamen ad sustentamentum sui aliquod lucrum temporale possunt expectare, & de jure accipere.

LXII. *De Testamentis agendis.*

Moneant & doceant Presbyteri parochianos suos, ne testamenta sua faciant sine ipsorum præ-

præsentia, dum tamen commode possint interesse: quia voluntates defunctorum debent executioni per Ecclesiam demandari.

Unde præcipimus, ut Presbyteri se exhibeant ad hoc pro nobis, & ne fraudulenter se subtrahant vel absentent, quando parochiani sui debent condere testamenta sua: nec ea occasione qua non interfuerunt, dicant testamenta non valere, nec occasione ejus præsumant pecuniam extorquere.

Similiter prohibemus ne propter cupiditatem audeant testamenta impedire, dicentes. Non bene ordinavit: nimium dedit: parum sibi retinuit: & hujusmodi ficta impedimenta, ut assolent, apponere, quoadusque eorum cupiditati fuerit satisfactum.

Prohibemus ne executores testamentorum, sive sint Religiosi, sive Clerici sæculares, sive laici, pecuniam & alia bona quæ per manus ipsorum de testamentis decedentium debent in usus pios expendi, in aliis usibus applicent, vel sibi audeant retinere; sed ipsa bona fideliter & plenarie in usus pios convertant, juxta defuncti voluntatem.

Similiter autem quod residuum fuerit ultra ea quæ in testamento fuerint nominata, in pios usus expendant, dummodo eorum dispositioni commiserint hoc testantes. Residuum autem bonorum suorum certis personis, vel incertis de certis locis, vel hospitali, vel certis Ecclesiis erogare studeant: alioquin ad nos totum residuum deferatur.

Licet autem de benignitate canonica qui extremam voluntatem in alterius disponere *committit, non videatur decedere intestatus: sed in omnibus piis voluntatibus defunctorum sit per locorum Episcopos providendum, ut universa recte procedant: licet a testatoribus id contigerit interdici: volumus & præcipimus, ut in cujus dispositione voluntatem suam testator committit, coram nobis de bonis illis ordinet, ut sciamus in quos usus bona defuncti convertantur; & ne illum, cujus fidei est commissum, contingat diffamari, si diceretur quod de bonis testatorum magnam partem sibi retinuit, vel alias suam fecerit voluntatem. Idem dicimus de illius quorum fidei committitur, ut de residuo bonorum testatoris disponant, ut si quid ultra quindecim libras residuum fuerit, coram nobis de dictis bonis studeant ordinare. Hoc autem præcipue intelligimus de illis, de quibus siniſtra posset suspicio suboriri.

dispoſi-
e

LXIII. *De bonis intestatorum.*

Bona vero intestatorum ad nos deferri jubemus. Intestatos autem dicimus, qui omnino nullum testamentum fecerunt; aut si fecerint, postea irritum factum est per contrariam voluntatem, nec postea aliud fecerunt, aut non jure fecerunt; ut sunt illi qui satis minus sua parte sumserunt, vel qui fere totum suis relinquunt, vel personis non capacibus.

Inhibemus nihilominus ne Clerici testamenta sua per manum laicalem tantum disponant, quia solent laici de rebus Clericorum maxime causari. Et licet de rebus suis mobilibus rationabile possint facere testamentum; utputa, legando pauperibus, locis religiosis, & eis qui ipsis iventibus servierunt, sive consanguinei sint, sive alii: tamen mobilia ipsius Ecclesiæ, vel de bonis Ecclesiæ acquisita, de jure non possunt in alios usus transferre; & si forte translerint, ab Ecclesia poterunt vindicari.

Cum autem leges humanæ testatoris extremum quod non redit arbitrium tanquam legem jubeant observari; statuimus, ut infra octo dies post obitum testatoris: si Clericus beneficiatus testator fuerit; ad Nos: si laicus; ad Nos, vel Decanum, vel Officialem, hi per quos testator voluntatem suam executioni voluerit demandari, veniant, ipsum testamentum, si scriptum fuerit, deferentes, ut rite sub sigillo autentico, ne fraudi locus forsitan relinquatur, valeat publicari. Si nuncupativum: per testes rite probetur, & in formam autenticam redigatur: & ex tunc infra annum executioni modis omnibus si possit fieri demandetur.

Nullus vero ad impediendum malitiose judicium testatoris bona defuncti in nostra manu arrestare præsumat. Quod si quis Presbyter vel Decanus ex justa causa fecerit: nobis denunciare sic bona esse arrestata, & ex qua causa, quantocius poterit non omittat, ne contra ipsum quod hoc malitiose fecerit præsumamus.

ANNO CHRISTI 1300.

LXIV. *De præceptis Synodalibus scribendis.*

Quia vero nihil aut parum prodest audire, nisi teneatur in mente: nec scire sufficit, nisi comprobetur affectu. Jubemus in virtute obedientiæ, & sub pœna excommunicationis, firmiter injungendo, ut omnes Sacerdotes hæc statuta, sive præcepta, necnon & documenta Synodalia diligenter audiant & attendant. Et ut possint facilius memoriæ commendare, scribant ea, seu scribi faciant: & ut in eis diligenter studeant, & ad sequentes Synodos ea in manibus afferentes, cum fuerint interrogati super capitulis singulis, sciant legere, & nobis etiam respondere; & juxta ea viventes, suos subditos verbo pariter & exemplo sic instruant, ut in districto examine possint villicationis suæ sic dignam reddere rationem. Amen.

Martenii Collectio duo consequenter superaddit Capitula, scil. de usuris, & de reverentia Ecclesiis & cœmereris debita pag. 292. & seqq. Verum certo sunt eorum qui sibi assumserunt additamenta, cum in genuino codice Constantiensi prorsus desint.

STATUTA SYNODALIA D. CONSTANTIENSIS Episcopi, facta & lecta publice in Ecclesia Constantiensi Anno D. MCCXCIV. die Martis post Festum S. Marci Evangelistæ.

IN primis statutum esse noscatur quod vendentes & ementes in Ecclesia, omnino expellantur.

Confratrum comestiones, choreas, cantilenas, actus judiciales sæculares, & alia inhonesta, in Ecclesia fieri prohibemus.

Quod deferentes Chrisma jurent, quod eo nullatenus abutentur.

Testamenta post mortem defunctorum facta, vel eis viventibus, sed mentis non compotibus, vel etiam ignorantibus, nullius sint momenti; sed factores & consiliatores acerrime puniantur.

Decani infra triduum a tempore sciente * computandum, Nobis, vel Officiariis nostris, vel nostras vices gerentibus, intestata denuncient fideliter & complete.

Executores quorumcumque testamentorum, post annum a tempore mortis testantium computandum, Nobis, seu Officiariis nostris, vel vices gerentibus, teneantur reddere rationem.

ANNO CHRISTI 1300.

Statuimus, quod infra octo dies a tempore datæ computando, excommunicationes per Presbyteros parochiales excommunicatorum executioni mandentur, & etiam ſigillentur: alioquin impetrantes ad expenſas excommunicati teneantur; nec Sacerdos poſtmodum exequatur, quouſque Officiali exhibuerit eaſdem.

Præcipimus, quod Presbyteri parochiales qualibet die Dominica, vel ſaltem ſemel in menſe quadam die Dominica denuncient excommunicatos in regiſtris contentos: & quod, cum divina celebrantur, excommunicati ab Eccleſiis expellantur.

Omnes de Civitate vel Diœceſi Conſtantienſi excommunicati, qui excommunicationem per annum ſuſtinuerint, publice in Eccleſia, & nominatim moneantur, ut infra menſem ſub pœna excommunicationis & emendæ ſe abſolvi faciant & procurent: alioquin ſuper articulis fidei examinabuntur, & contra eos tanquam ſuſpectos de hæreſi procedemus, & eos faciemus per juſtitiam ſæcularem juſtitiari. Quos ſic excommunicatos Presbyteri parochiales Nobis, vel Officiariis noſtris ſignificent puniendos: & ipſis Presbyteris gratis priſiæ concedentur.

Statuimus, ut impedientes juriſdictionem eccleſiaſticam denuncientur excommunicati ſingulis diebus Dominicis & Feſtivis: quibus denuncient Sacerdotes eorum parochiales ut procurent ſe abſolvi a ſententia excommunicationis, quam ob hoc incurrunt auctoritate Concilii Lugdunenſis, infra duos menſes; alias per nos abſolvi non poterunt, ſed erunt ad Sedem Apoſtolicam remittendi.

In grande obſequium fidei præcipimus de cetero non admitti ad prædicandum verbum ad populum regulares vel ſæculares abſque noſtris, ſeu Vicarii noſtri litteris.

Diebus Dominicis & Feſtivis judices ſæculares placita ſua non teneant: alias quod per ipſos factum fuerit, nullius ſit momenti.

Præcipimus, quod Clerici ſuper factis perſonalibus non litigent coram judicibus ſæcularibus, nec ab eiſdem judicibus reſpondere compellantur: alias utroſque canonice puniemus.

Diſtricte præcipimus, ut Presbyteri parochiales diligenter memoriæ commendent quæ in iſtis verſibus continentur.

CASUS RESERVATI EPISCOPO.

Qui facit inceſtum, deſtorans, aut homicida,
Sacrilegus, patrum percuſſor, vel ſodomita.
Fractor votorum, perjurus, ſortileguſque,
Pontificem quærat, necnon qui miſerit ignem.
Ad Papam feriens Clerum, falſarius, urens.
Percutiens Clerum Romam petat: excipiatur
Neſciens, erudiens, leviter jocans, minor ætas,
Janitor officii prætextu, vimque repellens.

Præcipimus, ut Presbyteri & Decani falſarios, & de falſitate ſuſpectos, Nobis, vel noſtris ſine mora denuncient.

Jubemus ut in nomine Jeſu ſinguli, præcipue dum aguntur Miſſarum ſacra myſteria, glorioſum nomen illud quoties recolitur, flectant genua, cordis quoque vel pectoris percuſſione, vel capitis inclinatione teſtentur.

Diſtricte præcipimus, ut alias, quod quilibet Presbyter omnia præcepta Synodalia penes ſe habeat complete, & ea per ſingulos menſes perlegat, & ſecum ad quamlibet Synodum afferat bene ſcripta. Alioquin qui contra fecerit, in decem ſolidos punietur, & per menſem, juxta Statuta Provincialis Concilii, a Divinis Officis ſuſpendetur.

ANNO CHRISTI 1300.

Et eſt notandum quod hæc ſcripta cum præceptis vel factis debent inſeri, & obſervari per quemlibet Sacerdotem.

Anno Domini MCCXCIV. die Martis poſt Exaltationem ſanctæ Crucis, in Synodo Conſtantienſi, quæ fuit dicta die.

PRæceptum fuit quod ſi per negligentiam Sacerdotis evenerit quod peracta conſecratione Corporis Chriſti non fuerit vinum & aqua in calice: ſuppleat Sacerdos quod deeſt, & apoſito in calice vino & aqua ſine ſcandalo, compleat Sacerdos ſacrificium dicens: *Simili modo, &c.*

SYNODUS CONSTANTIENSIS MCCC.

Anno Domini MCCC. die Martis poſt Quaſimodo *ſtatuta & lecta in Synodo quæ ſequuntur fuerunt.*

LIcet canone ſit ſalubriter inhærendo ſtatutum, ne quis Sacerdos intereſſe matrimoniis clandeſtinis præſumat, per triennium, ſi contra fecerit, ſuſpenſionis ſententiam incurſurus; & taliter contrahentes arbitrarie ſint puniendi: quia tamen in hujuſmodi canonis obſervatione quamplurimos vidimus ſæpius negligentes, immo verius tranſgreſſores, pœnas non timentes prædictas, viaſque exquirentes & modos per quos oſtenſa ſibi impedimenta devitent, quandoque ad partes ſe transferunt alienas, ubi dicti impedimenti notitia non habetur, & ibidem matrimonia damnabiliter ſolemnizari procurant; nonnumquam de alienis partibus ignotos Presbyteros, qui dicta celebrant matrimonia ad iſtas partes adducunt; ut ſic ſuas voluntates improbas conſequantur, & illudere quantum in eis eſt valeant canoni memorato; ex quibus animarum pericula provenerunt, & in Eccleſia Dei grave ſcandalum eſt ortum.

Nos autem hujuſmodi exceſſum, & abuſum deteſtandum, propter excreſcentem malitiam delinquentium, volentes ut dignum eſt, & ad noſtrum ſpectat officium, pœna graviori punire: jurium inhærentes veſtigiis, addendo ſtatuimus, ut nulla perſona eccleſiaſtica, vel ſæcularis, cujuſcumque conditionis vel ſtatus exiſtat, de cetero matrimonia clandeſtina in civitate iſta vel Diœceſi, bannis nondum factis per tres dies Dominicos, ut antiquitus eſt ſtatutum, niſi de licentia noſtra, aut Officiariorum noſtrorum, quibus damus poteſtatem diſpenſandi ſuper hoc aliud concedatur, audeat ſolemnizare in facie Eccleſiæ, celebrare, vel eiſdem intereſſe ſcienter; de iſtis partibus, prædictis matrimoniis ſolemnizandis, nec ad alias ſe transferre; perſonas extraneas occaſione hujuſmodi ad iſtas civitatem & Diœceſim adducere; aut in præmiſſis, vel præmiſſorum quolibet, opem, favorem, conſilium ſcienter & doloſe impertiri, quomodolibet præſumat. Quod ſi quis deinceps attentare præſumpſerit, & omnes & ſingulos taliter, ut præmittitur, delinquentes, ipſo facto ſuſpenſionis in Presbyteros, & excommunicationis in ceteros, extunc prout exnunc proferimus in his ſcriptis: injungentes Decanis & Presbyteris ut Nobis vel Officiariis noſtris infra quindenam a tempore notitiæ revelent quicquid ſciverint de

præ-

prædictis; alias pœna ſimili vel graviori eoſdem puniemus. ANNO CHRISTI 1300.

De falſariis.

Præterea quia vitium falſitatis his diebus multipliciter, proh dolor! inolevit: nam quidam ſe falſis nominibus nuncupantes, inſtrumenta, memorialia, & mandata impetrant contra alios, & tranſire faciunt fraudulenter. Quandoque alii falſa fabricantes ſigilla, eis conſignant litteras, per quas de facto excommunicant, & abſolvunt, per hæc decipientes alios, & ſemetipſos. Alii diverſos alios modos excogitant, & faciunt falſitates.

Nos tam peſtilenti morbo remediare prout poſſumus cupientes: ſtatuimus ut nullus Eccleſiaſticus vel ſæcularis, cujuſcumque conditionis aut ſtatus, in poſterum hujuſmodi falſitatis vitia, aut alia quæcumque committere fraudulenter aut doloſe audeat vel præſumat; aut opem, conſilium, vel favorem ſcienter committentibus impartiri. Quod ſi ſecus deinceps attentatum fuerit a quolibet vel præſumtum: in agentes, & conſentientes, auxiliatores, conſiliatores, fautores, fraudulentos, ipſo facto excommunicationis ſententiam extunc & exnunc proferimus in his ſcriptis: Decanis noſtris, & Presbyteris injungentes, &c. *ut ſupra.*

Quia accepimus quod in Eccleſiis & Cappellis ubi ad honorem Dei & Sanctorum a Chriſti fidelibus pro ſalute ſua vigiliæ celebrantur, nonnulli ſæpe veniunt, ſub ovis ſpecie lupum in mente gerentes, ſollicitantes mulieres, eas rapere & corrumpere ſatagentes, quanquam ante faciem Crucifixi, quod graviter eſt ferendum, quantum in eis eſt, ſuam exequi libidinem non verentes; per quod non ſolum Deum & Eccleſiam vilipendunt, & etiam ſcandalizant populum, fideles a ſancto propoſito retrahentes, & etiam ſibi ipſis ingerentes damnationem æternam. Quocirca hac Synodali monitione pro omnibus, & ex cauſa monemus omnes & ſingulos, tam Clericos quam laicos, ut tam flagitioſum delictum in locis prædictis noſtrarum civitatis vel etiam Diœceſis committere non audeant in futurum, nec committentibus conſentire ſcienter, vel eis fraudulenter impartiri opem, conſilium, vel favorem, alioquin rapientes deinceps de dictis locis violenter mulieres jam dictas, & cum mulieribus f. raptis ſe etiam turpiter commiſcentes, ipſo facto in prædictis caſibus extunc & exnunc ſententiam excommunicationis proferimus in his ſcriptis, injungentes Decanis, &c.

Item volumus & præcipimus præcepta noſtra per quamlibet parochiam ſæpius & ſolemniter publicari; ne quis excuſationis vel ignorantiæ poſſit habere velamen.

Expliciunt præcepta Synodalia nova & vetera de diœceſi Conſtantienſi.

SYNODUS BAIOCENSIS,

Circa annum Domini MCCC.

Ex codice Victorino a R. P. Jac. Sirmondo deſcripta.

TITULI CAPITULORUM.

1. *Quomodo perſonæ eccleſiaſticæ ante ſynodum debeant ſibi providere?*
2. *Quod omnes curam animarum habentes veniant ad ſynodum.*
3. *Ut jejuni intrent ſynodum*
4. *De baptiſmo & ejus forma, & qualiter debeat fieri.*
5. *De confirmatione.*
6. *De ſacramento altaris & ejus circumſtantiis, ſcilicet vini & hoſtiæ electione, & quid agendum ſit, ſi aliquid omiſſum fuerit.*
7. *Quod nec panis nec vinum remaneant ſuper altare.*
8. *Ne elevent hoſtiam donec dixerint, Hoc eſt corpus meum.*
9. *De ſanguine Chriſti cadente ſuper corporale, vel pallam, vel aliud indumentum, quid agendum ſit.*
10. *Ut duabus mulieribus tantum tradatur marmor ſive liber deoſculandus.*
11. *De muſca vel aliqua alia re cadente in calicem, quid faciendum ſit.*
12. *Ut die octavo renovetur euchariſtia, & aqua benedicta.*
13. *Ne celebrent donec horas canonicas & Primam dixerint.*
14. *Ut calix poſt Miſſam a ſacerdote vel a diacono panno mundiſſimo involvatur.*
15. *Ne aliquis bis eodem die celebret.*
16. *Ne detur euchariſtia pueris infra ſeptem annos.*
17. *De clericis in miniſterio altaris.*
18. *Quot præfationes debent dicere ſacerdotes.*
19. *Ut Divinum officium diſtincte celebrent & devote.*
20. *Ne celebrent ſuper tabulam motam vel fractam, donec conſolidetur & conſecretur, nec ſuper lapidem portabilem ſine capſa: & de ampullis.*
21. *De piſcinis & manutergiis.*
22. *Ut ſacerdos ſive diaconus corporalia ſæpe abluat.*
23. *Ut chriſma & euchariſtia ſub clavibus, & fideli cuſtodia conſerventur.*
24. *Ne in eccleſiis ſupellectilia ſacerdotis vel clerici alterius conſerventur, niſi in caſibus conceſſis.*
25. *Ut quilibet ſacerdos librum habeat, manuale.*
26. *De libris & ornamentis eccleſiæ neceſſariis habendis.*
27. *Ut reditus eccleſiæ & presbyterii in Miſſalibus ſcribantur, & ex eis nihil alienetur.*
28. *Ne fiant picturæ inhoneſtæ in ſacro loco, vel in domibus clericorum.*
29. *Ut firmentur eccleſiæ poſt Divinum officium celebratum.*
30. *Ne ædificent in cœmeteriis.*
31. *Ne choreæ in eccleſiis vel cœmeteriis fiant.*
32. *De vita & honeſtate clericorum. & ne commercia vel officia ſæcularia exerceant.*

33. *Ut*

ANNO CHRISTI circiter 1300.

33. *Ut clausa desuper habeant indumenta, & ut* A *cappis clausis utantur communiter universi.*
34. *Ne aliquis clericus dictet, scribat, aut proferat litteras pro vindicta sanguinis.*
35. *Ne beneficiati sini advocati pro pretio: & ne loco laicorum curiam teneant: & ne sint chirurgici.*
36. *Quibus temporibus vel diebus non liceat jurare super sacrosancta evangelia.*
37. *Item de vita & honestate clericorum, & ne habeant concubinas.*
38. *Ne filii sacerdotum ipsis ministrent in ecclesia circa altare, & ne in eorum domibus commorentur.*
39. *Ne laici publice teneant concubinas.*
40. *Ne antiquæ reliquiæ extra capsam exponantur* B *venales.*
41. *Ut nullus recipiatur ad prædicandum sine litteris episcopi.*
42. *Item ut nullus recipiatur ad quærendas eleemosynas sine litteris episcopi.*
43. *Ut nullus faciat patronis juramentum antequam sit receptus ab episcopo.*
44. *De resignationibus, ne fiant nisi in manu episcopi.*
45. *Ne ornamenta ecclesiæ pignori obligentur.*
46. *Ut laici filios suos instrui faciant.*
47. *Ne ecclesia patrono servagium faciat.*
48. *De firmatione ecclesiarum.*
49. *Item de eadem.*
50. *Item ut non recipiant ecclesiam ad firmam,* C *nisi habeant perpetuum vicarium.*
51. *De liberatione personarum & rerum ecclesiasticarum.*
52. *Ut condonati signum portent apertum.*
53. *Ut nullus de manu laicali decimam recipiat.*
54. *Ne quis intret possessionem decimæ sibi collatæ a laico.*
55. *Ut nullus portet magnum cultellum cum cuspide.*
56. *Ne laici faciant testamenta in absentia sacerdotis.*
57. *De morte intestatorum, ut statim nuncietur episcopo, officiali, vel decano.*
58. *Ut immobilia de bonis ecclesiæ acquisita, illis* D *ecclesiis legentur.*
59. *De citationibus & excommunicationibus faciendis.*
60. *De officio decanorum.*
61. *Qualiter absolvendi sunt excommunicati.*
62. *Qui sint ex facto excommunicati.*
63. *Quod excommunicentur sortilegia facientes.*
64. *Quod excommunicati a domino Papa, a quolibet sacerdote in necessitate possunt absolvi.*
65. *Ut de omnibus in extremis absolvatur.*
66. *De observantia jejuniorum.*
67. *De solemnitatibus faciendis.*
68. *In quo gradu possunt matrimonia copulari.*
69. *Quomodo fiant sponsalia.*
70. *De termino nuptiarum, ad inquirendum de* E *consanguinitate & affinitate.*
71. *De prohibitione clandestini conjugii, & de pœna eorumdem.*
72. *Ut in nuptiis sortilegi excommunicentur.*
73. *Ne alter conjugum transeat ad religionem, nisi per episcopum.*
74. *Ut moneatur populus inungi quotiens necesse fuerit.*
75. *Ut medici primo faciant advocari medicos animarum.*
76. *Ut singuli sacerdotes habeant calices in quibus communicent infirmi.*
77. *Quomodo exhibendum sit corpus Christi infirmis debilitatis.*
78. *Ne infirmis pœnitentia injungatur, sed quando convaluerit.*
79. *Ut ecclesiastica sacramenta libere exhibeantur.*
80. *Quod sacerdotes eligant sibi locum eminentem ad audiendam confessionem.*
81. *De loco & modo confessoris confessiones audientis.*
82. *Ne inquirant nomina personarum, sed tantum circumstantias.*
83. *Ne sacerdotes injungant Missas confitentibus.*
84. *De investigatione peccatorum, & quæ penitentia injungenda.*
85. *Ut omnes a crapula & ebrietate se abstineant.*
86. *Ut præcipiant tabernariis, ne in locis circumjacentibus congregentur.*
87. *Qui mittendi sunt ad papam, & qui ad episcopum.*
88. *Ne Prior ultra summam centum solidorum mutuo recipiat.*
89. *De computatione obedientiariorum.*
90. *Ne abbas mutuo accipiat pecuniam ultra summam sibi taxatam.*
91. *Ut statuta serventur, & ut nullus religiosus fidejubeat ultra summam x. librarum.*
92. *De statutis monialium.*
93. *De restauratione prioratuum, & ne qui censum vel pensionem exigant.*
94. *Ne fiant excommunicationes generales.*
95. *Ne decanus cognoscat causas matrimoniales.*
96. *Ne personæ ecclesiasticæ de rebus ecclesiasticis litigent coram judice sæculari.*
97. *Ne emendæ propter concordiam sumantur.*
98. *Ne decanatus tradatur in firmam.*
99. *Ut curati studeant in theologia.*
100. *Ne causæ ecclesiæ tractentur in modum curiæ sæcularis.*
101. *Ut mortuo vicario vicaria personatui accrescat.*
102. *Ut personæ domos ædificent in solo ecclesiæ.*
103. *De rebus episcopalibus non celandis vel retinendis.*
104. *De officio advocatorum.*
105. *Ne clerici vel monachi sint negotiatores.*
106. *Ne permittantur causæ sæculares in loco sancto tractari.*
107. *Ut de vacatione ecclesiarum certificetur episcopus.*
108. *Ut sacerdotes episcopo vel pœnitentiali suo semel in anno confiteantur.*
109. *Ut ad ordines successive accedant.*
110. *Ut die ante ordines veniant.*
111. *Ne ab alio quam a proprio episcopo se faciant clerici ordinari.*
112. *De sententia domni Gallonis*
113. *Item de eadem.*

CAPITULA.

I. *Quomodo personæ ecclesiasticæ ante synodum & in synodo debeant sibi providere.*

DIe Dominica vel sabbato præcedente synodum, sacerdotes qui cappellanos non habent in suis parochiis, diligenter inquirant in ecclesia publice, si qui sint infirmi in parochia: & antequam iter arripiant, eos visitent etiam non requisiti, & faciant quicquid necesse fuerit ad salutem animarum. Nihilo minus procurantes provisionem eorum, quam solent facere, per cappellanos in aliis ecclesiis remanentes.

II. *Quod*

NNO IRISTI rciter 300.

II. *Quod omnes curam animarum habentes veniant ad ſynodum.*

Præcipitur ut omnes veniant ad ſynodum, maxime curam animarum habentes: & ſi inevitabili neceſſitate detenti fuerint, mittant cappellanum ſuum, aut clericum loco ſui. Et in eundo & redeundo honeſte ambulent, & honeſta quærant hoſpitia, & in eis circumſpecte ſe habeant, ne ſtatus clericorum vertatur populo in opprobrium & contemptum. Et qui ex cauſa remanſerit, eum decano, & decanus epiſcopo ſtudeant nunciare.

III. *Ut jejuni intrent ſynodum.*

Præcipitur ſacerdotibus, ut jejuni, & induti ſuperpelliciis & ſtolis mane intrent ſynodum: ceteri autem, perſonatus ſeu vicarias eccleſiarum habentes, ſuperpelliciis tantum. Abbates autem cappis ſericis ſint induti. Omnes autem a tempore pulſationis ſynodi, omni occaſione poſtpoſita, majorem eccleſiam intrare feſtinent.

IV. *De baptiſmo, & ejus forma, & qualiter debeat fieri.*

Baptiſmus cum ſummo honore & reverentia, & cum magna cautela celebretur, maxime in diſtinctione & prolatione verborum, in quibus tota virtus ſacramenti conſiſtit, ſcilicet: Ego baptizo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, Amen. Et in Romano doceant laicos ſacerdotes ſub hac forma debere frequenter pueros, etiam patrem & matrem pueri, in ſumma neceſſitate baptizare: & dicant laicis, quod nomen puero non imponant. Forma autem verborum prædicta, ab eo qui baptizat, integre, nude, ordinate, continue, ſine interpoſitione aliqua proferatur. Interrogetur autem laicus qui ſic puerum baptizavit, diligenter a ſacerdote, quid dixerit, & quid fecerit. Et ſi invenerit eum diſcreto modo & debito baptizaſſe, allato puero ante fores eccleſiæ, ſupleatur quod deeſt: ſcilicet pabulum ſalis, aurium linitio cum ſaliva: exorciſmi tamen non dicantur, & ſuper fontes, ſine immerſione tantum, omnia fiant quæ ſolent fieri. Si vero dubium fuerit in qua forma verborum puer baptizatus fuerit, tunc ſacerdos omnia faciat, & immergens dicat: Si tu non es baptizatus, ego baptizo te, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, Amen. Ad elevandum puerum de ſacro fonte tres tantum recipiantur.

V. *De confirmatione.*

Sacerdotes ſcientes adventum epiſcopi ad prædicandum in aliquo certo loco, moneant populum diligenter, prout melius potuerint, circa duas leucas vel tres, ut omnes qui commode poterunt, conveniant coram epiſcopo ad audiendum ſermonem, maxime qui conſilio epiſcopi indigent: & ipſi cum populo veniant cruce præcedente. Adulti autem qui debent confiteri, & qui confirmandi fuerint, prius confiteantur, ſi tempus habent confitendi, & deferant ſecum bendellos latos, mundos, & ſatis longos. Jejuni etiam, ſi fieri poteſt, hoc recipiant ſacramentum, & ea die non celebrent ſacerdotes, niſi celebrent ſummo mane.

VI. *De ſacramento altaris & ejus circumſtantiis, ſcilicet vini & hoſtiæ electione, & quod agendum ſit, ſi aliquid omiſſum fuerit.*

ANNO CHRISTI circiter 1300.

Sacerdos miniſtrans diligenter attendat quod hoſtia ſit integra, non mucida, non perforata, & quod ſit frangibilis, & integrum habeat circulum. Et quod vinum non ſit acetoſum: & aquam non omittat. Si autem aquam omiſerit, cum averterit * ſe, apponat aquam, ſi fieri poteſt ſine ſcandalo. Si vero per negligentiam evenerit, quod perfecto canone & peracta conſecratione, nec vinum, nec aqua reperiantur in calice: ſtatim debet infundi utrumque, & hoſtia ſic conſecrata ſeorſum reverenter obſervetur. Hoſtia autem nova, ſicut fieri ſolet, ante calicem apponatur, & reincipiatur canon Miſſæ, ſcilicet, Te igitur. Poſt communionem vero, prior hoſtia ab ipſo ſacerdote ſumatur.

* adverterit

VII. *Quod nec panis nec vinum remaneant ſuper altare.*

Caveant ſacerdotes ne panis vel vinum remaneat ſupra altare infra Miſſam, præter illa quæ ab ipſis ſunt conſecranda. Si quid autem forte remanſerit, ab ipſo ſacerdote, vel ab alio mundam habente conſcientiam, cum reverentia ſumatur. Unde non eſt tutum, hoſtiam erigere ſuper pallam, quia poſſet ibi aliqua fractio remanere.

VIII. *Ne elevent hoſtiam donec dixerint, Hoc eſt corpus meum.*

Præcipitur ſacerdotibus, ut quando incœperint in canone Miſſæ, Qui pridie, tenentes hoſtiam, non elevent ſtatim eam, ſed ante pectus ſuum detineant donec dixerint, Hoc eſt corpus meum: & tunc elevent eam decenter, ita quod poſſit videri ab adſtantibus. Et poſt totalem corporis & ſanguinis Dominici ſumptionem, aliquantum ab ſpuendo abſtineant: & ſi abſtinere non poſſunt, ſaltem in loco mundo hoc faciant, qui conculcari non poſſit.

IX. *De ſanguine Chriſti cadente ſuper corporale, vel pallam, vel aliud indumentum, quid agendum ſit.*

Si quid de ſanguine Chriſti ceciderit ſuper corporale, fugenda eſt pars intincta, & ipſum corporale aliquo panno mundiſſimo involutum pro reliquiis eſt ſervandum. Si vero ſuper pallam vel ſuper aliquod aliud ſacrum indumentum ceciderit; pars intincta prius fugatur, & poſtea ſcindatur, conſuta panno mundo ſervetur pro reliquiis: ita tamen, quod ſuper pannum ſchedula conſuatur continens: Linteamen ſuper quod ſtilla cecidit ſacramenti. Si autem ſuper aliud commune veſtimentum ceciderit, pars intincta prius fugatur, & poſtea ſcindatur & comburatur, & cinis in ſacrario reponatur. Si autem ſuper lapidem, lignum, terram ceciderit, lingendus, tergendus, radendus eſt locus ille, & pulvis in ſacrario reponendus. Si autem de corpore Chriſti ſuper pallam vel quodlibet aliud ornamentum ceciderit, abluatur & ablutio a ſacerdote ſumatur, vel ab alio mundæ conſcientiæ. Si vero ſuper lapidem, lignum, terram ceciderit: locus radatur, & pulvis in ſacrario reponatur. Sacerdos ſeu miniſter, cujus

ANNO CHRISTI circiter 1300.

jus negligentia iſtud acciderit, ad epiſcopum debet mitti.

X. *Ut duabus mulieribus tantum tradatur marmor ſive liber deoſculandus.*

Inhibemus firmiter & diſtricte, ne pace recepta a presbytero in altari, pluribus quam duabus mulieribus marmor tradatur deoſculandum.

XI. *De muſca vel aliqua alia re cadente in calicem, quid faciendum ſit.*

Si muſca vel aranea, vel aliquid tale, in ſacramentum ceciderit, quod vix ſine vomitu, aliquando non ſine periculo corporis ſumi poteſt: ſanguis ſumatur, & ſuperfuſo vino ipſum quod ceciderit abluatur, & ablutio a ſacerdote ſumatur, vel ab alio mundæ conſcientiæ, & poſtea in ſacrario comburatur. Quod ſi fides ipſa quempiam hoc quod ceciderit ſumere fecerit, Deo gratias.

XII. *Ut die octavo renovetur euchariſtia, & aqua benedicta.*

Sacerdotes die octavo ſemper renovent ſacramenta, & euchariſtiam, & aquam benedictam: ne ſui vetuſtate aliquam indevotionem movere valeant, aut horrorem.

XIII. *Ne celebrent donec horas canonicas & Primam dixerint.*

Nullus antequam matutinas canonicas & Primam dixerit, Miſſam celebrare aliqua neceſſitate præſumat.

XIV. *Ut calix poſt Miſſam a ſacerdote vel a diacono panno mundiſſimo involvatur.*

Calix poſt Miſſam panno mundiſſimo involvatur, nec miniſtri eo calicem intus tergant, ſed alio ad hoc ſpecialiter deputato. Qui dum non ſatis decens fuerit, vel vetuſtate attritus, in ſacrario comburatur.

XV. *Ne aliquis bis eodem die celebret.*

Nullus audeat bis in uno die Miſſam celebrare, niſi in Natali Domini, aut cum duplici introitu, niſi in magna neceſſitate, ſcilicet corpore defuncti præſente, vel in die ſolemni, vel Quadrageſimali, vel etiam in die Paſchæ. Celebraturus quoque ſecundam Miſſam, vinum ſuperfuſionis non ſumat, ſed miniſtro habenti bonam conſcientiam conferat.

XVI. *Ne detur euchariſtia pueris infra ſeptem annos.*

Inhibemus presbyteris ne hoſtias ſacras dent pueris ullo modo infra ſeptennium conſtitutis

XVII. *De clericis in miniſterio altaris.*

Nullus uxoratus permittatur deſervire altari, vel epiſtolam legere: nec alius niſi in ſuperpellicio, vel cappa clauſa.

XVIII. *Quot præfationes debent dicere ſacerdotes.*

ANNO CHRISTI circiter 1300.

Invenimus novem ſequentes præfationes in ſacro catalogo tantummodo recipiendas. Unam in Paſcha, quæ ſic incipit, Te quidem. Aliam in Aſcenſione, ſcilicet, Qui poſt reſurrectionem. Tertiam in Pentecoſte, Qui aſcendens. Quartam in feſtis beatæ Mariæ, ſcilicet, Et te in veneratione. Quintam in feſtis S. Crucis, Qui ſalutem humani generis. Sextam de apoſtolis, ſcilicet, Te Domine ſupplici ter exorare. Septimam in Natali, Quia per incarnati Verbi. Octavam in Epiphania, ſcilicet, Quia cum unigenitus. Nonam in Quadrageſima, ſcilicet, Qui corporali jejunio.

XIX. *Ut Divinum Officium diſtincte celebrent & devote*

Diſtricte præcipitur, ut ſacerdotes Divinum officium nocturnum pariter & diurnum diſtincte & aperte, quantum Deus dederit, celebrent & devote.

XX. *Ne celebrent ſuper tabulam motam vel fractam, donec conſolidetur & conſecretur, nec ſuper lapidem portabilem ſine capſa: & de ampullis.*

Præcipitur quod in altari, in quo tabula mota fuerit, vel enormiter fracta, ſacerdos non celebret, donec altare conſolidetur, & iterum conſecretur. Nec ſuper lapidem portabilem ſine capſa celebretur. Ampullæ vini & aquæ in miniſterio altaris ſint mundæ, integræ, vitreæ, ſtanneæ ſive argenteæ. Ad ablutionem manuum vas grandius deputetur.

XXI. *De piſcinis & manutergiis.*

Provideant ſacerdotes, quod habeant piſcinas juxta altaria decentes & mundas, ablutionibus manuum liberum curſum exhibentes: nec ſine coopertorio relinquantur. Fontes etiam honeſte obturent, & eos tegi honeſte faciant, & ſub ſeris, clavibus adhibitis, cuſtodiri. Juxta etiam altare ad minus tria manutergia habeantur: unum ad primam ablutionem, ſecundum poſt Evangelium, tertium poſt ſacramenti ſuſceptionem. Aliud ſit pendens circa Miſtale ad tergendum os & nares, ſi opus fuerit, ſacerdotis.

XXII. *Ut ſacerdos ſive diaconus corporalia ſæpe abluat.*

Sacerdos ſeu diaconus ſæpe abluat corporalia, indutus ſuperpellicio, in vaſe mundo ad hoc ſpecialiter deputato: & omnes ablutiones, ſi fieri poteſt, in piſcina reponantur, vel ſaltem prima: ceteræ autem in baptiſterio. Linteamina altaris, & cetera indumenta ſacerdotalia, non niſi a ſacerdote vel diacono, vel aliqua matrona honeſta vel virgine, ſine appoſitione aliorum pannorum, quando opus fuerit, convenienter abluantur, ita ut munda & nitida conſerventur: quia ſicut continetur in concilio, nimis abſurdum videtur in ſacris ſordes negligere, quæ dedecent etiam in profanis.

ANNO CHRISTI circiter 1300.

XXIII. *Ut chrisma & eucharistia sub clavibus, & fideli custodia conserventur.*

Statuitur, ut per omnes ecclesias chrisma & eucharistia sub fideli custodia, clavibus adhibitis, conserventur: ut non possit ad illa temeraria manus extendi. Si vero is ad quem spectat custodia, ea incaute reliquerit, tribus mensibus ab officio suspendatur: & si per ejus incuriam aliquid nefandum inde evenerit, gravius puniatur.

XXIV. *Ne in ecclesiis supellectilia sacerdotis vel clerici alterius conserventur, nisi in casibus concessis.*

In concilio firmiter inhibetur, ne supellectilia sacerdotis propria, sive aliena, in ecclesiis admittantur: nisi propter hostiles incursus, aut incendia repentina, seu alias necessitates urgentes, propter quas ad eas oporteat habere refugium. Ita tamen, ut necessitate cessante in loca pristina reportentur.

XXV. *Ut quilibet sacerdos librum habeat, manuale.*

Librum qui dicitur manuale, habeant singuli presbyteri parochiales, ubi ordo servitii contineatur. Scilicet baptismi, catechismi, extremæ unctionis, & huiusmodi, & alios libros, in quibus possit competenter Divinum tam nocturnum quam diurnum officium celebrari.

XXVI. *De libris & ornamentis ecclesiis necessariis habendis.*

Sacerdotes servientes ecclesiis procurent, ut sibi sint libri necessarii, & alia ornamenta. Ita quod ad hæc emenda parochialis presbyter ac persona, & alii qui ibi sibi forte aliquos percipiunt reditus vel decimas, pro modulo portionum suarum, si opus fuerit, solvere compellantur.

XXVII. *Ut reditus ecclesiæ & presbyterii in Missalibus scribantur, & ex eis nihil alienetur.*

Præcipitur sacerdotibus, ut omnes reditus ecclesiæ vel presbyterii scribantur in Missalibus suis, & de rebus ecclesiæ vel presbyterii nihil alienetur, nisi per episcopum.

XXVIII. *Ne fiant picturæ inhonestæ in sacro loco, vel in domibus clericorum.*

Imagines vetustate deformatæ, & linteamina sacra vetustate attrita sacris usibus inutilia, in loco mundo comburantur, & pulvis juxta parietem ecclesiæ recondatur: quia possent intuentes ducere in horrorem. Etiam picturæ in monasteriis depictæ, sive aliis sacris locis, aut in domibus clericorum insculptæ, quæ possunt ad lasciviam incitare, fine mora penitus deleantur. Sed & ne talia de cetero præsumantur, firmiter inhibemus.

XXIX. *Ut firmentur ecclesiæ post D. vinum officium celebratum.*

ANNO CHRISTI circiter 1300.

Præcipitur sacerdotibus, ut Divino officio celebrato, & populo regresso ad propria, ecclesias firmare studeant diligenter.

XXX. *Ne ædificent in cœmeteriis.*

Nullus de novo ædificare in cœmeterio permittatur, nec domum aliquam, si diruta fuerit, durante per annum ruina, ibi reædificet, nisi de licentia episcopi speciali. Nec fimus vel immunditiæ in cœmeteriis adunentur.

XXXI. *Ne choreæ in ecclesiis vel cœmeteriis fiant.*

Prohibeant sacerdotes sub pœna excommunicationis choreas in ecclesiis vel cœmeteriis duci. Moneant etiam & ne alibi fiant, quia ut dicit Augustinus: Melius est festivis diebus fodere vel arare, quam choreas ducere. Quam grave sit peccatum choreas & ballationes in sacro loco ducere, perpendi potest ex pœnitentia secundum rigorem canonum talibus injungenda. Si quis ballationes ante ecclesias sanctorum fecerit, emendatione pollicita tribus annis pœniteat.

XXXII. *De vita & honestate clericorum, & ne commercia vel officia sæcularia exerceant.*

Clerici officia vel commercia sæcularia non exerceant, maxime inhonesta. Mimis & histrionibus & joculatoribus non intendant, & tabernas prorsus evitent, nisi forte causa necessitatis in itinere constituti. Ad aleas & taxillos non ludant, nec hujusmodi ludis intersint. Coronam & tonsuram habeant congruentem, & se in ecclesiasticis officiis, & aliis bonis studiis exerceant diligenter.

XXXIII. *Ut clausa desuper habeant indumenta, & ut cappis clausis utantur communiter universi.*

Clerici beneficiati, & in sacris ordinibus constituti clausa desuper deferant indumenta, nimia brevitate vel longitudine non notanda. Si quis autem post statutum hujusmodi, ejusdem transgressor extiterit, per superiorem suum puniatur: & vestis aperta portata in publico pauperibus erogetur. Præcipimus etiam, ut universi presbyteri cappis clausis communiter utantur, alioquin gravissime puniantur, & eis agentibus super hoc exceptio proposita admittatur. Pannis rubeis vel viridibus, necnon manicis, aut fotularibus consutitiis aut rostratis, sellis, frænis, pectoralibus & calcaribus deauratis, non utantur. In sacerdotio vel in personatibus constituti, cappas manicatas non gerant, nec corrigias auri vel argenti ornatum habentes, nec annulos, nisi quibus competit ex officio dignitatis. Nec ad partes longinguas aliqua ratione secedant, etiam causa peregrinationis, vel studendi, nisi de nostra licentia speciali.

ANNO CHRISTI circiter 1300.

XXXIV. *Ne aliquis clericus dictet, ſcribat, aut proferat litteras pro vindicta ſanguinis.*

Nullus clericus ſententiam ſanguinis dictet aut proferat, aut vindictam ſanguinis exerceat, aut ubi exerceatur interſit. Nec quiſquam clericus litteras dictet aut ſcribat pro vindicta ſanguinis deſtinandas.

XXXV. *Ne beneficiati ſint advocati pro pretio: & ne loco laicorum curiam teneant: & ne ſint chirurgici.*

Clerici ſeu beneficiati, ſeu in ſacris ordinibus conſtituti, non ſint advocati pro pretio ſeu in fraude pretii in curia laicali, nec loco laicorum curiam teneant, niſi de conſenſu epiſcopi, nec balliviis eorum licitis præficiantur, nec ullam partem chirurgiæ ſubdiaconus, diaconus, ſacerdos exerceant, quæ aduſtionem inducit vel inciſionem: nec quiſquam purgationi aquæ ferventis vel frigidæ, ſeu ferri candentis, ritum cujuslibet benedictionis aut conſecrationis impendat.

XXXVI. *Quibus temporibus vel diebus non liceat jurare ſuper ſacroſancta evangelia.*

Decrevit ſancta ſynodus, ut a Septuageſima uſque ad octavas Paſchæ, & ab Adventu uſque ad octavas Epiphaniæ, necnon & in jejuniis quatuor temporum, vigiliis & Litaniis majoribus, & in diebus Dominicis, & in diebus Rogationum, niſi de concordia & pacificatione, nullus ſuper ſancta evangelia jurare præſumat. Et in his diebus non debent ſacerdotes laicis reliquias exhibere.

XXXVII. *Item de vita & honeſtate clericorum, & ne habeant concubinas.*

Continenter & caſte vivere ſtudeant univerſi, præſertim in ſacris ordinibus conſtituti, ab omni vitio libidinis præcaventes, maxime ab illo, propter quod venit ira Dei in filios diffidentiæ, ut in conſpectu Dei puro corde *, & mundo corde valeant miniſtrare. Quocirca diſtrictius inhibemus, ut nullus in ſacris ordinibus conſtitutus, aliqua occaſione teneat in domo ſua vel alibi mulierem, vel perſonam aliquam, de qua mala ſuſpicio poſſit oriri, unde populus ſcandalizetur. Qui autem poſt ſententiam domini Gallonis inde latam, & admonitionem legitimam, focarias, vel mulieres alias cum ſcandalo tenuerit, ſciat ſe ſententia excomunicationis ligatum. Et qui in excommunicatione illa præſumpſerit celebrare Divina, irregularis effectus, non ſine diſpenſatione poteſt amodo celebrare.

* *f.* corpore

XXXVIII. *Ne filii ſacerdotum ipſis miniſtrent in eccleſia circa altare, & ne in eorum domibus commorentur.*

Prohibetur ſacerdotibus, ne proles eorum, quam in ſacro ordine genuerint, propter ſcandalum, eis in eccleſiaſticis officiis aſſiſtat vel miniſtret, vel ne in eorum domibus commorentur. Et ne in domibus ſuis habeant aleas vel decios prohibemus.

XXXIX. *Ne laici publice teneat concubinas.*

ANNO CHRISTI circiter 1300.

Prohibeant ſacerdotes, ne laici publice teneant concubinas, & qui poſt admonitionem tertiam tenuerit, tam ipſe quam ipſa ab ingreſſu eccleſiæ arceantur: & ſi perſeveraverint, gravius ſunt puniendi.

XL. *Ne antiquæ reliquiæ extra capſam exponantur venales.*

Item in concilio eſt ſtatutum, quod antiquæ reliquiæ amodo extra capſam nullatenus oſtendantur, nec venales exponantur. Inventas autem de novo nemo publice venerari præſumat, niſi prius auctoritate Romani pontificis fuerint approbatæ

Later. IV. c. 62.

XLI. *Ut nullus recipiatur ad prædicandum ſine litteris epiſcopi.*

Nullus recipiatur ad prædicandum, niſi fuerit ad hoc ab epiſcopo deſtinatus. Quæſtores quoque eleemoſynarum tantum ea dicant populo, quæ in litteris domini Papæ vel epiſcopi continentur. Qui ſi alia propoſuerint, ſtatim a ſacerdotibus eis ſilentium imponatur. Sacerdos tamen loci populum ſibi commiſſum diligenter inducat ad erogandas eleemoſynas, pietatis intuitu, non animo extorquendi.

XLII. *Item ut nullus recipiatur ad quærendas eleemoſynas ſine litteris epiſcopi.*

Nullus recipiatur ad quærendas eleemoſynas in eccleſia ſine litteris epiſcopi, vel ejus certo mandato: niſi fuerit parochianus eccleſiæ, vel de vicinia notus.

XLIII. *Ut nullus faciat patronis juramentum, antequam ſit receptus ab epiſcopo.*

Nullus clericus patronis faciat juramentum, antequam epiſcopo ſit præſentatus & receptus. Epiſcopus autem receptum faciat jurare, quod ad patronos accedat, ut debitum faciat juramentum.

XLIV. *De reſignationibus, ne fiant niſi in manu epiſcopi.*

Sed ne reſignationes fiant in manus abbatum, vel quorumlibet patronorum, ſed in manus epiſcopi tantum, diſtrictius inhibetur. Omnia beneficia collata ſede vacante Bajocenſi, & poſt promotionem noſtram, ſi nobis non fuerint præſentata, in manu noſtra capimus, & per manus decanorum volumus & præcipimus detineri.

XLV. *Ne ornamenta eccleſiæ pignori obligentur.*

Statuitur quod ornamenta eccleſiæ non obligentur, niſi de conſenſu epiſcopi *

* *Addit alia ma* & conſi parochi

XLVI. *Ut laici filios ſuos inſtrui faciant.*

Sacerdotes frequenter moneant parochianos ſuos, ut filios ſuos clericos faciant diligenter inſtrui, & attentius ſcholas frequentare: quia illitterati non ſunt ad eccleſiaſtica beneficia admittendi.

XLVII.

ANNO CHRISTI circiter 1300. al. cotva-

XLVII. *Ne ecclesia patrono servagium faciat.*

Prohibetur districte, ne aliqua ecclesia servagium * domino terræ, vel aliquid tale conferre præsumat, donec habeat sui episcopi super hoc consilium, ut ejus auctoritate fiat quod fuerit faciendum.

XLVIII. *De firmatione ecclesiarum.*

Nullus ad firmam tradat ecclesiam suam aliquo modo alicui, sed nec ullus recipere præsumat sine nostra licentia vel mandato, districtius inhibemus.

XLIX. *Item de eadem.*

Nullus ad firmam recipiat vel tradat alicui ecclesiam suam ad deserviendam pro se, nisi licentia episcopi speciali. Et nullus habere præsumat cappellanum ad deserviendum secum in ecclesia sua, qui non fuerit de ordinatione ecclesiæ Bajocensis, nisi de licentia episcopi speciali.

L. *Item ut non recipiant ecclesiam ad firmam, nisi habeant perpetuam vicariam.*

Nullus sacerdos curam animarum habens, ecclesiam ad firmam recipiat, nisi in ecclesia sua perpetuum vicarium habeat. Et tunc illam non recipiat sine licentia nostra speciali. Ceteris autem curam animarum habentibus hoc firmiter prohibemus.

LI. *De liberatione personarum & rerum ecclesiasticarum.*

Præcipitur sacerdotibus, ut cum homo vel res ecclesiæ detinetur, moneant detentorem ut reddat vel recredat: & sacerdos vel decanus cautionem recipiat, non detentor, & coram episcopo vel officiali partibus assignet terminum competentem. Si autem reddere, vel recredere noluerit, & de detentione constiterit, competenti monitione præmissa, excommunicetur detentor: locum autem in quo res ecclesiæ detinentur, interdicto supponat, si locus est de dominio detentoris.

LII. *Ut condonati signum portent apertum.*

Statuitur quod condonati cujuslibet domus religiosæ aliquod signum in eminenti loco portent ad arbitrium episcopi, & religioni congruentia indumenta, ut per hæc distinguantur ab aliis, & sicut religiosi ab ecclesia defendantur: & ad hoc faciendum per suos presbyteros compellantur.

LIII. *Ut nullus de manu laicali decimam recipiat.*

Nullus laicus, vel clericus, vel religiosa persona, recipiat decimam de manu laicali, nisi per episcopum.

LIV. *Ne quis intret possessionem decimæ sibi collatæ a laico.*

Nullus clericus vel religiosus intret possessionem decimæ sibi collatæ a laico, vel ecclesiæ occasione juris patronatus sibi a laico collati, vel aliter acquisiti.

ANNO CHRISTI circiter 1300.

LV. *Ut nullus portet magnum cultellum cum cuspide.*

Districte præcipitur ne sacerdotes magnum cultellum portent cum cuspide, nec clerici, sacerdotes, vel alii in sacris ordinibus constituti; nisi justi causa timoris.

LVI. *Ne laici faciant testamenta in absentia sacerdotis.*

Sacerdotes frequenter prohibeant laicis, ne testamenta sua faciant sine præsentia sacerdotis, nisi in necessitate.

LVII. *De morte intestatorum, ut statim nuncietur episcopo, officiali, vel decano.*

Volumus & præcipimus, quod si aliquis sacerdos aliquem mori novit intestatum, quod hoc statim quam cito poterit, nobis, vel officiali nostro, vel saltem decano loci, nunciare procuret; & hoc sub pœna suspensionis dignum duximus omnibus intimandum.

LVIII. *Ut immobilia de bonis ecclesiæ acquisita illis ecclesiis legentur.*

Præcipitur sacerdotibus ut immobilia de bonis ecclesiæ acquisita, tantummodo suis legent ecclesiis, de jure enim aliud facere non possunt: de mobilibus autem sacerdotes rationabile possunt facere testamentum. Domus autem utensilia successoribus suis relinquantur, saltem quod eis sufficiat competenter.

LIX. *De citationibus & excommunicationibus faciendis.*

Super citationibus factis a curia nostra, & excommunicationibus ferendis vel absolutionibus faciendis, non credatur sine litteris episcopi. Quin presbyteri sententias audacter denuncient, latas districte servent, nec amore parcentes alicui, nec timore. Nullus, quacumque ex causa excommunicatus, etiamsi cum adversario composuerit, pro absoluto habeatur, nisi per litteras excommunicatoris vel superioris.

LX. *De officio decanorum.*

Cum aliquid mandabitur decanis, si alias commode certificare curiam non poterunt, apponant sigilla sua litteris curiæ, in signum quod mandatum curiæ executioni demandarunt.

LXI. *Qualiter absolvendi sunt excommunicati.*

Quando aliquis est excommunicatus, absolvendus est solemniter cum psalmo pœnitentiali, scilicet Miserere mei Deus, & cum oratione devota, & cum gravitate est absolutio impendenda. Et tunc super hæc pars adversa certificetur.

LXII. *Qui sint ex facto excommunicati.*

Sciendum etiam, quod excommunicati sunt ipso facto qui in clericos, vel quoscumque religiosos injiciunt manus violentas, & incendiarii

ANNO CHRISTI circiter 1300.

diarii cœmeteriorum ecclesiarum, & qui litteras domini Papæ fallat, vel ad hoc aliquod adminiculum præstat, vel etiam falsatas penes se ultra quindecim dies servat, vel etiam falsis utitur etiam ignoranter, si crassa sit ejus ignorantia & supina.

LXIII. *Quod excommunicentur fortilegia facientes.*

Excommunicamus fortilegia de sacramentis ecclesiæ facientes: & qui malitiose procuraverunt abortivum, ex quo sententiam excommunicationis propter hoc latam audierint: & qui ad conjungendum vel disjungendum falsa matrimonia, vel ad excredendum aliquem, scienter deponent testimonium falsitatis. Et tales sunt per episcopum, vel ejus pœnitentiarium absolvendi. Has autem sententias in suis ecclesiis frequenter denuncient sacerdotes.

LXIV. *Quod excommunicati a domino Papa a quolibet sacerdote in necessitate possunt absolvi.*

Sciendum quod excommunicatus a domino Papa, a quolibet sacerdote absolvi potest in articulo mortis; satisfactione præmissa, si pro offensa vel pro soluto prius judicato, si pro re judicata excommunicatione fuerit innodatus (si tamen de hoc habuit facultatem) recepto prius juramento, quod quam cito habuerit opportunitatem, excommunicatoris sui adibit præsentiam, mandato ipsius pariturus. Si autem infirmus vel offensam emendare non poterit, vel solvere judicatum; inducendus est hæres ut hoc faciat, non tamen est per pœnitentiarium compellendus.

LXV. *Ut de omnibus in extremis absolvatur.*

Pium videtur & tutum, ut quilibet sacerdos infirmum in extremis laborantem absolvat de omnibus, de quibus absolvere eum potest.

LXVI. *De observantia jejuniorum.*

Sacerdotes præcipiant omnibus ætatem habentibus instituta jejunia observare, ut jejunium Quadragesimale, quatuor temporum, vigiliis Natalis Domini, & Assumptionis B. Mariæ, beati Joannis Baptistæ, apostolorum Petri & Pauli, beati Matthæi, Simonis & Judæ, beati Andreæ, beati Laurentii martyris, omnium Sanctorum. Jejunium in majori Litania, scilicet in festo beati Marci evangelistæ, in diebus Rogationum. Si qua de vigiliis prætaxatis die Dominica evenerit, indicendum est jejunium sabbato præcedente.

LXVII. *De solemnitatibus faciendis.*

Pronunciandum est laicis, ut sciant feriandam per annum omnem Dominicam. Feriandi autem per annum isti sunt dies, Natale Domini, * S. Joannis evangelistæ, Innocentium, S. Silvestri, octavæ Domini, Epiphania, Nativitas S. Mariæ, Annunciatio, Purificatio, & Assumptio ipsius, & Conceptio, dies Parasceve cum omni reverentia & honore, sanctum Pascha, cum duobus diebus sequentibus ad minus, Ascensio Domini, Inventio sanctæ Crucis, sancti dies Pentecostes, S. Joannis Baptistæ Nativitas & Decollatio, duodecim Apostolorum, & maxime Petri & Pauli, Andreæ, Jacobi, Philippi & Jacobi, Thomæ, Bartholomæi, Matthæi, Simonis & Judæ, qui sua prædicatione Mundum illuminaverunt, S. Laurentii, S. Michaelis archangeli, Dedicatio cujuslibet oratorii, & omnium Sanctorum, & S. Martini, & S. Mariæ Magdalenæ. Et illæ festivitates, quas singuli presbyteri in suis parochiis ab antiquo collaudaverunt cum populo, quæ vicinis tantum commorantibus indicendæ sunt, non generaliter omnibus. Reliquas autem festivitates per annum cogendi non sunt ad feriandum, sed monendi ut morem antiquorum observent.

* *Deest S. Stephani.*

LXVIII. *In quo gradu possunt matrimonia copulari.*

Sciendum est quod in quinto gradu consanguinitatis & affinitatis, & supra, possunt modo licite matrimonia copulari.

LXIX. *Quomodo fiant sponsalia.*

Prohibemus sub pœna excommunicationis & magnæ emendæ, ne aliquæ personæ consentiant matrimonialiter per verba de præsenti, donec sint ante fores ecclesiæ, quando nuptialis benedictio debet celebrari; possunt tamen fidem dare inter se matrimonio contrahendo, si sancta ecclesia id poterit sustinere. Et hoc tamen non fiat sine præsentia sacerdotis, vel alicujus clerici ad hoc specialiter ab ipso missi.

LXX. *De termino nuptiarum ad inquirendum de consanguinitate & affinitate.*

Volumus autem quod terminus nuptiarum prætaxatus tantum contineat temporis intervallum, quod intra se habeat tres dies Dominicos, vel festivos & solemnes a se invicem distantes, in quibus, quasi tribus edictis perquirant sacerdotes, & populo sub pœna excommunicationis de legitimitate sponsi & sponsæ, qui debent conjungi, utrum sit inter eos consanguinitas vel affinitas, vel aliud impedimentum matrimonii. Quod si fuerit propositum, ad episcopum vel officialem quæstio referatur.

LXXI. *De prohibitione clandestini conjugii, & de pœna eorumdem.*

Clandestina conjugia penitus inhibemus, prohibentes etiam ne aliquis sacerdos talibus interesse præsumat: statuentes, ut cum matrimonia contrahenda fuerint in ecclesiis, presbyteri publice proponant competenti termino præfinito, ut infra illum, qui voluerit, legitimum impedimentum apponat. Et etiam tunc ipsi presbyteri nihilo minus investigent utrum aliquod impedimentum obsistat. Cum autem probabilis apparuerit conjectura contra copulam contrahendam, contractus impediatur expresse, donec, quid fieri debeat super eo, manifestis constiterit documentis. Si quis vero hujusmodi clandestina conjugia inire præsumpserit in gradu prohibito, etiam ignoranter, soboles de tali conjunctione suscepta, illegitima censeatur, de parentum ignorantia nullum habitura subsidium. Cum autem taliter contrahendo non expertes scientiæ, vel saltem affectatores videantur, pari modo proles illegitima censeatur. Si vero ambo parentes legitimum impedimentum scientes,

ANNO CHRISTI circiter 1300.

tes, præter omne interdictum in conſpectum ecclesiæ etiam contrahere præſumpſerint: ſane parochialis ſacerdos qui tales conjunctiones prohibere contempſerit; aut quilibet alius etiam regularis, qui eis præſumpſerit intereſſe, per triennium ab officio ſuſpendatur, gravius puniendus, ſi culpæ qualitas poſtulaverit. Sed & huic qui taliter copulari præſumpſerit, etiam in gradu concesſo, cum * digna pœnitentia conjungatur. Si quis ad impediendam legitimam copulam malitioſum impedimentum objecerit, eccleſiaſticam non effugiet ultionem.

* forſ. conjuncta pœnit. ngatur.

LXXII. *Ut in nuptiis ſortilegi excommunicentur.*

Semper prohibeantur ſub pœna excommunicationis in nuptiis ſortilegia fieri. Si autem in computationem graduum aliqua dubitatio emerſerit, in hoc definitio epiſcopi requiratur. Nec aliquis ſacerdos in caſu dubio audeat perficere matrimonium epiſcopo inconſulto: ſed ad epiſcopum referat, quæcumque emerſerit, ſuper matrimoniis quæſtiones.

LXXIII. *Ne alter conjugum tranſeat ad religionem, niſi per epiſcopum.*

Prohibeant ſacerdotes ſub excommunicatione publice in eccleſia, ne alter conjugum ad religionem tranſeat aut recipiatur, niſi per epiſcopum.

LXXIV. *Ut moneatur populus inungi quotiens neceſſe fuerit.*

Ad ſacramentum extremæ unctionis moneant ſæpe ſacerdotes populum, non tantum divites, ſed etiam pauperes, & omnes, maxime a XVI. annis & ſupra. Et omnibus communiter, cum fuerit neceſſe, exhibeant ſe paratos, ſanctum oleum ad eos cum magna reverentia & honore deferentes. Doceant ſæpe ſacerdotes populum, hoc ſacramentum licite poſſe iterari, & ſæpe recipi in qualibet magna infirmitate, unde mortis eſt metus, & poſt receptum reverti licite ad opus conjugale.

LXXV. *Ut medici primo faciant ad vocari medicos animarum.*

Can. IV. . 22.

Statutum eſt in concilio & diſtricte injunctum medicis corporum, ut cum eos ad infirmos vocari contigerit, ipſos ante omnia moneant & inducant, ut medicos advocent animarum ut poſtquam infirmo fuerit de ſpirituali ſalute proviſum, ad corporalis medicinæ remedium ſalubrius procedatur. Ceterum autem cum anima multo ſit pretioſior corpore, ſub interminatione anathematis prohibetur, ne quis medicorum pro corporali ſalute, aliquid ægro ſuadeat, quod in periculum animæ illius convertatur.

LXXVI. *Ut ſinguli ſacerdotes habeant calices in quibus communicent infirmi.*

Singuli ſacerdotes ſingulos habeant calices, in quibus communicent infirmi, qui decori ſint & mundi, ut in eis infirmorum devotio excitetur. Nec permittantur diaconi deferre infirmis ſanctum corpus Dei, niſi in neceſſitate, cum ſacerdos fuerit abſens, vel infirmus: ſed ſemper cum magna reverentia & maturitate idem deferat in pyxide idonea bene clauſa, propter caſum, & in eundo ad infirmum & redeundo, ſi tanta fuerit via, pſalmos pœnitentiales dicat, & litaniam. Frequenter moneantur laici, & etiam pueri, ut ſi viderint deferri ſanctum corpus Chriſti, ſtatim flectant genua ſua Domino & creatori ſuo, & junctis manibus, quouſque tranſierit, orent.

ANNO CHRISTI circiter 1300.

LXXVII. *Quomodo exhibendum ſit corpus Chriſti infirmis debilitatis.*

Si quid de corpore Chriſti in ore infirmi remanſerit, vel inde exierit, quod ab eo recipi non poſſit, aliquam formam habens: ab ipſo ſacerdote convenienter debet ſumi; vel comminutum in calice cum modico vini, alicui habenti bonam conſcientiam dari. Si autem infirmus adeo fuerit arctatus, quod ſub magna forma corpus Domini recipere non poſſit, ſub minima ei detur in calice comminutum, & cum modico vini in ore infirmi inſtilletur: & maxime ſi ſine ſcandalo aliter fieri non poſſit, ne infirmus abire ſine viatico videatur.

LXXVIII. *Ne infirmis pœnitentia injungatur, ſed quando convaluerint.*

Ab infirmis & in mortis periculo conſtitutis pura eſt inquirenda peccatorum confeſſio, non pœnitentia injungenda. Eis tamen eſt intimandum, ut conterantur & doleant de peccatis ſuis univerſis & ſingulis, non tantum timore pœnæ quam peccando meruerunt, ſed quia Deum patrem & redemptorem ſuum offendere præſumpſerint, acerbitates ægritudinis quaſi flagella pii patris, quamdiu placuerit, cum gaudio ſuſtinentes. Si autem convaluerint, ſtatim ad ſacerdotem accedere debent, & tunc eis pœnitentia competens injungatur.

LXXIX. *Ut eccleſiaſtica ſacramenta libere exhibeantur.*

Can. III. c. 7.

In concilio prohibetur, ne quis ſacerdos pro benedictionibus nubentium, exequiis mortuorum, & aliis ſacramentis, pecuniam extorquere præſumat, aut plegios exigat, aut propter hoc fictitia impedimenta opponat. Debent tamen a parochianis quibus impenſa ſunt ſacramenta piæ conſuetudines obſervari, & libere ſacramenta eccleſiaſtica conferri. Et ſunt per epiſcopum compeſcendi, qui laudabilem conſuetudinem malitioſe nituntur immutare. Et ideo inhibetur, ne ſacerdos aliis in caſibus, hujuſmodi audeat jus ſibi dicere, ſed apud ſuperiorem querelam deponat.

LXXX. *De confeſſione ſemel in anno facienda.*

Doceatur maxime ante Quadrageſimam omnis utriuſque ſexus fidelis, quod poſtquam ad annos diſcretionis venerit, omnia ſua fideliter confiteatur peccata, ſaltem ſemel in anno, proprio ſacerdoti, & injunctam ſibi pœnitentiam pro viribus ſuis ſtudeat adimplere. Diligenter autem & attente moneantur non minus univerſi, ut quotiens crediderint ſe incidiſſe in mortale, totiens confiteantur ſine mora. Si quis autem alieno ſacerdoti juſta de cauſa voluerit ſua confiteri peccata, licentiam prius poſtulet & obtineat a proprio ſacerdote, cum aliter illum non poſſit ſolvere vel ligare. Sacerdos

ANNO CHRISTI circiter 1300.

dos autem sit cautus & discretus, ut more peritii medici superfundat vinum & oleum vulneribus sauciati: diligenter inquirens & peccatoris circumstantias & peccati. Caveat autem sacerdos omnino, ne verbo, aut signo, aut aliquo modo quovis, prodat aliquatenus peccatorem. sed si prudentiori consilio indiguerit, illud absque ulla expressione caute requirat. Quoniam qui peccatum in pœnitentiali judicio sibi detectum revelare præsumpserit, non solum a sacerdotali officio deponendum decrevimus, verum etiam ad agendam perpetuam pœnitentiam in arctum monasterium detrudendum.

LXXXI. *De loco & modo confessoris confessiones audientis.*

Ad audiendam confessionem, eminentem locum sibi eligant sacerdotes, ut communiter possint videri: & in locis abditis extra ecclesiam nullus recipiat confessionem, nisi in necessitate. In confessione habeat sacerdos vultum humilem & oculos in terram, nec indiscrete vel frequentius faciem respiciat confitentis, maxime mulieris: & patienter audiat quæ dixerit, in spiritu lenitatis, & ei pro posse suo pluribus modis persuadeat ut confiteatur integre, nude, vere; aliter dicat ei non valere.

LXXXII. *Ne inquirant nomina personarum, sed tantum circumstantias.*

In confessione sibi caveant sacerdotes ne inquirant nomina personarum, cum quibus peccaverunt confitentes, sed circumstantias tantum quæ possunt aggravare peccatum.

LXXXIII. *Ne sacerdotes injungant Missas confitentibus.*

Consulimus & monemus, ne sacerdos injungat Missas confitentibus, sed ut cupiditatis vitium fugiat in hac parte, fructum qui ex tali injunctione solet sacerdotibus convenire, censeat pauperibus erogari. Et si forte aliquando injunxerint, non recipiant ipsi denarios: sed pœnitentibus injungant, ut sacerdotibus distribuant quibus viderint expedire.

LXXXIV. *De investigatione peccatorum, & quæ pœnitentia injungenda.*

Quia per experientiam certam didicimus, pro fornicatione, vel etiam peccatis majoribus, fere nullam, vel minimam pœnitentiam pœnitentibus injungi a sacerdotibus ignorantibus, se negligentibus canonica instituta: præcipimus, quod sacerdotes studeant inquirere diligenter & peccata usitata, & usitatas circumstantias peccatorum, maxime gulæ, luxuriæ, & cupiditatis, quibus genus humanum corrumpitur & fœdatur. Vitium autem gulæ in excessu circa potum & cibum ostenditur, quod maxime fit in quinque. Inquiratur igitur pœnitens, utrum aliquando excessum fecerit, quærendo cibos nimis sumptuosos, & nimium delicatos: sicut dives in evangelio, qui epulabatur quotidie splendide, & Judæi qui carnes in deserto cupierunt. Item utrum peccaverit in nimia ciborum etiam vilium sumptione, sicut Sodomitæ, quorum peccatum fuit abundantia panis. Item utrum peccaverit sumendo cibum cum nimia aviditate, sicut Esau; vel cum nimio apparatu, sicut filii Heli; sive ante horam, ut Jonathas. Quod qui fecerit, moneatur a talibus abstinere, & curare contraria contrariis studeat diligenter. Hi siquidem sunt satellites Nabuzardan, qui interpretatur princeps coquorum, qui Hierusalem, id est fidelem animam, funditus destruxerunt.

ANNO CHRISTI circiter 1300.

LXXXV. *Ut omnes a crapula & ebrietate se abstineant.*

A crapula & ebrietate omnes, clerici maxime, diligenter abstineant, & vinum sibi temperent & se vino: nec ad bibendum quempiam incitent, nec quisquam se obliget ad potus æquales: cum ebrietas & mentis inducat exilium, & libidinis provocet incentivum. Si quis autem super his se culpabilem exhibuerit, nisi commonitus a superiore satisfecerit competenter, a beneficio vel officio suspendatur.

LXXXVI. *Ut præcipiant tabernariis, ne in locis circumjacentibus congregentur.*

Ex hoc idem præcipiant populo sacerdotes, firmiter injungentes dominis tabernarum vel custodientibus tabernas, ne in domibus suis vel in locis circumadjacentibus, cum parochianis suis causa potationis sustineant conventicula congregari: ostendentes eis quod talis potatio innumerabilium est occasio peccatorum. Si autem tertio admoniti, huic salubri statuto acquiescere noluerint: tam ipse quam familia ejus, ab ingressu ecclesiæ arceantur.

LXXXVII. *Qui mittendi sint ad papam, & qui ad episcopum.*

Incestum faciens, currumpens, aut homicida,
Sacrilegus, patrum percussor, cum sodomita,
Clerum percutiens, Romam petit. Excipiuntur
Nescius, erudiens, leviterque jocans, minor ætas,
Janitor officii prætextu forte repellens,
Adjunctus cum personis feriens coeuntes.
Fœmineus sexus, claustralis, & ægra senectus,
Pontificem quæras: papam, si miseris ignem,
Si percussisti clerum, simonita fuisti,
Si male de bulla papæ tractaveris ulla.

LXXXVIII. *Ne Prior ultra summam centum solidorum mutuo recipiat.*

Statuimus & præcipimus ut prior non conventualis, ultra summam centum solidorum Turonensium, ab aliquo, sine licentia abbatis sui, vel nostra, si remotus fuerit abbas, mutuo pecuniam non accipiat. Quod si forte fecerit, abjiciatur a prioratu, nec prioratum denuo valeat adipisci, quousque per nos vel per provinciale concilium fuerit restitutus: nisi forte prioratus ita abundet in redditibus, quod priori ultra dictam summam pecuniæ accipere mutuo sit necesse. Et ex tunc ultra summam centum solidorum Turonensium accipere non præsumat. Eidem pœnæ subjaceat prior, qui quantulamcumque summam pecuniæ mutuo acceperit a Judæo. Abbas autem qui sine licentia nostra a Judæo pecuniam mutuo acceperit, suspendatur.

ANNO CHRISTI circiter 1300.

LXXXIX. *De computatione obedientiariorum.*

Statuimus, ut abbates, priores, & alii obedientiarii, de singulis proventibus & redditibus & expensis, singulis annis diligenter computent in capitulo ter vel quater in anno ad minus, ut status tam abbatiarum, quam prioratuum, a clausralibus cognoscatur. Et compotus redigatur in scriptis: ita quod conventus penes se retineat unum, & abbas unum, & ballivus domus tertium.

XC. *Ne abbas mutuo accipiat pecuniam ultra summam sibi taxatam.*

Nullus abbas mutuo accipiat pecuniam, sine capituli sui vel majoris & sanioris partis licentia, ultra summam a nobis taxatam & expressam in ordinatione, quam tradidimus cuilibet monasterio in nostra diœcesi constituto.

XCI. *Ut statuta serventur, & ut nullus religiosus fidejubeat ultra summam x. librarum.*

Præter hæc districte præcipimus, quod omnia statuta quæ in ordinatione summi pontificis de statu regularium edita continentur, diligentius observentur. Qui vero contra hoc fecisse, tempore visitationis episcopi, invenintur, sciat se gravissime puniendum. Item statuimus quod nullus abbas, prior, vel monachus, fidejubeat ultra summam decem librarum Turonensium, sine mea licentia speciali.

XCII. *De statutis monialium.*

Propter scandala quæ ex monialium conversatione proveniunt, statuimus de monialibus nigris, ne aliquod depositum recipiant in domibus suis, maxime arcas clericorum, vel etiam laicorum, vel causa custodiæ apud se minime deponi præsumant. Pueri & puellæ qui ibidem solent nutriri & instrui, penitus expellantur. Et omnes simul comedant in refectorio, & in dormitorio solitarie dormiant, & omnes simul comedant. Cameræ autem monialium omnes destruantur, nisi aliqua per inspectionem nostram necessaria retineatur, ad infirmariam faciendam, vel alia de causa, quæ nobis justa & necessaria videatur. Item moniales nullatenus exire permittantur, & extra pernoctare, nisi forte ex causa magna & raro. Et abbatissis injungimus, ne aliter permittant egredi moniales. Et si aliquando abbatissa ex justa causa aliter permittat, eidem injungat quod sine mora revertatur, & det ei sociam, non ad voluntatem suam, sed quam viderit expedire. Item ostia suspecta & superflua obstruantur. Circa hæc autem diligentiam adhibeant & curam, per se & per ministros suos, & vitas & conversationes ipsarum taliter restringant, quod per earum diligentiam scandala quæ de eis juste proveniunt, sopiantur.

XCIII. *De restauratione prioratuum, & ne qui censum vel pensionem exigant.*

Statuimus ut in locis sive prioratibus, ubi congregatio conventualis solet esse, si facultates ipsius ecclesiæ suppetant, conventus restauretur ibidem. Et monemus abbates & priores conventuales, quod tot servitores in abbatiis & prioratibus sibi subditis instituant (si ad hoc facultates locorum sufficiant) quot ibi solent deservire. Statuimus & ne qui pensionem vel censum exigant, nisi quam exigere solent & recipere ab antiquo: nisi forte alicui ex justa causa permittatur. Nemo privatas vel adulterinas pensiones de ecclesiis vel ecclesiasticis beneficiis solvere deinceps vel recipere præsumat. Quod qui fecerit, omni ecclesiastico beneficio privatus, excommunicationi subjacebit.

ANNO CHRISTI circiter 1300.

XCIV. *Ne fiant excommunicationes generales.*

Statuimus ut omnes nobis subjecti, tam ordinarii, quam ab ordinario delegati, temperent se & refrænent a generalibus excommunicationibus: ne in generali participantes excommunicent, nisi communicaverint in crimine delinquendo.

XCV. *Ne decanus cognoscat causas matrimoniales.*

Prohibemus districte, ne decanus sive monachus, vel quicumque alius cognoscat de causis matrimonialibus; donec super his privilegium sedis apostolicæ, vel auctoritatem se habere probaverit, quod ab antiquo sic fuerit consuetum. Sed cum in eorum auditorio talis quæstio devenerit: eam nobis vel officiali nostro sine moræ dispendio studeant nunciare, ad nostrum examen partes in competenti termino remittentes.

XCVI. *Ne personæ ecclesiasticæ de rebus ecclesiasticis litigent coram judice sæculari.*

Inhibemus ne monachi, vel aliæ personæ ecclesiasticæ, de causis quæ tantum in foro ecclesiastico tractari consueverunt & deberent, deponant querimoniam coram judice sæculari: nisi a nobis habuerint super hoc licentiam specialem.

XCVII. *Ne emendæ propter concordiam sumantur.*

Firmiter præcipimus, si partes litigantes coram nobis seu archidiaconis vel decanis ruralibus sine licentia eorum componant, neutra pars prætextu alicuius consuetudinis emendam propter hoc judici solvere teneatur.

XCVIII. *Ne decanatus tradatur in firmam.*

Statuimus ut decanatus ab archidiacono non vendatur, seu ad firmam tradatur, sed gratis concedatur: nec hoc licebit fieri, licet gratis detur, sine nostra licentia speciali: ita tamen quod de emendis jurati superioribus respondebunt.

XCIX. *Ut curati studeant in theologia.*

Præcipimus, ut curati clerici qui habent vicarias perpetuas in suis ecclesiis, si sint docibiles, studeant principaliter in theologia, nisi justa, & rationabili causa cum eis aliter duxerimus dispensandum: & nisi sint in sacris ordinibus constituti, ad sacros ordines promoveantur, & in suis ecclesiis deserviant in ordine sacerdotali, si de eorum & vicariorum exititerit voluntate, vel alibi in eodem ordine de nostra licentia Domino studeant deservire.

C.

ANNO CHRISTI circiter 1300.

C. *Ne cauſæ eccleſiæ tractentur in modum curiæ ſæcularis.*

Item præcipientes inhibemus ne cauſæ eccleſiaſticæ coram decanis ruralibus, vel quocumque judice tractentur per modum curiæ ſæcularis.

CI. *Ut mortuo vicario vicaria perſonatui accreſcat.*

Statuimus, quod vicario perpetuo cedente vicaria accreſcat perſonatui: & ex tunc perſonæ illius eccleſiæ non per vicarium, ſed per ſe ipſum ibi deſerviat in ordine quem ipſius eccleſiæ cura requirit.

CII. *Ut perſonæ domos ædificent in ſolo eccleſiæ.*

Præcipimus quod perſonæ eccleſiarum parochialium, qui habent redditus abundantes, domos in ſolo eccleſiæ ſtudeant ædificare competentes. Vicarii vero perpetui, quibus ad hoc omnino non ſuppetunt facultates, pro poſſe ſuo ad hoc laborent, ut a perſonis ſuis juventur, ſecundum portionem quam in eiſdem percipiunt annuatim.

CIII. *De rebus epiſcopalibus non celandis vel retinendis.*

Prohibemus ſub pœna excommunicationis, ne quis de jure epiſcopali eccleſiæ Bajocenſis aliquid retinere, vel celare præſumat: & quicumque de jure epiſcopali aliquid imminuerit, vel retinuerit, vel celaverit ſcienter, ſi infra octo dies a tempore ſcientiæ hoc quod detinet nobis non reſtituerit, vel de eo non ſatisfecerit, vel nobis non revelaverit jus epiſcopale imminutum ſive retentum, ex tunc ab officio noverit ſe ſuſpenſum.

CIV. *De officio advocatorum.*

Item ſtatuimus, quod unuſquiſque advocatus juret ſe fideliter officium ſuum facturum, & quod injuſtas cauſas ſive deſperatas non ſuſtinebit, nec inſtrumenta partis adverſæ ſubtrahet, vel ſubtrahi faciet, nec exceptionibus falſis, ſeu per malitiam excogitatis, quod ſciat, utetur, nec procurabit quod falſi teſtes vel ſubornati, ſeu falſa inſtrumenta, in ſua cauſa producantur. Et quod clienticuli ſui cauſam, niſi in quantum credet quod faciat ad utilitatem clienticuli ſui, non prorogabit: & quod de his quæ in curia facta fuerint, de quibus a judice inquiſitus, veritatem non celabit ſecundum credulitatem ſuam: & quod ſi non crediderit ſe ſufficienter * defenſioni cauſæ ſuæ, cum peritioribus conſilium habebit, & libellum & acta in cauſis ſuſceptis fideliter pro poſſe ſuo conficiet manu propria, vel ea, ſi ſcribere neſcierit, vel noluerit, ſcribi faciet.

* *f.* ſufficientem

CV. *Ne clerici vel monachi ſint negotiatores.*

Item ſtatuimus, ne monachi vel clerici aliqui aliquam negotiationem exerceant cauſa lucri, vel irreverenter ſe immiſceant contractibus laicorum: monachos autem eccleſias vel beneficia ad firmam retinere omnibus modis prohibemus.

ANNO CHRISTI circiter 1300.

CVI. *Ne permittantur cauſæ ſæculares in loco ſancto tractari.*

Item firmiter prohibemus, ne rectores eccleſiarum permittant judices in eccleſia vel in cœmeterio cauſas illas tractare, quæ pœnam ſanguinis, vel alias corporalem inducunt, & ne ſubmonitiones vel banna laicalia ſuſtineant fieri in eiſdem.

CVII. *Ut de vacatione eccleſiarum certificetur epiſcopus.*

Item præcipimus omnibus decanis & presbyteris nobis ſubditis, quod cum eccleſia aliqua ex ipſorum vicinia fuerit viduata rectore, vacationem, & ad quem jus pertinet patronatus, & numerum parochianorum, atque valorem eccleſiæ, quam cito hoc ſciverint, nobis ſignificare procurent, vel ſaltem propinquiori decano, & decanus hoc nobis ſtudeat nunciare.

CVIII. *Ut ſacerdotes epiſcopo vel pœnitentiali ſuo ſemel in anno confiteantur.*

Diſtricte præcipimus, quod quilibet ſacerdos, maxime curam animarum habens, cappellanus, ſeu vicarius perpetuus temporalis, nobis, vel pœnitentiariis noſtris, ſaltem ſemel in anno, ſua fideliter confiteatur peccata: cum ab alieno ſacerdote, qui curam animarum non habet, abſolvi non poſſint, & abſolutio * facta alii quam ſuo prælato, nullius noſcatur eſſe momenti. In neceſſitate tamen aliis litteratis ſacerdotibus poterunt confiteri: ſed propter hoc non omittant, quin ad nos vel pœnitentiarios noſtros veniant ſaltem ſemel in anno

* *Cor.* confeſſio

CIX. *Ut ad ordines ſucceſſive accedant.*

Præcipimus omnibus clericis habentibus eccleſias, perſonatus, vicarias, ut ad ſingula tempora ordinum ſe ordinandos offerant, & in eccleſiis ſuis reſideant, niſi eis aliter facere permittatur de noſtra licentia: qui vero ab eccleſia ſua per menſem abeſſe præſumpſerit, & in ea non refederit ut tenetur, ſciat ſe auctoritate Lateranenſis concilii eccleſia ſua privatum, & auctoritate noſtra prædictum mandatum executioni mandandum.

Later. III c. 13.

CX. *Ut die ante ordines veniant.*

Volumus inſuper, quod die Veneris ordines præcedente, ad nos, vel ad mandatum noſtrum accedant, ut examinari valeant & ſcribi nomina eorum; & antequam ordines recipiant, nobis vel pœnitentiario noſtro confiteantur: quia ſæpe contingit, quod pro ſimplicitate confeſſoris plures irregulares irregulariter ordinati ſunt.

CXI. *Ne ab alio quam a proprio epiſcopo ſe faciant clerici ordinari*

Prohibemus ne aliquis clericus diœceſis noſtræ ab alio ſe faciat ordinari, niſi licentiam a nobis ſuper hoc obtinuerit ſpecialem, nec taliter ordinati in ordine ſic ſuſcepto miniſtrare præſumant, ſine noſtra licentia vel ſententia ſpeciali.

CXII.

ANNO CHRISTI circiter 1300.

CXII. *De ſententia domni Galonis.*

In nomine Domini: Nos Galo miſeratione Divina ſanctæ Mariæ in Porticu diaconus cardinalis, apoſtolicæ ſedis legatus, excommunicamus omnes ſacerdotes & clericos quoſcumque, qui poſt legitimam commonitionem focarias vel mulieres alias, de quibus mala ſuſpicio poſſit ſuboriri, in domibus ſuis, vel alibi, unde populus ſcandalizetur, duxerint retinendas: niſi ſint clerici, qui in minoribus ordinibus contraxiſſe probentur, qui tamen cum uxoribus non debent eccleſiaſtica beneficia retinere. Moneantur autem ne matres aut ſorores, aliaſve perſonas conjunctas ſecum habeant, cum quibus etſi nihil ſævi criminis naturale fœdus exiſtimari permittat, frequenter tamen ſuggerente diabolo noſcitur ſæpe facinus perpetratum fuiſſe.

CXIII. *Item de eadem.*

Prohibemus etiam ſub eadem excommunicatione, ne ſacerdotes vel clerici, occaſione alicujus conſuetudinis, pro baptiſmo, ſepultura, benedictione, aliiſve ſacramentis eccleſiaſticis, aliquid exigere vel extorquere præſumant: ſed ea fideliter, & ſine difficultate ſtudeant canonice miniſtrare. Moneantur tamen laici diligenter, ne hoc quod pro reverentia ſacramentorum devotio introduxit, velint ex avaritia aliquatenus revocare. Item ne ſacerdotes de cetero utantur cappis manicatis, & ne in ſacris ordinibus conſtituti manicas conſutitias vel ſotulares roſtratos, veſteſque rubei coloris habeant, conſimili diſtrictione prohibemus. Decanis quoque & archidiaconis, ne veſtes rubei coloris vel viridis habere præſumant, & ſpecialiter archidiaconis & præpoſitis, qui habent curam animarum, ne cappas foratas habeant manicatas; monachis etiam, ut cappis ſumptuoſis & niſi nigris de cetero non utantur, ſub eadem pœna duximus inhibendum. Inhibemus etiam omnibus tam monachis quam clericis ſub excommunicationis vinculo, ne fœnus exerceant; & ne aliquam negotiationem exerceant inhoneſtam prohibeantur diſtricte. Ut autem ab omnibus in tonſura, & habitu, & converſatione, honeſtas eccleſiaſtica obſervetur: diſtricte præcipimus univerſis prælatis ſub atteſtatione Divini judicii firmiter injungentes, ut omnia prædicta obſervent, & quantum in ipſis erit, faciant monitione præmiſſa a ſubditis per cenſuram eccleſiaſticam inviolabiliter obſervari.

ANNO CHRISTI circiter 1300

DE SYNODIS DIOECESANIS

Deinceps non edendis

Admonitio Gab. Cossartii.

Hactenus ſynodalia, quæ occurrerunt, ſingularium diœceſeon ſtatuta edidimus: cum & minus multa reperirentur, & ex iis mores ac diſciplinam obſcuriorum temporum intelligere liceret. Nunc ab iis ut abſtineamus, contrariæ prorſus rationes faciunt. Et vero nimia eorum eſſet moles, fructus exiguus. Hanc ipſam Bajocenſem ſynodum prope omittendam ducebam, niſi & eam a Sirmondo noſtro laudatam intellexiſſem, & tanquam exemplar ceterarum proponere viſum eſſet. Nam ceteræ, non res tantum eaſdem, ſed eadem prope habent verba. Quod ſi quid forte ſit in iis, quod ſcire ſit operæ pretium: e provincialibus, quas non negligimus, petitum eſt.

CONCILIUM AUSCITANUM,

Anno Domini MCCC. celebratum.

Nunc primum prodit ex codice MS. illuſtriſſimi archiepiſcopi Remenſis coadjutoris Mauritii Caroli Tellerii.

Incipiunt conſtitutiones provinciales Auſcitaniæ provinciæ editæ ſub anno MCCC.

TITULI CAPITULORUM.

1. *De libertate electionum.*
2. *Contra illos qui occupant bona defunctorum.*
3. *De bonis vacantium eccleſiarum.*
4. *De intruſis in beneficia curata.*
5. *De intruſis in alia beneficia.*
6. *Ut nullus patronus a præſentato per ipſum aliquid extorqueat.*
7. *Ut præſentato congrua portio aſſignetur.*
8. *De iis qui impediunt poſſeſſionem pacificam curati beneficii.*
9. *Quod ſeptennium ad ſtudia ſemel in vita concedatur eidem perſonæ in uno vel pluribus beneficiis inſtitutæ.*
10. *Ut nullus parochialem recipiat eccleſiam, non intendens ordinari.*
11. *Quod unus non occupet niſi unum officium.*
12. *De temporibus ordinandi.*
13. *De ætate requiſita in curato.*

CAPITULA.

I. De libertate electionum.

PUblicamus & præcipimus obſervari, ut quicumque electionem, poſtulationem, proviſionem canonicam, beneficiorum, dignitatum, adminiſtrationum eccleſiaſticarum, impediverint patenter vel clam; ut cuncti qui per ſe vel alios gravare præſumpſerint electores in perſonis beneficiariis, vel aliis bonis ſuis eccleſiaſticis * movet ceteraque loca pia conſanguineorum, vel bona prædictorum, pro eo quod rogati, ſeu alias inducti, eum pro quo rogabantur, ſeu inducebantur, eligere ſeu præſentare noluerint, ſint ipſo facto excommunicationis vinculo innodati. Et ultra hoc, clerici vel regulares, privati omnibus eccleſiaſticis beneficiis, dignitatibus, adminiſtrationibus, ſeu prioratibus, quæ obtinent; & indigni ac inhabiles ad

ANNO CHRISTI 1300.

quævis beneficia miniſtrationes, vel honores eccleſiaſticos ulterius aſſequendos. Si laici fuerint, præter dictam excommunicationis ſententiam, ipſorum familiæ interdicto eccleſiaſtico ſint ſubjectæ: nullaque eorum poſteritas, uſque ad quartam incluſive progeniem, quodcumque beneficium eccleſiaſticum valeat obtinere. Quæ ſententiæ relaxari non poſſunt, præterquam in articulo mortis, niſi auctoritate ſedis apoſtolicæ ſpeciali. Inſuper laicorum prædictorum poſteritas uſque ad quartum gradum, ad beneficia eccleſiaſtica quælibet aſſequenda in eccleſiis civitatis diœceſis, in quibus talia perpetrarunt, ſit inhabilis & indigna.

II. Contra illos qui occupant bona defunctorum.

Quæcumque capitula, conventus, collegia, & ſingulares perſonæ, eccleſiarum cathedralium, regularium, & collegiatarum vacantium, bona ipſarum occupaverint in earum diſpendium & jacturam: eo ipſo ſint & tamdiu maneant ab officio, & beneficiis quibuſcumque ſuſpenſi, donec plene reſtituerint id quod de bonis acceperint ſupradictis.

III. De bonis vacantium eccleſiarum.

Epiſcopi, abbates, vel alii quicumque regulares, ſæculares prælati, ſeu perſonæ eccleſiaſticæ, qui vel quæ bona dignitatum, prioratuum, vel eccleſiarum quarumcumque vacantium, ſibi ſubjectarum, ſeu ad collationem, præſentationem, ordinationem, vel cuſtodiam particularem, quæ morientibus earum rectoribus vel miniſtris, in ipſis inventa, ſeu vacationis tempore obvenientia, quæ in utilitatem earumdem expendi, vel futuris debent ſucceſſoribus reſervari, occupare, in ſuos uſus convertere quoquo modo præſumpſerint: ipſi epiſcopi ab ingreſſu eccleſiæ, ceteri vero ab officio & beneficio eo ipſo tamdiu ſint ſuſpenſi, donec reſtitutionem fecerint de prædictis; niſi ex cauſa rationabili hoc competere dignoſcatur: quo caſu de illis bonis intelligitur quæ deductis debitis ac aliis oneribus ipſarum eccleſiarum, & pro ſervitoribus uſque ad novos redditus ſupportandis, ex ipſis reperta fuerint ſupereſſe.

IV. De intruſis in beneficia curata.

Conc. Vaurenſ. an. 1368. c. 27.

Si quis beneficium cui cura imminet animarum vi occupaverit, ſeu ſcienter A intruſerit in eodem: ipſo jure privatus exiſtat beneficio, quod cura ſimili primitus obtinebat.

V. De intruſis in alia beneficia.

Item ſi quis auctoritate propria violenter dignitates præfatas, aut quæcumque alia beneficia eccleſiaſtica, occupare præſumpſerit; eo ipſo privatus exiſtat jure, ſi quod ſibi competebat primitus in iiſdem. Altera pars ejuſdem canonis Vaurenſis.

B *VI. Ut nullus patronus a præſentato per ipſum aliquid extorqueat.*

Quia horribile nimis eſt, ut ad noſtrum pervenit auditum, quod in quibuſdam eccleſiis noſtræ provinciæ, (in quibus complures laici in jure patronatus per eccleſiam tolerantur) dum vacatur, venalitas vendicat ſibi locum, nolentes patroni hujuſmodi, ad vacantes eccleſias quempiam præſentare, niſi ab illo quem præſentare voluerint, vel C amicis ipſius, prævio ex pacto extorqueant aliquam pecuniæ quantitatem, vel emolumentum aliquod conſequantur: nos volentes ſimoniacam peſtem & vitium hujuſmodi a noſtra extitpare provincia, & ut tenemur animarum providere ſaluti, ſtatuimus, ut nullus patronus aliquem præſentet ad regimen animarum aliquo dato promiſſo, remiſſo, vel retento; vel inſtituens, eumdem ſic præſentatum ſcienter admittat, & niſi fuerit ſufficiens, & ſcientia, & moribus, & ætate & de legitimo matrimonio procraetus; vel ſecum ſuper D his fuerit legitime diſpenſatum. Alioquin præſentans, cujuſcumque gradus ſeu conditionis exiſtat, ipſo facto illa vice ſit jure præſentandi privatus, & nihilominus, ſi laicus fuerit, excommunicationis vinculo irretitus. Clerici vero & religioſi patroni, præter hoc quod illa vice ſint poteſtate præſentandi privati, ſibi noverint ingreſſum eccleſiæ interdictum. A quibus ſententiis abſolvi & liberari nequeant, præterquam in mortis articulo, niſi de noſtra E licentia ſpeciali, vel ſuffraganeorum noſtrorum. Præſentati vero ſic, ſcientes & conſentientes, ſint inhabiles ipſo facto ad quodlibet beneficium eccleſiaſticum obtinendum; niſi cum eiſdem per ſuperiorem ſuum fuerit miſericorditer diſpenſatum. Si vero ignoranter præſentati conſtiterint, confeſtim tamen ſciverint, beneficio obtento renuncient: cum aliter nequeant agere pœnitentiam ſalutarem. Inſtituens autem inſtitutionem, ſuper præmiſſis inquirat ſollicite

veri-

ANNO CHRISTI 1300.

veritatem. Quod si invenerit, prædictas A sententias, ut dictum est, contra delinquentes faciat publicari; & ecclesiam illa vice de persona idonea non differat ordinare. Alioquin si super præmissis repertus fuerit culpabilis vel remissus, in conferendis beneficiis suspendetur ad tempus superioris arbitrio statuendum.

VII. Ut præsentato congrua portio assignetur.

Item quod nullum præsentatum * regimen animarum per clericos, religiosos, exemptos vel non exemptos, aut B laicos, admittant: nisi tantum coram eis eidem præsentato de proventibus ipsius ecclesiæ fuerit assignatum, unde jura episcopalia possit solvere, & congruam sustentationem habere, ac alia incumbentia onera supportare, consuetudine contraria non obstante.

Deest ad

VIII. De iis qui impediunt possessionem pacificam curati beneficii.

Statuimus quod quicumque procurat impedimentum super possessione pacifica C beneficii obtinendi curati sive collati, vel impedimentum appositum repellere desinit negligenter: ultra pœnas a jure scriptas, excommunicationis sententia sit ligatus.

Conc. Vaucen. an. 1368. & aliæ lectiones.

IX. Quod septennium ad studia semel in vita concedatur eidem personæ in uno vel pluribus beneficiis institutæ.

Statuimus quod septennium vivendo solum intelligatur ab omnibus eidem D posse concedi uni personæ in uno vel pluribus beneficiis per mutationem vel alias transmitti, nisi aliter per sedem apostolicam ordinetur. Quod quidem septennium intelligi volumus in hoc canone, de quo habetur mentio in constitutione domini Bonifacii papæ, cap. *Cum ex eo*, de electione, in libro sexto.

f. studendo dendosus cus.

X. Quod nullus parochialem recipiat ecclesiam, non intendens ordinari.

Observari præcipimus, quod nullus E parochialem recipiat ecclesiam, non intendens ad sacerdotium promoveri, ut * & fructus ex ea percipiat per annum, quia in voluntate mutata promotus extitit, ad restitutionem eorumdem tenebitur. Et nihilo minus conferens, qui ipsum non credebat ad sacerdotium promovendum, præter Divinam quam inde incurrit offensam, remaneat ad servandam indemnem ecclesiam obligatus.

f. quod si uctus ex pere. per n quam- s volunt. utata om. ex- it.

XI. Quod unus non occupet nisi unum officium.

ANNO CHRISTI 1300.

Cum singula officia singulis sint committenda personis, & unum officium vix valeat aliquis adimplere: observari præcipimus, ut nullus cujuscumque ecclesiæ canonicus, regularis vel sæcularis, duos personatus, vel duas dignitates, vel præposituras, seu administrationes, aut duo beneficia, aut unum alterum * cum reliquo insimul & præ- * *Mendosus locus.*
bendam in eadem obtineat, vel jam obtentum retinere præsumat: consuetudine aliqua, etiam juramento vallata, contraria non obstante, cum dicenda sit potius corruptela. Si aliqui monachi, vel religiosi alii, pluribus prioratibus, vel beneficiis ecclesiasticis curam animarum habentibus (etiamsi cura eadem non per ipsos, sed per presbyteros ad eorum præsentationem per episcopos institutos *) præesse præsumat, * *Deest* administretur absque dispensatione sedis apostolicæ speciali: nisi forte unus ex eis ab alio dependeat, vel ad invicem sint adnexi. Si secus factum est, sit irritum ipso jure: & transgressores, sint eo ipso ineligibiles, & tanquam ambitiosi ab utroque penitus repellantur.

XII. De temporibus ordinandi.

Observari præcipimus, ut nullus episcopus, vel quivis alius, infanti, vel conjugato, nisi religionem intrantibus, seu illitterato, aut homini diœcesis alienæ, tonsuram conferat clericalem, nec ad sacros ordines promoveat absque eorumdem superioris licentia speciali. Superiorem hoc casu, intelligimus episcopum, de cujus diœcesi est oriundus tonsurandus hujusmodi, vel etiam promovendus; vel habet, licet alibi natus fuerit, domicilium; seu ibi cujus diœcesis beneficium ecclesiasticum obtinet. Transgressores hujusmodi punientur, prout sacris canonibus definitur.

XIII. De ætate requisita in curato.

Observari præcipimus, ut nullus episcopus minori viginti quinque annis beneficium ecclesiasticum cum cura animarum conferat, nec ad obtinendum ipsum cum eodem dispenset de facto: nec etiam dispenset, quod qui vicesimum annum *, dignitatem vel prioratus, qui- * *Deest* tantum habet.
bus animarum cura imminet, valeat obtinere. Si secus factum fuerit, sit irritum ipso jure.

ANNO CHRISTI 1300.

G. C. De hujus concilii loco nihil comperi: de tempore difficultatem movit Labbeus noſter, aitque rejiciendum eſſe ad annum 1330. Hoc illi concedo, in eccleſia B. Mariæ de Marchiaco diœceſis Auſcitanæ, celebratum eſſe provinciale concilium, die S. Nicolai hiemalis, præſide Guillelmo archiepiſcopo: cujus titulus cum falſo præferat annum 1300. emendatius in calce legitur adſcriptus annus 1330. Sed præter iſtud concilium, hoc reperio plane diverſum, anno 1300. aſſignatum.

ANNO CHRISTI 1302.

SYNODUS PROVINCIALIS CANTUARIENSIS

Pro admiſſione Fratrum Minorum & Prædicatorum ad confeſſiones audiendas, *Anno* 1300. *habita*.

Extat ap. wi k. Conc. Brit. t. II. p. 257. ex lib. memoran. jo: Dalberby epiſc. Lincoln. f. 9.

Manſi tom. III. pag. 257.

IDibus junii anno Dom. MCCC. in capitulo Eccleſiæ Chriſti Cantuar. præſentibus dominis, Roberto, Dei gratia, Cantuar. archiepiſcopo, totius Angliæ primate, ac dominis Sarum, & Roffen. & Lincoln. (qui die præcedente in dicta Eccleſia fuerat conſecratus) Epiſcopis & procuratoribus aliorum epiſcoporum provinciæ Cantuar. qui pro conſecratione hujuſmodi illuc venerant, conſenſum extitit concorditer inter eos, quod ſtatutum de novo editum ſuper admiſſione Fratrum Prædicatorum, Minorum ad prædicationes faciendas, & confeſſiones audiendas, quod in Quadrageſima proxima præterita, fuerat publicatum, prout magiſter Reginaldus de Sancto Albano, tunc præſens, qui hujuſmodi publicationi interfuerat, ſicut dixit, teſtimonium perhibebat, & alias acceptum fuerat a particularibus, qui de Romana curia venerant, in omnibus ſuis articulis ſervaretur, & præcipue quod Fratres non admitterentur per prælatos ad confeſſiones audiendas, niſi perſonaliter venientes ad eos, & in eorum diœceſi commorantes; & quod examinatio eorum, an eſſent idonei, ad prælatos pertineret. Conſenſum etiam extitit ſimiliter, quod ad clauſuram monialium procederetur, prout dictus dominus archiepiſcopus aſſeruit ſe feciſſe; præcipue quia dictum fuit, quod quidam erant in veniendo de curia Romana ad explorandum, qualiter ſtatutum de clauſura prædicta, & alia per papam modernum edita, fuerint obſervata.

Mandatum archiepiſcopi Cantuarien. de admiſſione Fratrum Minorum ad audiendas confeſſiones.

Ex reg. Winchelſey. fol. 278. C.

Robertus, &c. magiſtro Martino, commiſſario Cantuar. ſalutem. Quia fratribus Minoribus inferius nominatis, & vobis, poſt licentiam & gratiam noſtram a provinciali miniſtro ipſius ordinis ad ſubſcripta petitam & obtentam, juxta conſtitutionem novellam domini papæ, ad id ſpecialiter præſentatis, vid. fratribus Radulpho de Wodeheye Johanni, de Kenelden, Johanni de Bedewynde, Willelmo de Dele, Rogero Malemeyns, & Tomæ de Malmesbur, licentiam in forma conſtitutionis ejuſdem nuper dedimus ſpecialem, ut confeſſiones quorumcumque utriuſque ſexus noſtræ Cantuar. diœc. ejuſdem Fratribus, vel eorum alicui ſua peccata confiteri volentium, audiant, & eis imponant pœnitentias ſalutares, ac beneficium abſolutionis impendant, donec aliud ſuper hoc duxerimus ordinare; tibi comittimus & mandamus, quatenus in dicta forma publices, ſeu publicari facias locis & temporibus opportunis, & nos inde certifices, cum ſuper hoc fueris legitime requiſitus. Dat. apud Charth. 9. Cal. Julii, anno dom. MCCC. conſecrat. noſtræ VI.

ANNO CHRISTI 1301.

CONCILIUM COMPENDIENSE.

ANNO CHRISTI 1301.

Ex MS. codice S. Genovefæ Pariſienſis. (*a*)

Statuta concilii Remenſis provinciæ, anno Dom. MCCCI. facta die Mercurii ante feſtum B. Clementis.

Tituli Capitulorum.

1. *Si clericus detineatur per laicalem juſtitiam.*
2. *Si clericus capiatur per laicalem juſtitiam, & extrahatur.*
3. *Ne pro exceſſibus clericorum laicalis juſtitia aliquid levet.*
4. *De conſpiratoribus quod ſi aliquis conveniatur in foro eccleſiaſtico defendent eum.*
5. *De dominis temporalibus inhibentibus, ne quis de ſuis ſubditis alium trahat in foro eccleſiaſtico.*
6. *De abbatibus.*
7. *De excommunicatis per biennium.*

CAPITULA.

I. Si clericus detineatur per laicalem juſtitiam.

IN primis igitur ſtatuimus & decernimus auctoritate concilii, quod ſi in aliqua civitate, vel in aliquo loco noſtræ Remenſis provinciæ contingat quandoque clericum detineri per laicalem juſtitiam, poſtquam dictus clericus fuerit ab epiſcopo loci illius, vel ab officiali, vel decano rurali, ſeu ex parte alicujus eorum, legitime requiſitus: ceſſetur a Divinis in loco captionis & detentionis, quouſque fuerit competenter reſtitutus.

II.

(*a*) Concilium iſtud a P. Harthzeim in Concil. Germ. to. IV. pag. 88. tanquam Cacemeraci habitum affertur. *Manſi*.

ANNO CHRISTI 1301.

II. Si clericus capiatur per laicalem juſtitiam & extrabatur.

Item ſi clericus per juſtitiam ſæcularem laicalem capiatur in aliqua diœceſi, & extrahatur ab ea, & ad aliam deducatur: ceſſetur ſimiliter a Divinis in loco ubi fuit captus, & in locis ipſius capientis per quem fuit deductus, quouſque ad dictam diœceſim fuerit readductus & ſufficienter reſtitutus.

III. Ne pro exceſſibus clericorum laicalis juſtitia aliquid levet.

Item cum per juſtitiam laicalem non debeant puniri exceſſus clericorum, nec ab eis levari emenda de eiſdem, cum hæc ad ſolos judices eccleſiaſticos, non ſæculares, pertinere dinoſcantur: monemus auctoritate prædicta omnes & ſingulos noſtræ provinciæ, ne pro prædictis, ſeu occaſione eorumdem, levent aliquid, recipiant, vel exigant quoquo modo. Alioquin contra facientes excommunicationis ſententia auctoritate prædicta innodamus.

IV. De conſpiratoribus, quod ſi aliquis conveniatur foro eccleſiaſtico defendent eum.

Item cum nonnulli ſcabini, rectores, gubernatores, judicatores, communitatis, locorum, ſe territoriorum noſtræ Remenſis provinciæ, prout intelleximus, conſpirationem ſeu conjurationem fecerint, aut facere nitantur, quod ſi aliquis de ſua communitate, vel de ſuis ſubditis, ſeu de ſuo territorio, conveniatur in foro eccleſiaſtico, aut contra eum procedatur in caſu in quo poteſt de jure, ſeu de conſuetudine ibidem conveniri, quod eum ad ſumptus communes defendent, propter quod dictam juriſdictionem eccleſiaſticam non eſt dubium impediri: monemus illos omnes & ſingulos noſtræ jam dictæ provinciæ, quod ſi talia fecerint, ea revocent infra menſem, & quod de cetero a talibus ſe abſtineant, nec talia committant, & talibus non utantur: alioquin excommunicationi ſubjaceant ipſo facto.

V. De dominis temporalibus inhibentibus ne quis de ſuis ſubditis alium trahat in foro eccleſiaſtico.

Item cum nonnulli temporales domini, ſuis inhibeant ſubditis, ne quis eorum alium trahat in foro eccleſiaſtico, in cauſis alias a jure ſeu conſuetudine permiſſis, quinimmo quia ſic trahentes * procedunt frequenter ad contemptionem trahentis & bonorum ejuſdem amicorum trahentis, & bonorum ipſorum: nos ne talia fiant prohibentes, contra facientes excommunicationis vinculo innodamus, & denunciamus a canonibus excomunicatos.

VI. De abbatibus qui conſpirant quod ſe communibus expenſis defendent contra epiſcopos.

Item cum nonnulli abbates hujus provinciæ inter ſe ordinaverint, & conſpirationem fecerint, quod ſi contingat aliquem epiſcopum contra abbatem alicujus villæ procedere ſibi ſubditum, pro ſuis exceſſibus vel aliter puniendum, quod ad defenſionem ejuſdem contribuent, & ad ſumptus communes eum defendent, quod non eſt dubium fore in præjudicium juriſdictionis epiſcopi ſui, & contra juramentum ſuæ profeſſionis, per quam ſuo epiſcopo eſt aſtrictus, & contra eccleſiaſticam libertatem: monemus tales, quod hoc revocent infra menſem, & a talibus ſe abſtineant: alioquin excommunicationi ſubjaceant ipſo facto.

VII. De excommunicatis per biennium.

Item quod ſi excommunicati publice ſententia excommunicationis, per biennium & amplius animo perſtiterint indurato, vocentur ad proximum concilium, tanquam ſuſpecti de hæreſi: & in eodem concilio contra tales, ut juſtum fuerit, procedatur.

Quæ omnia fecimus in ſcriptura redigi, & in ipſo concilio ſolemniter promulgari: præcipientes diſtrictius, & mandantes auctoritate prædicti concilii, univerſis & ſingulis provinciæ Remenſis, quatenus quæ taliter pro defenſione libertatis eccleſiaſticæ, & ipſarum eccleſiarum ſtatu pacifico, duximus ordinanda, ſervent & teneant illibata.

NOTA G. COSS. S. J.

Liber MS. ex quo deſcripti ſunt hi canones, Remenſis provinciæ concilium appellat, non deſignato concilii loco: quem docemur a Meyero lib. x. annal. Flandr. ad hunc annum. *Menſe*, inquit, *Novembri, die Mercurii ante ferias divi Clementis, vacante adhuc ſede Morinenſi, coacta apud Compendium ſynodus provincialis per archiepiſcopum Remorum. Hic excommunicati abbates, quicumque conſpiraverant in ſuos epiſcopos. Fulminati item magiſtratus laici, qui non patiebantur, ut laici in foro eccleſiaſtico convenirentur. Decretum quoque, ut ubicumque a judice temporali capiatur clericus, a Divinis ceſſetur officiis.* Quæ omnia huic concilio convenire, manifeſtum eſt.

RE-

ANNO CHRISTI 1301.

REMENSE CONCILIUM PROVINCIALE

ANNO CHRISTI 1301.

Anno 1301.

Secundo die Mercurii ante Clementem habitum.

An. 1301. Affert. Mart. Vet. Mon. t. VII. pag 1324. Ex Sup. Manſi t. III. p. 262.

IN primis igitur ſtatuimus & decernimus auctoritate concilii, quod ſi in aliqua civitate vel in aliquo loco noſtræ Remenſis provinciæ contingat, quemquam Clericum detineri per laicalem juſtitiam, per quam dictus clericus fuerit ab epiſcopo loci illius, vel officiali, vel decano rurali, ſeu ex parte alicujus eorum legitime requiſitus, ceſſetur a divinis in loco captionis & detentionis, quouſque fuerit competenter reſtitutus.

Item, ſi clericus per juſtitiam laicalem capiatur in aliqua diœceſi, & extrahatur ab ea, & ad aliam ducatur; ceſſetur ſimiliter a divinis, & in loco ubi fuerat captus, & in loco ipſius capientis, per quem fuit deductus, quouſque ad dictam diœceſim fuerit reductus & ſufficienter reſtitutus.

Item, cum per juſtitiam laicalem non debeant puniri exceſſus clericorum, nec ab ea levari emenda de eiſdem, cum hæc ad ſolos judices eccleſiaſticos, non ſæculares, pertinere noſcantur; monemus auctoritate prædicta omnes & ſingulos noſtræ provinciæ, ne pro dictis, ſeu occaſione eorumdem levent aliquid, vel recipiant, vel exigant quoquo modo: alioquin contrafacientes excommunicationis ſententia auctoritate prædicta innodamus.

Item, cum nonnulli ſcabini, rectores, gubernatores, judicatores communitatum, locorum, ſeu territoriorum noſtræ Remenſis provinciæ, prout intelleximus, conſpirationem aut conjurationem facere nitantur, quod ſi aliquis de ſua communitate, vel de ſuis ſubditis, ſeu de ſuo territorio, conveniatur in foro eccleſiaſtico, aut contra eum procedatur in caſu, in quo poteſt de jure ſeu de conſuetudine ibidem conveniri, quod eum ad ſumtus communes defendant, propter quod juriſdictionem eccleſiaſticam non eſt dubium impediri; monemus omnes & ſingulos jam dictæ provinciæ, quod ſi talia fecerint, revocent ea infra menſem, & quod de cetero a talibus abſtineant, nec talia committant, & talibus non utantur, alioquin excommunicationi ſubjaceant ipſo facto.

Item, cum nonnulli temporales domini ſuis inhibeant ſubditis, ne quis eorum alium trahat in foro eccleſiaſtico, in caſu a jure ſeu conſuetudine permiſſo, quin immo contra ſic facientem & contrahentem procedunt frequenter ad captionem perſonæ trahentis & bonorum ejuſdem amicorum trahentis, ac bonorum ipſorum; nos ne talia faciant prohibentes, contra facientes excommunicationis vinculo innodamus, & denunciamus a canone excommunicatos.

Item, cum nonnulli abbates hujuſmodi provinciæ inter ſe ordinaverint, & conſpirationem fecerint, quod ſi contingat aliquem epiſcopum contra abbatem aliquem velle procedere ſibi ſubditum, vel alias puniendum, quod ad defenſionem ejuſdem contribuent, & ad ſumtus communes omnium defendentur, quod non eſt dubium fore in præjudicium juriſdictionis ſui epiſcopi, & contra juramentum ſuæ profeſſionis per quam ſuo epiſcopo eſt aſtrictus, & contra eccleſiaſticam libertatem, monemus tales, quod hæc revocent infra menſem, & a talibus ſe abſtineant; alioquin excommunicationi ſubjaceant ipſo facto.

Item, quod ſi excommunicati publica ſententia excommunicationis, per biennium & amplius animo ſuſtinuerint indurato, vocentur ad proximum concilium tamquam ſuſpecti de hæreſi, & in eodem concilio contra tales, ut juſtum fuerit, procedatur; quæ omnia redigi fecimus in ſcriptis, & in ipſo concilio ſolemniter promulgari. Præcipientes diſtrictius & mandantes auctoritate prædicti concilii, univerſis & ſingulis provinciæ Remenſis, quatenus quæ taliter pro defenſione libertatis eccleſiaſticæ & ipſarum eccleſiarum ſtatu pacifico duximus ordinanda, prout ſuperius continetur, ſervent & teneant illibata.

ANNO CHRISTI 1302.

CONCILIUM REMENSE

ANNO CHRISTI 1302.

Anno 1302. celebratum.

Epiſtola ad Bonifacium Papam VIII. adverſus Capitula Eccleſiarum Cathedralium.

Manſi tom. III. pag. 258. Affert Mart. Vet. Mon. t. VII. p. 298.

SAnctiſſimo patri, & Domino ſuo ac refugio ſingulari Domino B. divina providentia ſacroſanctæ Romanæ, ac univerſalis eccleſiæ ſummo Pontifici ſui humiles, & devoti, Dei, & ſui gratia, R. * Remenſis Archiepiſcopus G. * Sueſſionenſis, S. * Belvacenſis &c. Epiſcopi, ſe & Eccleſias ſuas ad devotiſſima pedum oſcula beatorum, & Petri naviculam feliciter gubernare.

* Robertus. * Guido. * Simon.

Speculator, qui adſtat deſuper, cuncta per mundum proſpiciens, & diſponens, idemque paſtor piiſſimus, qui ad oves, quæ perierant, ſe miſſum profitetur, ipſis ſua divina potentia de luporum infernalium faucibus vi ereptis; ceteris inſuper, quæ percuſſo paſtore eodem diſperſæ erant, ſua ſimul humana prudentia recollectis, ac in unius adductis ovilis Dominici unitatem, cum, unde deſcenderat, vellet aſcendere, gregem ſuum pro cujus vita mortem ſubierat, abſque cuſtodia deſerere noluit; ſed eidem loco ſui ſpeculatorem, & paſtorem conſtituit, non delegatum, ſed verum vicarium generalem, cui licet homini, ſuam eamdem, quam habebat, contulit poteſtatem. Verum quia in hoc humani differunt oculi a Divinis, quod illis ſunt omnia velut præſentia, notoria, & aperta: iſtis vero poſſunt faciliter, maxime de his, quæ in remotis mundi partibus aguntur, quotidie plurima occultari. Ea propter divina ipſa ſapientia, non

ſine

ANNO CHRISTI 1302.

☞ ſine myſterio, ordinavit hujuſmodi vicarii ſui ſpiritum in plurium coadjutorum ſpiritus propagari, quatenus ſinguli, in ea, in qua poſiti ſunt, ſollicitudinis ſpecula, ſpeculatoris & paſtoris officium exercentes ſub eodem ad ipſius exonerationem quod per ſe poſſunt peragant, & viriliter exequantur; cetera referant ad ipſum, penes quem poteſtatis eſſe noſcitur plenitudo, ut eidem in terris cunctipotens, quæ non poterunt ipſa lima ſuæ correctionis emendet, & ſi forte ex vera eorum relatione perſpexerit in ovili Dominico effracturam ſeu foramen, illud ſera ſuæ juſtitiæ reſarciat & reformet; quod in propagatione ſpiritus Moſaici propenſius edocetur. Hinc eſt, pater ſanctiſſime, quem Deus ipſe vicarium ſuum in terris, & tamquam oculatiſſimum in ſanctæ matris eccleſiæ ſpecula ſpeculatorem conſtituit & paſtorem, nec hoc immerito, quo ſiquidem judicio omnium non poterat alius oculatior inveniri. Nos qui ſumus veſtri devoti ſervuli contagioſum morbum, qui apud nos in ovili veſtro quotidie invaleſcit, cui per nos non poſſumus obviare, beatitudini veſtræ, ex qua medelam firmiter ſperamus, tenore præſentium indicamus. Capitula namque eccleſiarum cathedralium, etſi quaſi per totum regnum, potiſſime tamen in ea in qua ſumus veſtra Remenſi provincia, ſuis juribus non contentis, ſed aliena uſurpare multipliciter ſatagentes, privilegiis Romanorum pontificum temere abutentes, conceſſas ſibi contra malefactores ſuos, ad debitores indiſtincte, & quandoque ad proprii perſonam, de quibus nulla fit in eis mentio, injurioſe extendendo, multa enormia ſæpiſſime committentes correctione digna, in veſanam Luciferi quodammodo ſuperbiam ſe extollunt, & ſe pares in hoc opinantur Altiſſimo, qui prius quam aſcenderet ad patrem noluit ſe a peccatrice tangi, quod & ipſi propter peccata ſua ſe a quoquam, nedum in ſe, ſed nec in ſuis ſa- A miliaribus clericis ſeu cappellanis tangi minime patiuntur; ſed ſe gerunt omnino pro exemtis ab omni humana poteſtate, humana dicimus, ut veſtram, quæ immediate a Deo eſt, & quam ſaltem effugere per Dei gratiam non poterunt, excludamus. Sed & ecce, pater ſanctiſſime, quomodo tanta eorum arrogantia, non ſolum in noſtram, quin etiam in Dei, glorioſæ Virginis, & ſanctorum injuriam & præjudicium, ſed & in populorum ſcandalum convertatur; ſtatim cum noſtrum aliquis contra quemquam ex eis propter ſuos defectus aut exceſſus manifeſtos ad finem correctionis paternæ, intendit procedere vel attentare, ipſi ad articulos proſiliunt, quos vere libellos famoſos poſſumus nominare, in quibus B vitam & famam prælati proprii lacerant dentibus venenoſis, omnino falſa & incogitata enormia contra eum convenientes; & niſi ſatisfaciat eis ad votum, comminantur ceſſationem a divinis, & deinde ad ejus criminationem facillime inclinantur. Sic eorum remanent ſcelera impunita, ſic datur occaſio delinquendi, nedum ipſis, ſed ceteris exemplum ſumentibus ab eiſdem; ſic naſcuntur rancores & odia, detractiones pullulant, ſic deturpatur & vilipenditur ſtatus eccleſiaſticæ dignitatis, & breviter, ſicut melius nobis ſcitis, pater ſanctiſſime, præmiſſa ſunt ad omnia malorum & ſcandalorum genera porta patens. Throno igitur veſtræ piiſſimæ ſanctitatis ſupplicamus unanimiter, & devote, ad pe- C des veſtros beatos flexis genibus humiliter provoluti, quatenus in præmiſſis de opportuno dignemini paterno remedio providere: ita quod vobis cedat ad gloriam, ac univerſali eccleſiæ ſponſæ veſtræ pacem perpetuam & ſaluberrimum incrementum. Valeat & vigeat in Domino Jeſu Chriſto veſtræ ſanctitatis paternitas, quam conſervet ſuæ ſanctæ eccleſiæ ad diuturna. Datum anno MCCCII. die Dominica poſt feſtum B. Michaelis archangeli.

☞ CONCILII REMENSIS PROVINCIÆ

ANNO CHRISTI 1303.

Anno Domini MCCCIII.

Sancta die Veneris ante Circumciſionem, Statutum.

xtat ap. art. Ver. on. t. VII. g. 1324.

IN primis igitur ſtatuimus & decrevimus auctoritate concilii, ne quævis ſæculares & religioſæ, exemtæ & non exemtæ perſonæ excommunicatos & interdictos nominatim publice ad divina, neve corpora defunctorum talium ad eccleſiaſticam ſepulturam admittant; alioquin talibus ab ipſis canonibus eſt ingreſſus eccleſiæ interdictus. Ut tam ſalubria ſtatuta publicentur frequenter adjicientes, auctoritate præſentis concilii, quod omnes & ſinguli cujuſcumque ſtatus, dignitatis, profeſſionis aut conditionis exiſtant, qui talibus divinis celebrandis, & ſepulturis faciendis intereſſe præſumſerint, vel qui opem in his auxiliumve præſtiterint & favorem, poſt menſem a tempore publicationis præſentis in ſingulis diœceſibus Remenſis provinciæ faciendæ, excommunicationi ſubjaceant ipſo facto: ſimili ſententia percellentes omnes & ſingulos, qui matrimonia clandeſtina fecerint, ſeu contraxerint, aut procuraverint fieri, ſeu ipſi præſumſerint intereſſe.

anſi tom. .pag. 259.

Quia nonnulli ſervientes temporalium dominorum & juſtitiæ laicalis, aſſerentes pro ſuo libito, clericos tam non uxoratos, quam uxora- D tos, qui tamen cum unica & virgine contraxerint, eſſe publicos mercatores, tallias & collectas imponunt eiſdem, & extorquent ab invitis, quamquam clericaliter vivant, nullis ſe mercimoniis implicantes, ac moniti auctoritate ordinariorum locorum ut deſiſtant, recuſant parere, quamquam offeratur eiſdem, ut facta fide coram ipſis ordinariis, quod dicti clerici non ſint tales manifeſti mercatores, tallias & collectas hujuſmodi permittant levare, ipſi tamen judicis & partis officio fungentes cognitionem ſuper hoc ſibi vindicant & aſſumunt. Et quia de his, ut aſſerunt, ſibi conſtat, bona dictorum clericorum mobilia capiunt, vendunt, & detrahunt in magnum præjudicium & gravamen ipſorum. E Pro modo etiam omnium facultatum ipſorum clericorum, licet in minimo ſolum eos aſſerant mercatores, tallias & collectas imponunt & extorquent ab eis: Nos vero attendentes præmiſſa fieri contra libertates & conſuetudines eccleſiaſticas novas, notorias & antiquas, talia amodo fieri prohibemus; alioquin poſt menſem a tempore publicationis prædictæ omnes illos & ſingulos qui talia amodo fieri procurant, man-

mandare, aut facta suo nomine rata habere, auxilium, consilium, opem vel favorem clam, vel palam præstare præsumserint, auctoritate prædicti concilii, monitione tamen competenti præmissa, excommunicamus in his scriptis,

ANNO CHRISTI 1303.

Item, quia non caret nota hæreticæ pravitatis in contemtum potestatis & clavium sanctæ matris ecclesiæ, excommunicationis sententiam quamvis catholicam in se sustinere, præsertim per annum & amplius: volens cancro huic vulneroso, ne sui contagione corrumpat alios, & pernicioso seducat exemplo, ignitum quod superest injicere ferrum; statuimus auctoritate præsentis concilii, ut tales qui taliter excommunicationem in se latam sustinuerint, careant ecclesiastica sepultura, nisi saltem in extremis se pœnituerit, & ad condignam satisfactionem venerint & emendam.

Item, cum excommunicati per biennium & amplius ad præsens concilium sint vocati, peremptorie & personaliter responsuri, super tanto excessu, qui notam seu speciem hæresis non evadit; qui non venerint, nec apparuerint per idoneos responsales, ipsos omnes, & singulos reputamus contumaces, purgationem eis omnibus & singulis, quos sic suspectos habemus de hæresi, indicentes canonicam; ad quam præstandam, secundum juris formam, ipsos & singulos eorum suis singulis diœcesanis termino super hoc competenti præfigendo eisdem ab ordinariis supradictis, decernimus teneri.

Diligenti deliberatione habita, honestate considerata, & ut superfluitatibus abstineatur, statuimus ut omnes & singulæ personæ ecclesiasticæ Remensis provinciæ in singulis conviviis sint contentæ potagio & duobus ferculis sine fraude, nisi magnitudo personarum supervenientium aliud requirat; & tunc cum prædictis poterunt uti aliquo intermedio ferculo; ita quod si in conviviis hujusmodi, reges, duces, comites, barones & alios excellentes contigerit interesse, præsenti statuto minime sint astricti. Si quis vero contra præmissa vel aliquod præmissorum attentaverit vel attentare præsumserit, pœna puniatur condigna. Quæ omnia redigi fecimus in scripturis, & in ipso concilio solemniter promulgari præcipientes districtius & mandantes auctoritate dicti concilii universis & singulis personis provinciæ Remensis, quatenus quæ taliter pro defensione libertatis ecclesiasticæ, & ipsarum ecclesiarum statu pacifico duximus ordinanda, prout superius continentur, servent, & teneant illibata.

ANNO CHRISTI 1303.

Annectuntur his apud Martene constitutiones aliæ, quæ cum titulo suo careant, eidem prorsus concilio tribuendæ viderentur, cui & superiores huc usque recitatæ. Si quis tamen eas legerit attente, agnoscet profecto fragmentum esse constitutionum in synodo quadam Cameracensi conditarum. Quare omittendas illas censeo, eo plane consilio, quo & reliquas diœcesanas synodos post sæculum XIII. celebratas, ab hac collectione mea ablegavi.

ANNO CHRISTI 1302. CONVENTUS PARISIENSIS ANNO CHRISTI 1302.

In æde B. Mariæ, die Martis, X. Aprilis, ann. MCCCII. super diffidiis inter Bonifacium VIII. & Philippum Franc. Regem exortis.

EX litteris episcoporum ac totius cleri Galliæ ad Bonifacium pontificem, quæ in regio tabulario servantur, discimus, Philippi regis jussu, prælatos regni, barones, abbates, ceteraque honore aliquo ecclesiastico insignes, necnon ecclesiarum urbiumque œconomos, syndicos, ac procuratores, Lutetiæ in æde B. Mariæ, die Martis, 10. Aprilis convenisse. Hic multis conquestum esse regem de pontifice, qui regem in temporalibus sibi subjectum vellet, de regni prælatis omnibus, magistris in theologia, & professoribus utriusque juris, Romam evocatis, multisque aliis, quæ a se minime tolerari possent, utpote regni sui libertati contraria, profitebatur. Quæ cum essent a rege proposita: barones, simul cum syndicis, & procuratoribus regis laudaverunt consilium. Itaque a nobis, *inquiunt epiſcoporum litteræ*, subsequenter responsione petita, licet longiores deliberationis inducias postulantes, ipsum dominum regem, & majores ea baronibus memoratis (quod non ea intentione ad eumdem dominum regem apostolicæ litteræ processissent, ut vestræ voluntatis existeret in regni prædicti libertatem impingere, vel quidquam honori regio contrarium in hac parte quomodolibet innovare, multa lenitate verborum, persuasionibus studiosis, & multiplicatis excusationum præsidiis) nisi fuimus informare, ac ipsum ad servandum vinculum unionis, quod inter sanctam Romanam ecclesiam, & prædecessores suos & ipsum, usque ad hæc tempora viguisse dignoscitur, multiplici indictione. Ulteriori tamen dilatione negata, ac prædicto patenter & publice universis, quod si quis contrariæ voluntatis appareret, ex tunc pro inimico regis, & regni, notorie habebatur: consultius attendentes & conspicientes apertius, quod nisi dominus rex, & barones prædicti, ex nostra forent responsione contenti, præter alia pericula, & graviora scandala, quorum non esset numerus, neque finis, tam Romanæ quam Gallicanæ ecclesiæ devotio, & obedientia omnimoda laicorum, & totius populi, ex tunc irreparabiliter tollebatur: non sine multæ perplexitatis angustia, sic duximus respondendum. Quod ipsi domino nostro regi in conservatione personæ suæ, suorumque, & honorum, ac libertatis, & jurium dicti regni, prout quidam nostrum qui ducatus, comitatus, baronias, feoda, & alia membra nobilia dicti regni teneamus ex forma juramenti, & ceteri, qui omni debito sibi sumus fidelitatis adstricti, adessemus eidem debitis consiliis, & auxiliis opportunis: eidem domino nostro regi humiliter supplicantes, ut cum apostolicæ sanctitati ad obedientiam teneamur, ad beatitudinis vestræ tenorem, permitteret nos transferre. Ex parte cujus, & baronum, est secuta responsio: quod nos nullo modo abire permitterent: regnum sic periculose, sic deformiter, sic irreparabiliter vacuari, quin potius exhauriri totaliter, nullatenus sustinerent. Considerantes igitur tam vehementem commotionem, & turbationem tam periculosam, & gravem, immo gravissimam, regis, baronum, & aliorum laicorum regni prædicti; & jam cognoscentes apertius, quod antiqui hostis pacis æmuli, zizaniæque satoris, qui a suæ ruinæ principio conatur, ut ecclesiæ unitatem

ANNO CHRISTI 1302.

tatem pacis turbatione rescindat, caritatem vulneret, sanctorum dulcedinem operum invidiæ veneno fellis inficiat, humanumque genus evertat modis omnibus, & perturbet, faciente nequntis, amabilis fœderis unitat., & amicitiæ singularis, quæ juær fæpe dictam Romanam ecclesiam, ac præfatum dominum nostrum regem, ac prædecessores ejus, & regnum, ad laudem Altissimi, fidei Christianæ profectum, & tam ecclesiæ, quam regis, & regni, exaltationis monimenta felicia, hactenus viguerunt, dissolutioni & separationi lugubr. & flebili, proh dolor! porta patet, & insurgunot undique frementia scandala, exerescunt angustiæ, ecclesiis, ecclesiasticisque personis, expositionis, ac rerum & bonorum direptionis, pericula intentantur; cum jam abhorreant laici, & prorsus effugiænt consortia clericorum, eos a suis omnino consiliis & allocutionibus abdicando, ac si contra eos proditoriæ factionis conscii, vel participes exstitissent, & ad contemnendam ecclesiasticam censuram, & processus, si quavis auctoritate forsan fierent contra eos, jam se parant & muniunt in grave periculum animarum, & alia varia & diversa pericula, quæ nec lingua referre sufficeret, nec posset scriptura differere. Hinc in promptu ad sanctitatis vestræ providentiam circumspectam in hoc summæ necessitatis articulo duximus recurrendum flebilibus vocibus, & lacrymosis singultibus, paternam clementiam implorantes, vel supplicantes humiliter, quod salubre remedium in præmissis, per quod firmata longi decursu temporis inter ecclesiam, regem, & regnum, fructuosæ unionis & mutuæ dilectionis integritas, in antiquæ caritatis dulcedine conservetur, status ecclesiæ Gallicanæ in pulchritudine pacis & quietis optatæ remaneat, prospiciatur nobis, nostrisque statibus, revocando vestræ vocationis edictum, ac prædictis periculis & scandalis obvietur. Apostolicæ providentiæ studio, ac paternæ officio pietatis, dignemini providere. Conservet Altissimus B. V. Ecclesiæ suæ sanctæ per tempora longiora. Datum Parisiis die Martis prædicta.

ANNO CHRISTI 1302.

ANNO CHRISTI 1303.

ANNO CHRISTI 1303.

☞ AD CONVENTUM PARISIENSEM

Pro dissidiis inter Philippum Pulchrum Galliarum regem & Bonifacium Papam VIII.

Celebratum anno 1303.

ADDITIO.

o 1303. x Sup. nsi tom. pag. 264

Præter causam dissidiorum inter regem & pontificem magna animorum contentione in conventu isto agitatam, de qua Labbeus, addita sunt pariter a Philippo rege statuta plura in commodum ecclesiæ, quæ ex regesto Cameræ computorum suis tamen verbis descripsit P. de Bois in histor. posthuma Eccl. Paris. tom. II. pag. 529. Ex quo hic dantur

Primum statuit, ut libertates & immunitates ecclesiarum, monasteriorum, & personarum ecclesiasticarum serventur, & custodiantur, sicut temporibus beati Ludovici; prohibetque eas a quoquam lædi, aut violari, aut quidquam de jurisdictione earum, quam de jure aut approbata consuetudine obtinent, detrahi. II. Item vetat; ne quis nomine regis manus injiciat in bona alicujus prælati, aut ecclesiasticæ personæ, nisi juxta emendam, pro qua jussum fuerit ea retineri. III. Item vult, ut clerici divinis officiis & precationibus vacent. eorum causas & negotia in regia curia celeriter & sine mora pertractari, prout tamen negotiorum momenta exigent; quorum si haud ita prompta discussio sit, jubet eis dies certos assignari, ut causæ, quam citius poterit, finiantur. IV. Item feoda eorum & retrofeoda rex pollicetur haud se in posterum requisiturum, nisi eorum consensu, aut ad ejus regnum pertineant; neque recepturum se novas advocationes vassallorum vel hominum ecclesiarum; immo eas rescissas esse, quæ in loci consuetudine præscriptione temporum non acquisitæ fuerint. V. Item quo ad regalias, quas prædecessores reges in ecclesiis aliquibus regni possidebant, quoties ecclesiam vacare pontifice contigisset, quoniam complures querebantur multa tempore custodiæ perperam fieri, amputari silvas, & piscationes stagnorum & vivariorum ante tempus fieri, & multa alia perpetrari in detrimentum ecclesiarum; rex inhibet, ne in posterum, dum redditus ecclesiarum ratione vacationis in custodia regia sunt, ante debitum sectionis tempus amputentur nemora, neque excidantur arbores, quæ ad decorem & amœnitatem ædium rusticanarum consitæ sunt, neque vivaria aut stagna exhaurianturpiscibus, nisi forte legitimum piscationis tempus advenerit. Quæ omnia ex æquo rex servari præcipit; daturumque operam pollicetur, ut in posterum fidi probatique rei ecclesiasticæ dispensatores adhibeantur. Addit insuper a se decerni, ut custodes regaliarum, qui damnum rei ecclesiasticæ per speciem custodiæ intulerint, ad restituenda damna cogantur, & in eos ex jure animadvertatur. Hæc aliaque ad civilem administrationem rex Philippus præcipiebat in basilica beatæ Mariæ ex consilio episcoporum, procerum, & aliorum, ex quibus maxime publica regni comitia constabant. *Actum Parisiis die luna post mediam quadragesimam, anno millesimo trecentesimo secundo*; stilo nostro 1303.

CONCILIUM ROMANUM

Habitum anno Domini MCCCII. tempore Bonifacii papæ VIII

Occasionem, & causam, & acta habiti concilii Conradus Vecerius in vita Henrici septimi Imperatoris his verbis describit: Anno a Christo salvatore genito millesimo trecentesimo secundo, Francorum rex Philippus, cognomento pulcer, grave adversum pontificem maximum Boni-

ANNO CHRISTI 1302

Bonifacium octavum conceperat odium, tum Gibelinæ factionis studiosiorem existimans, tum quod fidem temere prævaricatum contenderet. Promisisse enim sibi paucis ante annis, cum alia quædam, tum de summa Romani imperii potestate ab Germanis ad Gallos traducenda, atque adeo Carolum fratrem diserte fuisse in conventis nominatum, cui id decus primum assignaretur. Hæc videlicet pollicita nunc cecidisse ad nihilum, Alberto Austrino Teutonico principe palam nuper decretis ejus comprobato.

Eas rex causas gravius secum considerans, rationem irarum exequendarum perquirit. Neque difficilis mox via Bonifacii irritandi inventa. Columna gens Romæ opibus & clientelis insignis, Octavo inter comitiorum arcana, suffragii jure ne eligeretur, obstiterat. Itaque eis quoque Bonifacius per speciem expilati thesauri ecclesiæ, effecerat ut ædes & suburbana familiæ publice diruerentur, & qui eorum cardinales jam essent, venerando collegio excederent. Interea Stephanus ex ea gente profugus, in Gallia agitans, idoneus Philippo visus est per quem initia malorum fierent. Cœptus comiter numaneque haberi, liberaliusque quam fortuna exsulantium est. Ad hoc Philippus, ne quid impotentiæ prætermitteret, sacerdotales Galliarum titulos, a pontificibus antea pro decretis proque more sanctæ matris ecclesiæ componi solitos, ipse ordinare citra consensum præsulis Romani statuit.

Quæ ubi summus antistes intelligit, gravissime tulit injuriam, pessimi exempli, id quod erat, existimans, si vel antecessorum recte constituta temere rescinderentur, vel auctoritatem pontificiam laicus princeps profanasset. *Et paulo post hæc de indicta synodo subjungens ait:* Itaque quo partes suæ justiores vulgo noscerentur, lege potius agere quam armis instituit. Prælatos Gallicos majores convenire Romam universos jubet, ad publicam synodum celebrandam. Hi, ne regno decederent, Philippi prohibitione intercluduntur. Quibus rebus ad octavum Bonifacium delatis, increpatur rex primum per litteras, deinde, cum castigationem contumaciæ parvipenderet sacrorum participatione arcetur. Neque eo minus, prælatis regni ipse Lutetiam accersitis causam quoque suam approbare nititur. *Hæc de Philippi regis excommunicatione Vecerius.*

ANNO CHRISTI 1302.

Nota G. Coss. S. J.

Hæc Binius e lutulento fonte sibi a Vecerio propinata, imprudenter hausit. Nam sacris interdictum non esse Philippo regi in hoc concilio, docet auctor vitæ Bonifacii, Romæ in Vallicellana bibliotheca extans. Cujus hæc verba describit Odor. Raynald. *Annæ Domini* M.CCC.II. *tertio Kal. Novemb. Romæ Bonifacius papa celebravit concilium.... .... contra Philippum regem Franciæ coruscationibus multis præviis contra regem, nulla pluvia apparuit subsecuta.* Idem habet diserte Bernardus Guidonis in Chronico, his verbis: *Anno Domini M. CCC. II. III. Kalendas Novembris, Bonifacius papa VIII. pontificatus sui anno VII. Romæ concilium celebravit, convocatis prælatis totius regni Franciæ, omnibusque doctoribus ejusdem regni, tam in theologia, quam in utroque jure, canonico & civili, contra regem Franciæ Philippum. In quo concilio verba quidem fuerunt & transierunt: sed nihil aliud notabile gestum apparuit in effectu.* Immo & id constat &c. *ut ibidem.*

CONCILIUM APUD PENNAM FIDELEM.*

* Fennafiel.

A Toletanæ provinciæ præsulibus celebratum Anno Domini M. CCC. II.

Ex Cossartii Append. Tom. XI.

Ex codice Ms. bibliothecæ Vallicellanæ. 1

TITULI CAPITULORUM.

1. *Quod quilibet clericus recitet horas canonicas.*
2. *Quod nullus clericus teneat concubinam publice.*
3. *Quod migrantibus.....*
4. *Quod nullus sacerdos suo parochiano tradat corpus Christi, donec.....*
5. *Quod qui revelat sigillum Confessionis.....*
6. *Quod quilibet episcopus provinciæ Toletanæ publicet..... clericis.*
7. *Quod decimæ solvantur de omnibus.*
8. *Quod sacerdotes, vel per se, vel per idoneos ministros, faciant hostias de farina triticea.*
9. *De usuris.*
10. *De Baptismo.*
11. *De festo sancti Ildephonsi colendo.*
12. *De salve Regina cantanda.*
13. *De immunitate ecclesiarum.*
14. *De captione ecclesiarum.*
15. *De non emendis possessionibus ecclesiasticis per certas personas.*

Concilium Domini Ægidii * Apud Pennam Fidelem.

* *Corr.* Gu... disalvi. (... metsi in M... ubique Æ... *Alius* legit... inquit H... duinus.)

* *Corr.* Gu... disalvus.

PRÆFATIO.

CUm testante Isidoro, pastorale officium, subditorum curam 2 regens, eorum mores, velut speculator, prospicere debeat, atque, 3 vitam: proinde nos Ægidius * miseratione divina Toletanæ sedis archiepiscopus, Hispaniarum primas, ac regni Castellæ cancellarius, Alvarus Palentinus, Bernardus Segobiensis, Simon Seguntinus, Joannes Oxomensis, Paschasius Conchensis, episcopi, licet immeriti ad ejusmodi assumpti officium, una cum nostrorum capitulorum procuratoribus, apud Pennam Fidelem congregati, pro subditorum commodo, animarumque salute, morum reformatione, & ecclesiarum nostrarum, inde de communi consensu salubriter duximus statuendum.

In primis, quia ministri Christi fulgent in ecclesia sancta Dei velut stellæ in firmamento, & in vita debent laici * speculari.

* *f.* laici prælucere...

CA-

1 Hoc Concilium edidit Card. de Aguirre ad fidem Codicis Mondexarensis, cujus proinde variantes hic apposuimus.
2. *C. M.* gerens. 3. *C. M.* atque vitam proinde; nos &c.

ANNO CHRISTI 1302.

CAPITULA.

I. *Quod quilibet clericus recitet horas canonicas.*

STatuimus & ordinamus, ut quilibet clericus in ſacris ordinibus conſtitutus, vel alias beneficium eccleſiaſticum, cum cura vel ſine cura, obtinens, legitimo impedimento ceſſante, quotidie horas canonicas recitet, ut tenetur. Si quis autem in eis negligens inventus fuerit, & monitus a ſuo prælato canonice, ſe non correxerit, per * ſubtractionem fructuum beneficii, ad tempus, prout culpæ qualitas exegerit, arceatur. Quod ſi beneficio caruerit, in ſacris ordinibus conſtitutus, per ſuſpenſionis ſententiam puniatur.

* *M.* ſubtrationem.

II. *Quod nullus clericus teneat concubinam publice.*

Item quia quorum vita deſpicitur, reſtat, ut eorum prædicatio contemnatur: non ſolum verbo, ſed exemplo tenentur miniſtri Chriſti ſuos ſubditos informare, qui dixit: *Exemplum do vobis, ut quemadmodum ego facio, & vos faciatis*: ſtatuimus & ordinamus, ne ſubditorum animas perniciolo perdamus exemplo, ut nullus clericus teneat publice concubinam in domo propria, vel etiam aliena. Si quis autem ſuæ ſalutis immemor, hujus noſtræ conſtitutionis tranſgreſſor extiterit, & monitus a ſuo ſuperiore canonice, ſe non correxetit: ad tempus, per ſubtractionem fructuum ſui beneficii arceatur. Quod ſi indurato animo in crimine perſeveraverit, beneficio perpetuo ſpolietur. Ceterum ſi in ſacris conſtitutus, beneficiatus non fuerit, & in hoc crimine reus extiterit, & monitus a ſuo ſuperiore canonice, ſe non correxerit, ab officiis ſuſpendatur. Quam ſententiam ſi indurato animo ſuſtinuerit, acrius, juxta ſui ſuperioris arbitrium, puniatur.

Joan. 13.

III. *Quod migrantibus....*

Item quia dominus noſter Jeſus Chriſtus corpus ſuum diſcipulis tradidit manducandum, cum dixit: *Accipite, & manducate ex hoc omnes, hoc eſt enim corpus meum*: cujus exemplum ſecuta mater eccleſia pie ſtatuit, & provide ordinavit, ut vere pœnitentibus & confeſſis, corpus Domini humiliter poſtulantibus, potiſſime ad patriam ab hoc ſæculo migrantibus, tanquam viaticum præbeatur, & nonnulli, quibus animarum cura eſt commiſſa, in ſuæ animæ periculum, in officio ſibi commiſſo adeo negligentes exiſtunt, quod morientes, propter eorum culpam & negligentiam, ſine pœnitentia & euchariſtia recedunt (quod dolentes referimus) ab hac vita: ſtatuimus & mandamus, ut quicumque reus in hoc inventus fuerit, ſuo beneficio perpetuo privetur.

Matth. 26.

IV. *Quod nullus ſacerdos ſuo parochiano tradat corpus Chriſti, donec...*

Item quia ſcriptum eſt ſecundum Apoſtolum, *probet ſe unuſquiſque, & ſic de pane illo edat*: ex quo manifeſte docemur, quod nullus corpus Domini debet ſuſcipere, niſi fuerit per cordis contritionem, oris confeſſionem, & operis ſatisfactionem, probatus, alias autem ſuſcipiens judicium ſibi manducat; & nonnulli verentes ruborem ſacerdotis, potius quam Dei timorem, ſua occultant ſcelera & peccata propriis ſacerdotibus[a], dicentes cum non..... apud fratres vel alios ſe confeſſos, & ſic corpus Domini indigne ſuſcipiunt, fallentes ſemetipſos, cum ſacerdotes decipiunt, qui in die judicii de eis tenentur reddere rationem: ſtatuimus, & mandamus, ne aliqui ſacerdotes corpus Domini ſuis parochianis præbeant, immo in eorum ruborem & verecundiam expreſſe denegent, donec de eorum confeſſione ſibi fuerit....ut quos Dei timor a malo non revocat, eos rubor coerceat diſciplinæ.

1. Cor. 11.

V. *Quod qui revelat ſigillum confeſſionis, . . .*

Item quia juxta verbum Jacobi, qui ait, *Confitemini alterutrum peccata veſtra*, quilibet Chriſtianus tenetur confiteri proprio ſacerdoti, quæ confeſſio lapſis poſt baptiſmum tanquam ſecunda tabula conceditur in ſubſidium animarum; & nonnulli ſacerdotes ſuæ ſalutis immemores, & ſuſcepti officii ignari, peccata....non ut hominibus, ſed ut locum Dei tenentibus, confeſſa, quæ juxta verbum Auguſtini dicentis, Nihil in hoc mundo minus ſcio, quam id, quod in confeſſione ſcio, tanquam ſcita, cum vere juxta Domini verbum debeant dici non ſcita, propalant, & revelant: ne exceſſus tanti criminis tranſeat impunitus ſtatuimus & * mandamus, quod, ſi qui tam nefandi criminis rei inventi fuerint, tanquam deportati, & in metallum damnati, perpetuo carceri mancipentur, pane & aqua pro vitæ ſuſtentatione ſolummodo reſervatis.

Jacob. 5.

* *C. M.* ordinamus.

ANNO CHRISTI 1302.

VI. *Quod quilibet episcopus provinciæ Toletanæ publicet..... clericis.*

Cap. clericis de immun. Eccl. in 6.

Item cum sanctissimus papa dominus Bonifacius octavus, cupiens laicorum coercere audaciam, & nocendi facultatem refrænare, constitutionem ediderit, * quam contra laicos clericis oppido infestos tradidit antiquitas, per quam ecclesiasticis personis, & eorum bonis salubriter providetur, & parum esset jura condere, nisi essent personæ, quæ ea studiosius exequantur: statuimus & mandamus, ut quilibet episcopus Toletanæ provinciæ, teneatur in sua diœcesi eamdem constitutionem facere divulgare, ne quis crassam & supinam ignorantiam prætendere valeat, in animæ suæ periculum & jacturam.

* *Corr.* quæ incipit, *Clericis laicos oppido inf. tr. ant.* per quam &c.

VII. *Quod decimæ solvantur de omnibus.*

Ps. 23:

Item quia *Domini est terra, & plenitudo ejus*, in cujus dominii recognitionem, decimam partem, tanquam portionem Dominicam, omnium, tam frugum, quam fructuum ex terra, cultura hominum vel sine cultura nascentium, creator hominum sibi dari instituit, necnon & de omnibus aliis licite acquisitis; & nonnulli timorem Dei præ oculis non habentes, sed sui * dominii recognitionem subtrahentes, hanc decimam minime dare ministris Christi satagunt, in grave sui dispendium, & periculum animarum: proinde qui in * partem sollicititudinis vocati sumus, saluti animarum providere volentes. statuimus & ordinamus, ut omnes parochiani, de suis prædiis & prædiorum cultis, ac arborum * fructibus, hortis, & de aliis natura vel cultura humana ex terra nascentibus, necnon & de animalibus, insuper & de omnibus utilitatibus, utpote caseo, lana, cera, melle, & aliis inde provenientibus, & de omnibus aliis licite acquisitis, decimam, tanquam portionem * Dominicam, ministris Christi sine qualibet diminutione persolvant. Si qui vero Dei timore postposito, a ministris ecclesiæ canonice moniti, Dominicam decimam integre dare renuerint: excommunicationis vinculo innnodentur, & nisi satisfecerint, ecclesiastica sepultura careant, etsi excommunicati non fuerint nominatim.

* *C. M.* Domini.

* *C. M.* parte.

* *C. M.* fructibus, & de aliis &c.

* *C. M.* Domini, eam.

VIII. *Quod sacerdotes, vel per se, vel per idoneos ministros, faciant hostias de farina triticea.*

Item quia dominus noster Jesus Christus, *qui est panis vivus, qui de cælo descendit*, grano frumenti se comparavit, cum dixit: *Nisi granum frumenti cadens in terram, mortuum fuerit, ipsum solum manet*: ideo tradunt sanctorum patrum decreta, quod panis, cui consecrandus * est, non fiat nisi ex farina * alias & ex granis frumenti, id est tritici, elicita, & ex aqua pura & limpida aspersa. Verum quia propter simplicitatem hominum, & juris ignorantiam, conficiendo massam ex aqua fit Deus panis, posset periculum imminere: statuimus & ordinamus, ut sacerdotes per se, si commode * possint, vel saltem per alios idoneos ministros ecclesiæ, ipsis tamen præsentibus, massam ex farina triticea tantum, & aqua pura * .... fermenti, vel alicujus alterius rei appositione, conficiant, & inde hostiam faciant, quæ debeat in corpus Domini consecrari.

Joan. 6.

Joan. 12.

* *C. M.* in altari * *f.* farina alba

* *C. M.* possit.

* *Deest fort.* sine ulla.

IX. *De usuris.*

Item qui ad * compescendum usurarum voraginem, quæ animas devorat, & facultates exhaurit: Lateranense * & Lugdunense concilia, salubria statuunt: tam contra manifestos usurarios, quam conrra domos eis locantes, cujuscumque dignitatis, conditionis, aut status existant, pœnas debitas infligendo: ne nos, qui executores dictorum conciliorum sumus in Toletana provincia, favente Domino, deputati, possimus de negligentia reprehendi: statuimus & ordinamus, ut quilibet episcopus in sua diœcesi, per suas * publice pecuniam, atque * ei domos ad * domos exercendum, locantes puniat, prout dicta concilia statuunt, atque damnant.

* *C.M.* compensandam

* Later. II. cap. 25. Lugdun. cap. 2.

* *f.* persona * *C. M.* eis * *f.* atque domos ad fœnus.

X. *De Baptismo.*

Item quia nonnulli, tam judæi, quam Agareni, cæcitatem sui erroris attendentes, ad fidem converti desiderant orthodoxam * scilicet, mundus eos.... ..bona timentes quæ habent perdere universa: ne propter hoc hostis antiquus animas perdere cupiens, bonum propositum revocet, quod Dei spiritus inspiravit: statuimus & mandamus, ut quicumque Judæus, vel Agarenus, baptizari voluerit, propter baptismi sacramentum bona, quæ ante habuit, ut jura præcipiunt, non amittat.

* *f.* orthodoxam, se mundus ec revocat, bo na &c.

XI.

ANNO CHRISTI 1302.

XI. *De festo sancti Ildephonsi colendo.*

Item quia mater Verbi & salvatoris nostri, domini Jesu Christi, gloriosa ac semper virgo Maria, cappellanum ac suæ virginitatis specialem præconem, beatum Ildephonsum, patriarchalis Toletanæ ecclesiæ præsulem ac rectorem, post sui assumptionem descendens de cælo empyreo, corporaliter visitavit, ac donis & muneribus * specialibus decoravit, in signum * specialis dilectionis & amoris, * & quos mater Dei diligit & honorat, nos teneamur diligere ac etiam honorare: statuimus & ordinamus, ut per totam Toletanam provinciam, ejus festivitas, tanquam præcipuæ, seu duplici officio solemniter celebretur.

XII. *De Salve Regina cantanda.*

Item cum humana fragilitas propter sui corruptionem vivere nequeat absque culpa, & testante Hieronymo, res contra naturam pene sit, ut sine peccato aliquis vivat, & lapsi per peccatum, solum, post * Dominum, recursum habeant ad vitæ dulcedinem sanctam Virginem gloriosam, quam tenemur omnes requirere tanquam matrem misericordiæ, cum hymnis & canticis gloriosis: ideo inde suæ laudis præconium duximus taliter ordinandum, ut singulis diebus post completorium cantetur *Salve Regina* in qualibet ecclesia, alta voce, cum versu, *Ora pro nobis*, & orationibus, *Concede nos famulos tuos*; Item, *Ecclesiæ tuæ*; & pro summo pontifice oratio, *Deus omnium fidelium*; & pro Rege nostro oratio, *Quæsumus omnipotens Deus*.

XIII. *De immunitate ecclesiarum.*

Item, cum ea, quæ Divini juris, sæculari non subjaceant potestati, & nonnulli potentes, nescimus quo ducti spiritu, vel odii fomite, vel cupiditatis radice, ecclesias infringere, & earum libertatem & privilegia imminuere moliuntur, eis exactiones indebitas & onera gravia imponendo: proinde nos, qui ex officii nostri debito, tanquam murum pro domo Israel opponere nos debemus hujusmodi excessibus, quantum cum Deo possumus, resistere cupientes, statuimus & ordinamus, ut si Regina fuerit quæ hoc facere acceptaverit, vel prandia indebite exegerit, vel filii regum, episcopus in cujus diœcesi attentari, vel etiam perpetrari contigerit, eis penitus denunciet, ut satisfaciant de commisso; & si requisiti satisfacere noluerint infra mentem, juxta modum & qualitatem culpæ, vel damni dati, cujus æstimatio diœcesani arbitrio relinquatur, prout viderit expedire, terra eorum, si qua in sua diœcesi habuerint, ecclesiastico subjaceat interdicto. Quod interdictum ponere ceteri episcopi in terris, quas in suis diœcesibus habuerint, postquam eis denunciatum fuerit, teneantur.

ANNO CHRISTI 1302.

Verum quia domini Henrici, filii illustrissimi domini Ferdinandi quondam regis Castellæ & Legionis (qui ab ecclesia Toletana * Ponadicilam, & ab ecclesia Segovienſi, Riacan. aldeas, indebite detinet occupatas, necnon & episcopo Seguntenſi quædam mobilia, postquam fuit de eo provisum Seguntensi ecclesiæ, usurpavit) excessus est notorius: statuimus & ordinamus, ut nominatim requiratur, quod prædicta loca restituat, Seguntino episcopo satisfaciat de ablatis. Idem penitus statuentes de infantissa Portugalliæ, super restitutione pœnarum de Viana, Conchensi ecclesiæ facienda. Ceterum si alii potentes a prænominatis, in præmissis deliquerint: secundum canonicas sanctiones, terræ eorum, quas habent in eorum diœcesi, supponantur ecclesiastico interdicto. Et præter hoc, si moniti, usque ad mensem non satisfecerint, ab eisdem excommunicationis vinculo innodentur, temperantes, si sibi videbitur expedire. Quam excommunicationem archiepiscopo, & ceteris suffraganeis denuncient, ut & ipsi a suis subditis eos tanquam excommunicatos faciant evitari. Quod si in diœcesibus, in quibus deliquerint, terras non habuerint, si * in aliis diœcesibus provinciæ Toletanæ: illi episcopi ubi deliquerint, eos excommunicent, sed alii episcopi ubi terras habuerint, teneantur, postquam ad eos pervenerint, & eos excommunicatos facere in suis diœcesibus denunciari, & terras eorum supponere interdicto. Verum si in diœcesi archiepiscopi aliquod commissum fuerit de prædictis: teneatur idem facere, quod episcopis est superius ordinatum. Simile penitus statuentes, si delinquentes, tale delictum commiserint, propter quod incurrant excommunicationis sententiam ipso facto.

Scilicet Ferdinandi III. * *C. M.* Posfadicilam.

* *Cor* sed

Quod si religiosæ militares personæ fuerint, qui talia perpetraverint: contra tales duximus taliter procedendum; ut si fuerit magister alicujus ordinis, vel magnus commendator, vel prior Hospitalis S. Joannis, ab episcopo in cujus diœcesi deliquerit, per se, vel per alium moneatur, ut satisfaciat secundum quod jura præcipiunt de commisso.

ANNO CHRISTI 1302.

so. Quod si hoc facere * renuerit, ille A episcopus in cujus diœcesi delictum commiserit, ejus terras subjiciat ecclesiastico interdicto; quod si terras in ejus diœcesi non habuerit, fiat, ut præcedenti paragrapho est notatum. Sed si inferiores a prænominatis fuerint, * ut simplices commendatores, & deliquerint in loco vel in re non exemptis: per episcopum in cujus diœcesi talia perpetraverint, si moniti non satisfecerint, & excommunicentur, & nihilo minus eorum commendæ supponantur ecclesiastico interdicto, & si in sua perfidia B perseveraverint, denuncientur suo majori: & si ipse non correxerit, & satisfacere noluerit, vel corrigi & satisfieri non fecerit, a die requisitionis infra mensem, omnes ecclesiæ & villæ sui dominii similiter ecclesiastico subjiciantur interdicto, in * quacumque fuerit diœcesi Toletanæ provinciæ, eo modo, quo superius est expressum. Si vero simplex frater sine commenda aliqua, deliquerit in loco & re (ut præmissum est) non exemptis, & monitus non satisfecerit: per diœcesanum excommunicetur, ubi delictum fuerit perpetratum. Et si indurato animo in rebellione perseveraverit, suo commendatori denuncietur. Quod si nec ille commendator correxerit, & * emendare non fecerit: procedatur, ut superius est notatum.

* C. M. noluerit.

* C. M. ut sicut.

* C. M. quarum.

* C. M. emendari

Item si similes, vel quævis alia persona, in aliquo deliquerit, episcopus in cujus diœcesi deliquerit, eum excommunicet, & excommunicatum denunciet domino archiepiscopo, ut eum faciat ab omnibus suffraganeis evitari: & D nihilo minus si terram in aliqua parte provinciæ habuerit, episcopus in cujus diœcesi fuerit, eam subjiciat ecclesiastico interdicto. Hæc constitutio, quantum ad hujusmodi personas, juxta arbitrium episcopi ad * præterita extendatur.

C. M. prædicta.

Item si communitas aliqua vel concilium deliquerit: episcopus diœcesis locum subjiciat interdicto. Et nihilo minus officiales aliquos de majoribus nominatim excommunicent; excommunicatos, archiepiscopo denuncient, ut superius.

Item si Alcales, vel Majorini, vel alii rectores civitatum, vel aliorum locorum, deliquerint: per diœcesanum excommunicentur, & excommunicati denuncientur domino archiepiscopo, ut superius. Et si universitas vel concilium loci ubi hoc acciderit, in hoc inventa fuerit culpabilis: locus supponatur ecclesiastico interdicto.

XIV. *De captione ecclesiarum.*

ANNO CHRISTI 1302.

Item cum rex pacificus Christus Jesus, qui pacem venit docere in mundum, ecclesiam suam in petra fidei solidatam, pacis vinculo firmavit, & in ea episcopos vel prælatos, & alias personas, quas instituit, & suam pacem dedit, atque * reliquit, quorum anima, secundum Ambrosium, sunt fletus & lacrymæ, & pro Dei populo noscuntur solum orationi & jejunio deputati; & nonnulli de sua potentia confisi, instigante diabolo, in Dei opprobrium & contemptum, jam dictos prælatos & Christi ministros non solum injuriis afficere.....est tanquam * jus mortis, * diffidare in personis propriis non verentur: * nos attendentes quam ignominiosum eis existat, si bene adverterent, arma contra tales assumere, quibus armis uti, veritate eis in persona.... prohibente, cum dixit: *Converte gladium tuum in locum suum*, & alibi: *Mihi vindictam, & ego retribuam*. Ideo C nos tranquillitatem & pacem in ecclesia Dei servare volentes, ne concussis columnis ædificium corruere censeatur: statuimus, & mandamus, quod si aliquis cujuscumque dignitatis, conditionis, vel status existat, diffidaverit, vel diffidatum tenet vel tenuerit, episcopum præsentem, vel canonicum ecclesiæ cathedralis, aut socium, & admonitus diffidationem non revocaverit, excommunicetur, & denuncietur, domino archiepiscopo, ut supra. Et nihilo minus terra ejus, ubicumque eam habuerit in D provincia Toletana, per diœcesanum loci subjiciatur ecclesiastico interdicto.

* C. M. & quæ.

* Locus mendosus.

* C. M. diffidere.

* C. M. non

Matth. 26.

Rom. 12.

Item quia nonnulli ecclesiarum vassalli, terras ex munificentia regum vel principum largitate ecclesiis acquisitas, vel quovis alio justo titulo obtentas & possessas, calliditate propria, vel alterius fallacia decepti, in potentes & duros adversarios, venditionis alteriusve alienationis titulo, transferre nituntur, unde ecclesiæ in rebus & juribus damnificantur, & earum ministri rixas incurrunt * & odia graviora: ideo * C. M. aut E nos....ecclesiarum providere, & ministrorum quietudinem fovere prout cum Deo possumus cupientes.

XV. *De non emendis possessionibus ecclesiasticis per certas personas.*

Statuimus & mandamus, quod si aliqui milites, vel alii privilegiati, domos vel possessiones * emerint, vel eme-

* C. M. emerint in domi oiu&c.

runt,

runt, in dominio ecclesiæ, & eas moniti infra duos menses dimittere noluerint, vel vendere * personis non privilegiatis minime curaverint, per diœcesanum, in cujus diœcesi sunt, excommunicentur; & nihilo minus, si terras habuerint, subjiciantur ecclesiastico interdicto. De qua sententia debet facere fidem archiepiscopo, ut ipse contra eum procedat eo modo, quo superius est notatum. Statuentes nihilo minus, ut hæc constitutio ad præterita extendatur.

ANNO CHRISTI 1302. * M. personis privilegiatis &c.

Ego Petrus..... de Cailla, notarius curiæ domini archiepiscopi Toletani, * præsens interfui, quando supradicti reverendi patres & domini, videlicet archiepiscopus Toletanus, & ceteri episcopi, & procuratores suarum ecclesiarum, & alii canonici cathedralium ecclesiarum, fuerunt congregati apud Pennam Fidelem, & ipsi omnes suprascriptas constitutiones, quas ibidem composuerant, & ordinaverant, fecerunt in mei præsentia legi, mandantes insuper mihi, ut eas manu propria scriberem, & in publicam formam redigerem, atque earum transumpta supradictis dominis, vel procuratoribus suarum ecclesiarum, qui in prædicta congregatione cum eis interfuerant, exhiberem, cum ab eis fuero requisitus.

* M. præfui.

Actum est apud Pennam Fidelem, tertio Idus Maji, anno Domini MCCCII. præsentibus supradictis dominis. Et ego ad mandatum eorum hoc transumptum ex prædictis constitutionibus propria manu scripsi, & in earum fine apposui hoc meum assuetum signum.

ANNO CHRISTI 1303.

Ordinatio episcoporum in concilio Toletano disponitur isto modo.

Ex parte dextera.	*Ex parte sinistra.*
Episcopus Palentinus.	Episcopus Segoviensis.
Episcopus Oxomensis.	Episcopus Seguntinus.
Episcopus Cordubensis.	Episcopus Conchensis.

G. COSS. OBSERVATIO.

Concilium hoc Ægidio archiepiscopo tribuitur in eo quo sumus usi Mss. cum tamen certo constet esse Gundisalvi III. qui prius Conchensis episcopus fuerat. Id autem constat ex anno quo est habitum: tunc enim non Ægidium, sed Gundisalvum, Toletanæ ecclesiæ præfuisse, ex rerum Hispanicarum scriptoribus, & antistitum illius ecclesiæ catalogis, discimus. Constat id quoque ex cap. 2. concilii Complutensis, anni MCCCXXVI. in quo Joannes Toletanus archiepiscopus ait, a Gundisalvo prædecessore suo concilium apud Pennam Fidelem esse celebratum, ejusque citat constitutionem, quæ incipit: *Item cum ea quæ Divini juris*: quam constitutionem in hoc nostro concilio legimus, cap. 13. Satis igitur mirari non possum historicorum aliquot incogitantiam, qui concilium hoc ab Ægidio Albornotio celebratum dixerunt, qui sedere cœpit, anno MCCCXXXVII. totis nimirum 35. annis post concilii hujus nostri tempus; annis vero XI. postquam ejus est facta mentio in concilio Complutensi. Errorem hunc puto Hispanis librariis tribuendum, qui cum reperissent scriptum G. *archiepiscopi*, prima tantum expressa nominis littera (quod in actis hujusmodi fieri solitum esse norunt eruditi) putarunt designari Ægidium qui Hispanico vocabulo *Gil* vocatur: præsertim cum celebritas illius nominis faceret, ut de hoc potius Toletano archiepiscopo cogitarent, quam de aliis, quorum fortasse ne nomina quidem sciebant. Utut est, multos in errorem prava eorum scriptura impulit: at non Marianam nostrum, qui libro historiæ suæ XV. cap. V. diserte ait, Gundisalvum huic consilio præfuisse.

VITA BENEDICTI PAPÆ X

VULGO XI.

BEnedictus hujus nominis decimus (qui enim opinione vulgi decimus numeratur, schismaticus & antipapa fuit, ut videre est in vita Stephani decimi & Nicolai secundi) patria Tarvisinus, sancti Dominici ordinis generalis, Nicolaus antea vocatus, propter raram & singularem doctrinam, Ostiensis cardinalis a Bonifacio creatus, eidem in sede pontificali successit, XI. Kalendas Novembris anno Domini 1303. Alberto imperante. Sciarram cum sectatoribus in judicium vocavit: venire recusantem de integro excommunicavit. Cognita vero Philippi regis causa, eumdem absolvit: cardinalibus Columnensibus eumdem favorem impertiit, sed ad breve tempus tamen uti pileo rubeo prohibuit. Cardinalibus aliquot creatis, res Italiæ componere studuit, ut, iis sedatis, Christianis in Syria laborantibus auxilium ferre posset. Verum in ea deliberatione Perusium profectus, ibidem mortuus est ipsis Nonis Julii anno 1304. cum sedisset menses octo, & dies septemdecim. In ecclesia fratrum Prædicatorum sepultus est. Miracula ab ipso edita sanctitatis ejus sunt evidentissima signa: nam ægrotos sanavit, & dæmoniacos liberavit. Post ejus mortem, sedes tredecim menses & duos dies vacavit.

ANNO CHRISTI 1303.

CONCILIUM NUGAROLIENSE,

Ab Auſcitanæ provinciæ epiſcopis præſide Amaneo archiepiſcopo celebratum IV. Non. Decemb. anno MCCCIII.

Ex Severtii Summa omnium excommunicationum edidit Ludovicus Bail in Summa ſua conciliorum.

TITULI CANONUM.

1. *Ut clerici peregrini non recipiantur ſine litteris ſui epiſcopi.*
2. *Ut qui eos ad efficienda ſacramenta recipiunt, ſint excommunicati.*
3. *Ut prælatorum & inquiſitorum officium nemo turbet.*
4. *Ut nuncii ab epiſcopis miſſi, a nemine probibeantur fungi officio ſuo.*
5. *Ut domini & judices temporales de cauſis eccleſiaſticis ſe non intromittant.*
6. *Ut fugientibus ad eccleſiarum tutelam, injuria non fiat.*
7. *De perjuris.*
8. *Ut laici non ſepeliantur intra eccleſias.*
9. *De iis qui extra parochiam ſuam eligunt ſepulturam.*
10. *De detentoribus decimarum.*
11. *Ut archidiaconus viſitans nihil muneris recipiat, nec quiſquam ſuorum.*
12. *De eccleſia nondum conſecrata, ſi polluatur.*
13. *Ut cauſæ ſæculares, maxime ſanguinis, in eccleſiis non tractentur.*
14. *De concubinariis, uſurariis, adulteris.*
15. *De iis qui retinent inſtrumentum ſoluti debiti.*
16. *De rapinis & detentionibus rerum & perſonarum eccleſiaſticarum.*
17. *De iis qui talliant recluſos leproſos.*
18. *Ut perſonæ eccleſiaſticæ & earum bona non pignorentur.*
19. *Ut bona eccleſiaſtica in ædibus ſacris depoſita non occupentur.*
20. *Confirmatio prædictorum.*

CANONES.

I. Ut clerici peregrini non recipiantur ſine litteris ſui epiſcopi.

STatuimus quod nullus in eccleſia ſua recipiat clericum peregrinum ad officiandum, ſine litteris commendatoriis ordinarii ſui, & licentia ſui epiſcopi. Alioqui clericus peregrinus ſententiam excommunicationis incurrat.

II. Ut qui eos ad efficienda ſacramenta recipiunt, ſint excommunicati.

Irrefragabili conſtitutione ſancimus, quod rectores eccleſiarum, & ſubcappellani eorum, recipientes peregrinos ignotos presbyteros abſque ſuorum diœceſanorum litteris recommendatoriis, ad efficiendum eccleſiaſtica ſacramenta, ipſo facto ſint excommunicationis ſententia innodati.

III. Ut prælatorum, & inquiſitorum officium nemo turbet.

Ut prælatorum judicum, inqaiſitorum & viſitatorum officium eo fructuoſius, quo liberius, valeat exerceri: præſenti ſtatuto univerſis & ſingulis tam religioſis, quam clericis ac laicis, duximus inhibendum, ne ipſos impedire vel turbare præſumant, quo minus in ipſis locis religioſis, regularibus, vel aliis eiſdem ſubjectis, liberum officii ſui debitum exequantur. Alioqui ſi laici fuerint, excommunicationis, ſi religioſi & clerici, interdicti ipſo facto incurrant ſententias.

IV. Ut nuncii ab epiſcopis miſſi, a nemine probibeantur fungi officio ſuo.

Si quis nuncios noſtros, ſuffraganeorum noſtrorum, ſeu judicum noſtrorum ſuorumque, miſſos per nos vel eos, pro convocandis conciliis, ſynodis, citationibus vel executionibus faciendis, per ſe, vel per alium vel alios, clam vel palam impediverit, litteras eiſdem abſtulerit, fregerit, deleverit vel occultaverit, percuſſerit, vel in præmiſſis, vel ad aliquod præmiſſorum dederit conſilium, auxilium vel favorem, eo ipſo ſit excommunicationis vinculo irretitus.

V. Ut domini & judices temporales de cauſis eccleſiaſticis ſe non intromittant.

De excommunicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti ſententiis, ſcilicet an juſte latæ fuerint, vel injuſte, vel de aliis cauſis ſpecialibus, vel eccleſiaſticis, ſeu alias ad forum eccleſiæ, de jure, vel de antiqua conſuetudine ſpectantibus, ſe nullatenus intromittant domini vel judices temporales: nec judices eccleſiaſticos, nec ſuper ipſis recurrentes ad ipſos, in hujuſmodi quomodolibet impediant, vel prædictis dent conſilium, auxilium vel favorem. Aliter prædictæ excommunicationis ſententia ſint ligati: quæ, niſi ſatisfactio facta prius fuerit, minime relaxetur.

ANNO CHRISTI 1303.

VI. Ut fugientibus ad ecclesiarum tutelam, injuria non fiat.

Quicumque fugientes ad ecclesiarum tutelam ibidem vulneraverit, mutilaverit, interfecerit, victualia subtraxerit, vel ne habere, aut dare eis valeant impediverit per se, vel per alium, seu alios, aut custodes, ne exinde exire possint, quoquomodo posuerit, incenderit, inde extraxerit violenter, aut aliquid prædictorum fieri præceperit vel procuraverit, seu consilium vel opem adhibuerit, excommunicationis sententiæ subjicitur ipso facto, præterquam in casibus a canonibus permissis.

VII. De perjuris.

Statuimus ut quicumque in transgressione juramenti manifeste fuerint deprehensi, ad mandatum nostrum, suffraganeorum, vel officialium nostrorum, in ecclesia eorumdem publice denuncientur perjuri: qui si admoniti, satisfacere noluerint, extunc excommunicentur candelis extinctis, & denuncientur intestabiles ac infames: nec ad testimonium vel actus legitimos admittantur: nec in foro pœnitentiæ, præterquam in mortis articulo, solvi valeant, &c. Et hoc frequenter in ecclesiis cathedralibus & parochialibus præcipimus publicari. Officiarii autem qui in observatione prædicti statuti, negligenter scientes extiterint, ipso facto ingressum ecclesiæ usque ad mensem sibi noverint interdictum.

VIII. Ut laici non sepeliantur intra ecclesias.

Corpora laicorum non sepeliantur intra ecclesias sine licentia prælati & rectoris, quamvis ab antiquo haberent sepulturas: alioqui eosdem (sepelientes) excommunicationis sententiæ volumus subjacere.

IX. De iis qui extra parochiam suam eligunt sepulturam.

Quicumque extra suam parochialem ecclesiam in qua decessit, elegerit sepulturam, matrici ecclesiæ solemniter præsentetur, & eidem reddatur de funeralibus debitum, prout de jure, vel in parochia fieri consuetum est: & contrarium facientes ipso facto subjaceant ecclesiastico interdicto.

X. De detentoribus decimarum.

Tam detentores decimarum ante ipsarum restitutionem, quam eorum filii, uxores, & familiæ, sepultura careant Christiana: nec ipsi, nec eorum filii usque ad quartam generationem inclusive ad tonsuram clericalem, ceteros ordines, vel ecclesiastica beneficia aliqua admittantur. Sed eorum beneficia aliis libere conferantur. Si nostri ordinarii prædictis hæc contulerint, ab illorum collatione eo ipso se noverint suspensos: & loca ubi sepulti fuerint, per annum ecclesiastico subjaceant interdicto.

XI. Ut archidiaconus visitans nihil muneris recipiat, nec quisquam suorum.

Archidiaconus visitare volens, in principio suæ visitationis omnes quos secum ducere voluerit, sic informet, quod nec ipse, nec quisquam suorum aliquid muneris, qualitercumque offeratur, recipiat. Alioquî percipientes, usque ad restitutionem dupli illius quod receperint, ecclesiæ vel rectori a quo receperint, faciendam teneantur, & excommunicationis sententiæ ipso facto senoverint subjacere. Archidiaconus autem contra præsentem constitutionem in aliquo veniens, tamdiu ab officio ipso se noverit suspensum, quousque de duplo hujus, si receperit, & ultra, per ipsum fuerit plenarie satisfactum: nulla eis in hoc remissione, libertate seu gratia valitura.

XII. De ecclesia nondum consecrata, si polluatur.

Ecclesia nondum consecrata, attamen Divino cultui dedicata, si polluatur seminis aut sanguinis effusione hominis violenta, vel sepultura excommunicatorum, interdictorum, hæreticorum, schismaticorum, paganorum seu Judæorum, nec ossa discerni & exhumari possint: per episcopum tantum asperfione aquæ benedicatur: si vero inferior ipso ecclesiam aut cœmeterium hujusmodi, vel etiam consecratam, reconciliare præsumpserit, eo ipso ecclesiastico supponatur interdicto.

XIII. Ut causæ sæculares, maxime sanguinis, in ecclesiis non tractentur.

Judices sæculares, cujuscumque conditionis, si suas causas, maxime de sanguinis effusione & corporali pœna, in

ANNO CHRISTI 1303.

ecclesiis vel cœmeteriis audeant agitare, statuta, aut parlamenta facere, nisi ad pietatem suadeant: per publicationem præsentis edicti, excommunicationis sententiæ ipso facto volumus subjacere: processus eorum nihilo minus careant roboris firmitate.

XIV. De concubinariis, usurariis, adulteris.

Excommunicamus & mandamus denunciari excommunicatos publice omnes concubinarios, usurarios, adulteros manifestos.

XV. De iis qui retinent instrumentum soluti debiti.

Excommunicamus & excommunicatos provinciæ denunciari præcipimus creditores, qui instrumentum soluti debiti detinent, nisi infra quindecim dies, si commode fieri poterit, restituerint ipsum instrumentum debitori, vel alii legitimo pro eodem, vel saltem ipsum cancellaverint ac fregerint instrumentum infra dictum terminum.

XVI. De rapinis & detentoribus rerum & personarum ecclesiasticarum.

Supponimus ecclesiastico interdicto omnem locum provinciæ Auxitanæ, ubi manifesta rapina ecclesiarum, religiosorum, clericorum, vel personarum ecclesiasticarum reponitur, quamdiu dicta rapina ibi fuerit, vel clericus, aut persona ecclesiastica contra voluntatem sui prælati inibi capta a quocumque detinetur: & si de loco in locum mutata fuerit, primus locus, & alia unde & ubi mutatur, usque ad dignam satisfactionem, eo ipso, ecclesiastico remaneant interdicto. Et si de prædictis quispiam consenserit scienter, ipso facto pœna consimili sit ligatus.

XVII. De iis qui talliant recluſos leprosos.

Excommunicamus & excommunicatos provinciæ denunciari præcipimus barones, consules, bajulos, & alios quoscumque qui recluſos leprosos, ratione personarum vel patrimonii, ausi fuerint talliare, vel aliquid pro tallia exigere ab eisdem: nisi sic exacta infra 15. dies plenos restituerint requisiti.

ANNO CHRISTI 1303.

XVIII. Ut personæ ecclesiasticæ & earum bona non pignorentur.

Personæ ecclesiasticæ vel earum bona pro aliis non pignorentur: contrarium facientes, nisi de præmissis satisfecerint, infra mensem ipso facto sint excommunicationis vinculo innodati; universitates locorum, ecclesiastico subjaceant interdicto.

XIX. Ut bona ecclesiastica in ædibus sacris deposita non occupentur.

Denunciari præcipimus publice excommunicatos, universos & singulos qui apud ædes sacras depositа ecclesiarum, vel ecclesiasticarum personarum, arrestaverint vel occupaverint, & arrestari mandaverint: & qui talia occupata receperint, quique in prædictis scienter dederint publice vel occulte consilium, auxilium vel favorem.

Confirmatio prædictorum statutorum.

Publicatæ fuerunt prædictæ constitutiones apud Nugarolum, die Lunæ post festum B. Andreæ apostoli, in concilio provinciali celebrato per reverendum in Christo patrem D. Amaneum Divina miseratione archiepiscopum Auxitanum: præsentibus & assistentibus sibi venerabilibus, Tarbiensi, Convenensi, Condomensi, Lectorensi, Vasatensi, Aquensi, Olorensi, Lascuriensi, Adurensi, episcopis, * B. Coseranensi electo & confirmato, & domino electo concorditer Bajonensi, & quampluribus abbatibus, Prioribus, & aliis subditis provinciæ Auxitanæ, sub anno Dom. MCCCIII.

* Bernard

NOTA GABR. COSSARTII S. J.

Horum capitulorum postremum, quo ipsorum promulgatio facta dicitur anno MCCCIII. reperio in MS. codice illustrissimi archiepiscopi, Remensi coadjutoris Tellerii: sed calcem concilii alterius Auscitani apud Marciacum celebrati, cujus fronti annus adscriptus est MCCCXXVI. certissimo charactere, ut suo loco dicam, designatus. Cujus concilii cum pars fiut omnia hæc capitula, partim integra, partim interpolata: valde suspecta mihi est eorum sub hunc annum collectio. Quia tamen suspecta tantum est, cum eædem constitutiones in diversis conciliis sæpe iisdem verbis repetantur, eam hic desiderari nolui. Lectoris esto judicium. Profuit concilium illud anni 1226. ad horum capitulorum mendas quædam tollenda.

CONCILIUM APUD PINTARVILLAM

ANNO CHRISTI 1304.

Anno 1304. coactum.

ANNO CHRISTI 1304.

UNiversis præsentes litteras inspecturis, Guillelmus miseratione divina Rotomagensis archiepiscopus, Gaufridus Abrincensis, Matthæus Ebricensis, Philippus Sagiensis episcopi, Rotomagensis Ecclesiæ suffraganei, salutem in Domino sempiternam. Noveritis quod vir religiosus Frater Thomas abbas monasterii Fiscannensis, ad Romanam Ecclesiam nullo medio pertinentis, ordinis S. Benedicti, Rotomagensis Diœcesis, requisitus a nobis in Provinciali Concilio apud Pintarvillam ob ardua negotia totius Cleri Rotomagensis Provinciæ celebrando congregatis, absentibus Petro Bajocensi, Guidone Lexoviensi, & Roberto Constantiensi episcopis, ac non coactus, privilegiis apostolicis super exemptione suæ personæ suique monasterii prædicti in omnibus eis salvis, una nobiscum ad dictum Concilium convenit, & intravit, protestans expresse, quod ob hoc ad alia concilia, seu convocationes quascumque per nos, & nostrum quemlibet in posterum faciendas, ipse suique successores tanquam ab omni ordinaria jurisdictione locorum notorie exempti, sedique Apostolicæ immediate subjecti, nullo modo possint interesse compelli. Quam protestationem tanquam idoneam, & rationi consonam admittentes, habere volumus roboris firmitatem. In cujus rei testimonium, sigilla nostra præsentibus litteris sunt appensa. Actum, & datum apud Pintarvillam prædicta die Martis post festum beatæ Agathæ, anno Domini 1304.

CONCILIUM COMPENDIENSE,

A Roberto de Courtenay Remensi archiepiscopo, cum suffraganeis celebratum pridie Non. Januar. anno Dom. MCCCIV. *

Ex codice MS. synodalium Remensis ecclesiæ.

Constitutio provincialis concilii facta apud Compendium anno Domini MCCCIII. die Veneris post circumcisionem Domini.

TITULI CAPITULORUM.

1. *Ut excommunicati, & qui clandestina matrimonia fecerint, procuraverint, iis interfuerint, ad Divina non admittantur, nec eorum corpora ad ecclesiasticam sepulturam.*
2. *Ut tallia & collectæ non imponantur clericis, sub prætextu quod sint mercatores.*
3. *Ut qui excommunicationis sententiam sustinuerunt per biennium, nisi in extremis satisfecerint, careant ecclesiastica sepultura.*
4. *Quod excommunicatis, qui vocati ad synodum, non comparuerunt, indicatur purgatio canonica, tanquam de hæresi suspectis.*
5. *Quod ecclesiastici contenti sint jusculo & duobus ferculis, nisi superveniant magnates.*

PRÆFATIO.

AD perpetuam rei memoriam profuturam in perpetuum, & tenendam, Nos R. miseratione Divina Remensis archiepiscopus in nostro provinciali concilio, quod apud Compendium nostræ Remensis provinciæ, anno Domini millesimo trecentesimo tertio * die Veneris post festum Circumcisionis ejusdem, universis suffraganeis nostris ad hæc, ut moris est, convocatis, & præsentibus venerabilibus fratribus Guillelmo Suessionensi, Guillelmo Laudunensi, Joanne Belvacensi, Guillelmo Atrebatensi, Guillelmo Silvanectensi, Guillelmo Ambianensi, Joanne Morinensi, & Guillelmo Cameracensi, episcopis; necnon dilectis suis magistris, Guielchini, Novionensis, & Joanne Tornacensis, venerabilium fratrum episcoporum vicariis; & magistro Hugone procuratore venerabilis fratris nostri Catalaunensis episcopi, licet minus competenter instructo, tamen hac vice de gratia admisso, extitit celebratum: nonnullis ecclesiarum, & personarum ipsarum oppressionibus, injuriis, & offensis, ad nostram deductis notitiam, & eidem concilio referatis, deliberatione super his in ipso concilio habita pleniore, de totius concilii providentia unanimi & concordi, juxta negotiorum ingruentiam & temporis qualitatem, super eisdem injuriis pro defensione libertatis ecclesiasticæ adhibere curavimus opportuna remedia, quæ sequuntur.

CAPITULA.

I. Ut excommunicati, & qui clandestina matrimonia fecerint, procuraverint, iis interfuerint, ad Divina non admittantur, nec eorum corpora ad ecclesiasticam sepulturam.

IN primis igitur statuimus, & decernimus auctoritate concilii ejusdem, quod cum in canonibus tam antiquis, quam noviter editis, sit statutum, ne quævis sæculares, religiosæ, exemptæ & non exemptæ personæ, excommunica-

* Concilii hujus canones integri etiam recitati sunt, & adoptati a PP. Concilii diœcesani Cameracensis eodem anno 1304. habiti, quod extat in Concilliis Germaniæ, Tom. IV. pag. 89.

ANNO CHRISTI 1304.

tos & interdictos nominatim & publice, ad Divina; neve corpora defunctorum talium, ad ecclesiasticam sepulturam admittant : alioquin talibus ab ipsis canonibus est ingressus ecclesiæ interdictus : ut tam salubria statuta publicentur frequenter. Adjicientes præsentis auctoritate concilii, quod omnes & singuli, cujuscumque status, dignitatis, professionis, aut conditionis existant, qui talibus Divinis celebrandis & sepulturis faciendis interesse præsumpserint, & qui opem in his, auxilium præstiterint, & favorem, post mensem a tempore publicationis præsentium in singulis diœcesibus Remensis provinciæ faciendæ, excommunicationi subjaceant ipso facto. Simili sententia percellentes omnes & singulos, qui matrimonia clandestina fecerint, seu contraxerint, aut procuraverint fieri, seu ipsis præsumpserint interesse.

II. Ut tallia & collectæ non imponantur clericis, sub pretextu quod sint mercatores.

Item, quia nonnulli servientes temporalium dominorum, & justitiæ laicalis, asserentes pro suo debito, clericos tam non uxoratos quam uxoratos (qui tamen cum unica & virgine contraxerunt) esse publicos mercatores, tallias & collectas imponunt eisdem, & extorquent ab eis invitis, quanquam clericaliter vivant, nullis se mercimoniis implicantes : ac moniti auctoritate ordinariorum locorum ut desistant, recusant parere, quamquam offeratur eisdem, ut facta fide coram ipsis ordinariis, quod dicti clerici sunt tales manifesti mercatores, tallias & collectas hujusmodi permittantur levare : ipsi tamen judicis & partis officio fungentes, cognitionem super hoc sibi vendicant & assumunt. Et quia de his, ut asserunt, sibi constat : bona dictorum clericorum mobilia capiunt, vendunt, & distrahunt, in magnum præjudicium & gravamen ipsorum. Pro modo etiam omnium facultatum ipsorum clericorum, licet in minimo solum eos asserant mercatores, tallias & collectas imponunt, & extorquent ab eis. Nos attendentes, præmissa fieri contra libertatem & consuetudines ecclesiasticas notorias & antiquas, talia amodo fieri prohibemus : alioquin post mensem a tempore publicationis prædictæ, omnes illos & singulos qui talia amodo facere, procurare, mandare, aut facta suo nomine rata habere, auxilium, consilium, opem, vel favorem, clam vel palam præstare præsumpserint, auctoritate supradicti concilii, monitione tamen competenti præmissa, excommunicamus in his scriptis.

ANNO CHRISTI 1304.

III. Ut qui excommunicationis sententiam sustinuerunt per biennium, nisi in extremis satisfecerint, careant ecclesiastica sepultura.

Item quia non caret nota hæreticæ pravitatis, in contemptum potestatis & clavium sanctæ matris ecclesiæ, excommunicationis sententiam, quamvis catholicam, in se latam sustinere, præsertim biennium & amplius : volentes huic canceri vulneroso, ne sui contagione corrumpat alios, & pernicioso seducat exemplo, ignitum, quod supereſt, injicere ferrum : statuimus auctoritate præsentis concilii, ut tales, qui taliter excommunicationem in se latam sustinuerint, ecclesiastica careant sepultura, nisi saltem in extremis pœnituerint, & ad condignam venerint satisfactionem & emendam.

IV. Quod excommunicatis, qui vocati ad synodum, non comparuerunt, indicatur purgatio canonica, tanquam de hæresi suspectis.

Item cum excommunicati per biennium & amplius, ad præsens concilium sint vocati, peremptorie & personaliter responsuri super tanto excessu, qui notam seu speciem hæresis non evadit : quia non venerunt nec comparuerunt per idoneos responsales, ipsos omnes & singulos reputamus contumaces, purgationem eis omnibus & singulis, quos suspectos habemus de hæresi, indicentes canonicam : ad quam præstandam secundum juris formam, ipsos & singulos ipsorum coram singulis suis diœcesanis, termino super hoc competenti præfigendo eisdem ab ordinariis supradictis, decernimus detineri.

V. Quod ecclesiastici contenti sint jusculo & duobus ferculis, nisi superveniant magnates.

Item diligenti deliberatione præhabita, honestateque considerata, & ut a superfluitatibus abstineatur : statuimus, ut omnes & singulæ personæ ecclesiasticæ Remensis provinciæ, in singulis conviviis sint contentæ potagio & duobus ferculis, sine fraude : nisi magnitudo personarum supervenientium aliud requirat. Et tunc cum prædictis poterunt uti aliquo intermedio ferculo : ita quod si in conviviis hujusmodi reges, duces, comites, barones, aut alios excellentes

con-

ANNO CHRISTI 1304

contigerit intereſſe, præſenti ſtatuto minime ſint aſtrictæ. Si quis vero contra præmiſſa, vel aliquid de præmiſſis, attentare præſumpſerit, pœna punietur condigna.

Quæ omnia redigi fecimus in ſcripturam, & in ipſo concilio ſolemniter promulgari: præcipientes diſtrictius, & mandantes auctoritate prædicti concilii, univerſis & ſingulis provinciæ Remenſis, quatenus quæ taliter pro defenſione A juriſdictionis eccleſiaſticæ, & ipſarum eccleſiarum ſtatu pacifico, duximus ordinanda, prout ſuperius continetur, ſervent & teneant illibata. In quorum teſtimonium & munimen, ſigillum noſtrum, una cum ſigillis dictorum præſentium ſuffraganeorum, præſentibus duximus apponendum. Et nos prædicti præſentes ſuffraganei, ſigilla noſtra una cum ſigillo prædicti reverendi patris, in præmiſſorum teſtimonium duximus apponenda. Datum anno & die Veneris ſupradictis.

ANNO CHRISTI 1304.

Ex Beſſin onc. Rom. Prov. 167.

CONCILIUM PROVINCIALE

Apud Pintarvillam Die Martis poſt feſtum beatæ Agathæ 1304. more Gallico.

Dies & annus hujus concilii eruuntur ex proteſtatione Abbatis Fiſcanenſis. Nominantur ibi Guillelmus Rotomagenſis archiepiſcopus, Gaufridus Abrincenſis, Matthæus, & Philippus Sagienſes epiſcopi. Ex illius autem actis id unum ſupereſſe ſcimus, quod legitur ſub finem Rotomagenſis cujuſdam Synodi.

Statuit Concilium omnes & ſingulos judices fæculares clericos ratione facti vel obligationis perſonalis etiam habiti vel habitæ coram eis, B ſi ipſorum judicum litteræ factæ ſuper hoc oſtendantur, qui tanquam non coram ſuo judice pro infectis habeantur; juſtitiantes per ſuorum captionem bonorum, & amicorum ſuorum, ſeu aliis quomodolibet directe vel indirecte; nec non omnes & ſingulos religioſos & fæculares clericos, & laicos, cujuſcumque ſtatus, ordinis, officii, ſeu etiam dignitatis extiterint, hoc publice vel occulte fieri procurantes, ipſo facto excommunicationis ſententiæ ſubjacere.

EXCERPTA EX CONSTITUTIONIBUS FRANCISCI

ANNO CHRISTI 1303.

Epiſcopi Eugubini ann. 1303. editis.

ANNO CHRISTI 1303.

De ſacrificio Miſſæ, de Euchariſtia, de cultu Eccleſiarum multa ſub initium decernuntur, ex quibus hæc deligimus.

Sarti de piſc. Eugub. p. 178.

QUod nullus miſſam cantet vel celebret, niſi prius dixerit matutinum & primam.

Ampullæ vini & aquæ reponantur ſemper in loco ad hoc ſpecialiter deputato & mundo una cum pyxide, in qua hoſtiæ non conſecratæ.

Item quod omnes eccleſiæ plebanales habeant calicem de argento.

Item quod corpus Domini honorifice cuſtodiatur in pyxide munda & decenti, & una cum D oleo ſancto ſub clavi diligenter reponatur in aliquo loco infra eccleſiam poſt altare vel ſuper alio loco condecenti ad hoc ſpecialiter conſtituto & deputato & hoc maxime ne ad veneficia facienda poſſint auferri. Si autem propter incuriam vel negligentiam ſacerdotis, cui cuſtodia Euchariſtiæ eſt commiſſa, aliquod mali acciderit, ſi publicum fuerit delictum, tribus menſibus ab officio noverit ſe ſuſpenſum.

Item quod imagines ſanctorum frequenter tegantur.

Item quod præbendati ſeu beneficiati & conſtituti in ſacris ordinibus interſint ſemper noE cturnis officiis & diurnis, cum in beneficiis & præbendis reſidentiam ſtatuunt, nec recedant ab officio donec compleatur, niſi juſta cauſa, & ad hoc negligentes & inobedientes jubemus coarctari. In minoribus autem conſtituti, qui beneficium habent eccleſiaſticum ſaltem publicis interſint officiis. Miniſter qui ſervit in miſſa, ſemper & ubique ſit cotta indutus.

Item quod in feſtis eccleſiarum, & maxime in miſſis & veſperis, nulli ad cantandum admittantur in choro, qui non ferunt tonſuram, & habitum clericalem. C

Nullus ſacerdos alienum parochianum in confeſſione audiat vel abſolvat ſine Epiſcopi licentia vel proprii Sacerdotis, niſi ſint peregrini, aut mortis periculum immineat. Contra facientes vero pro qualibet vice &c.

Sanctorum ſtatuta ſequentes ſtatuimus & mandamus, ut in baptiſmo hæc forma ſervetur per ſacerdotes, qui in eccleſiis ſolent baptizare, ut præmiſſis omnibus conſuetis, faciat imponi nomen puero vel puellæ, deinde interroget tribus vicibus: Joannes vis baptizari? & adſtantes, qui volunt manum tenere, reſpondeant: volo. Deinde tribus vicibus puerum vel puellam in aquam immergens, & in ſuis manibus caute tenens, dicat hæc verba: Joannes, ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, cum trina immerſione infantis, nec aliud verbum interponatur, nec aliquid addatur vel ſubtrahatur verbis prædictis. Et tunc illi qui aſtant quos ſantulos appellamus ſuſcipiunt infantem extractum vel extractam de aqua de manibus ſacerdotis.

Item diſtricte ſub pœna excommunicationis E præcipimus, quod nullus clericus ſecularis vel religioſus audeat in eccleſia aliqua prædicare ea hora qua nos prædicare cognoverit, niſi petita a nobis licentia & obtenta.

Citeras, leotas (liuti) viellas (fort. violini) & generaliter cetera inſtrumenta nullus clericus habeat, vel in eis ſe exerceat, & a cantionibus ſecularibus abſtineat. Qui contrafecerint nobis & noſtræ curiæ pro qualibet vice XL. ſolidos perſolvere teneantur.

Si inveniri non poteſt, cui reſtitui male ablata

☞ lata debeant, ſecundum arbitrium Epiſcopi eſt reſtitutio facienda.

ANNO CHRISTI 1305.

Præcipimus omnibus & ſingulis monachis & quibuſcumque religioſis, ut obſervent regulas ſuas & obſervantias regulares. Omnes jaceant ſimul in dormitorio uno, præter infirmos, qui in infirmaria locentur, & idem de refectorio obſervetur. Omnes induantur de uno veſtiario, & ſine proprio vivant. Præbendas, & beneficia ſpecialia aliquos monachos habere penitus prohibemus, ſalvis obedientialiis, qui ſecundum antiquam conſuetudinem per abbates & collegia poni ſolent. Omnibus profeſſis regulam S. Benedicti prohibemus omnino eſum carnium, niſi exigente infirmitate ſicut in eorum regula continetur.

Nullus profeſſus regulam S. Benedicti utatur veſtibus lineis, vel duplellis, exceptis ſarabolis, ſive brachis.

Item ſtatuimus quod nullus de fratribus ſolitariis ſeu cellariis accedat ad aliquod monaſterium monialium vel ſororum, nec ad aliquem carcerem ſeu cellam alicujus incarceratæ ſeu cellariæ ad loquendum alicui ex dictis ſororibus ſeu incarceratis ſeu cellariis commorantibus in ipſis carceribus ſeu cellis. Quod ſi acceſſerit, cauſam nobis veram & non ſimulatam manifeſtare & aſſignare procuret intra x. dies, alioquin ipſo elapſo termino, excommunicationis ſententiam ipſo facto incurrat.

Item ſtatuimus, quod nullus ex prædictis fratribus audeat vel præſumat, nec permittat, ut aliqua mulier ingrediatur locum alicujus ipſorum, niſi forte in caſu ſuæ infirmitatis mater vel ſoror. Nec etiam ad oſtium apertum loquatur alicui mulieri niſi matri vel ſorori. Contra facientes vero tam frater quam mulier niſi cauſam veram & legitimam aſſignaverit nobis, intra x. dies ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrat.

ANNO CHRISTI 1305.

Item ſtatuimus & ordinavimus quod mulieres & ſorores in carceribus commorantes vel cellis, in ipſis carceribus ſeu cellis nullum oſtium habeant aut feneſtram, per quod vel quam perſona aliqua ingredi valeat vel exire, niſi forte eſſet aliquis carcer, vel cella habens clauſtrum muratum altitudine x. pedum ad communem * pedem manus, in quo clauſtro nullum oſtium reperiatur. Et ſi quod oſtium in ipſis carceribus ſive clauſtris reperiretur, claudi debeat infra xv. dies a publicatione præſentis conſtitutionis, niſi forte eſſet aliqua infirma, quæ pro ſua infirmitate evidenti, ſocia vel ſervitrice indigeat, quæ tunc poſſit condecens oſtium habere pro ingreſſu & exitu ſervitutis prædictæ. Contrarium facientes ex nunc pro tunc excommunicationis vinculo innodamus.

* locus corruptus.

Item quod nulla perſona utriuſque ſexus habitum mutet, vel habitum alicujus religionis aſſumat intrando in aliquem carcerem, ſeu cellam ſeu locum ſolitarium ad ibi habitandum ſine noſtra licentia ſpeciali, niſi forte ingrederetur aliquam de religionibus approbatis.

VITA CLEMENTIS PAPÆ V.

CLemens quintus Vaſco, Bertrandus Gotto ante nominatus, ex epiſcopo Burdegalenſi electus fuit ipſis Nonis Junii, anno 1305. tempore Alberti imperatoris. Hic Burdigala Lugdunum pertranſiens, eo omnes cardinales convocavit, curiamque Romanam in Gallias traduxit, ubi ſeptuaginta & amplius annis perſeveravit. Coronationi illius rex Franciæ, frater ejus, & dux Britanniæ interfuerunt. Sardiniam Friderico Siciliæ regi dono dedit, ea ſolum conditione, ut ex ea Saracenos abigeret. Sectam Fratricellorum hæreticorum, ordinemque Templariorum multis erroribus implicitorum, concilio Viennenſi exterminavit. Venetos, qui cum præjudicio eccleſiæ ad Ferrarienſem principatum aſpirabant, excommunicavit. Idem bis contra Florentinos & Lucenſes tentavit, quod ab armis contra Piſtorienſes ſumptis abſtinere nollent; abſolutionem tamen poſtea, quod in Ferraria recuperanda pontificem juviſſent, conſecuti ſunt. Robertum, patre ejus mortuo, regno Neapolitano inveſtivit. Henricum ducem Luxemburgenſem Imperatorem electum confirmavit, ea conditione, ut poſt biennium coronam accepturus Romam veniret. Bonam pecuniæ ſummam ad Lateranum incendio abſumptum reſtaurandum miſit. Diverſis ordinationibus plures cardinales creavit. Columnenſes reſtituit: Nogaretium & Sciarram ad inſtantiam & petitionem regis Franciæ abſolvit. Verum Bonifacium, quod idem rex fieri importune ſollicitabat, damnare & improbare noluit. Cæleſtinum V. quem Petrum confeſſorem nominavit, inter ſanctos retulit. Ad extremum morbis exagitatus migravit e vita XII. Kalend. Maji, anno Chriſti 1314. cum ſediſſet annos octo, menſes decem, & dies ſexdecim. Sedes duobus annis, tribus menſibus, & ſeptemdecim diebus vacavit. Clemens majorum ſuorum ſecutus veſtigia, legem a Gregorio latam confirmavit, & ſecundum Panvinium aliquid ei adjecit.

DECRETUM ELECTIONIS Clementis V. Romani Pontificis.

Ex MS. R. P. Jac. Sirmondi S. J. collato cum apographo authentici diplomatis, quod ſervatur in tabulario S. Andreæ Burdegal. metropoleos, cum ſigillis appenſis, & ſingulorum monogrammatis, communicato a Petro Louveto Bellovaceuſi. Ediderat Raynaldus, ſed mutilum.

In nomine Domini, amen.

Sanctiſſimo patri & domino, domino Bertrando archiepiſcopo Burdegalenſi, divina providentia in ſummum pontificem electo, Joannes Tuſculanus, Theodoricus Civitatis Papalis, Leonardus Albanenſis, Petrus Sabinenſis, fratres Joannes Portuenſis, Nicolaus Oſtienſis & Veletrenſis, epiſcopi, Joannes ſanctorum Petri & Marcellini, fratres Robertus S. Potentianæ, Gentilis S. Martini in Montibus, Galterus, S. R. E. presbyteri, Matthæus S. Mariæ in Porticu, Neapolio S. Hadriani, Landulphus S. Angeli, Guillelmus S. Nicolai in carcere Tulliano, Franciſcus S. Luciæ in Silice, Jacobus S. Georgii ad Velum aureum, Franciſcus S. Mariæ in Coſmedin, Richardus S. Euſtachii, & Lucas

ANNO CHRISTI 1305.

cas S. Mariæ in Via lata, diaconi cardinales, A pedum oſcula beatorum.

Recordatus eſt Dominus miſericordiæ ſuæ, & plebem ſuam non deſpexit in finem: quia dum prolixæ vacationis Romanæ, & per conſequens quodammodo univerſalis eccleſiæ, reſpexiſſet incommoda, & longa illius ex variis cauſis ſuſpiria cognoviſſet: in tempore accepto exaudivit eam, & in die ſalutis miſertus eſt ejus. Sanavit quidem, quia commota erat, contritiones ipſius: & vidua, per electionem canonicam generoſo ſponſo oblata, ſponſa ſpecioſa facta eſt. Et ſicut crapulatus a vino, ac a ſomno dormiens, excitata ſurrexit: & ubi deſperabat magis, ut Lucifer eſt exorta. Unde ſerenus dies illuxit nobis Spiritus ſancti illuſtratus B ardore: populis, qui orbati, pene gradiebantur in tenebris, tanquam quoddam ſidus apparuit, quod fulgore proprio, velut ſtella matutina, coruſcans, cunctos fideles irradiat ſuæ lumine claritatis.

Dudum ſiquidem eadem Romana eccleſia per mortem ſanctæ memoriæ domini Benedicti papæ XI. paſtoris ſolatio deſtituta: nos Theodoricus civitatis Papalis, Leonardus Albanenſis, Petrus Sabinenſis, Joannes Portuenſis, Nicolaus Oſtienſis & Veletrenſis, epiſcopi; Joannes SS. Petri & Marcellini, Fratres Robertus S. Potentianæ, Gentilis S. Martini in montibus, titulorum, presbyteri; Neapolio S. Adriani, Landulfus S. Angeli. Guillelmus S. Nicolai in carcere C Tulliano, Franciſcus S. Luciæ in Silice, Jacobus S. Georgii ad Velum aureum, Franciſcus Cajetanus S. Mariæ in Coſmedin, & Lucas S. Mariæ in Via lata diaconi cardinales; una cum venerabilibus patribus Joanne Tuſculano epiſcopo, Matthæo S. Mariæ in Porticu, & Richardo S. Euſtachii, diaconis cardinalibus, apud Peruſium ſumus, pro ſubſtituendo ſummo Pontifice, conclave palatii, in quo idem dominus Benedictus mortis ſuæ tempore morabatur, ingreſſi, & tandem dictis Tuſculano epiſcopo, Matthæo & Richardo diaconis cardinalibus, necnon fratre Galtero S. R. E. presbytero cardinale, qui abſens, poſtmodum ſupervenit, & prædictum intravit conclave, & ex manifeſtis in- D firmitatum cauſis, ut apparebat, idem conclave egreſſis, & tunc extra illud morantibus ceteris ex nobis, votorum noſtrorum ſcrutatoribus electis per viam ſcrutinii ad electionem de nobis: hac die ſabbati in vigilia Pentecoſtes proceſſimus in hunc modum.

Quia primo per deputatos inquiſitores ſcrutatorum ipſorum, deinde per ipſos ſcrutatores, ſingulorum noſtrorum votis inquiſitis ſecreto, & mox in communi etiam publicatis, compertum extitit, quod in univerſo eramus * quin- decim cardinales in conclavi manentes, & qui depoſueramus in ſcrutinio vota noſtra, quodque nos Albanenſis, Sabinenſis, Portuenſis epiſcopi, Joannes, Fr. Robertus, presbyteri, Neapolio, Landulfus, Guillelmus, Franciſcus Cajetanus, diaconi cardinales prædicti, vos in eodem ſcrutinio in ſummum Pontificem nominaveramus & elegeramus. Quo comperto, nos Theodoricus Civitatis Papalis epiſcopus, frater Gentilis presbyter, Franciſcus, Jacobus, & Lucas, diaconi cardinales præfati, acceſſimus juxta morem, ac ſubſequenter de voluntate & ſpeciali mandato noſtro, venerabilis frater Franciſcus Cajetanus prædictus, ſuo nomine & omnium noſtrorum, forma ſubſcripta vos elegit * nihilo minus in Romanum pontificem & paſtorem.

Male 25 apud Raynaldum: ubi ſequentia errupta.

apud Raynald. elegit nominavit in

„ In nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſanc- ANNO CHRISTI 1305.
„ cti. Ad honorem Dei, & B. Mariæ ſemper
„ virginis matris ejus. Ego Franciſcus S. Ma-
„ riæ in Coſmedin diaconus cardinalis, vene-
„ rabilem patrem dominum Bertrandum archie-
„ piſcopum Burdegalenſem nomine meo, &
„ omnium qui eum in ſummum pontificem ele-
„ gerunt & nominaverunt, conſenſerunt ac ac-
„ ceſſerunt, eligo in ſummum pontificem &
„ paſtorem.

Quam electionem, cantico Divinæ laudis præcantato, fecimus juxta morem clero & populo ſolemniter publicari. Pie igitur pater, electioni hujuſmodi veſtrum dignemini præbere aſſenſum. In prædictorum autem teſtimonium & irrefragabilem fidem, eam præſentis decreti ſcripturam redigi fecimus, & noſtris, necnon & dictorum Joannis epiſcopi Tuſculani, fratris Galteri ſanctæ Romanæ eccleſiæ presbyteri, Matthæi S. Mariæ in Porticu, & Richardi S. Euſtachii, diaconorum cardinalium, ſigillis & ſubſcriptionibus communiri. Actum & datum Peruſii, anno Domini MCCCV. Indict. III. Nonis Junii.

Ego Joannes Tuſculanus epiſcopus electioni factæ de venerabili patre domino Bertrando Burdegalenſi archiepiſcopo, in ſummum pontificem electo, conſentio, & eam approbo, gratam habeo & acceptam: ipſumque, licet abſentem, in ſummum pontificem recipio, & recepi, necnon meum ſigillum huic decreto apponi feci & ſubſcripſi. *Additur apud Raynaldum*: Et ſic ſcribant ſe omnes qui interfuerunt.

Ego Theodoricus Civitatis Papalis epiſcopus, poſt publicatum ſcrutinium * acceſſi, & electionem communem fieri volui de venerabili patre domino Bertrando archiepiſcopo Burdegalenſi in ſummum pontificem: & factæ electioni de eodem archiepiſcopo conſentio & conſenſi, ipſumque, licet abſentem, in ſummum pontificem recipio, & recepi, necnon ſigillum huic decreto apponi feci, & ſubſcripſi. *Additur apud Raynaldum*: Et ſic omnes qui acceſſerunt.

* *apud Raynald.* ante electionem communem ſubſecutam acceſſi.

Ego Leonardus Albanenſis epiſcopus, venerabilem patrem dominum Bertrandum archiepiſcopum Burdegalenſem, in ſcrutinio nominavi & elegi in ſummum pontificem, & electioni de eo in ſummum pontificem factæ conſentio & conſenſi, & ipſum dominum Bertrandum electum recipio licet abſentem, & recepi, huicque decreto meum ſigillum apponi feci & ſubſcripſi. *Additur apud Raynaldum*. Et ſic omnes qui dederunt voces ſuas in ſcrutinio, ſe ſubſcribant.

Ego Joannes Portuenſis epiſcopus, venerabilem patrem, &c. *ut ſupra*.

Ego frater Nicolaus, Oſtienſis & Veletrenſis epiſcopus, venerabilem patrem, &c.

Ego Joannes tit. SS. Marcellini & Petri presbyter cardinalis, venerab. patr. &c.

Ego frater Robertus tit. S. Pudentianæ presbyter cardinalis, vener. patr. &c.

Ego frater Gentilis tit. S. Martini in Montibus presbyter card. poſt publicatum ſcrutinium, &c. *ut ſupra*.

Ego frater Gualterus S. R. E. presb. card. electioni factæ de venerabili patre dom. Bertrando, &c. *ut ſupra*.

Ego Neapolio S. Hadriani diacon. card. venerabilem patrem, &c. *ut ſupra*.

Ego Landulfus S. Angeli diac. card. vener. patr. &c.

Ego Guillelmus S. Nicolai in carcere Tulliano diac. card. vener. patr., &c.

Ego

ANNO CHRISTI 1305.

Ego Franciſcus S. Luciæ in Silice diac. card. poſt publicatum ſcrutinium, &c. *ut ſupra*.

Ego Jacobus S. Georgii ad Velum aureum diacon. card. poſt publicatum ſcrutinium, &c. *ut ſupra*.

Ego Franciſcus S. Mariæ in Coſmedin diac. card. venerab. patrem, &c. *ut ſupra*.

Ego Richardus S. Euſtachii diac. card. elect. factæ, &c.

Ego Lucas S. Mariæ in Via lata card. poſt publicatum ſcrutinium acceſſi, &c. *ut ſupra*.

Eorumdem cardinalium epiſtolæ ad Bertrandum eumdem electum in Rom. pontificem.

Sanctiſſimo patri ac domino, domino Bertrando archiepiſcopo Burdegalenſi, divina providentia in ſummum pontificem electo, miſeratione Divina epiſcopi, presbyteri, diac. S. R. E. cardin. pedum oſcula beatorum.

Recordatus eſt Dominus, &c. *ut in ſuperiori eorum epiſtola*. Dudum ſiquidem eadem Romana eccleſia per mortem ſanctæ memoriæ domini Benedicti papæ XI. paſtoris ſolatio deſtituta, de vobis (ſicut per electionem ſeu decretum, quod ſanctiſſimæ paternitati veſtræ una cum præſentibus litteris, per providos & diſcretos viros, fratrem Guidonem abbatem monaſterii Belliloci Cluniacenſis ordinis, Virdunenſis diœceſis apoſtolicæ ſedis; magiſtrum Petrum de * Montechiello ſacriſtam eccleſiæ Narbonenſis, noſtris communibus, ac Andream de Eugubio canonicum * Carthalenſem, ejuſdem ſedis in Romana curia obſequiis inſiſtentes, noſtros ad id ſpeciales tranſmittimus nuncios, liquere poterit) eſt nunc in ſummum Pontificem electio celebrata. Pie igitur pater, vos ſuppliciter exoramus, ut ad locum prædictæ ſedis, & ad partes terrarum ipſius, exemplo felicis recordationis Clementis PP. IV. & ſanctæ memoriæ Gregorii X. Romanorum pontificum, præſentia veſtra, ſicut noſter æternus medicus, qui præſens jacentem mundum erexit, & curavit infirmum, eccleſiæ laboribus conſulatis. Fluctuat itaque Petri navicula, ſagena rumpitur piſcatoris, pacis ſerenitas in nubilum verſa eſt, ac eccleſiæ Romanæ terras, & nonnullas adjacentes provincias, vaſtat bellorum calamitas, & in eis ſagittæ zizaniam ſeminantis ardentibus effectæ complentur, ex quibus propriarum rerum, quod gravius eſt, animarum, pericula ſubſequuntur. Soldanus inſuper Babylonicus hoſtis inſultat, & poſt clades miſerabiliter Chriſti fidelibus illarum partium inflictas, & urbium Chriſtianarum excidia, deteriora minatus, & reſiduum, quod ibi Chriſtiani poſſident, ut ſingularis ferus exterminare ſatagit, & hiatu terribili nititur devorare. Succurrite, pie pater, & ſauciatorum vulnera præſentialiter purgate, vino & oleo confovete. Non dubium quippe, quod in ſede Petri reſidebitis fortior, lucebitis clarior, & in terra ejus vivetis quietior, & remotis regibus principibus atque populis admirabilior eritis, & ipſorum devotionem & obedientiam plenius acquiretis. In ſua namque domo eſt unuſquiſque potentior, & in eccleſia propria quieſcit quis dulcius. Enſis juxta capulum minus, ejuſque pars quæ magis diſtat a capulo plus incidit, & viſa frequenter ſpernuntur, ſæpius ac facilius adita vel quæſita vileſcunt. Venite ergo, & quod noſtris in hac parte votis aſſentiat veſtra benignitas, quam bene diuque valere cupimus, iterum ſupplicamus. Datum Perufii anno Dom. MCCCV. Indict. III. V. * Idus Junii.

ANNO CHRISTI 1305.

* *Raynald.* unuſquiſque planeta potentior.

* *Raynald.* VI. Id. Jun.

In MS. noſtro exemplari R. P. Jac. Sirmondi manu deſcripto, ſequitur hoc Clementis V. diploma.

Clemens epiſcopus, &c. ad perpetuam rei memoriam.

Meruit cariſſimi filii noſtri Philippi regis Francorum illuſtris ſinceræ devotionis, ad nos & eccleſiam Romanam integritas, & progenitorum ſuorum præclara merita meruerunt, meruit inſuper fida regnicolarum pietas ac devotionis ſinceritas, ut tam regnum quam regem favore benevolo proſequamur. Hinc eſt quod nos dicto regi & regno, per diffinitionem ſeu declarationem bonæ memoriæ Bonifacii PP. VIII. prædeceſſoris noſtri, quæ incipit, *Unam ſanctam*, nullum volumus vel intendimus præjudicium generari. Nec quod per illam, rex, regnum, regnicolæ prælibati amplius eccleſiæ ſint ſubjecti, quam antea exiſtebant. Sed omnia intelligantur in eodem eſſe ſtatu, quo erant ante diffinitionem præfatam, tam quantum ad eccleſiam, quam etiam quo ad regem & regnum ſuperius nominatos. Datum Lugduni Kalendis Februarii, pontificatus noſtri anno primo.

* de Montegiello, *Raynald.*

* Catalaunenſem *Raynald.*

CONCILIUM PROVINCIALE

A Guillelmo de Flavacuria celebratum apud Pontem Audomari.

Ex Beſſin Concil. Rotom. Prov. pag. 168.

Ex MS. Bigotiano a P. Beſſin primum editum.

Plura iiſdem verbis repetit ex Concilio Pontis Audomari 1279. & Pratenſi 1299.

I.

De Procurationibus.

Renovantes ſtatuta Concilii, volumus, ut huic placet Concilio, quod circa procurationes ratione viſitationis debitas, accipiendas ab Archiepiſcopo & Epiſcopis, & circa gravamina non inferenda prætextu officiariorum ſuorum ſervientium, ſervetur quod ſtatutum eſt in Concilio & in conſtitutionibus novis. Lateran. IV. can. 33.

II.

Ut edictum contra facientes colligationes in Eccleſia pronuncietur.

Volumus, quod ſtatutum Concilii generalis [1] contra eos, qui faciunt colligationes & ſtatuta con-

1 Lugdunenſis, & Bituricenſis, quæ jubentur, in provincia Rotomagenſi obſervari, ut liquet ex Concilio Pontis Audomari 1279. c. 3.

contra libertates ecclesiæ editum frequenter & solemniter in Synodis & parochialibus ecclesiis promulgetur, & transgressores canonice puniantur. ANNO CHRISTI 1305.

III.

De sæculari potestate Clericos capiente.

Statuimus, quod sæculares potestates clericos capientes cum majori violentia, quam exigit rebellio defendentis, vel detinentes eos ultra vel contra requisitionem judicis ecclesiastici, denuncientur excommunicati a canone in generali; in speciali vero postquam de his constiterit evidenter.

IV.

Ne de causis ecclesiasticis judex sæcularis adeatur.

Districtius inhibemus, ne de causis ad ecclesiam pertinentibus a personis ecclesiasticis judex sæcularis, maxime super actionibus personalibus, adeatur.

V.

Ut percipientes majores decimas, teneantur &c.

Statuimus, quod abbates, priores, & aliæ personæ ecclesiasticæ, quæ percipiunt majores decimas in ecclesiis parochialibus, compellantur ad restaurandum libros, fabricam, & ornamenta, pro rata quam percipiunt, in eisdem, juxta consuetudinem observatam.

VI.

Ut litteræ citationum diligenter examinentur.

Volumus, quod statutum Synodale, scilicet quod personæ ecclesiasticæ, ad quas veniunt mandata diversorum judicum, delegatorum, conservatorum seu executorum, diligenter videant nomina judicum, diœcesum, & locorum, ad quæ citatur: & non * citent, nisi videant authenticum, vel transcriptum sub sigillo authentico.

VII.

Ne vigiliæ, vel choreæ fiant in locis sacris.

Firmiter inhibemus ne vigiliæ, vel choreæ in cœmeteriis & locis sacris fiant: præcipientes, ut transgressores canonice puniantur.

VIII.

Ut clerici tonsuram, & crucesignati crucem deferant.

Moneantur solemniter in ecclesiis Clerici, maxime non uxorati, congruentem deferre coronam: Crucesignati vero crucem in aperto deferre cogantur.

IX.

De frænis, sellis, & calcaribus.

De sellis, frænis, calcaribus, & pectoralibus deauratis, aut aliam superfluitatem habentibus, quibus Clericos uti prohibitum est, & de clausis desuper indumentis a Sacerdotibus deferendis, volumus observari statutum Concilii generalis*. ANNO CHRISTI 1305. * Later. IV. c. 16.

X.

Ne beneficiati sint venatores.

Prohibemus ne clerici beneficiati, seu in sacris ordinibus constituti, venationibus, aut aucupiis sint intenti vel assueti Conc. an. 1279. c. 11.

XI.

De numero Religiosorum restituendo.

Statuimus quod in Abbatiis & prioratibus, in quibus facultates ecclesiæ non sunt diminutæ, reintegretur numerus Religiosarum personarum, nisi forsitan ex superiorum expressa licentia, & ex causa rationabili, sustineatur ad tempus. Idem c. 12.

XII.

Ne Monachus solus alicubi commoretur.

Hoc, quod a jure statutum est, ne Monachus solus alicubi commoretur, observari volumus, & mandamus.

XIII.

Ut Monachi observent statuta Gregorii Papæ.

Moneantur Monachi commorantes in prioratibus non conventualibus cum comminatione excommunicationis & suspensionis, & prout expediens visum fuerit, inducantur ut statuta Gregorii Papæ quantum ad esum carnium, * confessiones, & jejunia studeant observare. *Vet. Edit. addunt.* Statuimus, quod Regulares non morentur cum sæcularibus, nisi per diœcesani licentiam. Idem c. 13. * *al.* comessationes.

XIV.

De non contrahendo cum Religiosis.

Statutum factum de non contrahendo mutuo a Religiosis ultra certam quantitatem, nisi de licentia abbatis sui, firmiter observetur. Can. 15.

XV.

Ut Decani non suspendant aut excommunicent.

Præcipimus, quod Decani rurales, exercentes jurisdictionem, non suspendant, vel excommunicent nisi in scriptis. Can. 16.

XVI.

Ne desistant a denunciatione excommunicationis.

Præcipimus, quod Sacerdotes non desistant a sententiæ excommunicationis denunciatione, quantumcumque partes pacificent inter se, nisi sibi legitime constiterit de excommunicatorum absolutione. Can. 17.

ANNO CHRISTI 1305.

XVII.

De absolutione qui fiat.

Can. 17. Item volumus, quod absolutio fiat cum debita solemnitate.

XVIII.

Ne excommunicent in generali.

Can. 18. Inhibemus sacerdotibus ne præsumant excommunicare in generali, nisi pro furtis, vel pro deperditis, & competenti monitione præmissa.

XIX.

De examinatione Cappellanorum.

Can. 19. Statuimus, ut Cappellani, quibus Ecclesiæ committuntur ad tempus, super litteratura, conversatione, & ordinatione sua, diligenter examinentur.

XX.

Ne abutantur litteris apostolicis.

Can. 23. Præcipimus, ut per singulas ecclesias moneantur Clerici, & crucesignati tam clerici quam laici, ne litteris Apostolicis, seu Legatorum sedis apostolicæ, aut aliis generaliter, aut alias quomodocunque abutantur: scientes quod sollicitudine qua convenit si faciant, vigilabimus contra ipsos, ut excessus eorum non remaneant impuniti.

XXI.

Can. 14. *De Religiosis præsentatis ad curas ecclesiarum.* Statuimus, quod Canonici regulares, qui ad curam ecclesiarum a suis prælatis Episcopis præsentantur, non recipiantur ad ipsas, nisi per inquisitionem præhabitam constiterit omnino esse bonæ vitæ, honestæ conversationis, bonis imbutos moribus, de sufficienti scientia eorum, & de natalibus eorumdem, & quod eorum prælati postquam a prælatis recepti fuerint ad curas animarum seu ecclesiarum, eos sine licentia Episcoporum ab eisdem non valeant amovere. Et quod nisi sufficientes personas infra 40. dies a die vacationis ecclesiarum præsentaverint, per ipsos ecclesiis vacantibus provideatur, ponendo ibidem presbyteros sæculares, si videatur expedire.

Septem Virtutes
- Cardinales
  - Temperantia.
  - Prudentia.
  - Fortitudo.
  - Justitia.
- Theologicæ
  - Fides.
  - Spes,
  - Charitas.

Articuli fidei distinguuntur, vel numerantur secundum numerum credibilium. Sic sunt quatuordecim: septem pertinentes ad Divinitatem, & septem pertinentes ad Humanitatem Christi, & sic habentur in Symbolo, seu *Credo in Deum*.

VII. pertinentes ad Divinitatem
- De Deo uno.
- De Persona Patris.
- De Persona Filii.
- De Persona Spiritus sancti.
- De remissione peccatorum.
- De resurrectione mortuorum.
- De æterna vita Beatorum.

VII. pertinentes ad Humanitatem
- De Conceptione, seu Incarnatione Christi.
- De Nativitate.
- De Passione.
- De descensu ad Inferos.
- De Resurrectione.
- De Ascensione.
- De Adventu ad Judicium.

Septem dona S. Spiritus
- Donum timoris, contra superbiam.
- Donum pietatis, contra invidiam.
- Donum scientiæ, contra iram.
- Donum fortitudinis, contra acidiam.
- Donum intellectus, contra gulam.
- Donum sapientiæ, contra luxuriam.
- Donum consilii, contra avaritiam.

Septem sunt opera misericordiæ, quæ habentur per hos versus:

Vestio, poto, cibo, tectum do, visito, solvo.
Quo defunctus eget, non tua cura neget.

Sumus per sapientiam maturi, per intellectum providi, per consilium cauti, per fortitudinem generosi, per scientiam discreti, per pietatem misericordes, per timorem humiles.

Expliciunt statuta Synodalia secundum usum Rotomagensem.

HÆC SUNT FESTA QUÆ GENERALITER SUNT INDICENDA.

In mense Januarii.

Circumcisio Domini, Epiphania, Conversio S. Pauli.

In mense Februarii.

Purificatio, Cathedra, & Mathias.

In mense Martii.

Annunciatio, dies Parasceves usque ad meridiem, dies Paschæ cum tribus diebus, dies Ascensionis, dies Pentecostes cum tribus diebus, dies Eucharistiæ.

In mense Aprilis.

Dies sancti Marci.

In mense Maji.

Apostolorum Philippi & Jacobi, Inventio S. Crucis.

In mense Junii.

Barnabæ, S. Joh. Bapt. Petri & Pauli.

In mense Julii.

Mariæ Magdalenæ, Jacobi & Christophori.

In mense Augusti.

Transfiguratio, S. Laurentii, Assumptio B. Mariæ, S. Bartholomæi, Decollatio S. Joh. Bapt.

In mense Septembris.

Nativitas B. Mariæ, Matthæi, S. Michaelis.

In mense Octobris.

S. Lucæ, S. Romani, Simonis & Judæ.

In mense Novembris.

Omnium Sanctorum, Commemoratio Defunctorum, S. Martini, S. Catharinæ, S. Andreæ.

In mense Decembris.

S. Nicolai, Conceptio, S. Thomæ Apostoli, dies Natalis, S. Stephani, S. Johannis Evang. SS. Innocentium, S. Thomæ martyris.

Observatio.

Concilii huius locum, diem, annum, & causam deprehendimus ex archivio Beccensi. Exinde quippe discitur, apud Pontem Audomari celebratum esse concilium die Lunæ ante festum B. Dionysii an. 1305. contra perturbatores jurisdictionis ecclesiasticæ, ac multiplisibus angariis bona & personas ecclesiasticas aggravantes: quod sane hujus ipsius concilii art. 2. haud obscure innotescit. Ea etenim tempestate regii magistratus & judices quasi uno animo conspiraverant, ut ecclesiasticam jurisdictionem labefactarent, & Cleri libertates qua possent arte vel vi prorsus infringerent.

Cete-

Cererum ad calcem extat Elenchus festorum, quæ generaliter sunt indicenda. At posterioris concilii esse suadent tum quod ipsi præmissum sit: *Expliciunt statuta Synodalia*: tum quod illis festis annumeretur Eucharistiæ festivitas, quam A certum est in ecclesia Rotomagensi non fuisse institutam ante annum 1317. ut legitur in majori chartario Archiepiscopali folio 216.

ANNO CHRISTI 1307.

ACTA CONCILII SISENSIS ARMENI

JUSSU * GREGORII PATRIARCHÆ, ET LEONIS ARMENIÆ REGIS,

Ad uniendam Armenam Ecclesiam cum Romana, generaliter coacti, anno Domini MCCCVII. & Armeniorum MCCLVI.

STudiosissime quam ex animo poterat, Leo B pientissimus, & invictissimus Armeniorum rex, ex sacro sancto Armeniæ Patriarcha Gregorio jam contenderat rem quidem cælestem, ac divinam; ut totus nimirum in Christianæ reipublicæ unionem & concordiam procurandam, eousque incumbere, nihil præterea, deberet; quo Armenam Ecclesiam cum magna Romanorum, aliorumque Catholicorum Ecclesiis, in festis celebrandis, aliisque constitutionibus, & traditionibus suscipiendis, ad unionem & communionem perduceret: ne quid fortasse Ecclesiæ sanctæ deficeret, quominus unum esset corpus indivisum, sub uno vero capite, Christo Domino, & Deo nostro constitutum. Quod sane ubi accepit Beatissimus pater noster Gregorius, co- C gnito, quod ejusmodi postulatio fuerat in animo, & corde piissimi regis a sancto spiritu insita, nimium inde voluptatis, ac lætitiæ hausit. Quapropter summa ipsius voluntate, & libentissime facinus hoc divinum aggrediens, rem totam diligentissime ratione, atque animo lustrare cœpit. At quia præcipue compererat, aquæ commixtionem fore sacrificio apprime necessariam, in Ecclesiam quoque nostram nobis introducendam esse, adjudicavit; quemadmodum ea nunc pariter utitur sancta, ac magna Romanorum Ecclesia, aliæque ceterorum Catholicorum: idque testimoniis sacrorum librorum, sanctorumque Patrum doctrinis nobis probatum reliquit; immo & firme statuerat, opportuno tem- D pore in Armenis Ecclesiis pleno etiam Concilio stabilire.

Præterea quoque tradidit, esse nobis recipiendas omnes septem Synodos Generales, & quicquid in illis a Sanctis Patribus decretum fuit, præsertim circa duas naturas, voluntates, & operationes, quæ in uno Domino nostro Jesu Christo, secundum divinitatem, & humanitatem perfecto, verificantur; eisque velut sanctis, ac divinis conciliis, ita nos Armenos cunctam exhibere reverentiam, & honorem, sicuti omnes aliæ solent Ecclesiæ, videlicet sancta, ac magna Ecclesia Romana, Constantinopolitana, Alexandrina, Antiochena, & Hierosolymitana. Tum etiam demandavit, ut festivitates Domini- E cas uniformiter cum præfatis Ecclesiis Catholicis solemni ritu celebraremus: nempe festum Annunciationis 25. Martii, quacumque die contigerit, similiter festum Nativitatis Domini 25. Decembris; ac festum Purificationis 2. Februarii; ceteras autem Sanctorum festivitates eo pacto, quo & alii Christiani, suis certis diebus, in quibus incidunt, ageremus: porro illæ, quas peculiari nostra traditione, Armena celebrare solet Ecclesia, eodem prorsus modo in posterum, sicuti nunc, observarentur. Item Trisagium, *Sanctus Deus, sanctus fortis, sanctus & immortalis* (cui additum hoc loco fuerat, *qui crucifixus es pro nobis*) *miserere nostri* operæ pretium duxit, directum sic in filium esse deinceps decantandum: *Sanctus Deus, sanctus fortis, sanctus & immortalis, Christe, qui crucifixus es pro nobis, miserere nostri*. Denique in vigiliis Dominicæ Nativitatis, Baptismi, seu Epiphaniæ, & Resurrectionis, præcipit nobis, ut a cibis paschalibus abstinentes, piscibus tantum, & oleo, sicut Romana solet Ecclesia, inter alia quadragesimalia obsonia, uti possemus.

Hæc itaque in sua Epistola recollecta, & sacrarum Scripturarum oraculis, sanctorumque Patrum traditionibus confirmata, misit ad piissimum Regem Leonem, ut illa tempore congruenti, ad tollendos Ecclesiæ Armenæ defectus, atque ad omnem æmulationis, & odii fomitem, qui in eam occasione mali obrepserat, restinguendum, pleno indicto Concilio, stabiliret. At vero cum ipsemet egregius Pater noster Gregorius nequivisset ad hoc præclarum facinus, uti animo deliberaverat, concilii ope complendum, tantumque Ecclesiæ suæ beneficium conferendum, pervenire: quippe interitu præoccupatus, ex hac mortali vita ad Dominum, cui devotus maximopere vixerat, demigravit; propterea Leo magnus, ac pius Rex, sanctissimi Patriarchæ mandatis obtemperare desiderans, Concilium quam cito convocandum existimavit, in quo ad præfatas traditiones decernendas interfuissent omnes Episcopi, Magistri, & Patres Armeni: idque mox præstitit acuratissime, Generalem hanc Synodum congregans in Metropolitana Civitate Sisensi, in magna Ecclesia S. Sophiæ; ubi plenissimo cœtu adfuimus infrascripti Episcopi, Magistri, & Patres Cœnobiorum, astantibus plurimis ex Armeno populo Optimatibus, inter quos erat & ipse Leo pientissimus Armeniorum Rex; Haytan pater Regis, ceterique Principes, & Magnates Armeniæ. Episcopi autem fuerunt

* Seu potius ad Haytonem Leonis patrem, ut una cum rege filio eam caperet provinciam.

Constantinus, magnus Archiepiscopus Cesareæ.

Joannes Archiepiscopus Tarsi.

Stephanus Archiepiscopus Sebastes.

Constantinus Archiepiscopus Sisis civitatis Metropolitanæ.

Stephanus Episcopus a Deo consecratæ civitatis Tarsoni.

Nierses Episcopus Tyani.

Joannes Episcopus Anazarbi.

Joannes Episcopus Ajasi.

Stephanus Episcopus Parzerperri.

Basilius Episcopus provinciæ Ghabnensis.

Gregorius Episcopus Marsciæ.

Tharasius Episcopus Maschievori.

Jacobus nepos domni Gregorii Patriarchæ Episcopus N.

Hesychius Episcopus Stimbolæ.

Vartanus Episcopus Dochii.

ANNO CHRISTI 1307.

Andreas Episcopus Harcani.
Simeon Episcopus Ghubitarri.
Leo Episcopus Zamentani.
Joannes Episcopus Marantuniæ.
Stephanus Episcopus palatii Patriarchalis.
Georgius Episcopus N.
Hairabiet Episcopus Rorani.
Nicolaus Episcopus Cypri.
Præcursor Episcopus Miezghierti.
Vartanus Episcopus Ani.
Philippus Episcopus Khuorzeni.

Magistri & Patres Cœnobiorum fuerunt

Joannes scriba Miezchieri.
Marcus Magister Schieverri.
Cyriacus Magister Eremita.
Gregorius Magister N.
Vartanus Magister Anazarbi.
Martyr Magister Palatii Patriarchalis.
Gregorius Magister Chiermasperi.
Gregorius Magister Miezchierensis.
Tharasius Magister Gherachensis.
Vartanus Magister Aghnieri.
Sergius Pater Monasterii Aghnierensis.
Gregorius Pater Monasterii Thiurchtensis.
Basilius Pater Monasterii Khorinensis.
Tharasius Pater Monasterii Miezcherensis.
Præcursor Pater Monasterii Mousisnensis.
Joseph Pater Monasterii Chielegachensis.
Tharasius Philosophus & Pater Monasterii Zorensis.

Principes, qui una cum ipso Rege Leone, & Haytone Patre Regis synodo adfuerunt.

Fratres Regis Armeniæ, Oscinus, Dominus Ghabni; & Alinahh Dominus Lamproni, & Tarsi.

Oscinus, Armeniorum Dux generalis, & Dominus Ghanciæ.

Sembat Maracciacht Dominus Asghurri.
Raymundus Senescial Dominus Micchalchui.
Vasah Dominus Piertghani.
Sembat Dominus Sembataghelæ.
Oscinus Dominus Ghubitarri.
Lichus Dominus Ghisterrami.
Tharasius regiæ domus Præfectus.
Tharasius Prachsimus Dominus Giofelchæ.
Lichus Cierrascenens, aliique Principes, Proceresque Armeniæ.

Adfuit etiam Constantinus Cappellanus Regius, cum magno Sacerdotum tum sæcularium, tum regularium numero.

Coram omnibus igitur nobis Rex epistolam Patriarchalem examinandam proposuit; quam cum diligenter legissemus, veracem omnino comperimus, non secus ac si Apostolica lex, & constitutio fuisset. In ea namque beatissimus pater noster Gregorius demandabat nobis, ut duas naturas, voluntates, & operationes in unam Filii Dei hypostasim referremus; ut in celebratione Dominicarum festivitatum, hoc est Annunciationis, Nativitatis, Baptismi, seu Epiphaniæ, & Purificationis, inveniremur ceteris Christianis conformes: ut juxta Menologii dispositionem festos sanctorum martyrum dies ageremus, & Assumptionis sanctissimæ Deiparæ 15. Augusti, & Exaltationis S. Crucis 14. Septembris: ut in Ecclesia propriis juxta uniuscujusque Ordinis diversitatem sacris vestibus uteremur; atque inter altaris operimenta non defuissent corporalia: ut jejunium Nativitatis Domini 19. Decembris inchoaretur; & in vigiliis * piscibus duntaxat, & oleo ex aliis cibis paschalibus vesci, contenti essemus: utque demum in augustissimo Eucharistiæ Sacramento conficiendo, aquam vino misceremus; quod pluribus quidem sacræ Scripturæ testimoniis comprobans, nobis summopere necessarium esse ostendit.

Et primo ex illo Joannis: *Tres sunt, qui testimonium dant in cælo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus: & hi tres unum sunt: & tres sunt, qui testimonium dant in terra, spiritus, aqua, & sanguis; & hi tres unum sunt.* Tum apostolus Paulus scribens ad Corinthios ait: *Quotiescumque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annunciabitis;* sicut & ipse Dominus accepto calice dixit, *hoc facite in meam commemorationem.* Præterea calix non significat vinum purum, sed potius poculum, in quo aqua vino miscetur: ut divinus etiam Salomon testatur dicens: *Miscuit in cratera vinum suum*; & iterum; *bibete vinum, quod miscui vobis:* his patefaciens, calicem, seu craterem esse poculum, in quo vinum & aqua miscentur. Tum quoque illud: *Calix aureus Babylon in manu Domini*, non denotat merum, sed poculum aureum.

Ceterum quod talis in calice mixtio necessaria sit, ostendit itidem ex Sanctorum Patrum traditionibus hoc pacto: Magnus Chrysostomus in sua Liturgia ait: *Accedens unus militum, lancea latus ejus aperuit, & continuo exivit sanguis; hæc dicens, infundat vinum: & subdens, & aqua; infundat aquam:* sic manifesto declarans, aquæ mixtionem in sacris esse mysteriis necessariam. Idem indicat D. Basilius in sua quoque Liturgia: *Accipiens*, inquit, *calicem, miscens, benedicens* &c. Similiter & S. Athanasius, in Tractatu de Baptismo circa finem ait: *Vides hanc mensam, in medio altaris appositam, & ad Ecclesiæ decorem afferendum institutam?* & post alia subdit: *Hæc est cœnaculum, in quo cum Redemptore recumbis; ubi comedentibus illis, accipiens Jesus panem, fregit, deditque discipulis, dicens: accipite, & comedite, hoc est corpus meum: & accipiens calicem vini mixtum gratias egit, & dedit eis dicens: accipite, & bibite ex eo, qui est sanguis meus*; & *biberunt*. Et iterum post alia sequitur: *proponimus enim panem, & vinum super hanc divinam mensam, in qua Sapientia mactavit victimas suas, & miscuit in cratera vinum suum*. Et Gregorius Nyssenus in Cantica Canticorum. *Pande os*, ait, *& bibe aquam ex latere, de quo lancea tibi scaturiginem aperuit*. Tum Chrysostomus in explanatione Evangelii expendens verba illa, *Non bibam amodo de hoc genimine vitis usque in diem illum, cum illud bibam vobiscum novum in regno Patris mei*, inquit hoc dictum esse, *ut pernicioſissima eorum hæresis, qui aqua in mysteriis utuntur, radicitus extirpetur*. Verum illi in mysteriis aqua dicuntur uti, qui mysterium mortis Christi aqua sola conficiunt absque vino. Hoc idem præterea injungere Sancti Patres, qui in sexta Synodo * convenerunt tempore * Justiniani Imperatoris, ubi multa nobis de aquæ hujus necessitudine tradiderunt. Et hoc itidem ipsum decretum fuit a sanctis Patribus in magna Synodo * Carthaginensi temporibus piissimi Imperatoris Honorii celebrata: quæ si quis videre desiderat, legat sextum Concilium can. 32. & Concilium Carthaginiense can. * 37.

Præterea quoque S. Alexander, septimus post Petrum Apostolum in cathedra Romana Pontifex,

* In jeju
a piscibu
etiam &
abstinent
Armeni
in vigili
non jeju
nant.
Joan. ep
c. 1.
1. Cor.
Luc. 22.
Prov. 9.
5.
Hieron.
Chrysost
Matth.
* Synod. T
lana can
* Justinia
II. sub
Canones
sextæ Sy
di editi
re: nam
sexta Sy
dus cele
ta fuit
Constant
* Synod
Carthag.
can. 24.
* Canon
37. apud
menos,
re vera
Can. 24

tifex, de hoc ſacro myſterio ſcribens, admonuit id nobis a quocumque Pontifice poſtulandum, ut nimirum ſacramentalia eccleſiæ miniſteria alios recte edoceat, præſertim Baptiſmi, Matrimonii, & ſacrificii, quod in memoriam Dominicæ Paſſionis peragitur. Nam ſicut ipſe Dominus fuit in cruce immolatus ſecundum carnem; & ſanguis & aqua ex ejus latere profluxerunt; ita nos pariter debemus in ejuſdem myſterii commemorationem corpus ejus, & ſanguinem una cum aqua offerre ſuper altare. Hæc quidem tradidit magnus, & glorioſus martyr Alexander, qui omnes Eccleſiæ conſtitutiones, & canones plene ab ipſo hauſerat Petro; * præcepitque, *ut nec vinum ſolum, nec aqua ſola, ſed utrumque permixtum offeratur*; quod etiam didicimus ex Evangelio: cum enim Domini latus aperuerunt, non aqua ſolum effluxit, nec ſolus ſanguis, ſed utrumque ſimul. Et Julius Papa * hæc de tali myſterio faſſus eſt, dicens: *Non poteſt calix Domini eſſe aqua ſola, aut vinum ſolum, niſi miſceatur utrumque*, hoc eſt, vinum, & aqua: ac demum concluſit, quod ſi quis ſacrificium altero ſolo ſine altero perfecerit, *tamdiu ceſſare debeat a ſacrificando, quamdiu legitima pœnitentiæ ſatisfactione* juxta ſacros Eccleſiæ canones *correctus ſit*. Cyprianus item, martyr eximius, & Epiſcopus Carthaginienſis in Occidente, de calice Domini noſtri Jeſu Chriſti ſic habet: *Per Salomonem Spiritus Sanctus typum Dominici ſacrificii ante præmonſtrat, immolatæ hoſtiæ, & panis, & vini, ſed & altaris, & Apoſtolorum faciens mentionem: Sapientia, inquit, ædificavit ſibi domum, & ſubdidit columnas ſeptem, mactavit ſuas hoſtias, miſcuit in cratera vinum ſuum, & paravit menſam ſuam; & miſit ſervos ſuos, convocans cum excelſa prædicatione ad crateram, dicens: qui eſt inſipiens, declinet a me; & egentibus ſenſu dixit: venite, edite de meis panibus, & bibite vinum quod miſcui vobis. Vinum miſtum declarat, ideſt calicem Domini, aqua & vino miſtum, prophetica voce prænunciat; ut appareat, in paſſione Dominica id eſſe geſtum, quod fuerat ante prædictum*. His igitur docet beatiſſimus Cyprianus, haud quaquam licere, aqua ſola, aut puro vino in myſteriis uti, ſed utroque ſimul.

Præterea magnus Epiſcopus Mediolanenſis S. Ambroſius in ſuis ſcriptis commendatum reliquit, debere quemlibet ſanctæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ Romanæ præſtare obedientiam; quippe quæ ab Apoſtolo Petro in orthodoxa fide firmata fuit. Nam ſicuti corporis eſt obedire capiti; ita debet ſimiliter univerſalis Eccleſia, quæ corpus eſt Chriſti, ei obtemperare, qui totius Eccleſiæ caput a Chriſto Domino fuit conſtitutus. Tum etiam idem Ambroſius * aquæ commixtionem ſacrificio neceſſariam eſſe oſtendit: eo quod actione illa miſtionem Verbi Dei, quæ nobiſcum facta eſt, ſignificamus, cum vere & proprie illa divinitatis, & humanitatis effecta ſit compoſitio, ſecundum quam vera membra veri capitis noſtri Chriſti vocati ſumus. Idcirco enim, dum eſſet ille in Cruce, ſanguinem emiſit & aquam; quod perfecte in ſacrificio Miſſæ completur, ut noſtra cum Deo oſtendatur communicatio.

Eodem quoque intellectu S. Gregorius Nazianzenus in Oratione de Paſchate mentionem faciens ſanguinis & aquæ, quæ de Domini noſtri Jeſu Chriſti latere profluxerunt, cum ſupra crucem pro redemptione Mundi immolabatur, affirmat egreſſum eſſe ſanguinem, ut indicaretur, quod Dominus noſter vivus ſecundum divinitatem remanſerat; & pariter aquam, quia ſecundum humanitatem, quam de noſtro aſſumpſerat, vere pro nobis mortuus erat. Quibus profecto videtur innuere, in ſancto reconciliationis ſacrificio, quod eſt exemplum Dominicæ paſſionis, aquæ vinique miſtionem neceſſariam eſſe: quandoquidem ſi, quod immolatum fuit, & in altari immolatur, eſt Chriſtus, idemque perfectus Deus & perfectus homo, opus eſt conſequenter, in hoc ſemper ſacrificio, in ſignum divinitatis & humanitatis ejus, aquam vino miſcere. Quamobrem quicumque hujus rei ſignificationem in altari plene conſummant, Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum, perfecte Deum, & hominem confitentur: quicunque vero aut ſolum vinum, aut ſolam aquam apponunt, ii proculdubio in confeſſione humanitatis aut divinitatis ejus deficientes inveniuntur; immo ipſorum quoque ſacrificium nullum fortaſſis erit, propter imperfectionem: quare taliter offerentes pœnis a ſanctis ac magnis conciliis præſcriptis merito ſubjacebunt. Præfata autem SS. Patrum & martyrum Jeſu Chriſti in idem coincidentia teſtimonia, videlicet SS. Alexandri, & Julii Romanorum Pontificum, atque SS. Cypriani, & Ambroſii Epiſcoporum in ſuis ipſorum operibus indubitanter invenies. Quod ſi in promptu, & ad manum ea velis, reperies in epiſtola, quam * Eugenius Romæ Papa miſit ad domnum * Gregorium Patriarcham, magni Nierſeſis Ghelajenſis, perilluſtris ac celeberrimi doctoris, fratrem.

Hanc etiam aquæ in ſacris myſteriis permiſcendæ neceſſitatem commendat ultro Apoſtolorum ſucceſſor * Irenæus in lib. 4. ſuarum lucubrationum adverſus hæreſes; ubi calicis memorat miſtionem, quem Dominus cum ſuis diſcipulis in Regno ſe bibiturum promiſit. Hoc ipſum denique * Beda venerabilis presbyter, aliique * Patres tradiderunt; quorum multi referuntur in memorata admirabilis patris noſtri Gregorii epiſtola; quæ quidem cumulata admodum erat ſacræ Scripturæ teſtimoniis, ſanctorumque Patrum, ac Doctorum ſententiis mirifice exornata; nec non conſentanea Canonibus, & decretis ſanctorum Conciliorum, nimirum ſextæ in magna urbe Conſtantinopoli coactæ Synodi, & Concilii Carthaginienſis; atque conformis conſuetudini, rituique ſanctarum & orthodoxarum Chriſti Eccleſiarum, Romanæ, Conſtantinopolitanæ, & aliarum, quæ hactenus a ſanctis uſque Apoſtolis eamdem jugiter ſervaverunt, atque ſervant conſuetudinem, & traditionem.

Quapropter nos omnes, hic pleno Concilio congregati, Epiſcopi, Magiſtri, & Patres Cœnobiorum, adſtantibus piiſſimo rege noſtro Leone, ac religioſiſſimo Dominorum Domino magno Haytone, patre Regis cum fratribus ſuis, ceteriſque Armeniæ Principibus atque primatibus, & ſacro ſancto populo, una ſimul conſentientes, reverenter ſuſcipimus ejuſdem noſtri ſancti Patris mandata; epiſtolamque illius, tanquam veracem, & Apoſtolicum Canonem, atque legitimam Conſtitutionem, ab omnibus Armeniorum Eccleſiis recipi, & obſervari jubemus. Et quamvis hæ ſacræ traditiones, & diſpoſitiones Dominicarum feſtivitatum, quæ priſcis antea temporibus, a ſancto uſque illuminatore noſtro Gregorio in Eccleſiis Armenis extiterant, earumque obſervatio complures perduraverat annos, in nobis poſtea exoleverint ex culpa; eas nihi-

* Eugenius III.
* Gregorius Armen. Patriarcha LXII.
* Iren. l. 4. c. 37. & l. 5. c. 2.
* Beda in Marc. c. 14.
* Alii Patres, qui hoc ipſum docent, ſunt S. Jacobus Apoſt. in ſua Liturgia, cujus meminit Concil. Trull. can. 32. S. Clemens l. 8. Conſt. Apoſt. c. 17. Theodoretus Dialog. 1. Euſeb. Emiſſ. ſerm. 5. de Paſch. Juſtin. m. in 1. Apol. Hieron. in Marci c. 14. Auguſtin. in Tract. 110. in Jo. Proclus Ep. Conſtant. in Tract. de traditione divinæ liturgiæ, Theophilactus in c. 19. Joan. ubi reprehendit Armenos. Damaſcenus l. 4. de fide c. 14.

ANNO CHRISTI 1307.

lexand. I. ep. 1.
ulius I. d Gra-. de con-. di-ct. 2.
.2. e p. 3.
v. 9. ex
Lib. 4. de ram. c. 4. l. 5. c. 2.

ANNO CHRISTI 1307.

nihilominus in præſentia miſericordia & gratia Dei, atque opera Patriarchæ Gregorii, piiſſimique Domini noſtri Leonis, duo recipimus, & in priſtinum reſtituimus: ſumuſque modo, cum in feſtorum celebratione, tum in omnibus aliis rectis conſtitutionibus, omnino cum ſancta, & catholica Eccleſia magna Romana, aliiſque verum profitentibus, & orthodoxis Eccleſiis Jeſu Chriſti concordes.

Præſenti autem hujus ſanctæ Synodi decreto, atque mandato nemo audeat in poſterum adverſari, aut contrarius apparere, ne divinam indignationem incurrat, partemque cum hæreticis ſortiatur, iis maxime, qui pro frumentaceo pane, quo ad Chriſti corpus conficiendum ſancta utitur Eccleſia, panem hordaceum: aut pro vino ad conficiendum ſanguinem Chriſti, aquam ſolam in myſteriis ſacris uſurpant. Utque magnum ſacræ hujus ſanctionis decretum firmum ſemper, atque immutabile perſeveret, fuit a cunctis, qui in hac ſancta Synodo convenimus, Epiſcopis, Magiſtris, & Patribus propria manu ſubſcriptum; præſertim a magno Rege noſtro Leone, atque a Domino Dominorum Haytone, & fratribus ſuis, ceteriſque Armeniæ Magnatibus. Editum vero fuit anno Armeniorum 756. * die 19. M. Martii in civitate * Sis Metropolitana, in magna Eccleſia S. Sophiæ.

* Anno Dom. 1307.

* Urbs hæc in Cicilia, vocatur a Latinis ipſomet Provinciæ nomine Cilicia, ſicut ab Armenis Sis eadem urbs, & provincia nuncupantur.

Conſtantinus * Epiſcopus Cæſareæ conſentiens ſubſcripſi.

* Hic Epiſcopus ab hac eadem Synodo creatus fuit Armeniorum Patriarcha.

Conſtantinus Epiſcopus Siſis Urbis Metropolitanæ.
Joannes Epiſcopus Tarſi.
Stephanus Epiſcopus Sebaſtes.
Stephanus Epiſcopus Parzerperti.
Serhius Epiſcopus Jeſenchi.
Joannes Epiſcopus Anazarbi.
Stephanus Epiſcopus Adani.
Nierſes Epiſcopus Tyani.
Baſilius Epiſcopus Ghubni.
Nierſes Epiſcopus Neocæſariæ.
Vartanus Epiſcopus Amaſiæ & Dochii.
Gregorius Epiſcopus Marſciæ.
Georgius Epiſcopus N.
Stephanus Epiſcopus Palatii Patriarchalis.
Joannes Epiſcopus Beri.
Andreas Epiſcopus Harcani.
Tharaſius Epiſcopus Maſchienori.
Jacobus Epiſcopus N. nepos Domini Gregorii Patriarchæ.
Jſaac Epiſcopus Paperti.
Deodatus Epiſcopus Paſeni.
Nierſes Epiſc. Provinciæ Ghamkhi
Nuncius Epiſcopus Nepergherti.
Vartanus Epiſcopus Safni.
Serſpe Epiſcopus Giubegliceri.
Philippus Epiſcopus Ghieghi.
Præcurſor Epiſcopus Miezghierti.
Gregorius Epiſcopus Vahanaſcini.
Heſychius Epiſcopus Stimbolæ Armeniæ.
Iſaias Epiſcopus Theſſalonicæ.
Hairabiet Epiſcopus Cemeſcazacuz.
Cyriacus Epiſcopus Miezchierti Taſctenſis.
Vartanus Epiſcopus Maſchiarti.
Simeon Epiſcopus Ghubitarri.
Martyr Epiſcopus Urteli.
Simeon Epiſcopus Ozubi Provinciæ Sciahabunenſis.
Joannes Scriba Miezchieri.
Marcus Magiſter Schieverrenſis.
Cyriacus Magiſter Eremita.
Gregorius Magiſter N.
Vartanus Magiſter Eccleſiæ Anarzabenſis.
Martyr Magiſter domus Patriarchalis.
Gregorius Magiſter Chiermaſperi.
Gregorius Magiſter Miezchierenſis.
Tharaſius Magiſter Ghierachenſis.
Vartanus Magiſter Aghnieri.
Sergius Pater Monaſterii Aghnierenſis.
Gregorius Pater Monaſterii Thiurchtenſis.
Baſilius Pater Monaſterii Khorinenſis.
Tharaſius Pater Monaſterii Miezchierenſis.
Præcurſor Pater Monaſterii Mouſinenſis.
Joſeph Pater Monaſterii Chielegachenſis.
Tharaſius Philoſophus & Pater Monaſterii Zorenſis.

ANNO CHRISTI 1307.

AD SISENSE ARMENIORUM CONCILIUM

Pro utriuſque eccleſiæ Armenæ ac Romanæ conjunctione

Anno 1307. *habitum*

ADDITIO.

An. 1307. Ex Supl Manſi tom. III. p. 270.

EX actis concilii Siſenſis quæ Venetus Labbei editor a Galano accepit, diſcimus regis juſſu lectam fuiſſe pro Concilio, & patrum diſcuſſioni propoſitam epiſtolam patriarchalem. *Quæ hæc fuerit patriarchalis epiſtola, nec acta produnt, nec Venetus ille editor annuntiat. Ab eodem Galano tamen repetere illam pronum erat, ex quo, ne diu ultra deſideretur, accipe.*

EPISTOLA GREGORII SISENSIS, ARMENIOR.

Patriarchæ ad Haytonem patrem Leonis regis Armeniæ cœnobitam.

Gregorius, ſervus Jeſu Chriſti Domini noſtri, & gratia Dei omnium Armeniorum patriarcha, piiſſimo, ac principali noſtro, & ſanctæ hujus eccleſiæ filio ſpirituali, maximo totius Armeniæ Domino, noſtrique Regis patri Haytoni, quem Deus ſemper ſalvum, imperturbatum, & incolumem ſervet, ſalutem & benedictionem.

NOtum tibi ſit, religioſiſſime princeps, ad nos jam venerabiles litteras tuas, a Stephano reverendiſſimo tuo cappellano delatas, perveniſſe: in quibus ea nobis memoras, quæ

circa

☞ circa præterito anno, in hac Siſenſi civitate, quo veniens nos dignatus eras adire, te fuimus alloquuti; noſtra ſcilicet permagni quidem intereſſe, ut, donec inter vivos adhuc ſuperſtites ſumus, ab excommunicationibus liberemur, atque in ſanctam Dei Eccleſiam admittamur. Eſt enim in hac eccleſia penes nos, qui in aliis quoque Orientis eccleſiis, & monaſteriis noſtris reperitur, Athanaſii liber, in Armenum idioma translatus; ubi agens de Miſſæ ſacrificio ille ait, quod Chriſtus calicem vini mixtum accepit. Extantque, quas præſens tibi defert litterarum faſciculus, Alexandri, & Julii * Romanorum Pontificum litteræ; in quibus Miſſæ ſacrificium ſine aqua conficientes anathematizantur: & hoc ipſum referunt etiam Ambroſius * & Cypria- B nus *

Eſt inſuper apud nos, qui prius erat noſtri Avunculi, radix fidei, liber Irenei apoſtolorum ſucceſſoris, ubi * aquæ vino miſcendæ fit mentio: in cujus margine, propria Avunculi noſtri manu annotatum legitur. *Vide, quod etiam aqua in Miſſa requiritur.* Extabat præterea quidam canon, a nobis nuper tranſcriptus, in quo Cypriani, & Carthaginienſis * concilii eadem de aquæ neceſſitudine verba legebantur: illudque concilium non novum, ſed vetus eſt, & prope Nicænum. Nec non in ſexto Concilio * idem reperitur canon, excommunicatio, & anathematiſmus: adducuntque illud Salomonis * *miſcuit in cratera vinum ſuum*, & Joannis Evan- C geliſtæ * *tres ſunt qui teſtimonium dant in Cælo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus, & hi tres unum ſunt; & tres ſunt qui teſtimonium dant in terra, ſpiritus, aqua, ſanguis, hi tres unum ſunt.* Tum Chryſoſtomus * ſuper illud Matthæi, *non bibam de hoc genimine vitis* &c. inquit, hoc dictum eſſe, *ut perniciosiſſima aliquorum aliorum hæreſis, qui aqua in myſteriis utuntur, radicitus evellatur:* nota quod non dixit, *qui in myſteriis aquam vino miſcent*, unde colligitur, neque eſſe in illis adhibendum ſolum vinum: licet vinum, & panis materia ſint hujus ſacramenti, quod Chriſti incarnationem, & mortem deſignat. Adverte, inquam, non dixiſſe Chryſoſtomum, *qui miſcent*; hoc enim ſi dixiſſet, noſtrum utique palam probaret: ſed ait, *qui aqua utuntur*; ii autem utuntur aqua, qui myſterium mortis Chriſti ſola aqua conficiunt abſque vino.

Item Gregorius Nyſſenus ſuper cantica canticorum. *Pande*, inquit, *os, & bibe aquam ex latere, de quo lancea tibi ſcaturiginem aperuit.* Cujus tandem rei teſtes habemus non modo omnium Chriſtianorum eccleſias; verum ipſos etiam Armenos libros; noſtros inſuper laudabiles Aſſyros, quorum nullus ſine aqua ſacrificium peragit; & noſtrorum cœnobiorum monachos, qui hoſtias aqua ſemper intingunt, ac deinde vino calicis immergunt; unde nunquam vinum remanet ſine aqua. Mitto quod ſcribit idem Nyſſenus, vinum ſcilicet aliud non eſſe, niſi E aquam, qualitatibus quibuſdam affectam, quæ colorem a planta deſumpſit. Noſtri præterea ſacrificii oblatio, quid aliud eſt, niſi Chriſti Corpus, & ſanguis: in Corpore autem illo nonne erat aqua cum ſanguine ut habetur in evangelio, * *& continuo exivit ſanguis & aqua?*

Teſtis eſt Deus, quod præfatos canones, ſanctorumque teſtimonia, quæ in hac conſcripſimus epiſtola, nos ipſi præteritis annis propriis perlegimus oculis. Vos quoque teſtes eſtis, quod, cum Latini a nobis hoc antea requirebant, nos in oppoſito nihil fore detrimenti, pro certo exiſtimantes, illis ſemper adverſati fuimus: nec ſciebamus, rem tantam fuiſſe a conciliis, ſummiſque pontificibus, ſub graviſſimis excommunicationum pœnis definitam, atque præceptam: neque innumeris, magniſque ſanctorum teſtimoniis, quæ in Armenis etiam voluminibus leguntur, confirmatam, immo & traditam, ut poſtea reperi, ab ipſomet epiſcopo noſtro Nierſeſe Lampronenſi, ab ipſo quoque Ghelaienſi Patriarcha. Quapropter ex præterito jam anno deliberavimus, numquam deinceps nos ſacrum facturos, quin in calicem aquam infunderemus, ſaltem occulte, quouſque id foret apud noſtros, peculiari concilio ſtabilitum. ANNO CHRISTI 1307.

Porro autem, cum huc adveniſſet cappellanus tuus, nos ex Armenis codicibus, teſtimonia tibi ſcribenda colligere cœpimus, quæ id confirmarent, quibuſque parati eſſemus; ne, convenientibus propter hoc viris ebrioſis, tuoque juſto judicio a nobis omnino abſente, ulla fortaſſe oriretur altercatio. Et quidem cum quibuſdam noſtris probatæ conſcientiæ ſociis præſtolamur; donec ſimul cum omnibus aliis in unum locum congregati, quod fas eſt, librorum examinatione decernamus: jamque in præſentia rem ſignificamus omnibus eccleſiaſticis noſtris, nec non & veſtris; ne penitus ultro in excommunicationibus perſiſtamus, ſed quamprimum in miſſæ ſacrificio aqua vino ſemper miſcenda determinetur, eaque multo paucior vino, frigida, non calida, & una ſolummodo vice infundenda.

Te igitur, piiſſime princeps, quam ſtudioſe poſſumus, per Deum ipſum rogamus, ut & tu quoque ad rem hanc decernendam, diligentiam curamque adhibeas, conciliumque plenum indicas; utque hujuſmodi opere, ac labore a conciliorum excommunicationibus liberemur, atque in ſanctam Dei eccleſiam admittamur: quod profecto tunc perficietur omnino, cum ſeptem generalia concilia ſuſceperimus, & duas in Chriſto naturas, voluntates, & operationes, cum præſtitus fuerit aſſenſus ſubſcriptioni patriarchæ Armeniorum, & patriarchæ Albanenſium, omniumque Orientalium, & Occidentalium, uti nos in futura ſynodo declarabimus, cum feſti- D vitatem Nativitatis Dominicæ ſuo celebraverimus tempore; cum vigiliam paſchatis obſervaverimus, & ſingulis quibuſque ſextis feriis, quæ inter paſcha, & aſcenſionem incidunt, ab eſu carnium abſtinuerimus; cum ſicut illi, ita & nos jejunaverimus, feſtoſque dies egerimus; cum Triſagium, vel ſine additione illa, *qui crucifixus es pro nobis*, in ſanctam direxerimus Trinitatem; vel, ſi cum illa adjectione, in Chriſtum ſecundum humanitatem. Cum denique fuerimus illis conformes in veſtibus ſacris, in orationibus, in ordinum collatione, in ſacrarum imaginum veneratione, in uſu aquæ prædictæ: fac igitur, per Deum quæſumus, ut cum illis omnino concordes efficiamur. Curaſti jam pridem, ut benediceretur civitas Aghtamarenſis; cur non ſimiliter, ut, & nos omnes benedicamur, curæ tibi erit? Jam nos uſque adeo donec numeroſius cogatur concilium, cum aliquibus noſtris epiſcopis utcumque providentes, noſtro mandato irritam declaramus excommunicationem, qua contra librorum divinorum, eccleſiæque catholicæ doctrinam, per inſcitiam, & iniquitatem erroneis canonibus pronunciaverit conciliabulum illud iniquum, adverſus eos, qui in miſſæ ſacrificio aquam vino miſcerent: * ac inſuper cum benedictione mandamus, tam tuis, quam regiis filiis tuis, tuorumque fratrum, ac procerum

* Conciliabulum Monaſchiertenſe an. 686. habitum.

ſacer-

ANNO CHRISTI 1307.

lex. 1. 1. & Jul. apud r. de ec. diſt.

Sac. I. & l. 5.

ypr. l. 2. 3. Ver.

b. 4. c. & l. 5. 1.

I. Chart. 24.

rull. 32.

rov. IX.

o. V.

n c. 26. tt. cujus ba Arme- id ſuum bandum vertunt, conſtat ex ill. can. Galan.

Jo. XIX.

☞ ſacerdotibus, ut juxta eccleſiæ Romanæ conſuetudinem, aquam dictam vino in miſſa permiſceant; atque id, quoaduſque generale congregetur concilium, quando liberius quidem poterit exerceri, nimis caute fieri jubeas; omnes prius inſtruendo, noſtræque hujus epiſtolæ teſtificationes illis oſtendendo, ne ſcandalizentur.

ANNO CHRISTI 1307.

Tu jam antea divina adjutus gratia, magnam illam concordiam, & amorem conciliaſti: quod ſi hanc aliam perficere valueris, qua nos benedici, & cum ſancta Dei eccleſia uniri facias; exiſtimare certe poteris, quod fere alter Chriſtus tuo nos ſanguine ab inferis iterum erueris; tibique tot, anima & corpore ſervos, interceſſores, ac laudatores perpetuos redemeris: eſſes etenim nobis Apoſtolus, & illuminator; beataque plane foret tota progenies tua; immo & pœnitentia tuis peccatis confeſſis debita, a nobis ſupra noſmetipſos eſſet libenter accepta, quantum denique ſuper hujuſcemodi negotium poteris laborare, tantundem Dei eccleſiæ laborabis: & hæc non alterius, ſed propriæ noſtræ manus ſcriptura eſt.

Interea, noli, amabo te, nos criminari, ſi tibi fandi prolixitate faſtidium afferemus; dedecet enim, immo crimen eſſet, ac ſtultitia, rem tanti ponderis, paucis, veluti parvam, pertranſire; non ſecus, ac virum longum, breve dedecet veſtimentum. Et quidem res, de qua nunc agitur, magna admodum eſt, fidei noſtræ opus, & res publica, quæ pervenire debet ad quemlibet, ſive virum, ſive mulierem: & omnes perturbare poteſt, iiſque ſcandalum parere, qui, an vera, an falſa ſit, neſciunt. Quamobrem antequam concilium celebremus, inque omnium mentibus firmam hujuſce rei veritatem univerſali examine, & teſtimoniis tam hominum, quam divinarum ſcripturarum novi, & veteris teſtamenti conſtabiliamus; lubet in præſentia, quoniam aquæ miſcendæ jam onus injunximus, res omnes memorabiles, quæ iſtius fidem adſtruant, tanquam veritatis pignora hic præmittere.

Exordium autem ſumimus ex iis, quæ aliquibus etiam primariis noſtris Armenis indicavimus: & primum Orbele, archiepiſcopo Siunienſi, quippe qui tam ſpiritualis, quam corporalis eſt princeps; atque illius quoque ſociis, quibus hoc anno rem demonſtravimus, ac perſuaſimus: & anno præterito Domno Joanni, ſanctorum Apoſtolorum epiſcopo; tum alio præcedenti anno idem oſtendimus epiſcopo Peccenenſi, nec non & Varachenſibus: propterea quod, ut modo recte recolimus, tertius jam recurrit annus, ex quo res iſta certa fuit apud nos, & indubitata; tametſi jam antea illam etiam audiviſſemus ex antiquis, ac ſanctis noſtris patribus ex Domino Jacobo, & Davide magiſtro, ex domno Nierſeſe, ex quatuor Patriarchalibus cathedris, ac demum ex papa, aliiſque omnibus Chriſtianis: jamdudum enim apud noſtros ea tradita reperitur.

* Ghelajenſis Arm. patriarcha.

Præterea Domnus Nierſes * in quacunque pervia ſibi eccleſia, ſive Latina, ſive Græca, ſive Syriaca, aut conficiebat ſacrum aut ſumebat communionem: num exiſtimari poterit, in ejuſmodi eccleſiis peractum fuiſſe ſacrificium ſine aqua! Tum quando magnus princeps Sgeman, & Hayton, majores tui, Antiochenum patriarcham, qui Latinus erat, in Siſenſem duxerunt civitatem; tunc iſte, & Domnus Conſtantinus, patriarcha noſter, in eccleſia ſanctæ Sophiæ Miſſam celebrarunt; videtur ne tibi, quod ſi Antiochiæ patriarcha ſine aqua id præſtitiſſet, non abjeciſſet illum juxta canonum decreta ſanctus papa? Immo nec ille ſolus, ſed & noſter etiam Domnus Conſtantinus vino aqua diluto palam una cum ipſo concelebravit, & communionem ab eo ſumpſit: idque in libro noſtri Avunculi, qui apud Stephanum diaconum reperitur, per temetipſum videre poteris.

ANNO CHRISTI 1307.

Denique, interroga cœnobitas iſtos, quidnam referant libri; quos & ipſi in futuro concilio oſtendemus; aut quid narret Albanenſis hiſtoricus: id plane, quod univerſo notum eſt Orienti; decem; decem nimirum epiſcopos in Tevinenſi * conciliabulo permutaſſe totam pene legem, quæ a divo uſque Gregorio in nobis inviolata perſtiterat: unam quippe naturam in Chriſto conſtituerunt, & Triſagium illud, *ſanctus Deus*, &c. quod ſacrum concilium erga ſanctiſſimam Trinitatem decantandum decreverat; ſuperaddentes, *qui crucifixus es pro nobis*, erga Filium direxerunt. Poſtea vero Heraclius Imperator, cum ob ſanctam Crucem profectus eſſet in Orientem, omnes Armenos patres convocavit; qui poſt menſtruum examen, concordiam, & unionem denuo componentes, ſuſceperunt uſum aquæ in ſacrificio, celebrationem dominicæ Nativitatis die 25. Decembris, aliaque omnia: atque poſt Domnum Jeſerem, tunc temporis patriarcham, quinque alii patriarchæ ſucceſſores in eadem permanſerunt fide; ex quibus unus fuit ſanctus Iſaac: ille, qui, dum Mahometem pro Armenis adiret, diem ſuum obivit in Meſopotamia, deſcenditque ſuper eum lux de cælo; in ejus morte multa miracula perpetrata ſunt. Quare ſuperveniens Mahometes, epiſtolamque increpatoriam, ab eo ſibi relictam, legens, aperuit illius ſepulchrum; repertoque cadavere incorrupto, dexteram illius oſculatus eſt, dicens, *quicquid mihi juſſiſti, exequar*: moxque inde diſcedens Armenos monachos e captivitate liberavit; eamque dexteram nos ipſi in Ghelaienſi vidimus civitate adhuc incorruptam, quæ deinde argento exornata fuit.

* Tevinen conc. an. 356.

Hæc quidem omnia conſideranda ſunt: nec non ea, quæ in aliis etiam noſtris epiſtolis memorabimus; tum de Damaſceni verbis * circa duas Chriſti naturas; tum de conciliorum canonibus, qui aquam vino miſcendam injungunt, & Armenis nominatim præcipiunt, ne ſine aqua dicta ſacrificent; quod innuit etiam Chryſoſtomus, * damnando eos, qui ſola aqua utuntur: quibus adhuc concordant, quæ ſcripſit papa, inquiens, quod cum de latere Chriſti egreſſa ſint ſanguis & aqua, non decet, aqua ſola aut ſolo vino ſacrum conficere: * & idem Chryſoſtomus in ſua liturgia, *Unus militum*, ait, *lancea latus ejus aperuit, & continuo exivit ſanguis; hæc dicens, infundat vinum; & ſubdens: & aqua; infundat aquam*. Tum quæ narrat Damaſcenus de Triſagio; & quæ domnus Nierſes, & domnus Gregorius, de duabus indiviſis, & inconfuſis, in una Chriſti perſona unitis, naturis, voluntatibus, & operationibus; tum quæ Chryſoſtomus de feſto Nativitatis Domini, ſicut ipſe noſti; & quæ noſter Abraham de feſto Annunciationis, ſuo tempore celebrando; tum denique, quæ refert Albanenſis Hiſtoricus, * fuiſſe, nimirum in Tevinenſi conciliabulo, juſſu regis Perſarum coacto, conſtitutiones noſtri ſancti patris Gregorii a decem epiſcopis immutatas; & unam naturam in Chriſto, & additionem, *qui crucifixus es*, in Triſagio, noviter definitas. Id quod advertit etiam Iſaias, totius

* Damaſ. de nat. contra Aceph. & de div. li carnat.

* In Mat 26.

* Alex. & Jul. ap. Grat. ubi ſupr.

* celebris Arm. hiſt.

Orien-

Orientis Doctor, ac magister, qui duobus Orientis locis Albanensis historici volumen, & intra illud nostra supra relata verba invenit, (nam res de Nativitate, & aqua expressius in ipsorummet * codicibus memoratur) quibus jam aliarum nostrarum epistolarum rationes, & canones; qui in eorum non reperiebantur libris, transcribens apponit; nobisque hoc anno rescripsit, dicens: noli quæso me incusare, si rem dilationibus prorogo; nondum enim expleta est. Hæc igitur omnia idcirco referuntur, ut notum fiat, nihil nos falsi, aut occulti fuisse loquutos; sed illud sane, quod omnibus Armenis manifestum est; aliorum etiam testimoniis patefacimus sapientibus tantum viris, abiscientibus autem occultamus, quousque concilium celebrandum sit. Quin hoc item anno in expositoribus Divi Marci complura de aquæ mistione verba deprehendimus, videlicet in sancto * Hieronymo, & Beda * presbytero, atque in aliis etiam Latinis sanctis patribus, quos in futuram synodum afferemus.

Te autem enixe obsecramus, ne nos, tuimet causa, hunc protendere sermonem, existimes; sed propter cæteros juniores, & imbecilles. Enimvero, ut inquit Paulus, debemus nos firmiores, imbecillitates infirmorum sustinere. Sine, obloquantur nonnulli, quod Christiani omnes, aut sancti, aut etiam evangelium ipsum, usum vini puri commendent, & aquæ mistionem prohibeant. Haud enim debemus nos hujusce modi nugis aurem præbere. Si namque dixisset evangelium: accepto guttullo, aut œnophoro, aut utre; vel accepto vino ex cupa aut e cella vinaria, aut ex alio vase, in quo merum servari solet; vel si dixisset: petiit, & accepit vas vinarium, & similia; pro ipsis forte res esset. Porro cum dicat, quod recumbentibus illis in mensa, *accepit Jesus calicem*; profecto perspicuum est, quod de mensa, in qua erat juxta consuetudinem appositus, ipsum calicem sumpsit. Præterea si mos illius fuisset regionis, quemadmodum nos in oriente solemus, vinum in mensa purum apponere; & dictum esset; accepta phiala, aut alio vinario vase; utique merum intelligeretur; & similiter etiam, si aperte dixisset, illud fuisse vinum purum.

Deinde, neque potionem illam fuisse puram aquam, ostendit, ut inquiunt sancti, sicut id, quod de latere fluxit, non fuit aqua sola; ait enim, * *non bibam de hoc genimine vitis*: Unde constat vinum intus fuisse: sed non purum ut inquit Salomon, *miscuit in cratera vinum suum*; & divus Athanasius *accepit calicem vini mistum*; & S. Basilius, * *similiter & calicem de genimine vitis accipiens, miscens, gratias agens, benedicens, dedit &c.* & S. Gregorius *bibe aquam, quæ de latere petræ scaturivit*: & ipse Dominus, * *hic est Calix, novum testamentum*. Calix autem vini poculum significat, aut scyphum, aut cyathum; quem etiam David pro poculo vinario usurpat; licet, quando purum vinum indicare vult, manifesto id explicet, dicens: * *Calix in manu Domini vini meri*. Calix itaque, quomodocunque in scripturis nominatur, non pro ipso vino, sed semper pro poculo sumitur, sic etiam in Hieremia, * *Calix aureus Babylon in manu Domini*: vide, quod jam non vinum, sed poculum designat: quomodo nanque posset vinum, aureum appellari! sic & vasa Templi, in quibus immolatorum sanguis recipiebatur, *aurei calices* vocabantur: in eodem similiter sensu ait David * *Calicis salutarem accipiam*, hoc est, poculum salutis. Et Dominus item * *transeat a me Calix iste*; transeat nimirum istud poculum. Manifestum est igitur, quod Christus non aliud, nisi poculum e mensa desumpsit, in quo vinum erat aqua dilutum: maxime cum addiderit, * *hoc facite in meam commemorationem*. Sed in quarumnam rerum tuarum memoriam faciendum est? num resurrectionis Lazari, aliorumve, quæ operatus fuisti, miraculorum: verum ipsemet cum antea sui sanguinis mentionem fecerit, signa responsionis insinuavit; quam discipulus ejus Paulus optime sciens, nobis exposuit dicens * *Mortem Domini annunciabitis, donec veniat*: Itaque sacrificium peragere, est dominicæ mortis commemorationem facere: in morte vero ejus nonne sanguis & aqua de latere profluxerunt? plane ad innuendum, quod aqua exiit tanquam ex mortuo: quatenus enim homo erat, mortuus est: sanguis autem tanquam ex vivente, quia quatenus erat verus Deus, vivus permansit adhuc post mortem corporis.

At recole, quæso, illam magistri Minasi sententiam, qui dicere sæpe solebat; *culpa foret in Oriente, si in hac minori Armenia homo, in mensa recumbens, poculum vini puri suo etiam inimico non propinaret*: verum, cum sacrum esse mero conficiendum, traditum nobis non sit a Divo Gregorio, * ecce liber ipsius, neque a sancto Isaac, * ecce illius canones: unde igitur nobis hoc unquam defluere potuit? nisi, ut verum fatear, ex eo quia, cum orientales innata quadam consuetudine vinum non bibant, nisi purum, vel sacrum ipsum in mero perficere maluerunt; tum quoque, ut a Græcis, in quorum pravitate offenderant, discreparent. Quod si purum requireretur vinum in missa, eo quod sic, ut quidam ex nostris loquuntur, incorruptibile sit, ecce jam Domnus Nierses, * qui docet, incorporea solum esse incorruptibilia: materialia vero corruptibilia omnia. Tam itaque vinum aqua dilutum, quam purum, corruptioni quidem obnoxium est. Et sane Græci; licet nobis, & antequam nos, sapientiores, quia tamen non vinum firmum, sed loram bibere solent; lora quoque in altari utuntur; quamobrem cœperunt a nobis in sacramentis differre. Quid ergo mirandum, si nos orientales, qui merum bibimus, in mero quoque sacrificemus? quando nulla alia Christianorum natio reperitur, quæ vinum dilutum potans, sacra in mero faciat.

Denique ne nobis culpam ascribas, carissime princeps, quod tibi rem equidem magnam committimus: quanquam etenim in hac nostra provincia una cum Deo dominaris; dum tamen mundi gloriam aspernatus, religiosus evadere maluisti, proculdubio partem sortitus es nostram. At vero quodnam facinus aggrediaris oportet præclarius eo, in quo Dei Filius te constituit regionis, & ecclesiæ nostræ conciliatorem? tum pacificatorem existere, quid aliud, nisi Dei Filio æquiparari est, ac beatum vocari? Quapropter precibus tecum agimus, quam possumus, diligentissimis; ut, si tua quoque hoc feret voluntas, justumque arbitratus fueris, nonnullos antea convoces episcopos, cœnobiorumque sapientiores patres ac magistros; quibus hanc nostram lubeat epistolam perpendere; atque aliis suorum monasteriorum probatis, & ingenio perspicacibus viris ostendere. Si quidem, qui illam approbent, fuerint; suscipiant: reprobantes vero ad futurum accedant concilium; in quo gratius nobis erit, & perjucundius, si quicquid in contrarium sciant, nobiscum conferant, quam

ANNO CHRISTI 1307.

* Matt. 26.

* Luc. 22.

* 1. Cor. 2

* Illuminatore primo Arm. Patriarcha

* Arm. decimo patriarch.

* Gelajens. Arm. Patriarch.

quod ab aliis poſtea certiores facti, in nos obtrectationibus invehantur; perinde ac ſi nos mendaces fuerimus, aut ex induſtria rem aliquam ſophiſtica opinione confictam, vel dolo e ſacris Scripturis abſtractam, in medium protulerimus. Congruens autem omnino erit, ut res omni prius modeſtia tractari incipiat, antequam in concilio reciproca omnium ratiocinatione, & communi conſenſu ad exitum jure, & canonice perducatur.

ANNO CHRISTI 1307.

Cæterum præ aliis diligentius expendas velim id, quod dicit ſcriptura * *ne tranſgrediaris terminos antiquos, quos poſuerunt patres tui*: & iterum, * *qui diſſipat ſepem* hæreditatis paternæ, *mordebit eum Coluber*. Si res igitur ita ſe habet: ſanctorumne culpa fuit, quod ſeptem idololatriæ ſuorum patrum a principio dextruxerunt? minime quidem gentium: haud enim patres idololatræ, eorum veri patres cenſendi ſunt: quoniam illorum filii, qui corpus erant Adam, veterem hominem in baptiſmo mortuum exuerunt, & Chriſtum induti ſunt; quibus poſtea dictum eſt, * *Patrem nolite vocare vobis ſuper terram; unus eſt enim pater veſter, qui in Cælis eſt*. Noſtri itaque patres, non alii certo, niſi ſancti, Dei ſimulacra, & ſepes, ac termini eorum lex & canones ſunt. Quare quiſquis epiſtolæ hujus documenta ſervat, pacemque conciliat, non diſſipat eccleſiam, nec perturbationibus, aut excommunicationibus implicat; neque nos, hæc ſcribendo, paternam ſepem demolimur; ſed potius divinorum librorum traditiones, ſanctorumque patrum ſtatuta perficimus, & confirmamus. Quapropter quicquid apud nos antiquum, & a principio traditum, conſervare accurate debemus; ne quando rei noſtræ contingat id, quod ſæpenumero vineæ evenire ſolet, in qua aditus antea anguſtus, ex incuria tamen omiſſus, paulatim deinde a tranſeuntibus aperitur, ac undique dilatatur. Propterea nos excommunicationem, quæ in miſcentes aquam lata inique fuerat, penitus abrogamus, abolemuſque, ne forte quiſpiam e populo noſtro Armeno, qui ſuum azymum inveterata conſuetudine ſervat, incidat ultro in fermentatum, aut etiam in loram quamvis, & ſi fermentatum non ſit a canonibus ſtabilitum, eo tamen utentes improbandi non ſint juxta præceptum Domini Nierſis; dum etiam Apoſtoli illo interdum uſi ſunt.

* Prov. 22.

* Eccl. cap. 10.

* Matt. 23.

* hic Græcos carpit.

Quocirca nos a ſancta Romana eccleſia aquæ comixtionem modo recipimus, ſicut ab eadem acceptum habemus azymum, mitram epiſcopalem, & modum ſignandi crucem; * tametſi non item piſces, & oleum in Quadrageſima concedimus excepto Annunciationis feſto; neque ſacerdos in eccleſia noſtra, ſicut in illa cælibem agit vitam, neque, ſi in errorem gravem incidat, ad ſacrum denuo faciendum admittitur; ſed remanet irregularis, ſicut apud illam irregularis remanet homicida. Veruntamen omnes ejuſdem Romanæ eccleſiæ chriſtianos recipimus, & approbamus; ſunt namque, ſicut & primæ ſedi, ita & Deo propinqui, a quo immediate, non ſecus ac noſtri ſancti patres, cunctam hauriunt ſapientiam, & patrocinium. Quatuor etiam patriarchas veneramur, cæteroſque fideles, qui ſacro Chriſti nomine inſigniti, nuncupantur Catholici. Verum, heu, heu! nequaquam obtrectationibus inficere volumus, ſed neque laudamus eos, qui Jacobitæ nominantur, uno digito ſeſe cruce ſignant, & veſpere ſextæ feriæ carnem comedunt. Necnon rejicimus illos, qui circunciduntur, inceſtum per illicitam conjugii copulam admittunt, diaconoſque matrimonio jugant. Cibos autem immundos, * præcipue qui ad pauperum manus obiter veniunt, omnes, ut inquit Paulus, in nomine Dei purificatos haberi jubemus; quos & orationibus benedici, docet Domnus Nierſes. Anathematizamus denique Neſtorianos, qui benedictiſſimam Virginem Mariam Dei genitricem non appellant; unaque cum illis omnes deteſtamur hæreticos, quos catholica, & apoſtolica anathematizat eccleſia: ac populum noſtrum, ut ab iſtis omnibus, & ab hæreſi ſe caute cuſtodiat, præmonemus in Chriſto Jeſu Domino noſtro, qui cum Patre, & Spiritu ſancto eſt benedictus in ſecula, tecumque ſit ſemper. Amen.

ANNO CHRISTI 1307.

* Arm. ſe cruce ſignare a læva ad dexteram ad exemplum Latinor. non a dextera ad lævam, ut reliqui Orientales. *Galan.*

* Arm. in cibis immundis judaizant. *Galan.*

„ Hactenus ad Haytonem regem epiſtola Gre-
„ gorii Patriarchæ: quo quidem Gregorio haud
„ multo poſt vita functo, idem rex Hayton
„ ejuſque filius Leo, demortui patriarchæ litte-
„ ris hiſce vehementer permoti, ut concordia
„ Armeniorum cum catholica Romana eccleſia,
„ univerſali Armenorum patrum conſenſu, de-
„ cerneretur, concilium in Armenia generale
„ indixerunt.

AQUILEJENSE CONCILIUM,

In quo de primatu ſeſſionis epiſcopo Patavino permittendo poſt patriarcham,

Anno 1307. habitum.

Concilium hoc, cujus acta perierunt, ita deſcribitur a viro doctiſſimo, mihique in primis amico, P. De Rubeis in Monum. Eccl. Aquilej. pag. 82.

„ Synodum provincialem, eodem (Ottobono
„ patriarcha) præſidente, Aquilejæ anno 1307.
„ ineunte celebratam, colligimus ex ſequenti-
„ bus tabulis, quæ ad litem attinent ab anti-
„ ſtite Patavino motam, primum ſibi in Syno-
„ do locum poſt ſedem patriarchæ vendicante.

Milles. trecenteſimoſeptimo, indictione quinta, die lunæ penultimo Januarii, in majori eccleſia Aquilegenſi; præſentibus diſcretis viris dominis, Rizardo de Capite vaccæ canonico Paduano, Salione de Buzacherinis priore ſancti Spiritus de Padua, Joanne de Bigoncia judice, & fratre, Johanne de Oſenago monacho monaſterii ſancti Dionyſii Mediolanenſis teſtibus &c. Dum in dicta Eccleſia venerabilis in Chriſto Pater D. Ottobonus, Aquilegenſis ſedis patriarcha, cum ſuffraganeis ſuis provinciale concilium celebraret; venerabilis in Chriſto Pater Paganus, Dei, & Apoſtolica gratia Epiſcopus Paduanus ſedebat a dextris, primum obtinendo locum Domini Patriarchæ prædicti.....

„ Synodi acta, in eaque conſtitutiones editæ
„ perierunt, aut latent in ſorulis.

„ Prima ſede, quam inter cæteros concilii
„ Pa-

„ Patres occupaverat, Antistes Patavinus, cen- „ suit ipsum deturbari oportere Ottobonus. Cum „ juri suo suæque Ecclesiæ detractum crederet, ille, Romanum provocavit Pontificem, „ sedisque Apostolicæ legatum. Quæ hocce in „ negotio fuerunt acta, Melioraniciæ Notarii „ regestum posteritati servavit.

MCCCVII. indictione quinta, die martis ultimo Januarii, in capitulo majoris Ecclesiæ Aquilegensis; præsentibus providis & discretis viris dominis, Rizardo de Capite vaccæ, Johannino de .... canonicis Paduanis, Salione de Buzacherinis priore Sancti Spiritus de Padua, Alberto de Hanselminis Archidiacono de Pedemonte, Federico de Capite listæ præposito ecclesiæ S. Matthiæ de Avancio Paduanæ diœcesis, Lombardino de la Turre Aquilegensi canonico, fratre Johanne de Osenago Monacho Monasterii S. Dionysii Mediolanensis, & multis aliis. Venerabilis in Christo Pater D. Paganus, Dei gratia Episcopus Paduanus, coram religioso viro D. fratre Alberto Abbate Somachensi, venerabilis in Christo Patris D. Ottoboni Aquilegensis sedis Patriarchæ (*Vicario*,) eidem D. Episcopo asserente, & ex parte dicti domini Patriarchæ præcipiente; quatenus ad concilium in Ecclesia congregatum, ubi erant alii Episcopi simul cum ipso Domino Patriarcha, venire deberet, & dicto concilio usque ad finem interesse: alioquin pœnas a canonibus promulgatas contra inobedientes, & ad Synodum seu concilium patriarchale requisitos venire contemnentes, ex parte dicti domini patriarchæ, & ex speciali commissione sibi facta in hac parte, ipsum dominum episcopum admonebat & denunciabat, incurrere debere ipso facto. Qui dominus episcopus, jure suo & Ecclesiæ suæ quo ad primam sedem obtinendam in Concilio generali præsenti a dextris ipsius domini patriarchæ, sicut alii Prædecessores sui fecerunt, protestatus fuit, & dixit, ut supra in alia quadam protestatione, quod paratus esset venire, & concilio interesse, dum tamen sedes jam dicta prima, sibi debita & Ecclesiæ suæ, daretur seu assignaretur. Et quia hoc non fiebat, ne aliquid fieret in præjudicium dicti sui juris, & ipsius ecclesiæ, in præsentia dicti domini abbatis, & ab ipso domino abbate sic præcipiente, & mandante, ut supra, infrascriptam appellationem interposuit.

In nomine Domini Amen. Coram vobis D. fratre Alberto Abbate Somachensi, Vicario Reverendissimi Patris Domini O. Sacrosanctæ Sedis Aquilegensis patriarchæ, & speciali nuncio in hac parte, ego Paganus Dei gratia Episcopus Paduanus, nomine meo, & Ecclesiæ Paduanæ, capituli, & totius cleri Paduani, sentiens me, capitulum, & clerum antedictum gravari, & gravatos esse in prædicto Concilio a Domino Patriarcha prædicto; pro eo quod juris ordine non servato, jure meo, & Ecclesiæ meæ non discusso, nec examinato, & sine causæ cognitione, sedem primam seu locum a Dextris ipsius Domini Patriarchæ sedendi, mihi & Ecclesiæ meæ debitum, subtrahere & auferre, & me, & Ecclesiam meam prædictam possessione vel quasi juris sedendi a dextris ipsius in primo loco .... & alteri dare intendit; & etiam dedit & assignavit, alium loco mei in ipso loco mihi debito ponendo, in magnum mei præjudicium, Capituli, & Cleri antedicti: ab hujusmodi gravamine mihi & Ecclesiæ meæ illato, & quibuscumque aliis gravaminibus factis, vel de cætero faciendis per ipsum Patriarcham, reverendum patrem D. Neapoleonem S. Hadriani Diaconum Cardinalem Apostolicæ Sedis Legatum, & summum Pontificem in his scriptis appello; reservata mihi electione, coram altero eorum, coram quo maluero, & duxero eligendum, procedendi: & me, & jura Ecclesiæ meæ protectioni & defensioni prædictorum, Domini Legati, & Summi Pontificis, suppono; & Apostolos peto, & iterum cum instantia peto. &c.

„ Non pauca id genus Acta in hocce litigio „ conscripta citatum complectitur Melioraniciæ „ regestum. „ Quod sequitur, in lucem profero.

Die XIX. Febr. (*eodem Anno MCCCVII.*) super Castro Utini in superiori Sala; præsentibus discretis Viris, Ambrosino de Vico mercato Aquilegensi Mansionario, Neri Viola de Florentia, qui nunc moratur Utini, & Gerarducio de comitatu Pisarum, & multis aliis: Comparuit discretus Vir Presbyter Symeoni, & Apostolos a prædicto Patriatcha super dicta appellatione per prædictum Presbyterum Julianum interposita, (*tum Julianum, tum Simeonem ad rem suam procurandum substituerat Episcopus Patavinus*,) nominibus antedictis petiit, & cum instantia postulavit. Qui Dominus Patriarcha respondit, quod nolebat ei dare Apostolos, nesciens quos Apostolos ei dare posset; cum dicta causa non foret ventilata coram eo; & quod placebat ei, quod jus prosequeretur in curia Domini Legati, ubi inveniret respondentem nomine suo in prædictis. *Litigii finem, exitumque ignoramus.*

ANNO CHRISTI 1307.

CONCILIUM RAVENNENSE,

Anno Domini MCCCVII.

Hujus meminit Rubeus lib. VI. *histor. Ravennatis: at nomine uno tenus, sine ulla rerum in eo actarum decretarumve mentione.* Rainaldus, *inquit*, archiepiscopus in die virtutibus ac religione proficiens, purissimum cultum Divini numinis, legibus persancte editis, propagandum apud suum populum diligenter curavit. Quapropter provinciale concilium anno ab ortu Christi MCCCVII. Ravennæ celebravit. *Hoc tantum Rubeus.*

a Concilium Tarraconense anni 1307. habes in Concilio Tarraconensi anni 1329.

ANNO CHRISTI 1308.

CONSTITUTIONES

ANNO CHRISTI 1308.

Pro eccleſia, & Regno Hungariæ F. Gentilis titulo S. Martini in Montibus Presb. Card. & Apoſtolicæ Sedis per Hungariam, eique annexas Provincias Legati; Sub Carolo Primo, Rege, & Thoma Archiepiſcopo Strigonienſi; editæ ab anno MCCCVIII. uſque ad annum MCCCXI. ex MS.

NARRATIO PRÆVIA.

I.

Ex Peterffy Conc. Hung. p. 144.

AD rationem inſtituti noſtri non faciet, commemorare, quam diviſi in eligendo Hungariæ Rege, a morte Andreæ III. fuerint Hungarorum animi, quasve in Regno converſiones Wenceslai Bohemi, & Othonis Bavari pro corona pugnantium factio excitarit. Adſunt fontes uberrimi, quorum ſubſidio, ætatis illius infelicis caliginem quisquis velit, otio ſuo, evolvet. Pauca, ut via ad theſaurum planiſſima accidat, non injucundum fuerit delibare. Civili iſthoc in turbine Benedictus PP. XI. per F. Nicolaum Cardinalem, Ordinis Prædicatorum, S. A. Legatum, devincta prius Dalmatia, Hungariam quoque in partes Caroli Roberti abituram non diffidebat. Opera interim ſua Nicolaus excidit: alienas enim Procerum voluntates, mulctatis interdicto Eccleſiaſtico Budæ civibus, in ſe, cæteroſque Caroli fautores, ſubjecto velut igne, ad vindictam in Epiſcoporum uſque cædem prolapſam, armavit. Populus poſthabitis omnibus conſiliis, legati ſeveritate commotus, in vim apertam proſiliit; cui componendæ imparem ſe videns Nicolaus, conſtitutiones nihil profuturas edidit, & ad ſua bona pace reverſus eſt.

II.

Feliciore eventu F. Gentilis Cardinalis Ord. Min. a Papa Clemente V. miſſus, turbas compoſuit. Antequam Hungariæ limites ingrederetur, apud S. Auguſtinum Epiſcopum Zagrabienſem diverſatus, res Caroli nutantes, tuto, & celeriter promovendi vias omnes addicit, iterque ſuum Peſthum acceleravit. Ladislao Vayvoda Tranſylvaniæ, ob detentam coronam Regiam, ſacro anathemate percuſſo, duos fere annos ardente tota Regione bello inteſtino, ſarciendæ paci impendit. Quum vero feſſos domeſtico damno, & propenſos ad quietem Hungaros cerneret, ultimis omnino viribus electionem Caroli impellere conatus eſt: indicit prope Peſthum comitia, faciles ſe invitanti, quod mireris, Hungari inter ſe adhuc diviſi, præbuerunt. Hic, dum, plura pro Carolo incautus molitur, prope erat, ut fructum, læto ſe flore porrigentem, excuteret. Proceres ſiquidem, jus conſtituendi Regis, Sedi Apoſtolicæ attribui & ex voluntate ſummi Pontificis Principem Hungariæ imponi (iſtud oratione ſua ad confertam multitudinem dicta, Gentilis Legatus innuebat) atque adeo liberam electionem præpediri audientes concordi voce exclamant: Nullum ſe in Throno paſſurum alium, quam cui ipſi, relicta, ſecundum leges patrias, ſuffragiorum libertate, imperium deferrent. Quæſituros unum aliquem e ſanguine Divorum Regum: coronaret, ungeretque Papa, quem votis omnium Regem jubebunt; illud Eccleſiæ ritus, iſtud optimatum voluntates attinere. Vim, aut fulmina caveret; reſtare hodiendum veſtigia, qua nuper Nicolaus Nuntius, inter diras populi, re infecta, dimiſſus eſt.

III.

Gentilis ad mitiora perſuaſos, amico primum alloquio in diverſa ruentes delinit, natales Caroli Roberti, jus ſanguinis, patriæ afflictæ interitum, aliaque argumenta procoucione exaggerat. Nihil ſe ex poteſtate, aut imperio; ſed precibus, conſilio, hortatione acturum omnia, recipit: qua etiam comitate ingenia fregit, effecitque, ut ab iis, quorum vota aliena erant a Carolo, feſtiva voce in Regem expeteretur. Ita demum Hungari ad concordiam ſe redegere. Litteræ, conſenſu Legati, & Procerum, in vicem publici teſtimonii confectæ, totius electionis, & rerum geſtarum ſeriem continent. Factæ conſtitutiones aliæ pro *Rege*, *Clero*, *ac ſeculari Ordine* per Gentilem Legatum in publicum ſparſæ ſunt, quarum adminiculo turbatum hucuſque Regnum, & Eccleſiam meliorem in ordinem compoſuit. Abiit earum uſus cum tempore. Lector tanto avidius ſingula percurrat, quanto minus ab Hiſtoricis noſtris recenſita, & ni fallor, hodiendum apud nos documenta iſthæc viſa ſunt, (*a*). Reliqua in Concilio Poſonienſi.

(a) Acce pimus ex MS. Vat

In Nomine Domini Amen.

Anno ejuſdem 1308. *indictione ſexta, menſis Novembris die* 27. *Pontificatus Domini Clementis Papæ V. Anno IV.*

REverendiſſimus in Chriſto Pater, & Dominus Dominus Gentilis DEI gratia tituli S. Martini, in Montibus Presbyter, Cardinalis, in Regno Hungariæ, ac partibus illi conterminis Apoſtolicæ Sedis Legatus. Ex quo cum ipſius Legationis partes acceſſit, quod fama prænoverat, ex rei evidentia, & facti experimento præcipiens, tempeſtatis videlicet fremitum, qua Regnum ipſum multæ fertilitatis olim, ut aſſeritur, jucunditate refertum, multaque ſolitum devotione clareſcere, hoſtis antiquus pacis æmulus, ac zizaniæ ſeminator, generali turbine conquaſſarat; particularibus quoque diſſidiis, fere in ſingulis ejuſdem Regni partibus ſuſcitans, ex quibus adeo invaluerat commotionis horror in illo, & locum ſibi diſſenſio, quæ detrimenta ſolet vaſtitatis inducere, vindicarat.

Quod ex Cæleſti Principe Domino Carolo Hungariæ Rege Illuſtri, ac nonnullis Baronibus, & Nobilibus Regni dicti ad invicem diſſiden-

dentibus, & inter eos, odii, ac rancoris igne accenſo, detrahebatur ſubditorum averſione Regalis munificentiæ culmini, ab eis ipſius Regis avertebatur affectus, ac mutuis hinc inde incommodis deperibat; cœpit circa ipſius Regni ſedanda ſcandala indeſinenter ſolerti ſtudio vigilare, ac fervore officioſi exuberare favoris inſtantius, pro ipſius Domini Regis, quem infra clauſtra pectoris in ſingularitate dilectionis habet, ut filium, ac incolarum Regni ejuſdem ſtatu proſpero, & tranquillo, cogitationes pacis aſſiduæ meditando.

ANNO CHRISTI 1308.

Poſt adventum igitur ejuſdem Domini Legati Budam, per nuntios ipſius, & litteris pro ejuſdem Regni negotiis, ſuæ commiſſis legationis officio, promovendis feliciter, generali Prælatorum, ac Baronum, & Nobilium, aliarumque notabilium perſonarum tam Eccleſiaſticarum, quam ſecularium concilio, ad octavam Feſti B. Martini Confeſſoris tunc inſtantis, ſolemniter convocato, circa ipſam octavam ad idem concilium eorundem Prælatorum ac Baronum plurimi, ac multitudo Nobilium, & perſonarum ipſarum copioſa perſonaliter, aliqui vero eorundem Baronum, quorum perſonalem adventum ad idem concilium longa diſtantia præpediit, per procuratores idoneos convenerunt.

Sane Henrico Magiſtro, & Bano Sclavoniæ, ac nonnullis Baronibus aliis, & Comitibus, Nobilibus, quibus ad ſuperius Caſtrum Budæ, ubi tunc Legatus ipſe cum ſua curia morabatur, C propter armatorum multitudinem, quam ſecum habebat, nequaquam patebat aditus ultra Danubii flumen, ex ipſius Caſtri oppoſito conſtitutis, ipſe Dominus Legatus inſiſtens cœptis alacriter, ſuique ſtatus præeminentiam, & dignitatem officii, non attendens; quin immo, ſe ipſum humilians, una cum præfato Rege, aliiſque Prælatis, & Baronibus citra flumen ipſum cum eo manentibus: ſpecioſam fluminis ejuſdem planitiem, piſcatoris more, aquarum intrepidi, cymba tranſiit, ac in loco Fratrum prædicatorum, juxta flumen ipſum ſito cum ipſo Domino Legato, Prælatorum, Baronum, & Nobilium, & dictorum perſonarum multitudo, cives etiam, & advenæ copioſi, quos exi- D mii ſpectaculi rumor, ac vulgata conventionis dicti concilii celebritas concitarat, inſperatæ pacis admiratione ſtupidi, & tot diſcordium animorum unitatis increduli, paciſque avidi, convenerunt. Quibus in ejuſdem Domini Legati, ac mei, aliorumque notariorum, ac teſtium ſubſcriptorum ad hoc ſpecialiter vocatorum, & rogatorum præſentiam conſtitutis, dictoque Domino Rege, ac Venerabilibus in Chriſto Patribus Dominis DEI Gratia Thoma Strigonienſis, ac Vincentio Colocenſis Archi-Epiſcopi. Et H. (*a*) Vacenſis, Martino Agrienſis, & Auguſtino Zagrabienſis Epiſcopis, & Nicolao poſtulato Jaurinenſis ad dexteram, & magnificis Dominis viris Henrico Prælato Magiſtro, E & Bano Sclavoniæ, Magiſtro Nicolao, filio Gregorii: nepote ejus Homodeo Palatino, & de genere Haba, Magiſtro Dominico, Magiſtro Kokos, & Ladislao Bano de Ratold-Kapos præ ſe, (*b*) ac Beka Magiſtro Tavernicorum Reginæ Dominæ, fratre ſuo, filiis Thomæ de genere Borſoe, ac Petro filio Campoldi de genere Aba, ad ſiniſtram ipſius domini legati ſedentibus, & nuntiis, ſeu ambaſciadoribus, & procuratoribus magnificorum virorum Ugrini Magiſtri Tavernicorum regis, ac Ladislai Vayvodæ Tranſylvani, & Comitis de Zonik, ac Matthæi Trinche Palatini ibidem præſentibus, ac preſſa nobilium aliorum, & vulgi ſtante ibidem corona, idem Dominus Legatus propoſuit verbum DEI, aſſumpto illo Evangelico themate: Domine nonne bonum ſemen ſeminaſti in agro tuo? ſerioſe retexens agri ſemina, id eſt Regni Hungariæ, quæ in illo Dominus ſeminarat, ex quibus Reges Catholici, tantæ ſanctitatis, & vitæ claritate conſpicui prodierunt, quod ſacrorum adſcribi Catalogo meruere, quodve coronam Regni primus Rex Regni Hungariæ, Sanctus Stephanus, a Romano Pontifice conſecratam acceperit, prout Hungarorum hiſtoriæ, quas Legatus ipſe prænominatus aſſeruerat præſtari, alias etiam, thema ipſum ad ſuæ intentionis propoſitum ſuper ſtatu ejuſdem Regni mirabiliter reducendo.

ANNO CHRISTI 1308.

Poſt quæ, ſub ſpecie tuendæ libertatis ejuſdem Regni inter ipſos Barones, & Nobiles murmur, quod ipſius Domini Legati attigit aures, per querelam patulam in publicum productam, exoritur, videlicet: quod nolebant, nec erat aliquatenus intentionis eorum, quod Eccleſia Romana, vel ipſe Dominus Legatus, ejus nomine, ſæpe dicto Regno, de Rege nullatenus provideret; ſed placebat eis, quod illum, quem ipſi ex antiquo, & approbato ejuſdem Regni more vocaverant, & in Regem aſſumpſerant, præfatus Dominus Legatus ejuſdem Eccleſiæ Romanæ nomine, in Regem verum Hungariæ confirmaret, & quod etiam perpetuis futuris temporibus, veri ſummi Pontifices, & ipſa Romana Eccleſia haberent jus confirmandi, & coronandi Reges Hungariæ, de vera Regali progenie propagatos, quos ipſi unanimiter, & concorditer de dicta progenie ducerent eligendos. Ipſe vero D. L. ad conſummationem cœptorum, per eum feliciter, & ferventer anhelans, ad eorumdem Prælatorum, Baronum, & Nobilium ſupplicationem, petitionem, & expreſſum conſenſum, Dominum præfatum Carolum, de prædictorum Regum Hungariæ, ex Domina Sereniſſima, Domina Maria Siciliæ, & Hungariæ Domina Regina Illuſtri, nata, claræ memoriæ Stephani Regis Hungariæ, vera progenie propagatum, (*c*) cujuſque in eodem Regno ſucceſſio legitima per eandem Eccleſiam exſtitit declarata, ſibique de jure deberi Regnum hujuſmodi definitum, in ejuſdem Regni verum Regem, ipſius Eccleſiæ Romanæ nomine, cum ſolemnitate debita confirmavit, & prædicta ipſius Eccleſiæ Romanæ nomine acceptavit, & ſubſequenter omnes unanimiter, & concorditer poſt confirmationem hujuſmodi, tam adhærentes, quam adverſantes hactenus eidem Domino Carolo, receperunt, & cognoverunt, ſingulariter, & diverſim ipſum Dominum Carolum verum Regem, ac Regni Hungariæ ſucceſſorem, ſibique ſervire, ac obedire teneri; tanquam Vaſalli legitimi, & fideles Domino Naturali, de quibus per eoſdem firmiter adimplendis, & inviolabiliter obſervandis junctas manus, prout ſolet a profitentibus regulas fieri, infra ſæpe dicti Domini Legati mittentes manus, juramentum, & fidem ſuper veræ Crucis ſignum, ipſique, ac dicto Domino Regi ſingulariter pacis oſculum præſtiterunt; ſtatimque ipſum Dominum Carolum Regem, catervatim elevatum ſuſtollentes manibus, plauſibus, ac vocibus extulerunt Regium lætis ad ſidera nomen, ſubſequenter, Te DEUM laudamus ſolemniter decantando. Actum ut prædicitur in dicto loco Prædicatorum prope civitatem Peſten-

(c) Maria filia Stephani V. H. R. & Eliſab. Nupta Carolo II. Claudo Siciliæ R. ex quo ſuſcepit Martellum, Patrem Caroli I. Hung. R. de quo nobis ſermo.

) Haimone

) Apud Raynald. ibetur: Laslao Bano e Katold, opos Pa-

ſtenſem, ultra ipſum Danubium ex oppoſito dicti Caſtri, præſentibus, Reverendo in Chriſto Patre, Domino Thoma Epiſcopo Veglenſi, ac Venerabilibus, & Religioſis viris fratribus Paulo, Priore Prædicatorum, & Haymone Miniſtro Minoris Fratrum, Ordinum Provincialibus, & Salomone Vicario Prioris Provincialis Fratrum Eremitarum in Provincia Hungariæ, cum eorundem Ordinum Fratrum multitudine, ac Venerabilibus, & diſcretis Viris, Magiſtris Philippo de Sardinia Arborenſis, & Joanne de Aretio Auxiamanenſis Eccleſiarum Canonicis auditoribus; nec non Magiſtris Guitto de Sanguinetto, Joanne Anglico, & Alberto de Parma, Capellanis Domini præfati Legati, & Notariis publicis, ac inferius ſubſcriptis, ad hoc ſpecialiter vocatis, & rogatis, & alia diverſarum copioſa multitudine nationum.

ANNO CHRISTI 1308.

Et ego Joannes de Pontecurvo Apoſtolica, & imperiali auctoritate, Notarius; prædictis omnibus interfui, ipſaque mandato, & auctoritate præfati Domini Legati, nec non a prædictis Prælatis, Baronibus, & Nobilibus, una cum præfatis Notariis rogatus, ſcripſi, & publicavi, meoque ſigno conſueto, & ad majorem prædictorum roboris firmitatem, ac memoriam futurorum, ſupra dicti Domini Legatus, Rex, Prælati, & Barones fecerunt præſens inſtrumentum publicum prædictorum Notariorum ſubſcriptionibus communitum, ſigillis etiam propriis roborari.

ANNO CHRISTI 1308.

Et ego Guittus de Sanginetto, publicus Apoſtolica, & imperiali auctoritate prædictus Notarius omnibus, una cum prædictis teſtibus, & Notariis præſens interfui, ac de mandato præfati Domini Legati, nec non a prædictis Prælatis, Baronibus, & Nobilibus rogatus, huic inſtrumento publico me ſubſcripſi, & ſignum meum appoſui conſuetum.

Sigilla nulla erant, ſed in quadam parva ſchedula de pargamena, aſſuta hæc ſcripta erant: *Et ego Joannes Anglicus Notarius quondam Henrici, publicus Apoſtolica auctoritate Notarius &c* In tergo autem inſtrumenti, in loco ſigillorum ita erat ſcriptum: *Prælatorum Archi-Epiſcoporum, Legati, Regis, Baronum Sigilla.* Hucuſque verba Notarii. (a)

(a) Poſſem plura adder teſtimonia MS. noſtris quo Hungar Carolo fide ſuam addix ſe, & impe acceptaſſe p lam profeſſ ſunt, ſi argu menti ratio non prohib ret.

CONSTITUTIONES

Pro rege Hungariæ, F. Gentilis S. R. E. cardinalis & A. S. I.

De Statu Regis.

SUbſiſtentiam multorum, & regimen, ſingulis Regnis, & Mundi Provinciis ſingula regnantium ſolia præeſſe oportuit, & ſingulis Principatuum poteſtates: quia dum Reges populis imperant, & populi Regibus reverenter intendunt, dum hi humiliter ſubſunt, & illi benigne præſunt, dum congruis illi præeunt juſſibus, & devotis iſti animis ſubſequuntur; viget, & hoc in eiſdem populis concordium animorum unitas, miſericordia, & veritas ſibi obviant, ac juſtitia, & pax ſe invicem complectuntur. Ideo namque a ſummo illo cæleſti Rege, per quem ſinguli Reges regnant, & Principes principantur, temporalis gladii, ad malorum vindictam, terrenis eſt Regibus attributa poteſtas, ut ipſi aſſumpto dominandi officio, judicent æquitate populos, & dirigant in terris ſubjectas ſibi nationes gentium, quatenus ſit voluntas eorum in executione juſtitiæ, ac meditatio in lege rectitudinis, & obſervantia ſanctæ pacis. Sane per Divinam providentiam Regno Hungariæ Reges Catholici præfuerunt; quorum primus S. Stephanus Rex, & alii nonnulli, Sanctorum Catalogo meruerunt adſcribi: relinquentes ex ſe legitimos ſucceſſores, ſub quorum regimine Regnum ipſum fertilitate floruit, obtinuit pacis dulcedinem, & inter ipſius incolas viguit unitas animorum. Ex quo nunc Regnum ipſum Reges exteri uſurpabunt, fertilitati ſterilitas, pacis dulcedini tempeſtatis fremitus, & concordibus animis diſſenſio deteſtanda ſucceſſit. Nos itaque ad ejuſdem Regni ſtatus reformationem, per Sedem Apoſtolicam deſtinati, cupientes ſuper his omnibus ſalutare remedium adhibere, Prælatorum, Baronum, &c. Nobilium convocavimus generale Concilium, in quo Prælati, & Barones iidem communiter magnificum Principem, Dominum Carolum, ex primorum Sanctorum Regum vera progenie propagatum, recognoverant verum, & legitimum Regem Hungariæ, ac eorum Dominum naturalem. Igitur cum non liceat a capite membra diſcedere, ſacro præſenti approbante Concilio, irrefragabili conſtitutione ſancimus, quod ipſi eidem Domino Carolo Illuſtri Regi Hungariæ, quem, ut prædicitur, omnes Barones communiter, & Prælati dicti Regni, juxta ipſius Regni antiquam conſuetudinem, receperunt, & ut verum Regem, & legitimum recognoverunt, ut evidenter appareret per publica documenta: Et nos etiam vice, & Romanæ Eccleſiæ, petentibus approbavimus, & eorum receptionem, & recognitionem confirmavimus, ipſumque Regem Hungariæ naturalem & legitimum promulgamus; cui tanquam vero, naturali, ac legitimo Hungariæ Regi omnes obediant; diſtrictius inhibentes, quod nullus dictum Dominum Carolum verum & legitimum Regem Hungariæ, pro Rege Hungariæ habere recuſet, aut aliam perſonam pro Rege Hungariæ advocet, vel deliberate nominet; qui vero ſuæ famæ prodigus, & proprii perſecutor honoris; dictum Dominum Carolum pro Rege Hungariæ recuſaverit, aut aliam perſonam pro Rege Hungariæ advocaverit, vel deliberate nominaverit, per ſe, vel per alium, publice, vel occulte tam recuſans, advocans, vel deliberate nominans, quam advocatus hujuſmodi, eo ipſo, quod advocationi conſenſerit, cujuſcunque præeminentiæ, dignitatis, aut conditionis extiterit, excommunicationis, ſi fuerit ſingularis perſona; ſi univerſitas, interdicti, & nihilominus principales perſonæ ipſius univerſitatis excommunicationis ſententia, & in morte Eccleſiaſtica ſepultura privati, præſentis ſint conſtitutionis auctoritate ligati, & a gremio Sanctæ Matris Eccleſiæ, ac totius Chriſtianitatis conſortio ſeparati. Faventes etiam recuſanti, deliberate nominanti, vel advocanti, aut, ut prædicitur, advocato hujuſmodi, aut dantes conſilium, auxilium, vel favorem, publice, vel occulte, cujuſcunque dig-

ni-

[A]NNO [C]HRISTI 1308.

gnitatis exſtiterint, etiamſi Epiſcopali, Archi-Epiſcopali, vel Regali fulgeant dignitate, niſi infra ſex dies a notitia conſtitutionis hujuſmodi computandos, ab hujuſmodi propoſito ex toto deſtiterint, eo ipſo excommunicationis prædictæ ſententia involvantur. Si vero ab hujuſmodi non recedentes propoſito, ſententiam prædictam incurrerint, & eam poſtmodum per menſem animo ſuſtinuerint contumaci, omnes eorum Vaſalli, caſtellani, Comites, Jobbagiones, & officiales alii, quocunque nomine cenſeantur, a fidelitate, homagio, & alia qualibet præſtatione, qua eis tenebantur, adſtricti juramento, aut alia qualibet firmitate vallata, ſint abſoluti, & liberi præſentis auctoritate decreti. Et nihilominus, ſi eis extra fidelitatem manentibus quoquo modo adhæſerint, cum per hoc eos in ſua malitia videantur confovere, excommunicationis vinculo innodati: terra etiam, quæ eis medio tempore obediens fuit, ſit Eccleſiaſtico ſuppoſita interdicto; quod interdictum omnes Eccleſiaſtici, Clerici, & Prælati, exempti, & non exempti in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub excommunicationis pœna, quam ipſo facto incurrant contrarium facientes, ſervare inviolabiliter teneantur. Et ſi abſque digna, ac debita ſatisfactione dicto Domino Carolo Regi Hungariæ, prout convenit impendenda, deliberate nominantes, advocantes, & advocati, qui, ut prædicitur, advocationi prædictæ conſenſerint, vel facientes hujuſmodi, deceſſerint, eorum corpora perpetuo Eccleſiaſtica ſepultura privamus; diſtrictius inhibentes Venerabilibus in Chriſto Patribus Archi-Epiſcopis, & Epiſcopis, & aliis Eccleſiarum Prælatis, eorumque vices gerentibus, ac Eccleſiaſticis, perſonis ſecularibus, & Religioſis, nec non Eccleſiarum Capitulis, & Conventibus exemptis, Ciſtercienſis, Præmonſtratenſis, S. Benedicti, Minorum, Prædicatorum, S. Auguſtini, & aliorum Ordinum, nec non Magiſtris Præceptoribus, & Fratribus militiæ templi, Hoſpitalis, S. Joannis Hieroſolymitani, & beatæ Mariæ Teutonicorum, non obſtantibus aliquibus indulgentiis, privilegiis, & litteris eis, vel eorum aliquibus, aut ipſorum ordinibus ab Apoſtolica Sede conceſſis: ne advocantium, nominantium, faventium, aut advocatorum, ut præmittitur, decedentium corpora tumulare, aut eorum tumulationi, quoquo modo intereſſe præſumant.

Si quis autem prædictorum contra præmiſſa venire tentaverit, ſi Clericus fuerit ſecularis, circa Epiſcopalem ordinem conſtitutus, omnibus beneficiis Eccleſiaſticis cum nota infamiæ, præſentis conſtitutionis auctoritate, privatus; ſi regularis pro tanta inobedientia carcerali cuſtodiæ condemnatus excommunicationis vinculo ſe noverint innodatum. Et nihilominus loca, in quibus talium corpora ſepulta fuerint, ſint Eccleſiaſtico ſuppoſita interdicto. Cupientes denique non ſolum Regno Hungariæ honorem, & ſtatum debitum obtinere, ſed & quemlibet alium noſtræ legationi commiſſum, ſic in ſua juſtitia conſervari, ut jus alterius non uſurpet; edicto perpetuo prohibemus, ut nullus Epiſcoporum, aut Archi-Epiſcoporum, aut quivis alius, cujuſcunque conditionis, & ſtatus exiſtat, præter Strigonienſem, ad quem de antiqua, & approbata conſuetudine pertinere dignoſcimus, aliquem, ſed nec ipſe, nec verum, & legitimum præſumat de cætero in Regem Hungariæ coronare. * Qui vero prohibitionis noſtræ temerator, tranſgreſſor exſtiterit, a temporalium adminiſtratione ſuſpenſus, excommunicationis vinculo ſit ligatus, a qua excepto mortis articulo, & tunc etiam, debita niſi ſatisfactione præmiſſa, abſolvi nequeat, abſque Sedis Apoſtolicæ, vel ipſius Legati de latere, licentia ſpeciali. Volumus etiam, propter contemptum conſtitutionis hujuſmodi, quod quamdiu in dicta excommunicatione perſtiterit, omnes ſui Clerici ſint ab ejus obedientiæ debito abſoluti, & in nullo ſibi pareant, vel intendant, & in morte nihilominus careat Eccleſiaſtica ſepultura. Publicata Budæ, octavo Idus Maji.

* Jus co[ro]nandi Le[gat]us ſibi re[serv]ait, adui[...]tibus & [con]ſentienti[bus] Ungariæ [Pr]elatis, dum [...]a & quie[...] fierent [...]nia.

ANNO CHRISTI 1308.

De immunitate Regis.

Quamvis leges ſeculi per ora Principum divinitus promulgatæ, læſæ Majeſtatis reos, capitalis damnatione ſententiæ juſte damnent: fuerunt tamen nonnulli de Regno Hungariæ, qui debitæ fidelitatis, & ſuæ damnationis immemores, prædictis legibus, damnata præſumptione calcatis, celſitudinem Regiam, cui fidelitatem debitam ſervari convenerant, læſiſſe corporaliter referuntur. Ne igitur infidelitatis hujuſmodi crimen in Regno præfato ſubrepat, & in exemplum ab impiis, futuris temporibus aſſumatur, per prædictas leges jam proviſis remediis, alia quæ ipſarum rerum experientia indicavit, utilia, ſubjungentes, præſenti decreto de conſenſu præſentis concilii duximus ſtatuendum: ut, ſi quis in hoc flagitii genus irrepſerit, quod in Dominum Carolum Illuſtrem Regem Hungariæ manus violentas injecerit, aut aliquod nocumentum in perſonam ipſius procuraverit, vel ſocius fuerit facientis, aut fieri mandaverit, vel conſilium dederit, aut favorem, ſeu receptaverit ſcienter eundem, præter pœnas, quas dictæ leges reis hujuſmodi criminis ingerunt, & infligunt, omnibus feudis, gratiis, privilegiis, indulgentiis, & beneficiis ſpiritualibus, & temporalibus, ei, ab Eccleſia quacunque conceſſis, ſit privatus, & perpetuo ſpoliatus. Et nihilominus Vaſalli, Comites, Caſtellani, Jobbagiones, & alii Officiales ipſius, a fidelitate, homagio, obedientia, & alia qualibet præſtatione, qua ei tenebantur, adſtricti juramento, vel quacunque alia firmitate vallata, eo ipſo ſint abſoluti, & liberi præſentis auctoritate decreti. Et ut tanti criminis ultio feratur non ſolum in auctores ſcelerum, ſed in progeniem damnatorum, cum dignum ſit ut nefandi ratione flagitii ultionis ſeveritas amplius extendatur, & propter enormitatem delicti pœnarum modus exuberet, præſenti adjicimus ſanctioni; quod nulli talium filiorum, aperiatur janua dignitatis Eccleſiaſticæ, vel honoris, immo perpetuo ad quodlibet miniſterium Eccleſiaſticum præſentis conſtitutionis auctoritate reddatur inhabilis, nec ad aliquod Eccleſiaſticum Beneficium, niſi per diſpenſationem Sedis Apoſtolicæ, vel Legati de latere, poſſit quomodolibet reaſſumi. Inſuper, quia prædictum Dominum Carolum Illuſtrem Hungariæ clariſſimum Regem, Romanæ Eccleſiæ filium, interna charitate complectimur, privilegium canonis ab Innocentio II. editi, in favorem totius ordinis Clericalis, quo cavetur, quod injiciens manus violentas in clericum, excommunicationis ſententia ſit ligatus, ad dictum Dominum Carolum Regem, ex cauſis, quæ juſte noſtrum animum movent, de ſpeciali gratia duximus extendendum; irrefragabiliter ſtatuentes, ut

☞ ut quicunque in dictum Regem Carolum manus violentas injecerit, aut aliquod personale nocumentum ei procuraverit, præter pœnas alias superius impressas, excommunicationis pœnam contrahat ipso facto, & cum Juda proditore, ipse proditor, suscipiat portionem. ANNO CHRISTI 1308.

De Corona Regis.

Antiquorum habet relatio, declarata quoque historia inclyti Confessoris Beati Stephani Regis Hungariæ, qui in ipso felici primordio, quos Dominus noster JESU Christus per ministerium præfati Regis Regnum ipsum, ad fidem Christianitatis adduxit, ipsius in terris Vicarius Romanus Pontifex, Regi præfato, suisque in personam ejusdem Catholicis successoribus universis, sacram destinavit coronam, ut dicti Regis, & Regni eo evidentius appareret & nobilitas, crescerctque devotio, quo ipsius caput nobilior, atque devotione decoraret ornatus. Quia vero Coronam eandem, ut de aliis mobilibus sæpe contingit, possibile est effractione, ignis consumptione, ac innumerabilibus quasi casibus inopinatis deficere, vel confundi, nonnunquam vero abscondi ad tempus, vel occupatam per violentiam detineri, ut plu-
* Consule Petrum de Revva centuria IV. pag. 70. ries retro actis eveniisse temporibus, & ad præsens facti evidentia manifestat, * officio nostro congruere arbitramur, ut circa coronæ præfatæ, violentiam, occupationem, quæ in præsentiarum imminent, & quæ possent multipliciter imminere, salubre deinceps apponentes remedium, magnifici principis domini Caroli inclyti regis Hungariæ, suorumque successorum, & regni prædicti præsentibus, & futuris incommodis occurramus. Si enim præsenti ejusdem corona, vel futura durante, regnum ipsum debita informatione curreret, illud sequetur absurdum, quod ea irrecuperabiliter occupata, seu cujuscunque casus eventu deperdita, vel consumpta, irrecuperabiliter confunderetur, & regnum, cui etiam consequens esset, quod non solum potentes, & nobiles, verum inferiores quilibet, eidem regi, & regno frequenter illudere possent, ac eorum tota potestas, ex illorum videretur dependere arbitrio, sicque domino prævaleret, & furis melior foret, quam Regis conditio, violenti. De consilio igitur, & assensu venerabilium in Christo Patrum, & dominorum Archi-episcoporum, episcoporum, & baronum regni prædicti præsentium, duximus statuendum; quod corona præfata, quæ per nobilem virum Ladislaum Vayvodam detinetur ad præsens; nisi usque ad proximum futurum concilium in præsenti Concilio ordinatum, nobis libera, & expedita restituta fuerit, ex nunc præsentis constitutionis vigore sit penitus interdicta, & pro interdicta, profana, & reprobata tamdiu ab omnibus habeatur, quamdiu per
* Ladislaum Vayvodam, qui S. Coronam Othoni Bavaro ereptam, & in Transylvaniam a se delatam Hungaris demum 1310. restituit. ipsum * L. vel per quemcumque alium sic detenta fuerit quousque ad manus nostras seu legitimi regis, vel Albensis ecclesiæ, ad quam spectare dignoscitur, libere fuerit restituta; & quod alia fabricetur, quæ per nos nomine Romanæ ecclesiæ eidem regi, & regno donetur, & per nos seu auctoritate nostra benedicatur solemniter; qua in locum succedente prioris, dictus rex successoresque sui coronentur, eamque auctoritate nostra, ut prædicitur, benedictam, rex, & successores prædicti, quam barones, & nobiles, ac universus populus pro vera, & legitima corona perpetuo recipere debeant & habere. Juris enim declarati existit, quod in locum alterius eadem auctoritate subrogata res quælibet, jure, quo illa, censeatur eodem, illiusque generaliter sortiatur naturam, in cujus locum substituitur, & honorem. ANNO CHRISTI 1308.

Quod si contra præfata rehabita, seu alia fabricata, & auctoritate nostra benedicta, de novo occupari, abscindi, deperdi, vel sic deficere, quod ad usum debitum non possit haberi, quoquo modo contingat: volumus, quod per Venerabiles in Christo Patres Dominos Strigonienscm, & Colocensem archi-episcopos, de consilio, & de consensu omnium, vel majoris partis suffraganeorum suorum interdicatur, sic occupata, vel perdita; quousque occupatione cessante, prædicta corona eadem in Albensi ecclesia reposita fuerit, seu regi legitimo liberaliter restituta, & alia similiter nomine romanæ ecclesiæ frabricetur, & benedicatur, quæ taliter benedicta, pro vera, ac legitima habeatur ab omnibus, ut de benedicenda, auctoritate nostra superius est statutum. Si autem præfati Episcopi inter se concordare, vel consensum majoris partis suffraganeorum suorum habere nequiverint, super eo, quod fieri debeat, Sedes Apostolica consulatur, totiesque prædicta juxta modum superius declaratum fieri possint, & debeant, quoties eventus necessitatis suaserit sic agendum. Cupientes insuper, ut quos reverentia DEI, amorque virtutis a malo non revocat, formidine saltem perterriti pœnæ, assuescant odisse peccatum, statuimus, ut si quis deinceps in temeritatem proruperit, quod præfatam sacram coronam, seu eam, vel eas, quas illius loco subrogari contigerit, per se, vel per alium, publice, vel occulte, furtive subripiat, vel per violentiam occupet, seu in læsionem, & damnum legitimi regis, qui pro tempore fuerit, atque regni ejusdem quoquo modo detineat, vel usurpet, seu subripienti, occupanti, detinenti, vel usurpanti, prædictis, sub quovis colore quæsito auxilium, consilium dederit, vel favorem, cujuscunque præeminentiæ, status, & conditionis existat, eo ipso sententiam excommunicationis incurrat.

Et siquidem prædicta, vel eorum aliquid publice fecerit, seu fautor fuerit facientis, omnibus feudis, concessionibus, privilegiis, vel quibusvis gratiis, quæ a Romana vel quacunque alia Ecclesia obtineat, sine spe restitutionis, præsentis constitutionis vigore, perpetuo sit privatus. Si vero Clericus fuerit, dignitatibus ecclesiasticis, beneficiis omnibus, quæ obtinet, se privatum, & ad obtinendum inhabilem, & nihilominus excommunicationis sententiam, etiamsi Episcopali, & superiori dignitate præfulgeat, incurrisse noverit se ipso facto. Si autem universitas fuerit, interdicto, & nihilominus universitatis ejusdem principales auctores excommunicationi subjaceant; & demum, nisi sic offendentes resipuerint, cum Dathan, & Abiron, quos terra vivos absorbuit, accipiant portionem. Nullus insuper, præterquam in mortis articulo, & satisfactione præmissa, a dicta sententia excommunicationis absolvi, nec ipsum interdictum relaxari valeat, sine Apostolicæ Sedis, vel nostra sententia speciali. Publicata ut supra *.

* Budæ. Octavo Id. Maji.

De

ANNO CHRISTI 1308.

De bonis Regalibus, & Reginalibus non occupandis, & occupatis reſtituendis.

Canonica conſtitutione cavetur, quod temporalis, & ſpiritualis gladius debent ſibi ſuffragari invicem, & alter in juvamen alterius, cum expedit, exerceri. Conſiderantes itaque dominum Carolum illuſtrem regem Hungariæ, ſuo temporali gladio in ſuis occupatis, & detentis regalibus, ad præſens efficaciter non juvari, propter quod ipſius regis magnificentia diminuta, dictum regnum inclytum inteſtino bello multipliciter conquaſſatum, nequit dicti Regis felici regimine gubernari. Nos, qui totis deſideriis anhelamus, tam Regis quam Regni prædictorum ſtatui viriliter providere, dicti Regis temporalem gladium, exigente neceſſitate, noſtro ſpirituali juvando, ſacri approbatione concilii duximus inhibendum, ut nullus regalia, vel reginalia dicti regis, de cætero occupare, aut uſurpare, vel occupata illicite detinere præſumat. Irrefragabiliter ſtatuentes, quod omnes, & ſinguli, qui dicta regalia, vel reginalia occupaverunt in præterito, vel occupata tenent in præſenti, dicto Regi reſtituant, infra trium menſium ſpatium, ſi non requirantur; infra decem vero dies, poſtquam ſuper hoc a dicto ſupra rege, vel ex parte ipſius fuerint requiſiti: & eum permittant, quiete ac libere, pacifice poſſidere, ſi notam infidelitatis, & pœnam voluerint evitare. Qui vero prædicta regalia, vel reginalia de cætero occupaverit, vel uſurpaverit, ſeu occupata, vel uſurpata, ut præmittitur, non reſtituerit, niſi de voluntate Regis ejuſdem, & noſtra, quamdiu fungemur legationis officio; alioquin ipſius regis conſiliariorum, vel majori partis ipſorum, ipſa, vel ipſorum aliquod retinuerit, vel inter ipſum regem, & hujuſmodi detentorem, aliter ſecundum morem Regni fuerit ordinatum, clericus, vel laicus, cujuſcunque præeminentiæ, dignitatis, aut ſtatus, Religionis exſtiterit, etiamſi archi-epiſcopali præemineat dignitate, vel epiſcopali, non obſtantibus quibuslibet privilegiis, & indulgentiis eis, vel ipſorum ordinibus ab Apoſtolica ſede conceſſis, vel qui, ne prædicta regalia, vel reginalia occupata reſtituantur dicto regi, infra auxilium ante dictum, dederit conſilium, terminum, vel favorem, publice, vel occulte, ſi fuerit ſingularis perſona, excommunicationis, ſi univerſitas, vel collegium, interdicti ſententias ipſo facto incurrat. Si vero per menſem, dictam ſententiam, a lapſu prætaxati termini numerandum, animo ſuſtinuerint contumaci, omnes vaſalli ſui, comites, caſtellani, judices, jobbagiones, & quivis alii a fidelitate, homagio, & qualibet alia præſtatione, qua ei tenebantur, adſtricti juramento, aut alia firmitate vallata, ſint abſoluti, & liberi præſentis auctoritate decreti: & ſi eis in tanta obſtinatione manentibus; poſt lapſum prædicti menſis, quoquo modo adhæſerint, quia favere eis in prædicta obſtinatione videntur, excommunicationis vinculo ſint innodati. Et nihilominus eorum, & dictorum detentorum morientium corpora, qui ſine debita ſatisfactione deceſſerint, Chriſtiana ſepultura privamus; diſtricte præcipientes omnibus clericis, & prælatis exemptis, & non exemptis, etiamſi de prædicatorum, minorum, & eremitarum S. Auguſtini ordinibus fuerint, cujuſcunque dignitatis, aut conditionis exſtiterint, quod talium morientium corpora nullus audeat tumulare, aut tumulationi eorum modo quolibet intereſſe. Si quis autem contravenire tentaverit, ſi clericus fuerit ſecularis, omnibus ſit Eccleſiaſticis beneficiis cum nota infamiæ, præſentis conſtitutionis auctoritate, privatus; ſi autem regularis, pro tanta inobedientia carcerali cuſtodiæ condemnatus, excommunicationis vinculo ſe noverit innodatum, & loca nihilominus, in quibus talium corpora ſepulta fuerint, ſint Eccleſiaſtico ſuppoſita interdicto. Quicunque vero laicorum eidem regi ad recuperanda prædicta bona requiſitus ab eo, fideliter aſſiſtere, ac ipſum juvare recuſaverit, juxta fidelitatis obſequium; eiſdem pœnis, & ſententiis ſe noverit ſubjacere. Publicata tertio Idus Julii.

ANNO CHRISTI 1308.

De ordinatione vacantis Eccleſiæ per proviſionem, electionem, aut poſtulationem facienda. *

* Reſumat Lector ea, quæ p. 64. & ſeq. præoccupavimus.

Sciendum eſt volentibus Eccleſias vacantes ordinare, quod altero de tribus modis ipſis vacantibus providetur: aut enim ordinatur, vacans Eccleſia *per proviſionem*, aut *electionem*, aut *per poſtulationem ſolemnem*. Proviſio pertinet ad ſuperiorem, in qua non eſt neceſſaria forma Concilii; electio autem, & poſtulatio ad inferiores, in quibus forma Concilii generalis neceſſario eſt ſervanda. Forma autem ipſius Concilii triplex eſt: ſcilicet forma ſcrutinii, compromiſſi, & inſpirationis, vel quaſi; ſecundum alteram iſtarum, quicunque vult eligere, vel ſolemniter poſtulare in Eccleſiis Cathedralibus, regularibus, & collegiatis, debet de neceſſitate procedere.

Per formam autem ſcrutinii, proceditur modo ſubſcripto. Eccleſia enim paſtoris regimine deſtituta, capitulum, ſive canonici præſentes, ſtatuent terminum ad electionem celebrandam, de quo fiet publicum inſtrumentum, in quo narrabitur, quo, die cedente, vel translato, vel defuncto tali Prælato talis eccleſiæ, ejuſque corpore eccleſiaſticæ tradito ſepulturæ, capitulum, ſive canonici, qui tunc præſentes erant, convenientes in unum, talem terminum, cum continuatione ſequentium dierum ad electionem unanimiter ſtatuerunt; qui terminus erit competens, quod infra illum abſentes, qui vocandi ſunt, citati commode venire poſſint, conſideratis locorum diſtantiis, & perſonarum qualitate, & temporis, non tamen nimis longum, quia in electione mora eſt periculoſa. Et ſi vocandus ſcitur ubi, perſonaliter eſt vocandus; ſi vero neſciatur, vocetur in loco, ubi morari conſuevit, per edictum publicum. Vocatio autem fiet ſub hac forma. B. Præpoſitus, & capitulum Strigonienſis eccleſiæ, canonico Strigonienſi, Coloſcæ moranti ſalutem in Domino. Diſcretioni veſtræ ſignificamus, quod bonæ memoriæ R. quodam archiepiſcopus noſter, die ... fuit viam univerſæ carnis ingreſſus, & corpus ejus cum debita reverentia Eccleſiaſticæ traditum ſepulturæ. Ne igitur Eccleſia noſtra propter diutinam vacationem, gravem patiatur in ſpiritualibus, & temporalibus læſionem, diem ... cum continuatione dierum ſequentium, ad tractandum de electione futuri Pontificis, & ad electionem celebrandam duximus ſtatuendum. Quo circa vos requirimus, & peremptorie citamus; quatenus die ipſa nobiſcum convenire curetis, alioquin nos ex tunc, ad eam procedere curabimus ve-

ſtri abſentia non obſtante. Quod ſi vero juſto impedimento detenti venire nequiveritis, & vestras alicui de canonicis committere vices vestras, ad nos vestrum ſpecialem nuntium, & idoneum tranſmittatis, qui juxta ſtatutum Concilii generalis, de ipſo impedimento faciat plenam fidem. Datum &c. Hæ autem litteræ erunt apertæ, & de præſentatione ipſarum fiet publicum inſtrumentum, ne poſſit malitioſe negari citatio, prout aliqui jam fecerunt. Debent autem convenire in eccleſia, vel in capitulo, ſi poſſunt, vel in alio loco idoneo, ſi ibi convenire non poſſunt. Sed ex cauſa, ſolitus locus mutatur, & locus, & cauſa in citatione inſeratur. Omnibus autem in loco ſtatuto convenientibus, diligenter deliberent, an per viam ſcrutinii, an per viam compromiſſi, procedere velint. Si ergo etiam eligant de electione hujuſmodi, fiat publicum inſtrumentum, in quo contineatur, qualiter diligenti deliberatione adhibita, placuit omnibus, & ſingulis, & concorditer omnes conſenſerunt, per viam ſcrutinii procedere.

ANNO CHRISTI 1308.

Quo facto ſic procedant: eligantur enim ex ipſo collegio, & non aliunde, tres fide digni, vel plures, vel pauciores, licet ſit melius, quam tres tantum juxta Concilium Generale, de qua etiam electione fiat publicum inſtrumentum, quibus detur poteſtas, per idem publicum inſtrumentum, vel per ſcripturam alias authenticam, examinandi vota ſua, & aliorum nullo omiſſo ſecreto, & ſingillatim, & in ſcriptis ea redigendi, & redacta mox in communi publicandi, ut ſciantur, qui in quem conſenſerunt, & meriti ad meritum, & zeli ad zelum, & numeri ad numerum collationem faciendi, & collatione per eos diligenti habita, electionem faciendi, & eum eligendi, in quem omnes invenerint & majorem & ſaniorem partem capituli conſenſiſſe; ita quod unus ipſorum ſcrutatorum de conſenſu, & voluntate aliorum duorum, vice ſua, & collegarum, & aliorum omnium, qui in eis conſenſerint, electionem pronuntiet in ſcriptis & ſolemniter celebret, & alia faciat, prout compromittentibus placuerit. Huic autem inſtrumento ſuper poteſtate tradita confecto omnes ſubſcribent ſic: ego taliis ... prædictis interfui, & conſenſi, & prædictam poteſtatem eis contuli: & poſtea ſigilla omnium, & etiam capituli apponantur. Hoc facto iſti tres trahant ſe ad partem, & primo ſcrutentur voces eorum, ita quod duo ſcrutentur tertium. Poſt hoc ſeriatim, & ſingulariter vocabunt quemlibet de capitulo ſolum, per ſe, & primo illum, qui habet in electione primam vocem de conſuetudine, & dicent ei ſecrete exemplo Danielis: frater in electione preſenti habens DEUM præ oculis, cujus nunc cauſa tractatur, non te decipiat odium, amor, vel favor; non pecunia, quæ humanos prævertere ſolet ſenſus, non lucro tuo proſpicias, ſed utilitati communi: ideo adjuramus te per DEUM vivum, & in virtute Spiritus Sancti, & ſub periculo animæ tuæ, quod conſentias in eum, & eum nomines, quem ex voto credis utiliorem, & meliorem eccleſiæ, & per quem jura eccleſiæ poſſunt melius defenſari, & tunc ille dicat: & ego credo P. meliorem, & utiliorem, & in eum conſentio, & eum nomino eligendum in epiſcopum, & paſtorem, & tam interrogatio, & adjunctio, & reſponſio redigantur in ſcriptis. Et hoc per Tabellionem Clericum, vel ſi non poſſit haberi tabellio, duo ex eis hæc ſcribant.

Completo ſcrutinio, ipſi ſcrutatores, mox in illo actu, contrario intermedio redibunt ad capitulum, & ipſi, vel unus eorum, aliorum mandato, vota ſingulorum in communi publicabunt, & preſente Capitulo dicent: Nos examinavimus vota veſtra, & ſingulorum, ſecreto, & ſingillatim; placet vobis, quod explicemus? & illi dicent, placet; & publicabunt ſic, id eſt: publice legent, ut quod ſecrete actum eſt, ab omnibus ſciatur. Publicatione facta, collatio numeri ad numerum, zeli ad zelum, & meriti ad meritum fiet per ipſos ſcrutatores ſic: ſi vota canonicorum diverſa fuerint, id eſt plures, ſurgent in medio capituli, & publicatis votis incipient a capite, & legent ſic: A. B. C. conſenſerunt in P. item ex altera parte legent, D. E. F. conſenſerunt in M. & ſic computabunt dicentes: Nos invenimus majorem numerum conſenſiſſe in P. Nam cum in univerſo XL. ſint canonici, XXV. conſenſerunt in ipſum P. & XV. in M. Item invenimus: quod tot perſonæ, perſonatus, ſeu dignitates habentes, conſenſerunt in P. & plures quam in M. Item invenimus meliorem zelum ex parte eligentium P. quam ex parte eligentium M. Nam illi elegerunt bonum, & utilem virum, iſtis autem caro & ſanguis revelavit ſuum conſanguineum eligendo; Item invenimus P. majoris eſſe meriti, quia litteratior, prudentior, honeſtior, ſanctior, & melior, ac potentior ad jura eccleſiæ conſervanda, quam M. Ubi autem unus ſolus eſt in ſcrutinio nominatus, non habet locum collatio numeri ad numerum, vel meriti ab meritum, vel zeli ad zelum; fiet tamen tunc collatio talis per eum, qui major eſt, vel per ſcrutatores. Si vir S. nominatus ſit de legitimo matrimonio natus, competentis ſcientiæ, ſufficientis ætatis, & in ſacris ordinibus conſtitutus, & ſi iſta concurrant, procedatur ad electionem, & duo ex ſcrutatoribus, quibus data a capitulo poteſtas eligendi, tribuant poteſtatem tertio electionem pronuntiandi, & publicandi nomine ſuo, & omnium conſentientium; qui unus debet eligere, et in continenti electio, & pronuntiatio fiet in capitulo primo, in hac forma: In nomine Patris & Filii, & Spiritus Sancti, Amen. Anno, menſe, & die, ego unus ex ſcrutatoribus a noſtro capitulo nominatus, & electus ad faciendum ſcrutinium, & electionem futuri Pontificis, ſecundum formam ſuperius prætaxatam, ipſa ſervata in omnibus, de voluntate, conſenſu, & mandato collegarum meorum, & ex poteſtate mihi tradita, invocata Spiritus Sancti gratia, ad honorem DEI & glorioſæ Matris ejus, & S. noſtri Patroni, & omnium ſanctorum. P. in quem collatio eſt facta, reperimus omnes, vel majorem & ſaniorem partem Capituli noſtri in ſcrutinio conſenſiſſe, in noſtrum, & eccleſiæ noſtræ epiſcopum, eligo, & in paſtorem, eamdemque electionem in his ſcriptis pronuntio. Poſt hoc pulſentur campanæ, ut populus congregetur & populo congregato, per alteram ex electoribus ad hoc, per capitulum deputatum, publicetur electio in communi, id eſt coram clero, & populo, & cantetur: Te DEUM laudamus ſolemniter, & electus, ſi præſens eſt, deportetur ante altare, introniżetur. Forma autem publica nominis hujus, erit talis: recitetur totus proceſſus, ſicut jam in forma pronuntiationis dictum, & ultimo ſic adjiciet: quam electionem vobis denuntio, & in præſentia omnium dico ſolemniter publicandam. Igitur celebrata, & pu-

ANNO CHRISTI 1308.

☞ publicata electione, decretum electionis fiet sic: sanctissimo ac beatissimo patri, & Domino suo Domino, Divina Providentia sacro-sanctæ romanæ, ac universalis ecclesiæ summo pontifici P. præpositus, & capitulum Strigoniensis ecclesiæ ejus humiles, fideles, ac devoti filii, pedum oscula beatorum. Sacris Canonibus novimus esse cautum, quod ultra tres menses vacare non debeant ecclesiæ cathedrales, ne propter defectum pastoris, Dominicum gregem lupus rapax invadat, & viduata ecclesia in suis facultatibus grave dispendium patiatur. Ea propter bonæ memoriæ R. archi-episcopo nostro, anno, mense, & die, sicut Domino placuit, viam universæ carnis ingresso, ipsius corpore, ut moris est, cum reverentia, ecclesiasticæ tradito sepulturæ; Nos, qui tunc præsentes eramus, convenientes in unum, ad electionem futuri nostri pontificis canonice celebrandam, terminum cum continuatione sequentium dierum duximus statuendum; citatis igitur interim, & tunc præsentibus omnibus qui electioni celebrandæ debuerunt, voluerunt, & potuerunt commode interesse, in Ecclesia nos convenimus de electione futuri pontificis tractaturi. Sane post diversos tractatus inter nos habitos, & nominationes diversarum personarum simplices, ac discussiones, ac inquisitiones multiplices, tandem placuit nobis, universis, & singulis per viam scrutinii nostræ ecclesiæ providere, & eligentes tres S. A. B. & C. de nostro collegio fide dignos, dedimus eis plenariam potestatem, ut secreto & singillatim vota cunctorum primo intra sua, & postea nostra diligenter inquirerent, & ea scriptis redigerent, & in scriptis redacta, mox in communi publicarent, & tam numeri ad numerum, quam zeli ad zelum, quam meriti ad meritum, per eos habita collatione diligenti, illum eligerent, in quem invenirent omnes, vel majorem, & saniorem partem nostri collegii concessisse; ita quod unus ipsorum de voluntate, & consensu aliorum duorum servatorum vice sua, & collegarum, & aliarum omnium electionum, eandem pronuntiaret in scriptis, & solemniter celebraret. Qui secedentes in partem, primo vota sua, ita quod duo scrutabantur tertium, secundo, tres simul vota omnium aliorum, sicut nobis postea retulerunt, secreto, & singillatim diligenter inquisiverunt, & in scriptis redacta, mox in communi publicarent, & in nostra præsentia, per eosdem, secundum formam eis datam, tam numeri ad numerum, quam zeli ad zelum, quam meriti ad meritum collatione habita diligenti, unus de scrutatoribus ante dictis, de voluntate, consensu, & mandato aliorum, in quem repertum fuit omnes vel majorem partem, & saniorem nostri collegii, seu capituli in scrutinio consensisse vice sua, & collegarum, & omnium aliorum, in his consentientium invocata Spiritus Sancti gratia, in nostrum, & ecclesiæ nostræ elegit episcopum, & pastorem; virum utique plenæ, & maturæ ætatis, utique, qui trigesimum annum ætatis suæ exegit, de legitimo matrimonio procreatum, & in sacris ordinibus constitutum, vita, & moribus, ac litterarum scientia commendatum, in spiritualibus, & temporalibus circumspectum, & electionem pronuntiavit in scriptis, & eam publicavit hoc modo: In hoc mense, & die. Ego unus de scrutatoribus a dicto nostro capitulo nominatis, & electis ad faciendum scrutinium, & electionem futuri pontificis secundum formam superius præ-

taxatam, ipse servata in omnibus, de voluntate, consensu & mandato, collegarum meorum, & omnium in his consistentium, & ex potestate mihi, & ipsis invocata Spiritus Sancti gratia, ad honorem DEI, & Gloriosissimæ Virginis matris ejus, & sancti, in cujus honorem ecclesia nostra est constructa, Dominum P. in quem, collatione facta, reperimus omnes, vel majorem partem, & saniorem nostri capituli, seu collegii, quorum scriptiones inferius continentur, in scrutinio concessisse, in nostrum, & ecclesiæ nostræ episcopum eligo, & pastorem, eandemque electionem in scriptis pronuntio. Dictam vero electionem sic canonice, & solemniter celebratam, & publicatam in communi omnes recepimus, & approbavimus, Te DEUM laudamus more solito, cum cordis jubilo decantando: idem vero electus sibi &c. de electione hujus præsentata licet, & hujusmodi humilitate se insufficientem, & indignum asserens, se multipliciter excusaret, nobis tamen vehementer instantibus, timens divinis dispositionibus contraire, invocato divinæ pietatis auxilio, die dicta, electioni consensit, non tam timide, quam devote electionem ipsam, officium, onusque impositum, ut prodesse valeat, suscipiens, & acceptans. Vestræ igitur beatitudini duximus unanimiter supplicandum, ut electionem sic prædictam canonice, sic solemniter celebratam dignemini confirmare, ut electo ipsi consecrationis munus favorabiliter impertiri possit, quatenus nobis velut pastor idoneus, & toti provinciæ præesse utiliter valeat, & prodesse. Nosque, & alii sibi commissi, sub ejus sacro regimine possimus coram Deo salubriter militare. Ad hujus autem confirmationem, nomine nostro a vestra sanctitate petendam, & nostros canonicos & co-electores, Inscrutatores, & procuratores ordinavimus, & constituimus, & propter hoc eos ad vestræ sanctitatis pedes duximus destinandos; dantes eis plenam, & liberam potestatem petendi confirmationem, &, si necesse fuerit, provisionem, & jurandi in animas nostras, si visum fuerit expedire, promittentes nos ratum, & gratum, & firmum perpetuo habituros, quidquid per eos in prædictis, vel aliquo præmissorum extiterit procuratum. Ut autem omnium nostrorum vota, & prædictis omnibus, & singulis in hac electione, & petitione concordasse noscatis, Sanctitati vestræ hoc canonicum decretum mittimus roboratum propriis manibus, & subscriptum. Ego præpositus Strigoniensis ecclesiæ, supradictis omnibus, & singulis consensi, & consentio, manu propria signo, & subscribo. Ego vice scribere nescientis, de mandato subscribo. Notarius autem in fine dicet: acta sunt hæc, anno, mense, die, & loco.

Per viam compromissi procedatur, modo subscripto: canonici vacantis Ecclesiæ, statuant terminum ad electionem celebrandam. Interim vocatis omnibus absentibus, & in termino convenientibus, qui possunt, debent, ac volunt commode interesse, major de capitulo, vel alius, cui capitulum committit, quærat a singulis, si placet eis per viam procedere compromissi. Singulorum autem consensu requisito, & habito, tractetur de persona, cui committant; deinde singulis super requisitis, & in unam personam, cui committatur, convenientibus, unus de mandato capituli dicet. Ego vice capituli committo, seu do A, si est unus, vel A. B. & C. si in plures compromittant, potestatem providendi

ANNO CHRISTI 1308.

di ecclesiæ nostræ de pastore. Illi autem, in quos compromittitur, si plures sint, quia possunt esse duo, tres, quinque & septem, trahant se ad partem, & simul & liberent potestate recepta, & conferant de persona eligenda, & si concordaverint, redeant ad capitulum, & forma eis a capitulo tradita in omnibus observata, unus eorum electionem pronuntiet, & publicet sub hac forma. In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Anno N. mense N. & die N. ego de voluntate, & consensu collegarum meorum, in quo unanimiter compromissum fuit a capitulo, in quos potestatem providendi ecclesiæ transtulerunt, vice mea, & ipsorum, & omnium aliorum in electione jus habentium, & hic præsentium, ex potestate, auctoritate supradicta mihi, & aliis meis collegis concessa invocata Spiritus Sancti gratia, P. in quem nos A. B. & C. compromissarii supradicti simul convenimus, in nostrum & ecclesiæ nostræ episcopum eligo, & pastorem, & de ipso provideo dictæ Ecclesiæ in pastorem, & ipsam electionem, & provisionem in his scriptis pronuntio, & solemniter publico in communi.

ANNO CHRISTI 1208.

Hæc forma servanda est, quando compromissarii sunt de collegio, prout dicit Concilium. Si vero essent extra collegium, tunc sufficit dicere: Ego unus de compromissariis supradictis; de voluntate, & consensu ipsorum, vice totius capituli, P. in quem omnes convenimus, eligo, seu provideo in ecclesiæ episcopum, & pastorem, & in hoc quasi totum capitulum concordat, nam uno contradicente non potest per viam compromissi procedere. Postmodum vero coram clero, & populo publicent electionem, sive provisionem, & postea fiat decretum ipsius electionis, sive provisionis hoc modo: Almo & beatissimo patri, & Domino, Divina providentia sacrosanctæ Romanæ, ac universalis ecclesiæ summo Pontifici P. præpositus, & capitulum ecclesiæ Strigoniensis, ejus humiles filii & devoti pedum oscula beatorum. Cum propter vacationem diutinam, ecclesiæ pastorali solatio destitutæ, in spiritualibus, & temporalibus, dispendia patiantur, conditores canonum deliberatione provida censuerant, ut ultra tres menses vacare non debeant ecclesiæ cathedrales. Defuncto igitur bonæ memoriæ R. archi-episcopo nostro, Anno, mense, & die, sicut Domino placuit, ipsiusque corpore cum reverentia tradito Ecclesiasticæ sepulturæ; nos canonici Strigoniensis ecclesiæ, qui tunc præsentes eramus, convenientes in unum, ad electionem futuri pontificis celebrandam, terminum cum continuatione dierum sequentium duximus statuendum, citatis interim, & tunc præsentibus omnibus, qui electioni celebrandæ, debuerunt, voluerunt, & potuerunt commode interesse in capitulo.

Nos recepimus de electione futuri pontificis tractaturi, & post diversos tractatus inter nos habitos, placuit tandem omnibus, & singulis, per viam compromissi, nostræ viduatæ Ecclesiæ providere, considerantes in unam difficulter multitudinem convenire, & sæpe in paucos spiritum sanioris consilii residere, dedimus plenam, & liberam omnes, & singuli unanimiter potestatem A. B. & C. ut iidem vel major pars ipsorum vice sua, & nostra per electionem canonicam, vel postulationem concordem, ecclesiæ nostræ supradictæ vacanti, DEUM, ac bonum statum ipsius ecclesiæ habentes præ oculis, de persona idonea providerent, omnem potestatem, & vicem nostram, super hoc eis committentes; ita, quod unus ipsorum de consensu aliorum compromissariorum, vel majoris partis ipsorum convenirent, eligerent, & electionem in præsentia nostra solemniter publicarent, qui secedentes in partem, & Spiritus Sancti gratiam invocantes, devote post tractatus diversos, & varios de diversis personis inter se habitos, ut nobis postmodum retulerunt, tandem in magistrum P. præpositum Strigoniensem in Sacerdotali ordine constitutum, iidem unanimiter convenerunt, virum utique plenæ, & maturæ ætatis, utpote qui 30. annos ætatis suæ exegit, de legitimo matrimonio procreatum, vita, & moribus, & litterarum merito scientia commendandum, in spiritualibus, & temporalibus plurimum circumspectum: quem secundum formam in compromissa appositam, in hunc modum elegit: In Nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, Amen. Anno, mense, & die, Ego N. unus de compromissariis supradictis de voluntate, & consensu collegarum meorum, juxta formam compromissi mihi, & eis traditam, vice mea, & prædictorum collegarum meorum, ac omnium de capitulo, & potestate mihi, & prædictis meis collegis ab universis, & singulis de ipso capitulo tradita, invocata Spiritus Sancti gratia ad honorem DEI, & Gloriosæ Matris ejus, & sancti nostri patroni, & omnium Sanctorum, magistrum P. præpositum Strigoniensem, in quem nos compromissarii supradicti unanimiter convenimus, in nostrum, & ecclesiæ nostræ eligo in episcopum, & pastorem, & de ipso provideo dictæ ecclesiæ in pastorem, eandemque electionem seu provisionem in his scriptis pronuntio, & publico, in communi publicatam omnibus unanimiter recepimus, & approbavimus more solito pulsatis campanis cum cordis jubilo, Te DEUM laudamus solemniter decantando; consequenter autem conveniente populo ad pulsationem campanarum, R. de mandato nostro dictam electionem ipsi populo publicavit. Idem vero electus sibi die ... electione hujusmodi præsentata, licet se multipliciter excusaret, tandem nobis vehementer instantibus, invocato Divinæ pietatis auxilio, die ... dictæ electioni consensit. Sanctitati igitur vestræ duximus unanimiter supplicandum, ut electionem supradictam sic canonice celebratam, dignemini confirmare, & electo nostro prædicto, munus consecrationis misericorditer impertiri, quatenus auctore DEO, nobis, & toti provinciæ, velut pastor idoneus, præesse valeat, utiliter & prodesse, nosque, & alii sibi commissi sub ejus sacro regimine, possimus coram DEO salubriter militare. Ad hujus autem confirmationem, & consecrationem nomine nostro a vestra sanctitate petendam A. & B. de nostro capitulo nostros procuratores, & etiam instructores ordinavimus, & constituimus, & propter eos ad vestræ sanctitatis pedes duximus destinandos; dantes eis plenam, & liberam potestatem petendi confirmationem, & consecrationem, ac si necesse fuerit, dispensationem, & provisionem, & jurandi in animas nostras, si visum fuerit, expedire. Promittentes nos ratum, gratum, ac firmum habituros, quidquid per eos in præmissis, vel aliquo præmissorum fuerit procuratum. Ut autem omnium nostrorum vota in prædictis omnibus, & singulis concordasse noveritis, & in hanc electionem, & petitionem venire, hoc canonicum decretum sanctitati vestræ mittimus ro-

ANNO CHRISTI 1208.

bo-

boratum propriis manibus, & subscriptum, & ad majorem cautelam sigillo nostri capituli, & etiam propriis sigillatum. Ego archi-diaconus Strigonienſis ſupradictis omnibus, & ſingulis conſenſi, & conſentio, & propria manu ſcribo.

Per inſpirationem fit electio, ſi dum canonici primo intrant capitulum pro electione celebranda, nullo ſpecialiter tractatu præcedente, quaſi Divina revelatione, & inſpiratione omnes, nullo contradicente, conſenſerint in aliquem repente, & ſimul eum eligant, & nominent dicentes una voce: eligo P. eligo P. & talis electio dicitur facta per inſpirationem; & ex quo canonici omnes uno ore, & uno ſpiritu eligunt, non eſt vis, ſi dicant eligo, ſive eligimus. Quia una eſt cenſenda electio propter unanimes voluntates: & conformabitur ſic decretum.

Sanctiſſimo Patri, & Domino ſuo Domino C. Divina providentia ſacroſanctæ Romanæ, ac univerſalis eccleſiæ ſummo pontifici, P. præpoſitus, & capitulum Strigonienſis ejus eccleſiæ humiles filii, & devoti, pedum oſcula beatorum. Ne pro defectu Paſtoris Gregem Dominicum lupus rapax invadat, aut in ſpiritualibus, & temporalibus eccleſia viduata grave diſpendium patiatur, conditores canonum deliberatione provida ſtatuerunt, ut ultra tres menſes vacare non debeant eccleſiæ cathedrales. Ea propter bonæ memoriæ R. archi-epiſcopo noſtro, anno, menſe, & die, ſicut domino placuit, viam univerſæ carnis ingreſſo, ipſiuſque corpore, ut eſt moris, cum reverentia eccleſiaſticæ tradito ſepulturæ. Nos canonici Strigonienſes, qui tunc præſentes eramus, convenientes in unum ad electionem futuri noſtri Pontificis canonice celebrandam, terminum cum continuatione dierum ſequentium duximus ſtatuendum: citatis igitur interim, & tunc præſentibus omnibus, qui debuerunt, voluerunt, & potuerunt commode intereſſe, in eccleſia nos recepimus de electione futuri Pontificis tractaturi; nobis in unum locum, & propoſitum congregatis, unuſquiſque divina inſpiratione repente, nulla nominatione, nulloque tractatu alio præcedente in P. virum utique plenæ, & perfectæ ætatis, utpote, qui 30. annos ætatis ſuæ exegit, legitimo matrimonio natum, vita, & moribus, & litterarum ſcientia commendandum conſenſit, & una voce ſimul, ac unanimiter omnes, & ſinguli in epiſcopum elegerunt, & pulſatis campanis, Te DEUM laudamus ſolemniter decantarunt, conſequenter autem conveniente populo: etiam & ut ſupra in forma proxima. Publicata II. Idus Julii. Datum Budæ Anno domini milleſimo, tercenteſimo, octavo, indictione ſeptima III. non. decembris. Pontificatus domini Clementis papæ V. Anno quarto.

ANNO CHRISTI 1308.

PISTORIENSE CONCILIUM DIOECESANUM

Anno 1308. *celebratum.*

COLLECTORIS MONITUM.

QUanquam a Diœceſanis ſynodis poſt annum 1300. *celebratis abſtinendum ſtatui, ne operis hujus moles nimium creſceret, nec ab ea lege recederem quam Labbeus conſtituerat; ex me tamen impetrare non potui quominus, aliis omiſſis, duo tamen diœceſana concilia darem, Piſtorienſe ſcilicet iſtud, & Lucenſe aliud ſuo mox loco referendum. Ac de Lucenſi quidem, amori in patriam meam id facile indulgentiæ dabunt lectores æqui, ut quandoquidem tantum laboris, omnia undequaque diſperſa concilia colligendo, in eorum gratiam ſuſcepi; civibus interdum meis peculiarius, cum tantillo eorum incommodo, ſervirem. Quin nec grave illis accidet, ſi hic habeant Concilium, quamvis diœceſanum, quod nullibi habere poſſunt excuſum. Piſtorienſe vero ut darem coegit humanitas Illuſtriſſimi & Rev. Domini Friderici Alamanni Piſtorienſis epiſcopi, qui ejus apographum mihi benigne largitus eſt, hic primo vulgandum.*

CONSTITUTIONES SYNODI DIOECESANÆ PISTORIENSIS

Sub Epiſcopo Ermanno editæ.

Anno MCCCVIII.

In Dei nomine. Amen. Infraſcriptæ ſunt Conſtitutiones factæ, & editæ per Ven. Patrem D. Ermannum Dei gratia Piſtorienſem epiſcopum, & lectæ, & publicatæ in Synodo Cleri civitatis, & diœceſis Piſtorienſis celebrata in Eccleſia majori civitatis Piſtorii ſub anno Dominicæ Nativitatis MCCCVIII. indictione VII. die VIII. Decembris, & poſtea confirmatæ per Venerabilem in Xpo Patrem Dominum Barontum Dei gratia epiſcopum Piſtorienſem ſucceſſorem dicti Ven. Patris D. Ermanni.

Rubrica.

Quod Clerici, & Converſi portent habitum, & tonſuram.

LIcet clericos, religioſos, & converſos congruis attollere favoribus, & eorum immunitates, jura, & privilegia illibata conſervare pro viribus intendamus; tamen ipſos ſuis juribus, & honoribus ita volumus eſſe contentos, quod immunitatum, & jurium ſuorum limites obſervantes, jura non impediant, vel occupent aliorum. Et qui eorum verbis, & exemplis laicos debent ad viam vitæ & rectitudinis revocare, ipſos in mortis devia non impellant, & ne ex ipſis fomites eorum erroris, & diſcordiarum materiam dicantur laici invenire. Sane ſicut nos tam facti experientia, quam frequens cla-

mor

mor instruxit; quidam clerici, religiosi, ac ecclesiarum, & venerabilium locorum civitatis, & diœcesis Pistorien. conversi, nec in vestimentorum forma, nec in modo tonsuræ, nec in qualitate negotiorum, de ecclesiæ religione, seu conversione ostendunt, ad pœnæ subterfugium se pro clericis, religiosis, seu conversis solummodo exhibentes; & cum super excessibus, quos sæculari lapsu committunt, & negotiationibus sæcularibus, quas exercent, ad publica judicia protrahuntur, circumcisis crinibus, & habitu clericali, seu religioso assumpto, ut possint circumvenire vindictam, se pro religiosis, vel conversis, seu clericis repræsentant, fori privilegium labiis allegantes, quod factis negaverant paulo ante. Verum quia privilegium meretur amittere qui permissa sibi abutitur potestate, & frustra legis invocat auxilium, qui contravenit in legem; nos volentes tam prædictorum animarum periculis, quam scandalis, & malis exemplis quæ exinde occurrunt, & possint occurrere, auxiliante domino, præcavere, omnes clericos, & religiosos, & conversos ecclesiarum sæcularium, vel venerabilium, seu religiosorum locorum Pistorien. civitatis, & diœcesis semel secundo, & peremptorie monemus, ut se ipsos debeant emendare, & sæcularibus negotiationibus, & officiis dimissis, omnino vestem, & tonsuram portare debeant congruentes; ita quod in modo tonsuræ, & vestimentorum qualitate eorum religioni conveniant, & a laicis discernantur.

ANNO CHRISTI 1308.

Rubrica.

De electione

Et quod non recipiantur in canonicos, vel conversos sine licentia episcopi.

CUm propter indiscretam electionem, & receptionem canonicorum, clericorum, & conversorum, quæ passim, & indistincte consueverunt fieri per prælatos, & rectores ecclesiarum, Monasteriorum, & hospitalium civitatis, & diœcesis Pistorienſis scandala non modica, & damna gravia provenerint hactenus, & proveniant ecclesiis, monasteriis, & hospitalibus civitatis, & diœcesis nostræ, pro eo, quod multotiens indigni, & pravæ vitæ homines, & qui, non ut serviant Deo, sed ut evitent sæcularia onera, & impune perpetrent maleficia, se procurant recipi in monasteriorum, ecclesiarum, & hospitalium canonicos, clericos, & conversos; statuimus, ut nullus prælatus, vel rector ecclesiarum, seu hospitalium civitatis, & diœcesis Pistorienſis deinceps ultra numerum statutum, seu consuetum tum in ecclesia, cui præest, si ecclesia est, quæ numerum habeat canonicorum, seu clericorum; & in ecclesiis, in quibus non est numerus, & in hospitalibus aliquem eligant, vel recipiant in canonicum, clericum, vel conversum, sine nostra licentia speciali. Quod si secus per aliquem fuerit attemptatum, electio, & receptio hujusmodi nullæ sint ipso jure, & prælatus, vel rector, qui sic electos, vel receptos habuerit pro canonicis, clericis, vel conversis, ipso jure sententiam excommunicationis incurrat; & nihilominus taliter electi, vel recepti, si se gesserint pro canonicis, clericis, vel conversis ecclesiarum, vel hospitalium, in quibus sic electi, vel recepti fuerint, ipso jure excommunicati existant.

Nos Frater Andreas Dei, & Apostolicæ Sedis gratia Episcopus Pistorienſis universis, & singulis præsentes litteras inspecturis pateat manifeste, ne redarguti a juris errore cum tacita veritate, vel negligentia compescamur juribus, oneribus irretiti juxta illud: *Error, cui non resistitur, approbatur; & veritas, cum minime defensatur opprimitur;* & negligere, cum possit perturbare perversos, nihil aliud est, quam fovere, & necessitate nobis imposita, & cura nostri officii dictante cogimur diesque, noctesque insomnes ducere, ut accuratius greges nobis subjecti vita, & moribus mentis maturitatem ostendant, & ne devii sint a lege; at potius se sciant legibus mancipatos, & ne ipsas leges, quibus hactenus sedulo usi sunt, & continuo coutuntur paulatim, atque incuria obsolere contingat, quarum notitia quotidiana necessaria videatur, & extat. Ideo inter leges, & constitutiones nostras, & dicti nostri episcopatus has præsertim duximus præsentialiter recensendas, videlicet constitutionem positam sub Rubrica: Quod Clerici, & conversi portent habitum, & tonsuram; quæ sic incipit. *Licet clericos, religiosos, & conversos &c. Repetitur eadem constitutio quæ supra.* Item constitutionem positam sub rubrica: *Quod non recipiantur in canonicos, vel conversos sine licentia episcopi:* Quæ sic incipit. *Cum propter indiscretam electionem &c.*

Prædictas Constitutiones autem, ut superius de verbo ad verbum exaratas mandavimus foribus majoris ecclesiæ nostræ Pistorienſis affigi, & apponi, ut nullus deinceps ignorantiam prætendere valeat in prædictis, sed contraveniens sentiat in legibus disciplinam. Idcirco omnes, & singulos, tam clericos conversos, quam rectores ecclesiarum, & monasteriorum juxta tenorem dictarum supraſcriptarum constitutionum nostræ Civitatis, & Diœcesis Pistorienſis citamus, requirimus, & monemus, eisque sub pœna excommunicationis, & pœna in dictis constitutionibus contenta præcipiendo mandamus, quatenus supradictas constitutiones, unamquamque per se, & integraliter de verbo ad verbum inviolabiliter observare debeant, assignando eisdem terminum unius mensis a die affixionis prædictarum, infra quem comparere studeant quicunque contradicere voluerint opposituri, & contradicturi, quare prædicta fieri non debeant de jure, & secundum formam Synodalium constitutionum civitatis, & diœcesis Pistorienſis. Quem terminum pro primo, & secundo, & tertio, & peremptorio hac præsenti canonica monitione assignamus ex nunc prout ex tunc, & ex tunc prout ex nunc; ipso termino elapso in contrafacientes prædictam excommunicationis pœnam, & sententias in dictis constitutionibus contentas volumus incurrere ipso facto. Prædicta vero in majoris roboris firmitatem fecimus in præsentia & de præsentia, & consensu, & voluntate infraſcriptorum canonicorum nostræ majoris ecclesiæ Pistorienſis, videlicet domini Joannis Simonis de Cancelleriis, domini Pauli Cepti, domini Justi Philippi Gaii, domini Stancolli de Tavianis, absentibus domino Corrado Ser Franciſci, tamen legitime citato, & aliis, qui absunt, & aberant extra Pistorienſem diœcesim. Mandantes ad cautelam majorem, prædicta in volumine nostrarum constitutionum authentice regiſtrari, & nostri pontificalis sigilli impressione muniri. Datum Pistorii in nostro episcopali palatio, præsentibus venerabili Viro domino Bartholomæo Abbate Monasterii S. Mariæ

ANNO CHRISTI 1308.

riæ de Buggiano Lucanæ Diœcesis, & Fratre Vincentio Franciſci de Senis de Ordine Fratrum Prædicatorum teſtibus ad prædicta vocatis, habitis, &. rogatis ſub anno Dominicæ Nativitatis milleſimo trecenteſimo octuageſimo ſexto, indictione nona, die tertiodecimo menſis Februarii, Pontificatus Sanctiſſimi in Chriſto Patris, & Domini noſtri domini Urbani miſeratione divina Sacroſanctæ Romanæ ac univerſalis eccleſiæ Papæ Sexti anno octavo.

Et poſtea etiam per Venerabilem Patrem dominum Andream de Ciantoris eadem gratia epiſcopum Piſtorienſem ſucceſſorem domini Baronti epiſcopi. Et poſtea etiam per Ven. patrem dominum Fratrem Remigium eadem gratia epiſcopum Piſtorienſem ſucceſſorem dicti domini Andreæ epiſcopi prædicti. Et poſtea etiam confirmatur per Ven. Patrem D. Joannem eadem gratia epiſcopum Piſtorienſem, & ſucceſſorem dicti domini Fratris Remigii; & poſtea etiam confirmatur per Ven. patrem D. Fratrem Andream epiſcopum Piſtorienſem ſucceſſorem dicti D. Johannis epiſcopi prædicti; & poſtea etiam per Rev. patrem Dominum Matthæum epiſcopum Piſtorienſem ſucceſſorem dicti domini Andreæ avunculi ſui.

De publicatione harum Conſtitutionum.

LEctæ, & publicatæ fuerunt dictæ conſtitutiones per me Berlingherium Arrighetti Notarium infraſcriptum, & ſcribam publicum curiæ epiſcopalis Piſt. dicti D. epiſcopi de mandato dicti domini epiſcopi; & conditæ, factæ, & promulgatæ per dictum Ven. patrem dominum epiſcopum ſupraſcriptum in dicta Synodo celebrata in dicta majori eccleſia Piſtorien. de voluntate, & conſenſu dicti ſui Capituli, & coram D. Ranuccio de Peruſio Vicario, Ser Gentile de Camerata cappellano ipſius domini epiſcopi, Ser vanne Buonvaſſalli, & multis aliis teſtibus vocatis, & rogatis ſub anno, indictione, & die ſupraſcriptis.

Publicatio ſupradictarum Conſtitutionum. ANNO CHRISTI 1308.

Publicatæ, & pronuntiatæ fuerunt conſtitutiones prædictæ per ſupradictum Rev. patrem, & dominum D. Johannem miſeratione divina S. Theodori Diaconum Cardinalem Apoſtolicæ Sedis Legatum, & lectæ per Bindum de Mugello Cappellanum dicti domini legati de mandato, & auctoritate ipſius domini legati, ipſo præſente, & mandante &c. præſente etiam clero civitatis, & diœceſis Florentinæ, ac religioſorum multitudine copioſa Florentiæ apud locum Fratrum Minorum in aula dicti domini Anno 1327. legati, Die Dominico VIII. Kal. Martii Pontificatus SS. in Chriſto Patris, & domini D. Johannis Papæ XXII. anno &c. indictione decima, præſentibus etiam Venerabilibus patribus dominis Petro Anagnino, Alamanno Amilien. Ugolino civitatis Caſtelli, Tedicio Fæſulano epiſcopis, Boſo Aretino electo, & dominis Conte, & Arrigo Vicariis epiſcopi Florentini. Qui dominus legatus ſtatim præcepit, dictas Conſtitutiones omnes, & ſingulas per ſingula capitula obſervari.

Et ego Andreas Nardi de Fulgines publicus, & apoſtolica, & imperiali auctoritate Notarius, & nunc notarius, & Scriba dicti domini legati, & ſuæ Curiæ ſupradictæ publicationi, affirmationi, & acceptationi interfui, & de mandato, & auctoritate dicti domini legati ſcripſi, & publicavi, ſignumque meum appoſui conſuetum.

Ego Michael olim Ser Thomaſii de Putomoſſis civis Piſtorien. publicus imperiali auctoritate Judex Ordinarius, & Notarius publicus Florentinus, & Piſtorien. ſupradicta omnia, & ſingula inveni, vidi, & legi in volumine conſtitutionum civitatis, & diœceſis Piſtorienſis, exiſtente in archivio, & cancellaria epiſcopali Piſtorienſis, & prout ibidem inveni, vidi, & legi, ita hinc inde tranſcripſi, & publicavi, nil addens, vel minuens, quod ſenſum mutet, vel variet intellectum, ſub anno Dominicæ Incarnationis milleſimo quadringenteſimo quinquageſimo nono, indictione octava, die vigeſima quarta menſis Decembris. Et ad fidem omnium præmiſſorum me ſubſcripſi, ſignumque meum appoſui conſuetum.

LUCANA SYNODUS

SUB HENRICO LUCENSI EPISCOPO

Circa annum 1308. *habita.*

RUBRICÆ CONSTITUTIONUM D. EPISCOPI.

II.

DE divinis officiis celebrandis.
... De uno ſcholare tenendo, qui cantare ſciat.
De ornamentis eccleſiaſticis ſervandis.
De Corpore Domini noſtri Jeſu Chriſti in caſſa tenendo.
De faciendo incenſum in celebratione miſſarum, videlicet ad Hoſtiam, & Calicem.
De non celebrando ultra unam miſſam in aliqua die.
De non dando comeſtionem aliquibus perſonis extra conſuetudinem.
De veſtibus prælatorum qualiter portare debeant.
..... eccleſiaſticis per violentiam ſumendis.
..... eccleſiaſticum beneficium ſe faciat ad presbyteratus ordinem promoveri.

XVI.

De examinatione clericorum promovendorum ad ſacros ordines.

XVII.

De eo, qui fuit ex fornicatione natus, & ſacros ordines clanculo ſurripuit.

XVIII.

ANNO CHRISTI 1308.

XVIII.

De eo, qui missus dicitur civitatis, vel diœcesis Lucanæ, ne se ab alio episcopo faciat ordinari.

XIX.

De eo quod nullo deinceps de alieno episcopatu natus ad regimen alicujus ecclesiæ civitatis, vel diœcesis assumatur.

XX.

De pactionibus non faciendis pro ecclesiasticis beneficiis obtinendis.

XXI.

De conjurationibus vel juramentis non faciendis...

XXII.

De electionibus ad vacan.....

XXIII.

De conversis non recipiendis per aliquem rectorem.

XXIV.

De concubinis non tenendis.

XXV.

De possessionibus ecclesiarum non alienandis.

XXVI.

De debito non contrahendo nomine ecclesiæ.

XXVII.

De non locando aliquam ecclesiam.

XXVIII.

De usuris non faciendis.

XXIX.

De bestiis non dandis ad ollariam,

XXX.

De odiosis conjurationibus non faciendis.

XXXI.

De sepulturis non eligendis.

XXXII.

De prima missa cantanda.

XXXIII.

De constitutione non facienda pro augendo præbendam.

XXXIV.

De eo quod nullus imperitus, qui nesciat grammaticam ad dignitatem eligatur.

XXXV.

De aliqua accomandisia pecuniæ non recipienda ab aliquo officiali Lucensis communis,

XXXVI.

De non recipiendo officium procuratoris, vel Syndici contra Lucensem communem.

XXXVII.

De non faciendo Lucense commune aliquod instrumentum.

XXXVIII.

De non ludendo ad ludum taxillorum,

XXXIX.

De non blasphemando Dominum, vel Sanctos,

XL.

De armis non portandis offendilibus,

XLI.

De insultibus non faciendis contra ecclesiasticam personam.

XLII.

De juramentis non faciendis, & de matrimoniis dissolvendis.

XLIII.

De incantantionibus non faciendis.

XLIV.

De petentibus debitum jam solutum.

XLV.

De ecclesiastica libertate observanda.

XLVI.

De non faciendo, vel scribendo aliquod instrumentum contra ecclesiasticam libertatem.

XLVII.

De non imponendo aliquam impostim Lucano Clero.

XLVIII.

De non faciendo aliquam injuriam Lucano episcopatui, vel suo Clero.

XLIX.

De iis, qui fecerint contra ecclesiasticam libertatem, non recipiantur ad aliquod officium ecclesiæ alicujus.

L.

De alienatoribus feudorum ecclesiasticorum,

LI.

De mandando executioni pias causas defunctorum, & voluntates eorum.

LII.

De eo quod notarii teneantur denunciare ultimas voluntates defunctorum.

LIII.

De testibus, qui falsam reddiderint attestationem.

LIV.

De petentibus debitum jam solutum.

LV.

De fractoribus ecclesiarum,

LVI.

De mutuantibus ad usuram.

LVII.

De Pœnitentia sumenda.

LVIII.

De eo quod medici tenentur consulere infirmis ad pœnitentiam sumendam.

LIX.

De non veniendo contra nostras constitutiones.

LX.

De armis non portandis.

LXI.

De audiendis aliquibus causis.

LXII.

De non promovendo, vel confirmando aliquem, ad aliquod beneficium, nisi habuerit XXV. annos.

LXIII.

De clericis non ordinandis.

LXIV.

De iis, qui assumpserunt ordinem sacerdotalem, quomodo tenentur missam cantare.

LXV.

De continua residentia facienda.

LXVI.

De conversis ecclesiarum dandis in scripto domino episcopo

LXVII.

De habendo numero Canonicorum in ecclesiis.

LXVIII.

De non eundo pesando panem, vel vendi faciendo vinum ad minutum.

LXIX.

De non portando arma prohibita.

LXX.

De non absolvendo aliquem usurarium.

LXXI.

De non eundo ad moniales.

LXXII.

De non convocando clericos vel coadunando.

LXXIII.

De non ingrediendo claustra monialium

LXXIV.

De dando inscriptis D. episcopo omnia beneficia clericorum.

LXXV.

De revocatione dispensationum.

LXXVI.

De litteris non auferendis de manibus ſui nuncii.

LXXVII.

De licentia data per D. epiſcopum ſacerdotibus pro abſolutione peccatoribus ab ipſo D. epiſcopo revocata.

ANNO CHRISTI 1308.

INCIPIUNT CONSTITUTIONES

D. Lucani epiſcopi.

LIcet ſacri Canones a ſanctis dudum editi Patribus de divino cultu, vita, honeſtate, ac moribus univerſos Chriſticolas inſtruant ſalubriter, & informent; quia tamen . . . . . qualitatem, pro temporum varietate, locorum conditionibus, ac cætera intendunt . . . . . & opportuna de novo remedia cogitanda magiſtra rerum . . . . deo nos Fr. Henricus miſeratione divina Lucanus epiſcopus &c.

Cætera deſunt uſque ad Canonem IV.

De Corpore Domini Noſtri J. C. in capſa tenendo.

Corpus autem D. N. J. C. in caſſa, vel pixide . . . . . altari appenſa, & in ſacrario ne ab indiſcretis vel beſtiis tangi poſſit cum multa reverentia teneatur. Chriſma etiam ſub firma cuſtodia taliter conſervetur ne ab aliquo tractari poſſit ſine licentia prælati vel honeſta parte, quæ fuerit ad ipſius chriſmatis cuſtodiam deputata, & de quo chriſmate niſi pro baptiſmate vel unctione ſacra nulli pars detur. In celebratione miſſarum & maxime publicarum ſaltem dum ſecreta dicitur, candela cerea ſemper ardeat in altari.

De faciendo incenſum in celebratione Miſſarum, videlicet ad hoſtiam & calicem.

In plebibus autem, & aliis collegiatis eccleſiis in miſſis, & diebus celebrandis ſolemnibus ſuper hoſtiam, & calicem ſemper fiat incenſum, cum id tam parvo poſſit fieri diſpendio, quod paupertatis prætextu ſe aliquis valeat excuſare.

De non celebrando ultra unam miſſam in aliqua die.

Item ſtatuimus, & ordinamus, quod nullus presbyter in aliqua die ultra unam miſſam, niſi cauſa neceſſitatis, & tunc non ultra duas miſſas, excepta die feſta Nativitatis Domini ulterius celebrare præſumat.

De non dando comeſtionem aliquibus perſonis ex conſuetudine.

Item ſtatuimus, quod nullus prælatus, ſive rector alicujus eccleſiæ, vel hoſpitalis parochianis ſuis, nullus monachus, vel clericus ſæcularis, aut monacha ſuis fratribus, vel ſororibus comeſtionem, ſeu aliquid loco comeſtionis pro ſuo ingreſſu prætextu cujuſcumque conſuetudinis, vel exceptionis exhibere præſumat, & qui receperit ex nunc, prout ex tunc ipſos excommunicationis ſententia innodamus.

De Veſtibus prælatorum qualiter portare debeant,

Item ſtatuimus quod nullus ſacerdos, ſeu clericus in ſacris ordinibus conſtitutus habens eccleſiaſticum beneficium per civitatem, aut vicum ſive plateas incedat, quin exteriorem veſtem clauſam habeat, nec mantellis utatur, aut cappis de nimio coloris fulgore, aut ſplendore notandis vel bottonis in manicis, vel ad pectus. Cendadis autem rubeis, glaucis viridibus, vel ſanguineis non utatur diſcoopertis, nec caputeum aut infulam in eccleſia aut per civitatem eundo inhoneſte, vel ſuperbe more deferat laicorum. Cappas manicatas, aut guaſcappas ad divinum officium inter eccleſiam non gerat, ſi voluerit effugere ultiones; bottones non de panno, & guaſcappas in villis & terris diœceſis Lucanæ, & extra terram eundo, equitando, & redeundo & caputeum & infulam in eccleſia de nocte eundo extra civitatem, & redeundo habere unicuique clerico liceat ferre.

. . . . . *Eccleſiaſticis per violentiam ſumendis.*

. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .

XV.

. . . . . *Eccleſiaſticum beneficium ſe faciat ad presbyteratus ordinem promovere.*

Item ſtatuimus, quod quilibet clericus, qui nunc habet, vel in antea habuerit prælaturam, vel rectoriam alicujus civitatis eccleſiæ, vel diœceſis noſtræ curam animarum habentem, ſive, ... ſtatutis . . . . temporibus ſe faciat ad presbyteratus ordinem promoveri, vel ad ordinem, quem ipſius beneficii cura requirit, ſecundum quod de juris communis terminis vel conſtitutionem editam in Concilio Lugdunenſi de clericis promovendis ſub pœna in canone conſtituta.

XVI.

De examinatione clericorum promovendorum ad ſacros ordines.

Item ſtatuimus, quod clerici, qui ſunt ad ſacros ordines promovendi, diligenter examinentur per eos, qui ad hoc fuerint deputati, & ad quos pertinet: quod ut rite fieri poſſit, quartam, quintam, & ſextam feriam, ſabbatum quatuor temporum præcedentibus a plebanis ſuis præſentialiter præſententur, ut de ipſorum vita, ſcientia, & conditione, nativitate valeat conſtare eorumdem teſtimonio plebanorum; qui ſi forte aliqui ipſorum plebanorum nequiverint canonica præpeditione detenti, clericos ſuos, quos ordinari volunt cum litteris ſuis de ipſorum vita, ſcientia, conditione, & nativitate teſtimonium perhibentibus ad nos mittat, cum aliquo de cappellanis ſuis bonæ famæ & converſationis honeſtæ, qui etiam nobis, ſeu examinatoribus, ad quos pertinet, ipſius plebani vice, ſeu nomine, repræſentent.

A

ANNO CHRISTI 1308.

XVII.

De eo qui fuerit ex fornicatione natus, & ſacros ordines clanculo ſurripuerit.

Item ſi quis ſacerdotis filius, aut alius ex fornicatione natus, diſpenſatione non obtenta, ſacrum ordinem clanculo ſurripuerit; hoc ipſo ſit excommunicationis vinculo innodatus, & etiam poſt abſolutionem obtentam maneat tandiu ab ordinis ſic ſurrepti executione ſuſpenſus, donec diſpenſationis gratiam potuerit obtinere. Quod & de his, qui ſine certo titulo ſe clanculo fecerint ad ſacros ordines promoveri decernimus obſervandum. Illos vero, quos ſcienB ter ad ordines jam ſuſceptos . . . vel per ſaltum promoveri ſe fecerint, aut per ſimoniacam pravitatem a nobis, vel ab alio ſe procuraverint ordinari, excommunicationis ſententia innodamus. Si qui vero ſcienter ad ſacros ordines præſentaverint filios ſacerdotum, tacito quod ſint tales, ipſos ex nunc excommunicationis ſententia innodamus.

XVIII.

De eo qui miſſus clericus civitatis vel diœceſis Lucanæ ſe ab alio epiſcopo faciat ordinari.

Item ſtatuimus, quod ſi quis clericus ſæcularis, vel religioſus eccleſiaſticum habens beneficium in civitate, vel diœceſi noſtra ſe ab alio epiſcopo, vel archiepiſcopo fecerit ordinari, ab executione ordinis ſic ſuſcepti ipſum duximus ſuſpendendum, donec diſpenſationis gratiam valebit obtinere.

XIX.

De eo quod nullus clericus de alieno epiſcopatu natus ad regimen alicujus eccleſiæ civitatis vel diœceſis aſſumatur.

Item ſtatuimus ut nullus de alieno epiſcopatu oriundus ad regimen, vel in clericum alicujus D eccleſiæ noſtri epiſcopatus eligatur, ſeu admittatur abſque noſtra licentia ſpeciali; & ſi contra factum fuerit, illud decernimus non tenere, & nihilo minus eligentes, ſeu etiam admittentes excommunicationis vinculo.....

XX.

De paſtionibus non faciendis pro eccleſiaſticis beneficiis obtinendis.

Item cupientes ut beneficia eccleſiaſtica in civitate, & diœceſi noſtra . . . . . .
. . . . . .
. . . . . .E

XXI.

De conjurationibus non faciendis pro clericis civilibus vel nobilibus ad eccleſiaſticum beneficium non eligendis.

Item ſtatuimus, & omnibus capitulis . . .
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .

ANNO CHRISTI 1308.

XXII.

De electionibus ad vacantes eccleſias in civitate, vel diœceſi alterius non faciendis.

Item ſtatuimus ut ſervetur electio . . . . . & quæcunque alia beneficia eccleſiaſtica ulterius faciendis . . . . . per laicos, ad quos ſpectat, vel ſpectaverit Deo duce & . . . . . canonica facta ſine injuria adminiſtret in pace, & . . . . . quam perſonas eccleſiaſticas in præſenti decreto peremptorie commonemus ut .... alicui clerico, vel perſonæ eccleſiaſticæ vel laico, eligendi, poſtulandi, vel præſentandi, aut conferendi, vel reformandi jus, vel poteſtatem habenti in aliqua eccleſia vel loco vene . . . . civitatis, vel diœceſis prædictæ, vel ejus conſanguineo, vel laico ante reformationem vel poſt, aliquam violentiam, vel metum, vel comminationem, vel injuriam, vel offenſam, dicto, vel facto, aut litteris, vel ſignis inferat de cætero, vel procuret inferri in omnes, & ſingulos, qui in prædictis officiis & aliis; vel beneficiis, vel eorum occaſione aliquo modo contrafecerint excommunicationis ſententiam proferentes, ac etiam decernentes omnes hujuſmodi electiones, poſtulationes, & collationes de quibuſcumque beneficiis vel metu aut comminatione alicujus, vel aliquorum laicorum ſi quæ C fierent, nullas, & non tenere de jure eaſdem pronunciamus irritas, & inanes: & hæc conſtitutio in eccleſiis coram populo quater in anno ſolemniter recitetur.

XXIII.

De converſis non recipiendis per aliquem rectorem.

Item tam facti experientia, quam frequens clamor inſtruxit, quod quidam Lucanæ civitatis & diœceſis eccleſiæ prælati, ac venerabilium, religioſorumque locorum rectores in animarum ipſorum periculum & Lucani communis fraudem aliquos, ſeu aliquas in converſos, & converſas recipiunt, qui ſicut prius in eorum domibus remanentes ſæcularibus negotiationibus, & officiis intendentes licet labiis Deo & eorum eccleſiis offerunt ſe, & ſua; hoc tamen ſolum peragunt ut . . . . . poſſint circumvenire vindicta & onera Lucani communis tam realia, quam perſonalia evitare. Nos Fr. Henricus Dei gratia Lucanus epiſcopus volentes, prout poſſumus, animarum ipſorum periculo, & indemnitati eccleſiarum a ſcandalo, quod intervenire poſſet inter clericos, & laicos evenire auxiliante domino præcavere; ſtatuimus, & ordinamus, quod nullus rector alicujus eccleſiæ Lucanæ civitatis, vel diœceſis ſæcularis, vel regularis aliquem virum, vel mulierem ulterius in converſum ſeu converſam ſuarum eccleſiarum, ac venerabilium religioſorumque locorum oneroſos, vel inutiles, vel qui non ſint bonæ famæ, ſeu in fraudem Lucani communis, vel alicujus univerſitatis Lucani diſtrictus, cui ſic recipiendi eſſent ad aliqua ratiocinia obligati recipere debeant; & ſi contra factum fuerit, illud decernimus non tenere, & in nullo ipſis ſic receptis eorum eccleſiis obligari: nihilominus in omnes & ſingulos homines, qui contra fecerint, ſeu fieri conſenſerint excommunicationis ſententiam promulgantes, & illi, & illæ intelligantur oneroſi ſeu

inu-

☞ inutiles, & in fraudem recepti, qui ſicut prius in eorum domibus remanentes habitum converſalem condecenter non deferunt, vel ſe immiſcuerint ſæcularibus negociationibus & officiis ſicut prius. A

ANNO CHRISTI 1308.

XXIV.

De concubinis non tenendis.

Item ſtatuimus quod nullus clericus in ſacris ordinibus conſtitutus, aut aliud obtinens beneficium eccleſiaſticum concubinam nec aliquam fœminam in domo, vel extra domum, de qua ſit, vel fuerit infamatus, aut ſi . . . . . ſuſpicio rationabilis, vel veriſimilis haberi poſſit, habeat mulierem, nec admittat eam ad ali- B quod ſervicium in canonica eccleſiæ, niſi matrem vel amitam ejus . . . . . filios ſuos. Et qui contra fecerint ab officio, & beneficio duximus ſuſpendendos . . . . &c.

XXV.

. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .

XXVI.

De debito non contrahendo nomine eccleſiæ.

Item ſtatuimus ne rector alicujus eccleſiæ vel loci religioſi civitatis, vel diœceſis Lucanæ debitum contrahat nomine eccleſiæ ſuæ vel ultra ſummam ſibi conceſſam, vel concedendam a nobis; & ſi contraxerit pronunciamus contractum ipſum penitus non valere, & ex tali contractu in nullo ſuam eccleſiam obligari. Verum plebani & procuratores uſum in ſumma X. librarum: Alii vero eccleſiæ rectores uſum in ſumma LX. ſolidorum denariorum Lucanorum parvorum quilibet rector poſſit, & liceat ei debitum contrahere pro eccleſia, non obſtante conſtitutione præſenti.

XXVII.

De non locando aliquam eccleſiam.

Item ſtatuimus quod nullus prælatus, vel rector alicujus eccleſiæ de civitate, vel diœceſi Lucana eccleſiam ſuam ulterius locet, vel concedat ad firmam, niſi in caſibus a jure conceſſis; & ſi quis contrafecerit, ipſum excommunicationis vinculo innodamus.

XXVIII.

De uſuris non faciendis.

Item ſtatuimus, & ordinamus omnes, & ſingulos clericos, & perſonas eccleſiaſticas civitatis, & diœceſis Lucanæ, ut nullus ipſorum uſuras exercere præſumat, in omnes & ſingulos, qui contrafecerint aliquo modo excommunicationis ſententiam proferentes

XXIX.

De beſtiis non dandis ad collariam.

Item ſtatuimus quod nulla perſona eccleſiaſtica vel per ſe, vel per alium locet aliquem bovem, vel aliam beſtiam ad collariam, vel concedat in fraudem uſurarum, vel contra canonica ſtatuta; & ſi quis contra fecerit, pœna canonica puniatur.

XXX.

De odioſis, vel indebitis conjurationibus non faciendis.

Item ſtatuimus, & monemus omnes clericos civitatis & diœceſis Lucanæ cuiuſcumque dignitatis vel ordinis exiſtant, ut nullus odioſas vel indebitas conjurationes, vel colligationes & conſpirationes de cætero faciat. In omnes & ſingulos, qui contrafecerint excommunicationis ſententiam promulgantes.

XXXI.

De ſepulturis non eligendis.

Item ſtatuimus, ſub excommunicationis pœ- C na diſtricte præcipimus; ut cum aliquis alibi, quam in ſua eccleſia elegerit ſepulturam, ille apud cujus eccleſiam ſepultus fuerit de omnibus ex funere provenientibus ſecundum loci conſuetudinem dare priori teneatur

XXXII.

De prima miſſa cantanda.

Item ſtatuimus quod quilibet clericus eccleſiaſticum obtinens beneficium in civitate, vel diœceſi Lucana poſtquam fuerit in presbyterum ordinatus infra tres menſes proximos a die presbyteratus prædicti ſuſcepti computandos miſſam D cantet; & tam promoti hactenus, quam promovendi cantare miſſam intra dictum terminum teneantur, niſi poſt ordinationem ſuam ad ſacerdotium canonica fuerint præpeditione detenti, & quicumque prædictum (intra) terminum non cantaverint, eundem excommunicamus ..... iis ſcriptis niſi de noſtra licentia ſteterit ſpeciali.

XXXIII.

De conſtitutione non facienda pro augendo præbendam.

Item ſtatuimus, & hoc noſtro edicto prohibemus, ut nullum capitulum, vel canonici ali- E cujus eccleſiæ civitatis, vel diœceſis Lucanæ, eccleſia vacante conſtitutionem vel ordinationem, ſive ordinamentum ulterius faciant vel comparent de augenda ſibi præbenda, vel victu, & ſi contra factum fuerit totum ſit irritum, & inane & contra facientem excommunicamus in his ſcriptis.

ANNO CHRISTI 1308.

XXXIV.

De eo quod nullus, qui grammaticam neſciat ad dignatatem eligatur.

Item cum valde periculoſum exiſtat animarum curas clericis . . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .

XXXV.

De aliqua accomandiſia pecuniæ non recipienda ab aliquo officiali Lucenſis communis.

Item ſtatuimus ut omnes, & ſingulos . . .
. . . . . .
. . . . . .

XXXVI.

De non recipiendo officium procurationis contra Lucanum commune.

Item ſtatuimus quod nullus clericus contra Lucanum commune officium procuratoris, vel ſindicatus alicujus communitatis, vel perſonæ laicæ ulterius gerat in curia ſæculari, niſi pro eccleſia ſive populo, vel pro miſerabilibus perſonis, vel aliis ſuis conjunctis; & ſi quis contrafecerit pœnam X. librarum denariorum Lucenſium, & majori, juxta negotii qualitatem noſtro arbitrio punietur.

XXXVII.

De non faciendo contra Lucenſe commune aliquod inſtrumentum.

Item ſtatuimus quod nullus clericus, qui ſit noſtrates, contra Lucanum comune faciat ulterius aliquod inſtrumentum publicum, niſi pro Lucano clero vel pro eccleſiis, vel venerabilibus locis, ſeu perſonis eccleſiaſticis, vel pro eorum ſubditis, & familiaribus, vel fidelibus, vel pauperibus vel perſonis convictis, vel contra aliquam aliam perſonam eccleſiaſticam, vel ſæcularem civitatis, vel diœceſis Lucanæ; qui contrafecerit noſtro arbitrio puniatur.

XXXVIII.

De non ludendo ad ludum taxillorum.

Item ſtatuimus ut univerſos & ſingulos clericos & perſonas eccleſiaſticas civitatis, & diœceceſis Lucanæ ſemel, ſecundo, & tertio, peremptorie commonemus ut nullus ipſorum ulterius ludat pro ſe, vel per aliquam aliam perſonam ludere faciat ad ludum aliquem taxillorum. In omnes & ſingulos, qui contra fecerint excommunicationis ſententiam proferentes. Præſens autem conſtitutio (ultra) Lucanum epiſcopatum minime extendenda.

XXXIX.

De non blaſphemando Deum, vel ſanctos.

Item ſtatuimus & diſtricte præcipimus ut nullus clericus Lucanæ civitatis vel diœceſis, cujuſcumque dignitatis, vel ordinis, vel conditionis exiſtat, Deum, vel B. Virginem Mariam, vel aliquem ſanctum, vel ſanctos blaſphemare præſumat, vel contra crucem, vel imaginem Dei vel B. Mariæ Virginis vel alicujus ſancti aliquod inhoneſtum, vel vituperabile ſignum facere audeat; illum qui contra fecerit ſolidos 100. denariorum Lucanorum ſolvendorum pro ſubſidio terræ ſanctæ prompte quilibet puniendo.

ANNO CHRISTI 1308.

XL.

De armis offendilibus non portandis.

Item, ut clericorum compeſcatur audacia ſtatuimus, quod nullus clericus civitatis, vel diœceſis Lucanæ in locis, ubi habitat, offendibilia ferrea ulterius arma portet abſque noſtra licentia ſpeciali, niſi eundo, & redeundo extra conſuetos habitationis confines. In omnes, & ſingulos, qui contrafecerint excommunicationis ſententiam proferentes.

XLI.

De inſultibus non faciendis.

Item volentes clericorum tam religioſorum quam regularium & converſorum, prout poſſumusconibere audaciam, ut quos Dei timor a malo non retrahit . . . . . coerceat a peccato, & ne laici conquerantur, & ſcandalizentur ..... quod ipſi clerici cum deliquerint puniantur, ſtatuimus, & ordinamus . . . . . .

XLII.

De juramentis non faciendis, & de matrimoniis diſſolvendis

. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . peccata hoc ipſo ſint excommunicationis vinculo innodati, illique nullatenus ligati vel adſtricti hujuſmodi juramento, vel peccato agant pœnitentiam de perjuro ſeſe repetant juramento, vel peccato hujuſmodi, quod nullum decernimus non obſtante: cum juramentum, & pactum non debeat eſſe iniquitatis vinculum, ſed adminiculum veritatis. Ne autem per ignorantiam ſe valeant aliqui excuſare, præcipimus hoc noſtrum decretum per omnes prælatos & rectores eccleſiarum coram populo quater in anno ſolemniter publicetur.

XLIII.

De maleficiis, vel incantationibus non faciendis.

* Item ſtatuimus, & prohibemus quod nulla malefica, nulla incantatrix, & nulla divinatrix perſona maleficium aliquod per quod alicujus mulieris prægnantis abortus procuretur, partus vel concipiendi auferatur, vel impediatur facultas, vel per quod inter virum & uxorem intervenire nequeat copula conjugalis, vel aliquod impedimentum ſequatur; vel incantationem, vel divinationem exerceat in civitate, vel diœceſi Lucana, nullaque alia perſona ad tales pro prædictis recurrat, niſi incantatio fieret verbis divinis, vel medicinalibus pro liberandis infir-

* Cave credas permitti hic ad curandos infirmos incantationes, ſed permittuntur invocationes quædam Sanctorum vel Dei ſolemnibus quibuſdam precationum formulis, quas epiſc. iſte tolerabat, ut forte breviculum S. Antonii ad febrim fugandam. Ita etiam in verbis medicinalem quandam virtutem agnoſcit: quod licet modo vix a ſuperſtitione immune judicaretur: olim tamen non deerant viri docti qui crederent ineſſe verbis quibuſdam medicam virtutem.

firmis. In omnes & singulas hujusmodi maleficas, & incantatrices, & divinatrices personas recurrentes ad eas, nisi in prædictis casibus, scilicet pro infirmorum delatione, excommunicationis sententiam proferentes.

ANNO CHRISTI 1308.

XLIV.

De ecclesiastica libertate servanda.

Item cum ex injuncto nobis pastorali officio libertatem ecclesiasticam defendere teneamur, statuimus, & tam potestatem capitaneum, Antianum majorem Syndicum civitatis Lucanæ ac judices & assessores, & cancellarios eorum, & consules & notarios, judices curiarum civitatis ejusdem quam vicarios vicariarum, & judices, & notarios, & nuntios omnium prædictorum, & potestates, consules & omnes consiliarios generales, & speciales & cujuscumque consilii civitatis, & cujuslibet communis, & terræ diœcesis Lucanæ, & alios officiales universorum prædictorum locorum quocumque nomine censeantur deputatos, & deputandos præsenti decreto commonemus, ut omnes & quilibet eorum ratione officii sui, vel personæ observent ecclesiasticam libertatem, & contrafacere, vel venire, opere vel consilio consensu directe, vel indirecte, tacite, vel expresse per se, vel per alios ulterius non præsumant. In omnes & singulos supradictos, qui scienter, & malitiose contrafecerint vel iverint, excommunicationis sententiam præferentes.

XLV.

De non faciendo, vel scribendo aliquod instrumentum capitulum contra ecclesiasticam libertatem.

Item pro libertatis ecclesiasticæ defendendo privilegio statuimus & monemus, & universis, & singulis statutariis & scriptoribus, & officialibus, & hominibus singularibus ad statuta communis, vel populi vel civitatis, vel officiorum civitatis Lucanæ condenda & scribenda electis, & eligendis præcipimus, edicimus ut nullum statutum vel ordinamentum, vel . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .

XLVI.

De non imponendo aliquam impostam Lucano clero.

Item pro pace, & quiete inter clerum, & populum . . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
. . S . . . . . .
. . . . . .
per alios ulterius imponant, vel recolligant vel imponenda consulant vel *arengent* * in publico vel occulto contra ecclesiasticam libertatem, nullamque ipsi clero, vel rectoribus aut ecclesiis, vel venerabilibus locis prædictis violentiam vel injuriam, vel impedimentum aliquod facto imperent vel præstent per se, vel per alios inferri procurent quominus ipse clerus, prælati, rectores ecclesiæ et loca ut bona eorum in eorum semper & ecclesiasticæ libertatis tranquillitate persistant. Nos enim omnes & singulos officiales prædictos & homines singulares & eorum fautores, qui contrafecerint, excommunicationis vinculo innodamus.

ANNO CHRISTI 1308.

XLVII.

De non faciendo injuriam aliquam Lucano episcopatui vel clero super aliquam jurisdictionem eorum.

Item cum honores, & jurisdictiones, & jura episcopatus & B. Martini Lucani, & aliarum ecclesiarum & venerabilium locorum civitatis, & diœcesis Lucensis defensare teneamur, ubique statuimus, ut omnes & singulos præsides, rectores, & officiales, & universos nostros subditos civitatis, & Diœcesis Lucanæ præsentes & futuros, cujuscumque honoris ac status conditionis existant, peremptorie commonemus, eis, & cuique ipsorum præcipientes districte ut ipsi episcopatui vel aliis ecclesiis vel venerabilibus locis civitatis, & diœcesis in suis possessionibus, honoribus, & juribus ipsarum ecclesiarum super castris, terris, villis, & hominibus de Moriano, de Sexto, de Aquileja, de Decimo, de Sala Garfagnanæ, de Staffolle, S. Maria in monte Tepori, de Sorbano, pro parte episcopatum Lucanum contingente in ipsa villa Sorbani, vel aliis castris, & terris ad Lucanum episcopatum, ex imperialibus privilegiis spectantibus, & capitulo S. Martini super castris, terris, & villis & hominibus de Fibbialla, de Massagrosa, de Riscento ad Gualdo, & juribus capituli ejusdem in Bozzano, Quiesa, & Milliano ad ipsum capitulum pertinentibus, vel super jurisdictione vel honore, vel proprietate, vel possessione eorumdem nullam molestiam, vel violentiam aut injuriam per se, vel per alios inferant vel procurent afferri vel ipsis communitatibus, & hominibus prædictorum locorum aliquod impedimentum præstent, quominus episcopatus, vel capitulum prædictum, & aliæ ecclesiæ, & loca venerabilia in. . . . . civitatis, & diœcesis in suis juribus, terris, & possessionibus, & aliis ad ipsos spectantibus omni jurisdictione, honore, & usu ipsorum in dictis terris, & locis & hominibus uti possint & libere exercere; vel aliud in prædictis locis, vel hominibus, vel contra homines dictorum locorum faciant, quod in ipsius episcopatus, vel capituli, vel aliarum ecclesiarum, seu locorum venerabilium sit vel possit præjudicium redundare; & si qui contra fecerint vel venerint vel opere, vel opera, aut consilium, vel favorem ad prædicta facienda præstiterint, ipsos excommunicationi vinculo innodamus.

XLVIII.

De iis, qui fecerint contra ecclesiasticam libertatem, quod non recipiantur ad aliquod officium alicujus ecclesiæ.

Item etiam pœnam persecutorum libertatis ecclesiasticæ statuimus, & prohibemus districte, ut nullus officialium, vel aliorum hominum cujuscumque dignitatis vel artis, vel conditionis existant, qui contra ecclesiasticam libertatem, vel contra præmissas nostras constitutiones de libertate ecclesiæ, de juribus episcopatus, ecclesiarum, & locorum venerabilium civitatis, & diœ-

* e rorent

☞ & diœceſis Lucanæ loquentes . . . . . A
——consenſu, vel favore pro judice vel advocato,
ANNO CHRISTI 1308. vel indice &c. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .

XLIX.

. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
. . . , ut infra duos menſes proximos poſt hujuſmodi conſtitutionis publicationem ipſum feudum ſeu præſtationes annuas vel redditus annuales, quos occultaverunt, vel ſubtraxerunt B in fraudem prælatis, & rectoribus ipſarum eccleſiarum, manifeſtare procurent, ac eiſdem occultatis in alium proximum ſequentem menſem debitam ſatisfactionem impendant, vel ſuper ipſis componant amicabiliter cum eiſdem; quodque nullus ipſorum parochianorum occultet aliquod ulterius de prædictis. In omnes & ſingulos tales occultatores, & parochianos, qui prædicta obſervare contempſerint, excommunicationis ſententiam proferentes; & hanc excommunicationem præcipimus quater in anno publice recitari.

L.

De alienationibus feudorum eccleſiarum.

Item, cum quidam iniquitatis filii inſtrumenta publica libellationis, & perpetuos redditus, & poſſeſſiones & terras eccleſiarum, & venerabilium locorum civitatis, & diœceſis Lucanæ in ipſorum animarum periculum & eccleſiarum præjudicium in fraudem occultare non formident; ſtatuimus, ut univerſos, & ſingulos tales occultatores, & occultos alienatores prædictorum generaliter, & publice commonemus, ut intra duos menſes proximos poſt hujuſmodi conſtitutionis publicationem, ea, quæ de prædictis occultaverunt fraudulenter, & detinent occultata, ipſis prælatis, & rectoribus earumdem ſtudeant revelare, & de ipſis occultatis D eiſdem pro eorum eccleſiis intra proximum alium menſem ſequentem ſatisfaciant ut . . . ſuper iis concordent amicabiliter cum eiſdem; quodque nulla ulterius perſona ſic celet, in fraudem, & malitiam vendat, vel alienet aliquid de prædictis. In omnes, & ſingulos homines, & perſonas, quæ prædicta obſervare contempſerint, excommuuicationis ſententiam proferentes. Hanc noſtram conſtitutionem quater in anno quolibet publicando.

LI.

De mandando exequutioni pias cauſas defunctorum & voluntates eorum.

Item cupientes ut piæ defunctorum voluntates exequutioni mandentur debite, ſtatuimus, quod omnes fidei commiſſarii hactenus deputati uſque ad unum menſem proximum vel ulterius deputandi in annum proximum poſt defunctorum obitum, eorumdem defunctorum voluntates & judicia, ad quæ conſtituti ſunt, vel fuerunt, exequi fideliter juxta poſſe teneantur: alioquin ipſos fidei-commiſſarios omnes, qui hanc conſtitutionem contempſerint, vel diſtulerint per malitiam obſervare, excommunicationis vinculo innodamus.

LII.

ANNO CHRISTI 1308.

De eo quod notarii tenentur denunciare ultimas voluntates defunctorum.

Ad hæc etiam ſtatuimus quod omnes notarii, qui ultimis decedentium voluntatibus interfuerint, & de ipſorum teſtamentis, & judiciis publica fecerunt documenta, judicia ipſa, quia nobis vel prælato, ſive fideicommiſſario, vel perſonis ad quos ipſorum proſequutio pertinet intra menſem proximum poſt obitum teſtatoris revelent, & fideliter manifeſtent, & contenti ſalario ex ipſis copiam exhibeant publicam, ut ipſi fidei commiſſarii, vel ad quos pertinet prædictas copias, voluntates præſertim ſuper infraſcriptis reſtitutionibus faciendis, ut intereſt, ſalubriter exequantur; & qui hanc conſtitutionem non obſervaverint . . . . . excommunicamus.

LIII.

De teſtibus, qui falſam reddiderint teſtationem.

Item cum per falſa interdum teſtimonia veritas . . . . reus abſolvatur, & innocens condemnetur C
. . . . . .
. . . . . .

LIV.

De petentibus debitum jam ſolutum.

Item omnes homines & perſonas quod alio
. . . . . .
. . . . . .

LV.

De fractoribus eccleſiarum.

Item omnes eccleſiarum fractores, & omnes rerum, & bonorum eccleſiarum raptores, & omnes ſacrorum ſepulchrorum violatores, & omnes qui alicui mulieri religioſæ violentiam intulerunt impetu voluntatis, & omnes incendiarios, & omnes deturbatores ſtratarum, & omnes fures nocturnos, & omnes agrorum & vinearum depopulatores occultos, & omnes qui terrarum terminos in fraudem deſtruxerunt, vel mutaverunt diviſivos, & omnes qui ad domum alterius vel in aliqua parte in præjudicium, vel injuriam vel dedecus alicujus perſonæ lapides de nocte latenter projecerint, vel projici fecerint in civitate, vel diœceſi Lucana excommunicationis vinculo innodamus, quam excommunica- E tionem quater in anno decernimus ſolemniter publicandam.

LVI.

De mutuantibus ad uſuram.

Item cum ſecundum ſacræ ſcripturæ doctrinam nullus fœnerator in templo dominico requieſcit, ſtatuimus ac prohibemus hoc noſtro generali decreto, præcipimus, ac monemus, ut nulla ulterius perſona in civitate, vel diœceſi Lucana alienigena, vel terrigena uſuras exercere præſumat, nullusque manifeſtis uſura-

riis

rils domum aliquam de cætero locet, vel concedat; sed locatam revocet unusquisque, & locationem usque ad mensem post hujusmodi publicationem constitutionis rescindat. In omnes, & singulos usurarios manifestos, & locatores hujusmodi, qui hanc constitutionem contempserint observare, excommunicationis sententiam proferentes; præcipientes ut hæc constitutio quater in anno solemniter publicetur.

ANNO CHRISTI 1308.

LVII.

De pœnitentia sumenda.

Item cum omnes christiani utriusque sexus annos discretionis habentes omnia sua confiteri peccata annis singulis teneantur, statuimus, & universos nostros subditos commonemus, ut quilibet homo utriusque sexus major XIV. annorum, saltem semel in anno, omnia sua solus peccata confiteatur suo proprio sacerdoti, vel alteri presbytero de superioris, vel nostra, vel proprii sacerdotis quæsita, & obtenta licentia speciali; & quod de confessione facta & pœnitentia sic accepta ab alio sacerdote unusquisque suo prælato vel presbytero proprio faciat fidem relatione, vel nuntio fide digno, vel litteris confessoris, alioquin ab ecclesiæ repellatur ingressu vivens, & moriens christiana careat sepultura. Ad hoc universis ecclesiarum prælatis & rectoribus curam animarum habentibus districte præcipimus, ut hanc nostram constitutionem primo die lunæ quadragesimæ, die paschatis resurrectionis Dominicæ, die sabbati omnium Sanctorum, & die festi nativitatis Christi coram populo in ecclesiis singulis annis diligenter studeant publicare.

LVIII.

De eo quod Medici tenentur consulere infirmis ad pœnitentiam sumendam.

Item considerantes etiam quod anima nobilior est corpore, & quod acutorum morborum indicia sunt incerta, & aliquos interdum mori contingit repente, & quomodocumque animæ medicina . . . . . ad salutem; statuimus ut cum fuerint ad infirmorum visitationem eisdem infirmis]. . . . . eosdem doceant & inducant, ut medicos salubres animarum .... procedant ad impendendum corpori medicamentum . . . . . .

LIX.

De non veniendo contra nostras constitutiones.

Item . . . . . statuentes, universos tam clericos & personas . . . . . nobis subditos hac generali constitutione semel . . . . . & ei, & cuique ipsorum districte [præcipimus, ut domini habentes prædictas constitutiones, & quæ in eis continentur observanda observent, agenda peragant, publicanda publicent, recitanda recitent, & contra prohibita non excedant, si salutem, honestatem, & quietem suam diligunt, & pœnam imponendam pertimescunt; & ut nulli per ignorantiam se valeant excusari, eas generali nostro synodo ad hoc convocato mandamus publice recitari, præcipiendo insuper universis ecclesiarum prælatis, civitatis, & diœcesis Lucanæ sub excommunicationis pœna districte, ut unusquisque pro se, & suo capitulo, & cappellanis plebatuum eadem constitutiones intra tres menses proximos post publicationes earum de Manu Berti notarii recipiant publicatas, & ter in anno coram suo capitulo & cappellanis eas omnes, & illas publicandas, quæ de laicis loquuntur quater in anno, ut continetur in eis, publice legere, & vulgariter exponere non omittant.

ANNO CHRISTI 1308.

LX.

De armis non portandis.

Licet clericos religiosos & conversos congruis attollere favoribus, & eorum immunitates, jura, & privilegia illibata conservare pro viribus intendamus, tamen ipsos suis juribus, & honoribus ita volumus esse contentos, quod immunitatum, & jurium suorum limites observantes jura non impediant, vel occupent aliorum, & qui eorum verbis, & exemplis laicos debent ad viam vitæ & rectitudinis revocare, ipsos in mortis devia non impellant, & ex ipsis fomites eorum erroris, & discordiarum materiam dicantur laici invenire: sane sicut nos tam facti experientia, quam frequens clamor instruxerit, quidam clerici religiosi, ac ecclesiarum, venerabilium locorum Lucanæ civitatis, & diœcesis conversi nec in vestimentorum forma, nec in modo tonsuræ, nec in qualitate negotiorum de clerico religioso, seu converso quicquam ostendunt; ad pœnæ subterfugium se pro clericis religiosis seu conversis solummodo exhibentes, & cum super excessibus, quos sæculari luxu committunt, & negotiationibus sæcularibus, quas exercent, ad publica judicia pertrahuntur, & circumcisis crinibus, & habitu clericali, seu religioso assumpto, ut possint circumvenire vindictam, se pro religiosis, vel conversis, seu clericis repræsentant, fori privilegium labiis allegantes, & factis negaverant paulo ante. Verum quia privilegium meretur amittere qui permissa sibi abutitur potestate; & frustra legis invocat auxilium, qui committit in legem; nos volentes tam prædictarum animarum periculis, quam scandalis, & malis exemplis quæ . . . . . occurrunt, possunt occurrere, auxiliante Domino, præcavere, omnes clericos religiosos, conversos sæcularium ecclesiarum, vel venerabilium, seu religiosorum locorum Lucanæ civitatis, & diœcesis semel, secundo, & tertio peremptorie commonemus, ut seipsos debeant emendare, & sæcularibus negociationibus, & officiis dimissis, omnino vestes, & tonsuram portare debeant congruentes; ita quod in modo tonsuræ & vestimentorum eorum religioni conveniant, & a laicis discernantur. Ita quod per civitatem Lucanam, seu burgos, vel castra, vel vicos, ubi habitant, nulla arma portare debeant absque nostra licentia speciali; nisi quando illi de civitate irent extra civitatem, vel burgos, vel subburgos sine nostra licentia . . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

ANNO CHRISTI 1308.

LXI.

De non audiendis aliquibus cauſis.

. . . . . Suſcepti regiminis nos cura ſollicitat, ut . . . . . quod cauſæ matrimoniales non ſint tractandæ per quoslibet . . . . . judices, qui poteſtatem habeant judicandi, et ſtatuta canonum non ignorent; et alibi in jure cauſæ perhibeantur committi, niſi in civitatibus vel locis magnis, ſeu inſignibus, ubi haberi valeat juris copia peritorum; tamen ad audientiam noſtram plurium fide dignorum relatione pervenit, quod nonnulli plebani, priores, & eorum vicarii Lucanæ civitatis, & diœceſis cauſas vertentes inter perſonas ſuarum plebatuum matrimoniales, & in quibus tamen periculum vertitur, indifferenter audiant, & eas decidere non formident; unde interdum evenit, quod matrimonia contracta legitime diſſolvuntur, & alia mala, & animarum pericula multoties interveniunt, quæ ad præſens cauſa brevitatis omittimus, quæ longum eſſet per ſingula enarrare; nec non litigantes, propter peritorum diſtantiam, & maxime jure canonico, multiplicibus expenſis & laboribus aggravantur. Quare volentes in prædictis, ut dictum eſt, animarum pericula, & ſubditorum noſtrorum parcere laboribus & expenſis, ſemel, ſecundo, & tertio peremptorie Lucanæ civitatis & diœceſis plebanos, priores, & eorum vicarios commonemus, ut de cauſis aliquibus audiendis (abſtineant) niſi privilegio Apoſt. ſedis vel ex commiſſione ipſius vel ejus legati, ſeu legitima ſint præſcriptione muniti, quam præſcriptionem intra tres menſes nobis, vel perſonæ ad hoc a nobis deputatæ oſtendere teneatur; alioquin in omnes, & ſingulos monitoris noſtræ hujuſmodi conſtitutionis contemptores excommunicationis ſententiam promulgantes.

LXII.

De non promovendo, vel confirmando aliquem ad aliquod beneficium, niſi habuerit XXV. annum.

Licet in canone a fel. recor. D. Gregorio Papa X. edito in Concilio Lugdunenſi in can. *de elect.* inter cætera contineatur expreſſe, quod nullus ad regimen parochialis eccleſiæ ſuſcipiatur, niſi XXV. annum ætatis attigerit; ac ſcientia, & moribus commendandus exiſtat; decernendo de parochialibus eccleſiis iis, qui non attigerint XXV. annum, juribus omnino carere; quia tamen in obſervatione canonis memorati nonnulli clerici, & laici Lucanæ civitatis & diœceſis ſe, ut percepimus, exhibent negligentes, & etiam contra ipſum canonem ſcienter, & malitioſe delinquunt, pœna canonis prædicti etiam in cunctis, & aliorum canonum pœna impenſa, nos Fr. Henricus, Dei gratia, Lucanus epiſcopus tam periculoſe illorum negligentiæ & malitiæ obviare volentes, ac cupientes canones prædictos in civitate, & diœceſi prædictis metu pœnæ & conditionis per nos additæ arctioribus ab omnibus inviolabiliter obſervari, præſenti noſtro decreto ſtatuimus & ordinamus de fr. noſtrorum conſenſu, quod nullus A de cætero clericus, vel laicus cujuſcumque religionis, vel ordinis, aut dignitatis, vel conditionis exiſtat, civitatis, vel diœceſis memoratæ ad regimen parochialis eccleſiæ vel ad prælaturam noſtri epiſcopatus eligere, ſeu præſentare audeat aliquem, qui non attigerit XXV. annum, & in ſacris non fuerit ordinibus conſtitutus, nulluſque prælatus, vel rector aut vicarius alicujus . . . . . B a publicatione præſenti, ac diebus ſolemnibus reſurrectionis Dominicæ, SS. Petri & Pauli Omnium Sanctorum, & feſti Natalis Domini diligenter coram populo exponere & publicare procurent.

ANNO CHRIS. 1308.

LXIII.

De clericis ordinandis.

In Dei nomine Amen. Nos Henricus, Dei gratia, Lucanus epiſcopus, volentes quod eccleſiæ civitatis & diœceſis Lucanæ a prælatis, rectoribus, & canonicis earum in debitis ordinationibus ſerviantur decenter, univerſos, & ſingulos prælatos, rectores & canonicos eccleſiarum civitatis, & diœceſis prædictæ nobis ſubditos ordinandos, ſemel, ſecundo, tertio peremptorie ac publice commonemus, eiſdem, & cuilibet eorum ſub excommunicationis pœna diſtricte præcipientes, ut in proximum venturum quatuor jejuniis coram noſtra præſentia ſe præſentent, ſuſcepturi ordines ſecundum quod ipſorum beneficiorum cura requirit. Alioquin in omnes, & ſingulos prælatos, rectores & canonicos, et quemlibet eorum noſtræ monitionis, ac mandatorum hujuſmodi contemptores ex nunc prout ex tunc in his ſcriptis excommunicationis ſententiam promulgamus; contra eos alias nihilominus proceſſuri prout de jure videbimus procedendum.

LXIV.

De iis, qui aſſumpti fuerint in ordinem ſacerdotalem, quod tenentur miſſam cantare.

Item nolentes quod illi prælati, rectores, & canonici eccleſiarum civitatis, & diœceſis Lucanæ, qui jam ſunt presbyteri ordinati, & nondum miſſam cantaverunt, ad ſerviendum Deo, & eccleſiis ſuis ſint ulterius negligentes, ne amplius videantur in vanum ſacerdotii ordinem ſuſcepiſſe, eoſdem presbyteros omnes, & quemlibet eorum nobis ſubditos, ſemel, ſecundo, & tertio peremptorie ac publice commonemus, ut ipſi, & quilibet eorum hinc ad mediam quadrageſimam præſentem miſſam cantare procurent; alioquin in omnes, & ſingulos tales presbyteros beneficiatos, qui noſtris monitionibus contempſerint obedire, ex nunc prout ex tunc in his ſcriptis excommunicationis ſententiam promulgamus.

LXV.

De continua reſidentia faciendа.

Item nolentes quod eccleſiæ noſtræ debitis obſequiis defraudentur, univerſos & ſingulos earum eccleſiarum prælatos, & rectores civitatis, & Diœceſis Lucanæ eccleſiaſticum obtinentes beneficium curam animarum habens, ſive ..... ſemel,

semel, secundo, & tertio peremptorie monemus, ut ipsi, ac quilibet eorum continuam residentiam faciant in eisdem, eis serviant, ut tenentur, & ab ipsis ecclesiis ultra unum mensem ulterius non assentent se in fraudem, vagando absque nostra licentia speciali; & illos, qui contrafecerint, seu monitionibus nostris hujusmodi contempserint obedire, ex nunc, prout ex tunc, in his scriptis excommunicationis vinculo innodamus. Alias contra eos, prout videbimus expedire, processuri.

ANNO CHRISTI 1308.

LXVI.

De conversis ecclesiarum dando in scriptis D. episcopo.

Item cum bonus pastor videns sæpe oves suas . . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
intra eumdem terminum personaliter compareant coram nobis, alioquin tam in prælatos & rectores quam in conversos ipsos omnes, & quemlibet eorum, qui nostris monitionibus hujusmodi obedire contempserint, ex nunc, prout ex tunc, excommunicationem ferimus in his scriptis.

LXVII.

De numero canonicorum habendo in ecclesiis.

Item cupientes quod tam prioralibus, quam baptismalibus ecclesiis civitatis, & diœcesis Lucanæ in debito, & consueto canonicorum numero serviatur decenter, universos, & singulos priores & plebanos civitatis, & diœcesis prædictæ, semel, secundo, & tertio peremptorie, ac publice præsenti scriptura monemus, ut unusquisque prior, & plebanus statutum, seu consuetum canonicorum numerum ecclesiæ, ac plebis suæ hinc ad unum mensem proximum futurum eligere, seu habere procurent, qui continua in ipsa residentiam facientes, eidem in ordinibus, secundum quod ipsius beneficii cura requirit, de cætero serviant diligenter, sicut canonici tales tenentur servire de jure; alioquin in omnes, & singulos priores, & plebanos, qui nostris monitionibus obedire contempserint, ex nunc, prout ex tunc, excommunicationis sententiam ferimus in his scriptis, & contra eos alias nihilominus processuri, ecclesias, & plebes ipsas de canonicis idoneis officio nostro curabimus ordinare, prout videbimus expedire.

LXVIII.

De non eundo pesando panem.

Cum sæcularia officia, & negociationes sint clericis penitus interdicta, Nos Fr. Henricus, Dei gratia, Lucanus episcopus, omnes & singulos clericos civitatis & diœcesis Lucanæ cujuscumque status & conditionis existant, semel, secundo, & tertio peremptorie commonemus, & eis, & cuilibet eorum sub excommunicationis pœna districte præcipientes, ut nullus eorum pesandi officium venaliter vel aliquid aliud in fraudem a laicis quibuscumque commissum in civitate, vel diœcesi prædictis ulterius exerceat, nullusque tabernam vini, seu vinum teneat ad vendendum, vel vendi faciat in suarum ecclesiarum domibus, vel alienis absque nostra in utroque casu speciali licentia; in omnes & singulos qui fecerint ex nunc, prout ex tunc, in his scriptis excommunicationis sententiam promulgantes.

ANNO CHRISTI 1308.

LXIX.

De non portando arma prohibita.

Item, sacris constitutionibus nostris de armis prohibitis non portandis loquentibus, omnes & singulos clericos civitatis, vel diœcesis Lucanæ, semel, secundo, & tertio peremptorie, ac publice commonemus eis, & cuilibet eorum sub excommunicationis pœna præcipientes districte, ut nullus eorum contra formam constitutionum earum arma prohibita ulterius ... portet absque nostra licentia speciali. In omnes & singulos clericos cujusvis conditionis existant, qui contra fecerint, ex nunc, prout ex tunc, excommunicationis sententiam ferentes in his scriptis.

LXX.

De non absolvendo aliquid usurarium.

. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
. . . . . .
Nos vero volentes excogitare hujusmodi malitiæ . . . . . divinæ providentiæ, quo melius possumus, obviare de consensu nostri capituli & vocata innumera multitudine clericorum in nostro synodo duximus statuendum, quod nullus clericorum nostrorum sine nostra, vel nostri vicarii licentia speciali audeat absolvere aliquem usurarium manifestum. In cujus absolutione formam hujusmodi volumus observari, ut liber in quo usuræ continentur extortæ in manibus illius, cui confitetur, ipse usurarius teneatur liberaliter consignare, receptus nomine nostro, & illorum, quibus est restitutio facienda, ab ipso usurario pignoratitia vel idonea cautione, quod si eum contigerit ab ægritudine liberari in trium mensium spatium, postquam sanitati fuerit restitutus, nobis, vel alteri personæ, cui restitutionis officium vel exequutiones hujusmodi duximus committendas, illam pecuniæ quantitatem personis, a quibus extorsit illicite, restituendum, quam in ipsius usurarii, quatenus non invenietur, habita, & extorta. Quo usurario moriente fidejussores ipsius usurarii ad restitutionem faciendam specialiter oblegati, in ejusdem temporis spatium prædicta licite, & integre facere teneantur, recepto ab eis fidejussoribus, si hæredes fuerint ipsius usurarii, de prædictis totaliter observandis corporaliter juramento. Si vero usurarius librum aliquem non fecerit de usuris pecuniarum dicti usurarii, & ipsam quantitatem sic extortam, in publico instrumento faciat confiteri nomine illorum, a quibus habuit, & extorsit, & summam quantitatis extortæ a quolibet, si recordari poterit, fideliter exprimi faciendo; quam cautionem spe cæcitatis, & præteritæ conditione rebellionis, ut præmittitur, pertinaciter recusaverit, eidem usurario peccatorum suorum absolutio, & alia sacramenta ecclesiastica denegentur, & in fine careat ecclesiastica sepultura; & quia parum posset constitutionem facere, nisi ab illis, a qui-

locus mendosus

☞ quibus ſtatuitur, obſervetur, monemus omnes prælatos, & religioſos rectores civitatis, & diœceſis Lucanæ, primo, ſecundo, & tertio peremptorie diſtricte eis ſub excommunicationis pœna præcipientes, ut præſentem noſtram conſtitutionem factam pro ſalute animarum noſtrarum obſervent; et ſi contrarium fecerint, ipſos excommunicationis ſententia innodamus. ANNO CHRISTI 1308.

LXXI.

De non eundo ad moniales.

Item cupientes diſſolutos, et infamiæ nota notandos acceſſus quorumdam hominum et perſonarum in poſterum faciendos ad loca et monaſteria monialium civitatis, et diœceſis Lucanæ via, qua convenit, coercere, et illorum maliciis obviare, ſtatuimus et univerſos, et ſingulos, tam clericos, et religioſos, quam laicos utriuſque ſexus civitatis, et diœceſis Lucanæ ſemel, ſecundo, & tertio peremptorie commonemus, ut nullus ipſorum audeat, vel præſumat ad dicta loca, & monaſteria accedere ſine manifeſta, neceſſaria, honeſta & rationabili cauſa abſque noſtra licentia ſpeciali; in omnes, & ſingulos, qui contra fecerint, excommunicationis ſententiam proferentes. Præſens autem conſtitutio ad patrem, vel ..... amicum fratrem vel ſororem monialium prædictarum nullatenus .....

LXXII.

De non vocando clericos vel coadunando.

Cum univerſales clericorum converſationes per ..... merito ſint ſuſpectæ, monemus ſingulas perſonas Lucanæ civitatis, vel diœceſis ſemel, ſecundo, & tertio.

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

prælati, quam prætextu prælationis eorum ſua capitula, vel conventus pro .... negociis vocent ſuos ſubditos, et hos faciant conveniri, vel procuratores aliquorum conventuum, quibus liceat, temporibus conſuetis, vocare illos, qui tamen fuerint de congregationibus, et conventibus eorumdem aut vicarius epiſcopi generalis. In convocantes, et convenientes, et omnes et ſingulos contrarium facientes ex nunc, prout ex tunc, in his ſcriptis excommunicationis ſententiam promulgamus.

LXXIII.

De non ingrediendo clauſtrum monialium.

Ut utilitati monialium ſalubriter conſulatur, & omnis periculi materia evitetur, monemus ſemel, ſecundo, et tertio peremptorie omnes, et ſingulos tam clericos, quam laicos, ac omnes et ſingulas abbatiſſas, prioriſſas, et moniales, ut nulli clerico, vel laico pateat aditus ad eaſdem. Nec ingrediantur clauſuram eiſdem monialibus ſpecialiter deputatam; nec ipſæ moniales aliquam perſonam recipiantian ambitu clauſuræ ſine noſtra, vel noſtri vicarii licentia ſpeciali, niſi fuerit medicus, qui intraverit pro infirmis, aut magiſtri lapidum vel lignaminum pro reparandis domibus, vel ædificiis faciendis, aut laborantes, vel aliæ perſonæ pro introducendis rebus neceſſariis, ſine quibus non poſſent ipſæ moniales ſeu dominæ commode ſuſtentari, aut ſacerdos pro audiendis eorum confeſſionibus, et impendendis eccleſiaſticis ſacramentis laborantibus in extremis, vel alia gr. vi infirmitate, et ſepeliendis corporibus defunctarum. In omnes et ſingulos, et ſingulas contrarium facientes ex nunc, prout ex tunc, excommunicationis ſententiam ferimus in his ſcriptis. Item quod nullus ſacerdos audiat confeſſiones earum, vel eas abſolvere poſſit ſine licentia noſtra ſpeciali, niſi ille, quem ad hoc duximus deputandum. ANNO CHRI 1308

LXXIV.

De dando in ſcriptis omnia beneficia domino epiſcopo per clericos obtenta.

Cum pluralitatem beneficiorum tam generale concilium quam noſtra epiſcopalis conſtitutio interdicat, et multi ſint clerici, et prælati in civitate, et diœceſi Lucana plura cum cura, et ſine cura beneficia, obtinentes omnes & ſingulos clericos, & prælatos civitatis & diœceſis Lucanæ monemus, ut civitate intra unum menſem, diœceſani vero intra duorum menſium ſpatio a die monitionis hujuſmodi beneficia cum cura, vel quibus cura non attineat animarum, quæ in civitate, vel diœceſi obtinent, nobis cum ipſorum beneficiorum titulis ſeu nominibus in ſcriptis debeant intimare, cum diſpenſationibus, quas habere ſe aſſerunt de eiſdem, quem terminum eis pro primo, ſecundo, & tertio peremptorio termino aſſignamus. Alioquin contra tales plurima hujuſmodi beneficia obtinentes, et contra monitionem noſtram hujuſmodi temere venientes elapſo dicto termino ad privationem ſuorum beneficiorum procedemus, quantum inſtantia ſuadebit ſibi et collatione.... beneficii, vel ejus qui ſibi de jure debebit reſervata.

LXXV.

De revocatione diſpenſationum ſuper abſentia ab eccleſiis.

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

LXXVII.

De litteris non auferendis de manibus ſui nuncii.

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

per ſe vel per alium, ſeu alios litteras noſtras cujuſcumque tenoris exiſtant, audeant tollere, vel rapere de manibus noſtrorum nunciorum, aut eas quomodolibet lacerare, et pedibus conculcare; ſed ipſas litteras reverenter recipiant quando eis per aliquem nunciorum noſtrorum fuerint præſentatæ; qui in fraudem faciant earumdem, ex nunc ex ipſo facto omnes, et ſingulos contrarium facientes excommunicationis ſententiæ volumus ſubjacere.

LXXVII.

LXXVII.

De licentia data per D. epiſcopum ſacerdotibus pro abſolvendo peccatores ab ipſo D. epiſcopo revocata.

Quia multi noſtris gratiis abutuntur, et prædeceſſorum noſtrorum litteris, abſolvendo peccatores de gravioribus culpis, quæ tamen diœceſano Epiſcopo reſervantur, et excommunicatos excommunicatione majori imprudenter ab excommunicationum ſententiis abſolvendo, volentes animarum ſaluti, prout ex noſtro tenemur officio, providere, ne recipiantur (f. perdantur) animæ confitentium, ſacerdotibus prædictis, quibus gratiæ hujuſmodi conceſſæ ſunt per nos, vel prædeceſſores noſtros, ſeu officiales noſtros tam religioſis quam aliis quibuſcumque conceſſas præſentialiter revocamus, et eis et cuique eorum interdicimus ſupradicta. ANNO CHRISTI 1308.

EXPLICIUNT CONSTITUTIONES D. HENRICI LUCANI EPISCOPI.

De dando in ſcriptis D. epiſcopo omnes converſos.

Cum bonus paſtor ſæpe videre habeat oves ſuas, ut quas paſcere, quas tueri, quas indefenſas a ſuo grege expellere teneatur, cognoſcat, univerſos & ſingulos eccleſiarum, et venerabilium locorum prælatos, & rectores, religioſos & ſæculares civitatis, & diœceſis Lucanæ ſemel, ſecundo, & tertio peremptorie commonemus, ut intra duos menſes proxime venturos quilibet eorum omnes converſos eccleſiæ, & loci ſui nobis dare per ſcripturam procurent, & illis cum inſtrumentis converſariæ ipſorum principaliter coram noſtra præſentia repræſentent, & nihilominus converſos omnes cujuſvis eccleſiæ, ac loci prædictæ civitatis, & diœceſis, & illos & converſos aliarum eccleſiarum cujuſvis alterius diœceſis, & qui ratione domicilii ſint vel fuerint ante converſariam cives vel .... Luc. & quilibet eorum ſemel, bis, ac ter, ac publice peremptorie commonemus, ut unuſquiſque ipſorum cum chartis ſuæ converſariæ .....

. . . . . .

. . . . . .

CONCILIUM AUSCITANUM.

Ex MS. codice illuſtriſſimi archiepiſcopi, Remenſis coadjutoris, Mauritii Caroli Tellerii.

Conſtitutiones & ſtatuta in provinciali concilio Auſcis celebrato, edita per reverendum in Chriſto patrem Amaneum Dei gratia archiepiſcopum Auſcitanum, die VI. Kal. Dec. ann. Dom. MCCCVIII.

TITULI CAPITULORUM.

1. *Ut eccleſiaſtici beneficiorum & officiorum ſuorum jura viriliter defendant.*
2. *De celebratione Miſſarum.*
3. *De uſuris.*
4. *De monachis & regularibus.*
5. *De penſionibus religioſorum.*
6. *Renovatio & approbatio conſtitutionum.*

CAPITULA.

I. Ut eccleſiaſtici beneficiorum & officiorum jura viriliter defendant.

STatuimus quod quæcumque perſonæ juriſdictioni noſtræ ſubditæ, cujuſque conditionis, dignitatis, vel eminentiæ exiſtant in provincia Auſcitana, jura & deveria, quæcumque jure, uſibus vel conditionibus ipſarum, eccleſiis, beneficiis, abbatiis, perſonatibus, prioratibus, vel officiis debita, viriliter omnibus remediis quibus ſe juſte juvare poterunt acquirendo, retineant, & acquirant: adeo quod non poſſint de negligentia per ſuperiores redargui vel puniri. Si dictæ perſonæ in prædictis negligentes fuerint, vel remiſſæ: earum ſuperiores poſſint earumdem ſupplere defectum, exigere, acquirere eccleſiis & petere ante dicta.

II. De celebratione Miſſarum.

Volentes Divinum officium amplius pro viribus ampliare, ſtatuimus quod quilibet reſidens intitulatus in eccleſia cathedrali vel collegiata, regulari vel ſæculari, habeat hebdomadam ſibi aſſignatam officiorum eccleſiæ in ordine, in quo fuerit conſtitutus: ſi presbyter, dicere Miſſam; diaconus, evangelium; & ſic de aliis: & prædicta habeant executioni demandari per deputatum vel deputandum per eorum ſuperiores, qui præſunt eccleſiis ſupradictis. Et ſi qui prædicti inferiores non obediunt prælatis ſuis, vel illis qui per eos fuerint deputati: per ſubtractionem præbendæ unius ſeptimanæ, ut ſuo prælato videbitur, puniatur: vel nihilominus plus vel minus legitime puniendus, prout protervitas ſeu inobedientia demeruerit delinquentium. Super prædictis vero conſcien

tiis ordinarli ..... quos diſpenſare va- ANNO CHRISTI 1308.
leant, ſi ipſis videbitur faciendum.

III. De uſuris.

Ut animarum periculis ſalubrius obvietur, provide duximus ſtatuendum, ut decretalis *Uſurarum voraginem*, poſita in titulo de uſuris libro ſexto, provinciali concilio habeatur: & ſemper rectores parochialium eccleſiarum, plebibus indicant, ne quis per ignorantiam valeat ſe tueri. Verum quia juxta canonicas ſanctiones ille uſurarius eſt cenſendus, qui ex pacto pro mutuo recipit aliquid ultra ſortem: item cenſetur eodem modo juxta ſtatuta & privilegia, ſuper hoc & multis aliis articulis eccleſiæ utilitatem concernentibus, ſigillata in cera viridi in theſauro archiepiſcopi Auſcitanæ eccleſiæ.

IV. De monachis & regularibus

Edicto perpetuo inhibemus, ut abbates regulares, bona eis & ſuis monachis conventualibus communia nullatenus dividant: irritum decernentes, ſi contra hæc fuerit aliquid effectualiter attentatum. Pari prohibitione utiliter ſtatuentes, ne abbates regulares monachis ſimplicibus aliquas penſiones aſſignent ſtantes in pecuniis, bladis, vel rebus aliis quibuſcumque. Quod ſi contra fecerint abbates ſuperius nominati, penſionem aliqualiter aſſignando: penſiones prædictas infra annum repetant. Quod ſi prædictas penſiones infra annum prælati cum effectu non duxerint repetendas: ex tunc epiſcoporum quilibet, dictorum ſiquidem prælatorum, penſiones prædictas poſſit & valeat menſæ propriæ applicare: decernentes penſionis aſſignationem vel penſionum factam in contrarium, nullius exiſtere firmitatis. Statuendo nihilominus, omnes monachos provinciæ Auſcitanæ debere comedere in uno refectorio, & in uno dormitorio pariter dormire, juxta B. Benedicti regulam & canonica inſtituta. Renovantes ſcienter pariter & expreſſe conſtitutionem ſuper his alias editam a noſtris prædeceſſoribus: ne quis ſuper his per non uſum ſe valeat aliqualiter excuſare: injungentes abbatibus, ut prædicta ſic obſervent & faciant obſervari, quod non poſſint a nobis vel a ſuis ordinariis de culpa vel negligentia reprehendi. Præſentem vero conſtitutionem non tantum ad futura extendi volumus, ſed etiam ad præterita & præſentia mandamus. ANNO CHRISTI 1308.

V. De penſionibus religioſorum.

Cum nonnulli mendicantes, tranſeuntes ad ordinem non mendicantium, ad ambitiones, ad honorum beneficia, vel penſiones, eo libentius optent ſic tranſire, quo facilius poſſint prædictorum aliquid obtinere: nolentes in ea vocatione in qua vocati ſunt juxta dictum apoſtoli permanere: hinc eſt quod nos ſpeciali conſtitutione duximus ſtatuendum, quod prædictis quondam mendicantibus in ordine non mendicantium perſiſtentibus penſiones aliquæ in pecuniis, bladis, vel rebus aliis quibuſcumque, a prælatis ipſorum nullatenus aſſignentur. Quod ſi factum fuerit in contrarium, nullum decernimus eſſe ipſo facto. Quod ſi contra fecerint prælati ſuperius nominati, penſionem eis aliqualiter aſſignando: * penſiones prædictas infra annum prælati prædicti cum effectu duxerint repetendas, ex tunc epiſcopi quilibet, dictorum ſiquidem prælatorum, penſiones prædictas poſſint & valeant menſæ ſuæ propriæ applicare. Præſentem vero conſtitutionem nedum ad futura extendi volumus, ſed etiam ad præterita & præſentia mandamus. * *Deeſt, n*

VI. Renovatio & approbatio conſtitutionum.

Cum multa ſit diligentia per noſtros prædeceſſores proviſum caſibus, qui ſolent in noſtris civitate & diœceſi ac provincia Auſcitana evenire, per conſtitutiones legitimas provinciales quæ ab aliquibus minus debite obſervantur: hinc eſt quod nos omnes conſtitutiones provinciales, alias per prædeceſſores noſtros & etiam per nos editas, renovamus, approbamus, eaſque de fratrum noſtrorum conſilio & aſſenſu ex certa ſcientia confirmamus, ac ipſas inviolabiliter præcipimus obſervari.

CON-

ANNO CHRISTI 1309.

CONCILIUM LONDINENSE

Celebratum in ecclesia S. Pauli, die Lunæ proxima post festum S. Edmundi regis & martyris, anno Domini MCCCIX. per Robertum de Wynchelse, Cantuariensem archiepiscopum, cum suffraganeis, & aliis.

Ex tomo II. collectionis conciliorum Anglicanæ.

CElebrata primitus Missa de sancto Spiritu, per Norwycensem archiepiscopum, & ceteris episcopis, pontificalibus indutis, post finitam Missam archiepiscopus proposuit verbum Dei in Latino, in quo reprehendit episcopus male per preces electos, vel ambitionem: necnon & eos, qui non stant pro jure ecclesiæ. Finito autem sermone, dedit indulgentiam XL. dierum omnibus qui eidem sermoni interfuerant, confessis & contritis: & deinde exposuit in genere occasionem convocationis concilii quæ in certificatorio London. episcopi continetur. Et quia multum dies transivit, nihil plus actum fuit illo die. In crastino autem comparuerunt omnes episcopi, non induti pontificalibus, sed cappis suis clausis; necnon & ceteræ personæ ecclesiasticæ prædictæ in eodem loco. Et primo legebantur bullæ apostolicæ, propter quas fuit convocatum concilium: necnon & littera certificatoria Londonensis, prout inferius describitur. Bullæ autem ideo ante certificatorium legebantur, quia propter illarum primam, habuit archiepiscopus auctoritatem vocandi exemptos populum non habentes. Et est sciendum, quod Norwycensis, qui celebravit Missam, dedit solemnem benedictionem in Missa, propter reverentiam corporis Christi, quod ante se habuit in altari; & orationes consuetas eamdem benedictionem præcedentes. Bulla convocationis ad concilium generale, hic proximo describitur.

Bulla super convocatione ad Concilium generale.

Clemens episcopus, servus servorum Dei, venerabilibus fratribus archiepiscopo Cantuariensi, & episcopis, ac dilectis filiis, electis abbatibus, prioribus, decanis, præpositis, archipresbyteris, archidiaconis, & aliis ecclesiarum prælatis, exemptis & non exemptis ac eorum capitulis & conventibus, per Cantuariensem provinciam constitutis, salutem & apostolicam benedictionem.

REgnans in cælis triumphans ecclesia, cujus pastor est Pater æternus, cui sanctorum ministrant agmina, & laudis gloriam angelorum chori decantant: in terris, ad sui similitudinem & repræsentationem, constituit ecclesiam militantem, unigenito filio Dei vivi, domino Jesu Christo, ineffabili commercio copulatam, in qua idem unigenitus Dei Filius a Patre progrediens, per illustrationem Paracliti procedentis pariter ab utroque, statuit fidei fundamentum. Sane Romana ecclesia, mater alma fidelium, caput est, disponente Domino, ecclesiarum aliarum omnium, & magistra: a qua, veluti a primitivo fonte, ad singulas alias ejusdem fidei rivuli derivantur: ad cujus regimen, voluit Christi clementia Romanum pontificem vice sui deputare ministrum, ut instructionem ac doctrinam ipsius eloquio veritatis evangelicæ traditam, cuncti renati fonte baptismatis teneant & conservent: & qui sub hac doctrina cursum vitæ recte peregerint, salvi fiant; qui vero ab ea deviaverint, condemnentur.

Ipsa nempe Romana mater ecclesia, juxta exigentiam possibilitatis ipsius, ad cunctas orbis provincias, in quibus Divini nominis cultus viget, fideique catholicæ observantia rutilat, intuitum sedulæ considerationis extendens, ac subjiciens ab olim suæ considerationis examini, diuturnæ calamitatis angustias illius specialis hæreditatis Dominicæ, videlicet Terræ sanctæ, ab infidelibus miserabiliter conculcatæ, in qua idem Patris æterni Filius, nostræ carnis indumento contectus, salutem humani generis, pietate ineffabili extitit operatus, quamque sua ipse voluit corporali insignire præsentia, & proprii aspersione sanguinis consecrare, multa sollicitudine studuit eidem terræ, retroactis temporibus, quibus potuit remediis, ut eriperetur ab ipsis impiis, subvenire. Et quia inter ceteros, quos professio Christianæ religionis includit, milites & fratres domus militiæ Templi Jerosolymitani, sicut est toti orbi notorium, tanquam speciales ejusdem fidei pugiles, & jam dictæ terræ præcipui defensores, ipsius terræ negotium principaliter gerere videbantur: ipsos & eorum ordinem præfata ecclesia specialis favoris plenitudine prosequens, eos adversus Christi hostes crucis armavit signaculo, multis exaltavit honoribus, ditavit facultatibus, ac diversis libertatibus & privilegiis communivit.

Hi nimirum cum crederentur in Domini servitio, sub regulari habitu, fideliter militare: sibi quasi cunctorum fidelium manus cum multiplici erogatione bonorum sentiebant multipliciari, multisque modis propterea adjutrices. Sed proh dolor! nova & calamitosa vox de malignitatis fratrum ipsorum enormitate progrediens, nostrum replevit, immo verius perturbavit auditum. Hæc enim vox nuncia lamentationis & gemitus, audientibus horrorem ingerit, commovet animos, mentes turbat, & cunctis fidei Christianæ cultoribus, novæ & ineffabilis amaritudinis calicem subministrat: & dum facti seriem ejus necessitate poscente, depromimus, noster attenuatur præ angustia spiritus, & valetudinis fatigata confractibus, membra singula præ nimio dolore tabescunt.

Dudum siquidem, circa nostræ promotionis ad apicem summi pontificis initium, etiam antequam Lugduni, ubi recepimus nostræ coronationis insignia, veniremus, & post, tam ibi quam alibi, secreta quorumdam nobis insinuatio intimavit: quod magister, præceptores, & alii fratres ordinis dictæ militiæ Templi, & etiam ipse ordo, qui ad defensionem patrimonii ipsius domini nostri Jesu Christi fuerant in trasmarinis partibus deputati, contra ipsum Dominum

ANNO CHRISTI 1309.

num in ſcelus apoſtaſiæ nefandum, deteſtabile idololatriæ vitium, execrabile facinus Sodomorum, & hæreſes varias erant lapſi. Sed quia non erat veriſimile, nec credibile videbatur, quod viri tam religioſi, qui præcipue pro Chriſti nomine ſuum ſæpe ſanguinem effundere, ac perſonas ſuas mortis periculis frequenter exponere credebantur, quique multa & magna, tam in Divinis officiis, quam in jejuniis, & aliis obſervantiis, devotionis ſigna frequentius prætendebant, ſuæ ſic eſſent ſalutis immemores, quod talia perpetrarent: hujuſmodi inſinuationi, ac delationi ipſorum, ejuſdem Domini noſtri exemplis, & canonicæ ſcripturæ doctrinis edocti, aurem noluimus inclinare. Deinde vero, cariſſimus in Chriſto filius noſter Philippus rex Francorum illuſtris, cui eadem fuerant facinora nunciata, non * typo avaritiæ, cum de bonis Templariorum nihil ſibi vendicare, vel appropriare intendat; immo ea nobis & eccleſiæ, per deputandos ſuper hoc a nobis adminiſtranda, gubernanda, conſervanda, & cuſtodienda, liberaliter ac devote in regno ſuo dimiſit, manum ſuam exinde totaliter amovendo: ſed fidei orthodoxæ fervore, ſuorum progenitorum veſtigia clara ſequens, accenſus de præmiſſis, quantum licite potuit, ſe informans, ad inſtruendum & informandnm nos ſuper his, multas, & magnas nobis informationes, per ſuos nuncios & litteras deſtinavit.

* *Pro* thypho *H.*

Infamia vero contra Templarios ipſos increbreſcente validius ſuper ſceleribus antedictis; & quia etiam quidam miles ejuſdem ordinis, magnæ nobilitatis, & qui non levis opinionis in dicto ordine habebatur, coram nobis ſecreto juratus depoſuit, quod in receptione fratrum dicti ordinis, hæc conſuetudo, vel verius corruptela ſervatur, quod ad recipientis vel ab eo deputati ſuggeſtionem, qui recipitur Chriſtum Jeſum negat, & ſuper crucem ſibi oſtenſam ſpuit, in vituperium crucifixi; & quædam alia faciunt recipiens & receptus, quæ licita non ſunt, nec humanæ conveniunt honeſtati, prout ipſe tunc confeſſus extitit coram nobis: urgente nos ad id officii noſtri debito vitare nequivimus, quin tot & tantis clamoribus accomodaremus auditum. Sed cum demum fama publica deferente, ac clamoſa inſinuatione dicti regis, necnon & ducum, comitum, & baronum, ac aliorum nobilium, cleri quoque & populi dicti regni Francorum, ad noſtram propter hoc, tam per ſe quam per procuratores & ſyndicos, præſentiam venientium, quod dolenter referimus, ad noſtram audientiam perveniſſet: quod magiſter, præceptores, & alii fratres dicti ordinis, & ipſe ordo, præfatis & pluribus aliis erant criminibus irretiti, & præmiſſa per multas confeſſiones, atteſtationes, & depoſitiones præfati magiſtri, & plurium præceptorum, & fratrum ordinis prælibati, coram multis prælatis, & hæreticæ pravitatis inquiſitore, in regno Franciæ factas, habitas, & receptas, & in publicam ſcripturam redactas, nobis quoque ac fratribus noſtris oſtenſas, probari quodammodo viderentur: ac nihilo minus fama & clamores prædicti in tantum invaluiſſent, & etiam aſcendiſſent, tam contra ipſum ordinem, quam contra ſingulares perſonas ejuſdem, quod ſine gravi ſcandalo præteriri non poterat, nec abſque imminenti periculo tolerari: nos illius cujus vices licet immeriti, in terris gerimus, veſtigiis inhærentes, ad inquirendum de prædictis ratione prima duximus procedendum: multoſque de præceptoribus, presbyteris, militibus, & aliis fratribus dicti ordinis, reputationis non modicæ, in noſtra præſentia conſtitutos, præſtito ab eis juramento, quod ſuper præmiſſis meram & plenam nobis dicerent veritatem, ſuper prædictis interrogavimus, & uſque ad numerum ſeptuaginta duorum examinavimus, multis ex fratribus noſtris nobis aſſiſtentibus diligenter, eorumque confeſſiones per publicas manus in authenticam ſcripturam redactas, illico in noſtra, & dictorum fratrum noſtrorum præſentia, ac deinde interpoſito aliquorum dierum ſpatio, in conſiſtorio legi fecimus coram ipſis, & illas in ſuo vulgari cuilibet eorum exponi. Qui perſeverantes in illis, eas expreſſe & ſponte, prout recitatæ fuerant, approbarunt.

Poſt quæ, cum magiſtro & præceptoribus præfati ordinis, intendentes ſuper præmiſſis inquirere: per nos ipſos, ipſum magiſtrum, & Franciæ, terræ ultramarinæ, Normanniæ, Aquitaniæ, ac Pictaviæ præceptores majores, nobis Pictaviæ exiſtentibus mandavimus præſentari. Sed quoniam quidam ex eis ſic infirmabantur tunc temporis, quod equitare non poterant, nec ad noſtram præſentiam quoquomodo adduci: nos cum eis ſcire volentes de præmiſſis omnibus veritatem, & an vera eſſent quæ continebantur in eorum confeſſionibus; & depoſitionibus, quas coram inquiſitore pravitatis hæreticæ in regno Franciæ, preſentibus quibuſdam notariis publicis, & multis aliis bonis viris, dicebantur feciſſe, nobis, & fratribus noſtris, per ipſum inquiſitorem ſub manibus publicis exhibitis & oſtenſis, dilectis filiis noſtris Berengario titulo ſanctorum Nerei, & Achillei; & Stephano, titulo ſancti Cyriaci in thermis, presbyteris, ac Landulpho ſancti Angeli diacono, cardinalibus (de quorum prudentia, experientia, & fidelitate, indubitatam fiduciam obtinemus) commiſimus & mandavimus, ut ipſi, cum præfatis magiſtro & præceptoribus inquirerent, tam contra ipſos, & alias ſingulares perſonas dicti ordinis generaliter, quam contra ipſum ordinem, ſuper præmiſſis, cum diligentia veritatem; & quicquid ſuper iis invenirent, nobis referre, ac eorum confeſſiones, & depoſitiones, per manum publicam in ſcriptis redactas, noſtro apoſtolatui deferre, ac præſentare curarent, eiſdem magiſtro & præceptoribus abſolutionis beneficium, a ſententia excommunicationis, quam pro præmiſſis, ſi vera eſſent, incurrerant, ſi abſolutionem humiliter & devote peterent ut debebant juxta formam eccleſiæ impenſuri.

Qui cardinales ad epiſcopos, magiſtrum, & præceptores, perſonaliter accedentes, eis ſui adventus cauſam expoſuerunt. Et quoniam tam perſonæ, quam res ipſorum, & aliorum Templariorum in dicto regno Franciæ conſiſtentium, in manibus noſtris erant: quod libere abſque metu cujuſquam plene ac pure ſuper præmiſſis, omnibus ipſis cardinalibus dicerent veritatem, eis auctoritate apoſtolica injunxerunt. Qui magiſter & præceptores Franciæ, terræ ultramarinæ, Normanniæ, Aquitaniæ ac Pictaviæ, coram ipſis tribus cardinalibus, præſentibus quatuor tabellionibus publicis, & multis aliis bonis viris, ad ſancti Dei evangelia, ab eis corporaliter tacta, præſtito juramento, quod ſuper præmiſſis omnibus meram & plenam dicerent veritatem, coram ipſis ſingulariter, libere ac ſponte, abſque coactione qualibet & terrore, depoſuerunt, & confeſſi fuerunt inter cetera Chriſti abnegationem, & ſpuitionem ſuper crucem,

cum

cum in ordine Templi recepti fuerunt. Et quidam ex eis se sub eadem forma, scilicet cum abnegatione Christi, & spuitione super crucem, fratres milites recepisse. Sunt etiam quidam ex eis quædam alia horribilia & inhonelta confessi: quæ, ut eorum ad præsens parcamus verecundiæ, subticemus.

Dixerunt præterea, & confessi fueruut, esse vera quæ in eorum confessionibus & depositionibus continentur, quas dudum fecerunt coram inquisitore hæreticæ pravitatis. Quæ confessiones & depositiones dictorum magistri & præceptorum in scripturam publicam, per quatuor tabelliones publicos redactæ in ipsorum magistri & præceptorum, & quorundam bonorum aliorum virorum præsentia, ac deinde interposito aliquorum dierum spatio, coram ipsius eisdem lectæ fuerunt, de mandato, & in præsentia cardinalium dictorum, in suo vulgari expositæ cuilibet eorumdem. Qui perseverantes in illis, eas expresse & sponte, prout recitatæ fuerant, approbarunt. Et post confessiones & depositiones hujusmodi, ab ipsis cardinalibus ab excommunicatione quam pro præmissis incurrerant, absolutionem flexis genibus, manibusque copulosis humiliter & devote, ac cum lacrymarum effusione non modica, petierunt.

Ipsi vero cardinales, quia ecclesia non claudit gremium redeunti, ab eisdem magistro & præceptoribus, hæresi abjurata expresse, ipsis secundum formam ecclesiæ, auctoritate nostra absolutionis beneficium impenderunt; ac deinde ad nostram præsentiam redeuntes, confessiones & depositiones prælibatorum magistri & præceptorum, in scripturam publicam per manus publicas, ut est dictum, redactas, nobis præsentaverunt, & quæ cum dictis magistro & præceptoribus fecerant, retulerunt. Ex quibus confessionibus & depositionibus, ac relatione, invenimus sæpe fatos magistrum & fratres, in præmissis, & circa præmissa, licet quosdam ex eis in pluribus, & alios in pauciorlbus, graviter deliquisse. Attendentes autem quod scelera tam horrende transire incorrecta, absque Dei omnipotentis, & omnium catholicorum injuria, non poterant nec debebant, decrevimus de fratrum nostrorum consilio, per ordinarios locorum, ac per alios fideles & sapientes viros, ad hoc deputandos a nobis, contra singulares personas ipsius ordinis, necnon & contra dictum ordinem, per certas discretas personas, quas ad hoc duximus deputandas, super præmissis moribus & excessibus inquirendum.

His nempe, quæ magis flere cogimur quam narrare, cor nostrum passione nimia cruciatur: & cum tanta provide nobis immineat gemendi materia, fletum non possumus declinare. Quisnam catholicus hæc audiens, nimis non doleat & prorumpat in luctum? Quis fidelis, hujusmodi sinistrum eventum intelligens, amara non emittat suspiria, verbaque lamentationis, & mœstitudinis non eruptet; cum tota Christianitas hujusmodi doloris sit particeps, & hic casus fideles percutiat universos? Ex iis etiam, dum ministerio debitæ considerationis nostræ mentis præsentantur obtutibus, ignis in nostris meditationibus exardescit, & ad tanta discrimina relevanda suspirat affectus, zelus accenditur, & spiritus angitur. Ad quod cum nos sufficere commode non posse sciamus, levamus oculos nostros ad montem, montem quidem Dei, montem uberem, montem pinguem, unde opportunum provenire nobis auxilium, & humiliter petimus, & devote speramus. Et quia salubre in iis adhiberi remedium interest generaliter omnium: nos cum eisdem fratribus nostris aliisque viris prudentibus, exacto & frequenti tractatu præhabito, prout tanta necessitas exigebat, de ipsorum fratrum consilio, universale concilium, sicut imitatione digna sanctorum patrum consuetudo laudabilis, longævæ observationis exemplo, nos instruit, a proximis Kalend. Octobris, ad duos annos immediate sequentes, decrevimus congregandum: ut in eo, tam circa dictum ordinem & personas singulares, & bona ejusdem, & alia quæ statum tangunt fidei catholicæ, quam circa recuperationem & subsidium terræ sanctæ, ac reparationem, ordinationem, & stabilitatem ecclesiarum & ecclesiasticarum personarum ac libertatum earum, illa, Deo auspice, communi consilio inveniatur provisio, & ejusdem approbatione concilii roboretur: per cujus salutiferam executionem virtus Altissimi, eliminatis erroribus, roborata fide, ad tramitem veritatis reductis errantibus, redintegrata ejusdem fidei unitate, extirpatis vitiis, virtutibus quoque plantatis, correctis excessibus, moribus reformatis, repressis oppressionibus, libertate solida stabilitate munita, recuperatis deperditis, & ejusdem terræ statu prospero reparato, occupata restituat, vastata restaurei, & restaurata conservet, nobis quoque viam aperiat idem ipse qui novit, & facultatem tribuat, ipse qui potest: ut sic in præmissis, juxta incensum animi nostri desiderium, sibi ministrare possimus salubriter, quod is verus ejusdem universalis sponsus ecclesiæ, ipsam dilectam suam purgatam maculis, munitam virtutum monilibus ac ornatam, unam semper habeat & formosam, ad sui nominis laudem & gloriam, ad animarum profectum rubor fidei, pacem & exaltationem populi Christiani.

Quia vero prosecutio tanti propositi, tempore indiget, ut deductum maturius, facilius auctore Domino effectum debitum sortiatur: prædictum tempus ad idem duximus deputandum. Quocirca universitati vestræ per apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenus vos fratres .... archiepiscopo & .... London.... Vvynton .... Saresburi .... Vvygorn. ac ... Lincoln. episcopi, reliquis vestrorum episcoporum in vestra provincia remanentibus, ad ea quæ pontificale officium exigunt: tam in vestris, quam illorum dictæ provinciæ qui ad hujusmodi concilium universale accesserint, civitatibus & diœcesibus exercenda, omni negligentia relegata, cunctis, prout talis & tanti negotii qualitas exigit, dispositis & paratis, sic medio tempore accingatis ad iter, quod in hujusmodi decreto termino, quem vobis & aliis peremptorie assignamus, in Viennensi civitate nostra, vos archiepiscopc & episcopi superius nominati, personaliter; vos vero alii remanentes, episcopi, clerici, abbates, priores, decani, præpositi, archipresbyteri, archidiaconi & prælati, capitula & conventus, per eosdem archiepiscopum & episcopos, ad prædictum concilium accessuros, quilibet ad omnia quæ in eodem concilio statuentur, fient & ordinabuntur & fuerint opportuna, concedatis plenarie potestatem, de qua sufficienter constet per publica documenta, nostro vos conspectui præsentetis. Quod si forsan ipsis archiep. & episc. accessuris, hujusmodi nolueritis concedere potestatem, eo tamen venire, vel alios procurare idoneos, cum potestate simili ad idem concilium sencamini destinare.

Non

ANNO CHRISTI 1309.

ANNO CHRISTI 1309.

Non obſtantibus quibuslibet privilegiis, ſeu indulgentiis, quibuſcumque perſonis, ordini, dignitati ſeu collegio, ſub quacumque verborum forma vel expreſſione, a præfata ſede conceſſis, per quæ poſſit effectus hujuſmodi mandati noſtri quomodolibet impediri, aut eidem in aliquo derogari.

Interim quoque per vos & alios viros prudentes, Deum timentes, & habentes præ oculis omnia quæ correctionis & reformationis limam expoſcunt, inquirentes ſubtiliter & conſulentes fideliter, eadem ad ipſius concilii notitiam deferatis. Et nos nihilominus variis modis & viis ſolers ſtudium, & efficacem operam dare proponimus, ut omnia talia in examen hujuſmodi deducta, concilii correctionem & directionem recipiant opportunam. Nullus, inobedientiæ notam, & canonicæ ultionis acrimoniam vitare deſiderans, fallacium executionum velamento ſe muniat, vel ex impedimentis itinerum, quæ Domino prava in directa & in vias planas aſpera ſua omnipotentia convertente ceſſabunt, frivolæ allegationis munimenta confingat, ut a tam ſancti operis proſecutione ſe ſubd*... ſed occurrant ſinguli voluntarii ad id quod & Divinæ congruit voluntati & ſaluti animarum, ac utilitatem reſpicit ſingulorum. Datæ Pictavis 2. Idus Auguſti, pontificatus noſtri anno tertio.

* *f.* ſubducat.

Clemens epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus archiepiſcopo Cantuarienſi, & ſuis ſuffraganeis ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

FAciens miſericordiam cum ſervo ſuo Dei filius dominus Jeſus Chriſtus, ad hoc nos voluit in ſpecula eminenti apoſtolatus aſſumi, ut gerentes, licet immeriti, vices ejus in terris, in cunctis noſtris actibus & proceſſibus, ipſius veſtigia, quantum patitur humana fragilitas, imitemur. Sane dudum circa noſtræ promotionis ad apicem ſummi pontificatus initium, etiam antequam Lugduni, ubi recepimus noſtræ coronationis inſignia, veniremus; & poſt etiam, tam ibi quam alibi, ſecreta quorundam nobis inſinuatio intimavit: quod magiſter, præceptores, & alii fratres ordinis militiæ Templi Jeroſolymitani, & etiam ipſe ordo, qui ad defenſionem patrimonii ejuſdem domini noſtri Jeſu Chriſti fuerant in tranſmarinis partibus deputati, contra ipſum Dominum in ſcelus apoſtaſiæ nefandum, deteſtabile idololatriæ vitium, execrabile facinus Sodomorum, & hæreſes varias, erant lapſi. Quia vero non erat veriſimile, nec credibile videbatur, quod viri tam religioſi, qui præcipue pro Chriſti nomine ſuum ſæpe ſanguinem effundere, ac perſonas ſuas mortis periculis frequenter exponere credebantur; quique multa & magna, tam in Divinis officiis quam in jejuniis & aliis obſervantiis, devotionis ſigna frequentius prætendebant, ſuæ ſic eſſent ſalutis immemores, quod talia perpetrarent: hujuſmodi inſinuationi & delationi ipſorum, ejuſdem Domini noſtri exemplis, & canonicæ ſcripturæ doctrinis edocti, aurem noluimus inclinare.

Deinde vero cariſſimus in Chriſto filius noſter, Philippus rex Francorum illuſtris, cui eadem fuerant facinora intimata; non typo avaritiæ, cum de bonis Templariorum nihil ſibi vendicare, vel appropriare intendat, immo ea per deputandos a nobis generaliter, & per prælatos regni Franciæ ſpecialiter in ſuis diœceſibus adminiſtranda, in regno ſuo dimiſit, manum ſuam exinde totaliter amovendo; ſed fidei orthodoxæ fervore, ſuorum progenitorum veſtigia clara ſequens, accenſus, de præmiſſis quantum licite potuit ſe informans, ad inſtruendum & informandum nos ſuper iis, multas & magnas nobis informationes per ſuos nuncios & litteras deſtinavit. Infamia vero contra Templarios ipſos increbreſcente validius, ſuper ſceleribus antedictis; & quia etiam quidam miles ejuſdem ordinis, magnæ nobilitatis, & qui non levis opinionis in dicto ordine habebatur, coram nobis ſecreto juratus, depoſuit, quod in receptione fratrum præfati ordinis, hæc conſuetudo vel potius corruptela ſervatur; quod ad recipientis, vel ab eo deputati ſuggeſtionem qui recipitur, Jeſum Chriſtum negat, & ſuper crucem ſibi oſtenſam ſpuit, in vituperium crucifixi; & quædam alia faciunt, recipiens & receptus, quæ licita non ſunt, nec humanæ conveniunt honeſtati, prout ipſe tunc confeſſus extitit coram nobis: vitare nequivimus, urgente nos ad id officii noſtri debito, quin tot tantis clamoribus accommodaremus auditum. Sed cum demum fama publica deferente, ac clamoſa inſinuatione dicti regis, necnon & ducum, comitum, & baronum, ac aliorum nobilium, cleri quoque & populi dicti regni Franciæ, ad noſtram propter hoc tam per ſe, quam per procuratores & ſyndicos, præſentiam venientium, quod dolenter referimus, ad noſtram audientiam perveniſſet; quod magiſter, præceptores, & alii fratres dicti ordinis, & ipſe ordo, præfatis & pluribus aliis erant criminibus irretiti, & præmiſſa per multas confeſſiones, atteſtationes, & depoſitiones præfati magiſtri, & plurium præceptorum & fratrum ordinis prælibati, coram multis prælatis, & hæreticæ pravitatis inquiſitore in regno Franciæ factas, habitas, & receptas, & in publicam ſcripturam redactas, nobiſque ac fratribus noſtris oſtenſas, probari quodammodo viderentur; ac nihilo minus fama & clamores prædicti, in tantum invaluiſſent & etiam aſcendiſſent, tam contra ipſum ordinem, quam contra perſonas ſingulares ejuſdem, quod ſine gravi ſcandalo præteriri non poterat, nec abſque imminenti periculo tolerari. Nos illius, cujus vices licet immeriti in terris gerimus, veſtigiis inhærentes, ad inquirendum de prædictis ratione prima duximus procedendum, multoſque de præceptoribus, presbyteris, militibus, & aliis fratribus dicti ordinis, reputationis non modicæ, in noſtra præſentia conſtitutos, præſtito ab eis juramento, quod ſuper præmiſſis meram & plenam nobis dicerent veritatem, ſuper prædictis interrogavimus & examinavimus uſque ad numerum ſeptuaginta duorum, multis ex fratribus noſtris nobis aſſiſtentibus diligenter, eorumque confeſſiones per publicas manus in authenticam ſcripturam redactas, illico in noſtra, & dictorum fratrum noſtrorum præſentia, ac deinde interpoſito aliquorum dierum ſpatio, in conſiſtorio legi fecimus coram ipſis, & illas in ſuo vulgari cuilibet eorum exponi, qui perſeverantes in illis, eas expreſſe & ſponte, prout recitatæ fuerant, approbarunt.

Poſt quæ coram magiſtro & præceptoribus præcipuis præfati ordinis, intendentes ſuper præmiſſis inquirere per nos ipſos, ipſum magiſtrum, & Franciæ, terræ ultramarinæ, Normanniæ, Aquitaniæ, ac Pictaviæ, præceptores majores, no-

NNO IRISTI 309.

nobis Pictavis existentibus mandavimus præsentari. Sed quoniam quidam ex eis sic infirmabantur tunc temporis, quod equitare non poterant, nec ad nostram præsentiam quoquomodo adduci: nos cum eis scire volentes de præmissis omnibus veritatem, & si vera essent quæ continebantur in eorum confessionibus, & depositionibus, quas coram inquisitore pravitatis hæreticæ in regno Franciæ, præsentibus quibusdam notariis publicis, & multis aliis bonis viris, dicebantur fecisse, nobis & fratribus nostris per ipsum inquisitorem, sub manibus publicis exhibitis & ostensis, dilectis filiis nostris Berengario, titulo sanctorum Nerei & Achillei, & Stephano, titulo sancti Cyriaci in Thermis, presbyteris, ac Landulpho S. Angeli diacono, cardinalibus, de quorum providentia, experientia, & fidelitate, indubitatam fiduciam obtinemus, commisimus & mandavimus, ut ipsi cum præfatis magistro & præceptoribus inquirerent, tam contra ipsos & alias singulares personas dicti ordinis generaliter, quam contra ipsum ordinem, super præmissis cum diligentia veritatem, & quicquid super his invenirent, nobis referre, ac eorum confessiones & depositiones, per manum publicam in scriptis redactas, nostro apostolatui deferre, ac præsentare curarent, eisdem magistro & præceptoribus absolutionis beneficium, a sententia excommunicationis, quam pro præmissis, si vera essent, incurrerant, si absolutionem humiliter & devote peterent ut debebant, juxta formam ecclesiæ impensuri. Qui cardinales ad ipsos magistrum & præceptores personaliter accedentes, eis sui adventus causam exposuerunt.

Et quoniam personæ ipsorum & aliorum Templariorum in regno Franciæ consistentium, nobis traditæ fuerant: quod libere absque metu cujusquam, plene & pure super præmissis omnibus, ipsis carnalibus dicerent veritatem, eis auctoritate apostolica injunxerunt. Qui magister & præceptores Franciæ, terræ ultramarinæ, Normanniæ, Aquitaniæ, ac Pictaviæ, coram ipsis tribus cardinalibus, præsentibus quatuor tabellionibus publicis, & multis bonis aliis viris, ad sancta Dei evangelia ab eis corporaliter tacta præstito juramento, quod super præmissis omnibus meram & plenam dicerent veritatem, coram ipsis singulariter, libere ac sponte, absque coactione qualibet & terrore, deposuerunt, & confessi fuerunt, inter cetera, Christi abnegationem, & spuitionem super crucem, cum in ordine Templi recepti fuerunt; & quidam ex eis se sub eadem forma, scilicet cum abnegatione Christi, & spuitione super crucem, fratres milites recepisse. Sunt etiam quidam ex eis, quædam alia horribilia & inhonesta confessi: quæ, ut eorum ad præsens parcamus verecundiæ, subticemus. Dixerunt præterea & confessi fuerunt, esse vera quæ in eorum confessionibus & depositionibus continentur, quas dudum fecerant coram inquisitore hæreticæ pravitatis. Quæ confessiones & depositiones dictorum magistri & præceptorum, in scripturam publicam per quatuor tabelliones publicos redactæ, in ipsorum magistri & præceptorum, & quorumdam aliorum bonorum virorum præsentia; ac deinde interposito aliquorum dierum spatio, coram ipsis eisdem lectæ fuerunt de mandato & in præsentia cardinalium prædictorum, & in suo vulgari expositæ cuilibet eorumdem. Qui perseverantes in illis, eas expresse ac sponte, prout recitatæ fuerant, A approbarunt. Et post confessiones & depositiones hujusmodi, ab ipsis cardinalibus, ab excommunicatione, quam pro præmissis incurrerant, absolutionem flexis genibus, manibusque copulosis, humiliter & devote, ac cum lacrymarum effusione non modica, petierunt.

ANNO CHRISTI 1309.

Ipsi vero cardinales, quia ecclesia non claudit gremium redeunti, ab eisdem magistro & præceptoribus hæresi abjurata expresse, ipsis secundum formam ecclesiæ, auctoritate nostra absolutionis beneficium impenderunt: ac deinde ad nostram præsentiam redeuntes, confessiones & depositiones prælibatorum magistri & præceptorum, in scripturam publicam per manus publicas, ut dictum est, redactas, nobis B præsentaverunt, & quæ cum dictis magistro & præceptoribus fecerant, retulerunt. Ex quibus confessionibus & depositionibus, ac relatione, invenimus, sæpe fatos magistrum & fratres, in præmissis, & circa præmissa, licet quosdam ex eis in pluribus, & alios in paucioribus, graviter deliquisse. Verum quia universis mundi partibus, per quas idem ordo diffunditur, ac fratres degunt ipsius, super his non possumus inquirere per nos ipsos: fraternitati vestræ de fratrum nostrorum consilio, per apostolica scripta mandamus, quatenus vos, vel quilibet vestrum, videlicet in suis civitate & diœcesi, una cum venerabilibus nostris patriarcha Jerosolymitano, ac archiepiscopo Eboracensi, Lincolnensi, Cicestrensi, & Aurelianensi episcopis, & dilectis filiis de Lotyngiaco Parisiensis diœcesis, & S. Germani de pratis juxta Parisios, monasteriorum abbatibus, ac magistris Richardo de Vauro canonico Narbonensi, capellano nostro, nostrique palatii auditore causarum, & Guidone de Vichio, rectore ecclesiæ de Hoshe Londonensis diœcesis, vel octo, septem, sex, quinque, quatuor, tribus, duobus, aut uno ex eis ipsis, quos vobis in hac parte propter negotii magnitudinem duximus adjungendos, vocatis per publicum citationis edictum, per vos & ipsos adjunctos, vel eorum aliquos, seu aliquem, in locis de quibus vobis & eis videbitur D faciendum, qui fuerint evocandi, contra singulares personas, & fratres dicti ordinis, in civitatibus & diœcesibus vestris degentes, etiamsi aliunde venerint, vel illuc adducti forsan extiterint, super articulis quos vobis sub bulla inclusos transmittimus, & super aliis de quibus prudentiæ vestræ videbitur expedire, veritatem cum diligentia inquiratis.

Volumus insuper quod inquisitione, seu inquisitionibus hujusmodi factis, per provinciale concilium, contra ipsas singulares personas, & fratres, qui in eadem provincia fuerint, seu pro eis super his, de quibus contra eos inquisitum extiterit, absolutoria seu condemnatoria sententia, juxta juris exigentiam proferatur: inE quisitore nihilo minus, seu inquisitoribus ejusdem pravitatis hæreticæ, in ipsa provincia per sedem apostolicam deputatis, tam ad dictas inquisitiones, quam ad hujusmodi prolationem sententiæ admissis, si ad eas vobiscum voluerint interesse. Proviso, quod de inquirendo, vel sententiando contra magistrum, præceptorem dicti ordinis in regno Angliæ constitutum, contra quos per certas personas inquiri mandavimus, vos intromittere nullatenus præsumatis. Datæ Pictavis II. Idus Augusti, pontificatus nostri anno tertio.

ANNO CHRISTI 1309.

Certificatorium Londonenſis epiſcopi ſuper citatione concilii.

REverendo in Chriſto patri domino Roberto Dei gratia Cantuarienſi archiepiſcopo, totius Angliæ primati; Radulphus permiſſione Divina Londonienſis epiſcopus, ſalutem: cum omni obedientia, reverentia, & honore. Litteras veſtras recepimus, tenorem qui ſequitur continentes.

„ Robertus permiſſione Divina Cantuarien-
„ ſis archiepiſcopus, totius Angliæ primas, ve- B
„ nerabili fratri R. Dei gratia Londonenſi epi-
„ ſcopo ſalutem, & fraternam in Domino ca-
„ ritatem. Injunctum nobis, vobis, & aliis no-
„ ſtræ Cantuarienſis provinciæ ſuffraganeis, nec-
„ non & ceteris prælatis eccleſiarum, tam e-
„ xemptis, quam non exemptis noſtræ provin-
„ ciæ, univerſis, mandatum apoſtolicum, ut
„ circa ea, quæ in eccleſia Anglicana corre-
„ ctionis & reformationis limam expoſcunt,
„ juxta apoſtolicarum, quarum vobis copiam
„ alias tranſmiſimus, ſeriem litterarum, ſubti-
„ liter inquiramus, & fideliter conſcribamus,
„ ad generalis concilii notitiam deferenda, nos C
„ compellit provinciale concilium convocare;
„ ut in eo, de eiſdem articulis, & aliis qui-
„ buſdam arduis negotiis, eccleſiam Anglica-
„ nam tangentibus, ad invicem pertractemus,
„ faciamus & ordinemus, quod ad honorem
„ Dei & ipſius eccleſiæ cedat, & ſaluti con-
„ gruat animarum. In quo ſententiæ abſolu-
„ toriæ vel condemnatoriæ, contra ſingulares
„ perſonas ordinis militiæ Templi, in noſtra
„ provincia exiſtentes, juxta formam mandati
„ apoſtolici, dante Domino proferentur. Fra-
„ ternitati igitur veſtræ committimus, & fir-
„ miter injungendo mandamus, quatenus ve-
„ nerabiles fratres noſtros, epiſcopos, electos,
„ confirmatos, abbates, priores electivos ple- D
„ num conventum habentes, abbates ſupra ſe
„ non habentes, decanos, præpoſitos, archi-
„ presbyteros, archidiaconos, & capitula, ac
„ collegia univerſa, necnon & clerum cujuſli-
„ bet diœceſis noſtræ Cantuarienſis provinciæ,
„ tam exemptos, quam non exemptos, citetis
„ ſeu citari faciatis peremptorie, quod iidem
„ venerabiles fratres, epiſcopi, electi, abbates,
„ priores, decani, præpoſiti, archipresbyteri,
„ archidiaconi, perſonaliter, prædicta quoque
„ capitula, collegia per unum, clerus quoque E
„ cujuslibet diœceſis per duos procuratores ido-
„ neos, compareant coram nobis, die Lunæ
„ proximo poſt feſtum S. Edmundi regis, in
„ eccleſia S. Pauli Londonenſi ſuper præmiſſis
„ omnibus tractaturi: ſuum quoque ad ea,
„ quæ, inſpirante Domino, providebuntur ibi-
„ dem, pro ſeipſis & aliis a quibus mittuntur,
„ plenum adhibituri conſenſum: ulterius quo-
„ que facturi & recepturi, cum continuatione
„ & prorogatione dierum, uſque ad finem no-
„ ſtri ejuſdem concilii, quod fuerit faciendum,

A „ Vos enim præmunimus, & ceteros citandos
„ per vos præmuniri mandamus, quod abſen-
„ tes in numero ſupradicto, niſi propter evi-
„ dentes cauſas & rationabiles, de quibus fi-
„ dem faciant, fuerint impediti, tanquam ino-
„ bedientes & contumaces, juxta juris exigen-
„ tiam puniemus. Vos etiam peremptorie ci-
„ tamus ad hoc idem, clerumque veſtræ diœ-
„ ceſis per vos citari mandamus in forma ſu-
„ perius annotata. Quid autem in præmiſſis fe-
„ ceritis, nos dictis die & loco certificare cu-
„ retis per veſtras litteras patentes harum ſe-
„ riem continentes: & ceteris noſtris ſuffraga-
„ neis antedictis injungatis, ut nos ipſis die &
„ loco certificent per ſuas patentes litteras,
„ qualiter hoc præſens noſtrum mandatum fue-
„ rint executi. Datæ apud Wengham. VI. Non.
„ Octobris, anno Dom. MCCCIX. conſecra
„ tionis noſtræ XVI. “

Volentes igitur huic mandato parere reverenter, venerabiles fratres veſtros epiſcopos, & tunc electos confirmatos veſtræ Cantuarienſis provinciæ, peremptorie citavimus, ac per ipſos .... abbates, priores electivos plenum capitulum habentes, abbates ſupra ſe non habentes, decanos, præpoſitos, archipresbyteros, archidiaconos, & capitula ac collegia univerſa, necnon & clerum ſingularum diœceſum dictæ veſtræ Cantuarienſis provinciæ, tam exemptos quam non exemptos, peremptorie citari fecimus ſeu mandavimus, quod iidem epiſcopi, electi, abbates, priores, decani, præpoſiti, archipresbyteri, & archidiaconi perſonaliter, prædicta quoque capitula, collegia per unum, clerus quoque cujuslibet diœceſis per duos procuratores idoneos, coram vobis compareant die Lunæ proximo poſt feſtum S. Edmundi regis, in eccleſia S. Pauli London. ſuper iis quæ in præſcriptis litteris veſtris continentur tractaturi, ſuumque ad ea, quæ, inſpirante Domino providebuntur ibidem, pro ſeipſis & aliis a quibus mittentur, plenum conſenſum adhibituri, ulterius quoque facturi & recepturi cum continuatione & prorogatione dierum, uſque ad finem veſtri concilii, quod fuerit faciendum. Prædictos inſuper omnes & ſingulos præmuniri fecimus, quod abſentes in termino ſupradicto, niſi de evidenti impedimento & rationabili, in ea parte ſufficienter fecerint fidem, tanquam inobedientes & contumaces juxta juris exigentiam punietis. Nos vero ad diem ſupradictum, auxiliante Domino, comparebimus: clerum quoque noſtræ diœceſis, ad hoc idem citari fecimus, juxta formam in litteris veſtris ſuperius annotatam. Injunximus etiam ceteris ſuffraganeis veſtris antedictis, ut vos ſimiliter ipſis die & loco certificent per ſuas patentes litteras, qualiter dictum mandatum veſtrum fuerint executi. In cujus rei teſtimonium has litteras patentes, reverendæ paternitati veſtræ tranſmittimus, ſigillo noſtro ſignatas. Datæ apud Stebbenheth nono Kalend. Decembris, anno Dom. MCCCIX.

ANNO CHRISTI 1309.

UDVARDENSE CONCILIUM PROVINCIALE

Habitum sub Carolo I. Rege Hungariæ, & Thoma archiepiscopo Strigoniensi, in Udvarde (a)

(a) Udvar. locus est hodie non tanti nominis. ad Vivari, num, archiep. Strig. obnoxius.

Anno 1309. *Ex MS.*

NARRATIO.

1309. Peterffy t. Hung. p. 161. POstquam lites omnes in regno exoleverant, Thomas archiepiscopus soluta Budensi atque Posonienſi Synodo, provincialem in Udvard cum episcopis suis egit. Capita statutorum, quæ nondum interciderunt, hæc fere sunt.

I.

Ut sub meridiem, aut moriente die, ad salutandam Matrem Virginem ære campano populus excitetur. *Mos iste invalescente hæresi per Hungariam sublatus, sed a Patribus S. J. indulgente Nicolao Olabo archiepiscopo Strigoniensi restitutus est primum Tynaviæ, ad alia dein loca promotus.*

II.

Repetitum in cives Budenses fulmen, vectigalia portuum Danubii Præpositio negantes; compellente tamen Carolo Rege dederunt DEO, quæ DEI sunt.

III.

Serpebant adhuc in Budensi populo electionem Caroli regis fraude extortam queritante, occultæ simultates, quas suffragantibus Episcopis, jacto in reos anathemate feliciter Thomas repressit.

IV.

Decretum, & constitutiones F. Gentilis cardinalis legati apostolici, patribus perlectæ sunt, & ut ad pastores animarum, quisque in diœcesi sua, eas proferret, constitutum. Hæc nos velut tabulam e naufragio.

Cætera in sacro comitio gesta, pulveres & blattæ corrodunt: didici ex amicis, immo hisce egomet vidi, in tabulario, neglectu lacrymis digno, ea consumi. *Hæc omnia Peterffy.*

CONCILIUM POSONIENSE IN HUNGARIA

: Coffar. Append. n. XI.

A Gentili Cardinale S. A. L. tempore Clementis PP. V. anno Dom. MCCCIX. celebratum. A Clemente VI. anno Dom. MCCCXLVI. confirmatum.

Edidit Oderic. Raynald. tomo 16. *Annal. Eccles. ad ann.* 1346. *num.* 72.

1. *De non offendendis prælatis.*
2. *Ut nulla ecclesiastica persona præbeat auxilium, consilium, vel favorem alicui laico contra ecclesias ecclesiasticasque personas.*
3. *Ne quis recipiat ecclesiasticum beneficium de manu laici.*
4. *De non occupandis & occupatis restituendis bonis ecclesiasticis.*
5. *De pœna publicorum concubinariorum.*
6. *De probibita deprædatione.*
7. *De his qui contumaciter sustinent excommunicationem.*
8. *Ne aliqua fidelis alicui infideli matrimonialiter copuletur.*
9. *De observantia mandatorum apostolicæ sedis, & legatorum ipsius.*

PRÆFATIO.

In nomine Domini, amen.

ANno ejusdem MCCCIX. Indictione VII. pontificatus domini Clementis papæ V. anno IV. Incipiunt constitutiones editæ per reverendum patrem, dominum Gentilem, Dei gratia tit. S. Martini in Montibus presbyterum cardinalem in regno Hungariæ, Poloniæ, ac partibus illis conterminis, apostolicæ sedis legatum. Et primo procemium super statu regni.

Frater Gentilis miseratione Divina tit. S. Martini in Montibus presbyter cardinalis, apostolicæ sedis legatus, ad futuram rei memoriam.

VArietati morborum diversa medici medicamenta propinant, & ipsorum morborum qualitatibus, secundum artis peritiam, efficacibus remediis exquisitis, aliquibus gravioribus ferrum adhibent, quibusdam ignem adjiciunt, aliis vero qui levi possunt fomento sanitatem recipere, facilia medicamentorum antidota subministrant. Sic & dominus noster Jesus Christus, sub figura Samaritani, medici formam assumens, vulneribus infudit vinum, & oleum sauciati. Nos itaque ad regnum Hungariæ, ab eo, qui pacifici regis & summi medici locum tenet in terris, cum pleno legationis officio, licet immeriti, destinati: attendentes, regnum ipsum infirmitatibus variis & gravibus laborare, ac præterea informati exemplo domini Jesu medicorum præcipui, diversitati infirmitatum hujusmodi, etsi non omnibus, magis tamen letalibus, cupientes diversas & congruas adhibere medelas: infra scriptas constitutiones de præ-

ANNO CHRISTI 1309.

latorum dicti regni, ac per nos concilii congregati, consilio & assensu, auctoritate qua fungimur, duximus promulgandas.

CAPUT PRIMUM.

De non offendendis prælatis.

CUm apostolicam sedem, in qua Christus catholicæ fidei posuit fundamentum, Christianorum matrem esse voluerit & magistram: non est dubium, quin Christus ipse graviter offendatur, si matrem filius, & magistram discipulus dehonorat. Quia igitur ipsi apostolicæ sedi non est possibile, cunctos filios & devotos, materno affectu, & suo magisterio præsentialiter confovere: debitum apostolicæ servitutis explere nititur, modo per episcopos, immo per archiepiscopos, nonnunquam, & per legatos a latere suo missos: quos, quia ejus privilegio gaudent, cujus legatione funguntur, a cunctis Christi fidelibus tamquam apostolicam sedem, immo Christum, qui in eis se recipi prædicat & audiri, honorari convenit & foveri. Verumtamen fuerunt & sunt nonnulli, quos termini nostræ legationis includunt, sicut fide digna relatione percepimus, qui licet glorientur nomine Cristiano, ad ipsum tamen Christum & apostolicam sedem, debitam reverentiam non habentes, episcopos, archiepiscopos, & legatos hujusmodi, doctores catholicæ fidei & magistros, ipsius Christi veros vicarios & legatos, hostiliter insequi, ausu sacrilego capere, & percutere, quandoque nequiter carceri mancipare, nonnunquam inhumaniter perimere, non verentur. In quo quantum Christi fidei devotio minoratur, evidenter intelligit qui prudenter attendit. Proinde nos qui ex injuncto nobis legationis officio sedem apostolicam, licet immeriti, repræsentamus, cupientes omnes & singulos nostræ legationi commissos de tam nefandis excessibus coercere, præsenti decreto statuimus, ut nullus de cetero in Dei offensam, apostolicæ sedis contemptum, & catholicæ fidei læsionem, præsumat tantum facinus attentare. Si quis autem propriæ inimicus salutis, reverentia religionis rejecta, Divinis & humanis legibus incivili damnatione calcatis, præmissum scelus exercere præsumpserit, per se vel per alium, publice vel occulte: eum, excommunicatum & a totius Christianitatis consortio separatum publice nunciantes, qua fungimur auctoritate, privamus omnibus privilegiis, indulgentiis, feudis, gratiis, & beneficiis quibuscumque, ei ab ec- ANNO CHRISTI 1309. clesia quacumque concessis: omnibus ad quos pertinet eorum ordinatio, seu dispositio, disponendi potestatem liberam concedentes: terram suam nihilo minus, & quamlibet aliam quæ sibi adhærere præsumpserit, interdicto ecclesiastico supponentes. Et ne minus vindictæ quam excessus memoria prorogetur, decrevimus, ut filii talium in clericorum collegium nullatenus admittantur; nec in domibus regularibus, alicujus prælationis assequantur honorem: quod contra factum fuerit, irritum decernentes, nisi cum eis per sedem apostolicam, vel legatum de latere, fuerit dispensatum. Et quia dignum est, ut is, qui tot præsumit offendere, pœna multiplici castigetur: omnes eorum vassallos, castellanos, comites, jobagiones, & officiales alios, quovis nomine censeantur, a fidelitate, homagio, & qualibet alia præstatione, qua eis tenebantur adstricti, qua fungimur auctoritate, absolvimus: donec ad gremium sanctæ matris ecclesiæ humiliter redeuntes, absolutionis beneficium meruerint obtinere. Quod si eis in prædicta excommunicatione manentibus adhærere forte præsumpserint: illos eadem cum ipsis pœna statuimus excommunicationis involvi. Ceterum, ut dictorum sacrilegorum pœna sit aliorum cautela: inhibemus venerabilibus in Christo archiepiscopis, & episcopis, & aliis ecclesiarum prælatis, eorumque vicem gerentibus, & ecclesiasticis personis, sæcularibus & religiosis, necnon ecclesiarum capitulis & conventibus exemptis & non exemptis, Cistercienſis, Præmonstratensis, S. Benedicti, Minorum, Prædicatorum, sancti Augustini, & aliorum ordinum, nec non magistris, præceptoribus, & fratribus militiæ Templi sancti Joannis Jerosolymitani hospitalis, & B. Mariæ Theutonicorum, sub nostra legatione manentibus, non obstantibus aliquibus privilegiis, indulgentiis, & litteris, eis vel eorum aliquibus, aut ipsorum ordinibus, a præfata sede concessis, ne ipsi, vel aliorum aliquis, vel aliqui, corpora aliorum, qui sine digna & debita satisfactione decesserint, tumulare, aut tumulationi eorum quoquo modo interesse, præsumant. Si quis autem prædictorum, contra præmissam inhibitionem nostram venire tentaverit: excommunicationis vinculo se noverit innodatum, majori pœna pro tanta inobedientia puniendum; & loca nihilo minus, in quibus talium corpora

se-

ANNO CHRISTI 1309.

sepulta fuerint, ecclesiastico suppositâ interdicto. *Publicata Posonii IV. Idus Novembris.*

II. Ut nulla ecclesiastica persona præbeat auxilium, consilium, vel favorem alicui laico contra ecclesias, ecclesiasticasque personas.

Illi procul dubio sunt majori pœna plectendi, qui nituntur offendere, quod totis suis viribus defendere tenebantur. Cum igitur personæ ecclesiasticæ singulariter teneantur tueri ecclesiam, a qua suam tuitionem recipiunt: præsenti decreto statuimus, ut nulla ecclesiastica persona, exempta vel non exempta, cujuscumque præeminentiæ, status, aut dignitatis existat, etiamsi pontificali fulgeat dignitate, præbeat alicui laico, cujuscumque dignitatis aut conditionis existat, contra ecclesias ecclesiasticasve personas, consilium, auxilium, vel favorem, publice vel occulte. Si quis autem, ecclesiastico honore postposito, contra tam salubre statutum venire præsumpserit: ipso facto sententiam excommunicationis incurrat. Et nihilo minus si inferior episcopo fuerit, episcopus suus contra eum ad privationem ecclesiastici commodi & honoris procedere; si vero episcopus metropolitanus, sui suffraganei excessum hujusmodi teneantur, quam cito commode poterunt, sedi apostolicæ nunciare. *Publicata Posonii IV. Idus Novembris.*

III. Ne quis recipiat ecclesiasticum beneficium de manu laici.

Præsentis constitutionis auctoritate, sacro approbante concilio inhibemus, ne quis archiepiscopatum, episcopatum, dignitatem aliquam inferiorem, personatum, parochialem ecclesiam, cum cura vel sine cura, beneficium aliquod ecclesiasticum, seu alicujus prædictorum administrationem vel detentionem, de manu laicali recipere, vel jam recepta tenere, sub quovis colore præsumat. Si quis autem contra fecerit, vel sic receptum beneficium, eo ipso, & nisi locum, quem sub crimine tantæ inobedientiæ tantæque ambitionis taliter jam recepit, vel in futurum recipiet, resipiscendo deseruerit liberaliter, infra duorum mensium spatium a publicatione constitutionis præsentis quoad jam recepta, a receptionis vero tempore quoad ea quæ deinceps continget sic recipi, numerandum: ad quodlibet aliud inhabilis ipso facto reddatur, ita ut ad dignitatem vel beneficium ecclesiasticum nullo unquam tempore, absque dispensatione apostolicæ sedis vel nostra, eligi valeat vel assumi. Insuper, ut quantum excesserit, pœna docente recognoscat: si quam dignitatem, personatum, vel beneficium aliquod cum cura vel sine cura, sic recipiens vel detinens, &, ut præmittitur, non dimittens, canonice forsan obtineat, ea vel eo sit præsentis constitutionis vigore ipso facto privatus. Indignum enim fore censemus, ut ecclesiastico beneficio gaudeant, qui eam tam nefandis ausibus despectui habuerunt. Injungimus quoque, ac in virtute sanctæ obedientiæ, necnon sub excommunicationis pœna, præcipiendo mandamus omnibus & singulis, tam clericis quam laicis, rusticis, jobagionibus, vassalis, castellanis, comitibus, & officialibus aliis, quocumque modo subjectionis adstrictis dignitati, personatui, vel beneficio taliter occupatis, quod occupatori vel detentori prædictis in nullo pareant vel intendant. Qui vero temere contra fecerit, si universitas fuerit, interdicti; si autem singularis persona, excommunicationis sententiæ se noverit subjacere. *Publicata Posonii IV. Id. Novembris.*

ANNO CHRISTI 1309.

IV. De non occupandis, & occupatis restituendis bonis ecclesiasticis.

Cum multa providentia fuerit olim a felicis recordationis Benedicto PP. XI. apostolicæ sedis legato, dum in his partibus fungeretur legationis officio, constitutum, quod nullus invadere, occupare, illicite detinere præsumeret decimas, tributa, castra, villas, munitiones, possessiones, & bona ad ecclesias, & pia ac religiosa loca, & ecclesias ac personas ecclesiasticas spectantia ac pertinentia quoquo modo, sententia excommunicationis prolata in hujusmodi invasores, occupatores, & illicitos defensores. Sed quia propter præsumptiones, & quorumdam cupiditates, nullus fructus hactenus aut rarus ex prædicta constitutione provenit: nos tantis animarum periculis præcavere volentes, ne tam salubre statutum videatur in desuetudinem abiisse, & ab hujusmodi præsumptoribus ejus ignorantia prætendatur, prædictum statutum duximus innovandum. Et ipsum in suo robore permanere, ac inviolabiliter observari volentes, adjicimus, ut quicumque propter invasionem, occupationem, & illici-

Conc. Bud. anno 1279. cap. 52. 53.

ANNO CHRISTI 1309.

licitam detentionem dictarum rerum, excommunicatione auctoritate prædicti ſtatuti ligatus, infra trium menſium ſpatium, invaſa, ſpoliata, occupata, & detenta hujuſmodi non reſtituerit ſpoliatis, omnes eorum vaſſalli, jobagiones, caſtellani, comites, & officiales alii, quocumque nomine cenſeantur, homagio & qualibet præſtatione, qua eis juramento, pacto, conſuetudine vel qualibet alia firmitate vallata, tenebantur adſtricti, ſint abſoluti & liberi, præſentis auctoritate decreti: donec ad cor humiliter redeuntes, ſatisfactionem debitam impenderint de præmiſſis. Quod ſi perſeverantibus in hujuſmodi contumacia & contemptu adhæſerint; qui eos in peccatis favere ſatagunt, excommunicationis vinculo ſint ligati, & terra quæ eis medio tempore obediens fuerit, eccleſiaſtico ſuppoſita interdicto: quod interdictum omnes & ſinguli archiepiſcopi & epiſcopi, & alii eccleſiarum prælati, capellæ & conventus, tam regulares quam ſæculares, exempti & non exempti, Ciſtercienſium Præmonſtratenſium, ſancti Benedicti, ac Prædicatorum & Minorum, Eremitarum ſancti Auguſtini, aliorumque approbatorum ordinum, necnon magiſter, & præceptores, milites Templi & hoſpitalis ſancti Joannis Jeroſolymitani. ac B. Mariæ Theutonicorum, in virtute S. obedientiæ, & ſub excommunicationis pœna, ſervare inviolabiliter teneantur Et nihilo minus ſi ſine debita ſatisfactione deceſſerint prædictorum omnium corpora perpetuo eccleſiaſtica careant ſepultura. Non enim debet illi eccleſiæ beneficium ſubvenire, qui dum viveret, eccleſiam hoſtiliter impugnavit. *Publicata Poſonii IV. Id. Novembris.*

V. De pœna publicorum concubinariorum.

Almæ matris eccleſiæ, quæ plerumque rationabiliter ordinat & conſulte, quæ ſuadente ſubjectorum utilitate, poſtmodum conſultius ac rationabilius revocat aliquando, ſubtrahit, addit quandoque pariter & commutat in melius, imitantes exempla: conſtitutionem * bonæ memoriæ Philippi quondam Firmani epiſcopi, in regno Hungariæ ac partibus aliis noſtræ juriſdictioni ſubjectis apoſtolicæ ſedis legati, contra publicos concubinarios editam, a felicis recordationis Benedicto PP. XI. tunc in regno & partibus ſupradictis legato ſedis apoſtolicæ, confirmatam, quibusdam additis & ſubtractis, juxta infra ſcriptam

* Conc. Bud. anno 1279. cap. 47.

modificationem, in poſterum obſervari præcipimus. Ad ipſius quidem temperandum rigorem, animarum zelus, quas ex illius contemptu quaſi continuo, peccatorum ſordibus fœdari conſpicimus, nos inducit; ſpes recuperationis hortatur. Confidimus enim, quod ſpirituali pœna, excommunicationis videlicet, quæ quavis ſine comparatione periculoſior, minus tamen peccatis exigentibus formidatur, in temporalem mutata vindictam, ſubditorum mutabuntur & mores. Decreto igitur præſenti ſtatuimus, ut quicumque clericus contra ipſius conſtitutionis vigorem deinceps deliquerit, excommunicationis pœna in ea contenta, propter cauſas prædictas, ceſſante, quartæ partis reddituum beneficiorum ſuorum, præſentis conſtitutionis auctoritate, damnationi ſubjaceat. Quia vero nihil prodeſſet jura condere, niſi foret qui ea executioni mandaret: omnibus epiſcopis, eorumque ſuperioribus, necnon ſingulis eccleſiarum prælatis, de jure vel antiqua conſuetudine juriſdictionem habentibus, in virtute ſanctæ obedientiæ, ac ſub excommunicationis pœna, quam, ſi ad hujuſmodi conſtitutionis obſervantiam negligentes fuerint vel remiſſi, ipſo facto incurrant, diſtricte præcipimus, quatenus a ſubditis ſuis, qui contra ipſam conſtitutionem exceſſerint, pœnam præfatam integraliter exigant: ipſius quidem parte dimidia in exigentis, reliqua vero parte in pauperum uſus, ſeu eccleſiæ exigenti commodum, convertenda. Prædicta autem condemnatio tandiu cum exactione debita repetatur, quouſque mores ſuos & vitam, quoad præmiſſa, curaverint emendare. Ad quod etiam corporalis pœna, ſi ſuperior ſuus expedire crediderit, indicatur. *Publicata Poſonii IV. Idus Novembris*

VI. De prohibita deprædatione.

Cum Chriſtus vera pax de ſummis cælorum deſcenderit, ut quam mundus dare non poteſt, ſuis fidelibus pacem daret: profecto non eſt membrum Chriſti, nec ejus eccleſiæ, qui pacem ſuam non recipit, vel qui, ne alii recipiant, ſuis perverſis actibus cauſam præſtat. Cum itaque in regno Hungariæ olim in pulcritudine pacis æmulus, & diſcordiæ ſeminator, diu procuraverit optatæ pacis exſilium, immittendo guerrarum diſcrimina, & deprædationes ſeu diſturbationes per perverſos homines membra ſua inhumaniter exercendo, propter

quæ

ANNO CHRISTI 1309.

quæ pax & concordia extra dicti regni terminos diu, quod dolenter referimus, exsulavit: nos qui præfati regni & incolarum ejus specialem curam susscepimus, ipsorum pacifico statui providere desiderabiliter affectantes, statuimus sacro approbante concilio, ut omnes & singuli, cujusque dignitatis, conditionis, aut status extiterint, qui in regno Hungariæ præfato deprædationes seu disturbationes publicas, per quas pax & tranquillitas dicti regni ut plurimum impeditur, per se vel per alium publice exercere, vel qui aliter ipsius regni statum pacificum impedire præsumpserit, nisi per episcopum proprium monitus, ad quod ipse episcopus in virtute obedientiæ teneatur, infra octo dies vitam suam melius consulte correxerit, etsi clericus fuerit exemptus vel non exemptus, beneficiis privatus, ipso facto excommunicatione, qua Deus iratus animas percutit, sit ligatus. *Publicata Posonii IV. Id. Novembris.*

VII. De his, qui contumaciter sustinent excommunicationem.

Cum peccata tanto gravius deprimant atque laboriosius extirpentur, quanto invaluerint consuetudine longiori: præsenti constitutione, sacro approbante concilio, duximus statuendum, quod si quis clericus vel laicus, cujuscumque status aut conditionis existat, aliquam de constitutionibus nostris transgrediens, quas contra recusantes dictum Carolum pro rege naturali Hungariæ recipere & habere, vel alium advocantes vel nominantes, seu recusationi, advocationi, vel nominationi hujusmodi consentientes seu faventes, ac etiam contra occupatores regalium generalium, vel ecclesiasticorum bonorum, contra eos quoque qui in regnum prædictum, archiepiscopos, episcopos, vel legatos, manus injecerint violentas, necnon contra occupatores & detentores sacræ coronæ, eorumque fautores, edidimus, majoris excommunioationis sententiam, in præfatis constitutionibus, seu aliqua earum contentam, quod absit, incurrerit, quam citius commode poterit, cum debita instantia, illius absolutionem efficaciter obtinere procuret. Qui vero concepta malitia, sive damnosa negligentia, excommunicationem hujusmodi per annum sustinuerit animo indurato: contra eum, per prælatum, ad quem de jure pertinere dignoscitur, seu per inquisitores hæreticæ pravitatis, bonis pro facto jure confiscatis ipsius, tanquam contra hæreticum procedatur. *Publicata Posonii IV. Id. Novembris.*

ANNO CHRISTI 1309.

VIII. Ne aliqua fidelis alicui infideli matrimonialiter copuletur.

Ut fides catholica, quæ scissuram erroris cujuslibet aspernatur, nullius schismatis, vel fermento pravitatis hæreticæ maculetur: de consilio & assensu præsentis concilii, perpetuo prohibemus edicto, ut nullus, nostræ legationi subjectus, qui vult reputari & haberi catholicus, præsumat de cetero, hæretico, Patareno, Gazano, schismatico, vel alteri fidei Christianæ contrario, maxime Ruthenis, Bulgaris, Rascis, Lituanis, in errore manentibus (qui, sicut fide dignorum testimonia præstantur, in diminutionem catholicæ fidei, opprobrium Jesu Christi, & sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ, quæ est veræ fidei fundamentum, non solum sacri baptismatis reiterant sacramentum, verum alia catholicæ ecclesiæ salutifera sacramenta damnabiliter contemnentes, habent despectui, fidei veritatem, in qua fidelibus salus datur, abnegant, & eis, diversis modis & variis injuriam irrogare conantur) filiam, neptem, consanguineam suam connubio tradere, vel eas eis modo aliquo copulare, cum hoc sit in prædictæ fidei Christianæ detrimentum non modicum & jacturam. Nam sicut didicimus ab experto, viri ab unitate fidei catholicæ separati, uxores suas, quantumvis catholicas, instigante diabolo, ad infidelitatis errorem trahunt potius, quam trahantur. Qui vero contra inhibitionem præsentem, filiam, neptem, vel consanguineam suam, prædictis pestiferis hominibus, qui, quantum in eis est, catholicam fidem, sine qua nullus omnino salvatur, nituntur confundere, dederit, aut danti consenserit, vel ex proposito & scienter hujusmodi sceleslis nuptiis astiterit, (mulier etiam data vel tradita, quæ eisdem consenserit) cum per hoc in Christiana religione scissuram, & maculam ponere satagat, ac per hoc hæreticæ pravitati favere: eo ipso excommunicationis mucrone percussum se noverit, & ecclesiastica sepultura privatum. Volumus autem, & in virtute obedientiæ districte præcipimus archiepiscopo vel episcopo, in cujus diœcesi contemptor hujusmodi moram trahit, quod eum excommunicatum denunciet, & ab omnibus evitandum; & si infra

men-

ANNO CHRISTI 1309.

menſem corde contrito & humiliato non redierit ad eccleſiæ unitatem, de tanta injuria irrogata nomini Chriſtiano & fidei orthodoxæ, condignam ſatisfactionem & debitam impenſurus, ex tunc contra eum, tanquam contra fautores hæreticorum & inimicos fidei Chriſtianæ, procedatur juxta ſanctiones canonicas & civiles. *Publicata Poſonii IV. Id. Novembris.*

ANNO CHRISTI 1309.

IX. De obſervantia mandatorum apoſtolicæ ſedis, & legatorum ipſius.

Cum apoſtolica ſedes ad obedientiam omnibus ſingulari privilegio proponatur: dolemus, quod quidam, quos termini noſtræ legationis includunt, bonum obedientiæ pervertentes, ipſius apoſtolicæ ſedis, vel etiam legatorum ejus, qui in decreta ſibi provincia ſecundum in obedientia & reverentia locum tenent, ipſius obedientiæ debito reverenter ſubtracto, mandatis, ſive in recipiendis canonicis, ſive in cuſtodiendis ſententiis, ſive in quibuſvis præceptionibus obſervandis, aliorum damnabiliter voluntatem præponunt: & non attendentes, quod *quaſi peccatum ariolandi eſt repugnare, & quaſi ſcelus idololatriæ nolle acquieſcere*, pœnæ inobedientiæ debitæ ſe ſupponunt. Quod in terra Poloniæ (maxime per nonnullos epiſcopos & capitula, quæ, præſertim pro aliquibus recipiendis canonicis, niſi de ſuorum ſuperiorum voluntate procedat, ab eadem ſede vel legato ipſius directis litteris obedire contemnunt) factum eſſe frequentius, noſtris auribus eſt relatum. Proinde noſtro commiſſos regimini in bono perfectæ obedientiæ, ſine qua infidelis quiſque convincitur, etiamſi fidelis eſſe videatur, obſervari ferventi deſiderio affectantes: monemus omnes & ſingulos, archiepiſcopum, epiſcopos, electos, abbates, priores, eccleſiarum quoque capitula prædictæ terræ Poloniæ, ut non obſtante ſuorum ſuperiorum voluntate contraria, dictæ ſedis legatorumque ipſius mandata ſic reverenter recipiant, & obedientiæ non amittant: ſcituri, quod ſi mandata hujuſmodi per inobedientiæ vitium non duxerint adimplendum, eos taliter puniemus, quod pœna docente cognoſcent, quam grave ſit eorum juſſionibus contraire. *Publicata, ut ſupra.*

Dat. Poſonii IV. Idus Novembris Pont. domini Clementis PP. V. an. IV.

Reg. 12.

EJUSDEM CONCILII CONFIRMATIO

Per Clementem VI. annò Domini M. CCC. XLVI.

PEtitio pro parte venerabilis fratris noſtri Apetaconis, epiſcopi Lubucenſis, nobis exhibita, continebat, quod dudum bonæ memoriæ Gentilis, tit. S. Martini in montibus presbyter cardinalis, in regno Hungariæ, ac provincia Poloniæ, infra quam eccleſia Lubucenſis exiſtit, ac quibuſcunque aliis terris eidem regno adjacentibus, auctoritate ſedis apoſtolicæ, plenæ legationis fungens officio, in concilio videlicet per eum, apud Poſonium Strigonienſis diœceſis, conſtitutum in dicto regno Hungariæ, celebrato, nonnullæ conſtitutiones pro libertate ac utilitate eccleſiarum, ac earum prælatorum, & aliarum perſonarum eccleſiaſticarum, infra fines legationis ſuæ conſidentium, edidit utiles & ſalubres, inhibitiones, prohibitiones, decreti interpoſitiones, ac excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti ſententias, & nonnullas pœnas alias, continentes, prout in litteris præfati cardinalis inde confectis, ipſius ſigillo munitis (quarum quidem conſtitutionum certa capitula de verbo ad verbum præſentibus inſeri fecimus) continetur. Quare pro parte dicti epiſcopi nobis extitit humiliter ſupplicatum, ut capitula prædicta, & omnia in eis contenta, cum præfatæ litteræ timeantur vetuſtate conſumi, fulcire apoſtolico munimine dignaremur.

Nos igitur eccleſias, & earum prælatos, ac perſonas eccleſiaſticas prædictas, in ſuis libertatibus ac utilitatibus, quantum cum Deo poſſumus, confovere volentes, ipſius epiſcopi ſupplicationibus inclinati, capitula prædicta rata & grata habentes, illa auctoritate apoſtolica ex certa ſcientia confirmamus. Tenores autem dictorum capitulorum, tales ſunt.

In nomine Domini, amen. Anno ejuſdem M. CCC. IX. &c. *ut ſupra.*

Nulli ergo hominum liceat hanc paginam noſtræ confirmationis infringere &c Datum Avinione IV. Non. Septemb. pontificatus noſtri anno V.

CON-

ANNO CHRISTI 1310.

CONCILIUM [1] SALTZBURGENSE I.

Cauſa decimarum ſedi apoſtolicæ ſolvendarum habitum an. Dom. MCCCX. tempore Clementis papæ V.

ANno Domini MCCCX. convocato provinciali concilio Saltzburgi, & propoſita ibidem petitione domini Clementis papæ quinti, concordaverunt omnes in hoc, quod ſumma decimæ duorum annorum, ſi qua fuerit, vel eſſe potuerit perſolvenda, ſolvi debeat ſummo pontifici in terminis infraſcriptis: ita dumtaxat quod primus terminus ſolutionis faciendæ de primo anno, qui incipiet in iſto proximo feſto ſancti Georgii, ſit in proximo futuro feſto beati Martini; & ſecundus terminus ſolutionis faciendæ ejuſdem anni, ſit in proximo ſubſequenti feſto S. Georgii: & primus terminus ſecundi anni, ſit in alio ſubſequenti feſto ſancti Martini: ſecundus vero terminus & ultimus, ſit poſt hoc in ſubſequenti feſto ſancti Georgii: & quod decimam dabit de omnibus poſſeſſionibus, bonis, & redditibus, & beneficiis eccleſiaſticis. Hæc de eis quæ beneficiorum intuitu poſſident, expenſis neceſſariis deductis. Neceſſarias vero expenſas eſſe dixerunt, quas ſtando, colendo, colligendo & conſervando impendant, ſine quibus res ſubſiſtere non poteſt. Et quod eccleſiæ, quarum redditus pro majori vel pro media parte in obligationibus, legatis & teſtatis conſiſtunt, de iiſdem obligationibus legatiæ ſeu teſtati decimam ſolvere teneantur. Item capitula, collegia, ſeu conventus, in communi de ſuis redditibus decimabunt. Item ſi quis ex uno beneficio ſex marcarum argenti ponderis* propriæ redditus dumtaxat, eos non decimabunt: ultra vero ſi habuerit, decimas inde ſolvet. Aut ſi plura beneficia habuit, quæ conjuncta prædictarum marcarum excedant numerum, de ambobus inſimul decimabunt. Hoſpitalis vero & domus leproſorum, cum annexis ſibi eccleſiis, ſuper quibus fundata ſunt, decimas non præſtabunt. De infirmariis, veſtiariis, ſacriſtiis & hoſpitalibus religioſorum non decimabitur, niſi ſi ultra proviſiones neceſſarias de illis officiis exhibendas, eſſet exceſſus reddituum illorum officiorum: tunc de illo reſiduo fiet decimatio communi decimæ apponenda. Paſtores vero & vicarii inſimul, vel quilibet pro parte ſua, decimabunt; ita tamen, quod plene de omnibus redditibus eccleſiæ decima perſolvatur. Ordinarii perſonas providas deputabunt, qui eamdem decimam colligent & ſervabunt. Et ſi nuncius domini apoſtolici eiſdem unum aut plures voluerit adjungere, ſuæ relinquatur optioni. Præterea ſub juramento ſolventium decima perſolvatur. Item ordinarii ſubjectos ad ſolutionem decimæ iſtius per cenſuram eccleſiaſticam poterunt coarctare. Item decima fiat de bonis eccleſiarum, hac taxatione præmiſſa, ut tempus æſtimationis ſolvendæ decimæ bladi & vini, ſit inter feſtum ſancti Michaelis & ſancti Martini. De caſeis autem ſolvatur decima, ſicut prælati conſueverunt denaria ſuis ruſticis loco caſeorum recipere, in feſto S. Georgii ſecundum jus & terræ conſuetudinem.

eus mens-

EJUSDEM CONCILII ACTA AMPLIORA. (a)

Declarationes ſtatutorum in concilio provinciali domini Conradi archiepiſcopi Saltzburgenſis, anno MCCCX.

PRÆFATIO.

NOs Conradus Dei gratia ſanctæ Saltzburgenſis eccleſiæ archiepiſcopus, apoſtolicæ ſedis legatus, Wernhardus Patavienſis, Joannes Brixinenſis, Henricus Gurcenſis, Albertus Chymenſis, Fridericus Secovenſis, Wernhardus Laventinenſis, eccleſiarum epiſcopi, in hoc ſacroſancto provinciali concilio Saltzburgenſi congregato*, de conſilio & conſenſu procuratorum venerabilium Friſingenſis & Ratiſponenſis epiſcoporum, plenum ad hoc mandatum habentium, ac aſſenſu prælatorum Saltzburgenſis provinciæ in hoc concilio aggregatorum, necnon procuratorum aſſenſu, hujus ſacri approbatione concilii, quædam ſtatuta pœnalia priorum provincialium conciliorum ex certis & legitimis cauſis, ut animarum periculum caveatur, taliter duximus moderanda.

Ex editione Regis.

f. congregati.

CAPITULA.

I. De clericis tabernariis.

PRimo ſtatutum de clericis tabernariis, quod incipit, * *Clericus non viator*, cum hoc moderamine declaramus, quod cauſæ rationabiles & honeſtæ intelligi debeant iſtæ: quod ſi clericus non viator in ſacris conſtitutus, aut religioſus, tabernam intraverit ad honorandum quempiam amicum, dominum, aut quamcumque honorabilem perſonam, vel ſi impræmeditate intret, oblitus conſtitutionis, ſeu ex quacumque neceſſaria vel utili cauſa, non voluptuo-

* Concil. Saltzburg. anno 1274. c. 12.

1 Tempus Concilii, quod nec apud Caniſium, nec alibi in Vulgatis exprimitur, detegit codex Bibliothecæ Cæſareæ, in quo viſitur hic titulus: *Concilium Domini Conradi celebratum Salzburgi anno Domini MCCCX. in quadrageſima*. Ei vero interfuerunt Wernhardus Patavienſis, Joannes Brixinenſis, Hainricus Gurcenſis, Albertus Chymenſis, Fridericus Secovienſis, Wernhardus Laventinenſis Eccleſiarum Epiſcopi cum quibuſdam aliis Prælatis. Hoc vero Concilium geminandum non puto, cum & Chronographi Concilii dumtaxat unius faciant mentionem. *Hanſizius Germ. ſacr. tom. 2. pag. 442.*

(a) Labbeus poſtremum hoc Concilium a ſuperiori diſtinxit; ſed noviſſimus Conciliorum Germaniæ editor tom. IV. & Hanſiz. Germ. Sac. tom. II. pag. 442. conjunxerunt, & nos cum illis. *Manſi*.

ANNO CHRISTI 1310.

luptuosa, ibique biberit, vel comede- A rit, pœna ſtatuti præhabiti non ligetur. Hæc tamen moderatio ad luſores non extendatur.

II. De rationibus a prælato faciendis & audiendis.

Item ſtatutum de rationibus faciendis, quod incipit, * *Item ne*, taliter mitigamus, quod revocata pœna ſuſpenſionis ab ingreſſu eccleſiæ, prælatus qui collegio aut tribus per collegium deputatis ſaltem ſemel in anno non fecerit B rationem, & a clauſtri officialibus præſentibus aut vicinis clauſt. bis, & a remote diſtantibus ſemel in anno non audierit rationes, ab adminiſtratione temporalium ſit ſuſpenſus: quam ſuſpenſionem ſi per tres menſes poſt annum rationibus deputatum ſuſtinuerit animo indurato, extunc arbitrio ordinarii puniatur.

* Concil. Saltzburg. anno 1281. c. 2.

III. De clericis joculatoribus.

Item juxta conſtitutionem domini Bonifacii, quæ eſt talis: Clerici qui clericali ordini non modicum detrahentes, ſe joculatores ſeu galiardos faciunt, aut buffones, ſi per annum artem illam ignominioſam exercuerint, ipſo jure; ſi autem tempore breviori, & tertio admoniti non reſipuerint, careant omni privilegio clericali: monemus hujus approbatione concilii, omnes & ſingulos tales, ut talem habitum & vitam non aſſumant, & aſſumptam deponant in- D fra tres menſes, quorum unum pro primo, alterum pro ſecundo, & tertium pro tertio termino peremptorio aſſignamus: ſi pœnam prædictam, quam ipſo facto incidunt, voluerint evitare.

C

IV. De capitulis celebrandis a monachis S. Benedicti & S. Auguſtini.

Item monemus abbates ordinis ſancti Benedicti, & præpoſitos & prælatos ſancti Auguſtini totius noſtræ provinciæ, E ut provincialia capitula ſua, uſque ad feſtum Purificationis proxime futurum celebrent, juxta formam a ſacris canonibus eis datam, & deinde de triennio in triennium, juxta formam ſacrorum canonum jam prædictam.

Clementis V. conſtitutio, qua Bonifacii VIII. conſtitutionem Clericis *mitigat.*

Clemens, &c. Paſtoralis cura ſollicitudinis nobis divinitus ſuper cunctas Chriſtiani populi nationes injuncta, nos vigilare, remediis, ſubjectorum eorumdem periculis obviare, ac ſcandala removere compellit. Sane quoniam ex conſtitutione fe. re. Bonifacii PP. VIII. prædeceſſoris noſtri, quæ incipit: * *Clericis laicos*: & ex declaratione ſeu declaratione ex illa poſtmodum ſubſecutis, nonnulla ſcandala, pericula magna, & incommoda gravia ſunt ſecuta, & ampliora ſequi, niſi celeri remedio ſuccurratur, præſumitur veriſimiliter in futurum: nos de conſilio fratrum noſtrorum, conſtitutionem & declarationem, ſeu declarationes prædictas, & quidquid ex eis ſecutum eſt, vel ob eas, penitus revocamus, & eas haberi volumus pro infectis: volentes & firmiter ſtatuentes, illud contra quoſcumque laicos exigentes ſeu extorquentes ab eccleſiis, eccleſiaſticiſque perſonis, tallias ſeu collectas, aut exactiones quaſcumque, & contra dantes ad id faciendum auxilium, conſilium vel favorem, necnon circa præſtandas ſubventiones laicis ab eccleſiarum prælatis, & aliis viris eccleſiaſticis, inviolabiliter obſervari, quod ſuper his a prædeceſſoribus noſtris in Lateranenſi & generali concilio, quæ nos ſub obteſtatione Divini judicii præcipimus obſervari diſtricte, ſalubriter eſt proviſum.

* Clemen. cap. ul. *Quoniam* De imm. eccleſ.

Data * Lud. Kalendis Februarii, pontificatus noſtri anno ſecundo.

* Lugdun.

Admonitio G. Coss. S. J.

Conradi Saltzburgenſis epiſcopi conſtitutiones tres, & mitigationem primæ, quæ eſt de contractibus matrimoniorum, ediderat Binius in appendice tomi tertii: & conſtitutiones quidem attribuendas monuerat concilio Saltzburgenſi anni MCCXCI. Mitigationem vero huic, anni MCCCX. quod nos in hac editione ſervamus. Qui vero regiæ præfuit, ſive Binii mentem aſſecutus non eſt, ſive non eſt eidem obſecutus, in hunc eumdem annum, & Conſtitutiones & Mitigationem contulit. Quod falſi arguitur ex ipſis Mitigationis verbis; *Conſtitutionem*, inquit, *de clandeſtinis matrimoniis dudum per nos editam, quæ incipit, Contractibus matrimoniorum*,

MITIGATIO SEU MUTATIO PŒNÆ

ſuper cap. *Contractibus* * *matrimoniorum.*

* Vide ſu pag. 1091

SAluti animarum paterna ſollicitudine cavere volente, conſtitutionem de clandeſtinis matrimoniis dudum per nos editam, quæ incipit, *Contractibus matrimoniorum*, &c. taliter ex certis cauſis duximus moderandam.

Hæc moderatio, ſeu mitigatio non eſt in codd. Caniſiano

Tollimus quidem, & ſublatam eſſe decernimus, pœnam excommunicationis, quoad omnes articulos conſtitutionis ejuſdem, & quod ſtatutum ipſum alias ſub vi præcepti maneat in vigore

gore suo: absolutionem autem illorum, qui ante sublationem, hujusmodi pœnam incide-
runt, eamdem * committimus plebanis, ut eis-
dem, & qui in posterum contra constitutionem prædictam venerint, injungant stare ad modum pœnitentium ante fores ecclesiæ tribus diebus Dominicis, vel festivis, quando major adest populi multitudo, eosque, qui in hoc contumaces extiterint vel rebelles, puniant ipsi plebani pro facultate cujuslibet, in aliqua pœna pecuniaria competenti, custodi ad fabricam nostræ ecclesiæ cathedralis Saltzburgi sub certo testimonio assignanda. Et quod circa eosdem plebanos in singulis capitulis & synodis, tam nostri, quam archidiaconorum nostrorum, de hoc inquisitio diligens habeatur: & ad nostram notitiam perferatur plebanorum negligentia in hac parte. ANNO CHRISTI 1310

CONCILIUM COLONIENSE

Ab Henrico archiepiscopo cum suffraganeis celebratum anno MCCCX.

Tituli Statutorum.

1. *De revocatione statutorum contra libertatem ecclesiasticam factorum.*
2. *De occisoribus, mutilateribus, & captivatoribus clericorum.*
3. *Ne quis laicus exactiones ecclesiis imponat, ratione advocatiæ, quam super bonis ecclesiasticis habet.*
4. *De invasoribus, occupatoribus, & detentoribus rerum & bonorum ecclesiasticorum.*
5. *De occupantibus bona ecclesiarum & ecclesiasticarum personarum, & legata fabricæ ecclesiæ Colonienſis.*
6. *De vita & honestate clericorum.*
7. *De vicariis, quoad versus & lectiones in matutinis.*
8. *De ætate presbyterorum ordinandorum.*
9. *De concubinariis clericis.*
10. *Quod clericis publica emenda & pœnitentia non sit imponenda.*
11. *Quod non nisi ordinati ad sacros ordines, legant epistolas vel evangelia.*
12. *Quod non nisi ordinati ad sacros ordines, legant episcopo vel archidiacono instituatur.*
13. *Quod provisi de beneficiis auctoritate apostolica, se faciant juxta formam provisionis ordinari.*
14. *Quod fructus canonicorum suspensorum decedentium cedant ecclesiæ, & non successoribus suspensorum.*
15. *Quod clericus non leget concubinis suis vel spuriis annum gratiæ suæ.*
16. *De campanariis, quod sint litterati, & in albis ministrent.*
17. *Quod decani & plebani locorum examinent ornamenta ecclesiæ.*
18. *Quod fructus canonicorum suspensorum cedant capitulis, non singularibus de capitulo personis.*
19. *Quod ecclesia vel cœmeterium non consecrentur, nisi de dotatione loci diœcesano constiterit.*
20. *Quod parochiani non nisi a suo plebano communionem recipiant.*
21. *Quod non fiant imprecationes, nec cantetur Media vita contra aliquas personas.*
22. *De matrimoniis clandestinis.*
23. *Quod annus Domini de cætero in nativitate Domini observetur & innovetur.*
24. *De tabellionibus.*
25. *De sacramentis.*
26. *Quod plebanis non denegetur chrisma, vel oleum sacrum.*
27. *De statu religiosorum.*
28. *De monachis & monialibus.*
29. *Quibus statuta ista provincialia habitu & observatu necessaria.*

Statuta concilii provincialis Domini Henrici, sanctæ Colonienſis ecclesiæ archiepiscopi, sacri imperii per Italiam archicancellarii, edita per eum anno Domini MCCCX.

PRÆFATIO.

AD honorem sanctæ & individuæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus sancti, ac gloriosæ virginis Mariæ, atque S. Petri, ac Omnium Sanctorum. Nos Henricus, Dei gratia archiepiscopus Colonienſis, cupientes in hoc concilio nostro provinciali, de mandato speciali sanctissimi in Christo patris ac domini nostri Clementis, sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ summi pontificis, indicto, de capituli ac prælatorum nostrorum consilio & assensu, per infra scripta statuta nostra omnibus paterna sollicitudine providere: ut quies ecclesiis & ecclesiasticis personis procuretur, & pacis perturbatores a suis delictis pœnæ formidine arceantur, infra scriptas constitutiones observandas perpetuo, in præsentiarum duximus promulgandas.

I. De revocatione statutorum contra libertatem ecclesiasticam factorum.

IN primis cum ad decus & decorem ecclesiæ nihil magis expediat, quam ut expurgatis erroribus, & statutis iniquis sublatis, ipsa plena quiete vigeat & secura gaudeat libertate; præcepta sacrorum canonum imitantes, omnia statuta, pacta, & ordinationes, contra libertatem ecclesiarum & ecclesiasticarum personarum edita seu editas, damnamus, reprobamus, & cassamus, & irrita seu irritas nunciamus: mandantes universis nostræ diœcesis & provinciæ subditis, ut ea a locis suis intra mensem a notificatione præsentium faciant penitus aboleri: & locorum plebani moneant subditos diebus Dominicis & festivis, nominatim quos in his culpabiles sciverint, [a] alios in genere, quatenus hujusmodi de facto statuta, de facto revocent: alias eos ad id per ex-

[a] *Forte*, alias. H.

ANNO CHRISTI 1310.

communicationis ſententiam volumus coarctari. Verum quia intelleximus, quod in nullis locis laici (qui non contenti de propria ipſorum impietate & malevolentia, etiam alios Chriſti fideles a ſua devotione & bonis operibus retrahere moliuntur ſtatuerunt & ſtatuunt ſub certa conſpiratione & confrederatione, ne quis de cetero eccleſiis, eccleſiaſticis ſeu religioſis perſonis, bona, prædia, diſtrictus, jura & dominia aliqua, vendat, leget aut donet, vel quovis titulo in eos transferat, vel in nuptiis aut exequiis mortuorum, aut alias ſacerdotibus parochialium eccleſiarum & aliarum offerant, niſi ſub certo numero perſonarum & certo tempore Miſſæ, ſeu inter ſe taxant quid quilibet offerre debeat, contrarium facientibus pœnas pecuniarias infligendo: & quia hæc obviant directe eccleſiaſticæ libertati: conſpirationes, colligationes, & ordinationes hujuſmodi, ſeu fœdera, & facta, & deinceps, ſi contigerit, facienda, decernimus non tenere, nec aliquem fore vel eſſe debere ad eorumdem obſervantiam obligatum.

Item ſtatuta & conſuetudines a laicis, cujuſcumque ſtatus aut condirionis exiſtant, introducta ſeu introductas, ſuper eo quod dicti laici, antiquarum decimarum occaſione, quas in aliquibus parochiis, vel largitione principum, aut donatione aliorum, ſeu alia de cauſa percipiunt, decimas novalium in terris proprils, quibuslibet parochiis obvenientes occupant, attrahunt, vel ſibi vendicant, revocamus & caſſamus: ſtatuentes & præcipientes, ut præfati laici & quicumque alii, ab occupatione, detentione, vel uſurpatione earumdem decimarum novalium, poſtquam ad agrum regium pervenerint, ſeu perveniunt, penitus deſiſtant, & de ablatis ſatisfaciant, tam nobis, quam eccleſiis eccleſiaſticiſque perſonis, quibus ipſæ decimæ novalium de jure competere dinoſcuntur: eaſdem decimas nobis, & eccleſiis ad quas pertinent, de cetero poſſidendas pacifice relinquentes.

II. De occiſoribus, mutilatoribus, & captivatoribus clericorum.

* cap. 1. vide ſup. ann. 1266.

Item ſtatutum * venerabilis quondam Engilberti Colonienſis archiepiſcopi prædeceſſoris noſtri, contra injectores manuum in clericos, eccleſiaſticaſve perſonas, olim per ipſum editum, cum pœnæ majoris adjectione contra captivatores clericorum, obſervari volentes: ſtatuimus, ut cum ſacrilegi, qui ſuadente diabolo, Dei timore poſtpoſito, manus injiciunt in clericum, vel alias perſonas eccleſiaſticas & religioſas, temere violentas, & ex hoc incidunt excommunicationis ſententiam canonis jam prolati, quod occiſores, mutilatores, & percuſſores atrociter clericorum & eccleſiaſticarum perſonarum, & clericos capientes & in captivitare detinentes, ſeu per captivitatem, aliquam pecuniam ab eis extorquentes, ſeu talium receptatores & defenſores, propter hoc auctoritate canonis latæ ſententiæ excommunicati, cum omnibus operam & conſilium ad præmiſſa adhibentibus, per omnes eccleſias diœceſis, in qua hujuſmodi perpetrantur, per decanos eccleſiarum, rectores & presbyreros, quamprimum ipſis hoc per famam publicam, vel rei evidentiam, vel per fidem duarum fide dignarum perſonarum ipſis faciendam, aut per mandatum ſeu ſententiam judicis conſtiterit, campanis pulſatis & candelis accenſis, nominatim, quorum nomina ſciri poterunt, alias in genere, excommunicati publice nuncientur, & arctius evitandi, donec ſatisfecerint de commiſſis, & debitæ abſolutionis beneficium meruerint obtinere. Præterea in aggravationem pœnæ hujuſmodi malefactorum, ſtatuimus, ut omnis locus ad quem tales excommunicati venerint, vel ipſos clericos deduxerint, quamdiu ipſi captivatores & captivati ibidem fuerint, & poſt tres dies poſt eorum inde receſſum, necnon locus in quo talis violentia facta fuerit, quem quidem locum, ſeu eccleſiam, aut eccleſias, in his ſcriptis eccleſiaſtico ſupponimus interdicto, & interdicti teneantur. Et ſi hujuſmodi ſacrilegi, ſeu malefactores, principes, nobiles, ſeu barones fuerint, & terram, juriſdictiones, diſtrictum, munitiones, ſeu caſtra habuerint, & intra tres menſes a tempore perpetrati delicti, etiam captivatis dimiſſis, non ſatisfecerint de delicto, extunc tota terra & diſtrictus eorum, quos poſt lapſum dictorum trium menſium ſimili modo interdicimus, eccleſiaſtico, ipſo facto, ſit ſuppoſita interdicto. Si autem alii fuerint quam nobiles & terrarum domini: tunc ipſi domini terræ, in quorum diſtrictibus manent & domicilium habent ſacrilegi ante dicti, vel ubi tam enorme ſcelus commiſſum extiterit, intra quindecim dies poſtquam de delicto hujuſmodi conſtiterit per famam publicam, vel evidentiam facti, vel per denunciationem

de-

decani, seu presbyteri (quam ab ipso decano, seu presbytero loci, fieri præcipimus sub pœna excommunicationis, quam cito per famam, querimoniam alicujus, rei evidentiam, aut alio modo ipsis constiterit) præfatos sacrilegos tales habeant per detentionem personarum suarum & privationem bonorum suorum, ut liberato captivo, Deo, ecclesiæ, & læso emendam præstent de commissis. Si vero dicti domini terrarum, præfatos sacrilegos habere nequiverint, nec bona sub eis habuerint, sed alias commanere in eorum districtibus consueverint: procedant per proscriptionem contra eos, de terra sua ipsos expellendo, & per justitiam seu judices suos id fieri mandent & procurent. Alioquin statuimus, quod extunc ipsi domini terræ & eorum judices, & alii per quos regitur jurisdictio sæcularis, excommunicationis sententiam incurrant ipso facto: & si per quindenam dictam excommunicationem animo sustinuerint indurato, extunc tota terra eorum ecclesiastico sit supposita interdicto. Præterea ne per mutationem locorum, præfati sacrilegi hujusmodi possint malitiam palliare: volumus quod si ipsi sacrilegi, de una diœcesi ad aliam in nostra provincia se transferant, vel captivos prædictos deduxerint, quod ad requisitionem diœcesani, in cujus diœcesi hæc perpetrata sunt, vel ejus officialis, seu amicorum captivatorum seu captivati, facta ordinario loci, seu diœcesano alterius, ad quem se sic transtulerint, fide per mandatum seu juramentum de præmissis, statuta eadem in omni forma, qua supra dicitur, inibi observentur. Si vero domini terrarum, vel alii nobiles, & jurisdictiones temporales habentes, fuerint malefactores ante dicti: capellani eorum, si quos habent, quamprimum sciverint dominos suos clericum captivasse, detinere in munitionibus aut dominiis suis, vel capi mandasse, vel aliquid aliud de præmissis fecisse, amodo coram ipsis non celebrent Divina: sed ut de delicto commisso intra quindecim dies satisfaciant, ipsos admoneant diligenter. Alioquin extunc ab eis, & mansionibus eorum recedant, nec eis communicent. Contrarium facientes, quos in his scriptis extunc excommunicamus, excommunicatos volumus nunciari. Et si contra hæc Divinis se immiscuerint, notam irregularitatis incidendo, & in ea permanserint per annum unum animo indurato: ipsos extunc beneficiis ecclesiasticis (quæ in diœcesibus in quibus manent, obtinent) ipso facto decernimus privatos esse, & eosdem ipsis beneficiis privamus per præsentes: injungentes beneficiorum patronis, quod extunc aliis personis idoneis beneficia hujusmodi conferant, quibus iidem sunt privati. Alioquin termino juris elapso, potestas conferendi dicta beneficia ad superiorem devolvatur. Si vero dicti irregulares beneficia non habent in diœcesibus, in quibus manent, ipsos ab eisdem diœcesibus perpetuo eliminamus & amovemus: ipsos etiam, tametsi per importunitatem suam absolutionem obtinerent, de cetero ad aliqua officia, vel beneficia ecclesiastica, nullatenus admissum.

Præterea si captivans clericum vel religiosum, vel detinens, ac sacrilegus, hujusmodi pœnis vilipensis, congrua satisfactione neglecta, per annum unum in excommunicatione hujusmodi perdurare animo præsumpserit obstinato: statuimus, ut nulli de filiabus, filiis, fratribus & sororibus, & eorum filiis & filiabus, usque ad tertium gradum inclusive linea descendente, vel illi etiam, qui ad captivitatem hujusmodi, opem vel operam impenderint, vel captivum clericum in suis vinculis detinuerint, ad ordines seu beneficia, aut etiam prælaturas, in nostra diœcesi, seu alia in qua hæc fecerint, admittantur: cum ex delicto parentum, ipso facto inhabiles reddantur ad hujusmodi consequenda. Statuentes & mandantes examinatoribus clericorum, capitulis, conventibus, patronis, & archidiaconis ac prælatis, ut nullum ex talibus ad ordines admittant; capitulum vero & conventus, nullum ex eis ad præbendas eligant; patroni nullum ex ipsis præsentent; archidiaconi & prælati tales non investiant ullo modo. Alioquin capitula & conventus, patroni & archidiaconi ac prælati, ipso facto jus suum amittant, & ea vice ad proximum superiorem devolvatur. Et nihilo minus talium personarum receptio, investitura, & admissio. sit irrita ipso facto, nec ipsis jus quæratur in beneficiis sic adeptis. Feuda etiam, si qua prædicti sacrilegi ab ecclesiis vel ecclesiasticis personis tenuerint, post lapsum anni, per quem excommunicationem sustinuerint, ad ecclesias & personas ecclesiasticas libere revertantur: ita ut, si ipsi sacrilegi ultra se de hujusmodi feudis ingesserint, contra eos tanquam contra invasores ecclesiæ, procedatur.

Verum cum futuris periculis sit maturis

ANNO CHRISTI 1310.

ANNO CHRISTI 1310.

turis remediis obviandum, ne poſt vulneratam cauſam ad remedium difficilius in bonis recurratur, de clericis clericos capientibus, aut capi mandantibus, aut adverſus eccleſiam ſe hoſtibus eccleſiæ aſſociantibus, eccleſiaſque invadentibus, ut contra ſacrilegos hujuſmodi, perfectius quo poterit, procedatur: ſtatuimus, ut ſi qui clerici & prælati beneficiati, cujuſcumque dignitatis, ſtatus, aut conditionis exiſtant, bono opere ſpirituali rejecto, in tam præſumptuoſam & deteſtabilem profunditatem malorum dilabuntur, quod clericos religioſaſve perſonas capiunt, vulnerant & detinent captivatos, aut contra eccleſias ſuas cathedrales, aut alias, quarum prælati, canonici, vel rectores exiſtunt, cum hoſtibus ipſarum eccleſiarum ſe confœderant, vel in acie hoſtium contra ſuos diœceſanos & eccleſias armati comparent, archiepiſcopos & epiſcopos, & eccleſias ſuas, & collegia, ſeu capitula vel bona earumdem rapiunt, vel capi faciunt, aut mandant, detinent vel detineri mandant, ſeu arreſtari procurant, per abuſum & judicium potentiæ ſæcularis, dum hæc vel eorum aliquod, per evidentiam facti vel ſceleris perpetrati, aut per confeſſionem propriam coram duobus teſtibus fide dignis factam, aut judicis ſententiam, vel alio modo legitimo liquent, quos, ſalva pœna canonis, extunc, ut exnunc, abſque alterius mandati expectatione excommunicationis ſententiam, quam in his ſcriptis propter hoc tamquam delictum notorium in eos ferimus, incurrere volumus ipſo facto. In qua quidem ſententia ſi per annum unum perſeveraverint animo indurato, cum tanto gravius clerici, cujuſcumque ſtatus, dignitatis aut conditionis exiſtant, hujuſmodi committentes, ſint puniendi, quanto hæc ſunt in ipſis magis deteſtanda & tanquam * ingrati. Cum autem eccleſias proprias invaſerint, dignitates, perſonatus & beneficia ſua admittere debeant, ſeu ea demeruerint, extunc poſt lapſum anni, abſque judicis ſententia, dignitatibus, beneficiis, perſonatibus, & omnibus quæ in diœceſi, in qua præmiſſa vel eorum aliquod commiſerint, habent & obtinent, virtute & auctoritate præſentis concilii noſtri, ipſo facto ſint privati: quos etiam ex cauſis præmiſſis privamus eiſdem, abſque ſpe reſtitutionis ad ipſa, propter atrocitatem criminis in hoc caſu: mandantes, ut de ipſis dignitatibus, perſonatibus & beneficiis, per illos ad quos hoc ſpectat, extunc ordinetur, & conferantur perſonis aliis intra tempus juris: alioqui eorum collatio ad ſuperiorem devolvatur. Et ſi ante dicti clerici ſic privati, non obſtante quod forſan de facto dignitates & beneficia habent, adhuc detinent, & patroni de ipſis negligunt ordinare, poſt hæc ſe ingeſſerint dignitatibus, perſonatibus, & beneficiis eiſdem: fructus ſuos non faciant, nec actus eorum capitulares cuiquam ſuffragium præſtent vel afferant nocumentum. Clericos vero hujuſmodi committentes non beneficiatos, extunc ut exnunc excludi volumus & inhabiles exiſtere ad dignitates, perſonatus, officia & beneficia quælibet, in diœceſi, in qua talia perpetraverint.

* *Forte*, ingrata. *H.*

III. Ne quis laicus exactiones eccleſiis imponat ratione advocatiæ quam ſuper bonis eccleſiaſticis habet.

Monemus item omnes nobiles terrarum dominos, ſcabinos, conſules, judices ſæculares, & univerſitates, ac alios laicos, cujuſcumque ſtatus exiſtant, ne de cetero occaſione advocatiarum, quas quidam ex eis ſuper bona eccleſiaſtica habent, vel quocumque alio nomine vel colore ad hoc quæſito, tallias, collectas, exactiones, petitiones, aſſiſias, contributiones, ſervitia indebita, & ultra quam jus advocatiæ, juxta ſcabinorum ſententiam, ubi advocati ſunt, permittit, ipſis eccleſiis eccleſiaſticiſve perſonis, hominibus, mancipiis, & bonis earumdem imponant, vel imponere, exigere, aut recipere præſumant, vel quo minus bona eccleſiaſtica colantur, & ipſæ eccleſiæ eiſdem pacifice fruantur, per arreſtationem vel prohibitionem aut alias prohibeant, ne bona eccleſiarum colant, vel homines ſuos dum in expeditionibus ſuis vadunt, vel alio modo procedunt, in grangiis & curtibus earumdem eccleſiarum & monaſteriorum ponant: alias contra ipſos volumus procedi per ſententiam excommunicationis, quouſque ſatisfaciant de commiſſis.

IV. De invaſoribus & occupatoribus & detentoribus rerum & bonorum eccleſiaſticorum.

Item ſtatutum prædeceſſoris noſtri Engilberti quondam Colonienſis archiepiſcopi, quod ſic incipit: Atque ad reprimendum importunam præſumptionem raptorum, prædonum & invaſorum bo-

cap. 24. Vide ſup. a nu. 1.

no-

norum & rerum ecclesiarum, &c. innovantes ex nunc de verbo ad verbum, prout in eodem continentur, volumus & præcipimus firmiter observari. Similiter & statutum ejusdem nostri prædecessoris Engilberti, de effractoribus & incendiariis ecclesiarum, quod sic incipit: Contra incendiarios autem & effractores ecclesiarum & monasteriorum, cum ipso facto sint excommunicati, &c. prout in eodem statuto continetur, innovantes, volumus & præcipimus observari.

V. De occupantibus bona ecclesiarum & ecclesiasticarum personarum, & legata fabricæ ecclesiæ Colonienſis.

Cum nonnulli tam clerici quam laici utriusque sexus homines, bona mobilia vel immobilia, ad ecclesias, monasteria vel alia pia loca, nec non ad dignitates, personatus & beneficia pertinentia, vel ad fabricam Colonienſem, & aliarum ecclesiarum legata, seu bona illicite acquisita, ipsi fabricæ cedentia, tacite vel expresse occupent & detineant minus juste, in fraudem ecclesiarum & monasteriorum, ac aliorum prædictorum: nos eorum in hac parte fraudibus obviare volentes, statuimus & præcipimus, ut quicumque, cujuscumque status aut conditionis existant, in præsenti, vel pro tempore, hujusmodi bona & legata, ac illicite acquisita, ecclesiis, prælatis & clericis scientibus vel ignorantibus, sub se habuerint, intra mensem a præsentis statuti publicatione, ea, quæ ad præsens apud eos sunt, & se habere sciunt, vel quocumque tempore, dum innotuerit ipsis se bona consimilia tenere vel occupare, similiter intra mensem, eisdem fabricæ nostræ Colonienſi & ecclesiis, monasteriis, prælatis, ecclesiarum rectoribus, aut aliis locis piis restituant atque reddant: alias ad id extuno per excommunicationis sententiam compellantur.

VI. De vita & honestate clericorum.

Statuimus item bonæ memoriæ Sifridi quondam Colonienſis archiepiscopi prædecessoris nostri, inter alia statuta sua, de vita & honestate clericorum editum, quod sic incipit. Ex concilio generali statuimus & præcipimus, ut universi clerici continenter & caste vivant, &c. innovantes præcipimus firmiter observari.

VII. De vicariis, quoad versus & lectiones in matutinis.

Intelleximus etiam, quod quamquam in quibusdam ecclesiis vicarii aliqui adstricti sint suas septimanas servare, celebrando Missas in principali seu summo altari, & ceteras horas quascumque, lectiones tamen in matutinis legere, vel versus cantare in eisdem ecclesiis de consuetudine prohibentur. Propter quæ, occasione canonicorum absentium contingit interdum, in eisdem ecclesiis negligentias fieri, & matutinas cum cantu penitus prætermitti. Attendentes igitur absurdum esse, quod majora & solemniora, ut est dictum, ipsis vicariis permittantur, utpote Missarum celebratio in summo altari, & minima denegentur: ad tollendam negligentiam hujusmodi, præcipimus decanis, ut ipsi vicariis eisdem deinceps injungant versus cantare & lectiones legere, prout viderint expedire: eos qui ipsis in hoc non paruerint, sicut in ceteris, corrigendo: salva correctione contra canonicos, qui in præmissis fuerint negligentes.

VIII. De ætate presbyterorum ordinandorum.

Statuimus item, ut nullus clericus sæcularis ad sacerdotii gradum, nisi vicesimum quintum annum ætatis suæ attigerit, aliasque ad hoc idoneus extiterit, ordinetur: ut levitate juvenili, quæ prona est ad delictum, transcursa, sacerdotes in agendis discretionem habeant suo statui congruentem.

IX. De concubinariis clericis.

Quamquam item plures canones & statuta edita sint super continentia clericali: quia tamen natura prona est & labilis ad incontinentiam, idcirco ut quilibet clericus saltem pœnæ gravioris formidine strictius se contineat: statuimus, ut nullus clericus, & nullus omnino presbyter, concubinam vel in domo sua, vel extra publice teneat aut habeat, cui necessaria administret. Alioqui a Divinis noverit se suspensum: & talibus suspensis celebrantibus, nullus Divina audiat, nec pro capellanis nec sociis eos teneat: contrarium facientes, ut desistant, per excommunicationis sententiam arceantur, salvis pœnis per bonæ memoriæ Conradum archie-

ANNO CHRISTI 1310. ibid. ANNO CHRISTI 1310. de pag. cap. 2. vide ad an. 1225.

ANNO CHRISTI 1310.

chiepiſcopum Colonienſem prædeceſſorem noſtrum, contra concubinarios & concubinas hujuſmodi inſtitutis. Qui veto relaxatis voluntatum * habenis, in lacum miſeriæ & in lutum fæcis ſe immergunt, ut * ſalutis æternæ coronam, & noneſtatis normam, & ſacrarum virginum pudicitiam violare præſumpſerint, cujuſcumque regulæ vel habitus monialium tales extiterint: propter tam flagitioſum crimen, ſi carnis commercium temerarium fuerit ſubſecutum, excommunicationis ſententia, quam in his ſcriptis ferimus, ſe noverint innodatos. Sanctimoniales vero, quæ hujuſmodi crimen flagitioſum perpetraverint, nullatenus deinceps ad officium aliquod in monaſterio admittantur: ſed in ſignum iniquitatis ſuæ (ſalvis pœnis contra tales ſanctimoniales editis, prout hæ in concilio venerabilis patris domini Conradi Portuenſis & S. Rufinæ epiſcopi olim apoſtolicæ ſedis per Alemanniam legati, ſunt promulgatæ) taliter a ſuis ſuperioribus corrigantur, quod earum correctio aliis terrorem incutiat, ea amplius non committendi.

* f. voluptatum

* f. & al.

c. 13. ibid.

X. *Quod clericis publica emenda & pœnitentia non ſit imponenda.*

Item cum clericis publica actio pœnitentiæ ſit prohibita: ſtatuimus, ut in nulla eccleſiarum noſtræ civitatis, diœceſis, & provinciæ, aliqua emenda ſeu pœnitentia publica ipſis imponatur, cum ex talibus infames reddantur, ſicut in aliquibus eccleſiis intelleximus obſervatum: videlicet quod canonici & clerici alii ante cruces in proceſſionibus & in choro, diebus quibus ceteris in albis procedunt, in nigris cappis circumeunt & incedunt in publico & in facie laicorum: quod de cetero in virtute ſanctæ obedientiæ fieri prohibemus. Sed ſuperiores eorum juxta qualitatem delicti, pœnitentias ipſis clericis imponant ſuo ordini congruentes. Si ſecus actum fuerit, decernimus ipſos clericos ad hujuſmodi emendas publicas non teneri.

XI. *Quod non niſi ordinati ad ſacros ordines, legant epiſtolas vel evangelia.*

Statuimus item, ut non niſi ordinati legitime ad ſacros ordines, epiſtolas vel evangelia legant, induti veſtimentis ſacris, cum id obviet canonicis inſtitutis. Contrarium facientes a ſuis decanis puniantur.

XII. *Quod nullus eccleſiam curatam teneat, niſi ab epiſcopo vel archidiacono inſtituatur.*

Item ſtatuimus, quod nullus eccleſiam curatam de cetero teneat, vel regendam ſuſcipiat, aut ſuſceptam tenere præſumat, niſi a nobis, vel archidiacono, & eorum vices gerentibus (quibus hoc de jure vel conſuetudine competere dinoſcitur) de eadem fuerit legitime inſtitutus: cum alias non habeat claves ligandi vel ſolvendi. Contrarium faciens, niſi dictam eccleſiam dimittat, monitione viginti dierum præmiſſa, ex nunc excommunicationis ſententiam, quam in ipſum in his ſcriptis ferimus, incidat ipſo facto, nec plebs ei obediat vel intendat.

XIII. *Quod proviſi de beneficiis auctoritate apoſtolica, ſe faciant juxta formam proviſionis ordinari.*

Statuimus etiam, ut quibus in noſtra civitate eſt de beneficiis auctoritate apoſtolica proviſum, ſic quod ad ea, prout onus beneficiorum eorumdem requirit, promoveri teneantur, ſe faciant juxta formam proviſionis eorumdem ad dicta beneficia promoveri: alioqui ea vacare decernimus, & eorumdem collationem devolvi ad ſuperiorem, ut per ipſum intra tempus juris de perſonis aliis ordinetur. Et ſi contra hæc clerici hujuſmodi fructus eorumdem beneficiorum perceperint: illos ſuos non faciant, nec ipſis miniſtrentur. Quod in virtute ſanctæ obedientiæ duximus injungendum.

XIV. *Quod fructus canonicorum ſuſpenſorum decedentium, cedant eccleſiæ, & non ſucceſſoribus ſuſpenſorum.*

Statuimus & hoc, ut ſi qui canonici ſuſpenſi deceſſerint, quod propter hoc, eccleſiæ, annis gratiæ, & eorum fructibus poſt obitum cujuslibet ex conſuetudine currentibus, non fraudentur: ſed ipſis eccleſiis, & non ſucceſſoribus ſuſpenſorum, cedant pro redditibus perpetuis comparandis ad communem utilitatem eccleſiarum: ne eccleſiæ ipſæ ex alieno delicto jacturam ſentiant in hoc caſu.

XV. Quod clericus non leget concubinis suis vel spuriis annum gratiæ suæ.

Nullus item annis gratiæ abutens, fructus annorum suorum spuriis vel concubinis suis leget aut donet. Contrarium faciens ecclesiastica careat sepultura: & legatum hujusmodi non teneat in hoc casu, sed cedat ecclesiæ a qua processit. Item vicarii ecclesiarum collegiatarum, vel aliarum ecclesiarum, ad ordinem quem onus beneficiorum suorum requirit, a tempore susceptorum beneficiorum promoveantur, & personaliter resideant in eisdem: alias eisdem vicariis seu beneficiis, si non promoventur, nec personaliter eis deservierint ipso facto, post lapsum anni, juris impedimento cessante, sint privati: & collatores earumdem vicariarum seu capellaniarum de ipsis, personis aliis, id facientibus, studeant providere. Idem de vicariis jam existentibus volumus observari: ne votum Christi fidelium qui hujusmodi vicarias pro remedio animæ suæ, vel pro cultu Divino ampliando, instituerunt & dotaverunt easdem, per talium non promotorum & non deservientium negligentiam defraudetur.

XVI. De campanariis, quod sint litterati, & in albis ministrent.

Presbyteri item sub albis camisias habeant, & campanarii (quos litteratos semper assumi volumus, ut saltem in responsionibus communibus presbytero valeant respondere) similiter tempore Divinorum camisiis mundis & albis sint induti, nec quotidianis vestimentis suis in suo officio administrent indecenter: alias per locorum decanos & plebanos ad sui officii exercitium nullatenus admittantur: quod ipsis decanis & plebanis in virtute sanctæ obedientiæ duximus injungendum.

XVII. Quod decani & plebani locorum examinent ornamenta ecclesiæ.

Decani item & plebani examinent libros & ornamenta necessaria ad Divinum cultum in ecclesiis sibi subjectis: & ubi necesse fuerit, per conservatores dictæ ecclesiæ, & parochianos, intra mensem post admonitionem eorumdem, suppleri faciant: in rebelles excommunicationis sententiam promulgando.

XVIII. Quod fructus canonicorum suspensorum cedant capitulis, non singularibus de capitulo personis.

Statuimus item, ut fructus canonicorum suspensorum, durante suspensione eorumdem, cedant capitulis ad communes usus ecclesiarum suarum, prout in ecclesia nostra Colonienſi observatur, cui expedit in hoc casu ceteras nostræ diœcesis & provinciæ ecclesias conformari: ne ipsi canonici sic suspensi, eosdem fructus per aliquas alias personas singulares vendicantes sibi ex aliqua consuetudine, immo potius corruptela, ipsos competere, recuperent: & per consequens ad frequentationem chori per suspensiones hujusmodi nequeant coarctari: si tamen constet, ipsas personas singulares, per dictorum fructuum restitutionem, dare canonicis suspensis occasionem suspensiones hujusmodi non curandi.

XIX. Quod ecclesia vel cœmeterium non consecrentur, nisi de dotatione loci diœcesano constiterit.

Inhibemus item, ne aliqua ecclesia vel cœmeterium, nisi dotatæ, de qua dotatione ante omnia nobis, seu loci diœcesano, fidei fieri volumus, amodo consecrentur.

XX. Quod parochiani non nisi a suo plebano communionem recipiant.

Statuimus item, ut nullus parochianus ab alio quam a suo vero plebano, communionem recipiat: nisi de hoc privilegiis authenticis sit munitus. Contrarium facientes a perceptione corporis Christi abstineant, quousque ipsi plebano satisfecerint de contemptu.

XXI. Quod non fiant imprecationes, nec cantetur Media vita contra aliquas personas.

Prohibemus item, ne in aliqua ecclesiarum nobis subjectarum, imprecationes fiant nec decantetur [a] *Media vita* contra aliquas personas, nisi de nostra licentia speciali: cum nostra interſit discutere, quando sint talia facienda.

[a] Extat hæc Antiphona apud Henr. Canis. tom. 5. Antiqu. Lect. p. 770. V. de Glossarium Du-Cangii, verbo *Media vita*. Hard.

XXII. De matrimoniis clandestinis.

Prohibemus item, ne quis matrimoniis clandestinis interſit, & quod pro-

ANNO CHRISTI 1310.

ciamationes fiant ubique de matrimoniis contrahendis: & si qui contrarium fecerint, & in excommunicationis sententias inciderint, absolutiones talium, nobis seu nostro officiali specialiter reservamus.

XXIII. Quod annus Domini de cetero in nativitate Domini observetur & innovetur.

Statuimus etiam, ut ex nunc de cetero annus Domini observetur, & in nativitate Christi innovetur a quolibet anno, prout sacrosancta Romana ecclesia id observat, quæ est omnium ecclesiarum caput & magistra: ut errores & difficultates, qui propter diversitatem inceptionis anni nativitatis ejusdem, multoties evenerunt, de cetero evitentur

XXIV. De tabellionibus.

Statuimus item, ut tabelliones seu notarii publici, quoties alicui appellationi, protestationi, aut provocationi, aliive actui in publico faciendo interfuerint, provideant sibi ut officiali nostro seu judici, aut aliis coram quibus appellant, dent sub eodem contextu copiam appellationis sub expensis appellantis: quas appellantibus seu provocantibus & protestantibus aliqua fieri volumus, ut judex, an deferat appellationi necne, deliberare valeat: ne ipsis judicibus, qui limitatum terminum super hoc a jure habent, currat tempus.

Item cum officium tabellionatus sit publicum, præcipimus ut quilibet tabellio, instrumenti confecti per ipsum, intra sex dies, postquam ex parte illius cujus interest, fuerit requisitus, sub expensis partis hoc requirentis, quas per taxationem curiæ nostræ, & diœcesani cujuslibet taxari volumus, copiam sub sigillo suo det & assignet.

In quibus duobus articulis si tabelliones negligentes fuerint, & de hoc constiterit per rei evidentiam, aut alio modo, ac ipsi appellantes seu protestantes hujusmodi facere contempserint; extunc in excommunicationis sententiam incidant, cujus relaxationem nobis specialiter reservamus.

XXV. De Sacramentis.

cap. 4. Vide pag. 683.

Item statutum piæ memoriæ Sifridi Colonienſis archiepiscopi prædecessoris nostri, de septem Sacramentis, inter alia statuta sua editum, quod incipit, Statuimus ut baptismus honorabiliter celebretur, &c. in omni sua forma pro instructione simplicium clericorum, quliter in administratione eorumdem Sacramentorum se habere debeant, volumus & præcipimus observari.

XXVI. Quod plebanis non denegetur chrisma vel oleum sacrum.

Statuimus etiam, ut nullis plebanis chrisma vel oleum sacrum, ab his qui hæc administrare solent, occasione cujusvis petitionis cathedratici seu synodatici non soluti, denegetur vel subtrahatur: cum necessarium sit in vigilia Paschæ, & aliis temporibus, pro renovatione fontis baptismatis, hæc in ecclesiis haberi. Sed ad solutionem prædictorum, dicti plebani, si necesse fuerit, viis aliis compellantur; ne parochianis ex alieno delicto, Sacramenta prædicta, quæ gratis dari debent, indebite subtrahantur.

XXVII. De statu religiosorum.

Item statuimus ut religiosi ordinis B. Benedicti abbatis, in crastino Exaltationis sanctæ crucis, omni anno celebrent concilia sua in civitatibus cathedralibus, & in monasteriis sui ordinis, si qua sunt in eisdem: alias in vicino in aliqua ecclesia dictæ civitatis, quam ad hoc viderint sibi aptam. Ad quod concilium abbates singulorum monasteriorum, quilibet eorum cum duobus monachis, veniant, & habeant inter se duos superiores abbates ordinis sui dictæ diœcesis, qui procurent ibidem legi regulam B. Benedicti, & provinciale concilium bonæ memoriæ domini Conradi Colonienſis archiepiscopi prædecessoris nostri, super statu, & regulari disciplina dicti ordinis, per ipsum olim observatum; quod quidem concilium, sic incipit: In nomine Domini, Amen. ann. 126.

„ Conradus Dei gratia sanctæ Colonienſis ecclesiæ archiepiscopus, Saluti, &
„ bono statui omnium, cujuscumque professionis seu ordinis, sed nostrorum
„ domesticorum maxime, debitores existentes in Domino, sicut in nostra
„ visitatione negotium informationis &
„ correctionis de clericis per statuta canonica expedivimus competenter: ita
„ de monachis satagentes, id ipsum
„ suo modo quo competens fuerit, expediemus.

„ In primis statuimus, quod omnium
„ monasteriorum nigri habitus monachi

„ or-

ANNO CHRISTI 1310.

„ ordinis S. Benedicti, Divinum offi- A
„ cium in cantando & legendo, secun-
„ dum quod regula ejusdem S. Benedi-
„ cti præcipit, exequantur. Et sic finit: Datum & pronunciatum Coloniæ quarto Idus Martii anno Domini 1260. Quæ etiam statuta sunt ab aliis prædecessoribus nostris de observantia regulæ, ibidem legantur: & si qua pro monasteriorum dicti ordinis statu, & correctione fratrum rebellium, ac Divini cultus ordinatione, ordinanda sunt, ordinentur: & quæ ibidem definita secundum eorum regulam fuerint, observentur. Si qui vero monachi rebelles fuerint, B nec per abbates corrigi possint, illos nobis vel loci diœcesano volumus præsentari.

XXVIII. Item de monachis & monialibus.

Si qui etiam monachi vel sanctimoniales, beatorum Benedicti & Augustini ordinum, præter superioris licentiam, bona mobilia apud se, vel apud alios, in depositio, negotiationis aut alia de C causa, habuerint: illa suo superiori & conventui resignent, & eisdem ad cautelam quolibet anno intra quindenam ante festum Paschæ intiment, specificent, revelent, & demonstrent, & ad manus ejusdem superioris abbatis in præsentia conventus resignent penitus atque tradant monachi & moniales ejusdem. Contrarium facientes, seu qui bona hujusmodi dolo desierint possidere, excommunicentur, & puniantur secundum inde statuta. Et quicumque alii utriusque D sexus homines præfata bona sub quovis nomine sub se habuerint: tales, nisi eadem bona intra mensem simili modo ad manus superioris ejusdem monachi vel monialis reportent & resignent, excommunicationis volumus sententiam incurrere eo facto.

Item præcipimus & statuimus, ut monachi & moniales in civitatibus atque villis, absque religionis habitu non discurrant: nec ullus monachus seu monialis, in pluribus monasteriis, quorum in uno dignitates, personatus, seu offi- E cia & præbendam obtineant: sed recepta secunda dignitate, personatu, officio cum præbenda, collator primæ dignitatis, personatus, officii & præbendæ prioris, eam seu eas alii conferant intra tempus juris: nec monachis vel monialibus prædictis, tempore absentiæ suæ, fructus cedant suarum præbendarum: quia sic viderentur aliquid proprii possidere. Sed monachis ad studendum aptis, de suorum superiorum providentia poterit de necessitatibus provideri.

Item statuendo prohibemus, ne in in aliquo monasterio monachorum vel monialium, cujuscumque conditionis vel regulæ existant, in receptione vel admissione monachi seu sanctimonialis ad ipsum ordinem, pecunia exigatur, vel pro receptione talis personæ ad religionem, pacta, conditiones, aut conventiones de pecunia, vel alia re temporali, ipsi religiosi faciant, quovis nomine vel colore ad hoc quæsito: quod ipsis omnibus & singulis in virtute sanctæ obedientiæ duximus injungendum. Sed id quod ex post facto parentes & amici personæ receptæ, pro eleemosyna & devotionis causa, absque pacto, libere contulerint, recipere valeant: dum tamen id fiat pure & simpliciter, sine fraude.

Ceterum statuimus ut moniales ipsæ sub perpetua in suis monasteriis clausura maneant, ac nulli, nisi de illius ad quem pertinuerit, speciali licentia, ingressus vel accessus pateat ad easdem: ut sic a publicis & mundanis conspectibus separatæ, Domino liberius servire valeant, ac lasciviendi opportunitate sublata, ipsi domino Jesu Christo, cui integritatem suam spontanea voluntate devoverunt, corda & opera sua in omni sanctimonia custodiant, juxta constitutionem D. Bonifacii papæ VIII. quæ incipit. Periculoso & detestabili quarumdam monialium statui, &c. Quam in præmissis & aliis in eadem constitutione contentis, volumus & præcipimus firmiter observari. Nulla etiam mulier solemne votum continentiæ emittat, quæ non elegerit sub clausura certa vel approbata alicujus ordinis remanere: ne propter levitatem sexus, si in sæculo remanserit sicut prius, continentiæ votum dissolvens, gravius delinquat hoc casu: nisi ad talem ætatem pervenerit, quod de incontinentiæ vitio amodo contra ipsam suspicio non habeatur.

Quia vero per præsentia statuta nostra provincialia, communi utilitati ecclesiarum & ecclesiasticarum personarum, pro conservatione libertatis earumdem ac repressione ipsas infestantium, ut speramus, auctore Domino salubriter providetur: præcipimus & mandamus in virtute sanctæ obedientiæ, ut statuta nostra ab omnibus ecclesiis & ecclesiasticis personis nobis subditis, & in hoc concilio nostro congregatis, inviolabiliter, fraude & dolo seclusis, firmiterque observentur. Alias

ANNO CHRISTI 1310.

poſt tres menſes a publicatione præſenti ſtatutorum eorumdem, volumus, venientes contra ipſa extunc pœnas incurrere contentas in eiſdem.

Et ne quemquam ipſa ſtatuta lateant vel latere poſſint, ſtatuimus ut collegia, capitula, conventus, monaſteria, decani, eccleſiarum rectores, & ceteri quorum intereſt, intra dictos tres menſes a publicatione ſtatutorum ipſorum, copiam recipiant & ſibi procurent eorumdem: alioqui ipſos qui in hoc culpabiles extiterint, extunc ſuſpendi volumus ab officio Divinorum.

Actum & pronunciatum & datum in palatio noſtro Colonienſi, præſentibus venerabilibus patribus Guidone Trajectenſis, Engilberto Onasburgenſis, Godrefrido Mindenſis eccleſiarum epiſcopis, necnon nunciis ſolemnibus venerabilis Theobaldi Leodienſis epiſcopi, & capituli Monaſterienſis, ſed ipſa vacante; ac prælatis & clero noſtræ civitatis & diœceſis Colonienſis in dicto Concilio ſolemniter congregatis, in craſtino Dominicæ Invocavit, necnon feria III. & IV. ſequentibus concilio ipſo durante, anno Dom. MCCCX.

ANNO CHRISTI 1310.

CONCILIUM TREVIRENSE

Anno M. CCCX. celebratum.

Ex tribus MSS. codicibus, uno Eccleſiæ Metenſis, altero collegii Societatis Jeſu Metenſis, & tertio conventus Cæleſtinorum Metenſis.

IN nomine Domini, amen. Iſta ſunt ſtatuta ſalubria provincialis concilii Trevirenſis, edita per reverendum in Chriſto patrem & dominum, dominum *Balduinum*, Dei gratia ſanctæ Trevirenſis eccleſiæ archiepiſcopum, ſacri Imperii per regnum Arelatenſe archi-Cancellarium & publicata in eccleſia B. Petri Trevirenſis anno Domini M. CCCXXXVIIII. die menſis aprilis, ratificata & approbata concorditer per ipſum provinciale concilium. Inter quæ quamplures inſtructiones canonicæ ad laudem Dei & neceſſariæ ad utilem eruditionem perſonarum eccleſiaſticarum & læcularium Trevirenſis civitatis ac provinciæ continentur.

I. De exercenda juſtitia adverſus violentos eccleſiarum oppreſſores.

Quoniam quidem eſſe omnium perfectiſſimam virtutum arbitrandum eſt hominibus, juſtitiam ſcilicet, quæ ſuum omnibus diſtribuit, conatus illicitos reprimens, & errata condemnans, quæ aliis augetur virtutibus & perficit virtuoſos; eo quod juſtitiam colere ſummum noſcitur eſſe bonum; quod & licet univerſis incumbat, ſpecialiter tamen in pontificali culmine conſtitutis, qui juris executores exiſtunt, tenentur juſtitiæ, eo quod reintegranda omnia ſunt ordinatione pontificum ipſorum ſecundum varietatem temporum, per quorumcumque violentiam, oppreſſiones & fraudes ab eccleſiis ſubtrahuntur, eccleſiaſticisque perſonis ablata ſunt. Ad hoc enim Deus præcordiavit epiſcopos ut injuſtitias removeant, præſumtiones abſcindant, & Domino in ſuis ſervientibus, opem ferant. Quod maxime fieri convenit, cum illi graviter opprimunt, de quibus dictum eſt: Nolite tangere Chriſtos meos, per quos presbyteri & hi qui in ſortem Domini aſſumpti ſunt non abſque myſterio nuncupantur. Porro quantis oppreſſionibus & violentiis, injuriis, blaſphemiis & jacturis his diebus per hoſtis antiqui verſutias afficiantur, crucientur, lædantur, & opprimantur contra Juſtitiam in noſtra Trevirenſi provincia perſonæ eccleſiaſticæ & presbyteri, illi potiſſime, qui ferventiores in ſervitio Salvatoris exiſtunt, nullus eſt qui hæſitet. Ob quam rem & licet omnes humiliari oporteat ſub potenti manu Dei, ut in tribulationis tempore liberentur, ex injuncto tamen nobis officio paſtorali hujuſmodi inſolentiis tenemur obſiſtere, ac per defenſionem juſtitiæ eos mucrone inexpuguabili conſtitutionum utilium conſtingere, ut reſiſtere valeant aſcendentibus ex adverſo. Cum itaque conſiderata locorum, hominum & temporum conditione, introducantur cauſæ ſcripturarum remedia, rationes & jura, quod in Apocalypſi competenter deſcribitur, dum Johannes ſeptem eccleſiis ſcribit, in unaquaque earum ſpecialia vitia comprehendens, quod ſecundum Apoſtolum evidentius declaratur, dum per ſingulas ſingulariter eccleſias diverſis remediis medetur illatis vulneribus. Ne per exhibitionem unius ſolius collyrii ad inſtar periti medici per eum omnium oculi curarentur; pro communi omnium noſtrorum utilitate ſubditorum provida deliberatione ſtatuimus atq; præcipimus incendiarios eccleſiarum, locorum religioſorum, ac eorum receptatores ſcienter, ſingulis diebus dominicis excommunicatos denunciari per omnes conventuales & parochiales eccleſias & per omnia monaſteria tam monachorum quam monialium civitatis, diœceſis provinciæ Trevirenſis, decernentes ipſos ex tunc ab omnibus evitandos. Cum autem ipſi incendiarii poſt publicationem hujuſmodi excommunicationis abſolvi non poſſint, niſi a ſummo pontifice; nos ut iidem incendiarii & receptatores eorum ſuper hoc aliquam ignorantiam non prætendant, ſtatuimus, ut hoc ipſis intimetur per parochiales prædictos ante denunciationem prædictam.

II. Contra prædones & violatores eccleſiarum.

Item de violatoribus eccleſiarum & monaſteriorum, ſeu quorumcumque religioſorum & ſacrorum locorum fractoribus, ſtatuimus quatenus in loco ad quem prædam eccleſiarum & locorum ſeu perſonarum eccleſiaſticarum duxerint, quamdiu eſt & erit ibi præda vel ipſe prædo vel prædæ emptor, ceſſetur videlicet in ejuſdem loci parochiali eccleſia penitus a divi-

nis

nis per earumdem ecclesiarum parochiales presbyteros, cujuscumque superioris judicis ecclesiastici Trevirensis provinciæ mandato minime expectato: ita tamen quod iidem parochiales presbyteri causam cessationis hujusmodi, contra quem & pro quo eadem fit cessatio, suis episcopis, seu officialibus eorum quàm primum commode potuerint non differant intimare. Si autem in ipsa parochia conventus, seu collegium fuerit, januis clausis ejusdem parochiæ, parochianis exclusis, voce submissa, ità quod foris audiri non valeant, divina celebrentur ibidem.

III. De parochianis qui sine officio missæ sepeliuntur.

Si qui autem parochianorum prædictorum decesserit, sine officio missæ cum solis commendationibus, sepeliatur in atrio, excepto prædone, prædæ emptore, fautoribus, seu receptatoribus eorumdem. Præmissa vero serventur quam cito de præmissis constiterit per facti vel spolii evidentiam vel sacramentum spoliati, si honesta sit persona. Si quid autem circa præmissa & cessationes hujusmodi dubitationis, seu quæstionis emerserit, judicio episcoporum & aliorum generalium officialium, quorum idem est auditorium relinquatur; per quos restituta præda, resumptis organis, iidem violatores, fractores, prædones, fautores, & receptatores eorum damna & interesse spoliato parochialibus ecclesiis & presbyteris per censuram ecclesiasticam restituere compellantur, quæ ratione cessationis hujusmodi spoliatus, eædem ecclesiæ & presbyteri incurrerunt. Super quibus damnis credatur juramento spoliati & presbyteri, si honestæ sunt personæ, & excommunicati nuncientur usque ad satisfactionem condignam præmissorum.

IV. Contra raptores.

His autem adjicientes decernimus, ut si raptores, violatores, seu prædones, quarumcumque rerum vel personarum ecclesiasticarum infra mensem, a quo, ut prædicitur, cessari contigerit, contra eos prædam non restituerint, nec satisfece int de præmissis, absque alio mandato, auctoritate præsentis statuti, per parochiales presbyteros excommunicentur, & excommunicati ipso facto sint, & etiam nuncientur, interdicta terra, si quam eorumdem raptorum, violatorum & prædonum, habent; & si dominum superiorem habeant temporalem, moneatur dominus, ut eos ad condignam satisfactionem compellat infra alium mensem a tempore monitionis sibi factæ, quod si facere neglexerit, ex tunc terra ejusdem temporalis domini sub ecclesiastico sit posita interdicto. Quod autem dicimus de raptore, extendi volumus in cum qui rapinam fieri procuraret.

V. De captione clericorum.

Statuimus ut captivatores clericorum absque auctoritate superioris ecclesiastici, qui hoc facere possit & debeat, de qua quidem auctoritate constet, adjutores & defensores eorum: quamprimum de captivatione hujusmodi constiterit, per evidentiam facti vel alias legitime per parochiales presbyteros excommunicati denuncientur. Si autem a die denunciationis clericum captivatum infra triduum non restituerint, terra ipsorum, si quam habent, ecclesiastico sit supposita interdicto. Si vero a tempore interdicti hujusmodi infra mensem non resipuerint, eorum domini temporales a locorum ordinariis moneantur, ut captivatores & detentores clericorum ad eorum restitutionem compellant, alioquin ipsi domini per ordinarios excommunicentur, ac excommunicati denunciari mandentur. Quod si excommunicationis sententia non proficit, contra eos terræ ipsorum, si quas habent, ex tunc ecclesiastico sint suppositæ interdicto. ANNO CHRISTI 1310.

VI. Ut raptor denuncietur excomunicatus.

Et quia super constitutionum & sententiarum executionibus est juris subsidium & ordinariorum judicum auxilium implorandum; statuimus quod si raptores, captivator, prædo, excommunicati fuerint nunciati, vel terræ eorum, si quas habeant, interdicto sint suppositæ a judice ordinario unius civitatis, vel diœcesis, provinciæ Trevirensis; aliorum diœcesum ejusdem provinciæ ordinarii, qui super hoc ex parte spoliatorum seu captivorum super hoc requisiti fuerint, in suis civitatibus & diœcesibus eumdem raptorem seu captivatorem excommunicatum denuncient, ipsumque faciant ab omnibus evitari, terras si quas habeat sub suis jurisdictionibus, ecclesiastico interdicto supponentes.

VII. Contra celebrantes in locis interdictis.

Item, statuimus, si presbyter vel clericus in sacro ordine constitutus, in loco interdicto scienter celebraverit; vel ipse presbyter, vel clericus interdictus, suspensus, vel excommunicatus, maxime a judice, divina, ut prius, celebrare pertinaciter præsumpserit; & a loci ordinario monitus non destiterit, ac infra competentem dilationem secum super hoc canonice dispensari non obtinuerit, per suum episcopum & ad mandatum suum, ut sit ceteris in exemplum, corporaliter capiatur, ut circumstantiis provida deliberatione pensatis, in perpetuum vel ad tempus, prout episcopus expedire providerit, carceri mancipetur ad pœnitentiam peragendam.

VIII. Contra non recte tonsurantes.

Item cum ante sacramentale signum, quod per manus impositionem imprimitur & confertur, nullus secundum B. Isidorum dici debeat de sorte Domini, sub pœna excommunicationis latæ sententiæ firmiter præcipiendo statuimus, ut nullus de civitate, diœcesi & provincia Trevirensi signum clericale seu clericalem tonsuram per quam secundum veriorem sententiam ordo clericalis confertur, deferat, seu sibi radi faciat, acolytathus etiam ordinem non recipiat, antequam per eum qui possit & debeat, sibi in collatione primæ clericalis tonsuræ manus impositio & benedictio sacramentaliter imponatur.

IX. Ne plures uno die recipiantur ordines.

Item, sub pœna excommunicationis latæ sententiæ omnibus subditis nostræ civitatis, diœcesis & provinciæ Trevirensis, propter multorum abusum clandestinum, qui hactenus fieri consuevit, inhibemus ne quisquam eorum primam tonsuram cum aliis omnibus minoribus, seu

ANNO CHRISTI 1310.

seu acolytathum cum sacro subdiaconatus ordine, maxime cum consuetudo Trevirensis provinciæ non repugnet, una & eadem die recipere præsumat. Quod si contra præsumtum fuerit, hujusmodi ordines totaliter, jure reprobante, recipiens ab executione eorumdem ordinum sit suspensus, cum receptio plurium ordinum una die sit generaliter reprobata.

X. Ne spiritualia vendantur ante receptionem.

Item, cum spiritualia, nullo dato promisso, per quod privata utilitas seu lascivia induci valeat, pure & simpliciter conferri debeant, prout in antiquis sanctorum patrum sanctionibus continetur, sub pœna excommunicationis latæ sententiæ omnibus personis ecclesiasticis civitatis & Diœcesis provinciæ Trevirensis firmiter inhibemus, ne quisquam ante vel post receptionem in canonicum, in monachum, vel in fratrem, seu adoptionem cujuscumque beneficii ecclesiastici, ratione hujusmodi receptionis prandium seu convivium commune, prout hactenus in quibusdam ecclesiis fieri consuevit, seu eidem prandio, in quo non morum commendanda instructio, sed reprobanda ventris repletio fieri consuevit, interfit. Verum ut ad honorem Dei & ecclesiarum decus utilitas augeatur; præcipimus, quod in ecclesiis, in quibus super hujusmodi conviviis tempore præsentis statuti consuetudo servabatur, loco convivii hujusmodi post receptionem pure & simpliciter factam, præstetur una cappa ad ornamentum ecclesiæ valoris centum grossorum Turonensium antiquorum, ubi alias cappa majoris vel minoris pretii minime solvebatur.

XI. Ut nullus alium præsentet.

Item, sub pœna latæ sententiæ omnibus perpetuis vicariis civitatis, diœcesis & provinciæ Trevirensis inhibemus, ne quis alium vicariarum seu perpetuum mercenarium ad titulos vicarium suarum, prout hactenus factum fuisse comperimus, præsentare præsumat; nec admittatur ad ecclesiam taliter præsentatus, decernentes irritum & inane quidquid contra hoc fuerit attentatum.

XII. De non residentibus.

Item, sub prædicta pœna firmiter præcipimus, ne quæcumque persona ecclesiastica nostræ civitatis & diœcesis provinciæ Trevirensis grossus fructus ecclesiastici beneficii percipiat, nisi in eodem beneficio residentiam fecerit, ut tenetur, & faciat personalem, nisi cum eo fuerit canonice dispensatum.

XIII. Contra executores testamentorum.

Item, quia executores testamentorum seu ultimarum voluntatum decedentium plerumque in nostra civitate, diœcesi & provincia Trevirensi, executionem testamentorum hujusmodi, etiam super his quæ a testatoribus ad pias causas legata vel dispositа sunt nondum infra annum, sed plerumque biennium & tempus multo longius adimplere negligunt: quin immo plerique executores bona decedentium hujusmodi sibi appropriantes, dividentes inter se, præfatas ultimas voluntates & dispositiones dolose exequi totaliter prætermittunt: quamquam secundum civiles etiam sanctiones extrema voluntas testatoris cujuslibet infra annum debeat executioni demandari, alias est defunctorum piis voluntatibus per locorum episcopos providendum: innovando statuimus, quatenus iidem executores per locorum ordinarios moneantur, ut facto primitus & quam cito fieri poterit ab eis inventario super bonis receptis, infra annum a tempore obitus testatoris, & hujus executores receptas ultimas dispositiones prædictas præcipue ad pias causas fideliter exequantur, super quo locorum episcopis seu eorum vices gerentibus fidem faciant, alioquin executores prædicti bona executioni sibi commissa episcopis deliberent anno lapso, per manus episcoporum, secundum dispositionem defuncti dividenda & ordinanda. Quod si executores ipsius facere contempserint, ipso facto, sententiam excommunicationis incurrant, quam excommunicationis sententiam, si per alium mensem indurato animo sustinuerint, ex tunc cessetur in parochiis usque ad satisfactionem condignam. Contra eos si episcopis expedire videbitur penitus cessetur a divinis.

XIV. Contra gerentes cucuteras & rigatas.

Item, cum prima facie quilibet præsumatur talis, qualis is esse, cujus habitum fert, comprobatur, & in nostra civitate, diœcesi & provincia Trevirensi quam plures presbyteri canonici & clerici rigatas & scacatas vestes gestantes, nec non mitras, ut vulgariter dicimus, seu cucullas, coram episcopis & ordinariis, & etiam in ecclesiis, in quibus beneficia obtinent deferentes, venerabile signum clericale, per quod ipsi in sortem domini sunt, deferre præsumptuosa superbia vilipendunt, ut milites armatæ militiæ esse videantur, qui sanctæ cælestis militiæ esse debent, & quibus non sub terrestri, sed cælesti militia stipendiis providetur, sub pœna excommunicationis latæ sententiæ omnibus presbyteris, canonicis & clericis in sacris ordinibus constitutis, & beneficia ecclesiastica obtinentibus, firmiter inhibemus, ne deinceps hujusmodi vestes rigatas & scacatas in ecclesiis, in quibus beneficiati existunt, tempore quo celebrantur divina, de cetero deferre præsumant, sed tonsuram clericalem convenientem deferant secundum qualitatem beneficii & conditionem personæ honestæ, gestu, habitu & incessu taliter se habentes, ut honeste vivendo in conversatione laudabili sint ceteris in exemplum.

XV. Contra beneficiatos non tonsuratos per manus episcopi.

Item, abusum damnabilem, qui in nostra civitate, diœcesi & provincia Trevirensi inolevit, amoventes, omnibus personis nobis subditis sub pœna excommunicationis latæ sententiæ firmiter inhibemus, ne quis antequam primam tonsuram per manus impositionem sacramentalem receperit, sibi de quocumque beneficio ecclesiastico provideri procuret. Si autem contrarium per quamvis personam factum est, illud extunc decernimus irritum & inane.

XVI. Contra presbyteros exigentes a parochianis pecuniam.

Item, cum secundum canonicas sanctiones nihil sit pro sacramentis ecclesiasticis exigendum,

dum, sed sit gratis & sine dilatione aliqua exhibenda, (quanquam piæ consuetudines super his erga sanctam ecclesiam pia devotione a fidelibus introductæ debent observari) quamplures parochiales presbyteri nostræ Trevirensis provinciæ, prout didicimus, ubi consuetudo non est super certo eis dando, consuetudinem prætendentes, pro sepulturis, chrismatis, & unctionis receptione & administratione immoderatos pecuniæ nummos & alias res extorquent ac exigunt ab invitis: ineffrænatam utique aviditatem eorum refrænare volentes, statuimus, ut prætextu consuetudinis, quæ sub certo eis solvendo notoria non fuerit ab antiquo, dicti presbyteri pro sepulturis & exequiis mortuorum ultra duodecim solidos parvorum Turonensium recipere, seu exigere non præsumant; sed etiam minori summa sint contenti, secundum morientium facultates: super quibus eorum conscientias oneramus. In locis vero & parochiis, in quibus super receptione certi & determinati majoris vel minoris pretii eis solvendi, super quo etiam contenti sint, seu rei cujuslibet alterius consuetudo dubia non existit, sed a parochianis & aliis quorum interest recognoscitur ita esse, nihil per hoc præsens statutum volumus immutari: quin hujusmodi pia consuetudo notoria simpliciter observetur.

XVII. Contra incorporationes ecclesiarum.

Item, cum cessationes seu collationes ecclesiarum, quas incorporationes vocant, in quantum ecclesiis & Monasteriis non personis conferuntur, ad perpetuas alienationes pertineant, super eisdem ecclesiis incorporandis in nostra civitate, diœcesi & provincia Trevirensi per importunitatem potentium ab ecclesiarum prælatis & capitulis faciendis tantæ & totiens gratiæ factæ fuerunt & fieri sperantur in posterum, quod parochiales presbyteri vix habent & habere posse videntur, unde secundum statum eorum commode sustententur, sed per incorporationes hujusmodi, per quas redditus & decimæ a parochialibus ecclesiis subtrahuntur, licet de jure communi pertineant ad easdem, plurimis eisdem parochialibus presbyteris pro hospitalitate tenenda, & episcopalibus juribus exsolvendis non suppetant facultates, sicque quam pluribus presbyteris & rectoribus in ecclesiis deservientibus spiritualia seminantibus, ipsi carnalia non metunt; vineam plantant & colunt, & de ejus fructu non edunt; extraneis in messes eorum falces mittentibus, contra Apostolum, secundum quem laborantem agricolam prius oportet suscipere de fructibus suis, maxime cum serviens altario vivere debet de altari. Nos itaque ut militanti stipendia minime subtrahantur, statuimus, ut deinceps in nostra civitate, diœcesi & provincia Trevirensi, hujusmodi institutiones seu incorporationes ecclesiarum non fiant in ecclesiis & monasteriis, nisi subsit causa notoria & legitima, de qua constet; & nisi vocatis & præsentibus omnibus qui fuerint evocandi, solemnitates adhibeantur, quæ consideratis circumstantiis universis super alienationibus rerum ecclesiarum adhiberi debent secundum canonicas sanctiones: ita quod incorporationes hujusmodi ipso facto non valeant nisi contractu præhabito inter episcopos & ecclesiarum cathedralium capitula causa rationabilis vel urgens necessitas, seu earumdem ecclesiarum evidens utilitas eosdem episcopos & capitula communiter ad prædictas incorporationes de cetero faciendas inducat. Si qui vero aliquid contra fecerint seu procuraverint fieri, illud decernimus irritum & inane. Per hoc tamen præsens nostrum statutum in nullo derogavimus incorporationibus ecclesiarum hactenus rite factis.

ANNO CHRISTI 1310.

XVIII. Contra presbyteros, seu irreverenter habentes.

Item, cum presbyteri & personæ ecclesiasticæ, maxime in sacris ordinibus constitutæ, in castris divinis sub ecclesiasticis stipendiis militare noscuntur, ut ecclesiasticum ordinem agnoscentes, in aliud sæcularis vitæ genus, ecclesiasticæ disciplinæ spreta reverentia, non transcendant, statuimus, quin immo statuta a sanctis patribus innovamus, ne presbyteri seu clerici in sacris ordinibus constituti, & maxime monachi sæculares negotiationes exerceant, & præcipue tabernas non teneant, lucris turpibus non insistant, munera injusta non accipiant, justitiam non vendant pro sæculari quæstu, aliquem pretio non advocent, nec in plateis sæcularibus orphanorum & viduarum & personarum miserabilium defensione excepta, disputare contendant, conductores aut procuratores in casibus non permissis rerum sæcularium non existant, aleas non sequantur, spectacula sæcularia fugiant, ornamenta non statuta & conditioni suæ minime convenientia neque desiderent, neque gestent, in deliciis superfluis non vivant, gulam fugiant, & sobrietatem sectentur, pondera injusta seu mensuras non habeant, circa otiosa & superflua non intendant. Si quis autem presbyterorum & clericorum, & monachorum contra hoc salutare statutum ausu temerario aliquid attentare præsumpserit; competenti monitione præmissa, a suo episcopo, quousque resipuerit & condigne satisfecerit, de commisso excommunicetur, & a temere tentatis per censuram ecclesiasticam compellatur.

XIX. Pro matriculario habendo in parochiali ecclesia.

Item, prout jam dudum a sanctis patribus in generali concilio statutum est, præcipiendo firmiter innovamus, quod quilibet presbyter pastor, seu vicarius, in quacumque parochiali ecclesia divina celebrans, nisi propter paupertatem nimiam & notoriam excusetur, clericum vel personam saltem litteratam secum habeat, qui sibi competenter legendo & cantando respondeat in divinis, quacumque contraria consuetudine non obstante, per quam in quampluribus locis agricolæ & alii puri laici litteras penitus ignorantes, qui secus altare, dum sacra mysteria celebrantur, stare, vel sedere non debent, per quos potius impediri plerumque consueverat altaris ministerium, quam ipsi decenter in eodem ministerio deservirent. Scriptum namque est, quod Osias lepra percussus est a domino, eo quod usurpare voluerit officium sacerdotis.

XX. Pro Mandatis exequendis.

Item, quia per malitiam, desidiam, & subterfugia personarum ecclesiasticarum & presbyterorum, qui ad suorum superiorum mandata exequenda tenentur, plerumque effectus justi-

tiæ

ANNO CHRISTI 1310.

tiæ multipliciter impeditur; ſtatuimus ut presbyteri, quibus alicujus mandati executio a ſuo ſuperiore committitur, ſi ſuper executione hujuſmodi quidquam doloſe egerint, ſeu fuerint negligentes: illi ſeu illis pro quibus mandatum directum fuerat, etiam intereſſe teneantur, & damnis quæ ob id incurrerint coram judice a quo mandatum emanaverat declarandis. Si vero iidem presbyteri, ſeu quicumque executores alii, pro executione mandatorum hujuſmodi damna paſſi fuerint, non relaxetur ſententia, quantumcumque pars in hoc conſentiat niſi primitus eiſdem presbyteris & executoribus de damnis hujuſmodi per eum qui damna intulerit, ad arbitrium judicis fuerit ſatisfactum.

XXI. Contra minas inferentes eccleſiaſticis perſonis.

Item, quæcumque perſona eccleſiaſtica vel ſæcularis perſonæ eccleſiaſticæ minas corporales intulerit, & monita a ſuo ſuperiore eam aſſecurare noluerit, ad fidelem aſſecurationem præſtandam indilate ad id per excommunicationis ſententiam compellatur.

XXII. De illis, qui altaribus ſerviunt.

Item, cum is qui altario ſervit, ſecundum Apoſtolum, de altari vivere debeat, prout alias in provinciali concilio Trevirenſi fuerat inſtitutum; innovandum præcipimus, ut per locorum ordinarios deſervientibus in eccleſiis parochialibus, & præcipue perpetuis vicariis competens portio aſſignetur. Quod ſi iidem deſervientes ſeu vicarii quovis modo minorem aut minus ſufficientem acceptaverint portionem, nihilominus actionem habeant contra earumdem eccleſiarum rectores, aut alios fructuum earumdum perceptores ad augmentum portionis ejuſdem. Quod enim militantes Deo presbyteri mendicare non debeant, non ſpecialiter in favorem perſonæ inductum eſt, ſed totius ordinis clericalis. Et ſi deſervientes prædicti ſeu vicarii ad aſſignationem debitæ portionis agere non valeant; ſeu quia lites abhorrent, nolunt ſuper hoc deponere quæſtionem, locorum ordinarii ſuper hujuſmodi portione aſſignanda debita, ſuum officium de plano & abſque judiciali ſtrepitu interponant, quamprimum id advenerit ad notitiam eorumdem.

XXIII. Qualiter in eccleſiis parochialibus ſe eſt regendum per laicos.

Item, in parochialibus eccleſiis cantentur, ſeu legantur, conſiderata qualitate temporis, horæ canonicæ. Impedimento ceſſante, ad parochiales matrices eccleſias parochiani de villis circumſtantibus & capellis ſeu oratoriis attingentibus ſaltem quibuslibet diebus dominicis, in ſolemnibus feſtivitatibus, ſub pœna excommunicationis teneantur accedere, ut ibidem miſſarum ſolemnia audiant, prout in generali concilio eſt a ſanctis patribus inſtitutum, præcipue, ne honor matricis eccleſiæ pereat per capellas, niſi capella forte adeo ſit remota, vel aquarum inundatio, ſeu aliud ſubſiſtat, per quod ſuper hoc rationabiliter valeant excuſari: in eademque capella de redditibus adeo ſit proviſum, quod de auctoritate epiſcopi loci ejuſdem poſſit & debeat in diebus talibus ibidem celebrare ſacerdos.

XXIV. Contra decimas occupantes.

Item, decimæ prædiales non in domibus, ſicut hactenus in pleriſque locis fieri conſuevit, ſed in agris, vineiſque, pratis & in aliis locis, ex quibus proveniunt, ſub pœna excommunicationis integraliter perſolvantur, nullis deductis expenſis, quæ factæ fuerint circa rem hujuſmodi decimandam.

XXV. Contra decanos rurales.

Item, cum cauſæ matrimoniales tractari debeant per diſcretos judices, qui poteſtatem habeant judicandi, & ſtatuta canonum non ignorent, firmiter inhibemus, ne decani rurales, ſeu forenſes archipresbyteri, eccleſiarum paſtores, ſeu vicarii de cauſis matrimonialibus cognoſcere, vel judicare præſumant. Si contra factum fuerit, irritum nunciantes.

XXVI. Contra excommunicatos, qui per annum pervicaces ſunt.

Item, cum excommunicationis ſententia; quæ eſt eccleſiæ mucro, vilipendatur a pluribus, ſtatuimus, quod ſi excommunicatus ab ordinario judice per annum in ſua pervicacia & excommunicatione perſtiterit, ab eodem judice moneatur dominus temporalis, ut infra terminum competentem eumdem excommunicatum redire ad ſanctæ matris eccleſiæ unitatem compellat: alioquin ipſe dominus temporalis excommunicetur: quam excommunicationem ſi per menſem ſuſtinuerit, ex tunc terra ejus, ſi quam habet, prout & in quantum eidem judici videbitur, ſupponatur eccleſiaſtico interdicto.

XXVII. Contra illos qui obligant bona eccleſiæ.

Item, quia quamplures eccleſiarum prælati, & potiſſime abbates, abbatiſſæ, priores, præpoſiti, & aliæ perſonæ eccleſiaſticæ noſtræ civitatis, diœceſis & provinciæ Trevirenſis bona eccleſiarum, monaſteriorum & prioratuum adeo prodigaliter diſſipando refundunt, vendunt, diſtrahunt, obligant; & adeo exquiſitis conventionibus illicitis, etiam ipſis legum conditoribus incognitis, alienant, hactenuſque dilacerando & dilapidando bona eadem conſumpſerunt, quod etiam in pluribus eccleſiis, monaſteriis & prioratibus, in quibus per largitiones imperatorum, regum & principum ac erogationes fidelium ſuperabundare conſueverant poſſeſſiones & reditus, peccatis exigentibus, perſonæ clerici & monachi ac converſi locorum eorumdem in eiſdem locis & extra, cultu divino, cui aſſumpti fuerant derelicto, in vili ac indecenti habitu uſque ad exinanitionem extremæ virtutis deducti, mendicare coguntur in locis & hujuſmodi clauſtris, ſeu dormitoriis ſolemnibus ab antiquo, & quæ antiquis temporibus propter eorum ſublimitatem operis ſumtuoſi alienigenis & incolis mirifici videbantur, vix eiſdem perſonis clericis, monachis & converſis patet diverſorium; ut ut ab imbribus & grandinibus protegantur: propter quod eædem perſonæ deriſioni laicorum cedunt & ſcandalo, in totius clericalis cætus opprobrium & contemtum. Prædictis itaque diſpendiis in quantum nobis Deo auctore permiſſum eſt, obviare volen-

lentes, maxime cum sicut anima sine corpore corporaliter non vivit; ita sine temporalibus spiritualia diu esse nequeunt; præsenti constitutione sub interminatione divini judicii prædictis prælatis, abbatibus, prioribus, prioribus, & aliis personis ecclesiasticis firmiter inhibemus, ne in posterum bona ecclesiarum & locorum sacrorum immobilia aliquatenus obligent, distrahant, seu etiam alienent per se vel per alium, nisi tractatu præhabito super hoc cum omnibus personis ecclesiasticis eorumdem locorum, requisitoque & habito consensu & singulorum consilio, ejusdem loci evidens necessitas fieri id exposcat. Et quia prædictis suis prælatis subditi super hujuscemodi alienationibus quandoque precum inductionibus, alias vero oppressionibus, formidolosis terroribus consentire contra proprias conscientias ut plurimum non verentur; præsenti constitutioni adjicimus, ut deinceps hujusmodi bonorum immobilium obligatio, seu alienatio facta in casibus non permissis, ipso facto, non valeat, nisi una cum consensu prædictorum auctoritas diœcesani episcopi intervenerit. Omnes enim basilicæ sui territorii in ejus potestate consistunt: quam quidem non nisi considerata utilitate loci cum solerti causæ cognitione idem episcopus impendat. Si quis autem contra hoc salutare consilium quicquam attentare præsumserit, tam alienans dispositionis rei, quam recipiens restitutionis ejusdem cum fructibus pœnas sustineant, nec pretium hujusmodi male recipiens ab ecclesia recipiat; sed ad ecclesiam, monasteria, & loca, quorum eadem bona sunt libere revertantur.

cessationem ecclesiis & presbyteris obviantia restitui integraliter faciens.

XXX. Contra canonicos.

Item, cum in Trevirensi provinciali concilio præsidentibus in eodem recordationum felicium *Theoderico* Trevirorum, *Johanne* Metensi, *Rogero* Tullensi, *Radulfo* Virdunensi Episcopis, propter multas abusiones annus gratiæ fuerit alias revocatus; nos considerantes, quod hujusmodi revocatio in quamdam dissuetudinem est deducta, sicque cathedralium & collegiatarum ecclesiarum quam plurimi canonici propriis commodis inhiantes, in grave præjudicium successorum, ecclesiarum damnum, & plerumque in illusionem provisionum a sede apostolica super obtentis canonicatibus & præbendis in eisdem ecclesiis a personis idoneis obtentarum, fructus præbendarum suarum per annum unum & post eorum obitum sibi retinere & appropriare contendunt, annum talem, qui juxta hoc pro successoribus & ecclesiis bissextilis dici debet, annum gratiæ nuncupantes: per cujus retentionem nondum canonici quamdiu vivunt, super deducendis lasciviis & prodigalitatibus spem assumunt, præsenti constitutione statuimus, ut quacumque consuetudine, imo verius corruptela contraria non obstante, nulli canonico talem annum talisque anni reditus liceat retinere; quem si hactenus retinuerint, vel eum deinceps retinere contingat, talis retentio qualitercumque fiat seu facta fuerit, nullius sit momenti. Non teneantur etiam capitula ecclesiarum executoribus seu creditoribus canonicorum annum hujusmodi retinentium, seu alii eorum nomine de prædicti anni fructibus & reditibus respondere. Sed ad instituendos successores canonicos transeant pleno jure. Si quid in contrarium actum fuerit, irritum nunciantes, & hoc provinciale statutum episcopis diœcesani Trevirensis provinciæ in suis civitatibus & diœcesi per censuram ecclesiasticam inviolabiliter a suis subditis observari procurent.

XXVIII. Contra monachos, qui vadunt per civitates.

Item, sub pœna excommunicationis præcipimus & inhibemus ne monachi extra claustrum per civitatem, castra, seu villas incedere seu discurrere de cetero præsumant, nisi ratione administrationis, si quam habent, hoc eis juxta regulares observantias sit permissum, vel nisi abbatis, seu prioris claustralis super hoc licentia intercedat, quam idem abbas seu prior sub pœna excommunicationis eis non impendat, nisi hoc exigerit monasterii evidens necessitas vel patens utilitas eorumdem, super quo ipsorum abbatis & prioris conscientias oneramus.

XXIX. Contra illos qui monetam falsam procurant

Item, quia nonnulli motu damnabili ac nefando scelere, prout intelleximus, monetam adulterinam & falsam in suis prædiis & claustris exercere præsumant: cujusmodi facinus ipsi etiam gentiles multipliciter damnaverunt, firmiter omnibus presbyteris injungimus, ut in omnibus locis & parochiis suis, in quibus hujusmodi falsam & adulterinam monetam per quoscumque cudi seu fabricari cognoverint, in continenti cessent, cujuscumque superioris sui mandato minime expectato, penitus a divinis; causamque cessationis hujusmodi & rei seriem diœcesano episcopo non differant quamprimum poterunt intimare. Qui episcopus extunc ad examinationem falsorum monetariorum hujusmodi spiritualiter & temporaliter totis viribus totaque intentione procedat: damna ob prædictam

XXXI. Item, de usurariis, quod restituant.

Præcipimus districte, ut omnes usurarii restituant quidquid ultra sortem perceperunt, sub pœna contra eos in Lateranensi concilio edita, quæ talis est: Statuimus ut usurarii manifesti, nec ad communionem admittantur altaris, ne Christianam, si in hoc peccato decesserint, accipiant sepulturam, nec oblationes eorum quisquam recipiat. Qui autem acceperit, aut christianæ tradiderit sepulturæ, quod acceperint, reddere compellantur, & donec ad arbitrium sui episcopi satisfecerint, ab officii sui maneant executione suspensi.

XXXII. Ut usurarii reddant pignora.

Item præcipimus, ut sorte deducta reddant pignora, & remittant.

XXXIII. Ne committant usuras nomine tutelæ.

Item districte præcipimus, ut nomine tutelæ vel procurationis, vel timore Domini sui aliquas non committant usuras: quia non suo nomine sicut ita, nec alieno potest quis fœnus aliqualiter exercere.

ANNO CHRISTI 1310.

XXXIV. Contra illos, qui pecuniam mutuant ante meſſem.

Item præcipimus, ne ea intentione mutuent pecuniam ſuam ante meſſem vel vindemiam, recepturi in meſſe vel vindemiis bladum, vel vinum pro multo minori pretio, quam veriſimile ſcit tunc valere, ſub pœnis prædictis.

XXXV. Contra cogentes frangere feſta.

Item, ſtatuimus ſub divinæ ultionis pœna, & præcipimus, ut nobiles & Domini terræ permittant homines ſuos dies feſtos obſervare, & non compellant eos evectiones publicas ſeu alias angarias præſtare.

XXXVI. Contra uſurarios & cauvertinos.

Item præcipimus diſtricte, ut ſe circa cauvertinos & alios uſurarios ita ſe habeant, ſicut in generali concilio eſt ſtatutum.

XXXVII. Ne clerici litigare compellantur coram ſæcularibus judicibus.

Item, cum de conſuetudine approbata & tamdiu obſervata, quam memoria non exiſtat, tam religioſi quam clerici injuriatores & moleſtatores ſuos coram ſuis judicibus, videlicet eccleſiaſticis, in cauſam traxerint, & nonnulli barones, ballivi, nobiles, præpoſiti & villici & alii laici poteſtatem ſæcularem habentes, civitatis, diœceſis, & provinciæ Trevirenſis tam religioſos quam clericos coram ſe litigare compellant, ut non patiantur eos jus ſuum proſequi coram eccleſiaſticis judicibus; præcipimus vobis & univerſis presbyteris, quatenus in eccleſiis veſtris prædictas perſonas moneatis, ut ab hujuſmodi tam religioſorum, quam clericorum moleſtatione deſiſtant, nos omnes illas perſonas, quæ poſt jam dictam monitionem religioſos & clericos compulerint coram ſe litigare, excommunicationis vinculo innodamus, & præcipimus eos ſingulis diebus dominicis & feſtivis excommunicatos denunciari.

XXXVIII. Ne monachis duo officia aſſignentur.

Item, nulli monacho vel moniali duo officia in eodem monaſterio, ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, aſſignentur. Singula namque officia ſunt perſonis idoneis aſſignanda.

XXXIX. De novitiis.

Item præcipimus ut omnes novitii poſt annos diſcretionis & probationis ſtatim faciant profeſſionem expreſſam in manu abbatis, vel alterius ſecundum conſuetudines locorum rationabiles deſcriptas.

XL. De monachis & monialibus.

Item præcipimus diſtricte, ut monachi & moniales omnibus proprietatibus, quas hactenus habuerunt, ſine difficultate renuncient: ut omnia in communes uſus monaſterii rediganturs. Qui vero renunciare renuerit, excommunicetur. Qui ſi nec ſic reſipuerint, per abbatem vel per abbatiſſam; aut ſi non, per A epiſcopos aut eorum officiales ad id compellantur.

ANNO CHRISTI 1310.

XLI. Item de monachis.

Item, diſtricte prohibemus, ne monachi denarios, quos in oblationibus miſſarum recipiunt, ſibi reſervare præſumant; ſed abbati & cui præceperit aſſignentur, in communes uſus fratrum expendendi. Item de denariis anniverſariorum & omnium, quæ ad manus eorum devolvuntur, nemo ſibi quicquam appropriare præſumat, nec per monachos vel moniales dividantur, ſicut hactenus per abuſionem fieri ab aliquibus conſuevit, ſed in communes uſus omnium rediganturs.

XLII. De abbatibus & abbatiſſis.

Item, præcipimus abbatibus & abbatiſſis, ut ſuis ſubditis tam in victu quam in veſtitu, ſecundum monaſterii poſſibilitatem, neceſſaria adminiſtrent. Panis vero & vinum ac alia neceſſaria dentur fratribus ac ſororibus in communi ad ſufficientem neceſſitatem eorum: nec alicui ad vitam nec ad certum tempus ſpecialiter aſſignentur; & quod utriuſque in communi ſuperfuerit, iterum in communitatem reſervent, vel pauperibus diſtribuant, ad hoſpitale pauperum in omnibus monaſteriis reſtaurentur.

XLIII. Ne religioſi habeant ſervos.

Item, inhibemus, ne monachi, vel moniales habeant famulos vel ſervientes utriuſque ſexus ſpeciales, niſi forſitan in talibus conſtituti ſint officiis, quod ipſis omnimodo carere non poſſint. Et nunc de conſenſu Prælatorum ſuorum aſſumant eoſdem. Si quis autem alias tales perſonas retinere præſumſerit, expelli eas de monaſterio ſub pœna excommunicationis præcipimus per prælatos.

XLIV. Ne monachi ludant cum iſtis.

Item, ludos chorearum, ſcacorum, amillorum, & globorum monachis interdicimus omnino; & ne infra ſepta ſui clauſtri vel ipſum clauſtrum habere tabernas, neve infra ipſas ibi vel alibi ſedere, ludere, ſeu bibere aliquis eorum audeat, ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ firmiter inhibemus.

XLV. De abbatibus & monachis.

Item, præcipimus diſtricte ne abbates, vel monachi, abbatiſſæ, vel moniales, ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, mantella ſeu ſorcocia aperta portent de cetero, nec habeant pannos de nigra bruneta, nec de moreta; ſed quanto haberi poſſunt humilioris pretii, prout regula præcipit. Item cucullas habeant cum amplis capuciis, & latis: quando equitant cappis utantur & clauſis.

XLVI. Ne monachi portent bruneta.

Item, ut dictum eſt, de bruneta nigra ſive de moreta & pellicia ſeu forraturas de vario ſeu griſio & alias exquiſitas, ſive ſumtuoſas pelles diſtricte religioſis omnibus ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ firmiter inhibemus.

XLVII.

XLVII. Ut clauſtra ſerentur de nocte.

Item, claves clauſtri ſint ſemper apud priorem, vel prioriſſam, vel magiſtram; nec ſine licentia aliquis monachus ſeu monialis, maxime de nocte, ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ exire audeat: nec aliquam mulierem monachus, cujuſcumque conditionis ſit, in ambitu monaſterii introducere præſumat, ſine abbatis vel prælati ſui licentia ſpeciali, introducta tamen cum licentia non intus comedat.

XLVIII. De teſtamentis mortuorum.

Item, cum nihil magis hominibus debeatur, quam ſupremæ voluntatis liber ſit ſtylus, & liberum quod iterum non reddit arbitrium, ſub interminatione divini judicii præcipimus, quod nullus executor ultimæ voluntatis, præſertim ad pias cauſas conſtitutus, a creditoribus vel legatariis teſtatoris audeat percipere vel exigere pecuniam pro debito ſuo, ſeu pro legato, ſeu debito eis ſolvendo, ſeu pro executione facienda. Quod ſi fecerint, ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrant.

XLIX. Contra executores teſtamentorum diu.

Item, cum plures executores teſtamentorum defunctorum, maxime ad pias cauſas deputati, jam diu exequi ultimas voluntates eorum in ſuæ ſalutis diſpendium, & dictorum decedentium detrimentum neglexerint: monemus ipſos omnes & ſingulos primo & ſecundo præcipientes eiſdem, ut infra annum dicta teſtamenta exequantur: alioquin ad executionem eorum extunc per locorum epiſcopos procedatur, in quantum de jure fieri poterit & debebit.

L. Contra Begardos, ut non recipiantur.

Item, inhibemus ſub pœna excommunicationis, ne quis in noſtra civitate, diœceſi & provincia Trevirenſi aliquem vel aliquos de illis ruſticis, qui ſe Apoſtolos appellant, in domum ſuam recipiat, aut eis eleemoſynam eroget, cum prout in antiquis ſtatutis ſynodalibus continetur, ſedes Apoſtolica tales reprobaverit, & in eorum receptores & fautores excommunicationis ſententiam tulerit ipſo facto.

LI. Contra Begardos laicos.

Item, cum quidam ſint laici in civitate, diœceſi, & provincia Trevirenſi, qui ſub prætextu cujuſdam religionis fictæ Begardos ſe appellant, cum tabardis, & tunicis longis, & longis cappuciis cum ocio intendentes, ac labores manuum deteſtantes, conventicula inter ſe aliquibus temporibus faciunt & conſervant, ſeque fingunt coram perſonis ſimplicibus expoſitores ſacrarum ſcripturarum: nos vitam eorum, qui extra religionem approbatam validam mendicantes diſcurrunt, monemus omnes & ſingulos hujuſmodi Begardos, quos a quolibet parochiali presbytero a ſua parochia moneri volumus diligenter, ut infra quindenam a præmiſſis deſiſtant, & de laboribus ſuis vivant, circa labores ſicut ceteri homines ſe exponant: alioquin ipſos & quemlibet eorum, quos excommunicamus in his ſcriptis, denunciari in parochialibus eccleſiis excommunicatos præcipimus, mandamus ſingulis diebus dominicis.

LII. Contra lædentes clericos & portitores litterarum.

Item, ſtatuimus quod ſi quis cujuſcumque dignitatis ſeu conditionis exiſtat, nuncios, aut executores eccleſiaſticorum judicum, vel alias litteras eorumdem actave judicialia deferentes, hac occaſione verberare, capere vel detinere, occultare, carceri mancipare, aut quod gravius eſt interficere, litteras vel acta prædicta perſonis memoratis auferre, ſeu ea rumpere, vel cancellare, ſeu alias deſtruere quoquo modo, vel ſic ablata celare præſumſerit, aut iſta fieri procuraverit, vel facientibus conſilium vel opem duxerit adhibendum; excommunicationis ſententiæ, quam ex nunc ut extuns in ipſum ferimus, ſubjaceat ipſo facto; a qua niſi prius tam judici, cujus auctoritatem contemſerat, quam paſſo injuriam & ceteris, quorum intererit, prout exceſſus poſtulaverit atrocitas, ſatisfaciat competenter, nullatenus abſolvatur.

LIII. Contra quæſtores & petentes ad calices ſine licentia epiſcoporum.

Item, prohibemus ſub pœna excommunicationis, ne quis de cetero cujuſcumque conditionis exiſtat, vadat per terram cum *calicibus abſque litteris epiſcopi loci ad petendam pecuniam, quia multæ ex hoc truffæ & deceptiones committuntur.*

LIV. Contra facientes convivium in exequiis defuncti.

Præterea cum in exequiis mortuorum lugendum ſit potius quam convivandum, inhibemus ſub pœna excommunicationis, ne convivia & commeſſationes teneantur de cetero, quæ per hæredes ſeu ſucceſſores defuncti in eiſdem exequiis fieri conſueverunt; ſed ſumtus hi in uſus pauperum & in pias cauſas in remedium animæ defuncti potius convertantur.

LV. Ne ſine lumine poſt campanam vadant.

In locis in quibus poſt ſonitum campanæ, vel buccinæ & nocte laici ſine lumine ire prohibentur, clericos & monachos hujuſmodi noſtræ conſtitutionis auctoritate eamdem prohibitionem volumus obſervare: alioquin pœnæ pecuniariæ laicis propter hoc impoſitæ eos decrevimus ſubjacere, quam per Archipresbyteros noſtros, vel per capellanos locorum ipſorum, nomine epiſcoporum, ab ipſis clericis exigi, levari volumus & mandamus: quam ſi forte legitime requiſiti ſolvere renuerint, eamdem pœnam duplicatam per eos ſolvere per cenſuram eccleſiaſticam compellantur, ut per hoc laicorum vitetur ſcandalum, & clerici ab illicitis arceantur.

LVI. De clericis & laicis, quod ſe habeant honeſte.

Diſtrictius quoque inhibemus, ne clerici ſeu ſacerdotes ad anniverſaria convenientes in ſabbato carnes comedere præſumant: vinum quo-

ANNO CHRISTI 1310.

que temperent, & se vino honeste recreent, & se habeant mature & pacifice & sine murmure, & cum gratiarum actione recipiant & comedant, quod eis fuerit appositum, nec sibi parari faciant cibaria delicata, sed solum pro corporis refectione necessaria, ne longi temporis victum brevi hora consumat, & neque sua, sed quæ Christi sunt, quærere videantur. A crapula & ebrietate, a plausibus, risibus, cachinnis insolitis, ac inanibus fabulis, jocis & solatiis, ac detractionibus, de verbis otiosis atque superfluis, & a rixis, contentionibus omnino studeant evitare. Paulus quidem Corinthios reprehendit, quia inconvenienter conveniebant cœnam domini manducare.

LVII. Contra retrahentes, ne anniversaria fiant.

Postremo in virtute sanctæ obedientiæ præcipimus, ne quisquam verbo vel facto aliquos inducere vel retrahere præsumat, ne anniversaria fieri solita fiant in ecclesiis, in quarum cœmeteriis corpora defunctorum, pro quibus fiunt, sepulta sunt.

LVIII. Ne clericus ludat cum taxillis.

Item, clericus aliquis com taxillis publice vel occulte ludere non præsumat. Clerici vero in sacris ordinibus constituti, vel beneficium ecclesiasticum habentes, qui in platea vel in loco publico publice cum taxillis ludere præsumpserint, ipso facto sui ordinis sint suspensi. Ludere in præmissis casibus intelligimus ad puncta, ut sic dicamus, ponendo eum qui transverserat vel qui ludi est particeps, vel lucrum exinde consequitur, sive damnum. Præmissam tamen pœnam extendi nolumus ad ludentes socialiter & solatii causa, & in domibus honestis, & cum personis honestis, non ambitionis, vel avaritiæ causa.

LIX. Contra clericos, qui securitatem faciunt coram sæcularibus.

Nullus clericus securitatem vel fideijussionem præstet vel faciat coram quacunque persona vel curia sæculari de stando vel parendo juri coram ea forte ratione feudorum vel possessionum, quæ, seu quas ab ea tenet.

LX. Contra statutores & scriptores contra libertatem ecclesiasticam.

Sane *Honorius* Papa IV. excommunicationis sententiam protulit contra statutores, vel scriptores statutorum contra ecclesiæ libertatem necnon & contra potestates, consules, rectores, & consiliarios locorum, ubi hujusmodi statuta fuerint observata, & insuper contra eos, qui secundum ea præsumpserint judicare, vel in publicam formam redigere ausi fuerint judicata. Hanc autem excommunicationis sententiam illos incurrere decernimus, qui contra privilegia & libertates clericorum & ecclesiarum statuere, ordinare, præcipere & interdicere expresse vel indirecte per se vel alios præsumunt, & præcipiunt, ne quis in ecclesiarum vel clericorum clibanis panem coquat, vel in molendinis eorum molat, ne quis eis ignem det, vel aquam ferat, ne quis eorum possessiones colat, aut defendat, sed impune destruat; aut ne quis cum eis commercium habeat vel quomodolibet participet, aut loquatur; aut eis de decimis, primitiis, oblationibus, vel aliis juribus spiritualibus non respondeat, aut his similia agunt, & qui talia facta per alios, in quos dominium habent, seu officiales suos requisiti non revocant cum effectu, A qua sententia excommunicationis nullatenus absolvantur, donec de damnis & injuriis propter hoc personis ecclesiasticis & ecclesiis illatis satisfecerint competenter.

ANNO CHRISTI 1311.

LXI. Ne aliquis Conjurationes contra Ecclesiasticas Personas & libertatem facere præsumat.

Districtius ergo præcipimus, ne aliquis, sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, conjurationes, colligationes, confraternitates seu alias quascumque obligationes fide vel juramento seu qualibet alia infirmitate vallatus facere præsumat contra ecclesias vel ecclesiasticas personas seu contra ecclesiasticam libertatem.

LXII. Ne aliquis de nuovo altare ædificet absque licentia diœcesani.

Prohibemus sub pœna excommunicationis ne deinceps quisquam ecclesias, capellas, oratoria, hospitalia, seu alia pia loca & religiosa in Trevirensi provincia ædificet; vel altare in eadem provincia aliquod erigat, sine nostra vel episcopi loci licentia speciali. Sed altaria portatilia ita lata & spaciosa fiant, quod calix & hostia possint super illis convenienti distantia locari.

LXIII. Sententia contra obligantes ornamenta ecclesiastica.

Inhibemus sub pœna excommunicationis, ut nullus clericus vel laicus calices, libros, sacras vestes, & alia ornamenta ecclesiastica, per se vel per alium vendere, distrahere, pignori obligare, vel alias quomodolibet alienare præsumat absque nostra vel episcopi loci licentia speciali. Qui vero contra fecerint, clerici in sacris ordinibus constituti suspensionis: laici vero & clerici in minoribus constituti excommunicationis sententias incurrant, ipso facto. Qui autem tales res in pignus scienter receperit, eas illi ecclesiæ cujus sunt, libere restituere teneatur nulla recuperata pecunia ab eodem. Sed & quicumque clericus regularis vel sæcularis res hujusmodi pro quocumque debito cujuscumque rectoris vel capellani sui ecclesiæ propria auctoritate capere præsumserit; præter pœnam excommunicationis, quam ipsum incurrere decernimus, ipso facto a debito ipso cadat.

LXIV. Ne indecentia in Ecclesiis & cœmeteriis fiant.

Ne domini aut judices sæculares aut ballivi aut officiales seu nuncii curiæ sæcularis in ecclesiis vel cœmeteriis vel ecclesiarum atriis causas, lites, aut contentiones, seu placita audiant penitus inhibemus, sed nec sententias ibi proferant, nec præcepta, banna edita, subhastationes, vel executiones faciant, nec aliquos ad quamcunque pœnam corporalem condemnatos per loca ipsa deducant. Tales enim sententiæ & processus reprobantur a jure. Sed

nec

nec aliqui congregationes, consilia, parlamenta, vel choreas facere, vel cantilenas dicere, vel mercata tenere, vel merces vendere, vel aliqua ludibria vel inhonesta agere præsumant.

LXV. De presbyteris, ut teneant congruam hospitalitatem.

Quoniam quidquid habent clerici pauperum est, districte præcipimus omnibus presbyteris, rectoribus & vicariis, ut in suis ecclesiis hospitalitatem teneant congruentem; provisо tamen per ecclesias ipsas, ut in prandiis, cœnis, vel herbergiis & similibus, & quibuslibet aliis, gravationibus laicis quibuscumque se non submittant, aut de novo illis eos quocumque modo tributarios vel censuales faciant, si condignam effugere voluerint ultionem. Sed nec de ecclesiis aut rebus aut ecclesiasticis negotiis laicorum judicio aut voluntate quomodolibet disponant. Laici autem aut alii quilibet, qui in præmissis aut in talibus quæstis indebitis servitiis vel similibus ecclesias vel ecclesiastica bona quælibet gravare, aut ecclesiasticas personas ad hoc quomodolibet compellere præsumserint, nisi legitime ab ordinariis moniti, & talibus destiterint, aut jam commissa emendare distulerint, excommunicationis sententiæ extunc ipso facto volumus subjacere.

LXVI. Qualiter pecunia ecclesiæ a presbytero debet distribui.

Interdicimus ne rectores vel beneficiati de pecunia tatione ecclesiarum suarum acquisita emant possessiones, seu reditus perpetuos nomine hæredum suorum vel etiam alieno. Sed ad opus suum dumtaxat & ecclesiarum suarum faciant confici super his instrumenta. Nullus laicorum sub excommunicationis pœna latæ sententiæ bona decedentium clericorum occupare aut detinere præsumat. sed ad utilitatem ipsius ecclesiæ conserventur

LXVII.

Adhuc inhibemus ne rectores & beneficiati in ædificiis, reparationibus ecclesiarum & domorum, in libris quoque, & ornamentis & aliis ad divinum cultum necessariis, juxta facultates ipsarum ecclesiarum studeant, cum opus fuerit, taliter se habere; quod eorum exemplo parochiani & alii merito ad hoc invitentur, præcipue cum ipsi ad talia possunt cogi.

LXVIII. Ut nullus cum calice ligneo celebret

Omnibus sacerdotibus nostræ provinciæ Trevirensis interdicimus, ne quis eorum cum calice ligneo, vel vitreo, vel stanneo, vel plumbeo, vel de pelte, vel de auricalco, vel de electro, infra nostram provinciam ulterius celebrare præsumat. Igitur unaquæque ecclesia calicem saltem argenteum cum patena habeat.

LXIX. Ut imagines ecclesiæ sint supra altare.

Præcipimus ut in unaquaque ecclesia ante vel post vel super altare sit imago, vel sculptura, vel scriptura, vel pictura expresse designans, & cuilibet intuenti manifestans, in cujus sanctimeritum & honorem sit ipsum altare constructum. ANNO CHRISTI 1310.

LXX. Quod presbyteri in ecclesiis personalem residentiam faciant, nisi dispensentur.

Statuimus, monemus, atque præcipimus omnibus rectoribus atque capellanis curatis ecclesiarum nostræ civitatis, diœcesis & provinciæ Trevirensis, ut in suis ecclesiis infra mensem a die recitationis præsentis constitutionis computandum; residentiam faciant personalem, & hospitalitates ibidem teneant, prout facultates ecclesiarum suarum commode poterunt supportare: alioquin præsentis constitutionis auctoritate ab ipsis beneficiis se noverint esse suspensos, nisi cum eis canonice fuerit dispensatum.

LXXI. Ut nullus census ecclesiæ suæ ad firmam sine licentia episcopi sui obliget.

Cupientes hospitalitatem in ecclesiis observari, interdicimus, ut nullus ecclesias ad censum seu ad firmam det vel concedat, seu fructus ejus obliget, absque nostra & episcoporum locorum licentia speciali. Sed & si quis ex aliqua rationabili causa ad censum seu ad firmam dandi licentiam a nobis seu loci episcopo obtinuerit; non tamen alicui sæculari personale aliquod officium quocumque sæculari regimini gerenti adcensare, obligare, seu affirmare præsumat: alioquin contractum ipsum nullas vires habere decernimus, & ipsum ad firmam dantem & obligantem a beneficio suspendimus. Contractus vero ad firmam contra hoc jam initos revocamus, & omnino viribus vacuamus.

LXXII. Quod ecclesiæ non obserentur laico.

Districte præcipimus omnibus archipresbyteris, curatis, & perpetuis vicariis, ne propter debitum proprium vel ecclesiæ propria auctoritate denegare præsumant quibuscumque personis ingressum ecclesiæ, aut differre ecclesiastica sacramenta, quæ eis sunt absque dilatione aliqua concedenda.

LXXIII. Ut hæredes moneantur, ut infra xl. dies testamentum, si fuerit, episcopo deportetur.

Item, statuimus, ut quandocumque aliquem in parochia cujuscumque presbyteri nostræ civitatis, diœcesis & provinciæ Trevirensis testamentum vel quamlibet aliam ultimam voluntatem ordinare vel disponere contigerit; post mortem testatoris per ejusdem parochiæ presbyterum moneantur hæredes vel hæres, vel ipsius ultimæ voluntatis executor vel executores, vel ille vel illi penes quem vel quos scriptura ultimæ voluntatis fuerit; quod ipsam infra xl dies a tempore obitus testatoris computandos, nobis vel officiali nostro in nostra civitate, diœcesi & provincia; episcopis vero locorum vel officialibus eorum in nostra provincia apertam vel aperiendam exhibeant, ne eleemosynæ seu legata ad pias causas remaneant insoluta, & ut pia ultima voluntas testatoris debitum sortiatur effectum. Quod si infra præmissos xl. dies id non fecerint, impedimento cessante, excommunicationis sententiam incurrant ipso facto.

LXXIV.

ANNO CHRISTI 1310.

LXXIV. Contra illos, qui tenentur ſolvere pro defuncto.

Statuimus, ut hæredes & ſucceſſores defuncti, qui juraverat ſolvere ſeu reddere pecuniam illicite acquiſitam, vel res alias ſeu legata, moneantur per locorum ordinarios, ut ſicut ille juraverat ſolvere, ſeu reddere, ita ipſi adimpleant, & ad hæc ſi neceſſe fuerit per cenſuram eccleſiaſticam, ſicut juſtum fuerit, compellantur. Et nihil eſt quod magis debeatur hominibus, quam ut eorum ſupremæ voluntatis eulogia impleantur.

LXXV. Ut teſtator vocet rectorem vel capellanum.

Statuimus, atque ordinamus, ut quicumque de bonis ſuis teſtari atque de anima ſua diſponere voluerit, rectorem ſeu capellanum, ſive curatum, qui ejus debet noſcere conſcientiam & conditionem, a quo eccleſiaſtica ſacramenta recipit, vivens, advocet, per quem ſalubrius & juvari & dirigi poterit in his, quæ ad ſalutem animæ ſuæ pertinent, peragendis,

LXXVI. Contra executores, ut moneantur ſuper teſtamentis.

Præcipimus quoque in virtute ſanctæ obedientiæ rectoribus eccleſiarum univerſis, ut annis ſingulis in quatuor diebus dominicis, videlicet ſemel in quolibet quatuor temporum, publice infra miſſarum ſolemnia moneant generaliter omnes & ſingulos Executores teſtamentorum ſeu quarumlibet ultimarum voluntatum & diſpoſitionum, & etiam quoslibet hæredes & ſucceſſores, & generaliter quaſcumque perſonas, quæ tenebantur aliqua dare, ſolvere, vel facere ad pias cauſas, ſeu quoslibet pios uſus, juxta defunctorum diſpoſitiones, ut illa infra anni ſpatium, a teſtatoris obitu computandum, dare, ſolvere, & facere teneantur, niſi quod agendum eſt prolixius tempore neceſſario de ſui natura, vel ex teſtatoris diſpoſitione expoſcat. Hoc aut habere locum intelligimus in caſibus poſt præſentem conſtitutionem futuris. In caſibus vero quæ ante præſentis conſtitutionis promulgationem dari, ſolvi, vel fieri debuerunt; annum ipſum a revocatione præſentis conſtitutionis decernimus computandum; alioquin qui infra præmiſſum tempus hoc implere neglexerint, excommunicationis ſententiam ipſo facto incurrant. Eiſdem quoque rectoribus & capellanis ſub pœna ſuſpenſionis ab officio præcipiendo mandamus, ut infra XX. dies poſt lapſum anni præmiſſum nobis vel officiali noſtro in civitate, & diœceſi noſtra & locorum epiſcopis in noſtra provincia fideliter nuntiare procurent perſonas, quas noverint in ſuis parochiis, quæ præmiſſa ſciunt, infra præmiſſum tempus non impleviſſent, ut per nos vel epiſcopos ad hoc per competentia remedia urgeantur, vel per nos ipſos, ſeu epiſcopos prout jura ſuadent piæ ipſorum decedentium voluntates executioni debitæ demandentur. Prædicta autem ad pias cauſas in extrema voluntate eorum parochiali ſacerdote ſeu curato & duobus aut tribus fide dignis teſtibus ſine quacumque ſcriptura inde confecta firma decernimus permanere.

LXXVII. Contra illos, qui bona teſtatorum ad ſe appropriant.

Præcipimus quoque & præceptum fuiſſe hactenus declaramus, ut teſtamentorum ſeu ultimarum voluntatum executores titulo emtionis, vel quovis alio titulo nihil omnino propria auctoritate de bonis reſtituant teſtatoris, niſi forte ab illo legatum vel conceſſum ſibi expreſſe fuerit. Qui vero contra fecerint, pretium amittant, ſi ex cauſa emptionis ſe duxerint retinere. Si vero ex alia cauſa, judicis ordinarii loci arbitrio puniantur,

LXXVIII. Ut clerici & eccleſiaſticæ perſonæ teſtari poſſint.

Prædeceſſorum noſtrorum veſtigiis inhærentes, permittimus de gratia ſpeciali, quod clerici beneficiati noſtræ civitatis, diœceſis & provinciæ, ſolutis omnibus eccleſiarum & beneficiorum ſuorum debitis, diſponere poſſint libere & teſtari, dum mentis ſuæ compotes exiſtunt, de bonis mobilibus & ſe moventibus obtentu eccleſiarum & beneficiorum ſuorum acquiſitis: ita dumtaxat, quod eccleſias ſuas & beneficia & domos utenſilibus & animalibus, quæ agriculturæ ipſius eccleſiæ deputata ſunt, nequaquam ſpolient ſeu rapiant, & inſuper ſufficientia victualia & ſumptus neceſſarios uſque ad novos fructus colligendos pro futuri ſucceſſoris ac ſervitorum eccleſiæ ac miniſtrorum neceſſariorum congrua ſuſtentatione reſervent.

LXXIX. Contra ſortilegos & alios, qui characteres accipiant.

Divinationes, ſortilegia, auguria, & quælibet alia ſimilia ſuperſtitioſa remedia, ſive imprecationibus ac conjurationibus, ſive in votis, quas brevia ſeu characteres vocant, aut etiam in quibuſcumque rebus ad collum, vel alibi ſuſpendendis, vel ligandis conſiſtant, tamque damnata ab omnibus Chriſti fidelibus nobis ſubditis obſervari, vel fieri, eisdemque fidem adhiberi penitus prohibemus. Nullus ergo paganorum morem ſecutus ad divinos, ſorciarios, vel augures, pro vita, vel pro morte hominum, vel animalium, vel rerum amiſſione, aut contra grandines aut tempeſtates, aut ut a viro vel a muliere magis ametur, aut pro quolibet alio remedio ſuperſtitioſo, vel conſilio ab illis expectando recurrat, aut eos in domum ſuam quaſi ut malum foris mittant, vel maleficium nuncient, introducat.

LXXX. Contra illos, qui pſalterium per ſortem inſpiciunt.

Nullus etiam ſuper ſortes quas ſanctorum ſeu apoſtolorum, vel pſalterii vocant, aut cujuſcumque ſcripturæ inſpectione divinationis ſcientiam profiteatur, aut futura promittat, aut quælibet maleficia in tabulis, vel codicibus in aſtralabo requirat.

LXXXI. Contra mulieres de nocte equitantes.

Nulla mulier ſe nocturnis horis equitare cum Diana Dea paganorum vel cum Herodiana innu-

innumera mulierum multitudine profiteatur. Hæc enim dœmoniaca est illusio.

LXXXII. Ut in collectionibus herbarum incantationes non fiant.

Nec non in herbarum collectionibus carmina, incantationes, aut alias observationes, præter dominicam orationem & symbolum adhibeat, nec in brevibus suspendendis, vel ligandis aliquid præter illa scribat. Dœmonium tamen sustinenti licet petras & herbas sine incantatione habere. Dies quoque ægyptiaci, constellationes, lunationes, calendas Januarii, initia mensium, dies mensis, cursus solis, lunæ, syderum superstitiose observari non debent, credendo in illis virtutem seu necessitatem interesse. Sed nec in præmissis diebus, seu temporibus, mensæ cum ampullis & lampadibus in domibus sunt parandæ, vel per vicos & plateas cantores & chori ducendi.

LXXXIII. Contra inspicientes animalia.

Nulla etiam tempora fausta vel infausta existimanda, ut quis in eis velit aut nolit aliquid inchoare, nec ad volatum vel garritum avium vel ad motum alicujus membri, aut ad alicujus animalis aspectum aliquid esse prospere venturum, vel non, est pronosticandum.

LXXXIV. Contra illos, qui per XII. signa cæli eventus prædicunt.

Interdicimus etiam, ne quis per duodecim signa cæli nascentium in illis mores, actus, eventus, aut effectus prædicere præsumat; & ne homo pro domo fabricanda, aut conjugio sociando, vel hujusmodi illa observet. Quicumque autem post generales prohibitiones, quas in missarum solemniis diebus dominicis per sacerdotes super his fieri præcipimus, si contra fecerint, ingressus ecclesiæ & ecclesiastica sacramenta eis omnino interdicantur; & si necesse fuerit, excommunicationis vinculo innodentur, aliisque juris remediis per locorum ordinarios a talibus arceantur.

LXXXV. Contra quæstores ficte agentes.

Quamplurimi dicunt se esse quæstores hospitalium, ecclesiarum, & locorum religiosorum & piorum, falso mentientes, falsas litteras portant, aliqua etiam falsa & adulterina signa sibi imponunt: nonnulli quoque sanctuaria se deferre prætendentes, abusiones multas in religionum & ecclesiarum & locorum, quorum nomine quæstus exercent, infamiam & scandalum plurimorum faciunt. Idcirco volentes circa hoc remedium quale possumus adhibere, omnibus & singulis rectoribus & curatis nostræ civitatis diœcesis & provinciæ in virtute sanctæ obedientiæ præcipimus, ne de cetero ullum quæstorem in suis ecclesiis sine nostris vel episcopi loci aut sine litteris apostolicis admittant.

LXXXVI. Contra extraneos presbteros.

Districtius quoque inhibemus, sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, ne aliquis sacerdos non habens parochiam sive animarum curam matrimonia celebret, corpora defunctorum sepeliat, baptizet, confessiones audiat, Eucharistiam, & alia sacramenta ecclesiastica ministret populo, sine nostra, aut episcopi loci licentia speciali, aut illius, cui animarum cura in illo loco commissa est: cum constet absolutiones & remissiones ab eo absque licentia hujusmodi, tanquam a non suo judice factas, nisi dumtaxat in casu necessitatis, nullius fore momenti. Nemini etenim licet falcem suam mittere in messem alienam juxta illud; *ingressus es ut advena, numquid ut judices nos?* Sed nec aliquis Sacerdos in alterius ecclesia vel parochia diebus dominicis vel aliis solemnitatibus missas publicas celebrare præsumat, donec rector, vicarius, vel capellanus missam celebraverit, nisi de ipsius rectoris vel vicarii licentia speciali: cum secundum canonicas sanctiones nulli sacerdoti liceat missas peculiares sive privatas dicere, per quas populus a publicis missarum solemniis, quæ hora debita fieri consueverunt, talibus diebus abstrahat; nec absque illius licentia saltem tacita in generali missas publicas celebrare vel baptizare, aut aliquid aliud quod ad rectoris seu vicarii spectat officium, agere præsumat.

ANNO CHRISTI 1310.

LXXXVII. Contra illegitimos filios ne administrent in divinis officiis.

Omnibus sacerdotibus sub pœna excommunicationis latæ sententiæ præcipimus, ne filiis illegitimis sibi ad altare ministrantibus divina officia celebrare præsumant. Omnibus insuper curas gerentibus animarum præcipimus, ne horas canonicas, vel aliud quodcumque officium ecclesiasticum sine superpellicio, impedimento cessante, in ecclesiis dicere, vel celebrare præsumant. In ecclesia consecrata, sanguinis vel seminis effusione, aut incendio, vel violentia polluta, priusquam canonice fuerit reconciliata, arctius inhibemus, divina officia celebrari.

LXXXVIII. Contra infideles, ne sepeliantur.

Sed & si in cœmeterio consecrato ecclesiæ contiguo hoc contigerit vel si excommunicatus fuerit aut infidelis ibi sepultus sit, tunc absque nostra, vel episcopi loci licentia speciali quisquam in cœmeterio eodem non sepelietur.

LXXXIX Contra sacerdotes audientes confessiones.

Nullus sacerdos nobis subditus, cui animarum cura commissa non fuerit, parochianum alterius ad confessionem admittat, absque nostra vel episcopi loci seu proprii presbyteri licentia speciali, nisi forte parochiali sacerdote in gravissima ægritudine constituto, vel nisi tanta fuerit multitudo, quod ad confessiones audiendas parochialis sacerdos sufficere non possit; in quibus casibus concedimus, quod possit de licentia parochialis sacerdotis, & etiam in gravi articulo necessitatis, quamvis omnes fideles in tribus anni temporibus, videlicet in Natali, in Pascha, in Pentecoste ad communionem corporis & sanguinis Domini sint monendi.

ANNO CHRISTI 1310.

XC. Contra illos, qui nolunt confiteri peccata sua.

Præcipimus tamen ut omnes subditi nostri semel in anno capellano seu rectori, in cujus parochia degunt, vel aliis de ejus licentia confiteantur peccata; & saltem in Paschate Eucharistiam recipiant, nisi de licentia sui abstinuerint confessoris: alioquin a rectoribus & capellanis viventes ab ingressu ecclesiæ & sacramentis ecclesiasticis arceantur, morientibus ecclesiastica sepultura denegetur.

XCI. Contra illos, qui inconfessi sunt

Et insuper in virtute sanctæ obedientiæ præcipimus omnibus rectoribus & curatis, capellanis curam animarum gerentibus, sub pœna excommunicationis, ut clericos & laicos, qui præmissa facere non curaverint, sed in peccato suo pertinaciter remanserint, nobis vel locorum episcopis notificent, & eorum nomina in scriptis assignent, ut ex hoc canonice puniantur: quoniam circa majora majus periculum vertitur, idcirco cautius est agendum.

XCII. Ne aliquis se intromittat in casibus episcopalibus.

Interdicimus igitur in virtute sanctæ obedientiæ, & præcipimus omnibus rectoribus & quibuslibet aliis subditis nostris nostræ civitatis, diœcesis & provinciæ audientibus confessiones, ne in casibus episcopalibus de jure vel consuetudine ad nos & ad episcopos pertinentibus se quomodolibet intromittant; sed ad nos & ad episcopos, seu pœnitentiarios nostros illi fideliter remittere curent, & ne aliquis prætextu ignorantiæ, se in talibus valeat excusare, aliquos ex illis hic ducimus exprimendos.

XCIII. Illi mittendi sunt ad dominum episcopum.

Primo quidem mittendi sunt ad nos votorum fractores, & post votum castitatis matrimonium contrahentes.

Secundo, contrahentes matrimonium prima vivente, & continens & religionem intrans & sacrum ordinem suscipiens invita uxore propria post carnalem copulam subsecutam.

Tertio, confessus se credidisse hæreticam pravitatem, & se hæreticos recepisse & iis favisse.

Quarto, Simoniacus quocumque genere simoniæ præterquam mentalis.

Quinto, ab episcopo alieno sine licentia proprii episcopi ordinatus vel tonsuratus.

Sexto, homicidium faciens facto, præcepto, consilio, consensu, excitatione, vel quolibet alio modo.

Septimo, concipiens filium, non a viro, quem vir credens esse filium, illum nutrit, vel instruere intendit.

Octavo, vir qui in mortem conjugis, & uxor, quæ in mortem viri cum effectu machinatur.

Nono, presbyter celebrans scienter in ecclesia, vel parochia interdicta, & sacerdos nuptias benedicens.

Decimo, clericus vel laicus scienter corpus excommmunicati vel etiam tempore interdicti non excommunicati in cœmeterio sepeliens.

Undecimo, excommunicatus a canone in illis casibus, quibus episcopus absolvere potest, etiam irregularis in illis casibus, in quibus episcopus dispensare potest.

Duodecimo, matrimonium clandestine contrahentes, & omnes qui scienter interfunt; qui secundum antiqua statuta Synodalia nostræ provinciæ excommunicationis vinculo sunt innodati.

Tertio-decimo, falsarius litterarum apostolicarum, sive episcopalium vel officialium, sive publicorum instrumentorum.

Quarto decimo, sacerdos scienter celebrans in altari non consecrato, vel sine sacris in divinis, celebrans etiam jejunus. Item non ordinatus in presbyterum missam celebrans, & non ordinatus in diaconum solemniter & publice evangelium legens, & non ordinatus in subdiaconum solemniter & cum vestimentis subdiaconi epistolam in missarum solemniis legens.

Decimo-quinto, clericus jurans tactis sacrosanctis evangeliis & perjurans, & quando dubitatur utrum aliquid sacrum sit servandum vel non.

Sexto-decimo, ubicumque solemnis pœnitentia est injungenda, non dicimus hoc de publica.

Septimo-decimo, incendiarii, & effractores ecclesiarum & domorum ecclesiasticorum & nocturni depopulatores agrorum, & famosi latrones, qui in itineribus insidiantur.

Decimo-octavo, per saltum aliquo ordine prætermisso, vel etiam furtive & contra prohibitionem promotus, & rebaptizatus, & reordinatus, & confirmatus.

Decimo-nono, excommunicatus, suspensus, vel interdictus celebrans missam scienter, vel officium suum solemniter sicut prius agens, & qui excommunicatus vel interdictus ordinem vel beneficium suscepit.

Vicesimo, cojens cum moniali sacra virgine vel non.

Vicesimo-primo, defloratores virginum vi, oppresse & rapte.

Vicesimo-secundo, opprimens, sive perimens prolem suam studiose vel negligenter ante partum vel post.

Vicesimo-tertio, quomodolibet abutens chrismate, vel hostia, vel alia re sacra.

Vicesimo-quarto, rapinam vel sacrilegium committens in ecclesia.

Vicesimo-quinto, scienter baptizans proprium filium, vel etiam uxoris suæ ex alio viro vel e converso, præter in articulo necessitatis, vel etiam aliis deficientibus, vel etiam in catechismo, vel confirmatione tenens.

Vicesimo-sexto, in ecclesia maxime consecrata luxuriam committens, humanum semen quomodocumque studiose emittens.

Vicesimo-septimo, scienter cojens cum Judæa vel Saracena, vel pagana, & e converso.

Vicesimo-octavo, verberans patrem vel matrem, vel alias enormes eis injurias irrogans.

Vicesimo-nono, sortilegi, divinatores, malefici, incantatores, augures, aruspices, dæmones pro quacumque causa invocantes, vel similia facientes.

Tricesimo, contrahentes matrimonium post sponsalia cum aliis juramento interposito contracta, illis per ecclesiam non dissolutis.

Trigesimo-primo, violator ecclesiæ, vel cœmeterii.

Trigesimo secundo, peccatum sodomiticum con-

committens cum quibuslibet consanguineis vel affinibus.

Trigesimo-tertio, sacerdotes vel ministri, quorum culpa vel negligentia aliquid inhonestum circa sacramentum altaris evenerit.

Trigesimo-quarto, cognoscentes consanguineas suæ uxoris vel sponsæ.

Trigesimo-quinto, procurans quomodocumque sit, sive per se, sive per alium in alio sterilitatem.

Trigesimo-sexto, blasphemans Deum publice, vel matrem ejus, vel sanctos, vel falsum testimonium proferens, & laicus juramenti transgressor; qui tamen post transgressionem satisfacit de eo quod juraverat facere, vel servare.

Trigesimo-septimo, sacerdos cojens cum ea quam baptizavit, vel confessiones audivit, vel etiam cum ea, quæ speciali affinitate sibi est conjuncta.

Trigesimo-octavo, contrahens matrimonium cum ea, quam cognovit per adulterium, superstite legitima uxore sua, vel e contra.

Trigesimo-nono, mulier cujus vir diu abfuit & de illius morte certitudo non habetur, contra prohibitionem ecclesiæ matrimonium cum alio contrahens, idem & e converso.

XCIV. Contra non habentes ætatem matrimonii.

Inhibemus rectoribus & sacerdotibus, ne matrimonialia inter aliquos qui non sunt ætatis nubilis, sive ambo, sive alter eorum tantum deficiat in ætate, vel etiam ubi dubitatur, utrum matrimonium teneat an non, vel si de hoc lis mota fuerit, solemnizare in ecclesia præsumant sine nostra aut episcoporum locorum vel officialium licentia speciali.

XCV. Contra clandestina matrimonia.

Declaramus & pronunciamus, quod quicumque clandestina matrimonia seu sponsalia contra juris prohibitionem contrahunt, tam ipsi contrahentes, quam ipsi omnes laici & clerici ac religiosi, qui non sunt presbyteri, qui scienter & sponte non casu fortuito tali matrimonio interfunt, per constitutiones tam provincialis concilii, quam prædecessorum nostrorum, excommunicationis; presbyteri vero suspensionis per triennium incurrunt sententias ipso facto.

XCVI. Contra non facientes proclamationes.

Inhibemus igitur, & inhibitum esse declaramus de jure, ne sponsalia, seu matrimonia clandestine contrahantur; sed cum contrahenda fuerint matrimonia, sacerdotes publice ter, scilicet, per dies dominicos, vel festivos proponant, & proclamationem faciant in ecclesiis competenti termino præfinito, ut infra illum, qui voluerit, legitimum impedimentum opponat, & ipsi sacerdotes nihilominus per se ipsos fideliter & diligenter investigent, utrum aliquod impedimentum obsistat. Quod si apparuerit, vel etiam de facto ipso sit probabilis conjectura, contractus matrimonii interdicatur expresse, donec quid super hoc fieri debeat per loci ordinarium declaretur. Sacerdos vero, qui tales conjunctiones solemnizare præsumpserit, aut quilibet regularis, qui in eis A interesse præsumpserit, per triennium ab officio suspendatur; gravius nihilominus puniendus, prout culpæ ipsius gravitas postulabit; sed & illis, qui taliter copulari præsumpserint condigna pœnitentia injungatur: & si sic conjuncti permanserint, ecclesia contra eos tanquam publicos concubinarios reputabit. Verum tamen si clandestine contrahentes talia matrimonia postea in facie ecclesiæ publice voluerint, ab ecclesia recipienda & approbanda sunt, tanquam a principio in conspectu ecclesiæ contracta, nisi vel consanguineitas, vel aliud legitimum impedimentum appareat: ita videlicet quod publice coram sacerdote & aliis pluribus personis confiteantur se matrimonium B contraxisse, vel de novo in ecclesia matrimonium contrahant de præsenti, eisque si postulaverint, detur benedictio nuptialis, injuncta tamen prius eis per sacerdotem pœnitentia competenti, pro eo, quod clandestine contraxerunt. Prædictæ autem proclamationes non remittantur a quoquam, nisi super una, vel duabus dumtaxat ex causa nos, vel episcopi loci velimus gratiam facere specialem.

XCVII. De personis ignotis.

Nullus autem sacerdos personas ignotas de remotis partibus venientes matrimonialiter copulare præsumat, sive ambæ ignotæ fuerint, C sive altera illarum tantum: nec tale matrimonium faciendum denunciet in ecclesia, sine nostra vel episcopi loci licentia speciali,

XCVIII. De alieno parochiano.

Sed nec aliquis sacerdotum alienum parochianum ad matrimonium recipiat, ignorante proprio sacerdote.

XCIX. De sponso & sponsa.

Si vero sponsus & sponsa de diversis parochiis fuerint, matrimonium possunt contrahere, & nuptialem benedictionem recipere in D quacumque ecclesia maluerint, dum tamen litteras nostras, vel certos nuncios suorum presbyterorum ostendant, continentes quod in ecclesiis quorum sunt parochiani matrimonium fuerit legitime denunciatum contrahendum, & quod ipsi presbyteri nullum sciunt, vel audiverunt impedimentum, quominus inter eos possit matrimonium esse, licet autem aliquis transtulerit domicilium suum in parochiam alienam: nihilominus tamen denunciatio matrimonii contrahendi fiat in prima ecclesia, in cujus parochia diu morati sunt, & etiam in illa, in qua suum transtulerint domicilium & morantur: præcipue si noviter se transtulerint. Eis autem, quæ rupta fide sponsaliorum ma- E trimonium cum aliis contrahunt, non detur nuptialis benedictio.

C. Contra illos qui illegitimi sunt nati, ad primam tonsuram non accedant.

Præcipimus, ut nullus illegitime natus ad primam tonsuram, vel aliquos ecclesiasticos ordines, vel ecclesiastica beneficia se ingerat, seu præsentet, vel præsentari faciat absque legitima dispensatione. Qui vero contrarium fecerit, & qui talem scienter præsentaverit, præter pœnam juris, ipsum excommunicationis vin-

ANNO CHRISTI 1310.

vinculo innodamus. Illegitimi quoque beneficia ecclesiastica absque sufficienti dispensatione obtinentes, ipso facto se noverint privatos.

CI. Contra excommunicatos.

Excommunicatos, aut nominatim interdictos per totam nostram Provinciam ab omnibus regularibus & sæcularibus exemptis & non exemptis præcipimus in divinis officiis & sacramentis ecclesiasticis evitari: nulli debent in hoc aliquibus privilegiis se tueri. Qui vero contra fecerint, vel tales ad sepulturam ecclesiasticam admiserint, vel receperint, aut celebrare in ecclesia interdicta præsumpserint, ecclesiæ in quibus talia fient, subjaceant interdicto.

CII. Ut præcepta ecclesiæ denuncientur.

Præcipimus rectoribus & capellanis ecclesiarum omnibus sub pœna excommunicationis, ut præcepta, sententias interdicti & excommunicationis, quæ nos vel episcopi nostræ provinciæ, vel officiales nostri, vel alius auctoritate mandaverimus observari, mandabimus in futuro, postpositis odio, gratia vel timore, fideliter observent, & quantum in eis fuerit faciant ab aliis observari.

CIII. Contra retinentes litteras dolose.

Item, præcipimus sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, quod omnes illi qui retinent scienter & dolose, contra debitorum voluntatem omnia instrumenta & litteras ipsorum debitorum, de quibus plane satisfactum est, quod eadem instrumenta eis restituant infra mensem, ex quo præsens statutum ad eos pervenerit, & restituendi habuerint facultatem;

CIV. Contra illos, qui faciunt contra mandata ecclesiastica.

Nos quoque, qui propter executionem statuti & ordinationis præmissorum, vel alia qualibet occasione clericos vel laicos qui aliquos ad nostram curiam & ecclesiasticos judices citari, vel trahi fecerint, vel interdicti, aut excommunicationis, vel alias sententias & processus contra eos obtinuerint, aut ibi in judicio contenderint, vel etiam officialium nuncios, judices nostros & Episcoporum, qui hujusmodi sententias tulerint & processus fecerint compellere per captionem personarum vel rerum suarum, vel alio quocumque modo ad desistendum, vel obtinendum absolutiones, vel revocationes hujusmodi faciendas, eos qui in causis ad forum ecclesiasticum pertinentibus executiones aliquas contra quascumque personas fecerint capientes, & qui eos capi vel alias lædi mandaverint seu procuraverint, nisi infra unius mensis spatium cum debita satisfactione præmissa emendaverint, & eum steterint, in his scriptis excommunicationis vinculo innodamus. Ne autem circa hæc, quæ notoria sunt omittamus, & ne quis ignorantiam possit prætendere in præmissis, duas constitutiones felicis recordationis Gregorii papæ decimi præsenti constitutioni de verbo ad verbum duximus subnectendas. Quarum prima est:

CV. Contra illos qui faciunt absolutiones per vim & metum.

„ Absolutionis beneficium, excommunicationis, vel quamcumque revocationem ipsius, „ aut suspensionis, seu etiam interdicti per „ vim vel per metum extortam præsentis constitutionis auctoritate omnibus viribus vacuamus. Si autem sive vindicta, sive violentia crescat malignandi audacia; eos, qui absolutionem, seu revocationem hujusmodi, „ vi vel metu extorserint, excommunicationis sententiæ decrevimus subjacere.

CVI. Contra illos, qui capiunt vel interficiunt propter sententias.

„ Item alia hæc est: quicumque, eo quod „ in reges, principes, barones, nobiles, ballivos, vel quoscumque ministros, aut quoscumque alios excommunicationis seu interdicti sententia fuerit promulgata, licentiam „ dederit alicui occidendi, capiendi, seu alias „ in personis aut bonis suis aut suorum gravandi: eos qui tales sententias protulerint, „ sive quorum sunt occasione prolatæ, vel eadem sententias observantes, seu taliter excommunicatis communicare volentes, nisi „ sententiam re integram revocaverint, vel si „ ad bonorum captionem occasione ipsius sententiæ sit processum, nisi bona ipsa fuerint „ infra octo dierum spatium restituta, aut satisfactio pro ipsis impensa, in excommunicationis sententiam incidant ipso facto. Eadem sint sententia innodati omnes, qui ausu „ fuerint prædicta licentia data uti, vel aliquo „ præmissorum, ad quæ committenda dari licentiam prohibemus, aliaque committere suo „ motu. Qui autem in eadem sententia permanserint duorum mensium spatio, extunc „ ab ea non possint, nisi per sedem apostolicam, absolutionis beneficium obtinere.

CVII. Contra ballivos & judices sæculares.

Illud quoque sub excommunicationis pœna prohibemus, ne quisquam civitatis, diœcesis, & provinciæ nostræ clericos seu ecclesiasticas personas trahere seu trahi facere præsumat, super quibuscumque personalibus actionibus, coram quocumque judice, domino, ballivo, vel alio temporali, vel sæculari, seu sæcularem jurisdictionem habente. Clerici vero hoc facientes, excommunicationis sententiam incurrant ipso facto.

CVIII. Contra dominos temporales, qui capi faciunt clericos, vel alios propter sententiam.

Sed nec ipsi de facto coram talibus & super talibus sive a clericis sive a laicis capti fuerint, in ipsis consentiant, aut coram eis super iis respondeant, sub eadem excommunicationis pœna, præter alias pœnas de jure scriptas. Nos enim sententias condemnationis & processus quoslibet coram talibus, sive per eos, sive eorum auctoritate & mandato, habentes & habendos, irritos decernimus & inanes. Si autem domini temporales vel sæculares judices, ballivi præmissi, & alii quicumque quomodo libet

libet directe vel indirecte, per se, vel per alios tales in se consentire, aut sibi respondere, compellere, aut ab eis aliquid extorquere præsumpserint, ipsi domini judices, ballivi & quilibet alii excommunicationis sententiæ, ipso facto, se noverint subjacere, a qua absolvi non possint, nisi prius eis restituant, quod a talibus habuerint, nec remissio eorum a quibus exactum extiterit, ipsos extorquentes aliquatenus valeat excusare.

CIX. Contra illos qui detinent bona & jura ecclesiarum.

Injuncti nobis officii cura & commissa præterita nos compellunt, ut tam præsentis innovatione statuti, quam debitarum adjectione pœnarum, nostræ & subditorum nostrorum ecclesiæ indemnitatibus consulamus: ne nos, qui alios in sua justitia fovere tenemur, jus nostrum & ecclesiarum improvide negligere videamur. Quia igitur nonnulli bona & jura nostra & ecclesiarum nostrarum prædictarum spiritualia ecclesiastica & temporalia modis variis occupare, & occupata detinere, Dei timore postposito, non verentur: alii vero feuda & retro-feuda, bona & jura, quæ a nobis & ecclesiis nostræ provinciæ tenere debent, & aliis personis recognoscere, vel submittere non formidant. Idcirco, præcipimus sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, ipsis occupantibus & detentoribus, ut bona & jura nostra & ecclesiarum absque nostra & antecessorum nostrorum seu earumdem ecclesiarum prælatorum licentia & assensu minus juste occupata & detenta, plene, integre & effectualiter nobis & eis restituere & agnoscere: ipsis vero recognitoribus submissoribus ecclesiarum, feudorum, & retro-feudorum, ut recognitiones vel submissiones quomodolibet factas totaliter infra mensem, ex quo præsens statutum ad eos pervenerit, cum effectu revocare non omittant.

CX. Contra illos, qui recognitiones & submissiones recipi demittunt.

Requirimus insuper & monemus eos qui recognitiones & submissiones hujusmodi per se vel per alios quomodolibet receperint, aut recipi fecerint, ut omni fraude cessante, infra idem tempus illa libere resignare, remittere & repudiare, & dimittere non omittant, de quibus restitutione, resignatione, remissione, seu repudiatione infra XX. dies post dictum mensem sufficienter nos & ecclesiarum prælatos certificare procurent per legitima documenta.

CXI. Contra illos, qui alienant bona ecclesiastica.

Ad hæc interdicimus omnibus & singulis nobis & ecclesiis subditis quæcumque bona ecclesiastica, vel mundana jura, feuda, vel retro-feuda, quomodolibet tenentibus vel possidentibus ne de cetero illa in totum, vel in partem quoquomodo vel titulo alienare, transferre, recognoscere, vel submittere quibuscumque personis ecclesiasticis vel mundanis, collegiis, universitatibus, seu villis, sine nostra aut successorum nostrorum ac prælatorum dictarum ecclesiarum licentia speciali præsumant: & ne quisquam recognitiones & submissiones hujusmodi scienter amodo præsumant. In contra-

ANNO CHRISTI 1310.

facientes extunc, ut exnunc in personas singulares excommunicationis; in collegia vero seu universitates interdicti, in his scriptis, sententias promulgamus: & insuper occupationes, detentiones, alienationes, recognitiones & submissiones ipsas, irritas nunciamus, & totaliter annullamus. Eidem quoque excommunicationis sententiæ decernimus subjacere eos, qui bona mobilia, feuda, jura, jurisdictiones & libertates quarumlibet ecclesiarum nostræ civitatis, diœcesis & provinciæ quomodolibet usurpare, & occupata detinere præsumpserit, nisi infra duorum mensium spatium a præsentis publicatione constitutionis connumerandum, taliter occupata, vel detenta cum omnibus fructibus & proventibus inde perceptis plene & integre restituerint illis ecclesiis seu ecclesiasticis personis, ad quas pertinere noscuntur: universis & singulis ecclesiarum rectoribus & curatis præcipientes, quod præsentem constitutionem parochianis suis studeant diligenter exponere, & si forte quemquam hac excommunicatione ligatum noverint, illi sepulturam in morte seu aliqua ecclesiastica sacramenta in vita non ministrent, vel admittant etiam ad divina.

CXII. Contra indoctos medicos.

Quia, sicut intelleximus, plerique indocti, & quorum vita & mores incognita sunt in civitate, castris, oppidis & villis nostris, & nostræ provinciæ in arte medicinæ & chirurgiæ & aliis artibus docere, dicere & prædicare contendunt: & circa exhibendas medicinas & collyria quamplures imperiti & inexperti se ingerunt, ex quibus quam plurima dispendia provenisse noscuntur, magistrique esse cupiunt qui discipuli non fuerunt: districte, sub pœna excommunicationis latæ sententiæ inhibemus, ne quis deinceps in civitate, diœcesi nostra & provincia artem medicinæ & chirurgiæ exercere seu docere præsumat, absque nostra licentia, seu episcoporum locorum speciali. Decet enim ut prius examinentur & approbentur tam in scientia quam moribus hi qui circa salutem corporum, quæ rebus quibuslibet præponenda existit, se asserunt expertos: cum maxime in talibus tam periculosis & arduis quilibet ignorans præsumi debeat, nisi probaverit se scientem.

CXIII. Contra clericos male se gerentes.

Item, præcipimus quod unusquisque maxime clericus dolos & conjurationes caveat, odium & æmulationes, obtrectationes atque invidiam fugiat, non vagis oculis, non effræna lingua verborum, non petulanti fluidoque gestu incedat, sed pudorem & verecundiam mentis simplici habitu incessuque ostendat, obscœnitatem verborum etiam in membrorum, & operum penitus exsecretur. Senioribus debitam præbeat obedientiam, neque ullo jactantiæ studio se ipsum attollat, bonis moribus studeat, ab omnibus illicitis cor & linguam & corpus, Deo auctore, conservet. Omnis enim jactantia atque immoderatio a moribus bonis est aliena. Curam pauperum, peregrinorum, alienarum miserabilium personarum habeant, præbentes eis caritativam refectionem, prout eis a Deo fuerit inspiratum. Viduas & orphanos & pupillos defendant, & tam in his, quam in aliis totius boni laudabile exemplum exhibeant.

ANNO CHRISTI 1310.

CXIV. Qualiter pueri baptizentur.

Item, si mulier in puerperio decesserit, & partus maternis visceribus adhuc jacere credatur, uterus mulieris sine mora aperiatur, & puer, si vivus eductus fuerit, baptizetur. Si vero mortuus, extra cœmeterium tumuletur: Sed si puer mortuus probabiliter credatur, tunc sine apertione mulier in cœmeterio cum partu tumuletur. Si autem muliere in partu laborante infans in ventre matris tantum caput emiserit, & nasci nequeat, mox aliqua de obstetricibus aquam super caput infantis infundat, dicens: Ego baptizo te in nomine Patris & Filii & Spiritus-Sancti, amen. Et erit baptizatus.

Idemque dicendum est, prout quidam asserunt, si major pars corporis præter caput appareat, baptizatur; secus si minor, solus pes, vel sola manus appareat, baptizari non debet, quod si fiat, nihil agitur. Cum enim partus tunc non nascatur, nec tunc etiam renasci potest. Ceterum si solum caput, vel solum major pars corporis appareat, nec discerni potest cujus sexus sit, tunc obstetrix levando caput cum aqua faciendo crucem super caput dicat sic: Creatura dei, ego te baptizo in nomine Patris & Filii & levando dicat & Spiritus-Sancti. Et erit baptizatus.

CXV. De confirmatione.

Confirmatio est secundum sacramentum ecclesiasticum ab ipso Christo institutum, qui apostolos suos confirmavit & per eos eorumque successores populos confirmandos decrevit. In hoc Sacramento, sicut in baptismo, compaternitas contrahitur, impediens matrimonium contrahendum & dirimens jam contractum. Nullus potest bis confirmari, nullus nisi ipse baptizatus sit alium confirmatum præsentet. Nullus proprium filium, & e converso, nec vir nec uxor infantem aliquem ad confirmationem teneat, aut præsentet, non plures unum confirmandum, aut unus plures confirmandos præsentet, ne obilvio ex diuturnitate temporis, vel personarum multiplicitate proveniens, peccati occasionem inducat. Nullus hoc sacramentum nisi baptizatus fuerit accipiat. Confirmandus si adultus sit, prius debet confiteri peccata. In confirmatione nomina possunt mutari. Nemo sine hoc sacramento debet vitam finire, ideoque semper dicatur laicis, ne diu expectent episcopi sui adventum ad confirmandum; sed pueros mittant ad loca proxima, ubi episcopum audierint advenisse.

CXVI. Contra illos, qui alieno sacerdoti peccata confitentur.

Nullus alieno sacerdoti peccata sua confiteatur, nisi prius a proprio petita licentia & obtenta: quam nullus requisitus malitiose dare & recusare præsumat. In quibusdam tamen casibus libere potest quis confiteri alieno sacerdoti, licentia non petita. Primo, si episcopus hoc alii delegaverit, secundo si in aliena parochia peccaverit, potest de illo peccato sacerdoti illius parochiæ confiteri. Tertio si suum domicilium in aliam transtulerit parochiam. Quarto si est vagabundus. Quinto si mortis periculum sibi imminet, nec habere potest proprium sacerdotem: quo etiam casu posset laico catholico confiteri.

Sed nec aliquis sacerdos alterius parochianum ad confessionem sine licentia sui sacerdotis admittat. Debet autem confitens se ipsum non alium accusare, nec personam illius, cum qua peccavit debet nominatim exprimere Sed nec confessor de illa quærere. Nec debet etiam per nuncium, vel scripturam, sed ore proprio confiteri, ut qui per se ipsum peccavit, per se ipsum confiteatur & erubescat. Ad hoc confessiones mulierum in loco non occulto, sed in patenti quis audiat, nec earum facies aspiciat, sed vel capucium ante oculos teneat, vel alibi faciem avertat: & si forte horribile peccatum audierit, non spuat, nec faciem suam torqueat, aut signum aliquod faciat propter quod peccatorem deterreat, vel rubore seu verecundia confundat: ita ut reliqua peccata sibi timeat revelare. Sacerdos diligenter peccatorem admoneat, & directe inducat, ut omnia peccata sua humiliter, vere, integre, simpliciter & fideliter confiteatur, nec verecundia vel timore aliqua celet. Ostendens ei, quia non homini, sed Deo, cujus personam repræsentat, ipse locuturus est, & quod etiam ipse sacerdos peccator est, & quod beati Petrus & Paulus peccatores fuerunt, quod res pene contra naturam est, ut commisso quis sine peccato sit, & humanum est peccare; sed diabolicum est in peccato perseverare, dicens ei quod si ficte & palliate confiteatur, vel si aliquod mortale peccatum celaverit, vel scienter dimiserit, vel partem peccatorum uni sacerdoti, partem alii confiteatur, talis pœnitentia ad æternam salutem non sufficit promerendam. Intelligens igitur presbyter ea, quæ confitens dicere voluerit, sollicitando eum studiose ut cogitet, ne aliquod peccatum prætermittat, de delictorum quoque circumstantiis prudenter & caute interroget, non tanquam scire appetens, sed ut melius & salubrius consulere sciat, & utatur consilio concilii generalis, ubi sic dicitur; Sacerdos autem sit discretus & cautus, ut more periti medici superinfundat vinum & oleum vulneribus sauciati, diligenter inquirens & peccatorum circumstantias, & peccati, quibus prudenter intelligat, quale debet illi præstare consilium, & cujusmodi remedium adhibere. Interroget ergo in genere & de diversis, videlicet utrum peccaverit peccato superbiæ, gulæ, luxuriæ, & sic de aliis. Unde Augustinus: diligens inquisitor & subtilis investigator sapienter & quasi astute interroget a peccatore id, quod forte ignorat vel verecundia vult occultare.

CXVII. Qualiter sacerdos debet audire confessiones.

Cognito ergo crimine, varietates ejus non dubitet investigare, videlicet locum, tempus, sexum, conditionem, causam, intentionem, personam, modum, & alia necessaria, non tamen conspiciendo nimias circumstantias, nec interrogando de inusitatis, nec quærendo de illis, quæ confitens forte ignorat, vel numquam audivit. In his instruatur & ad peccatum declarandum inducatur. Nam & secundum Gregorium loquendo, specificando & increpando sæpe culpa detegitur, quam nescit ille qui confitetur. Et nec inquirat unde persona cum qua confitens peccavit. Quærat etiam sacerdos a confitente, utrum doleat de commissis, dicens ei, quod non guadebit se conver-

ANNO CHRISTI 1310.

versum, nisi doleat se fuisse perversum: & an proponat ulterius non peccare, & pœnitentiam agere de commissis. Et si responderit, se a peccatis abstinere non posse vel nolle, aut ab aliquibus vult abstinere & in aliquibus remanere, nihilominus sacerdos confessionem ejus debet audire & de peccatis consilium præbere. Prius tamen quam sibi consulat ei, patienter dicat, quod si quis quæcumque habet, pauperibus erogaret, & quamdiu vixerit in pane & aqua jejunaret, & alia bona faceret, nihil sibi proficeret ad vitam æternam obtinendam, quamdiu in peccato commisso remanserit, vel propositum & voluntatem committendi habuerit, nec eum ab aliquo peccato absolvat, nisi de omnibus pœnituerit, & nisi propositum habuerit iterum non peccandi, ad quod toto posse & studio eum inducat. Quod si forte ipsum ad veram pœnitentiam & confessionem inducere nequiverit, præbeat ei de peccatis confessis consilium dicens in hunc modum. Frater, dico tibi & consulo, quod jejunes, ores, eleemosynas, & alia bona facias. Hæc tamen tibi ad æternam vitam non sufficiunt, & ad salutem æternam obtinendam quamdiu in peccato vel peccandi remanseris voluntate: quia nihil prodest jejunare, orare, & alia opera religionis facere, nisi penitus ab iniquitate revocetur: & secundum Isaiam irrisor est & non pœnitens, qui adhuc agit quod pœnitet. Opera enim sine caritate apud Deum nec justitiam, nec innocentiam præstant. Talem tamen pœnitentiam facias, ut per hæc bona & alia quæ feceris dignetur Dominus cor tuum ad veram pœnitentiam illustrare. Et facta generali confessione, scilicet, Confiteor Deo, &c. non absolvat a peccatis, sed dicat ei, quod non recipiat Corpus Christi, quamdiu in peccato & voluntate & proposito iterum peccandi manebit. Provideat tamen, quantum potest; ne in desperationis illum inducat periculum. Judæi Judam desperare fecerunt.

CXVIII. Ut sacerdos confitentem confortet.

Et quia contraria contrariis curantur, sacerdos peccatori peccata confitenti, & propositum ulterius non peccandi habenti suadeat & imponat pœnitentiam & correctionem per contrarium sibi respondentem.

CXIX. Contra superbiam, avaritiam, & gulam.

Contra superbiam enim suadeat humilitatem, & injungat orationem; contra avaritiam eleemosyam effluentem, contra gulositatem ciborum abstinentiam & sobrietatem; contra luxuriam, jejunium & orationes, peregrinationes, disciplinas, & alias carnis macerationes imponendo, semper tamen juxta personæ conditionem pœnitentiam quam poterit supportare, ne forte nimium gravetur, gravius peccet etiam injustam pœnitentiam imponendo & infringendo.

CXX. Quam debent injungere infirmis pœnitentiam.

Nam secundum Johannem Crysostomum, si erramus modicam pœnitentiam injungendo, melius est propter misericordiam talem dare, quam propter crudelitatem magnam infringi. Ubi enim paterfamilias largus est, dispensator non debet esse tenax: & secundum Ambrosium, melius est pœnitentias tales præstare per misericordiam, quam prætendere inclementiam. Imposita ergo pœnitentia & facta generali confessione Confiteor Deo, &c. dicat sic: injungo talem pœnitentiam tibi, seu satisfactionem peccatis quæ per contritionem confessus es. Et imponens manus super caput ejus dicat, indulgentiam & remissionem omnium peccatorum tuorum tribuat tibi omnipotens & misericors Dominus, amen. Et ego auctoritate Domini nostri *Jesu Christi* & beatorum apostolorum Petri & Pauli, & officii mihi commissi, & auctoritate qua fungor, absolvo te ab his quæ confessus es & contritus. Et dicat ei quod si postmodum reduxerit ad memoriam alia peccata, quæ non sit confessus, redeat ad eum, ut ea confiteatur.

ANNO CHRISTI 1310.

CXXI. Contra illos, qui debent parcere infirmis.

Infirmis autem non est pœnitentia injungenda, sed solum innotescenda seu declaranda. Dicat enim sacerdos infirmo, cujus peccata audivit: Frater, si sanus esses, pro his peccatis quæ confessus es, deberes tot annis vel taliter pœnitere: sed quia infirmus, nullam injungo pœnitentiam tibi ad præsens corporalem. Si tamen de ista infirmitate te mori contigerit, facias tantum dari pauperibus, vel piis locis, vel tot missas celebrari; vel similia loco prædictæ pecuniæ. Si vero convalueris, tamen pœnitentiam facias. Et imponens manum super caput ejus, absolvat eum de peccatis, prout jam de sano dictum est. Quod si forte infirmus pro pœnitentia recipienda sacerdotem petiit, vel aliqua signa pœnitentiæ ostendit, & priusquam sacerdos veniat, ille obmutescat, vel amens fit; sacerdos postea veniens sive ad nutum infirmi, sive ad testimonium illorum, qui illum presbyterum vel pœnitentiam petentem, vel alia signa pœnitentiæ facientem audierunt, debet ei imponere quidquid humanitatis & consolationis potest, absolvendo eum, reconciliando, & orationes dicendo, osculum crucis sibi dando, in cœmeterio sepeliendo, & similia faciendo. Caveat enim sacerdos omnino, ne aut verbo speciali, ut dicendo, ego non sum fur, vel adulter, quasi dicat tu es talis; vel generali, ego scio qualis tu es; aut signo, aut quolibet alio favore, odio, vel timore prodat, vel revelet peccatorem. Sed si forte pro pœnitentia pro peccato injungenda dubitaverit, & episcopi vel alterius prudentioris consilio indiguerit, illud caute & generaliter sub aliis terminis absque alicujus personæ expressione requirat. Alioquin deponatur, & in arctum monasterium ad agendam ibi perpetuam pœnitentiam detrudi debet.

CXXII. Ut medici infirmos moneant de salute.

Medicis corporum sub excommunicationis pœna præcipimus, ut infirmos moneant & inducant, quod ante omnia medicos advocent animarum, ut postmodum ad corporalis medicinæ salubrius remedium procedatur. Et insuper sub excommunicationis pœna prohibemus, ne infirmis pro corporali salute suadeant aliquid dare quod in periculum sit animarum.

CXXIII.

ANNO CHRISTI 1310.

CXXIII. Contra non facientes reſtitutionem.

Illud quoque notandum eſt, quod non remittitur peccatum, niſi reſtituatur, vel emendetur ablatum, ſeu reſtituendum, ſi emendandi facultas adſit. Non enim poteſt quis vere pœnitere, nec debet aperte abſolvi, nec pœnitentia ſibi induci, niſi prius reſtituat vel emendet rapinam, furtum, ſacrilegium, incendium, uſuram, vel res ex naufragio, vel incendio habitas, ſeu quaslibet indebitas extorſiones, vel cenſum retentum præter voluntatem domini cui debetur, vel damna cujuſcumque contra juſtitiam data, & generaliter cujuslibet rei alienæ ſcienter contra juſtitiam debitam detentionem. In iis ſiquidem omnibus & ſingulis ſacerdos debet præcipere confitenti, ut ſtatim ſatisfaciat juxta poſſe: & ſi peccatum occultum fuerit, fieri debet occulte per ipſum ſacerdotem vel per aliam fidelem perſonam, ſuppreſſo nomine, confitentis reſtitutio ſeu emenda: ſi autem pœnitens non habet rem quam reſtituere debet, vel alia bona mobilia vel immobilia unde ſtatim ſatisfacere poſſit; vel habet, ſeu poteſt iſta, tamen cui reſtitutio facienda eſt præſens non eſt nec eſſe poteſt, & confitens apparet vere pœnitens & contritus proponens firmiter cum poterit ſatisfacere, ibi pœnitentia injungatur; & ſi ſit infirmus, præcipiat hæredibus, ut ſi mori eum contigerit, de iis plene ſatisfacere curent pro eodem. Omnibus autem pœnitentibus ſanis vel infirmis, qui aliis tenentur aliquid reſtituere, non excuſantur præcipiendo ſuis hæredibus quod reſtitutionem faciant vel emendam, niſi ipſimet in toto vel in parte ſtatim reſtituant vel emendent: ſi hoc commode facere poſſint. Tenetur etenim alienæ rei detentor & etiam ejus hæres ad reſtitutionem, in quantum illius hæreditas ſufficere poteſt.

CXXIV. Contra illos, quibus reſtitutio commiſſa eſt facere.

Facienda autem eſt reſtitutio domino rei vel hæredibus ejus, ſi inveniri poſſint ab his, qui bona hujus habuerunt ſeu damna intulerunt, vel hæredibus eorum: ſed ſi diligenter inquiſiti, & congruo tempore expectati, non inveniantur, ſed qui, & ubi ſint, ignoratur: tunc conſilio ſacerdotis res illa in pias cauſas, præſertim in pauperum ſuſtentationem, diſtribuatur pro illius anima cujus fuit: fiatque diſtributio præcipue in pias cauſas, vel in pauperes ipſius loci, territorii, in quo res reperta, vel capta ſeu damnum datum fuit. Si vero ſcitur perſona, cui eſt emenda ſeu reſtitutio facienda, agit tamen in remotis partibus, nec ſperatur quod debet redire: mittatur ei ſi fieri poſſit commode & ſecure, vel pro eo reſervetur. Quod ſi non venerit, ſi mortuus fuerit, pro anima ejus cum conſilio eccleſiæ pauperibus erogetur, & hoc, ſi res reſtituenda ſit modica. Si vero magni valoris, debet mitti illi ad expenſas detentoris; vel ſi res, vel ſumma modica eſt, & debitor inops ſit, ei relinquatur, ut pro anima illius oret.

CXXV. Contra illos, qui pecuniam inveniunt.

Qui pecuniam vel aliam rem in via vel alibi invenit, tenetur eam reddere ei, qui eam amiſit vel perdidit, ſi eum poterit invenire; ſed ſi neſcitur cujus fuerit, aut forte ſcitur, ſed inveniri non poteſt, publicetur hoc per ſacerdotes, vel præcones in eccleſia, vel in loco ubi inventa eſt: & dominus expectatus non inventus cujus fuerit, erogetur cum conſilio eccleſiæ pauperibus illius loci, pro illius anima cujus fuit: vel ſi modica ſit res, vel ſumma inventa, & inventor egenus, juxta perſonæ & rei qualitatem ſibi concedi poterit, ut eam pro eleemoſyna retineat, & pro anima ejus oret, cujus fuit.

CXXVI. Contra raptores.

Confeſſor vero debet ſcire & diſcernere quidquid habet judicare: quoniam nemo bene judicat qui ignorat. Noſcere debet quod quando plures in rapinis faciendis concurrunt ſimul, quilibet a ſe occupata tenetur reſtituere; dum tamen in occupationibus per alios factis culpabilis non exiſtat. Si enim culpabilis fuerit, quia forte aliis ut raperent conſuluit; tunc ejus dolo & conſilio damnum datum, ſic in ſolidum, in quantum facere poteſt tenetur præcipue in foro conſcientiæ. Sed & ſi rapinam paſſus adverſus conſiliarios rapinæ & raptores accuſationes ſeu actiones ſuas ex juſta vel injuſta cauſa exercere non vult, ei tamen ſatisfaciendum eſt, niſi forte ipſe ſpoliatus raptori qui primus & principaliter tenebatur, & plures ſecum habuerit, liberaliter remiſerit: quo caſu eſt conſiliarius, qui nihil habuit liberatus. Sed ſi conſiliarius a rapinam paſſo eſt abſolutus, non ideo alii ad quos pervenerint liberantur, niſi illos expreſſe intellexerit liberare.

CXXVII. Contra dantes conſilium raptoribus.

Ceterum ſi non dederit quis conſilium de rapina facienda; ivit tantum cum raptore, non ut ad rapinam quam diſſuaſit juvaret, ſed ut raptorem, ne ab aliquo lædi poſſet, juvaret vel defenderet: tunc ſi nulla res ablata eſt, ad nullius rei reſtitutionem tenetur; ſed ſi raptor aliqua abſtulerit, bene tenetur: quia etſi non conſilium, opem tamen ad rapinam dedit: quod verum eſt, ſi raptor ſine eo res apportare nequiviſſet: quod ſi potuiſſet, iſte non tenetur: ſi vero raptor nihil abſtulerit, ſed aliud damnum intulerit, tunc nullo modo tenetur qui rapinam diſſuaſit, licet ad hoc ut cum raptore iverit; ſi tamen raptor nullo modo iviſſet, niſi ejus habuiſſet comitatum, bene tenetur; quia etiamſi verbo diſſuaſit, opem tamen dedit & facto conſuluit.

Generaliter autem reſtitutio facienda eſt qualitercumque in alterius cujus intereſt præjudicium acquiſitum ſit: puta quia damnum per injuriam datum eſt. Ubi vero nullius intereſt, tamen alias illicite acquiſitum eſt. Ita quod ſine peccato retineri non poteſt, ut ſicut aliqui dicunt in iis quæ excommunicatus acquirit, & etiam ubi alicujus intereſt, neſcitur tamen quis vel ubi ipſe vel ejus hæres ſit; tunc idem de conſilio confeſſoris eſt totum pauperibus erogandum, vel eidem, ſi egeat, ut præmittitur, relinquendum. Facienda eſt enim reſtitutio ejus quod quis per furtum, rapinam, oppreſſionem, dolum, vel calumniam acquiſivit; ut per hoc omnes caſus comprehendamus, in quibus ſive per accuſationes, ſive judicis officio

ANNO CHRISTI 1310.

ficio competit repetitio. Tenetur quis etiam restituere quod alteri debitum est, sive jure naturali & civili, sive naturali tantum: quale est illud quod servo debetur. Si vero civili tantum debitum est, ut si hæres credens hæreditatem sufficere, solvit integre legatum de quo poterat falsidiam detrahere, legatarius ei restituere tenetur: quamvis quidam contradicant, pro eo quod falsidiam detrahere æquum est, super qua æquitate lex facta est: & idem videtur in eo qui scripsit se pecuniam spe futuræ munerationis debere: qui tamen nihil in veritate accepit, quia licet biennium, post quod exceptio pecuniæ non numeratæ non competit, lapsum sit; non tamen tenetur in foro conscientiæ reddere seu dare aliquid illi creditori, cui jure civili teneretur per exceptionem admissam.

CXXVIII. Contra hypocritas.

Item hypocrita, qui sub specie boni christiani multa acquisivit recipiendo in se executiones testamentorum, vel alia, ea restituere tenetur, quæ per fraudem quæsivit: sed forte non illi qui dedit, quia mercedem suam jam consecutus est: sed faciat sibi amicos de mammona iniquitatis, in pios usus talia convertendo. Sane restituisse, seu satisfecisse quis videtur, qualitercumque quis satisfecerit, etiamsi re non restituta ei, cui restitutio, seu emenda facienda est, actionibus minime præcedentibus, ex quo sibi donavit vel remisit: dum tamen sit persona talis quæ donare vel remittere possit: quia satisfacere est ad voluntatem creditoris satisfacere.

CXXIX. De illis qui ad restitutionem tenentur.

Ceterum si is, qui ad restitutionem tenetur evidenter omnino non solvendo factus est; tunc juxta præmissa sufficit contritio cum proposito reddendi, quando commode poterit: quia ejus qui nihil habet, nihil periculo esse potest, & Deus cor interrogat, lex autem opera quærit. Si tamen confessor dubitat, an ille sit adeo pauper, ut diximus, tunc consulat ei, ut bonis cedat; quod si fecerit, satis est. Tunc ejus nota est paupertas. Sed & quamvis bonis cedat, nihilominus debet ei injungere pœnitentiam salutarem. Quod facere debet etiam si plene solveret seu satisfaceret. Talis namque duos offendit, scilicet Deum, qui præcepit: furtum non facias in quo omnis non juxta & illicita alienæ rei occupatio sive acquisitio prohibetur, qui etiam dixit, diliges proximum tuum sicut temetipsum, & iterum, non concupisces rem proximi tui. Unde pro transgressione divini præcepti, injunget ei pœnitentiam salutarem, per quam Deo satisfaciat. Offendit etiam proximum, rem illius illicite occupando, seu contractando, vel sibi quomodolibet injuriam irrogando: unde ad restitutionem seu satisfactionem, si facilitas adsit vel non adsit facultas, saltem ad cedendum bonis tenetur, & alter istorum alterum non excludit, unde non sufficit restitutio, seu satisfactio, vel cessio, nisi pœnitentia per quam satisfaciat sequatur. Si vero omnino solvendo non est, sed vult in parte vel in toto; solvere poterit, non tamen commode, & sine periculo sustentationis suæ aut uxoris & familiæ: tunc confessor debet illum ad veram contritionem & pœnitentiam inducere, dicens illi, fili, restitue quod potes, ut sic pœnam inferni evites, & cum Deo in cælis æternaliter glorieris, & ponat secundum Augustinum ante oculos ejus judicium Dei; terreat ejus conscientiam, & persuadeat pœnitentiam. Et si nolit restituere, nec converti, vel conteri non potest, sibi pœnitentia, sed solum consilium juxta præmissa impendi debet. Si vero ad pœnitentiam & contritionem potest induci, tunc dicat illi, quod statim vel infra certum tempus quicquid commode emendare poterit, emendet; & de reliquo ab eo cui satisfieri debet veniam postulet humiliter & devote: quam si obtinere potest, bene est: alioquin componat, seu ordinet cum ipso, ut cum ejus voluntatem paulatim singulis annis & mensibus emendet, quod poterit, donec fuerit plene satisfactum, moderata tamen vitæ sustentatione sibi & familiæ reservata.

CXXX. De restitutione testamenti & de emendatione.

Quod si forte plures sunt, cum quibus satisfacere, vel emendare debet; quorum aliqui dilationem concedere, aut totum remittere voluerint, alii vero non: tunc confessor consulat illi, ut ad judicem fori contentiosi accedat: qui vocatis omnibus stabit judicio majoris partis. Hæc autem majoritas in hoc casu intelligitur, tam respectu debiti quam etiam respectu minorum personarum. Si vero omnia paria sunt; præferenda quidem erit humanior sententia, scilicet illorum qui in concedenda dilatione consentiunt, ne quantum ad hoc interest inter hypothecarios & chyrographarios scriptores, al. creditores. Si autem nullam potest misericordiam invenire, tunc tenetur statim solvere vel bonis cedere, quia talis peccator semper est in mora, præsertim ubi is, cui restitutio seu emenda fieri debet multum periculose eget. Jura tamen reis condemnatis etiam quadrimestre tempus ad solvendum concedunt. Ubi autem non est tanta & tam periculosa creditoris egestas, nec ipse induci potest ad dilationem aliquam concedendam, nec etiam debitorum ad statim emendandum vel restituendum; sunt qui dicunt quod tunc sacerdos, potest suam conscientiam informare ex eo quod intendit utiliter agere negotium creditoris. Si enim videt quod creditor non potest in promto, vel in cito, aut ita commode suum recuperare; potest pœnitenti, recepto ab eo juramento, & alia idonea cautione, si quam præstare potest, moderatam dilationem ad solvendum concedere; & sub conditione, scilicet si hoc infra diem statutum adimpleverit, absolvere: ut sic debitor debitum sibi recuperet, & ille in desperationem non incidat: quamquam rigor juris positivi aliud suadeat in hoc casu.

CXXXI. Contra fures qui faciunt eleemosynas.

Nemini licet furari furi vel raptori, usurario, vel avaro, rem furtivam vel raptam; ut ipse ex ea eleemosynam faciat, quia non sunt facienda mala ut eveniant bona. Aufert enim illi facultatem restituendi rem, qui ad eam tenetur. Nec rapinam, seu furtum justificat, eo quod largas raptor ex invasa ie eleemosynas facit: imo species furti est velle de alie-

no

ANNO CHRISTI 1310.

no largiri, qui rem aliquam sibi ad certum tempus recepit commodatam, eam alteri committendo, furtum committit; sed & creditor, qui re sibi obligata utitur, inscio debitore, furtum committit. Quo casu ad æstimationem usus, etiam re domino restituta, tenetur.

CXXXII. Si circa illicite acquisitorum restitutionem ambiguitas oritur, tunc erit episcoporum consilium.

Illud quoque notandum est, quod si circa illicite acquisitorum restitutionem ambiguitas oritur, aut si res vel summa quæ restitutioni subjacet magna est; tunc erit nostrum & episcoporum consilium expectandum. Ad hoc statuimus quod sacerdos damna data seu fore facta sibi a confitentibus ut aliis restituant assignata, restituere non differat, nec sibi retinere præsumat.

CXXXIII. Contra excommunicatos qui tenent beneficia, si salvari desiderant.

Illud quoque prætereundum non est, quod qui excommunicatus, vel ab homine suspensus, vel aliter absque titulo canonico ecclesiasticum recepit beneficium; si salvari desiderat, omnia inde recepta ecclesiæ restituat, & beneficium dimittat, nisi cum eo per sedem apostolicam fuerit dispensatum.

CXXXIV. Contra illos qui faciunt guerras.

Item, declaramus & denunciamus, quod quicumque dominum temporalem vel alium potentem inducit ad guerram injuste movendam, vel prædam capiendam; in solidum ad restitutionem tenetur. Ceterum si duo facientes principaliter guerram pacificantur ad invicem, & damna hinc inde data remittant: talis quidem remissio non extenditur ad homines, & subditos illorum, nisi de expresso eorum consensu sit facta remissio: immo est emenda & restitutio facienda. Nam & ab illis non possent ipsi diu, guerra non existente, sine rapina extorquere tantumdem, vel nisi pax forsan aliter fieri non posset. Nam tunc utiliter partis utriusque negotium geritur.

CXXXV. Contra illos qui judicant injuste.

Assessores quoque & advocati incitantes & inducentes ex certa scientia & contra conscientiam judicem ad injuste judicandum, in solidum ad restitutionem tenentur: quia si occasionem damni dat, damnum dedisse videtur: si vero Judex simplex est, & judicat secundum conscientiam, deceptus tamen consilio assessoris bona fide electi, qui communiter justus & peritus credebatur; excusatus est, & assessor tenetur. Tenentur etiam & judex & assessor restitutionem, si se imperitos scientes de judicando vel assidendo intromittant: quia culpa est se immiscere rei non ad se pertinentis, & talem assessorem scienter eligens in culpa est. Rursus assessor percipiens certum salarium, & ultra illud aliquid extorquens, ad restitutionem tenetur. Alii vero inferiores officiati & nuntii, sive missi & similes, & certum percipiunt salarium, & ultra illud aliquid extorquent, ad restitutionem tenentur: si vero certum non percipiant salarium, & ultra debitum modum & loci morem aliquem per vim per immoderatam improbitatem, tunc quidem licet ad restitutionem non teneantur, debent tamen inde tamquam de improbe acquisito eleemosynas facere. Prohibitus advocare, ut religiosus, beneficiatus & in sacris constitutus, si in certis casibus advocare præsumit, licet non cogatur salarium ei a quo percipit restituere, quia ejus non interest, ex quo ille in aliqua culpa amissionis causæ non fuit: tenetur tamen juxta sacerdotis consilium, illud in pias causas elargiri. Si vero per cavillationes & malitias suas adversario advocato justam causam abstulit, vel aggravavit contra conscientiam allegando, seu positionem duplicem, vel captiosam faciendo, vel falsum testem instruendo, vel clienculum suum ad vera neganda inducendo, vel litem ex industria protrahendo & similia; tunc in solidum illi ad verum interesse tenentur. Quod si propter ejus negligentiam vel ignorantiam clienculus suus causam amiserit, tenetur illi non solum salarium extortum; verum etiam damnum litis restituere. Nam imperitiæ culpa annullatur verum. Quamquam liceat ei vendere justum patrocinium & jurisperito consilium: pauperi tamen gratis consulere debet, si absque labore magno & studio respondere potest, ut sicut gratis accepit, sic & gratis det.

CXXXVI. Contra testem corruptum.

Testis corruptus ad restitutionem damni ei faciendum tenetur; quia propter ejus falsum testimonium causam suam amisit. Si vero recipit præmium propter verum testimonium dicendum: tunc quod percepit juxta sacerdotis consilium, in pios usus erogare tenetur.

CXXXVII. Contra judicem qui recipit pecuniam.

Idemque est de judice, recepta pecunia, justam sententiam proferente, testis tamen & judex delegatus sumtus moderatos, & assessor competens salarium licet recipere possunt.

CXXXVIII. Contra accusatores.

Accusatores & denunciatores criminum hoc calumniose agentes ad illati damni restitutionem tenentur. Sed qui ex odio non ex caritate denunciant, pœnitentiam inde agere debent. Tales etiam non solum ad restitutionem damni, seu pecuniæ tenentur, verum etiam famæ tenentur: ut si forte vel per se vel per alios cantilenas dixerint vel libellum famosum scripserint seu legerint, vel famam & honorem illius detraxerint in locis illis, in quibus sciunt illum ex præmissis fore infamatum, profiteantur publice se mentitos fuisse. Ubi autem a diversis & super diversis infamatus est: tunc arbitrio infamati vel saltem judicis se se super purgent, veniam insuper ab eo super hoc postulantes. Deteriores si quidem sunt qui aliorum vitam, mores, famamque corrumpunt; quam hi qui aliorum substantias prædiaque diripiunt.

CXXXIX. Item de judice.

Constitutiones contra salutem animæ editæ servandæ non sunt; immo conditores earum & statutorum iniquorum, quæ sunt contra ejus natu-

naturales quod in evangelio continetur, & in ecclesiarum præjudicium, & contra ecclesiasticam libertatem, & eorum consiliarii & scriptores & secundum ea judicantes & ea observantes & extorquentes, ad restitutionem damni ex hoc secuti in solidum obligantur. Idemque est, si fiat contra jus positivum ad paupere opprimendos & justitiam impediendam, & super leges ipsi & statuta ipso jure non tenentur.

CXL. Item de usuris.

Usurarii inhonesta & prohibita lucra exercentes, ad eorum restitutionem tenentur. Quidquid autem sorti accidit, usura est: unde scriptum est, mutuum dantes nihil inde sperantes. Sed nec ab infideli usuras recipere licet. Si qui tamen receperit, satisfaciat inde auctoritate ecclesiæ illis christianis, a quibus forsan ille fidelis usuras extorserat, vel quibus est alteri obligatus, vel in æde sacra ad id faciendum deponat, & taliter liberatur. Quod si usurarius multa de fœnore lucratus est, de rigore juris etiam talia lucra restituere tenetur, sicut fur, vel raptor, inter quos numeratur: quia tamen qui nimis emungit, sanguinem elicit; videtur nobis, prout & sapientibus visum est, in hoc casu sufficere debitori, si sortem & sumptus & moderatum interesse duntaxat, & non talia reciperet lucra, qualia hoc suum repetere usuris. Cautum inde est, quod post talem restitutionem, remissionem de talibus lucris ab illo postulet debitore.

CXLI.

Ceterum uxor & filii & familiares usurarii furis & raptoris de talibus licitis concedentes & inducentes, & unde vivant aliunde non habentes, excusati videntur, si inde peccato non consentiunt; sed potius illum ad restituendum & corrigendum inducunt, quod verum est, si sit species verisimilis de illius corrrectione, & utantur tali moderamine, ut super hoc non subtrahatur illi in totum vel in magna parte restituendi facultas. Si enim nulla sit spes de ejus correctione, tunc illi, si sunt in illis eis aliqua bona separata, de eis vivant; alioquin sibi quærant victum a consanguineis, vel amicis, & potius debent mendicare ostiatim, quam de talibus vivant. Quia potius debent omnia mala pati, quam tali & tanto malo consentire. Si autem vir crudelis non permittit uxorem de alio comedere, nihilominus tamen vivat de dote sua seu sponsalitio, si quod habet, hoc denunciet amicis, vel episcopo, ut illum compescat: quod si nulla monitione compesci poterit, comedat cum cordis dolore, potius quam fame moriatur. Nam talis necessitas pœnam furti excusat, quam citius & commode poterit, restituat, & ad cautelam pœnitentiam agat.

CXLII. De quæstis collectis.

Circa quæstas, collectas, tallias, sciendum est, quod si dominus in concessionem rei suæ retinuit, quod possit talliare homines, & collectiones potest licite facere, omnino colonus de hoc aliquid ex certa scientia retinens, vel subtrahens, vel celans, ad restitutionem tenetur: dum tamen antiqua & solita fiat tallia, & talis quæ etiam scitur & probatur, traditurque ab initio quod ex justa causa fuerit imposita: verum si non fuit dictum quota tallia fiat, sed in concessione rei fuit interminatæ, dictum est, quod dominus in tali homine vel casamento possit talliam facere; intelligendum est de modica tallia, considerata hominis facultate & casamenti qualitate: si vero dominus immoderate extorsit, debet restitutio per sacerdotem induci. Si colonus non exactus tacite & expresse domini dolo & fraude aliquid domino offert, dominus gratis recipiens restituere non tenetur: secus tamen est, si violenter aut minis vel terroribus extorsit, quod si forte ipse & ejus prædecessores exegerint ab hominibus suis, quæ si venderet quidquid habet restituere non posset: tunc consulat ei sacerdos, ut remittat hominibus in compensationem aliquam servitutem, vel aliquos census, ad quos ei forte tenentur: vel concedat eis aliquam libertatem, vel construat hospitale, vel aliquid aliud pium agat, cum consensu passorum vel successorum illorum, certam facientes eleemosynam de alieno, seu illicite acquisito.

ANNO CHRISTI 1310.

CXLIII.

Volumus omnes scire, quod si habens omnia aliena bona, ad restitutionem tenetur, puta quod habuerit ex injusto bello vel ex furto, vel rapina, vel simonia, vel usura, vel ex naufragio, vel ex injusto pedagio, vel ex injustis talliis, vel vi, vel metu extorsit, in ludo causa cupiditatis acquisivit, vel judex, vel assessor seu officialis indebita aliqua acquisivit: in iis quidem & similibus casibus, si sunt notorii, quibus quis ad restitutionem non tenetur: puta quia histrionatu vel similibus acquisivit, ex talibus quidem acquisitis vel eleemosyna vel personalis decima dari & recipi possunt. Nam licet tales turpiter agant, non tamen turpiter recipiunt. Sed & ubi aliquis ad restitutionem non tenetur; si tamen ex notorio peccato provenit, ecclesia recipere non debet, ne peccatum comprobare videatur. Secus si occultum sit, licet prælatus hoc sciat.

CXLIV.

Regulariter autem quicumque ex illicita negotiatione, vel aliter sine calumnia aliquid acquirit, quod cum juxta præmissa restituere non tenetur, prudenter agit, si illud in pios usus eroget, de sui confessoris consilio. Non damnamus tamen eum, si suis hæredibus talia relinquit. De eo vero quod restitutioni subjacet, eleemosyna fieri non debet. Nam species furti est velle, ut prædiximus, de alieno largiri. Non debet quis male inquirere, ut bene dispenset. Nam abominabiles sunt hostiæ quæ ex scelere offeruntur. Religiosi autem & clerici administrationem habentes, possunt eleemosynam & oblationem facere: quinimmo quidquid eis supereſt, tenentur pauperibus erogare: quoniam quidquid habent clerici, pauperum est. Nisi forte suis superioribus vel ecclesiis illud ex debito restituere teneantur, parique ratione hoc licite facere possunt in studio vel peregrinatione de suorum abbatum & prælatorum licentia exeuntes. Religiosus seu claustralis cujuscumque religionis proprio carens, nullam administrationem vel officium habens, quia

ANNO CHRISTI 1310.

quia nec proprium, nec etiam voluntatem habendi habere debet, eleemosynam & oblationem facere non potest, nisi forte cum abbatis voluntate: de omnibus rebus hoc faciat, vel nisi forte hominem ad mortem esurientem videat: tunc ei de licentia summi abbatis Dei omnia sunt communia, id est communicanda, juxta illud: pasce fame morientem. Si non paveris, occidisti.

CXLV. De Uxore, quæ potest facere eleemosynam de propriis bonis.

Uxor quoque de rebus paternalibus, id est suis propriis, potest etiam viro invito eleemosynas & oblationes facere, sed & de bonis viri de illius licentia & permissione, hoc indistincte facere potest & debet: quin immo de pane, vino, & similibus, qui de laudabili & approbato more quasi ubique ad uxoris dispensationem pertinere solent, etiam sine illius expressa licentia, moderate tamen, hoc facere potest; informans sibi conscientiam, quia vir ejus hoc ratum habere debeat, etiam si aliquando hoc leviter sibi, ad terrorem forte, ne immoderate det, effectum prohibuerit. Informans etiam sibi conscientiam ex pauperis qualitate, credens, quod si vir illum videret, id ipsum faceret: sin autem creditur omnino viro displicere, nec aliquo modo valet suam conscientiam informare, nullatenus cum alius scandalo det.

CXLVI. De dotalibus

Quod vero de rebus viri diximus, idem est de dotalibus, quorum maritus dominus est, intelligi debet filius familias de castrensi, & de quasi castrensi peculio. Nam quoniam ad illa pater familias censetur eleemosynam & oblationem facere, potest de adventitio & profectitio sine patris licentia vel permissione id agere.

CXLVII. Omnes fideles flexis genibus debent adorare Corpus Christi.

Quando corpus Domini fertur vel refertur ad infirmos, omnes fideles illud devote & reverenter flexis genibus eundo & redeundo adorent. Nos autem omnibus pœnitentibus & humiliter confessis ipsum Corpus Christi assequentibus XL. dies de injunctis sibi pœnitentiis misericorditer relaxamus.

CXLVIII. Ne moniales pro delictis priventur præbendis.

Item, sub pœna excommunicationis firmiter inhibemus, ne monachi seu moniales pro delictis ab eis commissis præbendis suis priventur: sed in suis monasteriis recipiantur; in quibus puniantur & corrigantur, considerata qualitate delicti, secundum egulares observantias & alias, prout secundum Deum justitiam superioribus & prælatis eorumdem monasterii videbitur expedire.

CXLIX. Nullus excommunicari debet, nisi pro peccato mortali & pro contumacia.

Item, cum nullus excommunicari debeat, nisi pro peccato mortali, & contumacia, de qua dubitandum non est, quin peccatum mortale existat.

ANNO CHRISTI 1310.

CL. Ut presbyteri moneant omnes parochianos.

Præcipimus sub pœna excommunicationis, quod omnes presbyteri moneant in suis ecclesiis, & inducant parochianos suos, ut cum super excommunicationibus in eos latis fuerint per ecclesiam militantem absoluti, nihilominus confiteantur & conterantur & de peccato contumaciæ, vel inobedientiæ, pro quo excommunicati fuerunt. Hoc enim expedit eis salutem,

CLI. Contra religiosos.

Item, sub pœna excommunicationis omnibus religiosis mendicantibus utriusque sexus, cujuscumque religionis existant, nostræ civitatis, diœcesis & provinciæ, firmiter inhibemus, nec extra sua monasteria & claustra novas mansiones sibi appropriare, seu nova beneficia ad suos usus constituere præsumant, sine nostra & episcoporum locorum licentia speciali, nisi hoc eis a sede apostolica specialiter sit indultum: super quo nobis & locorum ordinariis fidem facere teneantur.

CLII. De decimis ecclesiarum.

Item cum decimæ de jure communi ad parochiales ecclesias pertineant, omne dubitationis scrupulum amoventes, declaramus, quod omnium novalium decimæ ad easdem ecclesias pertinent pleno jure. Nullus itaque hujusmodi novalium decimas contra voluntatem presbyterorum parochialium sibi appropriare præsumat, seu recipere, nisi super hoc sedis apostolicæ privilegio sit munitus. Novale vero volumus omnes scire agrum seu quodcumque prædium de novo ad culturam redactum: de quo non extat memoria, quod aliquando cultus fuit. Privilegiaque super hujusmodi novalibus religiosis concessa, non de quolibet tali novali intelligenda fore credimus, sed de illo dumtaxat, cujus decimam religiosus potest convenienter absque gravi detrimento parochialis ecclesiæ retinere: cum talis sit sæpe locus incultus, de quo parochialis ecclesia percepit magnos decimarum ratione proventus.

CLIII. Contra tabelliones.

Item, sub pœna excommunicationis latæ sententiæ omnibus auctoritate imperiali notariis & tabellionibus præcipimus, ut quandocumque in causis spiritualibus & ecclesiasticis conficere contingeret instrumenta, super eisdem instrumentis faciendis prius recipiant prothocolla, quæ penes se dimittant in cartis: ut ex hoc per eos in essentialibus nihil mutetur. Et quia qui male agit, odit lucem, statuimus ut iidem tabelliones non occulte in privatis domibus, sed publice & in loco publico hujusmodi prothocolla & creanta super conficiendis ab eis instrumentis recipiant, adhibitis ad minus duobus testibus fide dignis, nisi contractus talis sit, qui de consensu partium contrahentium usque ad certum tempus vel ad voluntatem eorumdem contrahentium teneri debeat in secreto.

CLIV. Contra Sacerdotes qui nolunt recommendare ſtatuta.

Item in virtute ſanctæ obedientiæ omnibus ſuffraganeis noſtris & eorum vices gerentibus præcipimus, ut hæc ſtatuta ſalubria recipiant infra menſem; & ea in ſuis ſynodis epiſcopalibus, vel alias quamprimum potuerint, congregatis omnibus eccleſiarum ſibi ſubditarum prælatis, rectoribus, vicariis, & perſonis eccleſiaſticis utriuſque ſexus, & publice legere & nuntiare procurent, ac deinceps annis ſingulis in perpetuum ſuis ſubditis & in ſuis ſynodis eadem ſtatuta provincia recommendare faciant; ea præcipientes ab omnibus obſervari & inſuper omnium eccleſiarum cathedralium, collegiatarum, & monaſteriorum, tam monachorum quam monialium abbates, abbatiſſæ, priores, nec non archipresbyteratuum, decanatuum archipresbyteri vel decani quamprimum commode potuerint, ſub pœna excommunicationis, copiam de hujuſmodi ſtatutis cum moderatis expenſis recipiant, & de eis vicariis eccleſiarum & aliis perſonis eccleſiaſticis præfati archipresbyteri & decani in ſuis archipresbyteratibus & decanatibus fiat copia: in tantum quod modis omnibus ſub pœna prædicta omnes perſonæ eccleſiaſticæ eadem ſtatuta penes ſe habeant infra inſtantem nativitatem Domini.

CLV. Ut presbyteri bis in anno ſtatuta legant.

Et quia dilatio temporis oblivionem inducit, præcipimus ſub eadem pœna, ut illi in ſuis decanatibus congregatis, omnibus presbyteris ſibi ſubditis annis ſingulis, certa die vel diebus eadem ſtatuta relegant, ut ſuper eis plenius inſtruantur. Presbyteri autem ſaltem bis in anno ſtatuta eadem legant & videant, & in quantum parochianos ſuos tangunt, & ſuper eis inſtrui poſſunt, ipſa ſtatuta in ſuis eccleſiis ſemel in anno una die, ſi fieri poteſt, vel pluribus in vulgari publicent, & exponant, prout melius poterunt ſecundum ſententiam a Deo ſibi datam: ut nemini in noſtra civitate, diœceſi & provincia lateant ea, quæ in noſtro provinciali concilio ſunt cauſa ſalubritatis inſtituta. ANNO CHRISTI 1310.

CLVI. Ad dandam abſolutionem.

Poſtremo venerabilibus fratribus noſtris epiſcopis ſuffraganeis noſtræ provinciæ committimus cuilibet in ſua civitate, & diœceſi plenariam poteſtatem abſolvendi ſuos ſubditos ab omnibus prædictis ſententiis per nos latis, ſi quas incurrerint: ita tamen quod prius ſatisfecerint de commiſſis, eiſdem ſtatutis ſemper in ſolo robore duraturis. Item omnibus presbyteris nobis ſubditis civitatis, diœceſis, & provinciæ noſtræ Trevirenſis vere pœnitentibus & confeſſis, qui quolibet menſe vel ſæpius unam miſſam celebraverint de Sancto Spiritu, & aliis perſonis eccleſiaſticis, & ſæcularibus preces Deo devotas & orationes, & præcipue orationem dominicam cum ſalutatione beatæ Virginis, erga Deum pia devotione effuderint, pro ſtatu pacifico imperii & regni, & perſonarum piiſſimi principis chariſſimi domini & fratris noſtri *Henrici* Dei gratia Romanorum regis ſemper auguſti, & ſereniſſimæ auguſtæ dominæ, *Margaretæ* feliciſſimæ conjugis ſuæ, quæ ſibi a Deo data eſt, & ut Deus ipſos & nos ab omnibus adverſis protegat & defendat, progreſſusque eorum & noſtros ad laudem Dei de virtute in virtutem dirigat & proſperari faciat: quoties dictam miſſam celebraverint & prædictas preces effuderint, XL. dies de injunctis ſibi pœnitentiis miſericorditer relaxamus. Et hoc presbyteri in ſuis ecoleſiis, quamprimum commode potuerint, non differant omnibus intimare. Inſuper ſcire volumus univerſos, quod nos *Balduinus* prædictus Trevirenſis Archiepiſcopus nobis ſuper præmiſſis omnibus & ſingulis reſervamus poteſtatem addendi, minuendi, corrigendi, interpretandi, & declarandi quoties viſum fuerit expedire.

CONCILIA RAVENNENSIA DUO

IN CAUSA TEMPLARIORUM

A Rainaldo archiepiſcopo cum ſuffraganeis celebrata.

Hieronym. Rubeus lib. VI. *hiſtoriæ Ravennatis, ad ann. MCCCX.* Per idem tempus, *inquit*, concilium provinciale habitum Ravennæ eſt, in quo de negotio Templariorum actum eſt diligentiſſime: & quæ faciebant ad morum conformationem & catholicam fidem decreta.

Ceterum quoniam reſtabant adhuc nonnulla, neque fuerant abſoluta omnia, Rainaldus in proximas Kal. Junias, aliud concilium Bononiam indixit, quo omnes convenirent, Templarii præſertim fratres provinciæ Ravennatis, ut audirent ſententiam, quam de ipſis concilium ferret. Mox prudentibus etiam conſulentibus viris, eum concilii diem ad XVII. Kalend. Julias rejecit, locoque item mutato, Ravennæ in Urſiano templo habendum decrevit. Leguntur adhuc Rainaldi hac de re litteræ. Argentæ X. Kal. Junii ſcriptæ: quarum hæc inſcriptio eſt. „ Rainaldus permiſſione Divi„ na, & apoſtolicæ ſedis gratia, S. Ravenna„ tis eccleſiæ archiepiſcopus, inquiſitor contra „ ſingulares perſonas, & ordinem militiæ Tem„ pli Hieroſolymitani, in Lombardiæ, Tuſciæ, „ Marchiæ Tarviſinæ, & Hiſtriæ terris, & „ partibus, a ſede apoſtolica deputatus, vene„ rabilibus in Chriſto patribus, & dominis, „ Dei gratia epiſcopis ... ſanctæ Ravennatis „ eccleſiæ ſuffraganeis, electis, abbatibus, prio„ ribus, diaconis, archipresbyteris, archidiaconis, „ capitulis cathedralium, & aliarum eccleſia„ rum conventualium, & collegiatarum, Ra„ vennati eccleſiæ ſubditis, ſalutem & ſinceram „ in domino caritatem „. Monet autem, mandatque, ut quos in eorum diœceſi Templarios haberent, diligenti eos adhibita cuſtodia, adducerent. Petrus Cymaclienſis epiſcopus, quod

ANNO CHRISTI 1310.

ægrotaret, Armanninum Ghislerium Bononien- A sem, e Dominicana familia fratrem ſuum, eccleſiæque ſuæ procuratorem VII. Idus Junii, fecit, qui concilio intereſſet. Pari ſtudio, poſtridie ejus diei a Papiniano epiſcopo Parmenſi, Anſelmo S. Joannis Parmenſis abbate, Bernardino Avimundo, Bonifacio Arena canonicis Parmenſibus, Jacobo abbate cœnobii Brixilli, Parmenſis diœceſis, & Harmanno præpoſito Parmenſi, procuratores creantur Andreas Pelizonus S. Nicolai Parmenſis rector, epiſcopi vicarius, & Gerardus e Cornazano, præpoſitus S. Domnini, diœceſis Parmenſis: adjectis litteris, quibus ſe apud patres concilii, B quamobrem non veniſſet, accurate excuſabat, & ut excuſationem acciperet, ob ea quæ illius procuratores relaturi eſſent impedimenta, rogabat. Quoniam vero Severus abbas cœnobii D. Mariæ extra portam Faventiæ, ſacratorum virorum Faventinorum immunium procurator, una cum Fr. Matthæo epiſcopo, & Tinioſo præpoſito Faventino, intereſſe ob morbum non poterat; pridie Id. Junii Franciſcum ejuſdem cœnobii monachum, ſibi a cubiculo procuratorem ſubſtituit.

In concilio autem ii fuere, Ugo Placentinus; Ubertus Feretranus; Fridericus Ariminenſis; Ubertus Bononienſis; Henricus Regienſis; Matthæus Cervienſis; Petrus Foropompilienſis, epiſcopi: Ugulinus cucullatus, deſignatus Faventinus; Nicolaus, & Joannes, cucullati Dominicani; Vincentius Franciſcanus: qui tres, in provincia Ravennate, quæſitores in hæreticos erant: Bonincontrus archipresbyter Mutinenſis, pro ſacratis viris Mutinenſibus; Gerardus Cornazanus, S. Domnini præpoſitus, pro epiſcopo, ſacratiſque viris Parmenſibus; Gentilis, Ferrarienſis epiſcopi vicarius; Prevoſtinus Mutinenſis, epiſcopi Foro- D corneliani item vicarius; Joannes abbas Gavellianus, pariter epiſcopi Adriani vicarius; Armannus cucullatus Dominicanus, epiſcopi Cymacienſis procurator; Guercius D. Damiani canonicus, epiſcopi Saſſinatis procurator.

Omnibus igitur, ſuo quiſque loco, in archiepiſcopatus prætorio XV. Kal. Julii conſidentibus, introducti ſunt, Raymundus Fontana, Jacobus, Albertus, Guillelmus ab Pigazano, & Petrus Cazia, Templarii ordinis equites; qui jurati, cum nihil eſſent objectis criminibus, teſtibuſque adverſis debilitati, atque E abjecti, ad omnia breviter conſtanterque, ſeorſum ſinguli reſponderunt.

Erant autem hæc fere quæſtionis a pontifice præſcripta capita. Cum in ordinem cooptabantur, in ipſis ſacrorum ſuorum initiis, Chriſtumne, aut Deum, aut Virginem Deiparam, aut Divos abjuraſſent, vel ut abjurarent, moniti fuiſſent, alioſve ipſi ad abjurandum incitaſſent. An Chriſtum, vel Jeſum, crucive ſuffixum, verum Deum eſſe, vel paſſum, pro humano redimendo genere negaſſent: an fuiſſe pſeudoprophetam, & pro ſuis ipſis afflictum criminibus affirmaſſent. An ordinis magiſtrum, qui nullis erat ſacris initiatus, crederent, per pœnitentiæ ſacramentum, eluere animæ ſordes, & peccata poſſe: an ipſe id feciſſet. An quæ occulta habebantur, in eorum legibus, ea orthodoxæ Romanæ eccleſiæ vituperationi eſſe, criminaque ac errorem fovere putarent. An ipſo ordinis ingreſſu edocerentur, poſſe inter ſe luxurioſe commiſceri, idque eſſe faciendum, neque ullum ob id perpetrari flagitium. An hæc tirones etiam docerent. An ordinis ſui amplitudini ſtudere, vel contra quam fas eſſet, juraſſent: ad idque jurandum alios induxiſſent. An qui cooptabat eos in ordinem, ne ſpem ſalutis ſuæ in Chriſto Deo poſitam haberent, illis ediceret. An conſpuiſſent crucem, imaginemve Chriſti Dei, aut pedibus protriviſſent, ac conculcaſſent, & die veneris ſancto, vel alio in eam minxiſſent. An cattum, craniumve, aut ſimulacrum quodpiam, & idolum hujuſmodi fictum & commentitium, Divina veneratione coluiſſent, in magnis comitiis, aliove fratrum loco: divitiaſque ab eo, & terrarum, arborumque uberes fructus ſperaviſſent. An quo cingulo, interulam, carnemve cingebant, eo idolum quodpiam hujuſmodi tetigiſſent. An tirones adoleſcentulos præſertim, libidinoſe, intemperanterque, atque alia, quam deceat, parte, oſculati fuiſſent. An dum rem Divinam facerent, ſacra myſteriorum & conſecrationis verba omiſiſſent. An ſceleſtum & nefarium facinus ducerent, hæc committere. Quod cum affirmaſſent ceteris fortiter, perpetuoque negatis ab concilio dimiſſi ſunt. C

Rainaldus concilium tunc conſuluit, de tota re quid fieri placeret. In quo cum multæ ſententiæ dicerentur, tandem interrogati primum, an judicium illud accurate & legitime conſtitutum exiſtimarent, annuerunt: deinde, an dandi eſſent in quæſtionem, reſponderunt non dandos. Nicolaus tamen, & Joannes, Dominicani, in hæreticos quæſitores, dandos eſſe dixerunt. Præterea an ad pontificem maximum deferendum eſſet judicium: negatum ab omnibus eſt, quod prope adeſſe concilium generale dicerent. Poſtremo eſſentne omnino abſolvendi, an jubendum, ut ſe de objectis purgarent: de purgatione affirmatum eſt.

Sed poſtridie cum iterum conveniſſent patres, communi ſententia decretum eſt, innocentes abſolvi, nocentes ex lege puniendos. Intelligi innocentes debere qui metu tormentorum confeſſi fuiſſent, ſi deinde eam confeſſionem revocaſſent: aut revocare, hujuſmodi tormentorum metu, ne inferrentur nova, non fuiſſent auſi: dum tamen id conſtaret. De ordine, ejuſque bonis, conſenſere omnes, ſervanda innocentibus ea fore, ſi innocentes, major pars ordinis eſſent: & nocentes, abjurata hæreſi, meritas ſceleris pœnas, ipſo in ordine dediſſent.

De Terræ ſanctæ ſubſidio, de quo item in eo conventu eſt actum, reges, principes, reguloſque, a pontifice inducendos ad mare trajiciendum, eamque expeditionem perſequendam conſuluerunt. Atque ita dimiſſum concilium eſt.

ANNO CHRISTI 1310.

CONCILIUM SALMANTICENSE

IN CAUSA TEMPLARIORUM

A Gonſalvo Toletano archiepiſcopo, & multis aliis præſulibus celebratum anno Domini MCCCX.

Mariana, hiſtoriæ Hiſpanicæ lib. XV. *cap.* X. Pridie, *inquit*, Kalend. Auguſti, litteræ a pontifice datæ, quibus inquirendi in Caſtellæ Templarios, Compoſtellæ, & Toletano archiepiſcopis poteſtatem permittit, adjuncto Americo inquiſitore ex Prædicatorio ordine, (num eo a quo Directorium inquiſitorium editum extat?) aliiſque præſulibus. In Aragonia idem negotium epiſcopis Raymundo Valentino, Semeno Cæſarauguſtano, datum eſt. Idem in reliquis provinciis toto Chriſtiano orbe factum: eo temperamento, ut inquiſitione habita, de ſumma rerum in conciliis tantum provincialibus cognoſceretur. *Et paulo poſt:* In Aragonia, correptis armis, arcium ſe munitione tueri conſtituunt. *Mox.* Victi Templarii, ferroque vincti. In Caſtella Rodericus Ivanius ordinis promagiſter, ſociique omnes a Gonſalvo Toletano præſule ad dicendam cauſam vocati: vincula injecta abs rege omnibus.

Salmanticæ in Vectonibus patrum concilium habitum eſt. Rodericus Compoſtellanus, Joannes Uliſiponenſis, Vaſcus Idigitanus, Gonſalvus Zamorenſis, Petrus Abulenſis, Alfonſus Civitatenſis, Dominicus Placentinus, Rodericus Mindonienſis, Alfonſus Aſturicenſis, Joannes Tudenſis, Joannes Lucenſis affuerunt: de vinctis atque ſupplicibus quæſtione habita, cauſaque cognita, pro eorum innocentia pronunciatum communi patrum ſuffragio: ad pontificem tamen Romanum rejecta totius rei ſumma deliberatio: ea contra patrum decretum valuit: deletoque ordine, bona abs rege occupata, atque oppida omnia ſunt. In Calæcis Ponsferratus Farumque: in Legionenſi tractu Balduerna, Tavara, Almanſa, Alcanitium: Tagum inter & Anam ad Portugalliæ fines, Valentia, Alconeta, Sericium, Nertobriga, Capella, Carcuvium: in Bœtica, Palma; in Vaccæis, Villalpandum; in Conteſtanis, Caravacca; in Carpetania, Montalbanum, aliaque oppida, prædia, domus tota ditione Caſtellæ regum, quæ numerare ſingula longum eſſet.

CONCILIUM PARISIENSE

De cauſa Templariorum, anno Dom. MCCCX. a Senonenſis provinciæ præſulibus celebratum.

Guillelmus Nangius in chronico MS. Anno, *inquit*, MCCCX. concilium Senonenſis provinciæ, propter factum Templariorum, Philippo tunc archiepiſcopo præſidente, Pariſiis celebratur. Illic ſane Templariorum ſingulis factis, & ea tangentibus, diligenter inſpectis, penſatiſque eorum demeritis, judicatum eſt atque definitum, quoſdam ex ipſis ab ordine ſimpliciter abſolvi, quoſdam vero, poſt peractam eis injunctam pœnitentiam, liberos & illæſos abire permitti; alios autem ſub arcta carceris cuſtodia detineri; alioſque quamplures inciſione muri perpetuo circumcingi: ſed eorum nonnullos, tanquam relapſos in hæreſim, tradi curiæ ſæculari, eis primitus ab epiſcopo degradatis, quod & factum eſt.

CONCILIUM MOGUNTINUM,

Quo ſub præſidio Petri Moguntini atchiepiſcopi juſſu pontificis tractata eſt cauſa Templariorum, anno Domini MCCCX. tempore Clementis papæ V.

Qua occaſione, quaque de cauſa, hæc ſynodus Moguntiæ congregata, & quid in ea geſtum fuerit, ex manuſcripto quodam codice Nicolaus Serarius lib. 5. in hiſtoria Petri archiepiſcopi, refert his verbis: Anno 1310. ante Viennenſe Concilium (*in quo Clementinas edidit Clemens quintus*) Concilium habuit ſecunda, tertia & quarta feriis poſt Dominicam *Jubilate* idem dominus Petrus provinciale; in quo ſtatutorum provincialium ex antiquioribus ſynodis compendium collegit, cujus vix paucula ſuperſunt: & Romani pontificis juſſu tractata eſt Templariorum cauſa.

Comparuit autem in ſynodo, quemadmodum refert manuſcriptus liber, Hugo comes Silveſtris & Rheni, qui morabatur in Grumbach prope Meyſenheim cum viginti fratribus, ſub habitu ordinis prope armatis. Hi omnes, non quidem vocati, ſed ultro & ſubito in conſeſſum patrum irrumpunt, omnibus attonitis. Archiepiſcopus viros conſiderans, ac violentiam timens, placide jubet, commendator ut ſedeat, & ſi quid habeat in medium afferendum, ut depromat. Qui clara & libera voce exorſus: ſe ſuoſque confratres, inquit, intellexiſſe, hanc ſynodum ſui ordinis delendi gratia potiſſimum congregatam, ex commiſſione Romani pontificis. Enormia enim quædam ſcelera, & pluſquam

ANNO CHRISTI 1310.

quam ethnica flagitia, illis objici, quæ in privato designarent, quod ipsis sane esset gravissimum & intolerabile: maxime quod non ordinarie auditi nec convicti condemnarentur. Quare coram ista patrum congregatione se appellare & provocare ad futurum pontificem, ejusque universum clerum: publice quoque protestari, eos qui propter talia flagitia alibi igni traditi essent & combusti, constanter pernegasse, sed quidquam eorum designasse, atque in ea confessione tormenta & mortem perpessos. Immo Dei optimi maximi singulari judicio & miraculo eorum innocentiam comprobatam, quod albæ chlamydes, ac rubricatæ cruces, igni non potuerunt absumi. Archiepiscopus his auditis, ne tumultus suboriretur, protestationem eorum admisit, seque cum Romano pontifice acturum respondit, ut quieti esse possint, atque ita ad propria sunt dimissi. Postea vero Petrus aliam commissionem obtinuit, juxta quam procedens, prædictos censuit absolvendos, actum anno 1311. Kalendis Julii, ut Nauclerus ex quodam Jacobo Moguntino tradit. Habuisse autem archiepiscopum Moguntiæ concilium provinciale 1313. refertur in manuscripto: sed quia idem prioris mentionem non fecit, videtur unum & idem. *Hæc Serarius.*

Acta hujus Concilii ex Lunigii Spicilegio Ecclesiastico Contin. II. p. 38. hæc sunt

IN nomine Domini amen. Petrus Dei gratia sanctæ Moguntinen. sedis archiepiscopus sacri imperii per Germaniam archicancellarius universis prælatis, capitulis, conventibus cleric. & clericis ac Christi fidelibus, sive religiosis, sive sæcularibus per Moguntinen. civitatem, diœces. ac provinciam constitutis, salutem in Domino & præsentium repetitæ lectionis notitiam & observantiam inconvulsam.

Proœmium.

Ad honorem Dei omnipotentis, gloriosissimæ virginis Mariæ matris ejus, beatorum Petri & Pauli apostolorum, beati Martini patroni nostri ac sanctorum omnium, pro communi ecclesiarum, ac cleri civitatis, diœces. ac provinciæ Moguntinen. bono statu, diversas constitutiones a venerabilibus patribus felicissimæ recordationis prædecessoribus nostris, quorum vestigiis inhæremus editas, in diversis chartulis seu libellis dispersas, ita ut de quibusdam earum an essent constitutiones provinciales aut constitutionum hujusmodi omnium vim haberent, poterat verisimiliter dubitari, in unam compilationem seu libellum ad tollendum hoc dubium, ex officii nostri debito superfluis resecatis duximus redigendas, sub certis & consuetis titulis ordinando, quasdam ex his obscuras declarando, quasdam etiam per novellas additiones nostras innovando. Causa etiam brevitatis & utilitatis paucula de communi jure pro floseulis, fructu tamen non vacuis admiscendo pro loci & præsentis temporis qualitate. Volentes igitur, ut universi qui nobis sive diœcesana lege, sive metropolitana auctoritate subesse censentur; hoc tantum libello pro constitutionibus provincialibus in futurum utantur districtius inhibemus, ne quis in antea pro constitutionibus hujusmodi præsumat in judicio vel extra aliis uti chartulis seu quaternis, quos fide carere decernimus in hac parte hoc sacro concilio, cui una cum fratribus & prælatis nostris aliis præsidemus auctore Domino approbante,

ANNO CHRISTI 1310.

De summa Trinitate & fide catholica.

Quæ propter sui exquisitam & probatissimam perfectionem ac clarissimam & lucidissimam veritatem, adjectione vel declaratione ulla non indigent. Ad quas inprimis tanquam ad principium medium & finem salutis omnium corda nostra manus & oculos elevamus devoti. Nihil aliud est credendum, tenendum vel docendum, nisi quod Romana credit, tenet & docet ecclesia, piissima, sanctissima, & prudentissima mater nostra. Ita tamen ut omnes prælati articulos fidei principales fideliter suos doceant subditos laicos simpliciter credere in ecclesia, clericos vero explicite & distincte.

De constitutionibus ex concilio domini Petri contra hæreticos, ne quis præsumat prædicare quod sacerdos in peccato mortali non possit conficere, vel solvere, vel ligare.

In primis igitur statuimus, ut si aliquis clericor. vel laicus utriusque sexus cujuscumque dignitatis, religionis vel status existat, ausus sit præsumptione damnabili publice prædicare, vel occulte docere, credere, vel tenere quod sacerdos in mortali peccato existens non possit conficere corpus Christi, seu sic ligatus non possit sic ligare vel solvere suos subditos a peccatis pro hæretico & incredulo habeatur, quem errorem hujusmodi sacri concilii approbatione condemnamus, anathematizamus, & penitus reprobamus. Cum sacræ scripturæ dicat auctoritas, quod sive bonus sive malus sit minister per utrumque Deus effectum gratiæ confert, non enim quæ sancta sunt coinquinari possunt, nec ipsa sacramenta possunt hominum malitia profanari. Unus sacerdos quantumcumque pollutus existat, divina non potest polluere sacramenta, quæ purgatoria cunctarum contagionum existunt. Licite ergo a quocumque sacerdote ab ecclesia tolerato divina misteria audiantur, & alia recipiantur ecclesiastica sacramenta.

De constitutionibus ex concilio domini Petri archiepiscopi Moguntinen.

Canonum statuta primum & demum constitutiones provinciales, tam a nostris prædecessoribus, quam a nobis editas ab omnibus sciri ac inviolabiliter observari mandamus sub obtentu juris & honoris. Post præsentem enim publicationem ignorans ignorabitur, & negligens negligetur.

De rescriptis domini Petri archiepiscopi Moguntinen.

Statuimus ut præsens libellus constitutionum provincialium in singulis ecclesiis cathedralibus sub sigillo nostro, ac deinde in aliis ecclesiis conventualibus infra tres menses a publicatione præsentium computandos sub sigill. ordinariorum sine excusatione qualibet habeatur conscriptus, & in choro jaceat sic, ut possit parere cuilibet legere seu videre volenti. Ut autem communis utilitas prædictarum constitutionum in notitiam luculentam cunctorum deveniat,

Vene-

Venerabilibus fratribus & coepiſcopis noſtris injungimus & mandamus in virtute ſanctæ obedientiæ, quatenus ipſas mox ſcribi faciant & procurent, ac anno quolibet, in ſingulis eorum ſynodis coram toto clero ibi, ſi commode fieri poterit, alioquin alibi legi faciant & injungant ſubditis ſuis, ut quilibet eas ſibi procuret, & tenorem earum memoriæ recommendet, & maxime archidiaconis, ut & ſuis ſubditis, ſcilicet decanis ruralibus, camerariis, & plebanis hoc injungant. Nos inſuper de omnipotentis Dei miſericordia, beatorum Petri & Pauli apoſtolorum ejus auctoritate, nec non beati Martini patroni noſtri meritis confiſi, quibus vere pœnitentibus & confeſſis, qui eas ſibi procuraverint, legerint, audierint, quotieſcumque fecerint, quadraginta dies de injuncta ſibi pœnitentia miſericorditer relaxamus.

De conſuetudine & concilio Domini Petri archiepiſcopi Moguntinen.

Cum ſecundum ſanctiones præſes provinciæ delegatos principis ad ipſius præſidis provinciam declinantes non debeat ex officii debito ſinere amplius facere, quam eorum legatio ſe extendit, Sacro approbante concilio ſtatuimus, ut nullus plebanus ſeu quicumque alter clericus vel prælatus citationem vel proceſſum alium a judice delegato ſedis apoſtolicæ vel ſubdelegato ſibi directos de citando quemcumque vel trahendo ultra unam dietam vulgarem notorie computandam a fine diœceſ. ipſorum judicum, de quorum auctoritate ante omnia conſtare debet, aliquatenus exequatur. Super forma vero reſcripti, ſi aliquis dubitaverit, ad officiales recurrat. Si quis autem contrarium attentare præſumpſerit cum hoc quod ipſo jure irritus eſt proceſſus per menſem ab ingreſſu eccleſiæ ſuſpendatur.

De conſuetudine ex concilio domini Petri.

Mortuo mandatore mandatum expirat, ſi eo vivente non fuerit perpetuatum, fines mandati exacta diligentia ſunt ſervandi.

Ex concilio fritzlar. domini Sifridi.

Eccleſia Moguntina ex antiqua rationabili conſuetudine dinoſcitur obtinuiſſe, quod cauſas ad eam per appellationem delatas ſubditis ſuffraganeorum ſuorum committere valeat & compellere juriſdictionem hujuſmodi ſuſcipere detractantes, quæ ex his cauſis noſcitur introducta. Primo ut vitetur circuitus cum pro diœceſ. metropolitanus eos ad id poſſit compellere. Secundo ut propter locorum diſtantiam parcatur partium laboribus & expenſis, quia ſi non reciperentur delegationes hujuſmodi, cogerentur partes cum diſpendio apud ſedem metropolitanam litigare, hujuſmodi ſacri approbatione concilii ſtatuimus antiquam conſuetudinem declarantes, ut ſedes Moguntinen. cauſas hujuſmodi ſubditis ſuffraganeorum ſuorum valeat delegare & animadvertere in rebelles.

Ex concilio Mogun. domini Petri Arch.

Huic ſtatuto adjicimus & obſervatum de conſuetudine declaramus ex cauſis præmiſſis idem in citationibus & aliis proceſſibus cauſarum hujuſmodi apud ſedem ipſam in antea ventilandis, ac omnino decrevimus ac præcipimus obſervandum.

Ut malæ conſuetudines in eccleſia deleantur ex eodem concilio domini Petri Arch.

Conſuetudines, quæ gravamen eccleſiis inducere dinoſcuntur, invalidas publicamus, locorum ordinariis ut in omnem eventum eis reſiſtant firmiter injungentes.

De ſcrutinio ex concilio domini Petri archiepiſcopi Moguntinen.

Statuimus ad terrorem malefactorum, ut univerſi epiſcopi provinciæ Moguntinen. ac eorum vicarii quando volunt & debent ſuis temporibus ordines celebrare, committant expreſſe examinatoribus clericorum ordinandorum ſub anathematis interminatione, ut inter cetera perquirenda fideli diligentia perquirant ſub obtentu honoris percipiendi a ſingulis ordinandis, ut ſi patres, avi, aut progenitores eorum uſque ad quartam lineam aſcendentes captivaverint, captivum detinuerint, occiderint, aut mutilaverint temere clericum aliquem in ſacris ordinibus conſtitutum, & pro clerico ſe gerentem, eum autem quem in aliquo præmiſſorum effectuum per aliquem progenitorum ſuorum uſque ad lineam memoratam invenerint, ſi factum hujuſmodi ſit notorium non admittant. Prælati quoque, vel eorum vices gerentes, quorum intereſt inveſtire, inſtituereque præſentatos ante inveſtituram ſive inſtitutionem cum ſumma diligentia de his quærant, & quos tales invenerint nullo modo inveſtiant vel inſtituant ad aliquod beneficium vel officium eccleſiaſticum juxta formam ſtatutorum a prædeceſſoribus noſtris deſuper editorum. Examinatores inſuper & & prælati ac eorum vices gerentes, qui ſecus in præmiſſis agere præſumpſerint in futurum ſuſpenſion. ſententia percellantur, alias per locorum ordinarios graviter puniendi.

De renunciatione vel permutatione beneficiorum domini Petri.

Nullus eccleſiam vel beneficium eccleſiaſticum dimittere vel recipere præſumat ſine ſuperioris ſui auctoritate, quod ſub pœna excommunicationis omnibus firmiter inhibemus.

De temporibus & qualitate ordinandorum ex concilio domini Gerhardi.

Statuimus etiam, quod nullus ad examinationem aliquatenus admittatur, niſi recenter confeſſus fuerit ante omnia delicta ſua idoneo ſacerdoti, & quia pauci ſunt, qui ſua delicta vel ſequelas intelligant delictorum, per diſcretum confeſſorem ſtudeat inſtrui ordinandus an ſi expediat ordinari, vel ob irregularitatis alicujus ſequelam ei ſit potius abſtinendum. Item nullus promovendus ad ordines admittatur ad titulum vicariæ, niſi ſit perpetua vicaria, a qua non poſſit ad paſtoris ſive ordinantis placitum amoveri.

De ætate ex concilio domini Petri, ut nullus ad eccleſiam curatam inveſtiatur infra viceſimum quintum annum.

Jus commune pene adjectione juvamus diſtrictiſſime inhibentes, ne aliquis prælatus, vel ejus vica-

ANNO CHRISTI 1310.

vicarius, aut ejus vices gerens, cujus interest investire aliquem minorem annis, qui videlicet non attingat vicesimum quintum annum ad parochii ecclesiam investire præsumat. Alioquin factum ipsum irritum, & prælatum seu ejus vicarium hujusmodi inhibitionis temerarium transgressorem ex facto hujusmodi ab ejus officio decrevimus suspendendum per unum annum proximo subsequentem, alias etiam ad arbitrium sui ordinarii puniendum.

De filiis presbyterorum ex concilio domini Petri: Ne illegitime natus ad ordines vel beneficium promoveatur.

Nullus illegitime natus ad aliquem sacrum ordinem vel beneficium aut officium curam habens animarum sine dispensatione sedis apostolicæ admittatur in aliqua ecclesia sæculari. Et tales qui hactenus sunt admissi, si de his constiterit, per eorum ordinarios repellantur. Alioquin scienter contrarium facientes per unum mensem ab ingressu ecclesiæ noverint se suspensos.

De clericis peregrinis ex concilio domini Sifridi.

Peregrini & ignoti clerici nullo modo recipiantur ad ordines vel officium, nisi litteris suorum episcoporum commendatitiis & dimissoriis sint muniti.

De officio archidiaconatus ne fiat inhibitio ab aliquibus, ut non appelletur ad superiores.

Inhibemus episcopis, archidiaconis, & prælatis, ac eorum officialibus universis sub pœna suspensionis, quam in omnes facientes contrarium promulgamus, ne in subditos suos, aut eos qui litigant, aut litigaverunt coram eis, aliquam faciant inhibitionem, seu impedimentum aliquod, sub quocumque colore vel modo, publice vel occulte, quo minus causas suas, appellationem, seu quascumque alias ad examen superiorum possint deferre.

De eodem officio archidiac.

Felicis recordationis domini Wernheri prædecessoris nostri vestigiis inhærentes, quædam ex statutis ipsius pro communi bono in hoc sacro concilio duximus innovanda cum moderatione infrascripta de fratrum nostrorum concilio statuentes, ut archidiaconi & officiales eorum civitat. diœcesi. & provinciæ Moguntinen. super causis decidendis per ipsos certis finibus, quos præfatus dominus Wernherus archidiaconus ecclesiarum Moguntinen. & eorum officialibus posuisse dinoscitur S. ut de causa super matrimoniis ecclesiis investituris & usuris usque ad summam xx. solidorum Moguntinen. cognoscentes dumtaxat sint contenti. Causis aliis diœcesanorum examin. & eorum officiis reservatis: quod si in contrarium facere præsumpserint judicata per eos alias quam in dictis casibus sint irrita ipso jure. Et nihilominus per ordinarios a suis officiis suspendantur.

De officio vicarii ex concilio domini Sifridi: Ut fiat competens præbenda vicariis.

Et quia ecclesiarum rectores absque vicariis nequeunt sustentari, generali concilio inhærentes, statuimus, ut ipsis vicariis sufficiens & honesta portio de proventibus ecclesiæ assignetur. Alioquin ipsos rectores suis ecclesiis decernimus spoliandos.

Ex Concilio Aschaffenburgen. domini Gerhardi: Ne amoveatur vicarius sine causa legitima.

Præterea quorundam pastorum malitiis qui singulis annis vicarios a suis ecclesiis in quibus per consensum diœcesani vel archidiaconi instituti noscuntur ob quendam turpem questum amovere satagunt obviare volentes, prædecessorum nostrorum statutis duximus annectendum, ut vicarius, taliter institutus ab eadem vicaria ad instantiam veri pastoris non aliqua ratione nisi pastor actu sacerdos existens suam velit ecclesiam regere per seipsum, vel aliquam causam rationabilem amotionis contra suum vicarium coram diœcesano, vel loci archidiacono assignare velit & valeat, ac probare.

Ex concilio fritzlar. domini Sifridi: Ne conducti sacerdotes ponantur ad beneficia, sed vicarii perpetui auctoritate superioris.

Quia enormis quædam consuetudo in quibusdam Alemaniæ partibus contra canonicas sanctiones invaluit, ut ponantur in ecclesiis sacerdotes conducti, vel vicarii temporales, ne id de cetero fiat auctoritate legationis, qua fungimur, modis omnibus inhibemus. Sed cum vicarius poni debet & potest perpetuus instituatur de assensu & auctoritate diœcesani & archidiaconi loci. Nec episcopus vel archidiaconus talem instituat, nisi ei tantum de bonis ecclesiæ coram eorum fuerit assignatum, unde jura episcopi & archidiaconi possit persolvere, & congruam, ac sufficientem sustentationem habere.

Ex concilio domini Gerhardi de officio delegatorum.

Ad hæc plerumque contingit, quod judices delegati, vel subdelegati ad quos simplices commissiones sub forma communi impetrantur, seu diriguntur ultra quam patiantur fines rescriptis procedentes terras, civitates, oppida, & villas ecclesiastico subjiciunt interdicto. Invocantes etiam super hoc brachium sæculare. Nos igitur volentes hujusmodi iniquis processibus obviare, præsenti scripto declaramus de fratrum nostrorum consilio & assensu, quod sacerdotes nostræ civitatis, diœcesis, ac provinciæ, ad observationem seu publicationem sententiarum hujusmodi interdicti minime teneantur, nec invocationi brachii sæcularis, quam sic faciunt aliquatenus est parendum, Super interdicto ponendo recurratur ad decretalem extravagantem, quæ incipit: Proinde attendentes.

De officio ordinar. ex concilio domini Sifridi: De reverentia Eucharistiæ, quando levatur, vel portatur.

Sacerdos vero quilibet plebem suam doceat diligenter, ut cum in celebratione missarum elevatur hostia salutaris, quilibet devote flectat genua sua, vel saltem reverenter se inclinet. Idem faciat cum presbyter eam portat ad infirmum, quam in decenti habitu superposito mundo velamine ferat manifeste ac honorifice ante pectus suum cum omni reverentia & in timo-

ANNO CHRISTI 1310.

timore ſemper nola parvula & lumine, niſi locorum repugnet diſtantia, vel temporis qualitas, præcedente, ut ex hoc apud homines fides & devotio augeatur.

De epiſcopis, quomodo in ſummis feſtis miſſam celebrare debeant, ex eodem concilio, & prædicare debeant.

Antiquum ſtatutum Moguntinen. concilii renovantes præcipimus, ut epiſcopi ſummis feſtivitatibus populo verbum Dei proponant, vel ſe præſentibus per alios ad hoc idoneos proponi faciant, & indulgentiam populo faciant, miſſamque in eiſdem feſtivitatibus in eccleſiis cathedralibus celebrent, niſi magna neceſſitate fuerint impediti.

De carceribus epiſcoporum: Ex concilio fritzlar. domini Sifridi.

Ad hoc ſtatuimus, ut ſinguli epiſcoporum ſuos carceres habeant juxta eccleſiam cathedralem, in quibus falſarii clerici, vel monachi incorrigibiles & apoſtatæ, vel alii qui hoc meruerint, recludantur. Ad quod efficacius exequendum aliæ eccleſiæ ſi opus fuerit ſubſidium conferant, & juvamen.

De majoritate & obedientia ex concilio ejuſdem domini Sifridi, ne capellani officient ſine licentia ſuperioris.

Sacro etiam approbante concilio ſtatuimus, ut nulli clerici nobilium capellani in capellis caſtrorum dominorum ſuorum celebrare præſumant, vel alia ſacramenta eccleſiaſtica conferre, niſi antea epiſcopo, vel loci archidiacono obedientiam faciant manualem, & ad ſynodos veniant, & capitula certis temporibus, & ſtatutis recepturi mandata eccleſiaſtica, & prolaturi ſuis dominis, & eorum caſtren. ſecundum quod fuerit opportunum. Cum plebani in quorum terminis caſtra conſiſtant hoc facere frequenter non audeant propter tyrannidem dominorum. Qui autem ante obedientiam præſtitam capellas tales officiare præſumpſerint a prælatis ſuſpenſi, & excommunicati per vicinarum eccleſiarum plebanos tanto tempore denuncientur, quouſque ſatisfaciant & obediant, ut eſt dictum. Statuentes etiam ſub excommunicationis pœna jam latæ ſententiæ, diſtricte mandantes, ut ſi quando præda, vel ſpolium ſpiritualium perſonarum, ſeu etiam eccleſiaſticam perſonam captivam ad aliquam civitatem, villam, vel oppidum, ſive caſtrum adduci contigerit, ſacerdotes capellani civitatum, villarum, vel caſtrorum, poſtquam hoc ſciverint, non expectato ſuper eo ſuperioris mandato, abſtineant a divinis.

Ex concilio Aſchaffenburgen. domini Gerhardi: De obedientia canonicorum, & aliorum ad ſuperiores.

Præterea in quibuſdam eccleſiis conventualibus talis conſuetudo invaluit ex antiquo, quod prælatis eorumdem eccleſiarum in aſſurgendo, & in aliis prærogativis a canonicis exhiberi conſuevit reverentia ſpecialis, ut per hujuſmodi inſignia ipſi prælati, qui columnæ eccleſiarum cenſentur ab aliis ſimplicibus canonicis poſſint diſcerni. Sed quidam canonici immemores juramenti in eorum receptionibus præſtiti de eccleſiarum conſuetudinibus obſervandis, nec advertentes, quod ſic legum, ſic antiquarum conſuetudinum tranſgreſſores juxta utriuſque juris præcepta non immerito ſunt plectendi qui contra hujuſmodi conſuetudines rationabiles juris conſonas, & præſcriptas, ex quadam arrogantia vel ſimultate motu proprio venire præſumunt. Propter quod non eſt dubium inobedientiæ notam debitam prælatis reverentiam ſubtrahendo, & perjurii reatum contra ſuarum eccleſiarum conſuetudinem veniendo prædictos incurrere præſumptores. Conſiderantes igitur, quod eccleſiaſticus ordo confunditur, cum unicuique honor debitus non ſervatur, & antiquas honeſtates, & approbatas conſuetudines, & omnia eccleſiarum jura illibata ſervare volentes præceſſorum noſtrorum concilio annectendum duximus ſtatuendum. Ut quicumque canonicorum reverentiam prælato ſuo debitam juxta conſuetudinem in ſua eccleſia approbatam proprio motu ſubtraxit trina vice, & de hoc per duorum de capitulo juramentum ipſi capitulo facta fuerit fides, a conſortio ſui capituli, & perceptione proventuum ſuæ præbendæ, tanquam inobediens, & perjurus ad arbitrium ſui epiſcopi ipſo facto auctoritate hujus concilii ſit excluſus, per ipſum epiſcopum, ſi ejuſdem præſumptoris meruit pertinacia, gravius puniendus. Si qui vero prælati, vel canonici præſumptores, hujuſmodi diſpenſatione a ſuo epiſcopo non obtenta, ad capitulares tractatus, vel ad perceptionem ſuarum admiſerint præbendarum, excommunicationis ſententia hujuſmodi ſacri concilii approbatione decernimus percellendos; quod ſi præſumptores præfati tractatibus capitutaribus ſe ingerere, aut præbendarum ſuarum proventus ante diſpenſationem ſuper prædicta inobedientia, & perjurii nota ſuo diœceſano ipſis impenſam temeritate propria ipſis contingere præſumpſerint ullo modo, ex tunc in illa eccleſia cui talis contumelia fuerit irrogata octo dierum per ejuſdem eccleſiæ capitulum monitione præmiſſa ab officiis divinorum infra duos menſes uſque ad prædictorum exceſſuum ſatisfactionem condignam juxta diœceſani, & læſæ eccleſiæ capituli arbitrium imponendam. Si autem iidem præſumptores poſt ceſſationem divinorum infra duos menſes non ſatisfecerint plene de commiſſis, vel ſaltem non inceperint emendare, per ſuos diœceſanos beneficiis eccleſiaſticis ſpolientur.

Ex concilio Moguntin. domini Petri: Ut fiat oratio a clericis pro rege & regina.

Inſuper univerſis ſacerdotibus, & cunctis, qui criſtiana religione cenſentur, tam religioſis quam ſæcularibus, conſtitutis per civitatem, diœceſim & provinciam Moguntinam injungimus & mandamus, ut pro glorioſiſſimo rege noſtro domino N. Sereniſſimo Romanorum rege ſemper auguſto, & pro Sereniſſima domina N. regina Romanorum ſemper auguſta ejus uxore domina noſtra, nec non eorum liberis in miſſis & orationibus ſuis devotiſſime deprecentur, ut eos ſemper Deus dirigat & conſervet in bono. Amen.

ANNO CHRISTI 1310.

De postulando: Ex concilio fritzlar. domini Sifridi.

Item cum sacerdotis sit nulli nocere, omnibus velle prodesse, districte præcipimus, ne presbyteri nisi pro se ipsis, ecclesia sua, vel dum necessitas imminet pro personis conjunctis, vel miserabilibus, vel dominis suis, & tunc gratis & sine quæstu quolibet, postulare præsumant, alias a patrocinio repellantur; quod multo fortius de ecclesiarum prælatis volumus observari.

Statutum domini Wernheri de monachis: Ne advocationis exerceant officium.

Præterea cum servum Dei non oporteat litigare, omnibus religiosis præcipue monachis, qui non docentis sed plangentis habent advocationis officium, sub quocunque prætextu, nisi de licentia prælatorum suorum litteris declarata, & in causis monasterii sui tantum, inhibemus sub interminatione divinæ maledictionis, & sub pœna suspensionis ab officio, quam ex tunc ferimus, exercere. Statuentes ut prælati, qui tale genus potius ranarum coaxantium, quam monachorum regulari disciplinæ vacantium neglexerint districtione qua convenit coercere, suspensionem ab administratione spiritualium & temporalium incident ipso facto.

Ex concilio domini Wernheri.

Ceterum cum dicat apostolus: Nemo militans Deo implicet se sæcularibus negotiis. Et juxta decretum Eugenii papæ: Nullus monachorum pro lucro terreno de monasterio exire nefandissimo ausu, præsumere debeat: sacrorum canonum statuta imitantes districtius inhibemus, ne quis monachus in quocunque judicio ecclesiastico vel civili præsumat aliquatenus advocare, nisi forte de licentia &c. ut supra.

De his, quæ metus causa fiunt: Ex concilio fritzlar. domini Sifridi.

Quia clerici & religiosi nonnulli, non attendentes quantum sit obedientiæ bonum, quod victimis antefertur, & quod peccatum est ariolandi nolle adquiescere, & scelus idololatriæ obedire non velle, amissionem rerum suarum & corporis vanum metum allegant frequenter, ne cogantur mandatum exequi prælatorum, qui cum prosperitatis tempore multa bona receperint, laute vixerint de patrimonio crucifixi, imminente ecclesiæ necessitatis articulo, pro honore illius adversitates sustinere detractant, qui cum foret summe dives ad obediendum Deo patri pro nostra salute onus subiit voluntariæ paupertatis, ex quo propter contemptum clavium ecclesiæ nervus ecclesiasticæ disciplinæ dissolvitur, & animas miserabiliter periclitari contingit. Sacri hujus concilii necessaria deliberatione statuimus, ut nulla rerum perditio, aut metus corporis legitime nisi probatus subditos inobedientes mandatum prælati exequi non curantes valeat excusare, adeo quod si metus corporis non simplici proprio juramento, sed legitimis coram eo, a quo mandatum subditus recepit, ostensus fuerit documentis, nihilominus loco cedat, ne notam transgressionis incurrere videatur. In his autem quæ in non faciendo consistunt, utputa cum mandamr non communicare excommunicatis, non celebrare coram interdictis ac aliis hujusmodi, nullus omnino nec rerum nec corporum quantumcunque probatus fuerit metus excuset, cum pro nullo metu quis debeat peccatum mortale committere, quod ex inobedientia surgere sanctorum auctoritatibus comprobatur.

Ex concilio domini Petri archiepiscopi Moguntinen. De absolutione & revocatione extortis vi.

Eos qui absolutionem vel quamcunque revocationem ab excommunicationis, suspensionis vel interdicti sententiis per vim vel per metum extorserint, cum hoc quod hujusmodi revocationes sunt irritæ, statuimus & publicamus excommunicationis sententiæ subjacere.

De alienatione judicii mutandi.

Quia plerumque cessiones actionum in fraudem fiunt, aliquando vero pure & simpliciter ex causa legitima vel ex causis, statuimus, ut cessiones actionum, quæ justis causis vel causa procedunt in præsentia episcoporum seu judicum vel officialium suorum, & de licentia eorumdem, si subsunt legitimæ causæ, fiant; jurent etiam cedentes quod non simulate sed vere cedant, alioquin secus factas decrevimus non tenere.

De judiciis & citationibus: De his qui citari non possunt propter crudelitatem & potentiam, & ex eo, quod in castris habitant.

Et quia quidam per potentiam, quidam propter crudelitatem magnam personaliter citari non possunt, quidam etiam, quia in castris habitant; ita quod nulla ad eos citatio potest pervenire. Idcirco provida & necessaria deliberatione statuimus, ut contra tales citationes edictum apud parochialem ipsorum ecclesiam publice & legitime proponatur: quod si parochialis sacerdos tales citare non posset, coram superiore non simplici vel proprio juramento, sed justis probaverint documentis in Cathedrali ecclesia tribus dominicis continuis publice citentur in ambone, dummodo citandi infra unam dietam sint a Cathedrali ecclesia constituti. Alioquin ad tres quindenas solemniter evocentur, & ex tunc hujusmodi, ac si personaliter citati fuerint procedatur, ne ex malitia commodum valeant reportare; statutum novissime celebratum quantum ad hunc articulum corrigentes.

De his qui litteras judicum vel officialium vel nuncium male tractaverunt.

Præterea quidam crudeles homines & perversi, dum ad forum ecclesiasticum in causis etiam, de quibus merito ecclesia habet cognoscere, ab actoribus advocantur illius auctoritatis qua dicitur: Qui honorat missum mittentem, honorat immemores existentes, nuncios ecclesiasticorum judicum citationis, excommunicationis, vel judiciales juris litteras deferentes verbis probrosis, & quandoque diris verberibus quosdam etiam captivantes. Alios interdum suis rebus temere, & publice spoliantes multipliciter afficiunt, & perturbant, & impediunt citationum, & litterarum executiones in non modicam ecclesiasticæ libertatis contumeliam, & jacturam. Considerantes igitur maliriis ho-

ANNO CHRISTI 1310.

minum obviandum, & non esse aliquatenus indulgendum, hoc sacro approbante concilio duximus statuendum, ut si reos nuncios acta judicialia deferentes per se, vel per alium verberans, spolians, vel captivans, lite etiam non contestata, auctoritate hujus concilii habeatur penitus pro convicto. Actor vero in causa reconventionis similia perpetrare per se, vel per alium non formidans, super instituta contra reum actione amplius nullatenus audiatur. Et insuper uterque ac omnes alii, qui nomine & occasione eorum talia facere præsumpserint usque ad condignam satisfactionem læso, & judicibus summaria cognitione super hujusmodi fore facto præhabito excommunicationis sententia percellantur.

De foro competenti: Ex concilio Moguntinen. domini Gerhardi,

Ad hoc quod prælati tam regulares, quam sæculares, & alii clerici passim trahuntur contra ecclesiasticam libertatem ad judicium sæculare, cum penitus sit absurdum, statuimus, ut actor qui talem malitiose attentaverit actionem, etiam coram ecclesiastico judice conquerens postmodum, nullatenus & nihilominus si compertum fuerit eum de ecclesiastica persona calumniose hujusmodi movisse querelam, ipse judex, qui ea recepta citationem emisit, excommunicationis sententia constringatur, usque ad condignam satisfactionem arctius evitandus.

Ex concilio Aschaffenburgen. ne pro aliqua re persona ecclesiastica ad judicium sæculare trahatur.

Præterea nullus ecclesiasticam personam in criminali causa, vel civili quæstione, nec aliquem pro rebus, bonis, vel possessionibus ecclesiarum, sive jure personali, quod vulgo libgeding dicitur, qui ex earumdem ecclesiarum rebus possessiones, vel bona possideat, sive alio quocumque titulo trahere præsumat in judicium sæculare.

Ex eodem concilio: Ne judices ecclesiastici intromittant se de causis laicorum.

Huic adjicimus sanctioni prioris statuta concilii sectantes: Ne prælati, vel quilibet judices ecclesiastici de causis quas habent ad invicem laici se nullatenus intromittant, nisi tales sint causæ, quas ad forum ecclesiasticum non sit dubium pertinere. Nec ex hoc sæculare judicium, quod est valde incongruum, dirimetur.

De sequestrationibus ex eodem concilio Aschaffenburgen.

Ad hoc quamdam consuetudinem, immo potius corruptelam, quæ in quibusdam partibus inolevit, videlicet, quod aliqua ecclesia parochiali vacante plures ad eam clerici a diversis patronis in discordia præsentantur, quibus coram diœcesano, vel loci archidiacono super ipsa ecclesia contendentibus his ad quem investitura, vel institutio ecclesiæ talis spectat redditus, sive fructus ipsius sequestrat, & in suos usus convertit, lite coram ipso durante, immo quod deterius est, & merito detestandum, litem, cui juxta utriusque juris præcepta finem imponere deberet, per diversos circumitus satagit prorogare, ut sic de prædictis redditibus magis, & magis valeat imbursare. Cum igitur hujusmodi consuetudo animabus pernicioſa, & sacris canonibus sit repugnans, hujus sacri concilii approbatione statuimus, ut non obstante consuetudine supradicta, quam penitus reprobamus, per omne illud tempus, quo parochialem ecclesiam, vel capellam vacare contigerit, is ad quem investitura, vel institutio ejus spectat, scilicet ejusdem ecclesiæ &c. per duos idoneos presbyteros, & illius capituli, in quo ecclesia, vel capella consistit, universos redditus, sive fructus, qui vero rectori cedere consueverunt, faciet, procuret, & mandet colligi & fideliter conservari; ita quod ei, qui vicerit, totaliter assignentur. Alioquin si ille, ad quem investitura pertinet, de hujusmodi redditibus occulte, vel manifeste aliquid sibi servaverit, ac usurpari præsumpserit, jure investiendi ad aliqua beneficia obtinenda in perpetuum sit privatus. Et tale jus ad superiorem proximum devolvatur. Qui etiam duplum ejus, quod per hujusmodi sequestrationem recepit, irremissibiliter restituere teneatur.

De jurejurando ex concilio fritzlar. domini Sifridi de juramento confœderationis.

Excommunicamus præterea clericos, monachos & canonicos universos, qui colligationes, sive fœderationes ullas fecerint fidei, vel juramenti interposita cautione, sive in electionibus faciendis, sive pro aliis quibuscumque negotiis contra canonicas sanctiones. Cum ex hujusmodi colligationibus suboriantur discordiæ, quæ ecclesiasticam dissolvunt disciplinam, bona ecclesiastica dissipant, & pericula pariunt animarum, volentes ex confœderatione hujusmodi neminem obligari, eadem quoque excommunicationis sententia innodamus eos, qui conjurationes, sive confœderationes tales fecerint sine difficultate, & dilatione qualibet, quousque ad invicem se absolvant. Et quicumque detecti fuerint, confœderationes hujusmodi attentare; si monachi, aut canonici fuerint regulares, de suis monasteriis, tanquam membra putrida excludantur. Si clerici sæculates fuerint, officiis & beneficiis in perpetuum spolientur.

De appellationibus ex concilio Moguntin. domini Petri. Regula appellantium, qui non prosequuntur appellationes interpositas a sententia definitiva infra duos menses.

Quia sæpe contingit in causis appellationum interpositarum a sententiis definitivis revocari per superiores ante omnia secundum formam juris attentata, & absolvi appellantes, & ipsis revocatis, prædicti appellantes in elusionem juris judicum, & partis appellatæ a prosecutione appellationis suæ desistunt. Ne igitur provisio facta ad remedium, ut experimento didicimus, tendat ad noxam, statuimus, ut si infra duos menses post revocationem hujusmodi ipsi appellantes prosequi appellationes suas non curaverint, ex tunc per inferiores judices, a quibus appellarunt, in pristinas sententias retrudantur, & tamdiu eisdem ligati publice denuncientur, quousque justa causa cessante ad appellationum suarum prosecutionem moram expirando redire festinent vel pareant judicatis.

ANNO CHRISTI 1310.

De vita & honeſtate clericorum.

Clerici officia vel commercia ſæcularia non exerceant maxime inhoneſta, prorſus tabernas evitent, niſi forte cauſa neceſſitatis in itinere conſtituti. Choreis & publicis ſpectaculis non interſint, coronam & tonſuram habeant congruentem, ad quod per prælatos ſuos per ſubtractionem beneficii & officii compellantur. Et ſi prælati eorum in his deſides fuerint & remiſſi, per epiſcopum ſuum vel metropolitanum, ſi epiſcopus negligens fuerit, a ſuis dignitatibus ſuſpendantur. Et ut clericorum mores & actus in melius reformentur, continenter & caſte vivere ſtudeant univerſi, præſertim in ſacris ordinibus conſtituti, quatenus in conſpectu Dei omnipotentis puro corde & mundo corpore valeant miniſtrare. Quicumque autem propter vitium continentiæ a ſuo prælato ſuſpenſus præſumpſerit celebrare divina, non ſolum eccleſiaſticis ſpolietur beneficiis; verum etiam pro hac duplici culpa perpetuo deponatur. Nec credat aliquis poſſe per alium cum talibus celebrantibus, niſi per Romanum pontificem diſpenſari.

De clericis vagabundis.

Clerici vagabundi, quos vulgus Eberhardinos vocat, quorum vita eſt odibilis, & laicos ſcandalizat; priori inhærentes concilio a clericis & perſonis eccleſiaſticis recipi prohibemus, firmiter ſtatuentes, ne aliquid eiſdem detur. Nolumus tamen, ut hujus occaſione ſtatuti clerici vel ſæculares pauperes, quos quanquam juſta neceſſitas peregrinari compellit, a caritatis operibus excludantur, dummodo pauperes eleemoſynam vel hoſpitium ſibi poſtulent intuitu divinæ remunerationis impendi, cum neceſſitatis tempore ſine perſonarum differentia eleemoſyna ſit impendenda, adjicientes qui eberhardini privati vitam ducunt reprobam & infamem, ne ad ſacros ordines, vel eccleſiaſtica beneficia aliquatenus admittantur, ut noſtrum non vituperetur miniſterium, niſi per longam morum emendationem, ac honeſtæ vitæ converſationem diœceſani judicio moderandam temporis anteacti fuerint infamiam expiati, & tunc diſpenſative ad ſacros ordines & eccleſiaſtica beneficia eis aditus concedatur.

De eiſdem clericis vagabundis, qui præſumunt aliquando celebrare.

Ad huc quia clerici vagabundi qui Eberhardini dicuntur, quorum vita Deo odibilis, clericos & ipſos laicos ſcandalizant, diſcurrendo per terras in villis quæ carent propriis ſacerdotibus aliquando celebrare præſumunt, ſeu quod verius eſt, in quantum in ipſis eſt, divina officia profanare, ſtatuimus, ut tales ad mandatum diœceſani, ſeu loci archidiaconi teneantur in cuſtodia carcerali, ad hoc, ſi neceſſe fuerit, invocando auxilium brachii ſæcularis, ſalvis nihilominus conſtitutionibus contra tales a noſtris prædeceſſoribus promulgatis.

De monialibus ex concilio fritzlar. domini Sifridi.

Clauſtra monialium nullus clericorum vel monachorum ſine cauſa honeſta & bono teſtimonio introeat. Alioquin prælatus ſuus ipſum A debite ſubjiciat ultioni. Neque moniales de ſuis egrediantur monaſteriis, niſi monaſteriorum neceſſitas id expoſcat, & tunc velatæ incedant. Illis autem tantum ob hanc cauſam egredi liceat, quibus adminiſtratio eſt commiſſa, vel quæ a ſuperiori hoc receperunt in mandatis, hoc quidem non de illis monialibus quæ clauſæ ſunt, volumus intelligi, cum illis exire omnino non liceat; ſed de illis, quæ ſine clauſura vitam conſueverunt ducere laxiorem. Statuimus inſuper, ut in ſingulis monaſteriis feneſtræ perlatoriæ duplicata habeant ferreamenta. Et ut moniales ſuis præpoſitis & prælatis in rebus licitis & honeſtis obediant. Nec cuiquam præter eorum licentiam ſua confiteantur peccata. Ipſi autem præpoſiti ſive prælati, clauſtra monialium nullo modo introeant, niſi magna & evidens cauſa neceſſitatis id expoſcat.

Ne ſacerdotes in rure ſine miniſtro litterato celebrent aliquatenus divina, & de ſuperpelliciis campanariorum.

Item quod ſacerdotes & campanarii, qui ſacerdotibus ad altare & ad baptiſmum, deportationem olei & corporis domini ad infirmum aſſiſtunt, & juxta quod officium eorum requirit miniſtrant, ſuper veſtimenta ſua ſuperpelliciis ſacerdotes, & campanarii camiſiis albis utantur, diſtricte præcipimus obſervari. Quas quidem camiſias campanariorum & ſuperpellicia ſacerdotum populus cujuslibet parochiæ, quando & quotiens neceſſe fuerit, de eleemoſynis quæ in parochia haberi poſſunt, procurent, alioquin de ſuis propriis ſumptibus procurabunt. Approbatione totius concilii ſtatuentes, ut ſacerdos, qui poſt publicationem hujus ſtatuti ſuperpellicium pro ſe & camiſiam pro ſuo campanatore non habuerit infra duos menſes poſt eamdem publicationem proxime ſubſequentes, tamdiu ceſſet ab officiis divinorum, donec defectus hujuſmodi ſuppleatur, & damnum, quod ex tali ceſſatione in obligationibus contigerit ſacerdotem ſuſtinere, per populum ſuæ parochiæ refundatur eidem. Verum quia in parochiis ruralibus plurimum & maxime hoc contingit, quod propter defectum clericorum ſacerdotes ſolos oporteat celebrare contra canonicas ſanctiones, inhibemus, ne presbyter ſine miniſtri ſuffragio divina officia & maxime miſſarum ſolemnia celebrare præſumat, inhærentes concilio Toletano, ubi dicitur: Vaeſoli, quia cum ceciderit, non habet ſublevantem. Provida deliberatione ſacri concilii duximus ſtatuendum, ut omnes ſacerdotes in villis extra oppida celebrantes loco campanariorum illitteratorum perſonas de cetero habeant fide dignas legere & cantare ſcientes, quæ quidem perſonæ de ornatu parochi fideliter conſervando, ſufficienti præſtita cautione univerſos reditus participant, campanariis laicis hactenus deputatos. Nec ab illis officiis ſine archidiaconi conſenſu valeant amoveri. Alioquin contrarium facere præſumentes per diœceſanum vel loci archidiaconum ad id compelli poterunt faciendum eccleſiaſticam per cenſuram.

Ne euchariſtia feratur in calopedibus: Ex eodem concilio Aſchaffenburgen.

Et licet omnes chriſti fideles in deportatione euchariſtiæ ad infirmos ſequi conveniant reveten-

ANNO CHRISTI 1310.

renter, præcipue tamen ſacerdotes, dum ipſum dominicum corpus in manibus ſuis geſtant, procedere condecet humiliter & devote. Obinde præcipiendo ſtatuimus, ut nullus ſacerdos in deportando hujuſmodi maximum & ſaluberrimum ſacramentum quantumcunque aura mala, via lubrica vel lutoſa exiſtat, in calopedibus ire præſumat. Item præcipimus, ſtatuimus & monemus, quod nullus beneficiatus vel in ſacris ordinibus conſtitutus eccleſiam vel eorum eccleſiæ cathedralis aut aliarum eccleſiarum tempore divini officii ſine religione vel mitratus intrare præſumat. Contrarium facientes pœnam ſuſpenſionis incurrant per decanos, ſive prælatos, ſive alios ſuperiores eccleſiæ illius, quibus conſtiterit, aut per nos infligendam.

De clericis vagabundis ex concilio domini Petri.

Cum clerici vagabundi ſeu goliardi non modicum detrahere dinoſcantur clericalis ordinis dignitati, ſtatuimus, ut ſi per annum artem prædictam ignominioſam exercuerint, ex tunc careant omni privilegio clericali, nec ad aliquos actus canonicos & legitimos admittantur. Sicque publica reſperſi infamia & repulſa ruboreque ſuffuſi a ſtatu hujuſmodi peſtifero retrocedant.

Ex concilio fritzlar. contra clericos militares, qui videlicet duplicem habitum portant, clericalem, & quandoque ſæcularem.

Contra clericos militares, qui clericali ſchemate derelicto comam nutriunt, & geſtant habitum laicalem coram prælatis ſuis & in eccleſiis in quibus habent beneficia, neque reverenter incedunt, demum poſt tirocinia & actus alios militares, quos interdum exercent, habitum priſtinum reſumentes ad beneficia ſe priora admitti impugnare deſiderant. Sic terram viis duabus ingredi non verentur. Hoc ſacro concilio approbante ſtatuimus, ut apoſtatantes hujuſmodi ſi antequam a ſuis prælatis ſive capellanis evocati, & prius habitis beneficiis fuerint ſpoliati ad ſuas eccleſias ſive præbendas redire voluerint, non aliter admittantur, niſi diſciplinæ clauſtralis carcerem tanto tempore ſuſtineant, quanto a ſuis eccleſiis conſtiterit eos ſe taliter alienaſſe. Ne nimis ſatisfactionis prolixitas quam prævaricationis diuturnitas prorogetur.

De cohabitatione clericorum & mulierum ex concilio fritzlar.

Cohabitationis vitium publice multis ſucceſſive laboribus extirpatum quorumdam negligentia prælatorum, immo quod deteſtabilius eſt, aliquorum malitia qui quæſtum æſtimant, pietatem ſentitur iterum pullulare. Quapropter prælatis univerſis, archidiaconis, videlicet decanis, ac aliis, quorum intereſt, hujuſmodi exceſſus corrigere, hujus ſacri concilii auctoritate diſtricte præcipimus, ut tam periculoſo recidivo pervigili ſtudio ſuccurrere non prætermittant, ne ſubditorum ſanguis de eorum manibus requiratur, ac eorum negligentia per locorum epiſcopos graviſſime puniantur. Si qui autem quod abſit ob quæſtum turpem peccatum hujuſmodi ad ſe delatum in ſubditis ſuis favere vel diſſimulare præſumpſerint, illi per ſuos prælatos ab eis dejiciantur honoribus, quos acceptione ſordium talium dehonorant. Ut autem hæc ſtatuta ſaluberrima diſtrictius & efficacius obſerventur, auctoritas hujus concilii ſancti provida deliberatione conſtituit, ut ſinguli archidiaconi in capitulo clericorum ſuorum bis vel ſaltem ſemel in anno ea publice legi faciant, & nihilominus ſemel in anno in epiſcopali ſynodo publicentur. Ne quis per ignorantiam ſe valeat excuſare. Si qui autem in publicatione horum ſtatutorum ceſſaverint temporibus prætaxatis, hujus ſacri auctoritate concilii ab officiis noverint ſe ſuſpenſos.

ANNO CHRISTI 1310.

Ex concilio domini Sifridi fritzlar: De continentia clericorum.

Licet multa ſuper continentia clericorum ſanctorum patrum hactenus emanarunt inſtituta; quia tamen adhuc nonnulli clerici lumbos ſuos cingulo continentiæ, ut accipimus, non accingunt, & in animæ ſuæ grave periculum & ſcandalum plurimorum non attendentes quod ſcriptum eſt: Sancti eſtote, quia ego ſanctus ſum dominus deus veſter: Nos qui ſaltem circa undecimam horam miſſi ſumus, ut nociva de vinea domini ſabaoth ex officio nobis injuncto quantum ipſe nobis dederit extirpemus, quia zelus nos comedit domus Dei; hujus ſacri concilii approbatione duximus aliquid ſtatuendum. Propterea præcipimus, ut clerici continenter & caſte vivere ſtudeant univerſi, maxime in ſacris ordinibus conſtituti, quatenus in conſpectu omnipotentis Dei puro corde valeant miniſtrare. Si quis autem clericorum viſus fuerit deinceps incontinentiæ vitio laborare, detinendo concubinam, niſi poſt admonitionem canonicam illam prorſus a ſe expulerit, ex tunc officio & beneficio ſpolietur. Si vero fœtorem ſuæ libidinis non curaverit evitare, quia creſcente contumacia creſcere debet & pœna, anathematis gladio feriantur. Qui vero obſcenis voluptatibus inhiantes concubinas ipſas uſque adhuc tenuerint publice, ne delictum præteritum tranſeat impunitum, eos ſub tali pœna duximus religandos, ut ſi canonici fuerint, quadraginta diebus in clauſtris ſuis quadrageſimali cibo jejunent. Si autem hoc agere contempſerint, præpoſitis decanis & capitulis eccleſiarum ſub anathemate prohibemus, ne præbendarum fructus eis miniſtrent, vel ad chorum vel ad conſortium capituli eos admittant, niſi digna pœnitentia incepta vel peracta, & præſtito juramento, quod eas ulterius non reſumant. Qui vero ſic amotas reſumpſerint, decernimus eos beneficiis eſſe privandos. Statuentes, ut illi, ad quorum collationem beneficia pertinent, ea perſonis idoneis aſſignent infra tempus in lateran. concilio comprehenſum; alioquin proximus ſuperior ea ſtudeat aſſignare. Si vero decani vel alii eorum confratres exceſſum ſcientes diſſimulare præſumpſerint, eos excommunicationis vinculo ſubjacere denunciamus.

Ex concilio Moguntin. domini Wernhe.

Item ſacerdos qui concubinam in domo publice auſu ſacrilego præſumpſerit retinere ſuſpen. ab officio ſententiam canonis incidat ipſo facto, qua ſententia durante, ſi divina præſumpſerit celebrare, ſciat ſe omni miſericordia poſtpoſita de noſtra diœceſi expellendum.

Ex

ANNO CHRISTI 1310.

Ex concilio fritzlar. domini Sifridi: De clericis concubinariis.

De clericis concubinariis ruralibus rigor ſuperius expreſſus ſervetur, quorum archidiaconi, ſi eos in ſuis iniquitatibus voluerint confovere, vel eorum diſſimulare exceſſus, ſciant ab officiis ſe ſuſpenſos, & ſi in præſumptione permanſerint, eos præcipimus epiſcopos ſuos a dignitatibus ſuis amoveri, quæ dignitates per eoſdem epiſcopos ſuos vel alios, ad quos donatio ſpectat, perſonis idoneis aſſignentur.

De clericis non reſidentibus ex concilio domini Petri.

Statuimus, ut in eccleſiis Cathedralibus, & aliis collegiatis canonici & alii beneficiati nullas diſtributiones quotidianas, ſeu manualia beneficia, quæ tantum reſidentibus, & quæ divinis interſunt officiis, dari debeant, in abſentia percipiant. Qui vero taliter de diſtributionibus ipſis quicquam receperint, exceptis illis, quos corporalis neceſſitas, aut evidens utilitas eccleſiæ, ſeu ſuperioris auctoritas, & diſpenſatio relevat & excuſat, ad reſtitutionem omnium, quæ receperint eccleſiæ teneantur. Nec ante reſtitutionem ad capitula ſeu tractatus capitulares aliquatenus admittantur. Et idem de diſtributionibus pro defunctorum anniverſariis largiendis decrevimus obſervandum. Contra prædicta nolumus aliquam conſuetudinem ſuffragari.

De pluribus habentibus duo beneficia in civitate: Ex concilio fritzlar.

Quia vero plebani civitatum locum in eccleſiis conventualibus obtinentes circa curam parochiarum frequenter occupati minus poſſunt in eccleſiis, & maxime in prælaturis, quas obtinent, prout ad eorum ſpectat officium deſervire; ſtatuimus ut eligant, quod in parochia vel in conventuali eccleſia reſideant, & ad dimittendam alteram compellantur, niſi utramque de gratia Archiepiſcopi vel diœceſani, qui pro tempore fuerint, valeant retinere.

De inſtitutionibus: Ex concilio fritzlar.

Statuimus, ut nullus clericus ad curam animarum admittatur ab epiſcopo vel archidiacono, niſi prius juraverit, quod nullam in adeptione beneficii, ad cujus eſt curam præſentatus, commiſerit ſimoniam.

De præſentandis clericis ad parochiam: Ne clericus ſe de beneficio inveſtire permittat a laico.

Quanquam antiqua prædeceſſorum noſtrorum ſtatuta prohibere inveniantur, ne aliquis clericus a laico de beneficio eccleſiaſtico, in quo jus obtinet patronatus inſtitui ſe permittat, ſed potius præſentatus ab eo Epiſcopo vel loci archidiacono inveſtituram recipiat ab altero eorumdem, cui id de jure vel de conſuetudine competit approbata, licet etiam templariis & hoſpitalariis, & aliis religioſis in eiſdem prohibitum ſit ſtatutis. Ne eccleſias parochiales, quas de conſenſu diœceſani & Cathedralium eccleſiarum ſuis domibus ſeu monaſteriis uniri obtinent per ſuos confratres officiare præſumant. Sed clericos ſæculares epiſcopis ſive archidiaconis locorum præſentent, qui ipſos inveſtient tanquam perpetuos vicarios in eiſdem, ordinata ipſis competenti pro ſua ſuſtentatione præbenda. Quia cum pœna ſufficiens nondum eſt prodita contra hujuſmodi tranſgreſſores, conſiderantes, quod facilitas veniæ incentivum tribuit deliquendi, ſacri approbatione concilii hujus hac pœna præſumptores prædictos duximus puniendos, ut clericus a patrono laico vel etiam clerico in beneficio eccleſiaſtico ſine epiſcopi vel loci archidiaconi licentia vel conſenſu inſtitutus eodem beneficio in perpetuum ſit privatus, & ipſius collatio ea vice ad ſuperiorem proximum devolvatur. De quo quidem beneficio ſi temeritate propria intromiſerit ſe patronus, jure quod ſibi competebat in eo, perpetuo ſit privatus. Templarii vero & hoſpitalarii & alii religioſi contrarium facere præſumentes, non ſolum eccleſias ea vice, ſed etiam alias, ſi quas habebant, ipſis unitas ſine ſpe reſtitutionis ipſo jure hujus concilii decreto amittant.

De templariis & hoſpitalariis: Ex concilio Aſchaffenburgen.

Ad hoc quoniam templarii & hoſpitalarii & alii religioſi, qui a prælatis ordinis ſui ad regendas parochiales eccleſias deſtinantur epiſcopis diœceſis ſubjectas ſine inſtitutione ipſorum aut archidiaconorum miniſtrare præſumunt, in illis ſententias eccleſiaſticas in ſe vel in eccleſias prædictas ab epiſcopo vel archidiacono ſive decano prolatas aliquotiens temeritate propria, & nonnunquam de prælatorum ſuorum conniventia vel mandato violare præſumunt, dicentes ſe ad obſervantiam ſententiarum hujuſmodi non teneri obtentu privilegii ordinis ſui ab apoſtolica ſede conceſſi, ſtatuimus hoc ſacro concilio approbante, quatenus in prædictis eccleſiis ſine inſtitutione debita diœceſani ac archidiaconi celebrantes, & ſententias aut in ſe aut in eccleſias prædictas per diœceſanum vel archidiaconum, vel alios delegatos ipſorum prolatas violantes, exceptis caſibus a jure permiſſis, nec non defendentes eos in contemptu hujuſmodi, ac in eccleſiis prædictis interdictis celebrantes, aut audientes divina, ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrant. Prælati quoque eorum regulares cum ſuis conventibus ſcienter diſſimulantes exceſſus hujuſmodi poſt admonitionem epiſcopi diœceſis corrigere infra menſem, jus ſibi & ordini ſuo in prædictis eccleſiis competens ipſo facto amittant.

De conceſſione præbendarum non vacantium: Ex concilio Aſchaffenburgen.

Item nullus in canonicum eligatur beneficio non vacante, niſi juſta neceſſitas vel utilitas id poſtulaverit, & tunc unum tantum, & non plures aſſumi permittimus, & hic qui taliter aſſumptus fuerit, ſtatim ad reſidentiam compellatur. Si qui contra hoc ſtatutum aliquos vel ſucceſſive vel ſimul plures elegerint, quod factum eſt, ipſo jure non teneat. Et epiſcopus ad tot præbendas poteſtatem habeat eligendi, quot perſonæ ſic fuerint aſſumptæ, hujus auctoritate concilii ſtatuentes, ut ante receptionem perſonæ in canonicum aſſumendæ perſonæ neceſſitas & utilitas ex receptione hujus ſecutura loci epiſcopo primitus exponantur, ne ſurreptionis aſtutia in fraudem hujus concilii aliquid attentetur.

De

ANNO CHRISTI 1310.

De ſede vacante aliud innovetur: Ex concilio Aſchaffenburgen.

Quoniam nonnunquam contingit, quod ad vacantem epiſcopatum, vel aliam prælaturam, duo in diſcordia eliguntur, & alter, qui minori juri innititur, ut eum, cui majus jus eſt adquiſitum, per potentiam vel per tædium fatigare & exhaurire poſſit, attrahit ſibi favorem potentium laicorum, quibus ut ei mutuent & aſſiſtant, promiſſiones facit de beneficiis filiis eorum conferendis, & de juribus & de libertatibus eccleſiaſticis remittendis. Nos huic morbo occurrere volentes remedio ſalutari præſenti ſtatuto hujuſmodi promiſſores & potentum laicorum attractores volumus ipſo facto & jure excommunicationis eſſe ſententiis innodatos, & nihilominus eum fore ineligibilem ad hujuſmodi dignitatem. Mutuatores etiam pecuniarum taliter in hoc caſu volumus carere actionibus pro mutuo hujuſmodi repetendo.

De his qui occupant bona eccleſiæ, ex concilio Moguntinen.

Quicunque autem defuncto epiſcopo relicta ab eo ac ſede vacante bona eccleſiæ occupaverit, ipſo facto quam nunc in talem ferimus ſententiam excommunicationis incurrat, quam ſucceſſor inviolabiliter faciens obſervari nullatenus relaxet ſine reſtitutione & ſatisfactione condigra de ſui capituli conſilio & conſenſu.

Ut eccleſiaſtica beneficia in ſuo jure reſerventur conferenda clericis. Ex concilio fritzlar:

Quoniam in quibuſdam Alamaniæ partibus fundatores eccleſiarum vel hæreſes ipſorum poteſtate, in qua hucuſquam eccleſia eos ſuſtinuit abutuntur parte decimarum vel aliarum obventionum eccleſiaſticarum, in quibus jus obtinent patronatus ſibi retinentes ex pacto cum præſentent clericos ad eaſdem, huic vulneri canceroſo & ſimoniaco cenſuræ ferrum apponimus decernentes, ut ex quo conſtiterit patronum hoc perpetraſſe flagitium, anathemate feriatur, & ejus terra ponatur ſub eccleſiaſtico interdicto, donec eccleſiam liberam ſub ſuo jure dimittat ſalvo jure patronatus, quod eis de jure reſervamus, quod poſſint per juris ignorantiam excuſari. Qui vero cæca cupiditate ducti taliter a patronis per præſentationem receperint, officio beneficioque priventur, nec ad beneficia vel actus eccleſiaſticos admittantur, niſi per ſedem apoſtolicam ſecum fuerit diſpenſatum. Epiſcopi vero vel archidiaconi, qui talibus ſcienter curam commiſerint animarum, ab inſtitutione beneficiorum & collatione perpetuo ſint ſuſpenſi.

De eodem concilio fritzlar.

Cum beneficia eccleſiaſtica ſine diminutione conferri debeant, quidam eccleſiarum patroni perſonis idoneis prætermiſſis tales ad ea præſentant, qui portione quantalibet debeant eſſe contenti, reliquam totaliter uſibus ſuis applicando. Unde ad hujus mali perniciem extirpandam ſtatuimus, ut ſi tales clerici ſe portione debita ſpoliari videntes ad epiſcopum ſuum querelam non detulerint, auctoritate hujus concilii ſint ipſo jure ſuſpenſi, & nihilominus eiſdem eccleſiis ſpolientur per epiſcopum, & plebano idoneo provideatur de ipſis. Si vero ad ſuperiorem hoc detulerint quæſtionis, ipſe patronum per cenſuram eccleſiaſticam ab hujuſmodi moleſtationis onere compeſcat. Adjicientes nihilominus, quod ſi in hoc pertinax patronus extiterit, ad præſentationem talis eccleſiæ cum proximo vacaverit nullatenus admittatur.

ANNO CHRISTI 1310.

De rebus eccleſiæ non alienandis. Ex concilio fritzlar.

Interdicimus etiam prioris concilii ſtatuta ſectantes, ne amminiſtratores de rebus ad eorum amminiſtrationem pertinentibus ſine conſenſu majoris & ſanioris partis capituli quicunque penitus alienare præſumant, verbo autem alienationis, donationis, venditionis, obligationis, permutationis vel emphitheuſis ſicut in quibuſdam eccleſiis fieri conſuevit perpetuum contractum volumus comprehendi, & ſi quid contra factum fuerit, irritum decernimus & inane: foreſta quoque nemorum ſecari non faciant ſine fratrum conſilio & conſenſu, quod ſi fecerit, in uſum fratrum pretium convertatur. Abbas vero vel officiati cujuſcunque monaſterii ſi de rebus eccleſiæ ſuæ quicquam citra formam canonicam alienare præſumpſerint, ipſum ſuperior cum id ei ex certis claruit argumentis a ſuo in continenti deponat officio, nec de cetero ad dignitatem aliquam vel amminiſtrationem eccleſiaſticam admittatur, niſi ſecum ſit per loci epiſcopum miſericorditer diſpenſatum, auctoritate præſentis concilii decernentes, ut in mutuo contrahendo, nec non obligatione immobilium ſacri canones obſerventur, qui eos creditores tantum appellant, qui probant mutuum in eccleſiæ utilitatem ceſſiſſe.

Ex concilio fritzlar.

Item de rebus eccleſiæ & ornatu nulli privatæ perſonæ ad obligandum aliqua concedantur, & ſi aliquibus ſunt conceſſa, illa infra menſem redimere & reſtituere compellantur.

Ex eodem concilio fritzlar.

Item ſtatuimus, ut proventus annui fabricæ uni vel duabus perſonis fide dignis in ſingulis eccleſiis committentur, qui eos ad opus eccleſiæ convertant utiliter & ſingulis annis juſtam de ipſis & certam capitulo reddant rationem, & ne iidem redditus dividantur, vel ad expenſas meſſium vel autumni ſeu extra ordinaria onera convertantur, quæ de præbendis ſuſpenſis ſunt potius facienda diſtrictiſſime prohibemus.

Ex concilio fritzlar, ut res eccleſiæ bis vel ſemel in anno inſpiciantur.

Statuimus etiam quod ornatus & libri eccleſiæ bis vel ſemel ad minus in anno inſpiciantur a capitulo diligenter, & ſub ſigillis prælatorum & capituli ponantur ſigillatim in ſcripto, ut ſciatur in poſterum ſi de ipſis augmentatum ſit aliquid vel ſubtractum.

De prædiis Eccleſiarum.

Et quoniam pauci ſunt in ſingulis eccleſiis, qui prædia & redditus plene cognoſcant, niſi illi officiati forſitan fuerint, & multa vel aliqua propter negligentiam officiatorum & ſtatum ipſis ine-

ANNO CHRISTI 1310.

inæqualem ex eo ſunt perdita vel diſtracta. Statuimus, quod prædia & redditus eccleſiarum communes, & ſpecialiter dignitatum & officiorum, & quæ quali ratione cujuslibet officii fieri debeant ſub ſigillo prælatorum & capituli pleniſſime conſcribantur.

Volumus etiam, & præſentium auctoritate ſtatuimus, ut redditus, qui de proventibus annorum fabricæ ex nunc in poſterum poterunt procurari, & proventus illorum bonorum, quæ de cetero ſine ſpeciali conditione fuerint collata eccleſiis intuitu pietatis, fratres præſentes, & qui ſunt in ſtudio per licentiam capituli integre & plene percipiant, ut libentius & frequentius in choro deſerviant, & fideles quilibet ad eleemoſynas eccleſiæ conferendas ardentius invitentur.

Ex concilio Moguntinen. De advocatis eccleſiarum.

Ceterum cum nonnulli eccleſiarum advocati ſpe defenſionis eorum in advocatos ea conditione primo aſſumpti, quod de certis ſtipendiis & ſervitiis ſpontanee deputatis eiſdem ipſarum eccleſiarum jura, poſſeſſiones & homines defendere debeant, facti ſunt ex defenſoribus offenſores, eo quod tam immoderatis exactionibus & ſervitiis angarient homines, quod non propriis dominis perſolvere cenſus ſuos, aliaſque illicite dividentes advocatias in partes in inferioribus ſuis eas in grave ipſarum eccleſiarum diſpendium infeudare præſumant. Et quia privilegium meretur amittere, qui conceſſa ſibi abutitur poteſtate, ſtatuimus, quod ſponte ſibi aſſignatis ſtipendiis & ſervitiis ſint contenti, prout coram imperio eſt obtentum ſententia principum approbante, aliaque eccleſiarum jura & poſſeſſiones & homines defendant & protegant, nihilominus aliud pro tantis ſibi & eorum juribus, poſſeſſionibus & hominibus uſurpantes reintegrent advocatias, quas in partes dilaceraſſe, & ſuis infeudaſſe dinoſcuntur feudatarii, eos vero taliter occupantes dimittant, quod ſi non fecerint infra menſem moniti per ordinarios & per alios ſuos ſuperiores ipſe advocatus & feudatarius ad id faciendum per excommunicationis & interdicti ſententias compellantur. Demum ſtatuimus, ut ſi quis eccleſiarum vel clericorum bona vel homines temere invaſerit ſpoliis, incendiis vel rapinis, aut tollendo pignora occaſione etiam cujuſcumque quæſtionis, quam contra eccleſiæ alicujus advocatum ſe proponit habere ſecundum ſtatuta concilii Moguntinen. contra hujuſmodi temerarios invaſores edita procedatur.

Ex concilio Aſchaffenburgen.

Hac in conſtitutione ſancimus cunctos eccleſiarum advocatos infra provinciæ noſtræ terminos conſtitutos, cujuſcunque præeminentis ſint ſtatus, eiſdem juribus eſſe contentos, quæ ipſis ſeu eorum anteceſſoribus fuerint conceſſa, tempore quo advocatiam hujuſmodi acceperunt ac eccleſias, quarum advocati exiſtunt, defenſare ſtudeant ac manutenere pro poſſe.

De eodem concilio.

Inſuper ſtatuimus, ne perſona quantumcunque nobilitate aut præeminentiæ ſtatu præfulgeat, eccleſias aut eccleſiaſtica bona, juriſdictiones, jura & vaſallos eorum violenter, aut auctoritate propria publice occupare, aut occupando invadere, vel ſcienter occupantibus eccleſias vel bona eccleſiaſtica & prædicta præſtare præſumant quomodolibet per ſe vel per alium aut alios conſilium, auxilium & favorem, & niſi requiſitus infra menſem eccleſiæ leſæ aut prælato ipſius damnum illatum emendaverit, ipſo facto ſit anathematis vinculo innodatus.

Ex concilio domini Petri.

Hoc ſacro concilio diſtrictius approbante inhibemus, ne aliquis epiſcopus vel prælatus capitulum vel conventus aliqua bona immobilia pro ſuppignoribus, quæ vulgariter underpfant dicuntur, ponant aut obligent quibuſcunque perſonis ad contractum alienationis rerum eccleſiæ perpetuum roborandum ſine expreſſo conſenſu loci epiſcopi & juris ſolemnitatibus, quæ in hujuſmodi rerum alienationibus requiruntur. Alioquin factum ipſum cernimus irritum & inane. Epiſcopos, qui hæ fecerint, ab ingreſſu eccleſiæ ſuſpenſos, alios vero prælatos ab officio & beneficio, perſonas vero alias excommunicationis ſententiis ipſo facto decernimus innodandos.

De eodem concilio.

Inſuper inhibemus diſtricte, ne aliquis prælatus cuiquam annuam penſionem de rebus eccleſiæ conſtituat ſe daturum, donec provideat ſibi de beneficio competenti. Alioquin factum ipſum decernimus non teneri, ac promiſſorem ſive prommarium ab officio & beneficio decernimus ſuſpendendos.

De venditione & emptione rerum ſpoliatarum.

Nullus etiam prædam aliquam ſcienter emere vel tenere præſumat, alioquin niſi ipſam ſtatim reſtituat, excommunicationis ſententia percellatur.

De pignoribus.

Ad omnem quoque dubitationis ſive quæſtionis materiam amputandum ſtatuimus, ut ſi quis prædium ſuum, cui jus attinet patronatus, cuiquam obligaverit indiſtricte, jus præſentandi apud ipſum obligantem reſideat, cum tale jus æſtimari non poſſit & ergo in ſortem nequeat computari, cum ſemper fructus rei pignoratæ in ſortem debeant computari juxta canonicas & legitimas ſanctiones.

De teſtamentis & ultima voluntate.

Clericus de proventibus anni gratiæ vel alias de rebus eccleſiæ adquiſitis concubinæ ſuæ vel filiis in fornicatione genitis quicquam penitus non relinquat, quod ſi fecerit, legatum non teneat, & quod taliter eſt relictum, eccleſiæ applicetur.

De legatione clericorum.

Ad abolendam de domo domini conſuetudinem vel potius corruptelam ſeu temeritatem, qua clerici, qui poſiti in exemplum in argumentum ſuæ finalis pœnitentiæ fructus præbendarum ſuarum concubinis vel ſpuriis ſuis legant in ultima voluntate rigor eccleſiaſticus de-

NNO RISTI 310.

debet exercere. Clerici annis gratiæ abutentes cum de rebus ecclesiæ nullum possint condere testamentum fructus beneficiorum etiam ecclesiasticorum spuriis vel concubinis dimittant. Qui vero contra hanc inhibitionem venire præsumpserint, in signum suæ perditionis ecclesiastica careant sepultura, & quibus taliter fructus legantur, eis careant ipso jure. Qui autem testamentum tale post mortem manutenere volunt, & per quorum manus personis illis fructus præbendæ fuerint ministrati, ecclesia ipsa suppositа sit interdicto.

De legatione morientium: ex conc. fritzlar.

Item legata secundum dispositionem morientium ordinentur collectoribus ad hoc duobus de ecclesia deputatis, si in vita sua non manufideles elegerant super eis.

Ex concilio domini Eberhardi Moguntinen.

Sunt nonnulli, qui anno gratiæ, qui pro relevatione debitorum in fructibus beneficiorum defunctis clericis est concessus damnabiliter abutuntur, fructus ipsius anni consanguineis suis vel aliis quibus voluerint relinquentes, ex quo provenit duplex injuria, ecclesiæ scilicet & personæ; fraudatur enim ecclesia per dictum anni spatium servitore, privatur etiam persona succedens in percipiendis fructibus jure suo, quod de cetero fieri prohibemus; sacri approbatione concilii statuimus, quod nisi pro relevatione debitorum, quæ cum aliunde solvi non possunt anno gratiæ clerici non utantur, vel nisi ipsius anni fructus pro aliqua pia causa ipsi relinquant ecclesiæ, a qua idem beneficium habuisse noscuntur.

Ex concilio Aschaffenburgen.

Ad hæc quia quædam in quibusdam partibus consuetudo, immo corruptela detestabilis observatur, videlicet quod tam clericus quam laicus in lecto ægritudinis constitutus ultra v. solid. usualis monetæ, vel aliam summam juxta loci illius consuetudinem limitatam nec piis locis nec personis ecclesiasticis pro animæ suæ remedio & salute aliqua possit ordinare legata. Considerantes prædictam consuetudinem & sacris canonibus sæcularibus etiam legibus obviare, cum omnia jura clament, quod ultima voluntas, & ultimum hominis testamentum immobile perseveret, & nihil sit, quod magis hominibus debeatur, quam ut supernæ voluntatis liber stilus existat, eamdem consuetudinem Deo odibilem, animabus & moribus inimicam, auctoritate hujus sacri concilii penitus reprobamus, firmiter statuentes, ut ubicunque qui jura testamentorum non prohibent factione & sanitate & in lecto ægritudinis constituto legandi, ordinandi & disponendi de bonis sibi collatis circa pia loca & personas ecclesiasticas, dummodo contra legitimas non prætereant sanctiones, libera sit voluntas & facultas, volentes & præcipientes districte, ut per locorum episcopos, & ceteros prælatos jurisdictionem habentes universi clerici & laici impedientes defunctorum legata vel ultimas voluntates per excommunicationem in personas & interdicti in loca sententias octo dierum monitione præmissa ferendas, ab hujusmodi impedimentis desistere compellantur, ad quarum executiones & debitas aggravationes procedente tempore facientes episcopi & prælati, ad quos testamentorum defensio utroque jure suadente dinoscitur pertinere, tam benevolos se exhibeant & paratos, ne hujusmodi negligentia de eorum manibus in die districti judicii requiratur.

ANNO CHRISTI 1310.

Sequitur de manufidelibus.

Statuimus & a cunctis præcipimus inviolabiliter observari, ut manufideles, & ad exequendum ultimas decedentium voluntates electi, antequam de rebus & de bonis defuncti se aliquatenus intromittant, inventarium faciant sub fidedignorum testimonio de eisdem, ac infra annum cuncta disponant secundum placita defunctorum, ad quæ per locorum ordinarios districtissime compellantur.

De sepulturis: ex concilio domini Petri Moguntinen.

Cum sacris canonibus sit consonum, ubi quis vivus recepit ecclesiastica sacramenta, quod ibi etiam mortuus requiescat, omnibus christifidelibus, qui sepulti fuerint in suis ecclesiis parochialibus, de omnipotentis Dei misericordia & beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus, & beati Martini patroni nostri meritis confisi, in relevamen suorum peccaminum xl. dies indulgentiarum de injuncta sibi pœnitentia misericorditer relaxamus.

Ex concilio Moguntinen.

Insuper statuimus, & sub pœna suspensionis præcipimus firmiter & mandamus, ut omnes sacerdotes provinciæ Moguntinen. cujuscunque dignitatis, eminentiæ, status vel religionis fuerint, infra octo dies causa legitima cessante, postquam eis de morte archiepiscopi vel episcopi cujuscunque prædictæ provinciæ constiterit, missam pro defunctis dicat in remedium animæ episcopi memorati.

Sane gravis, & clamosa querela nostris auribus multiplicatur, quod nonnulli suis juribus & finibus non contenti, parochianos alienos præsumunt recipere temere ad divina contra canonicas sanctiones, & cum dictorum parochianorum judices non existant, nec ligandi nec solvendi in eos acceperint potestatem, se tamen judices faciendo in foro pœnitentiali periculose absolvunt & ligant pro suo libito voluntatis, sicque ipso qui proprios spernunt presbyteros minime absolutos illud salutiferum nostræ peregrinationis viaticum quod non proficit nisi prius a criminum labe mundatis in animarum suarum & eorum, qui non dijudicantes indiscrete recipiunt conferre periculum non verentur, Sicque dicti eorum sacerdotes, qui curam recipiendo eorum suam pro ipsis animam obligaverunt, dum sibi taliter subtrahuntur statum ignorantes eorum, nec possunt, quod in eis ægrotum est, sanare, nec consolidare infirmum, nec alligare confractum, & sic cum curationis necessaria non adhibeantur remedia invalescentibus morbis usque ad interemptionem læsio dilatatur; unde sacerdotes nullam possunt de sic pereuntibus animabus superno judici reddere rationem.

ANNO CHRISTI 1310.

Hic prohibetur religiosis audire confessionem sine licentia plebani etiam quocumque tempore anni: ex concilio Moguntinen. domini Petri.

Nos sanctorum Patrum, qui ecclesiæ sanctæ Dei & personis ecclesiasticis terminos, quos non licet transgredi, posuerunt, statuta considerantes, hujus sacri approbatione concilii universis sacerdotibus tam religiosis, quam sæcularibus cujuscumque conditionis, ordinis sive status existant in civitatibus, dioces. vel provincia de gentibus moguntina sub debito juramenti, quod episcopo in receptione sacerdotii præstiterunt, sub interminatione divini judicii firmiter inhibemus, ne quis alienum parochianum, cujus cura per episcopum vel loci archidiaconum, seu ejus super eo vicarium alii est commissa, præsumat, excepta necessitatis causa, quæ legem non habet, ad confessionem recipere, vel ad porrigendum ei aliquod ecclesiasticum sacramentum, nisi petita desuper & obtenta licentia proprii sacerdotis, cum certi & indubitati juris existat talem a tali crimine solvi non posse aliquatenus vel ligare, & ex hoc ordinem ecclesiæ per majores & sanctos patres divina providentia institutum confundi, quod per universos plebanos singulis diebus dominicis & festivis coram suis plebibus præcipimus publicari.

De statu monachorum: ex concilio fritzlar.

Statuimus insuper, ut in singulis monasteriis fenestræ pro latere duplicata habeant ferreamenta. Et ut moniales suis præpositis & prælatis in rebus licitis & honestis obediant, nec cuiquam alteri præter eorum licentiam sua confiteantur peccata, ipsi præpositi sive prælati claustra monialium non introeant, nisi magna & evidens necessitas id expoſcat.

De monachis & monialibus, de compaternitate non contrahenda: ex eodem concilio.

Compaternitatem a monachis & a monialibus contrahi districtissime prohibemus, statuentes, ut si aliqua claustra monialium ad inopiam tantam devenerint, quod ibi de proventibus monasterii sustentari non possunt, & ab amicis panem & vinum, denarios vel aliquod hujusmodi transmittatur eisdem, non hoc prius recipiant, quam abbatissæ vel magistræ suæ id significent, ut ejus arbitrio quid de hoc quod missum est, fieri debeat, statuatur, & labores eorum veniant in commune, quod de monachis irrefragabiliter volumus observari.

De vestibus monachorum & monialium: ex eodem concilio.

Statuimus etiam, ut juxta concilium proxime celebratum monachi & alii religiosi quilibet alterius coloris vestibus, quam eorum ordini congruat, non utantur, seu quotidianæ sive pluviales existant, ut monasteria sanctorum Augustini & Benedicti ad observationem suæ regulæ efficacius reformentur, prohibemus districte, ne quis abbas vel abbatissa duas habeat abbatias, & nulli monacho vel moniali duo officia in monasterio assignentur, nisi abbatis providentia de consensu capituli propter evidentem necessitatem vel utilitatem monasterii aliter duxerit ordinandum.

Ne quis eligatur in abbatem nisi professus: ex eodem concilio.

Nullus monachus in abbatem & in aliquod officium, nisi dudum professus fuerit, assumatur. Et si qui jam aliter sunt assumpti, a suis removeantur officiis, & alii substituantur eisdem, quod de monialibus etiam decernimus observandum. Hoc priori concilio in non professorum odium adjungentes, ut cum juxta decretum Pelagii abbas sit a monachis eligendus, nullus omnino non professus, quantacunque temporis diuturnitate in religione duraverit, ad electionem abbatis aliquatenus admittatur, nec ei valeat suffragari sive de facto, sive de consuetudine, quod una cum ceteris monachis ad alios tractatus ecclesiæ antea sit admissus.

De professione monachi.

Novitii jam adulti si post annum probationis in manum abbatis facere professionem recusaverint, de monasterio expellantur, quod etiam de monialibus observetur. Nullus monachus vel monialis in duobus monasteriis locum habeat vel præbendam. Item quicquid monachus vel monialis, undecunque provenerit, adquirit, suis appropriare usibus non præsumat, sed totum in communes usus monasterii redigatur. Item nullus monachus vel monialis proprium quid habeat, & qui proprium habuisse in morte fuerint deprehensi, ecclesiastica careant sepultura, & qui sepulti sunt, jam exhumentur. Si quis vero ipsorum ad mandatum sui prælati propriis renunciare noluerit, de monasterio expellatur.

De monachis & monialibus.

Ludos alearum, chorearum, scacorum, taxillorum, annulorum & globorum monachis & monialibus prohibemus districte. Item abbates & monachi mantella & chirotecas non portent, nec pannos de nigro bruneto vel alios pretiosos, sed quanto possunt haberi pretii vilioris juxta quod præcipit regula eorumdem: abbates & abbatissæ in communi dormiant dormentorio cum monachis vel monialibus suis, & in refectorio communi vescantur, nisi quandoque justa necessitas propter magnos & honestos hospites id minime observari compellat. Item tam abbatibus quam monachis vulpina pellicia & de cuniculis prohibemus, sed agninis tantum utantur. Item monachi calcios, qui stivales dicuntur, non habeant, sed alios suæ regulæ competentes. Item abbates cappas rotundas ad modum episcoporum in usu quotidiano non portent, sed cum manicis, ut eorum ordo postulat & requirat; nec ipsi, nec monachi, qui equitant, mantella deferant super cappas, quas clausas fore censemus. Hoc etiam statutum lucidius declarantes statuimus, ut tam monachi, quam abbates in cappis nigris equitent & rotundis vel in habitu usitato: insuper inhibemus districte, ne occasione qualibet sæculares personæ domos vel habitacula sua faciant juxta monasteria monachorum, quia frequenter ex hoc contra monachos siniſtra præsumtio est exorta, nisi forte alicui personæ omni suspicione carenti id de consensu & auctoritate diœcesani episcopi permittatur. Abbas vero, qui contra hoc fieri consenserit, gravi subjaceat ultioni. Item abbas nullum monachum alterius monasterii

NNO RISTI 310.

sterii sine litteris dimissoriis proprii abbatis in suo monasterio recipere vel tenere præsumat. Item monachi carnibus in refectorio non vescantur, nisi in infirmaria cum ægrotant. Item quicunque monachus in lapsum carnis ceciderit, de quo fuerit manifestum, ad nullam deinceps dignitatem, nec ad aliquod officium monasterii assumatur, nisi propter manifestam emendationem & honestam ac religiosam conversationem ipsius per diœcesf. episcopum secum fuerit misericorditer dispensatum: eidem quoque pœnæ subjaceat, si de hoc infamatus fuerit, nec canonice potuerit se purgare, & in pœnam sui criminis, de cetero ultimus sit in choro, & in capitulo vocem non habeat ad aliquam monasterii ordinationem tractandam, nisi propter emendationem manifestam abbatis providentia de consensu conventus ipsum duxerit admittendum. Si vero abbas vel monachus in officio constitutus in similem lapsum ceciderit, a suo statim removeatur officio, quod circa præpositum fieri volumus, si de hoc infamatus fuerit, nisi canonice se expurget, & nihilominus pœnis illis subjaceat, quæ de simplici monacho superius sunt expressæ. Idem de abbatissis, & monialibus statuimus observandum, & hæc omnia, quæ statuta sunt de monacho circa continentiam, propriorum abdicationem, & similia, ad canonicos volumus regulares extendi, licet ad esum carnium, & quædam alia regulæ inserviant laxiori. Item præcipimus abbatibus, abbatissis, nec non aliis omnibus monasteriorum rectoribus, ut subditis suis secundum uniuscujusque monasterii facultatem tam in victu, quam in vestitu necessaria administrent. Item juxta prioris statuta concilii prohibemus, ne mulierculæ, quæ votum continentiæ emiserunt, mutantes habitum sæcularem, nec tamen alicui certæ regulæ se adstringentes per vicos passim discurrant. Sed si propriæ suppetant eis facultates, continenter in suis vivant domibus, & honeste; sed si sunt pauperes manuum suarum laboribus, & honestis servitiis necessaria sibi quærant, plebanis suis sint subditæ, & eorumdem consilio regantur.

Ne aliqua admittatur in beginam ante quadragesimum annum.

Ad hoc quia juvencularum beginarum lapsus frequens & evidens statum religionis deformat, & scandalizat plurimos: statuimus, ut nulla de cetero in earum numerum admittatur, nisi quadragesimum ætatis suæ annum excesserit, & probatæ opinionis existat. Sexagenarium numerum, quem scripsit apostolus talibus assumendis, propter fragilitatem nostri temporis ad quadragenarium numerum restringentes.

De beghardis & beguttis.

Sectam & habitum, nec non conventicula suspicione mali non vacua beghardorum clamantium per vicos, & plateas civitatum, oppidorum, & villarum hoc vulgare brot durch got, nec non quaslibet alias singularitates a sancta Dei Ecclesia non receptas colentium reprobamus in hoc sacro concilio, & damnamus, mandantes sub pœna suspensionis universis plebanis per civitates, diœcesf. & provinciam Moguntin. constitutis, ut tales beghardos aut bikornos publice tribus dominicis diebus festivis, ut hujusmodi singularitates derelinquant,

A & se teneant, sicut alii christiani, & quod non prædicent in cavernis, vel aliis locis publicis, vel secretis, & cum beginis se conformantibus eisdem in moribus, habitu, & incessu. Alioquin ex tunc ipsos extra terminos suarum parochiarum per excommunicationis sententiam auctoritate hujus concilii repellere non obmittant, denuncientque vicinis sacerdotibus, ut tales sic repulsos in suis parochiis non admittant. Idem de beginis prædictis pestiferis duximus statuendum.

ANNO CHRIST 1310.

Ne aliquis introeat domos beginarum.

Sub pœna etiam anathematis prohibemus, ne B clericus vel religiosus quispiam in domum intret earumdem. Sed si quis ex justa causa, & honesta cuiquam earum loqui voluerit, hoc in ecclesia sub bono testimonio faciat manifeste, ne sinistra contra ipsum suspicio oriatur. Alioquin gravi subjaceat ultioni.

Ex concilio Moguntinen.

Plerique religiosi, maxime ordinis sancti Benedicti, non verentur convivia frequentare, sæculares etiam personas ad ipsa cœnobia pro commessationibus invitantes, ex quo non solum scandalizantur extranei, sed etiam confratres eorum, religio dissolvitur, & honestas monasti- C ca deformatur. Cum igitur juxta sanctorum statuta canonum, & venerabilium conciliorum decreta monachorum non liceat undecumque provenerit aliquid suis usibus propriare privatis, sacri approbatione concilii talia de cetero fieri ex quacumque causa prohibemus. Si quis autem transgressor extiterit, pro qualibet transgressione carceralem octo dierum in graviori culpa subeat disciplinam.

Ex concilio Aschaffenburgen.

Præterea & si contra monachos, & moniales de suis claustris propter aliquos enormes excessus, aut animi levitate temere fugientes, & D in sæculo sæculariter per aliqua temporum spatia conversantes, & tandem pœnitentia ducti ad claustra, de quibus profugere præsumpserunt, humiliter redire volentes, certæ & variæ pœnæ juxta qualitatem & quantitatem excedentium a sanctis patribus sunt statutæ. Quidam tamen abbates & abbatissæ, ac ceteri magistratus pœnis in sacris canonibus, sive in sui ordinis regula contra hujusmodi profugas personas expressas non existentes contenti, graviores & quasi importabiles pœnas in sui reversione imponere non verentur. Vel quod deterius est, easdem personas quantumcumque humiliter postulantes ad sua claustra, a quibus taliter exiverint, admittere inhumaniter contradicunt. Cum E igitur juxta sacrorum canonum diversas auctoritates pœnæ non ampliandæ, sed potius sint laxandæ, & longe sit securius de misericordia, quam de crudelitate reddere rationem. Cum & Dominus per hos prophetæ pollicitus sit, sic dicens: Peccator in quacumque hora conversus fuerit & ingemuerit, omnium iniquitatum suarum amplius non recordabor. Nos advertentes, & ubi paterfamilias largus dispensator existat, non decet familiam esse tenacem, ut peccandi materia & occasio personis talibus præcludatur, provida deliberatione hujus sacri concilii decrevimus statuendum. Et sub pœna suspen-

ANNO CHRISTI 1310.

sionis universis abbatibus & abbatissis, & ceteris monasticis magistratibus, cujuscumque ordinis aut conditionis existant, aut quocumque nomine appellentur, injungimus firmiter, & districte, ut suis fratribus & sororibus in apostasiæ labem ex quacumque causa prolapsis, desiderantibus, ac petentibus cum humilitate, ac devotione regressum, sinum misericordiæ, quem alma mater ecclesia claudere nulli pœnitenti consuevit more pii patrisfamilias, qui filium primo prodigum, & postmodum pœnitentem paterne recepit, liberaliter studeant aperire, ita quod hujusmodi personas redire ad sua claustra volentes, quantumcumque graves fuerint earum excessus, vel enormes, juxta cujuslibet ordinis disciplinam sive regulam & consuetudinem observatam sine qualibet contradictione recipiant & admittant, ita tamen, quod propter eorum excessus, nec victus, nec vestitus subtrahatur eisdem, sed alias sicut prædiximus regulariter puniantur. Alioquin prædictam suspensionis sententiam per ordinarios locorum seu officiales eorum in omnes contradictores procedente tempore, juxta quod eorum protervia meruit, præcipimus promulgari.

De capitulis monachorum: Ex concilio fritzlar.

Renovantes etiam concilium, quod novissime celebravimus, firmiter prohibemus, ne episcopi vel archidiaconi concessionibus ecclesiarum, quæ fiunt templariis, hospitalariis, vel aliis religiosis cujuslibet approbationis consensum ullo modo exhibeant, nisi requisito & habito prius consensu capituli ecclesiæ cathedralis: aliter concessiones hujusmodi sive factas sive de cetero faciendas vires decernimus non habere,

De religiosis officiantibus ecclesias: Ex concilio Moguntinen.

Ad hoc cum religiosi quidam alicubi sui ordinis per fratres officiant ecclesias sibi unitas, & id fratribus ipsis sit dissolutionis occasio, quia idem eo promptiores sunt ad lubricum, quo ex religioso titulo se autumant exemptos, ac prælati eorumdem per archidiaconostales corrigi minime patiantur, sed quasi pro ordinis scandalo evitando ipsos ad domos revocant, vel ad alias parochias mittunt illos, auctoritate hujus sacri concilii hoc duximus annectendum, ut religiosorum ecclesiæ non per fratres eorum officientur, sed per clericos sæculares, ut saltem de reliquiis, quæ de mensa religiosorum ceciderint, sustentari valeant pauperes sacerdotes, qui in vituperium nostri ministerii publica egestate laborant, ita quod hinc sint veriſſima illa verba dicentis in canone: Mendicat infelix clericus in plateis.

De jure patronatus: ex con. Mogun.

Ad extirpandam illam detestabilem corruptelam quorumdam patronorum ecclesiarum, qui rectoribus eorum defunctis spoliant dotem & ecclesiam omnibus rebus mobilibus & interdum immobilibus in salutis propriæ dispendium & scandalum plurimorum, statuimus, ut sive clericus sive laicus hoc facere præsumpserit, sit a jure præsentandi ea vice suspensus, & loci archidiaconus & si ipse negligens fuerit, superior ecclesiam conferat ipsa vice. Uterque autem excommunicetur & arctius evitetur, donec cum debita satisfactione restituat sic ablata.

Ex concilio Moguntinen. domini Petri.

Quia plerique advocati ecclesiarum suis terminis non contenti ultra pensionem & reditus seu proventus ab antiquo eis deputatos diripiunt & usurpant sibi bona & res dictarum ecclesiarum, propter quod spiritualia, quæ sine temporalibus non possunt consistere, dictis ecclesiis subtrahuntur. Statuimus, ut si plus trinam admonitionem de restituendis hujusmodi ablatis factam prædicti non restituant nec satisfaciant, ut tenentur ex tunc ipso facto a jure advocatiæ decernimus prædictos cecidisse: idem contra patronos ecclesiarum, quæ bona clericorum decedentium sibi usurpant contra statuta Lugdunen. concilii ut a jure patronatus cadant ac præsentandi; & hoc statutum per locorum ordinarios districtissime, invocato ad hoc si opus fuerit auxilio brachii sæcularis, decrevimus exequendum.

De consecratione ecclesiæ vel altaris: Ex concilio fritzlar.

Et quia de ecclesiarum reconciliatione dubitari consuevit a multis, præsentis super auctoritate concilii declaramus, quod ecclesia violata per alium quam per episcopum reconciliare non potest, cum ea, quæ sunt episcopalis ordinis, non nisi episcopo valeant demandari.

De celebratione missarum: Ex concilio fritzlar.

Auctoritate quoque præsenti districtius prohibemus, ne aliqui sacerdotes in ecclesiis vel parochiis infra missam animarum solemnem missam celebrent pro defunctis, nisi rogati fuerint a defuncti parentibus & amicis, & tunc unam vel plures celebrent submissa voce sine nota.

Ex eodem concilio de Sacramentis conferendis.

Ut sacramenta ecclesiæ mundius & reverentius ministrentur, priori concilio inhærentes statuimus, ut sacerdotes baptismum, oleum infirmorum, seu viaticum ministrantes camisiis albis vel superpelliciis sint induti, quæ penes altare reserventur, & in eundo & redeundo, cum infirmos visitant, pariter & in missa eis utantur.

De celebratione missarum: Ex Concilio Domini Petri Moguntinen.

Prædecessorum nostrorum ducti vestigiis statuimus inhibentes sub pœna suspensionis, quam in omnes temerarios transgressores hujus sacri approbatione concilii decernimus proferendam, ut nullus sacerdotum noviciorum illa die qua celebrare debuerit primam missam in exordio sacratissimi publicationis sui officii oblaturus Deo primitias gratiæ ac salutis sibi collocatæ, aliquos ad convivium invitare aut invitatos habere aut procurare per se vel per alium ullo modo præsumat, sed ad solum Deum, cujus militiæ est adscriptus, dirigat aciem sui cordis, maximedie illa devotus, curis & sollicitudinibus temporalium, quibus mentes hominum distrahuntur, exutus,

tus, remotis vanitatibus, hiſtrionum curſibus, tumultibus & inſolentiis reproborum, qui etiam ſæpe venire aſſolent non vocati. Si quis aut ante vel poſt octo pluriumve dierum ſpatio intermedio amicorum honeſtam convocationem habere voluerit, illud abſque hiſtrionum tumultibus fieri non vetamus.

De baptiſmo & ejus effectu: Ex concilio fritzlar.

Baptiſmus cum ſumma reverentia celebretur maxime in diſtinctione & in prolatione verborum, in quibus ſacramenti virtus conſiſtit, his ſcilicet verbis. Ego baptizo te in nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti. Doceant etiam ſacerdotes, tam mares quam feminas, in neceſſitate debere parvulos baptizare eadem forma in ſuo idiomate, & quod patres & matres proprios infantes, ſi ſumma neceſſitas exigat, poterunt baptizare. Et ſi ſacerdotes ſuper hoc diligentius requirentes debitam formam in baptiſmate obſervatam invenerint, quod factum eſt, approbent, ſupplentes circa baptizatum quoad unctionem olei in pectore & in ſcapulis & chriſmatis in vertice, quod a laicis eſt obmiſſum. Si autem in baptiſmate debitam formam non invenerint obſervatam, non differant pueros baptizare.

De cuſtodia euchariſtiæ: ex eodem.

Item ſtatuimus, ut in cunctis eccleſiis baptiſmus, oleum, chriſma, & euchariſtia ſub fideli cuſtodia clavibus adhibitis conſerventur, ne poſſit ad illa manus temeraria extendi: pallæ quoque altaris, vaſa & corporalia & veſtimenta miniſtrorum munda & nitida conſerventur. Nimis enim videtur abſurdum in ſacris canonibus ſordes negligere, quæ non decerent etiam in profanis.

De obſervatione jejuniorum.

Ad hoc etiam prohibemus, ne quis adultus pariter & diſcretus ordinaria & ſtatuta jejunia, ut quadrageſimale, quatuor temporum & vigiliarum præſumat infringere; nec hujuſmodi neceſſaria jejunia prætextu votivi & extraordinarii jejunii violent, cum tale damnum tali lucro Deus nolit compenſari. Inhærentes priori concilio pravam quorumdam conſuetudinem reprobamus, qui ſextam feriam violant, ſabbato, quarta feria vel alia die ebdomadali jejunantes hoc decreto fieri hujus auctoritate concilii reprobamus & firmiter prohibemus.

De eccleſiis ædificandis: ex eodem.

Prohibemus etiam, ne religioſi vel quilibet alii eccleſias de novo fundare vel fundatas transferre ſine epiſcopi diœceſani licentia, & ſine primaria lapidis benedictione præſumant, aliter fundata eccleſia diruatur, & is qui fundavit, ſi clericus exiſtat, vel monachus, ab officio ſuſpendatur, alia pœna nihilominus juxta ſuperioris arbitrium puniendus. Si laicus exiſtat, uſque ad ſatisfactionem condignam excommunicationis vinculo innodetur. Item altaria ſuperflua per eccleſias parochiales omnia tollantur, cum ſingulis eccleſiis non conventualibus ad plus tria ſufficiant; ne altare aliquod de novo fiat niſi epiſcopo permittente; nec tunc etiam niſi eidem altari tantum in proventibus aſſignetur, ut ſaltem luminaria ultra victum miniſtri habeant competenter.

ANNO CHRISTI 1310.

Ex concilio Moguntinen.

Inhibemus, ne religioſi vel alii quilibet eccleſias de novo fundare vel fundatas transferre &c. Cum igitur ex hoc, quod aliqui in civitatibus, oppidis, villis, & interdum in rure vel nemore ſe paſſim receptantes eccleſias, oratoria conſtruant & cappellas, quas abinde poſtmodum recedentes deſolatas dimittunt, loca ſacra contingat ſæpius profanari, auctoritate ſacri concilii duximus ſtatuendum, quod nullus ex epiſcopis iſtis, qui inrerdum in conſecrationibus eccleſiarum vices diœceſanorum exercent in locis de novo fundatis vel fundandis, eccleſiam, oratorium dedicent ſeu cappellam, aut lapidem primarium ponant, niſi de diœceſani licentia ſpeciali, ut juxta proviſionem prioris concilii ad taxationem diœceſani ſacræ domui provideatur de dote & lumine competenti, ne talibus recedentibus ea facilitate, qua veniunt, loca ſacra deſolari & profanari contingat, & ob hoc etiam quod antequam adventantes de novo firmentur in loco diœceſani providentia præcaveat, ne parochialis eccleſiæ, infra cujus terminos ſe recipiant, ſint ſucceſſu temporis nocumento. Ad hæc illis epiſcopis, qui vices diœceſ. in conſecrationibus gerunt, prohibemus expreſſe, ne generalis promiſſionis prætextu aliquas conventuales eccleſias dedicent quoquo modo, vel in eis primarium lapidem ponant, niſi eis hoc a diœceſano ſpecialiter committatur, interpretatione congrua declarantes, quod iidem epiſcopi ratione commiſſionis hujuſmodi cum diœceſanorum ſubditis diſpenſandi, ligandi & ſolvendi eoſdem in manifeſtis caſibus vel occultis nullam obtineant poteſtatem, niſi diœceſanus eis hoc duxerit ſpecialiter concedendum.

Ex concilio fritzlar.

Hoc præſentis auctoritate concilii declarantes, quod epiſcopus primarium lapidem benedicere, & in fundamento locare in perſona propria teneatur, nec benedictionem lapidis, nec poſitionem ejuſdem debeat alii quam epiſcopo demandare.

De emunitate eccleſiæ & cœmeterii: Ex concilio Moguntinen.

Excommunicamus etiam & anathematizamus omnes, qui dedicatas Deo eccleſias auſu ſacrilego profanantes, faciunt munitiones de ipſis, & ad firmandum eas perfodiunt cœmeterium, oſſibus mortuorum ejectis, omnes quoque adhibentes operam, conſilium, vel juvamen decernimus excommunicationis ſententiæ ſubjacere; Eccleſias etiam taliter profanatas, & nihilominus omnia illa loca, in quibus auctores aut opem, conſilium vel operam vel juvamen præſtantes habent domicilia vel receptacula, ſubjicimus ex nunc eccleſiaſtico interdicto, in graviorem etiam pœnam ſubtrahantur, eorum familiæ eccleſiaſtica careant ſepultura, donec cum debita ſatisfactione munitio deſtruatur.

Ex

ANNO CHRISTI 1310.

Ex concilio Moguntinen.

Præterea quia quidam a perſonis eccleſiaſticis contra libertatem earum & approbatam conſuetudinem ex antiquis obtentam temporibus ab eis pedagia & thelonea interdum extorquent injuſte, tales ad abſtinendum ab hujuſmodi eorum angariis, & ad reſtituendum ſic extorta injuſte per ordinarios ſuos monitione præmiſſa per eccleſiaſticam cogantur cenſuram.

Ex concilio Aſchaffenburgen.

Ad hoc ſacro approbante concilio irritamus & irrita nunciamus omnia ſtatuta & conſuetudines, quæ civitates vel loca, poteſtates, conſules vel quæcunque aliæ perſonæ contra libertates eccleſiæ aut perſonas eccleſiaſticas edere vel ſervare contra canonicas ſanctiones præſumpſerint, & eaſdem a ſuis capitulariis mandamus infra duos menſes poſt hujuſmodi publicationem ſtatuti penitus aboleri, & ſi ſimilia de cetero attentaverint, ipſo jure decernimus eſſe nulla. Poteſtas vero & omnes ſtatutarii ipſorum locorum, & qui ſecundum ſtatuta & conſuetudines memoratas judicaverint, ex tunc inhabiles ad omnem in eccleſia legitimum actum, ſalvis nihilominus pœnis aliis contra tales in generali concilio promulgatis.

Privilegium de exactionibus factis.

Item ſtatuimus, ut quæcunque civitas vel communitas, perſona publica vel privata collectas ſive actiones, angarias ſive perangarias eccleſiis vel aliis piis locis aut eccleſiaſticis perſonis imponant, vel bona eccleſiaſtica invadere præſumant, quadruplum refundant, ſi requiſiti contempſerint emendare.

De emunitatibus ſervandis de juriſdictione eccleſiaſtica.

Juriſdictionem eccleſiaſticam præterquam per vias a canonibus indultas nullus attentet aliquatenus impedire, & eccleſiarum vel aliorum locorum emunitatem hactenus de jure vel de conſuetudine obtentam infringere aut aliqualiter violare.

Privilegia.

Novas etiam exactiones, quæ vulgo ungelt dicuntur nulla civitatum imponat, & ab inſtitutis poſt hujuſmodi edicti publicationem infra menſem deſiſtat, nec menſuras rerum venalium ab antiquo ſervatas, & a fidelibus approbatas minuere, vel immutare præſumat de ſervis, & mancipiis eccleſiarum in civitatibus reſidentibus poſt eorum ſervorum mortem eccleſiæ debita jura, quorum ſervi, & mancipia fuerint recipere minime prohibentur.

De occupatione bonorum eccleſiarum, & eis attinentium.

Inſuper ſtatuimus, ut perſona quacumque nobilitate, aut præminentiæ ſtatu præfulgeat, eccleſias, aut eccleſiaſtica bona, jura, juriſdictiones, & vaſſallos eorum violaverit, aut auctoritate propria publice occupare, aut occupando invadere, vel ſcienter occupantibus eccleſias, & bona prædicta præſtare præſumat quomodolibet per ſe, vel per alium, aut alios conſilium, auxilium, vel favorem, & niſi infra menſem eccleſiæ læſæ, vel prælato ipſius damnum illatum emendaverit, ipſo facto ſit anathematis vinculo innodatus. Decedentium etiam clericorum peculium occupare, vel occupando detinere omnibus laicis, ſub anathematis pœna ex nunc prout ex tunc in ipſos lata diſtrictius inhibemus, de iſta materia habeatur recurſus ad VI. li. ti. in eodem.

De ſponſalibus, & matrimonialibus: ex concilio fritzlar.

Matrimonium ſecundum quod in concilio noviſſime celebrato ſtatuimus, ut cum omni reverentia, & honore in conſpectu eccleſiæ celebretur. Et cum matrimonium fuerit contrahendum per presbyteros in eccleſiis tribus diebus dominicis, & feſtivis a ſe diſtantibus publice proponatur, ut ſi quoddam impedimentum contrahendi matrimonium noverint aliqui, illud infra terminum competentem ab ipſis presbyteris præfigendum in facie eccleſiæ ſine difficultate revelent: excommunicationis quoque ſententia in genere proferatur in omnes hujuſmodi impedimentum celantes, a qua ſine ſatisfactione debita nullatenus abſolvantur. Et ſi qui tempore hujuſmodi denunciationis præſentes fuerint, & impedimentum celaverint poſtmodum, nec ad accuſationem, nec ad teſtimonium contra ipſum matrimonium admittantur.

Ex eodem concilio fritzlar.

Cauſas matrimoniales nullus ſacerdos, archipresbyter, vel plebanus ſine ſpeciali mandato epiſcopi audire præſumat, aliter ejus ſententia, vel proceſſus, nullam obtineat firmitatem, & ipſe tranſgreſſor duriſſime puniatur.

De cognatione ſpirituali.

Item ſtatuta canonum, in quibus eſt provide ordinatum, ut nullus baptizatus a ſacerdote cum ejuſdem ſacerdotis filia audeat matrimonium contrahere, cum inter talem baptizatum, & ſacerdotis filiam ſpiritualis fraternitas generetur, firmiter præcipimus obſervari.

Ut tantum unus patrinus aſſumatur.

Statuimus, ut unus tantum ſumatur patrinus in ſacramento baptiſmatis, & confirmationis ad impedimenta matrimonii præcavenda.

Ex concilio Aſchaffenburgen.

Nullus quoque ordinandus de non petendo beneficio ab ordinatore, ſive præſentatore ipſius cautionem, vel promiſſionem aliquam interponat: quia hoc ſimoniacum eſt, & contra canonicas ſanctiones.

De ſimonia, & ne aliquid pro ſacramentis exigatur: Ex eodem.

Verum quia aliqui ſacerdotes ex ſimplicitate ſui juris ignorantiam quid ex avaritiæ vitio, quæ fere omnium oculos excæcavit, dum euchariſtiam, oleum ſanctum, ſepulturam, aut alia ſacramenta eccleſiaſtica ſuis ſubditis admi-

ni-

nistrant pretium extorquent ab ipsis pro sui erroris, & reatus defensione longam illius loci consuetudinem prætendentes, nec advertentes, quod diuturnitas temporis peccatum non diminuit, sed augmentat, nos inhærentes concilio Turonensi, quod hujusmodi consuetudinem maxime detestatur, ne pro hujusmodi, aut aliquibus sacramentis conferendis aliqua de cetero munera quantumcumque modica per prælatos vel sacerdotes a suis subditis tamquam debitum exigantur sub pœna excommunicationis sententiæ tam latæ, de approbatione hujus sacri concilii districtissime prohibemus, nisi munera hujusmodi sponte, & caritative a Christi fidelibus offerantur, archidiaconis, & eorum officialibus sub eadem pœna firmiter injungentes, ut in singulis synodis, sive capitulis, quibus solent clerici convenire, de hujusmodi vitio inquisitionem faciant specialem, & quos in eodem per probationes legitimas invenerint laborare, si vicarii fuerint, ipsos sine omni spe restitutionis a suis archidiaconibus amoveant. Pastores vero ab officiis, & beneficiis tamdiu suspendere non obmittant, donec super hujusmodi simoniaca pravitate cum ipsis per suos episcopos fuerit dispensatum. Prædicta vero suspensione pastorum durante archidiaconi de redditibus beneficiorum nihil percipiant eorum. Sed Sacerdotes idoneos in ecclesias constituant taliter suspensorum, qui per omne tempus suspensionis percipiant, & in suos usus convertant universos redditus ecclesiasticos ipsis pastoribus competentes: dignum enim est, ut qui altari servit, vivere debeat de altari. Sed illi proventus ecclesiastici merito subtrahuntur, cui ecclesiæ communio denegatur.

De Judæis: ex eodem concilio.

Licet olim in generali concilio provide fuerit institutum, ut uterque sexus de gente Judæorum in omni christianorum provincia signum, vel habitum publice deferre debeant, & frequenter, quo a populo christiano manifeste distingui valeat, & discerni, fuitque adjectum, & salubriter provisum in concilio memorato, ut in diebus dominicæ passionis in publicum ptodire non debeat gens prædicta, sed in suis se continere domibus, clausis domorum ostiis, & fenestris, ne sicut in eodem concilio tangitur christiani, qui sacratissimæ passionis memoriam exhibentes lamentationis signa prætendant illis diebus ab eodem Judæorum populo illudantur. Licet etiam in aliis sacris canonibus prohibitum inveniatur expresse, ut Judæi, nec publica officia, nec aliquas sæculares dignitates habeant, aut in suis domibus, & servitiis mancipia teneant christiana. Quia tamen nec contra Judæos in prædictis prohibitis casibus contrarium facientes, nec contra christianos potentes, ipsos sine districtionis signo, vel habitu in suis terminis tolerantes, aut publicis officiis, vel sæcularibus dignitatibus præficientes eosdem, certa, & sufficiens pœna in canonibus reperitur. Considerantes prout facilitas veniæ incentivum tribuat delinquendi, & plus solet timeri, quod generaliter imperatur, de multa deliberatione, & unanimi approbatione hujus concilii irrefragabiliter duximus statuendum, ut in universis civitatibus, oppidis, castris & villis civitatis, diœcesi. & provinciæ Moguntinen. gens Judæorum utriusque sexus infra duos menses post publicationem hujus statuti talia signa, & habitum, quibus sine qualibet ambiguitate a christiano populo distinguatur sibi eligat, & deferat manifeste, dignitatesque sæculares, & officia publica, si quibus de gente præfata forte aliquis præest, & mancipia christiana prorsus dimittant. Alioquin in omnibus locis ubi Judæi huic sacro, & salubri concilio in hac parte obedire nolentes habitare, vel domicilia obtinere noscuntur, in pœna christianorum potentum tamdiu cessetur ab officiis divinorum, donec per principes, & nobiles, ac potestates christianos, in quorum territorio prædicta gens misera conservatur, ad observationem præmissorum omnium compellatur, ipsi autem per locorum diœcesi. indirecte per subtractionem communionis fidelium excommunicationis sententia percellantur. Si quis vero de gente præfata in die parasceves visus fuerit in plateis, vel per ostium suæ domus prospicere, ad quod probandum duorum christianorum stabilitatem in juramento stabilitur, idem loci diœcesano in marca argenti pœnæ nomine teneatur ad ejus solutionem reus, & omnes defendentes eumdem per excommunicationis sententiam compellantur. Et ne quis christianus, aut Judæus hujus statuti ignorantiam valeat allegare, universis parochiarum rectoribus per Moguntinen. civitatem, diœcesi. & provinciam constitutis, in quorum parochiis Judæi morantur sub pœna excommunicationis in quoslibet transgressores, auctoritate præsentis concilii ex nunc latæ præcipimus firmiter, & districte, ut quilibet in sua parochia singulis dominicis diebus singula quatuor tempora ipsa immediate subsequentibus infra missarum solemnia præfatum statutum lingua materna exponere non obmittat.

De servitiis Judæorum: ex concilio domini Petri Moguntinen.

Item cum in sacro concilio olim sacratissime sit statutum, ne Judæi sub alendo puerorum obtentu, nec pro servitio, nec pro qualibet alia causa christiana mancipia habere permittantur in domibus suis, & quod excommunicentur christiani, qui cum ipsis præsumpserint habitare, cum ipsi propter continuam conversationem, & assiduam familiaritatem ad suam superstitionem, & perfidiam execrabilem incontinentium possint simplicium christianorum animos de facili inclinare; nos qui Dei injurias graviter portamus, hujus canonis auctoritate statuimus, ut omnes christiani nostræ provinciæ sub quocumque prætextu domibus Judæorum inhabitantes infra duos menses post publicationem hujus statuti de Judæorum domibus nunquam postmodum reversuri recedant. Alioquin christiani contrarium facientes, per sententiam excommunicationis percellantur. Et alii christiani tamdiu a Judæorum familiaritate & commercio coerceantur, quamdiu Judæi hujusmodi christianos in domibus suis præsumpserint retinere.

De hæreticis: ex concilio fritzlar.

Excommunicamus, & anathematizamus omnes hæreticos quibuscumque nominibus censeantur, facies quidem habentes diversas, sed caudas ad invicem colligatas, quia de vanitate conveniunt in id ipsum. Damnati vero per ecclesiam sæculari judicio relinquantur, animadversione

ANNO CHRISTI 1310.

ANNO CHRISTI 1310.

sione debite puniendi, clericis vero a suis ordinibus degradatis.

De redeuntibus ad ritum Judæorum.

Statuimus, immo statutum Bonifacii publicamus, ut christianos, qui ad ritum transierint, vel redierint Judæorum, etiam si hujusmodi redeuntes dum erant infantes, aut mortis metu, non tamen præcise, sed coacti baptizati fuerint, tamquam contra hæreticos, si fuerint de hoc confessi, aut per christianos, vel Judæos victi: & sicut contra fautores, receptores, & defensores hæreticorum, ita contra fautores, receptores, & defensores talium per locorum ordinarios procedatur.

De raptoribus, & spoliator. clericorum.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis capitulo, & clericis civitatis, & diœces. Moguntinen. salutem, & apostolicam benedictionem. His qui ab ecclesiarum prælatis pro ipsorum utilitatibus, & defensione libertatis ecclesiasticæ provide statuuntur, digne adjicimus apostolicæ muniminis firmitatem, ut intemerata consistant cum nostro fuerint munimine communita. Significastis quidem nobis, quod bonæ memoriæ Gerhardus archiepiscopus Moguntinens. prædecessor suus, auctoritate apostolica edidit, contra illos, qui prælatos, & canonicos Moguntinen. civitatis, & diœces. ausu sacrilego capere, & detinere captivos contra libertatem ecclesiasticam præsumebant, non fuerat sufficienter eorum malitiis obviatum, & volens contra tantæ iniquitatis malum salubriter providere, diligenti meditatione præhabita sui capituli, nec non archidiaconorum, aliorumque prælatorum eorumdem civitatum, & diœces. concilio, & assensu statuit, & ordinavit, ut in terminis archidiaconi illius, ubi prælatum, vel religiosum aliquem, seu clericum sacris ordinibus constitutum, & pro clerico se gerentem capi, vel detineri constiterit, eo ipso cessetur ab officio divinorum. Statuit insuper, & etiam ordinavit, ut in omnibus locis, in quibus clericorum captivatores, & eorum complices, qui eis in hujusmodi maleficio, consilium, vel auxilium præstiterint, domicilium, seu jurisdictionem de facto, vel de jure obtinerent, in illis quoque locis ubi tales receptacula habuerint, infra easdem civitates diœces. servetur districtissime interdictum, ita videlicet, ut corpora mortuorum ad sepulturam ecclesiasticam nullatenus admittantur. Et si forte in ecclesiis, vel cœmeteriis per abusum laicalis potentiæ hujusmodi corpora tumulata fuerint, in eis præfatum interdictum nisi prius ejectis exinde prædictis corporibus nullatenus relaxetur. Alia etiam statuta salubria, & honesta contra præsumptores eosdem in favorem ejusdem libertatis ecclesiasticæ archiepiscopus edidit supradictus, prout in eisdem litteris confectis exinde plenius continetur. Nos igitur vestris supplicationibus inclinati, quod super hoc ab eodem archiepiscopo provide factum est, ratum habentes, & ratum illud auctoritate apostolica confirmamus, & præsentis scripti patrocinio communimus. Tenorem litterarum ipsarum de verbo ad verbum inseri facientes præsentibus, qui est talis,

Confirmatio hujus, & aliorum statutorum, De captivatoribus clericorum: Ex concilio Moguntinen.

In nomine Domini amen. Gerhardus Dei gratia sanctæ Moguntinen. sedis archiepiscopus, sacri Imperii per Germaniam archicancellarius, universis per Moguntinen. diœc. constitutis salutem in Domino. Cum per illud statutum, quod dominus Sifridus piæ memoriæ prædecessor noster olim contra captivatores clericorum edidit auctoritate sedis catholicæ super hoc statuendo specialiter sibi data non sit adhuc sufficienter provisum; aliasque prælati, & clerus nostræ diœc. a nonnullis perditionis filiis multipliciter aggraventur contra ecclesiasticam libertatem, quia nova contra novos morbos oportet antidota præparari, multa deliberatione præhabita, de consilio, & consensu archidiaconi, prælatorum, & capellani nostri, statuimus, & ideo nunc in quoslibet transgressores excommunicationis sententiam promulgamus, ut non solum in terminis illius archidiaconatus, in quo prælatum, vel religiosum aliquem, seu clericum habentem sacros ordines, & pro clerico se gerentem temere captivari, sed in terminis archidiaconi, in quo quempiam clericum detineri constiterit, ipso facto cessetur ab officiis divinorum, ut sic tam nobiles, quam magnates, quam etiam populares cum plebe contra malefactores hujusmodi ex divinorum carentia provocati consurgant ad liberationem illius, qui ausu sacrilego detinetur, captivo auxilium præstaturi. Specialiter autem in omnibus locis illis, in quibus captivatores, & eorum complices nostræ diœces. in maleficio ipsis consilium, auxilium, aut juvamen præstantes domicilium obtinent, & sive de facto, sive de jure jurisdictionem exercent, aut ubi habent receptaculum observetur districtissime interdictum. Ita videlicet, quod corpora mortuorum ad ecclesiasticam sepulturam nullatenus admittantur, quinimmo si per violentiam laicalem in ecclesiis, vel cœmeteriis fuerint tumulata; ibi enim relaxetur aliquo modo sententia interdicti, nisi prius ejectis illis corporibus sic per laicalem potentiam tumulatis. Durante etiam hujusmodi interdicto sacerdotes aliud facere præsumant, nisi quod in diebus dominicis proposito suis plebibus verbo Dei, pronunciatis quoque diebus festivis, quæ in illa septimana occurrunt, eos aqua benedicta aspergant, nullum omnino dicant officium in aperto (Hic servatur decretalis alma) semel in hebdomada, absque signo campanarum clausis ostiis cum suo tantum ministro pro conficiendo viatico sub silentio Missam dicant, præfatum interdictum juxta modum, & formam præscriptam reverenter, & fideliter servaturi. Archidiaconi quoque, & eorum officiales in aliis locis nostræ diœces. requisiti, prædictos sacrilegos ab omnibus suis subditis excommunicatos denuntiare faciant publice singulis diebus dominicis & festivis, donec captivatus liber & indemnis cum satisfactione debita dimittatur.

Etiam contra captivatores clericorum: ex eodem concilio Aschaffemburgen.

Nos igitur statuta ipsa non solum approbamus, verum etiam duximus adjungendum, firmiter statuentes, quod si temerarii captiratores clericorum aliquos de familia sua habuerint utputa Capellanos, consules, & scriptores, iidem se sta-

ANNO CHRISTI 1310.

se statim retrahant a communione eorum, non solum in divinis, sed etiam in mensa, & aliis, quibus excommunicato quomodolibet communicatur illicite. Item nec consiliis eorum intersint, nisi forte tractatum haberent cum eis de procuranda liberatione eorum, quam si infra duos menses procurare non potuerint, sub pœna excommunicationis jam latæ sententiæ præcipimus, quod ex tunc non solum a consilio, & scribendo se abstrahant, sed omnino recedant ab eis, quam si iidem clerici per unum mensem sustinuerunt, ex tunc periculum suorum beneficiorum incurrant; ita quod ipsorum beneficia aliis conferri valeant, nec non inhabiles ad alia capienda ex tali mora reddantur, ad hoc statuimus, ut advocatus qui patrocinium, vel defensionem assumpserit quorumlibet clericorum detentorum, ac eos qui eis occultum dederint consilium, vel litteras excusationis dictaverint, vel scripserint, vel litteras quascumque a superiore impetraverint, quibus a liberatione clerici, vel refusione damnorum, vel de satisfactione ecclesiæ se quoquo modo de facto valeat colorare, nisi prius clericum dimiserit, ablata restituerit, ac ecclesiæ satisfecerit de offensa, excommunicationis sententia innodamus.

Alia pœna ut captivatores ecclesiarum feudis sint privati.

Statuimus etiam, ut manufidelis amicus, vel aliquis habens potestatem rerum captivati permittat, vel det aliquid pro liberatione ipsius, vel de dando interponat se, vel alias aliquam cautionem, quod si contra statutum hujus sacri concilii quisquam in casu hujusmodi inventus fuerit aliquid dedisse, vel promisisse in tanto diœcesano pœnæ nomine teneatur. Adjicentes, quod si detentor clerici per unum mensem clericum detinuerit captivatum, aut eo dimisso infra annum a tempore captivitatis clerici computandum satisfactione neglecta non obtinuerit se absolvi, ex tunc ab omnibus feudis cadat ipso jure, quæ a quibuscumque ecclesiis dinoscitur obtinere. Hæc omnia contra captivatores episcoporum multo fortius volumus observari, eo adjecto, quod episcopo captivato, clerici, & familia captivatoris statim recedere teneantur, quod quæ tales captivatores ipso facto non solum a jure cadant perpetuo feudorum, quæ captivitatis tempore a quibuscumque ecclesiis detinebant, verum etiam ipso facto cum omni sua posteritate fiat inhabilis in æternum ad feuda quælibet, quæ habebat captivitatis tempore, proprietati ecclesiæ applicentur. Et hi qui feuda ejus duxerint concedenda, ipso facto sententiam excommunicationis incurrant. Quod si proximi domini feutorum feuda illa, in quibus casibus præmissis episcoporum, vel clericorum captivatores ceciderint, infra mensem unum, vel aliis concedere, vel ad se neglexerint revocare, ex tunc feudorum ipsorum collatio ad superiorem proximum devolvatur, quod de occisoribus, & mutilatoribus clericorum multo fortius volumus observari.

De concilio Aschaffenburgen.

Præterea cum in prædecessorum nostrorum statutis per pœnas contra captivatores clericorum proditas adhuc non ecclesiis, nec ecclesiasticis personis sufficienter provisum existat. Considerantes, quod pro unius delicto sacri canones interdum puniri præcipiunt totam terram, & nonnunquam propter parentum peccata in tertiam, vel quartam generationem filii puniuntur. Nos de similibus ad similia procedere cupientes provida deliberatione hujus sacri concilii prædecessorum nostrorum statutis duximus annectendum, irrefragabiliter statuentes, ut non solum eorum filii, qui canonicos etiam in minoribus ordinibus constitutos, & ceteros clericos etiam pro clericis se gerentes, ac alias personas ecclesiasticas captivare, vel captivos detinere, occidere, mutilare, aut lætalibus, sive nimis atrocibus vulneribus, quibus per medicorum industriam nequit subveniri vulnerare præsumunt. Sed & omnis eorumdem sacrilegorum utriusque sexus ab ipsis descendens posteritas usque ad quartam generationem, nec ad sacros ordines, nec ad aliqua ecclesiastica beneficia, nec in claustris, nec cœnobiis cujuscumque ordinis admittatur. Quod si contrarium factum fuerit ex malitia, vel ex ignorantia, ordinatos ab executione ordinum perpetuo volumus esse suspensos. Receptos vero ad beneficia ecclesiastica sæcularium ecclesiarum pro non receptis haberi decernimus ipso facto. Sed ne personis in monasteriis sive claustris receptis detur materia ad sæculum redeundi, eas in ipsis monasteriis quidem volumus remanere; ita quod in conventu sint, & ultimæ reputentur, & numquam ad beneficia, seu dignitates aliquas assumantur. De illis autem personis, quæ in ecclesiis conventualibus, aut monasteriis ante hoc nostrum statutum inveniuntur promotæ, auctoritate hujus sacri concilii hoc districtissime præcipimus observari, ut si parentes ipsorum aliquid commiserint præmissorum, prædictæ personæ ob hujusmodi parentum suorum delictum, numquam ad personatus, vel dignitates aliquas assumantur, sed in suis gradibus persistentes ad ulteriores efficiantur inelegibiles ipso facto, omnibus aliis pœnis contra ordinantes, præsentantes, & recipientes personas hujusmodi in priori concilio constitutis in suo robore duraturis.

Ex concilio Aschaffenburgen.

Item a nonnullis in dubium revocantur quælibet statuta contra ecclesiasticarum personarum spoliatores a nostris prædecessoribus edita intelligi debeant & servari præsertim, cum spoliator infra octo dierum spatium, non quod super restitutionem spolii faciendam concilium statuit Moguntin. coram judice a quo emanavit, monitionis edictum comparuit, & se juri obtulerit pariturum, dummodo juxta spolium sibi impositum ordo judiciarius observetur. Nos hujusmodi ambiguitatem approbatione hujus sacri concilii taliter duximus declarandam, ut si conquerens de spolio, ipsum spolium esse notorium asseruit coram judice, & super tali spolio notorio monitionis litteras impetraverit, actor post lapsum in ipsorum octo dierum ad probandum hujusmodi notorium admittatur, sive reus absens fuerit per contumaciam, sive præsens. Quo probato reus ad restituendum ea quæ actor se per ipsius violentiam amisisse declaravit, cum expensis obiude factis, & satisfactione condigna sententialiter compellatur. Si vero in probatione defecerit notorii reo condemnabitur in expensis, & ex tunc lite quasi contestata super spolio probando observabitur debitus ordo juris, quod si is cui impositum est spolium, infra terminum monitionis comparens, se juri obtulerit pari-

ANNO CHRISTI 1310

ANNO CHRISTI 1310.

pariturum, libellumque & inducias deliberatorias petierit sibi dari; in hoc casu dicimus taliter distinguendum: aut actor, tanquam super notorio contra reum: aut in simplicitationis forma litteras impetravit. In primo casu ad probandum notorium lite etiam non contestata sine prorogatione qualibet admittatur, & hoc probato, rem ablatam juxta legitimam declarationem ipsius cum expensis legitimis & satisfactione debita per condemnationem judicis consequetur. Alioquin reus ab actoris instantia quantum ad spolium sibi impositum totaliter absolvetur cum refusione legitima expensarum. Et hunc modum, & processum similiter circa eum, qui infra monitionis terminum justo impedimento detentus venire non poterit, & hoc legitime probaverit, per omnia volumus observari: literas autem super spolio a solis diœcesanis locorum, & eorum officialibus præcipimus impetrari, alias ab aliis judicibus impetratas carere viribus decernentes.

Insuper statuimus, ne persona quantacumque nobilitate, aut præeminentia status præfulgeat, ecclesias, aut ecclesiastica bona, jurisdictiones, & vassallos eorum, violenter, aut auctoritate propria publice occupare, aut occupando invadere, vel scienter occupatoribus ecclesias, aut prædicta bona præstare præsumat quomodolibet per se, vel per alium, aut alios consilium, auxilium, vel favorem, & nisi requisitus per ecclesiæ læsæ, aut prælato ipsius damnum illarum emendaverit, ipso facto sit anathematis vinculo innodatus; decedentium etiam clericorum peculium occupare, vel occupatum detinere omnibus laicis sub anathematis pœna ex nunc, prout ex tunc in ipsos lata districtius inhibemus.

Contra captivatores clericorum ex concilio Domini Petri Mogontinen. & est hoc capitulum omnium præcedentium, & sequentium approbatio, & innovatio.

Sacri hujus approbatione concilii statuta prædecessorum nostrorum contra captivatores, detentores, occisores, mutilatores, vulneratores, & spoliatores clericorum, nec non multo fortius episcoporum edita specialiter innovamus, approbamus, & per totam provinciam Moguntinen. præcipimus, ut pupillam oculi custodiri ab omnibus, & cum summa diligentia observari etiam contra incendiarios, effractores, & destructores temerarios ecclesiarum Dei, contra quos similiter statuta hujusmodi provide statuentes, ut in omnibus casibus, in quibus absolutio vel dispensatio est petenda in causa vel causis in conciliorum statutis quomodolibet comprehensis, & maxime in præscriptis, ut clerus, & ecclesiæ conserventur in pace, post satisfactionem debitam, & condignam, Metropolitanus qui pro tempore fuerit Moguntinen. valeat dispensare, prævia ratione. Ita si ei per episcopum loci, vel offic. suum supra satisfactione hujusmodi patentibus litteris, & bonis nunciis destinatis fuerit facta fides.

De usuris, & usurariis ex concil. Aschaff.

Contra usurarios juxta statutum Lateranen. concilii procedatur, ut si notorius fuerit ipsorum excessus, sine distinctione qualibet ecclesiastica careant sepultura, nihilominus eorum hæredibus ad restituendum usuras per censuram ecclesiasticam compellendis. Si quis autem tales sepelire præsumpserit, suis beneficiis spolietur, excommunicationis sententia singulis diebus solemnibus proferatur in omnes quicumque usuras de cetero præsumpserint exercere, hoc priori concilio adjungentes, ut si notorii usurarii demum in ægritudine constituti absolvi desiderent, nullatenus audiantur, nisi primitus satisfaciant, vel hæredes suos tales habeant, quod pro eis satisfaciant in quantum possibile fuerit de usuris.

Ex concilio Moguntinens. domini Petri. Alias habetur ex concilio domini Gerhardi de usurariis.

Statuit & hoc dominus Gerhardus, ut in usurarios omnes cunctis diebus dominicis, & festivis per locorum plebanos, & eorum vicarios auctoritate nostra excommunicationis sententia proferatur. Ita ut qui publice exercent usuras, aut qui coram ecclesia de usura convicti fuerint, vel confessi, aut qui per juratos villarum pro usurariis sunt publice proclamati, excommunicentur solemniter nominatim. Qui vero de usuræ vitio sola sunt suspicione notabiles, nisi data sibi super hoc a prælatis, plebanis, sive vicariis, certis terminis se de hujusmodi vitio legitime coram ecclesia expurgaverint, & debitores usurarum, & fidejussores datos forsitan super eis absolverint simpliciter, vel publice ab usuris excommunicentur similiter nominatim cum eis qui solvunt usuras, nec accusant eos post monitionem factam eisdem infra mensem: ab usurariis autem manifestis juxta Lateranens. concilium nullus omnino oblationes recipiat, nec ad communionem admittantur altaris. Nec si in hoc decesserint peccato recipiantur ad ecclesiasticam sepulturam. Qui autem contra præmissa fecerint, ea quæ acceperint, restituere compellantur, & donec secundum nostrum arbitrium satisfecerint, ab officii maneant executione suspensi. Tales autem si resipiscere non curaverint a peccato, deinde post restitutionem, quæ male extorserunt per usurariam pravitatem, si ad restitutionem omnium eorum suffecerint facultates, vel si in totum solvendo non fuerint prius restituta, ea ad quam sufficerent portionem de reddendo residuo fortuito tempore sufficientem cautionem adhibeant eis, vel eorum hæredibus, si existant, a quibus extorserunt usuras. Alioquin pauperibus, vel piis locis juxta ordinationem judicum sedis nostræ, aut archidiac. Satisfactione idonea præstita cautione ab eisdem judicibus, aut archidiac. absolutionis beneficium consequantur. Nos enim solum eis absolutionem talium duximus committendam, ne per quorumdam sacerdotum simplicitatem, & per malitiam aliorum, qui contra restitutionem hujusmodi proprium quæstum quærunt, non salutem animarum, vel commodum proximorum, quibus est merito restitutio facienda contra usurarios aliquid incongruum statuatur; quod si usurarii præscripti sub spe finalis pœnitentiæ & absolutionis extremæ claves ecclesiæ sane contempserint, & temere sustinuerint anathema, seque in extremis absolvi petierint juxta provisionem fritzlar. concilii, non statim sub proprio juramento est eis absolutio imponenda, nisi prius cuncta male extorta restituant, dummodo tantum in bonis mobilibus, & immobilibus habeant, quod restituere valeant universa, vel saltem refundant in quantum eorum facultate

ANNO CHRISTI 1310.

tates se extendunt, & de reliquo refundendo, & satisfaciendo ecclesiæ sanitate recepta, & copia rerum nacta dederint fidejussores idoneos, consanguineosque, ac affines, quod fidejussores tales non extiterint, & in eis appareant vera signa pœnitentiæ recepta sub forma præscripta, proprio juramento admittantur ad pœnitentiæ, & eucharistiæ sacramentum. Sed in pœnam tam diuturni contemptus clavium ecclesiæ ad terrorem aliorum negetur eis extrema unctio & ecclesiastica sepultura, nisi forte suadente causa legitima hoc a nobis ex gratia contigerit indulgeri. Ad quæ etiam duo ultima consequenda non sufficiant proprium juramentum, & pœnitentiæ signa præmissa, cum pater, & mater male adquisita restituere sint parati, sed forsitan filii contradicunt, & pro parentibus nolunt præmissas exponere cautiones. Vel cum uxor pro marito, vel e converso maritus pro uxore similia facere detrectaverit. Adjicientes, quod si usurarii manifesti per mensem unum temere in excommunicatione duraverint; ex tunc uxoribus, & filiis, ac propriis ipsorum mancipiis divina sacramenta, & eucharistia subtrahantur, baptismate parvulorum, & pœnitentia morientium exceptis. Servientibus aliis, & ancillis, & conductitiis, & colonis eorum excommunicationis gladio feriendis.

Præterea cum delictum privilegium emunitatis non habeat, & delinquenti pœna non dignitas merito communicetur, statuimus, ut quilibet, sive miles, sive ministerialis noster existat, seu quocumque privilegio fori præscriptione præfulserit, super usuris cessante in hoc crimine omni privilegio a nostris judicibus valeat conveniri, cum privilegium mereatur amittere, qui sui fori & honoris tam utiliter abutitur potestate. Nihilominus, & hoc contra captivatores, spoliatores ecclesiarum, sive clericorum, sive ministeriales sint, vel alias gaudeant privilegio, & contra fidejussores datos ab usurariis volumus observari, videlicet quod per nostros judices valeant de talibus insolentiis coartari.

De crimine falsi: ex concilio fritzlar.

Et quia plerique falsarii litteris apostolicis, & aliorum prælatorum testimoniis asserunt se munitos, hoc sanctum decrevit concilium, ne tales qualiacumque scripta deferant a clericis, vel a cujuslibet aliis personis ecclesiasticis recipiantur in ecclesiis vel in domo, nisi prius ipsorum litteræ per episcopum diœcesis, si ejus copia possit haberi; alioquin per capellanum ecclesiæ cathedralis examinatæ fuerint diligenter, & nisi ipsius episcopi, vel capellani litteris testimonialibus sint muniti. Et hoc ideo quia per sacerdotes simplices non potest de facili litterarum veritas, vel facultas indagari, sane quæcumque persona ecclesiastica citra hanc formam tales receperit, ipso jure ab officio & beneficio per triennium sit suspensa, alia pœna nihilominus juxta superioris arbitrio punienda. Illud quoque præsentis auctoritate concilii huic capellano duximus annectendum, ut si tales sine dictis litteris testimonialibus petitiones suas præsumpserint promovere, plebani civitatis, & villarum, ac alii ad quos veniunt, eos cum rebus eorum per sæculare judicium, si alias detineri non possint, non dubitent occupare, diœcesano seu archidiac. præsentandos.

De sortilegiis.

Excommunicamus, & anathematizamus omnes sortilegos, firmiter prohibentes, ne ab alio, nisi a suo episcopo, nisi forte in mortis articulo absolvantur; & hanc excommunicationis sententiam singulis diebus dominicis & festivis per sacerdotes in eorum ecclesiis & capellis præcipimus publicari.

De clerico excommunicato ministrante: ex concilio fritzlar.

Cum scriptum sit in lege Domini, quod quicumque non obtemperassent sacerdotibus, ut extra castra positi dilapidabantur a populo, aut gladio cervice subjecta expiabant contemptum, & in primitiva ecclesia inobedientes ejecti de ecclesia rabido ore dæmonum trahebantur, multi nomine sacerdotes censuram ecclesiæ contemnentes, excommunicati, vel suspensi a prælatis suis, exigentibus culpis eorum, & immemores, quod episcopis, & prælatis clavium cælorum sit collata potestas, attentare sibi interdicta ministeria non verentur. Contra quos volumus rigorem ecclesiasticum exercere. Statuimus igitur, ut tales sine spe restitutionis ab officio deponantur, & infames, ac detestabiles facti de cetero ad beneficia ecclesiastica nullatenus admittantur, nisi per pœnitentiam approbatam, & conversationem laudabilem sedis apostolicæ gratiam meruerint obtinere

De privilegiis, & excessibus privilegiatorum.

Præterea statuimus, ne religiosi cujuscumque religionis, vel ordinis existant privilegiati, fines suorum excedant privilegiorum, cum privilegium mereatur amittere, qui concessa sibi abutitur potestate. Si qui etiam religiosorum per donationem, vel alium legitimum titulum jura patronatus aliquorum beneficiorum ecclesiasticorum adquisierint, talia beneficia propria temeritate suis usibus non usurpent, sed eis vacantibus ad ea sacerdotes idoneos præsentent, alioquin elapso tempore a jure statuto ordinarius loci, prout ecclesiæ expediat, providum instituat vicarium. Si quas etiam ecclesias parochiales, infra quarum limites religiosi, & monasteria haberent, terras, agros, prata, vel vineas, aut alia bona, de quibus jure decimam solvere tenentur in decimatione defraudaverint, omnes ipsis ad hoc opem, vel operam dantes, & iporum servitiis intendentes, decernimus ipso facto excommunicationis sententiam incurrisse. Quicumque vero ausu temerario contra prædictam constitutionem venerit, cujuscumque status fuerit vel conditionis, ipso facto sit anathematis vinculo innodatus. Et si clericus fuerit qui talia commiserit, aut opem vel operam, consilium, aut auxilium prædicta, vel aliquod prædictorum adhibuerit perpetrandi, omnibus sit beneficiis ecclesiasticis, & dignitatibus privatus, & ad ulteriora percipienda sit omnino inhabilis, & indignus, laicorum etiam contra præsentem nostram constitutionem in aliquo venientium filii & nepotes usque in quartam generationem, nisi sufficienter injuriam passis satisfactum fuerit, ad omnem honorem & dignitatem ecclesiasticam inhabiles decernimus esse, & etiam inhibemus sub anathematis pœna, quam

ANNO CHRISTI 1310.

ex nunc in omnes contrarium facientes ferimus, eosdem in ecclesia Dei ulterius promoveri.

De injuriis & conviciatoribus: Ex concilio Aschaffenburgen.

Et quia de canonicis, & ceteris clericis, & aliis conviciatoribus, & percussoribus per prædecessorum nostrorum concilia, seu statuta nulla certa forma, & pœna præter eam quæ jure communi comprehenditur invenitur expressa, Nos attendentes quod plus timeri solet, quod specialiter injungitur, quam quod generaliter imperatur; approbatione totius concilii necessario duximus statuendum, ut canonicus qui suæ vel alterius ecclesiæ canonicum verbis probrosis affecerit per quartam; si vero convicia manifesta dixerit in prælatum per mediam partem anni a tractatu, & consortio sui capituli, necnon a perceptione fructuum suæ præbendæ penitus sit exclusus. Si quis autem canonicorum in prædictas personas etiam citra sanguinis effusionem manus injecerit temere violentas, pœnas prædictas dupliciter patiatur: pro vulnere vero hujus personæ ab aliquo canonicorum illato, si etiam nulla membri mutilatio ex tali vulnere fuerit subsecuta, sine omni remissione per præmissas pœnas quadtupliciter puniatur. Et insuper in utroque casu juxta suæ diœcesis arbitrio læso satisfaciat competenter, antequam restitutionis beneficium assequatur. Sed pro temeraria membri mutilatione omni beneficio ecclesiastico sit ipso jure privatus. Quæ omnia & singula circa alios clericos beneficiatos si personas ecclesiasticas prædictis modis lædant, vel lædantur ab ipsis juxta prædictam formam, & ordinem sub pœnis ejusdem præcipimus observari. Salvis tamen aliis pœnis in sacris canonibus contra temerarios violentarum manuum in clericos injectores expressis. Salvis etiam aliis juribus quæ vim vi repellere permittunt.

De pœnis qui episcopum percusserit.

Hoc sacro approbante concilio statuimus, ut si quis in hoc sacrilegii genus irrepserit, quod archiepiscopum, vel episcopum fuerit hostiliter insecutus, vel percusserit, aut cœperit, vel fieri jusserit, vel factum ratum habuerit, vel consilium dederit aut favorem; aut postea receptaverit, vel defensaverit eumdem, sicut reus criminis læsæ majestatis perpetuo sit infamis diffidatus, nihilominus bannitus sit intestabilis, & dentur cuncta ejus ædificia in ruinam. Et ut perpetuæ notam infamiæ perpetua ruina testetur, nullo tempore reparentur, nullus ei debita reddere, nullus ei in judicio respondere teneatur. Quid quod etiam in bonis ipsius inveniatur, ipsi ecclesiæ cujus est episcopus applicetur, & ex illis nihil transmittat ad posteros. Sed potius cum ipsis quodammodo damnentur, & sua si qua vero feuda, officium, vel beneficium spirituale, seu temporale ab aliquibus ecclesiis obtinet, sit ipsis ipso jure privatus, quæ sic libere ad ecclesias convertantur, quod ecclesiarum rectores cum ipsis pro sua voluntate disponant, quod si quis prædictorum filios habeat vel nepotes per rectam lineam descendentes beneficiatos quovis beneficio, sint eis ipso jure privati. Nulli præterea talium filiorum vel nepotum per virilem sexum descendentium ab eisdem alicujus aperiatur janua dignitatis, aut honoris ecclesiastici vel mundani. Et ut magis famosa sit ejus infamia ab omnibus actibus legitimis repellatur. Volumus etiam & statuto præsenti adjicimus, ut in executione prædicta, ut ex injectione manuum violenta ipso facto excommunicationis sententiam quis incurrat, & tam insecutor, quam alii supradicti tanti mali participes, quamdiu in sua contumacia perseveraverint, singulis diebus dominicis & festivis, pulsatis campanis, & candelis accensis per omnes illius ecclesias locis in quibus tantum fuerit facinus perpetratum, nec non civitatum & diœces. vicinarum excommunicati publice denuncientur. Nec ab alio quam a provinciali concilio vel a summo pontifice possunt absolutionem, præterquam in mortis articulo, obtinere. Cum autem fuerint absolvendi, primo sufficienter, & idonee caveant quod inferendæ pœnæ peribunt, & auxiliante domino pœnitentiam peragent. Injungendum deinde per omnes illius loci ecclesias principales vicinorumque locorum diebus dominicis & solemnibus incedant nudi coram populo, femoralia tantum habentes, & virgas seu ferulas ferentes in manibus, cum quibus per easdem ecclesias publice fustientur. Ituri postmodum ad sedem apostolicam, & ibidem acturi pœnitentiam per annum integrum, nec inde postmodum reversuri absque dicti archiepiscopi, vel episcopi læsi, seu sic offensi, & ecclesiæ suæ licentia speciali. Ceterum cum tales gratiam reconciliationis meruerint, beneficio absolutionis obtento indulgeatur eis licentia, ut sua & suorum injuriam persequantur, & debitorum illorum, quæ contracta fuerint de postmodum adquisitis repetitio non negetur. Præterea præcipimus, ut si præsides provinciarum domini, seu rectores sculteti, ac alii domini temporales civitatum, oppidorum, castrorum, villarum, & aliorum locorum contra præsumptores prædictos præsentis statuti tenorem districti observent, & faciant observari, quod si non fecerint tam ipsi, quam officiales eorum infra mensem, postquam res ad notitiam eorum pervenerit, eo facto sententiam excommunicationis incurrant. Civitates vero, & universitates aliæ, quæ talia præsumentes receptaverint, vel quæ in his consilium, vel auxilium dederint, vel infra mensem saltem taliter delinquentes, prout tanti facinoris enormitas exegerit, & facultas eis affuerit non duxerint puniendos, ecclesiastico subjaceant interdicto.

De pœnitentia, & de pœna confessorum revelantium confessiones. Ex concilio fritzlar.

In confessionibus audiendis maximam adhibeant diligentiam sacerdotes. Ita ut pœnitentibus usitata peccata, & communia singulatim; inusitata vero tantum per quasdam circumlocutiones caute perquirant, ne inexpertis detur materia, quod ante nescierant perpetrandi. Caveat autem omnino sacerdos, ne verbo, vel signo, vel aliquo modo prodat aliqualiter peccatorem. Sed si prudentiori consilio indiguerit, illud absque omni personæ expressione caute perquirat, quoniam qui peccatum in pœnitentiali judicio sibi detectum præsumpserit revelare, non solum a sacerdotali officio deponendum decernimus, verum etiam ad agendum pœnitentiam in arctum monasterium detrudendum. Verum quia quidam confessores, etsi personam confitentis non exprimant, circumlocutionibus confitentium, & peccati confitentis circumstantiis sub quodam generalitatis involucro indirecte

ANNO CHRISTI 1310.

cte publicant confitentem, Concilium proxime celebratum clarius elucidando, ſtatuimus, ut nullus ſacerdos expreſſa religione, conditione, ſeu ſtatu alicujus peccatum recitet confitentis, immo nec peccati qualitas, locus, ſeu vicinia perpetrati facinoris ſpecificetur ullo modo, cum ex hujuſmodi circumlocutionum indiciis auditoris induſtria perſonam interdum eliciat peccatoris, & ex ſpecificatione peccati humana fragilitas ad perpetrandum ſimilia forſitan provocetur.

De viſitatione infirmorum & confeſſione eorumdem.

Et quia plerumque infirmus confiteri ſua peccata, propter multorum præſentiam erubeſcit, id a ſacerdotibus præcipimus diſtrictiſſime obſervari, ut prius familiariter & ſecrete audiant confeſſionem ipſius, ſi mortis periculum non exiſtat, & poſtea ad eum cum devotione deferant, & reverentia cum habitu condecenti euchariſtiam ſalutarem.

De reconciliationibus pœnitentium.

Quia reconciliationis miniſterium vilipenditur a pleriſque, eo quod ad reconciliationem paſſim quilibet admittatur, niſi litteras plebani ſui, vel ſacerdotis exhibeat continentes utrum pœnitentiam injunctam ſibi vel ſaltem partem peregerit, & utrum vere penitens videatur. Nec ad reconciliationem recipiantur aliqui, niſi veſtem, & tonſuram habeant ſolemniter pœnitentis, ut ex his utrum vere & perfecte pœniteant, vel non, cognoſcantur.

Prohibemus etiam ne quis ſacerdos ab uno ſibi confitente de aliorum peccatis nominibus ſibi expreſſis inquirat. Et ne miſſas quas pœnitentibus procurandas injunxerit ipſemet celebrare præſumat, & pro vivis ne fiat aliquod tricenarium vel annuale.

De confeſſionibus audiendis. Ex concilio Moguntinen.

Quamvis eccleſia toleret, quod cum conniventia proprii ſacerdotis ſubditi plebanorum pro maturiori conſilio adipiſcendo, religioſis quibuſdam confiteantur interdum, nolumus tamen, immo ſacri concilii auctoritate ſub pœna excommunicationis jam latæ ſententiæ vetamus omnibus religioſis, ne ſubditos plebanorum, maxime autem beginas, & beckardos aut incluſas ac alias perſonas hujuſmodi communicent corpore domini, aut alia porrigant eccleſiaſtica ſacramenta parvulis, vel adultis. Hoc etiam ſub eadem pœna omnibus religioſis firmiter inhibentes, ut cum ſtationes & proceſſiones ſolemnes, quas obſervat eccleſia generalis, ex inſtitutione eccleſiæ & magnæ auctoritatis, & multæ opitulationis exiſtant, utpote in quibus dominus honoratur vocibus communibus, & placatur, ne populum abſtrahant ab eiſdem prædicatione, tunc temporis inſtaurandâ, immo in prædicationibus ſuis ſedule proponant eiſdem quod talibus tenentur intereſſe, & quod peccant ſe amplius ab hoc abſtrahendo. Et idem etiam populo frequentius exponant, quod ad matricem eccleſiam in præcipuis feſtivitatibus tenentur accedere, ac illam ſui præſentia honorare, a qua ſacramentorum gratia in eo quaſi ex fontali gurgite influit, & deſcendit. Ipſique tunc abſtineant ab omnibus allectivis, quibus abſtrahi poſſet populus, quo minus ad ſolemnitatem veniat ſuæ matris.

De indulgentiis in dedicationibus. Ex eodem concilio.

Præterea cum indulgentiarum nimietas claves eccleſiæ contemptibiles reddat, pœnitentialem ſatisfactionem enervet, pontificalem auctoritatem annihilet; generali concilio inhærendo ſtatuimus, quod nullus in dedicatione cujuslibet baſilicæ det indulgentiam ultra annum, ſeu ab uno epiſcopo ſive a pluribus dedicetur. Et in anniverſario xl. dies. In dedicationibus autem talium ac ordinum temporibus relaxare catenas, ac pœnitentes introduci omnino vetamus. Sed hoc fiet tantummodo in feſto cœnæ domini ad hoc ordinato.

Ex conc. Aſchaffenbur. alias fritz.

Sacerdotes frequenter moneant plebem ſuam, ut in initio xl. ad confeſſionem veniant, & ſaltem in reſurrectione Chriſti accipiant corpus dominicum, ſi velint inter catholicos reputari.

Ex concilio fritzlar.

Quia frequenter in pœnitentiis injungendis quidam caſus emergunt, qui propter ſacerdotum ignorantiam expediri non poſſunt, & qui etiam diſpenſationem epiſcopalem requirunt, ideo ſalubriter duximus ſtatuendum, quod quilibet epiſcopus eo quod propter occupationes multiplices ejus copia quandoque haberi non poteſt, unum pœnitentiarium juxta ſe habeat honeſtum, providum, & diſcretum, & nihilominus alium inſtituat in eccleſia ſua cathedrali, ut ſaltem ad ipſorum alterum recurſus in hujuſmodi caſibus habeatur, qui etiam in illis caſibus in quibus epiſcopi diſpenſandi obtinent facultatem, ipſorum auctoritate diſpenſent Archidiaconi quoque, archipresbyteri & plebani ſuis ſubditis plebanis in pœnitentiali judicio diſcrete injungant, ut in caſibus memoratis ſive occulti ſive manifeſti exiſtant, recurſum habeant ad pœnitentiarios ſupradictos, opportunum ab eis conſilium requirentes.

In furtu, rapina, uſura, fraude ante omnia injungant pœnitentibus, ut ſi poſſint ablata reſtituant; alias nulla valebit eis ſatisfactio ad ſalutem, cum non dimittatur peccatum, niſi reſtituatur ablatum.

De caſibus apoſtolicæ ſedi reſervatis.

Sunt autem tria peccata, quæ injungendis in ſatisfactionibus ſunt domino apoſtolico reſervanda, ſcilicet in clericos vel quoſcumque religioſos injectio manuum violenta; eccleſiarum, vel religioſorum locorum incendia; & ſimonia in ordine perpetrata. In aliis vero peccatis minoribus ſecundum quantitatem culpæ, & pluralitatem, confitentis poſſibilitatem, ſatisfactionem temperent ſacerdotes.

De caſibus epiſcopo reſervatis.

Statuimus quod ſacerdotes in ſatisfactionibus injungendis in religione ſedeant, majora majoribus reſervent, utpote homicidia, ſacrilegia, incendia, peccata contra naturam, concubitum

per-

ANNO CHRISTI 1310.

personarum conventualium in sacris ordinibus constitutarum. Incestus videlicet cum consanguinea vel affini, vel cum ea quæ votum castitatis emisit, publicæ injectiones manuum in parentes, oppressiones parvulorum, negligentia pereuntium in igne, vel in aqua natos amittentium, veneficia, perjuria solemnia, fidei fractores, votorum transgressores, simonia, adulteria, hæreses, apostasias, Maleficia eorum qui maleficiunt conjuges ne possent coire, vel qui procurant sterilitatem mulierum, vel abortum, falsarios qui sigilla litteræ, vel monetam falsificant, in hujusmodi peccatis, vel similibus detentos mittant sacerdotes ad episcopos absolvendos, nec absolvant, præterquam in mortis articulo, absque loci episcopi licentia speciali. Declarantes quod illi, quibus hoc duxerimus committendum, potestatem illud aliis personis non habeant committendi: in dubio autem consulent episcopum, vel ejus vices gerentes vel alios sapientes, quorum consilio pœnitentem absolvant, vel transmittant ad alium absolvendum.

De sententia excommunicationis.

Quia clerici & quidam laici vinculo excommunicationis astricti, fiducia finalis pœnitentiæ & absolutionis extremæ claves ecclesiæ contemnunt tempore sanitatis, hujus sancti concilii auctoritate statuimus, ut tales in extremis ad reconciliationis beneficium nullatenus admittantur dumtaxat sub proprio juramento, nisi idoneam cautionem præstent, quod sive moriantur sive convalescant per se, vel per suos, in quantum est ipsis possibile satisfaciant de commisso.

Ex eodem concilio.

Plerique clerici ac etiam alii cum excommunicatis publice communicasse contra conscientiam arguuntur, eo se prætextu malitiose se excusant, quod excommunicatio talium eis specialiter non fuerit nunciata. Unde necessario sancti approbatione concilii statuimus decernendo, ut postquam excommunicationis, vel interdicti sententiæ publice proferantur, & in cathedrali ecclesia synodo vel capitulo, vel alias in locis debitis solemniter promulgantur, non sit necessarium eas diversorum auribus inculcari, immo post publicationem hujusmodi singuli ad vitandum taliter excommunicatos, etiam si specialiter eis denunciati non fuerint, dummodo qualitercumque eis excommunicatio innotuerit, teneantur, cum talis ignorantia crassa sit penitus, & supina.

De injusta excommunicatione.

Quantæ præsumtionis & temeritatis existat, quod qui servare debent canonicas sanctiones, in quibus apertius continetur quod nullus aliquem sine rationabili causa excommunicare præsumat, eas frangere non formidant; pluresque non animo justitiæ, sed livore odii vel favore adversariorum excommunicationis vinculo innodantes nullus peritus ignorat: quare firmiter prohibemus, ne quis excommunicationis sententiam in aliquem, nisi competenti admonitione præmissa & præsentibus personis idoneis, per quas si necesse fuerit possit probari admonitio, promulgare præsumat. Et si prælatus contra hoc fecerit, & admonitus errrorem suum non revocaverit, per mensem ab ingressu ecclesiæ sit excluſus.

ANNO CHRISTI 1310.

De excommunicatione.

Si episcopus aliquem excommunicaverit certa de causa, denunciet vicinis episcopis per suas patentes litteras, ut excommunicatum faciant denunciari & vitari. Et tunc sine difficultate aliqua vicini episcopi excommunicatum faciant publice denunciari & vitari, & in diœcesibus suis arctius evitari. Si vero episcopi in hoc fuerint negligentes vel excommunicatis communicaverint, tamdiu cathedralium ecclesiarum canonici sibi non communicent, quamdiu huic salubri statuto præsumpserint obviare.

De his qui corpora mortuorum sepeliunt tempore interdicti: ex concilio aschaffenburg.

Item in quibusdam locis, ut accepimus, in tantum excrevit temeritas, & præsumptio laicorum, quod si quando auctoritate ordinaria seu delegata in terram, villam aut castrum interdictum generale ponatur, iidem laici officium sacerdotum, immo quod tunc temporis ipsis sacerdotibus est prohibitum, usurpare conantes, ut ecclesiasticam per hoc censuram magis elidant, apud loca taliter interdicta sepelire præsumunt in cœmeterio corpora mortuorum licet autem jam pridem contra præsumptiones hujusmodi inter alia sit provisum, ut non prius resumantur divina, quam tumulata sic corpora fuerint exhumata. Quia tamen per illos contra quos interdictum ponitur, antequam satisfaciant frequenter in pactum deducitur, ut exhumationis pœna ab ordinario seu delegato ante omnia simpliciter dimittatur, ne forte hujusmodi delinquentium temeritas hac occasione impunita remaneat, & per hoc ceteris detur audacia similia præsumendi, sacri approbatione concilii statuimus, & mandamus, ut quicumque ammodo intra cœmeterium loci interdicti aliquod corpus seu corpora defunctorum sepelire præsumpserit, ac qui talia præsumentibus opem vel operam quocumque modo exhibuerint, excommunicationis sententiam incurrant ipso facto, a quo nisi per solum metropolitanum vel diœcesanum, aut cui super hoc vices suas specialiter commiserint, absolvantur: metropolitanus vero vel diœcesanus, vel eorum in hac parte vicarius nequaquam ad impendendum talibus beneficium absolutionis procedant, nisi prius sepultis taliter corporibus exhumatis ecclesiæ & personis, quibus ex hoc injuria dinoscitur irrogata satisfactum fuerit competenter, & nisi super facta exhumatione & satisfactione præstita ordinarii, aut si copia ipsorum haberi non poterit, officialium suorum litteras absolvendi, ipsi pro testimonio exhibeant & ostendant.

Ex Concilio Moguntinen. domini Petri.

Juxta sanctorum patrum statuta excommunicatis nec vivis, nec defunctis communicare licet, & statim cum in suis ecclesiis parochialibus, vel in aliis, prout jura permittunt, denunciati fuerint, nominatim mox ab omnibus, tam ab exemptis, quam non exemptis debent vitari. Nec ex tunc aliquis, qui scire tenetur, credat se per ignorantiam excusari, cum talis denunciatio publica neque possit, neque debeat singulorum auribus inculcari.

De

De verborum ſignificationibus.

Intelligentia verborum ex cauſis dicendi, aſſumenda eſt; verba, quæ intentioni deſerviunt, ea etiam quæ in voce earum, quæ in anima paſſionum notæ ſunt, in omni ſermone ad communem verbi intelligentiam recurrendum eſt.

De regulis juris.

Sanctorum patrum regulis, & ſtatutis quilibet chriſtianus regatur in vita verbis, & factis ut ſciat & faciat quod acceptum eſt omnipotenti Deo, qui vivit, & regnat per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

Felicis recordationis domini Wernheri prædeceſſoris noſtri veſtigiis inhærentes, quædam ex ſtatutis ipſius perquam bona in hoc ſacro concilio duximus innovanda, cum moderatione infraſcripta, de fratrum noſtrorum conſilio ſtatuentes, ut archidiaconi & officiales earum civitatum, diœceſ. & provinciæ Mogunt. ſuper cauſis decidendis per ipſos certis finibus, quos præfatus dominus Wernherus archidiaconus, eccleſiarum Mogunt. & eorum officialibus poſuiſſe dinoſcitur ſc. ut de cauſis ſuper matrimoniis, eccleſiæ inveſtituris & uſuris, uſque ad ſummam viginti ſolidorum Mogunt. dumtaxat contra delinquentes ſtatuere ſint contenti, cauſis aliis diœceſanorum vicarii examini, & eorum officialium reſervatis. Quod ſi contrarium facere præſumpſerint, judicata per eos aliis quam in dictis caſibus ſint irrita ipſo jure, & nihilominus per ordinarios ipſorum a ſuis officiis ſuſpendantur.

Hoc ſacrum concilium domini Archiepiſcopi Petri Moguntin. habitum eſt Moguntiæ, anno domini milleſimo, trecenteſimo decimo, feria ſecunda, feria tertia, & feria quarta poſt dominicam, qua cantatur Jubilate deo.

☞ *In quarto volumine Conciliorum Germaniæ pag. 224. Vir Clariſs. P. Joſephus Hartzheim S. J. eorum collector poſt relatos hujus Concilii Canones hæc adjungit tamquam ſpectantia ad idem concilium.*

ROmani Pontificis juſſu tractata eſt Templariorum cauſa. Comparuit autem in Synodo, quemadmodum refert MS. L. (Latomianum) Hugo Comes Sylveſtris & Rheni, qui morabatur in Grunbach prope Meyſenheim cum xx. fratribus, ſub habitu ordinis probe armatis. Hi omnes, non quidem vocati, ſed ultro & ſubito in conſeſſum Patrum irrumpunt, omnibus attonitis. Archiepiſcopus viros conſiderans, ac violentiam timens, placide jubet, Commendator ut ſedeat, & ſi quid habeat in medium afferendum ut depromat. Qui clara & libera voce exorſus ſe ſuoſque confratres *inquit* intellexiſſe hanc Synodum ſui ordinis delendi gratia potiſſimum congregatam ex commiſſione Romani Pontificis: enormia enim quædam ſcelera, & pluſquam ethnica flagitia illis objici, quæ in privato deſignarent: quod ipſis ſane eſſet graviſſimum & intolerabile: maxime, quod non ordinarie auditi nec convicti condemnarentur. Quare coram iſta Patrum congregatione ſe *appellare & provocare ad futurum Pontificem, ejuſque univerſum clerum:* publice quoque proteſtari, eos qui propter talia flagitia alibi igni traditi eſſent & combuſti conſtanter pernegaſſe, ſe quidquam eorum deſignaſſe; atque in ea confeſſione tormenta & mortem perpeſſos. Immo Dei Opt. Max. ſingulari judicio, & miraculo eorum innocentiam comprobatam, quod albæ chlamydes ac rubicatæ Cruces, igni non potuerunt abſumi. Archiepiſcopus his auditis, ne tumultus ſuboriretur, proteſtationem eorum admiſit, ſeque cum Romano Pontifice acturum reſpondit, ut quieti eſſe poſſint, atque ita ad propria ſunt dimiſſi. Poſtea vero Petrus aliam commiſſionem obtinuit, juxta quam procedens, prædictos cenſuit abſolvendos. Actum Anno MCCCXI. Kalenda Julii, ut Nauclerus ex quodam Jacobo Moguntino tradit. *Hæc Serarius Moguntiacarum rerum L. V. in Petro archiepiſcopo 39. Quod ultimo loco hic ſubjungitur: Actum an. 1311. intelligendum videtur de anno, quo prædicti Templarii fratres abſoluti a Petro archiepiſc. fuerunt, non de tempore, quo in concilio Moguntinenſi compæruere.*

Templarii in Burgundia, Alſatia, Svevia, Francia orientali, Bavaria, Thuringia, Saxonia conſtituti fuere mandato apoſtolico capti, & examinati per tormenta, quorum plures fuere combuſti, atque extra patriam proſcripti, vel cœnobia aliorum religioſorum ingreſſi. *Serarius l. 5. Mogunt. rer. c. 39, pag. 850. ex MS. cod.*

☞

UTINENSE CONCILIUM

Ab Ottobono Aquilejenſi patriarcha

Anno 1310 celebratum.

COncilium iſtud primo quidem in diem octavam Epiphaniæ indixerat patriarcha; dein vero ad diem Dominicam poſt feſtum Purificationis B. M. V. prorogavit. Utraſque litteras quibus invitantur epiſcopi, tum quibus ad diem octavam Epiphaniæ; tum alteras ad diem Dominicam poſt feſtum Purificationis hic exhibeo ex Cl. P. de Rubeis Monum. Eccl. Aquilej. cap. 83. ex quo dein ſubdam rerum quarumdam in ea Synodo ſtatutarum documenta pauca quæ ſuperſunt.

Ottobonus Dei gratia ſanctæ ſedis Aquilegenſis patriarcha univerſis & ſingulis abbatibus, præpoſitis, decanis, plebanis, & aliis eccleſiarum rectoribus per Aquilegenſem civitatem & diœceſim conſtitutis ſalutem & benedictionem in Domino. Licet vobis tam propter guerrarum diſcrimina, quam alia ſupervenientia de variis cauſis gravamina, multa paſſis incommoda paterno compatiamur affectu; & libenter vitemus fatigare vos laboribus, vel expenſis: quia tamen quædam nobis ad præſens incumbunt, ſuper quibus nos decet & expedit veſtro & aliorum ſubditorum noſtrorum uti conſilio, generalem ſynodum in die octavæ epiphaniæ Do-

☞ Domini proximæ Utini ante tertiam decrevimus celebrare. Quare vos, & vestrum singulos requirimus, & primo, secundo, & tertio peremptorie commonemus; vobis nihilominus sub excommunicationis pœna præcipiendo mandantes, quatenus omnes & singuli præsentialiter, aut si qui forent legitimo impedimento detenti, per procuratores idoneos eidem synodo, præfata die, hora, & loco, interesse curetis: ut una nobiscum quæ ad honorem Dei, & pacificum & salubrem statum vestrum, & aliorum subditorum nostrorum pertinent, ordinemus.

ANNO CHRISTI 1310.

LITTERÆ PROROGATIONIS CONCILII

Ad diem Dominicam post festum Purificationis B. M. V.

Commissæ nobis sollicitudinis debito exigente, tam in exequendis apostolicæ sedis mandatis, quam ecclesiæ nostræ, immo omnium subjectarum nobis quovis jure ecclesiarum, eorumque rectorum, utilitatum promotionem, & indemnitatum provisionem vigilantiori cura intendere, solertiorique studio, ne vel saltem de inobedientiæ aut negligentiæ culpari vitio vel notari possimus, compellimur laborare. Ea propter cum, sicut per alias nostras litteras vobis notificasse recolimus, (*Priores indicantur ad synodum convocatoriæ epistolæ, quarum exemplum supra dedimus,*) per dominum nostrum summum Pontificem litteratorie simus in proximis Calendis Octubrii ad concilium generale vocati; in arripiendo itinere - - - multiplicibus evidentis utilitatis, & urgentis necessitatis causis suadentibus, tempus, impedimento cessante - - - anticipare decrevimus: prius tamen juxta apostolicarum litterarum tenorem provinciali nostro concilio convocato, quod etiam aliæ multæ justæ causæ non solum utiles, verum etiam rationabiles fieri persuadent. Intendentes igitur, proxima die dominica post instans Purificationis sanctæ Mariæ festum in terra nostra Utini nostræ diœcesis hujusmodi nostrum concilium divina favente gratia celebrare; fraternitatem vestram attente requirimus, & hortamur in Domino; vobis nihilominus in virtute sanctæ obedientiæ districte mandantes, quatenus eidem nostro concilio, prius tamen per vos veræ civitatis & diœcesis cleri exempti & non exempti ad providendum non solum super articulis in præfatis litteris apostolicæ sedis contentis, verum etiam super omnibus quæ tam in ipso nostro quam in prædicto domini papæ conciliis tractari debentur, ipsi clero utilia seu etiam necessaria, communiter & divisim convocata synodo, personaliter interesse curetis. Vobiscum omnia beneficia in vestra civitate & diœcesi per procuratores reverendi patris domini Petri de Columna sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalis acceptata, & eorum taxationem secundum decimæ papalis solutionem ferre nullatenus omittatis. Cæterum cum pro eo quod præsenti anno per Romanæ ecclesiæ inimicos, & nostros tam redditibus, quam aliis bonis nostris mobilibus universis potentialiter fuerimus spoliati; ad tam gravia inevitabilium expensarum, nobis occasione hujusmodi itineris incumbentium, onera nostræ nequaquam sufficiant facultates; vestra & aliorum Aquilegensis civitatis, diœcesis, & provinciæ clericorum subsidia, licet vestras & eorum ecclesias pluribus affici gravaminibus agnoscamus, cogimur implorare. Quare fraternitatem vestram requirimus propense, & rogamus; quatenus cum clero in dicto nostro concilio, vel saltem usque ad festum proximum Resurrectionis Dominicæ, circa cujus octavas annuente altissimo disposuimus hujusmodi nostrum iter arripere, nobis in tanto, ne incerta petitio dilationis præstet materiam, studeatis subvenire, quantum pro procuratione legati Apostolicæ sedis præstatis. In quo revera non potestis, nec debetis vos reputare gravatos; considerato, quod in octo annorum spatio, quo Aquilegensi sedi præsedimus; nec in nostro ad præfatam nostram adventu ecclesiam, quam debitis ultra viginti millia marcharum obligatam reperimus; nec in processu temporis, in quo propter multas & varias persecutiones tyrannicas pro defensione terrarum, bonorum, & jurium ejusdem ecclesiæ, ac tuitione ecclesiasticæ libertatis inæstimabiles expensas nos oportuit necessario facere; nullum subsidium ab aliquo suffraganeorum nostrorum habuimus; quandoquidem tam aliæ Ecclesiæ Italiæ, quam ultramontanæ multo majora, quam nostra gravamina sustinent, plures decimas uno anno plerumque solvendo. Sane hoc unum vos nolumus ignorare, quod si hujusmodi nostram petitionem subsidii tam justam, tamque rationabilem, & ex causa tam evidenti necessaria procedentem, contumaciter abnuendo excluseritis; contra vos, quantum de jure, ... Si vero illam reverenti animo, postulatum præstando subsidium, duxeritis admittendam; nostræ propitiationis favorem in vestris beneplacitis non absque divinæ pariter, & humanæ laudis titulo copiosius sentietis.

ANNO CHRISTI 1310.

Concilii acta perierunt; quod supereſt monumentum hoc geminum dat idem P. de Rubeis ex regesto Meliorantiæ Utini.

Die lunæ nono intrante februario in castro Utini super patriarchali palatio; dominus in Christo pater, & D. D. Ottobonus, Dei gratia sanctæ sedis Aquilegensis patriarcha, de consensu, consilio, & voluntate infrascriptorum prælatorum, ad provinciale concilium vocatorum, & ipsi cum eo, approbaverunt, ratificaverunt, & confirmarunt constitutiones Provinciales, quæ in alio præterito Concilio provinciali (*quod Aquilejæ anno 1307. habitum est*) lectæ, approbatæ, & confirmatæ fuerunt; nihil addentes, vel diminuentes eisdem. Nomina vero prælatorum, qui ibidem fuerunt, sunt ista; D. Rodulphus episcopus Tergestinus, D. frater Odoricus episcopus Petenensis ..... D. F. Johannes Rosacensis, D. F. Hermannus Sextensis, D. F. Albertus Sumaquensis Monasteriorum Abbates, D. F. Johannes Præpositus ..., D. Philippus præpositus S. Stephani de Aquilegia, D. Volricus Archidiaconus Karinthiæ, ac D. Odoricus de Glemona, D. Guido de Villalta, & Magister Walterius, canonici Aquilegenses; D. Guecemanus plebanus Bujæ, & plures alii.

Item in eodem instanti consultum, & ordinatum fuit per omnes prædictos: quod interdictum, factum contra D. Gilonem, qui se gerebat pro Archidiacono Aquilegensi, ac dominos, Warnerum de Cucanea & Ulvinum de Pramperch de eorum beneficiis, in statu remaneat usque ad generale concilium domini Papæ: & quod interim de eorum redditibus ecclesiasticis non respondeatur eisdem.

CON-

ANNO CHRISTI 1310.

CONCILIA IN GALLIA PLURA

In cauſa Templariorum

Anno 1310. celebrata.

TEmplariorum, quæ per hos annos maxime fervebat, cauſa, Gallicanos præſules ut ſæpe in concilia convenirent adegit. Horum conciliorum unius tantummodo Labbeus meminit; ſed potuit & alia connumeraſſe quæ illi ſufficiebat vetuſtus auctor chronici Rotomagenſis a ſe in Bibliotheca manuſcriptor. t. I. pag. 1307. vulgatus, qui hæc habet ad annum 1310. *Hoc anno factis proceſſibus per archiepiſcopum Senonenſem cum ſuffraganeis ſuis in provinciali concilio* (Pariſienſi, de quo pariter & Labbeus) *ab hoc de mandato apoſtolico concurrente contra Templarios fuerunt publice condemnati Pariſios quinquaginta quatuor ex eis, fueruntque relicti curiæ ſæculari & combuſti; & paulo poſt in concilio provinciali apud Albanectum Remenſis archiepiſcopus, & apud Pontiſaram Rotomagenſis archiepiſcopus in concilio Templarios condemnaverunt.*

EBORACENSE CONCILIUM

In cauſa Templariorum a Willielmo Eboracenſi archiepiſcopo

Anno 1310. habitum.

MEmorandum, quod nos Willielmus, permiſſione divina Ebor. archiepiſcopus, Angliæ primas, propter diverſa & ardua negotia, ſtatum & reformationem eccleſiarum & eccleſiaſticarum perſonarum noſtræ Ebor. diœceſeos & provinciæ contingentia; ac quædam alia, quæ nobis a ſede apoſtolica demandata fuerant, & quæ magnam deliberationem, conſilium, & tractatum requirebant; videlicet inquiſitiones faciendas tam contra ſingulares perſonas Templariorum, quam ordinem earumdem, ſuper certis articulis in litteris apoſtolicis nobis, & ſuffraganeis noſtris, ac aliis certis collegis nobis adjunctis, per prædictam ſedem deſtinati; quæ quidem litteræ apoſtolicæ, & earum executiones in regiſtro de intrinſecis cameræ noſtræ, annis pontificatus noſtri quarto & quinto regiſtrantur; noſtrum concilium provinciale in eccleſia noſtra Ebor. viceſimo die menſis Maji, anno Domini MCCCX. & pontificatus noſtri quinto, habita ſuper iis deliberatione non modica, jure ordinario duximus celebrandum. Ad quod venerabiles fratres noſtros A. Dunelm. J. Carliolen. & Thò. Candi-

Caſæ epiſcopos, noſtræ Ebor. eccleſiæ ſuffraganeos, decanum & capitulum eccleſiæ noſtræ Ebor. ac cæteros decanos, archidiaconos, præpoſitos, archipresbyteros, & capitula cathedralium & collegiatarum eccleſiarum, abbates, priores exemptos, & non exemptos ejuſdem noſtræ diœceſeos & provinciæ, ſub formis & tenoribus infraſcriptis fecimus evocari.

Willielmus, providentia divina Ebor. archiepiſcopus, Angliæ primas, venerabili fratri noſtro domino A. Dei gratia Dunelm. epiſcopo, ſalutem, & fraternæ charitatis in domino continuum incrementum. Ut omnis ſtatus eccleſiaſticus, & ſacræ regulæ diligenter valeant cuſtodiri, ſtatutum exiſtit, ut provincialia concilia convocentur, in quibus emergentia negotia diſcutiantur, & debite corrigantur; quæ etſi ſecundum jura fieri debeant omni anno, tunc tamen eſt præcipue circa ea diligentiori ſtudio laborandum, cum emerſerint negotia graviora; præſertim talia, ex quibus in Chriſti populo enorme ſcandalum generatur. Sane quantus clamor aſcenderit his diebus contra ordinem militiæ Templi, ipſiuſque ordinis ſingulares perſonas ſuper hæreſi, idololatria, perfidia, & aliis enormitatibus, jam fatis eſt per mundi climata divulgatum. Pater ſiquidem ſanctiſſimus dominus Clemens, divina providentia, papa quintus, hujus clamore ſæpius excitatus, a nonnullis fratribus ipſius ordinis, coram ſe ad judicium evocatis, ſuper præmiſſis diligentius inquiſivit; quorum multi coram eodem domino papa patribuſque reverendis dominis cardinalibus, prædicta flagitioſa crimina ſponte judicialiter ſunt confeſſi. Idem quoque dominus papa ſuper præmiſſis intendens ulterius procedere, juxta canonicas ſanctiones, cum commode nequeat a ſingulis ordinis ſupradicti perſonis inquirere per ſeipſum, onera ſua partiri volens cum aliis prælatis inferioribus, qui in parte ſollicitudinis ſunt vocati, nobis per apoſtolica ſcripta mandavit, ut ſub certa forma contra ſupradictum ordinem, & ipſius ſingulares perſonas judicialiter procedamus. Ut igitur tam prædicta, quam alia, quæ noſtro incumbunt officio, cum conſilio ſaniori plenius exequi valeamus, diſpoſuimus, Deo duce, viceſimo die menſis Maji in eccleſia noſtra Ebor. provinciale concilium celebrare. Quocirca fraternitati veſtræ injungimus & mandamus, quatenus tam in eccleſia veſtra, quam in aliis collegiatis eccleſiis, necnon monaſteriis conventualibus per totam veſtram diœceſim conſtitutis, hæc faciatis ſolemniter publicari. Citamus etiam vos peremptorie, & per vos, univerſos abbates, prioreſque abbates proprios non habentes, ac tam eccleſiæ veſtræ, quam aliarum collegiatarum veſtræ diœc. decanos, archidiaconos, & præpoſitos, necnon capitula, quod tam vos, quam prædicti abbates, priores, decani, archidiaconi, & præpoſiti perſonaliter, capitula vero per procuratores ſufficienter inſtructos, dictis die & loco, cum diebus continuandis & prorogandis, coram nobis compa-

☞ reatis, & compareant, super proponendis in concilio tractaturi, salubre consilium impensuri, necnon ea, quæ statuta, ordinata, & facta fuerint, humiliter admissuri; ac etiam efficaciter impleturi, facturi, & recepturi, quod consonum fuerit canonicis institutis. Vos etiam præmunimus, & cæteros per vos citandos præmuniri mandamus, quod absentes in termino dicto, nisi propter evidentes causas & rationabiles, de quibus fidem faciant, licite fuerint impediti, tamquam inobedientes & contumaces, juxta juris exigentiam puniemus. Qualiter autem hoc nostrum mandatum fueritis executi, nos dictis die & loco distincte & aperte certificare curetis per litteras vestras patentes, harum seriem continentes. Dat. London. II. die Martii, anno gratiæ MCCCIX.

ANNO CHRISTI 1310.

A C T A.

Quo die 20. mensis Maji, missa de sancto spiritu solemniter celebrata, postmodumque nobis Archiepiscopo Ebor. una cum venerabilibus fratribus nostris Carliolen. & Candidæ Casæ episcopis, nobiscum pontificalibus indutis; archidiaconus Nottingham. & Clyvelan. personaliter; archidiacono vero Ebor. per magistrum Radulphum de Conygsburgh; archidiacono Eastryding. per Gulielmum Arnald de Monte Sicco, procurat. substitut. Bertrandi de Rupe, procurator. principal. domini Bertrandi de Fargis, archidiaconi Eastryding. prædicti; & archidiacono Richmond. per magistrum Joannem de Skyrne, substitutum magistri Celestini de Verona, procurator. domini archidiaconi Richmond. ipsis archidiaconis in partibus transmarinis existentibus; ac priore Dunelm. per fratres Reginaldum de Barneby, & Joannem Luterel., dictæ domus Dunelm. confratres & commonachos, procuratores suos legitime constitutos; comparentibus & abbatibus, prioribus, archipresbyteris, necnon procuratoribus cathedralium & collegiatarum ecclesiarum nostrarum, & aliis viris ecclesiasticis, cum multitudine copiosa in ecclesia nostra Eborac. consistentibus, venerabilem fratrem nostrum dominum Dunelm. episcopum non comparentem, propter reverentiam patriarchalis dignitatis, quam obtinet, ac etiam propter notoriam invaletudinem corporalem ad præsens habuimus excusatum. Proposito itaque verbo Dei, articulos in ipso concilio A nostro tractandos & expediendos præfato clero nostro exposuimus viva voce. Lectis etiam postmodum quibusdam litteris apostolicis super inquisitionibus contra singulares personas Templariorum, & ipsorum ordinem faciendis, ac etiam litteris citatoriis & certificatoriis, tam Carliolen. & Candidæ Casæ episcoporum suffraganeorum nostrorum prædictorum, quam capituli ecclesiæ nostræ Ebor. & officialis nostri Ebor. cui eamdem citationem in diœcesi nostra prædicta commisimus faciendam; ipsisque sic citatis & de mandato nostro præconizatis, & pro majori parte personaliter, & sufficienter comparentibus; quibusdam vero ex eis diversas excusationes & impedimenta per procuratores B speciales proponentibus, illis, in quantum legitima erant, admissis, super processu contra non comparentes faciendo usque in crastinum duximus deliberandum; præfigentes eidem clero nostro eumdem diem crastinum, coram nobis in capitulo nostro Ebor. ad proponendum, dandum, & exhibendum in scriptis articulos & capitula, contingentia statum & correctionem ecclesiarum & ecclesiasticarum personarum, & alia, quæ in hoc concilio nostro debebunt, & poterunt reformari.

ANNO CHRISTI 1310.

Quo die crastino in capitulo ecclesiæ nostræ Ebor. præfato clero coram nobis comparente, propositis etiam & expositis eidem clero quibusdam articulis, statum singularem personarum, & ordinem Templariorum, ac statum C nostræ diœcesis & provinciæ tangentibus, quos propter arduitatem eorum absque majori deliberatione ad plenum non potuimus ad præsens, ut toti videbatur concilio, expedire; non comparentibus, juxta citationem factam, contumacibus reputatis, pœnaque eis infligenda nobis specialiter reservata, aliud provinciale concilium tempore quod competens nobis videbitur, celebrandum, de consensu & voluntate præsentis concilii decrevimus convocandum. Postmodum vero, habita deliberatione cum concilio nostro pleniori, aliud concilium provinciale in ecclesia nostra beati Petri Ebor. ad tractandum, ordinandum, & faciendum ulterius in D negotio supradicto, & aliis statum & reformationem ecclesiæ nostræ Ebor. prædictæ contingentibus 9. Cal. Junii, cum continuatione & prorogatione dierum subsequentium duximus convocandum.

CANTUARIENSIS PROVINCIÆ

Concilium pro ecclesiarum juribus servandis intactis

Anno 1310. habitum.

Ann. 1310. Affert Wilkins Conc. Brit. t. II. pag. 401. ex regist. Cantuar. Prov. Ibid. pag. 345.

„ COncilii hujus acta quidem supersunt nu-
„ la; loco vero actorum damus sequen-
„ tem excommunicationis sententiam quam so-E
„ lemni & publico ritu tulit Robertus Cantua-
„ rienſis archiepiscopus ex sententia concilii pro-
„ vincialis nuper celebrati.

Anathematizatio facta in ecclesia Christi Cantuar. per dominum Robertum archiepiscopum pontificalibus indutum, die dominica infra octavas nat. B. Mariæ, A. D. MCCCX. præsentibus domino Aniano Bangor. episcopo pontificalibus induto; ac etiam...priore & conventu ecclesiæ Cant. sacris vestibus indutis & omnibus rectoribus, vicariis, & presbyteris paroch. civitatis Cant. superpelliciis indutis, prælatis cæreos, & aliis candelas accensas in manibus suis tenentibus.

In Dei nomine. Amen. Nos Robertus, permissione divina Cantuar. archiepiscopus, totius Angliæ primas, ad perpetuam rei memoriam. Cura sollicitudinis pastoralis propensius nos admonet, continua instantia, & curiosa sollicitudine attente ac specialiter vigilare, ut status ecclesiasticus hujus nostræ sanctæ Cant. ecclesiæ, ad divini nominis laudem, per nostræ operationis ministerium salubriter in Domino dirigatur. Sane ad incolarum omnium hujus regni

gni & aliorum notitiam credimus perveniſſe, quod ſancta Cant. eccleſia, ad cujus regimen Dei miſeratione ſumus, licet inſufficientibus meritis, evocati, adverſa ſæpius pertulerit & perferat, quod diris oppreſſionibus repetitis malleis, crebriſque concuſſionibus ſubjacuerit & ſubjaceat in præſenti, adeo ut procellis intumeſcentibus, ipſa Chriſti Dei eccleſia, quam non tantum ipſe Deus & ſancti patres, ſed etiam principes ſæculares multis privilegiis muniverunt, deterioris conditionis videtur exiſtere, quam ſub Pharaone ſacerdotium fuerat, qui divinæ legis notitiam non habebat; cum ille, omnibus aliis perſonis ſervitutibus ſubactis, ſacerdotes & poſſeſſores eorum dimiſerit in priſtina libertate; ideoque ultra omnes occidentales eccleſias cum Jeremia poterit lamentari: *Facta eſt quaſi vidua domina gentium*: & quod ſubjungitur: *Sacerdotes ejus gementes, & ipſa oppreſſa amaritudine*. Eapropter in noſtro provinciali concilio, quod nuper celebravimus, fuerat inter alia concorditer ordinatum, quod ſtatuta & ordinationes ven. memoriæ Ottonis & Ottoboni, in Anglia apoſtolicæ legationis fungentium officio, necnon & bonæ memoriæ Stephani, olim hujus eccleſiæ Cantuar. archiepiſcopi, noſtri prædeceſſoris, quæ & quas pro reformatione ſtatus eccleſiaſtici contra eccleſiaſticam libertatem, gravibus oppreſſi oneribus & inimicis, * ac intolerabilibus afflicti injuriis, deliberatione provida, ſalubri & perutili duxerant providenda; & inſuper caſus, quibus majoris excommunicationis ſententia per ſacros canones infligitur, ipſo facto per nos, & ſuffraganeos noſtros, ſeu noſtros, & ipſorum commiſſarios in noſtris eccleſiis cathedralibus, in quatuor anni feſtis principalibus, & nihilominus in ſynodis & congregationibus cleri & populi univerſis, aſtante fidelium multitudine, publice divulgentur; quodque per....decanos, archipresbyteros, præpoſitos, archidiaconos & ipſorum officiales, vel commiſſarios in ſuis quatuor capitulis principalibus, eccleſiiſque ſibi ſubjectis, per rectores & vicarios eorumdem in eiſdem feſtis principalibus, dum miſſarum ſolemnia celebrantur, deinceps annis ſingulis publicentur, ne prætextu ignorantiæ ſtatutorum, vel excommunicationum hujuſmodi, quiſpiam ſe valeat excuſare; & quod locorum ordinarii eadem faciant per cenſuras eccleſiaſticas firmiter obſervari. Cum igitur glorioſus martyr beatus Thomas, hujus ſanctæ eccleſiæ Cant. archiepiſcopus, qui pro jure hujus ſanctæ eccleſiæ ſpecialiter in hac ſancta eccleſia martyrium ſuſtinuit glorioſum, modicum antequam pateretur, eccleſiam hanc ſanctam, cum omnibus ſuis juribus & libertatibus ſub Dei & ipſius protectione ſubjecerit, & ſub perpetuo anathemate prohibuerit, ne quis jura ſua aliquo integumento, vel cauſa alienare præſumeret; raptoreſque & alienatores poſſeſſionum, dignitatum, rerum detentores, conſentaneos, & participes uſque ad condignam ſatisfactionem anathemate perpetuo duxerit condemnandos; ulterius adjiciens, ut ſi quis hanc eamdem ſanctam eccleſiam in aliquo vexare, vel ipſius libertates diminuere præſumeret, æternam Dei & ipſius martyris maledictionem haberet, niſi ante mortem condignam eccleſiæ ſatisfactionem faceret, cum reſtitutione debita ablatorum: ſanctique patres tam in conſilio Oxon. quam olim in regia aula apud Weſtm. ad invicem congregati, regio accedente conſenſu, omnes illos, qui eccleſias malitioſe ſuo jure privare præſumunt, aut per malitiam libertates earum infringere, vel perturbare contendunt, excommunicationis vinculo duxerint innodandos; ac in quondam domini Ottoboni, apoſtolicæ ſedis legati in Anglia, conſtitutionibus ſit ſtatutum, quod ſi in domibus, maneriis, grangiis, vel aliis hujuſmodi locis ad perſonas eccleſiaſticas, vel ipſas eccleſias pertinentibus, accedens quiſquam præter permiſſionem aut voluntatem duorum, vel eorum, qui ſunt hujuſmodi rerum cuſtodiis deputati, conſumere, vel auferre, aut contrectare præſumpſerit, ipſo facto ſit excommunicatione ligatus. Porro, ut prædictæ ſententiæ, quæ modicum a quampluribus formidantur, ſed potius contemnuntur, eo amplius tranſgreſſores & ſacrilegos a ſuis maleficiis faciant reſilire, quo ſolemnius fuerint publicatæ; omnes & ſingulos, cujuſcumque conditionis fuerint, aut ſtatus eccleſiaſtici, vel mundani, qui proibitionem, anathematizationem, æternam maledictionem Dei, & ipſius martyris glorioſi, prædictas excommunicationum ſententias multiplices non verentes, jura hujus ſanctæ eccleſiæ rapuerunt vel invaſerunt, rapiunt vel invadunt, res ipſius detinuerunt invite vel detinent, hanc eccleſiam vexaverunt aut vexant, libertates ipſius diminuerunt vel diminuunt, ipſam ſuo jure privaverunt vel privant, ejus libertates infringere vel perturbare per malitiam contenderunt ſeu contendunt, ſeu ad domos, maneria, vel grangias, aut alia loca hujuſmodi ad hanc ſanctam eccleſiam pertinentia, temere, ſacrilege accedentes, blada decimarum vel fructuum eccleſiaſticorum in eiſdem domibus, maneriis, grangiis, ſeu aliis hujuſmodi locis recondita conſumpſerunt vel conſumunt, abſtulerunt vel auferunt, contrectaverunt vel contrectant contra eorum voluntatem, qui dictarum decimarum, & fructuum eccleſiaſticorum deputantur cuſtodiis, declaramus, pronunciamus & publicamus æternam maledictionem Dei, & beati Thomæ martyris, necnon & excommunicationum prædictas ſententias damnabiliter incurriſſe, quemadmodum, ut præmittitur, in ſuis caſibus ſunt prolatæ. Et omnia præmiſſa nihilominus innovantes, eoſdem, ac omnes alios, domini regis & reginæ perſonis, & eorum liberis dumtaxat exceptis, qui præmiſſa vel præmiſſorum aliquid in futurum præſumpſerint attemptare, cum ſuis fautoribus & adjutoribus, niſi infra quindecim dierum ſpatium Domino & eccleſiæ pro commiſſis debite ſatisfecerint, perpetuo anathemati ipſo facto decernimus & ſtatuimus ſubjacere. Quiſquis igitur jura hujus ſanctæ eccleſiæ rapuerit vel invaſerit; res ipſius diminuerit, vel injuſte detinuerit; ipſam eccleſiam vexaverit; vel ejus libertates diminuerit; ſuo jure privaverit; ipſius libertates infregerit, vel perturbare contenderit, blada decimarum vel fructuum eccleſiaſticorum aliorum in domibus, maneriis, grangiis, vel aliis locis hujuſmodi ad hanc ſanctam eccleſiam ſpectantibus, recondita, conſumpſerit, abſtulerit, vel contrectaverit contra voluntatem eorum, qui dictarum decimarum & fructuum eccleſiaſticorum cuſtodiis deputantur, perpetuo anathemate atque excommunicatione, ut prædicitur, damnatus, cum impiis, qui non reſurgunt in extremo judicio reputetur: omnipotentis Chriſti Dei, contra cujus nequiter attemptat eccleſiam, contra ſe ſentiat iram, & furorem apoſtolorum beatorum Petri & Pauli, & ſanctorum omnium, quorum corpora in hac ſan-

ANNO CHRISTI 1310.

☞ ſancta eccleſia conquieſcunt ; fiat hæreditatio ejus deſerta , & tabernaculis ejus non ſit , qui ANNO CHRISTI 1310. inhabitet ; filii ejus fiant orphani , & uxor ejus vidua ; commotus amoveatur ipſe , atque filii ejus , & mendicent , ac ejiciantur de hæreditationibus ſuis ; diripiant alieni labores ejus , orbis terrarum pugnet contra eum , & cuncta elementa ſint ei contraria ; omnium ſanctorum merita illum confundant , & in hac vita ſuper eum apertam vindictam oſtendant. Fiat, Fiat, A amen . Obſervatores autem jurium & libertatum hujus ſanctæ eccleſiæ Chriſti Dei , cujus eſt hæc ſancta eccleſia , gratia protegat & defendat , & auctoritas apoſtolorum dictorum Petri & Pauli , ac merita glorioſi martyris Thomæ , & omnium ſanctorum , quorum corpora in hac eccleſia , & locis aliis conquieſcunt , abſolvant ab omnibus vinculis peccatorum , & ad vitam æternam faciant feliciter pervenire . Amen.

CONCILIUM PROVINCIALE

Biterris celebratum ſub Ægidio Narbonenſi archiepiſcopo.

Ex duobus MSS. codicibus illuſtriſſimi epiſcopi Biterrenſis , altero illuſtriſſimi Marchionis Daubais .

SAnctorum patrum & canonicarum ſanctionum inſtitutionibus & præceptionibus informati , nos ÆGIDIUS permiſſione divina ſanctæ Narbonenſis eccleſiæ archiepiſcopus in concilio provinciali noſtro Biterris conſtituti , venerabilibus fratribus ſuffraganeis noſtris præſentibus , &c. Cupientes aliqua propter trangreſſorum audaciam reformare , & mores prout poſſibilitas aderit reformare , prædeceſſorum noſtrorum veſtigiis inhærendo , de eorumdem fratrum noſtrorum conſilio & aſſenſu , infraſcripta duximus diſponenda , & etiam declaranda .

I. *Tonſura qualiter conferri debeat .*

In primis quia vigilanti ſtudio eſt ſollicite C præcavendum , quod ad ſortem Domini tales aſſumantur , & clericali militiæ *adſcribantur* , qui veriſimiliter velint & valeant Dei ſervitio applicari , ſollicite provideant ordinantes , quod ad promovendum ad primam clericalem tonſuram conſtitutio domini Bonifacii papæ VIII. ſuper tonſurandis ad clericatum edita irrefragabiliter obſervetur , & diligentem cautelam adhibeat ordinator , ut talem ad clericatum aſſumat , qui clericatum ex devotione cupiat , non ex fraude : & quod non ſit expers ſcientiæ , aut legendi pſalterium , & ea ſciendi quæ in tali promotione viderit expedire , & quod nullo irregularitatis vinculo ſeu juris impedimento , propter quod tonſurari non debeat , ſit detentus. D

II. *De quatuor minoribus ordinibus .*

De promovendis ad quatuor minores ordines ordinator provideat , quod ſciant pſalterium legere , ſpecialiter epiſtolas & lectiones , & exorciſmos , & cantare antiphonas & reſponſa .

III. *De ſubdiaconatu .*

Porro quia mittentem manum ad aratrum ſic coaptari oportet , ne cum retro reſpicere non poſſit , ſit inhabilis regno Dei , magnopere provideri oportet , quod ad ſubdiaconatus ordinem promovendi ſciant in legendo & cantando in eccleſia officiare , & ſaltem in grammaticalibus aliqualiter ſint inſtructi : & tam illi quam alii ad alios ordines promovendi ſuæ promotionis receptæ litteras ordinatoribus adhibeant & oſtendant , ut provideat ne per ſaltum eos promoveri contingat .

IV. *De diaconatu .*

Et quia diaconatus ordo frequenter ſupplere & coadjuvare in aliquibus poteſt officia ſacerdotis ; cum cautelæ ſtudio eſt agendum , ut ordinator provideat quod ad diaconatus ordinem promovendi , ultra prædicta , ſciant intelligibiliter legere epiſtolas , homilias & evangelia , & conſtruere competenter .

V. *De ſacerdotio .*

Sane quia in ſacerdotalis officii miniſterio , in quo majus periculum vertitur , cautius eſt agendum , ſummo ſtudio eſt cavendum , quod tales ad ſacerdotium aſſumantur , qui ex morum gravitate , & litterarum ſcientia alios valeant erudire : & ſecundum canones deberent ſcire ſaltem (1) ſacramentorum librum , lectionarium , antiphonarium , (2) baptiſmum , canones pœnitentiales , & alia multa in canonibus contenta : alias nomen ſacerdotis ſeu presbyteri non merentur habere : ordinator tamen in promotione ad ſacerdotium proſpiciat & advertat , quod promovendus ſciat evangelia . ſeptemque peccata mortalia , articulos fidei , & decem præcepta legis deſignare ; prout promotori rationabiliter videbitur faciendum .

VI. *De interſtitiis .*

Quia vero inexpertos & non probatos difficile eſt Dei ſervitio applicari , & periculoſum eſt ſic milites ſeu tirones ſtigma non habentes ad certamen mittere bellicoſum , ſolemniter provideri oportet , quod in ordinatis & promotis ad ſacros ordines competentis temporis interſtitia obſerventur : ne uno ſuſcepto ordine ad alium proximis & ſucceſſivis quatuor ordinibus quaſi ſub quodam impetu . . . . cauſæ neceſſitatis E expoſcat .

VII.

(1) Sacramentorum liber eſt codex orationes & preces ad ſacram liturgiam ſpectantes continens , qualem ſcripſere Gelaſius , & Gregorius magnus ſummi pontifices .

(2) Baptiſmi nomine hic intelligi videtur liber Ritualis continens ordinem conferendi baptiſmatis & alia hujuſmodi .

VII.

Provideatur insuper, ne aliquis tonsurandus ad clericatum, vel ad ordines promovendus, mittatur ab uno episcopo ad alium, nisi fuerit per suum ordinarium examinatus, & ut dignus approbatus, de quibus in littera quam ad ordinatorem diriget, expressa mentio habeatur.

VIII. *De clandestino matrimonio.*

Quia per multorum fraudes & malitias nedum ea non servando ludibrio fiunt, expedit circa ea de competenti remedio provideri; hinc est quod sicut clamor validus nostris auribus insonuit, multi suum affectum sequentes, & Deum ac ordinationem ecclesiasticam aspernentes, clandestina matrimonia contrahunt, & frequenter lite pendente coram ecclesiastico judice, etiam contra interdictum ecclesiæ, & ecclesiastici judicis officium, seu binas nuptias seu matrimonia de facto contrahunt, in eorum animarum periculum & scandalum plurimorum. Quod autem sit prius & quod posterius vix aut nunquam poterit haberi certitudo; non attendentes quod per legem notantur infamia, & per canones proles ex tali conjugio clandestino suscepta nonnunquam legitimo impedimento detenta illegitima censeatur, & quod nihilominus excommunicationis sententia valeant innodari: propter quod exacta diligentia per officiales & ecclesiasticos judices contra tales procedatur, & aliter secundum jura puniantur, quod per pœnam se deliquisse cognoscant, & de commisso pœniteant; ut sint aliis in exemplum. Ad hoc vero cum nonnulli clandestina matrimonia, & quandoque nefarias nuptias perficere nequeant juxta votum, fraudes excogitant per quas venire valeant ad intentum: ita quod occulte & sub dolo vadunt ad aliquas domos religiosorum quorumdam, vel ad alias ecclesias seu capellas parochialium sacerdotum, vel suorum ordinariorum non petita licentia, nec obtenta, sed suos parochiales fugientes, ad alienos divertunt sacerdotes pro benedictione nuptiali habenda, quæ potius maledictio dici debet: contra quos, cum tantam malitiam, ecclesiæ contemptum, sine nostro & eorum animarum periculo impune sub quodam velamine pertransire, seu connivere aliqualiter nequeamus; dignum duximus animadversione condigna procedere, ut in eo in quo gravius delinquunt, gravius puniantur. Et ideo ipsos taliter omissis suis parochialibus sacerdotibus, eorum seu ordinariorum suorum licentia non obtenta, pro prædictis ad alios recurrentes, ipsos quoque taliter sub tali fraude conjungentes, seu talem benedictionem sive solemnizationem matrimonialem impendentes, eosdem, eorumque consiliarios, & fautores, consilium & auxilium ad prædicta frauduleuter impendentes, eosdem post publicationem præsentis constitutionis in ecclesiis nostræ Narbonensis provinciæ, solemniter factam excommunicationis sententiam incurrere volumus ipso facto.

IX. *Contra testimonium falsum.*

Recolentes quod testis falsidicus Deo, parti & judici obnoxius existit; quia præsentiam Dei spernit, & judicem elidit, & graviter partem lædit; comperto quod juramenti religio sic transacta, proh dolor! contemnitur, & perjurii reatus in his partibus nimirum inolevit: licet contra tales perjuros jura insurgant, & per statuta provincialia prædecessorum nostrorum alias sit provisum: quia tamen non releguntur frequenter, quasi in oblivione sunt deducta non sine gravi periculo animarum: volumus & mandamus, quod contra tales juramenti transgressores, secundum tenorem statuti provincialis concilii per bonæ memoriæ dominum PETRUM prædecessorem nostrum editi procedatur. Cujus statuti capitulum sequitur in hæc verba. „Item „ cum juramenti religio peccatis exigentibus, „ fere ab omnibus in istis partibus contemnatur, contra hujusmodi contemptores aliquid „ severitatis pro salute animarum ipsorum duxit concilium statuendum: videlicet ut quicumque in transgressione juramenti de cetero manifeste deprehensus fuerit, in ecclesia „ publice denuncietur esse perjurus. Quod si „ admonitus satisfacere noluerit, tuns excommunicetur, & excommunicatus nuncietur accensis candelis & pulsatis campanis singulis „ diebus dominicis & festivis, & denuncietur „ intestabilis & infamis, & nec ad testificandum vel ad testimonium vel ad alios actus „ legitimos admittatur." Et idem de falsis testibus observetur, nos vero verbum præmissum *intestabilis*, non ad testamentum, sed ad testimonium dumtaxat referri & intelligi declaramus.

X. *Contra pactum pro sepulturis & benedictionibus nubentium.*

Item cum a fide dignorum relatione audiverimus, quod in multis locis nostræ provinciæ rectores & sacerdotes ecclesiarum in exequiis & sepulturis defunctorum, & benedictionibus nubentium fraudem committunt, quæ labem continet simoniæ: videlicet quod divinum officium celebrare & obsequium impendere in prædictis omnino recusant, donec per pactum & juramentum vel per fidejussores, vel alias eis tantum fuerit in solutione eorum, quæ sibi dari volunt, facienda, eisdem in suæ perversitatis pallium consuetudinem allegantibus, contra prohibitionem expressam concilii generalis. Cum vero dicta consuetudo dicenda sit potius corruptela, dictam fraudem penitus fieri prohibemus; sed impenso pure divino obsequio, laudabiles consuetudines observare volentes, per censuram ecclesiasticam compelli volumus & aliis remediis opportunis.

XI.

Item provideatur quod nulli sacerdoti alterius diœcesis sine litteris commendatitiis seu dimissoriis proprii episcopi seu vicariorum suorum generalium cura parochialis ecclesiæ committatur, ne aliquis sacerdos advena & ignotus, sine litteris proprii episcopi vel vicariorum suorum testimonialibus, permittatur missam publice celebrare.

XII. *De residentia rectorum in suis ecclesiis.*

Item super residentia in parochialibus ecclesiis facienda provideatur sollicite, ut rectores earum gregis sibi commissi diligenter gerere curam possint, & ecclesiæ hospitalitate & aliis necessariis & divinis obsequiis non fraudentur: & rectores ipsarum domos in suis ecclesiis &

ad-

ANNO CHRISTI 1310.

administrationibus habeant competentes, in quibus eorum prælati honeste & benigne recipi valeant, ut melius & plenius possint visitationis officium exercere. (1)

XIII. *Contra exercentes officium chirurgiæ.*

Cum propter pericula quæ in practica sive exercitio artis physicæ frequenter occurrunt; religiosi vel presbyteri, præsertim ecclesiastica beneficia obtinentes non debeant se ingerere ad exercitium seu practicam dictæ artis, nec publice exercere officium medicorum, nec sæcularibus negotiis se immiscere; idcirco statuimus & mandamus sub pœna interdicti, quam in contrarium facientes, monitione præmissa, in his scriptis, quod nullus presbyter nullusve religiosus amodo se ingerat ad exercitium sive practicam dictæ artis, nec officium exerceat medicorum, absque speciali licentia a nobis petita & obtenta, nisi quatenus hoc eisdem permittitur per canonicas sanctiones.

XIV. *Quod nullus vendat reditus ecclesiæ.*

Item statuimus monendo, omnes rectores seu priores cum cura vel sine cura, quod nullus vendat reditus ecclesiæ suæ ad pecuniam absque nostra licentia speciali petita & obtenta, exceptis carnalagiis, alioquin contra inobedientes tulimus sententiam interdicti, propter damnificantes, quæ dictis ecclesiis propter prædicta inferuntur.

XV. *De festivis diebus.*

Item mandamus, quod nullus cujuscumque conditionis existat, in diebus festis, dominicis, vel aliis festivitatibus, quæ ob reverentiam Dei & sanctorum censentur esse instituta, natalis Domini scilicet, S. Stephani, S. Johannis evangelistæ, Innocentium, S. Silvestri, Circumcisionis, Epiphaniarum, die Veneris sancta, Resurrectionis Domini cum duobus sequentibus, Ascensionis, Pentecostes, cum duobus sequentibus, duodecim apostolorum, festi B. Johannis Baptistæ, festivitatum omnium B. Virginis gloriosæ, & præcipue B. Petri & Pauli, B. Laurentii, Dedicationis B. Michaelis, solemnitatis omnium Sanctorum, B. Nazarii & Celsi, ceterisque solemnitatibus, quas nos cum clero solemniter duximus celebrandas, res suas venales exponat non comestibiles palam & publice, nisi necessitas hoc requirat; & si quis contrarium attentaverit, sententiam interdicti in his scriptis, ipso jure, incurrat, & alias tamquam contra transgressorem procedemus, justitia mediante.

XVI. *Littera monitoria.*

Officialis Biterr. capellano curato B. Mariæ sedis Biterrensis, ceterisque cappellanis curatis & non curatis civitatis & diœcesis Biterrensis, ad quos præsentes pervenerint, vel eorum loca tenentibus salutem.

Datum est nobis intelligi, quod nonnulli semellatores, mercerii, fusterii & alii alterius misterii civitatis & diœcesis Biterrensis, sotulares & alias res suas incomestibiles contra statuta synodalia & canonicas sanctiones in eorum operatoriis, quæ operta tenent, atque tabulariis publicis, diebus dominicis & aliis festivitatibus venales exponunt atque tenent, sicut aliis diebus forensibus & diurnis teneri consueverunt, & exponunt in animarum suarum detrimentum non modicum & scandalum plurimorum, sententias excommunicationis latas in tales contemnendo. Quocirca mandamus, quatenus diebus dominicis & festivis publice in generalibus vestris ecclesiis, cum populus ad divina convenerit, vestris parochianis interdicatis, cujuscumque conditionis existant, nec non & ipsos canonice & peremptorie moneatis, ex parte nostra & sub pœna excommunicationis, ne aliquis de parochianis vestris, cujuscumque misterii, vel status, seu conditionis existat, sotulares & alias res incomestibiles diebus Dominicis & festivis in nostro statuto synodali contentis, publice res venales incomestibiles exponat, nec sua teneat operatoria aperta ad vendendum eadem nullo modo, nisi casus urgentis necessitatis hoc requirat, nec etiam diebus prædictis aliqua operentur servilia; alioquin contra omnes parochianos vestros, & eorum quemlibet contra dictam hujusmodi inhibitionem facientes, ad denunciationem sententiarum in eos latarum super his & alias gravius & arctius procedemus, & procedi faciemus, justitia mediante.

XVII. *De illis qui persistunt per multum tempus in excommunicatione.*

Quoniam diu persistere in excommunicatione periculosum est excommunicatis, & participantibus cum ipsis, cum ex hoc crescat indevotio, errores pullulent, & multa pericula animarum insurgant. Idcirco nos cupientes hujusmodi periculis obviare, volumus, & mandamus, ut sacerdotes parochiales ex parte nostra omnes parochianos suos excommunicatos, maxime illos qui ultra annum excommunicationis sententiam sustinuerunt animis induratis, canonice moneant, & inducant, ut infra xv. dies, vel unum mensem ad tardius redeant ad ecclesiæ unitatem: intimantes eisdem quod aliter contra ipsos induratos, tamquam contra suspectos de fide catholica, prout justum fuerit, procedemus. Alioquin sacerdotes nos vel officialem nostrum per litteras suas certificent de nominibus eorumdem, & de tempore quo fuerint in dicta sententia, & de causa, propter quam non fuerunt absoluti.

XVIII. *Contra non solventes pia legata.*

Item, volumus & mandamus quod sacerdotes vacent in divinis, & expellant publice ab ecclesia parochianos suos, quos pro certo, alias quam per confessionem sacramentalem, sciverint legata pia non solvisse infra annum & mensem, juxta statutum & formam per nos superius ordinatam, vel excommunicationis sententiam incurrisse, ut saltem . . . . rubore verecundiæ temporalis, ad satisfaciendum & petendum absolutionis beneficium inducantur.

XIX. *Contra illum qui non vult exire de ecclesia*

Item, ad hoc autem si excommunicatus publice

(1) Hic desinit codex illustrissimi Marchionis Daubais.

blice majori excommunicatione in ecclesia interest, dum divinum officium celebratur publice, moneatur per celebrantem quod exeat; & si exire noluerit, officium dimittatur, nisi sacerdos canonem inceperit; quia tunc perficere debet canonem jam inceptum: sed omnes alii qui tunc in ecclesia fuerint, debent exire de ecclesia, præter ipsum presbyterum celebrantem, & unum aut duos clericos, qui pro serviendo eidem presbytero possunt & debent in ecclesia remanere. Completo autem canone, & sumpto Corpore & Sanguine JESU CHRISTI, excommunicato præsente, non est amplius in missa procedendum: & si ecclesia in loco jurisdictionem habet temporalem, potest ipsum violenter compellere, ut exeat: si vero non habet jurisdictionem temporalem, & excommunicatus noluerit exire de ecclesia, potest ecclesia requirere dominum temporalem quod ipsum compellat. Et hæc servanda sunt in illo qui nominatim & publice est excommunicatus. Verum si occultum est, illum esse excommunicatum majori excommunicatione, qui intrat ecclesiam, & est ibi aliquis qui secrete sciat esse eum excommunicatum, moneatur ab eo secrete, ut exeat de ecclesia: & si monitus exire noluerit, exeat caute de ecclesia ille qui scit eum secrete excommunicatum: ita quod alii qui eum excommunicatum ignorant, non possint hoc cognoscere; quia cum occulte sciat eum excommunicatum esse, in occulto vitandus est ab eo, ut saltem verecundiæ rubore confusus pro labente excessu satisfacere compellatur; sed publice & manifeste talis vitari non debet excommunicatus, ne propter hoc ipsius peccatum excommunicati reveletur. Eodem modo si sacerdos pro certo sciat aliquem excommunicatum majori excommunicatione, non debet eum vitare publice . . . licet idem excommunicatus non sit per ecclesiam publicatus. Sed si per testes vel alio modo non potest probare eum excommunicatum, non debet eum vitare sacerdos publice, videlicet quod ipse solus vidit, vel cum uno teste tantum, sed ipse in secreto hoc sibi dicere debet, & monere eum in secreto; ita quod minime cognoscatur, sicut supra est dictum.

XX. *Qualiter vitari debet excommunicatus.*

Item, si dicatur alicui sacerdoti in ecclesia vel extra, quod aliquis parochianus suus sit excommunicatus, quia percussit clericum, vel alia de causa, & plures asserunt; non tamen sacerdos debet evitare excommunicatum in ecclesia vel extra, nisi coram eo & coram testibus hoc confessus fuerit, vel nisi publica fama fuerit ipsum esse excommunicatum, vel ipse sacerdos hoc viderit, & probare possit, vel nisi aliquis judex ecclesiasticus hoc sibi mandaverit, quod eum tamquam excommunicatum faciat evitare: quamvis enim aliqui vellent coram sacerdote probare talem excommunicatum esse, non debet sua propria auctoritate testes super hoc recipere, cum ad id non habeat potestatem (1). Et ut sciatur pœna excommunicatorum & interdictorum & illorum, quos vocant excommunicatos vel interdictos, dum missarum solemnia celebrantur, legitur decretali domini Clementis P. V. ut sequitur.

XXI. *Decretalis Clementis de pœna excommunicatorum.*

Gravis ad nos prælatorum querela perduxit, quod nobiles & domini temporales, terris eorum ecclesiastico supposito interdicto, nedum in suorum locorum capellis, sed etiam in collegiatis & aliis insignium locorum ecclesiis, missas & alia divina officia publice & solemniter faciunt celebrare; & ad officia eadem celebranda nunc hos, nunc illos vocantes, & interdum, quod deterius est, compellentes: iisque non contenti excessibus, per campanarum non solum pulsationem, sed etiam voce præconis plures interdictos & interdicti non obstante sententia, ad audiendas hujusmodi missas faciunt evocari: nonnulli quoque ipsorum suis plerumque subjectis, ne licet excommunicationis sententia vel interdicti publice sint notati, de ecclesiis dum missarum celebrantur solemnia, instantibus etiam celebrantibus exeant, præcipere non verentur. Ex quo frequenter contingit, quod non sine Dei offensa, clerique ac populi scandalo ipsarum missarum solemnia remaneant inexpleta. Ne igitur excessus graves excidentium in gravitate trahatur ab aliis in exemplum: præsumptores præfatos qui in locis interdicto suppositis quemquam de cetero divina celebrare officia quomodolibet cogere; aut qui modo prædicto ad officia eadem audienda aliquos excommunicationis præfertim vel interdicti ligatos sententia evocare, seu qui ne excommunicati publice, aut interdicti de ecclesiis, dum in ipsis aguntur missarum solemnia, a celebrantibus moniti exeant, prohibere, nec non excommunicatos publice & interdictos, qui in ecclesiis nominatim a celebrantibus moniti ut exeant, remanere præsumpserint; sententia excommunicationis, a qua non nisi per sedem apostolicam dumtaxat possint absolvi, sacro approbante concilio, innodamus.

CON-

(1) Quæ sequuntur explicationis gratia ab aliquo haud dubio sunt addita. Nam quæ sequitur Clementis V papæ decretalis in concilio Viennensi 1311. celebrato edita est: quo tempore Ægidius (sub hoc habitum fuit concilium) jam Narbonæ non erat archiepiscopus, anno 1310. translatus ad sedem Rotomagensem.

ANNO CHRISTI 1311.

CONCILIUM VIENNENSE GENERALE A CLEMENTE PAPA V. CELEBRATUM.

HISTORIA EJUSDEM CONCILII.

IN Hieroſolymitana urbe erat religioſorum militum ordo * inſtitutus, qui, cum juxta templum Domini cohabitarent, templarii dicti ſunt. Horum munus & officium fuit tueri fines ac vias Hieroſolymitanæ ditionis ab incurſionibus hoſtium & latrociniis: ut advenæ ac peregrini ad ſancta illa loca inviſenda tuto poſſent accedere. Ex hiſce militibus multi olim Chriſti cauſa & ſanguinem profuderunt, & frequenter vitæ diſcrimen adierunt. Verum deinde a ſancto hoc inſtituto recedentes, patriarchæ Hieroſolymitano, a quo prima beneficia acceperant, obedire renuerunt, eccleſiis decimas & primitias ſubtraxerunt, atque omnibus redditi ſunt infeſti. Aſſiſinorum etiam legatum a Templariis contra Juſgen. fuiſſe occiſum ſcribit Wilielmus * Tyrenſis. Præterea ad Clementem V. ſummum pontificem multi principes viri detulerunt, * eos in hæreſim, apoſtaſiam, aliaque nefanda vitia incidiſſe. Pontifex, an hæc vera eſſent diligenter inveſtigavit, & quibuſdam cardinalibus, ut ipſi quoque inveſtigarent, præcepit: ac tum magiſtrum ordinis, tum complures alios comperit in ea nefanda vitia eſſe prolapſos. Cumque Templariorum religio eſſet toto jam fere Chriſtiano orbe proſeminata atque diſperſa, Clemens, ut remedium aliquod huic tanto malo poſſet afferre, concilium generale cenſuit convocandum. Per idem tempus perverſi quidam homines hæreſes diſſeminabant,

* Wilielmus Tyrius de bello ſacro lib. 22. cap. 7.

* lib. 20. cap. 32.

* Clemens in epiſt. convocationis concilii. Blondus lib. 9. dec. 2. Thomas Wàlſin. hiſt. Angl. in Eduardo II. & alii.

* ut Petrus Joannis, qui animam rationalem formam eſſe humani corporis negabat, gratias & virtutes in baptiſmo non infundi aſſerebat, Chriſtumque adhuc viventem fuiſſe lancea vulneratum.

In * Alemannia quoque ſurrexerunt Beguardi, peſſimi homines; ac Beguinæ, infideles ac perverſæ feminæ, qui primum quidem aſſeverabant, hominem in hac vita quoque tantum ac talem perfectionis gradum conſequi poſſe, ut penitus impeccabilis reddatur: neque in gratia amplius proficere poſſit. Secundo, nec jejunare, nec orare quemquam oportere, ubi fuerit gradum perfectionis hujuſmodi conſecutus. Tertio, eos qui ſunt in hoc perfectionis gradu & ſpiritu libertatis, non eſſe humanæ ſubjectos obedientiæ, neque ulla præcepta eccleſiæ ſervare debere. Quarto, poſſe hominem ita finalem beatitudinem, juxta omnem perfectionis gradum in hac vita adipiſci, ut eam in vita beata obtinebit. Quinto, quamlibet intellectualem naturam in ſe ipſa naturaliter eſſe beatam, neque animam indigere lumine gloriæ ipſam elevante ad Deum videndum, & eo beate fruendum. Sexto, ſe in actibus exercere virtutum, eſſe hominis imperfecti, quia anima perfecti dimittit a ſe virtutes. Septimo, mulieris oſculum (cum ad hoc non inclinet natura) eſſe mortale peccatum: actum autem carnalem (cum ad hoc inclinet natura) non eſſe peccatum, maxime cum tentatur exercens. Octavo in elevatione corporis Jeſu Chriſti, ab hujuſmodi perfecto homine aſſurgendum non eſſe, aut ei reverentiam exhibendam: aſſerebant enim fore

* G Carm ſumm hæret hæreſ Joann

* Eyr direct. q. 7. S. Ant 3. pa tit. 2

imper-

imperfectionem eidem, si a puritate & altitudine suæ contemplationis tantum descenderet, ut de sacramento eucharistiæ, aut de passione humanitatis Christi quidquam cogitaret. Ad has igitur nefarias hæreses damnandas, * & propter Templariorum causam, ac recuperationem terræ sanctæ, ecclesiarum & ecclesiasticarum personarum stabilitatem ac libertatem, atque ad depravatos mores hominum corrigendos, Clemens generale concilium Viennæ in Gallia biennio ante indixit, ut ad synodum accederent. Convocavit igitur archiepiscopos & episcopos. Per litteras etiam regibus significavit, ut oratores ad synodum destinarent. Sed cum ad constitutam diem concilium haberi non potuisset, illud in aliud biennium prorogavit. Anno igitur septimo Clementis, qui fuit annus Domini 1311. Clemens summus pontifex cum cardinalibus, ac amplius trecentis * episcopis, atque aliis prælatis, ad concilium Viennæ convenit. Ibi Petri Joannis, Beguardorum, ac Beguinarum hæreses condemnavit: * Templariorum ordinem extinxit: * eorumque bona hospitalariis militibus attribuit. De terræ sanctæ vero recuperatione eadem fere decrevit, quæ priores pontifices in generalibus conciliis antea constituerant. Multas edidit constitutiones ecclesiasticæ disciplinæ perutiles: quas una cum aliis, tum ante, tum post concilium editis, in unum volumen contulit: quod volumen cum morte præventus promulgare non potuisset, Joannes XXII. qui illi in pontificatu successit, postea in lucem edidit: eamque collectionem Clementinas appellavit. Verumtamen cum hujusmodi concilii propria decreta a Clementinis separata non reperiantur: visum non est ab aliis Clementis constitutionibus illa esse sejungenda, aut in hanc conciliorum editionem conjicienda, cum præsertim, & ipse Clemens, & Joannes * ejus successor, in unum volumen, quod est in manibus, jam tum retulerint. Peracto demum concilio aliqua concessit pontifex episcopis, qui ad illud convenerant, privilegia.

EPISTOLÆ
CLEMENTIS PAPÆ V.

Carissimo in Christo filio Philippo regi Francorum illustri.

REgnans in cælis triumphans ecclesia, cujus pastor est Pater æternus, cui sanctorum ministrant agmina, & laudis gloriam angelorum chori decantant, in terris ad sui similitudinem & repræsentationem constituit ecclesiam militantem, unigenito Filio Dei vivi Domino Jesu Christo ineffabili commercio copulatam, in qua idem unigenitus Dei Filius a Patre congrediens per illustrationem Paracleti, procedentis parirer ab utroque, statuit fidei fundamentum. Sane Romana ecclesia, mater alma fidelium, caput est, disponente Domino, ecclesiarum aliarum omnium, & magistra: a qua, veluti a primitivo fonte, ad singulas alias ejusdem fidei rivuli derivantur, ad cujus regimen voluit Christi clementia Romanum pontificem vice sui deputare ministrum, ut instructionem & doctrinam ipsius eloquio veritatis evangelicæ traditam cuncti renati fonte baptismatis teneant & conservent: ut qui sub hac doctrina cursum vitæ recte peregerint, salvi fiant; qui vero ab ea deviaverint, condemnentur. Ipsa nempe Romana mater ecclesia juxta exigentiam possibilitatis ipsius, ad cunctas orbis provincias, in quibus Divini nominis cultus viget, fideique catholicæ observantia rutilat, intuitum sedulæ considerationis extendens, ac subjiciens ab olim suæ considerationis examini diuturnæ calamitatis angustias illius specialis hereditatis Dominicæ, videlicet terræ sanctæ ab infidelibus miserabiliter conculcatæ, in qua idem Patris æterni Filius nostræ carnis indumento contectus, salutem humani generis pietate ineffabili extitit operatus, quamque sua ipse voluit corporali insignire præsentia, & proprii aspersione sanguinis consecrare, multa sollicitudine studuit eidem terræ retroactis temporibus, quibus potuit remediis, ut eriperet ab ipsis impiis, subvenire. Et quia inter cæteros quos professio Christianæ religionis includit, milites & fratres domus militiæ templi Hierosolymitani, sicut est toti orbi notorium, tanquam specialis ejusdem fidei pugiles, & jam dictæ terræ præcipui defensores, ipsius terræ negotium principaliter gerere videbantur: ipsos, & eorum ordinem, præfata ecclesia specialis favoris plenitudine prosequens, eos adversus Christi hostes crucis armavit signaculo, multis exaltavit honoribus, ditavit facultatibus, ac diversis libertatibus & privilegiis communivit. Ii nimirum cum crederentur in Domini servitio sub regulari habitu fideliter militare, sibi quasi cunctorum manus fidelium, cum multiplici erogatione bonorum, sentiebant multifarie multisque modis propterea adjutrices. Sed, proh dolor, nova & calamitosa vox de malignitatis fratrum ipsorum enormitate progrediens, nostrum replevit, immo verius perturbavit auditum. Hæc enim vox nuntia lamentationis & gemitus, audientibus horrorem ingerit, commovet animos, mentes turbat, & cunctis fidei Christianæ cultoribus novæ & ineffabilis amaritudinis calicem subministrat: & dum facti seriem, ejus necessitate poscente, depromimus, noster attenuatur præ angustia spiritus, & valetudinis fatigata confractibus, membra singula præ nimio dolore tabescunt. Dudum siquidem circa nostræ promotionis ad apicem summi pontificatus initium, etiam antequam Lugdunum, ubi recepimus nostræ coronationis insignia, veniremus, & post, tam ibi quam alibi, secreta quorumdam nobis insinuatio intimavit, quod magister, præceptores, & alii fratres dictæ militiæ Templi, & etiam ipse ordo, qui ad defensionem patrimonii ipsius Domini nostri Jesu Christi fuerant in transmarinis partibus deputati, contra ipsum Dominum in scelus apostasiæ nefandum, detestabile idololatriæ vitium, execrabile facinus Sodomorum, & hæreses varias erant lapsi. Sed quia non erat verisimile, nec credibile videbatur, quod viri tam religiosi, qui præcipue pro Christi nomine suum sæpe sanguinem effundere, ac personas suas mortis periculis frequenter exponere credebantur, quique multa & magna tam in Divinis officiis, quam in jejuniis, & aliis observantiis, devotionis signa frequentius prætendebant, suæ sic essent salutis immemores, quod talia perpetrarent: hujusmodi insinuationi ac delationi ipsorum, ejusdem Domini nostri exemplis & canonicæ scripturæ doctrinis edocti, aurem noluimus inclinare. Deinde vero tu, cui eadem fuerant facinora nunciata, non typo avaritiæ, cum de bonis Templariorum nihil tibi vindicare vel appropriare intendas, immo ea nobis & ecclesiæ per deputandos super hoc a nobis administranda, guber-

ANNO CHRISTI 1311.

gubernanda, conservanda & custodienda liberaliter & devote in regno tuo dimisisti, manum tuam exinde totaliter amovendo, sed fidei orthodoxæ fervore, tuorum progenitorum vestigia clara sequens, accensus, de præmissis, quantum licite potuisti, te informans, ad instruendum & informandum nos super iis, multas & magnas nobis informationes per tuos nuncios & litteras destinasti. Infamia vero contra Templarios ipsos increbrescente validius, super sceleribus ante dictis: & quia etiam quidam miles ejusdem ordinis magnæ nobilitatis, & qui non levis opinionis in dicto ordine habebatur, coram nobis secreto juratus deposuit, quod in receptione fratrum præfati ordinis, hæc consuetudo, vel verius corruptela, servatur, quod ad recipiendus vel ab eo deputati suggestionem, qui recipitur, Christum Jesum negat, & super crucem sibi ostensam spuit in vituperium Crucifixi; & quædam alia faciunt recipiens & receptus, quæ non sunt licita, nec humanæ conveniunt honestati, prout ipse tunc confessus extitit coram nobis: urgente nos ad id officii nostri debito, vitare nequivimus, quin tot & tantis clamoribus accommodaremus auditum. Sed cum demum fama publica deferente, ac clamosa insinuatione tui, necnon & ducum, comitum, & baronum, ac aliorum nobilium, cleri quoque ac populi dicti regni tui, ad nostram propter hoc tam per se, quam per procuratores & syndicos, præsentiam venientium, quod dolenter referimus, ad nostram audientiam perveniisset, quod magister, præceptores, & alii fratres dicti ordinis, & ipse ordo, præfatis & pluribus aliis erant criminibus irretiti; & præmissa, per multas confessiones, attestationes, & depositiones præfati magistri, & plurium præceptorum, & fratrum ordinis prælibati, coram multis prælatis, & hæreticæ pravitatis inquisitore in regno Franciæ factas, habitas & receptas, & in publicam scripturam redactas, nobisque, & fratribus nostris ostensas, probari quodammodo viderentur, ac nihilo minus fama & clamores prædicti intantum invaluissent, & etiam ascendissent, tam contra ipsum ordinem, quam contra personas singulares ejusdem, quod sine gravi scandalo præteriri non poterat, nec absque eminenti periculo tolerari: Nos illius, cujus vices, licet immeriti, in terris gerimus, vestigiis inhærentes, ad inquirendum de prædictis ratione prævia duximus procedendum, multosque de præceptoribus, presbyteris, militibus, & aliis fratribus dicti ordinis reputationis non modicæ, in nostra præsentia constitutos, præstito ab eis juramento, quod super præmissis meram & plenam nobis dicerent veritatem, super prædictis interrogavimus, & examinavimus usque ad numerum septuagintaduorum, multis ex fratribus nostris nobis assistentibus diligenter: eorumque confessiones per publicas manus in authenticam scripturam redactas, illico in nostra & dictorum fratrum nostrorum præsentia, ac deinde interposito aliquorum dierum spatio in consistorio legi fecimus coram ipsis, & illas in suo vulgari cuilibet eorum exponi. Qui perseverantes in illis, eas expresse & sponte, prout recitatæ fuerant, approbarunt. Post quæ cum magistro & præcipuis præceptoribus præfati ordinis intendentes super præmissis inquirere per nos ipsos, ipsum magistrum, & Franciæ, terræ ultramarinæ, Normanniæ, Aquitaniæ, ac Pictaviæ præceptores majores, nobis tunc Pictavis existentibus mandavimus præsentari. Sed quoniam quidam ex eis sic infirmabantur tunc temporis, quod equitare non poterant, nec ad nostram præsentiam quoquo modo adduci: nos cum eis scire volentes de præmissis omnibus veritatem, & an vera essent quæ continebantur in eorum confessionibus & depositionibus, quas coram inquisitore pravitatis hæreticæ in regno tuo præfato, præsentibus quibusdam notariis publicis, & multis aliis bonis viris, dicebantur fecisse, nobis & fratribus nostris per ipsum inquisitorem sub manibus publicis exhibitis, & ostensis: dilectis filiis nostris Berengario tituli sanctorum Nerei & Achillei, & Stephano tituli S. Cyriaci in Thermis, presbyteris, ac Landulfo S. Angeli diacono, cardinalibus, de quorum prudentia, experientia, & fidelitate indubitatam fiduciam obtinemus, commisimus & mandavimus, ut ipsi cum præfatis magistro & præceptoribus inquirerent, tam contra ipsos & alias singulares personas dicti ordinis generaliter, quam contra ipsum ordinem, super præmissis cum diligentia veritatem, & quidquid super his invenirent, nobis referre, ac eorum confessiones & depositiones per manum publicam in scriptis redactas nostro apostolatui deferre ac præsentare curarent; eisdem magistro & præceptoribus absolutionis beneficium a sententia excommunicationis, quam pro præmissis, si vera essent, incurrerant, si absolutionem humiliter ac devote peterent, ut deberent, juxta formam ecclesiæ impensuri. Qui cardinales ad ipsos magistrum & præceptores personaliter accedentes, eis sui adventus causam exposuerunt. Et quoniam tam personæ, quam res ipsorum, & aliorum Templariorum in dicto regno tuo consistentium, in manibus nostris erant: quod libere absque metu cujusquam plene ac pure super præmissis omnibus ipsis cardinalibus dicerent veritatem, eis auctoritate apostolica injunxerunt. Qui magister & præceptores Franciæ, terræ ultramarinæ, Normanniæ, Aquitaniæ, ac Pictaviæ, coram ipsis tribus cardinalibus p æsentibus, quatuor tabellionibus publicis, & multis aliis bonis viris, ad sancta Dei evangelia ab eis corporaliter tacta præstito juramento, quod super præmissis omnibus meram & plenam dicerent veritatem, coram ipsis singulariter libere ac sponte absque coactione qualibet, & timore deposuerunt, & confessi fuerunt inter cætera Christi abnegationem & spuitionem super crucem, cum in ordine Templi recepti fuerunt; & quidam ex eis, se sub eadem forma, scilicet cum abnegatione Christi & spuitione super crucem, fratres multos recepisse. Sunt etiam quidam ex eis quædam alia horribilia & inhonesta confessi, quæ ut eorum ad præsens parcamus verecundiæ, subticemus. Dixerunt præterea, & confessi fuerunt, esse vera quæ in eorum confessionibus & depositionibus continentur, quas dudum fecerant coram inquisitore hæreticæ pravitatis: quæ confessiones & depositiones dictorum magistri & præceptorum, in scripturam publicam per quatuor publicos tabelliones redactæ, in ipsorum magistri & præceptorum, & quorumdam aliorum bonorum virorum præsentia, ac deinde interposito aliquorum dierum spatio coram ipsis, eisdem lectæ fuerunt de mandato & in præsentia cardinalium prædictorum, & in suo vulgari expositæ cuilibet eorumdem. Qui perseverantes in illis, eas expresse ac sponte, prout recitatæ fuerant, approbarunt. Et post confessiones & depositiones hujusmodi, ab ipsis cardinalibus, ab excommunica-

nicatione, quam pro præmiſſis incurrerant, absolutionem flexis genibus, manibuſque complicatis humiliter & devote, ac cum lacrymarum effuſione non modica, petierunt: ipſi vero cardinales, quia eccleſia non claudit gremium redeunti, ab eiſdem magiſtro & præceptoribus hæreſi abjurata, expreſſe ipſis ſecundum formam eccleſiæ auctoritate noſtra abſolutionis beneficium impenderunt, ac deinde ad noſtram præſentiam redeuntes, confeſſiones & depoſitiones prælibatorum magiſtri, & præceptorum in ſcripturam publicam per manus publicas, ut eſt dictum, redactas nobis præſentaverunt, & quæ cum dictis magiſtro & præceptoribus fecerant, retulerunt: ex quibus confeſſionibus, & depoſitionibus, ac relatione, invenimus ſæpe fatos magiſtrum & fratres, in præmiſſis & circa præmiſſa, licet quoſdam ex eis in pluribus & alios in paucioribus, graviter deliquiſſe. Attendentes autem, quod ſcelera tam horrenda tranſire incorrecta abſque Dei omnipotentis & omnium catholicorum injuria non poterant nec debebant, decrevimus de fratrum noſtrorum conſilio per ordinarios locorum, ac per alios fideles & ſapientes viros ad hoc deputandos a nobis, contra perſonas ſingulares ipſius ordinis, necnon contra dictum ordinem, per certas directas perſonas, quas ad hoc duximus deputandas, ſuper præmiſſis criminibus & exceſſibus inquirendum. Iis nempe, quæ magis flere cogimur quam narrare, cor noſtrum paſſione nimia cruciatur: & cum tanta proinde nobis immineat gemendi materia, fletum non poſſumus declinare. Quiſnam catholicus hæc audiens, nimis non doleat, & prorumpat in luctum? quis fidelis hujuſmodi ſiniſtrum eventum intelligens, amara non emittat ſuſpiria, verbaque lamentationis & mœſtitudinis non eructet, cum tota Chriſtianitas hujuſmodi doloris ſit particeps, & hic caſus fideles percutiat univerſos? Ex his etiam, dum miniſterio debitæ conſiderationis noſtræ mentis præſentantur obtutibus, ignis in noſtris meditationibus exardeſcit, & ad tanta diſcrimina revelanda ſuſpirat affectus, zelus accenditur, & ſpiritus anxiatur. Ad quod cum nos ſufficere commode non poſſe ſciamus, levamus oculos noſtros ad montem, montem quidem Dei, montem uberem, montem pinguem, unde opportunum nobis provenire auxilium, & humiliter petimus, & devote ſperamus. Et quia ſalubre in his adhiberi remedium intereſt generaliter omnium, nos cum eiſdem fratribus noſtris, aliiſque viris prudentibus, exacto ac frequenti tractatu præhabito, prout tantæ neceſſitatis inſtantia exigebat, de ipſorum fratrum conſilio univerſale concilium, ſicut imitatione digna ſanctorum patrum conſuetudo laudabilis, longævæ obſervationis exemplo nos inſtruit, a proximis Kalendis octobris ad duos annos immediate ſequentes, decrevimus congregandum: ut in eo, tam circa dictum ordinem, & perſonas ſingulares, & bona ejuſdem, & alia quæ ſtatum tangunt fidei catholicæ, quam circa recuperationem & ſubſidium terræ ſanctæ, ac reparationem, ordinationem, & ſtabilitatem eccleſiarum, & eccleſiaſticarum perſonarum, & libertatum eorum, illa, Deo auſpice, communi conſilio inveniatur proviſio, & ejuſdem approbatione concilii roboretur, per cujus ſalutiferam executionem virtus Altiſſimi, eliminatis erroribus, roborata fide, ad tramitem veritatis, reductis errantibus, redintegrata ejuſdem fidei unitate, extirpatis vitiis, virtutibuſque plantatis, corre-

ANNO CHRISTI 1311.

A ctis exceſſibus, moribus reformatis, repreſſis oppreſſionibus, libertate ſolida ſtabilitate munita, recuperatis deperditis, & ejuſdem terræ ſtatu proſpero reparato, occupata reſtituat, vaſtata reſtauret, & reſtaurata conſervet, nobiſque viam aperiat idem ipſe qui novit, & facultatem tribuat ipſe qui poteſt: ut ſic in præmiſſis juxta intenſum animi noſtri deſiderium ſibi miniſtrare poſſimus ſalubriter, quod idem verus ejuſdem univerſalis ſponſus eccleſiæ ipſam dilectam ſuam purgatam maculis, munitam virtute, ac monilibus ornatam, unam ſemper habeat & formoſam, ad ſui nominis laudem & gloriam, ad animarum profectum, robur fidei, pacem & exaltationem populi Chriſtiani. Quia vero proB ſecutio tanti propoſiti, tempore indiget, ut deductum maturius, facilius auctore Domino effectum debitum ſortiatur: prædictum tempus ad id duximus deputandum. Unde venerabilibus fratribus noſtris archiepiſcopis, epiſcopis, ac dilectis filiis electis, abbatibus, prioribus, decanis, præpoſitis, archidiaconis, archipresbyteris, & aliis eccleſiarum prælatis, exemptis & non exemptis, eorumque capitulis, & conventibus, per alias noſtras litteras præcipiendo mandamus, ut iidem archiepiſcopi, necnon & cæteri epiſcopi per ipſorum archiepiſcoporum provincias conſtituti, in eiſdem litteris nominati, reliquis ipſorum epiſcoporum in dictis provinciis remanentibus ad ea quæ pontificale officium exigunt, C tam in ſuis, quam illarum dictarum provinciarum, qui ad hujuſmodi concilium univerſale acceſſerint, civitatibus & diœceſibus exercenda, omni negligentia relegata, cunctis, prout talis & tanti negotii qualitas exigit, diſpoſitis & paratis, ſic medio tempore ſe accingant ad iter, quod in hujuſmodi decreto termino, quem eis & aliis peremptorie aſſignamus, in Viennenſi civitate iidem archiepiſcopi & epiſcopi taliter nominati perſonaliter, alii vero remanentes epiſcopi, electi, abbates, priores, decani, præpoſiti, archidiaconi, presbyteri, & prælati, capitula, & conventus, per eoſdem archiepiſcopos & epiſcopos ad prædictum concilium acceſſuros (quibus, ad omnia quæ in eodem concilio ſtaD tuentur, fient, & ordinabuntur, & fuerint opportuna, concedant plenariam poteſtatem, de qua ſufficienter conſtet per publica documenta) noſtro ſe conſpectui repræſentent. Quod ſi forſan ipſis archiepiſcopis & epiſcopis acceſſuris hujuſmodi noluerint concedere poteſtatem, eo caſu venire, vel alios procuratores idoneos cum poteſtate ſimili ad idem teneantur concilium deſtinare. Non obſtantibus quibuslibet privilegiis, ſeu indulgentiis, quibuſcumque perſonis, ordini, dignitati, ſeu collegio, ſub quacumque verborum forma, vel expreſſione a prædicta ſede conceſſis: per quæ poſſit effectus hujuſmodi mandati noſtri quomodolibet impediri, aut eidem in aliquo derogari. Mandavimus inſuper, E ut iidem archiepiſcopi & prælati, per ſe vel alios viros prudentes, Deum timentes, & habentes præ oculis omnia, quæ correctionis, & reformationis limam expoſcunt, inquirentes ſubtiliter, & conſcribentes fideliter, eadem ad ipſius concilii notitiam deferant. Et nos nihilo minus variis modis & viis ſolers ſtudium & efficacem operam dare proponimus, ut omnia talia in examen hujuſmodi deducta concilii, correctionem & directionem recipiant opportunam. Hoc etiam in eiſdem noſtris litteris adjecto, ut nullus inobedientiæ notam, & canonicæ ultionis acrimoniam vitare deſiderans,

ANNO CHRISTI 1311.

fallacium excusationum velamento se muniat, vel ex impedimentis itinerum, quæ, Domino prava in directa, & in vias planas aspera, sua omnipotentia convertente, cessabunt, frivolæ allegationis munimenta confingat, ut a tam sancti prosecutione operis se subducat: sed occurrant singuli voluntarii ad id quod & Divinæ congruit voluntati, & salutem animarum, ac utilitatem respicit singulorum. Cæterum, quia multipliciter expedit, ut tam celebre concilium tua & aliorum catholicorum principum decoretur præsentia, ut salubri consilio & auxilio fulciatur: serenitatem regiam rogamus, & hortamur attentius, in remissionem tibi peccaminum suadentes, quod præscriptis loco & termino, in eodem concilio, captata interim ad hoc opportunitate, studeas personaliter interesse: meditatione provida prudenter attendens, quod in hoc non solum labor, quem ad tam sancti & utilis negotii promotionem assumes, tibi cedet ad meritum, verum etiam aliorum qui ad veniendum ad idem concilium, efficacius tuo inducentur exemplo. Et nihilo minus vota tua nobis poteris familiarius aperire, quæ in omni benevolentia libenter ad exauditionis gratiam, quantum cum Deo ac ecclesiæ honore poterimus, admittemus.

Datum Pictavis secundo Idus Augusti, pontificatus nostri anno tertio.

Anno Christi 1308. Clementis III. a coronatione facta die 14. Novemb. anno 1305. H.

In eodem modo, ut supra proximo, per totum scribitur Eduardo regi Angliæ illustri.

In eodem modo Carolo regi Siciliæ illustri.

In eodem modo Carolo regi Hungariæ illustri.

In eodem modo Jacobo regi Aragonum illustri.

In eodem modo Ferdinando regi Castellæ & Legionis illustri.

In eodem modo Jacobo regi Majoricarum illustri.

In eodem modo Ludovico regi Navarræ illustri.

In eodem modo Dionysio regi Portugalliæ illustri.

In eodem modo regi Bohemiæ illustri.

In eodem modo Henrico regi Cypri illustri.

In eodem modo regi Daciæ illustri.

In eodem modo regi Norvegiæ illustri.

In eodem modo Friderico regi Trincariæ illustri.

In eodem modo regi Swetiæ illustri.

In eodem modo carissimo in Christo filio Henrico regi Romanorum illustri: Regnans, &c. *ut in forma, usque*, A proximis Kalendis Octobris, usque ad unum annum immediate sequentem decrevimus congregandum, &c. *usque*, Datum Avenioni quinto Kalendas Augusti, anno quarto.

Ann. Christi 1309.

In eodem modo, venerabilibus fratribus archiepiscopo Turonensi, & episcopis ac dilectis filiis electis, abbatibus, prioribus, decanis, præpositis, archipresbyteris, archidiaconis, & aliis ecclesiarum prælatis, exemptis & non exemptis, & eorum capitulis & conventibus per Turonensem provinciam constitutis, salutem, &c. Regnans in cælis, &c. ut in forma proxime superiori, mutatis mutandis, usque, Ad id duximus deputandum. Quocirca universitati vestræ per apostolica scripta mandamus, quatenus vos fratres, archiepiscope, Redonensis & Andegavensis & Nannetensis episcopi, reliquis vestrum episcoporum in vestra provincia remanentibus, ad ea quæ pontificale officium exigunt, tam in vestris, quam illorum dictæ provinciæ, qui ad hujusmodi concilium universale accesserint, civitatibus & diœcesibus, exercenda, omni negligentia relegata, cunctis, prout talis & tanti negotii qualitas exigit, dispositis & paratis, sic vos medio tempore accingatis ad iter, quod in hujusmodi decreto termino, quem vobis & aliis peremptorie assignamus, in Viennensi civitate, nostro vos, archiepiscopi & episcopi superius nominati personaliter, vos vero alii remanentes episcopi, electi, abbates, priores, decani, præpositi, archidiaconi, & prælati, capitula, & conventus per eosdem archiepiscopum & episcopos ad prædictum concilium accessuros, quibus ad ea quæ in eodem concilio statuentur, fient, & ordinabuntur, & fuerint opportuna, concedatis plenariam potestatem, de qua sufficienter constet per publica documenta, conspectui præsentetis. Quod si forsan ipsis archiepiscopo & episcopis accessuris hujusmodi nolueritis concedere potestatem, eo casu venire, vel alios procuratores idoneos cum potestate simili ad idem concilium teneamini destinare: non obstantibus quibuslibet privilegiis seu indulgentiis, quibuscumque personis, ordini, dignitati, seu collegio, sub quacumque verborum forma vel expressione a prædicta sede concessis, per quæ possit effectus hujusmodi mandati nostri quomodolibet impediri, aut eidem in aliquo derogari. Interim quoque per vos, & alios viros prudentes, Deum timentes, & habentes præ oculis omnia quæ correctionis & reformationis limam exposcunt, inquirentes salubriter, & conscribentes fideliter, eadem ad ipsius concilii notitiam deferatis. Et nos nihilo minus variis modis & viis solers studium & efficacem operam dare proponimus, ut omnia talia in examen hujusmodi deducta concilii, correctionem & directionem recipiant opportunam. Nullus, inobedientiæ notam & canonicæ ultionis acrimoniam vitare desiderans, fallacium excusationum velamento se muniat, vel ex impedimentis itinerum, quæ, Domino prava in directa, & in vias planas aspera, sua omnipotentia convertente, cessabunt, frivolæ allegationis munimenta confingat, ut a tam sancti prosecutione operis se subducat: sed occurrant singuli voluntarii ad id quod & Divinæ congruit voluntati, & salutem animarum, & utilitatem respicit singulorum.

Datum Pictavis secundo Idus Augusti, anno tertio.

Ann. Chr. 1308.

In eodem modo venerabilibus fratribus archiepiscopo Bituricensi ac episcopis, & dilectis filiis electis, abbatibus, *&c. ut supra proxime usque ad*, Per Bituricensem provinciam constitutis. Regnans in cælis, *&c. ut supra, usque ad*, Mandamus, quatenus vos fratres, archiepiscope, ac Mimatensis, Lemovicensis ac Anicensis episcopi, reliquis vestrum episcoporum in vestra provincia, *&c.* Datum, ut supra, *& sic scribitur singulis archiepiscopis inferius nominatis in sua provincia.*

In eodem modo archiepiscopo Rotomagensi ac episcopis, *&c.* mandamus, quatenus vos fratres, archiepiscope, ac Bajocensis & Constantiensis episcopi, reliquis vestrum, *&c.*

In eodem modo archiepiscopo Auxitano & episcopis, *&c. usque ad* mandamus, quatenus vos fratres archiepiscope, Vasatensis, Aquensis & Convenarum episcopi, reliquis, *&c.*

In eo-

ANNO CHRISTI 1311.

In eodem modo archiepiſcopo Narbonenſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres, archiepiſcope, ac Toleſane, Magalonenſis & Biterrenſis epiſcopi, reliquis, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Lugdunenſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres, archiepiſcope, ac Lingonenſis & Eduenſis epiſcopi, reliquis, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Remenſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres, archiepiſcope, ac Sueſſionenſis, Catalaunenſis & Belvacenſis epiſcopi, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Senonenſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres, archiepiſcope, ac Aurelianenſis, Antiſiodorenſis & Pariſienſis epiſcopi, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Burdigalenſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres, archiepiſcope, ac Aginnenſis, Pictavenſis & Santonenſis epiſcopi, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Upſalenſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiſcope, ac Stravinenſis & Augurienſis epiſcopi, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Moguntino & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres, archiepiſcope, ac Pragenſis, Moravienſis, Conſtantienſis & Argentinenſis epiſcopi, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Panormitano & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres, archiepiſcope, & Mazarenſis & Agrigentine epiſcopi, &c.

In eodem modo atchiepiſcopo Eboracenſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres, archiepiſcope, ac Carleolenſis epiſcope, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Nidroſienſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres, archiepiſcope, Asloenſis & Bergenſis epiſcopi, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Piſano & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres, archiepiſcope, & Meſſan. * epiſcope, &c.

*or. Maſſis.

In eodem modo archiepiſcopo Tarantaſienſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres, archiepiſcope, & Sedunenſis epiſcope, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Raguſino & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres, archiepiſcope, & Dribumen. * ac Boſnenſis epiſcopi, &c.

*f. Tributnſis.

In eodem modo archiepiſcopo Gueſnenſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres, archiepiſcope, & Caminenſis ac Lubicenſis * epiſcopi, &c.

*f. Luſoſis.

In eodem modo archiepiſcopo Strigonienſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres, archiepiſcope, ac Quinqueccleſienſis & Agrienſis epiſcopi.

In eodem modo archiepiſcopo Antibarenſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres, archiepiſcope, Polacenſis & Suacinenſis, epiſcopi, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Hiſpalenſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres, archiepiſcope, & Carthaginienſis epiſcope, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Barenſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres, archiepiſcope, & Melphitenſis epiſcope, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Toletano & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres, archiepiſcope, & Palentine, & Burgenſis epiſcopi, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Biſuntino & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres, archiepiſcope, ac Baſilienſis epiſcope, &c.

ANNO CHRISTI 1311.

In eodem modo archiepiſcopo Ravennatenſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres, archiepiſcope, & Parmenſis, Faventine & Mutinenſis epiſcopi, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Neapolitano & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres, archiepiſcope, ac Averſanæ epiſcope, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Tarraconenſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiſcope, ac Valentine, Cæſarauguſtane & Gerundenſis epiſcopi, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Jadrenſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiſcope, Signenſis & Veglenſis epiſcopi, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Januenſi & epiſcopis, &c mandamus, quatenus vos fratres archiepiſcope, & Robienſis, & Aprumacenſis epiſcopi, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Saltzburgenſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiſcope, & Patavienſis, Ratiſponenſis & Bambergenſis epiſcopi, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Coloſſenſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiſcope, & Zagabrienſis & Ultraſivanenſis epiſcopi, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Arelatenſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiſcope, & Maſſilienſis, Avenionenſis & Tricaſtrine epiſcopi, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Bremenſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiſcope, & Lubicenſis & Barduicenſis epiſcopi, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Capuano & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiſcope, & Vanafrane epiſcope, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Mediolanenſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiſcope, & Bergamenſis, Brixienſis, Cremonenſis & Placentine epiſcopi, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Ebredunenſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiſcope, & Nicienſis & Granenſis epiſcopi, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Lundunenſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiſcope, & Ottonienſis & Roſtrildenſis epiſcopi, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Magdeburgenſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiſcope, & Brandeburgenſis & Havelburgenſis epiſcopi, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Dublinenſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiſcope, & Fernenſis epiſcope, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Colonienſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiſcope, & Leodienſis & Trajectenſis epiſcopi, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Corinthienſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratris archiepiſcope, & Argonenſis epiſcope, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Caſtellenſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiſcope, & Leomenſis, Inſulane & Cluacenſis epiſcopi, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Turritanenſi ac epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiſcope, ac Boſan. epiſcope: &c.

In eodem modo archiepiſcopo Tuamenſi & epiſco-

ANNO CHRISTI 1311.

epiſcopis, &c. *uſque ad*, Mandamus, quatenus vos fratres archiepiſcope, ac Elſinenſis & Achadenſis epiſcopi, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Arborenſi, & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiſcope, ac ſanctæ Juſtæ & Civitatenſis epiſcopi, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Spalatenſi, & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiſcope, ac Tragurienſis & Arbenſis epiſcopi, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Patracenſi, & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiſcope, ac Motonenſis & Coronenſis epiſcopi, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Cantuarienſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiſcope, ac Londinenſis, Vintonienſis, Sarisberienſis, Vigornenſis & Lincolnienſis epiſcopi, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Armachano & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiſcope, ac Connenſis & Dunenſis epiſcopi, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Compoſtellano & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiſcope, ac Salamantinenſis, Ulixbonenſis & Legionenſis epiſcopi, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Aquenſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiſcope, ac Forojulienſis & Siſtaricenſis epiſcopi, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Treverenſi & epiſcopis &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiſcope, & Metenſis epiſcope, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Bracarenſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiſcope, ac Portugallenſis, Conimbricenſis & Tudenſis epiſcopi, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Calaritano & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiſcope, & Dolienſis epiſcope, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Viennenſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiſcope, & Gebennenſis & Vivarienſis epiſcopi, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Athenienſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiſcope, & Nigropontenſis & Reonenſis epiſcope, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Beneventano & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiſcope, & Avellinenſis epiſcope, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Nicoſienſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiſcope, & Paphenſis epiſcope, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Meſſanenſi, & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus vos fratres archiepiſcope, ac Pactenſis epiſcope, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Coſano & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus te frater archiepiſcope, vobis epiſcopis in veſtra provincia remanentibus, ad ea quæ pontificale officium, *&c. ut ſupra uſque*, In Viennenſi civitate noſtro te, archiepiſcope, perſonaliter, vos vero alii remanentes, *&c. mutatis mutandis uſque in finem*.

In eodem modo archiepiſcopo Tranenſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus te frater archiepiſcope, vobis epiſcopis, *&c. ut ſupra*.

In eodem modo archiepiſcopo Sipontino & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus te frater archiepiſcope, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Rigenſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus te frater archiepiſcope, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Tarentino & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus te frater archiepiſcope, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Hydruntino & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus te frater archiepiſcope, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Montiſregalis & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus te frater archiepiſcope, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Salernitano & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus te frater archiepiſcope, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Coſentino & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus te frater archiepiſcope, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Brunduſino & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus te frater archiepiſcope, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Thebano & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus te frater archiepiſcope, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Surrentino & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus te frater archiepiſcope, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Raſſanenſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus te frater archiepiſcope, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Regienſi & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus te frater archiepiſcope, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Amalfitano & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus te frater archiepiſcope, &c.

In eodem modo archiepiſcopo ſanctæ Severinæ & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus te, frater archiepiſcope, &c.

In eodem modo archiepiſcopo Acheruntino & epiſcopis, &c. mandamus, quatenus te frater archiepiſcope, &c.

In eodem modo patriarchæ Conſtantinopolitano & epiſcopis, ac dilectis filiis electis, &c. *ut ſupra, uſque*, Per Conſtantinopolitanam & Cretenſem provincias conſtitutis, mandamus, quatenus vos fratres patriarcha cum duobus ſuffraganeis patriarchatus tui Conſtantinopolitani, quos ad hoc duxeris eligendos, & epiſcope Arianenſis ſuffraganee eccleſiæ Cretenſis, quæ Conſtantinopolitanæ eccleſiæ, per ſedem apoſtolicam, *uſque*, Ad ipſius ſedis beneplacitum eſt unita, reliquis veſtrum, *&c. ut ſupra*. Datum, ut ſupra.

In eodem modo patriarchæ Aquilejenſi & epiſcopis, &c. per Aquilejenſem provinciam conſtitutis, mandamus, quatenus vos fratres patriarcha, Cumanæ, Vincentine, Paduane, Polane, & Tarviſine epiſcopi, reliquis, &c.

In eodem modo patriarchæ Gradenſi & epiſcopis, &c. per Gradenſem provinciam, &c. mandamus, quatenus vos fratres patriarcha, & Caſtellane epiſcope, &c.

In eodem modo patriarchæ Hieroſolymitano, & epiſcopis, &c. per Hieroſolymitanam provinciam, &c. mandamus, quatenus te frater patriarcha, cum duobus ex ſuffraganeis tuis, quos ad hoc duxeris eligendos, reliquis, &c.

In eodem modo venerabilibus fratribus Fundano, & Sorano, ac aliis epiſcopis, & dilectis filiis electis, &c. *ut ſupra*, per Campaniam & Maritimam conſtitutis, mandamus, quatenus vos fratres Fundane & Soranenſis epiſcopi,

ANNO CHRISTI 1311.

pi, reliquis veſtrum in Campaniæ & Maritimæ partibus remanentibus, &c. *ut ſupra in forma*.

In eodem modo Sutrino & Balneoregienſi & aliis epiſcopis & dilectis filiis, &c. per patrimonium beati Petri in Tuſcia conſtitutis, mandamus, quatenus vos fratres Sutrine & Balneoregienſis epiſcopi, reliquis veſtrum epiſcoporum in patrimonio beati Petri remanentibus, &c.

In eodem modo Peruſino & Spoletano, ac univerſis aliis epiſcopis & dilectis filiis, &c. per ducatum Spoletanum conſtitutis, &c. mandamus, quatenus vos fratres Peruſine & Spoletane epiſcopi, reliquis veſtrum epiſcoporum in ducatu Spoletano remanentibus, &c.

In eodem modo Æſino, Fanenſi & Camerinenſi, ac aliis epiſcopis & dilectis filiis, & per Anconitanam marchiam conſtitutis, mandamus, quatenus vos Fratres Æſine, Fanenſis & Camerinenſis epiſcopi, reliquis veſtrum in Anconitana marchia remanentibus, &c.

In eodem modo Florentino & Piſtorienſi, ac aliis epiſcopis, & dilectis filiis, &c. per Tuſciam conſtitutis, &c. mandamus, quatenus vos fratres Florentine & Piſtorienſis epiſcopi, reliquis veſtrum in Tuſcia remanentibus, &c.

In eodem modo ſancti Andreæ, Candidæcaſæ, & Glaſcuenſi, ac aliis univerſis epiſcopis, ac dilectis filiis, &c. per regnum Scotiæ conſtitutis, &c. mandamus, quatenus vos fratres ſancti Andreæ, Candidæcaſæ, & Glaſcuenſis epiſcopi, reliquis veſtrum in dicto regno Scotiæ remanentibus, &c.

In eodem modo Theatino, Valvenſi, & Aquilenſi, & aliis epiſcopis, & dilectis filiis, &c. per partes Aprutii conſtitutis, &c. mandamus, quatenus vos fratres Theatine, Valvenſis, & Aquilenſis epiſcopi, reliquis veſtrum epiſcoporum in partibus Aprutii remanentibus, &c.

In eodem modo dilectis filiis Caſinenſi & ſancti Vincentii de Vulturno, ac cæteris abbatibus, prioribus, decanis, præpoſitis, archidiaconis, archipresbyteris, & aliis monaſteriorum & eccleſiarum prælatis, exemptis & non exemptis, & eorum conventibus & capitulis per ipſorum Caſinenſis & ſancti Vincentii monaſteriorum terras conſtitutis, &c. *uſque*, Quocirca univerſitati veſtræ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatenus vos Caſinenſis & ſancti Vincentii de Vulturno monaſteriorum abbates omni negligentia, &c. *uſque*, In Viennenſi civitate noſtro vos abbates ſuperius nominati perſonaliter, vos vero alii remanentes abbates, priores, decani, &c. Quod ſi forte ipſis abbatibus acceſſuris, &c. *mutatis mutandis*, *ut ſupra*.

In eodem modo venerabili fratri Iſnano archiepiſcopo Thebano vicario noſtro in Urbe, & dilectis filiis abbatibus, prioribus, &c. *uſque*, Ipſam urbem, & ejus diſtrictum conſtitutis, mandamus, quatenus vos vicarie, & ſancti Pauli ac Laurentii extra muros Urbis monaſteriorum abbates, omni negligentia relegata, &c. *ut ſupra uſque*, Vicarie, & abbates ſuperius nominati perſonaliter, vos vero alii remanentes abbates, &c. ut ſupra per totum.

Datum, ut ſupra, *& eadem data in omnibus ſuperioribus de concilio*.

Datum Pictavis ſecundo Idus Auguſti anno tertio.

Venerabilibus fratribus archiepiſcopo Nicoſienſi & ejus ſuffraganeis.

ANNO CHRISTI 1311.

ALma mater eccleſia nonnulla plerumque rationabiliter ordinat, quæ poſtmodum, prout ſecundum varietatem temporum, & qualitatem etiam emergentium, agendorum conſiderata ſuadet utilitas, in melius conſulta deliberatione commutat. Sane licet eccleſiarum prælatos ad univerſale concilium, quod dudum a proximis tunc Kalendis Octobris ad duos annos immediate ſequentes apud civitatem Viennenſem de fratrum noſtrorum conſilio decrevimus congregandum, per noſtras ſub certa forma litteras duxerimus evocandos: quia tamen negotium inquiſitionum, quas per diverſas mundi partes contra ordinem militiæ Templi, ejuſque ſingulares perſonas, fieri mandavimus, completum non eſt, & quod in brevi compleri valeat non ſperamus, nec videmus ipſum negotium, & nonnulla alia quæ in eodem ſunt tractanda concilio, poſſe uſque ad præfatum ſtatutum terminum taliter præparari, quod ad ipſius examen concilii decenter valeant introduci: eumdem terminum uſque ad Kalendas Octobris, prædictum primum terminum jamdudum per eaſdem noſtras litteras aſſignatum immediate ſequentes, ex præmiſſis & aliis certis juſtis & legitimis cauſis, quas præſentibus inſeri non oportet, de fratrum eorumdem conſilio duximus prorogandum. Hæc itaque vobis tenore præſentium intimantes, univerſitati veſtræ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus: quatenus juxta modum & formam in prædictis noſtris directis vobis litteris declaratos, in hujuſmodi prorogato termino & loco prædicto, quem vobis peremptorium aſſignamus, omni, quam inevitabilis neceſſitas non inducat, excuſatione poſtpoſita, noſtros vos conſpectui præſentetis.

An. Chriſti 1310.

Datum Avenione ſecundo Nonas Aprilis anno quinto.

In eodem modo, ut ſupra proximo per totum, venerabilibus fratribus archiepiſcopo Lugdunenſi & ejus ſuffraganeis. Datum *ut ſupra*.

In eodem modo archiepiſcopo Magdeburgenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Capuano & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Panormitano & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Corinthienſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Mediolanenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Strigonienſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Coloſſenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Turritano & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Lundenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Arborenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Upſalenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Spalatenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Colonienſi & ejus ſuffraganeis.

In

ANNO CHRISTI 1311.

In eodem modo archiepiſcopo Armacano & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Cantuarienſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Tuamenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Caſſellenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Dublinenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Eboracenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Turonenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Remenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Senonenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Moguntino & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Bremenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Saltzburgenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Tarantaſienſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Raguſino & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Burdigalenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Hiſpalenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Biſuntino & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Tarraconenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Ravennatenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Toletano & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Narbonenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Barenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Rotomagenſi & ejus ſuffraganeis,

In eodem modo archiepiſcopo Antibarenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Piſano & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Jadrenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Januenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Bituricenſi & ejus ſuffraganeis,

In eodem modo archiepiſcopo Neapolitano & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo Archiepiſcopo Gueſnenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopuo Axitano & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Patracenſi & ejus ſuffraganeis,

In eodem modo archiepiſcopo Sipontino & ejus ſuffraganeis,

In eodem modo archiepiſcopo Coſentino & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Roſſanenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Amalfitano & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Treverenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Regienſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Montiſregalis & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Thebano & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Calaritano & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Salernitano & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Viennenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Hydruntino & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Tranenſi & ejus ſuffraganeis,

In eodem modo archiepiſcopo Brunduſino & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Meſſanenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Conſano & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Ebredunenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Surrentino & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Tarentino & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Bracarenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Aquenſi & ejus ſuffraganeis,

In eodem modo archiepiſcopo Athenienſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Beneventano & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Compoſtellano & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Rigenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Arelatenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo Acheruntino & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo archiepiſcopo ſanctæ Severinæ & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo patriarchæ Conſtantinopolitano & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo patriarchæ Gradenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo patriarchæ Aquilejenſi & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo patriarchæ Hieroſolymitano & ejus ſuffraganeis.

In eodem modo Sutrino & Balneoregienſi epiſcopis, per totum, ut ſupra.

In eodem modo Eſinenſi, Fanenſi & Camerinenſi epiſcopis.

In eodem modo Theatinenſi, Valvenſi & Aquilenſi epiſcopis.

In eodem modo Florentino & Piſtorienſi epiſcopis.

In eodem modo Fundano & Sorano epiſcopis.

In eodem modo venerabili fratri epiſcopo Peruſino, & dilecto filio Petro electo Spoletano.

In eodem modo dilectis filiis Caſinenſi & S. Laurentii de Vulturno monaſteriorum abbatibus.

In eodem modo Iſnardo archiepiſcopo Thebano vicario noſtro in Urbe, uſque, Hæc itaque tibi tenore præſentium intimantes, fraterni-

nitati tuæ, &c. usque, Nostro te conspectui repræsentes. Datum ut supra.

In eodem modo archiepiscopo S. Andreæ & aliis episcopis in regno Scotiæ constitutis.

In eodem modo carissimo in Christo filio Philippo regi Franciæ illustri. Alma mater, &c. ut supra, usque, Sane licet ecclesiarum prælatos, & celsitudinem tuam ad universale concilium, &c. usque ad, Sub certa forma litteras, prælatis ipsis, & tibi super ipsius concilii convocatione directas, duxerimus evocandos: qui tamen, &c. usque ad, Hæc itaque ad tuam, & universorum notitiam deducentes, serenitatem regiam rogamus, & hortamur attente, usque, In remissionem tibi peccaminum suadentes, quatenus, præscripto termino, sic per nos, ut prædicitur prorogato, studeas in eodem concilio juxta priorum directarum tibi per nos super hoc litterarum tenorem in prælibato loco personaliter interesse.

Datum, *ut supra in prima forma*.

In eodem modo Eduardo regi Angliæ.

In eodem modo Jacobo regi Aragonum.

In eodem modo Fernando regi Castellæ & Legionis.

In eodem modo Jacobo regi Majoricarum.

In eodem modo Ludovico regi Navarræ.

In eodem modo Dionysio regi Portugalliæ.

In eodem modo regi Bohemiæ.

In eodem modo Kenrico regi Cypri.

In eodem modo regi Daciæ.

In eodem modo regi Norvegiæ.

In eodem modo Friderico regi Trinacriæ.

In eodem modo regi Sueciæ.

In eodem modo Henrico regi Romanorum.

In eodem modo regi Hungariæ.

Ad certitudinem præsentium, & memoriam futurorum.

ALma mater ecclesia, &c. ut supra in illa ad prælatos, usque, Sub certa forma litteras prælatis ipsis super ipsius concilii convocatione directas duxerimus evocandos, quia tamen negotium inquisitionum, &c. ut ibidem, usque, Hæc itaque ad universorum notitiam deducentes, volumus, & prædictis prælatis harum auctoritate præcipiendo mandamus, quatenus juxta modum & formam in prædictis nostris prioribus, & directis litteris declaratos, in hujusmodi prorogato termino & loco prædicto, quem eis peremptorium assignamus, omni, quam inevitabiis necessitas non inducat, excusatione postposita, nostro se conspectui repræsentent. Ut autem hujusmodi nostra prorogatio ad communem omnium notitiam facilius deducatur, licet per alias nostras litteras prælatis ipsis per nos dudum evocatis, hæc specialiter intimemus: has chartas, sive membranas, prorogationem continentes eamdem, in ecclesiæ majoris Avenionensis appendi, vel affigi ostiis, seu super liminaribus faciemus: quæ prorogationem ipsam suo quasi sonoro præconio, & patulo judicio publicabunt. Ita quod ii, quos prorogatio ipsa contingit, nullam postea possint excusationem prætendere, quod ad eos talis prorogatio non pervenerit, vel quod ignorarint eamdem: cum non sit verisimile remanere quoad ipsos incognitum vel occultum, quod tam patenter omnibus publicatur.

Datum Avenione, secundo Nonas Aprilis, anno V.

Dilecto filio abbati monasterii Cistercien sis, Cabilonensis diœcesis. ANNO CHRISTI 1311.

REgnans in cælis triumphans ecclesia, cujus pastor est Pater æternus, cui sanctorum ministrant agmina, & laudis gloriam angelorum chori decantant in terris, ad sui similitudinem & repræsentationem constituit ecclesiam militantem unigenito Filio Dei vivi Domino Jesu Christo ineffabili commercio copulatam, in qua idem unigenitus Dei Filius a Patre progrediens, per illustrationem Paracleti procedentis pariter ab utroque, statuit fidei fundamentum.

Sancta Romana ecclesia, mater alma fidelium, caput est, disponente Domino, ecclesiarum aliarum omnium & magistra, a qua, veluti a primitivo fonte, ad singulas ecclesias ejusdem fidei rivuli derivantur, ad cujus regimen voluit Christi clementia Romanum pontificem vice sui deputare ministrum, ut instructionem ac doctrinam ipsius, eloquio veritatis evangelicæ traditam cuncti renati fonte baptismatis teneant & conservent, & qui sub hac doctrina cursum vitæ recte peregerint, salvi fiant, qui vero ab ea deviaverint, condemnentur. Ipsa nempe Romana mater ecclesia, juxta exigentiam possibilitatis ipsius, ad cunctas orbis provincias, in quibus Divini nominis cultus viget, fideique catholicæ observantia rutilat, intuitum sedulæ considerationis extendens, & subjiciens ab olim suæ considerationis examini, diuturnæ calamitatis angustias, illius specialis hereditatis Dominicæ, videlicet terræ sanctæ ab infidelibus miserabiliter conculcatæ, in qua idem Patris æterni Filius, nostræ carnis indumento contectus, salutem humani generis pietate ineffabili extitit operatus, quamque sua ipse voluit corporali insignire præsentia, & proprii asperstone sanguinis consecrare, multa sollicitudine studuit eidem terræ, retroactis temporibus, quibus potuit remediis, ut eriperetur ao ipsis impiis, subvenire. Et quia inter cæteros, quos professio Christianæ religionis includit, milites & fratres domus militiæ Templi Hierosolymitani, sicut est toti orbi notorium, tamquam speciales ejusdem fidei pugiles, & jam dictæ terræ præcipui defensores, ipsius terræ negotium principaliter gerere videbantur: ipsos & eorum ordinem præfata ecclesia specialis favoris plenitudine prosequens, eos adversus Christi hostes crucis armavit signaculo, multis exaltavit honoribus, ditavit facultatibus ac diversis libertatibus & privilegiis communivit. Hi nimirum, cum crederentur in Domini servitio sub regulari habitu fideliter militare, sibi quasi cunctorum manus fidelium, cum multiplici erogatione bonorum, sentiebant multifarie multisque modis propterea adjutrices. Sed, proh dolor, nova & calamitosa vox de malignitatis fratrum ipsorum enormitate progrediens, nostrum replevit, immo verius perturbavit auditum. Hæc enim vox nuncia lamentationis, & gemitus, audientibus horrorem ingerit, commovet animas, mentes turbat, & cunctis fidei Christianæ cultoribus novum ineffabilis amaritudinis calicem subministrat: & dum facti seriem, ejus necessitate poscente, depromimus, noster attenuatur præ angustia spiritus, & valetudinis fatigata confractibus membra singula, præ nimio dolore tabescunt. Dudum siquidem circa nostræ promotionis ad apicem summi pontificatus initium, etiam ante-

ANNO CHRISTI 1311.

quam Lugdunum, ubi recepimus noſtræ coronationis inſignia, veniremus, & poſt, tam ibi quam alibi, ſecreta quorumdam nobis inſinuatio intimavit, quod magiſter, præceptores, & alii fratres ordinis dictæ militiæ Templi, & etiam ipſe ordo, qui ad defenſionem patrimonii ipſius Domini noſtri Jeſu Chriſti fuerant in tranſmarinis partibus deputati, contra ipſum Dominum in ſcelus apoſtaſiæ nefandum, deteſtabile idololatriæ vitium execrabile facinus Sodomorum, & hæreſes varias erant lapſi. Sed quia non erat veriſimile, nec credibile videbatur, quod viri tam religioſi, qui præcipue pro Chriſti nomine ſuum ſæpe ſanguinem effundere, ac perſonas ſuas mortis periculis frequenter exponere credebantur, quique multa & magna tam in Divinis officiis, quam in jejuniis & aliis obſervantiis, devotionis ſigna frequentius prætendebant, ſuæ ſic eſſent ſalutis immemores, quod talia perpetrarent: hujuſmodi inſinuationi, ac delationi ipſorum, ejuſdem Domini noſtri exemplis, & canonicæ ſcripturæ doctrinis edocti aurem noluimus inclinare. Deinde vero cariſſimus in Chriſto filius noſter Philippus rex Francorum illuſtris, cui eadem fuerant facinora nunciata (non typo avaritiæ, cum de bonis Templariorum nihil ſibi vindicare aut appropriare intendat, immo ea nobis, & eccleſiæ, per deputandos ſuper hoc a nobis adminiſtranda, gubernanda, conſervanda, & cuſtodienda, liberaliter & devote in regno ſuo dimiſit, manum ſuam exinde totaliter amovendo) ſed fidei orthodoxæ fervore, ſuorum progenitorum veſtigia clara ſequens, accenſus, de præmiſſis quantum licite potuit ſe informans, ad inſtruendum & informandum nos ſuper his, multas & magnas nobis informationes per ſuos nuncios & litteras deſtinavit. Infamia vero contra Templarios ipſos increbreſcente validius, ſuper ſceleribus ante dictis, & quia etiam quidam miles ejuſdem ordinis, magnæ nobilitatis, & qui non levis opinionis in dicto ordine habebatur, coram nobis ſecreto juratus depoſuit, quod in receptione fratrum præfati ordinis, hæc conſuetudo, vel verius corruptela ſervatur, quod ad recipientis vel ab eo deputati ſuggeſtionem, qui recipitur, Chriſtum: *& reliqua, ut in priore epiſtola ſcripta anno tertio, uſque ad verba illa*, Prædictum tempus ad id duximus deputandum. Et demum illud ex certis, juſtis & legitimis cauſis, quas præſentibus inſeri non oportet, uſque ad alias Kal. Octob. proxime futuras de prædictorum fratrum conſilio duximus prorogandum. Quocirca diſcretioni tuæ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus omni negligentia relegata, cunctis, prout talis & tanti negotii qualitas exigit, diſpoſitis & paratis, ſic medio tempore te accingas ad iter, quod in hujuſmodi prorogato termino, quem tibi & aliis peremptorie aſſignamus, in Viennenſi civitate noſtro te conſpectui repræſentes, non obſtantibus quibuslibet privilegiis, ſeu indulgentiis, quibuſcumque perſonis, ordini, dignitati, ſeu collegio, ſub quacumque verborum forma vel expreſſione a prædicta ſede conceſſis, per quæ poſſit effectus hujuſmodi mandati noſtri quomodolibet impediri, aut eidem in aliquo derogari. Interim quoque per te, & alios viros prudentes Deum timentes, & habentes præ oculis omnia quæ correctionis & reformationis limam expoſcunt, inquires ſubtiliter, & conſcribens fideliter, ea ad ipſius concilii notitiam deferas. Et nos nihilo minus variis modis & viis ſolers ſtudium & efficacem operam dare proponimus, ut omnia talia in examen hujuſmodi deducta concilii correctionem & directionem recipiant opportunam. Et ſi inobedientiæ notam, & canonicæ ultionis acrimoniam vitare deſideras, nequaquam fallacium excuſationum velamento te munias, vel ex impedimentis itinerum, quæ Domino prava in directa, & in vias planas aſpera, ſua omnipotentia convertente, ceſſabunt, frivolæ allegationis munimenta confingas, ut a tam ſancti proſecutione operis te ſubducas: ſed voluntarius occurras ad id quod & Divinæ congruit voluntati, & ſalutem animarum ac utilitatem reſpicit ſingulorum.

Datum Avenione decimo Kalendas Decembris, anno ſexto.

In eumdem modum ſcribitur dilecto filio abbati monaſterii Vallis umbroſæ, Fæſulanæ diœceſis, Regnans in cælis, &c. *ut ſupra per totum*, uſque Datum, ut ſupra.

In eumdem modum abbati monaſterii ſancti Antonii Viennenſis, ordinis ſancti Auguſtini.

In eumdem modum priori generali ordinis fratrum eremitarum ſancti Auguſtini.

In eumdem modum abbati monaſterii Cluniacenſis, Matiſconenſis diœceſis.

In eumdem modum magiſtro ordinis fratrum Prædicatorum.

In eumdem modum miniſtro generali ordinis Minorum.

In eumdem modum magiſtro domus militiæ ſancti Jacobi.

In eumdem modum priori monaſterii Carthuſienſis, Maurianenſis diœceſis.

In eumdem modum abbati monaſterii de Cluſa ordinis beati Benedicti, Taurinenſis diœceſis.

In eumdem modum abbati monaſterii Farfenſis, ordinis S. Benedicti.

In eumdem modum abbati monaſterii ſancti Dionyſii prope Pariſios, ordinis S. Benedicti.

In eumdem modum priori eremi Camaldulenſis, Aretinæ diœceſis.

In eumdem modum abbati monaſterii Caſædei ordinis Sancti Benedicti, Claromontenſis diœceſis.

In eumdem modum abbati monaſterii ſanctæ Juſtinæ Paduanæ, ordinis S. Benedicti.

In eumdem modum priori Grandimontenſis monaſterii per priorem ſoliti gubernari, Lemoviceuſis diœceſis.

In eumdem modum abbati Monaſterii Præmonſtratenſis, Laudunenſis diœceſis.

In eumdem modum abbati Monaſterii Sancti Laurentii Averſani, ordinis S. Benedicti.

In eumdem modum abbati monaſterii Cavenſis, ordinis Sancti Benedicti, Salernitanæ diœceſis.

In eumdem modum abbati Majoris monaſterii Turonenſis, ordinis S. Benedicti.

In eumdem modum præceptori domus Calatravenſis ordinis, Toletanæ diœceſis.

In eumdem modum priori generali ordinis fratrum beatæ Mariæ de monte Carmeli.

In eumdem modum magiſtro ordinis Humiliatorum.

SENTENTIA DE EXTINCTIONE TEMPLARIORUM A CLEMENTE PAPA QUINTO LATA in concilio Viennensi.

Ad perpetuam rei memoriam.

AD providam Christi vicarii præsidentis in specula apostolicæ dignitatis circumspectionem pertinet vices pensare temporum emergentium, negotiorum causas discutere, ac personarum attendere qualitates: ut ad singula debitum dirigens necessariæ considerationis intuitum, & opportune manum operationis apponens, de agro Domini sic vitiorum tribulos eruat, ut virtutes amplificet, sic prævaricantium spinas tollat, ut evellendo plus plantet quam destruat, & in loca vacua per eradicationem nocentium tribulorum, devota Deo plantamina transferendu, potiorem præbeat de provisa & utili eorum locorum unione & translatione lætitiam, quam vera justitia, quæ compassionem habet, doloris intulerit detrimentum personarum, & locorum hujusmodi per ruinam. Sic enim sufferendo quod officit, & subrogando quod proficit, virtutum profectus amplificat, & sublata de medio meliori subrogatione restaurat. Dudum siquidem ordinem domus militiæ Templi Hierosolymitani, propter magistrum, & fratres, cæteraque personas dicti ordinis in quibuslibet mundi partibus consistentes, variis & diversis non tam nefandis, quam infandis, proh dolor, errorum & scelerum obscœnitatibus, pravitatibus, maculis, & labe respersos, quæ propter tristem & spurcidam eorum memoriam præsentibus subticemus, ejusque ordinis statum, habitum, atque nomen, non sine cordis amaritudine & dolore, sacro approbante concilio non per modum diffinitivæ sententiæ, cum eam iuper hoc secundum inquisitiones, & processus super his habitos, non possemus ferre de jure, sed per viam provisionis, seu ordinationis apostolicæ, irrefragabili & perpetuo valitura sustulimus sanctione, ipsum prohibitioni perpetuæ supponentes: districtius inhibendo, ne quis dictum ordinem de cætero intrare, vel ejus habitum suscipere vel portare, aut pro Templario se gerere præsumeret: quod si quis contra faceret, excommunicationis incurreret sententiam ipso facto: universa etiam bona ordinis prælibati apostolicæ sedis ordinationi & dispositioni auctoritate apostolica duximus reservanda. Inhibentes districtius, ne quis, cujuscumque conditionis vel status existeret, se de personis vel bonis hujusmodi aliquatenus intromitteret, vel circa ea, in præjudicium ordinis seu dispositionis apostolicæ per sedem eamdem, ut præmittitur, faciendæ, aliquid faceret, innovaret, vel etiam attentaret: decernentes extunc irritum & inane, si secus a quoquam scienter vel ignoranter contigerit attentari. Ac postmodum, ne dicta bona, quæ dudum ad subsidium terræ sanctæ, & impugnationem inimicorum fidei Christianæ, a Christi cultoribus data, legata, concessa, & acquisita fuerunt, debita gubernatione carentia, tamquam vacantia deperirent, vel converterentur in usus alios, quam in illos ad quos fuerant pia devotione fidelium deputata, vel propter tarditatem ordinationis & dispositionis hujusmodi, eorum destructio vel dilapidatio sequeretur: cum fratribus nostris sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalibus, necnon patriarchis, archiepiscopis, episcopis & prælatis, ac etiam cum nonnullis excellentibus & illustribus personis, cum reliquorum quoque absentium prælatorum, & etiam capitulorum, & conventuum, ecclesiarum & monasteriorum procuratoribus in dicto concilio constitutis, habuimus ardua, morosa, & diversa consilia, & tractatus: ut per hujusmodi consiliorum & tractatuum deliberationem præhabitam diligentem, dictorum bonorum ordinatio & dispositio, ad honorem Dei, augmentum fidei, exaltationem ecclesiæ, dictæ terræ subsidium, salutem quoque fidelium & quietem, salubris & utilis perveniret. Postque utique longa, præmeditata, provisa & matura consilia, suadentibus plurimis justis causis, nostra & dictorum fratrum, necnon patriarcharum, archiepiscoporum, episcoporum, & aliorum prælatorum ac excellentium & illustrium personarum prædictorum in dicto concilio tunc præsentium deliberationes & consilia in hoc finaliter rescderunt, ut prædicta bona ordini hospitalis S. Joannis Hierosolymitani, & ipsi hospitali, ac dilectis filiis magistro, & fratribus hospitalis ejusdem, nomine hospitalis & ordinis eorumdem, qui tamquam athletæ Domini pro defensione fidei se periculis mortis jugiter exponentes, onerosa nimis & periculosa dispendia continue perferunt in partibus transmarinis, in perpetuum unirentur. Nos igitur inter cætera mundi loca, in quibus vigere dignoscitur observantia regularis, dictum ordinem hospitalis, & ipsum hospitale, sinceræ caritatis plenitudine prosequentes, ac attendentes quod, sicut evidentia facti in eo Divinis obsequiis ferventer insistitur, pietatis & misericordiæ opera vigilantibus studiis exercentur, fratres hospitalis ipsius, mundanis spretis illecebris, devotum impendentes Altissimo famulatum, ac pro recuperatione terræ prædictæ, tamquam intrepidi Christi pugiles, ferventibus studiis & desideriis intendentes, quælibet ducunt humana pericula in contemptum: considerantes quoque quod ex hoc tanto eorumdem magistri & fratrum, dictorum ordinis & hospitalis, crescet strenuitas, animorum fervor augebitur, & ipsorum roborabitur fortitudo, ad propulsandas nostri Redemptoris injurias, & hostes ejusdem fidei conterendos, quanto ipsorum potentia in opulentioribus facultatibus augmentata, onera, quæ prosecutionis tanti negotii necessitas exigit, levius & facilius poterunt supportare: & propterea non indigne vigiles redditi, studiisque sollicitis excitati, ut ad sui status augmentum opem & operam impendamus, eodem sacro approbante concilio, ipsam domum militiæ Templi, cæteraque domos, ecclesias, capellas, oratoria, civitates, castra, villas, terras, grangias, & loca, possessiones, jurisdictiones, reditus, atque jura, omniaque alia bona immobilia & mobilia, vel se moventia, cum omnibus membris, juribus & pertinentiis suis, ultra & citra mare, ac in universis & quibuslibet mundi partibus consistentia, quæ ipse ordo, & dicti magister & fratres ipsius ordinis militiæ Templi, tempore quo ipse magister, & nonnulli ex eisdem fratribus militiæ Templi, in regno Franciæ communiter capti fuerunt, vi-

ANNO CHRISTI 1311

ANNO CHRISTI 1311.

delicet anno Domini milleſimo trecenteſimo octavo, menſe Octobri, per ſe, vel quoſcumque alios habebant, tenebant, & poſſidebant, vel ad eoſdem domum & ordinem militiæ Templi, & dictos magiſtrum, & fratres ipſius ordinis militiæ Templi, quomodolibet pertinebant, necnon nomina, actiones & jura, quæ prædicto tempore captionis ipſorum, eiſdem domui, ordini, vel perſonis ipſius ordinis militiæ Templi, quocumque modo competebant, vel competere poterant, contra quoſcumque, cujuſcumque dignitatis, ſtatus vel conditionis exiſterent, cum omnibus privilegiis, indulgentiis, immunitatibus & libertatibus, quibus præfati magiſter & fratres dictorum domus & ordinis militiæ Templi, & ipſa domus & ordo, per ſedem apoſtolicam vel per catholicos imperatores, reges, & principes, & fideles alios, vel quocumque alio modo, erant legitime communiti, eidem ordini hoſpitalis ſancti Joannis Hieroſolymitani, & ipſi hoſpitali donamus, concedimus, unimus, incorporamus, applicamus, & annectimus in perpetuum de apoſtolicæ plenitudine poteſtatis, exceptis bonis quondam dicti ordinis ipſius militiæ Templi, conſiſtentibus in regnis & terris cariſſimorum in Chriſto filiorum noſtrorum Caſtellæ, Aragoniæ, Portugalliæ, & Majoricarum regum illuſtrium, extra regnum Franciæ, quæ a donatione, conceſſione, unione, applicatione, incorporatione, & annexione prædictis, ſpecialiter excipienda duximus, & etiam excludenda. Ea nihilo minus diſpoſitioni & ordinationi ſedis apoſtolicæ reſervantes, inhibitionem dudum per alios proceſſus noſtros factam, ne quis videlicet, cujuſcumque conditionis vel ſtatus exiſteret, ſe de perſonis & bonis hujuſmodi aliquatenus intromitteret, vel circa ea, in præjudicium ordinationis ſeu diſpoſitionis ſedis ejuſdem faciendæ de illis, necnon decreti noſtri interpoſitionem, quoad perſonas & bona in dictis regnis & terris eorumdem regum proxime expreſſorum conſiſtentia, omnino manere volentes in pleno robore firmitatis, quouſque de perſonis & rebus prædictis in eiſdem regnis & terris conſiſtentibus, per diſpoſitionem ſedis ejuſdem fuerit aliter ordinatum. Occupatores quoque dictorum bonorum, aut illicitos detentores, cujuſcumque ſtatus, conditionis, excelſentiæ vel dignitatis extiterint, etiamſi pontificali, imperiali, vel regali præfulgeant dignitate, niſi infra unius menſis ſpatium, poſtquam ſuper hoc per dictos magiſtrum & fratres ipſius hoſpitalis, vel ipſorum quemlibet, aut procuratorem ſeu procuratores eorum, fuerint requiſiti, dicta bona dimiſerint, illaque plene ac libere reſtituerint ordini ipſius hoſpitalis, & eidem hoſpitali, aut magiſtro ſeu prioribus, vel præceptoribus, aut fratribus hoſpitalis ejuſdem in quibuſcumque partibus & provinciis conſtitutis, eorumque ſingulis, vel procuratori ſeu procuratoribus eorumdem ejuſdem ordinis ipſius hoſpitalis nomine, etiamſi dicti priores, præceptores & fratres ipſius hoſpitalis, & procuratores ipſorum, & eorum quilibet, a dicto magiſtro ipſius hoſpitalis mandatum ſuper hoc ſpecialiter non haberent, dummodo procuratores prædicti a dictis prioribus & præceptoribus, vel eorum ſingulis in provinciis & partibus, in quibus hujuſmodi priores & præceptores extiterint deputati, mandatum ſuper hoc habuerint vel oſtenderint ſpeciale. Qui omnes & ſinguli, videlicet priores & præceptores, & fratres, dicto magiſtro, procuratores vero prædicti eiſdem prioribus & præceptoribus, eorumque ſingulis, a quibus ſuper his fuerint deputati, plenum ſuper omnibus geſtis, actis, receptis & procuratis per eos quomodolibet in hac parte, computum & rationem ponere & reddere teneantur: necnon omnes qui ſcienter occupatoribus & detentoribus prælibatis in occupatione vel detentione hujuſmodi dederint conſilium, auxilium vel favorem, publice vel occulte, excommunicationis; capitula vero, collegia ſeu conventus eccleſiarum & monaſteriorum, necnon univerſitates civitatum, caſtrorum, villarum, & aliorum locorum, & ipſas civitates, caſtra, villas & loca, quæ in his culpabilia extiterint, ac eriam civitates, caſtra & loca, in quibus detentores & occupatores hujuſmodi dominium obtmuerint temporale, ſi hujuſmodi domini temporales in dimittendo bona prædicta, & reſtituendo illa magiſtro & fratribus ordinis & hoſpitalis ejuſdem nomine hoſpitalis ipſius obſtaculum adhibebunt, & infra dictum menſem ab hujuſmodi præmiſſis non deſtiterint, poſtquam ſuper hoc, ut præmittitur, fuerint requiſiti, ipſo facto interdicti ſententiis decernimus ſubjacere; a quibus abſolvi non poſſint, donec ſuper his plenam & debitam ſatisfactionem curaverint exhibere. Et nihilominus occupatores & detentores hujuſmodi, vel præſtantes eiſdem, ut præmittitur, auxilium, conſilium vel favorem, ſive ſingulares perſonæ, ſive capitula, collegia, ſeu conventus eccleſiarum & monaſteriorum, ac univerſitates civitatum, caſtrorum, terrarum, vel aliorum locorum extiterint, præter pœnas præſcriptas, omnibus, quæ a Romana, vel aliis eccleſiis quibuſcumque tenent in feudum, ipſo facto decernimus fore privatos ſive privata. Ita quod ad eccleſias, ad quas ſpectant, illa libere ſine contradictione aliqua revertantur; earumque eccleſiarum prælati, ſive rectores de ipſis pro ſua voluntate diſponant, ſicut utilitati eccleſiarum ipſarum viderint expedire. Nulli ergo, *&c.* noſtrorum donationis, conceſſionis, unionis, incorporationis, applicationis, annexionis, reſervationis, inhibitionis, voluntatis & conſtitutionis infringere, *&c.* Si quis, *&c.*

Datum Viennæ ſexto Nonas Maji, pontificatus noſtri anno ſeptimo.

Dilectis filiis archidiacono & cantori Nicoſienſis, & theſaurario Paphenſis eccleſiarum.

AD providam Chriſti vicarii, *&c. ut ſupra proxime, uſque*, Eorum memoriam noſtris litteris ſubticuimus, ejuſdemque ordinis ſtatum, *&c. uſque*, Et ipſi hoſpitali donavimus, conceſſimus, univimus, incorporavimus, applicavimus, & annexuimus in perpetuum de apoſtolicæ, *&c. uſque*, eccleſiarum ipſarum viderint expedire.

Quocirca diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus vos, vel duo, aut unus veſtrum, per vos, vel per alium, ſeu alios, præfatos magiſtrum ſeu priores vel præceptores, aut fratres hoſpitalis ejuſdem, vel ipſorum quemlibet, aut procuratorem, ſeu procuratores eorum, nomine hoſpitalis ipſius, in corporalem poſſeſſionem dictorum domus militiæ Templi, cæterarumque domorum, eccleſiarum, capellarum, oratoriorum, civitatum, caſtrorum, villarum, terrarum, grangiarum & loco-

NO ISTI 11.

locorum, poſſeſſionum, juriſdictionum, reddituum atque jurium, omniumque aliorum bonorum, mobilium & immobilium, vel ſe moventium, cum omnibus membris, juribus & pertinentiis ſuis, ultra & citra mare, ac in univerſis & quibuslibet mundi partibus conſiſtentium, quæ ipſe ordo, & dicti magiſter & fratres ipſius ordinis militiæ Templi, prædicto tempore hujuſmodi captionis eorum, per ſe vel quoſcumque alios habebant, tenebant & poſſidebant, vel ad eoſdem domum & ordinem militiæ Templi, & dictos magiſtrum & fratres ipſius ordinis militiæ Templi quomodolibet pertinebant, inducatis auctoritate noſtra, & defendatis inductos, amotis prædictis occupatoribus & detentoribus, ac adminiſtratoribus & conſervatoribus in bonis ipſis auctoritate apoſtolica & quavis alia deputatis, & quibuslibet aliis ab eiſdem, eiſque faciatis de illorum fructibus, redditibus, proventibus, juribus, & obventionibus univerſis, integre reſponderi. Occupatores ſeu detentores, adminiſtratores, conſervatores, & alios prædictos, niſi infra dictum terminum, ut præmittitur, bona & redditus prædicta dimiſerint, illaque libere & plene reſtituerint ordini ipſius hoſpitalis, & eidem hoſpitali, aut magiſtro ſeu prioribus vel præceptoribus, aut fratribus hoſpitalis ejuſdem, in partibus & provinciis ubi bona hujuſmodi fuerint, conſtitutis, eorumque ſingulis, vel procuratori ſeu procuratoribus eorumdem ipſius hoſpitalis nomine, ut ſupra eſt præmiſſum, ac præſtantes occupatoribus ſeu detentoribus ac adminiſtratoribus & conſervatoribus hujuſmodi, auxilium, conſilium, vel favorem, ſi ſingulares perſonæ, excommunicationis; ſi vero capitula, collegia, ſeu conventus, ſeu univerſitates extiterint, & ipſas civitates, caſtra, villas, & loca quæ in his culpabilia fuerint, ac etiam civitates, caſtra & loca, in quibus detentores & occupatores hujuſmodi dominium obtinuerint temporale, ſi hujuſmodi domini temporales in dimittendo bona prædicta, & reſtituendo illa magiſtro & fratribus hoſpitalis ejuſdem, ipſius hoſpitalis nomine, obſtaculum adhibebunt, & infra dictum menſem ab hujuſmodi præmiſſis non duxerint, ut prædicitur, deſiſtendum. tamdiu interdicti per nos latis ſententiis ſubjacere: & nihilo minus omnibus bonis, quæ a Romana, vel aliis eccleſiis quibuſcumque tenent in feudum, fore privatos, ſeu privata, per omnia loca in quibus expedire videritis, denuncietis, & faciatis ab aliis nunciari, dictoſque excommunicatos arctius evitari, donec ſuper his congrue ſatisfecerint, & abſolutionis meruerint beneficium obtinere: non obſtante; ſi aliquibus a prædicta ſit ſede indultum, quod interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſſint per litteras apoſtolicas non facientes plenam & expreſſam, ac de verbo, &c. Contra etiam alios, ſi qui fuerint, per cenſuram eccleſiaſticam appellatione poſtpoſita compeſcendo. Volumus autem, & apoſtolica auctoritate decernimus, quod a data præſentium ſit vobis, & cuilibet veſtrum, in prædictis omnibus & ſingulis, poteſtas & juriſdictio attributa, ut exnunc in eis, & eorum quolibet, ita libere procedere valeatis, ac ſi eadem juriſdictio per citationem vel modum alium perpetuata legitimum extitiſſet, & quaſi re non integra perpetuata præfata juriſdictio cenſeatur; quodque unuſquiſque veſtrum, articulum per eollegarum ſuorum aliquem inchoatum, felicis recordationis Bonifacii papæ octavi prædeceſſoris noſtri contraria conſtitutione ceſſante, proſequi libere valeat, etiam eodem collega vivente, nec impedimento aliquo præpedito, quoties & quando fuerit opportunum.

ANNO CHRISTI 1311.

Datum, *ut ſupra*.

In eodem modo, *ut ſupra* proxime per totum, dilecto filio abbati monaſterii de Roomo Claromontenſis diœceſis, & Engoliſmenſis ac Pictavenſis eccleſiarum decanis.

In eodem modo dilectis filiis Rotomagenſis, & Sueſſionenſis decanis, ac archidiacono ejuſdem Sueſſionenſis, eccleſiarum.

In eodem modo dilectis filiis ſancti Saturnini Toloſani & de ſancto Paulo monaſteriorum abbatibus, ac priori de Vauro Toloſanæ diœceſis.

In eodem modo venerabili fratri archiepiſcopo Viennenſi, & dilecto filio archidiacono Vivarienſi, ac ſacriſtæ ſæcularis eccleſiæ beati Bernardi de Romanis, Viennenſis diœceſis.

In eodem modo venerabili fratri epiſcopo Æduenſi, & dilectis filiis decano Æduenſis ac cantori Cabilonenſis, eccleſiarum.

In eodem modo epiſcopo Convenarum, & dilectis filiis abbati monaſterii de Regula Bolbeſtriæ Laſcurrenſis diœceſis, ac archidiacono Auxitano.

In eodem modo Aquenſi & Lectorenſi epiſcopis, ac dilecto filio abbati monaſterii ſancti Fremerii, Vaſatenſis diœceſis.

In eodem modo archiepiſcopo Bituricenſi, & Lemovicenſi ac Claromontenſi epiſcopis.

In eodem modo Tullenſi ac Ligonenſi epiſcopis, ac dilecto filio theſaurario eccleſiæ Virdunenſis.

In eodem modo epiſcopo Agathenſi, & dilectis filiis archidiacono de Veyrona Magalonenſis, ac præceptori Biterrenſis, eccleſiarum.

In eodem modo epiſcopo Agathenſi, & dilectis filiis archidiacono de Veyrona Magalonenſis, ac præceptori Biterrenſis, eccleſiarum.

In eodem modo epiſcopo Tricaſtino, ac dilectis filiis præpoſito Avenionenſis ac Bertrando Miloni canonico Carpentoratenſis, eccleſiarum.

In eodem modo archiepiſcopo Burdigalenſi, & dilectis filiis abbati monaſterii Sarlatenſis, Petracoricenſis diœceſis, ac cantori eccleſiæ Aginnenſis.

In eodem modo præpoſito Vapincenſi, & Valentinæ ac Vivarienſis archidiaconis eccleſiarum.

In eodem modo decano Andegavenſis, & majoris ac ſancti Martini Turonenſis eccleſiarum cantoribus.

In eodem modo Gratianopolitano & Gebennenſi epiſcopis, ac dilecto filio decano eccleſiæ Tarentaſienſis.

In eodem modo epiſcopo Anicienſi, & dilectis filiis monaſterii de Dua, & ſæcularis eccleſiæ ſancti Evodii Anicienſis diœceſis, abbatibus.

In eodem modo epiſcopo Nivernienſi, ac dilectis filiis abbati monaſterii ſancti Germani de Pratis juxta Pariſios, & decano eccleſiæ Carnotenſis.

In eodem modo epiſcopo Maſſilienſi, ac dilectis filiis decano Vapincenſis, ac Augerio de Ponteſorgie canonico Aquenſis, eccleſiarum.

In eodem modo archiepiſcopo Lugdunenſi, & epi-

ANNO CHRISTI 1311.

& epiſcopo Matiſconenſi, ac dilecto filio decano ecclesiæ Lugdunenſis.

In eodem modo Vapincenſis & Dienſis decanis, ac archidiacono Eboracenſis, eccleſiarum.

In eodem modo archiepiſcopo Cantuarienſi, & epiſcopo ac dilecto filio archidiacono Londonienſi.

In eodem modo archiepiſcopo Caſſellenſi, & dilectis filiis Armachanæ & Dublinenſis archidiaconis, eccleſiarum.

In eodem modo archiepiſcopo Eboracenſi, & dilectis filiis priori Dunelmenſis, ac decano Eboracenſis, eccleſiarum.

In eodem modo Lincolnienſi & Wigornienſi epiſcopis, ac dilecto filio decano eccleſiæ Lichefeldenſis.

In eodem modo patriarchæ Conſtantinopolitano, & archiepiſcopo Patracenſi, ac epiſcopo Olenenſi.

In eodem modo epiſcopo Pampilonenſi, & dilectis filiis priori Roſcidævallis, ac decano eccleſiæ de Tudella, Pampilonenſis diœceſis.

In eodem modo patriarchæ Antiocheno, & archiepiſcopo Mediolanenſi, & epiſcopo Novarienſi.

In eodem modo archiepiſcopo Biſuntino, dilectis filiis decano & archidiacono eccleſiæ Biſuntinæ.

In eodem modo præpoſito Vivarienſis, ac ejuſdem & Valentinæ archidiaconis, eccleſiarum.

In eodem modo Conſentino & Conſano archiepiſcopis, ac epiſcopo Maturanenſi.

In eodem modo Anagnino, Marſicano, & Ortano epiſcopis.

In eodem modo magiſtris Neapolioni, de filiis Urſi de Majorica, Legionenſi notario, & Hugoni Geraldi Augenſis, Rotomagenſis eccleſiarum archidiaconis, capellanis noſtris, ac Oddoni de Sermineto canonico Santonenſi, cameræ noſtræ clerico.

In eodem modo archiepiſcopo Sipontino, & Thermulano ac Civitatenſi epiſcopis.

In eodem modo Neapolitano & Capuano archiepiſcopis, ac epiſcopo Calvenſi.

In eodem modo Metenſi ac Tullenſi epiſcopis, ac dilecto filio decano eccleſiæ Treverenſis.

In eodem modo epiſcopo Tudertino, ac dilectis filiis abbati monaſterii ſancti Petri Peruſini ac præpoſito eccleſiæ ſanctæ Muſtiolæ Cluſinæ.

In eodem modo archiepiſcopo Montis regalis, & Syracuſano, ac Mazarenſi epiſcopis.

In eodem modo abbati monaſterii ſancti Pauli de Urbe, ac magiſtro Pandulpho de Sabello præpoſito de Chableis, in eccleſia ſancti Martini Turonenſis notario noſtro, ac Bertuldo de filiis Urſi, canonico baſilicæ principis apoſtolorum de Urbe.

In eodem modo Patavienſi & Ratiſponenſi epiſcopis, ac dilecto filio decano eccleſiæ Saltzburgenſis.

In eodem modo archiepiſcopo Januenſi & epiſcopo Aſtenſi, ac dilecto filio abbati monaſterio ſancti Syri Januenſis.

In eodem modo Armachano & Dublinenſi ac Tuamenſi archiepiſcopis.

In eodem modo archiepiſcopo Bremenſi, & Lubicenſi ac Raskeburgenſi epiſcopis.

In eodem modo Strigonienſi & Coloſſenſi archiepiſcopis, ac epiſcopo Quinqueeccleſienſi.

In eodem modo patriarchæ Aquileienſi, & epiſcopo Tridentino, ac dilecto filio theſaurario eccleſiæ Aquilejenſis.

In eodem modo archiepiſcopo Meſſanenſi & Cephaludenſi ac Pactenſi epiſcopis.

In eodem modo Argentinenſi & Halberſtatenſi ac Herbipolenſi epiſcopis.

In eodem modo archiepiſcopo Magdeburgenſi, ac Brandeburgenſi & Manſeburgenſi epiſcopis.

In eodem modo archiepiſcopo Tranenſi, & Melfienſi ac Monopolitano epiſcopis.

In eodem modo Urbevetano & Balneoregienſi epiſcopis, ac dilecto filio archipresbytero eccleſiæ Viterbienſis.

In eodem modo Barenſi & Brunduſino archiepiſcopis, ac Cannenſi epiſcopo.

In eodem modo Firmano & Fanenſi ac Camerinenſi epiſcopis.

In eodem modo archiepiſcopo Piſano & epiſcopo Florentino ac dilecto filio archipresbytero plebis de Caſtello, Lunenſis diœceſis.

In eodem modo Parmenſi & Mutinenſi epiſcopis, ac dilecto filio archipresbytero eccleſiæ de Carpo, Mutinenſis diœceſis.

In eodem modo archiepiſcopo Reginenſi, & Militenſi ac Neocaſtrenſi epiſcopis.

In eodem modo Theatino & Valvenſi ac Pennenſi ac Adrienſi epiſcopis.

In eodem modo epiſcopo Mimatenſi, ac dilectis filiis abbatibus monaſterii Vabrenſis, Ruthenenſis diœceſis, ac magiſtro Arnaldo de Villanova canonico Cadurcenſi.

In eodem modo archiepiſcopo Moguntino, & Pragenſi ac Moravienſi epiſcopis.

In eodem modo archiepiſcopo Amalfitano, & epiſcopo ſanctæ Agathæ, ac dilecto filio archidiacono Salernitano.

In eodem modo epiſcopo Morinenſi, & dilectis filiis decano de Perona, Noviodunenſis diœceſis, ac theſaurario Remenſis eccleſiarum.

In eodem modo archidiacono & cantori Nicoſienſis ac theſaurario Paphenſis eccleſiarum.

In eodem modo archiepiſcopo Gneznenſi, & Caminenſi ac Poſnanienſi epiſcopis.

In eodem modo epiſcopo Engoliſmenſi, & dilectis filiis Santonenſis & Pictavenſis eccleſiarum decanis.

In eodem modo Bononienſi & Faventino epiſcopis, ac dilecto filio abbati monaſterii de Nonantula, Mutinenſis diœceſis.

In eodem modo ſancti Andreæ & Abredonenſi ac Brichinenſi epiſcopis.

In eodem modo epiſcopo Famaguſtano, & dilectis filiis Berengario de Alverina Biterrenſis, ac Jacobo Novelli Barcinonenſis canonicis eccleſiarum.

In eodem modo epiſcopo Veronenſi, ac dilecto filio abbati monaſterii ſancti Zenonis, ac Johanni della Fontana canonico eccleſiæ Veronenſis.

In eodem modo archiepiſcopo Lundenſi, & Roſtrildenſi & Ravelienſi epiſcopis.

In eodem modo Jadrenſi & Spalatenſi archiepiſcopis, ac epiſcopo Signenſi.

In eodem modo archiepiſcopo Nidroſienſi, ac Bergenſi & Asloenſi epiſcopis.

In eodem modo archiepiſcopo Upſalenſi, & Scarenſi ac Lincopenſi epiſcopis.

In eodem modo archiepiſcopo Colonienſi, & Leodienſi & Trajectenſi epiſcopis.

In eodem modo venerabili fratri archiepiſcopo

po Aquenſi, & dilectis filiis decano Vapincenſis ac Bertrando Milonis canonico Carpentoracenſis eccleſiarum.

Venerabili fratri Amanevo archiepiſcopo Auxitano.

PErſonam tuam, claris tuis exigentibus meritis, paterna benevolentia proſequentes, & attendentes quod propter adventum tuum ad generale concilium, per nos nuper Viennæ, auctore Domino, celebratum, ad quod per noſtras litteras fueras evocatus, & moram contractam ibidem, multorum ſubiiſti laborum & ſumptuum gravitatem; & propterea volentes perſonam eamdem, nedum in ſe ipſa, ſed etiam in obſequentibus ſibi perſonis, favoribus proſequi gratioſis: tuis ſupplicationibus inclinati, auctoritate tibi præſentium indulgemus, ut tres capellani, vel clerici tui, in comitiva tua, ſeu tuis obſequiis inſiſtentes, fructus, redditus & proventus omnium beneficiorum ſuorum eccleſiaſticorum, etiamſi perſonatus, dignitates ſeu officia exiſtant, & eis cura immineat animarum, cum ea integritate, uſque ad triennium libere percipere valeant, quotidianis diſtributionibus dumtaxat exceptis, ſicut illas perciperent, ſi in eccleſiis, in quibus beneficia ipſa obtinent, reſiderent, & interim ad reſidendum in eis minime teneantur, neque ad id a quoquam inviti valeant coarctari. Non obſtantibus ſi dicti clerici, vel eorum aliquis, non fecerint in eiſdem eccleſiis primam perſonalem reſidentiam conſuetam, quam facere teneantur eodem elapſo triennio, vel prius a tuis obſequiis recedentes, aut quibuſcumque ſtatutis & conſuetudinibus dictarum eccleſiarum contrariis, juramento, confirmatione ſedis apoſtolicæ, ſeu quacumque firmitate alia roboratis, etiamſi de illis ſervandis, & non impediendis litteris apoſtolicis contra ea, & ipſis litteris non utendo etiam ab alio impetratis per ſe, vel procuratorem ſuum, præſtiterint, vel eos interim præſtare contigerit juramentum forſitan, ſeu, ſi locorum ordinariis ab eadem ſit ſede conceſſum, vel medio tempore concedi contigerit, quod rectores & perſonas eccleſiarum ſuarum, civitatum & diœceſum compellere valeant per ſubtractionem ſuorum proventuum, vel alias, ad reſidendum perſonaliter in eiſdem, ſeu ſi capitulis earumdem eccleſiarum ab eadem ſit ſede indultum, vel contigerit indulgeri, quod canonicis & perſonis earumdem eccleſiarum fructus, redditus, & proventus præbendarum, perſonatuum, dignitatum, officiorum, & beneficiorum, quæ in eis obtinent, miniſtrare in abſentia minime teneantur, & ad id compelli non poſſint per litteras apoſtolicas non facientes plenam & expreſſam, ac de verbo ad verbum, de indulto hujuſmodi mentionem, & quibuslibet privilegiis, indulgentiis, & litteris dictæ ſedis generalibus, vel ſpecialibus, quorumcumque tenorum exiſtant, per quæ præſentibus non expreſſis, vel totaliter non inſertis, effectus hujuſmodi gratiæ impediri valeat quomodolibet, vel differri, & de quibus, quorumque totis tenoribus, habenda ſit in noſtris litteris mentio ſpecialis, proviſo quod hujuſmodi dignitates, perſonatus, officia, & beneficia debitis interim obſequiis non fraudentur, & animarum cura in eis, quibus illa imminet, nullatenus negligatur. Nulli, &c. Datum in prioratu Gizuil prope Mal. Vaf. diœceſis, nono Kalendas Julii, anno ſeptimo.

In eodem modo abbati monaſterii ſancti Arnandi Petracorienſis diœceſis, ac præpoſito ſancti Juſtini, ac archidiacono Suipodii in eccleſia Auxitana, &c. Perſonam, &c. *ut in proxima ſuperiori verbis competenter mutatis, uſque*, negligatur. ANNO CHRIST. 1311.

Quocirca diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus vos, vel duo, aut unus veſtrum, per vos, vel alium, ſeu alios, hujuſmodi fructus, redditus & proventus faciatis eiſdem capellanis & clericis, in eadem comitiva vel dictis obſequiis inſiſtentibus, vel ipſorum procuratoribus, pro eiſdem juxta hujuſmodi conceſſionis noſtræ tenorem per idem triennium integre miniſtrari: non obſtantibus omnibus ſupradictis, ſeu ſi dictis ordinariis, & capitulis, vel quibuſvis aliis, communiter, vel diviſim, a ſede ſit indultum prædicta, quod interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſſint per litteras apoſtolicas, non facientes plenam & expreſſam de indulto hujuſmodi mentionem; contradictores auctoritate. Datum, ut ſupra.

Ægidio archiepiſcopo Rotomagenſi, Perſonam tuam, &c.

Eliæ epiſcopo Æduenſi.
Artberto epiſcopo Claromontenſi.
Guillelmo epiſcopo Mimatenſi.
Roberto epiſcopo Conſtantienſi.
Arnaldo epiſcopo Pictavenſi camerario noſtro.
Roberto archiepiſcopo Remenſi.
Guillelmo epiſcopo Andegavenſi.
Joanni epiſcopo Carnotenſi.
Petro archiepiſcopo Lugdunenſi.
Petro epiſcopo Carcaſſonenſi.
Guillelmo epiſcopo Lingonenſi.
Raimundo epiſcopo Agathenſi
Petro epiſcopo Antiſiodorenſi.
Bernardo archiepiſcopo Narbonenſi.
Arnaldo archiepiſcopo Burdigalenſi.
Guillelmo epiſcopo Vaſatenſi.
Archiepiſcopo Bituricenſi.
Boſoni epiſcopo Convenarum.
Danieli epiſcopo Nannetenſi.
Johanni epiſcopo Magalonenſi.

Venerabili fratri Amanevo archiepiſcopo.

PErſonam tuam, ob tuorum excellentiam meritorum, gerentes in viſceribus caritatis, & attendentes quod propter adventum tuum ad generale concilium, per nos nuper Viennæ, auctore Domino, celebratum, ad quod per noſtras litteras fueras evocatus, & moram contractam ibidem, multorum ſubiiſti laborum & ſumptuum gravitatem; ac pericula & incommoda, ſuper quibus paterno tibi affectu compatimur, pertuliſti: & propterea volentes tibi apoſtolicæ benignitatis dexteram aperire, tuis ſupplicationibus inclinati, concedendi auctoritate noſtra tabellionatus officium duabus perſonis, quas ad illud, poſt diligentem examinationem, idoneas eſſe repereris, recepto prius ab eis juramento, juxta formam præſentibus annotatam, plenam tibi auctoritate præſentium concedimus facultatem.

Forma autem juramenti, quod ipſarum perſonarum quælibet præſtabit, talis eſt: Ego juro quod ab hac hora inantea fidelis ero beato Petro, & ſanctæ eccleſiæ Romanæ, ac domino Clementi papæ quinto, & ſucceſſoribus ejus canoni-

ANNO CHRISTI 1311.

nonice intrantibus. Non ero in consilio, vel auxilio, consensu, vel facto, ut vitam perdant, aut membrum, aut capiantur mala captione. Consilium, quod mihi per se, aut per litteras, vel nuncium manifestabunt, ad eorum damnum scienter nemini pandam. Si vero ad meam notitiam devenire aliquid contigerit, quod in periculum Romani pontificis aut ecclesiæ Romanæ vergeret, seu grave damnum, illud pro posse impediam: & si hoc impedire non possem, procurabo id bona fide ad notitiam domini papæ perferri. Papatum Romanum, & regalia beati Petri, ac jura ipsius ecclesiæ specialiter, si qua eadem ecclesia in civitate vel terra, de qua sum oriundus, habet, adjutor eis ero ad defendendum, & retinendum, seu recuperandum contra omnes homines. Tabellionatus officium fideliter exercebo; contractus, in quibus exigitur consensus partium, fideliter faciam, nil addendo vel minuendo sine voluntate partium, quod substantiam contractus immutet. Si vero in conficiendo aliquod instrumentum unius solius partis sit requirenda voluntas hoc ipsum faciam, ut videlicet nil addam vel minuam, quod immutet facti substantiam, contra voluntatem ipsius. Instrumentum non conficiam de aliquo contractu, in quo sciam intervenire, vel intercedere vim vel fraudem. Contractus in protocollum redigam, & postquam in protocollum redegero, malitiose non differam, contra voluntatem illorum, vel illius, quorum est contractus, super eo conficere publicum instrumentum, salvo meo justo & consueto salario. Sic Deus me adjuvet, & hæc sancta Dei evangelia.

Datum, &c.

In eodem modo Ægidio archiepiscopo Rotomagensi.

In eodem modo Danieli episcopo Nannetensi.

In eodem modo Joanni episcopo Magalonensi.

In eodem modo Eliæ episcopo Æduensi.

In eodem modo Arberto episcopo Claromontensi.

In eodem modo Guillelmo episcopo Mimatensi.

In eodem modo Roberto episcopo Constantiensi.

In eodem modo Roberto archiepiscopo Remensi.

In eodem modo Raymundo episcopo Agatensi.

In eodem modo Petro episcopo Carcassonensi.

In eodem modo Petro archiepiscopo Lugdunensi.

In eodem modo Guillelmo episcopo Lingonensi.

In eodem modo Ægidio archiepiscopo Bituricensi.

In eodem modo Bernardo archiepiscopo Narbonensi.

In eodem modo Arnaldo archiepiscopo Burdigalensi.

In eodem modo Petro episcopo Antisiodorensi.

In eodem modo Garsiæ episcopo Aquensi.

In eodem modo Bosoni episcopo Convenarum.

In eodem modo Guillelmo episcopo Andegavensi.

Venerabili fratri Amanevo archiepiscopo Auxitano.

BEnigno sunt illa tibi concedenda favore, per quæ, sicut pie desideras, conscientiæ pacem & salutem animæ, Deo propitio, consequaris. Tuis itaque devotis supplicationibus inclinati, & considerantes attentius, quod propter adventum tuum ad generale concilium, per nos nuper, auctore Domino, Viennæ celebratum, ad quod per nostras litteras fueras evocatus, & moram contractam ibidem, multorum subiisti laborum & sumptuum gravitatem, ac pericula & incommoda, super quibus paterno tibi affectu compatimur, pertulisti: fraternitati tuæ, ut aliquem idoneum sacerdotem sæcularem, vel religiosum, in confessorem tuum eligere valeas, qui hac vice a quibuscumque sententiis generalibus vel specialibus, canonis vel hominis, si quas absque læsione juris alterius, non tamen ex contemptu, sed alias forsitan incurristi, vel in posterum incurrere te continget, auctoritate nostra te absolvere valeat, ac tecum super irregularitate, si quam hujusmodi ligatus sententiis, tuum officium exequendo, absque tamen contemptu dictarum sententiarum, contraxisti forsitan, vel in posterum te contrahere continget, eadem auctoritate, quoties opus fuerit, dispensare, injuncta tibi propter hoc pœnitentia salutari, auctoritate præsentium indulgemus, præsentibus post festum nativitatis Domini proxime venturum minime valituris. Nulli, &c. nostræ concessionis, &c.

Datum, *ut supra*.

In eodem modo Ægidio archiepiscopo Rotomagensi.

In eodem modo Danieli episcopo Nannetensi.

In eodem modo Joanni episcopo Magalonensi.

In eodem modo Eliæ episcopo Æduensi.

In eodem modo Artberto episcopo Claromontensi.

In eodem modo Guillelmo episcopo Mimatensi.

In eodem modo Roberto episcopo Constantiensi.

In eodem modo Arnaldo episcopo Pictavensi.

In eodem modo Galhardo episcopo Tolosano.

In eodem modo Joanni episcopo Carnotensi.

In eodem modo Roberto archiepiscopo Remensi.

In eodem modo Guillelmo episcopo Lingonensi.

In eodem modo Raimundo episcopo Agathensi.

In eodem modo Petro archiepiscopo Lugdunensi.

In eodem modo Petro episcopo Carcassonensi.

In eodem modo Bernardo archiepiscopo Narbonensi.

In eodem modo Arnaldo archiepiscopo Burdigalensi.

In eodem modo Guillelmo episcopo Vasatensi.

In eodem modo Petro episcopo Antisiodorensi.

NO ISTI 11.

Venerabili fratri Amanevo archiepiſcopo Auxitano.

DUm clara merita tuæ devotionis attendimus, quodque propter adventum tuum ad generale concilium, per nos nuper Viennæ, auctore Domino, celebratum, ad quod per noſtras litteras fueras evocatus, & moram contractam ibidem, multorum ſubiiſti laborum & ſumptuum gravitatem: illa tibi gratioſe concedimus, per quæ tuæ quietis commoda procurentur. Tuis itaque ſupplicationibus inclinati, fraternitati tuæ præſentium auctoritate concedimus, ut eccleſias & cœmeteria tuarum civitatis & diœceſis, per effuſionem ſanguinis vel ſeminis violata, per aliquem, vel aliquos presbyteros ad hoc idoneos, in dignitate vel perſonatu conſtitutos, reconciliari facere valeas, aqua prius per te, ut moris eſſe dignoſcitur, benedicta. Per hoc autem conſtitutioni, quæ id per epiſcopos tantum fieri præcipit, nullum volumus in poſterum præjudicium generari, præſentibus poſt triennium minime valituris.

Datum, *ut ſupra*.

In eodem modo Joanni epiſcopo Magalonenſi.

In eodem modo Galhardo epiſc. Toloſano.

In eodem modo Eliæ epiſcopo Æduenſi.

In eodem modo Artberto epiſcopo Claromontenſi.

In eodem modo Guillelmo epiſcopo Mimatenſi.

In eodem modo Roberto epiſcopo Conſtantienſi.

In eodem modo Arnaldo epiſcopo Pictavenſi camerario noſtro.

In eodem modo Roberto archiepiſcopo Remenſi.

In eodem modo Guillelmo epiſcopo Andegavenſi.

In eodem modo Joanni epiſcopo Carnotenſi.

In eodem modo Petro archiepiſcopo Lugdunenſi.

In eodem modo Petro epiſc. Carcaſſonenſi.

In eodem modo Guillelmo epiſcopo Lingonenſi.

In eodem modo Raimundo epiſcopo Agathenſi.

In eodem modo Petro epiſcopo Antiſiodorenſi.

In eodem modo Bernardo archiepiſcopo Narbonenſi

In eodem modo Arnaldo archiepiſcopo Burdigalenſi.

In eodem modo Boſoni epiſcopo Convenarum.

In eodem modo Danieli epiſcopo Nannetenſi.

I N

[a] CONCILIUM VIENNENSE

[b] OECUMENICUM SIVE UNIVERSALE XV.

approbatum, [c] trecentorum & amplius epiſcoporum, quo [d] Bonifacius papa octavus a calumniis Philippi regis Francorum abſolvitur; [e] Templarii extirpantur, hæreſes [f] Petri Joannis, [g] Fraticellorum & Dulciniſtarum, [h] Begardorum & Beguinarum condemnantur; [i] expeditioque pro recuperanda terra ſancta ſu-

A ſcipienda decernitur, [k] plurimæque conſtitutiones (quæ extant quinque libris Clementinarum in corpore juris canonici) pro reformandis moribus eccleſiæ promulgantur, [l] anno Domini MCCCXI: tempore Clementis papæ quinti, & Henrici ſeptimi imperatoris. Conſtitutiones autem hujus ſynodi ſeparatim excuſæ reperiuntur in jure canonico, & Clementinæ inſcribuntur, ut habetur in titulo.

ANNO CHRISTI 1311.

NOTÆ SEVERINI BINII.

a *Concilium*. Cauſam & occaſionem indictæ ſynodi inter alios ſcriptores nemo verius, & citra omnem affectum nemo melius expreſſit, quam Conradus Vecerius ſcriptor hujus temporis in vita Henrici ſeptimi imperatoris: qui dum expoſuiſ-
B ſet qua ratione Clemens, cura & ſtudio Philippi regis imperium Romanum affectantis per cardinales Galliæ, pontifex factus fuiſſet, deque coronando in imperatorem Romanum fratre ejus Carolo, & abſolvendo a ſententia excommunicationis Philippo, ſponſionem dediſſet, iſta ſubjunxit.

Gotho, *ita nominabatur Clemens*, ut primum quæ ab rege acta de ſe fuerant, Italis quoque probari cognovit, ſenatum ſtatim cardineum univerſum, regeſque tranſalpinos aliquot convenire Lugdunum jubet, ad peragenda inaugurandi ſolemnia: Id edictum tametſi prælatis Auſoniæ non perinde arrideret, pontificiam aulam trans Alpes conceſſuram gementibus: coiere tamen in civitatem deſignatam non infrequentes. Ibi declaratus ex more maximus eccleſiæ Chri-
C ſtianorum epiſcopus, quintique Clementis appellationem ſortitus, mox Philippum cenſuris (namque id primum poſtulatorum caput extiterat) quibus innexum a Bonifacio diximus, exolvit; reliqua promiſſorum tempeſtive ſe effecturum affirmans. Sed nec ea Philippus poſthabenda ratus, Pictavos in conventum accerſito Clemente, de cæteris deſiderii ſui partibus referri juſſit in medium. Summa petitio erat, de abolenda in perpetuum memoria Bonifacii. Neque prætextu caruit flagitatio impudens, articulis quadraginta ingenio cauſidicorum excogitatis, quibus Octavi mores, præter alia facinora, de hæretica impietate ſugillabantur. Hic vero hærere æſtuareque Clemens, quidnam con-
D ſilii in re tam inexplicabili caperet. Namque inde occurrebat ſacramenti interventu firmata promiſſio, hinc innocentia Bonifacii, qui ut neque forſan inſons prorſus criminum haberetur, ita non ullum extare de objecto admiſſo indicium: quin exemplis, decretis, conſtitutionibuſque declaratum abunde reliquiſſe, quanto ſtudio, quantaque fide gubernacula culminis apoſtolici procuraſſet.

Sollicito inter has curas Clemente quinto, opportune Nicolaus cardinalis Pratenſis intervenit: cui, quod arbiter omnium arcanorum haberetur, nudantur ordine omnia. Is, ut erat ingenio ad ſubita etiam quæque moderanda dexterrimo, primum confirmato pontificis animo,
E ſcire ſe quid potiſſimum illi conſilii profuturum ſperaret, affirmat, regias in primis ſpes ali diſſimulanter augerique placere, tum docere cupidum principem, quo magis rata fiant quæ ad Bonifacii cineres attinent, videri futurum conſultius, ſi tanta res non niſi publici concilii ſenatuſconſulto firmetur. Quam ſententiam ubi Gallus approbaverit, ſedem conventui Viennam inter Allobroges deligat, aliamve civitatem quampiam & liberam, & ad excedendum regiis finibus opportunam. Placuit Clementi quinto cardinalis ſuggeſtio. Itaque de voluntate Philippi Viennam maximo Chriſtianorum conven-

ANNO CHRISTI 1311.

tu edicto, octavoque Bonifacio papa de oppo- A
sita impietate ex sententia patrum absoluto: ipse ibi paucos commoratus dies, Avenionem in Roberti regis provinciam se contulit.

Eadem Antoniuus 3. parte historiarum titulo 11. cap. 3. his verbis describit:

Anno Domini 1311. Kalendis Novembris cœpit celebrari concilium generale Viennæ in Burgundia, prout fuerat ante publicatum: in quo præsentes fuerunt plusquam trecenti episcopi, ultra alios prælatos de diversis partibus orbis. Et cum Clemens, ut satisfaceret promissioni factæ regi Franciæ in sua promotione scilicet de delenda memoria Bonifacii ex ecclesia, cum B
prælatis concilii tractaret: quia rex illum hæreticum fuisse probare intendebat, concilium nullo modo assentire voluit; sed contrarium declaravit, scilicet ipsum fuisse catholicum & indubitatum pontificem. Verum quia ipse fecerat processus contra regem Franciæ, ad quietandum ipsum non valentem obtinere quod cupiebat injustum, declaravit & firmavit decreto concilium, quod quacumque de causa rex offendisset Bonifacium papam seu ecclesiam, nullo unquam tempore posset ipsi regi, vel ejus filiis & heredibus aliquid damni inferri vel pœnæ.

Joannes Marius Belga de schismat. & concil. libro primo capite vicesimo, eadem habet his verbis:

Anno sexto post coronationem, videlicet anno millesimo trecentesimo undecimo, in mense Novembri, Clemens magnum & generale totius ecclesiæ concilium Viennæ in Delphinatu celebravit, cui plures quam trecenti ecclesiastici patres ex variis Christiani orbis partibus interfuere. Magna vero ex parte concilium hoc celebratum est ad desiderium Philippi Pulchri, qui omnibus modis conabatur, ut Clemens papa omnia acta ac decreta Bonifacii octavi ex memoria hominum aboleret, eumque tamquam hæreticum condemnaret: id quod Clemens quidem regi se facturum promiserat: sed per concilium approbatum non est, sed solummodo D
judicatum ac declaratum, processus, quos Bonifacius contra regem fulminasset, fuisse injustos ac nullos.

b *Oecumenicum.*) Romanus enim pontifex eidem præsedit; atque inter multos alios Alexandrinus & Antiochenus patriarchæ interfuerunt.

c *Trecentorum & amplius episcoporum.*) Ita Antoninus & Marius prædictis locis & verbis supra commemoratis.

d *Bonifacius papa octavus*, &c.) Hæc ex Antonino, Vecerio, & Mario, prædictis locis. Inter calumnias, quas illi Philippus rex objecit, quasque Nauclerus in chronico cæteris prolixius describit, præcipuæ fuerunt, simonia, hæresis, & perjurium: utpote qui fidem, quam de Romani imperii titulo in se transferendo dedisset, promissionis suæ immemor non adimpleviſſet. Vide Vecerium prædicto loco.

e *Templarii extirpantur.*) Priusquam damnarentur, præmissa est inquisitio super hæresi, sodomia, aliisque nefandis sceleribus, quæ ipsis per famam communem ac constantem imponebantur: eaque commissa fuit omnibus orbis Christiani episcopis. Ejus vero quæ Colonienſi archiepiscopo ejusque suffraganeis demandata invenitur, copiam, ex originali, quod in archivo metropolitanæ Colonienſis asservatur, descriptam hic exhibeo:

Clemens episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus archiepiscopo Colonienſi, ejusque suffraganeis, salutem & apostolicam benedictionem.

FAciens misericordiam cum servo suo Dei Filius Dominus Jesus Christus, ad hoc nos voluit in specula eminenti apostolatus assumi, ut gerentes, licet immeriti, vices ejus in terris, in cunctis nostris actibus & processibus ipsius vestigia, quantum patitur humana fragilitas, imitemur. Sane dudum circa nostræ promotionis ad apicem summi pontificatus initium, etiam antequam Lugdunum, ubi recepimus nostræ coronationis insignia, veniremus: & post tam *&c. ut supra in epistola ad Philippum regem Francorum, mutatis mutandis, usque ad id*, Graviter deliquisse. *Sequitur*: Verum quia in universis mundi partibus, per quas idem ordo diffunditur, ac fratres degunt ipsius, super his non possumus inquirere per nos ipsos: fraternitati vestræ de fratrum nostrorum consilio per apostolica scripta mandamus, quatenus vos & quilibet vestrum, videlicet in suis civitate & diœcesi, una cum venerabilibus fratribus nostris Moguntinensi, Trevirensi & Magdeburgensi archiepiscopis, ac Basileensi & Constantiensi episcopis, & dilectis filiis abbate monasterii de * Crudalio, & priore de Longo ponte Cluniacensis ordinis, Vivariensis & Parisiensis diœcesis, Paulo de Cadarossa præposito Cavallicensi, decano sancti Servatii Trajectensis, magistro Bernardo Raimundi archidiacono Majoricensi, Joanne dicto presbytero Longo Tullensi capellano nostro, & magistro Laurentio de Fusciberte basilicæ sanctæ Mariæ majoris de Urbe, canonicis ecclesiarum, vel undecim, decem, novem, octo, septem, sex, quinque, quatuor, tribus, duobus, aut uno ex ipsis, quos vobis in hac parte propter negotii magnitudinem duximus adjungendos, vocatis per publicum citationis edictum, per vos & ipsos adjunctos, vel eorum aliquos sive aliquem, in locis, de quibus vobis & iis videbitur faciendum, qui fuerint evocandi contra singulares personas & fratres dicti ordinis in civitatibus & diœcesibus vestris degentes, etiamsi aliunde venerint, vel illuc adducti forsan extiterint, super articulis quos vobis sub bulla nostra inclusos transmittimus, & super aliis, de quibus prudentiæ vestræ videbitur expedire, veritatem cum diligentia inquiratis. Volumus insuper, quod inquisitione seu inquisitionibus hujusmodi factis per provinciale concilium contra ipsos, singulares personas, & fratres qui in eadem provincia fuerint, seu pro eis super his de quibus contra eos inquisitum extiterit, absolutoria seu condemnatoria juxta juris exigentiam proferatur. Inquisitore nihilo minus seu inquisitoribus ejusdem pravitatis hæreticæ in ipsa provincia per sedem apostolicam E
deputatis, tam ad dictas inquisitiones, quam ad hujusmodi prolationem sententiæ admissis. Proviso quod de inquirendo vel sententiando contra præfatum ordinem, & contra magnum præceptorem dicti ordinis in regno Alemanniæ constitutum, contra quos per certas personas inquiri mandavimus, vos intromittere nullatenus præsumatis. Nostræ etiam intentionis existit, & volumus, quod te, frater archiepiscope, in hujusmodi inquisitionis per tuos suffraganeos, ut præmittitur, faciendæ negotio, cum singulis eisdem suffraganeis, quibus ad hoc te similiter

duxi-

duximus adjungendum, una cum prædictis aliis adjunctis, vel undecim, decem, novem, octo, septem, sex, quinque, quatuor, tribus, duobus, aut uno ex ipsis, sive etiam per teipsum, procedas, si potueris, juxta formam super hoc adjunctis traditam memoratis.

Datum Pictavis secundo Idus Augusti, pontificatus nostri anno tertio.

Commissionis vero, quæ adjunctis datæ, formam procedendi præscribunt litteræ, sic se habent.

Clemens episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Moguntinensi, Treverensi & Magdeburgensi archiepiscopis, ac Basileensi, Constantiensi episcopis, ac dilectis filiis abbati monasterii de Crudario, & priori de Longo ponte, Cluniacensis ordinis, Vivariensis & Parisiensis diœcesis, Paulo de Cadarossa præposito Cavallicensi, decano sancti Servatii Trajectensis, magistro Bernardo Raimundi archidiacono Majoricensi Joanni dicto Longo presbytero de Alemannia capellano nostro Romaricensi, & magistro Laurentio de Fusciberte basilicæ sanctæ Mariæ Majoris de Urbe, canonicis ecclesiarum, salutem & apostolicam benedictionem

FAciens misericordiam cum servo suo Dei filius, &c. *ut præcedente bulla ad archiepiscopum Colonien sem data, usque ad illa verba*, non possumus inquirere per nos ipsos. *Sequitur*; discretioni vestræ, de quorum circumspectione specialem fiduciam gerimus, de tratrum nostrorum consilio per apostolica scripta mandamus, quatenus ad Colonien sem civitatem & diœcesim ac provinciam personaliter accedentes, una cum venerabilibus fratribus nostris archiepiscopo Colonien si, ejusque suffraganeis, quibus vos propter hujusmodi negotii magnitudinem in hac parte duximus adjungendos, cum quolibet eorum, videlicet in suis civitate & diœcesi vocatis, &c. *usque ad illa verba*.

Testes autem si qui a vobis requisiti vel admoniti vel citati, ut super dictis articulis ferant veritatis testimonium, coram vobis se prece vel precio, gratia vel amore, odio vel timore, a ferendo testimonio subtraxerint, necnon fautores receptatores & defensores prædictorum fratrum, qui a vobis citati vel vocati, ut præmittitur, coram vobis non comparuerint; eos insuper qui prædictam vestram inquisitionem directe vel indirecte, publice vel occulte, vel per se vel alium, seu alios vel alias, quoquomodo præsumpserint impedire, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescatis; invitato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis. Quod si non omnes his exequendis potueritis interesse, undecim, decem, novem, octo, septem, sex, quinque, quatuor, vel tres aut duo, seu unus vestrum, ea nihilo minus exequantur. Nostræ etiam intentionis existit, &c. *ut supra, mutatis pauculis*.

Captis per inquisitores ex hac commissione militibus fere omnibus, accidit quod bona eorumdem mobilia diversorum prædis exponerentur, possessiones ac reditus occuparentur, ac jura eorumdem occulte subtraherentur. Ne itaque detrimentum sentirent loca pia, quibus eorum bona applicanda erant, idem pontifex ad omnes Christi fideles hoc modo rescripsit:

Clemens episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

ANNO CHRISTI 1311.

AD omnium fere notitiam credimus pervenisse nefanda scelera, & crimina abhorrenda, hæresim notorie sapientia, quibus ordo & personæ Templariorum non levibus argumentis, sed manifestis indiciis & violentis præsumptionibus, diffamati noscuntur, super abnegatione videlicet Domini salvatoris nostri Jesu Christi, & super nefanda, temeraria, & præsumptuosa & hæretica conspuitione super ejusdem imaginem crucifixi, necnon & super pluribus articulis, quos quia fore credimus manifestos, exprimi non oportet: sicque, excrescente infamia, & imminentibus scandalis plurimis, minime contemnendis, quæ non leviter totam scandalizabant ecclesiam, urgente conscientia, per totum orbem terrarum jamdudum ipsos capi mandavimus: & tandem cœpimus super his contra eos inquirere per nos ipsos, nonnullis ex fratribus nostris adscitis ad inquisitionem prædictam nobiscum sollicite peragendum. Et tandem præsentatis nobis personis eisdem, non parvo, sed grandi numero, non levis sed magnæ auctoritatis viris olim in ordine supradicto, sacerdotibus præceptoribus, militibus, & servientibus, per eorum confessiones & depositiones spontaneas libere factas coram nobis & fratribus ipsis, in secreto prius, & postmodum coram nobis, totoque collegio fratrum nostrorum sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium, patuit manifeste, quoad personas ipsas confitentes, dicta crimina & scelera esse vera: iidemque confitentes omnes & singuli, suum humiliter recognoscentes errorem, nostram & apostolicæ sedis non justitiam, sed misericordiam & veniam imploraruntquibus cum omni humilitate & reverentia & proprii eorum recognitione erroris omnino persistentibus, pro absolutione ab excommunicationis sententia, quam ex hujusmodi hæresis reatibus & sceleribus incurrerant, ipsis misericorditer impendenda; nos qui licet indigni vicarii sumus illius, cujus miserationes super omnia opera ejus existunt, & quia Romana mater ecclesia non claudit, prout nec claudere debet, gremium redeunti, sed potius errantem ovem ad ovile Dominicum super humeros proprios reportare, facta a supradictis confitentibus cum magna humilitate, & reverentia debita abjuratione hujusmodi hæreseos secundum canonicas sanctiones, eisdem fecimus juxta formam ecclesiæ munus absolutionis impendi, injungendi eis propterea salutarem pœnitentiam, nobis & dictæ sedi, seu quibus id committendum duxerimus, potestate specialiter reservata.

Ex prædictis itaque confessionibus, & nonnullis aliis causis legitimis, non immerito excitati, visis etiam diversis processibus contra singulares personas dicti ordinis super ipsis sceleribus & criminibus factis per locorum ordinarios & inquisitorem generalem hæreticæ pravitatis in regno Franciæ, in quibus multorum aliorum confessiones & depositiones contineri videbantur aperte, ex quibus violenta suspicio contra ordinem ipsum & personas ejusdem habebatur: super criminibus antedictis contra omnes singulares personas dicti ordinis, necnon & ipsum ordinem, cum omni diligentia & sollicitudine per alias nostras litteras mandavimus & mandamus inquiri, ut per hujusmodi inquisitiones

ANNO CHRISTI 1311.

de supradictis criminibus & infamiis, contra ordinem & personas præfatos, vel pro ipsis, veritas eluceſcat.

Verum quia occasione hujusmodi subsecutorum processuum, & captionum personarum ordinis prælibati, bona ipsius mobilia, quæ vel pro ipso ordine, si reperiatur innocens, vel alias pro subsidio terræ sanctæ & contra perfidos Saracenos inimicos fidei Christianæ, ad quæ bona prædicta per fideles ipsa largientes deputata fuerant, & nos ipsi eadem bona una cum aliis bonis immobilibus eorumdem ad ea decrevimus deputanda, nequiter a nonnullis subtracta, penes aliquos malitioſe, indebite, & injuste absconsa & celata feruntur, in grave ipsorum animarum periculum, ecclesiæ prædictæ contemptum, & dictæ terræ præjudicium, dispendium & jacturam: nos volentes debitum in hac parte remedium adhibere, universis & singulis sub virtute obedientiæ ac excommunicationis pœna, quam excommunicationem contra facientes post unius mensis spatium a notitia præsentium immediate sequentis, cujuscumque præeminentiæ, dignitatis, status, vel conditionis existant, ecclesiastici vel mundani, etiamsi pontificali præfulgeant dignitate, incurrere volumus ipso facto: auctoritate apostolica directe præcipiendo mandamus, quatenus habentes, tenentes & possidentes, ut prædicitur, per se vel alium seu alios, aliquas pecuniarum summas, vel alia mobilia bona quæcumque, vel se moventia, personarum vel ordinis prædictorum, sive causa depositi, vel alia quacumque causa, occasione vel titulo; si qui etiam personis vel ordini antedictis in quacumque summa vel quantitate pecuniæ obnoxii, vel alias quomodolibet fuerint obligati, ex quacumque causa vel titulo, vel ab eis aliquid receperint, vel ipsorum nomine per quemcumque, aut pro ipsis: libere integraliter & sine diminutione restituant, reddant & solvant, sub instrumentis publicis locorum ordinariis sive superintendentibus administrationi bonorum dicti ordinis per sedem ipsam deputatis vel etiam deputandis; non obstantibus quibuscumque promissionibus super his ab ipsis præstitis, pœnis, juramentis, cautionibus, obligationibus, seu fidejussionibus forsitan roboratis.

Si qui autem, etiam nihil habentes de bonis prædictis, nihilque debentes eisdem, ac in nullo ipsis quomodolibet obligati, sciverint aliquem aliquid habere, tenere vel possidere de ipsis bonis, ut superius est expressum, aut aliquem debitorem dictorum ordinis & personarum, vel eis quomodolibet obligatum; sive aliquem aliquid ab eis, vel pro ipsis, vel eorum nomine, vel alicujus eorum recepisse, infra idem tempus ordinariis vel superintendentibus prælibatis, sub instrumentis similibus aperte revelent; alioquin supradictam sententiam ipsos incurrere volumus ipso facto; quam, si ipsi & alii superius nominati per sex menses sustinuerint animo indurato, ordinariis ipsis & quibuslibet aliis absolutionem eorum penitus interdicimus, ipsam nobis & successoribus nostris, præterquam in mortis articulo tantummodo, reservantes.

Et ut præmissorum ignorantiam nemo prætendere valeat, hujusmodi processum nostrum mandamus & volumus per illos, quibus in aliis nostris litteris id committimus, in locis contentis in eis solemniter publicari.

Anno Christi 1308. Datum Pictavis secundo Idus augusti, pontificatus nostri anno tertio.

De Templariis hac synodo sublatis & extirpatis Trithemius in chronico Hirsaugiensi ista habet.

Anno Dominicæ nativitatis millesimo trecentesimo undecimo Clemens papa V. concilium Viennense celebrandum indixit, quod biennio duravit, in quolibet Clementinarum publicatus fuit, & multa ad ecclesiæ utilitatem statuta. Ibi ordo Templariorum, qui annis ferme 184. steterat, ab ipso Clemente papa condemnatus fuit, & uno die per universum orbem deletus, ad instantiam Philippi regis Francorum, cujus promotione ipse papa electus fuerat. Fuerunt autem Templarii valde divites, quorum possessiones ut rex sibi acquireret, crimen eis hæreseos falsum imposuit, ut multi voluerunt, & extingui omnino paravit.

Antoninus prædicto loco recensens quid contra Templarios in hac synodo gestum fuerit, post ea quæ supra commemoravi, hæc subjungit.

Item statutum fuit quod omnia bona & possessiones, quæ fuerant mansionis Templi, assignarentur mansioni hospitalis Hierosolymitani. Et quia jam fuerant occupata a diversis dominis laicis, oportuit quod illi de hospitali magnum thesaurum exponerent in dando regi & aliis qui occupaverant dicta bona. Unde depauperata est mansio hospitalis, quæ se existimabat inde opulentam fieri.

Joannes Marius eadem commemorans ait.

In hoc quoque concilio decretum est ut bona, redditus ac possessiones Templariorum, qui propter hæresim aliaque facinora nefanda destructi ac combusti fuerant, equitibus Hierosolymitanis, qui nunc Rhodii dicuntur, attribuerentur. *Hæc ille.*

Quales Templarii initio fuerint, qualesve esse cœperint, Guillelmus Tyrius in historia belli sacri breviter his verbis indicat.

Templariorum (*quibus de mandato domini Honorii papæ, & Stephani Hierosolymitani patriarchæ, regula & habitus assignabatur*) professio hæc fuit, ut vias & itinera, maxime ad salutem peregrinorum, contra latrunculorum incursiones in terra sancta conservarent: qui, quoniam juxta Domini templum mansionem haberent, fratres militiæ Templi dicebantur. Cum autem patriarchæ, Hierosolymitano, a quo prima beneficia susceperant, obedientiam denegarent, & ecclesiis Dei decimas & primitias subtraherent, earum indebite turbando possessiones: facti sunt omnibus molesti. *Hæc Tyrius. Urspergensis in chronico post annum millesimum ducentesimum vicesimum septimum.* Fridericus II. apud Accon in terra sancta, ut ajunt, multa sustinuit ex perfida proditione Templariorum. *Platina in vita Clementis V.* Rescitum est, *inquit*, Templarios a nostris ad Saracenos defeciſſe. Hanc ob rem eorum bona partim Rhodiis militibus, partim novis religionibus sunt attributa.

Crimine hæreseos non falso, ut ait Trithemius, sed vere fuisse notatos, testatur Thomas Walsingham historiæ Anglicanæ scriptor antiquissimus his verbis.

Hoc anno, Kalendis Octobris, sub papa Clemente V. celebratum fuit concilium apud Viennam, in quo Templariorum ordo damnatus est. Et ante illud concilium per universum orbem

NNO RISTI 311.

bem generaliter fuit divulgatum, quod omnes & singuli religiosi exempti ad jus transirent commune, unde solus ordo Cistercienſis papam adiit ante dicti concilii celebrationem pro exemptione ſua priſtina pacifice obtinenda: quod & obtinuit donis datis. In iſto concilio petita fuit & conceſſa decima ſexennalis in ſubſidium terræ ſanctæ, & annis ſucceſſivis ſoluta. Philippus rex Franciæ cogitavit unum de filiis ſuis regem Hieroſolymitanum facere, & impetrare ſibi omnes redditus & proventus Templariorum. Et hac occaſione prius multos Templarios in regno ſuo, & præcipue magiſtrum magnum ordinis, & alios multos procuravit comburi, & totum ordinem procuravit & fecit in concilio prædicto damnari. Sed tamen propoſitum ſuum de eorum redditibus non eſt conſecutus, quia papa hoſpitalariis hæc aſſignavit, non ſine magnæ pecuniæ interventu. Depoſitum nempe fuit contra Templarios, & compertum, quod quando receperunt quemquam ad ordinem, amotis omnibus, exceptis fratribus ejuſdem ordinis, adduxerunt illum ad locum privatum, & totaliter denudaverunt, & tunc unus accederet ad eumdem, & eum oſcularetur in poſteriori parte, deinde induceretur & cingeretur corrigia de ſambuco. Et poſt crux portaretur, & ibi diceretur ſibi, quod crucifixus non eſt Chriſtus, ſed quidam falſus propheta deputatus per Judæos ad mortem propter delicta ſua, & fecerunt eum ter ſpuere ſuper illam, & poſtea projecerunt crucem ad terram, & eam pedibus conculcari fecerunt, deinde oſtenderunt ſibi caput cujuſdam idoli, quod quotidie adorabant. Et præter hæc depoſitum eſt contra eos, quod vitio fœdabantur Sodomitico, ſtatuentes quod nullus utatur mulieribus, ſed quilibet alterutro, cum voluerit. Unde poſtea cum factum fuiſſet concilium provinciale in Anglia Londinii contra Templarios ſuper his articulis, quod quidem concilium duravit a menſe Maji uſque ad menſem Junii, in quo Templarii capti & accuſati fatebantur famam, ſed non factum, niſi unus vel duo ribaldi in omni ſtatu: omnes tamen fatebantur finaliter, non poſſe de ſibi impoſitis ſe purgare, & ideo adjudicati fuerunt per concilium perpetuæ pœnitentiæ. Ita quod ſinguli in ſingulis monaſteriis poſſeſſionatis detruderentur pro perpetua pœnitentia peragenda, qui poſtea in hujuſmodi monaſteriis bene per omnia ſe gerebant. Cum in concilio Viennenſi tractaretur, an propter vocationem ſingularum perſonarum ordinis Templariorum, vel propter acta contra eos, poſſet totus ordo damnari propter ſingularium delinquentium vocationes, cum conſtarer quod dictus ordo non fuerat vocatus: definitum fuit per dictum concilium, quod non de jure. Ideo papa Clemens in bulla ſua condemnatoria ordinis adjecit hanc clauſulam: Quamquam de jure non poſſumus, tamen ad plenitudinem poteſtatis dictum ordinem reprebamus.

ANNO CHRISTI 1311.

pia dogmata Fraticellos ſectantes docebant. Ad quas hæreſes evertendas, patres concilii de ſubſtantia animæ rationalis, de parvulorum baptiſmo, de vulnere Chriſto defuncto per lanceam inflicto, definiverunt ea quæ Clem. I. de ſumma fide & Trinitate habentur.

h *Beguardorum & Beguinarum.*) De his eorumque erroribus in hac ſynodo condemnatis Antoninus prædicto cap. 3. §. 2. iſta ait,

In eodem concilio fuerunt damnati octo errores Beguinarum & Beguardorum, qui inſurrexerunt in Alemannia, ut habetur de hæretic. *Ad noſtram*, in Clem. Quorum primus eſt, quod homo in vita præſenti tantum & talem perfectionis gradum poteſt acquirere, quod reddetur penitus impeccabilis, & amplius in gratia proficere non valebit. Nam, ut dicunt, ſi quis ſemper poſſet proficere, poſſet aliquis Chriſto perfectior inveniri.

Secundus eſt, quod jejunare hominem non oportet vel orare, poſtquam gradum perfectionis hujus fuerit aſſecutus; quia tunc ſenſualitas ita eſt perfecte ſpiritui & rationi ſubjecta, quod homo poteſt libere concedere corpori quidquid placet.

Tertius eſt, quod illi, qui ſunt in illo gradu perfectionis & ſpiritu libertatis, non ſunt humanæ ſubjecti obedientiæ, nec ad aliqua præcepta eccleſiæ obligantur, quia, ut aſſerunt, ubi ſpiritus Domini, ibi libertas.

Quartus, quod homo ita poteſt finalem beatitudinem ſecundum omnem gradum perfectionis in præſenti aſſequi, ſicut eam in vita beata obtinebit.

Quintus quod quælibet intellectualis natura in ſeipſa naturaliter eſt beata, quodque anima non indiget lumine gloriæ ipſam elevante ad Deum videndum, & eo beate fruendum.

Sextus eſt, hominem in virtutum actibus ſe exercere, eſt hominis imperfecti, quia anima perfecti licentiat a ſe virtutes.

Septimus, quod mulieris oſculum (cum ad hoc non inclinet natura) eſt mortale peccatum: actus autem carnalis (cum ad hoc inclinet natura) non eſt peccatum; maxime cum tentatur exercens.

Octavus eſt, in elevatione corporis Chriſti, non debet talis exurgere, aut ei reverentiam exhibere. Aſſeru enim quod eſſet imperfectionis eiſdem, ſi a paritate & altitudine ſuæ contemplationis tantum deſcenderent, quod circa ſacramentum euchariſtiæ, aut circa paſſionem humanitatis Chriſti, aliqua cogitarent. Qui omnes errores reprobati ſunt in dicto concilio, & mandatur diœceſanis & inquiſitoribus, ut puniant tales. Gloſs. ibi. Joann. Andr. ſufficienter oſtendit qualiter iſta ſunt erronea, & contra doctrinam ſanctorum. *Hæc Antoninus.*

i *Expeditioque*, &c.) Ita Platina in vita Clementis V. Marius prædicto loco verbis infra recenſendis, & Krantzius Saxon. lib. 9. cap. 3.: *Annus erat*, inquit, *undecimus poſt mille trecentos, cum Clemens V. pontifex Romanus concilium apud Viennam Narbonenſis Galliæ urbem celebravit: in quo ad alterius anni medietatem protracto, Templariorum omnino nomen extinxit, deque ſubveniendo Hieroſolymæ multa in eo verba jactata ſunt, quæ in irritum cecidere*, &c. Hæc Krantzius.

k *Plurimæque conſtitutiones.*) Harum aliæ mores, aliæ fidem concernentes, extant in corpore juris canonici, & Clementinæ inſcribuntur. Ad fidem pertinent quæ apud Antoninum cap. 3. §. 1. deſcribuntur his verbis.

In Clement prima de fide catholica ſic dicitur: fidei catholicæ fundamento firmiter inhærentes, aperte cum ſancta eccleſia confitemur unigenitum Deum filium in iis omnibus, quibus Deus pater exiſtit, una cum Patre æternaliter ſub-

Conſtitutiones nec totas affert S. Antoninus, nec omnes. Nos vero eas

f *Petri Joannis.*) *Petrus Joannis*, inquit Sanderus auctore Guidone Carn. *Joachim abbatis diſcipulus erat. hic negabat animam rationalem, qua rationalis eſt; formam eſſe humani corporis, gratias & virtutes in baptiſmo infundi, Chriſtumque adhuc viventem lancea vulneratum, & quod evangeliſta jam aliter narret, perturbate narratum videri aſſerebat.*

g *Fraticellorum & Dulciniſtarum.*) Fraticelli & Dulciniſtæ (ſic dicti a Dulcinio quodam, cujus concubinam nomine Margaretam ab ipſo impregnatam, de Spiritu ſancto concepiſſe nefarie & impudenter evulgabant) promiſcuos concubitus in locis occultis exercebant; viſionem ſanctarum animarum uſque ad noviſſimum diem differri, aliaque plura im-

ANNO CHRISTI 1311.

hic ex Clementinarum corpore proferre noluimus aut veritus, non potuimus, quia ibi mixtæ sunt cum aliis, quæ non sunt Viennensis concilii, ut ex præfatione constat.

subsistentem, partes nostræ naturæ simul unitas (ex quibus ipse in se verus Deus existens, verus homo fieret) humanum videlicet corpus passibile, & animam intellectivam seu rationalem, ipsum corpus vere & per se & essentialiter informantem, assumpsisse ex tempore in virginali thalamo ad unitatem suæ hypostasis & personæ. Et quod in hac assumpta natura ipsum Dei Verbum pro omnium operanda salute non solum affigi cruci & in ea mori voluit, sed etiam spiritu emisso perforari lancea sustinuit latus suum, ut inde profluentibus undis aquæ & sanguinis formaretur unica & immaculata ac virgo sancta mater ecclesia conjux Christi, sicut de latere primi hominis soporati Eva sibi in conjugium est formata: ut sic certæ figuræ primi & veteris Adæ, qui, secundum Apostolum, est & forma futuri, in nostro novissimo Adam, hoc est, Christo, veritas responderet. Hæc est, inquam, veritas illius prægrandis aquilæ vallata testimonio, quam propheta vidit Ezechiel animalibus cæteris evangelicis transvolantem, Joannis videlicet apostoli & evangelistæ. *Et infra.*

Porro doctrinam omnem seu positionem temere asserentem, aut vertentem in dubium, quod substantia animæ rationalis, aut intellectivæ, vere ac per se humani corporis non sit forma, velut erroneam ac veritati catholicæ fidem inimicam sacro approbante concilio reprobamus: definientes, ut si quisquam deinceps asserere, defendere seu tenere pertinaciter præsumpserit, quod anima rationalis seu intellectiva non sit forma corporis humani per se, & essentialiter, tamquam hæreticus sit censendus.

Baptisma unicum, baptizatos omnes in Christo regenerans, sicut unus Deus, ac fides unica, ab omnibus fideliter confitendum est. Quod celebratum in aqua in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, credimus esse tam adultis quam parvulis communiter perfectum remedium ad salutem. Verum quantum ad effectum, cum theologi opiniones varias habeant, videlicet dicentibus quibusdam, parvulis culpam remitti, sed gratiam non conferri; aliis e contra asserentibus quod & culpa ejusdem in baptismo remittitur, & virtutes ac informans gratia infunduntur quoad habitum, etsi non pro illo tempore, quoad usum: nos attendentes generalem efficaciam mortis Christi, quæ per baptisma applicatur pariter omnibus baptizatis, opinionem secundam, quæ dicit tam parvulis quam adultis conferri in baptismo gratiam informantem & virtutes, tamquam probabiliorem, & dictis sanctorum ac doctorum modernorum theologiæ magis consonam & concordem, sacro approbante concilio, duximus eligendam.

Item in titulo de usuris, *ex gravi*, in Clement. dicitur, quod si quis in hunc errorem inciderit, ut pertinaciter affirmare præsumat, usuras non esse peccatum: decernimus eum veiut hæreticum puniendum, & ordinarii & inquisitores hæreticorum possunt contra tales ut contra hæreticos procedere.

In quo etiam capite statuitur, quod communitates, aut quicumque officiales, qui statuta scribere, vel dictare, aut quod solvantur usuræ, vel quod solutæ non restituantur, plene ac libere scienter judicare præsumpserint, sententiam excommunicationis incurrunt: & similiter eamdem sententiam incursuri, si statuta hujusmodi hactenus edita, de libris communitatum, quantum est in potestate eorum, non deleverint, vel si etiam ipsa statuta vel consuetudines observare præsumpserint. Item quod feneratores possunt per censuram compelli ad ostendendum libros suarum rationum.

Ad mores pertinent quæ apud eumdem initio capitis tertii ita summatim recensita sunt his verbis: In eodem concilio fuerunt factæ multæ constitutiones generales: præcipue concernentes statum religiosorum, & monachorum præcipue nigrorum: de statu monachorum, *ne in agro.* mendicantium, quoad prædicationes, audientiam confessionum, & sepulturas, ubi dicatur forma servanda ab eis. extra. de sepul. *dudum.* in Clem.

Originaliter illa constitutio fuerat edita a Bonifacio VIII., quæ incipiebat: super cathedram, & erat extravagans: sed per Benedictum XI. successorem immediatum fuit revocata, per Clementem autem V. in concilio reposita in suo vigore, & in corpore juris inserta, scilicet in Clementinis. Hæ quidem Clementinæ editæ fuerunt in ipso concilio.

In titulo de excessibus privilegiatorum fertur sententia excommunicationis contra eos religiosos qui administrant sacramenta eucharistiæ vel extremæ unctionis alicui sine licentia sui sacerdotis parochialis, vel episcopi sui, vel solemnizant matrimonia sine dicta licentia, vel absolvunt a sententiis juris communis vel particularis, scilicet provincialis, vel synodalis promulgati, vel absolvunt a culpa & pœna, cujus excommunicationis absolutio papæ reservatur.

In titulo de verborum significatione exponitur regula beati Francisci, & declarantur multa dubia ejus.

In titulo de relig. dom. *Quia contingit*, constituuntur quædam pertinentia ad gubernationem hospitalium.

In titulo de immunitate ecclesiæ derogatur pro parte constitutioni Bonifacii octavi, qui statuerat eodem titulo cap. *Clericis*, scilicet, quod non solum exigentes pedagia & gabellas & taleas a clericis & personis ecclesiasticis, pro rebus suis, vel ecclesiarum suarum, essent excommunicati, sed etiam solventes talia: unde sequebantur rixæ inter exigentes & exactos: quia nolebant exacti solvere, ne inciderent in canonem. Unde quantum ad istam partem, scilicet quoad solventes, ablata fuit censura illa.

Plures invenies in corpore juris canonici. Post hæc idem Antoninus quasdam res in hac synodo gestas subjungens, ait: *In ipso concilio fuit sanctorum catalogo adscriptus sanctus Ludovicus filius secundi Caroli regis Apuliæ, & frater regis Roberti. Qui Ludovicus, cum esset primogenitus Caroli, propter quod ad eum regnum Apuliæ spectabat, mundum contemnens, habitum ordinis Minorum assumpsit ex humilitate & devotione: postea archiepiscopus Tolosanus factus, religiosum & sanctam conversationem usque ad finem servans requievit in Domino, miraculis clarens.* Hæc Antoninus.

In hac synodo etiam gesta fuerunt quæ Joannes Marius prædicto loco recenset his verbis: *Dominicani etiam fratres, qui inter se dissenserant, hic in gratiam mutuam reducti fuere. Canones quoque complures, decreta atque statuta reformationem ecclesiæ concernentia, publicata fuere, & liber Clementinarum a Clemente compositus in hoc concilio est editus: Cœlestinus V. sub nomine Petri confessoris, in sanctos relatus. Ad hæc diu multumque de recuperatione terræ sanctæ consultum est, sed res effectu caruit.* Hæc Marius.

1 *Anno Domini* MCCCXI.) Ita omnes quotquot supra commemoravi scriptores, initium ejus ad kalendas Octobris referentes: Trithemio biennio, krantzio sesquiennio duravit. Utriusque verba recitata invenies. Hæc sunt quæ colligere potui fragmenta Viennensis concilii: plura quisquis invenerit, suppeditet, totique ut ecclesiæ per appendicem commemorari procuret etiam atque etiam rogo.

ANNO CHRISTI 1311.

G. C. ADDITIO

AD CONCILIUM VIENNENSE.

Auctor anonymus qui MS. extat in Vaticana bibliotheca, cum alia de hoc concilio docet, tum primam ejus ſeſſionem inchoatam eſſe die 14. Octobris. Ejus hæc verba refert Raynaldus: In nomine Domini, Amen. Anno Domini 1311 congregato concilio generali Viennæ per ſanctiſſimum dominum Clementem Papam V. menſe Octobri, in prima ſeſſione ſua, quæ fuit decima ſexta die ipſius menſis, primo propoſito verbo Domini, aſſumpto themate: *In concilio juſtorum & congregatione, magna opera Domini*, in omni verbo ejus expoſuit dictus papa tres cauſas, propter quas ipſe duxerat concilium congregandum. Prima fuit pro negotio Templariorum & ordine eorum, qui ſuper variis hæreſibus & nefandis erroribus fuerunt graviter & multipliciter infamati, & multi proceſſus & inquiſitiones contra eos facti. Secunda propter ſuccurſum & ſubſidium Terræ ſanctæ. Tertia pro reformatione morum, & reformatione ſtatus eccleſiaſtici.

tom. 11. 110.

De prima ſeſſionis die conſentit Bernardus Guidonis, tum in Romanorum pontificum, tum in conciliorum chronico: deque ſecunda & tertia ſeſſione hæc habet in chronico pontificum: Anno Domini MCCCXI. in kalendis Octobris fuit per A Clementem papam V. apud Viennam ſuper Rhodanum generale prælatorum concilium convocatum: fuitque prima Seſſio concilii inchoata XVII. kal. Novembr. Sabbato ante feſtum B. Lucæ. *Et paulo poſt:* Sequenti vero Menſe Martii, feria 4. in hebdomada ſancta, 11. kal. April. ſummus pontifex multis prælatis cum cardinalibus in privato conſiſtorio convocatis, ordinem Templariorum caſſavit & penitus annullavit. In ſequenti vero menſe Aprilis, die tertia introitus ejuſdem menſis, anno Incarnationis Dominicæ jam mutato MCCCXII. fuit ſecunda ſeſſio concilii celebrata, in qua prædicta caſſatio ordinis Templariorum extitit per ſummum pontificem, concilio mediante, publice promulgata, præſente rege Philippo, cui negotium erat cordi, ac domino Carolo fratre ſuo, & tribus ejuſdem regis filiis. In ſequenti vero menſe Maji, pridie Non. ejuſdem menſis, in feſto S. Joannis ante portam Latinam, quod fuit in ſabbato infra octavas aſſumptionis Domini, tertia & ultima fuit generalis concilii ſeſſio celebrata: fuitque concilium, quod ſeptem fere menſibus protractum fuerat, terminatum anno Domini prætaxato MCCCXII.

ANNO CHRISTI 1311.

B *Quod vero ait Bernardus, in verbis a me deſcriptis,* anno Incarnationis Dominicæ jam mutato, *male Raynaldus edidit,* jam notato, *ſive mendoſo libro eſt uſus, ſive caſtigatum perperam emendavit. Scilicet annus, qui eum in Galliis a Paſcha ducebat initium, jam mutatus erat, & labi cœperat novus a XXVI. Martii, in quem Paſcha incideraat.*

AD CONCILIUM GENERALE VIENNENSE

Anno 1311. *habitum*

ADDITIO.

n. 1311. Sup. Manſi. III. 372.

Quandoquidem concilii hujus acta perierunt, vel ita in Clementinis diſperſa ſunt, ut ſeorſum nulla prodierint, juvat hic loco actorum ea dare, quæ in adnotationibus meis ad Raynaldum olim animadverti.

Indictum ante quadriennium generale cōcilium a Clemente hoc anno celebrari cœptum fuit. De tempore apud omnes convenit. Cauſæ ejus cogendi tres aſſignantur, Templariorum judicium inſtitutum, terræ ſanctæ expeditio, ac denique eccleſiæ reformatio. Natalis Alexander in hiſtoria eccleſiaſtica ſæculo XIV. quartam adjicit cauſam hæreſum nempe præſertim Beguardorum & Beguinarum condemnationem. Quamquam vero non nego in hos hæreticos conciliari ſententia animadverſum fuiſſe; nemo tamen veterum inter cauſas, quibus concilium indictum fuit, hanc pariter recenſendam cenſuit; ideo forte quod ſeductores iſti hæreſes ſuſtinerent jam damnatas, & dogmata adeo perſpicue abſurda, ut nulla conciliari diſcuſſione ad eorum falſitatem eruendam opus eſſet. Alii vero inter cauſas habendi concilii referunt de Bonifacio VIII. controverſiam. Pagius in Breviario pluribus evincere nititur, cauſam illam Bonifacii ante concilium vel abſolutam fuiſſe, vel potius totam ad ſe revocaſſe Clementem, ut nihil de illa in concilio tractatum fuerit. Noſtram in hac re ſententiam in Nota ad ſequentem annum 1312. dabimus. Antequam Patres coirent, vel potius in litteris encyclicis, quibus Patres accivit, Clemens hortatus fuit, ut quidquid reformatione dignum in eccleſia offendiſſent, illud ſcriptis redigerent, ſcriptumque ad concilium referrent. Notat id Guillelmus Durandus Guillelmi ſpeculatoris dicti ex fratre nepos, & in epiſcopatu Mimatenſi ſucceſſor in præfatione operis, quod ea occaſione & argumento compoſuit, inſcripſitque, *Tractatus de modo generalis concilii habendi*, quod ſplendidis Pariſienſibus typis primo editum a Philippo Probo Biturico, & Patribus ad concilium Tridentinum vocatis oblatum anno 1545. dein iterum minori forma prodiit Venetiis anno MDLXI. In eo vero Durandus ſingula, quæ reformatione indigere arbitrabatur, expendit, ſimulque ex jure canonico, quo apprime callebat, apta ſingulis remedia profert. Multa in eo ſingularia & nova proponit, quæ ſcire C Lectoribus eruditis utile erit & volupe. In titulo XXXIII. partis ſecundæ diſcutiendum proponit, num præſtaret clericos minores beneficiatos, cum annos pubertatis attigerint cogere, ut alterutrum eligant, ſive caſtitatem perpetuam, ſive conjugium. Laicis ter in anno Euchariſtiæ perceptionem injungi, prout a conciliis quibuſdam ſancitum eſt, opportunum judicat tit. XLVIII. partis ſecundæ. Monachos epiſcopis ſubjici pro veteri more ſublato exemptionum privilegio niandat; ſerio Patrum examini committit tit. XLVI. partis ſecundæ, num D expediret in occidentali eccleſia ſervari orientalis eccleſiæ diſciplinam, *quæ caſtitatem in altaris miniſtris non ſuſcipit; ut eccleſiaſtico ſtatui*, ait, *provideatur*. In tit. XXXVIII. 2. par. ſeponi ſuadet decimam *omnium beneficiorum eccleſiaſticorum ſæcularium & regularium aſſignandam pauperibus ſcholaribus ſtudentibus in ſtudio generali; ut tandem de eruditis & nutritis ordinari poſſent qui in civitatibus, & diœceſibus & monaſteriis domino famularentur* En prima rudimenta illius operis, quod poſtea concilium Tridentinum magno eccleſiæ commodo perfecit, inſtitutis ad formandos juniores pauperesque E clericos collegiis, quæ ſeminaria vocamus. Hæc & alia multa Durandus Viennenſibus patribus diſcutienda propoſuit, qui nec ſilet abuſus correctione dignos. Hi ſane abuſus cum ab iis non differant, quos Anonymus ille antiſtes apud Raynaldum hic pro concione Patribus Viennenſibus exponit, apud quem pariter eadem Patrum loca quæ apud Durandum occurrunt; hinc non inani conjectura ſuſpicor anonymum hunc Præſulem Gallum ipſum fuiſſe Durandum,

qui

☞ qui ea quæ latius in ſuo libro expoſuerat, eadem viva voce brevi complexu perſtrinxerit & inculcarit.

ANNO CHRISTI 1311.

Patrum collectorum numerus incertus; quamvis enim Joannes Villani, ejuſque perpetuus exſcriptor S. Antoninus ultra tercentos epiſcopos adfuiſſe tradunt; continuator tamen Nangii multo arctius hunc Patrum numerum contrahit; nam interfuiſſe ait *centum quatuordecim prælatos cum mitris*. Apertum hoc Auctoris coævi teſtimonium nulla circumventione elidi poſſe cenſeo; ideoque vix dubito plures adfuiſſe. Cum tamen ex univerſi Chriſtiani orbis partibus Præſules convenerint: *ex Hiſpania enim Teutonia, Dacia*, (Dania nempe) *Anglia, Scotia, Hibernia, Italia*, præſules Ptolomæus Lucenſis commemorat; hinc generale totius orbis concilium merito agnoſcitur. Eo vero accurrit & B. Raymundus Lullus eremiticæ vitæ profeſſor inſignis, cujus famam ab impacta ſuperſtitionum magicarum nota Bollandiſtæ ad diem XXX. Junii egregie vindicant. In ea quam de viro ſancto & Martyre deſcripſit vita Bovillius apud eoſdem Bollandiſtas ibidem cap. IV. legimus illum audita Concilii Vienn.enſis fama, eo ſe contuliſſe, ac tria Patribus propoſuiſſe. *Primum, ut per mundum varia juberentur extrui monaſteria, in quibus viri ſancti ac devoti varios ſermones docerentur; ut in omnem terram exiret ſonus eorum. Secundo, ut de cunctis Religioſis militibus fieret unus ordo, qui trans mare aſſiduis bellis Saracenos laceſſeret. Tertio, ut auctoritate ſanctiſſimi patris Romani pontificis, cunctorumque cardinalium, inhiberentur legi ſcripta Averrois in ſcholis Chriſtianorum, eo quod in pluribus fidelium mentes a ſinceritate & veritate fidei nutare cogunt, & ad impietatem perducunt.* Nihil tamen vir ſanctus impetravit.

Ex iiſdem meis ad Raynald. Adnot. ad Ann. 1312.

P. Franciſcus Pagius in Breviario geſtorum Pontificum Romanorum res a Clemente V. geſtas deſcribens multis adductis argumentis probare nititur cauſam Bonifacii ante concilium tractatam & abſolutam fuiſſe, omnis ejus cognitione ſibi a Clemente reſervata. Nec ſane negari poteſt inter cauſas coacti concilii hoc de Bonifacio judicium nequaquam referri ab anonymo illo epiſcopo, qui de ſingulis tribus cauſis, quæ diſcutiendæ in concilio fuerant verba coram Patribus fecit. Vide Annaliſtam ad An. 1311. num. 54. ſed vix credo omiſſam fuiſſe a pontifice rem tantam, quam tanto animi niſu urgebat Philippus Rex & Columnenſes; quæque ad publicam eccleſiæ cauſam ex obliA quo referebatur; cum non defuerint inter catholicos, qui cenſuerint, Bonifacium legitimum Pontificatum haud quaquam geſſiſſe, cum illud jure abdicare a ſe Cæleſtinus non potuerit: ex quo illud conſequebatur, omnia ejus acta reſcindi ac pro infectis haberi oportere. His ergo ſtantibus, vix credo detrahi fidem poſſe Joanni Villani, qui cauſam Bonifacii cognitam a concilio affirmat, cui cohæret Anonymus Vaticanus, cujus fragmentum legas apud Analiſtam An. 1311. num. 54. Conſonat & P. Franciſcus Pippinus horum temporum ſcriptor in Chronico, qui lib. IV. cap. XLIX. ſcribit: *Fuit præterea in eodem concilio ex parte regis Franciæ Philippi hujus nominis V. per ipſius ſolemnes nuntios requiſitum, ut oſſa quondam Bonifacii papæ exhumarentur, & etiam cremarentur tamquam hæretici. Non tamen requiſitio fuit admiſſa &c.* Hæc Pippinus, qui cum anno 1314. Chronicon ſuum abſolvit, quemque ex præfatione Muratorii ad hoc opus Rer. Italic. to. IX. diſcimus anno 1320. aut citius libris ſcribendis operam in Italia forte, nam Bononiam habuit patriam, dediſſe. Eadem memoriæ mandantur a Continuatore Martini Poloni ex editione Eccardi. Vix credo tam multos & cohævos auctores in re hac errare potuiſſe. Horum vero teſtimonium multo validius exiſtimandum eſt, quam ſit ſilentium actorum omnium publicorum, quorum nullum de hac cauſa in concilio editum ſupereſt. Hoc ſilentium urget Pagius, ſed cum vetera hujus concilii acta nulla ſuppetant, nullum ex eo ſilentio validum argumentum deduci poteſt.

Auctor Chronici Merſemburgici, qui opus illud ad annum uſque 1722. perduxit, vulgatumque legitur apud Ludewig. Reliquiat. to. IV. tradit Burghardum Meſemburgenſem Archiepiſcopum concilio huic interfuiſſe, & a Clemente V. impetraſſe, ut vicarium ſibi epiſcopum in pontificalibus exercendis eligeret, & ab eo Joannem quemdam ordinis eremitarum S. Auguſtini in epiſcopum Soronacenſem & vicarium ſuum electum & conſecratum fuiſſe.

Cum vero Bonifacii cauſa, ut ex adductis Dteſtibus demonſtravi, in concilio hoc Viennenſi diſcuſſa fuerit; non abs re fore cenſui, ſi hic ederem apologiam quamdam pro orthodoxia Bonifacii, quam occaſione hujus cauſæ in concilio tractandæ ſcriptam arbitror. Unde illam acceperim, & quo auctore prodierit, dicam in præfatione, lucubrationi illi a me præfixa.

PRO ORTHODOXIA BONIFACII VIII. APOLOGIA

Concilii forte Viennenſis occaſione adornata.

EDITORIS PRÆFATIO.

Ibid. pag. 375.

GUidonis de Baiſio ſeu Abaiſii Regienſis, qui ex geſto in Bononienſi eccleſia munere archidiaconus vulgo nuncupatur, celebre nomen eſt inter juris canonici conſultiſſimos. Doctrinæ ſuæ merito archidiaconatus ſtolam cum infulis Ariminenſibus commutavit anno 1332. ſi fides Ughellio in Ariminenſibus; tenuitque ad annum uſque 1349. quo e vita deceſſit. Opera edidit plura, quibus ſcientiam canonum illuſtravit; ex his pleraque nota ſunt eruditis: quam vero hic profero lucubrationem, novam occurſuram viris doctis confido; utpote quam e MS. cod. in Bibliotheca canonicorum majoris eccleſiæ Lucenſis repertam, nullibi locorum alias offendere potui. Argumentum verſat bipartitum; prior enim ſcripti pars Templariorum cauſam reſpicit, quomodo in illos judicium inſtituendum, quomodo de hæreſi inquirendum, apud quem cauſa eorum tractanda, in ſecularine vel eccleſiaſtico judicio; utrum ſecularis princeps pro ſuo jure, ſive potius ex commiſſa ſibi ab eccleſia auctoritate cognoſcere de Templariorum crimine illo valeat, diligenter diſcutiens. Tum in altera operis parte Bonifacium VIII. defendendum aggreditur; omnem ab eo hæreſeos ſuſpicionem amoliens. Ea quæ Templariorum occaſione diſputat

auctor

auctor, cum generalia sint in omni de hæresi judicio servanda, nihilque peculiare tangant, omittenda hic censui. Quæ vero pro Bonifacio multo ad rem propiora sunt, ea occasione ut arbitror digesta, quo celebri illi judicio ad concilii cognitionem reservato servirent. Sunt equidem qui Bonifacii causam in concilio discussam negent; quos tamen in meis ad Raynaldum adnotationibus refutatos mihi ipse blandior. Id vero tum ex adductis ibi a me coævis testimoniis evincitur; cum & ex hac ipsa apologia argui utcumque posset: concilium enim judicem Bonifacii constitutum designant illa verba, *ostendam ergo quamvis probatione non egeat, de quo dumtaxat crimine possit apostolicus a concilio judicari*. Sunt hæc, quantum arbitror, ad intentum evincendum perspicua, indicantque apologiam istam paratam esse ab Archidiacono, ut causam Bonifacii a concilio discutiendam juvaret; quæ cum ita sint, veniam me impetraturum spero, si e pluteis privatæ Bibliothecæ in lucem publicam lucubrationem hanc ad illustrandas res concilii Viennensis proferam. ANNO CHRISTI 1311.

INCIPIT TRACTATUS SUPER HÆRESI ET ALIIS

Criminibus in causa Templariorum & domini Bonifacii divina providentia papæ VIII. compositum per famosissimum & excellentissimum decretorum doctorem dominum Guidonem de Baisio, Amen.

REColendæ memoriæ D. Bonifacio papa VIII. a quibusdam suis æmulis objicitur scelératum vitium hæreticæ pravitatis, asserentibus ipsum decessisse in ipsius labe, & hæreseos crimen eidem volebant opponere, & probare; & hæc apparent in citatorio seu commonitorio super hoc pii patris domini Clementis papæ V. A suis defensoribus allegatur & dicitur, quod extremam diem vitæ suæ finivit in confessione veræ fidei catholicæ veritatis, quod sufficit. Posito falsissimum esse quod aliquando fuisset infectus vitio supradicto, quæritur an hoc probare sufficiat, ut contra eum sive ejus nomen & famam omnia cessare debeant, sive per modum cusationis, sive denunciationis, sive inquisitionis procedatur. Et licet clarum sit secundum canonicas sanctiones & sanctorum patrum auctoritatem, ut planum & clare apparebit, tamen sicut Innocentius scribit ad episcopos per Macedoniam constitutos: *veritas sæpius exagitata, magis explendescit in luce, & fructus dominicus est justitiam recenseri*, ut hæc habentur XXXV. q. 9. cap. VII. ponam, ut prædixi, auctoritates hanc veritatem declarantes, & etiam confirmantes; & primo id quod scribit Gelasius universis episcopis per macedoniam constitutis; inquit enim sic: *de eo qui in divino judicio est constitutus, nobis non est aliud fas discernere, præter id in quo dies supremus invenit*, ut habetur XXIV. q. 2. *nec quibusdam*, ad hoc concordat ille doctor Sanctus, qui inter cætera dixit: *qualis hinc*, ideſt de hac vita, *quisque egreditur, talis in judicio crucifixi præsentatur*; hæc habentur XXV. dist. *qualis*.

Quæ auctoritas hoc vult dicere, quod si quis malus recedit, malus in judicio erit; si bonus, in judicio erit bonus, ut XIII. q. 2. *tempus*. Concordat Augustinus in libro de civitate Dei dicens: *qui hinc justus decedit, permanet justus*; sicut ponitur XXV. d. 5. *nec mirum* juxta medium *primum quidem &c.* Idem etiam attestatur Cyprianus martyr, ait enim: *qualem te invenerit Dominus cum vocat*, scilicet de hac vita, *talem pariter judicat*, de pœnitentia dist. 1. *numquid Cain*. Qualiter autem de hac vita decesserit, ipse voce propria fuit professus, tamquam plenam ætatem habens, secundum dictum beati Augustini, dicentis: *pro eo qui respondere potest, alius respondeat, non idem valet*, ideſt non valet tantum quantum si ipse voce propria profiteatur expresse. Ex qua regula etiam illud Evangelii dictum est quod universis alloquitur naturaliter *ætatem habet, ipse pro se loquatur*. Hæc habentur de consecratione dist. IV. *cum pro parvulis*. Item dixerunt qualitatem nostri patris papæ sanctiones, in quibus limpidissime claret, quoniam in vita sua fuit tale vitium detestatus, & maxime juxta finem sui exitus de hac vita. Quis enim nisi spiritu nequitiæ inflammatus astruere poterit, quod professio tanti patris fuit hæretica vel perversa? Neminem nomino; sed unusquisque conveniat suam conscientiam, ut alias dicit beatus Ambrosius in increpatione ad populum, & habetur XIII. q. 1. *quod autem*. Hæc etiam veritas clare patet ex alia sua constitutione, quæ incipit: *nuper ad audientiam nostram &c.* ubi inter cætera dixit: *ubi auditum a sæculo est, quod fuerimus hæretica labe respersi?* quasi plane dicat; hoc vitium detestamur omnino. Et quod tale vitium fuerit persecutus, patet ex iis, quæ in sua compilatione posuit, ubi erat tutum, inseruit de ipsa hæretica pravitate; quamvis multa inserta ibi fuerunt aliena, illa potuit inserere tamquam sua, ut ait sanctus Beda 37. dist. *turbat*. Patet etiam quod Christum ejusque sanctos fuerit veneratus; ex eo quod in ipsa sua compilatione posuit de reliquiis & veneratione sanctorum rubricam specialem. Fecit etiam in ecclesia principis apostolorum de urbe, in qua propriam legit sepulturam, capellam in honorem sancti Bonifacii martyris, expensis propriis fabricavit, & in ea fuit sepultus; quod fieri potuit XIII. dist. II. *nullos* de consecratione dist. I. *causam* in fine; per quod constat quod tempore suæ mortis habebatur tamquam fidelis & legitimus Christi cultor a collegio dominorum cardinalium, qui adfuerunt suæ morti. Ubi etiam a sæculo, est auditum quod is qui labe hæretica est infectus mandaverit talia venerari, vel etiam in ecclesia propria eligeret sepulturam? Ex quibus clare constat, quod eum propria loquela manifestum fecit, secundum evangelicam veritatem, & suam intentionem ac sui cordis arcana propalavit; nam secundum Augustinum in Enchiridio *propterea verba sunt instituta, ut eis quisque in alterius notitia cogitationes suas proferat* 22. q. 2. *his autem*, ad idem q. 5. *aliqui* in fine; cum alias neque propositum mentemque videre aut cognoscere quis potest, ut dicit Augustinus, & habetur XXXIV. q. 3. *Deus*. Potuit ergo asserere & recognoscere id quod fuit professus Sixtus papa, suus prædecessor, qui inter cætera se explicavit sic inquiens, *Memor sum me sub illius nomine possidere ecclesiam, cujus confessio e domino Jesu Christo glorificata est, & cujus fides nullam hæresim umquam fovet; sed omnes hæreses destruit:* hæc recognitio habetur

☞ tur XXIII. q. 1. *memor sum*. Quibus sileant mordaces & impii detractores ad memoriam reducentes verbum Prophetæ dicentis; *detrahentem proximo suo hunc persequebar* XXIV. q. 1. *nimirum*, & eadem quæstione *peccat* in principio; ad hoc VI. q. 1. *ex merito*, & beatus Anacletus dixit: *unde detractores & morum corruptores nostrorum, sive qui adversus nos armantur, proprie nos ipsos decipiunt, in decipiendo & mentiendo nos lædunt quantum in eis est; & ideo juste infames sunt*, ut eadem quæstione 9. *deteriores*; & de ipsis detractoribus dicit Hieronymus *lingua detractorum bestiis ferocitate, volucribus velocitate, serpentibus virulentia præcellit*; & Augustinus: *ante te iniquitas, ante te æquitas unam linguam homines, quo vis eam vertis. Cur vertis eam ad inquisitionem & non ad æquitatem? ventri tuo das cibum amaritudinis, linguæ tuæ das cibos iniquitatis; sicut eligis quod vescaris, sic elige quod loquaris*. Patet igitur ex confessionibus supradictis ac per eum actitatis, quod ipse dictis sui antecessoris beati Leonis papæ integre satisfecit; ut ipse enim in suo libello ad universam ecclesiam destinando catholicum se fuisse monstrarit ut 1. q. 7. *maximam*, in fine; & cap. *quoties cordis oculus*; & canon *quasi voluerint*, & canon *saluberrimi*, & canon *si quis episcopus*, & q. 3. *convenientibus* juxta principium. Item Basilius etiam plenissime confessus est catholicam veritatem, ut ad q. *donant*; scripsit enim idem in constitutionibus prælibatis, quod petiit Gilbertus dux a Pelagio papa, qui inter cætera respondit ita dicens: *nos* scilicet Pelagius papa, *in omnibus præsulis* scilicet beati Leonis papæ, *tomum & chartam involutam pro catholicæ fidei assertione conscriptam Deo propitio custodire manus nostræ ad vos pro confessione & subscriptione significamus* XXV. q. 1. *Satagendum*; & de illo tomo beati Leonis habetur XV. dist. *S. Romana*; & illa fuit epist. quam B. Leo scripsit ad Flavianum episc. Constantinop. de quo dicit Gelasius in dicto canone. *S. Rom. Cujus epistolæ textum si quis ad unum jota dispunserit, & non eum in omnibus venerabiliter receperit, anath. sit*. Hic igitur a Spiritu sancto (edoctus est,) ut tomum, sive epistolam suæ fidei ad universam ecclesiam destinaret, per quam destruerentur detrahentium falsitates, atque ora talium clauderentur, de quibus in sanctis libris: *detrahentem proximo suo secrete & occulte, hunc persequebatur*, ut supradictum est. Quid plura? nonne clangit nos tonitru agni? Illi qui quærunt tanta sollicitudine veritatem, corrigi parati cum invenerint, nequaquam sunt inter hæreticos deputandi; & hæc habentur XXIV. q. 3. *dixit apostolus* in fine; ad ead. *q. qui in ecclesia*, & not. 21. dist. *nunc autem* in glossa; *sed adest*, juxta finem; ubi scripsit Hugo quod illi qui erant in consilio nec potuerunt nec debuerunt deponere Marcellinum episcopum urbis Romæ, quia thura obtulit super prunas in templo paganorum; & fuit ratio quia sponte & humiliter confessus fuit errorem suum; & de hoc debuit dici beatus; nam ut dicit Ambrosius in apologia David: *beatus est qui se potuit temperare post lapsum*, de pœnitentia dist. 3. *Ille rex*, juxta medium; ad idem quod legitur & notatur XXIV. q. 1. *Romana est sides* in principio & cap. *qui dignior* in glossa ultima, & 14. dist. *nec licuit* in glossa *eo*, & hoc etiam plane notat ipse Hugo 40. dist. *Si papa*; ubi dicit quod tunc papa potest condemnari de hæresi cum contumaciter & pertinaciter resistit, & errorem suum defendere & approbare conatur, argumento XXIV. q. 3. *dixit*; & caput *qui in ecclesia si nunc promissa obtinent in eo qui erat vere hæreticus, qui in fide peccaret, quanto fortius in eo qui sanctam ecclesiam profiteri dignoscitur, veritatem fulcire?* de hoc certe nullus dubitat, nisi illi qui sunt magistri errorum, eo quod non fuerunt discipuli veritatis, de quibus loquitur Leo papa XXIV. q. 3. *quod autem* in fine. Constat igitur quod contra tantum patrem, qui fuit compilatione totaliter persequutus hæreticos, non debet de tam detestabili vitio procedi aliquo modo superius enarrato; immo debet & plane communicari sicut tempore vitæ suæ ab ecclesia sancta Dei, ut habetur XXIV. q. 2. *sane quod nam*; ex iis quæ in speciali rubrica continentur. Verissime potest dici de eo quod scribit Nicolaus papa Michaeli imperatori; dixit enim *nominat facundissimus noster papa Gelasius hæreticorum expugnator fortissimus*, ut ibidem patet; & de eo etiam dici potest quod scriptum de sancto Agapito papa inveneris: Dicit enim sacra scriptura *vas catholicum, evangelii tuba*, de consecratione dist. 1. *Agapitus*. Quis enim summorum pontificum fuit iis melius dotatus tribus quam ipse? certe nullus, ut clare manifestant sua scripta. Quis enim sanctum dubitet, quem apex tantæ dignitatis attollit, in quo si desunt bona acquisita per meritum, sufficiunt quæ a loci decessore præstantur, ut inquit Symmachus papa 40. dist. *Non nos*, ut ibi notatur verus canon, inter quos vera littera sonat quod semper præsumitur esse sanctus in omnibus factis suis. Dicant igitur isti inquisitores veritatis verbum beati Hieronymi dicentis: *non asseramus flateras dolosas, non appendamus quod volumus pro arbitrio nostro, dicentes: hoc grave, hoc leve est; sed asseramus stateram de scripturis sanctis tamquam thesaurum dominicum, & in illa quid sit gravius appendamus*, XXIV. q. 1. *non asseramus*; & sanctum Domini, piscatorisque successorem dimittant quiescere, & non turbent ad memoriam reducentes quod scribit pater Augustinus in epistola ad clerum & universalem plebem Hipponensem, & habetur 11. q. 1. *nomen*. Præmissis veritate fulcitis plane constat, quod ipsi oppositores tamquam calumniatores manifeste contra talem & tantam veritatem audiri non debent; & maxime per illum qui debet esse protector veritatis, & qui se imponere debet pro ipsius cautione, & aliis tamquam acies præbere ducatum, ut accidat quod dicit beatus Nicolaus papa V. q. 1. *scisscitare*. Quis enim obumbrare valet quin tales objectiones fiant contra ipsum patrem, eo quod voluit tempore vitæ suæ defendere ecclesiasticam libertatem, ad instar beati Leonis papæ dicentis: *nos enim qui numquam ab aliquibus nostros homines sinimus opprimi; sed si necessitas incurreret illa præsentialiter judicare, quia nostri gregis multores in omnibus esse debemus & præcipue advocatores*; & hæc habentur XXIII. q. 8. *Scire nos*; & in hac voluntate fidei catholicæ permansit usque ad extremum vitæ suæ; & sic pro catholico fidei continue est habitus ab ecclesia sancta Dei, ut publice testatur edictum sanctissimi patris nostri domini Clementis papæ V. usque ad exitum sui status; & ex hoc debuit multipliciter commendari, dicente domino; *qui perseveraverit usque in finem hic salvus erit*, Matthæi XXIV. VII. q. 1. *suggestum*. Unde namque dicta est perseverantia nisi virtute patiente? quoniam

ANNO CHRISTI 1311.

locus mendosus.

ANNO CHRISTI 1311.

niam ſecundum apoſtolicam prædicationem omnes qui volunt in Chriſto pie vivere, perſecutionem patientur; & hoc habetur in præallato capite VII. q. 1. *ſuggeſtum*, ad idem XXIII. q. 4. *ſi eccleſia verba*. Deinde *quid enim*, ſecundum beatum Gregorium, *detrahentes aliud faciunt niſi pulverem inſuffiant in oculos ſuos, terram exſiccant, & unde plus detractionis perflant, inde nihil magis veritatis videant*, ut XI. q. 3. *inter verba*. Impugnant enim ipſi patri in malum, quod ſui canones non probant; dicunt enim quod imagines fieri faciebat, beatus Gregorius & ſeptima ſynodus & papa Adrianus non improbarunt, immo hoc eſſe bene factum demonſtrarunt, ut patet ex eorum canonibus, qui habentur de conſecratione diſt. 3. per Lateranenſem, & cap. *venerabiles* & c. 6. Inſurgit igitur quod ſcribitur I. Regum cap. IX. *pedes ſanctorum tuorum ſervabit, & impii in tenebris conticeſcent*, XXXXIX. diſt. *huic*. Et ſic ſecundum hoc, eſt talibus perpetuum ſilentium ponendum ſuper tali vociferatione, quam faciunt, quamvis eam faciunt ſub velamine veritatis. Quis enim celare potuit quod voce publica deferente talium dominus principalis faciat malum ſacrilegium in chriſtum Domini; & ſic vitium ſacrilegii ſine plica noſcitur incurriſſe, ut vult lex ſancta per hos principes divinitus promulgata, ut ſcribit beatus Joannes papa XV. q. 3. *nemo*; quæ lex proponitur VI. q. 1. *ſi quis cum militibus*; certe mortalium nullus: & ſic per conſequens omnes tali D. adhærentes vel ſubjecti intelliguntur eſſe inimici, & ſic minime admittendi, ut III. q. 5. cap. III. nam ſecundum Anacletum papam: *inoffenſus accuſator & teſtium affectus quærendus eſt, non ſuſpectus*, eadem quæſtione cap. II. in fine & cap. *ſuſpectos* & cap. *accuſatores* II. in fine, & cap. *conſtituimus*, & communis equidem & plane dicunt canoniſtæ Dec. ex: *de accuſat. repellen.* etiam cap. *cum oporteat*, v. *planum*: quod non ſolum inimici, ſed etiam cohabitantes repelluntur, ad idem IV. q. 3. *teſtes quos*, ex quæſtione IV. cap. ultimo c. *de his qui ad eccleſiam confugiunt*. Et quantum habuit intellectum, & fidei puritatem, patuit ex acto ſive libro damnato, quem comburi fecit publice & damnavit; quod non feciſſet, ſi fuiſſet infectus labe hæreticæ pravitatis; immo illam hæreſim foviſſet ad inſtar Anaſtaſii papæ, de quo legitur XIX. diſt. *Anaſtaſius*, qui Anaſtaſius ideo fuit damnatus, quia publice voluit defendere hæreticos, ut ex hiſtoria ſatis patet, ex ſcriptis magiſtrorum. Et puto, quia ipſe pater Bonifacius apud ſe retinuit librum illum, ut ex dictis ibidem videtur, ſi qua eſſent bona non ut damnata retineret, unde bene colligitur XXVII. diſt. *cum ergo V. quidam vero*: & probat ſanctum concilium Carthaginienſe XXXVII. diſt. cap. 1. & Beda eadem diſtinctione *turbat*, & Ambroſius eadem diſtinctione legimus, & Auguſtinus eadem diſtinctione, *Si quid veri*; & Hieronymus eadem diſtinctione *qui de menſa*. Et licet in favorem fidei multa hominum genera ipſe pater conceſſerit admittendos, quæ aliter totaliter repelluntur, ut patet in ſua conſtitutione quæ incipit; *In fidei favorem*; non tamen inimici capitales admittuntur ad hoc IV. q. 3. *teſtium fides*, & lege *ſi quis teſtibus* juxta principium extrav: de ſimonia, *licet Eli*, juxta finem, & capite *per tuos*; & eſt ratio quia tales non zelo juſtitiæ vel fidei videntur procedere, ut ibi, ſed potius ex odii fomite & vindicta rancore; & ex vigore iſtorum jurium ſcripſit dominus Oſtienſis, quod inimicus capitalis numquam admittitur etiam in exceptis criminibus de quibus eſt hæreſis; & hoc plane ipſe notat in ſua ſumma de *accuſa: par. quis poſſit accuſare*, ſub iis admittuntur omnes dicti in principio & no. per. ber. extrav. de accu. Nam ſi quis bene advertat oculo veritatis, talis probatio quæ fit per inimicum non eſt rationabilis; & ſic per conſequens minime admittenda, ut patet ex dicto Symmachi LXXIX. diſt. *ſi quis* in fine; niſi eccleſia rationabili probatione convinceretur, quaſi diceret, ſumpto articulo a contrario; ſi non eſt rationalis non dicitur probatio, ſicut dicitur in conſuet. extrav. de conſuet. cap. finali; *etſi non valet*, unde dicit Aug. in præallato capite *ſi quis: ſi non poteſt probare, debet tacere & non manifeſt.* II. q. 1. *ſi peccaverit*, & q. 7. *plerumque* & VII. q. *ſi ſtatum*, niſi forte dicat tali perſonæ ſecretæ, quæ poſſet prodeſſe ſecreto & non obeſſe XXII. q. V. *hoc videtur*; & eſt hoc obſervandum in quolibet crimine non notorio, ſive ſit crimen læſæ majeſtatis, ſive ſimoniæ vel aliud, argumento præallata cap. *ſi quis papa*. Reprobatur ergo ex hoc illa opinio peſſima, quod in crimine ſimoniæ & læſæ majeſtatis vel hujuſmodi ſit ſpeciale, ut credatur ſine probatione rationali, & quod crimen ſibi notum debeat publicari, quod non eſt verum ſecundum Oſtienſem. Quis enim niſi hebes intellectus aſſerere poterit, quod per probationes non legitimas debeat aliquis condemnari, & maxime de tam peſtilenti vitio & damnato? Certe nullus; quoniam non ſufficiens probatio & non legitima æquipollent, ut extrav. de translat. epiſcop. *Inter corporalia* §. *ſed neque* LV. *diſt. ff. quod cujuſque univ.* no. l. 1. §. penultimo, extrav. de procura. cap. 1. & de conſangui. & affin. *quia circa*, ad idem optime lib. 6. de offic. ordinariorum cap. *ordinarii* §. *cæterum, ibi ſufficiens &c.* Iſta etiam probantur ex eo, quod legitur & notatur extrav. de præſumpt. *litteras*, & in conſtitutione ipſius patris lib. 6. *filii vel hæredes*, juxta finem, ubi dicitur: *aut legitime conſtiterit*, cum ſuis concordantiis. Et quia impii detractores conantur caninis dentibus tantum patrem lacerare, multa, immo quaſi infinita dicentes fore hæretica & perverſa, quæ licet alias ſunt de genere malorum; non tamen ſicut dato, quod abſit, illa continuiſſe veritatem, contra apoſtolicum admittenda in foro eccleſiæ militantis. Oſtendam ergo, quamvis probatione non egeat, de quo dumtaxat crimine apoſtolicus poſſit a concilio judicari, & maxime ſimpliciter, quando in illo crimine eſſet protervus, contumax & rebellis; & hoc faciam exemplo patris Auguſtini, qui probat, quamvis hoc clarum ſit, quod eccleſia catholica non poteſt eſſe nulla ut 24. q. 1. *pudenda*, & quod ſit id crimen, ſatis conſtat ex iis quæ dicta ſunt ſupra, & habetur 40. diſt. *ſi papa*. Iſtis veridicis ſic narratis, advertat diſcretio viſa pii patris, quam prave, quam perverſe Judas, qui Chriſtum tradidit ſive prodidit, & is qui proditionaliter cepit vel capi fecit vicarium Jeſu Chriſti crucifixi de tanto crimine publice glorietur ad ſuam malitiam ſive iniquitatem velandam, allegans quod ſuus prædeceſſor ſcilicet Cæleſtinus non potuit renunciare papatui, & ſic ipſe pater Bonifacius ejus locum non potuit ſucceſſiſſe; quod dicere aſſerendo quam ſit veſanum & contineat hæreticam pravitatem, nullus

ANNO CHRISTI 1311.

ANNO CHRISTI 1321.

lus sanæ mentis ignorat: nam secundum hoc jam constaret utiversalem ecclesiam jam oberrasse, quæ eum in actibus legitimis, & in canonizatione sancti regis Lodovici, & in creandis dominis cardinalibus, episcopis & aliis prælatis infinitis habuit pro legitimo pastore & prælato; & hoc asserere non caret labe hæreticæ pravitatis, cum impossibile sit quod oberret ecclesia generalis. Et quod vesanius est sive sacrilegium crimen, sanctificare conatur, qui eum cœpit seu procuravit accensus zelo fidei orthodoxæ. Tamen de simili impostura rex Theodoricus Deo inspirante respondit ad se propter reverentiam de ecclesiasticis negotiis non pertinere, ut habetur 19. dist. §. *hinc ecclesia*. Ex quo facinore constat eum qui talia procuravit crimen (infamiæ) incurrisse; nam ut canonum tradit auctoritas, omnes infames sunt qui in patres spirituales armantur, scilicet verberando vel calumniose accusando vel diffamando 3. q. 4. *clerici*, & q. 5. *omnis* 6. q. 1. *sacerdotes*, & cap. *infames*. Reducat igitur ad memoriam judex quod beatus Anastasius papa Spiritu Sancto inspirante scripsisse noscitur: *ita dicimus qui corporis tractatores a vilibus & reprobis personis dissamare noluit nec calumniari, sed ipse proprio flagello peccantes sacerdotes de templo ejecit*, unde liquet quod summi sacerdotes vel episcopi a Deo judicandi non ab humanis aut pravitate hominibus lacerandi, ut hæc probantur, q. 7. *accusator*. Ex hoc apparet, quod talis spiritum Dei non habuit in se ipso, ut ex ejus fructibus colligitur evidenter; cum opera quæ facit, testimonium perhibeant veritati; nam non solum pœnitentiam augere negligit de commisso sæpe, semper mala malis accumulare conatur, sicut verissime scriptum est per prophetam: *superbia eorum qui te oderunt ascendunt semper*. Descendat igitur fulgur de cælo consumens impios detractores, sicut Dathan & Abiron & alios suos complices divinitus percussit; pœnam pro illatis conatibus pendant, ut num. cap. 15. & habetur V. q. 1. *denique* v. *quod vero*. Accedat etiam contra eos, quod alibi scriptum est: *indignatus*, inquit, *Dominus cum semine Israel & demolivit eos in diruptionem, donec abjecit eos a facie sua*, ut in præallato capite *non solum denique* in principio. Reminiscantur insuper Christum persequentes, quoniam ipse bonus pater tempore sui minoris status existens diaconus cardinalis modo proprio voluit crescere ad ordinem sacerdotii, ut sic posset Altissimo in illo ordine ministrare, ut esset de illorum numero, cui competit tractare Christum Deum in altari; per quod constat, quod fuit vere accensus zelo fidei christianæ. Obstruentur ergo talium oculi, ne videant, & tu Christe in dersum eorum . . . & alibi dicitur per psalmistam & habetur 37. dist. §. *tu itaque Domine qui dixisti mihi: & ego retribuam*; *redde retributionem*; qui nisi ut ad aliud non conantur, ideo ad magna justitia judicatum pertinent; ut numquam careant supplicio, nunquam voluere peccato carere, ut dicit beatus Gregorius in dialog. lib. 4. & habetur de pœnitentia dist. 1. *voluissent*. Recordare, verbum quod per os tui psalmistæ probare voluisti, in quo sic dixisti *memento verbi tui servo tuo, Domine, in quo mihi*, scilicet in quo injuste pati, *spem dedisti*; ut sic in sermonibus fidelis inveniaris, & vincas cum vincaris. Talium autem superborum numerus, qui non resurgent ut in judicio repræsentetur, omnipotentis contra se iram sentiat, & SS. apost. Petri & Pauli, quorum præsumunt ecclesiam confundere, in hac vita & in futuro furorem sentient; fiet habitatio eorum deserta, & in tabernaculis eorum non sit qui inhabitet; fiant filii eorum orphani, & uxor eorum vidua; commotus convincatur ipse, & filii ejus mendicent & rejiciantur de domibus suis; scrutetur fœnerator omnem substantiam suam, & diripiant alieni labores ejus, orbis terræ pugnet contra eum, & omnia elementa sint sibi contraria, & & omnium sanctorum merita quiescentiam illius confundant, & in hac vita super eum apparatam vindictam ostendant, ut dictum fuit de Juda proditore, & scribitur 23. dist. cap. 1. in fine. Reducantur rursus ad corda sua, quoniam ipse bonus pater, more Christi ad crucis signum & auxilium se reduxit idem in manibus tractando propriis, ac dicendo, quod pro ipsius Christi fide mori anhelabat, & numquam mortem timebat pro defensione ecclesiæ Christi Dei. Potest igitur ipse sanctus pater dicere quod cantat sancta mater ecclesia ita dicens: *confundantur qui me persequuntur, & non confundar ego; paveant illi, & non paveam ego; induc super illos diem afflictionis & duplici contritione contere eos, Domine Deus noster*. Nam quantum in eis est, quærunt animam meam mortificare & damnare, ad finem 26. quæst. 6. unde recte per prophetam dicitur: *mortificabunt animas quæ non moriuntur*, Ezechiel: 14. quem exponens Gregorius in homilia 26. dicit. *non morientem quippe mortificat qui justum damnat* 11. q. 3. *plerique*. Quis igitur nequitiæ spiritu plenus dicere poterit asserendo quod tale vitium fuit hæreticæ pravitatis? certe nemo. Nam si . . . . in talibus . . . . adventantur illius signa quæ manibus propriis detinebat & auxilium invocabat miraculose egit contra illam; nam more Christi vinculati, capite consputi, derisi, occisi, tertia die virtute propria resurrexit; sic ipse bonus pater a suis proditoribus captus, derisus, & fame afflictus, tertia die evasit manus impiorum, quod ex divino amore processisse nemini fidelium potest in dubium devenire. Insuper quia delatores patri prædicto objiciunt crimen pestiferum simoniæ, quod dicunt continere hæreticam pravitatem, dicentes etiam quod ipse asserebat quod papa non poterat committere simoniam; ad hoc dicendum quod sicut intelligunt ita & loquuntur, ut alias dicit Augustinus in expositione psalmi 4. & habetur de consec. dist. 2. *prima quidem* v. *sed quoniam*. Quoad declarationem hujus articuli videlicet an simonia sit hæresis, negari non potest quin simonia hæretica a sanctis patribus nominetur, ut 1. q. 1. *benedictio*, & cap. *quisquis* & cap. *eos*, & cap. *fertur* extravag. de simonia, quoties cum multis concordant; sed hoc debet sane intelligi, nam sunt impreciabilia de jure & de facto fides, spes, & charitas & cæteræ virtutes & spiritus Sanctus & dona ejus, scilicet donum prophetiæ, & potestas faciendi miracula; talia credere posse vendi bene continet hæreticam pravitatem, & ista fuit perversa voluntas & intentio Simonis magi, ut hoc patet 1. q. 1. *Petrus*. De tali prava intentione & vitio simoniæ debet intelligi dictum Paschalis quod habetur 1. q. ultima cap. fin. ubi dicitur, quod omnia crimina ad comparationem simoniacæ hæresis, quasi pro nihilo reputantur, extravag. de simon. *perpetuas* §. *cæteras*; & dictum Lucii papæ extravag. eodem titulo cap. *quoniam simoniaca*, ubi dicit quod talis pestis sui magnitudi-

dine alios morbos vincit, ut 1. q. 1. cap. *cito turpem*, ubi de hoc Ambrosius intendit probare pejus esse crimen simoniæ quam idololatriæ, ut eadem quæstione; nam intelligendus est non de qualibet simonia, sed quando est perfecta imitatio Simonis, quæ fuit cum infidelitate & malitia, ut patet per verba Petri dicentis Act. 8. *non est tibi pars, neque sors in sermone isto*, ut 1. q. 1. *eos*; & ea quæ Petrus ovibus suis exponit in libro de pœnitentia. Vides quod hunc condemnavit eo magis quo puram conscientiam non habebat; sicut etiam patet in prælegato capite *Petrus*, in fine. Patet ergo de infidelitate; de malitia autem dicit: *in felle amaritudinis & oblivione iniquitatis video te esse*; in felle designatur maxima malitia, & tale vitium eum qui sedet in loco Petri non est dubium posse committere, cum etiam valeat incurrere crimen infidelitatis manifestæ, ut 40. dist. *si papa* juxta finem. Si autem sine errore aliquis committat simoniam ex cupiditate honoris sive divitiarum & non ex malitia, tunc non est maximum malum, licet peccatum sit; immo infidelitas & peccatum in Spiritum Sanctum 25. dist. *qualis*, & de pœnitentia dist. 1. *potest*, & §. *denique*; & in aliquo casu sacrilego majora sunt crimina & culpa discordiæ ead. dist. *neque ad Caini*. Quædam autem sunt impreciabilia de jure, sed non de facto, ut sacramenta ecclesiæ, quæ revera de jure vendi non possunt, licet de facto venduntur quandoque, & in talibus prohibitis quia simoniaca, eo quod in veteri novoque testamento erant simoniaca, studiosa voluntas simoniam inducit, & sic loquuntur jura hoc caventia. Quantum vero ad istos simoniacos talia vendi posse de jure absque peccato pertinaciter asserentes, aut virtutes, aut Spiritum Sanctum, aut prædicta dona ejusdem de jure vel de facto credunt vendi posse, dicuntur simoniaci & hæretici ad minus large, & simonia dicitur hæresis, sicut hæreticus large diceretur qui crederet vel pertinaciter assereret fornicationem vel adulterium non esse peccatum. Deo gratias.

ANNO CHRISTI 1311.

ANNO CHRISTI 1311.

Finitur Tractatus super hæresim & aliis criminibus in causa Templariorum & D. Bonifacii D. P. papæ VIII. compositum per famosissimum & excellentissimum decretorum doctorem dominum Guidonem de Boisio alias archidiaconum Bononiensem. Amen.

LONDINENSE CONCILIUM,

In quo Templarii quidam judicialiter audiuntur

Anno 1311. habitum.

AD laudem & gloriam nominis altissimi Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, ad confusionem hæreticorum, corroborationem fidelium christianorum, incipit instrumentum publicum super reconciliatione hæreticorum pœnitentium, & ad fidem orthodoxam revertentium, edita in concilio London. celebrato anno Dom. MCCCXI.

In Dei nomine, Amen. Incarnationis Dominicæ anno MCCCXI. indictione nona, mensis Junii die 27. constitutus personaliter in aula hospitii domini episcopi London. juxta S. P. L. coram venerabilibus patribus domino Roberto, Dei gratia Cantuar. archiepiscopo, totius Angliæ primate, & suffraganeis suis in concilio provinciali ibidem congregatis, frater Stephanus de Stapelbrugge, de ordine militiæ Templi, expositis de verbo ad verbum in lingua per eum intellecta, sicut asseruit, in lingua videlicet Gallicana, abnegatione Christi & beatæ Mariæ virginis, matris ipsius, spuitione super crucem, & hæresibus, & erroribus, per ipsum coram reverendis patribus London. loci diœcesano, & Ciceſtren. sibi adjuncto episcopis, & cæteris episcopis provinciæ Cantuar. in inquisitione contra singulares personas ordinis militiæ Templi antedictæ, in eadem provincia Cantuar. degentibus faciend. prout in ipsius Stephani depositione plenius continetur, per ipsum confessis, asseruit idem Stephanus, in pleno concilio, & coram populo civitatis, hac ex causa introducto, omnia per ipsum, ut præmittitur, deposita fuisse & esse vera, & quod in illa confessione perseveraret omnino, & adhuc perseverat in præsenti, confitens humiliter errorem suum flexis genibus, complosis manibus, cum ejulatu, & multis lachrymis, repetitis vicibus, petiit se ad misericordiam sanctæ matris ecclesiæ recipi, & absolvi, offerens se paratum hæreses hujusmodi per ipsum confessas, & omnes alias, necnon & omnes errores a fide catholica deviantes abjurare, & injungendam sibi pœnitentiam pro commissis fideliter adimplere. Et tradito sibi libro evangeliorum in manibus, dictas hæreses abjuravit sub hac forma.

Ego frater Stephanus de Stapelbrugge, de ordine militiæ Templi, personaliter constitutus coram venerabilibus patribus domino Roberto, Dei gratia Cantuar. archiepiscopo, totius Angliæ primate, & suis suffraganeis, in præsenti concilio provinciali London. congregatis, fateor omnia & singula, quæ alias coram dominis London. & Ciceſtren. episcopis juratus & examinatus deposui, & confessus fui, & quæ de verbo ad verbum in lingua mihi intelligibili coram me recitatæ sunt, vera fuisse & esse, & quod in ea confessione veritatis persevero; in quibus confessis confiteor me errasse, & super his corde contrito & humiliato absolutionem & pœnitentiam requiro, & prædictas hæreses, & omnes alias, quocunque nomine censeantur, abjuro, & promitto, quod de cætero servabo illibate fidem, quam Romana tenet & prædicat ecclesia; & quod hæreticos, & rudentes eorum toto posse meo persequar, & tam eos, quam eorum fautores, & receptores, & benefactores, temerarios, bona fide, & sine omni fraude, & mora, manifestabo ecclesiæ, & pœnitentiam, quæ mihi propter dictam culpam meam injungetur, integre servabo, & perfecte, quatenus humana fragilitas permiserit, eam complebo. Et volo atque concedo, quod si ab hac hora in antea contigerit me relabi in eumdem errorem, vel alium cujuscunque hæresis quocunque nomine censeatur, errando forte in ali-

☞ aliquo articulo seu capitulo fidei, vel sacramentorum, seu credendo vel fidem adhibendo hæreticis, vel errantibus a fide, abinde ipso facto excommunicatus habear & perjurus & hæreticus manifestus, & talem me ego judico, ita quod sine ampliori cognitione & sententia imponatur mihi pœna, perjuris, & relapsis, & manifestis hæreticis infligenda. Subsequenter prædictus frater Stephanus juravit ad sancta Dei evangelia, manu sua corporaliter tacta, stare mandatis ecclesiæ, & concilii supradicti.

ANNO CHRISTI 1322.

Adducto etiam ibidem Thoma de Thoroldeby, dicto Tocci, de quo prædictus Stephanus in sua confessione deposuerat, quod ipse Thomas cum quodam alio, extractis gladiis, eidem Stephano fecerunt compulsionem ad commit-B tendos errores superius confessos, prout in ejus Stephani depositione plenius continetur; & multipliciter monitus & exhortatus, ut errores confiteretur, de quibus non posset se defendere vel purgare. Demum dictus Thomas saniori spiritu ductus, veniam ab archiepiscopo postulavit; & concilio memorato confitens abnegationem Christi, non corde, sed ore tantum, ut dixit, per ipsum in sua receptione factam, prout in examinatione ejusdem coram London. & Ciceſtren. sibi adjuncto episcopis per ipsum facta plenius continetur; cum lachrymis & ejulatu ordinationi ecclesiæ se submittens, misericordiam petiit, ad quam per dictum dominum archiepiscopum & prælatos in forma ec-C clesiæ receptus, eosdem errores, & omnes alios, ibidem præsente concilio, & plebe totius civitatis, in forma præscripta abjuravit; excepto quo iste abjuravit ea, quæ fuit de se confessus solo modo, & postea in genere omnes alios errores & hæreses, quocunque nomine censerentur, librum evangeliorum, ut frater Stephanus prædictus in manibus suis tenens, & quilibet ipsorum duorum post abjurationem de calamo in schedula abjurationis, loco subscriptionis, signum fecit de consilio prælatorum. Demum dominus archiepiscopus Cantuar. ad absolvendum & reconciliandum unitati ecclesiæ Stephanum & Thomam prædictos, auctoritatem suam, & totius concilii domino London. me-D notario præsente, & ad hoc specialiter vocato, concessit in hæc verba.

„ Auctoritatem Dei, beatæ Mariæ, beati „ Thomæ martyris, patroni nostri, & omnium „ sanctorum atque sanctarum Dei nobis con„ cessam, necnon auctoritatem præsentis con„ cilii in nos translatam hac vice tibi concedi„ mus, ut istos ab ecclesia per fidei abnegatio„ nem separatos, & jam ad fidem conversos, „ unitati ecclesiæ reconcilies, pœnitentiam eis „ pro commissis injungendam, nobis & conci„ lio reservantes.

Et quia duo erant pœnitentes, Ciceſtren. episcopum sibi adjunxit ad absolvendum eosdem. Qui quidam episcopi episcopalibus induti 12. E presbyteris in sacerdotalibus eis assistentibus, in porta occidentali ecclesiæ cathedralis sedes sibi collocarunt & pœnitentibus extra dictæ ecclesiæ portam super gradus, flexis genibus, in oratione humiliter provolutis, populo civitatis & concilii circumstante, & dicto psalmo *Miserere mei Deus &c.* a principio usque ad finem, & precibus & oratione subscriptis, in continenti subsecutis dictos pœnitentes absolverunt, & unitati ecclesiæ reconciliarunt sub hac forma.

„ In Dei nomine, Amen. Quia te fratrem „ Stephanum de Stapelbrugge invenimus per „ tuam confessionem Jesum Christum, & bea„ tam Mariam virginem abnegasse, & justa „ crucem spuisse; & quia nunc saniori usus „ consilio vis ad unitatem sanctæ matris eccle„ siæ, prout asseris, de corde bono & fide non „ ficta redire; ideo abjurata a te primitus præ„ missa, & omni hæretica pravitate secundum „ formam ecclesiæ, ab excommunicationis vin„ culis, quibus tenebaris astrictus, auctoritate „ concilii te absolvimus, & reconciliamus ec„ clesiæ unitati, siquidem ad eam corde redie„ ris, & injuncta tibi mandata servaveris.

ANNO CHRISTI 1322.

„ Forma vero absolutionis Thomæ hæc fuit. „ Et nos de consilio & assensu totius con„ cilii, & adjunctorum præsentium te fratrem „ Thomam Tocci absolvimus a sententia ex„ communicationis, quam incurristi pro erro„ ribus seu hæresibus in tua confessione per te „ denudatis; & te reconciliamus ecclesiasticæ „ unitati. Post psalmum, " *Gloria patri &c. Sicut erat &c. Kyrie eleison 3. Christe eleyson. 3. Kyrie eleyson 3.* „ *Pater noster*, & *ne Nos*; *salvum fac*, *Domine*, *servum tuum*; *Deus meus*, *sperantem in te*; *Dominus vobiscum*; & *cum Spiritu tuo*; *Oremus*; *Deus cui proprium est misereri semper & parcere*, *suscipe deprecationem nostram*, & *hunc famulum tuum T. quem excommunicationis catena constringit*, *miseratio tuæ pietatis absolvat*. Item alia oratio, *Præsta*, *quæsumus*, *Domine*, *huic famulo tuo dignum pœnitentiæ fructum*, *ut ecclesiæ tuæ sanctæ*, *a cujus integritate deviarat peccando*, *admissorum veniam consequatur per Dominum nostrum*; *&c.* Deinde sedens in cathedra eum absolvebat, sic dicens: *In Dei nomine amen*, Quia te fratrem, N. ut superius continetur in absolutione Johannis de Stoke.

Post hæc, die sabbati 5. non. Julii, in aula, qua prius, constitutus, in præsentia domini archiepiscopi Cantuar. & totius concilii, frater Johannes de Stoke, capellanus de ordine Templi, & lecta sibi confessione sua per ipsum in ecclesia S. Martini de Vinetria die Jovis, cal. Julii, ultimo coram London. & Ciceſtren. episcopis sponte facta, ac etiam in lingua intelligibili exposita, dictam confessionem approbavit, & in ea perseverans, flexis genibus humiliter, junctis manibus, veniam postulavit; & admissus per concilium, errores per ipsum confessos abjuravit, & omnes alios, quocunque nomine censerentur, sub hac forma:

„ Ego frater Johannes de Stoke, capellanus „ de ordine militiæ Templi, personaliter con„ stitutus coram vobis venerabilibus patribus „ domino Roberto, Dei gratia Cantuar. ar„ chiepiscopo, totius Angliæ primate, & suf„ fraganeis vestris in hoc provinciali concilio „ apud London. congregatis, fateor me abne„ gasse Jesum Christum in receptione mea, „ ore tantum, sed non corde; alia omnia & „ singula, quæ alias coram dominis London. „ & Ciceſtren. episcopis juratus, & examina„ tus deposui, & confessus fui, & quæ de ver„ bo ad verbum in lingua mihi intelligibili co„ ram me recitata sunt, vera fuisse & esse; & „ quod in ea confessione veritatis perseverο, in „ quibus confessis fateor me errasse, & super „ his corde contrito & humiliato absolutio„ nem, & pœnitentiam requiro, & prædictas „ hæreses, & omnes alias quocunque nomine „ censeantur, &c.

Quibus abjuratis, ut superius, signum fecit cum penna, & manu sua scripsit idem frater

Jo-

☞ Johannes, præmissis manu propria subscribo. Commissa iterum, ut prius, episcopo London. auctoritate dictum fratrem Johannem absolvendi, eumdem ordinem tenuerunt ipse London. Ciceſtren. episcopi, quem hactenus tenuerant in reconciliatione Stephani & Thomæ superius nominatorum,

ANNO CHRISTI 1311.

Subsequenter eo quod dictum extitit communiter in concilio, quod magnus magister Angliæ, videlicet Willielmus de la More, petierat personaliter, & oretenus loqui cum domino archiepiscopo Cantuar. sperabatur a multis, quod vellet, sicuti isti tres fratres superius reconciliati, aliqua confiteri; ordinatum extitit in concilio, & consensum, quod Ciceſtren. episcopus ad ipsum magistrum accederet, & ipsum plenius audiret, eo quod ipse solus datus erat contra ordinem. Dicto vero episcopo ad ecclesiam Omnium Sanctorum accedente, adjunctis sibi offic. London. duobus jurisperitis, & uno theologo, & duobus tabellionibus, die lunæ 3. non. Julii, & comparente ibidem dicto fratre W. magno magistro coram eis, & nihil penitus per ipsum plenius interrogatum confesso, exhortatoque eo, & multipliciter inducto, ut hæresim, de qua fuerat diffamatus, & per propriam suam & fratrum ejusdem ordinis confessionem convictus, videlicet de absolutione per ipsum in capitulo facta, & omnes alias, de quibus non posset se purgare, abjuraret, & ordinationi ecclesiæ se submitteret; respondit, quod ipse numquam commisit hujusmodi hæreses, nec volebat abjurare crimina, quæ ipse numquam commisit, & sic fuit remissus ad custodiam, ex qua fuit ibi adductus. Post hæc, die Martis in crastino 2. non Julii, apud Southwerk juxta London. in dicec. Winton. in prætentia venerabilium patrum dominorum, Dei gratia London. Winton. & Ciceſtren. episcoporum, constituti fratres Philippus de Mewes, miles, Thomas de Staundon, Hen. Paul, Rog. de Dalton, & Thom. de Ludham, & exposito eis, quod ipsi, & cæteri fratres de dicto ordine erant vehementer diffamati, & suspecti de hæresi, sicut patet per bullam domini papæ, & articulos sub bulla missos; & insuper quod graviter erraverant circa sacramentum pœnitentiæ, credentes quod frater laicus & maxime post celebratum capitulum suum posset alios fratres absolvere a peccatis, dicendo: *Peccata quæ omisisti confiteri propter erubescentiam carnis, vel timorem justitiæ ordinis, ex potestate nobis concessa a Deo, & domino papa, nos remittimus vobis, quantum possumus.* Notificato insuper eisdem, quod si vellent dictum errorem pertinaciter defendere, hæretici reputarentur, & de juris necessitate, ex quo super his se purgare non possent, oporteat ipsos hæreses, de quibus diffamati erant, ac etiam errorem prædictum, & omnes hæreses abjurare; respondunt, quod parati erant abjurare hujusmodi hæreses, & omnes alias coram domino archiepiscopo, & prælatis concilii, nunc & alias, quandocumque fuerint super hoc requisiti; & flexis genibus petierunt veniam, & ordinationi ecclesiæ se submiserunt, ad quam fuerunt recepti.

Et subsequenter die Veneris 7. id. Julii, in aula hospitii decani S. P. L. venerabilibus patribus dominis, Dei gratia Londop. & Ciceſtr. episcopis personaliter constitutis, comparuerunt coram eis ibidem fratres infrascripti; videlicet, Michael de Baskevile, Ric. de Colyngham, W. de Hereford, Walt. de Rokele, Pet. de Oteryngham, W. de Cawecombe, Joh. Coffyn., Will. de Chalesey, Rob. de Sautre, Alan. de Newesom, W. de Pokelington, Rob. de Sprouton, & Joh. de Belesale. Et exposito eis, quod ipsi, & cæteri fratres dicti ordinis, &c. sicut 5. fratribus, Philippo videlicet de Newes, & aliis, per eosdem ordinis dicti fratres, quilibet pro seipso loquens, responderunt, quod noviter erant in ordinem recepti, & quod nunquam fuerunt in capitulis celebratis generaliter per magistrum, nec in secretis tractatibus majorum ordinis, parati tamen hujusmodi hæreses, & omnes alias abjurare: & flexis genibus misericordiam sanctæ ecclesiæ petierunt, & fuerunt ibidem admissi. Et postmodum eodem die coram domino archiepiscopo Cantuar. & cæteris episcopis, procurator. religiosis, & clero ac populo civitatis London. in aula episcopali in pleno concilio constitutis, 13. fratres prædicti, & 5. fratres apud Southwerk recepti, ad abjurandum hujusmodi hæreses paratos sponte se obtulerunt; & exposita eis forma, sub qua abjurare deberent, expositis etiam periculis, quæ possent eis evenire, si de cætero contingeret eos dictum ordinem, vel personas ipsius consilio defendere vel fovere, vel quod boni fuerunt aliis prædicare, tradito libro evangeliorum cuilibet in manibus, unus post alium; & sic omnes sub eadem forma, qua supra, jurarunt.

Commissa demum auctoritate dominis London. & Ciceſtren. episcopis ad absolvendum, vice concilii, pœnitentes, eodem ipsos ordine, quo prius, per omnia servato, absolverunt, verbis tamen in confessione confitentium errores superius recitatis in absolutione istorum suppressis, & juxta istorum confessiones in absolutione expressis.

Isto eodem die protestabatur dominus London. quod functus fuerat officio suo, & quod deinceps non intromitteret se de negotio vel facto Templariorum, nisi quatenus tenebatur hoc facere ut ordinarius, cum ipsi recesserint, quibus ipse fuerat per papam adjunctus: & fuerunt quinque primi sub his verbis absoluti.

„ In Dei nomine, Amen. Quia tu confes-
„ sus es judicialiter coram provinciali te gra-
„ viter errasse circa sacramentum pœnitentiæ,
„ credendo absolutionem factam in capitulo a
„ magistro laico talem habere efficaciam, qua-
„ lem verba per ipsum magistrum prolata so-
„ nabant (sic videlicet dicentem: peccata,
„ quæ omisisti confiteri propter erubescentiam
„ carnis, vel timorem justitiæ ordinis ex pote-
„ state nobis a Deo concessa, & domino pa-
„ pa, nos remittimus vobis, quantum possu-
„ mus); confessus es etiam te adeo esse diffa-
„ matum super articulis hæreticæ pravitatis sub
„ apostolica bulla missis, quod te super his
„ purgare non potes; ideo sano utens consi-
„ lio, de corde bono, & fide non ficta, te
„ misericordiæ & judicio ecclesiæ submisisti,
„ abjuratis a te primitus erroribus, & hæresi-
„ bus prædictis, & aliis omnibus, quibuscum-
„ que nominibus censeantur, te secundum for-
„ mam ecclesiæ ab excommunicationis vincu-
„ lis, si aliquibus propterea tenebarris astrictus,
„ auctoritate dicti concilii ad cautelam absol-
„ vimus, & reconciliamus ecclesiasticæ unitati;
„ siquidem ex corde processerit submisso, su-
„ pratacta, & injuncta tibi mandata servave-
„ ris, ut teneris; potestate injungendi tibi pro-
„ pterea pœnitentiam salutarem dicto concilio,
„ aut alii, seu aliis, ad quem vel ad quos de

„ ju-

☞ „ jure ſpectaverit, ſpecialiter reſervata.

ANNO CHRISTI 1312.

Cæteri 13. fratres in hoſpitio decani recepti, qui nihil confitebantur niſi vehementem famam, & impoſſibilitatem purgationis fuerunt abſoluti ſub hac forma per Ciceſtren. & Exon. epiſc. In Dei nomine, Amen. Quia tu confeſſus es iudicialiter coram toto concilio provinciali, te eſſe adeo diffamatum ſuper articulis hæreticæ pravitatis ſub apoſtolica bulla miſſis, &c. *totum, ut in abſolutione præcedenti, ordine priori circa preces & orationes per omnia per epiſcopos & miniſtros obſervato.*

Poſt hæc, die Sabbati 6. id. Julii comparuerunt ſimiliter coram concilio quidam fratres magnæ aliquando auctoritatis in dicto ordine, & ſenes fratres; videlicet Simon de Streche miles, Joh. de Moun, Joh. de Conyngeſton, Rad. de Barton, Capellanus, Will. de Sautre, Ran. de Ovesham, cappellanus, Rad. le Carpenter de Madone, & Rog. le Norreis & publice confitentes ſe adeo eſſe diffamatos ſuper articulis abnegationis Chriſti, & ſpuitionis ſuper crucem, & cæteris ſub bulla apoſtolica miſſis, quod ſe ab eis purgare non poſſent; & flexis genibus petierunt cum multis lachrymis, quod liceat dictos errores, & omnes alios ibidem in forma canonica abjurare, offerentes ſe paratos ſtare ordinationi eccleſiæ; & eccleſia recepit eos. Et continuo abjurarunt omnem hæreticam pravitatem ſub hac forma, expoſita tamen eis in lingua intelligibili forma eadem:

„ Ego frater N. de ordine militiæ Templi, „ perſonaliter conſtitutus coram vobis vener. „ patribus dominis Roberto, Dei gratia, Cantuar. archiepiſcopo totius Angliæ primate, „ & ſuffraganeis veſtris in hoc provinciali concilio London. congregatis, fateor me eſſe „ adeo diffamatum ſuper articulis hæreticæ pravitatis, & aliorum errorum, videlicet abnegationis Chriſti, & ſpuitionis ſuper crucem, „ & aliorum contentorum in reſcripto apoſtolico, quod me ſuper his purgare non poſſum; & propter hoc corde contrito & humiliato ſubjicio me miſericordiæ, & auctoritati eccleſiæ, offerens me paratum abjurare „ dictas hæreſes ac errores, & omnes alios, „ quocumque nomine cenſeantur, & quod in„ jungendam mihi pœnitentiam humiliter ad„ implebo. Unde dictas hæreſes, & omnes „ alias, quocumque nomine cenſeantur, &c. *ut in abjuratione primo facta.* Iſtam formam abjurationis tenuerunt omnes Templarii, qui hæreſes abjurarunt, & in proceſſu ſubſequenti ſacerdotes, & litterati in Latina; laici vero in lingua Gallicana. Quilibet tum iſtorum poſt abjurationem factam ſignum fecit cum penna in ſchedula abjurationis.

Subſequente die lunæ, 4. id. Julii, comparuerunt coram dominis archiepiſcopo, & epiſcopis, & toto concilio, & magno populo civitatis, comitibus etiam Lejceſtr. Heteford. Pembroch. Warwyk, præſentibus: fratres Will. de Winton capellanus, Joh. de Waldon, Will. de la Forde, Rob. Scot. Tho. de Walkington, Will. Raven, Will. de Scotho, Hug. de Tadecaſtre, Hen. de Wickala, Tho. de Wothrope, Will. de Thorpe, Will. de Broughton, Tho. de Burton, Joh. de Sutton, Ric. Biſteſesham, Joh. de Grafton, Hen. de Halton. Will. de Warewyk, Joh. de Werkeleye; & ibidem confitebantur ſe adeo diffamatos eſſe ſuper abnegatione Chriſti, & ſpuitione ſuper crucem, & aliis hæreſibus, & erroribus diverſis, quod ſe ſuper his purgare non poſſent; & quod parati erant hujuſmodi hæreſes, & omnes alias ex tunc abjurare, & ad hoc petierunt ſe admitti flendo, & veniam petendo, ordinationi & miſericordiæ eccleſiæ ſe ſubmittentes. Et ad hoc recepti abjurarunt quidam in Gallica, & quidam in Anglica lingua hujuſmodi hæreſes, & omnes alios errores in forma proxime in Latino præſcripta; & in ſignum abjurationis quilibet ipſorum accepto calamo cum atramento ſchedulam abjurationis conſignavit.

ANNO CHRISTI 1312.

Eodem die commiſit dominus archiepiſcopus Cantuar. auctoritatem ſuam, vice totius concilii, reverendis patribus dominis Londonienſis Winton. & Ciceſtren. epiſcopis ad abſolvendum, & recipiendum in craſtinum quoſdam Templarios ſenes & valetudinarios in Turri London. tunc exiſtentes, & præ nimia debilitate in concilio comparere nequeuntes; dum tamen ſigna contritionis in eis apparerent, & hæreſes ac errores, ſuper quibus diffamati erant, ad abjurandum paratos ſponte ſe offerent, & ad abſolvendum eos & reconciliandum eccleſiaſticæ unitati, poteſtate tamen pœnitentiam ipſis injungendi arbitrio concilii reſervata. Et, ſi ipſi fratres non poſſent ſe propter aliquas occultas vel manifeſtas infirmitates præſentiæ dictorum fratrum commode & honeſte præſentare, poſſet quilibet frater, qui talem pateretur impotentiam, unum procuratorem conſtituere, & ipſe procurator dicti fratris nomine illud quod ad ipſum fratrem pertineret, facere, dicti domini epiſcopi procuratorem ad omnia, ut ipſum fratrem, ſuſcipere, & in perſona procuratoris per omnia commiſſionem circa receptionem hujus fratris eis per concilium factam exercere.

Die vero craſtino adveniente, dicti reverendi patres London. Ciceſtren. & Winton, epiſcopi cito poſt ortum ſolis ad capellam beatæ Mariæ de Berkyngecherche, juxta Turrim London. accedentes cum tribus notariis publicis, & utriuſque juris pluribus peritis, & populi civitatis multitudine copioſa, deductis coram eiſdem ibidem per miniſtros conſtabular. caſtri ſive Turris London. quibuſdam fratribus militiæ Templi ſenibus & decrepitis, & ſtare præ ſenio nequeuntibus; videlicet Richardo de Peitevyn, Henrico de la Wole, Willielmo de Welles, Roberto de la Wolde, & Willielmo de Ceſterton; & expoſito eis, ſicuti & cæteris, ſtatu in quo erant alias in concilio recepti, reſponderunt ſe ſemper fuiſſe paratos ad abjurandum iſtas, & omnes alias hæreſes a tempore, quo primo pervenit infamia ad notitiam eorum, & ad hoc ſe admitti per eccleſiam cum multis lachrymis petierunt. Et continuo admiſſi hæreſes hujuſmodi coram populo, ordine alias in concilio hic obtento, abjurarunt quidam in lingua Gallicana, & quidam in Anglicana, cum non habuiſſent uſum alium loquendi, dicta forma eis prius plene in lingua intelligibili expoſita; videlicet forma, quæ in concilio quoad perſonas conſimilis conditionis fuit obſervata; abjurataque hæreſi per eoſdem tradiderunt dictis fratribus duobus magiſtros in theologia, ad audiendum in ſecretis confeſſiones eorum. Confeſſionibus eorum auditis, & ipſis extra portam occidentalem dictæ capellæ collocatis, reverendus pater dominus epiſcopus Ciceſtren. ſolus cum miniſtris officium, quod circa abſolutionem, & reconciliationem ipſorum requirebatur, pontificalibus indutus ſollemniter exercuit, &

eos in hæc verba post preces absolvit: „ In Dei nomine, Amen. Quia vos fratres Richardum Peitevyn, Hen. de la Wolle, Will. de Welles, Robertum, de la Wolde, & Will. de Cesterton, invenimus errasse in sacramento pœnitentiæ, & adeo diffamatos fuisse & esse de variis hæresibus, videlicet de abnegatione Christi, & aliis articulis sub bulla papali contentis, quod vos inde purgare non potestis, ut asseritis, & nunc saniori usi consilio, vultis ad unitatem sanctæ matris ecclesiæ, prout asseritis, de corde bono & fide non ficta redire; ideo abjurata a vobis primitus omni hæretica pravitate secundum formam ecclesiæ ab excommunicationis vinculis, quibus tenebamini astricti, auctoritate Dei, apostolorum Petri & Pauli, necnon auctoritate præsentis concilii vos absolvimus, & reconciliamus ecclesiasticæ unitati; siquidem ad eam ex corde redieritis, & juncta vobis mandata servaveritis; potestatem injungendi vobis pœnitentiam salutarem dicto concilio, vel aliis, ad quos de jure dignoscitur pertinere, specialiter reservantes. " Et introducti in capellam per manus, & coram altari collocati, & ibidem orantes, altare eiculati sunt cum lachrymis & devote.

Post hæc eodem die dictis patribus una cum domino archiepiscopo, & cæteris coepiscopis suffraganeis in aula, qua prius, in pleno concilio congregatis, comparuerunt ibidem coram eis fratres de ordine Templi; videlicet Radulphus Tanet, Will. de Egendon, Ric. de Newent, Tho. de Camera, Rob. de Hamilton, Johannes de Weregrave, & Johannes de Eulye, qui confitentes se se adeo esse super abnegatione Christi, & spuitione super crucem, & cæteris erroribus alias in concilio diffamatos, quod se non possent super iis purgare, & petierunt se admitti ab ecclesia ad abjurandum hæreses prædictas, & omnes alias; & ad standum ordinationi ecclesiæ, & pœnitentiæ eis per ecclesiam injungendæ totaliter se submiserunt, & recepti hæreses sub forma, quæ sequitur, abjurarunt, dicta forma prius in lingua intelligibili exposita eisdem &c. Jeo frere N. de lordre de la chivalerie du Temple, &c. ut Latine supra habetur in abjuratione Stephani de Stapelbrugge.

Sub ista forma abjurarunt omnes fratres Templi, exceptis tribus primis confitentibus errores, & quinque receptis apud Southwerk, qui tenuerunt aliam formam superius suis in locis traditam. Forma hodie apud capellam de Berkyngecherche servata fuit ista eadem, hoc mutato, quod fratres abjurantes dicebant, se constitutos coram reverendis patribus London. Ciceſtren. & Winton. episcopis, domino archiepiscopo, & toto concilio potestatem ad hoc faciendam specialem habentibus, in capella beatæ Mariæ de Berkyngecherche, &c. totum, ut in abjuratione præcedenti, in Gallico & in Anglico ibi & hic facta, & subsequenter jurarunt omnes stare mandatis ecclesiæ.

Porro, quia aliquibus de concilio videbatur inconveniens dicere in forma absolutionis, *ab excommunicationis vinculis, quibus propterea tenebaris astrictus, te absolvimus;* cum nondum constiterit de sententia contra eos vel in eos lata, sed solummodo in fautores & in aliquos fugitivos; ordinatum extitit, quod apponerent ibidem in forma *ab excommunicationis vinculis*, „ *Si aliquibus propterea tenebaris astrictus*," *auctoritate dicti concilii ad cautelam absolvimus.*

Demum dominus archiepiscopus, ut alias, tunc commisit auctoritatem dictos fratres, & omnes alios fratres nondum absolutos dominis London. Ciceſtren. & Oxon. episcop. sub dicta forma absolvendi; domino London. sub protestatione alias per ipsum facta eam pro seipso suscipiente, exposito dictis fratribus ibidem, numero quinquaginta, præsentibus verbo Dei per Sarum episcopum, reducentem ad memoriam coram concilio, qualiter se hactenus gesserant, & qualiter modo se gerunt, & qualiter oportet ut amodo se gerant; aperiens eis misericordiam sanctæ matris ecclesiæ, quæ non claudit gremium revertenti; flectentibus iterum genibus, & veniam petentibus fratribus prædictis & præcepto prælatorum super gradus occidentalis portæ ecclesiæ cathedralis se statuerunt. Episcopi vero Ciceſtren. & Exon. cum ministris pontificalibus induti ad dictam portam ecclesiæ venientes, fratribus super gradus, discoopertis capitibus, prostratis, beneficium absolutionis modo superius ordinato impendentes, hanc absolvendo fratres prædictos formam in verbis tenuerunt: In Dei nomine, Amen. Quia tu (quilibet frater tunc se nominabat,) confessus es judicialiter, ut supra. Et introductis per manus dictis fratribus, & ad gradus altaris constitutis, flexis genibus, post orationem factam ibidem altare devote osculati sunt. Eodem die extitit in concilio ordinatum, quod nominarentur de diversis diœcesibus diversa monasteria & loca religiosa de provincia Cantuar. & quod de registro Cantuar. per loci diœcesanos episcopos, tunc in concilio præsentes nomina extraherentur, & ad singula loca nominata singuli fratres Templi ad pœnitentiam eis pro commissis injungendam, prout in paucioribus & majoribus deliquerunt, sub certa forma peragenda mitterentur, plenius adhuc, quam alias, super modo conversationis, & qualiter de cætero se debeant gerere, per episcopum Sarum informati, ut per conversantes cum eisdem in locis prædictis facilius appareret in futurum, utrum in tenebris ambulent vel in luce. Et sic, favente Deo, secundum quod ipsius facti qualitas permisit, in dicto negotio est processum. Forma litterarum, per quas ad diversa monasteria fuerunt admissi, & pœnitentia in eis contenta, post hæc sequitur.

„ Diligentiam prælatorum, ordinationes diversas, & cautelas, tontinuationesque negotii, quod longum est narrare, si quis voluerit intueri, arctationesque & separationes personarum, custodum visitatores, & amotiones ipsorum & domum pro fideli separatione de eis facienda, & hospitiorum diversorum locationes exhortationesque, & commissiones factas secularibus ministris a majori, & vicecomitibus civitat. London. ordinationem de levanda pecunia pro expensis, viasque ad procurandum dictos fratres ad detegendum veritatem inventas & excogitatas, modo per episcopos personaliter, modo per clericos ipsorum, & etiam severas & crudeles personas laicas, judicium sanguinis quandoque exercentes, ex certa scientia eis ad terrorem missas, modo per constantem accusationem trium confitentium de dicto ordine, aliquando contra unum, aliquando contra duos de negantibus, & errorem diffitentibus mente desideravit avida perscruta-ri; hæc in schedulis, & adjunctis scriptis, penes nos remanentibus, subscripta reperiri po-

ANNO CHRISTI 1311.

„ poterunt plenius. De magno magiſtro pro-
„ pter reſervationem, per dominum papam fa-
„ ctam, nihil eſt ordinatum. De Himberto
„ Blanke pluries coram concilio adducto, &
„ ſuper hæreticali receptione aliorum in pro-
„ ceſſu Claremonten. inventa, & per ipſum fa-
„ cta, ac etiam ſuper ſtatu ſuo & totius ordi-
„ nis examinato, reperto, & accuſato, & di-
„ ligenter interrogato, eo quod offic. Clare-
„ monten. certificat, & non plene, quia nec
„ tamquam ordinarius, nec tamquam delega-
„ tus, nec alias, prout ſtat in proceſſu epiſco-
„ pali, ſed per viam extra de proceſſu. Et
„ quia quoad proceſſum, & quoad ordinem,
„ & quoad ſeipſum ſemper in negatis perſiſtit,
„ diffitendo errores, dicens ſe nolle errores,
„ quos ipſe numquam commiſit, abjurare;
„ concilium nondum ordinavit executionem de
„ corpore ipſius faciendam, ſed in viliſſimo
„ carcere ferro duplici conſtrictus juſſus eſt re-
„ cludi, & ibidem, donec aliud ordinatum ex-
„ titerit, reſervari, & interim viſitari, ad vi-
„ dendum, ſi vellet ulterius aliqua confiteri.

ANNO CHRISTI 1311.

CANTUARIENSE CONCILIUM

In cauſa Templariorum

Anno 1311. habitum.

Extat apud Wilkins Conc. Brit. t. II. p. 388. ex Actis conc. Templ. in MS. cod. Tho. Bodl. Ox. fol 5.2.

DEcimo quarto calend. Maji aliud concilium provinciale contra Templarios celebrabatur; ad quod per mandatum archiepiſcopi Cantuar. epiſcopi, decani, abbates, priores, &c. ſummonebantur.

Robertus, &c. dilecto filio venerabilis fratris noſtri domini R. Dei gratia London. epiſcopi agentis in remotis in ſpiritualibus vicario generali, ſalutem, gratiam & benedictionem. Cum circa quaſdam ſingulares perſonas ordinis militiæ Templi in noſtra provincia degentes, poſt ultimum noſtrum provinciale concilium, emerſerunt aliqua, quæ juxta apoſtolici mandati exigentiam, non poſſint niſi in conſimili celebrando concilio expediri; urgeatque neceſſitas boni publici hujus regni, tranquillitatiſque, & quietis accommodæ in eccleſia Anglicana expoſcat utilitas, prælatos & clerum noſtræ provinciæ ad invicem convenire; de conſilio venerabilium fratrum noſtrorum, qui nuper ad admonitionem noſtram London. ſuam præſentiam exhibebant, & nonnullorum procuratorum abſentium fratrum noſtrorum decrevimus provinciale concilium in proximo, dante domino celebrare; quocirca vobis committimus & mandamus, quatenus venerabiles fratres noſtros ſuffraganeos præſentes in regno, ac abſentium fratrum in ſpiritualibus & temporalibus vicarios generales, ſeu alios, quos ad hoc duxerint dimittendos, decanos & capitula cathedralium eccleſiarum, archidiaconos univerſos, abbates & —— ut compareant coram nobis 14. cal. Maji in eccleſia ſancti Pauli London. nobiſcum ſuper præmiſſis & aliis, prout expediens viſum fuerit, efficaciter tractaturi, conſenſumque his, quæ dante Deo, ordinabuntur & providebuntur, ibidem præbituri, ulteriuſque facturi cum continuatione dierum ſequentium uſque ad finem ejuſdem concilii, quod juſtitia ſuadebit, &c. Dat. apud Tenham 16. cal. aprilis, anno Dom. 1311. conſecrationis noſtræ decimo octavo.

MANDATUM ARCHIEPISCOPI CANTUAR.

Priori & capitulo Cantuar. directum.

Ex reg. Henr. prioris Cantuar. fol. 117.

RObertus, &c. dilectis filiis, & venerabilibus viris dominis, priori, & capitulo noſtræ Cantuar. &c. expoſcit mandatum apoſtolicum nobis & ſuffraganeis noſtris directum, ut ſuper crimine hæreticæ pravitatis ſingularibus perſonis ordinis militiæ Templi impoſito, pro vel contra ipſas ſingulares perſonas in noſtra provincia conſtitutas, in noſtro provinciali concilio ſententiæ abſolutoriæ vel condemnatoriæ, prout juſtum fuerit, proferantur. Et licet propter hoc, & quædam alia, nuper concilia provincilia celebraverimus, & in ipſo cum venerabilibus fratribus noſtris ſuffraganeis ſuper illa materia varios & diligentes tractatus habentes, fuiſſemus multipliciter occupati; dictæ tamen ſententiæ non fuerant, ſicut, nec poterant, promulgatæ. Quocirca vos tenore præſentium peremptorie citamus, quod vos, domine prior, perſonaliter, & vos, capitulum, per procuratorem veſtrum, ſi volueritis, alioquin per alium, ſeu alios idoneos procuratorem ſeu procuratores compareatis coram nobis ſexta feria poſt octab. Paſch. in eccleſia S. Pauli London. cum venerabilibus fratribus noſtris prædictis ac clero totius noſtræ provinciæ, ad dictum terminum convocatos, continuaturi tractatus prædictos, veſtrumque ad ea, quæ contra ipſos ac conſtituenda ad generale concilium, inſpirante Domino, ordinabuntur & providebuntur ibidem, nec non & alia in eodem tractanda adhibituri conſenſum, ulteriuſque facturi & recepturi, cum continuatione & prorogatione dierum, quod fuerit faciendum. Et quid in præmiſſis duxeritis faciendum, nos dictis die & loco certificari curetis per veſtras litteras patentes, harum ſeriem continentes. Dat. 3. non. apr. ann. 1311. conſecrat. noſtræ 18.

ANNO CHRISTI 1311.

EBORACENSE CONCILIUM II.

In causa Templariorum

Anno 1311. *habitum.*

MEmorandum quod venerabilis pater dominus Vvillielm. Dei gratia Ebor. archiepiscopus, Angliæ primas, habito tractatu & deliberatione cum concilio suo pleniori, propter diversa & ardua negotia, statum & reformationem ecclesiarum & ecclesiasticarum personarum Ebor. diœc. & provinciæ tangentia, ac propter quædam alia, quæ eidem venerabili fratri, & quibusdam aliis collegis suis, super negotio inquisitionis hæreticæ pravitatis contra ordinem militiæ Templi, & singulares personas ejusdem ordinis, a sede apostolica demandata fuerant, & quæ magnam deliberationem, consilium, & tractatum requirebant, suum concilium provinciale in ecclesia beati Petri Ebor. 9. cal. Junii anno gratiæ MCCCXI. & pontificatus sui sexto, jure ordinario celebravit. Ad quod venerabiles patres domini Joannis Cariolensis & Thomas Candidæ Casæ episcopi, prædicti domini archiepiscopi suffraganei, magister Will. de Pykering decanus ecclesiæ Ebor. ac cæteri decani, archidiaconi, præpositi, archipresbyteri, & capitula cathedralium, & collegiatarum ecclesiarum, abbates, priores, exempti & non exempti, necnon sacræ theologiæ doctores, & juris canonici & civilis professores dictæ diœc. & provinciæ Ebor sub formis & tenoribus infrascriptis erant evocati, prout per certificatoria apparebat, quorum tenores tales erant: Venerabili in Christo patri ac domino suo reverendo, domino Willielmo, Dei gratia Ebor. archiepiscopo, Angliæ primati, suus humilis & devotus officialis Ebor. obedientiam, reverentiam, & honorem. Mandatum vestrum recepimus, tenorem continens infrascriptum: Willielmus, permissione divina archiepiscopus Ebor. Angliæ primas, dilecto filio officiali nostro Ebor. salutem, gratiam, & benedictionem. Cum sacrorum canonum salubriter ac provide perhibeant instituta, ut per metropolitanos singulos in suis provinciis, pro discutiendis cum debita maturitate arduis emergentibus negotiis, omni anno provincialia concilia celebrentur; eo tamen præcipue tempore vigilantiori studio convenit hujusmodi concilia convocari, cum emerserint gravia & insolita negotia, quæ absque plurium peritorum consilio facile nequeunt expediri. Sane dudum ex præmissis causis ad certum diem in nostra Ebor. ecclesia nostrum provinciale concilium fecimus convocari; præsertim pro iis, quæ circa singulares Templariorum personas, in nostra provincia constitutas, nobis a sede apostolica commissa fuerant exequenda, hæreticam sapientibus pravitatem; quæ cum in nostro provinciali concilio fuerint executioni debitæ demandata, juxta ejusdem mandati apostolici continentiam & tenorem, per nos debent ad generale concilium introduci. Verum, quum ante diem prædicti nostri concilii convocati, certos rumores accepimus de prorogatione generalis concilii usque ad calen. Octobris prox. jam futur. de consilio & assensu religiosi & discreti viri domini, dom. abbatis de Latigniaco, & magistri Sicardi de Vauro, specialium nunciorum sedis apostolicæ in Anglia super negotio Templarios contingente nobiscum tunc præsentium, necnon de communi consensu omnium, qui dicto nostro concilio interfuerant, duximus ordinandum, ut ex præmissis causis aliis revoluto anno faceremus iterato nostrum provinciale concilium convocari. Quocirca vobis firmiter injungimus & mandamus, quatenus per totam nostram diœc. hæc faciatis absque moræ dispendio solemniter publicari; citantes nihilominus peremptorie universos abbates, & priores, abbates proprios non habentes, exemptos & non exemptos, decanos, archidiaconos, præpositos, sacræ theologiæ doctores, ac juris canonici professores, necnon singula capitula collegiatarum ecclesiarum nostræ diœcesis, quod prædicti abbates, priores, decani, archidiaconi, præpositi, doctores, ac professores personaliter, capitula autem per procuratores sufficienter instructos, in ecclesia nostra Ebor. 9. cal. Junii, quem diem ad celebrandum ibidem concilium nostrum provinciale duximus assignandum, cum continuatione & propagatione dierum subsequentium, coram nobis compareant, super proponendis in concilio tractaturi, salubre consilium impensuri, necnon ea, quæ statuta, ordinata, & facta fuerint, humiliter admissuri; ac etiam efficaciter impleturi, facturi, & recepturi, quod consonum fuerit canonicis institutis. Vos etiam præmunimus, & cæteros per vos citandos præmuniri mandamus, quod absentes in termino supradicto, nisi propter evidentes causas & rationabiles, de quibus fidem faciant, legitime fuerint impediti, tamquam inobedientes & contumaces, juxta juris exigentiam puniemus. Qualiter autem hoc nostrum mandatum fueritis executi, nos dictis die & loco, distincte & aperte certificare curetis per litteras vestras patentes harum seriem continentes. Valete. Dat. apud Wylton. 9. cal. Martii, anno gratiæ MCCCX. & pontificatus nostri sexto. Cujus auctoritate mandati vestri illud fecimus post receptionem ejusdem, sine moræ dispendio per totam vestram diœc. solemniter publicari; citantes, & citari facientes nihilominus peremptorie in forma nobis super hoc demandata, universos abbates, & priores, abbates proprios non habentes, exemptos & non exemptos, decanos, archidiaconos, sacræque theologiæ doctores, ac juris canonici professores, necnon singula capitula collegiatarum ecclesiarum vestræ diœc. quorum omnia nomina infra seriatim conscribuntur, quod compareant coram vobis ad diem & locum in dicto mandato vestro contentos, cum continuatione & prorogatione dierum subsequentium, facturi & recepturi; quod dicti mandati vestri natura in omni sui parte exigit & requirit. Ipsos igitur omnes & singulos fecimus præmuniri, quod absentes in termino supradicto, nisi

☞ nisi propter evidentes causas & rationabiles, de quibus fidem faciant, legitime fuerint impediti, tamquam inobedientes & contumaces, juxta juris exigentiam, puniveritis. Et sic mandatum vestrum sumus reverenter, ut decuit, in omnibus executi. Conservet vos ecclesiæ, & populo suo Deus per tempora longiora. Dat. Ebor. 11. cal. Junii, anno gratiæ MCCCXI. Nomina citatorum archidiaconatus Eboracensis dominus archidiaconus Eboracen. beatæ Mariæ Ebor. de Seleby, de Kikstall, de Sally, de Rupe, abbates, ac sanctæ Trinitatis Ebor. sancti Andreæ, S. Oswaldi, Pontefracti, de Drax, & de Brecton. priores; necnon magister Thomas de Clyfford, doctor in theologia. Item archidiaconatus Eastriding, viz magister Bertrandus de Fargis, archidiaconus Eastriding; Abbmarlie, de Thornton, de Melsa, abbates: de Bridlington, de Watton, de Wartre, Kirkham, de Ellerton, priores; necnon magistri Philippus de Beverlaco, rector ecclesiæ de Kayngham & Willielmus de Okam, rector ecclesiæ de Langleton, in theologia doctores. Item in archidiaconatu Nottingham, dominus archidiaconus Nottingham: de Rufford, de Welbecke, abbates: de Wirksop, de Thurgarton, de Shelford, de Lenton, de Novo Loco, de Fellye, de Matherseye, & de Blida, priores; necnon magister Henricus de Maunsfielde, rector ecclesiæ de Flintham, doctor in theologia. Archidiaconatus Richmundiæ, videlicet, dominus archidiaconus Richmundiæ; de Tourneis, de Caldra, de Cokersand, de Jorevallis, de Coverham, sancti Martini justa Richmund, de sancta Agatha, de Eglesion, abbates; de Bega, de Conniggeshened, de Karmeol, de Lanc de Cokerham, sancti Martini juxta Richmund, de Allerton, priores. Prior seu custos dominus de Ormesby, & minister sancti Roberti de Knaresburgh; necnon abbas de Fontibus. Archidiaconatus Clyvelandiæ, dominus archidiaconus Clyvelandiæ, de Whitheby, de Ryevall, de Bella Landa, abbates; de Gysbourun, de Novo Burgo, de Maltoun, de Morton, de Grüning. priores ac magister Johannes Sarve, sacræ theologiæ doctor, & magister Robertus de Sancthorp; rector ecclesiæ de Apleton, juris canonici professor: item magister Nicolaus de Welles, & Nicolaus de Oxonia, juris canonici professores: item dominus præpositus præposituræ Beverlac. Item capitula, videlicet Suthwel, Beati Johannis Beverl. Ripon. & Howeden.

ANNO CHRISTI 1311.

Certificatorium capituli Ebor.

Item venerabili in Christo patri ac domino reverendo, domino Willielmo, Dei gratia Ebor. archiepiscopo, Angliæ primati, devoti filii, decanus & capitulum ecclesiæ vestræ Ebor. salutem, reverentiam, cum honore in singulis debitam tanto patri. Mandatum vestrum per vos nobis directum, reverenter recepimus sub forma continentiæ infrascriptæ: Willielmus, providentia divina Ebor. archiepiscopus, Angliæ primas, dilectis filiis decano & capitulo ecclesiæ nostræ Ebor. salutem, gratiam, & benedictionem. Cum sacrorum canonum, &c. Hujus igitur auctoritate mandati, tam in ecclesia vestra Ebor. quam in aliis locis nostræ jurisdictionis, omnia præmissa, quæ publicari mandastis, solemniter publicavimus, ac magistros Petrum, de Ross. Robertum de Ryplingham, & dominum Walterum de Bedewinde, vestræ ecclesiæ Ebor. præcentorem, cancellarium, & thesaurarium, de Nottingham & Clyveland, in ecclesia vestra prædicta archidiaconos, ac etiam magistros Robertum de Ryplingham, & Petrum de insula, ecclesiæ vestræ Ebor. canonicos, sacræ theologiæ doctores, & juris canonici professores, peremptorie citavimus, quod personaliter compareant coram vobis, die, loco, & tenore in mandato vestro contentis, super proponendis in dicto concilio tractaturi, salubre consilium impensuri, necnon ea, quæ statuta, & ordinata fuerint, humiliter admissuri; ac etiam efficaciter impleturi, facturi, & recepturi, quod consonum fuerit canonicis institutis. In cujus rei testimonium sigillum nostrum ad citationes tantum præsenti certificatorio est appensum. Dat. in capitulo nostro Ebor. 10. cal. Junii, anno gratiæ MCCCXI.

ANNO CHRISTI 1311.

Certificatorium Willielmi prioris Dunelmensis.

Venerabili in Christo Patri domino Willielmo, Dei gratia, &c. devotus suus, VV. prior ecclesiæ Dunelm. salutem &c. Litteras vestræ paternitatis devote recepimus, tenorem qui sequitur continentes: Willielmus permissione divina Ebor. archiepiscopus, &c. Cum sacrorum canonum &c. Quarum quidem auctoritate litterarum fratrem Godfridum de Haxeby, conmonachum nostrum, sacræ theologiæ doctorem, citavimus in forma nobis superius demandata. In cujus rei testimonium sigillum nostrum præsentibus est appensum. Valete. Dat. Dunelm. festo Ascensionis dominicæ, anno Dom. 1311.

Certificatorium Willielmi de Okam.

Reverendo in Christo patri, &c. Willielmus de Okam rector ecclesiæ de Langeton, vestræ diœc. subjectionem & obedientiam, cum omnimodis reverentia & honore debitis tanto patri. Litteras vestras cal. Martii ultimo præteritis recepi, formam, quæ sequitur, continentes: Willielmus, permissione divina, &c. Vestris igitur voluntati & beneplacito volens humiliter parere, prout tenor, in ecclesia vestra Ebor. non. cal. Junii supradictis, quem diem ad celebrandum ibidem vestrum concilium provinciale, cum continuatione & prorogatione dierum subsequentium nuper assignatis, personaliter coram vobis, quanquam onera quamplurima mihi ratione residentiæ meæ in ecclesia Lincoln. diversimode incumbentia, a dicta ecclesia commode absque gravi dispendio me non sinunt abesse, vita & sanitate comitibus, Domino concedente, intendo comparere; facturus in dicto concilio, impleturusque, prout mihi possibile erit in omnibus, juxta mandati vestri exigentiam & tenorem, & recepturus, quod consonum fuerit canonicis institutis; quod vestræ paternitati reverendæ, quam ad regimen ecclesiæ suæ sanctæ per tempora successiva conservet altissimus, insinuo per præsentes. Dat. Lincoln. 14. cal. Maji, anno Domini MCCCXI.

Memorandum, quod consimiles litteræ directæ fuerunt magistris Henrico de Maunsfield, rectori ecclesiæ de Flintham, ac cancellario Oxon. Philippo de Beverl. rectori ecclesiæ de Kayngham; item Thomæ de Clyfford, sacræ theologiæ doctoribus.

Item consimiles litteræ directæ fuerunt magistris Thomæ de Midleton, de ordine prædi-

catorum Ebor. item fratri Adæ de Lincoln. de ordine minorum Ebor. item fratri Richardi Wewang. de ordine S. Augustini de Ebor. qui omnes comparuerunt personaliter in dicto concilio, secundum formam citationum eis factarum.

Acta primi diei.

Quo die videlicet nono die Junii prædicto, domino archiepiscopo Ebor. una cum dictis suffraganeis suis, pontificalibus induto, & in dicta Ebor. ecclesia in sede archiepiscopali, sedenti, necnon abbatibus beatæ Mariæ Ebor. & de Seleby, cum mitris in capite, ac aliis prioribus, archipresbyteris, exemptis & non exemptis, ad idem concilium evocatis, vestibus sacerdotalibus similiter indutis; domino Richardo de Kellawe, electo ecclesiæ Dunelm. confirmato per fratrem Galfridum de Haxeby, monachum mon. Dunelm. sacræ theologiæ doctorem, procuratorem suum, decano ecclesiæ Ebor. & archidiacono Clyveland. personaliter; archidiacono Ebor. per dominum Willielmum de Cusannoe, procuratorem suum, archidiacono Nottinghamiæ, per magistrum Richardum de Exum, procuratorem suum; archidiacono Eastriding. per Willielmum Arnald de Monte Sicco, substitutum Bertrandi de Rupe, procurat. principal. dicti archidiaconi; archidiacono Richmund. per magistrum Franciscum de Luco, vicarium generalem ejusdem archidiaconi, thesaurario ecclesiæ Ebor. per Joannem de Braibes, procuratorem suum; præposito Beverlac. per magistrum Radulphum de Anlagby, procuratorem suum; archidiacono Northumbriæ personaliter; archidiacono Dunelm. per magistrum Thomam de Hoo, procuratorem suum specialiter constitutum; magistro Thoma de Clyfford, sacræ theologiæ doctore; decano de Aukland - magistro Willielmo de Marclan. juris canonici professore; decano Cestr. ac decano Lancestr. Dunelm. diœceseos, & archidiacono Carliolen. personaliter; necnon procuratoribus cathedralium & collegiatarum ecclesiarum Ebor. diœc. & provinciæ; & aliis variis ecclesiasticis in multitudine copiosa in ecclesia Ebor. prædicta, juxta formam vocationis comparentibus. In primis, missam de sancto Spiritu solemniter audierunt; qua finita, idem dominus archiepiscopus statim pontificalibus, ut prius, indutus, accessit ad majus altare, & facto silentio, proposuit verbum Dei, & postmodum articulos in ipso concilio tractandos & expediendos, prædicto clero viva voce exposuit. Lectis postea certificatoriis super vocatione prædicta; primo videlicet official. Ebor. cui eamdem citationem in Ebor. diœcesi commisit faciendam; & officialis Dunelm. sede Dunelm. vacante; & domini Carliolen. episcopi, & capituli ecclesiæ Ebor. ipsisque citatis, ac de mandato dicti patris præconizatis, ac pro majori parte personaliter ei sufficienter comparentibus; quibusdam vero ex eis diversas excusationes & impedimenta per procuratores speciales proponentibus, & illis, in quantum legitima erant, admissis. Lecta etiam quadam bulla sanctissimi in Christo patris, ac domini nostri, domini Clementis, divina providentia papæ quinti, super concilio generali primo eidem domino archiepiscopo missa; & alia bulla super prorogatione ejusdem concilii usque ad certum terminum in eadem definitum. Et bulla apostolica super inquisitionibus factis contra singulares personas Templariorum publice lecta. Expositis etiam quibusdam rationibus & motivis, negotium dictorum Templariorum tangentibus, in concilio memorato. Proposita insuper per eumdem patrem toti clero, tunc ibidem præsenti, petitione domini regis Angliæ illustris super quondam subsidio, sibi pro guerra sua in Scotia concedendo; super quo idem clerus totius Ebor. diœcesis. & provinciæ ad diem hujus concilii ea occasione extitit convocatus, prout per certa certificatoria plenius apparebat, & in dicto concilio coram ipsis extitit recitatum; idem pater injunxit publice & expresse prædicto clero, quod procuratores idoneos ad præfatum generale concilium mitterent, juxta formam & bullæ prælibatæ. Quibus sic peractis, præfatus venerabilis pater præfixit eidem clero, & omnibus ad dictum concilium vocatis, diem crastinum coram eodem in capitulo ecclesiæ Ebor. ad proponendum, dandum, & exhibendum in scriptis articulos, & capitula, contingentia statum & correctionem ecclesiarum & ecclesiasticarum personarum dictæ provinciæ; necnon deliberationem suam, voluntatem, & responsionem super dicto subsidio per prædictum dominum regem petito; & ad alia pertractanda, quæ in eodem concilio, tam circa negotium Templariorum, quam cætera communem utilitatem tangentia fuerint deducenda.

ANNO CHRISTI 1311.

Acta secundi diei.

Quo die crastino, in capitulo ecclesiæ prædictæ, coram dicto venerabili patre, domino Willielmo, archiepiscopo supradicto, pro tribunali sedente; & præfatis Carliolen. & Candidæ Casæ episcopis, ac abbatibus, prioribus, & cæteris prælatis, ut supra, eidem assidentibus; lectoque certificatorio decani christianitatis Ebor. super citatione facta omnibus Templariis in civitate & diœc. Ebor. ubilibet existentibus, quod eodem die compareant personaliter coram eodem patre in capitulo memorato, ad videndum & audiendum publicationem attestationum in negotio inquisitionis hæreticæ pravitatis contra eosdem factæ, per eumdem patrem, & cæteros collegas suos habitarum; ulteriusque faciendum & recipiendum, cum continuatione & prorogatione dierum subsequentium, quod ipsius negotii qualitas exigit & natura. Ipsisque templariis ibidem vocatis nominatim, & juxta formam vocationis hujus personaliter comparentibus, dictas attestationes tam contra singulares personas Templariorum prædictorum, quam ordinem eorumdem factas solemniter publicari fecit; & articulos super quibus dictæ singulares personæ examinatæ fuerant, in bulla apostolica contentos, fecit legi, & toti populo in lingua materna exponi; ac attestationem septem personarum eorumdem Templariorum primo examinatarum, in lingua materna publice exponi fecit, cleri & populi multitudine assistente; reliquas autem attestationes & depositiones pro lectis & publicatis habuit de communi consilio totius provincialis concilii. Traditaque ipsis Templariis copia vera earumdem attestationum omnium & singularum tam contra singulares personas, quam contra ordinem habitarum; præfixit idem pater eisdem Templariis diem Jovis prox. sequent. pro termino præciso & peremptorio, ad proponendum & ostendendum, quicquid habuerint

pro

pro se in eodem negotio proponend. citra dictum diem Jovis, & eodem die Jovis plenarie continuato. Assignando insuper eisdem Templariis diem Veneris prox. sequent. in capitulo supradicto ad audiendam sententiam definitivam, seu pronunciationem, si liqueat, in negotio antedicto, eumdem diem Jovis toti concilio judicialiter assignando. Propositis incontinenti coram eodem patre una schedula in Gallico concepta ex parte ipsorum Templariorum, necnon quadam bulla papali, ordinem & observantias ipsorum tangente; & ipsis schedula & bulla perlectis, iidem Templarii, & cæteri laici & clerici, ad concilium non vocati, continuo recesserunt. Postmodum vero, habita deliberatione & tractatu cum prædictis episcopis, & aliis prælatis & clericis, tunc ibidem existentibus, super negotio memorato; idem pater de communi consilio omnium deputavit certas personas, sacræ theologiæ doctores, ac juris canonici professores, ad deliberandum super quibusdam dubiis, quæ in præfato inquisitionis negotio resultabant, & dicto die Jovis eidem patri suam deliberationem plenius referend. ut ulterius fieri possit in eadem, quod toti concilio videbitur consultius faciendum.

ANNO CHRISTI 1311.

Acta tertii diei.

„ Quo die Jovis " in capitulo prædicto, dicto domino archiepiscopo, & episcopis, abbatibus, prioribus, doctoribus, & professoribus prædictis, & toto clero ejusdem dicec. & provinciæ, clericis & laicis in multitudine copiosa, ac Templariis ipsis existentibus, recitatis actis ultimi diei, petitoque publice ab eisdem Templariis, an aliqua haberent proponenda, ostendenda, seu exhibenda pro seipsis in negotio memorato; & propositis incontinenti per ipsos Templarios quadam petitione in Gallico, & duabus bullis; una Innocentii quarti, & alia Anastasii tertii; quibus publice lectis, eosdem Templarios fecit idem venerabilis pater interrogari singulatim, an omnes sibi tunc præsentes habuerint firma & rata, quæ in dicta schedula continebantur; qui expresse dixerunt, quod sic. Tandem idem pater de communi consensu dicti concilii ipsos Templarios, & omnes alios clericos & laicos, qui ad illud concilium vocati non fuerunt, e dicto capitulo exire fecit, ut de ipsorum Templariorum negotio plenius tractaretur; habitoque communi tractatu super eodem, videbatur eidem patri, & toti concilio, quod ipsi Templarii essent iterum interrogandi super quibusdam responsionibus suis prius factis, tam in examinatione contra singulares personas, quam contra ordinem Templariorum prædictorum sigillatim, utrumne primis suis responsionibus stare vellent, necne? Tunc ipsos singillatim coram ipso, & dicto concilio fecit adduci, & suas responsiones eisdem; & cuilibet eorum, prout scripta erant, in lingua materna exponi; & dicta eorumdem, justificationes, & intelligentias per notarios publicos redigi in scripturam. Et his factis, præfixit eisdem Templariis diem crastinum, videlicet diem Veneris prox. ante festum Pentecostes, coram ipso, & toto suo concilio provinciali in dicto capitulo ad audiendum pronunciationem finalem, si liqueat, in negotio memorato.

Acta quarti diei.

„ Quo die Veneris " in præfato capitulo, dicto domino archiepiscopo, & episcopis prædictis, ac abbatibus, prioribus, doctoribus, & professoribus, & aliis in multitudine copiosa existentibus, quia super dicto negotio Templariorum ad plenum non deliberasset, videbatur eidem patri, & toti concilio suo expediens, dictam pronunciationem usque in aliud tempus magis diffusum prorogare. Unde idem dominus archiepiscopus, ex communi consensu omnium in dicto concilio existentium, præsentibus Templariis supradictis dictum diem Veneris, & ipsum provinciale concilium prorogavit usque in primum diem mensis Julii in ecclesia conventuali de Blida; & eumdem diem eisdem Templariis coram eodem patre, loco prædicto, assignavit, ad audiendum pronunciationem, sicut prius in negotio antedicto. Præfigentes prædicto clero ejusdem concilii tunc præsenti, quod omnes episcopi, decani, archidiaconi, præpositi, archipresbyteri, abbates, & priores, qui poterunt, omni frivola excusatione amota, personaliter, capitula vero per procuratores idoneos, & ad hoc sufficientem potestatem habentes, compareant coram eodem patre in ecclesia conventuali de Blida supradicta, ad tractandum & faciendum tam super dicto negotio Templariorum, quam super aliis prius propositis; & nominatim in eodem concilio proponendum, quod communi deliberatione concilii juxta juris exigentiam videbitur faciendum. Postmodum autem certis, & legitimis de causis idem venerabilis frater prorogationem ejusdem concilii, quoad assignationis dicti loci de Blida, mutavit, & suum concilium fecit, ut prius, ad prædictum primum diem mensis Julii in ecclesia sua beati Petri Ebor. per suas litteras citatorias convocari.

ANNO CHRISTI 1311.

Acta quinti diei.

„ Quo die primo mensis Julii, " anno & indictione prædictis in præsentia nostrorum notariorum prædictorum, ac testium subscriptorum, & aliorum in multitudine copiosa in capitulo B. P. Ebor. venerabilis pater, dominus archiepiscopus supradictus, ad præfatum provinciale concilium, ut prædicitur, prorogatum ibidem celebrandum, sedens pro tribunali, prædictam loci assignationem in ecclesia conventuali de Blida, certis, & legitimis de causis, ut ibidem dominus archiepiscopus expresse asseruit, tantummodo immutata, venerabilibus patribus, dominis Richardo Dunelm. Tho. Candidæ Casæ, episcopis, ipsius domini archiepiscopi, & ecclesiæ Ebor. suffraganeis, decanis ipsius ecclesiæ Ebor. & ecclesiarum præbendalium de Aukland. de Lancestr. archidiacono Clyveland. cancellar. ecclesiæ Ebor. S. T. doctore; abbatibus beatæ Mariæ Ebor. de Kirkstable, de Rupe, de Rievall, de Roughford, de Melsa, de Fontibus, de Turneys, de Calder, de Cokersand, de Jorevall, de Coverham, de sancta Agatha, de Eglesion, & de Novo monasterio; prioribus insuper sanctæ Trinitatis Ebor. sancti Andreæ Ebor. sancti Oswaldi de Pontefract. de Drax, de Bretton, de Gysbourn, de Novo Burgo, de Malten, de Morton, de Gronmis, de Thurgarton, de Felseye, de Metharsaye, de Blida, de Bridlington, de Kirkholm, de Wartre, & de Ellerton;

lerton; doctoribus etiam in theologia magistris Thoma de Clyfford, Joanne Grower, Philippo de Beverlaco, fratribus Galfrido de Haxeby, monacho Ecclesiæ Dunelm. abbate de Ryevall, Adam de Lincoln. de ordine minorum, Thoma de Pontefract. ejusdem ordinis, Richardo de Warewang. de ordine sancti Augustini, & Tho. de Middleton, de ordine prædicatorum; & juris canonici professoribus, magistris Nicolao de Oxon. Richardo de Cestria, & Roberto de Sanctthorp, ac aliis juris pertis; & multitudine ibidem personaliter existentibus abbatibus, prioribus, decanis, archidiaconis, præpositis, custodibus, ministris, capitulis ecclesiarum tam cathedralium, quam collegiatarum, & spiritualitatibus prædictæ Ebor. diœc. per procuratores legitime constitutos, præsentibus, publice proposuit verbum Dei; cujus thema fuit: „ Multitudinis credentium erat cor unum & anima una. " Quo sermone finito, lecta fuerunt quædam certificatoria, unum scilicet primo officialis curiæ Eboracensis, aliud domini Dunelm. episcopi, tertium Cariolensis episcopi & quartum capituli Eboracen. ecclesiæ, sigillis pendentibus signata, super vocationibus cleri ad dictum provinciale concilium de mandato dicti domini archiepiscopi facta; vocatisque postmodum prælatis & cæteris ecclesiarum personis in dictis certificatoriis contentis, & eis, ut præmittitur, comparentibus; lecto insuper quodam certificatorio, sigillo christianitatis Ebor. pendente signato, super quadam citatione facta fratribus ordinis militiæ Templi, 24. numero in castro Eborum existentibus, tenoris infrascripti venerabili, &c. „ Prout in processu notato. " Quibus fratribus præconizatis & ipsis omnibus personaliter comparentibus, amoti fuerunt ipsi Templarii, & cæteri & laici ad dictum concilium non vocati, a loco dicti capituli; habitaque postea disputatione, & altercatione continua inter præfatos doctores, professores, & alios prælatos supradictos, super rationibus & motivis negotium dictorum templariorum, & ipsos Templarios tangentibus; ipsisque postmodum Templariis vocatis, & comparentibus, præfixit idem dominus archiepiscopus, cum consensu dicti sui concilii, eisdem Templariis diem crastinum ad idem quod prius, & loco prædicto.

Acta sexti diei.

„ Quo die crastino, " scilicet 2. die mensis Julii prædicti, coram dicto domino archiepiscopo ecclesiæ Ebor. pro tribunali sedente, præfatis dominis Dunelm. Candidæ Casæ, episcopis, ac aliis prælatis & clericis supradictis sibi assidentibus; præfati Templarii, ut supra, comparuerunt. Quibus Templariis, ut cæteris clericis & laicis, ad dictum concilium non vocatis, a loco dicti capituli amotis, ut de negotio dictorum Templariorum plenius tractaretur; habitoque tractatu per ipsum concilium super negotio memorato, de communi consensu omnium ibidem præsentium, deputavit idem archiepiscopus certas personas S. T. doctores, & juris canonici professores, ac alias discretas ac litteratas personas ad tractandum, & plenius deliberandum super præfato inquisitionis negotio; & eidem domino archiepiscopo die Lunæ prox. sequent. in eodem capitulo referendum; & ad ulterius faciendum in dicto negotio, quod toti concilio videretur consultius faciendum.

Prædictis Templariis iterato vocatis, & comparentibus, præfatus dominus archiepiscopus assignavit eisdem diem & locum ad sententiam definitivam seu pronunciationem audiendum in negotio antedicto; & toti clero, ibidem existenti, eumdem diem & locum ad interessendum judicialiter assignando. ANNO CHRISTI 1311.

Acta septimi diei.

„ Quo die Lunæ, " scilicet quinto die mensis Julii, anno supradicto, coram præfato domino archiepiscopo in capitulo ecclesiæ Ebor. prædicto pro tribunali sedente, præfatis dominis Dunelm. & Candidæ Casæ episcopis, ac aliis prælatis, & S. T. doctoribus, & juris canonici professoribus, & aliis clericis, & procuratoribus supradictis sibi assidentibus, propositis & exhibitis in scriptis per quasdam certas personas, superius deputatas, quibusdam rationibus & motivis, & eis auditis & intellectis, habitaque disputatione, & discussione super eisdem; propter variationes rationum, & dubitationes per supradictas personas, ut prædictum, deputatas in dicto concilio, in propositis & exhibitis factas, idem dominus archiepiscopus, de communi consensu omnium in dicto concilio existentium, deputavit certas personas, sacræ theologiæ doctores, juris canonici professores, & alias discretas personas, ad relationem summo pontifici faciendam, & ordinandam in negotio antedicto, & ipsam die Sabbati prox. sequent. in capitulo Ebor. prædicto supplicandum. Ad quam relationem audiendam, idem venerabilis pater prædictis Templariis, tunc personaliter ibidem constitutis, dictum diem & locum præfixit; & ad dicendum, quantum juris ratio permitteret, contra eamdem, si voluerint, & viderint expedire; eumdem insuper diem & locum toti clero, ad dictum provinciale concilium vocato, & ibidem existenti, ad interessendum per se, vel per procuratores idoneos, judicialiter assignando.

Acta octavi diei.

„ Quo die Sabbati, " scilicet decimo die mensis Julii prædicti, adveniente coram discreto viro magistro Roberto de Pickering, canonico ecclesiæ beati Petri Ebor. præfati domini Ebor. archiepiscopi ad infrascripta commissario speciali, prout per inspectionem commissionis suæ, tunc ibidem publice lectæ, apparuit; domino decano ecclesiæ Ebor. abbatibus, prioribus, sacræque theologiæ doctoribus, & aliis discretis, & exemptis personis diœc. & provinciæ Ebor. personaliter, procuratoribus etiam dominorum Dunelm. & Carliolen. & Candidæ Casæ, episcoporum, ac quorumdam aliorum prælatorum, tunc absentium, ibidem existentibus in capitulo ecclesiæ Ebor. prædicto, prædicti Templarii personaliter comparuerunt. Tenor vero commissionis, de qua superius fit mentio, talis est: Will. &c. Qua commissione publice perlecta, præfati Templarii, &c. laici & clerici, ad dictum concilium non vocati, a loco dicti capituli fuerunt amoti, ut de ipsorum Templariorum negotio plenius tractaretur. Habitoque tractatu per ipsum concilium super negotio memorato, magister Robertus de Pickering, commissarius supradictus, de communi expresso consensu omnium & singulorum tunc in dicto concilio existentium, idem concilium pro-

☞ prorogavit, & continuavit usque in diem Mercurii prox. post festum beati Jacobi apostoli prox. futuri; toto clero tunc ibidem existenti, ac etiam absentibus, in personas procuratorum suorum ibidem præsentium, eumdem diem Mercurii ad interessendum personaliter in eodem capitulo, ad tractandum, deliberandum, & faciendum in dicto inquisitionis negotio, quod toti concilio videbitur consultius faciendum, præfigendo; præfatisque Templariis eumdem diem & locum ad audiendum, recipiendum, & faciendum quod natura ipsius negotii exigit & requirit, judicialiter assignando.

ANNO CHRISTI 1311.

Acta noni diei.

„ Quo die Mercurii, " scilicet 28. die mensis Julii prædicti adveniente coram magistro Roberto de Pickering, commissario, ut præmittitur, supradicto, venerabili patre domino Thoma, Candidæ Casæ episcopo, dominis decano ecclesiæ Ebor. arch. Clyveland, cancell. eccl. Ebor. abbatibus insuper sanctæ Mariæ Ebor. de Seleby, de Kirkestall, de Rupe, de Melsa, de Jorevall, de Coverham, de Egleston, de Ryeval, de Bellalanda, necnon priores sanctæ Trinitatis Ebor. sancti Andreæ Ebor. sancti Oswaldi de Ponsefract. de Drax, & plurimorum aliorum per procuratores litteratorie constitutos, præsentibus, ac aliis assistentibus in multitudine copiosa; lectum fuit quoddam certificatorium, sigillo commissarii generalis domini officialis curiæ Ebor. prædictæ signatum, super vocatione cleri ad dictum provinciale concilium prorogatum facta, tenorem continens infrascriptum: Viro venerabili, &c. Quo certificatorio publice perlecto, præfatisque Templariis ibidem personaliter constitutis, prædictis episcopis, & aliis prælatis, & personis ecclesiasticis, ac capitulis vocatis nominatim, & ut supra, comparentibus, idem Robertus, commissarius supradictus, dictum provinciale concilium usque in diem crastinum ad interessendum in eodem capitulo, ac faciendum idem, quod prius, judicialiter assignando; absentes usque in diem crastinum expectando.

Acta decimi diei.

„ Quo die crastino, " scilicet 29. die mensis Julii prædicti, coram præfato magistro Roberto commissario, & domino episcopo Candidæ Casæ, ac prælatis, & personis ecclesiasticis in dicto ecclesiæ Ebor. capitulo pro tribunali sedentibus, aliisque, tam clericis, quam laicis in multitudine existentibus, præfati Templarii 24. numero; videlicet frater Willelmus de Grafton, &c. personaliter comparuerunt; & fatebantur & expresse recognoverunt omnes & singuli in judicio, & quilibet eorum pro se sponte & expresse fatebatur & recognovit, se super articulis in bulla papali contentis vehementer esse diffamatos, & de eisdem articulis non posse se purgare; petieruntque, & quilibet eorum pro se humiliter petiit, genibus flexis, statum ecclesiæ sibi concedi; asserentes, se paratos esse ordinationi ecclesiæ in omnibus stare super præmissis. Juravit postmodum quilibet dictorum Templariorum per se nominatim & expresse de mandato ecclesiæ, tactis sacrosanctis evangeliis, in lingua materna, sub hac forma: Ego A. B. detestor & abjuro ad hæc quatuor sancta evangelia omnes hæreses, & præcipue illas in bulla papali contentas, de quibus diffamatus sum; & promitto de cætero observare fidem catholicam, & orthodoxam, quam tenet, docet, & prædicat sancta Romana ecclesia. Sic Deus me adjuvet, & hæc sancta Dei evangelia. Qui Templarii sic jurati, ut præmittitur, statim ad ostium australe dictæ Ebor. ecclesiæ accesserunt, juramento præstito ab eisdem omnibus & singulis de parendo mandatis ecclesiæ; atque ipsos omnes & singulos, flexis genibus, beneficium absolutionis humiliter petentes, venerabilis pater dominus Thomas, de Candida Casa episcopus, pontificalibus indutus, dominis decano & cancellario ecclesiæ Ebor. ac archidiacono Clyveland, & abbate S. Mariæ Ebor. vestibus sacerdotalibus pariter indutis, secum astantibus, ab omnibus hæresibus in bulla papali, contentis, & omnibus aliis absolvit, ipsosque Templarios ad statum ecclesiæ, & ad sacramenta ecclesiastica restituit. Demum ipsis Templariis iterato dictum capitulum ingredientibus, & in dicto provinciali concilio personaliter existentibus, magister Robertus de Pickering, commissarius prædictus, unanimi consensu omnium in ipso concilio existentium, ipsos Templarios a carcerali custodia regia liberavit, & ipsos custodiæ ecclesiasticæ admisit & mancipavit; ipsumque provinciale concilium usque in crastinum continuando, eumdem diem crastinum toti clero, ibidem existenti, ad interessendum in dicto capitulo, judicialiter assignando, ad tractandum, & ulterius faciendum in dicto negotio, quod de jure esset faciendum.

Acta undecimi diei.

„ Quo die crastino, " videlicet 30. die mensis Julii præfatis commissario, & clero in dicto capitulo, ut supra, considentibus; habitoque tractatu diuturno inter eosdem super ordinatione status dictorum Templariorum, idem magister Robertus, commissarius, de communi consensu & assensu omnium tunc in dicto concilio existentium, decrevit, ordinavit, & sententialiter pronunciavit; dictos Templarios singulos ad singula diversa monasteria prædictæ Ebor. diœceseos fore mittendos, ad agendam pœnitentiam de præmissis, super ordinatione vero & injunctione pœnitentiæ præfatis Templariis imponendæ, voluit idem commissarius, ut asseruit, venerabilem patrem dominum Willielmum, Dei gratia Ebor. archiepiscopum, Angliæ primatem, in ipso negotio, una cum certis collegis suis, inquisitorem specialiter deputatum, consulere; toto dicto concilio provinciali ad hoc consensum, & assensum exhibente. Quibus sic factis, idem concilium, quod tunc, dimisit sine die.

Publicatio cessationis ordinis Templariorum.

Willielmus, &c. dilecto filio officiali nostro Ebor. salutem, gratiam, & benedictionem. Nuper in concilio generali, cui interfuimus, vir sanctissimus pater dominus, dominus Clemens, divina providentia papa v., per viam provisionis, seu ordinationis ordinem militiæ Templi, ipsiusque ordinis statum, habitum, atque nomen irrefragabili & perpetuo valitura sustulit sanctione, ipsum ordinem perpetuæ prohibitioni supponens; districtius inhibendo, ne quis dictum ordinem de cætero intrare, vel ejus habitum suscipere, vel portare, aut pro Templario se gerere quovismodo præsumeret; quod si

quis

quis contra faceret, majoris excommunicationis ſententiam incurreret ipſo facto. Nolentes itaque quod fratres quondam dicti ordinis, aut quivis alii in noſtra diœceſi conſtituti prætendere valeant ignorantiam præmiſſorum, vobis firmiter injungendo mandamus, quatenus tam in eccleſia noſtra cathedrali Ebor. quam in ſingulis eccleſiis collegiatis, necnon monaſteriis exemptis & non exemptis, ac etiam in paro- A chialibus eccleſiis noſtræ diœc. faciatis præmiſſa diſtincte, aperte, & ſollemniter publicari. Et quid feceritis in hac parte, nobis conſtare faciatis citra feſtum beati Matthæi apoſtoli per veſtras litteras, quæ harum ſeriem repræſentent. Valete. Datum apud Cawode 18. cal. Septembris, anno gratiæ 1312. & pontificatus noſtri ſeptimo. ANNO CHRISTI 1311.

AQUILEJENSE CONCILIUM

Pro ſufficiendis ſumptibus iis qui ad Viennenſe concilium ituri erant,

Anno 1311. habitum.

1311. Sup. pag.

CAuſam habendi concilii & ejus nudam mentionem ſuggerit, quam hic exhibeo, charta accepta ex P. de Rubeis Monum. Eccl. Aquilejenſis cap. 83. pag. 828.

In nomine Domini, Amen. Aquilegia 98. Floren. & M. Padua 54. Floren. Vicentia 28. Floren. & dimid. Terviſium 24. Floren. Feltrum 13. Floren. & dimid. Cumanus 25. Floren. & dimid. Cenetenſis 9. Floren. Concordia 12. Floren. & dimid. Tridentum 21. Floren. Mantua 18. Floren. Verona 32. Floren. & dimid. B Tergeſtum 5. Floren. & dimid. Juſtinopolis 3. Floren. Pola 3. Floren. & dimid. Parentium 7. Floren. Petenenſis I. Floren. & dimid. Emona 2. Floren..... Qui (*Floreni*) diviſi fuerunt inter epiſcopos prædictos per Venerabilem Virum Fratrem Johannem Vicarium & Procuratorem Paduani, & magiſtrum Patrem Tridentini epiſcoporum, ad hujuſmodi diviſionem faciendam electos Deputatos in Concilio Generali anno Domini 1311. Indict. 9. Aquilegiæ celebrato.

CONCILIUM RAVENNATE II.

Pro diſciplina & moribus eccleſiæ reformandis celebratum anno 1311. tempore Clementis Papæ V.

TITULI CAPITULORUM.

I. *De orationibus fundendis ad Deum pro cleri ordinatione vacantium eccleſiarum, & aliis Divinis officiis.*
II. *De exequiis epiſcoporum decedentium.*
III. *De anniverſariis epiſcoporum.*
IV. *De anniverſariis patronorum & benefactorum eccleſiarum.*
V. *De reliquiis ſanctorum, & earumdem veneratione.*
VI. *De ſacramentis eccleſiaſticis.*
VII. *De cuſtodia euchariſtiæ, chriſmatis, & olei ſancti.*
VIII. *De utenſilibus, paramentis, & libris, & cæteris ornamentis eccleſiaſticis.*
IX. *De informatione miniſtrorum, & celebratione Miſſarum.*
X. *De annunciatione feſtorum, & celebratione ipſorum, & obſervatione jejuniorum.*
XI. *De ſacramento baptiſmi, & forma conferenda.*
XII. *De mundicia eccleſiarum, & ne fiant in eis mercimonia, vel publica parlamenta.*
XIII. *De prædicatoribus verbi Dei.*
XIV. *De ſtatu regularium, & ipſorum reformatione.*
XV. *De pœnitentiis.*
XVI. *De beneficiis, & præbendis eccleſiaſticis, & idoneitate & ſufficientia miniſtrorum.*
XVII. *De monachis, ut omnes ejuſdem ordinis in Divinis officiis ſint conformes.*
XVIII. *Quod ſinguli comprovinciales epiſcopi ſemel in anno ſynodum facere teneantur*
XIX. *De clandeſtina deſponſatione, & matrimonio contracto contra interdictum eccleſiæ.*
CXX. *De intruſis & electis per poteſtatem laicorum.*
XXI. *De contumacibus & rebellibus ſubditis contra debitam obedientiam prælatorum.*
XXII. *De apoſtatis.*
XXIII. *De Judæis.*
XXIV. *De exceſſibus prælatorum.*
XXV. *De rectoribus hoſpitalium.*
XXVI. *De injuriis & damno dato.*
XXVI. *De exceſſibus laicorum blaſphemantium Deum, vel ſanctos.*
XXVIII. *De pœna illorum qui excommunicationem contemnunt.*
D XXIX. *De pœna adulterorum.*
XXX. *De eleemoſynarum largitione.*
XXXI. *De teſtamentis.*
XXXII. *De ſalariis & ſolutionibus ſcripturarum.*

PRÆFATIO.

In nomine Domini, Amen.

Conſtitutiones editæ in concilio provinciali, celebrato in eccleſia Ravenn. & convocato per venerabilem patrem dominum Rainaldum, permiſſione divina ſanctæ Ravennatis eccleſiæ archiepiſcopum E

AD honorem omnipotentis Dei, & gloriosæ virginis Mariæ, beatorum apoſtolorum Petri & Pauli, beati Apollinaris martyris, patroni ſanctæ Ravennatis eccleſiæ, beatorum martyrum Vitalis & Urſicini, & cæterorum, quorum reliquias & patrocinia complectimur in ipſa metropoli eccleſia, & ad reſtaurationem eccleſiarum, & reformationem morum, eccleſiaſti-

ANNO CHRISTI 1311.

siasticarum, & sæcularium personarum, & pro salute animarum, in hoc sancto provinciali concilio, cui, auctore Deo, præsidemus, una cum venerabilibus patribus Dei gratia dominis, V. Bononiensi, H. Regiensi, M. Cerviensi, & P. Foropopiliensi, episcopis, & fratre Hugolino electo Faventin. sanctæ Ravennatis ecclesiæ suffraganeis, & procuratoribus videlicet dominorum P. Parmensis, R. Forliviensis, I. Cæsenatensis, fratrum P. Comaclensis, I. Adriensis, & Ven. Saxenatis, episcoporum suffraganeorum absentium; quasdam constitutiones conciliorum, synodorum, canonum, & decretalium epistolarum, & aliorum jurium antiquorum & antiquatorum, per oblivionem & negligentiam inobservatorum, rememoratorias & executorias rediviva repetitione edendas prævidimus, quas in subditis recensemus, publicari mandamus: volentes & mandantes, quod sacri canones, & sedis apostolicæ decretales, & legatorum ejus constitutiones, & decreta sanctorum patrum, quantum possibile fuerit, ab omnibus subditis debeant efficaciter observari, & infra scriptæ constitutiones.

CAPITULA.

De orationibus fundendis ad Deum pro celeri ordinatione vacantium ecclesiarum & aliis Divinis officiis. Rubrica I.

QUia inter cætera, quæ pericula & discrimina afferunt & inducunt, diuturna vacatio ecclesiarum cathedralium, cui volentes succurrere, quod statutum est fieri pro celeri ordinatione sanctæ Romanæ ecclesiæ, cum vacaverit, per constitutionem Gregorianam, *Ubi periculum*, statuimus, mandamus, & observari præcipimus pro celeri ordinatione Ravennatis ecclesiæ, vel alterius ecclesiæ cathedralis de provincia, cum vacaverit, ita quod pro ordinatione ipsius Ravennatis ecclesiæ fiant orationes & processiones ad Dominum, & alia bona spiritualia a clero & populo universo per totam Ravennatem provinciam, donec ipsa electio fuerit celebrata: & in qualibet civitate & ecclesia cathedrali ejusdem provinciæ vacante, a suis clero & populo, pro celeri ordinatione ejusdem ecclesiæ cathedralis. Et idem fiat in ecclesiis conventualibus vacantibus pro celeri & concordi electione ipsorum ab iis, qui sunt de conventibus & capitulis ipsarum. Et ut hæc celerius adimpleantur, archidiaconus, præpositus, & chorus ecclesiæ Ravennatis, statim cum ecclesia ipsa vacaverit, procurent omnibus & singulis suffraganeis vacationem ipsam notificare: & capitula ecclesiarum cathedralium idem observent & faciant in suis civitatibus & diœcesibus, cum suas ecclesias pastore contigerit vacare.

De exequiis episcoporum decedentium. Rubrica II.

Quia, secundum Apostolum, qui bene præsunt presbyteri, duplici honore habendi sunt digni, in vita scilicet & in morte: statuimus & firmamus, quod quando contigerit aliquem comprovincialium episcoporum, præsentium vel futurorum de hac luce, Deo vocante, migrare, induatur pontificalibus, & cum eisdem, solemnibus exequiis præcedentibus, cum solemni Missa pro defuncto sepeliatur: & quam citius fieri poterit, cæteris comprovincialibus episcopis ipsius obitus intimetur per capitulum ipsius ecclesiæ cathedralis, ut orent pro episcopo defuncto. Et quilibet coepiscoporum dici faciat triginta continuas Missas a die notificationis obitus ipsius usque ad trigesimum diem; & refici qualibet die tres pauperes. Et in qualibet ecclesia cathedrali & conventuali, una Missa pro ipsius animæ expiatione celebretur solemniter.

De anniversariis episcoporum Rubrica III.

Quia inter cætera remedia, quæ proficiunt ad expiationem animarum fidelium defunctorum, sunt orationes & eleemosynæ: & illis maxime in his teneamur obnoxii, a quibus nos recognoscimus verbi & operis beneficia recepisse; in quorum numero prædecessores nostri merito possint adscribi: statuimus, & perpetua stabilitate firmamus, quod de cætero semel in anno, vigilia festi sanctæ Praxedis, quod est vicesimo Julii, in tota provincia Ravennate, per singulos coepiscopos & capitula ecclesiarum cathedralium, fiat solemne anniversarium pro defunctis coepiscopis totius provinciæ, ad quod clerus & populus convocetur. Et die prædicta quilibet episcopus comprovincialium prædictorum, duodecim pauperes ad minus refici faciat, pro animarum expiatione celeri prædictorum. Si autem ipsa dies caderet in Dominica: fiat præcedenti die, vel subsequenti feriata die, quam commodius poterit.

De anniversariis patronorum & benefactorum ecclesiarum.
Rubrica IV.

Adjicimus insuper, quod de cætero, semel in anno, scilicet quarta die Junii, vel in proxima subsequenti feria, si festum incideret die illa, fiat solemne anniversarium per coepiscopos in tota provincia pro expiatione animarum fidelium defunctorum, patronorum & ecclesiarum benefactorum: ad quod, sicut dictum est de anniversario episcoporum, clerus & populus convocetur, & ipsa die pauperes reficiantur, ut etiam per hoc fideles ad beneficentiam provocentur & animentur.

De reliquiis sanctorum, & eorumdem veneratione. Rubrica V.

Statuimus, quod si in ecclesiis cathedralibus, collegiatis, conventualibus, & cæteris, extra altaria reliquiæ habeantur, de ipsarum veritate & certitudine, quorum sanctorum sint, per singulos comprovinciales episcopos, in singulis eorum civitatibus & diœcesibus, cum diligentia exquiratur: quatenus de ipsis habita certitudine, devote venerentur, & publicentur populis, & venerari mandentur. De quibus vero nulla certitudo possit haberi, in altaribus, vel alibi, sicut visum fuerit, recondantur, nec de cætero populis exponantur: & qui contra fecerit, ad arbitrium diœcesani episcopi puniatur.

De sacramentis ecclesiasticis.
Rubrica VI.

Cum sacramenta ecclesiastica debeant cum debita reverentia & veneratione, & gratis tractari, suscipi & conferri: statuimus, quod omnia sacramenta ecclesiastica, quantum possibile fuerit, a jejunis ministrentur, cum ornamentis necessariis, seu paramentis, & gratis; illud rememorantes attentius: *Quod gratis accepistis, gratis date.* Qui contra fecerit, præter Divinam offensam, quam ex hoc contrahit & incurrit, & pœnas a canonibus constitutas, in subsequenti provinciali concilio acrius puniatur.

De custodia eucharistiæ, chrismatis, & olei sancti.
Rubrica VII.

Statuimus, quod eucharistia, viaticum, sive corpus Christi, chrisma, oleum sanctum, & oleum infirmorum, sic devote, tute & secrete custodiantur, & reponantur in ecclesiis vel sacristiis, in locis ad hoc deputatis, & aptis: quod ad ea non possit manus nefaria accedere, seu sacrilega, & maxime mulierum: & quod eucharistia, seu viaticum, quod pro infirmis reservatur, frequentius innovetur. Et qui in prædictis negligens fuerit vel remissus, præter indignationem Dei, quam ex contemptu sacramentorum ejusdem & suæ salutis contrahit & incurrit, ab ordinario suo arctius puniatur.

ANNO CHRISTI 1311.

De utensilibus, paramentis, & libris, & cæteris ornamentis ecclesiasticis.
Rubrica VIII.

Cum non solum ministri ecclesiastici mundi esse debeant, sed utensilia pro Divino cultu munda, & munde teneri & tractari, præmonente propheta: *Mundamini qui fertis vasa Domini*: statuimus, quod corporalia, pallæ, tobaleæ, & cætera sacerdotum & altarium ornamenta, munda sint, & cum omni munditia conserventur: & calices habeantur argentei, si commode fieri poterit, & ecclesiarum suppetant facultates: & sufficientes libri pro Divinis officiis, & paramenta: super quibus volumus & mandamus diligentem & solertem per diœcesanos curam & sollicitudinem adhiberi, & terminum congruum non habentibus statuere ad habendum prædicta: & ubi in prædictis habendis, ecclesiarum non sufficiant facultates, moneantur laici, & maxime parochiani, & sollicite inducantur, ut componant & contribuant saltem pro dimidia in prædictis. *Isai. 52.*

Cum inter cætera utensilia pro Divino ministerio sit campana utilis & necessaria, ad cujus sonum maxime fideles excitantur ad Divinum cultum, & dæmones propelluntur: statuimus, quod de cætero campanæ quæ fient de novo, benedicantur ea solemitate quæ in pontificali inscribitur, in ecclesiis cathedralibus, civitatibus singulis, & collegiatis, & plebibus, & conventualibus singulis diœcesum.

De informatione ministrorum & celebratione Missarum. Rubrica IX.

Statuimus, quod quilibet episcopus in sua diœcesi informare debeat sacerdotes & ministros, novos maxime, vel a scien-

ANNO CHRISTI 1311.

Quod ſinguli comprovinciales epiſcopi ſemel in anno ſynodum facere teneantur. Rubrica XVIII.

Quum decreverint ſancti Patres, ſynodos per ſingulas civitates fieri, pro reformatione ſtatus eccleſiarum, eccleſiaſticarum & ſæcularium perſonarum, quod eſt permaxime neceſſarium, ut paſtores gregis Dominici, de ipſius gregis paſcuis evellant, & ædificent, & plantent in eis: hoc conſiderantes ſaluberrimum, & juri non diſſonum, quod in qualibet civitate, vel diœceſi, ubi diœceſanus commodius & utilius viderit expedire, ſemel convocet ſynodum, & faciat annuatim, hoc præſenti concilio provinciali fieri declaramus: & cathedraticum ſolvatur.

De clandeſtina deſponſatione, & matrimonio contracto contra interdictum eccleſiæ. Rubrica XIX.

Monemus omnes & ſingulos, qui de cætero voluerint matrimonium contrahere, quod ſponſalia, per duas Dominicas ſucceſſive faciant in eccleſiis civitatis, vel loci, ubi ſponſalia fuerint celebranda, & in eccleſiis parochiarum, ad quas debuerint ſponſæ traduci, proponi banna, ſive edicta, per ſacerdotes parochiales eorumdem, quod infra octo dies proxime ſubſequentes, ſi ſit aliquis, qui ſciat aliquod impedimentum legitimum inter eos, qui ad invicem contrahere voluerint, illud opponat. Et ipſi presbyteri nihilo minus inveſtigent, utrum aliquod impedimentum ſubſiſtat, juxta formam concilii generalis: & ipſi parochiales presbyteri ad requiſitionem prædictorum hoc facere teneantur. Quod ſi omiſſum fuerit ex negligentia, vel malitia prædictorum contrahentium, ultra pœnas in prædicto concilio declaratas, non recipiantur ad benedictionem ſolemnem ſponſaliorum per dictos presbyteros, ſeu quoſcumque alios: & uſque ad ſatisfactionem condignam a traductione & carnali commercio ſeu conſortio ſint ſuſpenſi. Et pœna ſimili puniantur, qui contra interdictum eccleſiæ nuptias duxerint celebrandas. Et ut tempora interdicta ad celebrandum nuptias non poſſint aliquando ex ignorantia excuſare: monemus omnes ſacerdotes, parochiales maxime, quatenus dicta tempora, Dominica ante Adventum, & Dominica ante ſeptuageſimam, & Dominica ante octavam Aſcenſionis Domini, ſtudeant publice in Miſſarum ſolemniis nunciare, quod nullus celebret nuptias temporibus ab eccleſia interdictis, ſcilicet a prima Dominica de Adventu, uſque poſt Epiphaniam: & a Dominica de ſeptuageſima, uſque ad octavam Paſchæ: & a tribus diebus ante Aſcenſionem, uſque ad octavam Penteoſtes.

ANNO CHRISTI 1311.

De intruſis & electis per poteſtatem laicorum. Rubrica XX.

Cum, ſecundum Apoſtolum, nemo ſibi debeat honorem aſſumere, niſi tamquam Aaron a Deo fuerit vocatus, hoc minus conſiderant & attendunt, ſuæ ſalutis obliti, qui ſe intrudunt ad dignitates eccleſiaſticas, vel beneficia, & eligi & intrudi procurant per potentiam laicalem. Volentes igitur talibus & ſimilibus remediis quibus poſſumus obviare: ſtatuimus, & diſtrictius prohibemus, ne quis talia de cætero præſumat attentare, vel attentari ſuſtineat, vel procuret. Et ſi quis contra fecerit, non ſolum non confirmetur, nec inſtituatur, ſed omni ſpe promotionis in tota Ravenn. provincia per diœceſanum ſimiliter exuatur: & nihilo minus ipſo facto ſit excommunicatus, & omni privilegio eccleſiaſticæ protectionis ac defenſionis exutus ſit: a qua ſententia non poſſit abſolvi, niſi per provinciale concilium, ſatisfactione plenaria prius præſtita, de patratis exceſſibus & commiſſis, & damnis illatis; & etiam ſit inhabilis ad eccleſiaſticum beneficium obtinendum.

De contumacibus & rebellibus ſubditis contra debitam obedientiam prælatorum. Rubrica XXI.

Cum, juxta propheticum oraculum, melior ſit obedientia, quam victimæ, & inobedientium culpa cognoſcatur ex pœna inflicta talibus ex novo & veteri teſtamento: hoc minus conſiderant honeſtatis eccleſiaſticæ & famæ prodigi, qui prælatis ſuis in ſuperbiam elati, Behemoth in ſua malitia & ſuperbia imitantes, contra prælatos ſuos ſe erigunt, & contumaciter & pertinaciter eiſdem obedire recuſant; &, quod eſt durius, ipſis detrahunt, & hoſtiliter eos impugnant. Statuimus ergo & arctius prohibemus, ne quis clericus ſæcularis, vel religioſus, de cætero contra prælatum ſuum ſe debeat ſuperbe erigere, ſed in iis quæ Dei ſunt, maxime debeat humiliter obedire: & qui contra

fece-

ANNO CHRISTI 1311.

fecerit, & tertio monitus non deſtiterit, cum Dathan & Abiron, quos propter inobedientiam terra vivos abſorbuit, partem conſequantur & ſortem: & nihilo minus, durante contumacia, poſtquam publice denunciatus fuerit, ab omnibus, & in omnibus evitetur, & ab officio & beneficio, donec reſipuerit, & plenarie ſatisfecerit, & ad mandata prælatorum ſuorum redierit, ſit ſuſpenſus.

De apoſtatis. Rubrica XXII.

Cum, ſecundum canonicas ſanctiones, unuſquiſque in vocatione, qua vocatus * ſe dignoſcitur, debeat permanere, hoc minus conſiderant Sarrabaitæ & apoſtatæ, ordinum mendicantium maxime, qui plerumque in ſuarum animarum periculum, religionum, & obſervantiarum, & fidelium ſcandalum, de ipſis religionibus exeunt, & ad officia & beneficia eccleſiaſtica ſe ingerunt impudenter. Volentes igitur talium ſaluti ſuccurrere, & ſalutari remedio providere: ſtatuimus, & diſtricte prohibemus, ut nulli apoſtatæ, & maxime mendicantium ordinum, de cætero admittantur, vel recipiantur, vel eligantur in eccleſiis ſæcularibus, vel regularibus, ſeu ad Divinum officium: non obſtante, ſeu eis alicujus excuſationis patrocinium afferente, quod ab obſervantia ſuorum ordinum fuerint abſoluti, vel datam eis licentiam quamcumque a prælatis eorum habuerint, ad religiones alias, vel obſervantias tranſeundi, vel beneficium curatum acceptandi, ſive obtinendi. Et qui contra fecerint, ipſo jure ab officio & beneficio ſint ſuſpenſi; a qua ſuſpenſione non poſſint abſolvi, niſi in concilio provinciali prius ſatisfactione præſtita, cum effectu, ad metropolitani arbitrium. Et talium receptio, ſive ipſius facta promiſſio ſit irrita ipſo jure: & ab ipſis beneficiis, dignitatibus, perſonatibus, rectoriis, miniſteriis eccleſiaſticis, & congregationibus, dicti apoſtatæ prorſus abjiciantur & repellantur, & de prædictis aliis perſonis provideatur idoneis. Nec prædicti apoſtatæ, dum in apoſtaſia permanſerint, aliquo privilegio eccleſiaſticæ immunitatis vel defenſionis gaudeant, ſed eo ſint exuti omnino: ne per eccleſiam, vel viros eccleſiaſticos in aliquo defendantur, ſed ſicut membra putrida, a corpore eccleſiaſticæ unitatis rejiciantur omnino, ut talibus præſumptionibus tollatur temeritas de ſuis religionibus ſeu ordinibus exeundi, & exeuntibus detur materia ad profeſſas regulares obſervantias redeundi. Idem intelligatur de aliis religioſis monachis & canonicis ordinis S. Auguſtini.

* orr. vo- s eſſe,

De Judæis. Rubrica XXIII.

Etſi Judæi, de miſericordia, & ad teſtimonium incredulitatis eorum, debeant ab eccleſia & fidelibus in ſuis ritibus tolerari, quia tamen ex ipſorum converſatione permixta multa mala ſcandala proveniſſe noſcuntur, ſtatuimus, & perpetua ſtabilitate firmamus, quod Judæi portent in pannis ſuperioribus certum ſignum, ſcilicet rotam panni crocei coloris: & mulieres eorum in capite, ut ſic a Chriſtianis poſſint diſcerni. Nec recipiantur alicubi ultra menſem ad habitandum, niſi in locis, in quibus habuerint ſynagogas.

De exceſſibus prælatorum. Rubrica XXIV.

Cum nemo debeat falcem in alterius meſſem mittere, nec alicujus paſtoris gregem ſeu ſubditos concitare: ſtatuimus, & perpetua ſtabilitate firmamus, quod nullus epiſcopus in alterius diœceſi aliquam juriſdictionem exerceat, vel utatur pontificalibus, niſi de licentia ordinarii loci. Item ſtatuimus, quod nullus clericus ſæcularis vel regularis admittatur ad ordines per aliquem epiſcopum de provincia Ravenn. ſine licentia vel litteris diœceſani epiſcopi, unde fuerit oriundus, vel domicilium, ſeu beneficia obtineat in eodem: niſi ſit de ordinibus mendicantium, vel aliorum privilegiatorum, de quibus conſtet.

Cum unuſquiſque paſtor cultum pecoris ſui diligenter attendere debeat, & ipſum pro meritis, paſcuis arcere Dominicis, & ad ipſa introducere; valde indignum eſt, jure eccleſiæ & honeſtati contrarium, quod admittantur & recipiantur ad epiſcopalia exercenda ignoti & vagabundi epiſcopi, & maxime lingua & ritu diſſoni, ex quorum ordinatione, ſicut experientia docuit, proveniunt duo mala; quia promoventur incogniti, inhabiles & indigni, & etiam de ipſorum rita ordinatione dubitatur. Unde ſtatuimus, & perpetua ſtabilitate firmamus, quod nullus epiſcopus vagabundus, vel ignotus, ad exercenda pontificalia admittatur, niſi prius metropolitano conſtiterit de ipſius canonicis ordinatione, conſecratione, & titulo: & tunc etiam prædicta pontificalia exercere non poſſit, niſi de voluntate vel licentia diœceſani epi-

ANNO CHRISTI 1311.

epiſcopi, in cujus civitate vel diœceſi voluerit talia exercere. Et ſi quis talis epiſcopum ſe prætendens, facere contra præſumpſerit, a pontificalibus & officio ſit ipſo jure ſuſpenſus, per hanc noſtram conſtitutionem. Et epiſcopus diœceſanus, in cujus diœceſi, & in curia talia exercuerit, ſive præſumpſerit, epiſcopum a prædictis poſſit facere denunciari ſuſpenſum.

Et omnes comprovinciales epiſcopi teneantur eum facere denunciari ſimiliter ad petitionem & requiſitionem diœceſani prædicti, & ipſum penitus evitare: & quoſcumque ordinabit in ordinatione ſic præſumpta, nullus coepiſcoporum recipiat eos in ordinibus ſic ſuſceptis, nec eiſdem eccleſias, præbendas, vel beneficia eccleſiaſtica conferat; ſed executione ſic ſuſceptorum ordinum careant, donec per eum, qui de jure poterit, cum eis fuerit diſpenſatum.

De rectoribus hoſpitalium. Rubr. XXV.

Item cum hoſpitalium bona conſumantur, devaſtentur & occupentur, etiam per laicos, & ſæpe ſine aliquo titulo uſurpata detineantur, & eorum redditus in pauperes non convertantur, ad quod deputata ſunt: ſtatuimus, quod hoſpitalia alicui non concedantur, nec aliqui inſtituantur in eis, nec ea qui habent valeant detinere, niſi ſint religioſi, & ſine uxore, & tales, quod profiteantur perpetuo ibidem pauperibus deſervire, & tonſuram & hoſpitalitatem teneant, & reſidentiam faciant in eiſdem. Et qui contra fecerit, reddatur inhabilis ad ordines ſuſcipiendos, & beneficia quæcumque eccleſiaſtica obtinenda, & ea amittat. Et qui hodie detinent, niſi infra tres menſes poſt publicationem præſentis conſtitutionis reſederint, & habitum receperint, ordinatum, vel ordinandum, exnunc auctoritate præſentis concilii & conſtitutionis privamus eoſdem, & ipſo jure intelligantur eſſe privati a beneficio prædictorum.

De injuriis & damno dato. Rubr. XXVI.

Rex omnipotens, cujus imperio ſubjacent univerſa, decrevit, & docuit, epiſcopali præditos dignitate, & cæteros eidem in eccleſiaſticis ordinibus militantes, ab omnibus honorari, & injurioſe per neminem numquam lædi, dum aſſerit per Prophetam: *Nolite tangere chriſtos meos: & in prophetis meis nolite malignari*: & alibi ipſe idem: *Qui vos audit, me audit: & qui vos ſpernit, me ſpernit: & qui vos recipit, me recipit.* Epiſcopi enim apoſtolorum typum tenent, & presbyteri ſeptuagintaduorum diſcipulorum locum, in eccleſia militante. Quod quidem plerique minime attendentes, non ſolum ad improperia, ſed ad vinculationes, trucidationes, contra illos inſurgunt, & ad vulnera inferenda, non ſine magna contumelia Creatoris. Et propter tranſgreſſores hujuſmodi, volentes pœnas præfixas a canonibus augmentare, ut pœnarum multiplicium timore ad talia prorumpere pertimeſcant: præſenti concilio approbante, ſtatuimus, & ſancimus, quod quælibet perſona, cujuſcumque dignitatis vel ſtatus extiterit, quæ intra noſtram Ravennatem provinciam in aliquem archipræſulem ſive epiſcopum, per ſe vel per alium, ſeu alios, uſque ad ſanguinis effuſionem, vel alias cum gladio vel fuſte, manus injecerit temere violentas, aut ceperit, ſeu capi fecerit, vel captum detineri juſſerit, ſive expreſſe conſenſerit, non ſolum incurrat excommunicationis laqueum ipſo jure, ſed in obitu, ad aliorum metum, careat eccleſiaſtica ſepultura, & ejus familiares, ſive familia, qui habitaverint cum eodem, quouſque plene ſatisfecerint, non recipiantur, in pœnam illius, ad Divina, & eccleſiaſtico ſubjaceant interdicto: & ipſum tranſgreſſorem ejuſque filios & nepotes decernimus inhabiles ad eccleſiaſticum honorem & beneficium eccleſiaſticum obtinendum: exnunc privantes eoſdem omni jure patronatus, feudis, privilegiis, beneficiis eccleſiaſticis, & honore. Electiones, proviſiones & collationes factas in tales, irritas decernentes: electores, præſentatores & proviſores alicujus ex prædictis, eligendi, providendi & conferendi poteſtate exnunc illa vice privamus: univerſitatem ſive communitatem, infra cujus juriſdictionem aliquid ex iis contigerit perpetrari, quæ expreſſe conſenſerit, ut prædictorum exceſſuum aliquis committatur, vel quæ non punierit legitime præmiſſorum aliquod perpetrantes, infra menſem, poſtquam ejus majoribus ſeu rectori vel majori parti ejuſdem innotuerit, ſeu alias fuerit manifeſtum, aut etiam nunciatum, extante poſſibilitate, exnunc eccleſiaſtico, & ejus terram & locum ſupponimus interdicto: rectores, officiales & conſiliarios ejuſdem, excommunicationis vinculo innodamus. Illum autem qui prælatum inferiorem, videlicet abbatem vel clericum

cum alium in dignitate, vel personatu in aliqua cathedrali ecclesia constitutum, clericaliter viventem & se enormitatibus, & sæcularibus, & negotiationibus publice minime immiscentem ubi non permittitur sibi a jure, per se vel per alium interfecerit, vel mutilaverit, seu alias inhabilem vel deformem reddiderit ad Missarum solemnia, vel Divina officia celebranda, vel carceratum detinuerit, per diœcesanum, vel ejus vicarium, super relaxatione ipsius requisitus, si beneficiatus extiterit, exnunc omni beneficio privamus perpetuo, & ipsum inhabilem reddimus ad aliud obtinendum: si vero laicus fuerit, privamus in obitu ecclesiastica sepultura, & ipsum, ejusque filios & nepotes, non posse ad ecclesiasticum beneficium eligi, vel assumi: & electores & provisores alicujus talium personarum exnunc suspendimus a Divinis; electiones, provisiones & postulationes factas de talibus irritas decernentes. Illos autem qui clericum inferiorem alium in quavis dignitate vel sacro ordine constitutum, clericaliter tamen viventem, & se enormitatibus publice non immiscentem, occiderint, mutilaverint, vel reddiderint inhabilem vel deformem ad Divinum officium celebrandum, si clerici fuerint, omnibus beneficiis ecclesiasticis privamus perpetuo, & inhabiles reddimus ad alia beneficia ecclesiastica obtinenda: si fuerint laici, eos & eorum filios inhabiles ad ecclesiasticum honorem & beneficium judicamus, & in obitu privamus ecclesiastica sepultura.

Plerumque contingit, quod tyrannica rabie, seu populi sævitia, vel partialitate vigente (alicubi * faciente) antistes proprius a sede sua repellitur, & in civitate seu diœcesi propria residere prohibitus, cogitur exulare: quandoque vero bonis & rebus propriis dignitatis spoliatus, mendicare compellitur, in opprobrium non solum pontificalis dignitatis, sed totius clericalis ordinis. Quo circa compatientes hujusmodi sic ejectis, & etiam spoliatis; & ejectionibus, & spoliationibus, & sceleribus occurrere, inquantum possumus, cupientes: statuimus & firmamus, nostro concilio provinciali approbante, quod si aliqua civitas, universitas, sive communitas, consenserit expresse, vel ipsius major pars sive rector aut dominus temporalis ejusdem, vel mandaverit, antistitem proprium a propria sede vel civitate repelli, aut eumdem in illa residere formidantem, propter minas vel timorem, aut potentiam alicujus domini temporalis, vel aliquorum tunc gubernantium terram ipsam, exulare permiserit extra illam, & infra duos menses eumdem non revocaverit, & sibi plene providerit, quod in civitate ipsa, vel saltem in diœcesi, in loco idoneo & securo valeat residere, & libere jurisdictione & officio suo fungi, postquam ei notum fuerit hoc, aut etiam intimatum, vel ipsi antistiti non fecerit de ipsius dignitatis juribus & redditibus responderi: ex nunc universitatem eamdem, ejusque terram & locum, ecclesiastico subjacere decernimus interdicto. Consiliarios vero, credendarios, & præsidentes ipsi civitati, & potentes, quorum facto vel consilio seu studio prædicta fuerint attentata, vel alias procurata, ipsorumque filios & nepotes, ex nunc inhabiles decernimus ad beneficia ecclesiastica obtinenda. Ipsum quoque præsulem exulantem decernimus honorifice debere recipi, & adjuvari, in qualibet civitate & diœcesi provinciæ Ravennatis ad residendum (nisi justa evidens causa notorie subsit) ubi voluerit residere exulatione hujusmodi perdurante: ipsum quoque jurisdictione sua inter subditos suos, & ipsius bonis ac juribus inibi libere posse uti. Civitatem vero & terram, eumdem ad habitandum in ipsa vel diœcesi recipere contemnentem, & ejus universitatem, ex nunc ecclesiastico interdicto decernimus subjacere, quam cito idem episcopus publice dixerit ex hoc sibi & ecclesiæ Dei injuriam irrogari: nisi locus ille ex aliqua causa rationabili & manifesta ab ejus receptione valeat excusari. Illos vero, qui conspirationem, seu colligationem, vel conjurationem, seu ligam vel confœderationem, aut tractatum fecerint, vel fieri procuraverint, ut proprius antistes, sive alius prælatus inferior, non permittatur, seu non possit in sede propria vel diœcesi residere, aut libere officio suo uti, sive quod illi vel ejus officialibus de suis bonis & redditibus non respondeatur, vel contra status ejus pacifici subversionem, aut honoris debiti & soliti diminutionem, ex nunc excommunicationis vinculo innodamus, & beneficiis ecclesiasticis, si clerici fuerint, privamus perpetuo, aliis libere conferendis. Si vero extiterint laici excommunicationis laqueum ipso facto incurrant: & ipsos ipsorumque filios & nepotes inhabiles judicamus ad ecclesiastica beneficia obtinenda: & promotores talium personarum ad illa, suspendimus a Divinis, ac privamus potestate eligendi

ANNO CHRISTI 1311.

ANNO CHRISTI 1311.

di & providendi etiam illa vice: nec non omni feudo eccleſiaſtico, jure patronatus, & honore privamus perpetuo. Prædictas quoque pœnas illos etiam incurrere decernimus ipſo facto, qui inhibuerint, vel mandaverint, ſeu expreſſe conſenſerint, vel tacite, ubi ad eos violentias pertinuerit prohibere, quod ipſi pontifici vel prælato alicui (niſi hoc ſibi concedatur legitime, ab homine, vel a jure) de ſuis bonis, vel redditibus non reſpondeatur per eos, ad quos pertinet reſpondere: vel impedierint ne aliquis antiſtes, per ſe vel per alium, juriſdictionem ſuam poſſit libere exercere, aut procurare plenarie jura ſua. His tamen pœnis epiſcopos, eorumque officiales, & delegatos judices ſedis apoſtolicæ, vel ejus auctoritate, decernimus minime comprehendi, circa hæc juriſdictione ſua fungentes. Perſonas vero, quæ aliquem pontificem, vel prælatum, vel aliquam aliam eccleſiaſticam perſonam, aliquo caſtro, villa, vel vico, ſeu ejus juriſdictione, vel poſſeſſione ejuſdem, aut aliquo prædio, ſeu domo, ſpoliaverint temeritate propria, ex nunc vinculo excommunicationis innodamus: ipſaſque & earum filios & nepotes reddimus inhabiles ad eccleſiaſtica beneficia obtinenda: & electores ac proviſores talium perſonarum ſuſpendimus a Divinis. In præmiſſis enim & ea contingentibus, decernimus poſſe procedi ad ipſorum cognitionem & executionem de plano & abſque ſtrepitu judicii & figura.

Si quiſque catholicus jubetur patienti neceſſitatem aperire viſcera caritatis, quamquam alienigenæ, vel ignoto: quanto fortius coepiſcopi ſuper coepiſcopum manifeſte indigentem, cæterique inferiores prælati & clerici, ſuper eum tenentur ad ſubventionem ejus dexteram aperire, & erga illum coantiſtites caritatem fraternam, & inferiores, caritativam devotionem gerere? Idcirco ad ipſius caritatis fraternæ & devotionis caritativæ vinculum conſervandum, & cleri opprobrium propellendum, ſalubriter providemus, & ſtatuimus, noſtro provinciali concilio approbante; quod ſi contigerit aliquem præſulem provinciæ Ravennatis tyrannica peſte, vel ſævitia populi, abſque ipſius culpa evidenti & notoria, extra ſedem propriam vel civitatem & diœceſim exulare, & illi de redditibus & juribus ſuæ dignitatis & eccleſiæ minime reſponderi, vel non de majori parte reddituum eorumdem, omnes coepiſcopi, cum ſuo clero, teneantur ad ſubventionem illi faciendam, modo videlicet infraſcripto, de communi collecta perſonarum eccleſiaſticarum ſuffraganeorum, & clericorum provinciæ prælibatæ; videlicet, quod metropolitanus, vel duo ex coepiſcopis, quos exulans ad hoc aſſumpſerit, in unum ſine difficultate conveniant, & ipſe coram eis, notariis præſentibus, & teſtibus fide dignis, juret ad ſancta Dei evangelia coram ſe expoſita, ſed non tacta, quod ei ſubtrahitur major pars illorum reddituum, quos percipere conſuevit, ſive quod de illis non permittitur reſponderi, ſacramento ſuo valorem æſtimans ſubtractorum. Quibus in ſcripturis redactis, per ipſos duos coepiſcopos, auctoritate præſentis concilii, ſingulis annis, quibus ille ſic exulaverit, & manſerit ſpoliatus, pro ſubventione ipſius exulantis, auctoritate præſentis concilii, collectam communem imponat, pro rata, tam ſibi ipſis, quam cæteris ſuffraganeis, archipræſuli, illorumque cleris, & eccleſiis, & clero ipſius exulantis, uſque ad dimidiam partem valoris reddituum prædictorum, dividentes eamdem ſecundum ſolutionem ſolitam procurationum cardinalium legatorum: & exigentes infra duos menſes, poſtquam per illum ſæpe fuerint requiſiti, cum juſtis & moderatis expenſis, & exactam ſine difficultate conſignent pontifici exulanti. Quoslibet vero pontifices in his difficiles pœna debita puniemus: alios vero inferiores prælatos & clericos excommunicationis vinculo innodamus, qui in ſolutione portionis ſupradictarum collectarum eis vel clericis ſuis impoſitæ, aut etiam imponendæ, negligentes fuerint vel rebelles, aut alias ſe difficiles exhibuerint in præmiſſis: quos per totam noſtram provinciam, uſque ad integram ſatisfactionem, in virtute diſtrictæ obedientiæ, excommunicatos aſſidue per eccleſias publice, ex cauſa prædicta, præcipimus nunciari. Capitula etiam, & conventus, quæ in iis difficultatem vel malitiam adhibuerint, eccleſiaſtico ſupponimus interdicto. Suſtinentes vero excommunicationem eamdem, ultra ſex menſes poſtquam excommunicati fuerint propter hoc publice nunciati, beneficiis eccleſiaſticis cenſemus poſſe privari.

Statuimus inſuper, & firmamus, quod aliqui clerici, vel laici noſtræ provinciæ, ad civitatem, ſeu terram non debeant perſonaliter accedere in favorem interdictorum, quamdiu ſuppoſita fuerint interdicto, & ſuſtinuerint interdictum, propter ſui pontificis exulationem, vel bonorum

norum ejus omnium, seu majoris partis spoliationem, vel usurpationem: & quod aliquem, seu aliquos de civitate sic interdicta, non recipiant in domos proprias, sive loca, nisi forte pro commodo proprio eos recipiant. Delinquentes vero in aliquo præmissorum, postquam per diœcesanum proprium, vel ejus auctoritate, facta fuerit publicatio, & generalis admonitio super iis, ad participationem Divinorum, vel ad ingressum ecclesiæ nullatenus admittantur: & sæpissime sic interdicti, postquam moniti fuerint, per ecclesias publice nuncientur. Et ad instantiam ipsius exulantis quilibet antistes personas illas, de quibus exulanti videbitur, admoneat nominatim, quod illi civitati interdictæ, vel alicui ex ejus civibus, non præstent consilium, auxilium, vel favorem, vel participent cum eisdem. Quod si contra fecerint, ex nunc innodamus eos excommunicationis vinculo in his scriptis, & tamquam excommunicatos ex causa prædicta præcipimus per ecclesias publice nunciari, exulante hujusmodi requirente. Huic etiam adjicimus, quod si propter partialitatis rabiem, sive pestem tyrannicam, prælatum inferiorem alicujus ecclesiæ, vel canonicum ecclesiæ cathedralis, seu alterius collegiatæ sæcularis, exulare contigerit, sua culpa manifesta & notoria hoc minime faciente, aut auctoritate judicis competentis, quod capitulum & conventus ejusdem sæcularis, fructus & redditus dignitatis ipsius, vel præbendæ, exigere teneatur, & ipsi prælato aut canonico sic exulanti duas partes eorumdem reddituum, quos ex ipsa licite percipere consuevit, si redditus ipsos capitulum ipsum perceperit, vel major pars ejus, vel percipere poterit, sine difficultate assignent & exhibeant exulanti, singulis annis, quibus ipsum sic contigerit exulare. Capitula vero & conventus, quæ in iis, justo & manifesto impedimento cessante, difficultatem vel malitiam adhibuerint, ecclesiastico supponimus interdicto; nihilominus ipsos conveniri & teneri decernimus ad solutionem hujusmodi faciendam. Regularibus vero prælatis, provideatur de illis, juxta diœcesani proprii jussionem hujusmodi. In præmissis namque, & ipsorum cognitione, & exactione, & eorum occasione, procedi posse sancimus sine strepitu, & ordine judicii, & figura.

Effrenata cupiditas suis terminis non contenta, adeo quorumdam oculos excæcavit, quod non solum ad bona profana rapienda & occupanda, sed etiam ecclesiastica, manus extendere non formidant, quæ sunt ministrorum ecclesiarum & pauperum Christi usibus deputata. ANNO CHRISTI 1311.

Quapropter volentes ejus appetitus noxios refrenare, præsenti approbante concilio, statuimus tam provide quam consulte, quod qui de cætero ecclesiam aliquam, vel aliquem pium locum invaserit, vel occupaverit, seu occupatum detinuerit, vel aliquod prædium rusticum vel urbanum, seu quævis bona ecclesiastica, sive jura perpetua ad aliquem locum venerabilem pertinentia, vel ecclesiam aliquam seu pium locum spoliaverit, vel spoliatum detinuerit, aliquibus bonis immobilibus, sive juribus perpetuis, aut jurisdictione, districtu, vel honore alicujus castri, terræ, vel loci, seu communitatis, vel possessionis, decimas colligendi, levandi pedagia, seu eligendi, vel ecclesiæ providendi, aut census annuos percipiendi, excommunicationis sententiam ipso facto incurrat. Et si admonitus non destiterit, & integre non satisfecerit sine difficultate: ex nunc tam ipsum, quam ejus filios, & descendentes, usque ad quartam generationem, omnibus feudis, honoribus & beneficiis ecclesiasticis privamus perpetuo, & inhabiles reddimus ad beneficium ecclesiasticum obtinendum: statuentes electiones, provisiones, collationes, præsentationes, & quasvis postulationes, quas attentare contigerit, ad ecclesiasticum beneficium, de aliquo præmissorum, irritas & inanes; & eligentes, postulantes, & providentes, seu conferentes, potestate eligendi, providendi, conferendi, & postulandi, decernimus illa vice fore privatos, ad superiorem proximum devolvendum. Clericos vero qui alienum beneficium, seu dignitatem, vel ecclesiam occupaverint, vel detinuerint absque auctoritate judicis competentis, seu quemquam spoliaverint ejus beneficio, vel præbenda, superioris legitimi judicis non interveniente licentia, vel mandato, vel possessionem majoris partis bonorum ejusdem, ex nunc excommunicationis vinculo innodamus, & omnibus beneficiis, quæ intra nostram provinciam obtinuerint, privamus perpetuo, aliis libere conferendis: & si admoniti non destiterint, inhabiles judicamus ad aliqua beneficia ecclesiastica obtinenda, & gaudendum immunitate ecclesiastica, vel privilegio clericali. Universitatem autem, interdicti, & majores de ipsa universitate, excommunicationis sententias incurrere volumus ipso facto, si

ANNO CHRISTI 1311.

requisita ipsa universitas, vel ipsius rector, sive rectores, vel jurati, postquam eis de ipsa violentia, occupatione, seu spoliatione vel usurpatione, manifestum extiterit, non compulerint sine difficultate, aut compellere neglexerint hujusmodi occupatorem, invasorem, spoliatorem vel usurpatorem, ad rem occupatam, invasam, vel spoliatam & usurpatam, sive ut jurisdictio, sive quidquam jus aliud, libere dimittendam ipsi ecclesiæ, per eam pacifice possidendam. Si vero universitas ipsa, aut communitas, sive majores de ipsa universitate, vel ejus rector, aut dominus temporalis, hujusmodi occupationem seu invasionem, usurpationem vel spoliationem fecerint de aliquo præmissorum; consiliarios & majores ejusdem, ac rectorem seu rectores, in iis scriptis excommunicationis vinculo innodamus, & ipsam universitatem, & singulos de ipsa universitate, ecclesiastico supponimus interdicto: mandantes ipsas sententias per totam nostram provinciam sæpissime publicari, & illos excommunicatos & interdictos publice nunciari. Et si prædictas sententias excommunicationis & interdicti, ipsa universitas, consiliarii, & majores ejusdem, ultra sex menses sustinuerint, post denunciationem publice factam: ex nunc ipsos consiliarios, & majores, & eos per quos terra ipsa regeretur, ipsorumque filios & nepotes, inhabiles reddimus ad honores ecclesiasticos, & beneficia obtinenda: ipsosque feudis ecclesiasticis privamus perpetuo: & in obitu prohibemus aliquem clericum & presbyterum sepulturæ talium interesse, nisi primo integre fatisfecerit ecclesiæ taliter spoliatæ vel læsæ de damnis, interesse, & injuriis, & de omni quod perceperint, occupationis vel spoliationis aut usurpationis hujusmodi ratione. Et ad præmissorum cognitionem & executionem statuimus posse procedi, sine figura & ordine judicii, per quemlibet judicem competentem. Quæ omnia similiter obtinere volumus, & statuimus, contra illas personas, quæ ab uno anno citra invaserunt & occupaverunt ecclesiastica jura provinciæ Ravennatis, & hodie detinent invasa & occupata.

De excessibus laicorum blasphemantium Deum, vel sanctos.
Rubrica XXVII.

1. Petr. 3. Cum præcipiat apostolus, *Benedicentes nolite maledicere*, minus hoc considerant & attendunt, qui in Deum, beatam Virginem, & sanctos ejus, in blasphemiam ora impudica exolvunt. Statuimus igitur ad prædictorum impudentiam compescendam, quod quicumque hoc præsumpserit de cætero, ultra pœnam & pœnitentiam quæ talibus est per canones imponenda, & liminibus ecclesiæ arceatur per mensem: & si pluries correctus se non emendaverit, in morte denegetur sibi ecclesiastica sepultura, ut juxta propheticum oraculum, cum benedicentibus Deum consortium non habeat in eadem.

De pœna illorum, qui excommunicationem contemnunt.
Rubrica XXVIII.

Cum proprii pastoris sive judicis sententia sit timenda: hoc minus considerant & attendunt qui excommunicationis sententiam maxime contemnentes, in sua obstinata & pertinaci contumacia indurescunt, nec curant satisfactione præstita in commissis absolutionis beneficium impetrare. Volentes talium cancerato morbo succurrere medicamine salutari, statuimus, & perpetua stabilitate firmamus, quod quicumque de cætero excommunicationis, vel suspensionis, vel interdicti sententiam animo sustinuerit per annum indurato, etsi in morte beneficium absolutionis satisfactione præstita meruerit, nihilo minus tamen in pœnam contumaciæ ecclesiastica careat sepultura; salva illorum pœna qui pro hæresi vel ipsius suspicione arctius percelluntur, juxta canonicas sanctiones. Etiam propter hoc in pœnam centum solidorum denar. monetæ ipsius civitatis, cujus larem fovent, incurrant ipso facto.

De pœna adulterorum.
Rubrica XXIX.

Cum de matrimonio loquens dicat Apostolus, *Propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori suæ*: hoc minus recogitant & attendunt, qui propria temeritate, repulsis uxoribus, vel, quod est scelestius, ipsis retentis, superinducunt adulteras, & cum eisdem habitant impudice, in Domini institutoris matrimonii offensam, animarum suarum periculum, & fidelium scandalum, & maxime vicinorum. Ad quorum impudicam contumaciam radicitus extirpandam, statuimus, & perpetua stabilitate firmamus, quod nisi tales moniti seorsum per proprium sacerdotem, resi-

ANNO CHRISTI 1311.

resipuerint cum effectu, repulsis prorsus adulteris, ad denunciationem sacerdotis, vel parochialis prædicti, diœcesanus teneatur ex officio procedere contra eos per censuram ecclesiasticam, usque ad excommunicationis sententiam: quam si sustinuerint per mensem animo indurato, adulteris non repulsis, etsi in morte de prædictis satisfecerint cum effectu, nihilo minus tamen in ipsorum contemptum & pœnam ecclesiastica careant sepultura. Per hoc tamen non intelligatur eis permissum, quod tenere possint focarias, etiam solutas: illud rememorantes quod scriptum est: *Fornicatores & adulteros judicabit Dominus*: sed contra tales ad arbitrium ordinarii procedatur.

eb. 13.

De eleemosynarum largitione, Rubrica XXX.

Sal. 40. *Luc. 11.*

Cum, juxta Prophetam, *Beatus qui intelligit super egenum & pauperem*, & Dominus dicat in evangelio, *Date eleemosynam, & omnia munda erunt*, & bona ecclesiarum sint pauperum: statuimus quod de cætero, & prout sæpius & melius poterit, fiant juxta possibilitatem, eleemosynæ generales per episcopos & capitula cathedralium ecclesiarum: & abbates seu conventus monasteriorum habentium sufficientes redditus ad ea. Et quilibet etiam episcopus, secundum suum beneplacitum & possibilitatem, quotidie in prandium reficiat aliquos pauperes. Et ut pauperibus verecundis valeat provideri, in quolibet quarterio vel sexterio cujuslibet civitatis, & aliis insignibus locis nostræ provinciæ, quolibet anno eligantur quatuor vel sex, sicut videbitur episcopis esse sufficiens, catholici & devoti & honorabiles viri, qui quæstam requirant pro eleemosyna hujusmodi pauperibus facienda; & dividant, prout discretioni eorum videbitur expedire. Et quicumque laboraverit vel dederit eleemosynam secundum sui possibilitatem, pro hoc ei indulgentia quadraginta dierum conceditur per hoc concilium illa die; si vere fuerit pœnitens & confessus.

Cum Dominus, tamquam pretiosius, in ultimis discipulis suis dixerit: *Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis*: & ex guerris amissio & perditio animarum & corporum, & consumptio bonorum, ac odia, scandala & crimina innumerabilia oriantur: statuimus quod, quotiescumque inter aliquas civitates provinciæ Ravennatis verisimile videatur discordiam oriri, duo de provincia episcopi cum ordinario conveniant, quos ordinarius duxerit requirendos, in loco & ubi tutius & commodius ad tractandum convenire possit, de compositione, si commode fieri possit. Et si eis per octo dies ad plus laborantibus, non videretur quod possent proficere, significetur coepiscopis per provinciam, quod donec discordia hujusmodi durabit, dicatur collecta pro pace: & quicumque pro eis laboraret & oraret, si foret vere pœnitens & confessus, quadraginta dies de injunctis sibi pœnitentiis relaxentur præsentis concilii auctoritate.

ANNO CHRISTI 1311.

De testamento. Rubrica XXXI.

Quoniam deficientium voluntates pro legibus sunt observandæ, & executores testamentorum ultimas deficientium voluntates exequi negligunt, in grave animarum ipsarum periculum: statuimus quod notarii, qui testamentum, seu quamlibet ultimam voluntatem vel schedulam ad piam causam scripserunt, eam infra mensem episcopo ordinario, vel ejus vicario præsentent, & assignent, & tradant; alioquin sententiam excommunicationis incurrant: ita quod de cætero fides instrumentis per eum confectis non adhibeatur. Et executores post legitimum tempus, hoc est annum, nisi fuerint executi, ulterius se non possint intromittere, sed episcopi ordinarii ea exequantur: & nihilo minus tales de cætero sint inhabiles ad executiones alias suscipiendas, ut in eo quod deliquerunt, puniantur.

De salariis & solutionibus scripturarum. Rubrica XXXII.

Item cum indebitæ exactiones a notariis & sigilliferis dominorum episcoporum taxentur & moderentur in omnibus, præsertim in ordinationibus: ut ultra duos venetos non possint accipere pro scriptura, charta, schedula, cera & sigillo, nec aliis quam in ipsis habent facere; nec gravent ultra in aliis actis, videlicet citationibus & edictis, monitionibus, & aliis scripturis, sed cum taxatione & moderatione dominorum episcoporum restringantur & taxentur. Et si querela super hoc remedium præbuerit, ipse notarius officialis suspendatur in dicta curia episcopali, usque ad aliud concilium provinciale, ab officio suo.

Lectæ

ANNO CHRISTI 1311.

Lectæ & publicatæ fuerunt supraſcriptæ conſtitutiones, ſtatuta & ordinamenta in choro majoris eccleſiæ Ravennatis, & ordinatæ & firmatæ in concilio provinciali memorato, præſentibus Dei gratia dominis Huberto Bononienſi, * H. R. M. Cervienſi, & P. Foropopilienſi, & fratre venerabili electo Faventino, & præſentibus procuratoribus, videlicet dominorum P. Parmenſis, R. Forlivienſis, L. Cæſenatenſis, fratrum, P. Comaclenſis, I. Adrienſis, & V. Saxenatenſis, epiſcoporum ſuffraganeorum, abſentium, &c. R. archidiacono, & Joanne Andrea præpoſito, Nicolao presbytero cardinale, & Guidone Boninſegna, Thomaſio Cambio, & Benedicto, cantoribus eccleſiæ Ravennatis, præſentibus pluribus abbatibus, & aliis teſtibus, ad hæc convocatis: anno Domini 1311, indict. 9. die lunæ 21. menſis Junii.

* *Hoc eſt*, Henrico, Regienſi, Matthæo Cervienſi. H.

Lectæ & publicatæ & pronunciatæ fuerunt ſupraſcriptæ conſtitutiones, ſtatuta & ordinamenta in epiſcopali palatio Mutinenſi per venerabilem patrem Bonadanum, Dei gratia epiſcopum Mutinenſem, in plena ſynodo cleri civitatis Mutinenſis, in præſentia venerandorum & reverendorum virorum dominorum Jacobi abbatis monaſterii ſancti Petri, Bonincontri archipresbyteri eccleſiæ Mutinenſis, Barnabei & Jacobi canonicorum dictæ Mutinenſis eccleſiæ, Jacobi prioris ſanctæ Trinitatis, Simonis prioris de Gena, fratris Benedictini prioris ſanctæ Catharinæ, Lanfranci, archidiaconi de Salicето, Jacobi presbyteri eccleſiæ ſancti Barnabei, presbyteri Joannis eccleſiæ ſanctæ Agathæ, presbyteri Ritii eccleſiæ ſancti Michaelis, presbyteri Joannis eccleſiæ ſancti Marci, presbyteri Bartholomæi eccleſiæ ſancti Georgii, & cæterorum capellanorum civitatis Mutinæ, & Burgorum, & aliorum prælatorum, presbyterorum, & clericorum eccleſiarum civitatis & diœceſis Mutinæ, & præſentibus teſtibus vocatis & rogatis domino presbytero Rodulpho beneficiato in eccleſia Mutinenſi, Petro de Florano & Geminiano manſionariis eccleſiæ Mutinenſis prædictæ, Gerardino de Boſchettis, Guillelmo de Prolixina, Lanfranco de Petrazanis, & aliis, in 1311., indict. 9. die Veneris, decimo intrante menſe Septembris.

ANNO CHRIS 1311.

Ex Rerum Italic. Scriptoribus T. 9.

SYNODUS PROVINCIALIS
PERGAMI HABITA A CASTONO, SIVE CASSONO
MEDIOLANI ARCHIEPISCOPO

Anno 1311. Ex manuſcripto Codice Bibliothecæ Ambroſianæ.

IN SYNODUM PROVINCIALEM

Habitam ſub Caſtono archiepiſcopo præfatio Ludovici Antonii Muratorii.

DEdi in præcedente Tomo VIII. Synodum Provincialem, Mediolani ab Ottone Vicecomite Archiepiſcopo celebratam. Alteram nunc Lector accipiat habitam ab ejuſdem Urbis Archiepiſcopo Caſtono Turriano, decurrente Anno 1311. Equidem ſemper dubius fui, num *Caſſonus*, an *Caſtonus* appellandus ſit Archiepiſcopus iſte. *Caſſonum* vulgo appellare conſueverunt; neque a vero abhorret, nomen ſive agnomen hoc in nomen converſum, primo ei attributum, atque ab eo ſuſceptum, quum iis temporibus *Muſca Turrianus*, *Butironus Bonacoſſa*, *Maſtinus Scaliger*, aliaque hujuſmodi in uſu forent. Sed ſimul veri videtur ſimile, proprium ei nomen inditum fuiſſe *Caſtonum*, nunc *Gaſtone*, & poſtea corruptum; homini enim e Gallia originem ducenti Gallicum hoc nomen rectius convenit. Hanc autem Synodum legebam ego olim in MSto Codice X. 395. Bibliothecæ Ambroſianæ, atque inde exſcriptam conſueta ſua humanitate Vir Clariſſ. Joſeph Antonius Saxius, eidem Bibliothecæ Præfectus, ad me miſit, in commune commodum evulgandam. Poſſunt & iſta non minus ad Eccleſiaſticam, quam ad Secularem eorum temporum eruditionem aliquid conferre. Quod potiſſimum animadvertas velim, cap. 2. de honeſtate, ac habitu Clericorum, vetantur Clerici deferre *veſtes virgulatas*, hoc eſt variis coloribus infectas, & veluti quibuſdam virgis in longum vel in latum continuatis diſtinctas, *Vergato* ab Italica Lingua tunc uſitatum ea ſignificatione in antiquis libris occurrit, & a Vocabularii Furfuracei Collectoribus adferuntur etiam verba Summæ Piſanellæ in Italicum converſæ, quæ ita ſe habent: *E qualunque Cherico uſa veſtimento vergato, ovvero partito, pubblicamente ſenza cagione*. Ubi vides, idem veſtium genus in Clericis improbari. Vetantur itidem in eadem Synodo *veſtes de catabriato*, quas e Græcia adductas opinor, & ex ſerico confectas. Ughellius Tom. VII. Ital. Sacr. pag. 1275. primæ edit. Chartam refert, ubi memorantur *quatuor ſyndones de ſeta, quarum una eſt de . . . . alia de catablattio*; nempe ex ſerico purpurei coloris. Fortaſſis & heic ſcribendum eſt de *catablatto*. Præterea interdicuntur veſtes *de medietate*, *vel liſtatæ*. Dubitare cogor, num ſcribendum heic ſit *dimidiatæ*, ut indicentur veſtes non ad talos, ſed ad genu tantum dimiſſæ. *Liſtatæ* autem erant, quarum panno addebantur faſciolæ ſeu inſtitæ coloris a veſte diverſi, quales nunc intuemur in veſtimentis paribus eorum, qui Principi aut Magnatibus famulantur, *ſtaffieri* appellari; immo & ab ipſis divitibus adhibentur, panno ſuperpoſitis faſciolis ex ſerico & argento: Additur in Synodo: *vel frixis* (deeſſe opinor *cum*) *aut maſpilis argenteis, vel de metallo aliquo*. Vocabulo *frixorum* idem ſignificatur, quod Italice *fregio*, ideſt limbus, a Latino, ſeu ut rectius loquar a Græco, *Phrygio*, nunc *guarnizione*. Quid vero *maſpili* fuerint, edocere nos poſſunt Conſtitutiones Joannis Archiepiſcopi Nicoſienſis Anni 1320. cap. 4. apud Du-Cangium in Gloſſar. Latin. Hæc ille de Canonicis ſtatuit: *Ut nullus extra domum ſuam portet guarnachiam de ante ſciſſam, ſeu apertam per terram: nec maſpilos de argento ſeu auro, niſi de panno tantum aut oſſe*. Ergo voce hac deſignantur globuli illi, quibus ante pectus utraque pars veſtium conjungitur, atque conſtringitur. *Bottoni* nos appellamus. Quod etiam in Rubr. penult. ſtatuitur, ſcilicet nulli Canonicorum aut Prælatorum licere deferre *caputium ad formam, ſicut vulgariter dicitur, ſupra caput, ſed circa collum, vel poſt collum, & biretum ſupra capita*; pertinet ad dignoſcendos eorum temporum mores; quum adhuc cernamus adhiberi caputia a ſacris Præſulibus, quibus tamen capita cooperire non ſolent. Reliqua ad eruditionem ſpectantia per ſe colliget Lector. Nunc autem ſubdere opportunum duco quæ ad me de hac Synodo perſcripſit Doctiſſimus Saxius in Epiſtola ſequenti.

Clariſſimo ac doctiſſimo Viro

LUDOVICO ANTONIO MURATORIO

JOSEPH ANTONIUS SAXIUS

Bibliothecæ Ambroſianæ Præfectus
S. P. D.

„ EN alterum amoris & obſequii erga te mei argumentum, Concilium nempe hactenus typis ignotum (niſi „ illud ediderit Cæſar Specianus a me fruſtra quæſitus) quod „ anno 1311. ex univerſa provincia coactum, Pergami ce„ lebravit Archiepiſcopus noſter Caſtonus, ſeu Caſſonus Tur„ rianus. Obtigit ei ſacrum in hac Metropoli Urbe regimen „ difficillimis illis temporibus, quibus Nobilium, ac Popu„ larium inteſtinis diſſidiis convulſa afflictaque jam Civitas, „ novo inſuper malo laborabat, alterno videlicet pugnaci „ ſtudio partium, hinc Eccleſiæ Romanæ, inde Imperio fa„ ventium, quo univerſa pene ſcindebatur Italia, & Guel„ phæ, ac Ghibellinæ factionis, infauſtum in hiſtoriis no„ men ſortitum fuit. Poſtremæ hujus acerrimum propugnato„ rem

ANNO CHRISTI 1311.

„ rem habebat Urbs noſtra Matthæum Vicecomitem, virum
„ opibus, potentia, & animo clarum; atque a Propatruo
„ ſuo Ottone Archiepiſcopo, partim vi, partim auctorita-
„ te, in Patria Principem conſtitutum, ſed vario ita fortu-
„ næ ludo exagitatum, ut nunc in apicem ſublatus late po-
„ pulis jura indiceret, nunc in imum dejectus, hominum
„ quoque conſpectum erubeſceret, ac privatam exulem vi-
„ tam in agreſti domo pudori præferret. Ex adverſo ſtabat
„ Guido Turrianus Guelphæ partis, quæ in finitimis urbi-
„ bus potior jam erat, non tam affecta, quam patronus,
„ utpote qui genere ſpectabilis, & populi Mediolanenſis fa-
„ vore ſubnixus, florentiſſimæ hujus ditionis imperium tene-
„ bat. Hinc perpetuæ ſimultates inter clariſſimas haſce Fa-
„ milias, quæ tum antiquis odiis, tum mutua Mediolanenſis
„ Principatus invidia vehementius ſuccenſæ, adeo Civium a-
„ nimos ſibi invicem partiebantur, ac colligabant, ut facile
„ in bellicos tumultus exardeſcerent, miſeramque hanc Ur-
„ bem cædibus, rapinis, incendiiſque ſubverterent. Nec a
„ communis iofortunii improba lege immunem fecit Caſto-
„ num ipſum Turrianum Archiepiſcopalis ſuæ dignitatis re-
„ verentia; cum enim a Pontificio Legato Bononiæ agente
„ evocatus foret ad bellum contra Venetos inferendum pro
„ Ferrarienſis Urbis obſidione ſolvenda, eo profectus cum
„ valida militum manu, rem impigre adeo geſſit, ut fracto
„ ab auxiliaribus copiis Veneto exercitu, victoria Pontificiis
„ ex integro ceſſerit: ſed redux in Patriam infenſum ſibi
„ perſenſit conſanguineum ſuum Guidonem Turrianum, fal-
„ ſa proditionis ſuſpicione furentem, ac ſi Præſul ille in
„ ſuſcepto itinere fœdus cum hoſtibus iniiſſet, turbulentaque
„ conſilia de imperio Mediolanenſi eidem eripiendo ſecreto
„ agitaſſet. Quo circa miſſi ex improviſo milites, qui pro-
„ hibitum Archiepiſcopali palatio excedere Antiſtitem, ibi-
„ dem veluti in carcere detinerent; ejuſdem fratres in vin-
„ cula ad longinquas arces abducti; nec ceſſatum a direptio-
„ ne, & injuriis, donec per amicos Proceres compoſitis diſ-
„ ſidiis, extra Mediolanenſis imperii fines Archiepiſcopus
„ ablegaretur. In hac perturbatiſſima rerum conditione qui
„ foret Eccleſiaſticæ diſciplinæ cultus, quæve Sacrorum Ca-
„ nonum obſervantia metiri quilibet poteſt, cum nec Præ-
„ ſuli ipſi parceretur, Clamavit quidem e longinquo, Eccle-
„ ſiæ ac juris ſui ſtrenuus defenſor Caſtonus, inflicta per Le-
„ gatum Apoſtolicum ſacri anathematis pœna in Eccleſiaſti-
„ cæ immunitatis violatores; ſed quis ex tanto remedio pro-
„ ventus, cum nemo eſſet, qui imperanti Turriano indictæ
„ cenſuræ feralem libellum auderet objicere, atque interim
„ ſcelere triumphante effrenis ubique debaccharetur licentia?
„ Adfuit tandem opportunus Imperatoris Henrici Luxembur-
„ gici in hanc Urbem adventus; depreſſo ſiquidem Guidone,
„ coactoque ad pacis fœdera cum Matthæo Vicecomite jam
„ ad priſtinam dignitatem reviviſcente, Caſtonus quoque Ar-
„ chiepiſcopus, auctor præcipuus accelerandæ Cæſareæ in I-
„ taliam expeditionis, non tam ab exilio revocatus; ſed in
„ jura etiam ſplendoremque antiquum ſacri muneris ſui eſt
„ reſtitutus. Hinc ſolemni peracta celebritate, qua in Tem-
„ plo S. Ambroſii VIII. Idus Januarias anni MCCCXI. ferrea
„ Corona Henricum redimiverat, profectoque Romam ver-
„ ſus Cæſare, in id totus incubuit, ut concuſſam præterita
„ calamitate Eccleſiam in primævum decus aſſereret, & de-
„ turpatos Cleri mores ad ſanctioris diſcipliñæ leges compo-
„ neret. Accitis itaque Pergamum ex univerſa Provincia E-
„ piſcopis, III. Nonas Julias anni ejuſdem, in Eccleſia S.
„ Bartholomæi Synodum habuit, in qua unanimi ſacri cœ-
„ tus conſenſu decreta condidit, quæ ad Te in præſens re-
„ mitto, quæve ſummam ubique Paſtoralem ſollicitudinem
„ ſpirant, cum malis omnibus occurratur, quibus tunc infi-
„ ci gregem ſuum dolens conſpexerat, propulſata longius hæ-
„ reſi, indicta caſtigatiore Clericorum vita, reſtituto Ec-
„ cleſiis cultu, vindicata denique a laicorum rapinis probriſ-
„ que bonorum ac perſonarum Deo additarum immunitate.
„ Quod tamen peculiari adnotatione dignum mihi videtur,
„ id eſt, collig ex hoc Concilio, quod intactus adhuc in
„ Metropoli noſtra mos ille priſcus vigeret, ut Regulares fa-
„ miliæ ordinario jure Epiſcopis ſubjicerentur. Clariſſimus
„ enim Thomaſſi ius in aureo opere *De antiqua, & nova Eccleſiæ diſciplina* parte prima lib. III. cap. XXVIII. teſti-
„ monia congerens ad hanc firmandam ſuperiorum temporum
„ praxim, non ultra ſeculum decimum tertium progreditur.
„ At in Mediolanenſi provincia ſubſequente etiam ſeculo per-
„ duraſſe docet hæc Synodus, in qua non modo de cele-
„ brando conventuali Sacro, Divinis peragendis Officiis, ho-
„ neſtoque habitu gerendo in *Regularium* æque ac *Secula-
„ rium Collegiatis Eccleſiis*, de inviolato ſervando Monaſte-
„ riorum, ac reliqui Cleri patrimonio, prædiiſque, ſtatutis
„ pœnis indiſcriminatim decernitur, ſed ea etiam indicun-
„ tur, quæ interiorem Clauſtri diſciplinam ſpectant. Præ-
„ ſertim enim peculiari Rubrica, ut *cuiuslibet Monaſterii domus, & Eccleſiæ Regularis Collegiatæ Prælatus perſonaliter per ſe ipſum, aut per alium cum ſuis Fratribus, & Conventus cum eo, & quælibet Abbatiſſa, Prioriſſa, vel Miniſtra loci religioſi, ubi Abbatiſſa non fuerit, cum ſuis Monialibus, & Sororibus bis ad minus in ſeptimana tempore Quadrageſimæ, & Adventus, reliquo vero tempore ſaltem ſemel in hebdomada pro culpis, & exceſſibus Capitulum in loco de ito celebrare ſtudeant conventualiter* &c. In Prælatos vero, ſeu Prælatas provinciæ id negligentes, aut ſubditos contumaces, per Antiſtitem, vel ejus Curiam *fore acriter procedendum* jubet, atque *interim voces eorum dormitare* declarat. Serius itaque in Eccleſia noſtra inolevîſſe privilegia exemptionis Regularium credendum eſt. Cætera, auibus provide e Concilium hoc ſtuder, nequiſſimam temporum illorum conditionem reſpiciunt, cum fervens undique inimicarum partium odium in turpes adeo conſpirationes erumperet, ut nec tuti in Sede ſua eſſent Antiſtites, nec annuis Eccleſiaſtici ſui cenſus redditibus frui libere poſſent. Quocirca frequens hic legitur excommunicationis atque interdicti ſententia, qua tam improbum nefas intentantes feriuntur. An vero coercendæ ſacrilegæ hujuſmodi licentiæ ſatis id fuerit, Tu in hiſtoriis noſtris apprime verſatus luculenter noveris. Caſtonus ſiquidem ipſe non multo poſt de occupatis a Matthæo Vicecomite quamplurimis Terris, Arcibuſque Archiepiſcopalis ditionis conqueri debuit, ejuſque caput publice prolata ſententia ſacris diris devovere, ut Corius narrat, ac demum invaleſcentibus in dies turbis, ſolum vertere coactus eſt, tamdiu in exilio agens, quouſque abdicata Mediolanenſi infula a Joanne XXII. Aquilejenſis Patriarcha renunciaretur.

Cur autem Caſtonus Archiepiſcopus in Pergamenſi, ſeu Bergomenſi, ut præſens vocabulum eſt, Urbe Provinciale hanc Synodum celebrandam curaverit, id fortaſſe in cauſſa eſſe potuit, quod nondum Mediolani in tuto res eſſent a Turrianorum inſidiis, qui acceptæ injuriæ impatientes, & primam adhuc fortunam animo occupantes nova undique moliebantur, nullumque non lapidem movebant, Corio teſte, ut primævo ſplendori reſtituerentur. Pergamenſis vero Civitas extra tumultus periculum videri poterat, cum receptis in fidem iis populis ab Henrico Imperatore ejuſdem Urbis Præſes inſtitutus foret Lodriſius Vicecomes.

Hæc occaſione hujus Synodi proferenda cenſui, Lectori potius de rebus noſtris minime conſcio, quam Tibi Viro Eruditiſſimo ſcribens. Utinam vero primum ejuſdem exemplar, quod in Archiepiſcopalibus Archivis ſervatum olim meminoriæ ſproditum reperi, nanciſci in præſens licuiſſet! Quandoquidem autem mihi eadem diligenter ſcruranti minime oblatum eſt, non ingratum Litterariæ Reipublicæ reor ex Ambroſianæ Bibliothecæ apographo illam deprompere, præcipue cum ejuſdem mentionem apud neminem Scriptorum Patriæ noſtræ repererim, hoc unice dolens, ſubſcriptiones Epiſcoporum in ipſo deſiderari. Tu interim laborem hunc meum amice amplectere, meque, ut facis, amare perge. Vale.

SYNODUS PROVINCIALIS

Habita ab Archiepiſcopo Caſtono Anno MCCCXI.

IN nomine Domini, Amen. Radjo Sacræ Scripturæ militantis Eccleſiæ illuſtriſſimus illuſtrator ad Timotheum diſcipulum ſuum ſcribit: *Prædica verbum, inſta opportune, importune argue, obſecra, increpa, in omni patientia, & doctrina, pen hæc inducens & excitans Epiſcopalibus gubernaculis præſidentes, qui Apoſtolorum in ipſa Eccleſia typum gerunt ad executionem ſui officii Paſtoralis, ut doctrinis, monitionibus, & correctionibus erga ſubditos cura ſedula inſiſtentes, remedium ſalutare adhibeant, ne parati ad præcipitium prolabantur, & ut prolapſi reſipiſcant a vitiis ad virtutes. Quod quidem remedium ut plurimum adhibetur novorum editione jurium, monitiones & prohibitiones continentium, pœnaſque condignas imponentium tranſgreſſionibus eorumdem, necnon declaratione plerumque, & additione antiquorum.* Sane nos Caſtonus Dei & Apoſtolicæ Sedis gratia Sanctæ Mediolanenſis Eccleſiæ Archiepiſcopus, qui Mediolanenſis Provinciæ jure Metropolito Divina providentia præſidemus, ipſius Apoſtoli monitis ſive juſſionibus prædictis ſalubribus adhærentes, ad correctionem morum, animarum ſalutem, Eccleſiarum profectum, & tuitionem Eccleſiaſticæ libertatis, conſtitutiones quaſdam, proviſiones, & ordinationes ſalubres, univerſalem ſtatum ipſius Provinciæ contingentes, cum conſilio Venerandorum Patrum Dominorum Epiſcoporum noſtrorum Mediolanenſis Eccleſiæ Suffraganeorum, & noſtri Provincialis Concilii, ac exiſtentium in eodem diſpoſuimus, intendimus edere tam provide, quam conſulte,

ipſaſ-

ANNO CHRISTI 1311.

ipsaſque in ipso Concilio publicare, ac edimus, & publice promulgamus, quibusdam additis, & mutatis, pleriſque vero dubiis declaratis, & ſuperfluis reſecatis ex conſtitutionibus in Conciliis Provincialibus per noſtros prædeceſſores hactenus publicatis, prout varietati, & circumſtantiis temporum, & perſonarum novimus expedire, & conſtitutiones, & proviſiones infraſcriptas, & in hoc Concilio promulgandas ſub pœnis contentis in illis decrevimus, & præcipimus de cetero per noſtram Civitatem & Diœceſim, & Provinciam Mediolanenſem, & degentes in illis inviolabiliter obſervari.

RUBRICA PRIMA.

De Officialibus faciendis per Epiſcopos contra Hæreticos, & de convocando eos, & alios pro officio Hæreticæ pravitatis.

PRimo namque circa Hæreticorum exterminium totis viribus intendentes, & ad propagationem Fidei Orthodoxæ conſulte providemus & ſalubriter præſentis approbatione Concilii ordinamus, quod ſinguli Diœceſani noſtræ Mediolanenſis Provinciæ ad exterminandos Hæreticos credentes, receptatores, defenſores, & fautores eorum de ſuis Civitatibus, & Diœceſibus, per ſe & officiales ſuos invigilent, & inſiſtant ſollicite & attente per ſingulas eorum Parochias annis ſingulis ſæpius, ut expedire viderint, inquirentes ſolerter, an fama ſit in illis aliquos ex hujuſmodi peſtiferis habitare, & contra nominatos, vel inventos, ut jus exegerit, procedentes, & ut in Officio inquiſitionis Hæreticæ pravitatis liberius, & ſecurius procedatur, ſtatuimus, præſenti Concilio approbante, quod tam in civitate Mediolanenſi, quam in aliis Mediolanenſis Provinciæ, per Archipræſules, & Antiſtites ſingulos earumdem, aut per illorum vice gerentes, ipſis exiſtentibus in remotis, eligantur, & aſſumantur, conſideratis qualitate, & magnitudine Civitatis, & ipſarum perſonarum, aliqui viri, multi vel pauci, ſecundum Diœceſani arbitrium, Catholici & Fideles ex habitantibus aſſidue in eadem in perſecutores hujuſmodi peſtilentium perſonarum ad coadjuvandum Inquiſitionis Officium Hæreticæ pravitatis per ipſos Antiſtites continue exercendum, qui Diœceſano Archipræſuli ſeu Antiſtiti, & ejus Vicario circa ipſum Officium cum armis aſſiſtant, vadant, & redeant ad perſonas ipſas inſequendas, capiendas, deducendas, & retinendas juxta ejuſdem Diœceſani, ſeu Vicarii juſſionem, quotiens, & quandocumque fuerint requiſiti, qui etiam jurent hæc omnia & ſingula, ipſumque Officium viriliter & fideliter exercere, & in illo dolum non committere, neque fraudem, ipſoſque ad hæc electos, & aſſumptos, aut ipſorum aliquem præcipimus non debere, nec poſſe per aliquam perſonam Eccleſiaſticam vel Secularem, aut univerſitatem, ſive collegium in aliquo impediri directe, vel indirecte, vel aliqualiter prohiberi, propter quod impedimentum vel prohibitionem ipſi Officio non poſſint aſſidue ſupereſſe, & ipſi Diœceſano ſuper hoc aſſiſtere requiſiti, vel propter quod eis commiſſa vel injungenda, aut injuncta ſuper his valeant retardari. Perſonas vero cujuſcumque dignitatis, vel conditionis extiterint attentantes, & contra aliquod præmiſſorum, ſcilicet impediendo directe, vel indirecte, vel prohibendo ſeu differre faciendo, ut ſuperius prohibetur, ſi admoniti legitime per ipſum Diœceſanum, vel Vicarium non deſtiterint, & quod fecerint, non revocaverint cum effectu, excommunicationis vinculo, auctoritate præſentis Concilii innodamus, eaſque ut hæreticorum fautores haberi decernimus, & impedimentum præſtantes Officio hæreticæ pravitatis. Huic etiam adjicimus ſanctioni, ut omnes & ſinguli, tam nobiles, quam populares, cujuſcumque dignitatis fuerint, ſive ſtatus; nec non Clerici, & Prælati, quotieſcumque & quandocumque per Diœceſanum proprium, aut ejus Vicarium fuerint legitime requiſiti pro conſilio, auxilio, & favore ſibi exhibendo in favorem Officii hæreticæ pravitatis, vel contra Hæreticos credentes, receptatores, fautores, vel defenſores eorum, aut contra ſuſpectos de hæreſi, vel pro contingentibus ipſum negotium, ſeu in aſſiſtendo eiſdem, vel ipſos aſſociando, in præmiſſis obediant, & intendant monitionibus requiſitionibus, & præceptis. Quoslibet vero, qui dicta præmiſſa, vel aliquod præmiſſorum, qui legitime requiſiti ſe exhibuerint difficiles, vel rebelles, juſto, & manifeſto, & neceſſario impedimento ceſſante, ex nunc, præſenti Concilio approbante, excommunicationis vinculo decernimus ſubjacere, de qua ſi ſatisfaciendo legitime poſtea moniti, ſecundum arbitrium Diœceſani proprii, vel ejus Vicarii juxta modum culpæ ſatisfacere forte contempſerint, ipſos ut fautores, & defenſores Hæreticorum decernimus reputandos, & contra eos tamquam contra fautores hæreticorum fore per juris remedia procedendum; ad præmiſſorum quoque cognitionem & executionem procedi poſſe ſancimus, ſine ſtrepitu judicii & figura per ipſum Diœceſanum, vel ejus Vicarium generalem, ſeu per alium Judicem competentem.

RUB. II.

De honeſtate & habitu Clericorum, & ne ſe immiſceant Secularibus.

CIrca honeſtatem, & Clericorum habitum ſalubriter providemus, quod omnes & ſinguli Clerici ac perſonæ Eccleſiaſticæ Mediolanenſis Provinciæ, Civitatis, & Diœceſis, tam præſentis temporis, quam futuri tonſuram & habitum deferant Clericales ordini ſuo, & ſtatui competentes, veſtes virgulatas, ſeu de catabriato, de medietate, vel liſtatas, vel frixis, aut maſpilis argenteis, vel de metallo aliquo, aut veſtem ſuperiorem a ſummo uſque deorſum totaliter ſciſſam ante, ſeu inſulam de ſeta, ſive ſerico more laicali minime deferentes. Deprehenſos vero in aliquo crimine, vel exceſſu enormi in habitu laicali publice incedentes, ex nunc pronunciamus, ut Clericos ſeu perſonas Eccleſiaſticas, non teneri Curiam Eccleſiaſticam in ipſo crimine defenſare. Clericus vero ſeu quævis perſona Eccleſiaſtica mercationibus & negotiationibus, ut negotiator publicus ſe immiſcens, illaſque in perſona propria exercens publice, Divinis Officiis prætermiſſis, vel alias ut laicus communiter ſe gerens, in ſuis bonis patrimonialibus, non gaudeat interim privilegio Clericali, nec ut Clericum in enormibus, dum in his excedit, teneatur Eccleſia defenſare, cognitione tantum ſuper hoc præcedente, quam ad Judicem Eccleſiaſticum decernimus pertinere, non procedatur contra talem ſeu tales Clericos per Curiam Secularem,

ANNO CHRISTI 1311.

rem, ſed ſuperſedendum interim decernimus A omni proceſſui contra eos, alioquin in quoſcumque Vicarios, Rectores, Poteſtates, ſeculares Judices, & quoſcumque eorum miniſtros & executores Civitatis, Diœceſis, & Provinciæ Mediolanenſis contrarium facientes excommunicationis ſententiam promulgamus, præſenti conſtitutione ſancimus, quod aliquis Clericus, ſive Eccleſiaſtica perſona abſque Diœceſani ſui licentia officium publicum vel officialitatem alicujus ſecularis rectoris, ſeu Communitatis, ſeu Univerſitatis, Civitatis, Burgi, Caſtri, Loci, aut Parochiæ, ſeu Villæ in ſeculari Curia exercere, vel ſuſcipere de cetero non præſumat, ſcilicet Conſulatus, Tabellionatus, Gaſtaldiæ, Campariæ, Vicariatus, Vicedomi- B natus, vel quovis alio nomine appelletur, ſeu Eccleſiaſticis Officiis derelictis, vel Clericali poſtpoſita honeſtate ad cavalcatas, vel ſtipendia, ſeu ſeculares exercitus, & maxime non coactus cum armis publice ut laicus accedere, & ſe talium immiſcere cœtibus non præſumat, niſi in caſibus a jure permiſſis. Delinquentem vero in aliquo præmiſſorum, aliquibus talibus ſe immiſcentem excommunicationis ſententia innodamus; hanc vero pœnam ad alios, qui aſſumpſerint arma cum aliquibus laicis pro ſuis juribus aut alicujus Eccleſiæ propriæ, ſeu pro ſui defenſione inſultum expectantes, ſeu de licentia ſui Antiſtitis, vel ejus Vicarii volumus non extendi.

RUB. III.

De armis non portandis, ludis vitandis, & aliis non damnificandis.

ATtendentes quod privilegium Clericale non debet eſſe alicui cum fiducia delinquendi, ſtatuimus, & firmamus, quod nullus Clericus, ſeu perſona Eccleſiaſtica in domibus Eccleſiæ, vel alibi ludum vel biſcaziam retineat taxillorum, aut patiatur per aliquem retineri, vel publicas mulieres exponentes pro quæſtu publice corpus ſuum, aut arma deferre præſumat per civitatem aliquam, aut ſuburbia adjacentia D civitati, vel loca, in quibus habent domicilium, abſque Antiſtitis, vel ejus Vicarii proprii licentia ſpeciali; niſi ad villam, vel poſſeſſionem vadens, vel rediens ab eiſdem, ſeu quemquam damnificare præſumat, vel violenter rebus ſuis, vel poſſeſſione aliqua alium ſpoliare, delinquentem vero in aliquo caſuum prædictorum per Antiſtitem proprium, ſeu Vicarium ejus in tanta ſumma pecuniæ, & dummodo non ad pœnam ſanguinis, ſtatuimus condemnandum, ipſi Antiſtiti pro ejus arbitrio perſolvenda, & in pios uſus convertenda, in quanta, & eo modo, quo damnaretur & puniretur, ſeu condemnari poſſet per illius civitatis Curiam ſecularem laicus ſic excedens, non ta- E men per hoc intelligimus privandi tales beneficiis Eccleſiaſticis, & carceribus detinendi, & alias puniendi adimere Diœceſanis propriis poteſtatem, & Vicariis eorumdem, ſi eis videbitur expedire.

RUB. IV.

ANNO CHRISTI 1311.

Quod Clerici non ſint tutores vel curatores laicorum, nec patiantur conveniri coram Judice Seculari.

INviolabiliter ordinamus, quod nulla perſona Eccleſiaſtica, niſi in caſibus a jure permiſſis fidejuſſoris, vel procuratoris officium exerceat, ſeu tutoris, vel curatoris alicujus laici in Curia Seculari, abſque Diœceſani, vel ejus Vicarii licentia, nec quemquam debentem gaudere Eccleſiaſtico privilegio, vel Clericali, conveniat ſeu trahat, vel trahi procuret ſuper aliquo ad examen Judicis Secularis; trahens vero contra canonicas ſanctiones, & Imperiales conſtitutiones a jure ſuo cadat, judicatumque non teneat, & Judex ſit ex tunc judicandi poteſtate privatus; exercentem vero aliquod officium prædictorum contra conſtitutionem præſentem in centum ſolidos Papienſes decernimus condemnandum, in pios uſus ad arbitrium Ordinarii condemnandos.

RUB. V.

De celebratione Divinorum, & habitu habendo in ipſa.

CPRovidemus inſuper & ſancimus, quod in qualibet Eccleſia Collegiata tam regulari, quam ſeculari civitatis & diœceſis, ac provinciæ Mediolanenſis, in qua plures Clerici, ſeu Monachi, vel Canonici reſidebunt, Miſſa conventualis, juſto impedimento ceſſante, prout dici convenerit, hora debita, diebus ſingulis in cantu, ſeu nota conventualiter celebretur, nec non Officia matutinalia, & veſpertina, quodque ad illa, & ceteras horas Canonicas, quas inibi præcipimus conventualiter celebrari, ſeculares Clerici, & Prælati conveniant cum ſuperpelliceis ſeu cappis; Religioſi vero in habitu ſuæ Regulæ competenti. In Eccleſiis vero Cathedralibus ipſis horis diurnis, & Miſſarum ſolemniis interſint, aut diſcooperto capite, aut cum biretis in capite, ad modum laicorum capucia non habentes. Rectores quoque Parochialium Eccleſiarum non Collegiatarum diebus feſtivis, & ſæpe in ſeptimana per ſe vel per alios, ubi per ſe non poſſunt, celebrare Miſſarum ſolemnia non omittant, & Parochianis ſuis in caſibus a jure conceſſis, & cum expedierit, miniſtrare Eccleſiaſtica Sacramenta. Delinquentes vero, vel negligentes in præmiſſis per locorum Ordinarios puniantur. Irrefragabiliter ordinamus, quod in qualibet Eccleſia noſtræ civitatis, & diœceſis, ac provinciæ Mediolanenſis habente Parochiam Corpus Chriſti pro infirmis, Chriſma, & Oleum Sanctum, renovandum annuatim, ſub clavi & firma cuſtodia, & in vaſe, ſeu loco nitido non aſportando de facili, aſſidue habeantur. Delinquentes vero vel negligentes in aliquo præmiſſorum per Ordinarium proprium, vel ejus Curiam in ſolidos quadraginta Papienſes vice qualibet condemnentur ad pios uſus ad arbitrium Judicis convertendos. Inſuper aqua benedicta quotidie habeatur omni die Dominica renovanda.

ANNO CHRISTI 1311.

RUB. VI.

De mulieribus, & filiis illegitimis non retinendis secum, vel concubinis.

SUper continentia per Clericos obſervanda provide ordinamus, quod nullus Clericorum regularium vel ſecularium civitatis, vel diœceſis, ſive provinciæ Mediolanenſis, beneficium Eccleſiaſticum obtinens, Vicarius aut Deputatus etiam in futurum, vel qui in Ordine ſacro fuerit conſtitutus, in domibus contiguis vel connexis Eccleſiæ, vel ſecum in eadem habitatione mulierem aliquam retineat ad inibi habitandum, niſi forte mulier illa fuerit non ſuſpecta, vel in quarto gradu conſanguinitatis, vel affinitatis illi conjuncta, ſeu converſa quinquagenaria, vel deinceps. Delinquentem vero in hæc in libras decem Papienſes condemnamus in pios uſus ad Ordinarii arbitrium convertendas. Clericos quoque, ac Prælatos in quovis Ordine conſtitutos, qui beneficia Eccleſtica obtinent, aut etiam obtinebunt, ſi focarias ſeu concubinas retinuerint in domibus Eccleſiarum, vel alibi manifeſte, Eccleſiaſticis beneficiis per locorum Ordinarios, Canonica monitione præmiſſa, facienda, decrevimus perpetuo fore privatos, libere perſonis aliis conferendis, exceſſu ipſorum notorio vel infamia publica exiſtente; qui vero beneficium Eccleſiaſticum non obtinuerint per Eccleſiaſticam Curiam, dum habuerint publice concubinas, non teneatur Eccleſia defenſare, & alias per ipſam Curiam pœna pecuniaria, vel alia debita puniantur. Prælatum namque & Rectorem Eccleſiæ in libras decem Papienſes, inferiorem vero Clericum in libras quinque Papienſes condemnamus in pios uſus ad Ordinarii arbitrium diſpenſandas; qui filium illegitimum ſecum in eadem domo aſſidue, vel per octo dies permiſerit habitare, aut ſibi ad Altare aliquatenus miniſtrare.....

RUB. VII.

Quales debent eſſe promovendi ad dignitates, vel Eccleſias Parochiales.

QUamquam per Canones ſit proviſum, ne minus idonei ad beneficia Eccleſiaſtica aſſumantur, id tamen minus bene ſervatur in pluribus Eccleſiis, & a multis. Idcirco præſenti conſtitutione ſancimus, quod nullus eligatur de cetero, vel inſtituatur, quomodolibet aſſumatur ad aliquam dignitatem alicujus Eccleſiæ Collegiatæ ſecularis, vel regularis intra Civitatem, vel Diœceſim, ſeu Provinciam noſtras ſitæ, qui non fuerit de legitimo matrimonio procreatus, & non attigerit viceſimum quintum annum, vel niſi forte ſuper his in caſu diſpenſabili prius cum eo fuerit diſpenſatum, vel talis extiterit, qui bene legat, conſtruat, & loqui litteraliter noverit competenter. Ad regimen quoque Parochialis Eccleſiæ nullus aliquatenus aſſumatur, niſi bene legere noverit, & cantare, vel ſaltem legere & conſtruere concedenter, in cantu aliqualiter informatus, & non attingens viceſimum quintum annum. Electio vero, collatio, inſtitutio, & confirmatio, ſeu præſentatio a perſonis Eccleſiaſticis facta, quas contra hæc in aliquo præmiſſorum contigerit attentari, ex nunc ſint irritæ, & inanes, & electores, præſentatores, proviſores, confirmatores, & inſtituentes ſint illa vice præſentis conſtitutionis auctoritate præſentandi, eligendi, providendi, confirmandi, & inſtituendi poteſtate privati, & ad ſuperiorem proximum ſit ipſa poteſtas totaliter devoluta ipſo facto. Confirmatoribus & inſtitutoribus ac proviſoribus temerariis, per loci Ordinarium pœna debita puniendis.

ANNO CHRISTI 1311.

RUB. VIII.

De non recipiendo aliquem in Canonicum, beneficio non vacante.

PRædeceſſorum noſtrorum veſtigiis inhærentes ſtatuimus, & firmamus, quod alicujus Secularis Eccleſiæ Collegiatæ, & non Collegiatæ noſtræ Civitatis, & Diœceſis, vel Provinciæ Capitulum, ſeu Prælatus, Canonici, vel Clerici ſive Rector nullum, quantumcumque idoneum, ſine licentia Diœceſani proprii, vel auctoritate Sedis Apoſtolicæ, ſeu Legatorum ejuſdem recipiant, eligant, vel admittant in ſuum, vel ipſius Eccleſiæ Canonicum vel Conclericum vel Confratrem ibi, beneficio non vacante, nec beneficium, ſeu præbendam vel Capellaniam aliquam ex redditibus vel bonis ſeu juribus ejuſdem Eccleſiæ de novo creare præſumant, ipſius Diœceſani licentia non obtenta, vel unam præbendam in duas dividere; quicquid enim contra præmiſſa, vel aliquod præmiſſorum contigerit attentari, ex nunc præſenti conſtitutione decernimus irritum, & inane, & dantes, & accipientes etiam, licet in aliqua ſui parte, ex nunc in his ſcriptis excommunicationis vinculo innodamus.

RUB. IX.

Quod nullus beneficium aſſumat ſine Canonica inſtitutione.

CUm Eccleſiaſtica beneficia non debeant ſine Canonica inſtitutione detineri, ſtatuto præſenti ſalubriter providemus, quod nullus per violentiam vel ſimoniam, aut alias, ſine inſtitutione Canonica, vel per minas, ſeu per metum aliquibus inferendos, per ſe, vel per alium ad dignitatem, vel perſonatum, ſeu aliquod beneficium Eccleſiaſticum, qualecumque fuerit, intra noſtram Civitatem, vel Diœceſim, ſen Provinciam, patiatur vel conſentiat tacite, vel expreſſe, ſe eligi, vel inſtitui, aut aſſumi quomodolibet, vel admitti, aut jura & redditus, ſive bona, ſeu viventis beneficium, qui non renunciaverit illi ſponte & legitime, aut privatus illo non fuerit per ſententiam legitimam hominis, ſive juris apprehendere vel occupare ſeu ſibi uſurpare, aut illius bona, vel redditus quovis titulo quæſito, vel colore præſumat de cetero Diœceſani proprii licentia non interveniente, vel expreſſo conſenſu. Quemcumque vero contra hæc attentantem in poſterum, in aliqua ſui parte, ex tunc in ipſo beneficio decernimus jus non habere; & ſi legitime admonitus per Diœceſanum proprium, vel etiam Vicarium, illud ex toto non dimiſerit libere, ad ipſum per ſe, vel per alium ſe non ingerendo ulterius ex nunc inhabilem judicamus ad quodvis aliud beneficium Eccleſiaſticum obtinendum; pœnis autem contra occupatores, invaſores, & uſurpatores bonorum Eccleſiaſticorum ſemper ſalvis.

RUB.

RUB. X.

De pœnis ſuſtinentium interdictum Eccleſiæ propter collectam non ſolutam.

PLerumque contingit, quod aliquæ Eccleſiæ tam Regulares, quam Seculares diu ſubjacent Eccleſiaſtico interdicto propter negligentiam aliquorum Clericorum recuſantium ſolvere partem ipſos contingentem, ſive ipſis impoſitam de collectis, procurationibus, honoribus, ſeu fodris, & ſic Eccleſiæ Divinis officiis defraudantur propter illorum malitiam, & non ſine Parochianorum ſcandalo, & jactura; quapropter omnes & ſingulos Clericos, & Prælatos tam Secularium, quam Regularium Eccleſiarum, ac Rectores, & Miniſtros Hoſpitalium, & Piorum Locorum noſtræ Provinciæ, Civitatis, & Diœceſis, propter quorum factum ſeu culpam, eo quod non ſolverint hujuſmodi portionem ipſorum ſingulos contingentem, ſeu eis impoſitam pro præbendis, vel portionibus, quas obtinent in eiſdem, & quos impoſſibilitas non excuſat, aut alia juſta cauſa, de qua intra duos menſes faciant plenam fidem, beneficiis, & rectoriis hujuſmodi privamus perpetuo, ſi admoniti legitime & peremtorie, ipſo interdicto durante, per Diœceſanum, vel ejus Vicarium, paſſi fuerint Eccleſias ipſas, ſeu Hoſpitalia, vel Pia Loca, ultra tres menſes poſt monitionem eamdem propter hæc Eccleſiaſtico interdicto ſubjacere, portionem ipſos contingentem ſive impoſitam ex ipſis collectis, ſeu fodris, vel oneribus non ſolventes: & hanc pœnam extendimus ad Prælatos, & Rectores Eccleſiarum non ſolventes pro ipſis Eccleſiis in totum, ubi ad ipſos pertinere talium ſolutio conſuevit, ſi ipſos juſta cauſa, ſive impoſſibilitas non excuſat, de qua infra duos menſes plenaria fiat fides, & ad illorum maſſarios & canevarios diſpenſatores reddituum, qui poteſtatem habuerint plenariam hæc ſolvendi; has quoque pœnas ad collectas hactenus impoſitas a tribus annis circa locum volumus vendicare. Illas etiam perſonas, quæ temeritate propria, Diœceſani, loci Ordinarii proprii, vel etiam Generalis Vicarii, ſeu Superioris ejuſdem in hoc caſu licentia non obtenta Clerum Civitatis, & Diœceſis, aut majores ejuſdem, vel majorem partem ipſius, vel eorum, ad præmiſſa præſumpſerint convocare, & convenientes ad talium perſonarum convocationem, excommunicationis vinculo decrevimus ſubjacere, cum ex talibus congregationibus conſpirationes, & colligationes ſæpe novimus evenire, ac de facto prorumpi ad multa, quæ ſcandalum pariunt, & periculum animabus, & locorum Ordinarii ex talibus condemnantur, & eadem Civitas videatur habere diverſa capita quaſi monſtrum.

RUB. XI.

De pœnis occupantium vel invadentium res Eccleſiaſticas, & ſpoliantium Eccleſias.

EFfrenata cupiditas, quæ in pleriſque adeo dominatur, quod contra vetita uſurpant & rapiunt aliena, nos vehementer impellit, ut ejus noxios appetitus, in quantum poſſumus, refrenemus. Ea propter ſanctione præſenti ordinamus ſalubriter, quod nulla perſona Secularis, vel Eccleſiaſtica, Univerſitas, ſeu Collegium aliqua bona aut jura ſeu res pretioſas, theſaurum, ſive juriſdictiones, aut honores, feuda, ſeu jus decimandi aut eligendi, ſeu præſentandi, aut beneficia conferendi, ſeu pedalia conferendi ad quemdam locum venerabilem noſtræ Civitatis, & Diœceſis, ſive Provinciæ Mediolanenſis, vel aliquam Epiſcopalem Menſam dictæ Provinciæ, quovis modo vel titulo pertinentes, aut Eccleſiam aliquam, ſeu Hoſpitale, vel alium Pium Locum uſurpare, vel invadere, ſeu occupare, aut rapere, vel occupata, ſeu uſurpata, rapta, vel invaſa detinere per ſe, vel per alium quovis modo præſumat, ſeu ſpoliare aliquem locum venerabilem dictæ Civitatis, aut Diœceſis, ſive Provinciæ Mediolanenſis ſive ad Menſam Archiepiſcopalem Mediolanenſem, vel ad aliquam Epiſcopalem Menſam dictæ Provinciæ, ſeu aliam Eccleſiam, poſſeſſione, vel quaſi alicujus prædictorum, ſeu juriſdictionum bonorum, jurium, vel bonorum prædictorum, vel poſſeſſione juris percipiendi aliquas penſiones, ſeu cenſus annuos, Decimas, vel affictus, ſive poſſeſſiones, vel quaſi eligendi, ſive aſſumendi Poteſtates, Conſules, vel alios Officiales alicujus terræ, burgi, caſtri, communantiæ, ſive loci, directe, aut etiam indirecte, vel ad ea quomodolibet dare auxilium, conſilium, vel favorem; ſingulares vero perſonas, cujuſcumque ſtatus vel conditionis extiterint, quæ attentaverint contra præmiſſa in aliquo per ſe, vel per alium, aut expreſſe conſenſerint, vel fecerint, ſeu mandaverint attentari, ex nunc excommunicationis in his ſcriptis vinculo innodamus, necnon perſonas illas, quæ conſuluerint, ſeu mandaverint, vel expreſſe conſenſerint quovis modo ſuo Paſtori, ſive Pontifici, vel alicui Eccleſiæ, ſive Clerico, Rectori, aut Pio Loco de præmiſſorum aliquo, aut ſuis bonis, vel prædictorum aliquorum fructibus aut redditibus non integre & libere reſponderi abſque auctoritate Judicis competentis, aut prohibuerint reſponderi; & ſi qui ex prædictis propter aliquod præmiſſorum alicubi denunciati, excommunicati excommunicationem eamdem, poſt ipſam denunciationem per ſex menſes animo ſuo tenuerint indurato, in pœnam ipſorum familiares eorum Eccleſiaſtico ſupponimus interdicto, mandantes eis Eccleſiarum aditum, & participationem Sacramentorum, & Divinorum etiam prohiberi, quouſque liquide apparuerit de abſolutione hujuſmodi tranſgreſſorum, & quod ipſa excommunicatione durante & interdicto, familiarium prædictorum denegetur eis tam ipſis principalibus, quam familiaribus in obitu ad aliorum terrorem, & ipſorum ruborem, Eccleſiaſtica ſepultura. Clerici vero ſine mandato Diœceſani proprii recipientes aliquem ex prædictis ad Eccleſiaſticam ſepulturam, vel qui interfuerint eidem, ipſo facto per tres menſes a Divinis Officiis ſunt ſuſpenſi. Inſuper, ſi aliqui Clerici contra hujuſmodi ſanctæ noſtræ conſtitutionis tenorem facere vel venire præſumpſerint occupando, vel invadendo ut ſupra, omnibus beneficiis, quæ infra noſtram Provinciam obtinent, eos, præſentis Concilii auctoritate, privamus. Si vero Laici extiterint, omnibus feudis intra noſtram Provinciam, jure patronatus, & honoribus, ab eis obtentis ab aliquibus Eccleſiis, vel Prælatis, ſeu aliis piis locis decrevimus fore perpetuo privatos. Univerſitates vero, communitates, & collegia, quæ contra præmiſſa attentaverint, vel expreſſe conſenſerint, vel

ANNO CHRISTI 1311.

ANNO CHRISTI 1311.

vel ſcienter attentari permiſerint in aliqua ſui parte, & jam facta cum effectu non prohibuerint infra decem dies, poſtquam venerint attentata, Eccleſiaſtico ſupponimus interdicto; & ſi ipſa univerſitas, vel majores ipſius, vel Rectores requiſiti per Diœceſanum, vel ejus Vicarium, legitime ſuper his ultra menſem attentata ipſa omiſerint effectualiter emendare, & in ſtatum priſtinum reducere, ſeu reduci facere cum effectu, ad arbitrium ipſius Diœceſani, Civitatem, ſive locum vel Burgum, in qua univerſitas ipſa deget, interdicto Eccleſiaſtico decrevimus ſubjacere, interdicto inviolabiliter obſervando, quam cito ipſe Diœceſanus per ſe, vel per alium publice proteſtatus fuerit ſe velle interdictum ipſum effectum habere, & amplius non ſuſpenſum, & illic vel Civitatibus, ſeu locis circumſtantibus, vel alibi, ubi commodius fieri poterit, hoc mandaverit publicari, ſed ante, & uſque ad ipſam publicationem ipſum interdictum manere decrevimus in ſuſpenſo. Illos quoque, qui temeritate propria plures etiam extra judicium requiſiti ſolvere contempſerint Archiepiſcopali vel Epiſcopali menſæ prædictæ, ſeu Eccleſiæ, Monaſterio, Conventui, Capitulo, vel alii pio loco, (modo) & tempore competenti, decimas, penſiones, cenſus, honores, diſtrictus, & juriſdictiones, vel præſtationes annuas, vel affictus, in quorum poſſeſſione pacifice percipiendi, ipſa menſa, vel Eccleſia, Monaſterium, Conventus, Capitulum, & pius locus ante requiſitionem ipſam erat, niſi juſta cauſa eos excuſaverit, de qua conſtet infra dies decem poſt ipſam requiſitionem Diœceſani, legitime ex nunc excommunicationis vinculo decrevimus innodatos. Ad prædictorum namque cognitionem, correctionem, & pœnarum executionem ſtatuimus, ex officio poſſe procedi de plano, & ſine ſtrepitu ordinis judiciarii & figura per quoſcumque Judices competentes.

ANNO CHR. 131

RUB. XII.

De pœnis conſpirantium contra ſuum Antiſtitem, vel conſentientum, ut in Sede eſſe non poſſit, vel expellatur.

QUamquam ad conjuratorum, & conſpiratorum nequitiam reprimendam multa per Canones ſint proviſa; ipſorum tamen verſutia nos cogit diverſa remedia adhibere contra illorum callida figmenta, quæ conantur quotidie invenire. Ea propter conſtitutione præſenti ſtatuentes irrefragabiliter prohibemus, quod aliqua perſona Eccleſiaſtica vel Secularis, aut univerſitas, ſive collegium, aut quivis noſtræ Mediolanenſis Civitatis, aut Diœceſis, ſive Provinciæ conjurationem, aſpirationem, colligationem, juramentum, ſeu obligationem, aut conſilium, vel tractatum facere vel inire præſumat in exterminium, vel perſecutionem, ſeu jacturam, vel mortem, aut expulſionem, captionem, vel derobationem, ſeu quietis vel ſtatus ſubverſionem Antiſtitis proprii, vel Paſtoris, aut quomodolibet conſentire, vel operam dare, quod inſultus fiat in eum, vel a Sede, ſeu Civitate propria temere expellatur, vel quidquam fiat, aut ordinetur, ſeu dicatur, propter quod Paſtor ipſe habeat formidare in civitate ipſa, vel ſua Diœceſi, ubi voluerit cum ſuis familiaribus reſidere, & juriſdictione ſua uti libere, & officio paſtorali, vel propter quod etiam Officiales ejus, ſive Vicarii, Vicariatum, & Officialitatem eis commiſſos non poſſint libere exercere, & quod communitas aliqua, ſeu univerſitas, conſilium, vel commune cujuſcumque Civitatis noſtræ Provinciæ, ſive Mediolanenſis, aut Diœceſis ejuſdem, non permittat quicquam dici vel fieri, nec patiatur per aliquos de ipſa univerſitate ſeu Civitate, vel Diœceſi, vel ejus Rectorem, ſeu Majores, nec dicat vel faciat, per ſe ipſam, propter quod ejus Antiſtites, aut Archipræſul non poſſint in ea Civitate & Diœceſi, ſive Sede propria reſidere ſecure, & ipſe, & ſui Officiales hac juriſdictione & officio uti libere, & in totum; ſingulares vero perſonas contra hæc attentantes in aliquo præmiſſorum, ſi Clerici fuerint, aut Eccleſiaſticæ perſonæ, ex nunc in his ſcriptis excommunicationis vinculo innodamus, & beneficiis Eccleſiaſticis, quæ intra noſtram Provinciam obtinuerint, privamus perpetuo, aliis libere conferendis, ipſoſque inhabiles reddimus ad quævis beneficia Eccleſiaſtica obtinenda; ſi vero Laici fuerint, eoſdem excommunicationis vinculo decrevimus ſubjacere, ipſoſque in obitu privantes ex nunc Eccleſiaſtica ſepultura, & Clericos, qui ſepulturæ talium interfuerint, ſuſpendimus a Divinis, ipſorum familiis, ſeu familiaribus, dicta excommunicatione durante, participatione Divinorum, & Sacramentorum interdicentes in pœnam hujuſmodi damnatorum: Civitatem autem, ejuſque ſuburbia, & ſingulares perſonas de ipſa Civitate & ſuburbiis, quæ per tres menſes permiſerint, aut paſſa fuerint Antiſtitem proprium exulare extra illam propter timorem, vel metum, ſeu minas aliquorum, vel alicujus de ipſa Civitate, vel Diœceſi, aut aliquorum reſidentium in eadem, ipſum Antiſtitem non revocaverint, ac ſibi plene non caverint, aut providerint, de ipſius & ſuorum familiarium ſecuritate, & indemnitate perſonarum & rerum, ac procuraverint cum effectu, ut in ipſa Civitate & Diœceſi, ut ſibi placuerit, poſſit morari libere & ſecure, & ſuum Officium exercere, & uti libere bonis ſuis, & omnes Vicarii & Procuratores in Civitate ipſa libere manere & ſecure, & ſua Officia plene exercere, & per ipſam Diœceſim, ubi eis expedierit, poſtquam iſte Antiſtes de iſta Civitate ſic exierit, & per ſuas litteras, ſive Nuncios in aliquibus Eccleſiis ipſius Civitatis vel Diœceſis ſeu Civitatum circumadjacentium aliquarum, vel per ſe ipſum, menſibus prædictis elapſis, publice proteſtatus fuerit, ſeu inſinuari fecerit, & proponi, quod in Civitate propria non audebat morari ſecure, niſi aliter ſibi caveatur, ex nunc generaliter ſupponimus Eccleſiaſtico interdicto, uſque ad ſatisfactionem condignam inviolabiliter obſervando. Supradictas vero ſententias & prolationes excommunicationum, interdicti ſtatuimus & ordinamus per omnes Civitates, & Diœceſes noſtræ Provinciæ ſæpiſſime & in pluribus Eccleſiis publicari per quoslibet Epiſcopos, ipſorumque Officiales aut ex parte ipſorum, & per quoſcumque Clericos & Prælatos, qui ſuper hæc ex parte ipſius Antiſtitis fuerint requiſiti. Inobedientes quoque ac rebelles ſuper his ab ingreſſu Eccleſiæ ſuſpendimus in his ſcriptis. Illos quoque, qui poſtquam excommunicati propter præmiſſorum aliquod fuerint publice nunciati, diſtulerint ultra annum ipſi Antiſtiti ſatisfacere de exceſſu, & abſolutionem etiam obtinere, ſuſpectos judicamus de hæretica pravitate, & tamquam (contra) ſuſ-

pectos

ANNO CHRISTI 1311.

pectos de hæresi ipso anno elapso fore per Ecclesiam procedendum: & si prædicta Civitas, sive universitas per annum in ipso scelere duxerit persistendum, omnes Clerici & Religiosi cujuscumque Ordinis, vel dignitatis, seu conditionis existant, in detestationem tanti facinoris completo dicto anno infra duos menses proximos post dictum annum exeant, sive egrediantur de eadem Civitate, & ejus districtu, & Diœcesi, illuc, usque ad satisfactionem condignam, nullatenus reversuri; alioquin ipso facto singuli prædicti Clerici, & Religiosi sententiam excommunicationis incurrant, nisi per Antistitem ipsum fuerit eis terminus prorogatus. Ad præmissorum quoque cognitionem, discussionem, & examinationem, de plano sine strepitu & figura judicii procedi posse decernimus per Diœcesanum proprium, & quemlibet Judicem competentem, præsenti Concilio approbante.

RUB. XIII.

De juramento præstando ab eo, qui inficiatur se Clericum detinere, vel rem Ecclesiasticam.

SÆpe contingit, quod aliqui calliditate utentes Clericos & personas Ecclesiasticas detentas per eos, vel ipsorum consilio vel mandato inficiatur se illos minime detinere, aut capi illos fecisse, vel bona, seu res Ecclesiasticas, quibus Clericum spoliarunt, se asserunt minime habuisse, cum super ipsorum Clericorum relaxatione, aut eorum restitutione per Judicem Ecclesiasticum admonentur; propter quod plerumque facti probatione deficiente de suo dolo, & inficiatione videntur commodum reportare: Ea propter ad hujusmodi malitias refrenandas statuimus, & firmamus, quod contra quoslibet Judices, & Rectores, ac personas quascumque tam Ecclesiasticas, quam seculares inficiantes se ipsos Clericos, & personas Ecclesiasticas ullatenus detinere, seu cepisse, vel res ipsas Ecclesiasticas minime habuisse, postquam hæc ab eis per Judicem Ecclesiasticum requirantur, aut damnum attulerint Ecclesiis, seu Clericis super ipsius emendatione requisiti, vel injuriam minime intulisse, per Curiam Ecclesiasticam, & per censuram Ecclesiasticam procedatur, ac si convicti & confessi essent super his, quæ inficiantur coram Judice competenti, si præstare voluerint sine dilatione ad arbitrium Ecclesiasticæ Curiæ solemniter & publice juramentum, quod Clericum illum, & personam Ecclesiasticam, aut rem Ecclesiæ, seu Clerici super cujus relaxatione, seu restitutione admonentur aut impetuntur, quod in suam fortiam non habent, nec habuerunt, & quod restituendi aliquam facultatem, seu quod damnum vel injuriam super qua impetuntur, per se, vel per alium nullatenus intulerunt, ipsoque juramento nequaquam obstante possit contra ipsum, & alium, qui Clericum & prædicta bona detinere dicatur, procedi per Ecclesiasticum Judicem, ac si ipsius juramentum præstitum non fuisset.

ANNO CHRISTI 1311.

RUB. XIV.

Quod excommunicatum per unum Episcopum, per omnes de Provincia denuncietur, & de pœnis inferentium minas excommunicatori, vel denunciatori.

QUanto excommunicationis vinculo innodati per plures Clericos nunciantur, & maxime in locis, quibus degunt vel traxerunt originem, tanto majori rubore confusi ad satisfactionem facilius inducuntur. Quapropter in præsenti Concilio inviolabiliter ordinamus, quod cujuslibet civitatis Antistes ejusque Vicarius nostræ Mediolanensis Provinciæ per litteras excommunicantis Pontificis, sive Diœcesani, excommunicatæ personæ aut officiales ejusdem super hoc humiliter requisitus omnes, & singulas personas excommunicationis vinculo innodatas & terras suppositas interdicto per sententiam vel constitutionem Præsulis ipsius, aut Vicarii requirentis seu Provincialis Concilii juxta ipsius requisitionem per Ecclesias propriæ Civitatis & Diœcesis sæpissime denunciari faciat excommunicatas personas, & terras, vel loca interdicto fore suppositas per ipsum requirentem, sive constitutionem, ubi magis viderit expedire, super quibus denunciandis excommunicatis & interdictis fuerit per ipsum excommunicatoris vel Judicis nunciandorum litteras requisitus in proprios subditos non obedientes ejus monitionibus super hæc censuram Ecclesiasticam exercendo, & quod cessari faciat a Divinis in illa Ecclesia & Parochia Civitatis propriæ vel Diœcesis, quamdiu ibi moram contraxerint illi excommunicati vel interdicti, de quibus denunciandis contigerit sibi scribi, si super hoc fuerit requisitus. Antistitem vero hæc recusantem ab ingressu Ecclesiæ, durante inobedientia sua, ejusque officialem in his tepidum & remissum a Divinis Officiis suspendimus in his scriptis. Quaslibet vero personas cujuscumque conditionis extiterint tam Ecclesiasticas, quam seculares, quæ impedierint vel prohibuerint minis, terroribus, vel aliquo alio modo illas personas excommunicatas publice nunciari fore loca alicui suppositæ Ecclesiastico interdicto, de quibus denunciandis, excommunicatis, vel interdictis per litteras alicujus Antistitis, vel Vicarii ejus mandari contigerit, aut ipsis excommunicatoribus vel denunciatoribus seu excommunicationes ipsas, vel interdictum servantibus in personis vel rebus, aut in consanguineos vel amicos illorum propter hæc injurias vel damna & molestias irrogaverint, vel consenserint irrogari, excommunicationis vinculo decernimus subjacere, a qua nullatenus absolvantur, nisi satisfecerint de tanta audacia & excessu, vel cautionem idoneam de satisfaciendo præstiterint juxta ipsius excommunicatoris arbitrium, nec tradantur Ecclesiasticæ sepulturæ, de qua satisfactione, & acquisitione, seu cautione apparere volumus publicum instrumentum ante absolutionem aut sepulturam ipsorum excommunicatorum hujusmodi præstandum. Illosque Clericos & Prælatos Civitatis, & Diœcesis, vel Provinciæ Mediolanensis, qui plures & per diversa dierum intervalla admoniti vel legitime requisiti per litteras patentes, vel Nuncios publicos & juratos proprii Diœcesani, vel ejus Vicarii denunciare ex parte ipsius juxta requisitiones ejusdem excommunicatas personas illas, super

ANNO CHRISTI 1311.

per quarum denunciatione, ut præmittitur, admoniti fuerint, excommunicationis vinculo decernimus ſubjacere. Ad præmiſſorum quoque cognitionem, & pœnarum executionem decernimus ex officio Judicum mero poſſe procedi de plano & ſine ſtrepitu ordinis judiciarii & figura.

RUB. XV.

De pœnis illorum, qui diu in excommunicatione permanſerunt,

QUoniam contemnere Petri claves, & excommunicationes diutius ſuſtinere non caret ſcrupulo hæreticæ pravitatis, ſanctione præſenti ſalubriter providemus ad hanc pertinaciam extirpandam, quæ intra noſtram Provinciam Mediolanenſem plurimum inolevit, quod de cetero nulla Eccleſiaſtica vel ſecularis perſona per annum unum excommunicationem majorem præſumat pertinaciter ſuſtinere, quamlibet vero perſonam Eccleſiaſticam, quæ per annum, poſtquam per Eccleſias aliquas, ſeu Eccleſiam excommunicata fuerit publice nunciata, excommunicationem latam in eam per ejus ordinarium Judicem, quæ non fuerit legitima appellatione ſuſpenſa animo ſuſtinuerit pertinaci, ipſam excommunicationem & publicationem protinus non ignorans, omnibus beneficiis Eccleſiaſticis, quæ intra ipſam pronunciationem obtinuerit, ſpolietur, aliis libere conferendis: laicum vero, ut de perſona Eccleſiaſtica præmiſimus, ipſam excommunicationis ſententiam ultra annum a die publicationis ejuſdem pertinaciter ſuſtinentem, decernimus fore ſuſpectum de hæretica pravitate, & tamquam contra ſuſpectum de hæreſi contra eum debere procedi per Eccleſiaſticum Judicem, & contra prædictas perſonas invocandum eſſe auxilium brachii ſecularis, ut eis per illud deputetur exilium, vel pœna corporalis, vel pecuniaria, citra ſanguinis effuſionem vel necem, per ſecularem Judicem infligatur juxta Eccleſiaſtici Judicis juſſionem, & ſi ad id faciendum Judex ipſe, vel Rector ſecularis inobediens fuerit vel rebellis, legitime requiſitus, ex nunc decernimus ipſo facto excommunicationis vinculo innodatum, ipſumque Judicem ſeu Rectorem ſecularem; illum etiam Clericum & Prælatum, qui ſuſpenſus non perpetuo, ſed ad tempus, vel uſque ad ſatisfactionem condignam a beneficio Eccleſiaſtico, ſeu adminiſtratione, vel fructuum perceptione per ſuum Diœceſanum Antiſtitem, vel ejus Vicarium, ſine alicujus conſtitutionis ejuſdem, vel Provincialis auctoritate ſe ad illam ſive illud ingeſſerit quoviſmodo, illa ſuſpenſione durante, ex nunc in libras decem Papienſes in uſus pios convertendas, Diœceſani proprii Curiæ condemnamus. Quam ſi ſolvere contempſerit, requiſitus legitime per eumdem, ſive ipſius Vicarium generalem, excommunicationis vinculo innodamus, a qua, niſi ſolverit & ſatisfecerit de contemptu, nullatenus abſolvatur, ad prædictorum namque cognitionem & executionem ſtatuimus poſſe procedi ſine ſtrepitu & figura ordinis judiciarii per Eccleſiaſticam Curiam ex officio ſuo mero.

RUB. XVI.

De pœnis illorum, qui ſecum ducunt armatos, vel arma portant contra inhibitionem ſpecialem eis factam ſuper hæc; & de pœnis eorum, qui inſultum faciunt contra Archipræſulem ſuum, vel ejus Vicarium.

PLerumque Clericorum & perſonarum Eccleſiaſticarum noſtræ Mediolanenſis Provinciæ, Civitatis, & Diœceſis, prout fore novimus manifeſtum, in delatione armorum aſſidue & publice contra monitiones generales, & conſtitutiones canonicas, & etiam Synodales in aliorum ſcandalum delectantur, nulla ſuper hæc petita licentia vel obtenta, & in comitiva ſeu caterva habenda quaſi aſſidue armatorum ad innocentes plurimos opprimendos; aliqui vero tam Clerici, quam laici in Prælatos proprios & Officiales Antiſtitis proprii & Paſtoris manus injicere gloriantur, & inſultum cum armis facere in eoſdem. Volentes igitur ſic effrenatis, ſic aſſiduis temeritatibus obviare, quaslibet perſonas Eccleſiaſticas, quæ publice arma detulerint, ſuper hæc monitæ nominatim, ſpecialiter & expreſſe, aut prohibitæ per Antiſtitem proprium, vel ejus Vicarium, vel alium ſuper hæc juriſdictionem habentem contra ipſam monitionem & prohibitionem ſpecialem ſecum catervam duxerint armatam, monitione hujuſmodi vilipenſa, ſeu tales ſibi aſſociaverint, ex nunc excommunicationis vinculo innodamus, & ſi excommunicati ſuper hæc legitime moniti de ipſa excommunicatione infra terminum eis præfixum ſatisfacere contempſerint, & abſolutionem etiam cum inſtantia petere, omni beneficio Eccleſiaſtico, quod infra noſtram Provinciam, Civitatem, & Diœceſim obtinuerint, privamus perpetuo, alii libere conferendo; Et nihilominus pro tanto exceſſu uſque ad ſatisfactionem condignam fore ſub fida cuſtodia decernimus detinendos. Diœceſani quoque & eorum Viceſgerentes in licentia exhibenda ſuper armis portandis, cum urgentem cauſam viderint, ſe exhibeant liberales, quoslibet vero tam laicos, quam Clericos noſtræ Provinciæ, Civitatis, & Diœceſis, qui in proprium Prælatum, aut Vicarium aliquem Archipræſulis, ſive Antiſtitis alicujus cum armis & fuſtibus manus injecerit violentas facto, conſilio, vel mandato, aut inſultum per ſe vel per alium fecerint in eumdem, vel inſidiam poſuerint, prædictorum aliquod attentando, ex nunc in his ſcriptis excommunicationis vinculo innodamus, &, ſi Clerici fuerint, ipſos decernimus fore privandos omnibus beneficiis Eccleſiaſticis, quæ intra noſtram Provinciam obtinent, ſeu etiam obtinebunt, ac decernentes per longum Epiſcopus eos gravari, carceri mancipari. Si autem extiterint laici, præter excommunicationem prædictam, omnibus feudis & honoribus eccleſiaſticis, & emolumentis eoſdem in pœnam eorum decernimus perpetuo fore privatos, & ſi univerſitas, ſeu præſidentes eiſdem, vel Rector, ſive Dominus Civitatis, vel loci, in cujus Civitate, vel diſtrictu, ſeu territorio prædictorum aliquod fuit perpetratum, requiſiti & moniti legitime per ipſum Antiſtitem, vel ejus Vicarium, ſeu Nuncios, vel litteras ejus, uſque ad ſatisfactionem condignam tranſgreſſores hujuſmodi cogere contempſerint, aut procedere contra eos tam Clericos in hac parte, invocato in hoc auxilio brachii ſæcularis, quam

lai-

ANNO CHRISTI 1311.

laicos juxta requisitionem Antistitis proprii, vel ejus Officialis, ex nunc elapso termino, seu terminis eisdem indultis ad facienda prædicta, Civitatem ipsam, ac locum, & suburbia Ecclesiastico supponimus interdicto, quod quidem interdictum, seu ipsam Civitatem sic fore suppositam interdicto prædicto ex causa prædicta, auctoritate præsentis Concilii, coram personis authenticis publice protestetur, & nunciari vel publicari facere Antistes proprius sine dilatione, vel ejus Vicarius teneatur, cujus interdicti effectum usque ad protestationem & publicationem, seu nunciationem prædictam, ac ipsum interdictum fore suspensos, & fore interim in suspenso, quod immediate post eamdem publicationem & protestationem inviolabiliter decernimus obfervandum.

R U B. XVII.

De electionibus non celebrandis, laicis existentibus intra locum, ubi celebratur electio.

MAgistra rerum efficax experientia manifestat, quod laici præsentes in electionum tractatu non permittunt eligentes plerumque habere liberum arbitrium eligendi, & eis incutientes timores inducunt ipsos ad eligendum personas, quas alias nullatenus nominarent. Quapropter, ut morbus iste tepescat, & impressiones hujusmodi evitentur, præsenti decreto salubriter ordinamus, quod, cum electio de aliquo Prælato alicujus Ecclesiæ regularis vel sæcularis, seu Monasterii, vel alterius pii loci Civitatis, vel Diœcesis, aut Provinciæ Mediolanensis debuerit celebrari, illi, ad quos spectat electio, qui voluerint, & potuerint interesse, die & hora ad eligendum præfixis, ad tractandum de electione, & ad eam celebrandam conveniant in aliquem locum ad hæc idoneum, & ante ipsum tractatum, & antequam ad hæc conveniant, omnes laicos de ipso loco, ejusque clausura licentient & expellant, & januis clausis, sive ostiis ipsius loci, nullis laicis præsentibus vel existentibus intra locum ipsum, uno vel duobus Notariis & testibus necessariis non suspectis duntaxat exceptis pro scripturis conficiendis, ad tractatum ipsum, & ad electionem procedant legitime, & non ante aliis laicis non existentibus in eodem loco, ubi maxime electio celebratur: electionem vero, quæ aliter celebrari contigerit, ex nunc decernimus nullam esse, & illos ex eligentibus in tota ipsa vacatione ab eligendi potestate suspensos, ad quorum instantiam electionis tempore, seu paulo ante laici ipsi devenerint ad minas aliquas alicui inferendas; ex electione quippe aliqua jus aliquod electo decernimus non acquiri, pro quo eligendo, dummodo non in fraudem, scilicet ut ipsius eligendi electio vitietur, alicui vel aliquibus minæ, vel terrores, seu injuriæ fuerint irrogatæ, vel pro quo eligendo armatorum multitudo, electionis tempore, accesserint ad locum, cui debet de Prælato idoneo provideri ad terrorem incutiendum illis, ad quos electio pertinebit, aut propter quem eligendum ejus agnati, vel amici minas intulerint eligentium consanguineis vel propinquis, laicos vero se in electionum tractatibus immiscentes contra præmissa, vel aliquod præmissorum, excommunicationis sententia innodamus, & ad præmissorum omnium cognitionem, & discussionem decernimus sine strepitu & figura judicii de plano posse procedi, & de his fidem facere præsumptiones legitimas, seu probabiles conjecturas: hanc etiam constitutionem ad omnes electiones, postulationes, & provisiones a personis Ecclesiasticis faciendas extendimus, & locum volumus sibi per omnia vendicare.

ANNO CHRISTI 1311.

R U B. XVIII.

De pœna convenientium Clericos coram Judice seculari.

PRæsentis constitutionis auctoritate firmamus, quod nulla universitas sæcularis, vel Ecclesiastica, sive persona aliqua sæcularis quemquam Clericum, sive personam Ecclesiasticam gaudere debentem privilegio Ecclesiastico, aut etiam Clericali, accuset vel denunciet seu notificet de aliquo crimine vel excessu, aut inquiri procuret, seu conveniat, vel conventum retineat super aliquo facto seu causa in Curia seculari, causa reconventionis a jure permissæ dumtaxat excepta, singulares vero personæ contra hæc attentantes in aliqua sui parte, si monitæ non destiterint & satisfecerint, excommunicentur; universitas vero, & loca ipsarum supponantur Ecclesiastico interdicto, & contra ipsorum familias, si expedierit, procedatur ad ingressum prohibendum. Quæ quidem excommunicatio vel interdictum minime relaxentur, postquam fuerint publicatæ, nisi prius tam parti quam Judici & Ecclesiæ de expensis, & ceteris fuerit integre satisfactum. Rectores vero & Judices sæculares, si moniti legitime per Ecclesiasticum Judicem, & per intervalla non destiterint a processu, & ipsum non fecerint cancellari; ex nunc decernimus excommunicationis vinculo subjacere.

R U B. XIX.

De criminibus inducentibus excommunicationem ipso facto.

ENormia crimina sunt pœnis gravioribus ferienda; ea propter constitutione præsenti sub ostentatione divini judicii prohibemus, super hæc admonitionem generalem publicam, & peremptoriam in præsenti nostro Provinciali Concilio facientes, quod aliqui, sive quisquam intra nostram Provinciam, Civitatem, vel Diœcesim, sponte homicidium facto, aut consilio, vel mandato, vel suggestione perpetrare de cetero non præsumat, aut malitiose in damnum cujusquam ignem apponere per se, vel per alium in alterius messes, Ecclesias, seu domum, seu dolose incendium committere, vel arsuram, aut Ecclesiam aliquam, sive ejus ostia, seu muros rumpere violenter, vel in ea sacrilegium perpetrare, seu deprædationem violentam facere, vel rapinam, aut permanere publice in adulterio, vel incestu, sive cum muliere professa regularem observantiam rem carnalem committere inhonestam, vel scienter in aliqua causa, sive in alterius præjudicium falsum testimonium proferre, vel falsum in Judicio in damnum cujusque scienter facere vel procurare, seu suadere, vel consulere fieri Sacramentum, aut falsum conficere vel confici facere instrumentum aut sigillum alienum falsare, sive litteras, vel falsari facere in dispendium alicujus, sive scienter falsis instrumentis uti in alterius damnum, sive litteris vel sigillis, vel quicquam dare alicui ad

come-

ANNO CHRISTI 1311.

comedendum, bibendum, vel potandum, aut quicquam aliud operari, propter quod non debeat concipi soboles, aut nasci, sive abortivum fieri, aut incantationes, sacrilegia, auguria, vel maleficia, quæ facturæ, sive præstigiæ vulgariter appellantur, vel invocationes dæmonum pro futuris vel jam commissis aliquibus præsciendis; contrafacientes in aliquo præmissorum ex nunc in his scriptis excommunicationis vinculo innodamus, necnon executores, seu fideicommissariorum decedentium, & ipsorum hæredes, qui ultra mensem post terminum sive terminos ab ipsis decedentibus constitutos, vel post obitum defunctorum intra menses novem, ubi terminus non fuerit a decedente appositus, distulerint solvere legata, vel judicata per ipsos decedentes ad pias causas, sive ad opera pietatis, vel consignare, ac solvere pœnitentiariis aut officialibus super hæc per singulos Antistites in suis Civitatibus nostræ Provinciæ deputatis, vel in posterum deputandis ea, quæ pro male ablatis, incertis, vel ipsorum restitutione legari seu relinqui contigerit in futurum, vel hactenus sunt legata, a die publicationis præsentis intra legatis ipsis novem mensibus numerandis. Decernentes, quod ipsorum executorum ultra dictum tempus negligentium & hæredum defectus & negligentia in solvendis, & distribuendis prædictis, per ipsos Antistites suppleantur. Nihilominus contra ipsos fideicommissarios, & hæredes, & ipsos Pontifices, & eorum officiales, ut prædicta solvantur compulsione omnimoda adhibenda, cum invocatione, si opus fuerit, brachii secularis. Statuimus quoque in præmissis, & ad cognitionem & agnitionem prædictorum posse procedi sine strepitu & figura judiciarii ordinis ex officio mero per singulos Pontifices, & Vicarios eorumdem: sub excommunicationis pœna mandantes constitutionem præsentem, seu ejus substantiam, & effectum per Parochiales Ecclesias Civitatis nostræ, Provinciæ, & Diœcesis in locis populosis ab ipsarum Prælatis & Rectoribus singulis annis coram suis Parochianis pluries publicari.

R U B. XX.

De juribus & jurisdictionibus Archiepiscopalibus, & Episcopalibus, & aliarum Ecclesiarum & Monasteriorum non minuendis.

INdemnitatibus tam Mediolanensis Ecclesiæ & Archiepiscopalis mensæ, quam aliarum Ecclesiarum Cathedralium, & Episcopalium, & aliarum Ecclesiarum, Monasteriorum, & aliorum piorum locorum, mensarum Mediolanensis provinciæ, illarumqae bonorum & jurium providere volentes, præsentis approbatione Concilii statuimus, & mandamus, quod nulla Universitas, Communitas, & Collegium Secularis vel Ecclesiastica, aliquam Villam, Communitatem, Castrum, Burgum, Terram, vel Locum, ipsi Archiepiscopatui, vel alicui Antistiti, vel alicui Ecclesiæ, Monasterio, sive loco pio provinciæ prædictæ, quoad jurisdictionem Episcopalem, vel honorem, & districtum subjectam, vel suppositam quovis modo, aut ejus subditos, vel prædictorum locorum, vel fideles, seu districtuales, vel in cujus subjectione, vel quasi possessione existat, rebellare, vel subtrahere a subjectione vel obedientia consueta quovis modo præsumat, aut juribus Archiepiscopalibus, vel Pontificalibus, seu alicui ex præ-

A libatis Ecclesiis, sive mensis in juribus quovis modo, quoad proprietatem vel possessionem pertinentibus in tali Terra, Loco, Castro, vel Villa ad aliquem ex eisdem per se, vel per alios in aliquo derogare publice vel occulte, aut molestiam irrogare, seu novitates aliquas vel statuta, ordinamenta, præcepta, vel mandata facere, vel fieri consentire in præjudicium ipsius Archiepiscopalis mensæ, vel alterius prædictorum, seu jurium, aut consuetudinum, aut possessionum illarum, sive dare directe vel indirecte, publice vel occulte auxilium, consilium, vel favorem; singulares vero personas contra hæc attentantes tam Clericorum, quam Laicorum in aliqua sui parte exnunc excommunica-

B tionis vinculo innodamus; &, si Clerici fuerint, omnibus beneficiis, bonis, dignitatibus, & juribus Ecclesiasticis, quæ obtinuerint infra nostram provinciam, decernimus perpetuo fore privandos, aliis libere conferendis. Si vero Laici fuerint, omnibus feudis, jure patrimoniatus, juribus, & honoribus, quæ ab Ecclesiis obtinuerint, privamus perpetuo, ad ipsas Ecclesias, a quibus illa obtinebant, libere devolvendis, vel per eas aliis conferendis, ipsosque, nisi prius satisfecerint, privamus Ecclesiastica sepultura; si autem universitates fuerint facientes contra prædicta in aliquo præmissorum, vel major pars ipsarum universitatum, seu Rectores illarum, ex nunc loca & terras illarum decer-

C nimus subjacere Ecclesiastico interdicto, quod interdictum plenum decernimus sortiri effectum, & inviolabiliter observandum, quam cito Archiepiscopali mensæ præsidens, vel antistes alius, ad quem prædicta pertinent per suas patentes litteras fuerit publice protestatus, & publicari fecerit seu nunciari per alias Ecclesias publice civitatem, terram, seu locum ex causis prædictis, vel ipsarum altera, ex vigore decreti præsentis fore suppositam Ecclesiastico interdicto, & esse inviolabiliter observandum: ante vero, & usque ad publicationem & protestationem prædictas ipsum interdictum quoad effectum suspensum esse decernimus, & manere totaliter in suspenso. Ad præmissorum autem co-

D gnitionem & definitionem procedi volumus contra prædictos sine strepitu judicii, & figura.

R U B. XXI.

De appellationibus & citationibus clandestinis.

APpellationes etiam aliquas & causas legitimas continentes ab alicujus Judicis, Officialis Ecclesiastici, vel Prælati mandato, sententia, vel processu quisque per se, vel per alium, non interponant clandestine vel latenter, sed appellare desiderans, Judicem requirat instanter, loco & tempore competenti procurans pro juribus, quod ad eum copia appellationis

E perveniat, vel ad ejus familiares, ubi Judicis vel Prælati copia haberi nequiverit, quibus ipsam appellationem tradet in scriptis. Notarius vero, qui a positione ipsius appellationis debuerit conficere instrumentum, responsionem, quam ad illam Judex ipse, vel Prælatus fecerit, immediate scribere teneatur post ipsam appellationem, & scribat ante appositionem signi sui, ita quod ipsius Notarii signum sit post ipsam responsionem, & non ante in instrumento de ipsa appellaione conficiendo per eum, si super hæc jussus fuerit ab ipso Judice vel Prælato. Notarium vero hæc recusantem, vel non ob-

ser-

ANNO CHRISTI 1311.

servantem, & interponentes appellationes, eisque dantes super his expressum consilium, vel favorem contra præmissa, necnon citationes latenter vel clandestine, seu fraudulenter fieri procurantes, ut non possint ad citandi notitiam pervenire in præjudicium aliquorum, in his scriptis excommunicationis vinculo innodamus. Instrumenta contra hæc contenta & citationes decernentes penitus non valere.

B U B. XXII.

De regularibus raro convenientibus ad suscipiendas capitulariter disciplinas.

IN plerisque Religiosis domibus, sive locis abolendæ consuetudinis perversitas inolevit, ut degentes in eis vix quater in anno conveniant ad Capitulum ad suscipiendas pro culpis & excessibus secundum regularem observantiam disciplinas. Ea propter præsenti constitutione statuimus, quod cujuslibet Monasterii domus, & Ecclesiæ Regularis Collegiatæ Prælatus personaliter per se ipsum, aut per alium cum suis Fratribus & conventu, & ipsi cum eo, & quælibet Abbatissa, Priorissa, vel Ministra loci Religiosi, ubi Abbatissa non fuerit, cum suis Monialibus & Sororibus, bis ad minus in septimana, tempore Quadragesimæ, & Adventus, reliquo vero tempore, saltem semel in hebdomada, pro culpis & excessibus Capitulum in loco debito celebrare studeant conventualiter, & tenere, in quo revelatio, & discussio juxta Regulam fiat excessuum & culparum, & disciplinarum impositio pro eisdem, in quo Prælatus seu Tenens vices loco ejus disciplinas imponat, & non alibi, ac pœnitentias salutares in illis imponendis modum debitum non excedens; illi vero, vel illæ, quibus ibi disciplinæ hujusmodi imponentur, eas sine murmuratione suscipiant, & devote adimpleant, alioquin eis disciplinæ hujusmodi duplicentur, &, si ipsas omnino suscipere vel adimplere contempserint, Antistiti proprio, vel ejus Vicario talium pertinacia ex parte ipsius Prælati, vel Prælatæ, quam citius esse poterit, nuncietur. Prælatos namque Regulares, & Prælatas nostræ Provinciæ in his in aliqua sui parte sæpius excedentes, vel tepidos, vel remissos, contra eos, tamquam contra negligentes in officio suo, per ipsum Antistitem, vel ejus Curiam decernimus, & contra subditos delinquentes in præmissis, tamquam contra inobedientes & protervos fore acriter procedendum. Et nihilominus eos sic permanentes usque ad satisfactionem condignam ad aliquos communes tractatus sui Capituli, vel conventus, sicut electiones, receptiones & similia, tam spiritualium, quam temporalium decernimus minime admittendos, & voces eorum interim dormitare.

R U B. XXIII.

De male ablatis incertis non disponendis sine licentia Diœcesani proprii.

COnsiderantes, quod plerique manus extendunt minus licite ad ea, quæ non pertinent ad eosdem, suæ potestatis terminis non contenti, statuimus & sancimus in præsenti Concilio super hæc, personas quascumque Religiosas Ecclesiasticas, & etiam Laicales publice & peremptorie admonentes, quod de cetero aliqua male ablata incerta, de quibus ignoratur, vel ignorabitur, quibus sit restitutio facienda, per se vel alios non distribuant, vel dispensent, sive mandent vel procurent, vel consentiant per aliquem dispensari, aut illa sibi approprient, vel usurpent, sive pro ipsorum male ablatorum restitutione legata sint hactenus, vel in posterum relinquentur, absque Archiepiscopalis, vel Antistitis proprii, seu ejus Vicarii in spiritualibus, aut alterius super hæc per ipsum Antistitem deputati expressa licentia, & consensu. Clericos vero Religiosos, & Seculares, qui excesserint in præmissis, ab ingressu Ecclesiarum & celebratione Missarum suspendimus in his scriptis. Laicos vero, qui contra hæc excesserint, usque ad satisfactionem condignam decernimus non admittendos ad Ecclesiastica Sacramenta, nec ad auditionem seu participationem etiam Divinorum.

R U B. XXIV.

De cautione recipienda ab usurario pro restitutione usurarum, & a quibus debet recipi.

USurarum voraginem utriusque testamenti pagina reprobatam, infra totam nostram Provinciam, Civitatem, & Diœcesim deprimere cupientes, decernimus, & declaramus constitutione præsenti, omnes & singulos usurarios manifestos, quousque de usuris, prout patiuntur facultates eorum, plenarie satisfecerint, vel de satisfaciendo pro suarum juribus facultatum idoneam præstiterint cautionem, fore privatos communione Altaris & Ecclesiastica sepultura, & ipsorum oblationes recipi non debere, ipsosque non debere absolvi per aliquem, & testamenta, quæ fecerint, non valere, sed esse irrita ipso jure; omnes etiam Religiosos & alios Clericos, qui hujusmodi usurariis communionem Altaris, ideſt Corpus vel Sanguinem Christi tradiderint, aut eorum oblationes receperint, seu eos ad Ecclesiasticam admiserint sepulturam, fore suspensos ab executione officii proprii Ecclesiastici, donec satisfecerint juxta Diœcesani proprii arbitrium. Decernimus quoque pœnæ hujusmodi subjacere omnes Religiosos, & Clericos, qui tales usurarios absolverint, aut ad Altaris communionem admiserint sive testamentis, aut sepulturæ interfuerint eorumdem, aut eos receperint ad eamdem, satisfactione plenaria non præmissa, vel non præstita de satisfaciendo idonea cautione: Tabelliones etiam de mutuis & contractibus usurariis vel in fraudem usurarum initis instrumenta conficientes scienter, eisdem, quibus usurarii, pœnis subjaceant ipso facto. Ceterum in recipiendo ab usurariis pœnitentibus, de restituendis usuris cautione prædicta, hanc statuimus formam haberi, & observari cautelam, ut ante omnia per confessionem usurarii, vel librum seu libros rationum ejus, aut per testes sive instrumenta, vel aliquo alio modo fiat certa & manifesta, si poterit, receptarum quantitas usurarum, non earum tantum, quæ ab incertis, sed etiam, quæ a certis personis, (vel) universitatibus sunt extortæ; Si vero id non sit bene possibile, arbitretur & moderetur quantitatem hujusmodi, ac etiam taxet ille, qui ex vigore præsentis constitutionis receperit hujusmodi cautionem, secundum rectam conscientiam, ex fama, seu vicinorum testimoniis, aut ex conjecturis

ANNO CHRISTI 1311.

aliis verisimilibus informandam, quo facto pro-
mittat solemniter, & jureti usurarius in manus
ejus, qui, ut præmittitur „ hanc receperit cau-
tionem nomine Curiæ Archiepiscopalis, seu Epi-
scopalis, intra cujus limites usurarius ipse de-
git, ut vice & nomine omnium, quorum inter-
sit vel intererit, quod ipse usurarius, si po-
terit per ipsum commode, vel per alium, seu
alios, & in præsentia Vicarii & Officialis dic-
tæ Curiæ ad hæc deputati vel deputandi, aut
alibi de expressa tantum licentia dictæ Curiæ
sine difficultate qualibet de usuris a se receptis,
& ab alio ejus nomine & a patre suo, ceteris-
que personis, quarum hæreditas ad ipsum per-
venit, & de aliis male ablatis, & illicite ac-
quisitis, usque ad quantitatem ipsam taxatam
& existimatam, & etiam majorem, si de ma-
jori constiterit, satisfaciet his, a quibus usuræ
hujusmodi sint extortæ, & alia illicite acquisi-
ta, aut eorum hæredibus si poterunt requiri,
& quod residuum taxatæ quantitatis, & alio-
rum male ablatorum & illicite acquisitorum per
eos, de quibus non constabit, cui restitutio sit
facienda, vel non inveniantur personæ aut hæ-
redes eorum, quibus deberet restitui, libere
consignabit dicto Vicario, seu Officiali, pau-
peribus erogandum juxta beneplacitum dictæ
Curiæ sine strepitu judicii & figura, & quod
nihil dicet, proponet, allegabit, vel faciet
per se, vel per alium, propter quod ipsius Cu-
riæ processus sententiæ, vel præcepta impedian-
tur, vel quomodolibet retardentur circa usura-
rum ipsarum, & illicite acquisitorum, speciali
pacto se, & suos hæredes, & bona sua obli-
gans ad prædicta firmiter observanda, & ex-
presse renuntians specialiter, & generaliter om-
nibus exceptionibus, & juribus, & defensioni-
bus, secundum voluntatem, & expressionem
recipientis hujusmodi cautionem, & pro his at-
tendendis & restitutione, ac assignatione, ut
præmittitur, faciendis obliget omnia sua bona
recipienti cautionem nomine dictæ Curiæ, &
ille se constituat precario nomine a dicta Cu-
ria possidere omnimodam libertatem, & pote-
statem, concedens ipsi Curiæ, & recipienti cautio-
nem eamdem pro ea apprehendendi, distrahen-
di, & alienandi de ipsis bonis libere & impu-
ne, auctoritate propria, & non obstante con-
tradictione cujusque, quicquid & in quantum,
& ubi voluerit ipsa Curia usque ad integram
restitutionem, & satisfactionem prædictorum,
& eorum occasione. Renunciet etiam ipse usu-
rarius, & remittat usuras sibi promissas, & re-
laxet juramenta, & obligationes sibi factas pro
eis solvendis, vel recipiendis. Insuper juret ipse
usurarius, quod libros & quaternos rationum
suarum, & instrumenta usuraria, & in fraudem
usurarum confecta, quæ habet & habebit, &
habere poterit quovismodo, dabit, & consigna-
bit per se, vel per alium dicto Vicario, vel e-
jus certo Nuncio absque dolo, & diminutione,
sive subtractione aliqua facienda. Faciat etiam
usurarius ipse per se, vel per alium ad arbi-
trium dicti Vicarii, seu Officialis depositum in
totum, vel in partem de eo, quod æstimatum
fuerit, & taxatum, pro usuris extortum, ut li-
berius restitutio fiat, quod quidem in cautione
ipsa præcipimus stipulari. Præterea ipse usura-
rius exhibeat, & det pignora, si poterit, vel
saltem fidejussores idoneos pro prædictis omni-
bus observandis, qui ad prædicta una cum hæ-
redibus ipsius usurarii, vel etiam sine eis eo-
dem modo, & sub pœnis, & tenoribus prædi-
ctis se obligent principaliter, & in solidum, &
sua bona, se constituentes principales debitores
in prædictis, qui promittant se facturos, & cu-
raturos cum effectu, quod præmissa per ipsum
usurarium observabuntur, & de suo resarcient,
& attendent. Renunciantes Divi Adriani bene-
ficio novarum constitutionum de fidejussoribus,
& omni alii defensioni, & juri ad arbitrium
recipientium cautionem eamdem, ex speciali
pacto, & præstantes, ut usurarius, simile jura-
mentum; hæc autem statuimus fieri coram Sa-
cerdote Parochiali, ubi degit usurarius, & te-
stibus fide dignis, ac Notario publico per dictam
Curiam destinando, vel ejus mandato, qui re-
cipiat dictas promissiones, obligationem, renun-
ciationem, cautionem, & cetera supradicta, &
de his conficiat publicum Instrumentum. Ve-
rum si usurarius morte præventus usuras non
mandavit restitui, & hanc cautionem præstare
non potuit, si tantum signa contritionis in eo
apparuerint manifesta, sibi non denegetur Ec-
clesiastica sepultura, hæredibus ejus, seu con-
sanguineis, vel amicis præstantibus hujusmodi
cautionem, secundum modum & formam, se-
cundum quos usurarius ipse præstare, ut præ-
misimus, tenebatur, alioquin non recipiatur ad
Ecclesiasticam sepulturam. Denique cautionem
ipsam per prædictos præstandam recipiat Rector
Parochialis Ecclesiæ, in qua usurarius habita-
bat tempore mortis suæ, vel Notarius publicus
in Sacerdotis absentia, vel defectu. Sacerdos
vero, qui ipsum contra præmissa tradiderit Ec-
clesiasticæ sepulturæ, suspensionis sententiam ab
Ecclesiastico incurrat. Illos namque, quoad
prædicta declaramus usurarios manifestos, de
quibus per Parochiam, quam inhabitaverint, vel
ubi morientur, fama publica fuerit, extorsisse
usuras, aliquibus jurantibus etiam in absentia
usurarii coram ipso Vicario, vel Sacerdote, il-
lum usurarium extitisse, vel de quibus recepisse
usuras per confessionem ipsorum, aut per ido-
nea argumenta, seu alio legitimo modo appa-
rebit. Præsentem vero constitutionem sub ex-
communicationis pœna præcipimus quemlibet
Rectorem Parochialis Ecclesiæ, tam Civitatis
Mediolanensis, quam aliarum Civitatum nostræ
Provinciæ, necnon Prælatos Collegiatarum Ec-
clesiarum habentium Parochias Diœcesis dictæ
Provinciæ, & Burgorum usque ad quatuor
menses recipere, & in suis Ecclesiis retinere,
& Proplebanos seu Prælatos Plebium Capellanis
Ecclesiarum Plebium suarum bis in anno ple-
narie recitare, ita quod bis in anno forma præ-
dicta plenius observetur. Et quod ad hæc per
Antistites quoslibet, vel ipsorum Officiales qua-
rumcumque Civitatum, Terrarum, & Locorum
super usuris eisdem usurariis solvendis, peten-
dis, & exigendis contra quoscumque audien-
tiam exhibentes, & compellentes aliquos ad sol-
vendum usuras alicui statui municipalis, vel
consuetudinis, quæ dicenda est potius corrupte-
la vigore directe, & indirecte, cogendo aliquos
ad pœnam aliquam persolvendam, vel ut tan-
tam quantitatem pecuniæ debitores ipsis usura-
riis mutuent tanto tempore, quanto usura-
riorum pecuniam tenuerunt, vel fraudem aliam
adhibentes excommunicationis sententia inno-
damus.

RUB.

A

RUB. XXV.

De usuris erogandis pauperibus, quando non apparet quibus sunt restituendæ.

LIcet usurarum, & illicite extortorum personis, a quibus extorta sunt, aut ipsorum hæredibus, illis non extantibus, sit restitutio facienda; quibus deficientibus, sunt pauperibus eroganda, hæc tantum minus bene in pluribus observatur. Ea propter considerantes, quod non remittatur peccatum, nisi restituatur ablatum; præsenti constitutione sancimus, pro salute decedentium, & viventium, quod quando in cautione de restituendis illicite acquisitis præstita vel præstanda, usurarum extortarum, & illicite acceptorum perceptorum certa quantitas moderata fuerit vel taxata, & de illa restituenda promissio vel cautio facta fuerit, quod postea tempore procedente expensis bonorum hæredis, vel fidejussorum ipsius usurarii, monitiones trinæ vel binæ, & edicta publica & peremtoria, sive præconizamenta per dierum intervalla competentia proponatur in illis competentibus terminis assignatis de mandato speciali, & ex parte Curiæ Antistitis illius Civitatis nostræ Provinciæ, in qua, vel in cujus Diœcesi ipse Vicarius residebat per Ecclesias, seu Vicos, prout ipsi Curiæ videbitur expedire, ut omnes & singuli, a quibus ipse usurarius per usuras, vel alias illicite aliquid extorsit, coram Vicario ipsius Antistitis infra terminos ipsos compareant, exposituri quid, & quantum, & qua de causa ab eis extortum illicite fuerit per eumdem, ita ut ipsis fiat restitutio, prout fuerit facienda; ipsis vero terminis peremtorie elapsis, quicquid superfuerit ad restituendum, seu residuum erit de ipsis usurariis, & aliis male ablatis ex ipsa quantitate taxata, seu expressa infra tres menses, postquam super hæc ex parte dictæ Curiæ hæredes ipsi, seu fidejussores fuerint requisiti in præsentia Vicarii dictæ Curiæ, & ubi fuerit ipsa Curia, seu Officiales ab ipsa Curia deputati, secundum ejus providentiam, & jussionem, seu dispositionem pauperibus, & ad pias causas integre erogentur per ipsos hæredes, seu fidejussores, & plenarie persolvantur, aut ipsi Vicario, vel Officiali assignentur, ut præmittitur, dispensandum. Ipsos namque hæredes, & fidejussores non observantes prædicta, seu obmittentes observari facere cum effectu, decernimus perjuros existere ac infames, & pœnas, ad quas se obligaverant in cautione, vel promissione prædictis, incurrere ipso facto; quarum pœnarum medietatem ex nunc seculari Curiæ Civitatis dicti Antistitis applicandam, aliam vero jubemus pauperibus erogari, si juxta mandatum Ecclesiasticæ Curiæ pœnas ipsas exegerit Curia sæcularis, & Ecclesiasticæ Curiæ consignaverit medietatem pauperibus erogandam, & prædicta per totam nostram Provinciam, Civitatem, & Diœcesim non solum ad futura, sed etiam ad præterita, & quoad hæredes, & fidejussores defunctorum usurariorum, a quinque annis citra, extendi statuimus & jubemus, & sibi locum in ipsis per omnia vendicare.

RUB. XXVI.

De monitione facienda a Presbyteris pro legatis ad pias causas.

ANimarum saluti volentes salubriter providere, statuimus, & sancimus, quod Rectores, & Capellani Ecclesiarum nostræ provinciæ, civitatis, & diœcesis Mediolanensis, habentium Parochianos, sive Collegiatæ fuerint, sive non, singulis duobus mensibus, aut tribus saltem, semel in Ecclesiis suis monitionem publice faciant & generalem, ex parte Antistitis proprii, sub excommunicationis pœna mandantes, quod omnes & singuli Notarii, qui testamenta, codicillos, vel aliam scripturam fecerint hactenus, a quinque annis citra, vel facient in futurum super ultimis voluntatibus defunctorum, illa Vicario dicti Antistitis, seu Rectori, vel Capellano notificare debeant, & tradere transcripta in forma publica infra dies quindecim a monitione hujusmodi numerandos super his, quæ relicta fuerint ad pias causas, & pro male ablatis incertis animarum salute, ac remedio peccatorum, ne diu remaneant insoluta de ipsis scripturis ab Ecclesiastica Curia solutionem pro modo Curiæ debitam recepturi: & quod ipsi Rectores & Capellani Legata ipsa Ecclesiasticæ Curiæ, vel ejus Vicario, quanto citius commode poterunt, debeant intimare, nec non pro male ablatis incertis infra dies quindecim, postquam ad notitiam quovis modo pervenerint eorumdem. Alioquin Rectores, & Capellani prædicti per locorum Ordinarios puniantur, qui monitionem obmiserint, & notificationem Diœcesanis, vel eorum Vicariis faciendam. Notarios vero, qui prædictis monitionibus, & requisitionibus non paruerint cum effectu, excommunicationis sententia innodamus.

RUB. XXVII.

De bannis contra Clericos, & statutis Laicorum examinandis per Episcopos.

DUm per felicis recordationis Venerabilem in Christo Patrem Dominum Gofredum, miseratione Divina Presbyterum Cardinalem tunc Apostolicæ Sedis Legatum in quibusdam partibus Lombardiæ, nec non per bonæ memoriæ quondam Ottonem prædecessorem nostrum quibusdam edictis, & statutis pro animarum salute, & conversatione Ecclesiasticæ libertatis, illa recensentes, & etiam innovantes in præsenti Concilio Provinciali statuimus, & provide ordinamus omnia banna, statuta, præcepta, & ordinamenta, quocumque nomine censeantur, hactenus facta, & quæ in posterum contigerit attentari per quoscumque Rectores, Universitates, Consiliarios, & Dominos temporales contra Deum, & Ecclesiasticam libertatem, vel personas Ecclesiasticas: seu contra Ecclesias, bona, & jura illarum, fore irrita ipso jure, & de ipsorum libris totaliter abolenda, nec aliqualiter observanda; Transgressores autem decernimus excommunicationis vinculo subjacere, huic adjicimus sanctioni, quod quælibet Universitas, & Commune nostræ Provinciæ in suo statutario ponere teneatur, quod si aliquod statutum contra prædicta, ubi sit, vel in posterum conscribetur, Rectores, vel Universitates, seu aliqua, ad ejus absentiam minime teneantur

ANNO CHRISTI 1311.

tur ex vigore alicujus promissionis, vel juramenti præstiti, vel præstandi. Ipsæque Universitates, Consiliarii, Consules, & Rectores librum statutorum, vel statuta sua Antistiti proprio, & Archipræsuli, seu ejus Vicario eligendum, & examinandum annis singulis tradere teneantur in totum fideliter sine fraude, ut videri, & examinari possit, an ibi sit contra quicquid Ecclesiasticam libertatem, vel derogationem Fidei Orthodoxæ; quoties ex parte ipsius super hæc ipsi, vel Majores, seu Rectores Universitatis fuerint requisiti, & ad ejus monitionem emendent, & corrigant quicquid ibi fuerit contra Fidem Catholicam, vel in derogationem Ecclesiasticæ libertatis, seu in Ecclesiarum, & personarum Ecclesiasticarum præjudicium, & jacturam sive directe, aut etiam indirecte. Quod si facere contempserint, & ipsa Universitas Ecclesiastico subjaceat interdicto, & Rectores, & Consiliarii, & Consules excommunicationis incurrant ipso facto sententiam. Ordinarii vero locorum prædicta exequi studeant, & se in prædictis non exhibeant negligentes. Oppressionibus, violentiis temerariis, & effrenatis, quas innocentes a nocentibus patiuntur assidue, occurrere, prout est possibile, cupientes statuimus, & sancimus præsentis approbatione Concilii, quod aliqua persona civitatis, vel diœcesis, aut provinciæ Mediolanensis, seu quæ degerit intra illas, Ecclesiastica, vel secularis, Universitas, Capitulum, vel Conventus absque Diœcesani proprii, aut ejusdem Vicarii auctoritate, licentia, vel mandato, aut alterius Judicis competentis ex delegata aut ordinaria potestate, aliquem Archipræsulem, seu Pontificem, aut alterius pii loci Prælatum, sive Clericum, vel Rectorem intra ipsas Civitates, Diœcesim, aut Provinciam, qui ad præsens est, postquam canonice institutus fuerit ad eamdem, vel possessionem obtinet ad præsens, vel obtinuerit pacificam auctoritate Judicis competentis ipsarum dignitatis Ecclesiasticæ, Hospitalis, vel præbendæ, Monasterii, vel etiam pii loci, spoliare quomodolibet non præsumat illis, aut illarum perceptione, seu percipiendi ex ipsis redditus, & proventus in totum, vel ipsarum magna parte, nisi forte ipse institutus, vel possessionem adeptus modo prædicto foret illa privatus perpetuo, vel declaratus per legitimam sententiam competentis Judicis, sive juris post legitimam institutionem, sive possessionis acquisitionem aut per se, aut per alium illi occulte, vel publice timorem incutere, seu minas, sive quidquam extra judicium dicere, facere, vel tractare propter quod verisimiliter timere habeat residere apud illum, vel necesse discedere ab eadem, neque præsumat quicquam facere vel tractare per se, vel per alium, seu alios aliquos adhærentes inducere, propter quod ipsi instituto vel possessori de illa, & ipsius juribus, & redditibus non respondeatur plenarie, sicut prius neque inducere vel suggerere quibuscunque, & maxime subditis, vel hominibus etiam secularibus ipsius dignitatis, vel jurisdictioni ejus subjectis aut suppositis quovis modo, ut ipsi Prælato, Archipræsuli, vel Antistiti, vel Rectori non intendant, vel obediant, sicut prius, seu ab ejus obedientia aliquatenus resipiscant, vel ut conspirationem sive legam, vel conjunctionem, seu confœderationem faciant de persequendo, vel molestando eum, vel in sua possessione aliquatenus perturbando, aut de jurisdictione, statu, vel honore, aut quiete illius minuendis; quoslibet vero alicujus prædictorum temerarios transgressores tam Clericos, quam Laicos, ex nunc auctoritate præsentis Concilii excommunicationis vinculo decernimus subjacere ac fore privatos, si Laici fuerint in obitu, nisi condigne satisfecerint, Ecclesiastica sepultura, ipsosque fore inhabiles ad beneficia Ecclesiastica obtinenda; si vero Clerici fuerint, eosdem, præter excommunicationem prædictam, omnibus beneficiis Ecclesiasticis, quæ obtinuerint, privamus perpetuo, aliis personis libere conferendis. Universitatem vero, Capitulum & Conventum, quæ excesserit in aliquo præmissorum, sive major pars ejus excesserit, vel ejus Consiliarii, vel Rectores, aut quæ non prohibuerit prædicta quam cito poterit prohibere, certificatis vel requisitis ejus Rectoribus super his, Ecclesiastico supponimus interdicto, ex vigore præsentis Concilii, nec non terram, & locum ejusdem interdicto generaliter subjacere decernimus, si monita, vel ejus Rectores non emendaverit, & in totum sine fictione revocari non fecerit temere innovata ab illa die in antea, qua etiam solus Diœcesanus loci sine aliquorum requisitione, dixerit publice, vel nunciaverit terram, & locum ex causa hujusmodi ex vigore præsentis Concilii interdictos. Ad cognitionem quoque, & executionem præmissorum, & in prædictis, per Diœcesanum proprium, vel ejus Vicarium statuimus ex officio posse procedi de plano sine strepitu judicii & figura.

ANNO CHRISTI 131

RUB. XXVIII.

De subsidio faciendo Episcopo exulanti per illos de Provincia.

ET si ad opera pietatis, & subjectiones impendendas quibuslibet Catholicis indigentibus, notis videlicet & ignotis ex Ecclesiarum redditibus, universi Clerici & Prælati obnoxii sint censendi; quanto fortius tenentur sibi ad invicem habentes egentibus mutuo subsidio subvenire, præsertim Sacerdotes & inferiores Prælati, qui discipulorum septuaginta duorum loca tenent subsidium habendum (si) egentes fuerunt Pontificibus impartiri, qui Apostolorum typum gerunt in Ecclesia militante, & Episcopi Coepiscopis, & maxime Comprovincialibus ad hæc tenentur? omne quippe genus consuevit secundum naturam in suo congenere delectari & compati multum illi; sane sicut ipsa magistra rerum efficax experientia manifestat, & nostris temporibus novimus sæpius accidisse intra Italicas partes, & præcipue intra Mediolanensem provinciam, plerique Pontifices tum peste tyrannica, tum perfidia civium faciente, extra civitates & sedes proprias exularunt, bonis & redditibus Ecclesiasticis spoliati, quasi miserabiliter mendicantes; ea propter præsenti provinciali Concilio approbante providemus salubriter & sancimus ad exulantium Pontificum indigentiam sublevandam, & ad caritatem Clericorum mutuam & debitam conservandam, ac Cleri opprobrium abolendum, quod si de cetero contigerit Archipræsulem Mediolanensem vel quemquam Antistitem Mediolanensis provinciæ suffraganeum extra civitatem & diœcesim propriam exulare propter tyrannicam pestem, sive aliquorum civium perfidiam, aut persecutionem populi sævientem, seu partialitates inibi vigentes, schisma, vel causam aliam consimilem, eo quod non audeat, vel non possit in propria sede manere, & libere officio suo fungi, quælibet

libet alia civitas, locus & burgus, ejusque Clerus & Populus ejusdem provinciæ eumdem ibi residere volentem teneantur benigne recipere ex parte ipsius requisiti, ipsumque dum resederit ibi caritative tractare, & ipse Metropolitanus, sive Antistes, ibi residens possit in illa Civitate, Burgo, vel Loco auctoritate præsentis Concilii jurisdictionem tam contentiosam, quam voluntariam in suos dumtaxat subditos, & Parochiam propriam, ac pro suis & Ecclesiarum suarum, Clericorum & Parochianorum suorum negotiis, & contra illos, ut expediens fuerit, exercere, & libere illa uti, & quod illius Civitatis, burgi & loci Diœcesanus, aut Capitulum Sede Vacante, seu illius Vicesgerens, si requisitus fuerit, eidem statim debeat licentiam impartiri super jurisdictione hujusmodi exercenda, alioquin ingressum Ecclesiæ ex vigore constitutionis præsentis ipso facto sibi noverit interdictum; Civitatem vero, Locum & Burgum, ejusque Populum & Universitatem, non recipientes eumdem benigne, vel residere ibi minime permittentes, aut se super hæc difficiles exhibentes, etiam si tantum Majores vel Rectores ipsius Civitatis fuerint in culpa, ex nunc usque ad satisfactionem condignam Ecclesiastico supponimus interdicto; Consiliarios, Consules & Rectores ejusdem in his scriptis excommunicationis vinculo innodamus, dummodo ille burgus, vel locus sit talis, in quo ad ingrediendum & egrediendum, & hospitandum recipiantur communiter alii transeuntes, vel non sit talis, in quo non permittantur aliqui alienigenæ, vel pauciſſimi introire. Civitatem vero propter causam prædictam a receptione ipsius exulantis, & ibi residere volentis a dicta pœna non intelligimus excusari, quam pœnam ipsam Civitatem decernimus incurrere, quando ipse burgus, vel locus his inobediens ad jurisdictionem pertinet ipsius Civitatis de facto possidentis dominium super illum, ex quo sciens non purgaverit ejus culpam, quam quidem excommunicationem & interdictum per Diœcesanum loci, aut ejus Vicarium per se, vel per alios sæpissime, & in multis locis publicari jubemus, & inviolabiliter præcipimus observari; quod si requisitus non fecerit, ab ingressu Ecclesiæ sit suspensus.

Præterea ut inter Comprovinciales Antistites individuæ unionis vigere vinculum opere comprobetur, & erga ipsos foveri ab inferioribus filialis reverentia, dilectio intima, & fervor affectionis plenius declarentur, quemadmodum septuaginta duo discipuli Apostolos tamquam Patres prosequebantur sinceritate purissima; huic adjicimus sanctioni, quod non solum ad exulantis Præsulis requisitionem ad Romanum Pontificem, ejusque Legatum, sed ad Principem etiam secularem ex parte omnium Comprovincialium Præsulum & ipsorum etiam Clericorum pro exponendis violentiis, quæ ipsi Antistiti exulanti inferuntur, & aliis in favorem ipsius requirendis, unus Nuncius providus & discretus, quem ipse Antistes ad hoc assumpserit cum ipsorum omnium litteris transmittatur, non tamen possit ad eumdem, quem elegerint, invitum compellere quoquomodo de communi collecta Comprovincialem, & expensis communibus eorumdem ad certum terminum per Archipræsulem deputandum solvenda, quæ collecta per Provinciam inter Coepiscopos & Cleros Provinciæ proportionaliter dividenda per Archiepiscopum, prout in solutione aliarum Ecclesiarum fieri consuevit, ac solvendum infra mensem, postquam per ipsum Antistitem fuerit requisita, ita tamen, quod postquam semel missum fuerit pro prædictis, non teneantur ulterius Nuncium destinare: cui quidem Nuncio pro ipsius expensis qualibet die quadraginta solidos Imperiales prætaxamus computatis dictis vulgaribus in eundo & redeundo, secundum locorum distantiam & temporis qualitatem. Pro stando vero sibi mensem tantummodo ordinamus; Pontifices vero, qui se difficiles vel negligentes exhibuerint in præmissis, ipsorumque Vicarios difficiles & negligentes se exhibentes suspendimus a Divinis; inferiores vero, qui solvendo partem eis impositam de prædictis, vel in aliis circa hæc malitiam exhibuerint, sive fraudem, in his scriptis excommunicationis vinculo innodamus, & Capitula & Conventus in his scriptis delinquentia Ecclesiastico supponimus interdicto. Addentes insuper & firmantes præsentis approbatione Concilii, quod ad instantiam ipsius exulantis Provinciales Præsules per se, vel per alios, quos ad hæc teneri & exequi sine difficultate post requisitionem ipsius immediate decernimus, alias ex nunc ingressum Ecclesiæ noverint interdictum. Universitatem & Communitatem, ejusque Rectores Civitatis, sic exulare suum Antistitem vel Pontificem patientes ex ipsorum parte, & totius Cleri Provinciæ per idoneos Nuncios seu litteras moneant & inducant, ut ipsum Metropolitanum suum, (seu) Pontificem exulantem infra mensem sibi reconciliare procurent, & sic provide ordinare, quod illi de suis juribus & redditibus, ac dignitatis suæ respondeatur ad plenum, & quod possit in propria Civitate secure & libere redire, & ibi officio suo fungi; si vero ipsorum monitionibus infra ipsum mensem non paruerint cum effectu, vel cum ipso exulante non duxerint aliter componendum, ex nunc statuimus & sancimus, quod singuli Diœcesani, aut gerentes vices eorum in suis Cathedralibus Ecclesiis, & in multis aliis sine dilatione monitionem ex parte sua, & ex vigore præsentis Concilii juxta requisitionem exulantis faciant per se, vel per alios generaliter publicam & peremptoriam, quod aliqui de suis Civitatibus & Diœcesibus culpabiles, quos ipse exulans duxerit nominandos, non recipiant in eisdem, vel eorum domibus, seu hospitiis de Civitate ipsius exulantis, in contra facientes excommunicationis sententiam promulgando, quo singulis diebus Dominicis, aliisque solemnitatibus faciant in specie excommunicatos in multis Ecclesiis publice nunciari, exponendo, quod illa Civitas est sacrilega, & Pastorum Ecclesiæ persecutrix, ac excommunicationem, & claves Ecclesiæ, & mandata ipsius salubria vilipendens, hosque tales transgressores constitutione præsenti suspendimus, post monitionem prædictam excommunicationis vinculo decernimus subjacere, nec non ad monitionem, & excommunicationem spiritualium & singularum personarum circa hæc delinquentium debere procedi per ipsos Diœcesanos, si super hæc ex parte exulantis fuerint requisiti, ipsisque prædicta negligentibus interdicimus ingressum Ecclesiæ, & ipsorum Vicarios in his tepidos & remissos suspendimus a Divinis, statuentes in singulis Conciliis Provincialibus prædicta omnia recitari, & plenam inquisitionem fieri, utrum per quoslibet observata fuerint omnia suprascripta, & culpabiles pœna durissima puniendos.

ANNO CHRISTI 1311.

RUB.

ANNO CHRISTI 1311.

RUB. XXIX.

De casibus pœnitentialibus Episcopis reservatis, & referendis ad eos pro pœnitentia obtinenda.

NOn solum in foro contentioso, sed etiam in foro pœnitentiali nullus ligari potest a non suo judice, vel absolvi, & quidam pœnitentiales casus existunt Pontificibus solummodo reservati, in quibus de jure inferioribus potestas non competit absolvendi. Ea propter, ne quisquam in Sacerdotio constitutus circa eos aliquem decipiat, vel potius semetipsum, præsenti constitutione sanctimus, quod nullus Presbyter inferior Episcopo, cujuscumque dignitatis extiterit regularis, aut etiam secularis existens, absque auctoritate, & præsentia sui Archipræsulis, sive Pontificis, vel ejus Vicarii in spiritualibus, nisi super hæc Apostolicæ Sedis privilegio, aut consuetudine approbata, vel a jure fuerit præmunitus ad infrascriptos casus pœnitentiales suam potestatem extendat, vel se aliquatenus intromittat de aliquibus in foro pœnitentiali, articulo mortis dumtaxat excepto, vel ipsorum aliquo absolvendis; contra facientem vero Presbyterum secularem, vice qualibet in centum solidos Papienses Diœcesani Curiæ condemnamus in pios usus convertendos, & absolutionem talem, tamquam a non suo Judice factam decernimus nullam esse, quos per singulos Antistites in suis constitutionibus Synodalibus inscribi volumus, & haberi.

Primo videlicet de excommunicato quacumque excommunicatione lata ab homine, constitutione aliqua, vel a jure.

II. De hæretico credente, vel fautore, vel participatore scienter hæretico, & eorum etiam defensore.

III. De committente incestum in tertio gradu, vel proximiori sanguinitatis, vel affinitatis.

IV. De muliere professa regularem observantiam adulterium perpetrante.

V. De contrahente matrimonium de facto cum aliqua, prima uxore vivente; & etiam e converso.

VI. De suscipiente Ordinem Sacrum, vel Religionem intrante, invita uxore, post carnalem copulam subsecutam.

VII. De conjuge, qui in mortem alterius cum effectu fuerit machinatus.

VIII. De muliere ex alio viro filium concipiente, quem vir proprius filium credit esse suum, & tamquam proprium illum nutrierit, vel sibi partum supponentem alienum, & de ad hæc dantibus consilium, auxilium, vel favorem.

IX. De virginum vi oppressarum, vel raptarum defloratione.

X. De perimente prolem propriam studiose, vel etiam negligenter.

XI. De procurante sceleritatem in aliqua, vel se ipsa quomodolibet, vel abortum.

XII. De perpetrante homicidium sponte, facto, præcepto, consilio, vel oratione, vel aliquo quovis modo.

XIII. De commutatione voti, vel ejus juramenti.

XIV. De his criminibus, quibus est gravis pœnitentia injungenda.

XV. De Simoniaco quovis modo, præterquam si mortalis fuerit simonia.

XVI. De illo, qui detinet illicite beneficium Ecclesiasticum, vel bona Ecclesiastica sive jura.

XVII. De incendiariis, & famosis latronibus.

XVIII. De sacrilegium committente, & Ecclesiam publice polluente sanguinis, aut seminis effusione cujusquam.

XIX. De violatore Ecclesiasticæ libertatis.

XX. De tonsuratis, vel promotis ad Ordines per alienum Episcopum, suo Antistite non consulto.

XXI. De celebrante excommunicato, suspenso, aut etiam interdicto.

XXII. De Presbytero revelante peccatum in foro pœnitentiali sibi detectum.

XXIII. De celebrante cum sacris vestibus solemniter & publice in Sacro Ordine, quem non habeat.

XXIV. De Clerico fornicatore publico, vel concubinario manifesto; item de Clericis scienter recipientibus in Cœmeterio Ecclesiæ vel (in) Ecclesia sepelientibus corpus scienter alicujus excommunicati, suspensi, vel etiam interdicti.

XXV. De abluente ostia sacro Oleo, vel Chrismate.

XXVI. De Sortilegis, Divinis, & Dœmonum invocatoribus.

XXVII. De falsum testimonium proferente, vel falsitatis, seu falsarii procurante instrumentum, litteras, vel sigillum alienum in præjudicium alicujus.

XXVIII. De irrogante patri, vel matri enormem injuriam corporalem.

XXIX. De blasphemante publice Deum, vel Sanctos ejusdem.

XXX. De suspensis, excommunicatis, vel interdictis, aut transgressoribus constitutionum Provincialium, vel Synodalium Antistitis cujuscumque.

Religiosos vero se intromittentes auctoritate propria de absolutione in aliquo casu prædictorum, cum propria careant, ab audientia confessionis suspendimus, usque ad satisfactionem condignam juxta Diœcesani arbitrium faciendam; Vicarios vero in spiritualibus, sive Pœnitentiarios, cujusque Diœcesani in Sacerdotio constitutos pœnis & inhibitionibus præsentis constitutionis non intendimus alligatos, nisi expresse, & specialiter hæc fuerint interdicta. Ceterum si committens aliquod de prædictis criminibus, vel delictis a Confessore monitus & inductus venire aliquo modo noluerit ad Diœcesanum proprium, vel ejus Vicarium in spiritualibus, sive Pœnitentiarium Generalem pro obtinenda pœnitentia salutari; Si peccatum ejus occultum fuerit, Confessor ipse quam citius commode fieri poterit, ipsius Diœcesani, vel Vicarii, seu Pœnitentiarii exposcat consilium super illo. Si autem peccatum ipsum fuerit manifestum, peccator ipse venire præcise ad dictum Antistitem, Vicarium, vel Pœnitentiarium compellatur, nisi foret in mortis articulo constitutus, vel impedimento longi temporis, sive perpetui præditus, quo casu Confessor ipse dicti Præsulis, Vicarii, vel Pœnitentiarii consilium requirere teneatur.

RUB.

NO ISTI ANNO CHRISTI 1311.

RUB. XXX.

De fide facienda inſtitutionis poſt acquiſitam poſſeſſionem beneficii coram Diœceſano proprio, vel ejus Vicario.

SÆpe contingit, quod aliqui minus canonice, alii vero per eos, ad quos non pertinet, inſtituuntur de facto ad Eccleſias, & Præbendas; plerique autem ad illas temeritate propria ſe intrudunt; ea propter ignorantiam facti & eorum, quæ in facto conſiſtunt, Diœceſanis locorum hæc ignorantibus, Eccleſiæ ipſæ per tales detinentur illicite occupatæ. Quapropter volentes animarum periculis obviare, & inſtitutiones illicitas corrigere, ſicut decet, aditumque intruſionibus præcludere remediis opportunis, præſenti conſtitutione ſancimus perpetuo valitura, quod quicumque de cetero in Civitate, ſeu Diœceſi, vel Provincia Mediolanenſi adipiſcetur, vel obtinuerit dignitatem, rectoriam, beneficium, vel præbendam alicujus Eccleſiæ Regularis vel Secularis, Monaſterii, Hoſpitalis, vel alterius Pii Loci ab alio, quam a ſuo Diœceſano, Epiſcopo ſeu Archipræſule, ſive etiam ab alio, quam ab ipſo inſtitutus vel confirmatus fuerit ad eaſdem, poſtquam ipſius Eccleſiæ, Dignitatis, Hoſpitalis, Rectoriæ, Beneficii, vel Præbendæ poſſeſſionem pacificam habuerit, vel per eum ſteterit, quo minus eam fuerit aſſecutus, quamvis de illa quæſtionem in judicio patiatur, faciat plenam fidem, infra menſem de ſua inſtitutione exhibens ſui tituli & inſtitutionis jura coram proprio Diœceſano, Pontifice, ſeu Archipræſule, aut ejus Vicario Generali inſpicienda & examinanda per eum, & perſonaliter compareat coram eo, juſto impedimento ceſſante, ut qualis ſit inſtitutus hujuſmodi cognoſcatur. Qui vero legitimo & juſto impedimento ceſſante, prædicta contempſerit obſervare, a perceptione fructuum & adminiſtratione, uſque ad ſatisfactionem condignam, ipſius Dignitatis, Beneficii, Rectoriæ, & Præbendæ ex vigore præſentis Concilii ſit ſuſpenſus. Et ſi per annum ſic ſuſpenſus permanſerit, ipſa Dignitate, Rectoria, Præbenda, & Beneficio perpetuo ſit privatus, alii perſonæ libere conferenda, & ad conſcribendum talium jurium productiones, & præſentationes, per ſingulos Diœceſanos deputari jubemus unum, vel duos Notarios fide dignos, ceteris hæc conſcribendi licentia interdicta, ne his fraus aliqua committatur.

RUB. XXXI.

De Apoſtatis non promovendis ad dignitates, vel Parochiales Eccleſias, ſeu alia Eccleſiaſtica beneficia.

EVagandi materiam a Religioſis quibuslibet noſtræ Civitatis, ac Diœceſis, & Provinciæ Mediolanenſis amputare volentes, & apoſtaſiæ vitium, in quantum poſſumus, extirpare, ac animarum ſaluti ſalubriter providere, præſenti noſtro approbante Concilio ſtatuimus, & ſancimus, quod nullus Monachus, vel regularis Canonicus, ſeu alius regularis cujuſcumque ordinis vel profeſſionis exiſtat, qui Monaſterium vel locum, in quo morari deberet, & in ipſo ſecundum regulæ ſuæ profeſſionem Domino famulari, exierit, vel propter ejuſdem defectus & vitia per Prælatum ſuum, & Fratres fortaſſis expulſus, aut temeritate propria, laſciviendi cauſa recedens, apoſtaſiæ vitium incurrendo, quamdiu in eadem enormitate, & apoſtaſia permanſerit, eligatur, poſtuletur, præſentetur, ſive nominetur ad aliquam dignitatem vel perſonatum Regularem vel Secularem, cum Cura vel ſine Cura, ſive Parochialem Eccleſiam, vel ad aliquod beneficium Eccleſiaſticum, ſive de ipſis, vel eorum altero provideatur, vel conferatur eidem; alioquin omnes & ſingulas electiones, poſtulationes, præſentationes, nominationes, proviſiones, & collationes, quas contra præſentem conſtitutionem fieri contigerit, ipſo facto ex nunc decernimus eſſe nullas, & ex ipſis electionibus, poſtulationibus, præſentationibus, nominationibus, proviſionibus, & electionibus præfatis perſonis nullum volumus jus acquiri, ipſoſque, ſi eiſdem conſentire, & eas proſequi præſumpſerint, & a præſentatione non deſtiterint, per locorum Ordinarios legitime moniti, in his ſcriptis excommunicationis ſententia innodamus.

RUB. XXXII.

De regiſtris, & extimis faciendis de bonis Eccleſiarum, ut collecta & onera æqualiter perſolvantur.

QUoniam, ſicut experientia facti nos edocuit manifeſte, in exigendis & ſolvendis taleis, & collectis, ac oneribus ſubeundis, quæ in noſtra Civitate, Diœceſi, & Provincia Mediolanenſi imponi contingit tam per Legatos Sedis Apoſtolicæ, & ejus Nuncios, quam alias, Eccleſiæ, Monaſteria, & alia Pia loca, Clerici, & perſonæ Eccleſiaſticæ plurimum aggravantur pro eo, quod ſecundum facultatum potentiam inter ipſas Eccleſias, Monaſteria, & alia Pia Loca, Clericos, & perſonas Eccleſiaſticas non diſtribuuntur per illos, per quos eſt ipſa diſtributio facienda, ſed potius indiſcrete minus habenti in facultatibus plus ex ipſis, & plus habenti minus imponitur contra Canonicas ſanctiones. Volentes itaque huic morbo ſalubriter providere, & ſcandali materiam a noſtris ſubditis amovere, præſenti Concilio approbante ſancimus, quod quilibet Prælatus, Rector, Præpoſitus, Capitulum, & Conventus tam Regularis, quam Secularis, Eccleſiæ, Monaſterii, Hoſpitalis, & alterius Pii Loci per noſtram Civitatem, Diœceſim, & Provinciam conſtitutus, aſſumptus, aut etiam aſſumendus in poſterum, etiam ſi Pontificali præfulgeat dignitate, inventarium, ſeu regiſtrum de novo de bonis ad eaſdem Eccleſias, Monaſteria, Capitula, & Conventus, & alia Pia Loca ſpectantibus fideliter, & abſque fraude feriatim infra ſex menſes a publicatione præſentis conſtitutionis facere teneatur, ipſumque inventarium ſeu regiſtrum Archipræſuli, ſeu Antiſtiti proprio, vel ejus Vicario præſentare infra terminum prælibatum: ipſe quoque Antiſtes teneatur, & debeat ſecundum inventarium hujuſmodi, & vires & facultates locorum ſuperius poſitorum una cum aliquibus bonis viris expertis, quos de ſua Civitate, & Diœceſi duxerit aſſumendos, æſtimum facere bonorum & facultatum in eodem inventario poſitarum, ita quod ſecundum æſtimum, ſive æſtimationem prædictam collectarum & talearum fieri valeat diſtributio inter ipſos Rectores, Prælatos, Eccleſias, Monaſteria, Capitu-

ANNO CHRISTI 1311.

pitula, & Conventus, & alia Pia Loca, cum ab eis fuerint persolvenda, prout magis vel minus ex ipso æstimo fuerit per loci Diœcesanum, vel ejus Vicarium facienda; de quibus regiſtris & inventariis & taxationibus sive æstimis, quæ æstima infra alios sex menses prædictos immediate sequentes per locorum Diœcesanos fieri volumus, & mandamus, librum conscribi manu publica per singulos Diœcesanos nostræ Provinciæ eorum expensis præsenti sanctione jubemus, ut ad ipsum, cum opus fuerit, valeant habere recursus. Pontifices autem, & eorum Vicarios, qui contra fecerint, vel in præmissis tepidi fuerint, vel remissi, a Divinis Officiis suspendimus in his scriptis. Præiatos vero, Rectores, & Clericos cujuscumque ordinis & conditionis existant, contrarium facientes, excommunicationis sententia innodamus. Capitula vero, & Conventus Ecclesiastico supponimus interdicto. Constitutionem præsentem tam ad Clericos præsentis temporis, quam futuri, decernentes sibi locum per omnia vendicare.

RUB. XXXIII.

De habitu honesto portando per Prælatos, & Canonicos Cathedralium, ac Rectores Parochialium Ecclesiarum.

QUia incompositio corporis incompositionem mentis indicat, propter quod quarumdam vestium modus Clericalem modestiam dehonestat, præsenti constitutione, sacri approbatione Concilii sancimus, statuimus, & firmamus, quod nullus Cathedralis Ecclesiæ Canonicus, seu Prælatus, vel Rector regularis vel secularis Collegiatæ, vel Parochialis Ecclesiæ, cujuscumque ordinis & conditionis existat, intra Civitatem, Diœcesim, & Provinciam Mediolanensem constitutus capucium ad formam, sicut vulgariter dicitur, supra caput portare præsumat, sed circa collum, vel post collum portent capitium omnes & singuli supradicti, & birretum supra capita deferant, attonsis capillis, & decenti corona, ut sicut a Laicorum cœtu separati esse noscuntur, etiam ab ipsis vita, & moribus dividantur; alioquin contrarium facientes in viginti solidos Papienses pro qualibet vice in usus pios convertendos Antistitis proprii Curiæ condemnantus.

RUB. XXXIV.

Contra seculares Potestates capientes Nuncios Ecclesiasticæ Curiæ, & non permittentes litteras ipsius Curiæ sibi portari.

DEtestandæ quorumdam improbitatis Secularium Potestatum abusum non verentium capere in dispendium Ecclesiasticæ libertatis, & animarum suarum periculum Nuncios Ecclesiasticæ Curiæ, cum per eam ipsis Potestatibus Nuncios destinari contigit, ac etiam impedire, ut sibi litteræ Ecclesiastici Judicis præsentari non possint, propter quæ Clericorum jugulationem, & rerum Ecclesiasticarum amissionem provenire, experiri didicimus, reprimere cupientes, præsenti valitura constitutione sancimus, sacro Concilio approbante, quod nullus deinceps Vicarius, Rector vel Potestas, vel Judex secularis quocumque nomine censeatur, cujuscumque status vel conditionis extiterit, Civitatis, Castri, Burgi, Villæ, vel Loci intra nostram Civitatem, Diœcesim, & Provinciam constitutus, vel ipsorum locorum universitas Nuncios, sive Nuncium Archiepiscopalem vel Antistitis alicujus, seu alterius Ecclesiastici Judicis, vel ejus Curiæ, nostræ Provinciæ, capere vel capi facere aut mandare, seu permittere per Ministros ejus id fieri, seu in persona, vel bonis offendere quoquomodo præsumat, cum ad eos pro aliquibus litteris præsentandis, vel ambasciatis faciendis per ipsos Archipræsulem, Antistitem, vel Ecclesiasticum Judicem fuerint destinati, ne impedire quovis modo, quin ipsi Nuncii possint ad eos pro prædictis accedere faciendis, & litteras prædictorum Antistitum, & Judicum Ecclesiasticorum præsentare eisdem, alioquin singulares personas quaslibet contra facientes excommunicationis sententiam ferimus in his scriptis; universitatem vero, cujus omnis, vel major pars, vel consiliarii contrafecerint, Ecclesiastico supponimus interdicto. Postquam autem Archipræsuli, sive Antistiti, vel alteri Ecclesiastico Judici constiterit de malitia præfata, & contemptu Vicarii, Rectoris, Potestatis, & Ministri superius positorum, liceat eis ambaxatam, monitionem, litteras & processus, quos idem secularis Vicarius, sive Rector, sive Universitas, vel alii, ut superius expressum est, sibi fieri vel præsentari prohibuit, & quæ contra ea subsequenter fuerint facienda per Ecclesiasticum Judicem, dicta excommunicatione durante, publicare & publicari facere in suis Ecclesiis, vel aliis loco, seu locis vicinis, prout sibi fieri posse commodius visum fuerit expedire, & ipsæ monitiones, litteræ & processus, & earum pœnæ sic arctent universitates easdem, & Judices seculares, ac alios suprascriptos, sicut eis præsentatæ, & factæ personaliter extitissent.

Ut igitur circa constitutiones, provisiones, & ordinationes per nos Castonum Archiepiscopum supradictum, & jure Metropolitico Mediolanensis Provinciæ præsidentes editas consulte de consilio, & cum deliberatione nostri Provincialis Concilii in Civitate Pergami, videlicet in Ecclesia Sancti Bartholomæi Pergamensi, & in ipso Concilio solemniter publicatas ab omnibus Civitatibus, & Diœcesibus Provinciæ Mediolanensis ad ipsarum observationem diligentius attendatur, statuimus & firmamus, quod ad illas observandas, & ad ea, quæ continentur in ipsis post sex menses a die publicationis ipsarum in præsenti Concilio numeranda districtius teneantur super ipsorum observatione, quaslibet personas, Universitates, Collegia, Capitula, & Conventus perhibentes ac publice admonentes. Constituriones vero quascumque hactenus editas per nostros prædecessores, ac ipsarum auctoritate, & contentas in eis præsentibus contrarias totaliter abrogamus. Alias vero præsentibus non contrarias in suo robore volumus permanere, mandantes ipsas inviolabiliter observari. Insuper nobis auctoritatem plenariam reservamus, constitutiones prædictas per nos editas, & in præsenti Concilio promulgatas interpretandi, declarandi, mutandi, & corrigendi, ac dispensandi contra illarum singulas, ubicumque, & quotiescumque nobis videbitur expedire. Nos tantum Diœcesanis Episcopis nostræ Ecclesiæ suffraganeis in suis Civitatibus, & Diœcesibus, & cum subditis suis contra illas dispensandi per se, vel per alios in casu dispensabili non prohibito a jure communi, facultatem dispensandi, immo eis & eorum cuilibet

libet facultatem dispensandi contra ipsas, & absolvendi eorum subditos ligatos per ipsas constitutiones ab excommunicationum, suspensionum, & interdicti, ac aliarum pœnarum sententiis plenam & liberam concedimus potestatem; & ut circa hæc nulla possit ignorantia allegari, statuimus, & jubemus, quod singuli Diœcesani Episcopi Mediolanensis Ecclesiæ suffraganei, aut gerentes vices eorum per se, vel per alios usque ad menses quatuor proximos in forma publica de ipsis nostris constitutionibus copiam ab aliquo ex Notariis nostris recipere studeant, & habere, ut eorum subditis copiam facere possint quandocumque: quarum copiam, sive exemplar transcriptum authenticum in pluribus Ecclesiis suarum Civitatum & Diœcesum faciant exhiberi, ipsasque in suis Synodalibus Conciliis recitari, & ea, quæ continentur in ipsis, observari faciant diligenter. Volumus etiam, & mandamus eisdem suffraganeis nostris, & eorum Vicariis, ut præsentes constitutiones nostras saltem semel in anno per suas Civitates, & Diœceses faciant publicari, mandantes de prædictis constitutionibus, & publicatione earum, ac aliis supradictis unum vel plura, per Gaffanum Grilium, & Bulinum de Nicolao Notarios nostros, ac ipsorum quemlibet fieri instrumenta, quæ quidem instrumenta ad majorem firmitatem mandamus nostri Sigilli munimine roborari.

FActæ fuerunt, editæ, & publicatæ, & promulgatæ constitutiones prædictæ. & alia omnia supradicta in loco supradicto per ipsum D. Castonum Dei & Apostolicæ Sedis gratia Sanctæ Mediolanensis Ecclesiæ Archiepiscopum, & de mandato ipsius lectæ & recitatæ in præfato Concilio legitime convocato & congregato, præsentibus Venerabilibus Patribus Dominis Cypriano Dei gratia Episcopo Pergamensi, & multis de Clero Pergamensi:

Abdono Dei gratia Episcopo Aquensi, & D. Roberto Vicecomite Archipresbytero & Procuratore Capituli, & DD. Matthæo Vicecomite Cimiliarcha, & Alberto de Busnate, ac Lombardo de la Turre pro se, & D. Rainoldo de la Turre, cujus est Procurator Ordinarius Ecclesiæ Mediolanensis, & multis Abbatibus, Præpositis, Prælatis, & aliis personis Ecclesiasticis Civitatis, & Diœcesis Mediolanensis,

Et præsentibus DD. Eusebio de Tronzano Vicario & procuratore Ven. P. D. Uberti Dei gratia Episcopi Vercellensis, & D. Martino Archidiacono Vercellense Sindico & Procuratore Capituli Ecclesiæ Vercellensis, & universi Cleri Civitatis & Diœcesis Vercellensis,

D. Francisco de Valperga Archipresbytero Plebis de Canoli Sindico & Procuratore Ven. P. D. Guidonis Episcopi Astensis, & Capituli Cathedralis Ecclesiæ, ac totius Cleri Civitatis, & Diœcesis Astensis,

Et D. Philiberto Antonio Archipresbytero Plebis de Finario Sindico & Procuratore Ven. P. D. Jacobi Dei gratia Episcopi Saonensis, & Capituli Cathedralis Ecclesiæ, ac totius Cleri Civitatis, & Diœcesis Saonensis,

ANNO CHRISTI 1311.

Et Domino Petro de Vellate Sindico & Procuratore Ven. P. D. Ottonis Dei gratia Episcopi Vigintimilienſis, & Capituli Ecclesiæ Cathedralis, ac totius Cleri Civitatis, & Diœcesis Vigintimilienſis,

Et D. Maffeo de Madiis Archidiacono Buxeti Procuratore Ven. P. D. Federici Dei gratia Episcopi Buxeti, cum Clerum mittere non potuisset, eo quod Civitas Buxeti est obsessa,

Et D. Eusebio de Trunzano Vicario D. Episcopi Novarienſis, & Procuratore Cleri & Civitatis, & Diœcesis Novarienſis,

Et D. Gaudo de Colzinaria Canonico Terdonenſi, Fratre Jacobo de Cagnano Monacho Monasterii S. Martini Marciani, & Petro de Sarzano Archipresbytero Plebis de Nicotardario Sindico & Procuratore Ven. P. D. Fratris Jacobi Episcopi Terdon. Capituli Ecclesiæ Cathedralis, & totius Cleri Civitatis & Diœcesis Terdon.

Et D. Moetello de Benedictis Sindico & Procuratore Ven. P. D. B. Dei gratia Episcopi Cremonenſis, & Capituli Cathedralis Ecclesiæ, ac totius Cleri Civitatis, & Diœcesis Cremonenſis,

Et D. Rastagrio Vicario ac Sindico & Procuratore Ven. P. D. Fratris Raimundi Electi Albenſis,

Et D. Pas Archipresbytero Pagazani Vicario & Sindico ac Procuratore Ven. P. D. Egidii Dei gratia Laudenſis Episcopi, & Capituli Ecclesiæ Cathedralis, ac totius Cleri Civitatis, & Diœcesis Laudenſis,

Et D. Archipresbytero Ecclesiæ Ipporediensis, ac capituli Ecclesiæ Cathedralis, totiusque Cleri Civitatis, & Diœcesis Ipporediensis,

Et D. Fratre Petro Abbate Monasterii Sancti Petri de Bergolia pro se, & Procuratorio nomine Archidiaconi & Capituli Alexandriæ,

Ipsisque DD. omnibus Episcopis, Vicariis, & Procuratoribus, & Sindicis Mediolanenſis Provinciæ, ac præfatis Ordinariis, superius nominatis, & multis aliis Clericis Civitatis, & Diœcesis Mediolanenſis ibi congregatis, & eisdem approbantibus, & consentientibus, & etiam ex parte dicti D. Archiepiscopi, mandato & licentia, monitione præmissa, quod si quis volebat ipsis constitutionibus in aliquo contradicere, vel non assentire, statim ante exitum Ecclesiæ se scribi faceret per unum ex Notariis suis ibi præsentibus, vel nomen suum daret in scriptis, ut contradictores discerni possint ab aliis: & nullo apparente ad faciendum scribi, & ad dandum in scriptis nomen suum, ut supra, diu super hæc omnibus expectatis,

Anno 1311. Indict. 9., V. mensis Julii, præsentibus Dominis Conrado de Camarino, Berardo de Arecio Vicario dicti D. Archiepiscopi, D. Tomaxino de Græcis Civitatis Pergamensis, & aliis multis ad hæc vocatis testibus & rogatis.

ANNO CHRISTI 1312.

CONCILIUM TARRACONENSE

Præside Guillelmo Archiepiſcopo, in cauſa Templariorum Celebratum anno Domini 1312.

Ex Card. de Aguirre tom. 4. Concil. p. 546.

ANno Domini 1312. celebratum eſt Concilium Tarracone ob cauſam Templariorum examinandam; in quo ii matura deliberatione præcedente abſoluti fuerunt ab hæreſibus, eiſque canonica pœnitentia indicta. Neque enim tam culpabiles inventi fuerunt, ac fama ferebat, quamvis tormentis adacti fuiſſent ad confeſſionem criminum. Præfuit Concilio Guillelmus Tarraconenſis Archiepiſcopus, adſidentibus Epiſcopis Raymundo Valentino, Eximio Cæſarauguſtano, Martino Oſcenſi, Berengario Vicenſi, & Franciſco Dertuſenſi. Ilerdenſis autem infirmitate gravi impeditus, non potuit Synodo intereſſe. Mirum autem eſt præcipuos rerum Aragonenſium Chronographos Zuritam, & Blancam, ſicut & Marianam Hiſpanienſium, de ejuſmodi Concilio altum ſiluiſſe, quamvis plura alia circa Templariorum cauſam memorent. Acta hujus Concilii, ut aliorum quamplurium, ab ſe edenda promiſerat illuſtriſs. Archiepiſcopus Petrus de Marca ex archivo eccleſiæ Tarraconenſis, ut conſtat ex Synopſi Conciliorum Labbei p. 385. ſed nondum ea lucem viderunt. Nos autem eorumdem Actorum ſummam exhibemus ex libro manu exarato, lingua Catalonica ſcripto, cui titulus: *Archiepiſcopologium ſanctæ Meropolitanæ Eccleſiæ Tarraconenſis*, auctore D. Joſepho Blanch canonico, & chartophylace ejuſdem Eccleſiæ; in quo c. 29. ubi de archiepiſcopo D. Guillelmo de Rocaberti ſermonem inſtituit, hæc habet, quæ latine vertimus.

„ Paullo antequam D. Guillelmus archiepiſcopus crearetur, Clemens V. Pontifex in „ Concilio Viennæ Galliæ celebrato Templariorum ordinem, qui tam glorioſe in hoſtibus „ fidei debellandis, ac eccleſia defendenda ſanguinem effuderant, penitus extinxit. Cumque in regno Aragoniæ pingues redditus haberent, idem ſummus Pontifex Archiepiſcopo noſtro, in initio fere ſui regiminis, una „ cum Archiepiſcopo Valentino, dictorum bonorum curam & adminiſtrationem commiſit; „ ut ea in commendam acciperent ſervarentque, donec cui tradenda eſſent, ipſe nunciaret. Itaque ea adminiſtravit, donec ut Equitibus S. Joannis Hoſpitalis Hieroſolymitani applicarentur, decretum fuit.

„ Templarii Gotholoniæ cum audiſſent, ſciſſentque ea, quæ in Gallia eorum fratribus „ eveniſſent, verentes ne idipſum illis accideret in corona Aragoniæ, in caſtris quæ in „ Gotholonia habebant ſe munire curarunt: „ præcipue autem in oppido Barbara hujus „ diœceſis. Quapropter Jacobus II. rex juſſit „ Tarraconis & Cerberæ miniſtris. (*Veguers* „ vulgo dictis) cum gente ſuarum juriſdictionum, ut eos ab iiſdem propugnaculis detraherent, ac in manus Domini Fr. Joannis de „ Lotger ordinis Prædicatorum, in Gotholonia contra hæreticam pravitatem Inquiſitoris „ Apoſtolici, traderent; ut ipſe eorum vivendi normam ac rationem in iis, in quibus „ hæreſeos nota inurebantur, diligenter ſcrutaretur. Cum ergo eorum res tam male verteret, atque in eam anguſtiam redacti eſſent, „ ad D. Guillelmum archiepiſcopum confugerunt, ab eoque poſtularunt, ut mandata Pontificia exequeretur, in quibus Ordinariis jubebatur, ut in propria unuſquiſque diœceſi „ ſuper vita, moribus, & inſtituto Templariorum diligenter inquirere, ut appareret, an „ juxta fidem catholicam, & religionis ſtatuta „ viverent, necne. Eorum precibus indulſit Archiepiſcopus. Siquidem die 10. Auguſti 1312. „ Concilium provinciale convocavit in hac urbe ad hunc effectum, in quo adfuerunt Epiſcopus Valentinus, Cæſar-auguſtanus, Oſcenſis, Vicenſis, Dertuſenſis, & Ilerdenſis; „ nec non Syndici Capitulorum, Abbates, & „ priores ejuſdem provinciæ.

„ Et ut iidem Templarii ad idem Concilium „ ſe conferrent, eos hac formula citari juſſit: „ Guillelmus miſeratione divina ſanctæ Tarraconenſis eccleſiæ archiepiſcopus univerſis & „ ſingulis cuſtodibus fratrum Ordinis noſtræ „ Militiæ Templi quondam, vel eorum loca „ tenentibus ſalutem in Domino. Cum præſentia ipſorum fratrum quondam dicti Ordinis ſit multum neceſſaria nobis; idcirco vobis dicimus & mandamus de voluntate Concilii, quatenus dictos fratres quondam die „ Dominica proxime ventura nobis totique Concilio exhibeatis; ita quod die Lunæ mane „ procedi valeat cum iiſdem, & hoc nullatenus differatis. Datum Tarracone ſeptimo „ Kal. Novemb. anno Domini 1312.

„ Convenerunt Templarii provinciales in „ Concilium, quod quidem juris diſpoſitione „ obſervata, in eos invectum eſt ſcrutando, „ teſtes examinando, ac ſuper iis varie inquirendo: nec ullum in eis crimen inventum „ fuit, vel quod aliqua hæreſeos labe infecti „ eſſent. Quare ſententia definitiva omnes & „ ſinguli a cunctis delictis, erroribus, & impoſturis, de quibus accuſabantur, abſoluti fuere, decretumque fuit, ne aliquis eos infamare auderet; quod in inquiſitione per Concilium facta ab omni ſiniſtra ſuſpicione immunes reperti fuiſſent. Quæ quidem ſententia „ lecta fuit in capella corporis Chriſti clauſtri „ eccleſiæ Metropolitanæ die 4. Menſis Novembris dicti anni 1312. per Arnaldum Ceſconum canonicum Barchinonenſem, præſentibus Archiepiſcopo noſtro, cæteriſque Antiſtitibus dictum Concilium provinciale conſtituentibus. Cumque ſummus Pontifex dictum „ Ordinem extingui juberet, hæſit Concilium, „ vehementer dubitans, quid de Templariis hujus provinciæ reſolvendum foret. Poſt varias „ igitur undique adductas rationes, ac re bene „ perpenſa, decrevit tandem, ut in diœceſibus, in quibus dicti Equites redditus poſſidebant, daretur illis congrua habitatio & proventus ex redditibus ſui ordinis, utque unuſquiſque eorum obedientiæ, correctioni, ac

„ vi-

, visitationi episcopi, in cujus diœcesi degebat, „ subjaceret, quodque ita viverent, ut scanda- „ la non parerent; donec quid de eis statuen- „ dum, a summo Pontifice decerneretur. Quæ „ omnia ut a sancta synodo decreta fuerunt, „ executioni mandata sunt; atque in hoc sta- „ tu permanserunt Templarii usque ad Ponti- „ ficatum Domini Eximenii de Luna, de quo „ statim sermo erit.

ANNO CHRISTI 1312.

Hactenus D. Josephus Blanch.

LONDINENSE CONCILIUM

A Roberto Cantuariensi Archiepiscopo,

Anno 1312. *habitum*

De Concilio hoc monumenta si quæ supersunt damus ex Wilkins Conc. Brit. II. pag. 419.

Monitio contra impedientes concilium. In Dei Nomine, Amen. Cum nos Robertus & pro executione mandati apostolici, ac bono publico hujus regni & status ecclesiastici sub certa forma in nostris convocatoriis litteris contenta, præsens concilium mandaverimus convocari; quidamque, quorum nomina totaliter ignoramus, sua præsumptione damnabili nisi fuerint, & adhuc nitantur, sicut ex assertione quorumdam fidei dignorum fideliter didicimus, suis fallaciis & versutiis, quominus procedat idem concilium, aut personæ ecclesiasticæ nostræ provinciæ, quas ad idem concilium decrevimus evocandas, ad idem accedant concilium, impedire; nolentes, sicuti nec valentes tantam præsumptionis audaciam sub dissimulatione absque nostri ministerii vituperio præterire, monemus uno pro omnibus edicto peremptorie, propter celeriorem & efficaciorem expeditionem agendorum omnes & singulos, cujuscumque conditionis aut status existant, etiamsi pontificali præfulgeant dignitate, domini regis & reginæ personis duntaxat exceptis, qui talia perpetrare aut procurare præsumpserint, seu perpetrantibus aut procurantibus, opem, consilium, vel auxilium præstiterint, seu perpetrantium aut procurantium nomina scientes, ea nobis revelent infra triduum. Et ne quivis prædictorum, quominus idem nostrum concilium procedat, prout ipsum decrevimus evocandum, aut in eodem compareant personæ ecclesiasticæ supradictæ impediat, quoad se vel alios, quovismodo; & præterea quod ad præsens concilium evocati, aut pro seipsis venientes, seu pro aliis destinati, qui suam præsentiam, aut si traditam potestatem minime exhibeant nostro conspectui, absque omni mora continuo se præsentent; exhibentes nobis fideliter commissam sibi ab aliis potestatem, ita quod cum eis in hoc concilio possimus procedere, prout expediens videbitur faciend. sub pœna excommunicationis majoris, quam in omnes & singulos supradictos, qui monitionibus nostris non paruerint, proferimus in his scriptis; ipsius absolutionem nobis, seu illi, quem ad hoc duxerimus deputandum, præterquam in mortis articulo, specialiter reservando.

Lecta per Magistrum Walterum Herny, archidiaconum Sarum, in cujus ore dominus posuit verba sua, ipsum constituens organum vocis suæ, 17. Kalend. Maji anno Dom. 1312. consecrationis domini decimo octavo, in aula episcopi London. apud sanctum Paulum.

Mandatum archiepiscopi Cantuar. ad citandum absentes a concilio provinciali.

RObertus, & Waltero, episcopo Wigorn. salutem. Licet vos ac cæteros venerabiles fratres nostros suffraganeos præsentes in regno, ac absentium fratrum in spiritualibus & temporalibus vicarios generales, seu alios, quos ad hoc duxerant dimittendos, decanos & capitula cath. eccles. archidiaconos, universos abbates, priores supra se abbates in nostra provincia non habentes, tam exemptos, quam non exemptos, eorumque conventus, clerumque cujuslibet civitatis & diœcesis nostræ provinciæ citari mandaverimus per dilectum filium vicarium venerabilis fratris nostri R. Dei gratia London. episcopi in remotis agentis; in spiritualibus generalem; quod vos, & venerabiles fratres nostri prædicti vicarii, decani, archidiaconi, abbates, priores personaliter; capitula autem & conventus per duos decanos, abbates, & priores, si voluerint, alioquin per alium seu alios idoneos; clerus autem per unum vel duos procuratores consimiles communiter destinandos ad comparendum in concilio nostro 14. Kal. Maji proximo præterit. in ecclesia S. Pauli London. nobiscum super quibusdam negotiis singulares personas ordinis militiæ Templi in nostra provincia degentes, quæ post ultimum nostrum provinciale concilium emerserunt, necnon super bono publico, hujus regni tranquillitate, & quiete accommoda ecclesiæ Anglicanæ, & aliis, prout visum fuerit expediens, efficaciter tractaturi, consensusque his, quæ, dante Deo, ordinarentur, & providerentur, ibidem præbituri, ulteriusque facturi cum continuatione dierum sequentium usque ad finem ejusdem concilii, quod justitia suaderet; denunciando, quod nullius, quem necessitas inevitabilis non excusaret, haberemus absentiam excusatam; & vobis, ac episcopis suffraganeis nostris, ac vicariis districtius injungendo, quod nos de ipsorum vicariorum, decanorum, archidiaconorum, abbatum, & priorum nominibus propriis, quique abbates & priores exempti, plebes, ecclesias, seu capellas habeant non exemptas, de eisdem omnibus reddidissetis, & reddidissent in dicto termino certiores per suas patentes litteras, hujus & ipsius vicarii London. mandati seriem continentes; prout in aliis nostris patentibus litteris dicto vicario London. directis, plenius continetur: idemque vicarius London. nos certificaverit per suas patentes litteras, quod prædictum nostrum mandatum fuerat executus, quod citationes, denunciationes, injunctiones, & omnia supradicta; vos tamen, & quidam alii suf-

Ex Reg. Raynold. Wigorn. fol. 47.

☞ fraganei noſtri in dicto termino non comparuiſtis, nec nos certificaſtis juxta mandati exigentiam antedicti, quamvis nonnulli alii noſtri ſuffraganei debite comparuiſſent, & nos certificaverunt, ut decebat. Verum, quia per quoſdam vicarios, & aliorum fratrum noſtrorum abſentium clericos & amicos fuerat allegatum, quod dicti vicarii London. citatio, & mandatum ſeu executio ad veſtram & ipſorum abſentium ſuffraganeorum meorum notitiam non pervenerint, & volentes propterea ſuper hoc ſcire plenius veritatem, nihilominus vobiſcum, & perſonis ſupradictis de clero veſtro, & aliis abſentibus a concilio, ac præſentibus in concilio ſimul conferre, tractare, ac ordinare & agere ſuper præmiſſis, prout videbitur expedire; vos & cæteros abſentes a concilio, uſque ad diem lunæ proximum poſt feſtum Aſcenſionis Domini de conſilio fratrum noſtrorum, & aliorum præſentium in concilio præſenti, ipſum concilium non diſſolventes, ſed continuantes decrevimus expectandos, præſentibus in eodem concilio eumdem terminum præfigendo. Quo circa citationem, mandatum, executionem vicarii London. nec non & continuationem, expectationem, & præfixionem prædict. ad veſtram, tenore præſentium, notitiam deducentes, vos ex abundanti peremptorie citamus, & per vos præmiſſas perſonas ac clerum veſtræ civitatis dicec. peremptorie citari mandamus, quod compareatis & compareant coram nobis in concilio noſtro provinciali ad terminum ſupradictum, & dies ſequentes uſque ad finem ejuſdem concilii, per omnia juxta formam prioris noſtri mandati vicario London. directi, tractaturi, & conſenſus efficaciter præbituri, facturi, & recepturi, quod juſtitia ſuadebit, ut ſuperius eſt expreſſum. Porro, ſi abbates & priores veſtræ civitatis & dicec. velint per ſe, & ſui conventus per ſe, vel conjunctim, procuratores idoneos ad dictum concilium deſtinare, quibus ad tractandum ſuper præmiſſis, & conſentiendum iis, quæ ordinabimus, dante Domino, & providebimus de veſtro & venerabili fratrum noſtrorum concilio, plenariam poteſtatem ipſos a perſonali comparitione, ſicut & religioſos alios noſtræ provinciæ, cathedralium eccleſiarum prioribus duntaxat exceptis, habebimus excuſatos. Quid autem in præmiſſis duxeritis faciendum, & in præteritis feceritis, nos certificetis diſtricte & aperte in dicto termino per veſtras patentes litteras, harum ſeriem continentes. Dat. London. in concilio ſupradicto 12. Kal. Maji, anno Dom. 1312. conſecrationis noſtræ decimo octavo.

ANNO CHRISTI 1312.

Inhibitio domini regis, ne fiat collecta in concilio, ipſo inconſulto.

Ex reg. magno Wigorn. fol. 53.

Edwardus, &c. dilectis ſibi in Chriſto abbatibus & prioribus, & cæteris viris domorum religioſarum Cantuarienſis provinciæ de patronatu noſtro exiſtentibus, & eorum procuratoribus apud Londinum in proximo conventuris, ſalutem. Intelleximus a nonnullis, quod venerabilis pater Rector Cantuar. Archiepiſcopus, vos ſicut cæteros de clero provinciæ ſuæ prædictæ ad conſentiendum cuidam auxilio ſeu collectæ ſuper vos, & ipſum clerum, auctoritate ſua aſſidendum pro viribus inducere nititur & intendit. Cum igitur hujus auxilii & collectæ aſſenſio ſeu conceſſio ſit ſuper bonis domorum veſtrarum, quæ de eleemoſynis progenitorum quondam regum Angliæ fundatæ exiſtunt, fierent noſtro aſſenſu minime requiſito, in diminutionem eccleſiarum prædictarum, & coronæ noſtræ præjudicium cederent manifeſte; vobis mandamus in fide, qua nobis tenemini, diſtricte inhibentes, ne ad aliquod auxilium ſeu collectam ſuper vos aut cæteros de clero prædicto, ut præmittitur, aſſidendum, ſeu ad contributionem aliquam collectæ hujus cum cæteris de clero, ſi quam ſuper ipſis aſſideri contigerit faciendam, nobis inconſultis, conſenſum veſtrum vel aſſenſum aliqualem præbeatis. Teſte meipſo apud Novum Caſtrum ſuper Tinam primo die Maji.

ANNO CHRISTI 13

Proteſtatio & appellatio abbatis & Conventus de ſancto Edmundo, ad papam contra gravamina religioſorum.

In Dei nomine, Amen. Ego frater Willielmus de Herlaw, commonachus & procurator religioſorum virorum domini Thomæ, Dei gratia abbatis de ſancto Edmundo, ad ſedem apoſtolicam nullo medio ſpectant. & ejuſdem loci conventus ordinis ſancti Benedicti, Norwic. dicec. audito a nonnullis, & veriſimiliter intellecto, quod venerabilis pater dominus Robertus, Dei gratia Cantuarienſis archiepiſcopus, totius Angliæ primas, dictos religioſos dominos meos, ſicut cæteros exemptos, & alios de clero ſuæ Cantuar. provinciæ ad concilium ſuum 14. calend. Maji in eccleſia ſancti Pauli Londonien. cum continuatione & prorogatione dierum uſque ad finalem expeditionem ejuſdem per litteras ſuas auctoritate apoſtolica, ut prima facie videbatur, in eiſdem ſic vocatos per quoſdam actus juxta articulos in eodem concilio dictis exemptis, & aliis per ſe & ſuos expoſitos, & traditos, ac contributiones ſeu collectas indebitas ab eiſdem religioſis quodam quæſito colore exigend. ipſum tamen mandatum apoſtolicum minime contingentes publice gravare nititur ac comminatur. Unde ego fr. Willielmus, procurator antedictus, metuens dictis religioſis dominis meis, & mihi eorum nomine, ex hujuſmodi factis comminationibus, & veriſimilibus conjecturis præjudicium poſſe generari in futurum. Et, ne idem pater, ſeu quivis alius, vel alii ſuo nomine auctoritate vel mandato aliquid contra dictos religioſos dominos meos, vel me eorum nomine, ſeu nobis in hac parte adhærentes, attemptet, vel attemptare faciat, vel faciant quovis modo attemptare, vocando, monendo, interdicendo, ſuſpendendo, excommunicando, denunciando, interloquendo, pronunciando, definiendo, amovendo, ſpoliando, ſequeſtrando, ſequeſtrare vel ſpoliare mandando, ſeu quovis alio modo gravando in futurum, ſacroſanctam ſedem apoſtolicam in his ſcriptis provoco ſeu appello, & apoſtolos, quatenus in hoc caſu de jure peti debent, peto, & proteſtor me dictam provocationem ſeu appellationem præfato patri, ſeu aliis, quorum intereſt, ſub dicta forma vel competentiore pro loco & tempore opportunis notificare velle, inventu futuri gravaminis appellare, & apoſtolos petere cum effectu, ſupponens ad hæc dictos religioſos dominos meos, me, & eorum nomine, & omnes, & ſingulos in hac parte nobis adhærentes, eccleſias, res & poſſeſſiones noſtras tuitioni, defenſioni, & protectioni ſedis ſupradictæ.

Ex r... facriſt... batiæ... mundi... nes e... More... wic. f...

LON-

ANNO CHRISTI 1312.

ANNO CHRISTI 1312.

LONDINENSE CONCILIUM

Aliud a duobus Arnaldis altero S. R. E. Cardinali, altero Pictavenſi epiſcopo A S. L.

Anno 1312. habitum.

Wilkins „ „ „ „ „ „ LOndinenſis hujus concilii unicæ ſuperſunt litteræ, quibus epiſcopus Herefordienſis abſentiam ſuam excuſat. Dantur illæ ex regeſt. Swinfield fol. 80. a Wilkins Conc. Britan. t. II. pag. 421.

EXCUSATIO ET PROCURATORIUM EPISC.

Hereford. pro concilio legatino London.

< reg. ſfiel. fol. TEnore præſentium litterarum pateat univerſis, quod nos Richardus, permiſſione divina Hereford. epiſcopus, adverſa valetudine & debilitate noſtri corporis his temporibus impediti, coram reverendis patribus dominis Dei gratia Arnaldo, tit. ſanctæ Priſcæ ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ presbytero cardinali, ejuſdem vicecancellario, & Arnaldo, eadem gratia Pictaven. epiſcopo, domini noſtri papæ camerario, ſedis apoſtolicæ nunciis in ſynodo apud London. 9. die menſis Octobris prox. futur. continuata ſeu prorogata a die 28. Menſis Septembris prox. prædict. abſque imminenti mortis periculo non poterimus perſonaliter comparere. Idcirco ad comparendum coram eiſdem nomine noſtro die 9. menſis Octobris, & loco prædictis cum continuatione, & prorogatione dierum ſequentium, ſi oporteat, & ad aſſiſtend. eiſdem vice noſtra una cum prælatis & perſonis eccleſiaſticis, quos præſentes ibidem eſſe contigerit, ferventibus animis, favoribus, conA filiis, & auxiliis opportunis, prout utilius & efficacius viderint expedire, pro reformatione pacis, de qua in litteris dictorum dominorum cardinalium & epiſcopi fit mentio ſpecialis juxta formam mandati reverendi patris in Chriſto domini R. Dei gratia Cantuar. archiepiſcopi totius Angliæ primatis, nobis in hac parte auctoritate dictorum patrum directi, venerabiles viros magiſtrum Johannem de Reſſ, officialem curiæ Cantuar. archidiaconum Salopſiæ, in noſtra eccleſia Heresforden. & magiſtrum Mich. de Wareham, canonicum Hereford. juris civilis profeſſorem noſtros procuratores legitimos conjunctim & diviſim facimus, ordinamus, & conſtituimus per præſentes; dantes eiſdem, & eorum alteri plenariam poteſtatem & ſpeciale mandatum ad tractand. nomine noſtro cum dictis patribus cardinali, & epiſcopo, & cæteris paælatis, ut ſuperius eſt expreſſum; & ad conſentiendum his, quæ de conſenſu unanimi procuratorum, & cæterarum perſonarum eccleſiaſticarum ad honorem Dei, & utilitatem eccleſiæ Anglicanæ, & regni, auctore Domino, ordinabuntur ibidem; ratum habituri & firmum, quicquid per eoſdem procuratores noſtros conjunctim vel alterum eorum diviſim factum fuerit in præmiſſis. In cujus rei teſtimonium ſigillum noſtrum præſentibus eſt appenſum. Dat. apud Bosbur. 4. die menſis Octobris, anno Dom. 1312.

CONCILIUM SALMATICENSE

Præſide Archiepiſcopo Compoſtellano, celebratum anno Chriſti 1312.

Card. de irre t. 3. cil. Hiſp. 35. CUm Clemens Papa V. ad ſummi pontificatus apicem evectus eſſet, Academiæ Salmaticenſis redditus, in decimis conſiſtentes, quas uſque ad illam diem apoſtolica conceſſione obtinuerat, gratia in poſterum negata, intercepit: juſſitque, ut deinceps in eccleſiarum fabricis, cæteriſque rebus impenderentur, quibus tertiæ ipſæ inſerviebant antequam Reges iis manum admoviſſent. Unde non levis perturbatio rerum orta eſt, ut habetur ex hiſtoria Alphonſi XI. Academia autem ipſa peſſum iviſſet, niſi ei ab eccleſia & civitate ſubventum eſſet, magiſtris, & doctoribus ſtipendiis conſtitutis, donec inter Regem & Pontificem conveniret. Utque ea Clemens ad effectum perduceret, interdictum & ceſſationem a divinis indixit, ſi vel minima decimarum pars in Academiæ ſubſidium impenderetur. Petrus igitur epiſcopus Salmaticenſis litteris ad Clementem datis de incommodis & ſumma rerum difficultate, quibus Salmaticenſis Academia premebatur, certiorem illum fecit, damnaque Hiſpaniæ univerſæ allata, ac vulnus inſanabile inflictum oſtendit, ſi celebre illud litterarum emporium deficeret. Quare illum efDficaciſſimis verbis ſuadere conatus eſt, ut aliquam decimarum partem ejuſdem Academiæ uſui reſervaret, cum id & utilitas, & publica neceſſitas poſtularent; ut colligitur ex Clementis diplomate in archivo Academiæ aſſervato, quod incipit: *Dudum nobis &c.*

Petri igitur verbis Clemens motus Archiepiſcopo Compoſtellano commiſit, ut diligenter inquireret quid ex nona decimarum parte Epiſcopatus Salmaticenſis rediret, quidque eccleſiarum fabricis ſufficeret. Pariterque de Academiæ doctoribus, ſcientiis, ſtipendiiſque unicuique aſſignatis certiorem ipſum facerent, poſtulavit. Cum ea omnia diligentiſſime executus eſſet Archiepiſcopus Compoſtellanus, totius rei ſummam ipſius Archiepiſcopi ſollicitudini commiſit; juſſitque ut Concilium convocaret, in quo aſſidentibus ſuffraganeis omnibus epiſcopis, nonam decimarum partem in utilitatem Academiæ, doctorumque ſtipendia applicarent. Celebratum igitur fuit Concilium Salmanticæ anno Domini 1312. atque ipſa Academia, quæ in præceps ruebat, firmata denuo ac ſtabilita eſt.

CON-

ANNO CHRISTI 1313.

CONCILIUM MAGDEBURGENSE

ANNO CHRISTI MCCCXIII.

Borchardus Dei gratia Magdeburgenſis eccleſiæ archiepiſcopus, univerſis Prælatis, totique Clero ejuſdem provinciæ ſinceram in Domino ſalutem.

P. Artbzeim Concil. Germ. t. IV. pag. 144.

SCriptum eſt in canone, quo dictum eſt: *ſeniores provinciæ tuæ congrega, & eos interroga*; a Sacroſanctæ Rom. Eccl. ſummo Pontifice, B. Petri Apoſtoli ſucceſſore ad metropolitanæ ſedis antiſtitem congrue emanavit, nam & ipſe, ſicut olim a ſanctis Patribus dinoſcitur inſtitutum, cum ſuis ſuffraganeis, annis ſingulis provinciale concilium jubetur celebrare, propter quod recte dictum eſt ad eum: ſeniores provinciæ tuæ congrega; in quo quidem concilio congregato de corrigendis exceſſibus & moribus reformandis præſertim in clero habeat cum timore Dei tractatum, & maxime quæ ſtatuta ſunt juxta canonicas regulas, ut ea obſervari faciat, pœnam debitam tranſgreſſoribus infligendo. Et ut hæc omnia conſultius & ſalubrius peragantur, expedit ea fieri ſuffraganeorum ſuorum approbatione & conſilio ſibi in omnibus aſſiſtente. Spectat nihilominus ad ipſius metropolitani circumſpectionem & providentiam juxta creditæ ſibi diſpenſationis officium, ſubditorum commodis, profectibus, & quieti ſollicitudinis ſtudium adhibere, præcipue laicorum quorumdam, qui clericis oppido ſunt infeſti, nunc antiquorum ſtatutorum declaratione & ſuppletione, nunc vero novorum editione, prout poſſibile fuerit, inſultus & auſus nefarios reprimendo. Ipſi namque finibus ſuis non contenti nituntur in vetitum, ad illicita frena relaxant, eccleſiarum Prælatis, eccleſiaſticiſque perſonis, & rebus etiam earumdem onera imponunt gravia, ipſaſque vexationibus plurimis callidis frequenter aggravant, & moleſtant: propter quod contra hujuſmodi præſumptores ſuinma ſuadet neceſſitas, gratia ſuffragante divina pro pace, quiete ac utilitate publica ſalubriter providendum.

I. *De captivantibus archiepiſcopum vel epiſcopum intra provinciam, & eorum pœnis.*

Sacro igitur approbante concilio ſtatuimus & ſanximus, quod ſi quis deinceps in hoc ſacrilegii genus nefandum irrepſerit, quod archiepiſcopum vel epiſcopum Magdeburgenſis provinciæ, intra provinciam ipſam ceperit, ſeu captum detinuerit in eadem, vel ſocius fuerit facientis, aut fieri mandaverit, vel factum ratum habuerit, aut conſilium dederit vel favorem, eamdem cum eo excommunicationis ſententiam incidat ipſo facto, ab omnibus arctius evitandum, accenſis candelis & pulſatis campanis per totam provinciam denuntietur excommunicatus ſingulis diebus dominicis & feſtivis, & ceſſetur in pœnam ampliorem ipſius in tota provincia a ſolemniis divinorum.

II. *De captione vel detentione archiepiſcopi vel epiſcopi extra provinciam commiſ*

Si vero archiepiſcopi vel epiſcopi noſtræ provinciæ captio vel detentio extra provinciam committatur, ex tunc omnes Epiſcopi alii, & etiam Archiepiſcopus ipſe, ſi tunc captus fuerit, cum ſuis capitulis infra XV. dies aut etiam prius, ſi commode fieri poterit, poſtquam ad eorum notitiam de captione Archiepiſcopi vel Epiſcopi pervenerit, archiepiſcopum vel epiſcopum extraneum, in cujus diœceſi detinetur captivus, requirere debent, ut exhibens conſilium & auxilium optimum in tota ſua diœceſi ceſſare faciat a ſolemniis divinorum, omnibus aliis ſupradictis in noſtra provincia obſervandis, tempore captivitatis hujuſmodi in ſuo robore duraturis.

III. *De pœnis filiorum ac filiarum, & poſterorum hujuſmodi malefactorum.*

Ceterum quia dignum eſt, ut propter enormitatem culparum, pœnarum modus exuberet, ſtatuimus, quod filii & filiæ, & omnes eorum poſteri, qui, vel quæ uſque in quartam generationem per rectam lineam tam maſculinam quam femininam a prædictis malefactoribus deſcendere dignoſcuntur, in nulla eccleſiæ noſtræ provincia ad beneficium aliquod eccleſiaſticum, ante præſtitam ſatisfactionem debitam & congruentem aliqualiter aſſumantur. Et ne in oblivionem veritas veniens vagetur in terra, ſtatuimus, ut nomina prædictorum epiſcopo loci tradantur per ipſum ſcripturæ memoriæ perhennanda, qui etiam talium nominum copiam ad alios tranſmittat epiſcopos.

IV. *De pœnis ſpoliantium res Eccleſiarum & perſonarum eccleſiaſticarum.*

Quia non ſolum ſacrilegi a jure cenſentur, qui in perſonas eccleſiaſticas manus mittunt temere violentas, verum etiam & illi, qui res eccleſiarum & perſonarum eccleſiaſticarum ſpoliant, diripiunt & invadunt, præſenti conſtitutione ſanximus, quod ſpoliatores & invaſores hujuſmodi, ſi, legitima monitione præmiſſa de damnis & injuriis irrogatis, infra terminum competentem exhibere contempſerint, excommunicationis vinculo conſtringantur.

V. *De pœnis laicorum eccleſias incaſtellantium.*

Quia jura canonum eccleſias incaſtellari a laicis vetuerunt, nos volentes prohibitionem eamdem pœnarum adjectione juvare, ſtatuimus, quod ſi qui laicorum ipſas incaſtellare, & de ipſis propugnacula facere non formidant, ipſo facto excommunicationis ſententiam incurrant, & terræ ipſorum, ſi quas habent, vel locus in quo de jure, vel de facto juriſdictionem exercent, eccleſiaſtico ſit ſuppoſitus interdicto.

VI. *De*

VI. *De facientibus ſtatuta contra eccleſiaſticam libertatem.*

Inſuper ſtatuimus, quod omnes qui ſtatuta facere, edere vel mandare ſervari præſumpſerint in derogationem, ſubverſionem, & conculcationem eccleſiaſticæ libertatis, & præcipue munera ſacro altari offerre volentium, ſuis ſtatutis illicitis reſtringentes, excommunicationis ſententiam incurrant, niſi infra menſem ſuper hoc moniti talia ſtatuta omnino revocent, & faciant removeri nullo umquam tempore valitura.

VII. *De pœnis clericorum & monachorum frequentantium tabernas, & abjicientium habitum & tonſuram.*

Cum clerici debeant non ſolum interiore, ſed etiam exteriore ornatu fulgere, præſentis approbatione concilii prohibemus, ne quis clericus vel monachus tabernas frequentare præſumat, vel habitum vel tonſuram congruentem & debitam portare contemnat, quia huic ornatui, qui in ipſis nitere debet videretur non modicum adverſari; tranſgreſſores vero prædictorum ingreſſu eccleſiæ ſuſpendantur, & hi qui contra congruentem delinquerint, redditus ſuorum beneficiorum non recipiant.

VIII. *De facienda computatione per eccleſiarum proviſores.*

Inſuper ſtatuimus, quod laici, & eccleſiarum parochialium proviſores, qui Altermanni vulgari vocabulo nuncupantur, de rebus eccleſiarum, quas receperunt & expenderunt ad requiſitionem rectoris eccleſiæ, quem ad hanc in virtute ſanctæ obedientiæ duximus adſtringendum, bis in anno in præſentia honeſtiorum virorum rationes reddere teneantur.

IX. *De revocatione ſtatutorum provincialium præſcriptis ſtatutis habentia adverſa.*

Poſtremo præcipimus & mandamus, ut nulla ſtatuta alia a noſtris prædeceſſoribus in ſuis conciliis promulgata, ſi ſtatutis noſtris præmiſſis reperiantur contraria, vel adverſa, quiſquam recipiat, vel ſecundum ea judicet. Per hoc nihilominus ſtatuta alia, ſi quæ fuerint, minime revocantes.

Datum Magdeburgi in Concilio anno Domini 1313. non. Martii.

CONCILIUM APUD B. MARIAM DE PRATO.

Ex duplici MS. Bigotiano primum edidit P. Beſſin.

PRÆFATIO.

HÆc ſunt ſtatuta ordinata in Concilio provinciali celebrato per nos Ægidium Archiepiſcopum Rotomag. in Prioratu B. Mariæ de Prato juxta Rotomagum anno Chriſti 1313. circa feſtum S. Lucæ Evangeliſtæ.

Non debet reprehenſibile judicari, ſi ſecundum varietatem temporum ſtatuta quandoque variantur humana: cum legantur nonnulla in veteri teſtamento ſtatuta, in novo mutata fuiſſe. Cum igitur bonæ memoriæ dominus Guillelmus prædeceſſor noſter in Provinciali Concilio apud Prioratum B. M. de Prato juxta Rotomagum, & apud Pintarvillam, quædam ſtatuerit, quæ quibuſdam moderationibus videbantur non mediocriter indigere: dicta ſtatuta cum infra ſcriptis ordinationibus & detractionibus decrevit præſens Concilium moderari in modum qui ſequitur.

I.

De his, quæ curati & beneficiati fugere debeant.

Statuimus, quod nulli Sacerdotes curati, ſeu alii Clerici beneficiati, in locis publicis de cetero cucufati incedant, aut ſotularibus conſutis laqueis calceati, vel enſibus accincti ſeu gladiis ad modum militum ſuper veſtes. Et ne minus congruentem tonſuram, aut veſtimenta deferant nimia brevitate notanda. Neque ſuam in luxuriis, ebrietatibus, & comeſſationibus vitam ducant. Nec audiant, aut examinent proceſſus in curia ſæculari, ſeu quomodolibet alias exerceant officium juſtitiæ ſæcularis, ſed pie & juſte & decenter vivant ſecundum canonicas ſanctiones. Qui autem culpabiles aliquorum exceſſuum, poſt monitionem de abſtinendo, a quolibet eorum reprehenſi, ſecundum qualitatem delicti arbitrio ſuorum judicum puniantur.

II.

De pœnis injunctis contra habentem concubinas.

Qui vero focarias, ſeu concubinas, aut alias mulieres ſuſpectas in ſuis habebunt domibus, vel in aliis locis fovebunt, ſeu etiam frequentabunt: quive fœneraticos, & alios contractus illicitos exercebunt; ſi poſt monitionem, etiam generalem, de abſtinendo penitus ab iiſdem, culpabiles fuerint deprehenſi, pœna amiſſionis omnium fructuum beneficiorum ſuorum per annum abſque ſpe miſericordiæ puniantur. Et contra ipſos ad privationem beneficiorum hujuſmodi, ſi per annum pertinaces in eadem perſeverent malitia, procedatur.

III.

Ne aſſiſiæ vel placita teneantur diebus Dominicis.

Idem concilium ſtatuit, ut ballivi, vicecomites, præpoſiti, & majores, & alii judices ſæculares quocumque nomine cenſeantur, generaliter moneantur ut aſſiſias & placita diebus Dominicis, & feſtis Virginis glorioſæ, beati Joannis Baptiſtæ, & beati Michaelis Archangeli, ſanctorumque Apoſtolorum & Evangeliſtarum, & aliis, quæ cum clero & populo in eccleſiis celebran-

ANNO CHRISTI 1313.

brantur, in quibus ſolum eſt divinis laudibus, non terrenis negotiis inſiſtendum, tenere & exercere deſiſtant & quieſcant. Qui ſi parere contempſerint, temere fortaſſe contrarium attentando, incurrant excommunicationis ſententiam ipſo facto.

ANNO CHRISTI 1313.

IV.

Ne Clerici procurent clamorem de Haro.

Item quod Clerici, qui ſuper factis perſonalibus ubi clamor de Haro fuerit, & ſuper hoc unus de altero conqueritur in facie ſæculari, ad finem quod de hoc cognoſcant, ipſi ſe ſupponentes, ſeu ipſi jultitiæ prætextu facti hujuſmodi ſpontanei exhibebunt emendam, poſt monitionem de contrario generalem, ipſo facto excommnnicationem incurrant.

V.

Ne judices ſæculares compellant perſonas eccleſiaſticas coram ſe reſpondere.

Statuit idem Concilium, inhibendo ne quiſquam judex ſæcularis clericos, aliaſve perſonas occaſione factorum a clericis commiſſorum, & ſuper factis & delictis perſonalibus quibuſcumque, & ſpecialiter in clamore de *Haro*, nec de crimine uſurarum a clerico perpetrato, vivente eodem clerico vel defuncto, coram ſe quomodolibet reſpondere compellat, ſeu cognitionem hujuſmodi factorum in ſe ſumat. Quod ſi generaliter moniti contra fecerint, excommunicationi ſubjaceant ipſo facto, a qua per Prælatos, nonniſi parti & judici ſatisfacto, quomodolibet abſolvantur: nec per officiales aut pœnitentiarios Prælatorum, niſi eis de ſpeciali commiſſione liceat, hujuſmodi ſententiæ relaxentur.

VI.

Ne perſonæ eccleſiaſticæ ſuper cauſis ſpiritualibus reſpondeant coram judicibus ſæcularibus.

Statuit idem Concilium, quod perſonæ eccleſiaſticæ occaſione ſpiritualium, & decimationum, & conſimilium, etiamſi clamor de *Haro* intervenerit, non præſumant reſpondere, nec de cauſis hujuſmodi coram ſæcularibus judicibus agitare: alioquin niſi deſtiterint generaliter moniti, aut attentata ſuper his coram judicibus ſæcularibus revocare non curaverint indilate, excommunicationis ſententiam incurrant ipſo facto.

ANNO CHRISTI 1313.

VII.

De pœnis judicum ſæcularium.

Judices etiam ſæculares, qui de dictis cauſis cognoſcere præſumpſerint, aut partes coram ſe directe vel indirecte ſuper hoc litigare compulerint, aut eos ad examen eccleſiaſtici judicis remittere recuſaverint, vel plus debito diſtulerint, poſt monitionem etiam generalem incurrant ſimiliter excommunicationis ſententiam ipſo facto. Et ſi qua perſona eccleſiaſtica contra perſonam eccleſiaſticam ſtudioſe procuraverit *Haro* fieri ſeu clamorem, ut cauſas hujuſmodi trahat ad judicium ſæculare, poſt publicationem hujuſmodi ſtatuti, excommunicationis ſententiam ipſo facto incurrant, a quibus non abſolvantur ſententiis, niſi ſicut de aliis eſt expreſſum.

VIII.

De Pareatis & Brevibus.

Statuit ſimiliter idem Concilium, quod Brevia quæ juſtitia ſæcularis, ut eccleſiaſticam juriſdictionem impediat, & perturbet, judicibus eccleſiaſticis dirigit, in quibus de ſui natura notorie brevia nulla cadunt; per eccleſiaſticos judices nullatenus admittantur, nec eis in aliquo pareatur. Etſi forſitan ex hoc ſumpta occaſione, ballivi, vicecomites, præpoſiti, majores, aliive judices ſæculares, ad perſonarum vel bonorum captionem procedant, directe, vel indirecte partem ad deſiſtendum, vel judicem compellendo: præcedente monitione etiam generali, excommunicationi ſubjaceant ipſo facto; cum in hoc appareat juriſdictionem eccleſiaſticam impediri per ipſos: a qua ſententia abſolvi non valeant, niſi ſicut de aliis eſt præmiſſum.

Hæc autem ſtatuta præcipit idem Concilium in ſingulis ſynodis & Calendis publicari, & ab omnibus inviolabiliter obſervari; ſtatutis factis per D. Guillelmum prædeceſſorem noſtrum in prædictis conciliis ſuis ſublatis penitus, niſi quatenus continentur in ipſis.

Monitum P. Bessin.

Exhibetur nunc primum ex duplici MS. bibliothecæ Bigotianæ, priori annorum 300. altero vero ultra 150. Genuinum eſſe paſam eſt ex cap. 2. alterius itidem apud Pratum anno 1335. celebrati, ubi diſertis verbis hujus initium allegatur. Meminit D. *le Prevot* ex regiſtris Capituli Rotomagenſis his verbis; anno 1313. circa feſtum S. Lucæ Evang. Ægidius archiep. Rotomagenſis celebravit apud Patrum Concilium provinciale Rotomag. in quo ſtatuta a Guillelmo prædeceſſore in alio Concilio Pratenſi & Pintervillano facta temperavit. Non miretur quis: Anſelmus enim volebat retractare Concilium ſuum Londinenſe, & quaſi ad ineudem revocare, priuſquam publici juris fieret, ut ex epiſtola ipſius 62. lib. 3. manifeſtum eſt.

SEDES VACANS.

ANNO CHRISTI 1314.

CONCILIUM PARISIENSE

A Philippo Senonenſi archiepiſcopo, cum ſuffraganeis celebratum anno Dom. MCCCXIV. ſede apoſtolica vacante.

Ex bibliotheca Victorina edidit Ludovicus Bail in Summa conciliorum.

TITULI CAPITULORUM.

1. *Quod detentores clericorum excommunicandi ſunt.*
2. *Quod citationes generales non fiant.*
3. *De citatione participantium cum excommunicatis.*

PRÆFATIO.

PHilippus miſeratione Divina archiepiſcopus Senonenſis, in provinciali concilio, anno Domini MCCCXIV. die Martis ante translationem B. Nicolai, cum continuatione dierum ſequentium, Pariſiis celebrato, ad perpetuam rei B memoriam,

CAPITULA.

I. *Quod detentores clericorum excommunicandi ſunt.*

UT eo potentius eccleſiaſticæ libertatis vigor invaleat, & grex Dominicus paſtorali cura ab oppreſſione & C incurſibus ſollicitius præſervetur, quo plurimorum ſpectantium fuerit ſollicitudinis ſtudio communitus, & temerariæ rapacitatis abuſus multiplicibus fuerit acclamationibus vehementius confutatus: ſacro nos ad hoc ſollicitante concilio duximus ſtatuendum, ut curati eccleſiarum parochialium noſtræ provinciæ, detentores clericorum, intra parochiarum ſuarum limites conſtitutos, licite monere & requirere teneantur, ut præfatos cle- D ricos detentos ab eis, ordinariis ſuis reſtituant indilate. Quod ſi ab eis requiſiti non adimpleverint abſque mora: detentionem hujuſmodi confitentes vel cum alias detentio ipſa adeo notoria & manifeſta exiſtat, quod non poſſit aliqua tergiverſatione celari, detentores ipſos excommunicatos a canone in ſuis eccleſiis ſtudeant nunciare, ut eos ab omnibus faciant arctius evitari: donec a lo- E corum ordinariis, ſatisfactione eiſdem & paſſis injuriam de tantis exceſſibus competenter *, vel ab aliis competentibus judicibus, abſolutionis beneficium meruerint obtinere: ſtatutis ſynodalibus alias ſuper hoc editis, prout locorum ordinariis videbitur, nihilo minus in ſuo robore duraturis.

* Deeſt,

A II. *Quod citationes generales non fiant.*

Item ſacro duximus approbante concilio ſtatuendum, quod in noſtra provincia omnibus eccleſiaſticis judicibus generales citationes, quæ ſub ea forma conſueverunt concedi, *Citetis omnes illos quos lator præſentium, &c.* intelliguntur penitus interdictæ, & ab iiſdem in poſterum nullatenus concedantur: & quod ſi forſan obtentæ fuerant quoquo modo, nullius penitus ſint effectus, & eis non pareatur impune.

III. *De citatione participantium cum excommunicatis.*

Statuimus inſuper, quod nullus ſuper participatione cum excommunicatis citetur, niſi primo monitus fuerit nominatim: nec ſcribat notarius citationem, niſi primo monitionem viderit tam ſigillo judicis, quam executoris ſigillatam. Ac impetrans citatorium, jurare teneatur, ſe credere quod citati cum excommunicatis participaverint in caſibus a jure non permiſſis & ſcienter, antequam citatorium obtineat ſupradictum: quodque in ipſa citationis littera talis inſeratur clauſula, ſcilicet præfatum impetratorem antedictum ſubiiſſe hujuſmodi juramentum: ac in ipſa citatione quinque tantummodo contineantur nomina perſonarum. Si vero poſtquam perſonæ ſic citatæ ſuper participatione prædicta, per earum juramentum, prout moris eſt, ſe debite purgaverint: eo ipſo actores, ad quorum inſtantiam tales citationes impetrantur, perſonis ſic citatis ſuper hoc inſtanter & ſupplicantibus, niſi præfati actores contrarium legitime probare voluerint, in expenſis ob hoc factis legitime condemnentur. Et ſi qui modo ſuperius annotato citationes impetrantes ſuper ipſa participatione fraudulosi reperti fuerint de extorquenda pecunia taliter a citatis: tamquam fures perjuri per officialem acerrime puniantur.

ANNO CHRISTI 1314.

EJUSDEM CONCILII CANONES ALII

Ex Mart. Vet. Monum. t. VII. p. 390. ex MSS. cod. Reg. Suec.

ANNO CHRIST. 1314.

PHilippus miseratione divina archiepiscopus Senonensis in provinciali concilio ann. MCCCXIV. die Martis ante translationem B. Nicolai cum continuatione dierum sequentium Parisiis celebrato ad perpetuam rei memoriam.

I.

Sanctorum patrum pia consideratione salubriter constituit veneranda provisio, ut metropolitani cum suis suffraganeis, pro corrigendis subditorum excessibus, refrenandis moribus, ecclesiarum juribus ac libertatibus observandis, eorumque oppressionibus relevandis, tenerentur sub pœnis canonicis provincialia singulis * concilia celebrare, & quæ pro prædictorum expeditione in illis statuerant observari facere, publicando per suffraganeos in episcopalibus synodis celebrandis in suis diœcesibus annuatim, prout antiquorum & novorum canonum testantur & præcipiunt instituta, quod recolendæ memoriæ nonnulli prædecessores nostri devote pensantes, & fideliter adimplentes, laudabili studio plurima in provincialibus conciliis statuerunt, quorum observantia ecclesiis & personis earum fructus uberes allatura, cum illorum desertio ignorantiæ obumbrata nebulis, hucusque statum ecclesiæ vastavit enormiter, & damnabiliter impedivit. Quapropter nos consideratione præjudicandæ jacturæ pro futuris temporibus occurrere cupientes, ac omnibus excusationis vel ignorantiæ causam amputare, sacro approbante concilio, suffraganeis nostris in virtute sanctæ obedientiæ & sub pœnis canonicis juxta statuta Lareranensis concilii duximus injungendum, ut præfatas ordinationes prædecessorum nostrorum, & si quas in hoc sacro concilio vel subsequentibus per nos aut successores nostros statui vel ordinari contigerit, in scriptis fideliter redigentes vel redigi facientes, illas in suis episcopalibus synodis subjectis suis, prout melius expedire providerint, studeant publicare, ad eorum observantiam illos opportunis remediis omni excusatione vel palliatione postposita compellentes.

* *videtur deesse* aun.

Concil. Provinc. statuta suffraganeis publicand.

II.

Item, ut eo potentius ecclesiæ libertas vigere invaleat, & grex dominicus pastorali cura ab oppressionum incursibus sollicitius præservetur, quo plurimorum spectantium fuerit sollicitudinis studio commonitus, & temerariæ rapacitatis abusus multiplicibus fuerit acclamationibus confutatus, sacro nos ad hoc sollicitante concilio, duximus statuendum, ut curati ecclesiarum parrochialium nostræ provinciæ, detentores clericorum infra parrochiarum suarum limites constitutos sollicite monere & requirere teneantur, ut præfatos detentos clericos ab eis ordinariis suis restituant indilate. Si ab eis requisiti non adimpleverint absque mora, detentionem hujusmodi confitentes, vel cum alia detentio adeo notoria & manifesta existat, quod non possit aliqua tergiversatione celari, detentos ipsos excommunicatos a canone, in suis ecclesiis studeant publice nunciare, & eos faciant ab omnibus arctius evitari, donec a locorum ordinariis, satisfactione eisdem & passis injuriam de tantis excessibus competenter facta, vel ab aliis competentibus judicibus absolutionis beneficium meruerint obtinere: statutis synodalibus alias super hoc editis, si & prout locorum ordinariis expedire videbitur, nihilominus in suo robore duraturis.

Contra clericorum detentores.

III.

Item, exigit detestandæ perversitatis abusus, ut illorum audacia, qui citationum, monitionum & aliorum canonicorum processuum remediis abutuntur, & ea quæ suadente justitia ad subditorum tranquillitatem & pacem perinde adinventa fuerant, ad eorum vexationem & perturbationem convertere moliuntur, tanto districtius canonicis pungantur aculeis, & præsidentium studiosis provisionibus refrenentur, quantum per illorum scelerata facinora in ecclesiæ Dei scandalum constat pernicioſius gravari sæculariorum insolita & indefensa devotio, ac propter calumnias talium, ad indevotionem ascendere conspicientur, inde emanare calumnias, ubi consuevit omnis calumniarum occasio profugari: temporalibus insuper dominis ex istorum protervia damnabilis paratur occasio infringendæ non modicum ecclesiasticæ libertatis. Quapropter sacro approbante concilio, duximus statuendum, quod in nostra provincia omnibus ecclesiasticis judicibus generales citationes, quæ sub eadem forma consueverunt concedi. *Citent omnes illos & illas, quos & quas lator præsentium*, &c. intelligantur penitus interdictæ, & ab eisdem in posterum nullatenus concedantur. Quod si forsan obtentæ extiterint quoquo modo, nullius penitus sint effectus, & eis non * patiatur impingere.

Generales citationes prohibitæ.

* *Edit.* non pareatur impune.

IV.

Statuimus insuper, quod nullus super participatione cum excommunicatis citetur, nisi primo monitus fuerit nominatim, nec scribat notarius citatorium, nisi prius monitionem viderit tam sigillo judicis, quam executoris sigillatam; ac impetrator citationis jurare teneatur, se credere quod citandi cum excommunicato participaverint in casibus a jure non permissis, & scienter, antequam citationem obtineat sæpedictam: quodque in ipsa citationis littera talis inseratur clausula, videlicet præfatum impetratorem antedictum subiisse juramentum, & in ipsa citatione quinque tantummodo contineantur nomina personarum. Si vero postquam personæ citatæ super participatione prædicta, per earum juramenta, prout moris est, se debite purgaverint, eo ipso actores, ad quorum instantiam tales citationes impetrantur, personis sic citatis super hoc instantibus & supplicantibus, nisi præfati actores contrarium legitime probare voluerint, in expensis ob hoc factis legitime condemnentur. Et si qui modo superius annotato citationem impetrantes super ipsa participatione fraudulosi reperti fuerint, pro extorquenda pecunia taliter a citatis, tamquam fures & perjuri efficaciter pro crimine puniantur.

Citationes quomodo faciendæ.

V.

Absolutionis beneficium ab excommunicationis sententia, vel quamcumque revocationem ipsius aut suspensionis seu, etiam interdicti, per vim vel per metum extortam, præsentis constitutionis auctoritate omnino vacuamus. Ne autem sine vindicta violentiæ crescat audacia, eos qui absolutionem sive revocationem hujusmodi vi vel metu extorserint, excommunicationis sententiæ decernimus subjacere.

Absolutiones extortæ per vim irritæ declarantur.

VI.

VI.

Et si pignorationes, quas vulgaris elocutio repræsalias nominat, in quibus alius pro alio prægravatur, tamquam graves legibus & æquitati naturali contrariæ, civili sint constitutione prohibitæ, cum earum prohibitio in personis ecclesiasticis tanto amplius timeatur, quanto in his inhibentur eas concedi contra personas prædictas, seu bona ipsarum, aut quantumcumque generaliter prætextu cujusvis consuetudinis, quam potius abusum reputamus, a foro concessas ad illas extendi de cetero præsenti decreto districtius inhibemus. Illi autem qui fecerint, adversus personas prædictas pignorationes seu repræsalias concedendo, vel extendendo ad eas, nisi præsumptionem hujusmodi revocaverint, a B concessionis vel executionis tempore infra mensem, si personæ singulares fuerint, sententias excommunicationis incurrant; si vero universitas ecclesiastica, ecclesiastico subjaceat interdicto.

VII.

Episcoporum & aliorum prælatorum querelis frequentibus & querulosis clamoribus excitati, præsenti decreto duximus statuendum, ne aliqui sæcularium aut regularium, quantocumque exemptionis, libertatis sedis apostolicæ privilegio muniti, cujuscumque ordinis, religionis, status, aut conditionis existentes, celebrent aut celebrari faciant divina, in civitatibus, castris & villis, nisi quatenus eis a jure conceditur: & C ne in locis interdictis ab ordinariis seu delegatis judicibus, aut a jure excommunicatos publice sive interdictos ad divina officia vel ecclesiastica sacramenta, seu ad ecclesiasticam sepulturam admittant. Qui vero contra præsumpserit, præter alias pœnas a jure statutas, ingressum ecclesiæ sibi noverit interdictum, donec de transgressione hujusmodi ad arbitrium ejus quem contempserit, satisfecerit competenter.

VIII.

Quoniam, ut intelleximus, quorumdam justitiariorum, ballivorum, judicum, vel sæcularium, ac temporalium dominorum, quibusdam in partibus præsumptuosa temeritas sic excrevit, ut in terris eorum sive stratibus litteras D apostolicas impetrantes, vel ad judices ordinarios ecclesiasticos recurrentes super causis, negotiis seu quæstionibus, quæ de jure aut antiqua consuetudine ad forum ecclesiæ pertinent, non possint in eis per eosdem judices ordinarios, & apostolicas litteras justitiæ complementum obtinere, quin potius super illas recurrere ad judicem sæcularem, vel a causa desistere compellantur, nos justitiam nostram & ecclesiæ nostræ sponsæ nolentes negligere, qui alios in sua justitia conservamus, statuimus ne quis impetratores litterarum nostrarum, vel alios ad forum ecclesiasticum recurrentes, super causis, quæ ad idem forum de jure vel de antiqua E consuetudine pertinere noscuntur, per se vel per alios ad desistendum, vel in foro sæculari de quæstionibus litigandis agendum, per eorumdem judicum ecclesiasticorum, vel impetrantium, vel litigantium, aut litigare volentium, seu propinquorum ipsorum, seu rerum illorum aut ecclesiarum suarum etiam captionem, vel aliis modis quibuscumque compellat, aut compelli faciat, seu procuret per se vel per alium, nec impediat quominus eorum judicibus ecclesiasticis delegatis, seu ordinariis querelantes de causis, quæ, ut præmissum est, ad cognitionem pertinent eorumdem, possint justitiam li-

A bere obtinere, ut ad prædicta facienda det consilium, auxilium vel favorem. Si quis vero contra fecerit, excommunicationi se ipso facto noverit subjacere, a qua, nisi tam judici cujus cognitioni fuerit impedita jurisdictio usurpata, quam parti quæ turbata fuerit in prosecutione sui juris, de injuriis & damnis & interesse prius per eumdem fuerit integre satisfactum nullatenus absolvatur. ANNO CHRISTI 1314.

IX.

Alma mater ecclesia plerumque nonnulla rationabiliter ordinavit & consulte, quæ suadente subditorum utilitate postmodum consultius revocat in meliusque commutat. Sane sicut locis ecclesiastico supposititis interdicto, nulla certis casibus exemptis..... divina officia celebrantur & ministrantur ecclesiastica sacramenta: quia vero ex districtione hujusmodi statuti excrescit indevotio populi, pullulant hæreses, & infinita pericula animarum insurgunt, ac ecclesiis sine culpa earum debita obsequia subtrahuntur, cum fratribus nostris deliberatione super hoc habita diligenti, concedimus quod tempore interdicti ab homine vel a jure prolati non tantummodo morientes, sed etiam viventes, tam sani, quam etiam infirmi ad pœnitentiam, quæ propter pronitatem & facilitatem hominis ad peccandum summe necessaria est, licite admittantur: dum tamen excommunicati non fuerint, quos admitti præcipimus in mortis articulo ad eamdem. Illis etiam propter quorum culpam, dolum vel fraudem lata est interdicti sententia, vel qui ad perpetrandum delictum, cujus occasione ipsum interdictum est latum, præbuerunt auxilium, consilium vel favorem, nisi delicto, si sit tale quod eidem satisfacere valeant, prius satisfecerint, vel de satisfaciendo idoneam dederint cautionem; aut si satisfacere nequeant, vel hujusmodi, per eos qui eam facere debent & possunt præstare, dabunt consilium, auxilium, ac juxta posse suum laborabunt fideliter, non pœnitentiæ beneficium aliquatenus concedendum, nec tunc & quoad istos vel alios qui certamine deliquerint, nisi civitas & locus alius, seu universitas existat, interdicti facienda est relaxatio; solum interdictis injungenda pœnitentia salutaris. Addimus præterea, quod singulis diebus in ecclesiis & monasteriis missæ celebrentur, & alia divina officia, sicut prius, submissa tamen voce, januis clausis, excommunicatis & interdictis exclusis, & campanis non pulsatis, & tam canonici quam clerici, quibus distributiones quotidianæ illis qui interfuerint canonice tribuuntur, si ad officia non venerint, supradictas distributiones amittant sicut interdicti, quas demum non haberent, si divinis officiis non interessent. Ut tempore interdicti pœnitentiæ sacramentum etiam sanis possit conferri &c.

X.

In festivitatibus Natalis Domini, Paschæ, ac Pentecostes, & Assumptione Virginis gloriosæ, campanæ pulsentur, & januis apertis alta voce divina officia celebrentur, excommunicatis exclusis, & interdictis admissis quibuscumque ob reverentiam dictarum solemnitatum, ut ipsi ad humanitatis gratiam & reconciliationis effectum facilius inclinentur. Præfatis diebus participationem permittimus divinorum, sic tamen quod illi propter quorum excessum hujusmodi interdictum est prolatum, altare nullatenus appropinquent, ceteris quæ contra observantiam interdictorum a nostris prædecessoribus instituta sunt, in suo robore duraturis, non obstantibus quibuscumque privilegiis ecclesiarum, monaste- Ut in præcipuis festis divina publice celebrentur tempore interdicti.

riorum, ordinibus, religionibus, seu personis ecclesiasticis & sæcularibus, vel exemptis & non exemptis, sub quavis forma vel expressione verborum ab apostolica sede concessis, quæ sunt contra tenorem præsentis constitutionis, nulli volumus suffragari, cum quibus tam sæcularibus quam regularibus sufficere debeat.

ANNO CHRISTI 1314.

XI.

Ne in locis non exemptis fiant oratoria aut capellæ sine licentia.

Auctoritate sedis apostolicæ, de fratrum nostrorum consilio statuimus, quod oratoria vel capellas in locis non exemptis diœcesanorum locorum ipsorum sine licentia, exempti construere non præsumant, casibus expressis a jure dumtaxat exceptis, in locum exemptum celebrent vel celebrari faciant divina; qui si talia præsumpserint, ob hoc a prælatis seu eorum ordinariis compescantur. Si quas propter hoc exemptorum ipsorum conservatores privilegiorum in eos sententias protulerint, illas penitus revocamus. Inhibemus autem ne ipsi in locis exemptis facere audeant, nisi si per hoc licentiam, & privilegium habeant.

XII.

Speciales causas quoque sive lites proprias hominum suorum liberorum, quæ tamen ad ipsos homines pertinent, iidem exempti homine suo, ut actores, sive ut defensores aliquatenus non assumant, etsi sunt dicti homines censuales, cum id nequaquam licitum sit eis.

CONCILIUM RAVENNATE III.

De disciplina ecclesiastica, celebratum anno Domini MCCCXIV. post obitum Clementis papæ V. tempore interregni pontificii.

TITULI CAPITULORUM.

1. *Quod constituti in sacris tantum, habeant votem in capitulo.*
2. *De ætate & qualitate ordinandorum.*
3. *De non consecrandis in episcopos peregrinis & ignotis: & quod aliquis suffraganeus non vadat extra provinciam pro consecratione facienda.*
4. *De peregrinis & ignotis episcopis non admittendis.*
5. *De delegatis, vel legatis, ut faciant fidem suæ legationis.*
6. *De majoritate & obedientia, & honorificentia prælatorum, & pœna non obedientium superioribus suis.*
7. *De instrumentis conficiendis, & non retinendis per advocatos, notarios, seu procuratores.*
8. *De præscriptionibus, & quod nullus prætextu alicujus temporis, possit se defendere, quin visitetur.*
9. *De appellationibus & pœna non prosequentium appellationem ab excommunicatione interpositam.*
10. *De vita & honestate clericorum, ac ornatu eorum.*
11. *Quod nullus accedat ad monasteria monialium, & quod moniales non exeant claustrum.*
12. *De beneficiis ordines sacros requirentibus, & de pœna eorum qui negligunt ad ipsos ordines promoveri: & de præbendis in ecclesiis cathedralibus absque ordinibus sacris non retinendis.*
13. *De celebratione Missarum, & pœna non celebrantium.*
14. *De baptismo, & ejus forma.*
15. *De veneratione sanctorum in confessione habenda.*
16. *De observantia jejuniorum facienda tempore convocandorum.*
17. *De raptoribus & invasoribus bonorum ecclesiasticorum mobilium.*
18. *De obtinentibus ecclesiastica beneficia spectantia ad mensam prælatorum.*
19. *De sententiis interdicti pro pecuniariis causis minime proferendis.*
20. *De indulgentiis revocatis.*

Constitutiones domini Rainaldi editæ in concilio celebrato Argentæ.

PRÆFATIO.

In Christi nomine, Amen.

QUia inundatio & abundantia peccatorum facit homines in tenebris ambulare, & permanere, ita quod superioribus debita non exhibetur reverentia, nec inferioribus sollicita & caritativa impenditur cura, ex quibus inordinationes & confusiones, nedum in clero, immo & in populo, innumeræ pullularunt, ob quæ apparent, ex occulto Dei judicio, naufragia & tempestates: idcirco nos Rainaldus permissione Divina, & apostolicæ sedis gratia, sanctæ Ravennatis ecclesiæ archiepiscopus, ad honorem omnipotentis Dei, beatorum Petri & Pauli apostolorum ejus, beati Apollinaris patroni, sanctorum martyrum Vitalis & Ursicini, ac aliorum martyrum & confessorum, quorum meritis & precibus, nedum ipsa ecclesia Ravennas, immo omnes cathedrales ecclesiæ, ac aliæ venerabiles de provincia, sunt fundatæ & dotatæ, ad reformationem devotionum, honestorum morum, personarum ecclesiasticarum, religiosorum, sæcularium & laicorum, & salutem omnium animarum, defensionem & recuperationem rerum ecclesiarum, hoc sacro concilio, in Ecclesia beati Nicolai castri Argentæ, ecclesiæ & diœcesis Ravennatis convocato & congregato, sub anno Domini millesimo trecentesimodecimo quarto, indictione XII. decimo die mensis Octobris, præsentibus venerabilibus fratribus dominis Dei gratia fratre M. Imolensi, fratre P. Comaclensi, P. Foropopilensi, fratre V. Faventino, I. que Cesenatensi, episcopis: & procuratoribus venerabilium patrum Bononiensis, Adriensis, & Reginensis episcoporum, ac capituli Mutinensis, cum ecclesia ipsa vacet ad præsens: Christi nomine invocato, de approbatione ipsius concilii, cui, Deo permittente, præsidemus, infrascriptas constitutiones duximus edendas, promulgandas, ac publicandas. Et ne contra eas aliquid possit fieri, vel ignorantia aliqua prætendi, eas post

tres

tres menſes proxime ſubſequentes, mandamus & ſtatuimus ab omnibus ſubditis provinciæ Ravennatis inviolabiliter obſervari.

CAPITULA.

Quod conſtituti in ſacris tantum, habeant vocem in capitulo.
Rubrica I.

CUm ordines ſacri, ſancto afflante Spiritu, ſint ad augmentum gratiæ ſuſcipientium illos maxime conſtituti, & ob hoc conferendi ſint præcipue viris ſcientia & vitæ ſanctitate præditis, a criminibus & infamia alienis, quia apoſtolis & diſcipulis ſuis, quorum vicem hi tenent, Dominus ſecretiora revelavit clarius: ſtatuimus, quod ſolummodo conſtituti in ſacris ordinibus, & non alii, ad capitula vocentur, & vocem habeant in capitulo. Et hæc intelligimus de ſæcularium clericorum capitulis, non de conventibus religioſorum.

De ætate & qualitate ordinandorum.
Rubrica II.

Quoniam Dominus ordinem Levitarum, quorum locum obtinent clerici, voluit & mandavit eſſe diſcretum a populo, ut coram eo ſtarent ſemper, & audirent ſapientiam ejus; & ſpecies cæli eſt gloria ſtellarum, & in antiquis eſt prudentia, cum nemo eligat tirones, quos non conſtat eſſe prudentes: ſtatuimus, ſeu ſtatutum eſſe declaramus, quod nullus ad ſacerdotium ordinetur, niſi viceſimumquintum; ad diaconatum, niſi viceſimum; ad ſubdiaconatum, niſi ſextumdecimum annum ætatis attigerit. Nec ad ordinandum aliquem alterius diœceſis, ad quoſcumque ordines vel officia, ſufficiant litteræ ſimpliciter præſentatoriæ, ſeu dimiſſoriæ, niſi fuerint & teſtimoniales ſuper vita & litteratura ejuſdem, & per duos dies ſaltem ante diem ordinationis fuerit ordinatori præſentatus: nec in hoc alterius litteræ valeant, quam ordinarii epiſcopi, vel vicarii ejus, cum longe in remotis aget idem epiſcopus: & hoc, niſi ſint de ordinibus mendicantium, vel aliorum exemptorum privilegiatorum, de quorum privilegiis conſtet. Et ſi quis aliter fuerit ordinatus, non poſſit miniſtrare in ordinibus ſic ſuſceptis, donec cum eo per ſedem apoſtolicam, vel provinciale concilium fuerit miſericorditer diſpenſatum.

De non conſecrandis in epiſcopos peregrinis & ignotis, & quod aliquis ſuffraganeus non vadat extra provinciam pro conſecratione facienda.
Rubrica III.

ANNO CHRISTI 1314.

Ad hoc, quia Dominus, reſpectu gregis, epiſcopos nominavit paſtores, & eos qui ad hoc vocantur, oportet eſſe irreprehenſibiles, & teſtimonium habere bonum ab iis qui foris etiam ſunt: ſtatuimus, prohibemus, & inviolabiliter obſervari præcipimus, ne aliqui, præſertim peregrini & ignoti, in provincia noſtra ordinentur ſeu conſecrentur in epiſcopos, nec etiam aliqui alii noti in provincia, niſi de licentia archiepiſcopi, & requiſitis comprovincialibus epiſcopis, prout canones volunt, & fieri eſt conſuetum, in ſuffraganeis conſecrandis: nec etiam aliquis vel aliqui de epiſcopis ſuffraganeis, ſine licentia archiepiſcopi, exeat provinciam Ravennatem pro aliquo conſecrando, ſalva ſedis apoſtolicæ auctoritate & mandato. Quod ſi quis contra fecerit, pœnam ſacrorum canonum incurrat ipſo facto: & nihilo minus auctoritate præſentis concilii prohibemus, ne ad ordinationem ſeu conſecrationem alicujus ſe immiſceat, nec per confratres admittatur: ut ſic, in eo in quo deliquit puniatur, niſi per nos fuerit cum eodem, in quantum poſſumus, diſpenſatum. Et nihilo minus ſic conſecratus, a pontificalibus ſit in provincia Ravennate ſuſpenſus totaliter; donec per ſedem apoſtolicam cum eo fuerit diſpenſatum.

De peregrinis & ignotis epiſcopis non admittendis. Rubrica IV.

Item exhortamur pro unitate fidei, & honore ſanctæ Romanæ eccleſiæ, & affectuoſe rogamus, ac attentius requirimus omnes & ſingulos exemptos, intra Ravennatem provinciam conſtitutos, ut nullos epiſcopos peregrinos vel ignotos, & populum ſubditum citra mare non habentes, invitent ſeu admittant ad ordinationes tenendas, ſeu alia pontificalia exercenda in ipſorum eccleſiis, monaſteriis, vel locis. Quod ſi contra fecerint, volumus eos privilegiis, beneficiis & favoribus præſentis concilii, & omnium aliorum conciliorum Ravennatis provinciæ, ipſo facto eſſe privatos.

ANNO CHRISTI 1314.

De delegatis, vel legatis, ut faciant fidem suæ legationis.
Rubrica V.

Cum ex processibus aliquorum, qui se asseruerunt a sede apostolica legatos, vel delegatos, vel alios nuncios, quocumque nomine censeantur, in provincia Ravennate, & maxime in Romaniola, plurima scandala hactenus sint exorta: statuimus auctoritate præsentis concilii, quod nullus de cætero, qui se dicat legatum, delegatum, vel apostolicæ sedis nuncium, in provincia Ravennate, & maxime in Romaniola, vel aliqua civitate ejusdem, stetur processibus, nisi prius fecerit indubitatam & plenam de jurisdictione fidem quam asserit se habere, coram nobis, vel coram ordinario, in cujus civitate vel diœcesi dictam jurisdictionem voluerit exercere. Et quod quilibet ordinarius possit, nomine vice hujus concilii, dictæ delegationis copiam requirere, petere, & recipere: quam si talis facere recusaverit, seu neglexerit, in nullo ei pareatur, nec stetur ejus processibus, nec eidem obediatur, immo reputetur jurisdictionem aliquam non habere. Hoc tamen non intelligimus ad legatos ex latere ullo modo, vel ad delegatos ad certas & speciales causas, vel ad provisores seu exequutores beneficiorum datos, extendi: cum tunc parti facere fidem sufficiat.

De majoritate & obedientia, ac honorificentia prælatorum, & pœna non obedientium superioribus suis.
Rubrica VI.

Cum episcopalis dignitas præ cæteris sit sublimior, & aliæ nullam comparationem recipiant ad eamdem, & in hoc sæculo nil excellentius sacerdotibus, & nil sublimius episcopis valeat reperiri, cum in eis & per eos Christus per omnia habeat præsentari: idcirco pro Divina devotione & reverentia, ac honorificentia dignitatis & ordinis episcopalis, & populi devotione augenda, sacro approbante concilio mandamus & statuimus, quod quotiescumque episcopi per civitates suas & diœceses transierint, rectores, seu clerici ecclesiarum, qui sciverint eos per suas parochias transire, campanas pulsent, seu pulsari faciant, ita quod populus audire possit, & exire, & genua flectere ad benedictionem suscipiendam. Quod si quis facere omiserit, ipso facto incidat in pœnam quinque solidorum Ravennatum, distribuendorum in pauperes infra tres dies. Quam pœnam si solvere neglexerit, postquam fuerit semel monitus, pro qualibet duplicetur, in pietatem similem convertenda. Et multo hoc amplius extendatur ad monasteria, & alia loca religiosa. Eadem præsidentia & approbatione mandamus & statuimus, quod quotiescumque episcopi accedent ad ecclesias locorum, ubi sunt capitula, vel conventus, certioratis illis de suo adventu, campanis pulsatis, cum coctis, & pluvialibus, si habuerint, aqua benedicta, & incenso, & cruce, psallendo seu cantando, processionaliter & devote eis obviam reverenter occurrant, usque ad portam ecclesiæ, vel usque ad limen cœmeterii, & ipsi domini episcopi super * se prostratos ante altare, dicta cum cantu per sacerdotem oratione, surgentes osculati fuerint altare, impendant benedictionem solemnem.

* hoc super qui se straverut

Item statuimus, eodem approbante concilio, quod omnes episcopi suffraganei in tota provincia, cum eos suam diœcesim exire contigerit, possint & debeant impendere publicam benedictionem, celebrare in pontificalibus, prædicare, & indulgentias sic celebrando concedere: & hoc intendimus ubi episcopi hujusmodi non contraherent ibi moram, scilicet longiorem decem dierum; sed quasi transeuntes essent ibi, ut eis in tali transitu & adventu honor deferatur, si ordinarius non sit præsens: alias * ideo si ultra decem dies moram contraherent, vel diœcesano præsente in civitate vel loco, tunc præmissa eis facere prohibemus, nisi ad invitationem ipsius ordinarii, ne ejus honori videatur in aliquo derogari.

* Corr. id est.

Quia sublimiores majori honore digni sunt, & major reverentia, & promptior obedientia debetur, & majoribus suffragiis indigent, quia vigilare habent, tamquam pro animarum omnium subditorum salute rationem reddituri, & quanto caput nobilius, tanto nobiliora membra ei habent correspondere: ideo hortamur, & persuademus in Domino, ut quotiescumque legatum ex latere sedis apostolicæ, vel archiepiscopum sanctæ Ravennatis ecclesiæ, solemniter celebrare, vel celebrari facere per episcopum in pontificalibus contigerit, in aliqua civitate provinciæ Ravennatis, omnes episcopi, abbates & priores provinciæ Ravennatis, qui fuerint in eo loco præsentes, & hoc sciverint, seu certiorati fuerint, venire & convenire debeant ad

eccle-

ANNO CHRISTI 1314.

ecclesiam, ubi Missa hujusmodi debeat celebrari, & in Missa parati coctis, amictis, pluvialibus, mitris & baculis pastoralibus, quibus hæc competunt, Missæ interesse debeant, & perseverare usque ad finem, ut per hoc Deus & adstantes hujusmodi honorentur, & populi devotio augeatur.

Cum Apostolus dicat, *Servi, estote subditi dominis vestris*, ut per hæc ad humilitatem & obedientiam informaremur: statuimus, quod quicumque monitus a prælato, seu prælatis superioribus suis, in iis quæ spectant ad correctionem, contumaciter renuerit obedire: ne ex hoc damnetur cum Dathan & Abiron, quos propter inobedientiam, cum familiis terra vivos absorbuit, sit ipso facto suspensus. Quam quidem suspensionem si sustinuerit per mensem animo indurato, sententiam excommunicationis incurrat: a qua non possit absolvi, nisi satisfactione præstita suo superiori quem contempsit, vel ejus successori.

De instrumentis conficiendis, & non retinendis per advocatos, notarios, seu procuratores. Rubrica VII.

Volentes ecclesiarum indemnitatibus, industria qua possumus, occurrere, & malignantium subterfugiis obviare: statuimus, quod quisque notarius, clericus vel laicus, rogatus est, vel fuerit in futurum, conficere instrumentum publicum, vel scripturam quamcumque, per aliquam personam ecclesiasticam, super aliquo contractu, concessione, dispositione, seu super alio quocumque negotio vel facto: teneatur dictum instrumentum vel scripturam, saltem infra decem dies postquam fuerit requisitus ab eo qui rogaverit, procuratore vel successore ejus, in publicam formam redigere, & recepto salario convento, vel alias competenti, aut ei oblato & secundum jura depositio, illud instrumentum vel scripturam tradere illi, vel illis, qui confici rogaverat, & duplicatum, si de consuetudine vel de jure possit vel debeat duplicari. Quod si non fecerit, ut præmittitur, & post adhuc expectatus per alios decem dies non compleverit & satisfecerit de damnis quæ propter hoc incurrisset ecclesia, sententiam excommunicationis incurrat ipso facto: a qua sententia non possit absolvi, nisi dicto instrumento, ut supra, reddito, & alias satisfactione præstita de damno prædicto. De quo damno, & ipsius quantitate, credatur & stetur juramento prælati vel rectoris ecclesiæ, vel alterius personæ ecclesiasticæ, ad quam pertineat: a judice tamen super hoc taxatione præmissa.

Insuper statuimus, quod, durante dicta excommunicatione, nulla persona ecclesiastica debeat dictum notarium rogare, vel assumere ad aliquam scripturam seu publicum instrumentum conficiendum, super aliquo contractu, negotio, dispositione vel causa, ecclesiasticis. Quod si contra quis scienter fecerit, ipsum volumus ipso facto incurrere pœnam decem librarum Revennatum pro quolibet instrumento vel scriptura, quod vel quam postea fecerit, mandaverit vel rogaverit: quam pœnam converti præcipimus in eleemosynas pauperum, diœcesano disponente. Statuimus etiam, quod quicumque advocatus, procurator, seu officialis deputatus ad acta scribenda, vel alia quæcumque persona, aliquod privilegium, vel instrumentum, vel scripturam publicam, alicujus ecclesiæ vel ecclesiasticæ personæ receperit, seu alias ad eum pervenerit, infra tres dies postquam fuerit requisitus ab eo a quo accepit dictum privilegium, instrumentum, vel scripturam, restituere teneatur, & debeat, nec possit ea retinere prætextu alicujus debiti. Quod si requisitus, infra dictum tempus restituere distulerit; statuimus, quod pœnam seu pœnas supra statutas contra notarios conficientes seu conficere debentes instrumenta, incurrat ipso facto: & ab his non possit absolvi, nisi instrumenta restituerit cum emendatione damnorum, super quibus credatur eodem modo repetentis hujusmodi instrumenta sacramento. Nihilo minus sancientes, quod nulla persona ecclesiastica a dicto tempore in antea usque ad quinque annos possit vel debeat dictos, advocatum, procuratorem, officialem, vel aliquam talem personam, quocumque nomine nominatam, in suum advocatum, procuratorem, œconomum, syndicum, vel officialem eligere, recipere, vel tenere. Quodsi fecerit, ipso facto volumus eam incidere pœnam decem librarum Ravennatum: quam pœnam converti præcipimus in eleemosynas pauperum, diœcesano disponente.

De præscriptionibus, & quod nullus prætextu alicujus temporis, possit se defendere, quin visitetur.
Rubrica VIII.

Item statuimus, & auctoritate ejusdem

ANNO CHRISTI 1314.

dem concilii prohibemus, quod nulli religiosi, vel sæculares, prædictæ provinciæ Ravennatis, prætextu seu occasione lapsus temporis, desuetudinis vel præscriptionis, suis ordinariis & prælatis visitantibus, seu visitare volentibus, repugnare vel contradicere audeant vel præsumant: alioquin, præter pœnas a jure statutas in personas contradicentium, & eisdem scienter faventium, excommunicationis; in ecclesias vero, interdicti sententias auctoritate præsentis concilii proferimus.

De appellationibus & pœna non prosequentium appellationem ab excommunicatione interpositam. Rubrica IX.

Si quis excommunicatus, appellationem interpositam ab excommunicatione hujusmodi prosequi neglexerit, & postea Divinis, ut prius, se immiscuerit: omnibus beneficiis, quæ intra provinciam obtinebat, eo ipso auctoritate præsentis concilii sit privatus.

De vita & honestate clericorum, ac ornatu eorum. Rubrica X.

Quoniam sacerdotium ex indisciplinatione populi apparet non sanum, & propter lascivias, & dissolutiones clericorum & religiosorum, detrahitur Divino honori, ac ordini clericali, populique minus fiunt ex hoc devoti, in tantum ut etiam jura ecclesiarum retinere, & aliquando temerarie invadere non vereantur, cum incessus, habitus, & vestimenta clericorum & religiosorum, in gravitate, forma, ac colore, distincta sæpius non videantur ab habitu laicorum, quemadmodum esse deberent: proinde statuimus & mandamus pro honestate ordinis clericalis, quod nullus religiosus vel clericus portet arma, nec vestimenta alterius coloris, quam jure permissi: quæ desuper clausa sint, atque talaria. Coronam etiam condecentem portent, per quam designetur regalis esse generis, & sperare se assequi debere partem hereditatis Divinæ; quæ scilicet sit rotunda, & ita tonsi sint inferius, quod aures pateant: ita quod si in sacris fuerit, aut beneficiatus in ecclesia cathedrali vel collegiata venerabili, secundum concedentiam sui status portet latiorem, alii vero mediocrem vel minorem suis statibus condecentem. Capita cooperiant pileo, vel bireto, vel armutia oblonga ad aures. Laicorum convivia non frequentent: in domibus ecclesiarum studeant habitare. Prælati, sacerdotes, & alii in dignitatibus & personatibus constituti, ac canoni cathedralium ecclesiarum in sacris constituti, sacerdotes & rectores ecclesiarum, civitatum & suburbiorum, per civitates incedentes, decentem habitum portent, videlicet cappas vel chlamydes. Sacerdotes vero extra civitates & suburbia, & alii in sacris constituti, saltem tabardos talares portent. In ecclesia vero utantur cappis nigris, vel saltem coctis albis. Loca turpia nullo modo ingrediantur, nec tabernas: nisi forte in necessitate in itinere constituti, pro cibo vel potu, vel pro hospitio, compellantur intrare. Tabernas, vel merces illicitas, aut personas suspectas, in ecclesiis vel domibus ecclesiarum, quæ sint intra claustrum, vel ad usum clericorum & ministrorum deputatæ, nullo modo permittant teneri vel commorari. Quod si quis contra aliquod præmissorum fecerit, pœnam decem solidorum Ravennatum incurrat ipso facto: quam si non solverit infra mensem postquam semel monitus fuerit, & ipse excommunicatus existat. Si vero fuerit religiosus, per mensem jejunet bis in hebdomada in pane & aqua, comedendo publice coram fratribus, quando alii fratres reficiuntur: ad quam quidem pœnam condemnamus ex nunc contra facientes. Quam pœnam si non inchoaverit infra mensem, postquam semel monitus fuerit, ut supra, & inchoatam compleat, ut debet: ex nunc ipso facto excommunicatus existat: & nihilo minus contra facientes privati sint ipso jure privilegiis & favoribus hujus concilii, & omnium aliorum provincialium conciliorum: cum non sit miles reputandus, qui stigmata non habet, & frustra legis imploret auxilium qui committit in legem.

Quod nullus accedat ad monasteria monialium, & quod moniales non exeant claustrum. Rubrica XI.

Cum expediat Christi ancillas, quæ se claustralibus ergastulis seu monasteriis dedicarunt, a conversatione hominum esse semotas: statuimus, præcipimus & mandamus, quatenus ad ipsa ergastula seu monasteria nullus vir accedat, sine petita licentia & obtenta sui episcopi. Si quis autem contra fecerit, pœnam viginti solidorum incurrat ipso facto; etiamsi non intret intra claustrum monialibus tantummodo deputatum: quam pœnam si non solverit

infra

infra menſem poſtquam ad monaſterium monialium acceſſum habuerit, excommunicatus ipſo facto exiſtat. Si vero fuerit religioſus, per menſem jejunet in pane & aqua bis in hebdomada, publice comedendo coram fratribus hora refectionis communis. Quod ſi pœnitentiam prædictam non inchoaverit infra menſem, poſtquam ad monaſterium monialium acceſſum habuerit, vel inchoatam, ut præmiſſum eſt, non compleat: eo ipſo excommunicatus exiſtat; & nihilo minus ad dictum jejunium teneatur. Si autem intra clauſtrum ſeu locum monialibus deputatum intraverit, ſit ipſo facto excommunicatus; monialis vero, quæ exierit clauſtrum, ſeu locum ei ſpecialiter deputatum, ſine licentia habita & obtenta ſui epiſcopi, licet clauſuram ſui monaſterii non exierit, per menſem carceri deputetur, in quo de commiſſo pœnitentiam agat. Si autem clauſuram ipſam exierit monaſterii, pœnæ prædictæ ſubjaceat, & tamdiu plus in carcere remaneat, quamdiu ſtetit extra monaſterium: & nihilo minus in hoc caſu, perpetuo ſit ultima ſemper in choro, nullamque cum aliis habeat in capitulo vocem.

De beneficiis ordines ſacros requirentibus, & de pœna eorum, qui negligunt ad ipſos ordines promoveri; & de præbendis in eccleſiis cathedralibus abſque ordinibus ſacris non retinendis.
Rubrica XII.

Cum ſæpe in non matura ætate conſtituti, per cupiditatem & avaritiam parentum ſuorum, dignitates, officia, beneficia, vel præbendas, ad quæ minus ſunt idonei, nonnumquam de facto adipiſcantur: ſtatuimus, quod ſi quis infra ætatem ſexdecim annorum conſtitutus, ex diſpenſatione ſedis apoſtolicæ fuerit beneficium adeptus, quod requirat ſacerdotalem, vel ſacrum ordinem, aut etiam præbendam in eccleſia cathedrali provinciæ Ravennatis, niſi (cum attigerit ſextumdecimum annum ætatis) ſe fecerit ad ſubdiaconatum promoveri infra annum, & alias poſtea promoveatur ſecundum ætatem, prout requirit onus ipſius beneficii, ex nunc ipſo beneficio ſeu præbenda hujuſmodi ſit privatus. Adulti vero, ſecundum jura & onera beneficiorum hujuſmodi, poſtquam fuerint hujuſmodi beneficia, aut in eccleſiis cathedralibus præbendas adepti, ſub pœna & privatione conſimili, quam citius commode poterunt, vel ſaltem infra annum, ad ordines ipſos ſtudeant promoveri: alioquin eos, ut ſupra, beneficiis hujuſmodi privamus & præbendis. ANNO CHRISTI 1314.

De celebratione Miſſarum, & pœna non celebrantium. Rubrica XIII.

Cum nonnulli religioſi & ſæculares clerici imprudenter ad ſacerdotium ſe faciant promoveri, poſt promotionem hujuſmodi Miſſas celebrare, ac alias ſacerdotale officium exercere non curantes, nec animadvertentes, quod quemadmodum quotidie pro populi peccato, ita & pro ſuo debet offerre ſacerdos, & quod hic ſit panis, quem Deus quotidie peti & miniſtrari mandavit; nec conſiderantes, quod in oblatione ſacræ hoſtiæ non tantum id, quod cum fide & devotione petitur, immo beneficia conceduntur ampliora, ſicuti in oblatione Abel, Abrahæ & Zachariæ patet, ſacerdotale ſic miniſterium vilipendere videntur, non abſque plurium ſcandalo, & in detrimentum animarum ſuarum: ideo præſentis concilii auctoritate & approbatione ſtatuimus, quod ſi aliquis jam promotus ſit ad ſacerdotium, aut in futurum quemquam promoveri contigerit, a die ſuæ promotionis, aut a die publicatæ hujus conſtitutionis, infra tres menſes celebrare debeat primam Miſſam, & deinde, prout poterit, Miſſarum ſolemnia frequentare, vel ſaltem ſemel in anno; alioquin beneficiis omnibus quæ obtinet in provincia Ravenn. ſit eo ipſo privatus, ſi ſæcularis eſt; religioſus vero ex tunc ſit ineligibilis active & paſſive, & ultimus in choro & in refectorio habeatur.

Quoniam omnis ſapientia a Domino Deo eſt petenda, & in bonis & benedictione juſtorum exaltatur eccleſia: ſtatuimus, quod quibuslibet diebus Mercurii vel Jovis dicatur ſpecialis collecta in Miſſa pro ſtudentibus, ut vaſa ipſorum recipiant manna, hoc eſt ſapientiam ſanctam. Collecta autem ſit: Deus qui per coæternam: vel ſit de Spiritu ſancto, cum ſua ſecreta, & poſtcommunione. Ad hæc, eodem approbante concilio, monemus, mandamus, ac ſtatuimus, quod durante vacatione præſenti Romanæ ſanctæ eccleſiæ, in ſingulis eccleſiis cathedralibus, qualibet die, & in aliis eccleſiis collegiatis vel conventualibus, ſaltem ſemel in ſeptimana, ad hoc ut Deus provideat eccleſiæ ſuæ ſanctæ de paſtore ſecundum cor ſuum, una Miſſa celebretur ſeu dicatur in honorem

ANNO CHRISTI 1314.

beatæ Virginis, de Spiritu ſancto, vel de Trinitate.

De baptiſmo, & ejus forma.
Rubrica XIV.

Quia damnabile eſt, iis præſertim ad quos ſpectat ex officii debito baptizare, formam ſacramenti baptiſmatis ignorare, atque aliis periculoſum: propterea, ut ipſius baptiſmi ſubſtantialia verba nota ſint, ipſa in præſenti concilio duximus exprimenda. Et ſunt iſta, prout a Salvatore traduntur: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti*. Et ne quis ea poſſit deinceps ignorare, mandamus quod quilibet rector, ſeu ſacerdos, ſuum populum debeat & teneatur ter ſaltem in anno inſtruere in prædictis, videlicet in octava Epiphaniæ Domini, in ſabbato ſancto Paſchæ, & in ſabbato Pentecoſtes.

De veneratione ſanctorum in confeſſione habenda. Rubrica XV.

Quoniam devotio & pulcritudo demonſtratur in uniformitate eccleſiæ, quæ ſub ſpecie unius columbæ deſcribitur, & in confeſſionibus quæ fiunt publice in introitu Miſſæ, & alias, varii perfunctorie & diverſimode confitentur: ſtatuimus, & de cætero obſervari præcipimus, per totam provinciam Ravennatem confeſſiones hujuſmodi fieri ſub hac forma: Confiteor Deo omnipotenti, beatæ Mariæ virgini, beato Michaeli archangelo, beato Joanni Baptiſtæ, ſanctis apoſtolis Petro & Paulo, & omnibus ſanctis.

De obſervantia jejuniorum facienda tempore convocandorum.
Rubrica XVI.

Cum certo certius ſit, quod Deus propter orationum inſtantiam, jejuniorum obſervantiam, & eleemoſynarum largitionem, maxime ſua beneficia elargitur: etſi quolibet tempore ſit pietatis operibus indulgendum, ferventius tamen hæc fieri debent tempore conciliorum: quo ſcilicet tempore nos oportet quælibet Dei beneficia, gratiam & miſericordiam, & in agendis directionem, inſtantius atque devotius implorare. Ut igitur ad impetrandum & obtinendum prædicta melius diſpoſiti inveniantur fideles: ſtatuimus, quod quotieſcumque provinciale concilium convocari contigerit, omnes & ſinguli ad prædictum concilium convocati, per tres dies ante ipſius inceptionem, ſeu primam ſeſſionem, plus tunc ſolito orationibus & eleemoſynis inſiſtentes, omnibus diebus debeant jejunare. Cæteros vero clericos & laicos de provincia noſtra, ad prædictas orationes, eleemoſynas, & jejunia, ſicut poſſumus, exhortamur in Domino Jeſu Chriſto. Nihilo minus venerabiles patres ſuffraganei per ſe alios hortentur ad prædicta pietatis opera, hortarique faciant ſuos ſubditos, & induci.

De raptoribus & invaſoribus bonorum eccleſiaſticorum mobilium.
Rubrica XVII.

Ad reprimendum malitiam, ambitionem & avaritiam perverſorum, & maxime communitatum ſeu univerſitatum, & earumdem officialium, ac potentum aliorum, qui eccleſias, prælatos, & eccleſiaſticas perſonas, frequenter gravare præſumunt: auctoritate præſentis concilii monemus, & ſub pœna excommunicationis præcipimus, ac diſtrictius prohibemus, quod nulla univerſitas, nullus capitaneus, rector, vicarius, ſeu officialis, quocumque nomine cenſeatur, aut conſiliarius, ſeu alia quæcumque perſona, cujuſcumque ſtatus, gradus, & conditionis exiſtat, de cætero audeat vel præſumat bona mobilia, vel ſe moventia, redditus vel proventus eccleſiarum, prælatorum, invadere, occupare, rapere, prædari vel tollere quoquo modo, prætextu, vel quæſito colore, per ſe, alium, ſeu alios. Et qui contra fecerit, niſi infra decem dies emendaverit cum effectu, ab omnibus ſacramentis eccleſiaſticis ſit ipſo facto excluſus, uſque ad ſatisfactionem debitam & condignam. Et ſi dictam excluſionis pœnam animo indurato per menſem duxerit in contemptum ſuſtinere, non ſatisfaciendo plenarie de ſubtractis & acceptis: ſi communitas vel univerſitas fuerit, eo ipſo eccleſiaſtico civitas, caſtrum vel villa ipſorum ſubjaceat interdicto; ſi ſingularis ſit perſona, ſententiam excommunicationis incurrat, a qua nullatenus poſſit abſolvi, niſi prædictas eccleſias, prælatos & eccleſiaſticas perſonas, quas in prædictis gravaverit, indemnes reddiderit cum effectu, & alias ſatisfecerit de temeritate & contemptu, ad arbitrium ordinarii loci, ſeu officialis ejuſdem. Et ſi prædictas ſententias & pœnas iterum per menſem animo ſuſtinuerit indurato: ipſum & ipſos ſtatuimus

ANNO CHRISTI 1314.

mus & decernimus incurrere pœnas impositas, & promulgatas in alio concilio provinciali proxime per nos celebrato Ravennæ, contra invasores bonorum immobilium ecclesiarum. Quas siquidem sententias & pœnas, ad requisitionem ordinarii loci, vel ejusdem officialis, teneantur comprovinciales denunciare, seu denunciari facere, & servari per civitates & diœceses eisdem commissas, sicut prædicto ordinario requirenti, vel officiali ipsius videbitur expedire.

De obtinentibus ecclesiastica beneficia spectantia ad mensam prælatorum.
Rubrica XVIII.

Sacro approbante concilio, hac irrefragabili constitutione sancimus, quod nullus religiosus vel sæcularis clericus, prætextu litterarum veritate tacita obtentarum a sede apostolica vel legato ipsius, aut quovis alio titulo non canonico, vel quæsito colore, dignitates, personatus, officia, vel beneficia quæcumque ecclesiastica provinciæ Ravennatis, ad mensam alicujus episcopi, monasterii, capituli, vel ecclesiæ pertinentia, hactenus occupata, seu in facto possessa, vel invasa, detinere audeat, vel præsumat, aut de cætero occupare, colore hujusmodi, in periculum animarum, & præjudicium alicujus. Alioquin si sic dictas dignitates, personatus, officia, vel beneficia, seu ecclesias taliter occupatas detinere monitus contenderit, & eas vel ea non dimiserit, & libere relaxaverit cum effectu, cum fructibus inde perceptis, eisdem prælatis, ecclesiis, vel episcopatibus, monasteriis, vel capitulis, ad quos spectant: ex nunc auctoritate præsentis concilii in occupatores & detentores eosdem excommunicationis sententiam proferimus, dictis nihilo minus beneficiis ecclesiasticis sententialiter, in quantum de facto tenent, privantes eosdem.

De sententiis interdicti pro pecuniariis causis minime proferendis.
Rubrica XIX.

Quoniam ex sententiis interdicti non est dubium multa oriri scandala, ex quibus non solum sæpe puniuntur insontes, immo excrescit indevotio populi, pullulant hæreses, ac ecclesiis & ecclesiasticis personis, sine culpa earum, debita subtrahuntur obsequia, propterea non debent sine urgenti necessitate proferri: & ideo statuimus, & districtius prohibemus, ne pro causis mere pecuniariis hujusmodi sententiæ interdicti de cætero proferantur, & si prolatæ fuerint, eas decernimus non tenere, & hoc nisi universitas deliquisset, aut per tres menses sustinuisset contumaciam, inobedientiam, vel rebellionem suorum rectorum, vel officialium quorumcumque, qui ob contemptum vel delictum ipsorum forent excommunicati.

ANNO CHRISTI 1314.

De indulgentiis revocatis.
Rubrica XX.

Quia propter potentium importunitatem, nos & alii provinciales episcopi nonnullis personis religiosis concessimus, ut indulgentias, quando prædicarent, vel alias, possent annunciare: & aliquando nonnulli talium ex privilegiis quæ asserunt, ordinibus, vel locis suis, seu personis propriis a sede apostolica, vel a prælatis concessa, annuncient indulgentias ampliores quam sit ordinariis ipsis a jure scripto permissum, ac per hoc apud populos pontificalis auctoritas & potestas minui quodammodo & vilescere videatur: ideo auctoritate præsentis concilii tales concessiones de indulgentiis annunciandis factas a nobis, & a comprovincialibus cæteris, revocamus omnino, ac eisdem uti de cætero sic revocatis, aut de cætero sic concedi penitus prohibemus.

G. C. ADDITIO AD CONC. RAVENN. ANNI MCCCXIV.

Hujus concilii decretis interceſſum esſe ab epiſcopo & clero Bononienſi narrat Hieronymus Rubeus, hiſtor. Ravenn. lib. 6. his verbis: Cum edicta ab omnibus Ravennati eccleſiæ ſubjunctis, poſt menſes tres, ſervanda eſſet edicturus Rainaldus: aſſurrexere, Ubertus canonicus S. Mariæ in Portu, Ravennatis diœceſis, pontificii juris conſultus, Bononienſis epiſcopi vicarius, ejus nomine epiſcopi, & ſacratorum virorum Bononienſium; Buonacurſius abbas S. Proculi Bononienſis, ordinis S. Benedicti, nomine cœnobii ſui, ſacratorumque virorum civitatis diœceſiſque Bononienſis, qui immunes non ſunt; & Prior S. Bartholomæi Portæ Ravennatis Bononiæ ejuſdem ordinis, ſacratorum virorum Bononienſium immunium nomine: palamque teſtati ſunt, cum ad eam diem ſatis conformati fuiſſent epiſcoporum & aliorum provinciæ Ravennatis mores legeſque editæ, & quæ promulgandæ tum eſſent, jura honoreſque epiſcopo & ſacratis viris Bononienſibus derogarent, ſe nequaquam aſſentiri illis, neque parere velle.

Inter epiſcopos qui recenſentur in præfatione, deeſt nomen Matthæi Cervienſis epiſcopi, quem huic interfuiſſe concilio intelligimus ex hiſtor. Ravenn. lib. 6.

ANNO CHRISTI 1315.

BITURICENSIS PROVINCIÆ CONCILIUM

Ab Ægidio Columna archiepiſcopo

Anno 1315. habitum.

A. C. 1315. Manſi Suppl. to. III. pag. 326.

CONcilii hujus nomen, quod unicum ſupereſt, innoteſcit ex Diſſertatione Hiſtorica *de ducentis celeberrimis Auguſtinianis ſcriptoribus* a P. Dominico Gandolfi Auguſtiniano edita; qui in Ægidio Columna hæc refert. *Provincia-*A *le Concilium celebravit in ſua Bituricenſi ſede anno* 1315. *poſt Beatiſſimæ Mariæ Virginis Nativitatem, non ſine ſumma ſpirituali utilitate Cleri & populi.* Nec plura de Concilio iſto.

SENONENSIS PROVINCIÆ CONCILIUM

Pro decimis, quas a clero poſcebat Philippus Navarræ & Galliæ rex

Anno 1315. celebratum.

A. C. 1315. Manſi pag. 397.

C*Cauſam, & nomen ipſum concilii latuiſſet, niſi ſervatum fuiſſet in charta, quam ex archivo Archiepiſcopatus Pariſienſ. exhibet Dubois Hiſt. eccl. Pariſ. to. II. pag.* 565. *ex quo hic.*

Ludovicus Dei gratia Francorum & Navarræ rex dilectis & fidelibus noſtris, epiſcopo Pariſienſi, & perſonis eccleſiaſticis diœceſi Pariſienſis ſalutem, & dilectionem. Cum per dilectum & fidelem noſtrum archiepiſcopum Senonenſem ad noſtram præſentiam ex parte provincialis Concilii Senonenſis deſtinatum nobis glorioſe fuerit pro vobis, aliiſque ſuffraganeis, & perſonis Eccleſiaſticis Senonenſis provinciæ eis & vobis conceſſa propter magnas noſtras & regni noſtri neceſſitates una decima ſolvenda nobis de moneta currenti in locis, in quibus ſolvetur, in duobus terminis; medietate ſcilicet in feſto Purificationis beatæ Mariæ, & alia in feſto beatæ Magdalenæ proximo venturis: vel ſi nobis magis placuerit habere illam decimam alio tempore, dicto anno elapſo, quam in dictis duobus terminis proxime venturis; tunc, præterito D anno elapſo, quando ipſam decimam habere voluerimus in eiſdem feſtis Purificationis beatæ Mariæ Virginis, & Magdalenæ dicti anni, in quo prædictam decimam habere voluerimus in eiſdem feſtis ipſa decima perſolvatur, acto expreſſe juramento, quod nos efficaciter procuremus cum apoſtolica ſede, vel cum executoribus deputatis ab ea ad faciendum levari decimam pro ſubſidio terræ ſanctæ conceſſam, quod in eodem anno dicta decima, quæ nobis conceſſa E

B eſt, & decima, quæ pro ſubſidio terræ ſanctæ levanda eſt, aliquatenus non concurrant; & quod dicta decima nobis conceſſa per eos non levetur per gentes noſtras, nec noſtro nomine, ſed per eos, ſeu per deputatos ab eis, adjunctis, ſi voluerint, & petierint dicti Prælati, & aliter non, aliquibus ex gentibus noſtris ad compellendum rebelles; & quod dicta decima ſecundum antiquam taxationem decimæ, & a perſonis, & beneficiis eccleſiaſticis, quæ hactenus habere decimam conſueverunt, & non ab C aliis, quæ de iman non conſueverunt ſolvere, perſolvatur; & quod propter præſtationem, & ſolutionem dictæ decimæ nullum eiſdem Prælatis, cæteriſque perſonis eccleſiaſticis dictæ provinciæ, nec eorum libertatibus, immunitatibus, & privilegiis præjudicium generetur; nec nobis, nec ſucceſſoribus jus aliquod acquiratur ad petendum, vel habendum conſimilia in futurum: nos prædictam conceſſionem decimæ ſub præmiſſa forma nobis factam glorioſe recipimus; & ab omni periculo, & damno, ſi quod ab apoſtolica ſede, vel executoribus deputatis per eam eiſdem prælatis, & perſonis eccleſiaſticis communiter, vel diviſi obtentu præmiſſorum quomodolibet proveniret, eos indemnes & omnia ſupradicta nos facturos, & ſervaturos promittimus bona fide. In quorum teſtimonium ſigillum noſtrum duximus apponendum. Datum apud Vicenas anno Domini MCCCXV. menſe decembri.

CON-

ANNO CHRISTI 1315.

CONCILIUM SALMURIENSE

A Gaufrido Turonenſi archiepiſcopo & ſuffraganeis celebratum Anno Domini MCCCXV.

Edidit Johannes Maan in metropoli Turonenſi: nos cum duobus MSS. contulimus.

TITULI CAPITULORUM.

1. *Ne feuda vel aliæ poſſeſſiones eccleſiæ ſæcularibus advoventur.*
2. *De perturbatoribus juriſdictionis eccleſiaſticæ.*
3. *Ut archidiaconi nihil accipiant ab examinatis per eoſdem.*
4. *Ut interdictum ante excommunicationem poni poſſit.*

PRÆFATIO.

IN nomine Dei, Amen. Nos Gaufridus permiſſione Divina archiepiſcopus Turonenſis, noſtrum provinciale concilium, vocatis evocandis, & præſentibus qui voluerunt & potuerunt intereſſe, celebrantes, de ſuffraganeorum noſtrorum & abbatum præſentium conſilio & aſſenſu, ordinavimus & ſtatuimus capitula quæ ſequuntur.

CAPITULA.

I. Ne feuda vel aliæ poſſeſſiones eccleſiæ ſæcularibus advoventur.

DUdum felicis recordationis Gregorius papa X. volens indemnitatibus eccleſiarum providere contra prælatos, & perſonas eccleſiaſticas ſibi commiſſas, & jura eorumdem laicis ſubmittentes, bona & jura ipſarum eccleſiarum alienantes niſi in forma & caſibus a jure permiſſis, feuda & poſſeſſiones ipſarum eccleſiarum a laicis tamquam a ſuperioribus de novo ſe tenere advovantes, ſeu ipſos laicos patronos ſeu advocatos eccleſiarum & bonorum earumdem ad tempus non modicum ſtatuentes, & contra laicos qui prælatos, capitula, & alias perſonas eccleſiaſticas, ad ſubmiſſiones hujuſmodi faciendas compellerent, in concilio Lugdunenſi conſtitutionem edidit, quæ vaſſallos eccleſiæ, & alios, qui poſſeſſiones & jura alia tenent ab eccleſia, a perſonis laicis tamquam a ſuperioribus ea, quæ ab eccleſia tenent advovantes ſe tenere, comprehendere non videtur: per quas advovationes multæ eccleſiæ & monaſteria diœceſis & provinciæ Turonenſis, quamplures graves læſiones & jacturas, a non modico tempore citra, noſcuntur incurriſſe. Nos volentes malitiis taliter detrahentium juri & honori eccleſiarum obviare, & eiſdem eccleſiis ſuper his de opportuno remedio providere: in omnes illos, qui de cætero feuda, res, poſſeſſiones, juriſdictiones ſeu alia jura quæcumque, quas ab eccleſiis mediate vel immediate tenent, a perſonis ſæcularibus, ſeu ab aliis quibuſcumque, præterquam ab eccleſia a qua tenent, ſcienter advovaverint ſe tenere; & in omnes illos qui ad tales advovationes faciendas ſcienter conſilium dederint clam vel palam, & in illos qui taliter advovantes ad hoc induxerint quoquomodo: auctoritate præſentis concilii in his ſcriptis excommunicationis ſententiam promulgamus. Illos etiam qui a quadraginta annis citra, feuda, res, poſſeſſiones, juriſdictiones, & alia jura quæcumque, quas ipſi ab eccleſia mediate vel immediate tenebant, a perſonis ſæcularibus ſeu ab aliis quam ab eccleſia a qua tenebant, advovarint ſe tenere, & heredes ipſorum, qui tales advovationes a dicto tempore fecerunt, monemus auctoritate præſentis concilii, & moneri præcipimus per omnes cathedrales & parochiales ſeu curatas eccleſias diœceſis & provinciæ Turonenſis trina monitione, publice & in generali, ut ipſi infra trium menſium ſpatium, a tempore dictarum monitionum in dictis eccleſiis faciendarum numerandorum, prædictas advovationes ſic damnabiliter factas revocent, & revocari faciant cum effectu, & dictas eccleſias reſtituant, vel ſaltem reddant indemnes. Alioquin ipſos auctoritate præſentis concilii excommunicationis ſententiæ volumus ſubjacere.

II. De perturbatoribus juriſdictionis eccleſiaſticæ.

Præterea cum olim recolendæ memoriæ Simon legatus in Francia, in ſuo generali concilio tunc temporis Bituris celebrato, ad conſervationem ſeu tuitionem juriſdictionis eccleſiaſticæ provida deliberatione duxerit ſtatuendum: quod ſi quis, cujuſcumque dignitatis aut conditionis exiſtat, nuncios aut executores eccleſiaſticorum judicum, aut alios litteras eorumdem actave judiciaria deferentes

Concil. Bituric. ann. 1276. c. 16

ANNO CHRISTI 1315.

ferentes, hac occasione verberare, ca- A pere, detinere, occultare, carceri mancipare, aut quod censendum est gravius, interficere, litteras vel acta judiciaria prædicta personis memoratis auferre, seu ea rumpere, cancellare, aut alias destruere quoquo modo, vel sic ablata celare præsumpserint, aut ut ista fiant procuraverint, vel facientibus consilium vel opem duxerint adhibendam, auctoritate dicti concilii excommunicationis sententiam incurrant ipso facto.

Postmodum etiam dominus Bonifacius papa VIII. in taliter impedientes jurisdictionem ecclesiasticam excommunicationis sententiam per suam generalem constitutionem in jure redactam & insertam promulgavit. At nonnulli domini temporales, eorum baillivi, seneschalli, & alii jurisdictionis temporalis officia exercentes, ecclesiasticæ jurisdictionis invidi, prædictam jurisdictionem ecclesiasticam modis supradictis, & aliis variis coloribus exquisitis impedire, & prædictas excommunicationis sententias incurrere non verentur in suarum periculum anima- C rum. Contra quos ad denunciationem procedere, propter scandala & pericula, quæ exinde possent accidere, judices ecclesiastici hæsitant, & quandoque totaliter supersedent, ipsos delinquentes in dictis excommunicationum sententiis damnabiliter relinquentes. Nos qui malitiis ipsorum occurrere, & salutem suarum animarum procurare, ex debito nostri officii volumus, ut tenemur, terras ipsorum dominorum, qui jurisdictionem ecclesiasticam modis prædictis impediverint, vel per quorum baillivos, seneschallos, servientes, seu alios allocatos quoscumque, modis prædictis, vel aliquo eorumdem, impedita fuerit, (postquam dictus dominus temporalis in cujus terra dictum delictum fuerit perpetratum, si præsens, vel ejus baillivus seu seneschallus si absens fuerit idem dominus, per judicem, cujus jurisdictio fuerit taliter impedita, requisitus fuerit quod emendet) si infra octo dies a tempore dictæ requisitionis capta per eosdem non restituerint pristinæ libertati, & læsis, E ac ecclesiæ, cujus jurisdictionem contempserant, non satisfecerint cum effectu, ex tunc ecclesiastico, auctoritate præsentis concilii, supponimus interdicto.

c. Quoniam de immun. eccl. in 6. B

D

III. Ut archidiaconi nihil accipiant ab examinatis per eosdem.

Præterea cum ad officium archidiaconorum spectet examinatio clericorum ad sacros ordines & beneficia, præcipue ad curatas ecclesias, promovendorum, ipsosque examinatos, si idonei fuerint, per suas litteras episcopis præsentare; ac quorumdam insinuatione didicerimus, quod nonnulli archidiaconi & eorum vicarii, qui adeo cupiditatis & avaritiæ spiritu sunt accensi, quid liceat, vel quid deceat non advertunt, summas immoderatas pecuniæ a clericis ad beneficia promovendis, antequam eis velint litteras approbatorias concedere, seu eos inventos idoneos dictis episcopis præsentare, damnabiliter exigunt & extorquent. Unde nos avaritiam talium refrænare cupientes: statuimus, quod omnes illi, ad quos spectat dicta examinatio & præsentatio clericorum, sive ratione sui officii, sive ratione commissionis sibi factæ, qui de cætero ab his promovendis aliquid receperint, seu exegerint hac occasione, si sacerdotes fuerint, suspensionis; si vero non fuerint sacerdotes, excommunicationis sententias incurrant ipso facto: a qua nullatenus absolventur, quousque recepta per eos sive exacta restituerint cum effectu.

IV. Ut interdictum ante excommunicationem poni possit.

Item, cum olim in concilio Castri Gonterii anno Incarnationis Dominicæ millesimo ducentesimo octuagesimo primo celebrato statutum fuisse dicatur, quod non credimus esse factum, quod interdictum nullatenus ponatur in terra alicujus, nisi prius animadversum fuerit in personam domini vel baillivi: dictum statutum, si quod fuit, tollimus, & penitus amovemus. Suffraganeis autem nostris in suis diœcesibus absolvendi ab excommunicationum sententiis latis in præsenti concilio, & interdicta suspendendi, concedimus potestatem. Et omnia concilia prædecessorum nostrorum auctoritate præsentis concilii confirmamus.

Actum apud Salmurum die Veneris post festum B. Michaelis in monte Gargano, anno Domini millesimo trecentesimo decimoquinto.

ANNO CHRISTI 1315.

CONCILIUM NUGARIOLENSE

Ab Auſcitanæ provinciæ præſulibus anno Dom. MCCCXV. celebratum.

Ex cod. MSS. bibliothecæ illuſtriſſimi archiepiſcopi Remenſis coadjutoris, Car. Maur. Tellerii.

TITULI CAPITULORUM.

1. *Contra dominos temporales occupantes eccleſias vacantes.*
2. *Ne clerici a judicibus ſæcularibus compellantur ſuper talliis.*
3. *Ne ultimo deputandis ſupplicio pœnitentia denegetur.*
4. *De familiaribus epiſcoporum.*
5. *De prohibentibus ſervari interdicta & excommunicationes.*

PRÆFATIO.

IN nomine Domini, Amen. Notum ſit cunctis, quod anno Domini MCCCXV. revelendus in Chriſto pater A *, Divina miſeratione archiepiſcopus Auſcitanus exiſtens apud Nugarolium in Armanico ſuæ diœceſis, Divina inſpirante gratia concilium ſuum provinciale una cum venerabilibus in Chriſto patribus E. [1] A. Aquenſi; T [2]. Vaſatenſi; A [3]. Laſcurrenſi; G [4]. Lectorenſi; G [5]. Olorenſi, epiſcopis; B [6]. de Villa, electo & confirmato Bajonenſi; domino Petro de Media carteria vicario generali domini Adurenſis epiſcopi, in remotis agentis; domino Arthuro de Laudoraze canonico & vicario generali Tarbienſis eccleſiæ, procuratore epiſcopi Conſeranenſis, & Augerio de Malo vicino, canonico & procuratore ac vicario eccleſiæ Convenarum, ſede vacante; necnon cum procuratoribus capitulorum eccleſiarum cathedralium & collegiatarum ipſius diœceſis & provinciæ Auſcitanæ; G. monaſterii de Peſſano, Augerio de Simorra, Mancipio Cellæ-medulphi, B. de Florano, R. de Boilianis, Petro Sordien. Petro monaſterii Canotæ, Aquenſis; abbate . . . . G. abbate Lucrienſi. Oloren. B. Reulæ Silveſtrenſis, Laſcurrenſis; P . . . . Bajonenſis; B. ſancti Severi de Roſtan. Monaſterii de Taſque; & A. Monaſterii Reulæ *, Tarbienſis diœceſis, abbatibus: necnon cum procuratoribus aliorum abbatum, priorum, præceptorum, archipresbyterorum, & aliarum eccleſiarum prælatorum, diœceſis & provinciæ memoratorum, celebrare incipit. In quo quidem concilio conſtitutiones provinciales, habita deliberatione & tractatu qui inter ipſos, quæ ſequuntur ad Dei laudem editæ fuerunt.

CAPITULA.

I. Contra dominos temporales occupantes eccleſias vacantes.

HOc ſtatuto conſulto prohibemus: ne domini temporales, aut quicumque alii ſæculares, vacantes eccleſias occupent, ſaiziant, occupari faciant vel ſaiziri. Quod ſi contrarium præſumpſerint attentare, excommunicationis ſententiam incurrant ipſo facto: & illa vice eorum filii, & quicumque alii ad eorum inſtantiam, ad obtinendas dictas eccleſias ſint inhabiles penitus & indigni: & ſi de facto, quod abſit, conferantur eiſdem, collatio ejuſmodi ſit nullius momenti.

II. Ne clerici a ſæcularibus judicibus compellantur ſuper talliis.

Adjicimus ſtatuendo, quod conſtitutioni noſtræ provinciali, qua cavetur ne domini temporales, bajuli, judices, conſules, aut alii juriſdictionem temporalem exercentes, compellant clericos aut alias eccleſiaſticas perſonas ad contribuendum, talliis, ſeu collectis, eiſdem vel rebus ipſorum imponendis: quod tales præſumentes talia facere, eorum filii, fratres, & nepotes illorum, qui conſilium, auxilium, opem, operam vel favorem in prædictis dederint ſeu impenderint, cujuſcunque gradus parentelæ pervenerint, uſque ad quartam generationem, obtinere non poſſunt beneficia eccleſiaſtica, nec ad aliquos majores vel minores ſacros ordines promoveri: quod ſi fecerint, ſint ipſo facto privati & ſuſpenſi. Et ſi tales injuriantes, vel conſilium, auxilium, opem, operam, vel favorem dantes vel præſtantes in talibus, eorum uxores, filii, filiæ, vel familiæ ipſorum mori contigerit: licet in mortis articulo abſoluti fuerint, tamdiu careant ſepultura eccleſiaſtica; nec non loca, * injuria, exactio ſeu compulſio fient, (convicti ſeu perpetrati contigerit) ſint ipſo facto ſuppoſita eccleſiaſtico interdicto tamdiu, donec de tranſgreſſione & injuria illatis eccleſiæ & damnum paſſis fuerit integre ſatisfactum.

* *Deeſt*, in quibus.

III. Ne ultimo deputandis ſupplicio pœnitentia denegetur.

Cum ſecundum ſtatuta canonica ultimo deputandis ſupplicio negari, ſi petant, non debeat pœnitentiæ ſacramentum:

Clement. *Cum ſecundum*, de pœnit. & remiſſ.

tum: abusum damnabilem in quibusdam partibus contra hoc introductum abolere omnino volentes, justitiarios omnes & dominos temporales, ut ab hujusmodi desistant abusu, hortamur in Domino & obsecramus per misericordiam Jesu Christi: locorum nihilo minus ordinariis injungentes, ut eos ad hoc, cum primum commode poterunt, diligenter monere, & si necesse fuerit, ecclesiastica censura compellere non omittant

ANNO CHRISTI 1319.

IV. De familiaribus episcoporum.

In MS. præcedebant aliquot verba sine ullo sensu, quæ non sunt apud Severtium, qui hunc canonem edidit; uti & primum quem ex ejus editione emendavi.

Duximus utiliter ordinandum, ut si quis commiserit injuriam contra familiares & domesticos episcoporum, negotia ipsorum episcoporum facientes, vel honestatem, vel incedentes in locis ubi erunt: ipsi delinquentes excommunicati sint, & locus, ubi factum fuerit delictum, sit suppositus ecclesiastico interdicto: donec condigna satisfactio præcesserit, impendenda episcopo, cui in persona sui familiaris fuerit injuria irrogata.

V. De prohibentibus servari interdicta & excommunicationes.

Sacro approbante concilio duximus statuendum, quod decretalis, *Gravis*, de sent. excommunic. in constitutionibus Clementis, & provinciali concilio, habeatur, & dicta decretalis per suffraganeos suis rectoribus publicetur, & per dictos rectores nostros, sæpe sæpius in ecclesiis, dum aguntur solemnia, publicetur.

Confirmatio prædictorum.

Et nos Guillelmus permissione Divina archiepiscopus Auscitanus, constitutiones prædecessorum, & aliorum conciliorum provincialium præcedentium provinciæ Auscitanæ, laudamus, approbamus, easque ex certa scientia confirmamus & renovamus: ne quis per non usum vel credat ipsas, vel ipsarum aliquas, non tenere: præsentibus reverendis in Christo patribus, dominis, Dei gratia, Tarbiensi, Lectorensi, Olorensi, & Bajonensi, episcopis, personaliter, ac procuratoribus dominorum episcoporum legitime absentium, Convenensis, Vasatensis, Lascurrensis, Aquensis, Adurensis.

G. C. Pugnat conclusio cum præfatione, in recensendis episcopis, per se, vel per procuratores, præsentibus.

ANNO CHRISTI 1316.

CONCILIUM SILVANECTENSE

In causa Petri de Latiliaco Catalaunensis episcopi, Annis MCCCXV. & MCCCXVI.

Angiaci chronici continuator, ad an. MCCCXV. Petrus de Latiliaco Catalaunensis episcopus, de morte regis Franciæ Philippi, ac sui prædecessoris, quæ per eum dicebatur fuisse procurata, suspectus, de mandato regis, sub nomine Remensis archiepiscopi in custodia detinetur. *Et infra.* Mense Octobri, facto concilio Silvanectensi, præsidente archiepiscopo Remensi, ejusque suffraganeis, & aliis quibusdam prælatis: propositisque duobus prædict's capitibus contra Catalaunensem episcopum, petiit idem episcopus, ut ante omnia, ipse qui tam in persona quam in bonis spoliatus erat, restitueretur: quod & obtinuit, ut jus erat. Quo concesso, voluit ut super hoc prælati inquirerent. Et sic super hoc prorogatur concilium, & Parisius assignatur.

Hæc in Senonensi concilio gesta narrant Spondanus in annal. eccles. & Sammarthani fratres in Gallia Christiana, testemque laudant Nangii continuatorem: apud quem unius concilii Silvanectensis est mentio.

Litteras, quibus Ludovicus X. Francorum rex, cognomine Hutinus, episcopos ad hoc concilium invitavit, jam a D. Lucha Dacherio, eruditissimo ac religiosissimo Benedictini ordinis presbytero, tomo IV. Specilegii editas, hic tibi repræsento.

Ludovici X. Francorum & Navarræ regis ad Gazonem episcopum Laudunensem epistola.

Eodem plo fi data ros p Rem scop

Jubetur Silvanectensi concilio intereesse.

Ludovicus Dei gratia Franciæ & Navarræ rex, dilecto & fideli nostro Gazoni episcopo Laudunensi, salutem & dilectionem.

CUm, sicut accepimus, dilectus & fidelis noster archiepiscopus Remensis, pro examinatione quorumdam criminum, super quibus apud eum Petrus episcopus Catalaunensis his diebus delatus extitit, certo indigeat episcoporum numero secundum canonicas sanctiones, ac hujusmodi negotium personam nostram plurimum tangere dignoscatur: vos attente requirimus & rogamus, vobis etiam sub debito fidelitatis, qua nobis tenemini, tenore præsentium injungentes, quatenus Silvanecti, sexta die instantis mensis Augusti, dicto Catalaunensi episcopo per eumdem archiepiscopum ad respondendum articulis super dictis criminibus assignata, juxta requisitionem ipsius archiepiscopi personaliter interfitis: ita quod propter vestri defectum, quod absit, nequeat præfati examinatio negotii retardari. Datum Parisiis X. die Julii anno Domini MCCCXV.

Pro-

Prorogatum de Petri episcopi causa concilium an Parisiis, ubi assignatum fuerat, ut Nangii continuator loquitur, sessionem aliquam habuerit, prorsus mihi incertum est: neque ullum, ex quo judicium facere liceat, vestigium video. Certo continuatum fuisse Silvanecti anno consequente, discimus ex Guillelmi archiepiscopi Remensis epistola, qua rogat archiepiscopos & episcopos quosdam aliarum provinciarum, ut ad illud conveniant. Plures autem invitat, ut adsint saltem duodecim; quem numerum agitandis episcopalibus causis canones præscribunt, cum de iis metropolitanus auctoritate sua in provincia cognoscit.

Roberti de Curtenaco Remensis archiepiscopi epistola ad multos Galliarum episcopos.

Rogat ut Silvanectensi concilio intersint.

Reverendis in Christo patribus, dominis, Rotomagensi, Senonensi, Bituricensi, archiepiscopis; Parisiensi, Aurelianensi, Carnotensi, Eduensi, Lingonensi, Meldensi, Antissiodorensi, Nivernensi, Claromontensi, Mimatensi, Lemoviceusi, Bethlemitano, Bajocensi, Lexoviensi, Constantiensi, Ebroicensi, Maclovionsi, Cænomanensi, Andegavensi, Pictavensi, & Santonensi, episcopis: Robertus permissione Divina Remensis archiepiscopus salutem & sinceram in Domino caritatem.

CUm nostrum provinciale concilium, a nobis & quibusdam suffraganeis nostris, ac nonnullis aliarum provinciarum episcopis, pro causa venerabilis fratris Petri Catalaunensis episcopi, suffraganeorum & aliorum episcoporum consensu unanimi, ex certis & evidentibus causis tunc imminentibus, usque ad nuper præteritam quintamdecimam diem præsentis mensis Maji prorogassemus; & quia ipsa die quintadecima, & aliis duabus sequentibus diebus, episcoporum numerum, qui juxta canonicas sanctiones necessario requiritur in hac causa, non potuimus habere completum propter aliquorum vestrum, & suffraganeorum nostrorum ad hoc convocatorum absentiam & canonicum impedimentum: virtute prædictæ prorogationis, iterato dictam quintamdecimam diem mensis Maji ad diem Lunæ post instans festum B. Mariæ Magdalenæ apud Silvanectum, eo jure quo potuimus, continuavimus & assignavimus; ac dicto episcopo Catalaunensi, & hujusmodi negotio assistenti, præsentibus coram vobis, eamdem diem & dictum locum assignavimus, eosdem ad hoc personaliter citantes ad procedendum in hujusmodi negotio secundum anteacta & agenda, ut jus erit; prout in processo super hoc confecto hæc & alia plenius continentur: paternitates vestras, ne hujusmodi causa deserta remaneat, vel forsitan indiscussa, in juris subsidium requirimus & rogamus, quatenus dictis die & loco, cum diebus sequentibus ad hoc necessariis, quandiu dicto negotio fuerit insistendum, in eodem concilio nobiscum & cum suffraganeis nostris, quos ob hanc causam citari decrevimus ac etiam convocari, personaliter interesse curetis, ad resumendam dictam causam & processum ejus secundum retroacta & agenda, & ad procedendum ulterius justitia mediante. In signum perceptionis harum litterarum nostrarum, sigilla vestra præsentibus apponatis. Datum sub sigillo nostro, anno Dom. MCCCXVI. die Lunæ ante Ascensionem Domini. ANNO CHRISTI 1316.

Pendent e tabulis sigilla archiepiscoporum Rotomagensis, Senonensis; episcoporum Carnotensis, Eduensis, Lingonensis, Meldensis, Antissiodorensis, Nivernensis, Claromontensis, Mimatensis, Lemovicensis, Bethlemitani, Bajocensis, Constantiensis, Ebroicensis, Briocensis, Narbonensis, Cœnomanensis. Perierunt tantummodo sigilla duorum episcoporum. Adnotatio Lucæ Dacheri.

Addit Dacherius Ægidii Rotomagensis archiepiscopi ad regem litteras, quibus rogat, ut abesse sibi ab hoc concilio certas ob causas liceat.

Quis autem exitus concilii fuerit, discimus tum ex Franciarum rerum scriptoribus, qui Petrum insontem impositi criminis repertum, & absolutum memorant, cum ex Silvanectensi concilio anni proxime sequentis, cui Petrus Catalaunensis per procuratorem interfuit. Ex quo constat restitutum fuisse in pontificiam sedem, a qua ita pulsum eum a Rege narrat Gaguinus, ut institutus ei fuerit successor Stephanus Caroli Valesii cubicularius.

ARTICULI PRÆLATIS ANGLIÆ

oblati Edvvardo II. regi, una cum regis ad eosdem responsionibus.

Ex Tomo II. Concilior. Britann.

Casus, in quibus judex ecclesiasticus potest cognoscere, regia prohibitione non obstante, concessi per chartam regiam.

Edvvardus Dei gratia rex Angliæ, &c. Omnibus, ad quos præsentes litteræ pervenerint, salutem.

SCiatis, quod cum dudum temporibus progenitorum nostrorum, quondam regum Angliæ, in diversis parliamentis nostris, per prælatos & clerum regni nostri, plures articuli continentes gravamina aliqua ecclesiæ Anglicanæ, & ipsis prælatis & clero illata, ut in eisdem asserebatur, porrecti fuissent, & cum instantia E supplicatum, ut inde apponeretur remedium opportunum: nuper in parliamento nostro apud Lincoln. anno regni nostri nono, articulos subscriptos & quasdam responsiones, ad aliquos eorum prius factas, coram consilio nostro recitari, ac quasdam responsiones corrigi, & cæteris articulis subscriptis per nos & dictum nostrum con-

ANNO CHRISTI 1315.

consilium, fecimus responderi. Quorum quidem articulorum, & responsionum tenores subsequuntur, in hunc modum.

I. In primis laici impetrant prohibitiones in genere, super decimis, & oblationibus, obventionibus, mortuariis, redemptionibus pœnitentiarium, violenta manuum injectione in clericum, vel in conversum; & in causis diffamationis, in quibus agitur ad pœnam canonicam imponendam.

Rex ad istum articulum respondet: quod in decimis, oblationibus, obventionibus, mortuariis, quando sub istis nominibus proponuntur, prohibitioni regiæ non est locus, etiamsi propter detentionem istorum diutinam, ad æstimationem pecuniariam veniatur earumdem. Sed si clericus, vel religiosus, decimas suas in horreo suo congregatas, vel alibi existentes, vendiderit alicui pro pecunia, si petatur pecunia coram judice ecclesiastico, locum habet prohibitio: quia per venditionem res spirituales fiunt temporales, & transeunt decimæ in cartalla.

II. Item, si sit contentio de jure decimarum, originem habens ex jure patronatus, & earumdem decimarum quantitas ascendat ad quartam partem bonorum ecclesiæ: locum habeat regia prohibitio, si hæc causa coram judice ecclesiastico ventiletur.

III. Item, si prælatus imponat pœnam pecuniariam alicui pro peccato, & repetat illam: regia prohibitio habet locum. Verumtamen, si prælati imponant pœnitentias corporales, & illi sic puniti velint hujusmodi pœnitentias per pecuniam sponte redimere: non habet locum regia prohibitio, si coram prælatis pecunia ab eis exigatur.

IV. Insuper, si aliquis manus violentas injecerit in clericum: pro violata pace, debet emenda fieri coram rege; pro excommunicatione vero, coram prælato, ut imponatur pœnitentia corporalis, quam si reus velit sponte per pecuniam redimere, dandam prælato vel læso, potest repeti coram prælato, nec in talibus regia prohibitio habet locum. In diffamationibus vero, corrigant prælati supradicto modo, regia prohibitione non obstante.

V. Item, si aliquis in fundo suo molendinum erexerit de novo, & postea, a rectore loci exigatur decima de eodem: exhibetur regia prohibitio sub hac forma. Quia de molendino tali hactenus non fuerunt decimæ solutæ, prohibemus &c. & sententia excommunicationis, si quam hac occasione promulgaveritis, revocetur.

Responsio. In tali casu nunquam exivit prohibitio de voluntate principis, qui & decernit talem perpetuo non exire.

VI. Item, si aliqua causa, vel negotium, cujus cognitio spectat ad forum ecclesiasticum, & coram ecclesiastico judice fuerit sententialiter terminata, & transierit in rem judicatam, nec per appellationem fuerit suspensa, & postmodum coram judice sæculari super eadem re, inter easdem personas, quæstio moveatur, & probetur per testes, vel instrumenta: talis exceptio in foro seculari non admittitur.

Responsio. Quando eadem causa diversis temporibus, coram judicibus ecclesiasticis & sæcularibus ventilatur, ut supra patet de violenta manuum injectione in clericum: dicunt, quod non obstante ecclesiastico judicio, curia regis tractat ipsum negotium, ut sibi expedire videtur, ecclesiastico judicio non obstante.

VII. Item, littera regia ordinaria dirigitur aliquando, qui aliquos suos subditos excommunicationis vinculo innodarunt, quod eos absolvant, infra certum diem: alioquin, quod compareant responsuri, quare eos excommunicarunt.

Responsio. Rex decrevit, quod talis littera nunquam exire in posterum permittatur, nisi in casu, in quo possit inveniri, regiam libertatem per excommunicationem lædi.

VIII. Item, barones de Scaccario domini regis vendicantes sibi ex privilegio, quod non debent extra locum illum conquerenti respondere, extendunt illud privilegium ad clericos commorantes ibidem, vocatos ad ordines, seu ad residentiam; & diœcesanis inhibent, ne aliquo modo, aliquave ex causa, dum sunt in Scaccario, & in servitio domini regis, ipsos trahant ad judicium quoquo modo.

Responsio. Placet domino regi, quod clerici suis obsequiis intendentes, si delinquant, per ordinarium, ut cæteri, corrigantur. Sed tempore, quo occupantur circa Scaccarium, ad residentiam in suis faciendam ecclesiis non tenentur.

His additur sic de novo, per concilium domini regis. Rex & antecessores sui, a tempore cujus contrarii memoria non existit, usi sunt; quod clerici, suis immorantes obsequiis illis intenderent, ad residentiam in suis beneficiis faciendam minime compellantur: nec debet dici tendere in præjudicium ecclesiasticæ libertatis, quod pro rege & republica necessarium invenitur.

IX. Item, ministri domini regis, & vicecomites, & alii, ingrediuntur feodum ecclesiæ ad districtiones faciendas, & aliquando capiunt animalia rectorum in via regia, quando non habent nisi terram, ac ecclesiam pertinentem.

Responsio, Placet domino regi, ne districtiones de cætero fiant hujusmodi, nec in fundis, quibus olim ecclesiæ sunt dotatæ. Vult tamen, districtiones fieri in possessionibus, de novo a personis ecclesiasticis adquisitis.

X. Item, quandoque aliqui confugientes ad ecclesiam, abjurant terram, secundum regni consuetudinem: & persequuntur eos laici, vel inimici eorum, & a publica strata per eosdem abstrahuntur & suspenduntur, vel statim decapitantur: & dum sunt in ecclesia, custodiuntur per armatos infra cœmeterium, & quandoque infra ecclesiam, ita arcte, quod non possunt exire locum sacrum, causa superflui ponderis deponendi, nec permittitur eis necessaria victui ministrari.

Responsio. Qui terram abjuraverint, dum sunt in strata publica, sunt in pace regis, nec debent ab aliquo molestari; & dum sunt in ecclesia, custodes eorum non debent morari infra cœmeterium, nisi necessitas, vel evasionis periculum hoc requirat; nec arcentur confugi dum sunt in ecclesia, quin possint habere vitæ necessaria, & exire libere pro obscœno pondere deponendo. Placet etiam domino regi, ut latrones, & appellatores, quandocumque voluerint, possint sacerdotibus sua facinora confiteri: sed caveant confessores, ne erronee hujusmodi appellatores informent.

XI. Item, petitur, quod dominus rex & regni magnates non onerent domos religiosas,

vel

vel ecclesiasticas personas, pro corrodiis, pensionibus, vel perendinationibus faciendis in domibus religiosis, & aliis locis ecclesiasticis, carectis & equis sibi mittendis, cum per hoc prædictæ domus depauperentur, cultusque Divinus in hac parte diminuatur: & propter hujusmodi onera compellantur sæpissime presbyteri, & alii ministri ecclesiastici, Divinis officiis deputati, recedere a locis supradictis.

Responsio. Placet domino regi, quod super contentis in petitione, de cætero indebite non onerentur: & si per magnates & alios contra fiat, habeant inde remedium; juxta formam statutorum, tempore domini Edwardi regis patris nostri, nunc editorum. Et fiat consimile remedium de corrodiis & pensionibus, per cobertionem exactis, de quibus non fit mentio in statutis.

XII. Item, si aliqui de tenuta domini regis, vocati coram ordinario, extra parochiam ubi degunt, propter suam contumaciam manifestam, excommunicentur; ac, post XL. dies pro eorum captione scribatur: prætendunt se privilegiatos, quod extra villam seu parochiam suam non debent vocari: & sic denegatur breve regium pro captione eorumdem.

Responsio. Nunquam fuit negatum breve regium, nec negabitur in futurum.

XIII. Item, petitur, quod personæ ecclesiasticæ, quas dominus rex ad beneficia præsentat ecclesiastica, si episcopus eos non admittat, ut puta, propter defectum scientiæ, vel aliam causam rationabilem, non subeant examinationem laicarum personarum, in casibus antedictis, prout his temporibus attentatur de facto, contra canonicas sanctiones: sed adeant judicem ecclesiasticum, ad quem de jure pertinet, pro remedio, prout justum fuerit, consequendo.

Responsio. De idoneitate personæ præsentatæ ad beneficium ecclesiasticum, pertinet examinatio ad judicem ecclesiasticum. Et ita est hactenus usitatum, & fiat in futurum.

XIV. Item, si vacet aliqua dignitas, ubi electio est facienda: petitur, quod electores libere possint eligere, absque incussione timoris a quacunque potestate sæculari, quod cessent preces & oppressiones in hac parte.

Responsio. Fiant libere, juxta formam statutorum, & ordinationum.

XV. Item, licet clericus coram sæculari judice judicari non debeat, nec aliquid contra ipsum fieri, per quod ad periculum mortis, vel mutilationem membri valeat perveniri: sæculares tamen judices, clericos ad ecclesiam confugientes, & reatus suos forte confitentes, faciunt abjurare regnum, eorum abjurationes admittunt ex illa causa, quamquam illorum judices super iis non existant. Sicque datur laicis indirecte potestas hujusmodi clericos trucidandi, si ipsos post hujusmodi abjurationem, in regno contigerit inveniri. Super quo, prælati & clerus petunt tale remedium adhiberi, ut immunitas ecclesiæ, & ecclesiasticarum personarum, conservetur illæsa.

Responsio. Clericus pro felonia fugiens ad ecclesiam, pro immunitate ecclesiastica obtinenda, asserens se esse clericum, regnum non compellitur abjurare: sed legi regni se reddens, ecclesiastica gaudebit libertate, juxta laudabilem consuetudinem regni hactenus usitatam.

XVI. Item, quanquam confessio coram illo, qui non est judex confitentis, non teneat, nec sufficiat ad faciendum processum, vel sententiam proferendam: quidam tamen sæculares judices, clericos, qui de foro suo in hac parte non existunt, reatus proprios & enormes, ut puta furta, roboreas, & homicidia, coram eis confitentes, admittunt ad accusationem aliorum, quam ipsi communiter vocant Apellum, ipsosque sic confitentes accusantes, seu appellum facientes non liberant prælatis eorum post præmissa, quanquam super iis fuerint sufficienter requisiti, licet coram eis, per confessionem propriam, judicari vel condemnari nequeant, absque violatione ecclesiasticæ libertatis.

ANNO CHRISTI 1316.

Responsio. Appellatori in forma debita, tanquam clerico per ordinarium petito, libertatis ecclesiasticæ beneficium non negatur.

Nos desiderantes statui ecclesiæ Anglicanæ, & tranquillitati & quieti prælatorum & cleri prædictorum, quatenus de jure poterimus, providere: ad honorem Dei, & emendationem status dictæ ecclesiæ, & prælatorum, & cleri, prædictorum, omnes & singulas responsiones prædictas, ac omnia & singula in eisdem responsionibus contenta, ratificantes & approbantes, ea pro nobis & heredibus nostris concedimus, & præcipimus in perpetuum inviolabiliter observari. Volentes & concedentes pro nobis & heredibus nostris, quod prædicti prælati & clerus, eorumque successores in perpetuum, in præmissis jurisdictionem ecclesiasticam exerceant juxta tenorem responsionum prædictarum, absque occasione, inquietatione, vel impedimento nostri, vel heredum nostrorum, seu ministrorum nostrorum quorumcunque.

In cujus rei testimonium, has litteras nostras fieri fecimus patentes. Teste me ipso apud Eboracum XXIV. die mensis Novembris, anno regni nostri decimo.

Littera, super eamdem chartam domini regis, justitiariis, & aliis ministris directa pro prohibitione.

Rex justitiariis salutem.

Circumspecte agatis de negotio tangente dominum Norwycensem, & ejus clerum, non puniendo eos, si placitum tenuerint de iis, quæ mere sunt spiritualia; videlicet de correctionibus, quas faciunt prælati pro mortali peccato; videlicet pro fornicatione, adulterio, & hujusmodi, pro quibus aliquando infligitur pœna corporalis, aliquando pecuniaria: maxime, si convictus fuerit liber homo.

Item, si prælatus puniatur pro cœmeterio non clauso, ecclesia discooperta, vel decenter non ornata, in quibus casibus alia pœna non potest infligi, quam pecuniaria. Item, si rector petat a parochianis suis oblationes, decimas debitas & consuetas, vel rector agat contra rectorem de decimis majoribus, dummodo non petatur quarta pars alicujus ecclesiæ. Item, si rector petat mortuarium, ubi mortuarium dari consuevit. Item, si prælatus, advocatus ecclesiæ, petat a rectore pensionem sibi debitam.

Omnes hujusmodi petitiones faciendæ sunt in foro ecclesiastico.

Item, de violenta manuum injectione in clericum, & in causa diffamationis, concessum fuit alias, quod placitum inde teneatur in curia Christianitatis, dummodo non petatur pecunia, sed agatur de correctione peccati.

In omnibus prædictis judex ecclesiasticus cognoscere debet, non obstante regia prohibitione, licet porrigatur, quod non faciat, nisi prius habeat rogiam consultationem.

VITA
ET EPISTOLÆ
JOANNIS PAPÆ XX.
VULGO XXII.

JOANNES hujus nominis vulgi ſententia XXII. ante electionem Jacobus Caturcenſis dictus, natione Gallus, tenuis fortunæ parentibus ortus, corpore parvus, ſed virtute & ſcientia maximus, poſt interregnum biennii, ex epiſcopo Avionenſi, Lugduni pontifex creatus, ac ibidem in cathedrali eccleſia coronatus eſt ſeptimo Idus Auguſti, anno Domini 1316. Regnante Ludovico IV. Avionem profectus, octo cardinales menſe Decembri ordinavit. Ludovicum Caroli II. regis Neapolitani filium epiſcopum Toloſanum inter ſanctos retulit, Toloſamque metropolitanam fecit, epiſcopum Limonenſem, & abbatiam ſancti Pontii, archiepiſcopatui Narbonenſi attribuit. Novas dignitates novaque collegia in eccleſiis inſtituit, Ordinem Grandimontenſem reformavit. Cæſar-auguſtanam eccleſiam in Hiſpaniis in metropolitanam erexit. Ordinem militum Chriſtianorum in Portugallia inſtituit, quos Mauris opponeret, quibus Templariorum bona & poſſeſſiones incorporavit. Divos Thomas, Herfendenſem ſcilicet & Aquinatem, ambos ſanctiſſimos & doctiſſimos, ſanctorum catalogo adſcripſit. Deinde ſeptem alios cardinales creavit. Edidit viginti conſtitutiones, quas Extravagantes vocant, quarum unica illa, quæ incipit *Ad conditorem*, contra Nicolai IV. aliorumque prædeceſſorum ſuorum ſententiam, in materia ad fidem non pertinente male definivit, in rebus uſu conſumptibilibus ipſum jus utendi a domino earumdem rerum diſtingui non poſſe, adeoque ipſos fratres Minores in his rebus verum dominium habere. De animarum immortalitate, ut impudenter mentitur Calvinus, nihil unquam perperam ſenſit aut docuit. Lactantii, Irenæi, aliorumque orthodoxorum patrum auctoritate fretus, erroneam aliquando ſententiam de animabus certo loco ante diem judicii detentis ille ſuſtinuit: ſed cum eam decreto Pariſienſis facultatis improbatam intelligeret, eam quæſtionem pontificia auctoritate interpoſita definire ſtatuerat; verum morte præventus, inquit ſucceſſor ejus Benedictus, iſtud perficere nequivit. Quin & Occanus imperatoris ſtipendiarius, a papa ob aliquos errores excommunicatus, qui propterea multa blaſphemando & calumniando in eum ſcripſerat, aperte profitetur Joannis verba iſta fuiſſe: Numquam meæ intentionis fuit dicere aliquid contra fidem: & ſi aliquid diximus, totum ex tunc revocamus. Eos, qui affirmant Chriſtum, ejuſque diſcipulos, nihil unquam proprium in vita habuiſſe, excommunicavit. Gloſſulam cujuſdam, qui tertii Ordinis fratres ad imitandam Chriſti paupertatem hortabatur, improbavit. Excommunicationis fulmen diſtrinxit in Vicecomites, qui Mediolanum uſurpaverant. Ludovicum IV. ejus nominis Romani Imperii regem natione Bavarum excommunicavit: tum quod Vicecomitibus Mediolano tyrannice dominantibus ſuppetias ferret; tum etiam, quod, auctore Trithemio, uxorem cujuſdam viri potentis abſtuliſſet, eamque Ottoni filio ſuo copulaſſet, ut eo pacto ducatum Carinthiæ & Tirolis ad mulierem jure hereditario devolutum, obtineret.

„ Ludovicus, ait Trithemius in chronico „ Hirſaugenſi anno Domini 1327. Romam pro„ fectus, ibique a ſimplici quodam epiſcopo, „ reclamante papa, coronatus, in conci io ſuo„ rum Joannem XXII. temeraria præſumptione „ depoſuit, eumdemque hæreticum & ſchiſma„ ticum denunciari cum feciſſet, Petrum Cor„ barium ordinis Minorum, Papam conſtituit. „ Qui poſt diſceſſum imperatoris in Germa„ niam Piſis relictus, & a Bonifacio comite „ Piſano Avionem ad Joannem papam addu„ ctus, errore prius recognito, in carcere vi„ tam cum morte commutavit. Ortonam ab Aretina eccleſia diviſit, eamque in epiſcopatum erexit. Anathemate etiam notavit Nicolaum Eſtenſem Ferrariæ dominum, & Paſſerinum Bonacoſſum Mantuæ tyrannum, qui ſtatum eccleſiæ divexabant. Joannem Urſinum in Italiam miſit, qui Florentinos & omnes Guelphos in Bavarum armaret. Hic enim cum exercitu in Italiam trajiciens, Romæ coronam acceperat, antipapamque quemdam Petrum Corbarienſem ordinis ſancti Franciſci de obſervantia creaverat, ac Nicolaum V. nominaverat: qui paulo poſt per Bonifacium comitem captus, & Avinionem perductus, in carcere mortuus eſt.

Hoc impedimento liberatus, & Bavaro in Germaniam reverſo, pontifex regis Galliarum auxilio expeditionem in Sarracenos promulgari procuravit. Dum vero huic rei animum intenderet, pridie IX. Decemb. anno Domini 1334. pontificatus 19., 4. menſe, ætatis vero ſuæ 90. Avinione animam Deo reddidit, ac in eccleſia cathedrali ſepultus eſt, magnum auri pondus relinquens. Amavit & ampliſſimis honoribus auxit Dinum Florentinum, & Gentilem Fulginantem, medicos excellentiſſimos, ut erat in viros doctos & præſtantes propenſus & officioſus.

EPISTOLA I.
JOANNIS PAPÆ XX.

De beatitudine Sanctorum.

Joannes epiſcopus ſervus ſervorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

NE ſuper his quæ de animabus ſeparatis a corpore, & purgatis, an citra reſumptionem corporum, Divinam eſſentiam viſione illa videlicet, quam vocat Apoſtolus facialem, vi-

videant, tam per nos, quam per nonnullos alios in præſentia noſtra, recitando & allegando ſacram ſcripturam, ac originalia & dicta ſanctorum, vel alias ratiocinando, ſæpius dicta ſunt, aliter, quam per nos dicta & intellecta fuerant, intelligantur, ac dicantur, & auribus fidelium valeant inculcari: ecce quod noſtram intentionem, quam circa ſtatum animarum ſeparatarum habemus & habuimus, ſerie præſentium declaramus. Fatemur ſiquidem & credimus quod animæ purgatæ ſeparatæ a corporibus, ſint in cælo, cælorum regno, & paradiſo cum Chriſto in conſortio angelorum congregatæ, & videant Deum facie ad faciem & Divinam eſſentiam clare, in quantum conditio & ſtatus patitur animæ ſeparatæ. Si vero alia vel aliter circa materiam hujuſmodi per nos dicta & prædicata vel ſcripta fuerunt: quoquo modo illa diximus, prædicavimus, vel ſcripſimus contra præmiſſa vel alia, quæ fidem concernant catholicam ſacramque ſcripturam, aut bonos mores, illa abnegamus, & determinationem eccleſiæ & ſacræ ſcripturæ approbamus. Alias autem dicta vel ſcripta illa habemus, & habere volumus, pro non dictis & ſcriptis, eaque revocamus expreſſe. Ac prædicta omnia, & quæcumque dicta & prædicata fuerunt, vel ſcripta per nos, de quacumque materia, ubicumque, & in quocumque loco, & in quocumque ſtatu, quem habuimus, & habemus, vel habuerimus: omnia ſubmittimus determinationi eccleſiæ, ac ſucceſſorum noſtrorum. Nulli ergo omnino liceat hominum hanc paginam noſtræ declarationis & conſtitutionis infringere, vel ei auſu temerario contraire.

A cum inclinato ſanctorum pedum oſculo ſupplicem per omnia famulatum, & dictis alumnis Chriſti eidem ſubjectis non fictam, ſed remiſſivam in Domino caritatem. Innoteſcant omnes in Chriſto fideles apud Deum, quod anno Domini MCCCXXI. die Veneris poſt nativitatem B. Joannis Baptiſtæ, facta fuit horribilis eclipſis ſolis in comitatu d'Anjou & de Touraine, ita quod fere per quatuor horarum ſpatium illius diei, Sol eſſet inflammatus & rubeus tamquam ſanguis; & in nocte illius diei Luna foret deturpata & obſcurata veluti ſaccus, ita quod crederent habitatores terræ, eſſe in noviſſimo fine mundi. Nec non & in ipſa die audita fuerunt incogitabilia tonitrua, & ineffabiles coruſcationes viſæ: ſic quod nonnulli viderunt quamplurimos ignium globos de cælo ſupra terram & ſupra domos cadentes; ita quod tecta palea cooperta in quibuſdam locis ſunt combuſta, & fuit viſus quidam draco terribilis in aere, cujus flatu & anhelitu fœtido gentes non modicæ ſunt extinctæ. Inſuper terræmotus in quibuſdam locis fuit, & alias, quod tota terra tremeret, ita quod tremore ipſius quamplurima hoſpitia ſuper mare Angliæ ſituata corruerunt. Interea in craſtino illius diei, in comitatu memorato, noſtræ gentes cœperunt Judæos propter imprecationes, quas contra Chriſtianitatem perpetrarunt, invadere: & inſcrutantes diligenter domos ipſorum Judæorum, in C domo cujuſdam Judæi, cujus nomen Bananias, in ſecretiori domus ſuæ loco, in quodam forti ſcrinio, quo theſaurum & ſecreta ſua reponebat, inventa fuit quædam pellis * mutonina, intus & foris Hebraice conſcripta, cujus patentis litteræ ſigillum tale erat. Laqueus ſigilli erat de ſerico puro coccineo, ſigillum annexum de auro probatiſſimo, in pondere novemdecim Florentiæ florenorum. In ipſo ſigillo ſummatim & brevius procedendo, imago Chriſti crucifixi elevata ſubtili opere erat ſculpta, & quidam Judæus, ſive Sarracenus horribilis, incurvatus, per ſummitatem cujuſdam ſcalæ brachio crucis appodiatæ, cum duabus manibus femoralibus retractis ſuper genua, ſecretiora ſua- D rum natium (quod ſordidum eſt dicere) ante dulcis Chriſti faciem collocando. Cujus litteræ tenorem gentes noſtræ minime curaſſent, niſi repente & ex caſu illud ſigillum longum & latum percepiſſent. Scripturam vero hujus litteræ nobis expoſuerunt duo Judæi baptizati. Præſertim & idem Judæus Bananias, cum ſex aliis Judæis in litteratura Judaica ſatis peritis: non tamen voluntarie, ſed vi & metu. Cum tamen fuerunt graviter ſegregati, poſiti in quæſtionibus & tormentis, & pro conſtanti dicti Judæi in hujus litteræ expoſitione ſatis ſufficienter unum & idem dicebant, vel quaſi ſimilia loquebantur; quæ omnia tranſtulerunt tres periti Chriſtiani clerici in theologica veritate, de lin- E gua Hebraica in Latinum, prout diligentius potuerunt: quæ verba fuerunt talia, & tot & tanta. „ Glorioſiſſimo ac præpotentiſſimo cir- „ culi hujus mundi domino, domino Amice- „ dich regi triginta & unius regnorum, vide- „ licet de Jericho, de Jerinocht, de Ay, de „ Irlem *, de Lebna, de Lachie, de Gazer, * f. per compendium pro „ de Hebron, de terra Geſſen, de Baſan, de Jeruſalem. „ tota terra montana, de Cadesbarne, de uni- „ verſa Hethæorum, Amorrhæorum, Jebuſæo- „ rum, * Fereſcorum, & Cucorum, uſque ad * f. Phereſæorum. „ radicem Arnon intra * Maſſe, & cæteris re- * f. Maſphe. „ gnis ad noſtram ædificationem recitandis mo- „ di-

f. vervecina.

Datum Avinione tertio Nonas Decembris, pontificatus noſtri anno 19. *Hac ſiquidem revocatione facta, ſtatim die & hora ſupradictis expiravit.*

anno Chriſti 1334.

II. AD UNIVERSOS FIDELES,

De bello Sarracenis inferendo.

Joannes epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, univerſis Chriſti fidelibus, præſertim neophytis & cathechumenis, ac omnibus Chriſtianitati adhærentibus, ad quos patentes litteræ, bulla ſedis apoſtolicæ præmunitæ pervenerint, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Filii, quos genuit Jeſus Chriſtus, non per ſanguinem hircorum aut vitulorum, ſed per ſuum proprium ſanguinem, cum a damnationis crimine, mortalium verſa vice, in ſua cruce unda ſacroſancti ſui ſanguinis nos redemit. Noveritis nos abſque hæſitatione aliqua infideli, quod nos a ſapientiſſimo & Chriſtianiſſimo barone dilecto filio noſtro Philippo comite d'Anjou, filio ſecundum carnem victorioſiſſimi viri domini Caroli de Valois, habuimus & recepimus, & coram nobis & confratribus noſtris cardinalibus in pleno conſiſtorio de verbo ad verbum legere fecimus, quaſdam litteras legitimas & integras, in quibus continentur quæ ſequuntur, in hunc modum.

Sanctiſſimo ac beatiſſimo in Chriſto patri ac domino, domino Joanni ſacræ Romanæ eccleſiæ ſummo pontifici, omnibuſque Chriſti alumnis, Philippus comes d'Anjou.

Sanctiſſimo, inquam, patri noſtro prædicto,

„ dicam, tam Soldanis & Admirandis, præci- A
„ pue Zabin Soldano de Azor, & Jodab Ad-
„ mirando de Abdon, & Semeren, exercituum
„ militiæ veſtræ principi, omnibuſque auricu-
„ lariis, coadjutoribus, acceſſoribus & ſubregi-
„ bus veſtris, Bananias Hebræus cum toto po-
„ pulo Iſraelitico, inclinatiſſimam ſubjectionem
„ perennem, cum promptiſſima obedientia de-
„ bitaque devotione. Præpotentiſſime mi rex,
„ cum prænominatis veſtris magnatibus, ſatra-
„ pis, & baronibus. Cum jam dum a plaſma-
„ tione mundi anno ſex millenario ducenario
„ nonagenario quaternario, deinceps pluries,
„ veſtra excellentiſſima regia majeſtas per me-
„ diatorem veſtrum ſubregem de Granata, &
„ ipſius ſapientes in populo Hebraico ſupradi- B
„ cto, benigniter dignata eſt, cum nobis facto
„ fœdere perpetuo intimare, quod ſancti patres
„ noſtri, videlicet Enoch qui translatus fuit,
„ & Elias, qui vidente & teſtante diſcipulo
„ ſuo Eliſæo in paradiſum in curru igneo fuit
„ ſubvectus, publice apparuerunt veſtris genti-
„ bus in monte Thabor, ipſis doctrinam legis
„ noſtræ allegando & docendo; necnon in
„ quodam concavo convallium montis Sinai in-
„ venta eſt arca noſtra teſtamenti: quam ar-
„ cam cum ingenti devotionis tripudio & ju-
„ bilatione, cum inæſtimabili equituum & pe-
„ ditum gentis veſtræ, in quadam veſtra prin-
„ cipali civitate, quæ vocatur Ay, feciſtis ho-
„ norifice deportari: & in ipſa dicta arca, ip- C
„ ſam reverenter aperiendo, inveniſtis manna,
„ quod nobis Deus in deſerto dedit, ſanum,
„ mirabiliter odoriferans, ac etiam incorru-
„ ptum, cum virgis Moyſi & Aaron, & tabu-
„ las legis noſtræ lapideas digito Dei ſculptas:
„ quæ omnia ſupradicta, & miraculoſiora &
„ mirabiliora, in dicta terra veſtra ob devotio-
„ nem gentium perpetrarunt, afferentes firma
„ fide quod non eſt alius Deus præter magnum
f. qui „ Deum noſtrum, * quia locutus eſt nobis in
„ monte Sinai ore ad os, ſicut ſolet amicus
„ amicabiliter loqui ad amicum: & affectuoſiſ-
„ ſime deſideratis circumcidi, & ad legem no-
„ ſtram, quam ipſe Deus, non alius, dedit
„ nobis, redire bono animo & converti, & D
„ quod redderetis nobis terram ſupradictam
„ fluentem mel ac lac, quam Deus repromi-
„ ſit: ſi videlicet aliquo cauteloſo ingenio gen-
„ tem Chriſtianam, quæ credunt filio cujuſ-
„ dam mulieris ſimplicis & pauperis de lege
„ noſtra, quæ veſtram hereditatem & patrum
„ veſtrorum uſurpando minus juſte: ſi, in-
„ quam, eamdem ſub jugo æternæ ſervitutis
„ veſtræ domaremus: & præſertim ponetis nos
„ in poſſeſſione libera & pacifica de civitate
„ magna Jeruſalem, & de Jericho, & de Ay,
„ in qua requieſcit ſanctiſſima arca, ſi poſſe-
„ mus vos inthronizare ſuper thronum regni &
„ præclaræ civitatis Chriſticolarum Pariſius, &
„ quod ad omnia iſta percipienda in omnibus E
„ juvaretis. Interea ſicut valetis agnoſcere, per
„ prædictum nobilem veſtrum ſubregem de Gra-
„ nata, ſuper hoc adhibuimus unam callidam
„ & ſubtilem cautelam: quia poſuimus venena
„ in potationes ex corruptis, & pulveres de
„ malis & amaris herbis, & de ſanguinibus re-
„ ptilium venenoſorum in ſuis aquis, puteis &
„ ciſternis, fontibus & quibuslibet fluviis: ut
„ ipſi Chriſtiani ſuo tempore unuſquiſque ſe-
„ cundum complexionis ſuæ qualitatem vapore
„ corrupto prædictorum venenatorum morte in-
„ ternali extinguantur: & maxime propter co-
„ pioſam pecuniam noſtram per quoſdam pau-
„ peres legis ipſorum, qui vocantur leproſi,
„ fecimus fieri iſtud idem. Sed prædicti pau-
„ peres miſerrimi leproſi in his ſe ſimplices ha-
„ buerunt, quia & nobis detraxerunt & accu-
„ ſaverunt, & ab aliis Chriſtianis decepti, to-
„ tum factum confeſſi ſunt. Ita tamen, quod
„ (in quo nobis eſt exaltatio) ipſi Chriſtiani
„ ſuos fratres Chriſtianos leproſos depopulave-
„ runt & deſtruxerunt penitus, & iidem le-
„ proſi Chriſtiani ſuos confratres Chriſtianos
„ impocotaverunt (quod eſt bonum ſignum,
„ cum omne regnum in ſe diviſum debeat de-
„ ſolari) & etiam propter accuſationem præ-
„ dictorum leproſorum fuimus turpiter capti, &
„ crudeliter incarcerati; quod martyrium pa-
„ tienter pro Deo ſuſtinuimus, & ab ipſis Chri-
„ ſtianis quotidie ſuſtinemus, ut nobis in cen-
„ tuplum Deus retribuat in futurum. Et pro-
„ cul dubio credimus depopulati fuiſſe, niſi
„ grandis noſter theſaurus corda eorum in ava-
„ ritia obduraſſet: unde aurum & argentum
„ noſtrum & veſtrum nos redemit, prout va-
„ letis ſcire iſta omnia per prædictum ſubre-
„ gem veſtrum de Granata. Tranſmittatis no-
„ bis argentum & aurum, quia ſperamus fa-
„ cere majora, dum aliquod ſpatium tranſie-
„ rit, ſi impocotationes iſtæ non bene fecerint
„ curſum ſuum. Si autem fecerint quod opta-
„ mus, tunc vobis bene notum faciemus. Ita
„ quod Deo adjuvante poteritis tranſfretare
„ mare ad portum Granatæ, & ſuper reſiduum
„ Chriſtianorum extendere magnificum veſtrum
„ gladium in manu potenti veſtra dextera &
„ brachio levato. Et poſtea ſedebitis apud Pa-
„ riſius ſuper thronum: & nos ſimiliter libere
„ poſſidebimus terram patrum noſtrorum nobis
„ a Deo repromiſſam, & inde erimus unani-
„ mes ſub lege & ſub Deo uno viventes. Et
„ non erit amplius in ſæculo ullus dolor, nec
„ ulla oppreſſio in æternum. Unde dicit no-
„ ſter ſapiens Salomon: *Qui adhæret uni Deo,* *Pſal.* 1
„ *una voluntas eſt cum eo.* Et beatus David:
„ *Ecce quam bonum & quam jucundum, habita-*
„ *re fratres in unum.* Sed de ipſis Chriſtianis
„ prophetavit noſter ſanctus propheta Oſee, di-
„ cens: *Diviſum eſt cor eorum, & ideo interi-* *Oſee* 10
„ *bunt.* Excellentiſſimæ regiæ majeſtati veſtræ
„ tranſmittimus hoc patens chirographum per
„ Sadoch ſummum ſacerdotem Hebræorum, &
„ magnum Leonem ſatis peritum in ſcientia
„ legis noſtræ, qui vobis exponent melius uni-
„ verſa".

Nos igitur Joannes prædictus, ſervus ſervo-
rum Dei quoniam quidem intelleximus, quod
devotiſſimus & Chriſtianiſſimus dilectus filius
noſter memoratus Philippus comes d' Anjou præ-
parat ſe ad arripiendum iter ſuum contra illam
gentem crudelem Sarracenam, propter Chri-
ſtianitatis exaltationem, & ad vindicandam
Chriſti mortem: eumdem vero in quacumque
die iter ſuum acceperit, cum ſua comitiva, ac
ipſum poſt ſequentes, auctoritate Dei omnipo-
tentis & Virginis ejus matris, ac beatorum a-
poſtolorum Petri & Pauli, ex nunc a pœna ab-
ſolvimus, & a culpa, &c.

III. AD CAPITULUM ECCL. PRAGENSIS.

De processu papæ contra Ludovicum regem Romanorum.

Joannes episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis, capitulo ecclesiæ Pragensis, salutem & apostolicam benedictionem.

NUper contra dictum filium, magnificum virum, Ludovicum ducem Bavariæ, super eo quod electione sua in regem Romanum, promovendum in imperatorem, per quosdam qui vocem in electione hujusmodi habere dicuntur in discordia celebrata, per sedem apostolicam (ad quam electionis hujusmodi & personæ electæ examinatio, approbatio, admissio, ac etiam reprobatio & repulsio, noscitur pertinere) non admissa, nec etiam reprobata, administrationi regiminis Romani regni seu imperii se irreverenter ac indebite per se & alios ingerebat: de fratrum nostrorum consilio, & apostolicæ plenitudine potestatis, præsente multitudine copiosa fidelium, videlicet octavo Idus Octobris, processum fecimus continentiæ infrascriptæ.

Joannes episcopus servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. „ Attendentes, quod dum „ errori non resistit is ad quem resistere pertinet, præsumitur consentire; quodque plerumque justitiæ opprimitur veritas, si defensionis opportunæ illi beneficium subtrahatur: profecto nec errori damnabili consentire per resistentiæ negligentiam volumus, neque pati, ob defectum optimæ defensionis præsidii, justitiam opprimi sponsæ Christi. Dudum siquidem per obitum claræ memoriæ Henrici Romanorum imperatoris, imperio Romano vacante, principes ecclesiastici & sæculares, ad quos (translato ab olim per sedem apostolicam prædicto imperio de Græcis in persona magnifici Caroli in Germanos) futuri Romani regis, in imperatorem postmodum promovendi, electio pertinebat, votis eorum in diversa divisis, duos (sicut dicitur) in discordia elegerunt; quibusdam eorum in dilectum filium magnificum virum Ludovicum Bavariæ, quibusdam vero in dilectum filium Fridericum Austriæ, duces, nominando & eligendo ipsos in Romanorum reges, dirigentibus discorditer vota sua. Verum præfatus Ludovicus, a nobis, ad quem suæ electionis hujusmodi, sicut præmittitur, in discordia celebratæ, ac personæ ipsius examinatio, approbatio & admissio, repulsio quoque & reprobatio, noscitur pertinere, electione prædicta nequaquam admissa, nec ejus approbata persona, sicut notoria fama notoriat, & publica facti evidentia manifestat, non quærens, ut deberet, per ostium ad hujusmodi regni seu imperii conscendere dignitatis fastigium, sed potius aliunde (nescimus quo ductus, vel verius seductus, consilio) præfati Romani regni nomen sibi & titulum regium usurpavit; quamvis priusquam alterutrius eorum per sedem apostolicam fuisset approbata & reprobata persona, neutri electorum ipsorum assumere licuerit nomen & titulum prælibatum, cum nec interim Romani reges existant, sed in reges electi: nec sint habendi pro regibus, nec reges etiam nominandi. Idem etiam Ludovicus eodem præsumpto titulo non contentus, administrationi „ jurium regni & imperii prædictorum, in gravem Dei offensam, & contemptum ac manifestam injuriam Romanæ ecclesiæ matris „ suæ, ad quam ejusdem vacantis imperii regimen (sicut & impræsentiarum vacat) pertinere dinoscitur, nec non & plurimorum „ scandalum, & rei turbationem & læsionem „ publicæ, ac animæ suæ detrimentum, prosilire, seque illi immiscere irreverenter ac indebite præsumpsit hactenus & præsumit, exigendo & recipiendo sub præfato regio titulo „ fidelitatis in Alemanniæ & nonnullis Italiæ „ partibus, tam a personis ecclesiasticis, quam „ sæcularibus, vassallis imperii, per se & alios, „ juramenta, ac de dignitatibus, honoribus & „ officiis, ad ejusdem Romani regni seu imperii dispositionem spectantibus, pro suo libito „ disponendo; sicut proximis his diebus præteritis, de marchionatu Magdeburgensi, quem „ primogenito suo de facto publice contulit, „ ordinavit: necnon alia plurima exercendo, „ quæ ad ejusdem Romani regni & imperii regimen non est dubium pertinere. Ejusdem „ insuper ecclesiæ Romanæ, sicut Galeatio de „ Vicecomitibus, & ejus fratribus, quamvis sint „ de crimine hæresis a suis competentibus judicibus, exigente justitia, per definitivam „ sententiam condemnati, & nonnullis aliis ecclesiæ præfatæ rebellibus, se exhibere fautorem & defensorem, contra dictam ecclesiam „ prosequentem adversus eosdem rebelles jura „ imperii & negotium fidei, in gravem Divinæ majestatis injuriam, contemptum ejusdem „ ecclesiæ, & animæ suæ perniciem, non est „ veritus, nec veretur. Nos itaque tam temerariis ausibus, ne mos tam pernicious invalescat, in posterum obviare, ac (prout ad „ apostolatus nostri spectat officium) justitiam „ sponsæ Christi in hac parte defendere, dictumque Ludovicum a tam periculoso erroris devio ad veritatis callem reducere cupientes; ac considerantes, quod ad ejus præsentiam, ad proponendum coram eo præsentialiter, per quæ posset & deberet retrahi a „ prædictis, nequaquam tutus patet accessus; „ quodque in præmissis formidatur, quod mora periculum, & dissimulatio damnum forent procul dubio allaturæ: ad providendum „ super præmissis excessibus, & obviandum eisdem, subscriptum modum de fratrum nostrorum consilio, ac ex certa scientia, & de „ apostolicæ potestatis plenitudine eligentes, „ præfatum Ludovicum, præsente fidelium multitudine copiosa, præsentium tenore monemus, eidem sub virtute sanctæ obedientiæ ac „ excommunicationis pœna (quam ipsum, nisi „ cum effectu hujusmodi monitioni nostræ paruerit, incurrere volumus ipso facto) auctoritate apostolica nihilo minus injungentes, „ ut intra trium mensium spatium, a datis „ præsentium computandum, quod ei de eorumdem fratrum consilio pro peremptorio termino assignamus, ab administratione, fautoria, & defensione prædictis prorsus abstineat „ ac desistat, administrationem ipsam per se, „ alium, seu alios, non resumpturus ulterius, „ nisi tunc demum cum electionem suam hujusmodi, quæ de ipso dicitur celebrata, ac „ personam ejusdem, per sedem apostolicam „ approbari contigerit, & admitti: quodque „ gesta per eum, post præsumptum ab eo titulum memoratum, cæteraque præmissa, quatenus „

„ tenus præceſſerunt de facto, cum de jure non A
„ teneant, velut ab ipſo, cui jus faciendi non
„ competebat, nec competit, attentata, curet
„ intra prædictum terminum, quantum patie-
„ tur poſſibilitas, realiter revocare. Aperte per
„ præſentium ſeriem intimantes eidem, quod
„ ſi in præmiſſis, per eum infra præfatum ter-
„ minum exequendis, negligens fuerit vel re-
„ miſſus, nos contra ipſum ad publicationem
„ pœnarum, in quas propter præmiſſos exceſ-
„ ſus notorios incidere noſcitur, vel incidet in
„ futurum, & alias quantum ſuadebit juſtitia,
„ ejus non obſtante abſentia, procedemus.
„ Univerſis igitur patriarchis, archiepiſcopis,
„ epiſcopis, & aliis perſonis eccleſiaſticis qui-
„ buſcumque, ſub pœna ſuſpenſionis ab officio B
„ & beneficio, quam eos incurrere volumus
„ ipſo facto, niſi infra prædictum terminum
„ infraſcriptæ inhibitioni noſtræ efficaciter ſtu-
„ duerint obedire, & tam ipſis, quam omni-
„ bus & ſingulis civitatibus, communitatibus,
„ & univerſitatibus, necnon perſonis ſæculari-
„ bus quibuſcumque, cujuſcumque conditionis
„ aut ſtatus exiſtant, etiamſi regali aut alia
„ quacumque dignitate præfulgeant, in virtute
„ ſanctæ obedientiæ, ac ſub pœna excommuni-
„ cationis in perſonas, & interdicti in terras
„ eorum, necnon privationis privilegiorum quo-
„ rumcumque, apoſtolicorum & imperialium,
„ ac feudorum, quæ ab eccleſia vel imperio
„ obtinent, diſtrictius inhibemus, ne prædicto C
„ Ludovico in præmiſſis vel aliis regni ſeu im-
„ perii tangentibus regimen, tamquam regi,
„ ſeu in regem Romanorum electo, niſi & quo-
„ uſque dictam electionem, ac perſonam ipſius,
„ per ſedem apoſtolicam approbari contigerit,
„ & admitti, in aliquo pareant vel intendant:
„ neve eidem in quibuſcumque ad regnum præ-
„ libatum ſpectantibus præbeant auxilium, con-
„ ſilium, vel favorem. Non obſtantibus, ſi
„ ipſi vel eorum aliqui ad hoc ſe dicto Ludo-
„ vico ut regi, ſeu in regem Romanorum ele-
„ cto, adſtrinxerint per fidelitatis vel alterius
„ cujuslibet generis juramenta: quæ quidem
„ cum præſtita fuerint ei, cui minime præſta-
„ ri debuerant, nec ſervari ſine æternæ ſalutis D
„ valeant detrimento, præſtantes eadem non
„ adſtringunt: quæ nihilo minus ad cautelam
„ auctoritate apoſtolica relaxamus, illaque caſ-
„ ſa & irrita nunciantes, decernimus penitus
„ non tenere, nec fore aliquatenus obſervan-
„ da: ſeu ſi præfato Ludovico, vel quibuſcum-
„ que aliis conjunctim vel diviſim per litteras
„ ſedis ejuſdem foret ſub quacumque verborum
„ forma vel expreſſione conceſſum, vel conce-
„ detur in poſterum, quod excommunicari &
„ ſuſpendi, vel eorum terræ ſeu loca interdici
„ non poſſint: quas contra præſentem proceſ-
„ ſum noſtrum in nullo eis volumus ſuffraga-
„ ri, ſed ipſas quoad hoc viribus volumus om-
„ nino carere. Ex præmiſſis autem nos nequa- E
„ quam intendimus nec volumus obligari, quin
„ ad publicationem dictarum pœnarum, & alias,
„ contra dictum Ludovicum poſſimus pendente
„ hujuſmodi dilatione procedere, prout juſtum
„ fuerit, & nobis viſum fuerit expedire. Ut
„ autem hujuſmodi proceſſus noſter ad ipſius
„ Ludovici, & aliorum, quorum intereſt, com-
„ munem notitiam deducatur: chartas ſive mem-
„ branas proceſſum continentes eumdem, in
„ eccleſia Avinionenſi appendi vel affigi oſtiis,
„ ſeu ſuperliminaribus ejuſdem eccleſiæ facie-
„ mus, quæ proceſſum ipſum ſuo quaſi ſonoro
„ præconio & patulo indicio publicabunt, ut
„ idem Ludovicus, & alii quos proceſſus ipſe
„ contingit, nullam poſſint excuſationem præ-
„ tendere, quod ad eos non pervenerit, vel
„ quod ignoraverint eumdem: cum non ſit ve-
„ riſimile, quoad ipſos remanere incognitum
„ vel occultatum, quod tam patenter omnibus
„ publicatur. Volumus autem, & apoſtolica
„ auctoritate decernimus, quod hujuſmodi pro-
„ ceſſus eumdem Ludovicum, ſeu alios prædi-
„ ctos, apprehendat & arctet, ac ſi eiſdem
„ perſonaliter publicatus & inſinuatus ſolemni-
„ ter extitiſſet; conſtitutione quacumque per
„ prædeceſſores noſtros Romanos pontifices in
„ contrarium edita, non obſtante. Nulli ergo
„ omnino hominum liceat hanc paginam no-
„ ſtræ monitionis, mandati, inhibitionis, re-
„ laxationis & conſtitutionis, infringere, vel ei
„ auſu temerario contraire. Si quis autem hoc
„ attentare præſumpſerit, indignationem omni-
„ potentis Dei & beatorum Petri & Pauli apo-
„ ſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Dat. A-
„ vinione, in palatio epiſcopali 8. Idus Octo- Anno C
„ bris, pontificatus noſtri anno 8. ſti 132

Quocirca diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta in virtute obedientiæ diſtricte præcipiendo mandamus, quatenus præmiſſa in prædicto proceſſu contenta, quantum ad vos pertinet, per vos & clerum civitatis & diœceſis Pragenſis, & alios ſubditos epiſcopatus Pragenſis, firmiter obſervetis, & faciatis inviolabiliter obſervari: ac nihilo minus prædictum proceſſum in dictis civitate & diœceſi, ad id clero & populo loci cujuslibet, ubi hujuſmodi publicatio fiet, convocatis ſpecialiter & etiam congregatis, facia-tis ſolemniter publicari. de publicatione hujuſ-modi facientes fieri publica inſtrumenta, illa nobis, quantocius fieri commode poterit, tranſ-miſſuri, ac ſignificaturi nobis diem receptionis præſentium, & quæcumque ſuper his duxeritis facienda. Datum Avinione 7. Idus Octobris, Anno C pontificatus noſtri anno octavo. ſti 132

IV. AD UNIVERSUM CLERUM.

De audienda confeſſione.

Joannes epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus, patriarchis, archiepiſcopis, epiſcopis, ac dilectis filiis clericis, ad quos præſentes pervenerint, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

VAs electionis, doctor eximius, & egregius prædicator, cujus prædicatio mundum docuit univerſum, præſumptuoſam illorum audaciam refrenare ſollicitus, qui prudentiæ propriæ innitentes, in errores varios prolabuntur, non plus ſapere quam oportet, ſed ad ſobrietatem ſapere ſalubri doctrina ſuggeſſit, ut juxta Sapientis eloquium, quiſque ſuæ prudentiæ ponat modum. Sane dudum cum dilectum filium magiſtrum Joannem de Polliaco, ſanctæ theologiæ doctorem, certis ex cauſis de fratrum noſtrorum conſilio ad noſtram præſentiam vocaſſemus, fide digna relatio ad noſtrum perduxit auditum, quod ipſe in quibuſdam articulis tangentibus pœnitentiæ ſacramentum, non ſobrie, ſed perperam ſapiebat, infra ſcriptos articulos periculoſos continentes errores docens publice in ſuis prædicationibus & in ſcholis. Primo ſiquidem adſtruens, quod confeſſi fratribus habentibus licentiam generalem audiendi confeſſiones,

siones, tenentur eadem peccata quæ confessi fuerant, iterum confiteri proprio sacerdoti. Secundo, quod stante statuto, omnes utriusque sexus, edito in concilio generali, Romanus pontifex non possit facere, quod parochiani non teneantur confiteri omnia peccata sua semel in anno proprio sacerdoti, quem dicit esse parochialem curatum: immo nec Deus posset hoc facere, quia, ut dicebat, implicat contradictionem. Tertio, quod papa non potest dare potestatem generalem audiendi confessiones, immo nec Deus: quin confessus habenti generalem licentiam teneatur eadem iterum confiteri suo proprio sacerdoti, quem dicit esse, ut præmittitur, parochialem curatum. Nos igitur scire volentes, si suggesta nobis veritatem haberent, articulorum præmissorum copiam eidem magistro Joanni fecimus assignari, & ad defensionem sui audientiam plenam præbuimus, tam in nostra & dictorum fratrum nostrorum præsentia in consistorio, quam alias coram aliquibus ex ipsis fratribus per nos ad hoc deputatis. Verum licet præfatus magister dictos articulos & contenta in ipsis defendere niteretur: asserebat tamen se paratum credere & tenere in præmissis & aliis, ea quæ credenda & tenenda esse sedes apostolica definiret. Nos ergo attendentes, quod prædictorum articulorum assertio, prædicatio, & doctrina, redundare poterant in multarum perniciem animarum, ipsos per plures magistros in theologia examinari fecimus diligenter: nos etiam cum dictis fratribus nostris collationem solertem habuimus super ipsis. Per quas quidem collationem & examinationem super hoc præhabitas, comperimus, prædictos articulos doctrinam non sanam, sed periculosam multum, ac veritati contrariam continere. Quos etiam articulos omnes & singulos idem magister Joannes, veris sibi rationibus opinioni suæ dudum habitæ contrariis demonstratis, in consistorio revocavit, asserens se credere eos non veros, sed eorum contrarium verum esse, cum diceret se nescire rationibus, sed factis in contrarium respondere. Ideoque ne per assertionem, prædicationem & doctrinam hujusmodi, in errorem quod absit, animæ simplicium prolabantur: omnes prædictos articulos, & quemlibet eorumdem, tamquam falsos & erroneos, & a doctrina sana devios, auctoritate apostolica damnamus & reprobamus, de fratrum consilio prædictorum, doctrinam ipsis contrariam veram esse & catholicam asserentes: cum illi qui prædictis fratribus confitentur, non magis teneantur eadem peccata iterum confiteri, quam si alias illa confessi fuissent eorum proprio sacerdoti, juxta dictum concilium generale. Optantes autem veritatis vias notas esse fidelibus, & cunctis erroribus præcludere aditum, ne subintrent felicis recordationis Alexandri IV. & Clementis IV. Romanorum pontificum prædecessorum nostrorum vestigia imitando, universis & singulis districtius inhibemus: ut quisquam dictos articulos per nos, ut præmittitur, damnatos, & etiam reprobatos, vel contenta in eis vel aliquo ipsorum, utpote a catholicis mentibus respuenda, tenere audeat seu defensare quomodolibet, vel docere. Quo circa universitati vestræ per apost. scripta districte præcipiendo mandamus, quatenus universi & singuli vestrum, in civitatibus & diœcesibus vestris, convocato clero communiter, præmissa omnia & singula per vos seu alios solemniter publicetis. Nos etiam eidem magistro Joanni mandavimus, quod ipse in scholis & in sermone Parisiis prædictos articulos & contenta in eis, tamquam veritati contraria, propriæ vocis oraculo, & asseveratione constanti publice debeat revocare: quod se facturum dictus magister Joannes efficaciter repromisit. Datum Avinione 8. Kalendas Augusti, pontificatus nostri anno quinto. Ann. Chr. 1321.

V. AD EPISCOPUM OLOMUCENSEM.

De decimis in regno Bohemiæ & comitatu Lucemburgensi per triennium Joanni regi persolvendis.

Joannes episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri episcopo Olomucensi, & dilectis filiis, Brunovien-si, & sanctæ Mariæ, Lucemburgensis, Pragensis & Trevirensis diœcesum, monasteriorum abbatibus, salutem & apostolicam benedictionem.

NUper carissimus in Christo filius noster, Joannes rex Bohemiæ illustris, per speciales nuncios suos ad nostram præsentiam destinatos, in nostra & fratrum nostrorum præsentia fecit exponi, quod ipse zelo fidei Christianæ succensus, ad imponenda opportuna præsidia sanctæ matris ecclesiæ, quam Dominus noster Jesus Christus proprio sanguine consecravit, seque exponendum obsequiis ejusdem ecclesiæ & apostolicæ sedis toto aspirat affectu, per prædictos nuncios humili supplicatione deposcens, ut ipsum in tam pio & laudabili proposito confoventes, in subsidium negotiorum hujusmodi, propter quæ personam & bona sua quilibet est paratus exponere, decimam ecclesiasticorum proventuum, & reddituum regni Bohemici, & comitatus sui Lucemburgensis, sibi ad certum tempus, pro præmissorum supportandis oneribus, concedere dignaremur. Nos ergo attendentes eximiæ devotionis affectum, quem idem rex ad ejusdem redemptoris nostri & sanctæ sedis obsequia ardenti promptitudine devotionis ostendit, desideriis gratis inducimur, ut eum tamquam inclytum sedis apostolicæ filium, caritatis internæ brachiis amplexantes, ejus in hac parte votis, quantum cum Deo possumus, annuamus. Volentes itaque dicto regi super præmisso suo laudabilique proposito favoribus assistere opportunis, de dictorum fratrum consilio, decimam omnium ecclesiasticorum reddituum & proventuum, locorum quorumlibet ecclesiasticorum, exemptorum & non exemptorum, regni & comitatus prædictorum, ab omnibus archiepiscopis, episcopis, cæterisque personis ecclesiasticis quibuscumque, quantacumque præfulgeant dignitate, seu cujuscumque sint præeminentiæ, conditionis, seu status & religionis vel ordinis, quibus & eorum alicui nulla privilegia vel indulgentias sub quacumque verborum forma vel expressione concessa volumus suffragari (præterquam a dilectis filiis, magistro & fratribus hospitalis S. Joannis Hierosolymitani, qui contra hostes fidei Christianorum exponunt jugiter se & sua, quos propter hoc ab ejusdem præstatione decimæ exemptos & liberos fore decrevimus & immunes) eidem regi concessimus in suum subsidium usque ad triennium exigendam, & etiam colligendam, & eidem regi assignandam. Cum itaque vos, de quorum maturitate, fidelitate, & circumspectionis industria, fiduciam gerimus in Domino

ſpecialem, ad exactionem hujuſmodi decimæ pro dicto triennio faciendam, juxta infra ſcriptum modum per ipſius * ſedis providentiam ordinatum, duximus eligendos: diſcretioni veſtræ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus onus hujuſmodi vobis impoſitum ſuſcipientes, & exequentes humiliter ac devote, vos vel duo, aut unus veſtrum per vos, vel alium ſeu alios, quos ad hoc duxerimus deputandos, de omnibus fructibus, redditibus, & proventibus eccleſiaſticis dictarum perſonarum eccleſiaſticarum, ſæcularium, regularium, exemptarum & non exemptarum, in dictis regno & comitatu conſiſtentium, videlicet eccleſiarum, monaſteriorum, & beneficiorum quæ habent & obtinent in regno & comitatu prædictis, ſecundum modum & morem ac conſuetudinem in exactione & collectione hujuſmodi hactenus obſervatos, quolibet anno dicti triennii in ſubſcriptis terminis levetis, & etiam exigatis decimam ſupradictam. Siquidem ſolutionis medietatis decimæ ſemianni terminum primum fore ſtatuimus, feſtum nativitatis Dominicæ primo venturum; ſecundum vero terminum, feſtum Pentecoſtes, dictum feſtum nativitatis Dominicæ proxime ſecuturum: in aliis duobus annis ſequentibus, circa ſolutionem hujuſmodi decimæ prædictis terminis obſervandis. Ad ſolutionem vero ejuſdem decimæ, quoſcumque exemptos & non exemptos ipſius decimæ debitores in dictis regno & comitatu conſiſtentes, per cenſuram eccleſiaſticam, ac etiam per ſequeſtrationem fructuum, reddituum, & proventuum eccleſiaſticorum ſuorum, conſiſtentium in eiſdem regno & comitatu, ut præmittitur, ſi expedire videritis, appellatione poſtpoſita, compellendo.

* *Forte*, Ita quod. *H.*

* Itaque quod ad fructus, redditus & proventus alios eorumdem extra regnum comitatumque prædicta conſiſtentes, hujuſmodi compulſionis officium nullatenus extendatis: nec ad exactionem hujuſmodi faciendam in aliquo caſu per vos, vel alium ſeu alios, invocetis auxilium brachii ſæcularis, niſi prædictorum non ſolventium contumacia exigente, aliud circa hoc per ſedem eamdem fuerit ordinatum. Et ne de moneta, in qua prædictæ decimæ ſolutio fiet & fieri debet, valeat hæſitari, & ut vitentur gravamina quæ propter hoc viris eccleſiaſticis interdum conſueverunt inferri: volumus quod per vos & ſingulos veſtrum, & alios ſubcollectores veſtros, ipſa decima ad monetam currentem communiter levetur, ac etiam exigatur, juxta conſtitutionem ſuper hæc editam in concilio Viennenſi: ita quod prætextu alicujus concambii, debitores & ſolutores dictæ decimæ non graventur. Illam tamen eamdemque monetam, quam recipietis, vel recipi facietis, dicto regi, ſeu certo nuncio teneamini aſſignare: hujuſmodi decimam exigetis, & exigi facietis ſecundum taxationem hactenus factam in civitatibus, diœceſibus, atque locis regni, & comitatibus prædictorum. Ubi nulla hujuſmodi certa taxatio fuerit, ſecundum conſuetudinem in exactione & collectione dictæ decimæ faciatis, abſque aliquo onere expenſarum eorum, a quibus hujuſmodi eorum defectu expenſas fieri oporteret: ad quarum reſtitutionem eos teneri volumus & aſtringi. Quodque circa hanc conſtitutionem ejuſdem Viennenſis concilii obſervantes, & calices, libros, & alia ornamenta eccleſiarum, Divinis officiis deputata, ex cauſa pignoris vel diſtractionis capere, recipere, diſtrahere, ſeu quomodolibet occupare, per vos vel alios minime præſumetis. Non obſtantibus quibuſcumque privilegiis, indulgentiis, vel gratiis eiſdem perſonis eccleſiaſticis, vel earum alicui, aut dignitatibus ſeu ordinibus earumdem, & ſpecialiter Ciſtercienſis, Præmonſtratenſis, Cluniacenſis, Cartuſienſis, Grandimontenſis, vel eorum univerſitatibus aut perſonis ſingularibus, ſub quacumque verborum forma vel expreſſione ab eadem ſede conceſſis; etiam ſi contineatur in eis, quod de ipſorum totis tenoribus ſervatim ac de verbo ad verbum plenam & expreſſam ſeu explicitam, quamcumque in noſtris litteris fieri oporteat, mentionem, & qualibet alia ipſius ſedis indulgentia generali vel ſpeciali, cujuſcumque tenoris, formæ, vel expreſſionis exiſtat: per quam de verbo ad verbum præſentibus non inſertam, aut nominatim & ſingulariter non expreſſam, effectus earum non impediri valeat quomodolibet, vel differri. Volumus inſuper, quod vos & quilibet veſtrum, omnium reddituum & proventuum eccleſiaſticorum veſtrorum decimam a vobiſmetipſis fideliter & integre exigatis: ita quod nullus veſtrum circa hoc ſibi indulgeat, ſed ſecum in hac parte procedat, ac ſi tali officio in extraneo fungeretur, ſic quod unuſquiſque veſtrum in ſcriptis redigi faciat quidquid prædicta decima de proventibus ſuis eccleſiaſticis exegerit a ſeipſo: exactionem vero hujuſmodi juxta taxationem decimæ, ſicut eam conſuevistis hactenus ſolvere de dictis veſtris proventibus, facietis: alioquin in exactione hujuſmodi ſervabitis conſuetudinem hactenus in ſimilibus ſolitam obſervari: ac nihilo minus in perſonas illorum ex vobis, vel vicariorum veſtrorum, & aliorum quorumcumque, qui de mandato noſtro ad collectionem exactionemque hujuſmodi fuerint deputati, quique defecerint in ſolutione dictæ decimæ in terminis ſupradictis, vel in collectione & exactione hujuſmodi, fraudem forſitan vel malitiam adhibuerint, excommunicationis ſententiam auctoritate præſentium promulgamus: a qua poſt ſatisfactionem debitam, per aliquem ex vicinioribus epiſcopis, excommunicationis ſententia non ligatum, gratiam & communionem apoſtolicæ ſedis habentem, facta ſibi fide de ſatisfactione hujuſmodi, poſſint abſolutionis beneficium obtinere. Datum Avinione Kal. Junii, pontificatus noſtri anno 9.

Ann. C 1325.

VI. AD EPISCOPUM PRAGENSEM.

De proceſſu Joannis papæ contra Ludovicum regem Romanorum.

Joannes epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri epiſcopo Pragenſi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

AD obviandum damnandis Ludovici olim Bavariæ ducis, excommunicati hæretici & ſchiſmatici, auſibus, & fidelium partium Alemanniæ periculis imminentibus occurrendum, pridem certum proceſſum de fratrum noſtrorum conſilio, præſente multitudine copioſa fidelium, habuimus; cujus tenor ſequitur in hæc verba. *Joannes epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, ad certitudinem præſentium, & memoriam futurorum.* Dudum perverſis & damnandis Ludovici olim Bavariæ ducis, & diſcorditer in regem Romanorum, ſicut dicebatur, electi, conatibus, quem adeo ambitio cæca ſuccenderat, quod ejus electione per ſanctam Romanam eccleſiam (ad quam cujuſcumque in regem Roma-

Bulla J nis pa XX. c Ludovi Imperat rem.

manum electi, & electionis de ipso factæ, approbatio & admissio, vel reprobatio vel repulsio pertinere dinoscitur) non admissa, nec ejus approbata persona, nomen & titulum regium usurpare præsumpsit temere, seque immiscere administrationi regni & imperii, ac hæreticis & rebellibus favorem, auxilium, & consilium, contra sanctam ecclesiam impertiri, volentes remediis salubribus obviare: eumdem Ludovicum per nostrum edictum publicum, cum ad ipsum tutus nequaquam pateret accessus, sub virtute obedientiæ, ac excommunicationis pœna, de fratrum nostrorum consilio monuimus, ut a præmissis intra certum sibi tunc præfixum terminum omnino desisteret, administrationem eamdem, quousque per ecclesiam ipsam approbatus & admissus existeret, nullatenus resumpturus, sed revocaturus penitus, prout esset sibi possibile, cum effectu, quæcumque de facto fuerant per ipsum in contrarium attentata; universis prælatis, & aliis quibuscumque personis ecclesiasticis & sæcularibus, necnon communitatibus & universitatibus, sub magnis pœnis spiritualibus & temporalibus, districtius nihilo minus injungendo, ut eidem Ludovico nullatenus circa præmissa parerent vel intenderent quoquo modo, nec eidem præstarent auxilium, consilium super his, vel favorem: non obstantibus fidelitatibus, aut aliis quibusvis juramentis eidem præstitis, aut obligationibus, colligationibus, confœderationibus, societatibus, & pactionibus, sub quacumque forma vel expressione verborum cum ipso initis, etiamsi essent juramentis vel adjectione pœnarum vallatæ: quæ omnia nulla, cassa & irrita esse de fratrum eorumdem consilio declaravimus; quatenus de facto processerant, nulla, cassa, & irrita duximus declaranda. Et quia prædictus Ludovicus, hujusmodi & aliis diversis monitionibus, mandatis, & præceptis nostris parere contempsit, damnabiliter deteriora (tamquam datus in sensum reprobum) jugiter committendo, primo excommunicationis sententia innodatus extitit, ac subsequenter culpis ipsius excrescentibus, & contumaciis ejus adauctis, jure privatus, si quod sibi ex electione prædicta fuerat ad regnum vel imperium quomodolibet acquisitum. Deinde vero eo excessus excessibus cumulante, ducatu Bavariæ, ac omnibus privilegiis, tam apostolicis, quam imperialibus, ac bonis & feudis omnibus, quæ ab eadem Romana vel quibusvis aliis ecclesiis, aut imperio obtinebat, per diversos processus nostros diversis temporibus habitos, de fratrum eorumdem consilio, justo judicio nudatus extitit & privatus. Et demum, quia Pharaonis imitatus duritiam, & contemnens omnem sanctæ matris ecclesiæ disciplinam, nulla correctionis ostendit indicia, sed potius hæreticis & hæreticalibus intendens dogmatibus, ac hæreticos, quos in suum admisit consortium, eorumque hæreses & errores defendendo, se ostendit hæreticum manifeste: debitis servatis solemnitatibus, primo fautor hæreticorum declaratus, & subsequenter de crimine hæresis fuit sententialiter & publice per nos de ipsorum fratrum consilio condemnatus. Postmodum vero idem Ludovicus præmissis excessibus & criminibus detestabilibus non contentus, sed tamquam obstinatus in malum, & velut demersus in desperationis laqueum, continue conatus suos dirigens ad pejora, imperialis solium dignitatis de facto, non sine magna insania & temeritate damnabili, usurpare præsumpsit, se ad illud per illos, quibus non competebat, faciens, ac si jus sibi competeret, coronari, & ad offendendum ecclesiam sanctam Dei, ejusque fideles & devotos, in Italiæ partibus, (in quibus ausu nefando contra prohibitionem remansit ecclesiæ) nihilo minus se attingens, nonnullas civitates & loca partium prædictarum, quæ sibi non adhæserant, devastavit horribiliter & immaniter, ac nonnulla ex ipsis ad tantam inopiæ & paupertatis egestatem deduxit, quod etiam per tractum longissimi temporis adjicere non potuerunt ut resurgant. Jura insuper & bona imperii dilacerando continue, devotos & fideles ecclesiæ persequendo crudeliter, & quantum in eo fuit, de illis partibus effugando; & demum nequitiæ suæ virus conceptum evomens, ad subvertendum prorsus fidem catholicam, & scindendum Dominicam inconsutilem tunicam, in Divinæ majestatis opprobrium, totiusque cœtus fidelium scandalum, periculum & contemptum, execrandis factionibus velut membrum satanæ se disponens, associatis sibi quibusdam suis nequam complicibus, Petrum de Corvaria, virum utique scandalosum & perfidum (qui olim dimissa uxore sua legitima, cui pluribus annis tam in lectulo, quam in mensa cohabitaverat, fratrum Minorum assumens, præter uxoris ejusdem consensum, habitum, & pro fratre Minore se gerens, quique ministro suo provinciali Romano inobediens, per ipsum fuit pronunciatus in excommunicationis incidisse sententiam, mancipandus carceri) in antipapam assumpsit, procurans quod idem Petrus sic delusorie & damnabiliter in antipapam assumptus, pseudocardinales & notarios, ac officiales alios juxta morem, quem servat Romana curia, constitueret, aliaque nonnulla præsumeret cunctis catholicis detestanda. Synagogam autem hujusmodi, diebus congregatam aliquibus, virtutum Dominus misericorditer subito dissipavit. Nos qui omnia per eosdem Ludovicum & Petrum attentata circa præmissa, vel præmissorum occasionem, vel eorumdem aliqua de fratrum eorumdem consilio, nulla, cassa, & irrita merito duximus declaranda: præfatum Ludovicum tam ex prædictis, quam aliis diversis capitulis, multis respersum hæresibus, tamquam hæreticum & schismaticum manifestum, de hæresi & schismate, de fratrum ipsorum consilio nihilo minus condemnantes, adversus eum pœnas infligendo varias, & etiam declarando ipsum incurrisse inflictas, & comminata, sicut in diversis processibus nostris supradictis, de prædictorum fratrum consilio solemniter habitis, plenius continetur. Sane quod fide digna multorum relatio ad nostrum noviter deduxit auditum, quod idem Ludovicus, nondum in eo igne avaritiæ & ambitionis extincto, sed potius flatu diabolico inflammatus, ad civitatem contulit Tridentinam, ubi suis complicibus convocatis, satagit ordinare, quod sicut in partibus Italiæ supradictis jura usurpavit imperii, fideles turbavit, eorumque devoravit substantias, & consumpsit; sic & in Alemanniæ partibus damnandum suum in hac parte desiderium valeat adimplere, ac varios officiales vel ministros ad easdem partes Alemanniæ disposuit propter hoc destinare; nos tantis malis & periculis, justis obviare remediis cupientes, præfatum Ludovicum per edictum nostrum publicum, cum ad eum pro faciendis sibi monitionibus & inhibitionibus hujusmodi non sit tutus accessus, moraque pericula varia comminetur, præsente hac mul-

multitudine copioſa fidelium monemus, & eidem ſub excommunicationis pœna, necnon ſub pœnis aliis tam ſpiritualibus, quam temporalibus in eumdem inflictis hactenus, quas pro repetitis haberi volumus, quibuſque ipſum ſubjacere decrevimus, ſi contrarium fecerit, ipſo facto, inhibemus & mandamus expreſſe, ne ulterius de adminiſtratione regni Romani vel imperii ſe quomodolibet intromittat, nec ſe regem vel imperatorem nominet, nec ab aliis faciat, quantum in eo fuerit, nominari; nec ſub nomine hujuſmodi vel alio quocumque, pro dictorum regni & imperii negotiis, ad Alemanniæ vel aliquas partes alias, aliquem vel alios deſtinare præſumat; nec vicariatus, vel alia quæcumque officia, quibuſvis nominibus nuncupentur, concedat, ſeu committat alicui vel aliquibus; nec etiam in illis partibus vel aliis jura vel bona regni vel imperii quomodolibet occupet vel pertractet, fideleſque non turbet eccleſiæ & imperii, aut moleſtet. Univerſis nihilo minus & ſingulis prælatis & perſonis eccleſiaſticis, ſæcularibus & regularibus, cujuſcumque præeminentiæ, dignitatis, ordinis, ſtatus vel conditionis exiſtant, etiamſi patriarchali, pontificali, aut majori ſeu inferiori præfulgeant dignitate, necnon regibus, ducibus, principibus, marchionibus, comitibus, baronibus, nobilibus, poteſtatibus, capitaneis, rectoribus, & aliis dominis temporalibus, aliiſque perſonis ſingularibus quibuſcumque, ac communitatibus, univerſitatibus, civitatibus, caſtris, oppidis, villis & locis, ſub excommunicationis in perſonas ſingulares, & interdicti in terras, civitates, caſtra, oppida, & loca ipſorum, ac univerſitates, communitates & collegia, necnon privationis dignitatum, perſonarum, officiorum & beneficiorum eccleſiaſticorum dictorum prælatorum & perſonarum eccleſiaſticarum, ac tam illorum, quam aliquorum quorumcumque privilegiorum apoſtolicorum & imperialium, feudorum, bonorum, honorum, officiorum, quæ a Romanis vel eccleſiis aliis, ſeu imperio obtinet, ac libertatum & immunitatum quarumlibet pœnis, inhibemus diſtrictius, & mandamus, ne vicariatus, vel quodcumque aliud officium, vel adminiſtrationem hujuſmodi, quocumque nomine nuncupetur, recipiant ab eodem, vel alio, ſeu aliis, ejus auctoritate vel nomine, vel mandato; & ſi forſan officium vel adminiſtrationem hujuſmodi receperunt, ſtatim illud vel illam, poſtquam præſens proceſſus ad eorum notitiam pervenerit, vel pervenire potuerit, dimittere non poſtponant, illud vel illam nullatenus ulterius reſumpturi: neve præfato Ludovico aut complicibus, fautoribus, vicariis, miniſtris vel officialibus ejuſdem, quomodocumque nuncupentur, pareant in aliquo, vel intendant, nec eos, vel aliquem ipſorum recipiant vel admittant, aut de juribus & proventibus quibuſcumque ad regnum Romanum vel imperium ſpectantibus reſpondere, vel alias eis impendere auxilium, conſilium, vel favorem, directe vel indirecte, publice vel occulte, præſumant. Alioquin perſonas ſingulares quaſcumque, eccleſiaſticas & ſæculares, cujuſcumque ſint præeminentiæ, conditionis & ſtatus, eccleſiaſtici vel mundani, excommunicationis; terras vero, civitates, caſtra, oppida, & loca, necnon univerſitates, communitates & collegia, quæ contra inhibitionem & mandatum noſtrum hujuſmodi aliquid facere vel attentare temere præſumpſerunt, interdicti ſententias, quas ex nunc proferimus; necnon perſonas eccleſiaſticas (præter patriarchas, archiepiſcopos & epiſcopos) privationis omnium dignitatum, perſonatuum, & aliorum beneficiorum ſuorum eccleſiaſticorum, cum cura vel ſine cura, & inhabilitationis pœnam ad ea & ſimilia in poſterum obtinenda, incurrere volumus ipſo facto: ad privationem dignitatum & prælarurarum dictorum patriarcharum, archiepiſcoporum, & epiſcoporum, ac inhibitionem ad ea & ſimilia obtinenda, necnon (nec) privilegiorum quorumcumque apoſtolicorum & imperialium, ac feudorum, bonorum, libertatum, quæ ipſi & quicumque alii clerici vel laici, a Romana, vel quibuſvis aliis eccleſiis, ſeu imperio, quomodolibet obtinent, ac libertatum & immunitatum, tam contra ipſas, quam alias quaſcumque perſonas eccleſiaſticas & ſæculares, cujuſcumque ſtatus vel conditionis exiſtant, & alias ſpirituales & temporales pœnas & ſententias, de quibus nobis videbitur, infligendas ſeu inflictas, declarandas juxta delictum, contumaciam & exceſſum cujuslibet, ſi quando & quotiens opportunum cognoverimus, communiter vel diviſim abſque monitione & citatione alia nos proceſſuros apertius prædicentes. Non obſtantibus fidelitatis, & quibuſvis aliis juramentis, per quæ ipſi, vel eorum aliqui, dicto Ludovico ſeſe quomodolibet aſtrinxiſſent, ac confœderationibus, ſocietatibus, & ligis cum eodem, ſeu alio vel aliis, nomine ſuo, vel mandato per quaſcumque perſonas ſingulares, eccleſiaſticas vel ſæculares, aut communitates ſeu univerſitates, collegia, contractis ſeu initis ſub quacumque forma ſeu expreſſione verborum; etiamſi pœnarum adjectionibus, aut juramentorum præſtationibus, vel quacumque alia firmitate vallatæ fuiſſent; utpote in Dei contumeliam, contra bonum pacis, ac in derogationem honoris & ſtatus ſanctæ matris eccleſiæ, & in præjudicium reipublicæ, animarumque periculum, cum hæretico excommunicato præſumptas temere: quæ omnia per proceſſus noſtros alias nulla, caſſa, & irrita declaravimus, & adhuc etiam declaramus, & quatenus de facto proceſſerunt, caſſavimus, annullavimus & irritavimus, & nunc ex ſuperabundanti caſſamus, annullamus & irritamus, etiamſi poſt dictos proceſſus aliqua talia fuerint attentata: juramenta diſſolventes hujuſmodi, & pœnas omnes & ſingulas, ſuper prædictis vel ea tangentibus adjectas quomodolibet, relaxantes de plenitudine poteſtatis. Volumus autem, & auctoritate apoſtolica nihilo minus decernentes, quod proceſſus noſter hujuſmodi, præfatum Ludovicum, & alios, quos tangere dinoſcitur, apprehendat & arctet, ac ſi eiſdem perſonaliter & ſingulariter publicatus & intimatus ſolemniter extitiſſet, conſtitutione quacumque contraria per prædeceſſores noſtros Romanos pontifices edita, non obſtante. Ut autem proceſſus noſter hujuſmodi, & omnia in eodem contenta, ad ejuſdem Ludovici, & aliorum, quorum intereſt, communem notitiam deducantur: chartas ſive membranas proceſſum continentes eumdem, in eodem Avinione appendi vel affigi oſtiis ſeu ſuperliminaribus faciemus, quæ proceſſum ipſum ſuo quaſi ſonoro præconio & patulo judicio publicabunt; ut idem Ludovicus, & alii, quos proceſſus ipſe contingit, nullam poſſint excuſationem prætendere, quod ad eos non pervenerit, vel quod ignorarint eumdem: cum non ſit veriſimile, remanere quoad ipſos incognitum vel occultum, quod tam patenter

omni-

omnibus publicatur. Datum Avinione quinto Kalendas Februarii, pontificatus noſtri anno XIV. Volentes itaque dictum proceſſum & contenta in eo (ut plenius innoteſcant partium earumdem fidelibus, ac ipſi, ne per eumdem Ludovicum, ſuoſque ſequaces, complices, & miniſtros, inficiantur, decipiantur, aut opprimantur, ſeu pœnis & ſententiis per proceſſum ipſum inflictis & comminatis involvantur, ſibi providere valeant cautius, & ne prætendere ſuper his valeant ignorantiam) in eiſdem partibus ſolemniter publicari: fraternitati tuæ per apoſtolica ſcripta in virtute obedientiæ diſtrictius injungendo mandamus, quatenus per te vel alium, ſeu alios religioſos & ſæculares, de quibus tibi videbitur, proceſſum eumdem, & omnia, & ſingula quæ continentur in eo, in locis & eccleſiis tuarum civitatis & diœceſeos, de quibus expedire videris, eis expoſitis in vulgari, nihilo minus ut clarius intelligantur, publicare ſolemniter, ipſumque Ludovicum excommunicatum, hæreticum, & ſchiſmaticum, ſingulis diebus feſtivis & Dominicis publice ſtudeas nunciare: nos de publicatione hujuſmodi, per inſtrumenta publica, principium & finem præſentium continentia, redditurus quantocius poteris nihilo minus certiores. Datum Avinione tertio Kalendas Februarii, pontificatus noſtri anno XIV.

Chriſti

VIII. AD. ARCHIEP. BITURICENSEM, & alios Galliæ epiſcopos

Super negotio epiſcopi Catalaunenſis

Joannes epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, venerabilibus fratribus, archiepiſcopo Bituricenſi, & Laudunenſi, Ambianenſi, & Mimatenſi epiſcopis, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

unc primum edita, apographum P. Lucici Jacobi ſancto olo, Ord. melit. d eſt in iotheca legii Parnſis, Soatis JEHard.

PErducto pridem ad noſtrum auditum, quod per venerabilem fratrem archiepiſcopum Remenſem ac provinciale concilium ad hoc ſpecialiter congregatos, ſuper nonnullis articulis enormia & deteſtabilia ſcelera & facinora continentibus, edocenda contra venerabilem fratrem noſtrum Catalaunenſem epiſcopum, ejuſdem archiepiſcopi ſuffraganeum, dudum exhibitis, ipſius epiſcopi detenta perſona, proceſſus exſtiterat inchoatus. Nos quia idem archiepiſcopus, ſuis & eccleſiæ ſibi commiſſæ agendis implicitus, & nihilominus aliis, ut ponebatur, perſonalibus excuſationibus præpeditus, dicti proceſſus perfectioni nequiebat intendere: vobis, fratres Ambianenſis & Mimatenſis epiſcopi, necnon venerabilibus fratribus noſtris Cameracenſi & Attrebatenſi epiſcopis, per alias noſtras certi tenoris litteras duximus committendum; ut vos, vel tres ex vobis, dicto proceſſu in eo ſtatu reſumpto, in quo illum archiepiſcopus & concilium præfati dimiſerant, ſuppleretis quidquid foret & videretis ſupplendum; in illo inquiſituri contra dictum epiſcopum, ſuper ſceleribus & facinoribus antedictis, & aliis, de quibus adverſus eum publica laboraret infamia, prout juſtum eſſet ex officio, ſummarie & de plano, ſine ſtrepitu judicii & figura; ac quidquid per inquiſitionem prædictam vos inde reperire contingeret, vel alias totum proceſſum, & inquiſitionis negotium ſufficienter inſtructum, ad ſedem Apoſtolicam remiſſuri. Verum quoniam, ſicut audivimus, propter abſentiam & occupationes alias prædictorum Cameracenſis & Attrebatenſis epiſcoporum collegatorum veſtrorum; vos Ambianenſis & Mimatenſis epiſcopi, non potuiſtis ad præmiſſa procedere: nos attendentes, civili non eſſe conſonum rationi, ut idem Catalaunenſis epiſcopus per detentionem perſonalem diutius affligatur; cum id innocentibus miſerum, & noxiis cenſeatur non ſatis eſſe ſeverum: & proinde negotium volentes hujuſmodi per vos archiepiſcopum & epiſcopos, aut duos ex vobis, nulla ſuper hoc ad Sedem prædictam facienda remiſſione, juſtitia mediante, decidi; ut vel epiſcopum ipſum juxta exigentiam commiſſorum plectatis pœna canonica, ſi erit inde culpabilis; aut debite abſolvatis eumdem, & plenarie liberetis, ſi a culpa reperiatur immunis: Fraternitati veſtræ, de qua plenam in Domino fiduciam obtinemus, per Apoſtolica ſcripta committimus, & mandamus, quatenus vos, vel duo ex vobis, dicto proceſſu in eo ſtatu reſumpto, in quo illum archiepiſcopus & concilium antefati dimiſerant, ſuppleatis quidquid ſupplendum videritis in eodem. Et nihilominus ſuper ſceleribus prædictis & facinoribus, ac aliis de quibus adverſus epiſcopum ipſum publica laboravit infamia, ſummarie & de plano, ſine ſtrepitu & figura judicii, ex officio, prout juſtum fuerit, inquirentes diligentius veritatem; ad abſolutionem debitam, ac plenam liberationem illius, aut condemnationem aut punitionem canonicam, juxta inquiſitionis merita, cum maturitate debita, juſte & debite, auctoritate Apoſtolica, procedatis. Teſtes autem, ſi ſe odio, gratia, vel timore ſubtraxerint; per cenſuram eccleſiaſticam, appellatione ceſſante, cogatis veritati teſtimonium perhibere. Et quia, lite pendente, non debet bonis epiſcopatus idem epiſcopus omnino carere; volumus & mandamus, ut vos, vel duo ex vobis eidem epiſcopo interim faciatis, pro ſuis neceſſitatibus, de bonis provideri prædictis; aliquam ſeu aliquas fideles deputaturi perſonas, quæ bona ipſa recipiant, & de illis ſibi proviſionem faciant competentem, reſiduum pro illo vel ſucceſſore ſuo integre ac fideliter ſervaturi. Ne autem negotium ipſum, quod expediri cum celeritate debita cupimus, diutius impediri vel differri contingat; volumus atque decernimus, ut quæcumque per duos ex vobis incepta fuerint in præmiſſis omnibus & ſingulis, alii duo reſumere ac proſequi valeant & finire; & quandocumque, ac quotieſcumque duos vel unum ex vobis impediri continget, reliqui duo vel unus in illorum vel illius locum ſint & cenſeantur, auctoritate præſentium ſurrogata, & in ceptis, & non inceptis, ut præmittitur, prævia ratione, procedant. Datum Avinione, XII. Kalend. Aprilis, pontificatus noſtri anno ſecundo. *Anno Chriſti* 1318.

G. C. Multas hic addere Joannis epiſtolas liceret, quæ ab Odor. Raynaldo & aliis afferuntur: niſi ſuperſedendum huic curæ duxiſſemus jam inde ab Innocentio III. Verum Regeſti ipſius partitionem, cum in manibus noſtris ſit, hic edendam, nec ſine fructu & eruditorum approbatione, duximus.

DIVISIO REGISTRI JOANNIS XX.
In quinque partes.

Rubricæ primæ partis cum principio cujuſque proceſſus.

I. UNiverſis Chriſti fidelibus. Canonizatio beati Ludovici confeſſoris, olim epiſcopi Toloſani. *Sol oriens mundo* &c.

II. Venerabilibus fratribus patriarchis &c. Canonizatio beati Thomæ confeſſoris, olim epiſcopi Herfordenſis. *Unigenitus filius* &c.

Rubricæ ſecundæ partis cum principio cujuſque proceſſus.

I. Ad perpetuam rei memoriam. Conſtitutio taxationis litterarum apoſtolicarum. *Cum ad ſacroſanctæ* &c.

II. Ad perpetuam rei memoriam. Diviſio epiſcopatus Toloſani. *Salvator noſter* &c.

III. Ad perpetuam rei memoriam. Proceſſus contra eos qui impugnarent diviſionem epiſcopatus Toloſani. *Nuper ex certis cauſis* &c.

IV. Ad perpetuam rei memoriam. Revocantur bona alienata de menſa quondam epiſcopatus Toloſani. *Romana mater eccleſia* &c.

V. Ad perpetuam rei memoriam. Limitatio archiepiſcopatus Toloſani. *Cum illius, cujus* &c.

VI. Ad perpetuam rei memoriam. Caſſantur privilegia ſeu ſtatuta quæcumque, quæ in poſterum derogarent diviſioni Toloſanæ diœceſis. *Cum ex more* &c.

VII. Ad perpetuam rei memoriam. Erectio in cathedrales, Vaurenſis & Mirapicenſis eccleſiarum. *Salvator noſter* &c.

VIII. Ad perpetuam rei memoriam. Limitatio diœceſis Mirapicenſis. *Cum illius, cujus* &c.

IX. Ad perpetuam rei memoriam. Limitatio diœceſis Vaurenſis. *Cum illius, cujus* &c.

X. Ad perpetuam rei memoriam. Ordinatio capituli eccleſiæ Vaurenſis. *Sedes apoſtolica* &c.

XI. Ad perpetuam rei memoriam. Aſſignatio facta de bonis epiſcopatus quondam Toloſani, eccleſiæ Appamiarum. *Dudum ad eccleſiam* &c.

XII. Ad perpetuam rei memoriam. Erectio monaſterii de Monteálbano. *Nuper ex certis* &c.

XIII. Ad perpetuam rei memoriam. Limitatio epiſcopatus Montiſalbani. *Cum illius, cujus* &c.

XIV. Ad perpetuam rei memoriam. Limitatio epiſcopatus Rivenſis. *Cum illius, cujus* &c.

XV. Ad perpetuam rei memoriam. Limitatio epiſcopatus & diœceſis Lumberienſis. *Cum illius* &c.

XVI. Ad perpetuam rei memoriam. Revocatio erectionis eccleſiæ Limoſienſis, & erectio villarum Electenſis, & ſancti Pontii Thomeriarum, in civitates, & eccleſiarum earum in cathedrales. *Alma mater eccleſia* &c.

XVII. Ad perpetuam rei memoriam. Limitatio epiſcopatus & diœceſis ſancti Pontii Thomeriarum. *Cum illius* &c.

XVIII. Ad perpetuam rei memoriam. Limitatio epiſcopatus & diœceſis Electenſis. *Cum illius, cujus* &c.

XIX. Ad perpetuam rei memoriam. Erectio eccleſiæ ſancti Pauli de Fenolhodeſio, in collegiatam. *Inter cætera* &c.

XX. Ad perpetuam rei memoriam. Ordinatio collegiatæ eccleſiæ ſancti Stephani de Teſcone. *Inter cætera* &c.

XXI. Ad perpetuam rei memoriam. Ordinatio collegiatæ eccleſiæ Caſtrinovi de Arrio. *Inter cætera* &c.

XXII. Ad perpetuam rei memoriam. Ordinatio collegiatæ eccleſiæ de Inſula Jordani. *Inter cætera* &c.

XXIII. Ad perpetuam rei memoriam. Ordinatio collegiatæ Eccleſiæ de S. Felice. *Inter cætera* &c.

XXIV. Ad perpetuam rei memoriam. Ordinatio capituli eccleſiæ Mirapicenſis. *Sedes apoſtolica* &c.

XXV. Ad perpetuam rei memoriam. Ordinatio capituli eccleſiæ Lumberienſis. *Sedes apoſtolica* &c.

XXVI. Ad perpetuam rei memoriam. Ordinatio capituli eccleſiæ Rivenſis. *Sedes Apoſtolica* &c.

XXVII. Ad perpetuam rei memoriam. Ordinatio collegiatæ eccleſiæ S. Vincentii Montis Regalis. *Sedes apoſtolica* &c.

XXVIII. Ad perpetuam rei memoriam. Diviſio epiſcopatus Albienſis in duas diœceſes, & erectio villæ Caſtrenſis in civitatem. *Salvator noſter* &c.

XXIX. Ad perpetuam rei memoriam. Limitatio epiſcopatus Caſtrenſis. *Dudum* &c.

XXX. Ad perpetuam rei memoriam. Ordinatio capituli eccleſiæ de Burſatio. *Inter cætera* &c.

XXXI. Ad perpetuam rei memoriam. Aſſignatio & deputatio reddituum eccleſiæ Caſtrenſis in cathedralem erectæ. *Cum illius, cujus* &c.

XXXII. Ad perpetuam rei memoriam. Diviſio epiſcopatus Ruthenenſis, & erectio civitatis Vabrenſis, & ipſius villæ in civitatem. *Salvator noſter* &c.

XXXIII. Ad perpetuam rei memoriam. Aſſignatio reddituum & limitatio epiſcopatuum Ruthenenſis & Vabrenſis. *Dudum conſiderantes* &c.

XXXIV. Ad perpetuam rei memoriam. Diviſio epiſcopatus Claromontenſis in duas diœceſes. *Salvator noſter* &c.

XXXV. Ad perpetuam rei memoriam. Limitatio facta de epiſcopatu S. Flori, ab epiſcopatu Claromontenſi. *Dudum* &c.

XXXVI. Ad perpetuam rei memoriam. Aſſignatio facta de eccleſiis & juribus epiſcopatus Claromontenſis epiſcopatui S. Flori. *Dudum conſiderantes* &c.

XXXVII. Ad perpetuam rei memoriam. Diviſio epiſcopatus Agennenſis, & erectio villæ Condomienſis in civitatem. *Salvator noſter* &c.

XXXVIII. Ad perpetuam rei memoriam. Limitatio Epiſcopatus Condömienſis ab epiſcopatu Agennenſi. *Dudum conſiderantes* &c.

XXXIX. Ad perpetuam rei memoriam. Diviſio epiſcopatus Petragoricenſis.

XL. Ad perpetuam rei memoriam. Limitatio epiſcopatus Sarlatenſis. *Dudum conſiderantes* &c.

XLI. Ad perpetuam rei memoriam. Ordinatio capituli eccleſiæ collegiatæ ex Capdioto diœceſis Sarlatenſis. *Inter cætera* &c.

XLII. Ad perpetuam rei memoriam. Diviſio epiſcopatus Lemovicenſis, & erectio civitatis Tutelenſis. *Salvator noſter* &c.

XLIII. Ad perpetuam rei memoriam. Limitatio epiſcopatuum Lemovicenſis & Tutelenſis. *Dudum conſiderantes* &c.

XLIV.

XLIV. Ad perpetuam rei memoriam. Diviſio epiſcopatus Pictavienſis, & erectio civitatum Malleacenſis, & Lucienſis, ac limitatio diœceſum ipſarum. *Salvator noſter* &c.

XLV. Ad perpetuam rei memoriam. Erectio eccleſiæ Cæſarauguſtanæ in metropolitanam. *Romanus Pontifex* &c.

XLVI. Ad perpetuam rei memoriam. Erectio civitatis ..... in metropolitanam, & proviſio de fratre Franciſco de Peruſio, & ordinatio ſex ſuffraganeorum. *Redemptor noſter* &c.

XLVII. Ad perpetuam rei memoriam. Declaratio, quod propter erectiones epiſcopatuum novorum, impetrantibus juſtitiam aut gratiam nullum præjudicium generetur. *Sedes apoſtolica* &c.

XLVIII. Ad perpetuam rei memoriam. Conſtitutio ſuſcepti regiminis. *Suſcepti* &c.

XLIX. Ad perpetuam rei memoriam. Conſtitutio *execrabilis* ſuper pluralitate beneficiorum. *Execrabilis* &c.

L. Ad perpetuam rei memoriam. Compoſitio facta inter regem Arragonenſem & hoſpitale S. Joannis Hieroſolym. ſuper quibuſdam terris regni ſui: & ordinatio monaſterii de Monteſia Valentinæ diœceſis, ordinis Calatravenſis. *Ad fructus uberes* &c.

LI. Ad perpetuam rei memoriam. Compoſitio inter regem Arragoniæ & hoſpitale S. Joannis Hieroſolym. ſuper facto magiſtri ordinis de Calatrava: & ordinatio monaſterii de Monteſia. *Pia matris eccleſiæ sura* &c.

LII. Ad perpetuam rei memoriam. Declaratio regulæ ordinis fratrum Minorum. *Quorumdam exigit* &c.

LIII. Ad perpetuam rei memoriam. Ordinatio monaſterii, & totius ordinis Grandimontenſis. *Exigente debito* &c.

LIV. Ad perpetuam rei memoriam. Ædificatio capellæ novæ in caſtro Bitaride Avinion. diœceſis. *Extollentes* &c.

LV. Ad perpetuam rei memoriam. Proviſio dotis dictæ capellæ. *Extollentes* &c.

Rubricæ tertiæ partis cum principio cujuſque proceſſus.

I. Ad perpetuam rei memoriam. Trevgæ inter regem Robertum & comitem Sabaudiæ & quoſdam alios. *Et ſi ad pacis* &c.

II. Committitur judicibus, quod notificent dictas trevgas. *Et ſi ad pacis* &c.

III. Ad perpetuam rei memoriam. Trevgæ inter regem Angliæ, & Robertum de Brus pro rege Scotiæ ſe gerentem. *Vocatis* &c.

IV. Ad futuram rei memoriam. Indictio trevgarum inter regem Franciæ & comitem Flandriæ. *Conſiderantes attentius* &c.

V. Mandatur executoribus, quod notificent ſeu publicent dictas trevgas. *Conſiderantes* &c.

VI. Ad futuram rei memoriam. Alia indictio trevgarum inter regem Franciæ & comitem Flandriæ. *Conſiderantes* &c.

VII. Mandatur executoribus, quod notificent ſeu publicent dictas trevgas. *Conſiderantes* &c.

VIII. Ad futuram rei memoriam. Indictio trevgarum inter comitem Armaniaci & comitiſſam Fuxenſem: *Illius, cujus in pace* &c.

IX. Mandatur executoribus, quod notificent ſeu publicent ipſas trevgas. *Illius* &c.

X. Ad futuram rei memoriam. Prorogatio trevgarum inter comitem Armaniaci & comitiſſam Fuxenſem. *Ad noſtrum pridem* &c.

XI. Executoribus mandatur, quod notificent ſeu publicent dictam prorogationem trevgarum.

XII. Ad futuram rei memoriam. Indictio trevgarum inter Guichardum dominum de Bellojoco, & Henricum dominum de Antigueſo, & quoſdam alios. *Etſi ad omnium* &c.

XIII. Mandatur executoribus, quod notificent ſeu publicent dictas trevgas. *Etſi* &c.

XIV. Ad futuram rei memoriam. Indictio trevgarum, inter Robertum Siciliæ & Fredericum Trinacriæ reges. *Dudum inter cariſſimos* &c.

XV. Ad certitudinem præſentium & memoriam futurorum. Inhibitio, quod Fredericus rex Trinacriæ, vel quicumque alii, non invadant regnum Siciliæ, nec terram citra Farum, & inſulas ſibi adjacentes. *Regis pacifici* &c.

XVI. Ad futuram rei memoriam. Indictio trevgarum inter nobiles viros Amalricum Narbonenſem & Geſpettrum de Caſtronovo vicecomites, & quoſdam alios. *Nuper ad noſtri* &c.

XVII. Ad futuram rei memoriam. Indictio trevgarum inter nobilem virum Amadeum comitem Sabaudiæ, & Gerardum ejus primogenitum ex una parte; & Guidonem Delphinum Viennenſem, ac comitem Gebennenſem ex altera. *Etſi ad omnium corda* &c.

XVIII. Ad futuram rei memoriam. Limitatio temporis ipſarum trevgarum. *Dudum ad noſtri apoſtolatus*.

XIX. Ad futuram rei memoriam. Indictio trevgarum, & temporis earum limitatio inter Benedictum Cajetani & Anagniæ comitem Palatinum, & Stephanum de Columna. *Quanto ex poteſtate* &c.

XX. Mandatur, quod notificent trevgas dictis comiti & Stephano indictas. *Quanto* &c.

XXI. Ad futuram rei memoriam. Confirmatio trevgarum indictarum per legatum inter cives Veroellenſes. *Licet ea, quæ de mandato noſtro* &c.

XXII. Ad futuram rei memoriam. Promulgatio ſententiæ excommunicationis latæ in frangentes trevgas indictas per legatum inter regem Siciliæ, & intrinſecos civitatis Aſtenſis, ex parte una; & Marchionem Salucianum ac comitem Sabaudiæ, ac extrinſecos civitatis ejuſdem, ex altera. *Dudum trevgas* &c.

XXIII. Mandatur legato quod notificet trevgas renovatas, & indictas vicario regis Siciliæ, in partibus Pedemontis, ac intrinſecis & extrinſecis, & nobilibus ſupradictis. *Dudum trevgas* &c.

Rubricæ quartæ partis cum principio cujuſque proceſſus.

I. Ad futuram rei memoriam. Monentur illi, qui ſpoliaverunt theſaurum eccleſiæ Romanæ in civitate Lucana, quod infra certum tempus reſtituant. *Infideles & ſtolidi* &c.

II. Ad futuram rei memoriam. Proceſſus contra occupantes bona quondam domini Gentilis cardinalis, in civitate Lucana. *Infideles & ſtolida* &c.

III. Ad perpetuam rei memoriam. Proceſſus contra illos qui ſpoliaverunt curiales & cives, in civitate Carpentoratenſi. *Clamores validos* &c.

IV. Ad perpetuam rei memoriam. Denunciatio quod inobedientes ſpoliatores curialium civi-

civitatis Carpentoratenſis, citra mare, excommunicationis ſententiam incurrerunt. *Dudum ſicut evidentia* &c.

V. Ad certitudinem præſentium & memoriam futurorum. Proceſſus contra illos, qui aſportaverunt theſaurum domini Clementis de Montiliõ. *Cum venerabiles fratres & coepiſcopos* &c.

VI. Ad certitudinem præſentium & memoriam futurorum. Citatio vicecomitis Leumaniæ, & Altivillaris. *Ex injuncto nobis* &c.

VII. Univerſis ad quos litteræ præſentes pervenerint. Prorogatio citationis ejuſdem vicecomitis. *Pridem dilectum* &c.

VIII. Cariſſimo in Chriſto filio Roberto regi Siciliæ, &c. Confirmatur ſibi commiſſio vicariatus imperii in partibus Italiæ. *Regalis celſitudinis* &c.

IX. Ad futuram rei memoriam. Monitio, quod vacante imperio, nullus vicarii imperii nomen aſſumat. *Si fratrum & coepiſcoporum* &c.

X. Ad futuram rei memoriam. Conſtitutio, quod nemo aſſumat dominium in patrimonio beati Petri, in præjudicium eccleſiæ Romanæ. *Eccleſiæ Romanæ* &c.

XI. Ad futuram rei memoriam. Conſtitutio, quod nemo aſſumat dominium in ducatu Spoletano. *Eccleſiæ Romanæ* &c.

XII. Ad perpetuam rei memoriam. Conſtitutio, quod nullus aſſumat dominium in Marchia Anconitana, Maſſa Trabaria, & terra ſanctæ Agathæ, ac civitate Urbini. *Eccleſiæ Romanæ* &c.

XIII. Ad perpetuam rei memoriam. Proceſſus factus contra turbantes regimen civitatis Ferrariæ, & facientes contra officiales eccleſiæ Romanæ. *Dierum* &c.

XIV. Ad perpetuam rei memoriam. Conſtitutio contra omnes turbantes regimen eccleſiæ Romanæ, in Marchia Anconitana, & offendentes officiales ipſius. *Dierum* &c.

XV. Monitio quod Chiricus, quidam de Marchia Anconitana, eccleſiæ Romanæ rebelles, tam perſonæ ſingulares, quam etiam communitates, redeant ad mandata eccleſiæ. *Ex novis inſolentiis* &c.

XVI. Proceſſus contra Burdonum, & Galiotium Ancelmitii de Smurillo, Firmanæ diœceſis, & quoſdam alios. *Aucta nimiorum* &c.

XVII. Proceſſus contra poteſtatem, capitaneum, conſilium & commune Auximanum, ac Lipacium, & Andream quondam Gonzolini, eccleſiæ Romanæ rebelles. *Sicut mentis noſtræ* &c.

XVIII. Proceſſus contra Fridericum, Guidonem, & Sperantiam comites de Monteferetro, & conſilium & commune Urbini, eccleſiæ Romanæ rebelles. *Si velletis* &c.

XIX. Proceſſus contra poteſtatem, capitaneum, conſilium, & commune, ac univerſitatem & populum Racanatenſem. *Abſorbuit intellectum* &c.

XX. Ad futuram rei memoriam. Proceſſus contra Matthæum de Vicecomitibus de Mediolano, canonem de la Scala, & Raynaldum Dan. Paſſarinum de Mantua, nomen vicarii aſſumentes. *Olim in noſtram* &c.

XXI. Monitio quod Matthæus vicecomes reſtituat nunciis ſedis apoſtolicæ, Philipponum comitem de Languſco, Joannem de la Torre, & quoſdam alios, quos detinet captivatos. *Inter univerſas* &c.

XXII. Ad futuram rei memoriam. Declaratio, quod Conſtantius de Ulmo civis Pergamenus, & alii, ſe ſubducentes ab obedientia Matthæi de vicecomite, non includantur in ſententiis latis in ipſum Matthæum & ſibi adhærentes. *Deum olim evidentia* &c.

XXIII. Ad perpetuam rei memoriam. Monitio contra turbantes regimen civitatis Beneventanæ, & facientes contra officiales eccleſiæ Romanæ. *Vos* &c.

XXIV. Dilectis filiis, univerſitati & populo & communitati Ferrarienſi, eccleſiæ Romanæ ſubjectis. Proceditur contra eos. *Si velletis* &c.

XXV. Ad perpetuam rei memoriam. Conſtitutio, quod nullus extrahat vel introducat in civitatem Ferrarienſem victualia, mercationes, vel alia bona, niſi ſub ſigno ad hoc per officialem domini papæ in dicta civitate deputato. *Ad noſtri apoſtolatus* &c.

XXVI. Ad futuram rei memoriam. Proceſſus alius editus contra Ferrarienſes. *Dudum ad noſtri* &c.

XXVII. Mandatur executoribus quod publicent dictum proceſſum. *Dudum* &c.

XXVIII. Ad futuram rei memoriam. Proceſſus citationis quorundam epiſcoporum regni Scotiæ. *Hoc mundi* &c.

XXIX. Ad futuram rei memoriam. Proceſſus citationis Roberti de Brus, regnum Scotiæ gubernantis. *Magnitudo domus* &c.

XXX. Declaratio, quod commune & cives Ferrarienſes, Arnaldus, Oppizo, Bertoldus, & Nicolaus, qui ſe dicunt Marchiones Eſtenies, & nonnulli alii, & eis adhærentes, incurrerunt pœnas & ſententias in diverſis aliis proceſſibus contentas, & comminatio gravioris proceſſus. *Manſuetudinem* &c.

XXXI. Mandatur rectori Marchiæ Anconitanæ, quod ſi Chiricus Guillelmi prior prioratus ſancti Benedicti .... diœceſ. & .... Raynaldi, & communitates & univerſitates Serræ, S. Quirici, & Roſoce, infra tempus contentum in proceſſibus contra eos factis, non redierint ad mandata eccleſiæ, quod eos denunciet pœnas & ſententias in dictis contentas proceſſibus incurriſſe. *A tua memoria* &c.

XXXII. Mandatur eidem rectori, quod ſi Burdonus, & Galiotius Ancelmitii, infra tempus contentum in proceſſibus contra eos factis, non redierint ad mandata eccleſiæ, quod eos denunciet pœnas & ſententias in dictis contentas proceſſibus incurriſſe. *Inter graves* &c.

XXXIII. Proceſſus citationis & monitionis contra Blanchellum de Sigrano, poteſtatem, ac Bolonium de Caſſaro, & Upizinum de Serragramma, ac defenſores, conſilium & commune Fanenſe, eccleſiæ Romanæ rebelles. *Per graves injurias* &c.

XXXIV. Mandatur rectori Marchiæ, quod accedat perſonaliter, ſi poſſit commode, ad civitatem Fanenſem, vel per alium ſeu alios deputandos, & quod præſentent dictis Blanchello, poteſtati, ac Bolonio, Upizino, ac defenſoribus, cõnſilio & communi Fanenſi, proceſſus habitos contra ipſos. *Propter graves & enormes* &c.

XXXV. Proceſſus citationis & monitionis contra poteſtatem, conſilium & commune, ac .... eccleſiæ Romanæ rebelles. *Effrenata flagitiorum veſtrorum temeritas* &c.

XXXVI. Mandatur rectori Marchiæ, quod ſi tem-

tempus contentum in proceſſibus habitis contra poteſtatem, capitaneum, conſilium, & commune .... Auximan. eccleſiæ Romanæ rebelles, ſit elapſum, quod omnes & ſingulos publice nunciet excommunicationis; civitates, communitates, & univerſitates, caſtra, & loca, eorum ſubjecta dominio, interdicti, & alias pœnas & ſententias incurriſſe. *Dudum poteſtates, capitaneos* &c.

XXXVII. Proceſſus citationis & monitionis contra Guillelmum Bort, & hominem quondam Raynaldi de Eſio, & eorum complices, eccleſiæ Romanæ rebelles. *Sicut mentis noſtræ* &c.

XXXVIII. Mandatur eidem, quod accedat ad civitatem Eſinam ad præſentandum Guillelmo Bort, & homini quondam Raynaldi de Eſio, proceſſus habitos contra ipſos. *Propter graves & enormes* &c.

XXXIX. Ut provideant eis de ſecuro conductu. *Propter graves* &c. ut ſupra proxime.

XL. Proceſſus citationis, & monitionis contra Hugolinum Hugolini de Buſtarcio, laicum Eſinum, eccleſiæ Romanæ rebellem. *Tuorum flagitiorum temeritas* &c.

XLI. Ut provideant Hugolino Hugolini de ſecuro conductu. *Propter graves & enormes exceſſus* &c.

XLII. Mandatur rectori Marchiæ, quod accedat perſonaliter, ſi poſſit commode, ad civitatem Eſinam, vel ad alium locum ubi Hugolinus Hugolini de Buſtarcio domicilium habet; & præſentet ſibi proceſſus contra ipſum habitos, vel faciat præſentari. *Propter graves* &c.

XLIII. Mandatur eidem, quod ſi tempus terminorum contentorum in proceſſibus habitis contra civitates Raccanatenſem & Auximanam, ſit elapſum, quod publicet eas interdicti; etiam poteſtates, conſilia, capitaneos, & communia, excommunicationis ſententias incurriſſe. *Dum olim circa præfationem* &c.

XLIV. Mandatur eidem, quod ſi tempus contentum in proceſſibus habitis contra Fredericum, Guidonem, & Sperantiam, quondam comites de Monteferetro fratres, conſilium & commune Urbinatenſe, eccleſiæ Romanæ rebelles, ſit elapſum, quod publicet eos omnes & ſingulos excommunicationis; & terras ac loca eorum interdicti ſententias incurriſſe. *Dudum Fredericus* &c.

XLV. Mandatur eidem, quod in caſtro Cinguli publicet, per ſe vel alium, proceſſus habitos contra poteſtatem, conſilium & commune, ac Appiglatiam quondam Claudii, & alios ut infra, eccleſiæ Romanæ rebelles. *Propter graves & enormes per poteſtatem* &c.

XLVI. Requiruntur quod provideant poteſtati, conſilio & communi, ac Appiglatiæ quondam Claudii, & aliis ut infra, de ſecuro conductu. *Propter graves & enormes* &c.

XLVII. Mandatur epiſcopo Bononienſi, quod publicet per ſe vel publicare faciat privationem Raccanatenſium ab honore epiſcopalis dignitatis, & erectionem caſtri Maceratæ in eccleſiam cathedralem. *Propter nefandas & enormes* &c.

XLVIII. Ad perpetuam rei memoriam. Erectio caſtri Maceratæ & eccleſiæ ſeu plebis S. Juliani in eccleſiam cathedralem. *Sicut ex debito rationis* &c.

XLIX. Mandatur epiſcopo Bononienſi, quod nunciet publice in civitate & diœceſi Bononienſi Fredericum Guidonem & Sperantiam fratres, excommunicationis ſententiam incurriſſe. *De venenoſa radice* &c.

L. Mandatur eidem, quod publice nunciet, ſeu nunciare faciat nominatim in eccleſiis & locis civitatis & diœceſis Bononienſis, pœnas & ſententias contentas in proceſſibus habitis contra Raccanatenſes, & Auximanos. *Dum olim* &c.

LI. Mandatur epiſcopo Bononienſi, & rectori Romandiolæ, quod publicet commune & cives civitatis Ferrar. Raynaldum & Opizonem fratres, poteſtatem, capitaneum, & rectorem, ſententias & pœnas contentas in proceſſibus habitis contra eos incurriſſe. *Manſuetudinem & conſanguinitatem* &c.

LII. Mandatur eidem epiſcopo, quod nunciet publice in civitate & diœceſi Bononienſi nominatim & expreſſe excommunicatos, inhabiles & indignos, poteſtatem, capitaneum, conſilium, & commune, ac Lippatium & Andream quondam Gorgolini milites Auximanos, & eis adhærentes, & terras, & loca interdicta. *Dudum* &c.

LIII. Proceſſus citationis & monitionis contra Blanchellum de Sigrano, poteſtatem, ac Bolonguinum de Caſſaro, & Upizinum de Sergramma, eccleſiæ Romanæ rebeles. *Per graves injurias & offenſas.*

LIV. Mandatur, quod provideatur de ſecuro conductu Blanchello, &c. ut ſupra proxime. *Nuper contra blanchellum* &c.

LV. Mandatur rectori Marchiæ, quod præſentet proceſſus Blanchello de Sigrano, poteſtati, Bolonguino & Upizino, ac defenſoribus, conſilio & communi civitatis Ferrarienſis. *Propter gravem*, &c.

LVI. Ad perpetuam rei memoriam. Inhibitio ne aliqui civitatem Anconitanam, terras, caſtra, & loca ejus invadere præſumant, & ſententia excommunicationis contra tales. *Nimis in multorum diſpendium* &c.

LVII. Mandatur rectori Marchiæ, quod in terris & locis provinciæ Anconitanæ, publicet & publicare faciat proceſſus habitos contra præſumentes invadere civitatem Anconitanam. *Nuper ad audientiam Apoſtolatus noſtri*, &c.

LVIII. Ad futuram rei memoriam. Proceſſus contra præſumentes invadere Romandiolæ, Marchiæ Anconitanæ, ducatus Spoleti, patrimonii beati Petri in Tuſcia, Campaniæ & Maritimæ, ac Maſſæ Trabariæ provincias, Veneſinum & Urbinatenſem olim comitatus, ac Urbinatenſem & Revent. civitates, & alias terras, civitates, caſtra, villas, & loca ad Romanam eccleſiam ſpectantia. *Inter cætera, quorum nos cura* &c.

LIX. Mandatur, quod nuncient in majoribus & aliis eccleſiis urbis, Fridericum, Guidonem, & Sperantiam, & alias perſonas, & communitates, pœnas & ſententias contentas in proceſſibus habitis contra eos incurriſſe. *Dudum adverſus Fridericum* &c.

LX. Mandatur quod publice nuncient in majori eccleſia, & aliis eccleſiis civitatis & diœceſis Piſanæ, Fridericum, Guidonem, & Sperantiam, & dictas alias perſonas, & communitates, pœnas & ſententias contentas in proceſſibus habitis contra eos incurriſſe. *Dudum adverſus Fridericum* &c.

LXI. Mandatur quod procedant ad publicationem

nem & aggravationem pœnarum & ſententiarum inflictarum contra poteſtatem, gubernatores, defenſores, conſilium, & commune Aretin. eccleſiæ Romanæ rebelles. *Dudum adverſus Fridericum* &c.

LXII. Ut inquirant diligenter contra omnes & ſingulos de provincia Tuſciæ, ſi quos invenerint adhærentes Raccanatenſibus, & Auximanenſibus. *Dudum adverſus Fridericum, Guidonem*, &c.

LXIII. Mandatur quod publice nuncient, omnes & ſingulos complices, ſequaces, valitiones adjutores Friderici, Guidonis, & Sperantiæ, & aliorum, &c. pœnas & ſententias contentas in proceſſibus habitis contra Fridericum, &c. incurriſſe. *Dudum adverſus Fridericum* &c.

LXIV. Mandatur rectori Romandiolæ, quod compellat per cenſuras eccleſiaſticas, Fridericum & alios, &c. ad ſatisfaciendum communi & populo Ariminenſi, de damnis, injuriis, & exceſſibus per ipſos eis illatis. *De radice prodiens veneno ſæ* &c.

LXV. Mandatur eidem rectori, quod puniat pœnis debitis Fridericum, Lippacium, & Auximanum, Petrum Sathon de Sarlat. & communitates, eccleſiæ Romanæ rebelles *De radice prodiens venenoſa* &c.

LXVI. Mandatur rectori Marchiæ Anconitanæ, ut nunciet, ſeu nunciare faciat publice com. plices, adjutores, valitiones, & ſequaces Friderici, Guidonis, & Sperantiæ, olim comitum de Monteferetro, & Lippacii, ac Andreæ de Auximan. ac Urbinaten. Raccanaten. & Auxan. pœnas & ſententias contentas in proceſſibus habitis contra eos incurriſſe *Cum omnes* &c.

LXVII. Ut recedant a ſequela & adhærentia rebellium eccleſiæ Romanæ, & quod de cætero nullum dent eis auxilium. *De vobis multæ* &c.

LXVIII. Quod inquirant diligenter, ſi invenerint aliquos fautores, defenſores, vel receptatores rebellium eccleſiæ Romanæ, & quod procedant contra tales. *Cum Lippatius* &c.

LXIX. Mandatur Marchiæ Anconitanæ rectori, quod nunciet vel nunciare faciat in eccleſiis & locis decretæ ſibi provinciæ, omnes & ſingulos infraſcriptorum rebellium adjutores, valitores, & fautores, pœnas, & ſententias contentas in proceſſibus habitis contra dictos rebelles, incurriſſe. *Cum omnes & ſinguli* &c.

LXX. Mandatur eidem quod citet perſonaliter epiſcopum Fanenſem, ſi ſibi per informationem conſtiterit ipſum epiſcopum celebraſſe, poſt ſententias & pœnas in proceſſibus habitis cōntra commune Fanenſe promulgatas. *Cum nos propter nefandæ rebellionis* &c.

LXXI. Mandatur eidem, quod inquirat diligenter ſuper conjuratione & conſpiratione factis ut ſupra, per communitates & populos Firmanenſem & Camerinenſem. *Si ex more* &c.

LXXII. Conceditur eidem poteſtas recipiendi a rebellibus & eorum valitionibus, juramenta & cautiones de obediendo mandatis eccleſiæ, cum ad obedientiam redierint. *Dudum propter nefandæ rebellionis* &c.

LXXIII. Mandatur eidem, quod publicet vel publicare faciat indulgentiam conceſſam expugnantibus poteſtatem, capitaneum, conſilium, & commune, univerſitatem & populum Raccanatenſem, necnon & Jacob, Gerardum, Aroletum, Bulgariſorum, Deriolum, Leonem, Zanolum, Pertinallum, cives Raccanatenſes. *Exurgat Deus* &c.

LXXIV. Mandatur, quod publicent in eccleſiis & locis urbis, & circumpoſitæ regionis, indulgentiam conceſſam expugnantibus Raccanatenſes. *Exurgat Deus* &c.

LXXV. Mandatur ut conſtrui faciant eorum ſumptibus & expenſis, infra cathedrales, collegiatas, & parochiales eccleſias, ſuarum civitatis & diœceſis, truncos ſive arcas ad reponendum pecuniarum ſubſidium, quod offeretur per fideles contra impugnantes fideles eccleſiæ *Sponſi cæleſtis* &c.

LXXVI. Proceſſus indulgentiarum conceſſarum expugnantibus Lippatium, & alios Auximanos. *Exurgat Deus* &c.

LXXVII. Proceſſus indulgentiarum conceſſarum impugnantibus Fredericum de Monteferetro hæreticum, & idolatram. *Exurgat Deus* &c.

LXXVIII. Proceſſus contra poteſtatem, conſilium, officiales & commune Spoletanum. *Prodierunt* &c.

LXXIX. Proceſſus contra poteſtatem, conſilium, & commune Aſſiſinatenſe, ac Mutium ſacrilegum. *Dudum* &c.

LXXX. Ad certitudinem præſentium. Proceſſus contra Matthæum Vicecomitem, & prælatos Mediolan. *Paternæ ſollicitudinis* &c.

LXXXI. Mandatur legato, quod legi faciat & exponi proceſſus habitos contra Matthæum Vicecomitem, & prælatos de Mediolano. *Super nonnullis* &c.

LXXXII. Ad certitudinem præſentium. Citatio Matthæi Vicecomitis de Mediolano. *Dudum fama* &c.

LXXXIII. Mandatur legato, quod proceſſum habitum contra Matthæum Vicecomitem de Mediolano, ex abundanti legi & publicari faciat & exponi. *Nuper nobilem virum* &c.

LXXXIV. Ad certitudinem præſentium. Citatio Matthæi Vicecomitis de Mediolano, ut infra certum tempus ſub certis pœnis ſibi impoſitis apoſtolico conſpectui ſe præſentet. *Non ſine* &c.

LXXXV. Forma citationis dicti Matthæi Vicecomitis. *Super noſtris impedimentis* &c.

LXXXVI. Mandatur legato, quod mittat Matthæo Vicecomiti litteras apoſtolicas de ſecuro conductu. *Ne nobilis vir* &c.

LXXXVII. Forma citationis Aſtulfi abbatis monaſterii S. Ambroſii, Matthæi Cimeliarchæ, & aliorum infraſcriptorum. *Ad reprimendum* &c.

LXXXVIII. Mandatur epiſcopis, Bononienſi & Reginenſi, quod nuncient in eccleſiis & locis ſuarum civitatum & diœceſis, poteſtatem & capitaneum Parmenſis civit. & Canem de Scala, & eorum conſiliarios, excommunicationis ſententiam incurriſſe. *Olim in noſtram & fratrum noſtrorum notitiam*. &c.

LXXXIX. Ad futuram rei memoriam. Proceſſus excommunicationis, & ſuſpenſionis, hæreſis, habitus contra Matthæum Vicecomitem, pro eo, quod citatus ſecundo tamquam ſuſpectus de hæreſi, comparere contumaciter recuſavit. *Olim Matthæum de Vicecomitibus* &c.

LXXXX. Ad futuram rei memoriam. Proceſſus tam citationis, quam contumaciæ, habiti contra dictum Matthæum ſuper impedimento per eum dato venientibus ad curiam. *Dudum frequentibus* &c.

LXXXXI. Ad futuram rei memoriam. Proceſſus ſententiæ excommunicationis habitus contra dictum Matthæum, pro eo quod citatus ſuper talliis & exactionibus eccleſiarum, comparere contumaciter recuſavit, *Dudum querelis gravibus* &c.

LXXXXII. Ad futuram rei memoriam. Proceſſus contra prælatos Mediolanenſes adhærentes eidem Matthæo pro eo habiti, quod citati ſuper ipſa fautoria, comparere contumaciter recuſarunt. *Dudum in conſiſtorio publico* &c.

LXXXXIII. Mandatur archiepiſcopo Mediolanenſi, & inquiſitoribus hæreticæ pravitatis, quod procedant, tam contra Matthæum de Vicecomitibus, & ejus filios, ipſorumque fautores, quam contra Scotum de ſancto Geminiano, & Franciſcum de Garbinate. *Profanus hoſtis* &c.

LXXXXIV. Mandatur legato, quod publice nunciet dictum Matthæum & ejus filios, omnes & ſingulos, expreſſis eorum nominibus, in civitatibus, locis, & caſtris ſuæ legationis, diebus Dominicis & feſtivis, pulſatis campanis & candelis accenſis, excommunicationis ſententiam incurriſſe: & quod nihilo minus procedat contra eos, tam apoſtolica, quam imperiali auctoritate. *Profanus hoſtis* &c.

LXXXXV. Mandatur eidem quod publicet in eccleſiis & locis ſuæ legationis conceſſionem indulgentiarum, impugnantibus prædictos Matthæum, ejuſque filios. *Profanus hoſtis* &c.

LXXXXVI. Mandatur patriarchæ Aquilegienſi, & ejus ſuffraganeis, quod ſuperſedeant a publicatione indulgentiarum conceſſarum impugnantibus Fridericum olim comitem de Monteferetro, Lippacium & Andream, & alios infra ſcriptos. *Profanus hoſtis* &c.

LXXXXVII. Mandatur archiepiſcopo Salzeburgenſi, & ejus ſuffraganeis, quod faciant truncos ſeu arcas in ſingulis eccleſiis cathedralibus, collegiatis, ſeu parochialibus ſuarum civitatum & diœceſum, ad reponendum pecuniarium ſubſidium offerendum impugnantibus. *Profanus hoſtis* &c.

LXXXXVIII. Mandatur eiſdem, quod diligenter procedant in præmiſſis juxta prædictarum continentiam litterarum. *Profanus hoſtis* &c.

LXXXXIX. Mandatur legato, quod faciat conſtitui arcas ſeu truncos in ſingulis tam cathedralibus quam collegiatis & parochialibus eccleſiis ſuæ legationis, & aliorum locorum, in quibus dictam indulgentiam duxerit publicandam. *Profanus hoſtis & impius* &c.

C. Ad futuram rei memoriam. Ordinatio negotii vicecomitis Leomaniæ. *Terram ſanctam* &c.

CI. Datur eidem licentia, quod recedat de curia. *Dudum ex certis* &c.

CII. Abſolvitur dictus vicecomes a quadam ſumma florenorum, quam legavit fel. record. Clemens PP. V. *Inter curas multiplices* &c.

Rubricæ quintæ partis cum principio cujuſque proceſſus.

I. Ad perpetuam rei memoriam. Privatio Hugonis Geraldi, olim execrati epiſcopi Caturcenſis. *Divinis exemplis*, &c.

II. Ad perpetuam rei memoriam. Caſſatio fratrum, qui Fratricelli, Birochi, ſeu Bechini nuncupantur. *Sanctam Romanam* &c.

III. Ad perpetuam rei memoriam. Privatio fratris Iſnardi, olim patriarchæ Antiocheni, & adminiſtratoris eccleſiæ Papienſis. *Imperſcrutabilis*, &c.

IV. Mandatur univerſis archiepiſcopis, epiſcopis, & electis, ut capiant ſeu capi faciant Henricum de Sena, de ordine Minorum, & alios, qui cum eo confugerunt ad inſulam Siciliæ. *Glorioſam eccleſiam* &c.

V. Ad perpetuam rei memoriam. Ordinatio, quod omnia publica inſtrumenta, quæ deinceps conficientur in civitate Beneventana, ſeu ejus tritu, vel diſtrictu, bulla plumbea bullentur. *Affectus benevolentiæ ſpecialis* &c.

VI. Ad certitudinem præſentium. Inhibitio, ne aliquis de provinciis Campaniæ & Maritimæ inſurgat contra alium. *Ad hoc dignoſcitur* &c.

VII. Mandatur rectori dictarum provinciarum, quod dictam inhibitionem publicet in eccleſiis, civitatibus, terris, caſtris, & locis ipſarum. *Ad hoc dignoſcitur* &c.

VIII. Ad certitudinem præſentium. Inhibitio ne aliquis præſumat facere confœderationes, ſeu ligas aliquas, contra provincias Campaniæ & Maritimæ, & earum annullatio. *Licet de cunctis provinciis*, &c.

IX. Mandatur rectori dictarum provinciarum, quod publicet prædictas inhibitionem & annullationem in eccleſiis & locis ipſarum provinciarum. *Licet de cunctis provinciis* &c.

X. Ad perpetuam rei memoriam. Inhibitio, ne populus ſeu commune civitatis Viterbienſis, eligat aliquem de ſeipſis vel aliunde ad regimen civitatis ejuſdem abſque licentia ſedis apoſtolicæ. *Dierum* &c.

XI. Ad perpetuam rei memoriam. Conſtitutio, ne aliquis præſumat procedere, nec ſententias aliquas promulgare, contra officiales aut nuncios ſedis apoſtolicæ *Matthæus de Potiman.* &c.

XII. Abſolvitur G. de Balacto, archidiaconus Forojulienſis, apoſtolicæ ſedis nuncius, a ſententia excommunicationis lata in eum per inquiſitorem hæreticæ pravitatis. *Ex tuæ inſinuatione* &c.

XIII. Mandatur quod nuncient in locis, quibus viderint expedire, ipſum archidiaconum a prædicta ſententia abſolutum. *Ex inſinuationis aſſertione* &c.

CONCILIUM RAVENNATE IV.

CELEBRATUM BONONIÆ,

Anno Domini MCCCXVII. tempore Johannis Papæ XX.

TITULI CAPITULORUM.

1. *Quod episcopus ponat œconomum ad custodiam rerum vacantium ecclesiarum.*
2. *Quod nullus præsumat in spiritualibus ministrare, nisi prius ab episcopo loci sibi fuerit animarum cura commissa,*
3. *Quod quilibet se faciat promoveri infra annum ad ordinem, quem requirit beneficium suum.*
4. *De vita & honestate clericorum, & ornatu eorum.*
5. *Quod nullus de cætero recipiatur in canonicum cathedralis ecclesiæ, vel in monachum, seu fratrem alicujus monasterii, seu regularis ecclesiæ, sine licentia speciali sui ordinarii.*
6. *Quod nullus recipiatur in aliquo monasterio, seu regulari loco, per potentiam laicorum.*
7. *De denunciatione facienda metropolitano de beneficiis vacantibus ad eum devolutis.*
8. *Quod certus canonicorum numerus statuatur in ecclesiis cathedralibus & collegiatis, ubi non est ab antiquo statutus.*
9. *De clericis non residentibus.*
10. *De quotidianis distributionibus.*
11. *De censibus & collectis imponendis.*
12. *De celebratione Missarum.*
13. *Quod nullus archipresbyter, præpositus, vel prælatus inferior episcopo, possit in ecclesiis sibi subjectis inquisitiones formare, accusationes admittere, vel ad privationem procedere contra clericos earumdem ecclesiarum.*
14. *De Judæis.*
15. *De cautione recipienda ab usurariis, & de pœnis recipientium usurarios ad ecclesiastica sacramenta, seu sepulturam.*
16. *De pœna procurantium male ablata incerta legari sub alio nomine, seu modo.*
17. *Quod clerici & religiosi a venationibus se abstineant.*
18. *De pœna judicum sæcularium, qui clericos repertos cum armis, vel in aliis maleficiis deprehensos, detentos retinent, vel ad suum judicem opprobriose remittunt.*
19. *Quod nullus pro eodem delicto debeat duplici pœna puniri.*
20. *De indulgentiis seu remissionibus.*
21. *De exequiis episcoporum nunciandis per capitula ecclesiarum cathedralium archiepiscopo & suffraganeis, ut devote ab omnibus celebrentur.*
22. *De beneficiis & indulgentiis concessis in concilio, & de potestate dispensandi & interpretandi constitutiones concilii.*
23. *De monialibus.*
24. *De salariis notariorum, & sigilliferorum.*

A PRÆFATIO.

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Amen.

QUanta sint veneratione digna sacrorum conciliorum statuta, maxime Nicæni, Constantinopolitani, Ephesini, & Chalcedonensis, quæ, sicut quatuor evangelia, suscipere & venerari tenemur, ac sanctorum patrum aliorum concilia & statuta, qui Spiritu sancto illuminati fuerunt, nemo est qui ignoret. Cum igitur ab ipsis sanctis patribus, in ipsis sacris conciliis, inter cætera fuerit præordinatum & salubriter constitutum, provincialia concilia fieri debere, ut ea quæ correctione & reformatione egent, nullatenus negligantur, ita quod nec præceptis evangelicis contrarium, nec decretis sanctorum patrum observaretur adversum: idcirco nos Rainaldus permissione Divina, & apostolicæ sedis gratia, sanctæ Ravennatis ecclesiæ archiepiscopus, considerantes quod quamplures, maxime viri ecclesiastici, tum ex temporum tempestate, tum ex morum corruptione & levitate, tum ex elatione & vanitate, tum ex tenaci & avida cupiditate, tum ex crassa ignorantia & negligentia, tum ex superbia & irreverenti inobedientia, viam coheredum Christi circa gravitatem & honestatem, habitum & incessum ecclesiasticæ religioni condecentes, & quam fideles & catholici habere debent, exorbitabant: pro his, quantum Deus annuerit, reformandis, ad salutem animarum, quam vehementius zelamus pro Divina reverentia, catholicæ fidei unitate & honore, provinciale concilium circa hæc reformanda duximus convocandum & congregandum apud Bononiam. In quo primo constitutiones editas & promulgatas per bonæ memoriæ fratrem Latinum; tunc apostolicæ sedis legatum in his partibus, & alias per fratrem Bonifacium prædecessorem nostrum, Forlivii, & nos Ravennæ & Argentæ in provincialibus conciliis legi fecimus: ac deinde, ipso sacro approbante concilio, constitutiones infra scriptas duximus statuendas.

CAPITULA.

Quod episcopus ponat œconomum ad custodiam rerum vacantium ecclesiarum. Rubrica I.

CUm ecclesiarum vacantium proventuum & reddituum, ac bonorum ipsorum, dispositio ad eorum ordinarios de jure pertineat: proinde duximus statuendum, quod vacanti ecclesiæ statim per ipsius episcopum œconomus debeat deputari diligens & discretus, qui redditus & proventus ac bona ipsius colligat & conservet, ad ejusdem ecclesiæ & suc-

& ſucceſſoris defuncti rectoris ipſius uti- A litatem & ſtatum. Prohibentes diſtricte canonicis, clericis, ſeu patrono eccleſiæ ſic vacantis, quod de redditibus & proventibus, ac bonis ipſius eccleſiæ, ſe intromittere vel diſponere nullo modo præſumant, nec œconomum, ut prædiximus, ibidem per ipſum deputandum impediant vel moleſtent, quominus ſibi injunctum officium libere exequatur: * nec aliter alicui eorum competat de conſuetudine approbata, vel privilegio ſpeciali. Quod ſi ſecus iidem canonici, vel clerici, ſeu patro- B ni agere præſumpſerint: eoſdem canonicos, & clericos, ac patronos, præſentis auctoritate concilii, privamus illa vice jure eligendi, ſeu præſentandi: decernentes electionem, ſeu præſentationem ſecus & aliter attentatam, ipſo jure nullius eſſe momenti.

Quod nullus præſumat in ſpiritualibus miniſtrare, niſi prius ab epiſcopo loci ſibi fuerit animarum cura commiſſa. Rubrica II.

Cum de jure nullus ſacerdos alteri ſubditum, ſine ſui ſuperioris commiſſione ſeu licentia, ſolvere valeat, vel ligare, nos quamdam conſuetudinem, ſeu potius abuſionem, animarum plenam periculis (quod videlicet ſacerdotes aliqui per nonnullos prælatos ſæculares ſeu regulares, quibus in certis eccleſiis parochialibus rectorum inſtitutio de conſuetudine competit, in eiſdem eccleſiis inſtituti, ſine ſui epiſcopi auctoritate, commiſſione, vel licentia pa- D rochialis eccleſiarum ipſarum, qui ipſius epiſcopi ſubditi eſſe noſcuntur, præſumunt ſolvere & ligare, in ſuarum præjudicium animarum) cupientes penitus extirpare, hoc ſacro approbante concilio, ſub privationis & excommunicationis pœnis, inhibemus ſacerdotibus memoratis, quod nullo modo præſumant in eccleſiis, in quibus modo prædicto, & per prædictos fuerint inſtituti, in ſpiritualibus miniſtrare, niſi prius ab epiſcopo loci, prout jura volunt, eis E cura commiſſa fuerit animarum, de quibus idem epiſcopus tenetur Chriſto reddere rationem, tanquam de ovibus ſibi commiſſis.

ANNO CHRISTI 1317.

Quod quilibet ſe faciat promoveri infra annum ad ordinem, quem requirit beneficium ſuum. Rubrica III.

Sollicite penſantes, quantum officii paſtoralis debitum prælatos adſtringat curis ſollicitis & continuis intendere, & per remedia ſalubria providere, in iis præcipue, per quæ ſaluti animarum conſulitur & providetur: & quod parum eſt jura condere, niſi ſit qui ea mandet executioni. Volentes igitur Pictavienſe concilium innovare, & debitæ executioni demandare, ſtatuimus & ordinamus, hoc ſacro approbante concilio, & nihilo minus in virtute ſanctæ obedientiæ monemus, & peremptorie, quod abbates, decani, archipresbyteri, præpoſiti, ſeu quocumque alio nomine cenſeantur, ad ordinem ſacerdotalem ſe faciant promoveri; archidiaconi vero, ad ordinem diaconatus, inferiores autem beneficiati in eccleſiis noſtræprovinciæ Ravennenſis inſtituti, ad ordi- C nes ſacros, ſecundum quod * unus cujuſcumque beneficii requirit, infra annum ſe faciant promoveri. Si qui vero prædictorum animo indurato promotionem ſuam diſtulerint, & hanc noſtram monitionem ſtatutum & ordinationem adimplere neglexerint: auctoritate præſentis concilii, ipſo jure ſint privati omnibus beneficiis ſacros ordines requirentibus, pro quibus promoveri tenebantur, quæ obtinent in noſtra provincia; niſi cum eis, vel aliquo eorum prædictorum fuerit diſpenſatum, vel in futurum diſpenſetur; vel niſi juſto impedimento detenti fuerint, quominus promoveri potuerint: & tunc impedimento ceſſante, procurent, quam cito poterunt, ſe ad ordines, ut præmittitur, facere promoveri. Ut autem hoc ſalubre provinciale ſtatutum, levius & plenius debitum ſortiatur effectum, & prætextu ignorantiæ, quantumcumque craſſæ, non poſſint inobedientes deſides, & negligentes, aliquam prætendere excuſationem: adjicientes, ſtatuimus & ordinamus, quod quilibet epiſcopus ſanctæ Ravennatis eccleſiæ ſuffraganeus, teneatur infra ſex menſes ſynodum celebrare, in qua quidem hoc ſalubre ſtatutum legi faciat. Et denuo omnes, ut ſupra præmittitur, ſuæ civitatis & diœceſis moneat & inducat, cum prædicta pœna, ad ordines ſacros recipiendos. Item quod in dicta ſynodo declarent, omnes rectores præſentes & futuros parochialium eccleſiarum quæ curam ani-

* *f.* munus.

ma-

ANNO CHRISTI 1317.

marum habent, nec ſunt collegiatæ, non promotos ad ordinem ſacerdotalem, infra annum a jure ſtatutum in concilio Lugdunenſi, ipſo jure fore privatos, niſi cum eis fuerit diſpenſatum, vel in futurum diſpenſetur: etſi de novo electi fuerint ad eaſdem eccleſias, cum hæc ſint contra conſtitutionem bonæ memoriæ Bonifacii papæ octavi. Quos rectores & nos privamus, ſeu privatos declaramus, auctoritate præſentis concilii. Si qui vero in futurum dignitates vel beneficia ſimilia adepti fuerint, teneantur ſe promoveri facere infra annum ad ſacros ordines, ſecundum quod requirit onus ſuæ dignitatis vel beneficii: alioquin ſint privati ipſo jure, auctoritate præſentis concilii, beneficiis omnibus, pro quibus promoveri tenentur, quæ in noſtra obtinent provincia, niſi & cum talibus diſpenſetur per ſuperiorem ſuum.

De vita & honeſtate clericorum, & ornatu eorum. Rubrica IV.

Quoniam ſacerdotium ex indiſciplinatione populi apparet non ſanum, & propter laſcivas diſſolutiones clericorum & religioſorum detrahitur Divino honori & ordini clericali, populique minus ex hoc fiunt devoti, in tantum, ut etiam jura eccleſiarum retinere, & alii quandoque temerarie invadere non vereantur, cum inceſſus, habitus, & veſtimenta clericorum & religioſorum, in gravitate, forma, ac colore, diſtincta ſæpius non videantur ab habitu laicorum, quemadmodum eſſe deberent: proinde ſtatuimus & mandamus, ſacro approbante concilio, pro honeſtate ordinis clericalis; quod nullus religioſus, vel clericus portet arma, nec veſtimentum alterius coloris, quam a jure permiſſi: quæ deſuper clauſa ſint atque talaria. Coronam etiam condecentem portent, per quam deſignetur regalis eſſe generis, & ſperare ſe debere aſſequi partem hereditatis Divinæ: quæ ſcilicet ſit rotunda: & ita tonſi ſint inferius, quod aures pateant, ita quod ſi in ſacris fuerint, aut beneficiati in eccleſia cathedrali vel collegiata venerabili, ſecundum conditionem ſui ſtatus portent latiorem: alii vero mediocrem vel minorem, ſuis ſtatibus condecentem. Capita cooperiant pileo, vel bireto, vel armutia oblonga ad aures. Laicorum convivia non frequentent. In domibus eccleſiarum ſtudeant habitare. Prælati, ſacerdotes, & alii in dignitatibus vel perſonatibus conſtituti, ac canonici cathedralium eccleſiarum in ſacris ordinibus conſtituti, ſacerdotes & rectores eccleſiarum civitatum & ſuburbiorum, per civitatem incedentes, decentem habitum portent, videlicet cappas, chlamydes, vel tabardos. Sacerdotes vero extra civitatem & ſuburbia, & alii in ſacris ordinibus conſtituti, ſaltem tabardos talares, ſeu condecentes portent. In eccleſiis vero utantur cappis, vel cottis albis. Loca turpia nullo modo ingrediantur, nec tabernas, niſi forte in neceſſitate in itinere conſtituti, pro cibo vel potu, vel hoſpitio, compellantur intrare. Tabernas, merces illicitas, aut perſonas ſuſpectas, in eccleſiis, vel domibus eccleſiarum quæ ſint intra clauſtrum vel ad uſum clericorum vel miniſtrorum deputatæ, ſeu in domibus contiguis ipſi eccleſiæ, nullo modo permittant teneri vel commorari. Si quis autem inventus fuerit arma portare cujuſcumque generis, pœnam incurrat 40. ſolidorum Ravennatum. Si vero habitum vel tonſuram incongruentem portaverit, 40. ſolidorum pœnam incurrat. Si autem ingreſſus fuerit tabernas, niſi ſit in itinere conſtitutus; vel merces illicitas contraxerit emendo vel vendendo, per ſe vel alium, præſertim ſi vinum vendiderit, vel vendi fecerit, vel paſſus fuerit, quod in dictis domibus quoquo modo vendantur, videlicet in domibus eccleſiarum, in quibus miniſtri eccleſiæ conſueverunt habitare, vel aliter ipſis eccleſiis contiguis, pœnam 10. librarum incurrat. Et eamdem pœnam incurrant tenentes mulieres ſuſpectas in domibus prædictis, vel teneri facientes. Idem & ſi teneri, vel habitare patiantur. Si quis vero ſine cappa, vel ſaltem cotta alba, interfuerit Divinis officiis, pœnam quinque ſolidorum ſe noverit incurriſſe: & eamdem pœnam incurrant non portantes chlamydem vel tabardum, incedendo per civitatem: niſi evidens paupertas rationabiliter aliquem vel aliquos excuſaret. Et ſimilem pœnam incurrant convivia laicorum frequentantes, & alii qui capitibus diſcoopertis incedunt, vel incedent. Quas pœnas declaramus clericos ſæculares tantum incurrere, & eas teneantur prælati eorum exigere, in uſus pauperum convertendas; nec ipſis ullo modo remittere * poſſit, cum hoc ſtatuatur in favorem eccleſiaſticæ honeſtatis. Si vero fuerit religioſus, qui in prædictis, vel in aliquo prædictorum delinquat, jejunet bis in hebdomada in

* *f.* poſ

pane

pane & aqua, publice cum fratribus comedendo & ſedendo in terra. Quam pœnitentiam ſi non inchoaverit infra menſem, & inchoatam non perfecerit, eum ex nunc capituli voce privamus, & ultimum in choro volumus eum eſſe. Et hanc pœnam patiatur, quouſque dictam pœnitentiam inchoaverit, & inchoatam perfeciſſe noſcatur. Et nihilo minus contra facientes privati ſint ipſo jure privilegiis & favoribus concilii hujuſmodi, & omnium aliorum conciliorum provincialium: quia fruſtra legis implorat auxilium, qui committit in legem. Omnes autem alias conſtitutiones noſtras & prædeceſſorum noſtrorum provinciales, poſitas ſub titulo, *De vita & honeſtate clericorum*, caſſamus & irritamus, & eas nullius momenti eſſe volumus, & præſentem ſolummodo conſtitutionem remanere in ſui roboris firmitate,

Quod nullus de cætero recipiatur in canonicum cathedralis eccleſiæ, vel in monachum, ſeu fratrem alicujus monaſterii, ſeu regularis eccleſiæ, ſine licentia ſpeciali ſui ordinarii. Rubrica V.

Quoniam experientia docente, quæ rerum eſt efficax magiſtra, manifeſte cognovimus, ut plurimum perſonas inſufficientes, illitteratas, & alias indignas, ad eccleſiaſtica beneficia obtinenda, inſtitutas in eccleſiis & monaſteriis noſtræ provinciæ Ravennatis: ad hæc neceſſitate quadam urgente illos, ad quos ſpectat electio ſeu receptio canonicorum & monachorum in dictis eccleſiis & monaſteriis, hoc ſæpius inducente nimia laicorum importunitate, interdum affinitate aliqua ſeu conſanguinitate, vel alias ſingulari & inordinata dilectione, quæ ſæpius homines inducunt, ut omiſſo rationis judicio, carnalitatis ſequantur affectum, & dignis prætermiſſis, indignos ad honores eccleſiaſticos aſſumant, ex quibus plurima damna proveniunt eccleſiis, & Divinus cultus minuitur, quem ſummopere deſideramus augeri. Cupientes igitur huic peſtifero morbo quantum poſſumus obviare, & de ſalubri remedio eccleſiis & monaſteriis providere: præſenti approbante concilio, ſtatuimus & ordinamus, quod de cætero nullus inſtituatur vel recipiatur in fratrem & canonicum alicujus cathedralis eccleſiæ vel collegiatæ, vel monachum alicujus monaſterii, vel canonicum regularem, ſine licentia ſpeciali ordinarii loci ac metropolitani, ſi videatur opportunum ordinario loci, ſuper quo conſcientiam ipſius oneramus. Decernentes ex nunc, prout ex tunc, irritum & inane, quidquid contra factum fuerit, ſeu attentatum. Hoc autem ſtatutum durare volumus uſque ad triennium, ſeu ſequens concilium: infra quod æſtimationes bonorum & reddituum fient, ita quod pro eorum facultatibus competens numerus miniſtrantium poterit taxari & ſtatui, prout jura requirunt. ANNO CHRISTI 1317.

Quod nullus recipiatur in aliquo monaſterio ſeu regulari loco, per potentiam laicorum. Rubrica VI.

Plerumque contingit, quod propter minas & potentiam laicorum, nonnulli religioſi prælati noſtræ provinciæ coguntur indebite nonnullos in ſuorum locorum fratres recipere, vel converſos, ex quo prælatis ipſis & eorum locis gravamina multa provenire noſcuntur. Cupientes igitur laicorum in hac parte temeritates excludere, prædictorum prælatorum ac ipſorum locorum indemnitatibus providere: hoc ſacro approbante concilio, provide duximus ſtatuendum ſeu declarandum, quod modo prædicto recepti in fratres ſeu converſos quorumcumque locorum, ad eligendum tam active, quam paſſive fiant inhabiles: nec ad tractatus quoslibet admittantur, nec eiſdem in veſtimentis per locorum prælatos modo aliquo debeat provideri. Quod & in receptis in monialium monaſteriis modo prædicto volumus habere vigorem.

De denunciatione fienda metropolitano de beneficiis vacantibus, ad eum devolutis. Rubrica VII.

Quoniam ex diutina vacatione damna plurima in ſpiritualibus & temporalibus eccleſiis ſolent provenire, ſicut jura teſtantur, & rerum experientia manifeſtat: volentes itaque juxta debitum officii noſtri eccleſiis in provincia Ravenn. conſtitutis, contra diſpendioſas vacationes, de ſalubri remedio providere, hortamur in Domino omnes fratres coepiſcopos noſtros, preſentes & abſentes, ac alios inferiores prælatos & clericos, cujuſcumque ſtatus & gradus vel conditionis exiſtant, quatenus pro Dei honore & ſalute animarum ſuarum & populi, ſalubriter & celeriter vacantibus eccleſiis de perſonis idoneis provide-

ANNO CHRISTI 1347.

dere procurent, ne lupus rapax gregem Dominicum invadat, & bona dilapidentur. Nihilo minus, ſacro approbante concilio, ſtatuentes, quod ſi quando contingat propter deſidiam ſeu negligentiam, ad nos collationem dignitatis alicujus vel beneficii ſeu præbendæ cum cura devolvi, teneantur prælatus & capitulum & clerici eccleſiæ, in qua dignitas, beneficium vel præbenda hujuſmodi tanto tempore vacaverit, quod ad nos ſit collatio devoluta, infra menſem a tempore ſcientiæ devolutionis hujus, hoc nobis intimare, ſeu vicario noſtro, nobis in remotis agentibus: ne, quod abſit, eccleſiæ diu maneant deſolatæ, & nos noſtro defraudemur deſiderio. Illud idem ſtatuimus circa fratres coepiſcopos omnes provinciæ Ravennatis ſuffraganeos, quando de ipſis ad capitula collatio devolvetur. Quod & de patronis auctoritate eadem volumus & ſtatuimus intelligi debere. Negligentes & remiſſi hoc ſalubre ſtatutum adimplere, & ſequenti concilio arguantur, & pœna debita caſtigentur.

Quod certus canonicorum numerus ſtatuatur in eccleſiis cathedralibus & collegiatis, ubi non eſt ab antiquo ſtatutus. Rubrica VIII.

Etſi deceat, & ſatis conſonet rationi & juri quibuſcumque clericis collegiatarum eccleſiarum certum & determinatum numerum habere clericorum, tanto magis canonicis cathedralium eccleſiarum hoc competit, quanto tamquam caput aliorum in ſeipſis debent oſtendere, qualiter inferiores in domo Dei converſari debeant: non plures in quibuſcumque eccleſiis debent inſtitui, quam ex bonis ipſarum vivere poſſint: hoc maxime in cathedralibus ſervari debet, ne propter inordinatam conſtitutionem cogantur ipſorum canonici, in opprobrium totius cleri, miſerabiliter mendicare. Volentes ergo inordinatis receptionibus factis & fiendis in provincia noſtra, quantum poſſumus, providere, hoc ſacro approbante concilio, ſtatuimus & ordinamus, quod ubicumque in cathedralibus vel collegiatis eccleſiis determinatus eſt numerus canonicorum vel clericorum, ſtatuto vel conſuetudine, ille ſervetur, nec augeatur quocumque quæſito colore, niſi juſta de cauſa & de licentia ordinariorum ſuorum. Ubi autem numerus certus determinatus non eſt, præcipimus ſtatui & firmari, juxta facultatem eccleſiarum, & hoc infra ſex menſes a publicatione conſtitutionis præſentis numerandos. Sed quia non eſt reprehenſibile judicandum, ſed laudandum, ſi ſecundum varietates temporum varientur etiam humana ſtatuta, & ſæpius ſit inveniri, quod eccleſiæ antiquo numero canonicorum ſtatuto gravantur; idcirco ſtatuimus, quod ſi aliquæ eccleſiæ collegiatæ vel cathedrales inveniantur antiquo ſtatuto numero in præſenti rationabiliter prægravari, volumus, quod canonici ipſarum eccleſiarum, de licentia ſuorum ordinariorum, ſeu ipſi ordinarii, ubi ad eos ſolos ſpectat, reducant ſeu ſtatuant talem numerum juxta facultatem ipſarum eccleſiarum: ita quod cedentibus vel decedentibus canonicis, nullus de novo loco cedentis vel decedentis inſtituatur, quouſque pervenerit ad numerum ſic ab antiquo ſtatutum, vel de novo ſtatuendum. Et quia nonnulli tam epiſcopi quam alii provinciæ noſtræ, præteriti & præſentes, ut fide dignorum relatione audivimus, eccleſias cathedrales vel collegiatas, quarum inſtitutio vel ordinatio ad eos ſpectabat, vel ad ſe ſpectare prætendebant, de conſuetudine vel privilegio, aggravant & aggravarunt indebito & inordinato numero clericorum, & tali, quod nullo modo eccleſiæ prædictæ ſic inſtitutis & ordinatis in neceſſariis providere potuerunt, nec poſſunt: quod cedit in vituperium, nedum eorum, ſed totius cleri: & cum tales clerici non poſſint eccleſiis deſervire, & cogantur quodammodo mendicare: idcirco volentes tali morbo debitam adhibere medelam, ſtatuimus & ordinamus, quod nec epiſcopi, nec alii poſſint vel debeant in eccleſiis cathedralibus, collegiatis, vel aliis, in quibus inſtitutio vel ordinatio ad ipſos noſcitur pertinere, aliquem vel aliquos ultra numerum præſentem de novo inſtituere ſine licentia ſui ſuperioris: & ſi contra fieret, ſit irritum ipſo jure. Volumus etiam, & eis præcipimus in virtute ſanctæ obedientiæ, quod numerum ſic ordinatum in prædictis eccleſiis ſic inſtitutum redigere debeant ad debitum congruentem numerum. Et quia qui altari ſervit, de altari vivere debet, & qui ad onus eligitur, a mercede repelli non debet; ſtatuimus & ordinamus, quod prædicti ordinatores, deficientibus propriis redditibus eccleſiarum, in quibus indebitam ordinationem fecerint, in futurum teneantur ſic inſtitutis per ipſos, reſidentibus in eccleſiis, in quibus inſtituti ſunt, ipſis eccleſiis in Divinis & aliis deſervien-

ANNO CHRISTI 1317.

vientibus, neceſſaria procurare, & tam in victu, quam in veſtitu & aliis neceſſariis, juxta earum exigentiam facultatum.

De clericis non reſidentibus,
Rubrica IX.

Quorumdam clericorum deſidiam & periculoſam negligentiam radicitus extirpare volentes, qui in eorum eccleſiis reſidere negligunt, in grave præjudicium animarum ipſorum, & ſcandalum plurimorum, propter quod eccleſiæ ſæpius Divinis defraudantur officiis, cultuſque Divinus minuitur, quem ſummo cordis deſiderio augeri deſideramus: hoc ſacro approbante concilio, citamus & requirimus, & monemus omnes clericos noſtræ provinciæ, cujuſcumque ordinis, dignitatis & ſtatus & conditionis exiſtant, quatenus infra ſex menſes, a die præſentis citationis, monitionis & requiſitionis numerandos, quorum duos pro primo, duos pro ſecundo, reliquos duos pro tertio peremptorio eis aſſignamus, redire debeant ad continuam reſidentiam faciendam in eorum eccleſiis: eodem ſacro approbante concilio ſtatuentes & ordinantes, quod ſi quis, vel ſi qui clerici abſentes hanc noſtram monitionem contempſerint, vel in futurum ſe abſentaverint ab eorum eccleſiis, ultra quindecim dies, ſine ſpeciali petita licentia & obtenta ab ordinario loci vel ejus vicario, ipſo ordinario extra civitatem agente, ipſo jure ſint privati beneficiis omnibus quæ in noſtra provincia obtinent, niſi per ſuperiorem ſuper iis fuerit cum eiſdem miſericorditer diſpenſatum.

De quotidianis diſtributionibus
Rubrica X.

Quia parum eſt jura condere, niſi executioni debitæ demandentur, & per bonæ memoriæ fratrem Bonifacium prædeceſſorem noſtrum, in concilio per ipſum Forlivii celebrato, inter cætera ſtatutum extiterit, quod ubi ſtatutæ non eſſent in cathedralibus vel collegiatis eccleſiis quotidianæ diſtributiones, in ſynodis proxime faciendis per ſingulos ſuffraganeos Ravennatis eccleſiæ * proinde ſtatuerentur, ut per hoc ipſis eccleſiis ſingulis horis in Divinis melius ſerviretur; & attendentes patres coepiſcopos noſtros in executione conſtitutionis prædictæ ut plurimum hucuſque negligentes fuiſſe: volentes igitur dictam conſtitutionem tamquam rationabilem executioni debitæ demandare, hoc ſacro approbante concilio ſtatuimus & ordinamus, quod quilibet ſuffraganeorum noſtrorum ſub pœna inobedientiæ teneatur ſic providere, quod in cathedralibus vel collegiatis eccleſiis, dictæ quotidianæ diſtributiones fiant, & menſa communis deputetur: vel ubi dictæ diſtributiones ſeu menſa commode ordinari non poſſent, ſic per eoſdem ordinarios provideatur, quod decenter & devote in Divinis officiis eccleſiis ipſis deſerviatur: ut ſic cultus Divinus non minuatur, ſed potius, ut cupimus, augeatur. Si quis autem ſuffraganeorum prædicta non obſervaverit, pœnam ſtatutam contra tranſgreſſores canonum poterit formidare, & nihilo minus in ſequenti concilio durius increpetur.

De cenſibus & collectis imponendis.
Rubrica XI.

Cum imponendis & exigendis collectis talis modus & diviſio debeat obſervari, ut nulla eccleſia, ſeu eccleſiaſtica perſona, ſe indebite prægravari ex iis rationabiliter conqueri poſſit: ac ſæpe contingat dominos ſuffraganeos eccleſiæ Ravennatis debere Ravennatem eccleſiam viſitare pro feſtivitatibus ſanctorum martyrum Apollinaris, Vitalis, vel aliis ex cauſis in provincia emergentibus a nobis evocari; quos non oportet, pro factis provinciæ, propriis ſtipendiis militare: volentes hoc adhibere remedium opportunum, ſtatuimus & ordinamus, hoc ſacro approbante concilio, quod quilibet epiſcopus noſtræ provinciæ, in civitate & diœceſi ſua, & de conſenſu cleri ad hoc ſpecialiter convocati, perſonas ſufficientes & idoneas deputet & ordinet infra tres menſes a publicatione præſentis conſtitutionis, quo omnes redditus & proventus eccleſiarum omnium, monaſteriorum & aliorum locorum religioſorum, cujuſcumque ſtatus vel conditionis exiſtant, diſcutiant & examinent diligenter, & deſcribant ſeu deſcribi faciant per publicum notarium, juſtam æſtimationem & debitam unicuique eccleſiæ imponentes: & hoc in monaſteriis, prioratibus, eccleſiis, ſeu locis eccleſiaſticis aliis, ubi a decem annis citra non eſt facta æſtimatio ante dicta. De qua quidem taxatione & æſtimatione teneatur quilibet epiſcopus, ad expenſas cleri ſui, per ſcripturam publicam archiepiſcopali curiæ facere fidem infra tres menſes, ex quo dicta æſti-

* Forte, vide. H.

ANNO CHRISTI 1317.

stimatio facta fuit. Secundum quam æstimationem & taxationem statuimus & ordinamus, omnia onera nostræ Ravennat. (ecclesiæ) provinciæ imminentia ad præsens, vel in futurum, debere dividi & partiri inter prælatos & clerum Ravennatis provinciæ. Idem modus etiam & divisio per ipsos observetur in dividendis & distribuendis oneribus specialiter impositis clero suæ civitatis & diœcesis. Circa venerandos quoque patres & coepiscopos nostros ducimus statuendum, volentes parcere gravaminibus subditorum: quod si quando eos laborare contingat, pro factis provinciæ Ravennatis, quindecim equitaturis seu evectionibus ad plus sint contenti, & minus, ut minores non doleant, & juste conqueri possint, se indebite prægravari; & ipsorum procurationibus 12. solidos Bononienses pro quolibet equo; pro palafreno vero domini, unum florenum auri pro qualibet legali dieta, seu die quo laboraverit, taxamus. Si vero pro præfatis causis contingeret abbates & prælatos aliquos, seu canonicos cathedralis ecclesiæ, aut clericos, laborare; abbatibus & prælatis, quatuor equos; canonicis ecclesiæ cathedralis, tres; clerico vero, unum taxamus. Et pro unoquoque equo 10. solidos Bononienses habere debeant a clero, & non ultra: & in hoc sint taciti & contenti. Clericus vero sive laicus, qui sine equo mitteretur a clero, seu iret occasione cleri: sex solidos Bononienses pro qualibet competenti eis dieta taxamus.

De celebratione Missarum. Rubrica XII.

Etsi, propheta testante, doceamur *Psal. 46.* psallere Deo, & singulis horis psallere sapienter: multo fortius hoc debemus attendere, quando Missa præsertim solemniter celebratur, ubi angelicæ hierarchiæ invocantur, & in tali tanto mysterio, ut sancti testantur, assistunt, debemus voce, spiritu, & mente psallere, humiliter & devote. Cum igitur Missa in aliqua ecclesia nostræ provinciæ in nota celebratur, debent omnes, maxime sacerdotes & clerici in ecclesia ipsa, quantum possunt, assistere celebranti, ac omnis clamor, strepitus & tumultus, in eadem ecclesia conquiescere. Quidam vero non debito modo considerantes prædictam Missam, quæ in nota cantatur, irreverenter prætereunt, se sacris induere, Missas uno concursu cum sacerdote celebrare volentes, ex quo populorum concursus ac pedum strepitus per ecclesiam fit cum quodam sonoroso clamore: & sic Missa quæ celebratur in nota, per indirectum quodammodo impeditur, seu minus devote attenditur. Volentes igitur huic indiscreto actui necessariam adhibere medelam, sacro approbante concilio, monemus omnes sacerdotes tam sæculares, quam regulares nostræ provinciæ, atque statuimus, quatenus cum Missa celebratur in nota in aliqua ecclesia, nullus alius sacerdos Missam celebret in eadem, donec Missa præfata fuerit plene completa. Qui autem contra fecerit, sui ordinarii arbitrio puniatur, ac durius increpetur: pœnas etiam contra inobedientes latas merito poterit formidare.

Quod nullus archipresbyter, præpositus, vel prælatus inferior episcopo, possit in ecclesiis sibi subjectis inquisitiones formare, accusationes admittere, vel ad privationem procedere contra clericos earumdem ecclesiarum. Rubrica XIII.

Quia nonnulli abbates, priores, præpositi, archipresbyteri, & alii ecclesiarum inferiores prælati, prout est huic sacro concilio intimatum, contra rectores & clericos ecclesiarum subjectarum prælatis eisdem, ordinario jure, inquisitiones formant, accusationes admittunt, ac ad privationem & pœnas alias procedere non verentur; & per hoc, tam juri communi, quam pontificali dignitati plurimum detrahunt: statuimus præsentis auctoritate concilii, quod nullus abbas, prior, præpositus, archipresbyter, seu alius prælatus inferior episcopo, contra rectores seu clericos ecclesiarum subjectarum eisdem, inquisitionem formare, accusationem admittere, vel ad privationem procedere quoquo modo præsumant. Decernentes irritum & inane quidquid contra hoc statutum per talem fuerit attentatum, nisi de speciali privilegio, vel consuetudine legitime præscripta, eis hoc competere dignoscatur. Ordo namque ecclesiasticus confusioni pateret, si pontificalis jurisdictio non servaretur.

De Judæis, Rubrica XIV.

Quamquam Judæi per ecclesiam tolerentur, non tamen debent in fidelium detrimentum, seu grave dispendium, tolerari: quod sæpius Christianis accidit, pro gratia contumeliam, & pro familiaritate contemptum reddendo. Ideoque olim

ANNO CHRISTI 1317. 1311.

olim provinciale concilium Ravennæ celebratum, considerans ex ipsorum cum Christianis permixta conversatione multa scandala provenisse, statuit, ac perpetua stabilitate firmavit, quod ipsi rotam panni crocei coloris in vestibus superioribus, ac mulieres ipsorum consimilem rotam in capite deberent portare, ut sic a Christianis possent discerni: & quod ad habitandum alicubi ultra mensem recipi non deberent, nisi in locis, in quibus obtinent synagogas. Sed quia nonnulli nescientes a vetitis abstinere, statutum salubre præfati concilii vilipendunt, ignorantia affectata: pœna docente poterunt cognoscere, quam sit grave constitutiones ecclesiasticas præterire. Ideoque sacro approbante concilio, volentes huic morbo salubriter providere, monemus omnes tam clericos, quam laicos nostræ provinciæ, atque statuimus, quatenus nullus de cætero locet domos ipsis Judæis, nec locatas dimittat, aut vendat, seu quocumque colore concedat, vel inhabitare permittat ultra duos menses a publicatione præsentis constitutionis. Qui vero contra fecerit, ipso facto excommunicationis incurrat sententiam, a qua absolvi non possit, nisi plene satisfecerit in prædictis.

De cautione recipienda ab usurariis, & de pœnis recipientium usurarios ad ecclesiastica sacramenta, seu sepulturam.
Rubrica XV.

Usurarum voraginem utriusque testamenti pagina reprobatam, in nostra provincia reprimere cupientes, denunciamus, seu declaramus, hoc sacro approbante concilio, omnes usurarios manifestos, donec de usuris, prout patiuntur facultates eorum, plenarie satisfecerint, vel de satisfaciendo pro suarum viribus facultatum idoneam præstent cautionem, fore communione altaris & ecclesiastica sepultura privatos; eorumque oblationes recipi non debere, nec ipsos absolvi posse; testamenta quoque ipsorum non valere, sed esse irrita ipso jure. Omnes etiam, qui hujusmodi usurariis communionem altaris, ac corpus Christi tradiderint, aut eos ad ecclesiasticam admiserint sepulturam, donec ad arbitrium ordinarii loci satisfecerint, ab officii sui executione decernimus seu declaramus esse suspensos. Adjicientes, ut pœnæ hujusmodi subjaceant omnes, qui tales usurarios absolverint, aut ad communionem altaris admiserint, sive testamentis aut sepulturæ interfuerint eorumdem. Tabelliones quoque de mutuis & contractibus usurariis, vel in fraudem usurarum initis, instrumenta conficientes, vel recipientes scienter, quibus usurarii pœnis subjaceant ipso facto. Cæterum in recipienda ab usurariis pœnitentibus, de usuris restituendis, cautione prædicta, hanc haberi volumus & observari cautelam: ut ante omnia per confessionem usurarii, vel per librum, vel libros rationum ejus, aut per testes sive instrumentum, vel aliquo alio modo, fiat certa & manifesta, si poterit, receptarum quantitas usurarum, non earum tantum, quæ ab incertis, verum etiam quæ sunt a certis universitatibus & personis extortæ. Si vero id non sit possibile, arbitretur & moderetur quantitatem hujusmodi is, qui ex vigore præsentis constitutionis recepturus fuerit cautionem hujusmodi, secundum rectam conscientiam, ex fama, seu vicinorum testimoniis, aut ex conjecturis aliis verisimilibus informandam. Ubi vero per postas libri usurarii non apparuerit, per petentem sibi usuras restitui, de usuris solutis, si petens habuerit instrumenta originalia, vel exemplaria sumpta de originalibus communis civitatis, vel loci illius, in quo contractum fuerit debitum mutui recepti ab usurario, aut alterius obligationis cum illo contractæ, vel cum alio pro eodem, & instrumentum solutionis, seu liberationis, vel confessionis, solutio usurarum præsumatur & judicetur: & ipso mutuo, vel obligatione, a die contracti debiti seu obligationis, usque ad diem instrumenti confecti solutionis: & ab illo extorsisse usuras, tot denarios pro libra singulis mensibus, quot declarare voluerit diœcesanus episcopus, aut ejus vicarius, vel pœnitentiarius, si ipse usurarius in dicta cautione non declaravit & dixit, quot denarios accipiebat pro libra mensibus singulis. Quando autem solutionis instrumentum aut scriptura non apparuerit, tunc judicetur, usuras per sex menses usurarium extorsisse ab illo, ex illo mutuo, seu obligatione, secundum rationem & taxationem prædictam, pro mense quolibet: dummodo appareat per postas libri, vel alio modo legitimo mutuum, vel obligationem fuisse contractam. Quo facto, promittat solemniter, & juret usurarius ei qui, ut * permittitur, hanc receperit cautionem curiæ ordinarii loci, ubi usurarius fuerit, omnium quorum interest vel intererit nomine, quod ipse, si po-

f. præmittitur.

ANNO CHRISTI 1317.

poterit, per ſeipſum, vel alium, ſeu alios, & in præſentia vicarii ordinarii prædicti, vel ejus pœnitentiarii, vel alterius de curiæ licentia, ſine difficultate qualibet, de uſuris a ſe receptis, & a patre ſuo, cæteriſque perſonis, quorum hereditas ad ipſum pervenerit, & de aliis male ablatis, & illicite acquiſitis per uſurariam pravitatem, uſque in quantitatem æſtimatam, & etiam majorem, ſi de majore conſtiterit, ſatisfaciet eis, a quibus eas ipſe, vel illi receperunt, aut eorum heredibus, ſi potuerint reperiri: & reſiduum, de quo, cui reſtitui debeat, non conſtabit, ordinario, vel vicario, ſeu pœnitentiario ipſius ordinarii libere aſſignabit, pauperibus erogandum, juxta ordinarii arbitrium, ſine ſtrepitu judicii, & figura. Et quod nihil dicet, vel allegabit, vel faciet per ſe, ſive per alium, propter quod ipſius curiæ proceſſus, ſententiæ, vel præcepta impediantur, aut quomodolibet retardentur circa ipſarum uſurarum & illicite acquiſitorum modo prædicto reſtitutionem: ſpeciali pacto ſe, & ſuos heredes, & bona obligans ad prædicta, & renuncians expreſſe, ſpecialiter & generaliter omnibus exceptionibus, juribus & defenſionibus, ſecundum libitum, & expreſſionem recipientis hujuſmodi cautionem. Sed pro his attendendis, & reſtitutione, & aſſignatione, ut præmittitur, faciendis, obliget omnia bona ſua, illa ſe conſtituens precario nomine dictæ curiæ poſſidere: omnimodam licentiam concedens, & liberam poteſtatem ipſi curiæ, & recipienti cautionem prædictam, pro ea, apprehendendi, diſtrahendi, & alienandi de ipſius bonis libere ac impune, auctoritate propria, & contradictione non obſtante cujuſquam, quidquid & quantum, & ubi voluerit ipſa curia, uſque ad integram reſtitutionem & ſatisfactionem prædictorum. Et eorum occaſione renunciet etiam uſuris, & ſibi promiſſas remittat, ac juramenta ſibi pro eis ſolvendis, vel non recipiendis, ſeu repetendis, præſtita, relaxet, reddat, aut ſaltem reddere promittat: & juret, quod libros & quaternos rationum ſuarum, & inſtrumenta uſuraria quæ habebit, vel habere poterit, abſque dolo vel fraude, diminutione ſive ſubtractione, ordinario, ejus vicario, ſeu certo nuncio, dabit & conſignabit per ſe vel alios, pro eodem Aſſignet etiam pecuniam quam habet, vel faciat depoſitum, ſi poterit, ad arbitrium ordinarii, ſeu vicarii, vel pœnitentiarii ipſius: quod quidem in cautione ipſa venire cenſemus. Damnet etiam heredes ſuos futuros, ſub pœna hereditatis amittendæ, ad eadem facienda: ipſi heredes, ſi præſentes fuerint, eadem ſe facturos ſub pœna & ſub religione promittant & jurent. Det præterea, ſi poterit, pignora, vel ſaltem fidejuſſores idoneos, qui ad prædicta eodem modo, & ſub eiſdem pœnis & tenoribus obligent principaliter ſe & ſua, conſtituentes ſe principales debitores in prædictis, renunciantes epiſtolæ divi Hadriani, beneficio novarum conſtitutionum de fidejuſſoribus, & omni alii defenſioni & juri, ad arbitrium recipientis cautionem eamdem, ex pacto ſpeciali, præſtantes ſimile juramentum. Hæc autem præcipimus fieri coram ſacerdote parochiali, & teſtibus fide dignis ac notario publico, de ordinarii, vel vicarii, aut pœnitentiarii ipſius mandato, qui recipiat prædictas promiſſionem & obligationem, renunciationem & cautionem, & cætera ſupradicta, de his conficiens inſtrumentum. Denique cautionem ipſam per ſingulas ordinariorum diœceſes, ubi ordinarius vel ejus vicarius præſens non adeſſet, recipiat rector parochialis eccleſiæ, in qua uſurarius habitabat, vel notarius publicus in ſacerdotis defectum, qui infra menſem teneatur hoc denunciare loci ordinario vel ejus vicario. In civitate vero nullus omnino abſque ordinarii vel vicarii, ſeu pœnitentiarii ipſius licentia ſpeciali, niſi forte parochialis ſacerdos, ubi non poterit requiri ad hæc cura ordinarii, ſuperveniente ſubito caſu mortis, de illa recipienda ſe intromittere præſumat: alioquin pœnam ro. librarum Ravennatum incurrat, abſque ſatisfactione debita minime relaxandam. Illos namque, quoad prædicta, declaramus uſurarios manifeſtos, de quibus per parochiam quam inhabitaverint, vel ubi morarentur, fama fuerit extorſiſſe uſuras, vel ipſorum confeſſione, aut per idonea argumenta ſeu alio modo legitimo apparebit. Conſtitionem quoque præſentem omnes parochialium eccleſiarum rectores, etiam ſi collegiatæ fuerint, habeant, legant & intelligant: uſurariorum pœnas prædictas frequentius in ſuis eccleſiis publicantes, & ſuas cautius evitantes, ſi Divinam & noſtram effugere cupiunt ultionem.

ANNO CHRISTI 1317.

De

ANNO CHRISTI 1317.

De pœna procurantium male ablata incerta legari ſub alio nomine, ſeu modo.
Rubrica XVI.

Quorumdam fraudibus legis prævaricatorum occurrere intendentes, qui dum male ablata habent, de quibus ignoratur cui ſit reſtitutio facienda, quæ eſſent per locorum epiſcopos aut ipſorum auctoritate inter pauperes provide diſpenſanda, legant vel legare procurant, male ablatorum prætextu, de illis non facta mentione, aliquam pecuniæ quantitatem per executores ſeu alios, excluſo fraudulenter ordinario epiſcopo; diſpenſandam: hoc ſacro approbante concilio ſtatuimus, quod de cætero quælibet perſona, quæ reſtituere ſeu reſtitui voluerit aliqua male ablata incerta, ſive de quibus, cui facienda ſit reſtitutio, ignoretur in ſuo teſtamento, codicillo, vel ultima voluntate, expreſſe dicat & clare, *Relinquo iſtud vel illud, ſeu tantum, de male ablatis incertis, ſeu reſtitutione ipſorum*: nec dicat, *relinquo pro remedio animæ meæ, ſeu parentum meorum*: neque aliquid aliud inferatur, propter quod quæ ſunt ipſius male ablata incerta, non plenarie cognoſcatur, ſub pœna 10. librarum Ravennatum, quas in uſus pauperum convertendas decernimus. Rectoribus, capellanis eccleſiarum mandantes ſub excommunicationis pœna, quod aliquorum ultimis voluntatibus non interſint, ſeu ordinationibus eorumdem, quos ſciverint vel erediderint contra mentem attentare conſtitutionis hujuſmodi, vel in fraudem: & quod exponant infirmis & ipſorum heredibus, ut niſi nominatim & expreſſe legaverint male ablata incerta reſtituenda, non habebunt eccleſiaſticam ſepulturam. Quoslibet vero clericos, religioſos, vel ſæculares, qui circa hoc fraudem aliquam procuraverint obſervari, ab ingreſſu eccleſiæ & participatione ſacramentorum ſuſpendimus in his ſcriptis.

Quod clerici & religioſi a venationibus ſe abſtineant.
Rubrica XVII.

Licet ex dictis ſanctorum & ex ſcriptis conciliorum, omnibus ſervis Dei venationes cum canibus & avibus ſint interdictæ: nonnulli tamen religioſi, ſicut fide dignorum relatione accepimus, hoc minus penſantes, honeſtatis laxatis habenis, monachali modeſtia proruſus abjecta, monaſterii clauſtrum abhorrentes, ſine quo monachus vita carere deſcribitur, ſicut piſces vita carent ſine aqua, more laicorum ipſis intendunt in gravem religionis offenſam, opprobrium & ſcandalum plurimorum. Volentes igitur prædictorum ſtatui periculoſo & deteſtabili ſalubriter occurrere, hoc ſacro approbante concilio, diſtrictius inhibemus religioſis omnibus, cujuſcumque ſtatus, conditionis, religionis, vel ordinationis exiſtant, ne de cætero venari, ſeu ad venandum exire præſumant. Si quidem abbates, priores vel præpoſiti, ſeu alias adminiſtrationes habentes fuerint, per annum ipſo facto ſint ſuſpenſi ab omni adminiſtratione, donec ad mandatum ordinarii plene ſatisfecerint. Inferiores vero ſint ineligibiles, & ultimi ſemper in choro habeantur, donec ad mandatum abbatis, prioris, vel præpoſiti, ſufficienter pœnitentiam egerint de commiſſis.

De pœna judicum ſæcularium, qui clericos repertos cum armis, vel in aliis maleficiis deprehenſos, detentos retinent, vel ad ſuum judicem opprobrioſe remittunt.
Rubrica XVIII.

Sæculares poteſtates, ſeu rectores vel judices, quorumcumque locorum provinciæ Ravennatis, qui clericos, per ipſos, ſeu ipſorum familias, cum armis vel alias exceſſiſſe, & maxime in habitu clericali repertos, detentos retinent, & ad diœceſanum epiſcopum remittere denegant, requiſiti; ſeu qui clericos ipſos, ſi eoſdem remitti per eos forte contigerit, in ſcandalum & opprobrium ordinis clericalis, tubis præcedentibus & tubantibus, armis apud ipſos inventis, ad eorum collum appenſis, & cum multitudine armatorum, ſeu alias inhoneſte, ad eumdem tranſmittunt epiſcopum: declaramus præſentis auctoritate concilii, excommunicationis vinculo innodatos, & eorum ſententias & proceſſus per ipſos ſeu auctoritate ipſorum latos & factos, ex tunc fore cenſemus invalidos, donec ſatisfactione præſtita, a prædicta excommunicationis ſententia per ſedem apoſtolicam dumtaxat abſolutionis beneficium meruerint obtinere.

Quod nullus pro eodem delicto debeat duplici pœna puniri.
Rubrica XIX.

Cum nullus pro eodem delicto debeat duplici pœna puniri, ſtatuimus & ordinamus,

ANNO CHRISTI 1317.

mus, hoc ſacro approbante concilio, quod ſi qua alia pœna ſtatuta eſſet in conſtitutionibus ſynodalibus noſtris, vel ſuffraganeorum noſtrorum, quam in noſtris conſtitutionibus provincialibus, vel prædeceſſorum noſtrorum, ſtatutum circa idem factum reperiatur, quod altera ipſarum ſit contentus loci ordinarius, & una electa & impoſita per ipſum, ſeu ejus vicarium, alteram infligere, ſeu inflictam exigere, non poſſit.

De indulgentiis ſeu remiſſionibus.
Rubrica XX.

Cum inferior ſuperioris legem habeat obſervare, nec eam poſſit infringere, ſeu etiam abolere, & in jure contineatur, quod epiſcopi plures, vel unus, non poſſint concedere indulgentiam ultra numerum quadraginta dierum, excepto in ſola eccleſiarum conſecratione: quod de uno anno ſtatutum fuit in concilio Forlivii celebrato per bonæ memoriæ fratrem Bonifacium prædeceſſorem noſtrum, circa prælatos eleemoſynarios, ſub rubrica de pauperibus alendis, limitamus & reducimus ad numerum 40. dierum, hoc ſacro approbante concilio. Ad hoc diligenter conſiderantes, quod qui aliis præſunt, lenitatem cum ſeveritate miſcere debent, & cum ſubditis miſericorditer agere: ita tamen quod honeſtas & diſciplina clericalis non deſtituatur, aliam noſtram conſtitutionem provincialem editam & promulgatam per nos in concilio Argentæ celebrato, poſitam ſub titulo, de ætate & qualitate ordinandorum, duximus moderandam: eodem ſacro approbante concilio ſtatuentes, quod non obſtante conſtitutione prædicta, nos & quilibet epiſcopus cum ſuis ſubditis diſpenſare poſſimus, qui contra tenorem & formam dictæ conſtitutionis ad ordines ſunt promoti, vel in futurum promoverentur. Hortamur tamen pro reverentia Dei dictos dominos epiſcopos, quod conſtitutionem ipſam ſic ſalubriter ſtatutam obſervent, & mandent a ſubditis obſervari, ne per proper. vel alias, perſonas indignas & minus ſufficientes ad ordines promoveri contingat: quod ſolum mens dictæ conſtitutionis requirit.

Anno 1314. c. 2.

De exequiis epiſcoporum nunciandis per capitula eccleſiarum cathedralium archiepiſcopo & ſuffraganeis, ut devote ab omnibus celebrentur.
Rubrica XXI.

Item cum negligentia ſeu contumacia indevotorum pœna condecenti debeat puniri, & in concilio Ravennæ per nos celebrato inter alia fuerit ſtatutum, quod capitula eccleſiarum cathedralium quam citius commode poſſent, obitum fuorum epiſcoporum ſingulis comprovincialibus epiſcopis deberent nunciare: & ſi ſuper hoc fuerint negligentes vel remiſſi, hoc ſacro approbante concilio ſtatuimus, quod capitula ipſa infra 10. dies poſtquam ſciverint ſuum epiſcopum defunctum fore, archiepiſcopo & ſingulis ſuffraganeis teneatur nunciare: alioquin pœnam 10. librarum Ravennatum ipſo facto incurrant, diſtribuendarum in uſus pios, metropolitani arbitrio

De beneficiis & indulgentiis conceſſis in concilio, & de poteſtate diſpenſandi & interpretandi conſtitutiones concilii.
Rubrica XXII.

Deſiderabiliter affectantes in iis per quæ ſaluti conſulitur animarum, humanæ fragilitati, quæ facile declinant ad malum, via ſalutifera providere, auctoritate Dei omnipotentis & beatorum apoſtolorum Petri & Pauli, ac approbatione hujus ſacri concilii, abſolvimus, ſeu abſolvendos decernimus & ſingulos ſubditos noſtros & ſuffraganeorum noſtrorum, & eccleſiæ Ravennatis, qui pœnas aliquas ſeu pœnam, contentas vel contentam in ſacris conſtitutionibus noſtris, ſeu prædeceſſorum noſtrorum, provincialibus ſeu ſynodalibus noſtris, vel ſuffraganeorum noſtrorum, vel qui notam inobedientiæ incurriſſent, mandatis noſtris ſeu ordinarii vel vicarii noſtri, ſeu ordinarii ejuſdem, non parendo, ſi contriti confiteantur infra unius menſis ſpatium a notitia præſentis, & ad mandata ordinarii, læſo ſecundum formam eccleſiæ ſatisfaciant, ſeu ejus vicarii, eo in remotis agente, vel vicarii capituli ubi eccleſia vacat: ſuper hoc nobis reſervantes auctoritatem plenariam abſolvendi & diſpenſandi, etiamſi in conſtitutione ſpecialiter reſervatur abſolutio & diſpenſatio concilio provinciali: eamdem auctoritatem concedentes, & ſpecialiter committentes, præſentis auctoritate con-

ANNO CHRISTI 1317.

concilii, locorum ordinariis, seu eorum vicariis, ipsis in remotis agentibus, & vicariis capituli ubi ecclesia vacat. Hortamur etiam & in Domino obsecramus venerabiles patres & coepiscopos nostros præsentes & absentes, ut pro Divina pietate & reverentia hujus sacri concilii, relaxari faciant quos episcopi vel alii de eorum mandato seu auctoritate detinent carceratos; dummodo scandalum inde non oriatur, ac orationes frequentent seu frequentari mandent in Missis pro pace & contra persecutores ecclesiæ, videlicet orationem, *Ecclesiæ tuæ*, ubi non dicitur oratio, *A cunctis*. Relaxamus quoque eadem auctoritate omnibus & singulis veræ pœnitentibus & confessis, qui ad hoc sacrum concilium accesserunt, vel pro eo laboraverunt, de injunctis pœnitentiis 40. dies, pro singulis diebus, quibus laboraverunt vel laborabunt, usque ad festum omnium sanctorum inclusive. Reservamus insuper nobis, hoc sacro approbante concilio, arbitrium puniendi & absolvendi, quos de jure possumus, contemptores & transgressores sacrorum canonum, cujuscumque ordinis, præeminentiæ, dignitatis vel status existant. Ad hæc, eodem sacro approbante concilio nobis specialiter reservamus auctoritatem & potestatem declarandi, interpretandi, temperandi, seu minuendi dictas provinciales constitutiones, seu pœnas in eis contentas, & super dictis pœnis misericorditer dispensandi cum omnibus & singulis subditis nostris, & suffraganeorum nostrorum, prout qualitas negotiorum & conditio personarum requireret.

Lectæ & publicatæ fuerunt prædictæ constitutiones per reverendissimum patrem, dominum R. permissione Divina sanctæ Ravennatis ecclesiæ archiepiscopum, in ecclesia cathedrali Bononiæ, assidentibus venerabilibus patribus & dominis, dominis Huberto Bononiensi, fratre Petro Comaclensi, Petro Foropopiliensi, Joanne Cæsenate, Guidone Regin. pro se & ecclesia sua, & pro fratre Simone Parmensi episcopo, qui post secundam sessionem, ex rationabili causa se absentans, in omnibus & per omnia commisit vices suas eidem, & consensit omnibus quæ terminantur in ipso concilio: Rimbaldo Imolensi, Guidone Cerviensi, episcopis, ac procuratoribus fratris Huiguizonis Sassenatis, fratris Hugolini Faventini, Salionis Adriensis, episcoporum absentium. Mutinensi propter infirmitatem se canonice excusante, seu ordinandis & statuendis pro se & suo clero reverenter consentiente: procuratoribus archidiaconi & capituli Forlivienſis, cum ecclesia ipsa ad præsens pastore vacet, & capitulorum cathedralium ecclesiarum provinciæ Ravennatis. Præsentibus etiam religiosis & venerabilibus viris, abbatibus, prioribus, præpositis, archipresbyteris, & aliis quampluribus ad concilium ipsum convocatis: Huguizone præposito, Catia presbytero, Gerardino subdiacono cardinale, Boninsegna presbytero, & Albertino subdiacono, cantoribus sanctæ Ravennatis ecclesiæ: Guidone sanctorum Fabiani & Sebastiani, Petro sancti Petri in curte, Joanne sanctæ Euphemiæ, ecclesiarum rectoribus, conventus clericorum Ravennæ: fratre Andrea priore sanctæ Pelagiæ de Cremona, vicario ipsius domini archiepiscopi, Conrado archipresbytero Paduano, & quampluribus aliis: sub annis Domini 1317. indictione 15. die 27. Octobris.

ANNO CHRISTI 1317.

De monialibus. Rubrica XXIII.

Hæc capitula duo postrema post concilium condita sunt a Raynaldo, potestate sibi a concilio facta declarandi ejus constitutiones.

Nos Rainaldus permissione divina, & apostolicæ sedis gratia, sanctæ Ravennatis ecclesiæ archiepiscopus, dudum volentes executioni debitæ demandare constitutionem piæ memoriæ Bonifacii papæ VIII. quam edidit & promulgavit super clausura monialium, & in qua expresse statuit, omnes & singulas moniales, cujuscumque religionis, status vel conditionis existerent, sub perpetua clausura debere manere, nullique personæ ad eas ingressum patere: inobedientiæ notam ac maledictionem æternam effugere cupientes, easdem moniales, ubi ad nos spectat, mandavimus & fecimus includi, ac quasdam constitutiones addidimus synodales & provinciales, in quibus, omnibus indistincte, tam clericis quam laicis, prohibuimus ingressum monasteriorum & ad easdem accessum, sine nostra seu vicarii nostri, vel alias ordinarii loci seu ejus vicarii, nobis seu ordinario loci in remotis agentibus, licentia speciali, pœnas pecuniarias, & sententias excommunicationis certo modo in contra facientes promulgantes. Verum quia a pluribus personis fide dignis, maturis & honestate præditis, sæpius audivimus, quod dictæ nostræ constitutiones, quas pro salubri remedio animarum intentionis nostræ erat edidisse, ad ruinam & periculum animarum multorum tendere viderentur, cupientes, quantum nobis ex alto concessum est, semper auctore Deo, de salubri remedio

ANNO CHRISTI 1317.

dio animarum ſaluti conſulere : ſuper hæc etiam ſollicitati ſæpius & requiſiti, conſtitutiones ipſas, auctoritate nobis conceſſa in concilio Bononiæ per nos celebrato, declarandi, interpretandi, minuendi, moderandi & mitigandi conſtitutiones provinciales noſtras & prædeceſſorum noſtrorum, & pœnas in eis inſertas, moderamus & declaramus, ac declarando ac mitigando, ſtatuimus, quod nullus de cætero pœnas in dictis conſtitutionibus contentas incurrat pro ingreſſu monaſterii ; dummodo locum monialibus pro clauſura deputatum per locorum ordinarios non ingrediantur, in quo caſu firmæ & illibatæ dictæ conſtitutiones permaneant. Concedimus etiam, quod quælibet perſona, quæ non ſit notabiliter ſuſpecta, poſſit loqui monialibus memoratis, ſine metu pœnæ, ad cratem ſeu feneſtram ferream, de licentia abbatiſſæ, ſeu prioriſſæ, vel ejus locum tenentis : præſentibus tamen ſemper duabus ex monialibus ab abbatiſſa vel prioriſſa, vel earum vicem tenente, ut præmittitur, ſpecialiter deputatis, quæ ſemper videre poſſint & audire ſororem, ſeu monialem, ad feneſtram vocatam.

De ſalariis notariorum, & ſigilliferorum.
Rubrica XXIV.

Cum ad præſidentis officium pertineat exactiones illicitas prohibere, & operantibus de præmio ſeu mercede condigna juxta qualitates laborum facere provideri, & in concilio dudum per nos Ravennæ celebrato contineatur, ut ſalaria notariorum & ſigilliferorum dominorum epiſcoporum taxarentur & moderarentur, & quamplures querelæ ad nos devenerint ſuper indebitis extorſionibus & oneribus exactis ab eiſdem, ſuper hocque in ſacro concilio per nos nuper Bononiæ celebrato, collatio inter nos & ſuffraganeos noſtros, qui in dicto concilio interfuerunt, habita fuerit : & cum dictum fuerit debere ſuper hoc provideri de remedio opportuno : ſed quia multitudine negotiorum in dicto concilio terminandorum occupati, non potuimus plene tunc temporis circa hoc intendere ſicut deſiderabamus, per præſentem paginam duximus ordinandum, & hortandum dominos epiſcopos, ſuffraganeos eccleſiæ Ravennatis, quatenus quilibet eorum in ſua curia limitare, taxare, & moderari debeat, ad omne ſcandalum tollendum, quantum notarii ſeu ſcriptores eorum vel officialium ipſorum percipere debeant pro quolibet inſtrumento ſeu ſcriptura publica vel privata, & quantum ſigillifer pro ſigillo : noſque ex poteſtate nobis in dicto concilio tradita declarandi conſtitutiones provinciales noſtras, & prædeceſſorum noſtrorum, & omni modo, quo melius poſſumus, volentes quantum in nobis eſt, dictam conſtitutionem obſervare, & executioni debitæ demandare, ordinamus & taxamus, quod in ſolutione facienda notariis pro ſcripturis, & ſigilliferis pro ſigillo, modus infraſcriptus debeat obſervari.

In primis recipere poſſit notarius de litteris citationis ſimplicibus, ſeu brevibus cum regiſtratione, 12. denarios Ravennates vel Bononienſes : & ſigillifer pro ſigillo 6. denarios. De litteris citatoriis, cum narratione prolixa, 2. ſolidos : & pro ſigillo 6. denarios. De citatione per nuncios, ſine litteris, videlicet pro commiſſione & relatione, 12. denarios. Si vero citarentur duo aut plures, recipere poſſet duos denarios pro quolibet, ultra dictos 12. denarios. De comparatione ſeu præſentatione, 4. denarios. De conſignatione termini, ſeu prorogatione, 2. denarios pro parte. De licentia, parte abſente, 4. denarios. De accuſatione contumaciæ, cum proteſtatione expenſarum, 6. denarios. De proteſtatione ſine ſcriptis, 6. denarios. De proteſtatione in ſcriptis, ſi fuerit prolixa, ſolvatur ad modum folii regiſtri, ſicut infra continetur, in ſimplici copia. De oblatione libelli, 3. denarios. De exceptionibus in ſcriptis, 3. denarios pro qualibet, vel aliter ad modum regiſtri. De replicationibus recipiat idem. De litis conteſtatione & juramento, a qualibet parte, 12. denarios. De regiſtratione libelli recipiat ab actore tantum, quantum pro regiſtro, in ſimplici copia, ut ſupra. De petitionibus, pro unaquaque recipiat a ponente 3. denarios, & a reſpondente 1. denarium. De articulis recipiat ab exhibente, ad modum regiſtri, ut ſupra. De copia articulorum, recipiat tantumdem. De teſtibus, pro examinatione & ſcriptura, de quibus folio continente ad minus 25. lineas pro pagina, & 12. dictiones pro linea, quæ eſt forma regiſtri, 2. ſolidos. De copia in publica forma, tantumdem. De ſimplici copia 16. denarios. De regiſtratione inſtrumentorum, & aliorum productorum, recipiat ad modum folii regiſtri. De ſimplici copia, ut ſupra continetur, 16. denarios. Si inſtrumenta & alia producta regiſtrari

non

ANNO CHRISTI 1317.

non contingat ex causa, tunc de scriptura, seu annotatione, sicut sunt producta pro quolibet instrumento, 4. denarios. De conclusione in causa a qualibet parte, 16. denarios. De exhibitione suspectorum & confidentium, & assumptione sapientium ad consulendum, a qualibet parte 6. denarios. De articulo quæstionis, super quo debeat consuli, si formabitur, pro parte qualibet 12. denarios, & pro sigillo 10. denarios. De sententia definitiva lata ex causa pecuniaria, vel more civili, quæ æstimationem recipiat, recipiat pro prima libra 2. solidos, & pro singulis libris, usque ad 10. libras, 12. denarios pro libra & ab inde supra, usque ad quinquaginta libras, ultra dictam taxationem, 3. denarios pro libra. Ultra vero dictas quantitates, usque ad centum, 2. denarios pro libris, & abinde supra 1. denarium pro libra qualibet, ultra omnes prædictas taxationes: & pro sigillo pendente, si fuerit pendens, 6. solidos ad plus; si non fuerit pendens, 2. solidos Bononienses De interlocutoria, 2. solidos, vel plus, vel minus, arbitrio judicantis: pro sigillo pendente, 2. solidos; & pro non pendente 12. denarios. Item si appelletur ab ea, tantumdem recipiat; si detur in forma publica, & idem de sigillo, ut in proximo. De appellatione viva voce a definitiva sententia, 6. denarios. De appellatione in scriptis oblata recipiat ad modum registri in simplici copia: & si fiat in publica, recipiat tantum, quantum habuerit de sententia. De sigillo solvatur ut pro sententia definitiva. Pro sententia super jure decimarum, vel patronatus, si super eo consilium habeatur, recipiat notarius quartam partem ejus, quod * consultori. Si autem super causa matrimoniali eiam requiratur consilium, vel super præmissis, vel consimilibus, consilium non haberetur, judex arbitretur, pensatis statu, conditionibus & facultatibus personarum, & qualitate causarum, prout æquum & justum videbitur, religioni & pauperibus compatiendo.

* Forte, consultor. H.

De solutionibus quæ occurrunt circa collationes beneficiorum in primis, si ponatur edictum de rectoria capellæ ruralis vel urbanæ, pro scriptura, commissione, & relatione, 3. solidos, pro sigillo 12. denarios. Pro instrumento, confirmatione, collatione, seu investitura ejusdem 30. solidos; considerata tamen qualitate ipsius beneficii: & pro sigillo 2. solidos. Si edictum ponatur pro archipresbyteratu, vel alia dignitate seu personatu sæculari, 4. solidos: pro sigillo 12. denarios. Pro instrumento confirmationis ejusdem, 3. libras: pro sigillo 6. solidos. Si ponatur edictum de prioratu, seu de abbatia, 5. solidos; pro sigilllo 2. solidos. Pro instrumento confirmationis ejusdem, 8. libras: pro sigillo 10. solidos. Si de episcopatu ponatur edictum, 10. solidos: & pro sigillo 3. solidos. Pro instrumento confirmationis ejusdem, 25. libras; pro sigillo 20. solidos. Si autem collationes, confirmationes, vel investituras hujusmodi, seu causæ eorum alteri committere contingat, ad petitionem partis, vel partium: tunc solvatur notario de commissione tertia pars ejus quod taxatum est: ut nihilo minus taxatio prædicta solvatur notario pro confirmatione. Si autem sponte, seu ex arbitrio committentis fiat commissio: tunc tertia pars, quæ dabitur notario pro commissione, computetur in salario supra taxato notario scribenti dictam commissionem: & detur pro sigillo id quod supra taxatum est. Si autem solam audientiam & comminationem causæ committi contingat, solvatur pro commissione duplum ejus quod datum fuerit pro edicto. Si autem certum, vel certos articulos committi contingat, solvetur quod taxatum est pro edicto, & tantumdem pro sigillo. De commissione appellationis 10. solidos, pro sigillo pendente 2. solidos, vel 12. denarios. De litteris quæstorum 20. solidos: pro sigillo pendente 3. solidos, alias 2, solidos. De dispensationibus beneficiorum, ætatis vel ordinum, 15. solidos: pro sigillo pendente 4. solidos, alias 12. denarios. De licentia absentandi, seu non residendi, 10. solidos: pro sigillo 12. denarios. Pro littera præsentatoria & restificatoria ad ordines 8. solidos: pro sigillo 6. denarios. De litteris seu instrumentis ordinum 3. solidos: pro sigillo 12. denarios. Et si aliquis casus contingeret, qui non videretur in præmissis expressus, fiat taxatio ejus & reductio, seu restrictio ad arbitrium boni viri secundum formam registri, ut præmittitur, vel alias, prout æquitati & * moderatori dominorum episcoporum, vel eorumdem vicariis videbitur convenire, omnium semper æquitate librata. Et quicumque hoc directe & fideliter observaverit, tamquam fidelis servus Domini, mereatur præmium vitæ æternæ; cogitans quod quidquid recipiet cum taxatione, moderatione & restrictione prædictis, juste

* f. moderationi.

ANNO CHRISTI 1317

recipiet, & licite poterit retinere, & sine aliquo conscientiæ remorsu. Contra vero facientes noverint se plecti debere, etiam pœna in constitutionibus comprehensa. Et ut hæc omnibus nota fiant, in albo stilo describantur, seu clarius in membrana, in loco ubi jus redditur, affigantur, in singulis prætoriis, ubi jus redditur in curiis episcoporum,

Et ego Rainaldus permissione Divina & apostolicæ sedis gratia archiepiscopus, subscripsi.

Lectæ & publicatæ fuerunt supradictæ constitutiones & statuta dicti domini archiepiscopi Ravennatis, in clero civitatis Mutinensis, convocato in episcopali palatio Mutinæ per discretum & sapientem virum dominum Floriamontem, generalem vicarium venerabilis patris domini Bonincontri episcopi Mutinensis, de præcepto & mandato dicti domini episcopi, de verbo ad verbum, in millesimo trecentesimo decimo octavo a nativitate, Indictione primans die Jovis 29. Decembris, in præsentia domini Jacobi Saraceni, domini Barnabei de Boschettis, domini Bei de Luca, canonicorum ecclesiæ Mutinensis; domini Johannis præpositi de Limiole, domini Matthæi archipresbyteri de Campogagliano, domini Lamfranchi de Salicето, priorum fratrum Humiliatorum, presbyteri Petri de Malclavelis, presbyteri Johannis de Buralibus beneficiati, presbyteri Petri Boni beneficiati, presbyteri Martini beneficiati, domini Alexandri de porta, presbyteri Joannis capellani domini episcopi prædicti, presbyteri Biachini capellani ecclesiæ Mutinensis, domini Adam, domini Pauli, monachorum sancti Petri Mutinensis, Ottonelli mansionarii dictæ ecclesiæ Mutinensis, & præsentibus testibus Guidone de Querieto notario, Rainerio de Salsbegnano nuncio curiæ episcopalis, Nicolao Beroardo, & aliis pluribus.

ANNO CHRISTI 1317.

Et ego Franciscus de Aspett. notarius curiæ episcopalis Mutinensis, publicationi prædictæ interfui rogatus, & subscripsi.

TARRACONENSE CONCILIUM

Anno 1317. celebratum.

A. C. 1317. Affert Mart. Ver. Mon. t. VII. p. 305. ex quo Manst. III. pag. 397.

Anno Domini MCCCXVII. die Mercurii, quæ fuit VIII. calendas Martii, nos Eximinus miseratione divina sanctæ Terraconensis ecclesiæ archiepiscopus, in civitate Terraconensi provinciale concilium celebrantes, præsentibus venerabilibus fratribus Martino Oscensi, Berengario Vicensi, fratre Raymundo Urgellensi, Guillelmo Gerundensi, fratre Guillelmo Ilerdensi, Berengario Dertusensi, & Petro Tirasonæ ecclesiarum episcopis & principibus, procuratoribus quorumdam suffraganeorum nostrorum, videlicet Cæsar-augustani, Pampilonensis, Calagurrensis, Valentinensis, & Barchinonensis ecclesiarum episcoporum absentium, & aliis quamplurimis viris religiosis, abbatibus, prioribus & clericis, & procuratoribus capellanorum cathedralium ecclesiarum nostræ provinciæ in dicto concilio existentibus, habita deliberatione & tractatu ad reformationem status totius provinciæ nostræ, communi voto & assensu confirmantes constitutiones prædecessorum, sacro approbante concilio, ordinationes fecimus subscriptas.

I.

Contra Beguinos & Beguinas.

Cum in quibusdam partibus provinciæ Terraconensis seminarentur & dogmatizarentur aliqui errores & hæreses per aliquos homines & mulieres, ut per religiosum inquisitorem hæreticæ pravitatis nobis totique sacro concilio extitit nunciatum, quorum errorum & hæresum Beguinæ dicebantur esse auctores. Volentes ne sub specie sanctitatis, hæresum latens venenum aspidum & insanabile corda simplicium valeat in posterum subintrare, sacro approbante concilio, statuimus, & perpetuo ordinamus, quod Beguinæ & Beguini plures quasi conventicula facientes simul non stent, nec etiam duo in eadem domo, nisi casualiter & unum diem ad plus, vel ratione consanguinitatis veræ & propinquæ, qui etiam si non essent Beguini, simul alias habitarent. Mantellos non portent, nec conjuncta præter modum communem, ne novum ritum vivendi & ab ecclesia non approbatum introducere videantur, nec audeant congregari ad legendum aliquid, dicendum vel repetendum, nisi in ecclesiis, prout allis laicis fidelibus est permissum; & qui inaudientes reperti fuerint, excommunicentur; & si aliqui extraneæ provinciæ sub consimili habitu Beguinorum istam Terraconensem provinciam intraverint sine litteris testimonialibus illius diœcesani, a cujus diœcesi recesserunt, per diœcesanos istius provinciæ vel eorum loca tenentes vocentur, & de fide examinentur catholica, & si necesse fuerit, capiantur, etiamsi suspecti reperti non fuerint de fide, vel deponant habitum, vel exire provinciam compellantur.

II.

Ne habeant libros theologicos in vulgari.

Statuimus etiam & ordinamus, quod aullus Beguinus vel Beguina teneat, habeat & legat libros theologiæ in vulgari, nisi libros in quibus solum orationes continentur, & habentes prædictos volumus, quod ad tradendum ipsos diœcesanis per censuram eclesiasticam compellantur.

III.

De regula tertia sancti Francisci.

Item, volentes prædictos errores a Terraconensi provincia penitus evitare, approbante sacro concilio, statuimus & perpetuo ordinamus quod illi qui revera fuerunt de tertia regula B. Fran-

☞ Franciſci, ipſam fuerint profeſſi, ſimul non cohabitent, niſi prout & quantum eis ex regula per felicis recordationis dominum Nicolaum III. eis conceſſa eſt permiſſum, nec libros habeant theologicos in vulgari, nec prædicent, doceant aut repetant aliquid de fide niſi in eccleſiis, prout aliis fidelibus laicis eſt permiſſum, aliis omnibus & ſingulis in dicta regula contentis in ſuo robore duraturis, quibus nolumus in aliquo derogari.

ANNO CHRISTI 1317.

IV.

Nec exigatur votum virginitatis.

Item, ſub pœna excommunicationis inhibemus, ne aliquis votum virginitatis ab aliqua puella exigat vel recipiat, niſi eo modo & ab illis cui & quibus de jure fieri permiſſum eſt. Mandantes univerſis & ſingulis ſuffraganeis noſtris, ne alicui dent licentiam talia recipiendi, ſeu etiam exigendi.

V.

De rebus eccleſiæ.

Volentes eccleſiarum indemnitatibus providere, ſtatuimus quod aliquis prælatus vel clericus, cujuſcumque ſtatus vel conditionis exiſtat, bona dignitatis vel beneficii ſui obligare ſub ſigillo regio non præſumat, & qui contra fecerit, eo ipſo excommunicationis ſententiæ ipſum decernimus ſubjacere.

VI.

Quod canonici & clerici beneficiati communicare debeant bis in anno.

Item, cum clerici exemplum & forma eſſe debeant laicorum, ſtatuimus & ſub virtute ſanctæ obedientiæ præcipiendo mandamus, quatenus omnes canonici cathedralium & collegiatarum eccleſiarum, & alii clerici beneficiati, qui ſacerdotes non fuerint, ſaltem communicent bis in anno, niſi ex cauſa de licentia proprii confeſſoris ea vice duxerint abſtinendum. Rectores vero eccleſiarum & alii in ſacerdotio conſtituti ad minus celebrent ter in anno.

ANNO CHRISTI 1317.

VII.

Ut clerici tonſuram & veſtes ac mores clericales induant.

Item ad reformandam in clericis honeſtatem, & vitandam materiam quæſtionum, quæ frequenter ſuper clericatu quorumdam inter eccleſiaſticos & ſæculares judices oriuntur, ſtatuimus, eodem concilio approbante, quod omnes clerici conjugati, vel alii in minoribus ordinibus conſtituti, volentes gaudere privilegio, infra tres menſes a præſenti ordinatione in antea ſuo epiſcopo vel officiali, ſi in ejus civitate vel diœceſi fuerit, vel alias infra menſem cum redierit ad eaſdem, perſonaliter ſe præſentent, facientes ſcribi nomina eorumdem, & moneantur nominatim per eumdem epiſcopum vel officialem, quod tonſuram congruam & veſtes deferant clericales, & abſtineant a negotiationibus & aliis actibus inhoneſtis & ſpecialiter carnificum ſeu macellorum aut tabernariorum officium publice & perſonaliter non exerceant, nec taſuraneas teneant, nec eis etiam converſentur, contractus uſurarios non exerceant. Baſtaxii, mimi, hutriones vel lenones, carbonerii ſeu fornerii, curſarii ſeu piratæ, niſi forſan contra infideles, vel ſagiones curiæ ſæcularis non exiſtant, nec ſe guerris voluntarie immiſceant, niſi pro defenſione ſua vel eccleſiæ. Qui ſi taliter moniti ab his non deſtiterint infra menſem, quamdiu præmiſſis vel alicui præmiſſorum inſtiterint, pro clericis minime defendantur. Curent inſuper epiſcopi taliter punire ſeu puniri facere clericos delinquentes, ne prætextu timoris pœnæ aliquis præſumat allegare ſeu aſſumere clericatum.

Expliciunt conſtitutiones.

CONCILIUM SILVANECTENSE

A Remenſis provinciæ antiſtitibus anno Domini *MCCCXVII. celebratum.

Ex cod. MSS. ſynodalium eccleſiæ Remenſis.

UNiverſis præſentes litteras inſpecturis R. E miſeratione Divina Remenſis archiepiſcopus, Joannes Belvacenſis, Guido Tornacenſis, Petrus Silvanectenſis, Ingeranus Morinenſis, perſonaliter, necnon Gerardus Sveſſionenſis, Radulphus Laudunenſis, Petrus Catalaunenſis, Fulco Novionenſis, Robertus Ambianenſis, Petrus Cameracenſis, & Bernardus Atrebatenſis, abſentes, per vicarios & procuratores ad hoc idonee conſtitutos, epiſcopi, & ſuffraganei Remenſis provinciæ, comparentes, concilium provinciale apud Silvanectum noſtræ Remenſis provinciæ facientes, coovocatiſque ad dictum concilium, & comparentibus, decanis, & capellanis eccleſiarum cathedralium per procuratores idoneos, ac abbatibus, prioribus, & præpoſitis conventualibus, quorumcumque ordinum, ac etiam decanis, præpoſitis & capellanis aliarum eccleſiarum collegiatarum inſignium, pro reformatione morum in clero, & gravaminibus eidem multipliciter illatis, reparandis, ſalutem in Domino.

Ex experientia facti & multiplici querimonia dictorum ſubditorum noſtrorum didicimus, quod nonnulli domini temporales, & ſervientes eorumdem, ac alii pacis turbatores, perſonis eccleſiaſticis æmuli, pœnas juris canonici novi & antiqui incurrere non verentes, coloribus & occaſionibus diverſis & frivolis exquiſitis, eccleſiis, monaſteriis, hoſpitalibus, & aliis piis locis, clericis & perſonis eccleſiaſticis, plures injurias & gravamina inferendo, bona eorum quæ

ANNO CHRISTI 1317.

Possident, & in quorum possessione sunt, vel quæ tenent, temere rapiunt, occupant & invadunt.

Nos volentes huic morbo pestifero de salubri remedio providere, prout ex debito tenemur officii, hoc sacro provinciali concilio approbante statuimus: ut si quempiam bona ecclesiarum, monasteriorum, locorum religiosorum, hospitalium, & aliorum locorum piorum, clericorum, & personarum ecclesiasticarum, invadere, rapere vel occupare contigerit, & hoc judici ordinario loci, vel decano rurali, seu curato parochiali manifestum fuerit per evidentiam facti, vel de hoc eisdem, vel alteri eorumdem constiterit per juramentum partis, si fuerit fide digna, cum adminiculo unius testis, vel famæ publicæ, vel alias de hoc eisdem constiterit competenter, si quidem persona invadens, rapiens, vel occupans, quæ per se vel per alium ipso mandante præmissa perpetraverit, vel perpetrata nomine ipsius rata habuerit, dominium vel jurisdictionem temporalem habeat loci invasionis, occupationis, vel rapinæ, donec spoliatis restitutis vel eisdem satisfactum fuerit competenter, ibidem, & in loco domicilii ejusdem raptoris, vel invasoris seu occupatoris (dum tamen dominus temporalis sit dicti loci, seu jurisdictionem habeat ipsius) cessetur penitus a Divinis, nec non in loco quo res invasa vel occupata detinebitur & in locis, in quibus invadens, vel occupans extiterit, licet ibi dominium vel jurisdictionem temporalem non habeat. Sed tunc solum in hoc casu, quamdiu ibidem res raptæ, vel occupatæ, seu raptor vel occupator, ibidem erunt & detinebuntur, & non ultra, cessetur similiter a Divinis. Si vero persona invadens, rapiens, vel occupans, privata persona fuerit, vel jurisdictionem propriam non habeat: licet eam exerceat nomine alieno loci, in quo res invasa vel occupata extiterit, tunc in loco in quo persona invadens, rapiens, vel occupans, extiterit, & in loco in quo res invasa, rapta vel occupata detinebitur, solum quamdiu * curat ibi prædones, vel res prædatæ, seu occupatæ, & non ultra, cessetur similiter a Divinis: necnon in loco domicilii ipsius, dum tamen dicti loci dominium vel jurisdictionem habeat temporalem: donec, ut prædictum est, spoliato, res quibus spoliatus fuerit, integre fuerint restitutæ, vel ipsi de eisdem satisfactum. Salva omnibus casibus prædictis moderatione constitutionis, *Alma mater* *, Porro ne delictum raptoris seu invasoris in propria persona remaneat impunitum; volumus, ut si infra octo dies a tempore cessationis indictæ contra ipsum, res per ipsum invasas vel occupatas non restituerit, cui tenetur, vel de eisdem non satisfecerit competenter; ex tunc sententiam excommunicationis incurrat ipso facto. Ad cujus sententiæ publicationem contra ipsum procedatur, altero mandato nullatenus expectato: a qua non absolvatur, nisi prius satisfacto ecclesiæ parochiali dicti loci de suo interesse competenter. Et ne aliqui, obtentu hujus constitutionis, calumnioſe occupationem seu invasionem prætendant: statuimus, ut si aliqui reperti fuerint cessationem a Divinis contra aliquem indebite indici procurasse, per ordinarium locorum ad expensas legitimas, nec non ad interesse, parti sine morae dispendio condemnentur, & alias graviter canonice puniantur.

Ad hoc etiam statuendo adiicimus, & præcipiendo mandamus: ut omnes & singuli rectores parochialium ecclesiarum provinciæ nostræ, singulis diebus Dominicis & festivitatibus solemnibus, palam & publice, & intelligibiliter denuncient in ecclesiis suis hora Missæ excommunicatos auctoritate apostolica & nostri præsentis concilii, omnes impedientes jurisdictionem ecclesiasticam, ecclesiæ de jure vel consuetudine competentem, directe vel indirecte, tacite vel expresse, aut alias quoquo modo. Ipsos enim impedientes, ut dictum est, eamdem jurisdictionem, auctoritate concilii præsentis sententiam excommunicationis, & anathematis incurrere volumus ipso facto. Hanc autem sententiam excommunicationis præcipimus in virtute sanctæ obedientiæ omnibus rectoribus ecclesiarum provinciæ nostræ, modo & forma prædictis indeficienter publicandam. In cujus rei testimonium præsentibus litteris sigilla nostra duximus apponenda.

Datum anno Domini millesimo trecentesimo decimo septimo, die vicesima septima mensis Martii.

☞ *In hoc concilio monasteriorum exemptorum abbates sequentem chartam protestationum quarum exhibuerunt.*

A. D. 1318 *Gallia Chr. nov. edit. X. pag. 34 inter instr. Ambian.* cl.

IN Dei nomine. Amen. Pateant universis præsens publicum instrumentum inspecturis, quod anno a nativit. Domini MCCCXVIII. indictione prima die 23. mensis Martii, pontificatus sanctissimi patris ac D. D. Joannis divina providentia papæ XXII. Anno secundo in aula episcopali Silvanectensi, R. R. in Christo patribus ac D. D. Dei gratia R. archiepiscopo Remensi, Belvacensi, Tornacensi, Morinensi & Silvanectensi Episcopis ad concilium inibi celebrandum congregatis, ac pluribus abbatibus & aliis personis ad ipsum concilium convocatis ibidem præsentibus, in mei notarii publici & testium infrascriptorum præsentia, vir venerabilis & discretus magister Joannes de Anysiaco nomine religiosorum virorum Dominorum permissione divina Henrici sanctorum Petri Corbejensis, Nicolai Medardi Suessionensis, Gassonis Cornelii Compendiensis, Joannis Wallerici & Balduini Richarii monasteriorum abbatum ibidem præsentium, necnon domini Nicolai eadem permissione monasterii Sancti Vedasti Atrebatensis abbatis prope ostium dictæ aulæ existentis, & propter multitudinem gentium intrare nequientis, ut dicebat, idem magister Joannes ac pro ipsis eidem reverendo in christo patri domino archiepiscopo supplicavit, ut idem dominus archiepiscopus quasdam protestationes in scriptis redactas pro dictis abbatibus exemptis vellet audire. Quibus dictis prænominatus magister Joannes, protestationes, provocationes & appellationes infrascriptas nomine dictorum abbatum, & pro ipsis, ipsisque postmodum ratum habentibus ibidem inscriptis legi fecit. Nos Henricus sanctorum Petri Corbejensis, Nicolaus Medardi Suessionensis, Nicolaus Vedasti Attrebatensis, Gasso Cornelii Compendiensis. Joannes Wallerici, & Balduinus Richarii permissione divina monasteriorum abbates, ad Romanam ecclesiam nullo medio pertinentium, protestamur pro nobis monasteriisque nostris, personis, monachis ac locis nobis subjectis, tam conjunctim quam divisim, coram vobis in Christo reverendo patre domino domino R. Dei gra-

* *Corr.* erunt ibi.

* De sentent. excommun. in 6.

gratia Remensi archiepiscopo, seu deputato vel deputatis a vobis, quod nos qui ad vestra concilia provincialia auctoritate metropolitana celebrata seu celebranda, venire & interesse, per privilegia nobis monasteriisque nostris, personis, monachis ac locis nobis subjectis, a sede apostolica specialiter indulta, libertatesque nostras, consuetudines seu observantias nostras & monasteriorum nostrorum, personarum, monachorum & locorum nobis subjectorum antiquas & approbatas & legitime præscriptas, de quibus nos & prædecessores nostri abbates dictorum monasteriorum, nec non personæ, monachi ac loca nobis subjecta, sumus & fuimus in possessione pacifica, vel quasi a tanto tempore, cujus contrarii memoria non existit, quæ omnia supradicta adeo notoria & manifesta existunt & fuerunt, quod nulla tergiversatione possunt celari, non tenemur in præsenti concilio vestro provinciali apud Silvanectum hac vicesima secunda die hujus mensis Martii cum continuatione dierum subsequentium congregato, & auctoritate sedis apostolicæ specialiter, ut dicitis, vobis super hoc commissa celebrando seu convocando, vel celebrato seu convocato, & quod comparemus solummodo nos prædicti abbates propter auctoritatem sedis apostolicæ supradictam, & non propter metropolitanam vobis in subditos vestros competentem, utpote tamquam prorsus exempti & subtracti notorie & manifeste a cujusvis potestate ordinaria & metropolitana, & quacumque alia, excepta dumtaxat apostolica & immediato dominio ecclesiæ Romanæ subjecti, & maxime propter arduitatem negotii fidei, quod summe privilegiatum existit, de quo tractandum est, ut dicitis, in eodem, ne per absentiam nostram offendiculum seu impedimentum, quod absit, dicto fidei negotio dici valeat præparari seu apponi, quod negotium dicitur tangere totum clerum Remensis provinciæ, prout in quadam cedula supra dictam citationem seu convocationem dicti concilii plenius & amplius continetur, quodque per comparitionem quam nunc facimus coram vobis, in aliis casibus articulis seu negotiis, nihil novi juris decrescat in posterum privilegiis, libertatibus, consuetudinibus, & observantiis ac possessionibus, vel quia nostris, & monasteriorum nostrorum supradictis, seu nobis & monasteriis nostris, personis, monachis ac locis nobis subjectis aliquod præjudicium in possessione seu proprietate, vel jure alio quocumque minime generetur, quodque vobis per præmissa nihil novi juris accrescat, protestamur etiam nominibus quibus supra, quod nisi a vobis fiat, ut decet, fides de commissione seu auctoritate sedis apostolicæ, quam vos habere & vobis competere dicitis, de qua petimus in primis fidem & copiam fieri sumptibus nostris & expensis primo, secundo & tertio ac quarto ex abundanti & cum instantia, quod vocatio seu comparitio hujusmodi vobis & vestro concilio provinciali non prosint, ac nobis & monasteriis nostris, personis & locis nobis subjectis, nec non privilegiis, libertatibus, consuetudinibus & possessionibus nostris prædictis, non noceant sive obsint, & quod si per hoc cum aliis evocatis procedere nos contingat ad tractandum super fidei negotio hujusmodi, si procedere, ac tractare teneamur, quod in aliis articulis & casibus nolumus, prout nec tenemur procedere nec tractare, nec etiam in eodem fidei articulo, nisi solum eatenus, quatenus ad hoc de jure & commissione sedis apostolicæ tenemur libertatibus privilegiis, consuetudinibus, observantiis supradictis, nobis & monasteriis nostris ac personis, Monachis & locis nobis subjectis remanentibus semper salvis. Et ne vos reverende in Christo pater domine archiepiscope, supradicto prætextu & occasione evocationis & comparitionis nostræ hujusmodi, ultra id quod vobis ex commissione & auctoritate Sedis apostolicæ, aut alias de jure competit seu competere potest, procedentes, aliqua nova & insolita in præsenti concilio seu alias quandocumque, cum sint, aut esse possint nobis, monasteriis nostris, personis, monachis & locis nobis subjecti, privilegiis, libertatibus, consuetudinibus, observantiis & exemptionibus nostris antiquis, notoriis & approbatis in aliquo præjudicialia, seu damnosa ordinetis, statuatis, seu etiam faciatis, seu ad compellendum nos ad observantiam statutorum in dicto concilio vestro ordinandorum in aliquo procedatis contra nos & nostrum singulos, successoresque nostros, personas, monachos & loca nobis subjectos, nos videlicet seu aliquem nostrum, personas & monachos nobis subjectos citando, monendo, contumaces reputando, suspendendo, excommunicando, conventus, monasteria nostra & loca nobis subjecta interdicendo, seu alias quomodolibet procedendo minus canonice, cum hoc timeamus a vobis fieri ex probabilibus & verisimilibus conjecturis, non recedendo a protestatione per nos, ut dictum est, facta & interposita, sed potius eidem inhærendo, & insistendo ob hoc ad audientiam, si quam habetis in hoc casu, & contra vos & contra omnes alios, qui sua crediderint interesse, pro nobis, monasteriis nostris, personis, monachis & locis nobis subjectis, ac pro nobis adhærentibus, & adhærere in futurum volentibus, nomineque nostro & suo ad sedem apostolicam in iis scriptis provocamus & etiam appellamus, & appellatos a vobis, nomine quo supra, nobis dari, tradi & concedi & appellationi & provocationi nostris prædictis deferri primo, secundo & tertio ac etiam quarto ex abundanti & cum instantia petimus, iterum petimus & iterum petimus. Quod nisi hoc feceritis seu plus debito distuleritis, iterum propter hoc nomine, modo & forma prædictis ad eamdem sedem apostolicam in iis scriptis provocamus & appellamus, nos, monasteria nostra, bona eorumdem protectioni ipsius sedis apostolicæ specialiter & expresse supponimus, & protestamur nomine quo supra, de provocatione & appellatione hujusmodi legenda, publicanda, insinuanda, innovanda, & prosequenda, ac de addendo, minuendo & corrigendo & immutando, ac de appellatis iterum petendis loco & tempore opportunis, ubi, quando & quotiens nobis visum fuerit expediens, in præsentia hic adstantium, quos in iis testes invocamus. Quibus actis præfatus dominus archiepiscopus respondit, & dixit quod protestabatur in contrarium, & quod dictos abbates exemptos ibidem ad dictum concilium evocari fecerat auctoritate apostolica sibi commissa, & dixit etiam quod super negotio fidei de quo in præsenti concilio erat tractandum, etiam sine sedis commissione auctoritate sua metropolitana ipsos abbates ad dictum concilium evocare potuit & potest. Parte dictorum abbatum in contrarium, ut supra, protestante, & insuper ad petitionem appellatorum, de qua fit mentio in provocatione & appellatione prædictis, respondit

ANNO CHRISTI 1218.

dit dictus dominus archiepiscopus quod habita copia protestationis & appellationis prædictarum de appellatis benefaceret quod deberet infra tempus a jure statutum: postque præfatus dominus Nicolaus abbas S Vedasti monasterii Attrebatensis prædicti ibidem comparuit, & protestationes, provocationes & appellationem appellatoriumque petitionem prædictas suo nomine infra scriptas factas, ratas & gratas habuit, præfato domino Archiepiscopo, ut supra, in contrarium protestante & respondente, præsentibus ad hoc venerabilibus & discretis viris dominis & magistris Joanne de Gayssas sacræ scripturæ doctore, P. Scholastico Noviomensi, Joanne le Thioys, Francisco de Montesiascon, Galtero de Moyaco, Firmino Fructuario de Ambianis jurisperito, Andrea de Abbatis-villa, Joanne de Ambianis notariis publicis & pluribus aliis testibus ad præmissa vocatis & rogatis. Ego Nicolaus Hettardi de Cambligueul clericus Attrebatensis diœcesis, publicus apostolica & imperiali auctoritate notarius, protestationibus, provocationibus, appellationibus, appellatorum petitioni, responsis ac aliis omnibus & singulis suprascriptis in dicta aula, ut præmittitur, una cum infrascriptis testibus præsens interfui anno, indictione, die, mense, pontificatu & loco prædictis, eaque omnia & singula in hanc publicam formam per Jacobum Noys clericum Cameracensis diœcesis, impeditus scribi feci, hic me subscripsi & in testimonium præmissorum præsenti publico instrumento signum meum solitum appposui rogatus.

ANNO CHRISTI 1318.

CONCILIUM MOGUNTINUM

Anno Christi MCCCXVIII. sub Petro archiepiscopo Moguntino celebratum.

In quo, quæ constituta fuerint, cognoscere est ex sequenti epistola, quam e codice quodam MS. Academia Marburgensis affert Georg. Chtiff. Joannis in Tomo novo Script. Hist. Moguntin.

P. Harthzeim concil. Germ. t. IV. pag. 397.

Petrus Dei gratia sanctæ Moguntinæ sedis archiepiscopus, sacri Imperii per Germaniam archicancellarius, universis & singulis per civitatem & diœcesim Moguntinam constitutis, salutem in Domino, & notitiam subscriptorum.

CUm sicut non sine dolore & frequenti querela didicimus plurimorum, nonnulli Archidiaconi nostræ diœcesis contra statuta Provincialis concilii Moguntini, pœnas etiam comprehensas in statutis hujusmodi non verentes, fructus beneficiorum super quibus coram ipsis aut eorum officialibus lis vertitur, pendente lite, suis usibus applicant, & hactenus applicarunt, facientes propterea litem faciliter & brevi tempore possibilem terminari, in grave tam beneficiorum quam partium præjudicium, prorogari: quamquam ipsi fructus pendente lite forent ei, qui in lite vinceret, reservandi. Nos, quia parum valerent jura vel statuta, nisi executioni debitæ mandarentur, ex debito nostri officii pastoralis transgressiones hujusmodi, urgente etiam ad hoc nos conscientia, pœnis in prædictis statutis comprehensis prævenire taliter cupientes, ne sit aliis exemplum similia perpetrandi; jus etiam nobis per hoc acquisitum nolentes negligere in hac parte, in hac Sancta Synodo sub pœna excommunicationis latæ sententiæ in his scriptis, quam contrarium facientes incidere volumus ipso facto, statuimus & firmiter inhibemus, ne aliquis archidiaconus civitatis & diœcesis Moguntinæ, qui hactenus talia perpetravit, quemquam de quocumque beneficio præsumat in antea investire, & ne aliqui ab ipsis aliquas investituras de cetero ad quæcumque beneficia præsumant recipere ullo modo, sed a nobis investituras recipiant, ad quos vigore prædictorum statutorum pertinet investire, decernentes cum hoc irritum & inane, si secus ad quemquam fuerit attemptatum: eos etiam qui hactenus contrarium attemptaverunt, in virtute sanctæ obedientiæ præsentibus admonemus, ut de commissis infra unius mensis spatium satisfaciant, ut tenentur, alioquin contra eos modis, quibus expedit, procedemus.

Item sub pœna excommunicationis prædicta latæ sententiæ in his scriptis districtius inhibemus, ne archidiaconi vel eorum officiales judicent, vel notarii aliquid scribant, vel advocati advocationis officium exerceant, aut procuratores procurent coram ipsis in causis quibuscumque pecuniariis, duarum marcarum argenti excedentibus quantitatem, ad quam summam alias ipsis de speciali gratia ultra statuta prædicta concessimus judicare, licet ultra summam prædictam sæpe, sicut didicimus, judicaverint & judicent, prædicta nostra gratia abutendo.

Item multorum clamoribus excitati, justis quoque & necessariis causis nos moventibus in hac parte, sub pœna excommunicationis, quam transgressorum quemlibet incurrere volumus, latæ sententiæ in his scriptis firmiter inhibemus, ne aliquis archidiaconus civitatis vel diœcesis Moguntinæ, aut ejus vices gerens, pro eo, quod aliquem vel aliquos de aliquibus beneficiis ecclesiasticis investiat, quidquam exigat, extorqueat, recipiat vel requirat, & ne aliqui per se vel per alium quidquam pro eo quod investiantur dare præsumant, excepto litterarum salario, quod tamen unum fertonem argenti non excedat. Quapropter archidiaconi, vel vices eorum gerentes, a veris patronis ad beneficia ecclesiastica in concordia præsentatos canonice, ultra unius mensis spatium non differant investire: alioqui nos post lapsum dicti mensis, nisi rationabilis causa constiterit, investiemus taliter præsentatos.

Item sub prædicta pœna excommunicationis latæ sententiæ, quam in his scriptis proferimus, & transgressores incurrere volumus ipso facto præsentibus, ne aliquis sine nostra obtinenda dono speciali gratia licentia super eo fructus beneficii vel beneficiorum, quæ tenent cum cura, in quo, vel in quibus non facit residentiam personа-

ſonalem, recipiat, vel ſe de eis vel per alium aliquatenus intromittat, ſed ipſos noſtræ diſpoſitioni pro menſa noſtra dimittat, cui noſtræ menſæ ex ſpeciali indulto ſedis Apoſtolicæ competere dinoſcuntur: & etiam ut non promoti infra ſtatuta a jure tempora, ad quos beneficia quæ tenent, requirunt, ſe de fructibus beneficiorum talium nullatenus intromittant, ſed noſtræ diſpoſitioni ipſos dimittant in uſus debitos convertendos.

Item ſub pœna excommunicationis jam latæ ſententiæ omnibus & ſingulis eccleſiarum plebanis & vicariis præcipimus, quæ ſibi demandantur, utantur, nullam etiam pro ſigillatione litterarum hujuſmodi recipiant pecuniæ quantitatem; volentes, quod poſt prædictos duos menſes nulli executioni credatur, niſi fuerit ſigillo ejus, cui ſcripta fuerit, ſigillata.

Item ſtatuimus in hac ſancta ſynodo & firmiter præcipimus in his ſcriptis, quod per totam civitatem & diœceſim Moguntinam ceſſatio divinorum clauſis januis & excluſo populo uniformiter obſervetur.

Item, quia ſtationarii, & quæſtuarii, ſicut experimentaliter didicimus, ſæpe & quidem frequenter in commiſſis ſibi negotiis noſtris litteris abutuntur, & licet aliquando ad tempus aliquæ ſint conceſſæ, quod diutius eſt tranſactum, tamen ipſis uti præſumunt, ac ſi habeant roboris firmitatem, homines miſerabiliter defraudando, nonnulli etiam utantur falſis litteris in hac parte ſicut nobis ſcientibus hoc plurimum eſt compertum; nos igitur præmiſſis adhibere opportunum remedium cupientes, omnes litteras noſtras, etiam filiorum noſtrorum, ſub quacumque forma, vel ſub quocumque tenore quibuſcumque monaſteriis, eccleſiaſticis, vel perſonis datas, vel conceſſas, in his ſcriptis penitus revocamus, & de cetero nolumus habere alicujus roboris firmitatem, & ſi ex aliquibus juſtis cauſis ad hoc nos moventibus aliquas concedemus, illas Prælati & Plebani locorum, ubi devenerint, inſpiciant diligenter, & ſi in data ipſarum eas viderint expiraſſe, vel in ipſis deprehenderint falſitatem, aut utens ipſis plus per eas præſumat facere, quam vires litterarum hujuſmodi patiuntur, utentem talibus litteris non omittant corporaliter detinere, quouſque, quid cum tali fieri debeat, a nobis recipiant in mandatis. ANNO CHRISTI 1318.

Item exequendo conſtitutionem publice nuper editam ſub pœna excommunicationis in eadem conſtitutione prolatæ præcipimus firmiter & mandamus, ne aliqua pro begina ſe de cetero teneat, ſtatu, habitu, re vel nomine, aut alio quovis modo, & ne aliquis hominum ipſas voveat in ſtatu, vel in habitu, beginarum.

Item omnes conceſſiones quibuſcumque perſonis religioſis ſuper audiendis confeſſionibus, in caſibus nobis a jure reſervatis, & ſuper miniſtrandis eccleſiaſticis ſacramentis ſubditis Plebanorum, præſentibus revocamus, nolentes quod de cetero habeant roboris firmitatem.

Item ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ præſentibus inhibemus, ne vagæ reſtitutiones alicui hominum, quam Joanni de Treviri præbendario, & Dilemanno Feſt vicario eccleſiæ Moguntinæ, noſtris pœnitentiariis, præſententur, vel etiam ad aliquos uſus alios convertantur, abſque noſtra licentia ſpeciali.

Fratres autem Prædicatores, Minores, Auguſtinenſes, & Carmelitas, cum ipſi pauperes elaborent vineam domini, & in ea multarum ſaluti proficiant animarum verbo pariter & exemplo, diſcretioni veſtræ duximus commendandos, diligentius injungentes, ut cum ad veſtras parochias pervenerint, propter Deum benivole recipiatis, & benigne pertractetis eoſdem, ſub pœna excommunicationis præcipientes, ne aliquis contra juſtitiam ipſos perturbet, vel moleſtet. Datum anno Domini MCCCXVIII. VII. Id. Junii.

CONCILIUM CÆSARAUGUSTANUM

Præſide D. Petro de Luna, primo ejus urbis Archiepiſcopo, celebratum Anno Chriſti MCCCXVIII.

ANno 1318. die 13. Decembris celebratum eſt Concilium Cæſarauguſtæ a primo ejus urbis archiepiſcopo D. Petro de Luna, adſidentibus Epiſcopis Martino Oſcenſi, Petro Tiraſſonenſi, Michaele Calagurritano & Calceatenſi, aliiſque tum archidiaconis, tum Vicariis Epiſcoporum abſentium. In eo ſolemniter publicata fuit erectio ſedis Cæſarauguſtanæ in Metropolim. *Vide Carrillo in Catalogo Præſulum ejus Eccleſiæ pag.* 258.

CONCILIUM TARRACONENSE

Præſide D. Eximeno de Luna Archiepiſcopo anno Chriſti MCCCXVIII.

ANno 1318. celebratum eſt Concilium Tarracone a domino Eximeno de Luna, ipſo anno quo Archiepiſcopus Tarraconenſis electus fuit. *Vide eumdem Carrillo pag.* 256. Hactenus Aguirre. Huic concilio præfuit Eximenus Archiep. Tarraconenſis; interfuere Martinus Oſcenſis, Berengarius Vicenſis, F. Raymundus Urgellenſis, Guillermus Gerundenſis, F. Guillermus Ilerdenſis, Berengarius Dertuſenſis, Petrus Tiraſonenſis, Epiſcopi, Abbates & alii Prælati, quorum litteras ad ſummum Pontificem datas pro canonizatione S. Raymundi recitat Michael Loth in actis ejuſdem Sancti canonizationis cap. 16. dat. 1317. die cathedræ S. Pe-

ANNO CHRISTI 1318.

S. Petri. Hujus pariter Concilii meminit Bulla canonizationis a Clemente VIII. data c. 9. apud Bollandum die 7. Januarii his verbis. *Verum ipso Bonifacio prædecessore ab humanis etiam erepto, Concilium provinciale Tarraconæ denuo convocatum apud S. mem. Joannem XXII. prædecessorem etiam nostrum primam petitionem renovavit.*

ANNO CHRISTI 1319.

CONCILIUM TOLOSANUM

Mense Jun. ann. Dom. MCCCXIX.

EJus acta nulla video, mentionem tum alibi, tum in Gallia Christiana factam reperio. Ei præfuit Joannes Raymundi, de Convenis, primus Tolosanus archiepiscopus: qui deinde anno 1327. die 18. Decembris, factus est cardinalis episcopus Portuensis & S. Rufinæ.

Ejus concilii loco hic exhibemus ex apographo P. Jacobi Sirmondi, Decretum Inquisitoris in partibus Tolosanis, eodem anno datum adversus libros Talmudicos Judæorum.

In nomine Domini, Amen.

ANno ejusdem Domini MCCCXIX. IV. Kalendas Decembris; ad requisitionem & mandatum, ac judicium & ordinationem religiosi viri fratris Bernardi Guidonis, Inquisitoris hæreticæ pravitatis in regno Franciæ, & specialiter in partibus Tolosanis, per sedem Apostolicam deputati; fuerunt libri Judæorum, qui appellantur Talmudz, quotquot apud Judæos potuerant reperiri, combusti, & tracti prius per publicas carrerias Tolosæ in duabus quadrigis, cum servientibus & ministris curiæ regalis, cum voce præconia proclamante: *Propter errores & blasphemias contra Dominum Jesum Christum, & ejus sanctissimam genitricem virginem Mariam, & nominis Christiani.* Qui errores & quæ blasphemiæ in eisdem libris inveniebantur contineri, per juratos, & examinatores peritos in Hebraica lingua; habito prius consilio maturo per eumdem dominum Inquisitorem, peritis in utroque jure & religiosis, & aliis multis discretis viris, in aula veteri domini Regis Tolosæ. Prædicti autem libri prius diu antea fuerant cum multa sollicitudine & diligentia per manum Regalium, ad mandatum præfecti domini Inquisitoris, habiti a Judæis, & postmodum diligenter examinati.

ANNO CHRISTI 1320.

☞ SYNODUS PERUSINA

SUB EPISCOPO (a) FR. FRANCISCO

circa ann. 1320. habita.

In codice Vatic. 4834. cartaceo sæc. ut apparet XIII. vel XIV

IN nomine Patris, Filii, & Spiritus Sancti. Amen. Ad ipsius honorem & bb. patronorum Laurentii, Herculani, atque reformationem morum tam cleri, quam populi nostræ Perusinæ Civitatis (ac) diœcesis. Nos Fr. Franciscus misericordia divina Perusinus episcopus infrascriptas monitiones, præcepta, ac constitutiones publica nostra Synodo comprobatæ (sic) fecimus, ordinamus, & statuimus inviolabiliter observari.

De custodia sacrarum rerum.

In primis quod cum Eucharistia quam Oleum Sanctum, & Chrisma, & corporalia munda, & cum diligentia, reverentia sub fida custodia clavium teneantur, & serventur ab omnibus rectoribus & Sacerdotibus; & quicumque fuerint negligentes in hujusmodi, ipsum nostræ correctionis & condemnationis tanquam reum arbitrio reservamus.

Quod uti non debeamus sacris rebus nisi (ad) quod ab ecclesia statutum est.

Item ordinamus, & volumus, quod quicumque rebus sacris usus fuerit, vel ad alium usum ipsam cuiquam dederit seu deputaverit quam ad id quod ab eadem ecclesia institutum existit pro qualibet vice nostro arbitrio, seu nostri vicarii condemnetur, si (nec) aliquis confessor ipsum possit a peccato hujusmodi absolvere, cum eumdem credamus gravitatem divinæ sententiæ incurrisse iram.

Quod ecclesiastica sacramenta gratis ministrentur.

Item quod in qualibet ecclesia tam collegiata, quam simplici per ecclesia (sic) ipsi sacerdotes, & clericos divina officia plene, & devote tam diurna, quam nocturna celebrentur, atque populo per ipso Sacramenta ecclesiastica gratis ministrentur sub pœna nostro arbitrio transgressoribus talibus infligenda; nec quisquam abesse præsumat ab ecclesia vel beneficio suo curata, vel non curata, sed . te (sic) residentiam facere teneatur, ibidem, nisi per nos cum eo fuerit discretio spiritualis (sic lego) nostris litteris, sub pœna, quam nostro arbitrio reservamus.

Quod

(a) Fr. Franciscus Peggius ex Nobili Lucensi Familia religiosam vitam in Ordine Fratrum Prædicatorum professus, ad Perusinam Cathedram assumptus fuit anno 1312, eamque tenuit usque ad annum 1330. Huic Synodus ista debetur, quam ego nactus fui in Cod. Vaticano 4834.

ANNO CHRISTI 1320.

Quod nullus Sacerdos præſumat aliquem abſolvere in caſibus reſervatis,

Item ordinamus, quod quicumque peccatorem ſibi confitentem abſolvere præſumpſerit de peccatis, ſeu caſibus a nobis vel a jure approbata conſuetudine reſervatis, quos infra duximus exprimendos, ſi fuerint noſtræ juriſdictioni ſubjecti, & ipſe tamquam animarum deceptor ſit ſuſpenſus ab officio, donec per nos fuerit reſtitutus perſoluta pœna, quam juſte judicabimus imponendam. Si autem talis abſolvens non fuerit noſtræ intra diœceſim ſubjectus, audiendarum confeſſionum quarumlibet perſonarum Civitatis & diœceſis Perufinæ ſit de ipſa licentia & auctoritate privatus.

Quod quilibet clericus tenens publice concubinam ſit ab officio ſuſpenſus,

Item volumus, quod quicumque clericus repertus fuerit carnis incontinentiæ vitio laborare, & de hoc fuerit diffamatus, aut notorie deinceps tenuerit concubinam, ſit ab officio ſuſpenſus, donec per nos fuerit reſtitutus, & noſtro arbitrio pecualiter (ſic) condemnatur.

Quod nullus clericus aut religioſus audeat intrare monaſteria monalium, niſi de licentia,

Item ſtatuimus, quod quicumque clericus, religioſus, aut ſæcularis, ſeu laicus fuerit ingreſſus ad moniales, vel ſorores alicujus monaſterii contra tenorem conſtitutionis Domini Papæ, ac ſine noſtra licentia ſpeciali; & quod abſit, ſi quis aliquem de monialibus agnoverit carnaliter ubicumque ſit excommunicationis ſententia innodatus. Abbatiſſa quoque ſeu prioriſſa, ſeu rectrix, ſive adminiſtratrix talium monaſteriorum, quæ in abitationem aliquem receperit aut ingreſſum non prohibuerit, aut diſſimulaverit ingreſſum cujuſcumque, ex nunc tale excommunicationis vinculo innodatur (ſic) nolumus etiam quod aliquis clericus aut religioſus ad loquendum eiſdem ſine licentia ſpeciali.

De ludo taxillorum.

Item quod quicumque Clericus dignitatem aut curam habens animarum luſerit ad aliquem ludum taxillorum ſit ex nunc condemnatus pro qualibet vice ad pœnam unius floreni. Alii vero clerici taliter ludentes pro qualibet vice xxv. ſolidos; & quilibet clericus ex noſtro diſtincto præcepto, qui ludentes tales viderit, teneatur eos nobis vel noſtro Vicario denunciare; alioquim noſtro arbitrio punietur.

De pœna armorum.

Item decernimus, quod quilibet clericus ſine noſtra licentia per ſcripturam danda portaverit arma, ex nunc ad tantam, & talem pœnam ſit condemnatus, ad quam ſi eſſet laicus vel capite poſſet merito condemnari.

De portando habitu & tonſura,

Item quilibet clericus maxime beneficiatus, & adhuc præcipue curatus portet clericalem tonſuram, & clericatui convenientes (veſtes) ſuper quo noſtræ, vel noſtri vicarii extimatio-

A ni & intentioni ſtari volumus. In hac parte quoque ſæcularibus actibus, vel enormitatibus ſe non immiſceat; & quod ſic faciant, caveant, & obſervent ipſo & quemlibet eorum monemus primo ſecundo ac tertio peremptorio; alioquin noverint ſe a nobis vel per nos, vel per noſtrum vicarium clericos non defendendos, vel tuendos, vel repetendos, ſi forte contigerit ipſos, vel quempiam eorum attrahi per poteſtatem vel capitaneum in eorum ſæculari foro. Et nihilominus pro qualibet vice, qua comperti fuerint in præmiſſis exceſſiſſe ſe noverint noſtro arbitrio puniendos.

Quod nullus Sacerdos proferat excommunicationem, niſi cui competit de jure.

B Item quod paſſim ad excommunicationis ſententiam ex modica, vel levi cauſa plerique procedunt, propter quod cenſuram eccleſiaſticam vilipendant, ſtatuimus, quod nullus ſacerdos aut in dignitate, vel cura animarum conſtitutus proferant in genere, vel in ſpecie in aliquem, vel in alios excommunicatos, niſi cui competat de jure ſimul cum antiqua & præſcripta conſuetudine ad pœnam (C. L.), (ſic) pro qualibet vice. Illi autem ſi qui ſunt, quibus id taliter competat, ſuas excommunicationes taliter moderentur, quod judicio noſtro, vel noſtro vicario juſta de cauſa factum fore rationa-

C biliter decernatur, alioquin noſtro arbitrio excedentes puniantur.

De falſis teſtibus.

Item ad inſtar bonæ memoriæ epiſcopi Bulgari prædeceſſoris noſtri excommunicamus, pro ut quoque ipſe excommunicaverit omnes, & ſingulos falſos teſtes, ſive clericos, ſive laicos, & qui eos ut falſo teſtentur in noſtro, ſeu ſæculari foro produxerint, ac etiam omnes falſarios noſtrarum litterarum, vel communis Perufii, vel quorumlibet epiſcoporum, & ſi quos omnes falſarios monetæ, & ipſos a ſanctæ Matris eccleſiæ gremio ſeparamus.

D Item conſtitutiones b. m. Bulgari prædeceſſoris noſtri renovantes in omnes, vel ſingulos clericos, vel laicos cujuſcumque ſtatus, & conditionis, etiamſi fuerint officiales, vel rectores communis, qui ſollicitaverint, promoverint, induxerint, aut in privatis, aut in publicis conſilis propoſuerint, vel arengaverint, quod fiat aliquod ſtatutum vel reformatio, aut quævis ordinatio contra eccleſiaſticam libertatem, vel contra jura, & honores epiſcopatus noſtri, & majoris noſtræ eccleſiæ Perufii, aut etiam quod quartam de omnibus relictis ad pias cauſas quamvis quaſi tempore ſerius non extat memoria prædeceſſoris noſtri (ſic) habere conſueverunt, & in cujus quaſi poſſeſſionis perceptione

E nos ſumus nobis non ſolvatur ... quod ea non percipiamus contra hæc in talibus dederit conſilium, auxilium, vel favorem, ſeu quamlibet excommunicationem facere, vel acceptaverint excommunicationis ſententiam promulgamus cum dicamus quantam percipiamus, & percipere intendamus, ut ſecundum intentionem cujuſcumque teſtationis ipſam noſtro arbitrio expendere, & ea exponere intendamus.

Item ordinamus ſecundum conſtitutionem prædeceſſoris noſtri, quod ſacerdos parochialis defuncti nobis, vel noſtro vicario denuntiet teſtatorem defunctum, & teſtamenti notarium ſi

eum noverit intra menſem, ut poſſimus fideicomiſſarios ad executionem compellere, & noſtram quartam exigere, alioquin pœnæ ſubjacebit rector, vel prælatus noſtro arbitrio imponendæ. ANNO CHRISTI 1320.

Item ſtatuimus quod ſi quis teſtator fraudes has adhibuerit in ſuo teſtamento, quod quarta prædicta ad nos non perveniat, & quiſquis agendum ſit eidem conſuluerit, ipſumque induxerit verbo, ſigno, vel facto, directe, vel indirecte omnibus beneficiis ſpiritualibus, & participatione ſanctæ matris eccleſiæ exiſtat quandiu ſatisfecerit plene vel a nobis fuerit expreſſe reſtitutus.

Item ſtatuimus, quod nullus ſacerdos, vel clericus exeat de habitatione ſua eundo per civitatem de nocte poſt tertium ſonum cam anæ communis, propterea quod etiam laici ſunt prohibiti, ſine evidenti, & licita occaſipne, de qua ſi apparuerit fidem nobis poſſit facere, & tunc cum decenti nota & bona comitiva, alioquin ſit illa pœna condemnatus, qua laicus ſi a ſuo judice inveniretur pro exceſſu ſolvat pœnam ſecundum condemnationem.

Item quod omnes & ſinguli eccleſiarum prælati, & rectores nobis immediate ſubj ct, qui nunc ſunt, intra unius menſis ſpatium, & qui de cetero promovebuntur ſuæ habitæ pacificæ poſſeſſionis intra menſes duos dent, & exhibeant in ſcriptis omnia bona immobilia ſui beneficii, & rectoriæ nobis, vel noſtræ curiæ vicario, vel notario curæ noſtræ, & idem faciant de libris, paramentis, theſauro, & majoribus, prætioſioribus, ac potioribus ſupellectilibus; quod ſi quis non adimpleverit ad pœnam G ſolidorum condemnatus exiſtat, prout dudum ep ſcopus B. prædeceſſor noſter duxerat ſtatuendum.

Item quod nullus Sacerdos recipiat ab aliquo publico uſurario ſuo nomine cautionem reſtituendarum uſurarum, ſed neque nomine noſtro nobis, vel noſtro vicario irrequiſitis, niſi in caſu meræ neceſſitatis, quod ad nos, vel ad ipſum vicarium non poſſit haberi recurſus, & niſi ex prius facto (ſic) ratum habere volumus. Qui vero contrafecerit pœna mulctetur, ſicut nobis facti qualitas duxerit ſuadendum.

Item ſi quis convenerit, aut ad judicem ſæcularem in cauſam traxerit ſcienter aliquem clericum, eo ipſo ſit excommunicationis ſententia, & vinculo innodatus, & aut abſolutione pecuniaria pœna mulctetur ſecundum arbitrium noſtrum, niſi priuſquam innotuerit ſibi dedicat (ſic) omnino deſtitutionem ab hujuſmodi conventione; & de facto caſſare procuraverit, ſicut de facto proceſſerat omnem proceſſum curiæ ſæcularis.

Item ut in foro ſæculari civiles deinceps per ſæculares judices & in foro eccleſiaſtico civilis laico per eccleſiaſticos exhiberi debeat juſtitiæ complementum, ſtatuimus, ut contra inſtrumenta guarentigiæ, ſeu confeſſiones producenda per quemlibet laicum contra clericum, nullæ aliæ exceptiones in noſtro foro admittantur, quam illæ, quæ in foro civili admitti conſueverunt per judices ſæculares in ſimili cauſa, videlicet de ſoluti dilatione a reo data, & de inſtrumento caſſato ſalva tamen excommunicationis exceptione, quam quiſquis ligatus exiſtens a jure præcipietur non audiri.

Item cum ſacramentorum collatio proprie principaliter, & ordinarie pertinent ad eccleſiarum curat arum rectores in ſuis parochiis, & non ad alios, niſi quatenus in privilegio & conceſſionibus continetur, ſtatuimus, quod quiſquis ſacramentum eucharíſtiæ portaverit, vel dederit non ſuo parcchiano in infirmitate conſtituto, ſit ſuſpenſus ab officio, & beneficio ipſo facto, donec per nos fuerit reſtitutus. Si vero non eſſet noſtræ juriſditioni ſubjectus ille qui deferret, & exhiberet hujuſmodi Sacramentum, eo ipſo ſit privatus audientia omnium confeſſionum, & auctoritate, ac licentia abſolvendi per nos, vel prædeceſſores noſtros data ſibi, vel ſuo conventui. In portanda quoque hujuſmodi eucharíſtia, conſuetudo omnino, & reverentia obſervetur, cum campanula, & lumine præcedente ſuperpellitio humeris indutus, & ſtola ſacerdos deferat coopertum. ANNO CHRISTI 1320.

Item cum invaſores beneficiorum curatorum, & aliorum per conſtitutionem domini papæ B. ſint eo jure privati, quod eis in beneficiis hujuſmodi occupatis forſitan competebat; illos ad multorum talium arrogantiam retundendam, ipſos decernimus excommunicationis ſententiæ ſubjacere declarantes, & intelligentes etiam illos invaſores exiſtere, qui ante cauſam finitam a ſe, vel alium contra ſe motam talium beneficiorum poſſeſſionem, imo abuſionem arripere præſumpſerit impudenter. Statutum etiam communis Peruſii ſuper hanc materiam contra hujuſmodi violentas eccleſiarum beneficia occupationes ratum, & gratum habemus, eique in hac parte in perpetuum noſtra auctoritate roboramus.

Notum quoque facimus omnibus, qui in eccleſiis, & beneficiis, quæ commode poſſunt plures perſonas ſubſtentare, quam habent, volumus & intendimus ponere presbyteros, vel clericos ad augumentum divini cultus, quem augere noſtris temporibus exoptamus, ut juxta ordinem juris textu in eccleſiis ponantur quot poſſint ex earum facultatibus ſubſtentari.

Item de jure communi diſtributio quorumlibet incertorum male ablatorum & perceptorum inter pauperes, vel pia loca ſunt diſtribuenda ad ordinarium pertinere noſcantur, monemus primo, ſecundo, ac tertio, & peremptorie omnes, & ſingulas perſonas, clericos & laicos ſæculares, & religioſos, cujuſcumque conditionis vel ſtatus, aut officii etiam ſi fuerint teſtamentorum executores, vel fideicommiſſari, eique & cuilibet eorum diſtricte præcipiendo mandamus, ne de præmiſſis diſpenſandis, & diſtribuendis ſe quomodolibet intromittat ſine noſtra ſcientia, & continentia ſpeciali, ſed potius ea ad epiſcoporum eroganda deferat, & per ejus providentiam in pauperes, & alias pias cauſas. In omnes & ſingulos contemptores hujuſmodi noſtræ monitionis, aut contrafaciant ex nunc excommunicationis ſententiam promulgamus.

Item quicumque malignitatis & rebellis fautor dederit alicui excommunicationis vinculo innodato conſilium, auxilium vel favorem per ſe, vel per alium verbis, vel ſcriptis perſiſtendi in inobedientia, vel rebellem ſine in ipſa excommunicatione ipſum eo ipſo excommunicationis ſententiam promulgamus.

Item mandamus, quod nullus clericus ſe intromittat de aliqua medicina, niſi de noſtra licentia vel mandato; qui autem ſecus fecerit acrius punietur.

Item præcipimus & mandamus, quod nullus clericus auxilium, patrocinium, conſilium, ſubſidium alicui impendat per ſe, vel per alium dire-

☞ directe, vel indirecte, tacite, vel expresse, contra conscientiam, & justitiam sub pœna suspensionis officii, & beneficii. Et idem laicis personis sub pœna nostræ maledictionis, ex parte omnipotentis Dei præcipimus, & mandamus. ANNO CHRISTI 1320.

Item mandamus virtute sanctæ obedientiæ, & Spiritus Sancti, ut nullus clericus habens ab episcopatu Perusii beneficium ecclesiasticum, sive per episcopum Perusii sibi conlatum contra nos, vel statutum ipsius nostri episcopatus, unde patrocinium præstet, vel favorem, sive manifeste directe, vel indirecte, per se vel per alium quod non contrafecerint in judicio, vel extra, ipso facto eodem beneficio sit privatus.

Item præcipiendo mandamus, ut nullus habens curam animarum ipsam alicui capellano committat sine nostra licentia speciali, sine qua talis capellanus aliquem absolvere non præsumat.

Item quoniam per mentitas indulgentias plerique ecclesiarum rectores, vel ecclesiasticæ personæ populos decipiant, immo potius ipsos, in virtute sanctæ obedientiæ, & sub pœna excommunicationis eis firmiter præcipimus, & mandamus, ut illas indulgentias tantum per se, vel per alium dumtaxat annuntient, quas per papales, vel episcopales litteras poterunt evidentissime demonstrare.

Item monemus omnes & singulos fideicommissarios & executores testamentorum, & ultimarum voluntatum, & etiam hæredes, qui relicta ad pias causas illis prædictis, quibus debent solvere, & executioni demandare cum effectu, & nobis quarram, nobis debitam, ex eis a die notitiæ mortis testatoris debeant. Si autem in prædictis testamentis adesset conditio movens, vel tempus propter quam executio ita cito fieri non posset; volumus quod prædictum tempus currere incipiat a tempore conditionis, vel tempore extantis. Qui autem prædicta scienter, & neglexerit adimplere intra dictum tamen nisi pro conditione negotiorum, vel quod proprium nobis videbitur tempus, prolixius indulgendum hac monitione præmissa pro prima, secunda, & tertia peremptoriis ipsum in iis scriptis excommunicationis vinculo innodamus.

Item statuimus, ut nullus habens ecclesiasticum beneficium ad aliud ecclesiasticum beneficium assumatur, nisi facta realt resignatione prioris beneficii manibus illius ad quem institutio ipsius ecclesiæ noscitur pertinere. Etsi primum retinere contempserit, utroque sit ipso jure privatus, nisi per Romanam ecclesiam, seu per nos cum eo super hoc fuerit dispensatus. Ille vero ad quem institutio, institutionem facere non audeat, nisi prius constet sibi de resignatione prioris, & si contra fecerit, ipsum excommunicationis sententia innodamus.

Item statuimus, quod clerici, qui ad sacros sunt ordines promovendi diligenter examinentur per eos qui ad hoc fuerint deputati, quod ut rite fieri possit, quarta, quinta, sexta feria sabati quatuor temporum præcedentibus a prælatis suis præsentialiter præsententur, ut de ipsorum vita, & conditione, & nativitate constare valeat, eorum testimonio prælatorum venire nequiverit unica præpeditione detentus cum litteris suis, clericos suos, quos ordinare voluerit, de ipsorum vita, conditione, & nativitate testimonium perhibentes, ad nos mittat cum aliquo de clericis suis bonæ famæ, & conversationis honestæ, qui eos nobis, seu examinatoribus deputatis ipsius prælati vice, seu nomine repræsentent.

A Item si quis ex fornicatione natus dispensatione non obtenta sacrum ordinem clanculo subscripserit, hoc ipso sit excomunicationis vinculo innodatus, & etiam post absolutionem obtentam maneat tandiu ab ordinis sic subrepti executione suspensus, donec dispensationis gratiam potuerit obtinere. Si quis vero scienter ad sacros ordines præsentaverit ex fornicatione natos, tacito quod sint tales, ipsos ex nunc excommunicationis sententia innodamus, quod de his qui sic tacito titulo se clanculo fecerint ad sacros ordines promovere, decernimus observandum. Illos vero qui scienter ad ordines jam susceptos iterato, vel per saltum promoveri fecerint se, aut per simoniacam pravitatem B a nobis, vel ab altero se procuraverint ordinari, excommunicationis sententia innodamus. ANNO CHRISTI 1320.

Denique de multiplicitate constitutionum laqueos injiciamus subjectis omnium prædecessorum nostrorum, & vicariorum nostrorum constitutiones revocamus, & cassamus præcipientes omnibus prælatis, qualiter intra tres menses præsentes nostras constitutiones apud se habere studeant sub pœna nostro arbitrio imponenda. Actum.

In nomine Domini. Amen. Nos Franciscus Dei gratia episcopus Perusinus universis nostræ civitatis, & diœcesis Perusii ad quos præsentes venerint, salutem æternam.

C Indemnitati episcopatus nostri providere volentes, ut ex debito nostri tenemur officii, quod alios in eorum instituto confovemus, universas, & singulas personas, cujuscumque sint conditionis, & status monemus primo, secundo, & tertio peremptoriis neminem excludere, vel excipere intendentes, ac eisdem, & cuilibet eorum sub excommunicationis pœna districte præcipiendo mandamus, quatenus quicumque habet, tenet, possidet, aut detinet indebite, illicite, palam, vel occulte, clam, & contra nostram permissionem, vel concessionem aliqua littera, vel aliquod ex bonis episcopatus nostri, & ad nos, & ipsum episcopaD tum pertinet, sive sint res mobiles, sive immobiles, sive jura sive actiones intra spatium unius mensis a præsentis monitionis, & sententiæ nostræ notitia nobis vel nostro camerario, qui talia sicut (sic) debeat ea revelare, notificare, & ad notitiam nostram reducere. Et qui habent, & tenent, vel potius ablata subrepta, vel furtive, & contra nostram intentionem detinet occupatam nobis plenarie restituere, exhibere, reddere, & resignare debeant cum effectu, nec amplius de cætero alia suis usibus, commodis, aut utilitatibus applicare præsumant. In omnes quoque ac singulos nostræ monitionis, & mandati hujusmodi contemptores, excommunicationis sententiam proferaE mus in scriptis; & ipsos a sanctæ matris ecclesiæ gremio separamus cum expoliati juris extiterit illos invasionis (sic) & furti crimine detineri, qui rem præsumpserit in jure divino contraire. Declaramus nihilominus hac nostra sententia non ligari eos qui infra violationem sed aliquod ad nos pertinens scirent, vel detinent, quamvis & tales ad restitutionem nihilominus, vel ad denunciationem teneri noscuntur.

In nomine Domini amen. Nos Fr. Franciscus Dei gratia episcopus Perusii in aula nostri palatii, in die Synodi per nos factæ die 24. men-

☞ menſis Februarii præſentis, cum plurimi tam laici, quam clerici civitatis & diœceſis Peruſinæ privilegiis, & conceſſionibus, & gratiis eis factis abuterentur, & quia ſicut judicatur, & variantur tempora, ita debent varia remedia adhiberi, & ſanior debet cautela, & proviſio inveniri, volentes, quod ipſæ conceſſiones, & gratiæ, non in animarum perniciem, ſed ſalutem, omnes, & ſingulas gratias, conceſſiones, & privilegia, tam per noſtros prædeceſſores, quam per nos, & noſtrum vicarium, ſeu vicarios hactenus conceſſa, facta, & data ſeu conceſſas, factas & datas caſſamus, & revocamus, & irritamus in totum, & volumus eſſe nullas, & nulla, prohibentes omnibus & ſingulis perſonis, ne ipſis uti, vel ex eis aut eorum occaſione quidquam facere debeant, aut poſſint ſine noſtra ſpeciali licentia nova, & mandato Actum.

ANNO CHRISTI 1320.

In nomine Domini amen. Nos Fr. Franciſcus Dei gratia epiſcopus Peruſii intellecto quod nonnulli ab ipſo epiſcopatu, ſive ab ipſa noſtra majori Peruſii, ſeu ejus cauſa habuerint, tenuerint, & habent, & tenent terras, domos, vineas, vel alia bona immobilia in fœudum, penſionem, livellum, & adfictu continuum, vel allocationem eadem vel aliqua ex eis nobis vel noſtris prædeceſſoribus irrequiſitis vendere, donare, permutare, vel aliter alienare præſumpſerunt, & præſumere non verentur, & diſpendium noſtri epiſcopatus, eccleſiæ cupientibus nos & ipſum epiſcopatum atque dictam eccleſiam indemnem reddere, & ab indemnitatibus hujuſmodi præſervare, monemus ſecundo ac tertio peremptorie omnes & ſingulas tales perſonas, ut de cætero a tali attemptatione præſumant, & omnes alias cujuſcumque ſint conditionis, & ſtatus, ne ab ipſis, vel aliquo earum talia bona ſcienter in donationem, livellum, permutationem, vendicationem, aut pignorationem recipiant, ſine noſtra convenientia & conſenſu, vel conſcientia. In omnibus & ſingulos contrafacientes excommunicationis ſententiam fecimus in ſcriptis, ſalvo nihilominus quod contra tales alienationes de jure nihil valentes poſſumus, & intendamus res, & bona hujus modi taliter alienata nobis vindicare, alienatoribus ab omni ſuo jure cadentibus, & etiam omnibus ſuo periculo præſentia exhibentibus ſupra præteritis, auctoritate hujuſmodi illicitis alienationibus, tales alienantes, & recipientes ab eis nobiſcum in noſtris, & cum ipſo caſu in ſuis ſtudeant juxta duorum menſium ſpatium concordare, alioquin contra eos procedemus, quatenus juſtitia ſuadebit.

ANNO CHRISTI 1320.

Item ad notitiam noſtram pervenit relatione fideli quod nonnulli abbates, procuratores, archipresbyteri, plebani, & rectores eccleſiarum diœceſis Peruſii, & alii presbyteri, & clerici dudum receperunt quam plures quartas teſtamentorum relictorum ad pias cauſas nobis ſic debitas in ditione ſicut in civitate, & quotidie præſumunt recipere, & ſuis uſibus applicare. Monemus omnes & ſingulas præfatas perſonas, & alias pro primo, ſecundo, & tertio peremptoriis, eiſque omnibus & ſingulis ſub excommunicationis pœna præcipiendo mandamus, ut (ne) de cætero hujuſmodi quartas ſibi retineant, applicent, vel uſui ponant, ſed eas pro nobis ſuſcipiant, & intra xv. dies nobis, vel noſtro Vicario aſſignent, & de quondam habitis, & perceptis per eos nobis, vel prædeceſſori noſtro aſſignatis, vel exhibitis, aut ſcienter per eum donatis, vel remiſſis intra unius menſis ſpatium ad notitiam præſervandam, nobis de eis ſatisfaciant integraliter, vel nobiſcum de ipſis quartis perceptis curet amicabiliter convenire. In omnes quidem & ſingulos hujus noſtræ monitionis contemptores his ſcriptis excommunicationis ſententiam promulgamus ad privationem beneficiorum contumacium rebellici, & contemptores promovebimus proceſſum, prout exiget inobedientia, & protervitas eorumdem. Latæ, & factæ &c.

CONCILIUM SENONENSE

Olim cum ſtatutis Trecenſibus editum Trecis ann. 1320.

Statuta provincialis concilii per reverendum in Chriſto patrem ac dominum, D. * G. Dei gratia Senonenſem archiepiſcopum, anno Domini 1320, die Jovis poſt Pentecoſtem celebrati

* Guillelmum de Melodunо.

TITULI LOCORUM.

1. *Ut diœceſani hortentur ad jejunandum in vigilia feſti corporis Chriſti.*
2. *Ut interdicantur loca, in quibus clericus a judice laico detinebitur.*
3. *Ut religioſi & religioſæ poſt annum & diem profiteantur.*
4. *De vita & honeſtate clericorum.*

LOCUS PRIMUS.

Ut diœceſani hortentur ad jejunandum in vigilia feſti corporis Chriſti.

STatuimus, ac etiam ordinamus, ut quilibet diœceſanus in ſua diœceſi, plebem a Deo ſibi commiſſam, tam per ſe quam per alios, loco & tempore congruis, ſalutaribus monitis inducat, ut quarta feria præcedente feriam quintam poſt octavas Pentecoſtes, qua ſummi & magnifici corporis & ſanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti ſacramenti memoria celebratur, ad honorem tam pretioſiſſimi ſacramenti, ac ipſarum plebium ſalutem animarum, ſe ab eſu carnium abſtineant, & jejunent: omnibuſque jejunantibus, vereque pœni-

nitentibus & confessis, in remissionem suorum peccaminum, quadraginta dies de injuncta sibi pœnitentia duximus concedendos: totidemque eisdem a quolibet diœcesano in diœcesi sua, auctoritate præsentis concilii concedantur. Circa vero processionem sollemnem quæ dicta quinta feria fit a clero & populo in delatione dicti sacramenti his diebus, cum quodammodo Divina inspiratione introducta videatur, nihil quo ad præsens injungimus, devotioni cleri & populi relinquentes.

LOCUS SECUNDUS.

Ut interdicantur loca, in quibus clericus a judice laico detinebitur.

STatuimus, ac etiam ordinamus, ut si contingat aliquem clericum, in villis seu castris diœcesis & provinciæ Senonensis, per judicem capi sæcularem, qui sufficienter requisitus de reddendo dictum clericum suo judici ecclesiastico, non reddiderit seu restituerit, in sua malitia perseverans: in dictis villis seu castris cessabitur, quandiu detinebitur dictus clericus, a Divinis: nedum in ecclesia, infra cujus confines dictus clericus detineri dignoscetur, sed etiam in aliis ecclesiis, si in dictis villis & castris plures ecclesias contigerit esse sitas. Quod ad religiosa monasteria in dictis villis & castris constructa, & alias ecclesias eisdem contiguas, extendi volumus: ne, si in quibusdam cessaretur, in aliis non cessationis sententia seu interdicti valeat vilipendi. Et prædictas cessationes, auctoritate præsentis concilii, ab omnibus tam exemptis quam non exemptis, cum de jure ad hoc teneatur, volumus observari.

LOCUS TERTIUS.

Ut religiosi & religiosæ post annum & diem profiteantur.

STatuimus, ac etiam ordinamus, ut religiosi & religiosæ, in habitu religionis per annum & diem in suis monasteriis commorantes, dictis die & anno elapsis per superiores suos, dum tamen in ætate discretionis fuerint constituti, cogantur profiteri expresse, vel saltem ita publice, quod dicta professio celari non valeat. ANNO CHRISTI 1320.

LOCUS QUARTUS.

De vita & honestate Clericorum.

STatuimus insuper, ac etiam ordinamus ut clerici beneficiati, tam cathedralium quam collegiatarum ecclesiarum, sive sint capellani, canonici, vicarii, seu simplices choriales: caligis rubeis, viridibus, scatatis, croceis, seu albis, ita publice non utantur, sed caligis nigris, seu aliis honestis tantummodo sint contenti. Quod si a delatione dictarum caligarum, canonice moniti, non destiterint: ipso facto medietate distributionum, quæ insistentibus certis horis distribuantur, auctoritate præsentis concilii eos privamus. Quod quidem statutum extendetur, ad presbyteros parochiales & alios presbyteros ordinariis * arbitriis puniendos. Et istud idem in clericis crines nutrientibus, barbamque prolixam, seu tonsuram inhonestam, ac a parte exteriori almutiam de cendeto, vel volveto, deferentibus, uniformiter inter clericos prædictos volumus observari.

* *Corr.* ordinariorum arb.

CONCLUSIO CONCILII.

Quarum auctoritate litterarum, vobis & vestrum cuilibet districte præcipiendo mandamus, quatenus statuta prædicta in vestris ecclesiis, & alibi ubi expediens videritis, publicetis & exequamini diligenter, ac faciatis a parochianis vestris, juxta ipsorum tenorem, inviolabiliter observari.

G. C. Sequitur sine nota ulla distinctionis locus quintus, tum sextus, aliique tres: qui minus caute attendentibus videri possent, hujus esse concilii: sed Trecensium duarum synodorum esse, legentibus apparet.

CON-

ANNO CHRISTI 1321.

CONCILIUM GRADENSE

Contra Ptolomæum Lucenſem epiſcopum Torcellanum a Dominico patriarcha Gradenſi.

Anno MCCCXXI. celebratum.

Cornel. eccl. Torcel. t. 1. pag. 31. & 80.

FRater Ptolomæus Lucenſis ordinis Prædicatorum, S. Thomæ Aquinatis diſcipulus ad Torcellanam ſedem aſſumptus Dominico patriarchæ Gradenſi ſolemne fidelitatis præſtitit juramentum an. 1319. die 17. Novembris. De eo plurima referunt Ughellus, aliique ab eo recenſiti auctores, ſed præcipue Echardius in bibliotheca Ordinis Prædicatorum. Cum vero Ptolomæus in epiſcopali dignitate conſtitutus minus laudabiliter ſe gereret, debitamque Patriarchæ Gradenſi obedientiam præſtare recuſaret, Dominicus Gradenſis patriarcha, cui damna per nepotes & familiares Ptolomæi illata epiſcopatui Torcellano, eorumque graviſſima delicta innotuerant (citato prius per litteras Ptolomæo) poſt diligentem rerum & teſtium inveſtigationem ipſum tanquam *perjurum contumacem, & gravium criminum manifeſte reum* Eccleſiaſtico anathematis vinculo declaravit eſſe alligatum. Sententia deinde per patriarcham ipſum ad provinciale Gradenſe concilium examinanda & confirmanda deducitur, in quo Joannes de Butovane Jadrenſis Archiepiſcopus de voluntate totius concilii rem eſſe conſulte examinandam, & deliberandam reſpondit. Maturo itaque præhabito examine, lectiſque legitimis criminum probationibus, concilii patres proceſſus & ſententias per Patriarcham latas laudaverunt, atque Ptolomæum epiſcopum Torcellanum perjurii, malæ adminiſtrationis, atque plurium delictorum manifeſte reum anathemate perculerunt. Ut vero ipſius concilii decreta plenius obſervarentur, ſtatuerunt patres: *niſi citra Kalendis Auguſti* (1321) *miſericordiam, & gratiam D. Patriarchæ meruerit obtinere præmiſſa ſatisfactione condigna, quod denuntietur excommunicatus per totam provinciam & patriarchatum Gradenſem*, acrioreſque deinde pœnas comminarunt, *ſi indurato animo ad gratiam & miſericordiam patriarchæ non rediderit, infra menſem Auguſti ejuſdem anni* 1321. Criminum veniam non petiiſſe Ptolomæum, nec obtinuiſſe ante Kalendas Auguſti teſtatur publicatio Synodalis ſententiæ facta die 2. Auguſti in eccleſia parochiali S. Stephani de Majurbio (quæ modo ex temporum injuria ſolo æquata eſt) inter miſſarum ſolemnia de mandato diſcreti & providi viri D. presbyteri Victoris Baraldo plebani eccleſiæ S. Petri de Majurbio Torcellanæ diœceſis vicarii & adminiſtratoris eccleſiæ & epiſcopatus Torcellani. Publicationis inſtrumentum ex autographo patriarchalis archivii deductum, in quo ipſius ſancti concilii ſententia ex integro continetur, exhibendum cenſeo, tum ad augendas conciliorum collectionem, tum ad probationem primatus patriarchalis Gradenſis Sedis ſuper Dalmatiæ antiſtites, in quem de facto aſſenſit ſupra laud. Johannes vir cl. mem. qui ad concilium provinciale a Dominico patr. convocatum acceſſit, atque in eo ſuper factum Ptolomei epiſc. ſuam protulit ſententiam. Haud multo poſt Epiſcopum Ptolomeum reſipuiſſe, atque delictorum, quæ potius ex conniventia, quam ex pravo animo patrarat, obtenta venia ad epiſcopatus officia rediiſſe credendum eſt, ſiquidem, ut in adnotationibus ad Ughell. t. 5. col. 1395. videre eſt an. 1333. & ſubſequentibus paſtoralis muneris exercitia in Torcellana eccleſia libere exercuit.

Victor Baraldus plebanus S. Petri de Majurbio vicarius Torcellanus promulgat in eccleſia S. Stephani de Majurbio excommunicationem latam a concilio Gradenſi contra Ptolomæum epiſcopum Torcellanum.

IN Chriſti nomine. Amen. Anno Domini 1321. indictione 4. die ſecundo intrante menſis Auguſti. Præſentibus diſcretis viris dominis presbyteris Marco Volpe rectore S. Stephani, Petro Dondi rectore S. Bartholomæi eccleſiarum de Majorbio Torcellanæ diœceſis, Petro Scarpazo, & Cato Corteſio dictæ eccleſiæ S. Bartholomæi presbyteris, Marino Bono contratæ S. Petri de Majorbio, Leonardo Bono ejus fratre, Antonio Belleſino, & Antonio Sambadino contratæ prædictæ, & aliis multis maribus & mulieribus. Ego Clemens Scarpazo notarius infraſcriptus de mandato diſcreti & providi viri domini presbyteri Victoris Baraldo plebani eccleſiæ S. Petri de Majorbio Torcellanæ diœceſis vicarii & adminiſtratoris eccleſiæ & epiſcopatus Torcellani ibidem præſentis, & mandantis inter miſſarum ſolemnia inter epiſtolam & evangelium publice & alta voce in eccleſia S. Stephani de Majorbio prædicta coram clero & populi multitudine, qui ibidem convenerant ob reverentiam feſtivitatis B. Stephani legi & publicavi quaſdam patentes litteras integras & illæſas ſigillo Ven. in Chriſto patris & D. D. Dominici Dei & Apoſtolicæ ſedis gratia patriarchæ Gradenſis Venetiarum Dalmatiæque primatis munitas a tergo directas eidem D. Vicario & adminiſtratori ex parte ipſius D. Patriarchæ Gradenſis tenoris infraſcripti. Divina miſeratione Dominicus ſanctæ Gradenſis eccleſiæ patriarcha, Venetiarum Dalmatiæque primas venerabilibus in Chriſto fratribus epiſcopis ac eorum vices gerentibus & dilectis in Chriſto filiis, Abbatibus, Abbatiſſis, Prioribus, Archidiaconis, capitulis, plebanis & ceteris eccleſiarum rectoribus & prælatis & clero univerſi patriarchatus Gradenſis ſalutem, & per meritum obedientiæ vitam conſequi ſempiternam Cum nuper in noſtro facto Gradenſi concilio fuerint proceſſus & ſententiæ ſtatuti ordinati & promulgati in hac forma videlicet: quia nullum malum debet eſſe inultum, vel bonum irremuneratum, idcirco per Rever. in Chriſto patrem & dom. Dominicum patriarcham

cham Gradenſem expoſito facto, & expreſſis gravaminibus, injuriis ac exceſſibus illatis eccleſiis Gradenſi & dignitati patriarchali per fratrem Ptolomæum epiſcopum Torcellanum, & explicatis ſententiis & proceſſibus per ipſum D. Dominicum patriarcham, aut ipſius auctoritate & mandato factis contra prædictum epiſcopum, ſe ipſum ut Dominicum ſuos proceſſus & ſententias ſi ut homo peccaſſet, erraſſet vel defeciſſet, ignorantia negligentia vel alias in quantum ſinit humana fragilitas ſuppoſuit & ſubmiſit correctioni & emendationi prædicti concilii ibidem præſentis petens ipſius auxilium conſilium & favorem. Cum dictus Epiſcopus continue in majori rebellione perſiſtat contemnens, & deridens juriſdictionem ſtatum & dignitatem Gradenſem & epiſcopatum deſtruat ac diſſipet Torcellanum; & tunc illico de voluntate totius concilii prædicti aſſurrexit Rev. in Chr. pater D. Johannes electus confirmatus & conſecratus in archiepiſcopum Jadrenſem dicens, quod concilium volebat ſuper dictis & propoſitis tam injuriis, exceſſibus & gravaminibus, quam ſententiis & proceſſibus prædictis conſulte deliberare & lecto fidelitatis inſtrumento juramenti præſtiti per dictum Epiſcopum D. Patriarchæ & eccleſiæ Gradenſi, in quo inter cetera continetur, quod idem epiſcopus omni anno Gradum perſonaliter in feſto S. Hermacoræ & Fortunati venire tenetur; ſimiliter etiam ad Synodum; & pro cathedratico omni anno dare tenetur & ſolvere eccleſiæ Gradenſi quinque ſolidos parvorum, & non venerit poſtquam fuerit epiſcopus nec ſolverit, nec excuſationem aliquam prætenderit, nec excuſatorem etiam deſtinaverit, propter quæ prædictum concilium pronunciavit ipſum epiſcopum abſentem contumacem, & etiam perjurii labem incurriſſe & perjurii eſſe crimine irretitum, ac etiam alio inſtrumento, ex cujus tenore & aliis probationibus legitimis de perjurio dictus convincebatur Epiſcopus, & lecta etiam confeſſione ipſius Epiſcopi, aliquibus atteſtationibus, & dictis teſtium ſuper dilapidatione notoria facti etiam permanentis, & mala adminiſtratione ſpiritualium & temporalium eccleſiæ & epiſcopatus Torcellani, & aliis quamplurimis defectibus, exceſſious & criminibus prædicti epiſcopi & ſuorum, ac infamia prædictorum, præſertim vulneris mortalis illati per familiares & nepotes dicti epiſcopi in Jacobum diaconum eccleſiæ S. Apollinaris de Venetiis nuncium juratum ſpecialem dicti D. patriarchæ, quod tunc eidem epiſcopo una cum Laurentio collega dicti Jacobi vulnerati litteras citatorias dicti D. patriarchæ ſuper ſuis exceſſibus & criminibus præſentaverat, & ſententiis ac proceſſibus prædictis. Habita poſtmodum per dictum S. concilium ſuper prædictis deliberatione diligenti, & omnibus mature penſatis, cum de quampluribus prædictorum condemnatione dignorum experientiæ palpatæ evidentia pluribus epiſcopis, & aliis perſonis notabilibus in dicto concilio exiſtentibus manifeſtiſſime ac dilucide conſtaret, definiendo & ſententialiter ſtatuendo ſententias, proceſſus per eumdem D. patriarcham auctoritate & mandato patres laudaverunt, approbaverunt, & ratificaverunt omni modo & forma, quibus melius poſſunt. Prædictumque epiſcopum Torcellanum inobedientem perjurum & contumacem anathematizaverunt. Et ut dicti proceſſus & ſententiæ obſerventur per præſens ſtatuinm ordinaverunt propter ejus rebellionem, pertinaciam, obſtinationem in augmentum pœnæ niſi citra Kal. Auguſti proxime venturi miſericordiam & gratiam dicti D. patriarchæ meruerit obtinere præmiſſa ſatisfactione condigna, quod denunciaretur excommunicatus per totam provinciam & patriarchatum Gradenſem ipſe epiſcopus, & eidem adhærentes vel obedientes ſeu dantes auxilium, conſilium vel favorem, directe vel indirecte, publice vel occulte, quovis modo vel quæſito colore cujuſcumque ſtatus aut conditionis exiſtant, etiamſi epiſcopali fulgeant dignitate contra dictum D. patriarcham ejuſque juriſdictionem, aut dignitatem vel proceſſus ſeu ſententias, ac eilam eos qui adhæſerunt, vel adhærebunt, obedierunt vel obedient, dederunt, vel dabunt auxilium, conſilium vel favorem quovis modo in prædictis vel aliquo prædictorum, quos dictus D. patriarcha ſpecialiter duxerit nominandos. Et nihilominus civitas Torcellana ex tunc ſcilicet a Kalendis Auguſti eo ipſo quamdiu idem Epiſcopus hic excommunicatus vel rebellis habitaverit, moramque traxerit in Torcello, ſit eccleſiaſtico ſuppoſita interdicto, & ſic interdicta ſit modo ſimili quælibet parochia, monaſterium eccleſiæ, & quævis loca patriarchatus Gradenſis quamdiu in ea fuerit & perſonaliter extiterit epiſcopus nominatus. Et ſi dictus epiſcopus indurato animo ad gratiam & miſericordiam præfati D. patriarchæ, ut ſupra, non redierit, poſt menſem Auguſti prædictum nequeat per alium vel per dictum D. patriarcham Dominicum dumtaxat, vel ejus ſuperiorem abſolutionis beneficium obtinere, præterquam in mortis articulo; ceteri vero ſupradicti, qui adhæſerunt, adhærent, vel adhærebunt, obedierunt, obediunt, vel obedient, dederunt, dant vel dabunt auxilium, conſilium vel favorem, aut quin præfatas ordinationes ſtatutum ac ſententiam effectualiter executionem conſequantur, impedierint auxilio, conſilio vel favore, aut quovis modo ut ſupra, ſi infra duos menſes non redierint ad gratiam & miſericordiam dicti D. patriarchæ ſatisfactione condigna, ſi perſonæ ſæculares aut laicales fuerint, qui eo ipſo ſint excommuhicatæ, nequeant per alium quam per dictum D. patriarcham Dominicum dumtaxat, vel ejus ſuperiorem abſolvi, præterquam in mortis articulo; ſi vero ſint eccleſiaſt cæ perſonæ, quod etiam ipſo facto ſint excommunicatæ ab officio & beneficio per triennium ſint ſuſpenſæ, & inhabilem ad quemvis ordinem, officium, vel beneficium, perſonatum vel dignitatem epiſcopalem obtinendos. Et inſuper ad prædictorum roborationem, & obſervationem, & executionem prædictum ſanctum concilium congregatum dederunt, & conceſſerunt ſuper prædictis, & eorum quolibet plenam poteſtatem prædicto dumtaxat D. Dominico patriarchæ præſenti conſentienti & acceptanti abſolvendi, relaxandi, diſpenſandi, ac omnia ſupradicta, & eorum quodlibet exequendi rebelles, contradictores aut impeditores, ſeu contrarium facientes compellendi & puniendi prout & in quantum omni modo & forma, quibus ipſum ſanctum concilium congregatum facere poſſet eidem D. patriarchæ in omnibus prædictis & circa prædicta fiendis ac ſingulis prædictorum cum omnibus acceſſoriis connexis, pertinentiis, & dependentiis ſuis committentes totaliter vices ſuas. Quocirca auctoritate & poteſtate prædictis mandamus diſtrictius ſub virtute ſanctæ obedientiæ, ac ſub intermina

ANNO CHRISTI 1322.

tic

tione divini judicii jungentes vobis Ven. fratri- A
ANNO CHRISTI 1321. bus episcopis, vel vestras vices gerentibus, vicariisque capitulorum ecclesiarum vacantium, quatenus prædictos processus, & sententias effectualiter observantes in vestris cathedralibus ecclesiis per singula diebus dominicis & festivis publicetis & faciatis per abbates, plebanos & alios ecclesiarum rectores vobis subjectos in suis ecclesiis prout expedierit publicari, ac etiam observari, vobisque abbatibus, plebanis & cæteris supradictis ac omnibus Christi fidelibus, ut prædictos processus, prout ad vos & vestrum quemlibet pertinuerit, publicetis diebus dominicis & festivis, inviolabiliterque observetis, & facietis ab aliis observari, taliter ut ad vos de obedientia & sollicitudine commendare merito B valeamus. Datum apud Gradum die 19. mensis Julii ind. 4. Præsentes autem litteras vobis præsentatas latori earum præcipimus restitui, ut aliis similiter valeant præsentari. Et deinde subsequenter lectis, expositis & publicatis dictis litteris. Ego idem notarius infrascriptus de mandato dicti D. Vicarii secundum illarum continentiam litterarum denunciavi dictum D. Fr. Ptolomæum episcopum Torcellanum excommunicatum & anathematizatum, & civitatem Torcellanam ecclesiastico suppositam interdicto, & quamcumque parochiam, monasterium & ecclesias, & quævis loca quamdiu in ea fuerit, & personaliter extiterit episcopus nominatus. Item denunciavi excommunicatos presbyteros Jacobum dictum archipresbyterum Torcellanum nominatim & expresse, & magistrum Fridericum appostatam de Senis, Pucanellum, Collutium & Landutium familiares & nepotes dicti episcopi Torcellani tamquam fautores & obeditores ejusdem episcopi, & sibi adhærentes & faventes, & parantes auxilium, consilium & favorem. Et generaliter omnes alios cujuscumque conditionis & status, qui eidem D episcopo in tanta rebellione & contumacia existenti præberent, vel darent auxilium consilium, vel favorem quovis modo juxta dictarum litterarum tenorem, & prout & sicut dictus D. Vicarius a dicto Ven. patre D. patriarcha Gradensi sua, & dicti concilii auctoritate recepe- B rat in mandatis, & tanquam excommunicatos haberi & reputari, & ab omnibus arctius evitandos quousque ad mandata ecclesiæ concilii præfati & dicti D. D. patriarchæ redierint, & absolutionis beneficium meruerint obtinere. Lectæ expositæ & publicatæ dictæ litteræ fuerunt & denunciatæ in ecclesia prædicta S. Stephani cum campanarum pulsatione, & candelis accensis, & extinctis publice & alta voce.

L. S. Ego Clemens Scarpazo, olim filius Thomæ Scarpazo de Majorbio imper. auctoritate notarius jis omnibus interfui, & prædictam publicationem & denunciationem feci, de mandatoque dicti D. vicarii scripsi & in publicam formam redegi.

ACTA CONCILII ADANENSIS ARMENI,

Jussu Constantini Patriarchæ & Oscini Regis Armeniæ celebrati propter unionem ecclesiæ Armenæ cum Romana.

ANNO CHRISTI 1320. Ex Galan. Conc. Eccl. Arm. to. 1. c. 29. p. 474.

Ecclesiæ sanctæ caput simul & Pax, Domi- C
nus noster Jesus Christus, qui ut Patrem cum suis creaturis conciliaret, pacem attulit per crucem in sanguine suo: quare Discipulis ait: *Pacem relinquo vobis: pacem meam do vobis*: quique, sicut caritatis mandatum dedit nobis, ut diligamus invicem, sic & signum, quo sui agnosceremur discipuli, indicavit, dicens: *In hoc cognoscent omnes, quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem*. Idem igitur ipse jam auferre volens ab ecclesia sua sancta, quem Diabolus interposuerat, sapidem contradictionis; atque in unum corpus sua ubique dis- D persa, ac separata membra iterum reunire, ut omnes charitatis vinculo colligati, sub ipsomet uno eodemque capite, Christo Domino, & Deo nostro consociaremur; in corda sacrosancti Patriarchæ domni Gregorii, atque piissimi & potentissimi Regis nostri Leonis hæc itidem omnia immisit: animamque quæ jam Christum induta fuerat, religiosissimi Joannis, [a] patris nostri Regis, & Armeniorum (quantum ad honorem attinet Principatus) Domini, ad unionem & concordiam ecclesiæ suæ sanctæ procurandam, dissensionesque ab ea auferendas excitavit.

Joan. 14.

Joan. 13.

a Hayton Rex, dictus Joannes, post. quam S. Francisci institutum profes- sus est.

Quamobrem ubi primum res in istorum mentem pervenit, ejusdem unionis amore, & desiderio intime sauciati, illico, tamquam strenui operarii, ad laborem, & divini præcepti obtemperationem parati, seipsos in hujusce opus ministerii, & cælestis nutus executionem animo lubentissimo commiserunt; prospicere satagentes nostræ, quæ a magna Romanorum, aliisque Christi ecclesiis erat, differentiæ tum in Dominici calicis gratiarum actione, in quo nos aquæ mistionem contra illos, respuebamus; tum in celebratione festorum, præsertim Nativitatis & Epiphaniæ Domini, in qua ab aliis Christianis dissentiebamus; tum denique in confessione duarum naturarum, voluntatum, & operationum, quas in una Domini nostri Jesu Christi persona indivise, & inconfuse unitas ecclesia sancta recte & catholice recognoscit; & nos aliter sentiendo, duas denegantes, unam asserebamus Christi naturam, ex ineffabili unione illa resultantem. Huic igitur nostræ ab universali ecclesia discrepantiæ, illi consulere festinarunt, in unum Christi corpus, & unam sanctam ecclesiam catholicam nos iterum inferendo.

Verum enimvero perditissimi quidam, in malum a Diabolo concitati, ut perturbationes contentionesque, maxime vero schismata in sancta Christi ecclesia molirentur, alios in iniquis conciliabulis suis canones sanciverunt; docentes non esse nobis in tribus hisce cum reliquis Christianis communicandum: hoc est, in mistione E calicis gratiarum actionis; in celebratione Dominicæ Nativitatis, & Epiphaniæ, atque in duabus naturis, quas in una Christi persona propter inconfusam, ac indivisam unionem ecclesia sancta confitetur. Dicebant enim nefas esse in calicem aquam injicere, quod aqua corruptibilis sit; in Christo autem nulla fuerit corruptio:

qui-

ANNO CHRISTI 1320.

quibus plane videntur innuere vinum incorruptibile esse. Præterea in illo gratiarum calice, quem Dominus in mystica mensa cœnaculi biberat, vinum solummodo fuisse, & non aquam. Similiter etiam quando Dominus ad veram sui corporis resurrectionem suadendam cum suis iterum discipulis comedit, ac bibit; in ea quoque mensa parum fuisse vinum appositum nugabantur, eo quod ab ipso Domino antea dictum fuerat: *Non bibam amodo de hoc genimine vitis usque in diem illum, cum illud bibam vobiscum novum in Regno Patris mei*: pro se divum atteſtantes Chryſoſtomum [b], qui verba illa expendens ait; *Cur autem non aquam bibit, sed vinum? quod profecto vellet perniciosissimam quamdam hæresim radicitus evellere; quia sunt quidam, qui aqua in mysteriis utuntur: propterea quando mysteria tradidit, & quando resurrexit, nudam absque mysteriis mensam apponens, usus est vino; idque declaravit dicens, ex hoc fructu vitis; vitis enim vinum, non aquam profert.* Quibus sane verbis Chryſoſtomum eos, qui miſtum offerebant calicem, hæreticos appellare opinantur.

Cum inſuper de latere Chriſti ſanguis & aqua profluxerunt, ſolum, ajunt, ſanguinem in potum, aquam vero in purgationem dumtaxat efluxiſſe: quamobrem minime licere inferunt, vino aquam miſceri in ſacris myſteriis: Hæc itaque veſtis dominicæ partitores, & ſacrarum eccleſiæ conſtitutionum, ac traditionum adverſarii impudenter jactabant: ignorantes quidem non modo aquam, verum & vinum quoque, quod ipſi incorruptibile autumant, eſſe ultro corruptioni obnoxium; neque hæc duo ſolummodo, ſed omnia fere ſenſibilia, quæ ſub viſus tactuſque ſenſibus cadunt, eſſe corruptibilia & caduca: cum ſola incorporea naturam corruptibilitatis expertem habere noſcantur. Etſi, verum illud eſſe, fateri debemus; quod licet duo iſta in ſe corruptibilia ſint, in Dominicæ tamen diſpenſationis ſacramento myſtice ſumpta puriſſima, & ab omni ſunt corruptelæ contagio remotiſſima, eamdemque cum Spiritu ſancto purificantem vim, & operationem ſibi vendicant. Quocirca magnus Apoſtolus ille Joannes in quadam ex catholicis ſuis epiſtolis ait; *Tres sunt, qui testimonium dant in cælo, Pater, Verbum, & Spiritus sanctus, & hi tres unum sunt: & tres sunt qui testimonium dant in terra, spiritus, aqua, & sanguis, & hi tres unum sunt.* Vide, ut tria hæc unam eamdemque vim retinent. Nam licet diverſa ſecundum ſe, virtute tamen & operatione, unum quid ſunt divinum, & purificans; baptiſmum enim præſeferunt; aqua quidem juxta illud: *Ego baptizo vos aqua*: ſanguis vero ſecundum id: *Calicem, quem ego bibo, bibetis; & baptismo, quo ego baptizor, baptizabimini*; ſanguinem hic intelligens: Spiritus denique juxta illud: *Ipse vos baptizabit in Spiritu sancto, & igni*. Ac ad invicem ſimul ſumpta perficiunt, & ſanctificant; nam aqua cum ſanguine, & ſpiritu, quod ſanctum eſt proficit, & ſanctificat. Similiter & ſanguis cum Spiritu ſancto & aqua purificat & ſalvat: ac demum Spiritus ſanctus per aquam & ſanguinem ſanctos facit, regenerat, & omnes in filiationem Patris cæleſtis adoptat.

In eo autem quod ſubdunt, nempe calicem Domini non fuiſſe ſalutifera miſtum aqua, immenſum ſane decipiuntur; cum mendacii arguant prophetica illa magni Salomonis verba: *Sapientia ædificavit sibi domum, & subdidit columnas septem, manavit hostias suas, miscuit in cratera vinum suum.* Et paulo poſt iterum ait: *Venite, edite de meis panibus, & bibite vinum, quod miscui vobis.* Magnus item Irenæus Apoſtolorum ſucceſſor, in ſcriptis adverſus Marcionitas hæc profert: *Quomodo autem juste Dominus, si alterius Patris existit, hujus conditionis, quæ est secundum nos, accipiens panem, suum corpus esse confitebatur; & temperamentum Calicis, suum sanguinem confirmavit? & quare se filium hominis confitebatur, si &c.* Et rurſus in ſua adverſus alias hæreſes doctrina inquit: *Vani autem omnino, qui universam dispositionem Dei contemnunt, & carnis salutem negant, & regenerationem ejus spernunt.* Et poſt pauca ſubdit: *Eum calicem, qui est creatura, suum sanguinem, qui effusus est, ex quo auget nostrum sanguinem; & eum panem, qui est creatura, suum corpus confirmavit, ex quo nostra auget corpora: quando ergo & mistus calix & fructus panis proprie percipit verbum Dei, fit Eucharistia sanguinis, & corporis Christi, ex quibus augetur, & consistit carnis nostræ substantia.*

Hujus quoque teſtimonium perhibet S. Athanaſius, qui in Exhortatione de Baptiſmo ad illuminatos ſic habet: *Vides hanc mensam in medio altaris appositam?* Et inferius: *Hoc est cœnaculum, in quo cum Redemptore recumbis; ubi, cœnantibus illis, accipiens Jesus panem, fregit, deditque discipulis dicens: accipite, & comedite, hoc est corpus meum: & accipiens calicem vini mistum, gratias egit, deditque eis, dicens: accipite, & bibite ex eo, hic est sanguis meus; & biberunt.* Et S. Baſilius in ſua Liturgia; *accipiens*, inquit, *calicem, miscens, benedicens &c.* Similiter & lumen illud urbis Joannes Chryſoſtomus in ſua quoque Liturgia: *unus militum*, ait, *lancea latus ejus aperuit, & continuo exivit sanguis, hæc dicens, infundat vinum: & subdens, & aqua, infundat aquam*. Magnus etiam Gregorius Nazianzenus in ſecunda contra Julianum invectiva oratione, flagitioſa illius ſacrilegia, in eccleſias olim perpetrata, deplorans ſic fatur: *Quis pro dignitate narrare, atque exaggerare possit, quæcumque, vel ob flagitia circa sacras ædes admissa, vel ob sacras mensas contumeliis affectas, vel ob mysticos mistarios furiose contaminatos, ipsis acciderint?* Hic miſtarium appellat ſanctus Dominicum calicem, in quo vinum aqua miſcetur.

Quod etiam noſtræ cum Deo verbo unionis myſterium in purgationem, & redemptionem permiſtio denotet illa, oſtendit Beatus Hieronymus, qui in Evangelium Marci ſuper illa verba, accepit Jeſus panem &c. *Formavit*, inquit, *Dominus noster sanguinem suum in calicem, vino & aqua mistum; ut alio purgemur a culpis, alio redimamur a pœnis. Sanguine namque agni servantur domus a percussione Angeli, & aqua maris rubri extinguuntur inimici; quæ sunt mysteria ecclesiæ Christi.* Idem conſimiliter aſſerit venerab. Beda presbyter his verbis: *Quia panis corpus confirmat, vinum vero sanguinem operatur in carne: hic ad corpus Christi mystice, illud refertur ad sanguinem. Verum quia & nos in Christo, & in nobis Christum manere oportet, vino dominici calicis aqua miscetur attestante enim Joanne, aquæ populi sunt. Et neque aquam solam, neque solum vinum, sicut nec granum frumenti solum sine aquæ admistione, & confectione in panem, cuipiam licet offerre; ne talis videlicet oblatio quasi caput a membris secernendum esse significet; & vel Christum sine nostræ redemptio-*

[b] Chryſoſtomi verba Matth. c. ab Arnis quidam perperam interpretata.

ANNO CHRISTI 1320.

ptionis amore pati potuisse, vel nos sine illius pas- A *sione salvari, ac Patri offerri posse confingat.*

Alexand. P. ep. 1.

Præterea S. Alexander Papa, septimus a D. Petro pontifex Romanus, hæc in sua Epistola scripta reliquit: *In sacramentorum oblationibus, quæ inter Missarum solemnia Domino offeruntur, passio Domini miscenda est, ut ejus, cujus corpus & sanguis conficitur, passio celebretur: ita ut repulsis opinionibus superstitionum, panis tantum, & vinum aqua permistum in sacrificio offerantur. Non debet enim (ut a Patribus accepimus, & ipsa ratio docet) in calice Domini aut vinum solum, aut aqua sola offerri; sed utrumque permistum; quia utrumque ex latere ejus in passione sua profluxisse legitur.* Hæc quidem magnus, ac glorioſus Christi martyr S. Alexander præcepit; B qui omnes ecclesiæ Constitutiones, & canones perfecte ab ipso beato Petro acceperat. Et hoc

Jul. apud Grat. de Consecr. dist. 2.

ipsum affirmat S. Julius Papa: *Non potest*, inquit, *calix Domini esse aqua sola, aut vinum solum, nisi misceatur utrumque.* Tum quoque injunxit, ut si quis altero solo sine altero sacrificium perfecerit, *tandiu cessare debeat a sacrificando, quandiu legitima pœnitentiæ satisfactione* juxta sacros ecclesiæ canones *correctus sit.*

S. Cypr. l. 2. ep. 3.

Magnus itidem Christi martyr Cyprianus, Episcopus Carthaginiensis in Occidente, hæc de Dominico calice tradidit: *Per Salomonem Spiritus sanctus typum dominici sacrificii ante præmonstrat, immolatæ hostiæ, & panis, & vini, sed* C *& altaris, & Apostolorum faciens mentionem: sapientia, inquit, ædificavit sibi domum, & subdidit columnas septem, mactavit suas hostias, miscuit in cratera vinum suum, & paravit mensam suam, & misit servos suos, convocans cum excelsa prædicatione ad crateram, dicens: qui est insipiens, declinet ad me; & egentibus sensu dixit: venite, edite de meis panibus, & bibite vinum, quod miscui vobis. Vinum mistum declarat, ideſt calicem Domini, aqua & vino mistum, prophetica voce prænunciat, ut appareat in passione Dominica id esse gestum, quod fuerat ante prædictum.* Hoc idem paulo superius etiam memoraverat, his verbis: *Admonitos nos scias, ut in calice offerendo dominica traditio servetur; neque aliud* D *fiat a nobis, quam quod pro nobis prior fecit; ut calix, qui in commemorationem ejus offertur, mistus vino offeratur.* Et Sanctus Ambrosius, Epi-

S. Ambr. l. 4. de Sacram. c. 4. & l. 5. c. 1. vinum & aquam in calice miscenda esse affirmat aliis verbis.

scopus Mediolanensis in Occidente; *Calicis permistio*, ait, *unionem Dei Verbi, quæ nobiscum est, significat; hoc enim fecit; & conjunctio facta est Divinitatis nobiscum, qui Christi sumus membra; ipse vero nobis est caput.* Et iterum: *per mistionem, quæ fit in sacro altari, mysterium crucis perfectum accipimus nos fideles, & cum Christo conjungimur.* Quin & noster sacrosanctus Patriarcha Nierses in Cantico 72. super Prov. sic fatur: *Misit servos suos, sanctos nimirum Apostolos, ut vocarent ad potum lætitiæ misti calicis, & ad aquam, & sanguinem, quæ de latere Christi, in* E *signum duarum ejus naturarum, egressa sunt: quorum mistura ineffabilem Verbi cum carne unionem designat.*

Hanc denique Calicis gratiarum commistionem ipsa quoque sancti Evangelii verba significant. Non enim dictum fuit: Accepit de cupa, vel de cellaria, guttulum, aut ejusmodi aliud vas, in quo merum asservari solet: sed,

Marc. 14.

comedentibus illis, accepit Jesus calicem. Unde manifestum est, quod de mensa, in qua erat juxta morem appositus, calicem ipsum desumpsit, hoc est, craterem, aut quod simile vas, in quo poculenta miscentur. Neque dictum est: hoc purum vinum, aut hæc phiala, in qua illud purum de more servatur; sed, *hic est calix.* Calicem ergo nominans, in quo potus misceri solet, ipsius utique potus admistionem patefecit. Tum additur: *hoc facite in meam commemorationem*, in passionis videlicet, & mortis meæ memoriam, ut Apostolus exposuit dicens: *quotiescumque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis.* Cum gitur aqua mortem Domini nostri secundum carnem significet; quemadmodum & vinum vitam ejusdem denotat secundum divinitatem; cumque in morte ejus exierint sanguis & aqua: optimo quidem jure calix & aqua, & vino mistus, in sacris mysteriis offerri debet.

ANNO CHRISTI 1320.

Luc. 22.

1. Corinth. 11.

In eo deinde, quod ulterius prædicant, Christum scilicet in nuda mensa post resurrectionem puro vino usum fuisse, hoc colligentes ex illis verbis: *Non bibam amodo de hoc genimine vitis,* Matth. 26 *usque in diem illum* &c. atque ex testimonio Chrysostomi dicentis: *de fructu vitis ait; vitis* Chrys. in *autem vinum, non aquam profert; ut profecto* Matth. 26 *perniciosissimam quamdam hæresim radicitus extirparet; quia sunt quidam, qui aqua in mysteriis utuntur:* sciant, sacrum illum Doctorem propter eos, qui solam offerunt aquam, id fuisse loquutum. Non enim ait; sunt quidam, qui vino aquam miscent; sed, *qui aqua in mysteriis utuntur:* in mysteriis dicens, non panem, neque vinum indigitavit; hæc namque non mysteria, sed mysterii signa vocantur, hoc est, Incarnationis, & mortis Christi. Quod si, sunt quidam, dixisset, qui miscent aquam, justum forsitan esset, quod opinantur. Sed ait, *qui aqua utuntur*; ideſt, qui incarnationis, & mortis Christi mysterium aqua sola conficiunt. In morte autem Christi non modo aqua, sed sanguis etiam ex latere emanavit; sic & incarnatio non solum hominem, quem significat aqua; verum & Deum quoque continebat, quem sanguis figurat. Quamobrem, quia Ebionitæ Christum, hominem solum existimabant, sola idcirco aqua in sacris utebantur mysteriis: quos beatus Irenæus irridens ait: *nolunt cælestis vini permistionem, sed sola illum recolunt aqua*; hoc est, unionem Divinitatis cum humanitate non fatentur in Christo, sed purum hominem illum asserunt; ea propter vinum, quod rei cælestis, nempe Divinitatis, indicium est, nolunt aqua miscere, ne illam videantur unionem admittere; sed solam offerentes aquam, terrestrem tantum hominem ipsum confitentur. Hanc præterea veritatem confirmavit magna synodus Carthaginiensis tempore Honorii & Arcadii, Theo- Conc. C. dosii senioris filiorum, coacta: nec non sexta thag. III. synodus, Constantinopoli in Trullo Imperialis can. 24. palatii celebrata, in qua præfata Chrysostomi Conc. Tr verba propter eos, qui solam aquam offerebant, dicta fuisse declaratum est. c. 32.

Quod insuper de sanguine loquuntur, & aqua quæ de Christi latere sunt egressa; sanguinem scilicet in potum solummodo profluxisse, aquam vero dumtaxat in purgationem; falsum adhuc esse liquet. Nam sanguinem nedum potum significare, verum etiam purgationem, clare ostendit Evangelista Joannes in epistolis suis catholicis dicens: *Sanguis Jesu Christi filii ejus emun-* Joan. ep. *dat nos ab omni peccato.* Et David propheta c. 8. aquam in potum, & educationem quoque fuisse commemorat, dum ait: *In loco pascuæ ibi* Psal. 22. *me collocavit, super aquam refectionis educavit me.* Deinde utrumque hoc, in potum simul & purgationem esse sancti Ecclesiæ Doctores affir-

mant

ANNO CHRISTI 1320. Cor. 10.

mant Ephrem, Gregorius Nyſſenus, & alii. D. enim Ephrem, in Expoſitione epiſt. ad Corinthios ſuper illa verba. *Patres noſtris omnes ſub nube fuerunt, & omnes mare tranſierunt, & omnes in Moyſe baptizati ſunt in nube, & in mari; & omnes eamdem eſcam ſpiritalem biberunt; bibebant autem de ſpiritali, conſequente eos petra; petra autem erat Chriſtus*; mare in exemplum affert baptiſmi, & nubem, quæ ſuper capita Hebræorum extenſa illos protegebat, in exemplum manus Sacerdotalis: *& quemadmodum*, ait, *homo per baptiſmum ad Chriſti corpus, & ſanguinem ducitur, ita & populus ille, in mari prius baptizatus eſt, manna deinde ſpiritale comedit, & potum ſpiritalem bibit, aquam, quæ de petra recens ſcaturivit. Petra autem Chriſtus appellatus* B *eſt; quia Domini noſtri latus, ad petræ ſimilitudinem apertum, in omnium gentium expiationem & potum, aquam protulit & ſanguinem.* Et Origenes in Cantica Canticorum expendens illa verba, *Botrus Cypri, fratuelis meus mihi in vineis Engaddi*, ſic habet: *elevatus eſt Dominus noſter ſupra crucem in loco, qui dicitur Golgotha, & acuta cuſpide vulneratus, multiſque preſſus tormentis, ſuæ donatus eſt ſponſæ: ſicut enim percuſſa petra aquam Hebræis effudit murmurantibus; ſic & de latere Chriſti ſanguis & aqua in potum gentibus effluxit gratantibus.* Idem ſimiliter confirmat S. Gregorius Nyſſenus in expoſitione ejuſdem libri: *Pande os*, inquit, *& bibe aquam ex latere, de quo lanceta tibi ſcaturiginem ape-* C *ruit*. Si quælibet ergo communis aqua emundat, educat, ac omnibus potum miniſtrat; quanto etiam magis aqua vivifica, de noſtri latere Redemptoris egreſſa, hoc in eccleſia plene perfecteque operabitur?

Circa vero Dominicæ Nativitatis, & Baptiſmi feſtivitates, quas uno ſimul die, nempe 6. Januarii, præter aliorum Chriſtianorum conſuetudinem, celebrandas contendebant; aſſerentes Jacobum fratrem Domini, qui unam ex ſeptem catholicis epiſtolis ſcripſit, conſtituiſſe [1], ut utraque feſtivitas hæc 6. Januarii perageretur: quod cum olim aliquot jugiter annos ita obſervatum ſit, ea propter & nunc eodem modo ſe obſervare profitebantur: ad hoc quoque reſpondendum eſt, ſatis compertum haberi, ſanctam Romanam eccleſiam ab antiquis temporibus per traditionem a D. uſque Petro Apoſtolorum principe exortam, feſtum Nativitatis 25. Decembris, & Epiphaniæ, ſeu baptiſmi 6. Januarii ſemper fuiſſe ſolitam celebrare. Et quamvis nonnullæ Aſiaticæ regionis Eccleſiæ, præſertim Hieroſolymitana, utramque feſtivitatem uno, eodemque 6. Januarii die antea peregiſſent; poſtea tamen, re melius a ſanctis Patribus conſiderata, ab illo ſe errore retrahentes, eas diviſim juxta morem Eccleſiæ Romanæ celebrare cœperunt, videlicet Nativitatis feſtum 25. Decembris, & Baptiſmi, ſeu Epiphaniæ 6. Januarii: quemadmodum & Paſchatis feſtum, quamvis antea in Aſiatica parte feria quinta veteris Hebræorum Paſchatis ageretur, & hoc uſque ad Conſtantini magni, ſanctorumque Patrum Nicænæ Synodi tempora; ex iiſdem tamen ſanctis Patribus poſtea permutatum, in primum Sabbati diem translatum eſt, in quo dominicam Reſurrectionem, ut Romana ſemper eccleſia ſolita fuerat, cunctis Chriſtianis celebran-

dam decreverunt. Sicut igitur in Paſchatis feſto contigit, ita ſimiliter & in feſto Nativitatis, quod diviſim ante Baptiſmum, ſeu Epiphaniam, 25. Decembris peragere ſtatuerunt: ipſam vero Epiphaniam, ſeu Baptiſmum die 6. Januarii juxta ſacroſanctæ eccleſiæ Romanæ conſuetudinem.

ANNO CHRISTI 1320.

Ratio autem cur in hujuſcemodi feſtivitatibus celebrandis tanta prius diverſitas præterfluxiſſet, ea eſt: quia nimirum Apoſtoli, miniſterio verbi, ac prædicationis evangelicæ, pro viribus inſtantes, intenti erant potiſſimum, ut homines ab erroribus ſimulacrorum ad unius veri Dei cultum converterentur; cumque in hanc rem omnem curam, ac laborem adhibe- B rent, feſtorum ordinem, amuſſitatumque uniuſcujuſque traditionis examen haud ſane multum curavere, eo præſertim tempore, quo Apoſtolicæ prædicationi, pernicioſæ Scribarum, ac Phariſæorum, aliorumque Judæorum hæreſes ut cum maxime adverſabantur, cum inſurgebant falſæ Simonitarum, & Marcionitarum doctrinæ, acriter vexantes eccleſiam; exundabantque tempeſtuoſe ex Gentilium vi ac furore perſecutionum procellæ, quæ ſapientiæ domum arietabant. Quamobrem Eccleſiæ tunc ordines firmam ubique methodum retinere nequibant. Adde quod Apoſtoli in primævo illo ſurgentis Eccleſiæ ſtatu ad infirmam hominum fidem deſcendentes, facile permiſerunt, ut eas feſtivitates quævis C Eccleſia juxta placitum ſibi ordinem celebraſſet: ſicuti eamdem ob rem, ut Gentes ab idolorum cultu facilius retraherentur, ipſa adhuc evangelica præcepta, atque doctrinas permiſſione interdum & licentia, prout opus erat, attemperabant; non enim omnibus, & ſingulis ſimul rebus poterant perfecte proſpicere. Quare ex quatuor illis dumtaxat tunc abſtinendum præceperunt, ab immolatis ſimulacrorum, a fornicatione, ſanguine, & ſuffocato; & hoc quidem, uſquequo Eccleſia firmiorem ſumeret in vera fide ſtabilitatem.

Poſteris vero temporibus ab Apoſtolorum ſucceſſoribus omnia ſigillatim accommodatius, perfectiorique ordine diſpoſita, atque præcepta D ſunt; quemadmodum & contigit, ut dictum eſt, in illa feſtivitatum Nativitatis, & Baptiſmi disjunctione, quæ ab iiſdem ſanctis Patribus poſtea in Eccleſia inſtituta fuit. Cujus rei neceſſitatem & cauſam oſtendit beatus Cyrillus Hieroſolymorum Patriarcha in epiſtola ad magnum Julium Romæ Papam: (hic autem Cyrillus non eſt ille, qui epiſtolam ad Conſtantium Imperatorem, magni Conſtantini filium, deſtinavit; ſed quidam alius, illius Cyrilli in eadem Hieroſolymitana ſede ſucceſſor.) Is igitur hæc ad Julium ſcripſit. *Multus quidem labor a miniſtris inſumitur, & adhuc defectus occurrit in celebratione glorioſarum feſtivitatum Nativitatis, & Baptiſmi Domini noſtri, dum utra-* E *que una ſimul die peragitur: omnes enim preces, lectiones & cantica, quæ in honorem tantarum ſolemnitatum debentur, defectu temporis abſolvi minime poſſunt. Quomodo namque valeat quis feſtivitates illas cum ſuis myſteriis una die perficere, in urbe Bethlehem Nativitatem, ac deinde in Jordanem perveniens ibi Baptiſmum, ut fas eſt, celebrare? Nam cum Bethlehem in Auſtrali plaga Hieroſolymæ conſtituta ſit, & ab illa tribus di-*

Vide Baron. ad an. 351. de pluribus Cyrillis Epiſc. Hieroſ.

(1) Nullus Apoſtolorum id inſtituit; immo Apoſtolica conſtitutio oppoſitum præcipit his verbis: *Natalis Domini celebretur 25. die noni menſis, poſt quem celebretur Epiphaniæ dies 6. die decimi menſis*: hoc eſt 25. Decembris, & 6. Januarii. Vide S. Clementem P. lib. 5. Conſtit. Apoſt.

ANNO CHRISTI 1320.

distans milliariis; quinam fieri potest, ut celebrans eodem die tantam viæ longitudinem pertransire, earumque festivitatum mysteria valeat explere? Ipse porro ex Hebræorum libris de festo Nunciationis prolis Zachariæ, ab illis die expiationum celebrato, accepi, quod inde sex mensibus enumeratis usque id Annunciationem beatæ Virginis, atque hinc rursus novem aliis usque ad Christi Nativitatem, ejusdem Nativitatis festum non incidat ipsa die, qua nos illud una cum Baptismate concelebramus. Quapropter vestram deprecor sanctitatem quatenus diligenter illum Hebræorum codicem isthic inquirat, atque in eo rei suprascriptæ veritatem exploret; si qua forte festivitatum harum ab invicem separatio librorum quoque testimoniis effici possit, ut videlicet unamquamque seorsim proprio suo die honore debito peragamus.

Hæc itaque cum audisset beatus Julius, accuratissimam rei ipsius inquisitionem faciens, omnes Hebræorum libros, qui jussu Titi & Vespasiani Romanorum Imperatorum Hierosolymis Romam delati fuerant, congregavit: atque in Annalibus Josephi offendit, quod mense septimo in festo Expiationum hora ministerii apparuerat Angelus Domini Zachariæ in Templo, eique nuncium prolis retulerat; qui tamen cum Archangeli verbis fuisset incredulus, mutus in pœnam evaserat usque ad partum Elisabeth in sua sterilis senectute. Hoc autem adinvento, reliqua omnia ex eodem ordinate deducens beatus Julius, veritatem antedictam comprobavit. Nam primus Hebræorum mensis est Nisan, dictus a Romanis Aprilis; septimus vero, e Nisan enumeratus, est Thisrin, quo mense in festo Expiationum, quod eo anno contigerat secundum Romanos 24. Septembris, facta est Angeli Annunciatio Zachariæ. Hinc sex aliis mensibus annumeratis, devenitur ad Annunciationem Deiparæ Virginis, juxta illud Archangeli ad eamdem: *& hic mensis sextus est illi, quæ vocatur sterilis*: quod plane accidit die 4. Nisan & 25. Martii. Ex hoc rursus die novem elapsis mensibus, occurrebat Christi Nativitas 9. Tebet, & 25. Decembris.

Nisan interdum in Aprilem, interdum in Martium incedit.

Sic igitur Julius Papa, comparatis Hebræorum mensibus cum mensibus Romanorum, manifeste ostendit, Christi Nativitatem vere ipso die 25. Decembris contigisse; tum 6. Januarii Baptismum. Et quamvis sacrosancta Romanorum Ecclesia ita similiter antea, a divo usque Petro veteri traditione edocta, celebrasset; dein tamen sacrorum librorum testimoniis magis confirmata, cœpit in posterum utramque festivitatem illam prædictis diebus una cum aliis ipsam imitantibus Ecclesiis solemnius celebrare. Hinc S. Basilius, Archiepiscopus Cæsarienſis, in suis quoque scriptis posuit Christi Nativitatem die 25. Decembris; monuitque Gregorium Nazianzenum, ut illam Byſantii eodem die perageret. Quin Nazianzenus ipse in Orat. de Christi Nativ. prius illam, ac postea Baptismum se celebrasse significat his verbis: *Ac quidem paulo post & Jesum purgatione mea in Jordane purgare videbis, vel potius aquas purgatione sua purificare.* Posthæc vero ait: *Nunc autem partum accipe, & præsulta*: Et iterum: *Nunc autem Theophania sive natalitia, præsens celebritas.* Tum quoque in Orat. sequenti de Baptismo ait: *Rursum Jesus meus, & rursum mysterium.* Ac tandem inferius: *Etenim sanctus luminum dies, ad quem pervenimus, quemque hodie divino beneficio celebravimus, Baptismum habet.* His quidem patefaciens, uno die Nativitatis, alio vero Baptismi festum esse peragendum.

Porro autem quamvis ritus hic, ex Julii Papæ temporibus exorsus, ab aliquibus observaretur Ecclesiis, ab aliquibus vero rejiceretur, & hoc usque ad magni Chrysostomi, piorumque Imperatorum Honorii & Arcadii, Theodosii senioris filiorum, tempora; tunc tamen in universam ecclesiam magis dilatatus, & canone firmatus fuit, hoc modo: Veniens enim Honorius Imperator Roma Byzantium, matri ac fratri retulit, quanta canticorum, precum, & lectionum solemnitate a Romanis Domini nostri Nativitas suo proprio die celebraretur, similiter & ejusdem Baptismus alio statuto die æquali celebritate, ac splendore. Quod cum istis magnopere arrisisset, accersentes magnum Joannem Chrysostomum, Constantinopolis tum Patriarcham, rem ei totam communicaverunt, de qua & ipse plurimum hausit jucunditatis ac lætitiæ. Jampridem enim exoptabat beatus (quemadmodum ipsemet in homilia de Christi Nativitate non obscure insinuat) idem Nativitatis festum ita solemniter lectionum, hymnorumque cantionibus juxta mysterii congruentiam celebrare, uti jam illi ex instituto solebant. Hac itaque de causa indixit multorum Episcoporum Concilium, ad quod præsertim magnus Epiphanius Cyprius, utpote qui Hebræus genere, maximeque in Judæorum libris versatus, accessit: ubi Patres post exquisitum explorandæ studio veritatis examen, incipientes ex nuncio prolis Zachariæ, ad exitum tandem dominicæ Nativitatis negotium perduxere.

Primum quippe ex divo noverunt Paulo, quod semel tantum in anno Pontifex in Sancta Sanctorum ingrediebatur: quandoquidem idem Apostolus ad Hebræos scribens ait. *In priori quidem tabernaculo semper introibant Sacerdotes sacrificiorum officia consummantes: in secundo autem semel in anno solus Pontifex, non sine sanguine, quem offert pro sua, & populi ignorantia.* Porro mensis, ac dies, quando Pontifex ingrederetur, ab ipso Moyse præscripti fuerant his verbis: *Mense septimo decima die mensis affligetis animas vestras* &c. usque ad id quod subditur: *eritque vobis hoc legitimum sempiternum, ut oretis pro filiis Israel, & pro cunctis peccatis eorum semel in anno.* Hinc cognitum habuerunt, quod mense Thisrin, qui erat Hebræorum septimus, a Nisan primo enumeratus, die decimo ejusdem mensis, in jejunio Scenopegiæ, quando Pontifex propitiationem pro populo celebrabat, ingressus fuerat Zacharias in Sancta Sanctorum, eique Angelus apparuerat, & futuram prolis nativitatem nunciaverat: hoc autem accidit die 24. Septembris. Inde sex insuper enumeratis mensibus deprehenderunt annunciationem ab Archangelo factam beatæ Virgini die 4. Nisan & 25. Martii contigisse; quo quidem die, exactis a conceptione Elisabeth sex mensibus illis, sanctissima Virgo Maria concepit. Hinc tandem ulterius subducentibus, hoc est, ex 4. Nisan, & 25. Martii Nativitas Domini nostri Jesu Christi. 9. Thebet, & 25. Decembris illis comperta fuit.

Ad Hebr. 9

Levit. 16.

Postquam autem dominicæ tempus Nativitatis cunctis isto examine innotuerat, directum fuit hac de re universale mandatum ex alma urbe Roma in Ecclesiam Constantinopolitanam, & ad Johannem Patriarcham Hierosolymorum, & ad Flavianum Antiochiæ Patriarcham, omnesque sanctæ Romanæ Ecclesiæ adhærentes, unanimiter decreverunt, ut ejusdem Nativitatis festivitas 25. Decembris solemniter in universa cele-

ANNO CHRISTI 1320.

celebraretur Ecclesia, festumque Baptismatis 6. Januarii; eratque tunc temporis Ecclesiæ Romanorum Patriarcha Anastasius. Scripserunt autem ex urbe Byzantia, sicut ad alias Ecclesias, sic & ad magnum [a] Isaac epistolam, ut vel ipse cum tota Ecclesia conveniret. Hinc interim, cum noluisset in perniciem Armeni regis Ardasciræ una cum Armeniorum primatibus conspirare, eumque apud regem Persarum falsis impetere calumniis, fuerat ab iisdem magnatibus, ac præsertim ab ambitioso quodam calumniatore, falsoque Sacerdote, Suormach nuncupato, apud ipsum Persarum regem de falso hoc crimine accusatus: Rex noster Ardasciras, inquiunt, & Isaac Patriarcha cum Græcorum Imperatore fœderati, rebellionem a tuo cœptare dominio, machinantur. Quibus fidem adhibens Persa & Regem, & Patriarcham ex eorum throno dejecerat: ipsumque Suormach, tamquam in mercedem proditionis patriarchali remuneraverat dignitate. Ea propter dum in adventu generalis illius mandati Rex Arbasciras, & Isaac Patriarcha in Ardavasensi provincia exularent, nullum ex eodem beato Isaac responsum ad Arcadium Imperatorem, ac D. Joannem Chrysostomum Constantinopolis Patriarcham redire potuit; unde & illa consequenter Ecclesiæ Armenicæ cum magna Romanorum, aliorumque Christianorum Ecclesiis conformatio in festis dominicis celebrandis ad exitum tunc perduci nequivit. Quocirca sciendum insuper est, non modo omnes Orthodoxorum Ecclesias, verum etiam & hæreticorum, quæ a recta fide, aliisque sacris ordinibus Ecclesiæ postea declinarunt, in horum tamen celebratione festorum cum eadem Romanorum Ecclesia concordasse; cujusmodi sunt Nestoriani, Eutychiani, aliique complures, qui licet in fidei professione, aliisque traditionibus ab Ecclesia sancta dissentiant, in hac tamen re omnes ei concordes inveniuntur.

Præterea quod dies Nativitatis præscriptus verus sit, ipsa quoque solstitia indicant; nam tempore, quo Christi nativitas incidit, sol incipit retrocedere, dies crescere, nox vero decrescere. In nativitate autem Joannis, quæ Christi nativitatem sex mensium spatio præcedit, dies decrescere, nox vero incipit crescere, quemadmodum Joannes ipse populo prædicebat dicens: *illum oportet crescere, me autem minui*. Quod & Chrysostomus verba faciens de conceptione Elisabeth matris Joannis his innuit verbis: *Inventum est*, ait, *ipso die octavo kalendarum Octobris esse æquinoctium, in quo est incboatio noctis major, quam lucis, illum enim oportet crescere, inquit, me autem minui*. Tot igitur ac talibus rationibus nos inducti firme credidimus diem 25. Decembris vere illum esse, cui dominicæ festum Nativitatis occurrit; quod & definivimus, ut ex vicesimo die ejusdem mensis Armeni jejunium dictæ Nativitatis observent quinque diebus, post quos festivitatem illam solemniter celebrabunt.

Hanc autem de festis celebrandis, aliisque suscipiendis traditionibus veram ecclesiæ catholicæ definitionem nonnulli aberrantes a veritate rejiciebant, deque nobis obloquebantur dicentes: idcirco unam festivitatem in duas separant, ut unum quoque Christum in duas personas, & duos filios divisum confiteantur: quod absit omnino; sed ipsi potius negantes duas illas naturas, quas in una Christi persona inconfuse unitas ecclesia sancta confitetur; atque credentes, quod post ineffabilem unionem differentia naturarum, unam in eodem Christo naturam statuebant. Testem vero sui sceleris beatum faciebant Cyrillum, eo quod ad ineffabilem unionem illam confirmandam quandoque dixerat: *una est natura Verbi divini incarnati*: profecto ignorantes, quod sicut ibi ad unitatem Verbi declarandam dixerat Beatus unam Verbi divini incarnatam naturam; ita & alibi sæpius ad comprobandum duas naturas, in una Christi persona inconfuse unitas, cum ipse Cyrillus, tum Athanasius, Chrysostomus, aliique sancti Patres diserte, & clare locuti fuerant: quos inter & magnus Nazianzenus in epistola ad Cledonium dicens: *Naturæ duæ, nam Deus & homo*. Et iterum in Orationibus de Theologia ait. *Contra quam in Trinitate res se habet; illic enim in tribus personis una natura; hic autem in duabus naturis una cernitur persona*. Rejiciebant illi præterea, ut supra dicebamus, calicis admistionem; neque duas operationes in Christo, divinam scilicet & humanam, ut ecclesia Catholica credit, confitebantur: sed & in suo errore pertinaciter obfirmati, a magnæ ecclesiæ Romanæ traditionibus, & decretis, quibus reliquæ omnes obtemperabant, nostram Armenam Ecclesiam jam averterant.

Quamobrem egregius Patriarcha noster Gregorius, ut nos in unum Ecclesiæ sanctæ corpus, sub uno capite Christo constitutum, iterum revocaret; utque hanc *radicem amaritudinis, sursum germinantem, per quam multi inquinabantur*, penitus extirparet, omnes divinos codices, sanctorum Patrum doctrinas, ac definitiones, eas præcipue, quæ e sacrarum Scripturarum oraculis ab iisdem erutæ fuerant, accuratissime perscrutatus, comperit prædictas ecclesiæ Romanæ traditiones, quas ille tum de sacra Calicis commistione, tum de Dominicæ Nativitatis, & Baptismi festivitatibus, tum de duabus in una Christi persona unitis naturis ab initio servaverat, rectas omnino, ac veraces fuisse. Quapropter ipsemet manu propria canones ecclesiæ nostræ præscribens mandavit nobis, ut aquam in calice juxta aliorum Christianorum consuetudinem misceremus; ut festum Annunciationis celebraremus die 25. Martii, & Nativitatis 25. Decembris, & Baptismatis 6. Januarii, & Purificationis Deiparæ Virginis 2. Februarii, & ejusdem Assumptionis 15. Augusti, & Exaltationis S. Crucis 14. Septembris, reliquas vero Sanctorum festivitates juxta Menologii dispositionem ageremus; illæque, quas sua peculiari traditione Armeniorum Ecclesia antea celebrabat, eodem modo in posterum observarentur. Ad Hebr. 12.

Decrevit insuper, ut quemadmodum Orthodoxorum Ecclesia credit, duas naturas in una Christi persona propter inconfusam unionem confiteremur; ut Missæ sacrificium supra corporale conficeremus; ut in Ecclesia essent Clerici juxta uniuscujusque ordinis gradum initiati; ut in Vigiliis Paschatis, Nativitatis, & Baptismatis ab aliis cibis paschalibus abstinentes, piscibus tantum & Oleo secundum magnæ ecclesiæ Romanæ ritum contenti essemus; ac denique ut Trisagii adjectionem illam, *qui crucifixus es pro nobis*, in humanitatem Christi referremus. Abstulit etiam a nobis excommunicationem, quam Conciliabulum [a] illud iniquum in miscentes aquam, & festa modo superius tradito celebrantes injuste pronunciaverat. Tum deinde pontificium epistolæ [b] illius diploma, in

a Conciliabulum Manaschiertense Armenum.

b Hæc Epistola directa reperitur ad Haytonem cœnobitam, patrem Leonis regis.

ANNO CHRISTI 1321.

in quo relati Canones scripti fuerant, proprio sigillo consignans, misit ad piissimum regem nostrum Leonem, ut eos magna Episcoporum, Magistrorum, & Patrum cœnobiorum Synodo in Armena ecclesia confirmandos curaret.

Porro cum interim remunerator animarum, vitæque largitor, pastor noster & Dominus Jesus Christus eumdem servum suum, & Antistitem nostrum Gregorium e molestis laboribus, in suo grege regendo strenue exantlatis, ad æternam requiem transtulisset; quare ad opus istud perficiendum pervenire nequivit; piissimus rex noster Leo, & dominus noster religiosissimus Hayton, ne hoc charitatis concordiæque incœptum optato fine frustaretur, per universam suæ ditionis regionem edictum promulgarunt, ut nimirum omnes Episcopi, magistri, & Patres cœnobiorum in unum undique locum pro concordia & unione cum sancta Romana ecclesia ineunda congregarentur. Quamobrem illi statim in regiam civitatem Sisim in Templum SS. Apostolorum Petri et Pauli, alias S. Sophiæ nuncupatum, plenissimo cætu simul omnes convenerunt: ubi quoque præerant Rex ipse Leo, regisque pater dominus Hayton, nec non dominus noster Oscinus nunc Dei gratia Rex Armeniorum, et dominus Alinahh frater regis; adstantibus Oscino Armeniorum duce generali, domino Sembat, domino Raymundo, aliisque Armenis principibus et optimatibus.

Quod ubi factum est, e vestigio memoratam Gregorii Patriarchæ nostri Epistolam, atque ab eodem de festis celebrandis, aliisque traditionibus suscipiendis definitos canones coram universo Concilio produxerunt. Tunc pientissimus Leo Rex Patribus cunctis injunxit, ut Canones illos singulatim diligentissimo examine perpenderent; ac siquidem veraces fuissent, reciperent, et in Armeniorum ecclesia confirmarent; sin aliter, rejicerent uti futiles, et commentitios. Et quidem post longam accuratamque scrutationem compertum illis fuit, decreta Patris nostri Gregorii, SS. Apostolorum Canonibus sacrisque scripturis consentanea omnino esse: quare visum est omnibus ibi congregatis episcopis, magistris, et Patribus illa, tamquam veraces et Apostolicas constitutiones, reverenter amplecti; quin et in membranis transcripta, in ærario ecclesiæ inter pretiosos Domini thesauros asservare. Deinde juxta decretorum illorum statuta communi omnium consensu sancitum fuit, ut Dominicæ festum nativitatis die 25. Decembris in posterum ageretur; ut calix Domini vino et aqua mistus offerretur; ut duas naturas in una Christi persona, propter inconfusam unionem confiterentur; utque demum septem generalia Concilia, et quicquid in eis a Patribus definitum fuerat susciperent. Hanc autem constitutionem, ut perpetuo firma persisteret, singuli propriis nominibus subscripsere, suoque munierunt sigillo, ad gloriam Christi Domini, et spei nostræ.

Verum enimvero Diabolus, qui veritatis, et pacis adversarius est, ac perpetuus inimicus, unionemque corporis Ecclesiæ Christi odio habet, sicuti olim tempestuosis Gentilium agitationibus, et incursibus sapientiæ domum evertere satagebat, crebrisque hæresum procellis Ecclesiam perturbare; ita nunc similiter viros quosdam insipientes, ac veritatis oppugnatores, iterum pullulare fecit: quibus profecto maxime curæ fuit Constitutionis hujus veritatem subvertere, atque nostram, quæ cum aliis Orthodoxorum ecclesiis erat, concordiam dissolvere, et demoliri; immo quicquid a SS. Patribus de Dominicis festivitatibus, aliisque traditionibus decretum fuerat, vanum reddere, ridiculumque. Quapropter huc illuc discurrentes veros illos Canones, qui in Metropolitana civitate Sisensi in templo S. Sophiæ ecclesiæ nostræ traditi, et confirmati fuerant, abolere conati sunt, asserentes eos Constitutionibus Apostolicis, et S. Illuminatoris nostri Gregorii traditionibus esse contrarios. His autem nugatoriis et adversantibus verbis complures ex incauto populo decipientes, a veritate hujus Constitutionis averterant; quibus etiam in Concili abula convocatis, aliam contra traditionem ecclesiæ Catholicæ, et Apostolicæ sectam tuendam proposuerant.

A NN C HRIS 1320.

Quæ quidem omnia cum ad Oscini pientissimi regis nostri aures perveniissent; Rex incunctanter missis ad sacrosanctum Patriarcham Constantinum nunciis, per quos hæc eadem illi significavit, iterum Generale Concilium per omnem suæ ditionis locum indixit; mandans cunctis Episcopis, Magistris, et Patribus cœnobiorum, ut in unum simul convenientes rem totam accuratius pertractarent, veritatem patefacerent, atque malum de medio tollerent, sicut inquit Apostolus: *Auferte malum ex vobis ipsis: nescitis quia modicum fermentum totam massam corrumpit?* Et alibi: *Ne qua radix amaritudinis sursum germinans impediat, & per illum inquinentur multi.* Quamobrem in celebrem civitatem Adanum in templum D. Minasi, quod regio palatio adjunctum est, in magna Transfigurationis Domini nostri Jesu Christi solemnitate, una simul nos infrascripti convenimus

1. Corin. 5. Ad H. 12.

Constantinus Armeniorum omnium Patriarcha.
Joannes Archiepiscopus Tarsi.
Constantinus Archiepiscopus Sisis.
Joannes Archiepiscopus Daroni,
Stephanus Episcopus Adani,
Joannes Episcopus Anazarbi.
Joannes Episcopus Mamujesti.
Nierses Episcopus Molievoni.
Stephanus Episcopus Parzerperti
Jacobus Episcopus Ghabni.
Gregorius Episcopus Marsciæ.
Nuntius Episcopus Nepergheti.
Constantinus Episcopus Anghuriæ.
Marcus Episcopus Gharuz.
Stephanus Episcopus Ghoghuonii.
Jacobus Episcopus Salamastæ.
Constantinns Episcopus Marantuniæ.
Stephanus Episcopus palatii patriarchalis
Joannes Magister N.
Cyriacus Magister Eremita.
Gregorius magister Chiermaghperi.
Gregoris Magister N.
Martyr Magister N.
Antistes, Pater Monasterii Thiurchtensis.
Basilius Pater Monasterii Khorinensis.
Oscinus piissimns Rex Armeniorum.
Alinahh frater regis, ac dominus Tarsi ac Lamproni.
Sembat dominus Asghurri,
Hayton, Armeniorum Dux generalis.
Raymundus dominus Micchalechui.
Oscinus dominus Ghorricusi.
Scimbat dominus Sembataghelæ.
Oticinus dominus Ghubitarri.
Leichus. dominus Khenzoroutæ.
Trarasrus dominus Cirfreghelain,

Aliique-

Aliique Principes, ac Nobiles Armeni. Aderat etiam Capellanus Regis Tarasius una cum multis Sacerdotibus, et religiosis viris.

Nos igitur omnes, sacræ scripturæ testimoniis traditionibus SS. Patrum, atque Orthodoxorum Conciliorum definitionibus, diutius adversus homines illos disceptantes, perspicue demonstravimus, falsam, vanam, commentitiamque eorum esse doctrinam: memoratam vero sanctorum Conciliorum, et Patriarchæ nostri Gregorii Constitutionem omnino justam, veram, rectamque comperimus; neque ut ipsi inaniter effutiebant, sed potius Illuminatoris nostri S. Gregorii semitibus consonam, et Canonibus Apostolicis valde consentaneam eam fuisse perspeximus. Quapropter in confirmationem antedicti decreti magni Concilii Sisensis, et nos hic una congregati Episcopi, Magistri, et Patres definiendo præcipimus, ut ejusdem præcedentis Concilii mandata, atque decreta ab omnibus summo in honore, et reverentia, non secus ac Evangelicæ et Apostolicæ Constitutiones, habeantur: omnisque in eo præscripta traditio, atque ordo festivitatum celebrandarum, indefectibiliter in Armeniorum Ecclesiis observentur. Eos autem qui vel huic nostro, vel præcedentis Concilii decreto quomodlibet adversentur, sive Regulares illi sint, sive sæculares, per divinum Spiritus sancti mandatum a catholica et apostolica Romana ecclesia separamus, atque rejicimus; quin et a nostro sancto grege repellimus, quousque ad pœnitentiam revertantur. Quare nemo in posterum audeat hujusce nostræ definitionis veritati contrarius apparere; ne Domini, et Dei nostri Jesu Christi damnationem, ac punitionem in hoc, et in futuro sæculo incurrat. Porro autem ut hoc nostrum decretum firmum semper ac stabile permaneat, Nos omnes hic congregati Patres, tradito supra signum sanctæ Crucis, et sacro Evangelio juramento, nomina nostra in fine illius propria manu subscripsimus, idemque proprio uniuscujusque sigillo consignavimus.

ANNO CHRISTI 1320.

Constantinus Armeniorum omnium Patriarcha consentiens subscripsi.

Joannes Archiepiscopus Tarsi. Et reliqui omnes ut supra.

Similiter quoque fecere piissimus, et in Christo fortissimus Armeniorum Rex, dominus noster Oscinus, et sapientissimus, ac religiosissimus dominus Alinahh frater Regis; et magnus Dux generalis dominus Hayton; aliique Principes et Optimates Armeniæ ad gloriam Christi Dei et spei nostræ, qui cum Patre et Spiritu Sancto est benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

CONCILIUM LONDINENSE

ANNO CHRISTI 1321.

A Waltero archiepiscopo cum suffraganeis celebratum anno Dom. 1321.

Præceptum regis Eduwardi II. ne quicquam statuatur in concilio, in præjudicium dicti regis, vel regni.

REx venerabilibus in Christo patribus W* eadem gratia archiepiscopo Cantuariensi, totius Angliæ primati, ac cæteris episcopis et prælatis Cantuariensis provinciæ, ad concilium provinciale apud Londin. in proximo conventuris. Mandamus vobis in fide et dilectione, quibus nobis tenemini, firmiter inhibentes, ne in dicto concilio quicquam in nostri, aut status, coronæ nostræ, vel regni nostri præjudicium statuatis, faciatis, seu quomodolibet ordinetis. Teste rege apud Pountfreyt super Thamesiam 30. die Novembris. Per ipsum regem.

Constitutiones VValteri Reynaud, archiepiscopi Cantuariensis.

TITULI CAPITUM.

1. *Quantum pro insinuationibus testamentorum, ac compoti administrationis, in bonis defunctorum, acquietantiarum litteris, & labore, recipi debeat per quemcumque.*
2. *De visitatione & procuratione archidiaconorum, ac aliorum ordinariorum.*
3. *De inductionibus in beneficiis ecclesiasticis faciendis.*
4. *Ne instituti in beneficiis ecclesiasticis, vel promoti ad sacros ordines, pro suis habendis litteris prægraventur.*
5. *De bigamia.*
6. *Ne in privatis oratoriis Missarum solemniæ celebrentur.*
7. *De capitulis archidiaconorum.*
8. *Pro apparitorum regulatione.*

CAPUT PRIMUM.

Ca. 6. Conc. Lond. anno 1342.

Quantum pro insinuationibus testamentorum, ac compoti administrationis, in bonis defunctorum, acquetantiarum litteris, & labore, recipi debeat per quemcumque.

ADeo quorumdam animos, nostris temporibus, sæva cupiditas occupavit, quod quæstum reputantes pietatem, non curant quibus studiis suæ cupiditatis sitim reficiant, dum venale exhibent nefando commercio, gratis impendere quod deberent. Sane licet bonæ memoriæ S. * archiepiscopus Cantuariensis, prædecessor noster, provincialis concilii deliberatione statuit, quod pro insinuatione testamenti cujusvis defuncti, cujus bonorum inventarium C. solidos summam non excedit, nihil penitus exigatur: quia tamen circa testamentorum insinuationes defunctorum, quorum inventaria bonorum dictam summam excedunt, seu circa id quod pro

* Simon.

ac-

ANNO CHRISTI 1321.

acquietantiis calculorum, vel compotorum, administrationes bonorum concernentium hujusmodi testamenta, quid determinate debeat recipi minime providetur: locorum ordinarii, tam pro insinuationibus, quam acquietantiarum litteris, in hac parte sic immoderate ac excessive pecuniam exigunt, quod detunctorum exhaustis & consumptis facultatibus, per extortiones illicitas in præmissis, decedentium voluntates ultimæ, etiam in iis quæ relinquuntur in usus pauperum, vel alias causas, de residuo nequeunt adimpleri; quorum occasione laici contra dictos ordinarios, veluti consumentes & usurpantes quæ tueri tenentur, exasperantur non modicum, necnon ad fraudes & superstitiosas inventiones quotidie provocantur. Unde igitur, ut tantæ usurpationis contumelia depellatur, statuimus quod, pro probatione vel approbatione, seu insinuatione testamentorum quorumcumque, nihil per episcopos seu ordinarios alios recipiatur omnino. Per clericos tamen scribentes insinuationes hujusmodi, sex denarios recipi permittimus pro labore.

Quod si aliquod inventarium bonorum cujuscumque defuncti, in compoto triginta solidorum summam reperiatur excedere, quod ad centum solidos minime extendatur: pro compoto & agendis omnibus circa ipsum, acquietantiarumque litteris, seu aliis quibuscumque, episcopi, aut ordinarii, aut deputati ab eis ad audiendos compotos, vel ministri alii hujusmodi compotis intendentes, ultra duodecim denarios recipere non præsumant.

Si vero centum solidorum summam, aut ultra, minus tamen viginti librarum, hujusmodi contineant inventaria: trium solidorum perceptione penitus sint contenti. Sed si viginti aut ultra, citra tamen quadraginta librarum summam habeant; ultra quinque solidos, pro labore, litteris, & supradictis aliis, non admittant. Quod si sexaginta librarum, vel ultra, minus tamen centum librarum summam attingant hujusmodi inventaria: decem solidos pro præmissis recipiant & non ultra. Si vero hujusmodi inventaria centum librarum & amplius, minus tamen quam centum & quinquaginta librarum summam contineant: ultra viginti solidos pro prædictis recipere non præsumant. Sed si centum & quinquaginta librarum summam, vel amplius: pro singulis quinquaginta libris, quas ultra summam centum librarum contineri contigerit in eisdem, ordinarii pro prædictis, singulos decem solidos cum prædictis viginti solidis, recipere valeant, & non ultra. Clericos tamen pro singulis acquietantiarum litteris, quas in hac parte scribunt, ultra præmissa, sex denarios recipere permittimus pro labore. Si vero quicquam in aliquo casuum præmissorum, ultra summam prætaxatam, quavis cautela, in pecunia numerata, seu rebus aliis, contingat recipere: fabricæ ecclesiæ cathedralis loci, infra mensem reddere teneatur. Alioquin extunc episcopi, duplum ipsum ultra prædictum tempus restituere differentes, sibi esse ingressum ecclesiæ interdictum; inferiores vero, ab officio & beneficio noverint se suspensos, quousque de hujusmodi duplo dictis ecclesiis cathedralibus, plenam satisfactionem impendant. In ipsa quidem probatione, vel approbatione, seu insinuatione testamentorum quorumcumque, vel postea, ante administrationis compotorum redditiones factas fideliter, litteræ acquietantiarum nullatenus concedantur, sub pœna suspensionis ab ingressu ecclesiæ per sex menses; quam contrafacientes incurrere volumus ipso facto.

II. *De visitatione & procuratione archidiaconorum, ac aliorum ordinariorum.*

Quamvis lex naturæ, fructum laboris retribuat operanti: sic tamen æquitatem amplectitur, ut non laborantem, potissime circa ea quibus vacare tenetur ex debito, non manducare præcipiat negligentem. Sane nonnulli archidiaconi, & alii superiores & inferiores ordinarii nostræ provinciæ, lucris temporalibus inhiantes, & quæ Dei sunt projicientes a tergo, in suarum visitationum progressibus, venationibus & aliis vacantes insolentiis, ad loca visitanda multoties tales mittunt, quorum exhortatione, seu informatione, clerus & populus non istruitur: ab ecclesiis, quas die visitationis non ingrediuntur nec inspiciunt, & a quibusdam per se vel alios nullatenus visitatis, necnon & a pluribus, quas per alios perfunctorie visitari faciunt uno die, quarum quælibet ad procurationem unius diei consuetam, pro ipsis archidiaconis & suis ordinatis famulis competenter sufficeret, a singulis ecclesiis, rectoribus, seu vicariis eorumdem, procurationes solidas Ibid. c

in

in pecunia, contra ſanctiones canonicas, exigere non formidant. Excogitata etiam ſuperſtitioſa quadam fraude, ſæpius viſitaturi eccleſias dies viſitationum hujuſmodi faciendarum præveniunt, in noctibus ipſos dies præcedentibus, in domibus rectorum, ſeu vicariorum, ad eorum ſumptus, cum exceſſivis & oneroſis familiis & venaticis morantur: ac in craſtino, impenſa viſitatione, procurationem plenam & ſolidam extorquent in pecunia pro dieta, tanquam in victualibus minime procurati; quamquam cum talibus dicto die prandeant viſitatis. Nos præmiſſis, tam pro ſubditorum quiete, quam excedentium ſalute, cupientes occurrere: diſtrictius inhibemus præſentis auctoritate concilii, ne quis procurationem, ratione viſitationis ſolvendam, aliquam recipere præſumat ab eccleſia, niſi viſitationis officium eidem diligentius impenderit, ſcrutatis perſonaliter & inſpectis per ipſum cum effectu quæ fuerint indaganda.

Si quis vero plures eccleſias viſitare voluerit uno die: procuratione unica in victualibus, vel pecunia, ad quam omnes & ſingulas, ſic unico die viſitatas, proportionaliter faciat contribuere, prout tradunt canones, ſit contentus. Et ſi nocte præcedente ſuam viſitationem, in quavis eccleſia faciendam, ad ſumptus rectoris ſeu vicarii viſitandi, ſeu die viſitationis, in prandio ſteterit cum eiſdem, veram æſtimationem ſumptuum hujuſmodi in procurationem, ſi eam in pecunia viſitans licite duxerit exigendam, computare, ſeu allocare, vel pro ea, in toto vel in parte, ſtudeat compenſare: ita quod non ultra ſumptus hujuſmodi ſolidam procurationem in pecunia, nec amplius quam deductis eiſdem ſumptibus de procuratione in pecunia exſolvenda ſupererit, præſumat recipere vel exigere quovis modo. Si quis autem aliter fecerit: donec indebite percepta reſtituerit, ab ingreſſu eccleſiæ noverit ſe ſuſpenſum.

Verum quia plures archidiaconi & alii ordinarii, honoris prærogativa vel nobilitate generis decorati, in ſuis viſitationibus incedentes, familiarium & vecturarum ſtatutum in canonibus numerum ſic excedunt, quod procurantes eos in victualibus, exceſſive & indebite onerantur, ultra æſtimationem procurationis, quæ in pecunia ſolet ſolvi: nos viſitatis hujuſmodi, an in pecunia quantitatis ſolitæ, vel in victualibus, viſitantes eoſdem voluerint procurare, optionem liberam reſervamus. Si viſitata in-

ANNO CHRISTI 1311.

ſuper eccleſia capellas habuerit dependentes ab ea: ſtatuimus, quod pro eccleſiæ ſuarumque capellarum hujuſmodi viſitatione, procuratione unica, & quæ pro una eccleſia præſtari ſolet in diœceſi, cujus eſt eccleſia, viſitantes archidiaconi, & alii ordinarii, ſint contenti: ſub pœna ſuſpenſionis ab officio & beneficio, quam ipſo facto incurrant, donec duplum illius, quod ultra hujuſmodi procurationem unicam receperint, fabricæ ſuæ ſolverint eccleſiæ cathedralis.

III. *De inductionibus in beneficiis eccleſiaſticis faciendis.*

Item ipſi archidiaconi & eorum officiales, aliique miniſtri eccleſiaſtici noſtræ provinciæ, poſt collationem beneficiorum eccleſiaſticorum, vel inſtitutionem factam in ipſis, promotos in beneficiis hujuſmodi, ad ſuperiorum mandata inducere, ac inductionem certificatoriis litteris facere vel condere, differunt & recuſant, niſi eis de immoderata ſumma pecuniæ ſatisfiat. Sacro ſtatuimus approbante concilio, quod is, qui ſic promotum tenetur inducere, pro labore, ac ſui & ſuorum ſumptibus univerſis, circa inductionem hujuſmodi faciendam, quomodolibet impendendam, necnon pro certificatoriis inductorum litteris, perceptione dimidiæ marcæ penitus ſit contentus. In illis tamen locis, quibus inducendi minus ſolvere conſueverant inducentibus pro præmiſſis, gravius ſolito, conſtitutione præſenti, non intendimus onerare. Si quid vero ultra hæc inductores, occaſione præmiſſorum, recipere, ſeu ut recipiant quicquam amplius, inductionem faciendam per ipſos, vel inductionum certificatorias litteras facere, & inductis tradere, exquiſitis coloribus differre, aut ratione conſtitutionis præſentis, in locis quibus inducti minus dimidia marca pro iis præſtare conſueverant, ſolito plus exigere illos contingat indebite: culpabiles in hac parte pœnam ſuſpenſionis ab officio & ingreſſu eccleſiæ tamdiu incurrere volumus ipſo facto, donec contra hæc recepta ſolventibus reſtituant, & læſo ſua culpa ſatisfaciant debite de præmiſſis. Ibid. c. 3.

IV. *Ne inſtituti in beneficiis eccleſiaſticis, vel promoti ad ſacros ordines, pro ſuis habendis litteris prægraventur.*

Nova inſatiabilis ambitio adinvenit, ut clericis inſtitutis in eccleſiaſticis beneficiis, ſeu ipſis collatis eiſdem, vel ad Ibid. c.

ANNO CHRISTI 1321

ordines sacros promotis, pro litterarum super iis habendarum scriptura, labore, ac sigillis, fiant multoties exactiones immensæ, id reprobante canone & dicente: quod sicut non decet episcopum manus impositionem vendere, ita nec ministrum, vel notarium, calamum venundare. Archidiaconorum etiam, & suorum officialium, necnon aliorum clerici, certificatorias litteras inquisitionum, super vacationibus beneficiorum factarum, renuunt tradere præsentatis: nisi summam nimis excessivam pecuniæ habeant pro scriptura. Nos tantum abusum abolere volentes, præsentis deliberatione concilii, duximus ordinandum; quod pro scriptura singularum litterarum, inquisitionum, institutionum, vel collationum & commissionum, ad inducendum in beneficiis hujusmodi, vel certificatoriorum ipsarum, ultra singulos 12. denarios sterlingorum; pro litteris vero singulis sacrorum ordinum vel dimissarum, ultra singulos sex denarios, dicti clerici, per se vel per alios, non recipiant quovis modo. Cæterum quia ordinarii suis tenentur ministris stipendia constituere, quibus debeant merito contentari: pro sigillatione litterarum hujusmodi, nihil omnino exigi volumus vel persolvi, ne cujusvis specie velaminis, solutio pro sigillo litterarum hujusmodi in prædæ quæstum damnabilem convertatur. Et ne temeritas, provisa remedia violans, prætereat impunita, si contra præmissa quicquam recipiatur ab aliquo: duplum sic recepti reddi præcipimus solventibus, infra mensem. Alioquin ex tunc clerici beneficiati, sic receptorum inique, duplum reddere differentes, ab officio & beneficio tamdiu se noverint suspensos. Clerici vero non beneficiati, ingressum ecclesiæ sibi noverint interdictum, quousque de duplo hujusmodi satisfactionem impendant solventibus competentem.

V. *De bigamia.*

Frequens habet multorum querimonia, quod captis & incarceratis pro sceleribus, judices sæculares & alii, contra clericos ad forum ecclesiæ petentes remitti, objiciunt bigamiam, super qua cognitionem usurpantes, indebite habentes eam, jurata laicorum assertione aliquotiens pro probata, clericos laqueo suspendere non formidant: quamvis bigamiæ, quæ ex matrimonii dependet juribus, cognitio & discussio, ad forum ecclesiæ debeant pertinere, cum de matrimonio & iis quæ sumunt ab ipso efficaciam, ut in causa dotis & bastardiæ cura sæcularis utitur, sæcularis pietas * nequeat judicare. Viduam insuper aut duas feminas in uxores ducens solemniter, ex iis frequenter non contrahit bigamiam, & quidam revera bigami, apud ipsos pro talibus non habentur; sicque fallens laicos oculorum judicium, ipsos cogit æstimare bigamos, qui nunquam contraxerant bigamiam. Interdum etiam clerici, licet in sceleris facto deprehensi non fuerint vel convicti, tanquam facinorosi, vel suspecti de crimine, sine injuria personali, capiuntur per potentiam laicalem, & in carcere detinentur vincti: nec suis redduntur ordinariis, ipsos requirentibus, secundum canones libere judicandi. Ex quibus ecclesiæ libertas confunditur, dum clerici a laicis judicantur, & ipsi super hujusmodi abusione judicant, quæ ab eis penitus ignorantur. Unde statuimus, quod si capti & incarcerati, se clericos asserentes, propter bigamiæ objectum; seu si clerici alii incarcerati noti fuerint, & in possessione clericatus reperti, detentores eorum, ad ordinariorum requisitionem illis eos reddere recusantes, per locorum ordinarios excommunicati publice nuncientur. Civitates, & castra, villæ, seu loca nostræ provinciæ, in quibus clerici prætextu bigamiæ adjudicati neci fuerint, & in quibus detenti fuerint clerici, post requestam ordinariam minime liberati, necnon terræ ipsos detinentium, ecclesiasticum sustineant interdictum, donec hujusmodi ordinariis reddantur, & processu in præmissis competenter fuerit satisfactum. Imponentes insuper clericis falsa crimina, & malitiose confingentes commenta vel fraudes, propter quæ clerici capiuntur & detinentur injuste, similiter excommunicati, sicut sunt, publice nuncientur.

VI. *Ne in privatis oratoriis Missarum solemnia celebrentur.*

Cap. 1. Conc. Lon. ann. 1324.

Quam sit inhonestum & Divinæ reverentiæ contrarium, in privatis oratoriis seu capellis, pro Divinorum celebratione non deputatis, antiquitus * vero dotatis, aut in domibus minime consecratis, Missarum celebrare mysteria: sanctiones canonicæ, sæculariumque traditiones principum, debitæ considerationis judicio prospexerunt. Quas sacerdotes regulares & sæculares nequiter contemnentes, nulla necessitate cogente, Divina celebrantes in eis, varia discrimina-

* f. antiquitusve dotatis.

mina pariunt animabus, dum eccleſiarum parochiani, a ſuis ex hoc ſe retrahentes parochialibus eccleſiis, ac ſic informationibus ſalutaribus, quæ in eis ſolent fieri, frequenter carentes, nonnullis prohibitis, & communioni quorumdam illicitæ, temere ſe ingerunt; & contra doctrinam, qua præcipitur, iniquam conditionem alteri per alterum non afferri, plurimis ex hoc malis emergentibus, parochialium eccleſiarum detrahitur honori & commodo conſueto. Nos de fratrum noſtrorum & totius concilii aſſenſu decrevimus, quemcumque in oratoriis, capellis, aut domibus hujuſmodi, ſeu in loco minime delibato. * Miſſarum ſolemnia, diœceſani non obtenta licentia, contra canonum prohibitionem, de cætero celebrantem, ſuſpenſionem a Divinorum celebratione, per menſem incurrere ipſo facto: niſi forte locus in quo Divina taliter abſque licentia diœceſani celebrantur, aut ipſius loci dominus, ſedis apoſtolicæ auctoritate, ſeu ſpeciali privilegio, ſuper hoc fore prætenduntur inimici. Quo caſu, in locis illis hujuſmodi celebrantes, auctoritates vel privilegia, & eorum tenores, locorum ipſorum diœceſanis infra duos menſes a publicatione præſentis ſtatuti, exhibere efficaciter teneantur. Alioquin ex tunc Divina celebrantes in eis, in dictam ſuſpenſionis pœnam ipſo facto incurrant. Sacerdotes tamen, quos in oratoriis vel capellis regum, ſeu reginarum Angliæ, aut liberorum ſuorum erectis, vel etiam erigendis, Miſſas celebrare contigerit, pœna prædicta nolumus coartari. Cæterum quia diœceſani in concedendis ſuper iis licentiis, exhibentes ſe nimis faciles, ex ſua lenitate, cum eccleſiarum parochialium injuria, jacturam inferunt animabus: omnes & ſingulos noſtros ſuffraganeos exhortamur, ut ad celebrandum Divina in locis hujuſmodi, non niſi perſonis indigentibus, & ex cauſis magnis & probatis, licentiam de cætero non concedant.

VII. *De capitulis archidiaconorum.*

Excuſſis ſubditorum oneribus, in eorum quiete ſuperiores quieſcunt ſuaviter, & foventur in pace. Sane conſiderantes, quod officiales archidiaconorum, ſua capitula de tribus in tres ſeptimanas annis ſingulis celebrantes, per varia loca decanatuum noſtræ provinciæ, illuc frequenter, quo vitæ neceſſaria difficulter obtineant, declinantes, ad ea rectores & vicarios eccleſiarum, in quibus hujuſmodi celebrant capitula, ſumptibus onerant exceſſive, ſcandali & calumniæ materiam ſuſcitari: eo gravius facientes, quod ſi diebus illis per rectores & vicarios hujuſmodi ſplendide non procurentur ad votum, ipſos vexant laboribus, quæſitiſque coloribus, & cauſis confictis, infeſtant graviter & moleſtant. Unde præſentis ſtatuimus deliberatione concilii, quod hujuſmodi ſingula capitula, in loco cujuslibet decanatus dictæ provinciæ, magis inſigni, & in quo communiter victualia valeant reperiri venalia, de cætero celebrentur. Quodque officiales & cæteri ordinariorum miniſtri, ſumptibus dominorum, tam in hujuſmodi celebratione capitulorum, quam in aliis actibus, quos pro ſuis exercent dominis, quibus ad hoc eccleſiaſtici deputantur redditus, peragant exercenda. Citationes autem & præfixiones ad capitula hujuſmodi, locis aliis quam magis inſignibus, decanatuum celebranda, & proceſſus, quos in eis fieri contigerit in poſterum, ipſo jure decernimus fore nullos: ac officiales prædictos pro ſuorum negotiis dominorum expediendis, ſumptus a dictis ſubditis exigentes indebite, ſeu ipſos occaſione non præſtationis hujuſmodi ſumptuum infeſtantes, eos ipſo facto ab officio ſuſpenſos volumus remanere.

VIII. *Pro apparitorum regulatione.*

Apparitorum turba peſtifera, ſubditis cumulant gravamina exceſſiva, dum archidiaconi locorum, in archidiaconatuum ſuorum ſingulis decanatibus apparitores ponunt equites, qui in decanatibus hujuſmodi, ſub ſe habentes alios pedites, cum garcionibus ad malum deditis naturaliter incedentes, ad ſumptus rectorum & vicariorum hujuſmodi, ad quos nimis frequenter declinant, cum ipſis diutine commorantur. Quibus etiam non contenti apparitores prædicti, pecuniarum collectas in quatuor anni capitulis generalibus faciunt inter eos, agnos nihilominus, & lanam, ſuis temporibus colligendo: & non conferentes eis in collectis hujuſmodi, per fas & nefas infeſtare procurant & malitioſe vexare. Unde ſacri approbatione concilii ſtatuimus, quod ſinguli noſtri ſuffraganei unum apparitorem equitem, & alium dumtaxat habeant peditem, per diœceſim eorumdem: locorum vero archidiaconi noſtræ provinciæ, pro ſuorum archidiaconatuum ſingulis decanatibus, unum habeant

ANNO CHRISTI 1331.

habeant apparitorem & peditem incedentem; qui cum rectoribus, aut ecclesiarum vicariis, ultra unam noctem & diem unicam in anno, ipsorum sumptibus non morentur, nisi per ipsos invitati fuerint ad moram specialiter ampliorem; nec in capitulis generalibus collectas in pecunia, seu aliter, de lanis vel agnis, faciant aliquales: gratis tamen eis data, cum gratiarum recipere valeant actione. Quod si plures apparitores contra hæc fuerint deputati, vel eorum aliqui præmissa temere præsumpserint violare: ipsos ab officio apparitorum perpetuo suspendimus ipso facto.

ANNO CHRISTI 1321.

☞ AD CONCILIUM PROVINCIALE LONDINENSE

Anno 1321. *habitum*

ADDITIO.

Mans. Suppl. t. 14. p. 401.

„ PRovinciale concilium anno 1321. ad diem 1. decembris Londinum indictum circa „ tempus illud reipsa convenisse quamvis non „ satis demonstrat Labbeus; ex iis quæ infe„ rius afferentur satis constabit. An vero con„ stituriones illæ quas inter acta ejusdem con„ cilii ex Spelmanno recitat Labbeus, reipsa „ ad archiepiscopum Cantuariensem Walte„ rum, seu potius ad Simonem, ut est in „ MSS. quibusdam, sive ad Stephanum, cui „ vindicant codices alii, pertineant, nemo cer„ to definierit; sicut nec satis constat utrum „ a concilio Londinensi anno 1321. seu po„ tius ab altero Oxoniensi succedentis anni „ conditæ sint. Etsi tamen concilio huic mi„ nime ttibuantur, sunt tamen hujus pariter „ concilii acta alia, quæ in Labbeo desunt, „ hic vero ex Wilkins to. II. pag. 507. dan„ tur.

Ad celebrandum concilium totius provinciæ Cantuar. archiepiscopus mandatum emisit, quod cum executione ejusdem hic sequitur.

Ex reg. Adæ de Orleton, ep. Hereford. fol. 55.

Reverendo patri in Christo, &c. Adam, &c. Mandatum venerabilis patris domini S. Dei gratia London. episcopi II. calend. decembris in crepusculo recepimus tenoris, & content. infrascript. Venerabili in Christo patri domino A. Dei gratia Ereford. episcopo, S. ejusdem permissione episcopus London. salutem, & sinceræ dilectionis continuum incrementum. Litteras & mandata reverendi in Christo patris & domini, domini W. Dei gratia Cantuar. archiepiscopi, totius Angliæ primatis, 18. calend. decemb. recepimus in hæc verba: Walterius permissione divina, &c. venerabili fratri domino S. Dei gratia London. episcopo, salutem, & fraternam in Domino charitatem. Non sine magnæ sollicitudinis studio dedimus hactenus operam, & adhuc libenter impendimus operosa prosecutione labores, ut de multiplicibus hujus regni turbationibus, quas per aliqua tempora dispendiose pertulit, ad pacis gaudia idem regnum redeat & quietis. Cum enim mente revolvimus, quanta pericula ecclesiæ Anglicanæ, viris ecclesiasticis, & cæteris regni incolis in promptu se offerunt his diebus, profecto tanto graviore commotione concutimur, quanto regnum ipsum, quod ab olim pacis pulchritudine gaudere consueverat, nostris jam temporibus guerrarum dissidiis expositum, intestini belli discrimine naufragari pertimescimus, nisi divina opitulante clementia his præsidio occurratur celeriter opportuno. Ut autem animarum, ac corporum, atque rerum imminentibus dispendiis obvietur, & pacis tranquillitas extra suos terminos his diebus, proh dolor! exulata, ad debitæ reducatur reconciliationis amplexus, eo promptius, eoque ferventius ad pacem hujusmodi procurandam studia nostra habemus apponere; quod id sub gravibus pœnis per sacros canones prælatis est commissum, tepiditate quacumque sepositа, mutuo ipsorum interveniente consilio, diligentius exequendum. Volentes igitur in habendo super his tractatu, in quibus omnium ac singulorum causam agi conspicimus, vestro, ac cæterorum fratrum nostrorum coepiscoporum, ac cleri totius nostræ Cantuar. provinciæ in concilio, quod ex causis præmissis, urgentissimis, ac notoriis ex deliberato consilio cum quibusdam fratribus nostris jam præsentibus convocand. duximus, consilio ac auxilio perpotiri, & in ipsis procedere juxta tractandorum qualitatem negotiorum, & sacrorum, ut præmittitur, canonum instituta; vobis in virtute sanctæ obedientiæ firmiter injungendo mandamus, quatenus omnes & singulos coepiscopos, suffraganeos nostros provinciæ nostræ Cant. peremptorie citetis, & per ipsos episcopos singulos in suis diœcesibus decanos, & priores ecclesiarum cathedralium, archidiaconos, abbates, & priores alios suos conventus per se regentes, exemptos & non exemptos, ac eorum conventus, totumque clerum, prout singulis subesse noscitur, peremptorie citari faciatis, & curetis, quod dicti fratres nostri, & ipsorum singuli decani, & priores ecclesiarum cathedralium, ac archidiaconi singuli personaliter; singuli vero abbates & priores conventus per se regentes, exempti & non exempti, ac singula capitula, & conventus singuli per unum, cleruſque cujuslibet diœc. per duos procuratores super præmissis, & aliis, statum ecclesiæ Anglicanæ, & totius regni concernentibus, in ipso concilio pertractand. una nobiscum, & cum cæteris fratribus tractaturi, primo die mensis Decembris in ecclesia sancti Pauli London. de mane sufficienter compareant, cum continuatione & prorogatione dierum subsequentium, consilium, auxilium, & assensum ordinandis, faciendis & statuendis ibidem ad laudem Dei, populi quietem, & utilitatem totius reipublicæ salubriter impensuri, facturi & recepturi in eodem concilio ulterius, secundum tractandorum naturam, quod ecclesiæ atque

que regni hujus ſaluti congruit & quieti ; fratribus noſtris & perſonis ſuperius nominatis expreſſe denunciantes, quod contra ipſos non comparentes, & in pacis proſecutione negligentes, ad quam quilibet noſtrorum fratrum ex injuncto canonis ſub gradus ſui amiſſionis pœna tenetur, quantum nobis a jure permittitur, puniendo procedemus, ipſoque in his, in quibus noſtra ſe jurisdictio non extendit, de tam damnabili negligentia deferemus ſine mora. Terminum vero comparitionis taliter abbreviari oportuit propter imminentia, & notoria pericula, quæ ad hujus regni deſolationis miſeriam tendere dignoſcuntur, & dilationem ulteriorem non expetunt, niſi competenti remedio eiſdem celerius occurratur ; vos etiam prædictum noſtrum mandatum, quantum vos decanum, & capitulum veſtrum, archidiaconos, & abbates, priores, conventus, & clerum veſtrum contingit, per omnia fideliter faciatis ac etiam obſervetis. Et ne mandatum noſtrum hujuſmodi arte, ingenio, aut negligentia deludatur, vobis, ut ſupra, injungimus, quod coepiſcopis noſtris, & ſuffraganeis omnibus & ſingulis conſimiliter injungatis, ut ſinguli ipſorum de ſuis executionibus cum citatorum nominibus plene nos certificent die & loco prædictis, quatenus ad eos attinet ſecundum formam ſuperius annotatam. De die vero receptionis præſentium, & quid de executione præſentis mandati feceritis, nos ad dictos diem & locum diſtincte & aperte certificari curetis per litteras veſtras patentes, harum ſeriem, & citatorum nomina plenarie continentes. Dat. apud Lamheth 18. calend. Decembris, anno Domini MCCCXXI.

Cupientes igitur dicti patris mandatum cum reverentia debita exequi, ut tenemur, vos tenore præſentium peremptorie citamus, ac per vos cæteras perſonas, de quibus ſupra fit mentio, quatenus veſtram diœc. contingit, citari volumus & mandamus, quod compareatis & compareant dictis die & loco, factur. cum continuatione & prorogatione dierum, quod dicti patris mandatum exigit & requirit. Et quid in præmiſſis feceritis, præfatum patrem eiſdem die & loco, una cum citatorum nominibus, certificetis certis litteris patentibus, habentibus hunc tenorem. Dat. apud Stebenheath 17. cal. Decembris, anno Dom. ſupradicto. Hujus igitur auctoritate mandati omnes illos, quorum nomina in ſchedula præſentibus annexa continentur, citari fecimus, ſecundum exigentiam veſtri mandati prædict. Cumque propter temporis brevitatem, & inundationem aquarum inſolitam clerus noſtræ diœc. cum ea, qua mandaſtis, celeritate non potuit congregari, ſuper executione dicti mandati, circa quam vel de contingentibus, quatenus nobis fuit poſſibile, eſt omiſſum, veſtram paternitatem ad primum diem decembris certificare non potuimus, ut mandaſtis, ſuper quo veſtra benignitas nos habere dignetur favorabiliter excuſatos. Dat. apud Bosbur. 3. calend. decemb. anno Dom. ſupradicto.

Excuſatio epiſcopi Hereford. de non veniendo ad concilium.

Adæ ton, here- 55. Reverendo in Chriſto patri domino W. Dei gratia Cantuar. archiepiſcopo &c. Adam, &c. Licet ad pacem regni, & tranquillitatem procurandam, & firmiter tenendum conſilium & auxilium parati ſemper ſimus ſummopere exhibere, quod tamen ſacro concilio veſtro primo die menſis decembris in eccleſia ſancti Pauli London. convocato, occurrere perſonaliter non valemus, juſtis & urgentibus neceſſitatibus multipliciter impediti, venerabilem virum magiſtrum A. Murymouth, juris civilis profeſſorem, & canonicum noſtræ eccleſiæ Herford. ac dilectum filium dominum R. de Prynton, rectorem eccleſiæ de Aks noſtræ diœc. & eorum alterum, ad noſtram abſentiam excuſandum, noſtros certos nuncios ad veſtram venerabilem præſentiam deſtinamus ; ac ipſis & eorum alteri vices noſtras committimus, ad tractandum ſuper propoſitis in dicto concilio, & conſentiendum his, quæ ad laudem Dei, eccleſiæ tranquillitatem, & regni pacem, ac totius reipublicæ utilitatem in præfato concilio ordinata fuerint ſeu ſtatuta. Dat. apud Bosbury 3. calendas Decembris, anno Dom. MCCCXXI. ANNO CHRISTI 1321.

Littera regis epiſcopo Exon. miſſa in cauſa Hugonum le Deſpenſer.

Edwardus, Dei gratia rex Angliæ, dominus Hiberniæ, & dux Aquitan. venerabili in Chriſto patri Waltero, eadem gratia epiſcopo Exon. ſalutem. Cum Hugo le Deſpenſer ſenior, & Hugo le Deſpenſer junior, nuper ad proſecutionem quorumdam magnatum de regno noſtro per quamdam conſiderationem per ipſos factam ab eodem regno exulati fuiſſent & exhæredati, ac iidem Hugo & Hugo poſtmodum per petitionem ſuam nobis porrectam nobis ſuggeſſerint, quod in conſideratione prædicta plures errores intervenerint ; quorum prætextu dicta conſideratio revocari & adnullari de jure debet ; & nobis cum inſtantia ſupplicaverunt, ut nos ad vinculum juramenti per nos præſtiti tempore coronationis noſtræ, nec non ad tenorem magnæ chartæ de libertatibus Angliæ, qua ſententia excommunicationis confirmatur, & in qua continetur, quod nulli negabimus aut differemus rectum aut juſtitiam, necnon ad ordinationes nuper per prælatos & proceres dicti regni noſtri factas, & per nos approbatas, ac de voluntate & mandato noſtro juratas, in quibus etiam continetur, quod dicta magna charta in ſingulis ſuis articulis obſervetur ; debitam conſiderationem habentes prædicti Hugonis & Hugonis, juſtitiam in hac parte fieri, & errores prædictos debito modo corrigi & emendari faceremus : quam quidem petitionem venerabilius patribus W. archiepiſcopo Cantuar. epiſcopis, et aliis prælatis, et clero Cantuar. provinciæ, in provinciali concilio tunc apud London. exiſtentibus, fecimus liberari, eis in fide & ligeancia, quibus nobis tenentur, firmiter injungentes, quod diligentius examinatis in eadem petitione contentis, nobis conſulerunt, quid inde de jure facere debemus, ac iidem archiepiſcopus, epiſcopi, & prælati tunc in eodem concilio præſentes pro ſe, & procuratores cæterorum epiſcoporum ejuſdem provinciæ abſentium nobis reſponderunt, quod habito aviſamento pleniori ſuper negotio prædicto, eis videbatur conſiderationem prædictam, quantum ad exilium & exhæredationem prædictorum Hugonis & Hugonis, erronee factam fuiſſe totaliter & injuſte, per quod ipſe archiepiſcopus, & epiſcopi, ut patres ſpirituales, nobis cum inſtantia ſupplicarunt conſulendo, &, ut pares regni noſtri, con- Ex reg. Stapledon. Exon.

☞ concordarunt, & unanimiter assensum præbuerunt, ut nos considerationem prædictam ita erronee, & contra Deum & justitiam factam revocare et adnullare faceremus ; adjicientes, quod nec ipsi, nec aliquis eorum considerationi prædictæ unquam consenserint seu consenserit ; sed quod unusquisque eorum tempore considerationis supradictæ factæ, protestabatur in scriptis, se nolle nec posse eisdem consentire : nosque postmodum petitionem et responsionem supradictas coram nobis in præsentia prælatorum et cleri prædictorum, immo et dilectorum et fidelium nostrorum Edmundi, com. Cantuar. fratris nostri, Jo. de Britann. Richmund. Adomari de Valentia, Pembroch, Edmundi Arundel, comitum, ac aliorum procerum regni nostri nobis tunc assistentium, de assensu eorumdem publice recitari fecerimus ; qui quidem comites et proceres responsionem prælatorum et cleri prædictorum super præmissis in omnibus concordarunt, et nobis una cum prælatis prædictis supplicarunt, ut nos considerationem prædictam revocari et adnullari faceremus, et ad hoc assensum suum præbuerunt ; dictique Richmund. Pembroch, et Arundel comites asseruerunt, quod assensus, quos considerationi prædictæ adhibuerunt, fecerint præ timore posse indebita pati, * quod dicti magnates in consideratione prædicta subito ipsis ignorantibus duci fecerunt : ac nos similiter habito cum justitiariis nostris, et cæteris de concilio nostro, super præmissi tractatu diligenti, iidem justitiarii et cæteri asseruerunt considerationem prædictam contra legem et consuetudinem regni nostri fuisse factam ; nos, pro eo quod in dicto concilio absentes fuistis, volentes, certiorari, utrum vobis videatur, quod responsiones, consilium, requisitio, et consensus per prædictos archiepiscopum et prælatos in dicto concilio tunc præsentes, et per prædictos comites et proceres, ac cæteros de concilio nostro super negotio prædicto sic facta, rite facta fuerint, et utrum eisdem responsionibus et consilio, quantum vobis est, consentire volueritis, necne ; vobis mandamus in fide et ligeancia, quibus nobis tenemini firmiter injungentes, quod habita deliberatione super præmissis, de eo, quod inde senseritis, et facere volueritis, ac per nos consulitis fieri in eisdem, per vestras patentes litteras sine dilatione qualibet rescribatis, remittentes nobis hoc breve. Teste meipso apud Wigorn. 4. die Januar. anno regni nostri XV.

ANNO CHRISTI 1321.

* Deest aliquid

Summa respons. episcopi Exon.

Se in ea esse sententia, considerationem non fuisse quoad exilium et exhæredationem Hugonum rite factam, et posse revocari ; sed hoc optime fieri debere in parliamenteo, prout ibidem prius facta fuerat.

☞ CONCILIUM APUD PERTHUM IN SCOTIA

Anno 1321. *habitum.*

Affert Wilkins t. II. pag. 511.

MEnse Julio hujus anni concilium ecclesiarum Scoticarum apud Perthum habitum fuisse meminerunt rotulæ regis Roberti I. n. 85. in collect. comitis de Panmurre, p. 65.

CONCILIUM PROVINCIALE ROTOMAGENSE

Incerti loci anno 1321.

Ex Bessin Concil. Rotomag. Prov. pag. 174.

AD Concilium provinciale suffraganeos Rotomagenses hoc anno reipsa convenisse testantur acta varia litigii inter Abbatias S. Audoeni Rotomagensis, & S. Victoris apud caletas super electione abbatis ejusdem S. Victoris. Inde nimirum constat re eo in Concilio ventilata & discussa, Abbatis S. Victoris electionem S. Audoeni capitulo adjudicatam fuisse.

Quod præterea in eo Concilio fuerit actum, non proinde liquet. Existimaverim tamen casus reservatos, quos ex MS. Fiscanensi subnectimus, in hoc ipso Concilio communibus Comprovincialium suffragiis decretos fuisse. Suadent id, tum decretum, ne personæ Ecclesiasticæ in fraudem suæ jurisdictionis per clamorem de Haro *aut alias exquisitas versutias, ad sæcularium judicum forum se pertrahi procurarent ; quod ea tempestate summo studio cavebatur, & gravi mulcta plectebatur. Annum demum* 1321. *indigitare videtur quintus casus* Qui a Judæo sumpserit potionem : *eo enim ipsomet anno propter hujuscemodi venefica potiones Judæi ex universo Galliæ regno exulare compulsi sunt, ac leprosi non pauci, quibus propter eas administrandas abusi fuerant, flammis addicti. Ita diserte M. Chronicon S. Ebrulfi Uticensis, cui alii pariter scriptores suffragantur.*

CASUS RESERVATI

Per Concilium Provinciale Rotomag. modo exquirantur.

I. Qui faciunt sortilegia de Sacramentis Ecclesiæ.
II. Qui malitiose procurat abortivum.
III. Qui ad conjungendum vel distinguendum (f. disjungendum) factum matrimonium, deponunt scienter falsum testimonium.
IV. Qui ad exhæredandum aliquem falsum testimonium deponunt.
V. Qui a Judæo sumpserit potionem.
VI. Clerici, qui se supponunt justitiæ sæculari, vel qui exhibent emendam in factis personalibus, ubi *Haro* fuerit, si præsumant respondere, vel causas hujusmodi agitare coram judicibus sæcularibus.
VIII. Judices sæculares, qui de causis Ecclesiæ se intromittunt qualitercumque, si moniti generaliter fuerint,

IX

IX. Quicumque judices, qui generaliter sunt moniti, ut assisias & placita diebus dominicis, & festis Apostolorum, & beatæ Mariæ, & Joannis Baptistæ, & aliis quæ a Clero & populo celebrantur, tenere desistant.

X. Illi qui impediunt jurisdictionem Ecclesiasticam.

XI. Facientes violentiam Clericis indebite ultra quam exigit rebellio defendentis: vel qui detinent eos ultra requisitionem judicis Ecclesiastici.

XII. Illi qui invocant dæmones per artem magicam, vel per.... consentientes.

XIII. Persona Ecclesiastica, quæ contra personam Ecclesiasticam studiose procurat *Haro* fieri, ut causam trahat coram judice sæculari.

XIV. Matrimonia inter contrahentes clandestine.

Omnes prædicti sunt excommunicati per provinciale Concilium Rotomagense.

ANNO CHRISTI 1321.

CONCILIUM MAGDEBURGENSE

ANNO CHRISTI 1322.

Anno Christi MCCCXXII. Joannis XXII. Papæ VI. Ludovici Bavari regis VIII.

Borchardus Dei gratia archiepiscopus S. Magdeburgensis Eccl.

CIrcumspecta juris providentia congrua provisione disposuit; quod constitutionum decreta, nunc novorum jurium editione, nunc antiquorum additione, detractione ac declaratione, utilitate suadente, valeant prout personæ, causæ, loca, tempora, negotia, & instans necessitas postulaverint, in melius reformari; cum enim dicat canon, quod ob hoc leges conditæ sint, ut eorum metu humana coerceatur audacia, tutaque sit inter improbos innocentia, & in ipsis improbis formidato supplicio refrænetur malitia & nocendi facultas. Ob hoc necesse est, quod secundum necessitatem prædictarum varietatum leges & statuta hominum, per quæ contra præmissa optimum remedium adhibetur, immutationis quamdam recipiant novitatem, ita quod singulis de novo morbis emergentibus sua auxilia coaptentur. Sane in concilio Provinciali dudum in Magdeburgensi ecclesia, disponente Domino, celebrato, statuta quædam pro reprimendis oppressionibus, reformandis moribus, & corrigendis excessibus, ac libertatibus conservandis, sacro approbante concilio edidimus, prout tunc temporis, communi utilitate pensata, vidimus expedire. Nunc vero præsentium experientia temporum quædam in eisdem statutis supplenda, quædam etiam restringenda, & aliqua eorum expositionis declaratione adjuvanda, apertius manifestat.

I. Sancti igitur hujus approbatione concilii adjicimus & sanximus, pœnas omnes per denuntiationem, excommunicationem, cessationem a solemniis divinorum, & subtractionibus ecclesiasticorum sacramentorum ac ecclesiasticæ sepulturæ, & unctionis extremæ in priori Magdeburgensi concilio nostro ei inflictas, qui archiepiscopum vel episcopum Magdeburgensis provinciæ intra provinciam ipsam ceperit, aut captum detinuerit in eadem, vel socius fuerit detentionis, æqua ratione extendendas ad eum, qui archiepiscopum vel episcopum ejusdem provinciæ percusserit, seu etiam vulneraverit, aut socius facientis fuerit, seu alia commiserit, quæ jam de captivatoribus sunt antedicta.

II. Insuper in pœnam ampliorem addentes, quod quilibet de prædictis præsumptoribus, sicut reus criminis læsæ majestatis, perpetuo sit infamis, nullus ei debita reddere, nullus ei in judicio respondere teneatur, si qua vero pheoda ab ecclesia, cujus archiepiscopum vel episcopum in præmissis offenderit, obtinet, sit eis ipso jura privatus, & sic libere ad ecclesiam revertantur.

III. Loca etiam, in quibus iidem captivatores, percussores, vel vulneratores, ac alii prædicti, vel eorum aliquis domicilium obtinet, aut jurisdictionem de jure vel facto exercet, similiter & locus, in quo detinetur archiepiscopus vel episcopus sic captivus generali subjaceat interdicto. Verum quia in concilio anteriori cavetur omnes pœnas contra captivatores ibidem statutas inviolabiliter observandas, donec captum liberum & absolutum dimitti contingat, præstita prius satisfactione debita & condigna; pari ratione duximus statuendum: quod antequam percusso seu vulnerato fuerit per emendam condignam satisfactum, nequaquam cessandum esse ab executione, seu observatione pœnarum percussoribus seu vulneratoribus superius inflictarum.

IV. Ceterum, quia archiepiscopi vel episcopi captio vel percussio aut vulneratio, si evenerint, non poterunt forsitan statim esse cognitæ, statuimus: quod quandocumque super aliquo eorum, saltem per famam publicam divulgantem, notitia habeatur, ex tunc absque dilatione quacumque, denunciatio & cessatio a sollemniis divinorum, & interdictum, sine ulla notificatione alia districtius observentur, & iidem malefactores in genere excommunicati publice nuntientur: in specie vero nonnisi constiterit per mandatum, singulis diebus dominicis accensis candelis, & pulsatis campanis, prout in priori Magdeburgensi concilio de talibus est statutum.

V. Similiter volumus ad notitiam captionis ablatis, præpositi, archidiaconi, canonici, vel rectoris alicujus ecclesiæ, aut clerici cujuscumque sufficere pro executione facienda insinuationem, quam super hoc publica defert fama.

VI. Præterea detestanda quorumdam temeritas, qui in sua causa jussæ sibi * dicere contra personas ecclesiasticas exhibent se molestos; cum enim aliquid quæstionis contra personas ecclesiasticas habere proponunt, licet personæ tales paratæ sint, & paratas se exhibeant stare juri coram judice competente; nihilominus tamen iidem impignoratores, qui vulgo *pandatores* dicuntur in bonis seu rebus ad personas hujusmodi spectantibus committere non verentur,

* *f.* dicendo

tur, ex quo quidem facto quandoque damna gravia & tædia inferuntur. Cum igitur non ANNO CHRISTI 1323. est malitiis hominum indulgendum, provida deliberatione sanximus: quod tales, qui impignorationes seu pandationes hujusmodi contra personas ecclesiasticas, ut prædicitur, attemptare præsumunt, nisi, postquam super hoc a judice competente moniti fuerint, infra duos dies post monitionem eamdem proximos revocent cum effectu & de damnis satisfaciant competenter, excommunicationis sententiam incidant ipso facto, & nihilominus tamen perdant ea quæ jure sibi dicunt debita, cum sibi jus dicere non liceat, sicut legitimæ perhibent sanctiones.

VII. Postremo statuimus districtius & providemus consultius, quod statuta præsentis concilii debeant statutis priori Magdeburgensis concilii indivisibiliter aggregari, & quod quilibet archidiaconorum & archipresbyterorum habere apud se debeat copiam eorumdem, & quod statuta eorumdem ad minus semel in anno in synodis generalibus publice recitentur, quod etiam servari volumus in synodis particularibus, in quibus consueverunt archidiaconi seu archipresbyteri residere.

Datum Magdeburgi.

SYNODUS PRAGENSIS

Anno Christi MCCCXXII. celebrata.

Joannes Dei gratia S. Pragensis ecclesiæ archiepiscopus, Apostolicæ Sedis legatus, universis & singulis Prælatis, Præsidentibus, Clericis sæcularibus & Religiosis, curatis & non curatis, aut eorum loca tenentibus, nobis ordinario & legationis jure subjectis salutem in Domino.

P. Harthzeim Conc. Germ. t. IV. pag. 540.

INter cunctas sollicitudines nostras, quibus nos pastorale officium & debitum injunctæ servitutis astringit, illa debet esse præcipua, ut gregis Dominici nobis superna dispositione commissi animarum cura non negligatur, & ne illum lupus rapax antiquus humani generis inimicus invadat, ejusque sanguis de nostris, quod absit, Propheta dicente, manibus requiratur. Sane cum secundum canonicas sanctiones ultimo deputandis supplicio negari, si petant, non debeat Pœnitentiæ aut Eucharistiæ Sacramentum, abusum damnabiliter in quibusdam locis provinciæ & diœcesis nostræ contra hoc introductum hac synodali constitutione abolere volentes, omnes & singulos Barones, nobiles Justiciarios, Bailivos, Capitaneos Burgimagistros, magistros civium, Judices & Juratos, ac alios Dominos temporalem jurisdictionem obtinentes, nobis ordinario & legationis jure subjectos requirimus, monemus & hortamur, & per viscera misericordiæ D. N. J. C. obsecramus in Domino, ut ab hujusmodi desistant abusu, mandantes & injungentes in virtute S. obedientiæ, & sub pœna excommunicationis præfatis Prælatis & ecclesiarum Parochialium Rectoribus & Plebanis, quatenus præfatos Dominos Barones, nobiles Justiciarios, Bailivos, Capitaneos, Burgimagistros, magistros civium, Judices, & Juratos, nec non alios dominos quoscumque præsidentes eis, & temporalem jurisdictionem obtinentes, & in eorumdem parochiis consistentes toties, quoties opus fuerit, moneant & requirant, quos & nos præsentis nostri statuti requirimus, & monemus auctoritate, ut ipsi præfatum usum damnabilem aboleri facientes, omnes & singulos ultimo supplicio deputandos, ante hujusmodi supplicium, si petant aut affectaverint ex devotione, permittant recipere & sumere Pœnitentiæ & Eucharistiæ Sacramentum, seu viaticum cum affectu, quibusvis impedimentis seu fucatis occasionibus procul motis. Quod si præfatorum Prælatorum præsidentium seu Plebanorum monitionibus & requisitionibus, ac præsenti nostræ constitutioni acquiescere non curaverint, damus & tenore præsentium plenam concedimus facultatem præfatis Plebanis & Præsidentibus, in præfatos Barones, nobiles Justiciarios, ac alios Dominos omnes & singulos supradictos temporalem jurisdictionem obtinentes, non parentes hujusmodi nostræ salubri constitutioni, sententias ecclesiasticæ censuræ, toties, quoties opus fuerit proferendi, & monitione canonica præmissa promulgandi, nec non ad denunciationem eorumdem procedendi, si necesse & visum fuerit expedire. Ratas etiam atque gratas habebimus sententias quas, prætati Prælati, Plebani, & Præsidentes in tales nobiles cite tulerint, & faciemus auctore Domino firmiter observari.

Præterea in tantum, peccatis exigentibus, corda quorumdam presbyterorum simoniaca servitus depravat, quod nec Baptismi, Eucharistiæ, Pœnitentiæ aut extremæ Unctionis, nec benedictionem nubentium aut exequias seu sepulturam mortuorum, sive alia quæcumque spiritualia suis nolint subditis ministrare, nisi pro hujusmodi spiritualibus, seu administratione ipsorum eis solvatur, vel promittatur pretium ex pacto pro suæ turpitudinis excusatione, immo verius accusatione diuturnam consuetudinem prætendentes: & quamvis hæc per statuta provincialia, dudum per prædecessores nostros edita, sunt expresse prohibita & vetita; nos attendentes, quod ea quæ super iis repetuntur, melius memoriæ commendantur: ne tam pernicioſam venalitatem videamur nostris temporibus approbare, præfatum statutum in libello statutorum provincialium expressum, per nostrum præsens statutum duximus repetendum, mandantes, quatenus singula prædicta Sacramenta, & res sacræ non obstante quacumque consuetudine sine exactione cujuscumque temporalis emolumenti libere conferantur; & quicumque de cetero præmissorum, vel alicujus ex præmissis venditor deprehensus fuerit, si est Rector ecclesiæ, perpetuo ipsa privetur; si vero vicarius seu socius fuerit, ad nostros carceres, ut pœnitentiam agat, detrudatur. Insuper archidiaconi locorum, seu decani rurales, si pro sacris liquoribus, chrismate, vel oleo per se vel alios aliquid præsumpserint extorquere, suis beneficiis perpetuo spolientur, & quia desidia & oblivio mater ignorantiæ existunt & confusionis, ideo districte præcipimus, & mandamus omnibus archi-

chidiaconis & decanis civitatis & diœceſis noſtræ Pragenſis, quatenus libellum ſtatutorum hujuſmodi, & aliorum per prædeceſſores noſtros & nos editorum tam ſynodalium quam provincialium, habeant, & in ſuis convocationibus integre legant, & publicent ſub pœna ſuſpenſionis ab ingreſſu Eccleſiæ &c. ANNO CHRISTI 1322.

Dat. Pragæ ann. Dom. 1322. die 17. menſis Junii.

CONCILIUM BORGOLII

Primo indictum, deinde Valentiam diœceſis Papienſis translatum, in quo Matthæus Vicecomes, hoſtis Eccleſiæ & contumax hæreticus declaratus eſt, ac a fidelium communione ſegregatus.

IN nomine Domini. Amen. Dudum ſanctiſſimus Pater, & Dominus noſter Joannes magna Dei providentia Papa XX. habens Matthæum de Vicecomitibus de Mediolano, filios, ſuos & quoſdam alios ex certis cauſis graviter ſuſpectos de labe hæreticæ pravitatis, & propterea volens, quod contra ipſos procederetur, nobis fratri Aicardo Dei gratia S. Mediolanenſis Eccleſiæ Archiepiſcopo, ac fratribus Barnabæ priori provinciali Lombardiæ, Paxio de Vedano, Jordano de Montecucho, Honeſto de Papia inquiſitoribus hæreticæ pravitatis in dicta provincia ſuperioris Lombardiæ, ſuas direxit litteras in hac forma: Joannes Epiſcopus ſervus ſervorum Dei. Venerabili fratri Archiepiſcopo Mediolanenſi, ac dilectis filiis inquiſitoribus hæreticæ pravitatis in ſuperiori Provincia Lombardiæ ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Protanus hoſtis, & impius auctor immanis ſcelerum, & culparum Matthæus Vicecomes de Mediolano partium Lombardiæ rabidus populator, &c. Dat. Aven. 11. Kal. Jan. Pontif. noſtri anno VI.

Nos autem Archiepiſcopus, et Inquiſitores præfati receptis cum reverentia debita litteris ſupraſcriptis, volentes mandatis præfati domini noſtri humiliter, et efficaciter obedire, timentes probabiliter, ac viſibiliter ſuſpicantes, quod idem Matthæus nuncios citationem noſtram deferentes ad eorum præſentiam accedere, immo nec civitates, caſtra, terras, et loca, quæ detinet occupata, intrare non permitteret quoquo modo, cum notorium eſſet in partibus Lombardiæ, quod nullus portans litteras maxime contra eum, ad ejus præſentiam, et terras quas tenebat, et tenet ſua tyrannide, accedere permitteret, ſicut nec adhuc permittitur, quia dictis litteris ſpolietur, ſicut accidit nuper a feſto Nativitatis Domini citra in perſonis venerabilis Patris Domini Simonis Parmenſis Epiſcopi, ac religioſorum virorum Arnulphi S. Ambroſii, et Lanfranchi S. Simpliciani Mediolan. Monaſteriorum Abbatum, qui ad dictum Matthæum de voluntate, et licentia reverendi in Chriſto Patris Domini Legati prædicti pro certis negotiis iſta tangentibus, accedebant, qui in ingreſſu comitatus Mediolanenſis ſuper pontem fluminis Ticini per officiales, et ſatellites dicti Matthæi, ac eorum ſocii religioſi, ac presbyteri, ac familiares alii veſtibus, et calceamentis, aliqui etiam uſque ad camiſias exuti fuerunt, eorumque veſtes, et calceamenta, et etiam ſellæ equorum, et ſomeriorum diligentius perquiſitæ, ſi aliquæ litteræ in iis involutæ fuiſſent aſtante Prælatorum, et Cleri, et populi multitudine numeroſa, eumdem Matthæum per edictum publicum, et ſolemne, prout nobis etiam per Apoſtolica privilegia conceſſa inquiſitionis officio competebat in civitate Aſtenſi, ubi tunc temporis, videlicet 13. menſis Januarii proxime præteriti morabamur peremptorie citavimus, ut in loco de Borgolio juxta Alexandriam in Eccleſia S. Mariæ ejuſdem loci de Borgolio XXV. die menſis Februarii proxime tunc futuri, cum continuatione dierum ſequentium compareret, et adeſſet perſonaliter coram nobis ſuper contentis in dictis litteris Apoſtolicis, et aliis hæreſim ſapientibus, et tangentibus, de quibus poſſet haberi veriſimilis ſuſpicio, contra eum veritatem dicturus, et proceſſurus in his, quæ in hujuſmodi noſtris proceſſibus ei facienda incumberent, et ſententiam auditurus, et facturus, et recepturus ſuper eis quod juſtitia ſuaderet, ſignificantes, et aperte prædicentes eidem, quod niſi in dicto termino coram nobis juxta modum, et formam citationis hujuſmodi compareret contra eum ſuper labe hæreticæ pravitatis, et aliis prædictis juxta formam canonum, et alia ſicut nobis per jura ſcripta, et Apoſtolica privilegia ſuper crimine hæreſis conceſſum extitit ſecundum tenorem literarum Apoſtolicarum prædictarum ad ſingulos actus, qui faciendi, et expediendi incumberent, et ad definitivam ſententiam contra eum, tam in dicto loco de Borgolio, quam alibi, ubi nobis expendi videretur, mediante juſtitia procedere curaremus, ejus abſentia, vel contumacia non obſtante, eoque ulterius non citato. Locum autem prædictum de Borgolio ex eo ipſi Matthæo duximus aſſignandum, tum quia eſt proximus, et vicinis terris, quas dictus Matthæus detinebat, ſicut adhuc detinet occupatas, tum etiam, quia ad alia loca, quæ idem Matthæus detinebat, et detinet pro his quæ facienda incumbebant nobis tutus non patebat acceſſus. Et ut prædicto Matthæo omnis calumniæ tolleretur occaſio, nec poſſet prætendere, quod dictus locus de Borgolio non tutus, ſed ſuſpectus eſſet, eidem paratos nos obtulimus ei per litteras Domini legati præfati, ac nobilium virorum Dominorum Raymundi de Cardona partium Lombardiæ Vicarii Regii, et Capitanei generalis, et Beruardi de Monte Sercio Seneſcalli Regii Pedemontis, et partium earumdem militum, nec non Vicarii Regii, et communis dicti loci de Borgolio, et alias de ſecuritate idonea providere, ac, ut hujuſmodi citationis edictum ad dicti Matthæi deduceretur notitiam, chartas, ſive membranas citationem conſtituentes eamdem in majoris civitatis Aſtenſis, nec non et S. Mariæ dicti loci de Borgolio Eccleſiæ oſtiis affigi fecimus, ſeu appendi, quæ quaſi ſuo ſonoro præconio, et patulo judicio citationem hujuſmodi publicarent, ita quod præfatus Matthæus non poſſet prætendere citationem ignoraſſe, prout de his plenius

ANNO CHRISTI 1322.

constat per patentes litteras nostris sigillis munitas, quas in nostris processibus fecimus registrari.

Verum licet hujusmodi citatio, prout legitime nobis constat, ad notitiam ipsius pervenerit, idem tamen Matthæus dictis loco, & termino, aut etiam postea quandocumque quamvis in eodem loco de Borgolio postea per plures dies fuerimus, non comparuit ut debebat per se, aut aliam personam legitimam, quæ aliquid rationabile proponeret pro eodem, quinimmo Marcus de Vicecomitibus, filius dicti Matthæi hæretici, & Gerardus Spinula Capitaneus generalis exercitus Matthæi præfati cum magna multitudine equitum, & peditum armatorum, & exercitu magno valde erectis vexillis Marci, & Gerardi prædictorum, & communis Alexandriæ locum prædictum Borgolii, ubi nos Archiepiscopus, & Inquisitores præfati dicta die 25. Febr. præsentes eramus, pulsata campana in Alexandria, sicut consuevit pulsari ad arma, non sine Dei, & Ecclesiæ, & Domini Papæ prædicti, cujus auctoritate fungimur, sicut tunc etiam fungebamur, manifesta injuria, & contemptu grandi, præjudicio fidei, & turbatione inquisitionis, pro quo ad dictum locum Borgolii veneramus, hostiliter invaserunt, projiciendo carellos, & sagittas, & alias etiam impugnando, propter quæ eumdem Matthæum reputantes merito contumacem, juxta formam dictæ commissionis nobis factæ processimus ad ea, quæ facienda nobis in eodem negotio incumbebant, visis & cum diligentia recensitis probationibus per nos receptis, tam per litteras, & processus Domini Papæ prædicti, et Domini Legati, et alia instrumenta, quæ in præsentis negotii processu inferri fecimus, quam per testes juratos, et diligenter examinatos, et aliis in dicto nostro processu contentis, habitaque super eis in loco de Valentia Papiensis diœcesis, ubi Legatus prædictus cum sua curia noscitur residere, ad quem locum nos transtulimus, ut tutius, et solemnius, et consultius procedere valeremus, frequenti, et matura deliberatione nobiscum, et cum Domino Legato prædicto, et venerabilibus in Christo fratribus Dominis Guidone Astensi, Uguccione Novariensi, Simone Parmensi, Frederico Saonensi, et Guillelmo Albensi Episcopis, ac religiosis viris Astulpho S. Ambrosii, Lanfranco S. Simpliciani, Philippo S. Celsi Mediolanensis, ac Bernardo S. Dalmatii de Burgo Astensis Diœcesis, et Henrico S. Marchiani de Terdona monasteriorum Abbatibus, et cum prudentibus viris magistris Guillelmo Rovelli decano de Burlalio Castri Diœcesis, Stephano Hugoneli doctore decretorum canonico Albensi Domini Papæ Capellanis, et ipsius sacri Palatii, ac dicti Domini Legati causarum auditoribus, et pluribus aliis divini, et humani juris peritis, quia legitime nobis constat, quod præfatus Matthæus contra eamdem Matrem Ecclesiam, et libertatem Ecclesiasticam sui elati cordis erigens cornua, ipsamque opprimens, et contra eam violenter insurgens nonnullis Ecclesiis Mediolanensis Civitatis, et Diœcesis tallias, et collectas multipliciter onerosas imposuit, illasque per spoliationem rerum, captionem, et detentionem personarum, ac diversos cruciatus corporum violenter exegit, in pluribus monasteriis civitatis, et diœcesis prædictarum tam virorum, quam mulierum personas insufficientes, et indignas, suæ faventes nequitiæ, in prælatos fecit præfici violenter, pluresque personas in illis pro suo libito voluntatis intrusit, ac in ipsis monasteriis monialium plures puellas, postquam ipsis fuerat impudenter abusus, ad quarum aliquas etiam post religionis ingressum, tamquam canis ad vomitum dicitur, et ex verisimilibus conjecturis præsumitur rediisse: per Scotum siquidem de S. Geminiano, et alios satellites suos nonnullos personas Ecclesiasticas, etiam in sacerdotio constitutas per violentiam capi fecit, et detineri carceribus, ac in ipsarum aliquas diversorum tormentorum genera crudeliter exerceri. Venerabilem etiam in Christo patrem Dominum Ubertum Dei gratia Vercellensem Episcopum instantia violentæ hostilitatis per filios, et satellites suos obsedit, ipsumque, ac præpositum de Rodobio Archipresbyterum, et plures canonicos Ecclesiæ Vercellensis capi fecit, et tam ipsos, quam Abbatem Monasterii S. Stephani Vercellensis carcerali custodia detineri, quorum aliqui in eisdem exspiraverunt carceribus, et adhuc aliqui detinentur, quamquam idem Episcopus divinæ miserationis auxilio evaserit manus ejus: bona quoque Ecclesiarum in terris occupatis per ipsum suis applicavit usibus violenter, et illarum prælatos coegit miserabiliter exulare, ac prælatis in curia Domini Legati prædicti morantibus ne pro expensis ipsorum pecunia, ac procurationes ipsi Domino Legato debitæ ad ipsum, et pecunia decimæ dudum impositæ pro subsidio Terræ Sanctæ collectæ in partibus illis ad Apostolicæ Sedis Cameram quomodolibet portarentur, per se, et ministros suos impedivit, euntes etiam ad curiam Romanam, et redeuntes ab ea, et ne litteræ Domini Papæ, et supradicti Domini Legati ad alios, et ab aliis mitterentur ad ipsos, impedire præsumpsit, quas litteras frequenter fecit etiam aperiri, pluresque Crucesignatos ultra numerum trecentorum dudum congregatos Mediolani in subsidium Terræ Sanctæ, dum in loco fratrum Minorum Mediolani prædicationem crucis audirent, per suos satellites invasit hostiliter, ipsosque fugavit, gravavit, et aliquos etiam detinuit violenter. In Provincia quoque Lombardiæ pacem turbat, discordias seminat, guerras commovet, dissensiones excitat, et aliis malis innumeris causam præstat. Præfatus insuper Matthæus tot, et tantis nefandis sceleribus, et excessibus horridis involutus exorbitans a fidei catholicæ veritate, verum lumen non videns, de sacramentis male sentiens, ac clavium, et Ecclesiastica potestate, ipsasque contemptibiliter vilipendens, diutius sustinuit plures excommunicationum sententias latas in ipsum, tam ab homine, quam a jure, ac interdictum ecclesiasticum, cui præfata civitas Mediolanensis ipsius Matthæi exigentibus culpis supposita fore dignoscitur, fecit multoties violari, laicorum corpora defunctorum in Ecclesiis, ac cœmete riispulsatis campanis, ministris ipsarum invitis, et renitentibus faciens sepeliri, id idem fieri faciens in terris, et locis, quæ per filios suos detinet occupata simili appositis interdicto. Præterea Zacharinam filiam suam, quæ ipso præsente cum Richardino de Langosco in Ecclesiæ facie publice per verba contraxerat, de præsenti, nulla divortii sententia præcedente, alteri de facto, dicto Richardino vivente, matrimonialiter copulare præsumpsit. Nonnullos etiam Ecclesiæ prædictæ devotos avertit ab ipsius devotionis constantia, et eos, qui ab eadem

ANNO CHRISTI 1322.

dem devotione ſunt, peccatis exigentibus, alie ni, ne reverterentur ad illam, ſuis perverſis conatibus perturbavit; impedivitque prælatos et religioſos, ne Synodos, Concilia, vel Capitula congregarent, et ne in ſubditos ſuos viſitationis, aut correctionis officium exercerent, et proponerent verbum Dei, ac propter ſævam tyrannidem miniſtrari modo debito nequiverunt Eccleſiaſtica Sacramenta, propter quæ pullulant hæreſes, ſchiſmata creſcunt, a cultu divino receditur, fidelium animæ perditioni ſæpius exponuntur, periclitantur corpora, ſcandala ſuſcitantur, et auſus panditur aliis malis innumeris perpetrandis. Supradictus denique Matthæus præmiſſis omnibus irretitus, et illius aſtutia fraudulenta deceptus, qui ad generis humani æternum laborat interitum, celare non valens ulterius ſui cordis peſtiferam labem, qua longo imbutus tempore, licet eam ſub hypocritæ palliatione celaret, ad cor, et tantorum enormium perpetrationem ſcelerum labebatur, ut et tranſductam in ipſum a progenitoribus ſuis ex diverſis lateribus velut palmes, qui a radice trahit amaritudinem, pravitatis hæreticæ labem, qua nonnulli ex progenitoribus ſuis, prout eſt manifeſtum, ac etiam in partibus illis exiſtit notorium, ſuſpecti notati, et aliqui condemnati ignis incendio, ſequeretur, complures ſibi conciliarios, et ſecretarios, et officiales aſſumpſit, ſecumque retinuit, ſicut adhuc retinere dignoſcitur, prædicta labe notatos, et graviter diffamatos, ex quibus Franciſcus de Garbagnate fuit punitus propterea impoſitis ſibi crucibus in tam execrabilis erroris memoriam, quas per non modici temporis ſpatium deportavit. Cum ſchiſmaticis quidem, et Eccleſiæ Romanæ rebellibus confœderationem fecit, ac ligam, ac officium inquiſitionis prædictæ expellendo, videlicet inquiſitores pravitatis ejuſdem de Mediolano annis pluribus jam elapſis per minas, et potentiam, et alias etiam impedivit. Olim etiam dum alias regimini civitatis eidem de facto præeſſet, rogavit pro liberatione cujuſdam hæreticæ Manfredæ nomine, quæ tunc tenebatur in carcere, et quæ fuit poſtmodum judicio ſæculari relicta, et demum ignis incendio concremata. Dæmones præterea, quorum eſt ſervus effectus, et cum quibus confœderationem feciſſe videtur, et deſperatus de Divina potentia, multoties execrabiliter invocavit, et quæſivit ab eis reſponſiones, et conſilia in agendis. Reſurrectionem quoque corporum humanorum, quam fides catholica docet, et ſancta Romana Eccleſia profitetur, et tenet, impie negat, devians a fidei veritate. Adhuc etiam cum excommunicationis ſententiam in ipſum per eumdem dominum noſtrum ob ipſius contumaciam rite latam, per triennium, et amplius ſuſtinuiſſet, ſicut adhuc ſuſtinet animo indurato, et per hoc haberetur de labe privitatis prædictæ non indigne ſuſpectus, fuiſſetque propterea per litteras ejuſdem domini Papæ intendentis inquirere contra eum ſuper labe pravitatis prædictæ peremptorie citatus, ut infra certum temporis ſpatium coram eodem domino Papa ſe perſonaliter præſentaret inquiſitionem hujuſmodi ſubiturus, et recepturus, quod juſtitia ſuaderet, quia in dicto citationis termino, et poſt etiam expectatus de gratia, comparere per ſe, vel alium contumaciter non curavit, præfatus dominus Papa eumdem Matthæum de conſilio reverendorum patrum S. R. E. Cardinalium fratrum ſuorum decernens, & reputans, prout erat merito, contumacem ipſum propter hoc excommunicationis vinculo innodavit, quam per annum, et amplius ſuſtinuit, ſicut adhuc ſuſtinet animo indurato, quæ omnia plene coram nobis probata ſunt, ut ſuperius continetur. Ex his, et aliis multis, quæ ad hoc juſte, et rationabiliter nos inducunt, Chriſti nomine invocato, ſedentes pro tribunali definitam ſententiam proferentes, præfatum Matthæum de Vicecomitibus de Mediolano contumaciter abſentem, ipſius tamen abſentiam divina repente præſentia, in his ſcriptis ſententiando decernimus, et judicamus hæreticum manifeſtum, eumdemque Matthæum velut hæreticum condemnantes, ipſius bona omnia mobilia, et immobilia, jura, juriſdictiones, et quæcumque alia ubicunque ſint, et quibuſcumque nominibus cenſeantur, eadem ſententia confirmamus, immo decernimus confiſcata, et nihilominus ipſum Matthæum cingulo militiæ, officiis publicis, dignitatibus, et honoribus quibuſcumque privantes, ſeu privatos fore declarantes excommunicationis ſententiæ, ac perpetuæ infamiæ, et omnibus aliis pœnis, a juris conditoribus contra hæreticos ſtatutis, ordinatis, et promulgatis, eum decernimus ſubjacere, ac ejus perſonam exponimus a fidelibus capiendam, filios inſuper, et nepotes Matthæi præfati prælaturis, dignitatibus, et aliis beneficiis eccleſiaſticis cum cura, vel ſine cura, quæ tenere noſcuntur et officiis publicis, ac honoribus quibuſcumque privamus, vel privatos fore potius denunciamus, eoſque ad obtinendum in poſterum prælaturas, dignitates, alia eccleſiaſtica beneficia cum vel ſine cura, officia publica, et honores quoſcumque indignos, et inhabiles declaramus, in quorum omnium teſtimonium, et memoriam futurorum præſentem ſententiam noſtram per inſtrumentum, notarium publicum officii inquiſitionis prædictæ ſcribi, et publicari mandavimus, et noſtrorum ſigillorum appenſionibus communiri; lecta, lata et in ſcriptis pronuntiata fuit ſententia ſupradicta per religioſum virum fratrem Barnabam Priorem provincialem prædictum pro tribunali ſedentem vice ſua et reverendi Patris domini Archiepiſcopi, Paxii et Honeſti, et Jordani inquiſitorum prædict. etiam pro tribunali ſedentium in Eccleſia S. Mariæ de Valentia Papienſis Diœceſis anno a Nativitate Domini MCCCXXII. Indictione V. die quartadecima menſis Martii Pontificatus ejuſdem domini Joannis Papæ anno [a] VII. præſentibus reverendo in Chriſto Patre domino legato prædicto, et venerabilibus Patribus dominis Guidone Aſtenſi, Huguccione Novarienſi, Simone Parmenſi, Friderico Saonenſi, et Guillelmo Albenſi Epiſcopis, & religioſis viris, Aſtulpho S. Ambroſii, Lanfranco S. Simpliciani, et Philippo S. Celſi Mediolanenſis, Bernardo S. Dalmatii de Burgo Aſtenſis diœceſis, et Henrico S. Martiani Terdonenſis Monaſteriorum Abbatibus ordinis S. Benedicti, ac nobilibus viris Raymundo de Cardona vicario regio partium Lombardiæ, et Bernardo de Monteſerino Seneſcallo regio Pedemontis, et aliorum cleri, nobilium, et populi utriuſque ſexus multitudine copioſa. Et Ego Frater Thomas Vitoni de Ripolis fratrum Ordinis Prædicatorum publicus auctoritate imperiali, et nunc ipſius officii inquiſitionis notarius ad hoc per inquiſitores eoſdem aſſumptus lectioni, et prolationi dictæ ſententiæ, et omnibus ſupradictis, dum coram inquiſitoribus ipſis agerentur, præſens in-

ANNO CHRISTI 1322.

[a] *Legendum ſexto*, cum aſſumptus fuerit ann. 1316. m. Auguſto.

ANNO CHRISTI 1322.

terfui, et ea omnia de mandato, et auctoritate præfatorum inquisitorum in his duabus petiis chartarum simul conglutinatis scripsi, et in hanc publicam formam redegi, meoque consueto sigillo signavi, in testimonium prædictorum, anno, interdictione, die, mense, Pontificatu et loco prædictis.

ANNO CHRISTI 1322.

CONCILIUM APUD [a] VALLEMOLETI

[a] Valladol.

PALENTINÆ DIOECESIS

Auctoritate Guillermi Sabinensis episcopi, & sedis apostolicæ legati, celebratum in Hispania anno Domini MCCCXXII. tempore Joannis Papæ XX.

TITULI CAPITULORUM.

1. *De constitutionibus.*
2. *De officio ordinarii.*
3. *De foro competenti.*
4. *De feriis.*
5 *De testibus.*
6. *De vita & honestate clericorum.*
7. *De cohabitatione clericorum & mulierum.*
8. *De clericis non residentibus.*
9. *De præbendis.*
10. *De parochiis.*
11. *De decimis.*
12. *De statu monachorum.*
13. *De religiosis domibus.*
14. *De jure patronatus.*
15. *De baptismo.*
16. *De observatione jejuniorum.*
17. *De immunitate ecclesiarum.*
18. *De consanguinitate & affinitate.*
19. *De simonia.*
20. *De magistris.*
21. *De Judæis & Sarracenis.*
22. *De adulteris.*
23. *De raptoribus.*
24. *De sortilegiis.*
25. *De purgatione canonica.*
26. *De purgatione vulgari.*
27. *De pœnitentiis.*

In nomine Domini nostri Jesu Christi, amen.

Istæ sunt constitutiones per nos fratrem Guillermum Dei permissione episcopum Sabinensem, apostolicæ sedis legatum, factæ ac editæ in concilio celebrato per nos apud Vallemoleti Palentinæ diœcesis, prælatis omnibus nostræ legationis ad celebrandum dictum concilium convocatis, anno a nativitate Domini millesimo trecentesimo vicesimo secundo, quarto Nonas Augusti, qua die præfatum concilium extitit terminatum.

PRÆFATIO.

INjunctum nobis legationis exposcit officium, ut attentis studiis et cura pervigili, ad reformandos in clero et populo legationis prædictæ mores et actus devios, prout ex alto præmittitur, intendamus, et in his præcipue apponamus remedium, in quibus majus periculum conspicimus imminere. Hæc est quippe Dei patris ordinatio, hæc lex existit ecclesiæ almæ matris, ut qui obsequiis ecclesiasticis mancipati existunt, solerti cura et providentia præsulis sincere et pure in domo Domini conversentur, et ut cordis oculus nube erroris obductus, illustrationis lumine sit serenus. Ad ista igitur, ad quæ ferventius aspirat nostra intentio, convertentes aciem nostræ mentis, universorum nostræ legationis prælatorum apud Vallemoleti Palentinæ diœcesis ad præmissa agenda concilium duximus convocandum: cum quibus habita discussione solerti et deliberatione matura super his, quæ correctione et reformatione indigebant, sacro approbante concilio constitutiones infrascriptas edidimus, easque in majori ecclesia loci prædicti, die secunda Augusti anni præsentis millesimi trecentesimi vicesimi secundi, pontificatus summi patris domini, domini Joannis PP. XX. anno sexto, in præsentia dicti concilii, et clericorum aliorum astante multitudine, fecimus publicari. Sed quamquam singulorum auribus juxta canonicas sanctiones non esset, post publicationem hujusmodi, constitutiones prædictas necessarium inculcare: tamen ne aliquis ab ipsarum observantia possit se per ignorantiam aliquatenus excusare, prædictis nostræ legationis prælatis injungimus, in virtute sanctæ obedientiæ districte præcipiendo, mandantes eisdem, quod ipsas constitutiones omnes et singulas in suis cathedralibus ecclesiis, infra octo dierum spatium postquam illuc delatæ fuerint, clero non exempto, qui de ordinaria, exempto vero, nec non religiosis exemptis, tam militaribus, quam non militaribus, auctoritate nostra, et populo convocatis, et deinde in primis eorum synodis solemniter et integraliter faciant publicari. In aliis vero summarie legi procurent, ut crebra hujusmodi lectio harum constitutionum præsentibus præservet [a], et posteris notitiam largiatur. Mandamus etiam, quod prælati prædicti ad harum constitutionum observantiam dent, quantum in ipsis fuerit, operam diligentem. Volumus insuper, quod constitutiones prædictæ, ad observantiam sui ligent omnes nostræ legationis, et singulos, post duos menses a publicatione prædicta facienda in prædictis ecclesiis cathedralibus numerandos.

Ludovici Bavari Imp. primum hunc annum ponimus, quo Fridericum competitorem vicit.

[a] *MS. apud Card. de Aguir. addit memoriam; recte.*

CA-

ANNO CHRISTI 1322.

CAPITULA.

I. *De conſtitutionibus.*

ALma mater eccleſia ab unigenito Dei filio primitus inſtituta, & a ſanctis patribus ſuccedentibus temporum curriculis ordinata, conſtituit, ut metropolitani cum ſuffraganeis ſuis annis ſingulis provincialia celebrare concilia non omittant, in quibus ſuper obſervantia canonum, relevatione eccleſiarum, corrigendis exceſſibus, & moribus reformandis, diligens cum eis habeant conſilium & tractatum, & faciant ac ſtatuant quæ circa hæc viderint expedire. Et quia nonnulli prælatorum per plures annos hoc negligenter facere omiſerunt, ex quo plura pervenerunt eccleſiarum diſpendia, & etiam pericula animarum monemus archiepiſcopos omnes & ſingulos, ut ſtatutum generalis concilii ſuper hoc editum diligenter obſervent, ſacro approbante concilio ſtatuentes, ut ſi archiepiſcopi, ſaltem in biennio ſemel loco & tempore opportunis, per ſe vel per alios, quatenus de jure conceditur, ipſis legitime impeditis, celebrare provincialia concilia omiſerint, eo ipſo tamdiu ab ingreſſu eccleſiæ ſint ſuſpenſi, donec negligentiam ſuam purgaverint provincialia concilia celebrando. Epiſcopi etiam ſynodos in ſuis diœceſibus ſuper prædictis, prout jura volunt, celebrent annuatim. Quod ſi forte hoc negligenter omiſerint, eo ipſo ab ingreſſu eccleſiæ ſint ſuſpenſi, donec negligentiam ſuam pugaverint ſynodalia conſilia celebrando.

Quia vero contingit, venientes ad dicta concilia & ſynodos, & redeuntes, aliquoties impediri, & in perſonis & rebus indebite moleſtari: ſtatuimus, ut quicumque venientes ad dicta concilia & ſynodos, vel in eis morando, aut etiam redeundo ab ipſis, ceperint, aut in perſonis vel rebus, eis damna notabilia intulerint, in ſententiam excommunicationis incidant ipſo facto.

Inter cætera quæ officio prælatorum incumbunt, hoc præcipue deſideratur & requiritur, ut in ſubditis vitæ ſanctitas & morum honeſtas præceptis & prohibitionibus obſervetur. Volentes igitur, ut hæc per prælatorum diligentiam impleantur, univerſos eccleſiarum prælatos, archiepiſcopos & epiſcopos, monemus & hortamur in Domino Jeſu Chriſto, ut ipſi in ſuis conciliis provincialibus & epiſcopalibus ſynodis ſtatuant & ordinent ea, quæ ad clericorum vitam, reformationem morum, converſationis & habitus honeſtatem, viderint expedire, injungentes his, qui ſub eis juriſdictionem obtinent, ut de obſervantia ſtatutorum & canonum in ſuis viſitationibus inquiſitionem faciant diligentem: quam inquiſitionem referre ſuis prælatis in proximis ſynodis teneantur.

II. *De officio ordinarii.*

Quia notitia catholicæ fidei cuilibet orthodoxo eſt neceſſaria ad ſalutem, & ejus ignorantia periculoſa quam plurimum & nociva: ſtatuimus, ut quilibet rector parochialis eccleſiæ in ſcriptis habeat in Latina & vulgari lingua articulos fidei, præcepta decalogi, ſacramenta eccleſiæ, ſpecies vitiorum & virtutum, & quater in anno ipſa publicet populo, in feſtis videlicet Nativitatis Domini, Reſurrectionis, Pentecoſtes, & in Aſſumptione Virginis glorioſæ, & in diebus Dominicis Quadrageſimæ. Quod ſi rectores in hoc negligentes fuerint, per prælatum ſuum acriter puniantur.

III. *De foro competenti.*

Eccleſiaſtica juriſdictio a ſæculari diſtincta dignoſcitur, & una per alteram impediri non debet, ſed potius adjuvari. Quia vero nonnulli ſæculares judices, ſtatuta canonum circa hoc edita contemnentes, clericos & alias perſonas eccleſiaſticas ſuper rebus ſuis & cauſis presbyteralibus injurioſe compellunt coram ſe in judicio litigare: ſtatuimus, & univerſis prælatis in virtute ſanctæ obedientiæ præcipiendo mandamus, ut ſtatutum felicis recordationis Bonifacii papæ VIII. quod incipit: Quoniam ut intelleximus; in ſuis conciliis & epiſcopalibus ſynodis, & in eccleſiis etiam ſuarum diœceſum, ubi expedire viderint, faciant publicari, prædictoſque judices excommunicatos publice nunciari.

IV. *De feriis.*

Quamvis Divinæ legis præcepto ſancitum ſit, diebus Dominicis & feſtivis ab omni opere ſervili abſtinere: nonnulli tamen hujuſmodi tranſgredientes præceptum, & ruſticalia opera, & artificia manualia diebus prædictis exercere præſumunt. Ne igitur ex tranſgreſſione hujuſmodi fidelis populus indignationem Dei omnipotentis incurrat: ſtatuimus, ut nullus in diebus Dominicis & feſtivis agros colere audeat, aut artificia manualia exercere præſumat, niſi urgente neceſſitate, vel evidenti pietatis cauſa, & tunc de ſpeciali licentia ſacerdotis. Tranſgreſſores autem præſentis conſtitutionis per excommunicationis ſententiam a ſuis ordinariis puniantur.

V. *De*

ANNO CHRISTI 1322.

V. *De teſtibus.*

Cauſarum & litium diſpendioſa protractio, quæ plerumque per falſorum teſtium dicta & advocatorum malitiam procuratur, quatenus fieri poterit, juris eſt auxilio reſtringenda. Ideoque ſtatuimus, ut falſi teſtes, advocati, mediatores, & aliter eos inducentes ad falſa teſtimonia perhibenda, ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrant, a qua, niſi poſtquam eis ſatisfecerint, quibus damna per depoſitiones & inductiones hujuſmodi illata ſint, nullatenus abſolvantur. Præſentem vero conſtitutionem prælati faciant in ſuis eccleſiis cathedralibus & parochialibus diebus ſolemnibus & in ſynodis publicari.

VI. *De vita & honeſtate clericorum.*

Quamvis honeſtas morum & habitus decentia omnibus clericis per ſacros ordines ſint indictæ: in prælatis tamen, archiepiſcopis videlicet & epiſcopis, eo deſiderantur amplius, quo ex ſuſceptæ dignitatis debito in ſeipſis debent oſtendere, qualiter alios fideles deceat in domo Domini converſari. Volentes igitur ut prælati prædicti, in converſatione, habitu, & veſtitu, aliis exemplum præbeant honeſtatis: ſtatuimus, ut epiſcopi & ſuperiores prælati [a] ſuccas lineas in publico, & cum eos equitare contigerit, nullatenus tabardos, ſed cappas [b] & capellos ſuæ dignitati deferant congruentes, cappis aut veſtibus ſericis non utantur: Miſſas in ſolemnitatibus majoribus in ſuis eccleſiis, juxta ſanctorum patrum ſtatuta, & numquam ſecrete in capellis ſuis, celebrent, niſi cauſa legitima & neceſſaria fuerint impediti. Altaria viatica ſecum portari faciant, in quibus ſingulis diebus coram ſe honeſte & devote Miſſam faciant celebrari. Horas canonicas cum ſuis clericis attente recitent, & in eccleſiis ſuis cathedralibus Divina officia ſolemniter celebrent, niſi legitime fuerint impediti.

Cum non ſolum a malo, ſed etiam a mali ſpecie, & præcipue quæ ſcandali occaſionem miniſtrant, ſit ſecundum Apoſtolum abſtinendum: ſtatuimus ſacro approbante concilio, ut nullus clericus ſæcularis vel religioſus, in quacumque dignitate vel officio conſtitutus, exemptus vel non exemptus, etiamſi pontificali præfulgeat dignitate, ſponſalibus, baptiſmo, aut nuptiis filiorum ſuorum aut filiarum, aut nepotum recte deſcendentium, ſive legitimi, ſive illegitimi fuerint, audeat intereſſe: alioquin, ſi clericus beneficiatus fuerit, ipſo facto medietate fructuum beneficii vel beneficiorum ſuorum, illo anno quo talibus ſponſalibus, baptiſmo, aut nuptiis interfuerit, ſit privatus, prædicta medietate fructuum in uſum fabricæ eccleſiæ convertenda. Si vero clericus non beneficiatus fuerit, uſque ad annum eo ipſo ſit inhabilis ad beneficium obtinendum. Qui vero de bonis eccleſiaſticis, filiis, aut nepotibus ſupradictis, dotem aut donationem propter nuptias aſſignaverit: aſſignatio ipſo jure non valeat: & nihilo minus aſſignans ipſo facto in pœnam ſubtractionis beneficii incidat ſupradictam. Idem in religioſis, in militaribus exemptis penitus obſervetur. Prælati vero prædicti, qui præmiſſa, vel aliquod præmiſſorum commiſerint, per ſex menſes a collatione beneficiorum ſuſpenſi ſint, & beneficia quæ medio tempore vacaverint, per eum ad quem collatio de jure vel conſuetudine devolvitur, conferantur.

VII. *De cohabitatione clericorum & mulierum.*

Quia clericorum nonnulli famæ ſuæ prodigi & ſalutis, in concubinatu publico vitam ducunt enormiter diſſolutam: nos talium vitam corrigere, eorumque abolere infamiam cupientes, monemus omnes & ſingulos clericos, etiamſi ſint in dignitatibus, perſonatibus, aut officiis conſtituti, ut ipſorum nullus concubinam publice in domo propria vel aliena audeat detinere: ſacro approbante concilio ſtatuentes, quod quicumque clerici poſt duos menſes a publicatione conſtitutionis & monitione hujuſmodi in ſuis eccleſiis, per archiepiſcopos & epiſcopos vel eorum vicarios in ſynodis faciendis, concubinam ſeu concubinas modo prædicto detinuerint, vel dimiſſam ſeu dimiſſas, ut aliam ſeu alias admiſerint, ſi beneficiati exiſtant, tertia parte fructuum beneficiorum omnium, quæ pro illo obtinuerint tempore, ipſo facto penitus ſint privati. Si vero per alios duos menſes, duos immediate prædictos ſequentes, in eodem crimine continuaverint vitam fœdam, alia tertia parte fructuum noverint ſe privatos. Quod ſi forſan Dei timore contempto, per alios duos menſes quatuor prædictos immediate ſequentes in peccato perſtiterint memo-

[a] *Id. MS. ſuccas.*

[b] *Id. MS. addit rotundas.*

morato : reliqua tertia parte fructuum ipſos privamus , omnino ſub pœna excommunicationis præcipientes eiſdem , quod ad aliquam partem dictorum fructuum , poſtquam ipſa vel ipſis , ut prædicitur , privati fuerint , manus temerarias aliquatenus non extendant . Et ſi forſan contrarium tentarent , ſub interminatione extremi judicii , prælatis eorum , tam diœceſanis quam aliis , diſtricte præcipimus , quod ad reſtituendum totum quod de prædictis tertiis fructuum , ſeu ipſarum aliqua , poſtquam modo præfato privati exiſterent , occupaverint , ſeu detinuerint vel conſumpſerint , per cenſuram eccleſiaſticam ipſos compellere non omittant . Antedictæ vero partes fructuum , & ipſarum quælibet , in cathedralibus & collegiatis eccleſiis , quod ad bona quæ de communi menſa fuerint , ad communem menſam capituli ; alia vero , redemptioni captivorum communiter applicentur . In parochialibus vero medietatem fabricæ eccleſiæ ipſius , aliam vero redemptioni captivorum detentorum ab infidelibus applicamus : volentes & mandantes , quod per manus prælatorum ſuorum , quibus , quod prædictas partes fructuum recipiant & exigant , committimus & præcipimus , quidquid ex dictis fructibus provenerit , in prædictis uſibus fideliter expendatur . Quod ſi forte nec adhuc ad cor redierint , ſed præſens noſtrum contemnentes mandatum , ſe oſtenderint tam execrandæ turpitudinis amatores : ſuis prælatis prædictis , & ipſorum cuilibet , in virtute ſanctæ obedientiæ , & ſub animarum ſuarum periculo , diſtricte præcipimus & mandamus , quod infra quatuor menſes a ſupradictis ſex menſibus numerandos , tranſgreſſores prædictos , qui concubinas præfatas non omnino dimiſerint , eaſdem non admiſſuri ulterius , nec aliam aliquam , ſeu aliquas amplius recepturi , omnino beneficiis ſuis privent , ipſoſque in limo peccatorum tam fixos , donec ſe correxerint , & poſtea per quinque menſes inhabiles eſſe denuncient ad ſuperiores ordines , & ad quæcumque beneficia eccleſiaſtica obtinenda . Volumus etiam , quod ſi quis de prædictis , poſtquam beneficio ſeu beneficiis privatus fuerit modo prædicto , manus rapaces extenderit ad dictorum beneficiorum fructus , ſeu ad aliquam eorum partem , incurrat excommunicationis ſententiam ipſo facto , a qua non poſſit abſolvi , niſi de ſic occupatis reſtitutione integra , & beneficiorum , quibus privati eſſent , ut prædicitur , dimiſſione plenaria prius factis . Verum quia peccata inulta non vult dimitti Dominus ultionum : ſtatuimus , dicto approbante concilio , quod clerici non beneficiati , tam ſacerdotes , quam diaconi vel ſubdiaconi , aut inferiores clerici non promoti , qui non erubeſcunt concubinas publice detinere , ſi ſacerdos fuerit , capellaniam perpetuam aut temporalem tenere vel habere non poſſit , & uſque ad unum annum poſtquam ſe a prædicto peccato plene correxerit , ad obtinendum eccleſiaſticum beneficium ſit inhabilis & indignus . Diaconi & ſubdiaconi , ac inferiores clerici , uſque ad annum poſt correctionem jam dictam , ſint ad ſuperiores ordines inhabiles , & ad quæcumque eccleſiaſtica beneficia obtinenda . Si vero adhuc incorrigibiles perſtiterint , procedatur per alia juris remedia contra ipſos . Et quia majori culpæ juſto Dei judicio major debetur & pœna : ſtatuimus , quod quicumque in tam profundum peccatorum devenerit , quod publice concubinam ſeu concubinas detineat infideles , ſi beneficiati fuerint , poſt duos menſes memoratos a die publicationis prædictæ in eccleſiis , ut prædicitur , faciendæ , ipſo facto privati ſint beneficiis obtentis , cujuſcumque conditionis beneficia ipſa exiſtant , & ipſo facto reddantur inhabiles ad quæcumque beneficia obtinenda . Si vero beneficiati non fuerint , ad ſuſcipiendos ſacros ordines , & ad obtinenda beneficia penitus ſint inhabiles & indigni , ac tam beneficiati , quam non beneficiati , qui ea ſic detinere præſumpſerint , per ſuos prælatos per biennium ad minus in carcere detrudantur : quibus etiam per diœceſanos , ſeu alios dictorum clericorum prælatos , pœnæ graves aliæ , prout eorum diſcretioni videbitur , imponantur . Si tamen hi clerici ad cor redeuntes vere pœnituerint de peccato , & ad vitam honeſtam continuaverint : concedimus , quod ipſorum diœceſani cum eis poſt quinquennium numerandum a ſua correctione dumtaxat , poſſint , quoad ordines & ſimplicia beneficia obtinenda , miſericorditer diſpenſare . Volumus inſuper & mandamus , quatenus prælati omnes & ſinguli , in ſuis diœceſibus , per viros probos & timentes Deum , diligentem inquiſitionem , quoties expedire viderint , facere non omittant , qui , quot , quales , & ubi fuerint , præmiſſa crimina tam contagioſa & deteſtabilia committentes , atque ad pœnas ſuprapoſitas in ipſos exequendas inſurgant viriliter , ut domus Dei ſtrenui zelatores :

ANNO CHRISTI 1322.

ANNO CHRISTI 1322.

res: concubinæ vero publicæ clericorum, A careant eccleſiaſtica ſepultura.

Sicut jure Divino & humano juſtum dignoſcitur, quod juxta menſuram delicti culpabiles puniantur: ita pium & ſanctum eſt, quod rigori detrahatur juſtitiæ, ut occurratur inſurgentibus periculis animarum. Hoc ſane felicis recordationis Alexander papa IV. pii more patris conſiderans, ſuſpenſionis & excommunicationis pœnas, quas recolendæ memoriæ dominus Joannes epiſcopus Sabinenſis apoſtolicæ ſedis legatus, B contra clericos concubinarios publicos, ac concubinas eorum, per ſuum ſtatutum vel conſtitutiones tulerat, voluit & commiſit prælatis aliquibus, quod pœnas prædictas, maxime propter irregularitatum quæ ex hoc ſæpius ſequebantur periculum, in pœnas alias rationabiles permutarent. Quia igitur per aliam conſtitutionem noſtram, ſacro approbante concilio, per condignam inflictionem pœnarum contra delinquentes hujuſmodi providimus: congruenter dicto approbante concilio ſtatuimus, quod C antedicti legati conſtitutiones prædictæ, quod ad ſuſpenſionis & excommunicationis pœnas, non ligent de cætero, nec habeant quoad iſtud alicujus roboris firmitatem. Prælatis & omnibus noſtræ legationis, quod abſolvere poſſint a prædictis ſuſpenſionis & excommunicationis ſententiis omnes & ſingulos ſuæ juriſdictioni ſubjectos, quas propter præmiſſa incurrerent, eiſdem præſentis virtute ſtatuti plenam concedimus poteſtatem.

Non ſolum hi qui peccant, ſed qui D ad peccandum inducunt, pœna debita plectendi ſunt, Divinæ legis judicio pariter & humanæ. Quia vero nonnulli laicorum clericos compellunt, in ſacris præcipue ordinibus conſtitutos, ut aliquas mulieres concubinas recipiant, & cum eis in contubernio publice vivant contra decorem ordinis clericalis, & ſacrorum canonum inſtituta: nos iniquitatem hujuſmodi deteſtantes, excommunicationis ſententiæ ipſo facto decernimus ſubjacere quemlibet, cujuſcumque E ſtatus aut conditionis exiſtat, necnon univerſitatem ſeu communitatem quamlibet ſententiæ interdicti, quæ perſonam quamvis eccleſiaſticam duxerit compellendam ad recipiendum in concubinam mulierem quamcumque. Sententias vero prædictas in ſynodis epiſcopalibus, & frequenter in eccleſiis parochialibus, volumus & præcipimus publicari.

ANNO CHR. 132

VIII. *De clericis non reſidentibus.*

Canonici & eccleſiarum ſocii ſuis epiſcopis perſonaliter aſſiſtentes, non debent abſentes ab eccleſia reputari: ideoque jure proviſum eſt, ne eis, dum in ſervitio epiſcoporum fuerint, beneficiorum ſacrorum redditus ſubtrahantur. Propterea ſtatuimus, ut nullus a præbendarum ſuarum perceptione eos audeat impedire. Capitula vero quæ hoc adimplere renuerint, ad obſervantiam juris illius per B ſuos prælatos diſtrictius compellantur.

IX. *De præbendis.*

Cum ſecundum ſtatuta canonum una eccleſia unius debeat eſſe rectoris, nec beneficia eccleſiarum debeant dividi in plures partes, niſi adeo ipſarum eccleſiarum facultates abundent, quod de eis ſufficienter poſſit pluribus ſervitoribus provideri: volentes diviſiones beneficiorum, quæ plerumque ſine ratio- C nabili cauſa fiunt, juris auxilio refrenare: ſtatuimus, ut in qualibet eccleſia, uni cura ipſius eccleſiæ principaliter per eum, ad quem de jure pertinet, committatur, cui per providentiam prælati taliter provideatur, quod redditibus eccleſiæ poſſit honeſte vivere, & onera curæ & alia incumbentia ſupportare. In eccleſiis autem, in quibus beneficia indebite ſunt diviſa, cum pluribus clericis ipſarum eccleſiarum nec ſufficiant facultates, quando portiones hujuſmodi vacare contigerit, D uniantur & aſſignentur curato, donec, ut præmiſſum eſt, proviſionem habeat competentem.

Cum in perſonis eccleſiaſticis ad ſacros ordines & beneficia curam animarum habentia promovendis [a] id honeſtas major requirat, & amplius deſideretur peritia litterarum: ſtatuimus, ut nullus deinceps clericus ad ſacros ordines promoveatur, niſi ſaltem litteraliter ſciat loqui. Quod ſi forte ſecus actum fuerit, prælatus a collatione ſacrorum ordinum, E quos tali contulit, & promotos ab executione ſuſcepti ordinis, per annum noverint ſe ſuſpenſos, niſi ex cauſa rationabili & multum neceſſaria, quatenus de jure conceditur, prælatus ſuper hoc viderit diſpenſandum.

In eccleſiis tot ſecundum canones inſtituendi ſunt clerici, quot poſſint de earum redditibus commode ſuſtentari. Ideoque ſtatuimus, ut epiſcopi, eorumque ſuperiores diligenter attendant, ut

[a] *Hunc cum reſt. emendav. ex MS. e Card. d. Aguirre.* idoneitas major requiratur. H.

tot

tot clericos in ecclesiis ordinent, quot A ri non possunt, per eosdem prælatos ple- ANNO CHRISTI
sustentari possint de proventibus earum- rumque aliis conferuntur, & ob hoc su- 1322.
dem: ne clerici sua numerositate vile- per ipsis beneficiis inter eos, quibus ta-
scant, & propter facultatum insufficien- liter collata fuerant, quæstiones & liti-
tiam mendicare cogantur, in opprobrium gia oriuntur. Ut igitur circa hoc, frau-
ordinis clericalis. Et ut hoc efficacius dis & varietatis materia amputetur, sta-
observetur, volumus & mandamus, ut tuimus, ut cum ecclesiasticorum beneficio-
prælati infra annum, aut saltem infra rum collatio fieri debeat, fiat in capi-
biennium, cum consilio discretorum or- tulo, si consuetudo id obtinet, vel co-
dinent & provideant, ipsamque provi- ram notario publico, aut testibus fide
sionem in scriptis redactam apud se con- dignis, vel cum patenti ipsius prælati
servent, quot clerici ad titulum cujusli- littera, vel alterius, seu aliorum quo-
bet ecclesiæ juxta ipsarum redditus pote- rumcumque, ad quos beneficiorum spe-
runt ordinari. Prælatus vero quicumque, B ctat vel spectare debet dicta collatio,
qui prædicta observare neglexerit, plu- præsentibus testibus in littera ipsa col-
resque, quam ut præmittitur, ad ordi- lationis insertis, per quæ probari possit
nes promovendo, vel promoveri per alium collatio, & de ea nullatenus dubitari:
faciendo: per annum a collatione illius alias volumus quod collatio ipsa nullius
ordinis, quem contra hoc nostrum pro- obtineat roboris firmitatem, seu nullius
hibitionis statuam contulit, in archi- penitus sit momenti.
diaconatu illo vel abbatia, unde clerici
taliter ordinati fuerint, eo ipso nove-
rit se suspensum.

Religiosos decet ab omni calliditate
& fraude seipsos retrahere, & omnimo-
dam puritatem in suis actibus observa- C
re. Quia tamen nonnulli religiosi, non
solum clerici, sed etiam laici militares,
ut quorumdam assertione percepimus,
habitum sui ordinis sæcularibus clericis
fraudulenter conferunt, & clericis per
episcopos institutis in ecclesiis locorum,
ubi dicti religiosi temporale dominum
obtinent, vel partem aliquam recipiunt
decimarum, exinde violenter expulsis,
clericos illos, quibus hujusmodi habitum
contulerunt, propria temeritate insti-
tuunt, & ministrare faciunt in eisdem;
quidam etiam eorumdem religiosorum D
clericos sæculares per episcopos in ec-
clesiis parochialibus ad ipsos episcopos
pertinentibus institutos habitum sui or-
dinis induunt, & ibidem eos ministra-
re faciunt, ut sic in locis ipsis ecclesias,
earumque redditus, suis usibus valeant
applicare: nos has fraudes & violen-
tias detestantes, statuimus, ut quicun-
que religiosi fraudes aut violentias at-
tentare præsumpserint, in sententiam
excommunicationis incidant ipso facto,
a qua nullatenus absolvantur, donec E
prælatis & ecclesiis, quos per prædi-
ctos excessus læserant, satisfecerint com-
petenter.

Clandestinæ & [a] occultæ beneficiorum
collationes, quas nonnulli prælatorum,
& aliorum ad quos beneficiorum [b] suo-
rum spectat collatio, faciunt magnam
in ipsis beneficiis varietatem, & [c] sic
in sinistram suspicionem inducunt, dum
beneficia ipsa, quorum collationes proba-

X. *De parochis.*

Parochiarum divisio a sanctis patribus
instituta, certitudinem parochianorum &
decimarum debitam solutionem inducit.
Cum vero libertas mutandi parochiam
per abusum, qui in quibusdam partibus
inolevit, parochianis indifferenter conce-
ditur: parochianis ipsis subtrahendi deci-
mas præstatur occasio, & ecclesiis inju-
ria in decimarum, primitiarum, obla-
tionum, & aliorum jurium subtractione
damnabili irrogatur. Sed quia in pleris-
que locis nostræ legationis, talis, ut ac-
cepimus, inolevit abusus, quod si paro-
chianus unius ecclesiæ die Resurrectio-
nis, seu alio solemni, in alia parochia
sacram communionem accipiat, vel quia
alterius ecclesiæ parochianum velle se
esse asserat, ex tuno, quoad decimas
reales & personales & alia jura paroch-
lia, parochianus illius, in qua communi-
caverit, vel parochianum se velle esse
dixerit, censeatur: volentes abusus præ-
dictos juris remediis extirpare, statuimus,
ut in civitatibus, castris, municipiis, in
quibus parochiæ limitatæ non sunt, per
episcopos vel alios prudentes viros, quibus
hoc episcopi commiserint, infra annum a
die publicationis constitutionis hujusmo-
di, per certos terminos limitentur. Post-
quam vero sic parochiæ fuerint limitatæ,
nec parochianis de una parochia modis
premissis ad aliam se mutare, nec alteri
parochiali rectori ipso sic recipere liceat:
alioquin & sic se transferens, & recipiens,
sententiam excommunicationis incur-
rant, & nihilo minus prima ecclesia de-
cimis & aliis obventionibus sibi debitis

ANNO CHRISTI 1322.

non privetur. Si vero inter divisas diœceses fuerit limitatio hujusmodi facienda, quilibet prælatorum aliquas certas personas assignet, per quas parochiæ, quæ confusæ esse non debent, rationabiliter limitentur. Quod si personæ istæ convenire non potuerint, tertius prælatus vicinior ad limitationem faciendam communiter invocetur, per quem una cum prædictis termini parochiarum & fines diœcesum limitentur.

XI. *De decimis.*

Ut fraudes, quas diversis modis religiosi in dandis decimis animalium & novalium adhibent, a prælatis & ecclesiarum rectoribus cautius evitentur: statuimus, ut postquam religiosi per diœcesanos requisiti fuerint super fraudibus hujusmodi nullatenus adhibendis, religiosi ipsi, qui hujusmodi fraudes commiserint, in synodis episcopalibus, & in majoribus locis ipsarum diœcesum excommunicati publice nuncientur, & nihilo minus prælati constitutionem super hoc editam cum diligentia exequantur.

XII. *De statu Monachorum.*

Monasteriorum damna, quæ per alienationes ab ipsorum abbatibus & conventibus, prioribus, aliis administratoribus quibuscumque, indebite fiunt, refrenare volentes: statuimus, ut prælati in synodis suis pœnas in constitutione felicis recordationis domini Clementis papæ V. contentas denunciare, & eas in subditis suis exequi non omittant. In exemptis vero, si alienationes hujusmodi fecerint, hoc superiori ipsorum locorum ordinarii denuncient, ut per eos revocentur alienationes hujusmodi, & puniantur talia facientes.

Regularis observantia a sanctis patribus instituta commode observari non potest, nisi circa ejusdem custodiam inter professores ordinum congregatos ad istud frequens discussio & tractatus diligens habeatur. Quia vero per negligentiam abbatum & priorum, signanter ordinis S. Augustini, qui canonici regulares vocantur, ac S. Benedicti, videlicet monachorum nigrorum, prout accepimus, præfatæ constitutionis observantia totaliter est omissa; in virtute sanctæ obedientiæ præcipimus & mandamus, ut juxta Lateranensis concilii provisionem circa hoc factam, religiosi prædicti, exempti & non exempti, infra legationis nostræ terminos constituti, de triennio in triennium loco & tempore opportunis concilia celebrent, & faciant omnia, quæ in statuto præfati concilii continentur. Qui autem implere præmissa neglexerint, præter pœnas graves infligendas eisdem, maledictionem omnipotentis Dei, velut tam salubris transgressores præcepti, se noverint incursuros.

[a] Spretionibus monasteriorum & aliorum religiosorum locorum, quæ plerumque per milites & potentes contra statuta canonica hostiliter devastantur, remediis opportunis occurrere cupientes, inhibemus, ne quævis ecclesiasticæ vel sæculares personæ, monasteria seu grangias, vel quælibet alia ipsorum loca gravent, aut opprimendo devastent, bona ipsorum sive victualia diripiendo, aut ad exactiones eis in pecunia persolvendas per pignorationes rerum suarum, aut etiam vassallorum, seu aliis modis illicitis, indebite compellendo; alioquin per prælatos ad requisitionem religiosorum ipsorum per sententiam excommunicationis in personas, ac interdicti in loca & vassallos eorum, ab insolentiis hujusmodi compescantur. Prælati vero per religiosos hujusmodi requisiti, circa sententias proferendas & etiam publicandas se reddant in omnibus promptos, sollicitos & attentos.

Ut monasteria, in quibus mulieres religionis ordinem profitentur, cautela debita & sufficienti diligentia valeant custodiri: statuimus, ut prælati, in quorum diœcesibus monasteria ipsa consistunt, vel prælati sui ordinis, qui jurisdictionem in eis exercent, de privilegio vel de jure, certos viros antiquos probatos & honestos, omni suspicione carentes, & maxime sui ordinis, si haberi potuerint, deputent, qui circa ipsarum custodiam invigilent diligenter, curam adhibentes sollicitam, ne quivis sæculares vel religiosi suspecti ad eas intrent, vel ipsæ exeant ad eosdem. Si vero ex aliqua rationabili causa aliquæ bonæ & non suspectæ personæ ad eas intrare debuerint, vel ipsæ exire ad eas: hoc fiat de voluntate expressa illius, qui, ut præmissum est, ad custodiam earum fuerit deputatus, de licentia illius, qui monasterio illi præest. Eis etiam cum dictis personis confabulari non liceat, nisi sub testimonio duarum vel trium sororum, loco convenienti & hora congrua: nec in confabulatione absque causa necessaria contrahant magnam moram. Contrarium vero facientes in sententiam excommunicationis incidant ipso facto.

XIII. *De*

XIII. *De religiosis domibus.*

Hospitalitatem quam ex pietatis officio de jure a clericis, & maxime ecclesiarum rectoribus, impertiri convenit transeuntibus, servari volentes: statuimus, ut parochialium ecclesiarum rectores & curati, secundum facultatem bonorum suorum, religiosos, pauperes, & peregrinos transeuntes, caritative recipiant & [a] pertractent in locis, nisi ubi ad hoc sit domus aliqua specialiter deputata, Rectores & curati prædicti diligenter invigilent, ut domus hujusmodi sic convenienter paratæ sint, quod hospitalitas ipsa, ad quam deputatæ fuerint, in eis debite observetur, & ad hoc rectores ipsi per ordinarios compellantur.

MS. ractent etiam hoc omus specia- eputa- ecto-

XIV. *De jure patronatus.*

Ambitionis improbæ & cupiditatis perversæ studium, per quod ad beneficia nondum vacantia via damnabiliter aperitur, resecare & præcludere affectantes, statuimus, ut nulli ecclesiarum patroni ad ecclesias, in quibus juspatronatus obtinent, antequam vacent, cuiquam præsentationes concedant: quas si forte concesserint, eo ipso irritæ sint penitus & inanes. Clerici vero qui hujusmodi litteras præsentationis impetrant, vel pro quibus, ipsis scientibus vel consentientibus, ab alio impetrantur, ad ecclesias ipsas obtinendas in ipsa vacatione reddantur inhabiles ipso facto.

Nonnulli ecclesiarum patroni pueros infantes, & alios, in ecclesiis, in quibus jus patronatus obtinent, & in aliis, violenter intrudunt contra canonum instituta, ecclesiarum ipsarum redditus sæpius usurpantes. Cum igitur intrusiones & detentiones prædictæ sacris sint canonibus inimicæ, statuimus, ut nullus deinceps excessus tam damnabiles attentare præsumat: alioquin contrarium facientes ipso facto sententiam excommunicationis incurrant, & quousque ecclesiæ & prælato satisfecerint, nullatenus absolvantur. Prælati vero in suis ecclesiis denunciari excommunicatos nominatim faciant talia committentes. Si autem prælati, in denunciatione hujusmodi, post duos menses, postquam ad eorum notitiam pervenerit, negligentes fuerint, aut tales intrusos in eisdem ecclesiis instituerint, a collatione beneficiorum per sex menses noverint se suspensos: intrusi & minores quidem si postquam ad ætatem discretionis pervenerint, majores autem ex quo dictæ intrusioni consenserint, tale beneficium scienter detinere præsumpserint, eo ipso per biennium reddantur inhabiles ad ecclesiasticum beneficium obtinendum.

Cum ad ecclesias, in quibus diversi tale jus obtinent patronatus, plures clerici ab eisdem patronis in discordia præsentantur, sæpe contigit, quod aliqui ex clericis præsentatis cessiones sibi fieri procurant ab aliis ad eamdem ecclesiam taliter præsentatis, credentes ex hujusmodi cessionibus jus sibi accrescere ad ipsam ecclesiam obtinendam. Nos itaque cessiones hujusmodi fieri prohibentes, decernimus ex eis nihil juris accrescere ipsis clericis procurantibus sibi fieri hujusmodi cessiones: & nihilo minus ea vacatione & vice ipso facto reddantur inhabiles ad id beneficium obtinendum.

Filiis ac nepotibus eorum, qui in ecclesiis jus obtinent patronatus, de jure non licet rectores ecclesiarum ipsarum indebitis prandiis & exactionibus aggravare. Quia vero quamplures patronorum, ut relatione certa didicimus, [b] (dictos rectores) plura & immoderata prandia ab ipsis rectoribus extorquent: nos talium excessus reprimere volentes, statuimus, ut patroni ecclesiarum exactiones hujusmodi deinceps facere non præsumant. Ubi autem dicti patroni prandium se habere asserunt de consuetudine, * non possit sine scandalo removeri: statuimus, ut eo casu descendentes ab uno patrono, vel pluribus, seu omnibus, si ad hoc omnes simul convenire voluerint, cum moderata familia, cum quanta unus pater eorum recipere consuevit, unum prandium a rectore ecclesiæ recipiant, juxta facultates ecclesiæ moderatum: alioquin prandium ipsum, per episcopum in certa quantitate pecuniæ æstimetur, quæ pecunia inter patronos omnes prædictos per episcopum vel alium de ejus mandato dividatur. Si quis vero patronorum contra statutum hujusmodi venire præsumpserit, tamdiu jure præsentandi careat, donec rectori ipsi, aut successori ejusdem, satisfecerit competenter, [c] apud alios remanente, qui in observantia statuti hujusmodi minime deliquerit.

b *Card. de Aguir. ex MS. recte emendat:* dictos rectores gravant, plura & immoderata prandia ab ipsis rectoribus extorquendo.

* *f. deest,* quod.

c *Adde ex MS.* jure præsentandi apud alios.

XV. *De baptismo.*

Sacri confectio chrismatis solis episcopis, eorumque superioribus est concessa, & ab eis est annis singulis celebranda, a quibus etiam omnes ecclesiarum rectores in suis diœcesibus constituti novum chrisma, juxta præcepta canonum, debent recipere,

ANNO CHRISTI 1322.

re, & concremato veteri, novo uti. Quia vero in obſervantia dictorum canonum plerique ſe exhibent negligentes, ſtatuimus, ut clerici, religioſi, & alii, exempti & non exempti, annis ſingulis chriſma novum a ſuo diœceſano epiſcopo, vel ab eo qui ex officio ſuo tenetur illud diſtribuere, poſtulent & requirant: alioquin utentes veteri chriſmate in baptiſmo, ipſo facto per ſex menſes a perceptione beneficii; negligentes vero in petendo, per tres menſes, ab officio ſint ſuſpenſi, exemptorum privilegiis quæ circa hoc obtinent, * ſuper ſalvis.

* f. ſemper.

XVI. *De obſervatione jejuniorum.*

Ut Quadrageſimæ & quatuor temporum jejunia a ſanctis patribus inſtituta, quæ multorum effrenata infringit guloſitas, diligentius obſerventur: ſtatuimus, ut nullus fidelis in ætate legitima conſtitutus, carnes in Quadrageſima vel in quatuor temporibus comedere audeat nullo modo, alioquin tranſgreſſores prohibitionis hujuſmodi in ſententiam excommunicationis incidant ipſo facto. Hæc vero ſententia in ſynodis epiſcopalibus, & in parochialibus eccleſiis, ſingulis diebus Dominicis & feſtivis a Septuageſima uſque ad Paſcha ſolemniter publicetur: vendentes etiam carnes publice in ſupradictis temporibus, eo ipſo ſententiam excommunicationis incurrant, Circa infirmos vero, quos urgens cogit neceſſitas, ſervetur quod ſuper hoc canones decreverunt.

XVII. *De immunitate eccleſiarum.*

Reverentia ſpecialis, quam cuncti fideles eccleſiæ Dei exhibere tenentur, merito nos inducit, ut eos, qui per illicitos actus Divina officia quæ in eccleſiis celebrantur, perturbare præſumunt, adjectione pœnæ debitæ compeſcamus. Ideoque univerſis eccleſiarum prælatis præcipiendo mandamus, ut conſtitutionem felicis recordationis Gregorii papæ V. quæ incipit; Decet domum Domini; contra ſæculares judices, qui cauſſas in eccleſiis audiunt, in eccleſiis ſuarum diœceſum faciant publicari, & judices ipſos nihilo minus moneant, & inducant, ut ab hujuſmodi Divinorum officiorum perturbatione deſiſtant: alioquin contra eos procedere per cenſuram eccleſiaſticam non omittant, ſententias inſuper per eoſdem prolatas, denuncient, virtute dictæ conſtitutionis, nullius obtinere roboris firmitatem.

Cum negotiationis, nundinæ, & fori cujuſcumque tumultus, a jure in eccleſiis fieri ſint penitus interdicti, eo quod per hoc Divina poſſunt impediri officia, & evidens præbeatur occaſio ad multa enormia in eccleſiis committenda: ſtatuimus, ut quicumque talia vel aliquid prædictorum in eis exercere præſumpſerint, ipſo facto excommunicationis ſententia ſint ligati.

Macellum vero in cœmeteriis ſub eadem pœna fieri prohibemus. Sacriſtæ autem ſive * theſaurii cathedralium & collegiatarum, ac rectores parochialium eccleſiarum, diligenter attendant, ut negotiatores hujuſmodi ab eccleſiis ſuis abjiciant, & negotiationes quæ earum dehoneſtant decorem, in eis fieri non permittant. Qui circa hoc negligentes extiterint, per ſuos ordinarios puniantur.

* Corr. ſauratii

Nonnulli temporalem juriſdictionem indebite exercentes, & alii immunitatem eccleſiaſticam, [a] confugientes, ad ipſam defenſare tenentur exquiſitis fraudibus infringere moliuntur. Quoſdam enim confugientium hujuſmodi, ut habet fide digna relatio, intra ipſam eccleſiam conſtringunt compedibus & catenis; quoſdam vero ſic arcte cuſtodiunt, ut eis victualia non poſſint aliqualiter miniſtrari: alios etiam dormire vel quieſcere non permittunt, & quandoque eos vulnerant, mutilant, comburunt & occidunt, & aliis modis affligunt contra eccleſiaſticam libertatem. Volentes igitur horum auſus temerarios juris remedio refrenare, ſtatuimus, ne aliquis ſeu aliqui, præfatis modis vel aliquo ipſorum infringere eccleſiaſticam audeant libertatem: alioquin officiales, epiſcopi, & alii, atque eis præſtantes in his ſcienter conſilium, auxilium & favorem, in ſententiam excommunicationis incidant ipſo facto. Si vero communitas hæc fecerit, vel fieri præceperit, eo ipſo eccleſiaſtico ſubjaceat interdicto, pœnis & aliis in jure ſtatutis in ſuo robore duraturis.

[a] Locus ſcurus. a *MS.* (qui Eccleſia confugie ad ipſam fenſare netur:) quiſitis. *Et mox* Quoſdam iam con gientium.

Domus Dei, quæ ad ejus laudem ſpecialiter deputantur, per nonnullos nobiles & potentes, prælatorum licentia incaſtellantur, vallantur, & fortalitiis contra ſanctorum patrum ſtatuta muniuntur, & in ſervitutem indebite rediguntur. Ideoque ſtatuimus, ut nullus prædictorum temeritate propria quaſcumque eccleſias aut cœmeteria incaſtellare, ſeu vallare audeat, niſi ex magna & inevitabili cauſa: alioquin ſi perſonæ ſingulares extiterint, in excommunicationis; terræque eorum, interdicti ſententias incidant ipſo facto. Si vero communitas hoc definierit, vel fieri præcepe-

rit,

rit, eccleſiaſtico ſubjaceat interdicto. Sententiæ vero prædictæ in ſynodis per epiſcopos ſolemniter publicentur.

Quia cæleſtis illa Jeruſalem mater noſtra libera eſt libertate, quam contulit ei Chriſtus, juſtum & dignum dignoſcitur, quod quæ ipſius ſunt, libertate gaudeant univerſa Sed, proh dolor! draco ille antiquus ſerpens, inimicus naturalis Chriſti ſponſæ, a timore Dei corda mundanorum hominum ſic avertit, & contra libertatem eccleſiaſticam ſic permovit, quod perſonas ipſius lædere, ac capere decimas, & alia bona ejus capere, & vaſtare illius loca, & interdum, proh pudor! eccleſias ipſas ac monaſteria invadere, deſtruere, ac cremare, ac jura eccleſiæ violare diverſimode, auſu ſacrilego non verentur. Nos igitur præmiſſa tam gravia, tam horrenda, tamquam ſacris canonibus inimica, de medio tollere cupientes, ſacro approbante concilio duximus ſtatuendum: quod quicumque, cujuſcumque ſtatus, religionis aut conditionis exiſtant, prædicta vel aliquod prædictorum commiſerint, ſeu committentibus præbuerint ſcienter conſilium, auxilium, vel favorem, præter alias pœnas a jure poſitas contra tales, viventes quidem ab ingreſſu arceantur eccleſiæ, morientes vero, quoad uſque plene ſatisfactum fuerit damna paſſis, careant eccleſiaſtica ſepultura. Volumus inſuper, quod niſi facta ſatisfactione prædicta nullus poſſit ipſos abſolvere ab his pœnis. Verum quia plerumque humanus pudor a peccando cohibet, quos ab hoc non retrahit timor Dei: ſtatuimus, quod in civitatibus ſeu locis aliis quibuſcumque, in quibus principales malefactores prædicti fuerint, ſeu perſonæ prædictæ eccleſiaſticæ, aut antedicta bona ex certa ſcientia recepta & detenta extiterint, quamdiu dicti malefactores, aut bona eccleſiæ præmiſſa, in ipſis fuerint, ceſſetur inibi totaliter a Divinis. Mandamus nihilo minus prælatis omnibus, quod ipſi in ſuis eccleſiis cathedralibus & parochialibus ſuarum diœceſum præſentem conſtitutionem frequenter faciant publicari.

XVIII. *De conſanguinitate & affinitate.*

Cum generalis concilii Viennenſis ſtatutum eos qui in gradu prohibito nuptias contrahunt, excommunicationis decernat ſententiæ ſubjacere, & prælati circa ejus publicationem fuerint hactenus negligentes: ſtatuimus, & in virtute ſanctæ obedientiæ præcipiendo mandamus, ut ipſi eccleſiarum prælati in cathedralibus & parochialibus eccleſiis, quatuor anni feſtis præcipuis, & in diebus Dominicis [a] Quadrageſimæ, dictam generalis concilii conſtitutionem faciant publicari.

ANNO CHRISTI 1322.

[a] *MS.* totin quadrageſimæ.

XIX. *De ſimonia.*

Deteſtandam prælatorum avaritiam, ac aliorum, qui juriſdictionem eccleſiaſticam in eccleſiis obtinent, quæ labem ſimoniæ continet, extirpare volentes, ſacro approbante concilio ſtatuimus, ut nullus archiepiſcopus, vel epiſcopus, abbas, archidiaconus, archipresbyter, aut quivis alius, ad quem ſpectat clericorum præſentatio, officiales eorum ſeu portarii, pro ordinibus collatis ſeu conferendis, vel quocumque actu vel * licentia ipſos ordines præcedente, quidquam recipere audeat: alioquin ſi laicus fuerit, ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrat; ſi vero clericus, qui nondum eccleſiaſticum beneficium obtinet, uſque ad biennium eo ipſo reddatur inhabilis ad eccleſiaſticum beneficium obtinendum; ſi autem beneficiatus extiterit, ut decanus, archidiaconus, abbas ſæcularis, archipresbyter, vel quivis alius juriſdictionem habens, ipſo facto a perceptione beneficii ſit ſuſpenſus, donec duplum ejus quod receperit, reſtituat; cujus medietas clerico, a quo recepta fuit pecunia, alia vero medietas fabricæ cathedralis eccleſiæ applicetur. Prælatus vero, ſi de ejus conſcientia vel mandato quidquam receptum fuerit, eo ipſo a collatione ordinum ſit ſuſpenſus, quouſque duplum ejus quod receptum eſt reſtituat, vel reſtitui faciat, dicto modo inter fabricam eccleſiæ dividendum.

* litera.

Ordinati vero, ſi poſt receptiones ordinis, pro ſcripturæ labore, charta & cera, aliquid offerre voluerint, hoc accipi minime prohibetur: ita tamen, quod hæc gratuita oblatio ſummam quinque morobetinorum uſualis monetæ aliquatenus non excedat: a pauperibus autem aut nihil, aut minus recipiat pro prædictis. Archiepiſcopi autem vel epiſcopi, ſeu vicarii eorum, & ipſis in remotis agentibus, vel ſede vacante vicarii per capitulum deputati, nihil omnino recipiant pro præſentatione ad ordines, vel præſentationis litteris, alteri epiſcopo facienda: alioquin eo ipſo * in incidant ſupradictas.

* *f.* in pœnas incid. ſup.

Quorumdam clericorum & laicorum abuſum, qui clericos de novo promotos

non

ANNO CHRISTI 1322.

non permittunt in suis ordinibus ministrare, priusquam eis adhibeant per unum aut plures dies prandia & convivia sumptuosa, vel certam præparent quantitatem pecuniæ, exstirpare volentes, statuimus, ut cum clerici qui ad titulum alicujus ecclesiæ, ad subdiac natus, diaconatus, aut presbyteratus ordines sint promoti, noviter celebrare voluerint, alii clerici illius ecclesiæ eos libere admittant, & eis ad celebrandum ministrent ecclesiæ paramenta, celebrationi ipsorum caritative & amicabiliter assistentes; eisdem etiam secundum quod ordo ipsorum exegerit, portionem integraliter conferant & assignent. Quod si contra hoc nostræ constitutionis edictum clerici quidquam malitiose commiserint, exegerint, aut perceperint: quarta parte fructuum & proventuum beneficii, quod in dicta ecclesia obtinent, sint privati, exigenda per eum, cui diœcesanus commiserit, & fabricæ illius ecclesiæ applicanda. Laici vero, si clericis noviter promotis contra hoc quidquam molestiæ aut contradictionis objecerint, in excommunicationis sententiam incidant ipso facto, consuetudine quavis contraria non obstante.

Ut simoniaca labes, quæ vacantibus ecclesiis a patronis & clericis damnabili cupiditate & ambitione frequenter committitur, pœnarum formidine refrenetur: statuimus, ut nullus patronus, pro præsentatione ad ecclesiam [a] in qua jus obtinet patronatus, pecuniam aut quodcumque munus recipiat, sive donum; nec clericus audeat per se aut per alium pro præsentatione præmissa munera promittere vel donare: alioquin & præsentans illa vice jure præsentandi sit ipso facto privatus, & præsentato clerico nihil juris ex præsentatione hujusmodi acquiratur, nec etiam ab aliis patronis ea vice ad ecclesiam illam valeat præsentari. Ut autem circa hoc omnis sinistra suspicio conquiescat, præcipimus, quod prælatus, ad quem institutio pertinet, a præsentato clerico, antequam in beneficio ipsum instituat, corporale recipiat juramentum, quod pecuniam vel aliud munus quodcumque patrono aut alii pro eodem pro præsentatione hujusmodi nec promisit, nec dedit, per se vel per alium quoquomodo.

a *MS.* in quam.

Gratia, si non gratis datur & recipitur, gratia non est. Nonnulli vero prælatorum, ut accepimus, cum beneficia conferunt, [b] occasione collationis factæ fructus eorumdem beneficiorum, aut aliquam ipsorum partem, seu summam aliquam pecuniæ, exigere ac retinere præsumunt. Cum igitur corruptelam hujusmodi sacri canones detestentur: jubemus ne episcopi, vel quivis alius ad quem beneficii collatio pertinet, ratione collationis hujusmodi beneficii aut [c] chanriæ, seu alio quocumque quæsito colore, aliquid præsumant per se vel per alium exigere, [d] seu etiam retinere: nec notarius seu scriptor quidquam nisi moderatum exigat pro collationis littera & sigillo; sed ille libere fructus ipsos percipiat, cui beneficium est collatum. Quod si aliquis ad quem collatio beneficii spectat, contra præmissa fecerit, eo ipso a collatione beneficiorum per sex menses noverit se suspensum: & beneficia ad collationem suam spectantia, quæ medio tempore vacaverint, per eum ad quem collatio ipsorum de jure vel de consuetudine devolvitur, conferantur.

b *MS.* ratione.

XX. *De magistris.*

Ignorantia, quæ mater cunctorum errorum esse dignoscitur, in clericis, qui ad animarum curam & docendi officium assumendi sunt, est diligentius evitanda. Ideoque ab eis studiose vigilandum est, ut per sollicitudinem studii eam a se abjiciant, quasi pestem. Volentes igitur ut clerici ad ecclesiasticos ordines promovendi, utilius in scientia valeant informari; optantes etiam, ut constitutio Lateranensis concilii effectum debitum sortiatur: statuimus, ut in qualibet civitate & in aliis locis insignibus, duobus vel tribus in unaquaque diœcesi, ubi & prout prælatis, considerata diœcesis qualitate & latitudine, videbitur expedire, ponantur magistri in grammatica, qui scholares in dicta scientia instruant & informent. In civitatibus vero solemnibus magistri in logicalibus deputentur, & eis salaria de circumadjacentibus ecclesiis ipsis prælatis subjectis assignentur, secundum ordinationem & providentiam eorumdem. In locis quoque majoribus, ubi opulenta monasteria sunt constituta, vel collegiatæ ecclesiæ sæculares consistunt, magistri in grammatica statuantur, quibus per abbates & conventus de ecclesiarum redditibus eis pleno jure subjectarum, in quibuscumque existant diœcesibus, provideatur de salario competenti.

Ut autem clerici ad proficiendum in scientia facilius inducantur: statuimus, quod volentes studio litterarum insistere, pro tempore, quo insistent, iidem fructus bene-

beneficiorum ſuorum uſque ad triennium percipiant, aut etiam majori tempore, ſi hoc prælatis & ſuis capitulis expediens videatur. Negligentes vero in ſcientia proficere, ſi ad hoc apti fuerint, per ſubtractionem beneficiorum ſuorum ab ordinariis compellantur. Et ut hoc ſalubre ſtatutum efficacius valeat obſervari: volumus & mandamus, quod quilibet prælatus aliquem de eccleſia ſua ſpecialiter deputet, qui de magiſtris & eorum ſalariis curam habeat, ac eis provideri faciat, prout ſuperius eſt expreſſum. Qui ſi negligens fuerit, per epiſcopum pro negligentia puniatur. Nos vero prælatis in virtute obedientiæ diſtricte præcipimus, ut in proximis ſynodis in ſuis diœceſibus celebrandis hanc noſtræ conſtitutionis ordinationem diligentius exequantur. Per hoc autem circa dignitates, quibus onus annexum eſt providendi de ſalario magiſtri in grammatica, nihil intendimus immutare.

Cathedrales eccleſiæ perſonis litteratis, providis & diſcretis indigent, per quos verbum Dei recte prædicari valeat, & cauſarum ambiguitates & ſtrepitus commodius expediri. Volentes igitur, ut beneficiati in ipſis eccleſiis opportunitatem habeant proficiendi in ſcientia, & poſſint bonis moribus informari; ſtatuimus, ut in qualibet cathedrali & collegiata eccleſia aliqui etiam ex beneficiatis apti & docibiles, judicio epiſcopi vel prælati ſui & capituli, ſaltem unus ex decem de reſidentibus, aſſumantur, qui ad ſtudia generalia theologiæ, juris canonici, ac liberalium artium accedere compellantur, & ibidem utiliter perſeverare tempore debito, donec ad ſtatum ſcientiæ competentem perveniant, * & medicinæ quoad illos quibus ipſas audire a jure non eſt prohibitum, idem volumus obſervari. Sic autem electis & approbatis, tempore quo epiſcopo & capitulo expedire videbitur, fructus beneficiorum, diſtributionibus quotidianis dumtaxat exceptis, integraliter aſſignentur, conſuetudinis vel conſtitutionis ſtatuti illius eccleſiæ obſtaculo non obſtante. Prælatis vero ſub interminatione Divini judicii præcipimus & mandamus, ut præſentem conſtitutionem in proximis ſynodis diligenter exequi non omittant.

XXI. *De Judæis & Sarracenis.*

Eccleſia Dei, in qua celebrantur Divina officia & ſacramentum Euchariſtiæ conſecratur, purgari debet, ne * communicatione infidelium cum fidelibus profanetur. Volentes igitur abuſum evellere, qui in quibuſdam partibus inolevit, quo infideles fidelibus ſe immiſcent, cum Divina officia in eccleſia celebrantur, ex quo ſcandalum frequenter oritur, & fidelium devotio impeditur: præſenti prohibemus edicto, ne quivis infideles in eccleſiis intereſſe preſumant, dum Divina celebrantur officia. Quod ſi forte ex aliqua neceſſitate vel rationabili cauſa, in eccleſia, dum celebrantur Divina, & Miſſa ſpecialiter, eos intereſſe contigerit, poſtquam prefationem Miſſæ ſacerdos inceperit, ab eccleſia per ſacriſtam in ſecretiori loco, vel alio apto, juxta eccleſiam recludantur: defendentes vero ipſos, ut prædicitur, impedientes ne ab eccleſia expellantur, ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrant.

Novit hoſtis * Dei calliditas ſub ovina pelle lupum inducere, ac ſub mellis ſimilitudine fel inferre, contra quod a Chriſtum colentibus, ne fallantur, eſt cautela diligens adhibenda. Quia igitur in nocturnis vigiliis, quas in eccleſiis fieri aliquorum ſimplicium devotio introduxit, nefanda ſæpe ac enormia ſub hac boni ſpecie committuntur: ipſas fieri de cætero firmiter prohibemus. Infideles vero quoſcumque ad vigilias iſtas adducere ſeu tenere, aut procurare quod tumultum ibi faciant ſuis vocibus, vel quibuslibet inſtrumentis, execrabile reputantes: ſtatuimus, quod quicumque circa infideles dumtaxat contra præmiſſa fecerit, ſeu aliquod præmiſſorum, vivens quidem ab ingreſſu arceatur eccleſiæ, ac moriens eccleſiaſtica careat ſepultura.

Sicut fidelis populus ab infideli eſt * proceſſione diviſus, ſic eum decet converſatione & moribus ab infidelium ritibus ſegregari. Ne igitur Chriſtianæ fidei profeſſores, Judæorum & Sarracenorum ſuperſtitionibus polluantur, & ſimplicium animi ad eorum perfidiam inclinentur: ſub excommunicationis pœna, quam ipſo facto incurrant, firmiter inhibemus, ne Chriſtiani Judeorum aut Sarracenorum nuptiis vel ſepulturis interſint, * nec eorum ritus, in his ſignanter aliqualiter imitentur.

Abſurdam & irrationabilem corruptelam, quæ in Chriſtianæ fidei vergit opprobrium & jacturam, qua contra ſanctiones canonicas, Judæi & Sarraceni Chriſtianis in publicis præficiuntur officiis, ſub quorum prætextu Chriſtianis plu-

ANNO CHRISTI 1322.

* commiſtione.

* *MS.* divi.

* *MS. addit*, fidei.

* *MS.* ne eorum ritibus in his ſignanter aliqualiter imitentur.

ANNO CHRISTI 1322.

plurimum sunt infesti, extirpare volentes: universis ecclesiarum prælatis sub interminatione Divini judicii præcipimus & mandamus, ut sanctorum patrum statuta super hoc edita, per excommunicationis sententiam & aliarum pœnarum appositionem faciant inviolabiliter observari.

* Corr. Ad dilatationem.

* Ad dilationem fidei Christianæ, & conversationem fidelium debita sollicitudine intendentes, statuimus, ut conversis Judæorum & Sarracenorum, qui plerumque post susceptionem baptismi mendicare propter rerum inopiam compelluntur, & ob hoc nonnulli eorum a receptione fidei retrahuntur, in hospitalibus & piis locis, provideatur in necessariis, secundum facultatem & sufficientiam reddituum eorumdem: cujus ordinationem in locis non exemptis discretioni & arbitrio diœcesanorum ducimus committendam. Alii tamen, qui apti fuerint ad proficiendum in artificiis aliquibus, per rectores hospitalium prædictorum ponantur & deputentur ad scientias, vel ipsa artificia addiscenda: quibus provideatur in necessariis, quousque in tantum in eis profecerint, quod de scientia vel de artificio commode valeant sustentari. Illis vero non teneantur dicta hospitalia providere, qui ante conversionem aliqua artificia sciverint, de quibus vivere valeant competenter: fiat tamen talibus in principio de hospitalium bonis aliqua moderata subventio, ad habendum instrumenta necessaria pro suo artificio exercendo.

De bonis autem talium conversorum fiat quod circa hoc canones decreverunt. Ut vero prædicta hospitalia ad sustentationem ipsorum sufficere valeant, & etiam aliorum, prælati indulgentias concedant eis, qui talibus conversis benefecerint: deputantes aliquos probos viros, qui eleemosynas hujusmodi colligant, & eis pro suis necessitatibus administrent. Universos etiam ecclesiarum prælatos monemus & hortamur in Domino Jesu Christo, ut conversis hujusmodi, qui ad clericatum apti fuerint, & clericatum ipsum recipere voluerint, de beneficiis ecclesiasticis suæ conditioni & merito competentibus studeant providere.

Prædicationis officium, quod exerceri non debet nisi ab idoneis & litteratis personis, & eis dumtaxat, quibus per prælatos seu de jure aut privilegio specialiter est commissum, Judæis & Sarracenis conversis penitus interdicimus, nisi eis, qui examinati & approbati fuerint per prælatos, & tales inventi, quod sine errore & scandalo fidei infideles convincere possint & sciant per scripturas, & maxime ex codicibus eorumdem. Prælatis etiam interdicimus, ne ipsis conversis litteras concedant super licentia prædicandi dictis infidelibus: nisi probati & examinati fuerint, ut superius est expressum.

Adversus Judæorum & Sarracenorum induratam malitiam, (qui sub velamine medicinæ, chirurgiæ, & apothecariæ, callide insidiantur & nocent populo Christiano, dum eis medicamenta * proponant, ex quibus nonnunquam pericula mortis incurrunt) sanctorum patrum canones salubriter providerunt, prohibentes, ne Christiani eos in infirmitatibus suis vocent, aut ab eis recipiant medicinam. Quia vero prædicti canones propter prælatorum negligentiam non servantur, in virtute sanctæ obedientiæ præcipiendo mandamus, ut prælati ipsi præcepta canonum tam circa prædicta, quam circa eorumdem evitanda cibaria, per censuram ecclesiasticam faciant inviolabiliter observari.

* f. pronant.

Damnandæ cupiditatis iniquitas, qua mercatores Christiani victualia deferunt Sarracenis, notabile damnum * afferunt Christianis: dum ex hoc & Sarracenorum relevatur inopia, & terra Christianorum victualibus sibi necessariis vacuatur. Cum igitur præmissa fieri tempore guerræ sint a jure prohibita, prælatis omnibus & singulis præcipimus & mandamus, ut committentes præmissa, excommunicatos in suis ecclesiis faciant publicari. Sententia autem hujusmodi in cathedralibus & parochialibus ecclesiis & specialiter partibus Sarracenorum vicinis, saltem quater in anno solemniter publicetur.

* f. afferatur.

XXII. *De adulteriis.*

Lex continentiæ, & tori conjugalis fidelitas, quandoque per concubinarium abusum, quandoque per secundas nuptias, quas plerique de facto, cum de jure non possint, contrahunt contra legis Divinæ præcepta, indebite violatur. Ideoque statuimus, ut quicumque conjugatus concubinam publice detinere presumpserit, vel conjugatus, aut non conjugatus, concubinam infidelem præsumpserit detinere, tam ipsi, quam ipso eo ipso sententiam excommunicationis incurrant. Prælati vero sententiam hujusmodi in ecclesiis faciant sæpius publicari.

XXIII.

XXIII. *De raptoribus.*

Execrabilem quorumdam Christianorum abusum, quo nonnulli Christianos rapiunt vel furantur, & eos Sarracenis vendunt, aut aliter quomodocumque trahunt, abhorrentes: statuimus, ut nullus Christianus prædicta vel aliquid prædictorum exercere audeat: alioquin in sententiam excommunicationis incidat ipso facto; & quod, postquam a dicta sententia absolutus fuerit, nisi prius satisfecerit, careat ecclesiastica sepultura. Prælatis sub interminatione Divini judicii præcipimus & mandamus, ut filios eorum, videlicet qui prædictis modis subtractos Sarracenis tradunt, cum affectu usque ad tertiam generationem ad sacros ordines & ecclesiastica beneficia non admittant. Sententia vero hujusmodi in cathedralibus ecclesiis, maxime partibus Sarracenorum vicinis, saltem quater in anno solemniter publicetur.

Ex frequentibus prælatorum querelis percipimus, quod nonnullæ religiosæ personæ, exemptæ & non exemptæ, ecclesias, decimas, & alia ecclesiarum & prælatorum bona, mobilia & immobilia, tam notabili læsione violenter usurpant & injuste detinent occupata. Ut igitur tales injuriatores pœna puniantur canonica, & ecclesiæ ab injuriis ac molestiis releventur: præcipimus, prælati constitutionem felicis recordationis domini Clementis papæ V. quæ incipit: Religiosi: contra tales in ecclesiis suis publicari faciant diebus Dominicis & festivis, & incidentes in ejusdem constitutionis pœnas, excommunicatos & suspensos nominatim faciant publice nunciari.

XXIV. *De sortilegiis.*

Cum sortilegorum, maleficorum, incantatorum superstitiosa pernicies sit reprobata a jure canonico & civili; & in his a pluribus excedatur: præsenti constitutione firmiter inhibemus, ne aliqui ad hujusmodi sortilegos, maleficos, incantatores, divinatores accedere, aut ab eis super suis vel aliorum actibus consilium petere præsumant: alioquin tam ipsi, quam ab eis consilia requirentes, ipso facto sententiam excommunicationis incurrant. Inhibemus insuper sub excommunicationis pœna, ne aliquis attendat auguriis, aut in agendis secundum augurum consilia dirigantur. Prælati vero & prædicatores verbi Dei, in suis sermonibus auguria dissuadeant omnibus Christianis. ANNO CHRISTI 1322.

XXV. *De purgatione canonica.*

Cum per sanctorum patrum statuta præcipiatur, ut ecclesiæ * in suis actibus materiæ mature procedatur: statuimus, ut purgatio canonica in causis sacrilegiorum vel aliis quibuscumque nullatenus indicatur, nisi tali casu, pro quo de jure sit purgatio indicenda.

* *f.* ecclesia in suis actibus mature procedat.

XXVI. *De purgatione vulgari.*

Vulgaris purgationis abusum per canones interdictum, quo suspecti de criminibus, ad se purgandum, ferrum candens, aut aquam ferventem accipiunt, detestantes: statuimus, ut mandantes talem purgationem fieri, tenentes, exhibentes, custodientes, accipientes ad hoc ferrum vel aquam hujusmodi, cum his Deus tentari videatur, & innocentes in hujusmodi purgationibus sine demerito puniantur, in sententiam excommunicationis incidant ipso facto, & nihilo minus sæpius excommunicati publice nuncientur.

XXVII. *De pœnitentiis.*

Pœnitentiæ sacramentum, quod omni fideli, postquam ad annos discretionis pervenerit, est necessarium ad salutem, a nullo est aliqualiter negligendum. Ideoque universis ecclesiarum rectoribus sub pœna excommunicationis districte præcipiendo mandamus, ut constitutionem generalis concilii, quæ incipit: Omnis utriusque sexus: maxime quoad pœnas non confitentium, aut non communicantium, quæ sunt, ut viventes ab ingressu ecclesiæ arceantur, & morientes careant ecclesiastica sepultura, singulis Dominicis diebus, a Septuagesima saltem usque ad Pascha, in suis ecclesiis publicent, & in aliis locis, ubi hoc viderint expedire.

Et ego Roman. quondam magistri Oddonis de Laude publicus apostolica & imperiali auctoritate notarius, prædictas constitutiones, prout in ipsarum originali correcto vidi & legi, de mandato, auctoritate, & commissione reverendi in Christo patris & domini, domini Guillermi episcopi Sabinensis, apostolicæ sedis legati supradicti, in præsentia discretorum virorum, domini Raimundi Flori canonici Compostellani capellani, & Stephani de Lilio archipresbyteri de Gomera Oxomensis * diœcesis, clerici ipsius domini legati, testium ad hoc vocatorum

* *Male legitur.* Oxonensis.

ANNO CHRISTI 1322.

rum & rogatorum, die secunda mensis Septembris anni & pontificatus prædictorum, mihi & Bertrando notario publico infrascripto factis, cum eodem Bertrando fideliter auscultavi. Et quia ipsas cum prædicto originali concordare inveni, in testimonium præmissorum me subscripsi, signumque meum hic & in fine cujuslibet folii præsentium constitutionum usque ad medietatem apposui consuetum. Et in uberiorem certitudinem præmissorum, dictus dominus legatus duxit sigillum suum præsentibus foliis in filo colligatis appendi.

Et ego Bertrandus Vanchi de Chanensi castro, clericus Trevirensis diœcesis, publicus apostolica & imperiali auctoritate notarius, prædictas constitutiones, prout in ipsarum originali correcto vidi & legi, de mandato, auctoritate, &c.

CONCILIUM COLONIENSE

Ab Henrico Colonienſi Archiepiſcopo & ſuffraganeis celebratum anno Dom. 1322. pridie Kal. Novembr.

In quo Engilberti Colonienſis archiepiſcopi ſynodalia ſtatuta, facta ſunt provincialia.

Henricus Dei gratia ſanctæ Colonienſis Eccleſiæ archiepiſcopus, ſacri imperii per Italiam archicancellarius, ſacro præſente provinciali concilio, ad perpetuam rei memoriam.

REipublicæ curam gerentes, illud affectanter in corde gerimus, ut noſtris ſubjectis pacem, quietem, & tranquillum ſtatum præparemus, ac nunc novorum editione nunc antiquorum extenſione decretorum, libertatem ac immunitatem eccleſiaſticam conſervemus, ac inſurgentium contra ipſam conatus & appetitus noxios, etiam pœnarum adjectionibus, refrenemus. Sane jamdudum felicis recordationis dominus Engilbertus Colonienſis archiepiſcopus prædeceſſor noſter, ſpeculator providus, & ſubditorum ſuorum defenſor inclytus, ad manutenendam & defendendam libertatem & immunitatem eccleſiarum & eccleſiaſticarum perſonarum, ac eorum qui in ſortem Domini ſunt vocati, complura (ultra proviſiones tam juris canonici quam civilis) ſtatuta ſynodalia, non tam ſalubria & utilia, quam neceſſaria, promulgavit; eaque pœnarum adjectionibus, ſicut erat expediens, vallavit provide & conſulte: quæ de conſilio & conſenſu noſtri capituli Colonienſis, ac venerabilium patrum, dominorum, Godefridi Oſnaburgenſis, & Godefridi Mindenſis, ac procuratorum venerabilium dominorum, Adolphi Leodienſis, & Ludovici * Monaſterienſis eccleſiarum epiſcoporum noſtrorum ſuffraganeorum, & procuratorum eccleſiæ Trajectenſis, ipſa Trajectenſi ſede vacante, in præſenti noſtro concilio provinciali congregatorum, ſalvis prædictorum ſuffraganeorum noſtrorum ſtatutis ſynodalibus, ſi quæ habent, eis & eorum eccleſiis, monaſteriis, & piis locis eccleſiaſticiſque perſonis plenius providentibus, quibus per præſentes præjudicare non intendimus, ſed ea in ſuo robore volumus permanere: auctoritate præſentium duximus approbanda, innovanda, & auctorizanda, ac ad totam noſtram provinciam, ut uniformitas in ea inducatur, in omnibus ſuis modo & forma & tenoribus extendenda: ipſaque ad totam noſtram provinciam extendimus per præſentes, decernentes ea, ut provincialia ſtatuta & decreta, amodo debere firmiter teneri & obſervari. Quorum quidem ſtatutorum tenor, de verbo ad verbum dinoſcitur eſſe talis.

Ludolphi

In nomine Domini, Amen.

Engilbertus Dei gratia &c. *ſupra t. 14. p. 332.*

Item contra eos, qui manus in clericos vel perſonas eccleſiaſticas injiciunt temere violentas.

Statuimus, ut ſacrilegi, qui ſuadente diabolo, Dei timore poſtpoſito, manus injiciunt in cleric. &c. *ut ſupra t. 14. p. 333. & ſeq.*

Hæc omnia & ſingula ſtatuta, auctoritate preſentis concilii provincialis, in omnibus ſuis, modo, & forma, & clauſulis, & tenoribus, ac pœnarum adjectionibus, ad totam noſtram provinciam extendimus, & ſtatuta provincialia facimus: decernentes ea, ut ſtatuta provincialia, debere teneri & obſervari, ſic quod in qualibet civitate & diœceſi provinciæ noſtræ ea teneantur & obſerventur, ſicut ſub verbis noſtræ civitatis & diœceſis, tanquam ſynodalia, ſunt concepta ac promulgata, & hactenus obſervata: ſalvis tamen aliis ſtatutis ſynodalibus eccleſiæ noſtræ Colonienſis, a nobis ſive a prædeceſſoribus noſtris editis: ac etiam ſtatutis ſuffraganeorum noſtrorum, ſi quæ habent, quibus, ſi reperiantur in aliquo præſentibus ſtatutis contraria, vel diverſa ab eiſdem, in quantum & in eo quo melius & plenius provident eccleſiis, monaſteriis, & piis locis, eccleſiaſticiſque perſonis & earum rebus, & non iſtis: ſi vero melius & plenius præſentibus ſtatutis, eiſdem providetur: iſtis, & non illis, decernimus fore ſtandum. Et hoc num melius & plenius per iſta ſtatuta, an per illa provideatur, judicio ſive arbitrio executorum ipſorum ſtatutorum duximus relinquendum. Præterea executionem præſentium ſtatutorum, ac abſolutionem, ſuſpenſionem, & relaxationem ſententiarum in eiſdem latarum, ſeu eorum auctoritate ferendarum, ad nos & ad noſtrum officialem Colonienſem in noſtra civitate & diœceſi, & ad quemlibet noſtrorum ſuffraganeorum, & ad eorum officiales, ſive ad ipſos, ad quos de jure vel de conſuetudine, quoad ſynodalia eorum ſtatuta, pertinet, in ſingulis ſuis civitatibus & diœceſibus volumus pertinere. Verum ut omnis ambiguitas, & perplexitas, & difficultas, quo ad obſervantiam præſentium ſtatutorum, in futurum evitentur: de conſenſu expreſſo & auctoritate præſentis provincialis concilii, retinemus & reſervamus nobis poteſtatem, facultatem, & auctoritatem prætentia provincialia ſtatuta,

ANNO CHRISTI 1322.

tuta, quo ad noſtram civitatem & diœceſim, & etiam quo ad ſingulas civitates & diœceſes noſtrorum ſuffraganeorum, ſi ab aliquo epiſcoporum noſtrorum ſuffraganeorum, & eorum capitulo requiſiti ſuper eo fuerimus, de conſilio priorum & capituli eccleſiæ noſtræ Colonienſis, in ſynodo tamen noſtra diœceſana, corrigendi, emendandi, interpretandi, tollendi, & in melius commutandi, ſi hoc nobis ex cauſis neceſſariis & legitimis videbitur expedire, provinciali concilio ad id minime convocato. Quia vero per ipſa præſentia ſtatuta provincialia, communi utilitati eccleſiarum & eccleſiaſticarum perſonarum ac ipſarum bonorum, ut ſperamus, auctore Domino, ſalubriter providetur: præcipimus & mandamus in virtute ſanctæ obedientiæ, ut ea ab omnibus eccleſiis & eccleſiaſticis perſonis noſtræ provinciæ inviolabiliter & firmiter, fraude & dolo excluſis, obſerventur juxta modum & formam ſupradictos. In quorum omnium & ſingulorum teſtimonium, ea per Hermannum dictum Ratze, publicum imperiali auctoritate notarium, conſcribi, & in hanc publicam formam redigi, ejuſque ſigno conſueto ſignari mandavimus, ac noſtro & capituli noſtri Colonienſis ſigillis appenſis muniri.

Acta ſunt hæc in concilio noſtro provinciali Coloniæ celebrato, ſub anno a nativitate Domini 1322. ultima die menſis Octobris, in palatio noſtro Colonienſi, præſentibus capitulo noſtræ eccleſiæ Colonienſis, ac venerabilibus in Chriſto patribus & dominis, Godefrido Oſnaburgenſis, & Godefrido Mindenſis eccleſiarum Dei gratia epiſcopis, noſtris ſuffraganeis, pro ſe & ſuis eccleſiis: ac venerabili in Chriſto patre & domino Hermanno Hennenſis eccleſiæ epiſcopo, & Lenoldo de Northoff canonico Leodienſi, venerabilis in Chriſto patris ac domini, D. Adolphi Leodienſis, & dilectis in Chriſto, magiſtro Rudegero de Aldendorpe, doctore decretorum, & Friderico de Bicken canonicis Monaſterienſ. venerabilis in Chriſto patris & domini Ludovici Monaſterienſis, Dei gratia epiſcoporum, noſtrorum ſuffraganeorum, procuratoribus; ac dilectis in Chriſto, magiſtro Reynero doctore in Theologia, ac Gerardo de Vorne, canonicis Trajectenſibus, nomine capituli Trajectenſis eccleſiæ, ipſa eccleſia Trajectenſi epiſcopi ſolatio viduata, in præmiſſis omnibus & ſingulis, conſequentibus & ſuum conſenſum expreſſe adhibentibus. Præſentibus etiam S. Pantaleonis & S. Martini Colonienſ. ac S. Cornelii Indenſis, Gladebachenſis, Tuitienſis, Bruvilerenſis, & Sibergenſis monaſteriorum abbatibus, ordinis S. Benedicti: Bonnenſ. S. Severini & S. Andreæ eccleſiarum Colonienſium præpoſitis: item Bonnenſis, S. Gereonis Colonienſis, Sanctenſis, S. Andreæ, S. Severini, S. Cuniberti, SS. Apoſtolorum, S. Mariæ ad gradus, decanis, eccleſiarum civitatis & diœceſis Colonienſis: officiali noſtro Colonienſi, & Eſſicenſis & Carpenſis (Colonienſis diœceſis) eccleſiarum præpoſitis, ac aliis prælatis, canonicis eccleſiarum rectoribus, & clericis noſtrarum civitatis & diœceſis ac provinciæ in multitudine copioſa.

Et ego Hermannus dictus Ratze, de Colonia, publicus imperiali auctoritate notarius antedictus, præmiſſis omnibus & ſingulis, dum agerentur, una cum perſonis prænominatis præſens interfui, ea omnia & ſingula, prout ſuperius, in præſentibus rotulis per me connexis & ſignatis, de mandato reverendi in Chriſto patris & domini, domini Henrici Colonienſis eccleſiæ archiepiſcopi prædicti continentur, conſcripſi, & in hanc publicam formam redegi, meoque ſigno conſueto ſignavi vocatus & rogatus.

ANNO CHRISTI 1322.

Et nos Godefridus Dei gratia Oſnaburgenſis eccleſiæ epiſcopus, quia omnibus contentis & expreſſis in præſenti inſtrumento, cui noſtra præſens littera transfigitur, præſentes in concilio provinciali interfuimus, eiſque tanquam utilibus & neceſſariis eccleſiis eccleſiaſticiſque perſonis & earum rebus, conſenſum, præhabita matura deliberatione, adhibuimus pro nobis & eccleſia noſtra prædicta: idcirco ſigillum noſtrum, in ſignum præſtiti conſenſus & auctoritatis a nobis & a toto concilio præſentibus duximus apponendum. Actum & datum die & loco, de quibus in ipſo inſtrumento fit mentio.

Et nos Godefridus Dei gratia Mindenſis eccleſiæ epiſcopus, quia omnibus contentis & expreſſis in præſenti inſtrumento, cui noſtra præſens littera transfigitur, præſentes in concilio provinciali interfuimus, eiſque tanquam utilibus & neceſſariis eccleſiis eccleſiaſticiſque perſonis & earum rebus, conſenſum noſtrum, præhabita matura deliberatione, adhibuimus pro nobis & eccleſia noſtra prædicta: idcirco ſigillum noſtrum, in ſignum præſtiti conſenſus & auctoritatis a nobis & a toto concilio, præſentibus duximus apponendum. Actum & datum die & loco, de quibus in ipſo inſtrumento fit mentio, anno Domini milleſimo trecenteſimo viceſimo ſecundo.

Univerſis præſentes litteras viſuris & audituris, Adolphus Dei gratia Leodinenſis epiſcopus, ſalutem, & cognoſcere veritatem. Noveritis quod quia venerabilis in Chriſto pater & dominus D. Hermannus Hennenſis epiſcopus, vices noſtras gerens in pontificalibus, & Lenoldus de Northoff canonicus Leodienſis, procuratores noſtri, ipſi concilio provinciali reverendi in Chriſto patris & domini domini Henrici Dei gratia ſanctæ Colonienſis eccleſiæ archiepiſcopi, Coloniæ celebrato, de quo in inſtrumento publico, cui præſens noſtra transfigitur littera, fit mentio, nomine noſtro & eccleſiæ noſtræ interfuerunt, ac omnibus & ſingulis contentis & expreſſis in eodem inſtrumento, & præſertim prorogationi ſtatutorum ſynodalium bonæ memoriæ domini Engilberti ſanctæ Colonienſis eccleſiæ archiepiſcopi, ad totam provinciam Colonienſem, aliiſque in dicto inſtrumento contentis, tamquam utilibus & neceſſariis eccleſiis eccleſiaſticiſque perſonis, & earum rebus, pro nobis & noſtra eccleſia nomine procuratorio conſenſerunt. Ideoque nos ea quæ per ipſos in hoc negotio acta ſunt, ratificantes & approbantes, ſigillum noſtrum, in ſignum adhibiti conſenſus & auctoritatis a nobis ſimiliter & approbationis, præſentibus duximus apponendum. Dat. anno Domini 1322. in craſtino B. Martini epiſcopi.

TARRACONENSE CONCILIUM

Anno 1323. celebratum.

I.

A. C. 1323. Affert Mart. Ver. Mon. t. VII. p. 309. ex MS. Colb. ex quo Manſi Supp. t. III. pag. 405.

EXiminius *in ſecundo concilio celebrato Terraconæ, 8. Kal. Febr. 1323. contra diffidantes prælates & perſonas eccleſiaſticas.*

Prædeceſſorum noſtrorum qui condemnaverunt diffidari prælatos & perſonas eccleſiaſticas, veſtigiis inhærentes, ſacro approbante concilio, ſtatuimus, ut ſi quis deinceps, cujuſcumque ſtatus vel conditionis exiſtens, diffidaverit ſeu aculendaverit diffidari, ſeu aculendari fecerit aut procuraverit, publice vel occulte archiepiſcopum vel epiſcopum, vel eorum officiales, vel prælatum, aut religioſum, vel alium clericum beneficiatum in ſacris ordinibus conſtitutum, ſeu prædictorum occaſione homines & loca eorum miniſtrationi commiſſa, ſive in hac ſcienter dederit conſilium, auxilium vel favorem, ipſo facto, ſententiam excommunicationis incurrat, & denuntietur excommunicatus quotidie, dum in excommunicatione perſtiterit, pulſatis campanis, & candelis extinctis, & nihilominus terræ ſeu caſtra ipſius, ſi quæ habuerit, eo ipſo ſubjaceant eccleſiaſtico interdicto, a qua ſententia nullatenus abſolvatur, nec interdictum ipſum relaxetur, donec de injuria & damnis propterea irrogatis ſatisfecerit competenter. Quod ſi clericus, cujuſcumque ſtatus vel conditionis exiſtens, aut religioſus in his deliquerit, ſi beneficium vel adminiſtrationem obtineat, præter pœnas prædictas, a beneficiis A omnibus & adminiſtratione ſit eo ipſo privatus. Si vero beneficiatus non fuerit, perpetuo ſit inhabilis ad eccleſiaſticum beneficium obtinendum, donec ſecum ſuper hoc per ſedem apoſtolicam fuerit diſpenſatum.

II.

Contra laicos invadentes juriſdictionem eccleſiaſticam.

Eccleſiaſtica juriſdictio a ſæculari diſtincta eſſe dinoſcitur, & una per alteram impediri non debet, ſed potius adjuvari. Quia vero nonnulli ſæculares judices ſtatuta canonum circa hæc B edita contemnentes, clericos & alias perſonas eccleſiæ ſuper rebus & cauſis injurioſe coram ſe compellunt in judicio litigare, & alias perſonas recurrentes ad eccleſiaſticum forum ſuper cauſis, quæ ad idem forum de jure vel de antiqua conſuetudine pertinere noſcuntur, ad deſiſtendum compellunt, ſacro approbante concilio, ſtatuimus, & univerſis prælatis in virtute ſanctæ obedientiæ præcipiendo mandamus, quatenus ſtatutum felicis recordationis Bonifacii papæ VIII. quod incipit: *Quoniam ut intelleximus*, in ſuis epiſcopalibus ſynodis ac in ecC cleſiis etiam ſuarum diœceſeon ubi expedire viderint, faciant publicari, prædictoſque judices excommunicatos publice nuntiari.

CONCILIUM PARISIENSE

Celebratum a Guillelmo de Meloduno Senonenſi archiepiſcopo, & ſuffraganeis, pro juriſdictione eccleſiaſtica & diſciplina, anno Domini MCCCXXIII.

Ex codice MS. Victorino edidit Ludov. Bail in Summa conciliorum: nos cum MS. contulimus.

I. *Ut jejunetur in vigilia feſti Corporis Chriſti.*

NOs Guillelmus archiepiſcopus Senonenſis, anno Domini MCCCXXIII. die ſabbati poſt feſtum beati Matthiæ apoſtoli continuata de die in diem, a die Lunæ præcedenti, in noſtro provinciali concilio una cum ſuffraganeis noſtris cæteriſque perſonis eccleſiaſticis noſtræ Senonenſis provinciæ celebrato, Pariſiis congregati: eodem approbante concilio, ſtatuimus et ordinavimus, ut quarta feria, dictam * quintam feriam præcedente feſtum pretioſiſſimi ſacramenti, omnes ſubditi noſtri et ſuffraganeorum noſtrorum, ab eſu carnium abſtineant et jejunent. Quibus jejunantibus ſic, vereque pœnitentibus et confeſſis, in remiſſionem ſuorum peccaminum quadraginta dies de indulgentiis duximus concedendum.

* *f.* quarta fer. quintam fer. præcedente, in qua celebratur feſtum præc.

Circa vero ſolemnem proceſſionem quæ dicta D quinta feria fit a clero et populo in delatione prædicti ſacramenti iis diebus introducta, videlicet quoad præſens, nihil immutamus: devotioni cleri et populi relinquentes.

II. *Ut interdicantur loca, in quibus clericus a judice laico detinebitur.*

Statuimus et etiam ordinamus, ut ſi contingat aliquem clericum in villis ſeu caſtris diœceſis et provinciæ Senonenſis, per judicem capi ſæcularem, qui ſufficienter requiſitus de reddendo eumdem clericum ſuo judici eccleſiaſtico, non E reddiderit ſeu reſtituerit, in ſua malitia perſeverans: in dictis villis ſeu caſtris ceſſetur, quamdiu tenebitur idem clericus, a Divinis, nedum in illa eccleſia intra cujus fines dictus clericus detineri dignoſcitur, ſed etiam in aliis eccleſiis in dictis villis et caſtris exiſtentibus, ſi in dictis villis et caſtris plures eccleſias contigerit eſſe ſitas. Quod ad religioſorum monaſteria

ria in dictis villis et castris constituta, et ad alias ecclesias eisdem contiguas, extendi volumus: ne, si in quibusdam a Divinis cessaretur et non in aliis, cessationis sententia seu jurisdictio valeat vilipendi. Et prædictas cessationes, auctoritate prædicti concilii, ab omnibus tam exemptis quam non exemptis, cum de jure ad hoc etiam teneantur, volumus observari.

III. *Ut religiosi post annum & diem profiteantur.*

Præterea quia multi religiosi et religiosæ per annum et diem in habitu religioso in suis monasteriis commorantes, per quam quidem moram tacite sunt professi et suis monasteriis alligati, in animarum suarum periculum, et scandalum plurimorum, suis dimissis habitibus redire ad sæculum non verentur de facto, postmodum ad monasteria convolantes, præmissa falso sibi licere facere asserentes: eodem approbante concilio statuimus ac etiam ordinavimus, ut prædicti religiosi ac etiam religiosæ, dictis anno et die elapsis, per superiores suos, dummodo in ætatis discretione fuerint constituti, profiteri expresse, vel saltem ita publice, quod dicta professio celari non valeat, compellantur: cum non sit dubium, sic exeuntes, ac etiam contrahentes, sententiam excommuicationis incurrere ipso facto.

IV. *De vita & honestate clericorum.*

Præterea cum sit certum, clericos qui caligas rubeas ac scatatas et alias inhonestas publice deferunt, non modicum detrahere clericalis ordinis dignitati, indignos etiam prærogativa professorum illius ordinis se reddentes: inhonestati talium occurrere cupientes, eodem approbante concilio statuimus ac etiam ordinavimus, ut clerici beneficiati tam cathedralium quam collegiatarum ecclesiarum, sive sint canonici et capellani, vicarii, seu simplices choriales, caligis rubeis, viridibus, scatatis, croceis, seu albis, publice non utantur; sed caligis nigris, seu aliis honestis tantummodo sint contenti. Quod si a delatione dictarum caligarum canonici moniti non destiterint, ipso facto immediate distributionibus, quæ existentibus certis horis distribuuntur, auctoritate præsentis concilii nos privamus. Quod quidem statutum ad presbyteros extendi volumus, ordinariorum arbitrio puniendos. Et istud idem in prædictis clericis comam nutrientibus, barbamque prolixam seu tonsuram inhonestam, ac a parte exteriori almutias de cendeto seu de velveto deferentibus, ut uniformitas inter prædictos clericos conservetur, volumus observari.

ANNO CHRISTI 1323.

Hinc est, quod paternitati vestræ auctoritate, nostra metropolitani mandamus, quatenus prædicta statuta in vestris synodis et alibi, prout vobis expedire videbitur, publicetis seu publicari faciatis, et a vestris subditis juxta tenorem ipsorum inviolabiliter observari.

In quorum testimonium præsentes litteras sigillo nostro duximus sigillandas. Datum ut supra.

C

G. C. Aliud Senonense concilium supra edidimus ad annum MCCCXX. in quo eadem, quæ hoc anno, & iisdem fere verbis statuta sunt. Unum autem idemque concilium non esse, ex eo constat, quod quanquam in vocibus multa sint eadem, sunt tamen alia diversa: deinde quod non tantum alius annus adscribatur, sed & dies alia.

AUSCITANÆ synodi statutum unum Ludovicus Bail ad hunc annum edidit: sed cum sit diœcesana illa synodus, locum hic non habet, (1) ut sæculi hujus initio admonui.

SENONENSE CONCILIUM IN SCOTIA

Anno 1324. *celebratum.*

1324. Brit. p. 524.

MEnse Martio hujus anni ecclesiarum Scoticarum concilium celebratum fuisse apud Sconam constat ex Chartulario Palsguiensi. h. a.

CONCILIUM TOLETANUM

Auctoritate Joannis archiepiscopi & primatis Toletani celebratum anno Domini MCCCXXIV. tempore Joannis papæ XX.

In nomine Domini amen.

Istæ sunt constitutiones per reverendum patrem & dominum, dominum Joannem miseratione Divina Toletanum archiepiscopum, primatem Hispaniarum ac regni Castellæ cancellarium, factæ ac editæ in concilio per eum apud Toletum celebrato, anno Domini millesimo trecentesimo vicesimo quarto, vicesimo primo die mensis Novembris, qua die dictum concilium extitit terminatum.

E

TITULI CAPITULORUM.

1. *Ut episcopi vocati ad concilium veniant.*
2. *De vestibus clericorum.*

3. *Ut*

1 Sicuti neque Toletana Synodus anni 1323. quam edidit Card. de Aguirre Conc. Hisp. t. 3.

ANNO CHRISTI 1324

3. *Ut clerici fructibus capellaniarum non abutantur.*
4. *Ut nullus curatum beneficium administret, nisi ante legitime per episcopum diœcesanum instructus fuerit.*
5. *Ut clerici bona ecclesiæ filiis suis non conferant.*
6. *Ut presbyteri pro Missis celebrandis pecuniam non exigant.*
7. *Ut presbyteri nonnisi unam Missam in die celebrare præsumant.*
8. *Illos qui Sarracenis subsidia impendunt, excommunicatos esse.*

PRÆFATIO.

AD fructus uberes, quos in Dei ecclesia episcoporum concilia hactenus produxerunt, conditores canonum considerationis aciem * intendentes, provide constituerunt, eadem concilia pro puniendis excessibus, & reformandis moribus, per metropolitanum cum suis suffraganeis annis singulis celebranda. Quod & reverendus pater dominus frater Guillermus Sabinensis episcopus, in his partibus apostolicæ sedis legatus, quolibet anno, vel ad minus biennio, sub certa forma fieri præcepit, ut quos ad declinandum a malo, & faciendum bonum, virtutum præmia non inducunt, quadam ad hæc facienda necessitate per episcoporum diligentem solicitudinem & [a] suppositam vigilantiam compellantur. Nos igitur, qui desideranter in [b] vos gerimus ipsos canones & præceptum ejusdem domini legati pro viribus observare, convocavimus provinciale concilium in nostra ecclesia Toletana: & intendentes potius ad observationem constitutionum, quam ad multiplicationem earum, sacro approbante concilio præcipimus, constitutiones per dictum dominum legatum editas in concilio per eum apud Vallemoleti * celebrato, cum infrascriptis per nos in præsenti concilio [c] edictis, observari.

* *al.* convertentes.

a *MS. Mondoxarense Card. de Aguirre*, circumspectam.

b *Idem MS.* in votis.

* ann. 1320.

c MS. editis.

CAPITULA.

I. *Ut episcopi vocati ad concilium veniant.*

EPiscoporum negligentiæ, qui vocati ad concilium venire negligunt, ex quo ecclesiastica contemnitur auctoritas, excessus remanent impuniti, & correctio morum cessat, [d] ipsas impunitates auferre volentes, cum nos simus sub certa pœna ad celebrandum concilium obligati, quod celebrare non possumus decenter vel utiliter sine ipsis: præsenti constitutione jubemus, ut episcopi vocati ad concilium personaliter veniant, nisi fuerint impedimento legitimo, de quo nobis fidem facere teneantur, præpediti, * secturi. Quod nisi fecerint, pœnas contra eos statuta a jure, publicari & servari faciemus: ad alias nihilo minus, sicut expedire viderimus processuri. Et ut plenior informatio habeatur, episcopi in casu in quo legitime impediti, & cathedralium ecclesiarum capitula, mittant ad dictum concilium procuratores idoneos de statu propriarum ecclesiarum & diœcesum informatos.

d *Idem MS.* spem impunitatis.

II. *De vestibus clericorum.*

Antiquos canones, qui in clericis superflua & inhonesta prohibent, ad memoriam reducentes statuimus, quod nullus clericus supertunicale vel tabardum post mensem a tempore publicationis præsentis constitutionis deferat ita longum, quod si ad pedes contingat, nullatenus tamen per terram trahatur, cum hæc non honestas, sed superfluitas & indecentia censeatur. Clericus vero qui contra fecerit, supertunicale ipsum seu tabardum ipso facto amittat, per proprium, [e] seu ejus vicarium, seu officialem, pauperibus erogandum. Caveant & clerici, ne mantellos seu chlamydes [f] nimia longitudine vocandos * nec cum chordis & nimis longis nec tunicarum manicas nobiliter * nimis breves, ita quod brachia nuda appareant: si pœnam consimilem voluerint evitare. Quilibet etiam clericus barbam faciat sibi radi quolibet saltem mense, nec crines deferat nobiliter * infra aures. Cæterum quia in partibus istis morbus detestandæ inhonestatis irrepsit, quod mulieres quæ [g] soldaderas vulgariter nuncupantur, intrant publice domos prælatorum & magnatum ad comedendum, & alia, loquentes prava & inhonesta colloquia plerumque corrumpentia bonos mores, facientes spectaculum de seipsis: præcipimus omnibus, & maxime prælatis, sub obtestatione Divini judicii districtius injungentes, ne hujusmodi mulieres permittant intrare vel esse in domibus eorumdem, nec aliquid dent eisdem.

e *Addc eodem* Episcop.

f *Addc eod. MS.* ferant.

* *Corr.* tand.

* *Corr.* tabiliter.

* *Corr.* tabiliter

g *Id. A* Solteras.

III. *Ut clerici fructibus capellaniarum non abutantur.*

Quorumdam clericorum abusum, qui fructus capellaniarum perpetuarum, seu beneficiorum, quæ ex devotione fidelium in eorum instituuntur ecclesiis, auctoritate propria sibi appropriant, inter se dividunt sub prætextu, quod ipsi volunt dictis capellaniis seu beneficiis deservire, vel alias, cum de ambitionis radice procedat, & per ipsum cultus Divinus minuatur, quem desideramus augere, & ab institutione capellaniarum seu beneficiorum plurimi retrahantur, penitus reprobamus & prohibemus, expresse præcipiendo, quod hujusmodi capellaniæ, seu beneficia instituta, & de

cæte-

cætero inſtituenda, habeant juxta ordi- A nationem [h] ſtatuentium proprios ſervitores. Qui vero ſine licentia diœceſani epiſcopi contra fecerint, a beneficiis quæ habent in eccleſiis, in quibus hæc commiſerint, donec plene reſtituerint quidquid contra præſentem prohibitionem perceperint, ſint ſuſpenſi.

IV. *Ut nullus curatum beneficium adminiſtret, niſi ante legitime per epiſcopum diœceſanum inſtructus fuerit.*

Inter [i] epiſcopales ſollicitudines illa B debet eſſe præcipua, quæ verſatur circa curam ſeu regimen animarum, quæ in epiſcoporum poteſtate conſiſtunt. Propterea ne aſtutia ſatanæ eos decipiat, propter rectorum ignorantiam vel defectum, & ſanguis ſubditorum de eorum manibus requiratur: ſtatuimus ſacro concilio approbante, quod nullus in curato beneficio adminiſtret, donec in eo per diœceſanum epiſcopum inſtitutione auctorizabili fuerit inſtitutus, ſeu ſibi cura commiſſa fuerit animarum: alioquin C jure, quod habebat in prædicto beneficio, non obſtante contraria conſuetudine, ſit privatus, privilegiis & gratiis ſedis apoſtolicæ ſemper ſalvis.

V. *Ut clerici bona eccleſiæ filiis ſuis non conferant.*

Ut ſubſtantia eccleſiarum quæ ſolet per clericorum ſobolem deperire, ad uſus debitos conſervetur: ſtatuimus, quod nullus clericorum bona intuitu eccleſiæ ac- D quiſita, filiis vel filialibus ſuis det, vel conferat inter vivos, vel in teſtamento contra canonum inſtituta dimittat; præcipientes omnibus epiſcopis in virtute ſanctæ obedientiæ, quod jura ſuper hoc edita diligenter obſervent.

VI. *Ut presbyteri pro Miſſis celebrandis pecuniam non exigant.*

Multa mentis amaritudine concitamur, graviſque doloris aculeus perfodit mentem noſtram, intelligentes, quod aliqui E presbyteri deteſtanda & abominabili ambitione cæcati, pro Miſſis per eos celebrandis pecuniam exigunt, & ſuper hoc, ac ſi vellent vendere rem profanam, impudenter mercantur: quandoque etiam publice, qui eas faciunt celebrari, æſtimantes, ut ex eorum facto pernicioſo [k] vendunt gratiam Dei, quæ in ſacramento Miſſæ confertur, vel verius ipſum Deum, qui nobis ſub ſpecie dicti ſacramenti ſe exhibet, pecunia poſſe vendi. Verum cum dictum ſacramentum ſuper omnia pretioſum, ſit liberaliter ſicut cætera ſacramenta celebrandum: diſtrictius prohibemus, ne aliquis presbyter pro Miſſis celebrandis pecuniam exigat, vel rem aliam temporalem; ſed [l] grate accipiat, ſi aliquid per facientem Miſſas celebrari oblatum ſibi caritative fuerit, abſque pacto & conventione quacumque. Qui vero contrarium fecerit, a celebratione Miſſæ per annum noverit ſe ſuſpenſum, & alias pro tam gravi exceſſu ad arbitrium proprii epiſcopi puniendum.

VII. *Ut presbyteri nonniſi unam Miſſam in die celebrare præſumant.*

Nullus inſuper abſque cauſa neceſſitatis excepto die Nativitatis Domini, præſumat niſi unam Miſſam celebrare in die: quia valde felix eſt, qui celebrat digne unam. Præcipimus etiam in virtute ſanctæ obedientiæ omnibus presbyteris, quod Miſſam celebrent ut frequentius poterunt, & ad minus quater in anno: niſi ex cauſa rationabili, quam propriis epiſcopis notificare habeant, eos ceſſare contingat. Et ne [m] præter criminis conſcientiam a celebratione Miſſarum habeant abſtinere: concedimus eis licentiam in hoc caſu, ſi non poſſint commode copiam ſui curati habere, quod poſſint alii presbytero confiteri, qui ipſos tam a minore excommunicatione, quam aliis omnibus, quæ ſibi confitebuntur, poſſit abſolvere; exceptis dumtaxat caſibus ſedi apoſtolicæ & epiſcopo reſervatis. Alii vero clerici, ut oſtendant ſe ad plus teneri quam laici, ad minus communicent ter in anno. niſi de conſilio proprii confeſſoris duxerint abſtinendum.

VIII. *Illos qui Sarracenis ſubſidia impendunt, excommunicatos eſſe.*

Quamvis contra illos, qui cum Sarracenis mercimonium habuerint, vel eis aliqua eorum ſubſidia ſeu conſilia per ſe vel alios quocumque ingenio, quamdiu inter nos & ipſos guerra duraverit, impendenda duxerint, ſint a canone excommunicationis * ſententia promulgata: quidam tamen Chriſtiani, perverſe verba dicti canonis intelligentes, & quærentes in eis folia & non fructus, non verentur tempore dictæ guerræ ipſis Sarracenis ad terram eorumdem Chriſtianorum venientibus vel mittentibus victua-

ANNO CHRISTI 1324.

[i] *Id. MS.* gratis.

[m] *Corr. ex eod. MS.* proprer.

victualia vendere, & alia rerum ſubſidia impendere, credentes ex quo non vendunt, nec mittunt ad dictos Sarracenos, a ſententia ipſius canonis excuſari. Nos vero perverſum intellectum & [n] crudelitatem eorum penitus reprobantes, declaramus & volumus ipſos qui prædicta faciunt vel committunt, incurrere ſententiam canonis ſupradicti: quem canonem ſimul cum hac noſtra conſtitutione ſpecialiter in cathedralibus & parochialibus eccleſiis, eiſdem Sarracenis vicinis, frequenter præcipimus publicari.

ANNO CHRISTI 1324.

[n] *Id. MS.* credulitatem.

STATUTUM SINGULARE

D. Henrici eccleſiæ Colonienſis archiepiſcopi, editum anno Domini MCCCXXIV.

Moderatio ſtatutorum provincialium eccleſiæ Colonienſis auctoritate Apoſtolica facta per D. Henricum archiepiſcopum prædictum, quoad sives & civitatem Colonienſem. In nomine Domini. Amen.

HEnricus Dei gratia ſanctæ Colonienſis eccleſiæ archiepiſcopus, ſacri imperii per Italiam archicancellarius, dilectis in chriſto Præpoſitis & Archidiaconis, Abbatibus, Decanis, Prioribus & Prælatis, eccleſiarum rectoribus noſtrarum civitatis & diœceſis, ac aliis noſtris ſubditis univerſis, ſalutem in Domino ſempiternam.

P. Hartzeim Concil. Germ. t. IV. pag. 289.

Nuper litteras digna Dei providentia ſanctiſſimi in Chriſto Patris & Domini D. Joannis papæ XXII. ſacroſanctæ Romanæ ac univerſalis eccleſiæ ſummi pontificis, nobis directa, recepimus in hæc verba.

Joannes epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabili fratri archiepiſcopo Colonienſi ſalutem & apoſt. benedictionem. Significaverant nobis dilecti filii, judices, ſcabini, conſules & communitas civitatis Colonienſis, quod quædam ſtatuta auctoritate ordinaria edidiſti, in quibus inter alia continetur, quod violantes immunitatem ſeu dotes eccleſiarum, hominem videlicet extrahendo de eis, vel eam modo alio violando, ipſo facto excommunicationis ſententiam incurrant; & ſi plures fuerint, locus, in quo tales domicilium habuerint, ipſo facto ſubjaceat interdicto; & in loco, ubi immunitas laeſa fuerit, ceſſetur protinus a divinis. Et quod quilibet locus ſeu parochia tuarum civitatis & diœceſis, ad quem, vel ad quam prædones, raptores & invaſores bonorum & rerum eccleſiarum, & eccleſiaſticarum perſonarum pervenerint, ſeu præda vel ſpolium vel rapina deducta, vel ubi prædæ ipſius emptor fuerit, eo ipſo facto eccleſiaſtico ſint ſuppoſita interdicto, & quamdiu ibi malefactores hujuſmodi vel præda, ſpolium vel rapina, ſeu ipſius emptor fuerit, ceſſetur etiam a divinis; & ſi per triduum ibi poterint, licet extunc receſſerint, vel ad alia loca ſe tranſtulerint, vel præda ſeu ſpolium alias deductum fuerit, nihilominus parochia ſeu locus, in quo triduo manſerant, vel ubi præda & ſpolium conſumpta fuerant, per duos menſes ſubjaceat interdicto, niſi medio tempore fuerit ſatisfactum, prout in eiſdem ſtatutis dicitur plenius contineri. Cum itaque ſicut dicti judices ſcabini, conſules, & communitas ſignificare nobis curarunt, dicta civitas ſit ſpatioſa plurimum & diffuſa, habens decem & octo parochias magnas principales, & multas collegiatas eccleſias, plurimaſque capellas; & ſi tota Colonia cenſeatur in tali forefacto locus unus, tota per conſequens civitas reputabitur interdicta; & ſic propter forefacta, quæ propter magnitudinem ejuſdem civitatis, frequenter in aliqua ex prædictis parochiis committuntur, vix erit tempus aliquod, in quo dicta civitas non ſubjaceat interdicto; ſicque hujuſmodi interdicto durante, inſepulta manerent in civitate prædicta in magna multitudine corpora defunctorum, e quorum fœtore ſanorum infectio ſequeretur, infontes fraudarentur eccleſiaſticis ſacramentis, creſceret indevotio populi, hæreſes pullularent, & infinita pericula inſurgerent animarum; magna etiam & periculoſa exinde ſcandala poſſent ſequi. Ac propterea nobis humiliter ſupplicarunt, ut animarum periculis & ſcandalis obviantes, quæ exinde poſſent ſequi, ſtatuta moderari, & mitigare prædicta auctoritate apoſtolica dignaremur. Nos eorum ſupplicationibus inclinati fraternitatem tuam requirimus, & rogamus attente, tibi per apoſtolica ſcripta mandantes, quatenus prudenter attendens, quo tempore intermitti divina organa ſuſpenduntur, & laudes, nec etiam ſacramenta eccleſiaſtica miniſtrantur, ut ſolent adoleſcentes & parvuli participantes rarius ſacramentis minus inflammantur & ſolidantur in fide: fidelium tepeſcit devotio, hæreſes pullulant, & multiplicantur pericula animarum: prædicta ſtatuta ſic ſtudeas temperare, quod ex ſingulari delicto in una parte civitatis commiſſo, tota prædicta civitas non ſubjaceat interdicto, ſeu pœna hujuſmodi non extendatur extra parochiam, in qua forefactum fuerit perpetratum; niſi per rectores, judices, conſules, ſcabinos vel officiales civitatis prædictæ quocumque nomine cenſeantur exceſſus præfati fuerint perpetrati: quo caſu ſtatuta prædicta in ſuo robore perſeverent. Datum Avinione VII. id. Martii pontificatus noſtri an. VII.

Verum licet per nos nequaquam ſtatuta hujuſmodi, immo per bonæ memoriæ Dom. Engilbertum quondam Colonienſem archiepiſc. prædeceſſorem noſtrum de conſilio capituli noſtri & Priorum ac Prælatorum jamdudum longe retroactis temporibus edita exiſtant pro eccleſiarum, eccleſiaſticarum perſonarum, ac earum bonorum libertate obſervanda, ac per nos publica utilitate penſata, de conſilio & conſenſu capituli noſtri, ſuffraganeorum noſtrorum, capitulorumque ſuorum, ſeu ipſorum procuratorum ac Priorum & Prælatorum noſtrorum in pleno concilio provinciali, quod alias celebravimus facta provincialia, & ad totam noſtram provinciam ſint extenſa: exiſtat etiam cautum non

ſine

ſine conſumpta proviſione in eiſdem ſtatutis locum fore cenſendum quoad obſervantiam interdicti ex ceſſationis divinorum in cauſis antedictis totam civitatem colonienſem, & non tantum parochiam, in qua ipſum committi contingit forefactum, ne rectores, conſules, ſcabini, vel officiales, & communitas civitatis prædictæ forefacto aliquo in una ipſius civitatis parte perpetrato, dum ipſis una parochia tantum ſit interdicta in aliis eccleſiis civitatis ejuſdem audiendi divina copia ſupereſſet, forefactores & delinquentes in talibus jam præfatis in litteris apoſtolicis contentis ad præſtandas læſis emendas debitas inducere non curarent: ſed potius tota interdicta civitate, divinorum carentia contra tales forefactores acrius incitati, eos ad hujuſmodi emendas præſtandas inducere fortius feſtinarent, nec per conſequens virtute litterarum prædictarum aſtringamur de jure ad aliquam moderationem eorumdem ſtatutorum faciendam, nec præfatus ſanctiſſimus pater & dominus noſter, ſi præmiſſorum veritatis notitiam habuiſſet, prædictas ſuas litteras conceſſiſſet, tamen, ut juxta intentionem ipſorum civium, dictas litteras ad nos impetrantium, & ne ad aliquorum perſuaſionem de facto, de aliqua nota inobedientiæ arguamur, & ut ipſi promptiores exiſtant ad confovendum libertatem eccleſiaſticam, perſonaſque eccleſiaſticas defendendum, & a noxiis præſervandum, taliter de conſenſu noſtri capituli ac priorum & capitulorum noſtrorum circa obſervantiam interdicti, & ceſſationem a divinis auctoritate ſtatutorum prædictorum quoad civitatem Colonienſem, in caſibus, ad quos dictæ litteræ apoſtolicæ ſe extendunt, duximus ordinandum, & diſponendum. Quod propter violationem eccleſiarum immunitatum ſeu dotum in una parte civitatis commiſſam in ſola parochia, in qua hanc committi contigerit, ſtatim juxta moderationem infraſcriptam ceſſetur a divinis. Et ſi plures fuerint, vel judex ſecularis qui hujuſmodi violentiam fecerint, in parochia etiam, in qua tales domicilium habuerint, eccleſiaſticum ſervetur interdictum; in aliis autem eccleſiis collegiatis, conventualibus & parochialibus civitatis Colonienſis propter hoc intra XV. dies a tempore hujuſmodi commiſſæ violentiæ per plebanum parochiæ, in qua violentia ipſa commiſſa fuerit, concilio civitatis Colonienſis, vel magiſtro conſulum, ſive aliquibus ex ipſis conſulibus notificatæ computandum, committentem ſive committentes compellant ad emendam, ad ſatisfactionem condignam præſentandum, ne ceſſetur a divinis, nec eccleſiaſticum ſervetur interdictum; ſed ipſum interdictum ſive ceſſationem a divinis per eoſdem quindecim dies ſuſpendimus, & teneri volumus ac decernimus in ſuſpenſo, niſi per judices magiſtros civium, conſules, ſcabinos vel officiales aut communitatem civitatis prædictæ, vel eis mandantibus aut ratum habentibus, ſeu forefactores hujuſmodi in crimine ſuo ſcienter defenſantibus, exceſſus hujuſmodi fuerint perpetrati. Quo caſu ſtatuta prædicta, ſicut ab Engilberto primordialiter ſunt edita, prout ipſæ litteræ apoſtolicæ innuunt, perſeverant. Verum ſi intra XV. dies poſt expoſitam ſive notificatam hujuſmodi violentiam, conſilio civitatis Colonienſis, ſive magiſtro conſulum, aut aliquibus ex ipſis conſulibus forefactor ſive forefactores de commiſſa per ipſos violentia non ſatisfecerint, ex tunc abſque aliqua interpellatione, ſtatuta provincialia prædicta in omni forma primæva, exacta diligentia obſerventur. Volumus autem, quod in parochia, in qua hujuſmodi violentia fuerit perpetrata, intra XV. dierum prædictorum ſpatium, poſtquam ipſe plebanus ſeu ejus vicarius ipſam violentiam conſilio civitatis ſeu magiſtro conſulum, aut aliquibus ex ipſis conſulibus notificaverit, & non ante nec alias, corpora defunctorum cum ſolemnitate miſſæ tradi poſſint eccleſiaſticæ ſepulturæ, ipſum interdictum ſive ceſſationem divinorum quoad ſepulturam & ſolemnitatem exequiarum ipſarum ſuſpendentes. Super probatione vero notificationis hujuſmodi factæ, ſtare volumus ipſius plebani ſive ejus vicarii, ſi in dubium revocaretur, juramento. Notificationem inſuper ipſam factam idem plebanus, ſive ejus vicarius capitulo noſtro intimabit, ut ſciri poſſit, quando quindecim dies prædicti ſint elapſi. Ne vero notificatio aliquo colore quæſito differatur, præcipimus, ut plebanus ſive ejus vices gerens, in cujus parochia violentia fuerit perpetrata, ſtatim, poſtquam hoc ſibi conſtiterit, prout ſecundum ſtatuta conſtandum eſt, notificationem ipſam faciat ſecundum modum prædictum. Quam ſi per triduum, poſtquam ſibi ſic conſtiterit, facere neglexerit plebanus, ſeu ejus vices gerens, eo ipſo ab officio & beneficio ſint ſuſpenſi. Et ſi adhuc per triduum ſubſequens hanc intimationem non fecerint, ut eſt dictum, eo ipſo excommunicationis ſententia, quam in eos in his ſcriptis ferimus, ſint nodati. Quæ omnia & ſingula in obſervatione interdictorum, ſive ceſſatione a divinis, ſecundum ſtatuta præfata in ſuis capitulis & clauſulis contra raptores, invaſores & prædones bonorum & rerum eccleſiarum ſeu eccleſiaſticarum perſonarum, ipſum ſpolium rapinam & invaſionem intra civitatem Colonienſem committentes, ſeu domicilium habentes, volumus obſervari. Per præmiſſa vero, quæ tantum ad civitatem Colonienſem extendi volumus, quoad obſervantiam eorumdem ſtatutorum ſive interdictorum, & ceſſationem a divinis quicquam non intendimus inducere, ſive aliquid innovare. In quorum omnium firmitatem & teſtimonium ſigillum noſtrum, una cum ſigillo capituli noſtri præſentibus eſt appenſum. Quod nos capitulum pro nobis & Prioribus Colonienſibus, in ſignum conſenſus noſtri præſtiti præſentibus duximus apponendum. Dat. an. D. 1324. craſtino Dominicæ, qua cantatur *Invocavit*.

ANNO CHRISTI 1324.

Statutum ſingulare D. Henrici eccl. Colonienſis archiepiſcopi editum anno Demini MCCCXXIV. iteratum & quaſi renovatum an. D. MCCCXXVIII. Moderatio ſtatutorum provincialium ſecundario facta auctoritate apoſt. per D. Henricum archiepiſcopum, quoad cives & civitatem Colonienſem.

In nomine Domini. Amen.

Henricus Dei gratia &c. Colonienſis eccleſiæ archiepiſcopus ſacri imperii per Italiam archicancellarius.

Joannes epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabili fratri archiepiſcopo Colonienſi &c.

NOs hujuſmodi litteris apoſtolicis reverenter obedire volentes, ut tenemur de conſenſu noſtri Capituli ac Priorum & Prælatorum

Ibidem pag. 296.

nostrorum prædictorum circa observantiam interdicti & cessationem a divinis, auctoritate statutorum prædictorum quoad civitatem Colonienſem taliter duximus ordinandum & disponendum, & ipsa statuta moderandum, quod propter violationem ecclesiarum seu ecclesiasticarum immunitatum seu dotum in sola parochia, in qua hanc committi contigerit, cessetur a divinis. In aliis autem ecclesiis, collegiatis, conventualibus & parochialibus civitatis colonienſis, propter hoc infra mensem a tempore notificationis factæ per plebanum parochiæ, in qua violentia perpetrata fuerit, consilio civitatis Colonienſis, aut magistris consulum, sive aliquibus ex ipsis consulibus notificatæ computandum, ut delinquentem seu committentem compellant ad satisfactionem condignam præstandam, si committens sive forefactor de civitate Colonienſi, & sub potestate magistrorum & consulum fuerit dictæ civitatis, non cessetur a divinis, nec ecclesiasticum servetur interdictum; sed ipsum interdictum sive cessationem a divinis, per eumdem mensem relaxamus, ac teneri volumus & decernimus relaxatum. Verum, si intra prædictum terminum post expositam sive notificatam hujusmodi violentiam consilio civitatis, sive magistris consulum, aut aliquibus ex ipsis consulibus, forefactos sive forefactores de commissa per ipsos seu per ipsum violentia non satisfecerint, dummodo iidem forefactores sive forefactor jurisdictioni & potestati dictorum magistrorum & consulum subfuerint, ita quod ipsum, seu ipsos ad præstandam hujusmodi emendam compellere de forefacto poterunt; extunc statuta provincialia prædicta in sui forma primaeva, exacta diligentia observentur. Si autem prædicti delinquentes aut forefactores, seu delinquens aut forefactor, extraneus fuerit, aut de civitate Colonienſi, receſſerit, ita quod prædicti magistri & consules, in ipsum seu ipsos jurisdictionem aut potestatem non habuerint, aut exercere possint in prædicta civitate Colonienſi, aut in ecclesiis collegiatis, conventualibus aut parochialibus civitatis prædictæ, prædicta statuta nullatenus observentur; sed ipsum interdictum sive cessationem ob hujusmodi delictum, promulgatum, relaxamus, ac teneri volumus & decernimus relaxatum. Volumus autem quod in parochia, in qua violentia hujusmodi fuerit perpetrata, propter quam fuerit cessandum, ut dictum est intra spatium quatuor septimanarum, postquam ipse plebanus aut ejus vicarius ipsam violentiam consilio civitatis, aut magistris consulum, aut aliquibus ex ipsis notificaverit & non ante nec alias, corpora defunctorum cum solemnitate missæ tradi possint ecclesiasticæ sepulturæ, ipsum interdictum sive cessationem divinorum quoad sepulturam & solemnitatem exequiarum ipsarum præsentibus suspendentes. In cujus rei testimonium sigillum nostrum una cum sigillo capituli nostri prædicti, præsentibus est appensum. Quod nos capitulum, pro nobis & prioribus Colonienſibus, in signum consensus nostri prædicti, præsentibus duximus apponendum. Datum an. Dom. 1328. in vigilia nativitatis B. M. V.

ANNO CHRISTI 1324.

CONCILIUM AVENIONENSE

ANNO CHRISTI 1326.

A trium provinciarum præsulibus celebratum in monasterio S. Ruffi, 18. Jun. ann. Dom. MCCCXXVI.

Edidit Petr. Gassendus v. cl. post notitiam ecclesiæ Dinienſis: nos cum MS. codice illustrissimi archiepisc. Remensis coadjutoris Car. Maur. Tellerii contulimus.

TITULI CAPITULORUM.

1. *Ut Missa beatæ Mariæ semel in hebdomada solemniter celebretur.*
2. *De indulgentia associantibus corpus Christi concessa.*
3. *De indulgentia concessa devote intercedentibus apud Deum pro domino papa, & ejus regimine prosperando.*
4. *De indulgentiis concessis fidelibus, qui audito nomine Jesu devotius se inclinant.*
5. *De claudendis fontibus baptisterii.*
6. *De sententia excommunicationis ab ordinario lata, exigente excommunicati inobedientia, per prælatos alios publicanda.*
7. *Qualiter contra illos, qui excommunicationis sententiam contemnentes, exemplo pernicioſa peragunt, procedatur.*
8. *Ne ecclesiasticæ personæ titulum jurisdictionis, quam pacifice possederunt, sæcularibus ostendere teneantur.*
9. *Ut persona ecclesiastica per nullum judicem temporalem in criminalibus & personalibus distringatur.*
10. *Ut clericus contra clericum ad judicem sæcularem vel alium laicum, pro facienda justitia vel inferenda violentia, non recurrat.*
11. *Proviſio contra illos, qui bona & jura ecclesiarum & ecclesiasticarum personarum subtrahunt, diminuunt, dissipant, & invadunt.*
12. *Proviſio contra illos qui bona & jura ecclesiastica invaserunt, vel quomodolibet occuparunt.*
13. *Ne quis in loco suo retineat bona ecclesiarum alibi indebite ablata.*
14. *Ut sæcularis potestas clericum captum cito judici suo restituat, nihilum exigens ab eodem.*
15. *Prorogatio jurisdictionis in invasores, & occupatores ecclesiasticorum bonorum & jurium exercendæ.*
16. *Ut excommunicati ad nullum officium publicum admittantur.*
17. *Ut nullus ministret toxicum, vel alia venenoſa.*
18. *De pœnis, toxicum vel herbas mortiferas in mortem alterius ministrantibus, inferendis.*

19. *Qua-*

19. *Qualiter contra exemptos & privilegiatos in diversis abutentes suis privilegiis procedatur.*
20. *Ut presbyteri testamentis parochianorum interfint, & per episcopum distribuantur restitutiones incertæ.*
21. *Quod episcopi in distributionibus legatorum vocentur, prout ad eos pertinet de consuetudine vel de jure.*
22. *Ut nullus confessorum sine diœcesani licentia quemquam præsumat absolvere in casibus infra scriptis.*
23. *Ut nullus occasione cessionis sibi factæ coram ordinario judice quemquam audeat convenire.*
24. *Ut nullus bona ecclesiarum vacantium occupet, nisi sibi per privilegium vel consuetudinem hoc liceat.*
25. *Ut nulla persona ecclesiastica cum potestatibus sæcularibus posse habens, det consilium vel juvamen contra ecclesiasticas libertates.*
26. *Ut nullus in sacris constitutus, vel curam animarum habens, in judiciis sæcularium gerat officium publicum vel privatum.*
27. *De modo probandi electionem sepulturæ illorum, qui apud religiosoe eam elegisse dicuntur.*
28. *Ut sine novi census impositione vel veteris augmentatione beneficia conferantur.*
29. *Ut monachi in ecclesiis suis infra certum tempus perpetuos vicarios ordinariis repræsentent.*
30. *Ut nullus beneficium conferat, in quo jus tantum obtinet patronatus.*
31. *Ut præsentatus patrono non juret sine diœcesani licentia, nec ab alio se instituti patiatur, nec beneficium obtentum dimittat.*
32. *Ut ecclesiæ & ecclesiasticæ personæ a talliis & & exactionibus sæcularium per ordinarios defendantur.*
33. *Ne quæstæ vel aliæ exactiones per sæculares hospitalibus imponantur.*
34. *Ne laici, prætextu alicujus statuti, prohibeant clericos extrahere blada de terris ipsorum.*
35. *Ut domini temporales non impediant, quo minus ecclesiarum rectoribus decimæ persolvantur.*
36. *Ne statuta & ordinationes fiant super decimis, funeralibus, oblationibus, & aliis, contra la dabiles consuetudines & ecclesiæ libertates.*
37. *De societatibus, colligationibus, & conjurationibus, quas confratrias appellant, radicitus extirpandis.*
38. *Ut clerici ecclesias præter diœcesani licentiam non teneant, nec ibi armatos tenere præsumant.*
39. *De clericis arma portantibus, & qualiter puniantur.*
40. *Ut prælati remissiones faciant delinquentium, ad invicem requisiti.*
41. *De excommunicatis compellendis redire ad gremium ecclesiæ per judicem sæcularem & appositionem pœnæ.*
42. *Ne prohibeantur prælati jurisdictionem suam libere exercere.*
43. *Ne prohibeantur directe vel indirecte clerici coram suo judice litigare*
44. *Ut in domibus prælatorum, vel in ipsorum officialium præsentia, injuria nulli fiat.*
45. *De bannis solvendis a clericis, & per quos & qualiter exigantur.*
46. *Qualiter prælati possint benedicere in diœcesi aliena.*
47. *Ut sententia ab uno lata, ab alio denuncietur & observetur.*
48. *De contrahentibus matrimonia clandestina in diœcesi aliena.*
49. *De abusoribus litterarum domini papæ, & legatorum ejusdem: & qualiter puniantur.*
50. *Ut beneficia sine diœcesani licentia non componant.*
51. *Ne beneficiati res ecclesiasticas, absque diœcesani licentia, præterquam in certis casibus alienent.*
52. *In quo statu beneficia debeant dimitti & per successorem teneri.*
53. *De inventario bonorum ecclesiasticorum infra certa tempora faciendo.*
54. *De testamentis per beneficiatos secundum consuetudinem laudabilem faciendis.*
55. *De statutis, bannis, & præconizationibus contra consuetudines editis, prohibendis.*
56. *De contributione expensarum necessaria inter omnes beneficiatos diœcesis facienda.*
57. *Ut Judæi utriusque sexus signa deferant per quæ ab aliis discernantur.*
58. *Tunc sententia interdicti servetur, cum ab ordinario datum fuerit in mandatis.*
59. *Ut absolutio & dispensatio casuum hujus concilii, ab ordinario dari possit.*

ANNO CHRISTI 1326.

PRÆFATIO.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus sancti, videlicet anno a nativitate Domini millesimo trecentesimo vicesimo sexto, die decima octava mensis Junii, Indictione nona, pontificatus sanctissimi patris & domini nostri Joannis Divina providentia papæ vicesimi secundi anno decimo. Noverint universi, quia reverendi in Christo patres Dei gratia, dominus Gasbertus Arelatensis, Jacobus Aquensis, & Bertrandus Ebredunensis, archiepiscopi, de infrascriptorum episcoporum suffraganeorum præsentium, & vicariorum, & procuratorum suffraganeorum, capitulorum, abbatum, suarum diœcesum, provinciarum absentium consilio & assensu: videlicet dictus dominus Gasbertus Arelatensis archiepiscopus, cum venerabilibus in Christo patribus eadem gratia, dominis, Raymundo Vasionensi, Dragoneto Tricastrino, Othone Carpentoractensi, Goffrido Cavallicensi, Ademario Massilienſi, & Petro Tolonensi, episcopis, ipsius suffraganeis; ac venerabilibus & discretis viris, dominis, Geraldo de Campomilio, episcopatus Avinionensis in spiritualibus & temporalibus, ut * dicitur, ac religioso viro Petro Geraldi priore Valriaci Vasionensis diœcesis, domini Hugonis Auraſicensis episcopi absentis, vicariis generalibus; & cum Arelatensis, Avinionensis, Tricastrini, Vasionensis, Carpentoractensis, Cavallicensis, Massilienſis, Tolonensis, Auraſicensis, capitulorum, procuratoribus sufficienter comparentibus, & dictus dominus Jacobus Aquensis archiepiscopus, cum Raymundo Sistaricensi, Bartholomæo Forojulienſi, Guillelmo Vapincensi, Raymundo Aptensi, episcopis, ipsius suffraganeis præsentibus, & cum venerabili domino Raymundo Joannis, præposito Regensi, pro se, & procuratorio nomine venerabilis patris domini Rossolini Regensis episcopi absentis; etiam cum Aquensis, Sistaricensis,

* Hic aliquid deest.

ANNO CHRISTI 1326.

Forojulienſis, Vapincenſis, Aptenſis, & Regienſis, capitulorum, procuratoribus ſufficienter comparentibus: & dictus dominus Bertrandus Ebredunenſis archiepiſcopus, cum venerabili in Chriſto patre D. fratre Fulcone Vencienſi epiſcopo præſente, & cum venerabilium in Chriſto patrum, dominorum, Gaufridi Graſſenſis, Roſtagni Nicienſis, Guillelmi Dignenſis, Bertrandi Senecenſis, A *. Glandatenſis, epiſcoporum, ipſius ſuffraganeorum abſentium, procuratoribus ſufficienter comparentibus; necnon & cum Ebredunenſis, Vaſionenſis, Vencienſis, Dignenſis, Senecenſis, Glandatenſis, capitulorum, ac Boſcaudonenſis, & ſancti Pontii de Nicia monaſteriorum abbatum, procuratoribus ſufficienter comparentibus: in loco ſeo monaſterio de ſancto Rufo prope Avinionem, diœceſis Avinionenſis, Arelatenſis provinciæ ſupra dictæ, provinciale concilium celebrantes, prærogata primo juriſdictione de locis ad locum per prædictos dominum Aquenſem, Ebredunenſem, & eorum ſuffraganeos, conſentiente dicto domino Arelatenſi epiſcopo, & epiſcopatus Avinionenſis in ſpiritualibus & temporalibus generali vicario, & conſentientibus procuratoribus ſupradictis: ad honorem Dei, & gloriosæ Virginis matris ſuæ, & omnium civium ſupernorum, & morum reformationem, delictorum & exceſſuum correctionem, ac ſuarum animarum & ſubditorum ſuorum utilitatem, & ad ſtatum eccleſiaſticum ſalubrius obſervandum, ſtatuta infra ſcripta dicto ſacro approbante concilio concorditer ediderunt: quorum tenor ſequitur ſub his verbis.

* Anſelmi.

CAPITULA.

I. *Ut Miſſa beatæ Mariæ ſemel in hebdomada ſolemniter celebretur.*

IN primis igitur ſtatuimus & communiter ordinamus, quod Miſſa de beata Maria, additis collectis, Eccleſiæ tuæ, &, Deus a quo ſancta, &c. in die Sabbati, ſi feſtum 9. lectionum non impediat, alioquin in alia vacante feria ipſius hebdomadæ, pro pace & tranquillitate, & bono ſtatu eccleſiæ conſervando, ac inimicis ejus ad cor & ad pœnitentiam convertendis, ſolemniter in ſingulis eccleſiis celebretur. Et ut ad veniendum fideles ferventius inducantur, ſingulis ad dictam Miſſam venientibus, vere pœnitentibus & confeſſis, decem dies de injunctis ſibi pœnitentiis miſericorditer relaxamus.

II. *De indulgentia aſſociantibus corpus Chriſti, cum ad infirmos portatur, conceſſa.*

Si propter Chriſtum reverentia impendi præcipitur, dignum eſt ſacrum corpus ejus coli veneratione præcipua, quod utique pro nobis in illius paſſionis memoriam conſecrantur. Statuimus igitur & jubemus, quatenus ſinguli rectores, priores & vicarii noſtrarum eccleſiarum, provinciarum, civitatum & diœceſum, parochianos ſuos ſalutaribus monitis inducere ſtudeant, ut ſanctiſſimum corpus Dominicum, dum presbyter ipſum portabit in viaticum miniſtrandum ægroto, reverenter aſſocient, ac luminarium adhibitione decenter honorent: illi qui aſſociabunt de die vel de nocte, ſine luminaribus, vel etiam luminaria mittent per alium, de die, viginti dies; de nocte, triginta dierum indulgentiam ex conceſſione noſtra, dum tamen vere pœnitentes & confeſſi fuerint, habituris.

III. *De indulgentia conceſſa devote intercedentibus apud Deum pro domino papa, & ejus regimine proſperando.*

Item cum ſecundum ſacræ ſcripturæ teſtimonium *multum valeat deprecatio juſti aſſidua*, eo quod *oculi Domini ſuper juſtos, & aures ejus in præces eorum*, ut Pſalmiſta teſtatur: pia deliberatione præſentis concilii duximus concedendum, quod quicumque Chriſtianus fidelis, vere pœnitens & confeſſus, noſtrarum provinciarum, civitatum & diœceſum, devotas orationes effundere, & pia vota emittere curaverit, præſertim in Miſſarum ſolemniis, ante Divinæ majeſtatis conſpectum, a quo bona cuncta procedunt, ut per ſuam ineffabilem miſericordiam ſanctiſſimum patrem dominum noſtrum papam regere, & in ſuæ pacis gratia conſervare ac cuſtodire, fidemque catholicam toto orbe terrarum multiplicare dignetur, videlicet quilibet noſtrorum archiepiſcoporum per totam ſuam provinciam, & quilibet noſtrorum epiſcoporum per totam ſuam civitatem & diœceſim, de injunctis ſibi pœnitentiis miſericorditer relaxamus.

Jacob. Pſalm.

dies, au Deeſt

IV. *De indulgentiis conceſſis fidelibus, qui audito nomine Jeſu devotius ſe inclinant.*

Cum felicis recordationis dominus Gregorius papa decimus, per ſacrum conſtitutionis oraculum invitaverit quoslibet Chriſtiani nominis charactere inſignitos, ut nomen illud, quod eſt ſuper omne nomem, a quo non eſt ſub cælo datum aliud hominibus nomen, videlicet Jeſu Chriſti, exhibitione reverentiæ ſpiritualis attollerent, & præcipue dum aguntur ſacra myſteria, illico quandocumque recolitur veneratione dignum devota capitis inclinatione monſtrarent: nos de noſtrorum ſubditorum ſalute ſolliciti, volumus, ut ſinguli rectores eccleſiarum & vicarii noſtrarum diœceſum, ad hoc ipſum faciendum plebes

bes sibi subjectas moneant efficaciter & inducant. Ut illud libentius faciant, quo uberioris retributionis præmium exinde senserint proventurum: nos singulis, in illius glorioſi nominis memoriam Jesu se inclinantibus reverenter, utique vere pœnitentibus & confessis, decem dierum concedimus indulgentiam, qui, ut præfertur, id fecerint, valituram.

V. *De claudendis fontibus baptisterii.*

Sacri fontes, in quibus originalis abo-
B letur culpæ contagium, probaptismale aquæ visibile sacramentum, coli debent digno venerationis honore: ut nec indevotis contrectationibus pateant, nec extrinsecus advenientium inquinamento sordescant. Statuimus igitur, ut singuli parochialium ecclesiarum rectores, nostrarum civitatum & diœcesum, in quibus sint fundati fontes hujusmodi, eos infra instans festum nativitatis Dominicæ, sic claudi cum clavibus faciant, &
C aptari, quod nullus sordibus ad illos ingressus immineat, potiorque reverentia illius, quod ibi traditur, sacramenti, succedat: quinque solidorum pœna quibuslibet feriendis, qui hoc agere contempserint, in opus ecclesiæ, vel pios usus alios, ad nostrum arbitrium cedendorum.

VI. *De sententia excommunicationis ab ordinario lata, exigente excommunicati inobedientia, per prælatos alio publicanda.*

Item statuimus, quod ex quo per propriam civitatem & diœcesim lata per prælatum aliquem excommunicationis, suspensionis, & interdicti sententia, competenti tempore fueritdivulgata, & ibidem, exigente rebellium, & inobedientium duritia, per decem dies extiterit solemniter & publice aggravata, ex tunc requisito proprio metropolitano, & approbatam publicante seu publicari faciente dictam sententiam, li-
E citum sit eidem prælato hujus auctoritate concilii, cæteros episcopos & prælatos requirere, ut ipsius sententias, quarum tenorem & causam declaret in scriptis, in suis districtibus servent & faciant obsservari, publicent, & faciant diebus ad hoc congruentibus publicari.

VII. *Qualiter contra illos qui excommunicationis sententiam contemnentes, exemplo pernicioſa peragunt, procedatur.*

Cæterum abominabitur, * proh do-
*Corr. abominabilis Conc. Varen. ann. 2368. cap. 28.
lor! (sicut ad nostrum tam de longinquo, quam e vicino, pervenit auditum) in quibusdam partibus inolere cœpit abusio. Nam aliqui filii Belial, qui nec Deum timent, nec homines reverentur, iniquitatem bibunt ut aquam: qui dum sententias vilipendunt, dum medicinam quæ fuerat ad salutem rejiciunt, mortis incurrunt periculum, & ad interitum, suæ perversitatis exemplo, nonnunquam inducunt alios & seducunt. Isti quidem in Dei opprobrium, in contemptum promulgatoris, & sententiæ promulgatæ neglectum, non minus viliter quam damnabiliter procedere, immo verius execrabiliter excedere, non formidant, utpote dum adulterium presbyteri vel prælati confingentes, officium & interdictum sibi usurpantes ministerium, excommunicationem, immo verius execrationem, versa sed perversa vice, in excommunicatores seu denunciatores suos, simulare præsumunt, accensos palearum fasciculos, aut candelas de sepo, seu carbones aut titiones ardentes, in patellis, conchis, aut sartaginibus, vel in similibus, vituperabiliter extinguendo. Cum igitur talia, & his similia in Dei vergant opprobrium, & in ecclesiasticæ disciplinæ redundent contemptum: statuimus, & sub pœna excommunicationis districtius inhibemus, ne quis clericus vel laicus, cujuscumque ordinis, dignitatis, conditionis, vel status existat, rem tantæ perniciei de cętero, per se, vel alium, attentare præsumat. Qui vero hujusmodi saluberrimi statuti transgressor extiterit, & infra triduum emendam exinde competentem non exhibuerit: ex tunc se sciat ipso facto excommunicationis vinculo innodatum. Locus autem ubi hæc vel similia, domino loci sciente, seu mandante, vel ratum habente, vel postquam requisitus fuerit, vel ejus locum tenens, infra decem dies corrigere negligente, præsumpta fuerint, ecclesiastico tamdiu sit & remaneat suppositus interdicto, donec ad mandatum ecclesiæ, quam delinquens offenderit, & prælato quem irreverenter despexerit, sufficiens & idonea satisfactio & realis emenda præstita fuerit, per eumdem: quam, cum in talibus non sit relaxanda vindicta offensis,

ANNO CHRISTI 1326.

sis, * prælatus minime remittere valeat ullo casu. Eisdem pœnis subjacere volumus illos & illas, qui vel quæ talia fieri mandaverint, vel alias opem vel operam aut consilium præbuerint, si rem tam detestabilem prodire contigerit detestabiliter in effectum: addito, quod eorum posteri usque ad secundam generationem, in clericorum collegium nullatenus admittantur, nisi prius per metropolitanum, cum uno suffraganeo, cum ipso fuerit super hoc misericorditer dispensatum. Si vero clericus beneficiatus, vel in dignitate seu personatu vel officio constitutus, taliter excesserit: ultra pœnam laico inflictam, beneficio, si quod in provinciis nostris obtinet, sit ipso facto præsentis concilii auctoritate privatus: non beneficiatus autem, ad obtinendum officium sit ex tunc inhabilis & indignus.

* al. vindicta, offensus prælatus.

VIII. *Ne ecclesiasticæ personæ titulum jurisdictionis, quam pacifice possederant, sæcularibus ostendere teneantur.*

Item, quod sæculares domini, cujuscumque conditionis existant, vel baillivi, seu officiales eorum, qui prælatos vel alios ecclesiarum rectores cogunt ostendere, quare merum vel mixtum imperium, aut justitias altas, medias, vel minores tenent, licet tenuerint pacifice multis annis, & si coram eis hoc non probent, usurpare, accipere, & sibi applicare sine alia causæ cognitione motu proprio non verentur: si a talibus excessibus desistere moniti neglexerint, & ad usurpandum sine alia causa rationabili processerint, tam ipsi, quam illi qui eis in hac parte obedierint, excommunicationis incurrant sententiam ipso facto.

IX. *Ut persona ecclesiastica per nullum judicem temporalem in criminalibus & personalibus distringatur.*

Item, ut nullus dominus temporalis, vel judex, seu delegatus ejusdem, cujuscumque dignitatis, conditionis, vel status existat, clericum, vel personam ecclesiasticam aut religiosam, coram se, super criminalibus vel personalibus citet, seu citari faciat, vel quoquomodo distringat: quod si fecerit, & in hoc perstiterit, & intra dies octo non se correxerit, & quod iniquitate præsumpsit non relaxaverit, ex tunc sententiam excommunicationis incurrat.

X. *Ut clericus contra clericum ad judicem sæcularem vel alium laicum, pro facienda justitia vel inferenda violentia, non recurrat.*

Item, prohibemus statuendo, & statuimus prohibendo, ut nulla persona ecclesiastica, de clerico, vel ecclesiastica persona qualicumque, conquerens super spiritualibus, vel ecclesiasticis, aut criminalibus, vel personalibus quibuscumque, recurrat ad curiam, vel principem, aut dominum alium sæcularem, vel laicum alium quemcumque, super justitia facienda, vel violentia clerico, in persona vel rebus ad eum pertinentibus, inferenda; nec cum ipso, vel ipsis, super eisdem, sine conscientia prælati, vel officialis sui, pactum aliquod inire præsumat, nec factum observet aliquando. Querelam exponens, vel denunciationem faciens, & in eis persistens, vel paciscens, & pactum observans: a jure suo, eo ipso cadat, nulla alia super hoc expectata sententia; & donec super hoc ad arbitrium prælati satisfecerit, omni beneficio ecclesiastico quod obtinet noverit se suspensum, & ab obtinendo dignum.

XI. *Provisio contra illos, qui bona & jura ecclesiarum & ecclesiasticarum personarum subtrahunt, diminuunt, dissipant, & invadunt.*

Quoniam aliqui suis finibus non contenti, passim aliena diripiunt, & ecclesiasticas libertates infringere non verentur: approbante præsenti concilio statuimus, quod quælibet persona, sæcularis aut ecclesiastica, nobilis aut alia, cujuscumque præeminentiæ, dignitatis, officii, conditionis, aut status fuerit, quæ ecclesias, aut capellas, aut earum cœmeteria, hospitalia, reclusoria, domos, possessiones, loca, villas, castra, census, tascas, * trezena, laudimia, vintena, feuda, lesda, pedagia, molendina, piscarias, pasquerias, sive reclausas, jurisdictiones, seu alia quæque jura, seu etiam earum homines, aut familias, animalia, seu bona quælibet, immobilia aut mobilia (quæ quidem mobilia valorem decem solidorum monetæ currentis excedant) sive domos religiosas, aut hospitalia seu reclusoria, vel leprosarias, quomodolibet invadere, capere, occupare, detinere, pignorare, seu gadiare per se, vel per alium, vel inquietare quomodolibet seu turbare; nec-

Mec hujus tuli bum pta conci venie 1279 conc. no. 1288

* ta

necnon & qui contra ecclesias, sive capellas aut clericos, sive personas ecclesiasticas, sive earum homines, loca, villas, castra, seu mansiones, aut contra libertates ecclesiasticas, vel domos religiosas, aut hospitalia, sive recluſoria, vel leprosarias, quomodolibet edere vel facere quævis statuta & banna, vel preconizationes, aut novitates quascumque, sive quibuslibet ex prædictis directe vel indirecte violentias, aut molestias irrogare; seu eis super bonis quibuslibet ecclesiasticis seu patrimonialibus quæstas aut alias angarias sive parangarias, aut necessitates quaslibet aliqualiter imponere vel inferre; sive domos ecclesiarum aut clericorum, seu personarum ecclesiasticarum, occasione quacumque serrare sive claudere quoquo modo; seu eorum bona quæcumque bannire, seu etiam vias novas aliquas ubilibet adinvenire vel facere, per quas ecclesiæ, seu earum villæ, castra, vel loca, in pedagiis sive lesdis, aut quibuslibet juribus aliis, possint in aliquo diminui, vel etiam pejorari; sive itinera, aut vias vel stratas publicas, aut privatas, infra limites sive territoria, vel districtus locorum, villarum, sive castrorum ecclesiasticæ jurisdictionis, auferre, vel sibi quomodolibet appropriare, attribuere, seu etiam applicare, vel terminos eorum arctare præsumpserit seu attentaverit, per suam potentiam aut violentiam sive malitiam: nisi infra sex dies super iis, a die captionis seu invasionis, attentationis, turbationis seu inquietationis sive præsumptionis hujusmodi, per emendam seu per revocationem debitam, seu alias, ut res exegerit, plene satisfecerit, excommunicationis sententiæ subjaceat ipso facto. Quam siquidem excommunicationis sententiam, cum de præmissis, seu eorum aliquibus, cuilibet ordinario vel ejus officiali summarie constiterit, aut de plano ex mero officio, & sine strepitu judicii, & figura, volumus, & statuendo mandamus, executioni debitæ, per ipsum quemlibet ordinarium seu officialem ipsius certificatum de plano, mandari per universas ecclesias nostrarum civitatum & diœcesum, sicut viderit commodius expedire. Super quo tam in genere, quam etiam contra quascumque personas singulariter denominandas, plenam habeat facultatem, & insuper etiam ad aggravandam hujusmodi sententiam, prout ei videbitur expedire. Et si dominus vel rector civitatis, castri, villæ, vel loci alicujus, aut officialis ejus, in prædictis vel aliquo prædictorum culpabilis fuerit, & per sex dies in excommunicatione perstiterit: civitas, castrum, villa, vel locus hujusmodi, ecclesiastico subjaceant interdicto. Si vero universitas deliquerit in prædictis, illi qui universitatem vel singulas personas ad id induxerint, commoverint, vel defenderint, & singuli qui in aliquo præmissorum culpabiles fuerint, post sex dies ipso facto excommunicationem incurrant: universitas vero ipsa, nisi infra decem dies emendam fecerit competentem, ecclesiastico subjaceat interdicto. Si vero prædicta injuria per alium quemlibet illata fuerit, & dominus, vel rector, aut officialis, infra cujus jurisdictionem prædicta injuria fuerit irrogata, requisitus per ordinarium, seu vicarium vel officialem ejusdem, aut vicegerentem, aut locum tenentem, aut etiam delegatum, infra decem dies satisfactionem vel emendam non fecerit competentem: excommunicationem se noverit incurrisse, quam si per decem dies sustinuerit, terra cui præfuerit, ecclesiastico subjaceat interdicto.

ANNO CHRISTI 1326.

XII. *Provisio contra illos, qui bona & jura ecclesiastica invaserunt, vel quomodolibet occuparunt.*

Item statuimus & etiam ordinamus, quod quæcumque persona, cujuscumque gradus, dignitatis, status, vel conditionis existat, quæ bona quæcumque sive jura ad ecclesias vel ecclesiasticas personas quomodolibet pertinentia detinet occupata, vel quæ in præjudicium ecclesiarum seu personarum ecclesiasticarum & jurium earumdem, aliquas fecerint indebitas novitates, plene restituat, & cum effectu revocet, nisi satisfactionem faciat infra mensem, postquam fuerit requisita: quod nisi fecerit, excommunicationis sententiæ se noverit subjacere. Et si universitas vel dominus, seu rector, aut officialis, fuerit in præmissis culpabilis: ecclesiastico universitas ipsa, & locus hujusmodi, ubi prædicta seu aliquid prædictorum commissa fuerint (quæ sub ejus dominio fuerit, alioquin locus situs, ubi habuerit suum domicilium principale) subjaceat interdicto. Universitatem autem sufficienter requisitam, quoad præsens propositum, reputamus: cum dominus vel officialis, qui ibi præfuerit, nominatim expressa injuria, * aut quam revocari faciat, fuerit requisitus; vel cum per tres dies Dominicos publice, cum celebrabuntur

* *Forte*, ut quamprimum eam revocari &c. H.

Di-

ANNO CHRISTI 1326

Divina myſteria, per ſacerdotem parochialem, vel ejus locum tenentem de mandatis ordinarii vel officialis ejuſdem ſignificatum fuerit, quod de injuria, novitate, & damnis, nominatim exprimendis, ſatisfaciat competenter.

XIII. *Ne quis in loco ſuo retineat bona eccleſiarum alibi indebite ablata.*

Item, quod loca, ad quæ bona eccleſiarum vel eccleſiaſticarum perſonarum, per violentiam manifeſtam ſeu notoriam injuriam ſine cauſa probabili oblata, ſeu arreſtata devenerint, tamdiu, poſt decem dies, ex quo ſignificatum fuerit locorum domino vel rectori, interdicta permaneant, quamdiu bona hujuſmodi ibi fuerint detenta, & competens non exhibeatur emenda.

XIV. *Ut ſæcularis poteſtas clericum captum cito judici ſuo reſtituat, nihilum exigens ab eodem.*

Item, quia privilegium meretur amittere, qui permiſſa ſibi abutitur poteſtate, attendentes quod nonnulli domini temporales, vicarii, clavarii, & alii ſæcularium curiarum officiales, obtentu ſeu occaſione aliquarum licentiarum, ex cauſa eis ad certum tempus, vel ſimpliciter, vel ad certas perſonas, ab archiepiſcopis & epiſcopis conceſſarum, hac occaſione, prout comperimus, manus temerarias ad capiendum clericos paſſim & indifferenter aliaſque perſonas eccleſiaſticas, incurialiter, * & eo modo quo poſſint turpius ad majorem confuſionem eccleſiæ ac cleri, extendere non verentur; quinimmo ipſos ſuis mancipant carceribus, ac ibidem nonnunquam eos faciunt radi totaliter, ut palliare poſſint exceſſus ſuos, & illos confingere clericos non fuiſſe, vel non eſſe in poſſeſſione clericatus, ſeu quaſi, in ſuarum animarum periculum, & enervationem eccleſiaſticæ libertatis: prohibemus, ne a quoquam talia vel ſimilia de cætero attententur, revocantes ex nunc licentias ſub quacumque forma verborum, ſuper hujuſmodi captionibus vel detentionibus, generaliter vel ſpecialiter, per litteras, vel oraculo vivæ vocis, vel alias quomodolibet faciendis, conceſſas. Alioquin contrarium facientes, cujuſcumque ſtatus, conditionis, vel dignitatis exiſtant, ſive ſint laici, ſive eccleſiaſticæ perſonæ, regulares, vel etiam ſæculares, hanc noſtram excommunicationis ſententiam, quam in his ſcriptis præſentibus ferimus, incurrere volumus ipſo facto: niſi forte in eo dumtaxat caſu, cum ſcilicet eos adhuc flagrante crimine capi contigerit, antequam ad alios extraneos actus divertant, recta via eos ad curiam eccleſiaſticam duxerint, & eos reſtituerint ſine fraude. Si vero de nocte talem ceperint, debeant ultro in craſtinum, ſine retentione bonorum ſuorum, & laſione perſonarum, ſine requiſitione alia reddere eos curiæ ſupradictæ: nec eis liceat aliquid a captis hujuſmodi, dono vel gratia, ſub colore aliquo extorquere, vel recipere gratis data. Quod ſi in caſtris vel villis captiones hujuſmodi fieri contingat, adducant ipſos ad eccleſiaſticam curiam, vel tranſmittant quamcitius ſub fida cuſtodia, in expenſis curiæ ipſius moderatis. Quod ſi ſecus egerint, vel in fraudem aliquam ſuper hoc aliquid attentaverint: eadem ſententia involvantur. Et ſi clericum detentum de loco ad locum mutaverint, omnia loca illa tamdiu remaneant interdicta, donec clericum captum, cum armis, & aliis rebus ſuis diœceſano reſtituerint, & de injuria irrogata ad arbitrium diœceſani ſatisfecerint, & ipſa ſententia per ipſum fuerit relaxata.

XV. *Prorogatio juriſdictionis in invaſores & occupatores eccleſiaſticorum bonorum & jurium exercendæ.*

Item, cuilibet ordinario, infra cujus juriſdictionem fuerit injuria vel violentia eccleſiis eccleſiaſticiſque perſonis, aut in rebus vel eorum juribus irrogata, ſeu eorum poſſeſſio, vel quaſi, turbata, vel indebite occupata: contra ipſos injuriantes vel perturbantes, ſeu in præmiſſis, vel eorum aliquo, quomodolibet delinquentes, ac inde præſtantes auxilium, conſilium, vel favorem, cujuſcumque dignitatis vel ſtatus exiſtant, procedendi ſimpliciter, ſummarie, & de plano ac ſine ſtrepitu judicii, & figura citandi, informationes recipiendi, inquiſitiones faciendi, definiendi, declarandi, & omnem juriſdictionem eccleſiaſticam exercendi, ubilibet infra veſtras provincias, civitates, & diœceſes, plenam & expreſſam auctoritate præſentis concilii nos & epiſcopi, archiepiſcopi, & procuratores epiſcoporum abſentium, habentes ad hoc mandatum ſufficiens, concedimus facultatem. Nec objici valeat contra tales proceſſus, quod extra territorium.

jus

* *al.* inſimiliter. *forte* inciviliter.

jus dixerit sic procedens : quia, quoad A præmissa et quælibet præmissorum, jurisdictionem nostram, et nostrorum, vicissim inter nos prorogavimus, vices nostras nobis ad invicem, ac dictarum provinciarum, civitatum, ac diœcesum, singulisque officialibus et locum tenentibus, præsentibus et futuris, in solidum committentes: universis nostris subditis injungentes, ut in præmissis ordinario ac ejus officiali, seu locum tenenti, sic procedenti pareant et intendant. Quod nisi fecerint, possit procedens per censuram ecclesiasticam animadvertere in B eosdem. Et nihilo minus, si nos archiepiscopi et episcopi, per sic procedentem requisiti, prætermiserimus suas in hac parte requisitiones aliquatenus exaudire, aut id super quo requisiti fuerimus, non curaverimus perducere ad effectum: sic non exaudiens, nec ad effectum perducens, eo ipso per unum mensem, auctoritate præsentis concilii, a pontificalibus sit suspensus: præsenti statuto post decennium minime valituro: ita tamen quod per hoc sic procedenti in aliena C civitate vel diœcesi, nullum jus aut jurisdictio in posterum ex longinquitate temporis, vel alias, post decennium acquiratur.

XVI. *Ut excommunicati ad nullum officium publicum admittantur.*

Item statuimus, quod excommunicati, in judices, consules, rectores, bailivos, potestates, assessores, vel notarios, vel ad alia quævis publica officia, D nullatenus assumantur, nec etiam admittantur: & si de facto admissi fuerint, sententia per eos, vel eorum auctoritate in judicio vel extra habita, & monimenta coram eis, vel per eos facta, nulla, & nulli sint ipso jure. Et nihilo minus quicumque, cujuscumque dignitatis, status, aut conditionis existant, si tales excommunicatos ad aliquod officiorum prædictorum scienter assumpserint, vel assumptos per alios approbaverint, vel confirmaverint, ex- E communicationis sententiam incurrant ipso facto. Et si requisiti per ordinarium, vel alium ejus nomine hujusmodi excommunicatos infra decem dies a tempore requisitionis, a prædictis officiis sic assumptos, non amoverint cum effectu: loca illa, in quibus ad aliquod prædictorum officiorum assumpti fuerint, sic & tamdiu remaneant ecclesiastico supposita interdicto, donec sic excommunicati, a susceptis officiis realiter, & sine fraude, & sine aliqua restitutionis spe, quandiu in excommunicatione perstiterint, sint amoti: universitas ac civitas castri vel villæ, quæ excommunicatos, & in ecclesia publice denunciatos, ad aliquid prædictorum officiorum assumpserit vel elegerit, ubi eis alias hoc liceret, ecclesiastico etiam sit suppositа interdicto.

ANNO CHRISTI 1326.

XVII. *Ut nullus ministret toxicum vel alia venenosa.*

Item statuimus, & sub pœna excommunicationis districtius inhibemus, ne quis apothecariorum, vel quis alius, cujuscumque conditionis vel sexus existat, toxicum vendat nec donet, nec alio modo ministret alicui, vel alia venenosa, nisi prius significet curiæ ordinarii, ut sciri possit suis temporibus, si casus toxicationis contingeret, quis fuerit emptor ille vel alius qualiscumque: quodque apothecarius quilibet ad hoc observandum, juramento coram suo superiore corporaliter præstito pro se, & sua familia, specialiter adstringatur. Aliter autem dantes & vendentes, & ad homicidium perpetrandum recipientes quomodolibet, vel ementes, & ad hoc consilium vel consensum tacite vel expresse præstantes, excommunicationis vinculo subjaceant, ad sedem apostolicam pro absolutionis beneficio remittendi, & alias, sicut fuerit justum, puniendi

XVIII. *De panis, toxicum vel herbas mortiferas in mortem alterius ministrantibus, inferendis.*

Item quod quicumque alium toxicare, aut opem ad hoc vel consilium dare, vel in necem alterius toxicum dictare, seu vendere, vel aliter ministrare præsumpserit, vel herbas mortiferas in mortem vel abortivum cujusquam dederit, eo ipso excommunicationem incurrat a qua non nisi per sedem apostolicam absolvatur. Et si clericus beneficiatus sit, illo sit privatus beneficio ipso facto, & ab ordine, quem susceperat, degradetur, tradendus curiæ sæculari Sed & tali vel simili suspicione probabili infamatus, & ex verisimilibus præsumptionibus, & perspicuis indiciis, apud bonos & graves notatus, ad honorem vel dignitatem ecclesiasticam nulla

Conc. Vaur. anno 1368. c. 16.

ANNO CHRISTI 1326.

tenus admittatur. Et nihilo minus ad detentionem personæ honestam, prout requiret personæ status, & sceleris immanitas suadebit, ad inveniendam veritatis certitudinem, sicut superioris discretioni visum fuerit, procedatur.

XIX. *Qualiter contra exemptos & privilegiatos in diversis abutentes suis privilegiis procedatur.*

Conc. Vaur. c. 121.

Idem dolentes referimus, quod nonnulli religiosi, hospitalarii, Cistercienses, & alii tam exempti, quam privilegiati, de privilegiorum sibi forte aut ordini suo indultorum prærogativa temere confidentes, excommunicationis, suspensionis, vel interdicti sententias, ab ordinariis vel officialibus ipsorum rationabiliter promulgatas, observare non curant: quinimmo in contemptum clavium, excommunicatos, suspensos, & interdictos hujusmodi, ad Divina recipiunt, aut interdum in donatos, aut confratres, contra mentem concilii Lateranensis, admittunt: receptatorum in hac parte genus pessimum imitantes, sine quibus delinquentes in his & similibus diu forsitan non laterent. Sed nec his contenti, domos conventuales alterius ordinis quam sui, eisdem ordinariis lege diœcesani subjectas, & a sui fundatione jurisdictioni prælatorum, salva regula seu ordinis sui disciplina, suppositas, tam prænominati, quam ceteri religiosi, etiam non exempti nec privilegiati, vendicant sibi; & prælatis, quasi furtim, succedente postmodum violentia, subtrahere moliuntur: sicque de suis indulgentiis seu privilegiis confidentes, alios fidentius in jure suo molestant: ita quod auctoritate, immo temeritate propria, nunc in vestimentis ovium venientes, nunc sæculari fulti potentia, violentiam per se, vel per alium inferentes, possessiones, & quasi, domorum hujusmodi, ac rerum & jurium ad eos spectantium, occupare, & cum armis aliquoties invadere non verentur, & occupata tenere contendunt in prælatorum præjudicium, plurimorum scandalum, & enormem nihilo minus illius ordinis, cujus erant ab initio, & cui ab antiquo subesse consueverant, læsionem. Cum igitur tales, & tam enormiter excedentes, & notorie delinquentes, receptatoribus non impares, ac improbis raptoribus nequiores, perinde ut alios, jura censeant puniendos: nos, quatenus in ipsos animadvertere possimus, & a jure nobis permittitur, & maxime si de privilegiis suis non velint copiam facere, requisiti; volentes, ubi eos indulta sibi privilegia non defendunt, correctionis & reformationis officium exercere, & ambientium effrenatam cupidinem reprimere cupientes: statuimus, & concorditer ordinamus, ut tales & similes, in præmissis & similibus tam enormiter excedentes, et tam notorie delinquentes, nisi destiterint, et saniori ducti consilio, congruenter infra dies octo ex quo fuerint requisiti, revocare seu emendare distulerint, una cum illis, qui se ad eos sic ligati reduxerint, et eis qui translationem hujusmodi acceptaverint * et exinde monasteria, domos, vel conventuales res, et jura hujusmodi occupare seu invadere cum armis vel sine armis præsumpserint, necnon et omnes, qui eis ad hoc opem vel operam præstiterint, aut, ut sic occupata detineant, consilium vel juvamen præbuerint, excommunicationi subjaceant ipso facto. Sed et cum ipsi prælatis non deferant, sed potius vilipendant eosdem; prælati etiam contra, quandiu sic steterint, et ausu temerario eis vel officialibus eorum in præmissis restiterint, in privilegiis vel aliis juribus suis tueri eos vel defendere minime teneantur. Dignum est enim, ut qua mensura mensi fuerint, eadem remetiatur et eis: ut ignorantes ignorari, et contemptores sentiant se contemni. Qua enim fronte, prælatorum invocabunt auxilium, qui committere non formidant in ipsos. Statuimus insuper, præcipimus, et concorditer ordinamus, ut singulares personæ, tam * suimet quam ipsius conventus, mixtim translationem taliter * fieri procurantes, ab illius domus seu conventus consortio penitus et in perpetuum excludantur, vitam suam alibi sub arcta penitentia, sui superioris arbitrio, finituræ: circa translationem autem singularium personarum, ad rectiorem forte regulam transire cupientium, nihil per hoc intendimus extra formam a jure traditam immutare.

* *al.* attaverint.

* *al.* meforris.

* *al.* toliter.

XX. *Ut presbyteri testamentis parochianorum interfint, & per episcopum distribuantur restitutiones incertæ.*

Item, ne relictæ in testamentis vel aliis ultimis voluntatibus emendæ, vel ad pias causas eleemosynæ, vel restitutiones certæ vel incertæ, forsitan occultentur: statuimus, ut vel presbyter parochialis interesse rogetur ordinationi testantis, si tamen haberi poterit, aut

quod

quod notarius infra octo dies a die obitus numerandos, prælato vel officiali aut presbytero parochiali, copiam illius articuli, ubi quævis eleemosyna piis est usibus deputata, vel emenda, seu restitutio facienda, sub pœna excommunicationis, quam ipso facto, si negaret, incurrat, facere fideliter teneatur; & ille, vel illi, sic cum heredibus & executoribus testatoris ordinare festinent, quod emendæ non occultentur, & eleemosynæ sic relictæ, vel restitutiones hujusmodi, non pereant, ad tempus magnum, vel modicum, aut forte perpetuo faciendæ. Adjicientes insuper, quod incertæ restitutiones, nulli per aliquem executorem testamenti, vel alium præter diecesani licentiam, præbeantur: nec aliquis * distribuere præsumat * alibi, quam ubi prælatus duxerit ordinandum, etsi a testatore contrarium dictum esset. Ad hoc adjicimus, quod presbyteri in synodos venientes, prælato suo vel officiali ejus, in scriptis, testatorum & executorum nomina, & quantitatem hujusmodi, præsentare in virtute obedientiæ teneantur.

XXI. *Quod episcopi in distributionibus legatorum vocentur, prout ad eos pertinet de consuetudine vel de jure.*

Cum in eo, in quo alicujus interesse rationabiliter tangitur, ejus vocatio debita requiratur: volumus & jubemus, quod in distributionibus legatorum, quorum divisioni seu executioni habent interesse episcopi de consuetudine vel de jure, vocari debeant episcopi seu loca tenentes ipsorum: quibus equidem non vocatis, nulla præsumatur fieri distributio de legatis; & si facta fuerit, heredi seu successori, vel illi a quo * relictum est, nulla ex tali distributione liberatio acquiratur.

XXII. *Ut nullus confessor, sine diœcesani licentia, quemcumque præsumat absolvere in casibus infrascriptis.*

Item ut nullus, cujuscumque ordinis vel religionis seu conditionis existat, confitentes in cujusquam civitate vel diœcesi, præter specialem vel generalem licentiam ipsius diœcesani, de facto absolvere quemquam vel ligare præsumat, in casibus eidem diœcesano a jure, consuetudine, vel statuto provinciali vel synodali, specialiter reservatis. Casus vero sunt hi. In excommunicato a canone, in incendiario nondum etiam publicato, in blasphemo famoso, in votis relaxandis vel commutandis, in his quæ consueta sunt in diœcesi episcopo reservari, utpote in oppressione puerorum, in homicidiis, in sacrilegiis ultra decem solidos, in violatoribus ecclesiarum, in violatoribus ecclesiasticæ libertatis & immunitatis, in incestu cum consanguineis & affinibus, in ascendentibus & descendentibus in infinitum, & in collateralibus usque ad secundum gradum inclusive, in carnali cognitione sanctimonialis, aut defloratione virginis violenta, in illis qui in ecclesia luxuriam commiserint per carnalem copulam consummatam, in restitutionibus incertis ultra xx. solidos in una persona, in clandestine contrahentibus, in eo qui consuctus est multo tempore pravitatem usurariam exercere, in falso teste, in falsario litterarum vel instrumentorum, vel subtrahente aliena instrumenta seu delente, in falsario monetæ, in impediente legatum sedis apostolicæ, in proditore domini vel patris, in hæresis sectatore, in supponente partum vel necante, vel abortivum sibi vel alii procurante, in mulicre, quæ ab alio quam a marito proprio concepit infantem, quem maritus suus existimat esse suum, propter quem legitimi defraudantur hereditate paterna, in toxicatione * vel aliud mortiferum procurante, vel ministrante, vel opem aut consilium adhibente, in coeunte cum Judæa vel Sarracena, vel bruto, vel e contra, in sortilegis, ad quos communiter recurritur pro sortilegiis faciendis, in his qui corpore Christi, oleo sancto, vel chrismate abutuntur, in depopulatoribus agrorum, vinearum, vel arborum, in excommunicatis qui scienter ingerunt se Divinis, & commoniti nolunt ecclesia exire, Divinum officium perturbantes, in illis qui scienter excommunicatorum corpora recipiunt ad ecclesiasticam sepulturam, vel consepeliunt ibi contra parochialis presbyteri voluntatem, in illis qui scienter celebrant in ecclesia interdicta, quibus non est a jure vel privilegio concessum, cum ex hoc reconcilianda sit ecclesia supradicta.

* Corr. toxicationem.

XXIII. *Ut nullus occasione cessionis sibi factæ coram extraordinario judice quemquam audeat convenire.*

Item, quod nullus clericus vel persona ecclesiastica, ex causa, vel occasione, vel ratione donationis vel cessionis sibi factæ, vel de cætero faciendæ, aut emptionis, permutationis, vel in solutum dationis, quæ emptio, permutatio, vel

ANNO CHRISTI 1326.

vel in solutum datio, in fraudem fierent, quemquam coram extraordinario judice audeat convenire: si secus egerit, excommunicationis incurrat sententiam ipso facto.

XXIV. *Ut nullus bona ecclesiarum vacantium occupet, nisi sibi per privilegium vel consuetudinem hoc liceret.*

Item, quod nullus omnino prælatus, abbas, prior, vel patronus clericus, vel laicus, cujuscumque ordinis, status, vel dignitatis, ordinis, vel religionis existat, bona ecclesiarum vacantium metropolitanæ vel suffraganeæ, prioratus, abbatiæ, vel alterius cujuscumque monasterii vel ecclesiæ, per promotionem, aut mortem vel resignationem, vel mutationem, vel absolutionem, aut alio quocumque modo vacantium, capere vel per se, vel per alium, aut occupare vel usurpare præsumat, nisi sibi per privilegium vel consuetudinem hoc liceret, Quod si fecerit, tam ipse, quam gratis obedientes ei aliqualiter in hac parte, excommunicationis incurrant sententiam ipso facto.

XXV. *Ut nulla persona ecclesiastica cum potestatibus sæcularibus posse habens, det consilium vel juvamen contra ecclesiasticas libertates.*

Item, quod quælibet ecclesiasticæ personæ, sæcularium forte principum curias & consilia frequentantes, majores, vel minores, vel mediæ, cujuscumque dignitatis, ordinis, conditionis, vel status existant, si scienter contra Deum & justitiam et ecclesiasticam libertatem, in præjudicium alicujus ecclesiæ vel prælati, seu rectoris ecclesiastici, consilium, vel favorem aut juvamen ecclesiasticæ libertati contrarium dederint, darive procuraverint, excommunicationis incurrant sententiam ipso facto: a qua non nisi entendato damno, seu alio dispendio, circa sedem apostolicam absolvantur.

XXVI. *Ut nullus in sacris constitutus vel curam animarum habens, in judiciis sæcularium gerat officium publicum vel privatum.*

Item, quod nullus clericus habens curam animarum, vel in sacris ordinibus constitutus, possit esse de cætero in judiciis sive causis in curia sæculari procurator, syndicus, vel actor, vel judex, aut bailivus, in exercenda jurisdictione domini temporalis pro aliquo laico. Quod si monitus, infra mensem non destiterit; ex tunc talis, si beneficiatus fuerit, beneficiis hujusmodi auctoritate præsentis concilii suspendatur; non beneficiatus vero, a liminibus ecclesiæ arceatur.

XXVII. *De modo probandi electionem sepulturæ illorum, qui apud religiosos eam elegisse dicuntur.*

Item statuimus, nequis illorum funera defunctorum, quos fratres Prædicatores & Minores apud se sepulturam elegisse probaverint, deferri ad domos & ecclesias eorum impediat, salvo tamen jure portandi funus ad parochialem ecclesiam, ex consuetudine laudabili hactenus observata; nec circa prædicta injuriam fratribus ipsis aut funeri, solitam omittendo campanarum pulsationem, vel aliter, inferre præsumat. Super hac autem probatione, volumus, summarie & de plano, sine sumptibus & scriptura quacumque, per exhibitionem ordinationis testantis, aut productionem testium, coram parochialis ecclesiæ rectore procedere, si tamen potuerit & voluerit interesse. Quo absente utique, vel nolente, coram officiali vel ejus locum tenente, si funus in civitate fuerit, hoc probari sufficiet, vel coram personis publicis & honestis, si hoc extra fortasse contingat. Aliter equidem ubi erunt funera, ea de domibus extrahi prohibemus: incursuris excommunicationis sententiam ipso facto quibuscumque contra tenorem hujusmodi constitutionis extrahentibus de domibus funera, aut facientibus, procurantibus, seu permittentibus extrahi, & præsumentibus, in hoc, auxilium, favorem, aut consilium impertiri. Quod autem circa fratres prædictos, quoad probationem & extractionis funeris inhibitionem, statuimus: ad alios religiosos, apud quos sepultura electa fuerit, extendi jubemus.

XXVIII. *Ut sine novi census impositione, vel veteris augmentatione, beneficia conferantur.*

Item, quod prioratus beneficii, seu alterius ecclesiastici, facta cum novi census impositione vel pensionis antiquæ augmentatione collatio, non valeat ipso jure, & per proximum superiorem, illa vice, personæ idoneæ sine dicti oneris vitio conferatur, ac si ad eum

propter

Propter negligentiam fuiſſet alias collatio dicti beneficii devoluta.

XXIX. *Ut monachi in eccleſiis ſuis infra certum tempus perpetuos vicarios ordinariis repræſentent.*

Item ſtatuimus, quod in ſingulis eccleſiis per monachos ſolitis gubernari, infra ſex menſes, priores earum ſuis diœceſanis ad curam animarum perpetuos presbyteros repræſentent. Quod niſi fecerint, ex tunc hac vice epiſcopi inſtituant perpetuos presbyteros in cura prædicta, & ipſos priores compellant ad providendum eiſdem presbyteris, prout idem inſtituens duxerit ordinandum.

XXX. *Ut nullus beneficium conferat, in quo jus tantum obtinet patronatus.*

Item ſtatuimus, quod nullus in aliquo beneficio eccleſiaſtico ſolum jus obtinens patronatus, cum ipſum vacare contigerit, ad ipſum conferendum procedat. Quod ſi ſecus egerit, in illa vacatione jus præſtandi ipſo facto amittat: & ſuperior, ad quem inſtitutio pertinet, plenam ejus diſpoſitionem habeat illa vice.

XXXI. *Ut præſentatus patrono non juret ſine diœceſani licentia, nec ab alio ſe inſtitui patiatur, nec beneficium obtentum dimittat.*

Item ſub pœna excommunicationis præcipimus, ne quis a patrono clerico vel laico præſentatus, aut præſentandus, præſtet aliquod juramentum in manibus patroni, vel alterius cujuſcumque, ſine ſpeciali ipſius ordinarii licentia & conceſſu: de quo in inſtitutione vel poſt, poſſint præſtare juramentum patronis, ratione temporalium, prout eis competit de jure vel conſuetudine. Quodque præſentatus vel præſentandus hujuſmodi, ab alio quam ab ordinario, cui de jure competit, in eccleſia parochiali ſe inſtitui nullatenus patiatur: nec ex quo per ordinarium inſtitutus fuerit vel admiſſus, beneficium dimittat hujuſmodi, non petita ipſius ordinarii licentia, vel conceſſu, vel niſi alia ſufficiens cauſa ſubſit, legitima, probabilis, & honeſta.

XXXII. *Ut eccleſiæ & eccleſiaſticæ perſonæ a talliis & exactionibus ſæcularium per ordinarios defendantur.* ANNO CHRISTI 1326.

Item quod clerici, & hoſpitalia, & eccleſiæ, a talliis & exactionibus, quas domini temporales faciunt, etiam ratione poſſeſſionum temporalium, necnon & in patrimonialibus ſecundum leges, & canones defendantur per ordinarios, nimis hactenus ſuper hoc negligentes: ne paulatim totum uſurpent temporales domini, in præjudicium & enervationem eccleſiaſticæ libertatis.

XXXIII. *Ne quæſtæ, vel aliæ exactiones, per ſæculares hoſpitalibus imponantur.*

Item, quod dicti ſæculares, cujuſcumque gradus, dignitatis, ſeu conditionis exiſtant, hoſpitalia uſibus pauperum deputata, occaſione cavalgarum, talliarum, quæſtarum, vel aliarum illicitarum exactionum, quocumque nomine appellentur, nec onerare, nec moleſtare præſumant. Alioquin ſi requiſiti, deſiſtere & emendam præſtare noluerint, vel ſi de cætero contra fecerint, ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrant.

XXXIV. *Ne laici prætextu alicujus ſtatuti prohibeant clericos extrahere blada de terris ipſorum.*

Item cum ſtatuta ſæcularium eccleſias aut eccleſiaſticas perſonas non aſtringant: ſtatuimus, ut ſæculares, cujuſcumque dignitatis, conditionis aut ſtatus fuerint, qui prætextu ſtatuti ne bladum extrahatur de terra, vel caſtro vel villa; vel quo certo precio vendatur, invitos clericos vel eccleſiaſticas perſonas aſtringere (maxime cum ipſi non habeant aliunde forſitan unde vivant) aut ſuper angariis vel parangariis, aut aliis quibuſcumque, cum nec in eis, nec eorum bonis, aliquam habeant poteſtatem, coarctare præſumpſerint, excommunicationi ſubjaceant ipſo facto: & locus, ubi hoc per dominum loci, vel univerſitatem ejus, aut eorum conniventia, vel commiſſu, attentatum fuerit, eccleſiaſtico ſubjaceat interdicto, niſi moniti infra menſem emendaverint, & de perpetratis ſatisfactionem exhibere ſtuduerint competentem. Conc. Vaur. an. 1368. c. 97.

XXXV.

ANNO CHRISTI 1316.

XXXV. *Ut domini temporales non impediant vel prohibeant quò minus eccleſiarum rectoribus decimæ perſolvantur.*

Conc. Vaur. c. 101.

Item quod domini temporales, bailivi, ſeu officiales ipſorum, clericos & eccleſiarum rectores non impediant, quo minus decimæ ipſis, prout ad eos pertinent, per parochianos ſuos reddantur fideliter & ſolvantur: nec eiſdem parochianis inhibeant, quod non ſolvant. Alioquin ſi contra fecerint, excommunicationis ſententiam eo ipſo incurrant.

XXXVI. *Ne ſtatuta & ordinationes fiant ſuper decimis, funeralibus, oblationibus, & aliis, contra laudabiles conſuetudines & eccleſiæ libertates.*

Ibid. c. 103.

Item quod laici, cujuſcumque gradus, dignitatis, vel conditionis exiſtant, vel univerſitas, ſtatuentes vel ordinantes in ſe, vel inter ſe, vel præconizari facientes, vel ſubditis ſuis mandantes, quod non præſtent decimas eccleſiis, vel non offerant, vel in ultimis voluntatibus quidquam relinquant eis, vel rectoribus earumdem, vel quod laudabiles conſuetudines eccleſiæ in ſpiritualibus vel aliis infringant, vel alias non obſervent, vel aliud æquipollens, directe vel indirecte, tacite vel expreſſe, vel alio quomodolibet injungentes, ipſo facto excommunicationem incurrant, a qua, antequam emenda competens præſtita fuerit, minime abſolvantur; univerſitas autem eccleſiaſtico ſubjaceat interdicto.

XXXVII. *De ſocietatibus, colligationibus & conjurationibus, quas confratrias appellant, radicitus extirpandis.*

Item quia in quibuſdam noſtrarum provinciarum partibus nobiles plerumque, & interdum alii, colligationes, ſocietates, conjurationes faciunt, tam canonibus, quam humanis legibus interdictas, ſemel in anno ſub confratriæ nomine ſe in loco aliquo congregantes, ubi conventicula, & colligationes faciunt, & pacto juramento vallata ineunt, quod ſe adverſus quoſcumque, præterquam dominos ſuos, ad invicem adjuvent, & in omni caſu unus alteri det auxilium, conſilium & favorem; & interdum ſe omnes veſte conſimili cum ſignis aliquibus exquiſitis vel characteribus, inducentes, unum majorem ſe eligunt, cui jurant in omnibus obedire: ex quibus juſtitia offenditur, mortes & depræ dationes ſequuntur, pax & ſecuritas exulant, innocentes & inopes opprimuntur, & eccleſiæ & eccleſiaſticæ perſonæ, quibus tales oppido ſunt infeſti, in perſonis, rebus, juribus & juriſdictionibus, injurias diverſas & damna plurima patiuntur. Nos volentes his auſibus peſtiferis & conatibus pernicioſis extemplo occurrere, & remedio poſſibili providere, & a peccato ſubditos noſtros, prout paſtorali incumbit officio, cohibere, auctoritate præſentis concilii, omnes conventiculas, colligationes, ſocietates, & conjurationes, quas fraternitates vel confratrias appellant, ab olim factas per clericos vel laicos, cujuſcumque gradus, ſtatus, dignitatis, vel conditionis exiſtant, necnon & pacta, conventiones, ordinationes, inter eos habitas & habita, irritamus, diſſolvimus, & caſſamus; & caſſos & irritos, & caſſa & irrita nunciamus: decernentes, omnia juramenta ſuper obſervandis prædictis præſtita, aut illicita aut temeraria; & nullum teneri volumus ad obſervantiam eorum: a quibus juramentis eos abſolvimus ad cautelam. Ut tamen pro incauto ſeu temerario ſacramento a ſuis confeſſoribus pœnitentiam recipiant ſalutarem: auctoritate prædicta prohibentes eiſdem, ſub excommunicationis pœna (quam venientes in contrarium, poſtquam præſens ſtatutum in eccleſiis, quarum parochiani exiſtunt, fuerit per duos dies Dominicos publicatum incurrere volumus ipſo facto) quod occaſione prædictorum colligationum, ſocietatum, conventionum, & juramentorum, ab inde in antea ſimul non conveniant, hujuſmodi confratrias non faciant, alter alteri non obediat nec præſtet adjutorium, nec favorem, nec veſtes ſigna rei jam damnatæ præbentes deferant, nec ſe confratres, priores, abbates prædictæ ſocietatis appellent. Quinimmo infra decem dies a tempore dictæ publicationis, * unuſquiſque alios quantum eſt in eo, a prædictis juramentis abſolvat; & ſe nolle eſſe de prædicta ſocietate ulterius publice proteſtetur. Prohibemus etiam, quodammodo tales conjurationes, conſpirationes, conventiones, etiam ſub nomine confratriæ, non fiant: alioquin & de facto attentatas caſſamus & irritamus, & facientes & attentantes excommunicationis ſententiæ volumus ſubjacere: a qua, niſi per concilium provinciale, præterquam in mortis articulo, nullatenus abſolvantur. Per hoc autem, confratrias olim in honore Dei, & beatæ Mariæ, & aliorum ſanctorum, pro ſubſidiis pauperum introductas, in quibus conjurationes & juramenta non interveniunt hujuſmodi, non intendimus reprobare.

* al. petant confeſſo ut, qu tum eſt eo.

XXXVIII.

ANNO CHRISTI 1316.

XXXVIII. *Ut clerici eccleſias, præter diœceſani licentiam, non teneant, nec ibi armatos tenere præſumant.*

Item prohibemus ſub pœna excommunicationis, quam ipſo facto contrafacientes incurrant, ne regulares aut etiam clerici ſæculares, ad muniendas contra ordinarios eccleſias, vel earum jura indebite occupanda, præter diœceſani, cui dictæ ſubſunt eccleſiæ, vel locum ejus tenentis, licentiam vel mandatum, arma portare, vel armatos adducere, vel tenere, vel receptare de propria diœceſi vel aliena præſumant.

XXXIX. *De clericis arma portantibus, & qualiter puniantur.*

Item ſtatuimus, ut nullus clericus arma portare præſumat abſque illius, cui competit, licentia ſpeciali. Qui vero contra fecerit, præter id quod armorum amiſſione mulctantur, de nocte ſi portaverit, decem librarum; ſi de die, centum ſolidorum pœna monetæ currentis, irremiſſibiliter feriantur.

XL. *Ut prælati remiſſiones faciant delinquentium ad invicem requiſiti.*

Item ſtatuimus, quod ſinguli epiſcopi, & eorum officiales, vicarii, locum tenentes & vicem gerentes ipſorum, in delictis remiſſionem faciant cum fuerint requiſiti. Et ſi is, qui deliquiſſe dicitur, de diœceſi non fuerit ejus, a quo remiſſio poſtulatur fieri: ſufficiant ſolæ litteræ requirentis: ſi vero de ejus diœceſi fuerit, ſemiplena probatio ſufficiat in hac parte.

XLI. *De excommunicatis compellendis redire ad gremium eccleſiæ per judicem ſæcularem, & appoſitionem pœnæ.*

Item cum nonnulli claves ſanctæ matris eccleſiæ contemnentes, excommunicationis ſententiam, non ſine animarum ſuarum periculo, frequenter diu ſuſtineant animo indurato: ſtatuimus, ut quicumque hujuſmodi ſententiam, per nos vel per noſtras curias promulgatam, per duos menſes poſtquam noverit in ſe prolatam, eam duxerit pertinaci ſpiritu ſuſtinendam, non curans modo debito abſolutionis beneficium petere eiſdem, vel ab ea curia per quam fuerit excommunicationis vinculo innodatus: requiratur per eamdem curiam dominus temporalis, aut ipſius bajulus, vel judex loci, ubi talis excommunicatus noſcitur commorari, & moneatur attente, ut infra competentem terminum ab ipſa curia præfigendum, ſuum ſubditum ſic excommunicatum compellat omnino ſatisfacere ſuper eo, pro quo in eum excommunicationis ſententia fuerit promulgata, & abſolutionis beneficium poſtulare. Si vero dominus, bailivus, ſive judex, hæc non curaverit efficaciter adimplere: in ipſum per eamdem curiam excommunicationis ſententia proferatur. Et deinde ſi adhuc dictum ſuum ſubditum cogere contempſerit; locus ille, donec compulerit ipſum, interdicto eccleſiaſtico ſupponatur. Cæterum ut iidem excommunicati, qui Divino non inclinantur amore, ut ad gremium eccleſiæ revertantur, temporali metu pœnæ ad id propenſius inclinentur: ſtatuimus, ut laici quinque ſolidos, clerici vero decem, & presbyteri quindecim ſolidos Viennenſ. bonorum, pro quolibet menſe, quo in excommunicatione permanſerint, antequam abſolutionis beneficium impendatur, eidem ſolvere teneantur (niſi propter paupertatem, vel aliam cauſam rationabilem, memorata curia miſericorditer agere voluerit cum eiſdem) in uſus pios ad diœceſani arbitrium convertendos.

XLII. *Ne prohibeantur prælati juriſdictionem ſuam libere exercere.*

Item cum jure cautum exiſtat, archiepiſcopos & epiſcopos in totis ſuis diœceſibus juriſdictionem ordinariam obtinere, & in quolibet loco ſuarum diœceſum non exempto, per ſe vel alium poſſe pro tribunali ſedere, cauſas audire ſpectantes ad forum eccleſiaſticum, & perſonas eccleſiaſticas, cum earum exceſſus exegerint, capere & carceribus mancipare, aliaque omnia ad ſua ſpectantia officia libere exercere; & nonnulli domini temporales, judices, & rectores, ac officiales eorum, Deum & eccleſiaſticam libertatem ſacrorumque ſtatuta canonum offendere in ſuarum animarum grande periculum non verentes, perſonas eccleſiaſticas, quas in diverſis locis noſtrarum civitatum, & diœceſum, ac provinciarum, ſuis exceſſibus & delictis exigentibus, capi & carceri mancipari contigerit, interdum de carceribus extrahunt violenter, impediendo, quo minus de illis & earum delictis et exceſſibus per judices eccleſiaſticos, ad quos per-

ANNO CHRISTI 1316.

pertinet, exhiberi libere valeat juſtitiæ complementum: nos talium obviari damnandis auſibus, juſque ſervari ſuper his in eiſdem civitate, diœceſi, ac provinciis cupientes, hoc præſente concilio approbante ſtatuimus, quod omnes & ſinguli temporales domini, judices, rectores, vel officiales eorum, qui talia de cætero in eiſdem civitatibus, vel diœceſibus, aut provinciis, præſumpſerint attentare, ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrant: eorumque terræ * ac loca, niſi infra decem dies, poſtquam fuerint ſuper hoc requiſiti, deſtiterint, ex tunc eccleſiaſtico ſubjaceant interdicto: donec ſpoliatis carceribus plenarie, & libere reſtitutis, ei, cujus juriſdictionem ſic læſerunt, emendam præſtiterint condecentem.

* al. curiæ.

XLIII. *Ne prohibeantur directe vel indirecte clerici coram ſuo judice litigare.*

Item cum nonnulli temporale dominium obtinentes, ſeu ſæcularis juſtitiæ poteſtatis gerentes officium, juriſdictionem ſanctæ matris eccleſiæ ſubvertere vel minuere exquiſitis aſtutiis moliantur: nos eorum malitias ultione canonica reprimere cupientes, approbante præſenti concilio ſtatuimus, inhibentes, ne quis in foro eccleſiaſtico litigantes ſeu litigare volentes, ſuper cauſis mere eccleſiaſticis, ſive quæ ad forum eccleſiæ de antiqua & approbata conſuetudine & hactenus pacifice obſervata, pertinere noſcuntur, ad deſiſtendum compellat per ipſorum vel parentum ac conſanguineorum, ſeu rerum eorum vel perſonarum captionem, aut aliis quibuſcumque modis. Si vero contra præſumpſerint, excommunicationis ſententiæ, præſentis auctoritate concilii, ſe noverint ſubjacere. (Licet regularis obſervantiæ profeſſores, & alios quos ſedes apoſtolica exemptionis & libertatis munitos declaravit titulo, & inſignivit privilegiis, attollere condignis favoribus intendimus, ipſorumque privilegia, quatenus ad nos attinet, conſervare penitus illibata: ſic tamen eos ſuis manere contentos juribus affectamus.)

Quæ uncinis ductibus inclusimus, sunt insitium c. 15. conc. Bituric. ann. 1276. hic ab incogitante quodam librario perperam assuta. Et vero absunt a codice nostro MS. sed quoniam a Gassende sunt editæ, hic repræsentavimus Conc. Vaur. ann. 1368. c. 102.

ANNO CHRISTI 1316.

XLIV. *Ut in domibus prælatorum, vel in ipſorum officialium præſentia, injuria nulli fiat.*

Item cum illos, quos Dei timor a malo non revocat, ſaltem coercere debeat ſeveritas diſciplinæ, præſenti concilio duximus ſtatuendum, quod ſi perſona, cujuſcumque conditionis, ſtatus, ſeu ordinis exiſtat, infra domos archiepiſcopales, vel epiſcopales, noſtrarum civitatum vel diœceſum ac provinciarum, & alibi ubicumque nos vel ſuffraganei, ſeu noſtri vel eorum officiales, eos audient, aliquem facto graviter vituperaverit, ſeu injuriam irrogaverit, incurrat excommunicationis ſententiam ipſo facto, & alias puniatur.

XLV. *De bannis ſolvendis a clericis & per quos & qualiter exigantur.*

Item ſtatuimus ſub pœna excommunicationis, quod nullus dominus temporalis audeat compellere eccleſias, vel eccleſiaſticas perſonas, vel earum familias, ſervientes, ſeu nuncios, ſolvere bannum ſeu banna pro animalibus ſuis quibuſcumque, vel perſonis prædictis. Et, ne perſonæ eccleſiaſticæ, vel earum familiæ, propter hoc habeant materiam delinquendi: ſtatuimus, ut banna, quæ a laicis committuntur pro fructibus alienis, vel eorum animalibus, in vineis, pratis, aut poſſeſſionibus, vel defenſis, inventis, eadem ab ipſis clericis & perſonis eccleſiaſticis, ipſorumque familiis, & animalibus earumdem, applicanda curiæ ſingulorum diœceſanorum de cætero committantur. Volentes & præcipientes, ut a presbyteris ſingularum eccleſiarum noſtrarum diœceſum, curam habentibus, banna ipſa, quotieſcumque in locis ipſorum committi contigerit, auctoritate diœceſani exigantur fideliter, & leventur, eidem curiæ per eoſdem poſtmodum in ſingulis ſynodis ex integro aſſignanda. Si qui vero ſic banna commiſſa ſolvere recuſaverint, per ipſos presbyteros requiſiti: ex tunc ad duplicata banna eadem teneantur, & ad ea ſic duplicata ſolvenda per eamdem curiam compellantur. Presbyteri vero prædicti dictæ curiæ, banna hujuſmodi ſolvere recuſantes manifeſtare procurent: alioquin ſi ſuper hoc fuerint reperti negligentes, juxta ipſum curiæ arbitrium exinde punientur. In civitatibus vero, vel caſtris alicui noſtrum,

ſeu

seu nostrorum diœcesanorum temporali A
jurisdictioni subjectis, per nostros mandatarios, seu ipsorum diœcesanorum, prædicta banna exigi volumus & levari, & cuilibet diœcesanorum nostrorum, prout ad nos vel quemlibet eorumdem pertinuerint, restitui per eosdem. Cæterum super denunciatione prædictorum bannorum, cum ab aliquo vel aliquibus committuntur, custodibus sive gardiis juratis fidem decernimus adhibendam. Porro per solutionem dictorum bannorum, ab emendandis talliis sive damnis, prout justum fuerit, nullum volumus excusari. B

XLVI. *Qualiter prælati possint benedicere in aliena.*

Item statuimus, quod quilibet archiepiscoporum prædictorum, & singuli episcopi provinciarum nostrarum, dum equitabunt per dictas provincias, possint, etiam in alia diœcesi, dictarum provinciarum populum benedicere, ut ex hoc populi devotio augeatur, & etiam in diœcesi Arelatensi, Aquensi, Ebredu- C
nensi, tamen prædictis * civitatibus dumtaxat: exceptis semper civitatibus, & locis aliis, in quibus alter ex nobis dictis archiepiscopis vel diœcesanis, præsens esset.

XLVII. *Ut sententiam ab uno latam alius servare teneatur.*

Item sententiam excommunicationis vel interdicti latam ab uno, alii denunciari & observari faciant, cum a proferente super hoc fuerint requisiti: ad- D
dentes, quod prædictæ sententiæ excommunicationis & interdicti, non nisi ex justis causis, & cum maturitate, solemnitate debita proferantur.

XLVIII. *De contrahentibus matrimonia clandestina in diœcesi aliena.*

Item statuimus, quod quæcumque persona pro matrimonio clandestine celebrando diœcesim suam exiverit, & ibi ipsum matrimonium contraxerit sine licentia proprii sacerdotis: ipso facto ex- E
communicationis sententiam incurrat, & ut excommunicatus vitetur & publicetur, donec ad arbitrium diœcesani, ecclesiæ parochiali satisfecerit, in cujus injuriam hoc præsumpserat, & absolutionis beneficium meruerit obtinere.

XLIX. *De abusoribus litterarum domini papæ & legatorum ejusdem, & qualiter puniantur.*

Item quia sunt nonnulli clerici, qui litteris domini papæ vel legatorum ejus nequiter abutuntur: idcirco auctoritate præsentis concilii excommunicamus omnes illos, qui litteras obtentas, aliis ejusdem nominis ad abutendum tradunt; & eos, qui eas recipiunt tali modo. Item qui ad loca æquivoca aliquem citari faciunt, ut fraudulenter & malitiose vexent & decipiant sic citatum laboribus & expensis. Item omnes illos, qui per litteras domini papæ & legatorum ejus, personas non comprehensas in rescriptis, per excogitatam malitiam, litem, ubi non est, simulantes, citari faciunt & procurant ad testimonium prohibendum veritatis. Item omnes illos, qui litteras apostolicas vel legatorum ejusdem sedis ad futuras trahunt controversias, quæ nondum fuerant, tempore impetrationis exortæ. Item omnes illos, qui per litteram quasi de bonis pro suo prioratu vel pro sua ecclesia impetratam, ad instantiam aliquorum aliquos citari faciunt, cum quibus ratione prioratus seu ecclesiæ, quorum nomine est littera impetrata, non habent aliquid quæstionis de littera post iter arreptum. De omnibus prædicto modo abutentibus idem per omnia statuentes: necnon de omnibus illis, qui per quascumque litteras apostolicas aliquos citari faciunt, contra quos non habent aliquid quæstionis, vel, contra constitutionem felicis recordationis domini Bonifacii papæ octavi, adversarios ad remota loca notorie faciunt evocari. Si quis vero super rebus ad dotem spectantibus litteram apostolicam impetraverit, & illius auctoritate aliquem vel aliquos, cum quibus ratione dotis non habet aliquid quæstionis, fecerit fatigari: auctoritate præsentis concilii, eadem excommunicationis sententia qua superius, nominatim noverit se ligatum. De illis vero, qui falso se crucesignatos asserunt, cum non sint, & sic tanquam crucesignati litteras apostolicas impetrant, per quas aliquos fatigant laboribus & expensis; item de illis, qui privilegium crucesignatorum impetrant sub illa forma: *postquam iter arripuerit transmarinum*, & ante iter arreptum per illud privilegium aliquos faciunt fatigari: talium abusorum absolutio, postquam parti læsæ satisfecerint, plene suo ordinario reservatur, aliis pœnis a jure

ANNO CHRISTI 1326

statutis eis nihilo minus per suos ordinarios, vel * illius quem indebite vexaverint, si ibi reperti fuerint, infligendis. Hæc autem contra abusores litterarum domini papæ, & legatorum ipsius: auctoritate præsentis concilii duximus statuenda: ejusdem sedis apostolicæ & legatorum ejus auctoritate in omnibus semper salva.

* *f.* vel ordinarium illius, quem

L. *Ut beneficiati sine diœcesani licentia non componant.*

Item sub interminatione anathematis prohibemus, ne aliquis prædictarum, Arelatensis, Aquensis, & Ebredunensis, provinciarum, super decimis vel aliis juribus, debitis ecclesiis parochialibus, cum aliquibus religiosis componere audeat, sine auctoritate diœcesani, vel jus uni ecclesiæ debitum alteri audeat assignare.

LI. *Ne beneficiati res ecclesiasticas absque diœcesani licentia, præterquam in certis casibus, alienent.*

Item statuimus prohibentes, ne aliquis, cujuscumque dignitatis vel status, existat, ecclesiasticas possessiones, aut quæcumque alia jura immobilia alienet, quocumque titulo, in quascumque personas, cujuscumque status vel religionis, ordinis aut dignitatis existat, sine sui diœcesani consilio & assensu. Qui vero contrarium fecerit proventus sui beneficii unius anni ipso facto amittat, in propriam utilitatem ipsius beneficii ad diœcesani arbitrium convertendos. Excipimus autem a prohibitione prædicta, quando possessiones erunt * minus utiles: quo casu pro utilitate beneficii, in emphyteusim perpetuam dari possint. Sed pro accepto seu pro introitu nihil ultra recipere audeat, quam valeat census, vel canon, vel pars fructuum unius anni, quæ vel qui, ratione dominii, retinetur: salvis etiam consuetudinibus rationabilibus hactenus observatis, quas non intendimus immutare.

* *al.* erunt hujusmodi census, ut pro util.

LII. *In quo statu beneficia debent dimitti, & per successorem teneri.*

Item statuimus, quod si contingat aliquem, ecclesiam suam quomodolibet dimittere sine morte, juxta æstimationem legitimam & ejusdem ecclesiæ facultates relinquat ibidem in bonis mobilibus, quod primo personæ necessariæ ecclesiæ, & domui ejusdem inde possint vivere usque ad novos fructus, & commode sustentari, & omnia onera interim ecclesiæ incumbentia supportare: quodque successor quilibet, omnia ornamenta ecclesiastica, & universam domus supellectilem, in pannis & aliis, in illo statu conservet, & meliori si poterit, ac reddere teneatur in eo, in quo recipiet ecclesiam supradictam.

LIII. *De inventario bonorum ecclesiasticorum infra certa tempora faciendo.*

Item statuimus, quod priores ecclesiarum & hospitalium pauperum, & omnes alii ecclesiastica beneficia obtinentes, faciant inventarium cum publico instrumento, vel in chartulario, quod penes ecclesiam debebit remanere, de omnibus immobilibus & mobilibus bonis (scilicet instrumentis, privilegiis vasis æneis & ferreis atque vinariis) in principio sui regiminis infra sex menses. Et idem faciant instituti post priam synodum, infra sex menses. Et qui prædicta non fecerit, in decima fructuum dicti beneficii puniatur operi, vel ornamentis, aut utilitati propriæ ecclesiæ per ordinarium applicanda.

LIV. *De testamentis per beneficiatos secundum consuetudinem laudabilem faciendis.*

Item statuta olim per prædecessores nostros edita super testamentis vel aliis ultimis voluntatibus, per prælatos vel beneficiatos alios faciendis, ac consuetudines rationabiles hactenus in singulis provinciis observatas, auctoritate præsentis concilii approbamus, & in suo robore volumus permanere.

LV. *De statutis, bannis, præconizationibus contra consuetudines editis, prohibendis*

Item statuimus, quod quicumque contra ecclesiasticas consuetudines antiquas rationabiles *, approbatas, & hactenus pacifice observatas, statuta, banna, prohibitiones, vel preconizationes, aut præcepta, scienter fecerint, aut fieri procuraverint, aut servari, seu facientibus vel servantibus in hoc, consilium vel opem, directe vel indirecte, præstiterint, per diœcesanos locorum aut officiales, vel procuratores eorum, præsen-

* *al.* rabili

sentis auctoritate concilii moneantur, ut infra unum mensem a tempore monitionis hujusmodi numerandum, statuta, banna, prohibitiones, præconizationes & præcepta hujusmodi, cum effectu debeant revocare, ad consimilia numquam ulterius processuri: alioquin excommunicationis sententia, quam in his scriptis exnunc in ipsos ferimus, sint ligati.

LVI. *De contributione expensarum necessaria inter omnes beneficiatos diœcesis facienda.*

Item statuimus, quod si archiepiscopus, vel episcopus, vel aliquis rector alicujus ecclesiæ, civitatis vel diœcesis, ac provinciarum, expensas necessarias fecerit in legatis, & nunciis sedis apostolicæ, expensæ illæ solvantur de communi distributione ecclesiarum, civitatum, & diœcesum, infra quas dictæ expensæ fuerint factæ: & istæ expensæ semel in anno in una synodo colligantur.

LVII. *Ut Judæi utriusque sexus signa deferant, per quæ ab aliis discernantur.*

Item decernimus, quod Judæi masculi, a quatuordecim annis & supra, deferant extra domos in superiori veste, in pectore, signum rotæ, cujus rotunditas in quantitate sit trium vel quatuor digitorum, nisi sint in * magisterio constituti; mulieres autem Judeæ, a duodecim annis & supra, cornalia * deferant extra domum. Si vero Judæi, quocumque prætextu contra fecerint, Christianorum eis participatio denegetur. Hac eadem pœna Judæos decernimus compellendos ad satisfaciendum ecclesiæ, pro decimis & oblationibus, de domibus & possessionibus, quas noscuntur in ipsarum parochiis possidere.

LVIII. *Tunc sententia interdicti servetur, cum ab ordinario datum fuerit in mandatis.*

In singulis autem casibus supradictis, in quibus lata est sententia interdicti: tunc demum servari eam volumus & mandamus, cum ab ordinario vel ejus officiali, seu locum tenente, seu delegato, datum fuerit in mandatis.

LIX. *De absolutione & dispensatione casuum hujus concilii.*

Item adjicimus, quod in casibus ubi dispensatio vel absolutio non reperiretur in ordinatione præsentis concilii sedi apostolicæ specialiter vel aliter reservata: episcopi, pro suæ discretionis arbitrio, juxta negotii qualitatem & personarum conditionem, provideant & dispensent: aut pro reconciliationis, & absolutionis, seu dispensationis remedio, remittant culpabiles ad suum, vel aliquem alium de prædictis metropolitanum, de quo sibi magis expedire videbitur: & sicut illius saluti, de cujus agetur excessu, pensatis tam negotii, quam personæ circumstantiis, magis crediderint opportunum.

Acta fuerunt hæc in clausto monasterii de sancto Rufo, prædictis anno, die, mense, Indictione & pontificatu prædictis; præsentibus, reverendis in Christo patribus, dominis archiepiscopis & episcopis supradictis; ac venerabilibus & discretis viris, dominis, Bernardo de monte Valrano, archidiacono trans Ligerim in ecclesia Turonensi, Guillelmo de Concontre canonico Aquensi, Gauselino de Condensaco, sancti sepulcri de Clausona, Arelatensis diœcesis: & Bernardo de Ancima presbytero, ac Petro Vasconis notario infra scripto, & pluribus aliis ad promissa vocatis testibus & rogatis.

Et ego Petrus de Ronaco clericus Lemovicensis diœcesis, publicus apostolica auctoriate notarius, supradictorum statutorum, cum in supra dicto provinciali concilio credebantur *, ordinabantur & legebantur, una cum supra nominatis archiepiscopis, episcopis, vicariis, procuratoribus & testibus præsens fui: & ad requisitionem dictorum archiepiscoporum, ea in hanc publicam redegi formam, signumque meum hic apposui, & super in quatuor congluti-nationibus supra factis.

* *f.* conde bantur.

G. C. Hoc Concilium in multis emendari potest ex concilio Vaurensi anni 1468. in quo canones multi ex illo Avenionensi concilio ad verbum sunt descripti. Quæ dicta quoque velim pro Avenionensi altero anni 1337. cujus multi canones ex eodem priore Avenionensi petiti sunt.

ANNO CHRISTI 1326.

CONCILIUM [a] MARCIACENSE

a Marſiat. ad amnem Rovez, in Auſcitana diœceſi, in Aquitania tertia, ſeu Novem populonia. Hard.

A Guillelmo de Flavacourt Auſcitano archiepiſcopo cum ſuffraganeis celebratum, anno Dom. MCCCXXVI.

Ex codice MS. locupletiſſimæ bibliothecæ illuſtriſſimi archiepiſcopi Remenſis coadjutoris, Car. Maurit. Tellerii.

Hæ ſunt conſtitutiones provinciales concilii generalis Auſcitani celebrati apud Marciacum Auſcitanæ diœceſis, ſub anno Dom. MCCCXXVI. die Lunæ, VIII. Decembr.

TITULI CAPITULORUM.

1. *De ætate & qualitate ordinandorum.*
2. *Ut clerici peregrini non recipiantur ſine litteris ſui epiſcopi.*
3. *Ut qui peregrinos ſine litteris ad efficienda ſacramenta recipiunt, ſint excommunicati.*
4. *De officio archidiaconi.*
5. *De officio legati.*
6. *De officio ordinarii.*
7. *Ut nuncii ab epiſcopis miſſi, a nemine prohibeantur fungi officio.*
8. *De immunitate eccleſiæ vel clericorum.*
9. *Ne domini temporales coram ſe clericos in judicio evocent.*
10. *Ut de cauſis eccleſiaſticis ſe non intromittant.*
11. *De confugientibus ad eccleſiam.*
12. *Qualiter obſervatio juramenti pertinet ad judicem eccleſiaſticum.*
13. *De obſervatione ſtatutorum.*
14. *De privilegio mulierum.*
15. *De perjuris.*
16. *De exceptionibus.*
17. *De appellationibus.*
18. *De vita & honeſtate clericorum, &c.*
19. *De horis dicendis.*
20. *De nocte non ire.*
21. *De ſepulturis.*
22. *De non ſepeliendis in eccleſia.*
23. *De modeſtia in exequiis adhibenda.*
24. *Ut jus eccleſiæ parochialis ſervetur.*
25. *Ne corpus membratim in diverſis locis ſepeliatur.*
26. *Iterum, ut jus eccleſiæ parochialis ſervetur.*
27. *Ut pax inter prælatos & curatos ſervetur.*
28. *De decimis.*
29. *Quod decimæ præferantur angariis.*
30. *Ne impediantur decimæ.*
31. *Item de decimis.*
32. *De detentoribus decimarum.*
33. *Item de decimis.*
34. *De pauperibus rectoribus.*
35. *Ut pauperum eccleſiarum jura defendantur communibus expenſis.*
36. *Ut præſentati a religioſis ad eccleſias, & ab Epiſcopis inſtituti, amoveri poſtea non poſſint.*
37. *Quod non fiat nova fundatio ſine licentia.*
38. *De cenſibus & procurationibus.*
39. *De viſitatione archidiaconi.*
40. *De conſecratione eccleſiæ.*
41. *De reliquiis & veneratione ſanctorum.*
42. *De ſancta Martha.*
43. *De eccleſiis ædificandis.*
44. *Qualiter chriſma & oleum debeant cuſtodiri.*
45. *Indulgentiæ viſitantibus eccleſias.*
46. *Quod in eccleſiis non teneantur parlamenta.*
47. *De excommunicatis.*
48. *De ſententia excommunicationis.*
49. *De ſtatutis contra eccleſiæ libertatem.*
50. *Ut publicetur conſtitutio Gregorii X.*
51. *De iis qui retinent inſtrumentum ſoluti debiti.*
52. *De interdictis.*
53. *De iis qui talliant clericos, religioſos, leproſos recluſos.*
54. *Quod non pignorentur bona eccleſiæ.*
55. *Ut locus non interdicatur pro pecuniario debito.*
56. *Ut prædicta ſtatuta publicentur.*

CAPITULA.

I. *De ætate & qualitate ordinandorum.*

OBſervari præcipimus, quod nullus [b] epiſcopus curatum officium exerceat, niſi præmiſſa ſummariæ cauſa cognitionis vitæ & morum; & idem obſervari præcipimus in beneficiis non curatis.

Mendoſus totum.

b Lege, Clericus. H.

II. *Ut clerici peregrini non recipiantur ſine litteris ſui epiſcopi.*

Statuimus, quod ordinarii clericos aut religioſos quoſcumque, de alienis diœceſibus ſe ad ſuas diœceſes transferentes, ad Divina officia non admittant, ſine ſuorum litteris prælatorum. Quia dicti peregrini de diverſis partibus confluunt ad provinciam Auſcitanam, & plures, ut creditur, non ordinati ſecundum canonicas ſanctiones, & plures excommunicati, apoſtatæ, & criminoſi, ſuos epiſcopos metu ſuorum criminum fugientes, qui ſe aſſerunt mendaciter ſacerdotes, in contempum Dei & animarum: nullus in eccleſia ſua recipiat clericum peregrinum ad officiandum ſine litteris commendatariis ordinarii ſui & licentia ſui epiſcopi: alioquin clericus peregrinus ſententiam excommunicationis incurrat.

III. *Ut qui eos ſine litteris ad efficienda ſacramenta recipiunt, ſint excommunicati.*

Irrevocabili conſtitutione ſancimus, quod rectores eccleſiarum, & ſubcapellani eorum, recipientes peregrinos presbyteros ignotos, abſque ſuorum diœceſanorum

litte-

litteris recommendatoriis, ad efficiendum ecclesiastica sacramenta, ipso facto sint excommunicationis sententia innodati.

IV. *De officio archidiaconi.*

Statuimus, ut nullus archidiaconus de causis matrimoniorum vel sponsaliorum cognoscere, vel censura ecclesiastica uti valeat, sine mandato sui episcopi speciali: & si aliter præsumptum fuerit, viribus careat ipso facto, nec de præscripta legitima consuetudine aliud sibi competat in hoc casu.

V. *De officio legati.*

Ut fraus circa judices & conservatores sedis apostolicæ, vel legati ejusdem processus ac litteras, in nostra provincia facilius evitetur; & ne vocandi advocati coram eis, indebite fatigentur laboribus & expensis: præcipiendo mandamus, statuta domini nostri Benedicti felicis recordationis, quondam sacrosanctæ Romanæ ac universalis ecclesiæ summi Pontificis, quorum unum, *Statutum*, ac aliud, *A constitutione*; nec non & domini Simonis quodam legati regni Franciæ, quorum unum, *Cum juris remedia*, & aliud, *Cæca cordis ambitio*, incipiunt, frequenter in synodis publicari; & si contra prædicta statuta vel aliqua eorumdem a quocumque præsumptum extiterit, nullum ordinarium.....

VI. *De officio ordinarii.*

Ut prælatorum, judicum, inquisitorum, & visitatorum officium eo fructuosius, quo liberius, valeat exerceri: præsenti statuto universis & singulis, tam religiosis, quam clericis ac laicis, duximus inhibendum, ne ipsos impedire vel turbare præsumant, quo minus in privatis locis, religiosis, vel aliis eisdem subjectis, liberum officii sui debitum exequantur. Alioquin si laici fuerint, excommunicationis; si religiosi & clerici, interdicti ipso facto incurrant sententias. Prælati vero, si in præmissis transgressores extiterint, per nostros judices animadversione debita puniantur.

VII. *Ut nuncii ab episcopis missi, a nemine prohibeantur fungi officio suo.*

Item, si quis nuncios nostros, suffraganeorum nostrorum, seu judicum nostrorum suorumque, missos per nos vel eos pro convocandis conciliis, synodis, citationibus, vel executionibus faciendis per se vel per alium, vel alios, clam vel palam impediverit, arrestaverit, litteras eisdem abstulerit, fregerit, deleverit, vel occultaverit, percusserit, vel in præmissis, vel aliquo præmissorum, dederit consilium, auxilium, vel favorem: eo ipso sit excommunicationis vinculo irretitus. Et locum, ubi talia perpetrata extiterint, usque ad condignam satisfactionem supponimus ecclesiastico interdicto. Et nihilominus constitutionem per dominum Simonem legatum quondam editam super hoc, publicari mandamus, & eam penitus observari: absolutionis beneficium ab excommunicationis sententia, vel quamcumque revocationem ipsius, aut suspensionem etiam interdicti, per vim vel per metum extortam, præsentis constitutionis auctoritate omnino viribus vacuamus. Ne autem sine vindicta, violentiæ crescat audacia: eos qui absolutionis * sententiæ revocationis hujusmodi vel metu extorserint, excommunicationis sententiæ decernimus subjacere.

ANNO CHRISTI 1326.

Conc. Bituric. ann. 1276. c. 26.

* *Corr.* ex. *sup.* qui absolutionis, aut sententiæ revocationis beneficium vi vel metu ext.

VIII. *De immunitate ecclesiæ vel clericorum.*

Quicumque judices absolutionis, vel relaxationis cujuslibet excommunicationis, suspensionis, vel interdicti sententiarum beneficium impertiri vi vel metu compulerit: per locorum ordinarium excommunicatus publice nuncietur, & dictum absolutionis vel relaxationis beneficium denuncietur aliquatenus non tenere: & sic absolutionem vel relaxationem hujusmodi obtinentes, excommunicati vel interdicti denuncientur publice sicut prius.

IX. *Ne domini temporales clericos coram se in judicio evocent.*

Prohibemus ne domini, vel judices temporales, personas ecclesiasticas super actionibus personalibus coram se in judicio evocent: nec vocati, ad allegandum coram eisdem privilegium, venire teneantur. Et si ipsas coram se litigare prædictas personas compulerint quoquo modo, per se vel per alios, eo ipso excommunicationis incurrant sententiam, quæ nullatenus relaxetur, nisi læsis hujusmodi de damnis & expensis per ipsos fuerit integre satisfactum: eorum processibus & sententiis super hujusmodi.....

X. *Ut*

ANNO CHRISTI 1326.

X. *Ut de cauſis eccleſiaſticis ſe non intromittant.*

Item quod de excommunicationis, ſuſſpenſionis vel interdicti ſententiis, ſcilicet an juſte latæ fuerint vel injuſte, vel de aliis cauſis ſpiritualibus,* vel eccleſiaſticis, ſeu alias ad forum eccleſiæ de jure vel antiqua conſuetudine ſpectantibus, ſe nullatenus intromittant: nec judices eccleſiaſticos, nec ſuper ipſis recurrentes ad ipſos, in hujuſmodi quomodolibet impediant vel perturbent: nec ſuper prædictis dent conſilium, auxilium, vel favorem. Aliter prædictæ excommunicationis ſententia ſint ligati: quæ niſi ſatisfactio facta prius fuerit, minime relaxetur.

* *Mendoſe habebat codex MS. ſpeciatibus.*

XI. *De confugientibus ad eccleſiam.*

Item publicari & obſervari præcipimus ſtatutum dicti domini Simonis: quo cavetur, quod quicumque fugientes ad eccleſiarum tutelam ibidem vulneraverit, mutilaverit, interfecerit, victualia ſubtraxerit, vel ne habere aut dare eis valeant impediverit, per ſe vel alium, ſeu alios; aut cuſtodes, ne exinde exire potuerint quoquo modo poſuerit, incenderit, inde extorſerit violenter, præterquam in caſibus a canonibus permiſſis; extractos vulnerare, ſeu mutilare, aut ultimum inferre ſupplicium præſumpſerit; & quicumque prædicta aut aliqua prædictorum fieri præceperit aut procuraverit, ſeu conſilium vel opem adhibuerit hujuſmodi ſceleribus perpetrandis: taliter delinquentes excommunicationis ſententiæ ſubjaceant ipſo facto. Item quicumque talibus mutilatoribus * & interfectoribus, & quicumque hujuſmodi mutilationes, & homicidia fieri præceperit, vel procuraverit; & quicumque facientibus talia conſilium vel opem impertiverit: beneficia & feuda, ſi qua ab eccleſiis taliter violatis obtinent, ipſo facto amittant; & ad eccleſiam, a qua id obtinent, remittantur. Filii autem eorumdem non poterunt de prædictis aliquid obtinere; & ad beneficia eccleſiaſtica ex tunc aſſequenda eo ipſo efficiantur inhabiles & indigni. Ut..... quondam domini Simonis. Nos autem ad prædicti ſtatuti pleniorem obſervationem quoad quædam adjicimus: quod quicumque de cætero culpabiles quoquomodo inventi fuerint in præmiſſis, vel aliquo præmiſſorum, quouſque plene ſatisfecerint eccleſiis violatis, & illis, quorum intereſt, Chriſtiana careant ſepultura: etiamſi in articulo mortis ab excommunicationis ſententia ſuper prædictis a quoquam forſan fuerint abſoluti.

Conc. Bituric. ann. 1276. c. 12. Vaur. ann. 1368. c. 93

* *Deeſt quid.*

XII. *Qualiter obſervatio juramenti pertinet ad judicem eccleſiaſticum.*

Si qui laici principaliter, vel fidejuſſorio nomine, ſuper contractibus, vel alias juramento præſtito, vel fidei interpoſitione, ſe obligaverint: poterunt ſuper hujuſmodi ſub eccleſiaſtico judice convenire: ad cujus forum, ratione juramenti vel interpoſitionis fidei, cauſæ hujuſmodi cognitio noſcitur pertinere. Provida deliberatione adjicimus ſtatuendo, quod ſi aliqui perſonas ad immunitatem eccleſiaſticam * de eadem immunitate violenter abſtraxerint, ſi ſic extrahentes contingat ad dictam immunitatem confugere, ſive recurſum habere, non gaudeant immunitate prædicta, nec etiam defendat eoſdem: quia manifeſti juris eſt, quod non detur eis ab eccleſia ſubveniri, per quos conſtat in eccleſia ſcandalum generari. Ut eccleſiæ noſtræ provinciæ perſonæque eccleſiaſticæ in plenitudine * ſtatuendo præcipimus obſervari ſtatutum domini * in quo inter alia continetur, ut omnes qui nova pedagia conſtituunt, & qui antiqua ad clericos & res ipſorum extenderint, eo ipſo ſint excommunicationis ſententia ligati.

Conc. an. 13 4. 44.

* *Deeſt pertine*

* *Deeſt quid.* * *Deeſt donis. I ſtatutun c. 10. co Bitur. 1276.*

XIII. *De obſervatione ſtatutorum.*

Cum contingat interdum, quod nonnulli prælati, canonici, ſeu clerici..... officialis miniſtri, ſeu alii quicumque laici, in novitate ſuæ creationis, vel alias, jurant ſe conſuetudines & ſtatuta, ſcripta vel non ſcripta, eccleſiaſticorum ſeu laicorum aliquorum, inviolabiliter obſervare: cum juramentum non ſit ad iniquitatis vinculum inſtitutum, præcipimus publicari frequenter in ſynodis, hujuſmodi juramenta, ad impoſſibilia illicita, ſeu libertati eccleſiaſticæ obviantia, aliquatenus non extendi; nec jurantes hujuſmodi qualitercumque, vel ſub quacumque forma verborum, niſi ad licita poſſibilia, & libertati eccleſiaſticæ non obviantia, non autem ad alia, per præſtationem hujuſmodi juramenti obligari.

XIV. *De privilegio mulierum.*

Cum ſtatutum ſit, quod mulieres alienationibus dotum & donationibus propter nuptias conſentientes non contravenire, proprio juramento firmantes, teneantur juramen-

ramenta hujuſmodi non vi vel dolo præ- A ſtita obſervare: ſi judices ſæculares eaſdem præfatas alienationes audiverint, cum eis conſtiterit de hujuſmodi juramento, poſt duos menſes a publicatione hujuſmodi in excommunicationis ſententias incidant ipſo facto.

XV. *De perjuriis.*

Statuimus, ut quicumque in tranſgreſſione juramenti manifeſte fuerint deprehenſi, ad mandatum noſtrum, ſuffraganeorum, officialium noſtrorum vel eorum B judicio, vel ſedis apoſtolicæ competenter, prout ad quemlibet talium juriſdictio noſcitur pertinere, in eccleſia eorumdem publice denuncientur perjuri. Quod ſi admoniti, ſatisfacere noluerint: ex tunc excommunicentur candelis extinctis, & pulſatis campanis, ſingulis diebus Dominicis & feſtivis, & denuncientur inteſtabiles & infames, nec ad teſtimonium vel ad actus legitimos admittantur, nec in foro pœnitentiæ, præterquam in mortis articulo, abſolvi va- C leant: niſi a nobis vel ſuffraganeis noſtris, prout eis ſubſunt, vel ab illo ſeu ab illis, qui a nobis vel ipſis ſuper hujuſmodi mandatum fuerint * ſpeciale: & nomina talium ne lateant, per rectores in eccleſiis ſcribantur: & hoc ſtatutum frequenter in eccleſiis cathedralibus & parochialibus præcipimus publicari, Officiales autem, qui in obſervatione prædicti ſtatuti negligentes fuerint, ipſo facto ingreſſu eccleſiæ uſque ad menſem ſe noverint interdictos.

XVI. *De exceptionibus.*

Si ſeculares judices exceptionem de re per eccleſiam judicata, niſi ad eos pertineat cognitio de conſuetudine vel de jure, coram ipſis propoſitam recuſent admittere: eo ipſo eoſdem tamdiu interdicto eccleſiaſtico volumus ſubjacere, quouſque dictas exceptiones duxerint admittendas.

XVII. *De appellationibus.*

Cum honor ſuperioribus, & obedientia & reverentia debeantur, & ordo confundatur eccleſiaſticus, ſi ſua unicuique juriſdictio non ſervetur: ſtatuimus, ut ſuffraganei eccleſiæ Auſcitanæ, eorumdem officiales, & vicarii ipſis ſuffraganeis agentibus in remotis, appellantes, vel alias recurrentes ad nos, vel noſtram curiam, ſi ad nos juriſdictio pertinet de conſuetudine vel de jure, non impediant quomodolibet, vel perturbent, nec judicent, ſtatuant, præcipiant aliquid, nec fatigent eorum ſubditos aliquatenus per ſe, alium, vel alios, quo minus noſtra, vel noſtræ curiæ, ſeu commiſſariorum noſtrorum mandata, in præmiſſis libere exequantur. Item quod cauſas, quarum examinatio vel deciſio ad eoſdem de jure vel de conſuetudine pertinet, cognoſcendas vel definiendas alicui non committant in fraudem, & ad eoſdem ſuffraganeos vicarios prior appellatio deferatur: nec ſuper prœmiſſis vel præmiſſorum aliquo dent auxilium, conſilium, vel favorem. Suffraganei in prædictorum aliquo delinquentes, ingreſſu eccleſiæ per menſem; cæteri vero, eccleſiaſtico interdicto eo ipſo uſque ad condignam ſatisfactionem ſe noverint ſubjacere.

ANNO CHRISTI 1326.

XVIII. *De vita & honeſtate clericorum, &c.*

Circa vitam & honeſtatem ſacerdotum, religioſorum, clericorum, & laicorum, ſtatuta per nos ſeu prædeceſſores noſtros, aliis conciliis provincialibus edita, præcipimus firmiter obſervari: & quod ſuffraganei in ſuis diœceſibus ſtatuant, informent, corrigant, & emendent, prout ſaluti prædictorum viderint expedire. Præcipimus ſtatuendo, quod rectores eccleſiarum, Miſſas in ſuis eccleſiis celebrantes, ſaltem unum clericum ſuperpelliceo indutum, qui ſibi mi- D niſtret in obſequio Divinorum, neceſſario habere teneantur.

XIX. *De horis dicendis.*

Statuimus, quod omnes clerici in ſacris ordinibus conſtituti, & beneficium eccleſiaſticum, maxime cum cura obtinentes, & omnes religioſi clerici, ad omnes ſeptem horas canonicas omni die dicendas vigilent diligenter (nam ad E eas dicendas ſunt ex debito obligati, niſi eos infirmitatis gravitas excuſaret) & quam frequentius ad eas dicendas ad eccleſias conveniant horis & temporibus conſuetis. Tempore vero interdicti Miſſæ celebrentur, & alia dicantur Divina ſingulis diebus in eccleſiis & monaſteriis, ſicut prius, niſi pollutæ fuerint feminis vel ſanguinis effuſione: ſubmiſſa tamen voce, januis clauſis, excommunicatis & interdictis excluſis, campanis etiam

ANNO CHRISTI 1326

etiam non pulsatis. In festivitatibus vero natalis Domini, Paschæ, Pentecostes, & Assumptionis virginis gloriosę, campanæ pulsentur, & januis apertis alta voce Divina officia solemniter celebrentur, interdictis admissis, & excommunicatis exclusis.

Præcipientes nihilo minus firmiter observari, quod canonici, religiosi, clerici cathedralium ecclesiarum & collegiatarum, qui in ecclesiis prædictis ad Divina dicenda officia non conveniunt, etiam interdicti tempore, distributiones quotidianas, in quibuscumque rebus consistat, præterquam illud quod datur loco præbendæ ordinariæ in anniversaria defunctorum, recipiant, consuetudine contraria non obstante. Sed inter illos qui ipsis Divinis officiis interfuerint communiter, dumtaxat dividatur. Et si absentes, qui in ipsis Divinis officiis non interfuerint, aliquid de præmissis per se vel per alium perceperint: perceptores dominium non acquirunt, & ad restitutionem eorumdem sunt adstricti: & nihilo minus ad eam faciendam per censuram ecclesiasticam compellantur, nisi eos causa legitima excusaret.

XX. *De nocte non ire.*

Ut laicorum scandalum evitetur, et clerici ab illicitis arceantur: statuimus, ut in locis, in quibus post sonitum campanæ seu buccinæ, de nocte laici ire sine lumine prohibentur, clerici sine lumine non incedant. Si contra fecerint, pœnæ, quæ propter hoc in locis quibuslibet imponitur, eos præcipimus auctoritate statuti hujus subjacere, vel plus, vel minus, prout ordinariis eorum videbitur faciendum, per capellanos vel officiales ordinariorum locorum, eorumdem ordinariorum nomine, ab ipsis clericis exigendæ. Quod si requisiti solvere noluerint, duplicatum solvere compellantur: & idem de..... fructuum præcipimus observari.

XXI. *De sepulturis.*

Observari præcipimus, ne religiosi vel sæculares clerici, cujuscumque status aut conditionis existant, inducant aliquos ad vovendum, jurandum fide interposita, seu alias promittendum, ut apud eorum ecclesias [a] exigant sepulturas, vel jam electas ulterius non immutent. Si secus egerint, electio nulla erit; et apud illas ecclesias sepeliri debebunt, apud quas de jure sepeliendi fuissent, si alia sepultura non electa forsitan decessissent: & ipsi, si contra fecerint, & eorum ecclesiæ & cœmeteria pœnis super hoc editis subjacebunt. Si vero super sepultura alicujus defuncti in dubium revocetur: ad ordinarium vel officialem illius, sub cujus jurisdictione degebat tempore mortis ejus, protinus recurratur, qui summarie, & absque figura & strepitu judicii, de dubio cognoscens hujusmodi, antequam corpus defuncti tradatur ecclesiasticæ sepulturæ, si possit absque dedecore & scandalo reservari, breviter prædictam definiat quæstionem; & quod inde definierit, appellatione cessante executioni debitæ demandetur. Si vero casu cognitionis, vel propter officialis absentiam, dicti dubii decisionem deferri contingat, & cadaver hujusmodi absque scandalo inhumatum nequeat reservari: si in parochia sua hujusmodi obierit, in eadem; si vero in alia, in ipsa absque ipsarum precum præjudicio tumuletur, quousque dictum dubium fuerit terminatum. Si qui autem præmissis contradictores extiterint aut rebelles, recipiendo ipsum corpus, alibi deportando, sepeliendo, dando consilium, auxilium, vel favorem, [b] eo ipso ecclesiastico subjaceant interdicto, a quo nullatenus liberentur, quousque ad cognitionem ordinarii satisfactionem fecerint competenter.

a Forte, eligant. H.

Conc. an. 1 63.

b Adde loca ex Conc. rensi. H.

XXII. *De non sepeliendis in ecclesia.*

Item ne corpora laicorum sepeliantur infra ecclesias sine licentia prælati & rectoris, quamvis ab antiquo haberent sepulturas, vel aliquod de prædictis, eosdem excommunicationis sententiæ ipso facto volumus subjacere.

XXIII. *De modestia in exequiis adhibenda.*

Firmiter duximus statuendum, propter multos clamores, qui ad nos sæpe & sæpius proveniunt, quod in exequiis in ecclesia mortuis impendendis, impedimenta complura proveniunt per amicos, cognatos, aliosve domesticos in ecclesia funere existentes; cantilenas, lamentationes, ululatus, & altos clamores, vociferando, emittendo, & faciendo sonitus cum..... & aliis instrumentis, vel quidquid Divinum officium alias impediendo: idcirco ut non sint in ecclesia lamentatrices, lugentes magnis et altis clamoribus, vel quid-

Mendis quinatissimum est capitulu

quidquid aliud non faciendo, propter hoc quod Divinum officium perturbetur, etsi contrarium acceptetur, cesſetur a Divinis in dictis obsequiis quamdiu duraverit impedimentum prædictum: & nihilo minus prædicta impedientes per ordinarios alias legitime puniantur.

XXIV. *Ut jus eccleſiæ parochialis ſervetur*

Ut honor debitus eccleſiæ matri per ejuſdem parochianos ſubditos obſervetur, in qua conſueverunt cæleſti pabulo refici dum vivebant; & juxta Apoſtolum, ſint conſolationum ſocii, qui fuere paſſionum: ſtatuimus, ut quicumque extra ſuam parochialem eccleſiam elegerit ſepulturam, ejus corpus ante ipſius ſepulturam, ſi in ſua parochia exceſſerit, vel ad ipſam deportari contigerit, matri eccleſiæ ſolemniter præſentetur, & eidem reddatur de funeralibus debitum, prout de jure, ut in parochia decenter eſt fieri conſuetum. Contrarium facientes ipſo facto ſubjaceant interdicto, & tranſgreſſorum * nomine, per rectores locorum, ordinariis intimentur, vel interdicti ſententiam a ſubditis obſervari faciant, & prout juſtum fuerit aggravent.

XXV. *Ne corpus membratim in diverſis locis ſepeliatur.*

Firmiter præcipimus obſervari, ut nullus fidelis, cujuſcumque ſtatus, conditionis, nobilitatis, & dignitatis, ubicumque debitum naturæ perſolvens, ejus corpus membratim in dictis locis eligat ſepeliri, ne aliquod corpus defuncti, impio pietatis affectu . . . . . exenteretur, aut aliud membratim, vel fruſtatim, alias in fruſta, inhumaniter concidatur, ipſum ſubſequenter aliquibus * in menſuram exponant ignibus decoquendo, ut tandem excuſſis a carne oſſibus, ea ſejuncta a carne alibi tumulentur: immo ſi commode fieri poterit, corpus defuncti abſque diviſione deferatur ad locum, in quo vivens elegit ſepeliri, aut in civitate, caſtro, ubi deceſſerit, tradatur ad templum eccleſiaſticæ ſepulturæ: ita quod demum & toto tempore oſſa ibidem remaneant, aut ad locum, ubi vivens ſepulturam elegit, deportetur & tumuletur ibidem. Contrarium facientes ipſo facto ſe noverint excommunicationis vinculo innodatos: a qua non poterunt, præterquam in mortis articulo, niſi per ſedem apoſtolicam liberari: & nihilo minus corpus, quod ſic fuerit inhumaniter pertractatum, eccleſiaſtica careat ſepultura.

ANNO CHRISTI 2326.

XXVI. *Ut jus eccleſiæ Parochialis ſervetur.*

Ut honor debitus * parochialibus obſervetur: & animarum periculis obvietur: ſalubriter duximus ſtatuendum, quod parochiani diebus Dominicis & feſtivis ad parochiales eccleſias veniant, Miſſas integras audituri. Et ſi per duos Dominicos integros continuos, Miſſas in dictis eccleſiis non audiverint: ex tunc habeant parochiales presbyteri comminari . . . . . in eccleſiis nominatim poſtea excommunicatos.

* Adde, Eccleſiis. H.

XXVII. *Ut pax inter prælatos & curatos ſervetur.*

Volentes inter prælatos & rectores eccleſiarum, quæſtionis & ſcandali materiam amputare: ut inter eoſdem pacis tranquillitas vigeat, & fervor exæſtuet caritatis, præcipimus firmiter obſervari conſtitutionem editam per dominum Bonifacium papam octavum, quæ incipit, *Super cuſtodiam præeminentiæ paſtoralis*.

XXVIII. *De Decimis.*

Porro cum nonnulli decimas detineant pleriſque locis provinciæ Auſcitanenſis, non abſque . . . . . provinciæ, gravique ſuarum periculo animarum: ſtatuendo præcipimus, ut per locorum epiſcopos ipſas decimas abjurare, reſignare, dimittere, & eccleſiis reſtituere, juris remediis quibuſcumque poterunt, abſque diffugio compellantur: ſuper quibus ipſorum ordinariorum conſcientias intendimus onerare. Mandantes nihilo minus, quod tam detentores ipſarum decimarum, ante ipſarum reſtitutionem plenariam ſi deceſſerint (cum eoſdem detentores in mortali non ſit dubium deceſſiſſe) quam eorum filii, uxores, & familiæ, ſepultura careant Chriſtiana: nec ipſi, nec eorum filii uſque ad quartam generationem incluſive, ad tonſuram clericorum, ſacros ordines, vel eccleſiaſtica beneficia aliquando admittantur. Si qua aliter eis collata extiterint

ANNO CHRISTI 1326.

beneficia: eorum collatio nullam habe- A aut roboris firmitatem, & eorum beneficia aliis libere conferantur. Si vero ordinarii prædictis tonſuram, ſacrum ordinem, beneficium eccleſiaſticum quodcumque, aliter contulerunt: ab illorum eo ipſo per annum noverint ſe collatione ſuſpendi: & loca ubi ſepulti fuerint, per annum eccleſiaſtico ſubjaceant interdicto. Quam conſtitutionem in ſynodis frequenter præcipimus publicari, ut nemo ſuper iſtis ſe valeat per ignorantiam excuſare. Item omnes laici indiſtincte ad præſtationem decimarum de novalibus . . . . . & poſſeſſionibus ſuis, per excommunicationis in perſonas, & interdicti in terram ſententias, per ordinarios compellantur: & ſi requiſiti, ſine ſolutione vel ſatisfactione prædictarum decimarum deceſſerint, Chriſtiana careant ſepultura.

XXIX. *Quod decima præferatur angariis.*

Cum decimæ & primitiæ ordinatione C Divina eccleſiis debeantur: ſtatuendo præcipimus, ut poſſeſſiones, in garba, vinearum, in vindemia, virgultorum, pratorum, & aliarum poſſeſſionum cultores, ſtatim ex eis collectis fructibus, & fructuum * animalium quorumcumque, ex quo maturo non indiguerint nutrimento, novem partibus ſibi retentis, decimam partem immediate ſubſequentem integre, de prædictis nullis inde primitus deductis tribus *, ſenſibus ex primis agreriis, ſeu ſervitiis aliis, D necnon de aliis omnibus bonis licite acquiſitis, eccleſiis *, quibus debentur, cenſura eccleſiaſtica per locorum ordinarios compellantur: contraria conſuetudine qualibet non obſtante, quam tollimus. Idem de primitiis prædictorum, in quantum eſt de jure vel conſuetudine debitum, præcipimus obſervari. Si vero aliquod prædictorum fructuum vel fœtuum, ad dominos, emptores, ſervitores, mercenarios, vel quoſcumque alios, non decimatum ſeu non primitiatum tranſiverit: eccleſia, ſeu rector, E ſolutionem decimarum & primitiarum, a quocumque maluerit, eamdem poterit vendicare. Uno tamen ſolvente, alter remaneat liberatus.

* *f.* fœtuum.

* *f.* tributis, cenſibus, expenſis, ag.

* *Deeſt* ſol ve re.

XXX. *Ne impediantur decimæ.*

Præcipimus publicari, quod nulli religioſi vel alii, in ſermonibus ſuis, confeſſionibus, vel alibi, de cætero talia præſumant proponere, quæ audientium animos a decimarum vel aliarum rerum, eccleſiis, monaſteriis, hoſpitalibus, ſeu aliis locis debitarum ſolutione * trahant, corrumpant: immo verbo & opere informent eoſdem ut ad ſolutionem prædictorum prompto voluntatis B animo ſint attenti.

* Le trahe

XXXI. *Item de decimis.*

Cum decimæ, quæ jure Divino & canonico eccleſiis parochialibus & eccleſiaſticis perſonis debentur, a quibuſdam laicis detineantur & percipiantur in dictarum eccleſiarum, & eccleſiaſticarum perſonarum maximum præjudicium, ex prava conſuetudine, quæ dicenda eſt potius corruptela: ſtatuimus, quod detentores prædicti, & eorum uxores, & filii familias, in morte careant eccleſiaſtica ſepultura, & quod eorum filiis familias, vel filiis filiorum familias beneficia eccleſiaſtica, tonſuræ, vel alii ordines minime conferantur: ut prædictis pœnis ſtricti, decimas dimittant facilius perſonis & eccleſiis, ad quas ſpectant.

XXXII. *De detentoribus decimarum.*

Cum alias ſtatutum per nos fuerit, & per prædeceſſores noſtros, in provincialibus conciliis hactenus celebratis, quod detentores decimarum eccleſiaſticarum, ante ipſarum reſtitutionem plenariam ſi deceſſerint, cum eoſdem in mortali non ſit dubium deceſſiſſe, tam ipſi detentores, quam eorum filii & * familiæ, careant eccleſiaſtica ſepultura: ſtatuendo adjicimus, ut uxores & familiæ pœna conſimili arceantur.

* For liæ.

XXXIII. *Item de decimis.*

Statuendo decernimus & denunciamus, omnes laicos utriuſque ſexus, cujuſcumque dignitatis, ſtatus, ſeu conditionis exiſtant, qui vel quæ decimas eccleſiarum detinent occupatas in noſtra provincia Auſcitana, excommunicentur, & eorum, ſententias aggravando, uxores eorum, filios, filias, familias * interdictas. Item laici non ſolvant decimas laicis.

* Lo mend

XXXIV. *De*

NO ISTI 6.

Vaur. 68.c.

XXXIV. *De pauperibus rectoribus.*

Provideri præcipimus per locorum ordinarios, quod si rectores ecclesiarum sibi subjectarum de redditibus suarum ecclesiarum nequeunt commode sustentari, nec alia incumbentia onera supportare; tantum de decimis suarum parochiarum eisdem rectoribus, per quoscumque percipientes easdem, tam exemptis, quam non exemptis faciant assignari, quod exinde possint commode sustentari, & episcopalia jura solvere, & alia incumbentia onera supportare. Item quod religiosi exempti, de terris & possessionibus acquisitis hactenus & amodo acquirendis, decimas integre solvant illis ecclesiis, quibus possessiones eædem & terræ fuerant primitus decimales. Super his enim est ipsis ordinariis, nisi de rebus exemptis agatur, jurisdictio attributa.

XXXV. *Ut pauperes ecclesiæ jus suum prosequantur communibus expensis.*

c. 10. Quoniam frequenter, propter paupertatem ecclesiarum & personarum ecclesiasticarum, multa insurgunt incommoda ecclesiis & personis ecclesiasticis, sive in agendo, sive in defendendo non valentibus prosequi jura sua: sacro approbante concilio statuimus, quod ad arbitrium diœcesani vel officialis sui, de communi contributione expensarum & sumptuum totius diœcesis, in qua casus seu necessitas hujusmodi evenerit, in prosecutione juris sui ecclesiastici provideant eisdem, & officiales sint favorabiles in justitia exhibenda.

XXXVI. *Ut præsentati a religiosis ad ecclesias, & ab episcopis instituti, postea amoveri non possint.*

Universis episcopis observari præcipimus, quod presbyteri seu rectores, per religiosos in eorum ecclesiis, in quibus jus obtinent patronatus, præsentati, & per episcopos instituti, ab eis, nisi per episcopos & ex causa rationabili non valeant amoveri; quia ex quo instituti in eis sunt, censentur perpetui, consuetudine vel statuto quolibet contrario non c. 73. obstante. Religiosi vero & monachi, quibus, ne a quoquam interdici, suspendi vel excommunicari valeant, a sede apostolica est indultum, si ad aliqua loca pia vel prioratus ordinariis subjectos, destinati fuerint per superiores, ut ibi

A regant ipsos, ut proprii ipsorum locorum ministri: [a] sed ipsi monachi residеant in eisdem: quamdiu morentur in illis, ratione eorumdem locorum seu prioratuum, non solum in prædictis, sed etiam in aliis, possint, si deliquerint, a suis ordinariis puniri prout justitia suadet.

ANNO CHRISTI 1326.

a seu, *Vide Vaur.*

XXXVII. *Quod non fiat nova fundatio sine licentia.*

B Observari præcipimus, ut ordinarii in suis diœcesibus religiosos exemptos non permittant construere oratoria, seu capellas, in locis non exemptis, sine ipsorum ordinariorum licentia speciali: nec ipsis constructis, ipsi exempti celebrent Divina tempore interdicti in locis exemptis, nisi prout eis a jure vel speciali privilegio est concessum, Si contra fecerint, compescantur, & si conservatores ipsorum exemptorum propter hoc in ordinarios aliquas sententias tulerint: tanquam a jure nullatenus revocatæ observentur,

Conc. Vaur. c. 93.

C

XXXVIII. *De censibus & procurationibus.*

Ex querelis quamplurium rectorum ecclesiarum intelleximus, quod archidiaconi, in suis archidiaconatibus, prout ad eos pertinet, visitationis beneficium impendentes, ex multitudine onerosa, quam secum tunc ducunt, & plusquam expediat vel deceat, gravent nimium D in expensis. Nos volentes super hoc utiliter providere, rectoribus parochialium ecclesiarum, quæ in suis proventibus in nostra provincia ut plurimum sunt tenues, sacro approbante concilio, duximus statuendum: ut nullus archidiaconus, dum visitat archidiaconatum suum, ultra quinque equitaturas (in quibus.....si ducat, intelligimus cum quinque garconibus peditibus, non cum canibus vel avibus venatoriis) secum ducat: & pro illis tantum procurationem in victualibus, non sumptuosam, E vel in pecunia a nolente dare: quam pecuniam pro una procuratione integra triginta solidos Turonenses.....taxamus, una die recipiat, visitata ecclesia ad hoc sufficienti: nullis per archidiaconum, si magis quam in pecunia, ut permittitur, procurationem in victualibus recipere voluerit, ad prandium invitatis. Si autem una ecclesia ad dictam procurationem præstandam absque gravamine

ANNO CHRISTI 1316.

non sufficiat: aliqua, vel aliquæ de aliis circum vicinis ecclesiis, visitatis tamen primitus. [a] attribuantur, prout suppetierint facultates. Si autem unus rector plures teneat ecclesias, sibi pro uno beneficio assignatas, & si omnes simul vel divisim visitaverit: nisi ad unam, pro illis procurationibus, rector earum minime teneatur. Sit etiam cautus archidiaconus visitare volens, ut in principio suæ visitationis quos secum tunc ducere voluerit, sic informet, quod nec ipse, nec quisquam suorum, aliquod munus, quodcumque sit, & qualitercumque offeratur, recipiat: [b] nullo per eos, vel aliquos eorumdem, in prædictis acquisito fraude, vel aliquo prædictorum Si autem præsumptum fuerit: percipientes, usque ad restitutionem dupli illius, quod receperint, ecclesiæ vel rectori a quo receperint, faciendam, excommunicationis sententiæ ipso facto se noverint subjacere. Archidiaconus autem contra præsentem constitutionem [*] tandiu ab officio eo ipso noverit se suspensum, quousque de duplo hujusmodi, si receperit ultra prætaxatum modum visitandi, aggravando ecclesias vel rectores earum, ipsis per ipsum fuerit plenarie satisfactum, nulla eis in hoc dantium remissione, libertate, seu gratia valitura. Et si a personis & locis non visitatis, pecuniarium donum, spe futuræ visitationis vel convivationis, quocumque quæsito colore seu figmento, per se, alium, vel alios, receperint: eo ipso pœnis subjaceant supradictis. Si autem ultra prædictum numerum duxerint, vel petierint: juste poterit denegari. Nam quod de orædicto numero diximus, debet intelligi secundum tolerantiam in iis locis, in quibus ampliores sunt redditus, & ecclesiæ facultates. In pauperibus autem tantam volumus tenere mensuram, ut & accessu majoris minores non se doleant gravari: nec sub tali indulgentia, illi qui pauciori-bus equis hactenus uti solebant, ducendi plures credant sibi inductam de cætero potestatem.

[a] *Lege*, attribuantur, *vel* conuribuant. H.

[b] *Forte*. nullo jure per eos. H.

[*] *Deest*, faciens.

XXXIX. *De visitatione archidiaconi.*

Ad excusationem vero nostram apud Deum & homines, omnibus archidiaconis nostris in virtute sanctæ obedientiæ districte præcipimus: quatenus circa præmissorum observationem mandatorum, diligentiam adhibeant & operam efficacem: ne propter eorum incuriam vel negligentiam grex Dominicus exponatur ulterius, luporum dæmonum saucibus lanlandus. Illud autem quod de... & oblationibus consuetis & prægressionibus, antiquitas laudabiliter staruit, nobilitas * autem pro majori parte neglexit: in remissionem injungimus peccatorum, ut in antiquum statum diligenter studeant reformare. Alioquin quod fraude & negligentia eorum fuerit deperditum, in districto examine ab eisdem a supremo Judice requiretur. Item quod omnes rectores habentes beneficium curatum, infra annum, a tempore ipsis commissi regiminis numerando, se faciant ad presbyteratum ordinem promoveri: alioquin, justo impedimento cessante, eodem beneficio noverint esse privatos.

ANNO CHRISTI 1316.

* Corr. vius.

XL. *De consecratione ecclesiæ*

Licet ecclesia nondum consecrata, ex quo est Divino cultui dedicata, & ibidem sunt Divina officia celebrata, cum consecrata eodem gaudent privilegio immunitatis: libertatem statuimus, ut si ipsam pollui contigerit seminis vel sanguinis effusione hominis violentia; vel in ipsa, vel in ejus cœmeteriis, excommunicatorum, interdictorum, hæreticorum, schismaticorum, paganorum, vel Judæorum corpora sepeliri: corporibus velocius hujusmodi, si ab aliis discerni poterunt, exhumatis, & extra ecclesiam & cœmeteria procul ejectis, debent ecclesia & cœmeterium reconciliari protinus, per episcopum tantum, & non alium, aspersione aquæ solemniter benedictæ. Si vero de facto inferior episcopo ecclesiam & cœmeterium hujusmodi vel etiam consecratam reconciliare præsumpserit: eo ipso, ecclesiastico supponitur interdicto.

XLI. *De reliquiis & veneratione Sanctorum.*

Ad Divini honorem nominis & gloriam, exaltationem fidei catholicæ.... fidelium & salutem statuendo, sacro proBante concilio, observari præcipimus: ut de cætero, annis singulis, perpetuo in ecclesiis quibuscumque provinciæ nostræ, festa beatorum apostolorum Domini nostri Jesu Christi salvatoris omnium, qui viventes in carne suo pretioso sanguine sanctam Dei ecclesiam plantarunt; quatuor Evangelistarum, quorum fideli studio effugatis tenebris, veritas transfulsit; & quatuor doctorum confessorum ipsius sanctæ matris eccle-

siæ

ANNO CHRISTI 1326.

siæ, Gregorii, Augustini, Ambrosii, antistitum, Hieronymi presbyteri..... quorum doctrinis & verborum facundia, tota fabrica ejusdem ecclesiæ, illud * quibusdam rutilantibus, sub officio duplici solemniter celebrentur.

Ut reliquiæ Sanctorum majori reverentia in posterum habeantur, & ne simplicitas Christiana variis figmentis ac falsis documentis decipiatur, sicut occasione quæstus in plerisque locis fieri consuevit: observari præcipimus, ut antiquæ reliquiæ amodo extra capsas vel vasa nullatenus ostendantur, nec exponantur venales: inventas autem de novo nemo venerari præsumat, nisi a Romana ecclesia fuerint approbatæ: nec quæstor aliquis permittatur portare reliquias, crucem, vel catenas, nec publice in ecclesiis prædicare ultra suarum continentiam litterarum, propter falsa, quæ quandoque interserunt: nisi de eorum ordinariorum licentia speciali. Et si contra præsumptum extiterit ab ipsis, debite puniantur.

XLII. *De sancta Martha.*

Cum Dominus noster Jesus Christus, æternus Dei filius, speciali prærogativa amoris beatam Martham sororem beatæ Magdalenæ honorandam decreverit, ad ejus hospitium declinando, quæ circa ejusdem Domini redemptoris nostri ministerium sollicitam curam gessit, per quam & vita designatur activa, quæ [a] contemplatione * sua & secure tanquam fructuosior & utilior antefertur: dignum est, ut eamdem ejusdem Domini nostri Jesu Christi hospitem in Dei ecclesia dignis laudibus attollamus. Ideoque de consensu concilii præcipiendo statuimus, ut quarto Kalendas Augusti, sub officio novem lectionum festum ejus celebretur, quolibet anno, in omnibus & singulis ecclesiis provinciæ Auscitanæ: mandantes, ut omnes episcopi, in omnibus ecclesiis, prout eis subsunt, festum hujusmodi in Kalendariis earumdem, ut prædicitur, more aliorum Sanctorum, dicta die faciant annotari.

XLIII. *De ecclesiis ædificandis.*

Cum præsens & visibilis ecclesia militans, triumphanti cælesti civitati Jerusalem non immerito comparetur, & locum ubi sanctissimum corpus Domini nostri Jesu Christi conficitur & conservatur, & nostræ reconciliationis ad Dominum instrumenta, videlicet sacramenta ecclesiastica, ministrantur, pro offensis & culpis populi revertentis ad supplicandum Divinę majestati specialiter deputatum, in quo etiam delictorum venia confidentius impetratur; inter cætera firmo fundamento ac humanis expolitis ædificiis communiri deceat, ut Deo gratus existat, inspicientibus & ingredientibus sit devotus & placidus, & considerantes illiciat, & reficiat, & formet: sacro approbante concilio statuimus, ut episcopi, abbates, & prælati, rectores ecclesiarum, & religiosi quicumque, in suis admonitionibus, prædicationibus, confessionibus, & ubicumque, quantum commode potuerint, clericos, plebes, & populos, inducant attentius & informent, quod cum ecclesiæ ordin. subjectæ, constructione, reparatione, emendatione & ornamentis ecclesiasticis indiguerint; ad prædicta facienda & hujusmodi, de bonis * .... [b] collatis contribuant, & eleemosynas conferant competentes. Ordinarii autem locorum provideant, quod ecclesiæ rurales quæ eis subsunt, taliter reparentur, quod in eisdem, saltem semel in anno, scilicet in die invocationis ipsarum, decenter Missæ valeant celebrari: rectores parochianos & subditos ecclesiarum earumdem, ad præmissa omnia, si necesse fuerit, compellendo: constituendo nihilo minus rectores, & aliquos illarum ecclesiarum parochialium collectores, operarios, executores, qui ad præmissa complenda sint fideles, solliciti, & attenti. Ut autem devotius & facilius omnes & singuli ad præmissa inclinentur: omnibus vere pœnitentibus & confessis, tam qui prædictas pias eleemosynas & caritativa subsidia erogaverint, quam religiosis & aliis qui ad hæc facienda induxerint, quadraginta dies de injunctis eisdem pœnitentiis, de omnipotentis Dei confisi clementia, misericorditer relaxamus. Suffraganei vero in suis diœcesibus concedant indulgentias in prædictis, ut Deus ministraverit, & fructum exinde noverint provenire.

XLIV. *Qualiter chrisma & oleum debeant custodiri.*

Omnes ministros ecclesiarumque rectores provinciæ Auscitanæ exhortamur in Domino, eis nihilo minus in virtute sanctæ obedientiæ injungendo, ut in cunctis ecclesiis sibi commissis, chrisma & eucharistiam sub clavibus fideliter conservent: ne inde possint [c] horribilia exerceri. Ne ipsas ponant super fictilibus vasis, arcis propriis, aut etiam alienis: ad habendum calices argenteos studeant: & vasa, & ministerii vestimenta, pallas altaris, necnon & ipsa corporalia tam nitida & munda teneant, ne ali-

Conc. Vaur. c. 85.

* *f.* sibi collatis.
b Sibi a Deo collatis. H.
c *Forte*, sortilegia. H.

ANNO CHRISTI 1326.

alicui sint horrori: ut potius Dei basilicæ, quam domus laicæ videantur. Nimis enim videtur absurdum, in sacris sordes negligere, quæ decedent in profanis. Si autem propter ingruentem necessitatem, aliqua vasa vel supellectilia in ecclesiis conservanda poni contigerit: necessitate cessante, ab ecclesiis expellantur. Transgressores prædictorum, ordinariorum arbitrio puniantur.

XLV. *Indulgentiæ visitantibus ecclesias.*

Ad Divini cultus augmentum, ad devotionem populi excitandam, ad temporalis pœnæ pro delictis debitæ remissionem facilius consequendam: de Dei omnipotentis confisi clementia, sacro approbante concilio, omnibus visitantibus ecclesias cathedrales nostræ provinciæ, singulis annis, in vigiliis, & in die solemnitatis invocationis cujuslibet earumdem, vere pœnitentibus & contritis, XL. dies, & in singulis diebus octavarum solemnitatum ipsarum xx. de injunctis eis pœnitentiis misericorditer indulgemus. Et statuendo præcipimus, quod quilibet suffraganeorum nostrorum, de voluntate nostra & coepiscoporum suorum, prædictis indulgeant illud idem. Item præcipimus, quod in singulis ecclesiis cathedralibus, regularibus, collegiatis, & parochialibus nostræ provinciæ, dum Missarum solemnia celebrabuntur, ibidem, immediate post orationem Dominicam, pro pace & bono statu ecclesiæ, regum, principum & comitum, populi & terræ, juxta varietatem temporum ad Dominum fiat oratio specialis.

XLVI. *Quod in ecclesiis non teneantur parlamenta.*

Cum ecclesia Domini, domus orationis esse debeat, non alterius negotiationis, ut cum pace & quiete intentis præcordiis devotæ orationes & sacra solemnia in ea valeant celebrari; & nimis absurdum sit & crudele, quod ibi exerceatur judicium sanguinis, ubi est tutela refugii constituta: præsenti prohibemus edicto, ne de cætero judices sæculares, cujuscumque conditionis sint aut status, causas suas, maxime ubi de sanguinis effusione & corporali pœna agitur, in ecclesiis vel cœmeteriis audeant agitare, statuta, parlamenta facere, nisi pietate suadeantur, consuetudine contraria non obstante. Contrarium facientes, post publicationem præsentis edicti, quam eis in synodis per ordinarium, prout ei subsunt fieri * excommunicationis sententiæ ipso facto volumus exercere. * Processus eorum nihilo minus, & prolatæ sententiæ, in dictis locis omni careant roboris firmitate.

ANNO CHRIS 1326. * Deest lumus. * Cor. jacere.

XLVII. *De excommunicatis.*

Conc. V an. 1368 c. 9.

Quicumque dominium temporale obtinentes, interdixerint subditis suis, ne prælatis, aut clericis, seu personis ecclesiasticis quodcumque vendant, aut emant aliquid ab eisdem, neque ipsis bladum molant, quo carius panem aut alia obsequia exhibeant: cum talia præsumantur in derogationem ecclesiasticæ libertatis: denuncientur & publicentur ipso facto excommunicationis vinculo innodati. Si autem communitas, seu universitas quorumcumque locorum, contra prædictas personas quoquo modo in prædictis deliquerint: tamdiu eo ipso subjaceant interdicto, quousque eis per eos fuerit plenarie satisfactum. Item constitutionem dominorum Alexandri IV. *Quia nonnulli*, & Bonifacii VIII. *Clerici laicos fere*, Romanorum pontificum, præcipimus observari.

XLVIII. *De sententia excommunicationis.*

Excommunicamus, & mandamus denunciari excommunicatos publice, omnes concubinarios, usurarios, adulteros, manifestos. Item nullus professus religiosus, tacite vel expresse habitum suæ religionis dimittat temere ubilibet, nec accedat ad quævis litterarum studia, nisi de sui superioris petita canonice licentia & obtenta. Contrarium facientes, excommunicationis incurrant sententiam ipso facto.

XLIX. *De statutis contra ecclesiæ libertatem.*

Quicumque statuta edita, & consuetudines introductas contra ecclesiasticam libertatem, * statutarii & scriptores statutorum ipsorum, necnon domini temporales, consules, rectores, & consiliarii locorum, ubi hujusmodi statuta de cætero edita fuerint vel servata; & illi qui secundum ea facere præsumpserint vel judicare, vel in formam publicam scribere judicata vel facta, vel contra dictam ecclesiæ libertatem, fraudem directe vel indirecte, consilium vel opem duxerint adhibendum: nisi infra mensem,

* Add. vari sec rint, ex Concilio turic. a 1726. c.

ANNO CHRISTI 1326.

sem, a tempore publicationis hujusmodi numerando, prædicta cum satisfactione debita duxerint revocanda, in excommunicationis sententiam se noverint incidisse ipso facto.

L Ut publicetur constitutio Gregorii X.

Constitutionem domini Gregorii decimi, quæ incipit, *Pro eo*, in synodis suffraganeorum publicari præcipimus, & ab ipsis subditis inviolabiliter observari.

LI. *De iis, qui retinent instrumentum soluti debiti.*

Excommunicamus, & excommunicatos publice denunciari præcipimus creditores, qui instrumentum soluti debiti detinent, nisi infra quindecim dies, si commode fieri poterit, restituerint requisiti ipsum instrumentum debitori, vel alii legitimo pro eodem; vel saltem ipsum cancellaverint, vel fregerint * instrumentum fecerint de soluto, infra terminum antedictum. Et hanc constitutionem frequenter in parochialibus ecclesiis provinciæ Auscitanæ præcipimus publicari.

* Deest, vel

LII. *De interdictis.*

Supponimus ecclesiastico interdicto omnem locum provinciæ Auscitanæ, ubi manifesta rapina ecclesiarum, religiosorum, clericorum, vel personarum ecclesiasticarum reponitur: quamdiu dicta rapina ibi fuerit; vel clericus, aut persona ecclesiastica, contra voluntatem sui prælati, inibi capta a quocumque detinetur. Et sic de loco in locum mutata fuerit: primus locus, & alia unde & ubi mutatur, usque ad dignam satisfactionem, eo ipso, ecclesiastico remaneant interdicto. Et si in prædictis quispiam * concesserit scienter, ipso facto pœna consimili sit ligatus.

* Forte, insensc. H.

LIII. *De iis, qui talliant clericos, religiosos, reclusos, leprosos.*

Excommunicamus, & excommunicatos denunciari publice præcipimus comites, barones, consules, bajulos, & alios quoscumque, qui clericos, religiosos, reclusos, leprosos, ratione personarum, vel patrimonii ipsorum, ausi fuerint talliare, vel aliquid pro tallia exigere ab eisdem: nisi sic exacta, infra quindecim dies plene restituerint, requisiti.

LIV. *Quod non pignorentur bona ecclesiæ.*

Personæ ecclesiasticæ vel earum bona pro aliis non marchientur, vel pignorentur. Contrarium facientes, nisi de præmissis satisfecerint infra mensem, ipso facto sint excommunicationis vinculo innodati. Universitates locorum subjaceant ecclesiastico interdicto, consuetudine contraria non obstante.

LV. *Ut locus non interdicatur pro pecuniario debito.*

Præcipimus, quod nullus locus pro pecuniario debito supponatur ecclesiastico interdicto, sine sedis apostolicæ speciali licentia: secus præsumptum, ipso jure est irritum & inane. Denunciari præcipimus publice excommunicatos universos & singulos, qui apud ædes sacras depositа ecclesiarum vel ecclesiasticarum personarum arrestaverint, saisinaverint, vel occupaverint; & qui arrestari, saisiri, vel occupari mandaverint; & qui talia occupata, saisita, seu arrestata receperint; & qui in prædictis scienter dederint, publice vel occulte, consilium, auxilium, vel favorem.

LVI. *Ut prædicta statuta publicentur.*

Præcipimus autem omnibus suffraganeis nostris, ut prædicta statuta habeant, & ea in synodis suis, singulis annis publicent, & faciant a subditis inviolabiliter observari.

OBSERVATIO GAB. COSS.

Anni MCCCXXVI. qui huic adscribitur concilio, certissimus est character constitutus in die ipso, quo habitum notatur, nempe VIII. Decembris, ineidente in feriam secundam. Quare aliunde intrusum oportet esse capitulum in MS. nostro ad omnium calcem subjectum, quo promulgatæ dicuntur hæ constitutiones apud Nugarolum anno MCCCIII. Itaque hic a nobis omissum est, eoque libentius, quod superius editum est ad calcem Nugarolensis illius concilii. Quod quidem concilium, quin eo loci ac temporis agitatum sit dubitare monumentuum istud non finit. Sed illius statutorum, quæ descripsimus ex Severii summa, cur suspecta sit fides, suo loco diximus. Hæc certe statuta non esse unius omnia concilii argumentum habemus maximum in 27. & 32. quæ idem iisdemque verbis edicunt. Quid vero si priora capitula pertineant ad an. MCCCXXVI. qui in titulo diserte exprimitur; posteriora, ad MCCCIII. qui ad calcem notatur? Nam in eo quo usi sumus codice, præponere collocantur Auscitana illa concilia, & posteriora prioribus anteponuntur. Immo perturbata esse ibidem multa, satis intelligimus ex concilio Nugarolensi anni MCCXC. cujus capitulum 21. continet interpretationem statuti olim in Nugarolensi concilio editi, quod tamen est sextum ejusdem concilii capitulum. Hoc ad illud concilium admonueramus, sed observatio nostra prætermissa est operarum negligentia, vel potius nostra, qui minus iis credere debuimus.

CON-

CONCILIUM SILVANECTENSE

A Guillelmo de Bria archiepiſcopo Remenſi, & ejuſdem provinciæ coepiſcopis, anno Domini M. CCC. XXVI. celebratum.

Ex ſynodalibus Remenſis eccleſiæ MSS.

TITULI CAPITULORUM.

1. *Ordo celebrandi concilii.*
2. *Ne beneficiati alienas in ſe ſuſcipiant obligationes.*
3. *De decimis perſolvendis.*
4. *Ut excommunicati, ab agendo & teſtificando in utroque foro repellantur.*
5. *Ut immunitas eccleſiaſtica ſervetur.*
6. *Ne clandeſtina matrimonia contrahantur.*
7. *Ut eccleſiaſticorum judiciorum executio non impediatur.*

PRÆFATIO.

UNiverſis præſentes litteras inſpecturis, Guillelmus miſeratione Divina Remenſis archiepiſcopus, Gerardus Sueſſionenſis, Albertus Laudunenſis, Joannes Belvacenſis, Petrus Catalaunenſis, Fulcandus Novionenſis, Petrus Silvanectenſis, epiſcopi, perſonaliter, una cum aliorum ſuffraganeorum Remenſis provinciæ abſentium & cathedralium eccleſiarum procuratoribus, in concilio provinciali apud Silvanectum congregatis, aliis omnibus qui potuerunt & debuerunt concitari, ad hoc evocatis, in Domino ſalutem.

CAPITULA.

I. *Ordo celebrandi concilii*

IN hoc ſacro provinciali concilio ordinem procedendi cupientes ſtatuere Deo gratum, ut ſuavis, & dulcior reddatur paſtoralis ſollicitudinis labor in fructu: ordinamus pro futuris temporibus, ut ingreſſu ſacri provincialis concilii Miſſa de Spiritu ſancto per nos archiepiſcopum, & ſucceſſores noſtros archiepiſcopos Remenſes, vel quibus committemus, in pontificalibus celebrabitur ſolemniter, ſuffraganeis ſecundum ſuum ordinem in capis & baculis paſtoralibus, una cum abbatibus præſentibus ſecundum ſui decentiam ſtatus ornatis: qua completa præponetur verbum Dei, & indulgentia concedetur, & ſtatim decantabitur: *Veni Creator Spiritus*: ita quod totam ſpem noſtram ad ſolam referentes ſummæ providentiam Trinitatis, procedamus confidenter ad tractatum & expeditionem in concilio agendorum, horis & diebus ſequentibus opportunis. Quibus peractis fiet definitio per archiepiſcopum ſeu ejus commiſſarium: & ſtatuta, ſi quæ ſunt ibidem facta, pronunciabuntur ſuffraganeis, cum mitris & baculis paſtoralibus ac præſentibus aliis in concilio congregatis. Et data benedictione recedere poterunt ad hujuſmodi concilium congregati.

II. *No beneficiati alienas in ſe ſuſcipiant obligationes.*

Hoc igitur obſervato ordine ſtatuto uſque ad tractatum agendorum, deliberatione præhabita diligenter ſuper gravibus querimoniis totius Remenſis provinciæ noſtrorum ſubditorum: inter cætera, auctoritate hujus concilii ſtatuimus, & ſub pœna privationis ſuorum beneficiorum inhibemus, ut beneficia eccleſiaſtica obtinentes, alienas in ſe ſuſcipiant obligationes: ſalvis pœnis aliis contra tales in jure conſtitutis.

III. *De decimis perſolvendis.*

Cumque in pluribus dictæ provinciæ partibus decimæ minus plene ſolvantur: auctoritate dicti concilii moneantur debitores decimarum, ſub pœna excommunicationis, ut de ſuis debite ſatisfaciant decimis: ac nomina non ſolventium, vel ſuper ſatisfactione minus plena ſuſpectorum, per illos quibus decimæ hujuſmodi ſubtrahuntur, ad tunc proximum futurum provinciale concilium referentur, ipſius concilii debitam ultionem ac remedium ſuper hoc audituri.

IV.

NO STI 6.

IV. *Ut excommunicati ab agendo & teſtificando in utroque foro repellantur.*

Præterea, ut ab agendo, patrocinando, & teſtificando, excommunicati majori excommunicatione a jure vel ab homine, etiam in ſæculari foro repellantur: diſtricte præcipimus & mandamus judicibus eccleſiaſticis ordinariis, jura ſuper hoc conſtituta obſervare.

V. *Ut immunitas eccleſiaſtica ſervetur.*

Inſuper ut immunitatem eccleſiaſticam conſequi poſſint ad eccleſiam cauſa immunitatis fugientes, prout jura volunt: ne iiſdem in alimentis, & aliis ſibi neceſſariis miniſtrandis, quiſquam obviare præſumat, denegans quo minus eis neceſſaria miniſtrentur a volentibus eis miniſtrare, & laici extrahentes ipſos ſine auctoritate diœceſani, ac immunitatem eccleſiaſticam quoad fugientes ad eam, & alias impedientes, ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrant auctoritate illius concilii in eos promulgatam.

VI. *Ne clandeſtina matrimonia contrahantur.*

Cæterum ut matrimonia clandeſtina contrahentes coerçantur, in eos ſententiam excommunicationis proferimus: A quam ipſo facto incurrant totaliter contrahentes, conſtitutione edita contra illos qui clandeſtinas conjunctiones prohibere contempſerint, & qui eis præſumpſerint intereſſe præcedente ſuo marte. ANNO CHRISTI 1326.

VII. *Ut eccleſiaſticorum judiciorum executio non impediatur.*

Poſtremo ut litterarum & mandatorum curiarum eccleſiaſticarum portitores & executores defendantur adverſus temerarios & neſandos laicorum abuſus, qui eos capiunt, & incarcerant, litteras & proceſſus hujuſmodi lacerant, ac eccleſiaſticam nequiter præſumunt impedire jurisdictionem: ſententias excommunicationis, tam a jure, quam auctoritate conſtitutionis recolendæ memoriæ domini Simonis, olim in regno Franciæ apoſtolicæ ſedis legati, in concilio ſuæ legationis promulgatas quas incurrant: diſtricte hujus concilii * provincialis, volumus & mandamus & præcipimus per totam provinciam Remenſem publicari; & ubicumque tales apparuerint præſumptores eas incurrentes, nominatim excommunicatos nunciari, a Chriſti fidelibus arctius evitari.

Concil. Bituric. anno 1276. c. 16. * *Deeſt*, auctoritate.

In quorum omnium & ſingulorum teſtimonium & munimen, litteris præſentibus noſtra ſigilla ſunt * expenſa. Datum apud Silvanectum, anno Domini milleſimo trecenteſimo viceſimo ſexto, die Veneris poſt Dominicam, qua cantatur, *Miſericordia Domini*.

a *Pro.* appenſa, H.

CONCILIUM COMPLUTENSE

Ex biblioteca Vallicellana nunc primum editum.

In nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti, Amen.

CONſtitutiones per reverendum patrem & dominum, D. Joannem Divina miſeratione Toletanum archiepiſcopum, primatem Hiſpaniarum, ac regni Caſtellæ cancellarium, factæ in concilio per eum apud Alcalam de Henares celebrato, anno Domini M.CCC.XXVI. viceſimo quinto menſis Junii: qua die concilium extitit finitum.

PRÆFATIO.

CUm ex officii noſtri debito curis ſollicitemur continuis, & aſſidua meditatione pul-

D ſemur, & juxta creditæ nobis diſpenſationis officium, ſubditorum commodis, in quorum proſperitate proſperamur, quantum nobis ex alto conceſſum, ſollicitudinis ſtudio intendimus: idcirco nos Joannes miſeratione Divina archiepiſcopus Toletanus, primas Hiſpaniarum, ac regni Caſtellæ cancellarius, attendentes in ore * prædeceſſorum noſtrorum, qui multa ſtatuta ſalubria in Dei eccleſia ſtatuerunt, cupientes eorum inhærere veſtigiis: in concilio quod apud locum de Alcala noſtræ diœceſis celebravimus, præſentibus venerabilibus fratribus noſtris, Petro Segóvienſi, & Joanne Oxomenſe, E & Fernando Conchenſi, [a] epiſcopis; & procuratoribus Palentini, Seguntini, & Cordubenſis, epiſcoporum: pro reformatione & relevatione eccleſiaſticæ libertatis, conſtitutiones edidimus ſubſequentes, quas per ſuffraganeos noſtros irrefragabiliter volumus obſervari.

* *f.* morem

a *In MS. Mondexarenſi, quo uſus eſt Card. de Aguirre additur hic,* Cenienſi.

ANNO CHRISTI 1326.

CAPITULA.

I. *De ſuffraganeo, qui ab alio quam a metropolitano conſecratus eſt.*

QUamvis a ſacris ſit canonibus inſtitutum, ut epiſcopi ſuis metropolitanis reverentiam promittere teneantur: quia tamen ipſa experientia rerum magiſtra nos edocente, probavimus nonnullos ſuffraganeorum noſtrorum, nobis & noſtræ Toletanæ eccleſiæ, in eiſdem promittendis negligentes hactenus extitiſſe: idcirco concilio approbante, præſenti conſtitutione duximus ſtatuendum, ut epiſcopus, per alium quam per nos, ſine noſtra licentia conſecratus, ex quo ſuam fuerit ingreſſus diœceſim, uſque ad annum, legitimo impedimento ceſſante, ad nos accedere perſonaliter teneatur, ad promittendum nobis & noſtræ eccleſiæ reverentiam & obedientiam, ut tenetur: niſi de noſtra ſpeciali licentia dictus terminus ſibi per nos extiterit prorogatus. Alias contrarium faciens, tamdiu ab ingreſſu eccleſiæ ſit ſuſpenſus, donec ad nos venerit, & obedientiam præſtiterit a canonibus definitam.

II. *De immunitate eccleſiarum.*

Anno 1301. Quamvis dudum bonæ memoriæ D. Gundiſalvus prædeceſſor noſter, in concilio apud Pennam fidelem per eumdem provide congregato, aliqua ſtatuerit in conſtitutione, quæ incipit: *Item cum ea quæ Divini juris*: quæ non ſolum ad utilitatem omnium eccleſiarum noſtrarum a diœceſum & provinciæ cedere dignoſcuntur, ſed & ad tuitionem eccleſiaſticæ libertatis: quam conſtitutionem in omnibus volumus inviolabiliter obſervari. Sed quia novis morbis nova convenit antidota præparari, approbante concilio decrevimus ſtatuendum, ut quotieſcumque aliquis excommunicatus fuerit ab homine vel a jure, pro eo quod * ....., eccleſiarum vel eccleſiaſticarum perſonarum rapuerit, deprædaverit, ſeu invaſerit, vel alias eiſdem perſonis quantumlibet atroces injurias * corporales, poſtquam per epiſcopum, in cujus diœceſi eſt commiſſum delictum, in dicta diœceſi excommunicatus fuerit, & publice nunciatus: ſi ſuper ejuſdem denunciatione per eumdem epiſcopum fuerimus requiſiti, & prætextu requiſitionis prædictæ, exceptis * injunxerimus, quatenus in ſuis diœceſibus excommunicatum præfatum faciant publice nunciari juxta noſtri tenoris mandatum: ſuffraganei noſtri in ſuis cathedralibus eccleſiis, ac aliis ſuarum diœceſum, teneantur talem facere publicari. Et ſi ſic publice nunciatum ad locum aliquem declinare contingat: quamdiu ibi moram traxerit, ſi hoc nobis viſum fuerit expedire, de mandato noſtro ceſſetur inibi a Divinis. Eadem ſtatuentes, ſi propter commiſſum in diœceſi noſtra delictum, per nos dicti ſuffraganei fuerint requiſiti; vel bona, quæ in aliis diœceſibus ſuffraganeorum noſtrorum ſunt menſæ noſtræ vel dominio deputata, fuerint, ut prædicitur, invaſa, vel etiam occupata. Super quibus bonis noſtris invaſis ſeu occupatis, in alicujus ſuffraganei noſtri diœceſi conſiſtentibus, idem ſuffraganeus requiſitus, ſicuti propriis, vel ſuæ eccleſiæ invaſis, procedere teneatur, & denunciare, ut ſuperius eſt expreſſum. Idem quoque nos procedere & facere teneamur ſuper invaſionibus, & occupationibus bonorum, quæ ſuffraganei noſtri habere in noſtra diœceſi dignoſcuntur. Et ſi forte dicti ſuffraganei mandatum noſtrum ſuper præmiſſis infra menſem neglexerint adimplere: ex tunc ab ingreſſu eccleſiæ tamdiu noverint ſe ſuſpenſos, donec dictum mandatum adimpleverint cum effectu.

a *In MS. Card. de Aguirre*, diœceſis.

CON-

ANNO CHRISTI 1317.

CONCILIUM ROFFIACENSE

Ab Arnaldo Burdegalenſi archiepiſcopo cum ſuffraganeis celebratum anno Domini M. CCC. XXVII. die Mercurii poſt feſtum B. Hilarii hyemalis.

Ex MSS. duobus Collegii Pariſ. Soc. JESU nunc primum editum.

CAPITULA.

I. *Contra judices ſæculares, clericos capientes & detinentes.*

QUoniam in quibuſdam conſtitutionibus noſtris provincialibus continetur, quod niſi judices, vel quicumque alii ſæculares, capientes clericos vel alias eccleſiaſticas perſonas, requiſiti vel moniti ſic captos deliberent * vel reſtituant, ceſſetur penitus a Divinis: & quoniam comperimus, & quotidie experimur, quamplures dictorum judicum, vel aliorum ſæcularium, propter ſuam inhumanitatem commode non poſſe requiri, vel etiam moneri; & quod eccleſiis & perſonis eccleſiaſticis, ac rebus & conſanguineis eorumdem ſic monentium, vel requirentium, non verentur inferre injurias & contumelias infinitas: idcirco deliberatione præhabita diligenti, in noſtro provinciali concilio, anno Domini M.CCC.XXVI. * apud Roffiacum Pictavenſis diœceſis celebrato, duximus ſtatuendum: quod de cætero quicumque religioſi vel ſæculares, vel eorum loca tenentes, ad quos cura, vel regimen, vel adminiſtratio eccleſiarum, monaſteriorum, prioratuum, vel beneficiorum quorumcumque eccleſiaſticorum, dignoſcitur pertinere, vel pro tempore pertinebit, quam cito noverint clericum vel clericos, vel alias perſonas eccleſiaſticas, in locis, caſtris, & villis, in quibus regunt vel adminiſtrant, tam per judicem, quam per quemcumque alium ſæcularem detineri, abſque aliqua requiſitione vel monitione, dictis detentoribus vel aliis facienda, tenorem & formam noſtrarum dictarum conſtitutionum teneant viriliter & obſervent, ceſſantes & ceſſare facientes ipſo facto penitus a Divinis, quamdiu detinebuntur ibidem. In cæteris autem volumus noſtras prædictas conſtitutiones in ſuo robore perdurare. Quod ſi prædicti regentes vel adminiſtrantes, aut eorum loca tenentes, ignorantiam craſſam prætenderint vel ſupinam, a Divinis, ut præmittitur, non ceſſando: ipſo facto excommunicationis ſententiæ ipſos volumus ſubjacere.

captos ant redant

II. *Ut clerici poſtulare poſſint in foro ſæculari pro eccleſiis.*

Item in eodem concilio duximus ſtatuendum in favorem eccleſiarum, & non obſtantibus aliquibus conſtitutionibus noſtris provincialibus, ſeu ſynodalibus ſuffraganeorum noſtrorum, ſuper hoc editis: quod quicumque clericus, vel ſacerdos, aut alia perſona eccleſiaſtica, poſtulare poſſit in foro ſæculari pro eccleſiis quibuſcumque, eccleſiaſticiſque perſonis, & rebus eorum, abſque excommunicationis vel interdicti ſententia, ſeu alia, propter hoc incurrenda: dum tamen inde non ſequatur aliquod donum, pretium, vel promiſſum, etſi a volentibus offerretur: alias noſtris conſtitutionibus prædictis ſuper hoc editis, in ſuo robore duraturis.

Acta ſunt apud Roffiacum Pictavenſis diœceſis, anno & diebus quibus ſupra, in concilio provinciali, per reverendum patrem D. Arnaldum Dei gratia Burdigalenſem archiepiſcopum celebrato.

ANNO CHRISTI 1327. Ex Hard. Conc. Tom. 7. p. 1535.

CONCILIUM TOLOSANUM

Celebratum anno Domini MCCCXXVI. die VIII. Junii.

Ex chronico mſ. Guillelmi Bardini, ſub anno MCCCXXVII.

DIe Mercurii XXII. Aprilis MCCCXXVII. A dominus d'Eſcalqueutio, unus de conſulibus civitatis Toloſæ, voluit vivus tumulari; & ſibi viventi, tamquam mortuo, exſequias fieri in eccleſia Fratrum Prædicatorum; quod factum fuit cum magna & funebri pompa, omnibus viris capitularibus præſentibus, & ipſo d'Eſcalqueutio poſito in feretro, & decumbente, more defunctorum adornato, manibus junctis, & quadraginta intertorciniis ardentibus illuminato. Miſſa alta de mortuis celebrata, & omnibus cæremoniis, quæ in hujuſmodi funeribus adhiberi ſolent, peractis; feretrum cum corpore fuit adportatum, tamquam ſepulturæ demandandum, & prope majus altare depoſitum; & ſic fuit terminus hujus officii funeralis; & inde cum collegis ſuis domum repetit, & ibi prandio funebri donati ſunt.

Dum hæc gerebantur, abſens erat dominus archiepiſcopus; qui reverſus, & de præmiſſis plene informatus, convocavit ſynodum ſuorum ſuffraganeorum, & omnium abbatum ſuæ provinciæ; qui convenerunt Toloſam, in palatio archiepiſcopali, die octava menſis Junii, ubi per tres dies ſequentes, quæſtione ſolemniter agitata; an juſtum & rationi conſentaneum eſſet, exſequias & funera vivi, tamquam mortui, celebrare; definitum fuit plane, anticipationem funebrem nullo jure niti, nec eccleſiaſtico, nec ſæculari; ab eccleſia tamquam ſuperſtitioſam teneri; injungendo omnibus eccleſiaſticis, tam regularibus, quam ſæcularibus, ne in poſterum talia præſumant, ſub pœna excommunicationis. B

CONCILIUM AVENIONENSE

Contra Nicolaum V. antipapam ejuſque errorem, celebratum tempore Joannis papæ XX.

NIcolaus V. Petrus Corbarienſis antea nominatus, ordinis Minorum, contra Joannem XX. (quem Ludovicus IV. acerrime oderat) ſtudio & opera ejuſdem Ludovici antipapa creatus fuerat. Qui cum præter ſchiſma eccleſiæ illatum, publice doceret Jeſum, ejuſque diſcipulos, adeo pauperes ſemper fuiſſe, ut nihil umquam neque in commune, neque privatim habuiſſent, indictum eſt hoc concilium, qui antipapam jure meritoque condemnavit, erroremque ejuſdem, ſacræ ſcripturæ contrarium, C refutavit. *Tempore viceſimi primi ſchiſmatis*, inquit Marius capite viceſimo primo lib. de ſchiſmatibus & concil. *per Joannem* XXII. *Avenione concilium eſt inſtitutum contra Petrum Corbarienſem ordinis Minorum, antipapam creatum a Ludovico Bavaro. Is vero alio concilio in Italia indicto, Joannem* XXII. *hæreticum declaraverat, deſendens Jeſum, ejuſque diſcipulos, adeo pauperes fuiſſe, ut nihil neque in commune, neque privatim habuiſſent. Id quod in prædicto concilio Avenionenſi etiam refutatum eſt.* Hæc ex Joanne Mario.

CONVENTUS EPISCOPORUM ET PRÆSULUM

Avenioni habitus, in quo agitata quæſtio de paupertate Chriſti, circa annum 1327. *celebratus.*

QUæſtionem celebrem de uſu & dominio D rerum temporalium penes Chriſtum, & Apoſtolos in concilio Avenionenſi anni 1327. diſcuſſam fuiſſe olim ego ſuſpicatus nonnulla ad illam pertinentia, tamquam novam acceſſionem ad illud concilium attuleram. Nunc vero re melius conſiderata præſtare cenſui alio præfixo titulo illa omnia exhibere; nullo ſui quidem idoneo teſte ſcimus in concilio ejuſdem anni 1327. de hac quæſtione tractatum quicquam fuiſſe. Igitur prodeunt hæc ipſa modo ſub inſcriptione Conventus Avenionenſis. Ceterum quæ de hac quæſtione olim tradidi ex P. Peterſy collectore conciliorum Hungariæ in nonnullis reformanda eſſe intellexi ex ipſa codicis Vaticani 3740. inſpectione collegi. Etenim apud illud Guido arborenſis & Gneſnenſis Archiepiſcopus comparet, cum reipſa in Codice Vaticano, ex quo ille ſua exhibuit, legatur Guido Epiſcopus Tirienſis & Arborenſis Archiepiſcopus. Ita pariter male ab illo ſcriptus eſt: Epiſcopus Segnenſis pro quo eſt in codice: Epiſcopus Dignienſis. Similis huic Vaticano eſt alter codex in Bibliotheca S. Marci Venetiis ſervatus notante V. C. Antonio Zanetti ejuſdem Bibliothecæ curatore digniſſimo, qui & catalogum exhibet Patrum in eodem conventu ſententiam ſuam ferentium ex eodem Veneto codice deſcriptum [a], Eumdem pariter & ego, ſed in nonnullis accuratiorem in Vaticano reperi, ex quo hunc proferendum cenſui. E

[a] Indic. libro MS. biloth. S. Marc. to. pag. 81.

Hi

A

Hi ſunt qui ſcripſerunt in quæſtione de bonis & uſu Chriſti, & Diſcipulorum ſeu Apoſtolorum.

D. Fr. Vitalis Card. Albanenſis.
D. Bernardus de Turre Card.
D. Arnaldus Boiardi Archiepiſcopus Salernitanus.
Fr. Aufredus Lector Barchinionenſis.
Fr. Monaldus Archiepiſcopus Beneventanus.

Prædicti omnes Ordinis Minorum ad eamdem concluſionem intendunt, videlicet quod Chriſtus & Apoſtoli nihil habuerunt in proprio vel communi.

SECUNDA PARS.

Deinde ſequitur in libro quædam brevis reſponſio dictorum DD. Vitalis & Bertrandi Cardd. Archiepiſcopi Salernitani, Caphenſis, Ulixibonenſis, Pacienſis & Rigenſis Epiſcoporum ac Magiſtrorum Fratrum Minorum; quis tamen dictam reſponſionem ordinaverit non reperitur in rubrica.

TERTIA PARS.

Illi vero qui contrariam concluſionem intendunt, ſunt qui ſequuntur.

D. Gaucelinus Card.
D. Arreblayo Card.
D. Simon Card. Viennenſis.
D. Card. de Monte Faventio.
D. Card. de Rufo.
D. Berengarius Card. Tuſculanus
D. Card. de Arreblayo.
D. Petrus Card. de Columpna.
D. Neapoleo Card.
D. Card. de Pelagrua: *additur alia manu*: Iſte non dedit conſilium.
D. Joannes T. Theodori Diac. Card.
D. Jacobus S. Gregorii ad Velum Aur. Diac. Card.

QUARTA PARS.

ANNO CHRISTI 1327.

Sequuntur Prælati concludentes idem cum proximis Cardd.

Fr. Jacobus Epiſcopus S. Mariæ.
Epiſcopus Lucerinus.
Epiſcopus Anicienſis.
Epiſcopus Zagabrienſis. Fr. Auguſtinus.
Epiſcopus Narnienſis. Fr. Petrus.
Epiſcopus Nannetenſis.
Epiſcopus Brixinenſis.
Archiepiſcopus Arborenſis. Fr. Guido Epiſc. Tirienſis, & Archiep Arborenſis.
B Epiſcopus Soranus.
Patriarcha Alexandrinus. Fr. Angelus.
Archiepiſcopus Colocenſis.
Epiſcopus Trecenſis.
Epiſcopus S. Flori.
Epiſcopus Dignenſis.
Epiſcopus Rivenſis.
Epiſcopus Vaſatenſis. B.
Epiſcopus Meldenſis.
Archiepiſcopus Arelatenſis.
Archiepiſcopus Bremenſis.
Epiſcopus Portugalienſis. Fernandus.
Epiſcopus Civitatis novæ. Petrus.
Abbas Candelii.

C

QUINTA PARS.

De Magiſtris ad eamdem concluſionem tendentibus.

Fr. Herveus Mag. Ord. Prædicatorum.
Fr. Joannes de Neapoli Mag. in Theologia.
Fr. Dominicus Mag. Curiæ Romanæ.
Fr. Joannes Paniothæ Mag. heremita S. Auguſtini.
Fr. Augerius de Ord. Carmelit. Mag. Theolog. Determinatio Pariſienſis data per D. Card. Viennenſem.

SENTENTIÆ EPISCOPORUM HUNGARIÆ.

In Congregatione Avenionenſi ſuper quæſtione: Utrum aſſerere Chriſtum et apoſtolos aliquid habuiſſe commune, ſit hæreticum?

D

DICTA FRATRIS AUGUSTINI EPISCOPI ZAGRABIENSIS.

IN ſubjectis quæſtionibus intentionis meæ eſt, non ea repetere, quæ ab aliis dicta ſunt, ſed quæ dici rationabiliter potuerunt, breviter inſinuare, nihil intendens majorum auctoritati, vel manifeſtæ rationi contrarium dicere, vel etiam meliorum opinionibus derogare. Utrum aſſerere Chriſtum, et Apoſtolos nihil habuiſſe in communi ſit hæreticum? hic primo videndum eſt utrum neceſſe ſit dicere E Chriſtum, et apoſtolos aliquid habuiſſe in communi. Secundo qualiter intelligi debeat hoc verbum: *habuiſſe*, et *quæ habuerunt*. Tertio; quia ad hoc facere videtur, utrum paupertas, de ſe, ſit perfectio? Quantum ad primum, videlicet, utrum Chriſtus, et Apoſtoli aliquid habuerint in communi? quia ſcriptura Canonica dicit eos habuiſſe Joan. 12. *Judas fur erat, & loculos habens, ea quæ mittebantur, portabat.* Item 13. *Quidam enim putabant, quia loculos habebat Judas, quod dixiſſet ei JESUS: Eme ea, quæ opus ſunt nobis, ad diem feſtum.* Secundo. Certum eſt autem, quod eos loculos, et quæ in loculis mittebantur, Judas non habuit ut fur, ſed ut procurator Domini, ad ejus imperium conſervando. Item ait: 2. *Omnes etiam qui credebant, erant pariter, & habebant omnia communia.* Item Paul. ad Phil. 4. *Habeo omnia & abundo.* Item 1. ad Timoth. 6. *Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti ſimus.* Etiam SS. PP. in hac materia vocabulo *habendi* ſimpliciter utuntur, ut patet per Aug. in libro de opere Monachorum. Item in gloſſ. ſuper. 1. ad Corinth. 9. et per diverſa Decreta, quod neceſſum ſit dicere: Chriſtum, et Apoſtolos aliquid habuiſſe in communi, et contrarium aſſerere, temerarium ſit, et incautum; etiamſi poſſet aliquibus adinventionibus ad veritatem reduci. His autem contrarium videtur; quia Diſcipuli Domini famis neceſſitate de vulſis ſpicis confricata grana manducabant. Matth. 12. Luc. 6. Quod videtur ſignificare non eos habuiſſe, unde emerent. Item ſolvendum didrachma in ore piſcis quæſiiſſe Petrum de mandato Domini Mat. 17. quod videtur

non

☞ non feciſſe, ſi unde ſolveret, habuiſſet. Ad quæ rationabiliter reſponderi videtur; quia, et ANNO CHRISTI 1327. tunc non habuerunt, alia tamen ſcilicet cum emebant, Joan. 9., vel emere tentabant, Marc. 6., habuiſſe probantur. Nec eſt mirum, ſi peculium dico, quod certum, et jugem habebat exitum, et nec jugem nec certum ingreſſum, aliquando deficiebat; probabile ſatis eſt Dominum Salvatorem ea, quæ oblata, ut pauper, recipiebat, humiliter pro ſuis, ſuorumque, ac aliorum indigentium neceſſitatibus liberaliter expendiſſe.

Quod etiam objicitur: Crucifixores ejus, præter veſtes nihil aliud, quod dividerent, inveniſſe; ſic ſolvi videtur; quia is qui pecuniam habebat, ſi quæ forte ſupererat, non cum Domino ſpoliandus remanſerat, ſed magis ſpoliantibus hoſtibus fuerat ſociatus. Quæ autem habuerint, et quomodo nomen habendi intelligi debeat, ſciendum: quod Dominus noſter JESUS Chriſtus, quia tempore manifeſtationis ſuę, circumeundo per Civitates, et Caſtella continuę prędicationi ſe dedicaverat. Luc. 9. *& aliis civitatibus oportet me evangelizare Regnum DEI, quia ideo miſſus ſum.* Et Luc. 8, *Ipſe iter faciebat per civitates & Caſtella, prædicans, & evangelizans Regnum DEI*, ideo nullam certam domum, nec aliam rem immobilem habuit: Mat. 8. et Luc. 9. *Filius hominis non habet, ubi caput ſuum reclinet.* De tempore vero ante ſuam manifeſtationem pręter id, quod et ſcriptum haberi poteſt, aliquid aſſerere temerarium puto. Dicitur autem in Nazareth fuiſſe nutritus. Luc. 9. et ibidem habitaſſe Mat. 2., et illuc a templo rediiſſe Luc. 2.; unde et patria ſua appellata eſt, Mat. 6.; ſicut, et Bethſaida Andreę, et Petri. Joan. 1. a qua Nazareth etiam Nazarenus vocatus eſt. Inde etiam parentes ejus in Bethlehem aſcendiſſe dicuntur. Luc. 2. Ubi, ſi dicatur ante manifeſtationem in Parentum domo habitaſſe, nullum inconveniens video juxta illud Luc. 2. *Deſcendit cum illis, & venit Nazareth, & erat ſubditus illis.* Niſi forte alius etiam, Joſeph, et Mariam domo caruiſſe, animoſe velit contendere, contra id, quod ſcriptum eſt. Luc. 1. *Manſit aut Maria cum illa, quaſi menſibus tribus, & reverſa eſt in domum ſuam.* Unde et de Chriſto dicit Gregor. in Homil. ſuper illud Luc. 2. *Exiit edictum.* Non in Parentum domo, ſed in via naſcitur, ut profecto oſtenderet, quia per humanitatem, quam aſſumpſerat, quaſi in alieno naſcebatur. Non obſtat, quod Chryſ. dicit in Homil. de ſtella magorum: magos inveniſſe pandochium tenebroſum, et fordidum, et matrem Chriſti vix tunicam unam habentem, quia loquitur declamative, ac ſi ibi puerum inveniſſent magi, ubi paſtores invenerant, quę utique domus parentum ejus non erat, cum hoc clare per ſcripturam habeatur, quod tempore prędicationis ſuę, et uſque ad mortem, loco, domoque caruerit. Ex quo conſequenter haberi poteſt, eum etiam utenſilia, quę non niſi in domo conſervari poſſunt, minime habuiſſe, et maxime cum talia, quibus ipſe humilibus utebatur in hoſpitiis, faciliter inveniantur.

Reſtat ergo quantum pro Domino noſtro JESU Chriſto in vita mortali degente, ac ipſius ſocietate, de tegumento corporis ſolum, atque pecunia, vel his, quę uſu conſumuntur, queſtionem haberi. Nec obſtat, quod dicitur A domus Simonis Matth. 1. et Luc. 9. quia et ea domus ſi Petri fuit, in his omnibus intelligitur, de quibus dicit Petrus Mat. 19. *Ecce, nos, reliquimus omnia*, ſicut Aug. dicit, de omnibus Apoſtolis ſuper illo Joan. 19. *Accepit eum Diſcipulus in ſua.* Sed forte mutando dictum, retinuit nomen antiquum, aut alio modo, quibus in humanis rebus fieri ſolet, a Petro denominabatur. Ut aut poſt Aſcenſionem Domini, Apoſtoli, qui aliquoties in uno loco diutius morabantur, ſicut Jacobus Jeroſolymis, ubi Epiſcopus ordinatus fuerat, et Saulus, et Barnabas Antiochię, anno toto Act. 1. et L. 9. Item Paulus Corinthi per annum cum dimidio Act. 18. domum vel locum ſpecialem B habuerint, non occurrerit de ſcriptura ſacra, niſi quod habetur Act. ultimo. *Manſit autem Paulus biennio toto in ſuo conducto, & ſuſcipiebat omnes, qui ingrediebantur ad eum.* De quo Paulo etiam legitur, quod penulam reliquerit apud Carpum, conſervandam utique, itemque libros, et membranas ſecum deferri jubet, 2. ad Timoth. 9. Quę idcirco poſui, ut conſtet Apoſtolos non modo victui neceſſaria, ſed etiam ſuis officiis expedientia habuiſſe. Quantum ergo ad id tempus, quo Chriſtus cum Diſcipulis in hac mortali vita dimoratus eſt, ſatis clarum videtur, non eſt aliud, quam indumenta neceſſaria, pecuniam, et res, quę uſu conſumuntur, habuiſſe. Nunc igitur quæritur; C hęc eadem, quę eos habuiſſe, ſupra probatum eſt, qualiter habuerunt. Et quantum ad propoſitum attinet, res aliqua tribus modis haberi poteſt; ſcilicet proprietate, uſufructu, et ſimplici rei uſu. Quidam autem addunt quartum modum, quem vocant facti uſum, vocantes facti uſum, per quem nihil mihi in re competit, antequam ea utar actu, nec poſtquam uſus fuero, ſi quid forte de ſubſtantia rei manſerit, ſed tantum in ipſo actu utendi, quo modo ſolo dicunt Dominum noſtrum JESUM Chriſtum, et Apoſtolos ejus, res neceſſarias habuiſſe. Sed cum ea, quæ Dominus noſter, et Apoſtoli habebant, conſervarent, juxta quod dicit Aug. ſuper illo Joan. 13. *Loculos habebat Judas*; item adminiſtrarent; Theophilactus ſuper illo Joan. 12. *Fur erat, & loculos habens*, dicit: quidam vero adminiſtrationem pecunię ſuſcepiſſe Judam fatentur, tanquam minimum omnium. Item diſtribuebant Joan. 13. ut egenis aliquid daret. Ubi dicit Chryſ. Qui non peram, non virgam, non es jubet deferre, loculos ferrebat ad inopum miniſterium. Act. 4. *Dividebatur ſingulis prout opus erat.* Item emere poterant. Mar. 6. *Euntes emamus denariis panes, & dabimus turbis manducare.* Joan. 4. *Diſcipuli JESU abierunt in civitatem, ut cibos emerent.* Et 13. *Eme ea, quæ opus ſunt nobis ad diem feſtum.* Licet autem hoc non directe mandatum a Domino, E ſed ex opinione Diſcipulorum inducatur; eos tamen non aliud opinari arbitror potuiſſe, quam quod videre ſoliti fuerant. Item poterant vendere. Luc. 22. *Qui non habet, vendat tunicam ſuam, & emat gladium*; non quod his verbis Dominus noſter Diſcipulos ſuos gladio martiali armare voluerit, quibus ſtatim gladii uſum prohibuit. Mat. 29. et Joan. 18. *Converte gladium tuum in locum ſuum, omnes enim, qui acceperint gladium, gladio peribunt*; ſed tantum imminentem perſecutionem ſignificare. Hoc tamen dicebat eis, et hoc ipſi au-

die-

diebant, quod legitime se facere posse, cum ipso conversati didicerunt, et ista ad rei dominium pertinere videantur, satis apparet eos, ea, quę habebant, pleno jure in communi possedisse; privatam enim proprietatem excludit, id quod dicit Dominus Luc. 15. *Qui non renunciaverit omnibus, quæ possidet, non potest meus esse Discipulus*. Item Mat. 19. et Marc. 10. dixit Christus adolescenti: *Si vis perfectus esse, vade & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo, & veni, & sequere me*. Et infra respondens Petrus dixit ei: *Ecce reliquimus omnia, & secuti sumus te*. Per quę verba et jubentis Domini, et pro omnibus profitentis Petri, satis clarum existimo, privatę possessionis dominium a schola Domini abdicatum. Hoc enim valet ad probandum, eos habuisse totum dominium: quod in rebus illis, quę Dominus noster, aut Apostoli habuerunt, furtum committi poterat. Joan. 12. Judas fur erat, et etiam fraus. Act. 9. *Vir autem quidam nomine Ananias cum uxore sua Saphira vendidit agrum, & fraudavit de pretio agri conscia uxore sua*. Sed dicunt illi, quod earum rerum, quarum Christus, et Apostoli facti usum habebant, alius extra eorum societatem Dominus erat; cujus vel concessione, vel permissione, ea, quę supposita sunt, cuncta gerere poterant. Quod cum de scripturis probare non possint, satis periculosum existimo in re tanta, solis suspicionibus quantumcunque subtili ingenio coloratis definire. Et cum ex hoc inferre videantur hanc propositionem esse simpliciter veram: Dominus JESUS Christus et Apostoli nihil habuerunt; contra tot sacrę Scripturę testimonia, profanatam credo vocum novitatem, quam Apostolus vitare jubet. Ad Tim. 6. Non enim apparet; quid perfectionis afferat, alienę rei conservationem, atque ministerium, sollicitudinemque suscipere potius, quam rem suam utiliter dispensare. In facultatibus enim amor, et sollicitudo superflua, non usus necessarius reprobatur. Dicunt prętera hunc facti usum esse duplicem, scilicet quotidianum, & promiscuum. Appellantes quotidianum usum, actum utendi pro illa vice; promiscuum vero, cum ad eumdem usum res tempore aliquo conservatur. Et primum dicunt esse de statu perfectionis, secundum vero ad imperfectionem pertinere. Ipsum autem Dominum, & Apostolos usum quidem, quotidianum ex statu suo habuisse; usum vero promiscuum, propter necessitatem aliquam, dispensative admisisse, ad quod facere videtur illud Matt. 6. *Nolite solliciti esse dicentes, quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo cooperiemur? hæc enim omnia gentes requirunt*. Sed cum ea, quæ supradicta sunt de rerum usu, seu dominio, collecta de Evangeliis, diversis inveniantur acta temporibus; itemque necessariorum provisionem per collectas responsiones, & deportationes, Paulus Apostolus tanta sollicitudine egerit, ut patet 1. ad Corint. 16. & 2. ad Cor. 9. & ad Phil. 4. Hocque quasi in munus, & officium acceperit, ut patet ad Galat. 2. Non dispensative quasi imperfectionis actum, ut dicunt, sed velut perfectioni suæ in nullo derogantem peregit. August. etiam, cum tanta de ista necessariorum providentia locutus sit in libro de opere Monachorum, nusquam eam de antiqua imperfectione notavit. Ubi & ad supradictas auctoritates expresse respondere videtur per illa verba: non hoc noluisse Dominum, ut nihil servaretur in posterum; sed hoc potius, ne pro timore defectus necessariorum, commissum sibi prædicationis officium negligerent, aut ad terrena commoda consequenda prædicationem ordinarent. Est autem considerandum, quod licet Dominus noster JESUS Christus infirmitatem nostræ carnis assumpserit, suæ tamen Divinitatis plenitudinem non amisit. Unde & ex potestate poterat non esurire, & Angelos habere ministros, propter quod pro sua persona loculis non indiguit. Sed quia Apostoli, & alii Discipuli homines tantum erant, ideoque infirmiores, loculos habere ad eorum sustentationem admisit. Et hoc est, quod dicit Aug. libro de opere Monachorum; Dominus noster more naturæ suæ infirmioribus compatiens, cum ei possent Angeli ministrare, & loculos habebat, quo mitteretur pecunia, quæ conferebatur utique bonis fidelibus, eorum victui necessaria, quos loculos Judæ commendavit. Hæc Aug. Infirmitatem autem hic, non status imperfectionem, sed communis conditionis fragilitatem accipere possumus. Sicut dicit Apostolus ad Rom. 8. Spiritus adjuvat infirmitatem nostram: nam quid oremus, sicut oportet, nescimus: sed ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Et ad Galat. 4. Scitis, quod per infirmitatem carnis evangelizavi vobis. Sed posset aliquis quærere: si ea, quibus utebantur Apostoli, ipsorum erant, cur prohibebantur etiam judicio defendere? Mat. 9. Et qui vult tecum judicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte & pallium, Eodem modo prohibebantur repetere Luc. 6. *Qui aufert quæ tua sunt, ne repetas*. Ad quod dicendum est: quod præcepta hujusmodi non videntur data in exercitium operis, sed in animi præparationem; quod etsi ea ad litteram servari debere aliquis adstruat, & ipsis manifestum est, rem illius esse, a quo auferetur, quia dicit; tunicam tuam; & ea, quæ tua sunt; & tamen in judicio pro eis sive defendendis, sive repetendis prohibetur agere: non quia eis ista de jure competant, sicut de rebus suis, sed ad auferendam inquietam sollicitudinem, cum qua causæ tractantur, & perfectorum virorum patientiam prorogandam. Neque enim ideo dicitur, ut percutienti maxillam aliam præbeamus, quia maxilla nostra non sit, sed ut servorum DEI tanto sit patientia dignior, quanto in rebus familiaribus illam novit injuriam æquanimiter tolerare. Ad quod non perfectos tantum, sed omnes hortatur Apostolus ad Cor. 6. Omnino delictum est in nobis, quod judicia habetis in vobis, quare non magis fraudem patimini. Apostoli igitur, ne quod spiritualibus exercitiis præstarent impedimentum, vel se de rerum cupiditate notabiles redderent; standi in judicio, seu contendendi pro rebus temporalibus, aut etiam cum nimia instantia exigendi, merito a se sollicitudinem abdicarunt. De tertio scilicet de paupertate, utrum ipsa per se sit perfectio, vel perfectionis instrumentum. Quia per Venerabilem Doctorem tam copiose, ac rationabiliter disputatum est, quod satis crederem ad quæstionis veritatem sufficere: propter eos tamen, qui ad probandum Christum, aut Apostolos nihil habuisse, hoc vel pro primo fundamento videntur assumere paupertatem perfectionem esse, & summam paupertatem, summam perfectionem;

ANNO CHRISTI 1327.

ac

☞ ac per hoc dominum noſtrum ſumme pau-
perem debuiſſe exiſtere, cum ei nulla de-
ANNO CHRISTI 1327. ſit perfectio; conabor oſtendere paupertatem
per ſe perfectionem non eſſe. Cum enim
paupertas voluntaria non dicat aliud, quam
poſſeſſarum abdicationem, tanto erit pau-
pertas major, quanto plus a ſe poſſeſſas res
abdicaverit, ut puta ſecundum ſuperius poſi-
tam diſtinctionem: qui rei proprietatem, &
dominium abdicat, pauper eſt; qui proprieta-
tem & dominium, & uſumfructum pauperior;
qui cum hoc etiam ſimplicem rei uſum, ad-
huc pauperior. In ſummo vero pauper erit,
qui & ipſum facti uſum a ſe abdicaverit. Sed
abdicare facti uſum omnino non virtus, ſed
vitium eſt, cum ſit contra naturam, & ad
proprii ſubjecti tendat corruptionem. Igitur
ſumma paupertas non eſt optimum, ergo nec
paupertas dici poterit per ſe bonum. Sed di-
cant aliqui, iſta vera eſt. Quanto paupertas
major, tanto melior, ſervata in paupertate ra-
tione virtutis. Fatentur igitur poſſe eſſe pau-
pertatem, & non eſſe virtutem. Igitur pau-
pertas de ſe non eſt perfectio. Ea enim, quæ
per ſe ſunt, a ſubjectis ſeparari non poſſunt.
Præterea ipſi dicunt, quod ſummam paupertа-
tem profeſſi, ratione imminentis perſonalis ne-
ceſſitatis, poſſunt facere actum illi ſummæ
paupertati contrarium, ſcilicet non neceſſaria
conſervare, quod ut dicunt, eſt actus imper-
fecti ſtatus: contra quos ſic Auguſt. Profeſſus
virginitatem etiam in mortis periculo in ejus
obſervantia diſpenſationem non recipit, utilius
enim corpus moritur virginitatis amore, quam
nititur præſentis deſiderio, quocumque actu
virginitatis contrario polluatur. Igitur illam
ſummam paupertatem profeſſus etiam in mor-
tis expectatione, ſi paupertas per ſe virtus eſ-
ſet, diſpenſationem non poſſet accipere. Item
quidquid illud ſit, quod de rerum poſſeſſione
vel uſu homines ſubtiliter dividant in rerum
uſu, Domino noſtro JESU Chriſto Joannes
Baptiſta fuit pauperior, ut idem Dominus te-
ſtatur. Mat. XI. & Luc. 7. *Venit Joannes Bap-
tiſta neque manducans, neque bibens*, quod di-
citur propter ſui victus vilitatem. Venit filius
hominis manducans & bibens, quod dicitur
propter victus communitatem. Dum igitur Do-
mino noſtro JESU Chriſto, quoad rerum u-
ſum, in ſenſu Catholico fuerit Joannes Bapti-
ſta pauperior, nec tamen etiam quoad rerum
uſum fuerit eo perfectior, ergo paupertas non
eſt per ſe perfectio.

DICTA FRATRIS GUIDONIS GRENENSIS, ET ARBORENSIS ARCHI-EPISCOPI.

SAnctiſſime Pater, & Domine! cum prote-
ſtationibus ad hoc neceſſariis, ſcilicet:
quod non intendo aliquid contra fidem & bo-
nos mores, vel contra determinationem ve-
ſtram, & iſtius ſanctiſſimæ ſedis dicere. Ad
quæſtionem, qua quæritur, utrum aſſerere
Chriſtum, & Apoſtolos non habuiſſe aliquid
in comuni, ſit hæreticum? Reſpondeo, quod
hoc aſſerere eſt hæreticum, prout patet per
auctoritates, & rationes inductas per ſanctita-
tem veſtram, & per venerabiles Patres, Ma-
giſtros ſanctæ Theologiæ, & Archi-Epiſcopos,
& Epiſcopos in præſentia Beatitudinis veſtræ,
quæ continentur in Evangeliis, Epiſtolis Pau-
li, & in actibus Apoſtolorum, & hoc ſacri
Canones videntur etiam ponere, ut patet 12.
q. 1. c. *dilectiſſimis*. c. *ſcimus*. c. *exemplum*.
c. *futurum*. & c. *habebat* 13. q. 4. c. *quid er-
go?* & 17. q. 4. c. *Si forte*. Et extrav. de verb.
ſignif. Exiit, qui ſeminat. 2. §. Porro V. *Nec
quiſquam his putet obſiſtere*. Et V. *Egit namque
Chriſtus, & docuit*. 2. Quare manifeſtum eſt
Chriſtum, & Apoſtolos aliquid habuiſſe in com-
muni, unde contrarium pertinaciter aſſerere hæ-
reticum eſt; & hoc notatur 24. q. 3. *Inter
Schiſma*. Ille dicitur hæreticus, qui Scripturam
Sacram aliter intelligit, quam ſenſus flagitat
Spiritus Sancti, ut 24. q. 3. *Hæreſis* & §. ul-
timo, quod intelligo, qui in errore perſiſtit,
ipſum pertinaciter defendendo 24. q. 3. *dicit
Apoſtolus*. Nec obſtat illud, quod quidam alle-
gant, nolite cogitare de craſtino 2. Quia ſe-
cundum beatum Joannem ſuper illo eodem
verbo: labor exercendus eſt, ſollicitudo tollen-
da. Nec illud, quod habetur Mat. 8. Luc. 9.
Vulpes foveas habent, & aves cæli nidos. v.
quia hoc poteſt dupliciter intelligi, quantum
ad litteram videlicet: quod Chriſtus erat de
Nazareth ex parte Matris, ut patet per illud;
Miſſus eſt Angelus Gabriel in Civitatem, 2.
Et per illud Luc. Deſcendit cum eis in Na-
zareth, & erat ſubditus illis. Et per illud
quoniam Nazarenus vocabitur. Cum igitur Na-
zareth diſtet a Jeroſolymis fere per dies tres,
eſſe potuit, quod hoſpitium non habuit pro-
prium Jeroſolymis: vel illud Chriſtus dixit
contra ingratitudinem perfidorum Judæorum,
qui Chriſto Meſſiæ, & vero Hæredi Regni eo-
rum negabant, quod natura proviserat brutis
pro quiete eorum; & ſupradicta omnia dico
ſecundum parvitatem intellectus mei. Stare ta-
men intendo in his, & omnibus aliis determi-
nationi ſanctitatis veſtræ.

DICTA ARCHIEPISCOPI COLOCENSIS. (a)

(a) F. Lalai; de plura apud Vadingum.

QUæritur utrum aſſerere Chriſtum, & A-
poſtolos non habuiſſe aliquid in commu-
ni, ſit hæreticum? in præſenti quæſtione Pa-
ter ſanctiſſime! ſalva ſemper correctione ſan-
ctitatis veſtræ, & hujus Apoſtolicæ ſacræ Se-
dis, cujus correctioni ſubmitto omnia dicta
mea, dico: quod Chriſtus, & Apoſtoli ha-
buerunt aliquid in communi, ſicut clare, &
evidenter apparet in multis locis Scripturæ Sa-
cræ. Sed utrum aſſerere, & tenere contrarium
ſit hæreticum, dicere non præſumo, timens in
tam gravi, & ponderoſo articulo quidquam
temere judicare. Illud tamen firmiter credo,
& teneo, quod S. Veſtra, & hæc ſanctiſſima
(b) in hac parte ſentiendum duxerit, & te- (b) Adde Congregat.
nendum. Igitur ad probationem, quod dici-
tur, Chriſtum, ſcilicet, & Apoſtolos habuiſſe
aliquid in communi, ſic procedo. Legitur
enim Joan. 12. quod Chriſtus dixit Judæ:
quod facis, fac citius. *Et nemo diſcumbentium
intellexit*. Quidam enim putabant, quia loculos
habebat Judas, quod ſibi diceret, ut emeret
quæ opus erant ad diem feſtum, vel ut ege-
nis aliquid daret: per quod datur intelligi,
quia habebat aliquid reſervatum, quod in
ſuis, & aliorum neceſſitatibus expendebat. Ho-
rum ſiquidem loculorum non Judas, ſed Chri-
ſtus, Dominus fuit, ut patet in Can. 12. q.
1. *exemplum*. Et melius 23. q. 4. *Quid ergo*.
Ubi dicitur: ecce fur eſt Judas, & ne contem-
das fur, ſed ſacrilegus, & non qualiscunque
fur, ſed loculorum, ſed Dominicorum, ſed
Sacrorum. Si enim Judas dominus loculorum
fuiſ-

☞ fuiſſet, injuſte fur diceretur, & latro; quia ſic dicunt jura communia. Rei, quæ pleniſſime mea eſt, non facio furtum, nec furti teneor actione. Præterea Joan. 4. dicitur. Quod *JESUS fatigatus ex itinere ſedebat ſuper fontem, & Diſcipuli ejus abierant in civitatem, ut cibos emerent*. Et Luc. 22. dicitur: *Qui habet ſacculum, tollat & peram; & qui non habet, vendat tunicam ſuam, & emat gladium*. De ipſis quoque Apoſtolis, & aliis Diſcipulis dicitur Act. 2. *Multitudinis erat cor unum, & anima una; nec quiſquam eorum de his, quæ poſſidebat, aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed omnia illis erant communia*. Et act. 4. dicitur. *Et quod, qui domos, & agros poſſidebant, vendentes afferebant pretia eorum, & ponebant ante pedes Apoſtolorum. Dividebatur autem ſingulis, prout cuique opus erat*, quæ verba tranſumptive ponuntur in Canone 12. q. 1. *Dilectiſſimis*. Præterea ad hoc facit optime illud c. *Melchiadis* 12. q. 1. *futuram*. Ubi dicitur, *futuram Eccleſ. indigentibus Apoſtoli prævidebant. Idcirco prædia in Judæa minime ſunt adepti, ſed pretia tantummodo ad confovendos egentes*. Per quod oſtenditur argumento ſupraſcripto, e contrario ſenſu litteræ, quod ſi Apoſtoli in Judæa manſuram Eccleſiam prævidiſſent, non pretia prædiorum tantummodo, ſed ipſa prædia poſſediſſent. Et ratio poteſt eſſe, quia plus utilitatis poterant conferre egenis ex fructibus prædiorum, quam ex pretio ipſorum, ſicut dicit Urbanus 12. q. 1. *videntes*. Non ergo propter abdicationem proprietatis omnimode, ſed per translationem Eccleſiæ de Judæa in gentes, adeptionem prædiorum Apoſtoli neglexerunt. Unde qui nunc habent poſſeſſiones, & bona alia in communi, non minus, immo multo magis judicio meo dici poſſunt eſſe in ſtatu perfectionis, quam illi, qui in ſpeciali etiam vel communi nihil habere ſe dicunt præter ſimplicem uſum facti, ſicut probatur. 12. q. 1. *Expedit*. Nec minus etiam propter hoc iſti ſequi dicuntur veſtigia Chriſti, & Apoſtolorum, quam illi. Quia ut dictum eſt, & Chriſtus loculos habuit, ſignificans, ſponſam ſuam ſanctam Matrem Eccleſiam pro ſuis, & aliorum neceſſitatibus loculos habituram. Et Apoſtoli prædia recepiſſent, niſi Eccleſiam prævidiſſent de Judæa tranſituram in gentes. Huic autem dicto præjudicat, ſi titulus illius c. *Melchiadis*, dicatur eſſe falſus; ex eo videlicet, quia Melchiades præceſſit Sylveſtrum, cujus tempore fuit Conſtantinus ad fidem converſus. Nam poſtquam dictum cap. eſt per Eccleſiam approbatum, & invenitur incluſum in corpore decretorum, debet ſibi fides plenaria adhiberi, quamvis, qui auctor ejus fuerit, ignoretur. ar. *illius* c. *Paſtoralis*. *De fide inſtrumentorum*, & 19. de *Si Romanorum*. Et hoc credo mandatum eſſe verum, ſcilicet Chriſtum, & Apoſtolos habuiſſe aliquid in communi, quia non ſolum rerum illarum nudum & ſimplicem uſum, verum etiam jus, & proprietatem pleniſſime habuerunt. Nam qui ſimplicem uſum habet alicujus rei, nulli jus ipſum, quod habet vendere, locare, aut gratis conceoere poteſt. Nemo poteſt dare, quod non habet. 1. q. 7. de jure pat. Quod autem propter hoc pulchre dicitur in Canone. Omnis enim Dominus, quod habet, ſi vult, vendit, ſive ſervum, ſive aliquid horum quæ poſſidet. Similiter & qui emit, Dominus nolens eſſe ejus, quod emerit, per pretium pecuniæ illud acquirit. 1. q. 1. *Eos*. Et in alio loco dicitur, quod res alienari non poteſt, niſi a vero Domino. 53. de *Alibi*. Ergo non uſurarii ſimplices, ſed tantum veri Domini, de jure poſſunt res ſuas alienare, vendere, vel donare. Præterea in his rebus, quæ uſu conſumuntur, recte non conſtituitur uſus fructus, nec jure naturali, nec civili. Jure naturali non; quia non poteſt eſſe ſalva rei ſubſtantia; Jure Civili non, quia proprietas, ſive dominium rei hujuſmodi tranſit in legatarium, quamvis utilitatis cauſa proviſum ſit, quia quando uſus fructus quaſi uſus fructus legatur, in rebus hujuſmodi legatarius ſatisfacere tenetur de æſtimatione rerum inſtituenda D. qui legavit. Et ideo cenſetur in pecunia ſic legata, quæ aſſidua permutatione, & commixtione exſtinguitur, ſicut iſta ſatis plane notantur per Bern. de pignor. *cum conſtet*. Sed certe jam conſtat, ſicut ſupradictum eſt, quod Chriſtus, & Apoſtoli res hujuſmodi habuerunt, quas vendendo, & donando diſtribuebant, prout ſibi & aliis opus erat. Nec tamen legitur, quod de æſtimatione rerum illarum ſatis dederint alicui, vel quia ipſa ſatisdatio eis ab aliquo remiſſa fuiſſet. Quare concludi poteſt legitime, non obſtantibus his, quæ in contrarium allegata fuerunt, Chriſtum, & Apoſtolos non tantum quoad ſimplicem uſum facti, ſed etiam quoad verum, & plenum dominium, aliquid habuiſſe in communi.

ANNO CHRISTI 1327.

*DICTA EPISCOPI * SEGNENSIS.*

* I. Dignenſis.

IN quæſtione, qua quæritur, an aſſerere Chriſtum, & Apoſtolos non habuiſſe aliquid in communi ſit hæreticum? videtur mihi dicendum ſalva correctione Sedis Apoſtolicæ: quia in communi habuerunt. Conſtat enim Chriſtum loculos habuiſſe, in quibus oblata a fidelibus conſervabat, & ſuorum neceſſitatibus, & aliis indigentibus tribuebat, ut in c. habebat Dominus loculos 12. q. 1. habebant etiam Apoſtoli in communi, ut in c. *dilectiſſimis*. Eadem q. & credo, quia quicunque Scripturam aliter intelligit, quam ſenſus Spiritus Sancti flagitat, a quo ſcripta eſt, licet ab Eccleſia non receſſerit, poſſit hæreticus dici. 24. q. 3. c. *Hæreſis*. & q. eadem. c. *Quidam*. v. *Hæc ſunt*. Quare mihi videtur, quod aſſerere pertinaciter Chriſtum, & Apoſtolos non habuiſſe aliquid in communi, ſit hæreticum.

ANNO CHRISTI 1327

CONSTITUTIONES PROVINCIALES PRO ETRURIA

A Johanne diac. Card. A. S. L.

Anno 1327. *promulgatæ.*

IN NOMINE DOMINI AMEN. HÆ SUNT CONSTITUTIONES FACTÆ PER REV. IN CHRISTO PATREM ET DOMINUM DOMINUM JOHANNEM PERMISSIONE DIVINA SANCTI THEODORI DIACONUM CARDINALEM APOSTOLICÆ SEDIS IN PARTIBUS TUSCIÆ LEGATUM.

Ib. pag. 417. Ex MS. Cod. Cap. Eccl. Majoris Pist.

QUia nihil, juxta verbum Auguſtini, facilius, & levius, & omnibus acceptabilius eſt epiſcopi, ac presbyteri, aut diaconi officio, ſi perfunctorie, & adulatorie agatur; & nihil apud Deum miſerabilius, & triſtius, & damnabilius; univerſos clericos convenit ab omni ſtrepitu terreno ceſſare & divino officio & contemplationi inſiſtere, cum dicantur reges, hoc eſt ipſos, & alios regentes virtutibus, quod corona capitis deſignare videtur: proteſtantur enim dicentes domino: *pars hæreditatis meæ*, Sed nunc, proh dolor! obliti quod dixerant, terrena ambiunt, non ordini, vel orationi vacant; ſed armis & mercimoniis, & aliis deteſtandis artibus adeo ſe involvunt, ut quaſi in nullo a ſecularibus differant, immo uniformiter ſic incedunt. Nos vero his morbis, quantum cum Deo poſſumus, occurrere cupientes, ut poſſimus cum Apoſtolo dicere: mundæ ſunt manus meæ a ſanguine omnium noſtrum, non enim ſubterfugi quominus annunciarem omne conſilium Dei vobis, ut quos ad vitæ decorem domeſticæ laudis exempla non provocant, ſaltem medicina correctionis compellat; præſenti conſtitutione duximus ſtatuendum, ut non comam nutriant, ſed tonſuram publice ac patenter deferant clericalem, & habitum juxta modum qui ſequitur, videlicet:

De vita, & honeſtate Clericorum quoad veſtes, & tonſuram.

Quod prælati eccleſiarum quocumque nomine nuncupentur, rectores eccleſiarum, civitatum, canonici & cappellani eccleſiarum cathedralium, & aliarum principalium eccleſiarum, locorum inſignium, dummodo tales canonici decimum octavum ſuæ ætatis attingant, cum fuerint in eorum eccleſiis tempore divini officii cum birrectis, ſeu berriolis & cappis clauſis, coctis vel mantellis humeros, & anteriores partes corporis cooperientibus, prout decet. Extra vero eccleſias poſſint cum eiſdem veſtibus incedere prout placet. (3) Ac rectores eccleſiarum aliorum locorum per civitates, caſtra, terras, & loca prædicta inſignia cum tabarris telaribus incedere publice teneantur, niſi fuerint in itinere vel peregrinatione conſtituti. Si quis autem cum tonſura condecenti, & habitu, ſicut præmittitur, non inceſſerit ſupradictis, quandiu non paruerit, a perceptione fructuum ſui beneficii nihilominus poſt ejus perceptionem per menſem unum ſit ipſo facto ſuſpenſus. De quibus quidem ſi interim qualitercumque perceperit, ſit eo ipſo inhabilis per ſex menſes ad alia beneficia eccleſiaſtica obtinenda, Cujus quidem conſtitutionis tranſgreſſores ſuo ordinario infra octo dies a tempore ſcientiæ intimare concanonici, vel beneficiati ejuſdem eccleſiæ ſub pœna inhabilitatis prædictæ jam latæ obnixius teneantur. Prædicta vero ad reſidentes tantum in dictis eccleſiis ſive locis & ad fructum beneficii, in quo taliter delinquitur, volumus duntaxat extendi.

Contra portantes arma.

Volumus inſuper & mandamus, quod clerici, quibus lacrimæ arma debent inſiſtere, arma publice non deferant, niſi habentes inimicitias capitales a nobis vel a ſuis diœceſanis licentiam obtinerent, quo caſu uti poſſint caputiis magnis & honeſtis atque tabarris; vel niſi qui eſſent in peregrinatione, vel itinere conſtituti; contrarium vero facientes pœnas ſupradictas modo, & forma ſupradictis ipſo facto incurrant,

Poſtremo quia religionis ager non poteſt bonorum operum uberes fructus producere, niſi per cultoris diligentiam & culturam a vitiorum ſpinis fuerit expurgatus, univerſos & ſingulos clericos tam ſeculares quam regulares pro primo, ſecundo & tertio monitionis edicto monemus, eis diſtricte ſub excommunicationis pœna mandantes, quatenus divinis officiis diligenter inſerviant, ac cum eccleſiis & perſonis eccleſiaſticis converſentur, a criminibus quoque, maxime homicidiis, depredationibus, uſuriis, violentiis, ludis prohibitis, tabernis, niſi duntaxat eſſent in itinere conſtituti, & blasphemationibus Dei, & ſanctorum, exercitibus & cavalcatis, niſi in caſibus a jure conceſſis, officiis ſecularibus publicis, ac mercimoniis vel aliis exercitiis ſeu commerciis clericis, vel monacis interdictis, necnon a quibuslibet aliis flagitiis, & enormitatibus prorſus ſtudeant abſtinere, nec ſe talia perpetrantibus counire vel præbere ipſis auxilium, conſilium vel favorem; alioquin ſi patenter, & publice tonſuram & veſtem hujuſmodi non detulerint, vel ſe in prædictis ſibi prohibitis, vel aliquo prædictorum immiſcuerunt, & per hoc eos vexari contingat in judicio ſeculari, a nobis vel ſuis diœceſanis ſubſidium aliquod non expectent. Et nihilominus, ſi beneficiati fuerint, præter alias pœnas a jure in taliter delinquentes inflictas, per tres menſes fructus beneficiorum ſuorum omnium perceptione noverint ſe privatos, convertendorum in utilitatem eccleſiarum ſuarum in quolibet prædictorum caſuum de ſuorum diœceſanorum conſilio & aſſenſu.

Recolendæ memoriæ domini fratris Latini Ho-

Hostiæ, & Velletren. episcopi, tunc apostolicæ sedis legati, constitutionem unam, videlicet contra concubinarios clericos, aliam contra beneficia ecclesiastica illicite detinentes, vel se in illa auctoritate propria intrudentes editas, volentes a clericis & subditis nostris inviolabiliter observari, ipsas nostris constitutionibus de verbo ad verbum duximus inserendas & etiam innovandas, quarum tenores tales sunt.

ANNO CHRISTI 1327.

De clericis concubinariis.

Quamvis concubinarios clericos sacri canones severitate multiplici persequantur; quia tamen plerique timore Dei postposito in hujusmodi turpitudine vitii non solum occulte, sed etiam publice inveniuntur offendere; nos eorum imprudentiam opportuna districtione confundere ac reprimere cupientes, monemus clericos omnes nostræ legationis, qui sacrum ordinem & ecclesiasticum beneficium sunt adepti, seu adipiscentur in posterum, ut nullus eorum concubinam seu focariam publice tenere præsumat. Et qui suadente diabolo detinent, infra octo dies, ex quo presentem constitutionem in sua civitate & diœcesi publicatam esse cognoverint, eas a se prorsus abjiciant, nunquam de cetero recepturi. Si qui vero ex prædictis clericis concubinam seu focariam publice ac manifeste sive in domibus ecclesiarum, sive alibi post duos menses post terminum supradictum non erubuerint retinere, beneficiis ecclesiasticis, quæ infra nostræ legationis terminos obtinent, ipso facto noverint se privatos. Eis episcopis autem & superioribus prælatis, ad quos beneficiorum, quæ taliter delinquentium fuerant, collatio seu provisio pertinent, conferendi ea seu providendi de ipsis liberam concedimus potestatem; aliis etiam, ad quos electio seu præsentatio ad beneficia eadem vel eorum provisio spectare dinoscitur, liceat eligere seu præsentare ad illa, vel etiam providere de illis, ex quo per episcopos prædicti clerici præsentis constitutionis pœnam declarati fuerint incurrisse, ut sic eos qui damna spiritualia parvi pendunt, temporalis saltem jactura coerceat a peccato.

De clericis non residentibus & de cotidianis distributionibus.

Et si beneficia sint dignis propter officia tribuenda, ut plurimum nostri temporis clerici veluti dilicati, pro fructu tamen non merito beneficia assecuti, cum matutinis, missa, vesperis & ceteris canonicis horis in ecclesiis persolvendis se mancipatos agnoscant, & cotidianas distributiones lucrifaciant ingredientes, quorum nondum solutis horis egrediuntur, risibus, & circuitibus & vaniloquiis se involvunt. Et mox cum instat finis horarum iterato eumdem chorum reintrare procurant. Et si nos fallunt, nunquid fallere possunt oculos cuncta tenentis, qui dixit: *domus mea domus orationis vocabitur;* & per prophetam: *impii ambulabant in circuitu*? sed in extremo examine cum dicet redde villicationis rationem tuæ, quam redditurus erit qui amplexus commodum, onus repudiat, immo velut morbosa ovis, quæ ejicienda esset potius ab ovili, inficit alias suo exemplo, propter quæ ipsorum fraudibus est de opportuno remedio obviandum. Sane licet statutum existat, quod distributiones cotidianæ, quæ alias manualia beneficia seu victualia nuncupantur, tantum canonicis, & aliis beneficiatis seu clericis cathedralium & aliarum collegiatarum ecclesiarum, qui divinis officiis in hujusmodi ecclesiis affuerunt, debeantur, juxta ecclesiæ cujuslibet ordinationem rationabiliter jam factam seu etiam faciendam; quod tamen statutum ipsum ut plurimum non servatur, & a multis nostræ legationis trahitur in abusum: statuimus & ordinamus, quod quicumque prædictarum ecclesiarum canonici & alii beneficiati seu clerici, qui dum in civitatibus vel in locis aliis, ubi distributiones hujusmodi tribuuntur, præsentes extiterint, matutinum ante primum hymnum perfectum, vel in missam antequam sit finitum ultimum *Kyrie eleyson*, seu in vesperis antequam primus psalmus totaliter compleatur non affuerint, nec perstiterint usque ad finem officii, eo ipso cotidianas distributiones, quæ dantur in illis horis, in quibus delinquerunt, per duos dies immediate sequentes amittant. Si qui vero de distributionibus ipsis quicquam receperint, exceptis illis, quos infirmitas seu justa & rationabilis causa, temporalis necessitas aut evidens ecclesiæ utilitas excusaret, nec non & illi, qui easdem distributiones eis dederint vel eis dari consenserint, ipso facto sententiam excommunicationis incurrant, a qua, nisi duplum ejus restituant, quod turpiter receperunt, vel dederunt, seu dari consenserunt, nullatenus absolvantur. Verum si distributiones hujusmodi in cathedralibus ecclesiis, vel etiam in aliis collegiatis ecclesiis, si collegiatæ fuerint civitatense, vel principales aliorum locorum insignum non existant, volumus, & mandamus, quod canonici denarios octo, & alii beneficiati seu clerici earumdem ecclesiarum prælatis exolvere teneantur; quod si eos non solverint, ipso facto sint fructuum præbendarum suarum per mensem privati. Statuentes, quod distributiones hujusmodi, ac denarii, & fructus sic amissi in quolibet casuum prædictorum de diœcesani consensu in utilitatem ecclesiarum absque diminutione qualibet efficaciter convertantur: quod si de fructibus hujusmodi delinquentes quicquam interim receperint, eo ipso sententiam excommunicationis incurrant.

Contra detinentes vel occupantes illicite beneficia ecclesiastica.

Præteriti malitia temporis usque adeo in quibusdam partibus nostræ legationis invaluisse dignoscitur, ut non solum plerique clerici sine justo, verum etiam quidam laici sine ullo titulo quamplures ecclesias, & earum jura occupare præsumpserunt, & eas in suorum aliorumque plurimum animarum periculum detinere præsumant; nos igitur, huic lethali morbo cupientes opportuni remedii medelam apponere, monemus omnes clericos, & laicos nostræ legationis, eisque in virtute obedientiæ sub interminatione divini judicii, qua fungimur, auctoritate districte præcipimus, quatenus clerici, qui ecclesias quaslibet propria temeritate invadere, occupare vel absque institutione canonica recipere presumpserunt, & eas taliter occupatas sive receptas detinere non metuunt; laici qui quocumque modo ecclesias detinent, sive eis per clericos faciunt deserviri, sive ipsas debito teneant obsequio defraudatas, ecclesias ipsas cum omnibus bonis mobilibus & immo-

bilibus ac juribus quoquo modo pertinentibus ad eaſdem infra unum menſem a publicatione præſenti in civitate ac diſtrictu Florentiæ ; in aliis vero civitatibus & diœceſibus infra ſimilem terminum, ex quo in eis præſens conſtitutio fuerit publicata, libere & abſolute dimittant, ut ipſis eccleſiis per illos, ad quos de jure in eiſdem electio vel collatio aut præſentatio, ſeu proviſio pertinet, de perſonis idoneis valeat provideri. Et proviſionem hujuſmodi ipſi, qui eaſdem eccleſias (tenent), nullo modo publico vel privato per ſe vel alios impedire præſumant. Si qui vero clerici aut laici ex prædictis hoc noſtrum tam ſalubre præceptum infra prædictum terminum adimplere contempſerint, aut proviſionem eccleſiarum hujuſmodi, quominus infra unum menſem, ex quo eis ipſas dimiſerint, libere fieri valeat, quoquo modo præſumpſerint impedire clericos non ſolum prædictis eccleſiis, verum omnibus beneficiis eccleſiaſticis, quæ infra noſtræ legationis terminos obtinent, omnino privamus & inhabiles reddimus ad alia beneficia infra eoſdem terminos obtinenda : laicos autem, ſi ſunt potentes, ut judices aut notarii ſeu domini legum, aut quolibet alio publico fungantur officio, hujuſmodi officii volumus eſſe privatos, eoſque inhabiles reddimus ad hæc vel ſimilia deinceps in loco quolibet exercenda : inſuper ipſos excommunicationis vinculo innodamus, a qua non niſi per apoſtolicam ſedem vel legatum de latere domini papæ miſſum abſolutionis beneficium valeant obtinere : proviſo quod quamvis in mortis articulo non ſit eis, ſi pœnituerint, abſolutio & communio deneganda ; tamen eccleſiaſtica careant ſepultura, donec eccleſiæ occupatæ aut detemptæ per eos libere, ut prædictum eſt, fuerint abſolute dimiſſæ, ac de fructibus earumdem ad mandatum ordinarii vel ejus vicarii ſit integre ſatisfactum. Omneſque religioſos & clericos ſeculares, qui tales ſcienter ad ſepulturam receperint, per unum annum ab officio & beneficio decernimus eſſe ſuſpenſos. Omnibus autem prælatis, ad quos de jure prædictarum eccleſiarum collatio ſeu proviſio pertinent, ſub excommunicationis pœna diſtricte præcipimus, ut eiſdem humano timore poſtpoſito de perſonis idoneis providere non differant, invocato ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachii ſæcularis, ad quod exhibendum poteſtas & rectores alios civitatum aliorumque locorum per cenſuram eccleſiaſticam compellere ſtudeant, teneantur, & debeant, ſi fuerit opportunum.

ANNO CHRISTI 1327.

De executoribus teſtamentorum.

Quoniam nihil eſt quod magis debeatur hominibus, quam ut ſupremæ voluntatis, poſtquam jam aliud velle non poſſunt, liber ſit ſtilus, & licitum, quod iterum non redit, arbitrium ; decens eſt celeriter exequi teſtamentorum ultimas voluntates, quæ pro legibus ſunt ſervandæ. Ideoque ſtatuimus, quod quicumque hactenus deputatus fuerit executor ultimæ voluntatis, vel in poſterum deputabitur, ſi executionem ſibi commiſſam, infra annum computandum ab obitu teſtatoris, non fecerit, vel non faciet in futuris executionibus, cum ex hoc manifeſte ejus negligentia deprehendatur, ipſa executio per diœceſanum epiſcopum fiat, contradictione aliqua non obſtante.

Contra Patronos.

Quod debemus defendere & tueri, prohibemur procul dubio impugnare. Nunc autem nonnulli eccleſiarum patroni, Dei timore poſtpoſito, ad ipſas eccleſias præſentatas ab eis inexcogitatis modis nunc latenter nunc palam.... opprimere, redditus earumdem, qui rectoribus, & miniſtris eorum debentur, ſibi appropriare nituntur. Igitur eorum auſibus duximus obviandum, ſtatuentes, & ordinantes, quod ſi quis patronus, vel pro patrono ſe gerens, aliquid immobile occupaverit, ſeu mobile pretioſum vel ſacrum eccleſiæ, in qua patronum ſe dixerit, rapuerit, ſive in prælatum vel rectorem, canonicum vel converſum ipſius eccleſiæ manus injecerit temere violentas, eo ipſo prima vice vacationis eccleſiæ, in qua ſe geſſerit pro patrono, voce præſentandi rectorem noverit ſe privatum, cujus præſentatio ex tunc transferatur in eum, ad quem alias de jure vel conſuetudine inſtitutio talis eccleſiæ pertineret. Et ſi talis eccleſia collegiata exiſteret, per decem annos omni honore & comodo, qui ex jure patronatus ei ab eadem eccleſia deberetur, privatus exiſtat. Eiſdem quoque pœnis innodamus patronos præfatos, minas vel timores inferentes prælatis, canonicis, converſis vel rectoribus antedictis, tales, propter quas iidem prælati, canonici, converſi vel rectores ab adminiſtratione ſpiritualium vel perſonali reſidentia facienda aliqualiter retrahantur. Inhibentes nihilominus prælatis vel rectoribus ſupradictis, ne ultra quam ipſis patronis debeatur de jure, vel antiqua conſuetudine aliquid eiſdem de juribus vel bonis immobilibus ipſarum eccleſiarum erogare præſumant, contra eos, ſi ſecus egerint, ad privationis ſententiam proceſſuri.

ANNO CHRIS 1327.

De cenſibus & procuratoribus.

Quoniam, ut ad nos multorum fide dignorum relatione pervenit, in diverſis partibus noſtræ legationis pravæ conſuetudinis morbus invaluit ; videlicet quod nonnulli laici & parochiani multarum eccleſiarum diverſis anni temporibus comeſtiones, & potus exigunt ab eccleſiis ſibi exhiberi interdum inſimul congregatis, vel aliquid aliud loco comeſtionis, vel potus, quod particulariter dividitur inter eos ; in quibus propter crapulam & ebrietatem fiunt vulnera, committuntur homicidia, damna plurima proveniunt, & pericula animarum, & dum vacare deberent actibus virtuoſis, tenebrarum operibus ſe involvunt. Ea propter volentes, prout ad noſtrum ſpectat officium, tales abuſus quantum nobis eſt poſſibile refrenare ; univerſis & ſingulis laicis, & parochianis quarumcumque eccleſiarum noſtræ legationis inhibemus, & ſub excommunicationis pœna diſtricte præcipiendo mandamus, ne præfatas comeſtiones, vel potationes ab eccleſiis prædictis exigere præſumant, nec ipſi prælati vel rectores eccleſiarum per ſe vel alium, ſeu alios eis in hoc audeant indulgere.

Contra celebrantes in locis interdictis.

Decet, ut a vinea Domini Sabbaot peſtiferi palmites extirpentur ; ſane ad audientiam noſtram fide digna relatione pervenit, quod non-

☞ nonnulli clerici ecclesiastica beneficia obtinentes in civitatibus, castris, terris, & locis occupatis per rebelles & inimicos ecclesie ac de hæresi vel fruitoria hereticorum sententialiter condemnatos in eisdem civitatibus, castris, terris, & locis propter dictorum hereticorum vel fruitorum contumaciam, & contemptum suppositis solemniter ecclesiastico interdicto celebrare & publice divina officia non verentur. Quinimmo prestant eisdem in suis sceleribus obstinatis consilium, auxilium, & favorem in animarum suarum periculum, & grave scandalum plurimorum. Nos volentes predictis, in quantum cum Deo possumus obviare, hac in perpetuum valitura constitutione sancimus, quod quicumque clerici vel religiosi tam exempti, quam non exempti, cujuscumque ordinis & conditionis existant, de cetero in civitatibus, castris, terris & locis predictis taliter occupatis & generaliter interdictis divina officia scienter celebrare presumpserint, etiamsi cathedralem vel matricem, seu parochialem loci ecclesiam illa viderint, aut sciverint non servare, dummodo eadem interdicta in aliis civitatibus & locis insignibus eisdem civitatibus, castris, terris & locis predictis convicinioribus tam publice ac patenter fuerint solemniter publicata, quod ad dictam cathedralem vel matricem seu parochialem loci ecclesiam verisimiliter perveniſſe presumatur; vel eisdem damnatis aliquod prestiterint consilium, auxilium, vel favorem publice vel occulte, directe vel indirecte, seu nomen vicariatus, vel alicujus officii ad diœcesanos dictarum civitatum, castrorum, terrarum & locorum taliter occupatorum spectantium usurpaverint, in eisdem civitatibus, castris, terris, & locis prædictis quocumque signito vel quesito colore; nec non clerici, qui ab huiusmodi vicariis vel officialibus munus confirmationis, collationis, institutionis vel provisionis quarumcumque ecclesiarum, monasteriorum vel quorumcumque ecclesiasticorum, & piorum locorum receperint, vel per litteras commendatitias eorum ad quosvis ordines ecclesiasticos se fecerint promoveri, vel eos ut vicarios seu officiales habuerint vel tractaverint, seu eis quomodolibet paruerint vel obedierint. Nec non etiam clerici, qui aliquos induxerint vel arctaverint ad subventiones aliquas dictis rebellibus, & damnatis præstandas, vel etiam impedierint quoquo modo quod legatis, & nuntiis sedis Apostolicæ, vel diœcesanis prefatis in sepedictis civitatibus, castris, & terris non pareant in suis officiis, jurisdictionibus vel mandatis, non solum excommunicationis sententiam ipso facto incurrant, sed etiam a suis ecclesiasticis beneficiis omnibus noverint se privatos, & perpetuo inhabiles ad alia obtinenda. Et si religiosi fuerint, eos per suos prelatos mandamus carceri districtos perpetuo mancipari, pane doloris & angustiæ sustentandos.

ANNO CHRISTI 1327.

Quod habentes dignitates se faciant promoveri.

Quia nemo mittens manum ad aratrum, & respiciens retro aptus est regno Dei, nonnulli non attendentes, quod in ea vocatione, in qua quis vocatus existit, persistere debet, assumpti ad dignitates ecclesiasticas de Christi patrimonio sublimati ad aratrum manu missa eas relinquunt, & ad militaria seu seculum se convertunt in suarum animarum periculum, & dignitatum ecclesiasticarum non modicum prejudicium & gravamen. Ea propter volentes talibus de opportuno remedio obviare: monemus omnes, & singulos, dignitates, vel personatus habentes, quibus cura imminet animarum, quod infra annum a tempore publicationis presentis Constitutionis qui promoti sunt, & qui promovebuntur in posterum a suæ adepte possessionis pacificæ tempore numerando, se faciant statutis a jure temporibus saltem ad subdiaconatus ordinem promoveri. Alioquin a dictis suis dignitatibus, personatibus elapso dicto tempore se noverint eo ipso fore privatos, nisi per suos diœcesanos cum eisdem fuerit favorabiliter dispensatum, quæ fieri non intendimus, nisi inspecta rationabili causa vel prerogativa meritorum accepta, diœcesanis ipsis videretur potius dispensandum, super quo eorum conscientias oneramus.

Publicatio supradictarum Constitutionum.

Publicatæ, & pronuntiatæ fuerunt constitutiones predictæ per supradictum Rev. Patrem & dominum Johannem miseratione divina sancti Theodori diaconum cardinalem apostolicæ sedis legatum. Et lectæ per Bindum de Musello capellanum d. domini legati, de mandato, & de auctoritate ipsius domini legati ipso presente, & mandante, præsente etiam clero civitatis & diœcesis Florent. ac religiosorum multitudine copiosa Florentiæ apud locum fratrum minorum in aula d. domini legati, die dominico VIII. Kal. martii sub anno Domini a nat. MCCCXXVII. pontificatus sanctissimi in Christo patris, & domini domini Johannis pp. XXII. anno XI. indict. X. præsentibus etiam ven. patribus dominis Petro Anagnino (4) Alamanno Amilien. Ugolino civitatis Castelli (5) Tedicio Fesulano (6) episcopis, Boso Aretino electo (7) & dominis Conte, & Anigo vicariis episcopi Florentini. Qui dominus legatus statim præcepit dictas constitutiones omnes, & singulas per singula capitula observari.

Et ego Andreas Nardi de Fulgineo publica & apostolica & imperiali auctoritate notarius, & scriba d. domini legati & suæ curiæ supradictis publicationi, affirmationi & acceptationi interfui, & de mandato & auctoritate dicti domini legati scripsi, & publicavi, signumque meum apposui consuetum.

Venerabilis in Christo pater & dominus dominus Baruntus Dei, & Apostolicæ sedis gratia Pistorienſis episcopus existens in ecclesia majori civitatis Pistorii coram clero, & populo, ibidem cohadunato ad audiendum sermones die prima quadragesimæ, imposuit mihi Johanni quondam Donati notario, & scribæ suo & suæ curiæ episcopalis, quatenus audientibus omnibus publice legerem constitutiones prædictas. Quas ego Johannes de ipsius mandato publice, & alta voce legi, audientibus omnibus per ordinem, ut sunt scriptæ, quibus lectis eas omnibus publicavit, & mandavit ab omnibus observari.

Acta fuit dicta lectura, & publicatio in ecclesia majori Pistorienſi coram clero seculari & regulari dictæ civitatis Pistorii & magna ho-

☞ hominum multitudine adunata ad audiendum sermones an. nat. D. MCCCXXX. indict. VIII. die XXII. febr. & præsentibus testibus vocatis, & rogatis dominis Johanne de Ric- ANNO CHRISTI 1327. ciardis, Cancellerio de Cancelleriis, & Bonavollia canonicis Pistorien. domino Nicolao de Gualfreduccis judice, & pluribus aliis testibus vocatis, & rogatis ANNO CHRISTI 1327. ☜

IN CONSTITUTIONES SUPERIORES JO. DOM. MANSI

NOTÆ.

(1) *Johan. S. Theodori diac. card. A. S. L.* Is est Joan. Paitani Rom. de Urfinis, quem Joan. papa XXII. an. 1316. diac. card. S. Theod. renunciaverat. A Pont. Avenioni commorante legatus missus est in Italiam & Tusciam ad coercendos Ludovici Bavari & Antipapæ impetus. Plura de illo legas apud Baluzium in Not. ad vitas Papar. Avenion. to. I. pag. 734. qui & obiisse monet anno MCCCXXXV. Has ejus constitutiones pro Etruria latas in concilio quodam Florentino anno 1327. eruditis hucusque ignotas, suppeditarunt Illustr. & Rev. capituli, cathedralis ecclesiæ Pistorienſis archiva, humanitate Rev. canonicorum ejusdem ecclesiæ mihi reserata.

(2) *Extra ecclesias possint eisdem vestibus incedere.* Ex hoc testimonio demonstratum esse arbitror, eisdem vestibus, quibus clerici olim officiis divinis in ecclesia adsistebant, extra ecclesiam pariter incedi consuevisse; ita ferme ut canonici regulares hodie etiam servant. Quin & sacerdotes veteres olim ipsum Missæ sacrum agentes vestes vel numquam vel non semper mutabant, quod exemplo S. Fulgentii Ruspensis episcopi planum est, narrante veteri & coævo Vitæ ejus scriptore cap. VIII. *In qua tunica dormiebat, in ipsa sacrificabat.*

(3) *F. Latini Hostiensis &c.* De hoc Latino Ursino cardinali Hostiensi & Velitrensi episcopo Prædicatorum ordinem antea professo, vide notas P. de Rubeis ad constitutiones provinciales Aquilejenses anni 1339. in hac collectione una cum aliis illis excusas to. III. Eam dignitatem adivit anno 1278. Ughellio teste. Legationem in Etruriam obtinuisse & aliunde scimus & ex nostris hisce constitutionibus confirmatur. An constitutiones illæ F. Latini Hostiensis episcopi, quas innovat & servandas edicit Raimundus Aquilejensis patriarcha cum nostris hisce confundendæ sint vel distinguendæ, ignoro; vix tamen credo statuta a Latino sancita pro Aquilejensi patriarchatu in Etruriam perveniſſe, ibique legis vim obtinuisse. Multo pronius est credamus, suas dedisse constituriones peculiares pro utraque provincia.

(4) *Petro Anagnino*, qui hoc ipso anno ex ea sede ad Marsicanam translatus fuit, substituto in ejus locum Alemanno, qui his constitutionibus adhuc episcopus Amelienſis subscribit, vel testis adest.

(5) *Hugolino Civitatis Castelli.* Deest episcopus iste in serie episcoporum Ughelliana inter Godefrinum & Guillelmum reponendus; ejusdem tamen Guillelmi exordio serius nempe post. an. 1327. exordium revocato.

(6) *Tedicio Fesulano*, noto Ughellio episcopo, quem scriptorem vide.

(7) *Boso Aretino electo.* Vidonem Tarlatum Aretinum episcopum Ghibellinarum partium studiosum Joannes XXII. episcopatu exuerat jam inde ab anno 1322. statimque Bosonem Aretinum successorem elegit. Tarlati tamen potentia adeo prævaluit, ut nec episcopatum, neque consecrationem ipsam episcopi, quamdiu Tarlatus ipse vixit, novus electus obtinere potuerit. Probat id nuncupatio *electi* tradita Bosoni anno 1327. nempe eodem ipso, quo declinante Tarlatus decessit.

ANNO CHRISTI 1328.

CONCILIUM LONDINENSE

ANNO CHRISTI 1328.

A Simone Mephamo Cantuariensi archiepiscopo cum suffraganeis celebratum anno Domini MCCCXXVIII.

Ex vet. MS. editum tomo II. Conc. Britan. Et in Cossar. Append. to. XI.

ANno Domini MCCCXXVII. archiepiscopus Cantuariensis tenuit concilium provinciale Londiniis, in quo ordinavit, quod in die Parasceves, & in commemoratione animarum, ab omni servili opere cessaretur, ubi ipse & omnes episcopi præsentes excommunicarunt, & excommunicatos esse denunciarunt omnes illos & singulos, qui Walteron de Stapelton Exoniensem episcopum occiderunt, seu in eum manus violentas injecerunt.

Item idem archiepiscopus, de consensu concilii statuit, quod festum conceptionis beatæ Mariæ, deinceps solemniter celebraretur.

Constitutiones venerabilis patris, domini Simonis Mepham, Cantuariensis archiepiscopi, editæ in concilio provinciali, apud sanctum Paulum Londin. mense Februarii, Anno Domini MCCCXXVIII.

TITULI CAPITULORUM.

1. *De observatione festivitatis diei Parasceves.*
2. *De festivitate beatæ Mariæ conceptionis celebranda.*
3. *De immunitate bonorum ad ecclesias, seu personas ecclesiasticas pertinentium.*
4. *De testamentis nativorum non impediendis.*
5. *De probationibus testamentorum.*
6. *Ut ante sententiam diffinitivam, non obstante statuto Oxoniensi, possit appellari*
7. *De impedientibus oblationes consuetas fieri, & decimas colligere, & asportare, absque alicujus doni exactione.*
8. *De matrimonio non solemnizando, absque bannorum editione.*
9. *De defectibus domorum, ad beneficia ecclesiastica spectantium, reparandis.*

PRÆFATIO.

ZElari oportet pro Domino Deo suo ecclesiarum prælatos, qui non de sola sua sunt perditione damnandi, verum etiam de suis manibus requiret Dominus, sicut ipse ait, sanguinem subditorum, adversus eos præcipue, quos nominis Christiani titulis insignivit, & tamen professioni suę, damnatis operibus, non desinunt adversari: ut quicquid legi Divinæ corruptis eorum moribus contrarie cognoverint, gladio Spiritus, quod verbum Dei, & doctrina salutis interminant, * & ecclesiastico sarculo disciplinæ, velut providi cultores, extirpent, virtutes inserant, moresque reforment; ut appetitus noxii, honestatis debitæ limites non excedant, sed Christiana professio libentius, magis ac magis, salutaribus semper proficiat incrementis.

* *f.* extermnent.

Hujus rei gratia, nos Simon, permissione Divina Cantuariensis archiepiscopus, totius Anglię primas, in nomine sanctæ Trinitatis & individuæ, Patris & Filii, & Spiritus sancti, necessarium fore duximus statuendum, auctoritate præsentis concilii, de fratrum suffraganeorum consensu, ad reformationem status ecclesiastici, in nostra Cantuariunsi provincia, statu-

turis conciliorum prius editis, ad ipsorum observationem pœnas adjicere, & quædam nova statuere, quibus jura delinquentium & salutis ubique profectus ducatur.

CAPITULA.

I. *De observatione festivitatis diei Parasceves.*

ANimarum saluti prospicere cupientes, initium ordinum * de fontibus salvatoris, ut dies illa sancta Parasceves, qua salvator noster, Dominus noster Jesus Christus, pro salute hominum, precioſam animam suam, post multa flagella, posuit in cruce secundum ritum ecclesiæ *, in lectione cum silentio, in oratione cum jejunio, in compunctione cum lacrymis: auctoritate præsentis concilii, districtius inhibemus, ne de cætero quispiam servilibus, ipsa die, intendat operibus, vel quævis alia exerceat, quæ a pietatis cultu fuerint aliena. Per hoc tamen, legem pauperibus non imponimus, nisi * divitibus prohibemus, quin ad agriculturam pauperum promovendam, suffragia consueta, caritatis intuitu, subministrent.

II. *De festivitate beatæ Mariæ conceptionis celebranda.*

Ad hoc, quod inter omnes sanctos, memoria beatissimæ Virginis & matris Domini, eo frequentius agitur atque festivius, quo majorem gratiam apud Deum, qui ejus conceptionem prædestinatam, ad unigeniti sui temporalem originem, & omnium salutem ordinavit, creditur invenisse ut per hoc, salutis nostræ quamvis remota primordia, in quibus devote cucurrit mentibus spiritualium materia gaudiorum, devotionem in omnibus * vigeant & salutem; & venerabilis Anselmi, prædecessoris nostri, qui, post alia quædam ipsius antiquiora solemnia, conceptionis solemne superaddere dignum duxit, vestigiis inhærentes: statuimus, & firmiter præcipendo mandamus, quatenus festum conceptionis prædictæ, in cunctis ecclesiis nostræ Cantuariensis provinciæ, festive & solemniter de cætero celebretur.

III. *De immunitate bonorum ad ecclesias, seu personas ecclesiasticas pertinentium*

Item omnes, qui de domibus, maneriis, grangiis, ac locis aliis ad archiepiscopos, episcopos, vel alias personas ecclesiasticas, & ad ipsas ecclesias pertinentibus, quicquam, præter voluntatem dominorum, aut permissionem, vel eorum, qui sunt hujusmodi custodiis deputati, abstrahere, consumere, vel contractare præsumpserint, abstrahi, consumi, vel contractari fecerint, vel hujusmodi abstractionem, consumptionem, aut contractionem, suo nomine, vel a familiaribus suis factam, ratam habuerit, sacri approbatione hujus concilii provincialis, pronunciamus, & declaramus ecclesiasticæ libertatis & immunitatis existere violatores, [a] in concilio Oxonienſi latam incurrere, ipso facto. Et ne hujusmodi ecclesiasticæ immunitatis violatores, occasione difficultatis citationis, evitent, sicut hactenus fieri consuevit, ne procedi valeat contra ipsos: de fratrum nostrorum, & totius concilii consilio & assensu, decernimus, quemcumque violatorem hujusmodi, si personaliter inveniri, & tute adiri valeat, personaliter evocandum. Si vero inveniri, vel non tute adiri valeat, tunc in domicilio suo, si quod habeat, quo tute citari possit, si vero in domicilio, quod habet, tute citari nequeat, tunc in ecclesia cathedrali ipsius domicilii; & si nullum habeat, vel non constet eum habere domicilium; tunc in ecclesia cathedrali ejusdem loci; &, si tute fieri poterit, citationem decernimus fore publice faciendam. Hujusmodi quoque citationem, in domicilio, vel in ecclesia, publice, ut præmittitur, factam, volumus, non solum in casibus prædictis, sed etiam in omni casu constitutionis domini Ottoboni, quondam apostolicæ sedis legati in Anglia, quæ incipit, Ad tutelam, sic artare citatum, ac si esset per citationem personaliter comprehensus, ejusdemque citationis virtute, posse contra eum procedi ad omnem effectum, ad quem posset, si citatus personaliter extitisset. Præfatos etiam quoscumque ecclesiasticæ libertatis vel immunitatis violatores, decernimus in loco delicti, etiamsi ibidem non inveniant *, posse tam ex officio judicis, quam ad partis instantiam, conveniri. Utrum autem hujusmodi violatores ecclesiasticæ libertatis vel immunitatis, inveniri ac tute adiri valeant, domiciliumne habeant, vel non, volunt * in dubio stare certificatorio illius, cui mandatur citatio facienda. Et ut in præmissis casibus, & in aliis, injuriam passi, justitiam debitam facilius consequantur: districte, hoc sacro appro-

[a] *Deest*, excommunicationis sententiam. H.

* *Cor.* inveniantur.

* *Cor.* volumus.

ANNO CHRISTI 1327.

probante concilio provinciali, præcipimus, quod omnes judices ordinarii noſtri Cantuarienſis provinciæ, ſe invicem, ſine qualibet difficultate, juvent in citationibus & executionibus faciendis, ac quibuſcumque mandatis licitis exequendis

IV. *De teſtamentis nativorum non impediendis.*

Item, omnes illi, qui aſcriptitiorum, vel aliorum ſervilis conditionis teſtamenta, vel ultimas voluntates, quovis modo impedierint, contra conſuetudinem eccleſiæ Anglicanæ hactenus approbatam, per excommunicationis ſententiam compeſcantur.

V. *De probationibus teſtamentorum.*

Item, quod locorum ordinarii, inſinuationem teſtamentorum, & commiſſionem adminiſtrationis bonorum defunctorum, per cautelas exquiſitas, contra hujuſmodi executores teſtamentorum, ut ab eis eo citius pecuniam extorqueant, ſeu, ut dicitur *, reddiderunt hactenus oneroſos: ſtatuimus, quod, pro inſinuatione teſtamentorum pauperis, cujus inventarium bonorum centum ſolidos ſterlingorum non exceſſerit, nihil penitus exigatur.

* *Cor.* ſicut dicitur,

VI. *Ut ante ſententiam diffinitivam, non obſtante ſtatuto Oxonienſi, poſſit appellari.*

Item, quia in concilio Oxonienſi, quoddam dicitur ſtatutum emanaſſe, quo, inter cætera, prohibetur, quod a nullo gravamine judiciali, ante diffinitivam ſententiam, frivole appelletur, quod omnes advocati, & procuratores ejuſdem conſiſtorii, ad obſervationem hujuſmodi ſtatuti, aſtringi debeant vinculo juramenti, pœnis etiam aliis ipſo ſtatuto contentis, ſi contra id venerint, affligendi: nos hujuſmodi ſtatutum, quod, etſi colore verborum ſuperficialiter pallietur, ad auferendum tamen expreſſis appellationis remedium, realiter extitit introductum, & quicquid ex eo, vel ob id fuerit ſubſecutum, penitus reprobamus; & omnes, qui ad obſervationem ſtatuti præſtiterint juramentum, abſolvimus ab eodem.

ANNO CHRISTI 1327.

VII. *De impedientibus oblationes conſuetas fieri, & decimas colligere, & aſportare, abſque alicujus doni exactione,*

Item, quia quidam maledictionis filii, in nubentium ſolemniis, mulierum purificationibus mortuorum exequiis, & aliis, quibus ipi Deus, in miniſtrorum ſuorum perſonis, ſolebat oblationum libamine populariter honorari, ad unius denarii, & alterius modicæ quantitatis oblationem, populi devotionem reſtringere ſunt moliti, reſiduum oblationis fidelium, pro ſuis libitis, vel alienis uſibus, multoties applicantes: alii vero non attendentes, quod noſter omnipotens, cujus eſt terra, & plenitudo ejus, & univerſi qui habitant in ea, decimas, in ſignum univerſalis dominii, ſibi reddi præcepit, & pro ſuo cultu eaſdem clericis aſſignavit, aliquando malitioſe impediunt, impedirive faciunt vel procurant, viros eccleſiaſticos, ad quos ſpectat perceptio decimarum, eorumve ſervitores, quo minus liberum ingreſſum, vel egreſſum, in prædia, & a prædiis, de quibus hujuſmodi decimæ proveniunt, habere poſſint, pro ipſis decimis colligendis, cuſtodiendis, vel quo voluerint, abducendis: alii etiam, niſi prius chirotecæ, vel caligæ, ſeu quicquid aliud, eis dentur, vel promittantur, decimas hujuſmodi aſportant & conſumunt, aſportari conſumive faciunt, ſeu aliquod damnum inferunt, inferrive faciunt in eiſdem. Alii inſuper, viros eccleſiaſticos, ea occaſione, quod in foro eccleſiaſtico proſequuntur, vel antea fuerint proſecuti, malitioſe attachiant, vel indicant attachiari, indictari, judicari, aut eis alia gravamina inferri faciunt, vel procurant. Nos igitur, perverſorum damnabilibus conſiliis ſalubre remedium apponere cupientes, nihil novum ſtatuentes, ſed antiquorum canonum ſtatuta in medium deducentes, univerſos & ſingulos hujuſmodi inſtigatores, & impeditores, & alios ſupradictos, per quorum neſandas machinationes, eccleſiæ, vel ipſarum rectoribus, vel vicariis, aut miniſtris quicquam damni infertur, aut ſubtrahitur honoris, & commodi conſueti, præſentis declaratione concilii, pronunciamus univerſos & ſingulos, in præmiſſis vel eorum aliquo in poſterum delinquentes, vinculo excommunicationis involvi; reſervata loci diœceſano abſolutione eorum, præterquam in mortis articulo, quouſque ipſorum miniſterio in contrarium laborante, eccle-

cleſiis fuerit popularis devotio efficaciter reſtituta, ac viris eccleſiaſticis ſic læſis, de hujuſmodi exceſſibus plenarie ſatisfactum.

ANNO CHRISTI 1328.

VIII. *De matrimonio non ſolemnizando, abſque bannorum editione.*

Item quia ex contractibus matrimonialibus, abſque bannorum editione præhabita initis, nonnulla pericula proveniunt, & manifeſtum eſt in dies provenire: omnibus & ſingulis ſuffraganeis noſtris præcipimus ſtatuendo, quod decretalem inhibitionem, qua prohibetur, ne qui matrimonium contrahant, bannis non præmiſſis, in ſingulis eccleſiis parochialibus, ſive diœceſibus pluribus, diebus ſolemnibus, cum major populi affuerit multitudo, exponi faciant in vulgari, ipſamque faciant firmiter obſervari, quibuſvis ſacerdotibus etiam parochialibus, qui contractibus matrimonialibus, ante ſolemnem editionem bannorum initis, præſumpſerint intereſſe, pœnam ſuſpenſionis ab officio per triennium infligendo; & hujuſmodi contrahentes, etiam ſi nullum ſubſit impedimentum, pœna debita percellendo. Quivis etiam ſacerdos ſive ſæcularis, ſive regularis extiterit, qui ſolemnizationi matrimonii, extra eccleſiam parochialem, abſque epiſcopi loci diœceſani ſpeciali licentia, celebrari præſumpſerit, aut intereſſe, per annum integrum, ab officio ſit ſuſpenſus.

IX. *De defectibus domorum ad beneficia eccleſiaſtica ſpectantium reparandis.*

Item ſtatuimus, quod mala inquiſitio ſuper defectibus domorum vel aliorum ad beneficium eccleſiaſticum ſpectantium, de cætero facienda [a], valeat in alterius præjudicium, niſi fiat per viros fide dignos, in forma juris juratos, ipſo ad hoc primitus evocato: integram vero æſtimationem defectuum in domibus, & aliis ad beneficium ſpectantibus, reportorum, ſive per inquiſitionem, vel per viam compoſitionis facta extiterit, loci diœceſanus, in reparationem ipſorum defectuum, converti faciat, infra competentem terminum, ipſius arbitrio moderandum.

[a] *Forte* non valeat. H.

AD LONDINENSE CONCILIUM

A Simone Mempham Cantuarienſi archiepiſcopo

Anno 1328. *habitum*

ADDITIO.

Quemadmodum Londinenſe concilium anni 1321. *a Spelmanno & Labbeo datum ſupplere in multis licuit ex Wilkins; ita pariter & ex illo plura hic danda ſuccurrunt.*

MANDATUM ARCHIEPISCOPI CANTUAR. PRO CONCILIO

Provinciali in eccleſia ſancti Petri London. die Veneris prox. poſt converſ. S. Pauli.

Simon, permiſſione divina, Cantuar. archiepiſcopus, totius Angliæ primas, venerabili fratri noſtro domino Simoni, Dei gratia London. epiſcopo, ſalutem, & fraternam in Domino charitatem.

Regimini ſanctæ Cantuar. eccleſiæ Dei patientia, licet immeriti, præſidentes, inter alias ſollicitudinis noſtræ vigilias ad id votis ferventibus aſpiramus, & mentem noſtram ſedulo deſtinamus affectu, ut eccleſia Anglicana ſub pacis dulcedine vigeat, jura ſua ac libertates obtinere valeat illibata, gregis dominici cura vigilanti ſtudio frequentetur; laici, quos Anglia produxit pariter & enutriit, in via veritatis & juſtitiæ dirigant greſſus ſuos. Et præſertim, quod conſtituti in clero morum honeſtate refulgeant, ut tanquam lucerna pedibus laicorum, ipſos inſtruant vitæ metito & ſermone, qualiter in domo Dei debeant converſari. Sane dicta eccleſia Anglicana, ante hæc tempora pacis turbata diſcrimine multis doloribus & anguſtiis laceſſita, adhuc modernis temporibus carbonibus odii inter proceres reaccenſis majora pericula & diſpendia, niſi Deus avertat, poterit veriſimiliter formidare. Et ſuper dolorem hujus vulneris ſuperadditur afflictio, quod quidam filii impii & degeneres eccleſiam & viros eccleſiaſticos iniuriis innumeris afficere, jura eccleſiarum & libertates malitiæ jaculis expugnare, &, quod auditu eſt horrendum, ipſos viros eccleſiaſticos mutilare & trucidare, aut hoſtiliter carpere non formidant; prout diſcurrens fama denunciat & patratorum ſcelerum evidentia demonſtrat. Ad occurrendum igitur tantis periculis, divina clementia ſuffragante, & morbis præmiſſis medicinam aliqualem, prout nobis poſſibile fuerit, adhibendam, ſacris canonibus eruditi, & ſanctiſſimi patris & domini noſtri, dom. Joh. divina providentia papæ XXII. crebris monitis excitati, noſtrum provinciale concilium die Veneris prox. poſt feſtum converſ. S. Pauli, prox. ſequent. in eccleſia cathed. S. P. London, deliberato conſilio ordinavimus convocandum. Quocirca fraternitati veſtræ committimus & mandamus, quatenus omnes

nes & ſingulos fratres noſtros, epiſcopos provinciæ noſtræ Cantuar. citetis, & per eosdem citari faciatis peremptorie decanos, priores, & capitula eccleſiarum cathedr. &c.

ANNO CHRISTI 1328.

Proviſo, quod ſinguli epiſcopi antedicti, antequam diœceſes ſuas verſus dictum concilium egreſſi fuerint, cum ſuo clero deliberent & inquirant ſagaciter: *De gravaminibus & defectibus dicti concilii ſtudio reformandis*; quodque a clero & populo proceſſiones fieri, litanias & alias orationes dici faciant pro pace regni, & pro concilio noſtro, ut debitum conſequatur effectum. Dictis etiam epiſcopis veſtris litteris auctoritate noſtra diſtrictius injungatis, quatenus de die receptionis mandati noſtri &c. Dat. apud Maghfeld 3. cal. Decem. anno Dom. MCCCXXVIII. & conſecr. noſtræ primo.

Quarum auctoritate litterarum decanum & capitulum eccleſiæ noſtræ cathedr. Exon. abbates, priores, & archidiaconos, conventus etiam, collegia, & clerum dictæ noſtræ diœc. quorum nomina in ſchedula præſentibus annexa continentur, citavimus in forma nobis ſuperius demandata. De gravaminibus etiam & defectibus dicti concilii ſtudio reformandis inquiſivimus, quæ in eadem ſchedula duximus inſerenda; mandatum veſtrum ſecundum ſui naturam, vim, formam, & effectum ejuſdem in omnibus reverenter executioni debitæ demandando. Ad regimen eccleſiæ ſuæ ſanctæ reverendam paternitatem veſtram conſervet altiſſimus per tempora diuturna. Dat. apud Chuddelegh. 15. calend Febr. anno, &c.

ANNO CHRISTI 13

Nomina citatorum.

Decanus eccleſiæ noſtræ cathedr. Exon.

Abbates: Taviſtok. ordinis S. Benedicti, De Hertilaunde, ord. S. Auguſtini, De Buffeſtre, De Forda, De Conckeswell, De Nywenham, ord. Ciſtercienſ. De Torre Moun, ord. Præmonſtrat. — Quia mandatum veſtrum erat generale, perſonaliter.

Archidiaconi: Exon. Barum. Totton. Cornub.

Priores: Plymton, Launceſton, S. Germani, Bodmynne, Totton, De Truwardraith, ord. S. Auguſtini. — S. Nic. Exon. S. Jacobi Exon. De Carſewell, Ottriton- Frychereſtocks ordinis S. Auguſtini, ord. S. Benedicti.

Capitulum eccleſiæ noſtræ cathedr. Oxon. Per procuratores.

Collegia: Eccleſiæ S. Crucis Criditon. D. Thomæ mart. Glasneye. S. Karentoci,

Conventus etiam monaſteriorum ac prioratuum prædictorum: ac clerus totius noſtræ diœc. Exon. ſunt citati.

ASCHAFENBURGENSE CONCILIUM PROVINCIALE

A Petro Moguntino archiepiſcopo

Ante Annum 1328. *habitum*.

Ibid.

„ PEtrum Moguntinum archiepiſcopum ultra concilium illud quod habuit Mogun- „ tiæ anno 1110. a Labbeo indicatum, & a „ Veneto ejus editore ex Lunigii Spicilegio „ ſuppletum; aliud etiam provinciale concilium „ in urbe Aſchafenburgenſi habuiſſe, diſcimus „ ex ſynodo diœceſana Hildeſeimenſi anni 1652. „ apud Lunig Spicileg. Contin. II. pag. 707. „ unde pariter intelligimus ſuffraganeos epiſcopos illi habendo conveniſſe. De anno nihil „ conſtat; ſed cum Petrus cathedram illam ab „ anno 1326. circiter ad 1328. tenuerit, intra tempus illud collocandum eſſe conſtat. „ Ipſe quidem Petrus Aſchafenburgenſis concilii ſæpe meminit in ſuis conſtitutionibus concilii Moguntiæ habiti anno 1310. ſed concilium illud eſt alterum ab hoc diverſum, a „ Gerhardo archiepiſcopo anno 1292. habitum. „ Hujus vero concilii a Petro habiti conſtitutiones geminas has profero, quas affert idem „ Herbipolenſe concilium apud Lunig ibid.

Ex

Ex concilio provinciali Aschafenburgensi D. Petri archiepiscopi Moguntini.

Item statuimus, et ordinamus, ut si aliquis clericus vel laicus utriusque sexus cujuscumque dignitatis, religionis, vel status existat, ausus sit præsumptione & pertinacia damnabili publice prædicare, vel occulte docere, vel tenenere, quod sacerdos in mortali peccato existens non possit efficere corpus Christi, seu sic ligatus non possit ligare vel solvere suos subditos a peccatis, pro hæretico & incredulo habeatur, & errorem hujusmodi sacri concilii approbatione condemnamus, anathematizamus, & penitus reprobamus, cum sacræ scripturæ dicat auctoritas, quod sive bonus, sive malus sit minister, per utrumque Deus effectum gratiæ suæ confert. Non enim quæ sancta sunt, coinquinari possunt, nec ipsa sacramenta potest hominum malatia profanare; unde sacerdos, quantumcumque pollutus existat, divina non potest polluere sacramenta, quæ purgatoria cunctarum contagionum existunt. Licite ergo a quocumque sacerdote ab Ecclesia tolerato, divina mysteria audiantur, & alia recipiantur ecclesiastica sacramenta.

Ad idem, de blasphematoribus & fortilegis.

Quamvis sacris canonibus & sanctorum Patrum traditionibus contra manifestos sanctorum blasphemos, ac damnatum & abominabile scelus Idolatriæ, videlicet incantationes, superstitiones & fortilegia Phitonum & Phitonissarum, in locis diversis sufficienter cautum & provisum existat; quia tamen (quod mentis amaritudine referimus) adhuc vitia talia in multis locis nobis subjectis existunt in usu; quapropter erroribus & periculis exinde in dies consurgentibus, quantum in nobis est obviare cupientes, districte statuto præsenti perpetuo duraturo præcipimus, ut contra tales statuta canonica desuper edita summa cum diligentia ab universis nobis subjectis practicentur, & in confessionibus de peccatis hujusmodi solers fiat inquisitio, & tam mares quam mulieres talia exercentes, a communione sacramentorum excludantur, ac pro absolutione ad nos vel vicarium nostrum remittantur. Et nihilominus si qui publici blasphemi reperti fuerint, vel de hujusmodi incantationibus vel superstitionibus ab ecclesia reprobatis se intromiserint, vel eisdem fidem adhibuerint, ut ab his intra breve tempus eis statuendum desistant, volumus moneri sub pœna suspensionis a divinis & ecclesiastica sepultura, a quo non nisi per nos vel vicarium nostrum, aut nostros superiores valeant liberari & absolvi. Hoc etiam statutum nostrum salutiferum, ne quis illius ignorantiam prætendere possit, volumus per rectores ecclesiarum ac curam animarum habentes, in cancellis ecclesiarum, si, & quoties expedire visum fuerit, solemniter publicari.

ANNO CHRISTI 1328.

ANNO CHRISTI 1329.

CONCILIUM TERRACONENSE

Sub Johanne patriarcha Alexandrino & administratore ecclesiæ Terraconensis, anno M. CCCXXIX. celebratum.

Ex MS. ecclesiæ Avenionensis.

1339. JOannes patriarcha Alexandrinus ac administrator ecclesiæ Terraconensis in spiritualibus & temporalibus a sede apostolica deputatus in concilio Terraconensi, quarto calendas Martii anno Domini millesimo trecentesimo vicesimo nono.

Ad Officium pertinet præsidentis constitutiones a se vel a prædecessoribus suis editas, quas obesse conspicit potius quam prodesse, resecare simpliciter, vel in melius reformare; & subditos suos certos reddere quas habeant observare. Recognitis igitur diligenter prædecessorum nostrorum constitutionibus archiepiscoporum sanctæ ecclesiæ Terraconensis, editis in diversis provincialibus conciliis, per eos diversis temporibus celebratis, ac quibusdam ex ipsis tamquam periculosis, quibusdam vero tamquam superfluis resecatis, illas quas utiles seu necessarias invenimus, simul cum quibusdam, quas de novo edidimus, sacro concilio approbante, in præsenti volumine providimus redigendas: decernentes easdem, & non alias haberi pro constitutionibus conciliorum provincialium provinciæ Terraconensis, ac mandantes easdem inviolabiliter observari.

SParagus in (*a*) concilio per eum celebrato Terracone, calendas Maji, anno Domini millesimo ducentesimo trigesimo.

I. *Contra facientes alligationes illicitas.*

Cum aliqui quærentes quæ sua sunt, non quæ Jesu-Christi, cum beneficia ecclesiastica in Ecclesia Dei vacent, suos sibi attrahunt, & pactionibus illicitis eos sibi alligant, ut propter majorem numerum pravitatis obtinere valeant quod intendunt, ad offensam Dei & scandalum populi christiani, & propriæ ambitioni damnabiliter satisfiat. Ideoque statuimus, generali concilio approbante, quod quicumque de cetero talia præsumserit attentare, omnino beneficio careat sic obtento: ita quod numquam in eadem ecclesia beneficia valeat adipisci. Anno 1330.

Petrus

(*a*) Hujus concilii meminit Baluzius Marcæ Hispanicæ lib. 4. cui cum archiepiscopo interfuisse ait, Guillelmum Vicensem, Pontium Dertusensem, Garsiam Oscensem & Berengarium Parcinonensem episcopos.

ANNO CHRISTI 1329.

Petrus (*a*) in primo concilio per eum celebrato Terracone, anno Domini milleſimo ducenteſimo trigeſimo nono.

II. *Ne clerici ſæcularibus negotiis ſe immiſceant*

Statuimus ac mandamus, quod curam animarum habentes, & qui ſunt in perſonatibus, vel dignitatibus conſtituti, publica officia ſæcularia non aſſumant; nec bajulas, nec vicarias teneant laicorum; ſed in eccleſijs ſuis perſonalem & continuam reſidentiam faciant, ſicut decet.

III. *Contra clericos, qui in pluribus eccleſiis ſunt canonici.*

Item, ſtatuimus & mandamus, quod aliquis in eodem epiſcopatu vel in diverſis, duas canonicas non habeat, quæ ex ſpeciali ſtatuto reſidentiam perſonalem requirunt, & altera tantum debeat eſſe contentus.

IV. *De regularibus.*

Item, ſtatuimus, quod monachi vel canonici regulares, qui relicto habitu ad ſæculum redierunt, vel voto ſunt aſtricti, niſi infra menſem ad clauſtrum redierint, & votum ſuum curaverint adimplere; ſuis beneficiis ſint privati ut apoſtatæ, & tamquam excommunicati ab omnibus evitentur, & excommunicati denuntientur diebus dominicis & feſtivis. Et moneantur & excommunicentur tam ipſi, quam commiſcentes cum eis, & dantes eis conſilium vel favorem.

V. *Ne fiant viſtæ in monaſteriis.*

Item, præcipimus & mandamus omnibus judicibus & advocatis litteratis, ne conveniant vel interſint alicui viſtæ quæ fit vel fiat in monaſteriis vel grangiis religioſorum, & hoc ſub pœna excommunicationis præcipimus & mandamus.

VI. *De raptoribus & incendiariis.*

Item, ſtatuimus quod incendiarii & raptores publici tamquam excommunicati A vitentur, & eccleſiaſtica ſepultura careant, niſi per ſe vel per heredes ſatisfactionem fecerint vel emendam. ANNO CHRISTI 13

Petrus in ſecundo concilio Valentiæ celebrato, anno Domini (*b*) milleſimo ducenteſimo quadrageſimo octavo. Anno

VII. *Ne aliquis clericus advocet contra eccleſiam Terraconenſem.*

Sacro approbante concilio, ſtatuimus, ut ſi aliquis clericus Terraconæ provinciæ contra Terraconenſem eccleſiam officium advocationis, non petita a nobis licentia & obtenta, perſtiterit: niſi pro ſua eccleſia, ſcilicet noſtræ provinciæ, in qua intitulatus fuerit, vel niſi ſuam cauſam vel ſuorum proſequatur; beneficio quod habet in Terraconenſi provincia auctoritate hujus conſtitutionis noverit ſe privatum.

VIII. *Contra archiepiſcopum Toletanum.*

Item, ſacro approbante concilio, ſtatuimus, quod ſi Toletanus archiepiſcopus per Terraconenſem provinciam tranſitum faciens, crucem ante ſe portari fecerit, vel pallio uſus fuerit, vel indulgentias dederit in noſtra provincia, quæ ſunt vel fuerint per eumdem temere alicubi attentata, loca ad quæ ipſe taliter & in quibus prædicta attentaverit, quamdiu ibidem fuerit, ceſſent penitus a divinis, & ne ejus præſumtio remaneat impunita, ſi ſupradicta in provincia noſtra de cetero commiſerit, auctoritate noſtra & ſacri concilii, ipſum extunc quaſi exnunc excommunicationis ſententiæ decernimus ſubjacere. Et ſi aliquis litteris indulgentiæ archiepiſcopi Toletani in noſtra provincia uſus fuerit, tamquam falſarius puniatur.

IX. *Ne clerici extranei altaria erigant.*

Item, ſtatuimus, quod ſi aliquis clericus de provincia aliena in provincia noſtra, & ſpecialiter in regno Valenciæ, altaria de novo ædificaverit, vel jurisdictionem ſibi aliquam uſurpaverit in noſtrum præjudicium vel gravamen, ipſum auctoritate noſtra & ſacri concilii extunc, quaſi exnunc ſubjacere excommunicationis ſententiæ decernimus.

(*a*) Petrus iſte dictus fuit Petrus Albalatius, ut docet nos Baluzius lib. 4. Marcæ Hiſp. ubi hujus concilii meminit.
(*b*) Iſtud concilium anno 1240. 8. idus Maji collocat Stephanus Baluzius lib. 4. Marc. Hiſp.

A

X. *Ne clericus contra ſuum epiſcopum advocet.*

Item, ſtatuimus, quod aliquis clericus contra epiſcopum ſuum non advocet, tam pro epiſcopo, a quo majus beneficium obtinuit, quam a ſuo; vel niſi ſuam vel ſuorum injuriam proſequatur.

XI. *De extrema-unctione.*

Petrus in tertio concilio Terraconenſi B (*a*) Sacramentum extremæ unctionis petentibus libere & ſine pecunia a ſacerdotibus miniſtretur: & ſingulis annis clerici ampullam deferant, in qua oleum recipiant infirmorum, quoniam eis chriſma & cathecumenorum oleum tribuetur, conſuetudine aliqua non obſtante.

XII. *Quæ feſta debeant coli.*

Item, cum otium & deſidia fomentum pariant vitiorum, feſtivitatum multitudinem duximus ſeparandam; cum C in illis eo quod non laborant, pauperes aggraventur, & otioſi & deſidioſi ad illicita provocentur: quare feſtivitates colendas neceſſario ſubjiciamus, quas qui contemſerint colere, per ſuum presbyterum compellantur. Feſtum ſcilicet Circumciſionis Domini, Epiphaniæ, ſancti Vincentii, Purificationis ſanctæ Mariæ, Matthiæ apoſtoli, Annunciationis beatæ Mariæ, duorum dierum octavæ Paſchæ, ſancti Marci evangeliſtæ, Philippi & Jacobi, Inventionis ſanctæ Crucis, Aſcenſionis Domini, feriæ ſecundæ D octavæ Pentecoſtes, Johannis-Baptiſtæ, Petri & Pauli, ſanctæ Mariæ Magdalenæ, Jacobi apoſtoli, ſancti Laurentii, Aſſumtionis Beatæ Mariæ, ſancti Bartholomæi, Nativitatis Beatæ Virginis, Matthæi apoſtoli, Sancti Michaelis, Lucæ evangeliſtæ, Simonis & Judæ, omnium Sanctorum, ſancti Martini, ſancti Andreæ, Sancti Nicolai, Sancti Thomæ, Nativitatis Domini, Sancti Stephaphani, Sancti Johannis Evangeliſtæ, & quælibet parochia obſervet feſtivitatem E illius ſancti, in cujus honore conſtituta eſt major eccleſia. Officia vero harum ſolemnitatum & omnium aliarum, ſive ſint novem, ſive trium lectionum, prout hactenus conſuevit fieri, a clericis in eccleſiis & in portionibus obſerventur, & ad audiendum officia laici nihilominus moneantur.

XIII. *De celebratione Miſſarum.*

Item, quia aliqui ſacerdotes plures celebrant miſſas contra canonicas ſanctiones, jubemus, quod niſi in die natalis Domini, tres miſſas audeat nullus celebrare: quod ſi fecerit, in excommunicationem incidat ipſo facto; & officio beneficioque privetur. Duas vero toleramus, ſive tolerando permittimus, una & eadem die, quando urgens neceſſitas fuerit celebrari, quouſque dominum papam ſuper eodem negotio conſulamus. Neceſſitatem ſiquidem declaramus, cum unicus ſacerdos habet duas eccleſias, quarum una dependet ab alia, & altera illarum non poteſt habere proprium ſacerdotem, vel ſunt tenues, nec parochiani propter diſtantiam loci, vel aliam rationabilem cauſam poſſunt commode ad alteram convenire, et in aliis caſibus a jure conceſſis. Quandocumque vero duas Miſſas celebrari contigerit, ſacerdos caveat, ne poſt ſumtionem ſanguinis in prima Miſſa, vinum profuſionis accipiat. Quod ſi fecerit, eadem die non poterit celebrare.

XIV. *Quod epiſcopi & eorum officiales juſtitiam gratis reddant.*

Item, præcipimus, quod epiſcopi, & eorum officiales & alii clerici, ordinariam jurisdictionem habentes, gratis cauſas examinent, ſententias ſponte proferant, nullam inde pecuniam recipientes, ſalvo quod pro juſtitia ratione dominationis debetur. Quorum autem pretium percipiatur pro labore temperatur.

XV. *Quod epiſcopi ad concilia provincialia veniant.*

Item, cum epiſcopi ad provinciale concilium non veniant, ut deberent, excuſationes frivolas prætendentes; ex quo diſciplina eccleſiaſtica enervatur, & ſacri canones contemnuntur. Statuimus, ut ab hac hora in antea omnes epiſcopi ſine quolibet diffugio ad provinciale concilium veniant, prout decet, niſi cauſa neceſſaria & urgentiſſima excuſentur. Et quicumque epiſcopus contra hanc conſtitutionem duxerit faciendum, ab archiepiſcopo vocatus, civitatem adeat Terraconem, ibidem tamdiu moraturus, quamdiu ab archiepiſcopo recedendi licentiam obtinuerit ſpecialem.

XVI.

(*a*) Concilium iſtud celebratum fuiſſe anno 1242. 3. idus Maii docet nos Baluzius Marcæ Hiſp. lib. 4. cui interfuerunt Pontius Derruſanus, Pontius Urgellenſis, & Vitalis Oſconſis epiſcopi.

ANNO CHRISTI 1329.

XVI. *Quod clerici ad ſynodum veniant.*

Eodem modo ſtatuimus, ut omnes clerici curam animarum habentes, ad ſynodum veniant cathedralis eccleſiæ, in cujus diœceſi commorantur, occaſione vel conſuetudine aliqua non obſtante. Eamdem pœnam, ſi hujus conſtitutionis tranſgreſſores fuerint, in ſuis civitatibus incurrentes.

XVII. *Ut eccleſiæ laicis non dentur, ſed gubernentur per clericos.*

PETRUS in quarto concilio Terraconenſi. Cum eccleſiæ parrochiales per laicos adminiſtrari non debeant: ſtatuimus, quod laicis de cetero nullo modo attribuantur, ſed per clericos & viros eccleſiaſticos eccleſiæ gubernentur, ſecundum canonicas ſanctiones.

XVIII. *Contra conſpiratores.*

PETRUS in quinto concilio Terraconenſi. (*a*) Conſpiratorum genus odibile cupientes a perverſitate hujuſmodi coercere, ſacri approbatione concilii excommunicamus omnes conſpiratores, & colligationes illicitas facientes in clero & contra conſtitutos in clero. Sententiam autem hujuſmodi ad præterita duximus extendendam, niſi infra menſem a tempore ſententiæ, quis conſpirationem & colligationem hujuſmodi pro poſſe duxerit revocandam. Simili ſententia innodamus omnes, qui contra conſtitutos in clero libellos famoſos compoſuerint, & qui opem fecerint, & qui compoſitos inventos non rapuerint ſine mora.

XIX. *Contra invaſores & raptores rerum eccleſiaſticarum.*

Item, cum quidam in aliorum prædiis propria commoda ſtudeant invenire, ſacro approbante concilio, excommunicamus invaſores, raptores, & deprædatores bonorum eccleſiarum, & eccleſiaſticarum rerum, & locorum religioſorum, qui bona prædicta rapuerunt, vel invaſerunt violenter, dummodo perſonæ, de quibus querelam habuerint, pacem fecerint, prout ſtare viri debuerint. Eadem etiam excommunicatione ligamus fautores & receptatores prædictorum malefactorum, ſtatuentes, ut quamdiu principales malefactores in aliqua villa vel civitate fuerint, eccleſiæ ceſſent penitus a divinis. Et ſi forte principales malefactores mortui fuerint abſque ſatisfactione condigna, licet in articulo mortis abſoluti fuerint, eorum corpora non tradantur eccleſiaſticæ ſepulturæ, quouſque heredes morientium ſatisfecerint injuriam paſſis, & damnum fuerit penitus emendatum: nec prædicti in ſanitate aliquatenus abſolvantur, niſi cum de præmiſſis omnibus ſatisfecerint competenter: ſimili excommunicationis ſententia innodamus omnes illos, qui quædam clericorum & locorum religioſorum & hominum eorumdem ſcienter & voluntarie receperint in caſtris ſuis, vel emerint, & caſtra illa vel villæ, in quibus retenta fuerint prædicta ceſſent penitus a divinis, quouſque damnum datum pro poſſe ſtuduerint emendare; & licet invaſores & raptores eccleſiæ in genere ſint excommunicati, non tamen evitentur, niſi facti evidentia, vel confeſſione propria hoc conſtaret, quouſque in ſpecie denunciati fuerint. Abſolutio talium cuilibet epiſcopo in ſua diœceſi auctoritate ſacri concilii eſt commiſſa, ut quilibet epiſcopus in ſua diœceſi faciat publicari, & vitari excommunicatos per alium epiſcopum.

XX.

Item, ſacro approbante concilio, ſtatuimus, quod quilibet epiſcopus in ſua diœceſi denuntiet ſententias per alium epiſcopum latas ad ſignificationem ipſius, & inter excommunicatos ab eo, & faciat per ſuam diœceſim tamquam excommunicatos certius evitari.

XXI.

Ne aliquis parrochiali eccleſiæ adminiſtret antequam curam recipiat animarum.

XXII.

PETRUS in ſexto concilio.
Statuimus, quod nullus clericus inſtitutus

(*a*) Hoc concilium anno 1344. celebratum tradit Baluzius lib. 4. Marc. Hiſp. huicque interfuiſſe Pontium Dertuſenſem, Ilerdenſem, Vincentium Cæſar-Auguſtanum, Petrum Pampilonenſem, Petrum Barcinonenſem epiſcopos.

tus vel præſentatus in parrochiali eccleſia a clerico vel laico, in eadem adminiſtrare præſumat, quouſque a diœceſis epiſcopo curam in eadem eccleſia receperit animarum, contraria conſuetudine non obſtante, quæ potius dicitur corruptela. Quicumque autem contra fecerit; ipſo facto, jure quod habet vel habere credit in eccleſiam, ſit privatus ea vice, poteſtate data diœceſano removendi inſtitutum, ſeu etiam præſentatum: nihilominus, ſtatuentes, quod inſtitutus & confirmatus per epiſcopum nullo caſu valeat ab alio, quam a ſuo epiſcopo removeri.

XXIII. *De invaſoribus.*

Olim excommunicaſſe recolimus invaſores, raptores, & deprædatores bonorum eccleſiarum, rerum eccleſiaſticarum, & locorum religioſorum, qui bona prędicta rapuerint vel invaſerint violenter, dummodo perſonæ, de quibus querelam habuerint, patefecerint jura ſtare. Eadem excommunicatione ligavimus fautores & receptatores prædictorum malefactorum; ſtatuentes, ut quamdiu principales malefactores eſſent in aliqua villa, vel in civitate, ceſſaret eccleſia penitus a divinis; & ſi forte principales malefactores abſque ſatisfactione condigna ab hoc ſæculo tranſmigrarent; licet eſſent in mortis articulo abſoluti, eorum corpora non traderentur eccleſiaſticæ ſepulturæ, quouſque heredes morientium ſatisfecerint paſſis injuriam, & damnum datum penitus emendaſſent. Nec prædicti in ſanitate abſolvi poſſent, niſi de præmiſſis omnibus prius ſatisfeciſſent paſſis injuriam competenter. Simili conſtitutione innodamus omnes illos, qui prædicta clericorum & locorum religioſorum & hominum eorumdem, ſcienter receperint, & voluntarie in caſtris ſuis, & emtores ab eis, & quod caſtra & villæ, in quibus prædicta eſſent retenta, ceſſarent penitus a divinis, quouſque damnum datum ſtuduiſſent pro poſſe ſuo emendare. Verum quidam per ſe prædictam conſtitutionem perverſe intelligentes, eam trahunt ad res modicas, & ad ea, quæ non ex propoſito nocendi, ſed ex neceſſitate qua non credentibus offendere capiuntur. Nos autem per uſum intellectum & dubitationem hujuſmodi, penitus declarantes in omnibus ſupradictis caſibus, ſic duximus declarandum, quod illi tantum intelligantur excommunicati, qui eo propoſito cum armis vel ſine armis violenter invaſerint vel deſtruxerint loca prædicta, & ceperint homines ipſorum, & res eorumdem, in quo graviter delinquunt. Loca autem in hoc ſolo caſu ceſſare volumus penitus a divinis, quamdiu ibi prædicta fuerint violenter accepta. Auctores autem & emtores prædicti, poſt admonitionem legitimam, in noſtra diœceſi ad arbitrium excommunicentur: & ſi aliquem prædictorum excommunicatorum abſque ſatisfactione condigna mori contigerit, tamdiu careat eccleſiaſtica ſepultura, quo ad uſque heredes ipſius damnum datum per eum plenarie paſſis injuriam, vel heredibus eorum ſit deſtitutum.

ANNO CHRISTI 1229.

XXIV. *De baptiſmo.*

Quia intelleximus, quod aliqui Sarraceni captivi ficte veniant ab baptiſmum, ut poſſint jugum evadere ſervitutis; ſtatuimus, ut cum Sarraceni hujuſmodi ad eccleſiam cauſa baptizandi confugerint, diebus aliquibus per rectorem eccleſiæ conſerventur, ut cognoſcat utrum in tenebris ambulent vel in luce: & ſi perſeveraverint in propoſito baptizandi, eiſdem baptiſmum ulterius non negetur.

XXV. *Contra dantes occulte beneficia.*

PETRUS in ſeptimo concilio (*a*). Cum occulta donatio ſuſpicione non careat, juxta canonicas ſanctiones, ſacri approbatione concilii donationes occultas de dignitatibus, perſonatibus, rectoriis, præbendis, ſeu portionibus, & aliis omnibus adminiſtrationibus, miniſteriis, officiis, & beneficiis eccleſiaſticis, quocumque nomine exerceantur, fieri prohibemus: ſtatuentes, ut tam donator, quam donatarius donationem factam infra tempus de conferendis beneficiis a canonibus definitum, & a vacationis tempore computandum taliter ſtudeant publicare, ut appareat cui donaverint, & quo tempore ſit donatum. Aliter quidem facta donatio, ipſo jure, non valeat, nec alicui competat actio vel defenſio ex eadem. Sane quod donator, qui contra hoc ſtatu-

(*a*) Anno 1247. celebrato, ut docet Baluzius Marc. Hiſp. lib. 4.

ANNO CHRISTI 1319.

ſtatutum venerit, conferendi poteſtate careat ea vice, & ad alios ſecundum Lateranenſis ſtatuta concilii hujus collatio devolvatur.

XXVI. *De bonis prælati defuncti.*

PERTUS in octavo concilio. (*a*) Cum non ſine gravi peccato quod ſuum non eſt poſſit aliqnis retinere: antiquum canonem hoc hujuſmodi placiti ad memoriam reducentes, ſacro approbante concilio, ſtatuimus, quod poſt mortem archiepiſcopi, vel alterius prælati, ſeu beneficiati Terraconenſis provinciæ, bona ejus eccleſiaſtica ad manus aliquorum dignorum fide proveniant, ſecundum quod in eccleſia defuncti de conſuetudine eſt obſervatum. Vel ſi conſuetudo ceſſat, duo eligantur fide digni, ſi præerat defunctus conventui, aut ab epiſcopo diœceſano, vel ejus locum tenente; ſi defunctus conventui non præerat, qui bona recipiant ſupra dicta, & infra decem dies tales adminiſtratores, ſeu procuratores, adhibito tabellione publico & teſtibus, ad hoc ſpecialiter convocatis, conficiant de omnibus rebus defuncti mobilibus & immobilibus & ſe moventibus inventarium; & ſi per negligentiam hoc fuerit obmiſſum, prædicti procuratores ad duplum teneantur.

Si vero prædicti adminiſtratores, vel aliquis alius de bonis prædictis aliquid invaſerit, vel rapuerit, vel tenuerit fraudulenter; & legitime admonitus bona ſic retenta ſine diminutione reſtituerit ſucceſſori, auctoritate concilii, ſe noverit excommunicationis ſententia innodatum. Admonemus autem epiſcopos & alios prælatos Terraconenſis provinciæ, ut in vita ſua, ſi commode fieri poterit, de rebus prædictis confici faciant inventarium. Hanc autem ſententiam vel illam de invaſoribus eccleſiarum vel rerum eccleſiæ conſtitutionem quæ incipit *Olim* ad perſonas archiepiſcopi vel epiſcoporum extendi nolumus ullo modo.

XXVII. *De abſolutione invaſorum.*

Anno 1253. BENEDICTUS in primo (*b*) concilio celebrato Terracone anno Domini 1253. ſexto idus aprilis.

Sacro approbante concilio, plenam A concedimus univerſis noſtris ſuffraganeis poteſtatem abſolvendi ſubditos ſuos, qui excommunicati per ipſos fuerint, vel etiam auctoritate conſtitutionis ſacri concilii Terraconenſis contra malefactores & invaſores hominum & rerum eccleſiæ promulgata; licet dicti excommunicati denunciati fuerint in concilio Terraconenſi. Item fuit ordinatum, ſacro concilio approbante, quod dominus archiepiſcopus abſolvet ſubditos ſuffraganeorum ſuorum, qui ad ipſum venerint, excommunicatos ratione conſtitutionis ſacri B concilii Terraconæ contra invaſores & malefactores hominum & rerum eccleſiæ promulgatæ: promiſſa ſatisfactione, ſecundum formam eccleſiæ, & quod dominus archiepiſcopus aſſenſum diœceſani illius vel illorum excommunicatorum requirat, ſi ſibi viſum fuerit expedire.

XXVIII. *Ut presbyteri ſe invicem abſolvant.*

Item, ſacro approbante concilio, da- C mus univerſis noſtræ provinciæ presbyteris poteſtatem, quod ad invicem unus alii poſſit ſuper excommunicationis ſententia beneficium abſolutionis impertiri.

XXIX. *De invaſoribus.*

Verum cum in conſtitutione bonæ memoriæ domini P. prædeceſſoris noſtri, quæ incipit *Olim excommunicaſſe recolimus*, caveatur, quod loca, ad quæ prædicta clericorum, eccleſiarum, vel perſonarum religioſarum, ſeu hominum, D violenter attentata pervenerint, quamdiu ibi fuerint, ceſſent penitus a divinis. Volentes invaſorum & raptorum excogitatis malitiis & machinationibus, quantum cum juſtitia poſſumus, obviare: declaramus, & conſtituimus, quod loca, in quibus hujuſmodi prædicta vendita, vel alio modo alienata, ſeu etiam conſumta fuerint; tamdiu ceſſent penitus a divinis, quouſque condigna ſatisfactio damna paſſis facta fuerit per eadem. Item, cum clerici & perſonæ ec- E cleſiaſticæ majoribus quam res eorumdem debeant, privilegiis, & immunitate, ſeu libertate, gaudere; ſacro approbante concilio, ſtatuimus, quod loca ad quæ occiſores & mutilatores clericorum & perſonarum eccleſiaſticarum, & capien-

(*a*) Anno 1248. celebrato ex Baluzio loco citato ſupra.

(*b*) Huic concilio præſentiam ſuam exhibuerunt ſequentes epiſcopi ex Baluzii Marca Hiſpanica, Arnaldus Cæſar-Auguſtanus, Berengarius Gerundenſis, Vitalis Oſcenſis, G. Ilerdenſis cum procuratoribus aliorum.

pientes eosdem, pervenerint; cessent A penitus a divinis, quousque ad judicium ecclesiæ satisfecerint de commissis, loca etiam in quibus clerici seu personæ ecclesiasticæ captæ detinebuntur, quamdiu violenter seu invite detinebuntur ibidem, cessent similiter a divinis.

Item, quia facientes & consentientes pari debeant pœna damnari, eodem concilio approbante, receptatores eorum qui occidunt vel mutilant vel capiunt clericos vel personas ecclesiasticas, excommunicationis sententia innodamus. B

XXX. *Ut Episcopi ad mensam faciant sibi legi.*

Item, ne solutæ fauces sumant cibum, sed aures audiant verbum Dei, & cessent vaniloquia & tumultus: statuimus, quod singuli episcopi in palatiis suis dum comedunt, ad mensam faciant sibi legi.

Idem volumus & statuimus de abba- C tibus, prioribus, & præpositis, in suis conventibus dum in refectorio comedunt observari.

XXXI. *De invasoribus.*

BERNARDUS in primo concilio declarando constitutiones prædecessorum nostrorum, videlicet dominorum Petri & Benedicti bonæ memoriæ, quarum prima incipit *Olim excommunicasse recolimus*, secunda, *Cum nos Benedictus*, & cetera. Statuimus quod quamdiu personæ invasorum & raptorum rerum ecclesiasticarum a persona ecclesiastica illorum, qui in prælatos ecclesiarum cathedralium & aliorum locorum religiosorum Terraconensis ecclesiæ manus injecerint violenter, fuerint in aliqua civitate aut infra terminos dictorum locorum ejusdem provinciæ, quod ipsæ civitates, castra, villæ & alia loca cessent, ipsis invasoribus & raptoribus seu percussoribus præsentibus, penitus a divinis: & dicti malefactores, percussores, seu raptores per rectorem seu capellanum loci ipsius excommunicati nihilominus nuncientur, & tamquam excommunicati ab omnibus evitentur.

ANNO CHRISTI 1329.

XXXII. *Ut observentur constitutiones Terraconenses.*

Item, statuimus, sacro concilio approbante, quod quilibet episcopus provinciæ Terraconæ circa observationem præsentis constitutionis & omnium constitutionum, a nostris prædecessoribus editarum, sit sollicitus & attentus. Rectores autem ecclesiarum & vicarii seu loca eorum tenentes easdem constitutiones ad mandatum sui diœcesani vel ejus officialis inviolabiliter teneant. Si quis vero de prædictis rectoribus, vicariis, capellanis, vel eorum locum tenentibus, recepto mandato sui diœcesani vel ejus officialis, præsentes & aliorum prædecessorum nostrorum constitutiones neglexerit observare, ad sui episcopi vel officialis arbitrium puniatur; & nihilominus teneatur restituere illi, qui petit justitiam, omnes expensas, quas eundo & redeundo propter hoc ad diœcesanum per juramentum promissa taxatione diœcesani probaverit se fecisse: & ad hoc per diœcesanum episcopum compellatur. Diœcesanus vero, qui circa correctionem subditorum suorum supra prædictis suum mandatum vel officialis sui neglexerit adimplere, vel circa observationem prædictarum constitutionum negligens repertus fuerit, vel remissus, iram & indignationem omnipotentis Dei, & beatæ Teclæ incurrat, puniendus nihilominus ad arbitrium provincialis concilii, quod in ecclesia Terraconæ contigerit in posterum celebrari.

XXXIII. *Quod Christianæ non habitent cum Judæis, nec eorum filios nutriant.*

Statuimus etiam, sacro-sancto concilio approbante, quod nulla mulier alicujus provinciæ Terraconæ audeat habitare cum Judæis, aut filios vel filias eorum nutrire vel lactare; & quæcumque contra hujusmodi inhibitionem nostram, postquam monita fuerit, super hoc præsumpserit facere supradicta, decernimus eam vel eas extunc excommunicationis sententiæ subjacere; ita videlicet, quod cum illud diœcesano aut rectori loci illius, ubi mulieres super hoc culpabiles inventæ fuerint, extiterit nunciatum, per jam dictum diœcesanum aut rectorem ipsæ mulieres excommunicatæ nuncientur, & tamquam excommunicatas faciant ab omnibus evitari: & ne ipsæ mulieres de facili in excommunicatio-

nis laqueum incidere valeant; ipso fa- ANNO CHRISTI 1319. cto volumus & mandamus, quod præsentes constitutiones per diœcesanum aut rectorem locorum, in quibus Judæi morantur semel annis singulis publicentur.

XXXIV. *De capellanis.*

Bernardus in concilio secundo.

Intelleximus in quibusdam aliis partibus dictæ provinciæ abusum pravæ consuetudinis subintrasse, quod cum canonici ex collationibus suorum episcoporum capellanias canonice sunt adepti; ipsi canonici easdem capellanias aliis pro voluntate sua conferunt & assignant. Cum autem impossibile sit de jure; statuimus, ut prædictarum capellaniarum collationes per prædictos canonicos, qui eas a suis episcopis canonice habuerint, nullatenus de cetero attententur. Quod si contra factum fuerit, id decernimus irritum & inane.

XXXV. *Super observatione festivitatis beatæ Teclæ.*

Ceterum, quia ecclesia Terraconæ, quæ caput & mater existit totius provinciæ Terraconæ, sub invocatione & titulo beatissimæ virginis sanctæ Theclæ martyris sit constructa: propter quod ad invocationem & venerationem ejusdem omnes & singuli de prædicta provincia specialiter adstringuntur, constitutiones prædecessorum nostrorum super hoc editas innovantes, volumus ac universis & singulis suffraganeis nostris in virtute sanctæ obedientiæ firmiter dicimus & mandamus, quatenus observent constitutiones editas in sacro concilio Terraconæ super observatione festivitatis B. Theclæ virginis & martyris, quæ nono calendas octobris festivari intitulatur, per suas civitates & diœceses in abstinentia cibali & servilis operis faciant celebrari.

XXXVI. *De his, qui interficiunt vel capiunt episcopum vel alterum prælatum.*

Bernardus in concilio tertio.

Anno 1282. Quoniam exempla præterita cavere nos admonent in futurum: idcirco nos Bernardus divina permissione Terraconæ archiepiscopus, assistentibus nobis venerabilibus patribus Roberto Barcinonensi, Petro Urgellensi, Jacobo Osten. Jasperto Valentinensi, Garcia Tirasonensi, Roberto Girundensi, Willelmo Ilerdensi episcopis, ac procuratoribus aliorum episcoporum absentium, nec non & cathedralium ecclesiarum ac collegiatarum, & quamplurimis aliis præsentibus, sacro-sancto Terraconæ approbante concilio, statuimus, ut quicumque, instigante diabolo, per se, vel per alium, interfecerit, vel vulneraverit, vel ceperit, aut perducerit aliquem episcopum; omnibus feudis ac rebus & beneficiis, quæ ab ecclesiis quibuscumque Terraconæ provinciæ tempore sceleris obtinebit, ipso facto sit perpetuo privatus, & per viros ecclesiis, a quibus prædicta obtinuerit, applicentur. Nec descendentes ab eodem malefactore usque ad quartam generationem ad gradum aliquem clericatus promoveantur, nec beneficium aliquod ecclesiasticum feudale, vel aliud quodlibet in Terraconæ provincia assequatur. Et ne minus vindictæ, quam excessus memoria tanti facinoris prorogentur, adjicientes, ut si quis episcopus vel alius quicumque prælatus aliquem de prædictis descendentibus ad aliquem ordinem promovere, vel aliquod ecclesiasticum beneficium seu quodlibet aliud eidem conferre præsumpserit; a collatione illius ordinis, quem scienter contulit, per biennium sit suspensus; & collatio ejusdem beneficii sit irrita, ipso jure, & ea vice per primum superiorem de illo beneficio ordinetur. Si vero aliquem de prælatis inferioribus episcopis, vel principalem officialem episcopi, vel canonicum ecclesiæ cathedralis ausu temerario quisquam interficere, mutilare, vel capere præsumserit, & filii sui incurrant pœnam expressam supra ipso facto. Proviso quod ipsis feudis & possessionibus quibuscumque tantummodo sint privati, quæ ab ecclesiis, quarum personas sic læserint modo quolibet obtinebunt: hoc salvo, quod alias super hoc in canonibus continetur. Et prælatus qui tales malefactores, vel filios eorum ad aliquem ordinem promovere, & cuiquam talium beneficium ecclesiasticum conferre præsumserit; a collatione illius ordinis, quem scienter contulerit; per annum se noverit suspensum; & collatio hujusmodi sit irrita, ipso jure; & ea vice de beneficio per superiorem primum ordinetur. Quicumque autem de prædictis malefactoribus, vel filiis suis a quocumque episcopo scienter vel ignoranter ordines receperit, executionem non habeat ordinis suscepti, nec beneficii collatio valeat, ut est dictum, salvis tamen omnibus pœnis canonicis, quibus per

ANNO CHR. 132

hanc

hanc constitutionem non intendimus in aliquo derogari. Hæc autem statuta salubriter per diœcesanos episcopos Terraconæ provinciæ singulis annis in suis synodis & diœcesibus præcipimus publicari: & nihilominus hi qui prædictas pœnas incurrerint in synodis nuncientur. Datum apud Terraconem undecimo calendas aprilis, anno Domini MCCLXXXII.

XXXVII. *De perjuriis.*

1292. Nordricus in primo concilio Terraconensi celebrato idus martii, anno Domini MCCXCII.

Quamvis sit pia consideratione statutum, quod non merentur ecclesias regere, qui sunt crimine perjurii irretiti; nec vivere de patrimonio sancti Petri, qui sic irreverenter & enormiter contemserunt: attendentes quod nonnulli antiqui hostis invidia procurante, in contumeliam Redemptoris, & non modicum animarum suarum dispendium, temere violant per eos præstita juramenta: nos huic morbo damnabili & pestifero, quantum possumus, competentibus remediis obviare volentes, hac edita constitutione sancimus, ut si quis clericus famæ suæ prodigus, & proprii persecutor honoris, juramenti religionem spreverit nulla cogente necessitate, sed libero arbitrio & a voluntate contra jusjurandum a se præstitum putaverit esse veniendum, aut de hoc coram suo judice sit confessus, vel legitima probatione convictus, vel alias de præmissis constiterit evidenter, pœnam viginti morabotinorum ipso facto se noverit incurrisse, ejus ordinario absque remissione aliqua confiscandorum. Dignum est enim, ut quos Dei timor a malo non revocat, temporalis saltem coerceat severitas disciplinæ; & si solvendo par non fuerit; sic aliter reatus talium castigetur, quod pœna ipsorum ceteris auferat audaciam similia præsumendi; salvis tamen aliis omnibus pœnis canonicis, contra tales habitis, quibus per constitutionem præsentem non intendimus in aliquo derogari.

XXXVIII. *Contra excommunicatos absolutionem non petentes.*

Item, cum sit medicinalis excommunicatio, non mortalis, disciplinas non eradicans, dum is in quem lata fuerit non contemnant, hoc consultissimo statuimus edicto, quod si clericus in quocumque ordine constitutus, canonice fuerit excommunicationis vinculo innodatus, & publice nunciatus, & negligens in absolutione petenda, per sex menses continue in excommunicatione ipsa contumaciter ex certa scientia perstiterit, quia nihil obedientia prodesse videretur similibus, si ejusdem contemptus contumacibus non obesset: si beneficium ecclesiasticum habeat, pœnam viginti morabotinorum incurrat: si beneficiatus non fuerit, pœnam decem morabotinorum præstare cogatur ærario sui ordinarii applicandorum. Si vero propriæ salutis oblitus, per annum continuum in prædicta excommunicationis sententia perduraverit, Pharaonico animo damnabiliter obstinato: quia crescente contumacia, crescere debet & pœna, statuimus, ut quadraginta aureos suo ordinario applicandos solvere teneatur. Si vero ultra annum in excommunicatione persistit, tamdiu ab officio & omnibus beneficiis, quæ obtinet, sit eo modo suspensus, donec se absolvi fecerit, & postea nihilominus tanto tempore, quanto post annum, ut præmittitur, in excommunicatione permanserit.

XXXIX. *Contra illos, qui ministrant sacramenta alieno parrochiano.*

Item, cum ecclesiastica sacramenta sint ministranda per proprium sacerdotem, juxta canonica instituta, sacri approbatione concilii, duximus providendum, quod nullus clericus præsumat quodcumque sacramentum ecclesiasticum alteri parrochiano aliquatenus ministrare, absque licentia proprii rectoris, vel diœcesani, vel officialis eorumdem. Qui vero contrarium temeritate propria, quæ lege damnatur, præsumpserit attentare: pœnam decem morabotinorum diœcesi vel ordinario, cui subesse dignoscitur, solvere compellatur. Volumus tamen quod sacramentum baptismi & pœnitentiæ morientibus tempore necessitatis cogentis extremæ possit conferri, & dispensari a quolibet sacerdote, memorata pœna in aliquo non obstante.

XL. *Contra non opponentes se archiepiscopo Toletano, & aliorum archiepiscoporum litteris.*

Item, sacro approbante concilio, statuimus, alius episcopus per Terraconam provinciam transitum faciens, crucem ante se portari fecerit, vel pallio usus

ANNO CHRISTI 1329.

fuerit, vel indulgentias dederit, quæ, sicut dicitur, fuerunt per aliquos temere attentata, si diœcesanus, in cujus diœcesi talia committuntur, non se opposuerit, & si non inhibuerit quantum poterit modo bono; sint ab ingressu ecclesiæ, eo ipso, suspensi; & si aliquis litteris indulgentiæ aliquorum archiepiscoporum in nostra provincia usus fuerit, tamquam falsarius puniatur.

XLI. *De falsis apostolis.*

Cum quidam, qui se dicunt apostolos, & religiosos se fingunt, sint suis exigentibus meritis per sedem apostolicam excommunicationis vinculo innodati, & postmodum per orbem vagabundi in multis malis fuerint deprehensi; sintque periculosi homines circa fidem; volumus & etiam ordinamus, ut ubicumque inventi fuerint, capiantur & de tota provincia expellantur.

XLII. *De quæstoribus.*

De quæstoribus autem ecclesiarum, hospitalium, vel pontium, seu aliis, duximus statuendum, quod sine nostris vel episcoporum litteris, non recipiantur; & tunc ad prædicationes non admittantur; sed ad expositiones ipsorum tantum, quæ in episcoporum litteris continentur: & si prædicare præsumserint, capiantur.

XLIII. *Ne clerici trahantur ad judicium sæculare.*

Tam de jure canonico, quam civili & libertatis ecclesiasticæ privilegium est, ut clericus in causa civili aut matrimoniali volens etiam & consentiens, nequaquam valeat coram sæculari judice convenire: præsumunt tamen alicubi in provincia Terraconensi clerici & laici clericos super violentiis & injuriis, & quod est absurdius, super decimis ad sæculare judicium trahere ac temere evocare: judices etiam sæculares, falcem in alienam segetem immittentes, de causis hujusmodi inter clericos cognoscentes, captis pignoribus, aut mulcta indicta, cogunt clericos sic conventos, & per ipsos sententialiter condemnatos satisfacere, fori præscriptione declarandæ jurisdictionis aliquatenus non admissa. Unde cum prædicta in præjudicium vergant ecclesiasticæ libertatis: idcirco nos Rodericus permissione divina sanctæ Terraconæ ecclesiæ archiepiscopus, approbante sacro concilio, statuimus & censemus, ut clericus & laicus, qui in criminalibus, aut civilibus temporalibus, aut spiritualibus, clericum attentaverit, coram judice sæculari, eo ipso sententiam excommunicationis incurrat. Et nihilominus clericus sic actionem temere attentatam contemnat. Sententias quoque prædictas tamquam a judice non competenti latas decernimus juribus penitus vacuatas, consuetudine aliqua, quæ corruptela debet veracius nuncupari, in contrarium non obstante.

XLIV. *Ne dentur comestiones seu prandia de decimis.*

Scripturæ sacræ, patrum quoque decreta sanxerunt, a cunctis fidelibus Deo & ejus ministris decimas libere & integre persolvendas. Habet tamen quorumdam abusus, quorum dominus venter est, ut cum decimas ad granarium ecclesiæ deferunt, sicut debent, comestiones seu prandia exigunt: hac de causa & quod semel seu una die possent ad granarium ecclesiæ apportare, per multas vices multosque dies decimas minutatim deferunt, ut singulis vicibus vel diebus reficiantur a rectoribus & cibentur. Cumque hoc in detrimentum & diminutionem jurium decimalium non sit dubium redundare; ideo nos Rodericus permissione divina sanctæ Terraconæ ecclesiæ archiepiscopus, approbante sacro concilio, hoc fieri prohibemus, consuetudine aliqua, quæ juri divino est contraria non obstante. Si quis vero, contra prohibitionem nostram hujusmodi pecuniam, comestiones, & prandia, ex hac causa exegerit, seu propter hoc partem decimæ subtraxerit, retinuerit, vel retineri fecerit; & admonitus per rectorem infra decem dies non satisfecerit, auctoritate præsentis constitutionis, excommunicationis sententia percellatur.

XLV. *De novalibus & terris Sarracenorum.*

Licet dubium verti non debeat, quod sacris canonibus est statutum: quidam tamen captantes ignorantiam affectatam, vertunt in dubium, utrum de fructibus novalium, quæ Sarraceni in montibus aut terris dominorum christianorum faciunt, decimam ipsi Sarraceni ecclesiis solvere teneantur. Unde nos Rodericus permissione divina Sanctæ Tarraco-

raconæ eccleſiæ archiepiſcopus, dubitationis hujuſmodi materiam amputantes, ſacro approbante concilio, declarando decernimus, Sarracenos quoſcumque de prædictis novalibus decimas & primitias debere eccleſiæ ſolvere, ſicut & de fructibus aliarum poſſeſſionum quæ fuerunt chriſtianorum, & ad culturam eorumdem Sarracenorum poſtmodum pervenerint: præſertim cum de gregibus, qui in montibus & terris hujuſmodi paſcebantur, antequam ad culturam novalium redigantur, ab ipſis decimæ & primitiæ eccleſiis ſolverentur: cum res eadem propter diverſitatem fructuum non debeat quoad præſtationem decimarum diverſa cenſeri.

ANNO CHRISTI 1329.

XLVI. *De immunitate eccleſiarum.*

Rodericus in tertio concilio celebrato. Quorumdam oculos ſic excæcat ambitio, ut temporalibus commodis inhiantes, plus temporali majeſtati, quam æternę placere ſtudentes, libertates & immunitatem eccleſiaſticam, quam ipſi tenentur defendere, lædere ac minuere moliuntur, inflammando principes & poteſtates ſeculares, & univerſitates locorum, ſive rectores eorum, eiſque impendendo conſilium & patrocinium, nec non eccleſiarum, a quibus beneficia recipiunt, exhibendo, & tradendo inſtrumenta, & alia documenta contra ipſas & perſonas eccleſiaſticas, ipſorum homines & bona, privilegia & etiam libertates. Et idcirco cupientes, ut eccleſiæ in plenitudine juris ſui & libertatis integritate lætentur, ac deteſtabilis malignorum audacia, & inſolentium temeritas nefaria propulſetur; ſacri approbatione concilii, ſtatuimus, quod quicumque prælati eccleſiaſtici, vel perſonæ religioſæ, vel ſæculares, quorumcumque ordinis, conditionis ſeu ſtatus exiſtant, palam vel occulte principes, vel ſæculares poteſtates vel univerſitates locorum, aut rectores eorum, inflammaverint, vel eis conſilium vel patrocinium ſcienter dederint, vel eccleſiarum, in quibus beneficia obtinent, abſque expreſſo conſenſu ſui prælati & capituli vel conventus, exhibuerint, vel alia tradiderint inſtrumenta, vel alia documenta, contra ipſas eccleſias, monaſteria, vel loca religioſa, aut jura, vel bona, vel privilegia, immunitates eorum vel libertates, in excommunicationis ſententiam incidant ipſo facto: & nihilominus beneficiis, quæ habuerint in eccleſiis vel locis, quæ ſic ſcienter vel fraudulenter læſerint, perpetuo ſint privati. Et ut prædictorum malitiis obvietur, & eccleſiæ debitis ſervitiis non fraudentur, & denegandi & diſſolutionis materia ſubtrahatur; ſtatuimus, ne aliqua prædictarum perſonarum eccleſiaſticarum, quæ in ſacris ordinibus ſint vel fuerint conſtitutæ, vel beneficium eccleſiaſticum obtinent, vel religioſa præſumat ſequi continue aliquam ſæcularem curiam, ſic quod ſit de familia ſua, vel victum ſeu ſtipendium recipiat ab eadem, niſi ſui prælati vel ſuperioris conſilio, & aſſenſu ſui capituli, vel conventus, vel majoris partis ejuſdem licentia prius habita & obtenta. Si quis vero horum temerarius violator extiterit, excommunicationis incurrat ſententiam, ipſo facto. Epiſcopos vero proter prærogativas pontificalis officii ligari nolumus hac ſententia ſuperius ultimo lata; ſed nihilominus a nobis archiepiſcopo vel ſucceſſoribus noſtris ſuper his petere licentiam teneantur.

ANNO CHRISTI 1329.

XLVII. *Contra ordinarios qui ad requiſitionem alterius non ſervant conſtitutiones de invaſoribus.*

Sollicitat cura ſuſcepti regiminis, ut utilitatibus ſubjectorum, maxime novarum conſtitutionum editione, maxime antiquarum innovatione, providere curemus. Sane cum conſtitutiones ſacrorum conciliorum Terraconæ editæ, contra raptores, invaſores perſonarum, & rerum eccleſiaſticarum, & religioſorum, & hominum eorumdem, ex quibus ipſorum audacia coercetur, ac bona eccleſiaſtica conſervantur, propter quorumdam abuſum & negligentiam debitum non ſortiantur effectum. Cum nonnulli trepidantes, ubi trepidandum non eſt, cum requiruntur per locorum ordinarios, in quorum diœceſi rapina, vel violentia eſt commiſſa, ut prædictas conſtitutiones debeant obſervare, ſubtiliter cauſa diffugii in tantum indagare & inquirere an præfatæ conſtitutiones vendicent ſibi locum in his partes judicis, cum potius ut meri executores deberent procedere, aſſumentes. Et idcirco quia parum eſt condere jura, niſi eſſet qui ea tueretur; prædictas conſtitutiones approbantes, & confirmantes, ſacro approbante concilio, ſtatuimus, quod quandocumque aliquis epiſcopus, vel ejus officialis, vel ejus vices gerens, per nos vel officialem noſtrum, vel per alium epiſcopum, vel ejus officialem, ſeu vices ejus gerentem

ANNO CHRISTI 1329.

noſtræ provinciæ, qui per litteras ſuas ſignificaverit ſe ſervare conſtitutiones prædictas contra illum contra quem petit ipſas conſtitutiones ſervari fuerit requiſitus, ut denunciet eum excommunicatum juxta memoratas conſtitutiones, eas ſervet & faciat obſervari, & talem mandet denunciari excommunicatum, ipſas conſtitutiones ſine alia cognitione & inquiſitione ſtatim vel infra triduum die, qua talis requiſitio facta fuerit, minime computata, & in ſua diœceſi requiſitus prius fuerit, vel in loco, quo infra dictum tempus hæc valeat adimplere, alias, quam cito comode poterit, conſiderata locorum diſtantia, obſervet & mandet obſervari, omni appellatione & exceptione ceſſante. Sed ſi præmiſſa contemſerit, ut prædicitur, adimplere, tamdiu ingreſſum eccleſiæ ſibi noverit interdictum, donec ipſas conſtitutiones obſervet & mandet obſervari. Ex quo autem dictas conſtitutiones fecerit vel mandaverit obſervari, extunc ipſo facto interdictum prædictum abſque relatione alia penitus ſit ſublatum: hoc autem proviſo, quod propter juris ordinem non ſervatum proceſſus per ordinarium vel ejus officialem habitus ſeu facta denunciatio nullatenus revocetur, cum multis craſſantibus opus ſit exemplo juxta canonicas & legitimas ſanctiones.

XLVIII.

Item, quia non eſt ferendus, qui lucrum amplectitur, onus autem ſubire recuſat, ſacro approbante concilio, ſtatuimus, omnes perſonas cujuſcumque ſtatus vel conditionis exiſtant, quæ ex præfatis conſtitutionibus commodum recipiunt, ſubjacere & eſſe ſubjectas ipſis conſtitutionibus, ſi deliquerint in his, quæ in ipſis conſtitutionibus continentur: & contra tales perſonas juxta tenerem ipſarum conſtitutionum eſſe rigide procedendum. Salvis conſtitutionibus ſacrorum conciliorum Terraconenſium in favorem epiſcoporum factis, quibus ſtatutum eſt, quod epiſcopi hujuſmodi conſtitutionibus contra raptores & invaſores rerum eccleſiaſticarum editis non ligentur.

XLIX. *Contra interficientes prælatos, canonicos, templarios, & invadentes loca religioſorum.*

Officii noſtri debitum circa diſpendia, quæ per nonnullos eccleſiis, & perſonis eccleſiaſticis, & ceteris hominibus, & rebus indebite inferuntur, deliberatione provida erigentes, ſalubris remedii appoſitione talium temeritatem duximus puniendam. Et idcirco, ſacri approbatione concilii, confirmantes omnes conſtitutiones per prædeceſſores noſtros editas, & ſpecialiter contra raptores & invaſores perſonarum & rerum eccleſiaſticarum, addendo, eiſdem ſtatuimus, quod quicumque de cetero in prælatum aut canonicum eccleſiæ cathedralis, vel eccleſiæ collegiatæ, vel clericum, qui vocem habeant in communibus tractatibus capituli eccleſiæ cathedralis, vel in commendatorem militiæ templi vel hoſpitalis ſancti Joannis Jeroſolymitani manus injecerit temere violentas, vel terram vel loca prælatorum, eccleſiarum, vel templariorum, vel hoſpitaliorum, vel aliorum locorum religioſorum cum exercitu invaſerit, arbores cedendo vel tailliando, aut ignem immitendo, aut grave damnum aliter irrogando, præter ſententiam excommunicationis, quam ex tali delicto ſe noverit incurriſſe, & ultra alias pœnas contra talia ſtatuta, ubicumque ipſe fuerit, ceſſetur penitus a divinis, & quicumque cum exercitu terram prælatorum, vel eccleſiarum, vel locorum religioſorum invaſerint, ut eſt dictum, & moniti infra menſem non ſatisfecerint, omnibus feudis, quæ ab eccleſiis, vel perſonis, vel locis religioſis tenebunt, qui ſic læſerint perpetuo ſint privati, ſalvis omnibus aliis pœnis contra tales ſtatutis, quibus per hanc conſtitutionem non intendimus in aliquo derogari.

L. *De beuragiis & * berendis.*

*f. prandi

In nonnullis Terraconenſis provinciæ vel diœceſis eccleſiis ſic avida guloſitas quorumdam laicorum animos excæcavit, quod certis anni temporibus parrochiani dictarum eccleſiarum ab abbatibus, vicariis, ſeu rectoribus earumdem, certa prandia, comeſtiones, paſtus, potationes, ſeu beuragia exigere, quaſi ex debito non formidant. Et ipſos rectores, vicarios, ſeu abbates, ad ea juxta abuſum exhibenda per ſubtractionem & retractionem decimarum & aliorum jurium eccleſiaſticorum alias inverecunde compellere non verentur. Aliqui autem ex laicis ſupradictis, una die cujuslibet ſeptimanæ, qui ex debito volunt comedere cum rectore, vicario, ſeu abbate; & ultra comeſtionem habere & exigere aliquam pecuniam ab eiſdem, ita per totum anni circulum continue facientes, quo uſque omnes parrochiani cum eis comederint, & certum quid habuerint ab eiſdem. Poſt quæ, inquam, & repetunt illud idem; ſuntque alii laici ex prædictis, qui ſolem-

ANNO CHRISTI 1329.

lemnibus diebus Natalis Domini, Paschæ & Pentecostes immediate post communionem & receptionem sacrati Corporis JESU-CHRISTI, quod cum humilitate & devotione recipere tenentur, & aliquibus anni temporibus, quasi ex debito exigunt implere ab ecclesiis, abbatibus, vicariis, rectoribus vini certum ex abusu hujusmodi vel etiam juxta votum: adeo quod interdum X. vel XV. onera in potationibus hujusmodi expenduntur, propter quæ ingurgitationes, ebrietates & comessationes indebitæ committuntur, & multoties mortes & vulnera sunt hactenus subsecuta. Quamplurimi etiam ex laicis antedictis tempore, quo primitiarum ac decimarum granaria dividuntur, non permittunt per illos, ad quos dictæ decimæ & primitię bladi pertinent, portari libere dictum bladum suis propriis animalibus, vel etiam alienis, nisi pro apportaturis præfati bladi in duplo vel triplo, quo alii portarent, necessario eis detur. Nonnulli etiam, qui juxta laicorum consuetudinem ad horrea ecclesiarum bladum decimarum & primitiarum deferunt, & die, qua portant, cibantur ab ecclesiis, vicariis, seu rectoribus eorum, qui per multas vices, multosque dies excogitata malitia deferunt minutatim quas portare poterunt una die, ut singulis diebus vel vicibus reficiantur ab ipsis ecclesiis, & earum rectoribus, ac cibentur; constitutione nostra, quæ hoc prohibet, non obstante. Alii vero laici cum subsidia ex certis causis portionariis, vicariis, seu clericis ipsorum laicorum consanguineis, affinibus, seu amicis, per locorum ordinarios vel nuntios seu legatos sedis apostolicæ imponuntur: vel cum ipsis portionariis, vel vicariis, seu clericis beneficiatis in ecclesiis præfatis, per ipsos rectores, seu abbates, vel eorum gerentes vices, ex eo quod servitium ecclesiæ non faciunt, ut tenentur, vel alia causa justa, licita & honesta, interdum ad tempus suorum beneficiorum fructus forsitan subtrahunt. Ad requisitionem, suasionem, seu monitum hujusmodi clericorum occulte retinent sibi decimas, & alia jura ecclesiastica; & portionariis seu clericis memoratis tribuunt, propter quod negligentia dictorum portionariorum clericorum & aliorum circa divinum officium remanet impunita, & de alieno solvant, quod de suo proprio solvere tenebantur: & dicti laici nihilominus participes sunt in furto, allegantes omnes prædicti & singuli ad excusandas excusationes in peccatis, quod consuetudines observant absque usu. Nos igitur volentes ex debito nostri officii ecclesiarum indemnitatibus providere, ac malitiis, usurpationibus, & morbis hujusmodi obviare, sacro approbante concilio, statuimus, consuetudines, observantias absque usu, corruptelas, & abusus penitus repugnantes etiam judicantes, prædicta omnia & singula deinceps fieri omnino prohibemus; cum non sit dubium, ea esse contra bonos mores, & canonicas sanctiones, & in gravamen jurium ecclesiarum & ecclesiasticæ libertatis Et nihilominus quia parum proficit jura condere, nisi pœna transgressoribus imponatur, monitiones in omnes & singulos qui prædicta prandia, comestiones, seu pastus, potationes, seu alia beuragia, & alia prædicta, seu aliqua de eisdem exegerint cum effectu; & qui exactionibus memoratis, vel aliqua earumdem, de decimis vel primitiis & aliis juribus ecclesiasticis aliquid sibi scienter retinuerint, vel per alios procuraverint aut consenserint retineri, excommunicationis sententiam promulgamus. In locis vero, in quibus universitas in his culpabilis extiterit, cessetur penitus a divinis sub pœna excommunicationis. Abbatibus, rectoribus, vicariis, & aliis ecclesiasticis personis interdicentes & prohibentes expresse, quod dictis laicis, vel eorum alicui, comestiones & pastus, potationes & beuragia, vel aliquid aliud, ex causis seu occasionibus supradictis non dent, nec dari faciant, vel permittant, si alias pœnas canonicas voluerint evitare.

ANNO CHRISTI 1329.

LI. *De cessationibus a divinis servetur constitutio.*

Item, cum in quibusdam constitutionibus sacrorum conciliorum Terraconensium sit cautum, quod in certis casibus debeat cessari penitus a divinis: sacri approbatione concilii, declaramus prædictam cessationem debere fieri prout tempore generalis interdicti per constitutionem sanctissimi patri domini Bonifacii papæ VIII. quæ incipit, *Alma mater*, & per alias constitutiones canonicas est statutum.

LII. *Contra celantes instrumenta ecclesiæ Terraconæ.*

Rodericus in quarto concilio anno Domini.... Quoniam pontificalem decet solertiam rerum ecclesiarum ita curam gerere, & subjectorum commoda investigare, ut ecclesiastica libertas incorrupta

ANNO CHRISTI 1329.

rupta perſiſtat, & ſingulorum ſtatus juA giter ſervetur illæſus: idcirco nos Rodericus miſeratione divina ſanctæ Terraconæ eccleſiæ archiepiſcopus, in præfata eccleſia ſacrum provinciale concilium celebrantes, callidis quorumdam machinationibus obviantes, qui privilegia, inſtrumenta, & alia eccleſiaſtica munimenta, ad nos & noſtram Terraconæ eccleſiam pertinentes, reddere & reſtituere contradicunt, ſacri approbatione concilii, ſtatuimus, quod quæcumque perſona religioſa vel ſæcularis, cujuſcumque gradus ſeu conditionis exiſtat, de cetero fraudulenter celare, vel ſupprimere præſumſerit hujuſmodi privilegia, inſtrumenta, vel aliqua eccleſiaſtica munimenta; & infra ſpatium quindecim dierum, poſtquam certi ſunt ea ad nos & noſtram Terraconæ eccleſiam pertinere, ea nobis reddere ſeu reſtituere malitioſe contemſerint, excommunicationis ſententiam incurrant ipſo facto: a qua abſolvi non poſſint, niſi prius ſatisfecerint de præmiſſis.

LIII. *Ut abbates veniant ad concilia.*

Item, cum aliqui abbates, priores, & alii prælati collegiatarum eccleſiarum noſtræ provinciæ Terraconæ non venerint ad præſens concilium, licet per noſtras litteras mandatum fuerit venerabilibus fratribus epiſcopis ſuffraganeis noſtris, quod prædictis abbatibus, prioribus, & prælatis præciperent, & alias ut ad præſens concilium venirent: idcirco præcipimus præfatis epiſcopis in virtute ſanctæ obedientiæ, quatenus de cetero prædictos abbates, priores & prælatos, in ſuis diœceſibus conſtitutos compellant venire ad talia concilia, quæ per nos vel ſucceſſores noſtros celebranda fuerint, Domino annuente. Illos vero, qui ad dicta concilia non venerint, juvari volumus conſtitutionibus, quæ in prædictis conciliis fuerunt celebratæ, niſi qui venire non poſſent, impedimentis canonicis fuerint impediti, vel juſtas cauſas oſtenderint, quibus ad dicta concilia venire minime teneantur. Contradixerunt epiſcopus Gerundenſis & procuratores capituli Gerundenſis, aſſerentes prædictos abbates non teneri venire de jure vel conſuetudine ad concilium ſupradictum.

LIV. *De abbatibus uſurpantibus juriſdictionem epiſcoporum.*

Cum nonnulli abbates provinciæ Terraconenſis uſurpando juriſdictionem epiſcoporum provinciæ Terraconenſis clericos ordinandos præſentent per ſuas litteras aliis epiſcopis, epiſcoporum, ad quos pertinet dictorum clericorum ordinatio, licentia minime requiſita; cognoſcant etiam vel cognoſci faciant, de cauſis matrimonialibus in civitatibus & diœceſibus prædictorum epiſcoporum & aliter uſurpent ipſorum epiſcoporum juriſdictionem, aliaque faciant, quæ ad ordinem pontificalem pertinere noſcuntur; Mandamus univerſis epiſcopis ſuffragaB neis noſtris, quod ad præſentationem dictorum abbatum, vel inferiorum prælatorum, nullum clericum ordinent, donec fidem fecerint, quod ex privilegio ſedis apoſtolicæ hoc ſibi ſpecialiter ſit indultum; & quod ſententias excommunicationis per ipſos epiſcopos vel eorum officiales latas & ferendas contra impedientes & uſurpantes juriſdictionem ipſorum epiſcoporum obſervent, & faciant inviolabiliter obſervari.

C

LV. *De executionibus teſtamentorum.*

Periculoſæ negligentiæ perverſæque heredum malitiæ defunctorum, & eorumdem ultimarum voluntatum executorum occurrere cupientes, & ut piæ voluntates defunctorum effectum debitum ſortiantur; Nos Rodericus, divina miſeratione ſanctæ Terraconæ eccleſiæ archiepiſcopus, ſacro approbante concilio, ſtatuimus, ut tam nos & ſucceſſores noſtri, quam venerabiles fratres epiſcopi provinciæ Terraconæ, & eorum ſucceſD ſores viſitationis officium exercentes, vel aliter quantumcumque nobis vel eis videbitur expedire, poſſimus maxime ſuper executionibus teſtamentorum & potiſſime circa relicta ad pia cauſas inquirere & procedere ex mero & puro officio, abſque libelli oblatione & litis conteſtatione, & abſque ſtrepitu & figura judicii ſimpliciter & de plano, ipſaque negotia, veritate cognita, decidentes, voluntates ultimas defunctorum executioni debitæ demandare, cum niE hil tantum hominibus debeatur, quam ut extremæ voluntatis liber ſit ſtylus & liberum quod poſtea non redit arbitrium; eademque forma poſſit ſervari ſupra decimarum reſtitutionibus faciendis, & licet hæc fuiſſent jam a jure permiſſa, quod præſens ſtatutum non tantum futura negotia, ſed & præterita, & adhuc pendentia complectatur.

LVI.

A

LVI. *Contra rectores ecclesiarum non celebrantes.*

Guillermus in Concilio Terraconensi nonas februarii anno Domini millesimo trecentesimo septimo. (*a*)

Plerique parrochialium ecclesiarum rectores provinciæ Terraconæ, quamvis metu pœnæ, cum alias essent privati eisdem ecclesiis ipso jure, diu est ad sacerdotium promoti fuerint infra tempus a canonibus præfinitum: numquam tamen missas in ipsis ecclesiis vel alibi B celebraverint, nec quod celebrare non possent impedimentum aliquod allegarunt, fraudem prædictis canonibus facientes, qui pro celebranda missa statuerunt principaliter eos debere ad sacerdotium promoveri. Nec attendentes naturæ & rationi esse consonum, illos non recusare onera, qui rerum commoda complectuntur. Idcirco nos GUILLERMUS miseratione divina sanctæ Terraconæ ecclesiæ archiepiscopus, apud Terraconam provinciale concilium cele- C brantes, statuimus, eodem concilio approbante, quod omnes prædicti rectores ad sacerdotium jam promoti missam celebrent infra tres menses proximo subsequentes; & qui de catero ad sacerdotium promovebuntur, infra alios tres menses, a tempore quo promoti fuerint computandos: alioquin a receptione fructuum dictarum ecclesiarum, qui per ordinarios in ecclesiarum ipsarum necessariis convertantur, auctoritate præsentis statuti, noverint se suspensos, nisi justo impedimento detenti, probaverint quod D ex culpa non provenerit eorumdem: de quo infra dictos tres menses proprio episcopo fidem facere teneantur, de consilio ejusdem episcopi duxerint abstinendum. Et quia generale concilium graviter reprehendit juniores etiam clericos, & prælatos, qui vix celebrant quater in anno; statuimus, quod ipsi rectores, & omnes alii prædicti missas celebrent ut frequentius poterunt commode & honeste: ita quod circa missarum celebrationem quæ incumbit ex officio, non pos- E sint notari negligentes seu nimium delicati. Cui constitutioni totum concilium consensit, & eam approbavit.

LVII. *Ne legata fratribus Minoribus, quæ ipsi tenere non possint, distribuantur per ordinarios.*

Cum in omnibus piis voluntatibus defunctorum sit per episcopos providendum, præcepimus universis episcopis provinciæ Terraconæ, quod quilibet in suis civitate & diœcesi quædam donata & assignata seu legata fratribus Minoribus, seu eorum ordini, pro anniversariis faciendis seu missis celebrandis, vel alias, quæ ipsis fratribus secundum eumdem ordinem, regulam, & professionem, non licet recipere seu habere, & quæ ipsi fratres ex superioris præcepto extra manum suam posuerint vel ponere debuerint, cujuscumque & per quoscumque detineantur, convertere studeant cum heredum defunctorum, qui prædicta dederint, assignaverint, seu legaverint, consilio, in anniversaria in aliis locis facienda, vel missas celebrandas, vel alia pietatis opera voluntates ipsorum defunctorum, in quibus observari commode poterunt, obfervando.

LVIII. *De rebus ecclesiæ non alienandis.*

Q.....nus in primo concilio celebrato Terraconæ anno Domini 1317. volentes ecclesiarum indemnitatibus providere, statuimus, quod aliquis prælatus vel clericus, cujuscumque status vel conditionis existat, bonum dignitatis vel etiam beneficii sui obligare, sub sigillo regio non præsumat; & qui contra fecerit, eo ipso excommunicationis sententiæ ipsum decernimus subjacere.

LIX. *Ut canonici vel clerici beneficiati debeant communicare ter in anno.*

Item, cum clerici exemplum & formam esse debeant laicorum, statuimus, & sub virtute sanctæ obedientiæ præcipiendo mandamus, quod omnes canonici cathedralium & collegiatarum ecclesiarum, & alii clerici beneficiati, qui sacerdotes non fuerint, saltem communicent ter in anno, nisi ex causa de licentia proprii confessoris ea vice duxerint abstinendum. Rectores vero ecclesiarum & alii in sacerdotio constituti ad minus celebrent ter in anno.

LX. *Con-*

(*a*) Aliud anno 1312. celebravit idem Guillelmus concilium in causa Templariorum, de quo videndus est Aquirius t. 3. concil. Hisp. p. 546.

ANNO CHRISTI 1329.

LX. *Contra diffidantes clericos, prælatos, & personas ecclesiasticas.*

Quoniam in secundo concilio celebrato Terraconæ VIII. cal. Feb. anno MCCCXXIII. prædecessorum nostrorum, qui condemnaverint diffidari prælatos, & personas ecclesiasticas, vestigiis inhærentes, sacro approbante concilio, statuimus, ut si quis deinceps cujuscumque status vel conditionis existens, diffidaverit seu... seu.... fecerit aut procuraverit publice vel occulte archiepiscopum, aut episcopum, vel eorum officiales, vel prælatum, aut religiosum, vel alium clericum beneficiatum, in sacris ordinibus constitutum, seu prædictorum occasione homines & loca eorum administrationi commissa, sive in hoc scienter dederit auxilium, consilium vel favorem; ipso facto, sententiam excommunicationis incurrat, & denuntietur excommunicatus quotidie, si in excommunicatione perstiterit, pulsatis campanis, & candelis extinctis. Nihilominus terra, seu loca, aut castra ipsius, si quæ habuerit, eo ipso subjaceant ecclesiastico interdicto. A qua sententia nullatenus absolvatur. nec interdictum ipsum relaxetur, donec de injuria & damnis propterea irrogatis satisfecerit competenter. Et si clericus cujuscumque status vel conditionis existens, aut religiosus in his deliquerit, si beneficium ecclesiasticum vel administrationem obtineat, præter pœnas prædictas, a beneficiis omnibus & administratione sit eo ipso privatus. Si vero beneficiatus non fuerit, perpetuo sit inhabilis ad ecclesiasticum beneficium obtinendum, donec secum super hoc per sedem apostolicam fuerit dispensatum.

LXI.

Ecclesiastica jurisdictio a seculari distincta esse dignoscitur, & una per alteram impediri non debet, sed potius juvari: quia vero nonnulli sæculares judices statuta canonum circa hæc edita contemnentes, clericos & alias personas ecclesiasticas super rebus suis & causis injurioſe coram se compellunt in judicio litigare, & alias personas recurrentes ad ecclesiasticum forum; super causis, quæ ad eumdem forum ecclesiasticum de jure vel antiqua consuetudine pertinere noscuntur, ad desistendum compellunt, sacro approbante concilio, statuimus & universis prælatis in virtute sanctæ obedientiæ præcipiendo mandamus, quatenus statutum felicis recordationis Bonifacii papæ VIII. quod incipit *Quoniam ut intelleximus*, in suis episcopalibus synodis, ac ecclesiis suarum diœcesum, ubi expedire viderint, faciant publicari..... judices excommunicatos publice nuntiari.

JOANNES patriarcha Alexandrinus.

De administratione ecclesiæ Terraconæ in primo concilio per eum celebrato Terraconæ, anno Domini M.CCCXXIX.

LXII. *Quod Sarraceni non proclament publice vel extollant nomen Mahometi.*

Quamvis circa multa vigilare debeat sollicitudo officii pastoralis, ferventiori tamen zelo ipsam ad ea convenit propensius excitari, quæ in divini nominis opprobrium vergere dignoscuntur. Hinc est, quod cum in Viennensi generali concilio provide fuerit ordinatum, & principibus christianis sub obtestatione divini officii mandatum, ut a terris suis abominabilem auferrent abusum, quod Sarraceni eisdem subjecti alta voce invocabant nomen perfidi Mahometi, cui sanctæ constitutioni, licet dominus rex paruerit, sicut princeps catholicus & fidelis; tamen quidam in nostra provincia Terraconæ, quæ sua sunt quærentes, non quæ JESU-CHRISTI, prædictam prohibitionem minime servaverunt. Cum.... adhuc in eorum locis jam dicta sit sacrilega invocatio, sicut prius, in divinæ majestatis offensam, & animarum suarum grave periculum & jacturam. Quapropter non volentes tantam Dei offensam & ecclesiæ tolerare, cum juxta ecclesiasticas sanctiones peccatum paganimitatis incurrat, qui se christianum asserens sedi apostolicæ obedire contemserit, sacro approbante concilio, prædictos omnes dominos temporales Sarracenorum.... obtinentes, cujuscumque status vel conditionis existant, monemus, & eisdem injungimus, ut infra duos menses a publicatione præsentis constitutionis continuo numerandos, prohibeant & prohiberi faciant, ne talis nefanda professio & proclamatio in locis eorum fiat: alioquin quia faciens culpam habet, quicumque, dum possit, manifeste facinori desinit obviare, excommunicationis sententiæ se noverit subjacere, & eorum terra seu loca, quæ in illa habent

diœ-

NO ISTI 29.

diœceſi, in qua fiet proclamatio ſupra- A dicta ſuppoſita eccleſiaſtico interdicto, a qua ſententia nequaquam abſolvantur, nec interdictum relaxetur, donec prædicta fieri prohibuerint cum effectu. Monemus inſuper & hortamur in Domino præfatum dominum regem & quoſcumque alios dominos temporales noſtræ provinciæ, ut ad divinam reverentiam, & ut ex hoc etiam æternæ præmia beatitudinis conſequantur, prohibeant Judæis & Sarracenis ſub eorum dominio ſimul cum chriſtianis degentibus, B ne diebus dominicis & feſtivis, quibus a ſervilibus operibus abſtinent chriſtiani, in plateis, vicis, aut aliis locis publicis, ſervilia, ſeu mechanica opera coram chriſtianis publice operentur.

LXIII. *De ſynodo annis ſingulis celebranda.*

Ad memoriam reducentes ſtatuta patrum, in quibus præcipitur, ut ſemel in anno per epiſcopos ſynodalia concilia celebrentur, & ſuper hoc reperimus C aliquos epiſcopos noſtræ provinciæ negligentes: ſacro approbante concilio, ſtatuimus, & in virtute ſanctæ obedientiæ ſuffraganeis noſtris præcipimus, ut ſingulis annis per ſe vel per idoneos viros, ſi ex cauſa neceſſaria fuerint præpediti, dicta concilia ſynodalia habeant celebrare.

LXIV. *De clericis concubinariis & in ſuis eccleſiis non reſidentibus.*

Quoniam, teſte ſcriptura, mundos D & ſedulos eſſe conveniat, qui Domini ferunt vaſa: ideo ſacro approbante concilio, ordinamus, ut contra clericos concubinarios, præſertim publicos, eorumque concubinas, & rectores eccleſiarum in ſuis non reſidentes eccleſiis, epiſcopi in viſitationibus, quas ſemel in anno fieri præcipimus, ſeu alias ſic procedant juxta canonica ſeu ſynodalia inſtituta, ne peccatum eorum proprium facere videantur.

LXV. *De ornamentis eccleſiaſticis munde tenendis.*

Ut per corporalem munditiam ſpiritalis deſignetur, præcipimus, quod clerici, quibus hoc ex officio competit, eccleſias, altaria, veſtimenta, & alia eccleſiaſtica ornamenta, munda teneant, lavent corporalia, & hoſtias faciant per ſeipſos, vel per clericos eas fieri faciant. Contra vero facientes pœnam viginti ſolidorum ſolvendorum monetæ, committendam in ornamenta ipſius eccleſiæ, ſine remiſſione aliqua, ſe noverint incurriſſe.

ANNO CHRISTI 1329.

LXVI. *De laicis parrochiales eccleſias detinentibus.*

Quia in aliquibus locis noſtræ provinciæ laici parrochiales eccleſias occaſione juris patronatus, quod in eis ſe habere aſſerunt, vel alias detinent occupatas: monemus hujuſmodi laicos, ut infra B duos menſes, dictas eccleſias omnino dimittant, per locorum ordinarios ſeu alios ad quos pertinet libere diſponendas. Alioquin tam illi, qui nunc dictas eccleſias detinent, quam qui poſtea præſumſerint detinere, noverint ſe excommunicationis ſententiæ ſubjacere, non obſtante conſuetudine aliqua, quæ dicenda eſt potius corruptela. Per hoc autem nolumus habentibus jus patronatus in jure præſentandi in aliquo derogare.

LXVII. *Ut conſtitutio* Omnis utriuſque ſexus *ſervetur.*

Ne circa ea, quæ ſunt de neceſſitate ſalutis periculoſa ignorantia allegetur, præcipimus eccleſiarum rectoribus, & eorum loca tenentibus, ut in divinis quater in anno exponant parrochianis ſuis, qualiter juxta ſtatutum concilii generalis quilibet, ex quo ad annos diſcretionis, maſculus videlicet ad XIV., femina vero ad XII. pervenerint; tenentur ſemel ſaltem in anno omnia ſua peccata fideliter confiteri, & recipere ad minus in feſto paſchæ Euchariſtiæ ſacramentum, niſi de licentia confeſſoris ad tempus duxerit abſtinendum. Aliter vivens ab ingreſſu eccleſiæ arceatur, & moriens ſepultura eccleſiaſtica careat.

LXVIII. *De duabus perſonis mittendis ad ſtudium.*

Quia viris litteratis eccleſia in ſuis E actibus noſcitur indigere; prædeceſſorum noſtrorum ſequentes veſtigia, provide duximus ſtatuendum, quod de qualibet eccleſia cathedrali per epiſcopum & capitulum, duæ perſonæ docibiles ad theologiæ vel juris canonici ſtudium tranſmittantur; & cum per tempus ſufficiens ad mittentium arbitrium ſtuduerint in altera de dictis ſcientiis, ad eccleſiam propriam revocentur, & duæ aliæ ad dictum ſtudium deſtinentur, non obſtan-

ANNO CHRISTI 1329.

te contraria consuetudine vel statuto . Qui sic mittere personas prædictas cessaverit per sex menses; extunc ea vice potestas eligendi & mittendi easdem ad nos & successores nostros Terraconæ archiepiscopos devolvatur: & idem in aliis conventualibus ecclesiis nostræ provinciæ, ubi ad minus sint decem personæ tamquam collegium, ut habeant prælatum, præcipimus observari; salvis constitutionibus seu consuetudinibus ecclesiarum, in quibus hæc missio ad episcopum tantum dignoscitur pertinere: ita tamen quod si episcopus infra dictum tempus negligens fuerit, ad nos missio hujusmodi, ut prædicitur, devolvatur. Personæ vero prædictæ in dicto studio existentes, omnia ea, quotidianis distributionibus dumtaxat exceptis, percipiant quæ perciperent, si in eisdem ecclesiis personaliter residerent.

LXIX. *De ferculis dandis in prandio & eorum excessibus.*

Item, statuimus, quod nos, vel aliquis episcopus, seu prælatus, aut quicumque alius clericus, non donet in uno prandio seu comestione nisi duo genera carnium; & in altero de uno dumtaxat: in quibus tamen carnes falsæ minime computentur. In diebus vero jejunii dari tria fercula, & non ultra.

LXX. *Pro quibus prohibentur presbyteri.*

Presbyter cum proprio filio spurio missam non audeat celebrare, nec ipse vel alius calices, vestimenta vel apparamenta alia divino cultui deputata Judæo vendere, vel pignorare, vel aptanda seu reficienda tradere, quacumque ex causa præsumat.

LXXI. *Ut canonicus vel clericus pro negotiis ecclesiæ absens recipiat ut præsens canonicam portionem.*

Canonicus seu clericus de capitulo ecclesiæ cathedralis per episcopum vel capitulum pro negotiis missus ecclesiæ recipiat, ac si præsens esset, canonicam portionem.

LXXII.

Ad vitandum detestandum & detestabile blasphemiæ vitium contra Deum & sanctos ejus, decretalem super hoc editam, quæ incipit *statuimus*, Extra *de maledictis*, districte præcipimus observari: & ne ad excusandas excusationes in peccatis ignorantia allegari contingat; mandamus rectoribus ecclesiarum, & earum loca tenentibus, in virtute sanctæ obedientiæ, quod dictam decretalem in festivitatibus Natalis Domini, Paschæ, Ascensionis, Pentecostes & Assumtionis beatæ Mariæ, & principalium altarium suarum ecclesiarum annuatim populo publicent & exponant. Hortamur & quoscumque dominos temporales, & prædictos rectores, & eorum loca tenentes, in parrochiis suis hortari mandamus, quicumque tamquam honoris Dei & sanctorum suorum fervidi zelatores existant, ut prp ecclesia æternæ beatitudinis præmia consequantur, eamdem decretalem in locis suis faciant observari. Et insuper conrra blasphemos hujusmodi, nec non jurantes per caput, ventrem vel alia membra Dei; vel beatæ Virginis matris ejus, aut aliquorum sanctorum, per statuta pœnalia citra tamen vindictam sanguinis, sic studeant providere, ut de locis suis dicta vitia extirpentur. Decet namque, ut qui volunt gloriari nomine christiano, non debeant talia patienter, vel sub dissimulatione audire, sed ea cum dicuntur, penitus cohibere. Clerici namque, qui culpabiles reperti fuerint in præmissis, sic per suos ordinarios puniantur, quod eorum pœna sit aliis in exemplum.

LXXIII.

Constitutionem olim editam in provinciali concilio Terraconæ per beatæ memoriæ dominum Joannem patriarcham Alexandriæ, & administratorem ecclesiæ Terraconæ, qua cavetur ne clericus beneficiatus pro laicis contra clericos advocatus vel procurator existat; ad religiosos quoscumque; ita quod non recipiant procurationis vel advocationis officium contra clericos, vel alios religiosos, seu personas quascumque ecclesiasticas, vel beneficiati clerici contra eos, ducimus extendendam.

LXXIV. *Ut constitutio contra invasores servetur, ex quo scitur in locis vicinis servari.*

Cum affectata ignorantia maxime in viris ecclesiasticis reprobetur, præsenti constitutione sancimus, quod cum rector aliquis seu vicarius provinciæ Terraconæ

in

ANNO CHRISTI 1329.

in cathedrali vel collegiali ecclesiis ad mandatum sui episcopi vel officialis ejusdem sciverit contra personas aliquas constitutiones sacri concilii Terraconæ, per quas a divinis cessatio indicatur, observari: ita quod ipsis personis præsentibus cessetur inibi a divinis, in sua ecclesia & parochia eas servet, & ipsis personis præsentibus, non expectato mandato alio, cesset similiter a divinis. Si contrarium fecerit, ipsum in illas pœnas incidere declaramus, in quas incideret, si mandatum hujusmodi habuisset.

ANNO CHRISTI 1329.

A

B

LXXV. *Ut nullus christianus nuptiis seu circumcisionibus Judæorum vel Sacerracenorum interfit.*

Abusus quidam abominabilis nomini christiano in locis aliquibus Terraconæ provinciæ inolevit, quod christiani aliqui Judæorum vel Sarracenorum nuptiis, circumcisionibus, vel sepulturis interesse præsumunt, causa honorandi eosdem, & in ipsorum ex causis præmissis conviviis comedere cum eis non verentur, ac in dictis circumcisionibus paternitatis vinculum, quod nefas est dicere, contrahere cum eisdem. Nos igitur volentes abusum hujusmodi de nostra provincia exstirpare, prædicta & quodlibet prædictorum fieri de cetero prohibemus. Si quis vero contra hanc prohibitionem fecerit, excommunicationis sententiæ se noverit subjacere.

C

LXXVI. *De modo visitandi, prælatis quibus competit ex officio visitare.*

Districte præcipimus, ut visitationis officium exercentes, statuta canonica super hoc edita diligenter observent, & ab ecclesiis, quarum omnes redditus & proventus sunt necessarii pro servitio earum, procurationem non exigant; sed gratis teneantur visitare easdem. Ille insuper, qui pro nobis vel aliquo visitabit, numerum evectionum taxatum archidiaconis non excedat, & tam ipse, quam archidiaconus quicumque, cui ex officio competit visitare, & pecuniam pro procuratione sua in casu concesso a jure recipere solverint, recipiant quatuor solidos March. vel tres solidos Jaccend. pro qualibet evectionum, quas duxerit, & non ultra. Et si evectiones ultra prædictum numerum ad expensas ecclesiarum, quasi visitabunt, duxerint, vel ultra prędictam quantitatem, pro unaquaque evectionum in pecunia receperint, præter alias pœnas a jure statutas, ab officio visitationis, donec duplum eis quod contra præ-

D

E

sens statutum expenderint vel receperint, ecclesiis sic gravatis restituerint cum effectu, noverint se suspensos, nulla eis remissione, liberalitate seu gratia profutura. Præcipimus etiam archidiaconis & aliis visitantibus, ne venentur, nec aves, nec canes venaticos ducere præsumant, contra canonum instituta.

LXXVII. *De cappis portandis ad divina officia.*

Item, statuimus quod archiepiscopi, aut episcopi, & alii prælati, ac canonici cathedralium vel collegiatarum ecclesiarum sæcularium vel regularium, infra ecclesias suas, vel claustra, ad divina officia, & processiones a festo omnium sanctorum usque ad sabbatum Paschæ deferant cappas nigras, exceptis diebus, quibus cappis sericis solent uti. Alioquin in choro superiori seu majori non sedeant, nec in processionibus inter cappatos incedant, sed eos præcedere teneantur.

LXXVIII. *De his, qui per potentiam volunt ecclesiastica beneficia obtinere.*

Item, statuimus, ut clerici sæculares vel regulares, qui per potentiam vel impressionem cujuscumque sæcularis personę se per patronos ad ecclesiastica beneficia procuraverint præsentari, aut sibi conferri, provideri, vel eligi ad eadem, aut ad hæc litteras, vel mandatum impetraverint, aut fecerint impetrari, seu tali præsentationi, collationi, provisioni vel electioni consenserint, aut ratam habuerint, excommunicationis sententiam eo ipso se noverint incurrisse, & inhabiles fiant ad obtinenda beneficia dicta.

LXXIX. *Ut causæ matrimoniales non audiantur, nisi in locis insignibus, & per illos, qui statuta canonum non ignorant.*

Ut animarum periculum evitetur, statuendo præcipimus in virtute sanctæ obedientiæ universis episcopis nostræ provinciæ, ne causas matrimoniales ad eorum forum spectantes, sub generali vel speciali commissione audiri, vel decidi permittant, nisi per illos, qui statuta canonum non ignorant, & peritiam habeant judicandi: & in civitatibus vel locis insignibus, ubi haberi possit copia peritorum. Aliter processus sit irritus & inanis. Per hoc tamen receptionem testium extra dicta loca, ubi oportuerit, non intendimus prohibere.

LXXX.

ANNO CHRISTI 1329.

LXXX. *Ut in diebus jejunii non comedant carnes.*

Huic morbo congram cupientes afferre medelam, ſacro approbante concilio, prohibemus diſtrictius ſub pœna excommunicationis & maledictionis æternæ, ne aliquis cujuſcumque ſtatus vel conditionis exiſtat, in jejuniis per eccleſiam indictis, & præcipue in quadrageſima carnes comedat, niſi neceſſitate cogente: & tunc etiam in abſconſo. Confeſſores autem religioſi vel ſæculares, qui præterquam in caſu neceſſitatis urgentis licentiam alicui dederint carnes dictis jejuniis comedendi, graviori ſubjaceant diſciplinæ.

LXXXI. *De celebratione miſſarum.*

Quia nonnulli minus provide attendentes, quod propter officium ſunt beneficia eccleſiaſtica inſtituta, vix vel numquam miſſam celebrant in eccleſiis, quas obtinent, ſeu in quibus inſtitutæ ſunt dignitates vel beneficia, quorum ratione celebrare tenentur; ideo ſacri approbatione concilii, præcipimus ſtatuentes, ut omnes & ſinguli parochialium eccleſiarum rectores, & quivis alii dignitates vel beneficia, quocumque cenſeatur nomine, nunc vel in poſterum obtinentes, quorum ratione miſſas celebrare tenentur, in ipſis eccleſiis & altaribus, in quibus ſunt hujuſmodi dignitates vel beneficia, decies ſaltem in anno miſſas celebrent, niſi abſentia vel cauſa juſta ad arbitrium diœceſani proprii eos reddat probabiliter excuſatos. Quiſquis autem hujuſmodi ſalutaris ſtatuti temerarius violator extiterit, a perceptione fructuum & proventuum eccleſiæ, dignitatis, vel beneficii hujuſmodi, donec decies, ut prædicitur, celebrando moram purgaverit, noverit ſe ſuſpenſum: qui per diœceſanum ipſum in utilitatem ipſius eccleſiæ, dignitatis, vel beneficii penitus convertantur.

LXXXII. *De qualitate ordinandorum.*

Quoniam illi ſunt ad honores eccleſiaſticos promovendi, qui moribus, ætate & ſcientia pollere noſcuntur; ſtatuimus prohibentes, ne ad ſacros promoveantur ordines, niſi perſonæ quæ grammaticam ſciant, ſeu latinis verbis loqui valeant competenter: illi vero ad quos ratione dignitatum vel perſonatuum, quos obtinent, competit examinare clericos, & ad ordines præſentare, propenſius caveant, ſi hujuſmodi cupiunt honore gaudere, ne defectum ſuper hoc patientes, ſcienter ad ordines audeant præſentare, poteſtatem autem diſpenſandi ſuper his ex cauſa, & quantumvis a jure permittitur, per hoc non intendimus epiſcopis interdictam.

LXXXIII. *De obſervatione conſtitutionis contra invaſores.*

Cum in conſtitutione domini Petri quæ incipit *Item, cum quidam*, caveatur expreſſe, quod ſi principales malefactores abſque ſatisfactione in mortis articulo fuerint abſoluti, eorum tamen corpora non tradantur eccleſiaſticæ ſepulturæ, donec per heredes morientium damnum paſſis ſatisfactum fuerit competenter: ideo attendentes, quod verba intelligenda ſunt cum effectu; ſacro approbante concilio, excommunicamus omnes, qui de cetero talium corpora, donec ſatisfactum, ut prædicitur, fuerit, ſcienter tradiderint eccleſiaſticæ ſepulturæ, & qui in hoc dederit conſilium, auxilium, vel favorem, & quia ridiculum quodammodo reputatur non vitari per prælatos & clericos, eos, qui ob eorum & eccleſiarum tutelam per laicos vitari mandatur; præcipimus in virtute obedientiæ prælatis & clericis quibuſcumque, ne illos contra quos inſtitutio obſervatur, ad menſam ſuam recipere audeant, vel etiam invitare.

LXXXIV. *Contra denegantes juſtitiam clericis.*

Decernimus temporale dominium vel juriſdictionem aliquam obtinentes, etiam exercentes, qui voce protinus vel aliter prohibuerunt, ne clericis vel perſonis eccleſiaſticis redditus vel alia quæ debentur eis debita exſolvantur, aut juſtitiam eiſdem clericis & perſonis vel ſuis debitoribus ſeu malefactoribus facere denegaverint, vel mandaverint denegari, vel eoſdem clericos ſeu perſonas eccleſiaſticas banniverint, ſeu banniri mandaverint, & dantes ſuper his conſilium, auxilium, vel favorem, excommunicationis ſententiæ ſubjacere. Præcipientes tales per locorum ordinarios, quouſque de injuſtitia & damnis ſatisfecerint competenter, excommunicatos publice denuntiari.

ANNO CHRISTI 1329.

LXXXV. *De teſtamentis.*

Statuta, per quæ in Terraconæ & aliis diœceſibus noſtræ provinciæ non conceditur clericis, ut de bonis ſuis eccleſiaſticis, ſeu intuitu eccleſiæ acquiſitis, poſſint condere teſtamentum, qualiacumque & ſub quibus verbis ipſa ſtatuta fuerint, declarantes, diſtrictius inhibemus, ne alicui prælato, canonico, vel alii clerico de rebus vel bonis eccleſiaſticis, aut eccleſiarum ſeu beneficiorum ſuorum intuitu acquiſitis, liceat B de cetero heredem facere aliquem clericum vel laicum externum. Si vero ſecus per quemcumque præſumtum fuerit, ejus teſtamentum, quoad hæredis inſtitutionem, eo ipſo ſit irritum & inane. Cetera vero relicta diſpoſita, vel legata, per hujuſmodi ſæculares firma permaneant: dum tamen relicta non fuerint perſonis alias prohibitis vel indignis. Bona autem quæ ad inſtitutum heredem potuiſſent ex hereditate hujuſmodi, ſi non eſſet reprobata inſtitutio, C pervenire, ipſo facto applicata & acquiſita eſſe volumus pauperibus JESU CHRISTI.

Præſentes autem conſtitutiones a prædeceſſoribus noſtris bonæ memoriæ editæ, ut ſuperius continentur, in præſenti volumine redactæ fuerunt: & illæ quæ de novo publicatæ ſunt, ſacro concilio approbante, in capitulo eccleſiæ Terraconæ, præſentibus & aſſiſtentibus venerabilibus fratribus noſtris RAIMUNDO Valentiano, BERENGARIO Dertuſenſium, ARNALDO Ilerdenſi, & CISENANDO Duenſi epiſcopis, PONTIO Barchinonenſi, GASTONE Gerundenſi ſuffraganeis noſtris, & venerabilibus religioſis Fratre SANCIO de Aragonia gerente vices magiſtri JOANNIS hoſpitalis S. Joannis Hieroſolymitani in Caſtellaniempoſta, Fratre PONTIO Populeti, Fratre JOANNE Vallisdignæ, & GAILARDO de Bello-podio, & Fratre RAIMUNDO S. Felicis Surcellenſis abbatibus, & aliorum noſtrorum ſuffraganeorum epiſcoporum nuntiis, eccleſiarum cathedralium & collegiatarum provinciæ Terraconæ procuratoribus, & quamplurimis aliis die lunæ intitulatis IV. cal. Martii anno MCCCXXIX. præſentibus teſtibus venerabilibus Benedicto de Linellis legum doctore, Raimundo Januari procuratore Vallenſi, Willelmo de Occulo molendinorum, & Laurentio Martini canonicis, Franciſco de Oliveriis de Caſtillione, & Petro Marcane Sandeſia eccleſiarum rectoribus Dertuſen. & Berengario Ferrarii de Inochabus Terraconæ diœceſis.

LXXXVI. *Ut presbyteri celebrare volentes poſſint ad invicem ſe abſolvere.*

Ut miſſæ cum puritate conſcientiæ C celebrentur, & ne propter defectum confeſſarii eas omitti contingat: indulgemus, quod quilibet presbyter, volens miſſam celebrare, ſi non habeat copiam confeſſoris proprii, poſſit cuilibet presbytero idoneo ſua confiteri peccata, & abſolutionis beneficium recipere ab eodem. Nos JOANNES patriarcha Alexandrinus & adminiſtrator eccleſiæ Terraconæ ſubſcribimus, & ſigillum noſtrum apponi fecimus. Ergo RAIMUNDUS Valentiæ epiſcopus ſubſcribo. Ego GASTON D Gerundenſis ſubſcribo. Ego BENIGNUS Dertuſenſis epiſcopus ſubſcribo. Ego RAINALDUS Urgellenſis epiſcopus ſubſcribo. Ego BERNARDUS Ilerdenſis epiſcopus ſubſcribo.

CONCILIUM COMPENDIENSE

A Guillelmo de Bria Remenſi archiepiſcopo, cum ſuffraganeis celebratum anno Domini MCCCXXIX. Ex ſynodalibus eccleſiæ Remenſis MSS.

Contra impedientes juriſdictionem & libertatem eccleſiaſticam.

CAPITULA.

1. *Ut conſtitutiones de immunitatibus & juribus eccleſiarum habeantur & ſerventur.*
2. *Adverſus uſurarios.*
3. *Ne clerici ſe, vel bona ſua poteſtati ſeculari* E *ſubmittant.*
4. *Ne religioſus beneficii ſui bona, alicui ad vitam alienet, accepta pecunia.*
5. *De citationibus extra provinciam non exequendis.*
6. *Ne generales citationes fiant.*
7. *De perturbantibus ordinariam eccleſiaſticam juriſdictionem.*

PRÆ-

ANNO CHRISTI 1329.

PRÆFATIO.

UNiversis præsentes litteras inspecturis, Guillelmus miseratione Divina Remensis archiepiscopus, Albertus Laudunensis, Simon Catalaunensis, Fulcandus Novionensis [a] episcopi personaliter, una cum aliorum suffraganeorum Remensis provinciæ absentium, & cathedralium ecclesiarum procuratoribus, in concilio provinciali apud Compendium congregatis, aliis omnibus qui potuerint & debuerunt concitari, ad hoc evocatis, in Domino salutem.

[a] *Adde ex Harduino*: Petrus Atrebatensis, Ingeramus Morinensis.

CAPITULA.

I. *Ut constitutiones de immunitatibus & juribus ecclesiarum habeantur & serventur.*

IN hoc sacro provinciali concilio, deliberatione præhabita diligenti super pressuris, gravaminibus, oppressionibus, juris transgressionibus, & offensis, ad nostram deductis notitiam, & eidem concilio referatis, super quibus per sacros canones, summorum pontificum, ac legatorum sedis apostolicæ, & provincialium conciliorum Remensis provinciæ statuta, in multis idonee est provisum; ac parum, & illusorium videretur jura, & conciliorum provincialium statuta, & alias constitutiones condere, nisi fortirentur effectum & executioni demandarentur: quocirca auctoritate hujus concilii præcipimus, hortamur & injungimus judicibus ordinariis ecclesiasticis Remensis provinciæ, constitutiones pro libertatibus & immunitatibus ecclesiarum, ac pro bonis, juribus, & jurisdictionibus suis tuendis, ac defendendis, ad subveniendum ecclesiis & ecclesiasticis personis, & occurrendum violentiis, oppressionibus, & injuriis subditorum, prout commode poterunt, habere studeant & procurent infra proximum festum nativitatis. Nihilo minus, ut singuli ordinarii prædicti in districtibus suis, secundum exigentiam & frequentiam excessuum & delictorum a jure, constitutionibus, & statutis prædictis, curent & faciant, excommunicationis, suspensionis, interdicti, cessationis a Divinis sententias, & ecclesiasticas censuras generaliter adversus transgressores, diligenter publicari, & observari; & incidentes in sententias a canonibus & constitutionibus prædictis promulgatas, cum de hoc sibi constiterit, nominatim declarent sententias hujusmodi incurrisse: & quousque suæ absolutionis beneficium obtinuerint, publice denuncientur sic ligati, & mandentur arctius evitari.

II. *Adversus usurarios.*

Item ordinamus, & auctoritate hujus concilii mandamus & districtius injungimus omnibus ordinariis, judicibus ecclesiasticis, subditis nostris prædictis, ad quorum dignoscitur spectare officium: ut constitutiones contra usurarios, & de usuris & contractibus illicitis diffamatos & suspectos, editas, solerter & diligenter observent, & effectui mancipent, & etiam exequantur.

III. *Ne clerici se vel bona sua sæculari potestati submittant.*

Præterea statuimus, & sub pœna suspensionis inhibemus, ne aliqua persona ecclesiastica, per obligationem & connexionem quamcumque, jurisdictioni vel coertioni, seu compulsioni alicujus domini vel judicis sæcularis, se vel bona sua submittat: & specialiter ne ad donum quintæ vel alterius partis debiti, sicut multi facere consueverunt, se obliget. Contrarium vero facientes, suspensionis sententiæ, sive sui judicis arbitrio, subjacebunt.

IV. *Ne religiosus, beneficii sui bona alicui ad vitam alienet, accepta pecunia.*

Cæterum ordinamus, ne quis religiosus, monasterio, prioratui, ecclesiæ seu administrationi cujus * præsidens, jura, redditus, aut possessiones ejusdem, alicui, ad vitam ejusdem seu aliquod non modicum tempus, pecunia exinde recepta, quovis modo concedat, sine assensu & decreto diœcesani loci. Alioquin, una cum suspensione ab officio, quam eo ipso latam a canone incurrit, cadat administratione: & contractus nullus & irritus habeatur; nec administrationi a qua cecidit, se immiscere præsumat, diœcesano inconsulto. Per hoc non intendentes sacris canonibus in aliquo derogare.

* *Alder* est.

V. *De citationibus extra provinciam non exequendis.*

Deinde ordinamus, quod nullus citationes seu alia mandata ad trahendum aliquem seu aliquos de Remensi provincia extra eamdem provinciam, & ultra fines regni Franciæ, nisi ordinariorum locorum primitus super hoc requisito consilio, ex-

ANNO CHRISTI 1329.

exequatur: ut per hoc, abusionibus, & periculis corporum & bonorum depredationibus, quæ frequenter propter hoc contigerunt, & contingere possent, in futurum, prout erit possibile occurratur.

VI. *Ne generales citationes fiant.*

Nihilo minus ordinamus, ad obviandum malitiis hominum circa abusum generalium citationum sub tali forma: *citetis omnes illos & illas, quos vobis lator præsentium nominabit*, vel alia similia: citationes hujusmodi nullatenus executioni demandentur, locorum ordinariis inconsultis.

VII. *De perturbantibus ordinariam jurisdictionem ecclesiasticam.*

Mandamus & ordinamus insuper, ut omnes & singuli parochialium ecclesiarum Remensis provincie sacerdotes, singulis diebus solemnibus, Dominicis & festivis, palam & publice, intelligibiliter in vulgari ad communem intelligentiam denuncient in ecclesiis suis, in generali hora Missæ, canonum & conciliorum provincialium auctoritate excommunicatos ipso facto omnes & singulos, usurpantes, impedientes, & perturbantes ordinariam jurisdictionem ecclesiasticam, nobis archiepiscopo, & suffraganeis de jure vel de consuetudine in Remensi provincia competentem; & specialiter usurpantes, impedientes, & perturbantes [a] metropolicam jurisdictionem, curiam [b] Remensem, & libertatem exercitiumque cujuslibet jurisdictionis ecclesiasticæ prædictæ, directe vel indirecte, tacite vel expresse, aut alio quoquo modo. Quam excommunicationis sententiam auctoritate conciliorum hujusmodi incurrunt ipso facto taliter delinquentes: & eos volumus & mandamus, cum de hoc constiterit, declarari & denunciari nominatim excommunicatos, & tamquam excommunicatos arctius evitari.

ANNO CHRISTI 1329.

a *Ita MS. pro* Metropoliticam. H.

b *Corrige*; curiæ Remensie. H.

In quorum omnium, & singulorum testimonium & munimen, præsentibus litteris nostra sigilla sunt appensa. Datum apud Compendium anno Domini millesimo trecentesimo vicesimo nono, die Veneris post Exaltationem sanctæ Crucis, continuata de die in diem a feria secunda post festum Nativitatis beatæ Mariæ virginis præcedente.

ANNO CHRISTI 1330.

GRADENSE CONCILIUM

In quo indulgentiæ ecclesiæ decernuntur iis, qui in sumptus pro novo templo construendo aliquid contulissent

Anno 1330. *habitum.*

Divina miseratione Dominicus sanctæ sedis Gradensis patriarcha Venetus, Dalmatiæque primas, frater Bartholomæus Torcellanus, Petrus Equilinus, Andreas Cluiginus, Georgius Arbensis, Lompradius Veglensis, Angelus Castellanus, frater Fridianus Civitatis novæ ecclesiarum episcopi universis Christi fidelibus salutem in Domino sempiternam.

Omnipotens Dominus, cujus munere venit, ut semper a fidelibus suis digne ac laudabiliter serviatur, de suæ pietatis abundantia, quæ supplicum excedit merita, & vota, humiliter servientibus multo majora tribuit, quam valeat promereri. Et pia mater ecclesia de salute animarum sollicita, devotionem fidelium per quædam spiritualia munera, & indulgentias invitare non desinit ad debita famulatus obsequia, & honorem Deo & sanctis sedibus impendendi, ut quanto crebrius, & devotius illuc confluit populus Christianus, assiduis precibus Salvatoris gratiam & favorem, Civium suffragia implorando, tanto celerius delictorum suorum veniam & gloriam consequi mereantur æternam. Nos igitur in sancto concilio existendo, cupientes nostros subditos & alios, quos possimus, de consensu tamen & voluntate diœcesanorum suorum, ad hujusmodi Sanctorum suffragia & cælestia præmia jugiter invitare, & locum, sive ecclesiam ad honorem sancti Johannis Evangelistæ in diœcesi Concordiensi prope Valvesonum nuperrime construendam nostrorum indulgentiis, & spiritualibus beneficiis honorare, ut per hæc voluntas hominum ad largiendas in Domino largius inducatur; omnibus vere pœnitentibus & confessis, qui ad construendam dictam ecclesiam sancti Joannis de suis bonis aliquid dederint, miserint, vel legaverint, seu alias quomodolibet manus porrexerint adjutrices, de omnipotentis Dei misericordia & Virginis gloriosæ Mariæ matris ejus, ac beatorum Apostolorum Petri & Pauli, nec non beatorum martyrum Hermachoræ, & Fortunati patriarcharum & nostrorum meritis & munere confisi, singulas dierum quadragenas de injunctis eisdem pœnitentiis indulgentes misericorditer in Domino relaxamus. In cujus rei testimonium, & notitiam clariorem præsentes nostras indulgentiarum litteras, ad supplicationem & instantiam venerabilis in Christo patris Domini Al. Dei gratia Concordiensis episcopi nobis ad hoc per suas patentes litteras sub data VII. Julii indictione XIII. supplicantis, fieri jussimus, & nostrorum sigillorum pontificalium appensione. Datum Gradi die XV. mensis Julii, sub annis Domini millesimo tricentesimo trigesimo, Indictione XIII.

ANNO CHRISTI 1329.

CONVENTUS PARISIENSIS

Prælatorum & baronum regni Franciæ, coram Philippo Valesio Rege habitus, anno MCCCXXIX. exeunte.

De temporali ecclesiasticorum jurisdictione.

Ex t. 5. Bibliothecæ Patr. edit. Paris.

ANno Domini 1329. die prima mensis Septembris, dominus Philippus de gratia Dei Francorum rex Christianissimus, filius quondam claræ memoriæ domini Caroli comitis Malesii, mandavit prælatos & barones regni Franciæ, ad diem octavarum festi B. Andreæ proximo subsequentis convenire, per litteras suas infra aram inclusas. Quarum quidem litterarum, prælatis videlicet directarum, tenor sequitur & est talis.

[a] *Ejusdem exempli data litteræ ad alios prælatos.*

„ Philippus Dei gratia Francorum rex, dilecto & fideli nostro episcopo Eduensi *, „ salutem. Quanto magis scientia Divina, Di- B „ vinarumque scripturarum notitia, ac cæterarum virtutum magistra rerum experientia, „ vigent in nobis: tanto plenius nostis, quantum & qualiter omnes & singuli clerici & „ laici regni tamquam membra simul in uno „ corpore viventia, sibi ad invicem tenentur „ compati, mutuumque præstare consilium & „ auxilium, temporaliter, ad defensionem & „ custodiam unitatis & pacis optatæ cunctis „ mortalibus, & veræ unionis; & contraria, „ fuis quique contenti juribus, pro viribus propulsanda. Cum igitur ad nostram ductum „ fuerit notitiam, quod vos, gentesque & of- C „ ficiales vestri, asseritis, per baillivos & officiarios nostros, & per barones aliquos regni „ nostri Franciæ, vobis ac subditis vestris; dictique baillivi, & officiales nostri, ac barones; ipsis, nostrisque & eorum subditis, quamplura fuisse retroactis temporibus illata. Et „ in præsenti adhuc inferri hinc inde gravamina, insolitasque & indebitas novitates, propter quas illius veræ unitatis connexio, quæ „ inter vos & ipsos vigere debet, ut est dictum, suæ quodammodo indissolubilitatis integritatem amisit. Quod si nobis, qui sub- D „ ditorum nostrorum, tam clericorum quam „ laicorum, concordiam & unitatem diligimus, „ displicet, non est mirum: & idcirco volentes super his de salubri remedio quantum „ cum Dei adjutorio possumus, providere, requirimus vos nihilo minus tenore præsentium, mandantes quatenus ad diem octavarum festi sancti Andreæ proxime venturum, „ Parisius personaliter interfitis adviſi super gravaminibus & novitatibus, quæ & quas per „ prædictos asseritis vobis fuisse illata & illatas. Nos autem prædictis baillivis & officialibus nostris, atque baronibus, damus per E „ nostras alias litteras in mandatis, ut dicta „ die Parisius similiter interfint personaliter, „ adviſi super gravaminibus & novitatibus, quas „ sibi, & subditis suis, per vos & officiales „ vestros asserunt fuisse illatas: ut super his, „ & singulis hinc inde illatis gravaminibus, „ per nos & consilium nostrum, de tam salubri possit remedio provideri, quod inter vos „ & ipsos amoris vinculum incorruptibile & sinceræ caritatis affectio indissolubilis futuris „ temporibus debeant observari. Datum Paris. „ prima die Septembris, anno prædicto, die Veneris: A

Die vero superius in dictis litteris contenta, prælati Parisius convenerunt in palatio regali: & comparuerunt coram Rege ibidem prælati ad invicem, videlicet domini, Bituricensis, Auxitanus, Turonensis, Rotomagensis, Senonensis archiepiscopi; Belvacensis, Catalaunensis, Laudunensis, Parisiensis, Novionensis, Carnotensis, Constantiensis, Andegavensis, Pictavensis, Meldensis, * Cameracensis, sancti Flori, Briocensis, Cabilonensis, & Eduensis, episcopi. Qua die, ipso rege sedente, & consiliariis suis, necnon aliquibus baronibus ibidem assistentibus, & facta dignitati regiæ reverentia per prælatos, nobilis & discretus vir dominus Petrus de Cugneriis, *miles* & consiliarius dicti domini regis, in præsentia omnium & in publico locutus est pro rege, facto themate suo: *Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari; & quæ sunt Dei, Deo.* Et profecutus est juxta illud thema, materiam suam concludendo ad duo. Primo, quod regi debebatur reverentia & subjectio: secundo, quod debebat esse spiritualium & temporalium divisio, ut spiritualia ad prælatos & temporalia ad regem & barones pertinerent: & hoc probavit per multas rationes facti & juris. Et finaliter conclusit, quod prælati essent contenti spiritualibus, & in eis defenderet eos rex.

* *al.* Cavenarum. H.

Matth.

Sequuntur articuli, in quibus usurpatam ab ecclesiasticis jurisdictionem temporalem ajebat.

His auditis dixerunt prælati, quod super his volebant deliberare: & fuit assignata dies Veneris sequens: qua die respondit pro prælatis dictus dominus Senonensis, & proposuit infra scripta apud Vicenas, rex tenuit dictam diem dicens sic: quia dominus Petrus de Cugneriis pridie proponens contra ecclesiam Gallicanam, caput thema suum quod scribitur Matth. 22. *Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari; & quæ sunt Dei, Deo*, &c. *Et paulo post*: Ut ergo respondeam præmissis, secundum concordantiam vocalem & realem: accipio quod dictum est 1. Petri 2. protestatione præmissa, quod quidquid dicturus sum, volo dicere non ad finem suheundi quodcumque judicium, sed solum ad domini regis & ei assistentium conscientiam informandam. *Tum prolixam orationem instituit, qua primum de reverentia regibus debita, eorumque potestate summa disserit; deinde probat contra Petrum de Cugneriis, posse personæ ecclesiasticæ convenire jurisdictionem temporalem simul cum ecclesiastica.*

Altera autem die Veneris immediate subsequente, videlicet die 29. Decembris, in palatio regali Parisius convenerunt prælati, & Rege ibidem more solito sedente, assistentibus Gibi consiliariis suis & baronibus, reverendus pater dominus Petrus Bertrandi, Divina providentia Eduensis episcopus, locutus est in publico coram rege, facto pro themate suo, *Ne indigneris Domine si loquar*

Genes.

Quod

ANNO CHRISTI 1329.

Quod thema applicuit ad hoc quod propter regis magnificentiam, consilii sui prudentiam, & loquentis insufficientiam (cum magnum negotium esset) loqui formidabat. Sed de regia benignitate confisus, audaciam assumebat: & quia fuerat sibi a dominis prælatis injunctum. Deinde fecit thema suum tale: *Domine refugium factus es nobis.*

Et persecutus est thema, regis magnificentiam commendando: deinde vocationem suam ad regnum Franciæ, quasi mirabilem declarando: tertio, quomodo debet esse pugil ecclesiæ, ostendendo. Et ista probavit satis breviter, per auctoritates & rationes multas. Postmodum respondit ad ea quæ proposita fuerunt per dictum dominum Petrum de Cugneriis, in modum infra scriptum, ad informandum conscientiam domini Regis, & ad præstandum consilium super prædictis dumtaxat, & non ad finem ordinandi judicii, seu responsionis faciendæ, per quam sententia, ordinatio, vel statutum, aut quivis alius processus sequi possent, vel jus aliud personæ cuicumque acquiri. *Tum multis refellit sexaginta sex argumenta Petri de Cugneriis.*

Quibus rationibus sic factis per dictum episcopum, fuit petitum ex persona domini regis, quod præfatæ responsiones, prout dictæ fuerant & propositæ, verbo tenus in scriptis redigerentur & traderentur. Super quibus petitis, prælati ad invicem diligenter habuerunt deliberationem: & tandem deliberaverunt inter se tradere, loco responsionum prædictarum, domino regi cedulam infra scriptam in Gallico: licet sit in Latino translata, cujus tenor sequitur in hæc verba.

„ Supplicant regiæ majestati prælati præsentes (tamen se aliquo judicio minime submittendo) quod ei placeat jura, libertates, privilegia canonica, consuetudines, & saisinas, quæ & quas ecclesiæ Gallicanæ habent, & habuerunt temporibus retroactis, eis defendere & servare, specialiter super cognitione actionum personalium, realium, & mixtarum, necnon & introductarum, maxime inter laicos. Item super cognitione clericorum, quando per laicos, quia fit eis petitio, aut quando clerici super violentia in bonis illorum illata per laicos conqueruntur. Item super cognitione contractuum initorum coram judice sæculari. Item quod non impediantur quin eorum notarii, contractus recipere valeant, quacumque parte suarum diœcesum. Item quod non impediantur super inventariis faciendis de bonis defunctorum, quorum de jure vel consuetudine, vel compositione, executores existunt. Item quod non impediantur super cognitione hypothecarum, quam habent de jure vel consuetudine. Item quod non impediantur super cognitione viduarum & pupillorum, & super bonis intestatorum, quantum ad eos pertinet de consuetudine vel de jure. Item quod non impediantur in quacumque parte diœcesis suæ, quin possint habere suos officiales, & suos clericos capere, & ab ipsis clericis necnon a laicis emendas pecuniarias exigere, debitas de consuetudine vel de jure. Item quod non impediantur super cognitione rerum futurarum a personis ecclesiasticis. Item quod tam super captione, quam super cognitione clericorum non conjugatorum, & conjugatorum, eorum jura & consuetudines observentur & confirmentur eisdem: quia vobis manifeste ostenderunt quod hæc debent fieri de jure Divino & humano. Item significant regiæ majestati, quod super abusibus quos aliqui conquerentes imponunt officialibus & gentibus suis, dicendo quod ipsi abutuntur, eis imponendo crimina, ut redimant, & emendas ac expensas ab innocentibus exigendo, proferendoque sententias excommunicationis, una sola citatione non peremptoria præcedente: ac super eo quod propositum fuerat contra ipsos prælatos, quod ipsi conferebant tonsuras indignis; & dicti eorum officiales imponunt malitiose laicis pro extorsione pecuniarum inde ab eis exigendarum, quod ipsi sunt circa fidem suspecti, quodque clericos super maleficiis accusatos, & eis redditos per judicem sæcularem, dimittunt impunitos. Item quod labores & expensas multis irrationabiliter conferunt, prætextu participationum cum excommunicatis. Item quod laicis malitiose usuras imponunt, ut redimant se, & conjugatis tam viris, quam mulieribus, quod adulteria commiserunt. Item super abusibus, quos facere dicuntur procuratores eorum, & super abusibus, quos religiosi faciunt in multis civitatibus. Item super injuriis & gravaminibus, quæ alicui, ut dicitur, faciunt ratione privilegiorum eis indultorum. Item super eo quod dicitur, quod litigantes in curia ecclesiastica contra officium, non reperiunt advocatos: necnon super omnibus aliis, in quibus eorum officiales invenirentur negligentes abusi fuisse vel convicti, tam in prædictis, quam aliis, quæ si scirent, non permitterent ullo modo ipsi, & sunt parati corrigere & facere corrigi & emendari, & pro futuris temporibus, tam per statuta synodalia & provincialia, quam per alia, quæ poterunt bona remedia salubriter providere. Super aliis vero articulis supplicant dicti prælati, quatenus jura ecclesiæ, sive de jure, aut per privilegium, seu compositionem vel consuetudinem acquisita, placeat domino regi servare & defendere, ac etiam confirmare; ubi autem in dictis capitulis essent aliqua contra jus, privilegium, consuetudinem, vel compositionem, ipsi prælati nollent ea aliqualiter sustinere. Supplicant iidem domino regi, ut pro Dei honore, in statu, in quo sui boni prædecessores tenuerunt ecclesiam, ipse eam teneat & defendat, nec ei faciat aliquam novitatem, & placeat ei proclamationes & inhibitiones factas (scilicet quod nullus laicus trahat alium laicum coram judice ecclesiastico) revocare, quia hoc esset omnia ecclesiarum jura tollere. Et licet in aliquibus locis pro toleranda eorum malitia, in talibus proclamationibus seu inhibitionibus verba quæ sequuntur opponant: videlicet quod laicus non trahat alium laicum coram ecclesia super casibus pertinentibus ad judices sæculares (hoc est propter jura ecclesiæ usurpanda) quia multa pervenirent ad forum laicorum, quæ nihilo minus pertinent ad ecclesiasticum, si jus & consuetudo tolleretur, per quæ in electione laici est, quod possit alios laicos in foro ecclesiæ convenire. Item quia tales proclamationes seu inhibitiones factæ licet etiam essent bene generales, dant occasionem omnimodo jurisdictionem ecclesiasticam perturbandi. Unde reges Franciæ quondam semper prohibuerunt tales proclamationes seu inhibitiones fieri, & fa-

factas penitus faciebant revocari, & ad nihilum reduci.

ANNO CHRISTI 1329.

Post hæc, die Veneris sequenti apud Vicenas venerunt prælati coram domino rege ad audiendam rationem suam; ubi dominus Petrus dictus de Cugneriis proposuit pro domino rege, sic dicendo. *Pax vobis ego sum nolite timere*: & prosecutus est, qualiter prælati non essent turbati, de aliquibus quæ essent dicta, quia intentio domini regis erat servare jura ecclesiæ & prælatorum, quæ habebant tam de jure, quam de consuetudine bona & rationabili. Et interseruit inter primam conclusionem & ultimam, & probare voluit, quod causarum civilium cognitio non poterat ad ecclesiam pertinere: quia temporalia debent pertinere ad temporales, & spiritualia ad spirituales. *Subjiciuntur ejus rationes*.

Luc. 24.

Quæ responsio audita cum non videretur sufficere prælatis; statim dictus episcopus Eduensis respondit pro prælatis, in modum qui insequitur. Primo commendans, &c. *Et infra*: Quare concluſit dictus episcopus, quod placeret domino regi, magis claram & magis consolativam dare responsionem prælatis: ne ab ipsius præsentia recederent contristati; & ne daretur laicis materia, jura eorum & consuetudines ecclesiæ impugnare; quia de ipsius domini regis bona conscientia nullatenus dubitabant. Et tunc fuit responsum ex parte domini regis: quod non erat intentionis suæ, consuetudines ecclesiæ, de quibus sibi constaret, impugnare.

Postmodum die Dominica sequenti, iterato venerunt prælati ad dominum regem apud Vicenas, & proposuit dominus Senonensis ultimam supplicationem factam per prælatos, & ultimam responsionem factam pro parte domini regis. Ad quod cum dominus Bituricensis significasset prælatis, dominum regem dixisse, ut non timerent prælati, quia nihil suo tempore perderent, & quod defenderet eos in suis juribus & consuetudinibus, quia nolebat tempore suo texemplum dare aliis ecclesiam impugnandi: quæ verba asseruit ibidem se dixisse: de his verbis idem dominus Senonensis nomine prælatorum regratiatus est domino regi. Secundo dixit idem dominus Senonensis, quod quædam præconizationes factæ erant in præjudicium jurisdictionis ecclesiasticæ; quas supplicabant revocari. Tunc dominus rex respondit ore proprio, quod non erant factæ de suo mandato: nec aliquid sciebat, nec eas ratas habebat. Tertio dixit, quod de aliquibus abusibus, de quibus temporales erant conquesti, taliter ordinaverant prælati, quod dominus rex & cæteri merito deberent contentari. Quarto supplicavit regi, quod vellet eos consolari de benigna sua responsione clariori. Tunc respondit dictus dominus Petrus pro domino rege, quod placebat regi, si prælati emendarent ea quæ essent emendanda & corrigenda, expectare usque ad festum Nativitatis Domini proxime venturum: infra quem terminum nihil innovaret. Et si infra dictum terminum prælati non emendassent emendanda, vel correxissent corrigenda: dominus rex apponeret tale remedium, quod esset gratum Deo & populo. Et sic prælati receperunt licentiam a domino rege, & recesserunt.

ANNO CHRISTI 1329.

Observatio G. Coss.

Regem secundum ecclesiasticos omnino judicasse, eaque de re scripsisse ad Joannem papam, testantur Pontificis ad ipsum litteræ, datæ III. Non. Jun. hujus anni quibus in litteris ab Odorico Raynaldo ad hunc annum descriptis, sic Pontifex. *Litteras regias, fervorem magnæ devotionis & fidei, quibus erga Deum & ecclesiam præfulgere regalis serenitas noscitur, recensentes delectabiliter, & responsionem perversis detractoribus, ledere sinceritatem regiam circa præmissa molientibus factam, sicut catholicum & orthodoxum decebat principem, describentes, recepimus læta manu.*

CONCILIUM MARCIACENSE

Ex MS. codice illustrissimi archiepiscopi Remensis coadjutoris, Car. Maurit. Tellerii.

Hæ sunt constitutiones provinciales editæ in concilio generali Auscitano, apud Marciacum diœcesis Auscitanæ per reverendum in Christo patrem ac dominum, D. Guillelmum Divina miseratione archiepiscopum, sub anno Domini M. CCC. XXIX. die sancti Nicolai hiemalis celebrato.

* Guillelmus

NOs G * permissione Divina archiepiscopus Auscitanus, & nos G. Lectorensis, G. Tarbiensis, A. Olorensis, P. Bajonensis, & G. Adurensis, episcopi; præsentibus viris venerabilibus ac discretis, domino Raimundo clerici vicario & officiali domini G. episcopi Convenensis, ac procuratoris ejusdem; domino Arnaldo Falcaudi, vicario generali & procuratore domini episcopi Agennensis; domino Bernardo

* Regulæ

electo monasterii Reulæ, * procuratore domini episcopi Lascurrensis: dom. Viviano de Rupeforti; Joanne de Villanova, procuratore domini episcopi Coseranensis; dom. Hugone de Pardeilano, præposito S. Justini; Guillelmo Capani, & Bernaldo Sanhi canonico & procuratore capituli Auscitani; magistro Willelmo . . . . de Laillato, procuratore capituli Lectorensis, & Guillelmo Anelii de Maladicina procuratore capituli Convenensis; magistro Petro Arquori, procuratore capituli Tarbensis; magistro Bernardo de Sarano, procuratore capituli Lascurrensis; dominis Bernardo archipresbytero Delborea & Ceritio de Fas, . . . procuratore capituli Bajonensis; Henrico de Cadilone, procuratore capituli Aquensis; domino Viviano de Rupeforti; procuratore capituli Coseranensis, ... clerico procuratore capituli Vasatensis; dominis abbatibus de Simorra, de Pessano, de sancto Sabino, de Tasca, electo monasterii Reulæ * de Luco, Auxitanæ, Tarbensis, Olorensis, & Lascurrensis diœcesum; necnon & procuratoribus nonnullorum aliorum prælatorum, abbatum, præpositorum, decanorum, capi-

* Regulæ

pitulorum, collegiatarum ecclesiarum, & alio- A rum archidisconorum, in prædicta provincia constitutorum, ad præsens concilium vocatorum & mandatorum, ac nobiscum interessentibus & vocatis personaliter, apud Marciacum Auscitanensis diœcesis concilium celebrantes provinciale.

Attendentes, & deliberata maturitate pensantes, tam horrendum, tamque detestabile atque damnabile scelus, olim evidenter commissum palam & publice, suadente diabolo, truculenta pensata rabie infideli, in magnam Divinæ majestatis offensam, ac universalis ecclesiæ scandalum & gravamen, & regiæ majestatis (sub cujus pace & gardia speciali atque protectione, omnes universaliter archiepiscopi & episcopi hujus regni Franciæ noscuntur existere B & defendi) per Tercellum de Beulato, Bernardum de Caneto, Remundum G. de Arivanta, Joannem & Arnaldum ejus fratres, Spurium de Medo, Petrum Spurium de Sanguineda dictum d'Arbocave, Arnaldum Guillelmum de Serignaco, Spurium de Iu, Manentonum & Joannem de Capitevilla fratres, invasores, occisores, culpabiles homicidii enormiter perpetrati, in personam bonæ memoriæ domini Anesancii, quondam episcopi Adurensis, comminsi; quem murtro nefandissimo, de die, ac pensatis insidiis, prope locum de Nogoralio Auscitanæ diœcesis, invaserunt, occiderunt, culpabilesque fuerunt, nullaque debita de causa atroci atque sævo crimine vindictam fuisse secutam: nec etiam C prædictos sicarios ad emendam ecclesiæ rediisse, licet ad duos annos, & amplius, expectatos. Attendentesque insuper, superius nominatos per suæ divulgationem malitiæ seipsos vantasse, & publice detexisse se fore culpabiles homicidii memorati, perpetrati in personam domini episcopi supradicti: de tanta malitia nequiter gloriando. Quæ omnia & singula nobis & nostro concilio fore notoria; necnon & toti provinciæ Auscitanæ, quæ nulla possunt tergiversatione celari.

Idcirco protestatione præmissa, & ante omnia in his scriptis, quod prædicenda, ordinanda, & requirenda, non intendimus ad pœnam mutilationis, vel sanguinis cujuscumque, sed D dumtaxat ad finem canonicum, & maxime constitutionis nostræ provinciæ Auscitanæ * quæ incipit: *Quia quod contra prælatos*, &c. Nos omnes & singuli prædicti, ac præsentibus omnibus & singulis supradictis, in presenti concilio præsidentes, dictos Tercellum de Beulato, Bernardum de Caneto, Remundum G. de Arivanta, Joannem & Arnaldum ejusdem Remundi fratres, Spurium de Sanguineda, alias dictum d'Arbocave, Arnaldum Guillelmum de Serignaco, spurium de Iu, Manentonum & Joannem de Capitevilla fratres, esse & fuisse invasores, occisores, culpabiles notorie & evidenter mortis episcopi supradicti. Declaramus, E & declarando in his scriptis definimus, omnes supradictos & singulos incidisse in pœnas constitutionis provincialis, quæ incipit: *Quia quod contra prælatos*.

Item, quia archiepiscopo & episcopis prædictis, & concilio præsenti, Theobaldum & Manaldum de Barbasano fratres, Guillelmum de Moncadie, Arnaldum dominum de Morlana, Theobaldum de Tusagueto, prænominatos malefactores, post commissum per eosdem dictum crimen, receptasse, & quod de die in diem receptare non cessant: decernimus & declaramus, prædictos receptatores incidisse in constitutionem superius nominatam, & pœnam ejusdem.

ANNO CHRISTI 1329.

Verum quia ad ulteriorem executionem dictæ nostræ declarationis constitutionis provincialis, atque pœnarum contentarum in ea, quæ executionem criminalem & realem requirunt, procedere non possumus nec valemus: hinc est, quod nos archiepiscopus, episcopi, & præsidentes * in ipso concilio in personam egregii viri comitis Armaniaci absentis, requirimus palam publice in his scriptis vos nobilem virum dominum G. de Bauceria militem, seneschallum dicti comitis Armaniaci, ac ipsius comitis repræsentantem personam; necnon & vos dominum Remundum de Montiliis, judicem ordinarium dicti comitis Armaniaci, tamquam immediatos superiores temporales dictorum malefactorum, videlicet Tercelli de Beulato, Bernardi de Caneto, Raymundi G. de Arivanta, Joannis & Arnaldi ejus fratrum, spurii de Medo, spurii de Sanguineda alias dicti d'Arbocave, Arnaldi G. de Serignaco, spurii de Iu, Manentoni & Joannis de Capitevilla fratrum; præsentes coram nobis in nostro provinciali concilio, ac vice & nomine dicti comitis: quatenus nostram prædictam & nostri concilii declarationem, & contenta in nostra dicta constitutione, quam vobis de verbo ad verbum transcriptam de nostris constitutionibus exhibemus, sub præsenti nostra requisitione inserta, realiter & cum effectu, sine dilatione, prout tenemini, exequamini diligenter justitia mediante. Quod si forsan hoc facere denegaveritis aut distuleritis indebite; protestamur, quod nos singuli prædicti & concilium * præsentes, deputamus vos negligentes esse de justitia facienda: & de præmissis nos posse persequi justitiam contra vos & comitem supradictum coram Romana curia, & coram domino nostro rege Franciæ, sicut & in quantum de jure poterimus, & ad nos noverimus pertinere. Requirentes vos notarios infrascriptos, ut de præmissis omnibus & singulis, retineatis & conficiatis unum vel plura ejusdem tenoris publicum seu publica instrumenta.

* *Corr.* præsentes.

* *f.* in concilio præsentes.

Acta fuerunt hæc in ecclesia B. Mariæ de Marciaco, prædictæ diœcesis Auscitanæ, die undecima mensis Decembris, anno Domini M.CCC.XXX. præsentibus venerabilibus & discretis viris, dominis, Godefrido Durandi priore Castrosaraceni, Bernardo Juliano canonico Tolosano, decretorum doctoribus, Remundo Fabri, Andrea Pistore, & Petro Clerici, legum professoribus, ac pluribus aliis, ad præmissa vocatis specialiter ac rogatis.

CON-

CONCILIUM LAMETHENSE.

Ex Cod. MS. bibliothecæ Cottonianæ edidit collector Anglicanus Tom. II.

Conſtitutiones provinciales domini Simonis Mepham, Cantuarienſis archiepiſcopi, editæ apud Lambith, circa annum Domini M. CCC.XXX.

TITULI CAPITULORUM.

1. *De ornamentis altaris, & clericis circa adminiſtrantibus.*
2. *Qualiter ſacerdos ſe habebit in audiendo confeſſiones.*
3. *Sacerdos non debet celebrare in mortali peccato, nec detegere peccata alicujus.*
4. *De conſervatione olei, & chriſmatis etiam reverentia.*
5. *De matrimonio celebrando, & editione bannorum.*
6. *De ſacramento Ordinis, & examinatione in eo facienda.*
7. *Ne res eccleſiæ impignorentur, ſive vendantur a laicis, non pro neceſſitate.*
8. *Ne de bonis eccleſiaſticis, domus in laico feodo ædificentur; nec eccleſiaſtica beneficia laicis tradantur ad firmam.*
9. *Ne incluſi, vel incluſæ aliquo modo conſtituantur, ſine licentia epiſcopi diœceſani.*
10. *De ſententia excommunicationis generali, quater in anno publicanda.*

CAPITULA.

I. *De ornamentis altaris, & clericis circa adminiſtrantibus.*

LInteamina, corporalia, pallæ, tuellæ, manutergia, & alia altaris ornamenta integra ..... ſint, & munda, & ſæpe abluantur per perſonas a canonibus deputatas, ad reverentiam Salvatoris noſtri, & totius cæleſtis curiæ; quem, huic ſacramento conficiendo, & confecto non dubium eſt intereſſe. Item, verba canonis, præſertim in iis quæ ad ſubſtantiam ſacramenti pertinent, plene, integre, & cum ſumma animi devotione proferantur. Non tamen ita ſit moroſus ſacerdos in præmiſſis, quod faſtidium ingeneret auditoribus, & officium ſuum privet devotionis pinguedine; quia * injuſte monentes perdunt ſuavitatem unguenti; ideſt, * pinguedinis aut rationis. Nullus ſacerdos parochiaiis præſumat Miſſam celebrare, antequam matutinale perſolverit officium; id eſt, Primam ac Tertiam de die. Item, nullus clericus permittatur miniſtrare in officio altaris, niſi indutus ſit ſuperpellicio, tempore, quo Miſſarum ſolemnia peragantur: & accendentur duæ candelæ, vel ad minus, una.

* *Corr.* muſeæ morientes, ex Eccl. 10. 1. Hard.

* *Lege*, pinguedinis devotionis. H.

II. *Qualiter ſacerdos ſe habebit in audienao confeſſiones.*

Sacerdos, in pœnitentia injungenda, circumſtantias criminis * qualitatem perſonæ, & genus delicti, tempus, & locum, cauſam, & moram in peccato factam, devotionem animi pœnitentis. Et his conſideratis, & diligenter penſatis ac diſcrete, majorem vel minorem pœnitenti injungat pœnitentiam. Item ſacerdos, ad audiendum confeſſiones, communem eligat ſibi locum, ubi communiter ab omnibus videri poterit in eccleſia: & in locis abſconditis, non recipiat ſacerdos alicujus, & maxime mulieris, confeſſionem: niſi pro maxima neceſſitate, aut infirmitate pœnitentis. Item nullus ſacerdos, alterius parochianum recipiat ad pœnitentiam, niſi de licentia ſui presbyteri, vel epiſcopi. Item ſacerdos talem injungat pœnitentiam uxori, ut viro ſuo non reddatur ſuſpecta de aliquo crimine occulto & enormi. Idem de viro eſt obſervandum. Item in furto, rapina, fraude, ſimonia, & maxime detentione decimarum ſeu abſtractione alicujus juris eccleſiaſtici, diligenter ſibi caveant ſacerdotes, ne aliquibus injungant pœnitentias, niſi cum ſatisfactione, & reſtitutione facienda injuriam paſſis: cum non remittatur peccatum, niſi reſtituatur ablatum. Item, in majoribus criminibus, & atrocioribus, & dubiis ſacerdos conſulat epiſcopum, vel ipſum qui vices ejus gerit, aut provídos & diſcretos, quorum conſilio certificatus ſciat, quos, & qualiter ligare poſſit & abſolvere. Et, ne (quod abſit) pœnitens in diſperationem cadat: moneat ipſum diligenter, ut bonum quicquid interim poſſit, faciat, ut Deus cor ſuum illuſtret ad pœnitentiam. Et hoc

* *Deeſt* fiderer.

idem

ANNO CHRISTI 1331.

idem faciat de eo, qui peccatum confitetur etiam cum ab eo non vult abstinere: quo casu munus absolutionis non poterit ei impendi, cum venia non legitur concessa, nisi se corrigenti. Item caveant sacerdotes ne peccata inquirant, aut nomina personarum, cum quibus peccaverant, non inquirant, sed circumstantias tantum, & qualitatem peccati: cum scriptum sit, *Deus vitam meam*, & non alterius, *nunciavi tibi*.

. 55.

III. *Sacerdos non debet celebrare in mortali peccato, nec detegere peccata alicujus.*

Prohibemus, quod nullus sacerdos lapsus in mortale peccatum, ad altare præsumat accedere celebraturus, antequam confiteatur. Quidam enim errant, credentes, quod mortalia deleantur per confessionem generalem. Item, nullus sacerdos ira, odio vel metu etiam mortis, audeat in aliquo detegere alicujus confessionem signo, vel verbo, specialiter, nec generaliter. Et si super hoc convictus fuerit, sine spe reconciliationis, non immerito debet degradari: [a] cum sæpe contingat, quod rectores ecclesiarum, ac etiam nonnulli sacerdotes, & in sacris ordinibus consistentes, eo quod nonnulli, ut eis videtur, quoad forum pœnitentiale sunt subjecti, vel omnino non confitentur, vel ad quosdam accedunt, qui nullam ipsos absolvendi vel ligandi habent potestatem.

line alte- s capitis, ecreti ini- m est; nectique oportet n eo quod x sequitur: Archi- conatus . H.

Per archidiaconatus singulorum, statuimus; quod duo presbyteri idonei præficiantur in singulis decanatibus, competentis litteraturæ, & probatæ opinionis, ad confessiones talium audiendas, & pœnitentias eisdem injungendas, quibus per nos, vel vicem nostram gerentes, auctoritatem volumus impertiri: firmiter inhibentes, ne religiosi, monachi, vel canonici, anachoretæ, eremitæ, subditum alicujus audeant ad pœnitentiam admittere.

IV. *De conservatione olei, & chrismatis etiam reverentia.*

Cum magna reverentia deferatur oleum infirmorum ad infirmos, & ipsos inungant sacerdotes cum magna devotione & orationum celebritate, quæ ad hæc sunt ordinatæ. Item, ad sacramentum extremæ unctionis moneant sæpe populum Domini sacerdotes: scilicet omnes a XIV. annis, & ultra, sive supra, & ad omnes communiter se paratos exhibeant, cum necesse fuerit. Item, tam sanctum oleum, quam chrisma, sub fideli custodia, clave exhibita, conservetur, ut non possit ad illa temeraria manus ostendi *, ad horribilia [a] sequenda.

* *Corr.* extendi. a *Forte*, exsequenda. H.

V. *De matrimonio celebrando, & editione bannorum.*

Matrimonium similiter, sicut & alia sacramenta, cum honore & reverentia, de die, in facie ecclesiæ, non cum risu, ac contemptu, celebretur. In matrimonio contrahendo, semper in tribus Dominicis, vel festivis diebus, & a se distantibus, tribus edictis, perquirat sacerdos a populo, sub pœna excommunicationis, de legitimatione sponsi, & sponsæ. Si quis autem sacerdos hujusmodi edictum non observaverit: pœnam nuper in concilio.... super hoc statutam non evadet. Item, prohibeant laicis sacerdotes in ecclesia frequenter, sub pœna excommunicationis, ne dent mutuo fidem matrimonio contrahendo, nisi in loco celebri, & coram presbyteris, & populis ad hoc convocatis.

VI. *De sacramento Ordinis, & examinatione in eo facienda.*

Cum quanta reverentia, & cordis contritione, & animi devotione, ad sacramentum Ordinis sit accedendum, ex eo patet, quod nisi a summo sacerdote, idest episcopo, confertur, & nisi passim: & hoc certis temporibus, & jejunio, non solummodo ab ordinandis, sed ab universa plebe. Hinc est, quod sanctorum canonum statuta servantes, prohibemus, ut nullus ad ordines accedat, vel admittatur, nisi fuerit canonice examinatus. Item, minores clerici ad inferiores gradus non admittantur, nisi idoneos habeant præsentatores, & per testimonium eorum admittantur. Nullus simoniacus, homicida, excommunicatus, usurarius, sacrilegus, incendiarius, vel falsarius, vel aliud habens canonicum impedimentum, ad quoscumque ordines præsumat accedere. Item, ordinati in Hibernia, Vallia, vel Scotia, maxime facti * litteris suis diœcesani & nostris commendatoriis, seu dimissoriis non admittantur ad Ordinis sic suscepti executionem in episcopatu nostro, nisi magna necessitas, ut cum eis dispensetur, a nobis aliud inducat: nec etiam tunc admittantur, nisi prius legitime constiterit de ipsorum ordinatione, vitæ munditia, pariter & litteratura. Item, prohibemus, ut nullus abbas vel prior, mona-

* *leg.* sine litteris.

ANNO CHRISTI 1317.

monachos ſuos, vel canonicos, ab alienis epiſcopis faciat ordinari: niſi cum litteris ſui epiſcopi diœceſani, vel gerentis vices ſuas, aſſenſum ſuum exprimentibus.

VII. *Ne res eccleſiæ impignorentur, ſive vendantur a laicis, non pro neceſſitate.*

Vaſa & veſtimenta ſacra, cum libris eccleſiæ, nullus laicus Judæis aut Chriſtianis impignorare, vel vendere præſumat: ſed nec poſſeſſiones eccleſiaſticas, vel reditus locare, vel infeodare, ſive alio modo alienare præſumat, niſi urgens neceſſitas, vel evidens utilitas id expoſcat, & prius diœceſani epiſcopi ad id conſenſus accedat. Si quis autem contra hoc facere præſumpſerit, id quod fecerit, ſuis ſumptibus revocet: is etiam, qui ſic eccleſiaſtica beneficia receperit, & detinere præſumpſerit, excommunicationis ſententia feriatur; & antequam ea reſtituerit, nullatenus abſolvatur.

VIII. *Ne de bonis eccleſiaſticis domus in laico feodo ædificentur, nec eccleſiaſtica beneficia laicis tradantur ad firmam.*

Quamplures non ſolum filiis & nepotibus ſuis, verum etiam concubinis, per patrimonium Jeſu Chriſti, domos in laico feodo ædificare præſumunt: ad quos, eccleſiaſticos proventus deportantes, dum proximis conſanguineis bona eccleſiaſtica congregant, iram Dei & damnationem perpetuam theſaurizant. Ne igitur iſtud de cætero fiat, diſtrictius inhibemus: ſtatuentes, ut is, vel illi, qui taliter, abſque licentia & aſſenſu ſui diœceſani, fecerit, per annum ad minus, a perceptione fructuum beneficii ſui ſuſpendatur: niſi ad commonitionem epiſcopi, vel archidiaconi ſui, quod fecerit citius emendaverit. Item, nullus clericus aliquod beneficium eccleſiaſticum alicui laico tradat ad firmam, nec etiam fructus decimarum, ante ſeparationem earumdem, eis vendere præſumat. Si quis clericus, etiam in caſu licito, beneficium ſuum alicui committere voluerit: ſtatuimus, ut illud tali committat, qui velit & poſſit domos & ædificia eccleſiæ ſuſtinere, & alia onera ipſius parrochiæ epiſcopalia vel archidiaconalia ſupportare. Qui autem alterius beneficium ſic acceperit, archidiacono loci præſententur, & capitulo: & tanquam generalis procurator, quoad illud beneficium, pro tempore quo inter eos convenerit, ibidem inſtituatur omnino.

IX. *Ne incluſi, vel incluſæ, aliquo modo conſtituantur, ſine licentia epiſcopi diœceſani.*

Ad hæc, diſtrictius inhibemus, ne incluſi, vel incluſæ, conſtituantur alicubi ſine noſtra licentia ſpeciali, penſatis ſociis, moribus, & qualitate perſonæ, & unde debeat ſuſtentari. In domibus eorum, perſonæ ſæculares nullatenus hoſpitentur, ſine cauſa honeſta, & manifeſta.

X. *De ſententia excommunicationis generali, quater in anno publicanda.*

Præcipimus, ut ſingulis annis ter vel quater, in genere ſolemniter excommunicentur ſortiarii, perjuri ſuper ſacroſancta, incendiarii, uſurarii, fures atrociores, raptores, falſarii, malitioſe impedientes executionem rationabilium teſtamentorum, & detentores decimarum: nec abſolvantur, nec eis pœnitentia ab aliquo inferiori injungatur, niſi ab epiſcopo, vel ejus vices gerente, præterquam in mortis articulo: & tunc injungatur eiſdem, quod ſi convaluerint, epiſcopum adeant, ab eo, vel auctoritate ſua, condignam pœnitentiam ſuſcepturi.

(1) CON-

ANNO CHRISTI 1331

(1) CONCILIUM TERRACONENSE II.

Sub Joanne Patriarcha Alexandrino & administratore ecclesiæ Terraconensis celebratum 11. Kal. Februarii anno 1331.

Ex MS. ecclesiæ Avenionensis.

Martene ecl. Anecd. m. 4. p. 315.

I. *De administratoribus, sede vacante, & de instrumentis prælatorum, & de rectore, & provisionibus successorum.*

UT hi, quibus administratio bonorum archiepiscopalis, vel episcopalis dignitatis competit, sede vacante, ex consuetudine vel statuto, vel qui ad hoc per capitulum eliguntur, sciant se solam administrationem & custodiam dictorum bonorum habere; statuimus ultra remedia jam provisa, quod ille qui administrationes hujusmodi exercebit, ad palatium, seu hospitium dignitatis prædictæ, nisi de expresso consensu totius capituli, se non conferat ad morandum, nec de chartulario, seu archivio, vel alio loco, ubi tenentur privilegia, instrumenta, seu regestra, libros, seu alias scripturas abstrahat, nisi ipsis pro dicta administratione indiguerit: & tunc de consensu Capituli, & præsentibus duobus vel tribus Canonicis per ipsum Capitulum deputatis: & statim cum ipsis non indiguerit, in loco, in quo abstracta fuerint, restituat seu reponat; nec pro ejus expensis aliquid de dictis bonis recipiat, vel expendat, nisi ipsum pro negotiis ipsius dignitatis oporteat de consensu capituli extra suum domicilium proficisci; in quo casu dumtaxat quamdiu circa expeditionem dictorum negotiorum institerit, possit moderatas expensas recipere ac habere: & teneatur futuro ipsius ecclesiæ prælato de tota dicta administratione, quam citius poterit, fidelem reddere rationem: & quidquid apud ipsum ratione reddita repertum fuerit supereſſe, nec non privilegia, instrumenta, regestra, libros, & scripturas alias, quæ, seu quas de chartulario, seu archivo, vel alio loco abstraxerit, nisi jam restituerit, ut est dictum, integre & realiter restituat infra mensem. Illi vero, qui hactenus privilegia, instrumenta, regestra, libros, & scripturas alias, quæ, seu quas de dicto chartulario, archivo, vel alio loco abstraxerunt, vel penes se retinent scienter, aut nunc habent, infra duos menses præfato restituant: alioquin nisi restitutionem hujusmodi fecerint de prædictis, excommunicationis sententiæ se noverint subjacere, statutis vel consuetudinibus contrariis non obstantibus quibuscumque. Sane quod frequenter archiepiscopi & episcopi ex privilegio sedis apostolicæ testantur de bonis etiam intuitu ecclesiæ acquisitis vel alias quantum a jure eis permittitur de bonis suis ordinant vel disponunt; caveat dictus administrator, aut etiam capitulum diligenter, quod exequutionem testamenti vel ordinationem, seu dispositionem factam canonice non impediant vel perturbent, nec aliquid scienter, malitiose vel dolose occupent vel faciant occupari de bonis defuncti prælati, sed ea libere permittant executoribus testamenti præfati defuncti; alias, si qua de bonis ipsius prælati defuncti, ut prædicitur, præsumpserint occupare, vel hactenus præsumpserint, & infra mensem ex quo fuerint requisiti, plenarie non restituerint exequutoribus supradictis, ipso facto sententiam excommunicationis incurrant. Et quia ut plurimum successor prælati defuncti, qui condidit testamentum, petit de bonis defuncti provisionem usque ad novos fructus, ex quo semper sequuntur litigia, & dicta bona in litigiorum anfractibus expenduntur, nos volentes hoc devitare, decernimus, quod si successor archiepiscopi, vel episcopi, aut cujuslibet prælati collegiatæ ecclesiæ, vel rectoris, seu vicarii perpetui ecclesiæ parochialis, fructibus post mortem sui decessoris collectis & postea colligendis contentus esse noluerit, sed provisionem de bonis sui prædecessoris petierit, computentur fideliter omnes fructus, redditus, & proventus dictæ dignitatis, vel parochialis ecclesiæ, totius anni quo vacavit, qui annus incipiat calendis Maji; & dividatur inter defunctum, & successorem pro rata temporis illius anni, quo

(1) Hoc Concilium primus ex MS. Codice, cui titulus, *la Bibalia*, Ecclesiæ Valentinæ edidit Card. de Aguirre in tom. 5. Concil. Hispan. sed quinto capite imminutum.

ANNO CHRISTI 1331.

quo quilibet præfuit dictæ dignitati vel ecclesiæ, & ipsius onera supportavit. Hæc autem extendi volumus ad talia beneficia, cum eadem obtinentes non habeant tot onera supportare, sed servetur in eas quod est de jure statuto vel consuetudine approbatis. Hujusmodi vero provisionem ad rectores, vel vicarios perpetuos ecclesiarum parochialium extendi non intendimus in diœcesibus, ubi aliud de statuto vel rationabili consuetudine est obtentum.

II. *Ut Prælati & Clerici possint libere abstrahere de quolibet loco redditus suos, & quod non exigatur ab hominibus suis retrodecimam per dominos temporales.*

Licet iniquum sit dispositionem bonorum suorum liberam ingenuos homines non habere, ut testantur expresse legitimæ sanctiones: quorumdam tamen temporale dominium obtinentium præsumtuosa temeritas sic excrevit, quod fructus, qui ex beneficiis ecclesiasticis proveniunt, seu habentur, de locis suo dominio & suæ jurisdictioni subjectis extrahi non permittunt, ne clerici, seu personæ ecclesiasticæ eisdem fructibus libere uti possint, nec pro eorum utilitatibus seu necessitatibus liberam alienationem facere de eisdem: immo ipsos quoque in terris & locis ex certo pretio prædicta, seu qui ex causa emtionis, vel alias ipsos fructus percipiunt nomine eorumdem habent inviti vendere, neque eosdem possunt de loco ad locum transferre libere, quod cedit in ipsorum clericorum ac personarum ecclesiasticarum & ecclesiarum etiam maximum detrimentum. Nonnulli etiam eorumdem retrodecimam seu aliam certam partem de fructibus, quos homines ecclesiarum & locorum ecclesiasticorum colligunt cum maximis laboribus & expensis ab ipsis hominibus invitis indebite exigunt & extorquent, in suarum grave periculum animarum. Unde cum nostro incumbat officio, prædicta, quæ exemplo pernicioſa sunt, & periculosa animabus, & contraria ecclesiasticæ libertati, de Terraconæ provincia penitus extirpare: nolentes, sacro approbante concilio ea fieri de cætero, prohibemus quoscumque qui aliquid fecerint de prædictis, etsi clerici seu ecclesiasticæ personæ existant, & dantes ad ea consilium, auxilium, & favorem, excommunicationis sententia innodantes, ordinariis nihilominus in virtute sanctæ obedientiæ injungentes, ut cum eis constiterit aliquos in prædictam excommunicationis sententiam incidisse, eosdem excommunicatos faciant publice nuntiari; nec eisdem beneficium absolutionis impendant, donec a prædictis destiterint, & de damnis per eosdem prædictorum occasione illatis satisfecerint competenter. Præcipientes etiam quod hoc statutum faciant per ecclesias suarum diœcesum, de quibus utile eis videbitur, solemniter publicari.

III. *Ut Episcopi denuntient, & faciant denuntiari excommunicatos illos, qui mandant usuras solvi, vel impediunt ne repetantur.*

Pro amimarum salute provisum extitit in concilio generali reprobando usurariam pravitatem, quod officiales quicumque seu judices, qui ut solverentur usuræ, vel quod solutæ cum repeterentur, non restituerentur, plene ac libere scienter præsumerent judicare, excommunicationis sententiam incurrerent ipso facto. Cum autem aliqui ex eisdem dictam excommunicationis sententiam minime metuentes, immo prædicta in ipso statuta concilio contemnentes in suarum grave periculum animarum, contra ea facere non formident: & licet ad hoc contra tales ad denuntiandum eosdem esset per ordinarios procedendum, tamen plures ex eis contra hoc se exhibentes negligenter: idcirco nos hujusmodi submovere negligentiam cupientes, sacro approbante concilio, omnibus ordinariis Terraconæ provinciæ in virtute sanctæ obedientiæ, & sub divini attestatione judicii ducimus injungendum, ut cum constiterit aliquot officiales, vel judices infra eorum jurisdictionem contra prædicta fecisse, quæ in dicto concilio salubriter sunt instituta, eosdem ut excommunicatos faciant publicari: ut sic prædicti ab adjudicandi officio excludantur, & ad reconciliationis gratiam facilius inducantur.

IV. *Ut Episcopus, qui ad concilium venire non potest, procuratorem non faciat illum, quem capitulum facit, vel e contra; & quod abbates immittant procuratores sui Ordinis.*

Quia interdum contingit, quod episcopi, qui ad concilia provincialia venire personaliter sunt adstricti, nisi impeditione canoniea fuerint præpediti, illos procuratores constituunt, qui ad ipsa concilia procura-

tores

tores per eorum capitula transmittuntur. Abbates etiam prædictos vel alios sæculares clericos procuratores constituunt ad prædicta; ex hocque sequitur, quod honor Terraconæ ecclesiæ & concilii minuatur, & salubritas concilii, quæ in multis consistit, potius quam in paucis etiam subtrahatur circa ea, quæ in ipsis conciliis imminent facienda. Idcirco sub virtute sanctæ obedientiæ prædictis injungimus, ut cum ipsi episcopi venire ad ipsa concilia personaliter fuerint legitime impediti, procuratores constituant viros & discretos alios ab illis, qui per eorum capitula; & capitula alios ab illis, qui per episcopos fuerint constituti; & abbates etiam in dicto casu religiosos sui ordinis vita & honestate probatos, qui salubre sciant dare consilium in agendis, si Dei, & nostram evitare voluerint ultionem; & qui contrarium fecerint, ad arbitrium archiepiscopi de inobedientia puniantur.

ANNO CHRISTI 1331.

V. *Ut archiepiscopi & episcopi habeant in morte suis ecclesiis dimittere unam capellaniam de pulchris pannis.*

Cum ad honorem Dei & cultus divini ecclesiæ maxime cathedrales pulcris pollere debeant ornamentis, idcirco, sacro approbante concilio, statuimus, quod semper Terraconæ archiepiscopus, vel quilibet episcopus provinciæ ejus in morte sua unam capellam integram de pulcris pannis & nobilibus ecclesiæ, cui præfuerit, vel centum florenos auri pro eadem emenda, relinquere teneatur: & ad hoc sint ejus bona quæcumque habuerit dicto tempore obligata.

ECCLESIÆ FERRARIENSIS CONSTITUTIONES

A Guidone Ferrariensi Episcopo

An. 1332. *editæ.*

MS. cod. rar. ma. Eccl. Arvo eruit, transmisit v. D. Joh Antenor labrini s Eccl. nonicus.

In nomine Domini Nostri Jesu Christi Amen. Infrascriptæ sunt constitutiones venerabilis Patris Domini Guidonis Dei, & Apostolicæ Sedis gratia Ferrariensis Episcopi compilatæ, & editæ per ipsum habito consilio, & tractatu Canonicorum, & Capituli Ferrariensium sub annis Domini Millesimo trecentesimo trigesimo secundo Indict. quintadecima.

PROLOGUS.

CUm olim a prædecessoribus nostris quædam constitutiones, & ordinationes pro salubri statu Ecclesiarum, & Clericorum, ac personarum Ecclesiasticarum nostræ jurisdictionis fuerint compilatæ; & in processu temporis quædam in primis constitutionibus, & ordinationibus Prædecessorum nostrorum corrigenda videantur, vel etiam declaranda, & aliqua ulterius addenda de novo, prout temporis qualitas exigit, officii nostri Episcopalis cura deposcit. Nec non & ipsarum Ecclesiarum, & personarum Ecclesiasticarum utilitas communis requirit. Nos Guido Dei, & Apostolicæ sedis gratia episcopus Ferrariensis volentes super his debita solertia providere, infrascriptas constitutiones, & ordinationes per prædecessores nostros & nos editas, deliberatione habita diligenti, ac fratrum nostrorum communicato consilio super ipsis ad notitiam totius Cleri Civitatis, & Diœcesis Ferrariensis duximus referandas, ne nobis subjecti per ignorantiam valeant excusari, si contra ipsas, vel aliquam ipsarum per temerarium, vel præsontuosum aliquem, seu aliquos quidquid fuit attentatum. Cum ipsæ constitutiones, & ordinationes sacrorum canonum noscantur vestigia imitari.

De Officio Divino. Rubrica.

I. In primis statuimus, monemus, & in virtute sanctæ obedientiæ districte injungimus, & mandamus omnibus, & singulis clericis Diœcesis, & Civitatis Ferrariensis nobis subjectis, cujuscumque status, vel ordinis, seu dignitatis, aut conditionis existant, quod officium Divinum, Missam & omnes septem oras canonicas, & officium Beatæ Mariæ Virginis, ac etiam officium mortuorum in Ecclesiis suis secundum laudabilem, et consuetum ipsarum Ecclesiarum morem qualibet die cum devotione et reverentia debeant celebrare, et dictis horis ac Divinis officiis a principio usque in finem, nisi propter impedimentum legitimum, studeant interesse. Si vero casu aliquo ipsos impediri contingat, nihilominus omnes Horas Canonicas, et officia prædicta dicere seu legere debeant, et teneantur omnino, et maxime qui beneficiati sunt, vel in sacris Ordinibus constituti. Missam autem, et alias Canonicas horas, et præcipue matutinas, et vesperas, nisi tempore interdicti vel absque impedimento legitimo in Ecclesia cum nota debeant uniformiter, et honeste cantare. Quando vero convenienter cantare non possunt, tunc officium Divinum legant punctatim, intelligibiliter, et distincte faciendo semper punctum cum pausa in medio uniuscujuslibet Psalmi. Ordinamus, et volumus, et mandamus, ut omnes Rectores Ecclesiarum, vel eorum ministri usque ad unum mensem post publicationem constitutionis præsentis, debeant in eorum Ecclesiis habere in scriptis Antiphonas cum Oratione *de B. Georgio* nobili et reverendo Patrono nostrę Civitatis Ferrariæ, et Diœcesis, et eas cantent, et dicant in Matu-

tinis, et in Vesperis, et etiam orationem in Missa qualibet die, nisi impedimentum obsistat. Qui vero contra fecerit, aut negligens, vel remissus fuerit inventus in prædictis, vel aliquo prædictorum, duos solidos Ferrarien. pro qualibet die persolvat. Ordinamus insuper, et mandamus, ut nominent Beatum Gregorium in Confessione quam faciunt populo diebus Dominicis, et festivis. Ad glorioſum autem nomen Domini Jesu Christi, et B. Mariæ Virginis, quandocumque in Missa, et alio officio nominatur, debeant reverentiam facere, et inclinare profunde, et ad hoc idem faciendum alios informare.

ANNO CHRISTI 1332.

De munditia Ecclesiæ, Paramentis, & Vasis. Rubrica

II. Item injungimus, et mandamus, quod Ecclesias, et Altaria habeant, et teneant continue munda, nitida, et ornata, et habeant in qualibet Ecclesia Calicem argenteum, si commode possunt: paramenta Ministrorum, pannos Altariorum, libros idoneos & correptos, & vasa utensilia ad ministerium Ecclesiæ opportuna sic ordinata, decentia, & munda, ut decorem Domus Domini diligere videantur. Et quoniam scriptum est: *Domus mea, Domus orationis vocabitur;* ideo prohibemus districte, ne aliquis Clericus, vel laicus cujuscumque conditionis existat, in Ecclesiis, vel Cœmeteriis Civitatis, vel Diœcesis Ferrarienſis vasa, lignamina, bladum, bestias, aves, vel alia quæcumque prædicta utensilia Ecclesiæ, ponere, tenere, vel servare aliqua ratione præsumat, nec forum, vel mercationes in eis fieri ullo modo permittat. Qui vero contra fecerit, aut negligens, vel remissus fuerit in prædictis, vel aliquo prædictorum, pro qualibet vice quinque solidos Ferrarienses persolvat.

De Aqua Sancta.

III. Item volumus, & mandamus, quod in qualibet Ecclesia minori semel in qualibet septimana fiat aqua Sancta per Sacerdotem cum Cotta, & Stola, & ministro Clerico, & ponatur in vasis deputatis ad hoc, nec alia aqua cum aqua benedicta misceatur, vel ponatur in dictis vasis aliqua ratione; qui vero contra fecerit in prædictis, vel aliquod prædictorum, pro qualibet vice quinque solidos Ferrarienses persolvat.

De Missa, & Sacerdotibus novis.

IV. Item ordinamus, & volumus, quod Sacerdotes, & maxime novi diligenter studeant in Missali, & ea quæ ad officium Missæ spectant sufficienter, & sollicite discant, ne in tanto & tam reverendo ministerio ipsos aliquatenus errare contingat, & in dicendo Missam, & in servando ritum uniformitatem observent. Celebrent etiam suas Missas novas humiliter, & honeste, invitationes publicas, aut convivia sumptuosa, vel superflua nullatenus faciendo. Si vero contrafactum fuerit in prædictis, vel in aliquo prædictorum totum quidquid inde perceptum fuerit in utilitatem evidentem Ecclesiæ, cujus erit rector, aut subditus, nostro arbitrio convertatur. Et de hoc inter quindecim dies nobis plenam fidem facere teneantur; alioquin pœnam pro qualibet vice viginti solidorum Ferrarienſium incurrant.

De Corpore Christi.

V. Item injungimus & mandamus, quod Sacerdos quilibet, sive minister Ecclesiæ cujuscumque, venerandum corpus Christi in loco, & vase speciali, clauso, decenti, & mundo, & bene securo sub bona, & fida custodia clavibus adhibitis conservare procuret, ne periculum aliquod posset contigere per negligentiam vel custodientium incautelam ipsorum; et corpus Christi Sacerdos quilibet in communicando personas, et in portando vel exhibendo infirmis reverenter gestet, habendo cottam, et stolam cum Pixide; et tobalia decentia, et munda, et ministrum clericum unum ad minus lampadam, et campanellam ante portantem. Qui vero contrafecerit in prædictis, vel aliquo prædictorum, pro qualibet vice viginti solidos Ferrarienses persolvat.

De Sacramentis Baptismi, Extremæ unctionis, & Confirmationis.

VI. Item injungimus, et districte mandamus, quod Sacerdotes, et Ecclesiarum Rectores attendant, et præcaveant diligenter, ne subjecti eorum, pro quibus in extremo judicio coram Deo tenentur reddere rationem, absque Sacramentis Ecclesiasticis, quod absit, remaneant, vel decedant, sed ipsum Sacerdotem cum cotta, & Stola, & ministro clerico Sacramentis Eucharistiæ, Baptismi parvulorum, & Sacramenti Extremæ Unctionis infirmis loco, & tempore oportuno, qualibet excusatione vel occasione remota, studeant exhibere: nec pro exhibitione prædictorum, vel aliorum Sacramentorum pecuniam vel munera extorqueant, vel inviolabiliter recipiantur a personis. Ulterius, & sollicitent illos qui Sacramentum Confirmationis, sive Sacrum Chrisma non habeant, quam ipsum a nobis, vel ab alio Episcopo de licentia tamen nostra, quam citius possunt habere, *procurent*. Caveant & Sacerdotes, & Ecclesiarum Rectores, quod ad Cathedralem Ecclesiam, laicus non mittatur, sed clericus tantum pro Chrismate deferendo, qui Prælato suo, a quo missus fuit, illud fideliter repræsentet, alias sibi denegetur omnino; cum Ecclesiastica Sacramenta non nisi per viros Ecclesiasticos regulariter sint tractanda. Qui vero contra fecerit in prædictis, aut aliquo prædictorum, pro qualibet vice tres libras Ferrarienses persolvat.

De Pœnitentia, & Confessione.

VII. Item statuimus, & ordinamus, Sacros canones imitantes, quod quælibet persona utriusque sexus, postquam annos discretionis attigerit, teneatur, & debeat ad minus semel in anno Sacerdoti Ecclesiæ, cujus Parochianus existit, vel alii, qui potestatem habeat absolvendi, omnia sua peccata pure, & integraliter confiteatur; Archipresbyteri autem, & alii Prælati nobis subjecti non possint, nec debeant confiteri, nisi nobis aut Pœnitentiario nostro, absque nostra licentia speciali: qui vero offenderit, aut fecerit contra prædicta, vel aliquo prædictorum, pro qualibet vice quadraginta solidos Ferrarienses persolvat.

De casibus Pœnitentialibus Episcopo reservatis.

ANNO CHRISTI 1332.

VIII. Item cum in quibusdam casibus pœnitentialibus ad solos Episcopos oportet habere recessum, ipsos casus pœnitentiales ad solos Episcopos præsenti constitutione duximus declarandos, ut Sacerdotes, qui confessiones audiunt de hujusmodi casibus se nullatenus intromittant, sed ad nos, vel ad nostrum Pœnitentiarium illos, qui fuerint infrascriptis casibus involuti transmittere non posponant. Casus autem sunt hi: primo, quando aliquis excommunicatus est excommunicatione majori lata vel indicta ab homine, vel a jure. Item, cum aliquis ex proposito licitum votum emisit. Item, cum aliquis crimen incurrit hæreticæ pravitatis. Item, cum aliquis commisit Sacrilegium vel Omicidium. Item, cum aliquis falsum testimonium, vel perjurium fecit in judicio in proximi detrimentum, & damnum. Item, cum aliquis ex proposito commisit incendium. Item, cum aliquis, vel aliqua filium puerum oppressit. Item, cum aliquis falsarius inventus fuit. Item, cum aliquis clandestinum matrimonium contraxit. Item, cum aliquis divinationibus, sortilegiis, & aliis maleficiis usus fuerit, in quibus admisceatur operatio Dæmonis tacita, vel expressa. Item, cum aliquis incestum commisit, aut cum Sanctimoniali peccatum carnale commisit, vel monialis cum alio. Item, cum aliquis cum matre, sorore, vel consanguinea, aut cum brutis se non erubuit commiscere. Item, cum aliquis meretur pœnitentiam publicam, vel solemnem. Qui vero contra prædicta fecerit, vel aliquid prædictorum, pro qualibet vice pœnam trium librarum Ferrarinorum incurrat.

De Prærogativa majoris Ecclesiæ.

IX. Item laici cum Clericis in choro, & in sedilibus, quando dicitur in Ecclesia Divinum Officium, non debeant admisceri, hæc tamen præcipue ne fiant ordinamus, & volumus in nostra Ferrariensi Ecclesiæ cathedrali, quæ aliarum Ecclesiarum Civitatis Ferrariensis, & Diœcesis principalis, & mater existit. Et ideo ulterius prohibemus, quod nulla persona cujuscumque status, vel conditionis existat in sedibus, aut stallis canonicorum, quando Divina officia celebrantur, sine cotta, vel cappa clausa desuper inducta interesse præsumat. Et Mansionarii, vel Capellani, seu Campanarii, ne contrarium fiat, diligenter attendant. Qui vero contra fecerit, merito punietur.

De Processionibus, & quod annuatim veniatur ad Synodum.

X. Item Capellani, & alii Clerici omnes civitatis Ferrariensis ad Processiones, quæ per nos, & prædecessores nostros, & Capitulum Ferrariense fieri consueverunt, cum cottis, vel cappis clausis teneantur venire, & eis debeant interesse. Similiter omnes Prælati, & Capellani Civitatis, & Diœcesis Ferrariensis ad Synodum quolibet anno in prima sexta feria quadragesimæ teneantur venire. Qui vero contra fecerit in prædictis, vel aliquibus prædictorum, pro qualibet vice decem solidos Ferrarienses persolvat.

De volentibus ad ordines promoveri, & eorum ordinatione.

ANNO CHRISTI 1332.

XI. Item statuimus, injungimus, & monemus, quod omnes & singuli de Civitate, vel Diœcesi Ferrariensi desiderantes adscribi militiæ Clericali, vel minores, aut majores Sacros ordines adipisci, a nobis tantum, vel ab alio catholico Episcopo legitime instituto, de nostri tamen aut vicarii nostri licentia speciali ostensa per litteras, nostro aut Vicarii nostri sigillo munitas, vel per publicum instrumentum primam tonsuram, aut ordines majores, vel minores recipere teneatur. Archipresbyteri autem, & alii Rectores, aut Prælati quicumque nobis subjecti temporibus Ordinationum per seipsos, aut per aliquem idoneum Sacerdotem ipsas ordinationes, saltem quinta feria præcedente illos, qui ordinandi sunt fideliter repræsentent, & tales qui sint ætatis legitimæ, bonæ & honestæ vitæ, Item qui sint in grammaticalibus sufficienter instructi, & qui sciant sufficienter legere, & cantare. Iniungimus etiam & mandamus, ne aliqui sine titulo alicujus Ecclesiæ, ut beneficii Ecclesiastici, ad sacros ordines repræsentent; alioquin secundum Canones compellentur eidem ordinato in necessariis providere, donec sufficiens Beneficium obtinebit. Prohibemus quoque Abbatibus, Prioribus, & aliis Prælatis Regularibus, ut nullum fraudolentem sub eorum habitu, qui non sint eorum subjecti, per se vel per alium ad ordines repræsentent, alioquin ab officio, & beneficio noverint se suspensos. Prohibemus insuper, & districte mandamus, quod nullus filius Sacerdotis sive de adulterio, aut illegitime natus repræsentetur, vel promoveatur ad ordines, nisi esset religiosus aut Monachus, vel Canonicus Regularis. Item nullus, qui habeat uxorem nisi ambo continentiam perpetuam voverint de utriusque consensu. Item nullus, qui duas habeat, uxores, vel qui quiescit cum corrupta. Item nullus simoniacus, nullus servus, nullus adscriptitius, quod vulgo dicitur maynente sine licentia Domini sui. Nullus corpore vitiatus ita quod visu deformitatem pariat. Nullus, qui habeat morbum caducum. Nullus, qui sit, vel fuit furiosus, vel insanus, sive demoniacus. Nullus homicida quodcumque homicidium perpetraverit. Nullus perjurius, nullus incestuosus. Nullus adulter publicus. Nullus excommunicatus, nullus irregularis. Nullus qui solemnem pœnitentiam egerit. Nullus qui sit enormibus, & manifestis criminibus, aut impedimento canonico irretitus. Si quis autem contra prædictam nostram prohibitionem facere præsumpserit, ordinatus executorem ordinis quem præsumptuose recepit, aut beneficio Ecclesiastico, si quod habuit, ipso facto privatus existat. Ille autem, qui præsentaverit aliquem ex prædictis, sit ipso jure suspensus, & nihilominus decem libras Ferrarienses persolvat.

De Tonsura, & habitu Clericali.

XII. Item ordinamus, & districte injungimus, & mandamus, quod omnes & singuli Clerici tam religiosi, quam seculares Civitatis & Diœcesis Ferrariensis continue portent tonsuram rotundam. & coronam decentem secundum quod convenit eorum conditioni, Religioni, ordini, vel ætati. Item in Ecclesia quando debent divina offi-

officia celebrare utantur cottis, sive superpelliciis, aut cappis honestis, & clausis, vel si Religiosi sint vestibus ordinis sui. Item vestes alias superiores maxime deferant honestas, & clausas, quæ non possint nimia longitudine, vel brevitate notari. Archipresbyteri autem, & Prælati, & Canonici Ecclesiæ Cathedralis, & alii curam animarum habentes, quando per Civitatem vel suburbia incedunt, utantur cappis, aut clamidibus utrumque humerum cooperientibus, decentibus, & honestis sive tempore pluviali tabardis, & alias ex causa legitima. Abbates insuper, & Monachi Ordinis Sancti Benedicti cucullas, & alias vestes honestas habeant, & deferant semper quod præcipit regula Monachalis. Possint tamen Abbates uti cappis honestis, quando eis visum fuerit expedire: eis, & etiam aliis Monachis inter septa claustri, & propter opera liceat scapularibus uti. Alii vero Religiosi & Canonici regulares habitum honestum deferant semper secundum consuetudinem ordinis sui, & religionis, & observantiæ regularis. Archipresbyteri quoque regulares, & alii subditi regulares, qui assumpti sunt vel fuerint in futurum ad regimen Ecclesiarum curam habentium animarum deferant habitum ordinis sui, sicut præcipiunt canonicæ sanctiones. Prohibemus insuper, ne clericus aliquis insulam de lino aut de serico, vel pignolato extra domum suam, nec in pubblico in capite portare præsumat. Prælati vero Sæculares, & Clerici, quando ipsos equitare contigerit, possint uti tabardis honestis. Quicumque vero fecerit contra prædicta, vel aliquod prædictorum, pro qualibet vice, si Prælatus sit, viginti soldorum Ferrarinorum, si constitutus in sacris ordinibus, vel beneficiatus decem solidorum Ferrarientium, si clericus simplex, & absque beneficio quinque solidorum Ferrarientium pœnam incurrat.

ANNO CHRISTI 1332.

De Conversis & habitu eorum.

XIII. Item circa illos, qui se Ecclesiarum regularium vel secularium assumunt esse conversos, duximus statuendum, quod quicumque vult seu voluerit deinceps beneficio, vel privilegio conversionis gaudere, coram nobis aut Vicario nostro publice compareat, & de sua conversione post quindecim dies suæ conversionis plenam fidem facere teneatur, renunciando expresse cuilibet contractui, seu pacto, vel protestationi factis, vel fiendis, quibus apparere possit conversionem hujusmodi fictitiam esse, vel simulatam, de quibus apud registrum Curiæ nostræ Episcopalis scripturam publicam volumus remanere. Item apud Ecclesiam ipsam, vel domos ipsius Ecclesiæ debeat continue residere. Item tonsuram decentem, & habitum honestum in publico portet, videlicet ut si Ecclesia fuerit Regularis, conversus hujusmodi vestem superiorem cum caputio eidem vesti appenso, ejusdem coloris, portet, cujus esse noscuntur aliæ superiores vestes Religionis ejusdem. Si vero Ecclesia sæcularis existat, superiorem vestem, scilicet tabardum cum caputio appenso eidem, vel scapularem honesti coloris teneatur portare, & in utroque casu quilibet de prædictis conversis vestem superiorem, vel tunicam proximam tabardo, vel scapulari prædictus habeat clausam, quæ brevitate vel longitudine notari non possit; ita quod ex qualitate, & honestate vestium prædicti conversi a sæcularibus hominibus notabiliter discernantur. Nullus insuper de prædictis conversis confœderationes, vel societates laicales inire, aut officia vel commercia laicalia seu publicas factiones exercere præsumat, immo hujusmodi occupationes mundanas abjiciat totaliter, ac relinquat, salvo quod si pro Communi Ferrariæ quisquam ipsorum ad aliquod non inhonestum vocaretur officium, illud possit assumere, & peragere; prius tamen a nobis vel vicario nostro petita licentia, & obtenta. Si quis autem contrafecerit in prædictis, vel aliquo prædictorum, pro qualibet vice pœnam trium librarum Ferrarientium incurrat; quam si non solverit infra unum mensem, omni beneficio, privilegio, & gratia protectionis, & defensionis Ecclesiasticæ sit privatus.

ANNO CHRISTI 1332.

De Canonica institutione.

XIV. Item quoniam quamplurimi Clerici sæpius, & injuste, ac malo modo per conscientiam nostram in Diœcesi & Civitate Ferrariensi Ecclesias & Pia loca ac beneficia & bona eorum occupare præsumpserunt, & occupata detinere non timent, ad ea per violentiam vel fraudolentiam potius temerarie intrusi, quam legitime instituti, in grave damnum & periculum ipsarum Ecclesiarum, & locorum, & in salutis propriæ & aliorum permaximum detrimentum; nos, volentes indemnitati Ecclesiarum, utiliter providere, & occurrere periculo animarum, statuimus, præcipimus, & districte mandamus, quod nullus clericus vel persona Ecclesiastica, cujuscumque sexus, status, ordinis, Religionis, aut conditionis existat, aliquam Ecclesiam vel pium locum, sive dignitatem ecclesiasticam, aut beneficium cum cura, vel sine cura recipere, occupare, vel detinere præsumat absque nostra speciali licentia & consensu; nec ad ea se illegitime intrudat, vel intrudi consentiat, vel permittat. Item quod si aliquis de prædictis aliquam Ecclesiam, vel pium locum, aut dignitatem, seu beneficium Ecclesiasticum in Civitate vel Diœcesi Ferrariensi obtinet, vel de cetero obtinebit, infra unum mensem, postquam fuerit in dicta Ecclesia vel dignitate aut beneficio institutus, & in corporalem ipsius Ecclesiæ, vel dignitatis, vel beneficii, ac jurium spiritualium, & temporalium, ad ipsam spectantium fuerit possessionem inductus, coram nobis, aut vicario nostro de sua institutione, vel dignitatis, aut beneficii collatione plenam fidem facere teneatur, sive per nos, sive per Vicarium nostrum, sive per quemcumque alium fuerit in aliqua Ecclesia dignitate, vel prælatura, aut beneficio institutus, ipsa instrumenta investitionum, & jurium, quæ obtinet per ordinem a principio usque ad finem per unum ex Notariis nostræ episcopalis curiæ Ferrariensis faciendo in actis per ordinem registrari. Si quis vero contra fecerit in prædictis, vel aliquo prædictorum, pœnam excommunicationis incurrat, quam ferimus in his scriptis. Quam excommunicationem, si per mensem unum sustinuerit animo indurato, ipsum omni beneficio Ecclesiastico, & gratia, & privilegio Ecclesiasticæ defensionis, & protectionis privamus. Quam igitur excommunicationem incurrere volumus omnes, & singulos ipso facto, qui alicui, vel aliquibus præstarent in occupatione, vel detentione prædictorum Ecclesiæ, loci, beneficii, vel dignitatis auxilium, consilium, vel favorem, a qua non possint absolvi, nisi pareant mandatis Ecclesiæ, atque nostris.

ANNO CHRISTI 1332.

De

ANNO CHRISTI 1332.

De Monachis, vel Canonicis, vel Clericis non recipiendis, & non instituendis absque licentia Episcopi.

XV. Item nullus Monachus, vel religiosus, aut conversus cujuscumque sexus aut conditionis existat instituatur ad aliquam Ecclesiam absque nostra licentia speciali, & consensu. Receptus vero, aut institutus contra formam prædictam nullum jus habeat in dicta Ecclesia, nec sibi per hoc emolumentum aliquod acquiratur, nec alicujus penitus sit momenti. Prohibemus insuper ne Monachus aliquis vel Canonicus regularis in civitate Ferrariæ vel diœcesi solus absque socio ejusdem Ordinis in aliqua ecclesia, aut loco religioso, vel alio stare seu morari præsumat. Qui verò contrafecerit in prædictis vel aliquo prædictorum pro qualibet vice pœnam trium librarum Ferrarinorum incurrant.

De clericis assumendis secundum facultates Ecclesiarum.

XVI. Item quod in unaquaque Ecclesia clerici assumantur, & eligantur secundum quod sufficere possint eis ecclesiæ facultates; & quia in aliquibus Ecclesiis collegiatis tam regularibus quam sæcularibus non est bene certus numerus vel determinatus clericorum, vel etiam personarum, & propterea frequenter Ecclesiæ ipsę importuna electione vel provisione seu receptione clericorum, aut personarum gravantur; ideo ordinamus, & districte mandamus, quod quilibet Prælatus & Rector ecclesiæ cujuscumque collegiatæ, tam Regularis, quam sæcularis, in qua est certus & determinatus numerus clericorum aut personarum, numerum illum determinatum & certum usque ad unum mensem post publicationem constitutionis præsentis in scriptis tradere teneatur nobis & facere plenam fidem. Ubi vero in ecclesiis prædictis certus numerus sive determinatus non est, volumus & districte mandamus, quod quilibet Prælatus vel Rector Ecclesiæ supradictæ cum tractatu & consensu, deliberatione sui Capituli vel familiæ, ubi est tanta copia personarum Ecclesiæ servientium, de certo numero clericorum vel personarum præficiendo & ordinando secundum Deum & Ecclesiæ facultates usque ad unum mensem post publicationem constitutionis præsentis providere procuret; de qua determinatione provisione vel ordinatione coram nobis vel vicario nostro infra quindecim dies, post terminum prædictum plenam fidem facere teneatur, ita quod ipsa provisio, determinatio, & ordinatio secundum Deum & rationabiliter facta per nos approbari & confirmari circumspectione debita teneatur. Alioquin ipsi Prælati & subditi Ecclesiarum, si prædicta neglexerint adimplere, potestate eligendi vel recipiendi aliquem clericum vel personam in suis Ecclesiis sint ea vice præsenti constitutione privati, & ad nos potestas hujusmodi devolvatur, qui debemus & tenemur personis & ecclesiis providere; & nihilominus pro qualibet vice qui contrafecerit in prædictis vel aliquo prædictorum pœnam trium librarum Ferrarinorum incurrat.

De Ecclesiis spectantibus ad collationem Episcopi.

ANNO CHRISTI 1332.

XVII. Item distincte injungimus & mandamus, quod nullus Sacerdos vel clericus quicumque ecclesiam aliquam ad nostram collationem spectantem, absque consensu nostro audeat intrare, aut etiam detinere, nec ipsum dimittere absque nostra licentia expressa & consensu præsumat. Qui vero contrafecerit in prædictis vel aliquo prædictorum pœnam incurrat, quam proferimus in his scriptis; alias etiam per nos & arbitrio nostro gravius puniendis.

De pluribus beneficiis Ecclesiasticis non recipiendis.

XVIII. Item quia plerique clerici contra canonicas sanctiones plura beneficia Ecclesiastica recipere, ac etiam retinere præsumunt in sui periculum animarum, super quibus nullam dispensationem habere noscuntur. Nos super hoc salubriter providere volentes, præsenti constitutione mandamus & prohibemus distincte, quod nullus clericus sobis subjectus qui aliquod beneficium Ecclesiasticum habet ad præsens, aliud beneficium recipere aut retinere simul cum beneficio quod habet sine nostra licentia & dispensatione præsumat. Volumus insuper & mandamus, quod omnes & singuli clerici nobis subjecti, qui plura beneficia ecclesiastica habent ad præsens, infra unum mensem post publicationem constitutionis præsentis de dispensatione suorum beneficiorum coram nobis vel vicario nostro plenam fidem facere teneatur; qui vero prædicta vel aliquod prædictorum non observaverit infra tempus statuti, ex tunc beneficiis ipsis sint hac nostra constitutione privati, & aliter nostro arbitrio puniendi.

De morte vel absentia clericorum.

XIX. Item districte injungimus & mandamus, quod tam subditi quam Prælati, qui ad titulum alicujus ecclesiæ nostræ jurisdictionis assumpti sunt, vel fuerint in futurum, apud ipsam ecclesiam residentiam continuam facere teneantur, nisi in scholis vel alibi, ex causa quam legittimam reputemus, honeste morentur, prius tamen a nobis super hoc petita licentia & obtenta. Item quod Archipresbyter quilibet teneatur & debeat denuntiare nobis mortem cujuslibet clerici vel capellani sui infra octo dies a morte ipsius tempore computandos; & similiter teneatur & debeat denunciare infra dictum terminum nobis omnes clericos & capellanos suos, quot a suis ecclesiis sunt absentes, & ipsas ecclesias absque nostra licentia relinquerunt, & ideo volentes ne a capellanis aut rectoribus vel clericis quibuscumque sine causa legittima ecclesiæ relinquantur; ordinamus & prohibemus districte, quod nullus Prælatus, aut subditus cujuscumque ecclesiæ sæcularis vel etiam regularis in absentia sua præbendam aliquam, seu aliquid de proventibus vel redditibus ipsius ecclesiæ possit petere, recipere, vel habere nisi pro rata temporis, quo residentiam continuam fecerit, & in divinis officiis ecclesiæ suæ servierit sine nostra dispensatione & licentia speciali. Nullus quoque clericus aut canonicus vel persona ecclesiastica ecclesiæ cuicunque, in qua ineſt rector aliquis vel Prælatus præbendam propriam vel aliquid de redditibus ipsius ecclesiæ aut beneficii sui auctoritate propria, vel absque Rectoris aut

Præ-

Prælati ſui expreſſa voluntate & proviſione recipere ſeu tenere præſumat, alioquin ipſis præbenda, beneficio ac redditibus privatus exiſtat, niſi infra menſem quicquid auctoritate propria de ipſa præbenda vel redditibus Eccleſiæ receperit vel habuerit, reſtituat duplicatum, in utilitatem ipſius Eccleſiæ & in alios pios uſus noſtro arbitrio convertendum.

ANNO CHRISTI 1332.

De ætate & qualitate aſſumendorum ad regimen.

XX. Item, Concilii Lugdunenſis celebrati per felicis recordationis Gregorium Papam IX. volentes veſtigiis inhærere, præſenti conſtitutione mandamus, & diſtricte injungimus, quod nullus Clericus cujuſcumque conditionis aſſumatur ad regimen parochialis Eccleſiæ, niſi viceſimum quintum annum ad minus attigerit, & alias ſit honeſtæ vitæ, bonæ famæ, ac ſcientiæ competentis, & inſuper ad ordines Eccleſiaſticos, & Sacerdotium promoveatur infra annum poſtquam fuerit ad hujuſmodi Eccleſiam parochialem aſſumptus, ita quod Miſſam, & alia Divina Officia populo, & parochianis ſuis digne valeat celebrare, ac celebret cum effectu, & conferat eis Eccleſiaſtica Sacramenta. Ordinamus etiam, injungimus, & mandamus, quod quicumque clericus cujuſcumque conditionis prælaturam vel dignitatem aliquam tam Eccleſiæ ſecularis, quam etiam regularis, aut beneficium Eccleſiaſticum, ordinem Sacerdotalem requirens, habet ad præſens in Civitate Ferrariæ, vel Diœceſi, aut in futurum habebit, faciat ſe infra unum annum debitis temporibus ſucceſſive ad omnes Ordines Sacros, & Sacerdotium promoveri; ita quod ſubditis ſuis Divina officia celebret, & Eccleſiaſtica Sacramenta miniſtret, prout officii ſui, & prælationis munus, & cura requirunt; & ulterius infra menſem teneatur quilibet de prædictis coram nobis, & vicario noſtro, poſtquam ordinem Sacerdotalem recipit, de ipſa promotione facere plenam fidem. Quicumque vero contrafecerit in prædictis, vel aliquo prædictorum pro qualibet vice quinque librarum Ferrarientium pœnam perſolvat.

De uno Prælato eligendo, & habendo in qualibet Eccleſia.

XXI. Item cum Eccleſia Dei, ſicut Sponſa legitima, uni viro, & non pluribus debeat eſſe ſubjecta, ſtatuimus, & firmiter ordinamus, ut in unaquaque Eccleſia Civitatis Ferrariæ, vel Diœceſis, in qua Clerici commorantur, unus de ipſis ætatis legitimæ, qui quantum ad vitam, famam, & ſcientiam magis idoneus videatur, dum tamen nullum canonicum impedimentum obſiſtat, debeat eligi, ordinari, & eſſe prælatus, ac Rector perpetuus, & generalis adminiſtrator ipſius Eccleſiæ, qui omnia negotia Eccleſiæ tam ſpiritualia, quam temporalia cum deliberatione, e conſilio fratrum, & ſociorum ſuorum generaliter & fideliter adminiſtret; cui tamquam majori, & Prælato ceteri omnes in iis, quæ ſecundum Deum ad ejus officium & bonum ſtatum Eccleſiæ ſpectant reverentiam exhibeant, & honorem. Ipſe autem omnibus tamquam fratribus, caritative, & pacifice de bonis eccleſiæ provideat, & partem beneficii cuilibet debitam fideliter diſtribuat, & diſpenſet, prout bene, ac diſcrete inter eos fuerit ordinatum, & Eccleſiæ ſuſtinent facultates; ita quod nullus habeat juſtam materiam conquerendi. Si autem in ordinatione ipſius Prælati, vel beneficii aſſignatione corda fratrum non poterunt concordare, vel commode pervenire ad concordiam, ad nos ordinandi, ponendi, & faciendi prædicta libere auctoritas devolvatur, qui ex officio noſtro debemus, & tenemur ex debito tam perſonis, quam Eccleſiis providere. Prælati etiam Monaſteriorum, & Eccleſiarum regularium Fratres, & Subditos ſuos de proventibus, & redditibus ipſarum Eccleſiarum, & Monaſteriorum, prout ſuppetunt facultates, in veſtibus, & victualibus, & aliis neceſſariis ſufficienter, & benigne, ac paterne procurent, ita quod de negligentia circa fratres, & ſubditos ſuos non poſſint merito reprehendi; alioquin gravius punientur.

ANNO CHRISTI 13

De Prædicatione verbi Dei.

XXII. Item monemus, & ordinamus, quod Archipresbyteri, & alii Eccleſiarum Prælati ſingulis diebus Dominicis, & præcipue a prima Dominica de adventu uſque ad Nativitatem Domini, & a Dominica de Septuageſima uſque ad Paſcha, & in aliis ſolemnitatibus, & præcipuis diebus debeant, & ſtudeant per ſe vel alios prædicare, & annunciare populo verbum Dei.

De viſitatione facienda per Prælatos.

XXIII. Item ordinamus, injungimus & mandamus, quod Archipresbyteri ſemel in anno Parochias ſuas ſeu Plebatus debeant ſollicite viſitare, & tunc duobus equitaturis, & quatuor perſonis, dimiſſis quibuslibet aliis perſonis extraneis, debeant eſſe contenti. Nullus autem Prælatus ſubditos ſuos pœna pecuniaria punire præſumat, & infra menſem unum a tempore viſitationis quæ invenerit corrigenda, & reformanda ultra vires ſuas, nobis, vel Vicario noſtro teneatur, & debeat nunciare, ut providere poſſimus Eccleſiis, & perſonis. Qui vero contra fecerit in prædictis, vel quolibet prædictorum, quadraginta ſolidos Ferrarienſes perſolvat.

De Sacerdotibus extraneis, & cura Populi, & Parochiæ eis non committenda.

XXIV. Item, quoniam Sacerdotum, & Clericorum extraneorum vel alienæ Diœceſis conditiones frequenter ignorantur, & forſan inhabiles, & indigni in Eccleſiis ſæpius aſſumuntur, & in detrimentum Eccleſiarum ipſarum, & grave periculum animarum; ſtatuimus, & firmiter ordinamus, quod nullus Sacerdos, aut Clericus extraneus, ſeu alienæ diœceſis aſſumatur, vel inſtituatur in aliquam Eccleſiam noſtræ juriſdictioni ſubjectam, nec alicui Sacerdoti extraneo, aut alienæ Diœceſis cura populi ſive cura Parochialis Eccleſiæ ſine noſtra ſpeciali licentia, & conſenſu aliquatenus committatur. Nullus inſuper Sacerdos extraneus, ſive alterius Diœceſis, quantumcumque habeat litteras teſtimoniales ſui Epiſcopi audeat in aliqua Eccleſia Civitatis, vel Diœceſis Miſſas populo celebrare, nec aliquis Clericus Nobis ſubjectus, aut perſona ſubjecta Eccleſiaſtica aliquem Sacerdotem extraneum, vel alterius Diœceſis in ſua Eccleſia ad celebrandas Miſſas populo recipere præſumat abſque noſtra, vel Vicarii noſtri licentia ſpeciali, niſi forte Sacerdos hujuſmodi Miſſas vellet dicere in ſecreto. Qui ve-

ro contrafecerit in prædictis, vel aliquo prædictorum, pro qualibet vice tres libras Ferrarienſes perſolvat. Prohibemus etiam ne Sacerdotes Eccleſiarum Parochialium alios parochianos in Dominicis ac ſolemnibus & præcipuis diebus, contempta eorum Eccleſia, ſcienter recipiant ad officia Divina, nec eis conferant Eccleſiaſtica Sacramenta; qui vero contra fecerit graviter punietur.

ANNO CHRISTI 1332.

De officialibus inſtituendis in Eccleſiis per Prælatos.

XXV. Item ordinamus, volumus, & mandamus, ut in omnibus Eccleſiis collegiatis tam ſecularibus, quam regularibus, & plebibus, ſeu capellis, in quibus plures Clerici reſidentiam faciunt, Prælati cum deliberatione, & conſilio fratrum ſuorum, & ſi non tanta ſit copia fratrum, ut & cum deliberatione honeſtæ familiæ ſuæ ſingulis annis ordinent, & conſtituant unum Camerarium, ſive Maſſarium de fratribus ſuis, ad cujus manus omnis denarii, redditus, & proventus Eccleſiæ, vel Domus integre & plene proveniat, & ipſe Camerarius ſcribat, vel ſcribere faciat diligenter quidquid ad manus ſuas pervenerit de pecunia vel proventibus Eccleſiæ ſive Domus; & ulterius ſecundum conſilium, & providentiam ſui Prælati procuret, & diſponat fideliter ea, quæ fuerint fratribus, & familiæ oportuna, prout Eccleſiæ vel Domus ſuppetunt facultates; ipſe & Camerarius, ſive Maſſarius omnibus duobus menſibus de omnibus redditibus, & Eccleſiæ expenſis Prælato, & fratribus ſuis præſentibus plenam rationem in ſcriptis reddere teneatur. Nullus vero Prælatus in perſona propria recipiat pecuniam, vel expendat, ſed ad manus Camerarii pecunia tota perveniat, & redigatur in ſcriptis, prout ſuperius eſt expoſitum. Prælati tamen de conſilio fratrum ſuorum ordinent, & conſtituant ſingulis annis officiales de fratribus ſuis ſubditis, & non de aliis extraneis magis idoneos, & honeſtos; ſcilicet Camerarium, ſive Maſſarium, Sacriſtam, Infirmarium, Portanarium, & Campanarium, & alios officiales, ſingulos ad ſingula officia, vel unum ad plura, ſicut prælato, & fratribus melius viſus fuit expedire. Ipſi autem officiales officia eis commiſſa humiliter, ac devote ſuſcipiant, & diligenter ac fideliter ea ſtudeant adimplere, & de omnibus quæ de bonis Eccleſiæ ad manus ipſorum officialium pervenerint Prælato ſuo & fratribus, tempore quo Camerarius ſuam reddiderit rationem, & ipſi rationem ſuam reddere teneantur, ita tamen quod quando Prælati, vel officiales Eccleſiarum per nos vel per Vicarium noſtrum aut Viſitatorem fuerint requiſiti, ſciant & poſſint de prædictis omnibus plenam reddere rationem. Caveant autem, & omnino abſtineant tam Prælati, quam ſubditi ab illicitis donationibus de rebus Eccleſiæ, & damnoſis expenſis inordinatis. Sed cum Eccleſiæ neceſſitas, aut utilitas requirit aliquid expendendum eſſe, ſeu benemeritis eſſe dandum, Prælatus, vel Rector Eccleſiæ cum deliberatione, & conſilio fratrum ſuorum, vel honeſtæ familiæ ſic fideliter, & diſtincte omnia ſibi commiſſa diſtribuat, & diſpenſet, ne coram Deo & hominibus juſte valeat reprehendi. Qui vero contra fecerit in prædictis, & quolibet prædictorum, pro qualibet vice quinque libras Ferrarienſes perſolvat.

De poſſeſſionibus, & bonis Eccleſiarum non alienandis, nec obligandis.

ANNO CHRISTI 1332.

XXVI. Item Sacrorum Canonum veſtigiis inhærentes, ſtatuimus, & diſtincte mandamus, quod nullus Prælatus aut Rector, vel Clericus, ſive perſona Eccleſiaſtica, aut adminiſtrator, vel procurator ſive œconomus aut ſubditus, vel officialis alicujus Eccleſiæ, vel pii Loci Civitatis, vel Diœceſis Ferrarienſis, ad noſtram juriſdictionem ſpectantis, poſſeſſiones aliquas, aut res immobiles, ſive jura ſpiritualia vel temporalia, quocumque nomine cenſeantur, Eccleſiæ, vel pii loci ſibi commiſſæ, vel commiſſi vendat, vel aliquo alienationis titulo ſuo nomine alienet, vel in emphyteuſim perpetuam concedere, vel impignorare præſumat, nec aliquam juris vel facti conceſſionem, vel confeſſionem faciat de prædictis alicui Clerico, vel laico, aut cuicumque perſonæ, nulluſque vices ſuas, vel jus quod habet in Eccleſia ſua, vel adminiſtrationem ipſius, ſive in beneficio Eccleſiaſtico alicui perſonæ de facto vel de jure concedat, ſive committat, nec fructus ſuæ Eccleſiæ, ſuique Beneficii vel proventus ejuſdem vendat alicui, vel aliquo titulo ſeu modo concedat, ita quod pro annis pluribus ſimul penſionem vel pecuniam fructuum, vel proventuum recipiant. Sed uſque ad quinquennium quilibet Prælatus, ſeu Rector aut clericus, vel perſona Eccleſiaſtica poſſit facere locationes de poſſeſſionibus Eccleſiarum ſuarum, & piorum locorum, & eorum fructibus percipiendo annis ſingulis & annuam & debitam penſionem, ſeu pecuniam fructuum vel proventuum Eccleſiæ, aut pii loci, vel beneficii ſui Eccleſiaſtici; & hoc aliter facere non præſumat, ſcilicet uno anno pro pluribus. Subditi vero Eccleſiarum, vel piorum locorum alicui contractum de prædictis faciendo, & contra formam prædictam non conſentiant aut ſubſcribant ſine noſtra, ſeu vicarii noſtri licentia ſpeciali; ſed poſtquam ſciverint a Prælatis ſuis velle fieri contractum nobis, vel Vicario noſtro infra octo dies ab eorum notitia notificare, & denuntiare per ſe, vel alium teneantur. Hac tamen conſtitutione monemus, & inhibemus diſtricte, ne aliquis laicus aut perſona Eccleſiaſtica regularis, vel ſæcularis ab aliquo Prælato, vel ſubdito aut ab aliqua perſona Eccleſiaſtica regulari, vel ſæculari emat, vel recipiat conceſſionem aliquam ſeu locationem vel traditionem, vel alienationem, vel impignationem, aut obligationem, vel donationem, aut aliqua, quæ ad alienationem poſſint modo aliquo pertinere, ne aliquis contractum ineat cum eodem de prædictis, vel aliquo prædictorum abſque licentia noſtra vel Vicarii noſtri habita, & obtenta. Nos enim omnes & ſingulos contractus contra hujus noſtræ conſtitutionis tenorem factos, vel fiendos ab aliquo de prædictis irritamus, & ex nunc decernimus inanes, & caſſos, & nullius penitus firmitatis. Quicumque vero contrafecerit in prædictis vel aliquo prædictorum pœnam excommunicationis incurrat, quam ferimus in his ſcriptis; & ſi Clericus fuerit omni beneficio Eccleſiaſtico ſit privatus. Mandamus inſuper, & modo ſimili prohibemus, quod nullus Prælatus, aut ſubditus, vel alia perſona Eccleſiaſtica alicujus Eccleſiæ, vel pii loci libros Eccleſiæ, cruces, calices, turribula, planetas, ſeu quæcumque alia paramenta, vel ornamenta obligare, im-

impignare, vel obliganda seu impignanda concedere alicui personæ audeat, vel præsumat absque licentia speciali habita, & obtenta. Quæ vero per se vel alios obligata, impignata hactenus essent, usque ad mensem unum post publicationem constitutionis præsentis recuperare fideliter, & rehabere procurent; & si aliquis cognoverit, vel cognoscit aliquem suum Prælatum, aut confratrem, vel officialem delinquere, seu deliquisse in prædictis, vel aliquo prædictorum, nobis vel Vicario nostro intra octo dies denunciare, postquam sciverit, teneatur. Qui vero contrafecerit in prædictis, vel aliquo prædictorum pro qualibet vice trium librarum Ferrarienſium pœnam incurrat. ANNO CHRISTI 1332.

De debitis non contrahendis in Ecclesiis.

XXVII. Item cum ex debitis, quæ improvide, & inordinate in Ecclesiis contrahuntur, gravia damna, & detrimenta frequenter ipsæ Ecclesiæ patiantur, prohibemus, & districte mandamus, quod nullus Prælatus aut officialis Syndicus, sive Capitulum Ecclesiæ regularis de cetero contrahere debitum ultra decem libras Ferrarienses præsumat; nullus Archipresbyter plebis secularis, aut sindicus, vel capitulum ipsius plebis ultra sex libras Ferrarienses; nullus rector, vel administrator aut procurator, vel clericus alicujus Ecclesiæ sive hospitalis, vel pii loci ultra tres libras Ferrarienses absque nostra requisitione, licentia, & consensu, & tunc pro evidenti necessitate, & utilitate ipsius Ecclesiæ debitum hujusmodi contrahi possit; nec ultra prædictam quantitatem ulterius alia debita contrahantur, nisi prius satisfactum fuerit de debitis jam contractis; ad debita quoque contracta ultra quantitatem prædictam absque licentia nostra usque ad tempus præsens, vel & in futuro contra formam præmissam nolumus Ecclesias, vel pia loca aliquatenus obligari, sed hujusmodi debita contrahentes ipsa debita solvere teneantur; & nihilominus pœnam trium librarum Ferrarienſium incurrat.

De possessionibus Ecclesiæ per Clericos non admittendis.

XXVIII. Item statuimus, volumus, & mandamus, quod ubicumque duo, vel tres aut plures clerici sunt, vel fuerint in aliqua Ecclesia Civitatis Ferrarienſis, vel Diœcesis, possessiones ipsius Ecclesiæ, vel jura inter ipsos clericos nullatenus dividantur absque nostra licentia, & consensu. Si vero aliquæ possessiones Ecclesiæ cujuscumque absque nostra licentia sunt divisæ, infra mensem unum post publicationem constitutionis præsentis integrentur & reducantur in unum, & hoc idem de beneficiis ad communem mensam, vel victum pertinentibus ordinamus, & volumus observari, & quod Clerici comedant simul, & simul vacentur bonis ad comunem usum, & statum ipsius Ecclesiæ communiter habeant universa; alioquin si contra formam præmissam fuerit aliquid attentatum, & factum, sit irritum, & inane. Et contra facientes in prædictis, vel aliquo prædictorum quadraginta solidorum Ferrarinorum pro qualibet vice pœnam incurrant.

De Bonis alicujus Ecclesiæ injuste habitis, vel occupatis, aut habendis, vel occupandis.

XXIX. Item monemus omnes, & singulos Clericos, & Laicos, qui bona mobilia, vel immobilia, sive jura, privilegia, instrumenta, scripturas, vel res alias, seu alia quæcumque bona ad Episcopatum, vel Ecclesiam aliquam, seu hospitale aut locum religiosum, seu venerabilem Civitatis Ferrarienſis pertinentia, vel Diœcesis, accipere auctoritate propria, vel ejus qui de jure dare non potuit, vel occupavit, invasit, vel habet, aut detinet occupata, seu nititur detinere, ut infra mensem unum a die publicationis constitutionis præsentis peremptorie numerandum nobis, vel Vicario nostro, Ecclesiæ, aut loco illi, ad quem pertinent, seu spectant libere dimittant, relaxent, restituant, & resignent. Qui vero huius statuti nostri, monitionis, & mandati transgressor existit, vel prædictam, vel aliquod prædictorum de cetero occupabit, invadet, aut quocumque malo modo accipiet, vel tenebit illum vel illos, cujuscumque sexus vel conditionis existant, ex nunc prout ex tunc excommunicamus, & in his scriptis excommunicationis sententia innodamus, nec absolutionis beneficium possint recipere, vel habere, nisi prius sic occupata, vel detenta, aut invasa vel accepta restituant, resignent, & libere dimittant, & satisfaciant de prædictis, & de damnis satisfecerint, & expensis. Præstantes autem personis prædictis circa prædicta vel aliquod prædictorum auxilium, consilium, & favorem, simili sententia & pœna excommunicationis duximus innodandos. Quam excommunicationem si per tres menses animo substinuerint indurato, si Clerici fuerint, ipsos omnibus beneficiis privamus; si vero Laici, ipsos omnibus feudis, benefieiis, & gratiis simili modo privamus. ANNO CHRISTI 133

De Decimis.

XXX. Item inhibemus, & monemus districte, ne Laici sine titulo justo decimas detineant in suæ periculum animæ, & ne detinentes eas quocumque modo in alios Laicos, vel Clericos eas transferre possint aliquo modo, sive titulo, absque nostra licentia, & consensu; nec fructus earum vendere aut concedere, vel donare quocumque modo, nisi ad unum annum tantum, scilicet fructus earum decimarum vendere, vel aliis concedere annuatim. Hoc enim non negamus, vel maxime qui se dicunt, & asserunt jure feudali decimas tenere prædictas. Contra facientes autem cujuscumque sexus, vel conditionis existant, & qui ab eis, vel ab aliis receperint decimas quocumque modo, vel titulo, & qui super prædictis sic prohibitis fecerint instrumenta, vel decretum imposuerint, & testes, qui scienter passi fuerint se talibus illicitis contractibus adhiberi, si aliquod de prædictis malitiose, & in fraudem fecerint, prædicti omnes ex nunc ut ex tunc in his scriptis excommunicationis sententia innodamus. Idem statuimus, & volumus in Clericis decimas a nobis, vel ab Episcopatu tenentibus, seu possidentibus observandum; præterea omnes, & singulos contractus contra hujus nostræ constitutionis tenorem hactenus factos, vel fiendos in posterum ab aliquo de prædictis, ex nunc decernimus irritos & inanes, & nullis nunquam tem-

☞ temporioribus valituros. Si vero excommunicationem per duos annos animo ſuſtinuerit indurato, ſi Clericus fuit, omni beneficio, gratia, & privilegio Eccleſiaſtico ſit privatus; ſi vero laicus, omni beneficio, & feudo privatus exiſtat. ANNO CHRISTI 1332.

De honeſtate, & continentia Clericorum.

XXXI. Item ſuper continentia, & honeſtate vitæ Clericorum præſenti conſtitutione duximus ordinandum, ac etiam ſtatuendum, quod nullus Clericus, vel Eccleſiaſtica perſona cujuſcumque conditionis, aut ſtatus, qui ſacrum ordinem, vel beneficium Eccleſiaſticum obtinet, vel in poſterum obtinebit, habitans in Civitate Ferrarienſi, vel Diœceſi, mulieres aliquas, vel aliquam ſub prætextu conſanguinitatis, aut convictionis vel alio quocumque prætextu inter ſepta Eccleſiæ ſuæ, hoc eſt, infra Domus ipſius Eccleſiæ adhærentes, retinere ſine noſtra, vel Vicarii noſtri licentia audeat, vel præſumat; nec concubinam aliquam, ſeu focariam publice retinere. Clericos enim qui feminas aliquas concubinas, aut focarias in domibus Eccleſiæ, aut etiam apud eccleſiam, ſive alicubi publice & manifeſte nunc retinent ſeu in poſterum retinebunt ſecundum conſtitutionem venerabilis Patris Domini Fratris Latini Hoſtienſis & Veletrenſis Epiſcopi, olim Apoſtolicæ ſedis Legati, a ſuis beneficiis Eccleſiaſticis ſe noverint fore privatos, & eos in præſenti conſtitutione privamus, niſi infra menſem unum fuerint correcti. Nihilominus pro qualibet vice pœnam vigintiquinque librarum incurrant. Quam pœnam infra menſem unum ſolvere teneantur. Nullus etiam clericus in minoribus ordinibus conſtitutus, quamvis beneficium eccleſiaſticum nullum obtineat, nec aliquis qui perſona eccleſiaſtica cenſeatur, licet clericatus non obſiſtat, concubinam aliquam, ſeu focariam, vel mulierem aliquam tenere, vel habere præſumat. Si vero contrarium facere fuerit deprehenſus, qualibet vice pœnam decem librarum Ferrarienſium incurrat; quam pœnam infra menſem unum ſolvere teneatur. Contemptores autem, & rebelles, ac inobedientes omnes, & ſingulos ſupradictos omni beneficio, & privilegio, & beneficio, & gratia protectionis, ac defenſionis eccleſiaſticæ præſenti conſtitution privamus. Habeant inſuper Clerici, & Prælati quicumque bonas ſocietates, & converſationes honeſtas, & abſtineant ab illicitis, & inhoneſtis, de quibus poſſint merito reprehendi. Caveant inſuper a juramentis, ac blaſphemiis, & ab inhoneſtis, ac ſcurrilibus verbis. Item a ſocietatibus, officiis, & comitiis laicalibus, nec exerceant venationes, aucupationes, vel publicas factiones, nec ad palatium communis Ferrariæ, vel ad domos Palatii vadant, vel accedant pro alieno negotio in judicio Curiæ ſæcularis ventilando, abſque noſtra, vel Vicarii noſtri licentia ſpeciali. Nec aliquis Sacerdos, vel Clericus aliquem ſuum filium proprium ſecum ducat, nec in Eccleſia, vel domibus Eccleſiæ tenere præſumat. Qui vero contra fecerit in prædictis, vel aliquo prædictorum pro qualibet vice pœnam quinque librarum Ferrarienſium incurrat.

De Clericis Uſurariis.

XXXII. Item proibemus diſtricte Clericis univerſis, & perſonis Eccleſiaſticis, ne mutuare pecuniam ad uſuram per ſe, vel alium, vel concedere boves ad laborandum modo aliquo vel contractu, qui poſit uſurarius judicari, aut facere, vel inire quemcumque uſurarium contractum aliquo modo, vel ingenio audeat, vel præſumat. Quicumque vero Clericus vel perſona Eccleſiaſtica contrarium fecerit vel facere fuerit deprehenſus, totum capitalem, ſive ſortem perdat, noſtræ Cameræ applicandum; & ulterius omnes uſuras ſive lucrum reſtituere integraliter teneatur. Contemptores autem & rebelles beneficiis Eccleſiaſticis, necnon & privilegio, & gratia Eccleſiaſticæ defenſionis, & protectionis præſenti conſtitutione privamus. Nullus inſuper Clericus vel perſona Eccleſiaſtica inhoneſtas, & indebitas negotiationes, vel mercationes exercere præſumat; contrarium facientes noſtro arbitrio puniantur. ANNO CHRISTI 1332.

De Acuſationibus, teſtificationibus, & juramentis Clericorum in Curia ſeculari.

XXXIII. Item mandamus, & inhibemus diſtricte, ne Clericus aliquis aut perſona Eccleſiaſtica criminaliter coram judice ſeculari aliquem accuſare, vel teſtimonium ferre aliqua ratione præſumat; niſi prius a nobis, vel Vicario noſtro, & pro evidenti, vel legitima cauſa petita licentia, & obtenta, & coram nobis, vel Vicario noſtro præſtito juramento. Si vero contrarium per aliquem Clericum, vel perſonam Eccleſiaſticam fuerit attentatum, tranſgreſſor hujuſmodi in decem libras Ferrarienſes pro qualibet vice condemnatus exiſtat. Caveat inſuper quilibet Clericus, & perſona Eccleſiaſtica, ne fidejuſſores vel procuratores laicorum exiſtant, ne ſuper hujuſmodi coram judice ſeculari oporteat eos teſtimonium perhibere; alioquin pœnam prædictam incurrant, ſi contrarium fuerint contra facere deprehenſi, abſque noſtra, vel Vicarii noſtri licentia, & conſenſu.

De Eccleſiaſticis non trahendis ad curiam Secularem.

XXXIV. Item prohibemus diſtricte, ne clericus aliquis, vel perſona Eccleſiaſtica Clericos aut perſonas Eccleſiaſticas trahere audeat, vel præſumat ad forum, vel curiam, aut judicium ſeculare. Qui vero contra fecerit, vel contra hoc facere præſumpſerit viginti libras Ferrarienſes pro qualibet vice cameræ noſtræ perſolvat. Et nihilominus omne gravamen, & expenſas illius, quem traxit per ſe vel alium ad forum, vel ad curiam, vel ad judicem ſecularem ſatisfacere teneatur.

De Clericis euntibus de nocte.

XXXV. Item prohibemus, & diſtricte mandamus, ne clericus aliquis, vel perſona Eccleſiaſtica vadat per Civitatem Ferrariæ, vel ſuburbia de nocte cum armis, vel ſine armis, dantes ex nunc licentiam, & liberam poteſtatem decano, & aliis officialibus ad hoc deputatis per ſecularem quoſcumque de prædictis clericis, aut perſonis Eccleſiaſticis invenerint de die, abſque licentia noſtra, vel vicarii noſtri cum armis, vel de nocte cum armis, vel ſine armis, licite detinendi, & ad noſtram præſentiam conducendi, & ſi de nocte fuerit uſque mane in ſua fortia detinendi; & ut prædicti Decani, & officiales ſint magis ſolliciti ad

☞ ad exequendum prædicta, ſtatuimus, & volumus, eisdem ut tres libras Ferrarinas habeant pro quolibet, quem de die, vel de nocte invenerint malo modo, & inventum ad nos duxerint præſentandum. Prædictam vero non intelligimus ad clericos, & ſæculares extendi, qui de nocte cum lumine vadunt in neceſſitate ad exhibendum infirmis Eccleſiaſtica Sacramenta, vel alias pro evidenti neceſſitate vadunt de nocte cum lumine, cum ſocietate licite ordinata. Quicumque vero contrafecerit in prædictis, vel in aliquo prædictorum, quinque libras Ferrarienſes perſolvat.

ANNO CHRISTI 1332.

De Clericis percuſſoribus.

XXXVI. Item volentes in quantum poſſumus malitiis hominum obviare, ne maleficia maneant impunita, præſenti conſtitutione ordinamus, volumus, & mandamus, quod ſi quis, diabolo inſtigante, in clericum ſcienter per ſe, vel alium manus injecerit violentas, itaque paſſo enormem inferat læſionem percutiendo cum armis, vel quacumque percuſſione lethali, præter excommunicationem quam ipſo facto incurrit, ſit ipſo facto privatus omnibus beneficiis, quæ haberet in civitate Ferrarienſe vel Diœceſi, nec poſſit in futurum in eiſdem beneficium aliquod obtinere; & intelligimus beneficia ſive prælatura ſint, dignitates, rectoria, canonicatus, ſeu pæbenda, vel ſimplex clericus, aut jus Patronatus, feudum emphyteoſis, auctoricatia, caſtaldionatus, ſeu procuratio, vel aliud quodcumque beneficium proveniens ab eccleſia vel pio loco: Si autem ex tali læſione, ſeu percuſſione mors, aut membri amiſſio, vel debilitatio fuerit conſecuta, non ſolum prædictam pœnam, vel pœnas incurrat, immo non poſſit perpetuo aliquis ſibi attinens in eadem Eccleſia in primo, vel ſecundo gradu in Civitate, vel Diœceſi aliquod beneficium Eccleſiaſticum accipere, vel habere. Si vero aliquis beneficium aliquod conferendo alicui de prædictis huius ſtatuti tranſgreſſor ſcienter extiterit XL. ſolidos Ferrarienſes perſolvat, & nihilominus quod factum fuerit ſit irritum, & inane, & nullius penitus firmitatis. Si autem hujuſmodi percuſſor, ſeu malefactor clericus fuerit, vel perſona eccleſiaſtica, ipſum omni beneficio, eccleſiaſtico privilegio, & gratia eccleſiaſticæ defenſionis, & protectionis privamus, præter pœnam temporalem, quam ſemper ſua dementia patietur. Et volumus iſtam conſtitutionem extendi ad maleficia præterita, & futura, ex quibus præteritis non fuit abſolutio ſubſecuta.

De Clericis arma portantibus.

XXXVII. Item, quia canonicæ ſanctiones diſtricte prohibent clericis arma portare, cum hoc plurimum deroget eccleſiaſticæ honeſtati, præſenti conſtitutione mandamus, & inhibemus diſtricte, quod nullus clericus, nulla perſona Eccleſiaſtica ſecularis, vel regularis, habitans in Civitate, vel Diœceſi Ferrarienſi, cujuſcumque conditionis, aut ſtatus, arma impugnationis, vel defenſionis portare audeat, vel præſumat, niſi ex juſta, & legitima cauſa, prius tamen a nobis petita licentia, & obtenta, & inſuper oræſtita de non offendendo idonea cautione. Quicumque vero contra fecerit, pro qualibet vice, & quolibet armorum genere in decem libras Ferrarienſes condemnatus, & punitus exiſtat. Si autem rebellis, & inobediens, & contumax fuerit, nec infra menſem unum redierit ad noſtra mandata omnibus beneficiis ſuis, privilegiis, & gratiis, protectione & defenſionibus Eccleſiaſticis ſit privatus.

ANNO CHRISTI 1332.

De tabernis, choreis, & ludo taxillorum vitandis.

XXXVIII. Item inhibemus & diſtincte mandamus, ne clericus aliquis aut perſona eccleſiaſtica, habitans in civitate Ferrarienſi, vel ſuburbiis, tabernas intret ut bibat in eis. Et idem intelligimus de illis qui in villis noſtræ Diœceſis inhabitare noſcuntur. Item ne cum mulieribus, vel aliis, quibuſcumque perſonis choreiſent, aut in choreis cantare, ſaltare, vel balare præſumant, ſeu in quibuſcumque locis laſcivire, vel obſcenitates, aut ludibria ſui corporis exercere. Item ne ad azardium, vel aliquem ludum taxillorum aut aliquem alium ludum inhoneſtum, quocumque nomine cenſeatur, niſi forte ad ſchacos abſque taxillis, pecunia, vel extra quacumque ludere præſumant per ſe, vel alium in publico, vel occulto. Quicumque vero contrafecerit, vel offenderit in prædictis, vel aliquo prædictorum, pro quolibet exceſſu, & pro qualibet vice uſque ad quindecim dies, quinque libras Ferrarienſes perſolvat.

De clericis contrahentibus matrimonium de facto.

XXXIX. Item injungimus, & diſtricte mandamus, quod nullus clericus cujuſcumque ſtatus, vel conditionis exiſtat, qui aliquod beneficium Eccleſiaſticum habet, vel obtinet, aut in poſterum obtinebit, in Civitate Ferrarienſi, vel Diœceſi cum aliqua muliere contraxerit, vel contrahet in futurum, præſumat aliquod beneficium Eccleſiaſticum deinceps tenere, vel potius uſurpare in detrimentum Eccleſiæ, & opprobrium Ordinis Clericalis. Nos enim hujuſmodi Clericos, poſtquam matrimonium de facto contraxerint omnibus beneficiis Eccleſiaſticis, quæ obtinent, aut etiam obtinebant, hac noſtra conſtitutione decernimus eſſe privatos. Illa beneficia per eos, ad quos de jure ſpectat, electio perſonis idoneis libere conferantur. Si vero beneficia ipſa poſt matrimonium contractum retinere præſumpſerint, nec ea ex toto reliquerint, aut per ſe vel per alios contradixerint, vel impedierint, hujuſmodi tranſgreſſores ipſo facto excommunicationis ſententiam incurrant, a qua ſententia, niſi Clericis ipſis quidquid de bonis earum habuerint plene reſtituant, nullatenus abſolvantur. Prælati vero poſtquam ſciverint ſubjectos ſuos poſt matrimonium contractum Eccleſiaſtica beneficia retinere, aut potius uſurpare, aut in Concubinatu permanere, niſi infra menſem nobis, aut Vicario noſtro denuntient, pœnam quinque librarum Ferrarienſium incurrant. Nullus inſuper Clericus, vel perſona Eccleſiaſtica, exceptis ex officio baptizantibus compatres ſibi faciant, vel commatres, ut incauta converſatio mulierum a Clericis removeatur omnino. Qui vero contra fecerit in prædictis, vel aliquo prædictorum pro qualibet vice pœnam trium librarum Ferrarienſium in currat.

ANNO CHRISTI 1332.

De vitando acceſſu ad Monaſteria.

XL. Item honeſtati clericorum, & perſonarum Eccleſiaſticarum, tam ſecularium, quam regularium providere volentes, ordinamus, & diſtricte injungimus, & mandamus, quod nullus Sacerdos, vel Clericus Secularis, nullus Religioſus, ſeu eccleſiaſtica perſona ad aliquod Monaſterium monialium, vel ſororum abſque noſtra, vel Vicarii noſtri ſpeciali licentia, & conſenſu perſonaliter accedere audeat, vel præſumat. Nullus etiam laicus ipſa monaſteria Monialium, vel ſororum accedat cauſa habendi colloquium cum eis, abſque licentia prædicta, ut ſuperius eſt expoſitum, exceptis patribus, matribus, Fratribus, & ſororibus ipſarum Monialium, & ſororum, & hoc de noſtra licentia ſpeciali, exceptis etiam confeſſoribus per nos, vel auctoritate noſtra ipſis Monialibus, & ſororibus deputatis, aut in poſterum deputandis, & aliis Religioſis, qui eis prædicare debuerint Verbum Dei, aç eis etiam qui cauſa ſolemnitatis, vel funeris, & cauſa Miſſam celebrandi, & inſuper medicis, ſive Barberiis, qui cauſa infirmitatis, de noſtra vel Vicarii noſtri licentia, & conſenſu ad ipſa monaſteria fuerint convocati. Qui vero contra fecerit in prædictis, vel aliquo prædictorum, ſi clericus fuerit, pro qualibet vice pœnam quadraginta ſolidorum Ferrarienſium perſolvat; ſi vero laicus ſit ab ingreſſu Eccleſiæ interdictus. Si vero Clericus, vel Laicus loca intrinſeca Monialium prædictarum intrare præſumpſerit abſque noſtra, vel Vicarii noſtri licentia petita pariter, & obtenta, excommunicationis ſententiam eumdem incurrere volumus ipſo facto, quam in hujuſmodi præſuntorem hac admonitione præmiſſa, ex tunc proferimus in his ſcriptis.

De acquiſitis, & comparatis, & forma inſtrumentorum.

XLI. Item ſtatuimus, & mandamus, quod tam Prælati, quam ſubditi Eccleſiarum, & piorum locorum, ſi aliquid emere voluerit in bonis & poſſeſſionibus, aut facere compram, vel acquiſitionem vice & nomine ipſius Eccleſiæ vel pii loci emant, & fieri faciant inſtrumenta. Si vero aliquis prædictorum ſuo proprio nomine emere voluerit, prius coram nobis, aut Vicario noſtro per viros aliquos fide dignos plenam fidem facere teneatur, quod de proprio patrimonio, vel peculio, quod acquiſivit, & non de bonis Eccleſiæ, vel pii loci emere intendit, ſeu facere compram, vel acquiſitum, & tandem cum licentia noſtra, aut Vicarii noſtri poſſit emere, & emptionem, vel acquiſitum perficiat quod intendit. Alioquin, ſi contra formam prædictam aliquid fuerit comparatum, vel emtum Epiſcopatui noſtro, & Cameræ integre applicetur. Si vero de bonis Eccleſiæ, vel pii loci forte conſtiterit, ad ipſam Eccleſiam, vel pium locum libere revertatur, & tranſgreſſor hujuſmodi tres libras Ferrarienſes infra menſem unum perſolvat.

De inſtrumentis fictitiis, & ſimulatis.

XLII. Item quia nonnulli Clerici per iſtrumenta fictitia & ſimulata, contra laicos malignare conantur, nos ſuper his providere volentes, præſenti conſtitutione mandamus, & inhibemus diſtricte, quod nullus Clericus, aut perſona Eccleſiaſtica per inſtrumenta fictitia, & ſimulata emere, vel acquirere audeat, vel præſumat aliquo modo, vel titulo, poſſeſſiones, vel terras aliquas, ſeu bona quæcunque in fraudem, & in proximi detrimentum, nec .... faciat a quibuſcunque laicis aliqua jura, & actiones fictitie, & ſimulate, nec poſſeſſiones aliquorum laicorum auctoritate propria occupet, vel invadat. Si vero per inſtrumenta fictitia, & ſimulata aliquid hactenus acquiſivit, vel emit, ipſa inſtrumenta fictitia, vel ſimulata infra octo dies poſt publicationem conſtitutionis præſentis caſſet, irritet, & annullet, ac eis expreſſe renunciet, ita quod nullius momenti exiſtant, & in rerum natura nihil appareat de prædictis. Poſſeſſionem autem, bona, & jura, ſic acquiſita ſimulate, infra terminum eumdem primo poſſeſſori reſtituat, & dimittat occupata & invaſa auctoritate propria infra terminum idem octo dierum ſuo poſſeſſori vero & domino ſimiliter reſtituat, & relaxet. Si quis autem in prædictis, vel aliquo prædictorum tranſgreſſor extiterit, pro qualibet vice, pœnam decem librarum Ferrarienſium incurrat, quam pœnam, niſi uſque ad menſem unum perſolverit animo indurato, omni beneficio, & privilegio Eccleſiaſtico ſit privatus.

De Sortilegiis.

XLIII. Item quoniam per ſortilegia, & incantationes, & maleficia Chriſtianæ Fidei ſinceritas, & morum honeſtas frequentius perturbatur, præſenti conſtitutione monemus, & diſtricte mandamus, quod nullus Clericus, vel perſona Eccleſiaſtica, ſive Laicus, vel perſona quæcunque ſortilegia, vel maleficia, ſeu incantationes, ſive facturas facere quocunque modo, procurare, aut conſentire ut fiant, audeat vel præſumat. Et præcipue talia, ex quibus vir & uxor non poſſint carnaliter ſe cognoſcere, aut ſe ad invicem diligere, vel ſimul commorari. Nec aliqua alia, in quibus res ſacræ apponantur, vel miſceantur, nec illa, in quibus Dœmones invocantur, vel in quibus ſunt aliqua pacta Dœmonum tacita, vel expreſſa. Quicunque vero fecerit contra prædicta, vel aliquid prædictorum, ipſofacto ſententiam excommunicationis incurrat, quam ferimus in his ſcriptis.

De Falſaria, & falſo Teſtimonio.

XLIV. Item præcipimus, injungimus, & mandamus, quod nullus Clericus, vel Laicus cujuſcumque conditionis vel ſtatus aliquod inſtrumentum publicum falſum faciat, aut fieri conſentiat, vel procuret, de quibuſcunque juribus acquirendis, aut defendendis in præjudicium alicujus, nec litteras falſas de aliquibus indulgentiis, aut gratiis impetrandis fabricare, vel fabricari facere, vel ad hæc dare operam, ſeu favorem, aut eis aliquod modo uti audeat, vel præſumat. Nullus inſuper Clericus, vel Laicus cujuſcumque conditionis exiſtat in judicio Eccleſiaſtico, vel civili falſum teſtimonium in damnum & detrimentum alicujus facere audeat malitioſe, vel præſumat aut conſentiat ut feratur, ſive ſcienter in dicendo falſum, aut ſcienter occultando verum. Nos enim contra prædictos falſarios inſtrumentorum, aut litterarum, & contra teſtes prædictos in his ſcriptis excommunicationis ſententiam promulgamus; a qua

☞ qua ſententia nullus prædictorum poſſit abſolvi, A niſi pro viribus ſuarum facultatum de omni damno, quod ſecutum fuerit ex falſitate commiſſa, arbitrio noſtro, vel Vicarii noſtri infra menſem unum ſatisfecerit competenter. Clericus autem, ſi culpabilis fuerit in prædictis, omni beneficio ulterius ſit privatus.

ANNO CHRISTI 1332.

De Incendiariis.

XLV. Item præcipimus & mandamus, quod nullus Clericus, vel Laicus, cujuſcunque conditionis exiſtat, Eccleſiam aliquam, vel pium locum, ſeu Domus, aut quæcunque alia bona ſcienter, & injurioſe comburere audeat vel præſumat, aut comburi conſentiat, vel procuret; B alioquin ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrat, quam ferimus in his ſcriptis, a qua nullatenus abſolvatur, niſi arbitrio noſtro, vel Vicarii noſtri de damno, & injuria paſſo ſatisfecerit competenter, vel plenam remiſſionem de damno illato receperit ab eodem. Et ulterius, ſi Clericus fuerit, omni beneficio Eccleſiaſtico privatus exiſtat.

De Uſurariis.

XLVI. Item conſtitutionem Concilii Lugdunenſis, editam per felicis recordationis Gregorium Papam X. contra uſurarios manifeſtos, volentes inviolabiliter obſervari, præſenti ſtatu- C to diſtricte præcipimus & mandamus, quod nullus Sacerdos Parochialis, nec quicumque alius, cujuſcumque conditionis exiſtat, aliquem uſurarium manifeſtum a peccatis abſolvere audeat vel præſumat, nec ei Eccleſiaſtica Sacramenta tradere vel Eccleſiaſticam ſepulturam, niſi prius circa ipſum uſurarium fuerit forma prædicti Concilii Lugdunenſis, plenarie obſervata, nec abſque noſtra ſeu Vicarii noſtri licentia, ſi potuit commode poſtulari; nulluſque notarius, ſeu tabellio teſtimonium conficiat, vel conſcribat alicujus uſurarii manifeſti, ſive ubi conficiatur interſit, niſi presbyter Parochialis ſit præſens, ſi potuit haberi, cui ipſe teſtator parochianus exiſtit, & niſi forma dicti Concilii D plene fuerit obſervata. Qui vero contra fecerit ipſo facto ſententiam excommunicationis, incurrat, quam ex nunc ferimus in his ſcriptis; & licet hujuſmodi Sacerdotes, qui contra prædictam formam abſolvere præſumpſerint uſurarios manifeſtos, ab audientia confeſſionum per dictum Concilium ſint privati; nihilominus volumus, quod hujuſmodi tranſgreſſores pro qualibet vice pœnam decem librarum Ferrarienſium incurrant. Quam niſi præmonitione præmiſſa intra menſem unum ſecundum commiſſum debitum perſolverit, & contumaces ac re- E belles extiterint, & beneficio, & privilegio Eccleſiaſtico ſint privati. Notarii vero, ſive tabelliones, qui conſtitutionis, vel proviſionis Concilii Lugdunenſis, & noſtræ fuerint temerarii tranſgreſſores, ab excommunicationis ſententia nullatenus abſolvantur abſque noſtra, vel Vicarii noſtri licentia, & mandato; & tunc cautionem idoneam cum juramento teneantur præſtare de parendo mandatis Eccleſiæ, atque noſtris. Et ut Parochiales Eccleſiæ Presbyteri in obſervatione conſtitutionis dicti Concilii Lugdunenſis nullo decipiantur errore, omnes, & ſinguli Presbyteri tenorem conſtitutionis dicti Concilii teneantur, & debeant in ſcriptis habere.

Super eodem Capitulo,

Item infinitis malitiis, & fraudibus exquiſitis, quos uſuraria pravitas quotidie nititur invenire, prout nobis eſt poſſibile cupientes occurrere, præſenti conſtitutione ſtatuimus, quod ſi in aliquo inſtrumento, vel præcepto fiendo, vel facto ab octo annis citra, contineatur, quod aliqua perſona teneatur ex aliqua cauſa dare, vel ſolvere alicui, vel tempore præcepti, vel obligationis contractæ fuiſſe uſurarius aliquam pecuniæ quantitatem fingatur, & intelligatur fictione preſentis conſtitutionis, quamquam non admittatur probatio, cum vera ſors ſit media B pars tantum ejus quantitatis, vel ſortis, quam inſtrumentum continet, vel præceptum.

Adducimus inſuper, quod omnia præcepta vel inſtrumenta facienda, vel facta ab octo annis citra, quibus caveatur, quod aliqua perſona ſolvere teneatur aliquid alicui, qui tempore precepti, vel obligationis erat uſurarius, vel matri, uxori, ſorori, fratri, vel filiis, vel alteri familiari, qui tunc habitaret in eadem familia cum quovis uſurario, vel aliquibus conſtitutis in ejus poteſtate, fictione juris intelligantur rejecta omni probatione contraria uſuraria, & in fraudem uſurarum confecta.

Idem per omnia declaramus intelligi, ſi aliquis de prædictis perſonis rem aliquam mobilem C vel immobilem emerit cum hac conditione, vel pacto, quod liceat venditori, ſi voluerit, uſque ad conſtitutum tempus rem quam vendidit redimere pretio reſtituto emptori. Quod tamen intelligi volumus, ſi res ſic empta per uſurarium, vel alios ſupraſcriptos tempore emptionis communi æſtimatione plus valebat, quam pro ipſa fuiſſet pretium conſtitutum; Nam cum ex prædictis circumſtantiis talis contractus emptionis præſumatur pignoratitius a jure, & in fraudem uſurarum confectus, talis emptor ſemper teneatur ad rem reſtituendam cum fructibus recepto ſuo pretio, in quo perceptos ſibi redditus debeat computare. §.

Inſuper declaramus, quod pro reſtituendis D uſuris, quas ab aliquibus per ſe, vel alium extorſit uſurarius, omnia bona ipſius uſurarii ſic efficaciter obligata noſcantur, quod ſi emancipationis nomine vel alio quovis titulo, in filios, vel in alios ſua bona tranſtulerit, vel hactenus tranſtulit, dicentur ipſa bona cum ſua cauſa, vel onere tranſiviſſe ad quemlibet poſſeſſorem. In prædictis autem omnibus caſibus, & ſimilibus eum intelligi volumus uſurarium eſſe, contra quem duo teſtes idonei, & fide digni ſub juramento depoſuerint eum eſſe, vel fuiſſe tempore contractus, de quo teſtificantur, E vel ante ipſum contractum, vel etiam poſt per annum uſurarium, reddita ſufficienti cauſa ſuæ ſcientiæ, vel ſe accepiſſe ab illo pecuniam ſub uſuris ad rationem..... & librarum, vel ſe eidem ſolviſſe aliquid nomine uſurarum per ſe, vel alium de pecunia, quam ab eo, vel alio ejus nomine percepiſſent, vel contra quem, quatuor teſtes depoſuerint eum eſſe vel fuiſſe tempore ſupradicto uſurarium ſecundum publicam vocem, & famam, quorum teſtimonio in aliquo caſuum prædictorum omnium nolumus obſtare, quod ſint in ſuis teſtimoniis ſingulares. Ad ea adjicimus, quod ſolutio uſurarum, vel remiſſio fieri debeat in præſentia noſtra, vel Vicarii noſtri, vel alterius, cui nos, vel ipſe hoc duximus committendum, nec de prædictis

poſſit

☞ poſſit probatio fieri, niſi per ſcripturam unius ex notariis Epiſcopalis curiæ Ferrarienſis; aliter facta ſolutio, vel remiſſio in prædictis probationibus nullam obtineat roboris firmitatem.

De Excommunicatis.

XLVII. Item ſtatuimus, & etiam ordinamus, ut quicumque per annum contumaciter perſeveraverit in excommunicatione, nec Eccleſiæ, & noſtris voluerit obedire mandatis, ſi Prælatus vel Rector ſeu Canonicu, aut ſimplex Clericus fuerit, omnibus beneficiis Eccleſiaſticis, quæ obtinet, vel habet ad præſens, aut obtinebit vel habebit in poſterum in Civitate Ferrarienſi vel Diœceſi, omnibus gratiis, feudis, & emolumentis, ac privilegis Eccleſiaſticæ defenſionis, & protectionis, ex nunc prout ex tunc, in his ſcriptis privamus, & diffinitive decernimus eſſe privatum.

Si autem laicus fuerit, & feudum vel beneficium aliquod, aut jus patronatus obtinebit, vel habebit in poſterum, ipſum omni feudo vel feudis, & jure patronatus ac omnibus beneficiis Eccleſiaſticis, & emolumentis ac gratiis quibuſcumque ſit ipſo jure privatus, & ipſum in his ſcriptis, ex nunc prout ex tunc, præſentis conſtitutionis, & omni qua poſſumus, & fungimur auctoritate privamus, & volnmus, ac decernimus, quod omnia, & ſingula libere, & integre ad Eccleſiam revertantur.

De Appellationibus.

XLVIII. Item volentes verſutiis, malitiis, & fraudibus injuſte appellantium ac eorum falſitatibus debita providentia obviare, præſenti conſtitutione mandamus, & inhibemus diſtricte ſub pœna excommunicationis, quod nullus deinceps cujuſcumque conditionis exiſtat in Civitate Ferrarienſi vel Diœceſi, contra nos aut Vicarium noſtrum, ſeu quemcumque judicem alium, aut contra proceſſus eorum, ſive contra quoſcumque ſuos adverſarios appellationes aliquas, & cauſas legitimas continentes malitioſe, ac latenter, interponere per ſe aut alium aliquo modo præſumant, ſi copiam habere potuerit Judicis, a quo duxerit appellandum, quem judicem primo requirat, & convenienter expectet; & ſi forte die non juridica, vel & feriata, vel aliqua diei hora, & juridice, qua judex non eſt ſolitus pro tribunali ſedere, & quacumque hora diei ipſius judicis copiam habere non poterit, duxerit appellandum, ipſum judicem, prius requirat in domo, & in camera, quibus eſt ſolitus reſidere; ita quod requiſitio publica ſit & manifeſta apud familiares Judicis ipſius, & nullo modo cenſeri poſſit occulta. Et hoc idem per omnia ſtatuimus obſervandum per quoſcumque de cetero appellationes ſuper requiſitione de nobis & noſtro Vicario pubblice in præſentia noſtræ familiæ facienda, ut noſtri copia & ſui poſſit haberi. § Et nihilominus appellationem quam propoſuerit, & ejus ſeriem apud familiam noſtram, & cujuſcumque Judicis, a quo appellaverit, relinquat in ſcriptis. §. Si vero per nos aut Vicarium noſtrum, vel judicem quemcumque, a quo fuerit appellatum facta fuerit, tunc, aut poſtea infra triduum oblata, & facienda reſponſio aliqua appellanti, de qua mandatum fuerit Notario, ſeu tabellioni, qui appellationem ipſam in publicam formam redigere decrevit, quod de reſponſione hujuſmodi facere debeat, publicum inſtrumentum ipſe Notarius ſeu tabellio, in fine appellationis quam authenticaturus eſt, reſponſionem noſtram aut Vicarij vel cujuslibet Judicis a quo extitit appellatum ſeriatim per ordinem abſque ulla diminutione ſubſcribere teneatur; & poſtmodum eodem ſigno ſuo, more ſolito in eodem inſtrumento publico ſe ſubſcribat. Nos enim ex nunc prout ex tunc excommunicamus in ſcriptis omnes, & ſingulos tam principales, quam procuratores aliter de cetero appellantes, & notarios, qui de appellatione facta contra formam præmiſſam contrafecerint inſtrumentum, nec non advocatos, & ſapientes, & alios quoſcumque, qui conſilium dederint aliter, quam ſupra diximus, appellandi a nobis, vel Vicario noſtro, aut aliis Judicibus quibuſcumque, & teſtes inſuper, qui latenter, & malitioſe ſe hujuſmodi appellationibus interponendis ex certa ſcientia interfuerint, & etiam conſcios eorumdem, niſi, quam citius poterunt, ipſas appellationes Judicibus, a quibus fuerit appellatum, ſive ordinatum, ſive appellantis, vel appellantium adverſariis cum effectu procuraverint revelare, decernimus ex nunc appellationes aliter factas, & inſtrumenta ex ipſis confecta contra formam præmiſſam penitus non valere, nulliuſque fore roboris vel momenti. Et inſuper clericos, & perſonas Eccleſiaſticas contrarium facientes in prædictis, vel aliquo prædictorum, in quinque libras Ferrarienſes pro qualibet vice duximus condemnandos.

ANNO CHRISTI 1332.

De Commiſſariis, & Heredibus Defunctorum.

XLIX. Item ordinamus, & volumus, ut omnes Rectores, vel Miniſtri, aut Cappellani Eccleſiarum, ſeu Monaſteriorum civitatis Ferrarienſis, & diœceſis nomina decedentium, in eorum parochiis, & commiſſariorum, & heredum, & notariorum, ſeu tabellionum conficientium teſtamenta, vel ſcribentium, ſi qua fuerint confecta, aut ſcripta, Vicario noſtro dent, vel mittant in ſcriptis infra quindecim dies poſt prædictorum defunctorum obitum numerandas. Qui vero contra prædicta, vel aliquod prædictorum fecerit, pro qualibet vice pœnam viginti ſolidorum Ferrarienſium incurrat.

De teſtamentis, & ultimis voluntatibus.

L. Olim experti cognovimus, quod quamplures teſtatores ſe ipſos, & conſcientias eorum fallentes, ſimpliciter, non attendentes quam graviter Deum offendant in talibus, & animas ſuas lædant, in diſponendis ultimis voluntatibus ſæpiſſime fraudes committant, & dolos in noſtram, & parochialium Eccleſiarum, ac pauperum non modicam injuriam, & gravamem. Videlicet ſi ad male ablatorum incertorum reſtitutionem noverint ſe teneri, ut eorum a nobis, quæ ad diœceſani officium pertinere dignoſcuntur diſpoſitio detrahatur in teſtamentis, vel de ipſis ut veritatem aliter ſubvertendo §. Et ſi Prædicatorum, vel Minorum, aut aliorum Ordinum, vel Religioſorum vel ſæcularium Eccleſiis, Conventibus, ſive locis, aut aliquibus Fratribus, Rectoribus, ſive clericis apud quorum Eccleſias, ſive loca, quandoque ſepulturam elegerint aliquid arteſtari voluerint, relinquere aut donare alteri Eccleſiæ, ſive loco, aut perſonæ, vel alio quocumque modo, per indirectum diſponunt, ut juri parochiali Presbyteri ſive Rectoris Parochialis Eccleſiæ

ecclesiæ detrahatur. Et ad dictas machinationes, & malitias cautius committendas, nonnulli Judices, & Notarii, ac aliæ personæ, quæ aliquando interfunt cum testamenta, vel codicilli eduntur, ut eisdem testatoribus consulant, ac de dispositionibus conficiant instrumenta imprudens consilium & auxilium conferunt, & ad usum illicitum præbent eis; Nos itaque Guido Dei Gratia Episcopus Ferrarienſis, tam iniquis actibus, & odiosis circumventionibus, quo possumus remedio resistere cupientes, de communi Capituli Ferrarienſis Ecclesiæ consilio, & consensu statuimus, & præsenti constitutione mandamus, quod omnes & singuli, tam mares, quam mulieres, qui vel quæ ad restitutionem male ablatorum incertorum sciverint se teneri, ipsa male ablata in testamentis suis vel codicillis expresse, omni dolo & fraude amotis, exprimant, & relinquant. Et si testatores hujusmodi apud aliquorum Religiosorum, vel secularium Ecclesias sive loca, quæ eis conceditur, sibi contingat eligere sepulturam, et velint Fratres ipsos, vel Rectores aut eorum Ecclesias, sive loca de bonis suis aliquid habituros vel directe attestentur, et relinquant eisdem, exprimendo super ipsis legatis plenissime veritatem, ut Parochialis Presbyter, vel Ecclesia portione debita non fraudetur, sibi caventes provide ne seditionibus, et prævaricationibus aliquorum alii vel aliis, a quibus hujusmodi portio sive quarta minime deberetur, ad ipsorum Fratrum utilitatem, et commodum sub aliquo velamine deceptorio relinquatur. Præterea nullus judex, vel Notarius, nec aliqua alia persona, cujuscumque conditionis, vel status existat, procurare præsumat, quod in prædictis, vel aliquo prædictorum quocumque modo, vel quæsito colore, intentionis testantium, aut disponentium immutetur veritas, vel veritatis substantia nullatenus pallietur. Et ut prædicta caute observentur, statuimus, quod nullus Notarius Civitatis vel Diœcesis Ferrarienſis testamentum aliquod conficere præsumat, nisi vocato prius et præsente Rectore Parochialis Ecclesiæ, a quo testator ipse debuit, seu consuevit recipere Ecclesiastica Sacramenta, si copia Rectoris haberi possit ejusdem. Si quis autem præsentis nostræ constitutionis, inhibitionis, et mandati sive mandatorum contemptor, vel transgressor extiterit, aut in peragendo contrarium eorum quæ mandantur in ea per se vel alium, seu alios quocumque modo, ingenio sive forma, publice vel occulte, præstiterit auxilium, consilium, et favorem, cujuscumque sit præminentiæ, Ordinis, Religionis, conditionis, et status, excommunicationis sententiam, post decem dies a tempore publicationis hujusmodi numerandos, se noverit incursurum, quam ex nunc in tales ferimus in his scriptis, ad absolutionis gratiam nullatenus admittendos, nisi primo duplum, quod ex sua circumventione dolosa subtrahi contigerit, fuerit integre restitutum.

ANNO CHRISTI 1332.

Item cum ad nostrum inter cetera præcipue officium pertineat pias decedentium voluntates executioni debitæ facere demandari, omnes et singulos Notarios Civitatis, et Diœcesis Ferrarienſis, qui testamenta aliqua scripserint, vel scripserint in futurum, nec non et fideicommissarios institutos, ac instituendos in quibuslibet testamentis, præsenti statuto monemus, quatenus ipsi Notarii omnia legata ad pias causas in testamentis ipsis, quæ scripserunt et scripserint, adnotata, nobis, seu Vicario nostro intra mensem nunciandum, in jam scriptis a die monitionis hujusmodi; in scribendis vero a die obitus testatoris in scriptis debeant præsentare, ipsique fideicommissarii, legata in testamentis contenta, ad quorum executionem sunt a testatoribus ipsis assumpti, vel in posterum assumentur, debeant intra sex mensium spatium, in jam assumptis a die hujus nostræ monitionis; in assumendis, aut a morte testatoris continue computandum, iis quibus legantur integre persolvisse, nisi legitimo fuerint impedimento detenti, de quo coram nobis, vel Vicario nostro infra decem dies teneantur facere plenam fidem, alioquin Notarios suprascriptos ab ingressu Ecclesiæ ex tunc tandiu suspendimus in his scriptis, quandiu legata prædicta nobis, seu Vicario nostro curaverint præsentare; fideicommissarios vero prædictos executione, et potestate exequendi testamenta eadem ex nunc decernimus esse privatos, ipsorumque testatorum executio ad nos, et officium nostrum libere devolvatur.

ANNO CHRISTI 13

De exceptionibus dilatoriis.

LI. Item quia nonnumquam propter dilatorias exceptiones aliquibus personis in causis malitiose propositas impediri contigit judicia, seu deseri, cupientes litibus finem imponere, ac volentes parcere laboribus potius et expensis, statuimus, et firmiter ordinamus, quod quicumque in foro nostro proposuerit exceptionem dilatoriam, et in ea persistens succubuerit, in expensis parti alteri condemnetur factis a tempore propositæ exceptionis usque ad interlocutoriam super dilatoria promulganda, volentes et decernentes præsens statutum ad Abbates, Priores, Archipresbyteros, Prælatos, et Rectores Ecclesiarum Civitatis Ferrariæ et Diœcesis pervenire, et extendi debere. Et insuper mandamus eisdem, ut ipsum faciant per se, vel alium in suis Ecclesiis publicari, ne aliquis possit de cetero per ignorantiam excusari. Qui vero contrafecerit in prædictis, vel aliquo prædictorum, pœnam XX. solidorum Ferrarienſium incurrat pro qualibet vice.

De Statutis & Ordinamentis contra libertatem Ecclesiæ.

LII. Item licet secundum canonicas sanctiones omnes et singuli qui contra ecclesias et ecclesiasticas personas et ecclesiæ libertatem statuta vel ordinamenta fecerint, aut operam dederint, seu procuraverint ea fieri vel servari, sive consuetudines aliquas in præjudicium ecclesiasticæ libertatis introduxerint, aut observaverint, seu fecerint observari; nec non statutarii, ac scriptores statutorum ipsorum, & ulterius Potestates, Consules, ac Rectores locorum, in quibus hujusmodi statuta facta et edita forent, aut consuetudines introductæ, editæ, vel servatæ sint sententia excommunicationis ligati, quos in sententia excommunicationis innodamus, quam contra eos proferimus in his scriptis; quia tamen hujusmodi sententia contemnitur a plerisque in animarum suarum periculum & mortiferum detrimentum, nos volentes debito remedio providere, statuimus, & districte mandamus, quod nullus Sacerdos Parochialis, nec alius quicumque, cujuscumque conditionis existat, in civitate, vel Diœcesi Ferrarienſi aliqua de prædictis qui contra ecclesias, vel ecclesiasticas personas, & ecclesiæ libertatem

tem ſtatuta, vel ordinamenta.... vel ut conſuetudines aliquas fecerint, vel introduxerint, aut fieri, vel obſervari procuraverint, ſive conſenſerint, vel ad hoc præſtaverint conſilium, auxilium, & favorem, aut ſtatutarios vel ſcriptores ſtatutorum, ſive Poteſtates, Conſules, vel Rectores locorum, in quibus ſtatuta facta & edita eſſent, aut conſuetudines hujuſmodi introductæ forent, aut etiam obſervatæ in foro Pœnitentiæ præſumant abſolvere ſine noſtra, vel Vicarii noſtri licentia, & mandato, niſi in articulo neceſſitatis extremæ; & tunc niſi prius cautionem idoneam cum juramento præſtiterint de parendo mandatis eccleſiæ, atque miniſtris, & firmiter promittendo quod dabunt operam omnes quantum poterunt cum effectu, & fideliter procurabunt ad revocandum & removendum totaliter omnia & ſingula ſtatuta illa & ordinamenta quæcumque, vel conſuetudines, quę de ipſorum, & cujuslibet eorum conſilio, favore, auxilio, vel aſſenſu edicta, facta, procurata, vel ſervata forent in præjudicium eccleſiarum, eccleſiaſticarum perſonarum, & eccleſiaſticæ libertatis; & quod de ipſis numquam conſentient, nec dabunt operam, conſilium, vel favorem ſtatutis aliquibus faciendis, aut ordinamentis, ſeu conſuetudinibus introducendis, aut obſervandis in præjudicium aliquarum eccleſiarum, eccleſiaſticarum perſonarum, & eccleſiaſticæ libertatis. Quicumque vero ſacerdos parochialis, vel alius quicumque contra formam præmiſſam aliquam de tranſgreſſoribus prædictis abſolvere ſcienter præſumpſerit, aut eis tradere eccleſiaſtica ſacramenta, vel eccleſiaſticam ſepulturam, ab audientia Confeſſionum ſit ipſo facto privatus, & ulterius pro qualibet vice, qua contrafecerit, decem libras Ferrarienſes Cameræ noſtræ perſolvat.

ANNO CHRISTI 1332.

De munitionibus non faciendis contra Epiſcopum, vel ejus familiam.

LIII. Item prohibemus & diſtricte mandamus, ne aliquis Prælatus, Rector, miniſter alicujus Eccleſiæ vel Monaſterii ſeu domus, aut loci venerabilis Civitatis & Diœceſis Ferrarienſis, cujuſcumque ſtatus, ordinis, dignitatis, vel conditionis exiſtat, nec alius quicumque eccleſiam, campanile, vel domum, ſeu domos prædictorum locorum contra nos vel familiam noſtram ſeu nuncios noſtros munire, incaſtellare, vel munitos tenere præſumat. Qui autem contrafecerit, ipſum in iis ſcriptis excommunicamus & excommunicationis ſententia innodamus, quam excommunicationem ſi per menſem ſuſtinuerint animo indurato, ipſum omni Prælatura, Rectoria, adminiſtratione, beneficio ſeu beneficiis, privilegiis & gratiis omnibus Eccleſiaſticis, quæ haberet in Civitate Ferrarienſi vel Diœceſi, præſenti conſtitutione, & omni qua poſſumus & fungimur auctoritate privamus. Monentes ultimo omnes & ſingulos utriuſque ſexus, cujuſcumque ſtatus, dignitatis ſeu conditionis exiſtant, ne ſupradictis vel eorum alicui ad faciendum prædicta conferant auxilium & favorem publice vel occulte. Qui autem contrafecerit, ipſum ex nunc prout ex tunc excommunicamus in his ſcriptis, & decernimus excommunicationis ſententiæ ſubjacere, & eorum familias eccleſiaſtico ſupponimus interdicto, ne eorum filii vel nepotes in Civitate Ferrarienſi vel Diœceſi ad eccleſiaſtica beneficia ullo modo de cetero admittantur.

De Bannitis Communis Ferrariæ.

LIV. Item ſtatuimus, injungimus & mandamus, quod nullus Prælatus eccleſiæ cujuſcumque, ſæcularis, vel regularis, aut venerabilis vel pii loci, nec aliqua perſona eccleſiaſtica Civitatis Ferrarienſis vel Diœceſis alicui Bannito Communis Ferrarienſis pro aliquo maleficio gravi, videlicet proditione, homicidio, incendio, furto, rapina, falſitate, vel aliis ſimilibus in dictis maleficiis perpetratis, vel et perpetrandis dare audeant vel præſumant conſilium, auxilium vel favorem. Qui vero contrafecerit pro qualibet vice pœnam nonaginta librarum Ferrarienſium incurrat. Quam ſi per menſem unum non ſolverit, animo indurato, nec venerit ad noſtra mandata, ipſum omni prælatura, rectoria, dignitate, beneficio eccleſiaſtico, privilegio, & gratia, præſenti conſtitutione, & omni qua poſſumus auctoritate, privamus, & nihilominus contra hujuſmodi clericos perſonas eccleſiaſticas tenentes, receptantes vel aſſociantes per ſe vel alios prædictos malefactores & Bannitos Communis Ferrarienſis non ſolum ad pœnas prædictas, ſed & ad alias gravius procedemus.

ANNO CHRISTI 1332.

De Notariis extraneis.

LV. Quoniam propter notariorum aliquorum malitiam, qui doloſe interdum ad noſtram ſeu Vicarii noſtri ducti præſentiam, ut de aliquibus proteſtationibus, requiſitionibus denunciationibus, inveſtitionibus vel hujuſmodi aliis conficiant inſtrumenta, deviantes a tramite veritatis, & ſtylum debitum pervertentes, nobis & eccleſiæ noſtræ Ferrarienſi damna & detrimenta contingere perpendimus ac jacturas, cupientes ab ipſis in quantum poſſumus præcavere, præſenti conſtitutione ſtatuimus & inhibemus diſtricte, ne aliqua perſona eccleſiaſtica vel ſæcularis, cujuſcumque conditionis exiſtat, occaſione alicujus proteſtationis, inveſtitionis, requiſitionis, ſeu denunciationis faciendæ ad noſtram ſeu Vicarii, Officialis vel alicujus familiaris noſtri præſentiam intendens accedere, ſecum ducat vel ducere audeat ſeu rogare aliquem alium notarium vel tabellionem præterquam notarium & tabellionem Curiæ vel Cameræ noſtræ Epiſcopalis, quorum copia continuo poteſt haberi, & de ipſorum eſt legalitate plenius confidendum, ut de prædictis aliquibus vel de aliquo prædictorum aut eorum ſimilibus conficiant inſtrumenta; nulluſque notarius alius præter noſtros, nec & teſtes aliqui ſub pœna excommunicationis ſe hujuſmodi confeſſionibus inſtrumentorum ſcienter immiſceant; decernentes ex nunc inſtrumenta ejuſmodi contra prohibitionem noſtram confecta, vel conficienda in poſterum, caſſa, irrita & inania, nulliuſque penitus exiſtere firmitatis.

De Conſtitutionibus duabus vicibus in anno legendis.

LVI. Item præſenti conſtitutione injungimus & mandamus, ut prædictæ conſtitutiones noſtræ melius poſſint commendari memoriæ ſingulorum & diligentius obſervari, quod Abbates, Priores, & ceteri Prælati regulates in communi audientia fratrum ſuorum & ſubditorum, Archipresbiteri vero ſeu Plebani, vel alii Prælati quicumque in communi audientia fratrum &

☞ subditorum suorum Capellanorum omnes prædictas constitutiones nostras bis in anno, scilicet semel in quadragesima, & alia vice inter festum S. Michaelis & S. Martini, legant aut legi faciant distincte, & aperte, itaut omnes possint intelligere omnia & singula, quæ in ipsis nostris constitutionibus continentur, ne in observatione ipsarum aliquis de negligentia, vel ignorantia valeat excusari. Si vero aliquis de prædictis hoc neglexerit adimplere, quadraginta libras Ferrarienses persolvat pro qualibet vice. Volentes etiam, & mandamus quod omnes, & singuli Prælati Ecclesiarum tam sæcularium, quam regularium Civitatis Ferrarien-
ANNO CHRISTI 1332. sis, vel Diœcesis omnes prædictas nostras constitutiones usque ad festum Sancti Michaelis, proxime venturi, conscribi faciant, & in eorum ecclesiis teneantur habere, ac ipsas cum diligentia observare, quas Notarii curiæ nostræ prælatis ipsis tradent conscriptas, & diligenter correctas; alioquin prædictam pœnam incurrant.

De abrogatione veterum constitutionum.

LVII. Item volumus, & firmiter ordinamus, quod præsentes constitutiones, quæ in hoc volumine continentur, per nos de consilio capituli Ferrarien-
sis nunc editæ, correctæ atque declaratæ, in præsentia Prælatorum, & Cleri Civitatis Ferrarien-
sis, & Diœcesis vocatorum, ad hoc lectæ, & publicatæ, ac per nos confirmatæ, de cetero ab omnibus, & singulis inviolabiliter observentur, omnesque nobis subjecti eis uti debeant, omissis & abrogatis quibuslibet aliis constitutionibus olim a Prædecessoribus nostris editis quo ad eam observantiam in futurum. Quas constitutiones abrogamus, & scriptis præsentibus revocamus. Ita quod nullus deinceps ad ipsarum observantiam teneatur; salvis insuper, & reservatis nobis semper pleno jure ac libera potestate, et arbitrio addendi, et minuendi, seu declarandi, vel interpretandi super dictis nostris constitutionibus, prout nobis melius et utilius videbitur expedire.

Quod absentantes se ab Ecclesiis ultra quindecim dies sine licentia Episcopi sint ipso facto privati Ecclesiis.

LVIII. Quia ubi majus periculum vertitur, ibi est plenius consulendum; idcirco propter quorumdam insolertiam, qui ecclesias sibi commissas, et curam animarum damnabiliter negligunt, et impavide delinquunt in grave periculum animarum, nulla super hoc nostra licentia requisita, statuto, quod loquitur de morte, vel absentia clericorum, adjiciendo statuimus, quod quicumque obtinet, vel obtinebit etiam in futurum archipresbyteratum, prioratum, dignitatem, prælaturas curam animarum, vel rectoriam quamcumque in aliqua Ecclesia sæculari, vel regulari Civitatis, vel Diœcesis Ferrarien-
sis, in ipsa ecclesia teneatur residere, et debeat, et continue deservire. Quod si quisquam prædictorum ultra tempus quindecim dierum sine licentia nostra absens fuerit, deinceps ab eadem Ecclesia, justo impedimento cessante, sine nostra licentia requisita, & obtempta, cum ex tunc eumdem intelligimus vagari, & habere suam Ecclesiam derelictam, ipsum absentem, quicumque fit ille, omni Archipresbyteratu, Præpositura, Abbatia, Prioratu, Dignitate, Prælatura, Cura, & Rectoria quacumque præsenti statuto privamus, & privatum denunciamus, cassantes, et annullantes omnes, et singulas licentias, et dispensationes talibus personis factas, quæ huic nostræ constitutioni videantur in aliquo obviare, cum manifeste videamus in damnum Ecclesiarum, et animarum periculum redundare. Cupientes insuper Divinum cultum non minui, sed augeri, huic adjicimus sanctioni, quod quicumque Archipresbyter Ferrarien-
sis Diœcesis super absentia ab ecclesia sua a nobis obtinuit dispensationem in futurum, teneatur in Ecclesia ipsa duos, seu unum saltem juxta nostræ seu Vicarii nostri moderationis arbitrium continue tenere Vicarios Sacerdotes, qui in eadem ecclesia officium quotidie celebrent nocturnum pariter, et divinum, ac populo ministrent ecclesiastica Sacramenta; quibus quidem vicariis de proventibus ipsius Ecclesiæ tam ad Archipresbyterum, quam ad Canonicos pertinentibus juxta nostram vel Vicarii nostri dispositionem congrue volumus provideri, alias dispensatio tam Archipresbytero, quam Canonicis ipsis indulta statim viribus non subsistant. Valde namque incongruum reputamus, ut si qui in officio, propter quod beneficium est concessum, Deum per se vel alios negligunt honorare, ipsius Dei patrimonia debeant impugnari. Verum si Archipresbyter ipse in Ecclesia sua residentiam fecerit personalem, tunc eo casu volumus, & statuimus, ut unum secum tenere debeat Capellanum, qui ipsius Archipresbyteri in divinorum celebratione, & Sacramentorum ecclesiasticorum collatione adjutor existat. Cui quidem Capellano idem Archipresbyter de proventibus ipsius Ecclesiæ in victualibus, ac de præbendis Canonicorum ejusdem ecclesiæ absentium, teneatur in salario providere prout per nos, seu Vicarium nostrum ordinatum fuit, & taxatum.

Editæ, compilatæ, promulgatæ, & approbatæ fuerunt constitutiones superscriptæ per Ven. in Chr. Patrem, & Dom. D. Guidonem Divina gratia Episcopum Ferrarien-
sem, in præsentia Capituli Ferrarien-
sis, ac prælatorum, & Cleri Civitatis, & Diœcesis Ferrarien-
sis, & de conniventia, & consensu eorum, videlicet discretorum virorum D. Andreæ præpositi Bonalbergi Tance, Gratiani Canonicorum majoris Ecclesiæ Ferrarien-
sis R. P. D. Fratris Barnabini Abbatis Mon. S. Bartholomæi prope Ferrariam, D. Joannis Capellani Sindici, & Procuratoris Monasteri S. Georgii tunc vacantis Prioris, Fr. Placiti Prioris mon. S. Antonii, D. Zambelli Archip. plebis Melariæ, D. Nicolacii Archip. plebis contra padi, D... Archip. plebis Ficaroli, D. Petri Archip. plebis Sancti Martini de Pontonaria, D. Bonaventuræ Archipresbyteri plebis Donarii, Dom. Francischini Archipresbyteri plebis Bonettici, Dom. Archipresbyteri plebis Frisigalis, D..... Prioris S. Joannis superioris, Carlini œconomi plebis Frumiganæ tunc vacantis, D. Bennati prioris ecclesiæ S. Agatæ, D... prioris eccl. S. Agnetis, D. Bonsegnoris rectoris S. Stephani archipresbyteri conventus presbyterorum Civitatis Ferrar. DD. Petri prioris hospitalis S. Leonardi, Jacopini prioris hospitalis Domus Dei. D. Omdonis archipresbyt. plebis de septem Policinis, Dom. Raynerii presbyt. ecclesiæ S. Joan Burgi inferioris D. capell. monast. S. Silvestri, Fratris Mazzolæ rect. eccl. S. Laurentii, D. Bartholomæi rect. eccl. S. Vitalis, D. Leonisii rect. eccl. S. Apolonaris, D. Michaelis rect. S. Salvatoris, D. Bonfadi rect. eccl. S. Nicolai, D.

Bo-

Bonagratiæ capell. eccl. S. Alexii, D. Achiantæ rect. S. Petri, D. Nicolai rect. eccl. S. Gregorii seu Capellani, D. Capellani plebis Gaibanæ, fratris Thomasini & fratris Donati fratrum Ecclesiæ S. Pauli, D. Pauli rect. seu capell. eccl. S. Mariæ de Bucho, D. Michaelis olim rectoris eccl. S. Clementis, D. Joannis rect. eccl. S. Jacobi, D. Hascimber rect. eccl. S. Mariæ Novæ, D. Ognabentis rect. eccl. S. Blasii, Dom. Francisci rectoris eccles. Omnium SS. Dom. Benedicti rectoris eccl. Sanctæ Crucis, Sacini rectoris eccl. Bagnolæ, Dom. Carnevalis rector. eccl. Bauriæ, & Dom. Joannis rector. eccl. Fossanovæ, & aliorum multorum Clericorum; & per ipsos nullo contradicente auctoritate præfati Dom. Episcopi approbatæ & confirmatæ fuerunt constitutiones suprascriptæ in millef. trecentes. trigesimo secundo indict. XV. die X. mens. Julii Ferrariæ in episcopali palatio, in sala magna superiori, præsentibus testibus discretis viris D. Paganino beneficiato in eccl. Bonon. camerario, Tucio notario & officiali præfati D. Episcopi, D. Joanne de Brinis, Bonaventura & Pace de Brinis notariis curiæ episcopalis Ferrarien sis, Curibene, Sandino, & Seracio nunciis ejusdem curiæ, & aliis multis, salvis tamen & reservatis præfato dom. Episcopo pleno jure & libera potestate & arbitrio addendi & minuendi, declarandi & interpretandi super dictis constitutionibus, & qualibet causa, prout ei melius & utilius videbitur expedire.

ANNO CHRISTI 1332.

Ego Albertinus filius D. Joannis de Brinis not. imperiali auctoritate, ac episcopalis curiæ Ferr. notarius prædictarum constitutionum compilationi, promulgationi & confirmationi præsens rogatus ac jussus una cum D. Joanne, Pace & Bonaventura de Brinis notarius dictæ curiæ, a præfato Domino Episcopo de ipsarum constitutionum compilatione, promulgatione & confirmatione facere publicum instrumentum, suprascriptam publicationem, promulgarionem & confirmationem scripsi.

ADDITIONES AD HOC CONCILIUM.

Ex Archivo Metropolitanæ Ecclesiæ Ferrarien sis exceptæ sunt sequentes suspensiones quarumdam ex his constitutionibus. Istæ autem suspensiones decretæ sunt a B. Joanne de Tausignano Episcopo Ferrarien si in Synodo ab ipso habita Ferrariæ anno 1432. *die* 30. *Septembris.*

N.° XIV. De Canonica institutione . . . . . *in partem abolenda.*
N.° XVII. De Ecclesiis spectantibus ad collationem Episcopi.
N.° XVIII. De pluribus beneficiis ecclesiasticis non recipiendis ... *in totum abolenda, quia sunt plura jura probantia.*
N.° XXVI. De possessionibus, et bonis Ecclesiarum non alienandis, vel obligandis.
N.° XXIX. De bonis alicujus Ecclesie injuste habitis vel occupatis, aut habendis vel occupandis. . . . . *Decretum prædictum non intelligatur de fructibus.*
N.° XXX. De Decimis.
N.° LIX. Quod absentantes se ab Ecclesiis ultra quindecim dies sine licentia Episcopi, sint ipso facto privati Ecclesiis.
N.° XV. De Monachis, vel Canonicis, vel Clericis non recipiendis, et non instituendis absque licentia Episcopi.
N.° XXIV. De Testamentis, et ultimis voluntatibus.

CONCILIUM TERRACONENSE III.

ANNO CHRISTI . . .

Sub eodem Joanne patriarcha Alexandrino et administratore ecclesie Terraconensis celebratum.

Ex MS. ecclesiæ Avenionensis.

I. *Contrafacientes guerram seu malum per modum guerræ sine diffidamento; & quod archiepiscopus possit super hac constitutione & aliis contra invasores editis procedere.*

AD reprimendam audaciam perversorum, clericos seu personas ecclesiasticas diffidantium seu procurantium diffidari, aut eorum occasione homines vel loca eorum, fuit dudum in provinciali consilio Terraconæ constitutum, quod facientes talia incurrerent excommunicationis sententiam ipso facto, & terra eorum esset supposita ecclesiastico interdicto: verum quidam non attendentes mentem istius constitutionis, seu verba; ac pœnas ejusdem astuta calliditate evitare volentes, contra illos quos dicta constitutio diffidari prohibet guerram absque diffidamento faciunt, seu eos homines, loca vel bona eorum per

ANNO CHRISTI

modum guerræ, ſeu hoſtiliter, aut alias cum turba, ſeu hominibus coadunatis, ex propoſito damnificant & invadunt; quamquam contra perſonas eccleſiaſticas, vel homines loca, aut bona eorum guerra fieri non poſſit: Nos igitur JOANNES miſeratione divina ſanctæ Alexandrinæ ſedis patriarcha, & adminiſtrator in ſpiritualibus & temporalibus a ſede apoſtolica deputatus, ſacri approbatione concilii, attendentes eos, qui talia agunt, non minus & plus delinquere quam ſimpliciter diffidantes; eamdem conſtitutionem quæ ad hoc facta extitit, ne damna eccleſiis, clericis, ſeu perſonis eccleſiaſticis inferrentur, locum habere decernimus quantum ad omnia ejus capitula, etiam contra illos, qui abſque diffidamento prædicta faciunt, vel aliquid prædictorum, & qui in hoc dederint conſilium vel favorem Adjicientes dictam conſtitutionem locum habere etiam contra eos, qui prædictos diffidantes, guerrificantes, ſeu malefactores in locis ſuis receptaverint, ſive defenſaverint publice vel occulte: quam quidem pœnam locum habere decernimus contra omnes perſonas, quæ in dictis criminibus ſeu delictis perſiſtunt, niſi infra duos menſes a tempore hujus conſtitutionis continue computandos ſatisfecerint de eiſdem. Statuentes quod præſentem conſtitutionem & alias contra raptores, & invaſores perſonarum eccleſiaſticarum, rerum & bonorum, ac hominum eorumdem diffidatores, malefactores, damnificantes, receptatores, ac fautores, & defenſores prædictos editas nos patriarcha adminiſtrator prædictus, & archiepiſcopi Terraconæ qui pro tempore fuerint, per quemcumque fuerimus requiſiti, & etiam ſine requiſitione & officio, pro nobis & eccleſiæ Terraconæ ac canonicis ejuſdem & familiaribus noſtris poſſimus libere per totam provinciam Terraconenſem obſervari facere, & ſecundum earum formam procedere; ac procedi facere ſuper eis, & ſuper his ſubditi ſuffraganeorum noſtrorum teneantur nobis, & dictis archiepiſcopis obedire: nedum pro committendis in futurum contra conſtitutiones prædictas, immo pro his quæ contra eas jam ſunt etiam commiſſa

A

B

C

D

E

ANNO CHRIS

II. *Ut denunciatos, & publice in eccleſiis excommunicatos per conſtitutiones contra invaſores editas, nullus in ſuis domibus ſeu boſpitiis aamittat; & quod officiales epiſcoporum pro cauſæ cognitione ſuper dictis conſtitutionibus nihil recipiant; & quod cenſuram eccleſiaſticam aggravaverit contra tales.*

Pia conſideratione prædeceſſores noſtri excommunicantes invaſores, raptores, & deprędatores hominum, eccleſiarum & eccleſiaſticarum rerum ac locorum religioſorum, nec non fautores aut receptatores eorum, provide ſtatuerunt quamdiu principales malefactores hujuſmodi in aliqua villa vel civitate exiſtant, eccleſias penitus ceſſare a divinis: prohibentes tales ab excommunicatione abſolvi, donec de præmiſſis ſatisfecerint competenter. Conſideraverunt quod malefactores hujuſmodi a civitatibus & villis, ad quas eos venire contingeret, expulſi, rubore ſuffuſi, ad humilitatis & debite ſatisfactionis ac reconciliationis facilius inclinarentur affectum. Sed, proh dolor, quod interdum conſtitutiones ſuper his editæ debite non ſervantur, hujuſmodi excommunicatio, quę contra formam dictarum conſtitutionum ſaciliter relaxatur in animarum periculum deducitur in contemtum. Nam vix aliquis participalium talium excommunicatos evitat, nullus etiam de ſuis civitatibus vel villis eos expellit, & ex hoc ſequitur, quod ipſis excommunicatis in civitatibus & villis remanentibus, cum ceſſent eccleſiæ a divinis, participantes divinorum multis inſumtibus ſubjiciuntur, divinum officium intermittitur, ac juri eccleſiarum in proventibus & obventionibus debitis detrahitur & honori, & quod horrendum eſt dicere, dictis excommunicatis interdum propter munera eis oblata de civitatibus & villis ad horam & tempus modicum exeuntibus, quod in eorum pœnam ſpecialem ſtatutum eſt, in præmium ſeu lucrum eorum vertitur temporale; & ſic quod ad defenſionis præſidium eſt, nutrientium ad iniquitatis diſpendium retorquetur. Cupientes igitur conſtitutiones prædictas debitum ſortiri effectum ac prędictam excommunicationem deduci nullatenus in contemtum, hoc ſtatuto perpetuo ſacro approbante concilio, excommunicamus omnes qui ſcienter hujuſmodi malefactores excommunicatos, poſtquam in eccleſia parochiali per tres dies dominicos vel feſtivos denuntiati

fue-

fuerint publice excommunicati in ipſa parochia, in ſui ad habitandum vel hoſpitandum arce petierint, vel receptos ſuſtinuerint domibus vel hoſpitiis, aut eos per alios recipi mandaverint, vel fecerint: quos ſtatim ex ſuo officio etiam abſque requiſitione cujuſquam epiſcopi, & eorum officiales principales, & alii pro epiſcopis juriſdictione utentes, excommunicatos denuncient uſque ad ſatisfactionem condignam. Præcipimus inſuper omnibus epiſcopis Terraconæ provinciæ ac vicariis vel officialibus earumdem, quod circa obſervationem iſtius & aliarum conſtitutionum ſe exhibeant promptos, favorabiles, & benignos; & ut liberius ad obſervationem conſtitutionum hujuſmodi procedatur, prohibemus vicariis ac officialibus epiſcoporum principalibus, & aliis pro epiſcopis juriſdictione utentibus, ne pro cauſæ commiſſione vel proceſſu faciendo contra malefactores hujuſmodi aliquam pecuniam prætextu ſalarii vel laboris exigant, vel etiam recipiant: ne prætextu hujuſmodi pecuniæ habendæ, vel eo quod ſalarium non habebunt, differant ſcienter procedere cum fuerit procedendum: alioquin eo ipſo ſuſpenſi ſint ab officio & divinis. Prohibemus etiam epiſcopis, ac vicariis, & officialibus eorumdem, ne ad commiſſionem vel proceſſum hujuſmodi faciendum, aliquem vel aliquos debeant delegare: cum hominis hujuſmodi cauſa eis incumbere dignoſcatur. Poſtquam autem contra aliquem vel aliquos ipſas conſtitutiones duxerint publicandas, eaſque ut excommunicatos fecerit evitari, contra eos, exigente contumacia, requiſiti procedant. videlicet contra ſuos ſubditos puro & mero officio cenſuram eccleſiaſticam aggravando: nec tales malefactores vel receptatores eorum abſolvant, donec de damnis & injuriis propterea irrogatis ſatisfactum fuerit competenter. Imponant inſuper abſolutis ſub debito præſtiti juramenti talem pœnitentiam pro commiſſis, quod pœna docente cognoſcant quantum exceſſerint, ceſſationum hujuſmodi obſequia exhibendo; quam pœnam ſi forte peragere contemſerint, in priſtinam excommunicationem eos in hoc caſu reincidere, denuntient ipſos recidiſſe. Qui vero aliter eos duxerit abſolvendos, ad intereſſe illis qui taliter damnificati fuerint teneatur, & divinæ ſubjaceat ultioni, ac judicio concilii ſubſequentis. Nos autem patriarcha & adminiſtrator eccleſiæ Terracone prædictus, & ſucceſſores noſtri qui pro tempore fuerint archiepiſcopi Terracone in nobis & officialibus noſtris hanc conſtitutionem & alias ſupradictas per omnia obſervabimus & obſervari etiam faciemus.

III. *Quod clericus beneficiatus non advocet contra eccleſiam pro laico.*

Cum eccleſia una ſit, unum Deum prædicet atque colat, & omnia quæ ipſa eccleſia habet unum ſit patrimonium Crucifixi, quilibet clericus beneficiatus, qui de ipſo patrimonio vivit, ipſam non impugnare, immo defendere teneatur; & aliqui clerici beneficiati de patrimonio ſupradicto contra eam in cauſis non dubitent laicis patrocinium impertiri. Idcirco conſtitutione præſenti ſtatuimus perpetuo valitura, quod nullus beneficiatus in aliqua cauſa, quam clericus aliquis contra laicum aliquem ratione ſui beneficii habeat, agendo vel defendendo in judicio eccleſiaſtico ſeu etiam ſæculari laico contra clericum, niſi in caſibus, in quibus permiſſum eſt, clericos coram ſæculari iudice poſtulare, impendat patrocinium judicio, vel extra publice vel occulte advocati ſeu procuratoris officium exercendo: in facientes contrarium excommunicationis ſententiam proferentes.

IV. *Quod ſervitores clericorum, niſi promiſſum eis vel petitum in vita fuerit, non poſſint exigere ſalarium ab eiſdem.*

Statuimus, quod hi qui cum prælatis & perſonis eccleſiaſticis pro domeſticis & familiaribus morantur vel morabuntur, poſt mortem dominorum non poſſint petere ſalarium, ſeu ſolidatam, niſi probaverint quod eis promiſſum fuerit ſalarium vel ſolidata, ſeu ſuper remuneratione habenda pro ſervitio dominos convenerint viventes in judicio, ſaltem citatione ſequuta.

V. *Contra dominos impedientes quod perſonæ eccleſiaſticæ in eorum locis domos, granaria vel horrea habere non poſſint pro eorum redditibus congregandis.*

In nonnullis partibus provinciæ Terraconæ locorum domini eccleſiaſticis utilitatibus invidentes, non permittunt quod perſonæ eccleſiaſticæ, quæ inibi decimas percipiunt, emant ſeu articulo acquirant & habeant domos ſeu horrea vel cellaria, in quibus decimales redditus

ANNO CHRISTI 1331.

tus congregentur, aut etiam conſerventur, prohibent etiam ſubditis ſuis, & diverſis modis eos retrahunt, ne dictis perſonis eccleſiaſticis ac ementibus ab eiſdem domos, horrea aut vaſa ad hoc locent, commodent, vel concedant: quod quidem facere moliuntur, ut perſonæ prædictæ dictos redditus eiſdem dominis vendere pro minimo compellantur. Nos igitur indemnitati eccleſiarum providere volentes, & abuſum hujuſmodi in divinæ legis offenſam præſumtum penitus de ipſa provincia extirpare, ſacro approbante concilio, locorum ordinariis præcipiendo mandamus, quatenus ſi locorum domini & rectores, poſtquam pro parte perſonarum eccleſiaſticarum inde requiſiti fuerint, deliquerint in prædictis vel aliquo prædictorum, ſententiam excommunicationis, quam obſequia hujuſmodi ſubtrahentes incurrere dignoſcuntur, contra ipſos dominos vel rectores ſtudeant publicare, ac eorum exigente contumacia cenſuram eccleſiaſticam aggravare.

CONCILIUM BENEVENTANUM

Habitum anno 1331. a Monaldo Archiepiſcopo.

Hujus Concilii fragmentum MS. habemus in metropolitano Archivo in pervetuſto Codice, incipiente a Capite XIII. uſque ad Cap. LXXIII. quod eſt ultimum: priores namque paginæ, duodecim alia capita continentes, deſiderantur. Quæ itaque reperimus, fideliter exſcripta, ſunt, quæ ſequuntur.

CAP. XIII.

Pro Beneficiorum collatione, nihil vel detur, vel accipiatur a quocumque. Collationis litteræ penes præſentatum extent.

Ex Card. Urſini Synodico Benev.

ITem, ut error ſimoniacæ pravitatis, & labes ejus funditus extirpetur, ſub excommunicationis pœna monemus, & ordinamus, atque ſtatuimus, quod nullus de Civitate, Diœceſi, & Provincia Beneventana pro aliquo beneficio obtinendo aliquid ſpirituale ex pacto, vel juramento, vel aliquid temporale, pecuniam, vel alia bona promittat, ſeu donet alicui Domino Epiſcopo, Abbati, vel alteri Domino ſpirituali; necnon Comiti, Baroni, aliiſque perſonis ſæcularibus cujuſcumque exiſtant præeminentiæ, ſeu patronis Eccleſiarum quarumcumque vel ſuæ familiæ, vel etiam alicui alteri mediatori, vel procuratori, quocumque quæſito colore, vel propter aliquam tranſactionem alicujus beneficii Eccleſiaſtici, ſeu permutationem, niſi in quantum jura permittunt. Supradicti autem ſint excommunicati. Simoniam committentes, tam dantes, quam recipientes, quam etiam mediatores, quam etiam promittentes, & jurantes, ſint beneficiis Eccleſiaſticis, quæ obtinent, ipſo facto privati: & nihilominus ſententiam excommunicationis incurrant. Adjicientes nihilominus, & mandantes, quod nullus patronus Eccleſiæ Civitatis, Diœceſis, & Provinciæ prædictarum cujuſcumque ſtatus, præeminentiæ, aut dignitatis exiſtat, litterram collationis Eccleſiæ, ſeu inſtitutionis præſentati ad dictam Eccleſiam, ſeu in poſterum præſentandi penes ſe habeat, ſeu retineat quoquo modo: immo ipſas eſſe volumus penes inſtitutum prædictum, donec vixerit. Et quod nullus patronus Eccleſiæ cujuſcumque prædictarum Civitatis, Diœceſis, & Provinciæ quocumque quæſito colore, vel via recipiat, nec recipere poſſit aliquem fructum, ſeu reditum ipſius Eccleſiæ ab inſtituto pacto, nec aliquid aliud ab hujuſmodi præſentato, ſeu præſentando per eum. Contrarium vero facientes tam dantes, quam recipientes pœnas eaſdem incurrere volumus ipſo facto.

CAP. XIV.

Beneficiorum collatio favore alicujus, aut timore facta, nulla ſit.

ITem, quod nonnulli ambitionis vitio irretiti viam rectam oberrantes, ut cæci, & ovile per oſtium non intrantes, dum beneficia vacant, Dominos temporales, & alios Magnates, & Potentes adeunt, ab eiſque ad Prælatos, & alios, ad quos ſpectat collatio, & inſtitutio beneficiorum, ipſorum preces, & noſtras exigunt, & obtinent opportunas. Unde contingit, quod Prælati

ipſi

ipsi Dominos temporales, & eorum indignationes verentes, sæpe indignis beneficia conferunt, vel si non conferunt tali, prout supra nominato, ipsorum Dominorum, & Potentium odium, & indignationem incurrunt. Ex quo, prout sæpe experientia docuit, Prælatorum Ecclesiasticorum non modicum sequitur detrimentum. Nos volentes huic morbo, qui sine simoniæ vitio vix accidit, illam, quam possumus adhibere medelam, præsenti Constitutione in nostris Civitate, Diœcesi, & Provincia Beneventanis perpetuo valitura, sancimus, ut quicumque Clericus Civitatis, Diœcesis, & Provinciæ prædictarum preces, vel litteras a Domino potenti hujusmodi pro aliquo beneficio obtinendo impetraverit, vel obtinuerit per se, vel per alium, directe, vel indirecte, quocumque colore quæsito, ipso facto sententiam excommunicationis incurrat; & nihilominus si Ordinarius vi, vel timore compulsus beneficia ipsa conferat, vel eos in eis instituat, declaramus auctoritate præsentis Constitutionis collationem, seu institutionem hujusmodi non valere. Institutum modo præmisso tamquam indignum fore penitus amovendum, ipsumque restitutioni fructum perceptorum. *

* Forsan deest *fore*.

CAP. XV.

Testamentorum exequutores infra annum Testatorum voluntatem exequantur.

ITem præsenti constitutione sub excommunicationis pœna monemus omnes, & singulos Clericos, & Laicos cujuscumque ordinis, status, & dignitatis existant, Civitatis, Diœcesis, & Provinciæ Beneventanæ, qui exequutiones debent facere testamentorum, & ultimarum voluntatum, vel in futurum debebunt, & tam hæredes, quam quoscumque successores, & possessores bonorum decedentium prædictorum, condentium testamentum, ut exequutionem hujusmodi perficiant infra annum, a die mortis, vel conditi testamenti computandum, decernentes hujusmodi ex nunc pro tunc excommunicatos. Elapso anno, vel conditione adveniente, prout jura volunt, ad nos, & nostram Curiam, seu Suffraganeos nostros, & eorum Curias fore legitime devolutas pro præsenti etiam. *

* Forsan deest *decimus*.

Iterum de exequutione quorumcumque male ablatorum incertorum quovis quæsito colore, Contrarium vero facientes ipso facto excommunicationis sententia innodamus, absolutione eorum nobis, & nostris Suffraganeis, prout ad Nos, & ipsos spectat, ac nostris, & eorum Vicariis tantummodo reservata. ANNO CHRISTI 1331.

CAP. XVI.

Nemo testamentorum exequutiones impediat sub anathematis pœna.

ITem monemus sub excommunicationis pœna, ut supra, quod nullus impediat directe, vel indirecte, publice, vel occulte quocumque quæsito colore, quominus exequutiones prædictæ perficiantur in terminis supradictis; alioquin dictam excommunicationis sententiam incurrat ipso facto.

CAP. XVII.

Testatorum, hæredum, testamentoriumque exequutorum nomina infra mensem Episcopo, vel ejus Vicario notificentur a Notariis.

ITem monemus sub excommunicationis pœna omnes, & singulos Notarios, Presbyteros, & Clericos Civitatis, Diœcesis, & Provinciæ Beneventanæ, qui testamentis, seu ultimis voluntatibus quibuscumque jam factis, vel ex nunc in antea faciendis pro Notario, seu Scriptore: & ubi testamenta ipsi non scriberent, pro testibus intervenerint in futurum, quod infra mensem unum post mortem illorum, quorum scripserunt testamenta, vel alias quascumque ultimas voluntates, seu * præmittitur, in testamentis non scriptis pro testibus interfuerint, debeant nobis, vel Vicario nostro, vel alteri, cui mandaverimus, aut nostris Suffraganeis, vel eorum Vicariis, seu aliis quibuscumque mandaverint, nomina testamentorum decedentium, hæredum, & exequutorum testamentorum ipsorum assignare in scriptis.

* Forsan deest *ut*.

CAP. XVIII.

Archipresbyteri, Ecclesiarum Rectores, Capellani, & Clerici testatores ne instruant in fraudem canonicæ portionis ad Ecclesiam, ecclesiasticasve personas pertinentis.

ITem monemus, ut supra, omnes, & singulos Archipresbyteros, Rectores Ecclesiarum, Capellanos, aliosque Clericos cujuscumque ordinis, vel conditionis existant, necnon omnes, & singulos

ANNO CHRISTI 1331.

los Notarios, Judices, & Scriptores, & alios quoſcumque tam mares, quam mulieres Civitatis, Diœceſis, & Provinciæ Beneventanæ, qui ex nunc intererunt, ſeu ſtabunt in confectione teſtamentorum maris, vel mulieris Civitatis, Diœceſis, & Provinciæ ſupradictarum, quatenus nullo quæſito colore verbo, ſigno, vel facto impediant, ſeu turbent, vel alias fraudulenter inſtruant, vel doceant, facientes, ſeu condentes teſtamentum, ſeu teſtamenta, vel ipſi teſtatores in eorum teſtamentis aliquam clauſulam, ſen verbum apponant, vel aliis apponi faciant diſtincte, vel indiſtincte per quamcumque formam verborum, vel taciturnitate, ſeu alias modo quocumque, per quem nos, & noſtra Curia, vel aliæ Curiæ, Eccleſiæ, eccleſiaſticæque perſonæ noſtrarum Civitatis, Diœceſis, & Provinciæ defraudaremur portione canonica, & aliis juribus nobis, & eis competentibus prout jura volunt, & mandant. Contrarium vero facientes excommunicationis ſententiæ ſubjacere volumus ipſo facto.

CAP. XIX.

Regulares teſtamentis nullo modo ſe ingerant; nec eorum exequutores exiſtant, niſi præſtita Epiſcopo cautione de fideliter exequendo.

ITem præſenti conſtitutione ſtatuimus, ac etiam ordinamus, quod nulla perſona cujuſcumque ordinis, vel conditionis exiſtat, quæ in Civitate, Diœceſi, & Provincia Beneventana in teſtamentis, ſeu ultimis voluntatibus pro exequutore, aut diſtributore teſtamentario, aut alias quocumque nomine nuncupentur, per teſtatores vel decedentes fuerit ordinata, de exequutione teſtamentorum ipſorum, aut ultimarum voluntatum ſe audeat intromittere, vel præſumat: aut bona quæcumque eorumdem ad ſuas manus recipere, vel de ipſis diſponere quoquo modo, niſi prius coram Nobis, & Suffraganeis noſtris, aut noſtro, vel eorum Vicariis dederit idoneam cautionem uſque ad valorem bonorum diſtribuendorum de dicta exequutione fideliter facienda: maxime quia plerique bona ipſa ſibi appropriant, aut de locis, in quibus eſt exequutio facienda, ſe transferunt ad remota; unde voluntates decedentium defraudantur. Contra vero facientes excommunicationis vinculo innodamus.

CAP. XX.

Male ablatorum incertorum diſpoſitio ad Epiſcopum ſpectat, licet a teſtatore ad certos uſus fuerint deputata. Eorum notitia infra duos menſes ad Epiſcopos deferatur.

ITem, cum licet quædam aliquorum Doctorum juris canonici ſint opiniones diverſæ, quod diſpoſitio male ablatorum incertorum ſpectet ad Diœceſanum, vel ad exequutores teſtamentorum defunctorum; Nos opinionem illam, tamquam juri conſonam Doctorum plurimorum in hoc concordantium amplectentes, videlicet, qnod diſpoſitio male ablatorum incertorum ad Ordinarium, ac Diœceſanum, & Epiſcopum loci ſpectat tantum, & non ad exequutores teſtamentorum prædictorum, hac perpetua conſtitutione ſtatuimus, ac etiam ordinamus, quod ipſorum male ablatorum incertorum diſpoſitio, & exequutio ſub quacumque forma verborum dimiſſorum, etiamſi per ipſos teſtatores prædicta male ablata incerta ad certos, & determinatos uſus deputata ſint, vel in poſterum deputentur; (quas deputationes ex nunc decernimus irritas, & inanes;) & nihilominus etiam ſupradictorum exequutorum per teſtatores ipſos ſuper diſpoſitionem eamdem induſtria eligatur; & ad Nos, & Succeſſores noſtros, ac Suffraganeos noſtros, prout ad quemlibet eorum pertinet, ſpectare debeat, atque ſpectet; monentes omnes, & ſingulos exequutores, & hæredes quorumcumque teſtatorum, qui deceſſerunt, & in poſterum decedent Civitatis, Diœceſis, & Provinciæ Beneventanæ una canonica monitione pro omnibus, & peremptorie, ut de malis ablatis incertis qualitercumque dimiſſis, vel dimittendis in poſterum, infra menſes duos computandos a die obitus decedentium eorumdem, Nobis, vel Suffraganeis noſtris, aut noſtris, vel eorum Officialibus ad hoc deputatis ſatisfaciant cum effectu diſponendi, & exequendi per Nos, vel ipſos Suffraganeos, prout Nobis, & ipſis pro ſalute animarum teſtatorum ipſorum ſalubrius viſum fuerit expedire. Contrarium vero facientes dicta monitione præmiſſa ipſo facto excommunicationis ſententiæ decernimus ſubjacere.

CAP.

CAP. XXI.

Canonica portio infra annum Episcopis, seu Ecclesiis persolvatur.

ITem monemus, ut supra, omnes, & singulos exequutores & hæredes, seu successores bonorum defunctorum Civitatis Diœcesis, & Provinciæ Beneventanæ quod si infra annum a die conditi testamenti quartam, seu canonicam portionem Nobis, vel ipsi Suffraganeis, & nostræ, ac eorum Ecclesiis prædictis Civitatis, Diœcesis, & Provinciæ de jure debitam non solverent, quartam ipsam nobis, & nostris Suffraganeis, Clericis, & Ecclesiis aliis, quibus eamdem debent, integraliter debeant assignare. Alioquin in contrarium facientes, canonica monitione præmissa, sententiam excommunicationis proferimus in his scriptis.

CAP. XXII.

Pecuniam, bonaque alia Metropolitanæ Ecclesiæ, S. Bartholomæi, aut aliis Civitatis, & Provinciæ legata, aut debita retinentes, aut occupantes, excommunicantur.

ITem statuentes monemus una monitione pro tribus, & peremptorie, ac etiam excommunicamus, & excommunicatos in his scriptis denunciamus omnes illos cujuscumque status, gradus, ordinis, & conditionis existant, qui pecuniam, & bona alia legata, dimissa, & quocumque modo debita, seu relicta in ultimis voluntatibus, & testamentis Nobis, & operi fabricæ majoris Ecclesiæ Beneventanæ, & Ecclesiæ S. Bartholomæi Apostoli, & aliarum Ecclesiarum Civitatis, Diœcesis, & Provinciæ Beneventanæ, ac Prælatis, Clericis, & Capellanis earumdem occupaverint, seu occupata tenuerint, ut solvendo illa infra annum ipsis Ecclesiis, Prælatis, Clericis, & Capellanis ipsis Legatariis satisfaciant iidem integraliter cum effectu.

CAP. XXIII.

Ecclesiasticorum bonorum detentores, occupatores, & non revelantes, anathematis pœna compelluntur.

ITem, quia sunt nonnulli, prout multorum habet assertio, qui terras, prata, pascua, molendina, silvas, nemora, domus, census, instrumenta, acta, regiſtra, privilegia, & alia bona jura ad Nos, & Beneventi ecclesiam, & ejus capitulum, & alias ecclesias Civitatis, Diœcesis, & Provinciæ Beneventanæ pleno jure spectantia detinent occupata, seu alias indebito quovis modo, & ea solvere, & restituere negligunt in ipsorum animarum periculum, prædictarumque ecclesiarum præjudicium, & jacturam: Nos indemnitati earumdem ecclesiarum, ex cura suscepti regiminis providere volentes, requirimus, & monemus omnes, & singulos occupatores, detemptores hujusmodi, eorumque participes institutos, ut infra unum mensem a die publicatæ præsentis computandum, quem eis pro monitione canonica, & termino peremptorio assignamus, sub excommunicationis pœna, quam in detemptores, eorumque participes, & scientes, si secus fecerint, ex nunc prout ex tunc similiter ferimus in his scriptis, prædicta resignare, persolvere, & restituere prædictis ecclesiis, vel eis, ad quos earum gubernatio spectare dignoscitur, ac participes, & scientes debeant revelare.

CAP. XXIV.

In bonorum, juriumque ecclesiasticorum turbatores excommunicatio fertur.

ITem excommunicamus similiter in his scriptis omnes, & singulos indebite turbatores, & molestatores possessionum, bonorum majoris ecclesiæ Beneventanæ, & ejus Capituli, & aliarum ecclesiarum, Civitatis, Diœcesis, & Provinciæ Beneventanæ, tam mobilium, quam stabilium, necnon jurium, reddituum, censuum, & aliorum proventuum dictæ ecclesiæ Beneventanæ, & Capituli supradicti, & aliarum ecclesiarum Civitatis, & Diœcesis, & Provinciæ supradictæ, scientes, eorumque participes, quique ad prædicta dederint auxilium, consilium, vel favorem.

CAP. XXV.

Ecclesiasticis personis collectas imponentes, eorumque fautores excommunicantur. Si Universitates in hoc culpabiles fuerint, interdicto supponuntur.

ITem præsenti Constitutione monemus una pro omnibus, & peremptorie omnes, & singulos cujuscumque præeminentiæ, conditionis, vel status existant,

ANNO CHRISTI 1331.

ſtant, qui Prælatis, eccleſiis, perſoniſque eccleſiaſticis, regularibus, & ſæcularibus imponunt, & impoſuerint in futurum onera gravia, ipſoſque talliant, & eis, vel ipſorum alicui collectas imponunt, & ſuorum proventuum dimidiam decimam, viceſimam, vel quamvis aliam portionem, aut quotam exigunt, & extorquent, ipſoſque moliuntur multifarie ſubjacere ſervituti, ſuæque ſubmittere juriſdictioni, & qui talia impoſuerint, vel exegerint, Clericis, & perſonis eccleſiaſticis, & ipſis invitis, aut apud ædes ſacras depoſita, ſeu alia bona eccleſiaſtica, & eccleſiaſticarum perſonarum ubilibet in Civitate, Diœceſi, & Provincia Beneventana arreſtaverint, ſanciverint, aut occupaverint, vel arreſtari, ſanciri, aut occupari mandaverint, occupata, ſancita, vel arreſtata receperint, necnon omnes, & ſingulos, qui ſcienter in prædictis auxilium, conſilium, vel favorem publice, vel occulte præſtiterint, ut ad præmiſſa, & præmiſſorum quodlibet infra quindecim dierum terminum reſipiſcant: quem terminum eis pro ultimo, & peremptorio termino aſſignamus. Omnes, & ſingulos contrarium facientes ex nunc, prout ex tunc ipſo elapſo termino excommunicationis ſententiam incurrere volumus ipſo facto. Univerſitates quoque, quæ in ipſis culpabiles fuerint ex nunc prout ex tunc eccleſiaſtico ſupponimus interdicto.

CAP. XXVI.

Temporales Domini ſubditis mandantes, ne eccleſiaſticis perſonis obſequia præſtent, excommunicationi ſubjiciuntur.

ITem denunciamus, & decernimus eo ipſo excommunicationis ſententiæ ſubjacere omnes, & ſingulos temporale dominium obtinentes, qui in Terris eorum ſuis ſubditis præcipiunt, atque mandant, ne Prælatis, aut Clericis, vel perſonis eccleſiaſticis quibuſcumque vendant, aut emant aliquid ab eiſdem, neque ipſis granum, vel bladam molant, coquant panem, & alia obſequia eis præſtent, & exhibeant, inducunt, & prohibent: cum talia in derogationem libertatis eccleſiaſticæ præſumantur.

CAP. XXVII.

Acta ad Epiſcopales Curias pertinentia, ne ſubtrahantur.

ITem ſtatuimus, & præſenti Conſtitutione ſancimus, quod ſi quis auſu ſacrilego præſumpſerit aliqua inſtrumenta, vel ſcripturas, & ſpecialiter de actis, quæ in noſtra Curia, ac Suffraganeorum noſtrorum, & aliorum Ordinariorum Provinciæ Beneventanæ ventilantur, furtive, vel malitioſe ſubtraxerit, vel doloſo modo rapuerit, tanquam ſacrilegus eccleſiæ rerum ſubtractor eo ipſo ſit excommunicationis vinculo innodatus.

CAP. XXVIII.

Epiſcopalis juriſdictio ne lædatur ſub excommunicationis interminatione.

ITem ſtatuentes monemus in his ſcriptis pro primo, ſecundo, & tertio, ac peremptorio termino, ſeu monitionis edicto, & una monitione pro tribus omnes, & ſingulos tam Clericos quam laicos cujuſcumque dignitatis, ſtatus, gradus, conditionis exiſtant, impedientes, vel impedire in poſterum præſumentes, vel fieri facientes, vel mandantes, impedientibus dantes auxilium, conſilium, vel favorem, officium noſtrum, & noſtræ Curiæ, & Suffraganeorum noſtrorum, & aliorum Ordinariorum Provinciæ Beneventanæ juriſdictionem, & auctoritatem Nobis, & noſtris, & eorum eccleſiis debitam de jure, publice, vel occulte impedire volentes, directe, vel indirecte, quod a prædictis ſine mora vel difficultate qualibet debeant abſtinere; & ſi contra fecerint, & a prædictis non ceſſaverint, ex nunc, prout ex tunc contra facientes excommunicationis ſententiam ferimus in his ſcriptis.

CAP. XXIX.

Beneficia conferre, de cauſſis ad Epiſcopum pertinentibus cognoſcere nemo præſumat. Si quis in eis jus habeat, infra duos menſes Epiſcopum informet. Pœna in contrarium facientes fertur: acta robore vacuantur.

ITem quia ſicut ab aliquorum relatione percepimus, ſunt nonnulli de prædictis Civitate, Diœceſi, & Provincia, qui contra debitum rationis, & præjudi-

dicium noſtræ Beneventanæ eccleſiæ, & Suffraganeorum noſtrorum prædictorum conferre beneficia, de cauſſis quibuſcumque cognoſcere, & alia exercere, quæ ad juriſdictionem noſtram, noſtrorumque Suffraganeorum ſupradictorum legitime pertinere noſcuntur, auſu temerario non verentur; volentes igitur ſuper his de opportuno remedio providere, hac Conſtitutione in perpetuum valitura ſancimus, quod nullus de Civitate, Diœceſi, & Provincia ſupradictis, cujuſcumque ſtatus, præeminentiæ, conditionis, ordinis, ſeu dignitatis exiſtat, in prædictis Civitate, Diœceſi, & Provincia talia quomodolibet acceptare præſumat, niſi prædicta ſibi a jure, ſeu a ſpeciali privilegio, vel aliqua cauſſa legitima pertinere noſcantur, de quibus Nobis, aut dictis Suffraganeis noſtris in duorum menſium ſpatium fidem ſufficienter dare procurent, & plenarie informare. Contrarium vero facientes, quia exceſſus, & enormitas hoc requirit, excommunicationis ſententiam, ac beneficii cujuſcumque, quod obtinuerit, privationem incurrere volumus ipſo facto. Collationes autem quorumcumque beneficiorum, ſeu cauſſarum cognitiones, & proceſſus, ac acta quæcumque, per quas, ſeu quæ noſtra juriſdictio, ſeu Suffraganeorum noſtrorum valeat impediri, ſeu lædatur in aliquo, per ipſos hactenus facta, vel in poſterum facienda omni robore vacuamus, & nullius eſſe volumus firmitatis.

CAP. XXX.

Eccleſiaſticam dignitatem abſque canonica inſtitutione nemo detineat, aut eccleſiarum adminiſtrationi ſe ingerat. De eccleſiaſtica dignitate proviſus, collationis litteras ſecum deferat.

ITem ſtatuimus, & præſenti Conſtitutione monemus una monitione pro tribus, & peremptorie omnes, & ſingulos Clericos, & Laicos Civitatis, Diœceſis, & Provinciæ Beneventanæ cujuſcumque ſtatus, gradus, ordinis, conditionis, vel dignitatis exiſtant, quod nullus præſumat accipere, occupare, vel invadere, vel detinere dignitatem, vel perſonatum eccleſiæ, ſeu aliud quodcumque beneficium eccleſiaſticum auctoritate propria per ſe, vel per alium, aut poſſeſſiones, fructus, redditus, & proventus eorumdem abſque inſtitutione canonica, ſeu collatione Prælati, ad quem dignoſcitur pertinere, aut de adminiſtratione Abbatiarum, & eccleſiarum ipſarum ſe aliquatenus intromittat, vel de juribus earum aliquid recipiat, vel pertractet abſque voluntate, & mandato Rectorum eccleſiarum ipſarum, quibus Rectoribus eorumdem dignitates, perſonatus, vel officia conceſſa fuerint per Prælatos eoſdem, etiamſi jus aliquod patronatus, præſentationis, vel electionis habeant in eiſdem. Alioquin in omnes, & ſingulos ſupradictos, qui poſt menſem unum ex nunc in antea numerandum prædicta, vel aliquid prædictorum accipere, occupare, aut invadere præſumpſerunt, vel occupata, ſeu ſubtracta olim tenuerint, vel teneant abſque collatione, aut licentia ſpeciali, ut eſt dictum, & Cappellanos ſervientes in divinis officiis poſt menſem unum in antea numerandum in prædictis Dignitatibus, Perſonatibus, eccleſiis, & beneficiis nomine prædictorum occupatorum, vel detentorum quorumlibet ſine licentia ſpeciali, in his ſcriptis excommunicationis ſententiæ vinculo innodamus. Præſenti quoque Conſtitutione adjicientes, quod quicumque per Nos, aut Suffraganeos noſtros, ſeu alium, ad quem ſpectat in Abbatem, Archipresbyterum, vel Rectorem confirmatus, ſeu inſtitutus fuerit, antequam prædictarum Abbatiæ, Archipresbyteratus, Rectoriæ, vel alterius beneficii cujuſcumque poſſeſſionem adipiſcatur, litteras noſtras, vel illorum, ad quos ſpectabit, ſecum deferat in teſtimonium confirmationis, inſtitutionis, aut collationis noſtræ, vel illorum, qui ipſum beneficium conferent noſtro, vel eorum ſigillo ſigillatas. Quod ſi aliquis eorum contrarium fecerit, confirmationes, inſtitutiones, & collationes ipſæ ſint irritæ ipſo jure, & omni jure per ipſos confirmatos, inſtitutos, & beneficiatos propterea acquiſito eo ipſo priventur. Nulluſque interim tanquam Abbatibus, Archipresbyteris, aut Rectoribus obediat, vel intendat.

CAP. XXXI.

Beneficia commendata detinere abſque juſto titulo prohibetur. Beneficium curatum habens, aliud ſimile ne quærat.

ITem quia nonnulli in Civitate, Diœceſi, & Provincia ſupradictis beneficia, ſeu beneficium commendata detinere dicuntur, quæ ad collationem noſtram, aut Suffraganeorum noſtrorum, vel aliorum Ordinariorum noſcuntur jure ordinario pertinere, excommunicamus ſimiliter in his ſcriptis tenentes recommendata taliter, ſeu aliter dicta beneficia, vel ipſorum aliquod abſque juſto titulo,

ANNO CHRISTI 1331.

vel tenentes unum beneficium curatum, & aliud præſumentes recipere habens curam eamdem, non reſignantes Nobis, aut illis, ad quos ſpectant, eadem beneficia, & ſcientes, & non revelantes Nobis, & illis infra menſem unum a die publicationis præſentium computandum, quem eis pro termino peremptorio, & monitione canonica aſſignamus: addentes Conſtitutioni prædictæ, quod nihilominus recipientes beneficium cum cura, habendo aliud ſimile beneficium ſine diſpenſatione legitima, privati ſint ipſis beneficiis ipſo facto.

CAP. XXXII.

Dignitatem obtinentes, Archidiaconus ſaltem Diaconatus ordinem, cæteri Presbyteratus infra annum ſuſcipiant: vigintiquinque ætatis annos hi habeant, & de legitimo matrimonio ſint procreati.

ITem præſenti Conſtitutione monemus omnes, & ſingulos de Civitate, Diœceſi, & Provincia Beneventanis Decanatum, Archidiaconatum, Archipresbyteratum, Abbatiam, Prioratum, vel Præpoſituram, aut Perſonatum, vel Dignitatem curam animarum habentem annexam, aut Parochialis eccleſiæ regimen obtinentes, & qui in poſterum obtinebunt, quod infra annum ex nunc, & a tempore, quo in antea hujuſmodi Dignitatum, Perſonatuum, & beneficiorum poſſeſſionem habuerint, ſi Archidiaconatus ſaltem in Diaconum; ſupradicti vero alii ad Presbyteratus ordinem ſe faciant promoveri; & nullus promoveatur ad aliquem prædictorum ordinum, vel jam promotus detineat, niſi 25. annum ætatis ſuæ attigerit, vel habuerit, & de legitimo matrimonio procreatus, moribus, & ſcientia commendandus exiſtat. Alioquin contrafacientes decernimus, denunciamus, & declaramus dictis eccleſiis, Perſonatibus, Dignitatibus, & beneficiis ſupradictis eſſe ipſo facto privatos.

CAP. XXXIII.

Abſentes infra tres menſes ad Eccleſiarum ſervitium redeant, ni Cathedrali deſerviant. Parochi ſubſtitutum per Epiſcopum approbandum, & infra menſem præſentandum, ſuis Eccleſiis præficiant.

ITem quicumque in Civitate, Diœceſi, & Provincia Beneventana habet, vel tenet eccleſiam aliquam, curam animarum habentem, ſeu eccleſiam Parochialem limitatam, ſi ſit abſens a Civitate, vel loco, ubi eccleſia ipſa conſiſtit, teneatur infra trium menſium ſpatium poſt publicationem præſentium ad ipſam Civitatem, vel locum redire. Alias ſi non redierit, vel poſt reditum ceſſaverit per menſem in ipſa eccleſia in divinis officiis ſerviendo perſonaliter reſidere, decernimus ipſum eo ipſo dicta eccleſia fore privatum, niſi habens præfatam eccleſiam, in majori Beneventana eccleſia, vel aliis Cathedralibus noſtræ Provinciæ eccleſiis in dictis officiis ſerviendo reſidentiam faciat perſonalem; quo caſu in Parochiali eccleſia, ut hactenus eſt conſuetum, ne faciat deſerviri, niſi de noſtro, ſeu Suffraganeorum, & aliorum Ordinariorum, & Superiorum ſuorum mandato, & licentia ſpeciali. Quo caſu volumus, quod ille, qui dictæ eccleſiæ deſerviet, per Nos, & noſtram Curiam, aut Suffraganeos noſtros, & eorum Curias approbetur, ne cura animarum committatur perſonis non idoneis, & indignis. Et quod dictus ſubſtitutus, ſeu deſerviens Nobis, aut noſtræ Curiæ, vel ipſorum Suffraganeorum infra unum menſem a publicatione præſentis præſentetur, per Nos, vel eos approbandus, alioquin dicto beneficio ſit ipſo jure privatus.

CAP. XXXIV.

Diſpenſationes a reſidendo Beneficiatis revocantur, exceptis, qui in Pontificis, Cardinalium, aut Archiepiſcopi ſervitio reperiuntur.

ITem conſiderantes, quod propter abſentiam Beneficiatorum noſtræ Diœceſis, & propter licentias, & diſpenſationes per Nos, & Prædeceſſores noſtros, ſeu per Vicarios noſtros, & dictorum Prædeceſſorum de non reſidendo in eiſdem beneficiis divinus cultus minuitur, cura negligitur, eleemoſyna, & hoſpitalitas pereunt, ædificia deſolantur, & corruunt, jura, & bona eorumdem beneficiorum indebite uſurpantur, & remanent indefenſa, & multa alia mala, & damna ſequuntur, prout nos docet experientia, & evidentia facti monſtrat; idcirco omnes licentias, & diſpenſationes prædictas, tam per Nos, quam per Prædeceſſores noſtros, vel Vicarios prædictos, ſeu alios quoſcumque auctoritate noſtra, vel prædictornm Prædeceſſorum noſtrorum ex quibuſcumque cauſſis, & ſub quacumque forma, vel expreſſione verborum hactenus conceſſas, factas, vel

do-

donatas in hac noſtra præſenti Synodo revocamus omnino, & pro revocatis, & nullis de cetero habemus, & haberi volumus, niſi ſint conceſſæ reſidentibus, in ſervitio D. N. Papæ, vel DD. Cardinalium, vel in noſtro.

ANNO CHRISTI 1331.

CAP. XXXV.

Canonici, & Curati Rogationum litaniis, & proceſſionibus a jure, vel a ſuperioribus indictis, interſint.

ITem hac petpetua, & inrefrangibili conſtitutione ſancimus, quatenus ſinguli Canonici noſtræ Beneventanæ eccleſiæ, ac alii Presbyteri curam animarum habentes, in Civitate Beneventana degentes ad præſens, & qui ibidem in poſterum morabuntur; necnon & ſinguli Canonici Suffraganearum eccleſiarum noſtrarum, & Presbyteri alii curam animarum habentes, degentes in Civitatibus, in quibus ſunt noſtræ præfatæ Suffraganeæ, & Cathedrales eccleſiæ ſituatæ, & qui ibidem in poſterum morabuntur (Nobis tamen, & eccleſiæ noſtræ ſubjecti) ſingulis diebus, quibus ſolemnes rogationes, litaniæ, ſive proceſſiones a jure, vel a Nobis, aut noſtris Suffraganeis ſupradictis quomodolibet indicuntur, vel etiam indicentur, induti ſuperpelliceis ad ſonum Campanæ dictæ noſtræ majoris eccleſiæ, ſeu eccleſiarum Cathedralium Suffraganeorum noſtrorum in dicta noſtra eccleſia, vel in aliis Cathedralibus ſupradictis, vel alibi, ſi aliud duxerimus, vel duxerint dicti noſtri Suffraganei mandandum, convenire perſonaliter teneantur, ituri ad locum, & audituri litanias, ſeu proceſſiones, ſi & prout Canonici dictæ noſtræ Beneventanæ eccleſiæ, ſeu aliarum eccleſiarum prædictarum duxerint faciendum. Contrarium vero facientes pro quolibet pœna trium tarenorum noſtræ, ſeu Suffraganeorum noſtrorum prædictorum Curiis applicanda tenore præſentium decernimus fore plectendos.

CAP. XXVI.

Abſque eccleſiæ utilitate, & juris ſolemnitatibus, eccleſiaſtica bona ne vendantur, aut locentur.

ITem ſtatuimus, & ordinamus, quod nullus Archipresbyter, vel Prælatus, ſeu Rector alicujus eccleſiæ, vel quivis alius Clericus Civitatis, Diœceſis, & Provinciæ Beneventanæ poſſeſſiones, & bona ſuæ eccleſiæ vendere, vel alienare alicui audeat, vel locare, niſi manifeſta utilitas eccleſiæ inde appareat, & proveniat in hujuſmodi contractibus, juris ſolemnitatibus obſervatis. Alias in contrarium facientes tam in dantes, quam in recipientes excommunicationis ſententiam proferimus in his ſcriptis, & ipſa locatio, venditio, & alienatio ſit, & ſint nulla, & nullæ ipſo jure, irrita, & caſſa, & ipſas ex nunc ſuis viribus vacuamus.

ANNO CHRISTI 1331.

CAP. XXXVII.

Eccleſiæ bona a ſæcularibus, aut regularibus neque ad emphiteuſim concedantur, neque, vel ad quinquennium locentur ſine epiſcopi licentia. Pecuniæ nonniſi, quæ ſingulis annis juſte debentur, pro locatione recipiantur.

ITem quod nonnulli Abbates tam regulares, quam ſæculares, tam Capellæ, quam Collegia, Archipresbyteri, eccleſiarum Rectores, et alii Clerici, eccleſiaſticæque perſonæ Civitatis, Diœceſis, et Provinciæ Beneventanæ juriſdictioni noſtræ ſubjecti Abbatias, vel eccleſias, ſeu beneficia eccleſiaſtica obtinentes, cupiditatis vitio laborantes, domos, hortos, vineas, et alia eccleſiaſtica immobilia ad longum tempus locare, in emphiteuſim concedere, et alienare abſque legitima cauſſa præſumunt, in ipſius contractus initio recipientes aliquam pecuniæ quantitatem, et poſtmodum annis ſingulis recipiunt longe minorem quantitatem ſub nomine penſionis, vel cenſus, quam ipſorum bonorum, ſeu poſſeſſionum fructus valere noſcuntur, propter quæ eccleſiis maximum præjudicium generatur: unde eccleſiarum indemnitati, et ſtatui providere volentes, quamvis ſuper hoc ſit ſatis a jure proviſum, hac conſultiſſima Conſtitutione apertius ordinamus, et declaramus, quod Abbates, tam regulares, quam ſæculares, Archipresbyteri, eccleſiarum Rectores, et alii Clerici, eccleſiaſticæque perſonæ Civitatis, Diœceſis, et Provinciæ Beneventanæ, ſeu ipſorum aliquis domos, apothecas, hortos, vel vineas, ſeu alia eccleſiaſtica bona immobilia locare etiam ad quinquennium, vel in emphiteuſim concedere, permutare, vel alias qualitercumque alienare, etiam in caſibus a jure permiſſis, abſque ſpeciali licentia noſtra et conſenſu expreſſo, vel Suffraganeorum noſtrorum, ut ſpectat ad Nos, et eos, nullo modo præſumant: ex qua quinquennali locatione, vel in emphiteuſim conceſſione, vel proliſſione quinquenni, vel

no-

ANNO CHRISTI 1331.

noſtra licentia, vel conſenſus accedat, pecuniam nullam recipiant, niſi, ſicut tanguntur anni ſinguli locationis prædictæ. Contrarium facientes in aliquo prædictorum, eo ipſo excommunicationis ſententiam incurrant & nihilominus pœnam pecuniariam pro noſtro, vel ipſorum Suffraganeorum arbitrio infligendam non evadant: ac locatio, permutatio, in emphiteuſim conceſſio, vel alius quicumque contractus, quæ, vel qui aliter celebrabitur ſuper bonis eccleſiaſticis ſupradictis nulla, et nullus ipſo jure exiſtat, et nullam obtineat roboris firmitatem, nec pœnæ adjectio, vel juramentum, ſeu alia obligatio, vel promiſſio interveniens in præmiſſis teneat, vel valeat, et penitus nullius exiſtat momenti, non intendentes propterea aliis juris ſollemnitatibus, quæ intervenire debent in eccleſiaſticarum rerum alienatione aliquatenus derogare.

CAP. XXXVIII.

Ignoti presbyteri ad divina non ſunt admittendi, ſi licentia carent.

ITem ſæpe contigit, quod nonnulli vinculo excommunicationis adſtricti, aut apoſtatæ, vel irregulares, ſeu criminoſi, & Sacramentorum participatione indigni ſuam patriam, in qua de eis habetur notitia, fugientes, ſe in Civitate, Diœceſi, & Provincia Beneventana improbe ingerunt celebrationi miſſarum, & Populo præſumunt, non ſine gravi offenſa Dei, miniſtrare eccleſiaſtiea Sacramenta. Nos igitur animarum ipſorum periculis obviare, & Chriſtifidelibus, ne decipiantur, ſuccurrere, ex officio debite cupientes, ſtatuimus, quod nullus notorie ignotus, vel forenſis, aut alterius Civitatis, vel Diœceſis oriundus (quod de quolibet præſumatur, niſi ſaltem per famam ipſius origo bona, vel competentibus indiciis approbetur) audeat, vel præſumat in Civitate, Diœceſi, & Provincia ſupradictis miſſam, vel miſſas, celebrare, nec alicui miniſtrare eccleſiaſtica Sacramenta ſine noſtra, vel Vicariorum noſtrorum, aut Suffraganeorum noſtrorum, vel Vicariorum ſuorum, prout ad eorum quemlibet pertinebit, licentia ſpeciali. In contrarium facientes excommunicationis ſententiam ferimus in his ſcriptis. Judicamus autem dictam licentiam nullatenus eſſe de gratia concedendam, niſi de vita, ordinibus, & moribus plenarie fides fiat.

CAP. XXXIX.

Beneficia, ultra ſeptem miſſarum numerum in hebdomada requirentia, infra quindecim dies reſignentur. Qui talia poſſident, epiſcopo in ſcriptis revelent.

ITem quia, prout ad noſtrum pervenit auditum, plerique Canonici, & Sacerdotes Civitatis, Diœceſis, & Provinciæ Beneventanæ, non quæ Jeſu Chriſti ſunt quærentes, lucris temporalibus inhiantes in Civitate, Diœceſi, & Provincia ſupradictis, ſpecialiter in noſtra majori Beneventana eccleſia ultra ſeptem miſſas in hebdomada in beneficium aſſequuntur; qui non valentes perſonaliter ſervire, eiſdem per ſubſtitutos minus legitime ſerviunt, quinimmo deſerviunt contra ſacrorum Canonum inſtituta; volentes, prout officii debitum nos compellit de ſalubri remedio providere, monemus omnes, & ſingulos Canonicos, & Sacerdotes Civitatis, Diœceſis, & Provinciæ Beneventanæ, & in eis commorantes una monitione pro omnibus, quatenus infra quindecim dies a die publicationis præſentium computandos, miſſas ultra ſeptem numero ſupradictas, & ipſarum beneficia in manibus noſtris, vel eorum, ad quos ſpectat collatio, & præſentatio eorumdem, debeant reſignare, & in futurum ultra prædictum numerum non debeant acceptare. Alioquin ex nunc, prout ex tunc miſſis omnibus ſupradictis omnino infra numerum numeratum, & ſtipendiis earumdem privamus, & privatos eſſe volumus, & decernimus in his ſcriptis. Mandantes nihilominus ſub pœna prædicta omnibus, & ſingulis Clericis noſtrarum Civitatis, Diœceſis, & Provinciæ hujuſmodi miſſas, ſeu beneficium obtinentibus, quod infra ſupradictum terminum, numerum dictarum miſſarum eis in beneficium conceſſarum, Nobis, aut noſtro Vicario, qui pro tempore fuerit, & Suffraganeis noſtris, & eorum Vicariis in ſcriptis notificent, & revelent.

CAP. XL.

Plures quam ſeptem Miſſæ in hebdomada ne tribuantur.

ITem monemus omnes, & ſingulos Clericos, et laicos Civitatis, Dieceſis, et Provinciæ prædictarum, ad quos Capellarum, et miſſarum prædictarum præſentatio, ſeu inſtitutio pertinet, tam in noſtra Beneventana majori eccleſia, quam aliis eccleſiis prædictarum Civitatis, Dieceſis, et Provinciæ, ut de cetero

ſol-

ANNO CHRISTI 1331.

sollicite advertant, ne Canonicis, & Sacerdotibus habentibus missas plures in hebdomada, quam superius sit expressum, conferant. Et si contra monitionem nostram fecerint, præsentationem, seu institutionem ipsam nullam decernimus ipso facto.

CAP. XLI.

Si pro missarum celebratione possessiones legatæ fuerint, infra mensem celebranti Presbytero assignentur.

ITem advertentes propensius, ne defunctorum intentio defraudetur, declarando decernimus, quod non liceat exequutori alicui testamentario, vel alteri, qui ex dispositione, seu commissione habeat aliquas missas facere celebrari, domos, terras, vel alias possessiones ad hoc specialiter deputatas, tenere, etiam dando pecuniam missas celebrantibus supradictas; sed domos, & possessiones prædictas in unius mensis spatium, a die publicationis præsentis Constitutionis in antea computandi, celebrantibus dictas missas assignet, nisi per testatorem aliud fuerit ordinatum: de qua ordinatione infra mensem prædictum coram nobis, vel aliis Ordinariis, aut nostræ, vel eorum Curiis exequutores, & hæredes prædicti fidem facere teneantur. In omnes autem, & singulos contrarium facientes in his scriptis excommunicationis sententiam promulgamus.

CAP. XLII.

A casibus reservatis, qui hic recensentur, nemo absque speciali facultate absolvat.

ITem monemus omnes, & singulos Abbates, Archipresbyteros, & Religiosos quoscumque & Rectores ecclesiarum, ac Clericos Civitatis, Diœcesis, & Provinciæ Beneventanæ, cujuscumque Ordinis, Religionis, status, conditionis existant, quod nullus in subscriptis casibus Archiepiscopis, & episcopis a jure specialiter reservatis, videlicet de hæreticis, sodomitis, adulteris publicis, maleficis, divinatoribus, falsariis, falsis testibus, & perjuris, incestuosis, sacrilegis, & Monialium corruptoribus, & aliarum virginum violatoribus, aut de Monialibus egredientibus extra sua Monasteria contra Decretalem D. Bonifacii P. VIII. & ingredientibus in Monasteria earumdem, nisi ex causa legitima, & rationabili, de blasphematoribus Dei, B. Virginis, & Sanctorum, sortilegis, permutationibus votorum quorumlibet, de excommunicatis majori excommunicatione, de dispensatoribus male ablatorum incertorum, de matrimoniis clandestinis, vel contra interdictum ecclesiæ factis, de suffocatoribus, & oppressoribus filiorum ex proposito, vel casualiter, de incendiariis, & invasoribus, & detentoribus bonorum ecclesiarum, & muliere, quæ in adulterio concepit infantem, quem maritus credit esse suum, propter quem hæredes legitimi hæreditate fraudantur, & de mulieribus, & aliis procurantibus abortum. Item de illis, qui contractis sponsalibus cum Sacramento, & non dissolutis contrahunt cum aliis, & de peccato luxuriæ commisso inter mulierem, & Confessorem suum, vel proprium Sacerdotem, vel cum compatre suo, & aliis criminibus publicis, qui casus a jure sunt Nobis, & ipsis episcopis reservati, absolvere delinquentem præsumat, vel se de talibus intromittat; (sed ipsos ad Nos, aut suos Ordinarios absolvendos remittat) absque nostro, vel ipsorum Ordinariorum speciali mandato, nisi in articulo mortis, & tunc si copia Ordinarii commode haberi non possit; & prædicti delinquentes satisfecerint primo, ubi teneantur, vel de satisfaciendo præstaverint idoneam cautionem. Et nihilominus adjungendo constitutioni prædictæ, statuimus, & ordinamus, quod nullus Religiosus, prætextu exemptionis, vel alias alterius personæ Civitatis, Diœcesis, & Provinciæ Beneventanæ audire confessionem præsumat, aut eam absolvere, vel ligare, nisi Nobis, & nostris suffraganeis, prout ad Nos, & eos spectat, fuerit præsentatus, ut constitutio Bonifacii VIII. super hoc edita, & per Clementem V. confirmata, mandat expresse. Omnes autem Religiosos extra eorum Monasteria, & loca infra dictas Civitatem, Diœcesim, & Provinciam nostras confessionem audientes, & contrarium facientes, tanquam delinquentes in loco nostræ jurisdictionis, & Suffraganeorum nostrorum pœnam a jure statutam incurrere nunciamus, adjicientes constitutioni prædictæ, quod nullus vigore, seu auctoritate cujuscumque commissionis per Nos, vel Suffraganeos nostros, aut nostrum, vel eorum Vicarios factæ forsitan, vel fiendæ de audiendis confessionibus, & de potestate absolvendi a prædictis casibus, aut aliis Nobis, & eisdem nostris Suffraganeis de jure, vel de consuetudine reservatis, se aliquatenus intromittat, nisi super hoc litteras nostras, aut Suffraganeorum nostrorum, seu nostræ vel eorum Curiæ habeat,

ANNO CHRISTI 1331.

habeat, in quibus casus, qui committeren- A tur eisdem, distincte, & particulariter sint expressi. Alioquin commissionem prædictam decernimus non valere; litteras autem, & licentias, quæ super hujusmodi per prædecessores nostros hactenus emanaverunt, tenore præsentium revocamus.

CAP. XLIII.

Decimarum solutio pro Decembri mense præcipitur. Præsens Constitutio Populo publicetur.

B

ITem præsenti constitutione monemus sub excommunicationis pœna, quam, si secus fecerint, incurrere volumus ipso facto, omnes, & singulos Cives Beneventanos, & quoslibet Parochianos ecclesiarum Parochialium Civitatis, Diœcesis, & Provinciæ Beneventanæ, qui decimas tam prædiales, quam personales ecclesiis, quarum sunt Parochiani, jure divino debitas, solvant ipsarum ecclesiarum Rectoribus annis singulis per totum mensem Decembris, & de non solutis, ut te- C nentur, satisfaciant competenter. Mandantes nihilominus sub pœna prædicta omnibus, & singulis Archipresbyteris, ecclesiarum Rectoribus, & Curatis prædictarum Civitatis, Diœcesis, & Provinciæ, quod singulis diebus Dominicis in eorum ecclesiis divina officia celebrantes præsentem Constitutionem ibi adstantibus debeant publicare.

CAP. XLIV.

In decimas manus extendere, aut quomodolibet occupare nemo præsumat: Religiosi D *quoque eas solvant; si quod exemptionis privilegium habeant, ostendant.*

ITem præsenti Constitutione monemus pro primo, secundo, & tertio, & peremptorio termino omnes, & singulos, tam mares, quam mulieres, & Religiosos quoscumque cujuscumque ordinis, status, & conditionis existant Civitatis, Diœcesis, & Provinciæ Beneventanæ, vel domicilium, Castra, Terras, & loca in dictis Civitate, Diœcesi, & Provincia E habentes, vel habitantes, aut moram trahentes in ipsis, quod ad decimas Clericis, & Ecclesiis dictarum Civitatis, Diœcesis, & Provinciæ jure divino debitas, manus non extendant per se, vel alios quoquo modo, nec decimas ipsas occupare, invadere, & accipere præsumant directe, vel indirecte, publice, vel occulte. Et si quas occupaverint, vel acceperint, illas infra duos menses a die publicationis Constitutionis hujusmodi in antea computandos, restituant Rectoribus, & Clericis Ecclesiarum, quibus debentur decimæ supradictæ, dictique Religiosi de possessionibus eorum, & de fructibus ex ipsis obvenientibus, decimas persolvant Rectoribus Ecclesiarum, in quorum Parochiis loca ipsorum Religiosorum, & possessiones ipsæ sint situatæ, nisi super hoc privilegium exemptionis haberent, de quo infra duos menses, ab hodie in antea computandos, fidem facere teneantur, alias in singulos contrarium facientes ex nunc, prout ex tunc, excommunicationis sententiam proferimus in his scriptis, & vigore præsentis Constitutionis excommunicationis sint vinculo innodati.

ANNO CHRISTI 1331.

CAP. XLV.

Solutionem quartæ partis decimarum, mortuariorum, & oblationum Episcopis debitam singulis annis, ultra Octobrem, aut Novembrem mensem differentes excommunicantur.

ITem statuentes, ut supra, monemus Abbates, Archipresbyteres, Rectores, & Cappellanos Ecclesiarum Civitatis, Diœcesis, & Provinciæ Beneventanæ, quatenus quartiliam decimarum, mortuariorum, & oblationum nobis, & dictæ Beneventanæ Ecclesiæ, & aliis Episcopis Ordinariis eorum debitam integraliter solvant & satisfaciant annis singulis Nobis, vel Procuratoribus nostris, aut dictis Episcopis, vel suis Procuratoribus per totum mensem Octobris, vel ad tardius usque & per totum mensem Novembris anni cujuslibet sub excommunicationis pœna, quam in contrarium facientes proferimus in his scriptis.

CAP. XLVI.

Clericis taxillis ludere, arma deferre, caputua indecore gestare inhibetur.

ITem, ut Clericorum actus, et mores, quorum vita aliis debet esse magistra, in melius reformentur, omnes, et singulos Canonicos, Sacerdotes, et Clericos Civitatis, Diœcesis, et Provinciæ Beneventanæ, et commorantes in eis, ludentes ad taxillos in augustale unum, aut aliquod genus armorum peditos portando per Civitatem, Diœcesim, et Provinciam supradictas, nisi itinerando, pœna quindecim carlenorum argenti nostræ, et ipsorum suffraganeo-

rum

ANNO CHRISTI 1331.

rum Cameræ persolvendorum, punien- A
dos decernimus vice qualibet in his scriptis, nisi in casibus a jure permissis: jubentes nihilominus sub pœna prædicta omnibus, & singulis Clericis in sacris ordinibus constitutis prædictarum Civitatis, Diœcesis & Provinciæ, quod non deferant, nec deferre præsumant caputua buctunata, seu cum buctonis, sed alias suta, ut decet, & honeste.

CAP. XLVII.

Clericorum habitus præscribitur.

ITem præsenti Constitutione sub excommunicationis pœna mandamus, & monemus omnes, & singulos Presbyteros, Archipresbyteros, Clericos cujuscumque status, ordinis, gradus, seu conditionis, & dignitatis existant de Civitate, Diœcesi. & Provincia Beneventana, quod vestes decentes, & congruas portare, & deferre continue debeant, non apertas, non buctunatas ex parte anteriori, vel cum geronibus pluribus C circumdatas, vel breves, cum tales vestes more sæcularibus competant, & non personis ecclesiasticis in sacris ordinibus constitutis.

CAP. XLVIII.

Cauponæ Clericis interdicuntur.

ITem, sicut percepimus testimonio satis digno, sunt plerique Canonici Sacerdotes, & Clerici, qui potius luxuriæ, et relaxationis habenis, quam freno honestatis hortati, more laicorum per tabernas continue discurrere non verentur, denigrando modestiam ordinis clericalis. Volentes curæ pastoralis officio de salubri remedio providere, omnes, et singulos Canonicos, Sacerdotes, et Clericos bibentes, et comedentes in aliqua taberna, vel ante ipsam in Civitate, vel suburbiis earum, nisi iterando, aut in Castris, in quibus habitant, in floreno uno auri vice qualibet dictæ Cameræ nostræ, vel Suffraganeorum nostrorum applicando, puniendos decernimus in his scriptis.

CAP. XLIX.

Ab alieno Episcopo, proprio inconsulto, ordines ne recipiantur; neque chrismatis, aut cathecumenorum, infirmorumve oleum. Ad alios Episcopos pro ordinibus dimissi, de eorum susceptione testimonium litteras afferant.

ITem verentes hactenus, quod nonnulli Clerici de Civitate, Diœcesi, & Provincia Beneventana, & commoran- B
tes in eis ab alienis Episcopis minus legitime ad sacros ordines se faciunt promoveri, excommunicamus similiter in his scriptis omnes, & singulos de Civitate, Diœcesi, & Provincia supradictis, qui subreptitie præter nostram, vel Vicariorum nostrorum, aut Episcoporum Suffraganeorum nostrorum, aut Vicariorum suorum conscientiam in prædictis licentia non obtenta, ab aliquo Prælato se fecerint ad aliquem ordinem promoveri; & omnes illos, etiam qui re- C
cipiunt sacrum Chrisma, oleum sanctum, & oleum infirmorum ab alienis Episcopis, licentia non obtenta. Injungentes nihilominus omnibus, & singulis Civitatis, Diœcesis, & Provinciæ prædictarum, ut nullus absque nostra, seu Vicariorum nostrorum, aut Suffraganeorum nostrorum, vel Vicariorum suorum licentia, vel aliorum, quibus duxerimus, aut duxerint committere, primam tonsuram, aut alios minores ordines recipere præsumat, nisi quam primo fidem faciat de susceptis, & prædicta licen- D
tia, & suscipiendis litteras testimoniales penes se habere procuret; alioquin contrarium facientes ad dictam tonsuram, & cæteros ordines admitti prohibemus, & dictam excommunicationis sententiam incurrere volumus ipso facto.

CAP. L.

Illicitæ negotiationes, & cauponis munus Clericis prohibita.

ITem quia insinuatione frequenti nostris est auribus intimatum, quod E
nonnulli Canonici Sacerdotes, & alii Clerici Civitatis, Diœcesis, & Provinciæ Beneventanæ, commorantes in eis, in sacris ordinibus constituti, mercantias, tabernas, & alia mercimonia exercere in opprobrium ordinis clericalis, atque mali exempli Provinciæ non verentur, monemus omnes, & singulos Canonicos, Sacerdotes, & Clericos su-

ANNO CHRISTI 1331.

pradictos, quatenus tabernam retinere, mercantias, & alia mercimonia exercere ulterius non præsumant. Contrarium præsumentes, vel facientes in unciam unam carlenorum argenti, ut supra, dictæ Cameræ nostræ, vel Suffraganeorum nostrorum applicandam decernimus, puniendos. Declaramus autem non includi in Constitutione prædicta vendentes vinum, vel græcum, seu fructus tabernariis, vel aliis mereatoribus, licet dicti tabernarii, vel mercatores dictum græcum, vel vinum vendant, seu faciant vendi ad minutum, & locatores suarum domorum, quoque conductores ipsarum tabernas in eisdem voluerint adnecti, dummodo in dictæ Constitutionis fraudem nihil fiat.

CAP. LI.

Tempus, in quo nuptias celebrare illicitum est, ostenditur.

ITem statuimus, & mandamus, quod nullus de Civitate, Diœcesi, et Provincia, ordinis cujuscumque, status, et conditionis existat, nuptias celebret, seu solemnitatem nuptiarum temporibus prohibitis exequatur, videlicet a Dominica Adventus Domini usque post octavam Epiphaniæ, et a Dominica Septuagesimæ usque ad octavam Resurrectionis Dominicæ a tribus diebus Rogationum ante Ascensionem Domini usque ad octavam diem Pentecostes inclusive, prout jure canonico constat esse prohibitum. Contrarium vero facientes excommunicationis sententiam incurrere volumus ipso facto.

CAP. LII.

Nuptiarum temporis ad plebanos indicatio præcipitur.

ITem statuimus, & mandamus Abbatibus, Archipresbyteris, Prioribus, Decanis, Rectoribus, Presbyteris, Cappellanis, ac Vicariis Ecclesiarum Diœcesis, et Provinciæ Beneventanæ, ad quos cura ipsarum Ecclesiarum spectat sub pœna prædicta, quod sæpius moneant publice Populum sibi commissum, dum missarum solemnia celebrantur in Ecclesiis eorumdem, quod nullus celebret nuptias temporibus prohibitis supradictis, et alias, ut jure est, et more, permittantur; nec ipsi Presbyteri, seu Rectores, vel Cappellani, et alii supradicti celebrent, vel faciant celebrari missas, vel benedictionem solemnem in ipsis sponsalibus, sive nuptiis, diebus, et temporibus prohibitis, et memoratis.

CAP. LIII.

Clericos ordinare, chrisma ministrare, & benedicere aliena in Diœcesi, Episcopo vetitum est.

ITem quia, sicuti nos manifesta experientia docuit, nonnulli Episcoporum nostræ Beneventanæ Provinciæ, Suffraganei nostri, falcem in messem alienam mittere non verentes, in Castris, & locis nostræ Beneventanæ Diœcesis, & Provinciæ subditos nostros, nostræ jurisdictioni, seu aliorum Episcoporum suffraganeorum nostrorum subjectos, chrismare, & benedicere præsumunt, seu præsumpserunt; ideo statuimus, quod nullus Episcopus suffraganeus, seu quivis alius audeat sine speciali nostra licentia, aut illius Episcopi, ad quem pertinebit, ordinare Clericos Terrarum nostræ Diœcesis, aut alterius; nec chrismare, seu confirmare pueros utriusque sexus; nec signare, vel aliquid exercere in Civitate, Diœcesi, seu Provincia nostra prædictis de iis, quæ ad ordinem, & jurisdictionem nostram, aut aliorum Episcoporum suffraganeorum nostrorum in Terris, & locis prædictis pertineant, atque spectent. Quod si contrarium fecerint in præmissis, vel aliquo præmissorum, præter pœnam a jure statutam, vice qualibet, & actu transgressionis prædictæ, solvant in contrarium facientes nostræ Curiæ, seu dictorum Episcoporum suffraganeorum nostrorum uncias decem convertendas in utilitatem nostræ Curiæ, seu Ecclesiæ Beneventanę, aut illi Ecclesiæ, cui erit injuria irrogata.

Nec credent aliqui se habere licentiam a Nobis, aut aliis Coepiscopis suffraganeis nostris, nisi litteras sigillatas sigillo nostro vel Curiæ nostræ, aut dictorum Coepiscoporum suffraganeorum nostrorum patentes ostendant. His vero, qui prædicta exequendi in Civitate Beneventana licentiam habuerint, sufficiat solo verbo a nobis, vel Vicario nostro licentiam habuisse.

CAP. LIV.

Pauperes Parochorum expensis sepeliri debent. Horum notitiam Canonici, & electi Parochis afferant.

ITem quia multorum insinuatione clamosa didicimus, quod nonnulli pauperes, & egeni degentes in Civitate, Diœcesi, & Provincia Beneventana propter eorum inopiam pluribus diebus carent

ANNO CHRISTI 1331

rent ecclesiastica sepultura, volentes ex nostri officii debito de salubri remedio providere, præsentium tenore requirimus, & monemus omnes, & singulos Rectores Ecclesiarum Civitatis, Diœcesis, & Provinciæ Beneventanæ parochialem funeralem habentes, quatenus sub excommunicationis pœna, & unius unciæ, quamprimum ad ipsos notitia pervenerit de morte degentium prædictorum, sublato more præpridio, statim ad eorum expensas, ut convenit, sepeliri faciant corpora defunctorum in cœmeteriis Ecclesiarum ipsarum, & Canonici, ac cæteri electi dictarum Civitatis, Diœcesis, & Provinciæ, quoties ad ipsorum notitiam devenerit, notificare debeant Rectoribus supradictis.

CAP. LV.

Suspectas mulieres Clerici domi ne retineant. Detinentes abjiciant. Inobedientes Episcopis deferantur.

ITem statuimus, & ordinamus, quod nullus Clericus beneficiatus mulierem habeat in domo suspectam; monentes ex nunc quoscumque habentes, ut a se abjiciant infra 15. dies, alioquin præter pœnas juris inobediens in uncia una danda nostræ Curiæ, & Suffraganeorum nostrorum in piis usibus vertenda, puniatur: Præcipientes sub pena prædicta omnibus, & singulis Abbatibus, Archipresbyteris, & Ecclesiarum Rectoribus Diecesis, & Provinciæ prædictæ, ut dictos Sacerdotes, & Clericos taliter mulieres habentes, a se abjicientes, eosdem Nobis, & Suffraganeis nostris infra decem dies revelent; & in scriptis tradant, sive assignent omnia eorumdem.

CAP. LVI.

Concubinas domi, vel alibi Clerici non habeant: qui habent infra decem dies expellant. In contrafacientes pro ordinis gradu pœna statuitur.

ITem statuimus, et ordinamus, quod nullus Clericus in quocumque ordine constitutus, vel ecclesiastica persona Civitatis, Diœcesis, vel Provinciæ Beneventanæ, seu aliunde existens, et trahens moram in Civitate, Diœcesi, aut Provincia supradictis publice concubinam in domo sua propria, vel aliena expensis * audeat retinere, ne pollutis manibus supradicti, quæ sancta sunt, administrent. Immo si quis eorum huc usque eas tenuerit, seu retinet, infra decem dierum spatium a tempore publicatæ Constitutionis debeat a se ipsas abjicere, et removere eas, vel alias deinceps nullatenus admissurus. Quod si prædicti Clerici contra fecerint, Sacerdos, Ecclesiæ Rector, seu Prælatus, qui majori præeminet dignitate, et ejus exemplo facilius alii tam Clerici, quam laici possent ad similia provocari, quatuor uncias nobis, et nostræ Curiæ, seu Suffraganeis nostris, et eorum Curiis applicandas: Diaconus vero trium unciarum: Subdiaconus vero duarum unciarum: alii vero inferioris ordinis unius unciæ pœnas incurrant, convertendas, et erogandas, ac expendendas in pios usus, prout Nobis, et dictis Suffraganeis nostris visum fuerit expedire.

ANNO CHRISTI 1331.

CAP. LVII.

Conjugatis uti concubinis prohibetur; excommunicatio fertur in utentes post monitionem.

ITem statuimus præsenti Constitutione, ac una monitione pro tribus, et peremptorie monemus, quod nullus de Civitate, Diœcesi, et Provincia Beneventana cujuscumque status, et conditionis existat, habens uxorem propriam, recipere, ac retinere habeat concubinam: nec mulieres maritum habentes debeant aliquibus concubinaliter adhærere. Alias in contrarium facientes post mensem unum in antea computandum, dicta canonica monitione præmissa, et dicto termino elapso excommunicationis sententiam ferimus in his scriptis, ipsosque per singulos Archipresbyteros, Abbates, Curatos, et aliarum Ecclesiarum Rectores, tamquam excommunicatos vitari præcipimus a divinis, quousque a Nobis, aut Suffraganeis nostris, Vicariis nostris, vel eorumdem absolutionis beneficium meruerint obtinere.

CAP. LVIII.

Excommunicantur ingredientes Monasteria Monialium sine caussa, & licentia: necnon Cappellani, & Procuratores, qui ea fictis coloribus frequentant.

ITem monemus omnes, et singulos Civitatis, Diœcesis, et Provinciæ Beneventanæ, et eis sub excommunicationis pœna mandamus, (in quam contrarium facientes incurrere volumus ipso facto) quatenus nullus mas, aut femina audeat ingredi Monasterium Monialium

* fuit.

ANNO CHRISTI 1331.

lium cujuſcumque ſtatus, ordinis, et conditionis exiſtant, niſi ex cauſſa legitima, et rationabili, et cum licentia noſtra, ſeu Vicarii noſtri, Suffraganeorum noſtrorum, vel Vicariorum ſuorum ſuper hoc prius habita, & obtenta, quam pœnam omnes Capellanos, & Procuratores, & alios talia loca fictis coloribus frequentantes ſine licentia ſupradicta petita, & obtenta, incurrere volumus ipſo facto.

CAP. LIX.

Moniales extra Monaſterium ne comedant; nullus ad id eas domum recipiat. Comeſtio, & potus aliorum intra Monaſterium anathemate proſcribitur.

ITem ſtatuimus, quod Moniales non comedant extra loca Monaſteriorum, niſi de licentia Superiorum ſuarum, nec aliquis de locis, ubi degunt, ad comedendum, & bibendum eaſdem admittat in domo ſua ſub pœna unius unciæ, noſtræ Curiæ, vel Suffraganeorum noſtrorum applicandæ.

Item, quod nullus comedat infra dicta ſepta, aut bibat ſub excommunicationis pœna, quam incurrat ipſo facto, niſi licentia noſtra, aut Vicarii noſtri, ac Suffraganeorum noſtrorum, & eorum Vicariorum prius petita, & obtenta.

CAP. LX.

Doloſæ Compaternitates ne contrahantur, inhibentur Clericis, exceptis conſanguineis, & affinibus uſque ad tertium gradum abſque Epiſcopi licentia. Unus ſit in baptiſmo, ſive confirmatione patrinus.

ITem, quod nonnulli, ſicut nobis attulit plurimorum relatio, neſcientes a vetitis penitus abſtinere, prætextu liciti, inhoneſta, & illicita committere quærentes, exquiſitis, et conceptis in corde fraudibus compaternitatem cum nonnullis contrahere ſatagunt, et cum velata excuſatione cogitant eadem inhoneſta illicita exercere, ſub cujus prætextu, et ficta occaſione ad concubinas, ſeu focarias eorum, quas in occulto detinent, ſeu detinere proponunt, facilior, et excuſabilior ipſis materia, et via frequentius accedendi. Nos ſubditis noſtris, et maxime Presbyteris, et Clericis Civitatis, Diœceſis, et Provinciæ Beneventanæ, quorum geſtus, actus, et mores honeſtos eſſe cupimus, et irreprehenſibiles, fornicandi, et delinquendi materiam auferre volentes, et dictis fraudibus, et nequitiis, quantum cum Deo, et juſtitia poſſumus, obviare, hac præſenti Conſtitutione ſtatuimus, et ordinamus, et ſub excommunicationis pœna mandamus, quod nullus Clericus, ſeu laicus Civitatis, Diœceſis, et Provinciæ Beneventanæ cum fraude, et occaſione prædictis compaternitatem cum aliquibus de cetero contrahat: et ut omnis penitus nequitiæ via eiſdem Clericis præcludatur, inhibemus hujuſmodi Conſtitutionis ſerie Presbyteris, et Clericis Civitatis, Diœceſis, & Provinciæ prædictarum, ut deinceps compaternitatem modo aliquo cum aliquibus contrahant, ſeu contrahere præſumant, niſi cum conſanguineis, & affinibus ipſorum uſque ad tertium gradum incluſive abſque noſtra, ſeu noſtri Vicarii, aut Suffraganeorum noſtrorum, vel Vicariorum ſuorum licentia ſpeciali; niſi cum exercere voluerint officium debitum baptizandi. Statuentes nihilominus, & ordinantes, ut, cum multitudine, & pluralitate compaternitates contrahentium plura matrimonia ſoluerint impediri, & multa enormia, & inconvenientia occulte, & publice perpetrari, fraude, & occaſione prædictis ceſſantibus, in dictæ compaternitatis contractibus inter quoſcumque fiendis, ſive in baptiſmo, ſive in confirmatione unus tantummodo patrinus intercedat.

CAP. LXI.

Matrimonium denunciationes præcedant.

ITem cum clandeſtinæ copulæ conjugalis contractus ſit a ſacris Canonibus reprobatus, ſtatuimus, et hac præſenti Conſtitutione ordinamus, et monemus ſub excommunicationis pœna omnes, & ſingulos Civitatis, Diœceſis, et Provinciæ Beneventanæ, quod nullus deinceps matrimonium contrahat, nec contrahere præſumat, niſi publice, & quod per Parochialis Eccleſiæ Presbyterum banna, et edicta publice proponantur, ut ſi quis voluerit, ſeu ſciverit, et potuerit aliquod canonicum, et legitimum impedimentum opponere, illud opponat, et dicat coram Nobis, ſeu Vicario noſtro, aut Suffraganeis noſtris, ſeu eorum Vicariis infra competentem terminum per dictum presbyterum ſtatuendum.

CAP

ANNO CHRISTI 1331.

CAP. LXII.

Ecclesiarum Rectores in propria Ecclesia celebrent die Dominico, & plebes salubriter moneant.

ITem statuimus, et ordinamus, ac etiam mandamus, quod quilibet Ecclesiarum Rector, sive Capellanus Civitatis, Diœcesis, et Provinciæ Beneventanæ Ecclesiæ Parochiali in propria persona deserviens, teneatur singulis diebus Dominicis missarum solemnia in Ecclesia, cui deserviet, celebrare sub pœna per nos, aut nostros Suffraganeos eidem nostro, vel eorum arbitrio infligenda; prœcipientes, sub pœna unius augustalis nostrę Curie, seu Suffraganeorum nostrorum prędictorum applicandi, eisdem, ut dictis diebus Dominicis singulis Populo edicant, et proponant nomina salubria, monita, et mandata, ne pro ignorantia populus ad illicita prorumpat committenda.

CAP. LXIII.

Singulis Dominicis diebus jejunia, & festa, ut hic, colenda populo indicentur.

ITem prœcipimus, et sub dicta pœna mandamus, quod dictis diebus Dominicis dicti Abbates, Archipresbyteri, Ecclesiarum Rectores, et cuncti Curati singulis diebus Dominicis in missa publice populo festa colenda, et jejunia observanda debeant nunciare, festa vero colenda sunt hec scilicet Dies Natalis Domini, S. Stephani, S. Joannis Evangelistę Innocentum, S. Silvestri, Circumcisionis Domini, Epiphanie, S. Antonii Abbatis, Conversionis S. Pauli, S. Blasii Episcopi, et Martyris, Cathedra S. Petri, festum omnium SS. Apostolorum, et Evangelistarum, quatuor festa B. MARIÆ Virginis: scilicet Purificatio, Annunciatio, Assumptio, et Nativitas: S. Benedicti, dies Jovis Cœnæ Domini, dies Veneris sanctæ passionis Domini, festum Resurrectionis Domini cum duobus diebus sequentibus, festum S. Crucis, festum S. Joannis ante portam Latinam, festum Ascensionis Domini, festum Pentecostes cum duobus diebus sequentibus, festum Corporis Christi, Nativitas S. Joannis Baptistæ, S. Mariæ Magdalenæ, vincula S. Petri, Transfiguratio Domini, sive S. Salvatoris, S. Laurentii, Decollatio S. Joannis Baptistæ, Exaltatio S. Crucis, Dedicatio S. Michaelis, omnium Sanctorum, S. Martini, S. Catharinæ Virginis, festum cujuslibet Sancti, & Sanctæ patroni, seu patronæ parochialis Ecclesiæ in Parochia illa, si, & prout alias est ibi fieri consuetum.

Item alia festa, quæ in Civitate, Diœcesi, & Provincia consueverunt ab antiquo percoli, & per quemlibet observari dicta festa colenda absque mercantiis, & alio servili opere cum devotione, & reverentia præcipimus observari: in aliis vero festis * *curatas precipia* abstinere, nisi prout est hactenus consuetum.

Sic in codice, at forsan * *curatus ne precipiat.*

CAP. LXIV.

Excommunicati, si scienter quindecim diebus in excommunicatione permanserint, ne absolvantur, donec de pœnitentia adimplenda cautionem dederint. Aliæ in eos pœnæ feruntur.

ITem quia nonnulli excommunicationis vinculo innodati claves Ecclesiæ contemnentes in excommunicatione ipsa persistere non verentur, & etiam indurato animo sustinere, quod grave est, & pernicioſum exemplo; ne ipsorum contemptus transeat impunitus, præsenti Constitutione statuimus, ac etiam ordinamus, quod quicumque de Civitate, Diœcesi, & Provincia Beneventana fuerit sententia excommunicationis adstrictus, & in excommunicatione ipsa scienter per quindecim dies duxerit permanendum, nisi in mortis articulo, nullatenus absolvatur, donec idonee, seu legitime caveat de adimplendo pœnitentiam per nos, seu Suffraganeos nostros, aut de nostro, vel eorum mandato sibi nostro, vel eorum arbitrio imponendam, & alias in floreno uno, si per 15. dies tantum in excommunicatione ipsa perstiterit; si vero in uno mense in excommunicatione ipsa animo indurato duxerit persistendum, ipsum in florenis duobus, et sic per consequens duplicando, decernimus puniendum, ad alias res, si opus est, vel fuerit, processuri, quæ scilicet cedant ad pœnam, & aliis ad terrorem.

CAP. LXV.

Nullus novam sectam, a Romano Pontifice non approbatam, amplectatur.

ITem quia multoties Angelus Satan in lucis Angelum se transformat, & mentes fidelium simplicium prætextu licito consuevit ad illicita, & nefaria retorquere, præsenti Constitutione in perpetuum

ANNO CHRISTI 1331.

tuum valitura, monemus, ſtatuimus, et mandamus, quod de cetero nullus dictarum Civitatis, Diœceſis, & Provinciæ cujuſcumque ſtatus, ordinis, vel conditionis exiſtat, quocumque quæſito colore, vel cauſa aliquam novam regulam, aggregationem, obſervantiam, ſive ſectam, niſi illam, ſeu illas, quæ per Sanctam Romanam Eccleſiam, quæ eſt mater omnium fidelium, & magiſtra, expreſſe fuerint approbatæ, aliquatenus tenere, vel venire, nec etiam obſervare præſumat; in omnes autem, & ſingulos contrarium facientes, excommunicationis ſententiam ex nunc, prout ex tunc ferimus in his ſcriptis; & nihilominus contra eos ad pœnas alias procedemus, & per ſuffraganeos noſtros procedi mandamus, juxta qualitatem culpæ, & perſonæ, quæ in hoc delinquens fuerit.

CAP. LXVI.

Peccatorum confeſſio ſemel ſaltem in anno fiat proprio Sacerdoti ab diſcretionis annos habentibus. Saltem in Paſchate Euchariſtia ſumatur. Id Parochi diligenter curent.

ITem præcipimus, ſtatuimus, ac etiam ordinamus, quod omnes dictarum Civitatis, Diœceſis, & Provinciæ Parochiales Presbyteri frequenter moneant plebes ſuas juxta ſtatuta Concilii generalis, ut omnis utriuſque ſexus fidelis clericus, vel laicus, poſtquam ad annos diſcretionis pervenerit, omnia peccata ſua confiteatur fideliter, ſaltem ſemel in anno proprio ſacerdoti, & injunctam ſibi pœnitentiam pro viribus ſtudeat adimplere, ſuſcipiens reverenter ad minus in Paſcha Euchariſtiæ Sacramentum, niſi forte de conſilio proprii ſacerdotis ab hujuſmodi receptione duxerit abſtinendum. Alioquin contra faciens ab ingreſſu Eccleſiæ arceatur, & moriens careat chriſtiana ſepultura, diſtricte in virtute ſanctæ obedientiæ mandantes, & præcipientes dictis Parochialibus Presbyteris, ut hanc præſentem Conſtitutionem noſtram in corpore juris clauſam ſtudeant pro viribus adimplere. Alioquin procedetur duriſſime contra ipſos per nos, & dictos ſuffraganeos noſtros.

CAP. LXVII.

Parochi ſemel ſaltem in anno confitentium, & Euchariſtiam ſumentium nomina Epiſcopis ſcripto referant.

ITem dictis Parochialibus Presbyteris noſtrarum Civitatis, Diœceſis, & Provinciæ ſtatuendo præcipimus, & mandamus, quod nomina omnium ſuorum Parochianorum eis in anno confitentium, & quibus in Paſcha ad minus, vel alio tempore ſanctum Euchariſtiæ Sacramentum dederint, in ſcriptis redigant, & nobis ſemel ſaltem in anno, & quoties poterunt, aut Vicario noſtro, ſeu ſuffraganeis noſtris, aut eorum Vicariis in ſcriptis dare procurent. Alioquin non obſervantes hanc noſtram Conſtitutionem pœnam unius auguſtalis (*a*) applicandam Curiæ noſtræ, ſeu dictorum ſuffraganeorum noſtrorum incurrere volumus ipſo facto.

CAP. LXVIII.

Propria in Parœcia divinis officiis intereſſendum feſtis diebus: Parochi Parochianos non ſuos ad divina officia feſtis diebus non admittant.

ITem, quia ſicut ab experto didicimus, plurimi Parochiani urriuſque ſexus ſuas Parochiales Eccleſias contemnentes ad eaſdem diebus Dominicis, & feſtivis accedere non curant ad audiendum Divina officia, ſicut tenentur: quinimmo, vel in domibus propriis remanent, ut brutales, aut ad alienas confluunt Eccleſias, in quibus per Sacerdotes Parochiales ſuſtinentur contempto proprio Presbytero, miſſas audituri; attendentes talia a juris ordine deviare, mandamus, ſtatuimus, & ordinamus, quod de cetero talia facere non attentent, præcipientes omnibus, et ſingulis Presbyteris, quod antequam in ſuis Eccleſiis Miſſam celebrent, publicent, et interrogent, ſi alterius Parochianus in Eccleſia ſit; quod ſi invenerint, aut ſciverint, ſtatim ab Eceleſia abjiciant, ſeu ceſſent a divinis, donec ibi fuerit, vel fuerint. Quod ſi exire contemſerint, Nobis, aut Vicario noſtro, ſeu ſuffraganeis noſtris, aut eorum Vicariis denunciare cum primum potuerint, procurent, de inobedientia juſtitiam noſtro, ſeu dictorum ſuffraganeorum judicio recepturi: dicti autem Presbyteri, ſi contrarium fecerint, noſtro arbitrio, ſive dictorum noſtrorum ſuffraganeorum ſeveriter puniantur.

CAP.

ANNO CHRISTI 1331.

CAP. LXIX.

Excommunicatorum nomina a Parochis annotentur, populoque indicantur Dominicis diebus. Absoluti e libro abradantur. Hæretici, Concubinarii, publici Usurarii, decimarum detentores singulis Dominicis diebus denuncientur.

ITem statuimus auctoritate præsentis Concilii, & Metropolitani ordinamus, quod omnes Sacerdotes Parochiales, & eorum locatenentes in suis Ecclesiis habeant chartularium quilibet suum, in quo scribant omnia nomina excommunicatorum suæ Parochiæ, in quo etiam annotetur ad quorum instantiam sunt excommunicati, & eos excommunicatos diebus Dominicis in eorum Ecclesiis denunciare procurent. Et qui fuerint absoluti, de cartulariis abradantur. In principio autem dicti chartularii ponatur, & omnibus diebus Dominicis per Capellanos publicetur hoc quod sequitur: *denunciamus excommunicatos hæreticos, & fautores eorum, item concubinarios, & usurarios manifestos, item detinentes decimas injuste*. Si quis vero nostri statuti contemptor extiterit, nostro, seu dictorum suffraganeorum arbitrio puniatur.

CAP. LXX.

Anniversariæ Concilii celebrationi singuli adsint mense Augusto die ante festum S. Bartholomæi. Dubia in Synodo referantur.

ITem quia tam sanctorum Patrum, quam etiam Apostolicæ Sanctitatis scriptis, & mandatis instruimur, & sollicitamur de Conciliis celebrandis, in quibus de reformatione, statu, & regimine Ecclesiarum, & ecclesiasticarum Personarum, sollicitudine pervigili tractemus, ac etiam intendamus, de consensu, & expressa voluntate nostri Capituli, ac Reverendorum in Christo PP. DD. Episcoporum, & Abbatum suffraganeorum, & subditorum nostrorum hac Constitutione in posterum perpetuo valitura statuimus, ac etiam ordinamus, quod omnes, & singuli tam Episcopi, quam Abbates suffraganei, et subditi nostri prædicti, quam etiam Archipresbyteri Prælati Diœcesis nostræ Beneventanæ annis singulis uno die ante festum S. Bartholomei de mense Augusti ad Civitatem Beneventanam se conferre, et in eadem permanere personaliter teneantur ad Concilium celebrandum sub pœna pecuniaria nostro arbitrio moderanda provisuri, certioraturi, relaturi, prospecturi, et ordinaturi, divina coadjuvante gratia, ea, quæ reformationem, statum, augmentum, et gubernationem Ecclesiarum, ecclesiasticarumque personarum respiciant una nobiscum, et Capitulo nostro præfato in vigilia festi prædicti; et quod quilibet ipsorum, si quæ forte dubia habuerit, seu infra annum occurrerint, tangentia sacrum mysterium, vel regimen Ecclesiæ, seu plebis sibi commissæ, ipsa debeat in dicta Synodo in scriptis referre, et super eis Nos, vel nostrum Vicarium teneantur consulere, ut exinde possit maturius veritas declarari.

ANNO CHRISTI 1331.

CAP. LXXI.

Constitutionum interpretatio, declaratio, crrrectio, additio, diminutio, & dispensatio ad Archiepiscopum, & Successores spectant.

ITem statuimus, volumus, et ordinamus, quod Nos, et successores nostri Beneventani Archiepiscopi de voluntate nostra, & Capituli supradicti præscriptas Constitutiones possimus interpretari, declarare vel intellectum dare, corrigere, addere, & minuere, & super eis dispensare, si quoties, & quando secundum juris ostensa nobis, & eis videbitur expedire.

CAP. LXXII.

Constitutionum Codicem omnes habeant, & quotannis ad Synodum deferant. Episcopi semel in Diœcesana Synodo, Ecclesiarum Rectores diebus Natalis, & Pentecostes eas publicent.

ITem quia introduxit laudanda juris auctoritas, leges, & Constitutiones ab omnibus observari, ne præscriptarum nostrarum Constitutionum aliquis prætendere valeat ignorantiam, & quod ad eum non pervenerint, se quomodolibet excusare, requirimus, & monemus omnes, & singulos Suffraganeos nostros, & Rectores Ecclesiarum Civitatis, Diœcesis, & Provinciæ Beneventanæ Ecclesiam Parochialem habentes, quatenus, sub excommunicationis pœna, ac etiam quatuor unciarum infra unius spatium mensis a die publicationis præsentis computandi, copiam præscriptarum Constitutionum scriptam, v 3. manu Notariorum Curiæ nostræ, aut alicujus alius, cui duxerimus committendum, penes se habere debeant pro sui vel aliorum magi-

ANNO CHRISTI 1331.

magisterio, testimonio, & cautela, & quod quilibet ipsorum Constitutiones ipsas, cum ad prædictum Concilium celebrandum in dicto festo B. Bartholomæi venerit, secum portare debeat, & exhibere, & demonstrare etiam in dicto Concilio coram nobis; mandantes, & præcipientes eisdem sub pœnis prędictis, pro quibus Suffraganeus noster in ejus Synodo, semel in anno, prædicti vero Archipresbyteri, Abbates, & Ecclesiarum Rectores, & Curati prædictæ Civitatis, & Provinciæ præsentes nostras Constitutiones in eorum Ecclesiis Parochialibus congregato populo ad divina in die Nativitatis Domini, & in Pentecoste debeant publicare.

CAP. LXXIII.

Ante denunciationes matrimonia ne contrahantur. Parochus impedimenta attente perquirat. Ante matrimonium in facie Ecclesiæ contractum sponsi inter se commercia vitent.

ITem, quia matrimonia clandestina, ex quibus scandala solent, & mala plurima evenire, sunt a jure prohibita, & non sunt per Ecclesiam toleranda; nos volentes propterea hujusmodi matrimoniis clandestinis, in quantum de jure tenemur, & possumus, obviare, antequam veniant, & pravam consuetudinem tollere, quia non consuetudo, sed corruptela, & abusus potius dici potest, habito prius super hoc Convenerabilium Fratrum Episcoporum suffraganeorum nostrorum, venerabilisque Capitul nostræ Beneventanæ majoris Ecclesiæ in nostro Provinciali Concilio consilio pariter, & assensu, præsenti Constitutione statuimus, monemus, & etiam ordinamus, ac etiam sub excommunicationis pœna præcipimus, & mandamus, quod nullus de Civitate, Diœcesi, & Provincia Beneventana, cujuscumque status, aut conditionis existat, cum aliqua per verba de præsenti matrimonium contrahat, nec in contractu ipso Judex, & Notarius intervenire debeant, sive testes, nisi primo in Ecclesia, loco, seu Parochia, ubi est matrimonium contrahendum, per Presbyterum dicti loci, seu Parochiæ publice proponatur, seu banniatur cum competenti termino ad hoc per ipsum Presbyterum præfigendo, ut infra illum, qui voluerit, & valuerit, leg mum impedimentum opponat; ipseque Presbyter nihilominus debeat cum diligentia indagare, utrum aliquod impedimentum existat. Quodque nullus de Civitate, Diœcesi, & Provincia prædictis aliquam, cum qua promiserat per verba contrahere de præsenti, in domum suam introducere audeat, aut alibi cum ea ipsum matrimonium carnaliter consummare præsumat, nisi prius in facie Ecclesiæ, juxta canonicas sanctiones, matrimonium ipsum solemnizaverit cum eadem, aut sine nostra, vel nostri Vicarii, vel suffraganeorum, eorumque Vicariorum in eorum Diœcesibus licentia speciali. Amen.

CONCILIUM MAGHFELDENSE

Ex codice MS. edidit collector Anglicanus Tomo II.

Constitutio venerabilis patris, domini Simonis Mepham, declarans omnia festa, quæ per annum a cunctis Christi fidelibus dedicari debent, & ab omni opere sæculari reverenter observari: edita apud Maghfeld XVI. Kal. Augusti, anno Dom. M.CCCXXXII.

SImon, permissione Divina, Cantuariensis archiepiscopus, totius Angliæ primas, & apostolicæ sedis legatus, venerabili fratri nostro Roberto, Dei gratia, Sarum episcopo, salutem, & fraternam in Domino caritatem. Ex scripturis sacris didicimus, vitia sæpe ingerere, & virtutes esse mentiri: dum videlicet sub figmento sanctitatis ad execranda proceditur, & sub specie cultus Divini, ad abominabilem Deo victimam properatur. Ab exordio nempe conditionis humanæ, die dumtaxat septimo hebdomadæ, statuit omnium conditor ab operibus abstinendum: sed succedente tempore gratiæ, militans adjecit ecclesia dies plurimos ab omnibus catholicis feriandos. Et quilibet postmodum usus hominum, tolerante ecclesia, propter operandi necessitatem, nonnullos a feriandi ritu subtraxit: & quosdam in diversis catholicotum partibus festivis superaddit localiter ad observandos, qui quasi a primordiis, ob venerationem sanctorum, in festivandi consuetudinem introducti fuerunt. Inconstantia tamen humana, ut plerumque in deteriora labente, quod in electorum Dei receptum erat honorem, conversum est in blasphemiam & abominationem: dum videlicet conventiculæ negotiationis, & alia exercitia illicita, diebus hujusmodi potissime ingeruntur: quod vero ad devotionis parabatur compendium, in dissolutionis exigitur cumulum, dum in ipsis festivitatibus taberna potius, quam ecclesia, co-

a Lege q tumlibet

mes-

messationes & ebrietates uberius abundant, quam lacrymæ & orationes; lasciviis insistitur & contumeliis, magis quam otio contemplationis: & quod prætermittendum non est, mercenarii sunt, quorum operibus res publicæ Regi non poterit sub colore licito sic ab operibus mechanicis; diebus etiam, quos festivos constituunt, a sanctorum vigiliis abstinent, licet non minus per hebdomadam capientes. Propterea, de salario, per quod reipublicæ graviter retardatur, quin potius impeditur, nec propter Dei honorem, sicut deceret, sabatizant; sed etiam, juxta præmissa, Dominum ipsum, & sanctam ecclesiam in diebus hujusmodi, [a] abominationes suas pessimas scandalizant, tanquam solemnitates ipsæ ad profanationis, & perversitatis exercitium gratis fuerant institutæ: quæ quanto magis protenduntur in uno, tanto abundantius cultores abusionum hujusmodi in suis excessibus insolescunt.

Ut igitur tam superstitiosis adinventionibus, & etiam fraudulentis mercenariorum hujusmodi conjecturis occurratur, & eorum attenuetur occasio: memoriæ sanctorum feriandæ, juxta primam ecclesiæ institutionem debita habeantur veneratione, reservata facultate viris ecclesiasticis, aliisque majoribus, ac sibi ipsis sufficientibus, quorumcumque festorum, prout eis [b] placuerint, ad Dei honorem, in suis ecclesiis, & capellis solemniter venerandi: de fratrum nostrorum consilio, dies festos præsentibus inserere duximus; quibus, videlicet ab universis populorum operibus, etiam reipublicæ utilibus, per nostram Cantuariensem provinciam, fuerit regulariter abstinendum.

Inprimis, sacrum diem Dominicum, ab hora diei Sabbati vespertina inchoando, non antea præveniendo, ne Judaicæ professionis participes videantur. Quod etiam in festis, quæ suas habent vigilias, observetur. Item festa, Nativitatis Domini; sanctorum Stephani, Joannis, Innocentium, Thomæ martyris; Circumcisionis, Epiphaniæ Domini, Purificationis beatæ Mariæ, S. Matthæi Apostoli, Annunciation. B. Mariæ, Paschæ cum tribus diebus sequentibus; S. Marci Evangelistæ, apostolorum Philippi & Jacobi, Invent. sanctæ Crucis, Ascensionis Domini, Pentecostes cum tribus diebus sequentibus, Joannis Baptistæ; apostolorum Petri & Pauli, Translationis S. Thomæ; S. Mariæ Magdalenæ, S. Jacobi Apostoli, Assumptionis beatæ Mariæ, S. Laurentii, S. Bartholomei, Nativitatis S. Mariȩ, Exaltat. sanctæ Crucis; Matthæi Apostoli, S. Michaelis, S. Lucȩ evangelistȩ, apostolorum Simonis & Judæ, Omnium Sanctorum, S. Andreȩ apostoli, S. Nicolai, Conceptionis beatæ Mariæ, S. Thomæ apostoli; solemnes dedicationes ecclesiarum parochialium, & sanctorum, in quorum honore ecclesiæ parochiales dedicantur. Alia festa, quȩ in singulis dictæ provinciȩ diœcesibus, per locorum ordinarios, ex certa scientia, peculiariter indicuntur.

Vobis igitur mandamus, quatenus præmissa omnia & singula ad subditorum nostrorum notitiam deducentes, eos moneatis, & efficaciter inducatis, ut festa superius connumerata, prout suis acciderint temporibus, summo opere observentur, & debito venerentur honore, & ad parochiales eorum ecclesias reverenter diebus ipsis accedant, Missarum & aliorum Divinorum officiorum complementum expectent, pro ipsorum, cæterorumque fidelium, vivorum & defunctorum, salute; & Deum devote, & sinceris mentibus oraturi, sic festorum ipsorum decurrendo solemnia, ut ipsi & alii catholici, pro qnibus oraverint, sanctos, quorum festa celebraverint, intercessores mereantur habere assiduos apud Deum. Intimetis etiam subditis vestris hujusmodi, quod reliquis sanctorum festivitatibus, impune poterunt ad opera procedere consueta. Si vero aliqui operarii conductitii occurrerint, qui festis peculiaribus, non, ut præfertur, [c] inductis, a consuetis operibus cessare prȩsumpserint, ut sic, secundum prȩmissa, eos defraudent, quorum ministerio se astrinxerint: ipsos a superstitionibus hujusmodi canonice compescatis, & faciatis per alios compesci per ecclesiasticas censuras; & quid feceritis in præmissis, nos, citra festivitatem beatæ Mariȩ virginis, proximo nunc futuram, certificetis per vestras litteras patentes, harum seriem continentes.

Datum apud Maghfeld XVI. Kal. Augusti, anno Domini MCCCXXXII. & nostrȩ consecrationis anno XIII.

[a] ...ge, per ...minatio-... H.

[b] Lege placuit. H.

[c] Forte, Indictis. H.

... m hoc ... asum est.

Alia ejusdem statuta duo.

I. *Presbyteri stipendiarii non recipient oblationes, neque denarios pro requisitione triennali, sive legitima, & jurent rectoribus, vel vicariis, in quorum celebrant ecclesiis; debent etiam interesse cancellis, Missis, & horis canonicis, induti superpelliciis propriis.*

PResbyteri, necnon alii Sacerdotes stipendiarii, propriis sumptibus, vel per annos sustentati, Divina celebrantes, in archiepiscopatu nostro non recipiant oblationes, portiones, denarios pro requisitis, tricennalia, vel aliquam partem certam quotam; prȩsertim oblationes pro corporibus mortuorum prȩsentibus, non obtenta licentia a rectoribus, vel vicariis ecclesiarum, in quibus celebraverunt, nullo modo; nec asportent, in præjudicium rectorum vel vicariorum ecclesiarum prȩdictarum, vel eorum vicem gerentium, nec sententiam majoris excommunicationis, in hac parte latam incurrant, [d] immiscendo, ut prius, in Divinis. Prædicti vero presbyteri, die Dominica vel festiva, post admissionem suam, jurabunt coram rectoribus, vel vicariis, seu eorum vicem gererentibus, si nulli vicarii fuerint ibidem; alioquin coram ipsis vicariis parochianis, vel locorum, inter Missarum solemnia, aperte coram ipsis, sacrosanctis evangeliis inspectis & tactis: quod ecclesiis parochialibus, & capellis, in quibus Divina celebrantur, eorumque rectoribus, vel vicariis, seu eorum loca tenentibus, vel quorum interest, nullum omnino inferent præjudicium circa oblationes, portiones, obventiones, denarios pro requisitis, tricennalia, & jura, quocumque nomine censeantur: immo, quatenus de jure est, eosdem observabunt indemnes in præmissis, & singulis præmissorum.

Jurent etiam specialiter dicti sacerdotes, quod odia, scandala, rixas, aut contentiones, inter rectorem & parochianos, nullo modo sustineant, aut aliquo modo foveant: sed, quatenus in eis est, concordiam nutriant & servent inter eosdem. Et in dicto archiepiscopatu nostro, non celebreut Divina, sed eis interdicatur expresse, donec prædicta præstiterint ju-

[d] Forte, se immiscendo H.

ANNO CHRISTI 1332.

juramenta, vel saltem, non stet per ipsos, quo minus præstent. Et si celebrent in loco sic interdicto, irregularitatem incurrant præter alias pœnas, quas canones inducunt contrarium facientibus. Et si fuerint commoniti coram episcopo, vel archidiacono, seu officiali ejus, se infirmasse prædictum juramentum, vel si fuerint diffamati, & se purgare nequeunt: amovebuntur omnino, & tanquam perjuri, interdicatur eis prædicta celebratio in dicto archiepiscopatu nostro, donec fuerit super hoc canonice dispensatum. Item, non audiant confessiones parochianorum, vel ecclesiasticarum capellarum, in quibus Divina ministraverint, nisi in casibus a jure permissis, nec oblationes hujusmodi ecclesiæ sibi appropriabunt: & si sic, crimen sacrilegii incurrant, nisi de licentia præsidentium petita & obtenta. Item, debent interesse cancello, matutinis, vesperis, & aliis Divinis officiis, debitis horis, induti superpelliciis, quæ sub propriis expensis providebunt; & non in navi ecclesiæ, cœmeteriis, nec in campis erunt. Sed si fuerint requisiti, etiam commoniti super his per præsidentes, non reddant se elatos, nec erigant verticem contra præsidentem, nec propter hoc excitabunt aliquos, qui foveant & protegant; & quod ad interessendum prædictis horis, & magnis Missis, debet eis injungi in virtute obedientiæ, quod sint præsentes, canentes, legentes, & psalmodizantes. Dicti vero presbyteri, dictis diebus Dominicis & festivis, vel si corpus adest præsens, suas Missas, post lectum evangelium majoris Missæ, incipiant, ut compleant, & non prius, nisi de licentia rectoris vel vicarii specialiter obtenta. Item, presbyteri non detrahant rectoribus vel vicariis ecclesiarum, vel capellarum, ubi celebraverunt, sed humiliter præbebunt & facient debitam reverentiam. Item, non exercebunt tabernas, nec spectacula, nec cellas meretricum, nec ludos noxios prohibitos. Dicti vero rectores, vel vicarii, vel eorum loca tenentes, debent benigne recipere juramentum prædictum, & habebunt copiam in ecclesiis de prædictis.

II. *Ut decimæ fideliter dentur Deo & ecclesiæ, de omnibus bonis, quæ innovantur per annum, sicut inferius in specie declaratur.*

SAncta ecclesia constituit & ordinavit, quod prælati & ordinarii ecclesiarum, hæreticos, & in fide dubios, ut ad fidem ecclesiæ revocentur, & revocatos compellant in ea, qua vocati sunt, fide permanere. Intelleximus, quod nonnulli parochiani nostri, hæresi, errore, & diffidentia jam pervertant, * articulos fidei catholicæ relinquentes, & libertatibus ecclesiasticis obviantes, ecclesias, ausu temerario, suo jure penitus spoliando; decimas ecclesiæ suæ de jure debitas, & alia jura retinendo ecclesiastica. Et qui alios, cum poterit, ab errore non revocat, seipsum errare demonstrat. Cum igitur ecclesia & ecclesiarum rectores tales filios non cogunt, ut reddant, illos ac seipsos perdunt. Nos igitur volentes & cupientes statuta nostrorum superiorum, ut tenemur, servare, & mandatis ecclesiæ obedire, obviando maleficiis; & medelam ecclesiasticam tribuere. Cum igitur, sacro eloquio jubente, de omnibus, quæ innovantur per annum, & nullo tempore excludi, fideliter decimæ sint, cum omnibus integritatibus, absque diminutione solvendæ: licet unicuique capellano parochiali, parochianos suos, per censuram ecclesiasticam, ad solutionem decimarum compellere. Unde, propter tales quotidianos defectus, & hominum malitias, omnibus & singulis mandamus, in virtute sanctæ obedientiæ, firmiter injungendo, quatenus diligenter moneatis, & efficaciter inducatis, ac quilibet vestrum induci faciat in parochia sua, quod dicti parochiani omnes & singuli per se integre, & sine diminutione, decimas inferius annotatas suis ecclesiis persolvant: scilicet, decimam lactis, a proximo tempore suæ monitionis, tam in mense Augusti, quam in aliis mensibus.

Et dicit constit. dom. Roberti Winchelse, Cantuariensis archiepiscopi, capitulo; *Quoniam propter diversas*: in quadam particula, quæ sic incipit: De lacte autem volumus quod decima solvatur, videlicet de caseo, tempore suo, & de lacte, in autumno & hieme; nisi parochiani competentem pro talibus decimis voluerint facere redemptionem, & hoc ad commodum ecclesiæ &c. Etiam persolvant decimam vivariorum, piscariorum, fluviorum, stagnorum, pecorum, columbarum, fructuum, & bestiarum, de proventibus boscorum, pannagii, silvarum, warenarum, aucupationum, hortorum, curtilagiorum, lanæ, lini, vini, & grani; turbariorum, in locis ubi fodiuntur & fabricantur, cuniculorum, cygnorum, pavonum, aucarum & anatum, ovorum, chevicium, ...giorum, apum, mellis, & ceræ, molendinorum, falconum, artificiorum, & negotiationum; necnon pullorum equinorum, agnorum, vitulorum, secundum verum valorem, & omnium provenientium rerum aliarum, de cætero satisfaciant competenter ecclesiis, quibus de jure tenentur: nullis expensis, ratione præstationis decimarum, deductis, decimis retinendis, seu deducendis, nisi tantum præstatione artificiorum, & negotiationum. Quod si monitionibus nostris parere contempserint, per sententias suspensionis, excommunicationis, & interdicti, ad præstationem dictarum decimarum compellatis.

Vide sup. ann. 130 in Concil. Mercient. cap. 1.

* *f* pervertantur.

CONCILIUM COMPLUTENSE

Præside D. Eximeno (alias Simone) de Luna Archiepiſcopo Toletano, anno Domini 1333.

ANno Domini 1333. celebratum eſt Concilium apud Complutum a D. Eximeno (alias Simone) de Luna, archiepiſcopo olim Tarraconenſi: adſidentibus ipſi Epiſcopis Seguntino, Palentino, Oxomenſe, Viennenſi, Segobienſi, & Conchenſi. Scopus ejus Synodi, ut initio præmittitur, fuit ut conſuleretur decori Eccleſiæ, & Clerici ab iniquorum preſſuris defenſi, Eccleſiaſtica potirentur libertate. Acta vero illius non extant, neque in MS. Toletano, neque in Mondexarenſi, ſed dumtaxat initium, quod hujuſmodi eſt.

Nos Eximinius miſeratione divina Toletanus Archiepiſcopus, Hiſpaniarum Primas, ac regni Caſtellæ Cancellarius, paſtorali præeminentiæ Toletanæ Eccleſiæ (quam imperſcrutabilis divina providentia amplis ſublimavit dotibus) licet immeriti, præſidentes, etiam excitamur innumeris, ut juxta ejuſdem decorem, quæ ipſius ſunt, ab iniquorum preſſuris protegantur, & Eccleſiaſtica gaudeant libertate. In Provinciali itaque Concilio, quod apud Alcalam noſtræ diœceſis Toletanæ, die & anno infraſcriptis, præſidentibus Venerabili fratre noſtro Alphonſo Epiſcopo Seguntino, et Palentino, Oxomenſi, Giennenſi, Segobienſi, Conchenſi Epiſcopis, et noſtri, ac ſuorum capitulorum procuratoribus, celebravimus, conſtitutionem edidimus ſubſequentem, quam in civitate ac diœceſi, ac provincia Toletana volumus inviolabiliter obſervari, et publicari in Synodis. Divinis exemplis * * *

PARISIENSIS CONVENTUS

In cauſa celebris controverſiæ de viſione Dei clara animabus expiatis ſtatim concedenda,

Anno 1333. habitus.

ANno 1333. in aula ſummi Pontificis Joannis XXII. agitari cœpit quæſtio, num animæ juſtorum a corporum nexu ſolutæ & culpa criminum expiatæ, ſtatim plena & abſoluta Dei viſione donarentur. Negantem ſententiam præferebat non ambiguo ſtudio Pontifex, qui & in Minoritam quemdam aſſertorem hujus viſionis carcere animadvertendum cenſuit. Pervenit opinionis pontificiæ fama ad aures Philippi V. Galliæ regis, dignamque rem cenſuit, quæ in ſolemni eccleſiaſticorum conſeſſu diſcuteretur. Quid in eo actum ſit, narrant litteræ a Patribus illis de rebus a ſe definitis ad Pontificem tranſmiſſæ, legendæ apud Hermannum Cornerum ordinis Prædicatorum ſcriptorem hiſtoriæ, quam ſub ejus nomine vulgavit Eccardus in corpor. Hiſt. tom. II. num. 3. & ex eo hic dantur.

Sanctiſſimo Patri & domino domino Johan. Dei providentia ſacroſanctæ Roman. ac univerſalis eccleſiæ ſummo Pontifici.

Veſtri devotiſſimi filii & ſervi ejuſdem miſeratione, Petrus de Palude patriarcha Jeroſolymitanus, Petrus Rogerii archiepiſcopus Rothomagenſis, Wilhelmus Bernhardi cancellarius Pariſienſis, Johannes de Bolenciaco archiepiſcopus Vulcaſſini in eccleſia Rothomagenſi, Nicolaus de Lyra ordinis minorum, Johannes de Metheno ordinis S. Benedicti, Matthæus de Archis, Petrus de Palma prior provincialis ordinis fratrum prædicatorum provinciæ Franciæ, Johannes de Caricampo ordinis Ciſtercienſis, Petrus de Caſa prior Generalis fratrum B. Mariæ de Carmelo, Simon de Mariis, Wilhelmus de Caſtro Reynaldi, Wilhelmus de Brema ordinis minorum, Wilhelmus Kalathoc ordinis prædicatorum, Olyanus Salahadini, Gerardus de Paganis ordinis eremitarum S. Auguſtini, Petrus de Verbena ordinis Vallis ſcholarum, Nicolaus de Alexandria ordinis eremitarum S. Auguſtini, Petrus Horie, Nicolaus Boneti ordinis minorum, & Durandus de Aureliaco ordinis prædicatorum, ſacræ theologiæ magiſtri, cum humillima ſui recommendatione pedum oſcula beatorum.

Ad veſtræ deducimus notitiam ſanctitatis, quod Sereniſſimus Princeps ac dominus noſter, dominus Philippus Dei gratia rex Francorum illuſtris, Dominica IV. Adventus in ſuo regali manerio, ſito in nemore Vicinarum, nos fecit ad ſui præſentiam vocari, aſſiſtentibus ſibi excellentibus principibus, ducibus & comitibus, & reverendis patribus, archiepiſcopis, epiſcopis, abbatibus & his & illis quam plurimis, & aliorum tam clericorum & baronum ac militum conſiliariorum ſuorum, Religioſorumque & ſæcularium multitudine copioſa, noſque ore proprio requiſivit, quod vellemus corporale juramentum præſtare ſuper petendis de ſtatu animarum ſanctarum a corporibus exutarum, illud, quod ſentiebamus, fideliter & abſque palliationis cujuſcumque velamine diceremus, cauſas

ſas aliquas exponendo, quæ ad hoc petendum ſuum animum inducebant, ſpecialiter, quia audierat, aliquos in ſcholis ſine rationibus aliqua circa illam materiam protuliſſe, propter quæ multorum tam clericorum quam laicorum fuerant corda non mediocriter concitata, & ex quibus, ut dicebat, ſimplices trahi poterant in errorem. Nos autem, pater beatiſſime, attendentes, quod præfatum ſereniſſimum principem & dominum noſtrum fundatorem ſtudii Pariſienſis regemque excellentem revereri tenemur, & juſſionibus ejus obedire, quodque ipſum ibidem dicentem audivimus, quod in hac materia non quærebat, quod in aliquo veſtram tangere poſſet ſanctitatem; quinimmo ſicut filius veſter devotiſſimus veſtrum in omnibus zelabat ferventius honorem, & perſonam veſtram ſanctiſſimam ibidem magnis laudum præconiis extollebat; conſideranteſque, quod juxta principis Apoſtolorum doctrinam de ea, quæ in nobis eſt, fide & ſpe parati debemus eſſe omni poſcenti nos reddere rationem; petitum a nobis præſtavimus juramentum. Quo præſtito, fuerunt nobis propoſitæ duæ quæſtiones: prima: *Utrum animæ ſanctorum in cœlis exiſtentes videant divinam eſſentiam facie ad faciem ante reſumtionem corporum, & ante generalem judicium*. Secunda: *Utrum viſio, quam de divina eſſentia nunc habent, evacuabitur in die extremi judicii, alia ſuccedente*. Ad quas, ſicut eramus juramento aſtricti reſpondimus, quod ſentiebamus. Singuli & ſigillatim in hac ſententia omnes convenimus, quod a tempore mortis Domini noſtri Jeſu Chriſti, per quem pretium redemptionis generis humani extitit perſolutum, omnes animæ SS. Patrum, quas ibidem Salvator noſter deſcendens ad inferos eduxit de limbo, cæterorumque fidelium, quæ de corporibus exierunt, non habentes purgabile, vel quæ jam in purgatorio ſunt purgatæ, ad viſionem nudam, claram & beatificam intuitivam & immediatam eſſentiæ divinæ & beatiſſimæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, quam Apoſtolus 1. ad Corinth. XIII. viſionem *facie ad faciem* nominat, ſunt aſſumptæ, ipſaque Deitate beata perfecte fruuntur; etiam quod crediderunt, videntes; quod ſperaverunt, tenentes, non in ſpe, ſed in re ſunt beatæ. Quodque dicta viſio, quam nunc habent, minime evacuabitur, reſumptis corporibus, alia ſuccedente; ſed ipſamet in eis, cum ſit vita æterna, perpetuo remanebit. Et pro firmo, pater ſanctiſſime, omnes Doctores, qui nos in Pariſienſi ſtudio præceſſerunt, quorum ſcripta legimus, hanc ſententiam tenuerunt, docuerunt, & in ſcriptis ſuis tenendam reliquerunt. Quare veſtræ beatitudini omni, qua poſſumus, humilitate & reverentia totis præcordiis ſupplicamus, quatenus prædictæ quæſtioni, in qua pro una parte veſtra ſanctitas pulcherrime & ſubtiliſſime allegavit, & quam plures auctoritates adduxit, immo tot, quod non recordamur nos legiſſe doctorem aliquem, qui ad unum propoſitum adduxerit tot & tantas, ſemper tamen recitando & non determinando, nec aſſerendo ſeu opinando, ſicut audivimus, dignetur ſanctitas veſtra finem dare, partem illam, in qua nutrita eſt devotio totius Chriſtiani populi veſtro regimini crediti, veram eſſe determinatione apoſtolica confirmando. Sanctiſſimam perſonam veſtram eccleſiæ ſuæ ſanctæ regimini conſervare dignetur Altiſſimus ſanam & incolumem per tempora longiora; quæ nos habere dignetur in ſui gratia de benignitate ſolita commendatos. Datum ſub ſigillis noſtris Pariſius in congregatione magiſtrorum in Theolgia generali regentium, ſecundo die Januarii.

ANNO CHRISTI 1333.

ANNO CHRISTI 1333.

Addit poſt hæc Hiſtor. Rex quoque Franc. Papæ litteram ſimilem ſcripſit, D. etiam Durandus de ſancto Portiano Magiſter in Theologia ordinis Prædicat., epiſcop. Meldenſis, fecit tractarum acutum valde contra papam in eadem materia, qui licet ad curiam citaretur, tamen defenſus per regem Francorum non venit, nec comparuit. Papa autem Johannes, lectis litteris regis pariter & univerſitatis, & percepta eorum ſerie, formidans totius curiæ tumultum & inſurrectionem contra ipſum, publice in ſermone ſuo prædictum errorem ſuum revocavit & tetraxit, & ſupra dictum Fratrem Magiſtrum Thomam Walloys Anglicum de carcere cum ſolemnitate eripuit, & ipſum pro injuriis ſuis impie ſibi illatis, ſolemnibus promotionibus honorare & remunerare promiſit. Sed ipſe magiſter in recompenſationem injuriarum illarum nihil recipere voluit honoris aut promotionis temporalis: potius apud Deum remunerari cupiens, qui corona æterna pro fide paſſos præmiare ſolitus eſt.

ANNO CHRISTI 1334.

ANNO CHRISTI 1334.

VITA

ET EPISTOLÆ

BENEDICTI P. XI.

VULGO XII.

onsule quæ pra sunt cta in Benedicto X.

BEnedictus XI. qui nomine priſtino dictus erat Jacobus Toloſanus, ex ordinis Ciſtercienſis cardinale, die poſt onitum Joannis decimoſexto ad pontificatum evectus eſt, decimo tertio Kalendas Januarii, anno MCCCXXXIV. regnante Ludovico IV. imperatore. Initio ſedis ſuæ, cenſuras contra eumdem Ludovicum Bavarum a prædeceſſore latas non tantum confirmavit, verum etiam imperialem dignitatem tamquam vacantem, & ad ſe velut ad Chriſti vicarium devolutam, eidem abſtulit. Interim ne Italia externo hoſti pateret, multos proceres Italiæ in urbibus, quas poſſidebant, ſedis apoſtolicæ vicarios creavit. Romanis per legatum perſuaſit, ut ſenatoriam dignitatem, quam diu regio nomine geſſerant, ſuis tandem & eccleſiæ auſpiciis adminiſtrarent. Sanctorum animas a peccatis ſuis ſufficienter expiatas, ante diem judicii beatas eſſe, Deique clara viſione frui definivit. Unica ordinatione ſex cardinales, viros virtutibus ornatiſſimos, creavit. Omnibus modis regem Franciæ cum Anglo conciliare ſtuduit; ſed fruſtra. In rebus honeſtis & juſtis conſtantiſſimus perſtitit; bonos amore complexus, improborum voluntati & conatibus, quantum fieri potuit, repugnavit. Septem annis, tribus menſibus, & ſeptemdecim diebus, pontificatu functus, obiit Avenione ſeptimo Kalendas Maji, anno Domini 1342. Ejus mors gravem animi dolorem omnibus inflixit. Ejus tempore Petrarcha lauro coronatus eſt.

EPISTOLA I.

BENEDICTI PAPÆ XI.

Definit, animas ſufficienter purgatas, clara Dei viſione frui.

Benedictus ſervus ſervorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

(1) BEnedictus Deus in donis ſuis, & ſanctus in omnibus operibus ſuis, qui ſacroſanctam Romanam, catholicam & apoſtolicam eccleſiam (quam ut vineam plantavit dextera ſua, quamque ut præcipuam in eccleſiarum omnium caput erexit, & victricem, dicente Domino ad Petrum: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram edificabo eccleſiam meam.*) ſua miſeratione non deſerit, ſed per beatos apoſtolos ſuos, præcipue Petrum & Paulum, ſingulares ejuſdem eccleſiæ defenſores pia benignitate & continua pietate cuſtodit, quatenus eiſdem rectoribus gubernata, in ſe ſtabilis maneat, fundata ſuper firmam petram, omneſque Chriſtianæ fidei cultores, illi obediant, illi pareant, illi intendant, ſub illius magiſterio degant, ſub ejus diſciplina & correctione conſiſtant.

Matth. 16.

Et paulo poſt: Sane dudum tempore felicis recordationis Joannis viceſimi ſecundi prædeceſſoris noſtri, inter nonnullos etiam theologiæ facultatis magiſtros, ſuper viſione animarum juſtorum hominum poſt mortem ſuam, in quibus nihil erat purgabile, cum de hoc ſæculo deceſſerunt; vel ſi fuerat, jam purgatum fuerat ex toto; an Divinam eſſentiam videant ante corporum ſuorum reſumptionem ac judicium generale, & ſuper nonnullis aliis orta materia quæſtionis: ipſorum aliqui negativam, aliqui affirmitivam, alii vero ſecundum ſuas imaginationes, de viſione Divinæ eſſentiæ ab animabus hujuſmodi, diverſa & diverſimode oſtendere nitebantur, prout ex dictis & ſcriptis eorum noſcitur apparere: ſuper rejectis ſuis vero concertationibus, quas hic cauſa brevitatis omittimus, quia ita ex noſtris etiam determinationibus inter ſe decidebant. Cumque idem prædeceſſor noſter, ad quem prædictorum determinatio pertinebat, ad deciſionem concertationum hujuſmodi ſe pararet, in ſuo conſiſtorio publico, tam fratribus ſuis ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus, de quorum numero tunc eramus, quam prælatis & magiſtris in theologia, qui multi aderant præſentes, injungendo diſtrictius & mandando, ut ſuper materia de viſione prædicta, quando requirerentur ab eo, deliberate unuſquiſque diceret quod ſentiret: tamen morte præventus, ſicut Domino placuit, perficere nequivit. Defuncto itaque prædeceſſore præfato, nos Divina dignatione ad apicem ſummi apoſtolatus aſſumpti, diligentius attendentes, quanta ex præmiſſis eorum concertationibus non ſolutis, animarum imminent pericula, quanta exinde poſſunt ſcandala ſuboriri, ut ipſorum varietas pereat, & veritatis ſoliditas innoteſcat, habita prius ſuper prædictis ſollicita examinatione & diligenti deliberatione cum fratribus noſtris dictæ Romanæ eccleſiæ cardinalibus, de ipſorum fratrum conſilio, hac in perpetuum valitura conſtitutione, auctoritate apoſtolica definimus: quod ſecundum communem Dei ordinationem, animæ ſanctorum omnium, qui de hoc mundo ante Domini noſtri Jeſu Chriſti paſſionem deceſſerunt, necnon ſanctorum apoſtolorum, martyrum, confeſſorum, virginum, ut aliorum fidelium defunctorum, poſt ſacramentum baptiſmi ab eis ſuſceptum, in quibus nihil purgabile fuit quando deceſſerunt, nec erit quando decedent etiam in futurum, vel ſi tunc erit aliquid purgabile in eiſdem, tamen poſt mortem ſuam purgabunt, atque animæ

(1) Ex Bzovio in Annalibus ad an. 1336. n. 9. Aſſervabatur hæc bulla cum ſigillo plumbeo pendente ex ſericis funiculis Romæ apud Card. Caſanata. *Harduinus.*

mæ puerorum eodem Christi baptismate renatorum, & baptizandorum, cum fuerint baptizati, ante usum liberi arbitrii decedentium, mox post mortem suam & purgationem præfatam in illis qui purgatione hujusmodi indigebant, etiam ante resumptionem suorum corporum & judicium generale, post ascensionem Domini nostri Jesu Christi in cælum, fuerunt, sunt, & erunt in cælo, cælorum regno, & paradiso cælesti, cum Christo, sanctorum angelorum consortio aggregatæ, ac post Christi Jesu passionem & mortem viderunt & vident & videbunt Divinam essentiam immediate, se bene & clare & aperte illis ostendentem; quodque sic videntes, eadem Divina essentia perfruuntur: necnon quod tali visione & fruitione, eorum animæ qui jam decesserant, sunt vere beatæ, & habent vitam æternam & requiem.

II. Constitutio de moderandis procurationibus visitantium.

Extat tomo II. collectionis Anglicanæ: sed ex MS. nostro emendatiorem damus.

Benedictus episcopus, servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

VAs electionis Paulus apostolus, egregius prædicator, se & eos qui secum erant, propriis manibus exhibebat, ut pseudo ..... & subdolis operariis, sub prædicationis specie lucra sectantibus, locum præcluderet; & aliis, quos ipse pascebat pabulo verbi Dei, non existeret onerosus. Sane licet circa modestiam in exigendis procurationibus observandam, a prædecessoribus nostris Romanis pontificibus salubria manaverint instituta: quia tamen, sicut experientia docet, nonnulli prælatorum sic se reddiderunt & reddunt in dictarum procurationum exactionibus onerosos, ut oppressi subditi, hujusmodi nequeant onera supportare, & victum longi temporis brevis hora consumat: nos attendentes, quod parentes debent thesaurizare filiis, non fastuosis deliciis eorum substantiam absorbere; ac cupientes pro diversitate conditionum visitantium prælatorum, & provinciarum, ac ecclesiasticarum etiam facultatum, certum modum sufficientem visitantibus, & supportabilem visitatis, in præmissis fore de cetero observandum: de fratrum nostrorum consilio, præsentis constitutionis edicto, statuimus, quod cum in Franciæ, Navarræ, ac Majoritacum regnis ac terris, provinciis, & partibus adjacentibus, & vicinis eisdem, necnon in Delphinatu, ac Burgundiæ, Sabaudiæ, provinciæ, & Forcalcarii comitatibus, archiepiscopi & episcopi, aliique prælati & personæ ecclesiasticæ, quibus id de jure competit vel consuetudine, suos subditos personaliter visitabunt, iidem archiepiscopi a suis vel suffraganeorum suorum cathedralibus ecclesiis, procuratione unius diei, sive in victualibus, sive a volentibus in pecunia, ultra CCC. a monasteriis vero, ac aliis ecclesiis vel prioratibus sæcularibus vel regularibus, habentibus collegium vel conventum XII. vel plurium personarum, ultra CCL. ab habentibus vero pauciorum personarum collegium vel conventum, & quibusvis aliis ecclesiis & prioratibus, & locis ultra CC. episcopi etiam ab ecclesiis cathedralibus ultra CC. a monasteriis vero, & ecclesiis aliis prioratibus sæcularibus vel regularibus, habentibus collegium XII. vel plurium personarum, ultra CLX. ab habentibus vero collegium duodecim pauciorum, & quibuslibet aliis ecclesiis, prioratibus, & locis, ultra CXL. abbates quoque a monasteriis, vel prioratibus, habentibus collegium XII. vel plurium personarum, ultra centum; ab aliis vero habentibus minus collegium, ac ecclesiis, prioratibus, & locis quibuscumque, ultra LXXX. archidiaconi quoque ultra XXXV. archipresbyteri vero ultra VIII. Turonensium argenti valorem recipere non præsumant. Si vero præfati archiepiscopi, episcopi, & prælati, ac personæ ecclesiasticæ, ex privilegio apostolico per alios visitare, & procurationes recipere valeant in pecunia numerata: iidem archiepiscopi a suis & aliis ecclesiis cathedralibus, ac prioratibus sæcularibus & regularibus habentibus collegium duodecim vel plurium personarum, ultra CXX. a monasteriis vero, & ecclesiis aliis, ac prioratibus sæcularibus & regularibus habentibus collegium XII. vel plurium personarum ultra C. ab habentibus vero minus collegium, & quibuslibet aliis ecclesiis, prioratibus, & locis, ultra LXXX. episcopi etiam ab eisdem ecclesiis, monasteriis, prioratibus, atque locis, ultra LXXX. abbates ultra LX. archidiaconi ultra XXX. Turonensium argenti valorem non recipiant quovis modo.

In Alemanniæ quoque, Angliæ, Hungariæ, Boemiæ, Poloniæ, Norwegiæ, Daciæ, Scotiæ & Sueciæ regnis ac terris, provinciis & partibus eisdem adjacentibus, archiepiscopi, episcopi, aliique prælati, & personæ ecclesiasticæ, cum ut præmittitur personaliter visitabunt: iidem archiepiscopi, etiamsi primates existant, a suis vel suffraganeorum suorum ecclesiis cathedralibus, & personis eorum, pro procuratione unius diei, sive in victualibus, sive a volentibus in pecunia, ultra CCCXX. a monasteriis vero, & ecclesiis aliis, & prioratibus sæcularibus vel regularibus, habentibus collegium XII. vel plurium personarum, ultra CCLX. ab aliis vero monasteriis, ecclesiis, seu prioratibus, minus collegium habentibus, aliisque ecclesiis, prioratibus, & locis, ultra CCXX. Episcopi etiam a cathedralibus ecclesiis, ultra CCXX. a monasteriis vero aliisque ecclesiis, & prioratibus sæcularibus vel regularibus, habentibus collegium XII. vel plurium personarum, ultra CLXXX. ab habentibus vero minus collegium, & quibuslibet ecclesiis aliis, prioratibus, & locis, ultra CL. abbates insuper a monasteriis, prioratibus, seu ecclesiis habentibus collegium XII. vel plurium personarum, ultra C. ab habentibus vero minus collegium, ac ecclesiis, prioratibus & locis aliis quibuslibet, ultra LXXX. archidiaconi vero ultra XL. archipresbyteri etiam ultra X. Turonensium argenti valorem recipere non præsumant. Si vero iidem archiepiscopi, episcopi, & prælati, ac personæ ecclesiasticæ, ex privilegio apostolico, per alios visitare, & procurationes recipere valeant in pecunia numerata: dicti archiepiscopi, etiamsi primates existant, ab hujusmodi ecclesiis, prioratibus, monasteriis, atque locis, ultra C. episcopi ultra LXXX. abbates ultra LX. archidiaconi ultra XXX. Turonensium argenti valorem, pro procuratione qualibet unius diei, recipere non præsumant.

In Castellæ quoque, Legionis, Arragoniæ, & Por-

& Portugalliæ regnis & dominiis, terris & provinciis regum Caſtellæ, Arragoniæ, & Portugalliæ, ac partibus adjacentibus, & vicinis eiſdem, excepto Sardiniæ & Corſicæ regno, archiepiſcopi, epiſcopi, & prælati, ac perſonæ eccleſiaſticæ, cum, ut præmittitur, perſonaliter viſitabunt: iidem archiepiſcopi, a ſuis & ſuffraganeorum ſuorum eccleſiis cathedralibus, pro procuratione unius diei, ſive in victualibus, ſive a volentibus in pecunia, ultra CL. a monaſteriis vero & eccleſiis aliis, ac prioratibus, ſæcularibus vel regularibus, habentibus collegium XII. vel plurium perſonarum, ultra CXX. ab habentibus vero minus collegium, aliiſque eccleſiis, prioratibus, & locis, ultra C. epiſcopi etiam a cathedralibus ultra C. a monaſteriis vero ac prioratibus, ſæcularibus vel regularibus habentibus collegium XII. vel plurium perſonarum, ultra LXXX. ab habentibus vero minus collegium, aliiſque eccleſiis, prioratibus, & locis, ultra LX. abbates etiam a monaſteriis vel prioratibus habentibus collegium XII. vel plurium perſonarum, ultra L. ab habentibus vero minus collegium, & quibuslibet aliis eccleſiis, prioratibus, & locis, ultra LX. Archidiaconi vero ultra XXV. Archipresbyteri autem ultra V. Turonenſium argenti valorem recipere non præſumant. Si vero proximo nominati archiepiſcopi, epiſcopi, & prælati, ac aliæ perſonæ eccleſiaſticæ, ex privilegio apoſtolico, alios viſitare, & procurationes recipere poſſint in pecunia numerata: iidem archiepiſcopi, ab eiſdem, ſuis vel ſuffraganeorum ſuorum eccl. ultra LXXX. a monaſteriis vero, & eccleſiis aliis, ac prioratibus ſæcularibus vel regularibus, habentibus collegium XII. vel plurium perſonarum, ultra LX. ab habentibus vero minus collegium, ac quibuslibet aliis eccleſiis, prioratibus, ſive locis, ultra L. epiſcopi etiam ab eiſdem eccleſiis, monaſteriis, prioratibus, ſive locis, ultra XL. abbates vero ab eiſdem monaſteriis, prioratibus, eccleſiis, ſive locis, ultra XXX. archidiaconi vero, ultra XX. Turonenſium argenti valorem recipere non attentent.

In Appuliæ vero, Calabriæ, Terræ laboris, Siciliæ, Longobardiæ, Tuſciæ, Sardiniæ, Corſicæ, ac cæteris aliis Italiæ partibus, necnon Sclavoniæ, Archajæ, Cypri, ac cæteris regnis, inſulis, & aliis provinciis, & partibus omnibus ultramontanis, etiam tranſmarinis: patriarchæ, archiepiſcopi, & epiſcopi, ac prælati aliæque perſonæ eccleſiaſticæ conſiſtentes, cum, ut præmittitur, perſonaliter viſitabunt, iidem patriarchæ & archiepiſcopi, a ſuis vel ſuffraganeorum ſuorum eccleſiis cathedralibus, pro procuratione unius diei, ſive in victualibus, ſive a volentibus in pecunia numerata, ultra LX. a monaſteriis vero, & eccleſiis aliis, ac prioratibus ſæcularibus vel regular. habentibus collegium XII. vel plurium perſonarum ultra L. ab habentibus vero minus collegium, & quibuslibet aliis eccleſiis, prioratibus atque locis, ultra XL. Epiſcopi etiam a cathedralibus eccleſiis, ultra L. a monaſteriis vero aliiſque eccleſiis ac prioratibus ſæcularibus vel regularibus, habentibus collegium duodecim vel plurium perſonarum ultra XL. ab habentibus vero minus collegium, & eccleſiis aliis, ſeu prioratibus vel locis quibuslibet, ultra XXX. abbates vero a ſuis monaſteriis vel prioratibus, ſimile collegium vel majus habentibus, ultra XX. ab habentibus vero minus collegium, & quibuslibet aliis eccleſiis, prioratibus, atque locis, ultra XVI. archidiaconi ultra X. Turonenſium argenti valorem non audeant recipere quovis modo. Si vero præfati patriarchæ, archiepiſcopi, epiſcopi, & prælati, & perſonæ eccleſiaſticæ, proxime nominatæ, ex privilegio apoſtolico, per alios viſitare, & procurationes recipere valeant in pecunia numerata dicti patriarchæ, ſeu archiepiſcopi, ab eiſdem ſuis & ſuffraganeorum ſuorum eccleſiis cathedralibus, ultra XL. a monaſteriis quoque, & eccleſiis aliis, ac prioratibus ſæcularibus vel regularibus, habentibus collegium XII. vel plurium perſonarum, ultra XXX. ab habentibus vero minus collegium, & aliis eccleſiis, prioratibus, ſive locis et ſubditis quibuſcumque, ultra XXVIII. epiſcopi quoque a ſuis cathedralibus, et quibuslibet monaſteriis, et eccleſiis, prioratibus, atque locis, ultra, XX. abbates etiam ultra X. necnon archidiaconi ultra V. Turonenſium argenti valorem recipere non præſumant.

Iſtæque expenſæ ſeu ſumptus univerſi, ſeu taxatio pecuniaria unius procurationis, totius videlicet diei, in pecunia, vel victualibus, et neceſſariis aliis, prædictam ſummam vel valorem aliquatenus non excedant; nec ultra dictas ſummas, vel taxationes, ſeu valores earum, prætextu cujuſvis conſuetudinis, vel aliter, ipſis prælatis vel familiis eorumdem, quidquam exigere liceat vel recipere, etiam a nolente. Illud quoque, quod archidiaconis ſuperius duximus ordinandum, locum habere volumus in decanis præpoſitis, aliiſque perſonis eccleſiaſticis ſuperius non expreſſis, quibus viſitationis officium et procurationis receptio ex privilegio apoſtolicæ ſedis, vel de jure, ſeu de conſuetudine, competere dignoſcitur: decanis ruralibus dumtaxat exceptis, qui in aliquibus regionibus archipresbyteri nominantur; circa quos, in receptione hujuſmodi procurationis, id quod ſtatutum eſt de aliis archipresbyteris, volumus obſervari.

Noſtræ tamen intentionis exiſtit, quod ſi ex conventione, vel conſuetudine, eccleſiæ tam cathedrales, quam collegiatę, et aliæ quælibet ſæculares vel regulares, ac etiam monaſteria, prioratus conventuales, et loca alia quævis eccleſiaſtica, eorumque capitula, collegia, ſeu conventus, rectores etiam, et perſonæ prælatis quibuſvis viſitantibus, ut præfertur, minus debeant vel conſueverint ſolvere, quam per nos ſuperius eſt ſtatutum, ad ſolvendum ultra conventionem hujuſmodi nullatenus aſtringantur; ſed ſuper his circa eos conventio et conſuetudo hujuſmodi obſerventur. Hujuſmodi etiam moderationes et taxationes, ad prælatos quoslibet, qui prætextu cujuſvis conſuetudinis, in monaſteriis, vel locis aliis eccleſiaſticis, gratis recipiuntur ad pabulum caritatis extendimus, & etiam prorogamus proviſo nihilominus, quod in locis quibuslibet, ſecundum quod major vel minor eorum copia fuerit in eiſdem, necnon juxta majorem vel minorem perſonarum et evectionum numerum hujuſmodi viſitantium, expenſarum majorum vel minorum debita moderatio teneatur: ita tamen, quod majores expenſæ non excedant ſummam ſuperius limitatam.

Inſuper prædictis omnibus patriarchis, primatibus, archiepiſcopis, epiſcopis, et aliis ſuperius nominatis viſitantibus, ne ultra conventionem vel conſuetudinem hujuſmodi circa perſonas

nas et loca ubi fuerint nec ultra moderationes et taxationes prædictas, quicquam præsumant recipere, districtius inhibemus. Volentes etiam constitutionem presentem, pœnę adjectione, juvari: statuimus, quod si dicti visitantes, per se, vel, si ex privilegio eis competat, per alios visitationis officium exercuerint, et procurationes receperint, ut prefertur, ipsi vel familiares eorum, ultra moderationes et taxationes predictas, aliquid scienter exegerint seu receperint, etiam a volentibus duplum ejus, quod iidem prelati, vel eis scientibus, aut ratum habentibus, eorum familia taliter exegerint seu receperint, infra duos menses post receptionem seu scientiam hujusmodi, ecclesiis, monasteriis, et locis aliis, a quibus illa receperint, restituere teneantur. Si vero dictis prælatis per alios visitantibus, ii qui pro eis visitationis officium exercebunt, per se vel alios, ultra moderationes vel taxationes prædictas, quicquam exegerint seu receperint, etiam a volente; duplum ejus, quod ultra receperint, ecclesiis, monasteriis, vel locis aliis, a quibus id receptum fuerit, infra præfatum terminum, reddere teneantur. Alioquin extunc dicti prælati quod ultra moderationes, & taxationes prædictas, seu conventionem, vel consuetudinem hujusmodi, receperint in pecunia numerata: duplum ipsum eisdem ecclesiis, monasteriis, sive locis, ultra dictum tempus reddere differentes, ingressum ecclesiæ sibi noverint interdictum. Ii vero pro prædictis prælatis visitationem hujusmodi, ut præmittitur, exercentes, ab officio & beneficio noverint se suspensos: quousque gravatis ecclesiis, & monasteriis, sive locis, de hujusmodi duplo plenariam satisfactionem impendant.

Adjicientes constitutioni præsenti, quod si quis de familia prælati personaliter visitantis, aliquid, ultra moderationes & taxationes præfatas, per se vel alios, prælato ignorante, nec ratum habente, receperit ab ecclesiis, monasteriis, & locis aliis visitatis: duplum ejus quod ultra receperit, de suo proprio, infra duos menses post receptionem hujusmodi, ecclesiis, monasteriis, & locis aliis, a quibus illa receperit, reddere teneatur. Alioquin extunc taliter recipiens, si clericus fuerit, tamdiu ab officio & beneficio sit eo ipso suspensus. Si vero laicus, tamdiu ingressum ecclesiæ sibi noverit interdictum, & a communione eucharistiæ ipso facto sentiat se suspensum: donec de duplo, hujusmodi gravatis ecclesiis, monasteriis sive locis, satisfecerit cum effectu; nulla eisdem, ultra moderationes & taxationes prædictas recipientibus, in his donantium remissione liberalitate seu gratia, valitura.

Cæterum moderationes & taxationes hujusmodi, in illis locis volumus observari, in quibus id fieri poterit secundum ecclesiæ, monasterii, vel loci alicujus facultates. In aliis autem tantam præcipimus modestiam adhiberi: quod per hoc, quæ ad exonerationem locorum ecclesiasticorum statuenda providimus, non valeant se gravari: nec per hoc dicti prælati, exigendi amplius quam ipsi subditi pati possunt, indultam sibi existiment potestatem.

Præmissis quoque adjiciendo statutum, quod si dicti prælati, vel aliquis eorumdem, ex apostolica indulgentia, vel consuetudine, seu de jure, petant sibi ab ecclesiis, monasteriis, sive locis aliis ecclesiasticis, eorumque capitulis, collegiis, vel conventibus, rectoribus, seu personis, moderatum seu caritativum subsidium exhiberi: non possint a singulis ecclesiis, monasteriis, sive locis, pro subsidio hujusmodi, ultra petere vel recipere etiam a volentibus, nisi quantum ascenderent singulæ procurationes in pecunia per nos superius moderatæ, quas iidem prælati reciperent, quando ex privilegio per alium visitarent.

Porro Turonenses prædictos, tales fore intelligimus, quod duodecim ipsorum valeant unum Florenum boni & puri auri legalis, ponderis & conii Florentini.

Per constitutionem autem hujusmodi, nolumus, quod dicti prælati, vel alii, quibus, visitationis officium, & procurationum receptio, ex privilegio sedis apostolicæ, vel aliter de consuetudine, vel de jure, competere minime dinoscuntur, jus visitandi, vel procurationes percipiendi, sibi valeant vendicare: nec constitutionibus super præmissis, per prædecessores nostros dudum editis, quoad alia contenta, id eis aliquatenus derogetur.

Insuper abbates Cistercienses ordinis, sua monasteria visitantes, sub presenti constitutione nostra nolumus comprehendi: cum super eis per aliam ordinationem nostram, duxerimus specialiter providendum.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ constitutionis, intentionis, inhibitionis, adjectionis, & præcepti, ac voluntatis infringere, vel etiam ausu temerario contravenire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit: indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursurum. Datum Avinione xv. Kalendas Januarii, Pontificatus nostri, anno secundo. ANNO CHRISTI 1336.

III. (1) Constitutiones super reformatione canonicorum regularium ordinis S. Augustini Avinione editæ, Id. Maji anno Domini M. CCC. XXXIX.

Benedictus episcopus, servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

AD decorem ecclesiæ sponsæ Dei, & sanctarum religionum fundatarum in ea: quæ licet diversis distinctæ sunt gradibus, in unius tamen veræ fidei propositum coeuntes, eamdem ecclesiam venustant variis floribus meritorum. Pro injunctæ nobis apostolicæ servitutis officio, summis vigiliis & indefessis studiis intendentes ad ea, quæ, pro Divini nominis laude, personarum religionum * ipsarum mentium puritatem, honestatem morum, regularis observantiæ disciplinam, & sacrarum peritiam scripturarum respiciunt: labores nostros libenter impendimus, & opportunæ sollicitudinis diligen-

(1) Abrogatas fuisse a Clemente VI. Benedicti hujus XII. successore has Constitutiones ajunt nonnulli, in Bulla authentica, quæ Cæsarauguste asservatur. Citari tamen dicuntur a Bonifacio IX. anno 1401., & a Martino V. Vide Dennotum lib. 1. pag. 415. *Harduinus*.

ligentiam adhibemus. Ideoque inter religiones alias in agro ejusdem plantatas ecclesiæ, ad religionem canonicorum regularium, ordinis S. Augustini, ab eodem glorioso doctore in primitiva ecclesia sacris institutionibus stabilitam, gerentes præcipuæ caritatis affectum; ac nolentes, quæ in eadem religione reformanda cognovimus, absque reformationis remedio præterire: omnia quæ in religione prædicta, tam in prima institutione ipsius, quam a sacris canonibus sunt salubriter instituta, omnino immota, in sua firmitate manere censentes, nonnulla quæ experientia deesse probavit, & supplenda dictæ religioni utilitas..... necessitas persuadet, statuenda providimus in ea, perpemis futuris temporibus observanda.

I. Statuimus igitur, ut quando in ecclesia cathedrali, monasterio, seu loco alio religionis ejusdem, canonicorum creatio fuerit facienda, nullus recipiatur vel induatur in canonicum, nisi persona idonea, vel de cujus idoneitate spes verisimilis habeatur, & talis, qui inibi in Divinis, vel aliis, Deo possit & velit debite impendere obsequia opportuna: & quod hujusmodi creatio & habitus traditio fiant publice * infra ecclesiam, monasterium, seu locum alium conventualem religionis ejusdem, nisi causa rationabilis eas alibi fieri suaderet: nullisque promissionibus seu obligationibus cum juramento, vel sine, cuiquam faciendis: quod si secus actum fuerit, eo ipso irritum habeatur: quodque hujusmodi creatio seu habitus traditio, non nisi personæ seu personis religionis ejusdem, quæ tunc etiam in ecclesia, monasterio, seu loco prædictis fieri debeant, aliquatenus committatur. Ii vero qui creati fuerint in canonicos, infra probationis tempus, in loco, in quo saltem septem canonici resideant, necesse habeant residere: eisque idoneus & fidelis deputetur instructor, qui eos instruere valeat in Divinis officiis, & observantia regulari. Cæterum, si canonicorum creatio fuerit facienda, eaque pertineat ad prælatum: una cum capitulo, vel conventu, fieri debeat eorumdem. Si capitulum, seu conventus, vel eorum major pars, pure ad eam procedere, vel creationi faciendæ sine causa rationabili renuerint consentire: prælatus, ex quo sibi evidenter expediens vel necessarium apparebit, hujusmodi canonicorum creationem fieri debere, * vel prælatum, vel capitulum, seu conventum, aut illum seu illos, ad quem seu quos pertinuerit, concorditer deliberatum & definitum fuerit fore creationem hujusmodi faciendam: tunc prælatus moneat capitulum seu conventum, & in virtute obedientiæ eis injungat, ut pure, ac secundum Dominum, infra unius mensis spatium, ad dictam creationem cum eo in primo casu procedant, vel in secundo, creationi faciendæ suum præstent consensum. Quod si prælati, capitulum, seu conventus, monitioni vel injunctioni hujusmodi parere neglexerint, vel recusaverint: creatio ipsa, ea vice libere pertineat ad prælatum, dummodo per eum nil in præmissis factum fuerit fraudulenter. In casu autem devolutionis hujusmodi, prælatus faciendi eamdem creationem, cum consilio seniorum eorumdem capituli, vel conventus; de personis idoneis liberam habeat facultatem: ita tamen, quod tunc per dictum prælatum, tot & non plures creentur, quot, attentis facultatibus, ac statu antiquo & debito locorum, rationabiliter creandi, seu creati fuissent, si prælatus & capitulum, seu conventus, in creatione hujusmodi concorditer convenissent. Rursus eorum arbitrium, qui ad privata suorum commoda recurvantes affectum, creationi faciendæ canonicorum hujusmodi nolunt aliter consentire, nisi concedatur eisdem, quod unus vel plures, quos maluerint seu nominaverint, in canonicos creentur, penitus detestantes: hoc deinceps omnino fieri prohibemus. Decernentes, concessiones hujusmodi, si quæ eis factæ fuerint, fore nullas: quodque nulli ex receptione seu creatione ex ea vel ob eam secuta, jus aliquid in loco, in quo, seu ad quem factæ fuerint, aliquatenus aequiratur. Insuper præmissis adjicimus, quod capitulum, vel conventus religionis ejusdem, in novitate sui prælati nequeant eidem prælato, vel alteri occasione ipsius, facere gratiam, super receptionem vel creationem canonicorum plurium, quam duorum: nec ad hujusmodi pro duobus gratiam faciendam, nisi de libera eorum voluntate processerit, intendimus obligare.

II. Præsenti quoque statuimus sanctione, quod singuli canonici religionis ejusdem, professionem expressam faciant, non clandestine, sed patenter: & si commode fieri poterit, in ecclesia, & cum Missa. Quod si forte prælatus, ad quem spectabit, professionem ipsam recipere, tempore probationis elapso, per canonicum profiteri volentem, congruo loco & tempore, humiliter requisitus, professionem eamdem recipere sine rationabili causa renuerit, vel ultra debitum forte distulerit; dictus canonicus ex tunc in sua ecclesia, vel monasterio, ac membris ipsius, ad omnia idoneus censeatur, * si foret expresse professus * teneatur, cum ad hoc opportunitas se obtulerit, expresse nihilominus profiteri: alioquin, extunc ad præmissa, donec expresse professus fuerit, minus idoneus habeatur: ac nihilominus possit per proprium prælatum ad profitendum expresse compelli. Prælatus quoque, qui professionem ab eo recipere renuerit, aut distulerit, ut præfertur, ad ipsius professionem admittendam expresse, per suum immediatum superiorem religionis ejusdem, seu eum ad quem pertinuerit, compellatur.

De professione canonicorum.

* *f.* ac si f. c. pr.
* *f.* sed teneatur.

III. Prohibemus insuper, ne in ecclesia cathedrali, seu monasterio, vel loco alio religionis ejusdem, quivis clericus sæcularis, vel laicus, recipiatur ad præbendam seu etiam portionem, nisi eidem ecclesiæ, seu monasterio, vel loco, dederit primitus se & sua: nec hujusmodi præbenda seu portio, ad vitam, vel ad tempus vendatur, detur, seu alias concedatur eidem. Quicquid autem contra prohibitionem hujusmodi attentatum fuerit, omnino decernimus irritum & inane: ac nihilo minus recipientes, vendentes, dantes, & concedentes hujusmodi, ultra pœnas a jure statutas, superiorum suorum arbitrio puniantur. Per præmissa vero non intendimus circa officia vel ministeria, aut alia obsequia opportuna, inibi consueta per sæculares clericos vel laicos exerceri, aliquid immutari.

De prohibitis præbendis.

IV. Ut autem dicta religio salubriter in omnibus dirigatur, in ecclesia, seu monasterio, locove alio collegiato, seu conventuali religionis ejusdem, superiorem dictæ religionis non habente; ac etiam in quolibet collegiato, seu conventuali loco, XII. vel majorem numerum canonicorum habente, etiamsi superiorem in ipsa religione habeat; necnon in loco alio etiam

De priore clausträli

etiam minorem duodenario numerum habente, in quo prior clauſtralis eſſe conſueverit : conſtituatur hujuſmodi prior clauſtralis. Dicti quoque prioris conſtitutio fiat per illum, ſeu illos, ad quem, vel ad quos pertinuerit, cum conſilio aliquorum ſeniorum illius loci, in quo conſtituetur: attentius providendo, quod perſona quæ zelum religionis ordinatum habeat, quæve exiſtat idonea ad exercendum prioris clauſtralis officium, in loco, in quo conſtituta fuerit, aſſumatur. Dictus vero prior, cum eum abeſſe, vel ſic inpediri contigerit, quod incumbens ſibi officium per ſe nequeat exercere, teneatur aliquem ex canonicis dicti loci, ad hoc idoneum, deputare; qui, hujuſmodi abſentia vel impedimento durante, vices ipſius gerat, niſi alicui ex privilegio, ſeu ſtatuto, vel conſuetudine, ratione dignitatis, perſonatus, vel alterius beneficii, præmiſſis caſibus gerere vices hujuſmodi competere noſceretur; vel niſi dicti prioris ſuperior aliquem ad hoc pro ipſo priore duxerit deputandum. In loco autem, in quo, ſecundum præmiſſa, prior clauſtralis fuerit ſtatuendus, præſidens tali loco, cum ipſo impediri, vel abeſſe contigerit, ut de priore clauſtrali præmittitur, teneatur aliquem in loco ſui, quoad officium prioris clauſtralis pertinet, [a] ad eaque deputare. Per hoc autem, quod volumus conſtitutionem dicti prioris, de conſilio ſeniorum fieri: non intendimus, circa [b] amotionem ipſius, de priſtina obſervantia, aliquid immutare.

[a] *Hæ voces, ad eaque, videntur redundare, nec ſunt apud Pennottum.* H.

[b] *Pennottus legit*, admonitionem. H.

V. Pro regulari diſciplina attentius obſervanda, in eccleſia cathedrali, ſeu monaſterio, loco * vel alio conventuali religionis ejuſdem, diebus ſingulis; in aliis vero locis, in quibus quatuor, aut plures canonici fuerint deputati, ſaltem ſemel in ſeptimana, ac etiam ſæpius in eiſdem, ſi in ipſis ſæpius, ac in quibuſvis locis aliis non conventualibus, toties & quando in eis fieri conſuetum, regulare capitulum teneatur; in quo, antequam ad tractanda alia procedatur, canonicorum exceſſus, tranſgreſſiones, & negligentiæ corrigantur, ac de diſciplina & reformatione regulari tractetur ſalubriter & agatur: nullo ibidem proterve aut clamoſe ſeu irreverenter ſe habere, quomodolibet præſumente.

De capitulis quotidianis.

* Corr. loco-ve.

De capitulis annalibus.

VI. In ſingulis quoque eccleſiis cathedralibus, monaſteriis, atque locis collegiatis ſeu conventualibus religionis præfatæ principalibus, non ab aliis dependentibus, etiamſi in eis alias non fuerit conſuetum, & in ſingulis aliis locis religionis ejuſdem, habentibus membra ſibi ſubjecta, ſi inibi ſolitum eſt capitulum celebrari, annis ſingulis capitulum celebretur, die videlicet ad hoc ſtatuto, vel per ipſum capitulum annis ſingulis ſtatuendo: in loco ſcilicet principali, & non alibi, niſi evidens neceſſitas ſuaderet hujuſmodi capitulum alibi celebrandum. Prælatus autem loci principalis, in loco in quo celebrabitur ipſum capitulum, eidem capitulo ſtudeat omnino perſonaliter intereſſe, cui etiam præeſſe debebit. Quod ſi eum tunc ab eodem capitulo abeſſe contigerit, teneatur alicui idoneo, loci & religionis ejuſdem, committere vices ſuas, qui interſit, & præſit capitulo memorato, niſi ex privilegio, ſtatuto, vel conſuetudine, alteri hoc competere noſceretur.

* *Lege*, abbates, *ut recte Pennottus habet*. H.

Ad hujuſmodi autem capitulum * affectus, præpoſiti, priores, & adminiſtratores eidem loco principali immediate ſubjecti; necnon, ubi fuerit conſuetum, etiam canonici adminiſtrationem non habentes, extra eccleſias, monaſteria, & loca prædicta morantes, perſonaliter convenire, impedimento ceſſante legitimo; aut impedimento hujuſmodi ſubſiſtente, abbates, præpoſiti, priores, & adminiſtratores præfati, procuratorem idoneum ſufficienter inſtructum, cum mandato legitimo, cauſam, ſeu cauſas impedimenti hujuſmodi, & expreſſe poteſtatem jurandi in animas ipſorum conſtituentium cauſas hujuſmodi fore veras, & reddendi rationem infraſcriptam, et alia faciendi, quæ facere poſſent, ſi eſſent præſentes, poteſtatem continente, ad ipſum capitulum dirigere teneantur. Is vero, qui tunc præerit dicto capitulo, cum quatuor ſenioribus, per ipſum capitulum aut majorem partem ipſius eligendis, an cauſæ hujuſmodi ſufficientes fuerint arbitrati, vel eis non venientibus, aut nullum talem procuratorem mittentibus, vel cauſas minus ſufficientes prætendentibus, de pœna condigna ob hoc talibus infligenda, habeat æſtimare, quam ipſe ſolus præſidens, infligendi, et alias contra ipſos abſentes, ſi opus fuerit, auctoritate apoſtolica, prout juſtitia et regularia inſtituta ſuaſerint, procedendi habeat facultatem.

Convenientes autem ad dictum capitulum, vitam ducant communem, et faciant proportionaliter ſimul omnes expenſas: niſi forte ex conſuetudine, vel ſtatuto, aut alia ordinatione rationabili, incumbat alii, ſeu aliis, onus expenſarum hujuſmodi faciendi. Quos tamen, ſi ex hoc, quod ſingulis annis fieri volumus capitulum memoratum, vel ex aliis ſupra vel infra ſtatutis, ampliores expenſas fieri contigerit, nolumus in expenſis plus ſolito onerari: ſed tunc, hujuſmodi ampliores expenſæ fiant per omnes ſimul proportionaliter, ut præfertur. Quod ſi forſan aliquis ex locis prædictis, in quibus, ut præfertur, debet dictum capitulum celebrari, membra habeat adeo ſibi remota, quod adminiſtratores principales dictorum membrorum nequeant annis ſingulis ad ipſum capitulum, abſque notabili diſpendio, convenire: tunc dictum capitulum teneatur ordinare, quando dicti adminiſtratores ad capitulum hujuſmodi debeant conveniri.

In hujuſmodi autem capitulo, tractetur præcipue de reformatione morum, & obſervantia regulari: ac corrigantur, & reformentur in eo, quæ ſuper ſpiritualibus, & temporalibus religionis ejuſdem, corrigenda fuerint, & etiam reformanda. Ipſoſque capitulo perdurante, abbates, priores, præpoſiti, & archidiaconi, cæterique adminiſtrationem in religione prædicta habentes, quovis nomine cenſeantur, de ſuis adminiſtrationibus eidem capitulo teneantur offerre, & in ſcriptis tradere rationem, declarando videlicet, ſi adminiſtrationes ipſæ aliquibus, & quantis, & ex quibus cauſis, quibuſve perſonis, & quibuslibet obligationibus, & an ſub uſuris ſint debitis obligatæ; & an ipſa debita poſſint de rebus extantibus mobilibus perſolvi, aliaque onera ſibi ſuis adminiſtrationibus incumbentia ſupportari, ſine debitorum augmento: & generaliter, an adminiſtrationes ipſæ in caſu deſolationis, & qua re, vel in ſtatu proſperitatis exiſtant. Hujuſmodi autem rationum ſcripturæ, continentes adminiſtrationum ipſarum tam onera, quam augmenta, in loco principali, cujus tenetur capitulum, ſub fida cuſtodia fideliter conſerventur, eorum, a

qui-

quibus reddita fuerit, propriis subscriptionibus communitæ.

Volumus autem, quod in casu, ubi abbatibus, prioribus, præpositis, archidiaconis, & aliis administrationem habentibus, minime videtur expediens, sed periculosum esset, revelare in dicto capitulo commoda seu augmenta, quæ de administratione hujusmodi supererent: quatuor eligendis de dicto capitulo, duobus per ipsum abbatem, seu priorem, vel præpositum, seu archidiaconum, vel quemvis alium administrationem habentem, & duobus aliis per capitulum, vel majorem partem ipsius (qui quatuor hujusmodi officium in virtute obedientiæ recipere teneantur) revelare prædicta, quæ superfunt, in quibuscumque rebus consistunt, fideliter teneantur: eisdem quatuor sic electis juramentum in præsentia dicti capituli præstitutis, quod non revelabunt prædicta, nisi cedentibus vel decedentibus iis, qui reddiderint rationem, vel alia causa rationabili exigente; & tunc etiam, de licentia superioris sui, vel illius, qui dictam reddidit rationem.

pitulis ncialis

VII. Constitutionem insuper concilii generalis, de communi capitulo abbatum, atque priorum abbates proprios non habentium, in singulis regnis sive provinciis faciendo, volentes exacta diligentia observari: statuimus, quod in religione prædicta, in singulis provinciis per nos designatis inferius & distinctis fiat in loco, qui ad hoc fuerit deputatus, de quadriennio in quadriennium, salvo jure diœcesani, commune seu provinciale capitulum abbatum, præpositorum, priorum, cæterorumque prælatorum abbates, seu alios prælatos superiores ejusdem religionis non habentium; necnon præpositorum, priorum, vel aliorum majorum in ecclesiis cathedralibus post antistites existentium, ac post ipsos antistites regularem curam canonicorum habentium, quocumque nomine nuncupentur; sive prænominati, exempti, sive non exempti existant; ad quod universi conveniant, impedimentum canonicum non habentes, dictam constitutionem juxta præfatum provinciale concilium, & alia in ea, tam provide, quam salubriter instituta, & in religione præfata, irrefragabiliter observantes. Qui vero ad præfatum capitulum personaliter venire nequiverint, legitime impediti, ad allegandam causam impedimenti hujusmodi, * etiam probandam, necnon ad recipiendum ordinationes, seu statuta, atque mandata in dicto capitulo facienda, ac si idem taliter impeditus, personaliter præsens esset, canonicum suum ecclesiæ ejusdem, monasterii, sive loci, si commode fieri possit, alioquin aliam personam idoneam, cum sufficienti mandato, causam impedimenti hujusmodi continente, & etiam potestatem in animam constituentis eumdem jurandi, causam hujusmodi esse veram, ad dictum capitulum mittere teneatur. Personæ vero, quæ præfuerint hujusmodi provincialibus capitulis celebrandis, quarum potestatem de uno provinciali ad aliud provinciale capitulum volumus perdurare, arbitrentur, & discernant, an excusationum causæ dictorum non venientium ad capitulum, veræ & sufficientes, vel insufficientes existant: a quarum arbitrio, seu decreto, super hoc nulli appellare liceat, vel etiam reclamare.

motus obandH.

Non venientes autem ad dictum capitulum, legitimo impedimento cessante, aut cum subest impedimentum, procuratorem ad illud, cum sufficienti mandato, ut præmittitur, non mittentes: teneantur expensas, quas fuerant in veniendo ad dictum capitulum, morando, & redeundo facturi, juxta præsidentium dicto capitulo, seu majoris partis eorum, arbitrium æstimandas, in termino per ipsos præsidentes statuendo, de bonis suæ administrationis persolvere, in utilitatem ipsius provincialis capituli convertendas: super quibus, nulli in totum, vel in partem, gratia fieri valeat, * vel remissio indulgeri possit. Etiam prędicti * eorumdem, ad earum solutionem, per censuram ecclesiasticam, auctoritate apostolica, coercere suosque processus & sententias publicare, seu facere publicari, in locis dictæ religionis, provinciæ tamen ejusdem. Et nihilo minus alias contra non venientes præfatos, maxime si, ut correctionem evitent, sive ut nesciatur status ecclesiæ vel monasterii eorumdem, vel alias malitiose, se subtrahant, prout dictis præsidentibus seu majori parti ipsorum visum fuerit, procedatur.

a *Lege cum Pennoto*, vel remissio indulgeri. Possint etiam dicti præsidentes eosdem ad eorum solutionem &c. H.

Circa prędictos vero ac visitatores in eisdem capitulis deputandos, & alia quęcumque in eis exequenda, illa serventur, quę in ejusdem generalis concilii, & felicis recordationis Honorii papę III. predecessoris nostri, constitutionibus expressius continentur, prout statui & religioni congruit eorumdem: servatis tamen statutis, ordinationibus, & adjectionibus nostris, supra & etiam infra scriptis.

Ad hęc, decrevimus, abbates, priores, & majores prędictos, capitula, conventus, cunctosque canonicos ecclesiarum, ac monasteriorum ejusdem religionis, etiamsi in ipsis ecclesiis, vel monasteriis, sive extra ea, ubicumque prioratus, officia, vel administrationes habuerint, seu moram traxerint, tam exemptos quam non exemptos, dictorum capitulorum provincialium distributionibus, correctionibus, & ordinationibus subjici, & ipsis astringi, eosque ad observationem illarum fore per præsidentes, seu alios ad quos pertinuerit, compellendos. Decernimus etiam, quoscumque dictarum ecclesiarum, & monasteriorum, vel aliorum locorum religionis ejusdem canonicos, beneficia obtinentes, ad contribuendum, in expensis moderatis & rationabilibus, per capitulum annuale religionis ejusdem immediate præcedens taxandis, secundum eorum exigentiam facultatum, quas dicti convenientes facient, ad ipsa capitula eundo, morando, & redeundo (imposita tamen dictis convenientibus secundum suarum exigentiam facultatum de dictis expensis congrua portione) fore per eosdem convenientes, auctoritate apostolica, per remedia opportuna, sublato appellationis obstaculo, compellendos. Ordinariis locorum, exemptis & non exemptis, districtius injungentes, quod nullum prædictis impedimentum apponant, vel apponi permittant: sed legitime requisiti, ea faciant executioni mandari, & inviolabiliter observari. Quod si forte tempore, quo imminebit provinciale capitulum celebrandum, contigerit ecclesias cathedrales religionis ejusdem, carere majoribus prælatis, vel monasteria seu loca religionis ejusdem, suis vacare seu carere pastoribus; qui, si adessent, astricti forent ad conveniendum in provinciali capitulo memorato: capitula ecclesiarum, seu conventus monasteriorum, aliorumque locorum conventualium prædictorum, teneantur personam sufficientem de gremio eorumdem, si commode fieri possit, alioquin a-

liunde, transmittere ad hujusmodi capitulum celebrandum, ad faciendum & adimplendum omnia, juxta arbitrium præsidentium, quæ facere possent & tenerentur prælati, seu majores præfati, si venirent ad dictum capitulum, & in eo personaliter interessent.

Quod autem præmittitur de provinciali capitulo, de quadriennio in quadriennium celebrando, ad cujuslibet hæsitationis scrupulum amputandum, ad sanum referri volumus intellectum: ut scilicet cum uno anno provinciale capitulum fuerit celebratum, duobus futuris annis proximis, ab illo valeat abstineri, eo in alio anno immediate sequenti omnimode celebrando. Hujusmodi vero commune seu provinciale capitulum, apud unum de monasteriis religionis ejusdem ad hoc aptum, si in eadem existat provincia, debeat celebrari: alioquin, celebretur in loco alio congruo & securo, de quo, ac die primi capituli hujusmodi celebrandi, & aliis ad hoc facientibus, opportune providebunt illi, qui super hoc per sedem apostolicam deputati fuerint prima vice. Et ut super eodem capitulo, & per illud extunc in posterum rationabilis ordinatio habeatur: in dicto capitulo primitus celebrando, & in aliis etiam per successiones temporum similiter celebrandis, præsidentes eisdem, seu pars major eorum, provideant & ordinare procurent, per quem, in sequenti capitulo, sermo fieri, Missaque debeat celebrari. Eligant quoque tam locum, in quo alia vice proxima hujusmodi capitulum fuerit celebrandum, quam eos, qui præsidentes esse debeant in eodem.

Provideatur etiam, qui abbates, quive præpositi, seu alii ex eis, qui ad ipsum capitulum venire tenentur, quæ, & quot, & quoties, ecclesias cathedrales, monasteria, & loca alia religionis ejusdem, debeant, usque ad aliud proximum sequens provinciale capitulum, visitare. Cæterum prohibemus, ne venientes ad provincialia seu annalia capitula, secum ducant, vel duci faciant, seu permittant evectiones, seu familiares numero superfluos, seu quomodolibet excessivos, aut tales, de quibus præsumi valeat, quod alicui ad ipsa capitula venienti, aut in eis moranti, vel de illis redeunti, aut ecclesiis, monasteriis, prioratibus, vel aliis eorum, inferant, per se, vel alios, in personis vel rebus, injuriam, offensam, vel qui in aliquo de dictis capitulis, aut in ecclesia, vel monasterio, seu loco, quibus illa contigerit celebrari, scandalum suscitare, vel turbationem facere, seu discordiam vel contentionem movere, verisimiliter præsumatur: sed numero evectionum, & familiarium, statui cujuslibet eorum congruo, sint contenti. Si quis autem eorum scienter, & ex proposito, duxerit vel tenuerit aliquem, vel aliquos, ad inferendum injuriam vel offensam hujusmodi, ut turbetur, vel impediatur imminens capitulum, vel aliquem seu aliquos ad hoc convocaverit, & ob hoc turbatio vel impedimentum secuta fuerit vel secutum; necnon quicumque alius de personis religionis ejusdem consentiens in præmissis extiterit, præstando auxilium, vel favorem, scienter & ex proposito, ut premissum est, excommunicationis incurrat sententiam ipso facto. Eamdem quoque excommunicationis sententiam, quicumque religionis præfatæ per se vel alium impedierit malitiose, scienter & ex proposito, quo minus dicta capitula, provinciale videlicet & annale, & eorum quodlibet valeat celebrari; aut propterea præsumpserit euntes ad illa, vel aliquos eorumdem, vel in eis morantes, seu de ipsis redeuntes, capere, seu capi facere, seu captos detinere, aut impedire, vel eis, aut eorum familiaribus, in personis vel rebus inferre damna, injurias, vel offensas; necnon, quicumque ipsius religionis, qui, ad hoc ne fiat, aut impediatur visitatio, malitiose & ex proposito, prædicta, vel eorum aliquid, per se vel alium commiserit in præmissis, *abbatum, priorum, vel aliorum proprios subjectos visitantium, vel in personas visitatorum, qui in provincialibus capitulis, aut per abbates, seu prælatos alios fuerint deputati, vel familiarium eorumdem, aut in bonis eorum; dum tamen propter hoc visitatio hujusmodi fuerit impedita: ipso facto excommunicationis sententiam incurrant. Præsidentes autem provincialibus & annualibus capitulis præfatis, & eorum quilibet, postquam simpliciter & de plano eis constiterit, aliquem ex prædictis, præfatam excommunicationis sententiam incurrisse: ipsum excommunicatum, per omnia ejusdem religionis loca vicina, de quibus eis videbitur, tamdiu solemniter publicent & faciant ab aliis, auctoritate apostolica, publicari, eos ad hoc, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compellendo: donec excommunicatus hujusmodi condignam super hoc satisfactionem impenderit, & absolutionis beneficium meruerit obtinere. Possint autem ab hujusmodi excommunicationis sententia, congrua satisfactione præmissa, absolvi per præsidentes dictis provincialibus capitulis, & quemlibet eorumdem, quorum offensa conservet * eorum provinciale capitulum, aut per visitatores deputatos ab eo. Illi vero, quorum offensa respiciet annale capitulum, per prælatos, qui hujusmodi annali, seu annalibus capitulis præfuerint, aut per ipsos prælatos visitantes, seu per visitatores deputatos ab eis, congrua satisfactione præmissa, absolvi valeant: nisi forsan offensa adeo gravis existeret, quod super ea sedes apostolica foret merito consulenda.

* f. son.

* f. nat.

Ut autem professores religionis ejusdem quietius & liberius valeant Domino famulari: districte præcipimus, tam diœcesanis, quam personis, qui provincialibus capitulis præsidebunt, ut advocatos, patronos, magnates, rectores, vicedominos, consules, milites, & quoscumque alios, per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, compescant; ne cathedrales ecclesias, monasteria, & loca alia religionis ejusdem præsumant offendere, in personis, aut rebus eorum; eosque, si forte eisdem offensas intulerint, ad satisfaciendum eis compellere non omittant.

Ut autem de provinciis, in quibus dicta capitula provincialia fuerint celebranda, distincta limitatio habeatur, nec de ipsis in posterum hæsitetur: quamlibet provinciam, quoad hujusmodi provincialia tenenda & celebranda capitula, prout sequitur, limitamus. In primis, urbs Romana cum episcopatibus nobis immediate subjectis, in nostra speciali provincia constitutis, cum toto regno Siciliæ, pro una provincia computentur: provinciæ Thebarum, Cretensis, Athenensis, Patracensis, Corinthia, & Neopactensis, cum toto patriarchatu Constantinopolitano, pro una; regnum Cypri, pro una; regnum Corsicæ, & Sardiniæ, pro una; provinciæ Pisanensis, Januensis, Mediola-

lanenſis, & Ravennas cum epiſcopatibus Placent. Ferrar. & Arimin. pro una; Aquilejenſis, ac Gradenſis, cum provinciis Iadrenſi, Spalatenſi, & Raguſ. & Antibar. pro una: Strigonienſis, Coloſſenſis & * Guenienſis, cum epiſcopatu Canuenſi, pro una: Rigonenſ. pro una: Salzeburgenſis, Magdeburgenſis, & Bremenſis, pro una; Colonienſis, Mogutienſis, & Trevirenſis, cum epiſcopatu * Lambargenſi, pro una; Ebredunenſis, Viennenſis, & Aquenſis, &..... pro una; Lugdunenſis, Tarantaſienſis, & Biſinicienſis, * pro una; Remenſis, & Senonenſis, pro una; Rotomagenſis, & Turonenſis, pro una; Burdegalenſis, & Bituricenſis, cum epiſcopatu Anicienſi, pro una; Narbonenſis, Toloſan. & Auxitan. pro una; Terraconenſis, & Cæſarauguſtanenſis, cum epiſcopatu Majoricarum, pro una; Toletana, Hiſpalenſis, Compoſtellan. ac Bracarenſis, pro una; Cantuarienſis & Eboracenſis, pro una; tota Hibernia, pro una; totum regnum Scotiæ, pro una; regna Deciæ, Norvegiæ, & Sweciæ, pro una provincia computentur. Si qui vero epiſcopatus, vel monaſteria, aut loca alia, dictæ religionis exiſtant, quæ in aliqua dictarum provinciarum minime includantur: quoad dicta capitula provincialia, intelliguntur eſſe de illa provincia, cui viciniora exiſtere dignoſcuntur.

VIII. Viſitatores ſiquidem, qui, ſecundum conſtitutionem dicti generalis concilii, fuerint in provincialibus capitulis deputati, ſint ſolliciti circa hujuſmodi viſitationis officium exequendum; & quantum ſtatui & religioni eorum convenit, obſervare ſtudeant, quod in dictis conſtitutionibus præfatorum concilii, & Honorii, ſuper * ſtatuta. Quod ſi omiſerint illa exequi diligenter, a præſidentibus provincialibus capitulis, cum eis hujuſmodi negligentia nota fuerit, graviter arguantur; & per eos, prout qualitas culpæ ipſorum exegerit, puniantur. Ut autem dictorum viſitatorum officium cum ſinceritate procedat, diſtrictius inhibemus, ne quis viſitatoris ſibi deputati, eodem anno, valeat * viſitator. Dicti autem viſitatores, familiares eorum, in eccleſia cathedrali, ſeu monaſterio, vel alio loco ipſius religionis, ad quæ viſitationis cauſa duxerint declarandum, * ultra duos dies nequaquam remaneant, niſi evidens neceſſitas foret, vel magna utilitas eccleſiæ, vel monaſterii, ſive loci hujuſmodi, ampliorem moram viſitatorum, vel familiarium exigeret eorumdem: quo caſu poſſint ulterius remanere, ita tamen, quod id faciant de conſilio ſeniorum dictæ eccleſiæ, ſeu monaſterii, ſive loci. Dicti quoque viſitatores, vel familiares eorum, eccleſiæ, monaſterio, ſive loco, cui officium viſitationis impendunt, oneroſi nequaquam exiſtant, nec ſumptuoſas epulas quærant: ſed, cum gratiarum actione recipiant, quod honeſte & competenter eis fuerit miniſtratum.

Caveant inſuper, ne quiſquam ipſorum, aut familiares eorum, per ſe, vel per interpoſitam perſonam, aliquam pecuniam hujuſmodi, vel alia occaſione quacumque, niſi pro expenſis dumtaxat, & tunc, ſecundum infraſcriptum modum, exigant, aut etiam a nolente recipiant: neque aliquid munus, quodcumque ſit, vel qualitercumque offeratur, præſumant recipere a quocumque; ut non quæ ſua ſunt videantur quærere, ſed quæ Chriſti: quod ſi fuerit contra præſumptum, duplum ejus, quod receperint, eccleſiæ, monaſterio, ſive loco, a qua, vel quo id receptum fuerit, infra menſem reddere teneantur. Alioquin duplum ipſum eis ultra dictum tempus reſtituere differentes, tamdiu ſint ab officio beneficioque ſuſpenſi, quouſque gravatis eccleſiis, monaſteriis, ſive locis, de hujuſmodi duplo, plenariam ſatisfactionem impendant, nulla eis in hoc dantium liberalitate, remiſſione, vel gratia valitura. Et nihilominus iidem viſitatores, ſi opus fuerit, per præſidentes dictis capitulis provincialibus, & eorum quemlibet, ad reſtitutionem præfati dupli, auctoritate apoſtolica, per cenſuram eccleſiaſticam, & alia opportuna remedia compellantur.

Concedimus tamen, ut præſidentes dictis capitulis, vel pars major eorum, ordinare poſſint, prout, & quando eis viſum fuerit expedire, quod dicti viſitatores expenſas recipiant in pecunia, & eo caſu, quo hoc duxerint ordinandum, dictas expenſas, omni odio & favore remotis, moderari habeant, & taxare. Proviſo tamen, quod in ſumma conſtitutione, quam ſuper moderatione procurationum edidimus, quæ incipit, *Vas electionis*, nullatenus excedatur. Iſti etiam præſidentes diſcrete provideant, ut cum inter loca viſitata & viſitanda magna fuerit diſtantia, quantum quilibet eorumdem locorum, viſitatus ſcilicet & etiam viſitandus, ſolvere habeant viſitatori, pro ſuis ſumptibus moderatis. Si tamen monaſteria viſitanda in facultatibus ſint collapſa, tunc de expenſis, quas dicti viſitatores facturi erunt, occaſione viſitationis locorum hujuſmodi collapſorum, provideatur eiſdem, de communi contributione, in provinciali capitulo facienda. Ut autem via ſcandalis præcludatur, inhibemus viſitatoribus memoratis, ne illos, ſeu eorum nomina, qui eis aliqua ſecreta in viſitationibus revelaverint, præſumant aliis revelare, ſed tunc demum, dicti viſitatores procedant ſuper dictis revelatis, ſic, & prout ſecundum * canonica decreta inſtituta fuerit procedendum. Quod ſi dicti viſitatores contra inhibitionem hujuſmodi revelantes, * ſeu eorum nomina detexerint, prout facti qualitas exiget, per præſidentes, vel eorum quemlibet puniantur.

IX. Cum in provinciali & annuali capitulis, & aliis negotiis, expenſæ neceſſariæ requirantur: ut onus diviſum in partes levius ſupportetur, ſtatuimus, quod in eiſdem capitulis, cujuſquam contradictione vel abſentia non obſtante, pro communibus libertatibus defendendis, necnon neceſſitatibus, utilitatibus, & aliis plerumque occurentibus neceſſariarum oneribus expenſarum, auctoritate apoſtolica, imponantur collectæ, ſubventiones, ſeu contributiones; videlicet in capitulo provinciali pro tangentibus ipſum capitulum, ſecundum arbitrium ipſius provincialis capituli, vel majoris partis ejuſdem. In annali vero capitulo, pro tangentibus ipſum annale capitulum, vel locum principalem, ubi debet ipſum capitulum celebrari, ſecundum arbitrium prælati præſidentis ipſi annali capitulo, & diffinitorum, ubi diffinitores fuerint; & ubi non fuerint, ſecundum arbitrium ipſius capituli, ſeu majoris partis ejuſdem. Volumus tamen, quod libertates, neceſſitates, ſeu utilitates, & alia, pro quibus hujuſmodi collectæ, ſubventiones, ſeu contributiones fuerint imponendæ, in eiſdem capitulis provincialibus & annalibus, clare & explicite expo-

ennotus, Guez- s cum opatu inenſi na; Ri- is &c. H. *e*, Bam- nſi. H.

orr. Bi- nenſis.

viſitato- s.

f. ſuper ſtatutum

Deeſt for-.

Corr. de- andum.

Vide ſupra proxime.

* *Pennotus*, canonica & regularia inſtituta. H.

* *Corr.* revelaverint.

De ſubventionibus.

exponantur: & aliter, quam ut permittitur, imponi non possint. Et si secus actum fuerit, impositio & processus, ac sententiæ occasione hujusmodi impositionis, factæ & latæ, omni careant roboris firmitate: ac nihilo minus restituatur eisdem, quicquid, occasione hujusmodi, ab ipsis exactum fuerit & receptum. De dictis autem subventionibus, & contributionibus, seu collectis, possit membris necessitatem patientibus subveniri: prout expositis prius dictis necessitatibus annali capitulo prædictis, quorum arbitrio subventiones, contributiones, seu collectæ hujusmodi imponi habuerint, in ipso annali capitulo fuerint arbitrati: proviso tamen, quod administratores dictorum membrorum necessitatem patientium, expendere habeant, pro dictis necessitatibus, quantum membra ipsa poterunt sustinere.

Ut autem in conservatione collectarum, subventionum, seu contributionum hujusmodi, adhibeatur cautela diligens, & etiam opportuna: præcipimus, ut illæ, quæ impositæ fuerint in capitulo provinciali, per tres bonos & fideles de illis, qui ad ipsum * capitulum pervenire tenentur in aliqua ecclesia, monasterio, seu alio loco convenienti & securo; quæ vero impositæ fuerint in annali, per tres fideles canonicos loci, in quo imponentur (quorum unum ponat ille qui præfuerit ipsi capitulo annali; alium vero, priores & administratores; & tertium, capitulum ecclesiæ, seu conventus monasterii, seu loci hujusmodi * annale capitulum fieri debet) in una arca serata, tribus diversificatis seris & clavibus fideliter custodiantur, & in usus dumtaxat, pro quibus impositæ fuerint, convertantur. Pro iis autem collectis, & subventionibus, seu contributionibus fideliter conservandis, &, ut præmittitur, expendendis, dicti tres, qui ad hoc fuerint in provinciali capitulo deputati, præsint in præsidentium ipsius capituli; & alii præfati tres canonici, in prælati, præsidentis, & capituli, seu conventus loci principalis, cujus annale capitulum celebratur, præsentia, corporaliter juramentum: nec imponi valeat alia contributio, quamdiu aliquid de prima contributione, quod sufficiat, contigerit supersesse.

* Pennotus, capitulum provinciale venire - H.

* Deest for.

Habeant autem dicti præsidentes, & eorum quilibet, quoad hujusmodi provincialia capitula; similiter quoque prælati, seu alii qui præerunt dictis annalibus, quoad ipsa capitula annalia, auctoritate apostolica supradicta, exigendi, colligendi, & levandi collectas, subventiones, & contributiones prædictas, & contradictores & rebelles quoslibet, eadem auctoritate per censuram ecclesiasticam, vel alia juris & ipsius religionis remedia, remoto cujuslibet appellationis remedio, compellendi, & publicandi, & exequendi libere processus suos, ac sententias super præmissis habitos, & prolatas, in ecclesiis cathedralibus, monasteriis, aliisve locis religionis ejusdem, quando & quoties visum fuerit expedire, necnon & absolvendi, congrua tamen satisfactione præmissa a dictis sententiis, & relaxandi ac tollendi omnes processus & sententias eorumdem, & cum eis, qui dictis legati sententiis, per simplicitatem, & juris ignorantiam, non tamen in contemptum clavium, celebrando Divina, vel se ingerendo eisdem, irregularitatem incurrerunt, super enim irregularitate hujusmodi, dispensandi liberam potestatem.

De studentibus in ce-

X. Quoniam, per exercitium lectionis, studentes litterarum scientiis imbuuntur: nos cupientes, ut viri religionis ejusdem, in primitivis, & deinde in * Divinis, & canonici juris scientiis instruantur: statuimus, quod in qualibet ecclesia cathedrali, monasterio, locove alio conventuali seu collegiato dictæ religionis, cui ad hoc suppetent facultates, habeatur magister, qui canonicos doceat, infra septa locorum, in scientiis primitivis; videlicet in grammatica, logica, & philosophia: proviso attentius, ut sæculares instruendi, cum ipsis canonicis docendis, in eisdem monasteriis, sive locis, nullatenus admittantur. In ecclesiis tamen cathedralibus religionis ejusdem, jura super hoc edita observentur. Provideatur autem quotidie præfato magistro, si alius quam canonicus ejusdem loci fuerit, sufficienter in pane & vino, & pitantia, per illos, qui talia tenentur in eadem ecclesia, monasterio, sive loco, canonicis ministrare. Eidem quoque magistro, pro vestimentis, ac calciamentis, ac salario suis, congrua pensio assignetur annua, summam viginti librarum Turonensium parvorum nequaquam excedens. Quæ * infrascripta communi contributione solvatur, donec pro ea certi perpetui redditus fuerint assignati.

ecclesiis, nasteri
* Leg vini. I

* Lege infrascri H.

Si vero in locis prædictis fuerit canonicus ad hujusmodi instructionem idoneus, ipse per superiorem suum, ad quem hoc pertinuerit, deputetur instructor, & ad hoc, si necesse fuerit, compellatur. Cui siquidem instructori canonico, ultra victum & vestitum, pro libris emendis, & aliis necessitatibus suis, juxta dispositionem superioris sui, decem libræ parvorum Turonensium assignentur. Prælati vero, seu alii ad quos spectaverit, canonicos instruendos dociles, tam de capite, quam de membris, cum consilio seniorum eligere, & de ipsorum certo numero, ac de locis & temporibus, quibus lectionibus, quibusve Divinis officiis, seu obsequiis aliis opportunis intendant, ordinare pure & provide teneantur. Si tamen dicti canonici instruendi, teneri & instrui commode in loco principali nequiverint, & propter hoc fuerit hactenus consuetum, ipsos instruendos in aliquo de membris illius loci teneri, atque instrui: non intendimus circa hoc, dummodo ibidem vigeat observantia regularis, aliquid immutare. Possint autem præfatus magister, seu instructor, * etiam instruendi, cum consilio seniorum, prout expediens visum fuerit eis ad quos pertinuerit, removeri, et per eos, loco eorum qui remoti fuerint, alii subrogari.

* Lege Pennotto instruend H.

Præcipimus insuper cunctis visitatoribus, in provincialibus capitulis deputatis, quod ea, quæ sunt de magistro, seu instructore, et personis instruendis, et aliis, circa hæc superius ordinata, faciant auctoritate apostolica, per censuram ecclesiasticam, et alia opportuna remedia, appellatione remota, firmiter observari. Et nihilo minus ea, quæ super prædictis fecerint et invenerint, præsentibus capitulo provinciali referant, qui etiam, auctoritate Apostolica, si eis vel majori parti ipsorum visum fuerit, contra negligentes vel rebelles in præmissis procedant, sicut viderint expedire.

XI. Quia vero expedire dinoscitur, ut iidem canonici, postquam in scientiis primitivis fuerint eruditi, ad sacræ Theologiæ vel canonum transeant facultates: statuimus, ut ecclesia cathedralis, monasterium, prioratus, locusve alius religionis ejusdem, cum membris suis inferius declarandis, de quolibet vicenario numero canonicorum, unum canonicum aptum pro hujusmodi

De mitt dis ad dia.

modi ſcientiis acquirendis, ad generalia ſeu ſolemnia ſtudia mittere, et cuilibet mittendorum ipſorum teneantur de infraſcripta annua penſione providere. Hujuſmodi autem vicenarium numerum ſic volumus computari: ut videlicet illi duntaxat canonici numerum ipſum efficiant in hoc caſu, qui fuerint in eccleſia, monaſterio, vel loco alio ei ſubjecto habente octo vel plures canonicos, præter priorem ſeu adminiſtratorem loci ſubjecti, & ipſorum * canonicis ipſius eccleſiæ ſeu monaſterii, & loci alterius principalis, in computatione, ac miſſione hujuſmodi conjungantur. Quod ſi forſan, ultra dictum numerum vicenarium, aliqui ſupereſſent, qui tamen vicenarium alium non complerent: non propter hoc arctentur * aliquid mittere ad ſtudia prælibata. Ubi autem hujuſmodi eccleſia, monaſterium, ſive locus, * admittendi plures ad prædicta ſtudia, quam præmittitur, aſtringeretur, de conſuetudine, vel ordinatione alia, ſeu ſtatuto: non intendimus conſuetudinis, ordinationi, ſeu ſtatuto hujuſmodi, per præmiſſa aliquatenus derogare. Si vero in hujuſmodi eccleſia, monaſterio, vel loco alio principali, vicenarius canonicorum numerus exiſtat *; numerus tamen major ſenario ibidem ſit: teneantur viſitatores per provinciale capitulum deputati, cum in ea, vel eo, viſitationis officium exercebunt, inquirere de facultatibus, & oneribus hujuſmodi eccleſiæ, monaſterii, ſive loci: & ſi hujuſmodi oneribus ſupportatis * invenerint facultates ſufficere, pro uno, vel pluribus canonicis ad dicta ſtudia deſtinandis, relationem de hoc faciant in provinciali concilio ſubſequenti, in quo præſidentes, cum conſilio & aſſenſu minoris partis capituli, ordinent auctoritate apoſtolica, juxta hujuſmodi ſuppetentiam facultatum, de uno, vel pluribus canonicis ad eadem ſtudia deſtinandis. Eligantur autem ipſi canonici ad eadem ſtudia deſtinandi. Eligantur autem ipſi canonici mittendi, prout ad ſcientias Theologiæ, vel juris canonici, ſeu magis ad unam quam alteram, aptiores poterunt inveniri; ſic tamen, quod ſi tot apti recipiantur pro ipſius Theologiæ ſtudio, ad minus medietas mittendorum pro ipſo Theologiæ ſtudio deſtinetur, & qui electus fuerit ad unam de iis ſcientiis, ad aliam proprio arbitrio nequeat ſe transferre: quod ſi fecerit, de ſtudio revocetur.

Ut autem ad electionem canonicorum, ad prædicta ſtudia mittendorum, ſincere & cum celeritate congrua procedatur, capitulum eccleſiæ cathedralis religionis prædictæ, ſeptem, abbas vero, prior, & quivis alius prælatus monaſterii, ſeu prioratus, & loci conventualis religionis ejuſdem, habentis vicenarium, aut majorem numerum canonicorum, quinque; habentis vero numerum minorem, tres canonicos ſeniores (qui dictam electionem facere habeant, infra quinque dies, poſt feſtum beatæ Mariæ Magdalenæ, quod primitus a publicatione hujuſmodi noſtræ conſtitutionis, in eorum capitulis annalibus facta, occurrerit, & deinde, ſingulis annis, in perpetuum, quoties electio de cannoicis, ut premittitur, mittendis extiterit facienda) infra idem tempus eligere teneantur. Seniores autem ipſi, antequam ad hujuſmodi electionem procedant, juramentum præſtent (ad quod præſtandum per ſuperiores ſuos, ſi opus fuerit, eos volumus coarctari) quod timore, amore, odio, precio, ſeu favore rejectis, illos ex canonicis in ſcientiis primitivis, & regularibus obſervantiis informatis, ac vita & moribus commendandis, eligant ad ſtudia ſupradicta, quos magis dociles & aptiores eſſe crediderint, * alterutram ex theologiæ & juris canonici ſcientiis, ad quas fuerint deſtinandi. Cum vero dicti ſeniores præſtiterint hujuſmodi juramentum, teneantur tres dies cum conſilio inſtructorum, * ſi canonicus extiterit, juramento ſimili adſtringendi, eligere coram eccleſiæ cathedralis capitulo, vel abbate, ſeu priore, vel alio prælato, mittendos * præfatis eligere. Electione autem hujuſmodi facta, per ſeniores eoſdem, vel majorem partem numeri eorumdem, cum conſilio, ut præmittitur, inſtitutoris: is, ad quem pertinuerit, licentiam eundi ad ſtudia ſupradicta, infra ſex dies poſt habitam de dicta electione notitiam, eis concedere ſit adſtrictus. Iidem electi mittendi ad Pariſienſe ſtudium, illuc in Exaltationis ſanctæ Crucis; alii vero ad alia ſtudia deſtinandi, illuc in S. Lucæ feſtis, vel citra, adeſſe procurent. Quod ſi forſan dictum capitulum, infra prædictos quinque dies, præfatos ſeptem ſeniores non elegerit; aut ſi ipſis ſeptem ab eodem capitulo, vel dictis quinque, ſeu tribus ſenioribus, a præfato abbate, ſeu priore, vel alio prælato, ut præfertur, electis, iidem ſeniores, vel eorum major pars, in caſu quolibet prædictorum, infra dictos tres dies, hujuſmodi canonicos mittendos non duxerint eligendos: ex tunc in eccleſia cathedrali, ad illum qui præeſt in regularibus diſciplinis, poſt antiſtitem; in monaſterio vero ſeu prioratu, locove alio, ad abbatem, ſeu priorem, vel alium prælatum quemcumque eo ipſo hujuſmodi electio devolvatur. Ille vero, ad quem ipſa electio fuerit devoluta, electionem dictorum mittendorum, infra triduum poſt notitiam devolutionis hujuſmodi, cum conſilio quatuor canonicorum diſcretorum ſuæ eccleſiæ, ſeu monaſterii, aut prioratus, vel loci hujuſmodi, quos ad hoc elegerit, & ſimili aſtrinxerit juramento, facere teneatur. Qui vero in præmiſſis repertus fuerit deliquiſſe, prout delicti qualitas exegerit, puniatur: nihilo minus iis, quæ circa hæc negligenter omiſſa, vel doloſe commiſſa fuerint, ſupplendis quantocius, & etiam reformandis.

XII. Quoniam inſiſtentes litterarum ſtudiis, diverſa ſubire oportet onera expenſarum, prædictis canonicis, qui mittentur ad ſtudia generalia, magiſtris & * bacallariis legentibus, ac ſcholaribus ſtudentibus, in ſubſequentibus quantitatibus, pro expenſis hujuſmodi, fore decrevimus penſiones, annis ſingulis miniſtrandas: videlicet in theologia * ſexaginta, bacallario quadraginta, ac ſcholari ſimiliter quadraginta; in jure vero canonico, doctori quadraginta, bacallario ac ſcholari vero, cuilibet eorum, videlicet triginta quinque libras Turonenſium parvorum, vel eorum valorem in alia moneta, tam pro victualibus, veſtimentis, ac calciamentis, quam pro libris & quibuſcumque neceſſitatibus aliis eorumdem. Si vero in aliqua eccleſia, monaſterio, ſive loco, eſt taxatum ſive ordinatum, quid, & quantum aſſignari debeat canonico, in ſtudio exiſtenti: illud detur & aſſignetur loco penſionis prędictę, etiamſi eamdem excedat, ei qui, ut premiſſum eſt, ad ſtudium tranſmittetur. Ubi vero hujuſmodi taxatio, vel ordinatio non eſt facta: volumus, quod ii qui tenentur canonicis reſidentibus in ſuis eccleſiis, monſteriis, ſive locis, de victualibus & veſtiariis providere, * proviſionem integraliter fa-

* Corr. ad alterutram.

* Corr. inſtructoris

* Corr. præfatis, mittendos.

De penſionibus ſtudentium.

* al. Bachalarriis. H.

* ſ. deeſt, doctori.

* Lege ex Pennotto, proviſionem hujuſmodi iis, qui mittentur &c. H.

facere teneantur iis, qui mittentur ad hujuſmodi ſtudia, etiamſi taxationem dictarum penſionum excedat, loco penſionum hujuſmodi, integraliter facere teneantur. Quod ſi hujuſmodi taxatio, ordinatio, ſive proviſio, ad ſummam dictarum non aſcenderet penſionum: de infraſcripta communi contributione, id quod ei defuerit, ſuppleatur. Et ſi forte taxatio, ordinatio, ſive proviſio prefatę, non in pecunia, ſed in aliis rebus, ipſis canonicis conſueverint aſſignari: ne ſuper * exterminatione earum poſſit altercatio ſuboriri, in primo annali capitulo eccleſiæ, monaſterii, ſive loci eorum, qui mittentur ad ſtudia, tres probi viri per ipſum capitulum, vel majorem partem ipſius deputentur, qui in pecunia valorem proviſionis ejuſdem computando, ea quæ computanda fuerant, de bono & æquo, & compenſando unum annum cum alio, debeant eſtimare. Quæ quidem penſiones, proviſiones, ſeu alia, quę loco earum fuerint aſſignanda per eos, qui ad eorum ſolutionem tenebuntur, feſto Aſſumptionis beatę Mariæ, anno quolibet, collectoribus ad eorum * deputatis integraliter perſolvantur: & per eos illis videlicet qui ad ſtudium Pariſienſe, in feſto Exaltationis ſanctæ Crucis, vel circa illud; eis vero, qui ad alia ſtudia generalia, vel ſolemnia fuerint deputati, in feſto beati Lucæ, vel circa, ſingulis annis, infallibiliter tranſmittantur.

* *Pennottus habet*. alienatione. *H.*

* *Adde ex Pennotto*, collectionem *H.*

Si quis vero abbas, præpoſitus, prior, vel adminiſtrator, vel quicumque alius, qui ad prædicta ſolvenda tenebuntur, illud, quod ipſorum * quilibet, pro rata contingente, in termino ad hoc ſtatuto, ſolvere dictis collectoribus non curarent, teneantur extunc ultra quantitatem, ad quam erunt, ut præmittitur, obligati, quintam partem ejuſdem quantitatis, nomine pœnæ, ſolvere dictis collectoribus, infra menſem. Quod ſi non fecerint, ſit eis eo ipſo tamdiu eccleſiæ interdictus ingreſſus, donec tam principalem quantitatem, quam hujuſmodi quintam partem, duxerint perſolvendas. Et ſi extunc, per quatuor menſes, pertinaciter hujuſmodi ſuſtinuerint interdictum; ſint ipſo facto tamdiu a Divinis ſuſpenſi, donec utrumque duxerint perſolvendum, nulla ſibi * remiſſione præmiſſorum quomodolibet profutura. Quantitas autem hujuſmodi, pœnæ nomine, ut præmittitur, exſolvenda, in acquiſitionem librorum utilium, & profectus alios dictorum ſtudentium, juxta ſuperioris eorum arbitrium, convertatur. Quod ſi priores, præpoſiti, vel alii adminiſtratores quicumque, qui non præſunt collegio, nec habent electionem aſſumi, abbatibus tamen, ſeu prælatis aliis ejuſdem religionis ſubjecti, hujuſmodi ſummas ſolvere contempſerint, & prænominatas pœnas, per alios quatuor menſes immediate ſequentes, ſuſtinuerint animis induratis: excommunicationis incurrant ſententiam eo ipſo, a qua, ſatisfactione præmiſſa poſſint abſolvi, tam per diœceſanos locorum, quam præſidentes deputatos in capitulis provincialibus ejuſdem provinciæ, cujus erunt, vel alterum eorumdem. Quod ſi hujuſmodi ſententiam, per annum, animis pertinacibus ſuſtinuerint: eo ipſo quibuſcumque obtentis beneficiis ſint privati per illos, ad quorum collationem vel aliam diſpoſitionem pertinuerint, libere perſonis aliis conferendis.

* *Pennottus* quemlibet. *H.*

* *Pennottus* permiſſione. *H.*

Nullus autem, cujuſcumque fuerit præeminentiæ, conditionis, dignitatis, aut ſtatus, ſive collector penſionum hujuſmodi, ſeu reddituum aſſignandorum pro ipſis, aliquid ſibi, vel alteri, ſeu uſui cuicumque de præfaris penſionibus, vel fructibus, redditibus, ſeu proventibus, qui aſſignabuntur pro penſionibus ipſis, quomodolibet applicare, vel alienare præſumant, in diminutionem penſionum, ſeu præjudicium ſtudentium prædictorum. Si quis autem collector, vel quivis alius, adverſus hæc aliquid applicaverit, vel alienaverit; necnon collector, qui dictas penſiones in ſupradictis terminis eiſdem ſtudentibus mittere non curaverit: prout culpæ qualitas exegerit, per illos, ad quos pertinuerit, puniatur: & nihilominus, ſi ſolvendo fuerit, de damnis & intereſſe ſatisfacere compellatur.

Ut autem onus penſionum hujuſmodi levius ſupportetur, contributiones, quæ pro penſionibus ſtudentium, & inſtructorum prædictorum, fuerint faciendæ ſolvantur per capitulum eccleſiæ cathedralis, & per abbatem, priorem, & præpoſitum, ſeu conventum, & quemvis alium adminiſtratorem monaſterii, prioratus, locive alterius, religionis ejuſdem, necnon per beneficiatos, quorumlibet beneficiorum canonicalium, ad eccleſiam, monaſterium, vel locum alium pertinentium, vel dependentium ab eodem, juxta diviſionem inter eos omnes, ſecundum taxationem vel æſtimationem decimæ in taxatis; in non taxatis vero beneficiis, ſecundum taxationem proportionabiliter & rationabiliter, juxta valorem ipſorum, in primo cujuslibet eccleſiæ cathedralis, monaſterii, ſeu prioratus, vel alterius loci ipſius religionis, annali capitulo faciendam, per illum, qui eidem capitulo præerit, & per ipſum capitulum, ſeu majorem partem ipſius. Quam ſi forte, in hujuſmodi annali capitulo, facere neglexerint, vel noluerint: tunc præſidentes provinciali capitulo illius provinciæ, & quilibet ipſorum præſidentium, ac viſitatores per dictum provinciale capitulum deputati, & eorum quilibet, ipſos auctoritate apoſtolica, per cenſuram eccleſiaſticam, & alia opportuna remedia, ad illam faciendam, appellatione ceſſante, compellere teneantur; donec ea, quæ per communem contributionem, in ſupplentium hujuſmodi, dari debent ſtudentibus, & inſtructoribus præfatis, in certis & perpetuis redditibus, de novo pro iis acquiſitis, fuerint aſſignata. Si qui vero ex prędictis beneficiatis proventus habeant adeo tenues & exiles, quod ſecundum communem ęſtimationem, non ſufficiant, ſupportatis ejus neceſſariis oneribus, ad ratam contributionis hujuſmodi: ad eamdem contributionem minime teneantur.

Per quę penſiones ſolvent

Ad hęc, prohibemus, ne ulli canonico quodcumque beneficium, quantumcumque modicum, vel alias penſionem habenti, niſi illo vel illa omnino dimiſſo, vel dimiſſa, aliqua de dictis penſionibus ſtudentium aſſignetur: quod ſi ſecus actum fuerit, nullius penitus ſit momenti. Si vero ipſi canonico hujuſmodi penſionem ſtudentium obtinenti beneficium aliquod, quantumcumque modicum, conferatur: volumus, quod, adepta pacifica poſſeſſione ipſius, ceſſet dicta penſio ipſo facto, eaque privatus exiſtat, ſtudenti alteri aſſignanda, ut non deſit ſtudens de numero inſtituto. Nec per litteras a ſede apoſtolica, vel legatis ipſius, ſuper proviſione canonicorum, aut quorumlibet aliorum, obtentas, de penſione aliqua ſtudentium prędictorum cuiquam valeat provideri, nec poſſit alicui alteri, niſi fuerit de ſtudentibus ſupradictis, ipſa penſio per aliquem aſſignari: alias nulla fiat aſſignatio hujuſmodi ipſo jure: & tam aſſignans,

quam

quam recipiens, ad restitutionem omnium, quę inde recepta fuerint, teneantur; quę in libris, vel aliis necessitatibus dictorum studentium convertantur. Alienationem quoque librorum, qui dictis studentibus fuerint deputati, seu distractionem, vel etiam obligationem ipsorum, per eos fieri districtius prohibemus: nisi studens hujusmodi utiliores libros emat, & etiam id faciat, licentia sui immediati superioris obtenta: volentes, quod libri prędicti, defunctis eisdem studentibus, ad ecclesias, monasteria, & loca alia, ad quę pertinuerint, libere revertantur.

Volumus etiam, quod si in ecclesia, monasterio, & loco alio religionis ejusdem, libri multiplicati fuerint, libris necessariis in ecclesiis, monasteriis, & locis aliis remanentibus, cæterorum librorum, per antistitem, abbatem, seu aliquem, ad quem pertinuerit, de consilio sui capituli, seu conventus, vel majoris partis ipsorum, fiat conveniens distributio inter studentes eosdem, fiatque prius de personis studentium, quibus dicti libri tradentur, & librorum nominibus prædictorum, memorialis scriptura, quæ in ecclesia, monasterio, seu loco hujusmodi conservetur. Proviso tamen, quod pulcriores & utiliores, in eisdem ecclesia, monasterio, sive loco alio, debeant remanere. Si quis vero de studentibus ipsis, per se vel alium, librum seu libros hujusmodi, qui sic pervenerint ad eumdem, contra hæc distraxerit aut obligaverit: eo ipso sit inhabilis, per biennium, ad quodcumque beneficium obtinendum; & nihilominus, de studio revocetur, & loco sui alius subrogetur, & etiam per suum superiorem, prout facti qualitas exegerit, puniatur. Possit tamen dictus superior super inhabilitate hujusmodi dispensare, si sibi visum fuerit expedire. Ubi autem erit aliquis de ipsis studentibus, qui sit vitæ laudabilis, & alias idoneus, & discretus, & ad bacallariatum & magisterium dispositus, vel propinquus, vel de cujus fructu scientiæ adquirendæ possit verisimilis spes haberi: prior dictorum studentium, qui erit pro tempore, cum consilio aliquorum studentium eorumdem proborum, scribat præsidentibus antedictis, ut proprio prælato ipsius mandent, & ordinent cum eodem, quod talem de studio non revocet; sed eum in scientia proficere, & ad statum bacallariatus, & honorem magisterii pervenire, lecturamque continuare permittat, ipsumque; & alios similes, quos in scientia laudabiliter proficere noverit, dignis attollat honoribus, & promotionibus offerat opportunis.

Provideant quoque præsidentes, & alii prælati convenientes in ipso capitulo provinciali, quod canonici ad dicta studia transmittendi, prout convenientius & commodius fieri poterit, insimul commorentur, quatuor vel quinque ad minus; & quatuor vel quinque hujusmodi, duobus servitoribus sint contenti. Præcavere nempe volentes, & etiam providere, ut dictis scholaribus, in dictis studiis pro tempore morantibus, regularis non desit salubre gubernaculum disciplinæ: ordinamus, quod in capitulis provinciarum, in quibus erunt hujusmodi studia, præsidentes, unum de iis qui debent ad provinciale capitulum venire, vicinum loco ubi studium erit, quem, quoties eis placuerit, ponere valeant, & mutare, deputent & assignent, qui ex dictis studentibus unum inibi priorem studentium constituat, per annum solummodo duraturum: quem tamen priorem, tam ipse, quam etiam præsidentes, & quilibet eorumdem, mutare valeant, infra annum, & quoties eis videbitur expedire. Constituatur autem ipse prior talis, qui sit potens in opere & sermone; ut canonicos studentes, pensionarios, & alias etiam beneficiatos, in bono instituat, & a malo studeat revocare: ipsosque, quoties sibi videbitur expedire, convocet ad aliquem locum competentem, eisque quoad regularem præsideat disciplinam; & potestatem habeat illos corrigendi, puniendi, & absolvendi, & cum eis dispensandi, quamdiu in ipsis studiis moram traxerint, ab omnibus a quibus, & super quibus, & prout posset superior post antistitem, vel abbas, seu alius prælatus eorum proprius in ecclesia, monasterio, vel alio loco, unde claustrales existunt; ipsosque informandi, & instruendi, & tenendi sub regularibus disciplinis, & illos etiam coercendi, ne vagentur, vel actibus seu operibus vacent illicitis, sed studeant, & proficiant, sicut decet, [a] juventque laudabiliter & honeste.

[a] *Lege ex Pennotto*, vivantque. H.

Provideat insuper idem prior studentium, quod dicti canonici pensionarii studentes, expensas faciant moderatas, non superfluas, nec aliquatenus excessivas; eosque cogat ad reddendum de receptis & expensis, in fine mensis cujuslibet, vel prout alias sibi videbitur, rationem illi, vel illis providis & discretis, quos idem prior ad id duxerit deputandos. Et quando ipsorum studentium conditio, seu demerita suaserint, eos a studio revocandos: idem prior teneatur id, consulte tamen & caute, antistiti, abbati, vel alii prælato eorum proprio, per suas litteras intimare. Idemque antistes, abbas, seu prælatus proprius, eos revocare debeat, & in locis eorum canonicos totidem subrogare, per modum suprascriptum, appellatione, contradictione, vel reclamatione rejectis. Concedimus quoque prædicto priori, canonicos studentes pensionarios, & alios etiam beneficiatos, quamdiu in ipsis studiis fuerint, ab excommunicationum, suspensionum, & interdictorum sententiis, per statuta provincialia, seu cujusvis ecclesiæ, monasterii, sive loci dictæ religionis, vel diœcesanum, contra studentes in locis, ubi erunt studia, generaliter promulgatis, congrua satisfactione præmissa, juxta formam ecclesiæ, auctoritate apostolica, absolvendi; & cum eis, super irregularitate, quam sic ligati, celebrando Divina, seu alias ingerendo, per simplicitatem, & juris ignorantiam, non tamen in contemptu clavium, incurrerint, dispensandi, auctoritate prædicta, liberam potestatem.

Per hoc vero, dictos canonicos studentes, a potestate antistitis, vel aliorum ordinariorum suorum, vel alterius prælati sui, nolumus aliquatenus eximere, vel etiam liberare. Quilibet autem dictorum canonicorum religionis ejusdem, hujusmodi studiis insistens, pensionarius, & alius etiam beneficiatus, præfato eorum priori de quinque solidis Turonensium parvorum, vel eorum valore in alia moneta, providere, annis singulis, teneatur: ad quorum solutionem, idem prior possit eosdem, per censuram ecclesiasticam, & alia ipsius religionis remedia, auctoritate apostolica, remoto appellationis obstaculo, coërcere. Idem tamen prior sumptus nunciorum subeat, quos, pro præmissis, duxerit transmittendos. Dicti quoque præsidentes, in singulis eorum provincialibus capitulis, deputent aliquem de illis, qui debent ad dictum provinciale capitulum convenire, idoneum ac

Præsidentium munus quoad canonicos studentes.

vicinum ſtudio, in quo ſtudentes hujuſmodi morabuntur: & tam hujuſmodi deputatus, quam etiam viſitatores in provinciali capitulo ordinati, diligenter & fideliter ſe informent, an ea, quæ per nos de ſtudentibus, & eorum penſionibus, & aliis, circa hæc ſtatuta & ordinata exiſtunt, fuerint effectui mancipata: & ſi qua invenerint non completa, eorum plenam relationem, & etiam informationem, qualiter compleri poſſint, faciant in proximo provinciali capitulo eorumdem, in quo ordinari debeat, quod efficaciter compleantur.

Habeant inſuper præſidentes præfati, & quilibet eorumdem, faciendi compleri, & inviolabiliter obſervari, auctoritate apoſtolica, omnia & ſingula ſupradicta; necnon contradictores, & rebelles, per cenſuram eccleſiaſticam, & per alia juris, ſeu ipſius ordinis remedia, ſublato appellationis obſtaculo, compellendi; & proceſſus & ſententias eorum in locis religionis ejuſdem ſolemniter publicandi; & illos * illorum incurrerint congrua ſatisfactione præmiſſa, juxta formam eccleſiæ, abſolvendi, & cum illis, ex eis qui hujuſmodi ligati ſententiis, per ſimplicitatem & juris ignorantiam, non tamen in contemptum clavium, Divina celebrarint officia, vel ingeſſerint ſe eiſdem, ſuper irregularitate per eos exinde contracta, auctoritate prædicta diſpenſandi, liberam facultatem.

* *f.* illos qui eas inc. a *Lege ex Pennotto*, qui ſententias ipſorum. H.

Quæ per aſſumendos ad gradus ſervari debeant.

Rurſus ſtatuimus, & etiam ordinamus, quod nullus religionis ejuſdem, ad recipiendum magiſtratus ſeu doctoratus honorem, de cætero aſſumatur, niſi præſtito per eum primitus juramento, in præſentia dicti prioris ſtudentium, ac ſex proborum & diſcretorum ex ſtudentibus antedictis, quod in aſſumptione ipſius honoris, vel ante, ſeu poſt, ejus occaſione, circa cibos, veſtes, vel alia non expendat, per ſe vel alium, undecumque habuerit, vel fuerit ſibi datum, nec quantum in eo fuerit, a quibuſvis aliis expendi permittat, ultra valorem duorum millium Turonenſium argenti. Illi, qui etiam ad bacallariatum fuerint aſſumendi, juramentum ſimiliter præſtare teneantur in præſentia prioris ſtudentium, & quatuor proborum & diſcretorum de ſtudentibus memoratis, quod hujuſmodi ſui bacallariatus prætextu, ipſa die qua bacallarii erunt, vel ante, ſeu poſt, nullum feſtum ſeu convivium facient per ſe, vel alios, aut, quantum in eis fuerit, fieri permittent a quibuſcumque aliis, etiam eorum conſanguineis, vel amicis.

Ad hæc, ſtatuimus & etiam ordinamus, quod quilibet ipſius religionis, qui in dicto Pariſienſi, vel in aliquo alio generali ſtudio, per ſex annos in theologia ſtuderint, * in illis primitivis ſcientiis prius ſufficienter inſtructi, & alias ſufficientes ad hoc idonei fuerint, poſſint in ipſo Pariſienſi ſtudio, curſus bibliæ facere conſuetos. Qui vero, per octo annos in theologia ſtuderint, librum ſententiarum legere valeant, ſi ad hoc ſufficientes fuerint, in Pariſienſi ſtudio prælibato. Et quod in eodem Pariſienſi, & alio quocumque ſtudio, in quo ad magiſterium in theologia licentia dari poterit, ſeu conſueverit, cum digni reperti ad hoc extiterint, ad magiſterium ac doctoratum in theologia libere admittantur. Illi vero religionis ejuſdem, qui in ipſo Pariſienſi, vel quovis alio ſtudio generali, audiverint jura canonica, per ſex annos, de quibus, per tres annos ad minus, decretum audiverint, dummodo ſufficientes, & idonei fuerint: poſſint ad bacallariatum, & lecturam juris canonici, ſive decretorum, in eodem Pariſienſi & quolibet alio ſtudio in cappa ſive religioni congruenti aſſumi. Qui vero, per quinque annos in Pariſienſi, vel alio generali ſtudio, jura canonica, ut bacallarii, legerint, & de hoc primo fidem fecerint, per eorum proprium juramentum, ſe credere eos verum juraſſe, poſſint, ſi voluerint, in cappa ſimiliter eorum religioni congruenti, ad magiſterium in decretis, vel ad lecturam decretorum, in eodem Pariſienſi & quolibet alio ſtudio generali, dilatione, & difficultate malitioſa, & impedimento quibuſcumque ſublatis, ſicut ibidem conſueverunt aſſumi cæteri clerici ſæculares, aſſumi, & per cancellarium eccleſiæ Pariſienſis, in Pariſienſi vel in alio quolibet ſtudio generali, per illum ad quem pertinuerit, ad hujuſmodi magiſterium, ſeu doctoratus honorem, promoveantur libere, & etiam admittantur. Non obſtantibus quibuſcumque conſuetudinibus eccleſiarum, monaſteriorum, & aliorum locorum religionis ejuſdem, necnon Pariſienſis, & aliorum locorum, atque ſtudiorum, contrariis juramentis, confirmationibus apoſtolicis, ac quibuſvis firmitatibus aliis roboratis; & illis prælertim, quibus in eodem Pariſienſi ſtudio caveri dicitur, quod nullus poſſit legere curſum bibliæ, niſi ſtuduerit inibi VII. annis; nec permittatur ſententias legere, niſi ibidem ſtuduerit decem annis; quodque nullus canonicus, vel religioſus alius legat ibidem jura canonica, vel ad bacallariatus ſtatum, aut magiſterii honorem, in jure canonico permittatur aſſumi, ſeu quod nullus ſine rubea cappa decretum legat, ſeu legere permittatur ibidem, aut quod nullus ibi legere valeat jura canonica, vel ad bacallariatum aſſumi, ſeu ut bacallarius legere decretales, aut ad magiſterium aſcendere in decretis, ſive doctor fieri decretorum, aut ad lecturam in decretis aſſumi, ſeu ipſam continuare, niſi ibidem, vel in aliquo ſtudio generali, audiverit jura canonica per quinque, vel alibi jura civilia, per tres annos, aut alibi jura civilia, per quinque, & ibi vel in alio generali ſtudio jura canonica per tres annos, prout ſic, vel aliter, in ſtatutis ipſius Pariſienſis ſtudii dicitur contineri, vel de conſuetudine obſervari; & aliis conſuetudinibus, vel ſtatutis Pariſienſis ſtudii, vel quibuſcumque, ſub quacumque forma vel expreſſione verborum, in contrarium editis vel edendis; necnon quibuslibet privilegiis, vel indulgentiis generalibus, aut ſpecialibus, aut litteris apoſtolicis contrariis ordinibus, eccleſiis, monaſteriis, locis, & ſtudiis quibuſcumque, ſive univerſitatibus magiſtrorum, vel ſcholarium eorumdem, ſeu perſonis eccleſiaſticis, ſæcularibus, & regularibus, exemptis & non exemptis, cujuſcumque ſint præeminentiæ, dignitatis conditionis, aut ſtatus, ſub quavis forma vel expreſſione verborum conceſſis: per quæ preſentibus non expreſſa, vel totaliter non inſerta, effectus hujuſmodi ſtatutorum, & ordinationum, & ſingulorum contentorum in eiſdem præſentibus impediri valeat quomodolibet, vel differri; & de quibus, quorumque totis tenoribus, plenam & expreſſam, ac de verbo ad verbum, oporteat in illis vel aliis noſtris litteris fieri mentionem: quibus non intendimus, quoad alia, in aliquo derogari.

* *Pennottus* in aliis. H.

* *Corr.* religio

XIII. Ut cultus augeatur Divinus, & religionis * vacandi materia præcludatur: ſtatuimus, quod canonicis religionis ejuſdem, extra eccleſias, monaſteria, ſive loca alia principalia, obtinen-

De mittendis ad beneficia.

* *Corr.* religioſis vagandi.

tinentes prioratus, seu quęvis alia beneficia, quibus ad hoc suppetent facultates, in ipsis beneficiis residere, & socium, vel socios sui ordinis secum habere, juxta ipsarum facultatum suppetentiam teneantur, statutis & consuetudinibus contrariis non obstantibus quibuscumque, quos socium vel socios hujusmodi, prælatus, seu is ad quem hoc pertinuerit, prout locis congruere noverit & personis, & consilio & assensu sui capituli seu conventus, vocatis iis, qui dicta beneficia obtinebunt hujusmodi, suppetentiam arbitrando, assignet eisdem. Quod si hujusmodi priores, seu administratores, quibus fuerint canonici in socios assignati, cessante causa rationabili, * relinquendo arbitrium assignantis, recusent admittere sibi assignatos, vel eis sufficienter & decenter in necessariis providere: cogantur ad hæc per censuram ecclesiasticam, & alia juris remedia opportuna; & nihilominus de hujusmodi inobedientia puniantur.

orte, re-
uenda
trio. H.

Qui autem in ecclesiis cathedralibus, seu monasteriis, dignitates, personatus, officia, seu administrationes alias habuerint, & in eisdem ecclesiis, seu monasteriis, consueverint residere: cogantur officium incumbens eis, tam in Divinis, quam in aliis, debite exercere; familiam quoque excessivam, præsertim infra claustra, non teneant; aut talem, per quam verisimiliter præsumatur, in ecclesiis, seu monasteriis scandalum generari. Et quia, secundum præmissa, nonnulli de canonicis regularibus, qui in ecclesiis, seu monasteriis consueverant residere, habebunt extra in suis prioratibus, seu beneficiis aljis, residentiam facere: in capitulo annali cujuslibet ecclesię, & monasterii, per prelatum & capitulum, vel majorem partem ipsius, scito & cognito diligenter quot mittentur extra, pro residentia in dictis prioratibus & beneficiis facienda; proinde ordinentur, quot loco eorum, qui extra mittentur, in ipsis ecclesiis seu monasteriis fuerint subrogandi. Obtinentes autem beneficia simplicia, quibus cura non imminet animarum, quorum ad tenendum socium non sufficiunt facultates: si propinqua sint ecclesiis, vel monasteriis, a quibus illa dependent, ut dictis ecclesiis, vel monasteriis; vi-

annottus,
erentur:
e, teneant-
. H.

dentur, * tenentur, dummodo ad hoc redditus beneficii hujusmodi obtinentis sufficere dinoscantur. Quod si hujusmodi beneficia longe distant ab ecclesiis, seu monasteriis, quibus subsunt, ac prioratibus vel administrationibus, ubi canonici residere consueverint, sint propinqua: modo præmisso, & cum satisfactione simili expensarum, obtinentes hujusmodi beneficia, seu administratores eorum, ad residendum in dictis prioratibus seu administrationibus deputentur, nisi per fundatores hujusmodi beneficiorum aliter fuerit ordinatum: cui ordinationi per hoc non intendimus derogare. Super distantia vero, seu propinquitate beneficiorum hujusmodi, stetur arbitrio annalis capituli, ejusque in hoc deliberatio observetur. Quod si dicta beneficia simplicia, tam ab ecclesiis vel monasteriis, quam ab eorum prioratibus, seu administratoribus sint remota, per dictum annale capitulum ordinetur, nisi tales debeant residere: proviso tamen, quod Divinus cultus exerceatur debite in beneficiis memoratis. Canonici autem in hujusmodi prioratibus, seu administrationibus commorantes, in ecclesia, horis congruis, cum dictis prioribus, seu administratoribus, simul interfint, canonicas horas dicant, in Missis celebrandis suas hebdomadas ordinate teneant, & in locis ubi tres fuerint, vel plures, una per eos Missa ad minus cum nota, die qualibet celebretur, & horę etiam canonicę cum nota dicantur.

anonici
d circa
cia cele-
nda fer-
e debeant.

Dicti quoque canonici, socii priorum & administratorum prædictorum, in una domo communi regulariter jaceant, camerulis, & cellulis eis penitus interdictis, in una etiam domo vescantur. Prior insuper, & administrator, & canonici (nisi infirmitas, vel alia evidens ratio interdum aliud suaserit faciendum) in vestitu etiam & tonsura, a communi ecclesiæ, monasterii, sive loci * fuerint, cui institutione, vel debita observantia non recedant, ac suo priori vel administratori, juxta ordinationem prelati sui, vel superioris, obediant humiliter & devote. Et si aliquando dictos canonicos in prioratibus seu administrationibus mori, aut fugitivos fieri forsan continget: priores, seu administratores prædicti, diem mortis, aut fugę, seu recessus ipsorum, prelatis eorum superioribus, ut in ecclesiis, seu monasteriis eorum principalibus, pro defunctis consueta fiant suffragia, seu fugitivos revocare, vel in prioratibus seu administrationibus alios loco eorum subrogare valeant, quam cito commode poterunt, intimare per suas littera, teneantur. Quod si priores, seu administratores prædicti, diem obitus, aut fugæ, sive recessus hujusmodi, prælatis suis superioribus significare distulerint: tertiam partem illorum, quæ canonicus expendisset, si non fuisset mortuus, vel in fuga, pro pitantia capituli, vel conventus ecclesiæ, monasterii, vel loci principalis, solvere teneantur.

* *f.* cujus fuerint, instit. *Pennottus*, cui subjiciuntur, institutione.

Insuper, canonici prædicti, non soli, sed honeste associati, & cum habitu decenti incedant; nec in villis, in quibus prioratus seu administrationes hujusmodi fuerint, comedere, vel bibere, aut ingredi domos præsumant, nisi cum honestis personis, & tunc de sui prioris, seu administratoris licentia speciali: qui vero contrarium fecerint, regulari subjaceant disciplinæ. Ut hæc efficacius observentur, antistites, abbates, & cæteri eorumdem canonicorum superiores, nec non alii qui ad visitandum per eos fuerint deputati, cum prioratus & administrationes hujusmodi visitabunt, circa illa observanda, & non observata etiam corrigenda, curam habeant diligentem.

De obtinentibus beneficia a sede apostolica.

XIV. Præcipimus, quod canonici religionis præfatæ, qualiacumque in ipsa religione auctoritate sedis apostolicæ, vel legatorum ipsius, beneficia obtinentes, obediant superioribus suis religionis ejusdem, ipsorumque subsint correctionibus, ordinationibus, punitionibus, & statutis; & beneficiis hujusmodi, ex causis rationabilibus privari, & ab illis amoveri possint, quemadmodum possent, si foret per superiores suos de ipsis beneficiis eis provisum.

De firmariis.

XV. Cum expediat infirmis de domo, seu loco congruo provideri: statuimus, quod in ecclesiis, monasteriis, & locis aliis conventualibus religionis ejusdem, in quibus certa domus, seu locus deputatus non fuerit pro infirmis, ii ad quos id pertinuerit, quibus ad hoc suppetent facultates, domum, seu locum hujusmodi, sufficientes, juxta statum & facultates locorum, quantotius commode fieri poterit, deputare seu construere teneantur, eisdem infirmis sufficienter delictis * victualibus, servitoribus, medicis, & rebus medicinalibus, & aliis quibuslibet necessariis providendo. Ad quæ peragenda & complenda, per superiores suos immediatos, & per

* *Corr.* de lectis,

præsidentes, ac visitatores, & eorum quemliber, auctoritate apostolica, per censuram ecclesiasticam, & alia opportuna remedia compellantur. Ubi autem administratores eorum, qui ad præmissa tenentur, sufficientes ad ea peragenda non habuerint facultates; in capitulo annali, per ipsum capitulum, vel majorem partem ipsius, auctoritate apostolica ordinetur, quod administrationes hujusmodi, sufficientes ad hoc reddantur per assignationes pensionum, prout infra in alio casu, sub rubrica de victualibus, & aliis ministrandis, noscitur esse provisum.

Quod antiquus canonicorum numerus teneatur.

XVI. Cum sit consonum rationi, ut obtinentes beneficia, ipsorum onera debeant supportare: statuimus, quod in monasteriis, prioratibus, & aliis beneficiis quibuscumque religionis ejusdem personis quibuslibet extra præfatam religionem, cujuscumque sint dignitatis, gradus vel præeminentiæ, etiamsi fuerint sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales, collatis vel commendatis, seu de cætero conferendis vel commendandis, tot canonici teneantur, quot in eis tenerentur, si per canonicos regulares monasteria, prioratus, & beneficia hujusmodi regerentur: & quod nihilo minus canonico in eisdem monasteriis, prioratibus, & beneficiis committatur, id quod supra vel circa alios canonicos inibi residentes haberet exercere administrator canonicus, si præesset eisdem, quantum ad ea, quæ pertinent ad regulam, seu disciplinam, vel observantiam regularem. Et quod quilibet prædictorum, hujusmodi monasteria, prioratus, & beneficia quomolibet obtinentes, ad procurationes, & alia quælibet onera, ipsis monasteriis, prioratibus, & beneficiis incumbentia, supportanda, persolvenda, & reddenda integre sint astricti; quodque ad hæc, & alia supradicta, auctoritate apostolica, per censuram ecclesiasticam, & alias, compelli valeant per capitulorum provincialium præsidentes, & quemlibet eorumdem, prout per superiores suos possent & deberent compelli canonici regulares, si præessent monasteriis, prioratibus, & beneficiis memoratis: nisi fuerint sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales, quos nolumus talium compulsionibus subjacere.

De personis sæcularibus & animalibus tenendis vel non, in ecclesiis, vel monasteriis.

XVII. Prohibemus, ne canonici regulares, in ecclesiis cathedralibus, monasteriis seu locis aliis collegiatis seu conventualibus religionis ejusdem, teneant, aut nuttriant equos, seu alias evectiones, novæ * familiares seu servitores habeant sæculares, nisi ratione dignitatum, officiorum, vel administrationum suarum, quæ gesserint, id eis permissum fore noscatur. In infirmitorio tamen, & coquina monasterii, seu prioratus, & aliis officiis, atque servitiis aliis communibus, possint tenere sæculares servitores honestos, & prout in ecclesiis, seu monasteriis, & aliis locis prædictis fuerit hactenus rationabiliter observatum, non in excessivo, sed moderato numero, juxta arbitrium prælati immediati. Servitores autem sæculares hujusmodi, quanto minus fieri poterit, cum canonicis conversentur, nec cum eis in communi comedant, nec bibant, etiamsi presbyteri fuerint, vel clerici sæculares: nisi forte tales fuerint presbyteri, vel alii in sacris ordinibus constituti, qui essent inibi perpetui, & cum canonicis etiam in refectorio comedere assueti: & tunc a canonicis sedeant segregati, cum habitu consueto, & etiam honesto se eisdem canonicis in silentio, & observantiis aliis honestis, quamdiu cum eis fuerint, commorantes, quibus provideatur, juxta morem inibi rationabiliter observatum. Et si presbyteri, seu sæculares clerici perpetui prædicti, infra ecclesiarum seu monasteriorum septa, deliquerint seu excesserint in levibus: per ademptionem [a] participantiæ, seu portionis quam fuissent alias percepturi, per immediatum prælatum regularem loci, unde sumunt prædicta, vel per illum qui inibi præerit, regularibus disciplinis possint corrigi & puniri. Caveant igitur abbates, præpositi, priores, & cæteri quicumque ipsius religionis, ne lautis conviviis & comessationibus occupentur, nec in iis sumptus immoderatos faciant, vel alias etiam excessivos: a familiarium quoque servitorum, aut sequacium, nec non [b] raubarum, seu vestium multitudine indecenti, & excessiva, ubique diligenter studeant abstinere, & honeste ac laudabiliter conversari. Dicti quoque abbates, necnon præpositi, priores, cæterique administratores, & professores alii religionis ejusdem, extra loca sua proficiscentes, associati incedant, prout ipsorum congruit honestati: & ubi canonicorum numerus sufficens affuerit, & ad hæc etiam suppetant facultates, abbates, & alii prælati, saltem religionis suæ duos socios secum ducant. Præsidentes autem capitulis provincialibus, ac visitatores per ipsa capitula deputati, necnon prælati alii religionis ejusdem, quoad suos subditos, attente provideant, quod præmissa diligentius observentur, transgressores arguendo, & prout expediens fuerit, puniendo.

[a] *Lege ex Pennotis* pitant H.

[b] *Pennotis* a rerum vestium.

De ætate qualitate ordines & beneficia promovendorum.

XVIII. Præsentium auctoritate statuimus, quod canonici beneficia simplicia obtinentes, & alii non beneficiati religionis ejusdem, ad mandatum prælati sui, infra terminum per eum præfigendum, eisdem, se faciant ad ordines quoslibet promoveri: nisi eos causa rationabilis, quam ipsi prælato infra dictum terminum exponere habeant, excusaret. Quod si non fecerint, beneficiati eo ipso ab obtentis beneficiis sint suspensi; non beneficiati vero, ad beneficia obtinenda sint & remaneant inhabiles, donec promoti fuerint ad ordines supradictos. Quodque prioratus curam animarum habentes, & alia beneficia curata, quorum prioratuum & beneficiorum cura per perpetuos vicarios exerceatur, committi nequeant vel conferri, nisi eis, qui vicesimum annum * suæ ætatis: qui autem hujusmodi prioratus, seu beneficia habuerint, infra annum computandum a tempore collationis, seu commissionis sibi factæ de eis, & possessionis adeptæ, vel infra vicesimum quintum ætatis suæ annum, si ante annum ipsum, prioratus, seu beneficia hujusmodi eis collata fuerint, seu commissa, se faciant ad sacerdotium promoveri. Prioratus quoque conventuales dignitates, personatus, officia, seu administrationes, videlicet sacristia, thesauraria, elecmosynaria, operaria, cameraria, & similia, quæ in ecclesiis, monasteriis, & aliis locis conventualibus seu collegiatis dictæ religionis, officia, seu administrationes, & beneficia fuerint, etiamsi eisdem officiis, seu administrationibus, animarum cura nullatenus sit annexa, alicui, nisi vicesimum quintum annum attigerit, conferri nequeant, aut committi. Et qui prioratus dignitates, personatus, officia, seu administrationes hujusmodi obtinuerint, infra annum a tempore collationis seu commissionis eis factæ de ipsis, & adeptæ possessionis eorum se faciant ad sacerdotium promoveri: vel saltem ad ordinem, quem dignitates personarum, officia, vel administrationes obtenta requirent, de

* *Corr.* neve

* *Desit* an gerint.

jure, consuetudine, seu statuto: nec contra hõc a quoquam valeant dispensari. Nos insuper commissiones, seu collationes factas contra præmissa, decrevimus fore irritas & inanes. Ii quoque, qui juxta præmissa, cessante causa rationabili, ad ordines promoti non fuerint, sint prioratibus, dignitatibus personatibus, officiis, administrationibus & beneficiis prædictis, eo ipso privati, quæ ipsis iterum ea vice nullatenus conferantur. Nostræ vero intentionis existit, quod præsens constitutio, * quantum.... de recipiendis ordinibus per priores & alios beneficiatos præmisimus: illos etiam, post duos menses a tempore publicationis præsentium constitutionum, in eorum annali capitulo facere constringat, qui etiam in præsenti talia beneficia obtinent, vel dictæ publicationis tempore obtinebunt, dummodo ætatis legitimæ sint effecti: alias, cum ad ætatem legitimam pervenerint, ad recipiendum, secundum præmissa, dictos ordines sint astricti, nisi foret aliud canonicum, quod eos ab hujusmodi susceptione ordinum excusaret.

XIX. Dignum fore censentes, ut canonici religionis præfatæ, non solum morum & vitæ, sed etiam habitus & vestimentorum refulgeant honestate: districtius inhibemus, ne dicti canonici, extra septa ecclesiarum, monasteriorum, seu locorum suorum, proficiscentes, portent alias vestes super habitum, quam cappas, seu mantellos honestos, vel redontellos *, seu clochias talares vel circa usum & consuetudinem laudabilem ecclesiarum, monasteriorum, & locorum suorum: usum, seu verius abusum manticarum, seu tabardorum, necnon redondellorum, vel clochiarum notabilem habentium brevitatem, eisdem canonicis penitus prohibentes. Præcipimus quoque, quod in ecclesiis, monasteriis, & aliis locis religionis præfatæ, in quibus canonici cappas a parte anteriori apertas de panno laneo, consuevere deferre, quæ in quibusdam locis cappæ de choro vulgariter nuncupantur, ipsas honestas, non nimia longitudine, vel brevitate notandas, portare debeant, locis & temporibus consuetis. Deferant etiam cappas hujusmodi, a festo Omnium Sanctorum, usque ad festum Paschæ, infra septa quarumcumque cathedralium ecclesiarum religionis ejusdem, ac monasteriorum, & aliorum locorum, mediatos superiores ipsius religionis non habentium, in quibus monasteriis, sive locis, fuerit duodenarius canonicorum numerus, licet hactenus ipsas ibidem non consueverint deportare. Sane infra ecclesias, claustrum, capitulum, refectorium, ac dormitorium, non capuciis, sed almuciis honestis utantur. Capucia vero, si ea per ipsos extra loca prædicta deferri contigerit, sint honesta: & illa, quæ cum cappis & mantellis, clochiis seu rodondellis, portaverint, unius cum eis & ejusdem coloris existant: nisi ex privilegio aut institutione laudabili, capucia certi coloris aut formæ, essent assueti portare. Almuciæ autem, si de panno fuerint, illius, cujus cappæ esse debent, coloris existant. Per hoc autem non liceat portare capucia, vel redondellos, seu clochias, eis quibus alias portare licitum non existit.

Prohibemus etiam, ne dicti canonici de cætero ferant forraturas, de ventribus Variorum aut Squirolorum, etiam cum dorsis permixtis. * Præcipimus etiam, quod canonici dictæ religionis, infra ecclesias & claustra locorum cathedralium, aliorumque conventualium seu collegiatorum ipsius religionis, & alibi conventualiter incedentes, portent superpellicia magna & ampla, juxta cujuslibet ecclesiæ consuetudinem rationabilem, quæ in longitudine manicarum ultra manum, quatuor digitis transversalibus, vel circa, in sua longitudine protendantur. Extra ecclesias vero, claustra, & loca prædicta, & ubique, sub cappis, rodondellis, seu clochiis, vel mantellis, in locis debitis, uti possint superpelliciis, quorum manicæ usque ad cubitum in latitudine, vel circa, & eorum longitudo usque ad mediam tibiam, vel circa, protendantur. Per hoc autem nolumus derogare consuetudini quorumdam locorum, quæ ab antiquo, vel ab institutione, habent usum superpelliciorum, ad formam roquetorum, seu camisiarum Romanarum: proviso tamen, quod minoris longitudinis superpellicia non existant, & adeo manicas longas habeant, quod ex eis brachia usque ad pugnum valeant cooperiri: per formas autem hujusmodi superpelliciorum [a] & habituum * non intendimus prohibere, nec circa eas aliquid innovare.

Statuimus insuper, quod canonici dictæ religionis, vestibus albi, bruni, nigri, seu quasi nigri coloris duntaxat utantur: quodque illi, qui altero tantum de dictis coloribus uti consueverunt, seu tenentur, non possunt ad alium portandum seu assumendum aliquatenus se transferre, nisi ad album dumtaxat. Vestis quoque superior, habitui proxima, sit rotunda per circuitum, & non fissa, nec longitudine nimia, aut brevitate, notanda. Ab eisdem quoque canonicis, in eorum vestibus, lignatæ * manicæ non portentur, nec in apparenti consutitiæ, vel quomodolibet botonatæ. In cathedralibus autem ecclesiis, antistites, seu præpositi, priores, seu alii non habentes superiores religionis ejusdem, sic alias formam honestam vestium & calceamentorum ordinent & disponant, quod sit omnibus canonicis ejusdem ecclesiæ, seu monasterii, tam intrinsecis, quam extrinsecis, uniformis: ipsamque tam abbates, quam præpositi, priores & administratores, ac cæteri quicumque canonici, & alii, per proprios eorum antistites, vel abbates, seu prælatos alios; abbates vero, & cæteri prælati superiores proprios ejusdem religionis non habentes, per præsidentes provincialibus capitulis, seu per quemlibet eorum, ac per visitatores in ipsis capitulis deputandos, tenere & servare cogantur. Qui vero vestem, vel habitum, contra ordinationem præsentis constitutionis, deferre præsumpserit, per dictos superiores, vel præsidentes, sive per visitatores, seu eorum quemlibet, sic debite puniatur, quod cæteri a similibus arceantur; & nihilo minus, ab eo auferatur vestis prohibita, pauperibus eroganda: & si infra spatium quindecim dierum, a tempore monitionis seu præcepti sibi facti computandum, vestem, vel habitum hujusmodi non dimiserit cum effectu, vel ablationi prædictæ restiterit, si beneficiatus fuerit, per quatuor mensium spatium ab administratione temporalium sit suspensus; non beneficiatus vero, dicto tempore sit inhabilis ad ecclesiasticum quodcumque beneficium obtinendum. Qui autem exhibens se [b] in publico habitu, sub supertunicali, vel cotardia, vel guarnacia, vel alias temere occultaverit * simo, intus emendare noluerit, juxta præmissam personarum distinctionem, dictas suspensionis & inhabilitatis pœnas per idem tempus incurrat. Injungimus insuper præsidentibus, visitatoribus, & præ-

[a] *Adde ex Pennotto*, alias formas longiores & honestas superpelliciorum. H.

* *f.* ligatæ.

[b] *Lege ex Pennotto*, in publico, habitum, superindumenta scilicet lignea, temere occultaverit; si monitus emendare noluerit. H.

& prælatis aliis religionis prædictæ, ut contra transgressores eorum, quæ circa honestatem vestium & habitus superius sunt statuta, prout ad eos & eorum quemlibet pertinuerit, monitionem prædictam, cum transgressio ejus nota fuerit, facere non omittant. Et nihilo minus, præsidentes, & visitatores prædicti, monere teneantur abbates, præpositos, & alios ad quos id pertinuerit, religionis prædictæ, ut præmissa, quæ, ut prædictum est, circa honestatem vestium & habitus sunt statuta, servent & faciant a suis subditis diligentius observari.

De petenda licentia a votentibus extra ecclesiam, vel monasterium progredi, & exire.

XX. Ut in religione prædicta vitetur dissolutio, & obedientia teneatur; districtius inhibemus, ne quivis canonicus dictæ religionis, de ecclesia, monasterio, vel loco suo conventuali exeat, nisi primitus obtenta licentia ab illo, qui eam valeat impertiri, quavis consuetudine contraria non obstante; quodque causam exitus veraciter & absque fictione exponat ei, a quo erit licentia obtinenda. Qui vero hujusmodi licentiam concesserit canonicis claustralibus, nullam administrationem vel beneficium obtinentibus, terminum redeundi, quanto convenientius poterit, breviorem assignet eisdem. Sane administratoribus & beneficiatis, qui habent residere in claustro, possit dari licentia, sine præfixione termini, si hoc concedenti visum fuerit expedire. Si quis autem exiverit ecclesiam, monasterium, seu locum alium conventualem, sine licentia; vel in termino assignato, justa causa cessante, non redierit: pœna, quæ in tali casu per statuta vel consuetudines ejusdem monasterii, seu alterius loci, infligenda fuerit, infligatur eisdem. Et si super hoc, statutum, vel consuetudo aliqua non existat, pœna, quæ sequitur, infligatur: videlicet quod illi, qui infra novem dies, post exitum terminum prædictum, redierint, ultimi stent sub choro, ac secunda, & quarta, & sexta feriis ejusdem septimanæ, in pane & aqua jejunent. Illis vero, qui infra hujusmodi novem dies non redierint, pœna, quæ sequitur, imponatur: videlicet quod a porta regulari, parlatorio, seu alio loco decenti, per claustrum, cum magistro novitiorum, vel alio ad hoc deputato, ad capitulum veniat, camisiam, femoralia, & caligas tantum habens, superpellicium in brachiis, ac ferulam seu virgam in manibus suis ferens, cum quibus in dicto capitulo, venia prius recepta, & recognita culpa sua, coram omnibus verberetur: & nihilo minus, alia pœnitentia, sive pœna, pro qualitate demeriti, imponatur eidem, secundum arbitrium imponentis. Quod si, sine scandalo, hujusmodi pœna imponi non posset: in pœnam aliam, secundum sui prælati arbitrium, de proborum & seniorum consilio conventus commutetur, quam in dicti conventus præsentia facere teneatur: proviso attentius, quod mensuram peccati, correctionis inflictio non excedat. Simili quoque, vel alia condigna pœna puniantur canonici in prioratibus, seu administrationibus aliis * exterius assignati, qui sine licentia priorum seu administratorum eorumdem, de ipsis prioratibus seu administrationibus recedentes, fuerint evagati, vel in termino non redierint assignato. Si autem de dictis prioratibus seu administrationibus, ad claustrum, seu ad prælatum suum, a suis prioribus seu administratoribus licentia non petita & non obtenta, venerint: eidem prælato, seu superiori suo, causam sui adventus statim exponant: qui prælatus, seu superior, an causa hujusmodi rationabilis & vera fuerit, arbitretur; & si causam minus rationabilem, seu falsam esse repererit, vel si hujusmodi venientes nullam causam ei exposuerint, aut licentiam non petierint: per prælatum, aut superiorem eorum, prout eis visum fuerit expediens, puniantur. Nullus quoque canonicus pernoctaturus extra ecclesiam, monasterium, vel alium locum suum, abire sine breviario permittatur: in quo pensum servitutis suæ, dicendo horas canonicas, possit solvere Creatori.

* *Pennotus*, externis. H.

De prohibita alienatione.

XXI. Perpetuo prohibemus edicto, ne civitas, castrum, villa, vel feodum notabile, aut jurisdictio alicujus ipsorum, vel grangia, seu latum territorium, sive magnus possessionum sive terrarum numerus, vendi, vel etiam principaliter, specialiter, & expresse obligari, seu monasterium, vel prioratus, aut ecclesia religionis præfatæ, alio transferri valeant per quoscumque, etiam in casu alias a jure concesso, absque licentia sedis apostolicæ speciali: omnem venditionem, obligationem, & translationem de præmissis, contra hæc factam, irritam decernendo. Ac nihilo minus, quilibet capitulis provincialibus præsidentium, ac visitatorum, alienationes hujusmodi, & facientes easdem, ac consentientes eisdem, sedi apostolicæ, si exempti fuerint; alioquin ordinariis, seu diœcesano ipsorum, intimare per censuram authenticam, vel litteras eorum sigillis munitas, quam cito commode poterunt, teneantur.

De fictis dolosis contractibus

XXII. Multis fraudibus atque dolis, quæ per nonnullos religionis ejusdem, in damnum & præjudicium ecclesiarum, monasteriorum, prioratuum, & aliorum locorum, prout experientia docuit, committuntur, opportunis obviare remediis, quantum cum Deo possumus, salubriter cupientes: hoc consultissimo prohibemus edicto, ne abbates, præpositi, ac priores, vel quivis administratores, & alii præpositi, seu conversi religionis ejusdem, prætextu administrationum, vel negotiorum quæ gerunt, fraudulentos vel dolosos aut simulatos vel fictos contractus inire, vel mutua simulata vel ficta suscipere, sive proprio, sive fidejussorio, vel quovis alio nomine alieno, neve etiam confiteri instrumentis publicis, vel authenticis, aliisve scripturis, se a patre, fratre, nepote vel consanguineo, seu quolibet alio conjuncto, affine, vel familiari servitore, amico, seu mercatore, recepisse mutuo, vel alias, pecuniam, panes, bladum, vinum, equos, boves, sive animalia alia, vel res seu alia bona, eaque in utilitatem locorum, quibus præsident, vel administrationum, quas gerunt, fuisse conversa (cum tamen nec pro se, seu locis eorum, neque pro administrationibus suis, ipsa receperint) quoquo modo præsumant. Similiter etiam prohibemus, ne fingant, seu ponant, vel scribant, se fore principales debitores, neve ut tales se obligent: ubi re vera non principales, seu fidejussores existunt, neve in talibus contractibus, ut præfertur, simulate conceptis, se, ac alios suo nomine, * loca, quod jura, possessiones, redditus, proventus, bona & jura locorum ipsorum obligent, vel submittant, neque in fraudem seu dolose confiteantur, vel alios præsertim debitores eorum faciant confiteri, seu etiam obligari, vel super iis instrumenta, vel authenticas seu alias scripturas, in fraudem confici, continentia, quod jura, redditus, possessiones, animalia, blada, pecuniam, seu alia bona, ad ipsos, vel monasteria, seu quævis alia

* *Pennotus*, locaque ip possessiones &c. H.

lia loca ipsius religionis, pertinentia, seu debita fuerint, sunt, vel esse debent patris, matris, seu fratris eorum, vel aliarum personarum prædictarum, & ad ipsas personas pertinere, vel debita ejus fore, vel alios quoscumque contractus similes fraudulenter & dolose confingi faciant, fierive procurent, per quos ecclesiæ, monasteria, & alia loca religionis ipsius, quibus præsunt, ac jura, redditus, possessiones, seu alia bona ipsorum, damnificari, gravari, obligari, vel alias impediri, seu deperire valeant quovis modo. Nos autem, omnes prænominatos, in grave & enorme præjudicium administrationum suarum talia committentes, vel fieri facientes, aut eis consentientes, præter alias pœnas juris, nisi infra duorum mensium spatium, a tempore contractus seu commissi hujusmodi numerandum, ea, quantum eis possibile fuerit, tolli fecerint, & cessare, & ecclesias, monasteria, prioratus, administrationes, loca prædicta, seu reddi fecerint indemnia, seu a talibus dispendiis liberaverint, excommunicationis sententiæ, eo ipso decrevimus subjacere. Quod si forte præmissa effectualiter non potuerint revocare: teneantur, infra alios duos menses, illos duos immediate sequentes, ea suis superioribus revelare. Quod si non fecerint, sententiam excommunicationis incurrant: & alias pro dictis excessibus debite puniantur taliter, quod cedat cæteris in exemplum. Possint autem præsidentes, ac visitatores in provincialibus capitulis deputati, & eorum quilibet, abbates, & alios quoscumque prælatos, ac administratores non habentes superiores religionis ejusdem, qui hujusmodi sententiam excommunicationis incurrent, satisfactione præmissa absolvere, & cum eis, super irregularitate, si per simplicitatem & juris ignorantiam, non tamen in contemptu clavium, Divina celebraverint, vel se ingesserint eisdem, inde contracta misericorditer dispensare; cæteros vero consimiliter absolvere, & cum eis in similibus casibus dispensare valeant immediati suoeriores eorum.

mutuis, XXIII. Monasteriorum, & locorum religionis ejusdem dispendiis, quæ ex mutuorum contractu plorumque proveniunt precario, consultius intendentes: statuimus, quod abbas, præpositus, prior, seu quivis alius administrator dictæ religionis, cum per ipsum fuerit mutuum suscipiendum, ultra summam communi providentia, per annale capitulum, seu majorem partem ipsius, taxandam, infrascriptam solemnitatem observet: videlicet, ut quilibet de prædictis superiorem ejusdem religionis non habens, qui habebit recipere mutuum supradictum, tractatum ad minus duorum dierum, non continuatorum, sed interpolatorum, cum capitulo seu conventu suo diligentem habeat & maturum: & nihilominus, de consensu sui capituli, vel conventus, mutuum hujusmodi recipiatur ab eo. In monasterio vero, prioratu, & administratione conventuali, vel non conventuali, superiorem immediatum in eadem religione habente: in conventuali videlicet, cum conventu ipsius; in non conventuali, cum conventu superioris ecclesiæ, monasterii, sive loci, tractatus hujusmodi habeatur. Et nihilo minus in utroque licentia seu auctoritas interveniat dicti superioris, quocumque nomine censeatur: eo plene certificato, in quantum commode fieri poterit, de omnibus, quæ intervenire debent in tractatu præfato. In quo quidem agatur, & clare liqueat, ob quam causam, cujusve summæ, & si fieri potest, a quibus creditoribus, & sub quibus conditionibus, & obbligationibus, quibusve terminis, solvendum suscipiatur mutuum sæpe dictum. De iis nihilo minus authentica conficienda scriptura, in qua ea omnia, ac nomina illorum, qui interfuerint in tractatu, ac etiam consentientium, recipientium, & auctorizantium, exprimantur; & ipsorum auctorizantium sigilla, scripturæ hujusmodi apponantur.

Prohibemus insuper, ne, prætextu alicujus procuratorii generalis (etiamsi contineatur in eo, quod procurator mutuum possit recipere, aut obligare ecclesiam, monasterium, vel alium locum) mutuum recipi valeat, ecclesia, monasterium, seu locus alius obligari: nisi prius prædicta omnia fuerint observata. Volumus autem, quod pecunia, quæ taliter, ut præmittitur, mutuo recipietur, non remaneat in solius antistitis, seu abbatis, vel prioris, vel administratoris hujusmodi contractum ineuntis principaliter potestate; sed, si commode fieri poterit, tradatur tribus, seu pluribus, aut paucioribus viris, prout expediens videbitur, providis & discretis, qui dictum mutuum ad illas utilitates seu necessitates convertant, ob quas noscitur fuisse contractum, qui super hoc fideliter exequendo, juramenti vinculo astringantur: districtius inhibentes, ne eorum, quæ debentur ecclesiis, monasteriis, seu locis aliis religionis ejusdem, remissio fraudulosa, & notabiliter damnosa, a quoquam valeat attentari. Permittimus tamen, quod si antistes, vel abbas, vel alii quicumque administratores religionis ejusdem, a locis quibus præfuerint; aut loca ipsa, a locis aliis dictæ religionis, quibus subsunt, sint multum remota, & casus aliquis evidenter utilis seu necessarius occurrat, cui succurri non valeat, nisi ultra dictam summam communi providentia taxatam mutuum contrahatur; licitum sit eisdem absque solemnitate hujusmodi, & pœnis infrascriptis, ut tali casu valeat provideri, tantam, absque fraude qualibet, summam recipere mutuo, quanta necessaria fuerit pro casu præfato, sive ut sibi provideant pro eodem. Recipientes autem mutuum in casu hujusmodi, si superiores ejusdem religionis non habuerint, conventibus propriis; si vero superiores tales habuerint, eisdem superioribus (pro nihilo minus suis conventibus, si conventum habeant) infra octo dies, postquam eorum præsentiam habere commode potuerit, id exponere, & de iis, quæ in ipso tractatu intervenerint, eos certiores reddere teneantur; & conficiatur inde scriptura, si ipsis superioribus vel conventibus visum fuerit expedire. Prælatus autem, seu quivis administrator, qui semel receperit, sive particulariter, sive simul, summam prædictam, communi providentia, ut præmittitur, prætaxatam: quodcumque mutuum recipiat ultra eam, nisi esset modicum, quod tamen quartam partem ejusdem summæ non excedat, teneatur, sub infrascriptis pœnis, solemnitatem suprascriptam plenarie observare. Quod si abbas, præpositus, prior, vel administrator alius dictæ religionis, quocumque nomine censeatur, contra præmissa faciens, mutuum ultra prædictam summam communi providentia taxatam, absque dicta solemnitate recipiendo, locum sibi commissum, aut jura, redditus, seu possessiones ipsius expresse obligaverit, vel litteras, vel instrumenta concessionis, vel recognitionis, super hoc concesserit, seu alias

sub-

ſubmiſerit: niſi infra ſex menſes immediate ſequentes, obligationes & ſubmiſſiones hujuſmodi ceſſare fecerit, ſit ei extunc, donec ea compleverit, eccleſiæ interdictus ingreſſus. Et inſuper præpoſiti, priores, & alii adminiſtratores, ſuperiorem ejuſdem religionis, non tamen conventum habentes, ſi præfatum interdictum, per alios ſex menſes præfatos ſex immediate ſequentes, pertinaciter ſuſtinuerint: ſint extunc a ſuis adminiſtrationibus ſuſpenſi, donec obligationes prædictæ tollantur, & eorum adminiſtrationes redditæ fuerint indemnes. Suſpenſione aut hujuſmodi durante, ſuperiores immediati taliter ſuſpenſorum, adminiſtrationes eorum recipiant, eaſque per ſe vel alios fideliter gerere, & indemnes, pro poſſe, reddere ſtudeant: ac nihilo minus, ſuſpenſos eoſdem aliter punire, prout culpæ qualitas exegerit, non omittant. Si quis autem taliter ſuſpenſorum, ſuperioribus ipſis in prædictis de facto contradicere præſumpſerit, excommunicationis ſententiam incurrat ipſo facto: quam ſi ſuſtinuerit pertinaci animo per ſex menſes, a dignitate, officio, adminiſtratione, ſeu beneficio, per eum obtenta vel obtento, privetur.

De locis tradendis ad firmam, vel non.

XXIV. Quoniam ex minus provida locatione locorum religionis ejuſdem, ſeu conceſſione ipſorum ad firmam, ſeu proventuum locorum ipſorum, plurima pertulit hactenus dicta religio detrimenta: ſalubri proihibemus edicto, ne abbates, priores, præpoſiti, aut cæteri adminiſtratores religionis ipſius, ſine cauſa neceſſaria vel utili, loca ſuæ adminiſtrationi commiſſa, vel proventus ipſorum locorum, ad firmam tradere ſeu locare præſumant. Quod ſi ex cauſa hujuſmodi id facere voluerint, & capitulum ſeu conventum habuerint, non tamen ſuperiorem religionis ejuſdem: debeant cum eodem capitulo ſeu conventu præmittere tractatum, de cauſa hujuſmodi & de quantitate precii, & ſub quibus obligationibus, & de perſona illius, cui firma ſeu obligatio hujuſmodi fuerit facienda, ipſamque facere cum conſilio ipſius capituli, ſeu conventus, vel majoris partis ejuſdem. Si vero capitulum, ſeu conventum proprium, & nihilo minus ſuperiorem ejuſdem religionis habuerint: non ſolum cum ipſo capitulo, ſeu conventu, ſed etiam cum eodem ſuperiore, dictum tractatum præhabeant: & cum conſilio capituli, ſeu conventus ipſorum, vel majoris partis ejuſdem, ac de dicti ſuperioris licentia, & non aliter, ad eas procedant. Si autem priores, vel præpoſiti, aut alii adminiſtratores extiterint, non habentes conventum, ſed antiſtitem, abbatem, vel ſuperiorem religionis ejuſdem: tractatum prædictum cum eodem ſuperiore præmittant, & cum ipſius licentia, & non aliter, faciant firmam, ſeu locationem præfatam. Per hoc autem non intendimus prohibere, quo minus redditus, proventus adminiſtrationum ſuarum locare, ſeu vendere valeant, abſque ſolemnitate præmiſſa, ad tempus modicum, juxta morem in regione, qua erunt, ſolitum obſervari: ſtatutis eccleſiarum, monaſteriorum, vel aliorum locorum religionis ejuſdem, ſi qua ſuper hoc fuerint, rationabilibus obſervatis. Si tamen ex hujuſmodi locatione, ſeu venditione proventuum, ad tempus modicum, ut præmittitur, faciendis, contingeret infra annum recipi pecuniam, vel aliud quod precium proventuum rei locatæ unius anni excederet: tunc ſolemnitates præmiſſas volumus obſervari.

Simili modo etiam prohibemus, ne aliquo caſu firmæ, ſive locationes, ſeu venditiones hujuſmodi, fiant per eoſdem perſonis ſuſpectis; neve quibuſvis firmariis, ſeu conductoribus, ſive emptoribus, liber originalis cenſuum, aut inſtrumenta, ſeu munimenta originalia, ſuper juribus eccleſiarum vel adminiſtrationum confecta, tradantur; neve juriſdictiones per ſe, aut cum univerſitate, ſeu civitates, vel villæ, vel inſignia loca, ſeu caſtra, vel fortalitia locentur, ſeu ad firmam tradantur, ſive ſub locatione, vel firma includantur: redditus tamen, ſeu proventus civitatum, villarum, locorum, caſtrorum, & fortalitiorum hujuſmodi, prout præmittitur, vendi valeant ſeu locari. Ubi autem, occaſione firmarum, aut locationum, ſeu venditionum hujuſmodi, continget perſonas vel bona eccleſiaſtica ipſius religionis obligari, vel ſubmitti: obligationes & ſubmiſſiones hujuſmodi fieri volumus eccleſiaſticæ juriſdictioni & coertioni duntaxat, & per eccleſiaſticam juriſdictionem & coertionem executioni mandari. Firmas autem, ſive locationes, ſeu venditiones prædictas, locorumque traditiones, contra præmiſſa factas, inſtrumenta quoque, & alia quælibet documenta ſuper eis confecta, viribus carere decrevimus, & nullius exiſtere firmitatis. Et nihilo minus, abbates, priores, præpoſiti, & cæteri adminiſtratores, ſuperiorem religionis ejuſdem non habentes, qui contra fecerint: per præſidentes capitulis, vel per viſitatores deputandos in eis, corrigantur. Cæteri vero per antiſtites, ſeu alios immediatos ſuperiores eorum, ſi eis viſum fuerit, in quinta parte precii locationis ſeu firmæ, fabricæ, ſeu ornamentis eccleſiæ, monaſterii, ſeu loci, cui immediate ſuberunt, applicanda, & alias debite puniantur.

De re & inv riis.

XXV. Ut eccleſiarum, monaſteriorum, & aliorum locorum religionis ejuſdem, bona & jura ſalubriter conſerventur: ſtatuimus, quod præſidentes eccleſiis cathedralibus, monaſteriis, prioratibus, & adminiſtrationibus aliis quibuſcumque dictæ religionis, quamprimum commode poterunt, conficiant, ſeu confici faciant regiſtra, in quibus poſſeſſiones, cenſus, jura, & cætera bona immobilia, quæcumque & qualiacumque fuerint, ad eorum adminiſtrationes ſpectantia, ſingillatim & ſpecifice deſcribantur. Fiant etiam per eoſdem regiſtra de ornamentis eccleſiaſticis, vaſis, lectis, animalibus, & aliis rebus mobilibus, & ſe moventibus, pro agricultura, & alia inſtructione locorum, neceſſariis vel utilibus: & hujuſmodi regiſtra, in locis ſubjectis aliis locis ſuperioribus religionis ejuſdem, duplicentur, quorum unum in loco ſuperiori, & reliquum in ſubjecto ſerventur. Viſitatores quoque in provincialibus capitulis deputati, cum viſitabunt loca ſuæ viſitationi commiſſa, prælati, & etiam alii ſuperiores, cum fuerit opportunum, diligenter inquirant, an res & bona prædicta neceſſaria pro inſtructione locorum, teneantur in locis eiſdem: & provideant, quod perpetuo teneantur in eis; & defectus, ſi quos in iis repererint, faciant emendari, & ſecundum quod culpa exegerit, puniant delinquentes.

Inſuper, præſidentes præfati, cum poſſeſſiones adminiſtrationum ſuarum fuerint aſſecuti, inventoria de bonis mobilibus, & ſemoventibus, repertis in adminiſtrationibus ipſis, conficiant: ij vero, qui habent ſuperiores religionis ejuſdem, hujuſmodi inventoria faciant duplica-

ta,

ta, quorum unum in loco subjecto, & superiori reliquum assignetur: ut per ea, in quo statu administrationes ipsas receperint, valeat apparere. Fiant autem hujusmodi inventoria & regiſtra per tabellionem, vel saltem in aliarum publicarum præsentia personarum. Adjicimus etiam, quod præsidentes ecclesiis cathedralibus, monasteriis, & locis aliis dictæ religionis, qui bona mobilia prioratuum, administrationum, & beneficiorum quorumlibet religionis ejusdem, sibi subjectorum, vacantium in eisdem, tempore hujusmodi inventa, seu illa durante obvenientia, ex privilegio, vel consuetudine, seu alia causa rationabili, ad se asserunt pertinere; vasa, vestimenta, seu alia ornamenta Divino culti deputata; animalia etiam tam pro agricultura, quam pro aliis ipsorum locorum necessitatibus, teneri inibi consueta; vasa vinaria, & coquinæ; lectos etiam, & alia supellectilia necessaria, seu vasa, nisi forte aurea vel argentea fuerint, nullatenus occupare, vel exinde asportare, aut sibi appropriare præsumant. In apprehendendis quoque bonis aliis, constitutionem felicis recordationis Bonifacii Papæ VIII. prædecessoris nostri, super hoc editam, quæ incipit, *Præsenti*, diligenter observent. Qui vero secus fecerint, juxta qualitatem delinquentium personarum, pœnas incurrant, quæ per constitutionem eamdem ejus transgressoribus infliguntur.

De offic. ordin. in 6.

De solvendis censibus & redditibus pro alimentis constitutis.

XXVI. Cum sit rationi consonum, illos non debere onera recusare, qui rerum commoda complectuntur; statuimus, quod antistites, abbates, præpositi, archidiaconi, priores, & administratores cæteri religionis prætatæ, qui census, redditus, pensiones, seu quicumque similia debent, vel debebunt in posterum, pro alimentis quotidianis, vel pro vestiariis, cathedralibus ecclesiis, monasteriis, præposituris, prioratibus, officiis, administrationibus, seu locis aliis religionis ejusdem, sive in blado, vino, carnibus, oleo, piscibus, seu rebus aliis quibuscumque consistant, illa eis in terminis consuetis, vel præfixis, seu in antea præfigendis, integre solvere non omittant. Quod si præpositi, priores, archidiaconi, ac cæteri administratores ejusdem religionis, ea in ipsis terminis, vel saltem post, infra mensem, non solverint requisiti: quantum ascendit quarta pars illius debiti, ultra ipsum debitum nomine pœnæ solvere teneantur. Et si infra alium mensem immediate sequentem, non solverint, tam pœnam, quam etiam ipsum debitum principale: eo ipso sint, donec de prædictis fuerit integraliter satisfactum, a temporalium administratione suspensi. Et prælatus, durante suspensione prædicta, ministret per alium temporalia beneficii illius, qui suspensionem incurrit supradictam, & satisfaciat de prædictis. Antistites vero, si post lapsum terminum requisiti, infra duorum mensium spatium a die requisitionis hujusmodi computandum, satisfacere contempserint: pœnam tertiæ partis debiti incurrant irremissibiliter eo ipso. Abbates autem, & alii prælati religionis ejusdem, si post requisitionem consimilem, infra mensem satisfacere contempserint, incurrant pœnam consimilem ipso facto. Et si abbates, & alii prælati hujusmodi, per alium mensem sequentem, solvere non curaverint: a stallo chori, & loco capituli deputatis eisdem, sint ipso facto & tamdiu maneant suspensi, donec integraliter de debito & pœna satisfecerint memoratis; nulla remissione profutura eisdem. In prædictis tamen casibus, de principali debito satisfacto, antistites, abbates, & alii prælati prædicti, libere; inferiores vero, de suorum licentia prælatorum, remittere valeant pœnas præfatas, ab aliis, quam a præfatis antistitibus, abbatibus, & prælatis, sibi debitas pro prædictis.

Institutionibus regularibus inhærentes: statuimus, ut canonici in ecclesiis cathedralibus, monasteriis, sive locis aliis, collegiatis seu conventualibus dictæ religionis, constituti, consuetudine, seu usu [a], ... abusu contrario obstante, in refectorio comedant in communi, nisi in casibus, in quibus & prout eisdem licitum est, seu permissum, extra refectorium comedere, secundum regularia & canonica instituta: proviso, quod illi, quibus incumbit onus providendi, de victu canonicis eisdem provideant, & decenter, non in pecunia, sed in victualibus, prout cuilibet opus erit, de qua sufficientia & decentia victualium tractetur, & si expedierit, ordinetur in capitulo annali: decernentes, quod si redditus, vel pensiones, alicui ex canonicis singulariter hactenus, pro victualibus, fuerint assignati, nullatenus dimittantur eidem. Nos enim assignationes hujusmodi revocamus, & pro revocatis haberi volumus, & eas deinceps fieri prohibemus. Illi quoque, quibus incumbit onus de vestiariis, calciamentis, & aliis corporis indumentis necessariis, dictis canonicis providendi, eisdem provideant sufficienter & decenter, a tempore congruo, juxta suppetentiam facultatum, & conditionem, seu qualitatem regionis: & illud quod dandum erit singulis canonicis, pro vestiario, & aliis prædictis, ordinetur & taxetur, si opus fuerit, in annali capitulo memorato. Ad hoc subjungimus, quod illi, qui prædicta ministrare tenentur, ad ea, omni excusatione cessante, ut præmittitur, ministranda, per superiores suos, aut in defectum eorum, per visitatores, vel præsidentes, in capitulo provinciali deputatos, & eorum quemlibet, compellantur: nec audiantur, si dicant privilegium, statutum, ordinationem, vel consuetudinem, contraria se habere; aut pro suis personis, eorumque statu, juxta personarum & officiorum decentiam, sustentandis, se asserant indigere. Nulla quoque super hæc appellatio, nullave suppositio eis prosit: sed si tertio moniti, per aliqua dierum competentia intervalla, monentis arbitrio relinquenda, præmissis efficaciter parere contemsperint, removeantur a suis administrationibus, vel officiis, ipsaque aliis personis idoneis, prædicta complere volentibus, committantur. Abbates vero, præpositi, priores, [b] ac cæteri non * superiores religionis ejusdem, vel habentes, si præsint collegiis, seu conventibus, qui de prædictis providere tenentur: non habentes siquidem superiores, a præsidentibus, ac visitatoribus, & eorum quolibet; cæteri vero, tam ab eisdem, quam & a dictis suis superioribus, per censuram ecclesiasticam, aliis remediis ad hoc congruentibus, ad id omnino cogantur: eisdem superioribus, nisi suos subditos; necnon dictis præsidentibus, ac visitatoribus, nisi abbatès, priores, præpositos, & alios supradictos, efficaciter ad præmissa compulerint, graviter arguendis, & taliter corrigendis, quod cedat cæteris in exemplum. Cæterum, si redditus & proventus dignitatum, officiorum, seu administrationum, quibus onus prædictum incumbit, aut dicta victualia, vestiaria, seu alia pro

[a] *Lege ex Pennotto*, quia immo abusu contrario non obstant H.

[b] *Lege ex Pennotto*, ac cæteri, etiam sedis apostolicæ notarii, non habentes superiores. H.

* *Deest*, habentes.

pro victu seu vestitu necessaria, canonicis ministranda non sufficerint: possit prælatus in suo annali capitulo, cum consilio & assensu ejusdem capituli, vel majoris partis ipsius, auctoritate apostolica, prioratibus, administrationibus, & aliis beneficiis per canonicos dictæ religionis solitis gubernari, quibus, eorum supportatis oneribus, ad hoc sufficerint facultates (vocatis tamen ad hoc prioribus, vel administratoribus, & aliis beneficiatis, qui eisdem præfuerint) pensiones perpetuas imponere, pro sufficienti supplemento defectus victualium, & vestimentorum, & aliorum necessariorum, pro habitu corporis duntaxat. Quas quidem pensiones extunc, tam illi qui eisdem prioratibus, administrationibus, & beneficiis aliis, tempore hujusmodi impositionis, præfuerint, quam successores eorum, solvere teneantur.

De abstinentia carnium.

XXVII. Ut salutis auctori purius serviatur, statuimus, quod universi canonici religionis præfatæ, ab esu carnium diebus sabbati, & per totum adventum Domini, studeant abstinere: non obstantibus statutis, vel consuetudinibus contrariis quibuscumque. Super abstinentia vero hujusmodi ab esu carnium in quarta feria, & septuagesima, prælati, sive alii ad quos spectaverit, consuetudines & statuta antiqua, & nova, honesta & rationabilia, suorum locorum servent, & faciant observari. Illis tamen, qui ad majorem abstinentiam sunt astricti, per hæc esum carnium non intendimus indulgere.

De cellis sive * tenendis in dormitorio.
* *Corr.* multitudo.

XXVIII. Rursus præcipimus, quod canonici religionis ejusdem, residentes in claustris, omnes simul, vel si similitudo * eorum non sinit, saltem quanto plures ex ipsis commode poterunt, in una domo dormiant & quiescant, juxta regularia & canonica instituta, non habentes separatas cameras, sive cellas: exceptis illis, qui propter senectutem, vel invaletudines corporales, aut propter administrationes, seu officia quæ gesserint, vel ex aliis causis, juxta depositionem sui superioris, rationabiliter excusantur. Statuimus etiam, quod in dormitoriis cellas non habentibus, cellæ de cætero nullæ fiant. Permittimus tamen, quod in eis, ubi sunt cellæ jam factæ, remaneant: sed a parte anteriori debeant aperiri, ita quod a transeuntibus, ii qui intra fuerint, conspici valeant, & videri; & quod per prælatos locorum, intra sex menses a tempore quo præsentes constitutiones fuerint multiplicatæ *, vel ipsis negligentibus, seu non valentibus, per visitatores in provincialibus capitulis deputatos, in prima visitatione quam impenderint, omnes tales cellæ ab anteriori parte valeant aperiti. Et si super hoc fuerint aliqui refistentes, vel impedimentum præstantes, seu præstari procurantes, vel dantes auxilium, consilium, vel favorem, publice vel occulte, vel hujusmodi cellas de novo facere præsumentes: excommunicationis incurrant sententiam, ipso facto: quos etiam ipsi prælati, & visitatores præfati, per alia juris & ipsius religionis remedia, valeant super his, auctoritate apostolica, coercere. Ab hujusmodi autem excommunicatione, si ipsam incurrerint, possint absolvi per visitatores præfatos, vel per prælatos immediatos eorum, & cum eis, super irregularitate, si quam forsan contraxerint per simplicitatem, & juris ignorantiam, non tamen in contemptum clavium, celebrando, vel se ingerendo eisdem, per eosdem valeat dispensari.

* *Corr.* publicatæ.

XXIX. Religionis ejusdem consulere commodis, & præcavere dispendiis cupientes: statuimus, ut si quis ecclesiæ cathedrali, monasterio, prioratui, præposituræ, seu administrationi cuivis dictæ religionis præsidens, aut simplex canonicus, seu conversus religionis ejusdem, privilegia, litteras, vel instrumenta concessa seu confecta super libertatibus, possessionibus, rebus aut juribus eorumdem, aut vasa aurea, seu argentea, Divino cultui dedicata, necnon reliquias, ornamenta ecclesiastica, libros, aut res alias notabiles vel pretiosas ipsorum, extra ecclesiam, monasterium, prioratum seu administrationes hujusmodi, in damnum ipsorum, apud suos consanguineos, vel propinquos, seu quoscumque alios, fraudulenter transportare, seu tenere præsumpserit, nisi ea, infra duorum mensium spatium, prout possibile ei fuerit, ad loca ipsa reduxerit, vel eadem loca, seu administrationes, infra idem spatium indemnia reddiderit: extunc præsidens ipse, tamdiu donec prædicta, ut præfertur, emendaverit, ab administratione temporalium sit suspensus; simplex vero canonicus, vel conversus, ad beneficia seu officia quælibet religionis ipsius obtinenda, sit eo ipso tamdiu inhabilis, quousque per immediatum superiorem ipsius, satisfactione præmissa, cum eo fuerit misericorditer dispensatum. Et si præsidentis ejusdem, qui tamen antistes non fuerit, culpa extiterit manifesta: per præsidentes in provinciali capitulo, seu visitatores per idem capitulum deputatos, pœnæ graviori subdatur.

De privilegiis, & rebus aliis non tenendis extra loca administrationum.

De celebratione Missarum, confessione, & communione.

XXX. Hortamur præpositos, priores & administratores, singulosque canonicos dictæ religionis constitutos, in ecclesiis, monasteriis, & aliis eorum locis conventualibus residentes, ut si non frequentius, saltem bis in septimana; residentes autem in prioratibus, vel aliis locis non conventualibus, saltem semel in hebdomada; in scholis vero, vel alibi commorantes, infra quindecim dies saltem semel, salva honestate, & debita devotione, Missas studeat celebrare: alii vero canonici, non sacerdotes, ubilibet constituti, in qualibet quindena saltem semel confiteantur, & quolibet mense, reverenter eucharistiæ suscipiant sacramentum, nisi forte de proprii confessoriis consilio, ob aliquam rationabilem causam, ad tempus, ab ejus perceptione, eorum aliquis duxerit abstinendum. Per hoc autem statutis, consuetudinibus, ordinationibus, seu observantiis ecclesiarum, monasteriorum, seu locorum prædictorum, per quæ frequentius, pro certis diebus, confiteri, communicare, vel celebrare habeant, vel sæpius celebrando, locorum onera supportare, in aliquo non intendimus derogare. Adjicientes, quod abbates, præpositi, seu priores, & cæteri locis conventualibus præsidentes, die qualibet, rationabili causa cessante, Missam celebrent, vel audiant: & nihilominus, in solemnibus festis, in suis monasteriis, sive locis, Missas solemnes studeant celebrare. Hortamur, quod in ecclesiis, monasteriis, sive locis aliis conventualibus, cum modestia, humiliter, & devote, horis nocturnis & diurnis, ad Divina officia universi & singuli canonici studeant convenire, ipsamque non trascurrendo, aut syncopando, sed tractim & distincte psallant & celebrent, ac devote. Sane in ecclesiis cathedralibus, monasteriis, & locis aliis conventualibus religionis ejusdem Missa major per canonicum celebretur: & si inibi magnus, & ad hoc sufficiens

ficiens fuerit canonicorum numerus, in officiis diaconatus aut subdiaconatus, ministrent hujusmodi celebranti. Et qui hebdomadarius fuerit Missæ majoris, cessante impedimento legitimo, horas canonicas incipiat, & collectas & orationes dicat. Transgressores vero præmissorum, debitæ subjaceant disciplinæ.

reliquiis, custodia amento-n, & pro-one li-rum.

XXXI. Denique, solliciti sint antistites & abbates, præpositi, priores, sacristæ, & administratores alii religionis præfatæ, quocumque nomine censeantur, quibus hæc incumbunt, ecclesias, oratoria, altaria, reliquias, vasa, corporalia, vestimenta, & alia ornamenta ecclesiastica, munda & nitida conservare, & facere ab aliis conservari. * De.....mariis quoque missalibus aliis libris, & vestimentis, & ornamentis quibuslibet necessariis, juxta facultates, & exigentiam locorum suorum, ecclesiis & locis eisdem omnino provideant, seu faciant provideri. Quod si præmissa, pro posse, adimplere neglexerint, ad ea complenda competentibus remediis compellantur: & si opus fuerit, pars proventuum beneficiorum eorum, qui superiores habent in ipsa religione, pro præmissis necessaria, per superiores recipiatur eosdem, & in prædictorum provisionem per aliquem idoneum convertatur.

*ege ex notto. De viariis que, mis-bus &c.

criminalis causis onicorum, agitentur.

XXXII. In favorem religionis præfatæ, prohibemus, ne antistites & alii ecclesiastici judices, trahant professores religionis ejusdem, in causis criminalibus, ad eorum consistorium seu judiciale tribunal, ubi causæ communiter audiuntur, sed alibi audiant dictas causas: nisi forte criminis manifesti enormitas aliud suaserit faciendum.

venatonis, & iis.

XXXIII. Porro a venationibus & aucupationibus canonici dictæ religionis abstineant, nec eis interesse, aut canes ad opus venandi, vel aves venaticas, per se vel alios tenere præsumant, nec a familiaribus secum morantibus teneri permittant: nisi saltus, vivaria, vel gerenas, propria; vel jus venandi in alienis haberent: quo casu hoc eis permittitur, dum tamen infra monasterium, seu domos quas inhabitant, aut eorum clausuras, venaticos canes non teneant, nec venationi præsentiam exhibeant personalem. Si qui vero eorum venationi, aut aucupationi, clamose, vel alias cum canibus vel avibus, ex proposito, interfuerint: si quidem abbas fuerit, vel prior, seu præpositus, aut alius administrator quicumque, non habens superiorem ejusdem religionis, per annum se noverit a beneficiorum collatione suspensum: quo casu jus collationis hujusmodi, eo modo quo sibi competebat, ad priorem claustralem, cum consilio & assensu conventus, vel majoris partis ipsius, durante suspensione hujusmodi, devolvatur. Si vero alius fuerit, ab administratione, si quam obtinet, sit per annum suspensus: quod si nullam administrationem habeat, eo ipso, per annum reddatur inhabilis ad administrationem, seu aliud ecclesiasticum beneficium obtinendum. Dicti quoque canonici infra septa suarum ecclesiarum, seu monasteriorum, arma nullatenus teneant, sine suorum licentia prælatorum: tenentes vero absque dicta licentia, per superiorem suum taliter puniantur, quod ipsorum pœna cedat aliis in exemplum. Super inhabilitate tamen & suspensione prædictis, præsidentes, & eorum quilibet, cum prælatis, & prælati cum eorum subditis, possint, si eis expediens visum fuerit, dispensare, injuncta transgressoribus pœnitentia salutari.

A XXXIV. Quia nonnulli canonici dictæ religionis, contra prælatos vel superiores frequenter multa proponunt; non ut omnia per eos proposita probent, quod nec forte possent, sed ut infament de omnibus, & probatis forsan illorum aliquibus, finem consequantur optatum: districtius inhibemus, ne quivis canonicus religionis ejusdem, contra suum prælatum, vel superiorem, super crimine vel criminibus, deinceps quomodolibet admittatur; nisi prius se obligaverit ad pœnam congruam, si in probatione propositorum, vel alicujus eorum, defecerit, per eum irremissibiliter subeundam. De delatoribus.

XXXV. Si aliqua ecclesia cathedralis, monasterium, seu alius locus religionis ejusdem, B in religione, vel regulari observantia adeo sint collapsa, quod per antistitem, abbatem, vel alium prælatum, seu administratorem, vel canonicos proprios, verisimiliter nequeant reparari: statuimus, quod per præsidentes provinciali capitulo, & quemlibet eorumdem, ad requisitionem seu relationem visitatorum; prout eidem capitulo super hoc consulendo videbitur expedire, vel sine consultatione hujusmodi, si ex dilatione consulendi dictum capitulum * immineret, auctoritate apostolica de alia ecclesia, monasterio, seu loco, in qua, vel quo, ejusdem religionis noscatur observantia reflorere, canonici assumantur idonei, & ad dictam ecclesiam, monasterium, sive locum, collapsam C seu collapsum, mittantur, ibidem, quamdiu expediens fuerit, moraturi; per quos ecclesia, monasterium, seu locus hujusmodi reparetur. Illi vero canonici, ob quorum culpam, ejusdem ecclesiæ, monasterii, sive loci hujusmodi, lapsus seu deformatio noscitur contigisse, in ecclesia, seu monasterio, vel loco, de quo vel assumpti fuerint ii, qui ad ecclesiam, monasterium, seu locum, collapsam vel collapsum, ut præmittitur, transmittentur, vel loco alio, in quo eadem religio vigeat, per præsidentes eosdem, & eorum quemlibet, prout expediens fuerit, auctoritate apostolica, collocentur, ubi eorum mores valeant reformari: districtius inhibentes, ne monasteria, seu loca alia collegiata, seu conventualia, religionis ejusdem ecclesiis, monasteriis, sive locis, religiosorum quorumcumque alterius habitus, uniantur, vel etiam submittantur, sine licentia sedis apostolicæ speciali: si secus actum fuerit, decernentes irritum & inane. De collapsis ecclesiis & monasteriis in religione.

* *Deest periculum.*

XXXVI. Licet contra religiosos proprietarios sit provisum per canonicas sanctiones: tamen specialius providere volentes contra illos canonicos & conversos dictæ religionis, qui suæ salutis obliti, contra regulares & canonicas institutiones, pecuniam congregant, jura, possessiones, redditus, seu census annuos, & alia bona emunt, seu emi faciunt, aliquando proprio, & sæpe nomine alieno, multis super his E figmentis adhibitis, aliis tradunt animalia nutrienda, & cum augmento vel lucro sibi aut alteri reddenda, eorum nomine seu pro ipsis; & alios multos contractus diversimode tamquam negotiatores exercent, necnon appetentes & sectantes lucra turpia, peculium occultant, & illicite detinent, in suarum periculum animarum: decernimus omnia præmissa, quæ tamen restitutioni non subjaceant aliorum, nedum post obitum, sed etiam in vita ipsorum canonicorum * conversorum, fore administrationi, ad quam pertinuerint, applicanda, quacumque consuetudine contraria non obstante; quodque De canonicis, & conversis, proprietariis, & negotiatoribus.

* *Adde*, &

nulli canonico, vel converſo, talia faciendi licentia a quoquam valeat indulgeri; & quod præfati canonici & converſi prædicta committentes, ſeu quicumque religionis ejuſdem, ſupradicta retineant, ſibi ipſis appropriantes, vel applicationi hujuſmodi reſiſtentes, vel impedimentum publice aut occulte eccleſiæ præſtantes, ſeu præſtari procurantes, vel dictum peculium habentes, & non revelantes prælatis propriis: ſi per eoſdem prælatos ſpecialiter & nominatim moniti, infra menſem poſt monitionem hujuſmodi immediate ſequentem, a prædictis non deſtiterint, vel peculium non revelaverint, & reſtituerint, ſi reſtituendi habuerint facultatem ſint eo ipſo inhabiles ad prioratus, officia, adminiſtrationes, & beneficia quælibet, in religione hujuſmodi obtinenda. Concedimus tamen, quod cum talibus canonicis, ſeu converſis, antiſtites, abbates, præpoſiti, & alii prælati eorum immediati, poſſint ſuper inhabilitate hujuſmodi diſpenſare, quando eis videbitur expedire: dummodo a prædictis deſtiterint, & peculium & alia ſupradicta revelaverint, & reſtituerint, ut præfertur. Teneantur inſuper prælati & ſuperiores præfati, in ſuis annalibus capitulis monere generaliter annuatim omnes proprietarios, ut ab omnibus ſupradictis deſiſtant exceſſibus, & peculium, ſi quod habent, revelent, & reſtituere non poſtponant.

De conſpirationibus.

XXXVII. Cum ex conſpirationis & conjurationis crimine, ſi forte tranſeat impunitum, multa mala & ſcandala poſſint exoriri: ſtatuimus, quod conſpiratores, & conjuratores, ſi qui religionis ejuſdem de crimine hujuſmodi legitime convicti fuerint, vel confeſſi, præter alias pœnas talibus a jure vel alio quovis modo inflictas, eo ipſo beneficiis & adminiſtrationibus quibuslibet, quæ obtinuerint, ſint privati; ſi vero beneficiati non fuerint, eo ipſo reddantur inhabiles ad quævis beneficia, ſeu adminiſtrationes eccleſiaſticas, quomodolibet obtinenda. Contra conſpiratores autem, & conjuratores occultos, quorum notitia non habetur, per ſuperiorem, aut viſitatores, etiam pœnæ aliæ, prout expedire videbitur, generaliter ſtatuantur. Si vero aliquis de prædictis ad cor reductus, illis, qui tanguntur ex eis, ipſas patefecerit tali tempore, quod poſſint hujuſmodi factionibus obviare: dignus abſolutione & venia habeatur.

De fugitivis & ejectis.

XXXVIII. Ne canonici religionis præfatæ, vagandi occaſionem habentes, ſalutis propriæ detrimentum incurrant: ſtatuimus, ut præſidentes provincialibus capitulis, necnon abbates, præpoſiti, priores & alii ad quod id pertinuerit, fugitivos, & ejectos de ordine ſuo requirant ſollicite annuatim; qui, ſi in eccleſiis ſeu monaſteriis recipi poterunt ſecundum ordinem regularem, recipiant * in eis, ſalva ordinis diſciplina. Quod ſi diſciplinati, incorrigibiles apparuerint: auctoritate noſtra provideant præſidentes, & alii prædicti, ut apud eaſdem eccleſias, ſeu monaſteria, in locis competentibus, a communi fratrum conſortio ſegregati, ponantur ad agendam pœnitentiam: ibique vitæ neceſſaria miniſtrentur eiſdem, nec pateat aliis fratribus, aut cuiquam alteri, acceſſus ad eos, niſi prius a ſuperiore petita ſuper hoc licentia, & obtenta. Si vero hujuſmodi fugitivos & ejectos, inobedientes invenerint, eos excommunicent: & tamdiu faciant ab eccleſiarum prælatis excommunicatos publice nuncjari, donec ad mandatum ipſorum humiliter revertantur.

* *Corr.* recipiantur.

Inſuper ſtatuimus, quod prælati, & alii ad quos pertinuerit in ipſa religione correctiones facere regulares, quoties & quando adeo pro gravioribus culpis habebunt pœnitentias injungere, faciant cum aliquorum proborum conſilio, & tractatu præhabito cum eiſdem. Per præmiſſa vero juriſdictioni ordinariorum non intendimus derogare. Ut autem ſtatuta hujuſmodi, quæ religionis ejuſdem ſalutem ſapiunt, & profectum, ad cunctorum profeſſorum ejuſdem ordinis notitiam reducantur, ac inviolabiliter & fideliter obſerventur ab eis: apoſtolica auctoritate, præſentium tenore, præcipimus, quod ſtatuta prædicta in primis provincialibus eorumdem, a principio uſque ad finem, publice legantur, & ſolemniter publicentur, eorum ſingulæ copiæ ſingulis eccleſiis, monaſteriis, atque locis religionis ejuſdem, habentibus capitula, collegia, ſeu conventus, per præſidentes dictis capitulis, eorum ſigillata ſigillis tradantur, & etiam aſſignentur; expenſis tamen capitulorum, ſeu conventuum, quibus hujuſmodi dandæ fuerint copiæ, conſcribenda: quodque in ſingulis eccleſiis, monaſteriis, atque locis dicti ordinis, ſtatuta præfata bis in anno legantur; ſtatutis aliis & conſuetudinibus dicti ordinis, & privilegiis quibuſcumque, ſi qua forſan hujuſmodi ſtatutis per nos editis obviarent, omni, quoad hæc, deinceps robore carentibus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtrorum ſtatutorum, ordinationum, voluntatum, inhibitionum, conceſſionum, & mandatorum infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit: indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum ejus, ſe noverit incurſurum. Datum Avinioni, Id. Maji, pontificatus noſtri anno quinto.

Benedicti Papæ XII. declaratio ſuper certis capitulis contentis in conſtitutione edita ſuper ſtatu ordinis monachorum nigrorum.

Ex Baluz Miſcel. to. 1. p. 142.

BEnedictus Epiſcopus ſervus ſervorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Dudum pro bono & ſalubri ſtatu religionis ſeu ordinis Monachorum nigrorum nonnulla ſtatuta & ordinationes certis diſtincta capitulis, adhibitis nobis nonnullis ex fratribus noſtris ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus & pluribus Prælatis ejuſdem ordinis Decretorum Doctoribus, conſulta deliberatione in religione ipſa vigilanter edidimus, in nonnullis ipſorum capitulorum adjicientes pœnas, quas tranſgreſſores ſeu contemptores vel non obſervatores ipſorum incurrere voluimus ipſo facto; ex quibus apud provincialia capitula ſecundum dicta ſtatuta poſtmodum celebrata & conventus quamplurium monaſteriorum inſignes difficultates & infraſcripta dubia ſunt exorta. Quibus ad audientiam noſtram deductis, nos ad eorumdem ſupplicationis inſtantiam quædam ex eis moderanda & mitiganda, aliqua vero mutanda & declaranda duximus, ſicut ſuadente æquitate & pro conſideratione fragilitatis humanæ & multorum ſupplicum, qui in culpas interdum per juris ignorantiam faciliter prolabuntur, cognovimus expedire.

An. 1334

De viſitatoribus.

IN primis ſiquidem, quia in capitulo poſito ſub rubrica *De viſitatoribus*, circa ipſius capi-

pi-

pituli principium continetur, quod si visitatores ea quæ in generalis Concilii & Honorii Papæ III. prædecessoris nostri constitutionibus statuta existere dinoscuntur, exequio miserint negligenter, illas pœnas ipso facto incurrant, quas incurrunt ii, qui non veniunt ad capitulum provinciale præpeditionem canonicam non habentes, nos ex rationabilibus causis inducti, eos dumtaxat puniri volumus in expensis, quas receperint a locis visitatis per eos, in quibus secundum arbitrium provincialis capituli se habuerint negligenter, præfato capitulo applicandis.

De capitulis generalibus.

RUrsus statuto posito sub rubrica *De capitulis generalibus celebrandis*, ubi circa ejus principium dicitur, quod in singulis Ecclesiis cathedralibus & monasteriis annis singulis generale capitulum celebretur, in quo cum prælatis eorum alii Abbates, Priores, Prælati, & administratores eisdem immediate subjecti studeant convenire, adjiciendum fore providimus, ut si forsan aliquis ex locis prædictis, in quibus debet dictum capitulum celebrari, membra habeat adeo sibi remota, quod administratores principales dictorum membrorum nequeant annis singulis ad dictum capitulum absque notabili dispendio convenire, tunc teneatur dictum capitulum ordinare, quando administratores hujusmodi sic distantes convenire ad dictum capitulum teneantur. Illud vero quod in dicto statuto subnectitur, quod illi qui venire tenentur ad provinciale capitulum de triennio in triennium & ad cujuslibet Ecclesiæ vel monasterii capitula annuatim, vivant cum aliis ipsius loci monachis in communi, & familiaribus suis clericis & laicis & etiam evectionibus extra Ecclesias & monasteria & loca ipsa de suis propriis redditibus providere in necessariis teneantur, quavis constitutione vel consuetudine contrariis non obstantibus, suadentibus rationabilibus causis per modum intelligi volumus infra scriptum; ut si forte ex consuetudine vel statuto aut alia ordinatione rationabili incumberet alii seu aliis onus expensarum hujusmodi faciendi, consuetudini, statuto, seu ordinationi hujusmodi per dictas constitutiones seu ordinationes nostras nullatenus derogetur. Eos tamen quibus hujusmodi expensarum onus incumbit, si ex hoc illis annis, quibus fieri volumus capitulum memoratum, vel ex aliis supra vel infra statutis ipsos ampliores expensas facere contigerit, nolumus in expensis plus solito prægravari; sed tunc hujusmodi expensæ, in quantum ultra solitum fuerint ampliores, fiant per omnes simul proportionaliter, ut præfertur.

Super eo vero quod in eodem statuto dicitur, quod convenientes ad dicta capitula vitam ducant communem, & faciant proportionaliter simul omnes expensas, id intelligi volumus, quoad provincialia capitula, si hoc commode fieri possit.

De studentibus ad generalia studia mittendis.

CÆterum illud quod in capitulo posito sub rubrica *De studentibus ad generalia studia transmittendis* circa ejus principium continetur, videlicet, quod loca habentia octo monachos, aliis principalibus locis subjecta, in computatione vicenarii numeri ac missione cum eisdem locis principalibus quibus subsunt conjungantur, intelligi volumus de locis subjectis, in quibus fuerint octo monachi, etiam illo qui præest eisdem in hujusmodi numero computato. Adjicimus etiam, quod si hujusmodi loca subjecta viginti monachos vel plures habuerint, per se faciant hujusmodi studentium missionem, nec quantum ad hoc cum locis principalibus conjungantur. Quinimmo si alia loca eis subjecta octo monachos habuerint, cum immediatis superioribus quantum ad missionem hujusmodi conjungantur. Si vero fuerit Ecclesia, monasterium, vel alius locus principalis, in quo vicenarius monachorum numerus non existat, si tamen ibi numerus major senario, teneantur visitatores per provinciale capitulum deputati, cum in eis visitationis officium exercebunt, inquirere de facultatibus & oneribus eorumdem. Et si hujusmodi oneribus supportatis invenerint facultates sufficere pro uno vel pluribus monachis ad dicta studia destinandis, relationem de hoc faciant in provinciali capitulo subsequenti; in quo præsidentes cum consilio & assensu majoris partis capituli ordinent auctoritate apostolica, juxta hujusmodi suppetentiam facultatum, de uno vel pluribus monachis ad eadem studia destinandis. Volumus insuper, quod in quocumque loco, a quo de consuetudine vel ordinatione seu statuto, quæ decrevimus inviolabiliter observanda, plures ad hujusmodi studia mittendi fuerint, quam sit in constitutionibus nostris hujusmodi ordinatum, serventur deinceps circa nominandas, eligendas, & licentiandas personas hujusmodi mittendorum ea, quæ per nos circa alios mittendos ad studia in eisdem constitutionibus continentur.

De pensionibus studentium.

PRæterea illud quod in capitulo posito sub rubrica *De pensionibus studentium* continetur, videlicet, quod nullus aliquid de hujusmodi pensionibus, seu fructibus, redditibus, vel proventibus, quæ vel qui assignabuntur pro pensionibus ipsis, dare seu commutare aut quomodolibet alienare præsumat, intelligimus & intelligi volumus in diminutionem scilicet pensionum seu præjudicium studentium prædictorum. Volumus tamen, quod in casu in quo fieret hujusmodi commutatio, ad hoc ut studentibus præjudicium nullum fiat, fructus, redditus, & proventus, seu loca quæ fuerint subrogata seu successerint in locum priorum, sicut illa pro dictis pensionibus perpetuo remaneant obligata. Inter alia etiam ordinavimus in eodem capitulo, quod pensiones studentium de communi contributione inter caput & membra ad ipsum caput pertinentia facienda solverentur, quousque certi perpetui redditus pro ipsis pensionibus existerent assignati. Pro prædictis quoque pensionibus beneficiorum uniones & pensionum impositiones sub certa forma fieri volumus, prout in eodem capitulo continetur. Cum autem, sicut ex quorumdam relatione percepimus, ex unionibus & impositionibus hujusmodi difficultates & nonnulla dispendia sint secuta, & plura & majora sequi in posterum formidentur, nos in hac parte & mederi præteritis & præcavere futuris dispendiis cupientes, uniones & pensionum impositiones quascumque auctoritate nostra propterea jam factas omnino cassantes, & potestatem super iis per nos quibuscumque concessam totaliter revocantes, per modum qui sequitur

cir-

circa penſiones dictorum ſtudentium providimus. Videlicet quod ubi mittendi ad ſtudia fuerint in Eccleſia, monaſterio, ſive loco unde mittentur, tantum vel amplius in victualibus & veſtiario percepturi quantum ſummæ pretaxatarum penſionum aſcendunt, valorem eorum habeant in pecunia pro hujuſmodi penſione in ſtudio reſidendo. Valorem autem hujuſmodi ſolvere teneantur temporibus pro penſionibus ſolvendis ſtatutis ii qui victualia & veſtiarium miniſtrabunt. Et in primo capitulo generali per tres bonos viros per ipſum capitulum vel majorem partem ipſius deputandos fiat æſtimatio prædictorum in pecunia fideliter, unum annum cum alio compenſando, ac illa in æſtimatione hujuſmodi computando, quæ ex bono & æquo viderint computanda. Si vero ea quæ recepturi forent, ſeu valor eorum ad ſummam dictarum penſionum forſitan non aſcendant, de communi contributione facienda per modum in eodem capitulo *De penſionibus ſtudentium* poſitum id quod defuerit ſuppleatur, donec de perpetuis & certis redditibus pro iis de novo acquiſitis fieri valeat hujuſmodi ſupplementum. Si autem in aliqua Eccleſia, monaſterio, ſive loco religionis ejuſdem taxatum ſeu ordinatum exiſtit quid & quantum pro victu & veſtitu monacho in ſtudio exiſtenti oporteret in pecunia vel rebus aliis aſſignari, illud detur & aſſignetur loco victus & veſtitus per eos qui ad eorum ſolutionem tenebuntur ei qui, ut præmiſſum eſt, ad ſtudia tranſmittetur. Et in eo caſu quo non pecunia, ſed res aliæ conſueverunt ipſis ſtudentibus aſſignari, fiat earum rerum æſtimatio per deputatos prædictos. Et ſi hujuſmodi pecunia vel res ſummas dictarum penſionum ſtudentium prædictorum excedant, id quod plus recipi conſuevit non diminuatur. Si vero ad ſummas hujuſmodi non aſcendant, id quod deerit, de communi contributione, ut præmittitur, ſuppleatur, quouſque ea quæ per communem contributionem hujuſmodi in ſupplementum prædictum dari debent ſtudentibus & inſtructoribus prælibatis, in certis & perpetuis redditibus pro iis de novo acquiſitis fuerint aſſignata. Illud quoque quod in eodem capitulo continetur, videlicet ne de ſtudentium penſione aliqua prædictorum cuiquam valeat provideri, niſi ipſe electus & licentiatus fuerit, prout eſt in dicto capitulo ordinatum, alias nulla ſit aſſignatio hujuſmodi ipſo jure, nec per eam jus alicui aquiratur, & tam aſſignans quam accipiens teneantur ad reſtitutionem omnium, quæ exinde recepta fuerint faciendam, & nihilominus pœnis ſubjaceant ſuperius in eodem capitulo deſignatis, id intelligi volumus cum ſcienter peccatum fuerit in modo vel forma electionis vel nominationis prædictæ. Quia vero in eodem capitulo continetur, quod præſidentes & alii convenientes ad provinciale capitulum provideant ut monachi ad dicta ſtudia tranſmittendi inſimul commorentur ſaltem deni ad minus, concedimus quod dicti præſidentes poſſint in provinciali capitulo, ſi eis expediens viſum fuerit, ordinare quod monachi numero pauciores uſque ad ſenarium numerum ſimul morari valeant in ſtudiis ſupradictis. Quod autem in dicto capitulo, in paragrapho *Rurſus ſtatuimus &c.* inter alia continetur, quod illi qui ad baccalaureatum & ad legendum Decretales in Pariſienſi ſtudio aſſumi voluerint, & in ipſo Pariſienſi vel quovis alio generali ſtudio audiverint jura canonica per ſex annos, de quibus per tres annos ad minus audierit Decretum, necnon illi, qui ad magiſterium in Decretis vel ad lecturam Decretorum aſſumi voluerint in præfato Pariſienſi ſtudio, & ibi vel in alio generali ſtudio jura canonica ut Baccalaurei legerent per quinque annos, & de hoc primo fidem fecerint per eorum proprium & duorum aliorum juramentum, intelligi volumus, quod duo præfati, addito eis tertio ſolum, jurare debeant ſe credere hujuſmodi ad baccalaureatum aſſumendos vel magiſtrandos, ſeu etiam ad lecturam Decretorum aſſumendos, verum juraſſe.

De mutuis.

VErba autem illa, quæ in capitulo poſito ſub rubrica *De mutuis*, in paragrapho *Volentes itaque*, continentur, ſcilicet *obligando ſeu ſubmittendo &c.* ad omnem ambiguitatem tollendam intelligi volumus de obligatione & ſubmiſſione ſpeciali & expreſſa.

De forma juramenti a Prælatis præſtandi.

RUrſus illud, quod in capitulo poſito ſub rubrica *De forma juramenti a Prælatis præſtandi*, in paragrapho qui incipit, *Decernimus*, continetur, videlicet *quod cum civitas, caſtrum, &c. vendenda vel obliganda extiterint*, quoad obligationem hujuſmodi intelligi volumus, ſi obligatio ipſa fiat principaliter, ſpecialiter, & expreſſe.

De locis non tradendis ad firmam.

PORro ad capitulum poſitum ſub rubrica *De locis non tradendis ad firmam* adjicimus, quod per contenta in eo non intendimus prohibere quominus Antiſtites, Abbates, Priores, & adminiſtratores alii redditus & proventus adminiſtrationum ſuarum locare ſeu vendere valeant abſque ſolemnitate in capitulo ipſo appoſita ad tempus modicum, quod triennium non excedat, juxta morem in regione in qua erunt ſolitum obſervari, ſtatutis etiam rationabilibus Eccleſiarum vel monaſteriorum vel aliorum locorum religionis ejuſdem, ſi qua ſuper hoc fuerint, obſervatis. Si vero talis traditio vel conceſſio ad firmam tempus triennii forſan excedat, volumus, quod omnes ſolemnitates in ipſo capitulo poſitæ debeant obſervari. Volumus etiam, quod decimæ & primitiæ nonniſi uſque ad annum tradi poſſint ad firmam, & quod per hoc in caſibus aliis non præjudicetur contentis in ordinationibus prælibatis. Si tamen ex hujuſmodi locatione ſeu venditione proventuum ad tempus modicum, ut præmittitur, facienda contingeret infra unum annum recipi pecuniam vel aliud quod pretium proventuum unius anni rei venditæ ſeu locatæ excederet, tunc ſervari volumus ſolemnitates contentas in capitulo memorato.

Ne mulieres habitent in locis monachorum.

QUod autem in capitulo poſito ſub rubrica *Ne mulieres habitent in locis monachorum* prohibetur expreſſe, ne Antiſtites, Abbates, Priores, & cæteri adminiſtratores in Eccleſiis, monaſteriis, ſeu locis aliis ordinis & religionis ejuſdem aut infra ſepta ipſorum mulieres tenere præſumant, declaramus de illis domibus, lo-

locis, & ſeptis religionis ejuſdem debere intelligi, in quibus debent monachi reſidere.

De creatione monachorum.

ILlud ſiquidem quod in capitulo poſito ſub rubrica *De creatione monachorum* circa ejus principium continetur, videlicet, quod induantur monachi cum proborum conſilio Eccleſiæ, monaſterii, prioratus, decanatus, aut loci, cui ii ad quos pertinet creatio eorumdem præfuerint, intelligi volumus in locis duntaxat, in quibus vel conſuetudine, privilegio, vel ſtatuto requiri habet proborum conſilium prædictorum.

De licentiis eundi extra monaſteria.

CÆterum illud quod continetur in capitulo poſito ſub rubrica *De licentiis eundi extra monaſteria vel alia loca*, in verſiculo qui incipit *Si quis vero monachus contrarium fecerit*, intelligi volumus cum monachus de monaſterio & loco conventuali, a ſuperiore ſuo non petita licentia nec obtenta, exire præſumpſerit, vel cum obtenta dicta licentia exiverit & ceſſante impedimento legitimo in præfixo ſibi termino non duxerit redeundum.

Denique quia in eiſdem conſtitutionibus nonnulla capitula continentur, per quæ pœnæ ſeu ſententiæ excommunicationis, ſuſpenſionis & interdicti, ac etiam inhabilitatis in perſonas dictæ religionis interdum ſine aliqua moderatione temporis proferuntur, quas ſiquidem pœnas ſeu ſententias nonnullæ earum per inadvertentiam, ſimplicitatem, ſeu ignorantiam, ſeu etiam propter ambiguitatem dictorum capitulorum forſitan incurrerunt, nos ad eorum ſupplicationis inſtantiam, pro animarum ipſorum ſalute, præfatis perſonis dictæ religionis, cujuſcumque ſtatus ſeu conditionis exiſtant, quæ dictas pœnas ſeu ſententias incurrerint, providere ſalubriter intendentes, volumus & tenore præſentium concedimus hac vice, quod perſonæ in dicta religione ſuperiores non habentes, qui prædictas pœnas ſeu ſententias incurrerint, ab aliquo præſidentium, cæteræ vero perſonæ per ſuos immediate ſuperiores poſſint, ſi humiliter petierint, a prædictis ſententiis juxta Eccleſiæ formam abſolvi & ab eis tam ſuper irregularitate, ſi quam forſan prædictis ligatæ ſententiis celebrando divina vel ſe ingerendo eiſdem contraxerunt, quam ſuper inhabilitate præmiſſorum occaſione contracta, diſpenſationis & habilitationis gratiam obtinere, injunctis eis ſuper iis quæ de jure fuerint injungenda. Pœnas vero temporales, quas per conſtitutiones eaſdem perſonæ prædictæ forſan incurrerunt, de quibus per eas nondum extitit ſatisfactum, volentes hac vice miſericorditer agere cum eiſdem, apoſtolica auctoritate remittimus de gratia ſpeciali. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtrarum voluntatum, adjectionum, conſtitutionum, caſſationum, revocationis, declarationis, & remiſſionis infringere vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum.

Datum Avinioni Nonis Decembris, pontificatus noſtri anno ſexto.

ANNO CHRISTI 1335.

CONCILIUM ROTOMAGENSE

ANNO CHRISTI 1335.

A Petro archiepiſcopo cum ſuffraganeis habitum in monaſterio * B. Mariæ de Prato prope Rotomagum, anno Dom. MCCCXXXV. menſe Septembri.

Ex MS. V. Cl. Emerici Bigotii.

TITULI CAPITULORUM.

1. *De divinis officiis religioſe celebrandis.*
2. *De vita & honeſtate clericorum.*
3. *De vita & honeſtate monachorum.*
4. *Ut capellani in beneficiis deſervire compellantur.*
5. *Ut patroni ad beneficia non præſentent pro pecunia.*
6. *Ut non impediantur eccleſiaſtici decimas colligere.*
7. *Ut prælati negligentes non ſint in promovendo paſſagio ultramarino.*
8. *De inſtauratione fabricæ, librorum, & ornamentorum.*
9. *De parochis inſtitutis per alios, quam diœceſanos.*
10. *Ut caſus, in quibus incurritur excommunicatio, prima Dominica menſis in eccleſiis publicentur.*
11. *Ut publice exponantur caſus ſedi apoſtolicæ & diœceſanis reſervati.*
12. *Ut rectores eccleſiarum ſint favorabiles ordinibus Mendicantium.*
13. *Ut hæc & alia provincialia ſtatuta publicentur.*

PRÆFATIO.

(1) AScendens ad patrem paſtor æternus, Dei filius, gregem proprii ſanguinis effuſione comparatum, per ſanctos apoſtolos, quorum in locum ſuccedunt & vice funguntur pontifices, voluit & decrevit protectione continua cuſtodiri: ut Chriſtianus populus iiſdem rectoribus gubernetur, & obſervetur a noxiis, & ad ſalutaria dirigatur. Et quamvis ſancti patres multa ſtatuerint ſalubria, quæ pro reformatione morum in populo, & in clero, ſuis in temporibus videbantur poſſe ſufficere: dierum ta-

(1) Cœnobii Beccenſis MS. e quo hoc concilium edidit P. Beſſin in Concilium Rotomogenſe Proverbio pag. 176. legit, *Aſcenſurus*.

ANNO CHRISTI 1335.

tamen creſcente malitia, (1) nulla viris ſanctis ad humanæ naturæ (2) varietatem & ejus machinationem inopinabilis, ſufficit ad elucidandum ambiguitatem, vel attingit. Hac itaque conſideratione, nos Petrus miſeratione Divina Rotomagenſis archiepiſcopus, ac eadem gratia Joannes Abrincenſis, & G. Sagienſis, perſonaliter: necnon G. Bajocenſis, Guido Lexovienſis, Gaufridus Ebroicenſis, & Guillelmus Conſtantienſis, epiſcopi, per procuratores (3) idoneos conſtitutos, in provinciali concilio, in prioratu beatæ Mariæ de Prato juxta Rotomagum convocati, & (4) inſimul congregati; vocatis etiam ad dictum concilium, tam eccleſiarum cathedralium capitulis, quam abbatibus, (5) conventualibuſque prioribus, ordinum quorumcumque, necnon ſæcularium aliquorum collegiatorum provinciæ Rotomagenſis capitulis, per ſe, & per procuratores idoneos, præſentibus in concilio memorato: ipſo toto approbante concilio, pro reformandis moribus præſertim in clero, & pro relevandis, in quantum eſt nobis poſſibile, ab oppreſſionibus, eccleſiis, ſalva tamen in omnibus ſedis apoſtolicæ auctoritate, infra ſcripta duximus ſtatuenda.

CAPITULA.

I. *De divinis officiis religioſe celebrandis.*

PRimo, quia plerumque cathedralium eccleſiarum, & collegiatarum, ſæcularium & regularium eccleſiarum, perſonæ (quæ in puritate conſcientiæ & animi devotione, ſacrificium laudis Altiſſimo, cujus, utpote peculiaris populus, ſunt mancipati obſequiis, jugiter offerre deberent) ſacra Miſſarum ſolemnia, aliaſque horas canonicas, tranſcurrendo, & ſyncopando, variaque & otioſa, interdum inhoneſta intermiſcendo colloquia, & multipliciter alias indevote pſallere non verentur; tarde quoque ad eccleſias conveniunt & ad chorum, & inde abſque cauſa rationabili, ſed currendo potius (6) poſt ſuas voluntates illicitas, non expletis Divinis officiis, diſcedendo: ideo ſtatuit præſens concilium, quod conſtitutio ſuper his edita in generali concilio Viennenſi, quæ ſic incipit: *Gravi nimirum* &c. (item, *Concilium præcipit*) inviolabiliter (7) obſervetur, & ſingula contenta in ea frequenter in ſynodis, capitulis, Kalendis ſeu (8) convocationibus, doceantur; & inſuper in cathedralium & collegiatarum, tam ſæcularium, quam regularium eccleſiarum capitulis recitentur, & intelligibiliter exponantur; & tranſgreſſores ipſius, per ordinarium & alios ſuperiores, ſic rigide, mediante juſtitia, puniantur, quod, etſi non amore virtutis, ſaltem pœnæ formidine, inducantur ad impendendum cordis & labiorum ſuorum Altiſſimo gratum fructum.

II. *De vita & honeſtate clericorum.*

Rurſus quia perſonæ eccleſiaſticæ, præſertim curam animarum habentes, (quæ ſicut aliis præſunt, ſic præ illis exemplari (9) vita præfulgere deberent operibus virtutis) in multis hujus provinciæ partibus, quod dolenter referimus, in ſtatu, geſtu, & habitu, ſic diſſolute & inhoneſte incedunt, quod non ſolum in clericali, ſed potius ſæculari (10) videntur malitia mancipari (11) plerique: quæ procul dubio Majeſtatem Divinam non mediocriter offendunt, (12) qui ſic vitam inhoneſtam ducunt, & ultra modum diſſolutam, (13) quo immaculata Dei ſancta mater eccleſia contemptibilis redditur, (14) qui tales illo pernicioſo exemplo multos pertrahunt ad ruinam: ideo ſtatuit præſens concilium, quod (15) conſtitutio ſuper his, in provinciali concilio, in eodem prioratu de Prato, necnon & omnes aliæ conſtitutiones in dicto provinciali concilio (16) editæ, quæ incipiunt: *Non debent irreprehenſibiliter judicari*: quas omnes & ſingulas præſens concilium approbavit, & etiam innovavit; (& quæ) in ſynodis, capitulis, convocationibus decanatuum, fre-

ANNO CHRISTI 1335. Clemens celebrat Miſſaru

(1) MS. Bigot. cum quo idem Concilium contulit dictus P. Beſſin: *nulla juris ſanctio ad humanæ . . . . . ſufficit, nec ad elucidandam ambiguitatem attingit.*
(2) Harduin. *fragilitatem.* MS. Becc. *varietates & ejus machinationes inopinabiles.*
(3) MS. Becc. *idonee.* (4) Hard. *inſuper.*
(5) MS. Bigot. *conventibus, prioribus, nec non Eccleſiarum aliarum Collegiatarum provinciæ Rotomagenſis capitulis, & per ſe ſeu per procuratores idoneos præſentibus in Concilio pro reformando mores, & pro revelando . . . . . Eccleſias* &c.
(6) MS. Bigot. *poſt indomitas voluntates.*
(7) MS. Bigot. *quam idem Concilium . . . . . obſervari.*
(8) MS. Bigot. *convocationibus decanorum.* (9) MS. Bigot. *vita & moribus virtuoſis fulgere deberent.*
(10) MS. B. *videantur malitia mancipati.*
(11) Id. MS. *Clerici quoque, quod proculdubio . . . . . offendit.*
(12) MS. id. *omiſſo qui ſic vitam inhoneſtam ducunt.*
(13) Id MS. *quod et immaculata ſemper virgo mater Eccleſia* &c.
(14) MS. *Et ſuo pernicioſo exemplo multos poſt ſe pertrahunt* &c.
(15) MS. *ſuper hoc Edita in provinciali concilio.* Ideſt anno 1313. *Non debet reprehenſibile judicari.*
(16) Scilicet anno 1299. c. 1. Exciderunt laudatæ illæ conſtitutiones, neque ex Provinciali illo concilio aliud nobis ſupereſt præter ea, quæ ex Statutis Synodalibus Lexovienſis Eccleſiæ excerpta dedimus ad annum 1279.

ANNO CHRISTI 1335.

frequenter recitentur, & intelligibiliter exponantur; & transgressores ipsarum, per locorum diœcesanos & alios superiores, sic rigide, mediante justitia, (1) puniantur, quod cedat cæteris in exemplum; &, si se reddant incorrigibiles in præmissis, quod a corpore cleri, tanquam membra inutilia, abscindantur, prout ordo (2) poscit rationis, loco eorum viris idoneis & Deum timentibus subrogatis.

III. *De vita & honestate monachorum.*

Quia etiam in præsenti concilio relatum est, quod in plerisque hujusmodi provinciæ partibus constitutio generalis concilii Viennensis, quæ incipit, *Ne in agro Dominico*, (3) contemnitur; monachi etiam dissolute & inhoneste per patriam pervagantur, publice arma portantes, cum habitu (4) nimirum * breviato, nodato, stricto, & alias quamplurimum indecenter ornato; ideo statuit præsens concilium, quod dicta constitutio generalis concilii, & omnia contenta in ea, cum diligentia observentur; & (5) transgressores omnes, per illos, ad quos pertinebit, rigide puniantur; & abbas ac priores, in his quæ ad eorum pertinebunt officium, illos quos repererint incorrigibiles in præmissis, diœcesanis, aut eorum vicariis, habeant denotare, ut per eorum (6) providentiam malo occurratur.

IV. *Ut capellani in beneficiis deservire compellantur.*

Præsenti quoque concilio reprobatum est, (7) quod si qui instituantur in capellaniis perpetuis fundatis per testatores & alios Christi fideles, plerumque in illis non deserviunt, hec faciunt (8) deservire; atque perceptis, & frequenter in malis usibus consumptis fructibus & proventibus, eorumdem libros & ornamenta distrahunt, & consumunt illos, & eorum domos pro derelictis dimittunt; ex quibus inter cætera, illa sequuntur inconvenientia, quod & eorum fundatores suo fraudantur desiderio, & alii Christi fideles a fundatione consimiliter retrahuntur. Et ideo statuit præsens concilium, quod locorum ordinarii, & alii ad quos pertinebit, ad corrigendum hæc & similia diligenter intendant; & ad impendendum debitum, (9) per subministrationem beneficiorum hujusmodi, & aliis juris remediis, ipsos compellere non postponant.

ANNO CHRISTI 1335.

V. *Ut patroni ad beneficia non præsentent pro pecunia.*

Cæterum quia plerumque ecclesiarum patroni ad ecclesias & alia (10) bona ecclesiastica præsentant pro pecunia, & pro alio illicito commodo vel emolumento, odibile Deo crimen simoniæ committendo: ideo præsens concilium, constitutionem synodalem, in quibusdam partibus provinciæ præsentis super his editam, ad totam provinciam extendendo, statuit, quod hoc de cætero prohibeatur fieri; & qui de cætero contrarium fecerit, tam dans, quam permittens, aut recipiens, sub quovis colore quæsito, post monitionem etiam generalem, excommunicationis incurrent sententiam ipso facto: a qua non poterunt absolvi, præterquam in mortis articulo, nisi per diœcesanos, seu illos, quibus specialiter id duxerint committendum, & insuper plenaria restitutione facta de eo omni, (11) quod occasione eorum fuerit ante receptum, quod per manus diœcesanorum in pios usus decrevit præsens concilium convertendum.

VI. *Ut non impediantur ecclesiastici decimas colligere.*

Ex frequentibus quoque personarum ecclesiasticarum querelis significatum est præsenti concilio, quod plerique, qui nomen Domini in vanum recipere non verentur, viris sæpe ecclesiasticis multas inferunt molestias, ipsos contra sacrorum canonum præcepta impediendo, (12) ac minis & coloribus quæsitis multipliciter perturbando, quo minus decimas, quas percipere consuevimus, possint per se vel per alios colligere, & ubi voluerint cum quadrigis, seu ani-

ma-

(1) MS. Biget. *puniantur & corrigantur.* (2) MSS. *poposcerit.*
(3) MSS. *non bene servatur; quinimo Monachi dissolute &c.*
(4) MS. Bigot. *nimia brevitate notato, stricto, & scisso ab anteriori parte, & alias multipliciter indecente.*
(5) *Et transgressores ipsius per illos &c.* (6) MSS. *prævidentiam, eis occurratur.*
(7) Al. *ii qui instituntur.* (8) MSS. *deservire, sed perceptis.*
(9) MSS. *subtractionem* (10) MSS. mel. *Et alia beneficia Ecclesiastica.* Edit. male, *bona.*
(11) Ad fidem MSS. restitue: *quod hac occasione datum fuerit aut receptum.*
(12) MS. Big. *ac viis & coloribus.*

ANNO CHRISTI 1335.

malibus, aut aliis, deportare. Ideo præ- A sens concilium talia de cætero fieri prohibuit, ſtatuendo, ut talia facientes, & fieri facientes, niſi requiſiti (1) deſiſtant, & omne impedimentum ſine difficultate amoveant, poſt monitionem etiam generalem, excommunicationis incurrant ſententiam ipſo facto: a qua non abſolvantur, niſi prout ſuperius de aliis eſt expreſſum. Et idem etiam ſtatuit de decimis novalium, quæ ad ipſos pertinent, ſeu impoſterum pertinebunt. B

VII. *Ut prælati negligentes non ſint in promovendo paſſagio ultramarino.*

Item quod eccleſiarum prælati, capitula, & eccleſiarum rectores, in promotione inſtantis ſancti ultramarini paſſagii, quod dominus rex (2) Francorum aſſumpſit, (3) ſe reddant plerique modo negligentes, non celebrando Miſſas pro perſecutione ſancti ejuſdem paſſagii, per ſedem apoſtolicam ſeptimanis ſingulis ad celebrandum deputatas, neque populum ad orandum & ſubveniendum, prout per apoſtolicas litteras injunctum eſt, exhortando: ideo præcipit (4) diſtincte idem concilium, quod in præmiſſis diligenter de cætero curam adhibeant, ſi Dei & ipſius ſedis apoſtolicæ effugere voluerint ultionem, exponendo pœnas & indulgentias conceſſas ipſi ſancto paſſagio, & ſuper hoc ſæpius prædicando, per ſe vel per alios, & ad ſubveniendum ſalutaribus monitis exhortando. Legata quoque donata, & D alia emolumenta, quæ ex ordinatione apoſtolica debent dicto ſancto paſſagio applicari, ſollicite, fideliter, & curioſe exigere non poſtponant, alia omnia dictum paſſagium (5) continentia, juxta litterarum apoſtolicarum ſuper his directarum continentiam & tenorem (6)

VIII. *De inſtauratione fabricæ, librorum, & ornamentorum.*

Conſtitutionem ſuper reparatione can- E cellorum & librorum eccleſiaſticorum, alias in provinciali (7) ſynodo editam (quæ incipit: „ Statuimus quod „ abbates, & priores, & aliæ perſonæ „ eccleſiaſticæ, quæ percipiunt majores „ decimas in eccleſiis parochialibus, „ compellantur ad reſtaurandum fabricam, libros, & ornamenta, pro rata, „ pro qua percipiuntur in eiſdem, juxta „ tamen conſuetudinem & uſum hactenus „ obſervatum) declarando: ſtatuit præſens concilium, quod quoties alicujus cancelli imminebit reparatio facienda, ſi ſit pecunia vel theſaurus penes theſaurarios eccleſiæ, vel quoſcumque alios, ante omnia in reparatione hujuſmodi expendantur. Si autem non ſit theſaurus, & ſuper hos ſit aliqua conſuetudo introducta, ſervetur: dummodo debite & legitime introducta ſit. Si non ſit pecunia vel theſaurus, vel conſuetudo legitime introducta: ii qui recipiunt groſſas decimas, pro partibus quibus recipiunt, ad reparationem hujuſmodi teneantur. Et quia cauſæ hujuſmodi celeritatem deſiderant, procedatur ſummarie & de plano, ac ſine ſtrepitu, & judicii figura. Nihilo minus ſtatuentes, C quod quando cito de cætero imminebit reparatio facienda, ad manus diœceſanorum ponantur, arreſtentur, & teneantur; & quicumque de cætero, poſt hujuſmodi arreſtum, ſcienter dictas decimas capere, ſeu de loco ad locum transferre præſumpſerint, ſeu capi & arreſtari mandaverint, aut procuraverint, niſi intra quindecim dierum ſpatium bona hujuſmodi fuerint reſtituta, vel ſatisfactio pro eis impenſa, poſt monitionem generalem, excommunicationis ſententiam incurrent ipſo facto: a qua non poterunt abſolvi, niſi prout de aliis expreſſum eſt ſuperius, reſtitutioneque prius facta de ablatis.

IX. *De parochis inſtitutis per alios quam per diœceſanos.*

Porro quia aliqui plerumque in parochialibus eccleſiis inſtituuntur per alios, quam per diœceſanos, (8) ſine auctoritate ipſorum: ſtatuit idem concilium, quod quoties aliquem ſic de cætero continget inſtitui, idem inſtitutus, infra quadraginta dies a tempore corporaliter adeptæ poſſeſſionis, (9) coram diœceſano ſeu ejus vicario comparere * perſonaliter, fidem facturus debi- * *Deeſt*, debeat

(1) MSS. *deſiterint*, ... *amoverint*.
(2) Scil. Philippus VI. in Palæſtinam. Verum cum Maſſiliam uſque progreſſus fuiſſet, inde regreſſus eſt, ut Eduardo Anglorum regi bellum adverſus ipſum paranti obſiſteret.
(3) MS. Big. *ſe reddiderint plerumque negligentes*.
(4) MS. Becc. *diſtricte*.
(5) Forte, *contingentia*, vel *concernentia*.
(6) Adde ex MSS. *exequantur*.
(7) An. 1279. can. 8.
(8) MS. Beccen. *ſeu auctoritatem*.
(9) MSS. *coram diœceſanis ſeu eorum vicariis comparere perſonaliter teneatur*.

ANNO CHRISTI 1335.

bitam de titulo, ſi quem habet in beneficio ſic adepto, ac præſtiturus diœceſano de & ſuper obedientia, fidelitate, & reſidentia, & aliis conſuetis, debitum & ſolitum juramentum : & ad hoc per locorum decanos, ſtatim elapſis dictis quadraginta diebus, per captionem & detentionem fructuum & proventuum eccleſiæ, compellatur.

X. *Ut caſus, in quibus incurritur excommunicatio, prima Dominica menſis in eccleſiis publicentur.*

Quia vero in multis articulis, variiſque de cauſis, excommunicationis ſententiæ, tam ſacrorum canonum, quam provincialium & ſynodalium conſtitutionum auctoritate, prolatæ ſunt, quas plerumque laici & ignari incurrunt, ob hoc quia conſtitutiones hujuſmodi minime publicantur, non ſine multis periculis animarum : ſtatuit præſens concilium, quod quilibet diœceſanus in ſua ſynodo caſus, de quibus ipſis videbitur, per quos quis generalium, provinciali-um, ſeu ſynodalium conſtitutionum auctoritate, poteſt excommunicationis ſententiam incurrere, quovis modo diligenter exponat, & inter (1) conſuetudines ſynodales inſeri faciat & conſcribi : & provincialibus * presbyteris injungat, ut recepta earumdem copia, hanc diligenter & intelligibiliter lingua materna exponant in ſuis eccleſiis prima Dominica cujuslibet menſis, ne populus ſubditus, (2) in cauſam craſſæ ignorantiæ & ſupinæ, (3) in ſuarum animarum periculum, prolabatur.

Corr. parochialibus.

XI. *Ut publice exponantur caſus ſedi apoſtolicæ & diœceſanis reſervati.*

Quia etiam plerique religioſi, excommunicatos a canone, præterquam in caſibus a jure permiſſis; aliqui etiam ſæculares, ſicut fide digna tenet aſſertio, a peccatis, quæ ſibi in foro pœnitentiæ aperiuntur, frequenter abſolvunt, etiam in caſibus ſedi apoſtolicæ & diœceſanis ſpecialiter reſervatis, in hoc graviter delinquendo, & confitentes hujuſmodi decipiendo, qui ſe, cum tamen non ſint, reputant (4) a dictis omnibus abſolutos ; necnon religioſi aliqui excommunicatos a canone (præterquam in caſibus a jure permiſſis, vel per privilegia eiſdem conceſſa) vel a ſententiis (5) quæ per ſtatuta provincialia aut ſynodalia promulgantur, aut a pœna & culpa abſolvunt, (6) excommunicationis, auctoritate conſtitutionis generalis concilii Viennenſis, incurrendo ſententiam ipſo facto, ſeque & populum decipiendo catholicum, non ſine gravibus periculis animarum. Ideo ſtatuit præſens concilium, quod ſinguli diœceſani in ſuis ſynodis, & decani in ſuis capitulis, ſeu Kalendis, exponant caſus dictæ ſedi apoſtolicæ & diœceſanis ſpecialiter reſervatos, populum inſtruendo, quod de præmiſſis abſolvi non poſſunt, niſi per diœceſanos aut eorum pœnitentiarios, vel illos, quibus hoc ſpecialiter dicti diœceſani duxerint concedendum. Et ſi qui religioſi vel ſæculares aſſerant, ſibi poteſtatem in dictis caſibus per diœceſanum fuiſſe conceſſam : de ipſa, antequam ea utantur in aliqua parochia, teneantur curato illius parochiæ, per litteras poteſtatem hujuſmodi continentes, facere promptam fidem : quas litteras præcipimus gratis eis exhiberi.

XII. *Ut rectores eccleſiarum ſint favorabiles ordinibus medicantium.*

Eoſdem tamen parochialium eccleſiarum rectores, aliaſque perſonas eccleſiaſticas provinciæ memoratæ, in Domino exhortamur, ut fratres Prædicatores, Minores, & aliorum mendicantium ordinum, cum ad eorum loca & monaſteria acceſſerint, ipſis ſe exhibeant favorabiles & benignos.

XIII. *Ut hæc & alia provincialia ſtatuta publicentur.*

Præcipit quoque, quod omnes diœceſani copiam hujuſmodi conſtitutionum, & aliorum provincialium conciliorum recipiant, & in ſuis ſynodis frequenter publicare procurent, & ea in ſuis civitatibus & diœceſibus faciant firmiter obſervari.

Actum in provinciali concilio, loco prædicto, die Lunæ poſt Nativitatem beatæ Mariæ virginis, cum continuatione dierum aliorum, anno Domini MCCCXXXV.

CON-

(1) MS. Beccen. *conſtitutiones.*
(2) MS. Bec. *cauſæ craſſæ ignorantiæ &c.* Bigot. *prætextu craſſæ &c.*
(3) MS. Bigot. *in devii periculum prolabatur.*
(4) MS. Big. *a dictis criminibus abſolutos.*
(5) Id MS. *per ſtatuta promulgatis.*
(6) Id MS. *excommunicatos.*

ANNO CHRISTI 1335.

CONCILIUM SALMANTICENSE

Celebratum Salmanticæ in eccleſia cathedrali, anno Chriſti MCCCXXXV. Præſide D. Joanne archiepiſcopo Compoſtellano.

Ex MS. ſanctæ Eccleſiæ Toletanæ primum edidit Cardinalis de Aguirre.

TITULI DECRETORUM.

1 *De officio vicarii.*
2. *De appellationibus.*
3. *De vita & honeſtate clericorum.*
4. *De inſtitutionibus.*
5. *De decimis.*
6. *De reliquiis & veneratione Sanctorum*
7. *De obſervantia jejuniorum.*
8. *De immunitate Eccleſiarum.*
9. *De clandeſtino matrimonio.*
10. *De ſanguinitate & affinitate.*
11. *De ſecundis nuptiis.*
12. *De Judæis & Sarracenis.*
13. *De raptoribus.*
14. *De uſuris.*
15. *De ſortilegis.*
16. *De pœnitentiis & remiſſionibus.*
17. *De ſententia excommunicationis.*

PRÆFATIO

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus ſancti. Amen.

1. PAſtores gregibus præponuntur, qui noctis obſervando vigilias ſuper eos, a lupinæ mordacitatis rabie liberatos, in unius ovilis eoſdem conſervare ſtudeant indiſſolubili unitate: ne diſperſæ oves, in ſuis peſtiferis paſcuis voluptatum repentini morbi corruptela gravatæ, jacturæ ſubjaceant, & * viſæ luporum edacitati voraci, iccirco ſe liberius exponendo, quantum ſe ſubtraxerint a paſtoris ſtudio vigilantis.

2. Ideo nos Joannes Dei & Apoſtolicæ ſedis gratia ſanctæ Compoſtellanæ eccleſiæ archiepiſcopus, ac regni Legionis [a] Cancellarius, una cum reverendis in Chriſto patribus & dominis Sancio Abulenſi, Roderico Zamorenſi, Laurentio Salmaticenſi, Alphonſo Caurienſi, Joanne Civitatenſi, Bartholomæo Egitanienſi, Benedicto Palentinenſi, & fratre Salvato Lamecenſi, eccleſiarum epiſcopis, ſanctæ Compoſtellanæ eccleſiæ ſuffraganeis, & nonnullis aliis procuratoribus, tam dominorum Ulixbonen. & Eboren. epiſcoporum eccleſiarum, [b] quorumdam aliorum capitulorum cathedralium eccleſiarum provinciæ Compoſtellanæ, in ſancto provinciali concilio in eccleſia cathedrali Salmantina, diſponente Domino, celebrato, ad laudem Dei & totius curiæ ſupernorum, nec non ad reformationem noſtrorum, & correctionem debitam ſubditorum, & manutenendam eccleſiaſticam libertatem, hæc unanimiter ſtatuenda duximus quæ ſequuntur.

3. Per ſpiritum Dominus Jeſus Chriſtus ſpirituales ad capiendos homines faciens [c] paſtores, qui de lacu miſeriæ, & de luto fæcis eductos, in divinorum concluſos retibus mandatorum, illi obedire faciant, cui ſervire eſt regnare: & qui in medio congregatorum, juxta præceptum evangelicum, conſiſtentes ipſos, juxta ſtatuta canonum ad concilium convenire, in quibus poſſint mitti retia capturæ, ad educendum hujuſmodi multitudinem de hujuſmodi voragine [d] curioſa Redemptoris hominum liberam ſervitutem. Eapropter cum ad expeditionem utilitatis publicæ, & ob eamdem ad concilium venientes plena debeant ſecuritate gaudere; ſtatuimus, ut ſi aliquis vel aliqui archiepiſcopo, ſeu archidiaconis, vel abbatibus, aut aliis quibuſcumque perſonis eccleſiaſticis, vel eorum familiaribus, ad provinciale concilium vel ſynodos venientes, in veniendo, ſtando, vel redeundo, in perſonis aut in rebus injuriati fuerint, vel damna notabiliter intulerint, ſint ipſo facto excommunicationis ſententia irretiti, & excommunicati, cum ſuis fautoribus, auxiliatoribus, & conſiliariis; & per ſingulorum prælatorum diœceſes tamdiu nuncientur, donec ſatisfactione præmiſſa, a ſuis diœceſanis meruerint abſolutionis beneficium obtinere.

I. *De officio vicarii.*

4. Conſentaneum rationi non putamus, quod in concilio pridie nobis relatum exſtitit per nonnullos eccleſiaſticorum, quod epiſcopi, prælati, decani, archidiaconi, & alii inferiores, de jure vel de conſuetudine, vel ſtatuto, juriſdictionem aliquam exercentes, vicarios ſeu aliquos officiales, vel alias perſonas, quæ debent eorum vices ſupplere, cognoſcere, vel cauſſas eccleſiaſticas terminare, conſtituunt peregrinas: beneficiatos in eccleſiis, quorum ſunt epiſcopi, vel noſcuntur dignitatem ratione aliqua obtinere, inhumaniter poſtponentes, in gravem totius diœceſis & eccleſiæ læſionem. Ideo ſacro approbante concilio ſtatuimus, ut epiſcopi, decani, archidiaconi, vel alii dignitates, vel perſonatus habentes, juriſdictionem ordinariam obtinentes, viros providos de gremio eccleſiæ cathedralis litterarum ſcientia præditos, ſi reperire potuerint, ad exercendum eorum vices, eligere teneantur. Qui cum ipſi fuerint abſentes, vel præſentes, & ſua juriſdictione uti non valuerint, iſtæ perſonæ ſic electæ vices ſuas poſſint in omnibus exercere. Si vero extraneas perſonas, & non de gremio eccleſiæ, poterunt invenire, decernimus tales non eſſe ulterius admittendos.

5. Ceterum quia nonnulli vicarii ſeu officiales in petenda & exigenda cancellaria rationis metas excedere non verentur; ſub pœna excommunicationis, ratione contumaciæ, decem; pro littera cum participantibus, quindecim; pro littera abſolutionis, xx. denarios recipere valeant, & non plures. Pro litteris vero collationis, ſeu præſentationum beneficiorum, quilibet epiſcopus taliter [e] ordiri faciat in ſua diœ-

a *Deeſt*, quam.

b *Pro*, piſcatores.

c *Forte* ordinari.

d *Tota hæc ſententia mutila eſt & deformis*, inquit Card. de Aguirre.

diœcesi in prima synodo, quod vitetur vitium simoniæ, & clerici ecclesiæ non graventur. ANNO CHRISTI 1335.

II. *De appellationibus.*

6. Congregato ad civitatem Salmantinam concilio, considentium relationibus est probatum, quod nonnulli ecclesiarum prælati, episcopi, vel eorum vicarii, & alii inferiores jurisdictionem ecclesiasticam exercentes, appellationibus legitimis minime deferentes, contra appellantes procedunt indebite, eorum personas capiendo, vel suis rebus exspoliando, vel aliter contra eos nequiter procedendo; eapropter volentes hujusmodi excessus remediis debitis obviare, ut pœnæ saltem formidine deinceps a similibus arceantur: præsenti constitutione providendum inviolabiliter statuentes, quod si quis in judicio, vel extra, a sententia vel gravamine duxerit appellandum ex caussa probabili, quæ si vera esset, deberet legitima reputari; & episcopus pendente hujusmodi appellatione, appellantem ceperit vel capi mandaverit, seu bonis suis spoliaverit: sit ab ingressu ecclesiæ penitus interdictus. Et si inferior episcopo, qui dictum appellantem ceperit, vel capi mandaverit, seu spoliaverit, ut est dictum, incurrat excommunicationis sententiam ipso facto.

7. Præcipimus etiam in virtute sanctæ obedientiæ, & sub excommunicationis pœna, universis & singulis sanctæ Compostellanæ ecclesiæ suffraganeis, & eorum vicariis & officialibus, quibus appellationibus ad Compostellanam ecclesiam intimatis ex caussis probabilibus, quæ si verę essent, deberent legitime reputari, deferant reverenter.

III. *De vita & honestate clericorum.*

8. Ut verbera patris, & ubera matris habens mater ecclesia, sic corripit filios delinquentes, ut correctos consolationis reficiat ubertate: * virgæ passim parceretur, filios videntur odisse; cum eos propriæ relinquentes libertati, curam negligunt eorumdem. Quia Dominus tunc vehementius est iratus, cum delinquentes monita respuunt præsidentis. Quia quos diligit, corripit & castigat, ut castigatos uberiori gratia prosequatur.

* *te deest, patenti.*

9. Ideoque attendentes (quamquam per dominum fratrem Berengarium fuerit non tam provide quam salubriter constitutum, quod clerici publici concubinarii certas incurrant privationes & pœnas, juxta tenorem constitutionis quæ incipit: *Quamvis contra clericos publicos concubinarios multa hactenus emanaverint constituta: & non fuerint plenarie observata*;) statuimus, & in virtute sanctæ obedientiæ excommunicationis pœna districte præcipiendo mandamus universis & singulis prælatis provinciæ Compostellanæ, ut supradictam constitutionem in supradictos hujusmodi clericos publicos concubinarios, & eorum publicas concubinas, faciant exsecutioni debitæ demandari: adjicientes, ut quicumque ecclesiarum Pastores concubinas publicas clericorum elapsis monitionibus in prædicta constitutione contentis, in eorum ecclesiis faciendis, ecclesiasticæ tradiderint sepulturæ, in excommunicationis sententiam incidant ipso facto.

10. Omnes quoque, cujuscumque sexus, conditionis, aut status exstiterint, qui tali nefandæ sepulturæ interesse præsumpserint, excommunicationis sententiæ decernimus subjacere; & tales supradictos per loca diœcesis minime absolvendos, donec quinquaginta morapetinos usualis monetæ persolverint, cathedrali ecclesiæ applicandos.

IV. *De institutionibus.*

11. Quoniam indissolubilem veritatem ecclesiæ per incisum vestimentum Domini salubriter designatam illi cognoscantur incidere, qui adversus suæ matris ecclesiæ ubera recalcitrantes nequiter ecclesias de laicorum manibus, contra sacrorum instituta canonum, recipere moliuntur; sacro approbante concilio, decernimus clericos quoscumque, ecclesias seu ecclesiastica beneficia, aut claves earum, vel domos ipsarum, temeritate propria recipientes de manu laicorum, ipso facto [b] excommunicationis competebat; ac reddantur inhabiles ea vice eadem beneficia obtinendi [c] & sic a patronis eorumdem beneficiorum, seu aliorum concorditer præsententur.

b *Forte* excommunicationi subjaceant.

c *Pro*, etsi.

V. *De decimis.*

12. Cum [d] parate ministrorum Dei, turba æmula laicorum, quæ ecclesiæ sæpius inquiescit, timorem ante oculos suos non proponens, consecrata Domino exsecrabilibus conatibus sibi in prædam detrahant & rapinam; suis reverendis patribus & ministris pro dilectione odium & injurias [e] tam frenetica reddens pro ministerio salutari: ut tantis injuriis obsequio resistatur, quia valde iniquum & ingens sacrilegium est quidquid vel pro remedio peccatorum, vel pro salute aut requie animarum unusquisque..... ecclesiæ contulerit, aut reliquerit, ab his, a quibus maxime servari convenit, Christianis, in alios transferri vel converti; non sine gravi turbatione referimus, quod nonnulli iniquitatis filii decimas, oblationes, & alia bona ecclesiarum præsumunt auctoritate propria damnabiliter occupare. Idcirco statuimus, ut quicumque decimas, oblationes, & alia bona ecclesiarum auctoritate propria capere, confiscare, invadere, seu quomodolibet indebite occupare præsumpserit, eo ipso sententiam excommunicationis incurrat, a qua nisi satisfactione præmissa, minime absolvatur. Mandantes insuper quod prelati constitutionem felicis recordationis [f] Fe. Pape V. quę incipit, *Religiosi*, faciant publicari diebus Dominicis, & festivis.

d *Forte* partem.

e *Forte*, gens phrenetica.

f *Pro*, Clem.

13. Quoniam nonnulli laici avaritię nexibus exempti, in solutione decimarum se exhibent, in suarum animarum periculum, negligentes, variasque fraudes in proprię salutis damnatione reciprocas &.... cautelas contra jura, in non modicum ecclesiarum dispendium, conficere moliuntur, ut decimas integre non persolvant: non advertentes quod scriptum est: Quia non mihi reddidistis decimas & primitias, idcirco in fame & penuria vos maledicti estis, & pro decimis & primitiis quę petierunt ut a vobis darentur, ubertatem pagorum vestrorum, & omnem frugum abundantiam perdidistis. *Malach.3.9.*

14. Quapropter statuimus, ut decimarum solutionem possit ab eodem exigere, cum in sancta Dei evangelia [g] exigitur juramentum. Quodque idem suspectus omni excusatione postposita, cum exactum fuerit, teneatur, quod de omnibus, de quibus Deus omnipotens, in signum

g *Locus corruptus.*

ANNO CHRISTI 1335.

gnum ſui univerſalis dominii, dari decimam ordinavit, vel jura ipſum ad dandum adſtringunt, decimam perſolvat integre abſque fraude. Quod ſi juramentum hujuſmodi ſubire noluerit (ut præmittitur) requiſitus, tamdiu excommunicatus publice nuncietur per eccleſiarum rectores, quouſque dictum ſubeat juramentum, vel ſolvat decimam integre.

15. Intelleximus fide dignorum relatione, quod nonnulli prædia excolentes in certis parochiis, conſtitutam eccleſiam parochialem, ad quam decimę prædiorum exſpectare de jure noſcuntur, enormiter lędunt, per ſubtractionem debitarum decimarum, alterius parochię ſe contra conſtitutionem Cardinalis legati parochianos faciendi, interdum quorumdam locorum vicinos, in quibus locis (ut aſſeritur) de conſuetudine reproba obſervatur, quod vicini illorum locorum duas partes decimę eccleſię illi ſolvant, cujus ſunt noviter facti parochiani; quamquam prędia ex quibus decimę provenſunt, in alia parochia, cujus parochiani prius erant, ſituati noſcantur.

16. Cum ergo decimę eccleſię debeantur illi, in cujus parochia prędia excoluntur, niſi ab alia eccleſia per prætcriptionem debitam ſint ſubtractæ, præſenti decreto ſancimus, quod qui ſemel alicujus eccleſiæ parochianus fuerit, alterius fieri non poſſit, niſi domicilium totaliter in alterius parochiam transferendo: & tunc perſonales decimas illi ſolvere teneatur eccleſiæ, in qua receperit eccleſiaſtica ſacramenta: prædiales vero ſolvat illi, in cujus parochia ſunt prædia ſituata: niſi aliud de conſuetudine præſcripta legitime obſervetur.

VI. *De Reliquiis & veneratione ſanctorum.*

17. Cum deceat domum Domini ſanctitudo, & expediat ornamenta eccleſiaſtica munda eſſe, ſtatuimus, ut prælati & ceteri, quibus viſitationis officium competit, de conſuetudine vel de jure, in viſitando adhibeant diligentiam, ad quam de jure tenentur. Specialiter quod clerici eccleſiarum rectores mundas teneant eccleſias & eccleſiaſtica ornamenta: & quod ſanctiſſimum Corpus Chriſti, criſma, ſanctum oleum catechumenorum & infirmorum, aras, corporalia, cruces, calices, & patenas faciant ſub fideli cuſtodia obſervari. Quod ſi eccleſiarum rectores hæc facere negligenter omiſerint, per ſuos viſitatores pœna arbitraria caſtigentur.

18. Præſenti etiam conſtitutione ſancimus, quod univerſi & ſinguli rectores provinciæ Compoſtellanæ a ſuis diœceſanis annis ſingulis recipiant novum chriſma, vel ab aliis, qui illud ex officio tenentur diſtribuere, poſtulent & requirant: & utantur eo, prius veteri concremato: alioquin utentes veteri chriſmate in baptiſmo, ipſo facto per ſex menſes a perceptione beneficii, negligentes vero in petendo per tres menſes, ab officio fiant ſuſpenſi.

19. Cum inter cetera ſacramentum Euchariſtiæ ſit a cunctis fidelibus præcipue venerandum; & ad nos relatione pervenerit fide digna, quod in multis partibus provinciæ Compoſtellanæ, quando aliquis infirmatur, & petit ſibi ſacramentum Euchariſtiæ miniſtrari, quod rector, ſive ſacerdos, qui portat ſanctiſſimum Chriſti Corpus, in portando debitam devotionem & reverentiam non obſervat: idcirco ſtatuimus, quod quandocumque contigerit hujuſmodi ſacramentum alicui miniſtrari, quod ſacerdos indutus ſaltem ſuperpellicio mundo, & ad collum oraţium deferendo, velamine etiam mundo ſupra calicem poſito honorifice, ante pectus deferat cum omni reverentia, & cum cruce, lumine præcedente, alteroque campane ſonitum faciente, ut ex hoc apud fideles major devotio augeatur. Quod ſi ſecus facere preſumpſerit, condemnamus ipſum ex nunc, quod ſolvat pro fabrica cathedralis eccleſiæ ſexaginta ſolidos uſualis monetæ. Ceterum, ut hujuſmodi debita reverentia cum devotione & affectione aſſidua obſervetur, univerſis & ſingulis Chriſti fidelibus aſſociantibus ſanctum Chriſti Corpus cum ducitur ad infirmos, quadraginta dies de injunctis ſibi pœnitentiis in Domino relaxamus.

20. Alma mater eccleſia, glorioſiſſimi Domini noſtri Jesu Chriſti in ſuis Sanctis, & in majeſtate admirabili ſacra veſtigia proſequens, & exemplo ducta laudabili, egregios doctores quatuor duxit venerabiliter honorandos, & eorum feſtivitates ſub officio duplici per univerſas orbis eccleſias [a] celebrandos. Nos igitur ejuſdem matris veſtigiis inhærentes, attendentes quod egregius doctor beatus Iſidorus, de Hiſpania oriundus, & Hiſpalenſis archiepiſcopus, ipſam matrem eccleſiam multipliciter ſuis ſacris ſcripturis & eloquiis decoravit, & quod ejus ſacrum corpus in partibus Hiſpaniæ, ſcilicet in civitate Legionis, reconditum [b] obſervatur, prout ejus merita totam Hiſpaniam, ſpecialiter terras domini Regis Caſtellæ & Legionis, credimus multifarie liberari; ſtatuimus & ordinamus, ut feſtivitatem ipſius beati Iſidori confeſſoris & doctoris per univerſas eccleſias noſtræ provincię annis ſingulis perpetuis futuris temporibus ſimiliter celebretur: & hoc idem de beatiſſimo Ildephonſo Toletano archiepiſcopo præcipimus obſervari.

[a] *Forte*, celebrando

[b] *Forte*, ſervatur perque e

VII. *De obſervantia jejuniorum.*

21. Cum Quadrageſimę ſacrum jejunium ſit quaſi totius anni decima dierum, & omnipotenti Deo decimas omnium bonorum noſtrorum jubemur: & quorumdam ingluvies ad tantum in ſacro tempore proſiluit, quod non ſolum jejunare non novit, verum etiam a carnibus non ceſſare non erubuit: ea propter hæc præſenti approbatione concilii duximus ſtatuendum, quod nulla utriuſque ſexus perſona, poſtquam ad annos diſcretionis pervenerit, carnes comedat, niſi ſit ægritudinis neceſſitate vel famis inedia conſtituta: alioquin ſcienter, vel negligentia * ſapienti, vel craſſa, conſtitutionis hujuſmodi tranſgreſſores ſententiam excommunicationis incurrant.

* *Deeſt*, ferre, t ſolvere.

* *Forte*, pina.

22. Hoc idem de Quatuor temporibus ducimus ſtatuendum. Vendentes vero vel ementes publice carnes temporibus ſupradictis, ſint ipſo facto ſententia excommunicationis irretiti. Præſentem nempe conſtitutionem in conciliis ſynodalibus annuatim epiſcopis & rectoribus eccleſiarum in ſuis eccleſiis, quater ſaltem in anno, jubemus in virtute ſanctæ obedientiæ publicare.

VIII. *De immunitate eccleſiarum.*

23. Pervenit ad nos, quod multi viri, tam eccleſiaſtici quam etiam ſæculares, immunitatem eccleſiaſticam violantes, confugientes ad eccleſias vel cœmeteria ibidem capere & ligare vin-

vinculis non verentur: non attendentes, quod sancta mater ecclesia eamdem confugientibus immunitatem præstat, nisi publicus latro fuerit, vel notorius depopulator agrorum, vel immunitas ecclesiæ fuerit fracta.

24. Et propterea præsenti concilio duximus statuendum, quod nulla clericalis vel sæcularis persona ad ecclesiam confugientem inde extrahere studeat, aut ibidem captum detinere, vel aliter, inclusum, nisi in casibus supradictis * de quibus prius fidem, ecclesiastico judici, loci Ordinario, vel ejus vicario, omnino jubemus. Alioquin tam capientes, retinentes, custodientes, & mandantes in aliquo istorum casuum sententiam excommunicationis incurrant: a qua eos absolvi nequaquam volumus, nisi prius ecclesiæ vel personæ de sacrilegio & injuriis satisfaciant competenter.

25. Ne ad arboris radicem securis nostri judicii posita, permittat nociva & pestifera * subcrescere, germinaque per præcipitem & audacem tenacitatem multorum in aliorum innocentium damna & scandala contra libertatem ecclesiasticam crescunt, sublimius & damnosius dilatantur: hinc est, quod nonnulli pestiferi palmites libertatem ecclesiasticam, nunc ipsarum ecclesiarum violatione, nunc vero earum detestabili incendio, infringere moliuntur. Proinde tales criminatores volentes persequi, ut tenemur, eorum horrendam malitiam detestantes, statuimus, ut prælati & ecclesiarum rectores, hujusmodi incendiarios, vel violatores ecclesiarum, moneant, ut ecclesiis & personis, quibus incendia & damna hujusmodi intulerunt, plene satisfaciant, corrigant, & emendent, ut absolutionem excommunicationis, quam ipso facto incurrerunt, obtineant, ut tenentur. Quod si moniti facere neglexerint, eos quos eisdem constiterit fore propter prædictum excommunicationis vinculum, mandantes faciant excommunicatos publice nunciari, ac etiam evitari; donec congrue satisfaciant, ut est dictum, & cum litteris suorum diœcesanorum rei veritatem continentibus applicasse conspectum ræpræsentent.

26. Relatum est sacro provinciali concilio per nonnullos, quod aliqui judices, & alii tenentes in Compostellana provincia dominium temporale, clericos capiunt, vel capi faciunt tonsuratos in casibus a jure eisdem non concessis, eos suis oppressionibus, catenis, seu carceribus mancipantes: nonnulli commendatarii seu carcerarii ab eisdem clericis sic carceratis extorquent pecunias & alias res temporales indebite & injuste, in derogationem non modicam ecclesiasticæ libertatis.

27. Ideoque præsenti constitutione sancimus, ut nullus judex, seu quævis alia sæcularis persona, clericum capiat deferentem tonsuram & habitum clericalem, nisi in facinore repertum, ut non fugiat, & tunc ipsum curiæ ecclesiasticæ tradere teneatur; ita quod carceribus seu prisionibus sæcularibus minime mancipetur. Alioquin capientes, mandantes, & ab eisdem clericis aliquid ratione carceris exigentes, tamdiu excommunicati publice nuncientur & evitentur, quousque sic captum curiæ ecclesiasticæ restituerint, & ablata.

28. Sedula nostræ speculationis obsequia, & fidelia constantiæ merita, quæ sancta mater ecclesia procellosis pressa turbinibus sibi sentire debet adesse pro recipiendo robore pacifico sui status, cum contra ipsam nunc fortius inardescat dolosa calliditas plurimorum, tanto spirituali potentiæ indefessum contra . . . . . hujusmodi dolosas machinantes debent ferventius excitari, ut sibi tam patenter quam viriliter assistamus, quanto ipsam persecutorum vehementius infestant jacula & perturbant. Sane in sancto provinciali concilio per quamplurimos est perlatum, quorumdam horrenda malitia & abominabilis nefanda superbia, qui Dei timore postposito, non solum personas privilegio ecclesiastico decoratas invadere non formidant; verum & jurisdictionem ecclesiasticam spiritualem & temporalem, vel earum alteram, vel ecclesiæ dominium temporale, in Compostellana provincia occupare & perturbare modis plurimis moliuntur.

29. Verum quia * commoventibus oculis hoc sine animarum periculo non possumus præterire, quia facilitas veniæ incentivum tribuit delinquendi; & ideo quos Dei timor a malo non revocat, spiritualis saltem pœna a peccato debet cohibere; præsenti constitutione sancimus, ut quicumque jurisdictionem ecclesiasticam, spiritualem seu temporalem, vel dominium ecclesiis, vel personis ecclesiasticis, a jure, consuetudine, vel privilegio speciali, eisdem, vel eorum cuilibet competentia, occupare, impedire, vel perturbare præsumpserint, seu aliter quomodolibet mandare consilium vel auxilium facientibus dederint, si personæ fuerint singulares, eo ipso sententiam excommunicationis; si vero collegium vel universitas, civitates, castra seu loci alterius cujuscumque, ipsa civitas, castrum, vel locus, interdicti incurrant sententiam ipso facto.

* *Forte*, conniventibus.

30. Ceterum, quoniam una sancta est mater ecclesia Christi sponsa, & ideo excommunicatus in una ecclesia in omnibus aliis excommunicatus debet censeri; & qui partem lædit, totum corpus lædere videtur; ideo statuimus; ut quicumque Episcoporum Compostellanæ provinciæ fuerit per alterum requisitus, ut tales occupatores seu violatores ecclesiasticæ jurisdictionis excommunicatos vel interdictos faciat publice denunciari. Et si non fecerit post biduum a requisitionis tempore, post unum mensem continuum ab officio sacerdotali sit penitus interdictus.

IX. *De clandestino matrimonio.*

31. Quoniam clandestina matrimonia sunt a jure & SS. Patrum constitutionibus reprobata; & multi hoc non obstante, sequentes potius voluntatem quam judicium rationis, in gradibus constitutione canonica interdictis contrahere non verentur; præsenti constitutione duximus statuendum, ut contrahentes clandestina scienter in gradu prohibito, præter excommunicationem, quam incurrunt ipso jure, & presbyter ac etiam testes, qui tali clandestino matrimonio suam præsentiam exhibent, centum morapetinos usualis monetæ episcopo loci solvere teneantur. Vannia autem in Jure contenta fieri volumus isto modo: quod contrahentes vel veniant ad ecclesiam, vel * ecclesiam foris ipsius, videlicet in Missa, aut debita hora missæ ibidem populo congregato, prædicta vannia, ut est juris, per presbyterum publicentur.

* *Locus corruptus.*

X. *De consanguinitate & affinitate.*

32. Cum felicis recordationis Papa Clemens V. provide decrevisset in concilio Viennensi, eos

ANNO CHRISTI 1335.

eos qui scienter in gradibus consanguinitatis vel affinitatis constitutione canonica interdictis, aut cum monialibus matrimonialiter contrahere non verentur; necnon religiosos & moniales, aut clericos in sacris ordinibus constitutos matrimonia contrahentes, subjacere excommunicationis sententiæ ipso facto: & prælati circa ejusdem constitutionis publicationem fuerint hactenus negligentes: statuimus, & in virtute sanctæ obedientiæ præcipiendo mandamus, ut in cathedralibus & parochialibus ecclesiis, in quatuor anni festivitatibus præcipuis, & diebus Dominicis totius Quadragesimæ, dictam generalis concilii constitutionem faciant publicari.

XI. *De secundis nuptiis.*

33. Inter cetera quæ officio prælatorum incumbunt, hoc præcipue desideratur & quæritur, ut subditorum, maxime ecclesiarum rectorum, ignorantia, quæ mater cunctorum errorum esse dignoscitur, eorum vigilantia propellatur. Sane quia certo didicimus, quod plerique simplices clerici & rectores quandoque per Juris ignorantiam secundas nuptias benedicunt; non attendentes, quod sacramentum hujusmodi iterari non licet, & sic de facili corruunt in errorem; proinde statuimus, quod prælati in suis diœcesibus, in virtute sanctæ obedientiæ, capitula *De secundis nuptiis minime benedicendis*, quæ incipiunt: *Capitularium*, &: *Capitulum autem*, super hoc sanctis a patribus edita, faciant publicari.

XII. *De Judæis & Sarracenis.*

34. Quia impræviſis jaculis homo sæpe percutitur, quæ si fuissent prævisa, vel potuissent vitari vel levius sustineri; quibus expedit in processibus initiis opportunis remediis subveniri, ne amplius cum multorum scandalo in suarum animarum periculum damnosius invalescant: ea propter detestabilem quorumdam Christianorum abusum, qui Hebræos & Sarracenos in firmitatibus suis, & nonnumquam in convalescentia, pro suorum corporum cura advocant, & ab eisdem medicinas recipiunt; non attendentes ipsorum malitiam, quæ sub velamine chirurgiæ & medicinæ callide insidiantur, & nocent populo Christiano volentes pro viribus exstirpare; statuimus, ut nullus Christianus, clericus vel laicus, in infirmitatibus, vel etiam convalescentia, aliquando Sarracenum seu Hebræum vocet, ut ab eis medicinam recipiat.

35. Qui vero contra præmissa, seu præmissorum aliquid attentare præsumpserit, per diœcesanum, vel ejus vicarium, ab introitu ecclesiæ & communione fidelium arceatur: & si infidelis fidelis filium nutriverit, seu lactaverit, vel fidelis infideli ut mancipium famuletur, seu * familiariter scripserit, in excommunicationis sententiam ipso facto incidant.

* *Forte*, familiariter servierit.

36. Quoniam Moyses legislator, prout sacra narrat historia, innocentes jussit, ne appropinquarent tabernaculis peccatorum; ex quo profecto monstratur, quod illis infidelibus mentis & corporis non debemus appropinquare * concessu, quia Deum in suis fidelibus provocare multipliciter injuriis non verentur. Sane ex fide digna fideli insinuatione percepimus, quod Judæis, sive Sarracenis, non sine gravi divinæ majestatis offensa, & Christianorum scandalo scrupuloso, domos, ad habitandum continue circa ecclesias, ipsarumque cœmeteria indecenter conducuntur. Et propter hoc volentes circa præmissa salubre remedium adhibere; statuimus, quod nullus de cetero Hebræus vel Sarracenus, vel quicumque alius a fide catholica alienus, in domibus seu hospitiis ecclesiæ ipsius, aut cœmeteriis contiguis inhabitare præsumat aliqua ratione; nec Christiani eisdem infidelibus dictas domos conducant, seu conduci faciant ullo modo. Alioquin hujusmodi conducentes supradictis infidelibus domos contiguas ecclesiis vel cœmeteriis, ut est dictum, incurrant excommunicationis sententiam ipso facto.

* *Forte*, consessu.

XIII. *De raptoribus.*

37. Secundum utriusque Juris statuta, animalia quibus aratur terra, & semina portantur ad agrum, congrua debent securitate lætari. Idcirco statuimus, ut laici injuste auctoritate propria prædia, animalia, seu alia quæcumque ad hujusmodi, seu alia ruralia officia deputata, pignorare, deprædare, seu intervadere injuste præsumpserint, ipso facto sententiam excommunicationis incurrant, donec satisfactione præmissa, absolutionis beneficium assequi mereantur.

XIV. *De usuris.*

38. Quoniam nonnulli avaritiæ causa turpia lucra sectantes, obliti divini præcepti, quo dictum est: *Qui pecuniam suam non dedit ad usuram*, impelli publice in usurarum voraginem non verentur, non attendentes, quoniam usurarum crimen utriusque Testamenti pagina detestatur; statuit hoc sanctum concilium, omnes & singulos qui de cetero manifeste usuras exercuerint, ipso facto excommunicationis sententiæ subjacere. Ac sub obtestatione divini judicii prælatos teneri ad faciendum eosdem usurarios manifestos publice nunciari excommunicatos per suas diœceses diebus Dominicis & festis.

XV. *De sortilegiis.*

39. Firmitate ineffabili est tenendum, juxta canonica instituta, quod omnis inquisitio & omnis conjuratio, quæ a divinis & magicis, vel ipsorum dæmonibus, in idolorum cultum expetitur, mors dicenda potius, quam * & qui eam sectantur, si se non correxerint, ad æternam damnationem tendunt. Ideo præsenti constitutione firmiter inhibemus, ne aliqui ad sortilegos, maleficos, incantatores, divinatores, ab eis super suis, vel aliorum actibus consilium petere, vel eamdem ignominiosam artem quomodolibet exercere præsumant: alioquin contra facientes ipso facto sententiam excommunicationis incurrant. Prælati vero, prædicatores verbi Dei, in suis sermonibus auguria diffuadeant omnibus Christianis.

* *Hic aliquid deesse videtur.*

XVI. *De pœnitentiis & remissionibus.*

40. Cum ad necessitatem salutis pertineat sacramentorum perceptio, ubi potest recipi, & contemptus mortem ingerat animarum; præsenti constitutione sancimus, quod rectores ecclesiarum parvulos natos baptizare non negligant, quam cito commode fieri poterit, & infirmis petentibus Pœnitentiæ, Eucharistiæ, & extremæ Unctionis sacramenta præstare. Alioquin

ANNO CHRISTI 1335

quin si per eorum culpam vel negligentiam supradicti decesserint sacramentis hujusmodi non receptis, eo ipso presbyter officio perpetuo & beneficio sit privatus.

41. Ceterum parochiales presbyteri quater in anno in suis ecclesiis notificare publice sint adstricti, quod omnes fideles Christi tenentur peccata sua omnia confiteri, & suscipere reverenter, saltem in Pascha, Eucharistiæ sacramentum: ad hoc faciendum crebris admonitionibus eos inducant. Quod si non fecerint impedimento cessante, viventes sine scandalo * fieri poterit, ad ecclesiam non admittant, & morientibus denegent ecclesiasticam sepulturam. Sane parochialibus, qui de plebis cura tenentur episcopis rationem reddere, inhibemus in virtute sanctæ obedientiæ, & sub excommunicationis pœna, ut omnium parochianorum suorum nomina in uno libro scribere teneantur: ut saltem visitationis tempore possint suo episcopo intimare illos, qui sacramenta recipere noluerint, ut per ipsum episcopum arctius puniantur. Volumus insuper & mandamus, ut quicumque parochianus alias fuerit infirmatus, mox a proprio visitetur rectore, & invitetur ab eo ad confessionem & pœnitentiam, & ad perceptionem Corporis Christi, & recipiendam ultimam Unctionem, & ad confectionem testamenti, si viderit expedire.

42. Cum non solum pœnitentia verbalis, & præcedente contritione legitima, sit necessaria ad salutem animarum, verum & exterior satisfactio, si fieri potest, est necessario adhibenda; sane per indulgentias quæ fiunt per episcopos vere pœnitentibus & confessis, pœnitentia quampluriter enervatur, & humana fragilitas ad peccandum semper prona facile labitur ad delicta, cum & justus septies cadat in die; idcirco remedia aliqua sunt adhibenda, quibus mediantibus animæ * non pereant, sed a morte convalescant: de communi consilio & assensu omnium in sancto provinciali concilio præsentium, præsenti decreto duximus statuendum, ut metropolitani ecclesiæ Compostellanæ, quoties viderint expedire, suis propriis, & suorum suffraganeorum subditis, duodecim quadragenas Indulgentiarum possint confessis * vere petentibus indulgere. Et hoc idem per omnia in quolibet Compostellanæ ecclesiæ suffraganeo volumus observari.

XVII. *De sententia excommunicationis.*

ANNO CHRISTI 1335.

43. Cum medicinalis excommunicationis sagitta sanatorum adhibeatur vulneribus, ac in peccatis plaga pia persecutione sanetur; ut post remedia salutis obtenta illi admittantur intra maternæ viscera pietatis, qui exigentibus suis culpis ab eisdem fuerant longius separati; sane non sine mentis turbatione referimus, quod iniquitatis filii, & Beelzebub, * charitate insigni, excommunicationis, suspensionis, seu interdicti, seu anathematis sententias, quæ pro corrigendis excessibus a prælatis ecclesiarum contra rebelles, & inobedientes, vel aliter incorrigibiles promulgantur, per se vel per alios impediunt ne prodeant in publicum: quare crimina impunita remanent, dum censuræ ecclesiasticæ non paretur. Qua propter præsenti decernimus sanctione, omnes & singulos utriusque sexus, qui potenter & malitiose sententias prælatorum provinciæ Compostellanæ contra suos subditos latas, per se vel per alium ne publicentur impedierint, excommunicationis sententiæ subjacere.

* *Forte*, cœcitare.

44. Nimiam caussam ignorantiæ præcidere volentes, statuimus, & in virtute sanctæ obedientiæ districte præcipiendo mandamus, quod episcopi sanctæ Compostellanæ ecclesiæ suffraganei supradictas constitutiones infra unius mensis spatium sub sigillo nostro habeant illas; quas in prima sequenti syhodo, & deinde in suis synodis annuatim, faciant publicari.

45. Lectæ & publicatæ fuerunt supradictæ constitutiones in ecclesia cathedrali civitatis Salmanticæ XXIV. die mensis Maji, anno Domini millesimo trecentesimo [a] quinto, præsentibus sic supradicto reverendo patre & Domino D. Joanne archiepiscopo Compostellano, ac etiam dominis Laurentio Salmantino, [b] reverendo sanctæ Lamecen. ecclesiarum episcopis. Ac etiam Petro Didaci de Frastamara ..... de Regina, Joanne Sancii de Cerrato, Didaco Lupi de Ledesma, Sancio Lupi de Majarcho, & Belasco [c] major procurator domini episcopi [d] Elbren. & multis aliis, tam clericis quam laicis, probis viris.

a *Deest*, tricesimo.

b *Hic desunt aliorum episcoporum nominæ.*

c *Pro*, majore procuratore.

d *Pro*, Eboren.

46. Et ego Ferdinandus Gundisalvi de Caldas, portionarius Compostellanus [e] publicus ecclesiæ, Apostolica auctoritate lectioni & publicationi supradictarum constitutionum præsens fui; & scribi feci, & mandato suprascriptorum dominorum archiepiscopi & episcoporum me subscripsi cum solito signo meo. Et ad majorem certitudinem mandavit dictus dominus archiepiscopus dictas constitutiones sigilli sui munimine roborari.

e *Forte deest*, notarius.

ANNO CHRISTI 1336. Ex Coffartii Append. t. 21.

CONCILIUM BITURICENSE

A Fulcrando archiepiſcopo, cum ſuffraganeis celebratum, 16. Kal. Novemb. anno Dom. MCCCXXXVI.

TITULI STATUTORUM.

1. *Ut religioſi ſervent decretales, quæ ipſos ſpectant.*
2. *De clericis conjugatis dimittentibus habitum & tonſuram.*
3. *Ut ſacerdotes bis aut ter in menſe celebrent.*
4. *Ut religioſi & alii eccleſiaſtici abſtineant a mercimoniis.*
5. *Ut ſervetur cap.* Statutum *in 6. de reſcriptis.*
6. *Ut moniales non comedant aut bibant extra monaſteria.*
7. *Ut clerici & religioſi in curiis ſæcularibus non advocent eccleſiaſticos.*
8. *De religioſis extra religionem morantibus.*
9. *De litteris* derogamus, *aut* in juris ſubſidium.
10. *Ne religioſi & clerici teneant focarias.*
11. *Ne eccleſiaſtici eccleſiaſticos ad judicium evocent ſæculare.*
12. *Contra violantes eccleſiaſticam juriſdictionem & libertatem.*
13. *A quibus abſolvi poſſint turbatores libertatis & juriſdictionis eccleſiaſticæ.*
14. *Ut hæc ſtatuta publicentur, & ſacerdotes curati eorum copiam habeant.*

PRÆFATIO.

NOS Fulcrandus Dei gratia Bituricenſis archiepiſcopus una cum venerabilibus fratribus & ſuffraganeis noſtris R. Lemovicenſi, B. Caturcenſi, A. Tutelenſi, gratia ejuſdem epiſcopis, Bituricenſe concilium provinciale tenentes, & prædeceſſorum noſtrorum Bituricenſium archiepiſcoporum veſtigia proſequentes, conſtitutiones & ſtatuta per ipſos prædeceſſores noſtros retroactis temporibus in ſuis provincialibus conciliis edita & ſalubriter ordinata, ne quis prætextu tardæ publicationis eorum, forte crederet ea in conſuetudinem * abiiſſe, & ne qui prætextu ignorantiæ, obſervantiæ ipſorum ſe valeat excuſare, una cum dictis noſtris ſuffraganeis, de voluntate totius concilii pariter & aſſenſu, innovamus, approbamus, & ea perpetuis futuris temporibus irrefragabiliter obſervari volumus & mandamus; quædam alia ſtatuta, ad utilitatem, pacem, & tranquillitatem totius provinciæ, de novo ſalubriter ordinamus.

* *Corr.* deſuetudinem.

STATUTA.

I. *Ut religioſi ſervent decretales, quæ ipſos ſpectant.*

IN primis ſtatuimus, præcipimus, & ordinamus, quod religioſi, cujuſcumque ſtatus fuerint, capitulum *Ne in agro*, & alias decretales editas ſuper regularibus inſtitutis, & conſtitutiones, inviolabiliter cuſtodiant & obſervent: vel contra eos procedemus taliter, quod cæteris cedet in exemplum. Circa quorum ſtatutum & reformationem aliter procederemus: ſed quia intelleximus per nonnullos dignos fide, quod ſufficienter per ſanctiſſimum patrem & dominum noſtrum, dominum papam Benedictum XII. ordinatum eſt, ſuperſedimus quantum eſt de præſenti.

Clem. de ſtatu monac.

II. *De clericis conjugatis dimittentibus habitum & tonſuram.*

Cæterum ordinamus de clericis conjugatis dimittentibus in fraudem habitum & tonſuram, quod taliter puniantur per ſuos ordinarios, quod in poſterum talia non committant.

III. *Ut ſacerdotes bis aut ter in menſe celebrent.*

Porro ſacerdotes curam habentes animarum, bis aut ſemel ad minus Miſſas celebrent in menſe quolibet, ubicumque fuerint, ſin autem, ſuperiorum arbitrio graviter puniantur, niſi per cauſam neceſſariam excuſentur.

IV. *Ut religioſi & alii eccleſiaſtici abſtineant a mercimoniis.*

Rurſus religioſi, ſacerdotes, & alii in ſacris ordinibus conſtituti, præſertim ſufficienter beneficiati, a mercimoniis, & mercaturis, & aliis ſæcularibus negotiis abſtineant, ſub pœna excommunicationis.

V. *Ut ſervetur cap.* Statutum *in 6. de reſcriptis.*

Inſuper prohibemus, ne conventus, collegia, vel quæcumque perſonæ ſingulares, litteris apoſtolicis abutantur: potiſſime ne adverſarios ſuos in eccleſiam trahant quoquo modo, quocumque colore, contra tenorem illius conſtitutionis, *Statutum*, libro ſexto, titulo de reſcriptis. Si qui vero contra fecerint: tum * in partes, ſi ſint collegia vel conventus, ſuſpenſionis; in ſingulares

ANNO CHRISTI 1336.

vero perſonas, judices, & conſiliarios, si ſcienter & malitioſe fecerint, excommunicationis ſententiam proferimus in his ſcriptis, pœnis in dicto capitulo contentis, in ſuo robore valituris.

VI. *Ut moniales non comedant aut bibant extra monaſteria.*

Præterea ordinamus, quod moniales non comedant nec bibant extra ſepta monaſteriorum ſeu prioratum ſuorum, ſive ſint civitates, villæ, burgi, ſuburbia: niſi neceſſitas immineat, aut de licentia ſuperioris: alias contra ipſas, & earum majores ſeu ſuperiores, duriſſime procedemus.

VII. *Ut clerici & religioſi in curiis ſæcularibus non advocent contra eccleſiaſticos.*

Sane quod promoti in ſacris, & alii beneficiati, & religioſi, in curiis ſæcularibus non advocent publice vel occulte contra eccleſiam aliquam, aut perſonam eccleſiaſticam, niſi pro eccleſia aut alia perſona eccleſiaſtica, ſeu aliis caſibus a jure permiſſis; ſi vero contra fecerint, excommanicationis ſententiam incurrere volumus ipſo facto.

VIII. *De religioſis extra religionem morantibus.*

Item declaramus, prælatos, religioſos & religioſas recipientes actu expreſſe, quod poſt receptionem morentur, uſque ad certum tempus extra religionem ſumptibus amicorum, fore ſimoniacos, & tamquam ſimoniacos puniendos.

IX. *De litteris* derogamus, *aut* in juris ſubſidium.

Siquidem præcipimus, quod unus officialis alterius, litteras *derogamus*, aut *in juris ſubſidium*, tam in civilibus, quam in criminalibus caſibus, recipiat & exequatur. Quod ſi ſcienter aut malitioſe denegaverit, ingreſſum eccleſiæ per menſem ſibi noverit interdictum. Per abuſionem vero vel falſitatem litteras, *derogamus*, aut, *in juris ſubſidium*, per ſe aut per alium impetrantes, ſi uſi fuerint hujus concilii auctoritate, excommunicationis ſententiam incurrere volumus ipſo facto.

X. *Ne religioſi & clerici teneant focarias.*

ANNO CHRISTI 1336.

Item excommunicamus omnes ſacerdotes, religioſos & clericos quoſcumque, qui focarias vel alias mulieres, de quibus mala ſuſpicio poſſit oriri, in domibus propriis vel alibi, unde populus & eccleſia ſcandalizentur, duxerit retinendas.

XI. *Ne eccleſiaſtici eccleſiaſticos ad judicium evocent ſæculare.*

Præſertim juribus ſtatutis antiquis inhærere volentes, prohibemus, ne perſona eccleſiaſtica aliam perſonam eccleſiaſticam clericaliter viventem, pro aliquo crimine ad judicium evocet ſæculare, vel evocari procuret clam vel palam. Quod ſi ſecus fecerit: in capitula, vel conventus, ſuſpenſionis; & in ſingulares perſonas ſuper hoc culpabiles, excommunicationis ſententiam ferimus in his ſcriptis.

XII. *Contra violantes eccleſiaſticam juriſdictionem & libertatem.*

Cæterum quia nonnulli temporale dominium obtinentes, vel ſæcularis judiciariæ poteſtatis gerentes officium, juriſdictionem, libertatem, immunitatem ſanctæ matris eccleſiæ ſubvertere nituntur, vel lædere fraudulenter, & aſtutiis variis exquiſitis violare, maxime in caſibus, qui ſequuntur; videlicet, quod in ſuis territoriis aliquotiens palam & publice, aliquotiens ſeorſum ad partem, proclamaverunt & inhibuerunt, in judicio & extra, ſeu proclamari & inhiberi fecerunt & faciunt quotidie, vel * aliquis ſubjectorum ſuorum alter alterum ad forum vetitum eccleſiaſticum reputantes trahere quoquo modo præſument ſeu præſumant, ſeu quod ad illud judicium præter ſuum alter alterum non præſumant, & ſuper cauſis ſuper quibus ipſi poſſint cognoſcere, ſic indirecte nitentes impedire volentes recurrere ad forum eccleſiaſticum deſuper caſibus & cauſis, ſuper quibus ad forum eccleſiaſticum ſpectat cognitio, tam de conſuetudine & privilegio, quam de jure; & a cauſis inchoatis & inceptis in curia eccleſiaſtica, litigantes, ad deſiſtendum compulerunt pluries & compellunt; ac etiam proclamari & inhiberi fecerunt & faciunt modo ſimili, ne ipſi ſubditi, aliquive ipſorum, ſuper recipiendis contractibus ab eis de cætero inhibendis,

* *f.* ne aliquis

Mendoſa hic multa.

ANNO CHRISTI 1336.

ad juratos seu notarios curiæ ecclesiasticæ recurrerent, nec recursum haberent; & quod ipsi jurati seu notarii, contractus ipsos ex tunc recipere nullatenus essent ausi, cum gravium temporalium adjectione pœnarum in contrarium facientes; & insuper creditores, ad quorum instantiam debitores excommunicati sunt auctoritate dictæ curiæ ecclesiasticæ, nunc per preces armatas, nunc aliter & aliter, directe & aliquatenus indirecte, compellunt ad consentiendum absolutionibus debitorum; & litteras excommunicatorias seu originales, aut alias sibi ab invitis creditoribus faciunt exhiberi, & exhibitas quandoque lacerant, & faciunt lacerari, aliquando ipsas per se aut alium retinent contra voluntatem hujusmodi creditorum; aliquando acta, maxime citationes, ponunt carceribus, & eas ibidem custodiunt, donec dies assignata in eisdem, sit elapsa, asserentes, quod personas portantes non capiunt, sed litteras, & quod detestabilius est, portitores ipsos interdum capiunt, verberant, et compellunt comedere litteras et sigilla; ut quamplures ex ipsis creditoribus hac de causa, videlicet, quod sibi fecerunt debitores suos sub sigillo dictæ curiæ ecclesiasticæ obligari ad emendam, traxerint, et nituntur trahere omni die. Et quod deterius est œnsendum, sacerdotes, clericos, et personas ecclesiasticas, quam pluries, *que ipsorum uxores, parentes et amicos, fraudulenter retroactis temporibus ceperunt, arrestaverunt, incarcerarunt, capique, arrestari, et incarcerari fecerunt, mandaverunt, et procuraverunt, ac bona etiam eorumdem. Item impediunt et impedire conantur, ne in ipsorum districtu extra loca sacra judicia ecclesiastica exerceantur, quod est contra jura expresse, cum in quolibet loco suæ diœcesis non exemplo valeat exerceri. Rursus conantur impedire in curia ecclesiastica, ut citationes fieri non valeant viva voce. Præterea nolunt, quod sigillum curiæ ecclesiasticæ, quamvis sit authenticum, plenam fidem faciat coram ipsis. Necnon cum ceperunt et incarceraverunt personas ecclesiasticas, licet moneantur, nolunt restituere: sed quandoque de loco in locum extra diœcesim transferunt, ut personas afficiant et affligant. Quandoque ab ipsis pecuniam exigunt: et sic abire permittuntur. Et quod pejus est, fovent ipsos postmodum, et sustinent ne puniri possint de suis delictis per suum judicem, maxime committentes in curia ecclesiastica falsitatem. Cæterum si personæ ecclesiasticæ, vel quarum punitio et correctio ad judicem ecclesiasticum noscitur pertinere pro suis *favoribus, a suis judicibus capiantur, si ad forum sæculare provocent, aut appellant, cogunt sæculares judices ecclesiasticos quod sibi restituantur occasione appellationis frivolæ & interjectæ; & nihilo minus compellunt judices ecclesiasticos ad satisfaciendum sibi de custodia, carcerario, castellagio, seu geolagio, & expensis superfluis factis occasione personarum prædictarum, rursusque quando restituunt, ipsos vituperose remittunt, bonaque mobilia cum eisdem capta retinent, & restituere contradicunt, ac nonnumquam clericos per ipsos captos cum habitu clericali, & tonsura, in carceribus suis tradi faciunt, & indui vestibus radiatis, compellentes eosdem & fraudulenter inducentes ad cognoscendum, se non esse clericos, et ad negandum de facto privilegium clericale. Item personas ecclesiasticas per bonorum suorum captionem, & quandoque arrestum corporum et carcerem, si sub eorum sigillis per arresta corporum vel alias fuerint obligatæ, suis creditoribus satisfacere compellunt. Et si in casu aliquo tales personas per arresta corporum obligatas ad ecclesiasticos remittunt judices: nisi judex ipsas in carcere vel arresto detineat, judicem ipsum, per captionem temporalis * principalis debitoris recusantis interdum, et etiam personas ecclesiasticas compellunt ad contribuendum talliis. Et nihilo minus ipsarum ecclesiasticarum personarum domorum hostia aperta ad parietem seu murum in fraudem sigillant, aut filum ex transverso hostii ipsarum, cum sigillo in utroque fili capite, apponunt, ne domos valeant intrare, ut sic fatigati, respondeant coram ipsis judicibus sæcularibus, in actionibus personalibus, et aliis, in quibus ad ipsos sæculares judices non spectat cognitio * respondere recusant, ipsas de facto ponunt in contumaciam, et defectum. Et deinde compellunt easdem præmissis modis et aliis ad solvendum emendas occasione prædicti defectus. Et insuper cum prædicti judices sæculares requiruntur per ecclesiam imminente necessitate, auxilium suum denegant. Sunt etiam nonnulli laici & clerici, qui impediunt & perturbant, quandoque per se, quandoque per alium, seu alias personas et viles et ignotas, collationem & ordinationem domorum Dei & sancti Lazari, in quibus de jure et consue-

ANNO CHRISTI 1336.

*Forte clinoribus.

*Forte, atque. H.

Locus mendosus.

*f. Quod resp. rec.

ANNO CHRISTI 1336.

suetudine aut privilegio nullum jus pertinet eisdem. Admittunt siquidem judices sæculares coram se judicialiter excommunicatos, ad agendum, testificandum & patrocinandum, licet ut tales repellant legitime requirantur: ac exercent jurisdictionem in ecclesiis, seu in earum porticu, & forum seu mercatum tenent in eisdem. Item pilorium seu postellum in cœmeteriis et locis sacris affigunt et apponunt. Clericos quidem, et super criminibus per judicem ecclesiasticum absolutos vel punitos, interdum coram se, super & de eisdem criminibus respondere faciunt & compellunt. Et ipsos clericos et personas ecclesiasticas, coram ipsis securitatem et assecuramentum præstare compellunt. Quin et incarceratos clericos in carceribus sui ecclesiastici judicis sayfunt, et manum suam apponunt, et processum suum canonice finire non sinunt. Insuper & personas ecclesiasticas in criminalibus et personalibus actionibus coram se respondere compellunt, et quod gravius est, punire, bannire, et relegare præsumunt. Cumque indicitur cessatio per judicem ecclesiasticum in aliquo loco, ideo quia persona ecclesiastica per judicem sæcularem detinetur: ponitur temporalitas ecclesiæ ad manum sæcularem, et sic posita detinetur cum sayfina viva, quousque dicta cessatio sit amota. Item personas ecclesiasticas, seu earum bona mobilia, per judices ecclesiasticos capi, cum casus exigit, in suis territoriis seu jurisdictionibus non permittunt, nec ibidem arma portari per servientes ecclesiasticorum judicum, cum illuc accedunt pro jurisdictione ecclesiastica exercenda. Præterea judicem ecclesiasticum impediunt in cognitione novalium et vacantium decimarum. Denique non solum modis prædictis, sed etiam pluribus aliis, ubi fuerunt, nituntur quotidie jurisdictionem, libertatem, et immunitatem ecclesiasticam turbare et impedire, et etiam impediunt et perturbant adeo, quod judices ecclesiastici jurisdictione sibi notorie competenti, tam de antiqua, et pacifice observata consuetudine, quam de jure, uti non possunt sicut prius. Quapropter jurisdictionem et libertatem ecclesiasticam nolentes negligere, sed in sui juris plenitudine quantum cum Deo possumus conservare: statuentes, talia vel similia de cætero fieri prohibemus. Si qui vero, quod absit, contrarium fecerint, aut in futurum facient, in præmissis aut aliquo præmissorum, per se aut alium, palam vel occulte, directe vel indirecte, mandaverint, consilium, auxilium præbuerint vel favorem: licet in multis præmissorum casibus excommunicationis sententia a canonibus lata damnabiliter sint ligati: omnes tamen tales et similes et singulos, auctoritate hujus sacri concilii, excommunicamus in his scriptis, eorumque familiam, seu conductum, ecclesiastico supponimus interdicto. Quibus omnibus ecclesiastica sepultura denegatur. Quos omnes et singulos postquam de præmissis constiterit, aut altero eorumdem, nominatim & expresse, sin autem tacitis nominibus, in generali et vulgari, per curatos totius provinciæ omnibus diebus Dominicis in Missa excommunicatos denunciari sub pœna excommunicationis præcipimus alta voce.

ANNO CHRISTI 1336.

XIII. *A quibus absolvi possint turbatores libertatis & jurisdictionis ecclesiasticæ.*

Et quamvis a prædictis omnibus & singulis sententiis volumus quemlibet suffraganeum posse suum subditum, per se vel per alium absolvere: turbatores tamen libertatis & jurisdictionis ecclesiasticæ præfatos & similes, per se dumtaxat possit absolvere, aut per ejus officialem vel commissarium super hoc specialem: ita tamen & non alias, si tam judici, cujus cognitio fuerit impadita vel jurisdictio usurpata, quam parti læsæ in sui juris prosecutione turbatæ de injuriis, damnis, expensis, & interesse prius integraliter fuerit satisfactum: nulla sibi per absolventem libertate, remissione, seu gratia, quantum ad jus partis, valitura. Verum ne supradicti jurisdictionis ecclesiasticæ turbatores, in suis malitiis inveniant defensores: prohibemus, ne quis clericus, vel persona ecclesiastica, dictis turbatoribus super turbatione hujusmodi ad judicium ecclesiasticum evocatis, quos culpabiles crediderint verisimiliter, patrocinium præstare præsumant, vel consilium seu favorem. Quod si fecerint, in ipsos excommunicationis sententiam ferimus in his scriptis.

XIV. *Ut hæc statuta publicentur, & sacerdotes curati eorum copiam habeant.*

Item volumus et ordinamus, quod omnia et singula statuta præmissa, quilibet suffraganeorum nostrorum in suis diœcesibus faciant in prima vel secunda

ANNO CHRISTI 1336.

da synodo publicari: ne ex tunc prætextu ignorantiæ aliquis se valeat excusare. Item volumus, quod in synodis prædictis præcipiatur sacerdotibus curatis, quod eorum quilibet penes se tam in vulgari, quam in Latino, præsertim de statuto edito contra jurisdictionis et libertatis ecclesiasticæ turbatores, copiam habeant, ut sibi injuncta fidelius exequantur. Hæc siquidem quæ superius præmittuntur inviolabiliter volumus observari: statutis antiquis in suo robore nihilo minus duraturis.

Ad præmissorum autem omnium fidem & majoris roboris firmitatem habendam his statutis & ordinationibus per totum concilium fa-

A ctis: nos dictus archiepiscopus Bituricensis, in provinciali concilio prædicto constituti, sigillum nostrum una cum sigillis dictorum nostrorum suffraganeorum apponi fecimus & appendi. Nos vero præfati R. Lemovicensis, B. Caturcensis, A. Tutelensis, episcopi, sigilla nostra, una cum sigillo reverendi patris domini Fulcrandi Dei gratia Bituricensis archiepiscopi, concilio prædicto præsidentis, præsentibus duximus apponendum.

Actum & datum in provinciali Bituricen. concilio, die Jovis ante festum beati Lucæ evangelistæ, continuata die Lunæ præcedenti, prima die concilii supradicti. Anno Domini M.CCC.XXXVI. Indictione v, Pontificatus san-

B ctissimi patris & domini nostri, prædicti domini Benedicti, Divina providentia Papæ XII. anno secundo. Sit nomen domini nostri Jesu Christi benedictum. Amen.

AD BITURICENSE CONCILIUM

Anno 1336. habitum.

ADDITIO.

Ex Marr. Anec. t. IV. p. 775. Mansi Sup. t. III. p. 485.

IN eo Codice MS. monasterii S. Severini Neapolitani, in quo extabant statuta Synodalia ecclesiæ Ruthenensis; hæc pariter addiramenta ad Bituricense Concilium provinciale anni 1336. nactus est P. Martene, ex quo hæc ad concilium jam ante vulgatum supplendum exhibemus.

Post canonem XI. hæc addit Codex.

Ex statuto antiquo in præsenti ecclesia edito & diutius observato vendentes & ementes in diebus dominicis sunt excommunicati.

Post ultimum vero editum canonem in MS. habentur sequentes in editis prætermissi.

Et quamvis a prædictis omnibus & singulis sententiis volumus quemlibet suffraganeum posse suum subditum per se vel per alium absolvere; turbatores tamen libertatis, & jurisdictionis ec-

D clesiasticæ præfatos & civiles per se dumtaxat possit absolvere, aut per ejus officialem, vel commissarium super hoc specialem: ita tamen, & non aliter, si tam judici, cujus cognitio fuerit impedita, vel jurisdictio usurpata, quam parti læsæ in sui juris persecutione turbatæ de injuria, damnis, & expensis, & interesse prius integraliter fuerit satisfactum, nulla sibi per absolventem in hoc libertate, remissione seu gratia quam ad hujus partis valitura. Verum ne supradicti jurisdictionis ecclesiasticæ turbatores in malitiis inveniant defensores, prohibemus ne quis clericus, vel persona ecclesiastica dictis turbatoribus, super turbatione hujusmodi

E ad judicium ecclesiasticum evocatis, quos culpabiles crediderunt, vel similiter patrocinium dare præsumant, vel consilium seu favorem. Quod si fecerint, in ipsos excommunicationis sententiam ferimus in his scriptis.

Item, volumus & ordinamus, quod omnia singula statuta præmissa quilibet suffraganeorum nostrorum in suis diœcesibus faciat in prima vel secunda synodo nublicare, ne ex tunc in antea prætextu ignorantiæ ali quis se valeat excusare.

Item, volumus, quod in dictis synodis præ-

C cipiatur sacerdotibus curatis suis, quod eorum quilibet penes se tam in vulgari, quam in Latino præsertim de statuto edito contra jurisdictionis & libertatis ecclesiæ turbatores, copiam habeant, ut sibi injuncta fidelius exequantur Hoc siquidem firmiter, permanenter & inviolabiliter volumus observari, statutis antiquis in suo robore nihilominus duraturis.

Ad præmissorum autem omnium fidem & majoris roboris firmitatem habendam his sic statutis & ordinationibus per totum concilium factis, nos dictus archiepiscopus Bituricensis etiam in provinciali concilio prædicto constituti sigillum nostrum, una cum sigillis dictorum nostrorum suffraganeorum apponi fecimus in pendenti. Nos vero præfati Rogerius Lemovi-

D censis, Bertrandus Cadurcensis & Arnaldus Tutelensis episcopi, sigilla nostra una cum sigillo dicti reverendi patris domini Fulcrandi Dei gratia Bituricensis archiepiscopi ipsi concilio præsidentis præsentibus duximus apponenda. Actum & datum in provinciali Bituricensi concilio die Jovis ante festum beati Lucæ evangelistæ continuata a die lunæ præcedenti prima die concilii supradicti. Anno domini millesimo trecentesimo trigesimo sexto, indictione 5. pontificatus sanctissimi patris & domini nostri prædicti domini Benedicti papæ XII. anno secundo. Et de suffraganeis dicti domini archiepiscopi Bituricensis IX. reverendis patri-

E bus dominis episcopis Ruthenensi, Vabrensi, S. Flori, Claromontensis, Aniciensi, Mimatensi, Cadurcensi, Sarlatensi, Montis Albani, Lemovicensi, Tutelensi; & Deus & beata virgo Maria dirigat ingressus eorum & aliorum presbyterorum, sanctæ sedis apostolicæ obediendorum. Amen.

CON-

ANNO CHRISTI 1336.

CONCILIUM APUD CASTRUM GONTERII,

A Petro Turonenſi archiepiſcopo & ſuffraganeis celebratum anno Dom. MCCCXXXVI.

Ex MS. collegii Pariſ. Soc. JESU.

TITULI CAPITULORUM.

1. *Ut injuria non fiat litigantibus in foro eccleſiaſtico, & propinquis eorum.*
2. *De uſurpantibus juriſdictionem ſpiritualem.*
3. *De pedagiis non exigendis a clericis.*
4. *De ceſſione, & de vexatione per privilegiatos.*
5. *De injicientibus manus in ſuperiores.*
6. *De invadentibus & detinentibus bona eccleſiaſtica.*
7. *De immunitate eccleſiæ.*
8. *De impedientibus oblationes eccleſiæ.*
9. *De ſtatutis hujus concilii publicandis populo certis diebus.*
10. *De certis diebus, quibus Miſſam celebrare non licet in domibus ſive capellis.*
11. *De publicandis priorum conciliorum certis quibuſdam ſtatutis.*
12. *Ut epiſcopus in ſua diœceſi abſolvat a caſibus hujus concilii.*

PRÆFATIO.

AD decus & decorem totius eccleſiæ provinciæ Turonenſis, cujus lactis dulcedine alimur, ſanctitate decoramur, naturaliter cogimur, & totis cordis viſceribus compellimur, injurias repellere, & jura ipſius, prout nobis poſſibile eſt, conſervare intacta: nos Petrus permiſſione Divina archiepiſcopus Turonenſis, noſtrorum prædeceſſorum veſtigiis inhærentes, nonnulla quæ pro honeſtate & utilitate eccleſiæ a ſanctis retro patribus ſunt ſtatuta, ſummarie recitantes, Dei Chriſti nomine primitus invocato, vocatis ſuffraganeis noſtris, abbatibus, & capitulis, & aliis qui fuerant evocandi, & præſentibus qui voluerunt & potuerunt intereſſe, noſtrum provinciale concilium apud Caſtrum Gonterii, Andegavenſis diœceſis, duximus celebrandum. In quo de conſilio & conſenſu dictorum ſuffraganeorum noſtrorum, abbatum, & aliorum vocatorum, & deliberatione totius præſentis ſacroſancti concilii, capitula, quę ſequuntur, duximus ſtatuenda, promulganda, ſeu etiam innovanda.

CAPITULA.

I. *Ut injuria non fiat litigantibus in foro eccleſiaſtico & propinquis eorum.*

EXigit perverſorum improbitas, ut qui pœnarum timore impoſitarum, libertates, & juriſdictiones eccleſiaſticas uſurpare, impedire, diminuere, ſeu turbare non verentur, pœnarum aliarum adjectione terreantur. Cum igitur in concilio Salmurenſi, quod incipit, *In nomine Domini, Amen. Nos Gaufridus*, anno 1315. c. 2. §. *Præterea*. contra impedientes juriſdictionem eccleſiaſticam declaratæ ſalubriter, & ſtatutæ fuerint certæ pœnæ: nos declarando decernimus, & decernendo declaramus, quod banna in ..... & quæſcumque damnificationes, ipſis litigantibus, vel litigare volentibus in curia eccleſiaſtica, vel propinquis eorum, clam vel palam, directe vel indirecte, & alias quomodolibet inferendas, & generaliter omnes alios modos, quibus juriſdictionem eccleſiaſticam contigerit impediri, ſub fine in verbis variis coloribus quæ ſunt *, in dicto concilio intelligimus comprehendi. Quæ verba ita debere accipi & declarari promulgamus. Cujus concilii pœnas, ad infringentes & violantes conſuetudines antiquas & libertates eccleſiarum & perſonarum provinciæ Turonenſis, duximus extendendas.

* *Corr.* quæſito.

II. *De uſurpantibus juriſdictionem ſpiritualem.*

Item cum pridem recolendæ memoriæ dominus Simon, quondam legatus in Francia, in ſuo concilio Bituris celebrato provide duxerit ſtatuendum, anno 1276. c. 7. quod ſi quis temporalem juriſdictionem exercens, de excommunicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti ſententiis, videlicet an juſte vel injuſte latæ eſſent, aut aliis mere eccleſiaſticis ſeu ſpiritualibus cauſis, deciſionem ſeu cognitionem præſumeret uſurpare, per diœceſanos locorum, auctoritate dicti concilii, deſiſtere moneretur: & niſi competenter monitus deſiſteret, ad hoc eum per cenſuram eccleſiacticam compellerent ordinarii memorati. Nos ſtatutum hujuſmodi, quod male fuit hactenus obſervatum, volentes juris executione ſupplere: omnes & ſingulos, qui juriſdictionem temporalem exercent, & in poſterum exercebunt, præſentis concilii auctoritate monemus, ut quidquid uſurpare præſumpſerint hactenus de prædictis, id ſtudeant effectualiter revocare, & a talibus abſtineant in futurum. Omnes

ANNO CHRISTI 1336.

nes autem illos ex eisdem, qui post A mensem, a publicatione præsentis concilii numerandum, prædictorum cognitionem, & decisionem præsumpserint usurpare, auctoritate præsentis concilii excommunicationis sententiam incurrere statuimus ipso facto.

II. *De pedagiis non exigendis a clericis.*

Porro cum juris sit provisione statutum, quod pro rebus ecclesiasticarum personarum pedagia nullatenus exigantur; & in provinciali concilio Nannetis B anno 1264. c. 7. pridem celebrato provide fuerit prohibitum, ne pro rebus clericorum aut quarumcumque ecclesiasticarum personarum, quas non mercimonii causa per terram duci faciunt, vel per aquam, quisquam pedagia exigat, vel consuetumas aut exactiones alias, quocumque nomine censeantur; statutumque fuerit in eodem, quod si aliquis, a locorum ordinariis in generali canonica monitione præmissa, ut a prædictis desistat, contra hoc attentare præsumeret, ex- C communicationis sententiam incurreret ipso facto: contra quod concilium multas fraudes cognovimus hactenus esse commissas. Nos volentes prohibitionem & statutum dicti concilii perpetuis temporibus observari; dictum concilium, prohibitiones, & statuta hujusmodi, auctoritate præsentis concilii innovamus: clericos quoque, & personas ecclesiasticas, qui vina, blada, & alias res de suis rebus patrimonialibus hereditariis, seu beneficiis, collecta, habita, & percepta, causa vendendi, ut pecuniam inde habitam in suos usus convertant, per terram duci faciunt vel per aquam, intelligimus, & debere intelligi declaramus, hoc non facere mercimonii causa, taleque commercium esse clericis & personis ecclesiasticis licitum, & liberum a pedagiorum, consuetumarum, & exactione quacumque. Ut omnis fraus in prædictis, quatenus fieri poterit, evitetur: præhabita statuta, pœnas, & sententias præfati concilii, illos qui a vectoribus & ductoribus rerum prædictarum, quas dicti clerici & personæ ecclesiasticæ taliter duci faciunt per terram, vel per aquam, pro ipsis rebus & ductione, vel vectatione earumdem, exigunt pedagia vel consuetumas, præsentis auctoritate concilii comprehendere declaramus; non obstante consuetudine & usu contrariis, si quis fuit; qui dicendus est potius abusus, & etiam corruptela.

IV. *De cessione, & de vexatione per privilegiatos.*

Item prohibemus districte, ne (sicut alias nostram provinciam visitantes comperimus pluries esse factum) aliquis aliquos adversarios suos, maxime illum seu illos qui circa ipsum vel suos familiares, consanguineos, vel affines, in foro ecclesiastico suas justitias prosequuntur per aliquem seu aliquos privilegiatos, qui contra eos nihil habeant quæstionis, malitiose seu vexationis causa, virtute privilegiorum privilegiatorum prædictorum, maxime ad remota, seu diversa loca deinceps citari, aut vexari faciat indebite quovis modo, vel [a] procuretur; & ne talibus privilegiis contra personas hujusmodi, fraudulentas seu fictas vexationis causa deinceps faciat cessiones. In omnes autem & singulos, qui post mensem a tempore publicationis præsentis concilii, prædicta aut eorum aliqua malitiose & fraudulenter de cætero præsumpserint attentare, auctoritate præsentis concilii excommunicationis sententiam promulgamus.

[a] *Forte,* procuret.

V. *De injicientibus manus in superiores.*

Item cum in provinciali concilio * Redonis celebrato statutum extiterit, quod si aliquis in hoc genus sacrilegii inciderit, quod in episcopum, abbatem, vel abbatissam, manus injecerit, vel in domos ipsorum ignem immiserit; si clericus fuerit, omni beneficio ecclesiasti- D co, tam obtento, quam obtinendo, ipso facto sine spe restitutionis sit privatus; si vero laicus prædicta attentaverit, vel aliquid de prædictis, ejus liberi usque in gradum tertium, a susceptione primæ tonsuræ, & omnium ordinum, ac quolibet beneficio ecclesiastico, habeantur per totam provinciam Turonensem penitus alieni. Cujusmodi concilium a nonnullis in hac parte male fuit sæpius intellectum. Nos ad omnem ambiguitatem tollendam, quantum E ad pœnas prædictas incurrendas, in casu in quo clericus sæcularis, vel alius episcopi subditus in episcopum, religiosus in abbatem, monialis in abbatissam, proprios, vel domos eorumdem attentaverint, prædicta non aliter intelligimus, & debere intelligi declaramus.

* anno 1237 c. 1.

VI. *De*

ANNO CHRISTI 1336.

VI. *De invadentibus & detinentibus bona ecclesiastica.*

anno 1268. 1. Sane cum dudum in concilio * Castri Gonterii fuerit provida deliberatione statutum, quod barones, & milites, & baillivi, potestates, personæve aliæ sæculares, si post monitiones & inhibitiones legitimas, generaliter per locorum ordinarios, vel de eorum mandato eis factas, ecclesias, domos, prioratusve, aut possessiones, vel res alias ecclesiasticas, indebite occuparent, seu invaderent, aut in religiosis domibus ponerent comestores, ipso facto essent excommunicationis sententiæ vinculo innodati: & in alio provinciali concilio postmodum * Redonis celebrato, statutum hujusmodi fuerit innovatum, adjecto, ut loca ad quæ bona taliter occupata deferrentur, & in quibus detinerentur, supponeret diœcesanus episcopus, prout & quando videret expedire, ecclesiastico interdicto, declarato etiam in concilio memorato, bona ecclesiastica intelligenda in hoc casu, non solum bona propria clericorum, verum etiam deposita, commodata, & ab iis conducta, & precario concessa, & quorum eædem personæ habent possessionem vel detentionem quamcumque, & quæ in ipsorum servitio caperentur; necnon si personarum ecclesiasticarum occasione, & in ipsorum præjudicium vel contemptum, homines eorum, & bona ipsorum hominum qui sub jurisdictione temporali consisterent ecclesiæ, caperentur, vel invaderentur, hac appellatione voluit dictum concilium contineri; & quia facientes & consentientes par pœna constringit, receptatores & defensores, invasores, raptores, & malefactores hujusmodi, de quibus superius fit mentio, eisdem pœnis, quibus & maleficos ipsos, eo ipso quod eosdem reciperent vel defenderent, voluit & præcepit dictum concilium subjacere: nos statuta conciliorum hujusmodi, sacri præsentis approbatione concilii innovamus. Et quoniam rerum & negotiorum experientia nos instruxit, quod personæ sæculares superius declaratæ, hujusmodi abusibus non contentæ, ad captiones & incarcerationes clericorum & ecclesiasticarum personarum, quod pejus est, damnabiliter manus laxant: statuimus & etiam ordinamus, quod si qua potestas sæcularis cujuscumque præeminentiæ, conditionis aut status existat, per se vel per submissam personam bona hujusmodi recet perit, vel occupaverit, captave & occupata detinuerit, personasve ecclesiasticas incarcerare & imprisionare præsumpserit, vel incarceratas seu imprisionatas detinere: dominus temporalis, sub cujus districtu & dominio temporali delicta & excessus hujusmodi commissi fuerint, & etiam perpetrati, & locorum ad quæ hujusmodi personas ecclesiasticas & bona transferri continget, si præsens fuerit in diœcesi, ubi delictum hujusmodi fuerit perpetratum, & tute & commode possit adiri; vel si absens fuerit, baillivus ejus, seu seneschallus, aut locum tenens ipsorum, vel alterius eorumdem; vel si commode & tute nequeant inveniri, publice & in generali, in ecclesia cathedrali, ex parte ordinarii loci sub quo delicta hujusmodi fuerint perpetrata, super præmissis restitutio requiratur; & nisi infra octo dies, a tempore requisitionis hujusmodi numerandos, personas ecclesiasticas sic captas & detentas restituant ordinariis eorumdem, bonaque superius declarata, sic capta & occupata & invasa, plene reddant & restituant, & super hoc emendationem faciant ecclesiæ & læsis competenter: civitatem, castellaniam, castrum, villam, in quibus delicta hujusmodi fuerint perpetrata & commissa, & ad quas personæ ecclesiasticæ vel bona hujusmodi translata fuerint (quamdiu detinebuntur ibidem, & donec personas ecclesiasticas & bona sic capta & detenta restituant, & super hoc emendam faciant competenter) ex tunc ecclesiastico supponimus interdicto, pœnis, tam in conciliis supra dictis, quam aliis juribus, appositis contra tales, in suo robore duraturis.

ANNO CHRISTI 1336.

ann. 1273. 3.

VII. *De immunitate ecclesiæ.*

Quia vero scandalosum est, & quamplurimum contrarium rationi, ut in Dei ecclesia, ad quam pro securitate homines consueverunt recurrere, & in qua devotæ sunt orationes faciendæ, alicui injuria inferatur, aut a suis malevolis diffidetur, tumultus vel impetus excitetur: omnes et singulos in Dei ecclesia seu cœmeterio existentes * injuriose percutientur, aut animo malevolo diffidentur, tumultumve seu impetum ex quibus oriatur scandalum aut Divinum officium perturbetur, facientes, et in ipsis, vel eorum aliqud facientes, ejusdem auctoritate concilii, sententia excommunicationis percellimus.

* Locus corruptus.

ANNO CHRST 1336.

VIII. *De impedientibus oblationes eccleſiæ.*

Cæterum quia ex plurimorum quæſtione didicimus, quod nonnulli contra rectores eccleſiarum rancore concepto, quibuſdam cogitatis machinationibus et conſpirationibus, pro juribus eccleſiæ minuendis, quandoque clam, nonnumquam palam et publice, parochianis eccleſiarum, et aliis ad eccleſias cauſa peregrinationis et devotionis accedentibus, inhibent, ne oblationes debitas et conſuetas reddant; et quandoque, ut alibi eas faciant, quam ubi conſueverunt et tenentur offerre, ſeu ex devotione ordinaverunt, per minas et alias machinationes inducunt: nos talibus machinationibus illicitis et prohibitionibus, ut tenemur, obviare volentes: præſentis auctoritate concilii, inhibentes malitioſe ne oblationes debitæ, vel alias ex devotione fidelium faciendæ, ubi ab antiquo fieri conſueverunt, vel alias ex devotione fidelium fuerint ordinatæ, offerantur: et fraudulenter inducentes, ut alibi et ad alia opera fiant, quam hactenus conſueverunt fieri, et, ut prædicitur, ex devotione fidelium fuerat ordinatum; eorumque complices et conſortes, et ad hoc ſollicitantes clam vel palam eoſdem, ſententiam excommunicationis incurrere volumus ipſo facto.

IX. *De ſtatutis hujus concilii publicandis populo certis diebus.*

Præterea ne quis ſuper pœnis in præſenti concilio ſtatutis, prætextu ignorantiæ ſe valeat excuſare: ſtatuimus et etiam ordinamus, quod rectores eccleſiarum quarumcumque provinciæ Turonenſis, ſtatuta in præſenti concilio ordinata, perpetuo, anno quolibet, prima die Dominica in Adventu Domini Dominica poſt feſtum Epiphaniæ Domini, prima die Dominica in Quadrageſima, Dominica in Paſſione Domini, Dominica poſt Pentecoſten, Dominica poſt feſtum Aſſumptionis beatæ Mariæ virginis, per ſe, vel per alios, in ſuis eccleſiis publicent populo congregato, et lingua materna ſufficienter exponant, dum ibi Divina contigerit celebrari: pœna, ſi defecerint in præmiſſis, contra eos arbitrio ordinariorum imponenda.

ANNO CHRIST 1336.

X. *De certis diebus, quibus Miſſam celebrare non licet in domibus ſive capellis.*

Item auctoritate præſentis concilii ſtatuimus, et etiam ordinamus, quod quotieſcumque per aliquem epiſcopum, alicui nobili, aut alii perſonæ ſæculari, celebrandi Divina officia in domibus ſuis ſeu capellis, licentiam contigerit impertiri, quod illi ſex dies, ſcilicet prima dies Dominica in Adventu Domini, Dominica poſt feſtum Epiphaniæ, prima dies Dominica in Quadrageſima, Dominica in Paſſione, Dominica poſt Pentecoſten, Dominica poſt feſtum Aſſumptionis beatæ Mariæ virginis, ab iſta generali conceſſione ſint excepti: in quibus ſex diebus per nullum poterit in dictis domibus ſeu capellis celebrari, niſi per rectorem parochialis eccleſiæ, vel ejus capellanum, vel alium de mandato rectoris ejuſdem: qui in ipſorum nobilium vel aliorum præſentia prædicta capitula tenebuntur publicare, dum Divina dictis diebus inibi celebrabunt: ne velamento alicujus ignorantiæ ſuper hoc ſe valeant excuſare, & conceſſæ ad præſens indulgentiæ, quantum ad hos ſex dies, reſtringantur.

XI. *De publicandis priorum conciliorum certis quibuſdam ſtatutis.*

Item ordinamus, & diſtricte præcipimus, quod ſinguli epiſcopi provinciæ Turonenſis, ea de conciliis provincialibus, & a prædeceſſoribus noſtris hactenus editis, quæ pro ſubditorum ſecuritate viderint publicanda, maxime pœnalia, & ſpecialiter capitulum, *Item præcipimus poteſtates*, &c. dudum editum in concilio Turonenſi, in * capitulo, *Ad honorem*, in ſingulis eccleſiis parochialibus ſuarum civitatum & diœceſum, & alibi, ubi & quando viderint opportunum, faciant ſine moræ diſpendio publicari, & lingua materna exponi, ne laici, & alii ſimplices homines, pœnas in ipſis contentas periculoſe incurrant: & ne ab hoc ſe valeant prætextu ignorantiæ excuſare.

* ann. 1281. c. 10. * *Corr.* incipiente.

XII. *Ut epiſcopus in ſua diœceſi abſolvat a caſibus hujus concilii.*

In omnibus caſibus, in quibus excommunicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti ſententias duximus in præſenti concilio promulgandas, cuilibet epiſcopo in ſuis

ANNO CHRISTI 1336.

suis civitate & diœcesi, absolvendi hujusmodi excommunicatos & suspensos, & interdicti hujusmodi relaxandi, in forma ecclesiæ, auctoritate præsentis concilii concedimus potestatem.

A In quorum omnium testimonium, sigillum nostrum, una cum sigillis suffraganeorum nostrorum ad hoc præsentium & consentientium, præsentibus duximus apponendum. Datum & actum ut supra, die Mercurii ante festum beati Clementis, anno Domini millesimo trecentesimo trigesimo sexto.

ANNO CHRISTI 1336.

Martene Thes. Anecd. Tom. 4. p: 3.

CONCILIUM TERRACONENSE IV.

Sub Arnaldo archiepiscopo Terraconensi.

Ex MS. ecclesiæ Avenionensis.

I. *De non recipiendis malefactoribus & bannitis.*

CUm summum bonum sit in terris justitiam colere, cujus cultus ex sustentatione malefactorum & bannitorum multipliciter impeditur, & datur multis audacia delinquendi, statuimus, sacro concilio approbante, quod nulla persona ecclesiastica sustineat malefactores vel bannitos in locis suis, in quibus jurisdictionem obtinet temporalem; nisi forsan ille, qui tales sibi remitti peteret; in locis suis malefactores seu bannitos ejusdem personæ ecclesiasticæ sustineret.

II. *Quibus conferatur tonsura, & quomodo episcopi ac eorum officiales se habeant in puniendis excessibus.*

Prima tonsura nemini conferatur, de quo non sit verisimile, quod intendat ad sacros ordines promoveri. Episcopi vero & eorum officiales taliter studeant punire clericos criminosos, ne aliquis prætextu impunitatis alleget privilegium clericale.

III. *Quales vestes debeant portare clerici, & de valore panni eorumdem, & de sellis & frænis.*

Nullus clericus vestes rubeas vel virides publice deferat, quovis abusu contrario non obstante; nec aliquis clericus se ipsum nec nos etiam archiepiscopus, aut alii prælati, vel personæ ecclesiasticæ, socios nostros induamus de panno, cujus communis pecia ultra viginti quinque libras: nec alios clericos vel scutiferos de panno, cujus communis pecia ultra octodecim libras: nec alios officiales inferiores vel scolares de

B panno, cujus communis pecia ultra duodecim aut alios servitores pedites de panno, cujus communis pecia ultra octo libras monetæ Barchinonensis constet. Nec aliquis clericus in sacris ordinibus constitutus portet pelles varias in mantello. Canonici insuper & clerici de capitulo cathedralis vel collegiatarum ecclesiarum & alii in sacris ordinibus constituti manicas supertunicalium rotundas & largas habeant competenter: nec in circumferentiam manicarum vel

C grammatiarum & aliarum vestium portent circumferentias pellium additarum: nec portent sotulares albos, vel cum corona patenti, nec in galero forraturam alicujus coloris, de quo eos indui non licet; nec canonici, vel alii clerici de capitulo cathedralis ecclesiæ portent in capuciis capparum de choro, quæ nigræ esse solent, forraturam, nisi de variis grisiis, vel pellibus nigris, vel de aliquo panno nigro: nec easdem cappas faciant ita longas, quod ultra palmum trahant per terram. Pretium autem i-

D psarum capparum, quæ causa honestatis fiunt & portantur, sic temperent, quod non posset in his denotari excessus. Alii vero clerici in capuciis dictarum capparum non portent aliquam forraturam; nec eas ita longas, quod trahant per terram, sed sufficiat quod cooperiant pedes suos: nec aliquis clericus in sacris ordinibus constitutus, induat se de nigro seu vestibus lugubribus per mortem alicujus, nisi fuerit pater, vel mater, frater, aut dominus, qua in ecclesia ultra duos menses portare non

E possit. Sella vero cujuscumque clerici sit honesta, nec cum fræno & pectorali ultra tres libras constare possit. Quicumque in prædictis, vel aliquo prædictorum excesserit, vestes seu sellam, in quibus excesserit, teneatur dare pauperibus infra mensem: alioquin per suum

ANNO CHRISTI ....

epiſcopum compellatur. Veſtibus tamen & ſellis jam factis quæ alias ſunt ho- A neſtæ quilibet uti poſſit.

ANNO CHRISTI ....

Ex eodem Martene loco cit. p. 324.

DUBIA ET EORUM RESPONSIONES,

ſeu determinationes circa conſtitutiones *de invaſoribus* in conciliis Terraconæ ordinata, in quinto concilio per Dominum ARNALDUM archiepiſcopum Terracone celebrato, quæ pro conſtitutionibus habentur ſeu ſervari mandantur.

B

Sequitur ergo primum dubium.

IN conſtitutione *Item cum quidam* dicitur, quod invaſores & raptores rerum eccleſiaſticarum ſint excommunicati, & quod ipſis præſentibus ceſſetur a divinis. Et in conſtitutione *Olim* declaratoria ipſius dicitur, quod illi tantum ſint excommunicati, qui ex propoſito cum armis vel ſine armis violenter invaſerint, vel deſtruxerint loca eccleſiarum; & ceperint homines ipſorum locorum, & res eorumdem, in hoc graviter delinquentes. Nunc vero dubitatur utrum ſolum tales ſint excommunicati propter verbum eccleſiarum, & utrum prædicta omnia requirantur, cum copulative ponatur; vel ge- C neraliter ſint excommunicati omnes malefactores eccleſiarum.

Sequitur determinatio primi dubii præcedentis,

Videtur, & ita interpretata eſt conſuetudo, quod invaſores, raptores & deprædatores clericorum, hominum, eccleſiarum, eccleſiaſticarum rerum, & locorum religioforum, ſint excommunicati: eo quod verba in conſtitutione *Olim* poſita intelligi debeant diffinitive.

Sequitur ſecundum dubium.

Item in dicta conſtitutione, *Item quia quidam* dicitur, quod fautores & receptores talium ſint excommunicati; & in dicta conſtitutione *Olim* dicitur, quod excommunicentur.

Determinatio dubii præcedentis.

Videtur, quod fautores & receptores ſint excommunicati per conſtitutionem, *Item cum quidam*. Et per conſtitutionem *Olim*, quæ dicit excommunicentur; debeant denuntiari & publicari excommunicati.

Sequitur tertium dubium.

Item in dicta conſtitutione, *Item cum quidam* dicitur, quod præſentibus prædictis principalibus invaſoribus in aliqua civitate, &c. ceſſetur penitus a divinis: & in dicta conſtitutione *Olim*, quod ſolum loca, in quibus præda violenter accepta fuerit, ceſſent a divinis. Et per conſtitutionem quæ incipit *Declarando*, debet ceſſari præſentibus invaſoribus eccleſiæ. Et ſic remanet primum dubium, videlicet qui in hoc caſu dicantur eſſe invaſores & excommunicati: cum dicta conſtitutione *Declarando*, non ſint excommunicati.

Determinatio dubii præcedentis.

Videtur idem reſpondendum, quod ad primum dubium, & quod ceſſetur ubicumque fuerint principales malefactores. Sed in locis, in quibus præda recepta fuit, ceſſetur quamdiu ibi præda fuerit, vel ubi fuerit vendita, aut aliter alienata, ſeu etiam conſumta.

Sequitur quartum dubium.

Item cum in dicta conſtitutione *Declarando* dicatur quod ceſſetur a divinis quamdiu prædicti fuerint in locis vel intra terminos locorum; dubitatur quomodo intelliguntur termini loco- C rum. Et ſi dicatur quod ponuntur ibi pro terminis parochiarum: quæ erit, cum in una civitate vel loco ſunt multæ parochiæ?

Determinatio dubii præcedentis.

Videtur, quod in eccleſia vel eccleſiis civitatis, villæ, caſtri, & loci, ubi malefactores præſentes fuerint, vel præda detenta, aut vendita, vel alienata, vel conſumta fuit, ceſſetur a divinis: & in ſuburbiis & continentibus ædificiis eorumdem æſtimandis ad arbitrium diœceſani epiſcopi vel ejus officialis: taliter quod nervus non contemnatur eccleſiaſticæ diſcipli- D næ. Sed ſi eccleſia parochialis extra caſtrum, villam, vel populationem fuerit; ceſſetur ibi quamdiu malefactor in parochia fuerit, & qualiter..... non curetur de terminis locorum vel parochiarum.

Sequitur quintum dubium.

Item cum in dictis conſtitutionibus *Item cum quædam* & *Olim* dicatur, quod loca, in quibus præda recepta fuerit, ceſſent a divinis; utrum intelligantur ſcienter vel ignoranter, & quorum ſcientia requiratur.

Determinatio dubii præcedentis.

Videtur, quod ſcientia hominis loci requiratur, & quod pro ſcientia habeatur, ſi publica ſit fama in loco quod præda eſt ibi.

Sequitur ſextum dubium.

Item cum in conſtitutione *Cum quidam* dicatur, quod tales non evitentur, niſi facti evidentia vel confeſſione propria hæc conſtarent; dubitatur ſi tunc rector eccleſiæ poſſit eos vitare & ipſis præſentibus ceſſare. Ut faciat, ad hoc conſtitutio *Item ſtatuimus*; ubi dicitur,

quod

ANNO CHRISTI ....

quod rectores ad mandatum episcopi vel ejus officialis dictas constitutiones servent.

Determinatio dubii præcedentis.

Videtur, quod nullus adstringatur, quoad observantiam cessationis, donec cessatio per episcopum, vel ejus officialem, vel vices sungentem episcopi sit indicta.

Sequitur septimum dubium.

Item cum ibi dicatur *Officiat* & in constitutione *Sollicitat*, dicatur, tum per episcopum vel ejus officialem seu ejus vices gerentes, videtur intelligendum de principali officiali: præsertim cum in cessationibus requiratur magna solemnitas, nec judex possit delegatus terram interdicere, nisi sibi specialiter sit constitutum.

Determinatio dubii præcedentis.

Videtur, quod nedum episcopi, & eorum officiales principales, sed etiam foranei, seu decani, qui habent cognitionem universitatis causarum criminalium possint processus facere, quos fieri desiderant constitutiones prædictæ: citra tamen moderationem, quam faciant episcopi, vel vicarii generales, aut officiales principales eorum. Pro liberatione vero personarum ecclesiasticarum, decani cessationem, cum locus fuerit indicere non vetantur.

Sequitur octavum dubium.

Item, si constitutio habet locum, ubi homines ecclesiæ damnum inter se inferunt.

Determinatio dubii præcedentis.

Videtur, quod si homines alicujus loci ecclesiæ inter se guerrificando, vel aliter, damnum dederint; non sit locus constitutioni. Si vero homines unius loci ecclesiæ, ex proposito invaserint, rapuerint, vel deprædati fuerint homines alterius loci ecclesiæ, locus est constitutioni.

Sequitur nonum dubium.

Item, si constat quod dicta constitutio habet locum, si potest episcopus vel officialis eam si non servare, & de jure communi procedere, cum pœna legis non sit in arbitrio judicantis.

ANNO CHRISTI ....

Determinatio dubii præcedentis.

Videtur, quod si episcopus, vel officialis ejus requiratur servare constitutionem, cum locus constitutioni fuerit; teneatur servare eam & judicem..... cessationem ejusdem auctoritatem, nisi aliud pars requirens duxerit tolerandum. Ubi vero prælatus ex suo tantum procedit officio in sua remaneat libera potestate, utrum in totum vel in partem servet eamdem.

Sequitur decimum dubium.

Item, si facta restitutione debet cessari, donec excommunicatus fuerit absolutus.

Determinatio dubii præcedentis.

Videtur, quod facta restitutione rapinæ, vel liberatione personæ retentæ, debeat tolli cessatio.

Sequitur undecimum dubium.

Item, si propter invasorem vel raptorem captum sit cessandum cum recedere non possit.

Determinatio dubii precedentis.

Videtur, quod propter illum, qui captus sit fraude teneatur, non debeat cessari.

Sequitur duodecimum dubium.

Item, cum in constitutione *Pia* dicatur, quod episcopi & eorum officiales non per delegatos, sed per se ipsos, faciant constitutionis processum: dubitatur utrum possint delegare in receptionem testium producendorum ad instructionem negotii: & utrum talibus delegatis liceat absque pœna dictæ constitutionis *Pia*, recipere salarium pro labore.

Determinatio dubii præcedentis.

Videtur, quod absque dubio hujusmodi delegationes fieri possint; sed caveant sibi officiales, quod non participent in salario delegatorum, quia alias prædictam pœnam non evitabunt.

ANNO CHRISTI 1337.

CONCILIUM TREVIRENSE PROVINCIALE

ANNO CHRISTI 1337.

Ann. Chr. MCCCXXXVII.

Nos Baldovinus Dei gratia, sanctæ Trevirensis Ecclesiæ archiepiscopus.

Harthzeim Conc. Germ. IV. pag. 603.

STatuimus & ordinamus ut clerici qui-cumque nostræ civitatis & diœcesis Trevirensis, decenter incedant in habitu, calceis, caligis, corona & tonsura clericali, & ne quis canonicus aut beneficiatus, vel etiam quicumque existens in sacris ordinibus post mensem computandum a die pubblicationis præsentium, vestimentis vel capuciis utatur, quibus manicæ vel fimbriæ, vel aliæ extremitates, seu scissuræ vestimentorum, vel capuciorum cum eisdem vestimentis, vel capuciis notabiliter in colore discordent, & specialiter de capuciis, ne auro vel argento, vel aliis quibuscumque appositionibus a panno diversis componantur, vel scindantur, vel Wardecociis cum longis manicis ultra brachium procedentibus utantur. Item prædictis personis Wardecocia seu tunicas superiores nimis breves aut strictas penitus interdicimus. Sed volumus, & eisdem præcipimus, ut de cetero utantur vardecociis & tunicis superio-

riöribus saltem ultra medietatem suræ, seu musculi crucis procedentibus: per hoc tamen eis non interdicimus, quin in equitando vestimentis brevioribus uti possint. Item prohibemus, ne quis de prædictis personis cinctus super vestem superiorem, incedat ullo modo, nisi cum in itinere fuerint, vel se ad iter præparaverint causa proficiscendi: aut capillos capitis sui deferant disjunctos, seu divisos in medio frontis, seu etiam nimis longos. Item dictis canonicis & clericis prohibemus & interdicimus tunicas superiores nodos habentes, a tunicis hujusmodi superiori in colore discrepantes, & maxime ante pectus & in aliis locis clericis inconsuetis.

ANNO CHRISTI 1337.

II. Si quis vero contra præmissa, aut aliquid præmissorum venire præsumpserit, si canonicus fuerit, eo ipso sit suspensus a perceptione distributionum, quæ in choro dividuntur; & si vocem habuerit in capitulo, etiam ipsa voce careat ipso facto, nec ex tunc ad tractatus capitulares admittatur, nec sibi de distributionibus quidquam detur, nisi prius per nos ad præmissa fuerit restitutus. Officiatus vero, qui tali ante nostram restitutionem distributiones chori scienter dare præsumpserit, similiter voce capitulari, si canonicus fuerit, careat ipso facto. Si vero alter beneficiatus fuerit a perceptione fructuum sui beneficii, eo ipso sit suspensus. Verum si pastor, vicepastor, vicarius seu rector alicujus parochialis ecclesiæ, altaris vel capellæ contra præmissa, vel aliquid præmissorum venire præsumpserit, similiter a perceptione fructuum sui beneficii eo ipso sit suspensus; nec se tunc de hujusmodi fructibus intromittant, nisi de nostra licentia speciali. Et si fructus beneficiorum excedentium in præmissis, ob aliquam aliam causam fuerint sequestrati, hujusmodi sequestrum relaxari nolumus, neque tolli, nisi in ipsa relaxationis littera de prædictis, suspensione fructuum, & restitutione nostra ad eosdem specialis mentio habeatur.

III. Item inhibemus omnibus & singulis rectoribus, seu pastoribus parochialium ecclesiarum, ne aliquos præsentent ad vicarias perpetuas suarum ecclesiarum, nisi consensus patronorum earumdem ecclesiarum ad id accedat. Et ne archidiaconi nobis subditi, aut eorum officiales eos admittant ad hujusmodi ecclesias, vel eos instituant in eisdem, nisi eis prius constiterit per patentes litteras ipsorum patronorum de consensu hujusmodi, & quod ipsorum ecclesiarum redditus, & proventus ad quas sic præsentati fuerint, sufficiant ad sustentationem congruam, rectoribus & pastoribus & vicariis supradictis, si fortassis ipsos contigat in hujusmodi beneficiis simul facere residentiam personalem. Alioquin si a quoquam secus actum fuerit, vel attentatum quomodolibet, decernimus irritum & inane.

IV. Præterea quia nonnulli ecclesiarum, & aliorum beneficiorum ecclesiasticorum patroni, ad vacantes ipsis ecclesias seu beneficia quæ tantum actu sacerdotibus, vel promovendis infra annum conferri debent, nonnumquam minores annis vel alias omnino inhabiles præsentant personas, vel etiam quandoque loco talium minorum, conficto quodam velamine præsentant presbyteros aliquos, seu personas alias idoneas archidiacono seu eorum officiali instituendas in beneficiis memoratis. Nos fraudi hujusmodi cupientes, in quantum possumus remedium adhibere, prædictis archidiaconis & eorum officialibus, ac quibuscumque aliis personis ecclesiasticis, quorum interest, sub pœna suspensionis officii sui, districtius inhibemus, ne aliquos tales ipsos præsentatores admittant, vel instituant inscienter ad beneficia memorata.

ANNO CHRISTI 1337.

V. Et ut fraudibus talium plenius obvietur, statuimus & volumus, quia archidiaconi seu officiales prædicti specialiter a quibuscunque personis ipsis præsentatis, ante admissionem vel institutionem ipsorum, ad beneficia prætacta exigant, & recipiant corporalia ipsorum juramenta, quod ipsi vere & non ficte, ac nulla conditione, pacto, seu promisso interveniente, & sine spe aliqua facta vel facienda cuiquam de beneficiis ipsis resignandis suis patronis successu temporis, ipsis archidiaconis, seu officialibus, sint ad hujusmodi beneficia præsentati alioquin, si secus actum fuerit, admissiones & institutiones ut sic factas, irritas & inanes esse, dictosque præsentatos suspensos a beneficiis & officiis decernimus ipso facto.

VI. Item ordinamus & districte præcipimus observari in nostra cathedrali ecclesia, & singulis collegiatis ecclesiis nobis subjectis, quod singulis diebus prima decantata, martyrologium lectum fuerit, pronuntietur anniversarium defunctorum, quod sequenti die fuerit peragendum, & summa pecuniæ pro hujusmodi anniversario interessentibus vigiliis & missæ dividenda.

VII. Item statuimus & ordinamus, quod canonici & vicarii ecclesiæ nostræ Treverensis & aliarum ecclesiarum nobis subjectarum ad horas canonicas, vigilias pro defunctis & missas debito tempore secundum statuta & ordinationes suarum ecclesiarum, intrent chorum, & ipsis horis interfint eo tempore, quo distributiones chori fuerint dividendæ: quas nulla ordinatione, statuto sive pacto obstante, tantum inter præsentes ibi tunc canonicos & vicarios, juxta consuetudines ipsarum ecclesiarum in choro et non extra chorum, dividi & dari volumus & præcipimus per officiatos, qui ad hoc fuerint deputati, exceptis illis canonicis & vicariis, quos infirmitas seu justa & rationabilis necessitas corporalis aut evidens ecclesiæ utilitas excusaret. Inhibemus etiam districtius præfatis officiatis, ne aliquas distributiones occasione collectionis reddituum, seu censuum ecclesiarum sibi usurpent, dum non interfuerint divinis officiis, in quibus dividendæ sunt hujusmodi distributiones, & quia nonnulli plus temporalem solent pœnam, quam spiritualem seu ecclesiasticas sententias, quod dolenter referimus, formidare, & ut sic frequenter ad subditorum noxam tendit, quod ipsis ad remedium est provisum, sententias excommunicationis in aliis statutis nostris super præmissis & eorum occasione per nos editi prolatas, ne subditi nostri eisdem sententiis, prout hactenus fieri est compertum, damnabiliter se involvant, decernimus revocandas, & præsentibus revocamus. Nolumus tamen illos, qui dictis nostris sententiis, seu canonis, jam ligati noscuntur, per hujusmodi absolutionem esse absolutos, sed quod ab eisdem sententiis per nos vel per nostros in hac parte vices gerentes obtineant specialiter se absolvi.

VIII. Præterea ut præmissa omnia & singula observentur, ne aliquis ab eorum observatione, prætextu ignorantiæ se possit excusare, præcipimus omnibus & singulis Decanis nobis subditis, ut eorum copiam recipiant infra mensem, ab officialibus Treverensibus, sive Confluent. & eam suis subditis publicent, & diligenter faciant observari, si ipsi decani pœnam canonicam, & nostram voluerint evitare. Dat. Trever. an. Dom. 1337. die 20. mensis Maji.

CON-

ANNO CHRISTI 1337.

ANNO CHRISTI 1337.

CONCILIUM AVENIONENSE

A trium provinciarum episcopis in monasterio S. Rufi anno Dom. MCCCXXXVII. celebratum.

Nunc primum prodit ex cod. MS. illustrissimi archiepiscopi Rem. coadjutoris, Car. Maur. Tellerii.

TITULI CAPITULORUM.

1. *De Missa B. Mariæ semel in hebdomada celebranda.*
2. *De indulgentia associantibus corpus Christi, cum ad infirmos portatur, concessa.*
3. *De claudendis fontibus baptismalibus.*
4. *De sacramento Eucharistiæ in tempore Paschali parochialibus solum presbyteris ministrando.*
5. *Ut beneficiati, & in sacris ordinibus constituti, in diebus Sabbati a carnibus habeant abstinere.*
6. *Qualiter prælati possint benedicere in diœcesi aliena.*
7. *De sententia excommunicationis ab ordinario* B *lata, exigente excommunicati inobedientia, per prælatos alios publicanda.*
8. *Ut censura ecclesiastica sic urgente contumacia exerceatur, quod nullus ultra juris terminos abutatur.*
9. *Qualiter contra illos, qui excommunicationis sententiam contemnentes, exemplo pernicioſa peragunt, procedatur.*
10. *Ne ecclesiasticæ personæ titulum jurisdictionis, quam pacifice possederunt, sæculari ostendere teneantur.*
11. *Ut persona ecclesiastica per nullum judicem* C *temporalem in criminalibus vel personatibus distringantur.*
12. *Ut clericus contra clericum, ad judicem sæcularem vel alium laicum, pro facienda justitia vel inferenda violentia, non recurrat.*
13. *Provisio contra illos, qui bona & jura ecclesiasticarum personarum subtrahunt, diminunt, dissipant, & invadunt.*
14. *Provisio contra illos, qui bona & jura ecclesiastica invaserunt, vel quomodolibet occuparunt.*
15. *Ut hi, qui res ab ecclesiis qualitercumque te-* D *nent, in alienatione earum, teneantur de jure ecclesiarum expressam facere mentionem.*
16. *Ne quis in loco suo retineat bona ecclesiarum alibi indebite ablatarum.*
17. *Ut sæcularis potestas clericum per ipsam captum, cito judici suo restituat, nihil exigens ab eodem.*
18. *Ut deferentibus litteras pro jurisdictione ecclesiastica exercenda nulla injuria vel violentia inferatur.*
19. *Prorogatio jurisdictionis in invasores, occu* E *patores ecclesiasticorum bonorum & jurium exercendæ.*
20. *Ut excommunicati ad nullum publicum officium admittantur.*
21. *Ut nullus sine superioris licentia alicui quomodolibet ministret toxicum vel alia venenosa.*
22. *De pœnis, toxicum vel herbas mortiferas in mortem alicujus ministrantibus, inferendis.*
23. *Qualiter contra exemptos & privilegiatos, in diversis abutentes suis privilegiis, procedatur.*
24. *Ut testamentis parochianorum intersint presbyteri, & per episcopum distribuantur restitutiones incertæ.*
25. *Quod episcopi in distributionibus legatorum vocentur, prout ad eos pertinet vel de consuetudine vel de jure.*
26. *Ut nullus confessorum, sine diœcesani licentia, quemquam præsumat absolvere in casibus infra scriptis.*
27. *De instrumentis debitorum soluto debito restituendis, & si apud debitores remaneant, cancellandis.*
28. *Ut instrumenta debitorum, vel manuscripta, post certum tempus, nullam in foro ecclesiastico ad probationem habeant roboris firmitatem.*
29. *Ut nullus bona ecclesiarum vacantium occupet, nisi si per consuetudinem vel privilegium hoc licuerit.*
30. *Ut nulla persona ecclesiastica cum potestatibus sæcularibus posse habens, det consilium vel juvamen, contra ecclesiasticas libertates.*
31. *Ut nullus in sacris ordinibus constitutus, & curam animarum habens, in judiciis sæcularium curiarum gerat officium publicum vel privatum.*
32. *De modo probandi electionem sepulturæ illorum, qui apud religiosos elegisse dicuntur.*
33. *Ut sine novi census impositione vel veteris augmentatione beneficia conferantur.*
34. *Ut monachi in ecclesiis suis infra certum tempus perpetuos vicarios repræsentent.*
35. *Ut nullus beneficium conferat, in quo jus tantum obtinet patronatus.*
36. *Ut præsentatus patrono non juret, sine diœcesani licentia, nec ab alio institui se patiatur, nec beneficium obtentum dimittat.*
37. *Ut ecclesia & ecclesiasticæ personæ a talliis & exactionibus sæcularium per ordinarios defendantur.*
38. *Ut clerici, macellariorum & tabernariorum officia personaliter exercentes, moneantur ut a prædictis desistant officiis, si gaudere voluerint privilegio clericali.*
39. *Ne quæstæ vel aliæ exactiones per sæculares hospitalibus imponantur.*
40. *Item de eodem.*
41. *Ut domini temporales non impediant vel prohibeant, quominus ecclesiarum rectoribus decimæ persolvantur.*
42. *Ne statuta & ordinationes fiant super decimis, funeralibus, oblationibus, & aliis, contra laudabiles consuetudines & ecclesiæ libertates.*
43. *De societatibus, colligationibus, & conjurationibus, quas confratrias appellat, radicitus extirpandis.*

44. *Ne*

ANNO CHRISTI 1337.

44. *Ne clerici, præter diœcesani licentiam, ecclesias teneant, nec ibi armatos tenere præsumant.*
45. *De clericis arma portantibus, & qualiter puniantur.*
46. *De honestate clericorum circa barbam non nutriendam, & coronam debitam deferendam.*
47. *De honestate canonicorum sæcularium, & dignitates habentium, in vestibus deferendis.*
48. *Ut hi qui voces in capitulis non habent, cum habentibus se non ingerant, nec ad distributiones, quæ dantur capitulantibus admittantur.*
49. *Ut canonici, præsertim dignitates habentes, per duos menses in ecclesiis suis residentiam annis singulis facere personaliter teneantur.*
50. *Ut canonici, prætextu seu colore cujusvis officii vel servitii, distributiones non recipiant, quas non essent recepturi.*
51. *Ut hi qui dignitates seu personatus habent, seu habituri sunt, intra certum tempus, ad sacros ordines, prout dignitates seu personatus ejusmodi exigunt, se faciant promoveri.*
52. *Ut prælati remissionem delinquentium ad invicem faciant requisiti.*
53. *De excommunicatis compellendis redire ad gremium ecclesiæ per judicem sæcularem & appositionem pœnæ.*
54. *Ne prohibeantur prælati jurisdictionem suam exercere.*
55. *Ne prohibeantur directe vel indirecte clerici coram suo judice litigare.*
56. *Ut infra domos prælatorum, & in eorum officialium præsentia, injuria nulli fiat.*
57. *De bannis solvendis a clericis, & per quos & qualiter exigantur.*
58. *De contrahentibus matrimonia clandestina in diœcesi aliena.*
59. *De abusoribus litterarum domini Papæ, & legatorum, & qualiter puniantur.*
60. *Ut beneficiati sine diœcesani licentia non componant.*
61. *Ne beneficiati res ecclesiasticas absque diœcesani licentia, præterquam in certis casibus, alienent.*
62. *In quo statu debeant dimitti beneficia, & per successorem teneri.*
63. *De inventario bonorum ecclesiasticorum infra certa tempora faciendo.*
64. *De testamentis per beneficiatos secundum consuetudines laudabiles faciendis.*
65. *De statutis, bannis, & præconizationibus contra consuetudines ecclesiæ editis, prohibendis.*
66. *De contributione expensarum, necessaria inter omnes beneficiatos diœcesis, facienda.*
67. *Ut Judæi utriusque sexus, signa deferant, per quæ ab aliis discernantur.*
68. *Tunc sententia interdicti servetur, cum ab ordinario datum fuerit in mandatis.*
69. *De Judæis pro medicina exhibenda non requirendis, nec, si se ingesserint, admittendis.*
70. *Cum absolutio vel dispensatio in casibus præsentis concilii, superiori non reservatur, per ordinarium, vel per alium ad quem ordinarius remittet, expediri poterit, vel debebit.*

PRÆFATIO.

In nomine Domini, Amen.

ANtiqui patres, sanctitatis gratia præditi, & tam exemplo quam opere, beatitudinis munere affluentes, cutam pastoralis sollicitudinis salubriter exercentes, sua sæpius concilia celebrarunt, in quibus per justitiæ regulam, suis consuluerunt temporibus opportuno regimine ecclesiasticæ disciplinæ, morum gestus induxerunt laudabiles, & subditorum errantium periculis feliciter obviarunt. Ideoque nos permissione Divina Galbertus * Arelatensis, Bertrandus Ebredunensis, & Armandus Aquensis, archiepiscopi, prædictorum patrum antiquorum vestigiis inhærentes, ac subditorum nostrorum saluti, quantum nobis ex alto permittitur, prospicere cupientes; de infra scriptorum episcoporum suffraganeorum, & capitulorum nostrarum provinciarum absentium, consilio & assensu: videlicet nos Galbertus Arelatensis archiepiscopus, cum venerabilibus in Christo patribus, dominis eadem gratia, Petro Auraficensi, Hugone Tricastinensi, Jacobo Tolonensi, Hugone Carpentoracensi, Philippo Cavallicensi, Joanne Massilienſi, Joanne Avinionensi, & Rocherio Vasionensi; & cum Arelatensis, Auraficensis, Tricastrinensis, Tolonensis, Carpentoracensis, Cavallicensis, Massilienſis, Avinionensis, & Vasionensis capitulorum procuratoribus sufficienter comparentibus; & nos Bertrandus Ebredunensis archiepiscopus, cum Bertrando Senesiensi, Elziario Dinienſi, Jacobo Glandatensi, Arnaldo Vencienſi, & Guillelmo Nicienſi; & cum discreto viro magistro Joanne Durandi, clerico intitulato in ecclesia..... Grassensis absentis; & cum Senesiensis, Glandatensis, Grassensis, Vencienſis, & Nicienſis, capitulorum procuratoribus sufficienter comparentibus; & nos Armandus Aquensis archiepiscopus, cum Bartholomæo Forojulienſi, Gaufridio Regensi, Rostanno Ciſtaricensi, & Guillelmo Aptensi, episcopis nostris suffraganeis; ac cum religioso viro fratre Lantelmo Desparrone, priore prioratus de Alamon Vapincensis diœcesis, procuratore venerabilia patris domini Dragoneri episcopi Vapincensis absentis; ac cum Regensis, Ciſtaricensis, Aptensis, & Vapincensis, capitulorum procuratoribus sufficienter comparentibus: in loco seu monasterio sancti Rufi, ordinis sancti Augustini, Avinionensis diœcesis, Arelatensis supra dictæ provinciæ, provinciale concilium celebrantes, prorogata primo jurisdictione de locis ad locum, per nos Ebredunensem & Aquensem archiepiscopos, nostrosque suffraganeos præsentes, nobis Galberto Arelatensi archiepiscopo, et Joanne Avinionensi episcopo, et procuratoribus supradictis hac vice consentientibus: ad honorem omnipotentis Dei, et præcelsæ glorioſæ Virginis matris suæ, totiusque cælestis curiæ beatorum, ac morum reformationem, delictorum et excessuum correctionem, ac animarum nostrarum et subditorum nostrorum utilitatem, et statum ecclesiasticum salubrius conservandum: hoc sacro approbante concilio ad infra scripta statuta edenda, seu aliqua eorum innovanda et declaranda, processimus ut inferius continetur. Protestati tamen fuimus ante omnia, quod per infra scripta statuta, seu aliqua eorumdem, statutis provincialibus, seu synodalibus, seu ecclesiarum cathedralium vel collegiatum, olim rationabiliter editis in nostris provinciis, derogare non intendimus: nisi et in quantum dictis nostris statutis infra scriptis reperirentur per contrarietatem vel alias obviars

* alias G. bertus poe tur.

ANNO CHRISTI 1337.

CAPITULA.

I. *De Miſſa B. Mariæ ſemel in hebdomada celebranda.*

In primis ſtatuimus, &c. *ut in conc. Avenion. ann.* 1326. *cap.* 1.

II. *De indulgentia aſſociantibus corpus Chriſti, cum ad infirmos portatur, conceſſa.*

Si propter Chriſtum reverentia ſanctis ejus impendi, &c. *Ibid. cap.* 2.

III. *De claudendis fontibus baptiſmalibus.*

Sacri fontes, &c. *Ibid. cap.* 5.

IV. *De ſacramento Euchariſtiæ in tempore Paſchali a parochialibus ſolum presbyteris miniſtrando.*

Item deſiderantes, illud præceptum generalis concilii, pro animarum ſalute et catholicæ fidei..... quod omnis utriuſque ſexus, poſtquam ad annos diſcretionis pervenerit, reverenter recipiat ad minus in Paſchate Euchariſtiæ ſacramentum, ſic a Chriſti fidelibus ſollicitudini noſtræ commiſſis efficaciter obſervari, quod nulli, quæſitis coloribus, et ſimulatis devotionibus, vel alias, dum ab aliis quam a propriis ſacerdotibus recipere velle ſe aſſerunt corpus Chriſti, fraudem quærentes facere canoni, fraudent potius ſemetipſos: præſentis deliberatione concilii ſtatuimus inhibendo, quod curati noſtrarum civitatum, diœceſum, et provinciarum, nulli parochiano ſuo, cujuſcumque conditionis vel ſexus exiſtat in feſto Paſchæ, nec in octo diebus immediate præcedentibus, et octo ſubſequentibus, concedant licentiam recipiendi, niſi ex cauſa infirmitatis, nec etiam alicui conferendi ſeu miniſtrandi ſacramentum Euchariſtiæ extra eccleſias ſuas parochiales, vel alias eccleſias, ubi per ipſos curatos miniſtrari extitit conſuetum. Si qui autem curati, hujuſmodi ſtatuti fuerint tranſgreſſores: auctoritate præſentis concilii, excommunicationis incurrant ſententiam ipſo facto. Prælati autem ſic præſens ſtatutum diligenter obſervent, ut alicui, niſi ex cauſa rationabili, recipiendi ſacramentum prædictum illo tempore, alibi quam in parochiali eccleſia, licentiam non concedant.

V. *Ut beneficiati & in ſacris ordinibus conſtituti, in diebus ſabbati a carnibus habeant abſtinere.*

Item cum deceat viros eccleſiaſticos, præſertim beneficia eccleſiaſtica obtinentes, in modo vivendi ſic inter homines exemplariter converſari, ut laici eorum informentur exemplo, non autem ex clericorum abuſu corruptis moribus deformentur: ſtatuimus, quod clerici beneficiati, aut in ſacris ordinibus conſtituti, ab inde in antea ſemper in diebus ſabbati, pro honore B. Mariæ, carnibus abſtineant: niſi ex cauſa neceſſitatis; de qua comedentis conſcientiæ relinquatur, vel niſi feſtum Natalis Domini in die ſabbati contigerit evenire. Alioquin contrarium facientes, pro quolibet die Sabbati, quo carnes comedere attentaverint, per unum menſem ipſo facto ab ingreſſu eccleſiæ ſint ſuſpenſi.

VI. *Qualiter prælati poſſint benedicere in diœceſi aliena.*

Item ſtatuimus, quod quilibet, &c. *ut in concil. Avenion. anno* 1326. *cap.* 46.

VII. *De ſententia excommunicationis ab ordinario lata, exigente excommunicati inobedientia, per prælatos publicanda.*

Item ſtatuimus, quod ex quo per propriam civitatem, &c. *Ibid. cap.* 6.

VIII. *Ut cenſura eccleſiaſtica ſic, argente contumacia, exerceatur, quod nullus ultra juris terminos abutatur.*

Item cum cenſura eccleſiaſtica ſit eo moderamine a viris eccleſiaſticis exercenda, quod officium debitum operando, non cogatur ad noxam et ſcandalum tendere, quæ ad medelam et remedium eſt inducta; et excommunicationis lata ſententia, contra contumaces et in excommunicationis ſententia dormientes, poſſit expreſſis a jure proviſionibus aggravari, quod ad peregrinas adinventiones et multipliciter pernicioſas recurrere, ſit tam inutile, quam damnoſum: ſtatuimus, quod ab inde in antea nullus eccleſiaſticam juriſdictionem exercens, contra excommunicatos ab ipſis, quantocumque tempore excommunicationis ſententiam animo ſuſtinuerint indurato, procedat ad faciendum projici lapides in domum excommunicationis ſententia innodati, vel faciendum venire capellanum indutum veſte ſacerdotali, ad domum excommunicati prædicti, vel portandum libitinam ſeu feretrum, vel alia ſimilia, quæ a jure non reperiuntur expreſſa; ſed aliis proviſis a jure remediis utantur ad pœnam contumacium aggravandam. Exercentes autem juriſdictionem eccleſiaſticam hujuſmodi, qui contrarium fecerint: excommunicationis incurrant

ANNO CHRISTI 1337.

sententiam ipso facto, nec subditi nostri, curati vel alii, eisdem teneantur in prædictis aliqualiter [a].

[a] *Adde*, obedire, ex edit. Baluzii.

IX. *Qualiter contra illos, qui excommunicationis sententiam contemnentes, exemplo pernicioso peragunt, procedatur.*

Cæterum abominabitur, proh dolor, &c. *ut in concil. Avenion. ann.* 1326. *c.* 7

X. *Ne ecclesiasticæ personæ, titulum jurisdictionis, quam pacifice possederunt, sæculari ostendere teneantur.*

Item quod sæculares domini, &c. *Ibid. cap.* 8.

XI. *Ut persona ecclesiastica per nullum judicem temporalem in criminalibus vel personalibus distringatur.*

Item quod nullus dominus, &c. *Ibid. c.* 9.

XII. *Ut clericus contra clericum, ad judicem sæcularem vel alium laicum, pro facienda justitia vel inferenda violentia, non recurrat.*

Item prohibemus statuendo, &c. *Ib. c.* 10.

XIII. *Provisio contra illos, qui bona & jura ecclesiarum & ecclesiasticarum personarum subtrahunt, diminuunt, dissipant, & invadunt.*

Quoniam aliqui, &c. *Ibid. c.* 11.

XIV. *Provisio contra illos, qui bona & jura ecclesiastica invaserunt, vel quomodolibet occuparunt.*

Item statuimus & etiam ordinamus, &c. *Ibid. cap.* 12.

XV. *Ut hi qui res ab ecclesiis qualitercumque tenent, in alienatione earum teneantur de jure ecclesiarum expressam facere mentionem.*

Item cum quidam suæ salutis immemores, tenentes ab ecclesiis castra, villas, domos, terras, nemora, prata, seu quasvis alias possessiones, in emphyteosim, vel sub certo feudo, dominio, seignoria, censu, servitio, pensione, vel præstatione quacumque, plerumque illas vel illa vendunt, permutant, vel donant, seu alias ignorante domino distrahunt, nulla de emphyteosi, feudo, dominio, seignoria, censu, servitio, pensione, vel præstatione, quodve ab ecclesia teneatur, habita mentione; quin immo interdum ipsas seu ipsos, tamquam ab omni censu, servitio & pensione, seu quovis alio jure ecclesiis debito liberas, alienant: nos tam saluti talia volentium attentare, quam indemnitati ecclesiarum providere volentes: statuimus, quod quicumque tenens ab ecclesiis nostris, vel nobis subjectis, castra, villas, domos, possessiones, vel alienas res immobiles, seu loca vel jura, cum ad venditionem, donationem, permutationem, seu quamvis aliam alienationem eorum vel earum, duxerit procedendum, de feudo, emphyteosi, & si canon vel pensio propria non solvatur, servitio, censu, dominio vel seignoria, pensione, seu quavis alia præstatione, eisdem ecclesiis debitis (etsi in alienatione de jure vel de consuetudine non sit illius a quo tenetur requirenda scientia vel consensus) expressam debeat facere mentionem. Alias si aliquod prædictorum, ecclesiis prædictis debitorum, in contractu seu alienatione hujusmodi negaverit, vel scienter omiserit: excommunicationis incurrat sententiam ipso facto. Eamdem pœnam incurrat notarius, qui scienter, sine expressione hujusmodi jurium, de contractu fecerit instrumentum.

XVI. *Ne quis in loco suo retineat bona ecclesiarum alibi indebite ablata.*

Item quod loca, &c. *ut in conc. Avan.* 1326. *c.* 13.

XVII. *Ut sæcularis potestas clericum per ipsam captum, cito judici suo restituat nihil exigens ab eodem.*

Item quod privilegium, &c. *Ibid. cap.* 14.

XVIII. *Ut deferentibus litteras pro jurisdictione ecclesiastica exercenda, nulla injuria vel violentia inferatur.*

Cum justitiæ jus suum cuilibet tribuenti, & ipsius ministris ac reipublicæ, plurimum detrahatur, si processus ipsorum ministrorum justitiæ, iniquorum contingat machinationibus impediri: nos volentes talium justitiæ cultum impedientium, ausus temerarios timore disciplinæ ecclesiasticæ cohibere, provisione præsentis concilii duximus statuendum: quod si quis, cujuscumque status & conditionis existat, nuncios aut executores nostros, & suffraganeorum nostrorum, officialium & vicariorum, seu eorum loca tenentium, vel vices gerentium, aut alias litteras & scripturas judiciales nostras, vel suffraganeorum, vicariorum, & officialium prædictorum deferentes, hac occasione verberare, ca-

Conc. V an. 136 cap. 10

pe-

ANNO CHRISTI 1337

pere, detinere, occultare, carceri mancipare, vulnerare, interfiocre, vel mutilare, ſeu litteras & ſcripturas prædictas auferre, ſeu eas rumpere, cancellare vel alias deſtruere quoquo modo, vel ablata eclare, vel deferentes compellere ad frangendum, vel, ut eorum verbis utamur, ad manducandum hujuſmodi litteras vel ſcripturas, aut quod prædicta ſeu aliqua prædictorum fiant procuraverit, aut facientibus dederit conſilium vel favorem: excommunicationis ſententiæ, quam ex nunc ferimus, ſubjaceant ipſo facto: a qua, niſi prius judici oujus auctoritatem contempſerit, & paſſo injuriam, & cæteris quorum intererit, prout exceſſus exigit atrocitas, ſatisfecerit, nullatenus abſolvatur.

XIX. *Prerogatio juriſdictionis, in invaſores, occupatores eccleſiaſticorum bonorum & jurium exercendæ.*

Item cum quanto quis paſſus injuriam in majori ſtatu exiſtit, tanto atrocior injuria judicetur, & idcirco ſit cautius & uberius providendum: ſtatuimus, ut ſi cui noſtrum archiepiſcoporum, vel epiſcoporum, vel eccleſiarum noſtrarum, vel noſtrorum familiarum, in perſonis vel rebus fuerit injuria vel violentia irrogata, vel poſſeſſio, ſeu quaſi, turbata ſit: poſſit quilibet ex nobis archiepiſcopis, & epiſcopis, noſtris officialibus, & vicariis, & vices gerentibus, & loca tenentibus eorumdem, procedere de jure, conſuetudine, vel ſtatuto, contra injuriatores & turbatores hujuſmodi, ſi in propria diœceſi facta eſſent: ſio etiam poſſit, ſi extra propriam diœceſim & provinciam, dum tamen infra noſtras provincias ſint commiſſa, ſimpliciter et de plano, ſine ſtrepitu et figura judicii, necnon citare, informationes recipere, inquirere, definire, declarare, et omnem juriſdictionem & cenſuram eccleſiaſticam exercere, ad ſatisfactionem ſufficientem et debitam obtinendam. Per hoc autem non intendimus, quod ordinario præjudicium generetur, quin etiam ex officio poſſit procedere ad pœnam debitam imponendam, ac etiam ad faciendum ſatisfieri injuriam paſſis, ſi ab eis fuerit requiſitus. Et ut prædicta omnia et ſingula, roboris obtineant firmitatem: nos omnes archiepiſcopi, epiſcopi, et procuratores epiſcoporum abſentium. *Reliqua in concil. Avenion. ann.* 1326. *cap.* 15. *in medio, ubi male legitur*: nos et epiſcopi, archiepiſcopi.

ANNO CHRISTI 1337.

XX. *Ut excommunicati, ad nullum publicum officium admittantur.*

Item ſtatuimus, quod excommunicati *&c. Ibid. c.* 16.

XXI. *Ut nullus ſine ſuperioris licentia alicui quomodolibet miniſtret toxicum vel alia venenoſa.*

Item ſtatuimus, et ſub pœna excommunicationis *&c. Ibid. c.* 17.

XXII. *De pœnis, toxicum vel herbas mortiferas in mortem alicujus miniſtrantibus, inferendis.*

Item quod quicumque alium toxicare, *&c. Ibid. cap.* 18.

XXIII. *Qualiter contra exemptos & privilegiatos in diverſis abutentes ſuis privilegiis procedatur.*

Item dolentes referimus, *&c. Ib. c.* 19.

XXIV. *Ut teſtamentis parochianorum interſint presbyteri, & per epiſcopum diſtribuantur reſtitutiones incertæ.*

Item ne relictæ in teſtamentis, *&c. Ibid. cap.* 20.

XXV. *Quod epiſcopi in diſtributionibus legatorum vocentur, prout ad eos pertinet de conſuetudine vel de jure.*

Cum in eo, in quo alicujus intereſſe, *&c. Ibid. cap.* 21.

XXVI. *Ut nullus confeſſorum, ſine diœceſani licentia, quemquam præſumat abſolvere in caſibus infraſcriptis.*

Item ut nullus, cujuſcumque religionis, *&c. Ibid. cap.* 22.

XXVII. *De inſtrumentis debitorum ſoluto debito reſtituendis, & ſi* [a] *apud debitores remaneant, cancellandis.*

[a] Lege, *apud creditorem*, ut in edit. Baluzii

Item cum nulla juris patiatur ratio, quod bis idem debitum exigatur: nos volentes materiam bis exigendi idem debitum, et vexationis indebitæ, quantum poſſumus, amputare: ſtatuimus, quod nullus creditorum, Chriſtianus aut Judæus, poſt-

ANNO CHRISTI 1337.

postquam fuerit ei de integro debito satisfactum, possit, contra voluntatem debitoris, instrumentum vel manuscriptum soluti jam debiti retinere: nisi forsitan creditor, ad aliqualem cautelam, vellet instrumentum prædictum vel manuscriptum in præsentia solventis cancellare, & ruptum penes se conservare. Quod si instrumentum vel manuscriptum, ut præmittitur, cancellatum & ruptum penes se conservare voluerit: a quoquam * si petatur, fidem facere teneatur de soluto. Creditor autem, postquam per debitorem requisitus, restituere vel rumpere & cancellare non curaverit instrumentum vel manuscriptum prædicta: eo ipso, auctoritate præsentis concilii, excommunicationis incurrat sententiam ipso facto, si vero Judæus fuerit, a participatione fidelium sit excluſus.

* *f.* per apocham, si p.

XXVIII. *Ut instrumenta debitorum, vel manuscripta, post certum tempus nullam in foro ecclesiastico ad probationem habeant roboris firmitatem.*

Item, fraudibus creditorum, qui sibi debitum bis in totum, vel in parte, exigere plerumque nituntur, occurrere cupientes, ac negligentes jus suum persequi ad persecutionis diligentiam invitantes: statuimus, & auctoritate præsentis concilii ordinamus, quod in curiis nostris, & suffraganeorum nostrorum, nullum instrumentum publicum super mutuo, seu deposito, seu venditione & emptione rerum mobilium confectum (post decem annos a tempore contractus & confectionis instrumenti, si dies solutionis vel solutionum non sit appositus ibi, alias a tempore solutionis ultimæ computandos) nullam fidem faciat nec ad probationem debiti aliquid suffragetur. Et hoc * sive instrumentum hujusmodi, ad faciendum probationem contra clericos, sive etiam contra laicos ratione juramenti, vel alias de consuetudine, vel de jure, in curia spirituali conventos, quomodolibet inducatur, nisi intra prædictum decem annorum spatium hujusmodi præscriptio.....sub testimonio instrumenti publici.....fuisset quodammodo interrupta. Mandamentum autem vulgariter appellatur post tres annos computandos, ut supra in prædictis curiis spiritualibus nullam fidem faciat, nec aliam habeat roboris firmitatem.

* *Deest forte* manuscri* ptum.

XXIX. *Ut nullus bona ecclesiarum vacantium occupet, nisi si per consuetudinem vel privilegium hoc liceret.*

Item quod nullus omnino prælatus, abbas, *&c. ut in concil. Avenion. ann.* 326. *cap.* 24.

XXX. *Ut nulla persona ecclesiastica cum potestatibus sæcularibus posse habens, det consilium vel juvamen contra ecclesiasticas libertates.*

Item, quod quælibet ecclesiasticæ personæ, *&c. Ibid. c.* 25.

XXXI. *Ut nullus in sacris ordinibus constitutus, vel curam animarum habens, in judiciis sæcularium curiarum gerat officium publicum vel privatum.*

Item, quod nullus clericus, *&c. Ibid. cap.* 26.

XXXII. *De modo probandi electionem sepulturæ illorum, qui apud religiosos elegisse dicuntur.*

Item statuimus, ne quis illorum funera, *&c. Ibid. c.* 2.

XXXIII. *Ut sine novi census impositione, vel veteris augmentatione, beneficia conferantur.*

Item quod prioratus, *&c. Ibid. c.* 28.

XXXIV. *Ut monachi in ecclesiis suis infra certum tempus perpetuos vicarios repræsentent.*

Item statuimus, quod in singulis ecclesiis, *&c. Ibid. c.* 29.

XXXV. *Ut nullus beneficium conferat, in quo jus tantum obtinet patronatus.*

Item statuimus, quod nullus, *&c. Ibid. cap.* 30.

XXXVI. *Ut præsentatus patrono non juret sine diœcesani licentia, nec ab alio institui se patiatur, nec beneficium obtentum dimittat*

Item sub pœna excommunicationis *&c. Ibid. c.* 31.

XXXVII. *Ut ecclesiæ & ecclesiasticæ personæ a talliis & exactionibus sæcularium per ordinarios defendantur.*

Item quod clerici & hospitalia, *&c. Ibid. cap.* 32.

XXXVIII.

XXXVIII. *Ut clerici, macellariorum & tabernariorum officia perſonaliter exercentes, moneantur, ut a prædictis deſiſtant officiis, ſi gaudere voluerint privilegio clericali.*

Item cupientes clericos, ſortes * electos, ſic profeſſionis viam quam elegerunt modeſte ſervare, quod reſpicientes retro, negotiationes non exerceant eccleſiaſtico ſtatui minime congruentes; ac attendentes quod dignum exiſtit, ut qui ſimilem cum ſæcularibus vitam ſuſcipiunt, ſimilem ſentiant in legibus diſciplinam: auctoritate præſentis concilii ordinamus, quod nos archiepiſcopi & epiſcopi, per nos vel officiales noſtros, infra menſem, ſub obteſtatione Divini nominis, omnibus curatis noſtrarum civitatum & diœceſum diſtricte mandemus, quod ipſi, omnes clericos, ſolutos & conjugatos, carnificum ſeu macellariorum aut tabernariorum officium publice perſonaliter exercentes, ſub pœna excommunicationis, infra menſem a tempore mandati noſtri hujuſmodi certificati in ſcriptis, ſpecifice debeant nobis ſeu noſtris intimare. Qua intimatione & informatione receptis, nos ſine moræ diſpendio, per nos aut officiales noſtros prædictos, ad monitionem nominatim faciendam, & alia contenta in conſtitutione Viennenſis * concilii ſuper hoc edita, exacta diligentia procedamus.

XXXIX. *Ne quæſtæ vel aliæ exactiones per ſæculares hoſpitalibus imponantur.*

Item quod domini ſæculares, vel quicumque alicujuſcumque, *&c. ut in concil. Avenion. cap.* 33.

XL. *Item de eodem.*

Item cum ſtatuta ſæcularium, eccleſias aut perſonas eccleſiaſticas non aſtringant: ſtatuimus, ut ſæculares, cujuſcumque dignitatis, conditionis, aut ſtatus fuerint, qui prætextu ſtatuti ne bladum extrahatur de terra, caſtro, villa, vel quod certo pretio vendatur, invitos clericos vel eccleſiaſticas perſonas aſtringere (maxime cum ipſi non habeant aliunde forſitan unde vivant) aut ſuper angariis vel parangariis aut aliis quibuſcumque, cum in eis, nec in eorum bonis aliquam habeant poteſtatem, coarctare præſumpſerint, excommunicationi ſubjaceant ipſo facto, & locus, ubi hoc per dominum loci, vel univerſitatem ejus, aut eorum conniventia vel permiſſu attentatum fuerit, eccleſiaſtico ſubjaceat interdicto: niſi moniti, infra menſem emendaverint, & de perpetratis ſatisfactionem exhibere ſtuduerint competentem.

XLI. *Ut domini temporales non impediant vel prohibeant, quo minus eccleſiarum rectoribus decimæ perſolvantur.*

Item quod domini temporales, *&c. ut in concilio Avenion. ann.* 1327. *c.* 35.

XLII. *Ne ſtatuta & ordinationes fiant ſuper decimis, funeralibus, obligationibus, & aliis, contra laudabiles conſuetudines & eccleſiæ libertates.*

Item quod laici, *&c. Ibid. cap.* 36.

XLIII. *De ſocietatibus, colligationibus, & conjurationibus, quas confratrias appellant, radicitus extirpandis.*

Item quia in quibuſdam noſtrarum, *&c. Ibid. cap.* 27.

XLIV. *Ne clerici, præter diœceſani licentiam, eccleſias muniant, nec ibi armatos tenere præſumant.*

Item prohibemus ſub pœna, *&c. Ibid. cap.* 38.

XLV. *De clericis arma portantibus, & qualiter puniantur.*

Item ſtatuimus, *&c. Ibid. cap.* 39.

XLVI. *De honeſtate clericorum circa barbam non nutriendam, & coronam debitam deferendam.*

Inſolentias clericorum, quæ tam ex inordinato habitu, quam ex geſtu deformi, diſſolutiones ridiculas non ſolum gignunt in clero, ſed apud ipſos laicos indevotionem pariunt & exempla ſcandaloſa producunt, compeſcere cupientes: ſtatuimus, quod omnes clerici, cujuſcumque ſtatus aut conditionis exiſtant, coronam rotundam deferant, non nimia parvitate notandam, infra octo dies ex quo illam * receperint, a barbis nutriendis, poſtquam ad tempus raſuræ congruens pervenerint, ſtudeant abſtinere. Exinde vero tam barbam, cum ad tempus raſuræ congruens pervenerint, ut præfertur (quam tonſuram, ſingulis menſibus, niſi ex juſta cauſa id facere ſtuduerint, qua ceſſante ad hoc illos arctari volumus) radi facere teneantur.

* *for.* ex quo tonſuram receperint

Quod

ANNO CHRISTI 1337.

Quod si præmissa non fecerint, beneficia in nostris provinciis seu diœcesibus obtinentes, pœnam centesimæ partis fructuum beneficiorum hujusmodi, quoties defecerint in præmissis (valore tamen ipsorum fructuum juxta taxationem decimæ quoad hæc attinet æstimato) ipso facto incurrant. Quam centesimam si occupaverint, vel sibi appropriaverint: tamdiu sint ab omnium fructuum prædictorum beneficiorum perceptione ipso jure suspensi, donec integram ejusdem centesimæ partis semel vel pluries commissæ * restitutionem ordinariis suis fecerint. Clerici vero soluti, beneficia non habentes, in clericali statu viventes, quoties contra præmissa fecerint, in pœnam duodecim denariorum monetæ currentis incidant ipso facto, in usus pios ordinariorum arbitrio convertendam.

* Corr. omissæ.

XLVII. *De honestate canonicorum sæcularium & dignitates habentium in vestibus deferendis.*

Item statuimus, quod in nostris provinciis seu diœcesibus, omnes canonici cathedralium & collegiatarum ecclesiarum, necnon rectores, & perpetui vicarii, & capellani curati parochialium ecclesiarum, præsentes & posteri; inde canonici in dignitatibus seu personatibus constituti in ecclesiis & civitatibus, alii vero canonici in ecclesiis, ac rectores perpetui vicarii & capellani curati in suis ecclesiis & parochiis vestes superiores clausas non nimia brevitate notandas, cum manicis decenter longis pariter & rotundis, ac capitiis seu capsanis vulgariter appellatis, notabiliter non apertis aut magnis: videlicet omnes prælati, canonici, tam dignitates seu personatus habentes, quam etiam non habentes, post medium; & aliæ suprascriptæ personæ, post unum annum a tempore publicationis statuti hujusmodi numerandum, astringantur portare præcise. Quod si præmissa facere neglexerint, vestibus, quas contra præsens statutum portaverint, sint ipso facto privati: quas si etiam requisiti non tradiderint ordinariis per ipsos in pia opera convertendas, illi, qui distributiones percipiunt, eas, quamdiu dictas vestes tradere distulerint, perdant, perdant etiam ipso facto. Quarum quidem distributionum medietas capitulo, & alia medietas, ordinarii arbitrio, præfatis operibus applicetur. Aliæ vero personæ prædictæ, quæ distributiones non recipiunt; ipso jure vestes amittant, in usus quoscumque permissos per ordinarios convertendas.

XLVIII. *Ut ii, qui voces in capitulis non habent, cum habentibus se non ingerant, nec ad distributiones, quæ dantur capitulantibus, admittantur.*

Item cum nullus cathedralis vel collegiatæ ecclesiæ canonicus; nisi sit subdiaconus, nec etiam habens dignitatem, personatum, vel officium certum requirens ordinem, nisi in illo sit ordine constitutus, vocem de jure in capitulo habeat, etiamsi ab aliis libere concedatur: statuimus, inhibentes ne prædicti vocem in capitulo non habentes, cum vocem habentibus, quando ipsum tenent capitulum, ullatenus se ingerant, nec per alios admittantur, etiam ex causa videndi, audiendi, vel sciendi, quæ per tenentes capitulum dicentur, tractabuntur, ordinabuntur; vel etiam statuentur; nec de distributionibus seu emolumentis, quas tenentes capitulum pro interessendo capitulo recipiunt de consuetudine vel statuto, quicquam recipiant prædicti vocem in capitulo non habentes. Quod si contra præmissa fecerint, vel aliquid, seu aliqua præmissorum: sint per mensem a perceptione fructuum beneficiorum suorum quæ in illa obtinent ecclesia, & distributionum, ipso facto suspensi. Qui si de his quicquam perceperint, durante suspensione prædicta, duplum capitulo infra sex dies reddere teneantur. Quod si non fecerint, duret dicta suspensio, donec duplum solverint supradictum: quacumque donatione, concessione, remissione, vel gratia, contra hæc nullatenus valitura.

XLIX. *Ut canonici, præsertim dignitates habentes, per duos menses in ecclesiis suis residentiam annis singulis facere personaliter teneantur.*

Item quod omnes canonici & maxime dignitates, personatus, vel officia in cathedralibus vel collegiatis ecclesiis obtinentes, præsentes & futuri, teneantur singulis annis per duos menses in dictis ecclesiis residentiam facere personalem: quocumque statuto, vel consuetudine contraria non obstante: quam nisi fecerint, extunc omnium fructuum & obventuum suorum beneficiorum totius anni, quæ in ecclesia obtinet, quartam partem secundum taxationem decimæ

ANNO CHRISTI 1337.

cimæ ipso jure amittant. Cujus quartæ medietas capitulo, alia vero medietas fabricæ vel aliæ necessitati ecclesiæ, ad arbitrium episcopi & capituli, applicetur. Quæ pœna nullatenus remitti valeat, etiamsi prælatus & capitulum super hoc convenirent: nec super residentia non facienda in duobus mensibus supradictis valeat idem prælatus, nisi ex causa studii, dispensare. Præmissa autem pœna, longa infirmitate præpeditis, aut existentibus obsequiis domini nostri papæ, vel prælati proprii . . . . negotia sine fictione aut fraude, aut in his qui dispensationem obtinuerant absentandi ex causa studii, non vendicet sibi locum. Per præmissa vero, circa illos qui de consuetudine vel statuto ecclesiarum ad continuam vel majorem residentiam, per se vel alium sunt astricti, non intendimus aliquid immutare.

L. *Ut canonici, prætextu cujusvis officii vel servitii, distributiones non recipiant, quas non essent recepturi.*

Item cum laborantibus in vinea Domini diurnus denarius debeatur, & negligentibus seminare in benedictionibus, messis etiam temporalis debeat denegari: auctoritate præsentis concilii constituimus, & etiam ordinamus, ut nullus canonicus cathedralis seu collegiatæ ecclesiæ, seu alii clerici perpetui beneficiati in eisdem ecclesiis, cujuscumque dignitatis, status, aut conditionis existant, etiam prætextu alicujus assumpti initi officii, vel etiam servitii colorati, distributiones quotidianas, quæ solis canonicis horis interessentibus dari debent, recipiat: nisi in eisdem horis personaliter interfit, aut occasione dicti officii, & pro negotiis capituli utilibus, omni fraude cessante, fuerit personaliter occupatus: quacumque remissione, donatione vel gratia, contra hæc nullatenus valitura.

LI. *Ut hi qui dignitates seu personatus habent, seu habituri sunt, intra certum tempus ad sacros ordines, prout dignitates seu personatus ejusmodi exigunt, se faciant promoveri.*

Item quia decet illos (& ipsis incumbi) qui ad servitium altaris & ecclesiæ Domini dedicati fore specialiter dignoscuntur, si sua digne & salubriter velint adimplere ministeria, ad sacros ordines promoveri, ne lucra amplectri avide, & humeros ab oneribus, præsertim honorabilibus, subducere censeantur: nos attendentes, quod nonnulli canonici cathedralium & collegiatarum ecclesiarum nostrarum provinciarum, civitatum, & diœcesum, in dignitatibus seu personatibus constituti, in propriæ salutis dispendium non curaverunt hactenus quod cum displicentia referimus, neque curant, immo potius in effectu recusant, ad sacros, quos requirunt, dignitates, vel personatus, quos obtinent, promoveri, quasi sperantes verisimiliter, sed damnabiliter, quod, cum de Christi patrimonio fuerint sublimati, a clericali statu, sicut a multis * esse comperitur, illusis ecclesiis retrocedent; ex quibus minutus est cultus Divinus, & minui amplius abusu excrescente timetur, nisi super hoc provisionis accomodæ remedium apponatur: & idcirco volentes prout nostro incumbit officio, hujusmodi abusum illusivum & illusionem abusivam a nostris subditis abolere, & insuper cultum Divinum non minui, sed augeri nostris temporibus affectantes: præsentis concilii auctoritate statuimus concorditer, & etiam ordinamus, utilitate & necessitate nostrarum ecclesiarum id summopere poscentibus, ut omnes & singuli canonici, in cathedralibus seu collegiatis ecclesiis nostrarum provinciarum dignitates seu personatus obtinentes, vel qui in posterum obtinebunt, intra unum annum a die publicati statuti præsentis dignitates seu personatus præsentialiter obtinentes; qui autem obtinebunt in posterum, a die acceptæ possessionis pacificæ dignitatum seu personatuum hujusmodi in antea continue numerandum, ad sacros ordines, prout dignitates seu personatus hujusmodi exigunt, se faciant promoveri. Alioquin si infra dictum tempus non se fecerint, ut præmittitur, promoveri, a perceptione fructuum & obventionum dignitatis seu personatus hujusmodi, donec ad dictos ordines sint promoti, eo in ipso noverint se suspensos. Et si durante suspensione hujusmodi se ingerere præsumpserint: prædictis dignitatibus seu personatibus sint ipso facto privati. Volumus autem quod fructus & proventus dignitatum seu personatuum, qui durante suspensione prædicta de his dignitatibus seu personatibus recipientur, in utilitatem dignitatum seu personatuum prædictorum per ordinarium & ejus capitulum integre convertantur.

* *Deest* factum.

LII. *Ut*

ANNO CHRISTI 1337.

LII. *Ut prælati remiſſionem delinquentium ad invicem faciant requiſiti.*

Item ſtatuimus quod archiepiſcopi, *&c. ut in concilio Avenion. ann.* 1326. *cap.* 40.

LIII. *De excommunicatis compellendis redire ad gremium eccleſiæ per judicem ſæcularem & appoſitionem pœnæ.*

Item cum nonnulli claves, *&c. Ibid. cap.* 41.

LIV. *Ne prohibeantur prælati juriſdictionem ſuam exercere.*

Item cum jure cautum exiſtat, *&c. Ib. cap.* 4.

LV. *Ne prohibeantur directe vel indirecte clerici coram ſuo judice litigare.*

Item cum nonnulli temporale dominium, *&c. Ib. c.* 43.

LVI. *Ut intra domos prælatorum, & in eorum officialium præſentia, injuria nulli fiat.*

Item cum illos, quos Dei, *&c. Ibid. c.* 44.

LVII. *De bannis ſolvendis a clericis, & per quos & qualiter exigantur.*

Item ſtatuimus, quod ſub pœna excommunicationis, *&c. Ibid. c.* 45.

LVIII. *De contrahentibus matrimonia clandeſtina in diœceſi aliena.*

Item ſtatuimus, quod quæcumque perſonæ, *&c. Ibid. c.* 46.

LIX. *De abuſoribus litterarum domini Papæ & legatorum, & qualiter puniantur.*

Item quia ſunt nonnulli laici & clerici, *&c. Ibid. c.* 49.

LX. *Ut beneficiati ſine diœceſani licentia non componant.*

Item ſub interminatione anathematis, *&c. Ibid. c.* 50.

LXI. *Ne beneficiati res eccleſiaſticas abſque diœceſani licentia, præterquam in certis caſibus, alienent.*

Item ſtatuimus prohibentes, ne aliquis, *&c. Ib. c.* 51.

LXII. *In quo ſtatu debeant dimitti beneficia & per ſucceſſorem teneri.*

Item ſtatuimus, quod ſi contingat aliquem, *&c. Ibid. cap.* 52.

LXIII. *De inventario bonorum eccleſiaſticorum infra certa tempora faciendo.*

Item ſtatuimus quod priores eccleſiarum, *&c. ibid. c.* 53.

LXIV. *De teſtamentis per beneficiatos ſecundum conſuetudines laudabiles faciendis.*

Item ſtatuta olim, *&c. Ib. c.* 54.

LXV. *De ſtatutis, bannis, & præconizationibus contra conſuetudinem eccleſiæ editis, prohibendis.*

Item ſtatuimus, quod quicumque contra, *&c. Ib. c.* 55.

LXVI. *De contributione expenſarum neceſſaria, inter omnes beneficiatos diœceſis facienda.*

Item ſtatuimus, quod ſi archiepiſcopus vel epiſcopus, *&c Ibid. c.* 56.

LXVII. *Ut Judæi utriuſque ſexus ſigna deferant, per quæ ab aliis diſcernantur.*

Item decernimus, quod Judæi maſculi, *&c. Ibid. c.* 57.

LXVIII. *Tunc ſententia interdicti ſervetur, cum ab ordinario datum fuerit in mandatis.*

In ſingulis autem caſibus ſupradictis, in quibus lata eſt ſententia interdicti, tunc demum ſervari eam volumus & mandamus, cum ab ordinario, vel ejus officiali, ſeu locum tenenti, ſeu delegato, datum fuerit in mandatis. Mandans autem diligenter attendat, quod tunc demum dictam ſententiam mandet ſervari, quando illius loci dominus

NNO RISTI 37.

nus . . . . si vero plures fuerint pro indiviso obtinentes, quorum aliquis recusat, alius vero est obedire paratus: tunc demum superior, vel superiores proximi si plures fuerint, officiales ejus, seu eorum officiales requirantur & moneantur, ut infra unum mensem, a die monitionis in antea numerandum, emendam fieri faciat, & satisfactionem debitam super eis, super quibus dicta sententia est prolata. Quod si non fecerit, extunc per dictum ordinarium, officialem, vel locum tenentem, seu delegatum ejusdem, dictam interdicti sententiam mandet & faciat per censuram ecclesiastioam firmiter observari.

LXIX. *De Judæis pro medicina exhibenda non requirendis, nec, si se ingesserint, admittendis.*

Vaur. c. 114. Item, quia inter Christianos, non sine Catholicæ fidei opprobrio, adeo invaluit pernicioſus abusus, ut ii qui Judæorum, utpote nostræ inimicorum fidei, fœtidos actus & opera spernere & abhorrere deberent, ad ipsos Judæos, qui se physicos vel chirurgos asserunt, pro medicamentis, immo verius nocumentis, indifferenter recurrant. propter quod eorumdem Judæorum servilis status ultra metas erigitur, inflatur, & superbit cæcitas, & ipsi fidem catholicam parvi pendunt, & exinde familiaritates & conversationes multiplices, multorum utique incentiva malorum, inter ipsos Christianos & Judæos prodeuntes, pluribus nefandis sceleribus, quæ reperiuntur perpetrata, causas creduntur verisimiliter præbuisse; & darent in posterum aliis sceleribus iis forsitan pejoribus occasionem sive causam, nisi salubris provisio talibus obviaret. Idcirco nos, quibus est cura diligens per omnia superni numinis religionem tueri, subditosque nostros a noxiis, quantum cum Deo possumus, præservare: statuimus, & etiam ordinamus, ut amodo nullus Christianus nostrarum provinciarum, civitatum, & diœcesum, cujusvis sexus, status, conditionis aut dignitatis existat, in infirmitate sua, vel alias, Judæum quemquam physicum vel chi-
eest, ad rurgicum, * medicamen sive curam recipiendam ab eodem adeat, requirat, vel requiri faciat: nec etiam ipsius Judæi ad eum sponte vel alias venientis, aut mittentis, percipere audeat per se vel alium, quovis exquisito colore, medicinam, consilium, alias quam facturus fuerat, sive curam, nisi facienti imA mineret periculum, & Christiani medici, physici, vel chirurgici, haberi commode in præfato periculo copia non valeret: interdicentes pari modo Judæis utriusque sexus, ut in curandis infirmitatibus Christianorum nullatenus se audeant immiscere. Qui autem hujus statuti extiterit violator: si Judæus fuerit, eidem communio fidelium subtrahatur; Christianus vero, superioris sui arbitrio puniatur.

B

LXX. *Cum absolutio vel dispensatio in casibus præsentis concilii superiori non reservatur, per ordinarium, vel per alium, ad quem ordinarius remittet, expediri poterit vel debebit.*

Item adjicimus, quod in casibus ubi dispensatio vel absolutio non reperiretur in ordinatione præsentis concilii alii reservata, episcopi, pro suæ discretionis arbitrio, juxta qualitatem negotii & personarum conditionem, provideant & dispensent, aut pro reconciliationis & absolutionis seu dispensationis remedio, remittant culpabiles ad suum vel aliquem alium de prædictis metropolitanis, de quo sibi magis expedire videbitur: & sicut illius saluti, de cujus agetur excessu, pensatis tam negotii, quam personæ circumstantiis, magis crediderit opportunum.

C

D

In quorum omnium fidem & testimonium nos Galbertus Arelatensis, Bertrandus Ebredunensis, Armandus Aquensis, archiepiscopi supradicti, præsens instrumentum publicum publicari mandavimus per notarium infrascriptum, & sigillorum nostrorum appensione muniri, ad majoris roboris firmitatem & certitudinem pleniorem. Et nos siquidem Bertrandus Senesiensis, Elziarius Dinienſis, Jacobus Glandatensis, Arnaldus Vencienſis, & Guillelmus Nicienſis, episcopi supradicti, prius prædictorum procuratorum interveniente consensu, omnia & singula in dictis statutis contenta, grata habentes & rata, ideo præsenti instrumento prædicta statuta continenti, ad majus prædictorum testimonium, sigilla nostra fecimus appendi. Actum & datum in prædicto monasterio sancti Rufi, anno Domini milleſimo trecenteſimo trigeſimo septimo, Indictione quinta, die tertia mensis Septembris, pontificatus sanctissimi patris & domini nostri domini Benedicti Divina providentia Papæ duodecimi anno tertio: præsentibus venerabilibus viris, dominis, Vasconia juris civilis professore, Albiensis; Petro Gervasii, Vivariensis, ecclesiarum canonicis; Durando Mercatoris, rectore de Monteclarano, Caturcensis; Amalrico Saonis clerico, Uticensis, diœcesum, & Ramondo astorgii, jurisperito cive Montisalbaneo, & pluribus aliis testibus ad præmissa.

E

Ego vero Guillelmus de Rega clericus Agennensis, publicus apostolicus & imperiali auctoritate notarius, prædictorum statutorum editio-

ni, ordinationi, & recitationi, una cum supra nominatis dominis archiepiscopis, episcopis, procuratoribus, & testibus præsens fui: eaque ad requisitionem dictorum dominorum archiepiscoporum publicavi, & in hanc publicam formam redegi, signumque meum ante subscriptionem meam in quinque conglutinationibus superius factis consuetum apposui, in testimonium veritatis.

ANNO CHRISTI 1338.

ANNO CHRISTI 1338.

CONVENTUS FRANCFORDIENSIS

In quo de jure ecclesiæ in electione imperatoris actum est,

Anno 1338. *habitus.*

Ann. 1312. Affert Manss. Sup. to. III. pag. 437.

„ FHenrico de Hervordia Ordinis prædicatorum, qui circa annum 1455. scribe-
„ bat, in chronico usque ad annum illum per-
„ ducto & nondum vulgato debemus synopsim
„ actorum celebris hujus Francfordiensis con-
„ ventus a Ludovico Bavaro imperatore indi-
„ cti. Ex eo chronico illam sibi adoptavit F.
„ Hermannus Cornerus, cujus chronicon edi-
„ dit Eccardus in corp. Hist. to. II. pag. 1052.
„ ex quo hic. Quanquam vero a sæculari prin-
„ cipe conventus hic habitus; cum tamen ec-
„ clesiasticis præsulibus maxima parte consti-
„ terit, & de rebus agat ad ecclesiam perti-
„ nentibus, inter ecclesiasticos cœtus locum
„ jure sibi vindicat suum. Ita ergo Cornerus.

Lodovicus Rex Romanorum tenuit curiam solemnem in Frankanford, secundum Henricum de Hervordia. Ad quam curiam venerunt Reges Angliæ & Bohemiæ, & Principes Imperii, & Electores Imperatoris, ac plures alii Principes, Duces, Marchiones, Comites, Barones, & milites innumeri, Archiepiscopi quoque, Episcopi & abbates plurimi, ac doctores utriusque juris periti, Magistri in Theologia & alii litterati. Insuper & civitatum legati, & hominum aliorum spectabilium multitudo copiosa convenerunt. Horum omnium, quorum interesse poterat, consilio studioso Lodovicus Rex tanquam Imperator plurima statuta, ecclesiæ & Imperio, ut asseruit, utilia & necessaria, instituit, declaravit & promulgavit, de plenitudineque potestatis imperialis vim legum eis dedit, & coram his omnibus, eis etiam acclamantibus & congaudentibus publice & solemniter perpetuis temporibus observanda mandavit. De quibus quædam extrahens, præsentibus inserere curavi. Primo namque statuit, quod ad Principes Electores Imperii clericos & laicos immediate pertinere debeat electio Imperatoris. Secundo, quod electus per Principes concorditer vel in discordia, dummodo a majori parte principum electus sit, efficitur verus Rex Romanorum postea in Imperatorem coronandus. Tertio, quod sic electus potest citra approbationem, assumtionem, nominationem vel confirmationem sedis apostolicæ jura imperii & judicia exercere, & administrare. Quarto, quod post electionem hujusmodi sic electus, & electores debent notificare domino Papæ, quomodo talem catholicum & idoneum elegerint legitime in regem Romanorum, petendo cum humilitate, ut sibi faveat coronationem & unctionem, & quod eas sibi impendat. Quod & facere, & tunc tenetur, nisi eum notorie sciat indignum notabili indignitate, & tunc potest sibi suum officium subtrahere. Et si papa idoneo electo negaret coronationem, & unctionem, tunc recipere posset & poterit ab alio episcopo catholico; & exinde intitulare, & scribere Romanor. imperatorem, licet per antes in esse, ex ipsa electione factus sit verus Imperator. Nam coronationes, inunctiones & benedictiones tales sunt quædam solemnitates adventitiæ per ecclesiam inventæ, solum nomen & non rem impendentes, in signum devotionis, humilitatis & unionis inter ecclesiam & imperium. Quæ ambo a Deo processerunt, & sunt inter se diversa, sicut spirituale & corporale, quæ essentialiter nihil habent commune, sed per accidens unita sunt causa defensionis mutuæ, quia una potestas alteram defendere tenetur, prout jura & Chronicæ docent antiquæ. Et Papa major est imperatore, quia dominus spiritualium & animarum; imperator vero dominus corporum & rerum corporalium. Et ideo Papa corrigere potest Imperatorem de peccato sicut alium christianum. Quinto, quod imperator papæ præstabit & ecclesiæ defensionis, devotionis & humilitatis, non autem homagii vel fidelitatis juramentum, quia temporalitatis nihil sibi tribuit, quæ quantum ad omnes procedunt ab imperatore. Sed ratione delicti ipsum corrigere potest, & hoc juramentum est obsequium Christianitatis & fidei, adeo etiam, quod si principes requisiti hoc obsequium non præstaverint, possint excommunicari, ut patet XXIII. q. V. cap. *Administratores*. Sexto, quod regimen vacantis imperii pertineat ad papam, dixit omnino esse falsum & ab omni veritate alienum, ac contra consuetudines approbatas, nec non contra sacri imperii libertatem & dignitatem, contraque jura & libertates principum electorum. Nam vacante Imperio, comiti Palatino de Rheno de jure & approbata consuetudine imperii, observata hactenus inconcusse, administratio imperii spectat, secundum ordinationem Caroli Magni, qui imperium ad se rapuit a Græcis, & in Teutonicos & Alemannos transtulit, sicut & ecclesiam quasi ad nihilum redactam resuscitavit & ampliavit. Reynoldus comes Gelriæ & Wilhelmus comes Guliaci vel Juliaci, cum gradum Nobilitatis suæ factis quamplurimis insignibus glorioſius adornassent, secundum Chronicam Francorum, uterque in hac curia Frankensordensi ad statum & gradum nobiliorem per regem Romanorum provectus est, Reynoldus quidem in ducem, & Wilhelmus in Marchionem sublimatus est. De solemnitatibus autem omnibus, quæ secundum Imperii consuetudinem in talibus fieri solent, nihil penitus rex vel potius jam imperator nominandus præter.

termisit, omnia perficiens splendide & jucunde. Et notanter dico, Lodovicum regem amplius nominari debere imperatorem, & hoc virtute constitutionis quartæ immediate supra tactæ, & per curiam regiam de consensu principum electorum & omnium aliorum spiritualium & sæcularium ibidem congregatorum ordinatæ & promulgatæ, quæ in ipso antea completa fuit, & jam ratificata & approbata per principes. Prædictus autem comitatus Gelriæ, nunc vero ducatus factus primo nobilis advocatus Gelriæ nominari consuevit. Sed postea Comitia Sutphanienſi non habente hæredem masculum, sed tantum filiam puellulam, Advocatus Gelrensis duxit eam in uxorem, accepta cum ea Comitia Sutphanienſi, de qua per episcopum Trajectensem infeodatus, amplius comes est nominatus, & tandem cum divitiis & potentia invaluisset, Dux per Imperatorem etiam appellatus est. Comitem etiam Wilhelmum Guliacensem vel Juliacensem eodem modo imperator fecit Marchionem. Et ex hinc in eadem curia Lodovicus imperator nullo cogente vel suadente coram regibus & principibus omnibus tam ecclesiasticis quam secularibus & aliis universis rationem fidei suæ sonore, distincte & devotissime reddidit, & quod fidelis esset christianus, clare pleniſſimeque declaravit, singulis articulis fidei per aliquantulum temporis immorando, quemlibet eorum fideliter credere, & cuilibet imperterrite adhærere se protestans. Cumque perveniſſet ad articulum, & unam S. Catholicam & Apostolicam Ecclesiam, illi, paulo plus immorabatur, asserens, se ab illo articulo nec etiam quantulumcumque declinare, aut in eo hæsitare, sed in eo fideliſſimum & firmiſſimum esse velle. Unde dixit: Credimus enim quod catholica ecclesia docet & prædicat. Quare enim reciperemus Evangelium Matthæi, & non Thomæ vel Thaddei, nisi quia ecclesia docet, istud acceptandum, & non alia, ut in decretis Patrum Orthodoxorum continetur. Et subjunxit: Nec obstat nobis, si de discordia inter nos & Papam aliquid nobis objiciatur. In omnibus enim ad fidem, justitiam, veritatem & bonos mores, ecclesiæ consuetudines antiquas & approbatas pertinentibus, & in aliis quibuscumcumque justis, & sanctis ad fidem qualitercunque necessariis, Papæ & Cardinalibus humiliter, & prompte semper obedivimus, obedimus & obediemus, nec ad dextram, nec ad sinistram declinantes, quanquam eorum passiones & adinventiones novitatum periculosarum, ut imperii læsionem, quinimmo destructionem, quæ tandem utique vergunt in extremum malum, reipublicæ humiliationem & dejectionem ecclesiæ, non approbemus. Post hæc omnia protestatus est, se petere & desiderare a Principibus omnibus & christianis quibuscumque, quod Papam, si quo modo possent, ad cor & concordiam revocarent, tum quia fidelibus omnibus hoc expediret, tum quia veritas, quæ Deus est, non nisi in pace consuevit habitare, tum etiam quia dixit, se non esse tam impotentem vel humiliatum, quod vellet extraneis violentiis quibuscumque velut calcaribus perurgeri. Omnibus his peractis, sonore legit & distincte Credo in Deum Patrem omnipotentem, & Orationem Dominicam cum salutatione Angelica, & valedicens Regibus & Principibus omnibus, cum exercitu suo magno regressus est in Monacum, & cæteri Principes ad partes suas reversi sunt.

ANNO CHRISTI 1338.

CONSTITUTIONES PROVINCIALES AQUILEJ.

Bertrandi Patriarchæ anno MCCCXXXIX. nunc primo typis editæ.

SAnctæ Sedis Aquilejensis (1) Dei gratia Patriarcha (2) Bernardus Universis et singulis Ven. Fratribus episcopis suffraganeis Aquilejensis ecclesiæ, ac dilectis in Christo filiis Abbatibus, Prioribus, Præpositis, Decanis et cæteris Ecclesiarum Rectoribus et Prælatis, ac Clero universo nostrarum Civitatum Diœcesis, et Provinciæ Aquilejensis salutem in Domino sempiternam.

(3) Nuper ad Dei laudem, et subditorum commodum, et utilitatem in Provinciali concilio apud Aquilejam congregato, ipso sacro concilio approbante, constitutiones infrascriptas edidimus, quas universis suffraganeis Aquilejensis Ecclesiæ, cunctisque aliis nobis subditis cum aliis constitutionibus tam tempore bonæ memoriæ Raymundi Prædecessoris nostri (4) per Provinciale concilium in Aquileja, quam nostris in nostris Provincialibus conciliis editis, et in hoc sacro concilio publicatis, et lectis, quarum tenor subscribitur, mandamus de cætero inviolabiliter observari; præcipientes nihilominus in virtute sanctæ obedientiæ, et sub pœna 50. librarum (5) parvorum, ut infra duos menses, postquam in publicam formam sub nostro sigillo redactæ fuerint computandos ipsarum recipiant copiam, et usque ad alios duos menses immediate sequentes in suis cleris publicent, et in episcopalibus synodis suis eas publicantes, et legi facientes, ab omnibus suis subditis præcipiant observari.

Quod Festum (6) BB. Martyrum Hermagoræ & Fortunati per totam Aquilejensem Provinciam annuatim solemniter celebretur, & de ipsis singulis diebus in Matutina & Vesperis fiat commemoratio.

Devotione congrua et debitis honoribus glorioſos Christi martyres Hermagoram et Fortunatum Aquilejensis Ecclesiæ Patres, prout et Patronos, a Grege nobis credito venerari, ut eorum apud Dominum patrociniis adjuvetur, cupientes, ipsorum festum per Aquilejensem Civitatem, Diœcesim et Provinciam solemniter a Clero et Populo annue celebrari, ac per ecclesias ejusdem Civitatis, Diœcesis, et (7) Provinciæ universis singulis diebus ferialibus in matutinis et vesperis eorum commemorationem fieri cum antiphona et collecta, et eorum in

ANNO CHRISTI 1339.

omnibus ecclesiis antedictis præcipimus haberi legendam.

Quod officia divina in omnibus ecclesiis celebrentur sollemniter & devote.

Quoniam reverentiæ, et devotionis sinceritas obsequia etiam modica reddit grata, divina officia, ut grata sint Domino, & accepta, reverenter & devote juxta SS. Patrum statuta, & consuetudines in ecclesiis rationabiliter hactenus observatas, statuimus celebrari.

Quod constitutiones bonæ memoriæ Domini Latini Hostiens. Episcopi olim Apostolicæ Sedis legati in omnibus observentur.

In canonicarum sanctionum observationibus clerum nostræ Civitatis, Diœcesis, & Provinciæ corde dilatato currere delectati, volumus & mandamus, SS. Patrum canones, nec non constitutiones, tam per ipsos, quam per reverendum Patrem, & Dominum Fratrem Latinum (8) Hostiensem & Veletrensem episcopum, tum Apostolicæ Sedis Legatum, super vita & honestate clericorum editas, in Aquilejensi Civitate, & Diœcesi, & Provincia in omnibus observari.

De sacrilegis capientibus, vel captos tenentibus, vel de guerra invadentibus, seu interficientibus Dominum Patriarcham, vel aliquem Episcopum Aquilejensis Provinciæ.

Horribilium scelerum nefanda præsumptio sic fallente diabolo, contra clerum noscitur excrevisse, quod clericalis ordinis dignitas non tam in minoribus, verum etiam in majoribus, prout etiam experientia docente præsertim didicimus, contemptui & morti exponitur. Conservantur velut vasa testea filii Syon inclyti, & sicut oves ad occisionem reputantur a Belial filiis ecclesiæ Filii, & Prælati, in quibus se Dei Filius honorari asserit & contemni, pupillam oculi tangi prohibens in eisdem. Ne ergo magis & magis per impunitatis licentiam crudelium insolescat cervicositas, & impiorum superbia invalescat:

Statuimus & sancimus, quod si contingat (9) Patriarcham Aquilejensem, qui pro tempore fuerit, capi, quod absit, omnes ejus suffraganei, quam cito id ad eorum notitiam pervenerit, Aquilejensi Capitulo nunciante, teneantur apud Aquilejam, si absque personarum periculo potuerint, vel apud locum alium, quem idem (10) Capitulum duxerit statuendum, tractaturi cum effectu de liberatione ipsius, præfixo eis termino, personaliter convenire. Donec autem detentus fuerit, in tota Aquilejensi Civitate, Diœcesi & Provincia divina sint officia interdicta.

Sacrilegi quoque, qui præsumpserint in eum taliter manus extendere, ac eorum complices. & fautores, cujuscumque præeminentiæ, dignitatis, aut status existant, (11) singulis diebus Dominicis & festivis, (12) pulsatis campanis, & candelis accensis per universas tam Cathedrales quam collegiatas, & parochiales ecclesias civitatis, Diœcesis, & Provinciæ memoratæ, statim in genere, & postquam per Aquilejense Capitulum ipsorum nomina scripta suffraganeis fuerint, nominatim excommunicati publice nuncientur; & tam ipsi, quam eorum filii, & hæredes (13) usque in quartam generationem omnibus feudis, quos, tam ab Aquilejensi ecclesia, quam ab aliis ecclesiis, sibi & suffraganeis suis subjectis, habuerint, & universis dignitatibus, beneficiis, honoribus, et officiis, quocumque nomine censeantur, tam ecclesiasticis, quam secularibus, quæ tunc in Civitate, Diœcesi, & Provincia obtinuerint supradicta, sine spe restitutionis sint perpetuo ipso facto privati, & inhabiles ad alia obtinenda.

Si vero forte postea de facto, dignitates, beneficia, honores, vel officia quævis ecclesiastica vel sæcularia per collationem, electionem, vel assumptionem fuerint assequuti, collatio, electio, seu assumptio hujusmodi ipso facto non valeat, & nihilominus collatores, electores, & assumptores ipsi sint ipso facto excommunicationis sententia, quam in eos nunc ferimus, innodati.

Si autem, quod Deus avertat, Patriarcham Aquilejensem, qui pro tempore fuerit, (14) contingat interfici, vel captum claudere diem extremum in carcere, iidem sacrilegi, & eorum complices & fautores, cujuscumque sint præeminentiæ, dignitatis, aut status, & ab ipsis descendens posteritas universa, in detestationem tam horrendi sceleris, dignitatibus, beneficiis, honoribus, & officiis omnibus tam ecclesiasticis quam sæcularibus, nec non feudis, allodiis, & (15) bonis aliis universis mobilibus & immobilibus sint privati, & inhabiles perpetuo ad alia obtinenda; & ipsorum bona omnia ad usum & utilitatem Ecclesiæ Aquilejensis confiscentur, ejusque successor cum consilio & auxilio suffraganeorum & Capituli Aquilejensis tam apud Sedem Apostolicam, quam apud Imperatoriam Majestatem hujusmodi injuriam persequi teneatur. Ingrediente autem aliquo eorumdem civitatem aliquam, vel locum dictæ Diœcesis vel Provinciæ, statim quo ad scientes, & usque ad triduum post ejus (16) recessum, ibidem divina officia sint suspensa.

Quia autem sciens ipsum esse sacrilegum sibi aliqua necessaria dederit, vel vendiderit, sive quovis modo præstiterit, aut ipsum hospitio susceperit, excommunicationis sententiæ, quam in eum proferimus, subjaceat ipso facto. Et insuper loci Diœcesanus, invocato ad hoc si opus fuerit, brachii sæcularis auxilio, illum seu illos capere toto posse laboret, ipsius Domini Patriarchæ successori postea assignandos.

Cæterum, si contingat Patriarcham Aquilejensem per aliquem laicum invadi de guerra, omnes ejus suffraganei hominibus suarum Civitatum & diœcesium, ne vadant vel mittant in subsidium hujusmodi invasoris, inhibere districtius teneantur. Contra ire vel mittere præsumentes, tam spiritualiter, quam temporaliter, quanto durius poterunt, processuri. Ei autem, qui ire, vel mittere in subsidium ejusdem Domini Patriarchæ voluerit, nullum impedimentum præstent.

Si forte, quod absit, aliquem Episcopum Aquilejensis Provinciæ capi contigerit, tam dominus Patriarcha Aquilejensis, quam omnes alii ejusdem Provinciæ coepiscopi, quam cito id ad eorum auditum pervenerit, sacrilegos ipsos ac complices, & fautores eorum, cujuscumque præeminentiæ, dignitatis, aut status extiterint, statim in genere, & postquam ipsi domino Patriarchæ per Capitulum ejusdem episcopi eorum nomina scripta fuerint, nominatim excommunicatos teneantur per universas Ecclesiac

ANNO CHRISTI 1339.

sias suarum Civitatum & Diœcesium, tam cathedrales, quam collegiatas, & parochiales, pulsatis campanis, & candelis accensis, singulis diebus Dominicis, & festivis denunciare, & facere nunciari. Et quod cito per ipsum Patriarcham, vel per Aquilejense Capitulum, absente domino Patriarcha, vel Aquilejensi sede vacante, fuerint apud Aquilejam vel alium locum vocati, præfixo eis termino, ad tractandum efficaciter de liberatione capti episcopi convenire.

(17) Civitas quoque & Diœcesis ejusdem episcopi, nec non civitas, & Diœcesis in qua captus vel detentus, aut ad quam ductus fuerit, ecclesiastico subjaceat interdicto, donec libertati fuerit restituturus, & de damnis & injuria satisfactionem receperit competentem. Ita tamen, quod, ipso episcopo relaxato, sint suæ civitati & Diœcesi relaxata divina, nisi forte in ipsa civitate vel alio loco seu parochia illius diœcesis captus vel detentus, aut illuc ductus extiterit: in quo casu civitati, loco, seu parochiæ captionis, ductionis, & detentionis hujusmodi, nisi ipsius competenti satisfactione præstita, divina nullatenus relaxentur. Præfati vero sacrilegi, & eorum complices & fautores, cujuscumque fuerint præeminentiæ, dignitatis aut status, ac eorum filii & hæredes usque in quartam generationem, omnibus feudis quæ tunc ab ipso episcopo, & ejus ecclesia, & ab aliis ecclesiis eidem subjectis habuerint, & universis dignitatibus, beneficiis, honoribus, & officiis, quocumque nomine censeantur, tam ecclesiasticis quam sæcularibus, quos tunc in civitate & Diœcesi obtinuerint memorata, sint privati perpetuo, & inhabiles ad alia obtinenda. Si autem postmodum de facto dignitates, beneficia, honores, vel officia ecclesiastica vel sæcularia fuerint eis collata, vel ipsi ad ea electi fuerint, collatio seu assumptio talis non valeat ipso facto: & nihilominus ipsius collatores, electores, & assumptores scienter ipso facto excommunicationis vinculo sint ligati.

Si quis autem episcoporum dictæ Provinciæ interfici, vel captum in carcere contigerit expirare, sacrilegi hujusmodi, & tota posteritas ab eis descendens, dignitatibus, honoribus, beneficiis, & officiis omnibus, tam ecclesiasticis quam sæcularibus, allodiis, & bonis aliis universis, mobilibus & immobilibus, quæ tunc in civitate & Diœcesi fuerint ejusdem episcopi, & feudis, quæ tunc obtinuerint ab ipso episcopo, & ejus ecclesia, & aliis ecclesiis sibi subjectis, perpetuo sint privati, & inhabiles ad alia obtinenda, eorumque bona ad usum & utilitatem ecclesiæ ipsius episcopi (18) confiscentur; cujus etiam successor cum consilio & auxilio Patriarchæ, suffraganeorum suorum, & capituli Aquilejensis, & apud Sedem Apostolicam, & apud Majestatem Imperatoriam persequi hujusmodi injuriam teneatur.

Si quando vero aliquis dictorum sacrilegorum in civitatem aliquam, vel locum diœcesis vel Provinciæ intraverit, statim quoad scientes sint ibi suspensa divina, donec ibi fuerit, & triduo post ejus discessum. Is quoque qui sciens eum esse sacrilegum, necessaria quævis ei vendiderit vel donaverit, seu quocumque modo præstiterit, aut eum hospitio susceperit, sit ipso facto excommunicationis vinculo innodatus. Loci autem Diœcesanus illum seu illos capere, assignandos successori dicti episcopi, pro viribus elaboret, invocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii sæcularis.

Ad hæc, si aliquis suffraganeus Aquilejensis ecclesiæ per aliquem laicum fuerit de guerra invasus, tam Dominus Patriarcha Aquilejensis, quam omnes alii suffraganei suarum Civitatum & Diœcesium, hominibus, ne in subsidium dicti Invasoris aliquatenus præsumant ire, vel mittere, districte inhibeant, contra præsumtores hujusmodi, quanto durius poterunt, tam spiritualiter, quam temporaliter procedentes, nullum prepeditionis obstaculum volentibus in subsidium ejusdem suffraganei se conferre, vel mittere, aliqualiter interponant.

Cæterum, si Patriarcha Aquilejensis, qui pro tempore fuerit, vel aliquis suffraganeus ejus in civitate sua, vel castro, burgo, seu quocumque alio loco suo, vel suæ jurisdictionis obsessus fuerit, ita quod egredi, & regredi non valeat pro suæ libito voluntatis; ipsi obsidentes, si personæ singulares fuerint, cujuscumque præeminentiæ, dignitatis, vel status extiterint, & eorum complices & fautores excommunicationis vinculo sint ipso jure ligati: si autem communitas alicujus civitatis vel terræ culpabilis fuerit in hoc facto, præstando auxilium, consilium vel favorem, quacumque machinatione, arte vel dolo, civitas ipsa seu terra ecclesiastico subjaceat interdicto. Si vero Vassalli fuerint, feudis, quæ ab ipso Domino suo obsesso, seu ab ejus ecclesia obtinent, sint ipso facto privati.

Ad hæc, si quem episcopum Provinciæ memoratę pro defensione suæ ecclesiæ, ac libertatis ejusdem, vel pro excommunicatione, seu conservatione constitutionum hujusmodi, ejici de civitate sua forte contigerit; ipsa civitas interdicto ecclesiastico subjaceat; & tam Potestates seu Rectores, quam Officiales, Consules, Consiliarii, & universi, qui ad hæc consilium præstiterint, auxilium, vel favorem, publice vel occulte, excommunicationis vinculo sint adstricti, per universas ecclesias cathedrales, Collegiatas, & Parochiales, Aquilejens. Civitatis, Diœcesis, & Provinciæ, postquam per ipsum Patriarchæ, & suis suffraganeis ejectis hujusmodi fuerit intimata, usque ad satisfactionem condignam excommunicati, pulsatis campanis, & candelis accensis, quoliber die Dominico & festivo publice nunciandi. Si autem de episcopatu suo ejectus fuerit occasione aliqua prædicta, dictus Dominus Patriarcha cum aliis suffraganeis suis, & clero Aquilejensis civitatis, Diœcesis, & Provincię, sibi cum quatuor equis & quinque Personis ipsius Persona inclusa teneatur in omnibus providere necessariis.

Circa inferiores quoque Prelatos, ut puta Abbates, Priores, Prepositos, Archidiaconos, Decanos, Archipresbyteros, Plebanos, & quoslibet in Presbyteratu vel dignitate constitutos, nec non cathedralium ecclesiarum canonicos, & alios clericos universos Aquilejensis civitatis, Diœcesis & Provincię (19) per nos Patriarcham Bertrandum & nostrum Provinciale Concilium provisum est, prout in nostris ultimis constitutionibus est declaratum. Si vero Decanus vel aliquis canonicus Aquilejens. ecclesię vel Prælatus aut clericus inferior prętatæ Aquilejens. civitatis, Diœcesis & Provinciæ pro defensione jurium ecclesiæ, vel pro harum constitutionum observatione, seu executione fuerit de ecclesia sua ejectus, Diœcesanus ipsius

cum

ANNO CHRISTI 1339.

cum ſuo clero ſibi ſecundum ejus ſtatum providere in neceſſariis teneatur.

De occupatoribus & invaſoribus jurium eccleſiaſticorum, & bonorum.

Quia nonnullos ſic cœca ſeducit cupiditas, quod voluntatis libito abſtinentiæ ruptis habenis ad illicita relaxato circa invaſionem & occupationem bonorum & jurium eccleſiaſticorum tanto impudentius delectantur, quanto qui ea eripiunt * rariotes inveniuntur objectores. Nos hujuſmodi pravorum improbis conatibus reſiſtere cupientes, ne neglecta incendia vires ſumant, univerſos tam Duces, quam Marchiones, Comites, Barones, Poteſtates, Capitaneos, (20) Valvaſſores, Communitates ac Univerſitates Civitatum, Caſtrorum, Villarum ac quorumcumque locorum, ac Cives, & quaſcumque perſonas alias cujuſcumque præeminentiæ, dignitatis, honoris, gradus, conditionis, ſtatus, & ſexus, qui loca, Caſtra, jura, juriſdictiones feuda, Decimas, cenſus, pedagia, mutas, argentifodinas, privilegia, inſtrumenta publica, ſeu quaſcumque alias ſcripturas authenticas, prata, nemora, molendina, paſcua, piſcarias, Poſſeſſiones, montes, Valles, Inſulas, paludes, aquas ſalinas, domos, & alia bona quæcumque eccleſiis, capitulis & Perſonis eccleſiaſticis Aquilejenſis Civitatis, Diœceſis & Provinciæ ſpectantia occupaverint vel in poſterum occupabunt, vel quovis modo detinent occupata, vel eccleſias ipſas, capitula ſeu eccleſiaſticas perſonas impediunt, quominus eis libere pro ſuæ voluntatis libito uti poſſint, aut in eis (21) angarias, vel perangarias exercere præſumunt; aut qui prædictarum Civitatum, Diœceſium ſeu Provinciæ eccleſias aut Capitula ſeu eccleſiaſticas perſonas impediunt, ne in terris ſeu poſſeſſionibus ſuis poſſint uti aquis aquarumque ductibus ſalinam facere, vel molendina conſtruere, ac illis uti pro ſuæ libito voluntatis; præſenti conſtitutione diligentius admonemus eis mandantes, ut infra duos menſes a præſentis conſtitutionis publicatione peremptoriæ, res ipſas & earum poſſeſſionem prædictis eccleſiis, capitulis, ſeu ipſarum Rectoribus aut Prælatis reſtituant cum effectu: de perceptis etiam, & quæ percipi potuerint, ac de damnis & injuriis illatis ſatisfaciant competenter, ab exactione angariarum & perangariarum & impedimento ac occupationibus hujuſmodi penitus conquieſcant, alioquin de voluntate & aſſenſu ſuffraganeorum noſtrorum, & tamquam totius auctoritate præſentis concilii ex nunc pro ut extunc in univerſos, qui hujus conſtitutionis tenorem per ſe vel per alium quacumque machinatione, ingenio, arte, vel dolo violare præſumſerint, ſi duces fuerint, vel Marchiones, Comites, vel Barones, Capitanei, Poteſtates, Valvaſſores, Cives, aut quævis aliæ perſonæ cujuſcumque præeminentiæ, dignitatis, honoris, gradus, conditionis, ſtatus, vel ſexus exiſtant, excommunicationis ſententiam promulgamus: Civitates, terras, & loca eorumdem Ducum, Marchionum, Comitum, Baronum, Poteſtatum, Capitaneorum, & Valvaſſorum, ſeu aliorum Nobilium interdicto eccleſiaſtico ſupponentes: ſi vero fuerint communitates, ſive univerſitates Civitatum, Caſtrorum, Villarum, & quorumcumque aliorum locorum, Poteſtates, Gaſtaldiones, (22) Marcos, Rectores, Antianos, Conſiliarios, & officiales ipſos voluntate, aſſenſu, & auctoritate prædictis excommunicationis ex nunc vinculo innodamus, & Civitates, Caſtra, Villas, & loca eccleſiaſtico ſupponimus interdicto; non obſtante quod (23) detentores, ſeu occupatores hujuſmodi illicitæ venditionis, locationis, conceſſionis, impignorationis, ſeu infeudationis ſibi factarum per Prælatos, ſeu quaslibet alias perſonas contra ſanctiones canonicas, vel (24) civiles, prætendant ſibi titulum, ſeu allegent; Diœceſanis auctoritatem, & licentiam concedentes, quod excommunicatos occaſionibus hujuſmodi ſupradictis poſſint abſolvere vice noſtra, & interdictum hujuſmodi relaxare, cum ab ipſis delinquentibus ſatisfactum fuerit competenter.

Quod omnes Sacerdotes Provinciæ Aquilejenſis ab omnibus, quorum confeſſiones audiunt ſpecialiter, teneantur inquirere ſi decimas, & quarteſia integraliter perſolvant eccleſiis.

In tanti erroris devium quidam prolapſi dignoſcuntur, qui ſaluti Animarum temporale commodum præferentes, decimas, quas in ſignum univerſalis dominii ſibi reſervavit Dominus in Miniſtris, eis ſubtrahere, ſeu de ipſis pro avaritia defraudare præſumunt eoſdem. Nos conſiderato prudenter quod Anania, & Saphira pro eo quod agri pretium quem vendiderant defraudaverant, ab Apoſtolorum Principe terribili fuerunt morte mulctati; ea propter ſtatuimus, quod Omnes Sacerdotes Aquilejenſ. Civitatis, Diœceſis, & Provinciæ (25) ſub excommunicationis pœna ab omnibus, quorum confeſſiones audierint, ſpecialiter inquirere teneantur, ſi ex ſuis poſſeſſionibus, & earum obventionibus, & rebus aliis, ex quibus decimæ, & quarteſia ſolvi debent, decimas & quarteſia illis eccleſiis, ſive Prælatis, Rectoribus, vel capitulis earumdem, ad quas ſpectare noſcuntur, integre duxerint perſolvendas, eis quos decimas, ſeu quarteſia ipſa non plene ſolviſſe repererint, abſolutionis beneficium nullatenus impenſuri, donec ſibi non conſtiterit illos de ſubtractis, ſeu retentis ſatisfactionem, vel ſatisdationem plenariam impendiſſe, ac de ſolvendo in poſterum promiſiſſe. Ad cujus conſtitutionis obſervantiam Fratres Prædicatores, Minores, Eremitas, & alios Religioſos cujuſcumque ſint ordinis teneri volumus & mandamus.

Quod omnes ſuffraganei Aquilejenſem eccleſiam ſingulis annis viſitent ex debito juramenti.

Fidei, & dilectionis zelus, quo ſanctæ Aquilejenſis eccleſiæ ſponſæ noſtræ aſtringimur, Nos prout nec decet, circa ipſius honoris decorem negligentes eſſe non ſinit. Nolentes ergo ſponſam ipſam congruis honoribus defraudari præcipimus, quod omnes noſtri ſuffraganei, prædictam eccleſiam (26) annis ſingulis, prout ex debito (27) juramenti tenentur, viſitare procurent. Hi vero, a quibus nondum nobis eſt præſtitum debitum juramentum, infra menſem adhuc præſtare nobis nullateuus non omittant.

De clericis & Laicis Occupatoribus, vel Invaſoribus eccleſiarum, & jurium Eccleſiaſticorum.

(28) Præteriti malitia temporis uſque adeo in quibuſdam partibus noſtræ Legationis invaluiſſe dignoſcitur, ut non ſolum plerique Cle-

rici

* minores inveniunt objectores. Cod. Vat. 1758.

rici sine iusto, verum etiam sine ullo titulo A compellere studeant, si fuerit opportunum.

ANNO CHRISTI 1329.

quamplures Ecclesias, & earum jura occupare præsumant. Nos ergo huic lethali morbo cupientes opportunis remediis medelam apponere, monemus omnes Clericos, & Laicos nostræ Legationis, eisque in virtute obedientiæ sub interminatione divini judicii, qua fungimur auctoritate, districte præcipimus, quatenus clerici, qui Ecclesias quaslibet propria temeritate invadere, occupare, vel absque institutione canonica recipere præsumpserint, & eas taliter occupatas, sive receptas detinere non metuunt; Laici vero, qui quocumque modo Ecclesias detinent, seu earum jura, sive eis per clericos faciant deservire, sive ipsas teneant debito obsequio defraudatas, Ecclesias Ipsas cum omnibus B bonis mobilibus, & immobilibus, ac juribus quoquo modo pertinentibus ad easdem, infra unum mensem a publicatione præsentium in civitate ac districtu Bononiæ, in aliis vero Civitatibus & Diœcesibus infra similem terminum, ex quo in eis præsens constitutio publicata fuerit, libere & absolu e dimittant, & earum jura ut ipsis Ecclesiis per illos, ad quos de jure in eisdem electio vel collatio, aut præsentario seu provisio pertinent, de personis idoneis valeant providere, & provisionem hujusmodi ipsi, qui easdem ecclesios tenuerunt, nullo modo publice, vel occulte per se, vel per alios impedire præsumant.

Si qui vero Clerici, aut Laici ex prædictis C hoc nostrum salutare præceptum infra prædictum terminum adimplere contempserint, aut provisionem Ecclesiarum hujusmodi quominus infra unum mensem, ex quo ipsi eas dimiserint, libere fieri valeat, quoque modo præsumpserint impedire, Clericos non solum prædictis Ecclesiis, verum omnibus beneficiis ecclesiasticis, quæ infra terminos nostre legationis obtinent, omnino privamus, & inhabiles reddimus ad alia officia, vel beneficia infra eosdem terminos obtinenda.

Laicos autem, si Potestates, aut Judices, aut Notarii, seu Doctores Legum, aut alio quolibet publico fungantur officio, hujusmodi officiis volumus esse privatos, eosque reddimus inhabiles D ad hæc, vel similia deinceps in quolibet exercenda; ipsos insuper excommunicationis vinculo innodamus, a quo nonnisi per Apostolicam Sedem, vel Legatum de latere Domini Papæ missam absolutionis beneficium valeant obtinere; & nisi ante necessitates ultimas sibi de hujusmodi absolutione providerint, quamvis in mortis articulo non sit eis, si pœnituerint, absolutio, & communio deneganda, tamen (29) ecclesiastica careant sepultura, donec Ecclesie occupatæ, aut detentę, & earum jura per eos libere, ut prædictum est, fuerint, & absolute dimissę, ac de fructibus earumdem ad mandatum ordinarii, vel ejus Vicarii sit integre satisfactum; omnesque Religiosos, & clericos, E qui tales scienter ad sepulturam receperint, per unum annum ab officio & beneficio decernimus esse suspensos.

Omnibus autem Prælatis, ad quos de jure prædictarum Ecclesiarum collatio, seu provisio pertinet, sub excommunicationis pœna districte præcipimus, ut eisdem, humano timore postposito, de personis idoneis providere non differant invocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii sæcularis, ad quod exhibendum Potestates, & Rectores aliarum civitatum, aliorumque locorum per censuram Ecclesiasticam

Quod omnes Episcopi, & Superiores singula Monasteria sua usque ad sex menses post receptionem hujus constitutionis visitent, & reforment.

Quia pleraque monasteria infra nostre Legationis terminos in spiritualibus, & temporalibus miserabiliter sunt collapsa, & ad graviores lapsus videntur male dispositа, nisi cadentibus succuratur: omnibus Episcopis & superioribus Prelatis nostre Legationis districte præcipimus, ut singula monasteria Monachorum, aliorumque Regularium sibi (30) immediate subjecta infra sex menses, ex quo præsens mandatum nostrum ad ipsos pervenerit, per ipsos, aut si ex causa non possint, per alios viros idoneos studeant visitare, corrigentes, & reformantes in eis tam in capitibus quam in membris, tam sua auctoritate, quam nostra, in quantum cum adjutorio divinę gratiæ facultas affuerit; quę correctione, aut reformatione invenerint indigere. Hanc autem visitationem dicti Prælati infra unum mensem post certam præsentis mandati noritiam inchoare non differant, ut ipsis instantia sedula prosequuturis celeriter inchoanda infra prædictos sex menses hujusmodi visitatio valeat terminari. Si quis autem Episcopus vel Prælatus superior presens mandatum, seu quantum ad inchoationem, sive quantum ad prosequutionem implere neglexerit, donec negligentiam suam contraria convenienter emendet, visitationem prædictam inchoando, si non inchoavit, aut prosequendo si neglexerit prosequi, ab executione Pontificalis officii volumus esse suspensos.

Quod clerici publice concubinas tenentes ipso facto sint suis beneficiis privati.

Quamvis concubinarios Clericos sacri canones severitate multiplici prosequantur; quia tamen plerique timore Dei postposito, nihilominus turpitudine vitii non solum occulte, sed etiam publice laborant, eorum impudentiam opportuna districtione confundere, ac reprimere cupientes, monemus clericos omnes nostræ Legationis, qui vel sacrum ordinem, vel ecclesiasticum beneficium sunt adepti, seu adipiscentur in posterum, ut nullus eorum concubinam, seu (31) Eocariam public, ac manifeste, sive in domibus Ecclesiarum sive alibi per duos menses post terminum supradictum non erubuerint retinere, beneficiis ecclesiasticis quæ infra nostræ Legationis terminos obtinent, ipso facto noverint se esse privatos. Episcopis autem & superioribus Prælatis, ad quos beneficiorum, quæ taliter delinquentium fuerant, collatio seu provisio perrinet, conferendi ea, seu providendi de ipsis liberam concedimus potestatem. Aliis eriam, ad quos electio, seu presentatio ad beneficia eadem, vel eorum provisio spectare dignoscitur, liceat eligere seu præsentare ad illa, eciam providere de illis, ex quo per Episcopos prædicti clerici presentis constitutionis pœnam denunciati fuerint incurrisse; ut sic eos qui damna spiritualia parvipendunt, temporalis saltem jactura coerceat a peccato.

Quod

ANNO CHRISTI 1339.

Quod epiſcopi & ſuperiores providos Pœnitentiarios habeant, & caſus graviores quos ſibi retinere voluerint, declarent in ſuis ſynodis.

Quia Pœnitentes gravioribus oppreſſos criminibus, aut excommunicationum ſententiis innodatos inferiores Preſbyteri ad ſuperiores Prælatos debent remittere abſolvendos: ſtatuimus, ut ſinguli Epiſcopi, & ſuperiores Prælati noſtrę Legationis unum, vel plures (32) Pœnitentiarios habeant Religioſos, vel etiam ſæculares, diſcrete providos, & converſatione probatos, qui pœnitentes, quos interdum ipſi Prælati audire non poſſunt, eorum vice audiant, & abſolvant, vel cum opportunum fuerit, ad Apoſtolicam ſedem remittant. Hujuſmodi vero graviores caſus, in quibus ad ipſos Prælatos remitti debent pœnitentes, ipſi Prælati determinare in ſuis ſynodis ſtudeant, ut eos inferiores Presbyteri non ignorent.

Quod Prælati in indulgentiis concedendis non excedant formam Concilii generalis, nec in aliena eccleſia, niſi præſentes ibi fuerint, & ad hoc Diœceſani conſenſus acceſſerit, indulgentiam aliter concedant.

Cum valde deceat ut diſpenſator Domini ſit fidelis & prudens, mirari cogimur, quod nonnulli Eccleſiarum Prælati in concedendis indulgentiis non tam liberales, quam prodigi, theſaurum dominicum ſuæ diſpenſationi commiſſum non tam diſtribuunt, quam effundunt. Nam præfixam ſibi a ſacris canonibus regulam excedentes largiores, quam eis conceſſum eſt, indulgentias largiuntur: & in hæc non ſolum in ſuæ juriſdictionis eccleſiis, ſed etiam in alienis, non ſolum præſentes, ſed etiam abſentes attentant. Hinc ſequitur fidelium indigna deceptio, dum ſe indulgentias conſequi exiſtimant, quas aliquando minime conſequuntur. Hinc etiam fit, ut indulgentię diſpenſatorum prudentium provida moderatione conceſſæ in contemptu veniant ignoranti vulgo. Unde ipſi diſpenſatores ſollicite videant, qualem diſpenſationis hujuſmodi Domino debeant reddere rationem. Nos autem cupientes, & diſpenſatoribus ipſis, & familiæ Domini providere, Prælatis omnibus noſtræ legationis præſenti conſtitutione præcipimus, quod in concedendis indulgentiis (33) modum determinatum per conſtitutionem fel. record. Innocentii Papæ III. editam in concilio generali nequaquam excedant: ut videlicet, cum dedicatur Baſilica, non extendatur indulgentia (34) ultra annum ſive ab uno, ſive a pluribus epiſcopis dedicetur: ac demum in Anniverſario dedicationis tempore quadraginta dies indulgentiæ remiſſio non excedat. Hunc quoque (35) quadragenarium in indulgentiis, quæ ad eccleſiarum (36) vel Pontium aut piorum operum quaslibet fabricas, ſeu ex aliis cauſis quibuslibet per litteras conceduntur, Prælati diligenter obſervent. Prohibemus autem, ut nullus Patriarcha, vel Archiepiſcopus extra ſuam diœceſim quamlibet indulgentiam dare præſumat, niſi præſens in aliena eccleſia fuerit, & diœceſani epiſcopi ſeu Metropolitani conſenſus accedat. Si quis vero Prælatus ſupradictum numerum præfatas indulgentias concedendo tranſcenderit, aut extra territorium ſuum indulgentiam quamlibet in abſentia dederit, eum per unum menſem concedendi indulgentias poteſtate privamus.

ANNO CHRISTI 1339.

Quod non plures quam unus in levando de ſacro Fonte, vel Chriſmatione facienda in fronte deinceps admittantur.

Quod in antiquis canonibus eſt ſalubriter inſtitutum adminiculo pœnæ confirmare volentes, prohibemus diſtricte, ne plures (37) quam unus, ſive vir fuerit, ſive mulier ad ſuſcipiendum infantem de Baptiſmo, vel ad tenendum ad chriſmationem faciendam in fronte præſumant accedere. Si quis vero ſacerdos ad ſuſcipiendum, tenendum, vel ad levandum de Fonte contra prædictam prohibitionem plures admiſerit, vel eum, quem plures tenuerint, baptizaverit, pœnam quinque librarum parvorum incurrat, quæ locorum ordinariis applicetur.

De bannis in Eccleſiam proponendis, antequam Matrimonia contrahantur.

Prohibemus inſuper ne de cætero Matrimonia contrahantur (38) Bannis non præmiſſis in Eccleſia; ſed cum fuerint contrahenda, in eccleſia Parochiali publice proponantur per hunc modum. Quod ſi aliquis ſciat impedimentum canonicum, per quod matrimonium de jure non poſſit contrahi, illud ſacerdoti Parochiali denunciet. Quod ſi forte (39) præmiſſis hujuſmodi bannis, vel denunciato ei impedimento, ſacerdos aliquis ſic contrahentibus, vel ipſorum alicui benedictionem impenderit, (40) quinque librarum parvorum pœnam incurrat ſuo ordinario applicandam. Si quis vero repertus fuerit impedimentum calumnioſe denunciaſſe, quod ex circumſtantiis & conjecturis apertis per ipſum ordinarium declarari poterit, in quinquaginta libris parvorum ſententialiter condemnetur, quarum medietas ipſi ordinario, alia medietas temporali Domino applicetur.

De forma cautionis recipiendæ ab Uſurariis.

Uſurariam pravitatem, quam utriuſque teſtamenti pagina deteſtatur, reprimere cupientes ſtatuimus, quod nullus miniſtret eccleſiaſtica ſacramenta, nec ad eccleſiaſticam ſepulturam recipiat manifeſtum Uſurarium ſine licentia Diœceſani vel ejus Vicarii in ſpiritualibus, niſi primo reſtituat, vel de reſtituendo caveat idonee ſecundum modum ſubſcriptum ſub pœna 25. librarum parvorum, ſalvis nihilominus aliis pœnis, quæ per jura communia vel ſtatuta ſynodalia infliguntur. Manifeſtum autem Uſurarium eum declaramus, de cujus crimine conſtat per notorium facti ſcelus, per rei evidentiam, ut puta ſi menſam ad fœnerandum tenuerit paratam, vel per notorium juris, ſi per ſententiam, vel confeſſionem factam in judicio, vel coram Parochiali ſacerdote, vel notario publico recipiente cautionem ab ipſo de reſtituendis uſuris, vel contra quem probatum fuerit in judicio eum eſſe talem per legiſperitos teſtes, vel per alias probationes (41) legis perititias. Idem dicimus ſi per duos teſtes idoneos, etiam ſi ſint in ſuis teſtimoniis (42) ſingulares, maxime contra eum fama publica laborante.

Prohibemus autem, ne quis dictam recipiat cautionem abſque licentia Diœceſani vel ejus Vicarii, niſi ſit ibi præſens unus de Notariis

Cu-

ANNO CHRISTI 1339.

Curiæ, vel de Officialibus ad hoc per ipſam Curiam deputatis: ſalvo, quod ſi tantæ neceſſitatis articulus immineret, quod ad ipſum Diœceſanum, vel officiales prædictos ante mortis periculum probabiliter recurſus haberi non poſſet, hoc caſu per Sacerdotem Parochialem cautio poſſit recipi. Quam (43) cautionem ipſe Parochialis Rector, & quilibet alius ad eam recipiendam deputatus recipere debeat nomine Diœceſani, & ejus Curiæ, & ſecundum formam juris & hujus Provincialis Concilii, & nihilominus tam ipſe Parochialis ſacerdos recipiens, quam ipſe Notarius, qui rogatus fuerit inſtrumentum conficere, infra 15. dies, ſi recepta ſit in civitate, & ſi in Diœceſi infra menſem teneatur Diœceſano vel Officialibus ad hoc deputatis notificare, ipſiuſque tenorem cum nominibus propriis, die, & teſtibus aſſignare. Quod ſi non fecerit ſacerdos, ſeu Parochialis Rector pœnam decem librarum parvorum incurrat, ordinario applicandam: Notarius vero eamdem incurrat pœnam, cujus medietas applicetur temporali Domino, ſi fuerit Laicus, reliqua vero ordinario loci.

Is autem, qui debuerit cautionem recipere per hunc modum procedat. Primo namque ab uſurario exigat juramentum de veritate dicenda, & de parendo mandatis Diœceſani ſui. Deinde has interrogationes faciat, & reſponſiones ad eas factas mandet conſcribi. Primo interroget, ſi eſt uſurarius; & quanto tempore fuerit, & ubi uſuras exegit; & ad quantum mutuavit, & ſi ipſe, vel per alium, & quantum ſe credit de uſuris extorſiſſe: & quanto tempore & (44) ad quantam rationem de uſuris faciebat; & ſi habet libros rationum, & quot; vel alia inſtrumenta, & ſcripturas, per quas poſſet fieri ratio de uſuris: & ſi aliqua inſtrumenta conſuevit facere fieri in fraudem uſurarum faciendo ſibi fieri inſtrumenta venditionum de rebus ſibi pignoratis. Habita vero reſponſione de prædictis, eidem Uſurario præcipiat ſub pœna juramenti præſtiti, & alia pœna pecuniaria taxanda, quod uſuras de cætero non exigat: & ſi juramenta ſibi fuiſſent præſtita de ſolvendis uſuris vel ſolutis non recipiendis illa (45) relaxet; ac ſtatim ſibi libros rationum & ſcripturas ſeu inſtrumenta prædicta, ſi eas habet in domo, conſignet: vel ſi non eſſent in domo, infra certum terminum, ſecundum qualitatem negotii pro ejus arbitrio præfigendum. Super exactis autem pareat ſententiæ, declarationi, interpretationi, & mandato Diœceſani vel ſui Vicarii, renuntiando amplioribus exceptionibus, & cavillationibus quibuſcumque per ſpeciale pactum, & obligando pro prædicta reſtitutione facienda titulo ſpecialis hypothecæ omnia ſua bona mobilia & immobilia præſentia & futura, quæ vigore præſentis conſtitutionis adeo efficaciter intelligantur obligata, ut cum onere ſuo tranſeant ad quemlibet Poſſeſſorem, ac ſi ſpecialiter omnia nominata fuiſſent; & dein fidejuſſores ab uſurario recipiat, qui pro ipſo fide jubeant cum renunciationibus, & clauſulis opportunis.

De inſtrumentis in fraudem Uſurariam in aliorum perſonas confectis, & coram quibus reſtitutiones uſurarum ſeu abſolutiones fieri debeant.

Uſurariorum fraudibus, quas eorum cupiditas quotidie novis, & exquiſitis figmentis adinvenire conatur, prout poſſibile eſt, volentes occurrere, ſtatuimus: Quod omnia inſtrumenta, quæ invenirentur confecta in perſonam alicujus familiaris, qui tempore contractus eſſet familiaris continuus commenſalis uſurarii manifeſti, intelligantur confecta eſſe in fraudem uſurarum, & ex eis contra ipſum uſurarium poſſit agi ac ſi confecta eſſent in perſonam ipſius. Statuimus etiam, quod reſtitutiones uſurarum, & abſolutiones, ſeu quietationes uſurariorum fiendæ de cætero fiant in præſentia Diœceſani, vel ejus Vicarii, vel alterius quem voluerit ad hoc deputare, aliter factæ non valeant, nec liberent abſolutos.

De Fideicommiſſariis, & executoribus teſtamentorum, & de Notariis teſtamenta ſcribentibus.

Item ſtatuimus, quod executores, ſeu Fideicommiſſarii teſtamentorum quarumlibet ultimarum voluntatum ad pias cauſas, maxime qui hactenus fuerint inſtituti, infra annum a die publicationis præſentis Concilii, qui vero inſtituentur de cætero infra annum a die mortis ipſius Teſtatoris computandum, teneantur ſine monitione alia integraliter, & bona fide exequi, & complere voluntatem, & diſpoſitionem ipſius Teſtatoris. Quod ſi non fecerint ipſo facto privati eſſe intelligantur executionis officio, quod in Diœceſanum ipſo facto intelligatur eſſe translatum. Et nihilominus de adminiſtratis, & geſtis pro eodem tempore rationem reddere teneantur.

Ut autem præſentis conſtitutionis proviſio effectum facilius conſequatur, ſtatuimus, & mandamus Tabellionibus, & quibuslibet aliis, qui de prædictis teſtamentis, & commiſſariis injunctis rogati fuerint inſtrumenta conficere, infra ſpatium unius menſis, ſi contingat eos in Civitate rogari, vel infra ſpatium duorum menſium, ſi extra Civitatem Diœceſanis locorum, vel eorum Vicariis in ſpiritualibus, vel aliis, quos idem Diœceſanus duxerit deputandos, illa denuncient cum nominibus propriis, die, loco, & teſtibus in inſtrumento conſcriptis ſub pœna decem librarum parvorum. Et nihilominus Parochialis ſacerdos, ſi prædictis interfuerit, vel de eis notitiam habuerit, ſub eadem pœna facere teneatur.

Quod ſuffraganei diligenter provideant ut a ſuis ſubditis reverenter tractentur, & ſub fida cuſtodia conſerventur Euchariſtia, chriſma, & oleum ſanctum, & divina officia devote in eccleſiis celebrentur.

Ne propter ſacramentorum irreverentiam ira Dei ſæviat in miniſtros, univerſis ſuffraganeis noſtris in virtute ſanctæ obedientiæ diſtricte præcipimus, quatenus in eccleſiis ſibi ſubjectis diligenter, & ſufficienter provideant, ut euchariſtia, chriſma, & oleum ſanctum in loco ſingulari, & mundo diligenter claudantur, & ſub fida cuſtodia ſic ſerventur, ne aut ſiniſtra manus, aut immundum aliquid illa poſſit attingere. Cum autem de loco ad locum portanda fuerint, non per laicum, ſed per ſacerdotem vel clericum cum omni decentia, & reverentia deferantur. Provideant inſuper, ut in eccleſiis ſuis earum miniſtri officia divina tam (46) nocturna, quam diurna ſtudioſe celebrent, & devote, omni tumultuoſo ſtrepitu, & extranea

ANNO CHRISTI 1339.

locutione seu nugacitate cessantibus. Contra eos, quos continget delinquere notabiliter in præmissis pœnas competentes, pro ut expedire viderint, ordinando.

Quod confessiones mulierum audiantur in tali loco, unde videri possit confessor, & confitens.

Ad sinistræ suspicionis tollendam maculam, constituimus, quod omnes sacerdotes sæculares, & Religiosi confessiones mulierum audiant in tali loco, unde videri possint (47) confessor, & confitens, etiam in infirmitate, si loci qualitas patiatur.

Quod Sacramentum eucharistiæ reverenter, & in vase congruo portetur infirmis.

Universos suffraganeos Aquilejensis ecclesiæ monemus, & hortamur in Domino, ut sacerdotes subditos suos inducant, & sicut expediens eis esse videbitur, remediis opportunis compellant, ut cum sacramentum eucharistiæ portant infirmis, illud cum omni reverentia fereant, & referant in vase congruo, loci, & temporis qualitate pensata.

Quod pro sacramento confirmationis in fronte nihil exigatur.

Episcopos omnes, quos de cætero chrismare continget in Aquilejensi Provincia, monemus attente, ut sacramentum confirmationis in fronte eum debita reverentia conferant, nihil pro ipso penitus exigentes. Qui autem exegerint, noverint se pœnis promulgatis contra simoniacos subjacere.

Quod episcopi alienigenæ non permittantur in Provincia Pontificalia exercere, nisi sufficienter litteras testimoniales habeant.

Nullus episcopus alicujus Civitatis extra Italiam, vel Dalmatiam constitutæ, qui promotus non sit per Apostolicam sedem, permittatur in Aquilejensi Provincia Pontificalia quælibet exercere, nisi fortassis exhibeat litteras testimoniales sigillatas sigillis metropolitani sui, & quinque episcoporum testificantium cum esse episcopum, & civitatis habentis clerum, & populum christianum.

De Apostatis non recipiendis ad officia divina, vel ad ecclesiastica beneficia.

Povideant diligenter episcopi suffraganei Aquilejensis ecclesiæ, ne quis Apostata alicujus ordinis seu religionis, suo habitu temere derelicto, in aliqua intituletur ecclesia, vel ad celebrandum quomodolibet admittatur. Si vero intitulatus fuerit, vel admissus, protinus repellatur: & quod beneficia, quæ invenerint per dictos Apostatas detineti, tamquam vacantia conferant infra tempus a jure statutum; Alioquin dictorum beneficiorum collatio ad Patriarcham ea vice & Aquilejensem ecclesiam devolvatur.

De infantibus non tenendis in lecto.

Universis Prælatis & ecclesiarum rectoribus Aquilejensis Provinciæ districte præcipimus, ut suos Parochianos diligenter admoneant cum interminatione pœnarum, ne parvulos infra biennium constitutos secum in lecto collocent, ne de ipsorum oppressione damnabiles indicentur. Et hanc monitionem faciant omnes suffraganei per suos subditos sæpius iterari.

Modificatio constitutionis (horribilium scelerum) de morte, & captione Prælatorum loquentis.

Ut constitutio bon. mem. Raymundi Patriarchæ Aquilejensis Prædecessoris nostri, quæ incipit: Horribilium scelerum; quæ de morte, & captione loquitur Prælatorum, faciliorem, & certiorem exequutionem in omnibus suis articulis consequatur, addendo statuimus: Quod si aliquis de casibus dictæ constitutionis evenerit, quod Deus avertat, Patriarcha qui pro tempore fuerit auctoritate hujus sacri concilii possit ex officio suo solus per se vel alium, seu alios, eis in quacumque diœcesi Provinciæ, contra quoslibet, etiam contra subditos suffraganeorum suorum, qui de prædictis excessibus culpabiles ducerentur, ad expensas communes totius Provinciæ procedere, & inquirere diligenter, ac dictam injuriam cum concilio, & auxilio suffraganeorum, & capituli Aquilejensis per idoneos Nuncium, seu Nuncios communibus sumptibus totius Provinciæ transmittendos prosequi fideliter apud sedem Apostolicam, & Imperatoriam Majestatem.

Possit etiam eadem auctoritate quilibet suffraganeus Aquilejensis ecclesiæ de injuria Patriarchæ per captionem, mortem, vel alio modo quocumque illata contra eos, qui ducerentur culpabiles in quocumque loco dictæ Provinciæ, sicut præmissum est, inquirere, & inquisitionis officium terminare.

Liceat insuper cuilibet suffraganeorum prædictorum ejusdem sacri concilii auctoritate ubilibet infra Provinciam de injuriis ecclesiæ suæ, seu ex personarum ecclesiasticarum sibi subjectarum illatis inquirere, & cognoscere, ac fine debito terminare. Si quis autem de prædictis suffraganeis pro negotio mortis, vel captionis Patriarchæ, vel alicujus suffraganeorum suorum, per Patriarcham, qui pro tempore fuerit, seu per capitulum Aquilejensis ecclesiæ, juxta tenorem constitutionis prædictæ, vocatus in termino ei præfixo cum aliis, justo impedimento cessante, venire contempserit, ab executione Pontificalis officii & ingressu ecclesiæ per sex menses sit ipso facto suspensus.

Quod autem circa finem constitutionis prædictæ de captione vel morte inferiorum Prælatorum vel quorumlibet clericorum subjungitur, cum nimis grave fuerit revocantes illud moderando statuimus: Ut efficaciter, & indilate provideant locorum ordinarii super captionibus, interfectionibus & injuriis prædictorum secundum juris remedia prout melius, & utilius viderint expedire.

Moderatio, & Declaratio constitutionis (quia nonnullos) de occupatoribus, & Invasoribus bonorum ecclesiasticorum loquentis.

Constitutionem bonæ mem. Raymundi Patriarchæ Aquilejensis Prædecessoris nostri, quæ incipit, *Quia nonnullos*, contra occupatores, detentores, & Invasores bonorum, & jurium ecclesiasticorum editam, quoad quædam quæ videbantur superflua, brevianres, & quoad quedam

ANNO CHRISTI 1339.

dam quæ minus clara erant melius declarantes, A hujus ſacri concilii approbatione: Univerſos, & ſingulos, cujuſcumque fuerint dignitatis, honoris, & gradus, qui aliqua eccleſiaſtica bona immobilia, decimas, juriſdictiones, honores, ſeu jura ſpiritualia, vel temporalia, vel res quaslibet ad cultum divinum ſpectantia deinceps occupaverint per ſe, vel alium, ſeu alios, directe, vel indirecte, aut perſonas eccleſiaſticas in poſſeſſione prædictorum moleſtaverint, quominus ea, ſeu redditus & proventus eorum pacifice percipere poſſint, ipſo facto excommunicationis vinculo innodamus.

Si vero Civitas, communitas, vel univerſitas, aut ipſarum Dominus temporalis in hoc deliquerint, prædictæ Civitates, terræ, univerſitates, & tota terra, quam idem Dominus temporalis teneret in Aquilejenſi Provincia eccleſiaſtico ſubjaceat interdicto. B

Qui autem in prædictis, vel aliquo prædictorum, hactenus deliquerint, niſi omnia taliter occupata per eos infra duorum menſium ſpatium, poſtquam hujuſmodi noſtra conſtitutio publicata fuerit, eccleſiis, ſeu Perſonis eccleſiaſticis, reſtituant integraliter, eos ipſo facto prædictis ſententiis, & pœnis decernimus ſubjacere: mandantes, ut Prælati hujuſmodi a ſuis ſubditis faciant obſervari, ne ipſi aut ſubditi ſui incurrant pœnam violantium interdictum.

Prædictis autem adjicimus, quod Patriarchæ, qui pro tempore fuerit, liceat auctoritate præ- C ſentis concilii contra quoslibet occupatores, & invaſores prædictos etiam ſubditos ſuffraganeorum ſuorum ubilibet infra Provinciam Aquilejenſem procedere, ac eos per juris remedia ad debitam reſtitutionem compellere.

Quod ſuffraganei ſuper his, hoc eſt homicidiis, quæ in ſua juriſdictione commiſſa fuerint, poſſint delinquentes abſolvere a ſententiis latis per Concilia Provincialia.

Animarum ſaluti proſpicere, ac ordinariæ Poteſtati deferre volentes, cuilibet ſuffraganeo Aquilejenſis Eccleſiæ facultatem liberam impertimur, quod ſuper his hoc eſt homicidiis quæ D fuerint in ſua Diœceſi, vel juriſdictione commiſſa, poſſit ab omni ſententia excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti, quæ per præſens Concilium, vel alia concilia Provincialia noſtra vel prædeceſſorum noſtrorum latæ fuiſſent, præterquam in caſibus conſtitutionis illius: Horribilium ſcelerum: delinquentes abſolvere, ac ipſas ſententias ſecundum juris ordinem relaxare.

Quod contra Laicos injuriantes Eccleſiaſticis Perſonis, & bona eorum occupantes eccleſiaſticus Judex procedere poſſit tamquam judex competens.

Quia quamquam per minus peritos revocatur in dubium, an contra Laicos injurias Prælatis, & Perſonis eccleſiaſticis irrogantes, ſeu res, & bona eccleſiaſtica indebite occupantes, eccleſiaſticus Judex procedere poſſit, hoc approbante Concilio declaramus: Quemlibet ſuffraganeum, & ejus Vicarium, quo ad ea quæ commiſſa eſſent in ſua Diœceſi, contra prædictos eſſe Judicem competentem, & ita fuiſſe in dicta Provincia hactenus (48) obſervatum.

ANNO CHRISTI 1339.

Quod Provinciale Concilium de biennio in biennium in craſtinum S. Marci in Aquilejenſi Eccleſia celebretur, & quod Prælati venientes ad Concilium nihil donent Patriarchæ, vel familiaribus ſuis, & moderatam ducant familiam.

Inſuper ſtatuimus, & ſacro approbante Concilio ordinamus, ut deinceps Provinciale Concilium Aquilejenſe (49) de biennio in biennium in craſtinum feſti B. Marci Evangeliſtæ, qui Provinciæ Aquilejenſis fundavit Eccleſiam, in eadem Eccleſia celebretur. Mandantes cuilibet ſuffraganeo, & aliis quibuſcumque Prælatis, qui ad ipſum Concilium celebrandum convenient, in virtute ſanctæ obedientiæ, ne Patriarchæ, vel familiaribus ſuis aliqua (50) enſenia, ſeu (51) eulogia deferant, nec ſuperfluam ducant familiam, ſed moderatam ſecundum eccleſiæ facultatem, & quam ducerent per ſuam Diœceſim, niſi forte ad ducendam majorem neceſſitate nimia urgerentur. Quod ſi contra fecerint, duplum dare teneantur (52) Leproſis.

De exequiis celebrandis pro anima Patriarchæ, vel alicujus ſui ſuffraganei decedentis.

Item ſtatuimus, & hoc approbante concilio ordinamus, ut cum Patriarcha, qui nunc eſt, & pro tempore fuerit, naturæ debitum continget perſolvere, ſuffraganei ſinguli poſtquam de ipſius Patriarchæ obitum per Aquilejenſe capitulum ſibi fuerit intimatum, ſolemnes exequias celebrent, & pro ejus anima Miſſas 60. faciant celebrari. Pro anima vero cujuslibet ſuffraganei modo ſimili, poſtquam ad Domini Patriarchæ & aliorum ſuffraganeorum de ipſius obitu notitiam pervenerit, exequias, & 30. Miſſas celebrari volumus pro quolibet prædictorum.

Editæ, promulgatæ, lectæ, & publicatæ fuerunt prædictæ conſtitutiones in Provinciali Concilio Aquilejenſi, in Aquilejenſi Eccleſia die Lunæ 25. Menſis Aprilis, & die Martis, ac Mercurii ſequentibus celebrato per Reverendiſſimum in Chriſto P. & DD. Bertrandum Dei gratia S. Sedis Aquilejenſis Patriarcham, venerandoſque Viros Patres ejus ſuffraganeos infraſcriptos, videlicet Dominos Ildebrandinum Paduanum, Garziam (53) Feltrenſem, & Bellunenſem, Benedictum Cumanum, Guidonem Concordienſem, Blaſium Vicentinum, Petrum (54) Triviſinum, Natalem Emonienſem, Joannnem Parentinum, Marcum Juſtinopolitanum Epiſcopos, ac Ven. viros Dominos fratres Ludovicum Sextenſem, Odoricum Bellinenſem, Bertoldum de Arnolſtayn, Omnebonum S. Mariæ in organis ſuo, & ſyndicario nomine (55) Oeconomi capituli Veronenſis, Monaſteriorum (56) Abbates. Nec non prudentes viros Hermanum de Parma Dominorum Nicolai Tridentini, Fratrem Philippum (57) Fratris Pacis Tergeſtini, Presbyterum Menerum Sergii Polenſis, Franciſcum de Bononia (58) Fratris Franciſci Cenetenſis epiſcoporum vicarios & procuratores, ac Gulielmum Præpoſitum Piſini Yconomum Eccleſiæ Petenenſis Sede vacante. Et etiam per venerandos viros Dominos Gulielmum decanum, & capitu-

ANNO CHRISTI 1339.

lum prædictæ Aquilejensis Ecclesiæ, approbatæ sub anno Dominicæ Nativitatis millesimo trecentesimo tricesimo nono, Indictione septima.

(*Ego Paulus condam Magistri Joannis de Mu-*
(*tina Publicus* (59) *Imperiali* &c.

In præmissum concilium Provinciale Aquilejense Nota Anonymi Utinensis.

1. *Dei gratia.* De more, quo cœperunt Archiepiscopi se appellare Dei gratia, & sedis Apostolicæ Archiepiscopos, agit Thomasinus vet. Eccl. disc. p. 1. l. 1. c. 60. n. 10. Paganus Decessor Bertrandi morem illum susceperat, ut ex ejus inedito documento constat; quem tamen secutus non est Bertrandus, neque Nicolaus de Luxemburgo successor apud Ughellium.

2. *Bertrandus.* Hic Patriarcha pro tuenda Ecclesiæ suæ libertate, ab iis, qui eidem libertati adversabantur, confossus occubuit an. 1350. cum rediret e concilio Patavino, quo purgandi se caussa a calumniis convenerat. Beati titulo gaudet a quatuor quasi sæculis, communi Populorum consensu & veneratione pro more illius sæculi. Videnda historia vitæ hujus Beati, quæ extat MS. in archivio Capituli Utinensis, & vulgata est inter Acta Sanctorum Bollandi ad diem VI. Junii.

3. *Nuper.* Innuit dies celebrationis Concilii immediate præcedentes ipsi celebrationi; quæ nota temporis clarius signatur in calce constitutionum.

4. *Concilium.* Hic Raymundus a Turre sedebat sæculo 13. circa an. 1272. habuitque hoc concilium Provinciale an. 1281. quod MS. extabat Venetiis in bibliotheca Julii Justiniani Procuratoris S. Marci, prout illud se vidisse testatur clarisf. D. Bernardus de Montfaucon in suo diario Italico.

5. *Parvorum.* Parvi vocantur minimi nummi Aquilejenses, vel etiam Veronenses, aut alterius ditionis in Provincia, quorum viginti libram unam constituebant. Prudenter decliuat spiritualem pœnam, & potius pecuniariam imponit, ut si forte minus timeatur, facto tamen magis sentiatur, nec inde conscientia patiatur.

6. *Hermagoræ & Fortunati.* Quia hi Sancti fuerunt prothomartyres Metropolitanæ Aquilejensis Ecclesiæ, & sunt ejusdem Patroni, jure præscribitur eorum officium celebrandum, & in communibus suffragiis memoria recolenda a singulis suffraganeis Ecclesiis, ut tamquam filiæ per hanc memoriam Matri morem gerant. Has commemorationes, *memorias* appellat Radulphus propos. 14.

7. *Provinciæ.* Sicut festum Titularis & Patrom Ecclesiæ Cathedralis Diœcesis venerantur omnes Ecclesiæ curatæ illi subjectæ, & singulis ferialibus diebus aut semiduplicibus festis memorias ejusdem Titularis vel Patroni agunt; ita hunc eumdem morem congruum est gerant Ecclesiæ suffraganeæ ejusdem Provinciæ Titulari & Patrono Ecclesiæ Metropolitanæ, quæ caput est illius Provinciæ.

8. *Fr. Latinum.* Hic est Fr. Latinus Malabranca, qui & de Frangipanis & Ursinius agnomine dictus est Fuit filius sororis Joannis Ursini, tit. sancti Nicolai in carcere Diaconi Cardinalis, qui postea summus Pontifex Nicolaus III. dictus est; & Patris ex gente Malabranca, æqualis nobilitatis conjugum. Alumnus item sacri ordinis Prædicatorum, Episcopus Ostiensis & Velitrensis, atque Apostolicæ Sedis legatus. Constitutiones, quas edidit, in Aquilejensi quoque Provincia mandat observari Bertrandus, easque tamquam proprias adoptat.

9. *Patriarcham.* Cum dominium temporale haberent Patriarchæ, & sæpe bellum aut paterentur, aut inferrent ad rebelles compescendos, eveniebat, quod etiam ipsum Patriarcham Principem suum capere auderent, ut in historiis nostratibus legitur.

10. *Capitulum.* Hic innuitur potestas Capituli Metropolitani Sede vacante; vel etiam absente & impedito Metropolitano, quæ se extendit etiam ad Episcopos suffraganeos, qualis viguit etiam post an. Christi millesimum, ut juribus & exemplis probat Thomasin. vet. disc. p. 1. l. 3. c. 10. n. 10. Ne in hoc sicut in aliis, videtur a Concil. Trident. restricta.

11. *Singulis diebus.* Hæc replicata denunciatio & quasi repetita excommunicatio fit ad majorem sceleris detestationem, & majorem excommunicati confusionem, ut in cap. in quorumdam de judic. in sceleribus scilicet gravioribus.

12. *Pulsatis campanis &c.* His ritus servatur in delictis enormibus, ad ostendendam eorumdem execrationem; unde hic modus denunciandi præscribitur in Clem. 1. §. & quia de pœnis ex conc. Constantiensi contra eos, qui Episcopos percutere fuerint ausi.

13. *In quartam generationem.* Hic sumto exemplo a lege Divina Deuter. 5. v. 9. punit impietatem Patrum in filios & successores usque ad quartum gradum inclusive.

14. *Contingat interfici.* Huic membro constitutionis occasionem dedisse potuerunt casus, qui jam antea evenerant, ut accidit in Leone, & Friderico II. Patriarchis.

15. *Bonis aliis universis.* &c. Hic fortasse innuitur jurisdictio ecclesiastica illius ævi in laicos, eorumque res etiam temporales, quam *jurisdictionem charitatis legibus, & animarum saluti inservient vocat*, eamque etiam post an. Ch. Millesimum viguisse testatur juribus & exemplis Thomasvet. disc. eccl. p. 3. l. 3. c. 10. ubi nempe tendit ad correctionem peccati, & tangit salutem animarum.

16. *Recessum.* Cur hæc cessatio a divinis præscribitur etiam post recessum ejusmodi excommunicati? Forte in pœnam eorum, qui scientes illum admiserant, vel inde non expulerant.

17. *Civitas quoque &c.* Cur Civitas & Diœcesis Episcopi captivi subjacere debeat interdicto, non apparet; nisi forte participasset *in crimine criminoso*, ut Canonistæ dicunt. Id autem statutum videtur propter negligentiam civium & diœcesanorum, qui talem captivitatem socordes paterentur, quin liberationem sui episcopi procurarent.

18. *Confiscentur.* Hic vides, Episcopum quoque tamquam Principem Ecclesiasticum, sive ejus Ecclesiam habere fiscum, cui reorum pœnæ applicantur, quod probe noverat ex jure Canon. Jurisprudens conditor harum constitutionum, & tradunt Canonistæ post glos. in cap. Quia diversitatem de concess. præben. Covar. l. 2. variarum cap. 9. n. 11. aliique.

19. *Per nos Patriarcham Bertrandum.* Hinc patet, quod Bertrandus noster addidit aliqua præfatæ constitutioni Raymundi Patriarchæ, quam hic denuo publicavit & innovavit, & innuit penultimum Provinciale concilium a se celebratum, in quo etiam clericis inferioris ordinis contra injurias provisum est. Hujusce celebrati a Bertrando Concilii provincialis acta latent.

20. *Valvassores.* Alias & *Vavassores* dicuntur. Hi sunt alii majores, alii minores. Majores Valvassores sunt, qui ab aliqua Potestate, vel Principe feudum tenent; tit. feud. quis dicatur Dux, Marchio &c., & hi dicebantur Regni vel Regis Valvassores; sed hodie capitanei dicuntur tom. p. feud. qui feud. dare pos. Minores Valvassores dicuntur, qui ab ipsis Majoribus Valvassoribus feudum accipiunt. c. t. p.

21. *Angarias &c.* Non una est explicatio hujus barbaræ vocis, nec Doctores consentiunt, ut videre est apud du Fresne in glossario. Placet inter cæteras illa Francisci Hothomani, quod angariæ sint operæ publicæ impositæ ob negotium aliquod obortum, cui celeriter providendum sit: quasi subditi improviso cogantur, & ideo quasi angantur. Consentanee vero parangariæ erunt impositio contributionis pecuniariæ pro ipsis angariis sive loco angariarum: ut alii per alios deonerentur. In lege Wisigot. lib. 5. t. 5. §. 3. legitur: animalia in angariam præstita.

22 *Maricos.* Marici sunt homines principales electi, ut sint quasi capita Villarum vel etiam suburbiorum, qui vulgo *Merighe* vel *Degani* dicuntur.

23 *Detentores.* Vocantur detentores & occupatores, qui tenent res Ecclesiæ quasi domini, etiam ex antecedente titulo cujuslibet alienationis, venditionis, perpetuæ locationis, sive infeudationis sine Pontificis auctoritate factæ etiam per Prælatos Ecclesiarum; quoniam etiam ante extravagantem Pauli II. hujusmodi alienationes rerum Ecclesiæ prohibitæ erant cum clausula irritante, & invalidæ erant jure antiquo ex Concil. Nicæn. II. generali VII. in cap. 12. ex Concil. Lateranensi IV. cap. 44. & Concil. Lugdun. II. cap. 22. quæ duo postrema Concilia habita sunt sæculo 13. & solum Paulus II. post prædictum Lugdun. Concilium pœnam spiritualem ipsis alienantibus imposuit, sed & id antea cautum erat lege Leonis Imp. in l. Jubemus, signanter in § sane C. sacrosan. Eccl.

24 *Vel civiles.* Qualis est c. Lex Jubemus C. Sacrosan. Eccl. cum concord.

25 *Sub excommunicationis pœna.* Ex hac gravi adjecta pœna patet, grave præceptum & de re gravi impositum confessariis, ne ex defraudatione decimarum pessum iret ministerium ecclesiasticum laicis ipsis impendendum pro salute Animarum, neve defraudantes decimas conscientias proprias illaquearent.

26 *Annis singulis visitare.* Nulla lege aut canone communi hoc cautum erat, ut Metropolitanam Ecclesiam visitarent Episcopi suffraganei; sed tamen alicubi hic mos usu inductus erat, ut sicut Archiepiscopi & Metropolitæ visitabant limina Apostolorum in signum subjectionis Apostolicæ Sedi, ita Episcopi visitarent Metropolitanam Ecclesiam in signum similis subjectionis. Hanc servitutis speciem e medio tulit Trident. Concil. sess. 24. cap. 2; ubi cautum, ne Episcopi comprovinciales prætextu cujuslibet consuetudinis ad Metropolitanam Ecclesiam accedere in posterum inviti compellantur (visitandum scilicet) ea quidem, ut reor, ratione, quoniam ad limina Apostolorum visitanda cœperunt astringi Episcopi a Papa ut plurimum electi & ordinati, ne duplici onere gravarentur.

27. *Juramenti.* Cum nullo jure firmaretur ea consuetudo, studuerunt Metropolitani religione juramenti eam stabilire, ut Episcopi subjecti, qui aliunde cogi non poterant, vi saltem juramenti cogi possent. Juramenaum hoc pridem exigebatur occasione confirmationis & ordinationis Episcopi electi. Sed cum cœpissent ab Apostolica Sede sive ab aliis Episcopis de illius consensu Episcopi ordinari, extra eam occasionem appositio juramentum exigebatur: & quia aliqui Episcopi id forte præstare non curabant, ideo infra præfigitur terminus ad illud præstandum. De hoc juramento præstito a Bartholomæo Scaligero Episcopo Veronensi in manibus Fr.

Bla-

Blaſii Epiſcopi Vicentini Nuncii ad hoc delegati a Berrrando Patriarcha an. 1336. mentionem habet Ughellus in Veronenſibus, ubi in Bartholomæo refert acta.

28 *Præteriti malitia temporis*. Hæc eſt Conſtitutio fr. Latini Legati, ut cuique legenti liquere poteſt.

29 *Eccleſiaſtica careant ſepultura*. Mirum, quomodo carere debeant eccleſiaſtica ſepultura qui fuerant ad communionem recepti, cum, ut fert regula canonica, cui vivo communicavimus, & mortuo communicare debeamus, cap. ex parte de ſepult. idque de excommunicato etiam in extremis abſoluto ſtatuat Gregor. IX. in cap. ult. de ſepult. Id tamen non eſt novum in gravioribus & publicis delictis, ut qui per totam vitam fuit contumax, & in extremis tantum reſipiſcat, abſolutio quidem & Synaxis concedatur, ſepultura vero denegetur propter defectum ſatisfactionis, quam cum dare potuit noluit, & in extremis, cum vult, non poteſt: id quod expreſſe de raptoribus & incendiariis Eccleſiarum ſtatuit Eugenius III. in cap. ſuper eo 2. de raptoribus.

30 *Immediate ſubjecta*. Tempore Bertrandi noſtri non erant exemta monaſteria univerſa hujus Provinciæ, ex quo vult ea ab Epiſcopis viſitari juxta conſtitutionem a Latino præcedenti ſæculo promulgatam, quam hic tamquam propriam vult Bertrandus obſervari ad continendos in obedientia & obſervantia monachos & Regulares.

31 *Focariam*. Focaria proprie eſt ancilla ſive potius famula culinaria, quæ focum curat. Verum focariæ dictæ ſunt concubinæ presbyterorum, quaſi quæ foco aſſideant; quoniam ſub prætextu familiaris ſervitii presbyteris cohabitant: & in hoc ſenſu hoc vocabulum uſurpatum fuit circa hoc ſæculum in pluribus conciliis, quæ refert du Cange in ſuo gloſſario barbaræ latinitatis, ad hoc verbum, *Focaria*; & hoc etiam ſenſu focarias accepit Concil. Lateranenſ. III. ſub Alex. III. cap. 11. an. 1179. Hic vero ſenſus non cohæret, videturque ita ſupplendus: *nullus.... poſt duos menſes audeat retinere; alias, ſi poſt terminum ſupraditum, &c.*

32 *Pœnitentiarios*. Hujuſmodi munus pœnitentiarii, qui loco Epiſcopi a gravioribus criminibus & cenſuris abſolveret, olim obibant Presbyteri Epiſcoporum Vicarii. Poſt annum milleſimum invenitur aliis demandatum id operis; & in Concilio Eboracenſi anni 1194. is Presbyter vocatur confeſſor generalis Diœceſanus; ibi can. 41. Ad Epiſcopum, vel eo abſente ad generalem Diœceſis confeſſorem tranſmittantur ab eo pœnitentiam ſuſcepturi. In Concil. autem Lateranenſi IV. 1215. ſtatutum eſt: in cathedralibus Eccleſiis viros ordinari, quos Epiſcopi poſſint coadjutores & cooperatores habere non ſolum in prædicationis officio, verum etiam in audiendis confeſſionibus, & pœnitentiis injungendis; quo aliæ Eccleſiæ conformatæ ſunt Romanæ, quæ ſuos jam ante pœnitentiarios habebat. Ex hoc evincitur in more tunc non fuiſſe univerſales confeſſarios pro tota Diœceſi ab Epiſcopis ordinari præter pœnitentiarios, ſive confeſſarios diœceſanos, qui ipſorum vice in hac parte fungerentur, & ne quidem Parochos potuiſſe aliarum, quam ſuarum ovium confeſſiones audire, ſed ſolum proprios ſacerdotes, quiſque ſuarum.

33 *Modum*. Cum parciſſima eſſet indulgentiarum diſpenſatio antiquis ſæculis, tamen proceſſu temporis poſt ſæculum decimum res eo devenit, ut Concilium Lateranenſe IV. ſæculo decimotertio quæſtum ſit, effuſiore indulgendi licentia in contemptum veniſſe Eccleſiæ claves & pene ſolutam canonicam Eccleſiæ diſciplinam. Proinde cap. 62. remedium adhibuit, modumque indulgendi Epiſcopis poſuit: *Quia* inquit, *per indiſcretas & ſuperfluas indulgentias, quas quidam Eccleſiarum Prælati facere non verentur, & claves Eccleſiæ contemnuntur, & pœnitentialis ſatisfactio enervatur... quadraginta dies de injunctis pœnitentiis remiſſio non excedat..... cum Romanus Pontifex, qui plenitudinem habet poteſtatis, hoc in talibus moderamen conſueverit obſervare.*

34 *Ultra annum*. Hic annus non ſignat terminum, ſive tractum ſucceſſivum ipſius indulgentiæ, ſed quantitatem remiſſionis pœnæ, per indulgentiam conceſſæ, nempe remiſſionem pœnæ canonicæ anno reſpondentem.

35 *Quadragenarium*. Hoc eſt indulgentia quadragenatia ſive quadraginta dierum, quæ dicta fuit etiam ſimpliciter *quadragena*, & ſubinde barbara voce *carena*.

36 *Vel pontium*. Pontium erectio vel refectio ponitur hic inter opera pia, ea ſane ratione, quia bono publico & communi uſui inſervit (cui alias pauci ſtudent) maxime pauperum, qui non haberent quo *pontagium*, ſive *pontaſium*, hoc eſt tributum pro tranſitu ſolverent. De hujuſmodi indulgentia pro pontibus mentio habetur in cap. 4. de indulg. & remiſ.

37 *Quam unus*. Conſtans fuit ſacrorum canonum tam juris veteris in can. non plures de conſecr. diſt. 4., quam novi in cap. Quamvis de cogn. ſpir. in 6; quod unus tantum debeat eſſe in baptiſmo Patrinus; idemque juris & rationis eſſe de confirmatione docet Pontifex in eod. cap. Quamvis. Quoniam vero, non obſtante prohibitione, adhuc plures ſuſcipiebant vel accedebant, & inde vere cognatio contrahebatur, ut in cit. Quamvis, Concilium Trid. indulſit, ut ad ſummum unus & una adeſſent & ſuſciperent, alii vero coguationem etiam ſuſcipientes minime contraherent. Eum abuſum mulcta pecuniaria tollere Bertrandus conatus eſt.

38 *Bannis*. Hujuſmodi banna ſunt publicationes matrimonii contrahendi, quæ hodie poſt Concil. Trid. *denunciationes* dicuntur. Conſuetudo faciendi ſive præmittendi hujuſmodi Publicationes erat jam in aliquibus diœceſibus etiam ante concil. Lateranenſe IV, quod illam in jus commune deduxit cap. 51, & habetur etiam in cap. 3. de clandeſt. deſponſ.

39 *Forte præmiſſis*. Legendum *forte non præmiſſis*, ut ſic appareat reatus, cui eo loco pœna imponitur.

40 *Quinque librarum*. In Concil. Lateranenſi IV. cap. 51. pœna triennalis ſuſpenſionis imponitur reis, qui contrafecerint: quomodo hic commutatur hæc pœna in levem mulctam pecuniariam quinque librarum? Pœna concilii imponitur contra eos, qui contempſerint prohibere conjunctiones mattimoniales in gradu prohibito poſt allegatum impedimentum, vel etiam præſumpſerint aſſiſtere. Salva hac juris communis pœna, aliam leviorem addidit Bertrandus contra eos, qui negligenter banna omiſerint proponere, aut, eis non præmiſſis, benedictionem matrimonio impendere, etiam non denunciato eis impedimento.

41 *Legiſperititias*. Hoc eſt legitimas, & ſecundum regulas legiſperitorum factas.

42 *Singulares*. In gravioribus aliquibus delictis, in jure tamen expreſſis, hoc ſpeciale eſt, ut duo teſtes probent concludenter, licet ſint ſingulares in ſua quiſque depoſitione, hoc eſt ſinguli de ſingulis & diverſis factis in eodem tamen genere delinquendi, reſtificentur.

43 *Cautionem*. Hanc cautionem in jus commune deduxerat Gregor. X. in Concil. Lugd. II. & habentur in cap. 2. de uſur. in 6. quam juris communis diſpoſitionem ſequitur hic Bertrandus, &, aliqua addendo, formam etiam præſcribit.

44 *Ad quantam rationem*. Hoc eſt habita ratione ad centum, an exigeret uſurarius octavam, decimam, duodecimam vel viceſimam partem pro quolibet centenario.

45 *Relaxet*. Hujuſmodi juramenta de uſuris ſolvendis velſolutis non repetendis ſummo jure tenent, quoniam ex parte jurantis non vergunt in detrimentum ſalutis æternæ, cap. cum contingat de jurejur. & cap. quamvis de pactis in 6. ſed quia ſunt injuſta ex parte Uſurarii, ideo is debet illa relaxare, & nihilominus uſuras reſtituere. cap. ad noſtras de jurejur. & cap. Tuas 13. de uſuris.

46 *Nocturna*. Hinc evincitur adhuc tempore B. Bertrandi viguiſſe morem nocte recitandi divinum officium, eoque ſeculo 13. in aliquibus locis etiam poſtea ſervatum hunc morem uſque ad ſæculum 15. oſtendit Thomaſinus vet. & novæ Eccl. diſcipl. p. p. l. 2. cap. 86.

47 *Confeſſor*. Ideſt confeſſarius in aliis etiam conciliis pro more illorum temporum.

48 *Hactenus obſervatum*. Ea tamen obſervantia poſteriobus ſæculis in conſuetudinem abiit.

49 *De biennio in biennium*. Cum Concilium Lateranenſe V. cap. 6. juxta SS. ſtatuta Patrum edixerit concilia Provincialia annis ſingulis eſſe cogenda, mirum, quomodo Bertrandus noſter ea reduxerit ad ſingula biennia. Cum forte ſæculo jam tranſacto a celebratione illius concilii, in deſuetudinem abierit ejus diſpoſitio, tentavit noſter Patriarcha concilia in uſum reducere ſaltem ſingulis biennis pro commodo vaſtæ Provinciæ, ſicut poſtea idem decrevit Toletanum concilium an. 1473. & ante ſtatuerat Colonienſe ann. 1454. (ſive potius Cardinalis Cuſanus Legatus de latere per Alemaniam) unumquodque pro ſua Provincia.

50 *Enſenia*. Sic in codice; ſed illud vocabulum nec in gloſſario barbaro invenitur. Legendum vero eſt, *exenia*. Exenium vero idem eſt, quod *xenium*, quaſi xenium peregrinum & de longinquo miſſum: quod ab Honorio III. ſumitur etiam pro dono, quod ad eſculenta pertineat; & ſic ſenſus conſtat eum ſequenti vocabulo.

51 *Eulogia, pro eulogias*. Eulogiæ propriæ ſunt panes, qui efferebantur & benedicebantur ad ſacrificium conficiendum, ex quibus proinde pars ſeligebatur ad corpus Chriſti conficiendum: de quibus Eulogiis agit Germanus CP. Patriarcha in theoria myſtica, reliqui porro panes benedicti diſtribuebantur iis, qui ob aliquod impedimentum non erant parati communicare feſtis diebus ex decreto Pii Papæ, & ex concil. Nanetenſi cap. 9. quibus id erat loco ſacramenti & quaſi quoddam ſacramentum uti appellat D. Aug. de peccatorum remiſs. lib. 3. cap. 26. quod nos ſacramentale diceremus. Hic panis, inquit ibi Aug. quamvis non ſit corpus Chriſti, ſanctus eſt tamen, & ſanctior cibis, quibus alimur. Diſtribuebantur autem poſt miſſam a Sacerdote paullo ante dimiſſionem, cunctis præſentibus, ut præſcribit Leo IV. Papa in cura Paſtorali; & ea ratione nonniſi a jejunis ſumebantur.

Eulogiæ præterea dictæ quævis munera, quæ non tam ex debito, quam ex convenientia offeruntur; unde in concil. Meldenſi an. 845. cap. 45. decet tamen presbyteros cum voluntariis eulogiis tempore congruo viſitare & venerari ſuos Epiſcopos; & Leo IV. ad Epiſcopos Britanniæ ſcribens, cap. 3. ſtatuit, non cogendos presbyteros ad ſacra concilia eulogias deferre; & Hincmarum Rhemenſis in capitulis, quæ ad Archidiaconos ſcribit, cap. 5. eulogias niſi ſponte oblatas a presbyteris accipere vetat.

52. *Leproſis*. Hoc eſt locis piis pro cura leproſorum inſtitutis, quæ jerothocomia græce dicuntur, in cartis vero noſtratibus leproſariæ vocantur. Eo ſæculo fuerunt in uſu

ejuſ-

ANNO CHRISTI 1339.

ejuſmodi loca pia in hac Provincia: in Aquilejenſi vero Diœceſi jam erant adhuc ſeculo 16., cum Utini extra mœnia eſſet unum ierorhocomium ſub titulo S. Lazari, cujus Eccleſia adhuc exrat, ſed inſtitutum loci ab aliorum conſortio ſeparati, ut lepræ morbus exigit, deſiit in uſu eſſe, & bona fuerunt Hoſpitali pauperum & infirmorum unita.

53. *Feltrenſem & Bellunenſem*. Garſias iſte, qui apud Ughellum corrupte dicitur Gorgias de Luſia, utriuſque Eccleſiæ tam Feltrenſis quam Bellunenſis fuit Epiſcopus: ſiquidem, cum hæ duæ Eccleſiæ ab initio fuiſſent diſtinctæ, & ſingulæ propriam ſedem & proprium Epiſcopum habuiſſent uſque ad an. 1204. ſed inter eos ſimultates eſſent eo uſque, ut populi ſe invicem bello peterent; ad tollenda hujuſmodi diſſidia, & populos pace uniendos, Torrentinus Feltrenſis & Anſelmus Bellunenſis auctoritate Innocentii Papæ III. tranſegerunt, ut uter illorum ſuperſtes alteri eſſet, utriuſque Eccleſiæ Epiſcopus eſſet, & ſatis primum cedente Anſelmo, Torrentinus utriuſque Eccleſiæ factus Epiſcopus Eccleſias & populos conjunxit. Unio perduravit uſque ad tempora Pii II. Papæ, qui anno 1462. eas Eccleſias denuo ſejunxit, & utriB que Eccleſiæ ſuum Paſtorem attribuit. Viden. Ughel. in Feltrenſibus in principio.

54. *Triviſinum*. Hoc eſt, *Triviſanum*; ſive & melius *Tarviſinum*.

55. *Oeconomi*. Veronenſis Eccleſiæ ſedes tunc vacabat per mortem Bartholomæi Scaligeri a Martino Patruo eidem illatam: proinde capitulum elegerat in Oeconomum Martinum A Archipresbyterum S. Stephani, & Gulielmum Zolfiuum in Vicarium generalem ſede vacante. Omnebonus ergo intervenit etiam ſyndicario nomine, hoc eſt tamquam ſyndicus & Procurator Oeconomi in temporalibus, & capituli ſive Vicarii capitularis in ſpiritualibus Eccleſiæ Veronenſis.

ANNO CHRISTI 1339.

56. *Abbates*. Abbates interveniunt in concilis provincialibus non de neceſſitate, ſed convenienter ad decorem, & ad auxilium Epiſcoporum; qui tamen non deciſivam, ſed conſultivam tantum vocem habent, ut reſpondit Gregor. XIII. concilio Rothomagenſi, quæ reſponſio habetur tom. 15. conc. collect. Labbe pag. 874. ad calcem ejuſd. concilii ſub numero 5.

57. *Fratris Pacis*. Hic Pax fuit ex ordine Prædicatorum Lombardiæ Provincialis, & pro Vicario habuit Fr. Philippum Regularem veriſimiliter ejuſdem ordinis.

58. *Fratris Franciſci*. Hic Franciſcus fuit celebris Theologus & declamator ex ordine Servorum B. M. V. ad Epiſcopatum aſſumtus.

59. *Imperiali &c.* Hoc eſt. *Imperiali auctoritate Notarius*, qui publicavit ſupraſcriptas conſtitutiones. Appoſita eſt autem hæc ſubſcriptio, ut indicetur codex tranſcriptus ex originali ſubſcripto manu ejuſdem Notarii. Codex, unde tractum eſt hoc exemplum, eſt codex membranaceus optimo charactere ſcriptus, qui proinde videtur ſcriptus eodem ſæculo decimo quarto, quo fuit celebratum idem concilium, & aſſervatur in Archivio capituli Utinenſis.

CONSTITUTIONES * PADUANÆ

* Ex cod. Vatic. 1339. acceptæ.

Ab Ildebrandino Paduano Epiſcopo in Synodo anni MCCCXXXIX. conditæ.

In nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti, & gloC rioſæ Virginis Mariæ Matris ejus. Hæ ſunt conſtitutiones Reverendi Patris Domini Ildebrandini, permiſſione divina Epiſcopi Patavini.

QUia ſecundum varietates temporum mutationem recipiunt conſtitutiones humanæ, congruum eſt, ut temporum conditione mutata, conſtitutiones etiam immutentur. Nos itaque Ildebrandinus permiſſione divina Epiſcopus Paduanus, recenſitis conſtitutionibus domini Fratris Joannis (ſuper hæc verba ponitur *Ildebrandini*) olim epiſcopi Paduani anteceſſoris noſtri, quas ſolas in noſtra Paduæ Civitate, & Diœceſi invenimus obſervari, proſpeximus, quod nonnullæ earum modernis temporibus declarationibus, & ſuppletionibus indigebant; plures autem erant utiles, & ſalubres. Ea propter ſuperfluas amoventes, utiles approbantes, dubias declarantes, atque ſupplentes de concilio venerabilium virorum dominorum Gregorii de Janua, Leonardi de Carraria, & Perencani de Carraria canonicorum eccleſiç Paduanæ in generali Synodo totius cleri Paduani, ſpecialiter ad hoc congregata præſentibus, ac etiam venerabilis viri domini Barufini de Cremona Canonici Paduani, licet in prædicta Synodo perſonaliter non exiſtentis, quoniam pro tractandis negociis noſtræ cathedralis eccleſiæ Paduanæ, & aliarum eccleſiarum Civitatis, & Diœceſis Paduanæ, ipſiſque auctore Domino utiliE ter promovendis ad banc præſentem diem duximus, congregandam; Conſtitutiones infraſcriptas renovamus de novo, conſtituimus, & ordinamus mandantes eas prout inferius continetur, per noſtros ſubditos inviolabiliter obſervari. Præcipienteſque omnes allæ conſtitutiones prædeceſſorum noſtrum vel noſtræ, quæ non reperirentur ſcriptæ in libro præſentium Conſtitutionum pro vacuis, revocatis, caſſis, & irritis habeantur.

De reverentia ad Fidem catholicam.

I. Admonemus omnes tam clericos quam laicos, tam mares, quam feminas noſtræ civitatis, & diœceſis, quod fidem ſanctam catholicam, & omnia divina ſtatuta revereantur, teneant, & obſervent, & quod in omnibus, & per omnia libertatem eccleſiaſticam ſtudeant defenſare.

De trahentibus Clericos ad judicium ſæculare.

II. Statuimus, quod nullus clericus, vel ſæcularis perſona trahat alium clericum, ſive Decclefiaſticam perſonam ad judicium ſæculare, alioquin niſi in primo præcepto facto in foro ſæculari poſt decem dies deſtiterit, pro ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrat.

Quia per mutationem ſtatus mutare forum nonnulli laici arbitrantur, quidam eorum, dum accuſati ſunt, ſeu condemnati de criminibus per judicem ſecularem, ut eorum manus effugiant habitum Religionis aſſumunt, ex quo graves queſtiones, & ſcandala non modica oriuntur. Ideoque volentes hujuſmodi queſtiones, et ſcandala amovere, ſtatuimus, ut nullus Abbas, vel Prior, Abbatiſſa, ſeu Prioriſſa alicujus monaſterii Diœceſis Paduanę aliquem conditionis prędictę ſubjectum juriſdictioni Civitatis Paduę intra juriſditionem noſtram ad profeſſionem recipiat, ſive ad habitum regularem. Qnod ſi contrafecerit hac generali monitione prędmiſſa denuntiamus ipſum nullatenus defendendum. Hoc idem in his, qui debita contraxerunt ante ſtatus mutationem volumus obſervari.

Deu-

ANNO CHRISTI 1339.

De utentibus falsis Probationibus in causis, quæ in curia ecclesiastica ventilantur.

III. Statuentes prohibemus ne aliquis clericus, vel laicus in curia, vel foro judiciali in causis spiritualibus, vel matrimonialibus, aut etiam in aliis causis, litteris, vel instrumentis, testibus, aut aliis probationibus falsis scienter utatur; adjicientes, quod si aliquis contra hoc nostrum salubre statutum venire tentaverint, aut falsum instrumentum fecerit, vel fieri procuraverit, excommunicationis incurrat sententiam ipso facto. Et idem statuimus de advocatis, & subornatoribus testium.

De vita, & honestate clericorum.

IV. In hac generali Synodo monemus solemniter semel, secundo, & tertio omnes & singulos nostræ jurisdictioni subjectos tam hic præsentes, quam absentes, qui hic haberi pro clericis, & gaudere intendunt privilegio clericali, ut de cætero clericaliter vivant; & honeste incedant coronam in capite, & tonsuram in capillis cogruentem, patentibus auribus more clericorum, vestes & habitum clericalem continue deferentes, & alia faciant, & observent, quæ in veris clericis requiruntur. Artes, seu mercationes illicitas non exerceant; officia, & stipendia sæcularia non recipiant. Nullus earum ad consilia, in quibus negotia bellica, vel alia clericali ordini indecentia tractantur, accedat. Officia clerici incompetentia non recipiant. Sed ab his, & aliis, quibus clericalis deformetur honestas, prorsus abstineant. Quicumque vero prædictis, vel alicui eorum contraire vel facere deprehensus fuerit, vel inventus, eum nec habebimus pro clerico, nec etiam defendemus.

Item statuimus, ut nullus Religiosus deponat proprium suæ religionis habitum assumendo habitum sæcularem, ut habitu transformato possit licentius, & liberius nefaria perpetrari; perpetrare volentes, quod omnes tales transgressores ipso facto sententiam excommunicationis incurrant.

Quia peccatis exigentibus incontinentiæ vitium clericos occupavit, quod filii progeniti manifeste testantur; idcirco iniquitates ipsorum volentes quantum possumus cooperire, statuendo præcipimus, ut nullus clericus, cujuscumque status, seu conditionis existat filium ex fornicatione progenitum post se ducat, nec etiam dictis sacerdotibus serviant in divinis, & altaribus cum eisdem administret, ne ipsius incontinentiæ vitium ipso filio attestante omnibus revelent. Quod si quisquam hujusmodi constitutionis nostræ transgressor extiterit, in quadraginta solidorum Venetorum parvorum pro qualibet vice sententialiter condemnamus, medietatem cujus condemnationis concedimus accusanti, seu ad nostram notitiam perducenti.

De Clericis moram trahentibus extra Diœcesim Paduæ.

V. Cum autem nonnulli Presbyteri, & Clerici, qui in nostra diœcesi beneficia obtinent, extra nostram jurisdictionem evagentur, itaque nobis pro certo constare non potest, ubi ipsos requiri, seu citari mandemus. Omnes & singulos, qui taliter se a suis beneficiis absentarunt, primo, secundo, & tertio peremptorie in hac A Generali Synodo monemus, & præsenti constitutione statuimus, & mandamus, quatenus infra sex mensium spatium a publicatione præsentis Constitutionis ad sua beneficia redire debeant, deservituri pro se suis beneficiis, prout superius est expressum. Alioquin contra hujusmodi absentes procedemus prout æquitas suadebit, ac utilitati ecclesiarum, & eorum saluti videbimus expedire.

ANNO CHRISTI 1339.

De residentia Clericorum.

Hæc inscriptio posita est alia veteri manu, nec numerum habet adnotatum.

Quia beneficium ecclesiasticum propter officium illum confertur, & satis videtur indignum ut clericus beneficium percipiat, & ecclesiæ, a B qua beneficium habet, non serviat, hoc generali edicto monemus solemniter semel, secundo, & tertio omnes, & singulos Clericos jurisditioni nostræ subjectos beneficium ecclesiasticum obtinentes, & sub excommunicationis pœna districte præcipimus, ut quilibet in ecclesiis suis, in quibus beneficiati sunt, debeant residere, ipsis ecclesiis, sicut beneficii onus requirit, servientes debite in divinis, nisi cum eis super hoc dispensatum fuerit, vel a nobis de non residendo licentiam obtinuerint specialem. Quos nihilominus non residentes volumus contribuere, & servire residentibus, & præcipue sacerdotibus juxta suorum beneficiorum facultates, nec ipsæ C ecclesiæ divinis obsequiis defraudentur.

De rebus ecclesiæ non alienandis.

VI. Statuimus, quod nullus vendat, permutet, alienet quocumque alienationis titulo pignori, vel hypotecæ obliget calices, cruces, vasa argenti, libros, paramenta, & quæcumque ornamenta ad ornatum altarium seu ecclesiarum, seu divinum cultum pertinentia in nostra ecclesia cathedrali sine licentia nostra, ac archipresbyteri, & Capituli nostri Paduani; in aliis autem ecclesiis, seu monasteriis Civitatis, Diœcesis Paduanæ sine nostra, vel successorum nostrorum licentia, & auctoritate. Contrarium autem facientes, ac res prædictas vendentes, per- D mutantes, alienantes, pignorantes, seu hypotecantes; necnon prædictarum rerum emptores, ac quocumque de prædictis modis receptores, & super illis pecunia, seu res alias mutuantes, excommunicationis sententiam, quam ex nunc in ipsos in his scriptis proferimus, incurrere volumus ipso facto.

Ex frequentibus querelis quorumdam laicorum didicimus, quod nonnulli clerici, ac personæ ecclesiasticæ tam beneficiati, quam etiam qui non sunt beneficia ecclesiastica assecuti nostræ jurisdictioni subjecti tam principali, quam fidejussorio nomine se obligant apud eos, qui dum in judicio confessi fuerint, vel victi, ut suis illudant creditoribus, se bonis cedere profitentur, E allegantes, quod inanis est actio, quam inopia creditoris excludit. Nos igitur ipsorum fraudi, & malitiæ volentes salubriter obviare, statuimus, ut nullus clericus cujuscumque status & conditionis existat, nec persona ecclesiastica de cætero obliget, se ad quemquam, ultra quam facultatum suarum se vires extendant; quod si fecerint, & in judicio victi, vel confessi supradictam exceptionem ausi fuerint allegare, in ea perseverando, eo ipso a perceptione fructuum beneficiorum suorum præsentis constitutionis vigore decernimus manere suspensos, & ipsos fructus creditorum utilitatibus applicamus. Qui si

du-

durante hujuſmedi ſuſpenſione aliquid de fructibus ipſis attigerint, quocumque quæſito colore, vel in ipſa ſuſpenſione perſeveraverit per ſex menſes animo indurato, eo ipſo excommunicationis ſententiam incurrat, & nihilominus procedemus ad privationem beneficiorum ipſorum, ſi in ipſa ſententia excommunicationis perſeveraverint, prout æquitas ſuadebit. Prædicta autem locum habere volumus non tantum in contrahendis debitis, ſed etiam in contractis.

ANNO CHRISTI 1339.

De inventario de bonis Eccleſiarum conficiendo.

VII. Ut bona eccleſiarum conſerventur illæſa hac ſynodali conſtitutione duximus ſtatuendum, ut quicumque Prælatus, aut rector alicujus eccleſiæ ad Rectoriam, ſeu dignitatem de cætero aſſumetur, ſub pœna decem librarum parvarum, poſtquam fuerit adeptus corporalem poſſeſſionem, infra ſpatium unius menſis bonorum omnium mobilium monaſterii, Abbatiæ, ſeu Prioratus, vel eccleſiæ, ad cujus regimen aſſumetur, inventarium confici faciat per publicum inſtrumentum; ut per hoc appareat, utrum bona ejus adminiſtrationi commiſſa minuantur, ſive etiam augeantur, & infra ipſum menſem ipſius inventarii copiam nobis debeat præſentare.

De Monaſteriis Monialium non intrandis.

VIII. Statuimus, quod nullus religioſus, nullus clericus, nullus laicus cujuſcumque ſtatus, Ordinis, vel conditionis exiſtat, perſonis, & caſibus infraſcriptis exceptis, audeat intrare monaſterium aliquod Monialium Civitatis, ſeu Diœceſis Paduanæ, nec in Chorum eccleſiarum, quæ ſunt in monaſteriis ſupradictis, neque in Clauſtra, vel alias clauſuras præfatorum monaſteriorum. Statuimus etiam, atque præcipimus Abbatiſſis, Prioriſſis, & ſingulis monialibus prefatorum monaſteriorum, quod prædictos intrare prohibitos ad ipſa monaſteria, & loca prædicta non recipiant, nec admittant, ipſiſque non loquantur, niſi in in caſibus ſupraſcriptis. Contrarium autem facientes, excommunicationis ſententiam, quam ex nunc in omnes prædictos religioſos, clericos, laicos, Abbatiſſas, Prioriſſas, & moniales in his ſcriptis ferimus, incurrere volumus ipſo facto. Medicis autem pro curis faciendis, artificibus pro operibus exercendis, advocatis pro conſiliis præbendis in cauſis monaſteriorum; notariis pro inſtrumentis conficiendis & teſtibus tunc opportunis; viſitatoribus, ſive generalibus, ſive ſpecialibus aliiſque ſacerdotibus ad hoc ſpecialiter deputatis, ſeu deputandis, tam pro divinis Officiis celebrandis, quam pro confeſſionibus audiendis, quam pro ſacramentis eccleſiaſticis miniſtrandis, cum caſus & neceſſitas exegerit intrandi ad loca prædicta, licentiam impertimur; ita tamen, quod ſoli cum aliqua moniali caſu confeſſionis excepto nullatenus converſentur. Et cum audiunt confeſſiones monialium non infirmarum, audiant eas ad aliquam feneſtram ferratam pariete intermedio exiſtente. Et cum audiunt confeſſiones infirmarum, audiant eas in tali loco, quod duæ ſaltem moniales ad hæc per Abbatiſſam deputandæ videre, & non audire valeant utriuſque perſonam. Prædicti autem viſitatores, niſi magna neceſſitas exigat clauſuram introire monaſteriorum, non intrent; ſed cum uno admodum honeſto ſocio in loco non ſuſpecto moniales examinent, & ſuum officium exerceant.

Inhibemus etiam ſub pœna excommunicationis, quod mulieres alias cujuſcumque conditionis, illis exceptis quarum honeſto & familiari obſequio utuntur pro neceſſitatibus monaſteriorum, & monialium prædictarum infra clauſuram præfatorum monaſteriorum non admittant.

ANNO CHRISTI 1339.

Concedimus etiam, quod in ſolemnitatibus Sanctorum, ſub quorum nomine Eccleſiæ præfatorum monaſteriorum ſunt dedicatæ, & in ipſarum eccleſiarum conſecrationibus religioſi, clerici, laici, ac mulieres poſſint intrare eccleſias ſupradictas, & prima dumtaxat clauſtra ipſorum monaſteriorum; & tunc Abbatiſſa, & moniales in loco decenti ſe teneant, ita quod ipſarum honeſtas illæſa ſervetur. Concedimus etiam, quod ſi Abbatiſſæ, ſeu moniales ſuprascriptæ pro aliqua honeſta cauſa, et ſpecialiter utilitate monaſteriorum contingente, aliquibus religioſis clericis, ſeu laicis loqui voluerint, dummodo prædicti eundi ad prædicta monaſteria a nobis licentiam obtinuerint, ſeu a noſtro vicario in abſentia noſtra poſſint eis loqui, & honeſta ac utilia negotia tractare cum eis. Et ſi Abbatiſſa loqui voluerit, adhibeat ſecum duas ad minus honeſtas, & antiquas moniales, quæ audiant ea quæ loquentur. Si vero monialis loqui voluerit, hoc faciat de licentia Abbatiſſæ, quæ ſi licentiam loquendi conceſſerit, teneatur ei dare duas ſocias honeſtas, & antiquas, quæ ſimiliter audire poſſint ea quæ loqui voluerint. Hujuſmodi autem locutio ſemper fiat per Abbatiſſas, & moniales ad feneſtras ferratas, & aliquo pariete intermedio.

Qualiter confeſſiones per presbyteros audiri debeant.

IX. Sancimus, quod Sacerdotes regulares, & ſæculares in eccleſiis audientes confeſſiones mulierum, non audiant eas in angulis eccleſiarum, nec in locis occultis, ſed in tali parte, quod utriuſque perſonæ videri poſſint communiter ab his, qui fuerint in eccleſiis præſentes. Et confeſſiones mulierum non infirmarum alibi quam in eccleſiis non audiant. Qui accedunt ad audiendas confeſſiones mulierum infirmarum, audiant eas in tali loco, quod ſocius Sacerdotis, & aliæ perſonæ in domo mulieris exiſtentes, videant Sacerdotis, & mulieris confitentis, perſonam, & ita remotæ exiſtant, quod confitentis verba audire non poſſint. Contrarium autem facientes viginti librarum pœnæ volumus ſubjacere.

De celebratione Miſſarum.

X. Ne ſacratiſſima officii Miſſæ devotio, in qua fidei Chriſtianæ fundamentum conſiſtit, ex quotidiana pluralitate apud Chriſticolas minuatur, in hac generali Synodo ſtatuimus, & inviolabiliter obſervari præcipimus, ne aliquis presbyter in civitate, vel diœceſi noſtra bis in die Miſſarum ſolemnia celebrare præſumat, exceptis caſibus a jure permiſſis. Qui vero contrafecerit quadraginta ſolidorum parvorum perſolvat, cujus pœnæ medietas ſit illius, qui eum ſtudet accuſare.

De cuſtodia Euchariſtiæ, & qualiter ad infirmum deportetur.

XI. Statuimus præterea ne propter incuriam ſacerdotum divina indignatio gravius exardeſcat,

ANNO CHRISTI 1339.

scat, ut a Sacerdotibus Eucharistia in loco singulari, mundo, & clave signato prope altare, seu juxta semper honorifice collocata devote, ac fideliter conservetur, ne ad illam temeraria manus possit extendi. Hoc idem dicimus, & mandamus de custodia adhibenda de chrismate, & oleo cathecumenorum, & etiam infirmorum. Adjicientes, ut cum sacra hostia ad infirmum portatur, sacerdos inductus superpellicio, seu cotta, honorifice ferat; & manifesse superposito velamine mundo, & campanula, & lumine præcedente, cum sit candor lucis æternæ, ut ex hoc apud omnes fides, & devotio augeatur. Prohibentes omnino ac sub pœna excommunicationis mandantes, ne quis ipsum sacrum corpus ad infirmum occulte, seu absconse deferat, sicut a quibusdam audivimus impudenter fieri, portando ipsum sub cappa, vel indumento alio. Si vero in reditu ab infirmo in vase corpus Christi non fuerit, lumen extinguatur, & campanula non pulsetur, ne idolatrare aliqui videantur. Præcipimus etiam, quod sacerdos deferens ad infirmos corpus Christi numquam solus incedat, sed semper secum aliquem socium clericum, & si clericum habere non possit, socium laicum secum ducat.

De Ministrantibus Sacramenta extra suas Parochias.

XII. Ne ab illis videatur peccandi causa, invitatio, materia & exemplum procedere, a quibus peccatorum est venia postulanda, providemus, & statuimus, & irrefragabiliter definimus, quod nullus presbyterorum, capellanorum, vel clericorum Paduæ sit ausus egredi, vel exire parochiam propriam, & aliam ingredi ad audiendum confessiones, dandam Eucharistiam, conferendum baptisma, vel aliquod aliud ecclesiasticum Sacramentum; aut sponsam alicujus parochi in sua Ecclesia recipere, & illius, vel illorum verbo, & licentia sacerdotis, vel sacerdotum, cujus quorumque est verbum, & licentia impetranda. Qui vero contra prædicta, vel aliquid prædictorum venire, vel facere præsumpserit, quidquid obventionis ob hoc percepit proprio sacerdoti resignet, & loco pœnæ viginti solidos parvorum distribuendos prout nobis placuerit in usu pauperum qualibet vice persolvat.

De euntibus ad funera absque invitatione.

XIII. Statuimus, quod nullus presbyterorum, capellanorum & clericorum sit ausus quovis modo ad alienam ecclesiam, monasterium, vel cœnobium, aut alium locum secularem, vel religiosum ire vel accedere ad funus alicujus, vel ad aliud officium funeris, sive nocturnas exequias, vel vigilias, nisi fuerit vocatus a presbytero vel rectore illius ecclesiæ, vel parochiæ, loci vel monasterii, seu pro voluntate hæredum defuncti specialiter invitatus. Qui vero contrafecerit pro pœna quinque solidos parvorum prout nobis videbitur in usus pauperum convertendos solvere teneatur.

De celebratione Festi B. Danielis Mart.

XVI. Festum Beati Danielis Martyris nostri patroni singulis annis in nostra Paduana ecclesia futuris celebrari temporibus in perpetuum debitis devotione ac reverentia cupientes admonemus omnes, & singulos archipresbyteros, & parochiales presbyteros nostræ jurisdictioni subjectos, ac districte in virtute sanctæ obedientiæ sub excommunicationis pœna mandamus, quatenus festum prædicti martyris glorioси quod celebratur tertia die Dominica Mensis Maji in suis Kalendariis debeant adnotare, ac ipsa die Festi cum populo sibi commisso sicut devote poterit, legitimo impedimento cessante venerandum corpus supradicti Patroni nostri visitare procuret; nec expectet de cætero ad prædictam solemnitatem per alios invitari.

ANNO CHRISTI 1339.

De puerorum baptismo non differendo.

XV. Quia pungunt nos acriter aculeo doloris interius quædam verba, quæ de quibusdam parvulis absque salutifero Baptismatis sacramento ob parentum, ac capellanorum suorum negligentiam culpabilem decedentibus gratia divinæ visionis privatis audivimus; nos tanto periculo animarum, & damno inextimabili providere Deo propitio totis desideriis cupientes; hac generali Synodo monemus solemniter semel, secundo, & tertio omnes & singulos presbyteros, & parochianos nostræ civitatis, & Diœcesis tam præsentes quam absentes, quibus cura imminet animarum, & eis sub pœna excommunicationis quanto districtius possumus præcipimus, & mandamus, quatenus parochianos, & populum sibi commissum utriusque sexus in ecclesiis suis, seu alibi, ubi & quando major convenerit populi multitudo, ex parte & auctoritate nostra moneant solemniter, & sub pœna excommunicationis districte præcipiant, ut quilibet ex ipsis filios suos infra octo dies postquam nati fuerint ad ecclesiam deferri, & per parochiales sacerdotes suos baptizari faciant, & procurent. Volumus insuper, & mandamus, quod præsens monitio, & mandatum quolibet mense in qualibet ecclesia tamquam sacra lectio repetatur. Sacerdotum vero negligentiam, si per eos steterit quominus dicto termino parvuli baptizentur, & qui prædictas monitiones (contra) facere, ac hujusmodi constitutionem nostram singulis mensibus publicare distulerit, gravissime puniemus.

Quod mulieres non teneant pueros in lecto infra biennium.

XVI. Nullæ quoque mulieres lactantes parvulos intra biennium existentes sub pœna excommunicationis, in eodem lecto secum detinere præsumant, ne ipsos opprimant, & perimant dormientes, fiantque actrices funerum, quas nutrices esse convenit filiorum. Mandantes, quod sacerdotes parochiales in festivitatibus Nativitatis, & Resurrectionis Dominicæ, ac Pentecostes, & Assumptionis Dominæ nostræ, hoc statutum populo annuntiare infra Missarum solemnia teneatur sub pœna solidorum centum, quam incurrat, si hoc neglexerit adimplere.

De Simoniacis, & aliis injuste detinentibus ecclesiastica beneficia.

XVII. Quia simoniaca pravitas inter omnia crimina detestabilior judicatur, ideoque ejus respectu cætera quasi pro nihilo reputantur, ipsam a nostris subditis vigilanti studio intendimus amovere. Ideoque præsenti sanctione duximus statuendum, ut quivis clericus tam subditus quam prælatus cujuscumque seu conditionis e-

☞ xiſtat, qui contra Deum & juſtitiam, & bonum conſcientiæ beneficium, ſeu dignitatem, vel rectoriam tenet, vel in futurum tenebit, quod, vel quæ per ſe, vel per alium acquiſitum fuerit, per ſimoniacam pravitatem, ſine mora illud vel illam in noſtris manibus libere reſignet penitus & dimittat. Et ad reſtitutionem omnium fructuum, & proventuum, quos quilibet talis receperit, ipſi eccleſiæ, in cujus præjudicium recepit, integre reſtituere teneatur.

ANNO CHRISTI 1339.

Contra occupatores beneficiorum eccleſiaſticorum.

XVIII. Statuimus, quod nullus clericus, ſeu religioſus dignitatem, perſonatum, officium, ſeu beneficium eccleſiaſticum cum cura, vel ſine cura occupare, ſeu ſe in illis intrudere quovis quæſito colore præſumat. Et ſi quis contra fecerit, ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrat, niſi occupata dimiſerit, & perceptos fructus reſtituerit, abſolutionis beneficium nullatenus percepturus.

De Conſpiratoribus.

XIX. Cum grave ſit conſpirationem facere contra quemquam, & multa mala ex conſpirationibus oriantur, volentes ſuper hoc malitiis hominum obviare, ſtatuimus, quod nullus clericus, vel regularis perſona de cætero facere hoc attentet. Et ſi quis contra fecerit, canonicæ ultioni ſubjaceat, & pœnæ, quam duxerimus pro qualitate criminis imponendæ.

De Uſurariis.

XX. Ad hæc de uſurariis quantum poſſumus libenter providere volentes, ſtatuimus, & mandamus diſtricte ſub excommunicationis pœna, quam in contrafacientem quemlibet ex nunc prout ex tunc proferimus in ſcriptis. Et ipſo facto contrario incurrere volumus tranſgreſſores, quod nullus poſtquam præſtita fuerit ſecuritas de reſtituendis uſuris extortis, & appellationis beneficio renuntiatum fuerit in eadem ſuper aliqua ſententia, ſeu interlocutoria, vel mandato lata, vel facto pro uſuris reſtituendis appellare audeat, vel præſumat; nulluſque adovocatorum ſeu procuratorum in cauſa talis appellationis patrocinari, vel agere, procurare, ſeu conſilium impendere quocumque modo vel præſumat. Nos enim quoslibet advocatos, & procuratores officio in noſtra curia ad annum a die transgreſſionis præſentis noſtræ conſtitutionis ſuſpendimus, & ſine omni ſpe reſtitutionis ſuſpenſos eſſe volumus ipſo facto.

Utriuſque Teſtamenti pagina uſurarum reprobata vorago ita quorumdam animos cœca cupiditate fuſcavit, ut quæ eos jure prohibente interdicta noſcuntur, quæſitis diverſis fraudibus perpetrare conantur. Nonnulli ſiquidem ſenebrem pecuniam exercentes alienam pecuniam, vel ſuam mutuant, nomine alieno aut ſuam per alios faciunt mutuari ut ſic uſurarii minime cenſeantur. Hos autem omnes, & quemlibet ipſorum ad reſtitutionem in ſolidum, & principaliter volumus obligari, & in electione ſit actorum quem eorum maluerit judicio convenire; ita quod per conventionem unius non excludatur quin poſſit reliquum convenire, ſi a primo quod petierit non potuerit obtinere. Inſtrumenta quoque facta in filiis, nepotibus, aut uxoribus uſurariorum manifeſtorum, ſeu per ipſos ſub nomine depoſiti, vel mutui, vel ſub aliqua quacumque forma verborum præſumptione violenta contractus uſurarios eſſe cenſemus, & in fraudem uſurarum eſſe confectos. Statuentes, quod tam in vita, quam poſt mortem ipſorum uſuriariorum, cum agetur de uſuris hujuſmodi repetendis cognoſcatur, ac ſi in perſonis ipſorum uſuriariorum contractus eſſent hujuſmodi celebrati.

ANNO CHRISTI 1339.

Quia plures uſurarii eorum ex uſuris, quas extorquent, ut plurimum non inſtrumenta conficiunt, ſed codices rationum, propter quod contingit, quod apud illos, qui uſuras ſolverunt nulla remanent documenta, quibus probare poſſint uſuras extortas, & ſic ipſi remanent in gravi damno, & hæredes in periculo animarum, cum ſæpe dictarum rationum ſeu librorum copia denegatur; nos volentes tam indemnitati eorum, qui recipere debent, quam ſaluti decedentium, & ipſorum hæredum ſaluti providere ſynodali conſtitutione duximus ſtatuendum, ut quamquam ſupradicti uſurarii modo expreſſo mandent ſatisfieri de uſuris, nihilominus ante aſſignationem librorum dictarum rationum omni fraude remota parochialis ſacerdos talibus deneget eccleſiaſtica ſacramenta. Quod ſi ſecus fecerit, ſententiam excommunicationis incurrat. Et ſi ante aſſignationem dictorum librorum deceſſerit; non admittantur ad eccleſiaſticam ſepulturam; nec eis proſit quod dicant libros ipſorum rationum ſe non habere, etiam ſi proteſtentur velle firmare proprio ſacramento, cum non ſit veriſimile, & ſi eos non habent dolo deſierint poſſidere, niſi forte habito reſpectu ad perſonas petentium, & quantitates petendas ſecundum arbitrium judicantis ſecuritatem præſtent de reſtituendis uſuris, credo petentium ſimplici juramento.

Uſuriariorum manifeſtorum ſaluti volentes latius providere, monemus omnes notarios, & eis ſub excommunicationis pœna mandamus, quam eorum quemlibet, ſi ſecus fecerint, incurrere volumus ipſo facto, quatenus nullus eorum ſecuritatem recipiat in civitate ab aliquo uſurario manifeſto ſine noſtra, ſeu noſtri Vicarii licentia ſpeciali, niſi forte tanta neceſſitas inſtaret, quod ad nos vel ad noſtrum Vicarium abſque more periculo recurſus convenienter non poſſit haberi. Semper autem recipiatur ſecuritas ſecundum formam noſtræ Curiæ conſuetam, & conſtitutiones Domini Patriarchę ſuper hoc promulgatas, quas ſub pœna, prædicta in libro noſtræ Curiæ per manum publicam ipſorum notariorum expenſis hæredum infra decem dies poſt mortem Teſtatoris volumus regiſtrari, ut quilibet ipſius copiam poſſit habere abſque diſpendio expenſarum. Et quia in forma ſecuritatis cavetur expreſſe ut coram nobis, aut noſtro Vicario fiant quietationes uſurarum, & reſtitutio earumdem, ut omnis dolus, & fraus ceſſet, qui conſuevit exerceri in talibus, ſicut rerum experientia manifeſta docet; idcirco inſtrumenta reſtitutionum uſurarum hujusmodi alibi facta, quam in ſecuritate cavetur, quia ſuſpicione non carent, decernimus non valere. Notariis autem exiſtentibus in Diœceſi propter locorum diſtantiam indulgemus, ut poſſint ſecuritates hujuſmodi recipere abſque noſtra, ſeu vicarii noſtri ſpeciali licentia, præſente tamen noſtro confeſſore, volumus nihilominus ut intra quindecim dierum ſpatium poſt mortem teſtatoris ſub pœna prædicta ſecuritates

tes antedictas in libris curiæ registrare debeant, A prout superius est expressum.

ANNO CHRISTI 1339.

De sortilegis, & eorum pœna.

XXI. Præcipimus, & statuimus sub excommunicationis pœna, quod nullus ad sortilegos, & sortilegas pro sortibus exercendis audeat habere recursum.

Item inhibemus, atque præcipimus, quod nullus sacramento Eucharistiæ, chrismate, oleo sancto, aqua benedicta abutatur, præsertim pro maleficiis exercendis. Nullus insuper demones audeat invocare, nec ad invocantes habere recursum pro invocatione hujusmodi exercenda; nullus insuper ossibus mortuorum, seu aliqua B parte humani corporis hominis mortui, vel viventis uti valeat ad maleficia facienda. Si quis autem contrarium fecerit, ipso facto sententiam excommunicationis incurrat. Et si sacerdos, vel alii clerici seu laici prædicta administraverint, adversus prædictos similiter excommunicationis sententiam ipso facto incurrant.

De Clericis luforibus.

XXII. Hac Synodo Generali statuimus, quod nullus clericorum Paduæ in civitate, vel villis Diœcesis nostræ ludere audeat ad ludum aliquem, cum taxillis, vel alias inhonestum ubi denarii amittantur, sub pœna solidorum viginC ti, & quilibet sit accusator, & teneatur accusare quoscumque viderit sic ludentes, & habeat medietatem banni.

De pœna Clericorum portantium arma.

XXIII. Quia clericorum arma debent esse orationes, & non ferrum, statuimus, ordinamus, atque præcipimus inviolabiliter observari, quod nullus clericorum Civitatis Paduæ, & Diœcesis audeat, vel præsumat alicujus generis arma portare per Civitatem vel villas Diœcesis Paduæ. Quicumque vero contra fecerit, & inventus fuerit cum armis persolvat, & persolvere teneatur illa banna, & pecuniæ quantitaD tes, quæ contra laicos Institutis Communis Paduæ continentur, ad quas eas ex nunc prout ex tunc scriptis præsentibus condemnamus. Verum quia supradicti clerici prætextu inimicitiarum capitalium, seu propter viarum discrimina, quæ allegant, prædictas pœnas effugiunt, declaramus, & pronunciamus, quod ad prædicta probanda nullatenus admittuntur, nisi ante inventionem armorum de prædictis inimicitiis fides facta fuerit coram nobis, vel nostro Vicario, & notorium sit, ipsos per suspecta loca debere transire, & inventi fuerint tamquam viatores in itinere constituti.

Contra concubinarios manifestos.

XXIV. Contra concubinarios manifestos non intendimus ad præsens aliquid novum statuere, sed constitutionem bonæ memoriæ Domini Latini quondam Legati Sedis Apostolicæ in partibus istis, in qua dicitur quod omnes concubinarii manifesti ipso facto suis beneficiis sint privati; proponimus executioni debitæ demandare.

De Sacrilegis.

ANNO CHRISTI 1339.

XXV. Excommunicamus, & anathematizamus in scriptis ex parte Dei omnipotentis, & nostra omnes effractores, violatores, incendiarios ecclesiarum, & occupatores violentos bonorum mobilium ecclesiasticorum. Nec non eos, qui violenter occupant, vel furto subtrahunt calices, cruces, libros, ornamenta, seu paramenta quęcumque ad ecclesias, & maxime ad ornatum altaris pertinentia.

De pœna impedientium collationes ecclesiarum factas per episcopum.

XXVI. Quorumdam Clericorum, & personarum sæcularium abusum, quæ ad ea quæ sibi a jure noverint interdicta, ausu temerario manus extendunt, refrenare coercitione debita cupientes, hac synodali constitutione sancimus, monentes pro primo, secundo, & tertio perentorio, ut in ecclesiis quæ ad nostram ordinationem seu provisionem immediate pertinere noscuntur nullus postquam aliqua ipsarum vacare contigerit, nostram provisionem, seu ordinationem per se, vel per alium quoquo modo impedire præsumat, quominus nostra provisio, seu ordinatio debitum consequatur effectum. Alioquin quemlibet impedientem nostram C provisionem, seu ordinationem, cujuscumque status, ordinis, vel dignitatis existat, nisi infra quindecim dierum spatium destiterit a præmissis, excommunicationis sententiam incurrere volumus ipso facto.

Quod quilibet Prælatus habeat has Constitutiones.

XXVII. Mandamus, & præcipimus omnibus Abbatibus, Prioribus, Archipresbyteris, Præpositis, ac omnibus Prælatis ecclesias collegiatas habentibus, quatenus prædictas Constitutiones integraliter sub pœna quadraginta solidorum parvorum usque ad quatuor menses in suis ecclesiis pictas habeant, & eaidem studeant eoD rum subditis publicare.

Actum Paduæ in nostra Cathedrali Ecclesia in Generali Synodo totius Cleri Civitatis, & Diœcesis Paduanæ ibidem congregata anno Domini 1339. Indictione VII. die Mercurii septimo mensis Aprilis, præsentibus venerabilibus viris Dominicis Georgio de Janua, Leonardo de Carraria, & Perencano de Carraria, Canonicis prædictę nostræ Cathedralis Ecclesiæ Paduanæ, ac providis, & discretis viris dominis presbyteris Bartholoto Rectore Ecclesiæ S. Clementis de Padua Primicerio Capellanorum Civitatis Paduæ, Presbytero Paduano, Presbytero Oliverio, & Presbytero Jacobo de Limignano mansionarii prædictæ nostræ ecclesiæ Paduę, E Bartholomæo de Valle Mortonis Archipresbytero de monte Silice, Bonaventura de Pulveraria, Archipresbytero de Triberano, Presbytero Andrea Plebano S. Eufemiæ, de Burgo Rico, Presbytero Paulo, & Presbytero Guillelmo Rectoribus ecclesiæ de titulo Plebium, & Ecclesiarum Diœcesis Paduanæ, Presbytero Bartholomæo S. Nicolai, Presbytero Thomasino S. Martini, Presbytero Joanne S. Thomæ, Presbytero Luchesio S. Petri, & Presbytero Antonio S. Thomasii ecclesiarum Civitatis Paduæ Rectoribus, & Dominis Matthæo Laurentio quondam Domini Jacobi de Padua,

ANNO CHRISTI 1339.

☞ Martino quondam Othonis de Maroſtica Juriſperitis, Magiſtro Jacobo quondam Conradi de Barbarano, ... Notario quondam Geraldini, Bartholomæo Notario quondam Jacobi Porcellæ, Bencivenne Notario dicto Cenne quondam Petri, Vivano Notario Filio Lazarii, & Oliverio Notario quondam Ottonelli de Sermedula omnibus officialibus Epiſcopalis Curiæ Paduanæ teſtibus, & aliis pluribus.

Ego Ubertus filius Bartholomæi Porcelle Notarius, Imperiali auctoritate Notarius publicus, Civis Paduanus, & Officialis Curiæ Paduanæ publicationi ſupradictarum Conſtitutionum in præfata Synodo una cum præfatis teſtibus preſens fui, ipſaſque de mandato ejuſdem Dni Epiſcopi Paduæ ſcripſi, & in hanc publicam formam redegi, meoque ſolito ſigno, & nomine roboravi rogatus in fide, (ſic) & teſtimonium omnium præmiſſorum.

ANNO CHRISTI 1339.

CONCILIUM TOLETANUM

Auctoritate Ægidii Toletani archiepiſcopi, ad reformandos mores eccleſiæ celebratum anno Domini MCCCXXXIX. tempore Benedicti papæ XI.

B

TITULI CAPITULORUM.

1. *De non alienando eccleſiæ dominio.*
2. *Ut nullus, niſi litteratus, ad clericatum promoveatur.*
3. *Ut ex qualibet cathedrali vel collegiata eccleſia ſaltem unus ex decem clericis aſſumatur, qui ad ſtudia theologiæ & juris canonici accedere compellatur.*
4. *De procuratoribus epiſcoporum ad concilium mittendis.*
5. *Ut rectores eccleſiarum nomina ſuorum parochianorum annuatim in ſcriptis redigant.*

PRÆFATIO.

Ægidius miſeratione Divina archiepiſcopus Toletanus, Hiſpaniarum primas & regni Caſtellæ tancellarius, venerabilibus in Chriſto fratribus Dei gratia epiſcopis, ſuffraganeis noſtris, & aliis civitatis & diœceſis ac provinciæ Toletanæ prælatis, ac eorum capitulis, ſalutem in Chriſto ſalutis auctore.

OFficii noſtri debitum expoſcit, ut ſollicitudinis ſtudium, & indefeſſas operationes, prout poſſibilitati noſtræ permittitur, adhibeamus, ac cautela noſtra cuſtodiat, ne in his quæ venerabilium ſunt eccleſiarum, aliquid invaſtabile invaleſcat, quod quietem impediat earumdem: utque ſint in eccleſia Dei viri litterati, qui jura ipſius tueantur, & in eorum nitore Altiſſimus delectetur, ad cujus laudem & gloriam, & felicem ſtatum ac revelationem eccleſiarum, quæ ad præmiſſa pertinent, ſalubriter ordinentur. Igitur ad editarum conſtitutionum obſervationem potius, quam ad earum multiplicationem, ſummopere intendentes, præſentibus venerabilibus in Chriſto fratribus noſtris Petro Segobienſi, fratre Alphonſo Seguntinenſi & Joanne Giennenſi, epiſcopis ſuffraganeis noſtris, & Palentinenſis, Oxomenſis, Cordubenſis, & Conchenſis episcoporum & cathedralium eccleſiarum provinciæ Toletanę procuratoribus, in concilio congregatis, has edidimus conſtitutiones, quas jubemus in ſynodis in noſtra provincia proxime celebrandis publicari & inviolabiliter obſervari.

CAPITULA.

I. *De non alienando eccleſiæ dominio.*

DIſpendia eccleſiarum, tamquam noſtris moleſta viſceribus, inferunt nobis doloris acerbi puncturas: nec illa diſſimulare poſſumus, cum ea conſpicimus & ſentimus. Proinde quia experientia docente vaſſallos eccleſiarum novimus enormibus collidi jacturis, & eccleſias ipſas in ſuis juribus defraudari, cum in ipſarum eccleſiarum locis per eos, qui non ſunt eccleſiæ vaſſalli, poſſeſſiones acquiri contingat, veſtigiis prædeceſſorum noſtrorum archiepiſcoporum Toletanorum inhærentes, ſacro approbante concilio, ſtatuimus, ne quivis, cujuſcumque ſtatus aut conditionis exiſtat, poſſeſſiones in locis, in quibus eccleſia dominium obtinet temporale, conſiſtentes, eis qui ejuſdem eccleſiæ vaſſalli tunc non ſint, vendere, aut quovis alio titulo in eos transferre præſumat: alioquin tam vendentes, aut alias transferentes, quam ementes, & alias ipſas poſſeſſiones recipientes, excommunicationis ſententiæ ipſo facto volumus ſubjacere, & venditiones, & emptiones, & alienationes ipſas caſſamus, & caſſas & irritas nunciamus, ac decernimus nullius prorſus exiſtere firmitatis: et nihilo minus poſſeſſiones ſic alienatæ ipſo facto loci domino applicentur. Per hanc tamen conſtitutionem non intendimus prohibere, quin perſonæ, canonici, et alii cathedralium et collegiatarum eccleſiarum, quarum dominium eſt temporale, beneficiati ac clerici, in locis ipſis eccleſiæ commorantes, poſſint poſſeſſiones ipſas emere, et quovis alio titulo acquirere, eaſque

ec-

ANNO CHRISTI 1339.

ecclesiis cathedralibus, collegiatis et parochialibus suæ diœcesis, aut vassallis ecclesiæ tantum, in vita vendere, et in morte donare, relinquere, seu legare. Absolutio excommunicationis hujusmodi constitutionis, post satisfactionem condignam hujus constitutionis, cuilibet episcopo in sua diœcesi sit commissa.

II. *Ut nullus, nisi litteratus, ad clericatum promoveatur.*

Sup. ad ann. 1282.

Quia in constitutione recolendæ memoriæ domini fratris Gullielmi quondam episcopi Sabinensis, in Castellæ et Legionensibus partibus apostolicæ sedis legati, quæ incipit, *Cum in personis*, continetur, quod in personis ecclesiasticis ad sacros ordines et beneficia curam animarum habentia promovendis, idoneitas major requiritur, et amplior desideratur peritia litterarum; sitque ibi salubriter statutum, quod nullus clericus ad sacros ordines promoveatur, nisi saltem litteraliter sciat loqui: pari ratione sacro approbante concilio statuimus, quod quamdiu inveniatur clericus, qui litterate sciat loqui, vel promotus ad sacerdotium, qui possit et velit in beneficio, cui cura imminet animarum, instituti, episcopis dispensandi, ut is promoveatur ad sacros ordines et ad beneficium cum cura, qui litteraliter nescit loqui, et illud eidem conferendi facultas, præterquam circa beneficiatos in ecclesiis cathedralibus et collegiatis, sit penitus interdicta. Quod si secus factum fuerit, sit irritum et inane. Insuper volumus, et districte præcipiendo mandamus, quod quilibet episcopus quotiescumque ordines habeat celebrare *, tunc omnia promovendis coram se vocatis, constitutionem dicti domini legati, quæ incipit *Detestandam prælatorum avaritiam*, in latino et vulgari faciat publicari.

* f. ante omnia.

III. *Ut ex qualibet cathedrali vel collegiata ecclesia saltem unus ex decem clericis assumatur, qui ad studia theologiæ & juris canonici accedere compellatur.*

In alia etiam constitutione ejusdem legati, quæ incipit, *Cathedrali ecclesiæ*, statutum est, ut in qualibet cathedrali vel collegiata ecclesia, aliqui clerici ex * beneficiis apti et docibiles, judicio episcopi vel prælati et capitnli, saltem unus ex decem de residentibus assumatur, qui ad studia generalia, theologiæ, et juris canonici, ac liberalium artium accedere compellatur. Quia nonnulli in executione hujusmodi constitutionis sunt remissi; volentes eorum negligentiam juris executione suppleri, sacro approbante concilio statuimus, ut si infra sex mensium spatium, juxta constitutionem ipsam ad studia litterarum mittere distulerint, extunc ea vice potestas eligendi et mittendi, ad nos et successores nostros totaliter devolvatur, consuetudinis vel statuti illius ecclesiæ obstaculo non obstante.

* f. beneficiatus.

IV. *De procuratoribus episcoporum ad concilium mittendis.*

Cum vero in constitutione domini Joannis quondam archiepiscopi Toletani prædecessoris nostri, quæ incipit, *Episcoporum negligentiæ*, contineatur, quod episcopi in casu, in quo fuerint legitime impediti, & cathedralium ecclesiarum capitula, mittant ad concilium procuratores idoneos, de statu propriarum ecclesiarum & diœcesum informatos: statuimus, quod episcopi taliter impediti, procuratores alios ab illis qui per eorum capitula fuerint constituti, mittere teneantur. Quod si secus actum fuerit, contra eos perinde procedatur, ac si neminem transmisissent.

V. *Ut rectores ecclesiarum nomina suorum parochianorum annuatim in scriptis redigant.*

Cum nonnulli rectores ecclesiarum, & eorum vicarii, in observando constitutionem generalis concilii, quæ incipit, *Omnis utriusque sexus*, inveniantur hactenus negligentes plurimum & remissi; ideoque universis & singulis ecclesiarum rectoribus, eorum vicariis, sub pœna excommunicationis præcipiendo mandamus, quatenus dictam constitutionem diligenter observent, & nihilo minus quilibet eorum in sua parochia nomina suorum parochianorum, qui ad annos discretionis pervenerint, annuatim in scriptis redigant: & illos qui sibi vel alteri potestatem habenti, de quo constet ei, confessi fuerint, consignet, eosque ad recipiendum eucharistiam excitet. Quod si eam non receperint, nisi de consilio proprii sacerdotis abstineant, necnon & reliqui non confessi, post lapsum anni ab ecclesia, donec confessi fuerint, expellantur, & si sic decesserint, ecclesiastica careant sepultura.

Da-

ANNO CHRISTI 1339.

Datum in ecclesia Toletana XIV. Kalendas Junii anno Domini millesimo trecentesimo trigesimo nono, Indictione septima, pontificatus sancti patris & domini nostri, domini Benedicti Divina providentia papæ XII. anno V. quo dictum concilium extitit terminatum, sub sigilli nostri appensione, præsentibus Blasio Eximini archidiacono de Talavera, & Gonsalvo Roderici thesaurario, & Joanne Martini canonico ecclesiæ Toletanæ, testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis.

ANNO CHRISTI 1339.

Et ego Martinus Nuncai portionarius in ecclesia Toletana, publicus in civitate & diœcesi Toletana archiepiscopali auctoritate notarius, dictarum constitutionum publicationi & aliis omnibus & singulis supradictis, una cum dictis testibus, rogatus præsens fui, easque de mandato prædicti concilii publicavi, meoque sigillo signavi.

Ex Card. de Aguirre concil. Hisp. to. 3. p. 611.

CONCILIUM BARCINONENSE

Præside Card. Rhodensi Apostolicæ sedis Legato, celebratum anno Domini 1339.

ANno Christi 1339. Julio mense Barcinone Concilium celebratum est, præside Cardinali Rhodensi, apostolicæ sedis in Hispaniis Legato, assidentibus autem Archiepiscopo Tarraconensi, & omnibus ejus provinciæ Episcopis: Scopus ejus synodi fuit, ut de subsidiis Ecclesiasticis Regni Aragonum conferendis deliberarent. Adfuerunt etiam Rex, & Regina Aragonum & Balearium, Petrus, & Raymundus Berengarius, Regis patrui, Jacobus Urgelitanus Comes, & Ferdinandus Balearici regis frater germanus. *Vide Suritam in Indic. rer. Aragon.*

ANNO CHRISTI 1341.

CONCILIABULUM CONSTANTINOPOLITANUM

ANNO CHRISTI 1341.

In quo Palamica hæresis confirmata, anno Dom. MCCCXLI.

INter Gregorii Palamæ, monachi primum ac deinde Thessalonicensis episcopi, errores, quibus hodieque infecta est Græca omnis ecclesia, hi fuerunt duo; alter quod distinctam esse naturam Divinam diceret ab ejus ἐνεργείᾳ, hoc est actu, quo nomine Dei proprietates sive attributa intelligebat, ut ex Demetrio Cydonio constat, & manifeste Petavius noster ostendit Teologic. dogm. lib. I. c. XIII. alter, lumen illud aspectabile, quo in Thabore monte circumfusus est Christus, minime creatum fuisse, sed æternum ac Divinum, ipsumque quo Deus induitur. Gregorium cum oppugnarent Barlaamus monachus, ejusque adjutor Acindynus, sedandæ controversiæ causa coacta est Constantinopoli synodus in templo S. Sophiæ, in qua, præsente Andronico imperatore, qui Gregorio Palamæ favebat, Barlaami & Acindyni catholica doctrina, & duobus illis Palamicæ hæreseos capitibus contraria, (1) damnata est. Quam pseudosynodum, tres aliæ consecutæ sunt, eidem hæresi suffragantes, quas ibidem Petavius explicat. Sed quia instituti nostri non est, illa Græculorum conciliabula, quæ post eorum a Romana ecclesia discessionem, infinita coacta sunt, persequi; & ne hoc quidem attigissem, nisi maximi esset supra cætera nominis: aliis uberius enarrandis superfedeo. Hujus epitomen refero ex Nili schismatici synopsi conciliorum: cujus cum partes cæteræ, suum quemque locum superius habuerint, hanc desiderari non patiar: ne qua desit ex eo libello particula, quam hinc abesse conqueri merito quivis possit.

EX NILI SYNOPSI.

SAncta & œcumenica synodus nona, imperante beatæ memoriæ, & celebri imperatore D. Andronico Palæologo, & Joanne ejus filio, adversus Barlaamum & Acyndynum habita est. Docebant enim isti, modo nullam esse distinctionem inter Divine nature substantiam, & ejus actum, sed unum idemque esse: modo, distinctionem aliquam esse dicebant; verum ita, ut substantiam, increatam; substantiales vero atque naturales ejus actus, concederent

ΕΚ ΤΗΣ ΝΕΙΛΟΥ ΣΥΝΟΨΕΩΣ.

Ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ συνόδος ἐνάτη, γέγονεν ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ μακαρίτου καὶ ἀοιδίμου βασιλέως κυροῦ Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου, καὶ Ἰωάννου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ κατὰ Βαρλαὰμ, καὶ Ἀκινδυνίου. ἐδογμάτισαν γάρ ὅτι, νοῦν μὲν ὑδεμίαν διάκρισιν εἶναι ἐπὶ τῆς θείας φύσεως οὐσίας, καὶ ἐνεργείας, ἀλλὰ ταυτὸν εἶναι καὶ ἀδιάφορον· νοῦν δὲ διάκρισιν μέν εἶναι ἔλεγον· πλὴν τὴν μὲν οὐσίαν ἄκτιστον, τὰς δὲ αὐτῆς οὐσιώδεις ἐνεργείας καὶ φυσικὰς συγχωροῦντες ἑτέρας εἶναι,

(1) In hoc Concilio de dogmate actum non esse, neque definitum docet Allatius de Cons. Eccl. l. 2. c. 17. sect. 2. Paucis post diebus, Imperatore jam mortuo, Joannes Patriarcha alterum Concilium Ep. convocavit, cui Magnus Domesticus interfuit, in quo de iisdem quæstionibus inter Gregorium Acyndinum Barlaami discipulum, & Palamam acriter dimicatum est. Palamæ tandem victoria cessit. Vide Jo. Cantacuzeni Hist. l. 2. c. 40. & Gretserum in Annot. *ibid.* qui tomum in hac synodo confectum in Cod. MS. Bibliothecæ Augustanæ vidisse, ac perlegisse testatur.

ANNO CHRISTI 1341.

ναι, πλεῖω ἐκ ἀκτίσεως, ἀλλὰ κτίσας, καὶ ἔτι τὸ ἐν τῷ Θαβωρίῳ ἐκλάμψαν θεῖον ἐκεῖνο φῶς, φάσμα ἁπλῶς καὶ κτίσμα, γινόμενον καὶ ἀπογινόμενον· ἀλλὰ ἅτε θείας φύσεως φυσικὴν αἴγλην, καὶ θεότητα, καὶ φῶς ἀπρόσιτον καὶ ὄν, καὶ λεγόμενον. κατὰ πάντων ἂν ἔτω λεγόντων σωπήσῃ ἡ ἁγία συνόδος αὕτη, ἐλέγξασα πάντας ἀνοηταίνοντας καὶ ψεύδομένους κατὰ πᾶν εἶδος λόγου, καὶ ἀσεβοῦντας μᾶλλον τῶν ἄλλων αἱρετικῶν. παρῆσαν δὲ τῇ συνόδῳ ταύτῃ Ἰσίδωρος Κωνσταντινουπόλεως, Λάζαρος Ἱεροσολύμων, Ἀλεξανδρείας, καὶ Ἀντιοχείας διὰ τοποτηρητῶν, Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, Φιλόθεος ὁ Κόκκινος, καὶ ἕτεροι μοναχοὶ ἐνάρετοι καὶ λογάδες, οὓς καὶ αὐτοὺς ἀνεθεμάτισαν,

A diversos esse, non tamen increatos, sed creatos. Præterea Divinum illud lumen, quod in Thaborio monte refulsit, omnino phantasma & creaturam fuisse, orientem ac intercidentem, dicebant; at neque Divinę naturę naturalem splendorem, & Divinitatem, & lumen, quod est et vocatur inaccessum. Adversus hos igitur ista docentes, congregata est hęc sancta synodus, quę convincit eos insaniæ, omnigenique mendacii, atque impietatis, qua cęteros hęreticos superarent. Interfuerunt huic synodo Isidorus Constantinopolitanus, Lazarus Hierosolymitanus, tum Alexandrinus ac Antiochenus per legatos, Gregorius Palamas, Philotheus Coccinus, et alii monachi multi virtute insignes ac selecti: qui etiam hos anathemate percusserunt.

Παρελάβομεν, ὅτι θεὸν * ἐνεργοῦντα δηλοῖ, θεότητος * δὲ ἐνέργειαν· οὐδὲν δὲ τῶν τριῶν ἐνέργεια. *

Corr. θεὸς
Corr. ὁ τῆς
Corr. ἐνεργειαν.

Traditione accepimus, Dei nomine, significari operantem; Divinitatis, operationem; nullo vero nomine, trium actum significari.

Παρελάβομεν, ὅτι τὴν μηδεμίαν δύναμιν ἢ ἐνέργειαν ἔχον, οὔτε τί ἐστιν· οὐδὲ ἔστιν αὐτοῦ θέσις ἢ ἀφαίρεσις· τὸ δὲ ἔχον, ἕτερόν ἐστι πάντως οὗ ἔχει.

Traditione accepimus, quod nullam virtutem aut operationem habet, nec aliquid esset; neque poni tollive posse. Quod autem habet, omnino ab eo quod habet, esse diversum.

G. C. De his vocibus θεὸς & θεότης, & quomodo altera operantem, actum altera significet, deque Palamitarum super ea re doctrina, vide Petavium Theolog. dogmat. lib. 1. cap. XIII.

CONCILIUM ANGLICANUM
PROVINCIÆ CANTUARIENSIS

Contra procurantes sibi beneficia antequam vacent, anno Domini circiter M.CCC.XLI. celebratum.

Edidit collector Anglicanus, nulla temporis apposita nota: nisi quod Joannis Stetfordio Cantuariensi archiepiscopo tribuit: illudque proxime colloçat, post ejusdem diœcesana statuta anni MCCCXLI.

ESurientis avaritiæ cultus sic cupide sitim conatur reficere voluntatis, ut tramite rationis abjecto, clerici quidam, ecclesiastica beneficia patronatus archiepiscoporum, episcoporum, abbatum, & aliarum, tam ecclesiasticarum, quam sæcularium personarum, de possessoribus suis plena, inhumaniter ambientes, ea, quæ temporibus longe retroactis, figmentis variis prætendentes vacasse, dum temporalium cathedralium vel conventualium ecclesiarum, ratione vacationis earum, vel terrarum aliarum custodia fuerat penes regem: se ad ipsa præsentari, vel sibi per eum conferri procurant, licet post prætensas vacationes hujusmodi, a diversis tantis temporibus possessa fuerint, quod vix aut nulla sit alicujus memoria causæ vacationis deductæ: quæ * etiam aliquoties minus vera, & quæ nunquam subsint, allegantur. Quarum occasione præsentationum seu collationum, si per locorum ordinarios præsentati vel collatarii non admittantur hujusmodi, sicut non possunt, possessoribus canonice non amotis: ipsi extunc episcopos in foro sæculari implacitant, vel implacitari procurant: vacationum causas, non juris & facti, sed juris tantum, in dicto foro sæculari discuti facientes; quo, beneficiorum hujusmodi possessores non fiunt, nec admittuntur partes, ad litem taliter agitatam; nec ordinariorum hujusmodi, de & super institutione, vel collatione, ac inductione, factis in beneficiis hujusmodi fides adhibetur in curia sæculari. Unde accidit * episcopis & aliis, quos litem * hujusmodi non afficit, nec auget * periculum, lites ipsas nullo modo vel segniter defendentibus, pro præsentante & præsentatis, collatore seu collatariis, in foro sæculari jus evincitur patronatus: timoreque vano executionis talis judicii, cum a curia sæculari episcopis scribitur, quod præsentatos, seu collatarios admittat hujusmodi, quandoque per se, quandoque per alios juris ignaros, quibus aliquotiens vices suas committunt, taliter præsentatos, vel hujusmodi collatarios, admittunt, & in locum viventis possessoris per sententiam ecclesiasticam non amoti, de facto instituunt; & in beneficiorum re vera non vacantium possessionem indu-

Corr. ea-
Corr. quam-
Deeſt quod
Corr. litium
Corr. nec angit

ducunt, quin verius intrudunt, & vitiosos constituunt detentores, in animarum deceptionem multiplicem, & possessorum justorum læsionem enormem. ANNO CHRISTI 1341.

Nos igitur, adversus excessus hujusmodi, præsentis provisione concilii cupientes occurrere: statuimus, quod quicumque clerici, ad dignitates, personatus, vel officia, seu præbendas, aut alia beneficia ecclesiastica quæcumque, plena & occupata, de facto se præsentari, seu ea sibi conferri de cætero in nostra provincia procurantes, si directe vel indirecte, contra episcopos seu alios, in curia sæculari effectualiter prosequantur, nisi prius de causis vacationum prætensarum, ad ordinariorum mandata inquiri, & possessores, per judices ecclesiasticos competentes canonice faciant amoveri, majoris excommunicationis sententiam incurrant ipso facto: & tamquam sic excommunicati, prout sunt, ad beneficia talia nullatenus admittantur, sed inhabiles ad ea hoc ipso perpetuo censeantur. Si vero quisquam contra hæc in occupato per alium beneficio instituatur, vel admittatur de facto, institutio seu admissio hujusmodi, eo ipso, nullius penitus sit momenti, & si episcopus fuerit sic instituens vel admittens, a collatione beneficiorum per duos menses; inferior vero episcopo, ab officio & beneficio, donec resarciatur priori possessori omne damnum, quod occasione institutionis vel admissionis & inductionis hujusmodi nosoitur incurrisse, præsentis auctoritate concilii noverint se suspensos. Et institutus taliter, vel admissus, si se, vel alium suo nomine, in beneficio per aliquem occupato contra hæc patiatur induci, ipso facto censeatur intrusor, & pœnas intrusionis in constitutione Othoboni contentas, necnon alias a canonibus & sanctis inflictas patribus, eo ipso incurrat. ANNO CHRISTI 1341.

Per præmissa autem vel infrascripta, dignitati regiæ vel coronæ, in iis quæ ad eas pertinent, non intendimus derogare, sed ambitionem insatiabilem clericorum supradicta illicite procurantium & prosequentium, ut præmittitur cohibere; nec ordinariorum potestati, qua, beneficia ad episcoporum collationem spectantia quovis modo occupata, de facto, illicite non de jure conferre poterunt, volumus derogare, nec eorum collationes beneficiorum admittentes hujusmodi coarctare. Cæterum, ne in foro regis evincenti jus patronatus adversus alium, sua victoria sit inutilis, si scribatur ordinario, quod admittat præsentatum, ab illo qui jus patronatus evicit, ad beneficium hujusmodi, si de jure vacaverit, & de facto non obsistat jus canonicum: admittatur libere hujusmodi præsentatus. Sed si beneficium prædictum non vacaverit, illud domino regi vel justitiariis suis intimet ordinarius; excusando se, quod quia beneficium tale non vacat ad præsens, nequit mandatum regium adimplere præsentatus; quia per evincentem in foro sæculari contra ordinarium, ultra prosequens, spreta forma prosecutionis in foro ecclesiæ, ut præmittitur, facienda, supradictas excommunicationis, inhabilitatis, & alias pœnas juris & constitutionum editas in hac parte, ipso facto incurrat. Jus vero patronatus evincenti licebit præsentare, si voluerit, ad beneficium hujusmodi, possessorem, ut suum jus in posterum habeat declaratum.

ANNO CHRISTI 1342.

VITA
ET EPISTOLÆ
CLEMENTIS PAPÆ VI.

CLemens VI. Lemovicensis, Petrus antea vocatus, ex monastica vita assumptus archiepiscopus Rotomagensis, vir doctissimus & eloquentissimus, post Benedictum undecimum pontifex electus est Avenione anno Domini 1342. ipsis Nonis Maji, decimo quarto Kalendas Junii coronatus. Post, sequentibus quatuor temporibus decem cardinales creavit: anno vero evoluto duos alios ordinavit, inter quos duo erant ejus nepotes, tertius frater germanus, quartus ei affinitate conjunctus. A Romanis rogatus, jubilæum, quod centum annorum spatio constitutum erat, ad quinquaginta revocavit. Mandavit, ait Trithemius in chronico Hirsaugiensi anno 1346. principibus, ut infra certum terminum, quem iis præfixerat, nisi jus electionis velint amittere, in locum Ludovici (jam ante ob raptum alienæ uxoris „ per sententiam „ depositi) alium eligant imperatorem, qui „ mandatis ecclesiæ, ut filium decet, pareat: „ alioquin se necessario curam, ut supremum caput, de imperio habiturum. Convenientes „ itaque in Reyns infra Bopardiam juxta Rhenum, undecimo die mensis Julii, Baldevinus „ archiepiscopus Trevirensis, Walramus archiepiscopus Colonienſis, Gerlacus, cui papa de „ Moguntina ecclesia providerat, Joannes rex „ Bohemiæ, & dux Saxoniæ, Carolum Joannis supradicti Bohemiæ regis primogenitum, „ in regem Romanorum unanimiter præsentem „ elegerunt, & Bonnæ per Colonienſem inunxerunt". Carolus rex memor accepti beneficii, Nicolaum Rentii, qui Romæ tyrannidem exercebat, Avenionem vinctum ad pontificem misit. Quem dum Clemens compedibus constrinxisset, ad Urbem duos cardinales destinavit, qui perturbatum reipublicæ statum in meliorem formam revocarent. Avenionem urbem Galliæ a Joanna regina filia Roberti regis Siciliæ emit, & Tarentinum ejusdem maritum, Neapolitanum regem declaratum, cum Hungariæ rege reconciliavit. Vicecomites cum Florentinis necessitudinis fœdere revinxit, ut ea ratione ruinam, quam Ludovicus Bavarus Italiæ minabatur, facilius propulsaret. Quin etiam pacem, licet frustra, inter Franciæ & Angliæ reges componere maxime studuit. Hujus indultu Colonienses & Trevirenses, propter Turcicam expeditionem contributione pecuniarum promotam, impetrarunt, quod per totam diœcesim quibuslibet jejuniis extra quadragesimam ovis & lacticiniis licite vescantur. Creatis aliquot cardinalibus, Ivoneque Britanno in sanctorum numerum relato, mortuus est Avenione VIII. Idus Decembris

bris anno 1352. cum pontificatum annis decem, mensibus sex & diebus 28. administrasset.

EPISTOLA

CLEMENTIS PAPÆ VI.

AD OMNES ARCHIEPISCOPOS eorumque suffraganeos.

De Flagellantium hæreticorum condemnatione.

Clemens Episcopus servus servorum Dei, venerabilibus fratribus, archiepiscopo Moguntinensi, ejusque suffraganeis, salutem & apostolicam benedictionem.

INter sollicitudines innumeras & immensas, quibus ultra vires ex apostolicæ servitutis debito perurgemur, illud cordi nostro potissime insidet, & ad hoc attentius studia nostra convertimus & conatus, ut apud omnes Christi nominis professores orthodoxa fides fulgeat, & sic catholicæ & apostolicæ ecclesiæ norma sine quocumque fictionis, simulationis, seu velaminis pallio, pure & laudabiliter observetur, quod a vinea Domini sabaoth, cujus cura nobis licet immerito est commissa, vepres & urticæ, tam periculose, quam damnabiliter succrescentes, evellantur radicitus, & vulpeculæ, quæ ipsa demoliri nituntur, per apostolicæ sedis providentiam abigantur. Sane molesta nobis, licet fide digna, magnorum relatio, & multorum assertio, nostrum & fratrum nostrorum non mediocriter turbavit auditum, quod in partibus regni Alemanniæ, & eius convicinis, quædam, sub *Add. &* prætextu devotionis * agendæ pœnitentiæ, vana religio & superstitiosa adinventio, procurante satore malorum insurrexit, per quam multitudo simplicium hominum, qui se Flagellatores appellant (decepta verbis fictis & mendacibus malignorum, asserentium salvatorem nostrum in Hierosolymis patriarchæ Hierosolymitano apparuisse, cum tamen a longis temporibus nullus ibidem præsentialiter fuerit patriarcha, & sibi aliqua dixisse, quæ colorem non habentia nec saporem, in quibusdam sanctæ scripturæ obviare noscuntur) in illam cordis vesaniam & in magnæ damnationis præcipitium est deducta, & de die in diem suggestione hostis antiqui, se, ut Dominicum gregem devoret, transferentis in angelum lucis, nimium succrescendo deduci, cortina trahente cortinam, periculosius formidatur, quod per societates & conventicula, licet caudas invicem habeant colligatas, * *Add. se* dividentes, diversas circumeunt patrias, cæterorum vitam & statum contemnendo se justificant, & claves ecclesiæ vilipendunt, ac in contemptum disciplinæ ecclesiasticæ, crucem Domini ante se, & habitum certum nigrum, videlicet ante & retro, ipsius vivificæ crucis (*a*) impressum habent signaculo, sine superioris licentia deferentes, sub nomine pœnitentiæ vitam gerunt insolitam, congregationes, conventicula, & coadunationes, quæ a jure sunt prohibitæ, faciunt, & ad alios actus prosiliunt a vita & moribus communibus & observantia fidelium alienos, ordinationes & statuta quibus utuntur, immo verius abutuntur, propria temeritate fecerunt (*b*) errores * suspicione & vacua & judicio carentia rationis. Sed ex eo tamquam Deo & hominibus amplius odioso turbamur acerbius, & durius anxiamur, quod quidam religiosi, præsertim de ordine mendicantium, qui alios ab invio revocare debuerunt, & ad viam reducere veritatis, ab utero matris ecclesiæ velut maledictionis filii nequiter aberrantes, linguas suas, ut alios pertrahant in errorem, acuunt, quibus corda debilia vulnerant infirmorum, & ignorantes Dei justitiam, & suæ prudentiæ innitentes, (*c*) dum legem Dei voluntate * subjecti, alios, in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis prædicando, & dogmatizando contra ecclesiasticam libertatem & fidei catholicæ puritatem, ab ipsa fidei veritate subducere moliuntur, & ut efficacius efficiant, & conceptum virus latenter effudant, blandis prius sermonibus auditores, quasi bonum vinum ponendo, satagunt irretire, ut cum inebriati fuerint, illud quod est deterius ingerentes, cum ipsis in perditionis laqueum incidant, & in profundum malorum (*d*) demergantur. Nos igitur pernicioso & periculoso principio, per quod ultra Divinæ majestatis offensam, magnum reipublicæ paratur periculum, & apud fideles scandalum generatur, ne deteriores pariter processus & successus subsequantur, obviare volentes: considerantes quod (cum plerique ex ipsis seu adhærentibus eisdem, sub colore pietatis ad iniquitatis opera laxantes, crudeliter manus suas in Judæos, quos pietas Christiana recipit & sustinet, injicientes, eos aliqualiter non permittentes, & frequenter Christianorum sanguinem effundere, & opportunitate captata, bona clericorum arripere & suis usibus applicare, ac superiorem jurisdictionem usurpare, & ad multa alia illicita prorumpere minime vereantur) timendum est, quod tam præsumptuosa temeritas & temeraria præsumptio, nisi eis per salubre antidotum occurratur, parituræ sunt non levem perniciem, & aliquorum morbus lethali * *Corr. contagio.* conjugio serpens apud plurimos, fero recipiat medicinam: attendentes insuper, quod error, cui non resistitur, quodammodo approbari videtur, & quod ex officio nobis injuncto compellimur, ut, quos per iter devium errando currere, & plures in præcipitium secum trahere perspicimus, ac in dispersione multarum gentium ambulare; revocemus a devio, & ut in viam veritatis & justitiæ gressus suos dirigant, providere per opportuna remedia studeamus: fraternitati vestræ per apostolica scripta committimus, & districte præcipiendo mandamus, quatenus singuli vestrum in singulis civitatibus vestris & diœcesibus, per vos vel alium seu alios, adinventiones (quas una cum societatibus, conventiculis & congregationibus ac statutis & ordinationibus, a supradictis, qui se, ut præmittitur, flagellatores appellant, temerarie attentatos, de eorumdem fratrum nostrorum consilio perpetuæ prohibitioni subjicimus, & tamquam illicita reprobamus) auctoritate nostra repro-

(*a*) *Lege ex Odorico Raynaldo*: appensum habentem signaculum. H.
(*b*) *Lege ex Eodem Raynaldo*: erroris suspicione non vacua. H.
(*c*) *Corrige ex eodem Raynaldo*: dum legi Dei uolunt esse subjecti. H.
(*d*) *Lege ex Eodem Raynalde*: pariter demergantur. Nos igitur tam pernicioso &c. H.

probas & illicitas publice nuncietis, ac omnes tam clericos, quas laicos, sæculares & regulares, de prædicta superstitiosa secta seu societate, quocumque appellentur nomine, existentes, vel eam sectantes, auctoritate prædicta monere & inducere studeatis, ut ab hujusmodi observantia, secta & vana religione desistere & resilire procarent, quodque nullus deinceps predictam sectam, seu conventiculum præsumat intrare, ac ritus & statuta societatum hujusmodi observare: contrarium facientes per censuram ecclesiasticam compescendo: nec non & eos, in quos temporalem jurisdictionem habetis, & * pœnas temporales, de quibus expedire † videtis, appellatione postposita compellatis. Sane ut religiosi & alii errorum magistri, qui de dogmatizando simplices decipiunt, & cæci ducatum cæcis præbentes, ipsos in foveam secum trahunt, etsi non divino amore, saltem humana confusione a tam iniquo proposito revocentur: omnes & singulos, cujuscumque sint ordinis, religionis, dignitatis, præeminentiæ sive status, quos in prædictis nobis constiterit deliquisse, capi, non obstante quocumque privilegio vel indulto, quod in hoc eis suffragari nolumus, faciatis, & tam diu captos detineatis, donec aliud a nobis receperitis in mandatis: invocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii sæcularis. Per prædicta tamen nequaquam intendimus prohibere, quin Christi fideles impositam sibi canonice pœnitentiam, vel eam non impositam, dummodo recta intentione & pura devotione ad illam peragendam procedant, in suis hospitiis vel alibi, absque superstitionibus, congregationibus, societatibus, & conventiculis supradictis, possint facere, & se in bonis operibus exercendo virtutum, Domino, prout inspiraverit, in humilitatis spiritu deservire. Ceterum quia patentes litteræ nequeunt singulis vestrum propter viarum discrimina commode portari: volumus, quod per te, frater archiepiscope, earum transcriptum publica manu scriptum & tuo communitum sigillo, vobis * suffraganeis transmittatis, † cui adhiberi volumus plenam fidem.

Datum Avenione 13. Kalendas Novembris pontificatus nostri anno octavo.

* *Corr.* per pœnas a *Corr.* videritis.

† *Corr.* transmittatur An. Ch. 1349.

Ex Baluz. Miscel. to. 7. p. 152.

Declaratio Clementis Papæ VI. super statutis Benedicti XII. erga monachos nigros.

CLemens Episcopus servus servorum Dei ad perpetuam rei memoriam. Sacrosancta Romana ecclesia de cunctorum fidelium cura sollicita circa animarum salutem sedulo vigilat & interdicit ac libenter obviat periculis eorumdem, & super iis, ex quibus ipsa pericula prospicit provenire, opportunis remediis studet salubriter & utiliter providere. Dudum siquidem felicis recordationis Benedictus Papa XII. prædecessor noster pro statu & reformatione religionis monachorum nigrorum nonnulla statuta & ordinationes edidit, quæ mandavit & voluit in eadem religione perpetuis futuris temporibus observari, in transgressores eorum diversas sententias variasque pœnas spirituales & temporales nihilominus promulgando. Verum quia, sicut habet multorum prelatorum & aliorum professorum fide dignorum & proborum virorum religionis ejusdem zelantium statum ejus prosperum & tranquillum expositio facta nobis & experientia facti docet, hujusmodi pœne & sententiæ fore periculosæ nimium dinoscuntur, & frequenter preparant laqueum animabus, cum multi prælati & eorum subditi religionis ejusdem asserantur excommunicationum, suspensionum, & interdictorum sententias necnon inhabilitatum & irregularitatum maculas aliasque pœnas per transgressiones statutorum & ordinationum hujusmodi incurrisse, prædicti & nonnulli Abbates, & quamplures alii ejusdem religionis professores in nostri præsentia personaliter propterea constituti nobis humiliter supplicarunt, ut suo & aliarum personarum dictę religionis, cujus etiam nos alumni & professores existimus, animarum saluti affectu paterno consulere & eorum obviare periculis in futurum salubriter intendentes, considerantes etiam, quod nedum exaggeratione pœnarum, quinimmo in mansuetudine & dulcedine lenitatis, subditi, in viam rectitudinis & justitiæ diriguntur, omnes & singulas pœnas & sententias spirituales & temporales in ordinationibus & statutis prædictis contenta apostolica auctoritate præsentium tenore suspendimus, omnesque temporales pœnas, quas prælati & personę prædicti per ordinationes & statuta hujusmodi vel occasione ipsorum quomodolibet incurrerunt auctoritate prædicta remittimus de gratia speciali, ac prædictos Abbates, prælatos, & personas alias religionis ejusdem coram nobis, ut præmittitur, personaliter constitutos ac petentes a nobis ab eisdem sententiis, si quas occasione transgressionis statutorum & ordinationum hujusmodi quomodolibet incurrerunt, humiliter se absolvi, a sententiis absolvimus memoratis, cum prælatis & personis prædictis præsentibus, ut præmittitur, coram nobis super irregularitatis macula & inhabilitate, si quam pro eo, quia sic ligati predictis sententiis præsumpserunt celebrare divina vel se immiscere eisdem, seu quam alias occasione transgressionis statutorum ipsorum quomodolibet incurrerunt, misericorditer dispensantes. Et nihilominus confessoribus, quos Abbates & prælati absentes religionis ejusdem, qui pœnas & sententias statutorum & ordinationum hujusmodi per transgressionem eorum incurrerunt, elegerint in hac parte, ipsos Abbates & prelatos a pœnis & sententiis hujusmodi auctoritate apostolica juxta formam Ecclesiæ absolvendi & cum eis super irregularitate & inhabilitatibus præmissorum occasione contractis auctoritate prædicta dispensandi, & tam eisdem ligatis prædictis sententiis atque pœnis post absolutionem hujusmodi, quam aliis Abbatibus & prelatis dictæ religionis præfatis pœnis & sententiis non ligatis, ex nunc universos & singulos eorum subditos ab omnibus pœnis & sententiis, quas per constitutiones & statuta hujusmodi incurrisse noscuntur auctoritate prędicta absolvendi, & cum ipsis subditis super irregularitate & inhabilitatibus, si quas ex præmissis vel eorum occasione forsitan contraxerunt, auctoritate prædicta modo simili dispensandi, injunctis eis salutari pœnitentia & aliis, quæ viderint expedire, plenam & liberam tenore præsentium concedimus potestatem. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ suspensionis, remissionis, absolutionis, dispensationis, & concessionis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incurtum. Datum Avinioni Kal. Junii, pontificatus nostri anno primo.

CON-

CONCILIUM LONDINENSE

Ex MS. primum editum tomo II. collectionis Anglicanæ.

Constitutiones venerabilis patris domini Joannis Stretford, Cantuariensis archiepiscopi, editæ Londini, in concilio provinciali, die x. mensis Octobris, anno Domini MCCCXLII.

TITULI CAPITULORUM.

1. *Ne in privatis oratoriis, Missarum solemnia, sine licentia episcopi, de cætero celebrentur.*
2. *Ne instituti in beneficiis, vel ad sacros ordines promoti, indebite pro suis litteris prægraventur.*
3. *Archidiaconi, ad mandatum episcoporum, tenentur inducere institutos, sumptibus moderatis.*
4. *De eleemosynis faciendis ecclesiarum appropiatarum parochianis.*
5. *De reparatione ecclesiarum, & clausurarum cœmeteriorum, & qui facere debent.*
6. *Quantum pro insinuatione testamentorum quorumcumque, & calculi, seu compoti administrationis in bonis, acquietanciis litteris pro labore recipi debeat, per quemcumque judicem ecclesiasticum.*
7. *De visitatione, & procuratione archidiaconorum, & aliorum ordinariorum.*
8. *De consistoriis episcoporum, & capitulis archidiaconorum, & aliorum ordinariorum, in certis locis celebrandis.*
9. *De apparitoribus.*
10. *Ne pro peccato notorio, in recidivo continuato secunda vice recipiatur pecunia, & de pœna recipientis.*
11. *Ne aliquis fatigetur, ad purgandum se de peccato sibi objecto, extra decanatum in quo moratur.*
12. *De iis, qui beneficia ecclesiastica possessa per alios obtinere nituntur, possessoribus canonice non amotis.*

CAPITULA.

I. *Ne in privatis oratoriis, Missarum solemnia, sine licentia episcopi, de cætero celebrentur.*

QUam sit inhonestum & reverentiæ Divinæ contrarium, in privatis oratoriis, vel capellis, aut domibus minime consecratis, sacrarum Missarum celebrare mysteria, non tantum veteris testamenti pagina, & sanctiones canonicæ, verum etiam traditiones principum sæcularium, considerationis judicio prospexerunt. Quas sacerdotes sæculares nequiter contemnentes, nulla necessitate cogente, Divina celebrantes in eis, varia discrimina pariunt animabus: dum ecclesiarum parochiani a suis ex hoc se retrahentes parochialibus ecclesiis, ac si informationibus sæcularibus, quæ in eis solent fieri, frequenter carentes, nonnullis presbyteris, & communioni quorundam, illicite & temerarie se ingerunt; ac contra doctrinam, qua præcipitur, iniquam conditionem alteri per alterum non afferri, plurimis ex hoc malis emergentibus, parochialium ecclesiarum detrahitur honori, & commodo consueto. Nos de fratrum nostrorum concilii assensu & consilio, decernimus, quemquam in oratorio, vel capellis, aut domibus hujusmodi, seu in loco minime dedicato (seu delibato) Missarum solemnia, diœcesani non obtenta licentia, contra canonum prohibitionem, de cætero celebrantem, suspensionem a Divinorum celebratione per mensem incurrere ipso facto. Licentiam autem ab episcopis nostræ provinciæ, Missas in locis hujusmodi non consecratis, celebrandi concessam, & in posterum concedendam personis aliis, quam magnatibus, seu nobilibus, moram facientibus in locis ab ecclesiis parochialibus notabiliter distantibus, aut notorie debilibus, vel infirmis, irritam decernimus, & inanem. Per hoc tamen, ecclesiarum prælatis, & rectoribus, & ecclesiarum canonicis cathedralium, vel religiosis, non intendimus derogare, quominus ipsi, in oratoriis suis, ab antiquo constructis, Missas possint licite celebrare, seu facere celebrari, sicut fieri consuevit. Sacerdotes insuper, quos in oratoriis, seu capellis regum, seu reginarum Angliæ, aut liberorum suorum, erectis, vel erigendis, Missa celebrare contigerit, pœna prædicta nolumus coarctari.

II. *Ne instituti in beneficiis, vel ad sacros ordines promoti, indebite pro suis litteris prægraventur.*

Nova & insatiabilis cupiditas adinvenit, ut pro litteris, in testimonium clericorum ad beneficia ecclesiastica admissorum, & ordinatorum litteris, pro scripturarum labore, ac sigillis, fiant multoties exactiones immensæ, id reprobante canone, dicente: quod, sicut non decet episcopum manus impositionem vendere; ita nec ministrum, nec notarium, ministerium eorumdem, nec calamum venumdare. Archidiaconorum, & suorum officialium, nec non aliorum talium certificatariorum, litteras inquisitionum, super beneficiis vacantibus, tradere factas renuunt præsentatis, nisi prius nimis excessivam summam pecuniæ habeant pro scriptura. Nos hunc abusum abolere volentes, præsentis deliberatione concilii duximus ordinandum, quod pro scriptura litterarum, inquisitionum, institutionum, & collationum, vel commissionum ad inducendum, vel certificatoriæ ipsarum in beneficiis, ultra XII. denarios, & pro litteris vero cujuslibet sacri ordinis, VI. denarios, dicti clerici, per se, vel alios, ultro non recipiant quovis modo. Cæterique ordinarii, suis tenentur ministris stipendia constituere, quibus debent merito contentari, pro sigillatione litterarum, hoc * aut marescallis, pro introitu, seu janitoribus, hostiariis, vel barbitonsoribus episcoporum, a clericis minoribus vel majoribus ordinibus decoratis, nil omnino exigi volumus, vel persolvi, ne cujusvis speciei velamine, solutio, pro sigillis litterarum, vel introitu supradictis, in quæstum damnabilem convertatur. Et ne temeritas, provisa remedia violans,

* Hic aliquid deest.

ANNO CHRISTI 1342. *Lege*, si contra. H.

lans, prætereat impunita, * sed, contra præmissa, quicquam recipiatur ab aliquo: duplum sic recepti reddi præcipimus, infra mensem; alioquin, extunc clerici beneficiati, receptorum per ipsos iniquorum duplum restituere differentes, ab officio & beneficio noverint se suspensos. Clerici vero non beneficiati, & laici, ingressum ecclesiæ sibi noverint interdici, quousque de duplo satisfactionem impenderint solventibus competentem.

III. *Archidiaconi, ad mandatum episcoporum, tenentur inducere institutos, sumptibus moderatis.*

Item archidiaconi, & eorum officiales, aliique ministri ecclesiastici nostræ provinciæ, post collationem beneficiorum ecclesiasticorum, vel institutionem factam, in ipsis promotis, in illis beneficiis, ad superioris mandata, inducere, ac inductionis certificatorias litteras facere, vel concedere differunt, nisi prius eis de immoderata summa pecuniæ satisfaciant. Sacro approbante concilio statuimus, quod ii sic promoti, ad mandatum superioris, tenentur inducere, pro inductione hujusmodi facienda, sumptibus moderatis; videlicet si archidiaconus inducat xl. denar. ac suus officialis inducens, II. solid. perceptione, pro singulis suis, & suorum expensis, pro dieta, penitus sit contentus. Ipsi tamen inducendo, ut præmittitur, optione servata ante ..... pecuniæ quantitate, seu in aliis necessariis ipsum inductorem, & suos voluerit procurare. Si quid vero ultra hoc ab inductoribus, occasione præmissorum, recipiatur, vel recipiant, quidquam amplius propter inductionem faciendam per ipsos, vel inductionum certificatorias litteras facere, & inductis tradere, acquisitis coloribus, deferre illos contingat indebite; culpabiles in hac parte, suspensionem ab officio & ingressu ecclesiæ, tam diu eos volumus incurrere ipso facto, donec hæc contra * recepta solventibus restituant, & læso sua culpa satisfaciant in præmissis.

* *f.* contra jus, *aut aliquid simile.*

* *f.* permissa sit fac

IV. *De eleemosynis faciendis ecclesiarum appropriatarum parochianis.*

Ne de decimis, & ecclesiarum rebus cæteris dispensandi, viris ecclesiasticis, permisit sibi * facultas, hujusmodi rerum compendio, pauperes ne defraudentur. Sed religiosi nostræ provinciæ approbatas * obtinentes sibi ecclesias, fructus, & redditus, & proventus earum sic suis cupide nituntur usibus applicare, quod dispensandi ...., parochianis sic appropriatarum ecclesiarum regeneratis filiis, * quatenus indigentibus, quibus, tanquam suis domesticis naturalibus, instructus * exemolo, quam extraneis, plus tenentur, in nullo exhibent, nec inter eos exercere curant quævis opera caritatis. Unde sic nimis agentes avari, decimarum & ecclesiasticorum jurium debitores, nedum indevotos efficiunt, sed eorum perversos invasores, & consumptores, turbatoresque nefandos occasionaliter constituunt, in suarum propriarum, & ipsorum, grave periculum animarum, & scandalum plurimorum. Unde sacri hujusmodi approbatione concilii statuimus, quod religiosi prædicti, beneficia appropriata obtinentes ecclesiastica, secundum beneficiorum hujusmodi facultates, annis singulis, pauperibus parochianis, circa eleemosynæ quantitatem * ipsorum locorum moderandam arbitrio, per ipsos episcopis distribue-

* appropriatas

* *Forte*, quamvis. H. Locus corruptus.

* *Add.* ordinariorum.

ANNO CHRISTI 1342.

re compellantur, sub pœna sequestrationis, & subaractionis fructuum proventuum beneficiorum hujusmodi, donec in præmissis paruerint competenter.

V. *De reparatione ecclesiarum, & clausurarum cœmeteriorum, & qui facere debent.*

Licet parochiani ecclesiarum parochialium suarum, tam naves & tectum ecclesiarum, intus & exterius, quam campanile, altaria, & imagines, fenestras quoque vitreas in dictis navibus existentes, & cœmereriorum clausuras, de laudabili consuetudine in nostra provincia diutius obtenta, facere, * ac quoties fuerit, reparari suis sumptibus teneantur: tamen religiosi, & alii, possessiones, aut prædia, seu redditus, infra fines & limites ecclesiarum hujus nostræ provinciæ Cantuarienſis, obtinentes, potissime degentes extra parochiam ecclesiarum, fabricæ earumdem, aut cœmeteriorum clausuris, & cæteris incumbentibus oneribus a parochianis supportandis, de consuetudine, & de jure, cum iis contribuere (quamvis utplurimum onera hujusmodi, secundum prædiorum ac possessionum quantitatem in parochiis existentium, limitentur, & taxentur) recusant injuste. Sed religiosi in locis variis nostræ provinciæ, possessiones & prædia diversa in parochiis hujusmodi ecclesiarum, per acquisitiones novas, necnon & alii extra parochiam degentes, occupant & obtinent his diebus, adeo ut earum reliqui parochiani, in ipsarum ecclesiarum degentes parochiis, onera, circa refectionem seu reparationem præmissorum, eisdem incumbentia, per se nequeant supportare: unde domorum Dei publicus deformatur aspectus; & eorum ex his dehonestatis sequuntur alia incommoda manifesta. Nos igitur, præsentis approbatione concilii, duximus statuendum, quod tam religiosi, quam alii, possessiones, aut prædia, seu redditus, quę de gleba reficiendarum ecclesiarum, seu dote non existunt, in quibuscumque parochiis nostræ provinciæ obtinentes, seu in posterum habituri, in ipsis degentes, vel alibi, ad quævis onera parochianis prædictis in iis incumbentia, de consuetudine, vel de jure, quæ, consideratis possessionum & reddituum quantitatibus, invenit, * vel imponentur eisdem cum cæteris parochianis ecclesiarum hujusmodi, quoties opus fuerit ..... ad quod, cum necesse fuerit, censuris ecclesiasticis, per locorum ordinarios, compellantur.

* *Forte*, quoties opus fuerit H.

* *f.* convenienter imponentur,

VI. *Quantum pro insinuatione testamentorum quorumcumque, & calculi, seu compoti administrationis in bonis, acquietanciis litteris, pro labore recipi debeat, per quemcumque judicem ecclesiasticum.*

Adeo quorumdam animos, temporibus nostris, sæva cupiditas occupavit, quod quæstum reputantes pietatem, non curant quibus studiis cupiditatis sitim reficiant, dum venale aliquid exhibent nefandum ..... gratis impendere quod deberent. Sane, licet bonæ memoriæ Simon, archiepiscopus Cantuarienſis, prædecessor noster, provincialis concilii deliberatione statuerat, quod pro insinuatione testamenti cujusvis defuncti, cujus bonorum inventarium centum solidorum summam non excedit; nihil penitus exigatur: quia tamen circa testamentorum insinuationes defunctorum, quorum inventarium

bo-

ANNO CHRISTI 1342.

bonorum dictam summam excedit, seu circa id quod pro acquietanciis calculorum, vel compotorum administrationis bonorum concernentium hujusmodi testamentum, quid determinate debeat recipi, minime providetur; locorum ordinarii, tam pro insinuationibus, quam acquietanciarum litteris, in hac parte, sic immoderate & excessive pecuniam exigunt, quod defunctorum exhaustis & consumptis facultatibus, per extorsiones illicitas in premissis, decedentium voluntates ultimæ, etiam in iis quæ relinquuntur in usus pauperum, vel alias pias causas, de residuo nequeant adimpleri: quorum occasione, laici contra dictos ordinarios veluti consumentes, vel usurpantes, quæ tueri tenentur, exasperantur non modicum, necnon ad fraudes, & superstitiosas inventiones periculose quotidie provocantur. Ut igitur tantæ usurpationis contumelia depellatur: statuimus, quod pro probatione, vel approbatione, seu insinuatione testamentorum quorumcumque, nihil per episcopos, seu ordinarios alios recipiatur omnino. Per clericos tamen scribentes insinuationes hujusmodi, sex denarios dumtaxat recipi permittimus pro labore. Quod si aliquod inventarium bonorum cujuscumque defuncti in compoto xxx. solidorum summam reperiatur excedere, quod ad centum solidos minime extendatur: pro compoto, & agendis omnibus circa ipsum, acquietantiarumque litteris, seu aliis quibuscumque, episcopi, aut ordinarii, seu deputati ab eis ad audiendum compotum, vel ministri alii compotum hujusmodi intendentes, ultra XII. denarios recipere non presumant. Si vero centum solidorum summam, aut ultra, minus tamen xx. librarum hujusmodi contineat inventarium: perceptione trium solidorum penitus sint contenti. Sed si xx. aut ultra, citra tamen lx. librarum summam habeat: ultra quinque solidos pro laboribus, litteris, & scripturis, & aliis non admittant. Quod si lx. librarum vel ultra, minus tamen c. libris, summam attingat hujusmodi inventarium, x. solidos pro præmissis recipiant, & non ultra. Si vero hujusmodi inventarium c. librarum, vel amplius, minus tamen c. & lx. libris summam contineat: ultra xx. solidos pro predictis recipere non presumant. Sed si clx. librarum summam, vel ampliorem contineat, pro singulis l. libris, quas ultra c. libras, contineri contigerit in eisdem, ordinarii, pro predictis singulis x. solidos, cum predictis xx. solidis recipere valeant, & non ultra. Clericos tamen, pro singulis acquietanciarum litteris, quas in hac parte scribunt, ultra premissa, VI. denarios recipere permittimus pro labore. Si vero quemquam, in aliquo casuum predictorum, ultra summam pretaxatam, quavis cautela, in pecunia numerata, seu rebus aliis, contingat recipere: duplum, quod ultra recipit, fabricæ ecclesiæ cathedralis loci, infra mensem, reddere teneatur: alioquin, extunc episcopi duplum ipsum, ultra predictum tempus restituere differentes, esse ecclesiæ ingressum sibi interdictum, inferiores utique a beneficio & officio noverint se suspensos, quousque, de duplo hujusmodi, predictis ecclesiis cathedralibus, plenariam satisfactionem impendant, in ipsa probatione, seu insinuatione testamentorum quocumque * vel ante administrationis & computorum redditiones fideliter, acquietanicarum litteræ testamentorum executoribus nullatenus concedantur, sub pœna suspensionis ab ingressu ecclesiæ, per VI. menses, quam contrafacientes incurrere volumus, ipso facto.

ANNO CHRISTI 1342.

VII. *De visitatione, & procurations archidiaconorum, & aliorum ordinariorum.*

Quamvis lex naturæ fructum laboris tribuat operanti, sic tamen æqu..... ut non laborantem potissime circa ea, quibus vacare tenetur, ex debito non mandare præcipiat negligentem. Sane nonnulli archidiaconi, & alii superiores, & inferiores ordinarii nostræ provinciæ, lucris temporalibus inhiantes, & quæ Dei sunt projicientes a tergo, suarum visitationum progressibus, venationi, & aliis vacantibus insolentiis, ad loca visitanda multotiens tales mittunt, quorum exhortatione, seu informatione, clerus & populus non instruitur ab ecclesiis, quasdie visitationis non ingrediuntur, nec inspiciunt, & a quibusdam, per se, vel alios, nullatenus visitatis, necnon & a pluribus, quas perfunctorie visitare faciunt, immo quarum quælibet, ad procurationem unius diei consuetam, pro ipsis archidiaconis, & suis ordinatis famulis competenter sufficeret, a singulis ecclesiis, rectoribus, seu vicariis earumdem, procurationes solidas, & pecuniam, contra sanctiones, exigere non formidant, excogitata & superstitiosa quadam fraude sæpius visitaturi, dies visitationum hujusmodi faciendarum prævenientes, in noctibus ipsos dies præcedentibus, rectorum, seu vicariorum ad eorum sumptus, cum excessivis & onerosis famulis, & vecturis, morantur, ac in crastino, visitatione impensa, procurationem plenam, & solidam extorquent in pecunia, pro dieta, tanquam in victualibus minime procurati, etiam licet cum talibus dicto die prandeat visitans. Nos, in præmissis, tam subditorum quieti, quam excedentium saluti, cupientes occurrere, districtius inhibemus, præsentis auctoritate concilii, ne quis procurationem, ratione visitationis solvendam, ab aliqua præsumat recipere ecclesia, nisi visitationis officium eidem diligens impenderit, scrutatis personaliter & inspectis per ipsum cum effectu, quæ fuerint indaganda.

Si quis vero plures visitare voluerit ecclesias uno die, procuratione unica, in victualibus, vel pecunia, ad quam omnes & singulas, sic die unico visitatas, proportionaliter faciat contribuere, prout tradunt canones, sit contentus; & si nocte præcedente suam visitationem, in quavis ecclesia faciendam, ad sumptus rectoris, seu vicarii visitandi, seu die visitationis, in prandio steterit cum eisdem, veram æstimationem hujusmodi sumptuum in procurationem, si eam in pecunia visitans licite duxerit exigendam, computare seu allocare, vel pro eo in toto studeat compensare: ita quod non ultra sumptus hujusmodi, solidam procurationem in pecunia, nec amplius, quam deductis eisdem sumptibus, de procuratione in pecunia exsolvenda supererit, præsumat recipere, vel exigere quovis modo. Si quis autem aliter fecerit, donec indebite percepta restituerit, ab ingressu ecclesiæ noverit se suspensum. Verum quia plures archidiaconi, & alii ordinarii, honoris prærogativa, vel nobilitate generis decorati, in suis visitationibus incedentes, familiarium & vecturarum statutum in canonibus numerum excedunt, sic quod procurantes eosdem in victualibus, excessive & indebite onerantur, ultra æstimationem procurationis, quæ in pecu-

* Locus corruptus.

ANNO CHRISTI 1342.

cunia solet solvi: nos visitatis hujusmodi, an in pecunia quantitatis solitæ, vel in victualibus, visitantes eosdem voluerint procurare, optionem reservamus. Si visitatas insuper capellas habuerit dependentes ab ea: statuimus, quod pro ecclesiæ, capellarumque suarum hujusmodi visitatione, procuratione, ut pro una ecclesia præstari solet in diœcesi, cujus est ecclesia, visitantes archidiaconi, & alii ordinarii sint contenti, sub pœna suspensionis ab officio & beneficio, quam ipso facto incurrant, donec duplum illius, quod ultra procurationem hujusmodi unicam receperunt, suæ ecclesiæ solverint cathedrali. Item, visitantes archidiaconi, & alii ordinarii, tam in ecclesiis, quam ornamentis earum, & cœmeteriorum clausuris, mansorum domibus, reparantes defectus ipsos, sub pecuniariis pœnis, præcipiunt reparari, & a non parentibus censuris extorquent pœnas hujusmodi, quibus dicti defectus poterunt debite emendare, inde suas bursas, cum jactura pauperum iis diebus oppressorum, insolite nequiter impugnantes. Cum igitur, ne propter tales exactiones pœnales adversus archidiaconos, & alios ordinarios, & eorum ministros, detur legalis occasio malignandi, nec ecclesiasticos viros deceat quæstibus inhonestis, & pœnalibus anhelari, vel ditari: statuimus, quod pœna hujusmodi concives * arctæ fuerint, in reparationem convertantur hujusmodi defectuum repertorum, sub pœna suspensionis ab officio, quam contra præmissa sibi ipsis pœnas hujusmodi applicantes, donec sic recepta ad reparationem dictorum defectuum cum effectu assignent, incurre decrevimus ipso facto.

Locus mendosus

VIII. *De consistoriis episcoporum, & capitulis archidiaconorum, & aliorum ordinariorum, in certis locis celebrandis.*

Excussis subditorum oneribus, in eorum quiete superiores quiescunt * sua intus, & foventur in pace. Sane considerantes ex eo, quod quidam episcoporum, archidiaconorum, & aliorum ordinariorum officiales, sua consistoria, sessiones, & capitula, de tribus in tres, vel de quatuor in quatuor septimanas, annis singulis celebrantes, per varia loca suarum jurisdictionum, & decanatuum nostræ provinciæ, illuc frequenter, quo vitæ necessaria venalia, difficultate obtineant, declinantes, rectores, & vicarios ecclesiarum, in locis, quibus hujusmodi sua celebrant consistoria, sessiones, seu capitula, vel vicinis, similibus sumptibus onerant excessive, ac scandali, & calumniæ materiam suscitant gravaminis.

* *Forte* suaviter.

Quod si rectores & vicarios ecclesiarum hujusmodi, diebus illis, splendide non procurentur ad votum, ipsos laboribus vexantes, quæsitis coloribus, & causis confictis, infestant graviter & molestant. Propter quæ, & alias justas causas, præsentis statuimus deliberatione concilii, quod hujusmodi consistoria singula, sessiones, & capitula, in locis jurisdictionum & decanatuum prædictorum.....insignibus, vel altem, in quibus victualia communiter valeant inveniri venalia, de cætero celebrentur: quodque officiales, & cæteri ordinariorum ministri, suorum sumptibus dominorum, tam in hujusmodi celebratione consistoriorum, sessionum, & capitulorum, quam in aliis actibus, quos pro suis exercent dominis, faciant quæ incumbunt. Citationes autem ad consistoria, sessiones, aut capitula hujusmodi, in locis aliis, quam superius expressis, celebranda, & processus, quos in eis contigerit in posterum fieri, ipso jure, decrevimus fore nullos, ac officiales prædictos, pro suorum dominorum expediendis negotiis, sumptus exigentes, seu ipsos, occasione non præstiti sumptus hujusmodi, infestantes, eo ipso ab officio, & ingressu ecclesiæ suspensos volumus remanere.

ANNO CHRISTI 1342.

Item, quia episcopi, archidiaconi, & eorum officiales, & alii ordinarii, eorumque commissarii, citationes primarias, pro correctionibus delinquentium, fieri per rectores, vicarios, seu parochiales sacerdotes demandant, ipsis frequenter imponitur, quod super iis, quibus fit citatio, confessiones citatorum occultas, in foro ecclesiæ eis perverse revelant; quapropter in ipsos scandalizatur turpiter, & illis extunc parochiani peccatum renuunt profiteri: statuimus, quod hujusmodi citationes primariæ, dictorum ordinariorum auctoritate, fiendæ per rectores, aut alios prædictos, de cætero non mandentur, sed fiant per officiales, decanos, apparitores, & ministros alios eorumdem. Si vero citationes hujusmodi primariæ, rectoribus, aut vicariis, vel presbyteris demandentur, ipsis super iis parere minime teneantur; sed citationes ipsæ primariæ, factæ per eos, ac exinde subsecutæ censuræ, vel processus, sint ipso jure irritæ & innanes.

IX. *De apparitoribus.*

Cum apparitorum onerosa multitudine, qui nihil habent honesti, subditis excessiva gravamina cumulentur, dum archidiaconi locorum, in archidiaconatuum suorum singulis decanatibus, apparitores equites, qui in decanatibus hujusmodi sub se habentes alios apparitores pedites, cum garcionibus, ad malum naturaliter deditis incedentes, ad sumptus rectorum, & vicariorum hujusmodi, ad quos nimis frequenter declinant cum ipsis diutine morantur, quibus etiam non contenti apparitores prædicti, pecuniarum collectas, in quatuor anni capitulis generalibus, faciunt inter eos; agnos, lanam, & garbas suis temporibus colligendo, & non conferentes eisdem, per fas vel nefas, infestari procurant, & malitiose vexari. Unde præsentis approbatione concilii statuimus, quod singuli nostri suffraganei unum apparitorem equitem habeant dumtaxat, pro diœcesibus eorumdem. Locorum vero archidiaconi nostræ provinciæ, pro suorum archidiaconatuum singulis decanatibus, unum apparitorem, non equitem, sed peditem habeant tantummodo incedentem, qui cum rectoribus, aut ecclesiarum vicariis, ultra noctem & diem unicam, singulis quarteriis in anno, sumptibus non morentur, nisi per eosdem invitati fuerint ad morandum specialiter, nec in capitulis generalibus, collectas in pecunia, seu alias de lanis, agnis, vel rebus aliis faciant aliquales, gratis cum eis data fuerint, cum gratiarum recipere valeant actione. Quod si plures contra hoc fuerint deputati, vel eorum aliqui præmissa temere violaverint: deputantes eosdem, tamdiu ipso facto ab officio & beneficio sint suspensi, donec hujusmodi amoverint deputatos, quos etiam ab apparitorum officio perpetuo suspendimus ipso facto.

ANNO CHRISTI 1342.

X. *Ne pro peccato notorio, in recidivo continuato, ſecunda vice recipiatur pecunia, & de pœna recipientis.*

Quoniam reus culpam non timeſcit aliquam, cujus pœnam minimis exiſtimat redimendam, nec pro hujuſmodi.... noxius ſubtrahitur appetitus, noſtræque provinciæ archidiaconi, & eorum officiales, ac eorum ſuperiores quidam alii cum eorum peccant ſubditi, tam clerici, quam laici, adulterando, fornicando, ſeu alias notorie excedendo recidivationes, & incorrigibiliter corporalem & manifeſtam, in aliorum terrorem pœnam debitam ſubeundam, pro pecunia indifferenter remittunt, adeo quod delinquentes hujuſmodi dicuntur a multis, ac ſuorum criminum conductores, pecuniamque recipientes & imburſantes hujuſmodi, eam in uſus pauperum, vel pias cauſas alias, non convertunt. Unde tam inter populares, quam inter judices eccleſiaſticos, ſuſcitatur grave ſcandalum, & malum provocatur exemplum. Statuimus idcirco, quod pro delicto notorio in recidivo continuato diutius, ſecunda vice non recipiatur pecunia quovis modo, ſub pœna reſtitutionis dupli pecuniæ contra hoc receptæ, infra menſem poſt receptionem ejuſdem, fabricæ cathedralis eccleſiæ applicandæ, & ſuſpenſionis ab officio, quam, taliter recipientes pecuniam, ejus duplum infra menſem non reſtituentes, incurrere volumus ipſo facto. In commutationibus pœnitentiarum corporalium pro pecunia, quam abſque magna & urgente cauſa fieri prohibemus, locorum ordinarii taliter moderentur, quod delinquentibus pœnitentias corporales graves, & pœnitentias imponunt adeo exceſſivas, ut cauſative & per obliquum, cogantur ſuas redimere pœnitentias pecuniaria gravi ſumma. Sed commutationes hujuſmodi, cum faciendæ in poſterum videantur, ſic fiant modeſte, quod rapax non judicetur accipiens, & dans ipſe nimium non gravetur, ſub pœnis prædictis ſuperius annotatis.

XI. *Ne aliquis fatigetur, ad purgandum ſe de peccato ſibi objecto, extra decanatum in quo moratur.*

Item, licet quis purgari debet, ubi noſcitur infamatus, cum noſtræ provinciæ epiſcoporum archidiaconorum, & aliorum ordinariorum, & miniſtri officiales, quadam, ut apparet, excogitata malitia, tam clericis, quam laicis ſe purgaturos offerentibus de impoſitis, extra locum juriſdictionum ſuarum, in quibus eos * deliquiſſe, ſeu juriſdictionis loca remotiora & ruralia, ubi non reperiuntur victualia, & vitæ neceſſaria venalia, difficultate ad ſe purgandum, cum compurgatorum exceſſivo numero ſtatuunt, ſeu præfigunt, & ſicut propter fatigationem expenſarum, ac producendorum compurgatorum, ad tam remota loca difficultatem, redemptionem pecuniariam cogant facere innocentes, adeo quod aliqui eorum magis eligunt crimen, quod nunquam commiſerant, confiteri, & pœnitentiam, quam non meruerint, ſubire, quam ſe & compurgatores ſuos tot laboribus & ſumptibus fatigare. Propterea ſtatuimus, quod de cætero, diffamati de criminibus, ſeu exceſſibus, & de eis ſe purgare volentes, de uno decanatu in alium, ſeu ad alia loca, quæ inſignia ſuperius ordinata nullatenus protrahantur. Indicenda vero purgatione diffamatis hujuſmodi, epiſcopi, archidiaconi, & cæteri ordinarii, aut eorum officiales, ultra VI. manus, pro fornicatione, ſeu ſimili crimine, pro graviore ſiquidem, ut pro adulterio, vel majori, ultra XII. manus compurgatorum numerum non imponant, ſub pœna ſuſpenſionis ab officio, quam contrafacientes incurrere volumus ipſo facto. Illum inſuper archidiaconorum, & ſuorum officialium, aliorumque ordinariorum deteſtantes abuſum, quo a ſacerdotibus, in ſuis juriſdictionibus, celebraturis Divina, priuſquam id faciant, certam & exceſſivam quantitate pecuniæ exigunt liberalitatem, quæ ſacerdotes hujuſmodi clericos ſua nomina inſerentes in matriculis de uno denario ſolebat reſpicere, * & exactionem cenſualem VI. denariorum, vel circiter, illicite convertentes. Statuimus, quod de cætero, a dictis ſacerdotibus, ultra denarium unicum, pro quo noſtrorum nomina regiſtrentur, in primis admiſſionibus eorum; ad celebranda Divina dicti archidiaconi, cæterique ordinarii, quibus ſuper eorum miniſtri recipere non audeant quovis modo, ſub pœna ſuſpenſionis a celebratione Divinorum, & ingreſſus eccleſiæ, quam contrafacientes incurrant quouſque duplum perceptorum hujuſmodi fabricæ eccleſiæ cathedralis locorum perſolvant.

ANNO CHRISTI 1342.

XII. *De iis, qui beneficia eccleſiaſtica poſſeſſa per alios obtinere nituntur, poſſeſſoribus non canonice amotis.*

Eſurientis avaritiæ cultus ſic cupide ſitim conatur reficere voluptatis, ut abjecto rationis tramite, clerici quidam fas & nefas improbe permiſcentes, eccleſiaſtica beneficia patronatus archiepiſcoporum, epiſcoporum, abbatum, & aliarum tam eccleſiaſticarum quam ſæcularium perſonarum de poſſeſſoribus ſuis plena, inhumaniter ambientes, ea quæ temporibus longe retroactis, figmentis variis prætendentes vacaſſe, dum cathedralium, vel conventualium eccleſiarum, ratione vacationis earum, vel terrarum aliarum cuſtodia fuerat penes regem, ad ipſa præſentari, vel ſibi per ipſum conferri procurant, licet poſt prætenſas vacationes hujuſmodi a diverſis tantis temporibus poſſeſſa fuerint, quod vix aut nulla ſit alicujus memoria cauſæ vacationis deductæ; quæ etiam, quamquam falſiſſimam, & quæ nunquam ſuffuit, allegatur, præſentationem, ſeu collationem, ſi per locorum ordinarios, vel collatarii non admittantur, hujuſmodi breve regium, *Quare non admiſit*, nuncupatum, impetrant contra epiſcopos, & eos implacitant, vacationem, non formam juris, & facti, ſed juriſdictionem tamen, quarum convictionem ſæcularis poteſtatis abuſus uſurpat indebite, in foro conantes diſtincte ſæculari beneficiorum hujuſmodi poſſeſſores non facientes vel admittentes patres litem taliter agitatam, nec ordinariorum litteris, inſtitutione, vel collatione, ac inductione factis, in beneficiis hujuſmodi fides adhibetur in curia ſæculari. Unde accidit, quod epiſcopis, & aliis, quos litem hujuſmodi non afficit, nec auget periculum lites ipſas nullo modo, vel ſegniter defendentibus, per præſentantes, & præſentatos, collatore, ſeu collatariis, in foro ſæculari jus evincitur patronatus, timoreque vano executionis inducto, cum a foro ſæculari ſcribitur epiſcopis, quod præſentantes ac collatarios admittant hujuſmodi, quandoque

per

* *Lege* in exactionem H.

Hoc capitulum prius deſcriptum eſt iiſdem pene verbis ad ann. 1341. Ex quo emendationes multæ peti poſſunt. Nam hic eſt inquinatiſſimum.

* *Forte*, contat deliquiſſe. H.

ANNO CHRISTI 1342.

per se, quandoque per alios juris ignaros, quibus aliquotiens vices suas committunt taliter præsentatos vel collatarios admittunt, & in locum viventis possessoris per sententiam non amoti, de facto instituunt; & in beneficiorum revera non vacantium possessionibus inducunt, quin verius intrudunt, & vitiosos constituunt detentores, in animarum deceptionem multiplicem, & possessorum justorum læsionem enormem. Nos adversus tantæ temeritatis excessus, præsentis concilii provisione antidota, cupientes occurrere: statuimus, quod quicumque clerici ad dignitates, personatus, officia, vel præbendas, aut alia beneficia ecclesiastica quæcumque, plena & occupata; de facto, se præsentari seu ea sibi conferri, per quoscumque de cætero procurantes, directe vel indirecte, virtute brevium, *Quare non admisit*, vel, *quare impedit*, &c: aut similium, tacite inductis brevibus, beneficiorum possessoribus, & eis vacat rite non amotis, qua episcopos, seu alios in sæculari curia prosequantur, nisi de causis vacationum prætensarum, ad ordinariorum mandata, inquiri faciant, & possessores per judices ecclesiasticos competentes faciant canonice primitus amoveri, majoris excommunicationis sententiam incurrant, ipso facto, & tamquam sic excommunicati ad beneficia talia nullatenus admittantur, sed inhabiles ad ea perpetuo censeantur. Si vero contra hæc quisquam in occupato beneficio instituatur, vel admittatur, de facto institutio seu admissio hujusmodi omni juris effectu careat: & quicumque sit instituens, vel admittens, jure proprio, vel delegato, taliter præsentatum, vel collatarium, in obtento per alium beneficio, ipsius possessoris sufficienti auctoritate, in foro ecclesiæ sententialiter, primitus non amoto a beneficio & officio, tamdiu noverit se suspensum, donec beneficii possessori priori resarciatur, ut convenit, omne damnum. Et institutus taliter, vel admissus, si se in occupato per alium beneficio, contra hoc patlatur induci, censeatur intrusor, & pœnas intrusionis, in constitutione Othoboni quæ incipit, *Amoris proprii*, contentas, necnon alias a canonibus, & sanctis patribus inflictas, ipso facto, incurrant. Per præmissa tamen non intendimus ordinariorum potestati, qua beneficia ad ipsorum collationem spectantia, quovis modo, de facto occupata, non de jure conferri poterunt, derogare, nec eorum collationes beneficiorum admittentes hujusmodi coarctare. Cæterum, ne in foro regio evincenti, jus patronatus adversus alium, sua victoria sit inutilis, si scribatur ordinario, quod admittat præsentatum ab illo, qui jus patronatus evicit, ad beneficium hujusmodi, si de jure vacaverit, & de facto non obsistat canonicum, admittatur libere hujusmodi præsentatus: si beneficium prædictum non vacaverit, illud domino regi, & justitariis intimet ordinarius, excusando se, quod, quia tale beneficium non vacat, ad præsens nequit regium mandatum adimplere, præsentatusque per evincentem in foro sæculari contra ordinarium prosequens, ultra in foro ecclesiæ, ut præmittitur, facienda, supradictas sententias, & alias pœnas, ipso facto, incurrant. Jus patronatus vero evincenti licebit præsentare, si voluerit, ad beneficium hujusmodi possessorem, ut suum jus in posterum habeat declaratum.

CONCILIUM LONDINENSE

Anno Domini MCCCXLII. celebratum.

Secundum hoc provinciale concilium hoc anno Londini habitum profert Anglicanus collector. In quo, quamquam errorem suspicor, tamen, quia nihil nobis ex quo emendemus suppetit, utrumque concilium ejus fide ad hunc annum edimus.

Constitutiones venerabilis patris, Joannis de Stretford, Cantuariensis archiepiscopi, editæ anno Dom. MCCCXLII. die Mercurii proximo post festum sancti Edvvardi regis & martyris, in ecclesia S. Pauli Londinensi, in præsentia comprovincialium episcoporum, videlicet dominorum Radulphi Londonienſis, Rogeri Coventrienſis & Litchfeldenſis, Joannis Exonienſis, Roberti Saresburienſis, Roberti Ciceſtrenſis, Thomæ Herefordenſis, Radulphi Bathonienſis, Simonis Elienſis, Thomæ Lincolnienſis, VVlſtani VVigornienſis, David Bangorenſis, & procuratorum cæterorum epiſcoporum abſentium ſufficienter comparentium tunc ibidem.

TITULI CAPITULORUM.

1. *De pace eccleſiæ & regni Angliæ obſervanda, & de denunciatione facienda.*
2. *De habitu & honeſtate clericorum, in tonſura & veſtibus.*
3. *De dimiſſionibus beneficiorum eccleſiaſticorum ad firmam.*
4. *De decimis & oblationibus, & impedientium pœnis.*
5. *De ſilva cædua decimanda.*
6. *Contra oblationes auferentes.*
7. *De debitis inteſtatorum ſolvendis, &c.*
8. *De teſtamentis, & bonis teſtatorum, ſive inteſtatorum.*
9. *De languidis in extremis ſua bona in fraudem alienantibus, & procurantibus.*
10. *Ne in vigiliis mortuorum fiant inhoneſta.*
11. *De celebrantibus clandeſtina matrimonia in eccleſiis, oratoriis, vel capellis.*
12. *De laicis impedientibus executionem juris eccleſiaſtici fieri.*
13. *De excommunicatis incarceratis, ſine prælato eccleſiæ, nullo modo liberandis.*
14. *De herbis & arboribus in cœmeteriis creſcentibus.*
15. *De violatione ſequeſtri.*
16. *De impetrantibus, & doloſe proſequentibus breve regium, contra adverſarios, in alienis comitatibus.*
17. *De publicatione conſtitutionum facienda.*

PRÆ-

ANNO CHRISTI 1342.

PRÆFATIO.

SPonſam Chriſti ſacroſanctam eccleſiam, privilegio libertatis cælitus decoratam, quorumdam ambitiones illicite infeſtarunt, Unde ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſummi pontifices, & principes ſæculares, & ſpecialiter reges Angliæ catholici & illuſtres, intra memoriam revolventes, quot plagis Ægyptii fuere percuſſi, eo quod populum Dei, filios Iſrael, typum gerentes miniſtrorum altaris, ſervituti indebitæ ſubjicere præſumpſerunt, quodque oppreſſiones & gravamina, quibus in Anglia libertas eccleſiaſtica depreſſa extitit & calcata, oppreſſionum auctoribus non præſumant *, ſed ipſis inde non modicum ſuæ prodiit ſalutis periculum, & notorium decrimentum: eccleſiam Anglicanam quam plurimis libertatum, privilegiorum, & immunitatum prærogativis munire ſalubriter curaverunt: quia, cum ab adoleſcentia flexibili ad malum, humana ſenſualitas adeo morum ſubverſionem in clero & populo ſuſcitavit, quod non ſufficiunt proviſa remedia, ut cohibeant noxios appetitus, & jura eccleſiæ Dei ſanctæ, ac libertates ipſius conſervent illæſa. Nos Joannes, permiſſione divina, Cantuarienſis archiepiſcopus, totius Angliæ primas & ſedis apoſtolicæ legatus, invocata Spiritus ſancti gratia, utile fore prævidimus, auctoritate concilii præſentis, de fratrum ſuffraganeorum noſtrorum coepiſcoporum noſtræ Cantuarienſis provinciæ conſilio & aſſenſu, circa remedia perverſis opponenda conatibus, ad vitia extirpanda, ac deformata in eccleſia, clero, & populo, reformanda, utiliter ordinare in ipſa noſtra Cantuarienſi provincia, futuris temporibus obſervanda.

* *f.* non prosunt.

CAPITULA.

I. *De pace eccleſiæ & regni Angliæ obſervanda, et de denuntiatione facienda.*

SUperius Dei munere reformatus, rex Anglorum Edvvardus, pacem Anglicanæ eccleſiæ ac regni cupiens firmiter obſervari, nos, & cæteros coepiſcopos dicti regni olim litteris ſuis rogavit, ut communes malefactores, & pacis eccleſiæ ſanctæ atque ſuæ turbatores, & violatores, felones, necnon feloniarum manutentores, conſpiratores, falſos juratores in aſſiſis & juratis, coram juſtitiariis regis, deferentes ſcienter, falſarum querelarum aſſumptores, manutentores, & fautores earum, per quos turbationem, & pacis violationem, libertatis ac jurium eccleſiæ, atque regni, in ipſo regno non ambigitur procurari, in ſingulis diœceſibus, eccleſiaſtica compeſcerentur cenſura: proprios deſiderans, pro ſuis gravibus in his exceſſibus, majoris excommunicationis ſententia innodari, ſeu excommunicatos publice nunciari. Unde nos, piæ mentis dicti regis imitatione laudabili excitati, audaciam perfidorum hujuſmodi compeſcere cupientes, omnes malefactores prædictos, taliter in poſterum, in noſtra Cantuarienſi provincia delinquentes ſcienter, præſentis auctoritate concili, majoris excommunicationis ſententiam volumus & pronunciamus incurrere ipſo facto: quorum abſolutionem locorum ordinariis, ſeu, ſedibus eccleſiarum cathedralium vacantibus, iis, qui juriſdictionem epiſcopalem exercebunt ibidem, præterquam in mortis articulo, reſervamus. Cæterum, ut hujuſmodi delinquentium facinora eo amplius evitentur, quo ipſi delinquentes excommunicati ſolemnius fuerint denunciati: hoc provinciali concilio approbante præcipimus, quod omnes & ſinguli malefactores prædicti, in ſingulis cathedralibus, collegiatis, & parochialibus eccleſiis noſtræ provinciæ antedictæ, prima Dominica Quadrageſimæ, ac in feſto corporis Chriſti, & aliis diebus feſtivis & ſolemnibus, annuatim, excommunicati publice nuncientur in genere, cum intimatione reſervationis prædictæ.

ANNO CHRISTI 1342.

II. *De habitu, et honeſtate clericorum, in tonſura, et veſtibus.*

Exterior habitus, mores, & conditiones intrinſecas perſonarum frequenter oſtendit. Et licet clericorum geſtus exemplum eſſe debet, & informatio laicorum: tamen clericorum abuſus, qui plus ſolito invaluit his diebus, in tonſuris, veſtibus, & ornamentis equorum, ac aliis, abominabile ſcandalum modo populo generavit, dum eccleſiaſticas dignitates, perſonatus, præbendas honorabiles, & beneficia curata obtinentes, in ſacris eiam ordinibus conſtituti, coronamque * regni cæleſtis & perfectionis eſſe indicium diſtrare contemnunt, & omnium extenſorum quaſi ad ſcapulas utentes diſcrimine, velut, effeminati, militari potius, quam clericali habitu induti ſuperiori, ſcilicet brevi, ſtricto notabiliter, cum exceſſive latis, vel longis manicis, cubitos non tangentibus, ſed pendulis, furrata, vel ſendalo revolutis, & ut vulgariter dicitur, reverſaris, ac capucii cum tipettis, miræ longitudinis, barbiſque prolixis incedere, & ſuis digitis annulos indifferenter portare publice, ac zonis ſtipatis precioſis miræ magnitudinis ſupercingi, burſis, cum imaginibus variis ſculptis, annellatis, & deauratis, & ad ipſas patenter cum cultellis, ad modum gladiorum pendentibus, caligis etiam rubeis, etiam ſcaccatis, viridibus ſotularibus, etiam roſtratis, & inciſis multimode, ac propriis ad ſellas, cornibus ad colla pendentibus, epitogiis, ac clocis * furratis, uti patenter ad oram, contra ſanctiones canonicas temere non verentur, adeo quod a laicis vix aut nulla patet diſtinctio clericorum; unde profeſſionis & ordinis ſuorum prærogativa ſuis reddunt demeritis ſe indignos.

* *Corr.* coronam, quæ reg. cæl. & perf. eſt indic. deferre contemnunt, & crinium.

* *Vide ſupra*, *pag.* 1281.

Nos igitur hujuſmodi erroribus, quibus ut plurimum clericorum geſtus, tam in magiſtrorum, & ſcholarium univerſitatibus, noſtræ provinciæ dehoneſtis, contra exnunc obviare volentes: hoc ſacro approbante concilio, ſtatuimus & præcipimus, quod quicumque eccleſiaſti-

ANNO CHRISTI 1342.

siastica obtinentes beneficia nostræ provinciæ, in ordinibus sacris potissime constituti, vestes & tonsuram clericales deferant, suo statui competentes. Si qui autem clerici nostræ provinciæ publice incedentes in ea veste superiori, brevi, vel stricta notabiliter, aut ea cum longis, vel latis excessive manicis, cubitos intonsis, barbisve prolixis, aut annulis suis utantur digitis publice: alii quoque, quibus dignitatis ratione & honoris, hoc congruit, sed in præmissis, vel aliquibus præmissorum superius expressis, excesserint, nisi, infra sex mensium spatiura a tempore commissi excessus hujusmodi, moniti se correxerint, & effectualiter dictos dimittant excessus, ecclesiastica habentes beneficia, post prædictorum lapsum sex mensium, ipso facto ab officio suspensionem incurrant, in qua si per tres menses sequentes steterint, suis extunc beneficiis, nulla requisita monitione alia, sint ipso jure suspensi, nec extunc per suos diœcesanos, quibus eorum absolutionem, præsentis auctoritate concilii, reservatis, prius ab hujusmodi absolvantur, quam quintam partem unius anni suorum beneficiorum ecclesiasticorum persolvant, per diœcesanos eorum, in quorum diœcesibus hujusmodi beneficia obtinent, pauperibus in locis beneficiorum ipsorum degentibus, infra tres menses postea, fideliter erogandam: & si suspensionibus durantibus hujusmodi, Divinis, seu administrationi dictorum beneficiorum se ingesserint, & immiscuerint, sicut prius, extunc dictis beneficiis sint eo ipso privati. Non beneficiati vero clerici, publice & communiter pro clericis se gerentes, si in iis excesserint, nisi moniti, infra sex mensium spatium, se correxerint cum effectu, eo ipso sint inhabiles per quatuor menses, ad beneficium ecclesiasticum obtinendum: & præter hoc, in universitatibus prædictis, studio litterarum vacantes, & pro clericis se gerentes, si se a præmissis effectualiter non abstineant, ad quoscumque gradus ecclesiasticos & honores, in ipsis universitatibus, ipso facto reddantur inhabiles, donec suis moribus atque gestu maturitatem exhibeant honestatis scholaribus competentem, salvis pœnis aliis editis quæ * hujusmodi delinquentes. Præsenti tamen constitutione nolumus prohibere, quin clerici apertis & patentibus super tunicis, aliter mensibus nuncupatis, cum manicis, competentibus locis, & temporibus oportunis; ac etiam nominantes pro eo dumtaxat tempore, in quo per patriam iter faciunt, breves & strictas vestes sibi assumere, & illis uti valeant prout eis videbitur expedire. Verum cum fronte libera cæteros arguere nequeant episcopi, si seipsos & domesticos propriores non corrigant in hac parte: statuimus, quod episcopi nostræ provinciæ, honestatem, & tonsuram in vestibus & supradictis cæteris observent, & a suis clericis commensalibus faciant observari. Ad hæc, quia parum valeret jura condere, nisi essent, qui ea executioni debitæ demandarent: dicti præcipimus auctoritate concilii, ut locorum ordinarii, quibus de subditorum excessibus spectat inquirere, in locis suæ jurisdictioni subjectis, per se vel per alios, super his annuatim inquirant, & contra reos in hac parte constitutionem præsentem observent, & diligenti cautela faciant observari.

* *Corr.* ediris contra hujusmodi.

III. *De dimissionibus beneficiorum eccle siasticorum ad firmam.*

Licet bonæ memoriæ Othobonus, & Otho, quondam sedis apostolicæ in Anglia legati, suis prohibere constitutionibus curavissent, ne ecclesiæ laicis, vel clericis, ultra quinquennium, tradantur ad firmam: quidam tamen, excogitato fraudis machinamento, noviter contra eas, ac etiam constitutiones illas suas, ecclesias laicis, & quandoque mulieribus, aut clericis, non obtenta diœcesanorum licentia, dimittunt ad firmam. Et ut figmentis fucata veritas obumbretur in ministris * super traditione hujusmodi ecclesiarum laicis ad firmam, confectis, nomen clerici cum nomine laici contrahentis inseri faciunt, licet clericus nominaliter adjectus contrahens non existat: præfati vero laici, prætextu firmarum hujusmodi, in ecclesiarum sic admissarum mansis & domibus, cum uxoribus, pueris, & familia sua morantur, tabernas in eis publicas facientes, & inhonesta alia exercentes; unde scandala pullulant, & subtrahitur parochianorum devotio, ac ecclesiis hujusmodi circa sua jura plurimum derogantur. Quapropter, hoc provinciali concilio approbante, constitutionibus adjiciendo predictis, statuimus, quod quotiescumque beneficium ecclesiasticum nostræ provinciæ, clerico & laico ad firmam exnunc dimissum fuerit, vel in ministris * super firmarum hujusmodi dimissione confectis, nomen laici, cum clerici nomine, amodo inseratur, ut clericus fingatur fore firmarius, cum non sit; seu si laici, fructus, & proventus, & redditus dimissorum beneficiorum ad firmam, nomine suo colligant, & eos directe in usus suos convertant; hujusmodi contractus non teneant, nec ex eis aliquid alteri obligetur, sed sic ex tunc hujusmodi beneficia tradentes, & recipientes ad firmam, tertiæ partis proventuum beneficii sic dimissi, vel æstimationis ipsius, si ambo sint solvendo, pœna plecti volumus, apponere * nomine clerici non obstante. Et quia religiosi, & alii ecclesiastica beneficia nostræ provinciæ in proprios usus tenentes, se constitutionibus prædictis asserunt ligari: præsentis concilii approbatione statuimus, quod si ipsi beneficia hujusmodi, vel suas, quas virtute appropriationum hujusmodi in eis decimarum & proventuum percipiunt, portiones, ad firmam tradiderint clericis, non obtenta diœcesanorum licentia, vel laicis quovis modo, seu aliter qualitercumque, præsentis aut dictarum constitutionum tenorem excesserint: pœna prædicta de cætero percellantur.

* *Corr.* instrumentis.

* *Corr.* instrumentis.

* *Corr.* appositio nom.

IV. *De decimis & oblationibus, & impedientium pœnis.*

Erroris damnabilis devio excecati, suarum animarum excidia non devitant: dum frugum suarum decimam solventes, pro labore, metentibus, ea minime computata, non absque errore calculi, pro decima undecimam solvunt garbam: contendentes, se mercenariis de frugibus non decimatis, posse pro autumnali labore potissimi *, solvere autem decimationem mercedem novi testamenti & veteris imperium, contemnentes. Quorumdam etiam laicorum superstitiosa malitia noviter adinvenit, quod cum garbas aliquas decimales, non tamen signatas, pro decimis in suis terris dimittunt,

* Hic aliquid deest.

in

ANNO CHRISTI 1342.

in ſervientes virorum eccleſiaſticorum, garbas aut res alias pro decimis ſic dimiſſas, nomine decimæ abducentes, & aſportantes, ut in ſceleratos exclamant, eoſque arreſtari, vel attachiari faciunt, ſicut fures, ac ipſos, & eorum dominos, propter aſportationem, & abductionem decimarum hujuſmodi infeſtant, & multipliciter inquietant. Ipſorum etiam alii, pro eo quo garbarum & fœni ſeu rerum aliarum decimæ per ſolum ducuntur eorum, viros eccleſiaſticos, & eorum miniſtros in foro ſæculari implicant, & gravibus * fatibus, laboribus, & expenſis. Alii præterea vias & itinera in prædia, & a prædiis, per quæ decimas aſportent, ſeu ipſæ conſueverunt abduci, difficilia, & per longos circuitus remota exhibent, & per ea tantum decimas ducentes ſinunt tranſire, ſeu duci vehicula difficulter, contra eccleſiaſticam libertatem. Quidam inſuper garbas expoſitas, & ſignatas pro decima, non permittunt a ſuis terris abduci, quamdiu quicquam in illis de bladis remanet eorumdem, ſed ipſas ſcienter tolerant a ſuis, & aliorum animalibus conteri & conſumi, ac circa decimarum præſtationem, collationem, & abductionem earum, impedimenta multimoda inferunt, & inferri faciunt, & procurant, in libertatum & jurium eccleſiaſticorum violationem, & præjudicium manifeſtum, ſuarumque grave diſpendium animarum. Nos igitur perverſorum hujuſmodi conatibus, & auſibus damnabilibus, ſalutari remedio cupientes occurrere, omnes & ſingulos exnunc in præmiſſis, vel eorum aliquo, in noſtra provincia excedentes, ac illicita ſupradicta, vel illorum aliquid fieri mandantes, ſeu etiam procurantes, nominevè ſuo facta, rata & accepta habentes, quorum nefandis machinationibus, juri, ſeu juribus, & conſuetudini approbatæ, ac libertati eccleſiaſticæ quicquam ſubtrahitur, ſeu alquid injuriæ, damni, vel moleſtiæ inferatur contra eccleſiaſticam libertatem, * concilii, pronunciamus vinculo majoris excommunicationis involvi, eorumque abſolutionem diœceſanis locorum, præterquam in mortis articulo, ſpecialiter reſervamus.

* *f.* gravant litibus.

* *leg.* auctoritate præſentis concilii.

V. *De ſylva cædua decimanda.*

Quamquam exſolventibus bene decimas Deus frugum omnium abundantiam, & poſſeſſionum promiſſerit libertatem: tamen dolentes referimus, quod nonnulli noſtræ provinciæ, qui teſtamenti veteris atque novi decimam de ſuis ſilvis cæduis, & lignis arborum cæduarum exciſis in eis, circa quæ minus, quam circa fructus agrorum, impendunt laboris, decimas Deo & eccleſiis, quibus debentur notorie, propter hoc quod ipſas in præteritum non dederunt, ſolvere contradicunt; quia æſtimant idcirco licere, quia legem moris de longa invaluiſſe conſuetudine arbitrantur, in dubium etiam revocantes quę ſilva cędua ſit dicenda. Nos igitur advertentes, quod ſi ſua portione ſit eccleſia defraudata diutine, crimen propterea non minuitur, ſed augetur, ac fames, & penuriæ, omniumque rerum egeſtas opprimunt hujuſmodi decimas non ſolventes: hujuſmodi declaramus proviſione concilii, ſilvam cæduam illam fore, quod cujuſcumque exiſtens generis arborum * in hoc habet, & quæ etiam ſucciſa rurſus ex ſtirpibus aut radicibus renaſcatur: ac ex ea decimam, utpote realem, & prædialem, vel parochialibus, vel matricibus eccleſiis perſolvendam; nec non ſilvarum poſſeſſores hujuſmodi ad præſtationem decimarum, cum cenſura eccleſiaſtica, fore canonice compellendos.

Hic deeſt aliquid.

ANNO CHRISTI 1342.

VI. *Contra oblationes auferentes.*

Immoderate temeritatis præſumptio, dum non ſolum alienum concupiſcit indebite, ſed manum extendit impudenter ad vetita, judicii rationem ſubvertit, & Divinam vindictam vehementius provocat, quo auſu ſacrilego, a laicis irreverenter eccleſiaſticis deputata uſibus contrectantur. In multis autem partibus noſtrę provinciæ conſuetudo, quam verius * jam excrevit peſſima corruptela, dum oblationes factæ in eccleſiis, capellis, aut in cujuſvis earum particularibus cœmeteriis, ad altaria, cruces, imagines, ſeu reliquias exeuntes * in eis, per laicos occupantur illicite, ac in uſus varios ſuo arbitrio convertuntur: quamvis prohibitione veteris legis, panes oblatos filiis Iſrael, niſi Aaron & filiis ſuis, comedere non liceret; & longe amplius in eccleſia, quæ ſub Spiritus ſancti gratia, non ſub legis umbra coruſcat lucidius, Divinove intuitu in locis prædictis oblata laici non contingent. Unde, pręſentis deliberatione concilii, quoſcumque laicos, oblationes in eccleſiis, capellis, aut cujuſvis earum porticu, vel cœmeteriis, ſeu quocumque alio loco Divino intuitu factas, vel faciendas in noſtra provincia, occupantes, auferentes, ſeu diſponentes quovis modo, de ipſius prætextu, * etiam cum ſui operis, conſuetudinis, aliove colore, niſi de conſenſu eccleſiaſticarum perſonarum, ad quas oblationum hujuſmodi perceptio pertinet, & ex cauſa ſufficienti, & licentia per epiſcopum loci primitus approbanda, eo ipſo majoris excommunicationis ſententiæ decrevimus ſubjacere.

Hic deeſt aliquid.

* *Corr.* exiſtentes.

* Locus mendoſus.

VII. *De debitis inteſtatorum ſolvendis, & de teſtamentis non impediendis.*

Statutum bonæ memoriæ Bonifacii, quondam Cantuarienſis archiepiſcopi, prædeceſſoris noſtri, circa bona teſtatorum & aſcriptitiorum, aliorumque ſervilis conditionis hominum ultimas voluntates, quod incipit, *Cæterum contingit interdum* &c. a multis in dubium revocatum, noviter recenſentes, quibuſdam ad id additis, & aliis ab eo ſubtractis, ſeu * verbis infraſcriptis, decrevimus ſic in poſterum firmiter obſervandum.

Vide ſup. ad ann. 1262.

* *f.* ſub

Cæterum contingit interdum, quod clericis, aut laicis Divino judicio decedentibus inteſtatis, domini feodorum non permittunt debita defunctorum ſolvi de bonis mobilibus eorumdem, nec in uſus uxorum ſuarum, liberorum ſuorum, & parentum, vel alias, pro diſpoſitione ordinariorum, bona prędicta, pro ea portione, quę ſecundum conſuetudinem patrię, defunctos contingit, permittunt diſtribui pro eiſdem. Alii ſiquidem aſcriptitiorum, & aliorum ſervilis conditionis hominum, necnon ſolutarum, & conjugatarum mulierum, ac ſuarum propriarum uxorum, vel etiam aliorum, * impediunt, vel impedire procurant factionem liberi teſtamenti, & ipſius executiones, & dictorum teſtantium voluntatem ultimam, tam contra jura, quam conſuetudines eccleſiæ Anglicanæ hactenus approbatas, in Divinæ majeſtatis offenſam, & læſionem juris eccleſiaſtici evidentem. Unde nos præſentis deliberatione

* *Forte addendum*, nominibus. H.

ANNO CHRISTI 1342.

concilii, omnes & singulos in his, vel eorum aliquo, de cætero delinquentes, majoris excommunicationis sententia fore decrevimus innodatos. Testamentis etiam coram ordinariis locorum, ad quos pertinet probare, approbatis, hujusmodi testamentorum probatio, & approbatio nisi positione laicalis feudi, si id in testamento aliquo legari contingat, nullatenus a laicis requiratur; vel impediant clerici vel laici, aut cujusvis conditionis homines, seu impediri procurent, quo minus testamenta, voluntates ultimæ defunctorum procedant, & consequantur effectum in his, quæ legari possunt de consuetudine, vel de jure. Si qui vero contra hoc scienter venire præsumpserint in futurum, sciant se, præsentis auctoritate concilii, majori excommunicationis sententia esse involutos: ac contra eos, & alios in præmissis nequiter excedentes, tamquam contra violatores, & perturbatores ecclesiasticarum libertatum, gladium spiritualem decernimus extendendum.

Inhibemus etiam, ne cuiquam executori testamenti cujusquam administrare permittatur de bonis alicujus testatoris, nisi prius fiat de dictis bonis fidele inventarium, sumptibus funeris, & circa confectionem inventarii hujusmodi * apponendum, dumtaxat exceptis. Inventarium vero hujusmodi, locorum ordinariis tradi volumus, infra tempus eorum arbitrio moderandum. Et postquam coram ordinariis, juxta morem, probatum fuerit testamentum, non comittatur aliquibus in bonis hujusmodi executio, seu administratio a talibus, qui debitum administrationis suæ, possint, & si oporteat sufficienter caveant, ac fideliter promittant, reddere rationem, cum super hoc per locorum ordinarios fuerint congrue requisiti.

Locus mendosus.

Item statuimus præsentis auctoritate concilii, ne aliqui religiosi, cujuscumque professionis existant, sint executores testamentorum, nisi hoc de ordinariorum voluntate & licentia concedatur: & hoc quod de probatione contingente defunctum, in parochiali ecclesia jus percipiat consuetum.

Statuimus præterea, quod nullus executor aliquid sibi applicet, vel appropriet de bonis defuncti, cujus testamentum exequitur, titulo emptionis, vel aliter, nisi quod fuerit sibi donatum a testatore inter vivos, vel in suo testamento vel ultima voluntate relictum, aut pro ipsius executoris labore, ordinarii arbitrio, fuit ordinatum, vel si quod fuerit debitum a defuncto, aut pro moderatis suę administrationis expensis, sub pœna suspensionis ab ingressu ecclesię, quam contrafacientes incurrere volumus ipso facto: cujus absolutionem non obtineant, donec applicata, vel appropriata sibi sic indebite restituerint, & ecclesię cathedralis fabricę, cujus defunctus erat subditus, duplum sic appropriatorum vel applicatorum sibi ipsis, solverint de propriis suis bonis. Omnia vero & singula supradicta mandamus, per singulas ecclesias Cantuarienſis provinciæ, bina vice annuatim solemniter publicari.

VIII. *De testamentis, & bonis testatorum, sive intestatorum.*

Ita ecclesiasticorum quorumdam judicum nostræ Cantuarienſis provinciæ, interiores oculos damnatæ ambitionis improbitas excæcavit, quod executores testamentorum clericorum beneficiatorum, & aliorum cujuscumque conditionis hominum decedentium, de bonis ad hujusmodi testamenta spectantibus, juxta testantium arbitrium, prout legalis & canonica sanxit auctoritas, disponere non permittunt: sed sic testantium, & ab intestato decedentium, bona mobilia in suis jurisdictionibus habentium tempore suæ mortis, quæ post solutionem debitorum, in pias causas de jure converti debent, usurpant indebite; ubi ipsis, & creditoribus exclusis, ea quandoque distribuunt, sicut volunt. Quæ plurimum intuentes, dum ægritudinibus fatigantur, in ecclesiarum fraudem, vel damnum suorum creditorum, liberorum, & suarum uxorum, qui & quæ, tam de jure, quam consuetudine, certam quotam dictorum bonorum habere deberent, sua mobilia, dum adhuc vivunt, multoties alienant. Si creditores, & alii supradicti, debitis sibi carent, non absque gravibus periculis animarum. Propter quæ statuimus, quod episcopi, & alii inferiores ecclesiastici judices nostrę provincię, de bonis clericorum beneficiatorum, quos testari posse constat, de consuetudine regni Anglię, seu aliorum testantium quorumcumque, pręterquam in casibus expresse permissis, quovis quęsito colore, nullatenus intromittant: sed executores testamentorum ipsorum permittant libere de eisdem disponere, necnon ab intestato decedentium, solutis debitis eorumdem, bona, quæ supererunt, in pias causas personis decedentium consanguineis servitoribus & propinquis, seu alias pro defunctorum animarum salute, distribuant, & convertant, nihil inde sibi retento: nisi forsan aliquod rationabile pro ipsorum ordinariorum labore, fuerit retinendum, sub pœna suspensionis ab ingressu ecclesiæ, contra ecclesiasticos judices facientes contrarium, * incurrere volumus ipso facto, donec de præmissis satisfecerint competenter.

* *Deest* quar eos.

IX. *De languidis in extremis sua bona in fraudem alienantibus, & procurantibus.*

Cordis dolore concutimur, intuentes, quod in nostra provincia malitia, hominum excrescente pessima corruptela, dum ecclesiarum prælati & beneficiati clerici, aliique nonnulli laici, mortis vicinæ conjecturam verisimilem obtinentes, universa bona sua, seu quotam eorum notabilem, donare inter vivos, seu aliter alienare possint, adeo quod nedum ecclesiæ, ad quarum, seu cancellorum, librorum, vel ornamentorum earum reparationem, dum vivebant, * fuerant, suis excluduntur remediis, sed rex & creditores alii, quibus sic alienantes efficaciter tenebantur, suis juribus, uxoresque & liberi conjugatorum, suis portionibus, de jure vel de consuetudine ipsis debitis, irrecuperabiliter fraudantur. Nonnulli assistentes languentibus in extremis, hujusmodi alienationes, sive * consuluerunt, & temere procurarunt, ipsosque languentes consiliis & persuasionibus perversis a voluntate testandi nequiter averterunt: ex quibus impediri testamenti liberam factionem, & ecclesias, ac cæteros supradictos suo jure non ambigitur malitiose privari. Unde, præsentis deliberatione concilii, omnes & singulos in nostra provincia donantes seu alienantes taliter bona sua malitiose, seu fraudulenter, ac hujusmodi malitiæ sive fraudis conscios, recipientes sic alienata in eos, & ad hoc dantes consilium, auxilium, vel favorem, majoris excommunicationis sententiam incurrere volumus ipso fa-

* *leg.* obligati fuerant, *vel simile aliquid*

* *f.* sive donationes.

ANNO CHRISTI 1342.

facto. Donantes insuper, & sua bona in ipsa provincia taliter alienantes, propter sui gravitatem excessus, non obstante quacumque absolutione impensa a prædicta sententia, ecclesiastica careant sepultura. Cæterum ne probatione fraudis vel malitiæ in hac parte, difficultas provisionem præsentem reddat inutilem: quoties aliqui bona sua omnia, inter vivos, quovis titulo alienant, seu in quantitate tam notabili, quod apparet de residuo, ecclesiis vel creditoribus aliis de suis debitis, uxoribus & liberis de portionibus supradictis, non posse satisfieri, sicut decet: alienatio hujusmodi per malitiam sive fraudem eo ipso fieri censeatur malitiæ sive fraudis probatione minime requisita.

X. *Ne in vigiliis mortuorum fiant inhonesta.*

Quia sæpe, quod credebat conjectura prodesse, experimento inutile reperitur: idcirco quod credit observantia generalis opinione probabili, utile reputans, & postea tendit ad noxam, rationabilem * imitationem admittit. Sane servare fidelium devotio consuevit, ut obeuntibus hominibus, vel mulieribus, ante corporum sepulturam nocturnæ agerentur vigiliæ, in privatis quandoque domibus, pro defunctis, ut illuc convenientes & vigilantes fideles, devotis precibus Deo fusis, intercederent pro eisdem. Inimici tamen satellitis insidiis, quod salubiter custodivit antiquitas, superstitioso errore, adeo in scurrilitatem nequiter est conversum, ut in vigiliis mortuorum hujusmodi, neglectis orationibus, illuc conventiculæ ineantur illicitæ atque fœdæ, unde adulteria, fornicationes, & furta sequuntur, & alia perpetrantur casualiter multa mala. Quia siquidem morbus iste, quasi communis invaluit, eidem adhibendam medelam statuimus, quod in nostra provincia, peractis a viris ecclesiasticis mortuorum memoriis, * inhibent in privatis domibus, in quibus mortuorum corpora usque ad sepulturam requiescunt, frequenter de cætero non receptentur * ad consuetos populares, nocturnas vigilias peragendum defunctorum (propinquis amicis, & iis qui psalteria forsan dicere pro defunctis voluerint, dumtaxat exceptis) sub pœna excommunicationis majoris, quam, totam præmissam vigiliam facientes hujusmodi, & receptores taliter vigilantium, non immerito poterunt formidare.

* *Corrige*, irritationem, *vel* mutationem. *H.*

* *Forte*, inhibeant ne. *H.*

* *Forte*, consueti populares, ad nocturnas vigilias peragendum. *H.*

XI. *De celebrantibus clandestina matrimonia in ecclesiis, oratoriis, vel capellis.*

Humana concupiscentia, semper ad malum procliva, quod est prohibitum, frequenter id ardentius appetit, quam quod licet. Unde personæ variæ, quæ propter consanguinitatem, vel affinitatem, seu alia impedimenta legitima, matrimonialiter ad invicem de jure nequeunt copulari, multoties desiderant id de facto, ut sub matrimonii consueti velamine, possint carnis * operam pernicioſam & illicitam liberius adimplere. Qui sua scientes impedimenta nota fore in parochiis, in quibus degunt, quia parochiales presbyteros, propter hujusmodi impedimenta notoria, seu famam impedimenti vehementem, ad solemnizationem matrimonii inter tales, paratos non inveniunt ad loca remota, & præcipue civitates, & municipia populosa, in quibus præmissorum non habetur notitia, transferunt se ad tempus, & illuc quandoque, bannis non editis publice, nec horis, nec temporibus opportunis, aliquoties in ecclesiis, aliquoties in cappellis, seu oratoriis, matrimonia inter ipsos de facto solemnizari procurant, & ibidem morantes, vel ad proprias partes postea redeuntes, & ad invicem cohabitantes, ut conjuges, quia locorum ordinarii, & populares alii, pro timore vexationum & sumptuum, ipsos super illicita copula nolunt vel non audent impetere, seu eorum denunciando crimina propalare, illicite remanent copulati, in suarum interitum animarum. Nos igitur hoc tam frequens vitium extirpare volentes, præsentis concilii auctoritate statuimus, quod exnunc matrimonia contrahentes, & inter se solemnizari facientes, hujusmodi impedimenta scientes, aut suspicionem habentes verisimilem eorumdem; sacerdotesque, solemnizationes matrimoniorum prohibitorum hujusmodi, seu etiam laicorum, inter tamen alios, quam suos parochianos, in posterum facientes, diœcesanorum & curatorum contrahentium super hoc licentia non petita; clandestinorum etiam matrimoniorum in ecclesiis, oratoriis, vel capellis, solemnizationi interessentes, conscii præmissorum, majoris excommunicationis sententiam incurrant ipso facto; & quod quater, annis singulis, in genere excomunicati publice nuncientur, pœnisque aliis contra celebrantes matrimonia bannis non editis, vel alias clandestine statutis, a jure nihilominus arceantur. Sive * quia constitutio bonæ memoriæ Simonis, quondam Cantuariensis archiepiscopi, prædecessoris nostri proximi, quæ incipit, *Item quia ex contractibus &c.* juxta suorum verborum corticem, opinione multorum, in sui fine videtur dubia, seu obscura: ipsam constitutionem reddere pro futuro cupientes indubiam esse, sic intelligendam fore, hoc approbante concilio, declaramus, quod quivis sacerdos sæcularis, qui solemnizationi matrimonii, extra parochialem ecclesiam, vel cappellam habentem jura parochialia sibi competentia ab antiquo, interesse præsumpserit, pœnam in ea latam subeat ipso facto.

* *f.* Sane

Conc. Lond. ann. 1328. c. 8.

XII. *De laicis impedientibus executionem juris ecclesiastici fieri.*

Accidit novitate perversa, quod cum ecclesiarum prælati, de morum disciplina, peccatis, & excessibus subditorum nituntur inquirere, magnates, & potestates aliæ sæculares, officia impedire molientes eorum, inhibent laicis ipsorum tenentibus, aut nativis, ne ad ordinariorum citationes, pro suorum criminum vel excessuum correctionibus canonice subeundis, quorum correctio & punitio ad ipsos ordinarios noscitur pertinere, de consuetudine, vel de jure, aut pro testamentorum approbationibus, insinuationibus, aut calculis de bonis defunctorum administratis, per eos, seu compotis, & aliis testamentariis juribus, extra locum sui dominii, veniant, aut compareant coram eis. Et ne in locis sui dominii per prælatos exerceantur, præmissi impediunt, & procurant nequiter impediri, sibique super his jurisdictionem ecclesiasticam exercentes, & suis subditis, pro eorum culpis & excessibus, pœnitentias corporales seu pecuniarias imponentes, ac ipsos facere cogentes easdem, sicut ordinariis ipsis licet, aut pro pœnitentiis corporalibus, juxta modum excessuum suis impositis, redemptiones pecuniarias, prout juste poterunt, admittentes, de & super extorsionibus excessivis, indictantur, sicque

* *Corr.* carnis

ANNO CHRISTI 1342.

que indictatos attachiant, & incarcerant, aut super his in foro sæculari eos sibi respondere compellunt, quibus mulctas pecuniarias, ea occasione, in dicto foro sæculari imponi procurant & faciunt indebite, pro libito voluntatis frequenter; & multi cum turmis & strepitu ad judicia concurrunt ecclesiastica, ac judices litigantesque, seu habentes ibidem alia expedire, graviter sic exterrent, quod ecclesiastica confunditur jurisdictio, & opprobriose officium prælatorum suspenditur, & nequiter impeditur, ac in culpam facile homines corruentes, dum pœna non reprimit transgressores, impunitatem sibi pœnalem nutriunt, & antiqui hostis insidiis levem aditum præparant, & frequentem.

Alii siquidem multos, pro eo quod causas, & negotia in foro ecclesiastico de jure vel consuetudine pertractanda, ibidem contra adversarios suos manent *, necnon advocatos postulantes pro eis, & procurantes; alios quoque ministros ecclesiasticos & judices cognoscentes, super his indictari, & attachiari, carcerique mancipari, & alias in foro sæculari multipliciter fatigari faciunt, & procurant; suisque tenentibus & aliis ad forum ecclesiasticum, seu pro causis, seu pro negotiis in ipso de consuetudine & de jure tractandis, recurrentibus, si non desistant, & in foro sæculari super iis litigent, imponunt sæpissime graves mulctas, ipsosque affligunt, & vexant injuste, multimodis laboribus & expensis. Alii vero episcopos, & alios vero quocumque ordinariam habentes jurisdictionem suam in civitatibus, vel locis aliis eis subjectis, debite exercere volentes, vi, & super iis, quæ spectant notorie ad eosdem seu pro executione jurisdictionis ecclesiasticæ, mandata sua licita & canonica destinantes, executionesque eorum debite exercendo, impediunt, vel impediri procurant injuste, ac nuncios mandata hujusmodi deferentes, & facere debite justas executiones volentes, capere, verberare, & male pertractare injuriose præsumunt. Quidam etiam domini temporales, & eorum baillivi, bona decedentium ab intestato in suis districtibus ad ipsos dominos prætendentes fore, quamvis erronee, devoluta, ne per ordinarios bona hujusmodi, pro solutione debitorum sic decedentium, ac in alios pios usus, pro animarum ipsarum salute, convertantur utiliter, consensu regio, & magnatum regni Angliæ, tamquam pro jure ecclesiasticaque libertate ab olim extitit ordinatum, impediunt, in derogationem ecclesiasticæ libertatis, jurisque, & jurisdictionis ecclesiasticorum impedimentum, & læsionem enormem. Nos igitur, præsenti deliberatione concilii, omnes & singulos, in præmissis vel eorum aliquibus delinquentes, seu præmissa, vel eorum aliqua facientibus consensum ad ea dantes consilium, auxilium, vel favorem, aut ea, vel eorum aliqua in suis facta negotiis, nominibus eorumdem, rata, vel accepta habentes, hoc sacro approbante concilio, pronunciamus majoris excommunicationis sententia innodari, quorum absolutionem diœcesanis locorum specialiter reservamus, & delinquentes hujusmodi quater, annis singulis, in cunctis ecclesiis parochialibus nostræ provinciæ Cantuarienſis, excommunicatos in genere præcipimus publice nunciari.

* *Corr.* mevent.

A B C D E

XIII. *De excommunicatis incarceratis, sine prælato ecclesiæ, nullo modo liberandis.*

ANNO CHRISTI 1342.

Sæculi principes potestatem recipientes a Deo, quod ecclesiæ sacerdotes superborum cervicibus imponere nequeunt, solent ab ipsis terrore disciplinæ, suæ potestatis gladio extorquere. Unde veneranda tradit antiquitas, quod si excommunicati, humilitatis gratiam, & reconciliationis affectum, animo indurato arroganter abjiciunt, invocata regia potestas in auxilium, tenetur ex debito rigore severitatis rebelles hujusmodi compescere custodia carcerali. Si * contingit interdum, quod excommunicatis, etiam pro manifestis offensis, ad signationem prælatorum, prout consuetudo regni Angliæ obtinet, captis, & carceri mancipatis, per breve regium demandatur episcopis, quod si capti, de standando & parendo juri cautionem accipiant, exhibeant ipsos, & quibus detinentur carceribus, faciant liberari. Alioquin si episcopi hoc non fecerint, sicut ante debitam satisfactionem, nec possint, * de jure tenentur; vicecomitibus aliud breve dirigitur, quod cautione hujusmodi ab incarceratis accepta, ipsos liberent indilate. Suggesto insuper regiæ curiæ, licet minus veraciter, pro tali excommunicato incarcerato, quod ipse paratus est mandatis ecclesiæ obedire: mandatur vicecomitibus, ut incarceratum hujusmodi excommunicatum, vel partium, ad quarum instantiam excommunicantur, non habita mentione, a carcere liberent & dimittant: ac quandoque, ut prius, suggesto, quod incarcerati excommunicati fuerint, ipsos curent celeriter liberare, nec processibus judicum ecclesiasticorum, super causa excommunicationis hujusmodi, fides aliqua adhibeatur; sed sic excommunicati, in supradictis casibus, ad mandata & præcepta hujusmodi, indebite * liberentur. Propter quæ ecclesiasticorum judicum confunditur officium, dum laici clave potestatis & scientia penitus destituti, quos sic tenet obsequendi necessitas, quod de his, quæ ad jurisdictionem ecclesiasticam pertinent, ipsius cognoscendi, vel imperandi prohibetur auctoritas, falcem in messem nituntur mittere alienam, excommunicatorumque sic liberatorum indebite communione nefanda, tam vicecomites, & baillvi liberantes eosdem, quam cæteri populares, variique fideles communicantes cum libertatis excommunicatis hujusmodi, pestifere maculantur, & animarum gravia inde pericula cumulantur. Contra quæ providere zelantes, statuimus, quod excommunicati capti in nostra provincia, sic exeuntes a carcere, contra consuetudines & libertates ecclesiæ Angliæ, ad eorum majorem confusionem & ruborem, solemniter in locis insignibus, pulsatis campanis, candelis accensis, excommunicati publice nuncientur, ac ipsis commercium, ad eorum commodum, & fidelium communio inhibeatur omnino, communicantesque cum eisdem illicite, censura ecclesiastica tamen deleta, acriter puniantur.

* *Corr.* Sec cont.

Hic aliquid deest.

* *f.* indilate, *ut prius*.

XIV. *De herbis & arboribus in cœmeteriis crescentibus.*

Quia diutius sæcularibus legibus prohibetur, ne de rebus ecclesiarum disponendi laicis sit facultas, usurpationis illius contumelia longe noscitur depellenda. Quia quidam nostræ provinciæ ecclesiarum parochiani, suæ potestatis ignorantes

ANNO CHRISTI 1342.

tes terminos limitatos, seu arroganter potius non servantes, arbores ac herbas, in ecclesiarum & capellarum nostræ provinciæ cœmeteriis crescentes, suæ voluntatis arbitrio prosternentes, ac evellentes, seu metentes, præter & contra voluntatem rectorum, & vicariorum ecclesiarum & capellarum hujusmodi, seu custodum deputatorum per ipsos, eas suis, aut ecclesiarum, vel aliorum usibus, ausu sacrilego applicare noscuntur; unde animarum pericula, contentiones, & scandala, graviter inter ecclesiarum prælatos, & parochianos eorum quasi quotidie suscitantur: præsentis auctoritate concilii declaramus, temerarios hujusmodi contemptores, majorum excommunicationum sententiis latis tam in constitutione Othoboni, apostolicæ sedis in Angliam legati, quam in concilio Oxonienſi, contra violatores ecclesiasticæ libertatis, existere involutos, quos, post usurpationem in his de cætero factam illicite, excommunicatos fore præcipimus rite & canonice, publice nunciari per rectores, aut vicarios, qui ecclesias suas offensas senserint ex præmissis; ac usurpatores prædictos, in eorum confusionem & ruborem, a communione fidelium decernimus repellendos, donec de præmissis effectualem emendam offerant, & fecerint competenter.

XV. *De violatione sequestri.*

Frequens perversorum audacia, erigens rebellionis cervicem, episcoporum, vel vicariorum suorum generalium principalium sequestra, ex causis justis & veris, in bonis ecclesiasticis, vel aliis in casibus a jure permissis, interposita legitime, calcata reverentia, injuste violare præsumunt: adeo quod eorum præcepta canonica illicite contemnuntur. Ut igitur taliter delinquentes a suis excessibus arceantur: præsentis statuimus deliberatione concilii, quod in dicta provincia nostra, violatores hujusmodi sequestrorum, post & contra publicationem eorum palam factam, in locis, quibus bona sic sequestrata consistunt majoris excommunicationis sententiam incurrant, ipso facto. Si tamen sequestrum fuerit appellatum, & sequestratio hujusmodi legitime prosecuta; ea pendente, possessores bonorum sequestratorum, & alii, libere & impune utantur eisdem.

XVI. *De impetrantibus, & doloſe prosequentibus breve regium, contra adversarios, in alienis comitatibus.*

Dierum invalescens malitia, qua mundus in deteriora jugiter labitur, hominum mentes in apertam facit malitiam prosilire. Unde nostræ provinciæ nonnulli, aliis malignari conantes, brevia regia de compoto, seu transgressione, & alia, contra illos, quibus nocere desiderant, ad extraneos comitatus, in quibus sui numquam adversarii, fuerint, contraxerint, vel deliquerint ibidem, bonave administrarint inibi cujuscumque, fraudulenter & malitiose impetrare præsumunt: & adeo contra eos ignorantes clam prosequuntur, ut illis, * quoniam ut lagantur, vel forisbanniuntur a regno. Unde cum processus & sententiæ, contra ignorantes taliter indefensos habiti, a jure merito reprobentur, nec sit malitiis hominum indulgendum: statuimus, quod quicumque clerici, vel laici, in nostra provincia, talia subreptitie, fraudulenter, & malitiose de cætero, ut præmittitur, impetrantes, & prosequentes, facientes, procurantes, seu ad ea impendentes scienter consilium, auxilium, vel favorem, aut ea rata habentes nomine suo acta, sententiam majoris excommunicationis incurrant, ipso facto.

* Hic aliquid deest * *Hoc est*, proscribuntur. *Vox Saxonica.*

XVII. *De publicatione constitutionum facienda.*

Hujus autem concilii constitutiones, & provisa remedia, præcipimus in nostra Cantuariensi provincia, futuris temporibus inviolabiter servari: mandantes coepiscopis & suffraganeis universis, ut ipsas constitutiones per se, & alios, ut jus exigit, publicent & faciant publicari, ac in publicam notitiam deduci ad utilitatem communem; laudem, & gloriam nominis Jesu Christi, qui extirpet vitia, & plantet virtutes Ecclesiæ, atque Regni Angliæ gubernacula dirigat, pacem tribuat, & concordiam foveat, Amen.

☞ *Archiepiscopi Cantuariensis ordinatio super honestate clericorum in apparatu & etiam super salario sacerdotum.*

Affert Wilk. t. 3. p. 29. Mansi supp. t. 3. p. 440.

SImon, &c. discretis viris commissario nostro Cant. generali, officiali archidiaconi nostri Cant. ac omnibus decanis peculiarium jurisdictionem, salutem, gratiam, & benedictionem. Dudum in provinciali concilio per bonæ memoriæ dominum Johannem prædecessorem nostrum, London. celebrato, contra clericos tam beneficiatos, quam non beneficiatos, breves vestes & excessive longas manicas in suis supertunicis obtinentes, ac quædam alia illicite committentes, ordinatum fuisse salubriter meminimus sub hac forma: exterior habitus, &c. — Verum quia humana fragilitas semper ad vetita libentius se inclinat, & ea damnabiliter committere audaciori fronte præsumit, quo sub pernicioſæ dissimulationis velamine transivit diutius incorrecta; ea propter dictam constitutionem ad subditorum nostrorum memoriam revocare, & eam plene exequi, eidemque quasdam declarationes & adjectiones facere propter quasdam adinventiones inhonestas, valde noviter exortas, quantum nobis immediate subditos concernere poterit, sub forma decrevimus infrascripta; ipsam namque constitutionem honestam nimium & salubrem specialiter approbantes, ipsam in qualibet sui parte volumus vim habere, & subditos nostros prædictos efficaciter coarctare. Et quia de sacerdotibus non beneficiatis, diac. aut subdiaconis non est in eadem constitutione expressa mentio, licet sub clericorum non beneficiatorum nomine possint in genere comprehendi; nec eosdem sacerdotes, diaconos, & subdiaconos, propter gradum eminentiorem, quem obtinent cum clericis aliis inferioris gradus, quorum non est concors confessio, neque status, si contra contenta in eadem constitutione deliquerint, simili pœna convenit cohiberi, dictam constitutionem declarando, & eidem adjiciendo salubriter de consilio peritorum nobis assistentium, ordinamus, volumus & statuimus; quod singuli sacerdotes non beneficiati, diaconi etiam & subdiaconi, in nostra diœc. seu jurisdictionibus nostris immediatis, etiamsi extra diœc. nostram fuerint ubilibet existentes, con-

tra

☞ tra præmiſſorum aliquod, poſt monitionem infraſcript. exnunc quomodolibet delinquentes, niſi infra tres menſes ſe correxerint, ipſo facto ab ingreſſu eccleſiæ ſint ſuſpenſi, nec ab ipſa ſuſpenſione abſolvi valeant, quouſque unam marcam in pios uſus, ſecundum noſtrum arbitrium convertendam, rectori vel vicar. eccleſiæ, in qua celebraverint, ſive degunt, perſolvant; rectores autem & vicarii hujuſmodi pœnam recipientes infra 12. dies infra diœc. noſtram, alias ſi extra diœc. noſtram, & cum infra provinciam noſtram fuerimus, nos infra menſem, de nominibus delinquentium & culparum circumſtantiis, quantum ad eorum notitiam pervenerit, necnon de quantitate hujuſmodi pœnæ ſic per eos receptæ, a die receptionis hujuſmodi numerand. teneantur reddere certiores, ut ſic diſponere valeamus, in quos uſus ſumma hujuſmodi utilius convertatur. In clericis vero aliis inferioris gradus teneat prædicta conſtitutio robur ſuum. Et quamquam dicta conſtitutio clericis omnibus cujuſcumque gradus itinerantibus indiſtincte brevibus uti veſtibus toleret & permittat; ordinamus tamen & declaramus, & volumus, quod veſtes hujuſmodi non ſint nimis ſtrictæ, nec etiam per medium botonatæ; ſed ſint clauſæ deſuper & inferius ſimiliter, vel ſaltem abſque botonis ſciſſę ſeu apertæ, prout placuerit facienti, & ſicut olim fuerant, & ſtatui convenit ſacerdotis: alioquin quicumque clericus in ſacris ordinibus conſtitutus utens publice veſte hujuſmodi botonata per medium in toto vel in parte, duplum ejus, quod pro eo ſolverit rectori vel vicario ſuo poſt monitionem hujuſmodi, & lapſum trium menſium immediate ſequentium, in pios uſus, ſecundum diſcretionem noſtram ſimiliter erogand. ſolvere teneatur; quod ſi infra menſem, a tempore, quo hujuſmodi veſte botonata publicę uſus fuerit, dictam pecuniam ſolvere non curaverit, ab ingreſſu eccleſiæ vigore præſentium. Et quoniam dudum ſuper ſalario ſacerdotum ordinationem quamdam fecimus, quæ hactenus tamen propter ſacerdotum avaritiam tam propter cariſtiam & temporis malitiam, nullatenus ſervabatur; tamen jam per Dei gratiam tempora in melius commutantur, & bladorum, ac aliorum victualium major abundantia ſuperveniet, ut ſperatur: propterea dictam ordinationem exequi plenius cupientes, volumus & ordinamus, quod omnes & ſinguli ſacerdotes ſtipendiarii, qualitercumq. & ubicumq. infra noſtram dioec. ſeu aliquam juriſdictionem noſtram immediatam celebrantes pro anno jam præſenti, in quo ſperatur ubertas amplior, & ſic deinceps de ſalario ſuo per modum, qui ſequitur, conveniant, ordinent & diſponant, ulterius ab aliquo ſub colore quocumque nullatenus recepturi: ſacerdos enim animarum curæ præpoſitus, & intendens, ultra ſeptem marcas nullo modo conveniat ſeu percipiat quoviſmodo; niſi alicujus parochiæ tanta fuerit amplitudo, quod ejus labor de tanta ſumma non poſſit rationabiliter compenſari, & ſuper exceſſu noſtra prævenerit licentia ſpecialis; ſed dicta ſumma, vel minori, juxta mediętatem parochiæ contentetur. Stipendiarius vero alius quilibet quinque marcis ad plus pro ſuo ſalario ſit contentus, ordinatione noſtra prædicta in cæteris in ſuo robore permanſura. Contra vero eam ſeu hanc noſtram declarationem in aliquo venientes ipſo facto ab ingreſſu eccleſiæ auctoritate præſentium ſint ſuſpenſi, & nos contra eoſdem, cum nobis delati fuerint, ſi in aliquo contemptores fuerint, aut rebelles, rigidius procedere intendimus; ut avaritia eorum illicita refrenetur, & vos offic. & decani juriſdictionum noſtrarum immediatarum ſimiliter in capitulis veſtris de hoc ſpecialiter inquirentes, & delinquentes hujuſmodi, ſecundum delicti quantitatem ulterius, ſi res exegerit, punire efficaciter non tardetis. Quocirca vobis in virtute obedientiæ & ſub pœna excommunicationis majoris, quam ſi in executione mandati præſentis negligentes fueritis vel remiſſi, trina monitione noſtra canonica præcedente, in perſonas veſtras proferimus, diſtrictius injungimus & mandamus, quatenus conſtitutionem & ordinationem prædict. una cum dictis noſtris declarationibus & adjectionibus in ſingulis eccleſiis, tam noſtræ dioec. quam juriſdictionum noſtrarum prædictarum vobis ſubditarum, tribus dominicis, ſeu alias feſtivis, necnon trina vice in tribus capitulis, per vos, offic. vel decanos prædictos in quolibet decanatu extunc circa inſtans feſtum natalis Domini celebrand. publicetis palam, publice, & diſtincte; cuilibet rectori ac vicario dictam conſtitutionem non habenti, veram ejuſdem conſtitutionis noſtrarumque ordinationis prædictæ & præſentis declarationis copiam facientes infra ſex dies, a die requiſitionis vobis faciendæ continue numerand. Moneatis inſuper trina vice in ſingulis capitulis & eccleſiis prædictis, ut ſinguli tam beneficiati, quam non beneficiati omnibus & ſingulis, tam in dicta conſtitutione, quam in præſenti declaratione noſtra expreſſis, quantum eos concernit, humiliter pareant, & ea devote adimpleant infra terminos eis in hac parte limitatos, ſub pœnis & cenſuris in eiſdem conſtitutione, ordinatione, & declaratione plenius deſignatis; monitionem autem veſtram, cum modo, quo præmittitur, publice & generaliter facta fuerit, ſingulos nobis ſubditos ſic efficaciter arctare volumus, ac ſi facta foret ipſorum cuilibet nominatim. Et quid feceritis in præmiſſis, nos infra quindenam a tempore publicationis hujuſmodi, una cum præſenti mandato curetis diſtincte & aperte reddere certiores. Dat. apud Maydeſtan. 3. calend. Nov. anno 1353. & conſecrat. noſtr. * quarto.

ANNO CHRISTI 1342.

ANNO CHRISTI 1342.

* Rectius quinto.

CON-

ANNO CHRISTI 1342.

ANNO CHRISTI 1342.

CONCILIUM ARMENORUM

In quo objecti Armenis in libello errores condemnantur, eorumque fides amplius declaratur,

Anno 1342. celebratum.

Ex MS. codice bibliothecæ regiæ.

OBSERVATIO PRÆVIA P. MARTENE.

Affert. Mart. x MS. c. ibl. reg. et. Mon. . 7. p. 320. Manſi ibid. . 444.

CUm Leo rex Armenorum, miſſis ad Benedictum papam XII. legatis, auxilium ab eo poſtulaſſet adverſus Sarracenos, a quibus graviſſimas clades acceperat; reſpondit pontifex nullam ab eccleſia Romana opem eſſe ſperandam, niſi prius Armenorum populi, quibus infecti erant, errores penitus omnes ejurarent. Nam fide dignorum acceperat relatione, non pauca apud eos prævaluiſſe prava dogmata, quæ quidem ante omnia erant præcidenda. Facta quippe diligenti inquiſitione, interrogatiſque Armenis nonnullis, atque aliis viris probis, qui aliquandiu in Armenia erant converſati, errorum libellum collegit ampliſſimum, quo ad regem et patriarcham miſſo, mandavit, ut generali totius regni congregato concilio, objectos errores emendarent. Libellum illum, qui articulis decem et ſeptem ſupra centum conſtat, ad annum 1341. edidit Odericus Rainaldus, ubi obſervat Leonem regem graviter tuliſſe regnum ſuum ea fœditate inquinatum; et Armenos ut hæreticos apud ſedem apoſtolicam fuiſſe tractos, Danielemque monachum ejus juſſu ad excuſandos Armenos commentarium ediditſſe, atque ad Benedictum papam tranſmiſiſſe. Juſſit præterea Leo generale ſui regni coadunari concilium, in quo objecti ſuis errores damnarentur, et fidei ratio publico teſtimonio redderetur.

Acta concilii illius, ſeu reſponſiones ad ſingula objectorum errorum capitula, ex mſ. c. bibl. reg. hic exhibemus, in quibus etſi purgare ſe Armeni tentaverunt, non omnino tamen apparet illorum fides in omnibus illibata. Quapropter qui Benedicto XII. ſucceſſerat Clemens Papa VI. novos ad eos anno 1346. direxit nuncios, qui ſingulos fidei Chriſtianæ articulos credendos, atque traditiones eccleſiæ Romanæ deferrent obſervandas, ut ex hac diſcimus epigraphe, quæ ad calcem regii codicis legitur.

Anno Domini MCCCXLVI. de menſe aprili ſcriptum fuit hoc opus per me fratrem Johannem Dei gratia epiſcopum Sutrinum, quando de mandato Domini noſtri papæ debui mitti ad gentem Armenorum, ad portandum eoſdem articulos fidei & traditiones Eccleſiæ Romanæ: in quo continentur 1. articuli ſanctæ Romanæ eccleſiæ, ad quos tenetur omnis fidelis catholicus, ſine quibus non eſt ſalus: quos dominus Benedictus XII. diſpoſuit mittere antedictis. 2. Errores Armenorum cum reſponſionibus eorum ad colorandum falſitates contentas in dictis articulis convocato eorum generali concilio. 3. Impugnationes errorum prædictorum auctoritatibus ſacræ ſcripturæ & rationibus. 4. Errores Græcorum cum impugnationibus eorum. 5. Errores Jacobitarum cum impugnationibus eorum.

Sutrinus tamen epiſcopus ad Armenos non videtur profectus, ſed alios miſit Clemens Internuncios, ſcilicet Antonium epiſcopum Cajetanum, et Joannem electum Coronenſem, quos deſignat in ea, quam ad Catholicon Armenorum ſcripſit epiſtola, apud Raynaldum ad Annum 1346. num. 6.

ACTA CONCILII.

IN nomine, in gloria Dei Patris, & Filii, & Spiritus ſancti. Amen. Anno Incarnationis Domini MCCCXLII. honorabiliſſimus pater dominus Renedictus XII. ſanctiſſimus pontifex Romanus miſit ad eccleſiam Armenorum libellum unum de erroribus, quos errores dicebat ſe audiviſſe ab aliquibus detractoribus eccleſiæ: ideo paterna pietate rogabat Catholicon (a) & regem Armenorum, petendo ab eis, ut cum ſynodo antiſtitum eccleſiæ Armenorum ſuprascriptos errores prædicti libelli audirent, cum examinatione condemnarent tamquam inimicos catholicæ fidei, ut fides orthodoxa cathol- ec, ſine quocumque errore teneatur, prædicetur, & colatur, & in partibus Armenorum, ſicut A in eccleſia Romana. Ideo ego dominus Mekquitar, quamvis indignus, tamen providentia divina Catholicon omnium Armenorum, de voluntate & conſenſu glorioſi domini Conſtantini gratia & electione Dei regis omnium Armenorum, venerabilium principium ejus, & diligentium Chriſtum; etiam cum conſilio & adjutorio omnium epiſcoporum, magiſtrorum, abbatum monaſteriorum, aliquorum aliorum eccleſiaſticorum virorum idoneorum qui ſunt hi:

Ar-

(a) Quid ſit apud Armenos Catholicon explicat Jacobus a Vitriaco in Hiſt. Hieroſol. c. 78. *Habent*, inquit, *prædicti Armeni primatem, quem Catholicon appellant: cui cum ſummo honore & reverentia, omnes a minimo uſque ad maximum, tamquam alteri papæ obediunt.* Unde & a Guillelmo Tyrio l. 15. c. 18. dicitur: *Maximus Armenorum pontifex.*

ANNO CHRISTI 1342

Archiepiſcopi,

Dominus Baſilius Siſſi.
Dominus Vartan Tarſenſis.
Dominus Stephanus Ananarſenſis.
Dominus Marchus Cæſareæ Cappadociæ.
Dominus Baſilius Iconienſis.
Dominus Simeon Sebaſtienſis.

Epiſcopi,

Dominus Baſilius de *Partepert*.
Dominus Gregorius Aſtanenſis.
Dominus Johannes de Leace.
Dominus Nerſes Campanienſis.
Dominus Johannes de *Mathekar*.
Dominus Gregorius Germanicenſis.
Dominus Baſilius Augurienſis.
Dominus David Taronenſis.
Dominus Daniel de Themeſca.
Dominus Stephanus Trapiſanenſis.
Dominus Paulus Coquanenſis.
Dominus David Camando.
Dominus Gregorius *Maſgacim*.
Dominus Meſrobus de *Sarcanant*.
Dominus Gregorius *Tartuyn*.

Epiſcopi vero nullatenſes ſunt iſti,

Dominus Johannes.
Dominus Conſtantinus.
Et alius Dominus Johannes.
Dominus Stephanus.

Et epiſcopi de curia Catholicon,

Dominus Sergius.
Dominus Baſilius.
Dominus Gregorius.
Et publicus notarius dominus Baſilius.

Et magiſtri eccleſiæ ſunt iſti.

Daniel de ordine Minorum lector Siſſi.
Baſilius lector de *Mageguar*.
Johannes magiſter domus catholicon.
Magiſter Stephanus.
Magiſter Nerſes de *Poſenant*.

Et abbates monaſteriorum ſunt hi.

Johannes abbas de *Agner*.
Karabet abbas de *Cirorim*.
Thoras habbas de *Moiſmos*.
Stephanus abbas de *Queſſedan*.
Johannes abbas de *Pelor*.
Conſtantinus abbas de *Leſernat*.
Herabiet abbas S. Romani.
Johannes abbas de *Kaylcoyn*.
Leon abbas de *Quemerquecon*.
David abbas de Perger.

De ordine ſacerdotum idoneorum ſunt iſti,

Leon archipresbyter palatii regis.
Jacobus archipresbyter Siſi, & alii ſacerdotes.
Baſilius archipresbyter de Athana, & alii ſacerdotes.
Deodatus archipresbyter de Tharſo, & alii ſacerdotes.
Conſtantinus ſacriſta, etiam ſacriſtæ majorum eccleſiarum.

A Conſtantinus de ſancta Sophia, & canonici ejuſdem eccleſiæ.

ANNO CHRISTI 1342.

Johannes de ſancta *Ethennacine*, & aliqui canonici eiuſdem eccleſiæ.

Congregati inſimul legimus & audivimus libellum errorum & falſitatum, quem in omni parte ſua examinavimus, & ſeparavimus veritates orthodoxæ fidei & ſacramentorum ſanctæ eccleſiæ a falſis & variis erroribus, quos nobis impoſuerunt, ſicut quemlibet in articulis errorum ubi memorantur, manifeſtamus piiſſimo & ſacratiſſimo patri noſtro domino Clementi papæ Romano, ſucceſſori præmemorati domini Benedicti & apoſtolicæ ſedi ejus. Scilicet fidem & ſacramenta ſancta, ſecundum ritum & mo-
B dum, ſecundum quem habuit eccleſia Armenorum, & nunc habet & confitetur. Et errores aliquorum Armenorum, quæ quandoque demanaverunt, tamen a nobis non recipiuntur, ſed ſpernimus ſemper & condemnamus errores hæreticorum alienigenarum, quos non tenuimus, nec habemus, & quos alias non audivimus, quos falſe nobis impoſuerunt, condemnavimus omnes cum anathemate, ſicut ſemper apud vos anathematizati ſunt. Et hæc patent in præſenti libello malorum, in cujus principio dicit hoc.

Et primo, quod aliqui antiqui magiſtri Armenorum dixerunt & prædicaverunt, quod Spiritus ſanctus procedit a Filio, ſicut & a Patre.

RESPONSIO. Verum eſt hoc, quod quamvis valde parum habeamus ſuper iſta materia,
C tamen in aliquibus locis invenitur in libris noſtris proceſſio Spiritus a Filio ſicut a Patra, ſicut in oratione Pentecoſten, quæ omni anno communiter legitur in tota eccleſia Armenorum, & oratio dicit ſic: *Qui es, Domine, Dominus virtutum, & Deus verus, fons luminis, & in te procedens inſcrutabiliter ex Patre & Filio, mirabilia operans Spiritus ſanctus.* Et S. Cyrillus dicit: *Neceſſe eſt Spiritum Filii confiteri eſſe eſſentiæ, quia ſicut ab ipſo eſt ſecundum eſſentiam, ad creaturas ab eo miſſus renovationem operatur;* & ſimilia. Sequitur.

Sed a ſexcentis & duodecim annis citra, magiſtri & prælati, & alii Armeni de majori Armenia, dimiſerunt prædicare & dicere, quod Spi-
D *ritus-ſanctus procedat a Filio ſicut a Patre, quia in dicto tempore factum fuit concilium apud Armenos, ubi fuerunt Catholicon, epiſcopi & magiſtri Armenorum & patriarcha Aſſyriorum, et ibi determinaverunt, quod de cetero non diceretur apud eos, quod Spiritus-ſanctus procederet a Filio ſicut et a Patre, et condemnaverunt antiquos doctores Armenorum, qui fuerant ante dictum concilium, eo quod dixerant et docuerant quod Spiritus ſanctus procedit a Filio, ſicut a Patre; perſecuti ſunt incarcerando eos et in vinculis ponendo; et ſic apud Armenos nullus audet hoc dicere vel docere, niſi ſoli illi, qui reuniti ſunt ſanctæ Romanæ eccleſiæ.*

RESPONSIO. Hæc omnia ſunt verba con-
E fuſionis noviter inventa, & abſque veritate, quoniam ſi tale quid inter Armenos fuiſſet factum de proceſſione Spiritus, tunc vel per libros, vel per ſucceſſionem perveniſſet ad nos, quod tamen numquam audivimus, & quod ſupradicta non ſunt vera duplici ratione manifeſtamus. Primo, quia dicitur in primo articulo. Et ſic apud Armenos nullus audet hoc dicere vel docere; ſed nos oſtendimus in prima parte hujuſmodi articuli in oratione Spiritus ſancti, quod per totam eccleſiam Armenorum Spiritus-ſanctus

præ-

☞ prædicatur, ut dicitur, procedere a Filio ſicut & a Patre. Secundo, quia dicit, quod in concilio illo erat patriarcha Aſſyriorum; & in tertio articulo dicit, quod in dicto concilio condemnaverunt concilium Calcedonenſe; ſed concilium ubi invenitur fuiſſe patriarcha Aſſyriorum & contra concilium Calcedonenſe, illud eſt concilium Manaſgardenſe, & ibi non fit metio de proceſſione Spiritus. Ergo falſum eſt quod dicunt. Item, ſciendum eſt, quod quando proceſſio Spiritus ſancti determinata fuit a Filio ſicut a Patre per eccleſiam Romanam, quamvis Græci contrarii fuerint, tamen magiſtri Armenorum cum ſynodo receperunt, ſicut invenitur apud nos in hiſtoriis, quæ ſunt in majori Armenia; ſed nomen papæ qui miſit, manifeſte non habemus; & in minori Armenia, tempore regis magni HECON, & catholicon dom. CONSTANTINI, GREGORIUS papa miſit legatum, & mandavit per epiſtolam dicere & confiteri Spiritum-ſanctum procedere a Filio ſicut a Patre, & ipſi cum concilio receperunt, & confirmaverunt, & miſerunt in Oriente, & illi etiam receperunt & conſenſerunt; ſed poſt tempora unionis noſtræ cum eccleſia Romana, magis declaratum fuit & diſperſum in tempore ESIN regis & domini CONSTANTINI catholicon. Illud vero quod dicunt, quod de novo uniti eccleſiæ Romanæ dicunt proceſſionem a Filio ſicut & a Patre, verum eſt. Sequitur.

ANNO CHRISTI 1342.

Et ſi quandoque invenitur in libris eorum, quod Spiritus-ſanctus procedit a Filio, hanc proceſſionem Spiritus-ſancti intelligunt de ejus proceſſione temporali ad ſanctificandam creaturam, non de proceſſione ejus æterna, qua proceſſit æternaliter a Patre & Filio in eſſe perſonali.

RESPONSIO. Et hoc etiam non eſt verum, quoniam ubi in libris noſtris invenitur Spiritus-ſanctus procedere a Patre & Filio, vel ſpiritualiter, vel una perſona, ubi verba non aſpiciunt, nec dirigunt ad creaturas, ſed ad perſonas Patris & Filii, tunc illam pro æterna proceſſione intelligimus, ſicut in oratione ſuperius; ſed quando datur vel mittitur Spiritus-ſanctus a Filio ad creaturas renovationem operari & ſanctificare, tunc illam intelligimus pro temporali ejus proceſſione: ideo non bene dicunt:

Item, quod Armeni articulum fidei in ſymbolo poſitum de Spiritu-ſancto ſic pronuntiant: Credo in Spiritum-ſanctum, increatum & perfectum, qui locutus eſt in lege, & prophetis, & in evangeliis, & deſcendit in Jordane, & prædicavit in apoſtolis, & habitat in ſanctis. *Nullam mentionem facientes, quod Spiritus-ſanctus procedat a Patre, vel a Patre & Filio.*

RESPONSIO. Sciendum eſt, quod *increatum & perfectum* addiderunt ſancti patres contra hæreticos, qui creatum & imperfectum Spiritum dicebant. Et illud quod dicit, quod nullam mentionem faciunt in ſimbolo, quod Spiritus-ſanctus procedat a Patre, nec a Patre & Filio, quamvis in aliquibus locis ex defectu ſcriptorum & ex negligentia prælatorum inveniatur, ſicut dicunt ſupra; communiter tamen invenitur in libris, & ſic dicitur in eccleſia Armenorum, *& in Spiritum ſanctum, qui a Patre emanat.* Et poſtquam eccleſia Armenorum unita fuit cum eccleſia Romana, dicimus manifeſte & docemus Spiritum-ſanctum procedere a Filio ſicut a Patre. Sequitur.

Quando tamen legunt evangelium Johannis, ubi dicitur, quod Paraclitus procedit a Patre, hæc dicunt & confitentur.

ANNO CHRISTI 1343.

RESPONSIO. Verum eſt hoc. Sequitur.

Sed multi ex eis negant quod Spiritus-ſanctus procedat a Filio. Et ſi aliqui hoc credant, tamen non audent hoc manifeſte dicere.

RESPONSIO. Numquam invenimus, quod eccleſia Armenorum contraria fuit proceſſioni Spiritus-ſancti a Filio, vel quod non auſa fuerit confidenter prædicare, maxime nunc; quia unita eſt eccleſiæ veſtræ, licet membra Chriſti non fuerint ſine aliquibus adverſariis. Sequitur.

Licet in concilio Calcedonenſi non fuit determinatum expreſſe, quod Spiritus ſanctus procederet a Filio ſicut & a Patre, ſed hoc fuerat determinatum in conciliis Conſtantinopolitano & Epheſino; quod tamen concilium Calcedonenſe approbavit determinationem in dictis conciliis prioribus, ideo reprobando dictum concilium Calcedonenſe, dicti Armeni reprobaverunt dicta concilia, quæ per dictum concilium approbata fuerunt, inter quæ erat, quod Spiritus-ſanctus procedit a Filio ſicut & a Patre.

RESPONSIO. Concilium Calcedonenſe aliqui de Armenis non propter hoc reprobaverunt, quia recipit Conſtantinopolitanum & Epheſinum concilia, etiam determinata in eis quæ Armeni univerſaliter recipiunt ſancta & orthodoxa cum omnibus determinationibus ſuis, & feſtivant omni anno in memoriam eorum, qui non reprobaverunt concilium Calcedonenſe; propter hoc fuit, quia ab aliquibus malis & falſis ſeminantibus turbationem in eccleſia, quos abhorret Spiritus-ſanctus, diffamatum fuit apud Armenos, quod ſanctum & glorioſum concilium Calcedonenſe recepit hæreſes Neſtorii; ideo crediderunt aliqui Armeni ignoranter errantes, & reprobaverunt ſanctum concilium, & nefandum judicaverunt. Et cauſa non recipiendi Leonem papam fuit duplex. Primo, quia in quatuordecim capitulis epiſtolæ ſuæ, quam miſit ad ſynodum Calcedonenſem, invenitur hoc verbum: *Verbum caro factum eſt, & tabernaculavit in nobis*, ſicut in lingua noſtra eſt translatum: apud vos vero quomodo invenitur ignoramus. Et hoc reprobant Armeni. Secunda eſt, quia erat caput & celebratur concilii Calcedonenſis; ſed aliqui perverſi, qui diffamaverunt concilium Calcedonenſe, dixerunt ipſum habere errorem Neſtorii; ſimiliter & caput concilii, B. Leonem, quem nos ſanctum reputamus ſimul cum concilio, & docemus ignorantes.

Item, quod in dicto concilio condemnaverunt concilium Calcedonenſe, ex eo principaliter, quod in dicto concilio Calcedonenſi erat determinatum, quod in Domino JESU CHRISTO erant duæ naturæ, humana ſcilicet & divina, & unica perſona ſubſiſtens in duabus naturis; & in dicto concilio determinaverunt, quod ſicut in Domino JESU CHRISTO erat una perſona, ita erat una natura divina, & una voluntas & una operatio; & anathematizaverunt dicentes contrarium, & illos qui contrarium dicebant perſecuti ſunt, eos incarcerando, vinculando, & morti tradendo; in dicto etiam concilio condemnaverunt B. Leonem papam & epiſtolas ejus, quas miſerat ad concilium Calcedonenſe & ad Flavianum patriarcham Conſtantinopolitanum, in quibus B. Leo ſcripſerat, quod in Domino JESU CHRISTO erant duæ naturæ, & una perſona, duæ voluntates & duæ operationes.

RESPONSIO. Sciendum eſt, quod conci-

ANNO CHRISTI 1342.

um Manasgardense factum fuit contra Armenos illos, qui a tempore ESDRAS catholicon usque tunc receperant concilium Calcedonense & determinationes ejus, ut manifeste invenimus & causam condemnationis Calcedonensis concilii posuimus in secundo articulo, quod Armeni illi, qui reprobaverunt concilium Calcedonense, propter hoc fuit, quod divulgatum fuit, quod recepit hæreses Nestorii. Sed post hoc fuerunt duo concilia facta, unum in Sisio per dominum GREGORIUM, secundum in Adana per dominum CONSTANTINUM, contra dictum concilium Manasgardense, quæ sine comparatione erant solemniora, quam Manasgardense concilium. Et in conciliis Sisii & Adanæ determinatum fuit contra determinationes Manasgardensis concilii, scilicet recipere concilium Calcedonense & determinata in eo per sanctos patres, qui propter duas naturas, voluntates & operationes Christi Domini determinaverunt taliter sicut fuerunt in Christo propter perfectam humanitatem & divinitatem ejus, sicut nunc habet universalis ecclesia Romana, & nos eadem confirmando facimus, & docemus, sicut prænominati prædecessores nostri determinaverunt. Sequitur.

Et in dicto etiam concilio Dioscorum condemnatum per dictum concilium Calcedonense canonizaverunt, & pro sancto haberi voluerunt, & adhuc ter in anno faciunt festum de eo, sicut de sancto, & eum laudant ut sanctum, & maledicunt B. Leonem & concilium Calcedonense, qui condemnaverunt dictum Dioscorum. Dicunt etiam, quod illi qui consenserunt determinatis in dicto concilio Calcedonensi, Christum negaverunt.

RESPONSIO. Sciendum est, quod Dioscorum ideo aliqui tamquam sanctum receperunt, quia audierant, sicut scriptum est, quod concilium Calcedonense recepit hæreses Nestorii, & dictus Dioscorus contrarius fuit concilio Calcedonensi, quasi zelator veritatis. Ideo excommunicaverunt concilium Calcedonense & papam Leonem, quasi divisores veritatis ecclesiæ, & cum canticis semel in anno laudant ipsum Dioscorum sicut testem veritatis. Et hoc tunc faciebant, quando ignorabant veritatem; sed postea scientes veritatem, cessaverunt a quinquaginta annis citra in Cilicia & in Armenia majori, qui obediunt nobis, & dictum canticum extraxerunt de libris, & novum canticum composuerunt pro sancta synodo Calcedonensi. Et est hoc: *Ex duabus naturis unitis, inconfuse ostendistis unum Filium, unum Deum, unum Christum. Idem Deum Verbum cum corpore indivisum, Verbum incarnatum. Ergo matrem Dei genitricem.* Non in humanatione Verbi confundimus naturam corporis in rem fantasticam, & non duas personas divisas unum, id est Christum, dividimus; & propterea anathematizamus Nestorium, & contra illos, qui reprobant concilium Calcedonense & determinata in eo.

Item, Armeni dicunt & tenent, quod peccatum primorum parentum personale ipsorum tam grave fuit, quod omnes eorum filii ex semine eorum propagati, usque ad Christi passionem merito dicti peccati personalis ipsorum, damnati fuerunt, & in inferno post mortem detrusi.

RESPONSIO. Mente genita & de novo inventa sunt hæc verba, quia transgressionem mandati Dei a primis parentibus intelligimus personale peccatum eorum, unde ortum fuit peccatum originale in natura, per quod ive-

runt nati ex eis in infernum, etiam propter actualia peccata sua, sicut de Dathan & Abiron, ut habetur num. x. propter inobedientiam suam, & non propter transgressionem primorum parentum descenderunt vivi in infernum, & cooperti sunt terra, & perierunt in medio multitudinis populi. Et Luc. xvi. dicitur: *Mortuus est dives, & sepultus est in inferno.* Et hæc etiam veritas Dei non propter causam peccati personalis Adæ dicit, sed quia erat homo dives, per quem ostendit abundantiam divitiarum & concupiscentiam oculorum: qui induebatur purpura & bisso, & per hoc designat superbiam & vanam gloriam hujus vitæ; & comedebat quotidie abundanter, & per hoc designat delicias & desideria carnis: quibus de causis hic dives, & alii etiam homines vadunt ad infernum, & non propter peccatum personale Adæ; & alia multa similia, quæ propter brevitatem dimittimus. Sequitur.

Non propter hoc, quod ipsi ex Adam aliquod peccatum originale contraxerint, cum dicat pueros nullum omnino habere peccatum, nec ante Christi passionem, nec post.

RESPONSIO. Sciendum est quod hæresis ista est Pelagiana, & Cælestini, qui Armeni non erant. Nam isti dicebant, quod peccatum primæ transgressionis non originaliter transit ad alios, sed consequenter, scilicet eadem operando; & ideo dicebant, quod in parvulis peccatum non est, & sic dicebant, quod in baptismo parvulorum non fit remissio peccatorum, & contra hæresim istam in Quarqueton fuit concilium, & anathematizati fuerunt a sanctis patribus, qui negant & non confitentur, quod parvuli baptizentur in remissionem peccatorum, vel quod nihil de Adam traxerint de originali peccato, quod necesse est purgari per lavacrum regenerationis. Nos pariter cum dictis sanctis patribus supra scriptam hæresim una cum hæreticis anathematizavimus, & anathema sit adhuc. Amen. Quod autem manifestum sit, quod ecclesia Armenorum in errore isto numquam fuit, ponimus orationes ecclesiæ Armenorum, per quas petit noviter natis remissionem peccatorum in baptismo, & alias gratias. Et sunt hæ. *Misisti apostolos tuos jubens prædicare & baptizare in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti omnes gentes. Sed ordinasti verissimo verbo tuo non renatis ex aqua & Spiritu vitam æternam non videre: a quo verbo pertimescens servus tuus, desiderans vitam æternam, venit voluntarie ad baptismum hujus aquæ spiritualis.* Deinde dicit: *Concede aquam istam, in qua nunc baptizatur iste in remissionem peccatorum, & in receptionem Spiritus-sancti, in adoptionem Patris cælestis, in hæreditatem regni cælorum, ut sanctificatus a peccatis, in beneplacito tuo stet in hac vita, & in futuro bonum indeficiens recipiat cum omnibus sanctis.* Item, alia oratio.

Qui vocasti servum tuum, Domine, in sanctificationem & illuminationem baptismi, rogamus te, Domine, fac hunc dignum magna gratia, & exspolia ab eo antiquitatem peccati, & exspolia ab eo antiquitatem peccati, & cetera. Post vero formam baptismi in oratione, quæ incipit, *Qui illuminasti*, sequitur sic: *Liberasti eum, sanctificasti et justificasti, ei dedisti adoptionis bonorem.* Nunc cogitent subtiliter quomodo ecclesia Armenorum parvulis de quo peccato remissionem peccatorum petit, & a quibus peccatis parvulos dicit & credit liberari, sanctificari, & justificari. Igi-

tur

☞ tur non de actuali, quod non habent. Ergo necesse est dicere & confiteri, quod de originali, & necesse est ipsos confiteri, quod falsum dixerunt. Sequitur.

ANNO CHRISTI 1342.

Sed dicta damnatio ante Christi passionem eos sequebatur ratione gravitatis peccati personalis, quod commiserunt Adam & Eva transgrediendo divinum præceptum eis datum.

RESPONSIO. De hoc superius respondimus quomodo intelligimus in principio hujus capituli. Sequitur.

Sed post Domini passionem, in qua peccatum primorum parentum deletum fuit, pueri qui nascuntur ex filiis Adæ non sunt damnationi subjecti, nec in inferno ratione dicti peccati sunt detrudendi, quia Christus totaliter peccatum primorum parentum delevit in sua passione.

RESPONSIO. Hoc falsum est, quia apostolicæ & evangelicæ doctrinæ, quibus credimus, & etiam ordinationibus ecclesiæ Armenorum contrarium est; quia quamvis personale peccatum primorum parentum deletum fuit per passionem Christi, tamen originale necesse est per baptismum mundari. Ideo dicit Christus: *Qui non renascitur ex aqua & Spiritu, non potest intrare in regnum Dei.* Et Petrus etiam dicit: *Baptizetur quilibet vestrum in nomine JESU CHRISTI in remissionem peccatorum vestrorum, et recipiatis gratiam Spiritus-sancti.* Et secundum fidem & consuetudinem ecclesiæ Armenorum, nullus potest intrare ad vitam, nisi solum illi, qui per regenerationem baptismi sunt mundati a peccatis, sicut superius in oratione manifestavimus. Igitur non est verum, quod dicunt.

Item quidam magister Armenorum vocatus Mechicarin, qui interpretatur Paraclitus, de novo introduxit & docuit, quod anima humana filii propagatur ab anima patris sui, sicut corpus a corpore; & angelus etiam unus ab alio: quia cum anima humana rationalis existens, & angelus existens intellectualis natura, sunt quædam lumina spiritualia, ex seipsis propagant alia lumina spiritualia, & in hoc sequuntur eum quasi omnes de provincia Argicienſi, quæ est magna provincia continens VII. *dietas. Alii vero Armeni non dicunt hoc, sed quod Deus omnes animas creat; & Armeni de dicta provincia habent illum Mechicarim pro sancto.*

RESPONSIO. Tale quid ab aliquo alio non audivimus de supradicto Mechicarim, & illis qui hoc dixerunt non est dignum nobis credere, quousque certificati fuerimus a fidelibus viris, quia ipsi etiam maxima mala dicunt de Armenis, quæ numquam audivimus. Tamen hic error, quod anima hominis propagatur ab anima patris sui, sicut corpus a corpore, & unus angelus ab alio, semper fuit excommunicatus in ecclesia Armenorum, & maledictus sit, quia dicta ecclesia sicut semper credidit, ita idem credit, quoniam animæ creantur noviter a Deo, & in tempore animandi simul fit creatio animæ de novo a Deo & positio in corpus: animæ vero virorum post quadraginta dies seminis, & mulierum post octuaginta dies, sicut dicit Gregorius Nyssenus. Sicut audivimus supradictus Mechicarim mortuus est, mittens magistris ut caveant, quod si inveniatur talis error factus, quod non attendant, nec consentiant, & si aliquis libellus ejus remanserit, in quo talem blasphemiam locutus fuerit, tollatur & igni comburatur.

Item, dicunt Armeni, quod animæ puerorum qui nascuntur ex Christianis parentibus, post Christi passionem, si moriantur antequam baptizentur, vadunt ad paradisum terrestrem, in quo fuit Adam ante peccatum. Animæ vero puerorum, qui nascuntur ex parentibus non Christianis, post Christi passionem, & moriuntur sine baptismo, vadunt ad loca, ubi sunt animæ parentum suorum ipsorum.

ANNO CHRISTI 1342.

RESPONSIO. Ecclesia Armenorum inter pueros non baptizatos, sive de Christianis sint nati, sive de infidelibus differentiam non facit, sicut supponunt in articulo; sed eos uniformiter secundum sententiam Domini privat a paradiso cælesti, & quamvis gloriam non habent, nec pœnam sensibilem habebunt, ut dicit Saulius, pueri fidelium qui non baptizantur, & pueri infidelium, nec ad pœnam intrabunt, nec ad regnum, quoniam nec bonum nec malum fecerunt; & locum in quo vadunt non manifeste ostendunt, sed indifferenter dicebant, quod vadunt ubi Deus ordinavit pro eis, & non sicut ipsi dicunt, quod vadunt in paradiso. Postea vero addiscentes a vobis quod vadunt in limbo, qui est super infernum, & de hoc docti sic dicimus, quare reprehenditur falsitas eorum.

Item, dicti Armeni dicunt, quod animæ hominum adultorum, qui mortui sunt vel morientur post Christi passionem, vadunt in aere vel in terra, quæ est juxta paradisum terrestrem, vel alibi, ubi Deus ordinat ipsas manere usque ad diem judicii, sive sint Christiani, sive non. Nulla tamen anima ipsorum vadit ad infernum, vel paradisum cælestem vel terrestrem, usque ad dictum tempus judicii.

RESPONSIO. Omnia supradicta sunt falsa, & criminosa dicere communiter esse in ecclesia Armenorum, quia quamvis aliqui de magistris habentes opinionem Græcorum, dicebant quod animæ justorum, quamvis in requie sint, tamen usque ad resurrectionem generalem, quando animæ accepturæ sunt corpora sua, in regnum cælorum non ibunt; tamen ecclesia Armenorum, maxime nos omnes justas animas de quocumque statu sint, cantamus & credimus, quod iverunt & vadunt ad vitam æternam, & non juxta paradisum, & ad alia loca sicut supra dicit. Unde primo cantamus de B. Virgine: *Hodie (in) habitaculum Spiritus-sancti supernæ virtutes transmutantur in cælum, introiens in supernam Jerusalem, in thalamum incorruptibilem, in incredibilem Creatoris..cum Trinitate*, & alia similia multa. De Adam autem dicitur. *Qui fructum vitæ ex te obtulisti mortuo Adæ, cujus cum jejuniis quadraginta dierum gustum fructus purgavit, & in vitam sine fine perduxit eum.* De prophetis: *Qui morte tua, Domine, dolores mortis solvisti, descendens in infernum reduxisti tecum animas justorum prophetarum ad lumen sine umbra*, &c. De apostolis: *Qui recepit ad vitam incorruptibilem sanctos apostolos, & collocavit in lucidis.* Item: *Passi fuerunt pro Christo, & in eum posuerunt spem suam, & sanguinem suum effuderunt in terram, & coronati sunt de immortali rege.* De martyribus: *Cum victoriosa patientia compleviſtis cursum vestrum, & translati fuistis de terrenis ad cælestia, & recepistis a Christo coronam incorruptibilem.* Item: *Qui de exercitu terrenorum militantes tibi cælesti regno, collocati sunt cum angelis in cælis testes tui veraces.* De confessoribus: *Splendent justi in regno; & anachoriten, in requie martyres coronantur.*

ANNO CHRISTI 1342.

☞ *tur*. Lampades virginum accenduntur, *Domine, cum eis qui te Deum confitentur*. Item: *Qui cursum ſuum perfecerunt cum beneplacito tuo, Chriſte, & coronam incorruptibilem receperunt de te*. Iterum: *Martyrizati per anguſtias contra inimicum, & tranſmutati ſunt in regnum cælorum*. De virginibus: *Ædificia cæleſtia in terra firmata, & columnæ lucidæ ad cælum erectæ ipſæ aſcenderunt, & aliis oſtenderunt viam deſiderabilem ſupernæ Jeruſalem*. Iterum: *De gloria ad gloriam exaltatæ, gloriantur in honore & gloria triginta ſeptem, quoniam hic eſt munus beatarum virginum, quæ immarceſcibiliter coronatæ fuerunt in æternum ſine fine*. Iterum: *Pluſquam luminaria in medio ſtellarum ſplendent in choris angelorum filiæ ſupernæ Jeruſalem*. Generaliter autem pro omnibus defunctis dicimus: *In civitate Domini virtutum, & in civitate regis magni; ubi congregatio ſanctorum eſt in pace ibunt cum ſpe, & requieſcent in choris angelorum, videntes lumen æternum*. De illo autem, quod dicebatur, quod nulla anima ibat ad infernum, Matth. VII. dicitur: *Lata eſt porta & larga via, quæ ducit ad perditionem, & multi ſunt qui intrant per eam*. Quod audientes, credimus quod nunc poſt paſſionem Domini, multi ſecundum verbum Domini per latam portam et largam viam vitiorum intrant infernum. Idem Apocalypſis XX. dicit: *Mors & infernus dederunt mortuos ſuos & judicati ſunt, quilibet ſecundum opera ſua, & mors & infernus traditi ſunt in ſtagno ignis, hæc eſt mors ſecunda, & qui non fuit in libro vitæ ſcriptus, projectus fuit in ſtagno igneo*. Beatus Johannes, cujus verbis firmiter & ſine ſcrupulo credimus ſicut Chriſto, manifeſtat quod mors, quæ eſt diabolus & infernus, nunc recipiunt filios perditionis poſt mortem, & in finali judicio dandi ſunt judici omnium, ut unuſquiſque reſpondeat de factis ſuis, & quia filiorum perditionis nulli inveniuntur in libro vitæ, a judice ſimul cum morte & inferno iterum in lacum igneum mittentur, id eſt in inferno ſæcula ſæculorum, qui eſt mors ſecunda. Iterum B. Cyrillus a quodam interrogatus: Recordantur ne de nobis animæ recedentes a nobis ſicut angeli, aut non? Reſpondit, animæ ſanctorum recordantur omni tempore: tamen peccatorum, qui in inferno ſunt, Dei non recordantur. Qualiter ergo noſti? Audi de hoc quid dicit David, *Non eſt in morte, qui memor ſit tui*, aut, *in inferno quis confitebitur tibi*? Iterum: *Non mortui laudabunt te, Domine, neque omnes qui deſcendunt in infernum*. Eccleſia Armenorum habet & prædicat, quod poſt paſſionem Domini peccatores non pœnitentes vadunt ad infernum, & juſti ad regnum cum anima, ſed poſt finale judicium ibunt cum anima & corpore, ſicut ſuperius meniſeſtavimus, & non ſicut in illo mendacio, quod dicitur in articulo, quod nulla anima illorum vadit ad infernum vel regnum: & ſi ſunt aliqui ſimplices & errantes, qui ſunt extra veritatem, qui de regno & inferno aliud dicunt vel ſcribunt, eos non recipimus, ſed habemus ut contrarios veritati & errantes. Sequitur.

Et ut dicunt, animæ puerorum non baptizatorum ad generale judicium veniunt cum corporibus ſuis, & poſt judicium ibunt ad paradiſum terreſtrem, in quo volabunt ſicut columbæ de una arbore ad aliam, & ſicut angeli de cælo ad terram, & de una parte ad aliam; non tamen habebunt gloriam, nec ſuſtinebunt pœnam aliquam.

RESPONSIO. Hæc omnia ſunt falſa et fantaſtica verba, et etiam reſpondimus ſupra in ſexto articulo. Sequitur.

ANNO CHRISTI 1342.

Poſt generale vero judicium, animæ adulterum ibunt ad loca, quæ eis deputabuntur poſt dictum generale judicium.

RESPONSIO. Juſti ad vitam æternam, et peccatores ad tormenta, ſicut ſuperius dictum eſt, et non aliter.

Item, Armeni dicunt, quod animæ puerorum baptizatorum & animæ multum perfectorum hominum, poſt generale judicium intrabunt in regnum cælorum, ubi carebunt omni malo pœnali hujus vitæ, quia nec eſurient, neque ſitient, nec nubent, nec nubentur, ſed erunt ſicut angeli Dei in cælis, nec peccare poterunt, nec cadere a ſtatu, in quo erunt.

RESPONSIO. Hæc omnia vera ſunt non ſolum pro valde perfectis hominibus, ſed et pro omnibus animabus juſtorum, quæ nunc ſine corpore intrant in vitam, et poſt generale judicium cum anima et corpore ſimul. Sequitur.

Non tamen videbunt Dei eſſentiam, quia nulla creatura eam videre poteſt; ſed videbunt claritatem Dei, quæ ab ejus eſſentia emanat, ſicut lux ſolis emanat a ſole, & tamen non eſt ſol.

RESPONSIO. Hoc quod dicit, quia non videbunt eſſentiam Dei, &c. ſicut ſupra, contrarium eſt evangelicæ & apoſtolicæ doctrinæ, quibus credit eccleſia Armenorum, quoniam eodem modo videbimus Deum ſicut & angeli vident. Unde de angelis Matth. XVIII. *Angeli eorum videbunt ſemper faciem Patris mei, qui in cælis eſt*. Et quod nos etiam ſicut angeli Deum videbimus, ad Cor. XIII. teſtatur: *videmus nunc per ſpeculum & in ænigmate; tunc facie ad faciem*. Facie ad faciem dicit, quoniam videbimus manifeſte eſſentiam Dei. Item Apoſtolus comparando viſionem illam manifeſtat, & dicit: *Nunc cognoſco ex parte, tunc vero cognoſcam, ſicut & cognitus ſum*, id eſt, ſicut Deus videt & cognovit nos tunc, & nos etiam videbimus Deum, ſecundum menſuram dignitatis & potentiæ noſtræ, & non quantum Deus ſeipſum videt. Et quod videbimus Dei eſſentiam Johannes teſtatur: *Scimus, quod quando ille revelabitur, ſimiles ei erimus; quia videbimus eum ſicuti eſt*. Scilicet quia videbimus eſſentiam, magnitudinem, claritatem, ſapientiam & bonitatem ejus, quæ omnia in Deo Deus ſunt: tamen non tantum quantum ipſe ſe videt; & ſcientia Dei eſt immenſa, infinita, incomparabilis, incomprehenſibilis, & incircumſcriptibilis.

Item, in Canticis noſtris cantat eccleſia noſtra: *Chriſte Deus noſter, concede nobis cum Petro & filiis Zebedæi eſſe dignos divinæ viſionis tuæ*. Item: *Munda, Domine, peccatorum ſervorum tuorum ſenſus, & concede videre te, & audire paternam vocem: Hic eſt Filius meus dilectus*. Vide quoniam hic et in multis aliis locis petimus videre eſſentiam Dei, tamen ſi ſunt aliqui ignorantes, quos neſcimus, qui dicunt vel ſcribunt ſicut ſuperius in articulo, non acceptantur a nobis; ſed potius reprobantur et ſpernuntur. Sequitur.

Et in dicta viſione dictæ claritatis erunt diverſi gradus, ita quod perfectius dictam claritatem videbunt angeli, quam quicumque homines; & prophetæ, & apoſtoli, & martyres, & virgines, quam pueri baptizati. Et in hoc dicunt, quod conſiſtit ſanctorum perfectorum & puerorum baptizatorum beatitudo.

RE-

☞ RESPONSIO. Quamvis diversos gradus po- ANNO CHRISTI 1342.
nimus in visione divinæ essentiæ, tamen non in claritate, quæ non est Deus, ut videtur dicere in articulo; quia claritas Dei & omne quod essentialiter est in Deo Deus est, & differentiam graduum visionis Dei sic dicimus, quoniam essentia Dei videbitur, & diligetur intentius ab uno, quam ab alio; quia quemadmodum virtus intellectualis unius magis erit perfecta lumine gloriæ, quam alterius, tanto magis videbit unum & eumdem Deum; sicut in sensibilibus etiam unus & idem sol a multis plus & minus videtur secundum quantitatem virtutis visivæ, & quod unus plus videbit, quam alter, Paulus testatur ad Corinthios xv. *Sicut stella alia stella est glorioſior, sic & in resurrectione.*

Item, de pueris non baptizatis & de non perfecte justis hominibus, qui simul non pervenerunt ad perfectionem apostolorum, martyrum, confessorum & virginum, Armeni dicunt, quod post generale judicium ibunt ad paradisum terrestrem & non cælestem, ubi carebunt omni molestia corporali, & delectabuntur inter ligna paradisi; non tamen comedent nec bibent, nec nubentur, & ita perpetuo ibi remanebunt, & in hoc consistet eorum beatitudo.

RESPONSIO. De pueris non baptizatis numquam audivimus, & falsitas hujus dicti per se patet, quia animæ puerorum non baptizatorum & imperfecte justorum hominum in unam requiem ire valde est inconveniens propter tres causas. Primo, quia parvulus opera bona non habet. Secundo, quoniam cum originali peccato decessit. Tertio, quia ad gratiam baptismi non pervenit: tamen imperfecte justorum animæ istorum trium contrarium habent. Primo, quia purgati sunt ab originali peccato. Secundo, quia habent gratiam baptismi. Tertio, quia operati sunt opera bona. Ergo inconveniens esset istos in unam requiem ire. Sequitur.

Differentia tamen erit inter pueros non baptizatos Christianorum filios, & adultos non perfecte justos; quia adulti non perfecte justi habebunt coronam de lumine ignis, quo terra comburetur ante judicium, videbunt etiam claritatem ligni crucis Christi: quæ claritas tunc maxima erit, quia omnes claritates quæ sunt in hoc mundo, adjungentur claritati Christi; & dicti adulti, secundum quod magis vel minus perfecti erunt, dictas coronas luminis differentes habebunt, & dictam claritatem crucis Christi differenter videbunt, secundum eorum merita: dictas tamen coronas luminis non habebunt pueri non baptizati, nec videbunt claritatem crucis Christi, & in hoc erit differentia inter illos.

RESPONSIO. Quamvis igitur Armeni dicant, quod in adventu secundo Christi sancta crux glorificata apparebit ante eum, & de hoc docti per evangelium Matthæi. *Tunc apparebit signum filii hominis in cælo, et videbunt filium hominis venientem in nubibus cæli in virtute et gloria multa.* Unde alias infamias nunquam audivimus, & sunt mendacia mente genita, & ecclesia nostra de supradictis intelligit sicut superius diximus.

Item, dicunt quod mediocriter homines mali Christiani post generale judicium non ibunt ad paradisum cælestem vel terrestrem, sed remanebunt in terra, in qua nunc habitant homines, quæ tota erit plena arboribus, sicut paradisus terrestris; & tamen non comedent nec bibent, & tunc morientur. Et hic locus dabitur eis, ex hoc quod mediocriter mali fuerunt. Vocant autem homines mediocriter malos, homines conjugatos, & alios in sæculo communiter viventes. ANNO CHRISTI 1342.

RESPONSIO. Quamvis inveniatur in dictis aliquorum simplicium, quod paradisum & terram habitationem animarum dicunt post judicium, non tamen injustorum animarum, ut dicunt in articulo. Apud nos autem sive bonarum sive malarum animarum non est acceptabile, sed est spernibile & reprobabile valde, quoniam nos locum electorum post judicium vitam æternam dicimus, & damnatorum infernum, & non secundum falsitatem suprascriptæ opinionis, paradisum & terram; illud vero quod mediocriter malos vocant conjugatos, & alios qui communiter vivunt in sæculo, falsum est, & anathematizatum, quoniam nos actum legitimum matrimonii malum non invenimus esse, nec dicimus, absit, qui propter multiplicationem hominum, a Deo in natura ordinatus est; sed malum dicimus peccatum, quod est accidentale naturæ.

Item, de multum malis hominibus, sicut sunt generaliter infideles, omnes etiam Christiani malam vitam ducentes, habent duas opiniones, quarum una est, quod tales post generale judicium ponentur in oceanum, quod tunc erit igneum, & ibi graviter cruciabuntur per vermes, qui erunt sicut dracones; & sicut magis vel minus peccaverunt, ita dicti dracones majores vel minores erunt; quia ut dicunt, statim quando homo graviter peccat, dictus draco nascitur in oceano, & crescit, secundum quod plus vel minus homo peccat; & aliqui ex hominibus malis, qui multa peccata & diversa commiserunt, plures dracones ibi habebunt, quorum unus cruciabit eos in oculis, alter in auribus, & sic de aliis membris. Cruciabuntur etiam ibi dæmones, qui ibi cum eis erunt, juxta illud quod Dominus dicturus est malis: Ite in ignem æternum, qui paratus est diabolo & angelis ejus. *Et ita perpetuo ibi mali homines cruciabuntur,*

RESPONSIO. Pœna maris oceani ignei & vermium, qui ex peccatis generantur ibi ad tormenta infidelium & peccatorum Christianorum sunt fabulæ & non acceptabilia in ecclesia Armenorum, & non omnia verba mendosa, quæ inveniuntur in libris stultorum, recipiuntur in ecclesia Armenorum; sicut & apud vos non putamus esse, & excommunicamus dictam opinionem, & si aliquando inveniantur talia in libris stultorum, non approbamus. Sequitur.

Alia vero opinio eorum dicit, quæ magis communis est apud Armenos, quod post generale judicium, nullus infernus erit, nec nunc est, nec fuit postquam Christus ad inferos descendit, & infernum totaliter destruxit; sed unusquisque peccator, peccato quod commisit cruciabitur, & secundum quod plus vel minus peccaverit, secundum hoc a dictis peccatis cruciabitur, & sic talia peccata dicuntur esse infernus, in quo peccatores post generale judicium cruciabuntur.

RESPONSIO. Licet aliquando inveniebatur in dictis aliquorum suprascripta opinio, tamen non communiter, quia multi multis modis dicebant. Aliqui sicut supra in secunda opinione: aliqui alii dicebant, quod licet Christus animas omnium liberavit, tamen infernum non destruxit, quia dicebant, quod post judicium iterum omnes animæ peccatorum redituræ erant ad infernum: & alii dicebant, quod quamvis Christus animas sanctorum, quæ exspectabant

libe-

liberationem ejus, liberavit de inferno, non tamen peccatorum animas, quæ damnatæ erant æternaliter in inferno. Et isti varii errores inde proveniebant, quia cum audiebant aliqui, quod Christus infernum destruxit, destructionem hanc intelligebant totaliter, & non secundum partem. Postquam vero novimus ecclesiam Romanam, scivimus hoc quod dicunt, quod post generale judicium nullus infernus erit, nec nunc est, nec fuit postquam Christus ad infernum descendit, & infernum totaliter destruxit, nocivum esse animabus. Ideo abhorremus & anathematizamus talem erroneam opinionem & habentes eam, & confitemur sicut ecclesia Romana, quod in loco suo perfectius dicemus.

ANNO CHRISTI 1342.

Item, prædicti Armeni dicunt, quod omnes mediocriter mali in judicio cum operibus suis ponentur in statera, & si plus ponderaverint eorum mala quam bona, tunc ponentur in oceanum secundum opinionem prædictam, de qua supradictum est, & affligentur ibi secundum quod demeruerunt. Si vero plus ponderaverint eorum bona quam mala, tunc ponentur in ista terra, quæ erit arboribus plena, non tamen ita delectabilis, sicut est paradisus terrestris. Si vero bona eorum & mala æqualiter ponderent, tunc ad preces BEATÆ MARIÆ & aliorum sanctorum, Deus ponet eos in ista terra, in qua nullum malum afflictivum patientur.

RESPONSIO. Sciendum quod supradicta verba sunt fabulæ & mendacia, & tædium auditori. Ideo nolumus credere hæc nos, nec umquam talia audivimus.

Item, licet in ordinario Armenorum contineatur, quod illi qui baptizantur, etiam si pueri sint, quod veniunt ad baptismum de diaboli servitute, tamen dicunt, quod tales pueri nullum peccatum habent, sed omnino innocentes & ab omni peccato etiam originali immunes, nec dicunt, ut baptizentur, ut consequantur remissionem peccatorum; sed ut sint Christiani, & ut post generale judicium intrent cum perfectis sanctis in regnum cælorum, & ad hæc duo valet eis baptismus secundum eos.

RESPONSIO. Sciendum est, quod supradictus articulus omnino falsus est & criminosus, & in quarto articulo ubi actum fuit de originali peccato, sufficienter respondimus; sed hic etiam falsitatem hanc breviter manifestamus, quia in doctrina ecclesiæ Armenorum scilicet Actuum Apostolorum dicitur de Jesu: *Eiomnes prophetæ testificantur remissionem peccatorum accipere in nomine ejus.* Et Petrus in secundo idem confirmat: *Baptizetur unusquisque vestrum in nomine* Jesu Christi, &c. Et quia Armeni dicunt & docent & credunt in symbolo: *Credimus unum baptisma in pœnitentiam & propitiationem & remissionem peccatorum.* Ergo Armeni accipiunt remissionem peccatorum veraciter, secundum mandatum apostoli Petri, qui credunt in Jesum & baptizantur in nomine Patris & Filii & Spiritus-sancti, secundum mandatum Christi, & purgantur ab originali peccato. Qui vero hæc mala imposuerunt Armenis, de difficili salvabuntur. Hoc autem, quod dicit: Baptizentur ut sint Christiani, & ut post generale judicium, &c. Verum est, nunc cum anima, & tunc cum anima & corpore, & non solum valet ad ista duo bona, sed etiam ab originali peccato purgat, ut superius dictum est.

Item, quod dicti Armeni dicunt & tenent quod Christus descendit ad inferos.

RESPONSIO. Quod Christus descendit ad inferos cum anima rationali, hoc verum est, ut Petrus dicit Act. 2. *Sicut & vos scitis habent definito consilio & præscientia Dei traditum in manus & affigentes in ligno occidistis, quem Deus suscitavit, solvens dolores mortis, quoniam non erat possibile eum teneri ab ea.* Et idem per prophetam confirmat dicens: *Non derelinques animam meam in inferno, nec dabis sanctum tuum videre corruptionem.* Sequitur.

ANNO CHRISTI 1342.

Prædicavit ibi, & illas animas, quæ ei credere voluerunt, justificavit: illas autem, quæ ei credere noluerunt, in suo peccato dereliquit.

RESPONSIO. Opinionem hanc licet aliqui dixerint: tamen alii contrarium dixerunt communiter; quod post mortem per pœnitentiam non est salus nec credulitas liberandi a peccato, ut dicitur Ecclesiastes XII. *Si ceciderit lignum in austro, sive in aquilone: ubi ceciderit, ibi manebit in æternum.* Nos vero descensum Christi ad inferos ad sanctos patres dicimus, & liberationem eis factam & peccatoribus, qui condemnati erant in æternum. Illos autem una cum opinionibus suis, qui dicunt, quod peccatores, qui damnati erant in æternum, crediderunt in Christum & justificati sunt in inferno, reprobamus & despicimus. Sequitur.

Exiens autem ab inferis destruxit totaliter infernum, & omnes animas, quas ibi invenit, sive essent bonæ sive malæ, inde eduxit; & posuit eas in isto aere & terra, & circa paradisum terrestrem, ubi erunt usque ad finale judicium.

RESPONSIO. Quamvis aliqui dixerint, quod Christus exiens de inferno extraxit omnes animas bonas & malas, & dicebant malas redituras in infernum, opinio ista sicut in XIII. articulo diximus, communis non erat nec acceptabilis, totaliter ablata est; & illi qui dicebant quod omnes animæ exierunt de inferno post mortem Christi, locum proprium non ponebant, sicut in articulo dicitur. Nunc vero qualiter veraciter habemus in VIII. ostendimus. Sequitur.

Interim tamen animæ mediocriter malæ & malæ simpliciter, non patientur aliquam pœnam sensibilem, sed solum patientur timorem: mediocriter tamen malæ, quia timent suum periculum, quod erit in die judicii, ut supra dictum est, quando ponentur in statera: malæ vero simpliciter, quia timent pœnam oceani, ubi ponentur post generale judicium, patientur pœnam timoris, quæ eas multum affligit mentaliter.

RESPONSIO. In X., & XI. respondimus sufficienter de hoc. Sequitur.

Mediocriter vero malas & perfecte bonas posuit in ista terra vel aere circa paradisum terrestrem, & ut dicunt, tales animæ sunt in magna consolatione, propter spem, quam habent de remuneratione, quam consecuturæ sunt post generale judicium. Et dicunt quod ante dictum generale judicium non erit alia remuneratio operum bonorum vel malorum, inducentes ad hoc dictum Apostoli: Oportet nos præsentari ante tribunal Christi, ut recipiat unusquisque, prout in corpore gessit, sive bonum fuerit, sive malum.

RESPONSIO. In sexto articulo diximus de hoc tantum quod sufficit. Sapientiæ vestræ igitur hic manifestamus, quoniam magistri diversimode locuti sunt super hoc. Aliqui secundum opinionem Græcorum usque ad generale judicium retributionem bonorum & malorum, sic dicebant, sicut in articulo supra scriptum est. Alii autem dicebant veritatem, quod justę animæ

mæ recipiunt retributionem regni, & peccatores retributionem inferni, sed postquam venimus in notitiam ecclesiæ Romanæ, totaliter in ultima opinione confirmati sumus. ANNO CHRISTI 1342.

Item quod dicti Armeni non dicunt, nec tenent, quod Christus descendens ad inferos prædicaverit dæmonibus, nec quod dæmones eduxerit de inferno.

RESPONSIO. Verum est. Sequitur.

Sed bene dicunt, quod dæmones usque ad generale judicium sunt in isto aere, vel in terra; si tamen ibi existentes aliquam pœnam sensibilem sustinent vel sustinebunt usque ad dictum generale judicium, non exprimunt. Dicunt tamen, quod patiuntur carentiam gloriæ, & quod ipsi qui prius erant clari, effecti sunt nigri, & quod multum timent pœnam oceani, in quo ponendi sunt post generale judicium cum malis hominibus.

RESPONSIO. Usque ad ista tempora de sensibili pœna diaboli nec affirmabant, nec negabant. Nunc autem nos dicimus, quod ipsi puniuntur sensibiliter, & verum est, quod gloriam non habent, nec claritatem primam. Sed timor etiam fabula est, sicut superius diximus; & idem de dæmonibus, sicut de hominibus.

Item inter Armenos sunt duæ opiniones de tempore, quo fuerunt creati angeli, quia eorum aliqui dicunt, quod ante istum mundum sensibilem angeli creati fuerunt, alii vero dicunt, quod cum isto mundo sensibili creati fuerunt, sed cum cælo empireo ante omnem diem.

RESPONSIO. Opinio Gregorii theologi hęc est, quod angeli fuerunt antequam omnes creaturæ, et dicit sic. Primo cogitabat angelicas et cælestes virtutes, et cogitatio fiebat opus, & Job. XL. *ipse est principium viarum Dei*. Et aliqui alii dicunt, quod postquam cælum, quod est locus eorum, quod tamen ante esse hominis omnes confitemur. Damascenus non putat convenientia dicta Gregorii theologi, dicens, quod decebat primo intelligibilem essentiam ducere ad esse, et deinde sensibilem et ita ex duabus hominem, tamen sanctus Nerses, Glanensis Catholicon Armenorum cælum empireum, et angelos et primam materiam a principio et de nihilo simul de novo creata dicit. Et istius opinionem recipit ecclesia Armenorum, et omni Dominica die hanc dicit cantando *noviter creavit verbum in principio cælum cælorum et cælestes virtutes incorporalium &c.* Sequitur.

Dicunt etiam, quod omnes Angeli boni creati fuerint.

RESPONSIO. Verum est, quia a creatore nullum malum vestigium in se habuerunt, sed boni erant & pro bono creati, sed, ut dicit Damascenus, non potuit comprehendere in se claritatem & honores quos dederat sibi creator; sed ipse per liberum arbitrium conversus fuit de naturali bono extra naturam, & superbivit contrariando Deo creatori suo, & rebellando ei induratus est, & primo divisus a bono remansit in malitia. Quapropter malum nihil est aliud, nisi solum carentia boni, sicut tenebræ carentia luminis, & ideo qui lux creati sunt, & creaturæ & boni fuerunt. *Et vidit Deus omnia quæ fecerat, & erant valde bona*, & ex libero arbitrio tenebræ factæ sunt. Sequitur.

*Et in dicta bonitate steterunt, ut eorum aliqui dicunt, usque ad quartam diem, quando Deus luminaria fecit. Aliqui vero eorum dicunt quod sexta die, quando Adam creatus fuit, dæmones peccaverunt, & de cælo ceciderunt, per illam partem cæli, quæ apud eos vocatur Artecos * apud nos vero dicitur Galatia, cum quibus etiam per dictum foramen unus bonus angelus cecidit, & multi alii cecidissent, nisi Deus eis dixisset: Pax vobis. Ille vero bonus angelus, qui ceciderat, ad preces B. Basilii in cælo restitutus fuit.* ANNO CHRISTI 1342. * Al. Arocea

RESPONSIO. Hæc sunt verba derisoria & puerorum, & non magistrorum, quoniam cælum est natura valde simplex, & essentiæ valde subtilis, & incorruptibilitate durabile valde, & angelus est substantia intellectualis & incorporalis, & non sicut corpus habet longitudinem & latitudinem & profunditatem, sed intellectualiter subito ibi sunt & operantur, ubi mandat divinæ voluntatis intimatio. Ideo quando angeli de cælo veniunt in terra, foramen non faciunt, sicut in articulo dicunt; quia si sic esset, tunc necesse esset, quod in cælo tot foramina essent, quot angeli mittuntur in ministerium hominis. Sequitur.

Dicunt etiam eorum aliqui, quod feria VI. *de mane Adam creatus fuit; sed circa sextam dictæ diei Æva fuit formata, & secundum aliquos eorum eodem die fuit per diabolum tentata, secundum vero alios feria* VI. *sequentis septimanæ.*

RESPONSIO. Versus Glonensis dicit, quod in eodem die in qua creati fuerunt ceciderunt: in tertia hora mens Ævæ per serpentem fuit decepta, & in sexta hora primus homo consentiit verbis ejus, & cecidit; et Christus eadem hora elevatus fuit in cruce ad delendum peccata eorum. Et quando exivit Adam antiquus, Christus latronem posuit in medio paradisi. Illud autem, quod dicit sexta feria alterius sequentis septimanæ omnino falsum est.

Item quod Armeni communiter tenent, quod in alio sæculo non est purgatorium animarum.

RESPONSIO. Hoc verbum per unum modum verum est, & per alium non. Quod si aliquis accipiat solum non purgatorii, tunc verum est, quod Armeni a parvo tempore citra intellexerunt purgatorium; si vero dicant quod animę peccatrices, quæ cum fide, spe, & contritione & confessione exiverint de mundo, non tamen cum perfecta pœnitentia, in alia vita nullam pœnam sustinebunt pro peccatis non satisfactis in aliquo loco vel aliquo tempore, hoc falsum est. Et per hoc patet, quod Armeni proprie pro uno defuncto & pro multis statim post mortem, & post tempora per seipsos faciunt, & aliis faciunt facere vigilias, eleemosynas & missas, & mediantibus istis bonis, petunt a Deo pro defunctis remissionem peccatorum, & a tormentis liberationem, & hæreditatem regni cælorum, & ista tria ostendimus in canticis defunctorum. Primo pro remissione peccatorum: *Quoniam te laudant principatus cælorum, scilicet rex gloriæ omnipotens et omnia tenens, dimitte peccata defunctorum nostrorum, & acquiescere fac in tabernaculo tuo in regali quiete.* Item: *Qui es creator ignitorum & terrenorum; & semper glorificaris rationabilibus ministris, a te petimus, ut concedas remissionem defunctis nostris.* Item; *Deus qui es dator remissionum, dimitte peccata defunctorum nostrorum omnipotens, & fortis & misericos Deus salvator & benefactor.* Secundo liberari a pœnis; *Defeci a generatione mea fatigatus. Dimisi vitam hujus sæculi, & cum vanitate corporis conversus sum in terra, unde creatus fui. Misereamini mei, misericors Deus & Salvator, & allevies dolores animæ meæ. Ecce in pace reversus sum in terra,*

☞ *de qua creatus sui, renovator artifex, dator misericordiæ, miserere mei, misericors salvator, & allevies dolores animæ meæ.* Tertio propter regnum Dei. *Propterea et nos te rogamus, pater cælestis, colloca defunctos nostros in supernam Jerusalem in congregatione primogenitorum scriptorum in cælis, unanimiter a te petimus Spiritum sanctum vivificantem, intercessione sanctæ Dei genitricis, fac dignos defunctos nostros in cæleſti tuo sancto talamo, et cum supernis virtutibus benedicere sanctam Trinitatem.* Sed posteaquam venimus in notitiam magnæ, sanctæ & gloriosæ Romanæ ecclesiæ, recepimus & confirmavimus verba purgatorii, sicut præmemorata ecclesia, & quod nos recepimus, aliis prædicamus & docemus. Sequitur.

ANNO CHRISTI 1342.

Quia, ut dicunt, si Christianus confiteatur peccata sua, omnia peccata ejus et pœnæ peccatorum ei dimittuntur.

RESPONSIO. Verum est, si pœnituerit: si vero sine satisfactione pœnitentiæ moritur; tunc ecclesia juvat eum jejuniis, orationibus, eleemosynis, & missis: quia Deus nullius mali sine punitione remissionem concedit; sed vel hac vita, vel in futuro punit, secundum Job. *Scio quod non dimittis peccatori.* Sequitur.

Nec etiam Christum orant pro defunctis, ut eis in alio sæculo peccata dimittantur.

RESPONSIO. Quamvis supra contrarium diximus sufficienter, tamen & hic modicum scribamus ad stirpandam hanc falsitatem per cantica defunctorum. *Cum natura nostra quam induisti, in ligno crucis affixus fuisti, solvendo nos a peccati primi patris vinculo, solve et hunc de transgressionibus per sanctam tuam passionem, cum plenis lampadibus introduc in talamum cum sapientibus sanctis virginibus.* Et in oratione defunctorum quæ incipit sic. *Qui regnas ab æterno recipere animam servi tui cum sanctis tuis, qui a principio placuerunt tibi, recipe hunc cum justis tuis, et in tabernaculo amicorum tuorum constitue eum, et si aliquid humaniter transgressus est iste, cogitatione, verbo, et opere, tu sicut benefactor et misericors Deus, dona sibi remissionem.*

Item in oratione. *Deus animarum: Qui dixisti omnipotenti et forti verbo tuo:* Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos, *quiescere facias Domine Deus animam servi tui, et scribe in libro quietis gloriosæ beatitudinis, et concede ei portionem et partem in mansionibus æternis, et si transgressus est per transgressiones hujus sæculi sine fine, verbo tuo concede remissionem sibi, et ab omnibus peccatis et vanis deceptionibus libera animam hujus, et recipe in quiete tua.* Et aliæ multæ tales orationes & supplicationes, quas propter prolixitatem transimus. Sequitur.

Sed generaliter orant pro omnibus defunctis, sicut pro B. Maria, apostolis, martyribus et aliis sanctis, ut in die judicii intrent in regnum cæleste, vel in aliis locis, ut supradictum est, et quod ibi requiescant.

RESPONSIO. Licet in missali inveniatur una oratio, in qua videtur, quod pro sanctis oramus, non tamen illo modo, sicut in articulo dicitur, quod in die judicii sancta Dei genitrix, apostoli, martyres, et alii sancti intrent in regnum cælorum, ac si modo non essent. Et oratio dicit sic: *Per hunc quiescere facias omnes præcedentes defunctos sanctos patres, patriarchas, apostolos, prophetas, martyres, episcopos, sacerdotes; diaconos et totum collegium ecclesiæ tuæ sanctæ, et omnes de ordine sæcalari viros, mulieres, cum fide finientes, cum quibus et nos visites pius et misericors Dominus rogamus.* Sciendum est, quod sicut habeamus a domino Merces qui exponit missam, & nos etiam intelligimus, non petimus ibi pro præmemoratis, ut quiescant a pœnis, tribulationibus & laboribus. Absit, quia omnino carent miseria, & habent beatitudinem æternam; sed quia sancti Dei quiescunt & gaudent de salute nostra et honore Dei, sicut angeli gaudent de salute peccatorum. Igitur petendo in missa quietem sanctorum, petimus nobis gratiam, honorare Deum, & salvari, & collocari cum eis. Item quod oratio ista a sancto Athanasio dicta, qua intentione dicit, ignoramus. Sequitur.

ANNO CHRISTI 1342.

De animabus paganorum dicunt, quod animæ eorum sunt super sepultura eorum vel in sepulcris, usque ad diem judicii, et frequenter audiuntur in sepulcris Sarracenorum voces et gemitus, et etiam quandoque animæ eorum, vel dæmones pro eis videntur circa sepulcra ipsorum in diversis speciebus animalium et hominum, propter quod Sarraceni non libenter stant juxta sepulcra Sarracenorum; et ex hoc etiam quandoque Sarraceni faciunt baptizare filios suos, et inungi in diversis locis, ut post mortem non egrediantur de sepulcris; non tamen eos faciunt baptizari, ut efficiantur Christiani.

RESPONSIO. Armeni credunt & habent, quod animæ Sarracenorum & aliorum infidelium, & fidelium peccatorum ante & post Passionem Christi vadunt cum anima in inferno, et post judicium etiam cum anima & corpore; sed quando Deus dæmones permittit in corpora Sarracenorum mortuorum intrare, & faciunt ea stare et ire, et alia signa quæ fiunt circa sepulcra eorum, sicut supra in articulo dicitur, putamus ex permissione Dei fieri, propter confirmationem fidei Christianorum, et ut error Sarracenorum manifestus sit Christianis, qui vident talia signa, et ex hoc judicent quod a dæmonibus fit operatio illa; et quando aliquando Christianum contingit esse prope, et nominat nomen Christi, et signat signo crucis, subito cadit corpus illud dæmoniacum, et remanet immobile; et illud etiam quod quandoque Sarraceni propter supradictas causas baptizare faciunt filios suos: verum est, et ut etiam non faciant.

Item, quod Armeni credunt et tenent, quod Christus descendit de cælo, et incarnatus fuit propter hominum salutem, non pro eo quod filii propagati ex Adam et ex Eva post peccatum eorum ex eis contrahunt originale peccatum, a quo per Christi incarnationem et mortem solventur, cum nullum tale peccatum dicant esse in filiis Adæ; sed dicunt quod Christus propter salutem hominum est mortuus et passus, quia per passionem filii Adam, qui dictam passionem præcesserunt, fuerunt liberati ab inferno, in quo erant, non ratione originalis peccati, quod in eis esset; sed ratione gravitatis peccati personalis primorum parentum.

RESPONSIO. Hoc in quarto articulo respondimus falsum esse, quia secundum fidem et doctrinam Armenorum, Incarnatio et Passio Christi sine sacramento baptismi ab originali peccato non purgat, nec ante Incarnationem, nec post; sed per baptismum purgat, sicut ante per circumcisionem: quare veritas Dei Dicit: *Qui non regeneratur ex aqua et Spiritu, non potest intrare regnum Dei.* Sequitur.

Cre-

ANNO CHRISTI 1342

Credunt etiam, quod Chriſtus propter ſalutem puerorum, qui nati fuerunt poſt ejus paſſionem, incarnatus fuit & paſſus; quia per ſuam paſſionem deſtruxit totaliter infernum & ita poſt ejus paſſionem nullus ex dictis pueris vadit ad infernum.

RESPONSIO. Gratia ſalutis puerorum Chriſtus dedit baptiſmum, & mandavit baptizari in nomine Patris & Filii & Spiritus-Sancti, & non deſtructionem inferni, ut mentitur hic, & quod etiam alias non audivimus. Sequitur.

Credunt etiam, quod propter ſalutem hominum adultorum Chriſtianorum Chriſtus fuerit incarnatus & paſſus; quia ſi tales pœniteant de peccatis ſuis, poſt ejus paſſionem, quando moriuntur, non vadunt ad infernum.

RESPONSIO. Verum eſt, quia (per) pœnitentiam Chriſtiani poſt paſſionem Chriſti non vadunt ad infernum; ſed ad Chriſtum in cælo ſecundum verbum ſuum, quod *Ubi ego ſum, et miniſter meus erit.*

Item, quod armeni credunt & tenent, quod primi parentes & tota eorum poſteritas, uſque ad Chriſti paſſionem mortui fuerunt in corpore & anima, & ad infernum deſcenderunt.

RESPONSIO. Verum eſt hoc, quoniam locus ille, ubi etiam primi parentes iverunt, quandoque vocatur in ſacris libris Gremium Abrahæ, & quandoque Infernus, etiam & Locus peccatorum, manifeſtus & eſt per evangelium, ſecundum illud: *Mortuus eſt dives, & ſepultus eſt in inferno.* Sequitur.

Non propter peccatum originale, quod filii Adam contraxerunt ab Adam, ſed ratione gravitatis peccati perſonaliter primorum parentum: propter quod licet eorum filii non peccaverint, tamen propter peccatum primorum parentum paſſi fuerunt mortem corporalem, & apud inferos punitæ eorum animæ fuerunt, uſque ad dictum tempus.

RESPONSIO. Hoc in quarto, & tertio decimo articulis manifeſtavimus falſum eſſe. Sequitur.

Credunt etiam & tenent, quod poſt Chriſti paſſionem & ante, uſque ad generalem reſurrectionem, filii Adam habent concupiſcentiam inordinatam carnis, & mortalitatem propter gravitatem peccati primorum parentum, & non propter originale peccatum, quod ex eis contraxerunt, a qua concupiſcentia & mortalitate ſancti liberabuntur in generali reſurrectione per Chriſtum.

RESPONSIO. Licet infirmitas & corruptio concupiſcentiæ carnis, & pronitas ad vitia corporalia ex peccato Adæ cauſata fuerint, & intraverint in naturam carnis, tamen nunc ex corpore corpus corruptionem habens, & infirmitatem concupiſcentiæ, & mortalitatem in ſeipſo habendo generat alia corpora vitioſa & infirma, & mediante corruptione corporis, vitiat etiam & animam; & ex hoc manifeſtum eſt, quod peccatum originale, & in corpore & in anima ſed in corpore originaliter, & in anima formaliter. Sequitur.

Etiam tantum dicunt, quod dicta concupiſcentia carnis eſt peccatum & malum, quod parentes etiam Chriſtiani, quando matrimonialiter concumbunt, comittunt peccatum, & propter hoc pœnitentia eis imponitur per ſacerdotes, quia actum matrimoniale dicunt eſſe peccatum, & etiam matrimonium.

RESPONSIO. Reſponſionem iſtius Paulus Tarſenſis mandat: *Pretioſa eſt conjugatio, & ſancti ſunt thori: ſed fornicatores & adulteros judicat Deus.* Secundum doctrinam Apoſtoli noſtri matrimonium dicimus pretioſum, & conjugationem propter generationem prolis, & retributionem debiti, & cuſtodiam ſui ipſius a fornicatione, ſecundum cauſam, ſi cauſa conjunctionis non ſunt: ſed ſolum pro concupiſcentia animalis delectationis, vel extra terminos conjunctionis, tunc ſine peccato non ſunt; qua de cauſa pœnitentiam injungimus, non propter actum matrimonialem: quare dicunt falſa de nobis. Sequitur.

ANNO CHRISTI 1342.

Dicunt, & credunt, & tenent, quod ſi Adam & Eva non fuiſſent tranſgreſſi mandatum, non fuiſſet inter eos carnalis conjunctio, nec per ſeminum conjunctionem fieret generatio humana; ſed homines propagarentur ab hominibus ſine carnali conjunctione, ſicut lumen a lumine. Dicunt etiam quod Deus præſciens, quod homines transgrederentur ejus præceptum, membra genitalia fecit in eis, per quæ poſt peccatum fieret hominum propagatio.

RESPONSIO. Zacharias catholicon Armenorum dicit, quod primi parentes per generationem ſine vitio creſcendi erant & multiplicandi ſine animo & numero, ſi mandatum Dei non fuiſſent tranſgreſſi, ſed hanc generationem ſine vitio dicunt aliqui, ſcilicet ſine concupiſcentia vitii; ſed hoc quod dicit, ſicut lux propagatur a luce, numquam audivimus, nec eſt verum; quia lux a luce deciditur, & per materiam multiplicatur, & non generatur ſicut conjunctio a ſemine & a voluntate carnis, & ſimilem ſibi producit.

Item, quod Armeni credunt & tenent, quod æternus Dei Filius natus de ſubſtantia Patris, in tempore ſibi univit humanam naturam, & factus fuit homo.

RESPONSIO. Verum eſt hoc & rectum. Sequitur.

Sic tamen quod in ipſa unione humanæ naturæ ad Dei Filium, humana natura converſa fuit in divinam ejus naturam; ſic quod poſt dictam unionem in Chriſto non eſt niſi una natura, ſcilicet divina, non humana, ſicut ipſe eſt una perſona.

RESPONSIO. Hoc eſt falſum, quia licet aliqui ante nos unam naturam dixerint propter ineffabilem unionem in Chriſto, tamen non mutatione nec confuſione, ſicut dicitur hoc in articulo, quia tale dictum eſt Indicii, quem eccleſia Armenorum ſemper anathematizavit, & cum eo ſit etiam anathematizata ſupradicta hæreſis ſimul cum tenentibus eam: ſed a tempore illo, a quo appropinquavimus eccleſiæ Græcorum, & poſtquam uniti ſuimus eccleſiæ Romanæ, ita intelleximus & intelligimus de duabus naturis, quod in unione & divinæ & humanæ naturarum in Chriſto, divina natura non fuit mutata in humanam, nec humana in divinam, nec ex divina & humana fuit una alia natura per corruptionem earum, quia per hoc Chriſtus non eſſet Patri conſubſtantialis, quia eſt natura ſimplex, nec matri, quia natura matris ex divina & humana natura non eſt compoſita, & Chriſtus nec Deus eſſet, nec homo, ſed aliqua alia ſpecies; ſed nos credimus, quod perfecta Dei natura, & perfecta humana natura unitæ fuerunt, in uno Chriſto, in uno Filio, in una perſona Verbi indiviſibiliter & inconfuſibiliter, immutabiliter & inalterabiliter, in unum & eumdem Chriſtum. Poſt unionem credimus & dicimus non factum ſecundum divinam naturam, ſed factum ſecundum humanam; immortalem ſecundum divi-

ANNO CHRISTI 1342.

nam, & mortalem ſecundum humanam, quod & dominus Nerſes Glanenſis Catholicon Armenorum, in epiſtola Meſopotamiæ ſcribit & dicit ſic: Confitendum eſt, qui pie volunt ſtare in Chriſto, quia cum erat unicus Dei Filius Deus & homo, immortalis & mortalis, mortuus eſt & per mortalitat. non alius mortuus nec alius vivus remanens, ſed unus & idem unicus ex duabus, mortuus eſt ſecundum humanitatem ſicut homo, & ſicut ipſe voluit, & immortalis remanſit, ſecundum divinitatem, ſicut immortalis natura Dei, & quod mortuus eſt veraciter, & remanſit immortalis, certitudinaliter in morte manifeſtant ſancta miracula; ſimiliter expiratio ſuper crucem, involvi pannis, & poſitio in ſepulcro mortem verificat; ſed poteſtative dare ſpiritum in manu Patris, & duplex emanatio fontium ſanguinis & aquæ quaſi ex vivo de mortuo corpore, immortalitatem ſignificant, quæ non fuit ſeparata ab eo propter hominem. Et iterum idem dicit: quod confitendum eſt a nobis poſt unionem non ipſum hominem ſolum, nec Deum nudum propter divinitatem; ſed Deum & hominem, & non alium Deum & alium hominem ſecundum Neſtorium, & ad invicem adhærentes, ſed unum & idem & hominem verum & Deum perfectum, quoniam Deus homo ſanctus, & Verbum caro, non quod eſſentia in eſſentia habitavit; ſed una eſſentia illa Verbi Dei, quæ facta eſt caro, quandoque patiebatur humana ſicut homo, quandoque permittebat animam, & corpus humanum pati, quæ ſua erant, ſcilicet famem, ſitim, dormitionem, laborem, lacrymas, triſtitiam, timorem & alia omnia, & quandoque multiplicia ſigna & virtutes de eſſentia Dei manifeſtabat divina, non alius patiebatur imbecillia ſigna, & alius oſtendebat fortaram * ſicut dividunt diviſores lacrymari & ſimilia homini, & reſuſcitare Lazarum, & aliam Verbi Dei; ſed qui unitus erat in una perſona, operabatur ſecundum qualitatem ſuæ naturæ quando volebat humane, ut homo, quia homo erat; & divine, ut Deus, quia Deus erat, & ideo verba evangeliſtarum & apoſtolorum magiſtri eccleſiæ duobus modis loquuntur, quia ſcripſerunt pro divinitate & incarnatione Domini noſtri, quoniam humilia narrant, ut dicit: *Pater meus major me eſt*, & *Spiritus promtus eſt, caro autem infirma. Non mea voluntas, ſed tua fit;* & effuſio ſudoris ut gutta ſanguinis ex timore, & *Deus Deus meus, quare me dereliquiſti?* & *Aſcendo ad Patrem meum & ad Patrem veſtrum, Deum meum & Deum veſtrum*; & dicta Pauli: *Deus Dom. noſtri J. CHRISTI & Pater gloriæ*; & Jeſus fidelis factori ſuo, & paulo minus humiliatus ab angelis & in diebus carnis ſuæ orationes & deprecationes offerebat cum magno clamore & ſuſpiriis ad Deum, qui poterat ſalvare eum, & obedire ei, qui ſubjecit ſibi omnia. Hæc omnia & ſimillia ſecundum humanitatem dicimus ſcripta pro eo & quare, ut non quando revelaretur divinitas mundo poſt reſurrectionem & aſcenſionem in cælo, putarent homines de eo vel non accepiſſe naturam humanam, vel accepiſſe & mutaſſe in naturam divinam, quia ſi tanta locuti ſunt in infirmiora, & adhuc etiam auſi fuerunt hæretici dicere, quod fantaſtice accepit corpus; ſed ſi ſemper altiora narraſſent, & numquam humiliora, in quo igitur lacu non cecidiſſent; ſed dicta Evangeliſtæ: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum.* Et illud: *Antequam Abraham eſſet, ego ſum.* Et Apoſtolus, quod *per eum formata ſunt omnia, quæ in cælo & in terra, et lux gloriæ et figura eſſentiæ ejus;* & talia ſimilia proprie de divinitate ſunt dicta. Et illud: *Ego et Pater unum ſumus.* Et *qui vidit me, vidit et Patrem meum.* Et quod *nullus cognoſcit Patrem niſi Filius.* Et quod *tu es Chriſtus Filius Dei.* Hæc & ſimilia his ſecundum unionem Verbi ſunt ſcripta & ſpecialia divinitatis. Ideo ſcripſerunt quod non putant de Virgine accepiſſe principium, ſecundum Paulum Samoſatenum; ſed quod ante ſecula & a Patre eſt genitus, et poſt unionem indifferenter humanitatis & divinitatis ponunt ſcripturæ nomina & res propter ineffabilem unionem, quoniam quandoque eſt quod opera propria dimittantur; divinæ humanitati, & eſt quod propria humaniter Deitati ſicut ſupra. Et eſt ſciendum, quod hæreſis Endici & ſequacium ſuorum ſimilatur ſupradictæ novæ & falſæ hæreſi, quam imponunt Armenis. Et quoniam Endicius unam naturam dixit per confuſionem & per alterationem, ſcilicet quod Verbum Dei figuram & alterationem ſolum accepit a ſancta Virgine, & non veraciter homo factus eſt, iſtam hæreſim eccleſia Armenorum ſemper anathematizavit, & cum ea etiam anathematizata ſit ſupradicta hæreſis cum habentibus eam, quæ latrat, quod humana natura in Chriſto, non eſt niſi una natura, & illa divina & humana. Sequitur.

Et dicti Armeni maledicunt omnes, qui contrarium dicunt, & in tantum deteſtantur illos, qui dicunt poſt unionem duas naturas eſſe in Chriſto, divinam ſcilicet & humanam. Quod ſi aliquis Armenus prius baptizatus ſecundum ritum eorum hoc diceret, non participarent cum eo, ſed haberent eum ac ſi paganus fuiſſet; & ſi vult reverti ad fidem Armenorum, eum iterum baptizant, ſic, ſicut ſi ſemper paganus fuiſſet, & poſt ſecundum baptiſmum imponunt ei pœnitentiam viginti annorum.

RESPONSIO. Hæc omnino ſunt falſa, quia numquam in eccleſia Armenorum hæc alias audivimus, nec vidimus, nec fecimus, quia licet a dicentibus duas naturas, ſicut Neſtorius & ſequaces ejus, quos deteſtamur & abrenuntiamus, tamen eos non baptizamus, nec tantam pœnitentiam imponimus ſicut dicunt.

Item, quod Armeni credunt & tenent, quod ſecundum eos poſt unionem naturarum in Chriſto, natura humana converſa fuit in divinam naturam, ita quod in Chriſto ex tunc non fuit niſi natura divina.

RESPONSIO. Hoc ſuperius in XIX. articulo manifeſtamus ſufficienter falſum eſſe, & replicare neceſſe non eſt. Sequitur.

Tamen dicta natura divina in Chriſto fuit paſſibilis, & impaſſibilis, mortalis & immortalis, ſecundum quod Chriſto placebat, & ſic dicunt Chriſtum fuiſſe paſſum & mortuum ſecundum naturam divinam, quia ſic voluit ipſe, licet humana natura in eo non eſſet, quando paſſus & mortuus fuit.

RESPONSIO. Sciendum eſt, quod in XX. articulo dicitur de Armenis; quod humanam naturam dicunt & credunt & tenent converſam in divinam ejus naturam; & hic iterum replicant, quod natura humana converſa fuit in

Dei

* Sic legitur in MS. Per fortaram intelligere videtur fortitudinem; nam eam opponit ſimbecillibus ſignis.

☞ Dei naturam; & quod humana natura secundum hanc opinionem, quod Christus homo non erat, quia quidquid mutatur a substantia & natura sua, quod erat non manet; & hic etiam in XXI. articulo dicitur de Armenis, quod dicunt Christum passum & mortuum secundum naturam divinam, & per hoc manifestum est, quod Christus etiam non est Deus secundum dicta eorum, quoniam passibilis & mortalis & mutabilis natura Deus non potest esse. Sic sequitur secundum dicta eorum, quod Christus non est Deus nec homo, quod absit, quia Christus veraciter Deus est & perfectus homo est sicut symbolum ecclesiæ Armenorum testatur in articulo Filii dicendo: *Credimus & in unum Dominum JESUM CHRISTUM Filium Dei unigenitum, a Deo Patre genitum, scilicet de essentia Patris, Deum de Deo, Lumen de Lumine, Deum verum de Deo vero, genitum & non factum, eumdem ipsum de natura Patris, per quem omnia facta sunt in cælo & in terra, visibilia & invisibilia.* Necessitatem expositionis non habetis vos qui mente illuminati estis, videntes quod ecclesia Armenorum per confessionem supradictam JESUM CHRISTUM verum Deum & creatorem omnium creaturarum credit, & statim post hæc dicit symbolum: *Qui propter nos homines & propter nostram salutem descendens de cælis incarnatus est, humanatus est, natus est perfecte ex MARIA sancta Virgine, per Spiritum sanctum, per quem accepit corpus, animam & omnia quæ veraciter sunt in homine, non habens dubium.* Et per hoc manifeste confitetur ecclesia Armenorum, quod ille qui erat Deus verus & creator omnium creaturarum, ille manet homo verus sine ullo dubio. Ergo falsum est, quod natura humana mutata fuit in Dei naturam. Falsum est & hoc etiam, quod divina natura passa est, in Christo crucifixa est, & mortua est. Item sciendum, quod divinitatem Verbi dicere esse passibilem est hæresis Ariana, sicut & Gregorius Theologus manifestat & dicit in verbis ad Clodium contra Apollinarem: quod si absque anima erat homo, hoc Arriani dicunt, ut in divinitatem passiones introducant, quasi in movente corpus illud. Ita in eodem sensu dicit sanctus Athanasius contra Arrianos, quod Deitas non vulneratur, quia Spiritus est Deus, impassibilis & impalpabilis, quia carnem vulneraverunt Judæi. Et Nerses Glanensis Catholicon Armenorum, dicit contra quosdam tales hæreticos: Qui hoc dicunt, similes sunt eis, qui cavent a parvo lapide in via, ut non offendantur, & voluntarie a præcipitio alto projiciunt seipsos; sicut & vos cavendo ab illo, ut non solum homini dabitis passionem, & crucem, & naturam immortalem dicitis comprehensam esse a morte, quod nec dæmones audent dicere, nec aliquis de pessimis hæreticis excepto Arrio, qui non confitebatur eum ex natura Patris genitum, sed quasi unum de creaturis post tempora factum. Ideo secundum creaturas in operibus passionum ponebat eum, quoniam naturæ creatæ sub vitiis passionum cadunt sensibiles & intelligibiles, intelligibiles solum passione spirituali, sed homines spirituali & corporali: tamen increata natura Dei libera est a passionibus vitiorum, & tantum distant a natura ejus passiones, quod si vellet mori & pati, non posset, quia licet omnipotens est, tamen in natura sua, quæ est impassibilitas & immortalitas, mutationem recipere non potest. Item, dicit Gregorius Theologus in sermone Nativitatis: quasi homo mortuus, & quasi Deus resurgens, non alius resurgens & alius mortuus; sed dicit, quod Verbum unicum in corpore secundum humanitatem moriens, & secundum divinitatem resurgens. Item alibi dicit: Passibilis corpore, & divinitate impassibilis, ipsemet cælestis & terrestris, visibilis & invisibilis, comprehensibilis & incomprehensibilis. Et contra Arrianos scribit dominus Nerses Glanensis catholicon Armenorum de verbis S. Athanasii ad Mesopotameos: Quomodo verbum increatum passibile dicitis, vel, quomodo passibile corpus increatum appellatis? Ergo increatam essentiam Verbi dicendo passibilem, blasphematis, & passibile corpus dicendo increatum, ad duos defectus caditis, vel fantasticam operationem, & passionum patientiam putatis secundum impietatem Manichæi, vel increatæ naturæ Dei passiones imponitis, & hæc dicendo ipsam divinitatem Patris & Spiritus sancti dicitis mortis esset receptibilem, quoniam mors corporis consubstantialis mortalium fuit; unde nos cum sancto Athanasio confitemur Christum Deum & hominem; non propter divisionem hoc dicimus, absit, quia passiones & mors dicuntur de eo, quoniam confitemur passionem & mortem corporis Verbi, & ipsumet Verbum immutabile & inalterabile credimus, & quia ipsemet est passibilis & impassibilis, divina natura immutabilis & impassibilis, sed corpore passus, ut dixit Petrus, & mortem gustans. Ideo errant qui dicunt, quod alius est qui passus est, & alius est qui non est passus, sed non est alius nisi Verbum quod passum est, & mortem recepit corpore, quia ipsummet impassibile & incorporale Verbum placuit esse corpus passibile, ut per passiones suas salvaret homines. Ideo alapatus a ministro, quasi in Verbo suo alapam recipiens dicebat: *Quare cædis me?* & esse verbum impalpabile dicebat per prophetam: *Dorsum meum dedi verberibus, & genas meas alapis, & faciem meam non averti a confusione sputi;* quoniam quidquid humane patiebatur corpus Verbi, hoc cum eo stando Verbum in se recipiebat, ut nos communicari possumus divinitati Verbi. Et valde erat mirabilis res, quoniam ipse erat qui patiebatur, & ipse erat qui non patiebatur. Patiebatur per passibile, quoniam suum corpus patiebatur, & in ipso passibili erat ipse sive passibile indivisibiliter & a passibili corpore, quia Deus essendo Dei Verbum, impassibilis erat natura, tamen cum passibili corpore unitus; incorporalis & corpus habebat in se impassibile Verbum mundans infirmitates ejus. Ergo falsum dicunt contra ecclesiam Armenorum, quod solam naturam dicunt divinam passibilem & impassibilem, mortalem & immortalem, quod absit, quia error iste semper maledictus est ab ecclesia Armenorum, & anathema sit. Sequitur.

ANNO CHRISTI 1342.

ANNO CHRISTI 1342.

Credunt etiam & tenent, quod in Domino JESU CHRISTO *post unionem non fuit nisi unus intellectus, una voluntas, & una operatio, scilicet divina, non humana.*

RESPONSIO. Licet multi multis modis propter duas voluntates, duas operationes, & duas naturas, & aliqui perverse dicendo una voluntas, una natura, una operatio; sed nos secundum doctrinam sanctam evangelii malum abjiciendo & bonum in spiritu & in corde, &

in

in fide noſtra colligendo unum eumdemque Chriſtum credimus & confitemur, perfectum Deum & perfectum hominem, ſicut ſupra; ſed ſecundum illud quod perfectus Deus eſt, habet omnes proprietates divinitatis, quas habet Pater & Spiritus ſanctus abſque perſonali proprietate Patris & Spiritus Sancti, per quas dividitur ab eis. Sed ſecundum hoc quod perfectus homo eſt, habet omnia quæ habebat primus Adam abſque peccato, ſcilicet corpus animatum et ſpiritum rationalem cum virtutibus ſuis voluntate et operatione, et aliis omnibus.

ANNO CHRISTI 1342.

Item, quod Armeni dicunt & tenent, quod ab illa hora quod Dominus mortuus fuit in cruce, ipſe deſcendit ad inferos, & infernum deſtruxit totaliter, ita quod ex tunc non fuit infernus, nec aliquæ animæ hominum, vel etiam dæmones ex tunc fuerunt in inferno, nec erunt poſtea.

RESPONSIO. Quod Chriſtus deſcenderit in inferno et corporaliter deſtruxit infernum, ubi erant ſancti patres, verum eſt et diximus ſupra illud quod dicit quod omnino deſtruxit infernum, et deinde non eſt infernus, etc. et illud etiam diximus in XI. articulo, et de dæmonibus diximus in XV. ſed apud nos et apud alios ſapientes Armenorum confirmatum eſt veraciter, quod peccatores qui erant ante Chriſtum, in inferno ſunt, et vadunt in inferno nunc etiam, et illuc remanſuri ſunt in ſæcula ſæculorum. Sequitur.

Quod vero Chriſtus reſurrexit, educens de inferno ſanctorum animas, qui ibidem erant, duxit eas in paradiſum terreſtrem, & cum ipſis dictum paradiſum intravit, dicens eis: Ecce locus in quo fuiſtis; & ſtatim de iſto paradiſo eas ejecit, & poſuit eas in terra vel aere circa paradiſum terreſtrem.

RESPONSIO. Quod Chriſtus ſurrexit a mortuis, et animas ſanctorum eduxit ſecum de inferno, verum eſt confitendum, ſed alia omnia falſa ſunt, inſana et vana.

Item, quod de anima Latronis Chriſtum confitentis in cruce apud Armenos ſunt diverſæ opiniones, quarum una eſt, quod illud quod ponitur in evangelio: Hodie mecum eris in paradiſo, *to* hodie *non tenetur ibi determinate pro illa die, qua mortui fuerunt Deus et latro, ſed tenetur pro die finalis judicii, quando ſancti perfecti intrabunt in paradiſum cæleſtem, quomodo dies accipitur in Pſalmo:* Melior eſt dies una in atriis tuis. *Tunc enim, non ante, latro intrabit in paradiſum cæleſtem ſecundum eos cum aliis ſanctis perfectis. Alia vero opinio dicit, quod die quo dictus latro mortuus fuit, ejus anima venit ad partem paradiſi terreſtris, volens illuc intrare, ſed per angelos, Enoch, et Elyam intrare illuc prohibitus fuit; ſed in die reſurrectionis Domini, quando Dominus cum aliis animabus ſanctorum, quas extraxerat de inferno, venit ad portam paradiſi terreſtris, invenit ibi dictam animam latronis, et cum Dominus oſtendiſſet manus et latus, angelis, Enoch et Elyæ aperientibus ei portam paradiſi, intravit illuc cum dicta anima latronis & aliorum ſanctorum, & cum eis dixiſſet* Ecce locus, de quo exiviſtis, *cum omnibus dictis animabus exivit de paradiſo, et eas poſuit in terra vel aere circa dictum paradiſum, ubi erunt uſque ad diem judicii, et tunc introducentur in paradiſum cæleſtem. Alii vero dicunt quod illa vere hora, pro qua Adam exivit de paradiſo feria* VI. *Dominus poſuit animam latronis in paradiſo terreſtri, ſi tamen poſtea eduxit inde eam vel non, non dicunt.*

RESPONSIO. Sciendum eſt, quod ſupradictæ tres opiniones licet inveniantur prima et ultima in opinionibus aliquorum Armenorum, & media Aſſyriorum, tamen nos, & alii qui ſapientes ſunt, in opinionibus hominum non ſumus ligati inſolubili ligatione, maxime in perverſa, ſed in verbis evangelii, ut dicit Chriſtus ad hoc: *Hodie mecum eris in paradiſo;* & Dominus cum anima rationali, una cum Deitate ſua ivit ad locum patriarcharum, & aliorum ſanctorum, qui quandoque vocantur ſinus Abrahæ, & quandoque infernus, ut cantat & confitetur eccleſia noſtra, quod anima latronis etiam cum Chriſto ivit illuc ſecundum verbum Domini, & quando liberavit alias animas ſanctorum, & latronis etiam cum eis in die reſurrectionis ſuæ, & quando duxit alias animas ad cælum, quando aſcendit, animam latronis etiam cum eis, & ſicut viderunt aliæ animæ ſanctorum Deitatem Chriſti in inferno, & ſemper ex tunc, quia eſt gloria cæleſtis paradiſi, ſimiliter & anima latronis, & ſupradictas tres opiniones nos non recipimus, ſed ſpernimus & condemnamus

ANNO CHRISTI 1342.

Item, quod dicti Armeni dicunt et tenent, quod animæ malorum hominum, qui multa peccata actualia gravia commiſerunt, qui mortui fuerunt ante Chriſti paſſionem, fuerunt poſitæ in inferno, et ibi pœnas infernales pro peccatis ſuis ſuſtinuerunt

RESPONSIO. Verum eſt & adhuc hodie ſuſtinent, & ſuſtinebunt in ſæcula ſæculorum, ſecundum præceptum Domini ibunt peccatores ad ſupplicia æterna. Sequitur.

Sed cum Dominus poſt paſſionem ſuam infernum deſtruxiſſet, dictas animas poſuit in terra, vel in aere, & ibi vadunt huc vel illuc, non patientes aliquam pœnam ſenſibilem uſque ad diem judicii.

RESPONSIO. Falſum eſt, & non alias audivimus, quia animas peccatorum dicimus in inferno in æternum manſiſſe. Sequitur.

Hominum autem malignorum animæ, qui fuerunt poſt Domini paſſionem, quando mortui ſunt dicti homines, angeli mali & terribiles accipiunt eas, & adducunt ad oceanum; de quo ſupra mentio facta eſt, & oſtendunt eis oceanum, & vermes & dracones, qui ibi ſunt; & dicunt eis, quod poſt generale judicium ibi ponentur, & per dictum oceanum & dracones cruciabuntur, & ex hoc dictæ animæ multum timent propter dictas pœnas, quas paſſuræ ſunt poſt generale judicium, non tamen interim aliam pœnam ſenſibilem patientur.

RESPONSIO. In VII. articulo & in XI. ſufficienter dictum eſt de peccatoribus & inferno, & hæc quæ ſupra ſcribuntur ſunt phantaſiæ & fabulæ. Sequitur.

Animæ vero hominum bonorum & perfectorum, quando moriuntur, accipiuntur per bonos angelos, & ducuntur in cælum ante thronum Dei; & vident ſub throno Dei, qui thronus ſunt angeli, gloriam quam poſt generale judicium habituræ ſunt, & hoc multum conſolantur. Poſtea tamen ab angelis ducuntur ad terram vel ad aerem, & ſunt ibi uſque ad diem judicii, & propter dictam ſpem dicuntur requieſcere.

RESPONSIO. Licet aliqui dicebant hoc, quod in exitu juſtarum animarum de corpore angeli ducunt in cælis facere adorare Deum; & poſt hæc ſecundum divitates ſuas & voluntatem Dei ducuntur ad locum quietis; ſed quod dicit in articulo, quod poſt adorationem, iterum ducunt ad terram vel ad aerem, non audivimus. Sequitur.

Di-

☞ *Dicunt etiam & credunt, quod post generale judicium homines mali, qui fuerunt vel ante Domini passionem vel post, ponentur in corpore & anima in dicto oceano, & ibi cruciabuntur perpetuo.*

ANNO CHRISTI 1342.

RESPONSIO. Falsum est hoc, & in multis locis superius manifestavimus, quia numquam a sacra scriptura audivimus nos oceanum esse infernum, sicut nunc superius diximus, & item in VII. & in XI. articulis manifestavimus opinionem ecclesiæ Armenorum de inferno & de peccatoribus.

Item, quod Armeni dicentes unam solam naturam esse in Christo, scilicet divinam & non humanam, respondere non possunt ad dicta posita in scriptura de Christo, per quæ manifeste ostenditur Christum habuisse humanam animam, quæ divina natura non erat, sicut: Non derelinques animam meam in inferno; *nec ad illud:* Tristis est anima mea usque ad mortem; *nec ad illud quod dicit Dominus:* Pater in manus tuas commendo Spiritum meum, & inclinato capite emisit spiritum; *per quæ omnia manifeste scriptura dicit fuisse in Christo post unionem animam humanam: sed cum eis prædicta dicuntur, non habentes quod respondeant, recurrunt ad baculos, vel ad pœnas corporales, ut male tractent eos qui talia eis dicunt.*

RESPONSIO. Licet aliqui de Armenis aliquando unam naturam dixerint in Christo propter indivisibilem & ineffabilem unionem verbi & corporis & animæ rationalis, contra divisionem Nestorii & suorum similium, quia in lingua nostra natura æquivoca est, quandoque etiam personam significat, ut dominus Nerses Glanensis dicit; & quia Cyrillus qui in synodo Ephesi erat principalis ad condemnandum hæreses Nestorii, una cum omnibus sanctis patribus qui ibi erant, dicit in multis locis; una est natura Verbi incarnati contra divisores & propter ineffabilem unionem; sed secundum opinionem hæreticorum confusione, alteratione, vel conversione nullus dixit, ut hic, & in multis aliis locis in falsitate & confusione istius libelli mentitur, dicendo quod Armeni dicunt solam unam naturam in Christo, scilicet divinam & non humanam. Ideo dictis supra sanctæ scripturæ ecclesia Armenorum non fuit contra, nec sistit; sed credit & prædicat, prout in XX. & XXI. articulo manifestavimus de humanitate & divinitate Christi; sed quod possumus respondere de verbis nostris patet, ideo baculare non est necesse; sed illi qui istas falsitates dixerunt, & alii eis similes, quos non cognoscimus, taliter errantes errant, licet Armeni essent, tamen de ecclesia Armeniorum non erant, sed de synagoga sathanæ, sicut dicit Johannes: *de nobis exierunt, sed non erant ex nobis:* quia ecclesia Armeniorum tales errores semper excommunicat & anathematizat cum confitentibus eum, & anathema sit. Sequitur.

Dicunt etiam & credunt, quod anima Christi, quando descendit ad inferos, ne cognosceretur, induit se Deitate, sicut & quando erat in vita præsenti, ne cognosceretur, induit Divinitatem suam corpore.

RESPONSIO. Hic manifeste dicunt contra dicta sua supra, qui testificantur veritatem secundum dictum Armenorum, quod in Christo post unionem erat Deitas & anima rationalis & corpus; quia descensus animæ rationalis Christi ad inferos, ut dicit, quod induta Deitate, ut non cognosceretur, & quando erat in vita præsenti sic dicit, quod Deitas induta corpore, hæc post unionem erant, licet non est rectum quod dicit, quod anima Christi quando descendit ad inferos, ut non cognosceretur, induit se Deitate; quia descendens ad inferos non occultatus est, sed manifestatus fuit, quoniam mors morti, factus est, & liberatio vinculatis, & salus & gloria sanctorum suorum. Item, dicit hic secundum fidem Armenorum, quod in Christo post unionem erat Deitas, anima & corpus, est verum, & confessum a nobis: sed in XX. articulo contra dicit, quia humana natura conversa fuit ad divinam ejus naturam, & natura (divina) ad humanam sine conversione animæ & corporis mutari non potest; & in articulo XXVI. etiam dicit: Armeni dicunt & credunt, quod in Christo nec corpus erat, nec anima post unionem. Hæc falsitas per se patet, quoniam quomodo Christus simul & semel corpus & animam habet & non habet, vel natura humana in Christo est conversa & non conversa? quod est valde inconveniens.

Item, quod Armeni dicunt & credunt, quod licet resurrectio a morte solum ad carnem pertineat, quæ mortua fuerat; tamen in Christo, quia non erat nisi divina natura post unionem ipsam, secundum quod volebat faciebat opera carnis & animæ, quamvis in Christo nec caro esset nec anima post unionem.

RESPONSIO. Et in XXVIII. articulo etiam dicit, Armeni dicunt, voluntas divina sicut volebat faciebat, & ostendebat se humanum corpus habere, licet non haberet. Quare per supradicta manifestum est, quod omnia opera Christi phantastica erant, & non vera. Si sic est, ut dicit, & in XX. articulo dicunt Christum, secundum fidem ecclesiæ Armenorum, non esse hominem; sed dicentes Armeni credunt & tenent, quod in homine humanæ naturæ ad filium Dei humana natura conversa fuit in divinam ejus naturam, sic quod post dictam unionem in Christo non erat, nisi una natura, divina scilicet & non humana. Item, in XXI. post unionem naturarum in Chisto humana natura conversa fuit in naturam divinam, sic quod in Christo ex tunc non erat nisi natura divina. Item, in XXVIII. dicunt Armeni, quod in unione ipsa humana natura conversa fuit in Deitate, de quibus patet, quod secundum hanc falsitatem Christus homo non est, sic dicendo: Armeni dicunt & credunt, quod natura divina in Christo fuit passibilis, & impassibilis, mortalis & immortalis, sicut Christo placebat, & sic dicunt Christum passum & mortuum secundum divinam naturam. Item, in XXIX. Armeni dicunt & tenent, quod quando voluit divina ejus natura mortalis fuit & mortua, etiam & quando voluit facta fuit immortalis; ex quo sequitur manifeste, quod si sic esset, Christus etiam Deus non esset, quia passibilis, mortalis & mutabilis natura de se & ratione naturæ suæ Deus esse non potest. Ecce prima hæresis Manichæorum, qui dicunt Christum non verum hominem factum, sed phantasticum. Secunda est Eudici & sequacium, qui unam naturam dicebant in Christo confusam. Et tertia Arrii, qui Deitatem Verbi passibilem dixit, sicut in XX. articulo manifestavimus; sed quod Christus secundum fidem ecclesiæ Armenorum est verus Deus, verus homo, & quod omnia opera ejus veraciter sint, Johannes Evangelista ostendit in canonica, ubi dicit: *Tres sunt qui testimonium dant in cælo, Pater, Verbum, & Spiritus San-*

☞ *ſanctus, & hi tres unum ſunt*: per quod manifeſtatur, quod Chriſtus verus Deus eſt: *& tres ſunt qui teſtimonium dant in terra, Spiritus, caro, & ſanguis*; & per hoc oſtenditur, quod Chriſtus verus Deus homo eſt. Igitur ad eſſe homini duo ſunt neceſſaria principaliter, eſſe anima & corpus, quoniam per unionem iſtorum verus homo fit: ſed per hoc quod Chriſtus clamavit in morte voce magna, & emiſit ſpiritum, manifeſte oſtenditur, quod animam habebat, non ſolum vitalem, ſed etiam rationalem, de qua ante dicit: *Triſtis eſt anima mea uſque ad mortem; & poteſtatem habeo ponere animam meam & iterum accipere*, & per hoc quod una apertione lateris per lanceam exivit aqua & ſanguis, certificatur veraciter, quod Chriſtus verum corpus habebat, quia a phantaſtico corpore nec aqua nec ſanguis exire poteſt, & quod hæc omnia alia opera Chriſti divina & humana vera ſunt, non phantaſtica, dicit Evangeliſta, *qui vidit et teſtatur, et teſtimonium ejus verum eſt*. Item, ſi non habebat animam, quam igitur emiſit? & ſi non habebat corpus, quod fixerunt in cruce, volverunt pannis, & poſuerunt in ſepulcro, & poſt reſurrectionem numquam pedes divinitatis tenuerunt in via mulieres. Et ſi non erat verus homo, qui in cœnaculo intrans ad diſcipulos dixit: *Palpate et videte, quia ego idem ipſe ſum*, quare in confuſione negantium dicebat, quod *anima corpus et oſſa non habet, ſicut me videtis habere*. Et ad ſolvendum opinionem Thomæ dicebat Dominus: *Fer manum, et mitte in latus meum, et mitte digitos ad locum clavorum, et noli eſſe incredulus, ſed fidelis*; & talia ſimilia multa habemus in evangelio & ab apoſtolis, quod Chriſtus erat perfectus Deus & perfectus homo & omnes operationes ejus veraciter ſunt, quibus firmiter credimus ſine ullo dubio, & contradictores habentes contradictionem maledicimus.

Item, quod Armeni credunt et tenent, quod die ſabbati poſt paraſceve, hora ſexta, Dominus reſurrexit, et hoc dicunt ſe habere ex traditione Gregorii, qui fuit antiquitus eorum catholicon, cui, ut dicunt, fuit revelatum, cum eſſet in ſepulcro Domini, quod hora ſexta dictæ diei ſabbati reſurrexerat Dominus; et ſic apud Armenos eſt determinatum, et dicta hora faciunt feſtum de reſurrectione Domini, et poſtea eadem die comedunt ova, caſeum, non tamen carnes.

RESPONSIO. Eccleſia Armenorum, ſicut recepit a Gregorio illuminatore uſque ad hanc diem, in dominica die facit reſurrectionem Domini, et non in ſabbato, per cujus prædicationem credit Chriſtum Deum et hominem, vetus et novum teſtamentum recipit ad doctrinam et magiſterium et inſtructionem ſuam; et non, ſicut detractores et maledictores ſancto patri noſtro dicunt, per traditionem ejus datum fuit et ordinatum in eccleſia Armenorum ſexta hora magni ſabbati facere reſurrectionem Domini dicentes manifeſtatum fuiſſe ſancto Gregorio in ſepulcro Domini. Sed quod eccleſia Armenorum in dominica facit reſurrectionem Domini, et non in ſabbato, multipliciter oſtenditur: Primo per evangeliſtas, quorum verbis credit eccleſia Armenorum, et Marcus dicit, reſurget JESUS diluculo, *Una ſabbatorum apparuit Mariæ Magdalenæ*. Lucas vero: *Una ſabbatorum valde diluculo audiverunt mulieres ab angelo. Non eſt hic ſurrexit*. Similiter & alii duo evangeliſtæ teſtificantur de his. Secundo, ab officio eccleſiæ Armenorum, quod canticum ſupradicti ſabbati totaliter ſepulturam Domini recolit & honorat, & nullam mentionem de reſurrectione facit, excepto illo, quod ſecundum conſuetudinem Armenorum in feſto reſurrectionis, & in omnibus aliis feſtivitatibus totius anni in vigilia feſtum colere incipimus, ſicut apud vos etiam in ſabbato ſancto legitur evangelium S. Matthæi de reſurrectione, & dicitis alleluja, & ſimilia alia. Tertio, quia tantum paſchatis una ſabbatorum totaliter reſurrectionem Domini honorat & colit, ante omnia cantat: *Hodie ſurrexit a mortuis ſponſus immortalis & cæleſtis, tibi gaudium & lætitia, o eccleſia ſponſa de terra, benedic in voce exultationis Deum tuum Syon. Hodie Angelus cum ſplendore lucis deſcendens de cælis, & terruit cuſtodes, & ſanctis mulieribus prædicabat, dicens: Chriſtus reſurrexit a mortuis, gaude & lætare mater, & Virgo, quoniam genitus de te Virgine hodie per reſurrectionem genitus de ſepulcro virgine. Hodie lapis fidei Petrus, & dilectus Johannes cum adverſariis feſtinantes ad ſepulcrum reſurgentis*, & ſic omnia cantica dicta una ſabbatorum reſurrectionem Domini multis modis narrant. Quarto, quia per totum annum in dominica reſurrectionem ſemper colimus, excepto pentecoſtes & aliis magnis feſtivitatibus, quæ in dominica veniunt, & reſurrectionis officium impediunt. Quinto, in omnibus diebus dominicis dicimus hoc canticum, quod dominus Nerſes Glanenſis catholicon dicit magiſterialiter: *Manifeſtemus & miniſterium ſecretum noſcamus, quia lux inviſibilis, inintelligibilis, mundis autem ſpiritibus viſibilis, in hac una ſabbati nobis eſt ortus ſanctæ reſurrectionis ſplendor. Iterum & deſcendens in ſepulcro, incurruptibili corpore & ſancto reſurgens, tertia die & lux orta eſt mundo*. Sexto, quia totius anni dominicas colimus & honoramus propter reſurrectionem Domini, & ſic per traditionem Gregorii illuminatoris noſtri, et per doctrinam evangelii et apoſtolorum, reſurrectionem Domini in dominica recipimus, facimus et credimus, et contra facientes et dicentes anathematizamus. Sed quod de ovis & caſeis, ſciendum eſt, quod in primis diebus univerſaliter comedebant caſeum & ova in ſero ſabbati ſancti, tamen reſurrectionem una ſabbati diluculo faciebant. Et hæc conſuetudo antiqua eſt, & multotiens prohibita per Mons catholicon, maxime in ſynodis de Siſio et de Adana, quæ factæ fuerunt propter unionem eccleſiæ Romanæ, ordinaverunt cum piſcibus et oleo ſolvere, et abſtulerunt ova et caſeum, et nos ſic facimus, et populum noſtrum, quantum poſſumus, facimus obſervare. Sequitur.

Computant autem tres dies & tres noctes, quibus fuit Dominus in ventre terræ ſic, quia in nocte ſequente feriam quintam Dominus tradidit corpus ſuum & ſanguinem diſcipulis ſuis, & ipſi diſcipuli, qui terrei erant, corpus ejus & ſanguinem comederunt & biberunt, & ſic in ſeipſis Chriſtum ſepelierunt; & computant illam noctem, & poſtea diem ſequentem uſque ad illam horam, qua in die paraſceve tenebræ factæ ſunt ſuper univerſam terram, pro prima die & nocte; tempus vero illud quod dictæ tenebræ duraverunt, computant pro ſecunda nocte, & diem quæ fuit poſt dictas tenebras, computant pro ſecunda die, noctem vero quæ præcedit ſabbatum, computant pro tertia nocte, & diem ſabbati uſque ad meridiem, pro tertia die.

RESPONSIO. Licet talia verba inveniantur in libris noſtris, quæ aliqui ſtulti locuti ſunt,

ad

ad probandum, quod Christus tribus diebus & tribus noctibus mansit in corde terræ, & tamen communiter a magistris Armenorum spernitur hæc perversa expositio, maxime de nobis; sed ad confirmandam tertiam diem resurrectionis Domini, accipimus partem pro toto, scilicet in parasceve in hora nona positus fuit in sepulcro, cui nox præcesserat, & post hæc nox & dies sabbati, quæ faciunt duos dies, & in nocte una sabbati diluculo, ut dicunt evangelistæ, surrexit Dominus, & sic sunt tres dies & tres noctes. Sequitur.

ANNO CHRISTI 1342.

Et dicunt, quod dicta eorum opinio confirmata fuit per B. Silvestrum papam ad instantiam dicti Gregorii, & plus credunt dictæ opinioni, quam evangeliis Marci & Lucæ, qui dicunt, quod prima sabbati, id est dominica Dominus surrexerit.

RESPONSIO. Hæc omnino falsa sunt, & detrectationes et opprobria sanctorum Dei.

Item, quod Armeni nesciunt respondere ad illa, quæ in evangeliis continentur, ubi manifeste scribitur, quod Christus post resurrectionem suam unum corpus humanum habuit, cum dicant, quod in ipsa unione humana natura conversa fuit in Deitatem, nisi hoc solum quod voluntas divina secundum quod volebat faciebat, et ostendebat se corpus humanum habere, cum tamen non haberet.

RESPONSIO. Siendum est, quod, quod in 20. et in 21. articulis ostendimus sufficienter suprascriptum errorem falsum esse, tamen quia multotiens replicatur, prolixitati parcatis. In 26. dicitur secundum quod volebat faciebat opera corporis, et opera animæ, licet in Christo nec corpus erat, nec anima post unionem, et hic dicit quod voluntas divina secundum quod volebat faciebat, et ostendebat se corpus humanum habere, cum tamen non haberet; sed per hoc quod dicit quod Armeni nesciunt respondere ad illa, quæ in evangeliis continentur, ubi manifeste scribitur, quod Christus post suam resurrectionem verum corpus habuit. Siendum est, quod Armeni dicunt illa, quæ ab evangelio didicerunt, quod in Christo sunt tria, scilicet Divinitas, rationalis anima humana, et corpus humanum; ideo necessitatem respondendi non habent, ut cantat ecclesia Armenorum in canticis Nativitatis Domini; *Te rogamus, Fili Patri coætanee, qui hodie cum natura protoplasti de Virgine natus es, Deus et homo.* Numquam protoplasti natura sine anima et corpore erat, vel quomodo est homo, si animam et corpus non haberet? sed super conversationem Christi super terra cantat ecclesia veraciter, *Incarnatus est, & cum hominibus conversatus est.* Et pro anima rationali cantat: *Voluntarie expirasti, & in sinu Patris tradidisti sanctam animam tuam, & pro corporis claritate inclinatus fuisti, & pro salute nostra incarnatus fuisti, &c.* Igitur ecclesia Armenorum habet & credit & confitetur, quod Christus animam rationalem, quam accepit, tradidit in morte, & cum eodem corpore, quod acceperat, crucifixus est, quod est post unionem. Quomodo ergo & animam & corpus non haberet, sicut sunt in XXVI. & XXVIII. articulis, & in symbolo diximus omni die: *Ascendens in cælum cum eodem corpore ad dexteram Patris judicare vivos & mortuos.* Igitur si post unionem anima & corpus non erant in Christo, ut dicunt in articulo, quomodo eodem corpore in Ascensione ascendit ad cælum? & nunc quomodo eodem tempore sedet ad dexteram Patris? & quomodo eodem corpore venturus est judicare vivos & mortuos? Ergo ex hoc patet, quod false dicunt contra ecclesiam Armenorum.

ANNO CHRISTI 1342.

Item, licet secundum Armenos, in Christo post unionem non fuerit nisi natura divina, in qua conversa fuit humana ejus natura.

RESPONSIO. Ut in XX. articulo manifestavimus, hoc veraciter falsum est. Sequitur.

Armeni tamen dicunt & tenent, quod voluntati Christi subjecta erat divina natura, ut de ea faceret quod vellet, & ut dicunt, quando voluit, divina ejus natura mortalis fuit, & etiam mortua, & quando voluit fuit facta immortalis, sicut factum fuit post suam resurrectionem, accipientes ad hæc probandum illud, quod dicitur in Johanne: Ego vivo, & vos vivitis.

RESPONSIO. Credendum est quod in XX. & XXVI. art. & in multis aliis locis hæc manifestavimus sufficienter falsa esse, quod naturam divinam dicit esse multabilem, tamen & hic idem manifestat ecclesia Armenorum in symbolo, quod omni die dicunt, quod increata & immutabilis natura Filii Dei. Igitur quod dicunt de eo, quod erat aliquando quando non erat Filius, vel erat quandoque quando non erat Spiritus-Sanctus, vel de nihilo factus, vel de aliqua essentia vel substantia dicunt esse increatum Filium, vel Spiritum-sanctum, vel alterabilem, vel mutabilem, ut dicitur in XIX. & in XX. articulis, & in XXI. & in XXVI. & in XXVIII. articulis, taliter dicentes anathematizat sancta catholica & apostolica ecclesia, & anathema sit.

Item, quod Armeni dicunt & tenent, quod ex hoc quod Christus ascendit in cælum, in eo post unionem desiit esse natura humana, alioquin si in Christo fuisset humana natura post unionem, non ascendisset in cælum, sed translatus fuisset in paradisum terrestrem, sicut de Enoch & Elia factum fuit.

RESPONSIO. Armeni credunt & tenent quod Christus cum eodem corpore quod accepit a Virgine ascendit in cælum, sedet ad dexteram Patris, & cum eodem corpore venturus est judicare vivos & mortuos in confusionem & opprobrium falsitatis illorum, quam superius dicunt: *Si in Christo fuisset humana natura post unionem, non ascendisset in cælum.* Sciendum est, quod ecclesia Armenorum credit & tenet, quod sancta Dei genitrix virtute Christi assumpta fuit in cælum cum corpore. Igitur nutus Christi, qui alios assumsit cum corpore ad cælum, seipsum non poterat mutare? Item, sancti post generalem resurrectionem cum corporibus ascensuri sunt in cælum, ut in VII. articulo manifestavimus, secundum fidem ecclesiæ Armenorum, qui simpliciter homines sunt; sed Christus qui Deus erat & homo, quomodo non poterat ascendere in cælum? Ergo falsitas hæc per se patet. Ideo dicit Apostolus: *Nolite omni spiritui credere.* Et Propheta: *Sepulcrum patens est guttur eorum;* & *Linguis suis dolose agebant,* & *perdet Dominus loquentes mendacium.*

Item, quod Armeni tenent, quod illæ auctoritates Prophetæ & Apostoli: Ascendens Christus in altum captivam duxit captivitatem, *& quod* Christus exspoliavit principatus & potestates, transduxit eas in semetipsum, *non intelliguntur, quod hoc faceret quando Christus ascendit in cælum; sed intelliguntur quando Christus ascendens ab inferis, & duxit secum animas hominum, quæ ibi erant, & posuit eas in ista terra vel aere usque ad diem judicii.*

RESPONSIO. Licet magistri locuti sunt differenter de hoc, sed nos non dicimus, & credimus, quod Christus post passionem suam descendit ad inferos cum anima rationali, ubi erant sancti patres, & liberavit eos ab inferis, & quando ascendit in cælum, eos duxit in cælum secum, secundum verbum evangelii, quo dicit: *Quando exaltatus fuero de terra, omnes trahan ad me ipsum.*

ANNO CHRISTI 1342.

Item, quod dicunt Armeni et tenent, quod Christus descendens ad inferos ligavit dæmones, qui ibi erant, et etiam super terram, ut non possent tentare vel offendere homines, sicut ante faciebant; sed sunt trecenti anni, quod dæmones omnes sunt distigati, et seduxerunt homines a fide Christi per totum mundum, exceptis Armenis; a triginta annis citra, illos homines de minori Armenia, et a XXV. citra, Armenos de majori Armenia seduxerunt a fide Christi, quia, ut dicunt, ex tunc Armeni posuerunt in sacrificio aquam in vino, et fecerunt festum Nativitatis Domini XXV. die Decembris; et sic a dæmonibus seducti fidem Christi dimiserunt.

RESPONSIO. Sciendum est, quod millesimo anno post baptismum Domini, in quo tempore catholicon Armenorum erat Petrus, & rex Græcorum erat Basilius, & Armenorum rex erat Johannes, tertio die Octobris terribile & mirabile factum fuit in cælo tertia hora diei, quoniam firmamentum cæli scissum fuit ab Oriente usque ad Occidentem, & vehemens lux effusa fuit in terra a parte Aquilonari, & antequam lux deficeret, factus fuit rugitus & strepitus supra totum mundum, & attenebrata fuit terra, sic quod stellæ apparebant quasi in medio noctis. Item, post quinque annos obscuratus fuit sol taliter, quod omnes stellæ de die sicut de nocte apparebant, & terra clamavit communiter, & tremuit vehementer longo tempore, & mare fluctuabat valde vehementer; tunc supradicti catholicon & rex Armenorum miserunt ad quemdam devotum & virtuosum magistrum Armenorum, vocatum Johannem *Ceseirie*, ut diceret causam signorum: qui respondit eis cum lacrymis & suspiriis, quod nunc mille anni sunt a vinculo sathanæ, quem ligavit Dom. noster J. C. nunc autem solutus est a vinculis secundum Apocalypsim Johannis Evangelistæ, cui dixit angelus Domini quod mille annis ligabatur sathanas, & iterum solvetur a vinculis; hodie solutus fuit super mundum, & scissionem firmamenti cæli accepit super debilitates & infirmitates ecclesiæ, quæ debebant debilitari in virtutibus, & obscuritate solis & stellarum; accepit super vitia & incredulitatem hominum, ubi dicit, quod deficiet quilibet in operibus suis, & quasi per modum prophetiæ dicit multiplicari Agarenos & gentiles super terram ad destructionem ecclesiæ, quem vidimus & videmus oculatim, & alia multa quæ propter prolixitatem transimus; sed in fine dicit, quod exitura est virilis gens Romanorum; & accipient Jerusalem, & liberabunt Christianos, & ædificabuntur ecclesiæ, & quod breviter scripsimus invenitur nobiscum. Cetera omnia quæ dicit in articulo, apud nos non inveniuntur, & sunt verba mente genita & falsæ compositæ. Tamen de aqua & festo Nativitatis Domini, verum est, quod Armeni non unici detrahunt nobis, qui sumus uniti ecclesiæ Romanæ, & multas alias detractiones & blasphemias loquuntur de nobis, & despiciunt nos; at non debilitamur a veritate, quam accepimus a sancta ecclesia Romana.

Item, Armeni dicunt & tenent, quod Christus post suam ascensionem habuit humanitatem, sed non habuit naturam humanam, nec voluntatem, nec operationem humanam.

ANNO CHRISTI 1342

RESPONSIO. Hoc quod dicit, quod Christus post ascensionem suam habebat humanitatem, verum est, quoniam secundum fidem Armenorum perfectus homo est, sicut & perfectus Deus; sed illud, quod dicit quod non habebat naturam humanam, nec voluntatem, nec operationem, falsum est, et in XX. & XXI. & XXV. & XXVI. articulis sufficienter ostendimus, quod secundum hoc quod perfectus homo est, perfecte habet naturam, voluntatem, & operationem, & omnia alia naturalia animæ & corporis. Sequitur.

Etiam dicunt & tenent, quod Christus in cælum ascendens, non subito pervenit ad dextram Patris, sed decima die post suam ascensionem, & in novem diebus, qui sunt a die ascensionis ejus usque ad diem Pentecostes, Christus fuit inter angelos, ita quod per unam diem fuit in uno ordine Angelorum, & alio die in alio, & quilibet ordo angelorum festivavit eum una die: decima vero die pervenit ad dexteram Patris, & tunc statim misit apostolis Spiritum-sanctum, et propter hoc Armeni festivant illos decem dies.

RESPONSIO. Sciendum est, quod S. Gregorius post tormenta amarissima duorum annorum suorum pro testimonio Christi & increpatione idololatriæ Cheridati regis Armenorum, positus fuit & in lacum tormentorum, & erant ibi multi serpentes & scorpiones, & cibabant eos de condemnatis ad mortem. In supradicto lacu B. Gregorius fuit per tredecim annos, de mandato regis, et angelus Dei omni die apparebat et consolabatur eum, et iste angelus erat de quarto ordine; a quo didicit B. Gregorius, quod angeli etiam festivant Ascensionem, qui audivit ab angelo, quod festum magnum est hodie ordini meo qui in cælis est, quod est festum Ascensionis. Ecclesia autem Armenorum de hac materia nihil plus habet, nisi istud de B. Gregorio, sed aliqui alii inveniuntur, qui dixerunt in sermonibus putative, quod quilibet ordo per unam diem festivat, & in quolibet ordine per unum diem stetit, & hoc non habemus a S. Gregorio, nec est acceptabile apud nos, maxime nunc, quando habuimus notitiam Romanæ ecclesiæ; sed magis veritatem dicimus & prædicamus, scilicet quod cælitus ascendit in cælum, & sedet ad dextram Patris, secundum prophetam: *Exultavit ut gigas ad currendam viam.*

Item, quod Armeni de majori Armenia dicunt, quod ipsi sunt ecclesia catholica et apostolica, et propter hoc, quod ipsi habent catholicon; et etiam eorum ecclesia est apostolica, quod ipsi tenent fidem, quam apostoli prædicaverunt, et propter hoc sunt ecclesia catholica et apostolica.

RESPONSIO. Quod Armeni de majori Armenia, propter hoc quod habent catholicon dicunt, se solam ecclesiam catholicam & apostolicam, hoc non audivimus: sed quod ecclesia Armenorum est apostolica, propter hoc quod habent fidem, quam apostoli prædicaverunt, hoc verum est, quia symbolum ecclesiæ Armenorum, quod nunc habet, est sanctum & rectum & conveniens evangelicæ & apostolicæ predicationi, sicut recepimus a sancta ecclesia, & a sanctis patribus nostris. Sequitur.

Græca vero ecclesia non est ecclesia catholica vel apostolica, quia ponunt aquam in vino in sacri-

☞ *ſacrificio, & quia dicunt duas naturas eſſe in Chriſto, & quia faciunt feſtum nativitatis Domini* XXV. *die menſis Decembris.*

ANNO CHRISTI 1342.

RESPONSIO. Sciendum eſt, quod Græci primo in ſacrificio non ponebant aquam, & feſtum nativitatis, ſicut Armeni faciebant ſexto die Januarii, ſed poſtea in diebus Joannis Oſauri eccleſia Græcorum a pontifice Romano recepit aquam ponere in ſacrificio, & feſtum nativitatis facere xxv. Decembris; ſed eccleſia Armenorum non recipit, quia catholicon Armenorum S. Iſaac dejectus eſt de ſede ſua, & non habebat eccleſia Armenorum caput, quod recepiſſet ſupradicta, ſicut aliæ eccleſiæ, & ſic remanſit ad priſtinam conſuerudinem. Græci autem, poſtquam receperunt aquam in ſacrificio ponere, & feſtum nativitatis colere xxv. Decembris, inceperunt obprobriari Armenis, & Armeni Græcis. Sequitur.

Dicunt etiam & tenent, quod eccleſia Romana non eſt eccleſia catholica & apoſtolica, propter eaſdem cauſas, quas dicunt de eccleſia Græca, & etiam quia corrumpunt fidem Chriſtianam faciendo & acceptando concilium Calcedonenſe ad inſtantiam B. Leonis papæ.

RESPONSIO. Quia eccleſia Armenorum cum eccleſia Romana numquam bellavit, quare obprobria & convicia eccleſiæ Romanæ parum inveniuntur, ſicut de B. Leone in canticis Chriſtianorum, & cauſam quare, in ſecundo articulo memoravimus. Tamen nos de minori Armenia, & qui de majori Armenia obediunt & conveniunt nobiſcum, jamdiu eſt, cum duabus ſolemnibus ſynodis abſtulimus obprobria S. Leonis papæ & glorificamus eum cum ſanctis, & ſynodum Calcedonenſem cum aliis ſanctis ſynodis, licet aliqui de majori Armenia, qui non conveniunt nobiſcum, remanſerunt ſic, ſicut ante erant. Sequitur.

Dicunt etiam & tenent, quod eccleſia Romana & Græca deſinent eſſe ante generalem reſurrectionem, vel tempore antichriſti: Eccleſia vero Armenorum durabit uſque ad finem.

RESPONSIO. Hoc falſum eſt, quia licet de Armenis dicunt aliqui de ruſticis, quod non venient uſque ad antichriſtum, ſed pro Græcis & pro Francis, numquam audivimus talia. Sequitur.

Et quod illi de Armenia minori, excepto rege & quibusdam nobilibus, ſunt de eccleſia majoris Armeniæ, & ſunt pejores, quam illi de majori Armenia, nec volunt recipere aliquem magiſtrum, niſi ſit de majori Armenia. Dicunt etiam, quod rex & nobiles minoris Armeniæ, quia tenent ſupradictos articulos cum eccleſia Romana & Græca, non ſunt de eccleſia catholica & apoſtolica.

RESPONSIO. Populus Ciliciæ communiter ſicut catholicon, rex, & alii prælati eccleſiaſtici & ſæculares uniti ſunt eccleſiæ Romanę, ſimiliter & populares. Ideo pejores quam inobedientes manifeſtare non poſſunt eſſe, & ſi ſint aliqui in corde ſuo, non ſunt inobedientes manifeſtare non poſſunt, quia corriguntur de inobedientia etiam per mortem.

Item, quod Armeni dicunt & tenent, quod eccleſia catholica fuit per totum orbem diffuſa a principio, quia aliqui ex omnibus crediderunt in Chriſtum.

RESPONSIO. Verum eſt hoc & acceptabile. Sequitur.

Sed poſtea in concilio Calcedonenſi fuit fides eccleſiæ corrupta et deſtructa, ex eo quod ibi determinatum fuit, quod in Chriſto erant duæ naturæ et una perſona, et omnes qui dictum concilium receperunt, fuerunt extra eccleſiam catholicam: et quia dicti Armeni dictum concilium non receperunt, ſed condemnaverunt; ideo ſolum apud eos eſt catholica, exceptis paucis de eccleſia minoris Armeniæ.

ANNO CHRISTI 1342.

RESPONSIO. Cauſam non recipiendi ſynodum catholicon in ſecundo & tertio articulis breviter manifeſtavimus, & illud etiam, quia nos jamdiu eſt cognoſcentes veritatem, recepimus ſynodum ſanctam: tamen non eſt mirum, ſi Armeni defecerunt de facto duarum naturarum, quia ut vos bene ſcitis in ſynodo Epheſina univerſaliter a tota eccleſia condemnatus fuit nefandus Neſtorius cum hæreſi ſua, qui dicebat duas naturas, duas perſonas, & duos filios in Chriſto; & condemnationem iſtam Neſtorii & hæreſis ejus Armeni condemnaverunt in tota eccleſia, ſed poſt modicum tempus facta fuit ſynodus Calcedonenſis, in qua determinatum fuit duas naturas confiteri & unam perſonam in Chriſto, licet ſi dixerint naturas eſſe unitas in perſona, & in hac ſynodo Armeni non erant, ut veritatem ſciviſſent: Ideo quoniam audiverunt ab Aſſyriis, quod confirmaverunt hæreſes Neſtorii, tunc inceperunt declinare a ſynodo, ſicut ab hæreſi Neſtorii. Sed tamen eccleſia Armenorum in diebus Erach cæſaris, & Esdræ catholicon Armenorum, quærentes veritatem cum ſolemni Synodo, receperunt concilium Calcedonenſe cum determinationibus ſuis, cum aliis ſanctis ſynodis, & a dicto Eſdra uſque ad ſeptem catholicon ſic tenuerunt; ſed poſt hæc Johannes de Oſna fecit ſynodum in Manaſgarde cum ſex epiſcopis Aſſyriis, & paucis Armenis contra catholicon prædeceſſores ſuos, & fecit declinari multos a veritate, dicendo unam naturam, unam voluntatem, unam operationem in Chriſto contra concilium Calcedonenſe: tamen alii catholicon dominus Gregorius & dominus Nerſes Glanenſis, videntes impietatem eorum, voluerunt iterato redire ad priſtinum ſtatum, & uniri cum Græcis; & licet duæ partes concordaverint ad invicem, & perveniſſent ad unionem, ſi a morte non fuiſſent preventi, & remanſit ſic uſque ad tempora prædeceſſorum noſtrorum, qui cum duobus conciliis uniti ſunt cum eccleſia Romana, & receperunt concilium Calcedonenſe, & abſtulerunt omnes caſuas turbationis, & nos una cum omnibus nobis obedientibus ſic ſtamus, ſic ſumus & docemus.

Item quod Armeni credunt & tenent, quod ſolum apud ipſos eſt eccleſia catholica, quia, dicunt, apud illos ſunt quæ faciunt eſſe unam tantum eccleſiam, ſcilicet verus baptiſmus & unica fides Chriſti, & unicus Spiritus ſanctus & unus Deus & Dominus, quæ apud alias eccleſias, quæ vocantur Chriſtianæ, non ſunt.

RESPONSIO. Si aliqui talia dixerunt, nos ignoramus, quia nec audivimus, nec diximus, quoniam licet eccleſia Armenorum, ſecundum fidem Chriſtianam in qua eſt, de catholica eccleſia eſt; tamen ipſa per ſe non eſt tota & univerſalis eccleſia; & ſi dicit habere, ſicut & habet veraciter res iſtas, ſcilicet verum baptiſmum, & unicam fidem Chriſti, unum Sanctum Spiritum, unum Deum & Dominum, tamen non dicit, quod aliqui Chriſtiani non habent, ſicut in articulo dicitur, & ex hoc patet, quod dicunt, quod omnes venientes ad eos ab aliis eccleſiis rebaptizant, quoniam baptiſmus datus in aliis eccleſiis, non putant verum baptiſmum

☞ esse, & hoc falsum est, quia universaliter in tota ecclesia Armenorum hominem venientem ad eos ab aliis ecclesiis rebaptizant, quia baptismum aliarum ecclesiarum putant verum esse, & non sicut mentiuntur in prædicto articulo; sed aliqui ex eis, qui articulum istum falsum ponunt super Armenos, baptizaverunt plures contra verbum apostoli, qui dicit: *Non est possibile semel baptizatis iterum renovari ad pœnitentiam, & sibi ipsis reiterato crucifigere filium Dei.* Sequitur.

ANNO CHRISTI 1342.

Quia, ut dicunt, Armeni habent etiam veram fidem, quam aliæ ecclesiæ destruxerunt recipiendo concilium Calcedonense. Habent & vere Spiritumsanctum & verum Deum & Dominum, quæ aliæ ecclesiæ non habent, quia negaverunt Deum & Dominum in concilio Calcedonensi, dicendo quia in Christo sunt duæ naturæ & una persona.

RESPONSIO. Causam non recipiendi concilium Calcedonense in xxx. articulo manifestavimus & replicandi necessitas non est. Sequitur,

Propter quæ in symbolo non dicunt simpliciter: Et unam sanctam ecclesiam, *sed* in istam sanctam ecclesiam, *accipiendo ly* istam, *pro ecclesia Armenorum.*

RESPONSIO. Falsum est hoc, quia talem intellectum numquam in symbolo audivimus, licet & hoc vocabulum dupliciter invenimus in symbolo Armenorum, universaliter dicunt, *credit in his sola universalis & apostolica ecclesia*, & de hoc sic intelligimus, quia quicquid dicit symbolum, a principio usque hic, & quod post sequitur usque ad finem, credit sola & universalis & apostolica ecclesia. Sed qui dicunt: *credimus in hanc solam universalem, &c.* intelligimus *in hanc* pro una catholica & apostolica ecclesia, quæ orthodoxa confitetur omnia quæ sunt in symbolo, & non solum pro generatione nostra, ut falsæ detrahimur.

Item, quod a tempore Eraclii imperatoris citra, fuerunt tres catholicon in Armenia tenentes diversam fidem & diversum baptismum ad invicem.

RESPONSIO. Sciendum est, quod in hoc articulo ponunt multa inaudita, & insitas pessimas falsitates super Armenos, quia licet catholicon *de Alnane*, quod interpretatus *Columbarum* & Jurgianorum quandoque obediebant catholicon Armenorum, tamen tres catholicon, ut dicitur in articulo, Armeni non tenuerunt, nec post Eraclium, nec ante diversas fides, & diversum baptisma tenuerunt ad invicem. Catholicon *de Alnane* est antiquus, & constitutus a B. Gregorio; sed Archamarensis archiepiscopus est, & quandoque obediebat catholicon, & de parvo tempore citra nomen catholicon imposuit sibi, quare excommunicatus fuit a catholico Armenorum, & adhuc est in excommunicatione:; tamen baptismus, fides, & officium & ordinationes ecclesiæ & doctrina eorum trium per unum modum fuerunt usque ad illud tempus, quod catholicon, qui est in Armenia minori, & tres simul cum obedientibus eis uniti fuerunt cum ecclesia Romana. Nunc autem ista est differentia inter nos & eos, quia nos ponimus aquam in sacrificio & facimus festum nativitatis xxv. Decem. & dicimus in Christo duas naturas unitas in una persona filii Dei, & recipimus sanctam synodum Calcedonensem, & confitemur purgatorium & cognoscimus primatum ecclesiæ Romanæ; sed ipsi secundum antiquam consuetudinem non ponunt aquam in sacrificio, et faciunt festum nativitatis et Epiphaniæ sexta Januarii, et dicunt Christum perfectum Deum et perfectum hominem, tamen unam naturam propter ineffabilem unionem, secundum verbum Cyrilli, qui dicit, quod una est natura Verbi incarnati, et adhuc non recipiunt concilium Calcedonense, neque nomen purgatorii audiverunt, nisi de quinquaginta annis citra, et non cognoscunt primatum ecclesiæ Romanæ. Sequitur.

ANNO CHRISTI 1342.

Nam catholicon Columbarum dicit, quod Pater & Filius & Spiritus Sanctus fuerunt crucifixi in cruce.

RESPONSIO. Falsum est hoc & crimen. Sequitur.

Et illi qui subjecti sunt ei, baptizant in aqua.

RESPONSIO. Verum est hoc: Sequitur.

Catholicon vero medius & subjecti ejus dicunt, quod solus Dei Filius fuit crucifixus in cruce.

RESPONSIO. Verum est. Sequitur.

Et pro majori parte baptizant in aqua, licet aliqui, pauci tamen, baptizent in vino, non tamen baptizatos mergunt in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.

RESPONSIO. Falsum est & criminosum, quia omnes cum aqua baptizant in nomine Patris & Filii, & Spiritus Sancti, quia eumdem librum, & ejusdem rubricas, & eamdem consuetudinem baptismi, quam nos habemus, & ipsi habent, & numquam audivimus, quod aliquis in ecclesia Armenorum cum vino baptizaret, nec ecclesia Armenorum talem errorem sustinere posset. Sequitur.

Catholicon vero tertius a quinquaginta annis citra tenet illud, quod tenet ecclesia Græcorum.

RESPONSIO. Catholicon tertius tenet omnia ecclesiæ Græcorum, per quæ convenit cum ecclesia Romana: tamen illud, in quo cum ecclesia Romana non convenit, non tenet, nec vult tenere, sed tenet sicut sancta ecclesia Romana. Sequitur,

Conveniunt tamen dicti tres catholici & subjecti eorum in istis, quod in Christo est una natura sicut una persona, quæ natura est divina, & quod non ponunt (aquam) in vino in sacrificio, nec faciunt festum nativitatis Domini xxv. die Decembris, excepto catholicon tertio, qui a quinquaginta annis citra in istis a primis duobus est separatus.

RESPONSIO. Differentiam tertii catholicon, qui est in Armenia minori & archiepiscopi Archamarensis & catholicon *de Elnane* superius diximus, & non est necesse reiterare; sed illud quod dicit quod Christus est una natura sicut una persona, & natura ista est divina, omnino falsum est, & crimen tam de his, quam aliis, quæ de nobis asserunt, ut superius diximus, in multis locis. Sequitur.

Quilibet autem de dictis catholicon, dicit, quod ipse tenet veram fidem, & verum baptismum habet, & quod aliqui catholicon ab eo non habent veram fidem, nec verum baptismum, & sic quia sunt divisi inter se, non est una ecclesia inter eos, sed alia & alia.

RESPONSIO. Contrarietas hæc, quæ ponitur de fide & baptismo de supradictis tribus catholicon falsum est crimen, quia catholicon *de Alnane*, & *de Archamar* uniti sunt omnino in fide, & in baptismo, & nos differentiam nostram ab eis in isto articulo demonstravimus.

Item

ANNO CHRISTI 1342.

Item, quod Armeni credunt & tenent, quod in aliis ecclesiis ab ecclesiis Armenorum non datur peccatorum remissio, quia aliæ ecclesiæ negaverunt veram fidem, recipiendo concilium Calcedonense.

RESPONSIO, Talia verba sunt dicta a malignis & a stultis, & sunt valde spernibilia apud nos & maledicta. Sequitur.

Nec etiam habent unum baptismum, quia miscent aquam in vino in sacrificio dicentes, quod aqua quæ fluxit de latere Christi, virtutem tribuit soli sacramento baptismi, & ideo illæ ecclesiæ, quæ miscent aquam in vino, baptismum perdiderunt, propter quod remissio peccatorum non fit apud ipsos, sed solum fit in ecclesia Armenorum.

RESPONSIO. Hæc omnino falsa sunt, quia si ecclesia Armenorum crederet, quod in aliis ecclesiis baptismus non est, quia miscent aquam in vino in sacrificio, baptizatos ab eis rebaptizaret, sed ecclesia nostra, ut in XXXVI. articulo diximus, nullum baptizatum ab aliis eccl. rebaptizat, & sicut credit quod habent verum baptismum, ita habent & remissionem peccatorum. Sequitur.

Et ideo presbyteri Armenorum prohibent subjectis, ne sacramenta recipiant ab aliis, quam ab Armenis; quia illa sacramenta alii non habent.

RESPONSIO. Ecclesia Armenorum maxime in Cilicia semper indivisibiliter omnia sacramenta ab ecclesia Romana recepit, & dedit eis maxime ex tunc, quando iterum in caritate ligata fuit cum dicta ecclesia: similiter, & ab ecclesia Græcorum sacramenta accipiebat, & ei dabat quamdiu diligebant se mutuo; sed postquam per diabolum turbatio intravit inter eas, coeperunt declinare ab invicem: tamen Armeni non propter hoc principaliter, quia judicabant eos sacramenta ecclesiæ non habere; sed propter invidiam & inimicitiam utriusque.

Item, quod Armeni dicunt & tenent, quod populus subjectus uni catholicon potest recipere dicta sacramenta ab alio catholicon vel presbyteris ejus, & dicta sacramenta valent dicto populo; sed episcopi & presbyteri unius catholicon non possunt recipere sacramenta ab alio catholicon vel subjectis ejus, vel si reciperent, talia sacramenta eis non valerent.

RESPONSIO. Populus totius ecclesiæ Armenorum individicabiliter de una diœcesi in aliam diœcesim, & vice versa accipit omnia sacramenta, & usque nunc non est prohibitum. Simili modo est de episcopis in *Alnanc* & in *Archamar*, accipiunt mutuo sacramenta individicabiliter; sed archiepiscopus Archamarensis, ex tunc quod fuit rebellis nobis, & excommunicavimus simul cum suffraganeis suis, non possunt participare nobiscum, nisi primo obediant & absolvantur ab excommunicatione, in qua sunt. Similiter & catholicon Alnacensis cum suffraganeis suis non participant nobiscum nec nos cum eis, postquam uniti fuimus cum ecclesia Romana. Sed quando conveniunt nobiscum in unione ecclesiæ Romanæ, non est differentia inter nos & ipsos.

Item, quod Armeni credunt & tenent, quod nullus Armenorum potest consequi remissionem peccatorum per episcopos vel presbyteros ecclesiæ Romanæ vel Græcæ.

RESPONSIO. Hæc dicere de episcopis & sacerdotibus Romanis falsum est communiter, quia sicut in XXXVIII. manifestavimus, quod sic ecclesia Armena semper tenuit pacem & amorem cum ecclesia Romana, & eamdem opinionem, quam pro se habuit, & etiam pro ecclesia Romana: tamen de Grecis non dicunt, quod populo suo non possint dare remissionem peccatorum, sed populum suum prohibent, ne vadat ad eos. Sequitur.

ANNO CHRISTI 1342.

Sed aliqui ex Armenis dicunt, quod dicta peccatorum remissio potest fieri in Armenis per episcopos & presbyteros Armenorum.

RESPONSIO. Hæc opinio generalis est omnium, & non solum aliquorum. Sequitur.

Alii vero dicunt, quod episcopi vel presbyteri Armenorum nihil faciunt ad peccatorum remissionem, nec principaliter, nec ministraliter; sed solus Deus peccata remittit: nec episcopi vel presbyteri adhibentur ad faciendum dictam peccatorum remissionem, nisi quia ipsi acceperunt potestatem loquendi a Deo, et cum Dec; et ideo cum absolvunt, dicunt, Deus dimittat tibi peccata tua, *vel* Ego dimitto tibi peccata tua in terra, Deus dimittat tibi in cælis.

RESPONSIO. Hoc quod dicit, quod episcopi & presbyteri Armenorum nihil faciunt ad peccatorum remissionem, falsum est, & non audivimus, quia licet principaliter dare remissionem solius Dei est, de se habet & facit, sed ministrabiliter datum est a Deo ministris ecclesiæ dimittere peccata. Sed quod dicit Apostolus: *Quodcumque ligaveritis super terram, erit ligatum in cælis: & quodcumque solveritis super terram, erit solutum & in cælis*. Et iterum in Evangelio sufflavit in eis & dixit: *Accipite Spiritum Sanctum, & quibus remiseritis peccata, remittuntur eis: & cui retinueritis, retenta sunt*; quoniam secundum quod accepit a Deo, dare potest aliis: sed pro forma absolutionis sciendum est, quod licet intentio sacerdotis, & illius, qui confitetur, eadem est sicut vestra, quia intentio intendit dare, & populus recipere remissionem peccatorum; tamen formam non perfecte ponebant, sed sic dicebant, ut supradictum est. Sed ex tunc quod habuimus notitiam Romanæ ecclesiæ, multi de nobis addiscentes formam ejus, cum eadem forma facimus remissionem peccatorum, et docemus alios facere.

Item, Armeni dicunt et tenent, quod postquam aliquis peccando perdidit gratiam Dei, numquam postea in æquali gratia resurgit.

RESPONSIO. Nos dicimus et habemus, quod post peccatum cum pœnitentia et gratia Dei potest aliquis in æquali et altiori gratia ascendere, sicut antiquitus de David propheta, et in novo testamento de Petro Apostolo, et aliis eis similibus.

Item, Armeni dicunt et tenent, quod sola Dei passio sine omni alio dono Dei, etiam gratificantis, sufficit ad peccatorum remissionem, nec dicunt, quod ad peccatorum remissionem faciendam requiratur gratia Dei gratificans vel justificans, nec quod in sacramentis novæ legis detur gratia gratificans.

RESPONSIO. Arbor ex fructu cognoscitur, ut dicit Veritas Dei, sive ab operibus Armenorum potest agnosci, quoniam qui hæc dicunt mentiuntur. Armeni vero baptizatos baptizant in remissionem peccatorum, absolvunt et absolvuntur a peccatis; similiter et alia sacramenta accipiunt, quæ de Christo sunt spirituales medicinæ pro salute nostra data, quoniam credunt, quod sub velamine visibilis Dei divina gratia invisibiliter operatur salutem humanam, quoniam sacramenta non solum signant vel ostendunt; sed etiam dant gratiam sanctificationis digne recipientibus, et recipientes faciunt

pla-

☞ placere Deo ; & licet omnia ſacramenta habeant gratiam a paſſione Chriſti ſicut a fonte, ſi tamen ſine omni alia gratia Dei ſolum per paſſionem remiſſio nobis fieret, alia ſacramenta vana eſſent, & non baptizati & impœnitentes occiſi ſalvarentur, quod eſt falſum & contra Deum qui dicit: *Qui non regeneratur ex aqua & Spiritu, non intrabit regnum Dei*. Et Marcus dicit: *Si non pœniteamini, peribitis*. Et Matthæus: *Securis ad radicem arboris poſita eſt: omnis arbor quæ non facit fructum bonum, abſcindetur & in ignem mittetur*. Item, *Sine gratia Dei data creaturis in auxilium, nullum opus facere poſſunt, nec etiam in eſſe manere*. Quare dicit Apoſtolus: *Gratia Dei ſum id quod ſum*. Et per gratiam Dei paratur quibuſque recipere donum Dei, & per eamdem gratiam liberum noſtrum arbitrium prohibetur a malo, & excitatur ad bonum; & ſine hac gratia nullus poteſt ſufficienter parare ſe ad ſalutem Dei ſecundum Apoſtolum, *Et gratia ejus, quæ in me vacua non fuit*; & ſine gratia gratificante gratiam Dei nec lucrari poſſumus, nec creſcere in bonum, nec recipere gloriam ſecundum Apoſtolum: *Non ego, ſed gratia Dei mecum*.

ANNO CHRISTI 1342.

Item, Armeni tenent & dicunt, quod liberum arbitrium humanum non ſufficit ſibi ad peccandum; ſed diabolus facit & inſtigat homines ad peccandum: ita quod ſi dæmones non eſſent, nullus homo peccaret.

RESPONSIO. Sciendum eſt, quod liberum arbitrium naturaliter liberum eſt a neceſſitate, & nulla cauſa extranea ſufficienter cogere poteſt eum, licet aliquando cauſæ extraneæ debilitent eum in malo, ſicut aliqui qui tribulantur a malo, & negant Chriſtum: ideo nos dicimus, quod homo libera voluntate elegit bonum per auxilium gratiæ, & malum per defectum gratiæ; ſimiliter quando dicunt homines, quod ſatanas decipit me, dicunt decipere & non cogere, ſicut invenitur XXII. Regum. Etiam *& ero ſpiritus mendax in ore omnium prophetarum ejus*. Ergo quando Deus permittit malos ſpiritus ſuper homines, quicquid volunt faciunt.

Item, licet Armeni orent in miſſa & alibi pro bonis tam ſpiritualibus quam temporalibus adipiſcendis, & pro malis removendis.

RESPONSIO. Verum eſt hoc, oramus recipere bona ſpiritualia & corporalia, æterna & temporalia, & liberari æternali & temporali a malo. Sequitur.

Pro mortuis tamen non orant, ut in præſenti requiem habeant, ſed tantummodo in futuro.

RESPONSIO. Falſum eſt hoc, quia nos oramus ut animæ mortuorum in præſenti, qui vadunt ad purgatorium, & ſunt in tormentis, ut quieſcant nunc in anima, & in futuro in anima & corpore, ut cantica & orationes noſtræ pro defunctis teſtantur.

Item, apud Armenos cum aliquis ex eis mortuus eſt, talis obſervatio fit, quod de ſero ducunt animalia munda, ſecundum legem Moyſi, cujuſmodi ſunt oves, capræ & boves, coopertæ pannis ſericis ad oſtium eccleſiæ, ad quem locum exeunt clerici dictæ eccleſiæ, & ſacerdos benedicit ſali, & de ſale benedicto ponit in ore animalium dictorum, & poſtea cum oleo de lino inunguntur dicta animalia, & deinde effuſo ipſorum ſanguine occiduntur, et de carnibus dictorum animalium ſequenti nocte comedunt clerici cum ſale; ſed ſacerdos qui in craſtinum debet celebrare pro mortuo, non comedit de carnibus dictorum animalium uſque poſt miſſam.

RESPONSIO. Secundum conſuetudinem Armenorum quando aliquis moritur, patentes mortui, ſi poſſunt & volunt, faciunt benedicere ſal, & benedictum ſal dant animalibus, & animalia illa occidunt, & ſacerdotibus & pauperibus dant comedere, & vigilias & orationes faciunt fieri pro anima mortui, ut Deus aſpiciens ad orationes & eleemoſynas vivorum, mortuis miſericordiam concedat; & hanc conſuetudinem eccleſia Armenorum recepit a S. Gregorio, quia invenitur in hiſtoriis, quod ſacerdotes idolorum, qui per ſanctum Gregorium crediderunt in Chriſto, dicebant B. Gregorio, quod in gentilitate noſtra de nefandis immolationibus habebamus cibaria pro nobis & filiis noſtris; de cetero autem mandet & oſtendat dominatio veſtra cauſam vitæ noſtræ per quam vivemus: tunc ipſe ordinavit eis dare decimas de omnibus, & mandavit populo, ut pro ſacrificiis quæ idolis ante offerebant, illam darent Deo oblationem de mundis animalibus, benedicerent ſal, & darent animalibus; ſed in feſtivitatibus & Dominicalibus, & in magnis feſtivitatibus ſanctorum, ad memoriam mortuorum in Chriſto, & eleemoſynam ad cibum pauperum pro mortuis, & de immolationibus iſtis ordinaverunt dare fidelibus ſacerdotibus partem; tamen illud, quod dicunt, quod ducunt animalia in ſero, & animalia ſint ſecundum legem Moyſi, & quod cooperiunt cum ſericis ad portam eccleſiæ, & quod inunguntur cum oleo lini, & cetera quæ ſequuntur, non ſunt vera, quoniam nec vidimus, nec audivimus; & ſi in aliquibus locis inveniatur ab aliquibus ſimplicibus, quos neſcimus, talia facientes, de numero beſtiarum reputamus; & ſi quandoque in aliquo tempore fuerunt talia in aliquibus locis & particulariter; nunc autem nullo modo inveniuntur. Sequitur.

ANNO CHRIST 1342.

Faciunt autem prædicta, quia dicunt & tenent, quod licet remiſſio peccatorum principaliter fiat per ſanguinem Chriſti: tamen non fieret dicta remiſſio peccatorum, niſi ſanguis animalium prædictorum effunderetur in peccatorum vivorum & mortuorum remiſſionem.

RESPONSIO. Quia lex Moyſi dicit, quod remiſſio peccatorum fit per effuſionem ſanguinis animalium brutorum mundorum, & ſine eo non fit peccatorum remiſſio vivorum & mortuorum. Et Dominus dicit in evangelio, quod ipſe non venit ſolvere legem, ſed adimplere, quam ſolviſſet, ſi peccatorum remiſſio fieret ſine effuſione ſanguinis animalium: tamen ſecundum novam legem credit & habet eccleſia Armenorum, quod per Corpus & Sanguinem Domini fit; quæ celebratur ad propitiationem & remiſſionem peccatorum vivorum & mortuorum, & non per effuſionem ſanguinis animalium, ſecundum legem antiquam; tamen immolationem animalium quare & qua intentione facit eccleſia Armenorum, ſuperius manifeſtavimus, & non eſt neceſſe replicare. Et quia nos ſecundum legem Moyſi non facimus, per hoc patet, quoniam pro vivis faciebant, & nos pro mortuis; licet quandoque pro vivis etiam & altera ceremonialia ſecundum legem antiquam nos non facimus. Quomodo ergo eleemoſyna noſtra ſimilis eſt immolationibus eorum? Ergo falſum eſt quod dicunt hi de nobis. Item, quod quando veritas venit, quod eſt ſacrificium Chriſti, ſacrificia antiquæ legis completa fuerunt, quæ figuræ erant veritatis; ideo non ſolum quod nos facimus ſecundum

le-

☞ legem antiquam; sed abhorremus valde, si aliquis de Christianis inveniatur judaice vivere. Sequitur.

ANNO CHRISTI 1342.

Et de hoc etiam reprehendit eos Damascenus, dicens, quod dicti Armeni accipientes de erroribus Judæorum, Sarracenorum, paganorum, & aliorum errantium, de illis erroribus suam fidem composuerunt.

RESPONSIO. Fidem & confessionem ecclesiæ Armenorum mittimus sanctitati vestræ, & inde videre poteritis utrum de Christi evangelio est, & ab apostolis ejus est, an de errore Judæorum, Sarracenorum & paganorum. Et mentiuntur, quoniam inde manifestabitur falsitas eorum, qui injuste contemnunt Armenos. De Damasceno vero non habemus talia dicta de nobis, sicut superius fuit dictum: tamen si dixerit, ut homo Græcus, tunc non solum nobis dixit, sed vobis plus quam nobis, quod inconveniens putavimus scribere. Sequitur.

Et de dicta fide in concilio Manasgardensi librum composuerunt, qui apud eos vocatur Radix fidei.

RESPONSIO. Nos concilium Manasgardense una cum omnibus determinationibus suis reputamus contra veritatem, & a magno tempore citra non recipimus eum, sicut superius multotiens manifestavimus.

Item, quod dicti Armeni observant discretionem ciborum mundorum & immundorum animalium, secundum quod lex Moysi dicit.

RESPONSIO. Licet Armeni aliqua animalia separent, & aliquas volucres, & non comedant: tamen hoc non faciunt propter cœremonialia legis Moysi, sed propter inconsuetudinem gentis. Qui sani sunt, cum gratiarum actione recipiunt omnia secundum Apostolum. Omnes creaturæ Dei bonæ sunt, nec est aliud dejicibile, iis maxime qui cum gratiarum actione recipiunt, quoniam omnia mundantur per verbum Dei. Sequitur.

Et licet aliqui de Armenia comedunt porcum: tamen secundum eos, si sacerdos comederet de porco, postea non posset expellere dæmones de obsessis corporibus, quia, ut dicunt, Dominus expellens dæmones de duobus hominibus, misit eos in porcos.

RESPONSIO. Illi monachi de Armenis, qui carnes non comedunt, nec carnes porcinas comedunt: licet aliqui particulariter inveniantur in majori Armenia, qui non comedunt, ad quos non pervenit potestas nostra ut corrigantur.

Item, quod (cum) Armeni jejunant diebus jejuniorum institutis inter eos, non comedunt carnes, nec pisces, nec ova, nec caseum, nec butyrum, nec lac, nec oleum, quia dicunt, quod omnia ista sunt quædam carnes.

RESPONSIO. Verum est hoc excepto oleo, quod communiter comedunt: et de piscibus multi comedunt; et causam, quam dicunt non comedendi, dicentes quod sunt quædam carnes, hoc falsum est, quoniam non propter hoc quod dicit, non dimittimus comedere; sed quia ab ecclesia nostra prohibita sunt, et quia habemus exemplum a Christo, ab apostolis, et a sanctis patribus in Thebaida, qui in diebus jejuniorum ab omni pinguedine et sapido cibo abstinebant, ad affligendum et subjiciendum corpus, ut dicit apostolus, quod per necessitates et desideria se ipsos crucifigebant. Sequitur.

Comedunt autem herbas, panem & vinum: possunt tamen comedere, quotiens volunt, illis diebus, quibus jejunant.

RESPONSIO. Hoc quod dicit, quod comedunt, verum est, et alia multa cibaria de seminibus et fructibus, et de dulcibus etiam comedunt: illud tamen quod dicit, quod possunt comedere quotiens volunt in diebus jejuniorum, licet in jejuniis hebdomadarum et in quarta et sexta feria, verum est, et pauci sunt qui solum semel comedunt; sed in diebus jejuniorum quadragesimæ, abstinent usque ad horam nonam, et plures semel comedunt, exceptis quibusdam vitiosis, qui nolunt facere secundum legem, sed secundum voluntatem; et exceptis laborantibus et infirmis, pauperibus, prægnantibus et lactantibus. Sequitur.

ANNO CHRISTI 1342.

Dicunt & prædicant, quod illi qui in diebus jejunorum comedunt pisces, ova, caseum, butyrum & oleum, sunt maledicti & infideles, & extra fidem constituti, & sunt ab ovili Christi separati.

RESPONSIO. Ista sunt verba rixæ et contrarietatis, quoniam qui Christi sunt, secundum apostolum faciunt, qui dicit: *Is qui manducat, non manducantem non spernat; & qui non manducat, manducantem non judicet.* Et, *qui manducat, Domino manducet, gratias enim agit Deo; & qui non manducat, Domino non manducet, & gratias agit Deo.* Et non maledicimus, nec dicimus, nec credimus, quod propter cibaria separati sint comedentes ab ovili Christi. Et si quandoque aliqui dicunt talia verba, sicut superius dicitur, propter rixas et controversias dicunt, non secundum legem.

Item, Armeni dicunt & tenent, quod si Armeni committunt semel quodcumque crimen, quibusdam exceptis, ecclesia eorum potest absolvere eos tantum ad culpam & pœnam de dictis criminibus: sed si aliquis commiserit dicta crimina iterum, absolvi non possunt per eorum eccl.

RESPONSIO. Hoc falsum est, et contra doctrinam Christi, cui credimus et obedimus: qui dixit Petro, Dimitte peccanti, non septies, sed septuagies septies. Item, secundum consuetudinem ecclesiæ nostræ, quotiescumque peccatores pœnitentes veniunt ad confessionem, audimus eorum confessionem, & secundum demerita pœnitentiam injungimus; tamen si confessor ignorat mederi, mittit eum ad magistros vel ad episcopos. Quare falsum dicit, quod si quis committeret dicta peccata iterum, absolvi non posset per eorum ecclesiam; et licet absolvimus peccatorem a peccatis, non tamen a pœna communiter.

Item, dicunt, quod si aliquis eorum post baptismum acceptat primam & secundum uxorem, absolvi potest per eos; quod si accipiat tertiam & quartam & deinceps, non potest absolvi per eorum ecclesiam; quia dicunt, quod tale matrimonium fornicatio est, & talem habent pro pagano: ita quod nec erit in fine communicandus, neque ducunt de domo sua ad sepeliendum per portam domus; sed frangunt parietes domus, et per foramen parietis educunt corpus ejus; nec missam celebrant, nec sepultura ecclesiæ eum sepeliunt, sed faciunt de eo, sicut de pagano.

RESPONSIO. Armeni, qui non sunt uniti ecclesiæ Romanæ in majori Armenia, secundum consuetudinem Græcorum duas uxores accipere putant esse legitimum; sed tertiam et quartam et deinceps adulterium putant. Tamen, quando illi, qui tertiam uxorem vel quartam acceperunt, convertuntur, ad pœnitentiam recipiunt, et faciunt pro eis et in vita et in morte, sicut pro aliis peccatoribus; ideo illud quod dicit, quod tales putant paganos, in morte non communicantur, et quod non extrahant per

por-

portam domus, & talia opprobria quæ dicit contra eos, falsum est, nec alias vidimus, nec audivimus. Nos vero de Cilicia, & qui obediunt nobis, postquam uniti fuimus cum ecclesia Romana, qui recipiunt tres vel quatuor, & sic deinceps unam post aliam, recipimus eos, & alios Christianos legitime nubentes. Sequitur. ANNO CHRISTI 1342.

Si tamen ille qui recipit tertiam uxorem dum vivit, eam dimittit sic, ut postea non revertatur ad eam, recipiunt eum ad pœnitentiam, & imponunt ei XV. *annos pro pœnitentia, sic quod in dictis annis non comedat carnes, pisces & supradicta lacticinia; & si dictam pœnitentiam perfecerit, & postea moriatur, faciunt de eo, sicut de alio Christiano in vita & morte.*

RESPONSIO. Verum est hoc, quod recipiunt ad pœnitentiam tales in majori Armenia, sicut & alios peccatores, tamen non sic, sicut dicitur in articulo.

Item, Armeni dicunt & tenent, quod si aliquis ante susceptionem ordinis sacri commisit aliquod peccatum luxuriæ carnalis exterioris, quod ille habet confiteri confessori dictum peccatum.

RESPONSIO. Verum est, quod ecclesia Armenorum omnes quos ordinat, prius facit eos confiteri, postea ordinat. Sequitur.

Deinde episcopus qui ordines facit, interrogat dictum confessorem, si ille est dignus ordinari. Cui sacerdos respondet, quod non, & sic repellitur a susceptione ordinis sacri.

RESPONSIO. Verum est hoc, quod antequam essemus uniti cum ecclesia Romana, tales defectus fiebant, ut superius dicitur: tamen non communiter, ut supra; & adhuc aliqui in majori Armenia, qui non obediunt nobis, forte sic faciunt. Sequitur.

Si vero postquam ordinatus est, commiserit tale peccatum luxuriæ, oportet quod si absolvi velit, quod confiteatur confessori suo, & tunc ille confessor deponit eum ab executione ordinis; & si postea exsequatur actus dicti ordinis, dictus confessor dicit hoc episcopo in præsentia aliorum, & cum qua vel cum quo peccaverit, revelat.

RESPONSIO. Communiter hoc non est vestrum; tamen principaliter possibile est esse inique; sed ubi potestas nostra pervenit, non dimittimus tales sine pœna transire. Sequitur.

Mulieres etiam, cum quibus tales peccaverint, jactant se dicendo: Ego deposui talem sacerdotem.

RESPONSIO. Possibile est, quia aliquando fuerunt talia; sed tamen quando inveniuntur, puniuntur. Sequitur.

Ex quo contingit apud Armenos, quod multi sunt qui dicta peccata nolunt confiteri dum vivunt, ne repellantur a susceptione sacrorum ordinum; & si eos susceperint, ne postea deponantur ab ordinis executione.

RESPONSIO. Sciendum est, quod plures propter timores & verecundiam non confitebantur, ut putamus; nunc autem omnes confitentur.

Item, quod Armeni dicunt & tenent, quod ista peccata sunt irremissibilia, nec eorum ecclesia potest hæc peccata remittere, quia Christus non dedit ecclesiæ potestatem, quod talia peccata remittat, scilicet si aliquis peccatum luxuriæ committat in ore hominis vel mulieris.

RESPONSIO. Tale quod nunquam nos audivimus. Sequitur.

Et si blasphemat Christum, vel fidem Christianam, aut crucem, & tales blasphemos non reputant Christianos, nec sacramenta ecclesiæ eis ministrant dum vivunt, nec quando moriuntur faciunt eis sicut de Christianis; nec eorum filios reciperent ad baptismum, nisi convertantur, & pœnitentiam agant. ANNO CHRISTI 1342.

RESPONSIO. Hæc omnia falsa sunt, quoniam omnia peccata quæ confitentur & pœnitentur, remittuntur, sicut Christus dedit ecclesiæ potestatem, & ecclesia nostra facit, excepta finali impœnitentia, quod est irremissibile apud nos. Ideo ecclesia nostra non pœnitentibus & induratis in peccatis, qui in hora mortis etiam non avertuntur a peccatis, non dat eis sacramenta ecclesiæ. Tamen nunquam hæc audivimus nec vidimus, quod pueri geniti a peccatoribus parentibus, puniantur pro peccato parentum, non dando eis characterem baptismi; quod est valde falsum & despectuosum, & contra prophetam dicentem: *Filius non portabit iniquitatem patris sui.*

Item, quod dicti Armeni dicunt & tenent, quod si aliquis commiserit semel peccatum adulterii, sodomiæ, bestialitatis, vel homicidii, vel apostasiam a fide, faciendo se Sarracenum, vel Judæum; & etiam si aliquis dicat, quod in Christo sunt duæ naturæ & una persona, potest absolvi per eorum ecclesiam, non tamen debet communicari, nisi in fine vitæ suæ.

RESPONSIO. Hoc verum est, exceptis duobus. Primum, quod dicit quod tales peccatores non debent communicari nisi in fine vitæ; quia talibus peccatoribus, quando conteruntur, & confitentur peccata sua, & pœnitentiam peregerint, damus eis sacramenta. Secundum est quod dicit, quod si aliquis dicat, quod in Christo sunt duæ naturæ & una persona, duplici modo intelligimus hoc; si dicentes dicunt duas naturas divisas in Christo, sicut Nestorius, tales infideles reputamus: sed qui dicunt duas naturas unitas in una persona Filii Dei, quod credidit ecclesia nostra, & credit firmiter, & hoc peccatum non putamus, sed potius justitiam, sanctitatem & veritatem, sicut superius diximus. Sequitur.

Et si quis commisit dicta peccata vel etiam alia pluries, non potest absolvi per ecclesiam, nisi prima vice; & si postquam semel confessus fuerit & absolutus de aliquo peccato, de prædictis iterato committat dictum peccatum, prima absolutio non valet.

RESPONSIO. Falsum est hoc, quia ecclesia Armenorum semper recipit pœnitentes, sive sint peccata ejusdem speciei, seu alterius speciei; & prima absolutio valet confessis, licet in peccata confessa recidivent.

Item, quod dicti Armeni dicunt & tenent, quod si sacerdos habens uxorem, cum ipsa committat sodomiam, non peccat, nec si hoc confiteatur, deponitur, sed in hoc derelinquitur conscientiæ suæ, quod confiteatur, vel non confiteatur si vult.

RESPONSIO. Sodomitæ, ut habemus ex sacra scriptura, propter gravitatem turpitudinemque peccati, cum maximis pœnis puniti fuerint a Deo, sicut sodomitæ & gommorritæ, propter quod si aliquis de sæcularibus inveniatur in hoc peccato, punitur: Ergo multo plus clerici, si inveniantur in hoc peccato; sed mirum est, quod dicit, quod si sacerdos sodomiam committat cum uxore non peccat, & relinquitur conscientiæ suæ confiteri & non confiteri. Unde potest hoc probari? ipse sibi contradicit ubi in 50. articulo peccatum fornicatio.

cationis aggravat, & hic sodomiam peccatum non dicit: ex quo patet, quod falsum est.

ANNO CHRISTI 1342.

Item, quod inter Armenos catholicon et episcopi excommunicant Armenos sine omni culpa excommunicatorum, et nulla monitione præmissa, sicut placet eis.

RESPONSIO. Falsum est communiter, quoniam nos pro peccatis excommunicatorum monemus homines: si audiant & dimittant peccata, bonum est: tamen, si non obediant, tunc excommunicamus, licet multotiens propter debilitatem nostram & injustitiam tyrannorum excommunicandos etiam excommunicare non possimus; & hoc etiam multotiens accidit in ecclesia Dei nobis & aliis, quia injusti prælati injuste communicant populum suum propter vitia sua. Sequitur.

Et dicunt, quod excommunicati per eos non possunt absolvi de aliquo peccato, nisi per catholicon vel episcopos, qui eos excommunicaverunt.

RESPONSIO. Excommunicatos a catholicon, sine verbis & auctoritate catholicon, nullus de episcopis potest absolvere. Excommunicatos vero ab episcopis, si injuste fuerit factum, catholicon justitiam faciens absolvit eos, vel absolvere facit. Sequitur.

Si tamen vadant ad alium catholicon vel episcopos alii catholicon subjectos, possunt absolvi per eos a dicta excommunicatione et peccatis suis.

RESPONSIO. Verum est hoc, quia sunt inobedientes & injusti; quia quod de jure non possunt facere, injuste faciunt; & ecclesia corrigere non potest, quia sub potentia infidelium sunt. Sequitur.

Dicunt, et tenent, quod excommunicatis non debent sacramenta ecclesiastica ministrari.

RESPONSIO. Verum est hoc. Sequitur.

Et si aliquis excommunicatus moriatur, amici ejus vadunt vel mittunt ad illum, qui eum excommunicavit, et dant ei pecuniam, vel alias res valentes pecuniam, prout conveniunt cum eo; et tunc excommunicans dat ei licentiam, quod ipsum sepeliant ecclesiastica sepultura, et quod faciant pro eo illa quæ supradicta sunt de animabus, non tamen aliter absolvunt illum ab excommunicatione.

RESPONSIO. Si excommunicatus in die mortis pœnitet de peccatis, & rogat præsentes, ut vadant ad excommunicantem, rogare eum, ut pacificetur, reddendo debitum, si possibile est, etsi non misericordiam petere, tunc excommunicans convenit cum eis, & dat licentiam facere ei sicut & aliis Christianis. Multotiens vero injusti episcopi & officiales eorum faciunt injustitiam, sicut scriptum est hic & prius.

Item, Armeni dicunt et tenent, quod excommunicationis sententia etiam juste lata, et secundum Domini ordinationem, quia monitus non vult ecclesiæ obedire, nec se de peccato quod commisit emendare, non excludit a regno Dei; quia ita bene excommunicatus vadit ad regnum Dei.

RESPONSIO. Falsum est hoc, quia tale opus infidelium est, qui spem gratiæ ecclesiæ non habent, nec bonorum spiritualium, ut dicit apostolus: *qui terrena cogitant solum, quorum abstractum est cor, alienati sunt a vita Dei*; generatio vero Armenorum maxime sæculares turmæ, valde timent ab excommunicatione vel juste vel injuste (lata.) Sed si Armeni excommunicationem nihil putent, ut dicit, quo modo ergo in LIV. articulo „ contra se dicit, Ar„ meni dicunt & tenent, quod excommunica„ tis non oportet dare sacramenta. Item, si „ aliquis excommunicatus moriatur, parentes „ ejus vadunt & mittunt ad eum qui excom„ municavit eum, & conveniunt cum eo], &c.„ Hinc patet quod falsè dicunt. Sequitur.

ANNO CHRISTI 1342.

Sed fornicatio, homicidium, adulterium, & si sacerdos accipiat secundam uxorem, & si aliquis ex Armenis dicat esse in Christo duas naturas, & duas voluntates, & duas operationes, & unam personam; ista excludunt a regno Dei, & non excommunicatio lata propter inobedientiam ecclesiæ. Unde Armeni parum vel nihil reputant excommunicationem valere.

RESPONSIO. Verum est, quod peccata quæ a lege divina prohibita sunt, operantes sine contritione et pœnitentia excludunt a regno, et peccata quæ sunt contra canones et statuta ecclesiæ, sicut in ecclesia Armenorum confirmatum est per synodum, quod sacerdos unam uxorem habeat et non plures, et qui plures accipiunt, peccant, et si impœnitentes moriantur, pereunt; sed de duabus naturis, et duabus voluntatibus et duabus operationibus et una persona, quo modo intelligimus in Christo, respondimus supra in multis locis.

Item, quod Armeni dicunt & tenent, quod si aliquis fuisset baptizatus in ecclesia, & postea lapsus fuisset in hæresim vel in apostasiam a fide, faciendo se Sarracenum, vel Judæum, & deinde vellet reverti ad ecclesiam Armenorum, non rebaptizaretur, sed solum cum chrismate inungeretur, nec aliter absolvatur; imponitur tamen ei, quod vadat ad locum illum, in quo commisit apostasiam a fide, & ibi coram omnibus confiteatur peccatum suum, & abneget illam perfidiam, quam commisit.

RESPONSIO. Verum est hoc, quia baptizatos iterum non baptizamus; sed apostatantes a fide Christi secundum septimum canonem Laodicensem, sive etiam secundum canonem Constantinopolitani concilii, qui mandat primo abrenunciare hæreses in quas crediderunt, et confiteri orthodoxam fidem, et eos ungere cum oleo sancto in fronte. Sic et nos quandoque facimus, tamen non injungimus conversis iterato ire ad locum, ubi negaverunt Christum, nisi forte ipsi voluerint; et si aliquis confessor interrogaverit conversum, utrum valuerit ire ad locum illum, ubi negavit Christum, et confiteri eum, et ipse respondeat, non, propter hoc non dimittitur recipi ad gratiam. Sequitur.

Si tamen aliquis fuisset baptizatus in ecclesia alicujus catholicon Armenorum, & postea converteretur ad fidem Romanæ ecclesiæ vel Græcæ; si postea vellet venire ad ecclesiam primam, in qua fuerat prius baptizatus; illa ecclesia sic baptizaret eum, ac si numquam baptizatus fuisset & semper fuisset Sarracenus vel Paganus. Si vero aliquis fuisset primo baptizatus in ecclesia Romana vel Græca, & postea vellet venire ad ecclesiam Armenorum: illa ecclesia, ad quam veniret, rebaptizaret eum, ac si numquam baptizatus fuisset, sed semper fuisset Paganus vel Sarracenus.

RESPONSIO. Falsum est hoc ut in XXXVI. articulo sufficienter manifestavimus et respondimus, ubi hoc etiam dicit, quod et hic. Sequitur.

Et quod Armeni ideo dicunt, quod baptizati in ecclesia Romana vel Græca, quando veniunt ad ecclesiam Armenorum, rebaptizari debent; quia ecclesia Romana vel Græca in eo, quod dicunt

ANNO CHRISTI 1342.

☞ *duas naturas esse in Christo, fidem negaverunt; & ex eo quod ponunt aquam in vino in sacrificio, non habent aquam baptismi, quia aqua quæ fluxit de latere Christi, non potest servire in sacramento baptismi. Unde cum ponatur aqua in sacrificio per dictas ecclesias, eædem ecclesiæ non habent baptismum, quia non habent verum chrisma, sine quo verum baptisma non datur; & propter prædicta, quia ecclesia Latina & Græca non habent verum baptisma, sed solum ecclesia Armena dictum baptismum verum habet, quia contraria dictis ecclesiis tenet & habet; & ideo ecclesia Armena baptizat baptizatos in ecclesia Latina vel Græca, quando veniunt ad eam.*

RESPONSIO. Causæ baptismi quod ecclesia Armenorum baptizat baptizatos a Latina ecclesia vel Græca, ut dicunt detractores Armenorum, tres sunt. Primo quia Romana ecclesia & Græca dicunt duas naturas esse in Christo. Secunda, quia aquam ponunt in sacrificio. Tertia, quia non habent verum chrisma; sed ecclesia Armenorum nunquam baptizavit, nec nunc baptizat baptizatos a supradictis ecclesiis. Ergo falsum & criminosum est, quod dicunt de nobis.

Item, Armeni dicunt & tenent, quod verum chrisma sic conficitur, quod habent diversos flores aromaticos, & alios, quos invenire possunt in die ramis palmarum, & illos decoquunt in vino, & deinde dictum vinum accipiunt, & per quatuor dies ante diem cœnæ ponunt dictum vinum in oleo, decoquunt insimul, & astant tunc multi episcopi & sacerdotes, dicentes multas orationes dum hæc decoctio fit; & deinde die cœnæ accipitur unus flasco de dicto oleo, & in ipso flascone ponit catholicon balsamum, & postea catholicon celebrat missam; & quando catholicon elevat corpus Christi, unus episcopus qui adstat ei, elevat dictum flasconem, & catholicon dicit orationes. Deinde de dicto flascone ponitur in diversis vasis, quæ stant ibi juxta altare, & sic verum chrisma conficitur solum per catholicon modo prædicto.

RESPONSIO. Verum est hoc, exceptis duobus, primo, quia cum vino non decoquimus, & secundo, quia in oleo vinum non immiscemus, sed odoriferos flores & aromata decoquimus in aqua, ut accipiat aqua odorem suavitatis; & post hæc accipimus aquam illam claram & odoriferam, & in dicta aqua decoquimus oleum usque totaliter quod deficit aqua, & remanet solum in oleo odor suavitatis, & hoc ideo facimus, ut incorrupte & odorifere remaneat, & ut propter longitudinem temporis non corrumpatur; quia in multis provinciis, ubicumque sunt obedientes nobis, de nobis recipiunt oleum unctionis sive chrisma; & episcopi qui sunt sub potestate nostra, & sub dominio infidelium, a nobis prohibiti sunt consecrare chrisma, ut non propter distantiam sint rebelles nobis. Et balsamus miscetur simul cum oleo, & simul consecrantur in vase super altare, licet tantum unus flasco elevatur, ut populus videat. Sciendum est, quod alias orationes non dicunt, nisi quatuor evangelia leguntur quando decoquitur chrisma. Sequitur.

Et sine tali ebrismate non potest dari verus baptismus.

RESPONSIO. Falsum est hoc, quia licet non sic facimus, sicut diximus, tamen baptizatos cum chrismate aliarum ecclesiarum veraciter habemus baptizatos, & non despicimus, & supradictam falsam opinionem alias non audivimus. Sequitur.

Unde contigit apud eos, quod pueri portati ad baptismum, quia sacerdos non habet de dicto chrismate, vel illi qui puerum portaverunt, nolunt tantum dare, quantum sacerdotes vellent, frequenter moriuntur sine baptismate.

RESPONSIO. Licet secundum consuetudinem gentis nostræ sacerdos semper chrisma & corpus Christi custodit, tamen si contingat in aliquo loco, quod chrisma non inveniatur, & necessitas erit baptizandi, tunc baptizant solum cum aqua, & baptizati sunt; & licet sacerdotibus, qui baptizant, dent unum dragma, vel plus secundum voluntatem dantis; sed numquam audivimus, quod sacerdos quando baptizat, acceperit pretium pro chrismate, quare falsè dicunt. Sequitur.

De quibus pueris dicunt Armeni, quod in die judicii baptizabuntur de sanguine, qui fluxit de latere Christi: quia, ut dicunt, quando Christus moriebatur in cruce, luna descendit, & accepit sanguinem Christi, qui adhuc manet in luna, & ex hoc apparet aliqua nigredo in luna, quæ prius non apparebat: in die autem judicii effluet dictus sanguis de luna, de quo baptizabuntur dicti parvuli, quod sic possint intrare regnum cælorum.

RESPONSIO. Hoc omnino falsum est, nec audivimus usque nunc, & valde miramur de tam falsa compositione. Tamen notandum est, quod in IX. articulo contrarium dicunt. Armeni dicunt, quod non baptizati pueri, post generale judicium ibunt ad paradisum terrestrem & non cælestem.

Item, quod Armeni dicunt & tenent, quod ad hoc quod sit baptizatus verus, ista tria requiruntur, scilicet aqua, chrisma (quod) modo prædicto factum est, eucharistia: ita quod si aliquis baptizaret in aqua aliquem dicendo: Ego te baptizo in nomine Patris & Filii & Spiritus-sancti, amen, *& postea non ungeretur dicto chrismate, non esset baptizatus. Si etiam non daretur ei Eucharistia, sacramentum baptismi ratum non esset.*

RESPONSIO. Licet secundum consuetudinem ecclesiæ nostræ noviter natis tria sacramenta simul damus. Primo baptizamus tali modo, quod sacerdos ponit puerum in aqua fontis, & accipit de eadem aqua sancta, in qua stat puer, & ponit super verticem pueri, dicendo: *Talis veniens de catechumenio ad baptismum, baptizetur in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti amen.* Et post hæc cum chrismate confirmant eum ad modum crucis in fronte pueri, & dicunt: *Oleum suave in nomine JESU CHRISTI susum super te, sit character divinus & cæleſtis donorum in nomine Patris & Filii & Spiritu-sancti, amen.* Et cetera alia; & postea puerum baptizatum communicant sic: cum corpore Christi sicco tangunt labia pueri, & reponunt; & si sacerdos celebrat & in tempore illo baptizatur puer, tunc modicum sacerdos digitum suum tingit in sanguine, & inde tangit labia pueri, & hoc fit secundum consuetudinem ecclesiæ Græcorum tantum. Si necessitas contingat baptizandi, ubi chrisma & corpus Christi non inveniuntur, tunc baptizant cum sola aqua, & baptizant cum sola aqua, & baptismus est, sicut in LVII. articulo diximus. Ideo non est verum quod dicunt, quod baptizati sola aqua in tempore necessitatis, qui non fuerunt uncti cum chrismate, vel communicati de corpore Christi, baptizatos non putant esse. Sequitur.

Et

☞ *Et etiam apua eos non baptizantur pueri quousque babeant VIII. dies.*

ANNO CHRISTI 1342.

RESPONSIO. Hoc falsum est, quia post & etiam ante baptizamus, & secundum voluntatem parentum, & necessitatem noviter natorum. Sequitur.

Et tunc species sacramenti Eucharistiæ liquefiunt in aqua vel vino, & ponunt in ore pueri baptizati, & sic accipiunt eucharistiæ sacramentum, & tunc dicuntur vere baptizati: quæ tria si non fierent, Armeni non reputarent puerum vere baptizatum.

RESPONSIO istius prius fuit habita, sed illud quod dicunt, quod balneant in aqua vel in vino, omnino falsum est. Sequitur.

Dicunt etiam, quod pueri baptizantur in peccatorum remissionem, tamen nullum peccatum habent.

RESPONSIO. Falsum est hoc; quia pueri baptizantur in remissionem peccati originalis, ut Armeni dicunt & credunt, & hoc sufficienter ostendimus in articulis IV. & in XIII. Sequitur.

Adulti vero baptizantur in remissionem peccatorum, non quia in aqua baptizantur; sed quia dicto chrismate inunguntur, & accipiunt Eucharistiæ sacramentum.

RESPONSIO. Falsum est hoc, quia Armeni in unctione non petunt remissionem peccatorum, sed gratiam; quoniam remissionem peccatorum in aqua fontis baptismatis recepit in nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti, quæ est ante unctionem & communionem: & in LXX. articulo dicit aliam falsitatem contra istam, quod Armeni non dicunt vel tenent, quod sacramentum Eucharistiæ digne susceptum operetur in suscipientem remissionem peccatorum, vel pœnarum debitarum pro peccato relaxationem; vel quod per ipsum detur gratia Dei, vel ejus augmentum: ex quibus patet, quod falsum dicunt, quod corpus Christi operetur remissionem peccatorum in suscipientibus digne, & non operetur simul. Hoc falsum est & impossibile.

Item, quod Armeni diversimode baptizant; & quantum ad materiam, & quantum ad formam baptismi. Quantum ad materiam quidem, quia aliqui, licet pauci, baptizant in vino puro: alii vero in lacte, alii vero communiter in aqua.

RESPONSIO. Omnino falsum est & crimen, quoniam materia baptismatis Armenorum est sola aqua, in qua Christus baptizatus fuit, & quæ exivit de latere Christi ad ablutionem nostram, & etiam a Christo audivimus, quod in evangelio dicitur: *amen amen dico vobis, qui non fuerit renatus ex aqua & Spiritu sancto, non potest intrare regnum Dei.* Ideo ecclesia Armenorum dixit in oratione baptismi: *Concede aquam istam, in qua baptizatur iste nunc in remissionem peccatorum, & receptionem Spiritus sancti, & adoptionem patris cælestis & ad hereditatem regni cælorum, ut mundatus a peccatis, in beneplacito tuæ voluntatis stet in hac vita, & in futuram bonum indefeficiens hæreditabit.* Et cum lacte & vino baptizare numquam vidimus, nec audivimus, nec in libris nostris hoc invenitur. Ideo possumus dicere cum propheta *sepulcrum patens est guttur eorum, et linguis suis dolose agebant.* Sequitur.

Quantum vero ad formam, nulla forma baptismi certa est apud eos, sed quilibet episcopus vel presbyter ordinat sibi formam in qua baptizet.

RESPONSIO. Falsum est hoc, quoniam forma baptismi ecclesiæ Armenorum una est, & non alia; et talis est ista, quod sacerdos ponit puerum in fonte baptismatis, accipit aquam benedictam, in qua stat puer & ponit super verticem pueri, dicendo: *Talis veniens a catechumeno ad baptismum, baptizetur in nomine Patris et Filii et Spiritus-sancti.* Aliqui autem mergunt ter in aqua, ter recipiendo dictam formam. Hæc est forma ecclesiæ nostræ. Sed quod quilibet episcopus vel sacerdos componat sibi formam specialem & baptizet, numquam vidimus, nec audivimus, nec scimus. Sequitur.

ANNO CHRISTI 1342.

Et modum baptizandi tenet quem vult. Aliqui enim ex eis qui in aqua baptizant, non nominant dum baptizant tres personas divinas: dicendo: Baptizetur iste in nomine Patris & Filii & Spiritus-sancti, *sed dum baptismatum in aqua lavant, dicunt evangelium ab illo loco:* Venit JESUS a Galilæa in Jordanem ad Johannem *usque ad illum locum:* Et vox facta est dicens: Hic est filius meus. *Alii vero dum baptismatum lavant.* Vox Domini super aquas, Deus majestatis intonuit, Dominus super aquas multas. *Alii vero dum baptizatum lavant, dicunt antiphonam, scilicet:* Dum erant apostoli in cœnaculo, repente venit sonitus tamquam spiritus vehemens cum magna voce, & accendit eos in igne sine ardore. *Dicunt etiam illam antiphonam:* Repente descendit Spiritus-sanctus in similitudinem gloriæ super apostolos. *Et aliam etiam, quæ talis est:* Benedictio in excelsis Spiritus-sancti procedentis a Patre, per quam inebriati sunt apostoli vino immortali & invitaverunt terram ad cælum.

RESPONSIO. Quia sicut materia & forma ecclesiæ Armenorum uniformes sunt, ut superius est dictum, similiter & modus baptismatis per totam ecclesiam Armenorum per unum modum est; & differentias istas, quas dicit in articulo, modo quo dicuntur, nec habemus, nec in libris nostris invenimus, quia licet dicamus: *Vox Domini super aquas*, quando aquam ad fontem baptismatis ponimus, & post hæc legimus de Ezechiele: *Hæc dicit Dominus: accipiam vos, etc.* & ab apostolo, *Ergo lex pædagoga, etc.* Et post hæc evangelium: *Et erat homo ex pharisæis nomine Nicodemus, ec.* Et post hæc duæ orationes, & post hæc baptizant in fonte baptismi in aqua, *in nomine Patris, et Filii, et Spiritus-sancti.* Et post hæc sacerdos tenens puerum in fonte dicit hoc evangelium: *Tunc venit Jesus de Galilæa in Jordanem ad Johannem, etc.* usque illuc. *Exivit JESUS velociter de aqua illa.* Et quando verbum hoc dicit, extrahit puerum de fonte, & ponit puerum in ulnis compatris, & post hæc dicunt: *Pater noster*, & aliqua talia cantica. Et sic est modus baptismi nostri, & non sicut superius dicunt. Sequitur.

Illi vero qui baptizant in vino, dum lavant illum qui baptizatur, dicunt. Ego te lavo in vino, ut sis fortis & non patiaris frigus. *Illorum vero qui baptizant in lacte, non exprimitur aliqua forma.*

RESPONSIO. Hæc sunt verba falsa, sicut superius diximus, & detractiones. Sequitur.

Aliqui vero dum lavant baptizando, dicunt, quod ipsi vellent committere turpia cum matre pueri, qui baptizatur.

RESPONSIO. Istud est verbum turpe & obprobriosum sacramentis Dei, & grave au-

☞ ditui noſtro, & eſt inconveniens ponere in ſcriptis. Sequitur.

ANNO CHRISTI 1342.

Aliqui etiam ex Armenis quando ponunt baptizandum in aqua, dicunt: Baptizetur talis in nomine Patris & filii & Spiritus-ſancti. *Et deinde cum baptizandum lavant, dicunt iterum eadem verba; et deinde quando extrahunt de aqua, dicunt eadem verba.*

RESPONSIO. Sciendum eſt, quod quia communiter omnes Armeni ſic faciunt, quia ſive mergant puerum in aqua, ſive fundant ſuper caput, pro qualibet vice mergendi & effundendi aquam, dicitur: *Talis veniens a catachumeno ad baptiſmum, baptizetur in nomine Patris et Filii et Spiritus-ſancti.* Nunc autem nos communiter ſecundum conſuetudinem eccleſiæ Romanæ dicimus ſemel tribus ſub merſionibus & effuſionibus aquæ factis, cum iſta forma: *Ego baptizo in nomine Patris et Filii et Spiritus-ſancti;* ſed illud quod dicunt, quod quando ponitur & extrahitur, dicitur forma baptiſmi non eſt verum; ſed in baptizando verum eſt. Sequitur.

Et deinde inungunt baptizandum cum chriſmate in oculis, in auribus, in ore, ſub aſellis, in genu & ſub genu, in pedibus & in plantis pedum, dicendo certa verba; & poſtea baptizatum communicant de ſacrificio altaris, & ſic, ut dicunt, homo plene & vere eſt baptizatus & aliter non.

RESPONSIO. Verum eſt hoc, excepto hoc, quod ſub aſella nec ſub genu non ungunt, ſed bene alia loca, ſicut ſupra ſcriptum eſt, & ultra ungunt concavum manus, pectus & humeros, quæ non dicunt: modum autem communionis in LVIII. articulo manifeſtavimus.

Item, quod ſi aliquis Armenus baptizatus in aqua vel vino aut lacte modis ſupradictis, etiamſi dum baptizaretur in aqua dicatur: Baptizetur iſte in nomine Patris & Filii & Spiritus-ſancti, *tranſeat ad eccleſiam Latinam vel Gracam, & poſtea revertatur ad primam eccleſiam, ita rebaptizatur, ac ſi paganus ſemper fuiſſet. Si vero de eccleſia unius catholicon tranſeat ad eccleſiam alterius catholicon, ille catholicon ad cujus eccleſiam vadit, facit eum negare fidem illius catholicon, qui eum baptizavit, & chriſmat eum modo prædicto, dicens quod chriſma alterius catholicon nihil valet, niſi ſuum, non tamen rebaptizat eum excepto catholicon Armeniæ minoris, qui baptizatos chriſmatos in eccleſiis catholicon majoris Armeniæ venientes, ad eccleſiam minoris Armeniæ rebaptizat, & chriſmat modo ſupradicto.*

RESPONSIO. Hæc omnia quæ hic in LX. articulo dicunt, ſunt totaliter falſa & verba inaudita.

Item, Armeni dicunt, quod virtute ſacramenti baptiſmi baptizatus fit membrum eccleſiæ, & poteſt participare ſacramentis et efficitur Chriſtianus, et poſt finale judicium, niſi aliud obſiſtat, intrabit regnum cælorum.

RESPONSIO. Vera ſunt hæc, nunc autem intrant in vitam cum anima, & poſt generale judicium intrabunt cum anima & corpore, ſicut in VII. articulo & alibi in multis locis.

Item, Armeni dicunt et tenent, quod licet in corum ordinario antiquo dicatur, quod per baptiſmum datur remiſſio peccatorum; ipſi tamen hoc ſic expoſuerunt, quod hoc veritatem non habet de pueris, qui in ætate puerili baptizantur infra ætatem XII. annorum, quia tales reputant innocentes et ſine peccato, quia Armeni pro maximo peccato habent peccatum luxuriæ, quod committere non poſſunt tales pueri; ſed de illis qui baptizantur poſtquam peccatum luxuriæ commiſerint, dicunt quod tales baptizantur in remiſſionem peccatorum.

ANNO CHRISTI 1342.

RESPONSIO. In quarto articulo & in decimo tertio, & in quinquageſimo octavo ſufficienter manifeſtavimus falſum eſſe quod dicunt, quia parvuli baptizantur in remiſſionem originalis peccati, & adulti in remiſſionem originalis & actualis peccatorum. Notandum eſt autem, quod in LVIII. articulo dicunt, quod adulti in aqua baptizati non recipiunt remiſſionem peccatorum; & hic dicunt quod baptizantur poſtquam peccatum luxuriæ commiſerunt, quod tales baptizantur in remiſſionem peccatorum, ex quo patet quod falſum eſt & dicunt. Sequitur.

Tenent etiam dicti Armeni, quod illi qui non commiſerunt peccatum luxuriæ, ſunt virgines et innocentes, etiamſi non baptizati deceſſerent.

RESPONSIO. Licet non baptizati, ſecundum corpus poſſunt vocari virgines, nondum corrupti corpore, innocentes vero non, quia habent maculam originalis peccati, maxime ſi cum actuali peccato etiam peccaverunt.

Item, apud Armenos utriuſque Armeniæ non datur ſacramentum confirmationis, quia, ut dicunt, illi qui eis fidem a principio prædicaverunt, tale ſacramentum eis non dederunt.

RESPONSIO. Omnes Armeni per totum mundum & in utraque Armenia ſacramentum confirmationis dant poſt baptiſmum (per) epiſcopos & ſacerdotes indifferenter. Primo confirmant cum chriſmate ad modum crucis frontem pueri, & dicunt: *Oleum ſuave in nomine JESU CHRISTI ſuſum ſuper te ſit character divinus cæleſtium donorum in nomine Patris et Filii et Spiritus-ſancti. Amen.* Simili modo & alios ſexus * inungunt dicendo quædam verba, & per hunc modum dant ſacramentum confirmationis. Licet poſtquam prædeceſſores noſtri uniti fuerunt cum eccleſia Romana, aliquot in minori Armenia epiſcopi confirmant ſecundum modum eccleſiæ Romanæ, & alii ſecundum modum antiquum, quem habuerunt ab eccleſia Græca. Sequitur.

* f. nexu.

Et quamvis apoſtoli miſerint Petrum et Johannem ad illos qui baptizati fuerant in Samaria per Philippum, ut imponerent eis manus, et acceperunt Spiritum ſanctum, quod ad ſacramentum confirmationis pertinere videtur; dicunt tamen Armeni, quod illi qui baptizati fuerunt per Philippum, non acceperant verum baptiſmum, quia Philippus erat ſolum diaconus, et non preſbyter vel epiſcopus: qui preſbyter et epiſcopus ſolum poſſunt dare verum baptiſmum, et ideo miſſi fuerunt dicti duo apoſtoli ad eos, ut verum baptiſmum et Sanctum Spiritum acciperent.

RESPONSIO. Secundum (librum) Actuum apoſtolorum, qui dicit: *Sed poſtquam crediderunt Philippo, qui evangelizabat regnum Dei, et nomen JESU CHRISTI, baptizabantur omnes viri et mulieres;* aliqui ex magiſtris ſuper hoc verbo opinantur, quod iſte Philippus de ſeptem diaconibus erat, & ſic baptizati per eum non erant vere baptizati. Hoc non dicimus nos, nec alia audivimus, quia licet ſcriptum ſit in Actibus apoſtolorum de Petro & Johanne, quod miſſi fuerunt de Jeruſalem ab aliis apoſtolis in Samaria, quæ Samaria receperat verbum

Dei

☞ Dei, ipſi euntes oraverunt ſuper eos, qui ſolum baptizati erant in nomine JESU CHRISTI, tunc poſuerunt ſuper eos manus, & accipiebant Spiritum Sanctum, tamen iterato non baptizaverunt. Ex quo patet, quod perfecte & veraciter baptizati erant, ſicut nos credimus. Sequitur. ANNO CHRISTI 1342.

Dicunt etiam dicti Armeni, quod Eunuchus baptizatus a Philippo, in tali baptiſmo non acceperit Spiritum Sanctum; poſtquam Philippus raptus fuit ab eo, Spiritus Sanctus venit ſuper Eunuchum.

RESPONSIO. Hoc contra textum ubi dicitur in Actibus Apoſtolorum; *& deſcenderunt ambo in aquam Philippus & Eunuchus; & baptizavit eum: & cum exierunt de aqua illa, Spiritus Sanctus venit ſuper Eunuchum, & angelus Domini rapuit Philippum.* Quare non eſt credendum, ſi milleſies exponerent illa, quamvis expoſitiones non acceptamus, nec alias audivimus.

Item, catholicon minoris Armeniæ dicit, quod ſacramentum confirmationis nihil valet, & ſi valet aliquid, ipſe dedit licentiam presbyteris ſuis, ut idem ſacramentum conferatur.

RESPONSIO. Falſum eſt dupliciter. Primo, quia ſacramentum confirmationis recipit eccleſia Armenorum, ſecundum conſuetudinem Græcorum, & hoc eſt valde antiquum, antequam minor Armenia eſſet Armenorum. Secundum falſum eſt & crimen dicere de catholicon minoris Armeniæ, quod ſacramentum confirmationis nihil putat.

Item, Armeni dicunt & tenent, quod illa inunctio cum chriſmate facta in novem locis, de qua ſupradictum eſt, valet Chriſtianis dum vivunt, pro omnibus inunctionibus quæ fiunt per eccleſiam Latinam: unde apud eos non eſt ſacramentum confirmationis, nec extremæ Unctionis, nec quando conſecrantur epiſcopi vel presbyteri, unguntur eorum manus vel capita.

RESPONSIO. Hoc quod dicunt, quod unctio puerorum, quæ fit in novem locis, ſicut ſupra dictum eſt, valet Chriſtianis dum vivunt pro omnibus unctionibus quæ fiunt per eccleſiam Latinam, hæc ſunt verba ſtultitiæ & inania, quoniam quamvis obſervatio extremæ unctionis communiter deficiat in eccleſia Armenorum, particulariter non faciebat, ſecundum modum eccleſiæ Græcorum: unctionem aut confirmationem univerſaliter per omnes Armenos cum baptiſmo dabant ſacerdotes ſine defectu, ſicut & Greci, ut ſuperius, etiam in LVIII. articulo diximus. De unctione vero ſacerdotum ſciendum eſt, quod a tempore domini Nerſes Glanenſis citra ducentos annos, hæc veritas intravit eccleſiam Armenorum, quoniam in conſecratione epiſcopi & ſacerdotis ungimus caput & pollicem epiſcopi; ſacerdoti autem totam manum ungimus ſub hac forma, quia duabus manibus ſacerdotis ad invicem conjunctis epiſcopus ungit, incipiendo a pollice dextræ manus, ducendo ad indicem ſiniſtræ manus, & incipiendo a pollice ſiniſtræ manus, ducendo ad indicem dextræ manus dicendo: *Domine, tu unge ſanctitate & benedictione manus iſtorum, & omnia quæcumque iſti benedicent, tu benedic, & quæcumque manus iſtæ ſignabunt in nomine tuo confirma, & perfice, ut confortentur per gratiam Domini noſtri* JESU CHRISTI. Caput vero epiſcopi ungimus per modum crucis & dicimus: *Caput tuum ſit unctum & benedictum cæleſti unctione cum honore epiſcopali, in nomine Patris, & Filii, & Spirius Sancti. Amen.* Deinde ungimus pollices, & dicimus: *Deus Pater Domini noſtri J. CHRISTI, qui per voluntatem ſuam exaltavit te ad honorem epiſcopalem, potentia ſua ſignet te per unctionem ſanctam, & impleat abundanter ſpiritali benedictione: quare conſecratus de te, ſanctificatus ſit, & omnia quæcumque ſignabis cum manu et pollice ſanctificentur, et ſuper quem acquieſcet dextera tua, ſit ei ad ſalutem et ſanitatem.* Et hæc receperunt patres noſtri ab eccleſia Romana, & ad nos ſicut pervenit, ſic facimus, & docemus omnes obedientes nobis. Illi vero qui ante dictum Nerſes fuerunt, ſecundum conſuetudinem eccleſiæ Græcorum faciebant. Sequitur. ANNO CHRISTI 1342.

Sed quando presbyteri vel epiſcopi ſunt mortui, portantur ante altare, et ibi eorum capita et frontes et manus dextra inunguntur, et tunc populus venit, et oſculatur manum dextram prædictorum, et faciunt oblationes ſuas, ac ſi primam miſſam haberent celebrare: poſtea adducuntur ad oſtium eccleſiæ animalia munda, cooperta pannis ſericeis, et modo ſupradicto occiduntur et comeduntur.

RESPONSIO. Verum eſt hoc, tribus exceptis. Primum, licet inungunt frontem, caput vero non. Secundum, nec oblationem faciunt ut in prima miſſa. Tertium, de animalibus in XL. articulo manifeſtavimus.

Item, omnes Armeni communiter dicunt et tenent, quod per verba poſita in canone miſſæ, quando dicuntur per ſacerdotem: Accepit panem, & gratias agens fregit & dedit ſuis ſanctis electis, & recumbentibus diſcipulis dicens, Accipite & manducate ex hoc omnes, hoc eſt Corpus meum, quod pro vobis & multis diſtribuitur in remiſſionem peccatorum. Similiter & calicem accipiens, benedixit, gratias egit, bibit, dedit ſuis ſanctis electis & recumbentibus diſcipulis, dicens: Accipite & bibite ex hoc omnes: Hic eſt Sanguis meus, novi teſtamenti, qui pro vobis & pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum, *non conficitur, nec ipſi conficere intendunt Corpus & Sanguinem Chriſti, ſed ſolum dicunt verba recitative recitando, ſcilicet quod Dominus fecit quando ſacramentum inſtituit.*

RESPONSIO. Omnes Armeni univerſaliter credunt, & dicunt, quod panis & vinum per verba Chriſti poſita in canone miſſæ eorum, quando accipit ſacerdos panem in manu ſua, & dicit alta voce: *Accipite & bibite ex eo omnes: Hic eſt ſanguis novi teſtamenti, qui pro vobis et multis effundetur in propitiationem et remiſſionem peccatorum*, conficitur veraciter Corpus & Sanguis Chriſti, ſecundum fidem eccleſiæ Armenorum, & ſecundum intentionem ſapientum, quamvis multi de ſimplicibus incipientes a principio miſſæ dicunt & legunt uſque ad finem canonis miſſæ, et putant fuiſſe miſſam, ideo, non dicit verum quod non conficitur, nec ipſi conficere intendunt Corpus & Sanguinem Chriſti, ſed ſolum dicta verba recitative recitando, ſcilicet quod Dominus fecit, quando ſacramentum inſtituit. Sequitur.

Et poſt dicta verba dicit ſacerdos multas orationes poſitas in eorum canone, et poſt dictas orationes venit ad locum, ubi ſic in eorum canone dicitur: Adoramus, ſupplicamus, petimus a te, benigne Deus, mitte in nobis & in hoc propoſitum donum coeſſentiale tibi Spiritum Sanctum, per quem panem benedictum Corpus veraciter efficiens Domini noſtri et Salvatoris JESU CHRISTI; *et dicta verba dicit ſacerdos, ter, deinde di-*

☞ *dicit ſacerdos ſuper calicem*: Et vinum benedictum Sanguinem veraciter efficiens Domini noſtri & Salvatoris JESU CHRISTI, *& per hæc verba credunt, quod conficitur Corpus Chriſti & Sanguis.* ANNO CHRISTI 1342.

RESPONSIO. Quamvis illud quod dicit ſuperius invenitur in miſſali S. Athanaſii, quod nos habemus, & facimus, & Johannes Oſauri etiam poſt verba Chriſti, quæ ponuntur in canone miſſæ: *Accipite & comedite, accipite & bibite*, & cetera alia ſic dicit, *etiam faciens panem hunc pretioſum Corpus Chriſti tui, & vinum hoc pretioſum Sanguinem Chriſti tui.* Similiter & S. Baſilius dicit indifferenter in eodem loco & eodem modo, ut S. Chryſoſtomus; ideo & nos ſic diximus, ut dixerunt & ordinaverunt iſti, tamen non credimus, confici Corpus & Sanguinem Chriſti, ut dicunt, quod ante eſt confectum. Et tamen qua intentione ſupradicti ſancti magiſtri fecerunt, ignoramus, & ſi aliud melius videatur vobis, quod neceſſarium ſit facere, parati ſumus perficere. Sequitur.

Diverſum ritum etiam habent dicti Armeni ad celebrandam miſſam, quia quidam illorum in altari ponunt duos calices, in quibus ponunt panem & vinum, & calices apud eos ſunt vel terrei vel lignei: & quidam celebrant miſſam in communibus veſtimentis, quidam induuntur ſacris veſtibus, & quidam celebrant populo præſente, & quidam excluſo populo, & clauſis januis ſacerdos ſolus celebrans intrat eccleſiam & exit, & penitus non oſtendit populis Corpus Chriſti, & adhuc in pluribus locis ſit iſto modo, quod celebrant ſuper janua clauſa, quouſque ſacerdos dicit: Reſpicite, *quando ſcilicet elevat Corpus ſacramentum, ut populus videat, & tunc aperiuntur januæ eccleſiæ.*

RESPONSIO. Nos in minori Armenia per omnia facimus, ſicut & vos, quia quando nos celebramus, veſtimur veſtimentis ſacris, & ponimus unum calicem argenteum vel aureum cum patena, & alii nimis pauperes de metallo ſtannato, vel de vitro groſſo. Ligneus autem vel terreus apud nos non inveniuntur, & numquam clauſis januis celebramus; ſed ſemper in aſpectu populi: tamen in Armenia majori in aliquibus locis inveniuntur particulariter, ſicut ſuperius dictum eſt in articulo, propter metum infidelium, & nos quantum poſſumus corrigimus, & docemus non facere ſic. Sciendum eſt autem, quod in majori Armenia, qui januis clauſis celebrant in quadrageſima, in ſabbato tantum fit & in Dominica, & hoc particulariter, & in tempore quo elevatur Corpus Domini, aperiunt portas eccleſiæ, ut populus videat, quod elevatio Corpus Domini fit neceſſario, ſive ſit ibi populus, ſive non.

Item, Armeni non dicunt, quod poſt dicta verba conſecrationis panis & vini in verum Corpus & Sanguinem, quod natum fuit de Virgine Maria, & paſſum & reſurrexit.

RESPONSIO. Contra hoc eſt textus canonis miſſæ eccleſiæ Armenorum, qui dicit: *Per quem*, ſcilicet per Spiritum Sanctum, *panem habens, & vinum benedicens, Corpus & Sanguinem veraciter faciens Domini noſtri Jeſu Chriſti, convertens per Spiritum ſanctum.* Ex quo patet, quod eccleſia Armenorum panem & vinum per operationem Spiritus Sancti intendit conſecrare, & tranſubſtantiare in verum Corpus & Sanguinem Chriſti, qui natus eſt de Virgine Maria, crucifixus & ſepultus, & reſurrexit, & aſcendit in cælum, ſedet ad dexteram Dei Patris, & venturus eſt judicare. Et Chriſtus idem dicit: *Hoc eſt Corpus meum.* Et *Hic eſt Sanguis meus.* Et *Qui manducat Corpus meum, & bibit meum Sanguinem, ipſe in me habitabit, & ego in eo.* Ergo qui aliud dicet, vel putabit, vel prædicabit, quam illud quod Chriſtus dicit, anathema ſit ſecundum Apoſtolum. Sequitur. ANNO CHRISTI 1342.

Sed tenent, quod illud ſacramentum ſit exemplar, aut ſimilitudo, aut figura veri Corporis & Sanguinis Domini, & hoc ſpecialiter aliqui magiſtri Armenorum dixerunt, videlicet, quod non erat ibi Corpus Chriſti verum & Sanguis, ſed exemplar & ſimilitudo ejus.

RESPONSIO. Tales magiſtros cum tali doctrina non cognoſcimus, ſed maledicimus. Sequitur.

Dicunt etiam, quod quando Chriſtus ſacramentum inſtituit, non tranſubſtantiavit panem & vinum in Corpus ſuum & Sanguinem; ſed ſolummodo inſtituit exemplar & ſimilitudinem Corporis & Sanguinis ſui, propter quod ſacramentum altaris non vocant Corpus, & Sanguinem Domini, ſed hoſtiam vel ſacrificium, vel communionem.

RESPONSIO. Error maximus eſt iſte, & quem alias numquam audivimus; quoniam Chriſtus in celebratione Corpus & Sanguinem ſuum dixit, ſicut & nos credimus, & non exemplar & ſimilitudinem Corporis & Sanguinis ſui. Sciendum eſt vero, quod nos panem miſſæ hoſtiam vocamus, quando nondum conſecrata eſt in altari, & Corpus Chriſti poſt conſecrationem: communionem autem propter communionem noſtram cum eo: ſacrificium vero, quia oblationem facimus Deo Patri pro nobis. Sequitur.

Quidam etiam magiſter vocatus Nerſes, habet in ſuis libris expreſſum, quod quando ſacerdos dicit hæc verba Hoc eſt Corpus meum, *tunc eſt ibi Corpus Chriſti mortuum; ſed quando ſacerdos dicit*: Per quem, *ut ſupra poſitum eſt, ibi eſt Corpus Chriſti vivum; non tamen expreſſit, ſi erat verum Corpus Chriſti ibi, vel ſimilitudo ejus.*

RESPONSIO. Opinio dicti magiſtri ſuper hoc verbo, & ſi qua alia ſunt, quæ non ſunt recta, non recipiuntur a nobis. Et poteſt iſte errare ſicut homo, quoniam & alii magni magiſtri, qui tamquam ſancti honorantur, in multis defecerunt, quæ ab eccleſia non recipiuntur pro vero. Quod dicit quod dictus magiſter non expreſſit utrum erat Corpus Chriſti ibi vel ſimilitudo ejus, non dicit verum, quoniam verum Corpus et Sanguinem dicit panem et vinum poſt celebrationem. Sequitur.

Et quod etiam Armeni illud quod ponitur in eorum canone miſſæ, Per quem panis benedictus efficiatur verum Corpus Chriſti, *ſic verum Corpus Chriſti exponunt, quia efficitur vera ſimilitudo & exemplar Corporis & Sanguinis Chriſti.*

RESPONSIO. Talem falſam et pernicioſam expoſitionem numquam alias audivimus, niſi in iſto libello. Sequitur.

Unde & Damaſcenus propter hoc reprehendens eos, dixit quod ducenti tunc anni erant, quod Armeni perdiderant omnia ſacramenta, & quod illa ſacramenta, quæ habebant, non erant eis tradita ab apoſtolis, vel ab eccleſia Græca vel Latina; ſed ipſi, ut voluerunt, ſacramenta ſibi finxerunt.

RE-

ANNO CHRISTI 1342.

RESPONSIO. Non putamus quod Damascenus dicat talia de nobis; & sic dicit, forte propter divisionem nostram ab eis. Sciendum est vero, quod sacramenta quæ recepimus a principio ab ecclesia per sanctos patres nostros, ita habemus; primo matrimonium & pœnitentiam, quæ ante incarnationem Christi dedit Deus hominibus in adjutorium perficere mandata ejus, & pervenire ad bona promissa, & Christus etiam confirmavit ista; pœnitentiam, prædicando, ut dicitur in Marco: *Si non pœnitemini peribitis*; & matrimonium, eundo ad nuptias, & Armeni ita habent; quia peccatoribus prædicat ecclesia Armenorum conteri de peccatis suis, & confiteri, & pœnitere, secundum illud: *Facite fructus dignos pœnitentiæ;* & matrimonium habet & prædicat pretiosum, sanctum, & simile Christo & ecclesiæ, secundum apostolum; & sicut Christus recepit baptismum in aqua, & mandavit nobis baptismum in aqua in nomine Patris, & Filii, & Spiritus-sancti, quod & nos facimus & habemus simili modo, sic in articulo LIX. & in multis aliis locis manifestavimus. Sed quando fecit discipulos sacerdotes, dedit potestatem ligandi atque solvendi, secundum illud Marci: *Amen dico vobis quodcumque ligaveritis super terram, erit ligatum et in cælis; et quodcumque solveritis super terram, erit solutum et in cælis.* Sic & nos habemus & facimus, & primam missam ipse Christus fecit, & secundum (eam) corpus & sanguinem suum dedit, quod pro nobis in multis distribuitur in propitiationem & remissionem peccatorum, & mandavit apostolis facere, secundum illud Matthæi: *Hoc facite in meam commemorationem.* Et hæc similiter nos facimus, sicut superius in LXV. & in LXVI. articulis manifestavimus. Et confirmationem etiam, secundum consuetudinem totius orientalis ecclesiæ usque nunc, episcopi & sacerdotes qui baptizant, dant consequenter post baptismum, sicut in XVIII. articulo & in LXIII. manifestavimus, & licet per hoc differamus ab ecclesia Romana, in qua soli episcopi dant; Græca autem non, quoniam & ipsi ita faciunt sacramenta quæ apostoli didicerunt a Christo, & docuerunt ecclesiæ. Hæc sunt quæ etiam & nos habemus, & invenimus in libris apostolorum. Quare falsum est dicere de nobis, quod non habemus sacramenta quæ apostoli docuerunt ecclesiæ, & quod nova sacramenta finximus pro nobis. Igitur ostendat nobis veritatem sacramentorum, & antiquitatem sacramentorum apostolorum, & tunc corrigemur. Et si non sit ita, cessent a detractionibus suis.

De sacramento vero extremæ unctionis, sciendum est, quod aliqui licet pauci faciunt secundum consuetudinem Romanæ ecclesiæ, quemadmodum & nos & aliqui secundum modum Græcorum. Secundum autem majorem partem non faciunt: nunc conamur hoc sacramentum per gratiam Dei, quantum possumus, conformari consuetudini ecclesiæ Romanæ.

Item, Armeni dicunt et tenent, quod si presbyter vel episcopus ordinatus committat fornicationem etiam in secreto, perdit potestatem conficiendi et ministrandi omnia sacramenta, quæ pertinent ad episcopum vel presbyterum, et tamen omnia sacramenta per eos confecta, nullam efficaciam vel virtutem habent, ex eo quod per tales fornicationes perdiderunt potestatem conficiendi et administrandi.

RESPONSIO. Quamvis publici fornicatores prohibentur ab ecclesia Armenorum, ut non celebrent, non propter hoc quia perdiderunt potestatem celebrandi & administrandi omnia sacramenta, quæ pertinent ad episcopum vel presbyterum, & quod nullam virtutem vel effectum habeant sacramenta confecta per eos, ut dicunt supra; sed propter canones sanctorum patrum & scandalum populi, & quia ministri hujus magni sacramenti juxta posse mundi sint. Qui vero in secreto peccat, si de voluntate sua dimittit celebrare propter conscientiam, tunc confessor celebrare non cogit. Si vero veraciter contritus est, & non velit cessare a celebratione, tunc confessor habet dispensare eum per pœnitentiam. Sequitur.

Dicunt tamen, quod bonus laicus fidelis Eucharistiam confectam per episcopum vel presbyterum habentem potestatem conficiendi sacramentum Eucharistiæ, eam aliis ministrare potest.

RESPONSIO. Falsum est hoc, quia tale, quod ad nos non pervenerit.

Item, dicti Armeni dicunt, quod si episcopus vel presbyter committat fornicationem, vel quamcumque aliam speciem luxuriæ secrete vel publice, perdit potestatem conficiendi et ministrandi sacramenta, quæ ad Deum pertinent. Si vero efficiatur hæreticus et apostata a fide, ut Sarracenus vel Judæus, vel committat quodcumque aliud crimen, ut homicidium, perjurium, et sic de aliis criminibus, dictam potestatem conficiendi et administrandi sacramenta non perdit; sed sufficit, quod de talibus peccatis pœniteat, sive dicta peccata commiserit publice, vel occulte.

RESPONSIO. De fornicatione manifestavimus in LXVIII. articulo. Tamen de homicidiis sciendum est, quoniam sacerdotes Armenorum contra inimicos fidei tempore necessitatis ad bellum vadunt, & si in bello de infidelibus occidunt, tunc propter hoc ab ordinibus non prohibemus; nec quando infideles venientes super Christianos ad occidendum eos, tunc si sacerdotes nostri liberando se, occidunt eos, non inhibemus eis, quin possint celebrare, quia pro fide & justitia bellant. Aliter vero homicidæ pœnitent et cessant a celebratione. Apostatam a fide non vidimus celebrare post apostasiam.

Item, Armeni non dicunt nec tenent, quod sacramentum Eucharistiæ digne susceptum operetur in suscipiente peccatorum remissionem, vel pœnarum debitarum pro peccato relaxationem, vel quod per ipsum detur gratia Dei, vel ejus augmentum.

RESPONSIO. Dicta Christi in canone missæ Armenorum, cui credunt Armeni, sine omni dubitatione sunt contra hoc, quia dicit Dominus: *Accipite et comedite ex hoc omnes, hoc est corpus meum, quod pro vobis et pro multis distribuitur in propitiationem et remissionem peccatorum.* Item: *Bibite ex eo omnes, hic est sanguis meus, novi testamenti, qui pro vobis et pro multis effundetur in propitiationem et remissionem peccatorum.* Et alibi in canone missæ scriptum est de corpore Domini, ut hoc sit omnibus nobis accedentibus ad eum, non ad condemnationem, sed propitiationem et remissionem peccatorum; de quo dicit Johannes evangelista: *Sanguis Jesu mundet ab omnibus peccatis.* Et in LVIII. articulo etiam contra se ipsos dicunt, quod adulti baptizantur in remissionem peccatorum, non quia in aqua baptizantur, sed quia dicto chrismate inunguntur, & accipiunt Eucharistiæ sacramentum. Ergo sumptio corporis Christi remissionem peccatorum

rum operatur etiam secundum verba eorum, quod est contrarium suprascriptis; quoniam sicut per comestionem cibi mors intrat in nobis, sic per spiritualem cibum istum vivificamur & augmentamur in gratia, secundum illud: *Qui manducat corpus meum & bibit sanguinem meum, mortem non videbit in æternum*. Sequitur.

ANNO CHRISTI 1342.

Sed solum dicunt, quod effectus sacramenti Eucharistiæ sunt isti; scilicet, quod ille qui recipit hoc sacramentum, Christus manet in eo, quia scilicet corpus Christi intrat in ejus corpus, & in ipsum convertitur, sicut & alia alimenta convertuntur in alimentum.

RESPONSIO. Sciendum, quod numquam non alias talem hæresim audivimus, quoniam si effectus corporis Christi solum hoc esset, quod verteretur in alimentum sicut & alia cibaria, nihilominus tamen apostolus ipsum ostendit esse majus, quam alia cibaria, dicens: *judicium sibi manducat & bibit, qui non dijudicat corpus Domini*. Ecclesia Armenorum effectum corporis Christi in canone missæ exprimit aliter: *Recipe a nobis propositionem hanc, & perfice hanc in sacramentum corporis & sanguinis unigeniti tui, & medelam remissionis peccatorum concede nobis manducantibus hunc panem & vinum*. Sequitur.

Et quia eucharistia manet in suscipiente, dicunt quod presbyter qui accipit corpus Christi non debet flebotomari postea per triduum: & quia quidam presbyter contrarium fecit, exivit de flebotomia sanguis & ignis.

RESPONSIO. Possibile est, quod aliqui de simplicibus faciunt sic, tamen non propter hoc quod corpus Christi & sanguis maneat & convertatur in eis; sed propter insipientem consuetudinem, nec fit de mandato nostro, nec de statuto ecclesiæ. Sequitur.

Dicunt etiam Armeni, quod effectus eucharistiæ sunt, ut custodiatur accipiens a fulgure & grandine, & ab aliis aeris nocuis impressionibus, & ab infirmitatibus corporis, & talibus malis corporalibus suis vel carorum suorum, & idem dicunt quo ad istas pœnalitates corporales de sacramento pœnitentiæ, quod scilicet homines per dictum sacramentum a talibus pœnalitatibus custodiuntur.

RESPONSIO. Effectum eucharistiæ supra in parte manifestavimus. Quamvis per gratiam sacramenti recipimus multa data optima, & dona perfecta spiritualia & corporalia, & liberamur a multis periculis, tentationibus spiritualibus & corporalibus. De pœnitentia vero sic est, sicut in loco suo patefecimus.

* *al.* XII. *Item, quod sexcenti & XXII.* * *anni sunt, quod concilium supradictum fuit celebratum per Armenos in civitate Manasgardensi: & ibi patriarcha Assyriorum,* * *catholicon, episcopi, & magistri Armenorum determinaverunt, quod in sacrificio altaris non debet misceri aqua in vino.*

* *al.* furiarorum.

RESPONSIO. Verum est hoc, quamvis multotiens superius diximus, quod nos dictum concilium cum omnibus determinationibus ejus non recipimus. Sequitur.

Nihilominus determinaverunt ibi, quod illi qui miscent aquam in vino in sacramento altaris, non habent verum baptismum, quia illa aqua quæ fluxit de latere Christi in cruce non potest servire nisi sacramento baptismi; & ideo qui aquam ponunt in vino, perdiderunt sacramentum baptismi. Determinaverunt etiam in dicto concilio, quod si aqua in sacramento altaris poneretur, quod illud sacramentum nullum esset, quia Dominus post consecrationem sacramenti eucharistiæ dixit: non bibam de hoc genimine vitis; *& ita solum germen vitis debet poni in sacrificio & non aqua.*

ANNO CHRISTI 1342.

RESPONSIO. Superius multoties diximus, quod concilium Manasgardense cum omnibus determinationibus suis, quę sunt contra veritatem, non recipimus. Hoc autem quod dicunt, quod illi qui miscent aquam in vino in sacrificio altaris, non habent verum baptismum, ex eo quod aqua solum sacramento baptismi servire potest, & quod in missa, in qua erit aqua, non est missa, ista sunt verba stultitiæ, & nescimus certitudinaliter, utrum in dicto concilio determinatum fuit hoc vel non: quoniam quamvis Armeni propter antiquam consuetudinem in sacrificio aquam non ponebant, tamen non dicunt, quod in sacrificio in quo aqua erit, eucharistia non sit, vel ex eo quod aquam ponant, propter sacramentum baptismi. Forte aliquis impius propter rixas & inimicitias dixit tale quid, quod ignoramus. Sequitur.

In quo etiam concilio anathematizaverunt illos, qui ponebant vel ponerent aquam in dicto sacrificio, & in tantum hoc detestantur, quod si in ecclesia Armenorum celebretur missa, in qua misceatur aqua in vino, aliqua pars tecti ecclesiæ discooperitur, ut radius solis in eo intrare possit, per cujus introitum consecratio dictæ ecclesiæ tollitur, & postea antequam aliquis Armenus in dicta ecclesia missam celebret, oportet quod dicta ecclesia reconcilietur.

RESPONSIO. Hæc omnino falsa sunt, & verba nequitiæ.

Item, quod Armeni antiqui dixerunt & tenuerunt, quod nullus non ordinatus in presbyterum, quantumcumque esset bonæ vitæ, poterat conficere sacramentum eucharistiæ.

RESPONSIO. Verum est hoc secundum opinionem antiquorum Armenorum & novorum. Sequitur.

Et quod illi, qui erant in presbyteros ordinati, si malæ vitæ essent, non poterant dictum sacramentum conficere; sed boni presbyteri hoc facere poterant, & non alii.

RESPONSIO. Quamvis sacerdotes malæ vitæ de facto possint celebrare sicut boni; tamen de jure solum bonis convenit facere secundum apostolum, *primo probet quis seipsum, & tunc de pane illo edat, & de calice bibat, quia qui manducat & bibit indigne, judicium sibi manducat & bibit*, quoniam non dijudicat corpus Domini &c. Sequitur.

Armeni vero moderni dicunt, quod boni & mali presbyteri, dummodo non dimiserint legem Armenorum, nec effecti fuerint de lege ecclesiæ Latinæ vel Græcæ, nec commiserint peccata, de quibus supradictum est, possunt conficere dictum sacramentum: sed illi presbyteri, qui dimiserunt legem Armenorum, vel facti de lege ecclesiæ Græcæ vel Latinæ, quia eam dimittendo effecti sunt hæretici, non possunt conficere dictum sacramentum.

RESPONSIO. De bonis & malis sacerdotibus supra breviter diximus, quomodo possunt & non possunt. Si vero Latinorum & Græcorum legem dicant rebaptizari & reordinari, tunc verum est, quod illud non recipimus, sive sit de nobis, sive sit de aliis, forte baptizatus non erit. Si vero de ritu ecclesiæ Latinæ dicunt, tunc verum non est, quia sacerdotes ejusdem ecclesiæ amore simili accipimus, sicut & nostros, & baptizatos per eos, & rebaptizati in opprobrium baptismi & reordinati in opprobrium sacerdotii deponuntur ab ordinibus secundum statuta canonum.

Item,

ANNO CHRISTI 1342.

Item, Armeni habent in quodam canone, quod si aliquis fuisset baptizatus in quibuscumque ecclesiis, quæ tenerent quod in Christo essent duæ naturæ & una persona, & vellet a presbyteris Armenorum recipere eucharistiæ sacramentum, idem sacramentum non daretur ei per dictos presbyteros, nisi prius abnegaret baptismum, quod acceperat, & malediceret illos, qui dicunt duas naturas esse in Christo, & qui miscent aquam in vino in sacrificio, quibus factis, rebaptizant eum modo Armenorum, & tunc dant ei eucharistiæ sacramentum, per eos modo Armenorum confectum.

RESPONSIO. Quamvis Armeni separentur ab illis, qui dicunt duas naturas divisas, ut Nestorius, qui una cum hæresi sua fuit anathematizatus in sancta & universali synodo Ephesina, talibus non damus sacramentum eucharistiæ, nisi prius abnegent illam hæresim, tamen non separantur ab illis, qui duas naturas dicunt unitas in uno Christo & in una persona, quod & Armeni confitentur & credunt. Illud vero quod dicit, quod faciunt abnegare baptismum & rebaptizant, omnino falsum est, & crimen, quod etiam multotiens superius diximus. Sequitur.

Et quod presbyteri Armenorum, dum celebrant missam januis clausis ecclesiæ, secundum quod supradictum est, maledicunt illos, qui dicunt duas naturas esse in Christo, & qui miscent aquam in vino in sacrificio, & qui aliquam reverentiam faciunt imaginibus Dei vel sanctorum.

RESPONSIO. Quamvis aliquando inter Græcos & Armenos per simplices fuerit controversia de imaginibus, nunc autem ablata est turbatio illa: prælati vero, Armenorum semper receperunt imagines sanctorum, & sunt in ecclesiis nostris. Illud vero quod dicunt quod januis clausis maledicunt, dicentes duas naturas esse in Christo, & ponentes aquam in sacrificio eucharistiæ, hoc non audivimus alias, nisi nunc.

Item, quod apud Armenos majoris Armeniæ, non sit imago crucifixi, nec aliæ imagines tenentur sanctorum.

RESPONSIO. Quamvis quandoque aliqui ignorantes de Armenis contrarii fuerint, sicut supra in LXXIII. articulo diximus; tamen a prælatis dictæ ecclesiæ numquam sunt abjectæ, sed potius habentur in multis ecclesiis depictæ; sed causa, quod non habentur imagines communiter in majori Armenia, est persecutio Sarracenorum, qui dominantur Armenis, & valde persequuntur imagines & habentes.

Item, quod magister Armenorum cum venisset ad quemdam locum, ubi fiebat solemniter (sacrificium,) & sacerdos elevasset eucharistiæ sacramentum, ut videretur a populo, dictus magister maledixit eidem sacerdoti, dicens, quod mysterium fidei in secreto debebat teneri, & non populo ostendi, & quod ostendendo dictum sacramentum, sacerdos videbatur dicere populo: non timeatis, unum frustum panis est hoc sacramentum.

RESPONSIO. Sciendum est, quod Nerses episcopus de Orui, qui nunc in Romana curia falsè se nominat archiepiscopum Manasgardensem, scripserat supradictum errorem a populo Hangæ, quod est castrum magnum, & a populo de villa Sahap, quæ sunt loca notabilia, domino Jacobo, qui tunc temporis erat catholicon Armenorum, & dictus dominus Jacobus misit legatos dominum Basilium de Malmescia, qui est episcopus Iconiensis, & Basilium publicum notarium ad inquirendum & certificandum utrum ita esset, sicut scripserat supradictus episcopus ex parte populi dictorum castrorum vel non, sed dictus publicus notarius catholicon Armenorum cum juramento testimonium perhibuit coram domino Makzinitar, qui nunc est catholicon Armenorum, & coram domino Sergio, & domino Basilio, & domino Gregorio, & fratre Daniele, & coram multis aliis, quod de mandato catholicon ivimus ad Hanga castrum solemne, & ibi congregavimus quinque episcopos & XII. sacerdotes, & plures burgenses ejusdem loci & magistrum Mahznichar & Diracoe sacerdotem, qui missam celebraverat, propter quem & de quo supradictus Nerses episcopus ex parte dictorum castrorum scripserat errorem & domino Jacobo, & ibi Nerses episcopus inventus est mendax; quia populus ille ad instantiam cujus scripserat errorem, testimonium dederunt unanimiter, & una voce jurando, quod de dicto Makznichar & Diracoe sacerdote talia verba quæ scripsit Nerses episcopus de ipsis non audiverunt, nec de voluntate & licentia eorum scripsit litteram. Tunc rumor magnus fuit, quod si non fuissemus ibi, plures lapidassent eum & nepotem suum, qui litteram falsam scripserat de voluntate sui avunculi, & illud fuit principium, & causa persecutionis suæ a diœcesi, & fugiens venit ad nos. Nos vero propter hanc falsitatem & alias multas injustitias, quas fecit apud nos & in aliis locis, non potuimus eum recipere in amorem. Quare fugiens de nobis, venit ad vos, & hæc multoties impositit nobis.

Item, quod fuerunt Boloniæ tres Armeni, qui prius fuerant baptizati in forma Armenorum, & postea fuerunt baptizati in forma ecclesiæ Latinæ, qui homines cum postea venissent apud Florentiam, duo Armeni interrogaverunt eos, an fuissent balneati, vocantes balneationem baptismum receptum in ecclesia Latina; qui eum respondissent quod sic, dixerunt eis, quod abnegarent dictam balneationem; quod cum facere nollent, tantum verberaverunt eos, quod unus ex eis post paucos dies decessit; alios vero duos tamdiu in carcere retinuerunt, quo usque dictam balneationem abnegarent, dicendo, quod dictam balneationem reputabant ac si unus canis minxisset super eos, & fuerunt per eos, ut creditur, rebaptizati, secundum modum Armenorum, alioquin talibus non darent eucharistiæ sacramentum, etiam in fine quantumcumque peterent.

RESPONSIO. Supradicta facta nos ignoramus, tamen de hoc valde miramur, quod cum apostolus baptismum unum dicit, & forma cum qua baptizamus est sancta & accepta ab omnibus generalibus synodis, in quibus primatum ecclesia Romana habebat, quomodo sustinet eos, qui rebaptizant baptizatos cum illa forma, quam sanctam & rectam tenet maxime quando vi faciunt.

Item, cum clerici & laici Armeni fuissent baptizati in forma ecclesiæ Latinæ, catholicon minoris Armeniæ fecit eos capi & dehonestari, radendo totaliter eorum capita & medietatem barbæ, & scindendo vestes eorum, & postea in carcerem poni; & cogebat eos, quod sacramentum baptismi quod acceperant, in forma ecclesiæ Romanæ abnegarent; & quia facere noluerunt, diu fecit eos in carcere detineri.

RESPONSIO. Sciendum est, quod supradicti ecclesiastici & sæculares, non propter hoc fuerunt dehonestati, quia cum forma Latinæ ecclesiæ baptizati fuerant, sed quia præsumse-

ferant tam in occulto quam in secreto errorem introducere in ecclesia: quia ipsi reordinati fuerant, rebaptizati, & multos alios trahentes ad se rebaptizaverunt & reordinaverunt; aliquos rebaptizabant in balneis, alios in domibus, alios in transitu aquarum, & in occultis locis & silvis reordinabant. Et causas dedicationis has dicebant primo, quia quando primo baptizati fuistis, non eratis capaces rationis, & nescitis utrum sacerdos dixit: *Baptizo te in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti*; & forte non dixit propter ebrietatem, ideo necesse est vobis baptizari in ætate perfecta, ut certitudinaliter a sacerdote formam baptismi recipiatis, & auferatis dubium de cordibus vestris. Secundo, quia peccata quæ fecistis, si contingat quod cum pœnitentia non deleveritis, nunc per baptismum sanctificabimini, & sine pœnis purgatorii potestis transire ad regnum cælorum; & si verum esset, quod baptizati non essent, rebaptizari & reordinati necesse fuisset; tunc oportebit notificare prælatis ecclesiæ, & medelam sanitatis quærere, & non occulte & in secreto novum errorem & malum in ecclesiam Dei introducere, & bonas constantias Christianorum corrumpere. Ideo correxerunt eos in modico tempore ecclesia & rex per suum forum judiciale, & irarum misericordiam fecerunt, dando eis res suas & constituendo eos ad executionem ordinum.

ANNO CHRISTI 1342.

Item, quod cum archiepiscopi dubitantes an essent vere ordinati & baptizati per Armenos, venissent ad catholicon, qui nunc est minoris Armeniæ, dictus catholicon vocavit dictos archiepiscopos, & inhibuit eis hoc primo, quod non celebrarent missam Latinam, sed missam antiquam Armenorum.

RESPONSIO. De duobus archiepiscopis, quos dixit, unus vocatur Simeon Bech & alter Nerses Balo. De Simeone Bech verum est, quod Theotopolis archiepiscopus erat, de Nerses vero, qui nunc est in curia Romana, qui archiepiscopum Manasgardensem se nominat, falsum est; quia ipse erat episcopus Urni, & non de Manasgarde; & isti ad dubitationes suas erroneas alios inducebant rebaptizando, & in missis eorum dubium introducendo, dicentes quod missæ Armenorum non veraciter sunt missæ. Ideo dominus Jacobus, qui tunc catholicon erat, vocavit eos & monuit, ut non facerent a seipsis novam deceptionem, nec perderent homines in civitate & in habitatione sua, & non dixit eis quod missam Latinam non celebrarent, quoniam usque in hodiernum diem, qui vult & scit, facit. Sequitur.

Secundo præcepit eis, quod non servarent jejunia ecclesiæ Romanæ, sed antiqua jejunia Armenorum.

RESPONSIO. Falsum est hoc, quia dominus Jacobus, qui tunc catholicon erat, multotiens multos condemnabat ad sententiam pecuniariam, qui non observabant quinque dies statutos pro jejunio Nativitatis qui incipiunt in XIX. die Decembris, sed custodiebant jejunium Epiphaniæ secundum antiquam consuetudinem Armenorum, qui faciebant festum Nativitatis & Epiphaniæ simul sexto die Januarii. Sequitur.

Tertio, præcepit eis, quod non baptizarent aliquem, qui dubitaret de suo baptismo, & veniret ad eos ad petendum verum baptismum; sed ut dicerent ei, quod baptismus Armenorum est melior, quam baptismus ecclesiæ Romanæ.

RESPONSIO. Quia supradicti duo episcopi non solum baptizabant, qui dubitaret an esset baptizatus, & dubium esset conveniens, sed etiam totam gentem in erroneam opinionem inducebant, et rebantizabant, sicut in LXXVII. articulo etiam diximus; ideo monebat eos dominus Jacobus, quod non facerent, & non dicebat, quod baptismus Armenorum melior esset, quam baptismus Romanæ ecclesiæ, quoniam nos baptismum Romanæ ecclesiæ et Armenæ ecclesiæ unum scimus, secundum Apostolum, et unus baptismus non est uno bonus et melior. Sequitur.

ANNO CHRISTI 1342.

Quarto, inhibuit eis, no facerent populum suum Armenum Latinum, quia dicebat ille dictus catholicon, quod melius erat, quod populus suus sicut Armenus vadat in infernum, quam si fierent Latini, & omnes irent in paradisum.

RESPONSIO. Hoc mandatum per se patet, quia nullus habens rationem hoc diceret, neque vellet, quoniam melius est de quacumque natione voluerit esse, ire ad vitam, quam Christianus peccator esse, et ire ad infernum: quamvis secundum canones generalium conciliorum populum et diœcesim nostram ab aliis rapi nolumus.

Quinto, præcepit eis, quod non docerent pueros Armenos nec linguam, nec litteram Latinam, quia quando addiscerent linguam Latinam, amitterent linguam Armenorum & ad testimonium & confirmationem horum dictorum est hoc, quod in eodem anno supradictus catholicon consecravit sex episcopos Armenos, & accepit ab eis litteram publicam, quod ipsi non darent pueros de partibus suis ad discendum litteram Latinam.

RESPONSIO. Hoc falsum est, et per hoc patet, quod ipsi qui hæc dicunt, tunc nec linguam, nec litteram * faciebant; quomodo ergo alios docere potuissent? De sex episcopis etiam, quos ad testimonium pro confirmatione mendacii sui dicunt, nec dominus Jacobus hoc fecit, sicut dicit, nec etiam vidimus, nec audivimus. Sequitur.

* f. sciebant.

Nec dimitterent aliquem prædicatorem Latinum, qui prædicaret veritatem sanctæ Romanæ ecclesiæ, in diœcesi & provincia sua. Item, quemlibet episcopum, quem ipse consecrat, facit anathematizare illos Armenos, qui volunt fieri veri catholici & obedientes ecclesiæ Romanæ.

RESPONSIO. Et hoc falsum est, quia multi prædicatores de ecclesia Romana prædicaverunt et prædicant in ecclesia Armena; et nullum de Armenis umquam excommunicavimus ex eo, quod obediret ecclesiæ Romanæ, sed potius excommunicamus semper, et manum adjutricem porrigimus, et contrarios corrigimus.

Sexto, inhibuit eis, quod non prædicarent papam Romanum caput esse ecclesiæ in Orientalibus partibus, sed ipse se dicit & facit papam in partibus Orientalibus, a fine maris usque ad imperatorem magnum Tartarorum, & multa alia verba inconvenientia & errorem sapientia locutus est.

RESPONSIO. Summam potestatem papæ Romani, et obedientiam nostram in multis locis manifestavimus; tamen catholicon Armenorum a primitiva ecclesia usque nunc habet curam omnium Armenorum. Propter

hoc

hoc vocatus fuit catholicon Armenorum. Nos vero interrogavimus dominum Jacobum, qui tunc catholicon erat, de subscriptis verbis; et ipse admiratus respondit talia verba numquam dixisse. Sequitur. ANNO CHRISTI 1342.

Hæc omnia inhibuit eis dictus catholicon, & quia noluerunt ei obedire in prædictis, gravem persecutionem contra eos fecit, propter quod unus ex eis post annum cum dimidio ivit ad insulam Cypri, & ibi audivit quod dictus catholicon, consentiente rege Armeniæ, illos quos illi & aliqui Latini baptizaverant & ordinaverant sub conditione in forma ecclesiæ Romanæ, capi fecit, & aliquos sacerdotes ex eis degradavit, & in duro carcere regis posuit: alios vero incarceravit, & adhuc sunt incarcerati, & eorum bona & possessiones fuerunt confiscatæ, & aliis venditæ.

RESPONSIO. Causa persecutionis eorum non est hæc, quam dicunt; quæ autem sit in articulo LXXVII. manifestavimus in parte, sicut et vos audietis per litteras multorum, qui sciunt facta Nersis.

Item, quod presbyteri & episcopi Armenorum imponunt pœnitentiam illis Armenis, qui veniunt ut baptizentur in ecclesia Græca vel Latina per aliquot annos, ut scilicet jejunent modo Armenorum. Modus autem Armenorum talis est, quod in dicto tempore non debent comedere carnes, pisces, lac, caseum, vel ova. Possunt tamen comedere quoties volunt in die. Illis vero Armenis, qui accipiunt Eucharistiæ sacramentum in ecclesia Græca vel Latina, imponunt pœnitentiam quinque annorum, ut scilicet jejunent per dictum tempus modo supradicto.

RESPONSIO. Qui non sunt baptizati, ut sunt cathecumeni Armenorum, si volunt parentes, tunc indifferenter faciunt baptizari in ecclesia Latinorum sicut Armenorum; quia plures de principibus Armenorum et filiis eorum baptizati sunt secundum consuetudinem ecclesiæ Romanæ. Tamen si baptizati fuerunt et rebaptizentur in opprobrium et contumeliam sacramenti Dei, tunc tales non solum cum jejuniis, sed cum igne necesse est corrigere. Pœnitentiam vero jejuniorum, quam dicunt pro baptismate et communione, nec nos fecimus, nec audivimus talia fuisse inter Armenos: quoniam multi de nobis, qui volunt, indifferenter et cum magna spe communicantur a Latinis sicut a nobis. De jejuniis autem verum est, quoniam supramemorata cibaria non comedimus, excepta quadragesima, in qua semel comedunt: in aliis autem, quando et quantum volunt comedunt: in quadragesima vero communiter jejunant quousque horam nonam diei, et postquam dixerint officium, comedunt aliqui semel, et aliqui incontinentes contra statuta prout placet comedunt.

Item, quod apud Armenos in quadragesima, quam incipiunt Dominica in quinquagesima, non celebratur missa in ecclesiis, nisi in die sabbati & Dominica.

RESPONSIO. Verum est hoc, secundum consuetudinem totius Orientalis ecclesiæ; in palatio vero regis Armenorum celebratur omni die in quadragesima; et in aliis ecclesiis quando faciunt, non prohibemus. Sequitur.

*Nec decem * aliis septimanis anni in quibus Armeni jejunant.*

RESPONSIO. Falsum est hoc, excepta septimana ante Dominicam septuagesimæ, in qua in Armenia majori non celebrant nisi in sabbato et Dominica: in Armenia vero minori, in secunda septimana omni die celebrant, et in aliis etiam X. septimanis; in majori vero per IX. septimanas faciunt sicut et nos, excepta septimana ante septuagesimam. Sequitur. ANNO CHRISTI 1342.

Magis autem celebrant missas in die sabbati, quam in diebus dictorum temporum, quia communiter omnia festa quæ veniunt in septimana, celebrant in die sabbati, exceptis festis assumtionis Beatæ Mariæ, Exaltationis Sanctæ Crucis, quæ festa celebrant in Dominica; alio vero tempore anni communiter in ecclesiis non celebrant, nisi dictis duobus diebus in septimana, & tunc etiam ducunt animalia ad ostium ecclesiæ, & occidunt modis supradictis.

RESPONSIO. Quamvis aliquas festivitates faciant in die sabbati in majori Armenia, quæ cadunt in fine septimanæ jejunii, tamen non omnes; festum vero Beatæ Mariæ et S. Crucis, et omnes alias festivitates, ut docet martyrologium, nos in minori Armenia facimus; et licet quandoque in festivitatibus sanctorum aliqui ob solemnitatem festi præmittunt eleemosynam dare pauperibus, tunc occidunt animalia, et cibant famelicos, non tamen secundum supradictum modum.

Item, quod Apud Armenos populus non communicat, nisi in vigiliis Epiphaniæ & in die; ita quod illi qui jejunaverunt, per septimanam ante dictam vigiliam, in dicta vigilia vel nocte sequenti communicant, & faciunt festum Natalis Domini, & ibi anathematizant omnes illos qui faciunt festum Natalis Domini XXV. die Decembris. In sequenti vero die faciunt festum Epiphaniæ, & tunc illi de populo qui volunt communicant, & etiam illi qui non jejunaverunt dictam septimanam. Communicant etiam aliqui in die cœnæ & in sabbato sancto.

RESPONSIO. Armeni communicant in vigilia Epiphaniæ post vesperas in occasu solis, quoniam celebrant missam & in mane, et in cœna Domini, et in sabbato sancto, et in Paschate communiter, et quamvis ante universaliter tota ecclesia Armenorum sexto Januarii faciebant festum Nativitatis et Epiphaniæ, secundum antiquam consuetudinem Orientalis ecclesiæ: illos vero qui XXV. die Decembris faciebant festum Nativitatis Domini, non anathematizabant, ut dicunt falsi et criminaliter. Nos autem a magno tempore citra in minori Armenia, et qui sequuntur ritum nostrum de majori Armenia etiam festum Nativitatis XXV. die Decembris facimus et docemus.

*Item, quod quando aliqui communicari debent per sacerdotem, fit confessio generalis, dicendo genera peccatorum, non descendendo ad aliquod peccatum singulare, & postea populus * recitat dictam confessionem in secreto, tamen raro vel numquam aliquis Armenus confitetur sacerdoti sua peccata.* * al. populus reiterat.

RESPONSIO. Populus Armenorum communiter secundum consuetudinem ecclesiæ Armenorum confessus fuit, et confitetur peccata sua sacerdoti singulariter, et sine singulari

confessione apud nos non debet communicare, nec communicari: sed si aliquando non fit, hoc non est secundum consuetudinem legis nostræ, sed fit ex ignorantia confessoris vel confessi, quoniam Christiani qui non confitentur, valde reprehensibiles sunt & vituperabiles apud nos. Sequitur. ANNO CHRISTI 1342.

Et si confitetur, non dicit, quod hoc vel illud singulare peccatum commiserit, sed dicit, quod diabolus dictum peccatum fecit, vel quod ad suggestionem alterius hominis dictum peccatum fecit.

RESPONSIO. Licet aliqui ignorantes, dum confitentur, dicunt: Satanas decepit & peccavit, tamen non intelligunt, quod non obstante satana, qui fuit culpabilis, quoniam si intelligerent se esse innocentes, non confiterentur. Sequitur.

Dimittunt autem confiteri peccata sua secrete & singulariter, quia sacerdotes peccata eorum revelarent, & multum graves eis pœnitentias imponerent, propter quod communiter Armeni non confitentur, nisi in genere peccata sua.

RESPONSIO. Secundum consuetudinem ecclesiæ Armenorum nulla de causa debet confessio revelari. Si vero aliquis hoc fecerit, tunc deponitur & punitur; nec propter gravem pœnitentiam desistunt a confessione. Sequitur.

Facta autem dicta generali confessione per populum, sacerdos dicit: Ego dimitto vobis peccata vestra, *vel* Deus dimittat vobis: *& aliqui dicunt*: Ego dimitto vobis peccata vestra in terra, & Deus dimittat vobis in cælo.

RESPONSIO. De forma absolutionis nostræ diximus in XL. articulo sufficienter. Sequitur.

Dicti autem sacerdotes dicunt eis, quod nisi dictas pœnitentias compleverint, non debent communicare in vita præsenti, nec ingredientur in regnum Dei, & erunt exclusi a gratia & benedictione Dei.

RESPONSIO. Quamvis confessores pœnitentiam, quam injungunt confessis, volunt quod compleant, & si accidat quod non compleant, non propter hoc prohibentur a communione, nisi despexerint pœnitentiam & noluerint facere, & sint potentes ad hoc, vel per canones & statuta prohibiti sint. In hora vero mortis sine prohibitione communicant. Sequitur.

Et apud Armenos nullam certam formam habent presbyteri & sacerdotes absolvendi subjectos eorum a peccatis suis.

RESPONSIO. Formam absolutionis nostræ modo quo habemus in XL. articulo diximus. Sequitur.

Quod dicti Armeni dicunt & tenent, quod dicta generalis confessio sufficit ad remissionem peccatorum & absolutionem, nec apparet, quod secrete & singulariter aliquis confiteatur peccata sua sacerdoti; dicta etiam absolutio generalis valet ad peccatorum absolutionem, etiamsi contritio non præcesserit.

RESPONSIO. Non sine causa dicit Spiritus sanctus per prophetam, quod os talium maledictione, amaritudine, & nequitia plenum est, & sub lingua eorum labor & dolor. In L. articulo singularem confessionem dicunt necessariam esse secundum consuetudinem Armenorum, sic dicendo: Si vero postquam ordinatus est, commiserit tale peccatum luxuriæ, oportet quod si absolvi velit, quod non confiteatur suo confessori. Et hic dicit, quod oportet quod secrete & singulariter aliquis confiteatur peccata sua sacerdoti, sed confessionem generalem dicunt sufficere ad absolutionem & remissionem peccatorum, etiamsi contritio non præcesserit, quod est falsissimum & contra omnes canones. ANNO CHRISTI 1342.

Item, Armeni infirmi, quando dicitur eis, quod morti appropinquant, ipsi vel eorum amici petunt communionem, & eam faciunt portari; & quandoque contigit, quod quando multum debiles sunt, sacerdotes ponunt in ore eorum communionem; & quando sunt proximi morti, faciunt sacerdotes de communione signum crucis super os eorum, & sic reportant communionem.

RESPONSIO. Non oportet dari, nisi his qui volunt & possunt accipere. Hoc autem verum est, quod quandoque talia accidunt, ut dicitur in articulo, & nos correximus & corrigemus juxta posse, quod hoc non sit plus.

Item, Armeni dicunt & tenent, quod catholicon, episcopi & presbyteri Armenorum eamdem & æqualem potestatem habent ligandi vel solvendi, quantam & qualem habuit B. Petrus apostolus, cui a Domino dictum est: Quodcumque ligaveritis super terram, erit ligatum & in cælis, & quodcumque solveritis, &c.

RESPONSIO. Secundum jura canonica & civilia, successores habent auctoritatem prædecessorum suorum; papa autem est successor apostoli Petri, & habet auctoritatem Petri, & catholicon est successor Thadæi apostoli, & habet auctoritatem ejus. In Nicæna vero sancta synodo sancti patres congregati, quorum determinationes & canones valde acceptabiles sunt apud nos, sententiam dederunt Romanam ecclesiam caput esse omnium aliarum ecclesiarum, cujus caput est papa. Ideo catholicon Armenorum, & alii patriarchæ sub potestate ejus sunt, & minores eo, scilicet archiepiscopi minores sunt catholicon secundum gradum, & non æquales, ut dicitur hic supra in articulo, & apud nos nullus ignorat hoc, quod catholicon majorem potestatem habet quam episcopi, & episcopi quam sacerdotes, quamvis secundum consuetudinem ecclesiæ Armeniæ non astringimus auctoritate subditorum nostrorum populos, scilicet audire confessionem & absolvere large ab omnibus peccatis. Tamen si vobis videatur inconveniens, parati sumus facere secundum voluntatem vestram modo quo scribetur nobis.

Item, Armeni dicunt & tenent, quod usque ad concilium Nicænum Romanus pontifex non habuit majorem potestatem, quam alii patriarchæ; sed tunc de voluntate dicti concilii fuit ordinatum, quod dictus Romanus pontifex haberet potestatem super alios patriarchas; quam potestatem habuerunt Romani pontifices usque ad concilium Calcedonense; sed quia in dicto concilio congregato ad instantiam B. Leonis papæ fuit determinatum, quod in Christo erant duæ naturæ & una persona, Romani pontifices perdiderunt dictam potestatem, & omnes illi, qui dicto concilio consenserunt, & ex tunc illa plena potestas ligandi vel solvendi, quam Christus dedit ecclesiæ in persona B. Petri, apud solos Armenos remansit: & hoc etiam Armeni determinaverunt in supradicto concilio Manasgardensi, quod congregatum fuit ibi de mandato cujusdam Sarraceni nepotis Mahometi.

RESPONSIO. Si ante concilium Nicænum papa Romanus majorem auctoritatem habebat, quam alii patriarchæ, nos huic rei non contradicimus; sed sicut in sancta synodo Nuceri * determinatum fuit, sic discimus, cognoscimus & habemus; & pontifex Romanus major est auctoritate aliis patriarchis, sicut in LXXXIV. diximus. Quod autem dicitur postea

* f. Nicæna.

☞ ſtea in articulo : auctoritatem hanc habuerunt ſummi pontifices Romani, &c. *uſque in finem*, ſunt verba rixæ & controverſiæ, quæ nunquam audivimus. ANNO CHRISTI 1342.

Item, Armeni dicunt & tenent, quod poſt concilium Calcedonenſe Romanus pontifex non habet plus de poteſtate ſuper ſubjectos ſuos, quam ille pontifex qui præeſt Neſtorianis ſuper Neſtorianos, & ille qui præeſt Græcis ſuper Græcos. Dicunt etiam ulterius, quod papa ſcit quod poteſt, & armeni ſciunt quod poſſunt.

RESPONSIO. Hæc nos non dicimus, nec alias audivimus, & maledicimus dicentes, & in LXXXIV. articulo manifeſtavimus, quod papa Romanus major eſt aliis patriarchis.

Item, quod rex Armenorum interrogavit catholicon minoris Armeniæ, an ſi papa excommunicaret eum, reputaret ſe excommunicatum, quod reſpondit quod non, quia papa nihil habet facere de eo, nec ipſe aliquid accepit a papa. Re tamen dixit, quod ſi papa mandaret ei, quod dictum catholicon deponeret, ipſe deponeret eum.

RESPONSIO. Utrum rex dominum Jacobum, qui tunc erat catholicon, ſuper talia interrogavit, ignoramus, quia non eramus præſentes; ſed quando poſt mortem regis interrogamus dominum Jacobum, ipſe dixit: hæc ignoro.

Item, catholicon Armenorum hoc modo eliguntur, inſtituuntur & confirmantur, & poteſtatem pertinentem ad catholicon accipiunt, & deponuntur, & aliter puniuntur: quia catholicon Columbarum & catholicon de Hactamar *viventes eligunt aliquem de genere ipſorum, quem volunt, & poſtea conſecrant eum in catholicon; non tamen utitur hac poteſtate quouſque mortuus fuerit ille catholicon qui eum elegit. Poſtquam autem mortuus eſt dictus catholicon, primus ſequens catholicon vadit ad imperatorem Tartarorum, qui eſt paganus, & ab ipſo confirmatur in catholicon, & ut confirmetur in catholicon per eum exigitur ab eo pecunia, quam ſolvere poteſt, qui modus eligendi & confirmandi catholicon introductus fuit in eccleſia majoris Armeniæ per Saporem regem Perſarum paganum, qui colebat ignem, & durat uſque nunc. Qua confirmatione facta per dictum regem, idem rex dat litteras ſuas, quod epiſcopi & ſubjecti ei obediant, quia eſt confirmatus per eum, & quod dent ei certam quantitatem pecuniæ, & poſtea annuatim alias, & omnes presbyteri ad minus dant ei valorem unius floreni annuatim, & de quolibet foco Chriſtianorum ei ſubjectorum habet ad minus valorem ſex groſſorum argenti annuatim, & dictus catholicon dicto regi quolibet anno habet dare certam magnam ſummam pecuniæ, quam ſi non daret, vel aliud crimen committeret; dictus rex deponit eum, & ſecundum qualitatem criminis commiſſi per eum, punit etiam ad mortem.*

RESPONSIO. Supraſcripta communiter vera ſunt, exceptis paucis, quoniam quamvis catholicon Alnancenſis & archiepiſcopus Akchamacenſis vadunt ad canem tamquam ad tyrannum, tenentem mundum, & accipiunt confirmationem ſuper poteſtate temporali & non ſpirituali, quia canis de ſpiritualibus Chriſtianorum non curat. Secundo, utrum Saporius rex Perſarum, qui colebat ignem, hoc modo fecerit, ſicut ſcribitur ſuperius, vel non, tunc vero non propter hoc ſic fit, quia Saporius ſic fecit; ſed quia tyranni hujus temporis qui ſunt canes ſic volunt, quia dominantur in illis partibus, & ſicut volunt ita faciunt ſubditis ſuis. Tertio, licet epiſcopi & ſacerdotes ſerviant ſupradictis catholicon & archiepiſcopo, & populares epiſcopis & ſacerdotibus ſecundum conſuetudinem ſuam; tamen ſupradicti prælati non poſſunt vi extorquere pecuniam a populo, niſi a cane accipiant mandatum ſpeciale, & hoc poteſt eſſe valde raro. Quarto, quia quamvis ſupradictus catholicon Alnancenſis & archiepiſcopus Aktamecenſis heredes ſibi eligant, tamen in vita eorum non conſecrantur electi, ſed poſt mortem. Sequitur. ANNO CHRISTI 1342.

Catholicon vero minoris Armeniæ ſic fit; quia mortuo catholicon, rex Armeniæ convocat epiſcopos quos vult, & eligunt tres epiſcopos minoris Armeniæ in catholicon & præſentant eos regi, qui rex coram quolibet electorum prædictorum flectit genua, & deinde ille de dictis electis, qui plus de pecunia dederit regi, per regem ſtatuitur catholicon, & confirmatur per hoc, quod res imponit annulum in digito manus ejus, & iſte catholicon qui nunc eſt, dedit pro confirmatione ſua dicto regi L. millia groſſorum, vel valorem ipſorum, & quolibet anno dat ei xx. millia groſſorum vel valorem. Dictus autem rex poteſt deponere dictum catholicon, & aliter punire, quando vult; & apud Armenos catholicon, epiſcopi, & presbyteri nullum ordinem alicui dant, niſi interveniente pecunia, nec chriſma, nec aliquod aliud ſacramentum; ſed omnia alia talia venalia ſunt apud eos.

RESPONSIO. Veritas hæc eſt, quod, poſt mortem catholicon, archiepiſcopi, epiſcopi, magiſtri, abbates & archipresbyteri de mandato regis congregantur, & quilibet horum dat vocem cui vult, ſcilicet epiſcopis, magiſtris, abbatibus & monachis: & voces omnium in ſcriptis dant regi ſub ſigillis ſuis. Si vero plures ſunt, rex mandat ut conveniant in duobus vel in tribus; deinde rex cum concilio ſuo de tribus his elegit unum quem vult, & in die conſecrationis rex flexis genibus ponit annulum in digito ejus, oſculando manum dexteram, & redit ad locum ſuum, & tunc accipiunt eum prælati, & conſecrant eum ſecundum conſuetudinem catholicatus. Tamen conſenſus regis in electione catholicon cum argento non fit, ut dicitur in articulo. Sequitur.

Dictus autem rex poteſt deponere dictum catholicon, & alias punire, quando vult.

RESPONSIO. Rex catholicon de jure nec deponere poteſt, nec punire, ſed ſi aliquod malum fecerit contra canones, illa de cauſa canones deponunt eum & puniunt; tunc rex congregat epiſcopos qui elegerunt illum catholicon, & deponit eum & punit: ſed de hoc quod in articulo dictum, quod apud eos catholicon, epiſcopi, & ſacerdotes nec ordines, nec chriſma, nec aliquod aliud ſacramentum dant alicui, niſi interveniente pecunia, falſum eſt hoc: quamvis aliqui ante & poſt ordinationem epiſcopo dant aliquid per modum encœnii ſecundum quod volunt, & non pretium gratiæ ordinum.

Item, quod imperator majoris Armeniæ, quando confirmat dictos catholicon, dicit eis: Eatis & faciatis officium ſecundum fidem veſtram, & mandamus, quod poſſitis benedicere, maledicere, & ligare & ſolvere ſecundum fidem veſtram, prout vobis videbitur expedire; & volumus, quod Chriſtiani qui ſunt ſub nobis obediant vobis, & ſi obedire nollent, mandamus, quod illi qui præſunt terræ, eos cogant vel puniant, *& de hoc dat eis privilegium.*

RESPONSIO. Hæc nos neſcimus utrum ligan-

☞ gandi vel ſolvendi mandatum dent ipſi, nec fit de voluntate noſtra vel per canones, nec nos corrigere & dirigere poſſumus, eo poſito, quod ſic fieret, ſicut dicitur in articulo. Sequitur.

ANNO CHRISTI 1342.

Et eodem modo ſit per regem minoris Armeniæ, de catholicon minoris Armeniæ.

RESPONSIO. Falſum eſt hoc, quoniam rex ipſi catholicon non dat privilegium, nec auctoritatem ligandi, abſolvendi, maledicendi & benedicendi; quia quod non habet, dare non poteſt: catholicon vero habet auctoritatem hanc de Chriſto, mediantibus apoſtolis & eorum ſequacibus. Sequitur.

Et rex minoris Armeniæ eligit ipſos epiſcopos & presbyteros, accepta pecunia ab his; & poſtea illos electos in epiſcopos mittit ad catholicon, ut conſecrentur per eum, & presbyteros ad epiſcopos, ut ordinentur per eos: qui etiam epiſcopi & presbyteri ordinantur per catholicon & per epiſcopos pecunia.

RESPONSIO. Epiſcopi minoris Armeniæ de voluntate regis eliguntur & conſtituuntur, & cauſa iſta eſt, quoniam monaſteria cum redditibus ſuis de patrimonio regis ſunt; & diœceſes epiſcoporum & monaſteria cum reditibus ſuis mixti ſunt ſimul, qua de cauſa ſine voluntate regis non ſit; & ſi quandoque catholicon electionem putat eſſe inconvenientem, violenter non facit fieri. De pecunia vero ſciendum eſt, quod non per bonam conſuetudinem, nec per canones poteſt fieri. Si vero facit, peccat. Qui nunc majori Armenia veniunt, cum litteris teſtimonialibus, catholicon conſecrat eos auctoritate ſua. Tamen illud, quod dicitur de ſacerdotibus, quod rex accipit pecuniam, & mittit eos ad epiſcopos ut conſecrentur, omnino falſum & in LXVIII. articulo breviter manifeſtavimus modum dandi & accipiendi de ſacerdotibus: ſic fit de epiſcopis. Sequitur.

Eo autem ipſo quod ſunt conſecrati vel ordinati, a Deo immediate poſt conſecrationem accipiunt poteſtatem ligandi & ſolvendi, conſimilem illi, quam dedit Chriſtus B. Petro apoſtolo, & tantam poteſtatem habent presbyteri, ſicut epiſcopi & catholicon.

RESPONSIO. De hoc reſpondimus in LXXXIV. articulo ſufficienter.

Item, quod Armeni dicunt & tenent, quod poteſtas illa, quam Chriſtus dedit B. Petro dicendo ei; Quodcumque ligaveris ſuper terram, &c. *Fuit ſolum data perſonæ Petri, & pro ipſo ſolo: ita quod hæc poteſtas non tranſivit ad aliquem ejus ſucceſſorem.*

RESPONSIO. In articulo LXXXIV. manifeſtavimus quomodo ſucceſſores habent auctoritatem prædeceſſorum, ſicut nos habemus & dicimus, & malum hoc noviter inventum, nullus qui utitur ratione cogitat.

Item, quod Armeni dicunt & tenent, quod generalis poteſtas ſuper totam eccleſiam Chriſti non fuit data Petro, nec ſucceſſoribus ejus a Chriſto; ſed hæc poteſtas fuit eis data per concilium Nicænum, quam tamen poteſtatem poſtea ſucceſſores Petri perdiderunt.

RESPONSIO. Hæc de novo audivimus; ſed nos bene habemus hoc in ſcriptis, quod volumus dicere, quod in prima & ſecunda ſynodo Nicæni patres ſententiam dederunt, quod eccleſia Romana caput eſſet aliarum eccleſiarum. Similiter & pontifex Romanus excellentior quam alii pontifices. Igitur nos ſic dicimus & habemus non ſolum, quia in ſancta ſynodo determinatum fuit; ſed quia Chriſtus oves ſuas Petro recommendavit paſcere. Illud vero quod dicunt, quia ſucceſſores Petri auctoritatem perdiderunt. Hæc ſunt verba rixæ & non caritatis, nec veritatis; & abſit, quod talia verba ſtolida per mentes noſtras tranſierint.

ANNO CHRISTI 1342.

Item, quod apud Armenos non ſunt niſi tres ordines, ſcilicet, acolytatus, diaconatus, & presbyteratus.

RESPONSIO. Secundum conſuetudinem noſtram acolytum vocamus oſtiarium, quem facimus ſub iſta forma; quia in fine orationis oſtiario dat epiſcopus clavem in manu, accedenti dicendo: *Accipe auctoritatem claudendi & aperiendi portas eccleſiæ ſanctæ*, & ſcindit crines per modum crucis, & in nomine Patris & Fili & Spiritus-ſancti. Secundo dat candelam in manu ejus, & dicit: *Accipe auctoritatem accendendi lampades ſanctæ eccleſiæ*. Tertio dat libros in manu ejus, & dicit: *Accipe auctoritatem legendi libros divinos ſanctos novi & veteris teſtamenti*. Et hæc tria vocamus acolytatus ordinem. Poſt ſubdiaconos ordinamus: poſt orationem & alias orationes, ponit epiſcopus manum ſuper capita eorum, & in fine induunt veſtimenta, & ponunt manipulum in manu ſiniſtra, & iſtos vocamus ſubdiaconos & exorciſtas, & ſic ſunt quinque ordines. Ordinem vero diaconatus ſic damus: poſt multas ordinationes & orationes, quas dicit epiſcopus ſuper diaconum juxta altare; deinde convertit epiſcopus faciem diaconi ad populum, & ambas manus ponit ſuper caput ejus, & aſtantes ſacerdotes ponunt unam manum ſuper humerum, & aliam elevant ad Deum, dicendo alta voce epiſcopus & ſacerdotes: *Divina & cæleſtis gratia, quæ ſemper imples neceſſitatem adminiſtrationis apoſtolicæ eccleſiæ, voca talem de ſubdiaconatu in diaconatum & ad miniſtrationem ſanctæ eccleſiæ ſecundum teſtimonium perſonæ ſuæ & populi*, & populus dicit ter: *Dignus eſt*. Deinde convertit eum ad orientem, flectendo genua coram epiſcopo, & ponit manum ſuper caput ejus dicendo: *Ego ponam manum meam ſuper eum; vos omnes orate, ut dignus ſit iſte gradum diaconatus incorrupte obſervare ante ſanctum altare Dei*. Poſt hæc dicit multas orationes & epiſtolas. In fine vero epiſcopus ponit ſtolam ſuper humerum ſiniſtrum dicens: *Accipe mundam & ſanctam ſtolam de manu Domini noſtri JESU CHRISTI, & tradidit evangelium in eccleſia Dei ad auſcultationem vivorum & memoriam mortuorum*. Deinde tradit thuribulum cum incenſo dicens: *Accipe licentiam dare odorem ſuavitatis ad miniſtrationem ſacramenti Dei*. Quando vero ſacerdotem ordinamus, hoc modo facimus poſt aliquas orationes, quas habet dicere epiſcopus tenendo manum ſuper caput ejus, convertit eum ad populum, & dicunt: *Divina & cæleſtis gratia &c.* Illo modo ſicut ſuperius in ordinatione diaconi diximus, et deinde dicit epiſcopus multas orationes, et legunt multas lectiones, et poſt hæc omnia ſacerdos qui noviter ordinatur aperit manus adhærentes ad invicem, et epiſcopus cum chriſmate per modum crucis ſignat ambas manus ejus, ſicut ſuperius diximus, ſic dicens: *Tu, Domine magne, ſanctitate & benedictione manus iſtorum & omnia quæ hi benedicent benedic, & quod manus iſtorum ſignabunt in nomine tuo confirma, & perfice ut ſint confortati per gratiam Domini noſtri* Jeſu Chriſti. Poſt hæc accipit epiſcopus patenam

cum

ANNO CHRISTI 1342.

cum corpore Domini et calicem cum sanguine, et dat in manibus eorum dicendo: *Accipe potestatem per gratiam Dei signare & perficere sanctam eucharistiam pro vivis & mortuis.* Deinde ponit episcopus dextram super novos sacerdotes et dicit: *Benedictio Dei Patris, & Filii, & Spiritus sancti, descendat super vos, qui perfecti estis in ordine sacerdotali, offerre propositionem corporis & sanguinis Christi Dei nostri pro pace in remissionem peccatorum, populo Dei, cui det gloria, potentia & honor,* &c. Modum et rationem istorum ordinum dominus Bermundus comes Quiquensis secundum antiquam consuetudinem Armenorum, et secundum novam consuetudinem, quas ecclesia Armenorum impetravit ab ecclesia Romana a CC. annis citro interpretravit in lingua latina, et misit vobis et demum etiam poteritis videre veritatem. Sciendum, quod a prædecessoribus nostris sic pervenit ordo sacerdotis, et ita sic nos fecimus & facimus. Sequitur.

Quod ordines conferunt episcopi promissa vel accepta pecunia.

RESPONSIO. Item istius in LXXXVIII. articulo diximus. Sequitur.

Eodem modo dicit ordines presbyteratus & diaconatus conferunt, scilicet per manus impositionem, dicendo quadam verba, hoc solum mutata, quod in ordinatione diaconi exprimitur ordo diaconatus, & in ordinatione presbyteri ordo presbyteratus.

RESPONSIO. Veritatem sicut habemus supra manifestavimus. Sequitur.

Nullus autem episcopus apud eos potest ordinare alium episcopum, nisi solus catholicon: qui catholicon tenet penes se pontificale, ubi continetur modus consecrandi episcopum dictum; qui catholicon nullum in episcopum consecrat, nisi data vel promissa pecunia secundum facultates consecrandi in episcopum vel valorem episcopatus.

RESPONSIO. Verum est quod secundum consuetudinem ecclesiæ catholicon solus consecrat omnes episcopos vel archiepiscopos Armenorum, astantibus episcopis vel archiepiscopis, & facimus secundum canones sine pecunia, & episcopi consecrati a catholicon serviunt secundum valorem episcopatus. Sequitur.

Et in majori Armenia consecrantes episcopos, presbyteros, diaconos, vel acolythos in communibus vestibus stant, dum prædicta faciunt, & etiam ordinandi.

RESPONSIO. Quamvis talia prius facta fuerunt, & ab aliquibus paucis & simplicioribus: nunc vero cum sanctis vestimentis communiter faciunt, maxime qui obediunt nobis, & de die in diem quantum possumus corrigimus.

Item, quando aliquis ordinatus est in diaconum, episcopus dat ei licentiam quod contrahat matrimonium cum virgine: quo matrimonio contracto, ministrat in dicto ordine, & potest etiam, stante matrimonio, promoveri in sacerdotem.

RESPONSIO. Semper apud nos in acolytatus ordine qui volunt sacerdotes sæculares fieri, accipiunt uxores virgines, & deinde subdiaconi & diaconi fiunt, & serviunt in ordine diaconatus, & ideo falsum dicit, quod prius diacones fiunt, & deinde uxorem accipiunt. Sequitur.

Si existens diaconus, accipiat secundam uxorem, postea non promovetur ad sacerdotium.

RESPONSIO. Verum est hoc.

Item, in Armenia majori, quando aliquis ordinatur in diaconum, non datur liber evangelorum, nec stola, sub certa forma verborum, nec quando aliquis ordinatur in presbyterum, datur ei calix cum vino, nec patena cum pane sub certa forma verborum, quibus utitur ecclesia Romana, nec inunguntur ejus manus.

ANNO CHRISTI 1342.

RESPONSIO. In majori Armenia episcopi, qui a nobis consecrantur, ita sicut manifestavimus in XCII. articulo: qui vero non obediunt nobis, eos non bene cognoscimus veraciter.

Nec quando aliquis ordinatur in episcopum, ponitur liber evangeliorum in cervice & in spatulis ejus, nec caput nec manus inunguntur ejus chrismate, ut fit in ecclesia Romana. Catholicon etiam majoris Armeniæ soli consecrant episcopos, assistentibus eis aliis episcopis.

RESPONSIO. De minori Armenia ponimus evangelium super spatulas, & ungimus pollicem & caput, sicut in LXV. articulo expressimus, & astant multi episcopi in consecratione. In majori vero Armenia, qui non obediunt nobis, quomodo faciunt, nos nescimus veritatem.

Item, quod catholicon majoris Armeniæ dedit potestatem cuidam presbytero, ut possit ordinare in diaconos quos vellet de subjectis, cum tamen apud Armenos minoris Armeniæ, nullus possit ordinare aliquis in presbyterum & diaconum nisi solus episcopus.

RESPONSIO. Hoc vero falsum est, quia non invenimus aliquem catholicon minoris Armeniæ, qui dederit sacerdoti licentiam diaconos ordinare, quoniam apud nos solus episcopus potest diaconos ordinare, & non sacerdos.

Item, catholicon minoris Armeniæ, quando vult consecrare episcopos, induit se vestimentis sacris, ipse tamen solum dictam consecrationem facit, & si aliqui episcopi sint præsentes propter honorem ejus, non consecrant cum eo episcopum; sed solum assistunt in missa, quando celebrat catholicon, sicut cardinales, quando papa celebrat, nec tenent librum pontificalem, nec orationes dicunt, quæ dicuntur per episcopos assistentes in consecratione episcoporum.

RESPONSIO. Quamvis catholicon solus dicat orationes consecrationis, tamen episcopi qui assistunt participant cum eo, quia aliqui de assistentibus episc. tenent manus accedentis; & alii evangel. tenent super humeros accedentis, & alii tenent manus super humeros ejus, quando catholicon consecrat & unus episcopus legit evangelium secundum quod convenit, & omnes alta voce dicunt: *Divina & cælestis gratia,* &c. sicut in ordine diaconatus scripsimus. Ideo verum non est quod dicit, quod nihil faciant episcopi assistentes ei, quamvis episcopi assistentes non habeant librum pontificalem.

Item, quod catholicon Armeniorum conveniunt cum episcopis eis subjectis, qui non per successionem veniunt, ad certam quantitatem pecuniæ ei dandam; quam si non solvunt, deponit eos, & consecrat alios episcopos loco ejus, & cum suis litteris scribit populo, quod ipse episcopum primum deposuit & alium constituit, ex quo contigit, quod frequenter propter talem causam in uno episcopatu sunt tres vel quatuor episcopi: venientes simul Episcopos & depositos per eum iterum restituit ad suos episcopatus, si bene solvant ei pecuniam, de qua cum ipsis convenit.

RESPONSIO. Episcopos non dantes pecuniam raro contigit deponere; tamen multoties quia sunt in subjectione infidelium, non obediunt aliquando catholicon, vel alter alterius episcopatum rapit, vel contrariatur veritati,

vel

☞ vel unioni ecclesiæ orthodoxæ, vel quia propter mala merita sua populum scandalizat, & quando vocamus eos, ut veniant ad nos, ut corrigantur, ipsi non obediunt, nec veniunt, ideo deponimus eos, & propter tales causas, tales privantur ab episcopatibus suis, & alii in loco eorum substituntur; tamen episcopus depositus si injuste sit depositus, propter invidiam & falsum testimonium processu temporis examinatione facta & veritate reperta, qui injuste fuit depositus, tunc restituitur ad episcopatum suum. Sequitur. ANNO CHRISTI 1342.

Illos vero episcopos, qui veniunt per successionem, quando non solvunt ei pecuniam, de qua cum eis convenit; dictus catholicos eos excommunicat, nec dat eis chrisma, quousque solvant dictam pecuniam.

RESPONSIO. Quoniam inobedientes reperiuntur episcopi, & censum debitum de jure nostro & consuetudine, quam tenentur dare sedi nostræ, & non dant; hoc puniendo increpat in spiritualibus, quousque reddiderint censum ecclesiæ debitum.

Item, catholicos minoris Armeniæ tenet penes se ulnam brachii & manum adhuc integram B. Gregorii, qui fuit catholicos, & fuit ordinatus episcopus more ecclesiæ Græcæ, quam ulnam & manum dictus catholicos ponit super caput & manus illorum, quos ordinat in episcopos, & dicit, quod si dictæ manus impositio & brachii non fieret super caput & manus illorum, qui per eum ordinantur in episcopos, non essent ordinati in episcopos; quia impositio dicti brachii & manus faciunt consecrationem episcoporum, & propter hoc ipse nullos episcopos ut episcopos recipit, qui ordinati fuerunt per alios catholicos Armeniæ majoris, quod nullus alius catholicos, nisi ipse, dictum brachium & manum Gregorii habeat.

RESPONSIO. Hoc omnino falsum est, quia quamvis dextera B. Gregorii sancti patris nostri, qui fuit successor B. Thadæi apostoli, & convertit gentem Armenorum, cum multis passionibus & miraculis de idololatria ad cultum Dei, ponamus super capita episcoporum signando, tamen non dicimus nec habemus, prout habetur in articulo, quod impositio dicti brachii seu ulnæ faciat consecrationem episcoporum, quoniam patet manifeste falsum; quia secundum hoc sequeretur, quod nullus de aliis episcopis esset episcopus; quos omnes tamen reputamus episcopos, & illos etiam qui de catholicos Alnanensi & archiepiscopo Akathamatensi consecrati sunt, quamvis cum ipsis propter eorum rebellionem non participamus, tamen quando uniunt se ecclesiæ nostræ, recipimus eos ut episcopos.

Item, quod Armeni venientes ad Italiam, dicunt se esse expulsos de episcopatibus suis per Sarracenos, cum tamen hoc verum non sit; & dicunt se esse archiepiscopos, cum tamen in Armenia nullus sit archiepiscopus, ad hoc ut possint pro pecunia vendere religiosis mendicantibus episcopatus; & multi ex eis magnas pecunias exigunt, & multos episcopos taliter fecerunt, & in curia Romana etiam multos ordinaverunt in presbyteros & diaconos sine licentia diœcesanorum, in quorum diœcesi habitabant, & pro pecunia & persecuti sunt & persequuntur illos Armenos, qui secundum ritum ecclesiæ Romanæ baptizabantur, & illos qui fidem Romanæ ecclesiæ tenent: & dicunt, quod ecclesia Romana errat; sed episcopi Armeni bonam & rectam fidem tenent.

RESPONSIO. Potest esse, quod supradicti episcopi fugientes de tribulationibus veniunt ad vos, ut quiescerent tamquam pueri ad patrem, licet non cum litteris & verbis nostris. Ideo ipsi respondeant pro se ipsis. De hoc vero, quod dicunt, quod Armeni non sunt archiepiscopi, falsum est hoc, quia multi archiepiscopi sunt in minori & majori Armenia, quamvis suffraganeos non habeant, quia aliqui episcopatus vacant, qui dissipati sunt per infideles, & aliqui de archiepiscopis in majori Armenia episcopatus suffraganeorum suorum rapuerunt; & quia sub potestate infidelium sunt, eos vi dirigere non possumus. Pro persecutione vero Armenorum, qui iterum rebaptizati sunt, sciendum est, quod nos contrarium audivimus ab aliquibus, qui appellaverunt ad nos, quod sine mandato papæ condemnaverunt illos qui sunt in monasteriis Armenorum in terra Latinorum, & condemnant & incarcerant, quousque coacti chirographum propria manu dent scriptum, quod non sunt baptizati, & tunc baptizant eos, & persequuntur eos quousque fugiunt de partibus vestris. Notandum, quod ipse sibi contrarium dicit, quia in articulo LXXVIII. dicit, quod duo archiepiscopi dubitantes, &c. & nunc dicunt, quod in Armenia nullus sit archiepiscopus: ex quo patet simplicitas & falsitas eorum. ANNO CHRISTI 1342.

Item, quod apud Armenos nulla est certa forma verborum exprimens consensum matrimonii inter virum & uxorem; immo multi per parentes & amicos coguntur venire ad ecclesiam, ut matrimonium fiat inter eos; & quamvis unus vel ambo dicant, quod nolunt inter se matrimonialiter copulari, tamen matrimonium fit inter eos in facie ecclesiæ.

RESPONSIO. Apud Armenos est forma verborum, quæ consensum matrimonialem manifestant inter virum & uxorem. Igitur primo mediantibus parentibus sponsi & sponsæ loquuntur ad invicem, & si consentiunt, desponsant se mutuo per traditionem annuli; & quando veniunt ad portam ecclesiæ, tunc promittit fidem unus alteri cum talibus verbis: Interrogat sacerdos sponsum, dicendo: *Si talis mulier efficiatur cæca, clauda, leprosa, infirma, dominus es?* quod sonat in lingua Armenica: *Vis accipere eam?* Tunc sponsus respondet: *Dominus sum*, hoc est, consentio in eam. Deinde sponsam interrogat, & ipsa respondet in simili forma, & cetera talia, & in libro quem olim miseramus vobis, invenietis sufficienter super ista materia. Deinde introducit in ecclesiam, & dat benedictionem, & huic respondent, *ad domum*. Et hæc est consuetudo generalis omnium Armenorum. De violentia vero, quam dicit fieri per parentes & amicos, contra voluntatem viri & uxoris, in terra nostra non fit. Si vero accidat in terra infidelium, tunc per episcopos cum excommunicationibus & pœna pecuniaria corriguntur & diriguntur.

Item, quod inter Armenos gradus consanguinitatis & affinitatis, qui apud eos pro eodem habentur, observantur usque ad septimum gradum. Si tamen aliqui existentes in tertio gradu & infra inter se matrimonium contrahant, permittantur stare in tali matrimonio, & non inquietantur super hoc per episcopos.

RESPONSIO. Secundum antiquam consuetudinem gradum consanguinitatis custodiebamus usque ad septimum gradum: nunc vero usque ad quintum gradum observamus; & si infra contrahatur per simplices, dirimuntur, & gradum affinitatis usque ad duos vel tres, & non amplius, ut dicunt.

Item,

ANNO CHRISTI 1342.

Item, quod apud Armenos, ſi poſt matrimonium contractum, & carnali copula ſubſequuta, & prole ſuſcepta, viro non placeat uxor, vel e converſo; ille cui non placet alter conjux vel ambo, ſi ſibi mutuo non placent, vadit vel vadunt ad epiſcopum ſeu ſacerdotem, & eis data pecunia, ſecundum quod ad invicem conveniunt, epiſcopus ſeu ſacerdos ſeparat dictum matrimonium, & licentiam dat alteri nubendi, etiam tum altero conjuge invito, & hoc fit multoties apud Armenos.

RESPONSIO. Hoc nunc non facimus, & ſi inveniatur qui talia fecerit amplius, ſecundum præcepta eccleſiæ noſtræ, ipſum epiſcopum dejicimus ab epiſcopatu ſuo, & privamus ab executione ordinum, & bona confiſcantur ad palatium regis, Et hoc confirmatum eſt per ſpiritualem & temporalem curias noſtras. Tamen eunuchos & dæmoniacos poſt ſpatium ſeptem annorum ſeparamus. In Armenia autem majori adhuc multotiens fit illud, quod ſuperius dictum eſt.

Item, apud Armenos multi ſunt qui habent plures uxores ſimul, quia viri habentes uxores in uno loco, cum ſe propter mercaturas vel alias transferunt ad alia loca, accipiunt alias uxores in dictis locis, ad quæ ſe tranſtulerunt: in locis etiam propriis manentes, multi ſunt qui duas uxores viventes ſimul habent, quarum unam accipiunt poſt aliam, etiam in facie eccleſiæ talia matrimonia facientes.

RESPONSIO, Plures uxores ſimul habere non ſit apud nos legitime, & non vidimus; tamen uxorem & fornicariam multotiens inlegitime accidit ſimul habere. Quod de mercatoribus dicit, poteſt fieri incongrue, & ſine lege. Illud etiam quod dicit, quod duas uxores ſimul viventes matrimonialiter habent communiter, falſum eſt, & contra canones: quia Chriſtus non plures, ſed dixit: *Duo erunt in carne una*. Sequitur.

Spurii etiam apud eos ita ſuccedunt in hereditatem, ac ſi legitimi eſſent, & promoventur ſine alia diſpenſatione ad omnes ordines, & ad epiſcopatum, & etiam ad ſtatum catholicon, ſicut de facto eſt de nepote Zachariæ, qui erat filius concubinæ fatris dicti Zachariæ, qui promotus eſt in epiſcopum poſt patruum ſuum.

RESPONSIO. Apud nos ſpurii ad gradum ſacerdotii non poſſunt aſcendere, ſecundum conſuetudinem & canones eccleſiæ noſtræ, & ſi contingat, fit contra ſtatuta. De nepote autem dicti domini Zachariæ, de quo dicitur quod eſt ſpurius fratris domini Zachariæ, hoc non audiveramus, & cum audivimus & quæſivimus, tunc fuit nobis dictum, quod de licentia domini Johannis fuit factum.

Item, quod cum Armeni dicunt, quod in ipſa unione natura humana in Chriſto converſa fuit in divinitatem; dicti Armeni dicunt & credunt, quod Chriſtus in judicio, in forma divina apparebit & judicabit, & non in forma humana.

RESPONSIO. In XX. & in XXI. & multis aliis manifeſtavimus, quod ſecundum fidem Armenorum, nec humana natura converſa fuit in divinam, nec divina in humanam; ſed divina & humana naturæ unitæ fuerunt in uno Chriſto non confuſe & indiviſibili unione, & ita falſum imponunt Armenis, & ſic neceſſe non eſt hoc repetere: tamen de modo & apparitione Chriſti in judicio, eccleſia Armenorum in ſymbolo, contra hoc oſtendit quod habet & credit, dicens: *Venturus eſt in corpore eccleſiæ forma hominis & gloria Patris judicare vivos & mortuos.* Ecce forma Dei. Idem & Matthæus dicit: *Venturus Filius hominis in gloria Patris ſui.* Et Johannes Apocal. 1. *Ecce veniet in nubibus cæli; & videbunt eum omnes oculi & qui vulneraverunt eum.* Quomodo ergo Chriſtus erit in judicio Filius & eodem corpore quod accepit a virgine, & non habebit figuram hominis? quod eſt valde falſum & phantaſticum.

ANNO CHRISTI 1342.

Item, Armeni dicunt & tenent, quod eſt generale judicium, juſti & impii in æternum vivent, quia ex tunc non morientur.

RESPONSIO. Verum eſt; juſti autem in gloria, & impii in pœnis. Sequitur.

Dicunt tamen, quod ex juſtis hominibus aliqui ibunt in paradiſum cæleſtem poſt judicium, & alii in paradiſum terreſtrem, & alii in terram iſtam; ut ſupra dictum eſt, in quibus locis nullam pœnam ſuſtinebunt.

RESPONSIO. Quamvis invenitur, quod aliqui putaverint hoc, tamen opinio iſta non capitur a nobis, quoniam nos recepimus & credimus, ut Chriſtus dicit, quod juſti ibunt in vitam æternam, & peccatores ad pœnas æternas. Sequitur.

Dicunt tamen, quod vita æterna etiam in illis qui ibunt in paradiſum cæleſtem, non conſiſtit in Dei viſione faciali & fruitione; quia Dei eſſentia a nulla creatura umquam videbitur, ſed ſolummodo claritas ejus.

RESPONSIO. In VIII. articulo ſufficienter ad hæc fuit reſponſum.

Item, quidam catholicon Armenorum ſcripſit & dixit, quod in generali reſurrectione cum corporibus ſuis omnes homines reſurgent.

RESPONSIO. Verum eſt. Sequitur.

Sed tamen in corporibus eorum non erit ſexuum diſcretio, quia ſi talis diſcretio ſexuum eſſet inter eos, tunc viri ducerent uxores, & mulieres nuberent, cujus contrarium Dominus dixit: ſed reſurgent viri & mulieres cum corporibus ſuis in alia forma, in qua non erit ſexuum diſcretio.

RESPONSIO. Sicut audivimus & didicimus a ſancto evangelio, quando reſurgent omnes in reſurrectione generali cum propriis corporibus ſuis, nec viri uxores accipient, nec mulieres viros; ſed erunt ut angeli, qui in cælis ſunt; & ita credimus & habemus, quoniam poſt reſurrectionem generatio non erit, tamen quod cum ſexu virili & femineo reſurgendi ſunt, de hoc comuniter ab eccleſia Romana certificati ſumus & placet, & contrarium non recipimus, quamvis apud nos inveniatur opinio nunc dicta in articulo.

Item, Armeni tenent, quod ſi aliquis ſit in periculo moriendi, & non habeat tempus recipiendi communionem, quod faciunt crucem cum manu in terra, & de quolibet brachio dictæ crucis accipiunt modicum de terra & comedunt, & hæc comeſtio terræ habetur per eos pro communione.

RESPONSIO. Hæc ſunt phantaſiæ vetularum & ſimplicium, & reſponſionis non digna, quoniam non quicquid vetulæ quandoque dicunt, apud nos eſt lex; quia hoc anno in terra noſtra plus quam decem millia Chriſtianorum a gladio infidelium occiſi ſunt, & numquam ab aliquo audivimus, quod aliquis cum terra communicatus fuerit.

Item, quod aliqui magni homines Armeni laicis dixerunt, quod ſicut beſtiæ in morte exſpirant, & ſic moriuntur: ita & homines: & ſicut beſtiæ cum ſemel mortuæ fuerint, numquam reſurgent: ita nec homines poſtquam mortui fuerint, reſurgent.

RESPONSIO. In terra noſtra per gratiam

☞ Dei tales hæretici non inveniuntur, ſicut ipſi dicunt, tamen ſi in majori Armenia inveniantur, ignoramus, & talia alia non audivimus, exceptо de quibuſdam hæreticis, qui ſunt in majori Armenia in contrata *Manaſguer*, & vocantur filii ſolis, & quamvis ipſi haberent in majori Armenia, & loquantur Armenice, tamen Armeni non ſunt; ſed colunt ſolem, & ſunt infideles manifeſti, & operantur multas alias turpitudines, quas propter prolixitatem tranſimus. ANNO CHRISTI 1342.

Apud Armenos nullus punitur de quocumque errore, quem teneat.

RESPONSIO. Falſum eſt hoc, quia multi puniuntur de erroribus ſpiritualibus, & de malis corporalibus, quantum convenit & poſſibile eſt ſecundum conditiones temporum.

Item, apud Armenos ſunt multi alii errores a prædictis, qui errores continentur in infraſcriptis libris Armenorum, quorum primus intitulatur Tonapachaz *, *id eſt contra feſtivitates, quas eccleſia Romana celebrat & Græca. Secundus liber vocatur* Anadoarmat, *id eſt Radix fidei. Tertius liber vocatur* Johannes Mandagonenſis. *Quartus liber vocatur* Johannes Oſſinenſis. *Quintus liber vocatur* Myaſtoſuruy * *id eſt unius locutionis. Sextus vocatur* Michael Patriarchæ Antiocheni. *Septimus vocatur* Paulus Taronenſis. *Octavus intitulatur* Occenenſis. * *Nonus vocatur* Matthæus. *Decimus vocatur* Canonum apoſtolorum, *in quo continentur omnes errores Armenorum. Undecimus dicitur* Sergium. *Duodecimus dicitur* Marocha *a nomine magiſtri, qui ſic vocabatur, in quo libro exponuntur evangelia. Decimus tertius dicitur* Vanam, *in quo exponitur evangelium Johannis. Decimus quartus dicitur* Ignadius, *in quo exponitur evangelium Lucæ. Decimus quintus vocatur* Guanazan, *id eſt liber virgarum; Decimus ſextus vocatur* Neginus Pataraquin, *in quo exponitur miſſa. Decimus ſeptimus vocatur* Teytorgunt * *id eſt liber epularum. Decimus octavus vocatur* Aiſmavort *, *id eſt martyrologium, & quod ſunt plures alii libri Armenorum, in quibus multi continentur errores.*

* *al.* Tonophacen.

* *al.* Myaſcoſurum.

* *al.* Octavenſis.

* *al.* Textorquire.

* *al.* Aiſmanore, id eſt, martyrologium.

RESPONSIO. Sciendum eſt, quod de ſuperſcriptis libris ſunt aliqui, quos neſcimus, & ſunt iſti primus. *Toctanenſis*, ſecundus *Mathæus*, tertius, *Miaſcoſurus*; libri vero quos audivimus & vidimus, & qui ſunt ſpernendi & reprobandi, nec a nobis recipiuntur, ſunt *Johannes Oſſinenſis*, *Mandagonenſis*, *Paulus Taronenſis*, *Marueba*, *Michael*; ſed libri qui ſunt in eccleſia Armenorum approbati & acceptabiles in parte non ſunt iſti *Tonapachar*, *Hanadoarmat* ideſt radix fidei *canones apoſtolorum*, *liber Sergium*, *Vanam*, *Ignadius*, *Guanazam*, *Ayſyjanot*, *Pataraquin*, *Mebging*, id eſt expoſitio miſſæ, in iſtis, quando inveniuntur aliqua, quæ contra veritatem ſunt & unionem noſtram cum eccleſia Romana, ſed vel de una natura, vel de aqua in ſacrificio, vel de feſto nativitatis, vel de ſynodo Calcedonenſi, & ſi quæ ſimilia, de quibus ad præſens non recordamur, illa ſpernimus, reprobamus, nec recipimus.

*Item, dicunt Armeni, quod Chriſtus non depoſuit ſuperflua naturæ, & ut dicunt, cauſa eſt, quia corruptio talium ſuperfluitatum eſt peccatorum gravatio *, & quia Chriſtus peccata non fecit, ideo non dominabatur ſibi talis corruptie.*

* *al.* Generatio.

RESPONSIO. Opinio iſta comuniter inveniebatur inter Armenos; tamen ex tunc, quod uniti fuimus cum eccleſia Romana particulariter & non generaliter invenitur tale dictum, maxime nos volumus ſequi intellectum veſtrum ſuper hoc verbo. ANNO CHRISTI 1342.

Item, dicunt, quod licet Chriſtus fuit circumciſus ſecundum legem, non tamen ſibi fuit amputatum præputium, quia non licebat a Deificato corpore aliquid amputari, & maxime, quia ſic fuerat ordinatum, quod primogenitus circumcideretur, findendo pellem præputii, & nihil amovendo, & Chriſtus fuit primogenitus.

RESPONSIO. Quamvis inveniatur in dictis aliquorum, ſicut ſcriptum eſt in articulo, tamen nos ſic dicimus, & credimus ſicut in evangelio dicitur, quod Chriſtus octava die fuit circumcifus ſecundum legem Moyſi, & vocatum fuit nomen eius JESUS, & in honorem & memoriam eius octni anno feſtum facimus ſolemniter; & opinio propoſita in articulos a nobis non recipitur.

Item, dicunt, quod Deus propter amorem hominis victus fuit, quia in ſuis comminationibus non fuit inventus verax; ſed ſemipartialis. quia dixerat homini quod moreretur, ſi manducaret lignum vetitum; & tamen non fuit totaliter mortuus poſt commeſtionem fructus, quia anima numquam fuit mortua, iterum etiam nec in corpore fuit mortuus uſque ad nongenteſimum trigeſimum annum. Iterum quia animalia omnia non rebellaverunt ſibi, ſed neceſſaria in ejus ſervitio remanſerunt.

RESPONSIO. Si opinio iſta inveniatur ab aliquo dicta, ad nos tamen non pervenit, nec tale quid alias audivimus, quia nos naturam divinam & incommutabilem credimus & ſcimus, & Deum in verbis ſuis ineffabilem & veracem ſcimus & credimus, quoniam ſicut dicit Deus Adæ, quod in die qua comedes morte morieris, & ſic factum eſt, & ex tunc ſub potentia mortis cecidit, & perdidit gloriam paradiſi, & poſt tempora mortuus fuit corpore, & animalia etiam poſt tranſgreſſionem Adæ non ſic obedierunt Adæ & filiis ejus, ſicut ante faciebant ante tranſgreſſionem mandati Dei.

Item, dicunt, quod ſignum poſuit Deus non occidendi Cain, & ita fuit ad litteram, quia ſecundum eos nullus eum occidit; ſed ipſe de præcipiti ſe ſubmiſit: ex quo innuunt ſcripturam Geneſis quoad hoc eſſe falſam, quæ videtur dicere, quod Lamech interfecit Cain.

RESPONSIO. Si ſupradicta opinio inveniatur in dictis alicujus ſtulti, tamen apud nos ſic non invenitur, quoniam in biblia noſtra, & in libris qui leguntur in ſcholis invenimus, quod Lamech interfecit Cain. Sicut Geneſ. 4. dicitur: *Audite uxores Lamech vocem meam, & auribus percipite, quoniam occidi virum.* (a)

(a) Hic deficit unus articulus de catholic. quem tex petentibus duobus epiſcopis deponere recuſavit.

Item, quia, cum rex Armenorum vocatus Ethon, ut Armeni unirentur eccleſiæ Romanæ, congregaſſet omnes epiſcopos Armeniæ & magiſtros, & catholicon, ut diſputarent cum legato miſſo ei per Romanam eccleſiam; & facta dicta diſputatione, cognoviſſet dictus rex, quod veritatem tenebat ſancta Romana eccleſia, & quod Armeni errantes erant a veritate, ex tunc reges minoris Armeniæ tenent fidem Romanæ eccleſiæ; ſed epiſcopi, magiſtri & principes Armenorum non fuerunt de hoc contenti; & poſt receſſum dicti legati, quidam magiſter dictus Varcham *de Nigro-monte* (b) *compoſuit unum librum vocatum* de Riſma *contra papam, & ſuum legatum, & contra eccleſiam Romanam, in quo vocant papam Romanum ſuperbum Pharaonem cum ſuis ſubditis in mari hæreſum ſubmerſos, & legatum ejus am-*

(a) In reſponſione legitur *Nigroponte*.

ANNO CHRISTI 1342.

ambaſiatorem Pharaonis fuiſſe reverſum cum maxima verecundia. Et dixit quod eccleſia Romana erat multum decepta, quia nativitatem & aquam a maledicto Archomano recepit, & multas alias blaſphemias ſcripſit, qui magnus eſt, & multi magiſtri Armenorum & epiſcopi & presbyteri dictum librum habent, & honorant tanquam canones apoſtolorum.

RESPONSIO. Invenimus, quod in diebus magni Ethimy regis venit legatus a papa pro unione, & rex recepit eum caritative, & dictum legatum miſit in Hormengela ad dominum Conſtantinum catholicon; & ipſe etiam cum caritate & honore recepit eum, & in tempore illo erat in Nigro ponte ſupradictus *Varchan*, vir ignotus & amator rixæ, qui ſcripſit aliqua verba inſipida, erronea, & inordinata contra verba legati, quæ non placuerunt regi, nec catholicon, & ſunt valde reprehenſibilia apud nos, & ubicumque inveniuntur igne comburuntur.

Item, quod Armeni non habent omnino veram fidem, quam tenet eccleſia Romana, nec ſacramenta, blaſphemantque eccleſiam Romanam, & papam, & cardinales, dicentes eſſe hæreticos; & quod catholicon minoris Armeniæ dixit, quod papa & omnes cardinales qualibet die plures quam ipſi haberent capillos in capite, faciunt homines occidere: & licet prædicent, quod ſimonia non ſit committenda, ipſi tamen ſine labe ſimoniæ nullas gratias faciunt, & pauciſſimi ſunt homines in majori Armenia præter regem & nobiles, qui teneant fidem veram Romanæ eccleſiæ.

RESPONSIO. Mentiuntur: Armeni namque habent fidem veram, quam receperunt a ſancta catholica & apoſtolica eccleſia per ſanctum Gregorium illuminatorem, & hæc eſt, *Credimus in unum Deum Patrem omnipotentem, factorem cæli & terræ, viſibilium & inviſibilium, & unum Dominum Jeſum Chriſtum, Filium Dei unigenitum, a Deo Patre genitum, ſcilicet ex eſſentia Patris, Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, genitum non factum, eumdem ipſum de natura Patris, per quem omnia facta ſunt in cælo & in terra, viſibilia & inviſibilia, qui propter nos homines & propter noſtram ſalutem deſcendit de cælis, incarnatus eſt, humanatus eſt, natus eſt per-*

A *fecte ex Maria Virgine per Spiritum ſanctum, per quem accepit corpus, animam, mentem & omnia quæ verac ter ſunt in homine, indubitanter paſſus eſt, crucifixus eſt, ſepultus eſt, tertia die reſurrexit, aſcendit in cælum, ſedet ad dexteram Patris, venturus eſt eodem corpore & gloria Patris judicare vivos & mortuos, cujus regni non erit finis. Credimus & in Spiritum ſanctum, increatum & perfectum, qui ex Patre Filioque emanat, qui cum Patre & Filio adoratur & glorificatur, qui locutus eſt per prophetas in lege & in prophetis & in evangelio. Qui deſcendit in Jordanem, prædicavit in apoſtolis, & habitavit in ſanctis: credit in his ſola univerſalis & apoſtolica eccleſia, in unum baptiſma pœnitentiæ in propitiationem & remiſſionem* B *peccatorum, & in reſurrectionem mortuorum, in judicium æternale animarum & corporum, in regnum cælorum & in vitam æternam.* Qui vero dicunt de eo, quod erat quandoque quando non erat Filius, vel erat quandoque quando non erat Spiritus-ſanctus, vel de nihilo factus, vel de alia eſſentia vel ſubſtantia dicunt eſſe increatum * Filium Dei vel Spiritum ſanctum, vel alterabilem, vel mutabilem, talia dicentes anathematizat catholica & apoſtolica eccleſia. Nos vero glorificemus illum, qui eſt ante ſæcula, adorando ſanctam Trinitatem & unam Deitatem. Sciendum eſt, quod quamvis primo Spiritum ſanctum in ſymbolo a Patre ſolum dicebamus emanare, tamen ex tunc, quod uniti fuimus cum eccleſia Roma- C na, a Patre & Filio dicimus. Similiter habent Armeni & ſacramenta ſancta, quorum quodlibet in loco ſuo ſuperius manifeſtavimus, & in LXVII. articulo, & omnia in uno loco breviter diximus, ſicut habemus & docemus, idem replicare neceſſe non eſt. Sequitur.

* f. creatum.

Blaſphemant ſanctam Romanam eccleſiam & papam, & cardinales, dicentes eos eſſe hæreticos.

RESPONSIO. Omnino hoc falſum eſt, quia ſi nos tales malas opiniones haberemus de vobis, non fuiſſemus uniti vobiſcum in confeſſione fidei orthodoxæ, & eo quod hoc dicit, anathematizatum ſit. Iſta etiam interrogavimus D de illo, qui tunc temporis catholicon erat, & ipſe reſpondit: ignoro, amen.

CONCILIUM PROVINCIALE ROTHOMAGENSE

Anno 1342. *celebratum.*

Ex MS. cod. Aquicinct. aſſert Mart. Ver. Mon. t. VII. p. 414.

GUillelmus miſeratione divina epiſcopus Bajocenſis, dilectis nobis in Chriſto filiis capitulo eccleſiæ noſtræ Bajocenſis, ſalutem in Domino. Cum in concilio provinciali nuper in capella archiepiſcopali Rothomagenſi, gratia Spiritus ſancti prævia, celebrato, ſtatutum novum editum fuerit ſub hac forma. Quoniam ſecundum canonicas ſanctiones pro reformandis moribus, & exceſſibus corrigendis concilia pro- E vincialia ſint a ſingulis metropolitanis cum ſuis ſuffraganeis celebranda, idcirco nos J. (*a*) miſeratione divina Abrincenſis epiſcopus, vi ſpecialis commiſſi vices gerentes reverendi patris, ac domini domini Ay. (*b*) Dei gratia Rothomagenſis archiepiſcopi abſentis, & nomine noſtro, & G. (*c*) Sagienſis, ac G. (*d*) Lexovienſis perſonaliter, nec non & G. (*e*) Bajocenſis, R. (*f*) Ebroicenſis, ac G. (*g*) Conſtantienſis epiſcopi per procuratores ad hoc idoneos conſtituti in provinciali concilio, in capella archiepiſcopali Rothomagenſi inſimul congregati, & inibi ſacrum concilium provinciale celebrantes, vocatis etiam ad dictum concilium abbatibus, prioribus conventualibus, & capitulis tam cathedralium, quam aliarum collegiatarum, ac conventibus ſæcularium & regularium eccleſiarum & monaſteriorum provinciæ Rothomagenſis, & per ſe vel per procuratores præſentibus in concilio memorato pro corrigendis exceſſibus, præſertim in perſonis eccleſiaſticis perpetrandis, & moribus, quantum in nobis eſt, reformandis, ſalva ſemper in omnibus apoſtolicæ ſedis auctoritate, poſt multas deliberationes præhabitas, præfato approbante concilio, conſenſu unanimi ſtatuimus infraſcripta.

Quoniam multis graſſantibus (vitiis) opus eſt exemplo, ut pœna unius metus ſit multorum, & meta præſumtionis exiſtat. Et quia experientia docuit in Rothomagenſi provincia fuiſſe & eſſe quamplures ſuæ ſalutis immemores &

(a) Johannes Hauſfranc.
(b) Aymerici, qui eodem an. obiit.
(c) Guillelmus Mauger.
(d) Guill. de Caromonte.
(e) Guill.
(f) Robert. de Brucourt.
(g) Guill. de Thievile.

oblitos, ac nomen Domini recipientes in vanum, qui perhorrenda inhumanitate, deteſtandaque ſævitia, nonnullas perſonas etiam eccleſiaſticas diffidarunt, & earum vitæ pararunt inſidias, domoſque ipſarum invaſerunt, necnon & ipſas perſonas eccleſiaſticas impediverunt, & eiſdem impedimentum præſtiterunt, & etiam procuraverunt, quominus pacifice, libere & ſecure ad eccleſias & alia loca incedere poſſent, & a ſuis exire domibus, pro libito voluntatis, eiſdemque quamplurimas irrogarunt injurias, ac ipſas fuerunt hoſtiliter inſecuti, & in futurum pejora contingere veriſimiliter formidantur, niſi celeriter occurratur. Quapropter nos volentes tot & tantis conſimilibus exceſſibus ac malis exemplis & animarum periculis obviare, ſacro approbante concilio, provida deliberatione ſtatuimus, quod ſi quis in provincia Rothomagenſi de cetero aliquam perſonam eccleſiaſticam, cujuſcumque ſtatus aut ordinis exiſtat, diffidaverit, vel paraverit inſidias, quamvis mors, vulneratio vel percuſſio ſecuta non fuerit, vel domos ipſas invaſerit, vel eam impediverit indebite, aut eidem impedimentum dederit, vel procuraverit, quominus libere, pacifice & ſecure ad eccleſias & alia loca incedere valeat, & a ſuis exire domibus pro libito voluntatis, aut alias ipſos fuerit hoſtiliter inſecutus, vel præmiſſa, aut aliquid præmiſſorum fieri mandaverit, vel nomine ſuo facta rata habuerit, aut facienti auxilium, conſilium aut favorem impenderit, ſeu facientes vel mandantes ſcienter receptaverit; ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrat, a qua abſolvi valeat a diœceſano loci, quo dictum facinus fuerit perpetratum & non ab alio, præterquam in mortis articulo, niſi ſuper hoc a dicto diœceſano mandatum habeat ſpeciale, ſatisfacto tamen primitus diffidato, ſeu inſidiato, arbitrio diœceſani loci, in quo præmiſſa, aut aliquid præmiſſorum fuerit perpetratum, & tam diffidator, quam alii quivis ſupradicti ſic excommunicati, quamdiu in ſua perduraverint contumacia, ſingulis Dominicis diebus & feſtivis, pulſatis campanis & candelis accenſis, per omnes illius diœceſis eccleſias, in quo præmiſſa vel aliquod præmiſſorum fuerit perpetratum, necnon civitates diœceſeon vicinarum ad mandatum diœceſani excommunicati publice nuntientur. Pœnas vero ſupradictas extendi volumus ad eos, qui diffidationes jam factas, vel aliquod præmiſſorum de cetero proſequentur. Et ne quis prætextu ignorantiæ a pœna hujuſmodi ſtatuti ſe valeat excuſare, ſtatuimus & ordinamus, quatenus præſens ſtatutum in ſingulis ſynodis & decanorum calendis, ac etiam in parochialibus eccleſiis ad minus ter annis ſingulis publicetur. Ejuſdem auctoritate concilii vobis diſtricte præcipiendo mandamus, quatenus dictum ſtatutum in noſtra Bajocenſi eccleſia prædicta, palam, publice & ſolemniter, ad hoc facto ſilentio, publicari curetis & mandetis per omnes eccleſias vobis, capitulo, ſeu ſingularibus dignitatibus aut præbendis ſubjectas modo ſimili publicari, juxta dicti ſtatuti continentiam & tenorem, ita quod non poſſitis aut debeatis de inobedientia aut negligentia reprehendi. Datum ſub ſigillo noſtro anno Domini MCCCXLII. die XIV. menſis Decembris.

ANNO CHRISTI 1342.

ANNO CHRISTI 1342.

SYNODUS IN GRÆCIA

ANNO CHRISTI 1344.

Pro deponendo a Sede Monembaſiæ Iſidoro epiſcopo quorumdam criminum reo

ANNO CHRISTI 1344.

Anno 1344. *habita.*

ISidorum ex monacho epiſcopum ſuum Monembaſiotæ rerum magnorum criminum poſtulabant apud ſummos eccleſiæ Græcæ Hierarchas. Ad ea cognoſcenda coacta eſt ſynodus, in qua convictus epiſcopus depoſitionis ſententiam tulit; ſynodi ſententiam Tomum Græci appellant, hanc nactus eſt in MS. Codice Allatius, exhibuitque in Diſſert. II. de libris eccleſiaſticis Græcorum, ex quo hic datur.

Verba facta ſunt de ſanctiſſimæ Metropolitanæ Monembaſienſis eccleſiæ Hieromonacho Iſidoro, eum ſcilicet nonnullos ex clero ejuſdem eccleſiæ ad eccleſiaſtica officia promoviſſe: cum vero ipſius commemoratio haberetur, quemadmodum haberi ſolet, & leges præſcribunt, præſulum commemoratio poſt ordinationem nulla ſe correctione meliorem reddidit, poſtquam id cognovit. Simul etiam dictum eſt, erga Imperialem ſublimitatem puram ipſum non colere benevolentiam, rebellioni recenti, ac tyrannidi plurimum addictiſſimum. Hinc ſit, nullam ipſi concedi curam, vel ſollicitudinem Urbis hujuſcemodi, & tot terrarum, neque munus pontificium. Ulterius dictum eſt eum eadem atque Palamas ſentire, fovereque, qui rebellat Eccleſiæ, & ſanctorum Patrum traditionibus non inhæret, immo peſſime nonnulla ex promulgato Tomo de diſputatione inter ipſum & Barlaam accipit, & ad propriam attrahit, præter traditionem, & communem ſenſum eccleſiæ Chriſti, cum terribilis excommunicatio per hunc tomum adverſus eum prolata fuiſſet, ne in poſterum loqueretur, neque ſimile aliquid ſcripto traderet. Ideoque turbas in eccleſia Dei movet, & tali pondere neglecto, ipſe eoſdem conatus fovet, & rurſus eadem audet. Cum hoc itaque una ſentiens Hypopſephius prohibitus ſit primum ne ſacra celebraret, cum vero neque ab eo ſejungi voluerit, neque profeſſionem edere, quod ſententias Palmæ non probat. His diſcuſſis, & quid opus factu eſſet inquirentibus nobis, determinatum, ac plena ſynodo conſtitutum eſt, hunc ita ſe habentem non eſſe, neque ad ſacerdotium, neque ad Pontificatum admittendum, etenim qui ante pontificatum, quæ ad Pontifices ſpectabant moliti eſt, & tyrranidem affectantibus ſe conjunxit, iiſque, qui proprias opiniones pertinaciter propugnant, adhæſit, & eos, qui ab eccleſia diſceſſerant, excepit, hic jure & merito, neque ad Pontificatus ſolium pervenire permittetur. Manu Patriarchæ per litteras cærulei coloris ſubſcriptum erat, menſe novemb. indict. 13. Ignatius miſeratione divina patriarcha Thepolitanus, magnæ Antiochiæ, & totius Orientis.

ANNO CHRISTI 1344.

LUDOVICI IV. BAVARI

Imperatoris ſubmiſſio facta Clementi VI. anno MCCCXLIV. die XVI. menſis Januarii per Humbertum Dalphinum Viennenſem & alios ejuſdem Ludovici Ambaſiatores.

Ann. 1344. Extat ap. Baluz. Miſc. t. II. pag. 274.

IN Nomine Domini. Amen. Anno a nativitate ejuſdem MCCCLIV. Ind. XII. die XVI. menſis Januarii, pontificatus ſanctiſſimi Patris & Domini noſtri Domini Clementis divina providente clementia papæ ſexti anno ſecundo, in conſiſtorio publico, in quo fuere præſentes reverendi patres domini miſeratione divina, Petrus Peneſtrinus, Bertrandus Oſtienſis, Gaucelinus Albanenſis, Johannes Portuenſis, Annibaldus Tuſculanus, Petrus Sabinenſis epiſcopi, Imbertus tituli baſilicæ XII. apoſtolorum, Talayrandus tituli ſancti Petri ad Vincula, Petrus tituli ſancti Clementis, Gotius tituli ſanctæ Priſciæ, Bertrandus tituli ſancti Marci, Bernardus tituli ſancti Cyriaci in Thermis, Guillelmus ſanctorum quatuor coronatorum, Guillelmus tituli ſancti Stephani in Cœlio monte, Helias tituli ſancti Vitalis, Guido tituli ſanctæ Cæciliæ, Stephanus tituli ſanctorum Johannis & Pauli, Hugo tituli ſancti Laurentii in Damaſo, Ademarus tituli ſanctæ Anaſtaſiæ presbyteri, ac Raymundus ſanctæ Mariæ Novæ, Galhardus ſanctæ Luciæ, Johannes ſancti Angeli, Bertrandus ſancti Euſtachii, & Guillelmus ſanctæ Mariæ in Coſmedin diaconi cardinales, præſentibus etiam venerabilibus patribus fratre Petro Jeroſolymitanenſi, & fratre Geraldo Antiochenſi Patriarchis, ac dominis Gasberto Narbonenſi, Orchelyo Salzeburgenſi archiepiſcopis, Johanne Belvacenſi, Petro Claromontenſi, Stephano Caſſinenſi, Guillelmo Forojulienſi, Raymundo Morinenſi, Beltramino Bononienſi, Angelo Groſſetano, Bernardo Oſcenſi, Guidone Tutellenſi, fratre Petro Graſſenſi epiſcopis, Gaffredo Lauſanenſi, Nicolao Lemonicenſi, Agapito Lunenſi electis, Bernardo Stephani, Raymundo de Valle, Guidone de Calma, & Franciſco de Urſinis domini papæ notariis, & diſcretis viris dominis Guillelmo de Norwico, Johanne de Blandialo, Amanevo de Mota, Bernardo de Novodomuno, Petro Alamandi, Bernardo Hugonis de Cardalhaco Auditoribus ſacri palatii Apoſtolici, Guillelmo de Poſterela, Petrovillaris fratre Petro Baſterii, Hugone de Arpajone, Jacobo de Placentia, Galhardo Nigri domini papæ cappellanis, Carlino de Madalbertis de Cremona, Blaſio de Senis, Franciſco de Lanceo, Henrico de Aſt, Franciſco de Aquila, Jacobo de Mediolano in Romana curia Advocatis ac Guillelmo de Bos, Johanne de Amelio, Michaele Ricomanni, & Bertrando de Chiannaco clericis cameræ dicti domini noſtri papæ, & notariis publicis infraſcriptis, & alia Prælatorum & perſonarum eccleſiaſticarum & ſecularium multitudine copioſa, perſonaliter conſtituti magnificus & potens vir Dominus Humbertus Dalphinus Viennenſis, ac venerabiles viri Domini Marquardus de Randegg Juris canonici profeſſor, electus de Præpoſitus Bambergenſis, Eberhardus de Tuminaroc Præpoſitus Augluſtenſis eccleſiarum, & Viricus de Auguſta Protonotarius, Ambaſiatores, nuncii, & procuratores magnifici viri Domini Ludovici de Bavaria, qui ſe regem Romanum nominat, facta per dictum dominum Marquardum quadam propoſitione verbali, in qua mala multa & exceſſus, crimina & delicta, quæ commiſerat idem Ludovicus contra ſanctam Romanam Eccleſiam tempore ſanctæ memoriæ Domini Johannis Papæ XXII. in perſona ipſius Domini Johannis & contra unitatem & libertatem eccleſiæ ſacroſanctæ, & quaſi omnia contenta in quodam procuratorio, de quo infra fit mentio, verbo narravit, vice & nomine ipſius Domini Ludovici de Bavaria exhibuerunt & produxerunt quamdam litteram, quam dicebant eſſe procuratorium dicti Ludovici, ſcriptam & ſignatam, ut prima facie videbatur, manu & ſigno Ottonis Ameldors de Vinezman clerici Bambergenſis diœceſis & Romarii Hormelin clerici Conſtantienſis diœceſis publicorum auctoritate ſedis apoſtolicæ Notariorum, & ſigillatam impendenti quodam ſigillo rotundo in cera crocea, in quo medio ſculpta erat quædam imago hominis habentis infulam in capite ſuo, ſedentis inter duas aquilas, habentis ſub pedibus ejus duos leones, & tenentis in manu dextra quoddam ſceptrum & in manu ſiniſtra quoddam pomum rotundum, in cujus circumferentia hæ litteræ legebantur: *Ludovicus quartus Dei gratia Romanorum Imperator ſemper auguſtus*. Et a tergo dicti ſigilli erat quædam impreſſio alterius parvi ſigilli, in qua erat ſculpta quædam aliqua, & in circumferentia ipſius eæ litteræ legebantur: *Juſte judicate filii hominum*. Quæ quidem littera de ipſius domini noſtri papæ mandato ibidem publice lecta fuit; ipſaque ex integro lecta, ſupranominati ambaſiatores, nuntii, & procuratores, habentes ut dixerunt, inter cetera a dicto Domino Ludovico de Bavaria plenam & liberam poteſtatem & ſpeciale mandatum, prout ex forma dicti procuratorii, cujus tenor deſcribetur inferius, conſtare dixerunt, ponendi & ſubmittendi dictum Dominum Ludovicum de Bavaria, res, ſtatum, velle & nolle, nihil ſibi proprii arbitrii retinendo, abſolute & liberaliter in manibus dicti domini noſtri papæ, ejuſque diſpoſitioni & ordinationi ipſius Domini Ludovici de Bavaria perſonam, res, ſtatum, velle & nolle, nihil ſibi proprii arbitrii retinendo, pro malis & exceſſibus, delictis, & criminibus contra dictum Dominum Johannem, eccleſiam Romanam & etiam univerſalem commiſſis, & contra unitatem & libertatem ejuſdem eccleſiæ ſacroſanctæ. Et pro emenda & ſatisfactione omnium præmiſſorum facienda eidem Eccleſiæ ſacroſanctæ, prout habent, ut præfertur a dicto Domino Ludovico in mandatis, ex deliberato propoſito & ſpontanea voluntate, licet per dictum dominum noſtrum papam, facta prius aliquali collatione juxta exigentiam agendorum, ſemel & pluries dicti Ambaſiatores, nuntii & procuratores exhortati fuiſſent, quod in tanto negotio priuſquam facerent, viderent & deliberarent acturi,

& quod

& quod nollent fictive aliquid agere & verbis solum dicere & non realiter, & facto quæ dicebant attendere, quia Deus, cujus vices tenet in terris Ecclesia, irrideri non potest, & quod non crederent, quod ipse indiscretam remissionem faceret, licet misericordiam non negaret, plena deliberatione iterum habita inter eos absolute & liberaliter ipsum dominum Ludovicum, scilicet personam, statum, res, & bona ipsius, posuerunt in manibus præfati domini nostri papæ, ipsumque & alia supradicta & ejus ordinationi & dispositioni pro omnibus supradictis excessibus & emenda & satisfactione fiendis pro eis & omnibus in littera procuratoria infrascripta contentis totaliter submiserunt. Et ad prædictorum majoris roboris firmitatem supranominati Ambasiatores, nuntii, & procuratores, & ipsorum quilibet, juraverunt tactis sacrosanctis evangeliis in animam ipsius Domini Ludovici prædicta omnia & singula posita, ut præfertur, & submissa attendere & complere & effectualiter observare quicquid dictus Dominus noster super prædictis duxerit ordinandum, & non contra facere vel venire per se vel alium seu alios, directe vel indirecte, publice vel occulte, aliqua ratione seu causa.

ANNO CHRISTI 1344.

Et ibidem dictus dominus noster Papa, audita dictorum Ambasiatorum, nuntiorum, & procuratorum propositione & submissione, & aliis per ipsos dictis factis, & juratis, humilique petitione & supplicatione ipsorum tam super expressatis superius, quam aliis in dicto procuratorio contentis, multarum animarum periculis, quæ propter dictum dominum Ludovicum & perpetrata per eum sunt diversis pœnis et sententiis involutæ. Affectu paterno compatiens, hujusmodi positionem, summissionem, personæ ipsius D. Ludovici de Bavaria, rerum, status, abdicationem proprii arbitrii ipsius in se misericorditer et gratiose recipiens dixit et protestatus fuit, quod licet quantum ad relaxationem processuum contra ipsum dominum Ludovicum factorum, et pœnarum quas propter præmissa incurrerat, intenderet misericorditer agere cum eodem, quantum sibi cum honore ecclesiæ videretur, indiscretam tamen remissionem facere nullatenus intendebat. De quibus omnibus & singulis dictus Dominus noster mandavit, et ipsi Ambasiatores, nuntii, et procuratores requisiverunt, per nos Notarios infrascriptos et nostrum quemlibet fieri unum, duo, et plura publica instrumenta. Actum etc.

ANNO CHRISTI 1344.

Finis Tomi Vicesimi Quinti.

NOI

NOI RIFORMATORI

Dello Studio di Padova:

AVendo veduto per la Fede di Reviſione, ed Approvazione del *P. D. Filippo Roſa Lanzi* inquiſitor Generale del Santo Offizio di *Venezia* nel libro intitolato: *Sacrorum Conciliorum &c. Auctore P. Philippo Labbeo Soc. Jeſu, curante Nicolao Coleti, & Joanne Dominico Manſi &c.* Non v' eſſer coſa alcuna contro la Santa Fede Cattolica, e parimente per atteſtato del Segretario Noſtro, niente contro Principi, e buoni coſtumi, concediamo Licenza ad *Antonio Zatta* Stampator *di Venezia* che poſſi eſſere ſtampato, oſſervando gli ordini in materia di ſtampe, e preſentando le ſolite Copie alle Pubbliche Librarie di Venezia, e di Padova.

Data li 20. Dicembre 1767.

(Sebaſtian Zuſtinian Riform.
(Alviſe Valareſſo Riform.
(Franceſco Moroſini 2.° Cav. Proc. Riform.

Regiſtrato in Libro a Carte 335. al Num. 2304.

Davidde Marcheſini Segr.
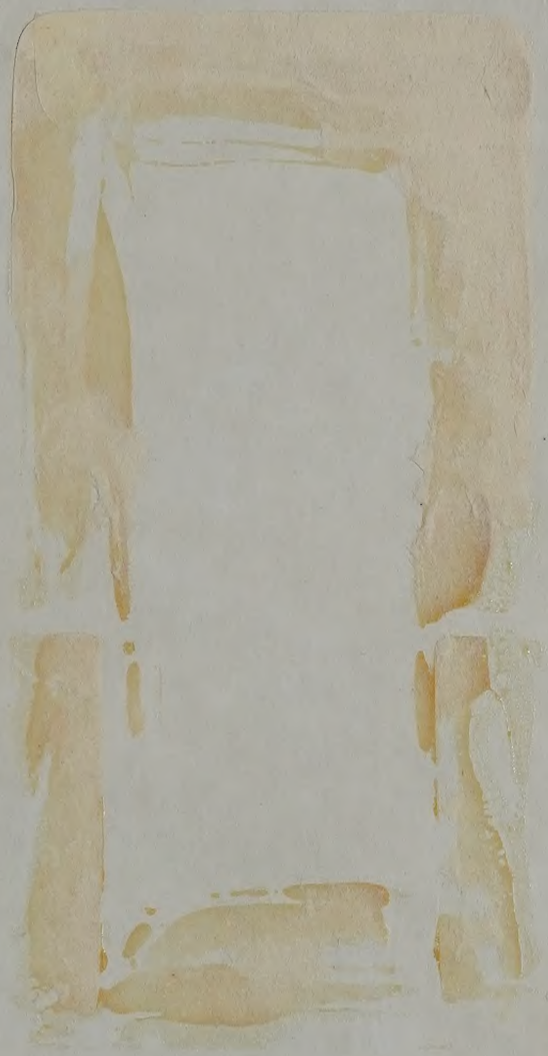
GTU LIBRARY
3 2400 00639